TOMVS QVARTVS CONCILIORVM OMNIVM, TVM GENERALIVM, TVM PROVINCIALIVM

ATQVE PARTICVLARIVM, QVAE IAM INDE AB APOſtolorum temporibus vſque in præſens habita ſunt, quibus iam demùm non parùm multa acceſſerunt, magno ſtudio hincindè conquiſita, atque hactenùs non parùm deſiderata.

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud Geruuinum Calenium, & Hæredes Iohannis Quentelij, anno Domini M.D.LXVII.

Cum gratia & Priuilegio Imperiali in decennium.

VITTORIO EMANUELE

CONCILIA HOC
QVARTO TOMO COMPRAEHENSA.

Concilium Baſileenſe.	pagina 1.
Concilium Ferrarienſe & Florentinum.	366.
Concilium Lateranenſe ſub Iulio II. & Leone X.	510.
Concilium prouinciale Senonenſe.	716.
Concilium prouinciale Colonienſe.	747.
Synodus diœceſana Auguſteñ.	797.
Synodus diœceſana Treuerenſis.	821.
Concilium prouinciale Colonieñ.	833.
Concilium prouinciale Moguntinum.	856.
Concilium prouinciale Treuereñ.	881.
Concilium œcumenicum Tridentinum.	891.

EORVM QVAE HOC QVARTO TOMO CONTINENTVR, SERIES ET ORDO, NON

quidem omnium, ſed præcipuorum, & quæ commodè huc referri potuerunt. Cætera lector in totius operis indice Alphabetico offendet.

Concilium Baſileeñ cum multis ad illud pertinentibus. pagina 1.
Decreta Eugenij 4. 362
Concilium Ferrariæ inchoatum, Florentiæ abſolutum. 366
Baſilij magni liber 5. de Spirituſancto. 470
Beſſarionis oratio pro vnione. 473
Decretum Eugenij 4. 492
Epiſtola Archiepiſcopi Hieroſolymitani ad Eugenium. 497
Reformationes cleri Leodieñ. 497
Bulla retractationum Pij Papæ 2. 503
Sixti quarti papæ decreta duo. 508
Concilium Lateraneñ ſub Iulio 2. & Leone X. 510
Bulla Apoſtolica Leonis X. aduerſus Luterum. 700
Breue Apoſtolicum Adriani VI. ad Fridericum Saxoniæ ducem. 705
Conſtitutio Legati Apoſtolici contra abuſus, Ratiſponæ edita. 710
Decreta cõcilij Prouincialis Senonen. 716
Canões cõcilij prouincialis Colonie͂. 747
Statuta Synodi diœceſanę Auguſten. 797
Decreta ſynodi diœceſanę Treueren. 821
Decreta cõcilij prouincialis Colonie͂. 833
Conſtitutiones concilij prouincialis Moguntini. 856
Decreta Concilij Prouincialis Treueren. 881
Statuta ſeu Canones Concilij Oecumenici Tridentini. 891

MO-

MODVS OBSERVANDVS IN PVBLICA SESSIONE CONCILIORVM GENERALIVM, PRACTICATVS ET OBSERVATVS IN CONCILIO GENERALI CONSTANTIENSI.

PRimò in loco vbi tenetur Seſſio, celebrabitur Miſſa ſolennis de ſpiritusſancto quocunque tẽpore per Cardinales, vel alium Prælatum ad hoc deputatum. Qua Miſſa durante, omñes Prælati ſuis habitibus conſuetis ſunt induti, & ſedent in loco dictæ Seſſionis, ſecundùm ſuas Dignitates & Prærogatiuas. Prædicta autem Miſſa finita, omnes Prælati in eadem Seſſione exiſtentes, induunt ſe *pluuialibus, & habẽt mitras albas, ſolo Præſidente vel Celebrante in concilio, excepto, q̃
*auriferatã habet mitram *aut phrygiatam & gemmatam ac notabiliter
*auriferã & ornatam. Qui quidem Præſidens vel celebrans, aſſociatis Diacono & Subdiacono, ac alijs multis in habitibus Eccleſiaſticis, ſedet in cathedra in medio chori, habẽs dorſum ad altare, & vultum ad alios Prælatos. Pręlatis igitur ſic indutis & ornatis, Cantores cantant Antiphonam: Exaudi nos Domine, quoniam benigna eſt Miſericordia tua, ſecundum multitudinem mrſerationum tuarum reſpice nos Domine. Verſus: Saluũ me fac Dñe, quoniã intrauerunt aquæ vſq; ad animam meam. Gloria Patri & Filio & Spirituiſancto. Qua Antiphona cantata, Diaconus clamat alta voce: ORATE: Quo dicto, omnes Prælati flectunt genua. & per aliquod interuallũ orant ſub ſilentio ſecundùm deuotiones ſuas. Et poſtquàm in illa oratione per aliquod competens interuallum ſteterunt, idem Diaconus iterum clamat alta voce: Erigite vos. Et tunc omĩbus Prælatis ſurgentibus, & ſtantibus, ipſe Præſidens vel Celebrans etiam erectus, etiã hanc dicit orationẽ alta voce: Oremus. ORATIO: Adſumus Dñe ſancte Spiritus,
*immẽſitate adſumus, peccati quidem *immanitate detenti, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregati. Veni ad nos, & eſto nobiſcum, & dignare illabi cordibus noſtris, & doce nos quid agamus, quò gradiamur, & oſtende quid efficere debeamus, vt te auxiliante, tibi in omnibus complacere valeamus. Eſto ſalus, ſuggeſtor & effector iudiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo patre & eius Filio nomen poſſides glorioſum. Non nos patiaris perturbatores eſſe iuſtitiæ, qui ſummam diligis æquitatem. non in ſiniſtrã nos ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpat: ſed iunge nos efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, vt ſimus in te vnum, & in nullo deuiemus à vero, quatenùs in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iuſtitiam, vt hîc à te non diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro benè geſtis conſequamur præmia ſempiterna. Amen. Prædicta verò oratiõe finita, Cantores concilij incipiunt Antiphonam, Exaudi nos Domine, q̃m benigna eſt Miſericordia tua, ſecundũ multitudinẽ miſerationũ tuarũ &c. vt ſuprà. Qua antiphona cantata, omñes (vt præmiſſum eſt) flexis genibus orãt. Et facto paruo interuallo, Diaconus iterum dicit alta voce: Erigite vos. Tunc omĩbus erectis, Præſidens vel Celebrans dicit iterũ hanc orationẽ: Oremus. ORATIO: Mentibus noſtris, quęſumus Dñe, Spiritũſanctũ benignus infunde, quatenùs in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cũ moderamine pietatis iuſtitiã, vt hic à te in nullo diſſentiat voluntas noſtra, ſed ſemp rationabilia meditãtes, q̃ tibi ſunt placita, exequamur in factis. Per Dñm &c. Quibus ſic peractis, omñes flectãt genua. & Diaconus & ſubdiaconus vel alij duo ad hoc deputati, ante altare ſtantes, incipiunt Litaniã, Cantoribus & alijs reſpondentibus. Et q̃n venitur ad illũ locũ, Vt Dñm Apoſtolicũ, Præſidens vel Celebrans, qui cũ alijs ſtabat flexis genibus, ſurgit: & vertens ſe ad cõgregationẽ, & dando bñdictionem, cantando ter dicit: Vt hãc ſanctã ſynodum & omnes gradus Eccleſiaſticos benedicere, regere, & conſeruare digneris, Cantoribus reſpondentibus qualibet vice prædicta, Te rogamus, audi nos. Cõpleta verò Litania, Præſidens vel Celebrãs dicit: Oremus. Quo dicto, Diaconus dicit: Flectamus genua. & Subdiaconus dicit, Leuate. Deinde celebrãs dicit hãc orationẽ: Da, q̃ſumus, Eccleſiæ tuæ miſericors Deus, vt ſpiritusſancto cõgregata, hoſtili nullatenùs incurſiõe turbetur. Per Dominũ &c. His verò cõpletis, Diaconus habẽs librũ ſupra pulpitũ, inter altare & celebrantẽ diſpoſitũ, ac-
Matt. 5. b cenſis duobus cereis circa ipſum pulpitũ, incipit Euangeliũ, Vos eſtis ſal terræ, vel quod ad legendũ ſibi eſt ordinatũ. Quo Euãgelio perlecto, Celebrãs primò facit col-

lationem, exhortando omnes & ſingulos ad ſolicitam meditationem & curam DEI, & ſuper omnibus cauſis, propter quas ſacroſancta ſynodus eſt congregata. Deinde flexis genibus, incipit alta voce hymnum, Veni creator Spiritus, quē hymnum cantāt alternatim exiſtentes in Seſſiōe cum Cantoribus. Quo hymno ſolenniter & deuotè decātato, duo clerici induti ſuperpellicijs & adſtantes Præſidenti, dicunt verſiculum
Pſal. 103. Emitte ſpiritum tuū, & creabuntur. Et cātores reſpondent, Et renouabis faciem terræ. Poſteà Celebrans dicit hanc orationē: Oremus: Deus qui corda fideliū ſancti Spiritus illuſtratione docuiſti, da nobis in eodem Spiritu recta ſapere, & de eius ſemper conſolatione gaudere. Per Dominū noſtrū Ieſum Chriſtū filiū tuū, qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorū. Amē. Poſtmodùm duo prædicti clerici vel Diaconus vel Subdiaconus dicunt: Benedicamus Domino. Et adſtantes reſpōdent, Deo gratias. His autē omibus cōpletis, idem Præſidens vel Celebrans & omnes alij Prælati ſedent, & ponunt mitras in capitibus ſuis. Et tunc vnus Prælatorū ad hoc deputatus, legit Decreta in illa Seſſiōe expedienda. Et in eodem ambone cum dicto Prælato legente ipſa Decreta, erant Præſidentes Nationū tempore Concilij Cōſtantienſis, & reſpondebat quilibet Præſidēs, Placet, pro natiōe ſua. Præſidens verò generalis in dicta Seſſiōe, reſpondebat etiā, Placet, etiā pro ſacro Cōcilio & collegio generali. Decretis verò perlectis, & reſponſo Placet, & dicto, Te Deū laudamus, cum oratione de Spiritusſancto, omes depoſitis* pluuialibus & mitris, reſumunt habitus ſuos conſuetos, & recedunt.

Nos igitur præinſerta geſta ac decreta, ne cuiuſuis impugnationis iaculis ſubiaceant tempore procedente, authoritate vniuerſalis Eccleſiæ volumus, ſtatuimus, ac decernimus & mandamus, quatenùs præfatis Decretis & geſtis ſuperiùs inſertis, in iudicijs & extra vbicunq; producta exhibitaq; fuerint vel oſtenſa, in omnibus & per omnia ſtetur, ac fides plenaria adhibeatur, perindè, àc ſi Bulla eiuſdem Cōſtantienſis Synodi bullata forent, nec ad illorū probationē aliud adminiculū quomodolibèt requiratur. Nulli ergo omninò hoīm liceat hāc paginā noſtræ voluntatis, ſtatuti, decreti & mandati infringere, vel ei auſu temerario cōtraire. Si quis aūt hoc attentare præſumpſerit, indignationē omnipotentis Dei & vniuerſalis Eccleſiæ ſe nouerit incurſurum. Datum Baſileæ, pridiè Nonas Februarij, Anno à Natiuitate Domini M.CCCC.XLII.

*concordāt Subſcripta Geſta & Decreta ſacri Concilij Conſtantienſis, *concordatis cū volumine & tenore ſub Bulla ſacri Concilij Baſileenſis plūbea bullatis, & manibus proprijs dictorū Dominorū deputatorū ſubſcriptis, facta collatiōe per me Michaëlē Galteri, notariū ipſius ſacri Cōcilij Baſileenſis, redacta in nonagintaocto chartis ſeu folijs, præſenti in numero huiuſmodi computato.

*Brixieñ Ego Ioannes Huober ex Nederdorff, quam aliàs Villā baſſam vocant, *Bixnenſis Diœceſis, Artium liberaliū Magiſter, & ſacræ Theologiæ Baccalaureus, Seſſiones & Decreta ſacroſancti magni & generalis Concilij Conſtantienſis præſcripta, ab exemplari authentico collationato, & Bulla plumbea pendente in chordula ſerici roborato, in vno miſſionis Spiritusſancti in ſpecie columbæ, in altero verò lateribus horū verborum, Sacroſancta generalis Synodus Baſileenſis, ſculpturas ſuprà in principio depictas continente, & præfata chordula Sericea per omnes chartas inferioris marginis tranſeunte, manu propria deſcripſi atque conſummaui, decimo Kalendas Iulij, Anno à Natiuitate Domini M.CCCC.XC.

Lectori F. Laurentius Surius S.

Quàm malè quadrent ad Baſileam quæ ex Strabonis lib. 7. typis exilioribus impreſſa hic citātur, tu ipſe Lector facilè animaduertis. Ego illa expunxiſſem, niſi me officina typographica anteuertiſſet. Priùs enim hic locus excuſus fuit, quàm à me recognoſceretur.

CONCILIVM BASILEENSE SVB EVGENIO IIII. CELEBRATVM.

BAſileæ ciuitatis veterum ſcriptorum nemo meminit, niſi ſub priſca appellatione, qua vocata eſt Auguſta Rauricum. Ptolomæus enim Geographiæ ſuæ libro 2. cap. 9. titulo, Belgicæ ſitus, ita dicit: Rauricum ſcilicet populorum, Auguſta Rauricum, Argentuaria &c. Et Plinius lib. 4. cap. 12. titulo, Inſulæ inter eas terras, inter quas Creta &c. ait: Indè oſtia Iſtri. Ortus hic in Germaniæ iugis montis Arnobæ ex aduerſo Raurici Galliæ oppidi, multis vltra alpes milibus, & idem cap. 17. titulo Gallia, inquiens: Mediomatrici, Sequani, Raurici, Heluetij, Colonia equeſtris, & Rauriaca. Strabo quoq; libro 7. Suprà iacens regio vniuerſa inter Boryſthenem & Iſtrum, prima eſt Getarum ſolitudo, poſteà Tyrrhegetæ, poſt quos Sarmatæ, cognomento Iazyges, & qui Baſilei dicuntur, & Vrgi, è quibus pars maxima Nomadibus, id eſt, paſtoribus conſtat, pauci agrorum colendorũ ſtudio tenentur. Hos vtranq; Iſtri ripam incolere ſæpè tradit. Sed & Antoninus in itinerario, titulo, Gemina æquinoctio, & alia noua in medio Vindobona &c. Comagenis, Cetio &c. Vindoniſſa, Rauricis, Arralbinno &c. Helueto. Item iter à Mediolano per alpes Appenninas Moguntiacum &c. Nouaria &c. Auenticulum Heluetiorum &c. Auguſta Rauricum, Cambete &c. Heluetum.

INCHOATIO CONCILII *Baſileenſis.*

DIE Iouis decimanona Iulij, de anno Domini M. CCCC. XXXI. applicuerunt Baſileæ domini, ſcilicet Ioannes Polmar capellanus ſummi põtificis & auditor ſacri palatij, & magiſter Ioãnes de Raguſio doctor in theologia Pariſiẽſis, procurator generalis ordinis Prædicatorũ, delegati ad præſidendũ cõcilio à Domino Iuliano cardinali ſancti Angeli legato Apoſtolico, literas ſaluorum conductuum domini imperatoris deſcriptas habentes. Remanſitque dominus Dionyſius, expectans ambaſiatã præfati domini imperatoris. Qui quidem præſidentes, vigeſimatertia Iulij conuocatis omnibus eccleſiaſticis perſonis tam extraneis quàm intraneis, in capitulo maioris eccleſiæ Baſileenſis inchoauerunt concilium, legitima poteſtate eidem cardinali à felicis recordatiõis domino Martino & domino Eugenio præſenti, & deinde eorum ſubſcriptione facta à prædicto legato, quorum prædictus fecit collationem ſolennem ſuper themate, Venit angelus teſtamenti quem vos vultis, Malachiæ tertiò. In quo oſtendit poteſtatem domini legati, & eorum legationem & omnimodam voluntatem ad concilium, quod tunc inchoauerunt & ſtabilierunt, prout etiam reſcripſerunt ambaſiatores vniuerſitatis Pariſienſis, & decreuerunt Miſſam ſolennem ſextis ferijs poſt petitionem celebrari.

DECRETA ET ACTA CONCILII BASILEENSIS, *deſumpta ex authenticis exemplaribus, plumbo eiuſdem ſacroſancti concilij firmatis.*

SESSIO PRIMA.

IN NOMINE ſanctæ & indiuiduę Trinitatis feliciter, Amen. Cẽſetur vtiq; dignũ & congruum, prout id ſingulariter expoſcit nimiũ labilis hominum memoria, vt ea quę per ſacrorum generalium conciliorum ſanctiones ad Dei laudem & communem reipublicæ vtilitatem fore noſcuntur inſtituta, illa debitè ſcripturæ commẽdentur, vt per hanc iugis eorum etiam ad poſteros tranſeat recordatio. Hinc eſt igitur, quòd in ſubſcriptis continentur, & ſunt de verbo ad verbũ inſerta decreta, conſtitutiones, acta & ordinationes, cæteraq; geſta in hoc ſacro generali Baſileenſi concilio, præſidente in eodẽ authoritate apoſtolica reuerendiſsimo in Chriſto patre domino Iuliano miſeratione diuina ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, collecta, viſa, ordinata per nos protonotarios, notarios & ſcribas infraſcriptos, ad id per dictum dominum præſidentem, ſacro eodem approbante concilio, deputatos, ſub annis, indictionibus, diebus, horis, menſibus & pontificatu inferiùs annotatis pariter & deſcriptis.

Anno ſiquidem à natiuitate domini milleſimo quadringẽteſimo trigeſimoprimo, indictione nona, die autẽ Veneris ſeptima menſis Decembris, pontificatus ſanctiſsimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Eugenij diuina prouidẽtia papæ quarti anno primo, præfato reuerendiſsimo patre domino cardinali pręſidente & legato, iam per menſes aliquot in ciuitate Baſileenſi nationis Germanicæ, prouinciæ Biſuntinæ, prædicti generalis concilij adiuuante domino congregatione & celebratione inibi iuxta mandatum apoſtolicum aliâs ſibi ſuper hoc directum, & infrà pleniùs definitum legitimè faciendum, perſonaliter exiſtente. Conuocatis itaq; iam per eum dicta authoritate

huius rei cauſa ad dictã ciuitatem Baſileenſem de diuerſis mundi partib⁹, pluribus dõminis, prælatis, nec non perſonis alijs & viris eccleſiaſticis, quæ de iure vel conſuetudine ad concilium generale venire tenentur, ac etiam quàm pluribus alijs ad dictum concilium conuocatis, eisq; vnà cum dicto domino præſidente legato in certa aula domus eccleſiæ ſancti Leonardi Baſileenſi, in qua ſoliti ſunt pro concilijs tenendis in vnum conuenire, ad hæc ſpecialiter congregatis, vnanimi inter eos inito conſenſu, extitit ordinatum & decretum, primam dicti generalis concilij Baſileenſis ſeſsionem, tenendam fore authore domino atq; celebrandam die Veneris ex tunc proximè ſecutura, quartadecima dicti menſis Decembris in eccleſia cathedrali Baſileenſi, prout in ſchedula cuius tenor inferiùs primo loco deſcribitur, pleniùs continetur: quam ſchedulã in multis duplicatam & tranſſumptam, iuſsit idem dominus præſidens ob dictæ primæ ſeſsionis publicationem faciendam, in pluribus dictæ ciuitatis Eccleſiarum valuis affigi pariter & apponi, cuius tenor ſequitur, & eſt talis:

Ad laudem omnipotentis Dei, exaltationemq; fidei catholicæ, nec non tranquillitatem & pacem totius Chriſtianitatis, reformationem quoq; vniuerſalis eccleſiæ & populi Chriſtiani, ex parte reuerendiſsimi in Chriſto patris & domini, domini Iuliani miſeratione diuina ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſancti Angeli diaconi cardinalis, in præſenti ſacro generali concilio Baſileenſi authoritate apoſtolica præſidentis ſpecialiter deputati, approbatione dicti ſacri generalis concilij intimatur per præſentes omnibus & ſingulis in hoc ipſo generali concilio Baſileẽſi intereſſentibus, & intereſſe debentibus, quòd authore Deo die Veneris proxima poſt inſtans feſtum ſanctæ Luciæ, quę erit quartadecima mẽſis huius Decembris, prima eiuſdem ſacri generalis concilij ſeſsio celebrabitur in eccleſia cathedrali ciuitatis huius Baſileenſis, hora nona eiuſdem diei à media nocte in anteà computando. Ideoq; præcipitur & mandatur omnibus & ſingulis in prædicta ciuitate Baſileenſi ad cauſam dicti ſacri concilij iam exiſtentibus, cæteriſque ad quorum notitiam præſentes deuenerint, in dicto concilio intereſſe debentibus, qui tunc commodè perſonaliter intereſſe poterunt in eodem, quatenus dictis die & hora in eccleſia prædicta perſonaliter & debitè compareant ſub pœnis iuris, niſi legitimo prępediti fuerint impedimento. Datum Baſileæ die ſeptimo dicti menſis Decemb. Anno à natiuitate domini milleſimo quadringẽteſimo trigeſimoprimo, põtificatus ſanctiſs. domini noſtri papæ Eugenij quarti anno primo, ſub ſigillo cõſueto dicti domini præſidentis in teſtimoniũ pręmiſſorum.

Dicta die Veneris quartadecima prędicti menſis Decembris, anno, indictione, hora & pontificatu quibus proximè ſuprà, ſacroſancta generali ſynodo Baſileenſi prædicta, dicto domino Cardinali legato authoritate qua ſuprà præſidente, legitimè vbi ſuprà congregata, celebrataq; ibidẽ ſolenni Miſſa de Spirituſancto per reuerendum in Chriſto patrem dominum Philibertũ Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopum Conſtantienſem prouincię Rothomagenſis, inſuper cãtatis & perlectis litanijs, antiphonis, alijsq; deuotis orationibus in talibus ordinatis, Deoq; ſuppliciter & deuotè exhibitis, idem dominus cardinalis prędſidens, in pontificalibus ſedens ſuper cathedrã ad hoc ſibi præparatã, alijsq; ſingulis prælatis tunc ad præmiſſa aſtantibus in pontificali habitu, ſimul cum mitris planis capitibus eorum impoſitis exiſtentibus, gratum ſermonem ad ſynodum prædictam ſacroſanctam habuit, ſumens pro themate ſuo, Mundamini qui fertis vaſa domini, Eſaię quinquageſimoſecun Eſaie 52
do, in quo plerunque ſalubri exhortatione ac ſecundum quod tali conueniebat eximię congregationi, & in primordio talis actus decuit, omnes de puritate, munditia & vitæ integritate ſolerter in charitate nõ ficta admonuit, præcipueq; exhortatus eſt, vt in celebratione Deo grata præſentis ſacri concilij, eccleſiæ vniuerſali tam neceſſario & vtili, vt verè decet viros eccleſiaſticos, conſtanti & bono animo iugiter adeſſent, vigilarentq;, ac diligentius intenderent ad profectum & vtilitatem reipublicæ Chriſtianę religionis feliciter peragendũ. Quo quidem ſermone per eum finito, tandem memoratus dominus Philibertus Epiſcopus Conſtantienſis eminentem thalamum aſcendit, ibiq; de mandato dictæ ſacræ ſynodi perlegit alta & intelligibili voce, vt ab omnibus aſtantibus audiretur, hæcq; infrà de verbo ad verbum inſeruntur, aſtantibus ibidem nonnullis venerabilib⁹ & egregijs viris, dominis ambaſiatorib⁹ ſereniſsimi & illuſtriſſimi principum dominorum regis Romanorum ſemper Auguſti, & Amedei ducis Sabaudiæ, nec nõ viris illuſtribus dominis alijs quàmplurimis.

DECRETA ET CAETERA LECTA IN *prima ſeſsione ſacri generalis concilij Baſileenſis.*

AD omnipotentis Dei gloriã, fidei catholicę exaltationem, Chriſtianæque religionis profectũ, iaciens fundamentum in ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, in Ephe. 2
quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in domino, ſacroſancta ſynodus Baſileenſis vniuerſalem eccleſiam repræſentans, in Spirituſancto legitimè congregata, præſidente reuerendiſsimo in Chriſto patre domino Iuliano, ſanctæ Romanæ

eccleſiæ ſancti Angeli diacono cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, attendens quòd ſacra generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto celebrata, ſalubre exiſtimans & multimodè fructuoſum, in ſancta Dei eccleſia generalia concilia frequentari, hoc ſuo decreto conſtituit huiuſmodi ſub tenore.

Decretum Conſtantienſe de celebratione conciliorum.

In Conſtantienſis concilij ſeſſ. 39. Frequens generalium conciliorum celebratio, agri dominici præcipua cultura eſt, quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſum, errorum & ſchiſmatum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem vberrimæ fertilitatis adducit: illorum verò neglectus, præmiſſa diſſeminat atq; fouet: hæc præteritorum temporum recordatio, & præſentium conſideratio, ante oculos noſtros ponunt. Quapropter hoc edicto perpetuo ſancimus, decernimus atq; ordinamus, vt amodò concilia generalia celebrentur, ita quòd primum à fine huius concilij in quinquennium immediatè ſequens, ſecundum verò à fine illius immediatè ſequentis concilij in ſeptennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuò celebrentur, in locis quæ ſummus pontifex per menſem ante finem cuiuſlibet concilij, approbante vel conſentiente concilio, vel in eius defectum, ipſum concilium deputare & aſsignare teneatur, vt ſic per quandam continuationem ſemper aut concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur, quem terminum liceat ſummo pontifici de fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio, ob emergentes fortè caſus abbreuiare, ſed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro concilio celebrando deputatum, abſq; euidenti neceſsitate non mutet. Sed ſi fortè caſus* aliquis occurrerit, quo neceſſarium videretur, ipſum locum mutari, putà obſidionis, guerrarum, peſtis aut ſimilis, tunc liceat ſummo pontifici de prædictorum fratrum ſuorum aut duarum partium ipſorum conſenſu atq; ſubſcriptione, alium locum priùs deputato loco viciniorem & aptum, ſub eadem tamen natione, ſubrogare: niſi idem vel ſimile impedimentum per totam illam nationé vigeret, tunc ad aliquem alium viciniorem alterius nationis locum aptum, huiuſmodi concilium poterit conuocari, ad quem prælati & alij qui ad concilium ſolent conuocari, accedere teneantur, ac ſi à principio locus ille fuiſſet electus & deputatus. Quam tamen loci mutationem vel termini abbreuiationem per annum ante præfixum terminum teneatur ſummus pontifex legitimè & ſolenniter publicare & intimare, vt ad ipſum concilium celebrandú prædicti poſsint ſtatuto termino conuenire.

* alius

Atq; pro ipſius executione decreti, ciuitas Papiæ apud Italiam fuit electa pro generali concilio in fine tűc proximè ſequentis quinquennij celebrando. Quod quidem concilium ſuo decreto tempore in dicta ciuitate Papienſi celebrari extitit inchoatum, & inde certis ex cauſis ad ciuitatem Senenſem tranſlatum. In quo quidem generali concilio Papiæ inchoato, & in Senenſi ciuitate celebrato, hæc Baſileenſis ciuitas pro celebratione tunc futuri generalis concilij poſt ſeptennium à fine ipſius Senenſis concilij celebrandi, fuit electa & debitè aſſignata, vt conſtat in inſtrumento publico indè confecto huiuſmodi ſeriei.

Inſtrumentum electionis ciuitatis Baſileenſis, pro generali concilio celebrando.

In nomine domini, Amen. Tenore præſentis publici inſtrumenti cunctis pateat euidenter & ſit notum, quod anno à natiuitate eiuſdem domini milleſimo quadringenteſimo vigeſimoquarto, indictione ſecunda, die verò ſabbati 19. menſis Februarij, hora tertiarum vel quaſi, pontificatus ſanctiſsimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Martini diuina prouidentia papæ quinti anno ſeptimo, vigente & durante ſacroſancto generali concilio Senenſi in ciuitate Senarum, ac præſidentibus eidem concilio vice & nomine præfati domini noſtri papæ & pro eo, reuerendiſsimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Dei & apoſtolicæ ſedis gratia Petro archiepiſcopo Cretenſi, Iacobo epiſcopo Spoletano, Petro abbate de Roſatio Aquileienſis diœceſis, ac Leonardo de Florentia magiſtro & generali ordinis Prædicatorum, per eundem dominum noſtrum papam ad infrà ſcripta ſpecialiter deputatis & ordinatis, ijdem domini præſidentes quandam conuocationem deputatorum omnium inclytarum nationum præſentis concilij Senenſis, ſuper electione loci futuri concilij fecerunt. In qua affuerunt prædicti domini præſidentes concilij vnà cum reuerendis patribus ac venerabilibus & circunſpectis viris omnium quinq; nationum, videlicet pro Italica pro parte prælatorum & aliorum de extra territorium Senen. domini Petrus † ſanctus epiſcopus Craſtrenſis, & Dominicus de ſancto Geminiano decretorum doctor, cameræ apoſtolicæ auditor. Pro parte prælatorum & aliorum habentium titulos in territorio Senenſi, dominus Nicolaus abbas ſancti Donati, ordinis vallis vmbroſæ, ſe non habere mandatum ad actum infrà ſcriptum faciendum dicens, ſed ad audiendum & referendum, quorum quilibet ſe dictam Italicam nationé repræſentare aſſerebat. Pro natione Gallicana reuerendi patres & domini, domini Guillermus epiſcopus Caualicenſis, Ludouicus de Palude regalis Trenorchienſis, or-

ſis, ordinis ſancti Benedicti, Cabilonenſis diœceſis, & Ioannes Vrſicampi ordinis Ciſtercienſis, Nouiomenſis diœceſis abbates. Pro natione Germanica reuerendus pater dominus Hartungus de Cappel decretorũ doctor, ſacri palatij Apoſtolici cauſarum auditor, ac venerabilis & religioſus vir frater Theodericus de Andel, monachus ordinis Præmonſtratenſis, in decretis licentiatus, ac eiuſdem ordinis procurator. Pro natione Hiſpanica, Petrus Alfonſi abbas ſancti Vincentij, & canonicus Eccleſiæ Toletanæ, qui tamen dixit, ſe non habere * aliquod mandatum à natione ſua ad hunc actum faciendum, niſi ſolùm ad audiendum & referendum, de quo etiam ſolenniter fuit proteſtatus. Pro natione Angliæ reuerendus pater & dominus, dominus Franciſcus Epiſcopus Aquenſis, & venerabilis vir magiſter Thomas de Merdona canonicus * Aſcolanenſis, in ſacra pagina baccalaureus. Qui deputati ſupradicti, ſingulariter ſinguli, ad infrà ſcripta mandata ſua in publicam formam, illis de territorio Senenſi, & natione Hiſpaniæ exceptis, Senis in Capella domus operarij maioris eccleſiæ Senen. prope eandem Eccleſiam ſita produxerunt, & quilibet eorum produxit. Quibus ſic congregatis, ac Miſſarum ſolennijs alijſque cæremonijs debitis & conſuetis ibidem completis, ſupradicti domini deputati ſingularum nationum, ad infrà ſcripta ſingularia mandata, de quibus per inſtrumenta publica ſignis & ſubſcriptionibus notariorum publicorum tunc ibidem præſentium ſignata & ſubſcripta, legitimam fecerunt fidem, ad huiuſmodi electionem loci per ordinem proceſſerunt. Et inter cætera quàm plurimis allegationibus, propoſitionibus, altercationibus & diſſenſionibus diuerſorum locorum & prouinciarum hinc inde inter ipſos deputatos habitis atq; factis, demum pro loco futuri & tunc celebrandi concilij proximè ſecuturi, iuxta formam & tenorem decreti ſiue conſtitutionis concilij Conſtantienſis deſuper facti, ciuitatem Baſileen. in natione Germanica conſiſtentem, & in prouincia Biſuntina, tanquam habilem, ſufficientem & idoneam, ex ipſorum certa ſcientia vnanimiter & concorditer nominauerunt, & elegerunt, dictis tamẽ Nicolao ſancti Donati, & Petro Alfonſi abbatibus, pro tunc expreſsè non conſentientibus. Quo loco ſic per ipſos dominos deputatos electo, ſupradicti domini quatuor præſidentes concilij ex parte domini noſtri Papæ dictũ decretum ſiue conſtitutionem concilij Conſtantienſis, in quo continetur de modo eligendi loca conciliorum, nec non literas Apoſtolicas domini noſtri Papæ prędicti, eius vera bulla plumbea (vt prima facie apparebat) more Romanæ curiæ munitas, ſuper poteſtate dictis dominis præſidentibus ad præſentem actũ à domino noſtro Papa prædicto conceſſa, per venerabilem virum dominum Michaelem de Piſis decretorum doctorem, & præfati domini noſtri papæ ſecretarium, ibidem præſentem, publicè alta & intelligibili voce coram dominis præſidentibus ac deputatis nationum, alijsq; ſupradictis, infrà ſcriptorum tenorum legi & publicari fecerunt. Tenor verò decreti ſequitur, & eſt talis:

* aliud

* Aſtolenſis

Frequens generalium conciliorum celebratio, agri dominici &c. ſicut ſuprà in hac eadem ſeſſione habetur, & aliàs integrius in concilij Conſtantienſis ſeſſione 39.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 39.

Tenor bullæ talis eſt:

Martinus epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, venerabilibus fratribus Petro archiepiſcopo Cretenſi, & Iacobo Epiſcopo Spoletano, ac dilectis filijs Petro abbati de Roſatio ſancti Petri Aquileienſis diœceſis, nec non Leonardo de Florentia ordinis fratrũ Prædicatorum & ſacræ paginæ profeſſori, ac eiuſdem ordinis generali magiſtro, noſtris & Apoſtolicæ ſedis nuncijs, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Nuper ſiquidem cupientes generale concilium iuxta deliberationem & ordinationem ſanctæ ſynodi Conſtantienſis, ad deputationem loci olim eadem approbante ſynodo per nos factam, in ciuitate Papienſi authore domino celebrari, vt illa in eo ſtatuerentur & fierent, quę cederent ad laudem Dei & bonum publicum eccleſiæ ſuæ ſanctæ, vos ad ciuitatem prædictam pro futuro ibidem tenendo & celebrando concilio generali, noſtros & Apoſtolicæ ſedis nuncios, de fratrum noſtrorum conſilio prouidimus deſtinandos, vobis inter cætera nomine & authoritate noſtris ipſi concilio præſidendi, & inibi pro veſtra ſapientia illa prouidendi, deliberandi, ſtatuendi, decernendi & concludendi, quæ ad conſeruationem & augmentum religionis & fidei Chriſtianæ & reformationem cleri & ſtatus Eccleſiaſtici pertinent, poteſtatem plenariam concedentes, prout in alijs noſtris literis pleniùs continetur. Nos igitur attendentes, vt in benè gerendis rebus dicti concilij eo vtiliùs & perfectiùs proficere valeatis, quo ampliori fueritis per nos authoritate muniti, & ne propter aliquem caſum qui ſolet quandoque contingere, celebratio & continuatio eiuſdem concilij retardetur: opportunè prouidere volentes, diſcretioni veſtræ vbi legitima cauſa ſubſiſtat, ipſum concilium de ciuitate prædicta ad quamcunque ciuitatem aliam eiuſdem nationis ad hoc liberam, habilem, & ſufficientem, de qua vobis videbitur, authoritate noſtra transferendi, illudque prorogandi, mutandi & diſſoluendi: ipſumque concilium in huiuſmodi alia ciuitate, ad quam id forſan transferri & mutari contigerit, continuandi, tenendi & celebrandi,

&ad

& ad illud prælatos & alios euocandi, eique nomine & authoritate prædictis præſidendi, & quæcunque in eo decreta, eodem approbante concilio, ordinandi, ſtatuendi & decernendi, illaque in publicis ſeſsionibus iuxta morem ſolenniter publicandi & approbandi, vt nihilominùs ante diſſolutionem præſentis concilij, locum pro alio futuro concilio indè ad ſeptennium celebrando, iuxta deliberationem, declarationem & ordinationem prædictas etiam ante menſem, vbi rationabilis cauſa eſſet, ne aliquo modo huiuſmodi loci deputatio differatur, nominandi, deputandi, & aſsignandi, & alia in præmiſsis omnibus agendi, diſponendi, ſtatuendi & exequendi ac concludendi, quæ pro ſtatu honoreque noſtris & Romanæ eccleſiæ ac tranquillitate & pace reipublicæ Christianæ noueritis profutura, plenam & liberam de dictorum fratrum conſilio authoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus facultatem, ratum & gratum habituri, quicquid per vos ſuper præmiſsis in eodem concilio propoſitum, deliberatum, ſtatutum & decretum fuerit ac concluſum. Idq; faciemus, authore domino, vſque ad ſatisfactionem condignam inuiolabiliter obſeruari. Datum Romæ apud ſanctum Petrum octauo Kalendas Martij, pontificatus noſtri anno ſexto.

Quibus quidem decretis & literis Apoſtolicis ſic lectis & publicatis, prædicti domini quatuor præſidentes ibidem præſentes, per organum dicti reuerendiſsimi patris domini Petri archiepiſcopi Cretenſis, vnius ex ipſis præſidentibus, in ipſum locum, videlicet ciuitatem Baſileenſem, ſic (vt præmittitur) per ipſos dominos deputatos electam, conſenſerunt, ac eandem ciuitatē Baſileenſem, in prouincia Biſuntina conſiſtentem, vnà cum dictis dominis deputatis nationum, & ipſi deputati nationum, videlicet Italicæ de extra territorium Senenſe, Gallicanæ, Germanicæ & Anglicanæ, iuxta dicti decreti Cōſtantienſis concilij vim, formam & tenorem, ac poteſtatis à domino noſtro papa prædicto eis traditæ (vt præmittitur) & conceſſæ, elegerunt & nominauerunt, ac ciuitatem ipſam habilem & idoneam pro loco futuri proximè celebrandi concilij deputârunt, aſsignârunt, & pronunciârunt. Proteſtantes tamen, quòd propter hoc ipſum concilium Senenſe non cenſeatur diſſolutum eſſe, ſed quòd ipſi præſidentes cum inclytis nationibus ad omnem reformationem hic poſsibilem concurrere vellent. Et hoc idem præfati deputati per ordinem ſimiliter fuerunt proteſtati, quilibet pro natione ſua, quòd ad reformationem hîc poſsibilem attendere vellent. Quo loco taliter electo & pronunciato, ac aſsignato & deputato, vocati fuerunt in locum dictę congregationis reuerendiſsimi patres & domini, domini Ioannes archiepiſcopus Toletanus nationis Hiſpanicæ præſidens, Ioannes archiepiſcopus Rothomagēſis nationis Gallicanæ præſidens, Richardus electus Eboracenſis Anglicanæ nationis præſidens, & Andreas Epiſcopus * Pocznanienſis, nationis Germanicæ præſidens. In quorum præſentia dicti loci electio fuit ſolenniter publicata, & per ipſos dominos archiepiſcopos & epiſcopos approbata & confirmata. Excepto, quòd dictus reuerendiſsimus pater dominus Ioannes archiepiſcopus Toletanus, Hiſpaniarum primas, regnique Caſtellæ maior cancellarius, & ſupradictæ nationis Hiſpanicæ præſidens, ad dictam electionem reſpondit ſe habere duas voces: vnam, vt præſidens nationis ſuæ Hiſpanicæ: aliam verò, vt archiepiſcopus & primas Hiſpaniarum. Quantum ad primam vocem, non poſſet conſentire, niſi requiſita & conſentiente natione ſua prædicta. Quantum verò ad ſecundam vocem, videlicet vt archiepiſcop⁹ & primas, dixit ſe conſentire, & expreſsè conſenſit. De & ſuper quibus omnibus & ſingulis præmiſsis ſic actis, factis & geſtis, præfati domini præſidentes domini noſtri papæ, nec non deputati ſupradicti per ordinem, ac honorabilis vir magiſter Martinus Vuelle clericus Sambienſis diœceſis, in decretis baccalaureus, ac domini noſtri papæ præfati procurator fiſcalis, & huiuſmodi ſacri Senenſis concilij procurator, ſibi à me notario publico infrà ſcripto, & aliarum nationum notarijs ibidem tunc præſentibus, fieri petierunt, & quilibet eorum fieri petijt, atque tradi vnum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum aut inſtrumenta. Acta fuerunt hæc Senis ſub anno, indictione, menſe, die, hora, loco & pontificatu quibus ſuprà, præſentibus ibidem venerabilibus ac honorabilibus & diſcretis viris, dominis Dominico de * Crapanica Apoſtolicæ cameræ clerico, Michaele de Piſis ſupradicto, decretorum doctoribus, nec non magiſtris Antonio* olim Michaele de ſancto Geminiano curiæ cauſarum cameræ Apoſtolicæ & Italicæ de extra territorium Senenſe, Hermanno Vueynen de Bocken, clerico Monaſterienſis diœceſis, Apoſtolica & Imperiali authoritatibus ac inclytæ nationis Germanicæ in prædicto concilio Senenſi notario, nec nō Laurentio Stafforde Anglicanæ nationum prædictarum notarijs clericis, Florentinenſis, Monaſterienſis, ac Lincolniēſis diœceſum, ac Franciſco de Bononia, ſeruiente armorum domini noſtri papæ, prædictis teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter atq; rogatis.

Subſcriptiones Notariorum.

Et ego Petrus clerici, clericus Ambianenſis diœceſis, magiſter in artibus, publicus authoritate Apoſtolica & inclytæ nationis

*Poznanienſis

*Crapalica

Locus obſcurus.

Gallicanæ in prædicto ſacro Concilio Senenſi notarius, quia huiuſmodi electioni, pronunciationi, aſsignationi & deputationi loci futuri concilij (vt præmittitur) proximè celebrandi, præſens fui, eaque ſic fieri vidi & audiui, ideoq; hoc pręſens publicum inſtrumentum manu mea propria ſcriptum exinde confeci, ſubſcripſi, & publicaui, ſignoq; & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignaui, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum requiſitus & rogatus.

Subſcriptio alterius notarij.

Et ego Laurentius Staffordc clericus Lincolniẽſis diœceſis, publicus authoritate Apoſtolica & inclytæ nationis Anglicanæ in prædicto ſacro Senenſi concilio notarius, præmiſsis omnibus & ſingulis vnà cũ prænominatis teſtibus & notario præſens fui, eaq; ſic fieri vidi & audiui, & exinde hoc inſtrumentum per alium fideliter ſcriptum, ſigno meo ſolito cum dicto notario requiſitus ſignaui in teſtimonium omnium præmiſſorum.

Initium & approbatio concilij Baſileenſis.

Cùm verò finis inſtaret ſeptennij, quod eſt tempus ex præinſerto concilij Conſtantienſis decreto celebrationi huius concilij præfinitum, felicis recordationis dominus Martinus papa quintus, ſanctæ Romanæ ac vniuerſalis Eccleſiæ tunc præſidens pontifex, volens celebrationem generalis concilij fieri iuxta prememoratum decretum, cui tamen propter ætatem decrepitam & multiplices ſui corporis morbos in perſona propria non poterat præſidere, dictum dominum Iulianum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſancti Angeli diaconum cardinalem, de fratrum ſuorum conſilio, ad celebrandum ipſum concilium, ac eidem vice & loco ipſius ſummi pontificis præſidendi, ſuum ac ſedis Apoſtolicæ deſtinauit legatum per ſuas Apoſtolicas literas, prout eccè:

MARTINVS EPISCOPVS SERuus ſeruorum Dei, dilecto filio Iuliano ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Dum onus vniuerſalis gregis dominici ſuperna diſpoſitione nobis iniunctum diligenter attendimus, & quòd ſingulis Chriſtianæ reipublicæ occurrentibus per nos ipſos debitum Apoſtolicæ ſeruitutis, exequi non poſſumus, animo noſtro reuoluimus: nonnunquam viros fide feruentes, dignitate ac ſcientia præditos, & rerum agendarum experientia conſpicuos, in partem noſtrorum & eccleſiæ Romanæ negociorum aſſumimus, vt dum tempus poſtulat, eorum operationibus vices noſtras ſupplentes, miniſterium nobis commiſſum, diuina aſsiſtente gratia, iuxta vires nobis ex alto conceſſas, exequi valeamus. Dudum ſiquidem ſacrum generale Conſtantienſe concilium ex certis cauſis tunc expreſsis, ſtatuit & decreuit, primum generale concilium in quinquennium ex tunc proximè futurum, ſecundum verò à fine illius immediatè ſequentis concilij in ſeptennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuò fore celebrandum, in locis per Romanum pontificem per menſem ante finem cuiuſlibet concilij, approbante & conſentiente concilio, vel in defectum ipſius per ipſum concilium deputandis ac aſsignandis, vt illa quæ circa ſtatum & bonum publicum Eccleſiæ ſanctæ Dei agenda & expedienda reſtabant, matura poſſent deliberatione compleri, prout quantum in nobis fuit, in concilio Senis vltimò celebrato factum extitit, in quo per noſtros & ſedis Apoſtolicæ nuncios tunc in dicto concilio Senenſi præſidentes, eodem approbante concilio, ciuitas Baſileenſis pro loco proximè futuri tunc in ſeptennium celebrandi concilij, deputata extitit, prout in decreto præfati Senenſis concilij & alijs noſtris literis deſuper confectis pleniùs continetur. Cùm autem finis huiuſmodi ſeptennij, quo, concilium ipſum in eadem ciuitate Baſileenſi tenendum & celebrandum fore, ſtatutum fuit, inſtare noſcatur, cumque propter notoriam ægritudinem noſtram in ipſo futuro Baſileenſi concilio, Deo authore celebrando, iuxta deſiderium cordis noſtri intereſſe non poſsimus, te vitæ integritate & ſapientia præclarum, & magnitudine conſilij conſpicuum, ac in maximis noſtris & præfatæ Eccleſiæ negocijs diuturna experientia comprobatum, legatum cum plena & omnimoda poteſtate legati de latere, de fratrum noſtrorum conſilio authoritate Apoſtolica tenore præſentium facimus, conſtituimus, & etiam ordinamus, teque ad ciuitatem Baſileenſem prædictam, pro futuro ibidem, authore domino, tenendo & celebrando concilio generali, iuxta deliberationem & ordinationem præfatas, tanquam angelum pacis deſtinandum prouidimus. Et cùm ſuper omnia in ipſo futuro concilio ad reformandum ſtatum eccleſiaſticum, qui hoc tempore indigere videtur, abundante nequitia & frigeſcente charitate hominum, ſuſcitatis inter fideles bellis & diſcordijs, ac inualeſcente in pluribus mundi partibus hæretica prauitate, ad huiuſmodi hæreſes extirpandas, & pacem inter catholicos principes & cæteros Chriſtianos componendam, animum efficaciter intendamus: ſuper qua re, quantum in nobis fuit, dedimus operam efficacem, tibi nomine & authoritate noſtris ipſi concilio præſidendi, ac in illo prp tua ſapientia illa proponendi, deli-

Matth. 24. b

deliberandi, ordinandi, ſtatuendi, & decernendi, quæ ad laudem & honorem Dei & conſeruationem & augmentum religionis fidei Chriſtianæ, ſtatum eccleſiæ, reformationem quoque totius cleri & eccleſiaſtici ſtatus in moribus & vita, nec non reductionem Orientalis eccleſiæ, & quorumlibet aliorum oberrantium ad gremium eccleſiæ militantis, ac conſeruationem eccleſiaſticæ libertatis, ſalutem quoque, quietem & pacem regnorum, regum, ducum, principum & quorumlibet fidelium populorum noueris pertinere, ac etiam ibidem cum debita maturitate & deliberatione, prout in tanta re conuenit, ea omnia proponendi, decernendi, concludendi & exequendi, per quæ hæreſes & errores tam de Bohemia, quàm de alijs quibuſcunque regnis, prouincijs, terris & locis, in quibus ſunt, penitus extirpentur. Et nihilominùs de præmiſsis hæreſum & quibuſcunque alijs cauſis, fidem catholicam concernentibus, quomodolibet cum conſilio dicti Concilij cognoſcendi, aliaque per te vel per alium ſeu alios à te deputandos, audiendi, decidendi, & fine debito cum præfato concilio terminandi. Et contradictores quoſlibet & rebelles, cuiuſcunque ſtatus, gradus, prę eminentiæ vel conditionis exiſtant, & quauis eccleſiaſtica vel mundana, etiam ſi regali vel pontificali præfulgeant dignitate, authoritate noſtra per cenſuram eccleſiaſticam, & alia iuris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendi, & ſuper his quoties opus fuerit, auxilium brachij ſecularis inuocandi, omniaque alia & ſingula in eodem Baſileenſi concilio agendi, tractandi, diſponendi, ſtatuendi, declarandi, decernendi & concludendi, quæ in præmiſsis & circa ea pro ſtatu noſtro & eiuſdem eccleſiæ, ac ſalute animarum fidelium, extirpatione hæreſum & errorum de agro dominico, reductione quoque oberrantium populorum & conſeruatione eccleſiaſticæ libertatis, ac pro quieto ſtatu reipublicę Chriſtianæ, nec non reformatione in omnibus membris ſuis, noueris profutura, plenam & liberam authoritate prædicta tenore præſentium concedimus poteſtatem, ratum & gratum habituri, quicquid ſuper præmiſsis per te vnà cum eodem Baſileenſi concilio ordinatum, ſtatutum, deliberatum & decretum fuerit, & concluſum: idque faciemus authore Domino, vſque ad ſatisfactionem condignam inuiolabiliter obſeruari. Quocirca circunſpectioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus tibi iniunctum miniſterium laboris huiuſmodi pro diuina & dictæ ſedis ac noſtra reuerentia, ſic in eodem futuro concilio dicto nomine pro tempore præſidens, ad honorem Dei, eccleſiæ atque noſtram, ſalutem quoque & pacem populorum fidelium, iuxta datam tibi à domino prudentiam, laudabiliter exequaris, quòd ex tuis fructuoſis operibus fructus optati prouèniant, quos ſperamus: tuque deindè illam, quæ pias cauſas agentibus ſuperna retributione impenditur, gloriã conſequi merearis felicitatis æternę.

Datum Romæ apud ſanctos Apoſtolos, Calend. Februarij, pontificatus noſtri anno decimoquarto.

LITERAE DOMINI EVGENII PAPAE quarti, directæ domino Iuliano legato, quæ quidem bulla non eſt decretata.

EVGENIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Iuliano ſancti Angeli diacono cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Certificati tam per literas tuas, quàm alias de ſolicitudine & circumſpecta diligentia, quam habes in proſequendo cauſam fidei contra Bohemos hæreticos, tuam prudentiã commendamus, & te ad perſeuerandum hortamur, quantum cum decentia fieri poteſt. Præterea cùm felicis record. Martinus papa quintus prædeceſſor noſter inter cætera tibi iniunxerit, præſidere debere authoritate apoſtolica in concilio generali in Baſileenſi ciuitate celebrando, ſi talis eſſet concurſus & congregatio prælatorum, quòd meritò & rationabiliter celebrari debuiſſet & deberet, & (ſicuti accepimus) vſque nunc pauci aut nulli conuenerunt, & propterea non ſit opus alium deſtinare, ſed ſit potiùs expectandum, placet nobis, & volumus, tibique mãdamus, quatenus expedito negocio Bohemorum, cuius finis expectatur in breui, tuos greſſus dirigas ad prædictam ciuitatem Baſileenſem, & ibi (prout opus videris eſſe) iuxta tibi iniuncta & ordinata in concilio Conſtantienſi, optimè prouideas, prout in tua prudentia & circunſpectione plenè confidimus. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimoprimo, * ſecundo Calend. Iunij, pontificatus noſtri anno primo. for. * pridiè

Stabilimentum ſacri concilij Baſileenſis.

Ipſe autem reuerendiſsimus dominus legatus mandatum Apoſtolicum exequi cupiens, cùm tempore quo iam inſtabat celebrationem Concilij inchoari, circa expeditionem aduerſus peſtiferam hęreſim Huſſitarum eſſet pro cauſa fidei admodum occupatus, ſuos ad hanc ciuitatem vices gerentes deſtinare curauit, ac poſtmodum, quàm citiùs fuit poſsibile, ad præſentem ciuitatem acceſsit, vt iniunctum legationis officium poſſet in celebratione huius generalis concilij, præſtante diuini numinis gratia, adimplere, prout etiam ſanctiſsimus domi-

dominus noſter, dominus Eugenius diuina prouidentia papa quartus, repetitis ſuæ ſanctitatis literis, ſibi mandauit. In qua ciuitate iam per tres menſes & vltrà cum prælatis & cæteris, qui ad ipſam ciuitatem cauſa celebrationis dicti generalis Concilij aduenerunt, quàmplurimas congregationes fecit, habuitque tractatus ſuper ipſius ſtabilimento & celebratione concilij. Tandem decretum eſt, præſentem ſolennem fieri ſeſſionem, in qua primùm cùm ex præmiſsis conſtet apertè, quòd hæc ciuitas ſit locus celebrationi generalis concilij deputatus, & adſit à iamdiu citra tempus ipſius concilij celebrandi, ſacroſanctæque ſedis Apoſtolicæ non deſit authoritas, decernit, diffinit & declarat, in hac ciuitate & loco eſſe generale concilium ſtabilitum canonicè & fundatum, & quòd ad eius celebrationem tenentur accedere omnes tam prælati, quàm cæteri qui de iure vel conſuetudine ad generalia concilia accedere ſunt adſtricti.

Intentio concilij Baſileenſis.

Cæterùm cùm vnumquodque eo directiùs atq; intéſiùs ſuas dirigat actiones, quo ipſarum deſtinatum finem agnoſcit: idcirco hæc ſancta ſynodus neceſsitates Chriſtianæ religionis ſedula meditatione recogitans, matura & digeſta deliberatione decernit, ad hæc tria, eo, à quo cuncta bona
Iaco.1.c procedunt, authore Deo, toto ſolicitudinis ſtudio operam dare. Primò, vt omnium hæreſum à Chriſtiani populi finibus tenebris profugatis, lumen catholicæ veritatis, Chriſto vera luce largiente, refulgeat. Secundò, vt bellorum rabie, qua, ſatore zizaniæ ſeminante, in diuerſis partibus mundi affligitur & diſsipatur popul9 Chriſtianus, congrua meditatione ſedata, pacis authore præſtante, in ſtatum reducatur pacificum & tranquillum. Tertiò, vt cùm multiplicibus vitiorum tribulis & ſpinis Chriſti vinea iam quaſi ſylueſcat præ nimia denſitate, vt illis debitæ culturę ſtudio reſecatis, eu-
Ioan.15.a angelico agricola cælitus operante, refloreat, honeſtatiſque fructus & honoris felicis vbertate producat. Et quoniam abſque cœleſtis influxu gratiæ, hæc tam grandia bona ſperari non poſſunt, omnes Chriſtifideles in domino propenſiùs exhortatur, vt ad obtinendam præmiſſorum conſummationem felicem, deuotis orationibus, ieiunijs & eleemoſynis apud maieſtatem diuinam diligenter inſiſtant, vt pius & miſericors Deus humilibus placatus obſequijs, optatam rerum conſummationem huic ſacro Concilio ſua pietate ſolita præſtare dignetur, eis in remiſsionem ſuorum peccaminũ hoc iniungens.

Exhortatio ſuppoſitorum Concilij.

Præterea cùm præmiſſa, ad quæ huius ſacri Concilij tendit tentatio, ſint plurimùm ardua, & accuratum ſtudium exigant, multaque ſint ſolicitudine & cura peruigili pertractanda, exhortatur omnes in hoc ſacro Concilio * perſiſtentes, & ad ipſum venien- *præſentes
tes, vt diligenter ſecum illa cogitent, atque cum alijs excogitata pertractent, quæ eis videbuntur ad eadem vtilia vel etiam opportuna, vt indè communi debitoque ſuper eis tractatu habito & matura deliberatione digeſto, meliùs & vtiliùs per ſacrum Concilium in præmiſsis queat, aſsiſtente Spiritus ſancti gratia, prouideri. In hac nanque ſacra ſynodo congregatis, plena & libera ſit omnibus & ſingulis loquendi & conſulendi facultas, eorum quæ ad agenda eſſe videbuntur accommoda, iuxta materias in ipſius Concilij deliberatione propoſitas.

De modo ſeu geſtu in Concilio & Seſsione.

Vt autem qua morum & geſtus venuſtate vnuſquiſque in ſeſsionibus & congregationibus huius ſacri Concilij debeat ſe habere, ex antiquorum patrum iam diu inſtitutis regulis innoteſcat, decretum Tole- Tole. 11.
tani concilij præſentibus duximus inſeren- cap. 1.
dum.

Decretum Toletani concilij.

In loco benedictionis conſidentes Do- 5.q.4. In loco benedictionis.
mini ſacerdotes, nullus debet aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuſlibet tu- *variis.
multibus perturbare, nullus etiam *vanis fabulis vel riſibus, vel (quod eſt deterius) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere. Si quis enim (vt ait Apo- Iaco.1.d
ſtolus) putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio. Cultum enim *quando
ſuum iuſtitia perdit, quum ſilentia iudicij, ſilentium
obſtrepentium turba confundit, dicente perit, & iudicium.
Propheta: Erit enim cultus iuſtitiæ, ſilen- Eſa.32.d
tium. Debet ergo quicquid aut conſidentium conſultationibus agitur, aut ab accuſantium parte proponitur, ſic mitiſsima verborum relatione proferri, vt nec contentioſis vocibus ſenſus audientium turbet, nec iudicij vigorem * in tumultu ener- *pro
uet. Quicunq; ergo in conuentu Concilij hæc quæ præmiſſa ſunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu, aut contumelijs, vel riſibus ipſum concilium perturbauerit, iuxta diuinæ legis edictum, quo præcipitur,* Eijce deriſorem, & exibit Pro.22.b
cum eo iurgium, cum omni dedecore à conſeſsione abſtractus, à communi cœtu recedat, & trium dierum ſententiam excommunicationis ferat.

De honoribus.

Ad obuiandũ controuerſijs, quæ ſolent ex hu-

ex huiuſmodi in concilijs & publicis congregationibus ſuboriri, & nonnunquam ipſorum progreſſum per longa tempora impedire, hæc ſacra ſynodus ordinat, ſtatuit & decernit, quòd per quoſcunq; actus, nominationes, intitulationes, honoris exhibitiones tam in ſede, quàm in alijs quibuſcunq; dictis aut dicendis, factis aut faciẽdis in hoc concilio, per quoſcunq; prelatos, principes, vel eorum aut vniuerſitatum & communitatum quarumcunq; nuncios, vel legatos, ſeu ipſis vel de ipſis, vel eorum altero in eodem concilio nullum ius de nouo acquiratur, nulliq; præiudicium generetur, nulliuſque ius in proprietate vel poſſeſsione lædatur. Et per præmiſſa vel huiuſmodi legatorum admiſsionem, ius vel titulus alicuius approbari nullatenus cenſeatur, vel etiam reprobari, aut ius vel poſſeſsio generali concilio intereſſendi, vel taliter vocem dandi cuiquam acquiri, ſed in omnib' & per omnia vnumquenque in eodem ſtatu poſt hoc conciliũ remanere, in quo ante ipſius concilij celebrationem permanebat.

De impedimento venientium ad Concilium.

Sanè quoniam opus aliquod intendenti non ſatis eſt ædificationi operam dare, ſi ex aduerſo impedientibus non reſiſtat, idcirco decretum in ſacro Conſtantienſi concilio editum aduerſus eos, qui venientes ad conciliũ, ſtantes, vel redeuntes impediunt, iniuriantur vel moleſtant: ex ſuperabundanti cautela contra eos, qui venientes, ſtantes aut recedentes ab hac ſancta ſynodo, in perſona vel bonis impedire, iniuriari, vel moleſtare prȩſumpſerint, locum habere declarat ac decernit, iuxta ipſius (qui talis eſt) ſeriem & tenorem:

Proceſſus contra inuaſores ſeu ſpoliatores accedentium ad concilium, vel recedentium de illo.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 15.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, vniuerſalem eccleſiam repręſentans, in Spiritu ſancto ad extirpationem ſchiſmatis, hæreſumq; & errorum, nec non ipſius eccleſiæ in capite & in membris debitam reformationem legitimè congregata, ad futuram rei memoriam.

Iuſtitiam & æquitatem exerceri non dubitatur, ſi quos noxiæ voluntatis adeò captiuat peruerſa intentio, quòd proceſsibus Apoſtolicis impudenter obuiare, authoritatem ſanctionis canonicæ contemnentes, in aliorum prolabuntur iniurias & offenſas, eccleſiaſtica cenſura percellat, & pro demerito culpæ, rigorem adijciat iudiciariæ poteſtatis. Nam ſi quilibet per campum licentiæ, freno depoſito modeſtiæ, vagaretur impunè, facilè quiſq; ſæuiret in proximum, & neruus diſciplinantis iuſtitiæ rumperetur. Sanè licet nonnulli Romani pontifices, antiquos Romanæ eccleſiæ morem & conſuetudinem obſeruantes, prout ad eos ex debito apoſtolatus ſibi iniuncti officij pertinebat, per certos ſuos proceſſus in die cœnæ domini annis ſingulis ſolenniter publicantes, inter alios omnes & ſingulos, qui ad ſedem apoſtolicam venientes, vel recedentes ab ea, nec non in illos omnes & ſingulos, qui per ſe vel per aliũ ſeu alios, quaſcunque perſonas eccleſiaſticas vel ſeculares, ad Romanam curiam ſuper eorum cauſis & negotijs accedentes, illaque in eadem curia proſequentes, aut procuratores, geſtores, aduocatos & promotores ipſorum, ac etiam auditores ſeu iudices, qui ſuper dictis cauſis ſeu negocijs deputantur, occaſione cauſarum emergentium huiuſmodi verberant, mutiſant, vel occidunt, cuiuſcunque dignitatis, ordinis, conditionis aut ſtatus forent, prædicta vel eorum aliqua committentes, excommunicationis & anathematizationis ſententias, à quibus nullus per alium quàm Romanum pontificem poſſet, præterquam in mortis articulo conſtitutus, abſolui, nec etiam tunc niſi de ſtando mandatis eccleſiæ ac ſatisfactione præſtanda, ſufficienti cautione præmiſſa, candelis accenſis & ad terram proiectis, promulgauerant, & eos qui taliter excommunicatis & anathematizatis, vel eorum alicui prȩſumerent abſolutionis beneficium impendere, ſimilibus ſententijs innodauerunt, eiſq; prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramentorum eccleſiaſticorum & confeſsionem audiendi interdixerunt officium, nec non quicunque iniuriatores quorumlibet ad ſacra generalia concilia venientium, ſeu ſtantium in ipſis, aut recedentium ab eiſdem, diuerſas cenſuras eccleſiaſticas & pœnas tam ex canonis, quàm diuini iuris diſpoſitione incurrant: Tamen, ſicut ad noſtram fide dignorum † multitudine valida † multorũ inſinuatione peruenit notitiam, nonnulli iniquitatis filij, perditionis alumni, huiuſmodi cenſuras vilipendentes, ac huiuſmodi ſacri Concilij, extirpationis ſchiſmatis, hæreſum ac errorum, ipſiuſque eccleſiæ reformationis perturbatores, diabolico ſpiritu inſtigante, nec dignitati nec ordini deferentes, Dei timore poſtpoſito, nefarijs ac ſacrilegis auſibus nonnullas perſonas eccleſiaſticas & ſeculares, etiam pontificali dignitate prȩditas, ad ſedem Apoſtolicam vel Romanam curiam ſeu præſens generale concilium in ciuitate Conſtantienſi prouinciæ Maguntinenſis, vbi nunc Romana curia exiſtit, in Spiritu ſancto legitimè congregata, venientes aut recedentes ab eiſdem, inuadere, capere, arreſtare, detinere, incarcerare, mutilare, occidere ac ſpoliare bonis ſuis, vel iniurijs affligere quamplurimis, & aliàs malè tractare, temeritate propria præſumpſerunt, & dietim præſumunt, in

Apoſtolicæ ſedis & ſacri Concilij vilipendium & contemptum, ac ſedationis ſchiſmatis, reformationis eccleſiæ & correctionis morum, nec non hæreſum & errorum prædictorum extirpationis diſturbium, ſuarumq; animarum periculum, & ſcandalum plurimorum. Nos igitur volentes in præmiſsis, nec non aduerſus quoſcunq; ad ipſum concilium & quælibet alia futura generalia concilia accedentes, aut ſtantes in ipſis, ſeu recedentes ab eiſdem, ne ab alijs Deum non timentibus, temerarijs iniurijs infeſtentur & opprimantur violentijs, & ne quibuſuis delinquendi aut exceſſus committendi pateat audacia, de opportuno & ſalubri remedio prouidere huiuſmodi, nec non omnes alios & ſingulos alios proceſſus, ſententias & cenſuras aduerſus quarumlibet perſonarum eccleſiaſticarum vel ſecularium, ad ſacra generalia concilia venientium, vel ſtantium in ipſis, ſeu recedentium ab eiſdem, moleſtatores, perturbatores vel iniuriatores, authoritate Dei omnipotentis, patris & filij & Spirituſſancti extendentes, omnes & ſingulos, cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus vel conditionis fuerint, etiam ſi pontificali, imperiali, regali, vel alia quacunque eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate, qui quaſcunque perſonas eccleſiaſticas vel ſeculares, quæ ad huiuſmodi ſedem Apoſtolicam Romanam curiam hoc præſenti ſacro durante concilio, vel ad ipſum & quæcunq; alia generalia concilia venientes, aut ſtantes in ipſis, aut ab eis recedẽtes, temeritate propria per ſe vel alium ſeu alios arreſtare, inuadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, aut bonis ſuis ſpoliare, vel iniurijs affligere, ſeu ipſos ſic delinquentes receptare, aut aliàs quomodo libet impedire, ſeu ea perpetrantium facta & commiſſa, rata & grata habere, vel eis dare auxilium, conſilium vel fauorem, publicè vel occultè, directè vel indirectè præſumpſerint, vel præſument in futurum, ſimilibus excommunicationis & anathematizationis ſententijs innodamus eo ipſo. Terras quoq; ipſorum & cuiuſlibet, qui in præmiſsis vel eorum aliquo tranſgreſſor vel contemptor fuerit, dum tamen vniuſcuiuſque ſic tranſgreſſorum vel contemptorum vltra vnam diœceſim non contineat, nec non omnia, ciuitates, villas, caſtra, oppida & quælibet alia loca, in quibus huiuſmodi exceſſuum patratores ſeu eorum receptatores, vel ipſis conſentientes, fauentes, aut dantes auxilium, conſilium vel fauorem, publicè morabuntur, nec non illa in quibus huiuſmodi perſonæ, quæ ſic temeritate propria detentæ fuerint, quandiu extiterint in eiſdem, memorata authoritate eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Quod ſi terra eiuſdem duas diœceſes vel ampliùs contineat, dominio domicilij principalis ipſius, & illam etiam in qua fuerit delictum commiſſum, ſi ſua ſit, & duas alias quæ ſub ipſo ſunt, eidem loco magis vicinas, interdicto ſubiacere volumus ſupradicto, & etiam omnes & ſingulos huiuſmodi excommunicationis & anathematizationis ſententijs ligatos, in quibuſlibet eccleſijs, loco vbi tale delictum fuerit perpetratum, vel terris & locis propter hoc interdictis magis conuicinis vbilibet exiſtentibus, omnibus diebus dominicalibus & feſtiuis, pulſatis campanis, candelis accenſis, publicè nunciari, ac terras, ciuitates, villas, caſtra, oppida & loca * eccleſiaſtico interdicto prædicto ſuppoſita, donec ſic excommunicati, meruerint ab huiuſmodi ſententijs beneficium abſolutionis obtinere, dictumq; interdictum debuerit relaxari: ita tamen, quòd nullus ex tranſgreſſoribus ac contemptoribus huiuſmodi per alium, quàm per Romanum pontificem vel ſacri concilij authoritate poſsit, niſi duntaxat in mortis articulo cõſtitutus, nec etiam tunc, niſi de ſtando mandatis eccleſiæ, ſatisfactione vel ſufficiẽti cautione (ſi hoc commodè facere poſsint) primitus præſtita, abſolui, vel interdictum huiuſmodi relaxari. Eos verò, cuiuſcunq; dignitatis, ordinis, ſtatus vel conditionis fuerint, etiamſi pontificali dignitate præfulgeant, qui contra tenorem præſentium proceſſuum, talibus vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere præſumpſerint, volumus, ſtatuimus & decernimus, ſimilibus excommunicationis & anathematizationis ſententijs forè innodatos eo ipſo, ipſiſq; prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramentorũ & confeſſiones audiendi officium, authoritate interdicimus ſupradicta, inſinuantes tranſgreſſoribus & cõtemptoribus in prædictis, quòd ſpiritualiter & temporaliter (prout eorum requirẽt exceſſus & demerita) grauiùs procedetur, non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus & quibuſlibet priuilegijs, indulgentijs & literis Apoſtolicis, generalibus vel ſpecialibus, quorumcunque tenorum exiſtant, eiſdem tranſgreſſoribus aut cõtemptoribus vel quibuſuis alijs, communiter vel diuiſim à dicta ſede conceſsis, etiam quòd ſuſpendi vel excommunicari, aut eorum terræ, dominia, ciuitates, villæ, caſtra, oppida & alia loca interdici non poſſint, etiam ſi de ipſis & eorũ tenoribus eſſet in ipſis proceſsibus mentio facienda ſpecialis, quæ ne contra huiuſmodi ſententias & proceſſus, quo minus includãtur in eis, per ea valeat ſe, terras, dominia, ciuitates, villas, caſtra, oppida & loca huiuſmodi tueri, & quæquo ad hoc, tollimus & penitus reuocamus. Et inſuper mãdamus, vt huiuſmodi præſens proceſſus ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſiue membranas proceſſus continentes eoſdẽ, in maiori

* eccleſiaſtica

& ſancti Stephani Conſtantienſis eccleſiarũ valuis affigi, qui proceſſus ipſo ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo iudicio publicabunt, vt prædicti quos proceſſus concernent, nullam poſsint excuſationem prætendere, vel ignorantiam allegare, quòd ad eos proceſſus huiuſmodi non peruenerint, vel ignorauerint eoſdem, cùm non ſit veriſimile, remanere incognitũ, quoad ipſos, quod tam patenter fuit publicatũ. Cæterùm omnibus & ſingulis dominis Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque locorum ordinarijs præcipimus & mandamus, vt ipſi & eorum quilibet per ſe vel per alium ſeu alios, ſub pœna excommunicationis, quam ipſorum quemlibet, qui mandatorum noſtrorum huiuſmodi tranſgreſſor & contemptor fuerit, incurrere volumus ipſo facto, præſentes noſtros proceſſus per eorum aut chartarum vel membranarum ſeu tranſſumptorum continentiã, eoſdem quibus ſicuti noſtris proceſsibus tantam volumus fidem adhiberi, in eccleſiarum valuis ſeu alijs locis affixione publicent, & præfatos tranſgreſſores & contemptores huiuſmodi, excommunicationis & anathematizationis ſententijs ligatos, ac terras, ciuitates, caſtra, villas, oppida & loca præfata huiuſmodi eccleſiaſtico interdicto ſuppoſita, quàm primùm ipſis vel eorum alicui de hoc legitimè conſtiterit, tam diu in eccleſijs, dominicis & alijs * feſtis diebus dum inibi fuerit maior populi multitudo, campanis pulſatis, & candelis accenſis & extinctis denuncient, & interdictum huiuſmodi inuiolabiliter obſeruari faciant per cenſuras eccleſiaſticas, & alia iuris remedia, inuocato ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachij ſecularis, donec ipſi tranſgreſſores & cõtemptores meruerint ab huiuſmodi excõmunicationis & anathematizationis ſententijs abſolutionis beneficium obtinere, dictumq; interdictum meritò debuerit relaxari, non obſtantibus omnibus ſupradictis, ſeu ſi aliquibus coniunctim vel diuiſim à ſede prædicta indultum exiſtat, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſsint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiuſmodi mentionem. Datum Conſtantiæ * ſecundo nonas Iulij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, ſede Apoſtolica vacante, regnorum ſereniſsimi principis domini SIGISMVNDI Romanorum & Hungariæ &c. regis, videlicet electionis quinto, coronationis primo, Hungariæ verò vigeſimonono.

* feſtiuis

for. * pridie

De impedientibus concilium.

Porrò, quia nonnunquam lingua ſubdola plurimùm impedit & perturbat, falſa vel detractoria ſeminando, quodque cùm nimis graue ſit, tam grandem Chriſtianitatis impedire profectum, omni animaduerſione ſit dignum, idcirco malignorum conatibus cupiens obuiare dicta ſancta ſynodus, omnes & ſingulos ſub obteſtatione diuini iudicij admonet, ne impedimentum, perturbationem, prorogationem vel diſſolutionem huius ſacri concilij moliantur. Si quis autem ſcienter animo impediendi vel perturbandi hoc ſacrũ generale concilium verbo, facto, vel literis, palàm vel occultè impedimenta, perturbationem, prorogationem vel diſſolutionem fieri procurauerit, experietur vltione pœnali perpetrati facinoris grauitatem. Et contra eum tanquam communis pacis perturbatorẽ, rigidè procedetur, cùm ex hoc hæreſum extirpationem, pàcis procurationem, & morum reformationem impedire videatur.

DE FRVCTIBVS BENEFICIORVM *percipiendis per ſuppoſita Concilij.*

CVm hi qui interſunt in hoc ſacro generali concilio, pro cõmuni bono totius eccleſię congregato, nõ debeant minori prærogatiua gaudere, quàm quicunque alij quarumuis eccleſiarum negocijs quibuſlibet vel vtilitatibus intendentes, ideoq; tanquam cauſa Reipublicæ abſentes, debent pro præſentibus meritò reputari ad inſtar ſacri Conſtantienſis concilij, in quo, modo conſimili extitit ordinatum: præſens conciliũ ſtatuit, ordinat, & decernit, quòd omnes & ſinguli qui in eodem concilio tanquam ipſius ſuppoſita ſunt recepti, vel recipientur in poſterum, ab eo die quo iter arripuerint ad dictum concilium veniendi, & quàm diu permanſerint in eodem, & etiam recedentes per tantum tempus, quo ad ſuum poſsint domicilium reuerti, fructus omnium beneficiorum ſuorum cum ea integritate percipiant, cum qua eos perciperent, ſi in ipſis beneficijs reſiderent, nõ obſtantibus in contrarium quibuſcunque.

De Officialibus concilij.

Quia verò ad proſecutionem huius ſacri Concilij requiruntur Officiales & miniſtri, ideo deputat & ordinat notarios ad ſcribendum acta ipſius concilij, Lucam de *Vuiſſo ſecretarium dicti domini legati, & Rodulphum Sapiẽtis diœceſis Gebennenſis. Et vt omnia eo decentiùs ordinentur, quo maiori fuerint directa conſilio, deputat & ordinat venerabiles Henricum Nithart decretorum doctorem, & Ludouicum Pariſij licentiatum in decretis, decanum Eccleſiæ beatæ Mariæ lætæ de Aneſiaco dictæ Gebennenſis diœceſis, qui acta concilij vniuerſa per dictos notarios ſcripta adſpi-

Notarij.

* Viſſo

Notariorũ præfecti.

adſpiciant, debiteq́; (ſi opus ſit) corrigant & emendent. Promotores quoq; ipſius concilij deputat magiſtrum Nicolaum Amici, magiſtrum in artibus & licentiatum in Theologia, & Henricum Aneſter licentiatum in decretis, prępoſitum Turicenſem Conſtantienſis diœceſis, ſediumq́; ordinatores, qui exiſtentes in concilio, in locis & ſedibus debitis collocent, quorũ ordinationi omnes obedire teneantur, Henricũ Stater artium & medicinæ * doctorem, decanum Traiectenſem, & Sanderum de * Marthuſen in legibus baccalaureum, & canonicum Eccleſiæ ſancti Petri Maguntinenſis. Lectis ſiquidem (vt præfertur) decretis, bulla & inſtrumento præinſertis, memoratus dominus epiſcopus Conſtantienſis conſimili voce, alta videlicet & intelligibili interrogans, ſciſcitatus eſt, an omnia & ſingula per eum ſic (vt præfertur) lecta, ipſi ſacrę ſynodo placerent. Ad cuius interrogationem prælibatus reuerendiſsimus pater dominus cardinalis præſidens, primò, & deinde cæteri omnes & ſinguli domini pręlati, in eadem ſeſsione ac ſacra ſynodo tunc præſentes, concorditer nullo diſcrepante reſponderunt viua voce, Placet. Quibus præmiſsis ſic peractis, præfati dictæ ſacroſanctæ ſynodi promotores ſiue procuratores ſuprà deputati, petierunt, & quilibet ipſorum petijt, per nos protonotarios, notarios & ſcribas, ad hoc ſuprà deputatos, fieri & confici de præmiſsis omnibus & ſingulis vnũ vel plura publica inſtrumenta, in teſtimonium veritatis præmiſſorum & ad perpetuam rei memoriam. Datum Baſileæ decimonono calendas Ianuarij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoprimo.

Promotores. Ordinatores ſedium. *Medicinæ magiſtrum. *Martuhuſen.

SESSIO SECVNDA.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, eccleſiam militantem repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Ad laudem Dei omnipotentis, ac benedictæ indiuiduæque Trinitatis gloriam & honorem, pro hæreſum atq; errorum extirpatione, morum in capite & in membris Eccleſiæ Dei reformatione, ac regum & regnorum cæterorumq́; Chriſticolarum adinuicèm, authore diſcordiarum procurante, diſsidentium pacificatione, in Spiritu ſancto legitimè congregata, decernit, ſtatuit, diffinit, declarat, & ordinat, vt ſequitur:

Decretum, quòd concilium Baſileenſe eſt legitimè inchoatum.

Et primò, quòd eadem ſacra Baſileenſis ſynodus, ſacris Cõſtantienſi & Senenſi concilijs generalibus decernentibus atq; ordinantibus, & authoritate Apoſtolica interueniente, fuit & eſt in hoc loco Baſileenſi debitè legitimeq; ac ritè initiata & congregata. Et ne de eiuſdem ſacrę Baſileenſis ſynodi poteſtate à quoquam dubitetur, ipſa eadem ſynodus duas declarationes ex decretis ſynodi Conſtantienſis in præſenti ſeſsione, a- lijs ſuis decretis editis ſeu edendis inſerendas, ordinat & decernit, quarum quidẽ declarationum tenor primæ ſequitur, & eſt talis: Conſtantienſis concilij ſeſſ. 4. & 5.

Decretum, quòd concilium generale eſt ſuper papam.

Et primò declarat, quòd ipſa ſynodus in Spiritu ſancto legitimè congregata, generale concilium faciens, & Eccleſiam militantem repræſentans, poteſtatem immediatè à Chriſto habet, cui quilibet cuiuſcunq; ſtatus vel dignitatis, etiã ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ Dei in capite & in membris. Alterius verò tenor ſequitur in hæc verba:

Quòd inobedientes concilio, puniantur.

Item declarat, quòd quicunq; cuiuſcunque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus aut præceptis huius ſacræ ſynodi & cuiuſcunq; alterius cõcilij generalis legitimè congregati, ſuper præmiſsis ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentię ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Præmiſsis igitur & nonnullis alijs Conſtantienſis concilij, præſertim capituli quod incipit, Frequens, in priori huius ſacrę ſynodi Baſileenſis ſeſsione recitati, decretis attentis, prælibata ſynodus Baſileenſis decernit & declarat, quòd ipſa pro hæreſum extirpatione ac morum generali reformatiõe eccleſiæ in capite & in membris, nec non pace inter Chriſtianos procuranda (vt pręmittitur) in Spiritu ſancto legitimè congregata, per nullum quauis authoritate, etiam ſi papali dignitate præfulgeat, diſſolui, aut ad alium locum transferri, ſed ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut poteſt, debebit aut poterit in futurum, abſq; eiuſdem ſynodi Baſileenſis deliberatione & conſenſu.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 5.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 39. & Baſileenſis concilij ſeſſ. 1.

Quòd perſonæ concilij non debeant extra concilium trahi, vel impediri.

Item diffinit, ordinat & decernit hæc ſancta ſynodus, quòd nulla perſona, cuiuſcunque ſtatus, dignitatis ſeu cõditionis fuerit, in eadem ſynodo actu exiſtens aut futura, eidem incorporata vel incorporanda, à tempore arrepti itineris ad ipſam ſanctam ſynodum ſine fraude cõtinuati, ad recedendum ab eadem, à quoquam quauis authoritate, etiamſi papali dignitate præfulgeat, directè vel in-

vel indirectè in læſionem ſeu perturbationem dictæ ſanctæ ſynodi, inuita ſine deliberatione & conſenſu ipſius ſanctæ ſynodi requiri, moneri, compelli, citari, euocari ad alium locum, etiam curiam Romanam valeat, ſeu ne ad eandem ſanctam ſynodum veniat, poſsit aut debeat quomodolibet impediri. Si autem à quoquam quauis authoritate, etiam ſi papali dignitate præfulgeat, (vt præmittitur) in contrarium attentatum fuerit, ſeu attentaretur in futurum, aut proceſſus pœnales vel mandata, etiam cenſuras eccleſiaſticas ſeu tranſlationes prælatorum inuitorum, vel priuationes aut inhabilitationes eorundem ſeu aliorum beneficiatorum quorumcunq;, aliáſve quaſcunq; pœnas continentes, vt ab eadem ſancta ſynodo recedant, vel non accedant ad eandem, aut eidem nō adhæreant, fulminati fuerint, fulminentur, aut fulminarentur in futurum, totum ſit irritum & inane, nec eiſdem proceſsibus, cenſuris ac pœnis, tanquam irritis & inanibus quomodolibet obediendū fore, prædictoſque proceſſus & cenſuras, cum omnibus indè ſecutis & ſecuturis, quatenus de facto proceſsiſſent aut procederent in futurum, caſſat, irritat, & annullat, & pro caſsis, irritis atq; nullis habendos decernit, diffinit, ordinat & declarat.

Quòd hi qui tenentur intereſſe concilio, non recedant ſine licentia.

Item, decretis ſacri concilij Conſtantienſis inhærendo, ſtatuit, ordinat & decernit, quòd prælati & alij qui tenentur huic ſacro concilio intereſſe, ab hoc loco ante finitum concilium, niſi ex cauſa rationabili per deputatos ſeu ab hoc ſacro concilio deputandos examinanda, non recedant. Qua quidem cauſa examinata & legitimè approbata, poſsint recedere de licentia illius vel illorū, qui pro tempore habent vel habebunt authoritatem. Et tunc taliter recedens, teneatur dimittere alijs in loco remanentibus ſuam poteſtatem, ſub pœnis iuris per hoc ſacrum concilium indicendis, & in facientes contrarium exequendis.

Promotores alij. Item quia plures promotores in eadem ſancta ſynodo, & etiam notarij ad conſcribendum acta eiuſdem ſunt neceſſarij, citra aliorū per ipſam ſanctam ſynodum in ipſius prima ſeſsione deputatorum reuocationem, magiſtros* Ademarium de Roſsilione licentiatum in decretis, archipresbyterum Viuarienſem & canonicum Lugdunēſem, Henricum de Behenheym licentiatū in decretis, officialem Baſileenſem promotores, & Petrum Bruneti baccalaureum in decretis, canonicum Atrebatenſem, notariū eiuſdem ordinat & deputat. Datum in ſeſsione publica eiuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia maiore Baſileenſi ſolenniter celebrata, decimoquinto Calendas Martij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo triceſimoſecundo.

*Ademarū

SESSIO TERTIA.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans. Olim ſacrū Conſtantienſe concilium volens futuris Eccleſiæ neceſsitatibus prouidere, matura deliberatione ſtatuit & decreuit, vt poſt finem ipſius concilij in quinquennium, deinde in ſeptennium, & poſteà perpetuò futuris temporibus de decennio in decennium, generale concilium celebretur, cuius decreti vigore felicis recordationis Martinus papa quintus, ipſo Conſtātienſi approbante concilio, ſtatuit in ciuitate Papienſi proximum tunc concilium celebrari, quod ibidèm cœptum fuit, & de conſenſu & approbatione ipſius concilij, ad ciuitatem Senenſem tranſlatum. In quo Senenſi Concilio fuit electa hæc Baſileenſis ciuitas, pro futuro tunc concilio in ſeptennium celebrando. Appropinquante autem fine ipſius ſeptennij, præfatus papa Martinus volens decreto Conſtantienſis & ordinationi Senenſis concilio rum ſatisfacere, vt debebat, reuerendiſsimū in Chriſto patrem & dominum, dominum Iulianum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſancti Angeli diaconum cardinalem, ſedis Apoſtolicæ deſtinauit legatum, cum plena poteſtate eidem concilio vice & authoritate ſedis Apoſtolicæ præſidendi. Quod etiam ſanctiſsimus dominus papa Eugenius quartus ratum habuit & approbauit. Proinde hoc ſacrū generale concilium in Spiritu ſancto legitimè congregatum, prouida & matura deliberatione conſiderans, hæreticam peſtem in partibus Bohemiæ nimis ſæuire crudeliter, quæ Dei occulto iudicio, bello pluriès attentato nō potuit ſuperari, atq; quòd in diuerſis mundi partibus clàm hæretica peſtis pullulat atq; ſerpit, quodq; proh dolor multas Chriſtianas prouincias bellorū deſecat rabies & deuaſtat, morumq; nimia deformatio diuinam maieſtatem offendit tantis & tam peſtiferis malis, omnipotentis Dei gratia largiente, ad extirpationem hæreſum, pacemq; in Chriſtiano populo componendam, & reformationē generalem Eccleſiæ Dei in capite & in membris ſtudioſe occurrere, & ſalutaribus remedijs prouidere, diſpoſuit, & vt hæc ad optatos fines commodiùs duci poſſent, conſiderans hæc ſancta ſynodus præſentiam ſummi pontificis, reuerendiſsimorumq; ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium in ipſo concilio eſſe accommodam & multimodè fructuoſam, venerabilem virum magiſtrum Ioannem Pulchripatris, ſacræ theologiæ profeſſorem, ad ſanctiſsi-

Hæreſis Huſsitica.

Bella. Mores deprauati.

ſanctiſsimum Dominum Eugenium ſummum pontificem deſtinauit, atq; ad præfatos reuerendiſsimos dominos cardinales, præfatum ſanctiſsimum dominum papam exorando & ſupplicando, vt huc (ſi commodè poſſet) perſonaliter accederet, ipſiq; ſacro Concilio fauoribus & auxilijs aſsiſteret opportunis. Denuoq; venerabiles viros Iacobum Sirik ſcholaſticum Treuirenſem, & Thomam *Fieno decretorũ doctorem, ſuos pro eadem cauſa Oratores ad eundem dominum papam & dominos cardinales tranſmiſit. Cùm autem ad notitiam ipſius Concilij perueniſſet, præfatũ dominum papam ex ſiniſtra informatione motum, diſſolutionem ipſius Concilij attentaſſe, quæ quidem diſſolutio in periculum euerſionis fidei cederet euidenter, nec non Eccleſiæ Dei graue ſcandalum, ad eundem dominũ papam atq; reuerendiſsimos dominos cardinales, ſuos deſtinauit protinus oratores, reuerendum patrem dominum Ludouicum de Palude epiſcopum Lauſanenſem, & magiſtrum Henricum Stater decanum Traiectenſem, ad ſupplicandum, inſtandum & requirendum præfatum dominum Papam, vt ipſam diſſolutionem reuocare dignaretur, huicq; ſacro Concilio in tam laudabilibus operibus ſuffragaretur auxilijs & conſilijs opportunis.

*Fiene

Oratores ad papam deſtinati.

Oratores alij.

Decernitur, diſſolutionẽ concilij nullatenus fieri poſſe.

Conſiderансq; hæc ſancta ſynodus, præfatam diſſolutionem Concilij contra decreta Conſtantienſis concilij eſſe factam, tendereq; in euerſionis fidei graue periculum, & ſtatus eccleſiaſtici turbationem & detrimentum, atq; ſcandalũ totius populi Chriſtiani, eandem diſſolutionem decreuit nullatenus fieri potuiſſe: quin imò, ipſa minimè obſiſtente, ad proſequutionem eorum quæ pro fidei ſtabilitate & ſalute Chriſtianĩ populi laudabiliter ſunt incepta, eſſe cum Spiritusſancti gratia procedendum. Verùm cùm redeuntibus præfatis epiſcopo Lauſanenſi & decano Traiectenſi, optata reſponſio à ſanctiſsimo domino Papa non fuerit reportata, licet non ſolum à prædictis concilij oratoribus ipſius concilij nomine, ſed etiam à sereniſsimo domino Sigiſmundo rege Romanorum fideli Eccleſiæ aduocato, præfatus ſanctiſsimus dominus Papa ſupplicatus, interpellatus, requiſitus, rogatus fuerit, & totis niſibus, multiplicatis vicibus obſecratus, idcirco hæc ſancta ſynodus innitens decretis ſacri Conſtantienſis concilij, quorum verba ſunt hæc: Quòd ſancta ſynodus in Spiritusſancto legitimè congregata, generale Concilium faciens, Eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatẽ à CHRISTO immediatè habet, cui quilibet cuiuſcunque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & ad generalem reformationem Eccleſię Dei in capite & in membris.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 4. & 5.

Monitio contra Papam.

Item declarat, quòd quicunq;, cuiuſcunque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus aut præceptis huius ſanctæ ſynodi aut cuiuſcunque alterius Concilij generalis legitimè congregati ſuper præmiſsis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contẽpſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. In hac ſolenni ſeſſione ipſum ſanctiſsimum dominum Papam, nec nõ reuerendiſsimos dominos cardinales modo & forma infrà ſcriptis interpellare decreuit. Hæc igitur ſancta ſynodus in Spiritusſancto legitimè congregata, prædictum beatiſsimum dominum papam Eugenium cum omni reuerentia & inſtantia ſupplicat, & per viſcera miſericordiæ IESV CHRISTI exorat, requirit, & obteſtatur, ac monet, quatenus prætenſam diſſolutionem, ſicut de facto proceſsit, de facto reuocet, & ipſam reuocationẽ, quemadmodùm & diſſolutionem fecit, per diuerſas mundi partes tranſmittat & publicet, ab omnique impedimento dicti Concilij penitus deſiſtat. Quinimò eidem (vt debet) faueat & aſſiſtat, omniaque præbeat ſubſidia & auxilia opportuna, necnon infra trium menſium ſpatium, quod ad hoc pro termino peremptorio præfigit & aſsignat, ſi corporalis ipſius diſpoſitio patiatur, perſonaliter veniat. Sin autem, perſonam vel perſonas loco & vice ſui deſtinet & tranſmittat cum plenaria poteſtate, ad omnia & ſingula in hoc Concilio peragenda vſq; ad totalem ipſius concluſionem, per omnes & ſingulos actus gradatim & ſucceſsiuè: Alioquin ſi hæc ſanctitas ſua facere neglexerit, quod de Chriſti vicario non eſt aliqualiter ſperandum, ſancta ſynodus (prout iuſtum fuerit, & Spiritusſanctus dictauerit) neceſsitatibus Eccleſiæ prouidere curabit, & procedet, ſecundũ quod iuris fuerit diuini pariter & humani. Similiter præfatos reuerẽdiſsimos dominos cardinales, qui tanquam principales Eccleſiæ Dei cardines ad hæc feruentiùs intendere debent, exorat, requirit, obteſtatur & admonet, quatenus cum præfato domino papa ſuper prædictis ſolicitam inſtantiam faciant, huicque ſacro concilio faueant, aſsiſtant, & auxilientur modis omnibus opportunis. Et cùm præſentia ipſorum, pro eorum authoritate magnaq; prudentia & experientia rerum, ſit huic ſacro Concilio pluirimùm opportuna, ipſos dominos cardinales & quemlibet eorum requirit, monet & citat, quatenus infra ſpatium trium menſium

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 5.

Comminatio pœnarum.

ſium

ſium ab intimatione præſentium (quem terminum pro trina ac canonica monitione præciſe & peremptoriè præfigit & aſsignat) ad dictum ſacrum Concilium generale veniant, canonico impedimẽto ceſſante: alioquin, cùm eorum negligentia ad ipſum ſacrum generale concilium veniendi, vt tantis neceſsitatibus Eccleſiæ ſuccurratur, in periculum grauis iacturæ fidei catholicæ, totiusq; Eccleſię detrimentum cenſeatur proculdubiò redundare: hæc ſancta ſynodus, lapſo termino ſupradicto, contra eos qui venire neglexerint, eorum exigente contumacia, procedet, prout diuini pariter & humani dictauerit & permiſerit ordo iuris, & neceſsitatibus Eccleſiæ altiſsimo largiẽte prouidere curabit. In præmiſsis autem dicta ſynodus reuerendiſsimum dominum cardinalem ſanctæ Crucis, quandiu tractatibus pacis regnorum Franciæ & Angliæ inſiſtet, includere non intendit, atque quoad reuerendiſsimos dominos cardinales, Placentinum & de Fuxo vulgariter nominatos, & cardinalem ſancti Euſtachij, cùm in propinquioribus locis exiſtant, ad duorũ ſpatium menſium reſtringit terminum ſupradictũ. Mandat inſuper hęc ſancta ſynodus vniuerſis & ſingulis dominis patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis & alijs eccleſiarum prælatis, clericiſq;, notarijs & perſonis eccleſiaſticis, nec non alijs Chriſti fidelibus, cuiuſcunque ſtatus, dignitatis, gradus & conditionis exiſtant, omneſque & ſingulos principes & dominos, etiamſi imperiali, regali, ducali, ſeu quauis alia pręfulgeant poteſtate, requirit & rogat, qui pro præmiſsis fuerint requiſiti ſeu requiſitus, in virtute ſanctę obedientiæ ac obteſtatione diuini iudicij, & ſub pœna excommunicationis, quatenus prædicta omnia & ſingula dicto ſanctiſsimo domino Papæ atq; reuerendiſsimis dominis cardinalibus inſinuent, intimẽt, & notificent, ac intimari & inſinuari ſeu notificari faciãt perſonaliter eiſdem, ſi ad eos tutus & accommodus pateat acceſſus. Sin autem, ei vel illis ad quos perſonaliter accedendi facultas non ſit, in eorum habitationibus, nec non in porta palatij Apoſtolici & in eccleſijs ſancti Ioannis Lateranenſis, ſancti Petri, & ſanctæ Marię maioris de vrbe, copias per publicum notarium confectas affigendo, ſi hoc tutè fieri poſsit. Sin autem, in principalibus eccleſijs ciuitatum Sutrinæ, Viterbij & Senenſis, vel aliarum trium ciuitatum vicinarum, de quibus fuerit benè viſum. Quę quidem loca hæc ſancta ſynodus decernit, eſſe idonea pro executione omnium præmiſſorum. Et nihilominùs hæc ſancta ſynodus futuris cupiens obuiare caſibus, vt omnis euitetur diſpendioſus circuitus, cùm rebus de quibus agitur, ſupra modum periculoſa ſit mora, ordinat & decernit, huiuſmodi admonitionis & citationis decretũ, poſtquam in hac ſolenni ſeſsione lectum fuerit & publicatum, eccleſiæ cathedralis Baſileenſis valuis affigi, vt ſi forrè contingat ipſius intimationem exequi nõ poſſe modo aliquo præmiſſorum, eo caſu ex nùnc tanquam publico edicto, ad quatuor menſium ſpatium ab hac die in anteà computandum, cenſeatur quo ad omnes eius effectus facta inſinuatio, monitio & citatio, ſicq; ſuos omnes effectus ſortiri & arctare eos quibus dirigitur, decernit, ac ſi perſonaliter inſinuatum & præſentatum fuiſſet, viribus peremptorijs & comminationibus ſupraſcriptis hic habitis pro inſertis. Inſuper hæc ſancta ſynodus declarat & proteſtatur, quòd nihilominus pręḋictis dilationibus pẽdentibus, cùm iam præceſſerit à iure vocatio ex decreto concilij Conſtantienſis, rerumq; neceſſitas id ſuadeat, & qualitas agendorum in vlteriore proſecutione Concilij & agendis in eo, procedere intendit ordinatè, debitè ac maturè, nec propterea ſuperſedere aliqualiter in proceſſu. Tandem hæc ſancta ſynodus decernit citationes contra omnes prælatos & alios, qui ad generale Conciliũ venire tenentur, omneſque & ſingulos Generales ordinum quorumcunque, ac etiam inquiſitores hæreticæ prauitatis, ſub dilatione termini ſeu terminorum de quibus deputatis fuerit benè viſum, cum pœnis & cenſuris & clauſulis opportunis. Datum Baſileæ in ſeſsione publica ſanctæ ſynodi Baſileenſis, celebrata in eccleſia maiori huius ciuitatis, ſub ſigillo eiuſdem ſanctæ ſynodi, ſub anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, indictione decima, die verò Martis 29. menſis Aprilis, pręſentibus notarijs & ſcribis huius ſanctæ ſynodi ſupraſcriptis.

Item quia plures notarij & ſcribæ ad conſcribendum acta huius ſacri Concilij ſunt neceſſarij, hæc ſancta ſynodus, citra tamen aliorum notariorum per ipſam aliâs conſtitutorum reuocationem, venerabiles viros magiſtros Bartholomæum de *Lucgniano ciuem Senenſem, & Thomam Cheſneloti baccalaureum in decretis Rhemenſis diœceſis, notarios eiuſdem deputat & ordinat. Datum Baſileæ in &c. vt ſtatim ſuprà.

Notarij alij noui.

* Lutiguia

SESSIO QVARTA.

Saluus conductus Bohemorum.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalẽ Eccleſiam repræſentans. Tenore pręſentium ſignificamus vniuerſis, quòd omnibus & ſingulis ſacerdotibus, baronibus, nobilib⁹, militaribus, popularibus & alijs quibuſcunque viris, cuiuſcunque ſtatus, conditionis

aut qualitatis exiſtant, de regno Bohemiæ & marchionatu Morauiæ, de Praga & ciuitatibus ac alijs locis eorundem, & omnibus alijs eccleſiaſticis & ſecularib⁹ perſonis, qui aut quæ vnà cum ipſis ad generale Baſileenſe concilium mittentur, ac profecturi exiſtunt, omnibus eorum perſonis, quocunq; nomine cenſeantur, aut valeant nuncupari, infra tamen numerum ducentarum perſonarum, tenore præſentium, noſtrum pleniſſimum ac perfectum ſaluum conductũ concedimus atq; damus, veriſsimamque ſecuritatem veniendi ad hanc ciuitatem Baſileenſem: ibidemque manendi, ſtandi, morandi, nobiſcumq; de quibuſuis negocijs opportunis ipſis commiſsis tractandi, placitandi, diſponendi, concludendi & terminandi impartimur: ac in loco vel in locis hoſpitiorũ ſuorum diuina officia ſine impedimento noſtrorũ peragere permittimus, ſic etiam, vt propter illorum præſentiam neque in itinere, neque in aliquo loco itineris in eundo, manendo aut redeundo, neque in ipſa ciuitate Baſileenſi à diuinis officijs ceſſetur, quouis modo per modum interdicti. Cæterùm in generali concilio ſeu ſynodo Baſileenſi articulos quatuor, pro quorum claritate inſtant, oretenus aut in ſcriptis liberè poterunt offerre, aut propalare, ſcripturis ſacris beatorumque doctorum verbis, ſententijs & rationibus eos declarare, adſtruere, & perſuadere, & ſi opus fuerit, etiam ad obiecta concilij generalis reſpondere, aut cum aliquo vel aliquibus de Concilio ſuper eiſdem diſputare, aut charitatiuè abſq; omni impedimento conferre, opprobrio, conuicio aut contumelia procùl motis, ſeruatis forma & modis inter noſtros legatos & nuncios prædictorum regni & marchionatus in Egrenſi ciuitate ſpecificatis & vniformiter concluſis: & ſignanter, quòd in cauſa quatuor articulorum per eos attentorum, lex diuina, praxis Chriſti apoſtolica & Eccleſiæ primitiuæ vnà cum concilijs doctoribusq; fundantibus ſe veraciter in eadem, pro veriſsimo & indifferente iudice in hoc Baſileenſi concilio admittentur. Et illis peractis vel non peractis, quandocunque de mandato aut conſenſu ſuorum maiorũ ad propria reuerti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox abſq; vlla renitentia, occaſione & mora, ſaluis rebus illorum & ſuorum pariter honore & perſonis, viceuerſa poterunt vel poterit iuxta beneplacitum liberè & ſecurè redire, de ſcitu tamen deputandorum per Concilium, vt pro tunc opportunè ſecuritati eorũ prouideatur ſine dolo & fraude. Nihilominus in hoc eorum ſaluo conductu omnes quaſcunque clauſulas includi ac contineri volumus, ac pro incluſis haberi, quæ pro plena & efficaci & ſufficienti ſecuritate in eundo, ſtando ac redeundo neceſſariæ ſunt & opportunæ, hæc notanter propter bonum pacis procurandum & obſeruandum luculenter expreſſantes. Quòd ſi quiſpiam aut aliqui ex illis, ſiue in itinere ad nos in Baſileam veniendo, ſiue ibidem demorando aut redeundo, aliquod enorme (quod abſit) egerit aut egerint, per quod poſſet aſſecurationis eorum beneficium eis aut eorum alicui conceſſum, annullari aut caſſari: volumus etiam, ac admittimus, & concedimus, vt talis vel tales in facinore huiuſmodi deprehenſi vel deprehenſus, ab ipſis duntaxat, & non ab alijs, condigna animaduerſione cum emenda ſufficienti, per partem noſtram meritò approbanda & laudanda, mox puniatur aut puniantur, illorum aſſecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Et pariformiter, ſi quiſpiam vel aliqui ex noſtris, ſiue in itinere ad nos in Baſileam veniendo, ſiue ibidem demorando, aut redeundo, aliquod enorme (quod abſit) egerit aut egerint, per quod poſſet aſſecurationis ipſorũ beneficium eis aut alicui eorũ conceſſum, annullari aut caſſari: volumus, vt talis vel tales in facinore huiuſmodi deprehenſi, à nobis aut à noſtris duntaxat, & non ab alijs, condigna animaduerſione, cum emenda ſufficienti, per partem dominorum ambaſiatorum & nunciorum meritò approbanda & laudanda, mox puniatur aut puniantur, præſenti aſſecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Volumus etiam, quòd liceat ipſis ambaſiatoribus omnibus & ſingulis, toties quotieſcunque opportunum fuerit ſeu neceſſarium, ad auram capiendam exire de ciuitate Baſileenſi, & reuerti ad eandem, necnon nuncium vel nuncios ſuos ad quęcunque loca pro ſuis neceſſarijs negocijs ordinandis liberè mittere ſeu deſtinare, ac ipſos miſſos ſeu deſtinatos, ſeu miſſum & deſtinatum ſuſcipere toties quoties eis videbitur expedire, ita quòd aliqui vel aliquis per deputandos concilij ſocientur, qui eorum ſecuritati prouideant, vel prouideat. Inſupèr nec in ſermonibus, ſeu prædicationibus publicis aut alijs collationibus, in præiudicium, derogationem ſeu deteriorationem cauſæ ipſorum quatuor articulorũ, pars noſtra terminis quibuſlibet, in confuſionem vergentibus, poterit aut debebit vti & potiri in loco ciuitatis Baſileenſis. Qui quidem ſaluus conductus & ſecuritates ſtare ac durare debent & à tempore & per tempus, quo in noſtræ & noſtrorum tuitionis curam ipſos ſuſcipi contigerit, & vſque ad Baſileam perduci, ac toto tempore manſionis eorum ibidèm, & rurſum poſt ſufficientem audientiam habitam, ſpatio viginti dierum præmiſſo, cùm ipſi petierint, aut concilium habita huiuſmodi audientia, ipſis receſſum indixerit, à Baſilea vſque in Tuſtan, * Tatoniam, aut Engliſpurg, in quem ex locis iſtis

* Taconiam

maluerint, Deo fauente reſtituemus, dolo & fraude prorſus excluſis. Etiam pro vniuerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, & ſpecialiter pro ſanctiſsimo domino Romano pontifice, pro ſereniſsimo principe domino Sigiſmundo Romanorum &c. rege, ac venerabilibus dominis cardinalibus, archiepiſcopis & epiſcopis, ac dominis abbatibus, prælatis & clericis, necnon illuſtriſsimis principibus, regibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus & nobilibus militibus, vniuerſitatibus & communitatibus ciuitatum, caſtrorum & villarum, earumque conſulibus, ſcabinis, officialibus & alijs cuiuſcunq; conditionis & ſtatus, eccleſiaſtici vel ſecularis exiſtant, quocunque nomine cenſeantur, & pro ſubditis omnium præmiſſorum, & pro tota parte eorundem promittimus bona fide & ſpondemus, quòd nos omnes & ſinguli prædicti præſcriptam aſſecurationem & ſalui conductus eorũ formam, in omnibus ſuis conditionibus, punctis & clauſulis ſuperiùs expreſſatis, inuiolabiliter & inconcuſsè bona fide & puro corde obſeruabimus & cuſtodiemus, obſeruabunt & cuſtodient. Inſupèr promittentes ſine fraude & quolibet dolo, quòd nolumus, neque debemus occultè vel manifeſtè, quacunque occaſione prætenſa, vti aliqua authoritate vel potentia, iure, ſtatuto vel priuilegio legum vel canonum, & quorumcunq; conciliorum, ſpecialiter Conſtantienſis & Senenſis quacunque forma verborum expreſſa, in aliquod præiudicium ſaluoconductui ſeu aſſecurationi ac publicæ audientiæ, ipſis per nos conceſſæ vel conceſſo. Quòd ſi nos aut aliquis ex nobis vel noſtris, cuiuſcunque conditionis vel ſtatus aut præeminẽtiæ exiſtens, præſcriptæ aſſecurationis & ſaluiconductus formam & modum, in quocunque puncto vel clauſula violauerit, (quod tamen auertere dignetur omnipotens) & ſufficiens emenda non fuerit mox ſubſecuta, & ipſorum arbitrio meritò approbanda & laudanda, habeant nos & habere poterunt incidiſſe in omnes pœnas, quas iure diuino & humano aut conſuetudine, huiuſmodi ſaluorum conductuum violatores incurrere poſſunt, abſq; omni excuſatione, aut quauis in hac parte contradictione. Datum in ſeſsione publica eiuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi celebrata, duodecimo Calendas Iulij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

EPISTOLA BOHEMIS MISSA ſuper concluſione in Egra facta, in quarta publica ſeſsione lecta.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, vniuerſis viris eccleſiaſticis, nobilibus & toti populo regni Bohemiæ, vnitatem & pacem in Chriſto Ieſu noſtro domino. Pridiè oratores noſtri ex oppido Egra ad nos reuerſi, & ibidèm cum nuncijs veſtris concluſa ſerioſe referentes, magno gaudio hanc ſanctam ſynodum repleuerunt. *Epiſtola cõcilij ad Bohemos.* Aſſerunt enim, cum tanta charitate & manſuetudine, hoc ſacrum vnionis negocium fuiſſe tractatum, vt non aliud exiſtimemus, quàm Spiritumſanctum pacis & vnitatis authorem in medio interueniſſe. Concepimus ex his quæ referunt, magnam ſpem futuræ vnionis & indiſſolubilis inter nos charitatis. Pro qua re (ſicut dignum eſt) ipſi Spirituiſancto, cuius munere hoc factum eſſe nõ dubitamus, gratias ex toto corde retulimus, eleemoſynas, ieiuniaque & orationes ſolennes indiximus, & vbique vſque ad rem optato fine concluſam, indici faciemus. Laudamus & benedicimus dominum, qui tam lætam nobis præbuit diem, qua nullam adhuc ſenſimus lætiorem, poſtquàm hunc locum attigimus. Parari enim ſemitam videmus ad magnam Dei gloriam & grandem populi Chriſtiani profectum. Nemo noſtrum fuit, dum ipſi oratores ſingula vobiſcum acta recenſebant, qui vel oculis vel corde non fleret. Commouebantur inuſitato gaudio viſcera audientium, rem tam concorditer fuiſſe concluſam, ſperantiumque poſt hanc aliam multo lætiorem diem adhuc ſucceſſuram. Exultemus igitur, & iubilemus inuicem Deo ſalutari noſtro, *Pſal. 94.* qui recordatus miſericordiæ ſuæ, incipit plebem ſuam tanta cum lætitia viſitare. Leuemus manus noſtras ad cælum, glorificantes dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quia pacem, quam quotidiè diebus noſtris eccleſiæ dari petimus, iam appropinquare videmus. Magnificemus Spiritum paracletum, qui animos paulo antè diſsidentes, in hanc ſpem pacis repentè conuertit. Sed ſi pro hac ſpe tantum gaudij ſuſcèpimus, quàm magna & inenarrabilis erit illa lætitia tam noſtra quàm veſtra, quando optatum pacis & vnitatis finem re ipſa intuebimur? Vt autem recognoſcatis, quantum hæc res nobis eſt cordi, ipſis noſtris nuncijs in communi congregatione auditis, formã ſaluiconductus & ea quæ cum veſtris ambaſiatoribus concluſerunt, nihil addito vel retracto, hæc ſancta ſynodus vnanimi omnium conſenſu approbauit. Et eccè ipſum ſaluum conductum in publica ſeſsione decretum, de verbo ad verbum, quemadmodùm in Egra * conditus **condictũ* fuerat, ad vos deſtinamus. Miſimus etiam, vt nil ex parte noſtra deſit, fratrem Ioannem de Mulbruno, vnum ex nuncijs noſtris, qui in Egra fuerant, ad ſereniſsimum principem dominum regem Romanorum, vt ab eo ſaluum conductum in ea qua optatis, forma obtineat. Quem vt primùm habuerimus, ad

vos ſine mora tranſmittemus, parati ſemper agere omnia, quæ pro veſtra tutela & libera audientia neceſſaria videbuntur. Vtinam ſicut fas eſt nobis verba exprimere, ita mentes noſtras in publicum exhibere poſſemus. Vtinam ſicut hanc epiſtolam lecturi eſtis, ita corda noſtra palàm inſpicere poſſetis. Profectò non dubitamus, quin cognita noſtra in vos ſumma charitate, mox ſine vlteriori tractatu in vnitate ſpiritus connectemur. [Matth. 10. c & 24. b] Et quoniam ſaluatoris noſtri ſententia eſt, non qui inceperit, ſed qui perſeuerauerit vſq; in finem, ſaluus erit: vos omnes per Spiritumſanctum huius ſacri negocij directorem hortamur & obſecramus, vt quemadmodùm rem ipſam feruenter inchoaſtis, ita firmiter conſtanterque vſque ad veræ vnionis complementum perſeueretis. Speramus in Chriſto Ieſu videre diem, & iam propè eſt fortè, quo alter alterum fraterna charitate nos inuicèm complectemur, & vnanimes in eadem ſanctæ matris Eccleſiæ domo cum iocunditate perpetuò habitabimus. Confidimus in Domino tantam adhuc inuicèm futuram dilectionem, vt nullum inter nos fuiſſe olim diſpendium videatur. Et quanquam nondum hæc ſancta vnio, pro qua laboramus, completa ſit, tamen ipſe Spirituſſanctus tantam huius rei ſpem & affectum cordibus noſtris impreſſit, vt quod futurum eſt, iam quodammodo in foribus adeſſe credamus. Vos corpore abſentes eſtis, ſed ob hanc ſpem in viſceribus charitatis, & vinculo veræ dilectionis, quaſi præſentes amplectimur, & præ gaudio noſipſi flentes, tanquam mater filium ex longinqua patria redeuntem, vos tenerrimè oſculamur. Iam igitur quaſi arram proximę mutuę vnitatis pepigiſſe videmur, & vos dudum futuros, noſtros dilectiſsimos fratres iam eſſe exiſtimamus. Talia enim ipſe Spirituſſanctus initia dedit, vt nõ aliud quàm pacem, charitatem & vnitatem hinc * attingere ſperemus. [* cõtingere] Læto ergo animo vtrique ſimus, & iocunda mente inuicèm viuamus, cùm propè in ianuis gaudium, quod nemo tollet à nobis, per Spiritumſanctum accepturi ſimus. Sed vt citiùs faciliusque conſequamur, vigilemus ſupplices in orationibus, & continuis precibus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum deuotis mentibus exoremus, vt quod operari incepit, confirmet atque perficiat. Hora iam eſt, vt ſancta mater Eccleſia quę pro tam duro filiorum ſuorum diſsidio diu * conſternata eſt, [* cõtriſtata] pro pace & vnitate lætari & exultare incipiat, luctumque præteriti temporis conuertat in gaudium. Tempus iam aduenit, vt qui eodem Chriſti charactere inſigniti ſunt, & eodem baptiſmatis fonte renati, depoſita omni diſſenſione, eundem charitatis & vnitatis ſpiritum induant, & ad augmentum gloriamque nominis Chriſtiani totis viribus intendant, fidemque orthodoxam protegere curent, quã infideles pagani multis in locis ignominioſe peſſundant, & extinguere moliuntur. Eia igitur cùm noſtræ dilectionis & ſynceræ voluntatis iam certi ſitis, amodò veſtros legatos præparate, quales in primis literis poſtulauimus, vt cùm regius ſaluus conductus aduenerit, cum pleno mandato ad hoc ſacrum concilium proficiſcantur. Quos ita gratè benigneq; ſuſcipiemus, vt à parentibus filij ſuſcipi conſueuerunt. Spirituſſanctus paracletus, in cuius nomine hæc ſancta ſynodus eſt congregata, nobis & vobis & toti populo Chriſtiano hîc veram dilectionem & pacem, ac in futuro ſeculo vitam æternam donare dignetur, qui cum patre & filio regnat benedictus in ſecula, Amen.

Datum in ſeſsione publica ſolenniter celebrata in eccleſia maiore Baſileenſi, die Veneris, vigeſima menſis Iunij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

IN EADEM SESSIONE QVARTA, decreta concilij Baſileenſis.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, attendens quòd ad prouidentiæ ſpectat officium, perſpicaci conſideratione futura proſpicere, & aduerſus ea quæ reipublicæ poſſent inferre diſpendia, ſalubriter prouidere. Cùm itaque eadem ſancta ſynodus ad extirpationem hæreſum, pacem in Chriſti populo & morum reformationem cum ſpirituſſancti gratia, prout ſtatu rerum & temporum conſiderato, eſt admodùm neceſſarium, ſit intenta, & propterea venerabiles in CHRISTO patres ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales ad ipſum ſacrum concilium euocauerit, exiſtimans eorum in ſacro concilio præſentiam pro eorum authoritate, ſapientia, rerumque notitia, multimodè fructuoſam: eiſque tanquam veris obedientiæ filijs ad ſacrum concilium venientibus, ſi alibi contingeret Apoſtolicæ ſedis vacatio, in iacturam eorum qui obedientes vacationi ſacri concilij deſeruirent, [Locus obſcurus.] vtilitati Eccleſiæ poſſet redundare, cùm tamen vt obedientia non iacturam afferat, ſed potiùs vtilitatis & honoris augmentum, ratio cunctis nota ſuadeat. Et ne aliquibus forſitan venire negligentibus prodeſſe inobedientia videatur, hæc & alia quæ animum cuiuſcunque prudentis ad hoc mouere poſſent & deberent, prouida attentione proſpiciens hæc ſancta ſynodus, ſtatuit, decernit, atque diffinit, quòd in euentum vacationis ſedis Apoſtolicæ, hoc ſacro generali durante concilio, electio ſummi pontificis in loco iſtius

ſacri

ſacri concilij fiat, & interdicit, ne alibi celebretur. In contrarium attentatâ quauis authoritate, etiam ſi Papali, non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus editis vel edendis, aut alijs in contrarium facientibus, ac ſi de ipſis eſſet de verbo ad verbum facienda mentio ſpecialis, aut iuramento firmata exiſtant, quibus ex certa ſcientia derogat & decernit, nulla & irrita eſſe, nulliusq́ue roboris vel momenti ipſo iure: contrarium verò attentantes, ſint tam actiuè quàm paſsiuè, quo ad electionem Romani pontificis & ad quaſcunque alias dignitates inhabiles, & omnibus habitis dignitatibus perpetuò priuati, & infamiæ notam ac etiam excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Quòd ſi forſan aliqua de facto prætenſa electio præſumeretur, tam electus prætenſus, quàm illi adhærentes, & eum pro tali gerentes, ſupradictas pœnas incurrant pari modo. Abſolutionē verò omnium & ſingulorum, qui præmiſſas ſententias aut earū aliquam incurrerint quoquo modo, dicta ſynodus tantummodò, præterquàm in mortis articulo, ſibi reſeruat. Decernens præſens decretum ligare, afficere, vim & effectū habere atq; ſortiri, poſt quadraginta dies cōtinuos proximè ſecuturos à die publicationis eiuſdem.

Ne vi iuramenti aut promiſsionis alicui factæ, aliqui aſtrictos ſe putent, vt ad concilium venire non poſsint.

Item ordinat, ſtatuit, decernit & declarat, quòd quicunque & ſinguli cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, prælati, reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, vicarij Eccleſiæ Romanæ, vaſalli, communitates, Romanæ curiæ officiales, ſummi pontificis familiares, ſiue alij cuiuſcunque conditionis exiſtant, ſiue quibuſcunque nominibus cenſeantur, propter iuramenta, promiſsiones vel quaſlibet alias obligationes, præfato ſummo pontifici ſeu alteri ad hoc eius mandato deputato aut deputando, ſeu quibuſuis alijs quomodolibet ſuper quacunque re vel cauſa, & ſub quacunque verborum forma præſtita ſeu præſtanda, nullatenus obligantur & aſtringuntur, aut ſe impeditos à veniendo ad hoc ſacroſanctum concilium occaſione dictorum iuramentorum, promiſſionum vel aliarum obligationum prætendere poſſunt, aut poterunt in futurum, quominùs abſque periurij ſeu infamiæ nota ad ipſam ſynodum teneantur accedere, qui de iure aut conſuetudine ſunt aſtricti. Cæteri verò, qui vocati & requiſiti fuerint, & omnium prædictorum procuratores, obedire & adhærere ipſi concilio, & liberè accedere poſsint, & teneantur, & eidem licitè intereſſe. Proceſſus verò quoſcunque ſuſpenſionis & excommunicationis, interdicti, necnon priuationis dignitatum, beneficiorum ſeu officiorum quorumcunque & commendarum reuocationes, ac inhabilitationis ſententias ſeu periurij aliáſve pœnas, mulctas & cenſuras in ſe continentes, in ipſos occaſione præmiſſorum per quemcunque quauis, etiam Romani pontificis, authoritate fulminatos ſeu fulminandos, cum omnibus indè ſecutis aut ſecuturis, eadem ſacra ſynodus nullos, caſſos & irritos, ac nullius roboris ſeu momenti exiſtere pronunciat, declarat & diffinit: & quatenus de facto proceſſerunt ſeu proceſſerint, reuocat, caſſat, irritat, & annullat, & pro caſsis, irritis & nullis habendos ſtatuit & decernit.

De bulla plumbea.

Item vt geſta in ipſa ſynodo durabiliori teſtimonio roborentur, ſtatuit & ordinat ipſa ſynodus, quòd de cæterò in literis ſuis authenticis vtatur bulla plumbea pendente cum chordula canabis aut ſerici, prout varietas cauſarum & rerum, ſuper quibus literæ eædem conficientur, poſtulabit, in vno miſsionis Spiritusſancti in ſpecie columbæ, in alio verò lateribus, horum verborum, Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, ſculpturas continente, decernens eiſdem plenam & omnimodam fidem adhibendam fore.

Quòd Papa, durante concilio, non poſſit creare cardinales, nec creatos publicare.

Item cùm multiplicatio cardinalium ſit Eccleſiæ diſpendioſa & oneroſa, propterea & ex alijs rationabilibus & legitimis cauſis eandem ſanctam ſynodum mouentibus, ſtatuit, ordinat, atque ex certa ſcientia hoc irrefragabili decreto decernit ipſa ſancta ſynodus, quòd durante hoc ſacro concilio, Romanus pontifex à loco iſtius ſacri concilij abſens perſonaliter, non debeat nec poſsit aliquem vel aliquos cuiuſcunque dignitatis, conditionis, gradus ſeu ſtatus exiſtant, in ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalem vel cardinales, quouis modo aut quocunque quæſito colore vel cauſa aſſumere, pronunciare ſecretè aut publicè, aut pronunciatos ſeu aſſumptos ſecretò publicare. Et ſi ſecùs attentatum fuerit, ex nunc in anteà irritum ſit & inane, nulliusq́ue roboris vel momenti. Quòd ſi forſan taliter de facto aſſumpti aut pronunciati, ſe pro cardinalibus gerere aut nominare præſumpſerint, quibuſcunque dignitatibus priuati, & ad omnes & ſingulas futuras inhabiles, ac quicunque eos pro cardinalibus gerentes & reputantes, ex nunc prout ex tunc ſententia excommunicationis innodati ſint ipſo facto, à qua præterquàm in mortis articulo, niſi

à præſata ſynodo abſolutionis ſiue habilitationis beneficium obtinere non poſſint. Datum in ſeſſione publica * eiuſdem ſynodi in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, duodecimo Calendas Iulij, Anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

*celebrata in eccleſia maiori Baſileenſi die Veneris 20. menſis Iunij, Anno à natiuitate &c.

COMMISSIO FACTA PER CONCILium *in eadem ſeſſione domino cardinali ſancti Euſtachij, ſuper regimine ciuitatis Auinionenſis & comitatus Venayſini.*

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, dilecto Eccleſiæ filio Alphonſo, ſancti Euſtachij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, ciuitatis Auinionenſis & comitatus * Venaycini in ſpiritualibus & temporalibus pro nobis & ſancta matre Eccleſia vicario generali, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. In pacis authore hęc ſancta ſynodus congregata, cùm vniuerſi populi Chriſtiani pacem & tranquillitatem exoptans, per diuerſas mundi partes ad procurandum ea quæ pacis ſunt, & ſcandalis obuiandum, ſuæ ſolicitudinis opus impendat, Eccleſiæ proprium patrimoniũ ab hoc procurandæ pacis & tranquillitatis ſtudio expers eſſe nullatenus decuit, quinimo ipſam debet ſpecialis intuitus cura fouere. Cùm itaque ad ipſius ſacræ ſynodi notitiam fide dignorum ſit relatione deductum, quòd ciuitas Auinionenſis, quæ ſanctæ Dei Eccleſiæ ſemper fideliſſima & obſequentiſſima fuit, certis vrgentibus rationibus & cauſis neceſſarijs, vicarium per ſummum pontificem ad ipſius regimẽ deſtinatum, ſe admittere non debere prætendat, atquè ad eundem ſummum pontificem plures ambaſiatas deſtinauerit, pro vtili & ſalubri gubernatione ciuitatis eiuſdem ac comitatus * Venaycini eidem adiacentis, ſuppliciter poſtulans, vt de alio vtili eis prouideretur vicario, quod hucuſque obtinere nequiuit, nec ſperat poſſe obtinere, quinimo is qui pro vicario deſtinatus eſt, intendit & nititur ſuſcipere gubernationis officium inuita ciuitate, congregare ſatagens multitudinem gentium armatarum. Vndè ſuper præmiſsis informatione recepta ex his & alijs, quæ honeſtas cenſet calamo non promenda, de turbatione & periculo graui ſtatus ciuitatis illius & patriæ eſt ex veriſimilibus & vrgentibus rationibus dubitandum, eſſetque nimis graue diſpendium, ſi fortè (quod auertere dignetur Altiſsimus) Eccleſia perderet illud tam nobile patrimonij ſui membrum, aut guerrarum inquietudine turbaretur. Idcirco hæc ſancta ſynodus huiuſmodi periculis cupiens obuiare, ciuitatemque illam & comitatum in pace & quiete fouere, regimen & gubernationem ciuitatis ipſius & comitatus vſquequò cum ſummo pontifice per ipſam ſanctam ſynodum, vel aliquo eius nomine habito pleniori tractatu, fuerit aliter ordinatum, maximè attento, quòd propter locorum diſtantiam & viarum diſcrimina non poteſt facilè haberi recurſus ad dictum ſummum pontificem, & periculum ſit in mora: tibi cuius futuræ vtili & fideli gubernationi fidem facit aliarum terrarum Eccleſiæ regimen, per te hactenus fideliſsimè plurimumque vtiliter geſtum, duxit ad honorem Dei, ſanctæ matris Eccleſię, ac huius ſacræ ſynodi, tenore præſentium plenariè committendum, cum plenaria poteſtate regẽdi & gubernandi dictam ciuitatem Auinionenſem & comitatum * Venaycini, omnemque in eiſdem iuriſdictionem, merum & mixtum imperium, per te vel alium ſeu alios exercẽdi, officiales amouendi, etiam ſi pontificali præfulgeant dignitate, & alios vel eoſdem inſtituendi, iuramenta ſeu promiſsiones recipiendi, ac illa relaxandi cum quibuſcunque ſemel vel pluries, quoties viſum tibi fuerit opportunum. Quaſcunque pecunias, fructus, prouentus & emolumenta in illis ciuitate & comitatu, ratione iuris Papalis vel ſanctæ Romanæ Eccleſiæ aut quocunque iure vel titulo, pro tempore præterito, præſenti & futuro cameræ Apoſtolicæ debitas & debita, recipiendi & exigendi, ac recipi & exigi faciendi, contradictores quoslibet vel inobedientes cenſuris eccleſiaſticis & alijs compeſcendi remedijs opportunis. Et generaliter cum * omnibus illis poteſtatibus & facultatibus, quas bonæ memoriæ Franciſcus archiepiſcopus Narbonenſis ſanctæ Romanę Eccleſiæ camerarius, à felicis recordationis domino Martino papa quinto & aliâs habuit, dum ageret in humanis, licèt etiam hìc ſpecificè nõ exprimantur. Mandans tibi in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœnis iuris, quatenus curam & regimen prædictum humeris tuis impoſitum reuerenter ſuſcipias, ac diligẽter & fideliter exequaris, vtilitatem publicam, tranquillumq; & pacificum ſtatum ciuitatis illius & comitatus ſic procurare ſolicitè ſtudeas, ipſumq; regimen & gubernationem pro modo tuæ ſapientiæ ſic vtiliter gerere, vt apud Deum æternæ vitæ merita, & apud mundum fama tua laudis & gloriæ ſuſcipiat incrementa. Mandat inſupèr omnibus officialibus, ciuibus, incolis & habitatoribus dictæ ciuitatis & comitatus capitaneis, necnon caſtrorum caſtellanis, * balliuis, & alijs officialib⁹ quibuſcunq; quouis nomine cenſeantur, & alijs vniuerſis, quatenus tibi & per te deputandis officialibus ad

* Venayſini

* Venayſini

* Venayſini

* Bailliuis

regimen eorundem, & nulli alteri pareant, obediant, & intendant, in omnibus & per omnia, quemadmodùm præfato archiepiſcopo Narbonenſi dum viueret, & pro Eccleſia Romana dictæ ciuitatis & comitatus regimen & gubernationem gereret, faciebant, & facere tenebantur, quibuſcunque promiſsionibus, iuramentis, obligationibus & alijs quibuſcunque diſpoſitionibus in contrarium facientibus, non obſtantibus vllo modo. Hæc nanq; ſancta ſynodus, omnium quorumcunque prædictis obuiantium vim & effectum, præſentium authoritate ſuſpendit. Et quicquid per te ritè, ſpiritualiter & temporaliter geſtum & ordinatum, actum vel ſententiatum fuerit vel prouiſum, hæc ſancta ſynodus ratum & gratum habebit, ac faciet authore domino inuiolabiliter obſeruari. Datum in ſeſsione publica eiuſdem ſanctæ ſynodi in Eccleſia maiori Baſileenſi die Veneris * vigeſima menſis Iunij, Anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

* 21. menſis Iulij.

SESSIO QVINTA.

De cauſis fidei.

Hæc ſeſsio habita eſt in vigilia S. Laurentij.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileēſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, conſiderans quòd ipſa inter alia fructuoſa opera ad hæreſes extirpandum, & à fide deuios ad eiuſdem fidei orthodoxæ vnionem reducendos, in Spirituſancto principaliter congregata dinoſcitur, & propterea conſtituit accommodum fore, imò neceſſarium pro cauſis fidem concernentibus, in hóc ſacro concilio tractandis & examinandis, de perſonis idoneis prouidere: eapropter conſtituit & deputat iudices, ad audiendum omnes & ſingulas cauſas fidem quomodolibet concernentes, venerabiles Franciſcum Papienſem, Conradum Ratiſponenſem epiſcopos, & dilectum filium Eccleſię Ioannē abbatē Ciſtertienſem, quibus in cauſis huiuſmodi per deputatos ad hoc, priùs examinatis, ipſisq; deſignatis & remiſſis, dat poteſtatem in prædictis cauſis in hoc loco Concilij & extrà, citandi ac audiendi, cognoſcendi, decidēdi & alia faciendi, quæ ad dictas cauſas pertinent, & pertinebunt vſq; ad ſententiam diffinitiuam excluſiuè. Et vt eo faciliùs cauſæ prædictæ ſuum finem debitum conſequantur, eadem ſancta ſynodus, vt ipſi iudices prędicti, aut duo ex eis, tertio ſtatutis horis non veniente, terminos in cauſis huiuſmodi tunc occurrentes, tenere & obſeruari facere, & aliâs ſummariè, ſimpliciter & de plano ac ſine ſtrepitu & figura iudicij procedere valeant, ſtatuit & decernit.

Cauſarum fidei iudices.

De procuratore fidei.

Item ſancta ſynodus prædicta deputat & conſtituit dilectum Eccleſiæ filium Nicolaum Amici, licentiatum in theologia, in cauſis fidei præmiſsis procuratorem generalem hóc durantē concilio, cum poteſtate ſubſtituendi de conſenſu & authoritate iudicum prædictorum, qui nullá cauſam promoueat, niſi primùm per deputationem fidei fuerit examinata & admiſſa.

Procurator.

Deputantur iudices ad examinandum cauſas generaliter.

Item dicta ſancta ſynodus, ne inter cæteros vberes fructus pro quibus procurandis ſummoperè deſudat, iuſtitia indebitè grauatis, pro qua ad eandem confluunt, miniſtrando deficiat, aut ipſius executio plùs debito negligatur, volens in præmiſsis opportunis remedijs prouidere, conſtituit, ordinat, & deputat iudices ſeu commiſſarios ad audiendum omnes cauſas, ad dictam ſanctam ſynodum deuolutas ſeu deuoluendas, deductas ſeu deducendas, cauſis concernentibus fidem exceptis, venerabiles Berengarium Petragoricenſem, Petrum Auguſtenſem prouinciæ Maguntinæ, & Delphinum Parmenſem epiſcopos, quibus in cauſis pręmiſsis per deputatos ad hoc priùs examinatis, ipſisque remiſsis & deſignatis dat poteſtatem, non obſtantibus ferijs, in loco Concilij & extrà citandi, audiendi, cognoſcendi, referendi & diffiniendi, & alia faciendi quæ ad dictas cauſas pertinent & pertinebunt. Et vt eo faciliùs cauſæ ſeu negocia ad debitum finem perueniant, eadē ſacra ſynodus, vt tres aut duo ex ipſis, tertio ſtatutis horis non veniente, terminos in cauſis huiuſmodi tunc occurrentes, tenere & obſeruari facere, & aliâs ſecundū qualitatem cauſarum procedere valeant, ſtatuit & decernit, cauſis tamen Eccleſiarum cathedralium maioribus earundem, dictæ ſacræ ſynodo reſeruatis, de quibus ſe non impediant, niſi de generalis congregationis patrum & ſuppoſitorum eiuſdem, etiam citra ſeſsionem publicam commiſsione ſpeciali. Ratificatque nihilominùs hæc ſancta ſynodus, & approbat omnes commiſsiones quarumcunque cauſarum, etiam cathedralium & maiorum, ſub quacunque poteſtate in generali congregatione dictis iudicibus ſeu alijs commiſſarijs hactenus factas, necnon proceſſus exinde ſecutos, ac etiā in anteà per eoſdem continuandos.

Iudices alij

Ordinatio Præcognitorum.

Item ne iudices prædicti quaſlibet cauſas ad hoc ſacrum concilium delatas ſeu deferendas, paſsim & indiſtinctè importunitate petentium deuicti, audiēdas recipiant, ſed potiùs de qualitate ipſarum ratio habeatur,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

tur, hæc ſancta ſynodus conſtituit & deputat dilectos Eccleſiæ filios, Iulianum Apoſtolicæ ſedis legatum ſancti Angeli, & Dominicum ſanctæ Mariæ in via lata, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ diaconos cardinales, & quemuis præſidentẽ nunc & in futurum pro tempore exiſtentem, & venerabilẽ Franciſcum Gebennenſem Epiſcopum, ac dilectum Eccleſię filium Henricum Fleckel, palatij Apoſtolici cauſarum auditorem, dictarum cauſarum præcognitores, dans & concedens quinq; prædictis vel maiori parti, alijs ſe abſentantibus vel non conſentientibus, poteſtatem cauſas huiuſmodi primùm diligenter examinandi & diſcernendi, quæ aut qualis illarum in hoc ſacro concilio tractari, audiri, cognoſci decenter poſsint, ſeu diffiniri debeant, & quas tractandas ſeu in generali congregatione* referãdas, aut abſque relatione, prçmiſſa cognitione deciden das iudicauerint, ad ipſos iudices remittere habeant deſignatos, ſub modificatione procedendi prædicta. Et niſi ad eos ſic (vt præmittitur) remiſſæ fuerint, de illis ſe non impediant quouis modo.

Præcognitores cauſarum.

* for. referendas

Quòd vltra tres menſes poteſtas iudicum non duret.

Item decernit hæc ſancta ſynodus, quòd poſt tres menſes continuos à die præſentis publicationis computandos, tam iudicum pro fide, quàm pro alijs cauſis prædictis audiendis, deputatorum pariter & præcognitorum poteſtas finiatur. Sit tamen in poteſtate dictæ generalis congregationis, in locum quorumlibet prædictorum, etiam citra ſeſsionem publicam, quos decreuerit, deputare.

Ne incorporati trahantur ad iudicium extra locum huius concilij.

Item ſtatuit & diffinit, quòd nullus huic ſacro concilio per ſe vel ſuũ procuratorem legitimè admiſſum incorporatus, etiam pro curator ipſe aut incorporandus, in futurum à tempore arrepti itineris ſine fraude continuati, animo ad hãc Baſileenſem ſynodum veniendi, pro quacunq; cauſa ſeu lite, mota ſeu mouenda, aut quauis alia occaſione, ad Romanam curiam ſeu coram quocunq; iudice ordinario vel delegato, extra locum concilij, illo durante, inuitus trahi ſeu euocari, aut contra ipſos inuitos aut aliquem eorundem procedi poſsit. Si quid verò in contrarium attentatum fuerit, quouis modo per * quæcunque, quauis, etiam ſummi pontificis, authoritate, decernit irritum & inane, nulliuſque roboris exiſtere ſeu momenti. Nihilominùs hæc ſancta ſynodus offert ſe paratam de omnibus ſuppoſitis eiuſdem aut aliquo eorum, querulantibus ſeu actionem mouere volentibus, miniſtrare iuſtitiæ complementum.

* quemcunque

Ordinatur auditor ordinarius cameræ.

Item hæc ſancta ſynodus deputat & conſtituit dilectum Eccleſiæ filium Henricum Fleckel Apoſtolici palatij cauſarum auditorem, huius ſacri concilij iudicem & auditorem ordinarium, dans & concedens eidem omnem poteſtatem ſeu iuriſdictionẽ, quam in Romana curia de iure ſeu conſuetudine exercet, ſeu exercere habet Apoſtolicæ cameræ auditor.

Soldanus conſtituitur.

Item conſtituit & deputat dilectum Eccleſię filium Titianum de Laude ſoldanum, cum poteſtate quam habet ſoldanus curiæ Romanæ.

De alijs officiarijs.

Itẽ de cæteris officiarijs in hac ſacra ſynodo neceſſarijs, ordinetur & diſponatur in congregatione generali, & quæcunque ibidèm ſuper deputatione eorundem officialium acta, ſeu ordinata fuerint, eiuſdem firmitatis & authoritatis exiſtant, ac ſi facta fuiſſent in publica ſeſsione.

Deputantur notarij.

Item quia plures notarij & ſcribæ in eadem ſancta ſynodo ad conſcribendum acta eiuſdem ſunt neceſſarij, citra aliorum per ipſam ſanctam ſynodum in alijs ſeſsionibus deputatorum reuocationem, magiſtros Enſelinum de Guiſcardis de Blenſaco iuris canonici profeſſorem, Gerhardum Rouſelli, Georgium Frey de Vilshouen, Conradum Kneulin de Dyepurgh, Petrum de Noxeto clericos Vercellenſis, Nouiomenſis, Parauienſis, Maguntinenſis & Placentinenſis diœceſis, notarios & ſcribas eiuſdem ordinat & deputat. Datum Baſileæ in ſeſsione publica eiuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileẽſi ſolenniter celebrata, quinto idus Auguſti, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

Notarij ſeu ſcribæ alij.

SESSIO SEXTA, CELEBRATA *die ſexta menſis Septembris.*

ANNO domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, die ſabbati ſexta menſis Septembris in eccleſia maiori Baſileenſi, in qua ſeſsiones celebrari ſolent, ſexta huius ſacræ ſynodi Baſileenſis ſeſsio celebrata hoc modo: Primò videlicet Miſſa ſolennis de beata virgine Maria, per dominum Philibertum epiſcopum Conſtantienſem præſidentem celebrata, & demum ſuffragijs, antiphona Exaudi, ac litanijs cùm euangelio ſecundum Lucam, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſper-

Luc. 10. e

ſpernit, me ſpernit: ac hymno, Veni creator ſpiritus &c. cum verſiculo & collecta decantatis, aſsiſtentibus dominis legato Placentino & Firmano cardinalibus, cum triginta duobus alijs prælatis in eorum mitris planis & *pluuialibus exiſtentibus, & domino duce Vuilhelmo Bauariæ protectore huius ſacri concilij, venerabiles viri magiſtri Nicolaus Amici, & Hugo *Berardi, promotores huius ſacri Concilij, per organum magiſtri Hugonis ſuam petitionem fecerunt in ſcriptis, vt ſequitur.

*plumalibus

*Berardi

Promotores concilij dant petitioné.

Reuerendiſsimi patres & vos alij domini mei præſtantiſsimi, ſacroſanctum generale concilium in ſpiritu ſancto legitimè congregatum celebrantes, ac vniuerſalé Eccleſiam repręſentantes, cùm ex decreto tertię ſeſsionis huius ſacri concilij ſanctiſsimus dominus noſter papa Eugenius cum omni reuerentia & inſtantia fuerit per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti exhortatus, requiſitus ac monitus, quatenus prętenſam diſſolutionem huius ſacri concilij de facto reuocaret, ſicut de facto proceſſerat, quæ notoriè vniuerſalem ſcandalizat Eccleſiam & populum Chriſtianum, & ipſam reuocationem, quemadmodùm & diſſolutionem fecerat, per diuerſas mundi partes tranſmitteret & publicaret, ab omniq; impedimento dicti concilij penitus deſiſteret, quinimo eidem (vt debebat) faueret & aſsiſteret, omniaq; præberet ſubſidia & auxilia opportuna, necnon infra trium menſium ſpatium peremptoriè præfixum & aſsignatum (ſi corporalis ipſius diſpoſitio pateretur) perſonaliter veniret: ſin autem, perſonam vel perſonas loco & vice ſui deſtinaret & tranſmitteret cum plenaria poteſtate ad omnia & ſingula in hoc concilio peragenda, vſq; ad totalem concluſionem ipſius, per omnes & ſingulos actus gradatim & ſucceſsiuè. Et dictus dominus Eugenius papa quartus, ea ſuper quibus monitus fuit, facere non curauerit, ſed in ſua prætenſa diſſolutione perſeuerauerit, & etiam perſeueret, ac omnem perturbatiônem & euerſionem huius ſacri concilij multipliciter moliatur, nec infra terminum præfixum venerit aut miſerit: idcirco nos promotores huius ſacri concilij producentes memoratú decretum monitionis & citationis, ac executionem legitimè & debitè factam, petimus, ſupplicamus inſtantiſsimè & requirimus, dictum dominum Eugenium papam quartú, per hanc ſacram ſynodum decerni & declarari contumacem in prædictis, atq; ad vlteriora debitè procedi, prout neceſsitates eccleſiæ Dei exigunt & requirunt, ac prout eſt diuini iuris pariter & humani. Deinde productis per eos monitione & citatione contra dominum noſtrum papam Eugenium modernú & dominos cardinales cum duobus inſtrumentis executionis eiuſdé, etiam petito & inſtanter requiſito, per ſacroſanctum concilium præfatum dominum noſtrum papam contumacem reputari, & ad vlteriora procedi, prædictus dominus epiſcopus Conſtantienſis præſidens, de mandato concilij iniunxit reuerendis in Chriſto patribus & dominis, dominis Petragoricenſi & Ratiſponenſi epiſcopis, vt interrogarent, ſi dominus noſter papa aut aliquis pro eo poteſtaté vel mandatum ſufficiens habens, eſſet in dicta ſeſsione, ſe repræſentaret. Qui quidé domini ambo epiſcopi, videlicet Petragoricenſis & Ratiſponenſis, primò ſuper gradus ante altare dictæ ſeſsionis ter eundé dominum noſtrum papam vocauerunt alta & intelligibili voce ſub his verbis: Eſt ne aliquis hic pro domino Eugenio papa quarto cum legitima poteſtate, cuius contumacia núc accuſata eſt? Compareat in hac ſeſsione publica. Similiter hoc idem fecerunt ter ante maius portale dictæ eccleſiæ. Deinde facta relatione per eoſdé dominos epiſcopos domino epiſcopo præſidenti, quòd neminem pro pręfato domino noſtro papa repererant, acceſſerunt ad dictam ſeſsioné nuncij & oratores ipſius domini noſtri papæ, videlicet domini Tarétinus & Coloſſenſis archiepiſcopi, epiſcopus Magalonenſis, & dominus Antonius de ſancto Vito, ſacri palatij cauſarum auditor. Ex ipſis ſedentibus in eadem iuxta dominú ducem protectorem, dictus magiſter Hugo alter promotorum, alio ſibi aſsiſtente, trina vice cum inſtantia petijt ab eiſdem dominis nuncijs & oratoribus, an haberent aliquod mandatum vel poteſtatem à domino noſtro Eugenio papa quarto. Qui reſponderunt, quòd erant ſimplices nuncij & oratores domini noſtri papæ. Et tunc ipſe promotor, attento quòd dicti oratores nullam faciebant fidem de mandato, nomine concilij proteſtatus eſt de nullitate actorum & agendorum per eoſdé. His itaq; peractis, dominus Magalonéſis epiſcopus, alter dictorum nunciorum, narrauit ſe aliâs in principio ſui aduétus literas credentiales dominis hic in Baſilea cógregatis, exhibuiſſe & præſentaſſe. Et quòd illa quæ dicere intendebant, in eorum credentia continebantur. Deinde dominus archiepiſcopus Tarentinus ibidèm quandam fecit ſupplicationem exhortatóriá, ſumens pro themate Obſecro vos in domino, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis &c. ſupplicandò iterum, quòd pro bono & vtilitate Eccleſiæ ſanctæ Dei, & ad euitandú ſcandala, domini dignarétur ſuperſedere in negocio proceſſus contra dominum noſtrum papam & cardinales. Qua ſupplicatione & requiſitione facta, & habita inter dominos aliquali deliberatióe, dominus prędidens eiſdé dominis oratorib⁹ reſpódit, quòd ſuper ꝓpoſitis per promotoré cócilij, & per eoſdé dominos petitis, domini de ſacro cócilio deliberarét, &

Ephe. 4. a

tantum

tantum facerent, quòd totus mundus meritò de concilio prædicto deberet contentari. Et tunc dominus Coloſſenſis archiepiſcopus, de huiuſmodi gratioſa reſponſione regratiatus eſt. Et his ſic peractis, domini nuncij & oratores prædicti à loco publicæ ſeſsionis receſſerunt, & ſe abſentârunt. Demum promotores concilij prædicti per organum magiſtri Hugonis (prout ſuprà) accuſarunt contumaciam dominorum cardinalium, vt in ſchedula quam in ſuis tenebat manibus, continetur, videlicet: Item conſimili modo accuſamus contumaciam reuerendiſsimorum dominorum cardinalium, qui vigore dicti decreti moniti & citati fuerunt, procedi petentes ad vlteriora, vt ſuprà, Iordani epiſcopi Sabinenſis, de Vrſinis vulgariter nominati, Antonij epiſcopi Oſtienſis, Bononienſis vulgariter nuncupati, Hugonis epiſcopi Præneſtini, de Cypro vulgariter nominati, Petri tituli ſancti Laurentij in Cęlio monte presbyteri cardinalis, de Fuxo vulgariter nominati, Ioannis tituli ſancti Laurentij in Lucina presbyteri cardinalis Rothomagenſis, Ludouici tituli ſanctæ Cæciliæ presbyteri cardinalis Arelatenſis, Henrici ſancti Euſebij presbyteri cardinalis de Anglia, Antonij tituli ſancti Marcelli presbyteri cardinalis, Dominici tituli ſanctorum Ioannis & Pauli presbyteri cardinalis Ilerdenſis, Ioannis tituli ſancti Petri ad Vincula presbyteri cardinalis, Ioannis tituli ſancti Sixti presbyteri cardinalis, Vilhelmi ſanctę Anaſtaſię presbyteri cardinalis de Monte forti, Angeloti tituli ſancti Marci presbyteri cardinalis, Franciſci tituli ſancti Clementis presbyteri cardinalis Venetiarũ, Alphonſi ſancti Euſtachij diaconi cardinalis, Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconi cardinalis de Comite, Ardecini ſanctorum Coſmæ & Damiani cardinalis Nouarienſis, Proſperi ſancti Georgij ad velum aureum diaconi cardinalis de Columna. Tũc verò dicti domini Petragoricenſis & Ratiſponenſis epiſcopi, de mandato ſacri concilij vt ſuprà, ante altare ter, & ante valuas eccleſiæ etiam ter, eoſdem dominos cardinales aut aliquos pro ipſis vocauerunt. Et facta eorum relatione de præmiſsis, quòd neminem inuenerunt, dominus auditor* domini legati ſurrexit in mediũ, & dixit, quòd paratum ſe offerebat, exhibere mandatum ſufficiens coram dominis à concilio deputandis, pro quinque dominis cardinalibus vocatis, videlicet dominis de Cypro, Arelatenſi, ſancti Sixti, Rothomagenſi, & de Monte forti: ſimiliter allegare cauſas rationabiles, propter quas domini, Ilerdenſis qui iam habitus eſt, in congregatione generali excuſatus, nec non ſancti Petri ad vincula, ſancti Euſtachij, de Fuxo, & de Angliã cardinales, meritò pro excuſatis habebuntur. Præterea magiſtri Simon de Valle, & Ioannes de Raguſio ordinis Prædicatorum, pro & nomine domini cardinalis Bononienſis, dixerũt ſe habere mandatum ſufficiens, & obtulerunt, ſe coram eiſdẽ dominis deputatis producere velle. Similiter magiſter Laurentius de Rotella, obtulit ſe rationabilibus de cauſis excuſaturum dominum cardinalem de Columna. Et tandẽ his peractis, concilium per organum domini præſidentis deputauit dominos Friſingenſem & Bellicenſem epiſcopos, qui viderent & examinarent producta per promotores & petita, nec nõ mandata dominorum cardinalium, ac huiuſmodi excuſationes audirent, & omnia concilio referrent. De quibus omnibus & ſingulis præmiſsis, pręfati promotores nomine concilij petierunt, & quilibet eorum petijt, ad perpetuam rei memoriam, ſibi fieri à nobis notarijs & alijs vnum vel plura, inſtrumentum & inſtrumenta. Datum in ſeſsione publica eiuſdem ſanctæ &c. vt ſuprà.

* cardinalis

SESSIO SEPTIMA.

Quòd ſedente concilio, vacante ſede Apoſtolica, extra concilium non procedatur ad electionem.

Seſsio iſta habita eſt die 6. Nouẽbris, tunc feria 4. anno 1432.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Dudum hæc ſancta ſynodus ſuper electiõe Romani pontificis, in caſu vacationis ſedis Apoſtolicæ hoc ſacro durante concilio, quoddam edidit decretũ huiuſmodi ſub tenore: Ad prouidentiæ ſpectat officium, perſpicaci conſideratione futura proſpicere &c. vt habetur in quarta ſeſsione, ideo non eſt neceſſe hic inſerere.

Prorogatio temporis cardinalium veniendi ad concilium tempore vacationis Papatus.

Cùm autem ex eodem decreto apud aliquos exorta ſit dubitatiõis occaſio, ne tempus decem dierum ad intrandũ conclaue præfinitũ, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, per conſtitutionem editam in generali concilio Lugdunenſi, ſaltem à tempore notæ vacationis in loco huius concilij curreret & arctaret, quòd nimis rigidum videretur, & terminus nimis breuis propter multos ex eiſdem cardinalibus, qui à loco ipſius concilij eſſe poſſent in remotis locis abſentes: hæc ſancta ſynodus cupiens omnem dubitationis materiam amputare, & ea quæ ad pacem & vnitatem eccleſiæ Dei ſanctæ accommoda ſunt, vigilanti ſtudio prouidere, & tam in his quàm in omnibus quæ fidei catholicæ exaltationem, generalemq; reformationem & pacem populi Chriſtiani concernere dinoſcuntur, pro quibus eſt in Spiritu ſancto legitimè cõgregata, cum omni modeſtia debitaq; maturitate procedere, præſen-

præſentis decreti tenore decernit, quòd in caſu vacationis ſedis Apoſtolicæ præſente durante concilio, ante ſexaginta dies à die vacationis continuè computandos, ad electionem Romani pontificis minimè procedatur.

Quòd papa non diſponat de beneficijs cardinalium.

Statuit quoq; hæc ſancta ſynodus, quòd de beneficijs cardinalium, qui contra præinſertum decretum aliquid præſumpſerint attentare, ſtatim poſſit per eos ad quos de iure cómuni ſpectat liberè diſponi per viam collationis, præſentationis, electionis ſeu cuiuſlibet alterius prouiſionis, etiam ſi eſſent eccleſiæ metropolitanæ, cathedrales, aut alia quæcunq; beneficia quocunq; nomine cenſeantur, quæ in titulum vel commendam à prædictis cardinalibus tenētur, reſeruationibus Apoſtolicis ſpecialibus aut generalibus, & alijs in contrarium facientibus, minimè obſiſtentibus. Datum in ſeſſione publica eiuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata,[a] octauo idus Nouembris, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

[a] Die Iouis 6. menſis Nouembris.

SESSIO OCTAVA.

Habita 18. Decembris 1432.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans.

Baſileenſis con[illegible] ſeſſi[illegible]

Cum iamdudum de menſe Aprilis in huius ſacri concilij ſeſſione ſolenni editum & publicatum fuerit decretum huiuſmodi ſeriei, Sacroſancta &c. Olim &c. quod quidē vocationis decretum debitè extitit executum, & in termino cóſtituto ſolenni ſeſſione celebrata ſexta die menſis Septembris, per promotores huius ſacri concilij fuerit ipſius domini Papæ & cardinalium abſentium contumacia debitè accuſata, ambaſiatoribus ipſius ſummi pontificis tunc in hac ciuitate perſonaliter conſtitutis, qui quidem ambaſiatores ad locum ipſius ſeſſionis veniētes, magnis precibus à dicto ſacro concilio petierunt, in procedendo contra dictum dominum Eugenium papam & cardinales ſuperſederi: & licet ſecundum iuris ordinem, attenta magna dicti domini Eugenij & dictorum cardinaliū contumacia, & multis ſupplicationibus & inſtantijs in dicto decreto memoratis, procedendū fuiſſet ad declarandum ipſos eſſe contumaces, & alia iuris remedia opportuna: volens tamen agere cum omni manſuetudine & lenitate, & ſi fortè reſipiſcerent expectare, maximè attendens quòd chariſſimus Eccleſiæ filius Romanorum rex illuſtris & fidelis Eccleſiæ aduocatus, iugiter apud eundem dominum Eugeniū & cardinales inſtabat ambaſiatis, literis & tractatibus, vſq; in præſens ſuperſedit ab vlteriùs procedendo. Cùm autem à die dictæ accuſationis cōtumaciæ ſint lapſi tres menſes & vltrà, & etiam à die ſuæ prętenſæ diſſolutionis annus effluxit, ipſeq; dominus Eugenius monitionibus ſupradictis ſanctæ matris Eccleſiæ renuat obedire, ſed in ſua prætenſa diſſolutione huius ſacri concilij perſeueret, ipſum euertere & diſperdere varijs modis ſatagens, & aliam congregationem ſub nomine generalis concilij indicere, in graue ſcandalum & damnum totius Eccleſiæ boniq; publici perturbationē, & decretorum ſacri Conſtantienſis concilij contemptum & eneruationem, ac etiam fidei catholicæ detrimentū, cùm hoc ſacrum concilium ad extirpationem hæreſum per Dei gratiam ſolicitudinem & operam præbuerit & præbeat, ex qua fructus optimus in proxima diſpoſitione videtur: idcircò ad omnem ſuperabundantem cautelam, ſuiq; omnem manſuetudinem & grauitatē oſtendendum, & ipſum dominum Eugenium papam in magis manifeſta contumacia conſtituendum, eundem per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti & ſub obteſtatione diuini iudicij admonet, exhortatur, & eidem ex parte omnipotentis Dei præcipit atque mandat, quatenus infra ſexaginta dies ab hac die, pręſentiſq; decreti in valuis eccleſię Baſileenſis affixione, continuè ſubſequētes, dictas prętenſas diſſolutionem & conuocationē congregationis ſub nomine concilij generalis publicè reuocet, & huic ſacro cōcilio etiam purè & ſimpliciter adhæreat realiter & cum effectu, & deinde cætera in præinſerto decreto contenta adimpleat cum effectu. Alioquin ſi infra prædictum terminum prædictas prætenſas diſſolutionem & conuocationem non reuocauerit publicè, & ipſi ſacro concilio purè & ſimpliciter (vt præmittitur) non adhæſerit, dicta ſancta ſynodus abſq; vlteriori monitione, requiſitione, vocatione ſeu citatione cōtra ipſum ſuper præmiſſis & omnibus alijs in concilio peragendis vſq; ad finem debitum incluſiuè procedet, prout Spiritus ſanctus dictauerit, & tam de iure diuino quàm humano fuerit procedendum: adijciens, quòd ſi dictus dominus Eugenius papa præmiſſis parére contempſerit, & dicto termino ſexaginta dierū pendente, aliquas promotiones fecerit ad cathedrales eccleſias vel eccleſiaſticas dignitates, vel alia quæcunq; beneficia vel officia in fomentū dictæ ſuæ prætenſæ diſſolutionis, & eneruationem, diminutionem ſeu impedimentum huius ſacri concilij, de quo ipſius ſacri concilij arbitrio iudicabitur, an factæ fuerint in fomentum, tales promotiones hæc ſancta ſynodus caſſat, irritat, & annullat. Mandat præterea in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna priuationis, quā ipſo facto incurrant, omnium ſuorū beneficiorum & officiorum, commendarum, penſionum &

num & gratiarum quarumcunq;, etiam expectatiuarum, omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis ac alijs eccleſiarum prælatis, officiarijs curiæ & clericis quibuſcunq; in Romana curia exiſtentibus, cuiuſcunq; ſtatus & conditionis exiſtant, quatenus in caſu prædicto poſt lapſum dicti termini infra viginti dies proximè & immediatè ſequentes, à curia Romana recedant, & deinde cardinales omnino ſub pœna prædicta ad hoc ſacrum concilium, omni mora poſtpoſita, veniant. Patriarchæ verò, archiepiſcopi, epiſcopi ac alij eccleſiaſtici, prout de iure vel cõſuetudine qui ad generale conciliũ ire tenentur, ſub pœnis iuris iter ſuum ſine fraude continuando, ad hoc ſacrũ concilium veniant: reliqui verò qui ad generale concilium non tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſeruiendum maneant in proprijs beneficijs: vel ad hoc ſacrum generale concilium ſine moræ diſpendio & omni fraude ceſſante, ſe transferant, & accedant. Decernit tandem hæc ſancta ſynodus, huius decreti publicationẽ in præſenti ſeſſione factam, eiusq; affixionẽ in valuis maioris Eccleſiæ Baſileenſis habere vim monitionis, citationis & executionis, & ita vniuerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi & eis intimatum fuiſſet. Inſupèr, prout in prioris monitionis edicto continetur, hæc ſancta ſynodus declarat & ꝓteſtatur, quòd nihilominùs huiuſmodi dilatione ſexaginta dierum pendente, cùm id rerum neceſſitas ſuadeat & qualitas agendorum, in vlteriori proſecutione concilij & agendorum in eo, procedere intendit ordinatè, debitè & maturè, nec propterea ſuperſedere aliqualiter in proceſſu. Datum in ſeſſione publica eiuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata,* decimoquinto Calendas Ianuarij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

*Die Iouis 18. Decembris

DECRETUM, QUOD UNICUM *debet eſſe concilium.*

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Sicut vnica eſt Eccleſia ſancta catholica, Chriſto ipſius ſpõſo dicente, Vna eſt colũba mea, dilecta mea, & fidei articulo hoc profitente, cùm vnitas diuiſionem non capiat: ſic eſſe non poteſt niſi vnicum generale concilium, ipſam ſanctam Eccleſiam catholicam repræſentans. Cùm ergo in hac ciuitate Baſileenſi decretis ſacrorum generalium conciliorũ Conſtantienſis & Senenſis, & duorum Romanorum approbatione pontificum, ſcilicet felicis recordatiõis Martini quinti, & Eugenij quarti, generale concilium inſtitutum & ſtabilitum ſit, & in Spirituſancto legitimè congregatum, iſto durante concilio, conſtat aliud generale concilium alibi eſſe nõ poſſe. Quicunq; igitur hoc ſacro durante concilio, aliam congregationem ſub nomine generalis concilij erigere aut facere præſumpſerit, non catholicæ Eccleſiæ concilium, ſed ſchiſmaticorum conuenticulum erigere aut facere conuincitur. Idcircò hæc ſancta ſynodus omnes Chriſtifideles, cuiuſcunq; ſtatus aut dignitatis, etiã ſi Papalis, imperialis vel regalis exiſtant, ſub obteſtatione diuini iudicij, quod in Chore, Dathan & Abiron authoribus ſchiſmatis ſcriptura ſacra commemorat, admonet & hortatur, & in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœnis contra ſchiſmaticos à iure indictis, diſtrictè præcipit atque mandat, ne hoc ſacro durante concilio, aliã congregationẽ ſub nomine generalis concilij, quæ reuerà non eſſet concilium facere aut congregare, nec ad ipſam tanquã ad generale concilium, etiam pretextu cuiuſcunque promiſsionis aut iuramenti, accedere vel intereſſe aut recurrere quoquo modo, neq; pro concilio generali habere, reputare, aut etiam nominare præſumant, etiam ſi iam indictum pretendatur, ſiue in futurum indici attentetur. Si qua verò perſona eccleſiaſtica, etiã ſi ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis, aut alia quæcunque cuiuſuis ſtatus, gradus aut conditionis exiſtat, Bononiam vel ad aliquem locum ſub nomine generalis concilij, iſto durante, præſumat accedere, vel ibi manere, ſententiam excommunicationis & priuationis omnium beneficiorum, dignitatum, & officiorum & inhabilitationis ad ipſa, incurrat ipſo facto. Et de dignitatibus, officijs & beneficijs talium, per eos ad quos de iure ſpectat, etiã ſi cathedrales aut metropolitanæ eccleſiæ fuerint, liberè diſponatur.

Cant. 6. c

Num. 16. Pſalm. 105.

Decretum pro incorporatis, quòd eorũ beneficia conferri non poſſunt per Papam vel alium.

Ambitioſorũ accenſa cupiditas, non contenta de acceptis beneficijs gratias non agere, & humanitatis in ſe iura violare, interdũ adeò exardeſcit, vt eos qui credita ſibi officia diligenter obſeruãt, & ita cuncta agunt, vt omni laude ſint digni, ſubuertere moliatur, & à ſuis deijcere beneficijs, cùm tamen pro eorum bonis actionibus vt extollerentur, ampliùs dignum eſſet. Ideo opus eſt iuris prouidere remedijs, vt tuta ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur audacia, & nocendi facultas. Quiſquis igitur tantæ ambitionis fuerit, vt eccleſiam cathedralem, dignitatem, officium aut beneficium, penſionem vel commendam alicuius ex incorporatis ſeu incorporandis, poſtquàm fuerint incorporati, ſeu adhærentibus huic ſacro concilio, attentauerint à Romano pontifice vel

vel quouis alio impetrare, aut etiã acceptare, ſi motu proprio conferatur, non ſolùm iure, quod in tali eccleſia, dignitate, officio ſeu beneficio habere prætendit, ſed etiam omnibus beneficijs ſit ipſo iure priuatus, & ad obtinendum in futurũ inhabilis. Si qui verò ante huiuſmodi editionem decreti tales impetrationes aut attentationes habuerint, careant gratijs etiã proprio motu conceſſis.

Quòd papa non poteſt imponere nouas gabellas in terras Romanæ Eccleſiæ, & de non alienandis terris Eccleſiæ.

Cæterùm cùm ad notitiã huius ſacræ ſynodi fide dignorum ſit relatione deductum, quòd dictus dominus Eugenius papa ſuper alienandis nonnullis ciuitatibus, caſtris & terris Eccleſiæ Romanæ & aliarum eccleſiarum, habuit & habet diuerſos varioſq; tractatus, quæ quidem alienationes in ſomentum dictæ prætenſæ huius ſacri concilij diſſolutionis, & ipſius concilij eneruationem fieri moliuntur, & in damnum & iacturam patrimonij beati Petri aliarumq; eccleſiarũ cederent manifeſtè: idcircò his & aliàs ex bonis & iuſtis cauſis, quæ ad hoc cuiuſlibet rectè ſentientis animum inducere debent, hæc ſancta ſynodus eidem domino Eugenio omne alienationis, infeudationis & impignorationis genus bonorum immobilium, ac etiam mobilium precioſorum & iurium Eccleſiæ Romanæ, & aliarum eccleſiarum quarumcunq;, necnon authorizationem alienationum bonorum immobilium & iurium aliarum eccleſiarum, omnemq; indictionem ſeu impoſitionem nouarum gabellarum, & aliorum onerum in alma vrbe Romana & alijs terris eccleſiæ Romanæ, necnon impoſitionem cuiuſcunq; grauaminis ſeu ſubſidij ſub nomine decimæ vel quocunq; alio nomine cenſeantur, penitus interdicit, omneſque alienationes, infeudationes & impignorationes de eiſdẽ bonis immobilibus, & iuribus eccleſiæ Romanæ & aliarum eccleſiarum, & authorizationem huiuſmodi per dictum dominum Eugenium factas & fiendas, ac gabellas & alia onera per eundem dominũ Eugenium impoſitas ſeu impoſita, caſſat, reuocat, irritat, & annullat adeò, vt nec ius aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam pariant. Datum in ſeſſione publica eiuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, decimóquinto Calendas Ianuarij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringẽteſimo trigeſimoſecũdo.

SESSIO NONA.

Die 22. Ianuarij, anno 1433.

In qua concilium recipit Sigiſmundum Imperatorem.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritusancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Inter iuſtitiæ opera nil iuſtius, nilque dignius eſſe conſtat, quàm eos qui pro vniuerſalis Eccleſiæ vtilitate ſolicitudinis ſtudia vtileſq; labores impendunt, ac puro mentis affectu ſolertibuſque vigilijs eccleſiaſtica iura tuentur, ipſius Eccleſiæ munire præſidijs, aduerſus ea præſertim incommoda, quæ in eos pro impenſis Eccleſiæ Dei obſequijs moliuntur. Cum itaq; chariſsimus Eccleſiæ filius & eiuſdem fideliſsimus aduocatus Sigiſmundus, Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ &c. rex, pro vniuerſalis Eccleſię vtilitate, huius ſacri concilij generalis ipſam repræſentantis protectionem in ſe ſuſcipiens, ipſiq; conſtanter adhærens, ſuæ laudabilis ſolicitudinis ſtudijs virtuoſiſq; laboribus, tam cum domino Eugenio papa quarto, vt attentatam diſſolutionem ipſius concilij reuocando, ipſi concilio adhæreret, quàm etiam cum Chriſtianitatis principibus & prælatis, dominiſque & communitatibus, ipſius ſacri concilij fauorem & augmentum ſtuduerit & ſtudeat multifariè promouere: idcircò dignæ gratitudinis vicem rependens hæc ſancta ſynodus, eundem ſub ſpecialis protectionis ſuæ munimine ſuſcipit, necnon quoſcunq; proceſſus, etiam priuationem regnorũ, prouinciarum, dominiorum, honorum & quarumlibet dignitatũ forſan continentes, contra præfatum Romanorũ regem factos, aut etiã ſub cenſuris & pœnis eccleſiaſticis aut alijs quibuſcunq;, per ipſum dominum Eugenium papam aut alium eius nomine prolatos, vel in poſterum quouis modo faciendos, aut etiam proferendos, authoritate omnipotentis Dei caſſat, irritat, & annullat, ac, ſi decęterò attententur, fieri nunc pro tunc caſſos & nullos eſſe decernit, ac nullius exiſtere roboris vel momenti. Vniuerſis autem Chriſtifidelibus etiam ſub pœnis latæ ſententiæ excommunicationis & priuationis dignitatis cuiuſlibet eccleſiaſticæ vel mundanæ interdicit, ne quiſpiam ipſi domino Eugenio papæ aut alteri eius nomine, circa proceſſus huiuſmodi factos vel fiendos, aut eorum executioni quouis modo obedire vel parére præſumat. Quinimo præfato regi quilibet obediat, & parére teneatur, ſicut priùs de iure tenebatur, ac ſi dicti proceſſus nunquam emanaſſent, vel etiam emanarent.

In eadem ſeſſione caſſat ſynodus proceſſus contra ducem Vuilhelmũ protectorem concilij, & alios adhærentes concilio.

Et inſuper pari modo quoſlibet proceſſus per præfatum dominum Eugenium papam aut alium eius nomine, contra quaſlibet alias perſonas cuiuſuis grad⁹, ſtatus, præeminentiæ & honoris extiterint, etiam ſi regali, reginali, ducali aut alia quauis præful-

geant dignitate, & præſertim contra dilectũ Eccleſiæ filium nobilem virum Vuilhelmũ ducem Bauariæ, huius ſacri concilij nomine præfati regis Romanorum protectorem, necnon ciuitates, vniuerſitates quarumcunque ciuitatum & terarum, & maximè Romanæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectas, vicarios quoq;, rectores gentium, armigerorum & capitaneos officiales & ſingulares perſonas earundem, huic ſanctæ ſynodo adhærentes factos & prolatos, vel in poſterum faciendos aut proferendos, etiã contra ſimiles perſonas, ciuitates & vniuerſitates, quæ in futurum adhærebunt, poſtquàm adhæſerint, hęc ſancta ſynodus caſſat, irritat & annullat: & ſi in futurum fieri attententur, nunc pro tũc caſſos & nullos eſſe decernit, ac nullius exiſtere roboris vel momenti. Vniuerſis quoq; Chriſtifidelibus, etiam ſub ſimili pœna latæ ſententiæ excommunicationis & priuationis dignitatis cuiuſlibet eccleſiaſticæ vel mũdanæ interdicit, ne quiſpiam ipſi domino Eugenio papæ aut alteri eius nomine, circa proceſſus huiuſmodi factos vel fiendos, aut eorum executioni quouis modo obedire vel parére præſumat. Celebrata fuit hæc ſeſsio die vigeſimaſecunda Ianuarij, Anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio. Lecta & publicata per reuerendum patrem & dominum, dominum Franciſcum Epiſcopum Cumanum, celebrante reuerendo domino patriarcha Antiocheno.

SESSIO DECIMA.

Die 19. Februarij, 1433.

ANNO domini milleſimo quadringenteſimo triceſimotertio, indictione vndecima, die verò Iouis decimanona menſis Februarij, celebrata fuit ſeſsio decima in naui eccleſiæ Baſileenſis. In qua poſt Miſſam de Spirituſancto per reuerendum in Chriſto patrem dominum Matthæum epiſcopũ Albinganenſem ſolenniter decantatam, orationibusq;, litanijs, euangelio ſecundum Matthęum, Dixit Simon Petrus ad Ieſum, Eccè nos reliquimus omnia &c. alijſque ſuffragijs cum hymno, Veni creator ſpiritus, decantatis, aſsiſtentibus & pręſentibus in eadem quadragintaſex prælatis in mitris eorum planis, de quorum numero tres preſbyteri & duo diaconi cardinales in vtriſque lateribus collocati extiterunt. Necnon illuſtriſsimo principe domino Vuilhelmo duce Bauarię &c. huius ſacri concilij protectore, vnà cum alijs quàmplurimis honorabilibus vtriuſq; tam ſpiritualis quàm ſecularis ſtatus perſonis, ex iniuncto ſibi mandato pro parte ipſius ſacræ ſynodi, reuerendus in Chriſto pater dominus ſcilicet * Crimanus epiſcopus ambonem ad hoc ordinatum aſcendẽs, decreta infraſcripta de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, & ſolenniter publicauit.

Matth. 19. d

*Germanus *Cumanus

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Pridem in octaua ſeſsione huius ſacri concilij in decreto citationis domini Eugenij papæ quarti, clauſula quædam infraſcripti tenoris adiecta fuit, videlicet adijciens, quòd ſi dictus dominus Eugenius papa præmiſsis parére contempſerit, & dicto tempore ſexaginta dierũ pendente, aliquas promotiones fecerit ad cathedrales eccleſias vel eccleſiaſticas dignitates, vel alia quæcunquę beneficia vel officia, in fomentum dictæ ſuæ prætenſæ diſſolutionis, & eneruationem, diminutionem ſeu impedimentum huius ſacri concilij, de quo ipſius ſacri concilij arbitrio iudicabitur, an factæ fuerint in fomentum, tales promotiones, hæc ſancta ſynodus caſſat, irritat, & annullat. Hanc autem clauſulam pro tuitione huius ſacri concilij & perſonarum eidem adhærentium, hæc ſancta ſynodus extendit, & vires habere vult, vſquequò per ipſam ſanctam ſynodum ſuper hoc aliter fuerit ordinatum.

Extenſio decreti quod incipit, Ambitioſorum.

Ex eadem etiam cauſa decretum illud, quod incipit, Ambitioſorum &c. in eadem ſeſsione promulgatum, hæc ſancta ſynodus extendit ad perſonas collegiorum, capitulorum, monaſteriorum & conuentuum ſeu alias quaſcunq;, quæ aliquem admittere ſeu recipere præſumpſerint in poſſeſsionem dignitatum, officiorum vel beneficiorum perſonarum, quæ in dicto decreto exprimuntur.

Accuſatio contumaciæ papæ.

Deinde dictis decretis pronunciatis, promotores præfatæ ſanctæ ſynodi, per oraculum magiſtri Henrici de Behenheym officialis curiæ Baſileenſis &c. contumaciam domini noſtri papæ Eugenij quarti accuſarũt, prout in ſchedula continetur, cuius tenor ſequitur, & eſt talis: Reuerendiſsimi reuerendiq; patres & domini, cùm iamdudum de menſe Aprilis proximè præterito, in publica ſeſsione hæc ſancta ſynodus exoraſſet, monuiſſet, ac debitè omni cũ inſtantia humiliter requiſiuiſſet dominum Eugenium papam quartum, vt illam ſuam prætenſam diſſolutionem huius ſacri concilij aliàs per ipſum factam, ſicut de facto proceſſerat, de facto etiã reuocare deberet, ac ipſam etiam reuocationem, quemadmodùm & diſſolutionem huiuſmodi prætenſam, per diuerſas mundi partes tranſmitteret & publicaret, ac ipſi ſacro concilio Baſileenſi (ſicut tenebatur) aſsiſteret fauoribus opportunis, fuerítque ſtatutus exinde ſibi terminus quatuor menſium ad veniendum perſonaliter, vel

vel alias perſonas idoneas mittendũ ad hoc ſacrum concilium cum plena poteſtate ad omnia & ſingula peragẽda in hoc ſacro concilio, prout hæc latiùs in decretis ipſius ſanctæ ſynodi continentur, & dicto termino quatuor menſium adueniente, fuerit per nos ſæpedictæ ſacræ ſynodi promotores & procuratores, ac nomine eiuſdem coram veſtris reuerendiſsimis paternitatibus ipſius domini Eugenij, nullatenus in præmiſsis parentis, cõtumacia debitè accuſata, petitumque ipſum contumacem declarari. Et licet tunc ſancta ſynodus ſolita vtens manſuetudine, huiuſmodi petitionem noſtram non ſpreuerit, neq; contumaciam petitam declarauerit, producta tamen noſtra aſſumens, interloquendo ſe deliberare velle decreuit. Quæ quidem deliberatio per tres menſes exinde ſubſequentes perdurauit, per quos hæc ſancta ſynodus ad omnem eius grauitatem & manſuetudinẽ in procedendo clarè oſtendendum, ipſi domino Eugenio expectato, ſi fortè reſipiſceret in præmiſsis, nec tamen adhuc parente, die decimooctauo menſis Decembris proximè præteriti in publica ſeſsione cùm adhuc viderent præfatũ dominum Eugenium in priori ſua contumacia perdurare, ac etiam quod longè deterius erat, hoc ſacrum concilium ſubuertere varijs modis ſatagere, necnon quandã congregationem ſub nomine generalis concilij in præiudicium & euerſionẽ huius ſacræ ſynodi indicere, ipſum per ſuum decretum ſolenne iteratò ad ſuperabundantem cautelam, & vt in magis manifeſta conſtitueretur contumacia, omni cum reuerentia admonuit, exhortata eſt, ac eidem ex parte omnipotentis Dei præcepit atq; mãdauit, quatenus infra ſexaginta dies à dicta die decimaoctaua menſis Decembris ſubſequentes, prædictas prætenſas diſſolutionẽ & conuocationem cõgregationis ſub nomine generalis cõcilij publicè reuocaret, huicq; ſacro concilio publicè purè & ſimpliciter adhæreret, realiter & cum effectu: alioquin hæc ſancta ſynodus abſq; vlteriori monitione ſeu citatione contra ipſum ſuper præmiſsis & omnibus alijs in ipſo ſacro cõcilio peragendis vſq; ad finem debitũ incluſiuè procederet, prout Spiritusſanctus dictaret, & tam de iure diuino quàm humano foret procedendum. Verùm reuerendiſsimi reuerẽdiq; patres & domini, cùm præfatus dominus Eugenius, dictis ſexaginta diebus iam elapſis, pro vltimo & peremptorio termino ſibi quo ad præmiſſa aſsignatis, circa omnia & ſingula ſibi per hanc ſacram ſynodum (vt eſt præmiſſum) præcepta & mandata negligentem ſe reddiderit, & minimè paruerit, imò in eius priori contumacia (quod dolenter referimus) adhuc perſeueret & perduret, nos duo, magiſter Hugo & ego, promotores & procuratores prædicti, ad probationem & iuſtificationem omnium & ſingulorũ præmiſſorum pridiè in generali congregatione in domo Prædicatorum decimaſeptima huius menſis habita, producentes & repetẽtes omnia & ſingula inſtrumẽta & decreta, acta *actitata, & munimenta in præmiſsis faciẽtia, & maximè primæ monitionis & requiſitionis cum executione earundem debitè facta, necnon eiuſdẽ domini Eugenij contumaciam aliàs accuſatam, ac decretum huius ſecundæ citationis cum eius debita publicatione & executione, prout hæc omnia latiùs apud acta hui⁹ ſanctæ ſynodi ſunt conſcripta, præfati domini papæ contumaciam accuſauerimus, debita cum inſtantia requirentes, vt eundem veſtræ reuerendiſsimæ paternitates pro contumace haberi vellent & reputari: contraq; eundem ſuper præmiſsis & omnibus in hoc ſacro concilio peragendis vſq; ad finem debitum incluſiuè, ſine vlteriori citatione, prout Spiritus ſanctus dictaret, procedere: necnon certam diem pro ſeſsione publica habẽda ad huiuſmodi contumaciam ſolenniter accuſandã deputare, & locum congregationis generalis fore habilem pro huiuſmodi actu contumaciæ accuſatæ, declarare dignarentur: veſtræq; reuerendiſsimæ paternitates poſt nonnullas deliberationes dictum locum congregationis ad hoc habilem & idoneum ad præmiſſa decernentes & declarãtes, pro præmiſſa contumacia per nos accuſanda, hanc diem necnõ & ſeſsionem publicam præſentem nobis miſericorditer ſtatuere & aſsignare decreuiſtis, prout hæc omnia in ſupradictis actis huius ſacri cõcilij pleniùs continẽtur, ad quæ, quo ad hoc, nos referimus. Vndè reuerendiſsimi reuerendiq; patres & domini, iuxta prædictam ſeſsionis publicæ aſsignationẽ, nobis (vt præfertur) gratioſiùs conceſſam, nos prædicti promotores iteratò cũ ea qua poſſumus & debemus inſtantia, apud reuerendiſsimas dominationes veſtras & coram hoc ſacro concilio, præfati domini Eugenij papæ ſuper omnibus & ſingulis in dictis citationum decretis contentis, contumaciam accuſamus, petentes & eadem cum inſtantia requirentes, vt reuerendiſsimæ paternitates veſtræ (prout iuſtitia ſuadet, & ordo iuris poſtulat & rationis) declarent ipſum dominũ Eugeniũ in præmiſsis contumacem, ac pro tali eum habeant & reputẽt. Et inſuper contra ipſum ſuper præmiſsis & omnib⁹ alijs in hoc ſacro cõcilio peragendis vſq; ad finem debitum incluſiuè, ſine vlteriori citatione (prout Spiritusſanctus dictauerit) & de iure diuino paritèr & humano fuerit procedendum, procedi, ac prout in huius ſacræ ſynodi decretis pleniùs continetur. Qua ſiquidẽ cõtumacia (ſicut præfertur) in ſcriptis accuſata, reuerendiſsimus pater dominus cardinalis legatus * pro & nomine ſacri concilij iniunxit reuerendis patribus dominis Vti-

for. * acta, & (margin)

for. * pro ſe & (margin)

cenſi & Nouarienſi epiſcopis, quatenus ad valuas eiuſdem eccleſiæ irent, ad inquirendũ vtrùm ſanctiſsimus dominus noſter Eugenius papa quartus, cuius cõtumacia nunc per promotores fuit accuſata, aut aliquis alius eius nomine eſſet ibidẽ, qui vellet comparére coram ſacroſancta ſynodo ibidẽ exiſtente, facturus & adimpleturus illa ad quæ per duas citationes ſeu monitiones citatus ſeu monitus fuit. Qui quidem duo domini epiſcopi de mandato quo ſuprà, aſſumptis etiam nobis notarijs infraſcriptis, ad eaſdẽ valuas iuerũt, altaq; & intelligibili voce per organũ præfati domini epiſcopi Nouarienſis trina vice proclamauerunt, inquirentes prout eiſdem per dictum dominũ legatum nomine dicti ſacri concilij fuerat iniunctũ, petentes à nobis notarijs publicum inſtrumentũ ad perpetuã rei memoriam, &c. Qua ſic facta trina proclamatione, nemineq; pro dicto domino Eugenio cõparente, ad præſentiam eiuſdem ſacri concilij in eadem eccleſia cõſtituti, redeuntes, retulerunt, prout ſuprà, proclamaſſe, nec aliquẽ nomine prædicti domini Eugenij coram eis comparuiſſe. Poſt quam quidem relationem promotores ſacri concilij per organum domini officialis Baſileenſis proponentes, dixerunt in effectu ſimilia verba: Reuerendiſsimi reuerendiq; patres & domini, audiuerunt veſtræ reuerendiſsimæ paternitates relationem per dominos Vticenſem & Nouariẽſem epiſcopos factam, & quia pręfatus dominus Eugenius, licet debitè vocatus & expectatus, per ſe vel alium nõ comparuit, prout neq; comparet, eius contumaciam iterum & ex ſuperabundanti accuſarunt, trina vice petentes ipſum per ſacrũ concilium pro contumace reputari, & declarari, reproducentes & repetentes acta & decreta huius ſacri concilij Baſileenſis, necnon duas citationes & earũ executiones, vnà cum omnibus actis & actitatis in huiuſmodi cauſa, petẽteſq; diem certam pro ſeſsione publica ſuper huiuſmodi declaratione fienda, eiſdem aſsignari. Quibus petitis, dominus cardinalis legat⁹ & præſidens generalis dicti ſacri concilij & nomine eiuſdem, verba ſua dirigens ad ipſos promotores, dixit: Venerabiles promotores, audiuit hæc ſancta ſynodus relationem factam per præfatos dominos epiſcopos & petitionem veſtram, idcircò hæc ſancta ſynodus iudices huius ſacri concilij deputat & ordinat ad videndum & ad examinandum proceſſum factum contra eundem dominum Eugeniũ, & referant in congregatione generali. Qua facta relatione, ſacrum conciliũ deliberabit ſuper declaratione cõtumaciæ & alijs in huiuſmodi cauſa peragendis, ac in ſeſsione ſuper hoc decernenda vobis reſpondebit. De & ſuper quibus omnibus & ſingulis ſupradicti promotores & eorum quilibet, ad perpetuam rei memoriam, petierunt & petijt à nobis notarijs fieri vnum vel plura, publicum * & publica inſtrumenta. Datum in ſeſsione publica eiuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, die Iouis 19. menſis Februarij, anno à natiuitate domini 1433.

for. * vel publica, inſtrumentũ vel

SESSIO XI.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Quoniam frequens generalium conciliorum celebratio tanquam agri dominici præcipua cultura, vniuerſalem Eccleſiæ ſtatũ concernit, ideo ſumma cum diligentia intendendum eſt, vt cunctis obſtaculis quæ tam ſalubrem inſtitutionem impedire poſſent, accuratè obuietur. Inhærens igitur hæc ſancta ſynodus ordinationi decreti concilij Conſtantienſis, quod incipit, FREQVENS, cupienſq;, ne ſcandala quæ (prohdolor) diebus noſtris contigerunt, futuris temporib⁹ in perniciem Eccleſiæ repullulent, ſtatuit & decernit, vt Romanus pontifex, qui primus in vinea domini laborare, & alios ſuo exemplo ad laborandum trahere tenetur, per ſe vel legatum de latere aut legatos, eligendum vel eligendos de conſilio & aſſenſu non auriculari duarũ partium cardinalium, in concilijs generalibus debeat intereſſe: necnon omnes & ſingulæ perſonæ eccleſiaſticæ, quæ de iure vel conſuetudine generalibus concilijs adeſſe debent, deinceps ad ipſa generalia concilia tam vigore ipſius conſtitutionis, FREQVENS, indicta, quàm huius ſacri concilij Baſileenſis, vel alterius futuri legitimè cõgregati authoritate indicenda, ſine alia vocatione venire perſonaliter aſtringantur, niſi legitimo detineantur impedimento: quo caſu, perſonas idoneas cum ſufficienti mandato deſtinare teneantur. Quòd ſi ipſe Romanus pontifex, & aliæ prædictæ perſonæ hoc facere neglexerint, aut ipſum conciliũ quoquo modo de facto impedire, mutare, prorogare, diſſoluere, operam dederint, & infra quatuor menſes cum reali ſatisfactione non reſipuerint, ex tunc Romanus pontifex à Papali, & prædictæ perſonæ à ſuarum dignitatum adminiſtratione ſint ipſo facto ſuſpenſi. Quæ quidem Papalis adminiſtratio ad ſacrũ concilium ipſo iure deuoluatur. Quòd ſi pœnas prædictas per duos menſes poſt dictos quatuor animo ſuſtinuerint indurato, contra tam Romanum pontificem quàm prædictas perſonas, vſq; ad priuationem incluſiuè, per concilium generale procedatur.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 39.

Quòd liberum ſit cuilibet venire ad concilium.

Statuit quoq; hæc ſancta ſynodus, vt non obſtante quacunq;, etiam Romani pontificis prohibitione, omnibus quibuſcunque cuiuſcunq; ſtatus & conditionis exiſtant, etiam

tiam

tiam ſi ſint ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, liberum ſit ad generalia concilia proficiſci. Quodq; ipſe Romanus pontifex ad ipſa concilia generalia accedere volentibus, & præſertim prædictis cardinalibus, licentiam (ſi petierint) impartiri teneatur.

Declarat concilium, verbum de prorogatione concilij: & caſſat attentata in contrarium, vel attentanda in futurum.

Declarat quoq; hæc ſancta ſynodus, verba illa, videlicet, Nullatenus prorogetur, in dicto decreto poſita, ita prohibitiuè intelligi, vt etiam per Papam prorogari nõ poſsit. Quodq; concilium actu congregatum, diſſolui aut de loco ad locũ mutari ſine ipſius concilij expreſſo conſenſu, per Romanum pontificem nullatenus poſsit, caſſatq;, irritat, & annullat, ſi quid forſitan contra hæc vel etiam in derogationem aut impedimentum ipſius concilij generalis, perſonarumq; & prælatorum ac ſuppoſitorum eiuſdẽ, per priuationem, translationem, cenſuraſq; eccleſiaſticas, vel aliter quomodolibet in futurum contigerit attentari.

Quòd nõ diſſoluatur, aut mutetur concilium, niſi de conſenſu duarum partium cuiuslibet &c.

Statuitq; ex certis rationabilibus cauſis, vt præſens Baſileenſe concilium per neminem, etiã ſi Papalis fuerit dignitatis, diſſolui aut de loco ad locum mutari poſsit, niſi de expreſſo conſenſu duarum partium cuiuslibet deputationis, votis ſingulorum ſcrutatis, ſubſequentiq; approbatione duarũ partium cõgregationis generalis, ſimiliter ſcrutatis votis ſingulorum, ac demum in ſeſsione publica facta declaratione. Obſecratque per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, & per aſperſionem ſui ſanguinis precioſi omnia ſuppoſita huius ſacri concilij tam præſentia quàm futura obteſtatur, vt ante completam reformationẽ in capite & in membris, quantum rationabiliùs fieri poterit, nullatenus diſſolutioni conſenſum præſtent, nec loci mutationem fieri permittant, niſi ex cauſis iuſtis & manifeſtis.

Quòd locus concilij eligatur per menſem ante diſſolutionem, & declaratur verbum illud, In decennium.

Iuxta ipſius Conſtantienſis concilij ordinationem, vult omnino ſaltem per menſem ante tempus diſſolutionis eligi locum pro futuro celebrando concilio, declaratque ad abundantem cautelam, verbũ illud, IN DECENNIVM, in prædicta poſitum conſtitutione, ſic intelligi debere, vt decennium totaliter compleatur, & eo integrè completo, ex tunc facultatem concilij generalis celebrandi incipere. Quòd ſi caſu aliquo contingat, eos qui concilijs generalibus intereſſe tenentur, in principio temporis non aduenire, declarat, non propterea dictam concilij celebrandi facultatem expirare, ſed vt* quantocitius commodè fieri poterit, celebretur. Ne autem diu differri poſsit, ſtatuit, vt per xx. dies ante prædictum decennij tempus completum, vel aliud, ſi forſan ex cauſa per concilium præfigi contingat, Romanus pontifex per ſe vel legatum aut legatos ſuos, necnon archiepiſcopus, in cuius prouincia vel diœceſi fuerit concilium celebrandum, & omnes prælati vicini loco celebrationis concilij per quatuor dietas vulgares, ceſſante impedimento canonico, in proprijs perſonis: vel eo obſiſtente, per viros idoneos ad hoc vicarios conſtitutos, adeſſe teneantur, vt de loci diſpoſitione & alijs præparatorijs concilij valeant habere tractatum. Die autem inchoationis concilij generalis præfinita, hi qui ibidem fuerint, Miſſam de Spirituſancto ſolenniter celebrent, & concilium ex eo die ſtabilitum & inchoatum eſſe efficaciter cenſeatur. Verùm propter multas neceſsitates quæ cõtingere poſſunt venientibus ad concilium, exhortatur hæc ſancta ſynodus eos qui tunc præſentes fuerint, vt ad ardua negocia concludenda, niſi decenti expectatione abſentium moderata, congruo interuallo temporis non procedant, ſed ſic diuino timore præuio procedatur in cunctis cum debita grauitate, ſicut tanta magnitudo negociorum vniuerſalis Eccleſiæ exigit & requirit. In his autem caſibus, in quibus ſecundum ſtatutum decreti Conſtantienſis, Papæ licet locum futuri concilij de conſenſu ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium mutare, ſtatuit, vt ſi papa id facere negligat, collegiũ cardinalium hoc ſuppleat, ita tamen, vt duæ partes ipſorum cardinalium conſentiant, ſeruando nihilominùs modum qui in dicto capitulo, FREQVENS, continetur. Ipſam autem loci mutationem, ſi fieri contingat, iurabunt dicti cardinales, ſecundum Deum & conſcientiam ſuam illam facere, & ex cauſis manifeſtis in capitulo, FREQVENS, contentis.

*quantocius

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 39. vbi ſuprà.

Quòd electores Papæ, ante ingreſſum conclauis iurent, quòd ſi quis eorum eligatur, ſeruabit dicta decreta.

Vt præmiſſa faciliùs executioni demandentur, ſtatuit ipſa ſancta ſynodus, quòd electores Romani pontificis ante ingreſſum conclauis iurare, Deoq; & Eccleſiæ promittere teneantur, quòd ſi contingat aliquem ex eis in Papam aſſumi, præmiſſa ſupradicta decreta, ſtatuta & ordinata ſeruabit, & pro poſſe adimplere realiter & cum effectu curabit, adijciens quòd quicunque in Romanum pontificem futuris deinceps temporibus aſſumetur, inter alia quæ profiteri debet, iuxta decretum concilij Conſtantienſis, quod incipit, Quanto Romanus pontifex

In ſeſsione Cõſtan. 39.

tifex &c. iuret etiam præſens decretum efficaciter obſeruare. Quam quidem profeſsionem teneatur poſteà in primo publico conſiſtorio de nouo facere, profiteaturq́; ſi eorum quæ in hoc decreto continentur, fuerit violator, necnon ratione cuiuſlibet notorij criminis Eccleſiam ſcandalizantis, iudicio generalis concilij ſe eſſe ſubiectum. Hancq́; profeſsionem tam ipſe quàm collegium cardinalium inſerant literis, quas de noua aſſumptione Papæ per orbem de more tranſmittent.

Quòd publicetur hoc decretum in ſynodis.

Vt tam ſalutaris ac neceſſarij decreti nullus poſsit ignorantiam prætendere, mandat hæc ſancta ſynodus in virtute ſanctæ obedientię omnibus metropolitanis epiſcopis, vt in prouincialibus & ſynodalibus concilijs, prælatis religionum in ſuis capitulis generalibus huiuſmodi decretum legi faciant & publicari.

Concilium caſſat iuriſdictionem factam curialibus Romanę curię, ne veniant ad ipſum concilium.

Cùm liberũ eſſe debeat omnibus, ad hoc ſacrum concilium generale, quod vniuerſalem repræſentat Eccleſiam, proficiſci, & conſequenter quicquid in contrariũ quacunq; authoritate etiam ſi Papali, ſtatuatur, irritum ſit cenſendum: ideo hæc ſancta ſynodus caſſat, irritat, & annullat quæcunque mandata, etiam ſub cenſuris, priuationibus beneficiorum & officiorum, inhabilitationibus ad eadem, & alijs quibuſcunq; pœnis facta & fienda, tam per dominum Eugeniũ papam quartum, quàm eius camerarium vel alium eorum authoritate, curialibus & officialibus Romanę curiæ, vel alijs quibuſcunque perſonis, cuiuſcunq; ſtatus & dignitatis exiſtant, ne de curia Romana recedant, per quæ facultas ad hoc ſacrum concilium veniendi, tolli, impediri, vel reſtringi quomodolibet poſſet. Datum Baſileæ in ſeſſione publica celebrata in eccleſia maiori Baſileenſi, quinto Kalendas Maij, Anno à natiuitate domini 1433.

Die 14. Iulij, tunc feria tertia, 1433.

SESSIO DVODECIMA.

Decretum citationis contra Papam.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Sancta catholica Eccleſia in ſacro Conſtantienſi cõcilio conueniens, cùm animaduerteret neglectũ ſacrorum conciliorum, præteritis temporibus occaſionem fuiſſe hæreſum, errorum, ſchiſmatum ac plurimarum deformitatum in populo Chriſtiano, ipſorumq́; conciliorum frequentationem, optimum fore dictarum peſtium ac malorum antidotum, diuina inſpiratione inſtituit, deinceps certis modo & tempore generalia concilia celebrari. Priùs autem ne quiſquam de ipſorum conciliorum poteſtate hæſitaret, declarauit concilium generale catholicam Eccleſiam repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habere, cui quilibet cuiuſcunque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem & extirpationem ſchiſmatis, atque ad generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris. Quodq́; eius mandatis, ſtatutis, ordinationibus & præceptis ſuper præmiſsis ſeu ad ea pertinentibus, quicunq; etiam ſi Papalis fuerit dignitatis, obedire contumaciter contemnens, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciendus eſt & debitè puniendus, etiam ad alia iuris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Authoritate igitur memorati Conſtantienſis concilij, ac deinde ex inſtituto ſacri concilij Senenſis, approbationeq́; felicis recordationis Martini papæ quinti, & moderni domini Eugenij papæ quarti, hæc ſancta ſynodus Baſileenſis legitimè congregata, ad opus generalis reformationis Eccleſiæ in capite & in membris, necnon ad extirpationem hæreſum, omni cum diligentia in ſuo primordio procedere decreuit. Sed quoniam abſq; pace Chriſtianorum principum hæc duo ſanctiſsima opera non facilem executionem habere poterant, profeſſa eſt etiam ad pacem concordiamq́; Chriſtiani populi velle totis viribus laborare, quemadmodùm hactenus fecit, ſeciſſetq; vberiùs ac fortè feliciùs, niſi grauib⁹ fuiſſet per præfatum dominum Eugenium obſtaculis impedita. Et quoniã inter Chriſtianos nemo eſt, cuius pro ſua dignitate magis interſit quàm ſummi pontificis, huiuſmodi ſacris operibus intendere, hæc ſancta ſynodus à ſuæ congregationis initio dominum Eugenium per binas ambaſiatas cum magna inſtantia deprecata eſt, vt ſuas operas conſiliaq́; & auxilia ad ipſam ſynodum fouendam & promouendã vellet impendere. Cùm verò ab ipſo domino Eugenio Papa pro ſuo paſtorali officio omne genus ſubſidij & ſuffragij ſperaremus, lugubri nuncio ad nos perlatum eſt, hoc ſacrum concilium tam ſolenniter inſtitutum, & pro tam neceſſarijs negocijs congregatũ, in publico conſiſtorio de facto, cùm de iure non poſſet, tentaſſe diſſoluere. Quod nos audientes, triſtitia conſternati, magnoq́; mœrore confecti ſumus. Nec modò nos ſacrum concilium celebrantes huiuſmodi prætenſa diſſolutio ſupra modum ſcandalizauit, ſed & omnem populum Chriſtianũ, qui tam ſanctorum operum felicem exitũ magno cum deſiderio expectabat. Exiſtimans tũc hæc ſancta ſynod⁹, ſiniſtris informationib⁹ ipſum dominũ Eugenium fuiſſe circunuentũ, mox ad eum venerabilem epiſcopũ Lauſanen. & decanum Traie-

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 39.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 4. & 5.

Conſtantienſis cõcilij ſeſſ. 5.

Traiecten. oratores deſtinauit, eidē oſtenſuros cauſas prætenſæ diſſolutionis à veritate procul eſſe, ſupplicaturosq́; vt cùm huiuſmodi res grauiter ac notoriè Eccleſiam perturbaret, plurimæq́; in Chriſtiano populo exindè calamitates ſecuturæ eſſent, ipſam diſſolutionem tam ſcandaloſe factam, omnino reuocaret, & huic ſanctæ ſynodo, ſicut dignitatem ſuam decebat, cum effectu adhæreret. Sed ipſorum oratorum rationibus ac precibus nequaquam motus, eos ad nos vacuos remiſit. Quod tam graue ac notoriū ſcandalum hæc ſancta ſynodus ferre non valens, ipſum dominum Eugenium in publica ſeſsione monuit, vt infra quatuor menſes prætenſam diſſolutionem tot ſcandalorum cauſam, penitus aboleret. Interim autem & poſt chariſsimus Eccleſiæ filius Sigiſmundus Romanorū Imperator illuſtris tanquā Eccleſię fidelis aduocatus, pluribus notabilibus ambaſiatis ac crebris literis ipſum dominum Eugeniū humilimè deprecatus eſt, vt ab huiuſmodi eccleſiæ perturbatione omnino deſiſteret. Idipſum etiam zelo fidei & eccleſiæ ſuccenſi quā plures reges & principes, cardinales ac prælati, tā in curia Romana quàm extra, rogando, obſecrādo, monendo, ſedula cum inſtantia fecerunt. Et quidē tot preces & requiſitiones vndiq; ſibi porrectę ſunt tā piè, humiliter & deuotè, vt (quod dolenter referimus) ſi pax & tranquillitas eccleſiæ ſibi fuiſſet cordi, nullatenus diſſentire potuiſſet. Circa autem ipſorum quatuor menſium exitum ad nos quatuor oratores tranſmiſit, non vt emendarent, ſed errata defenderent, noſq́; increparēt, quòd mox ſuæ prętenſæ nō paruiſſemus diſſolutioni. Quibus per reſponſiones huius ſacri concilij, veritas tam iuris diuini & humani, quod ſine conſenſu cōcilij diſſoluere nequiuerat, quā facti, quòd cauſæ prætenſæ diſſolutionis verę non fuerant, extitit luce clariùs patefacta. Tranſactis his quatuor mēſibus, cùm in publica ſeſsione promotores ſacri cōcilij ipſius domini Eugenij contumaciā accuſantes, eum contumacem declarari peterent, ſancta ſynodus à dictis oratoribus exorata, vt ſuperſedere dignaretur pro tūc, & vſq; ad tres menſes poſteà diſtulit. Et cùm interim nulla ſuæ emendationis indicia apparerēt, imò quotidiè in ſuo ꝓpoſito durius perſeuerās, innumeris modis quos honeſtatis cauſa reticemus, ipſam ſanctā ſynodum diſsipare & euertere conaretur: nos licet ſuadente iuſtitia acrioribus remedijs vti potuiſſemus, nihilominùs manſuetudinis noſtræ non immemores, iterū ipſum monuimus, & ex parte omnipotentis Dei præcepimus, vt infra ſexaginta dies diſſolutionē prętenſam prorſus reuocaret, & ſacro concilio purè, ſimpliciter, & cum effectu adhæreret. Quibus exactis, iterum per promotores concilij ipſius domini Eugenij contumaciā fortiùs accuſantes, inſtantiùs interpellati ſumus, vt ad declarationem contumaciæ & ad pœnas, quas tanta contumacia exigebat, procederemus. Et nihilominùs aliquandiu differre decreuimus, ſi fortè tantā ſacri concilij pietatem videns, ipſe quoq; ad pietatem flecteretur. Interea quatuor alij ſui oratores ad nos ſuperuenerunt, varias ſecum facultates, imò veriùs difficultates & inuolutiones aſferentes, per quas monitioni noſtræ nullatenus parebatur, nec prætēſa irritabatur, ſed potiùs firmabatur diſſolutio. Multa etiam alia in his continebantur non mediocriter abſurda, & ſacro pręiudicialia concilio, quibus, ſine Dei offenſa & graui iactura Eccleſiæ, nullatenus aſſentire poteramus, prout hæc in reſponſione dictis ambaſiatoribus ſextadecima die Iunij tradita, diffuſe deſcribuntur. Poſt itaq; duos menſes, qui decima nona Februarij expirârunt, vſq; ad præſentem diem patienter diſtulimus, ſperantes ipſum dominum Eugenium plenā tandem adhærentiā præbiturum, ſed (vt rei euidentia iam demonſtrat) quo magis pulſatur, eo ampliùs ſuas obturat aures. Et quanto ſecū benigniùs ac modeſtiùs agitur, eo tenaciùs in ſuæ diſſolutionis propoſito ꝑſeuerat: & quātùm ex eius verbis factiſq; colligi poteſt, nil aliud prætendere videtur, niſi vt eccleſiā peſſundet, iuſq; ſibi & ſucceſſoribus faciat, non ſolùm abrogandi ritū ſacrorum conciliorum & ea pro libito diſſoluendi, ſed & ipſorum ſacratiſsima decreta ſpiritu Dei promulgata, à quibus ſtatus pendet vniuerſalis Eccleſiæ, irritandi & abolendi, & pręſertim declarationem illam, quòd in his quæ ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & generalem Eccleſiæ reformationem in capite & in membris pertinent, quilibet, etiam Papalis dignitatis, decretis generalis concilij ſubijcitur. Ex quibus quot quantaque mala ac ſcandala ex nunc & in futurum ſuccedere poſsint, ſatis omnibus liquet, & in præfata reſponſione latè exprimitur. Cùm ergo iam vltra annum & dimidium, in caſſum apud eum laborauerimus, nec noſtris aut aliorum precibus & monitionibus flecti velit, nec eum quantacunq; manſuetudine ac patientia ad ea quæ pacis & rationis ſunt, mouere queant, quid ampliùs fruſtrà immorandum eſt? Forſan noſtram patientiam putat aſſenſum, & ex longa dilatione fiduciam perſeuerandi aſſumit, quaſi arbitretur ſe rectè feciſſe, nec eccleſiā in eum quicquam poſſe, cui nullam irrogare pœnam auſa eſt. Veremur, ne facilitas veniæ, incentiuū ſibi tribuat delinquēdi. Timemus, ne ſi delicta notoria intacta dimittamus, fouere ipſa iudicemur. Chriſtus Deus noſter cùm in Hieruſalem pergeret, opus noſtrę redemptionis impleturus, & Petrus eum prohibere vellet, compeſcuit eum, dicens: Vade poſt me ſatana, ſcandalum mihi es, quia nō ſapis quæ

Hæc, ſicut & alia pleraq;, nimis acerbè in pontificem dicuntur.

Matt. 16. d & Marc. 8. d

quæ Dei ſunt,ſed ea quæ hominum. Beatus
Gal.2.c paulus cùm vidiſſet B.Petrum apoſtolorum principem circa obſeruationem legaliũ reprehenſibilem fore, & non ambulare ad veritatem euangelij,reſtitit ei coram omnibus n faciem, & cum à ſimulatione, in quam alios deducebat,veritatis zelo repreſsit. Eccleſia catholica ſæpenumerò ſummos pontifices, ſiue à fide delirantes, ſiue prauis moribus notoriè Eccleſiam ſcandalizantes, correxit & iudicauit, neq; vbi de ſidei periculo aut ſcãdalo religionis Chriſtianæ agebatur, Romanis pontificibus pepercit. His exemplis ac rationibus hæc ſancta ſynodus excitata,habens à Deo authoritatem animaduertendi in eos qui ipſam non audierint, conſideransq; expedire tam ſaluti animæ ipſius domini Eugenij,quàm ſtatui vniuerſalis Eccleſiæ modernis futurisq; temporibus,amodò in dictum dominũ Eugeniũ acrioribus remedijs, quoniam quidẽ leniora non proſunt,ꝓcedere decreuit. Et quanquã in tam notoriè & incorrigibiliter ſcandalizantẽ Eccleſiam, ſtatim poſſet finalem ferre ſententiam, neſciens tamen maternæ pietatis obliuiſci,intuitu etiam præfati ſereniſsimi Imperatoris,qui per ſuas literas ſuper hoc nos exactè rogauit,adhuc ipſum dominum Eugenium tertiò monere ac etiam tertiã ei indulgere dilationem proponit,vt in ſua poteſtate ſit,ſi velit pœnam euitare:idcirco hæc ſancta ſynodus præfatum dominum Eugeniũ, cum quanta poteſt inſtãtia & affectu per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti rogat, orat, obſecrat, monet,citat & requirit, & ex parte omnipotẽtis Dei vltimò & perẽptoriè mandat & præcipit,vt prædictam prętenſam notoriè ſcandaloſam diſſolutionem penitus reuocet, & hoc ſacrũ Baſileẽſe concilium, per generalium Conſtantien. & Senen. conciliorũ ſtatuta, approbationemq; felicis recorda.Martini papę quinti,& ipſius domini Eugenij,legitimè inchoatũ, declaret à tempore huiuſmodi inchoationis continuatũ fuiſſe & eſſe, ꝓſecutionemq; ſemper habuiſſe, cõtinuariq; ac proſecutionẽ habere debere, & ipſi purè & ſimpliciter adhæreat, & cũ effectu, & huiuſmodi reuocationem declarationemq; & puram adhæſionem, per ſuas literas more Romanæ curiæ bullatas huic ſacro concilio notificet infra ſexaginta dies, à die præſentis publicę ſeſsionis immediatè ſequentes. Quòd ſi dicta omnia & ſingula infra præfatos dies adimpleuerit cum effectu, hæc ſancta ſynodus ex ſua ſolita benignitate & clementia ipſum dominum Eugeniũ, quantùm cum Deo poterit,honorare & honorari facere intendit. Si verò (quod abſit) in pertinacia perdurans, omnia & ſingula prædicta infra præfatos lx. dies realiter & cũ effectu non adimpleuerit, elapſis dictis lx. diebus,ex nunc prout ex tunc,& ex tũc prout ex nunc, hæc ſancta ſynodus in virtute omnipotentis Dei,à quo ſuper omnes Chriſtifideles immediatè poteſtatem vendicat, prędictum dominum Eugenium manifeſtè contumacẽ, notoriè incorrigibiliterq; ſcandalizantem Eccleſiam, ab omni adminiſtratione papatus in ſpiritualibus & temporalibus ipſo facto ſuſpendit, & ſuſpenſum eſſe declarat,proceſſura tandem ad vlteriora, vſque ad ſententiã finalem incluſiuè, ſi opus fuerit,ipſo domino Eugenio ampliùs nõ citato,prout Spiritusſanctus dictauerit:omnẽ autem ipſius Papatus adminiſtrationem in his omnibus,quæ in ſpiritualibus & temporalibus ad ſolum Papam,vel ad ſolam ſedem Apoſtolicã de iure pertinere noſcuntur, eadem ſancta ſynodus poſt dictũ terminum ad ſeipſam decernit & declarat ipſo facto eſſe deuolutam. Quicquid autem in caſu prædicto per ipſum dominum Eugeniũ, lapſo dicto termino, ratione Papatus factũ fuerit & attentatum,decernit irritũ & inane. Quo caſu omnes reges,principes,communitates, & alios quoſcunq; cuiuſuis ſtatus & dignitatis exiſtant, hæc ſancta ſynodus monet & requirit, & eiſdẽ in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub diuini obteſtatione iudicij mandat,eccleſiaſticis verò perſonis, quacunque dignitate,etiam ſi cardinalatus, patriarchali aut pontificali præfulgeant, ſub pœnis quas ipſo facto incurrant excommunicationis & ſuſpenſionis ab omnibus dignitatibus, beneficijs & officijs, quocunq; nomine nũcupentur, etiam ſi forent metropolitanæ aut cathedrales eccleſiæ, ſiue in titulum ſiue in commendam obtineant. Vicarijs autem,gubernatoribus,vaſallis,feudatarijs & ſubditis Romanæ Eccleſiæ, ſub pœna priuationis ipſo facto omniũ feudorum & aliorũ quorumcunq; iurium & priuilegiorum,quæ ab ipſa Romana Eccleſia obtinẽt,diſtrictè pręcipit, vt præfato domino Eugenio, durante prædicta ſuſpenſione,prætextu cuiuſuis iuramenti,ſubiectionis aut promiſſæ fidelitatis,nullatenus ratione Papatus obediãt. Adijcit quoq; hæc ſancta ſynodus,quod ſi pręfatus dominus Eugenius, dicto termino lx. dierũ pendente, aliquas promotiones fecerit ad cathedrales eccleſias vel eccleſiaſticas dignitates,vel alia quæcũq; beneficia vel officia in fomentum dictę ſuæ prætenſæ diſſolutionis, & eneruationem, diminutionem ſeu impedimentum huius ſacri concilij, de quo ipſius ſacri cõcilij arbitrio iudicabitur, an factæ fuerint in fomentum,eadem ſancta ſynodus huiuſmodi ſic factas promotiones caſſat,irritat,& annullat.Mandat pręterea in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna priuationis, quã ipſo facto incurrãt, omnium ſuorum beneficiorum & officiorum, commendarum, penſionum & gratiarum quarumcunque, etiam expectatiuarum, omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſco-

epiſcopis & alijs eccleſiarum prælatis, officiarijs curiæ & clericis quibuſcunq; in Romana curia exiſtentibus, cuiuſuis ſtatus aut conditionis exiſtant, quatenus in caſu prædicto poſt lapſum dicti termini infra xxx. dies proximè & immediatè ſequentes, à curia Romana recedant, & deinde cardinales omnino ſub pœna prædicta ad hoc ſacrum concilium, omni mora poſtpoſita, veniant: patriarchæ verò, archiepiſcopi, epiſcopi & alij eccleſiaſtici, prout de iure vel conſuetudine ad generale concilium ire tenētur, ſub pœnis iuris iter ſuum ſine fraude continuando, ad hoc ſacrum concilium arripiant. Reliqui verò qui ad generale concilium nō tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſeruiendum in proprijs beneficijs, vel ad hoc ſacrum concilium ſine moræ diſpendio & omni fraude ceſſante, ſe transferant, & accedant. Omnes autem cauſas tam eccleſiaſticas quàm profanas, ciuiles & criminales, inter quaſcunq; perſonas, cuiuſcunq; ſtatus, conditionis aut dignitatis exiſtant, in curia Romana pendentes, lapſo dicto termino lx. dierum, in caſu prædicto ab ipſa curia Romana eadem ſancta ſynodus ad ſe aduocat, & aduocatas eſſe vult, expreſsè inhibens ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ omnibus iudicibus, auditoribus & commiſſarijs quibuſcunq; prædictæ curiæ, ne poſt dictos dies in præfatis cauſis procedere, aut quicquam agere quoquo modo præſumant. Quicquid autem contra hanc aduocationem & inhibitionē attentari contigerit, ipſo iure decernit irritum & inane. Decernit tandē hæc ſancta ſynodus, huius decreti publicationem in præſenti ſeſsione factam, eiusq; affixionem in valuis maioris eccleſię Baſileenſis, vim habere monitionis, citationis & executionis, & ita vniuerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi & eis intimatum fuiſſet. Inſupèr hæc ſancta ſynodus declarat & proteſtatur, quòd nihilominùs huiuſmodi dilatione lx. dierum pendente, cùm id rerum neceſsitas ſuadeat, aut qualitas agendorum, in vlteriori proſecutione concilij & agendorum in eo procedere intendit ordinatè, debitè & maturè, nec propterea ſuperſedere aliqualiter in proceſſu. Datum in ſeſsione publica eiuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia maiori Baſileenſi 3. Idus Iulij, anno à natiuitate domini 1433.

DECRETVM DE ELECTIONIBVS *& confirmationibus epiſcoporum & prælatorum, ſub eadem duodecima ſeſsione expeditum.*

a Ad perpetuam rei memoria &c. Sicut in

QVemadmodum in conſtruenda domo pręcipua eſt architectoris cura, vt tale iaciat fundamentum, ſuper quo firmū perduret ædificium: ita in generali Eccleſiæ reformatione potiſsimum eſt huius ſanctæ ſynodi ſtudium, vt tales eccleſijs præficiantur paſtores, qui tanquam columnæ & baſes ipſam Eccleſiam doctrinæ & meritorum viribus firmiter ſuſtentent. Quanta autem in eligendis prælatis diligētia adhibenda ſit, officium eis iniunctum euidenter oſtendit. Ad regimen enim aſſumuntur animarum, pro quibus dominus noſter Ieſus Chriſtus mortuus eſt, & ſanguis eius precioſus effuſus. Propterea ſacri canones ſpiritu Dei promulgati, prouidè ſtatuerunt, vt vnaquæq; eccleſia ac collegium ſeu conuentus ſibi prælatum eligant. Quibus hæc ſancta ſynodus eodem ſpiritu congregata inhærens, ſtatuit & diffinit, generalem reſeruationem omnium eccleſiarum metropolitanarum, cathedralium, collegiatarum & monaſteriorum ac dignitatum electiuarum, per Romanum pontificem de cæterò fieri, aut facta vti non debere, reſeruationibus in corpore iuris clauſis, & his quas in terris Romanæ Eccleſiæ ratione directi ſeu vtilis dominij mediatè vel immediatè ſubiectis fieri cōtigerit, ſemper exceptis: ſed quòd per electiones & confirmationes canonicas, ſecundum iuris communis diſpoſitionem, prædictis metropolitanis, cathedralibus, monaſterijs & collegiatis eccleſijs ac dignitatibus electiuis vacantibus, debitè, ꝓuideatur, non derogando propterea ſtatutis, priuilegijs & conſuetudinibus rationabilibus, quibuſcunq; poſtulationibus in diſpoſitione iuris communis remanentibus. Decernitq; hæc ſancta ſynodus rationi fore conſentaneum & reipublicæ accommodum, vt contra hoc ſalutare decretum Romanus pontifex nihil attentet, niſi ex magna rationabili ac euidenti cauſa, in literis Apoſtolicis nominatim exprimenda. Et vt eo firmiùs hoc ſalubre decretum cuſtodiatur, vult eadem ſancta ſynodus, vt inter alia quę Romanus pontifex in ſua aſſumptione profitebitur, iuret decretum hoc inuiolabiliter obſeruare. Et quoniam tales (vt prædictum eſt) oportet eſſe prælatos, hi ad quos ius pertinet eligendi, omnem curam adhibeant, vt dignam coram Deo & hominibus electionem faciant, exactamq; proinde apponant ſolicitudinē, vt tales eligant, qui tanto officio valeant ſatisfacere. Scientes quòd ſi vel doloſe vel negligēter ac timore domini poſtpoſito, in re tam graui ſe geſſerint, ſicut authores erūt & cauſa malorum paſtorū, ita participes fient pœnarū, quas ipſi mali paſtores in diſtricto Dei iudicio patientur. Et cùm humanæ fragilitatis conatus nihil ſine omnipotentis Dei ſuffragio queat efficere, à quo omne datum optimum & omne donum perfectum (Iac. 1.) deſcendit, adueniente die electionis, hi ad quos pōtificis vel abbatis ſpectat electio, in eccleſia conueniāt, magna cum deuotione Miſſā de ſpūſancto audituri, quę humiliter

exorabunt, vt eos ad dignum eligendum paſtorem inſpirare dignetur. Et vt eò faciliùs hanc gratiam obtinere mereantur, quò deuotiùs ad actum electionis accedant, contriti & confeſsi ſacramentum euchariſtiæ reuerenter ſuſcipient. Ad locum verò electionis ingreſsi pro quocunq; prælato, qui per electionem aſſumitur, iurabunt in manibus eius, qui capitulo præſidebit, & ipſe præſidens in manibus eum immediatè ſequẽtis, ſub hac forma: Ego N. iuro, & ꝓmitto omnipotenti Deo & tali ſancto vel ſanctæ, ſub cuius vocabulo dedicata eſt eccleſia, eum eligere, quem credam futurũ eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus vtiliorẽ, nec illi vocem dare, quẽ veriſimiliter ſciuero promiſſione aut datione alicuius rei temporalis, ſeu prece per ſe aut alium interpoſita, aut aliâs qualitercunq; directè vel indirectè, pro ſe electionem procurare. Idem iuramentum præſtet, confiteaturq; & communicet, qui conſtituit procuratorem ad eligendum certam perſonam. Necnon & procurator generaliter ad eligendum conſtitutus in caſibus, in quibus ſecundum iuris communis diſpoſitionem in huiuſmodi electionis negocio procurator conſtitui poteſt*. Quod etiam iuramentum prę̃ſtetur ab his, in quos continget ſuper electione futuri prælati fieri compromiſſum, qui etiam confiteri & communicare teneantur. Quòd ſi prædicta non fecerint, pro illa vice eligendi ſint ipſo iure poteſtate priuati. Deinde eligant in præfatum prælatum virum ætatis legitimæ, moribus grauem, literarum ſcientia præditum, in ſacris ordinibus conſtitutũ, & aliâs idoneum ſecundum canonicas ſanctiones. Quòd ſi aliter & de alia perſona, quá vt prædictum eſt, aut per Simoniacam prauitatem electionem fieri contigerit, electio ſit ipſo iure irrita & inanis. Et ſic Simoniacè eligentes, præter alias pœnas, perpetuò ſint ipſo facto iure eligendi priuati. Alij verò canonicis pœnis ſubiaceant. Simoniacè autem electi, & qui huiuſmodi Simoniacæ electionis participes fuerint, taliterq; eligentes & confirmati, in horrorem tanti criminis pœnam ipſo facto excommunicationis incurrant, nec à tali reatu & excommunicatione electi & confirmati abſolui poſsint, niſi eccleſias & dignitates, ad quas turpiter aſſumpti ſunt, liberè reſignauerint, & ad eas obtinendas, quas nefario ingreſſu adepti ſunt, perpetuò reddantur inhabiles. Ad tollendam autem omnem ambitionis radicem, obſecrat per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti hæc ſancta ſynodus, ac inſtantiſsimè exhortatur reges & principes, cõmunitates & alios cuiuſcunque gradus & dignitatis exiſtant, eccleſiaſticæ vel mundanæ, ne electorib⁹ literas ſcribant, aut preces porrigant pro eo, qui per ſe vel per alium tales preces ſeu literas procurabit, multoq; minùs comminationes, impreſsiones aut aliud faciant, quo minùs liberè ad electionem procedatur. Similiter in virtute ſanctæ obedientiæ ipſis electoribus præcipitur, ne ad huiuſmodi literas vel preces, cõminationes vel impreſsiones (vt præmittitur) quenquam eligere præſumant*. Facta autem electione, & ei ad quem ius pertinet confirmandi, præſentata, ſi appareat coelectus, vel ſe opponens electioni, nominatim vocetur, ad videndum diſcuti electionis negocium. Et nihilominùs generaliter edictum publicum in eccleſia, in qua facta eſt electio, proponatur, iuxta conſtitutionẽ felicis recor. Bonifacij octaui*. Comparentibus autem aliquibus vel non, nihilominùs ipſe confirmator ex officio tanquã in negocio inquiſitionis procedat, omnem adhibiturus diligentiam, vt tam forma electionis, quàm merita electi & omnes circumſtantiæ debitè examinentur & diſcutiantur. Et ſi electio confirmãda ſit vel infirmanda, iudicialiter confirmetur vel infirmetur. Et vt omnia mundè & ſine labe ac labis ſuſpicione procedant, nõ ſolùm exigere aliquid quantumcunq; paruum, ſed etiã gratis oblata, confirmator ratione cõfirmationis ſub nomine ſubiectionis, ſubſidij, gratitudinis aut alio colore, prætextu cuiuſuis conſuetudinis aut priuilegij, per ſe vel alium nullatenus recipere prę̃ſumat. Notarijs autem & his qui ſcripſerunt in huiuſmodi cauſis, emolumentum aliquod moderatè taxetur, habendo reſpectum ad laborem & operã ſcripturæ, non ad fructuum prælaturę valorem. Si verò confirmatores prædicti, electiones non ſeruatis ſuperiùs ordinatis, & de perſonis non idoneis (vt præmittitur) factas, vel aliâs per Simoniacam prauitatem confirmauerint, eo ipſo confirmationes huiuſmodi ſint nullæ. Confirmantes * autem alias perſonas, quàm vt ſupradictum eſt, pro ea vice: per Simoniacã aũt * labẽ, ſi eam commiſerint, etiã ſententiam excommunicationis incurrant eo ipſo, à qua niſi per Romanum pontificem, præterquàm in mortis articulo, abſolutionis beneficium obtinere non poſsint. Summũ verò pontificem hæc ſancta ſynodus exhortatur, vt cùm ſpeculũ & norma omnis ſanctitatis & munditiæ eſſe debeat, pro confirmatione earum electionum, quas ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat: alioquin, ſi ſecùs faciendo, notoriè & incorrigibiliter ex hoc Eccleſiam ſcandalizet, futuro concilio deferatur. Pro oneribus autem quæ ipſum pro regimine vniuerſalis Eccleſiæ ſubire oportet, proq; ſuſtentatione ſanctæ Romanę Eccleſiæ cardinalium & aliorũ neceſſariorum officialium, hoc ſacrum concilium ante ſui diſſolutionẽ omnino debitè & congruenter prouideat. Quòd ſi contingat aliquam circa

*, ſimile iuramentum ſubeat, confiteatur atque communicet, vt præmittitur.

* vel acceptent.

* quæ incipit, Et.

* autem, iure confirmandi ſine perpetuo priuati: & nihilominùs propter iſtam Simoniacam labem, ſi

* labem, perpetuo (ipſo facto) iure confirmandi ſint priuati, & nihilominùs propter iſtam Simoniacam labem, ſi

circa hæc prouiſionem non facere, tunc illæ eccleſiæ & beneficia, quæ vſq; nunc ex noui prælati aſſumptione certā taxam ſoluerint, deinceps medietatē huiuſmodi capere per annum poſt adeptam pacificam poſſeſſionem ſoluere in partibus teneantur, duratura huiuſmodi prouiſione, donec prædictis Papæ & ſuſtentationi cardinalium fuerit aliter prouiſum. Per hæc eadem ſancta ſynodus non intendit in aliquo præiudicare ſanctæ Romanæ & vniuerſali Eccleſiæ, nec alteri cuicunq;. Datum in ſeſſione publica eiuſdē ſanctæ ſynodi in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata die lunæ 13. Iulij, anno domini 1433.

3. Idus Septembris.

SESSIO XIII.

Accuſatio contumaciæ papæ, facta per promotores ſacri concilij in xiij. dicti concilij ſeſſione celebrata.

DIE Veneris 11. menſis Septembris, Anno domini 1433. in Eccleſia maiori Baſileēſi fuit celebrata xiij huius ſacræ ſynodi Baſileenſis ſeſsio hoc modo, ſcilicet Miſſa de Spirituſancto per reuerendū patrem dominum Matthæum Epiſcopum Albinganenſem Italicæ nationis celebrata, antiphonis, litanijs & ſuffragijs vt in alijs ſeſſionibus dictis, lectoq; euangelio ſecundū Matth. 18. b Luc. 17. a Matthæum, In illo tempore: Reſpiciens Ieſus in diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro: Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum, &c. ac hymno, Veni creator ſpiritus &c. decantato cum verſiculo & collecta, ſeptem dominis cardinalibus & alijs dominis prælatis & patribus in eorum mitris planis & * pluuialibus exiſtentibus in multitudine copioſa, aſsiſtente domino Gulhelmo duce Bauariæ, ſacri concilij nomine sereniſsimi principis domini Imperatoris protectore, promotores ſacri concilij per organum venerabilis viri domini Stephani de Nouaria legum doctoris, alterius promotorum huius ſacri concilij, accuſarunt contumaciam ſanctiſsimi domini noſtri Eugenij papæ quarti, prout in quadam ſchedula, quam ipſe magiſter Stephanus, ꝓmotor in ſuis tenebat manib9, quamque de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, latiùs continetur, cuius tenor ſequitur & eſt talis: Reuerendiſsimi reuerendiq; patres & cęteri domini metuendiſsimi, quia nuper de menſe Iulij proximè præterito & die 13. eiuſdem, hæc ſancta Baſileenſis ſynodus in publica ſeſsione in præſenti eccleſia Baſileenſi celebrata, attentè conſiderans, ſanctiſsimum dominum Eugeniū papam quartū exhortationes, obſecrationes, requiſitiones, citationes & monitiones per eandem ſacram ſynodum ſibi repetitis vicibus factas, vt huic ſacroſancto concilio adhęreret, & eidem fauores (prout tenetur) impenderet, aure ſurda pertranſire, nec ipſum aliquatenus ad vota (prout tamen ipſum ſacra ſynodus ſperabat) inclinari, & quanquā ex tunc ipſa ſacra ſynodus propter ipſius domini Eugenij manifeſtam contumaciā, ad huiuſmodi contumacię declarationem contra ipſum procedere non immeritò potuiſſet, quemadmodum etiā pro tunc per promotores & procuratores dicti ſacroſancti cōcilij Baſileēſis, licet immeritò debita fuit cum inſtantia poſtulatum, volens ſolita ſua manſuetudine aduerſus eundē dominum Eugenium vti, & iteratò ipſum ex ſuperabundanti charitatiuè requirere & monere, certum decretum monitorium edidit & decreuit, quo idem dominus Eugenius exoratus, requiſitus, monitus & interpellatus, ac in virtute omnipotentis Dei ſub certis pœnis, modis & qualitatibus eidem mandatū extitit, vt infra ſexaginta dies à dicta ſeſſione habita computandos, purè, ſimpliciter & liberè huic ſacroſancto Baſileenſi concilio adhæreret, necnon prætenſam diſſolutionem eiuſdem ſacri concilij per ipſum aliàs attentatam, reuocaret, & alia in huiuſmodi decreto contenta cum effectu adimpleret, alioquin pœnas in huiuſmodi decreto contentas, ipſo facto incurreret, prout hæc in dicto decreto latiùs continentur, ad quod nos promotores prædicti nos referimus in hac parte, & hîc pro repetito cum alijs omnibus actis ſacri concilij ad cauſam facientibus, haberi volumus & repetimus. Cùm autem finis prętatorum ſexaginta dierum inſtet de præſenti, & nec ipſe dominus Eugenius per ſe, neq; per alium hanc ſacram ſynodum de huiuſmodi ſua adhæſione pura, ſimplici & libera, ac reuocatione dictæ prætenſæ diſſolutionis, aliorumq; in dicto decreto contentorū adimpletione, aliquatenus certificauerit, nec de præſenti certificet, ſed eidē decreto & contentis in eo contumaciter ſatisfacere contemnat, in nō modicum vniuerſalis Eccleſiæ damnum, Chriſtifidelium ſcandalum, atq; huius ſacri concilij Baſileenſis vniuerſalem Eccleſiam repręſentantis contemptum: idcirco nos promotores & procuratores antedicti, ex officio nobis incumbenti, coram hac ſacroſancta ſynodo debita cum inſtantia humiliter requirimus, quatenus eundem dominum Eugeniū contumacem (prout eſt) declarare, ipſumque pœnas in decreto contentas incidiſſe, decernere, ac ipſius contumacia exigente, ad vlteriora (prout Spirituſſanctus dabit, & ordo iuris & rationis exigit) procedere dignetur, ſuper huiuſmodi requiſitione & contumaciæ accuſatione & alijs, requirentes per vos dominos notarios publica fieri inſtrumenta. Prædictis autem vt præmittitur factis, & contumacia accuſata, illuſtris

* plumalibus

princeps dominus dux Guilhelmus per organum venerabilis fratris Petri ordinis canonicorum regularium, nomine & ex parte ſereniſsimi domini Imperatoris & ſuorum, & dominus Ioannes Offenburg nuncius præfati domini Imperatoris, repetierunt illa quæ aliâs, videlicet die lunæ proximè præterita dixerant, & promiſerant in congregatione generali, pro dilatione & prorogatione triginta dierum conſequenda, eadem iterum dicentes, repetentes & promittentes. Similiter magiſter ciuium & nonnulli alij, nomine concilij & ciuitatis Baſileenſis, pro huiuſmodi dilatione inſtiterunt, & quòd ampliùs pro vlteriori dilatione nunquam facerent inſtantiam, ſunt proteſtati, de quibus ſimiliter petita ſunt per promotores inſtrumenta publica. Poſt hęc contumacia dicti domini noſtri papæ in ſcriptis (vt præfertur) accuſata, & deducta ad notitiam dominorum prætenſorum archiepiſcopi Spalatenſis & epiſcopi Ceruienſis, ambaſiatorum eiuſdem domini noſtri papæ, mox ipſi ad dictam congregationem acceſſerunt, & lecturam decretorum, quam reuerendus pater dominus Martinus epiſcopus Lectorenſis Gallicanæ nationis, de mãdato ſacri concilij iam inceperat, interruperunt, quique quædam verba intermiſcentes, duas bullas clauſas ſub bulla dicti domini noſtri papæ Eugenij credentiam in effectu continentes exhibuerunt & obtulerunt: quibus apertis & deinde lectis, vt moris eſt, præfati dominus noſter archiepiſcopus Spalatenſis, & epiſcopus Ceruienſis, propoſuerunt in effectu, quòd ipſi ad iſtud ſacrum conciliũ turbationis cauſa nullo modo accedebant, ſed ſolùm ex eo, quia ipſis relatum erat per aliquem ex ſuis commenſalibus, quòd in dicta generali ſeſsione ipſius domini noſtri papæ contumacia fuerat accuſata, ac ſi contra præfatum dominum noſtrum papã procederetur, vel procedi peteretur. Et quoniã (vt aſſerebant ipſi ambaſiatores) terminus citationis decreti concilij, quem lx. dierum dicebant, hac die hodierna nõ cadebat, nec iuxta illum terminum præfixum citationis dominus noſter Papa præfatus eadẽ die per ſe vel alium comparére tenebatur: ideo ſolùm pro ſui informatione, & ne contra præfatum dominum noſtrum Papam quoquo modo ſaltem *debitè procederetur, illuc acceſſerant, prout accedebant, proteſtantes de huiuſmodi termino & nullitate processus antè dicti, petentes de his à nobis notarijs inſtrumenta. Quibus auditis, reuerendiſsimus in Christo pater dominus cardinalis S. Angeli legatus, & huius ſacri concilij generalis præſidens, verba ſuprà dictorum archiepiſcopi Spalatẽſis, & Ceruienſis epiſcopi in effectu reſumens, eiſdem nomine ſacri concilij effectualiter reſpondit, qualiter ſacrum concilium propoſita per præfatum archiepiſcopum Spalatenſem, & epiſcopum Ceruienſem, benignè & cum manſuetudine audiuit: ſed quia aſſerebant ſe audiuiſſe, ſacrũ concilium contra præfatum dominum noſtrum Papam procedere, ideo dixit ſe malè informatos fuiſſe. Sed benè verũ erat, quòd hodiè terminus lx. dierum aliâs per decretũ ſacri concilij præfato domino noſtro papæ præfixus, de adhærendo præfato concilio purè & ſimpliciter, prætenſamq; diſſolutionem dicti concilij reuocando, hodiè inſtabat, idcirco promotores ſacri concilij volentes termino prædicto ſatisfacere, ipſius domini noſtri Papæ contumaciã accuſauerunt, petendo & requirẽdo, cùm nullus pro domino Papa adeſſet, volens decreto monitorio prædicto ipſius domini noſtri Papæ nomine ſatisfacere, quatenus eũ contumacem & in pœnas in decreto cõtẽtas incidiſſe declararẽt, ꝓcederentq; ad vlteriora, prout daret Spiritusſanct⁹, & dictaret ordo rationis. Quapropter petijt ipſe dominus cardinalis legatus & pręſidẽs nomine ſacri concilij, quatenus ſi dictã adhæſionem ipſius domini Papæ haberẽt, ipſeq; domin⁹ Papa præfato cõcilij decreto ſatisfeciſſet, aut ipſi eius nomine debitè ſatisfacere vellẽt, de præmiſſis adhęſione & ſatisfactione fidem facerent cum effectu. Nam ſic faciendo, domini & patres de concilio illam adhæſionem cum magno gaudio, decantãtes, Te Deũ laudamus, ſuſciperent. Alioquin venerabiles patres ipſius ſacri concilij citiùs mortem eligerent, quàm eccleſiam Dei pretextu talis diſſolutionis periclitari permitterent, adijciẽs quòd benè verum erat, quòd ad ſereniſsimi principis domini Imperatoris ſupplicationem & inſtantiam, ſacrum concilium, præfatum lx. dierum terminum domino Papæ præfixum, vſq; ad xxx. dies ab hac die cõputandos, prorogandum duxerat, & prorogare intendebat ſub *modis & formis in decreto primo contentis. Et nihilominùs, quia dictæ bullæ ſimplicem credentiam continebant, dixit idem dominus legatus, quòd ſi aliquid exponere volebant, quòd libenter à patribus concilij audirentur. De quibus ipſe reuerendiſsimus pater dominus cardinalis legatus & præſidens, nomine ſacri concilij petijt à nobis notarijs inſtrumentum: hoc idem nomine ſacri concilij petierunt promotores. Poſtq; præfatus magiſter Stephanus alter ex promotoribus, reſpondens his quæ priùs dixerant dicti oratores Papæ, dixit, quòd quantum ad ipſum & alios promotores, ſatis erat, quòd tunc contumaciã Papæ accuſarent, & alia facerent & peterent, vt in ſua ſchedula ſupraſcripta continetur, & quòd prædicta facere poterant de iure, quia tunc expirabat terminus, cùm tempus deberet de momento in momentum computari, & ſi vlteriùs expectarent, non haberent dominos congregatos, coram quibus facerent

*indebitè

* modo & forma

facerent ea quæ eſſent neceſſaria facienda pro præmiſsis: & quantum ad ipſos promotores pertinebat, officium eorum erat ita facere, deliberatio verò ad ipſam ſynodũ pertinebat, petens de his omnibus publica inſtrumenta. Tandem cùm non conſtaret de adhæſione prædicta vel aliâs ſatisfactione efficaci ipſius domini Eugenij, ipſisq; archiepiſcopo Spalatenſi, & Ceruienſi epiſcopo, per illuſtriſsimum dominum Vuilhelmum ducem Bauariæ, ſacri concilij nomine dicti Imperatoris protectorem &* vices gerenté, per organum diſcreti viri fratris Petri ordinis canonicorum regularium S. Auguſtini, gratioſe requiſitis, vt ſi adhæſionem huiuſmodi haberent, illã ſacro concilio offerrét, & ob hoc totus mundus lætaretur: alioquin ſacrum conciliũ in ſuis agendis nullo modo perturbarent, & ad vlteriorem dictorum decretorum pronunciationé & publicationem procedere permitterent, & tandé neq; ad requiſitioné præfati domini legati, neq; ad requiſitionem ipſius domini ducis præfati, ambaſiatores Papæ aliquã adhæſionem offerrent, ſiue aliquam credentiam exponere vellent, placuit dictis dominis ambaſiatoribus ipſius domini noſtri Papæ, dicti decreti prorogatio. Quibus quidem ſic peractis, & dictis ambaſiatoribus à loco ſeſsionis recedentibus, & ſe abſentantibus, præfatus reuerẽdiſsimus pater dominus epiſcopus Lectorenſis, de mandato ſacri concilij, publicè alta & intelligibili voce, loco ad hoc deputato, huiuſmodi decreta de verbo ad verbũ legit, & pronunciauit ſub his verbis:

*vicegerentem

Sacroſancta generalis ſynod' Baſileẽſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans. Dudum ſiquidem hæc ſancta ſynodus volens periculis & grauiſsimis ſcãdalis, quæ ex prætenſa huius ſacri concilij diſſolutione per dominum Eugenium Papam quartum facta, vniuerſali Eccleſiæ notoriè imminebant, ſalubriter prouidere, poſtquàm reiteratæ exhortationes ac requiſitiones ſynodi præfatæ & multorum principum ac dominorum, ſpecialiter chariſsimi Eccleſię filij Sigiſmundi Romanorũ Imperatoris illuſtris, & eiuſdem Eccleſiæ aduocati, vt dictam diſſolutionem reuocaret, & puram ac ſimplicem adhæſionem præfatæ ſynodo faceret, minimè profuerunt: tandem iuſtitię zelo compulſa, & ne morbus huiuſmodi in exitium & ſcandalum intolerabile militantis Eccleſiæ perduraret, die xiij. menſis Iulij proximè præteriti, in ſolenni ſeſsione decretum monitorium ſub certis pœnis & alijs in eo contentis, aduerſus dictum dominum Eugenium Papã decreuit, cuius tenor de verbo ad verbum ſubijcitur, & eſt talis: Sacroſancta catholica Eccleſia in ſacro Conſtantienſi concilio &c. vt ſuprà eſt totaliter ſcriptum. Cùm autem die termini adueniente, ſolenniter in maiori eccleſia Baſileenſi publicam tenentes ſeſsionem ſederemus, ſeruatis ſeruandis, vt ſi ipſe dominus Eugenius aut alius pro parte eiuſdem comparére, & ſacrum concilium de paritione contentorum in decreto prædicto certificare vellet, facultatem haberet, dilecti Eccleſiæ filij *Hugo †Barardi de Vercellis, & Stephanus de Nouaria legum doctor, huius ſacri cõcilij promotores, præfati domini Eugenij papæ contumaciã, nec per ſe nec per alium, de adhæſione ſua pura & ſimplici, necnon de paritione omnium & ſingulorum contentorum in dicto decreto, quæ facere tenebatur accuſarunt, & cum inſtantia poſtulârunt, vt ad vlteriora aduerſum eum (prout exigeret iuſtitia) procederemus. Cùm auté circa proceſſum huiuſmodi intenderemus, dilecti Eccleſiæ filij Vuilhelmus Bauarię dux, huius ſacri cõcilij protector, & Ioannes Offenburg miles & ciuis Baſileenſis, literas credẽtiales in eorum perſonis pro parte dicti chariſsimi Eccleſiæ filij Sigiſmundi Romanorum Imperatoris, huic ſacræ ſynodo directas, aliâs in ſacra generali cõgregatione exhibitas, & in vim* earum explicata repetierunt. Quorum expoſitorum tenor in effectu talis extitit: Reuerendiſsimi in Chriſto patres & domini, mãdat nobis illuſtriſsimus & inuictiſsimus Romanorum Imperator, vt ſolitas recommẽdationes & oblationes ſacratiſsimo huic cœtui exhibeamus ſui parte, necnon perſeuerantiam animi ſui circa adhæſionem continuò eidem concilio faciendã nunciemus. Quodq; licet notiſsimum ſit, ſuam ſerenitatem varijs nuncijs & oratoribus ac literis continuò dictum dominum Eugenium papam ſuper adhæſione plenaria ſacri concilij ſolicitaſſe & excitaſſe, etiam ſe ad ipſum perſonaliter transferendo, non ſine maximis periculis, incommodis & expenſis: tamen poſt habitam notitiam per literas ſibi præſentatas ſacri concilij, de decreto monitorio cum ſuſpenſionis pœna cõtra ipſum, eum ſummam feciſſe diligentiam Romæ, dum ibi fuit, vt ad parendum iniunctis per ſacrum conciliũ inclinaret, ſignificaremus: & cùm ſperaret, in ea re ſe poſſe proficere, cumq; (vt aſſerit) immemores exiſtere non debetis de his, quæ in ſacro Conſtantienſi concilio fecit pro vnione Eccleſiæ, & de periculis & incommodis quæ ſubiuit, & quæ etiam paſſus extitit, patiturq; pro iſto, ſpem non mediocrem eum in veſtra beneficentia recipere, debetis meritò exiſtimare. nam exploratiſsimi ſunt commeatus per eum facti ad Cathaloniam & Gallias Angliamq;, pro dicta ſanctiſsima Eccleſiæ vnione, & nouiſſimè ad Italiam pro iſtius ſacratiſsimæ ſynodi felici progreſſu, vndè hac fiducia fretus, nobis iniunxit, vt cum maxima inſtãtia pro eiuſdem parte, eaſdem veſtras reuerendiſsimas dominationes rogaremus & deprecaremur,

Baſileenſis concilij ſeſſione 12.

*Stephanus de Nouaria legum doctor, & Hugo Barardi de Forcellis.

†Berardi

*eorum explicato

mur, vt terminum aliâs lx. dierum domino Eugenio papæ præfixum, in proxima præcedenti ſeſsione, per xxx. dies in eiſdem modis & qualitatibus, prout eſt, prorogare ob ſuam contemplationem & ſingularem complacentiam dignaremini: quodq; ſacrũ concilium certificaremus, quòd decæterò nullam aliam circa proceſſum Papæ ipſius peteret dilationem, ſed liberè permitteret per ſacrum concilium procedi, prout dictauerit & ordinauerit faciendum, & cunctis per ſacrum concilium ordinatis & ordinandis acquieſcet & obtemperabit, & quantum poterit, inuiolabiliter faciet obſeruari. Et vt in maiori robore hæc ſancta ſynodus perſeueret, indicamus ſuam exiſtere intentionem, infra iſtos xxx. dies quos petimus, vbi huiuſmodi prorogatio concedatur, dictam ſuam ſerenitatem huc profecturam. Statimq; habita notitia prorogationis eiuſdem, omnes Alemaniæ principes conuocaturum ad hunc locum, & cum eis efficaciter inſiſtere, vt eidem concilio debeant adhærere. Et inſuper, ne huiuſmodi dilatio ſacro concilio vel eius ſuppoſitis aut ipſorum familiaribus poſsit eſſe damnoſa, contentatur idem Imperator, quod durante huiuſmodi xxx. dierum prorogatione, ſi quid Papa attentauerit contra aliquem prædictorum, ex nunc illud & alia quæ anteà attentauerit, per ſacrũ concilium irritentur & annullentur. Cùm autem inter noſtra pectora reuolueremus eiuſdem Sigiſmundi Romanorum Imperatoris grandia obſequia vniuerſali Eccleſiæ impenſa, & quæ in futurum impendi non dubitamus, quanquam huiuſmodi dilatio nonnullis ex multis cauſis vniuerſali Eccleſiæ oneroſa videatur, tamen dictorum obſequiorum intuitu, ac etiam à certo tenentes, quæ per dictos Vuilhelmũ ducem illuſtrẽ, & Ioannem Offenburg militem, pro dicti Imperatoris parte expoſita & oblata fuere, ſyncerè obſeruabuntur, petitioni huiuſmodi annuendum decreuimus. Spiritusſancti ergo nomine inuocato, cuius nutu dirigitur in agendis hæc ſacra ſynodus, & per eius gratiã ſperat omnia feliciter producere ad optatum dictum terminum lx. dierũ, aliâs dicto domino Eugenio papę quarto in proxima (vt præmittitur) ſolenni ſeſsione præcedenti aſsignatũ, ad certificandum ſacrum concilium de ſua pura, ſimplici & libera adhæſione, & dictæ prætẽſæ diſſolutionis concilij reuocatione, & alijs quæ in dicto decreto continentur, cum omnib⁹ qualitatibus, pœnis ac modis, & quibuſcunq; alijs dependentibus ab eiſdem, in eo inſertis, ad xxx. dies proximè futuros hæc ſancta ſynodus prorogat, & hunc terminum prorogatum, eandem vim, executionẽ & modum, quem habebat terminus lx. dierum, recipere decernit, ordinat & declarat, ac ex nunc ſtatuens & decernens, quòd ſi infra hoc ſpatiũ xxx. dierum plenariè idem dominus Eugenius non adimpleuerit omnia & ſingula, in præfato decreto monitorio contenta (vt præmittitur) abſq; alia declaratione facienda ſuper dicta non paritione, & alia quacunque ſolennitate requiſita, ad vlteriora procedet, vt in dicto monitorio decreto continetur. Et proinde omnibus ſuper præfata ſuſpenſione, quam durare vult, quouſq; aliter per concilium fuerit ordinatum, & alijs in huiuſmodi proceſsibus contentis, literas opportunas ſub bulla ſacri concilij poſtulantibus, per dilectos Eccleſiæ filios Iulianum S. Angeli ſanctæ Romanæ Eccleſiæ diaconum cardinalem, Apoſtolicę ſedis legatum, & huius ſacri concilij, necnon & alios ſacrarum deputationum præſidentes, vel duos ex eis, eſſe tradendas, decernentes quòd decæterò nulla alia dilatio ad cuiuſcunq; inſtantiam concedatur. Datum Baſileæ in publica ſeſsione ipſius ſacræ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata tertio idus Septembris, anno à natiuitate domini 1433.

Aliud decretum pro ſuppoſitorum tuitione.

Sacroſancta Baſileẽſis generalis ſynodus, in Spiritusſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriã. Vt ſacri concilij & ſuppoſitorum eiuſdem indemnitati congruè prouideatur, ſtatuit & decernit hæc ſancta ſynodus, quòd quæcunque per dominum Eugenium papam quartũ vel alium ſua authoritate in præiudicium, læſionem, derogationem ſeu iniuriam ſacri concilij vel incorporatorum ſeu incorporandorum eidẽ, per ſe vel per procuratorem, & familiarium ipſorum, ſeu in eorum ſeruitijs vbicunque exiſtentium, facta ſeu diſpoſita fuerint, à die inchoationis concilij prælibati, fientque & diſponentur forſitan in futurum, titulum vel poſſeſsionem quomodocunq; tangentia, ſiue in cardinalatus & patriarchatus dignitatibus, aut in prelaturis etiam cathedralium & metropolitanarum eccleſiarum & etiam monaſteriorum, vel alijs eccleſiaſticis beneficijs, præſtimonijs, commendis, vnionibus, penſionibus, officijs & rebus eccleſiaſticis vel temporalib⁹, & circa ipſa aut aliâs quomodocunq; & qualitercunq;, etiam ſi motu proprio directè vel indirectè, per ſe vel aliũ, ſint ipſo iure irrita & inania, & pro infectis penitus habeantur. Et ex nunc hæc ſancta ſynodus partes lęſas in priſtinum ſtatum integrè reponit, & mandat per quemlibet iudicem competentem, audita querela partis lęſe, & probata, incorporatione & nouitate predictis ipſo facto omni exceptione remota, ſtrepitu & figura iudicij ceſſantib⁹, omnia reponi in eum ſtatum, in quo fuerãt ante dictam factam nouitatem. Quòd ſi dictus iudex in tali repoſitiõe doloſe vel aliâs perpe-

perperam ſe habuerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, à qua niſi per ſacrum concilium, eo durante, non valeat abſolutionis beneficium, niſi in mortis articulo, obtinere. Et vt pœnæ formidine arceantur, qui ambitioſe ſeu temerè aliorum prælaturas, dignitates & beneficia eccleſiaſtica & vniones, commendas, præſtimonia vel penſiones ſeu officia, necnon bona & iura qualiacunq; fuerint, occupare procurârunt & attentârunt, ſeu in futurum procurabunt & attentabunt: ſtatuit & decernit dicta ſancta ſynodus, quòd quicunq; clericus ſiue laicus, quacunq; dignitate eccleſiaſtica vel mundana, etiam ſi cardinalatus præfulgeat, ſiue ſit collegiũ aut vniuerſitas vel monaſterium, ab eodem domino Eugenio ſiue alio ſua authoritate impetrauerit ſeu obtinuerit, ſeu impetrabit & obtinebit, etiam ſi motu proprio aliquid quod in præiudiciũ, læſionem, derogationem ſeu iniuriam alicuius ex prędictis incorporatis vel incorporandis, aut ſuorum familiarium & in eorum ſeruitijs vbicunq; exiſtentium, vel adhærentium huic ſacro concilio per ſe vel procuratorem, valeat redundare, ſi virtute huiuſmodi conceſsionis ad aliquam occupationem deuentum ſit, niſi infra decem dies, elapſis ſexaginta diebus à die publicationis decreti huiuſmodi, vel poſtquàm ipſius verã & indubitatam notitiam habuerit, & per partem fuerit requiſitus, à tali occupatione & turbatione realiter & purè non deſtiterit, & ſiue occupatio ſecuta fuerit, ſiue non, præfatæ conceſsioni & omnibus ſecutis ex ea coram notario & teſtib' renunciauerit, & rem dimiſerit cum effectu, & parti læſæ de perceptis poſt conceſsionem huiuſmodi ſatisfecerit: omni iure, quod in dictis prælaturis, dignitatibus, beneficijs, eccleſiaſticis officijs, penſionibus, præſtimonijs & commendis, bonis temporalibus & iuribus ſeu eorũ altero habere prætenderit, ſit priuatus, ac etiam alijs officijs & beneficijs quibuſcunq;, quę tempore huiuſmodi impetrationis obtinebat, & eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrat, à qua niſi per dictum ſacrum concilium, eo durante, vel eius authoritate, niſi in mortis articulo, abſolui nequeat quoquo modo: & nihilominùs ad obtinenda prædicta & quæcunq; alia beneficia ſeu officia, perpetuò ſit inhabilis. Taliũ etiam conceſsionum executores prædictis pœnis volumus ſubiacere. Vt autem fraudibus quæ excogitari poſſent, obuietur, quia cum datarum anticipationibus in præiudicium aliorum literę Papales vel aliorũ ipſius Papæ authoritate, ſub data ante diſſolutionem huius ſacri concilij in præiudicium a-licuius prædictorũ tendentes, produci poſſent, niſi ante dictã concilij diſſolutionem fuerint publicatæ, eis nulla fides debeat adhiberi, & pro nullis penitus habeantur. Datum in ſeſsione publica eiuſdẽ ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata tertio idus Septembris, anno à natiuitate domini 1433. Quibus ſic lectis & pronunciatis, petitoq; per eundem dominum epiſcopum, an huiuſmodi decreta præfatis dominis de concilio placerent, generaliter reſponſum extitit, per verbum, Placet, nemine ſe ad hoc opponente vel reclamante: tunc præfati magiſter Stephanus & alij promotores ſacri concilij, de præmiſsis omnibus & ſingulis modo quo ſuprà acta & facta ſunt, à reuerendis patribus dominis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ pronotarijs & nobis notarijs & alijs in ſeſsione præſentibus, ad perpetuam rei memoriam petierunt inſtrumentum, aſsiſtentes in teſtimonium præmiſſorum inuocando. Poſtremò verò præfatus dominus dux, protector nomine dicti domini Imperatoris atq; ſuo, de præfata termini prorogatione modo quo per decretum factum eſt, dominis de ſacro concilio regratiatus eſt, & ſimiliter magiſter ciuium & nonnulli alij nomine concilij & ciuitatis Baſileenſis, aſſerens & affirmans idem dominus dux, quòd de omnibus quæ in ipſis decretis modò lectis continentur, contentiſſimus erat. Et quòd ex huiuſmodi dilatione nouiter data, fecerat ſacrum concilium maximam complacentiam domino noſtro Imperatori. De quibus etiam præfati magiſter Stephanus & alij promotores ſimiliter petierunt à nobis notarijs publica inſtrumenta. Subſequenter verò his peractis, inſtante ſupradicto magiſtro Stephano de Nouaria promotore, Alexander præfati domini cardinalis legati & præſidentis ac ſacri concilij curſor, huiuſmodi decreta tam pro prorogatione termini, quàm etiam pro tuitione ſuppoſitorum eiuſdem ſacri concilij, ſub bulla dicti ſacri concilij confecta, iu valuis eccleſiæ maioris Baſileenſis cunctis intuentibus more ſolito affixit, & per ſpatiũ vnius horæ vel circa, affixam dimiſit. De quibus ipſe magiſter Stephanus nomine promotorio à nobis notarijs petijt inſtrumentum.

SESSIO XIIII.

Decreta eiuſdem ſeſsionis celebrata in eccleſia Ba- 8. Idus Nouemb.
ſileenſi, aſsiſtente domino Imperatore in habitu imperiali. Alia prorogatio monitionis papæ ad nonaginta dies.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalẽ Eccleſiam repræſentans. Terminũ ſexaginta dierum datum ſanctiſsimo domino Eugenio Papæ quarto, iuxta formam monitorij, cita-

rij, citationis & ſuſpenſionis in ſeſſione duodecima promulgati, ac deinde ad triginta dies, & poſteà pluribus vicibus vſq; in præſentem diem prorogatum, hæc ſancta ſynodus volens erga ipſum dominũ Eugenium omni manſuetudine & benignitate vti, tenore præſentium ad nonaginta dies ab hac die immediatè ſequentes, cũ omnibus clauſulis, qualitatibus & conditionibus in decretis tam monitorij ſexaginta dierũ, quàm prorogationis ad triginta dies inſertis, prorogat, & prorogatum eſſe ſtatuit, ita tamen, quòd ſi infra prędictos nonaginta dies omnia & ſingula contenta in quadam ſchedula, cuius tenor inferiùs deſcribitur, realiter & cum effectu præfatus dominus Eugenius non adimpleuerit, pœnæ in dictis decretis monitorij ac prorogationis contentæ, eo ipſo inflictæ ſint, & eſſe intelligantur. Tenor autem prædictæ ſchedulæ ſequitur, & eſt talis.

Formulæ adhæſionis tres, Eugenio papæ a cõcilio præſcriptæ.

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad perpetuam rei memoriam: Vt mentis noſtræ integritas ac deuotio, quam ad vniuerſalem Eccleſiam & ad ſacrum generale concilium Baſileenſe gerimus, omnibus conſtet euidenter, ideo tres literas noſtras, quarum tenor de verbo ad verbum inferiùs deſcribitur, & alias quaſcunq; & quicquid per nos aut noſtro nomine in præiudicium aut derogationem prædicti ſacri Baſileenſis concilij, ſeu contra eius authoritaté factum & attentatum ſeu aſſertum eſt, caſſamus, reuocamus, irritamus, & annullamus, caſſas, nullas & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Vel ſic. Pridem tres noſtras literas in palatio Apoſtolico promulgari fecimus, quarum tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis. Verùm cùm ex* prædictis literis nonnulla ſcandala orta ſint, & oriri poſsint, ideo ipſas & alias quaſcunq; ac quicquid per nos aut noſtro nomine in præiudicium aut derogationem prædicti ſacri Baſileenſis concilij ſeu contra eius authoritatem factũ & attentatum ſeu aſſertum eſt, caſſamus, reuocamus, irritamus & annullamus, caſſas, nullas & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Vel ſic, in fine literæ adhæſionis: Quapropter tres literas noſtras pridem in palatio Apoſtolico promulgatas, quarũ tenor de verbo ad verbum inferiùs deſcribitur, & alias quaſcũq;, aut quicquid per nos aut noſtro nomine in præiudicium aut derogationem prędicti ſacri Baſileenſis cõcilij, ſeu contra eius authoritatem factum & attentatum ſeu aſſertũ eſt, caſſamus, reuocamus, irritamus & annullamus, caſſas, nullas & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Poterit præfatus dominus Eugenius eligere vnã de prædictis formis, quæ ſibi magis placuerit.

* dictis noſtris

Forma adhæſionis, à concilio papæ præſcripta.

Forma adhæſionis.

EVgenius epiſcop⁹ ſeruus ſeruorũ Dei, ad perpetuam rei memoriam. Dudum ſacrum generale concilium Baſileenſe, per generaliũ Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, approbationemq; felicis recordationis Martini papæ quinti ac noſtrã, pro extirpatione hæreſum ac generali reformatione Eccleſiæ in capite & in membris, & pertinentibus ad ea legitimè inchoatum, ex certis cauſis in alijs noſtris literis expreſſis, de fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium conſilio diſſoluimus. Verum cùm ex dicta diſſolutione ortæ ſint graues diſſenſiones, & grauiores oriri poſſent, nihilq; magis optem⁹, quàm quòd prædicta ſancta opera ſuum debitũ ſortiantur effectum, decernimus & declaramus præfatum generale concilium Baſileenſe à tempore prædictę inchoatiõis ſuæ legitimè continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuari ac proſecutionem habere debere ad prędicta & pertinentia ad ea, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet. Quinimò præfatam diſſolutionem irritam & inanem declarantes, ipſum ſacrũ Baſileenſe conciliũ purè, ſimpliciter & cum effectu ac omni deuotione & fauore proſequimur, & proſequi intendimus.

Item præfatus dominus Eugenius reuocabit quoſcunq; proceſſus quarumcunque cenſurarum, priuationum & ſuſpenſionum factos contra ſuppoſita huius ſacri concilij Baſileenſis & adhærentes eidem, necnõ omnia geſta & facta in præiudicium, læſionem & derogationẽ eorundem, eis legitimè non citatis, nec legitimè defenſis, de quibuſcunque dignitatibus, beneficijs, commendis & officijs, etiam ſi cardinalatus, patriarchatus, archiepiſcopatus, epiſcopatus, abbatiæ &c. exiſtant iuribus & bonis quibuſcunque, & ſpecialiter cõtra reuerendiſsimos dominos cardinales de Cypro, ſancti Sixti, & Firmanum, ac omnia in priſtinum ſtatum per ſuas literas reducet, ac ſi nõ emanaſſent cum clauſulis opportunis, mandando ſub pœnis formidabilibus omnibus, qui ſe de dictis dignitatibus, beneficijs, commendis & officijs, iuribus & bonis intromiſiſſent, vel ratione dictarum priuationum ſeu ſuarũ ordiuationum quarumcunq; ſe vellent intromittere, vt ab ipſa intromiſsione & omni moleſtia penitus deſiſtant. Verùm autem fuerit legitima citatio & defenſio, ſtabitur iudicio ipſius ſacri concilij. Quodq; deinceps à nouitatibus & grauaminibus, ſeu præiudicijs inferendis ipſi ſacro concilio, vel ſuppoſitis eius & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſtet, vt ſit vera charitas inter ſacrum concilium & ſuam ſanctitatẽ ad Dei honorem & vtilitatem vniuerſalis Eccleſiæ, ac ſine aliquo rancore aut ſuſpicione conſiſtere valeat: & vt ipſe domin⁹ Eugenius poſſit agnoſcere puram ac rectam ſacri concilij intentionem, ac veram charitatem, quam erga ipſum habet, & habere in futurũ intendit,

dit, oblationem aliâs factam in reſponſione data primis ambaſiatoribus ipſius domini Eugenij, quæ incipit, Cogitanti &c. iterum hæc ſancta ſynodus, etiam alia addendo, repetit in hunc modum: Eccè ſi quid culpæ commiſſum eſt attentando diſſolutionem, aut in confectione & publicatione triũ bullarum in reuocatione per ipſum dominum Eugenium fienda contentarũ, ſacrum concilium penitus abolet, dummodò ipſe dominus Eugenius omnia & ſingula ſuperiùs contenta, realiter & cum effectu adimpleuerit, & infra terminũ in præſenti decreto noſtræ prorogationis ſtatutum, huic ſacro concilio per ſuas authenticas literas ſignificauerit. Quod ſi fecerit, nemo erit noſtrum, qui pedes eius vt beati Petri non oſculetur, qui vt vicarium Chriſti non honoret: Erit concilij caput, omnes ad eum reſpicient, omnes ei complacere, obſequi, & quantùm cũ Deo poterunt, deſeruire curabunt. Offerimus etiam, quicquid dici aut cogitari poteſt, nos fideliſsimè facturos, quantùm cum Deo fieri poterit pro omni honore & ſtatu tam ſuę ſanctitatis, quàm omnium ſuorum. Datum in ſeſsione publica eiuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, ſeptimo idus Nouembris, anno à natiuitate domini 1433.

Papa, caput concilij.

SESSIO XV.

De concilijs prouincialibus & ſynodalibus.

Huic ſeſsioni interfuit Imperator cum inſignijs.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriã. Pridem hæc ſancta ſynodus quoddam ſaluberrimũ promulgauit decretum, pro ſtabilitate & robore generalium conciliorum, quorum frequens celebratio præcipua eſt agri dominici cultura. Verùm cùm ad eandẽ culturam non dubium ſit pertinere, epiſcopales ſynodos & concilia prouincialia, prout veteres canones decreuerunt, frequentari: ideo eadem ſancta ſynodus antiquos & laudabiles mores noſtris cupiens temporibus obſeruari, ſtatuit atq; præcipit, ſynodum epiſcopalem in qualibet diœceſi poſt octauas dominicæ reſurrectionis vel alia die ſecundum conſuetudinem diœceſum ad minus ſemel in anno, vbi non eſt conſuetudo bis, annuatim celebrari per diœceſanũ propria in perſona, niſi canonico impedimẽto fuerit præpeditus, & tunc per vicarium ad hoc idoneum. Quæ ſynodus ſaltem biduo vel triduo duret, vel prout neceſſariũ epiſcopis viſum fuerit.

Prima autem die conuenientibus diœceſano & omnibus alijs, qui huiuſmodi ſynodo intereſſe tenentur, infra Miſſarum ſolennia vel poſt, diœceſanus vel alius eius nomine verbum Dei proponat, exhortando omnes ad bonos mores ſectandum, abſtinendum à vitijs, & ad ea quæ pertinent ad eccleſiaſticã diſciplinam & officia ſingulorum, & præſertim vt hi quibus animarum cura commiſſa eſt, diebus dominicis & alijs ſolennibus plebem ſubiectam doctrinis & monitis ſalutaribus inſtruant. Poſteà legantur ſtatuta prouincialia & ſynodalia, & inter alia aliquis compendioſus tractatus, docens quomodò ſacramẽta miniſtrari debeant, & alia vtilia pro inſtructione ſacerdotum. Deinde ipſe diœceſanus de vita & moribus ſubditorum ſolerter inquirat, labem Simoniacæ prauitatis, contractus vſurarios, concubinatũ, fornicationem & alia quæuis crimina & exceſſus debita correctione cohibeat. Alienationes rerum eccleſiaſticarũ à iure prohibitas reuocet, clericorum abuſus & aliorũ ſubiectorũ, qui circa diuinum officium & delationem debiti habitus defecerint, in melius reformet & emendet. Et quoniã multa ſcandala ſæpè contingunt, eo quòd conſtitutio Bonifacij papæ octaui, quæ incipit, Periculoſa, edita ſuper clauſura monialiũ, non ſeruatur: ſtudeat ipſe diœceſanus, vt omnino iuxta ipſius conſtitutionis tenorem executioni demandetur: necnon vt quicunq; religioſi diœceſano ſubiecti, regulas & conſtitutiones ſuarum religionũ, præſertim vt ab eis omnis proprietas abdicetur, inuiolabiliter obſeruent. Ne etiam in receptione ipſorũ ad religionem, quicquam per Simoniam exigatur. Præcipua autem in ipſa ſynodo epiſcopi cura ſit, inquirere ac debitis remedijs occurrere, ne aliquod dogma hæreticũ, erroneum, aut ſcandaloſum, ſeu piarum aurium offenſiuum, ſortilegia, diuinationes, incantationes, ſuperſtitiones & quæuis diabolica figmenta diœceſim ſuã inficiant. Inſtituanturq; præterea teſtes ſynodales, viri graues, prouidi & honeſti, legis Dei zelũ habentes, iuxta diœceſum latitudinẽ in numero competenti, aut alij eorum poteſtatẽ habentes, vbi alij nõ ſunt ad hoc inſtituti, qui ſi diœceſano minùs idonei videantur, eos amouendo, alios (ꝓut ei videbitur expedire) inſtituat. Hi autẽ in manibus ipſius diœceſani vel ſui vicarij iurare teneantur, vt tradit canon, Epiſcopꝰ in ſynodo, qui per anni circulũ luſtrantes ipſam diœceſim, quæ corrigenda vel reformanda viderint, his ad quos talia corrigere vel reformare pertinet, referant. Quæ niſi correcta vel reformata iã fuerint, ad ſynodum ſubſequentem perferãt, in qua debitis remedijs occurratur. Sed & præter illa, quæ à teſtibꝰ ſynodalibꝰ vel alijs eorum officia exercentibus, diœceſanus audierit, inquirat & ipſe diligenter de cunctis ſubditorum ſuorum exceſsibus, & taliter in delinquentes inſurgat correctionis debitæ

Libro 6.

De regularibus.

De hæreſibus.

diſciplina, vt alijs malignari volétibus tranſeat in exemplum.

Celebretur quoq; in ſingulis prouincijs, ſaltem infra biennium à fine concilij generalis, & deinde ad minus ſemel de triennio in triennium, prouinciale concilium in loco tuto. In quo tam archiepiſcopus quàm ſuffraganei omnes & alij, qui in huiuſmodi concilijs prouincialibus intereſſe tenentur, debitè vocati interſint. Quòd ſi epiſcopus canonico fuerit impedimēto detentus, procuratorem ſuum deſtinet, non ſolùm ad excuſandum & probandum abſentiæ cauſas, ſed etiam ipſius nomine in concilio intereſſendum, ſuſcipiendumq; quicquid concilium duxerit ſtatuendum. Alioquin ipſe epiſcopus à perceptione medietatis fructuū vnius anni ſuæ eccleſię, qui per perſonam in ipſo concilio deputandā, in ipſius eccleſiæ ſuæ fabricam effectualiter conuertantur, eo ipſo ſit ſuſpenſus. Alij verò venire negligentes, concilij arbitrio puniātur, alijs iuris pœnis in ſuo robore duraturis. Concilio autē generali durante, & per ſex menſes antè, huiuſmodi prouincialia concilia nō celebrentur. Porrò in huius inchoatione concilij ipſe metropolitanus vel alius eius nomine, infra Miſſarum ſolennia vel poſt, exhortatorium ſermonem faciat, ea quæ ad ſtatum eccleſiaſticū, & præcipuè ad pontificale officium pertinent, ſerioſe memorando, comminandoq; ſingulis, quòd iuxta Prophetæ ſententiam, ſi eorum culpa cuiuſuis anima perierit, illius ſanguis de manibus eorum à Domino exigetur. Præcipuè autē fiat tunc monitio exacta, vt dignis & benè meritis, quorum vita ſufficiēti teſtimonio nota ſit, ordines & beneficia ſine vlla Simoniaca labe cōferantur. Et ſuper omnia, vt in animarum cura committenda, ſumma diligentia & matura inquiſitio adhibeatur. Et vt bona eccleſiaſtica nullaten⁹ ad vſus illicitos, quin imò ad honorem Dei, eccleſiarum conſeruationē (habendo ſecundum ſacros canones præcipuam curam pauperū & indigentium) laudabiliter conuertantur, ſcientes quòd de his omnibus apud tribunal æterni iudicis vſq; ad minimum quadrantem rationem reddituri ſunt. In quibus quidē concilijs de corrigendis exceſſibus, moribusq; ſubditorum reformandis, & præcipuè qualiter epiſcopi in conferendis beneficijs & confirmandis electionibus, miniſtrādis ordinibus, deputandis confeſſoribus, prædicando ad populum, & puniendo exceſſus ſubditorum, obſeruationeq; epiſcopalium ſynodorum, cęteriſq; ad officium epiſcopale ac iuriſdictionem & adminiſtrationem eorum in ſpiritualib⁹ & temporalibus quomodolibet ſpectantibus, ſe geſſerint, & præſertim an à Simoniaca labe manus innoxias ſeruent, diligens inquiſitio ſecundum iuris diſpoſitionem fiat, vt omnes qui in præmiſſis deliquiſſe cōperti fuerint, per ipſum concilium corrigātur & puniantur. Simili modo de ipſo metropolitano circa omnia ſupradicta diligenter inquiratur, cuius exceſſus & defectus ipſum concilium eidem ſpecialiter exprimat, ipſum admonendo & obſecrando, vt cùm aliorum pater vocetur, & eſſe debeat, à talibus omnino deſiſtat. Et nihilominùs inquiſitionem de ipſo habitam, in ſcriptis redactam, ad Romanum pontificem vel alium eius ſuperiorem, ſi quem habeat, ſine mora tranſmittat, vt ab eo punitionem & reformationē ſuſcipiat condecentem. Inter cætera, ſi quæ diſcordiæ, contentiones & inimicitiæ inter quoſcunq; viguerint, quæ quietem & tranquillitatē prouinciæ poſſent perturbare, curet omni ſtudio ſacrum conciliū illa ſedare, & more piorum patrum ad pacem concordiamque filiorum vigilanter intēdat. Et ſi inter regna, prouincias & principatus, huiuſmodi diſcordias ſuſcitari cōtingat, mox ſancti Dei antiſtites concilia prouinciarum ſuarum ſimul congregari procurent, & ſibi inuicem conciliū & auxilium impendentes, cuncta diſcordiarum fomenta amputare ſtudeant: neq; hoc alicuius amore vel odio prætermittant, ſed ad Deum ſolum & ſalutem populi mentis oculos erigentes, ad ſanctū pacis opus, omni tepiditate ſemota, inuigilent.

Ezech. 3. c

Matth. 5.

Cogitentur inſuper in prouinciali ſynodo, quæ immediatè generale cōcilium ſubſequens antecedit, omnia quæ in eodem generali concilio viſa fuerint proſequenda, ad Dei gloriam & prouinciæ commodum, ſalutemq; Chriſtiani populi. Ibidemq; eligantur in numero competenti, qui ad proximum generale concilium vice totius prouinciæ debeant proficiſci, quibus per ſubſidium vel aliâs prouideatur, prout de iure & concilio prouinciali fuerit viſum expedire, ita tamen, quòd illi qui vltra perſonas (vt prædictum eſt) deputatas ad ipſum concilium generale accedere voluerint, aut eorum clerus nullatenus propterea grauētur. Relegantur quoque in vnoquoq; prouinciali concilio, quæ ſecundū canonicas ſanctiones in eiſdem legi præcipiuntur, vt ea & inuiolabiliter obſeruentur, & transgreſſoribus pœnæ debitę inferantur. Quòd ſi metropolitani vel diœceſani prædictis terminis in celebrandis prouincialibus & epiſcopalibus ſynodis, ceſſante legitimo impedimento, fuerint negligentes, medietatē omnium fructuum & obuentionum ratione ſuarum eccleſiarum ad eos pertinentiū, fabricæ ipſarum eccleſiarum applicandam eo ipſo amittant. Qui ſi in eadem negligentia per tres proximos menſes perſeuerauerint, ab officijs & beneficijs ſint ipſo facto ſuſpenſi. Quibus tranſactis temporibus ſub anteſcriptis pœnis, antiquior in prouincia ordine epiſcopus ipſius metropolitani epiſcopi,

aut maior in dignitate poſt pontificalem in ſacris conſtitutus, niſi ad alios forſan de conſuetudine vel priuilegio pertineat, negligentiam in celebrandis prædictis prouincialibus & epiſcopalibus ſynodis ſupplere teneatur. Iubet inſuper hæc ſancta ſynodus omnibus prælatis religionum & ordinum quorumcunq;, ad quos celebrare capitula pertinet, quòd illa ſtatutis temporibus ſub prædictis pœnis ſeruent, & ſeruari faciant, in quibus ſecundum canonicas ſanctiones & religionũ conſtitutiones, cum omni ſtudio & diligentia ad veram ſingularum religionum & ordinum reformationem intendant, ita vt deinceps in ſingulis monaſterijs iuxta proprias regulas & conſtitutiones, debitè regularis vigeat obſeruantia: & præcipuè, vt tria ſubſtantialia profeſsionis vota omnino obſeruentur. Per præmiſſa autem hæc ſancta ſynodus non intendit iuribus quorumcunque quomodolibet derogare. Datum Baſileæ in ſeſsione publica, celebrata in eccleſia maiori Baſileenſi, ſexto Kalendas Decembris, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio.

SESSIO XVI.

Per quam declarat, Papam Eugenium concilio adhærere, celebratis cæremonijs conſuetis, & in ea incorporantur bulla Eugenij.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuã rei memoriam. Literis ſanctiſsimi domini Eugenij papæ quarti more curiæ Romanæ bullatis, ac per nonnullos ſanctę Romanæ Eccleſię cardinales ſubſcriptis, quarum tenor de verbo ad verbum inferiùs deſcribitur, huic ſacro concilio in generali congregatione per venerabiles Ioannem archiepiſcopum Tarentinum & Chriſtophorum Ceruienſem epiſcopum oratores ſuos præſentatis, lectis, examinatis & diligenter inſpectis, eadē ſancta ſynodus decernit & declarat, præfatum dominum Eugenium per prædictas literas ſatisfeciſſe plenariè monitioni, citationi & requiſitioni huius ſacri cõcilij, prout in decreto in xiiij. ſeſsione promulgato, & in ſchedula in eodem decreto inſerta, continetur. Ipſaſq; literas approbat, acceptat, & admittit, rataſq; habet & gratas, & ſic ab omnib⁹ haberi vult, mandans dictarum literarum tranſſumpta ſub bulla ſacri concilij dari debere omnib⁹ habere volentibus, quibus tranſumptis eandem fidem dari decernit, quæ ipſis literis originalibus daretur. Tenor verò dictarum literarum ſequitur, & eſt talis:

Huic ſeſsioni interfuiſſe aſſeritur etiam Imperator in habitu imperiali, & prę lati 90. omnes ſedentes eum mitris albis, planis capitibus eorũ ſuperpoſitis.

Eugenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad perpetuam rei memoriam. Dudum ſacrum generale Baſileenſe concilium, per generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, ordinationeſq; felicis recordationis Martini papæ quinti ac noſtras, p extirpatione hæreſum, pace populi Chriſtiani ac generali reformatione Eccleſiæ in capite & in membris & pertinentibus ad ea, legitimè inchoatum, ex certis cauſis in alijs noſtris literis expreſsis, de fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium conſilio & aſſenſu diſſoluimus. Verùm cùm ex dicta diſſolutione ortæ ſint graues diſſenſiones, & grauiores oriri poſſent, nihilq; magis optemus, quàm quòd prædicta ſancta opera debitum ſortiantur effectum, de conſilio & aſſenſu venerabilis fratris Iordani epiſcopi Sabinenſis, & dilectorum filiorum noſtrorũ Antonij ſancti Marcelli, Franciſci ſancti Clementis, Angeloti tituli ſancti Marci presbyterorum, ac Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin, & Ardecini ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, decernimus & declaramus, præfatum generale concilium Baſileenſe à tempore prædictę inchoationis ſuæ legitimè continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemq; ſemper habuiſſe, continuari, ac proſecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet. Quinimo præfatam diſſolutionem irritam & inanem de conſilio & aſſenſu ſimili declarantes, ipſum ſacrũ generale concilium Baſileenſe purè, ſimpliciter & cum effectu ac omni deuotione & fauore proſequimur, & proſequi intēdimus. Præterea, vt mentis noſtræ integritas ac deuotio, quam ad vniuerſalem Eccleſiam & ſacrum generale concilium Baſileenſe gerimus, omnibus conſtet euidenter, duas noſtras literas pridē in palatio Apoſtolico promulgatas, nam tertias, quarum tenor de verbo ad verbum inferiùs deſcribitur, quæ dicuntur incipere, Deus nouit, cùm à nobis aut de ſcitu noſtro nunquam emanârint, licet ſuperfluum videatur, quod non extat, reuocare, tamen quia petitum eſt, & ad cautelam, ſi vllo vnquam tempore apparêrent, & alias quaſcunq;, & quicquid per nos aut noſtro nomine in præiudicium aut derogationem prædicti ſacri cõcilij Baſileenſis, ſeu contra eius authoritatem factum & attentatum ſeu aſſertum eſt, caſſamus, reuocamus, irritamus, & annullamus, nullàs & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Item reuocamus quoſcunq; proceſſus quarumcunq; cenſurarum, priuationum & ſuſpenſionũ factos contra ſuppoſita huius ſacri concilij Baſileenſis, & adhærentes eidem, necnon omnia geſta & facta in præiudiciũ, læſionem & derogationem eorundem, eis non legitimè citatis, nec legitimè defenſis, de quibuſcunq; dignita-

Literæ Eugenij pontificis.

dignitatibus, beneficijs, commendis & officijs, etiam ſi cardinalatus, patriarchatus, archiepiſcopatus, epiſcopatus, abbatiæ &c. exiſtant, iuribus & bonis quibuſcunq;, & ſpecialiter contra cardinales de Cypro, ſancti Sixti & Firmanum, ac omnia in priſtinum ſtatum per præſentes reducimus, perinde ac ſi non emanaſſent, cum clauſulis opportunis. Mandantes ſub pœnis formidabilibus omnibus, qui ſe de dictis dignitatibus, beneficijs, commendis, officijs, iuribus & bonis intromiſiſſent, vel ratione dictarum priuationum ſeu noſtrarũ ordinationum quarumcunque ſe vellent intromittere, vt ab ipſa intromiſsione & omni moleſtia penitus deſiſtant. Vtrùm autem fuerit legitima citatio & defenſio, ſtabitur iudicio ipſius ſacri concilij. Nos autem deinceps à nouitatibus & grauaminibus ſeu præiudicijs inferendis ipſi ſacro concilio vel ſuppoſitis eius & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſtemus. Tenor verò præfatarum literarum ſequitur, & eſt talis:

Prima bulla reuocata.

Eugenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad futuram rei memoriam. Inſcrutabilis diuinæ prouidentiæ altitudo ad hoc nos, maximæ poteſtatis deſuper plenitudine nobis tradita, ſuper vniuerſum gregem dominicum in præſulem conſtituit, vt ad remouendum atq; extirpandum de agro dominico vepres, ex quibus poſſent Eccleſiæ ſuæ ſanctæ & Chriſtianæ reipublicæ diſſenſiones & ſcãdala prouenire, cura aſsidua & peruigili intendamus. Sanè cùm dudum ex certis & rationabilibus cauſis concilium, quod nonnulli Baſileæ congregatum eſſe dicebant, diſſoluentes, illud ad ciuitatẽ noſtram Bononienſem duxerimus commutandum, poſtmodùm ceſſantibus dictis cauſis, præfatum concilium in ipſa ciuitate Baſileenſi decreuimus per noſtros legatos, qui ibidem noſtro nomine præſiderent, continuari debere, prout in diuerſis deſuper confectis noſtris literis pleniùs continetur. Cùm autem qui Baſileæ congregati erant, prout ſunt, etiam poſt diſſolutionem & decretũ huiuſmodi, ac etiam ante aduentum dictorum legatorum, nõ ad communem vtilitatem, ſed ad priuatas paſsiones intenti, nullaq; authoritate ſedis Apoſtolicæ ſuffulti, multa & grauia, etiam præter illa tria, propter quæ fuerat ibi principaliter concilium à principio conſtitutum, tanquam haberent generalis ſynodi, nobis etiam contradicentibus, poteſtatem, diſponere, ordinare, ſtatuere, ſancire, declarare, & mandare præſumpſerint, in noſtrum & ſedis Apoſtolicæ ac venerabilium fratrum noſtrorum cardinalium, & aliorum nobis adhærentium graue præiudicium, præter & contra ſanctorum patrũ decreta & canonicas ſanctiones: Nos attendentes, quòd ea, quæ per eos ſic perperã ſtatuta, facta & ordinata exiſtunt, ſi ſub diſsimulatione & ſilentio præterirent, in magnum atq; euidens præiudicium Eccleſię atq; Apoſtolicæ ſedis, & graue ſcandalum plurimorum veriſimiliter redundare poſſent, cùm nõ ad reformationem, ſed deformationem, nõ ad vnitatem, ſed ſciſſuram Eccleſiæ, non ad hæreſes tollendas, ſed nutriendas, non ad pacẽ fidelium, ſed diſcordiam ſeminandam ſpectare videantur: ac propterea volentes, prout ex debito paſtoralis officij tenemur, quãtum altiſsimus permiſerit, futuris ſcandalis celeri remedio prouidere, omnia & ſingula geſta, facta & ordinata, ſancita, decreta & declarata per præfatos Baſileæ congregatos & exiſtentes, videlicet citationes, proceſſus & ſẽtẽtias, ſtatuta & decreta, quę de nobis ſeu contra nos, iura & libertatem noſtrã & ſedis Apoſtolicæ vel venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, ſeu ipſorum aliquem, aut prælatos quoſcunq;, ſiue curiales aut Romanam curiã ſequẽtes, vſq; ad præſentem diem facere, ſtatuere, attentare, & ordinare nimiùm præſumpſerũt, & quæ vſq; ad acceſſum ipſorum legatorum ad ſupraſcriptam ciuitatem Baſileenſem, & in ipſo concilio præſidentium, quomodolibet per eos in futurum fient, agentur, ordinabuntur, ſancientur, ſtatuentur, attentabuntur, & mãdabuntur, exceptis his, in quibus eis per noſtras literas facultatẽ conceſsimus, irrita eſſe & inania, nullumq; effectum debuiſſe aut debere ſortiri, authoritate Apoſtolica de conſilio & aſſenſu præfatorũ fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, tenore præſentiũ declaramus, decernimus, & pro infectis haberi volumus & mandamus. Ipſaq; & maximè legationes in terris Eccleſię, creationes & ordinationes officialium, beneficiorũ collationes, ac omnia & ſingula indè ſecuta, vel quæ in poſterum ſequi poſſent, ex nunc pręfata authoritate, cùm de facto proceſſerint, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine caſſamus, irritamus, & annullamus, ac nullius eſſe decernimus roboris vel momenti, diſtrictiùs inhibentes vniuerſis Chriſtifidelibus, ne decretis, ordinationibus, mandatis, factis & geſtis huiuſmodi aliquo modo pareant vel intendant, aut pro talibus reputent, declarantes omnes & ſingulos, cuiuſcunq; ſtatus, gradus & præeminentiæ exiſtant, etiã ſi imperiali, regali, cardinalatus, ſiue quacunq; alia eccleſiaſtica ſiue ſeculari præfulgeant dignitate, nullo vinculo iuramẽti, promiſsionis, facti, aut conuentionis prædictis factę, quomodolibet ſe teneri. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, conſtitutionis, voluntatis, mandati, caſſationis, irritationis, annullationis & inhibitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præ-

præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum apoſtolorũ Petri & Pauli eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, quarto calendas Auguſti, pontificatus noſtri anno tertio.

Secunda bulla reuocata.

Eugenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad futuram rei memoriam. In arcano noſtræ mentis ſæpiſsimè cogitantes, quòd niſi ſuperinualeſcenti hominum malitiæ, qui Eccleſiam Dei varijs quæſitis coloribus perturbare conati ſunt, authoritas Romanorũ pontificũ reſtitiſſet, diuerſa in Eccleſia Dei ſcandala emerſiſſent: non ſolùm debitum, ſed etiã neceſſarium reputamus, vt nos quoque ea quæ in Eccleſiæ ſcandalũ, noſtrumq́; & ſedis Apoſtolicę contemptum & dedecus fieri conſpicimus, debitis remedijs comprimamus. Sanè cùm ad noſtram notitiam nuper perueniſſet, quoddam prætenſum decretum, datum tertio idus Iulij anno domini 1433. emanaſſe, in quo inter cætera contineri videtur, nos infra lx. dierum ſpatium dictis congregatis purè & ſimpliciter adhærere debere: venerabilibus autem fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, necnon quibuſcunq; in Romana curia exiſtentibus mandari dicebatur, vt poſt ipſum terminum lapſum, infra viginti dies ꝓximè ſequentes, ſub pœna priuationis omnium beneficiorũ ſuorum, commendarũ, penſionum, officiorum & gratiarum quarumcunq;, quam incurrerẽt ipſo facto, Romanam curiã relinquerent: omnes inſuper cauſas in ipſa curia pendentes, ad ſe eo caſu aduocabant, prout hæc & nonnulla alia in ipſo prætẽſo decreto dicuntur pleniùs contineri: nos ex incumbenti nobis cura officij paſtoralis aſtricti ad tuendam noſtrã ſedisq; Apoſtolicę authoritatem, cardinaliũ quoq;, patriarcharum, archiepiſcoporũ, epiſcoporum, prçlatorum, officiariorum & aliorũ curialium prędictorum, aſſerentium ipſius decreti*ex defectu poteſtatis condentiũ, ac in hac parte ſupplicantium, vt ſuper præmiſsis prouidere vellemus, graui querela cõmoti, authoritate domini noſtri Ieſu Chriſti, qui nos ſuum in terris vicarium conſtituit, ac de poteſtatis noſtrę plenitudine pronunciam⁹, decernimus, ac etiã declaramus, præmiſſum aſſertum decretũ, ac omnia & ſingula in eo contenta, nullum & inane penitus extitiſſe, & exiſtere, nulliusq; authoritatis, valoris vel momenti: ipſumq; & quæcunq; in ea comprehenſa eadẽ authoritate reuocamus, caſſamus, irritamus, & pro infectis haberi volumus, & mandamus, decernentes inſuper & etiam ſtatuentes, proceſſus omnium beneficiorum, officiorum, dignitatum, penſionũ, commendarum ſeu titulorũ quorumcunq;

Fortè deeſt, *defectum ſeu *nullitatem

collationes & diſpoſitiones quaſcunque, in vim eiuſdẽ decreti quomodocunq; & qualitercũq; factas & fiendas, & omnia indè ſecuta notoriè, nullius extitiſſe vel exiſtere firmitatis. Mandamus inſuper omnibus & ſingulis Chriſtifidelibus, eccleſiaſticis & ſecularib⁹, cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus ſeu conditionis exiſtant, etiam ſi imperiali, regali, reginali, cardinalatus, patriarchali vel quauis alia præfulgeãt dignitate, ſub anathematis pœna & priuationis, quam contrafacientes incurrere volumus ipſo facto, dignitatũ, officiorum & beneficiorum ſuorũ quorumcunq;, & inhabilitationis ad illa, ſeu alia in poſterum obtinenda, ne cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, prçlatos, officiarios, clericos ſeu alios Romanã curiam ſequentes, in eorũ perſonis ſeu rebus eccleſiaſticis, beneficialibus, ſpiritualib⁹ vel profanis, occaſione præfati decreti turbent quomodolibet vel moleſtent, nec ea facientibus præſtent auxilium, conſilium vel fauorem. Pari quoq; pœna illos, qui authoritate ſeu occaſione quacunq;, ea aut eorũ aliqua auſi fuerint attẽtare, volumus ſubiacere, inhabilitantes eos ad quaſcunque dignitates, honores, officia & beneficia in poſterũ obtinenda, ſupplentes ex eadem poteſtatis plenitudine omnes defectus, ſi qui forſan interuenerint in præmiſsis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ pronunciationis, conſtitutionis, declarationis, reuocationis, caſſationis, irritationis, voluntatis, mãdati, ſtatuti, inhabilitationis & ſuppletionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datũ Romæ apud ſanctum Laurentium in Damaſo, anno incarnationis dominicæ milleſimo, quadringenteſimo, triceſimotertio, idibus Septembris, pontificatus noſtri anno tertio.

Tertia bulla reuocata.

Hanc bullã Eugenius pontifex negat ſe ſcienter confectã.

Eugenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, vniuerſis Chriſtifidelibus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Deus nouit ſecretorum omnium optimus perſcrutator, quòd vſqueadeò ſummoperè atq; diligenti ſtudio procurauimus, ne ſacrilegũ ſchiſma in Dei Eccleſia naſceretur, quòd pauci etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales Baſileæ conuenientes, ipſum poſſent veriſimiliter (ſi ab inceptis non deſiſterent) inducere, nos etiam ad illa humiliando, vt ſcandala vitarentur, ac ipſis plurima permittendo, ad quæ de iure minimè tenebamur, credentes vt exinde pacati, pax & tranquillitas inter nos & ipſos, imò veriùs in Chriſtiana religione oriretur. Sed nõ profuerunt, ſiue prodeſſe poſſunt, per nos piè, manſuetè ac

modo-

modeſtè cum ipſis dicta & geſta, vt poteſt notoriè adnimaduertere Chriſticola quilibet orthodoxus, quin ipſi velint ſe à ſancta ſede Apoſtolica ſcindere, & diuinum corpus dominicum, id eſt, ſanctam matrem Eccleſiam, Chriſti tunicam inconſutilem, lacerare, ac ſciſſuram peſtiferam in ipſa conficere, noſq; Petri ſucceſſorem legitimum, licet immeritum, pro poſſe confundere, quas res hactenus Chriſtianæ religionis principibus patefacere non curauimus, ſperantes noſtra cum manſuetudine & patientia omnia ad debitæ iuſtitiæ ſemitas poſſe deducere, ac ipſos ab eorum conatibus & erroribus reuocare. Sed prohdolor nimiùm iſte morbus eorum canceroſus inualuit, & quotidiè conualeſcit, quia noſtra clementia & nimia benignitas ipſos contra nos quotidiè reddit magis elatos. Et quamuis eorum deſiderijs condeſcendentes, mandauerimus iterũ debere Baſileæ concilium celebrari, ipſi tamen quoniam nobis oppidò ſunt infeſti, & quos toleraſſe, & ipſis ſuarum contra ſedem Apoſtolicam rebellionum indulgentiã obtuliſſe, non profuit: eorum tamen intentionem executioni gaudent & cupiunt præcipuè demandare, nos falſo de varijs criminibus impetentes, vt valeant inhumaniter omni põtificali poteſtate nos perturbare, quorum callidè dicta & geſta opus eſt refellere, ne falſis detractionibus de nobis confictis, valeant Chriſtianam circumuenire religionem, ac omnibus Chriſtifidelibus eorum geſta, dicta & facta horrenda ſapere poſſe in futurum ſchiſma & peſtiferã hæreſim oſtendamus, noſtris his literis ſingulariter eorũ obiectis reſpondentes. Obijciunt igitur primùm de nobis obloquentes, quòd ſcandali & perturbationis cauſa in Eccleſia Dei introducẽdi, perperàm conati ſumus ſacrum Baſileenſe diſſoluere concilium, quodque ex hoc vniuerſalem Eccleſiam conturbauimus, nec ſine conſenſu concilij diſſolutionem illam facere valuimus: quæ cuncta veritati iuris & facti penit⁹ ſunt aduerſa. Quoniam primùm noſtra nunquàm fuit aut erit intentio, ſacrum diſſoluẽdo exinanire concilium, ac nolle ſecundum Conſtantienſis & Senenſis ſtatuta conciliorũ ipſam ſacram ſynodum celebrari, in qua perfidæ hæreſes euellerentur, & Deo militantium in Eccleſia reformarẽtur mores improbi, ac alta pax & dulcis tranquillitas Chriſtiano populo traderetur: quin potiùs hoc tam ſalubre negocium ſemper inſedit, & reſidet cordi noſtro. Et his de rebus cupientes vt ipſum per Apoſtolicæ noſtræ ſolertiæ ſtudium finem debitum conſequeretur, in noſtræ aſſumptionis principio ad ſummi Apoſtolatus apicem mandauimus, per dilectum filium Iulianum ſanctæ Romanę Eccleſiæ ſancti Angeli diaconum cardinalem, ibidem Baſileæ ſanctam ſynodum celebrari. Verùm quoniam poſtmodùm, vt alijs noſtris literis curauimus Chriſticolis palàm facere, iuſtis de cauſis ex parte ipſius Iuliani, & nonnullorum tunc Baſileæ conuenientium, per dilectum filiũ Ioannem Pulchri patris ipſorum oratorem, ad nos ſpecialiter deputatũ, nos informati veridica relatione percepimus, quòd Baſileæ pro tunc ſine magno temporis interuallo ipſius ſanctæ ſynodi celebratio non eſſet poſsibilis, concilium ipſum penitus non diſſoluimus, vt ipſi non benè interpretati ſunt, ſed ad noſtrã Bononienſem ciuitatem commutauimus, ſic quòd ipſum in ſua eſſentia conſiſtere voluimus, ac à Baſileenſi ciuitate ſolùm exoluimus. Quare nos indebitè criminantur, quòd ſcandala in Eccleſia Dei introducendi cauſa conciliũ diſsipauimus, cùm ipſum à Baſilea commutare, neceſsitatibus vrgentib⁹, coacti fuerimus. Et quamuis nunc nobis ipſas cauſas per præfatum oratorem intimatas, inficiari non vereantur, orbi tamen toti notiſsimum eſt, illas cauſas celebrandi concilij impeditiuas, extitiſſe veras. Nam ferè octo menſes effluxerant, poſtquàm ipſa initiari debuit ſancta ſynodus, nec adhuc Baſileæ conuenerant tres epiſcopi, aut alij in toto numero decem prælati, regumq; & principum procuratores ſiue nuncij pauci ſiue nulli aderant, cum quibus de Chriſtianorum pacatione ſiue cõcordia poſſent aliqua pertractari, vt in concilijs primùm eſt decens inquirere. Doctorum & magiſtrorum ferè nulli intererant, qui hæreticorum verſutijs reſiſtere poſſent, ac argumenta eorum ſophiſtica ſcirẽt refellere & confutare. Locus etiam ipſe Baſileenſis ciuitatis minimè tutus videbatur, tum propter armatam finitimam hæreſim Bohemorum, tum propter ſubortam guerram inter dilectos filios viros illuſtres Burgundiæ & Auſtriæ duces. His igitur & alijs iuſtis & legitimis de cauſis, non ſcandalizandi clerum ſiue errores ſtudio conficiendi, de ipſorum cardinalium plurimorum conſilio & aſſenſu, qui nunc Baſileæ conueniunt, & hanc commutationem damnant, illam fecimus, præſertim his etiam de cauſis moti, quia ſperabamus, quòd in Italia conſiſtente chariſsimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Romanorum tunc rege, nos faciliùs ambo potuiſſemus Bononiæ conuenire, adeſſentq; ibidem Bononiæ tunc celeriùs prelati & principes in numero copioſo, ſiue ipſorum procuratores & nuncij, cum quibus meliùs & grauiori maturitate ſingula in concilijs agenda expedirentur, & maiori cum reuerentia ab omnibus Chriſtifidelibus reciperẽtur, quàm illa quæ per paucos Baſileæ conuenientes fieri forſitan contigiſſent. Neſcimus ergo, quomodò ipſam audent commutationem reprobare, cuius ipſi plurimi fuerũt authores præcipui, damnant nanque eorum geſta, non noſtra, quia tunc

tunc eramus grauiſsima corporali infirmitate grauati, cùm ipſi diſſolutionē & tranſlationem ipſam promouebant, ſuadebant, & efficere ſtuduerāt, nobis præcipuè ad memoriam reducentes, & his rationibus compellentes, quòd dum eramus in minoribus conſtituti, vnà cum ipſis & alijs fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinalibus, voto & iuramento nos aſtrinximus, quòd illo in loco concilium teneremus, in quo maiori parti cardinalium magis expediens videretur, cùm Baſileæ non ſperaretur poſſe concilium celebrari temporibus à iure decretis, iam fine temporis inſtante, & impedimentis ſubſiſtentibus anteà enarratis, ſicque ipſi mutationem ſiue tranſlationē neceſſariā eſſe dicentes, & vt alio in loco transferremus, ſedulò requirentes. Tandem fuit cauſa finalis, vt ipſam tranſlationē ſiue commutationem faceremus, quam tamen & iuſtam fuiſſe, & nobis ſoli cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus facere licuiſſe (prout egimus) etiam abſq; alterius conſenſu concilij, nemo ſanæ mentis ambigere debet. Nam etſi canon Conſtantienſis concilij, qui incipit, Frequens, ab ipſo concilio editus, & à felicis recordationis Martino prędeceſſore noſtro non improbatus, locum mutare, vel tempus inceptionis concilij prorogare nobis ſine concilij conſenſu prohibere videatur, non tamen debet ſic abuſiuè interpretari, vt, cauſa imminente, nobis etiam ſoli adempta fuerit circa loci mutationem, temporis prorogationem diſpenſandi facultas, cum etiam ſi à Martino editus extitiſſet, illa non fuiſſet, ſiue eſſe debuiſſet, prohibētis intentio, quæ ſucceſſoribus ſuis nullum potuit in hac parte præiudicium generare, pari poſt ipſum, quinimo eadem poteſtate functuris, & infertur (prout eſt ſecundum omnia iura) in hac parte concilium inferius ſummo pontifice, papamq; ipſis priorem nequeunt ſoluere vel ligare, ſed nos in his concilio ſuperiores, ipſum poſſemus pro libitu regulare. Nam hoc de iure notiſsimū eſt, quòd poſſumus quæcunq; ſtatuta, decreta, declarata ſiue ſancita per quoſcūq; prædeceſſores noſtros, vel per quæcunq; concilia, dummodò in ipſis fidei fundamenta non exiſtant, ſiue ex hoc vniuerſalis Eccleſiæ bonum principaliter non turbetur, vt vicarius Chriſti & irreprehenſibiliter pro noſtro amouere & corripere pro libitu voluntatis: & cōtrà ſentire non eſſet longæuum ab hæreſi, velle ligare manus vicarij Ieſu Chriſti, & in terris Dei legati, ſiue ipſius geſta iudicare vel improbare, quod ſacrilegij crimen habet. Sed quæſumus, nobis dicant, qui nobis detrahunt, quæ hæreſis, quæ vniuerſalis Eccleſiæ turbatio ex hac tranſlatione loci ſurgere poterat, ſi nos ſanctā ſynodum Bononiæ commutauimus, vt eius bonum nō fruſtraretur

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 39.

vlteriùs, quod iám menſibus octo ſine fructu aliquo extiterat prorogatū, & ipſius initiandi poſtmodùm Baſileæ veſtigia commoda nulla videbantur? Profectò nullus per iuris tramites ambulans, & non paſsione ſeductus aſſereret, quòd Eccleſiæ fecerimus perturbationem, ſed ſalutem: nec celebrationem concilij fruſtrauimus, ſed id accelerare concupiuimus. Taceant ergo hi, qui ſic nobis inhumaniter detrahunt: quoniā non ad Chriſtianorum & Eccleſiæ noxam, commutationem fecimus, ſed pro ſalute tutiſsima, vt citiùs quæ in concilio forent agenda, finem debitum ſortirentur. Fuit igitur à Baſileenſi ciuitate legitima pro tūc noſtra concilij diſſolutio, ac ipſius ad Bononiā iuſtiſsima tranſlatio, & aſſerentes contrà ſunt penitus ab omni veritate ac fide catholica alieni. Nos inſuper criminantur & diffamāt, quòd ſacro concilio purè & ſimpliciter non adhæremus, ſed quotidiè magis & magis contemnimus & deſpicimus, quodq; nos modeſtè & manſuetè monere curauerint, vt ſcandaloſam diſſolutionē & Eccleſiæ Chriſti perturbationem amouere deberemus, quas res inquiunt nos pertinaciter recuſare, & has ob cauſas nos citare & monere non ſunt veriti, & tandem (quod eſt deterius) ſi eorum vota infra ſexaginta dies non adimpleuerimus, nos ab omni pontificali dignitate ſuſpendiſſe profitentur: quæ quantùm contra omnia ſint diuina iura pariter & humana, ac hæreſim manifeſtè nutrientia, breuiter oſtendemus: nam diſſolutionem, quam ſcandaloſam & Eccleſiā perturbantem eſſe dicunt, legitimis de cauſis & neceſſarijs iure fecimus, vt antè retulimus. Quod igitur ſcandalum, quod iuſtè, honeſtè & vrgente neceſsitate factum extitit, potuit generare? Profectò nullum, cùm omnia quæ ad ſalutem Chriſtianæ religionis debuiſſent in Baſileenſi concilio expediri, & quæ pro tunc cùm ipſam ſanctam ſynodum commutauimus, ibidem Baſileæ fieri non poterant: meliùs, celeriùs & commodiùs in ipſa Bononienſi ſynodo perfici valuiſſent. Quam etiam Eccleſiæ turbationem fecimus, cùm (vt paulò antè narrauimus) illo in tēpore, quo concilium commutauimus, ferè nulli prælati conuenerant? Non poterant igitur perturbari, qui nō aderant: quia quod concilium Baſileę fieret, non curabant. Nam ſi affectaſſent, ibidem in tempore conueniſſent. Nec quo ad illos qui conuenerant, quia ita pauci numero erant, quòd ſine noſtra authoritate Eccleſiā vniuerſalem repræſentare non poterant, quamuis ipſi eam repræſentare ſe dixerint. Concilio igitur ad ipſam Bononienſem ciuitatem legitimè tranſlato, ibidem poſtmodum Baſileæ conuenientes velut locuſtæ acephali, canonicum ſine noſtris præſidentibus non fecere concilium, cùm authoritate carerent Apoſtolicæ ſedis. Nec veræ ſunt,

re ſunt, quas faciunt excuſationes, quòd Conſtantienſis, Senenſiſq; atq; felicis recordationis Martini ac noſtra authoritate, ipſorum concilium vires habuerit, & habeat. Nã nos prædictis veris cauſis ſubſiſtentibus, & noſtrã & piæ memoriæ Martini, & ipſorum conciliorum authoritates, vt iure fecimus, reuocare potuimus, vt patulè ſuprà inſinuauimus. quare poſt ipſam canonicam diſſolutionem & authoritatum prædictarum reuocationem, abſq; vlla Apoſtolica authoritate conueniebant, ſiue conueniunt. Vndè verum non eſt dicere, eorum canonicũ poſt noſtram diſſolutionem & ſine noſtris præſidentibus fuiſſe vel eſſe concilium, quoniã nulla rata eſt vel vnquam erit ſynodus generalis, quæ ſummi pontificis non fuerit authoritate ſuffulta. Nec etiam eorum Spiritus ſanctus eſt caput, cùm miſericors Ieſus Chriſtus ſuper omnia ſummũ pontificẽ † eccleſiæ poſt tranſitum verbi ad patrẽ, caput & principem ab ipſo Chriſto & Eccleſia conſtitutum Eccleſiæ inſtituerit, nos videlicet, qui locum retinemus ipſius vicarij Ieſu Chriſti, quamuis immeriti. Sacrilegum igitur à nobis poſtulant & hæreticum, vt declarare velimus, retroactis temporibus Baſileæ continuè fuiſſe concilium, cùm poſt noſtram diſſolutionem ſine noſtris præſidẽtibus regulare non ſedere concilium: quia eorũ dicta, geſta & facta omnia, contra diuina iura pariter & humana perperã ſunt confecta, & quæ per nos nullatenus ſunt debita comprobari. Et in hoc eſt quòd Chriſtianã religionẽ circumuenire cupiunt, vt ſub colore, quòd continuè Baſileæ concilium fuiſſe declaremus, omnia eorũ geſta & facta cõprobemꝰ, quæ adeò ſunt minùs benè compoſita, vt etiam ſi ab habentibus poteſtatẽ promulgata fuiſſent, eſſent irritatione, annullatiõe & reuocatione digniſſima.

Denotat Cardinalẽ S. Euſtachij qui obijt poſtmodũ in eodem concilio.

Nã quod nunquã eſt lectũ, ipſi in ciuitate noſtra Auinionenſi, & contra noſtram voluntatẽ conſtituere legatum auſi ſunt, illã tyrannidi vnius Cardinalis, nuper cum eis cõuenientis ſubijciendo, ſpreto verò legato de latere, per nos & ſedem Apoſtolicã conſtituto: vndè tot guerrarum ſtrages, tot rapinæ, tot homicidia, tot incendia ſuborta ſunt. Sed tandem clementiſſimꝰ Deus ſua miſericordia fauit parti iuſtiorẽ cauſam habenti, quia noſtro vero dominio, & ſub noſtro legato ipſa ciuitas eſt ſubiecta. Ipſi inſuper de ſingulis Romanæ curię officijs inter ſeipſos diſponere nõ ſunt veriti, præſidentes, ad præſidendũ in eorum generali concilio, deputando, noſtris penitus præſidentibus ſpretis, cũ quibus potuiſſent ac debuiſſent canonicam ſynodum facere & firmare. Cauſarum etiam auditores à ſeipſis cõſtituerunt, quod nuſquã viſum eſt, pontifice ſummo Romanam curiam tenente, dum ad ipſam extirpationẽ hęreſum, reformationẽ morum, pacemq; Chriſticolarum vniuerſam intenti eſſe deberent, ſingulorum cauſas particulares ſtudent potiùs ventilare.

Denotat Cardinalẽ Rothomageſem, qui fuit vicecancellarius tempore concilij.

Exercitium etiam vicecancellariatus officij, vni ex ipſis contra noſtrã voluntatem tribuere præſumpſerunt, ac etiam generalia ſiue publica conſiſtoria celebrare, omniaq; attentare non formidant, quæ tantum ſunt nobis & ſedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſeruata, perinde ac ſi vniuerſæ carnis viam eſſemus ingreſſi, vel ſi omnis pontificalis ſummæ dignitatis poteſtas eſſet nobis adhuc viuentibus & in Petri ſede legitimè conſtitutis, apud ipſos deuoluta: quod aſſeuerare eſt hæreticum & prophanũ, cùm poteſtas apùd nos & ipſos, & ſic duos, in ſolidũ eſſe non poſſit: quia imaginari non poſſumus, qua authoritate, quo iure nobis in ſede Apoſtolica conſiſtentibus, beneficia conferant, niſi quòd vſurpant contra iuſtitiã iura noſtra. Et quod deteſtabilius eſt, illa quæ in noſtris prædeceſſoribus malefacta damnãt, monaſteriorum religioſorũ ſecularibus clericis adminiſtrationes conceſſas, ipſi ad inſtantiam cuiuſdam principis ſecularis fecerunt. Nam officium Generalis Humiliatorum, & illius ordinis principale monaſteriũ, cuidam ſeculari clerico in commendã ſiue adminiſtrationẽ conceſſerunt: quam rem, exemplo veluti pernicioſam, nos per anteà facere recuſauimus. Ipſi verò vt epiſcopos habeant, continuò cognita cõtraria voluntate facere tentauerunt, & ſub tali eorum colorato titulo clericus antedictus in dicta adminiſtratione intruſus eſt, ita vt dici poſſit, quòd ferè centũ monaſteria regularia, quæ ſub officio Generalis dicti ordinis regulari debuiſſent, ſub vnius clerici ſecularis ſunt adminiſtratione ſuppoſita: quæ quantùm iuri, quantùm honeſtati, quãtùm bonis moribus conueniant, quiſq; prudens animaduertere poteſt. Poſtremò tandẽ vltra aliud, quòd nos & plurimos fratres noſtros ſanctę Romanæ Eccleſiæ cardinales citare conati ſunt, etiam poſtquam decreuimus iterũ ibidem Baſileæ debere concilium agitari, nos etiam ab adminiſtratione ſummi pontificatus ſuſpendere freti ſunt, vt ad ipſos poſſent ſaltem de facto, ipſam noſtram ſummi pontificis poteſtatem aduocare, & eius adminiſtrationem exercere, conferendo beneficia vel officia, & alia faciendo quæ nobis tantùm ſunt à iure conceſſa ſiue permiſſa. Iſtæ ſunt ergo cauſæ, quare continuè Baſileæ fuiſſe concilium per nos declarari cupiunt. Iſti ſunt, qui, quoniam eorum vota pati non volumus, de nobis tot mendacia confingunt. Iſtæ ſunt hæreſes quas extirpare cupiũt. Iſtæ ſunt reformationes debitæ, quas in Eccleſia Dei introducunt, & pax & trãquillitas, quas vniuerſis Chriſtifidelibus diſponunt, quia inter ſeipſos poteſtatem noſtrã diuidunt, & ſibijpſis aſcribere cupiunt, vt quę beneficia vel officia ſiue honores, quos à nobis conſe-

qui non valuerunt, ſcindendo Dei Eccleſiam conſequantur. Abſit igitur à nobis, abſit, vt talem declarationẽ faciamus, & quòd talia geſta comprobemus. Prius eſt enim, vt non ſolùm pontificatũ vel partem eius, ſed animam tollant, quàm fidem catholicã nobis auferant. De hoc autem verò ad oſtendendam noſtram ſynceram & puriſsimam intentionem, quam habemus, vt concilium fiat, & quòd omnia ad finem debitum perducantur, contenti ſumus, & volumus purè & ſimpliciter continuè fuiſſe concilium, ita tamen, quòd omnia geſta & attentata contra nos, ſiue ſedis Apoſtolicæ libertatem vel priuilegia, ſanctæq; Romanæ Eccleſiæ cardinales ac nobis adhærentes, prout de facto fecerunt, ſic de facto ante omnia reuocent, noſtrosq; legatos iuxta iuris regulas præſidentes admittant.

Locus obſcurus.

Obijciunt etiam nobis, & admirari videntur, quòd Baſileæ iuſsimus ſacram ſynodum celebrari, ac mandauimus cum concilij conſilio, agenda per præſidentes perfici. Dicimus, quòd concilium duntaxat potens eſt, ipſos autem præſidentes ſequi neceſſe eſt: & ideo ſi concilium dictaret, ſiue conſuleret aliquid Eccleſiæ expedire, præſidentibus verò non placeret, hoc ipſum minimè fieri poſſet, ſic quòd de iudice concilium conſiliarius formaretur. Sed hi ſic dicentes, ſi nulla iura vidiſſent, ſatis eſſet. Nam ſi [a] ipſi omnia mundi iura percontẽtur, omnia volunt, quòd quæ concilio ſtatuuntur, declarantur, ſeu ſanciuntur, à Papa vel eius legato conſtituantur atque promulgentur, ſacro concilio conſulente, ſiue etiam approbante. Nam ſi Papa vel legatus eiuſdem, nollet diſponere aliqua, contrà concilium affectaret: Papæ ſententia, vel eius legati, perſonam ſummi pontificis repræſentantis, non concilij voluntas, ſequenda foret, cùm ſuper omnia concilia habeat poteſtatẽ Papa, niſi fortè quæ ſtatuenda forent, catholicam fidem reſpicerent, vel ſi non fierent, ſtatum vniuerſalis Eccleſiæ principaliter perturbarent, quia tunc concilij ſententia eſſet potiùs attendenda. Verba igitur noſtrarum literarum ſecundum iuris formam interpretanda ſunt, vt quæ ad ſolum concilium ſpectarent, quæ ſunt numero plurima, cũ concilio expediantur & fiant, alij verò iuris tramitem imitentur. Et hoc eſt, in quo potiſsimè falluntur, qui Baſileæ conueniunt. Nam credunt in ſingulis agendis eſſe iudices ſupra pontificem, quod eorum actiones demonſtrant. Nam in ſingulis ſe nobis ſuperiores reputant; quod tamen aſſeuerare eſt hæreticum & prophanum. Obmuteſcant igitur, & noſcant, quod etiam ſic cum concilio fieri mandauit fe. re. Martinus noſter proximus prædeceſſor, nec velint noſtram puram intentionem in ſingulis lacerare, quam etiam cum alijs laceſſere conatur, aſſeuerantes noſtram ad ſummi Apoſtolatus apicem non fuiſſe canonicam electionem.

[a] ipſa

Sed ò miſericors Deus, cur oculos tuæ piæ iuſtitiæ contra præfatos non conuertis? Nam plurimi ex his qui talia proferunt, ſunt, qui nos in Petri cathedram dirigentes inthronizauerunt, iſti nos conſecrauerunt, iſti nos coronauerunt, & aliqui ex eis, vt à vero Chriſti vicario pontificatus inſignia ſuſceperunt, alij verò ex eis ferè omnes gratias ſiue beneficia plurima ſunt adepti, & nos annis plurimis pro ſummo vero pontifice venerati ſunt. Igitur imaginari non poſſumus, qua fronte, qua audacia, quo colore poſsint noſtram catholicam electionem in dubium reuocare, præſertim cùm ipſorum allegent maximam turpitudinem. Quare principes Chriſtiani religioſiſsimi, voſq; alij Chriſticolæ orthodoxi, per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti præfatos Baſileæ conuenientes adhortemini, vt deſiſtentes ab inceptis, velint noſtros præſidentes admittere, vt canonicam ſynodum faciẽtes, poſsint bona illa propter quæ ſacrum conciliũ eſt inſtitutum, debitæ executioni demãdare. Quòd ſi ſecus (quod abſit) fecerint, & Dei Eccleſiã ſcindere (vt hactenus ſunt conati) cõcupiuerint, nec cum præſidentibus intendere reformationi Eccleſiæ ſtuduerint, tũc vos Chriſticolas principes iterum per eiuſdem miſericordiam obſecramus, qui pro nobis mortem ſubijt temporalem, vt velitis eorum improbis conatibꝰ pro poſſe reſiſtere, præſertim ne ſchiſma nefandiſsimũ in Dei Eccleſia oriatur. Nam hoc ad principes pertinet ſeculi Chriſtianos, vt eorum temporibus pacatã velint eſſe matrẽ Eccleſiam, vndè ſunt ſpiritualiter nati. Quod Pſalmographi verbum oſtendit, cùm inquit: Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terrã. Seruite domino in timore, & exultate ei cũ tremore &c.

Pſalm. 2.

Sed quomodò ſeruiunt principes in timore, niſi ea quæ contra ſanctam matrem Eccleſiam & iuſſa domini ſunt, religioſa ſeueritate prohibendo atq; plectendo? Agite igitur, viriliter agite, aduerſus Chriſti vineã & agrum dominicũ deuaſtare cupientes, nec permittere velitis, quòd ſine authoritate pontificis conciliabula, non concilia, fiant: quomodo in futurum poſſet eſſe exemplum pernicioſiſsimum, vt decem ſiue plures ad libitũ ſine ſedis Apoſtolicæ authoritate aliquo in loco prælati conuenirent, ſcandalizarentq; populum Chriſtianum orthodoxum, ac contra Chriſti vicarium pro libitu reſilirent, vt reſiſtentes malis actionibus, æternam gloriam mereamini. Datum Romæ apud ſanctum Laurentiũ in Damaſo, anno incarnationis dominicæ 1433. idibus Septembris, pontificatus noſtri anno tertio. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ cõſtitutionis, declarationis, proſecutionis, intentionis, caſſationis, reuocationis, irritationis, annullationis, volũtatis, reductionis

& mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ 1433. xviij. Calendas Ianuarij, pontificatus noſtri anno tertio. Ego Iordanus epiſcopus Sabinenſis, manu propria ſubſcripſi. Ego Antonius tituli ſancti Marcelli, manu propria ſubſcripſi. Ego Lucidus cardinalis de * Comite, manu propria ſubſcripſi. Ioannes de Nurſia. Poggius. Datum in ſeſsione publica, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, Nonis Februarij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

* de Comitibus Nurſienſis iſte fuit ſcriptor Eugenij: Poggius ſecretarius. Poggijq; nomé à tergo bullę ſcriptum fuit.

Die ſabbati xxiiij. Aprilis, 1434. in congregatione generali domini legati ſanctiſsimi domini noſtri incorporati ſunt ſacro cõcilio nominibus priuatis, vt ſequitur, videlicet reuerendiſsimi reuerendiq; patres domini, cardinalis ſanctæ Crucis, archiepiſcopus Tarentinus, epiſcopus Paduanus, & abbas ſanctæ Iuſtinæ, &c.

Oratores ſanctiſsimi domini Eugenij papæ quarti in eorum incorporatione iurabũt nominibus proprijs, fideliter laborare pro ſtatu & honore huius ſacri concilij & eius decreta defendere, & manu tenere, & ſpecialiter decretum ſacri concilij Conſtantienſis, cuius tenor ſequitur, & eſt talis: Primò, quòd generalis ſynodus in Spirituſancto legitimè congregata, generale concilium faciens, Eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcunque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem & extirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris. Item declarat, quòd quicunq;, cuiuſcunque ſtatus vel dignitatis etiam ſi Papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſiue ordinationibus aut pręceptis huius ſanctæ ſynodi & cuiuſcunq; alterius concilij generalis legitimè congregati, ſuper præmiſsis ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Item iurabunt dare ſanum & ſalubre conſilium ſecundũ Deum & conſcientias ſuas, & non reuelare vota ſingulorum, inquantùm ex huiuſmodi reuelatione veriſimiliter poſſet oriri aliquod odium vel ſcandalum, &c. Et nó recedere à loco huius ſacri concilij, ſine licentia obtenta à deputatis eiuſdem.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 4.

SESSIO XVII.

Super admiſsione præſidentium in concilio nomine domini Eugenij papæ quarti.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiã repræſentans, dilectos Eccleſiæ filios Nicolaum tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem presbyterum, Iulianum ſancti Angeli diaconum, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, & venerabiles Ioannem archiepiſcopum Tarentinum, & Petrum epiſcopum Paduanum, ac dilectum Eccleſię filium Ludouicum abbatem ſanctæ Iuſtinæ Paduanæ, tantùm admittit in præſidentes in hoc ſacro concilio, nomine, vice & loco ſanctiſsimi domini Eugenij papæ quarti cum infrà ſcriptis conditionibus & clauſulis, pleniſsimum robur & effectum per omnia habituris, videlicet, ſine * omni iuriſdictione coactiua, ſaluo etiam modo procedendi in hoc ſacro concilio hactenus obſeruato, pręſertim qui continetur in ordinationibus huius ſacri concilij, quæ incipiunt: Primò ſint quatuor deputationes, ſicut ſunt, inter quas omnes de cõcilio diſtribuantur æqualiter, quantùm fieri poterit, &c. Ordinat etiam, quòd pręter feriam ſextam, in qua ordinaria eſt congregatio generalis, non poſsit fieri alia, niſi fuerit concluſum priùs per tres deputationes ad minùs. Et tunc intimetur ipſis præſidentibus vel alteri ex eis, quòd ponant ſchedulas. Et ſi non fecerint, vnus ex promotoribus concilij, vel vnus ex deputationibus quicunq; ſit, ponat ſchedulas. Et omnes de concilio veniant ad congregationẽ. Aliâs ſi non fuerit concluſum per tres deputationes, nullus ad ipſam congregationem accedat. Et quicquid ibi factũ fuerit, nullius ſit roboris. Et idẽ de ſeſsione. Item, quòd lectis in congregatione generali his quæ concluſa ſunt per deputationes, primus inter præſidentes ibidem præſentes, etiam alijs vel alio ex eis abſentibus, concludat iuxta ordinationes ſacri concilij. Quòd ſi nolit ipſe aut alius de præſidentibus ibidẽ præſentib[9] facere, tunc proximior prælatus ſubſequens in ordine conſidendi, concludat. Et ipſo nolẽte, alius ſucceſsiuè faciat. Et ſi fortè nullus de præſidentibus veniat ad congregationem, vel ad ſeſsionem generalis concilij, tunc* primus prælatus (vt præmittitur) pro illo die faciat officiũ præſidentis. Item, quòd omnia acta huius ſacri concilij (ſicùt hactenus eſt obſeruatum) fiant, & expediantur ſub nomine & bulla ipſius concilij. Datum in ſeſsione publica ipſius ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, ſexto calendas Maij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

* villa

* proximus * proximior

In hac 17. ſeſsione tam ſolenniter celebrata, interfuit Sigiſmundus Romanorum Imperator ſedens coronatus cum alijs nobilibus ſibi aſtantibus. Vnus dux à dextro, tenens enſem euaginatum in manu, iuxta quem dux Vuilhelmus Bauariæ, habens & tenens pomum rotundum deauratum cum cruce in ſignũ mundi, & à ſiniſtro dominus Marchio Brandenburgenſis, vnus Electorum Imperij, habens ſeu tenens ſceptrum regale deauratum, &c. Et benè centum prælati, ſedentes cum mitris albis, vt moris eſt, &c.

SESSIO XVIII.

Super innouatione decreti concilij Conſtantienſis de authoritate & poteſtate conciliorum generalium, abſentibus dominis legatis Papę.

Huic ſeſsioni 18. non interfuit Imperator, iam antè Baſilea digreſſus.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Ad magnam Eccleſiæ catholicæ vtilitatem pertinere dinoſcitur, vt ipſius authoritas (cui omnes ſubeſſe tenentur) in ſacro olim Conſtantienſi concilio declarata, ſæpiùs manifeſtetur, & ad omnium notitiã perducatur. Et quemadmodum nonnulla concilia præcedentium ſynodorum ſalubres inſtitutiones & declarationes renouare conſueuerunt, ita & hæc ſancta ſynodus neceſſariam illam declarationem de generalium conciliorum authoritate, in dicto Conſtantienſi concilio promulgatam, ſub eodem qui ſequitur tenore innouat: Primò, quòd generalis ſynodus in Spirituſancto legitimè congregata, generale concilium faciens, Eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcunque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem & extirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris. Item declarat, quòd quicunque cuiuſcunq; ſtatus vel dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſiue ordinationibus aut præceptis huius ſanctæ ſynodi aut cuiuſcunque alterius concilij generalis legitimè congregati, ſuper præmiſsis ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Datum in ſeſsione publica ipſius ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, ſexto calendas Iulij, Anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

Conſtantienſis concilij ſeſsiõe 4. Et ſupra in hoc Baſileenſi, ſeſsione 16.

Conſtantienſis cõcilij ſeſſ. 5.

SESSIO XIX.

In qua fuerunt pronunciata decreta in materia Græcorum, necnon Iudæorum & neophytorum.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Sicut pia mater pro filiorum ſalute ſemper anxia eſt, nec vnquam quieſcit, donec ſi qua inter ipſos diſſenſio ſit, ſopita fuerit: ſic & multo ampliùs ſancta mater Eccleſia, quæ filios ad perpetuam vitam regenerat, omni conatu laborare conſueuit, vt omnes qui Chriſtiano nomine cenſentur, ſublato omni diſsidio, eandem fidei vnitatem, ſine qua ſalus eſſe non poteſt, fraterna charitate cuſtodiant. Quamobrem huius ſanctæ ſynodi ab initio ſuæ congregationis, præcipua cura fuit, illud recens Bohemorum, antiquumq; Græcorum diſsidium prorſus extinguere, & eos nobiſcum in eodem fidei & charitatis vinculo perpetuo copulare. Bohemos igitur viciniores primò, deinde Græcos per noſtras literas & oratores pro ſancta vnione facićda, cum omni charitate ad hoc ſacrum conciliũ vocauimus. Et quanquam Bohemorum negocium multi ab initio nõ ſolùm difficile, ſed penè impoſsibile æſtimarent, noſtroſq; tanquam ſuperuacuos & inutiles iudicarent labores, attamen dominus noſter Ieſus Chriſtus, cui nihil impoſsibile eſt, ſic ſalubriter rem ipſam vſq; ad hanc diem direxit, vt multo ampliùs hæc ipſa Bohemorum vocatio Eccleſiæ ſanctæ profuerit, quàm multi potentiſsimi exercitus, qui ſæpè Bohemiam armata manu ingreſsi ſunt. Quæ res eo ampliorem ſpem nobis præbet, vt hanc Græcorum vnionem cum omni fiducia & conſtãtia proſequamur. Quod quidem eo libentiùs aggredimur, quo ipſos ad hanc vnionem plurimùm affectos conſpicimus. Vt primùm enim sereniſsimus Græcorum Imperator & patriarcha Conſtantinopolitanus per noſtros requiſiti ſunt oratores, mox tres inſignes viros de his qui apud eos magnæ videtur authoritatis, (quorum primus ipſum Imperatorem conſanguinitate attinet) ad hanc ſanctã ſynodum deſtinârunt, ſufficienti ipſius Imperatoris mandato cum bulla aurea & eius manu propria ſubſcripta, ac patriarchæ literis munitos, qui tã in generali congregatione, quàm coram commiſſarijs noſtris feruentiſsimũ Imperatoris & patriarchæ, totiuſq; eccleſiæ Orientalis ad hanc vnionem deſiderium exponentes, nos mirum in modum ad tam ſancti operis proſecutionem pulſant, ac quotidie excitant, duo inter alia firmiter conſtanterq; aſſerentes, vnionem ipſam niſi

in ſynodo vniuerſali, in qua tam Eccleſia Occidentalis quàm Orientalis conueniat, fieri nullatenus poſſe, & in ea ſynodo ſi fiat, (vt infrà conuentum eſt) omnino ipſam vnionem ſecuturam. His auditis, ſumma nobis lætitia ac iocunditas nimirum acceſsit. Quid enim catholicæ Eccleſiæ felicius glorioſiusq; contingere vnquam poſſet, quàm quòd tot Oriétales populi, qui numero hominú ab his qui noſtræ fidei ſunt, non multùm diſtare videntur, in eadem nobiſcum fidei vnitate coniungantur? Quid vtilius aut fructuoſius ab exordio naſcentis Eccleſiæ populus Chriſtianus vidit vel audiuit, quàm quòd tam diuturnum pernicioſumque ſchiſma penitus extirpetur? Vndè & aliam reipublicæ Chriſtianæ Deo propicio, vtilitatem accreſcere confidimus, quoniam ex hac vnione, cùm facta fuerit, plurimos ex nefanda Mahumeti ſecta ad fidem catholicam conuerti, ſperandum eſt. Quid igitur pro tam pijs ac ſalutaribus rebus, per Chriſti fideles tentandum faciendumq; non eſſet? Quis catholicus pro tanto nominis Chriſtiani & orthodoxæ fidei incremento, non modo caducam huius mundi ſubſtantiam, ſed & corpus & animam exponere non deberet? Quocirca omnem cogitatú noſtrum iactantes in Deum, qui facit mirabilia magna ſolus, venerabiles ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, præſidentes ſedis Apoſtolicæ, patriarcham Antiochenum, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, magiſtroſque & doctores in numero competenti deputauimus, vt vnà cum ipſis Græcorum ambaſiatorib' rem iſtam tractare, & quo ordine ad executioné deducenda eſſet, proſpicere deberent. Qui tam inter ſe, quàm cum ipſis oratoribus ſępenumerò conuenientes, habito inter ſe digeſto conſilio, ad infraſcripta cum ipſis deuenerunt capitula, quæ poſteà ſecundum morem huius ſacri concilij per ſacras deputatiões maturè deliberata, ac deinde per generalem congregationé concluſa firmataq; ſolenniter extiterunt. Quorum tenor vnà cú mandato ipſius domini Imperatoris ſub bulla aurea ſequitur, & eſt talis:

Pſal. 54. c 71. c. 135. a

Ambaſiatores ſereniſsimi domini Imperatoris Græcorum, & domini patriarchæ Cõſtantinopolitani, videlicet dominus Demetrius *protonoſtiarius Palæologus Mæotides, venerabilis Iſidorus abbas monaſterij ſancti Demetrij, & dominus Ioannes Diſiſipatus, eiuſdem Imperatoris familiaris, conuenientes cum dominis deputatis ſacri concilij, primò expoſuerunt, quòd ſi Eccleſiæ Occidentali placeret, vt hæc ſynodus Conſtantinopoli celebraretur, Eccleſia Orientalis proprijs expenſis ibidem conueniret, nec oporteret, vt Eccleſia Occidentalis prælatis Orientalibus aliquas expenſas faceret. Quinimò ipſe dominus Imperator, in quibus poſſet, prælatis Latinis Conſtantinopolim venturis ſubueniret. Sin autem placeret, vt prælati Eccleſiæ Orientalis ad terras Latinorum pro prædicta ſynodo accederent, neceſſariú fore propter legitimas cauſas, vt expenſis Eccleſiæ Occidentalis ſubuenirent. Et cùm dictis dominis deputatis videretur multis de cauſis, hanc vnioné cõmodiùs fieri poſſe in hac ciuitate Baſileenſi, vbi actu concilium congregatum eſt, ſæpè ac multùm apud ipſos dominos oratores inſtiterunt, vt hic locus pro hac ſancta vnione eligeretur, offerétes impenſas ad hoc neceſſarias. Sed ipſis oratoribus reſpondentibus, quòd cùm eorum inſtructiones limitatæ de certis locis per ipſos Imperatorem & patriarcham eis datæ ſint, non hunc locum eligere qui in ipſis inſtructionibus nominatus non eſſet, Domini deputati ſacri Concilij, cognoſcentes ſanctam ac perfectam ipſius concilij intentionem, quæ eſt, vt pro honore Dei & profectu fidei catholicæ nullis parcatur laboribus & impenſis, iudicârunt non expedire, vt propter locum duntaxat tantum bonum negligeretur. Acceptârunt igitur, ſi placeat ſacro Concilio, vnum de locis inferiùs nominãdis, cùm hoc, quòd (ſicut inferiùs eſt conuentum) mittantur aliqui vel aliquis ad ipſum dominú Imperatorem, patriarcham & alios, quibus perſuadeát per efficaces rationes, vt in hanc ciuitatem Baſileenſem velint aſſentire. Loca nominata ſunt, Calabria, Anchona, vel alia terra maritima, Bononia, Mediolanum, vel alia ciuitas in Italia. Extra Italiam Buda in Hungaria, Vienna in Auſtria, & ad vltimum Sabaudia. Conuenerunt tandem dicti domini deputati cum ipſis dominis ambaſiatoribus, in his quæ ſequuntur, ſi ſacro Concilio placeant. Primo dicti ambaſiatores promiſerunt, quòd ad huiuſmodi ſynodum conuenient Imperator Græcorum & patriarcha Conſtantinopolitanus, & cæteri tres patriarchæ & archiepiſcopi & epiſcopi & alij eccleſiaſtici, qui commodè venire poterunt. Similiter quòd venient ab omnibus regnis & dominijs, quę ſubijciuntur eccleſijs Græcorum, cum plena poteſtate & mandato vallato iuramento & alijs clauſulis opportunis, tam ex parte ſecularium dominorum quàm prælatorum. Item, quòd mittatur vnus vel plures ambaſiatores, ex parte ſacri Concilij cum octo millibus ducatorum, pro facienda congregatione prælatorum Eccleſiæ Orientalis ad Conſtantinopolim, quæ octo millia expedientur ab ipſis ambaſiatoribus ſacri Concilij, prout ipſi domino Imperatori & ipſis ambaſiatoribus ſacri Concilij videbitur. Ita tamé, quòd ſi dicti prælati nollent Conſtantinopolim venire, vel poſtquàm Conſtantinopolim venerint, nollent ad ſynodum prædictam accedere, tunc teneatur dictus Imperator reddere dictis ambaſiatoribus ſacri Concilij, quic-

*protoueſtiarius ſor. protoſpatarius

quicquid pro ea re expenderint. Item, quòd Eccleſia Occidentalis ſoluat expenſas quatuor galearum groſſarum, quarum duæ ſint de Conſtantinopoli, & duæ aliundè, pro conducendo dum tempus erit ad portum noſtrum, & reducendo Conſtantinopolim dominum Imperatorem & patriarchas & prælatos Eccleſiæ Orientalis cum ſuis, vſque ad numerum ſeptingentarum perſonarum. Quibus ipſa Occidentalis Eccleſia impenſas faciet hoc modo: Quia pro expenſis ipſius Imperatoris & ipſarum ſeptingentarum perſonarum, à Conſtantinopoli vſque ad portum noſtrum vltimum, dabit ipſi Imperatori quindecim millia ducatorum. A dicto autem vltimo portu vſque ad locum dictę ſynodi, & deinde, quandiu manebunt in ſynodo, & vſque ad reuerſionem ipſorum ad Conſtantinopolim, faciet dicto Imperatori cum dictis ſeptingentis perſonis impenſas honeſtas. Item, quòd infra decem menſes incipiendos à menſe Nouembris proximè ſequenti, teneatur ſacrum Concilium mittere duas galeas groſſas, & duas ſubtiles verſus Conſtantinopolim cum trecentis baliſtarijs. Super quibus galeis erunt ambaſiatores ſacri Concilij, & dominus Demetrius * protonoſtiarius Palæologus, primus de ipſis ambaſiatoribus domini Imperatoris. Qui quidē ambaſiatores ſacri Concilij, habebunt ſecum quindecim millia ducatorum, dando domino Imperatori pro expenſis ſuis & patriarcharum & prælatorum, ac aliorum venientium vſque ad numerum ſeptingentarum perſonarum, faciendis à Conſtantinopoli vſque ad portum vltimum, ad quem debebunt applicare, vt ſuprà. Item prædicti ambaſiatores ſacri Concilij, ituri cum prædictis galeis, ordinabunt, quòd decem millia ducatorum erunt parata ad exponendum, ſi neceſſarium fuerit, pro cuſtodia ciuitatis Conſtantinopolitanæ, propter periculum quod poſſet interuenire à Turcis ciuitati tempore abſentiæ dicti domini Imperatoris, quæ pecuniæ exponentur per aliquem à dictis ambaſiatoribus ſacri Concilij * deputandis, prout neceſsitas fuerit. Item, ordinabunt prædicti ambaſiatores ſacri Concilij, de expenſis duarum galearum ſubtilium & trecentorum baliſtariorum, pro cuſtodia ciuitatis Conſtantinopolitanæ tempore abſentiæ domini Imperatoris, & quòd gentes dictarum galearum & ipſi baliſtarij iurabunt in manibus Imperatoris, fideliter ſe habere. Et capitanei eorum ſint, quos Imperator inſtituerit. Item, quòd prædicti ambaſiatores habeant expenſas duarum galearū groſſarum, tot quot expendi conſueuerunt in armando tales galeas. Item, quòd huiuſmodi ambaſiatores ſacri Concilij ituri cum prædictis galeis Constantinopolim, nominabunt domino Imperatori portum, [illegible] quem vltimò debebit applicare, & locum vnum de prænominatis, in quo eſſe debeat dicta vniuerſalis ſynodus. Laborabunt tamen cum omni inſtantia, vt ciuitas iſta Baſileenſis eligatur, prout ſperandum eſt. Item, quòd hoc ſacrum Baſileenſe concilium interim ſtabit firmiter in Baſilea, nec diſſoluetur legitimo impedimento ceſſante, quo interueniente (quod Deus auertat) pro continuatione ſui iuxta diſpoſitionem capituli, Frequens, ad aliam ciuitatem ſe transferet. Et in caſu quo dominus Imperator non contentaretur de iſto loco, tunc infra menſem, poſtquàm præfatus dominus Imperator applicuerit ad dictum portum vltimum, ſacrum Concilium ſe transferet ad vnum de prædictis locis nominatis, per ipſum ſacrum concilium (vt ſuprà dictum eſt) eligendum. Item, quòd in omnem euentum prædicta omnia vtrinque adimpleantur. Item, quòd prædicta omnia fient firmiori modo, & cum maiori robore & ſecuritate, quo fieri poſſunt per ſacrum Concilium, videlicet per decretum & ſub bulla. Item, quòd prædictis omnibus concluſis & concordatis, ac (vt præmittitur) firmiter roboratis, ſummus pontifex expreſſum præbeat aſſenſum per ſuas patentes bullas. Et quòd prædicta omnia & ſingula intelligi debeant bona fide, ſine dolo & fraude, & abſque impedimento legitimo & manifeſto. His omnibus adimpletis, dicunt ſupradicti ambaſiatores Græcorum, & promittunt, quòd omnino venient, etiam ſi bellum foret, & inſtaret ciuitati. Et ob earum omnium rerum confirmationem tradent mandatum præfati Imperatoris ſub bulla aurea ſacro concilio, & pro prædicto Imperatore ipſi & alij iurabunt, ſcribendo & ſubſcribendo propter firmam & veram fidem, quòd fieri debeat cum DEO vniuerſalis ſancta ſynodus, ſi mors Imperatoris non interuenerit, aut impedimentum aliquod manifeſtum & verum, quod fugi vitarique non poſſet. Poſtremò petitum eſt ab ipſis ambaſiatoribus Græcorum, vt exponerent quædam nomina, in eorum inſtructionibus contenta. Et primò, quid intelligunt per verbum, ſynodus vniuerſalis. Reſponderūt, quòd papa & patriarchæ ſint in dicta ſynodo per ſe vel procuratores ſuos, ſimiliter & alij prælati ſint ibidem verè vel repræſentatiuè, promittentes (vt ſuprà) quòd dominus Imperator Græcorum & patriarcha Conſtantinopolitanus intererunt perſonaliter * liberi & inuiolenti, hoc eſt, quòd vnicuique liceat liberè dicere iudicium ſuum ſine cuiuſquam impedimento vel violentia, ſine contentione, hoc eſt, ſine contentione rixoſa & contumelioſa. Non tamen excluduntur diſputationes & collationes neceſſariæ, pacificæ, honeſtæ, & charitatiuæ. Apoſtolica & canonica hæc omnia quomo-

Margin notes:

* protoueſtiarius for. * protonotarius, aut * protoſpatarius

for. * deputandum

In Conſtantienſis concilij ſeſsione 39. Et in proœmio huius Baſileenſis.

* libera & inuiolenta

quomodo intelligi debeat, & de modo procedendi in ſynodo, remittunt ſe ad ea, quæ ipſa vniuerſalis ſynodus declarabit & ordinabit. Item quòd Imperator Græcorum & eorum Eccleſia habeat honores ſuos, hoc eſt, quos habebat tempore exorti præſentis ſchiſmatis, ſaluis ſemper iuribus, honoribus, priuilegijs & dignitatibus ſummi pontificis, & Romanæ Eccleſiæ & Imperatoris Romanorum. Et quòd ſi qua dubitatio oriatur, detur declarationi vniuerſalis concilij præfati.

Sequitur tenor mandati dicti Imperatoris ſub Bulla aurea, de Græco in Latinum tranſlati.

Quoniã miſsi fuerunt ad ſacroſanctum Concilium generale Baſileenſe noſtri & Imperij noſtri ambaſiatores, familiaris noſter * protonoſtiarius Demetrius Palæologus Mæotides, & honorandiſsimus in ſacris monachis abbas ſacri monaſterij ſancti Demetrij, & familiaris noſter Ioannes Diſsipatus, ad conſtitutionem à nobis ſolicitati generalis & œcumenici concilij, pro vnione præmeditata eccleſiarum Chriſti, & dedimus eis ambaſiatoribus perfectam & plenam poteſtatem & * bayliam ſuper & in prædictis, mandat, diffinit, & ordinat Imperium noſtrum per præſens chryſobulum ſuũ, quòd omnia & ſingula illa, quæ ordinauerint, promiſerint, iurauerint, fecerint, & conſtituerint per ſcripturam ſiue ſcripturas ſuper prædictis præfati noſtri ambaſiatores, reputentur à noſtro imperio, & affirmata ſint, tanquam ſi à perſona noſtra præſentialiter facta, ordinata, promiſſa & iurata forent. Et ſi contingeret impedimentum aliquod, vel mors in aliquo dictorum ambaſiatorum, tunc quod factum eſt, & promiſſum erit per duos ex eis, firmum & validum ſit, tanquam ſi per omnes tres factum foret. Et in robur & firmitatem prędictorum, iurat Imperium noſtrum per iuramentum debitum, & condecens nobis, tanquam Chriſtiano fideli Imperatori, & per orationem & benedictionem ſancti mei Imperatoris domini & patris noſtri felicis memoriæ, & per animam meam. Factumq; eſt præſens chryſobulum Imperij noſtri, à mundi creatione ſexies milleſimo nongenteſimo quadrageſimoſecundo, & à domini noſtri IESV CHRISTI natiuitate milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, die vndecimo Nouembris, Conſtantinopoli in palatio noſtro imperiali. Et ſubſcriptum literis rubeis manu noſtra propria more imperiali, cum pendenti aurea bulla.

*protoueſtiarius

Litera domini patriarchæ Conſtantinopolitani de Græco in Latinũ tranſlata ſub bulla plumbea, & eſt talis:

Ioſeph Dei gratia archiepiſcopus Conſtantinopolitanus, nouæ Romæ vniuerſalis patriarcha, reuerendiſsimis cardinalibus Romanæ Eccleſiæ & reuerendis epiſcopis & omnibus alijs deuotis congregatis in ſynodo Baſileenſi, condignam & condecentem mitto vobis omnibus ea, qua teneor, charitate & amicitia ſpirituali ſalutem. Literas Reuerentiæ veſtræ recepimus per reuerendum Antonium epiſcopum Sudenſem, & fratrem Albertum de Criſpis, ſacræ theologiæ magiſtrum, oratores veſtros, ex quibus & etiam relationibus præfatorum benè notauimus optimam diſpoſitionem atque intentionem Deo amabilem, quam veſtra Reuerentia pro tota Chriſtianitate gerit, & ſpecialiter pro nobis, id eſt, pro vnitate Eccleſiæ ſanctæ CHRISTI. Et ſuper hoc lætati ſuimus maximè, quoniam hortamini nos pro illis, pro quibus & nos iam diu hortati fuimus inſtanter Eccleſiam Romanã. Multoties enim ſcripſimus, & miſimus illuc pro vnitate prædicta, vt omnibus patet. Tantis autem legationibus ex parte noſtra factis, & tanta ſolicitudine oſtenſa, non permiſerunt tamen circumſtantiæ rerum, vt finem acciperet noſtra voluntas & tractatus. Ad præſens igitur de iſtis & eiſdem & conſimili & eadem diſpoſitione, veſtrę Reuerentiæ ſcribimus, quærentes fieri concilium œcumenicum, ſub præſentia omnium perſonarum debentium neceſſariò adeſſe, ſecundum antiquum ordinem & conſuetudinẽ, & tale concilium fieri canonicum, liberum, inuiolatum, & ſimpliciter ſecundum formas antiquorum œcumenicorum conciliorum: & illud omne, quod DEO dante in tali Concilio vnanimiter & cõcorditer concluſum fuerit, hoc firmum haberi indubitanter & ſine contradictione & lite quacunque. Quæ omnia dicta fuerunt, & conceſſa, & confirmata à ſancta Romana Eccleſia, per plures legationes ad eam noſtri parte factas. Impedita verò fuit iſtorum concluſio & effectus, propter temporales circumſtantias, vt ſuprà dictum eſt. Sed quoniam veſtra Reuerentia in præſenti tempore tantam promptitudinem ſuper iſtis oſtendit, per legationem ſpecialem quam fecit pro iſtis, & hortata fuit nos literis & relationibus ſuorum oratorum, propter hoc & nos mittimus ambaſiatores noſtros familiarem imperij * protonoſtiarium Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandiſsimum in ſacris monachis abbatem ſacri monaſterij ſancti Demetrij Iſidorum, & Ioannem Diſſipatum, per quos petimus & rogamus V. R. quòd ad hoc Deo amabile opus vnionis conferatis omnem curam & ſolicitudinem, vt fiat & concludatur dictum laudabile opus, veſtris ſtudio & diligentia, noſtris correſpondentibus. Cùm verò ſint aliqua neceſſaria ad hoc & eius operis executiuã, commiſimus de iſtis prædictis noſtris ambaſiatoribus, qui V. R. latiùs & clariùs omnia referent,

*protoueſtiarium

referent, & manifeſtabunt, placeatq; V. R. eiſdem plenam fidem adhibere. Datum in vrbe Conſtantinopoli, milleſimo quadringēteſimo trigeſimotertio, die decimoquinto menſis Octobris.

Sequitur confirmatio ſupradictorum capitulorum.

Suprascripta igitur capitula & conuentiones hæc ſancta ſynodus authoritate vniuerſalis Eccleſiæ præſenti decreto approbat, ratificat & confirmat, ſtatuitq; ac decernit, & pollicetur ea & eorum quodlibet ſeruare, & inconcuſſè tenere, vt præmittitur. Quæ cùm ad incrementum fidei orthodoxæ, vtilitatemq; Eccleſiæ catholicæ & totius populi Chriſtiani pertinent, omnibus fidem CHRISTI diligentibus grata plurimùm & accepta eſſe debent. Et quoniam (vt præſcriptum eſt) ipſi Græci propter nonnullas cauſas poſtulant, vt ſanctiſsimus dominus Eugenius papa quartus, dictis capitulis & conuentionibus expreſsè cōſentiat, ne propter hoc tantum bonum negligatur, ipſum Eugenium hæc ſancta ſynodus cum omni charitate obſecrat & deprecatur, ac per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, cum quanta poteſt inſtantia exorat ac requirit, vt in fauorem fidei & eccleſiaſticæ vnitatis, præfatis capitulis & conuentionibus ſynodali decreto approbatis & ratificatis, per ſuas literas more Romanæ curiæ bullatas, expreſſum aſſenſum præbeat. Datum in ſeſsione publica, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, ſeptimo idus Septembris, anno à natiuitate domini milleſimo quadringēteſimo trigeſimoquarto.

Aliud decretum de Iudæis & neophytis, in eadē ſeſsione promulgatum.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſequens veſtigia hæc ſancta ſynodus, illud gerit potiſsimè in viſceribus charitatis, vt omnes euangelicam veritatē agnoſcant, & in ea, poſtquàm agnouerint, fideliter perſeuerent. Proinde, vt Iudæi aliiq; infideles ad orthodoxā conuertantur fidem, quiq; ad ipſam conuerſi fuerint, in illa conſtanter permaneant, his ſalubribus inſtitutis prouidere decernens, inprimis ſtatuit, vt omnes diœceſani quoſdam in literis diuinis benè eruditos, aliquot vicib⁹ annuatim deputent in locis, vbi Iudæi aut alij infideles degunt, ad prædicandū & explanandum taliter catholicæ fidei veritatem, vt ipſi infideles qui audiunt, ſuos valeant errores recognoſcere. Ad quam prædicationem ſub pœnis tam commercij per fideles illis interdicendi, quàm alijs ad hoc opportunis ipſos infideles cuiuſcunq; ſexus in annis diſcretionis conſtitutos, accedere compellāt. Ipſi autem diœceſani ac prædicantes, ita ſe erga illos propicios ac charitate plenos exhibeant, vt nō ſolum propalatione veritatis, ſed & alijs humanitatis officijs ipſos Chriſto lucrifaciant. Chriſtianos autem cuiuſcunque dignitatis aut ſtatus, quomodolibet impedientes, ne Iudæi ad huiuſmodi prædicationem conueniant, aut arceantur, notam fautoriæ infidelitatis incurrere ipſo facto decernit. Vt autem hæc prædicatio eo ſit fructuoſior, * quo prædicantes linguarum habuerint peritiam, omnibus modis ſeruari præcipimus conſtitutionem editam in concilio Viennenſi, de duobus docere debentibus in ſtudijs ibidē expreſsis, linguas Hebraicam, Arabicam, Græcam & Chaldæam: quæ vt efficaciùs obſeruetur, rectores ipſorum ſtudiorum inter alia quæ in aſſumptione Rectoratus iurant, hoc etiam addi volumus, operam ſe pro ipſius conſtitutionis obſeruatione daturos. In concilijs etiam illarum prouinciarum, in quibus huiuſmodi ſtudia conſtituta ſunt, omnino diſponatur, vt hi qui prædictas linguas docturi ſunt, ſtipendia debita percipere valeant. Sacros inſuper canones renouantes, præcipimus tam diœceſanis, quàm poteſtatibus ſecularibus, vt modis omnibus prohibeāt, ne Iudæi aut alij infideles, aut Chriſtianos, aut Chriſtianas in familiares ſeu ſeruientes, aut filiorum ſuorum nutrices habeant, ac ne Chriſtiani cum ipſis in eorum feſtiuitatibus, nuptijs & conuiuijs aut balneis, ſeu nimia conuerſatione communicent, aut medicos, vel matrimoniorum proxenetas ſeu aliorum contractuum mediatores de publico conſtitutos aſſumant, nec alijs publicis præponant officijs, aut ad gradus quoſcunq; ſcholaſticos admittant, nec eis locentur prædia vel alij redditus eccleſiaſtici. Prohibeantur etiā, libros eccleſiaſticos, calices, cruces & alia eccleſiarum ornamenta ſub pœna perditionis rei emere, aut pignori ſub pœna amiſsionis pecuniæ mutuatæ accipere. Sub grauibus quoque pœnis cogantur aliquem deferre habitum, per quem à Chriſtianis euidenter diſcerni poſsint. Quorum vt euitetur nimia conuerſatio, in aliquibus ciuitatum & oppidorum locis, à Chriſtianorum cohabitatione ſeparatis, habitare compellantur, & ab eccleſijs longiùs quātùm fieri poteſt. Nec diebus dominicis & alijs ſolennibus feſtiuitatibus apothecas apertas tenere, vel in publico laborare præſumant.

for. * quo maiorem

De his qui volunt ad fidem conuerti.

Si quis eorum ad fidem catholicam conuerti voluerit, bona ſua quæcunque habet mobilia & immobilia, ei intacta illæſaque permaneant. Quòd ſi huiuſmodi bona ex vſura aut illicito quæſtu fuerint acquiſita, ac notæ ſint perſonæ, quibus foret de iure reſtitutio facienda, (quia nō dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum) illis reſtitui omnino

omnino oportet. His verò perſonis non extantibus, quia talia per manus Eccleſiæ in pios eſſent vſus conuertēdā, hæc ſancta ſynodus vicem gerens vniuerſalis Eccleſiæ, in fauorem concedit ſuſcepti baptiſmatis, tanquam in pium vſum apud ipſos remanere debere, ſub pœna diuini anathematis tam eccleſiaſticis quàm ſecularibus interdicens, vt nullam ſuper his, quouis quæſito colore, moleſtiam inferāt, aut inferri patiantur, ſed, magnum ſe feciſſe lucrum exiſtiment, dum tales Chriſto lucrati fuerint. Et quoniam 1.Ioan.3.c (vt ſcriptum eſt) qui habuerit ſubſtantiam mundi huius, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodò charitas Dei manet in ipſo? ſi ipſi conuerſionis tempore inopes aut indigentes fuerint, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri omnes tam eccleſiaſticos quàm ſeculares hæc ſancta ſynodus exhortatur, vt ipſis conuerſis manus porrigant adiutrices. Ipſi quoq; diœceſani non ſolùm Chriſtianos ad ſubueniendum illis exhortentur, ſed tam de redditibus eccleſiarum, prout poterunt, quàm de his quæ ad pauperū vſus per ipſos conuertenda deuoluuntur, huiuſmodi neophytos ſuſtentare non negligant, ipſosq; à detractionibus, contumelijs, paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam Ephe.2.d baptiſmi ciues ſanctorum & domeſtici Dei efficiuntur, longeq; dignius ſit regenerari ſpiritu, quàm naſci carne, hac * edictali lege (* editali) ſtatuimus, vt ciuitatum & locorum, in quibus ſacro baptiſmate regenerantur, priuilegijs, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quæ ratione duntaxat natiuitatis & originis alij conſequuntur. Curent inſuper ſacerdotes baptizantes, & hi qui de ſacro fonte ſuſcipiunt, tam ante baptiſmum quàm poſt, illos in articulis fidei ac legis nouæ præceptis, catholicæq; Eccleſiæ ritibus diligenter inſtruere. Et tam ipſi quàm diœceſani operam dent, ne cum Iudæis ſeu infidelibus, ſaltem per longum tempus, penitus conuerſentur, ne ſicut nouiter contingit ab infirmitate curatis, modica occaſio ad priſtinam perditionem recidiuos efficiat. & quoniam (experientia teſte) mutuam inter ſe neophytorum conuerſationem ipſos in fide noſtra fragiliores reddere, ac ſaluti ipſorum plurimùm officere compertum eſt, exhortatur hæc ſancta ſynodus locorum ordinarios, vt quantùm pro incremēto fidei viderint expedire, curent & ſtudeant, neophytos ipſos cum originarijs Chriſtianis matrimonio copulare. Prohibeatur & his neophytis ſub grauibus pœnis, ne mortuos more Iudæorum ſepeliant, aut ſabbata aliasq; ſolennitates & antiquæ ſectæ ritus quoquo modo obſeruent. Sed & eccleſias & prædicationes noſtras, prout alij catholici frequentent, & in omnibus ſe Chriſtianorum moribus conformes reddant. Contemptores autem prædictorum, per ſacerdotes in quorum parochijs ſiti ſunt, aut alios ad quos de iure vel antiqua conſuetudine de talibus inquirere ſpectat, ac etiam per alios quoſcunque, diœceſanis ſeu inquiſitoribus hæreticæ prauitatis deferantur: & inuocato, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis, per eos taliter puniantur, quòd & alijs tranſeat in exemplum. De his omnibus in concilijs prouincialibus & ſynodalib' diligens fiat inquiſitio. & tam circa epiſcopos & ſacerdotes in præmiſsis negligentes, quàm ipſos neophytos & infideles prædictorum contemptores, opportunum adhibeatur remedium. Si quis autem cuiuſcunq; gradus vel præeminentiæ, huiuſmodi neophytos, ne ad obſeruationem ritus Chriſtiani ſeu alicuius præmiſſorum compellantur, foueat atque defendat, pœnas contra fautores hæreticorum promulgatas incurrat. Neophyti verò ſi ſe corrigere poſt canonicam monitionem neglexerint, quin ad vomitum Iudaizantes redire comperti ſint, contra eos tanquam perfidos hæreticos, ſecundum ſacrorum canonum inſtituta procedatur. Si qua verò ipſis Iudæis vel infidelibus indulta ſeu priuilegia per quoſcunque eccleſiaſticos ſeu ſeculares cuiuſcunque ſtatus ſeu dignitatis, etiam ſi Papalis vel Imperialis exiſtant, conceſſa iam ſiot, vel in futurum concedi contingat, vergentia quoquo modo in detrimentum catholicæ fidei aut nominis Chriſtiani, ſeu quorumcunque præmiſſorum, hæc ſancta ſynodus caſſa & irrita eſſe decernit, decretis & conſtitutionibus Apoſtolicis ac ſynodalibus, quæ ſuper præmiſsis condita ſunt, in ſuo robore duraturis. Et vt huiuſmodi ſanctæ conſtitutionis iugis memoria habeatur, & ne quiſquam ipſius ignorantiā prætendere poſsit, iubet hæc ſancta ſynodus, vt per ſingulas cathedrales & collegiatas eccleſias, aliaq; pia loca, in quibus vberior eſt fidelium concurſus, ſemel in anno ad minùs infra diuina promulgetur. Datum in ſeſsione ipſius ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, ſeptimo idus Septembris, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

SESSIO XX.

Decretum de concubinarijs in ſeſsione vigeſima promulgatum.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Tanto ſumus ad concedendum petentibus laudabili per nos ordinatione ſtatuta & de-

& decreta ſub forma authentica proniores, quanto ex hoc ſtatutis & decretis huiuſmodi circa eorum obſeruationem valeat fides certior adhiberi. Hinc eſt, quòd nos tenores conſtitutionum inferiùs deſcriptarum, per nos dudum editarum, & in ſeſsione publica per nos in maiori eccleſia Baſileēſi vndecimo Calendas Februarij, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo-quinto celebrata publicatarū, & apud acta noſtra de mandato noſtro deſcriptarum, ad dilectorum eccleſię filiorum &c. N. & N. qui tenores huiuſmodi ſe in iudicio & extra aſſerunt indigere, ſupplicationis inſtrumentum de actis ipſis extrahi, & præſentibus annotari fecimus, quæ ſequuntur in hæc verba: Quicunque clericus, cuiuſcunq; ſtatus, conditionis, religionis, dignitatis, etiam ſi pontificalis vel alterius præeminentiæ exiſtat, qui poſt huius cōſtitutionis notitiam, quam habere præſumatur, per duos menſes poſt publicationem eiuſdem in eccleſijs cathedralibus, quam ipſi diœceſani omnino facere teneantur, poſtquàm eadem conſtitutio ad eorum notitiam peruenerit, fuerit publicus concubinarius, à perceptione fructuum omnium ſuorum beneficiorum, trium menſium ſpatio ſit ipſo facto ſuſpenſus, quos ſuus ſuperior in fabricam vel aliam euidentem eccleſiarum vtilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, conuertat: necnon & huiuſmodi publicum concubinarium, vt primùm talem eſſe innotuerit, mox ſuus ſuperior monere teneatur, vt infra breuiſsimum terminum concubinā dimittat. Quā ſi non dimiſerit, vel dimiſſam aut aliam publicè reſumpſerit, iubet hęc ſancta ſynodus, vt ipſum ſuis omnibus beneficijs omnino priuet. Et nihilominùs hi publici concubinarij, vſquequò cum eis per ſuos ſuperiores, poſt ipſarum concubinarum dimiſsiōnem, manifeſtamq; vitæ emendationem fuerit diſpenſatum, ad ſuſceptionem quorumcunque bonorum, dignitatum, beneficiorum vel officiorum ſint inhabiles. Qui ſi poſt diſpenſationē recidiuo vomitu ad huiuſmodi publicum concubinatum redierint, ſine ſpe alicuius diſpenſationis ad prædicta prorſus inhabiles exiſtant. Quòd ſi hi, ad quos talium correctio pertinet, eos (vt prædictum eſt) punire neglexerint, eorum ſuperiores tam in ipſos de neglectu, quàm in illos pro concubinatu, modis omnibus digna punitione animaduertant. In concilijs etiam prouincialibus & ſynodalibus aduerſus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiā per ſuſpenſionem à collatione beneficiorum vel alia cōdigna pœna ſeueriter procedatur. Et ſi hi, quorū deſtitutio ad ſummum pontificem ſpectat, per Concilia prouincialia aut ſuos ſuperiores, propter publicum concubinatum reperiantur priuatione digni, ſtatim cum proceſſu inquiſitionis ipſi ſummo pōtifici deferantur. Eadem diligentia & inquiſitio in quibuſcunq; capitulis generalibus & prouincialibus, quoad ſuos ſeruetur, pœnis alijs contra prædictos & alios non publicos concubinarios ſtatutis, in ſuo robore permanſuris. Publici autem intelligendi ſunt non ſolùm hi, quorum concubinatus per ſententiam aut confeſsionem in iure factā, ſeu per rei euidentiam, quæ nulla poſsit tergiuerſatione celari, notorius eſt, ſed qui mulierem de incontinentia ſuſpectam & infamatam tenet, & per ſuum ſuperiorem admonitus, ipſam cum effectu non dimittit. Quia vero in quibuſdam regionibus nonnulli iuriſdictionem eccleſiaſticam habentes, pecuniarios quæſtus à concubinarijs percipere non erubeſcunt, patiendo eos in tali fœditate ſordeſcere: ſub pœna maledictionis æternæ præcipit, ne deinceps ſub pacto, compoſitione aut ſpe alicuiꝰ quæſtus, talia quouis modo tolerent aut diſsimulēt: alioquin vltra præmiſſam negligentiæ pœnam, duplum eius quod propterea acceperint, reſtituere ad pios vſus omnino teneātur & compellantur. Ipſas autem concubinas ſeu mulieres ſuſpectas, prælati modis omnibus curent à ſuis ſubditis, etiam per brachij ſecularis auxilium (ſi opus fuerit) penitus arcere: qui etiam ex tali concubinatu procreatos filios, apud patres ſuos cohabitare non permittant. Iubet inſuper hæc ſancta ſynodus, vt etiā in prædictis ſynodis & capitulis hæc conſtitutio publicetur, & quilibet ſuos ſubditos ad ipſarum concubinarum dimiſsionem moneat diligenter. Iniungit præterea omnibus ſecularibus viris, etiā ſi regali præfulgeant dignitate, ne vllum qualecunque inferant impedimentum, quocunq; quæſito colore, prælatis qui ratione ſui officij aduerſus ſuos ſubditos pro huiuſmodi concubinatu procedunt. Et cùm omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum ſit, & ſub peccati mortalis pœna neceſſariò euitandum, monet omnes laicos tam vxoratos quàm ſolutos, vt ſimiliter à concubinatu abſtineant. Nimis enim reprehēſibilis eſt, qui vxorem habet, & ad alienam mulierem accedit: qui verò ſolutus eſt, ſi continere nolit, iuxta Apoſtoli conſilium vxorem ducat. 1. Corin. 7. b

Publici cōcubinarij qui.

Pro huius autem diuini obſeruatione præcepti, hi ad quos pertinet, tam ſalutaribus monitis, quàm alijs canonicis remedijs omni ſtudio laborent.

De excommunicatis non vitandis, certo modo non vocatis.

Ad vitandum ſcandala & multa pericula, ſubueniendumque conſcientijs timoratis, ſtatuit etiam, quòd nemo deinceps à communione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione vel receptione, aut alijs quibuſcunq; diuinis vel extra, prætextu cuiuſcunque ſententiæ aut cenſuræ eccleſiaſticæ

ſeu ſuſpenſionis aut prohibitionis, ab homine vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum eccleſiaſticũ obſeruare, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio vel cenſura huiuſmodi fuerit in vel contra perſonam, collegium, vniuerſitatem, eccleſiam aut locum certũ aut certam, à iudice publicata vel denunciata ſpecialiter & expreſſè: aut ſi aliquẽ ita notorie excommunicationis ſentẽtiam conſtiterit incidiſſe, quòd nulla poſsit tergiuerſatione celari, aut aliquo modo iuris ſuffragio excuſari. Nam à communione illius abſtineri vult iuxta canonicas ſanctiones. Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari.

De interdictis non leuiter ponendis.

Quoniam ex indiſcreta interdictorum promulgatione multa conſueuerunt ſcandala euenire, ſtatuit hæc ſancta ſynodus, quòd nulla ciuitas, oppidum, caſtrum, villa aut locus, eccleſiaſtico ſupponi poſsint interdicto, niſi ex cauſa ſeu culpa ipſorum locorum aut dominij ſeu rectorum vel officialium. Propter culpam autem ſeu cauſam alterius cuiuſcunque priuatæ perſonæ, huiuſmodi loca interdici nequaquam poſsint authoritate quacunque ordinaria vel delegata, niſi talis perſona priùs fuerit excommunicata ac denunciata ſeu in eccleſia publicata, ac domini ſeu rectores vel officiales ipſorum locorum, authoritate iudicis requiſiti, huiuſmodi perſonam excommunicatã infra biduum indè cum effectu nõ eiecerint, aut ad ſatisfaciendum compulerint: qua etiam poſt biduũ eiecta, recedente, vel ſatisfaciente, mox diuina reſumi poſsint. Quod etiam in pendentibus locum habeat.

Contrà friuolè appellantes.

Vt lites citiùs terminentur, ſuper eodem grauamine aut ſuper eadem interlocutoria vim diffinitiuæ non habente, nullatenus liceat ſecundò appellare. Quodq; ante diffinitiuam friuolè vel iniuſtè appellans, vltra condemnationem expenſarũ, damnorum & intereſſe, in quindecim florenis auri de camera parti appellatæ per appellationis iudicem condemnetur. Datum in ſeſsione publica ipſius ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, vndecimo Calendas Februarij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

Requiſitio.

Lectis & pronunciatis ſupraſcriptis decretis, de mandatis ſacri Concilij per reuerendum patrem dominum epiſcopum Lectorenſem inclytæ nationis Gallicanæ, ipſe reuerendus pater dominus Lectorẽſis epiſcopus requiſiuit omnes dominos archiepiſcopos & epiſcopos in concilio & ſeſsione prædicta præſentes, vt prædicta decreta, præſertim de concubinarijs, mittant ad eccleſias ſuas, & faciant ſolenniter publicari. Item quòd archiepiſcopi hic exiſtentes, mittant ſuffraganeis ſuis abſentibus, quòd ſpecialiter publicent. Item prælati qui ſunt ex parte alicuius regni, intiment prælatis abſentibus. Item quòd procuratores archiepiſcoporum & epiſcoporum intiment iſta ſuis dominis.

SESSIO XXI.

De Annatis.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

In nomine Spirituſſancti paracleti ſtatuit hæc ſancta ſynodus, quòd tam in curia Romana quàm alibi, pro ſeu in confirmatione electionum, admiſsionum, poſtulationum, præſentationum prouiſione, collatione, diſpoſitione, electione, poſtulatione, præſentatione etiam à laicis facienda, inſtitutione, inſtallatione & inueſtitura, de eccleſijs etiã cathedralibus & metropolitanis, monaſterijs, dignitatibus, beneficijs, officijsq; eccleſiaſticis quibuſcunq;, necnon ordinibus ſacris & benedictione ac pallio, de cætero nihil penitus antè vel pòſt exigatur ratione literarum bullæ ſigilli, annatarum communium, & minutorum ſeruitiorũ, primorum fructuum, deportuum, aut ſub quocunque alio titulo, colore vel nomine, prætextu cuiuſuis conſuetudinis, priuilegij vel ſtatuti, aut alia quauis cauſa vel occaſione, directè vel indirectè, ſolùm ſcriptoribus, abbreuiatoribusque & regiſtratoribus literarum ſeu minutarum, pro ipſorum labore competenti ſalario ſoluendo. Huic autem ſacro canoni, ſi quis exigendo, dando, vel promittendo contraire præſumpſerit, pœnam incurrat aduerſus Simoniacos inflictã, & in ipſis dignitatibus ac beneficijs taliter obtentis, nullum ius ac titulum acquirat. Obligationes quoq;, promiſsiones & cenſuræ ac mandata & quicquid in præiudicium decreti huius ſaluberrimi fieri continget, nullas obtinere vires, atq; irrita cenſeantur. Et ſi (quod abſit) Romanus pontifex, qui præ cæteris vniuerſalium conciliorum exequi & cuſtodire canones debet, aduerſus hanc ſanctionem aliquid faciendo Eccleſiam ſcandalizet, generali concilio deferatur. Cæteri verò pro modo culpæ iuxta canonicas ſanctiones per ſuos ſuperiores digna vltione puniantur.

De pacificis poſſeſſoribus.

Quicunq; non violentus, ſed habens coloratum titulum, pacificè & ſine lite prælaturam, dignitatẽ, beneficium vel officium triennio

triennio proximo hactenus poſſedit, vel in futurum poſsidebit, non poſsit poſteà in petitorio vel poſſeſſorio à quoquam etiam ratione iuris nouiter impetrati, moleſtari, excepto hoſtilitatis caſu vel alterius legitimi impedimẽti, de quo proteſtari, & iuxta concilium Viennenſe, illud intimare teneatur. Lis autem hoc caſu quoad futuras controuerſias intelligatur, ſi ad executionem citationis, iuriſq; ſui in iudicio exhibitionem, ac terminorum omnium obſeruationem, proceſſum fuerit. Ordinarij autem diligenter inquirãt, ne quis ſine titulo beneficium poſsideat. Quòd ſi talem quandocunq; repererint, declarent ius illi non competere, vel huic (ſi ſibi videatur) niſi ſit intruſus ſeu violentus aut aliàs indignus, vel alteri idoneo prouideant.

Viennenſe concilium.

Quomodò diuinum officium in eccleſia celebrandum ſit.

Si quis principem ſeculi rogaturus, habitu honeſto, geſtu decenti, prolatione non præcipiti, ſed diſtincta, attenta quoq; mente, ſeipſum ac verba ſtudet cõponere, quanto diligentius in ſacro loco omnipotentem oraturus Deum, hæc omnino facere * curare debet? Statuit igitur ſancta ſynodus, vt in cunctis cathedralib' ac collegiatis eccleſijs, horis debitis, ſignis cõgrua pulſatione præmiſsis, laudes diuinæ per ſingulas horas nõ curſim ac feſtinanter, ſed *aſiatim ac tractim & cum pauſa decenti, præſertim in medio cuiuslibet verſiculi pſalmorum, debitam faciendo inter ſolenne ac feriale officium differentiam, reuerenter ab omnibus perſoluantur. Horas canonicas dicturi, cum tunica talari ac ſuperpellicijs mundis vltra medias tibias longis vel cappis, iuxta temporum ac regionum diuerſitatem, eccleſias ingrediantur, non caputia, ſed almucias vel byrreta tenentes in capite. Qui cùm in choro fuerint, grauitatem ſeruent, quam & locus & officium exigunt, non inſimul aut cum alijs confabulantes ſeu colloquentes, aut literas ſeu ſcripturas alias legentes. Et cũ pſallendi gratia ibidem conueniant, iuncta ac clauſa labia tenere non debent, ſed omnes, pręſertim qui maiori funguntur honore, in pſalmis, hymnis & canticis Deo alacriter modulentur. Cùm dicitur, Gloria patri & filio & ſpirituiſancto, omnes conſurgant. Cùm nominatur glorioſum illud nomen IESVS, in quo omne genu flectitur cæleſtium, terreſtrium & infernorum, omnes caput inclinent. Nemo ibidem, dum Horæ in communi publicè cantantur, legat vel dicat priuatim officium. Nam non ſolùm obſequium quo obnoxius eſt choro, ſubtrahit, ſed alios pſallentes perturbat. Super his debitè obſeruandis, alijsque ad diuini officij proſecutionem ac chori diſciplinã ſpectantibus, decanus vel cui onus incumbit, diligenter inuigilet, hincindè ne quid inordinatè fiat, circumſpiciens. Horum autẽ tranſgreſſores, illius horæ in qua circa prædicta exceſſerint, vel alia maiori, prout tranſgreſsionis grauitas exigit, plectentur pœna.

*curabit?

*adeatim

Philip.2.b

Quo tempore quiſq; debet eſſe in choro.

Qui in matutinis ante finem Pſalmi, Venite exultemus, in alijs horis ante finem primi pſalmi, in Miſsã ante vltimum Kyrieeleiſon, vſque in finem diuino officio non interfuerit, niſi fortè neceſsitate cogente, ac petita & obtenta à præſidente chori licentia, diſcedere oporteat, pro illa hora abſens cenſeatur, ſaluis eccleſiarum conſuetudinibus, ſi quę fortè circa hoc arctiores exiſtant. Idem in his obſeruetur, qui à principio vſque in finem in proceſsionibus non permanſerint. Pro cuius executione deputetur aliquis, onus habens notandi perſonas ſingulas ſtatuto tempore non conuenientes, iuramento adſtrictus agere fideliter & nulli parcere. Iubet etiã hęc ſancta ſynodus, quòd in illis eccleſijs in quibus ſingulis horis certæ diſtributiones ſtatutæ non ſunt, omnino etiam de groſsis fructibus (ſi opus ſit) deputentur, vt iuxta menſuram laboris plùs minúsve quiſq; capiat emolumenti, tollens prorſus abuſum illum, quo in vna duntaxat hora præſens, totius diei diſtributiones vſurpat: & illum, quo præpoſiti vel decani aut alij officiales, ex hoc ſolùm quòd officiales ſunt, licet actualiter pro vtilitate eccleſiæ non abſint, quotidianas diſtributiones percipiunt.

Qualiter horæ canonicæ extra chorum dicendæ ſint.

Quoſcunq; etiam alibi beneficiatos ſeu in ſacris conſtitutos, cùm ad horas canonicas teneantur, admonet hęc ſancta ſynodus, ſi orationes ſuas Deo acceptas fore cupiũt, vt non in gutture vel inter dentes ſeu degluttiendo aut ſyncopando dictiones, nec colloquia vel riſus intermiſcendo, ſed ſiue ſoli, ſiue aſſociati, diurnum nocturnumq; officium reuerenter verbiſq; diſtinctis peragant: ac tali in loco, vnde à deuotione non retrahantur, ad quam ſe diſponere & præparare debent, iuxta id quod ſcriptum eſt: Ante orationem præpara animam tuam, ne ſis quaſi qui tentat Deum.

Eccle.18.c

De his qui tempore diuinorum vagantur per eccleſiam.

Quicunque in eccleſia beneficiatus, præſertim de maioribus, diuinorum tempore per eccleſiam vel foris circa ipſam deambulando, aut cum alijs colloquendo, vagari viſus fuerit, non ſolùm illius horæ, ſed totius diei præſentiam ipſo facto amittat. Qui ſi ſemel correctus, non deſtiterit, per menſem diſtributionibus careat, vel grauiori (ſi pertinacia exegerit) pœnæ ſubiaceat, ita vt tandem deſiſtere cogatur. Prohibeatur etiam, ne diuina officia tumultuoſi quorumcun-

que per eccleſiam diſcurſus impediant aut perturbent. Regulares qui in conuentualibus eccleſijs circa prædicta exceſſerint, graui ſuperioris arbitrio caſtigentur.

De regularibus.

De tabula pendente in choro.

Vt cuncta in domo Dei ordinatè procedant, & quilibet ſciat quid ſibi agendum imminet, ſtatuatur tabella aliqua, continuè pendens in choro, in qua quid per vnumquenq; ex canonicis vel alijs beneficiatis in ſingulis horis per hebdomadam aut maius tempus, legendum cantandumve ſit, ſcribatur. Qui autem, ſecundum quod ibi deſcriptus fuerit, facere per ſe vel alium neglexerit, pro qualibet hora diſtributiones vnius diei amittat.

De his qui in Miſſa non complent, Credo, vel cantant cantilenas, vel nimis baſsè Miſſam legunt, aut ſine miniſtro.

Abuſum aliquarum eccleſiarum, in quibus, Credo in vnum Deum, quod eſt ſymbolum & confeſsio fidei noſtræ, non completè vſque ad finem cantatur, aut Præfatio ſeu Oratio dominica obmittitur, vel in eccleſijs cantilenæ ſeculares voce admiſcētur, ſeu Miſſa etiā priuata ſine miniſtro, aut per ſecretas orationes ita ſubmiſſa voce dicitur, quòd à circunſtantibus audiri non poteſt, abolentes, ſtatuimus, vt qui in his tranſgreſſor inuentus fuerit, à ſuo ſuperiore debitè caſtigetur.

De pignorantibus cultum diuinum.

Abuſum etiam illum, cultui diuino manifeſtè derogantem, quo nonnulli eccleſiarum canonici contrahentes debita, ſic ſe creditoribus obligant, vt niſi ſtatuto tempore ſatisfaciant, à diuinis ceſſetur officijs, abolentes, & obligationem huiuſmodi, etiam ſi iureiurando firmata ſit, irritam decernentes, ſtatuimus, vt qui talem illicitum contractum fecerint, trium menſium fructus ipſi eccleſię applicandos, ipſo facto amittant. Et quandiu diuina non reſumpſerint, nullos ex ipſa eccleſia prouentus percipiant.

De tenentibus capitula tempore Miſſæ maioris.

Prohibet hæc ſancta ſynodus, vt tempore Miſſæ maioris, præſertim ſolennibus diebus, capitula ſeu actus capitulares, aut alij tractatus per canonicos non celebrentur, niſi fortè vrgens & euidens ingrueret neceſſitas. Qui verò ad talem horam capitulum indixerit, à diſtributionib9 quotidianis per hebdomadam ſit ſuſpenſus, neque ipſi canonici pro illa hora diſtributiones ipſas lucrentur.

De ſpectaculis in eccleſia non faciendis.

Turpem etiam illum abuſum in quibuſdam frequentatum eccleſijs, quo certis anni celebritatibus nonnulli cum mitra, baculo ac veſtibus pontificalib9, more epiſcoporum benedicunt, alij vt reges ac duces induti, quod feſtum fatuorum vel innocentum ſeu puerorum in quibuſdam regionibus nuncupatur, alij laruales & theatrales iocos, alij choreas & tripudia marium ac mulierum facientes, homines ad ſpectacula & cachinnationes mouent, alij comeſſationes & conuiuia ibidem præparant: hæc ſancta ſynodus deteſtans, ſtatuit & iubet tam ordinarijs quàm eccleſiarum decanis & rectoribus, ſub pœna ſuſpenſionis omnium prouentuum eccleſiaſticorum trium menſium ſpatio, ne hæc aut ſimilia ludibria, neq; etiā mercantias ſeu negociationes nundinarum in eccleſia, quę domus orationis eſſe debet, Matth. 21. b
ac etiam cœmeterio exerceri ampliùs per- Marc. 11. c
mittant, tranſgreſſoresq; per cenſuram ec- Luc. 19. g
cleſiaſticam, aliaq; iuris remedia punire nō negligant. Omnes autem conſuetudines, ſtatuta ac priuilegia, quæ his non concordant circa hæc decretis, niſi fortè maiores adijcerent pœnas, irritas eſſe hæc ſancta ſynodus decernit. Datum in ſeſsione publica in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata * die Iouis nona menſis Iunij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

* quinto Idus

SESSIO XXII.

De condemnatione libelli fratris Auguſtini de Roma, archiepiſcopi Nazarens.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cùm inter cætera pietatis opera, ad conſeruandam fidei catholicæ veritatem, extirpandosq; errores & hæreſes hæc ſancta ſynodus potiſsimè conuenerit, noſtræ ſolicitudinis præcipuum ſtudium eſt, ilicò vt pullulare aliquid nouerimus, quod fidei Chriſtianæ puritatem offendere, & ſplendorem luminis in mentibus fidelium quomodolibet obnubilare poſsit, penitus reſcindere, agrumq; dominicum à noxijs zizanijs & vepribus cum omni diligētia expurgare. Proinde quendam libellum editum à magiſtro Auguſtino, vulgariter dicto de Roma, archiepiſcopo Nazareno, cuius primus tractatus de ſacramento vnitatis Ieſu Chriſti & Eccleſiæ, ſiue de Chriſto integro intitulatur, ſecundus de Chriſto capite & eius inclyto principatu, alius de charitate Chriſti circa electos & eius infinito amore, tanquā non ſanam & erroneam in fide doctrinam continentem, cum ſuis defenſorijs damnat & reprobat. Et potiſsimè ſcandaloſam illam aſſer-

aſſertionem, erroneam in fide, in ipſo libello contentam, quam piæ fidelium aures ſine horrore audire non poſſunt, videlicet, Chriſt⁹ quotidiè peccat, & ex quo fuit Chriſtus, quotidiè peccauit, quanuis * de capite Eccleſiæ Chriſto Ieſu ſaluatore noſtro dicat ſe non intelligere, ſed ad membra ſua, quæ cum Chriſto capite vnũ eſſe Chriſtum aſſeruit, intelligentiam eius eſſe referendam dicat. Necnon & propoſitiones iſtas, & eis in ſententia ſimiles, quas in articulos damnatos in ſacro Conſtantienſi concilio incidere declarat, videlicet: Non omnes fideles iuſtificati, ſunt membra Chriſti, ſed ſoli electi, finaliter in perpetuum regnaturi cum Chriſto. Secundum ineffabilem præſcientiam Dei ſumuntur membra Chriſti, ex quibus conſtat Eccleſia, quæ tamen non conſtat niſi ex eis, qui ſecundum propoſitum electionis vocati ſunt. Non ſufficit, Chriſto vniri vinculo charitatis, vt aliqui efficiantur mẽbra Chriſti, ſed requiritur alia vnio. Has etiam quæ ſequuntur: Humana natura in Chriſto, verè eſt Chriſtus: Humana natura in Chriſto, eſt perſona Chriſti: Ratio ſuppoſitalis determinans humanam naturam in Chriſto, non realiter diſtinguitur ab ipſa natura determinata: Natura humana in Chriſto, proculdubiò eſt perſona verbi: & verbum in Chriſto natura aſſumpta, eſt realiter perſona aſſumens: Natura humana aſſumpta à verbo ex vnione perſonali, eſt veraciter Deus naturalis & proprius: Chriſtus ſecundum voluntatem creatam, tantùm diligit naturam humanam vnitam perſonæ verbi, quantùm diligit naturam diuinam: Sicut duæ perſonæ in diuinis ſunt æqualiter diligibiles, ita duæ naturæ in Chriſto, humana & diuina, ſunt æqualiter diligibiles propter perſonam communem: Anima Chriſti videt Deum tam clarè & intenſe, quantùm clarè & intenſe Deus videt ſeipſum. Quas quidem propoſitiones & alias ex eadem radice procedentes, in prædicto libello contentas, tanquam erroneas in fide, damnat & reprobat hæc ſancta ſynodus. Ne igitur per huiuſmodi doctrinam in errorem quempiam fidelium prolabi contingat, diſtrictè præcipit, ne quiſquam præfati libelli doctrinam, & præſertim ſupraſcriptas propoſitiones (vt præmittitur) damnatas & reprobatas, ac etiam eius tractatus defenſorios, docere, prædicare, defendere, aut approbare præſumat. Eos autem qui ſecùs egerint, tanquam hæreticos & aliâs animaduerſione canonica puniendos decernit. In nullo autem per hæc derogare intendit dictis aut ſcriptis ſanctorum doctorum, in prænominatis materijs loquentium, quinimò ea recipit, & amplectitur iuxta eorum veram intelligentiam, per eos aut alios catholicos doctores in theologica ſchola communiter expoſitam & declaratam. Nec per hanc ſententiam perſonæ præfati authoris præiudicare intendit hæc eadem ſancta ſynodus, quia etſi debitè vocatus fuerit, cauſas tamen abſentiæ allegauit, & in aliquibus ſuis ſcriptis & aliâs doctrinam ſuam determinationi Eccleſiæ ſubmiſit. Cæterùm hæc ſancta ſynodus mandat & præcipit omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, cancellarijs vniuerſitatum & inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, ad quorũ ſpectat officium, quatenus diligentiam ſolertem adhibeant & prouideant, ne aliquis dictos librum & libellos defenſorios habeat aut præſumat penes ſe conſeruare aut tenere, imò ipſos prædictis aſsignare habeat, vt de illis faciant, prout iura diſponunt: aliâs contra tales canonica animaduerſione procedatur. Datum in ſeſsione publica, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata idibus Octobris, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

* pro

SESSIO XXIII.

De electione ſummi pontificis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritusancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Quoniam ſalus populi paſtor bonus, meritò hanc ſanctam ſynodũ, quantùm * pro humanæ legis fieri poteſt induſtria, niti decet, vt Romanus pontifex, qui gregis dominici primus & ſummus eſt paſtor, talis fiat, taliſq; perſeueret, qui cunctarum animarum ſaluti ac totius Chriſtiani orbis vtilitati prouideat, & tanto officio dignè ſatisfaciat: proinde conſtitutiones tam ſacrorum conciliorum, quàm ſummorum pontificum, ſuper Romani electione pontificis editas, innouans hæc ſancta ſynodus, & eis quædam ſalubria adijciens, ſtatuit vt quotieſcunq; ſedem Apoſtolicam vacare contigerit, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales præſentes in loco, quo ſummi pontificis electio celebranda eſt, decima die poſtquàm ſedes vacauerit, omnes in capellam aliquam vel locum prope conclaue conueniant. Indè præcedente cruce, bini cum deuotione cantando, Veni creator Spiritus, incedentes, locum conclauis ingrediantur: quò nõ niſi duos familiares neceſſarios quilibet introducat. Cæremoniarum autem gratia, duo clerici, quorum ſaltem vnus ſit notarius, etiam admitti poſsint. Camerarius verò, cum his quibus conclauis cuſtodia commiſſa fuerit, curet, ne quis præter prædictos conclaue ingrediatur. Ipſe autem poſt ingreſſum cardinalium, clauſis foribus, cum deputatis intret, & ſingulorũ cardinalium

* per &c. induſtriam

cellas diligenter perquirat. Exceptisque infirmorum aut debilium medicinalibus, ſi qua ibidem victualia vel confectiones repeṙiantur, amoueat. Exiens indè, claudensque conclauis oſtium, cuſtodiam ſolicitè obſeruet, ac ſingulis diebus cibaria quæ cardinalibus deferũtur, accuratè perquirat, nec introferri permittat, niſi quod pro moderata refectione neceſſariũ videatur, decretis huius ſacri Concilij, * quæ promulgantur in quarta & ſeptima ſeſſionibus, in ſuo robore firmiter permanſuris. Sequenti die cardinales omnes coram his, qui in conclaui fuerint, audita Miſſa de Sanctoſpiritu, ſacram ſumant euchariſtiam. Et antèquàm ſcrutinium inchoent, antepoſitis ſanctis euangelijs, iurent ſuper hac forma: Ego N. talis cardinalis iuro & promitto omnipotenti Deo, patri & filio & Spirituiſancto, ac beato Petro apoſtolorum principi, eum eligere in pontificem, quem credam Eccleſiæ vniuerſali in ſpiritualibus & temporalibus vtilem, & tantæ dignitati idoneum: nec illi vocem dare, quem veriſimiliter ſciuero, promiſſione aut datione alicuius rei temporalis, ſeu prece per ſe vel alium interpoſita, aut aliâs qualitercunq; directè vel indirectè, pro ſe electionem procurare, electoque in pontificem non priùs obedientiam facere, quàm iuret iuxta formam decreti ſacri Baſileenſis concilij, ita me Deus adiuuet, cui in die tremẽdi iudicij redditurus ſum de hoc & cunctis operibus meis rationem.

* promulgatis in

Poſt hæc quilibet eorum ſchedulam dabit, in qua vltra tres nõ nominet, inter quos ſi vltra vnum nominauerit aliquis, ſit extra cardinalium collegium. Neq; vna die niſi vnum fiat ſcrutiniũ, & immediatè poſt Miſſam. Lectis ſchedulis, niſi duarum partium in vnum vota concurrant, mox comburantur. Ante autem ſex completa ſcrutinia, acceſſus ad quenquam fieri non poſſit. Recogitent eo tempore cardinales, & attẽta mente conſiderent, quantum ſibijpſis meritum vel demeritum, quantumque populo Chriſtiano fructum vel præiudicium, bonum vel malũ eligendo pontificem, facturi ſunt. In nulla profectò re magis domini noſtri Ieſu Chriſti gratiã vel iram aſſequi poſſunt, quàm cum de vicario eius ſuis præficiendo ouibus agitur, quas ita dilexit, vt pro ipſis & mori, & crucis tormentum pati dignatus fuerit.

DE PROFESSIONE EIVSDEM *ſummi pontificis.*

* ſtatuit hęc

D*Ecernit ſancta ſynodus, vt electus in Papam, electioni de ſe factæ per infraſcripti modi expreſſionem conſentire teneatur. Quam expreſſionem ſi præſens in curia per cardinales, vel extra per eorum aliquem, vel alium ab ipſis ad hoc habentem mandatum, in præſentia notarij & decem ſaltem perſonarum fieri conuenit, qui præſentata ſibi electione, requiſitus infra diem naturalem ab hora requiſitionis, ſi non fecerit, electio ſua pro infecta habeatur, & ad aliam in nomine domini cardinales procedere teneantur. Expreſſo autem (vt prædicitur) huiuſmodi conſenſu, cardinales eidem vt ſummo pontifici mox obedientiam debitam exhibeant. Poſtquàm verò per cardinales obedientia præſtita fuerit, nulli de eius pontificatu ambigere fas ſit.

FORMA CONSENSVS.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & Spiritusſancti. Ego N. electus in Papam, omnipotenti Deo, cuius Eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & beato apoſtolorum principi corde & ore confiteor & profiteor, quòd quãdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere fidem catholicam, ſecundum traditionem Apoſtolorum, generalium conciliorum & aliorum ſanctorum patrum, maximè autem ſanctorum octo conciliorum vniuerſalium, videlicet primi Niceni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertij Epheſini, primi & quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti item Conſtantinopolitani, ſeptimi Niceni, octaui quoq; Conſtantinopolitani, necnon Lateranenſis, Lugdunenſis, Viennenſis, Conſtantienſis & Baſileenſis generalium etiam conciliorum, & illam fidem vſque ad vnum apicem immutilatam ſeruare, & vſq; ad animam & ſanguinem defendere & prædicare, ritumq; pariter ſacramentorum eccleſiaſticorum Eccleſiæ traditum, omnimodè proſequi & obſeruare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione fidei catholicæ, & extirpatione hæreſum & errorum, reformatione morum, ac pace in populo Chriſtiano. Iuro etiam proſequi celebrationem conciliorum generaliũ, & confirmationem electionum, iuxta decreta ſacri Baſileenſis concilij. Hanc autem profeſſionem mea manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi iudicij redditurus ſum de hoc & cunctis operibus meis rationem, pura mente ſuper altare offero, quam in primo publico conſiſtorio ſolenniter repetam.

Ne lapſu temporis hæc tam ſalubris inſtitutio de memoria ſummi pontificis elabatur, ſingulis annis die quo anniuerſarium celebratur electionis vel coronationis ſuæ, intra Miſſarum ſolennia primus Cardinalis qui ibidem affuerit, publicè & alta voce coram ſummo pontifice legat ſic: Sanctiſsime pater, attẽdat ſanctitas tua, & diligenter conſideret promiſsionem hanc, quam die electionis tuæ Deo feciſti. Poſteà eam legens, in fine dicat: Curet igitur ſanctitas tua, pro honore

honore Dei, & ſalute animæ tuæ, & vtilitate vniuerſalis Eccleſiæ, prædicta omnia pro viribus obſeruare bona fide ſine dolo & fraude. Recogites etiam, cuius vicem geras in
Ioan.10.b.c terris, illius videlicet, qui animam ſuam pro ouibus ſuis poſuit, qui ter antequàm oues
Ioan.vlti.d ſuas beato Petro committeret, petijt, an ipſum diligeret: quiq; ſicut iuſtus iudex, & quem nullum latet ſecretum, rationem exi-
Matth.5.d get à te de omnibus vſq; ad minimum quadrantem. Memineris quid beatus Petrus, alijq; ſibi ſuccedentes pontifices fecerunt, qui nil aliud cogitabant niſi honorem Dei, propagationem fidei, publicum Eccleſiæ bonum, ſalutemque & vtilitatem filiorum ſuorum: & tandem imitantes magiſtrum & dominum, animas ſuas pro ſibi commendatis ouibus exponere nō dubitârunt. Noli
Matth. 6.c tibi aut tuis theſaurizare in terris, vbi tinea & ærugo demolitur, vbi fures & latrones effodiunt, ſed theſauriza tibi in cælis. Non ſis acceptor perſonarum, nec ſanguinis, nec patriæ, aut nationis. Omnes filij Dei ſunt, & tuæ curæ ac cuſtodiæ pariter commiſsi. Di-
Matth.12.g cas exemplo Chriſti: Qui fecerit volunta-
Marc.3.d tem patris mei, qui eſt in cælis, ille meus frater, mater & ſoror eſt. In diſtribuendis dignitatibus & beneficijs, non carnem, non munera, non quid aliud temporale, ſed ſolum Deum & virtutes atque hominum merita tibi proponas. In corrigendis exceſsibus eccleſiaſticam exerce diſciplinam, me-
Pſal.105. mor quam gratiam Phinees, quámve pœnam Heli, alter iniurias Dei vlciſcendo, alter diſsimulando, meruerunt. Pauperes autem ac miſerabiles perſonas defende, iuua & ſuſtenta. Ad omnes autem paternam habe charitatem. Poſt expleta coronationis ſolennia, ac ſingulis annis poſt electionis anniuerſarium, cum fratribus ſuis octo ſaltem continuis diebus ſummus pontifex vigili cura pertractet exequi, quod tam ſolenniter Deo pollicitus eſt. In primis igitur perſcrutetur, in qua orbis parte Chriſtiana religio vexatur à Turcis, Sarracenis, Tartaris & alijs infidelibus: In qua regione viget hæreſis, ſchiſma vel quælibet ſuperſtitionis ſpecies: In quibus prouincijs mores & diuinorum obſeruantia mandatorum, rectaque viuendi norma tam in ſtatu eccleſiaſtico quàm ſeculari dilabuntur: Vbi etiam libertas eccleſiaſtica conculcatur: Inter quos reges principesq; & populos vigeant odia vel bella, vel bellorum metus, & vbiq; ſicut pius pater cum fratribus ſuis remedijs opportunis diligenter prouidere ſtudeat. His vniuerſalibꝰ expeditis negocijs, ad ea quæ proximiora ſunt, manum apponens, mox domum, familiam & curiam Romanam, vbi & prout neceſſarium fuerit, exemplariter componere, veraciterq; reformare incipiat, vt ab eius oculata reformatione, quæ cæterarum eſt eccleſiarū caput, inferiores eccleſiæ morum hauriant puritatem: nec aliquibus calumniandi ac maledicentiæ præſtetur occaſio: & tam circa magnos quàm paruos inquirens vigilantiſsimè, & inquiri faciens, quicquid emendatione dignum repererit, corrigere nullatenus differat aut diſsimulet, ſciens duplex eſſe peccatū, vnum quod ibi perpetratur, aliud longè grauius quod indè ſequitur. Quicquid enim ibidem agitur, facilè trahitur in exemplum. Vndè fit, vt langueſcente capite, reliquum poſteà corpus morbus inuadat. Pontificalis domus ac curia tanquam ſpeculum mundum eſſe debet, in quo omnes proſpicientes, ad eius exemplum ſe componant, & viuant. Proinde ab ea penitus diſsipet & euellat, quicquid Simoniacæ labis, quicquid concubinariæ ſordis, quicquid deniq; vel Deum offendere, vel homines ſcandalizare poteſt. Curet, ne officiales perperam officia ſua adminiſtrent, ne quenquam grauent, nec per concuſsionem aut illicitè quicquam extorqueant, & vt hi qui officialibus præpoſiti ſunt, ipſorum exceſſus inultos nō patiantur. Neminem permittāt veſtibus & coloribus per ſacros canones prohibitis vti. Clerum Romanum qui ſibi principaliter & immediatè ſubiectus eſt, principaliter in omni eccleſiaſtica honeſtate inſtruat, monens, non in veſtimentorum pompis & nitore conſiſtere beneplacitum Dei, ſed in humilitate, decentia, mentis puritate, ſimplicitate cordis, in morum caſtimonia & reliquarum virtutum ornatu, quæ habentem Deo & hominibus commendant; ſed reformet, & præſertim, vt cultus diuinus in Eccleſijs Vrbis cum ea qua decet veneratione & diſciplina obſeruetur. Populum quoq; Vrbis, quæ peculiaris eius eſt parochia, doceat, inſtruat, & in via ſalutis dirigat. Imperet cardinalibus, vt titulos ac parochias ſuas, prout eorum incumbit officio, viſitent & reforment. Prælatum aliquem magnæ ſcientiæ, probatæq; & exemplaris vitæ in Vrbe vicarium conſtituat, qui vice ſua cleri & populi Epiſcopalem curam gerat, de quo an oneri ſuo diligenter incumbat, ſæpè perquirat. Poſt hæc cum eiſdem fratribus de temporalitate Eccleſiæ Romanæ benè ſalubriterq; regenda, accuratè cogitans, prouideat, vt prouinciæ, ciuitates, oppida, caſtra, terræ ipſi Eccleſiæ ſubiectæ, iuſtè ac pacificè gubernentur, tali quidem moderamine, vt inter regimen eccleſiaſticorum ac ſecularium principum ſic diſtet, ſicut inter patrem & dominum. Non quæſtui, ſed protectioni ac tutelæ intendat, & paterna charitate cunctos fouens, nō tam ſubditos quàm filios exiſtimet. Et quoniam ſpiritualem temporalemq; ipſorum curam habet, inuigilet omnes partialitates ac ſeditiones indè amouere, præſertim Guelforum & Gibellinorum, & quæcunq; his ſimilia pernicioſa nomina, animas corporaq;

pariter perimentia, omnem det operam, pœnis ſpiritualibus & temporalibus & quibuſcunque poteſt modis, ſublatis indè cunctis diſſenſionum fomentis, eos vnanimes ad deuotionem Eccleſiæ conſeruare. Ad regendum prouincias ac ciuitates, principales deſtinet cardinales, vel prælatos integræ & incorruptæ famæ, quos non inhiare pecunijs, ſed iuſtitiæ ac paci ſubditorum intendere, veriſimile ſit: quorum legatio biennio, aut ad plus triennio elapſo, expiret. Et quia dignum eſt, vt quilibet ſuæ villicationis rationem reddat, deputetur expleta legatione aliquis vel aliqui inſignes viri, qui ſuæ adminiſtrationis rationem, necnon querelas ac petitiones prouincialium audiant, & iuſtitiam exhibeant, & quod ipſi facere commodè nequeunt, Papæ deferant, qui omnino geſta eorum ſcire ſtudeat: & ſi quid illicitè perpetraſſe ipſos conſtiterit, nullatenus inultum dimittat, vt & ſucceſſores ſui, quæ nõ licent, ſuo exemplo facere formident. Et ne officiales manus forſitan ad illicita apponant, competens ſalarium, vndè viuere honeſtè poſſint, eis conſtituatur. Sæpè etiam ſummus pontifex inquirat, quomodò tam legati gubernatores & commiſſarij, quã Romanæ Eccleſię vicarij ac feudatarij ſubditos regant, & an nouis gabellis & exactionibus grauent. Quicquid autẽ auſteritatis ſeu iniuſti oneris ſuper ceruices ſubditorum fieri cognouerit, nequaquam toleret. Pati enim impium eſt, vt hi quos Papa per ſe paternè regeret, per alios tyrannicè tractentur. Statuta & conſtitutiones antiquas, quibus prouinciæ ac terræ ſalubriter regi conſueuerũt, inuiolata ſeruari faciat. Quòd ſi qua poſteà irrationabiliter vel ad æmulationem ſeu partialiter edita ſint, cauſa cognita, retractẽtur & reformentur. Infra annum ab electionis die Romanus põtifex ad ſe oratores ſeu procuratores prouinciarum ac principalium ciuitatũ Eccleſiæ Romanæ accerſiat, & oſtendens erga eos paternæ charitatis affectũ, ab ipſis de ſtatu & conditione patriarum, & quemadmodùm prædeceſſoris ſui tempore recti ſint, num etiam aliquo iniuſto grauentur onere, & quid pro ſalubri ipſorum regimine faciendũ ſit, perſcrutetur: & tandem in omnibus vtilitati & indemnitati ipſorũ ac bono publico, prouiſionis remedia tanquam filijs adhibeat. Hoc idem ſaltem de biennio in biennium repetere non pigeat. Inter cætera quæ feudatarij, capitanei, gubernatores, ſenator, caſtellani, alijq́; præcipui officiales vrbis & terrarum Eccleſiæ iurare ſolent, hoc etiã adijciatur, vt in eorum inſtitutione iurent, quòd ſede vacante, ad mandatum cardinalium ciuitates, terras, loca, arces & caſtra ac gentes nomine Romanę Eccleſiæ tenebunt, ac tradent liberè & ſine contradictione. Ne ſummus pontifex carnalitatis trahi videatur affectu magis quàm iudicio rationis, atq; vt ſcandalis obuietur, quę (experientia teſte) ſæpè ſecuta ſunt, nullum decæterò conſanguineum vel affinem vſq; ad tertium gradum incluſiuè, ducem, marchionem, comitem, feudatarium, emphyteotam, vicarium, gubernatorem, officialem, caſtellanum alicuius prouinciæ, ciuitatis, oppidi, caſtri, fortalicij aut loci Romanæ Eccleſiæ, nec ſuper his iuriſdictionẽ, ſeu poteſtatem aliquam habere, nec capitaneum ſeu conductorem gentium * armorum faciat, aut eſſe permittat. Ipſi quoque cardinales ſummo pontifici ſecùs agere volenti, nequaquam aſſentiant: Quodq́; ſuccedens pontifex, aliter facta prorſus retractet ac reuocet. Iuxta Nicolai papæ quarti conſtitutionẽ ſtatuit ſancta ſynodus, vt ad ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales omnium fructuum, reddituum, prouentuum, mulctarum, condemnationũ ac cenſuum, de quibuſcunq; terris & locis Romanæ Eccleſiæ ſubiectis prouenientium, medietas pertineat, inſtitutioque & deſtitutio omnium rectorum, gubernatorumque & cuſtodum, quocunque nomine cenſeantur, qui præerunt dictis terris & locis, ac etiã dictorum fructuum collectorum, de conſilio & conſenſu ipſorum cardinalium fieri debeat. ipſos igitur cardinales admonet ſancta ſynodus, vt terras & ſubditos Romanæ Eccleſiæ ab iniurijs & oppreſſionibus protegant, de paceq; ac ſalute & bono ipſorum regimine cogitantes, apud ſummum pontificem & vbi opus fuerit, ipſos omni fauore promoueant. Etſi de omnibus Romanæ Eccleſiæ terris magna cura ſummo pontifici ac cardinalibus eſſe debeat, ad vrbem tamen Romanam mentis intuitum ſedulò conuertere, & ad ipſam tanquam peculiarem filiam & principalem eorum parochiam, in qua beatorum Petri & Pauli ac innumerabilium Chriſti martyrum & ſanctorũ ſacra corpora requieſcunt, vbi ſedes eſt Romani pontificis, vndè & ipſe ac Romanum denominatur imperium, & ad quam omnes Chriſticolæ deuotionis cauſa confluere ſolent, ſingularem quandam charitatem & præcipuum affectũ gerere tenentur, vt in pace, tranquillitate ac iuſtitia gubernetur, in ſuiſq; Eccleſijs, mœnibus, vijs & ſecuritate ſtratarum detrimentum non patiatur. Quocirca ſtatuit hæc ſancta ſynodus, vt de quibuſcunq; ipſius vrbis redditibus & prouentibus, aliqua competens portio ad conſeruationem eccleſiarum, mœnium, viarum, pontium, ſecuritatiſq; itinerũ ipſius vrbis & diſtrictus, per aliquos viros probatæ famæ de conſilio cardinalium eligendos, re ipſa exponatur. Sicut ſeruum ſeruorum Dei ſummus pontifex ſe profitetur, ita opere comprobet. Et cùm ad ipſum tanquam communẽ patrem, vndiq; homines confugiant, adiri ſe ab omnibus facilè permittat. Vnam ergo ſaltem in hebdo-

Lucæ 16. a

Conſanguinei quomodo papæ ſui habendi.

for. * armatarum.

hebdomada diem pro publica ſtatuat audientia, in qua omnes, præſertim pauperes & oppreſſos, patienter & benignè audiat, & quantùm cum Deo poteſt, exaudiat, cunctiſq; ſicut pater filijs, prout cuiq; opus fuerit, iuxta vires conſilio & auxilio prouideat benignè. Et ſi corporali neceſsitate impeditus fuerit, alicui vel cardinali vel alteri inſigni viro omnia ſibi relaturo, committat, omnibusque curiæ officialibus iubeat, præſertim vicecancellario, pœnitentiario, & camerario, vt ipſos pauperes citò gratiſq; expediant, memor Apoſtolicæ charitatis, qua Petrus & Paulus inuicem dexteras dederũt, vt pauperum memores eſſent. (Galat. 2. b) Diebus verò dominicis & feſtiuis ad Miſſam exeat publicam, poſt quam aliquanto temporis ſpatio indigentibus audientiam præbeat. Singulis hebdomadis, vel ſaltem in menſe bis, conſiſtoria publica teneat, in quibus negocia eccleſiarum cathedralium ac monaſteriorum ſeu principum ac vniuerſitatum, aliaq; magni ponderis audiat. Lites autem & cauſas minores remittat ad vicecancellarium. Ipſe autem quanto ampliùs poteſt, litigijs ac minoribus negocijs ſe eximat, vt maiorib⁹ intendat liberiùs. Quoniam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, pars corporis Romani pontificis eſſe cenſentur, reipublicæ admodùm expediens eſt, vt iuxta vetuſtum morem grauia & ardua negocia de ipſorũ conſilio, directione, cauſa quoque maturè cognita, deinceps fiant, præſertim cauſarum fidei deciſiones, ſanctorum canonizationes, erectiones ſeu ſuppreſsiones, diuiſiones, ſubiectiones, vniones Eccleſiarum cathedralium & monaſteriorum, promotiones cardinalium, confirmationes ac prouiſiones de eccleſijs cathedralibus & monaſterijs, priuationesq; & tranſlationes abbatũ, Epiſcoporum, & ſuperiorum leges ſeu conſtitutiones, legationes de latere, ſeu vicariorum ac nunciorum authoritate legatorum de latere fungentium commiſsiones, nouæ religionis inſtitutio, exemptiones nouæ eccleſijs, monaſterijs ſeu capellis, aut ipſarum iam factarum reuocationes, ſaluo decreto ſacri Conſtantienſis concilij, de prælatis non transferendis inuitis.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 39.

De numero & qualitate cardinalium.

Cùm ſummo pontifici ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, in dirigenda Chriſtiana republica collaterales aſsiſtant, neceſſe eſt vt tales inſtituantur, qui ſicut nomine, ita re ipſa cardines ſint, ſuper quos oſtia vniuerſalis verſentur & ſuſtententur Eccleſiæ. Statuit igitur ſancta ſynodus, vt deinceps eorum numer⁹ adeò ſit moderatus, quòd nec ſit grauis Eccleſiæ, (quæ nunc ob temporum malitiam pleriſque grauibus affligitur incommodis) nec ſuperflua numeroſitate vileſcat. Qui de omnibus Chriſtianitatis regionibus, quantùm commodè fieri poterit, aſſumantur, vt notitia rerum in Eccleſia emergentiũ faciliùs haberi, & ſuper his maturiùs deliberari poſsit, ſic tamen, quòd numerum vigintiquatuor inter hos qui nunc ſunt, & aſſumendos, non excedant, ita quòd de vna natione vltra tertiam partem reſpectu cardinalium pro tempore exiſtentium, ac de vna ciuitate & diœceſi vltra vnum inde oriundum, & de eá natione quæ nunc vltra tertiam partem habet, vſq; ad ipſius tertiæ partis reductionem, eſſe nequeant. Sint viri in ſcientia moribusq; ac rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magiſtri, doctores ſeu licentiati, cum rigore examinis in iure diuino vel humano. Sit ſaltem tertia, vel quarta pars de magiſtris aut licentiatis in ſacra ſcriptura. Inter hos autem vigintiquatuor, eſſe aliqui poterunt admodùm pauci, filij, fratres aut nepotes regum ſeu magnorum principum, in quibus cum circunſpectione & maturitate morum competens literatura ſufficiat.

Non fiant cardinales nepotes ex fratre vel ſorore Romani pontificis, aut alicuius cardinalis viuentis, non illegitimè nati, non corpore vitiati, nec alicuius criminis aut infamiæ nota reſperſi. Prædicto autem numero vigintiquatuor, pro magna eccleſiæ neceſsitate vel vtilitate, duo alij, in quibus vitæ ſanctitas vel eximiæ virtutes refulgeant, quanquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis (cùm Romanæ Eccleſiæ vniti fuerint) inſignes aliqui viri adijci poterunt.

Non fiat cardinalium electio ſolùm per auricularia vota, ſed illi ſolùm aſſumi poſſint, in quos, facto vero ſcrutinio ac publicato, maiorem partem cardinalium per ſubſcriptionem manus propriæ conſtiterit collegialiter conſenſiſſe. Deſuper etiam Apoſtolicæ literæ cum ſubſcriptione cardinalium conficiantur, decreto huius ſacri concilij in quarta ſeſsione ſolenniter publicato, quod incipit, Itẽ cùm multiplicatio cardinalium &c. (Seſsione 4. huius concilij.) in ſuo robore inuiolabiliter permanſuro. Cùm recipient cardinales ſuæ dignitatis inſignia, quorũ ſignificatio eſt, vt pro bono vniuerſalis Eccleſię ſanguinem proprium (ſi opus ſit) non vereantur effundere, iurabunt in publico cõſiſtorio (ſi ſint in curia: ſi verò abſentes, in manibus alicuius epiſcopi & publicè, cui per literas apoſtolicas, in quibus forma iuramenti inſerta ſit, commiſſum fuerit) in hunc modum: Ego N. nuper aſſumptus in ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalem, (Iuramentũ cardinalis recens electi.) ab hac hora in anteà ero fidelis beato Petro, vniuerſalique & Romanæ Eccleſiæ ac ſummo pontifici, eiusque ſucceſſoribus canonicè intrantibus, laborabo fideliter pro defenſione fidei catholicæ, extirpationeq; hæreſum & errorum ac ſchiſmatum, reformatione morũ, ac pace in po-

pulo Chriſtiano. In alienationibus rerum & bonorum eccleſiæ Romanæ, aut aliarum eccleſiarum & beneficiorum quorumcunque, non conſentiam, niſi in caſibus à iure permiſsis, & pro alienatis ab eccleſia Romana recuperandis, pro poſſe operam dabo. Non conſulam quicquam ſummo pontifici, nec ſubſcribam me, niſi ſecundũ Deum & conſcientiam meam. Quæ mihi per ſedem Apoſtolicam commiſſa fuerint, fideliter exequar. Cultum diuinum in eccleſia tituli mei, & eius bona conſeruabo, ſic me Deus adiuuet. Pro conſeruandis cardinalium titulis, quorum aliqui tam in diuino cultu quàm ædificijs nimium prohdolor in opprobrium ſedis Apoſtolicæ & ipſorum cardinalium collapſi ſunt, ſtatuit hæc ſancta ſynodus, vt de redditibus ſeu prouentibus terrarum Romanæ eccleſiæ, quorũ medietas iuxta conſtitutionem Nicolai papæ ad cardinales (vt prædictum eſt) pertineat, decima pars ei⁹, quod ſpectat ad quemlibet cardinalium, proprio titulo ſingulis annis applicetur. Et nihilominùs vel in vita vel in morte quilibet cardinalis tantùm proprio titulo relinquat, vndè communiter vna perſona ſuſtentari poſsit. Quod ſi non fecerit, tam pro hoc quàm pro dicta decima parte, bona omnia ipſius cardinalis obligata ſint vſq; ad debitam ſatisfactionem. Et ad executionem huius, oneramus primum cardinalem illius ordinis, de quo ille defunctus erat. Viſitet per ſe quilibet cardinalis præſens in curia, abſens verò per vicarium idoneum ſingulis annis titulũ ſuum, clericoſq; & populum eccleſiarum ſubiectarũ, & cum diligentia inquirat, & ſalubriter prouideat, ſuper cultu diuino boniſq; ipſarum eccleſiarum, ac vita & moribus clericorum & parochianorũ, de quibus, cùm ſuæ ſint oues, in diſtricto Dei iudicio rationem redditurus eſt. Et tam quo ad tẽpus viſitandi, quàm quo ad alia, ſeruet quæ inſtituta ſunt in decreto noſtro de concilijs ſynodalibus. Etſi quemlibet cardinalium tam ipſa dignitas, quàm propria perurgeat pollicitatio, pro memoratis ſanctis laborare operibus, nihil ominus vt eo efficaciùs res fiant, quo ſingulis quaſi peculiariter diſtribuuntur, epiſcopi cardinales indagare curent, quæ regiones hæreſibus, erroribus, ſuperſtitionibus nouis aut veteribus infectæ ſint: presbyteri, vbi mores & diuinorum mandatorum obſeruantia ac eccleſiaſtica diſciplina deficiant: diaconi, qui reges & principes ſeu populi bellis agitentur, vel agitari timeantur: & tanquam apes argumentoſæ tam apud ſummũ pontificem, quàm inter ſeipſos diligenter ac accuratè negocia hæc ſancta promoueant, operam dantes, vt vbi neceſſarium fuerit, ſalubri remedio prouideatur. Ipſe autem ſummus pontifex, tanquam communis omnium pater & paſtor, non ſolùm rogatus ac ſolicitatus, ſed proprio motu vbiq; inueſtiget, inueſtigariq; faciat, & quàm poteſt, omnibus filiorum morbis ſalutarem conferat medicinam. Si quando Papam (quod abſit) neglıgẽtem aut remiſſum, ſeu agentem quæ ſtatum illius non decent, ipſi cardinales inſpexerint, filiali reuerentia & charitate tanquam patrem obſecrent, vt officio paſtorali honoriq; ac debito ſuo ſatiſfaciat. Et primò quidẽ aliquis vel aliqui de per ſe, deinde ſi ſe non corrigat, omnes collegialiter accerſitis quibuſdam notabilibus prælatis, prædicentes quòd ſi non abſtinuerit, proximo generali concilio deferent: nec pro ſalute ipſius ſummi pontificis & bono publico, eius odium vel quicquam aliud timeant, dum tamen reuerenter & charitatiuè id agant. Multo magis, ſi quem ex cardinalibus aliquid perperàm ſeu reprehenſione dignum facientem Papa cognouerit, paterna ſemper charitate & iuxta doctrinam euangelicam corrigat, vt ſic alter in alterum, pater in filios, & filij in patrem charitatis opera exercentes, eccleſiam Dei exemplari ac ſalubri moderamine gubernent. Prælatos & quoſcunq; alios, inſignes præſertim viros, ad curiam Romanã proficiſcentes, cardinales benignè & honorificè tã publicè quàm *priuatè pertractent, & apud ſummum pontificem eorum negocia gratis ac liberaliter recommiſſa faciant. Et cùm ei qui communis eſt omnium pater, cardinales aſsiſtant, perſonarum acceptores fieri vel aduocatos, valdè indecens eſt. Propterea interdicit hæc ſancta ſynodus, vt tanquam iudicis collaterales, partialitatem nullam accipiant, etiam ſi de terra partiali originẽ ducant. Nec ſint principum aut communitatũ ſeu aliorum contra quenquam, cum precio vel ſine, partiales protectores aut defenſores: ſed exuti omnem paſsionem, in ſedandis concordia vel iuſtitia litibus, Papę aſsiſtant. Principum autem & quorumcunq;, præſertim pauperum ac religioſorum, gratis & ſine vllo quęſtu promouere iuſta negocia, tanquam charitatis opus, perſuadet ſancta ſynodus, & commendat. Cum affabilitate & benignitate ſeruent cardinales grauitatẽ ac modeſtiã, quæ huic congruunt dignitati: pietatem autem, quæ (ſecundum Apoſtolum) ad omnia vtilis eſt, ſeruẽt ad omnes. Affines ſuos, præſertim benè meritos ac pauperes, quãquam negligere non debeant, non tamen ita ipſos opum aut beneficiorum multitudine accumulent, vt alij indè ſcandalum patiantur. Caueant ne bona ab eccleſijs profecta, vltrà quàm neceſsitatis ratio poſtulat, in carnem & ſanguinem effundant. Cùm tales ſic ambulare in magnis pontifex inſpexerit, arguat atq; obuiet, vt decet. neq; enim culpæ erit expers, ſi iuxta officium ſuum corrigenda nõ corrigat. Familia, menſa, ſupellex rerum & equorum tam Papæ quàm cardinalium, nec

*priuatim

Cardinalibus quibus quid maximè curandum.

1. Tim. 4. c

nec numeroſitate, nec faſtu aut pompis, neque aliquo exceſſu reprehenſibilis ſit. Ita domũ & quę in domo ſunt, moderatè componat, vt alij non ſcandalum, ſed frugalitatis capere exemplum poſſint. Tam ſummus pontifex & cardinales, quàm cæteri epiſcopi conſtitutionem beati Gregorij in generali ſynodo editam ſeruare ſtudeant, cuius tenor hic eſt, quam hæc ſancta ſynodus innouat: Cùm paſtoris vita * exemplo debeat eſſe diſcipulis, plerunque clerici, qualis in ſecreto ſit vita ſui pontificis neſciunt, quam tamen ſeculares pueri ſciunt: de qua re præſenti decreto ſtatuimus, vt quidam ex clericis vel etiam ex monachis electi, in miniſterio cubiculo pontificali obſequantur, vt is qui in loco regiminis eſt, tales habeat teſtes, qui veram eius in ſecreto conuerſationem videát, & ex ſedula viſione exemplum profectus ſumant. Paſchalis etiam Papæ verbo aduertant, dicentis: Epiſcopi lectioni & orationi vacent, & ſemper presbyteros & diaconos aut alios boni teſtimonij clericos habeant, vt ſecundum Apoſtolum & ſanctorum patrum inſtituta, poſſint irreprehenſibiles inueniri. Non expedit reipublicæ, vt cardinalibus, quos rebus arduis vniuerſalis Eccleſiæ intentos fore oportet, aliæ cauſæ, quàm electionum eccleſiarum cathedralium aut monaſteriorum, vel principum aut vniuerſitatum ſeu ſimiles, per Papã aut * cancellariam delegentur. Minores igitur litigioſæ cauſæ in auditorio Rotæ, quod ad hoc inſtitutum eſt, committantur. Neque Papa, neq; cardinales familiares ſuos, quaſi munera accepturos, ad confirmatos vel prouiſos prælatos decæterò mittant, ne, quod per ſe facere non decet, per alios fieri patiantur. Quod aliquando factũ eſt, vt pro anulo in aſſignatione tituli cardinalibus tradito, poſt mortem eius aliqua pecuniæ ſumma vel res alia de bonis ſuis arripiatur, decæterò non fiat, cùm labores eorum pro republica impenſi, exequias, ſi pauperes forẽt, potiùs de publico mereantur.

*exemplum

Habetur infrà, cuius initium eſt, Regnante &c. in ſancta hac

1. Tim. 3. c

*cancellarium

De electionibus.

Licet dudum hæc ſancta ſynodus, abolita per eam generali omnium eccleſiarum & dignitatum electiuarum reſeruatione, prouidè decreuerit, vt prædictis eccleſijs & dignitatibus per canonicas electiones & confirmationes prouideri deberet, volens etiam ſpeciales ſeu particulares ipſarum eccleſiarum & dignitatum electiuarum prohibere reſeruationes, per quas libera in eiſdem eligendi & confirmandi facultas impediri poſſet, quodq; aduerſus hoc decretum Romanus pontifex nihil attentaret, niſi ex magna, rationabili & euidenti cauſa, in literis Apoſtolicis nominatim exprimenda: quia tamen contra ipſius decreti mentẽ non pauca ſine huiuſmodi cauſa geſta ſunt, vnde grauia hactenus ſucceſſerũt, & grauiora indies timentur ſcandala, cupiens hæc ſacroſancta ſynodus his obuiare, nolensque vt ipſius decreti mens, quæ fuit, omne obſtaculum à canonicis electionibus & confirmationibus tollere, ſuo fruſtretur effectu: ſtatuit, vt electiones in dictis eccleſijs ſine impedimento aut obſtaculo omnino fiant, quæ, cauſa cognita, iuxta iuris communis & dicti noſtri decreti diſpoſitionem confirmentur, vel infirmentur. Veruntamen ſi fortè aliquando contingat, electionem aliquam etiam aliàs canonicam fieri, quæ in perturbationem eccleſiæ aut patriæ vel boni publici vergere timeatur, ſummus pontifex, cùm ad ipſum confirmatio delata fuerit, ſi talem vrgentiſſimã cauſam adeſſe manifeſtè cognouerit, ea priùs maturè diſcuſſa, ac parte plenè defenſa, accedente poſteà Romanæ Eccleſiæ cardinalium aut maioris partis ſubſcriptione, huiuſmodi cauſam veram ſufficientemq; fore atteſtantium, reiecta tali electione, ad capitulum vel conuentum remittat, vt vel infra tempus iuris vel aliud, iuxta loci diſtantiam, ad aliam, ex qua euenire talia non formidentur, electionem procedant.

De reſeruationibus.

Et quia multiplices eccleſiarum & beneficiorum hactenus factæ per ſummos pontifices reſeruationes, non parum eccleſijs onerosæ extiterunt, ipſas omnes tam generales quàm ſpeciales ſiue particulares, de quibuſcunq; eccleſijs & beneficijs, quibus tam per electionem, quàm collationem aut aliam diſpoſitionem prouideri ſolet, ſiue per extrauagantes, Ad regimen, & Execrabilis, ſiue per regulas cancellariæ aut alias apoſtolicas conſtitutiones introductas, hæc ſancta ſynodus abolet, ſtatuens vt decæterò nequaquam fiant, reſeruationibus in corpore iuris expreſsè clauſis, & his quas in terris Romanæ Eccleſiæ, ratione directi ſeu vtilis dominij mediatè vel immediatè ſubiectis fieri contigerit, duntaxat exceptis.

De Clementina, literis.

Licet in Apoſtolicis vel alijs literis quibuſcunq; aliquem dignitati, beneficio aut iuri cuicunq; renunciaſſe, aut priuatum eſſe, ſeu aliquid aliud egiſſe, per quod ius proprium auferatur, narratum ſit, huiuſmodi literæ in his non præiudicent, etiam ſi ſuper ipſis gratia vel intentio narrantis fundetur, niſi per teſtes aut alia legitima cõſtiterit documenta. Datum in ſeſſione publica huius ſacræ ſynodi, in eccleſia maiori Baſilenſi ſolenniter celebrata, octauo Calendas Aprilis, Anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

SESSIO XXIIII.

De indulgentijs.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu-ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans. Quia ambaſiatores noſtri ad Conſtantinopolim tranſmiſsi, vice & nomine eiuſdē ſanctæ ſynodi ſereniſsimo Imperatori Romeorum, & reuerendiſsimo domino patriarchæ Conſtantinopolitano, propter nonnullas cauſas promiſerunt, capitula aliàs in hac ſancta ſynodo ſuper modo vniuerſalis & œcumenici & vtriuſq; eccleſiæ concilij celebrandi, hinc & indè cōcluſa & firmata dare, & cum effectu exhibere, ſub conſueta huius ſanctæ ſynodi bulla plumbea data præſenti, & ſub tenore de verbo ad verbū ſubſequenti, nolens hæc ſancta ſynodus obmittere aliquid eorum, quæ pro vnione eccleſiarum Chriſti fieri poſſunt, dictam ſuorum ambaſiatorum promiſsionem præſenti decreto acceptat, approbat, ratificat, & confirmat, & præfata capitula de verbo ad verbū, prout per præfatos ambaſiatores promiſsū eſt, præſentibus inſerit, ſub tenore qui ſequitur: Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiā repræſentans, ad perpetuam rei memoriā. Cùm inter cætera toti populo Chriſtiano neceſſaria opera, ꝓpter quæ hoc præſens ſanctum conciliū extitit congregatū, vnio Occidentalis & Orientalis eccleſiarum Chriſti præcipuū & maximū ſit, meritò pro hac perficienda ab initio ſuæ congregationis omni conatu laborauit. Etenim quamprimum potuit, ad ſereniſsimum Imperatorem Græcorum & reuerendiſsimum patriarcham Conſtantinopolitanum cum literis ſuos tranſmiſit ambaſiatores, ad ipſos cum omni charitate & inſtantia exhortandū, quatenus & ipſi cum plena poteſtate mitterent aliquos, qui nobiſcum tractarent de modo dictam ſanctā vnionem conſequendi: qui mox vt requiſiti fuerunt, tres inſignes viros de his, qui apud eos magnæ videntur authoritatis, quorum primus ipſum Imperatorē conſanguinitate attinet, ad hanc ſanctam ſynodū deſtinârunt, ſufficienti ipſius Imperatoris mandato, cū bulla aurea & eius ꝓpria manu ſubſcripto, ac patriarchæ literis munitos, qui tam in generali congregatione, quàm corā commiſſarijs noſtris feruentiſsimū ipſius Imperatoris & patriarchæ, totiusq; eccleſiæ Orientalis ad hāc vnionem deſideriū exponentes, nos mirum in modum ad tam ſancti operis proſecutionem pulſant, ac quotidiè excitāt, duo inter alia firmiter conſtanterq; aſſerentes, vnionē ipſam niſi in ſynodo vniuerſali, in qua tam Eccleſia Occidentalis quàm Orientalis conueniat, fieri nullatenus poſſe, & in ea ſynodo (ſi fiat, vt infrà conuentū eſt) ipſam vnionem ſecuturam ſperari. His auditis, ſumma nobis lætitia & iocunditas nimirùm acceſſit. Quamobrem omnem cogitatū noſtrum iactantes in Deum, qui facit mirabilia magna ſolus, venerabiles ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales præſidentes ſedis Apoſtolicæ, patriarcham Antiochenum, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, magiſtroſque & doctores in numero competenti deputauimus, vt vnà cum ipſis Græcorum ambaſiatoribus rem iſtam tractare, & quo ordine ad executionē deducenda eſſet, proſpicere deberent: qui tam inter ſe, quàm cū ipſis * ambaſiatoribus ſæpenumerò cōuenientes, habito inter ſe maturo & digeſto conſilio, ad infrà ſcripta cum ipſis deuenerunt capitula, quæ poſteà ſecundum morem huius ſacri concilij per ſacras deputationes maturè deliberata, ac deinde per generalem congregationem concluſa firmataq; ſolenniter extiterunt: quorum tenor vnà cum mandato ipſius domini Imperatoris ſub bulla aurea, ſequitur, & eſt talis: Ambaſiatores ſereniſsimi domini Imperatoris &c. vt decreto concilij ſuperiùs inſerto latiùs continetur. Et quia temp⁹ ſuperiùs expreſſum, infra quod prædicta debebant adimpleri, effluxit, non propter defectum alicuius partiū, ſed quia ita contigit varijs interuenientibus tractatibus: hæc ſancta ſynodus tempus per præfatos ſereniſsimum Imperatorē Græcorum & reuerendiſsimum patriarcham Conſtantinopolitanum parte ex vna, & ambaſiatores huius ſacræ ſynodi parte ex altera ſtatutum & firmatū, quod eſt à menſe Maio immediatè ſequenti ad annum, ita quòd per totum menſem Maij ad annum ſequentem vtraque partium ſit parata ad exequendum ſupradicta, quantùm ad quamlibet partiū attinet, acceptat & promittit ſe impleturam, quantùm ad ipſam pertinet, infra dictum tempus quicquid in ſupradictis capitulis continetur. Datum Baſileæ in ſeſsione publica huius ſanctæ ſynodi, ſolenniter celebrata decimooctauo Calendas Maij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

* oratoribus

Seſsione 19.

Saluuſconductus Græcorum, datus domino Imperatori Græcorum & patriarchæ Conſtantinopolitano à ſacro concilio Baſileenſi.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſam Eccleſiā repræſentans. Quia authore Deo in regione noſtra Occidentali & obedientia Eccleſiæ Romanæ, eſt vniuerſalis & œcumenica ſynodus celebrāda, in qua iuxta concordata in hac ſancta ſynodo, & in Conſtantinopoli denuò ratificata, tam Occidentalis quàm Orientalis Eccleſia conueniet, vt cunctis erga eandem Eccleſiam Orien-

Orientalem, noſtræ intentionis ſynceritas pateat, & omnis ſuſpicio, quæ circa ſecuritatem ac libertatem venientium oriri poſſet, de medio auferatur, tenore præſentis decreti hæc ſancta ſynodus Baſileenſis, nomine & vice totius Eccleſiæ Occidentalis, & omnium de eadem Eccleſia cuiuſcunq; ſtatus, etiam ſi papali, imperiali, regali, pontificali vel quacunq; alia inferiori ſpirituali vel ſeculari præfulgeant dignitate, poteſtate vel officio, decernit, dat & concedit ſereniſsimo Imperatori Græcorum, reuerendiſsimis patriarchis Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno & Hieroſolymitano, cęteriſq; vſque ad numerum ſeptingentarum perſonarum, etiam ſi Imperiali, regali, archiepiſcopali, epiſcopali & cuiuſcunq; alterius ſtatus, dignitatis aut conditionis fuerint, ad prædictum vniuerſale & œcumenicum concilium in regione Occidentali (vt præmittitur) celebrandum, venientibus aut venturis, plenum & liberum ſaluum conductum, omneſq; prædictos & quemlibet ipſorum, tam in perſonis quàm in honoribus & rebus quibuſcunque, ipſorum nominibus, regnis, principijs, dominijs, territorijs, communitatibus, ciuitatibus, caſtris, oppidis, villis, & omnibus locis obedientiæ noſtræ Eccleſiæ Occidentalis, per quæ ſiue eundo, ſiue ſtando, ſiue etiam redeundo tranſituri ſunt, aut eos tranſire contigerit: in ſuam tutam ſecuramq; ſaluiguardiam recepit, & recipit per præſentes, promittens & cōcedens omnibus & ſingulis ex ipſis hoc præſenti edicto ſynodali, tutam & liberam facultatem accedendi & veniendi in & ad ciuitatem ſeu locum, in qua vel in quo erit dictum ſacroſanctum vniuerſale conciliū celebrandum: ibiq; ſtandi, morandi, reſidendi, habitandi, cum omnibus immunitatibus, libertatibus & ſecuritatibus, quibus illi qui erunt de obedientia Eccleſiæ Romanæ, habitabunt: diſputandi etiam & ratiocinandi, iura & authoritates allegandi, & omnia alia liberè & ſine cuiuſcunque impedimento dicendi, faciendi, & tractandi, quæ pro vnione Eccleſiarum Chriſti eis expedire videbitur & opportunum. Indè etiam ſemel & pluries, & toties quoties eis & cuilibet eorum videbitur, & placebit, ſimul & ſeparatim, & cum eorum bonis, rebus & pecunijs & ſine, pro libitu recedendi & redeundi tutè, liberè & impunè, omni impedimento reali & perſonali ceſſante, penituſq; remoto, etiam ſi talis vnio (quod abſit) nō ſequeretur, nec effectum haberet: quo caſu & in omnem alium euentum, præfati ſereniſsimus Imperator, domini patriarchæ & alij ſuprà nominati, noſtris duntaxat expenſis & galeis, abſque aliqua dilatione temporis, omniq; remoto impedimento, cum eiſdē honoribus, beneuolentia & amicitia, quibus ad præfatum vniuerſale celebrandum concilium deducentur, etiam in & ad Conſtantinopolim reducentur, ſiue vnio ſequatur in dicta celebranda ſynodo œcumenica, ſiue non. Nō obſtantibus in prædictis vel aliquo prædictorum quibuſcunq; differentijs, diſcordijs & diſſenſionibus ad præſens vigentibus, & quæ in futurum oriri & vigere poſſent inter dictas Eccleſias Occidentalem & Orientalem, ſeu inter ipſam Eccleſiam Romanam & ei ſubiectos & aggregatos, & præfatum ſereniſsimum Imperatorem, & alios Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ aggregatos, & non obſtantibus aliquibus ſententijs, decretis, condemnationibus, iurib' & decretalibus, quomodocunq; & qualitercunq; factis & prolatis ſeu fiendis: Et etiam non obſtantibus aliquibus repræſalijs & debitis publicis vel priuatis: Et non obſtantibus aliquibus criminibus, exceſsibus, culpis & delictis, ſi qua per prædictos vel alterum eorum quomodocunq; & qualitercunq; commiſſa & perpetrata forent: Et generaliter non obſtantibus quibuſcunq; alijs, etiam ſi talia forent, de quibus neceſſarium eſſet, ſpecialem in præſentibus facere mentionem. Et ſi contingat aliquem vel aliquos ex noſtris, eis vel alicui ipſorum iniuriari (quod abſit) vel aliquam moleſtiam inferre in perſona, honore, rebus & alijs quibuſcunque, taliter excedens, iudicabitur per nos aut noſtros, vſq; ad condignam & rationabilem ſatisfactionem parti læſæ. Et econuerſo, ſi aliquis ipſorum alicui ex noſtris aliquam (vt præmittitur) iniuriam inferat, iudicabitur per eos vſque ad condignam & rationalem ſatisfactionem ei, qui iniuriam paſſus eſt, ſecundum morem & conſuetudinem vtriuſque partis. De alijs autem criminibus, exceſsibus & culpis quibuſcunq;, quælibet partium cognoſcet, & iudicabit de ſuis.

Hortatur autem hęc ſacroſancta ſynodus vniuerſos Chriſti fideles, & nihilominùs authoritate vniuerſalis Eccleſiæ in virtute ſpiritusſancti & ſanctæ obedientiæ mandat, & præcipit omnibus & ſingulis prælatis, regibus, ducibus, principibus, officialibus, communitatibus & alijs ſingularibus perſonis, *cuiuſuis ſtatus, conditionis & dignitatis exiſtant, noſtræ Occidentali Eccleſię aggregatis, quatenus prædicta omnia & ſingula inuiolabiliter obſeruent, & quantum in eis eſt, obſeruari faciant: dictoſque ſereniſsimum Imperatorem, patriarchas & alios omnes & ſingulos antedictos, ad dictū ſacrum celebrandum concilium accedentes, & indè recedentes, ſimul & diuiſim fauorabiliter & reuerenter honorent & tractent, ac honorari & tractari faciant. Si qua verò dubitatio circa dictum ſaluum conductū & contenta in eo oriri contigerit, ſtabitur declarationi præfatæ vniuerſalis ſynodi celebrandæ. Vult autem hæc ſancta ſynodus præſentem ſaluum conductum valere, & in ſuo

* cuiuſcūq;

ſuo robore permanere, quouſq; ad vltimū, dicti ſereniſsimus Imperator, patriarchæ, & alij ſupradicti, cum ſuis nobilibus & famulis, vſq; ad numerum (vt præmittitur) ſeptingentarum perſonarum, alijsq; rebus & bonis, ſint reuerſi in & ad ciuitatem Conſtantinopolitanam. Si quis autem contra prædicta aut aliquod ipſorum aliquid facere quoquo modo tentauerit, indignationem omnipotentis Dei & dictæ ſanctæ ſynodi ſe nouerit incurſurum. Datum Baſileæ in ſeſſione publica huius ſanctæ ſynodi ſolenniter celebrata xviij. Calendas Maij, Anno à natiuitate domini 1436.

Aurea bulla domini Imperatoris Græcorum, lecta in ſeſsione publica & congregatione generali.

Quoniam deſtinatæ fuerunt ab imperio
*meo *noſtro & ſanctiſsimo domino œcumenico patriarcha ambaſiatæ ad ſacroſanctam Eccleſiam Romanā, videlicet ad beatiſsimum Papam dominum Martinum quintū, & ad modernum ſimiliter ſanctiſsimum Papam dominum Eugenium quartum, ſimiliter & ab ipſis tranſmiſſæ fuerūt multoties ad nos pro vnione eccleſiarum Chriſti, & multis laboribus cum multa diligētia vtrinq; factis, tamen propter aliquas circunſtantias temporaneas non peruenit ad finem tale bonū & ſanctum opus vnionis. Poſt hæc autem deſtinauit ad nos de hac ipſa re ambaſiatores ſuos ſacra ſynodus in Baſilea congregata, ſacroſanctam Eccleſiam Romanam repræſentans, propter quod & nos noſtros ad eam deſtinauimus, videlicet familiarem imperij noſtri Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandiſsimum in ſacris monachis abbatem ſacri monaſterij ſancti Demetrij Iſidorum, & familiarem imperij *no-
*mei ſtri Ioannem Laſcari Diſsipatum, qui illuc accedentes oſtenderunt, in ipſam quædam neceſſariò ab eo tractari in præparationem & conſtitutionem vniuerſalis & œcumenici concilij, in quo neceſſe eſt tractari & celebrari & perfici (Deo duce) prædictam ſanctam vnionem, quæ quidem hæc ipſa ſynodus Baſileenſis acceptauit, & promiſit illa adimplere. Vndè & ambaſiatores ſuos ad nos deſtinauit, fratrem Ioannem de Raguſio, ordinis Prædicatorum profeſſorem, & in ſacra pagina magiſtrum, Henricum Menger decretorum doctorem, canonicū Con-
*Fieron ſtantienſem, & Simonem *Freron ſacræ theologiæ baccalaureum, canonicum Aurelianenſem, cum decreto ipſius generali, in quo de his continebatur particulariter in capitulis. Perlecto itaque tali decreto apud nos, quædam ex his quæ continebantur in eo, non placuerunt nobis, vt in ipſo iacebant, procœmium videlicet talis decreti, & capitulum in quo ſcribebatur de modo reuerſionis noſtræ à loco celebrādi concilij ad Conſtantinopolim, ſi permittente Deo (quod abſit) non fieret vnio eccleſiarum Chriſti in tali ſynodo, quia non exprimebatur in eo de hoc determinatè & manifeſtè. prædicti autem ambaſiatores videntes diſplicentiam & reſiſtentiam noſtrā, nec aliter rem ipſam poſſe habere progreſſum, conceſſerunt, & promiſerunt curare in prædictis, videlicet quòd dicta ſancta ſynodus dabit, & exhibebit nobis capitula in dicto decreto contenta, cum procœmio, modo & forma, quibus in literis ipſorum promiſſorijs continetur. Et circa reuerſionem noſtrā de ſynodo in Conſtantinopolim, in caſu quo non ſequeretur dicta vnio, (quod abſit) facere & adimplere, prout habetur in forma ſaluicōductus prædicti. His itaque ſic progreſsis, & inter nos concordatis, petierunt & ipſi ambaſiatores, vt promittamus & nos abſq; contradictione, ire & accedere ad locum, in quo celebrabitur (Deo concedente) vtrinq; catholica & œcumenica ſynodus. Qui quidem locus eſſe debet vnus ex nominatis in *decretis, qui *decreto
cunq; ordinabitur per dictum ſacrum concilium Baſileenſe, ſicut in ſupradicto decreto ipſius ſacri concilij † continentur. Etiam † cōtinetur
quòd exire debeamus hinc à Conſtantinopoli, in accedendo verſus locum celebrandi œcumenici concilij, à principio ſequentis Iunij, indictionis decimæquintæ, ſicut conuentum eſt inter nos & ipſos ambaſiatores ſacri concilij. Et quia etiam ad maiorem cautelam & firmitatem horū omnium, petierunt fieri literam chryſobuli imperij
† noſtri, Imperium † noſtrum grato animo † mei
rationabili petitioni eorum annuens, præ- † meum
ſens chryſobulum largitur & concedit: per quod acceptat, determinat & ꝓmittit, quòd ſi dicta ſacra ſynodus Baſileenſis remedium appoſuerit in prædictis, videlicet ſi pędicta capitula in ſupradicto decreto contenta, cū procœmio in forma, ſicut hîc per ambaſiatores ipſius ſynodi concordatum eſt, nobis direxerit, & compleuerit omnia in eiſdem capitulis ſcripta opportunè, ſimiliter & fecerit ſaluum conductū cum capitulis de modo reuerſionis noſtræ ad Conſtantinopolim, vt prædicitur: reliqua etiam, vt ambaſiatores ipſius nobis promiſerunt, & nobiſcū conuenerunt: exibit & † imperiū noſtrum † ad imperium meū
cum Deo ſine contradictione à Conſtantinopoli ſecundum prædictum tempus, cum præſtantiſsimo domino œcumenico patriarcha Conſtantinopolitano, & cæteris debentibus intereſſe, ad accedendū ad locum vbi celebrabitur ſanctum catholicum & œcumenicum concilium, abſq; impedimento rationabili, vero & manifeſto, etiam ſi bellum (quod abſit) ab infidelibus foret, & inſtaret ciuitati noſtræ Conſtantinopolitanæ. Et in robur & confirmationem & conſeruationem inuiolabilem ſupraſcriptorum, iurat Imperium † noſtrum, per debitum † no- † meum
bis iuramentum tanquam Chriſtiano & fi- † mihi
deli

deli Imperatori, & per orationem ſancti mei domini & Imperatoris patris imperij mei famoſiſſimi & felicis memoriæ & per animam meam: factumq; eſt ſuper iſtis præſens chryſobulum imperij * noſtri, in anno ſexmilleſimo nongenteſimo quadrageſimoquarto, in menſe Nouembris, indictione decimaquarta, à natiuitate verò domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto, die vigeſimoſexto menſis Nouembris.

* mei

Bulla plumbea domini patriarchæ Conſtantinopolitani, miſſa ſacro concilio Baſileenſi.

Quoniam deſtinatæ fuerunt ab humilitate noſtra, & potentiſſimo & ſancto meo Imperatore ambaſiatæ ad ſacroſanctam Eccleſiam Romanā, videlicet ad beatiſſimum papam dominum Martinum quintū, & ad modernum ſimiliter ſanctiſſimum papam dominum Eugenium quartum, ſimiliter & ab ipſis tranſmiſſæ fuerūt multoties ad nos pro vnione eccleſiarum Chriſti, & multis laboribus cum multa diligentia vtrinque factis, tamen propter aliquas circunſtantias temporaneas non peruenit ad finem tale bonum & ſanctum opus vnionis. Poſt hæc autē deſtinauit ad nos de hac ipſa re ambaſiatores ſuos ſacra ſynodus in Baſilea congregata, ſacroſanctam Eccleſiam Romanam repræſentans, propter quod & nos noſtros ad eam deſtinauimus, videlicet familiares potentiſſimi & ſancti mei Imperatoris, in Spiritu ſancto dilectos filios noſtræ humilitatis, videlicet Demetrium Palæologum Metochitam, & honorandiſſimum in ſacris monachis abbatem ſacri monaſterij ſancti Demetrij Iſidorum, & Ioannem Laſcari Diſipatū, qui illuc accedentes, oſtenderunt in ipſam quædam neceſſariò ab ea tractari in præparationem & conſtitutionem vniuerſalis & œcumenici concilij, in quo neceſſe eſt tractari & celebrari & perfici (Deo * duce) prædictam ſanctam vnionem. Quæ quidē hæc ipſa ſynodus Baſileenſis acceptauit, & illa promiſit adimplere. Vndè & ambaſiatores ſuos ad nos deſtinauit, fratrem Ioannem de Raguſio, ordinis Prædicatorum profeſſorem, in ſacra pagina magiſtrum, Henricum Menger decretorum doctorem canonicum Conſtantienſem, & Simonem Freron ſacræ theologiæ baccalaureum canonicum Aurelianenſem, cum decreto ipſius generali, in quo de his continebantur particulariter in capitulis. Perlecto itaque tali decreto apud nos, quædam ex his quæ continebantur in eo, nō placuerunt nobis, vt in ipſo iacebāt, procemium videlicet talis decreti, & capitulum in quo ſcribebatur de modo reuerſionis noſtræ à loco celebrādi concilij ad Conſtantinopolim, ſi permittēte Deo (quod abſit) non fieret vnio eccleſiarū Chriſti in tali ſynodo, quia nō exprimebatur in eo de hoc

* dante

determinatè & manifeſtè. Prædicti autem ambaſiatores videntes diſplicentiam & reſiſtentiam noſtram, nec aliter rem ipſam poſſe habere progreſſum, conceſſerunt, & promiſerūt curare in prædictis, videlicet quòd dicta ſancta ſynodus dabit, & exhibebit nobis capitula in dicto decreto contenta, cum prooemio, modo & forma, quibus in literis ipſorum promiſſorijs continetur. Et circa reuerſionem noſtrā de ſynodo in Conſtantinopolim, in caſu quo non ſequeretur dicta vnio, (quod abſit) facere & adimplere, prout habetur in forma ſaluicōductus prædicti. His itaque ſic progreſsis, & inter nos concordatis, petierunt & ipſi ambaſiatores, vt & promittamus & nos abſq; contradictione, ire & accedere ad locum, in quo celebrabitur (Deo concedente) vtrinq; catholica & œcumenica ſynodus. Qui quidem locus eſſe debet vnus ex nominatis in decreto, quicunque nominabitur per dictum ſacrum concilium Baſileenſe, ſicut in ſupradicto decreto ipſius ſacri concilij continetur. Etiā quòd exire debeamus hinc à Conſtantinopoli, in accedendo verſus locum celebrandi œcumenici concilij, à principio ſequentis Iunij, indictionis decimæquintæ, ſicut conuentum eſt inter nos & ipſos ambaſiatores ſacri concilij. Et quia etiā ad maiorem cautelam & firmitatem horum omnium petierunt fieri ſigillum noſtræ humilitatis, humilitas noſtra grato animo rationabili petitioni eorum annuens, præſens ſigillum largitur & concedit, per quod in Spiritu ſancto diſponit, quòd ſi dicta ſacra ſynodus Baſileenſis remedium appoſuerit in prædictis, videlicet, ſi capitula in prædicto decreto contenta cum prooemio, in forma ſicut hic per ambaſiatores ipſi⁹ ſynodi concordatum eſt, nobis direxerit, & compleuerit omnia in eiſdem capitulis ſcripta opportunè, ſimiliter & fecerit ſaluum conductum cum capitulo de modo reuerſionis noſtræ ad Conſtantinopolim, vt prædicitur: reliqua etiam, vt ambaſiatores ipſius nobis promiſerunt, & nobiſcum conuenerunt: exhibit humilitas noſtra cum potentiſſimo & ſancto meo Imperatore cum Deo ſine contradictione à Conſtantinopoli ſecundum prædictum tempus, & cum cæteris debentibus intereſſe, ad accedendum ad locum vbi celebrabitur ſanctum catholicum & œcumenicum concilium, abſq; impedimento rationabili, vero & manifeſto, etiam ſi bellum (quod abſit) ab infidelibus foret, & inſtaret ciuitati noſtræ Conſtantinopolitanæ. Et in robur & confirmationem ſupradictorum, factum eſt præſens ſigillum noſtræ humilitatis in menſe Nouembris, indictionis decimæquartæ, anno ab Adā ſeu mundi conſtitutiōe * ſexmilleſimo nongēteſimo quadrageſimoquarto, à natiuitate verò domini milleſimo quadringēteſimo trigeſimoquinto.

* ſexies

Bulla indulgentiarũ remiſsionis omnium peccatorum ſemel in vita, & ſemel in morte, in fauorem ſubſidij pro reductione Græcorum procurandi.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, vniuerſis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Vox illa iocunditatis & lætitiæ ad populũ Iſraeliticum olim de cælo lapſa, eadem nunc per os huius ſanctæ ſynodi in auribus populi Chriſtiani in- Eſa.40.a ſonans, clamat: Conſolamini conſolamini popule meus, dicit dominus Deus veſter. Loquimini ad cor Hieruſalem, & aduocate eam, quoniam completa eſt malitia eius, & dimiſſa eſt iniquitas illius. Meritò lætari & cõſolari te debes plebs Chriſtiana, cùm his nouiſsimis diebus tanta lætitiæ cauſa offertur, quantam vix vnquam experta es. Vno enim eodemq; tempore plenariã omnium peccatorum veniam conſequeris, & fratres tuos, quorũ innumerabilis eſt multitudo, quingentis fermè annis à tuo conſortio ſegregatos, tibi ꝓximè reuniri ſperas. O quanta erit iſta iubilatio? O quàm ſuaue cordibus Chriſtianorum orietur gaudium, cùm primùm homines Deo, & ipſi inter ſe fraterna charitate conciliabuntur? Quas igitur Chriſto noſtro pro hac duplici lætitia, qua nulla maior deſiderari poteſt, gratias age- Pſal.88. mus? Quis domini miſericordias ad plenũ enarrabit, qui populum Chriſtianum varijs vndiq; calamitatibus hoc tempore afflictũ, tanta gaudij nouitate conſolatur? Eccè popule Dei, adeſt tibi annus iubileus, annus remiſsionis omnium peccatorum, annus generalis vnionis Eccleſiæ. Proinde loquimini omnibus Chriſtifidelibus, qui in ſancta habitant Hieruſalem peregrinante in terris, ad cor eos conſolando, & aduocate eos ad hanc duplicem lætitiam, quoniam malitia tam diuturni ſchiſmatis, quod innumerabilia Eccleſiæ ſanctæ Dei mala intulit, auxiliante domino (vt confidimus) citò complebitur, & finem accipiet. Iniquitas quoq; peccatorũ, quæ huius ſchiſmatis & iræ Dei cauſa fuit, diuina clementia remittitur. Con- Eſa.51.c & 52.a ſurge igitur, conſurge, induere fortitudine tua Sion, induere veſtimẽtis gloriæ tuæ Hieruſalem ciuitas ſancta. Quàm fortis & glorioſa eris tunc mater Eccleſia, cùm omnes qui Chriſtum colunt, ab Occidente in Orientem eodẽ fidei & charitatis vinculo vnitos conſpicies? Ingemuiſti hactenus nimio dolore afflicta, cùm à ſæuiſsimis Turcis & Sarracenis, alijsq; Chriſtiani nominis inimicis, innumeras patereris iniurias, iacturas, perſecutiones & opprobria, & nemo te conſolari poterat. Cùm paſsim videres filios tuos omnis ſexus, ætatis & dignitatis in ſeruitutem trahi, & (quod ſeruitute deterius eſt) plurimos ab vberibus tuis abſtractos, ad impium Mahumeti cultum perduci. Harum autem calamitatum quid aliud, quàm hoc diuturnum ac peſtiferum ſchiſma, cauſa extitit? Sed diuino munere appropinquat iam tempus, vt omni penitùs extincto diſsidio, vnitas ſancta fiat. Quæ cùm impleta fuerit, atq; hi magni populi Occidẽtales & Orientales fraternum fœdus ſimul inierint, nemo tunc fortitudini tuæ reſiſtere poterit. Tunc abiectis lugubribus, conſurges regina Ec- Pſal.44. cleſia in veſtitu deaurato, circundata varietate: & qui te olim perſequentes conculcabant, procident corã te: & venient ad te qui Eſa.60.e detrahebant tibi, & adorabunt veſtigia pedum tuorum. O vos omnes qui Chriſtiano nomine cenſemini, expergiſcimini iam talia audientes, plaudite manibus, & iubilate Chriſto ſalutari noſtro. Eccè enim nunc 2.Cor.6.a tempus acceptabile, eccè nunc dies ſalutis: Eccè iam pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, viſitat nos in abundantia gratiæ & felicitatis. Aſſurgite, & occurrite illi in humilitate ſpiritus, in orationibus atq; eleemoſynarũ largitate, vt qui pro peccatis veſtris iuſtè iratus, tamdiu hoc ſchiſma durare paſſus eſt, & multis perſecutionũ flagellis ab his qui int⁹, & ab his qui foris ſunt, vos cædi permiſit, nunc purgatis & emendatis indulgens, ſanctam inter vos vnionẽ inſpiret, vnitisq; non ſolùm perdita reſtauret, ſed & vobis veſtros ſubijciat inimicos. Audiſtis pridem ſolennes ambaſiatores ſereniſſimi Imperatoris Græcorum ac patriarchæ Conſtantinopolitani, ab hac ſancta ſynodo accerſitos, Baſileam adueniſſe, & tandẽ Deo propicio, concluſiſſe nobiſcum modum huius ſanctæ vnionis perficiendæ, aſſenſu ſanctiſsimi domini Eugenij papæ accedente, vt videlicet ad locũ ſynodi vniuerſalis tam noſtri, quàm ſui archiepiſcopi & epiſcopi, ipſeque Imperator & patriarcha Conſtantinopolitanus, alijq; Orientalis Eccleſiæ patriarchæ accedant. Vt autem tantũ opus certiùs firmaretur, tres noſtros oratores poſtrà Cõſtantinopolim deſtinauimus, vt ab ipſis Imperatore & patriarcha ratificationẽ eorum, quæ hîc ſui concluſerant ambaſiatores, obtinerent. Quæ omnia ipſi Imperator & patriarcha iuxta noſtri decreti capitula, ratificârunt, & approbârũt, ac literas Latino Græcoq; ſermone ſcriptas, & eorũ manibus ſubſcriptas, bullisq; aurea & plumbea munitas, per vnũ ex tribus noſtris oratoribus ad nos nuper reuerſum tranſmiſerunt. Et cùm ad ipſam ſynodum proprijs expenſis tam procul de partibus Orientalibus Græci proficiſci nequeant, opus fuit vt expenſas in veniendo ſtandoq; & redeundo neceſſarias, & quaſdam alias pro tuitione ciuitatis Conſtantinopolitanæ, ne Imperatore abſente, à Turcis forſitan expugnari poſſet, polliceremur. Et quanquã huiuſmodi impenſę non-

nullis

nullis graues viderentur, nos tamen animaduertentes, quantus Dei honor & profectus Eccleſiæ, quanta exaltatio fidei orthodoxæ, quantum incrementū nominis Chriſtiani, quot millium animarum ſalus, quantaq; vtilitas & innumerabilia bona populo Chriſtiano hinc forent prouentura, non ſolùm ipſas impenſas, ſed & perſonas proprias fore exponendas, dignū eſſe iudicauimus, ſpem ponētes in domino, cuius negocium agitur, & in charitate ac deuotione fideliū, qui dum talia intellexerint, ſubſidijs & auxilijs opportunis non deerunt. Si Chriſtus Deus noſter ſanguinem ſuum toto precioſiorem mundo, pro noſtra redemptione effudit: ſi eius veſtigia ſecuti Apoſtoli atq; alij ſancti viri, pro ſalute proximorum & incremento fidei corpora ſua libenter morti obiecerunt: quid nos facere oportet, à quibus non niſi caduca huius mundi ſubſtantia efflagitatur? Si reges & principes pro recuperandis expugnandiſque ciuitatibus & oppidis multo ampliorem ſummam exponere ſoliti ſunt, ſi deniq; pro augēdis facultatibus & vanitatibus ſeculi, ſe & ſua multis periculis homines ſubijciunt, & vt exemplo vtamur ſaluatoris, quærens aliquis precio-
Matth.13.f ſam margaritam, cùm inuenerit ipſam, vendit omnia bona ſua, & emit illam: nónne Eccleſia Dei & vniuerſus populus Chriſtianus facere hanc impenſam poterit, & debebit, ex qua nihil terrenum, nihil caducum, ſed omnia quæ ſuprà memorauimus bona, ſuccedent? Si vna duntaxat anima Chriſto charior eſt, quàm totum mundi aurum: nos vbi millia millium ſaluanda ſunt, auari aut negligentes videbimur? Conſueuit aliquando Eccleſia ad liberandum de manibus infidelium terram ſanctā, ſeu pro debellandis hæreticis indicere generale paſſagium, conuocareq; reges & principes & alios bellatores, vt armis iſta peragerent, necnon & pro alijs iuſtis cauſis ab omnibus Chriſtianis ſubſidium poſtulare, ad quæ vt promptiores efficeret, donis ſpiritualibus plenariæ remiſſionis peccatorum inuitauit. Profectò ſi veterum reuoluantur hiſtoriæ, nulla vnquam affuit cauſa iuſtior, quàm iſta eſt, nec pro qua Chriſticolæ omnes ſe & ſua libētiùs exponere deberent. Hic enim non ſolùm ad recuperandam terram intenditur, ſed etiam millia millium animarum, pro quibus mediocre ſubſidiū petitur, vndè impenſæ Grȩcis promiſſȩ, ſine quibus tam ſanctum opus perfici nequit, inueniri poſſint. Quis igitur pro tanto vniuerſæ Eccleſiæ bono, proque tanto animæ ſuæ merito portiunculā rerum ſuarum, quas dono Dei obtinet, denegare audebit? O felicem & precioſam eleemoſynam, quæ regnum cælorum promerebitur, & quæ tantam fidei catholicæ vtilitatem dabit. O beatum illum hominem, quem dominus ad tam ſanctum opus inſpirauerit.

Hunc quidem (ſicut ſcriptum eſt) in die mala liberabit dominus. Licet autem ex debito Pſal.40.
Chriſtianæ profeſſionis quiſq; ad hoc ſanctum negocium pro viribus contribuere, ac ſubuenire obnoxius ſit, nihilominùs vt eo libentiùs omnes faciant, quo ſe hic & in futuro ſeculo peramplius remunerandos fore intellexerint, decreuit hæc ſancta ſynodus vniuerſam Eccleſiā repræſentans, ſponſam Chriſti, affluēter aperire ſpirituales theſauros, quos ipſe ſaluator aſcendens in cælum, ſibi reliquit. Omnibus igitur Chriſti fidelibus vtriuſq; ſexus, qui ad hoc ſanctum opus tantum contribuerint, quantū quiſq; vna integra hebdomada pro ſuæ perſonæ ac familię, ſi eam habuerit, refectione exponit, vel ſi de proprijs viueret, exponeret, religioſis quoque pro quibus ſuus conuentus aut ſuperior vel alius iuxta prædictā rationem erogauerit, omnium peccatorum ſuorum, de quibus corde contriti & ore confeſſi fuerint, authoritate omnipotentis Dei & de eius miſericordia confiſa, illam plenariam remiſſionem impartitur ſemel in vita, & ſemel in mortis articulo, quam Eccleſia concedere ſolet omnibus euntibus Romam tempore Iubilei, vel cruce ſignatis ad recuperationem terræ ſanctæ tempore paſſagij generalis, & in retributione iuſtorum ſalutis æternæ pollicetur augmentum. Ita tamen, quòd per annum integrum (ſi vixerint) ſingulis ſextis ferijs, impedimento ceſſante, aut ſi dictis ſextis ferijs ex præcepto Eccleſiæ, regulari obſeruantia, iniuncta pœnitentia, voto vel aliàs ieiunare teneantur, vna alia die ſingularem ſeptimanarum eiuſdem anni, qua ad ieiunandum non ſint aſtricti, ieiunent, aut ad iudicium ſui confeſſoris in alia pietatis opera commutent. Ac etiam eadem die qua ieiunabunt, vel (vt præmittitur) ieiunare deberēt, ſi ſint clerici, ſeptem Pſalmos vel Miſſam: ſi laici, ſeptem Pater noſter & ſepties Aue Maria, dicere ſint aſtricti, vel alia pietatis opera iudicio ſui confeſſoris agant. Quòd ſi conuentus tales ſint, qui nihil in communi poſſideant, vel aliæ perſonæ victum vera mendicitate quærentes, ſeu aliàs contribuere non valentes, ne huius ſpiritualis muneris ſint expertes, ſi vltra ieiunium (vt prædicitur) obſeruandum ſingulis diebus vnius anni, prædictos pſalmos & Miſſas, ſi clerici: ſi laici, prædictas orationes, ceſſante legitimo impedimento, eo modo quo ſuprà exprimitur, ſupplendo dixerint, vel alia pietatis opera ſui confeſſoris iudicio (vt præmittitur) exercuerint, ac pro felici huius negocij conſummatione Deum ſuppliciter exorauerint, eandem plenariā remiſſionem conſequantur. Erogantibus autem ad idem opus, quantum vna die pro ſe ſuæq; familiæ expenſis expenderent, vel ſi de proprijs viuerent, exponerent, ſeptem annos & totidem quadragenas de iniūctis ſibi pœnitentijs elar-

tijs elargitur. Et vt hi omnes ad huiuſmodi indulgentiæ gratiam aptiores exiſtant, omnibus ſacerdotibus ſecularibus & regularibus aliâs diſcretis, quos in confeſſores pro huiuſmodi conſequenda indulgentia elegerint, indulget, vt confeſsionibus eorum auditis, ipſis à quacunq; excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti ſententia, à iure vel conſtitutione, ſeu etiam non nominatim, ſed generaliter ab homine lata, & à quibuſcunq; alijs propter quæ etiam ſedes Apoſtolica meritò eſſet conſulenda, impoſita ſatisfactione & reſtitutione his quorũ intereſt facienda, ſalutarem iniungant pœnitentiam, & debitæ abſolutionis in foro pœnitentiali duntaxat in forma Eccleſiæ beneficium impendant. Quam ſatisfactionem ac reſtitutionem, ſi infra terminum à confeſſore ſtatutum facere neglexerint, huiuſmodi indulgentia in nullo ſuffragetur. At cum clericis ſuper irregularitate occulta, aliâs, quàm ex bigamiæ vel homicidij voluntaria cauſa, contracta, diſpenſent. Super votis verò peregrinationis, ſeu abſtinentiæ aut alijs ſimilibus, quæ ipſi fideles emiſerint, etiam ſi vltramarina, aut alia loca, ſeu limina ſanctorũ Petri & Pauli ac Iacobi Apoſtolorum viſitare vouerint, ſeu aliâs non impletis, diſpenſandi eiſdem confeſſoribus etiam facultaté concedit: ita tamen, quòd ipſi cum quibus taliter diſpenſari continget, expenſas quas ad loca huiuſmodi vel pro alijs votis implendis, iuxta ipſorum confeſſorum taxationem feciſſent, ad hanc cauſam contribuant. Et vt nulla cuiquam peccati rubigo remaneat, vult & indulget hæc ſancta ſynodus, vt quicunq; ex vſurario vel non debito quæſtu, ſeu qualitercunq; illicitè aut indebitè aliquid percepiſſet, ſeu bona ablata aut quæuis incerta poſsideat, ſi non extent, vel ignorentur perſonæ, quibus facienda eſſet reſtitutio, aut res quaſcunque tenentes, cuiuſcunque ſtatus aut religionis exiſtant, in quorum detentione conſcientiæ eorũ grauantur, vel quæ de iure ad pias cauſas per eccleſiam deberent exponi, huiuſmodi res & bona ſeu valorem, necnon & qui arma vel alia prohibita infidelibus ſeu hæreticis portauerint, lucrum quod indè perceperũt, ad hoc opus iuxta ſuam & ſui confeſſoris conſcientiam & æſtimationem tradere teneantur. Iubet inſuper eadem ſancta ſynodus, vt habita huius decreti notitia, omnes diœceſani in cathedralibus, collegiatis & parochialibus, in quibus eis viſum fuerit, ac etiam generales ordinum mendicantium in conuentualibus eccleſijs ſeis ſubiectis, mox diſponant, quatenus verbum Dei per prædicatores idoneos ad populũ annuncietur, prædictas indulgentias publicando, & fideliter exhortando ad ſubſidium in tam pijſsima cauſa impendendum, quibus prædicatoribus & prędicationem audientibus, ac etiam omnibus alijs, qui circa prædictam æſtimationem ſubſidium aliquod vel auxilium in hac re dederint, centũ dies de iniunctis pœnitentijs ſingulis vicibus in forma Eccleſiæ relaxat. Ne autem in colligendis ac conſeruandis pecunijs fraus aliqua committatur, ordinat ſancta ſynodus, quòd in qualibet cathedrali in ciuitatibus, in oppidis verò & alijs locis in principali eccleſia vnus cippus, truncus vel capſa ponatur, vbi tanquam in gazophylacio domini, quilibet pecunias erogãdas ac incerta & ablata ſeu illicitè quæſita, reponere poſsit & debeat. Cuius ſint tres claues, quarum vnam teneat epiſcopus, vel cui voluerit ipſe committere, pro quolibet trunco in omnib9 locis ciuitatis & * diœceſibus, capitulum aliam in cathedrali, prælatus ſeu rector in principali, tertiam timoratus aliquis vir, quem ciuitas, oppidum ſeu locus deputare voluerit, qui diebus per eos ſtatuendis, talem cippum, truncum vel capſam corã notario vel duabus fide dignis aperiant perſonis, & pecunias ad fidas manus deponant, eas ſine fraude, diminutione vel contradictione illi vel illis aſsignaturi, quas hæc ſancta ſynodus ad hoc deputauerit. Quòd ſi in campeſtribus locis vel alibi periculum ſeu detrimentum in conſeruatione pecuniarum, per modum ſuperiùs expreſſum veriſimiliter timeretur, diœceſani vel ad colligẽdum huiuſmodi pecunias ab hoc concilio deputandi, (prout magis expediens viſum fuerit) vtiliter prouideant. Quicunq; autem, etiam ſi pontificali aut regali præfulgeat dignitate, fraudem, furtum ſiue rapinã circa prædictas pecunias ſeu impedimentũ ex propoſito & malitioſe in hoc ſanctiſsimo opere fecerit, vltra indignationem omnipotentis Dei & reatum ſupremi ſacrilegij, ſententiam excommunicationis incurrat, à qua niſi priùs plenaria facta reſtitutione & impedimento ſublato, abſolui non poſsit. Vult auté hæc ſancta ſynodus, quòd elapſo biennio à die præſentis decreti, prædictæ indulgentiæ ac facultates nemini concedi valeant, præterquàm in mortis articulo, quo ad illos qui infra bienniũ (vt ſuprà dictum eſt) contribuerint. Quodque perſonis illis quæ ſub ſpe huius gratiæ & indulgẽtiæ aliquid commiſerint, in nullo huiuſmodi gratia ac ſpecialis conceſsio ſuffragetur. Et quia difficile foret, præſentes literas ſingulis exhibere, decernit hæc ſancta ſynodus, vt earũ tranſſumpto manu publica authoritate archiepiſcopi in tota prouincia, & ordinarij in ſua diœceſi proprio ſigillo munito, tanquam literis originalibus plena fides in omnibus adhibeatur. Datum in ſeſsione publica huius ſanctæ ſynodi ſolenniter celebrata in maiori eccleſia Baſileenſi, decimooctauo calendas Maij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

* diœceſis

SESSIO XXV.

De locis futuri & œcumenici concilij pro Græcis.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Nuper hæc ſacroſancta ſynodus inter varias ſolicitudines, quibus inſcrutabilis diuinæ altitudinis prouidentia eam inuocatione ſui ſpiritus paracleti, ad excolendum dominici gregis agrum adunari, operariq; dignata eſt, internæ mentis oculos more agricolæ peruigilis reuoluens, & attentè proſpiciens, quàm deflendè diutina Occidentalis & Orientalis Eccleſiarum in eiuſdem fidei profeſsione diuiſio in Dei perſtitit & durauit Eccleſia, de clementiſsima eius bonitate, apud quem nihil eſt impoſsibile, quique dignè poſtulantibus affluenter dat & largè, ſpem ſuſcipiens & fidutiam, ad procurandam inter ipſas Eccleſias catholicæ fidei vnitatem, ſuæ diligentiæ curas tanto accuratiùs, non parcendo laboribus vel impenſæ, adhibere decreuit, quãto ex hoc ad omnipotentis Dei laudem & gloriam, vberiorem animarum ſalutem, maiuſq; ipſius fidei incrementũ prouenire cognouit. Cupienſq; propterea, ſuffragante ſpirituſſancti gratia, tam ſaluberrimum vnionis negocium aggredi & amplecti, ad illud ſereniſsimum Romeorum Imperatorẽ & venerabilem patriarcham Conſtantinopolitanum, cæteroſq; prælatos & alium Græcorum populum per diuerſos oratores & literas duxit inuitãdos pariter & exhortandos. Qui quidem Imperator & patriarcha & alij Græci, volẽte & eorum corda Altiſsimo inflammante, exhortationes huiuſmodi alacribus animis ſuſcipientes, ipſumq; vnionis negocium aggredi ſynceris affectibus perhibentes, ſuos ſolennes oratores & nuncios ſufficienti mandato bulla aurea & propriæ manus ſubſcriptione Imperatoris, bullaq; plumbea patriarchæ prædictorum munito ſuffultos, feruentiſsimum eorundem ad hanc fidei vnitatem zelum deuotiſsimè explicantes, ad eandem ſacroſanctam ſynodum duxerunt deſtinandos, cum quibus ipſa ſancta ſynodus diuerſis tractatibus & deliberationibus præuijs, pro executione & cõſummatione felici tam ſalutaris operis, nonnulla decreta & capitula ad hoc ſummoperè neceſſaria & vtilia, ſuperiùs inſerta, & dudum in certa ſeſsione ipſius ſanctæ ſynodi in maiori eccleſia Baſileenſi celebrata, publicata, animo concordi concluſit. Volenſq; deinde hæc ſancta ſynodus, decreta & capitula huiuſmodi vijs & modis omnibus neceſſarijs & opportunis proſequi, ac iuxta illa ad electionẽ loci pro futuro œcumenico concilio, in quo Imperator & patriarcha prędicti, alijq; Græci conuenire poſſent & deberent, celebrando, maturè procedere, habitiſque ſuper his & alijs hanc piam rem concernentibus, in diuerſis ipſius ſanctæ ſynodi deputationibus multiplicibus propoſitionibus & tractatibus, illiſque cum votorum ſuppoſitorum eorundem ſcrutinio diligenti recenſitis, demum in generali congregatione ad hoc in maiori eccleſia prædicta (vt moris eſt) indicta, & iterum votis ſingulorum in eadem ſcrutatis, repertoq; duplo maiorem partem & multo plùs vota ſua direxiſſe in Baſileam, Auinionem vel Sabaudiam, inuocata ſpirituſſancti gratia, poſt Miſſarum ſolennia concluſum fuit & conuentum, quòd apud Imperatorem, patriarcham & alios Græcos prædictos, diligens & debita fieret inſtãtia, cum allegationibus & expoſitionibus plurimarum rationum, quæ ad id allegari & adduci poſſent, vt ex diuerſis bonis reſpectibus ciuitatem Baſileenſem acceptarent pro dicto œcumenico concilio ibidem celebrando: quam ſi eos omnino recuſare contingeret, extunc ciuitas Auinionẽſis locus eſſet ipſi⁹ œcumenici concilij ibidem celebrandi. Si tamen illud in eadem celebrari non poſſet, extunc in Sabaudia concilium celebraretur antedictũ. Vt igitur præmiſſa omnia & ſingula debitum & votiuum ſortiantur effectum, cum omni ſolennitate aliàs in hoc ſacro Baſileenſi concilio in rebus arduis expediendis adhiberi ſolita, patribus in maiori eccleſia Baſileenſi poſt Miſſarum ſolennia conſidentibus, hæc ſancta ſynodus decernit, vult, ſtatuit, ordinat & declarat, futurum œcumenicum concilium in Baſileenſi, aut illa recuſata, in Auinionenſi ciuitatibus, alioquin in Sabaudia iuxta concluſionẽ ſupradictam, debitis & conuentis temporibus debere celebrari. Quodq; Imperator & patriarcha & alij Græci prædicti, iuxta capitulata & decretata huiuſmodi, necnon omnes & ſinguli alij, cuiuſcunq; gradus, ſtatus, dignitatis vel præeminentiæ exiſtant, qui generalibus concilijs de iure vel conſuetudine intereſſe debent, etiam ſi pontificali dignitate præfulgeant, ad illud debeant & teneantur, maximè pro conſummatione tam ſalutaris operis, accedere & etiam conuenire. Et hanc præmiſſam nominationem & electionem vult, ſtatuit & decernit hæc ſancta ſynodus, vt ſit firma, inconcuſſa & inuiolabilis, quacunque alia modificatione, ordinatione, diſpoſitione, nominatione ſeu electione per ipſum ſacrum concilium ſeu alium vel alios, quacunq; authoritate, etiam papali fungentes, in contrarium facta ſeu factis, minimè valitura ſeu valituris, quam ſeu quas hæc ſancta ſynodus ex certa ſcientia ex nunc irritat, caſſat, reuocat, & annullat, ſeu

caſſa, nulla & irrita nunciat, & pro infectis illam ſeu illas habere vult, & præſentibus habet, quatenus in totum vel in partem præmiſſæ electioni obuiant vel repugnant. Supplet etiam hæc ſancta ſynodus ex certa ſcientia omnem defectum, ſi quis in præmiſsis vel aliquo præmiſſorum forſitan interuenerit. Et inſuper cùm res tam ardua plurimũ in Dei Eccleſia fructum allatura, ſine grauibus expenſarum ſarcinis conſummari, & Græci prædicti adduci, adductiq; ſuſtentari non valeant, dignumque & debitum exiſtat, vt pro conſummatione tam felicis operis Chriſtifideles vniuerſi, maximè eccleſiaſticæ perſonæ, de commiſsi ſibi patrimonij domini noſtri Ieſu Chriſti ſubſtantijs liberali diſpenſatione miniſtrent, hæc ſancta ſynodus vniuerſis & ſingulis eccleſiaſticis perſonis, exemptis & nõ exemptis, ſub quacunq; verborum forma, etiam ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, cuiuſcunque ſtatus, dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis exiſtant, etiã ſi cardinalatus vel pontificali præfulgeant dignitate, generalẽ omnium & ſingulorum ſuorum eccleſiaſticorum fructuum & prouentuum, quotidianis diſtributionibus duntaxat exceptis, decimam de ſuis eccleſijs, monaſterijs, dignitatibus & officijs, cæteriſq; eccleſiaſticis beneficijs in ſua generali congregatione iam impoſitam & concluſam, perſoluendam & exigendam, decernit, ſtatuit & declarat imponendam, eamque imponit per præſentes. Præterea dicta ſancta ſynod' decernit, vult, ordinat, & declarat, quòd venerabiles Ioannes Lubecenſis, Ludouicus Viſenſis, Delphinus Parmenſis, Ludouicus Lauſanenſis epiſcopi, ipſius ſacroſanctæ ſynodi oratores, ad conducendum Græcos ad locum œcumenici cõcilij, eorumq; maior pars tunc præſens, portum Latinum locis ſuprà electis & nominatis aptiorem & propinquiorem, ad quem dicti Græci vltimò debeant applicare, eligendi & nominandi plenã habeant poteſtatem, illamque eiſdem concedit per præſentes, iuxta formam aliarum literarum eis ſuperindè datarum. Poſtremò eadem ſancta ſynodus vult, ordinat & decernit, quòd pro præmiſſorum & ex eis dependentium debita & votiua executione, dictorumq; ſyndicorũ & concilij ſecuritate pleniori, ad omnem eorum aut ſuorum procuratorum vel nunciorum petitionem & inſtantiam, eis quæuis aliæ literæ opportunæ, vtiles & neceſſariæ, ſub bulla eiuſdem ſanctæ ſynodi per ipſius cancellariam in forma debita & honeſta concedantur, conficiantur, & etiam expediantur. Datum Baſileæ in ſeſsione publica huius ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, nonis Maij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

ALIVD DECRETVM LECTVM IN *eadem ſeßione pro cautione Auinionenſi.*

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritusſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Cùm nuper dilecti Eccleſiæ filij ſyndici & concilium ciuitatis Auinionenſis, ſummam ſeptuaginta millium florenorũ auri de camera, pro conductione ſereniſsimi * Græcorum Imperatoris & venerabilis patriarchæ Conſtantinopolitani, aliorumq; Græcorum ad œcumenicum concilium, dante domino, venturorum iuxta concordata & concluſa cum eorum ambaſiatoribus, neceſſariam huic ſacroſanctæ ſynodo & vniuerſali Eccleſiæ liberaliter mutuare obtulerint, iamque eius partem exoluerint, ac reſtantem, expeditis nonnullis pro eorum cautione ab ipſa ſancta ſynodo petitis, in pecunia numerata exoluere paratos ſe offerant: eadem ſancta ſynodus cupiens (prout decens eſt & debitum) dictorum ſyndicorum & concilij, ne ex ſua liberalitate damnum patiantur, indemnitati legaliter prouidere, omnes & ſingulas pecuniarum quantitates, quæ ex indulgentijs per ipſam ſanctam ſynodum vniuerſis Chriſtifidelibus de bonis ſibi à Deo collatis, pro proſecutione vnionis Occidentalis & Orientalis eccleſiarum, ad eandem Chriſtianæ fidei profeſsionem in dicto concilio, domino largiente, procurandæ & perficiendæ largientibus, per eius literas ad diuerſas mundi partes directas, & iam in pleriſq; locis ſolenniter publicatas, conceſſas, necnon ex decima generali per eandem ſanctam ſynodum cauſam ob prẽmiſſam impoſita & concluſa, hactenus prouenerunt ac prouenient in futurum, ſyndicis & concilio præfatis vſq; ad ſummam ſupradictam exnunc obligando, hypothecando & aſsignando, vult, ſtatuit & decernit, quòd ijdem ſyndici & conciliũ in omnibus & ſingulis, quibus maluerint, & quæ eligenda duxerint, & pręſertim Franciæ, Aragoniæ, Delphinatus, Britannię, Sabaudiæ & Burgundiæ regnis, ducatibus, terris, prouincijs, ciuitatibus & diœceſibus, auctoritate eiuſdem ſanctæ ſynodi & vniuerſalis Eccleſiæ ad leuandum, exigendum & recipiendum de pecunijs ex indulgentijs & decima prædictis (vt præmittitur) prouenientibus vſq; ad ſummam prædictã, & quouſq; illa eiſdem integraliter fuerit perſoluta, quaſcunque perſonas idoneas ad hoc eis vtiles & accõmodas, in ſuos collectores nominare, eligere, deputare & ordinare, quodque perſonæ ipſæ ſic per eos nominatæ, electæ & deputatæ, de pecunijs huiuſmodi vſque ad ſummam prædictam nomine ſyndicorum & concilij prædictorum, petere, exigere & leuare poſsint & debeant, perinde ac ſi per ipſam ſanctã ſynodum ad hoc deputatæ

* Romeorũ

tatæ & nominatæ fuiſſent, necnon illos ſoluentes quoſcunq; debita aſsignata quitantia, à ſolutis ſint liberi penitus & immunes. Promittit inſuper & pollicetur hæc ſancta ſynodus, quòd ipſa collectores ipſos ſic per dictos ſyndicos & conciliũ deputatos, quibuſuis colore vel occaſione captatis, directè vel indirectè, ſine expreſſa ſyndicorum & concilij prædictorũ voluntate atq; conſenſu nullatenus reuocabit, nec pecunias huiuſmodi per alios in eligẽdis per dictos ſyndicos & concilium regnis, ducatibus, terris, prouincijs, ciuitatibus & diœceſibus prædictis ſine conſenſu ſimili exigi, colligi, vel leuari faciet, aut eorum collectoribus huiuſmodi, quo minùs illas vſq; ad ſummã prædictam pro ſyndicis & concilio prædictis liberè colligere & leuare valeant, impedimentum aliquod præſtabit, ſeu præſtari patietur quoquo modo: quinimò regũ, principum & aliorum dominorum, in quorum regnis, territorijs & dominijs eoſdem ſyndicos & concilium electionem antedictã facere contigerit, ſuper libera exactione & collectione pecuniarum ex indulgentijs & decima huiuſmodi (vt præfertur) prouenientium, fauorem & conſenſum, coercitionem quoq; (ſi opus fuerit) & brachij ſecularis auxilium procurabit & ordinabit, aliaſq; eoſdem ſyndicos & concilium ſuper integra & reali reſtitutione & ſatisfactiõe dictæ ſummæ omnino reddet indemnes. Præterea eadem ſancta ſynodus vult, ſtatuit & decernit, quòd ſuper exactione pecuniarũ huiuſmodi ſyndicis & concilio prædictis, quæcunq; literæ & proceſſus cõpulſoriales & pœnales, cum omnibus & ſingulis clauſulis neceſſarijs & opportunis concedantur, conficiantur, & etiam per ipſius cancellariam expediantur, alijs literis in præmiſsis & circa præmiſſa iam conceſsis, in ſuo robore duraturis. Datum Baſileæ in ſeſsione noſtra publica huius ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, nonis Maij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringẽteſimo trigeſimoſeptimo.

SESSIO VIGESIMASEXTA, ET EST monitorium & citatio contra dominum Eugenium papam & cardinales.

Multa in hac ſynodo ſparſim habẽtur, quæ pontifici & eius authoritati derogent, quæ ſunt cautè legenda. Videatur de his bulla retractationũ Pij 2. pontificis maximi, quæ infra habetur

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Cùm Chriſti Eccleſia varijs & acerrimis languoribꝰ ſubiaceret, hominumq; peccata & præuaricationes diuinę legis magis ac magis indies pernicioſo creſcerẽt augmento, dignatus eſt omnipotens Deus fidelium inſpirare cordibus, vt in Baſileam ciuitatem, profectò vndiq; integerrimam, ſacroſancta generalis ſynodus conueniret, quæ præſertim in reformandis moribus tam in capite quàm in membris, & excitandis cordibus in obſeruatione legis Dei, vigilantem impenderet operã, vt & diuinus honor refloreret in terris, & repreſsis enormitatibus peccatorum, ad procurandam animarum ſalutem efficacius conuerteretur hominũ ſolicitudo. Iam vero pluribus annis in ea re per ipſam ſynodum exhibiti ſunt indefeſsi labores: commemorata frequentiùs extitit regnantium ſcelerum multitudo, quæ vniuerſam Chriſtianitatem in multas clades, multaq; diſcrimina adducere cõſpicitur. Eccleſia in Chriſti nomine congregata, cunctis palàm curauit ingerere monita ſalutis, die ac nocte clamitans, vt redirent præuaricatores ad cor, & Eſa. 46. c obſeruarent legem domini Dei ſui. Deniq; ſalubria decreta & ſacros canones inſtituit, quibus peſtis auaritiæ, Simoniæ, ambitionis & aliorum vitiorum (quæ multorum corda nimiùm incendebant) arcerẽtur à grege domini, & iuxta præcepta Chriſti atq; ſanctorum patrum inſtituta, dignitates eccleſiaſticæ atq; beneficia dignis & idoneis paſtoribus ac miniſtris gratuita collatione, iuſtiſque & canonicis electionibus ac inſtitutionibus diſtribuerentur, quorum medio vniuerſus clerus & populus ſalubriter regeretur, ac perduceretur in ſalutem. Sed (quod heu dolentiſsimè referimus) ille qui primus hæc exequi debuerat, quemq; & Chriſti præcepta & canones ſacrorum conciliorum pręcæteris ſeruare oportuerat: imò & cæteros ad horum obſeruantiam efficaciter inducere, nulla vnquam monitione, nulla exhortatione induci iam longo tempore potuit, vt aliquam morum emendationem Chriſto placentem, aut notiſsimorum abuſuum correctionem in Eccleſia ſancta Dei efficere ſatageret. Quin potiùs conſpicit vniuerſus orbis, ſub eius regimine maiora ſemper ſcãdala grauioraq; exoriri, (ſanctiſsimum dominum Eugeniũ papam quartum loquimur) quem frequentibus monitis hęc ſancta ſynodus cum plurima charitate & benignitate, tum per ipſius ſynodi oratores, tum per literas, tum etiã per eiuſdem domini Eugenij nuncios inducere curauit, atq; etiam per aliquorum regum & principum ambaſiatores hortata eſt, vt pro Chriſti reuerentia & animarum ſalute, ſalutari animarum gubernationi operam daret, electiones proborũ paſtorum fieri aſſentiret, beneficia à Chriſto gratis accepta, gratis diſtribueret, cæteraque in ædificationem Eccleſiæ ageret, quæ iuxta canones ſanctorũ patrum eadẽ ſynodꝰ pro animarũ ſalute & vniuerſalis Eccleſiæ ordinauerat, & quemadmodùm ſacroſanctũ generale Conſtantienſe conciliũ irrefragabili catholicæ veritatis declaratiõe diffiniuit in his rebus, quæ ad reformationẽ vniuerſalis

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 39

Eccleſiæ in capite & in membris pertinent, obediret. Pariter quoq; notum ſit, quòd ſacra generalia cócilia iuriſdictione ſuper Papam vti poſsint, cùm clamoroſa inſinuatione: vel aliâs ipſe, vt ſcandalizator Eccleſiæ, ſacro concilio defertur. Monuit quoq; hæc ſancta ſynodus ipſum dominũ Eugenium, quatenus dignaretur ambulare vnanimiter cum conſenſu eiuſdem in domo Dei, & adhæſionem, quam literarum ſuarum teſtimonio ſolenniter huic eidẽ ſynodo exhibuit, factis & operibus adimpleret, vt pax & tranquillitas ſalutaris per vniuerſam vigeret Eccleſiam. Sed in aduerſum prohdolor electiones pontificum & paſtorũ ſedulò perturbare viſus eſt, translationes prælatorum, eis inuitis, cótra ſanctorũ patrum & ſacrorum canonum atq; ſacri concilij Conſtantienſis ſtatutorum formam & tenorem facere, diuiſiones, ſcandala & ſchiſmata per ſingulas ferè vacantes eccleſias ingerere. vtplurimùm enim vnus eligitur, alteri verò per ipſum, ſuis reſeruationibus iam ſublatis, innitenté prouidetur, ipſa electione reiecta: imò & aduerſus filios obedientiæ, qui decretis huius ſanctæ ſynodi obedire voluerunt, graues compertus eſt fulminare ſententias, ipſos ꝓ libito volũtatis à beneficijs & dignitatibus mandando priuari, inhabilitari, & excõmunicari. In collatione præterea ſeu expeditione dignitatum & beneficiorũ, & aliarum rerum diſpenſatione, etiam more inconſueto graues ſummas pecuniarum exigere, abuſus peſtiferos deteſtabili & horrenda ſpecie Simoniacæ labis reſperſos, aduerſus iura diuina & humana in animarum perniciem & eccleſiarũ orbis non mediocre præiudiciũ, ac prouinciarum, regnorum & ſingularum patriarum depauperationem & exinanitionem, cum pluribus fouere incrementis, dignitatibus etiam ſeu vacantibus beneficijs prouidendo carnalitatis affectu, nõ iudicio rationis, nec eos erigédo qui in eccleſijs proficere poſſunt, ſed quorum vel precibus delinitus extitit, vel pro quibus quiſpiam maiorum rogaſſe compertus eſt, aut (quod deterius eſt) qui vt beneficiati fierent, muneribus impetrârunt, non aduertens, nihil eſſe quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni aſſumãtur prelati ad regimen animarum. Sententijs inſuper ſynodalibus ſpretis, quas olim ſummi põtifices maxima cum veneratione proſequebãtur, prætenſas appellationes ab eiſdem interpoſitas admittit, ſententias huiuſmodi expreſsè reuocando. Ipſe inſuper illos, quos hæc ſancta ſynodus pro cauſis iuſtiſsimis alligauit, ſoluere de facto conatus eſt, nulla ſatisfactione peracta. Cæterùm cùm deceat Romanum pontificem iuxta ſacrorum canonũ & ſummorum pontificũ inſtituta per fratres ſuos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, qui ſibi in executione ſui officij coadiutores exiſtunt, ſua exercere conſilia, vt ipſorum ſalubribus & prudẽtibus conſultis ſtatus Eccleſiæ tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus rationabiliter dirigatur, ipſe dominus Eugenius etiã in rebus grauiſsimis minimè eorũdem conſilia requirere fertur, qui ſunt pars corporis ſui, ſed aliorum extraneorum conſultationem ſectatur, quod non ex rationis iudicio, ſed ex carnali affectu nõnunquã prouenire videtur. Diſpẽſatione quoq; ſibi credita abutitur, eam in diſsipationem conuertendo, & poteſtatem ſibi datã in ædificationem, vertendo in deſtructionẽ. Plura verò grauia nobis obmittentibus, nouiſsima occurrunt conſideratione miſeranda. Audiuimus quidem nuper, ciuitatem Præneſtinã, cuius epiſcopali titulo vnus ex Romanæ Eccleſiæ cardinalibus conſueuit inſigniri, per tolerantiam eius & ſuorum domeſticorũ ac ſtipendijs Romanæ Eccleſiæ militantiũ opera, in ruinam mirabiliter decidiſſe. Oppida inſuper plurima, in eiuſdẽ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ patrimonio conſiſtentia, aliquãdo prædæ expoſita, vt oppidũ Butrij Bononiæ proximum, aliquando ſolo æquata. Et qui augmentũ efficere debuerat, operatus eſt diminutionem, cùm tamen ex dignitate ſummi pontificatus nõ peccandi licentiam, ſed benè viuendi neceſsitatem aſſecutus eſſe noſcatur. In operibus præterea fidem concernentib⁹, cùm hoc tempore pro œcumenico concilio cum Græcis celebrãdo Eccleſia indigeret, ꝓut & de præſenti indiget, ſubuentionibus fidelium populorum, ipſe ſubſtantiam eorum aliorſum diuertere ſatagens, & ſubſidia fidei catholicæ multipliciter impediens, indulgẽtias plenarias per loca diuerſa multiplicaſſe dicitur, abſq; cauſis vrgentibus eas diſſeminando, in grauem perturbationẽ ſanctiſsimi operis pro ipſa fide orthodoxa per hanc ſynodũ inchoati, aliaq; plurima hucuſq; peregiſſe atq; ꝓcuraſſe dicitur, quæ proſecutioni rerum ad bonum fidei orthodoxæ & eius promotionem pertinentium, magnum impedimentum & multã retardationem attulerunt. Illud quoq; multa reprehenſione in tãto paſtore dignum eſt, quòd iuramentum in aſſumptione ſui ad Apoſtolatus apicem, ſuper certis ordinationibus præſtitum, ac deinde poſt ipſius aſſumptionem ſub bulla ſua ſolenniter confirmatũ, minimè ſeruaſſe dicitur, ſed quod dolenter referimus, (vt à plurimis aſſeritur, & fama publica laborat) ipſum notoriè trãſgreſſus eſt. Deniq; eum ita agere conſpicit vniuerſus orbis, (nam hæc quæ notoria eſſe dicuntur, Eccleſiã vniuerſalem ſcandalizantia, recẽſemus) vt occaſione ſui vniuerſa Eccleſia grauiſsimis turbationibus ſubiaceat, quibus niſi diuina miſeratio prouideat, ruina prioribus inaudita ſeculis, Chriſtiano populo proſpiciatur imminere. Non autem ſolùm in rerum ſpiritualium regimine hanc

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 39.

ipſam ruinam conſideramus, ſed & in gubernatione temporalium dominiorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ notorios defectus attendimus, quorum alienatores honoré perdere felicis recordationis Symmachus papa decreuit. Quãtas enim terras ipſe dominus Eugenius alienauerit, quantæq; eius incuria & inſolerti regimine deperditæ & occupatæ ſint, quantas ſtrages ſubditorum Romanæ Eccleſiæ, quos etiã, vt Bononienſis ciuitas in ſuis ſuppoſitis atteſtari poteſt, peremptos audiuimus, ſine pœnitentiæ & euchariſtiæ ſacramentis, quàm etiam miſeranda vaſtatio ſuo tẽpore ſubſecuta fuerit, notoria ſacta teſtari videntur. Expectauit autem iam plurimis annis hæc ſancta ſynodus cum multa patientia, vt hæc omnia ipſe dominus Eugenius corrigeret, atq; in melius emendaret, ac veluti vices gerentem Chriſti & Petri ſucceſſorem decet, totum orbem exemplo bonarum actionũ in viam ſalutis dirigere ſtuderet. Dum verò videmus cuncta iugiter in peius ruere, & omnia magis conturbari, plurimis anxiamur doloribus, ac vehemẽter gregi dominico compatimur, quẽ in totalem ferè deſolationem per incrementa ſcandalorum, diuiſionum ac vitioſarum deformitatũ decidere formidamus, niſi debito regimini Eccleſiæ Dei cõueniens prouiſio apponatur, & conſulatur publicæ ſaluti. Videns itaq; hæc ſancta ſynodus, quæ per ſummariã informationem ex abundanti factam, ipſum dominum Eugenium in prædictis publicè & notoriè diffamatũ comperit, neceſsitatem prouidendi debito regimini Eccleſiæ imminere, vt ſi conciliũ congregatum non eſſet, ſummè neceſſarium foret pro his rebus ipſum congregari: attendens præterea in iudicio Dei oportere reddere rationem ſuper tantorum diſsimulatione malorum & ſcandalorum, quibus corrigendis pro ſalute totius Chriſtianæ plebis ex officio ſuo totis viribus incumbere tenetur, & ex poteſtate quam ſuper cunctos fideles cuiuſcunq; authoritatis, etiam ſi papalis exiſtant, à Chriſto accepit, iuxta ſupradictam declarationem* in concilio Conſtantienſi habitam, & in hoc præſenti dudum renouatam, cùm etiam coram Deo & hominibus grauiſsimè reprehendenda veniret, ſi in hac vrgentiſsima Eccleſiæ neceſsitate ſuum officium (prout tenetur) etiã nemine poſtulante exequi negligeret: decernit, vt intra ſexaginta dies à die pręſentis ſeſſionis & affixionis numerandos, quem terminum præfato domino Eugenio peremptoriè præfigit, vt ſi qua interim coram hac ſancta ſynodo ſuper præmiſsis & alijs proponendis, pro ſui defenſione aut excuſatione alleganda vel proponẽda duxerit, per ſe vel alium ad hoc legitimè deputatum, coram eadem ſynodo Baſileæ compareat. Dicto autem elapſo termino, ſiue dictus domin' Eugenius per ſe vel alium cõparuerit, ſiue non, hæc ſancta ſynodus ad vlteriora procedet, cognoſcendo & terminando, prout Eccleſiæ ſanctæ Dei, ſpiritu ſancto dictante, conſpexerit expedire. Vniuerſis inſuper ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna aliàs præſtiti huic ſacro concilio per ſe vel alium nomine ſuo iuramẽti, & quo ad eos qui iuramentum nõ præſtiterunt, ſub pœna priuationis fructuum ſuorum beneficiorum mandat & præcipit, vt infra eundem terminum in hac ciuitate Baſileenſi compareant, ſaluti ſanctę matris Eccleſiæ cum cæteris in ſynodo congregatis conſulturi & opportunè prouiſuri, prout Spiritus ſanctus dictauerit. Hoc ipſum quoq; vniuerſis principibus & populis Chriſtianis innoteſcere voluimus, vt videntes ſanctæ matris Eccleſiæ & vniuerſæ Chriſtianitatis auguſtias, in vnã ſententiam pro honore Dei creatoris noſtri, & animarũ ſalute pariter conueniant, & quod toti orbi ſalutare fuerit, communi conſenſu amplexentur. Decernit tandem hæc ſancta ſynodus, huius decreti publicationẽ in præſenti ſeſſione factam, eiusq; affixionem in valuis maioris eccleſię Baſileenſis, vim habere monitionis & citationis, quoad omnes & ſingulos actus in hac re fieri neceſſarios, vſque ad finalem terminationem, etiam ad ſententiam diffinitiuam audiendum, & eius executionem faciendum incluſiuè, & ita vniuerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi, & eis intimatum fuiſſet. Datum Baſileę in noſtra ſeſsione publica, ſolenniter in eccleſia maiori Baſileenſi celebrata, pridiè calendas Auguſti, anno à natiuitate domini milleſimo quádringẽteſimo trigeſimoſeptimo.

In ſynodo 5. cuius initium, Benè quidem fraternitas.

* Conſtantienſis concilij. Conſtantienſis concilij ſeſsione 4. & 5.

SESSIO XXVII.

In qua caſſatur nominatio & creatio cardinalium, per dominum Eugeniũ papam quartum facta.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Tantam reuerentiam ſacris canonibus generalium conciliorum ſancti patres cenſuerunt adhibendam, vt violatores eorum voluntarios grauiſsimè vindicarẽt, & vnumquenq; in ſuiipſius deſtructione agere arbitrarentur, ea deſtruere conantem, quæ vniuerſali conſenſu fuerunt inſtituta. Grauis quoque exindè iactura toti eccleſiaſtico immineret ordini, ſi decreta ſynodalia conciliorũ generalium, quibus neruus regulæ eccleſiaſticæ ac diſciplinæ ſalutaris innititur, per cuiuſpiam voluntatem, & maximè ſedente adhuc ipſa vniuerſali ſynodo, abrumpi ſinerẽtur.

Dudum

Baſileenſis concilij ſeſſione 4.

Dudum auté hæc ſancta ſynodus ſuper cardinalib' ſanctæ Romanæ Eccleſiæ aſſumendis, inter cætera duo ſalubria edidit decreta, quorũ tenores ad lucidiorem vniuerſorum informationẽ, de verbo ad verbum hic inſerere, & innouare decreuimus.

Tenor primi decreti.

Baſileenſis concilij ſeſſione 4.

Item, Cùm multiplicatio cardinaltum ſit Eccleſiæ diſpendioſa & oneroſa, propterea & ex alijs rationabilibus & legitimis cauſis eandem ſanctam ſynodum mouentibus, ſtatuit, ordinat, atq; ex certa ſcientia hoc irrefragabili decreto decernit ipſa ſancta ſynodus, quòd durante hoc ſacro concilio, Romanus pontifex à loco iſtius ſacri concilij abſens perſonaliter, non debeat neq; poſsit aliquem vel aliquos, cuiuſcunq; dignitatis, conditionis, gradus ſeu ſtatus exiſtant, in ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinalem vel cardinales, quouis modo aut quocunq; quæſito colore vel cauſa aſſumere, pronunciare ſecretè aut publicè, aut pronũciatos ſeu aſſumptos ſecretè, publicare. Et ſi ſecùs attentatum fuerit, exnunc in anteà irritum ſit & inane, nulliusq; roboris vel momẽti. Quòd ſi forſan taliter de facto aſſumpti aut pronunciati, ſe pro cardinalibus gerere aut nominare pręſumpſerint, quibuſcunq; dignitatibus priuati, & ad omnes & ſingulas futuras inhabiles. Et quicunq; eos pro cardinalibus gerentes & reputantes, exnunc prout extunc ſentẽtia excommunicationis innodati ſint ipſo facto, à qua præterquàm in mortis articulo, niſi à præfata ſynodo abſolutionis ſiue habilitationis beneficium obtinere non poſsint.

Tenor ſecundi decreti.

Baſileenſis cõcilij ſeſſione 23.

Cùm ſummo pontifici ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales in dirigenda Chriſtiana republica collaterales aſsiſtant, neceſſe eſt vt tales inſtituantur, qui ſicut nomine, ita re ipſa cardines ſint, ſuper quos oſtia vniuerſalis verſentur & ſuſtententur Eccleſiæ. Statuit igitur ſancta ſynodus, vt deinceps eorũ numerus adeò ſit moderatus, quòd nec ſit grauis Eccleſiæ, nec ſuperflua numeroſitate vileſcat. Qui de omnibus Chriſtianitatis regionibus, quantum fieri poterit commodè, aſſumantur, vt notitia rerũ in Eccleſia emergentium faciliùs haberi, & ſuper his maturiùs deliberari poſsit: ſic tamen, quòd numerum vigintiquatuor inter hos qui nunc ſunt, & aſſumendos, non excedat: ita quòd de vna natione vltra tertiã partem reſpectu cardinalium pro tempore exiſtentiũ, ac de vna ciuitate & diœceſi vltra vnũ indè oriundum & de ea natione quæ nũc vltra tertiam partem habet, vſq; ad ipſius tertiæ partis reductionẽ eſſe nequeant. Sint viri in ſcientia moribusq́; ac rerum experientia excellẽtes, non minores triginta annis, magiſtri doctores ſeu licentiati cum rigore examinis in iure diuino vel humano. Sit ſaltem tertia vel quarta pars de magiſtris aut licentiatis in ſacra ſcriptura. Inter hos auté vigintiquatuor eſſe aliqui poterunt admodùm pauci, filij, fratres aut nepotes regũ ſeu magnorũ principum, in quib' cum circunſpectione & maturitate morum competens literatura ſufficiat. Non fiant cardinales nepotes ex fratre vel ſorore Romani pontificis, aut alicuius cardinalis viuentis, non illegitimè nati, non corpore vitiati, nec alicuius criminis aut infamiæ nota reſperſi. Prædicto auté numero vigintiquatuor, pro magna Eccleſiæ neceſſitate vel vtilitate duo alij, in quib' vitæ ſanctitas vel eximiæ virtutes reſulgeant, quanquam memoratos gradus nõ habeant, ac de Græcis cùm Romanę Eccleſiæ vniti fuerint, inſignes aliqui viri adijci poterunt. Nõ fiat cardinalium electio ſolùm per auricularia vota, ſed illi ſoli aſſumi poſsint, in quos facto vero ſcrutinio ac publicato, maiorẽ partem cardinalium per ſubſcriptionẽ manus propriæ conſtiterit collegialiter conſenſiſſe. Deſuper etiã Apoſtolicæ literæ cum ſubſcriptione cardinalium conficiantur, decreto huius ſacri concilij in quarta ſeſsione ſolenniter publicato quod incipit: Item, cùm multiplicatio cardinalium, &c. in ſuo robore inuiolabiliter permanſuro. Baſileenſis cõcilij ſeſſione 4.

Aduerſus autem præmiſſorũ decretorum mentem & tenorem, nuper non ſine graui dolore comperimus, venerabilem Ioannem patriarcham Alexandrinum in ſacroſanctæ Romanæ Eccleſię cardinalem (licet de facto & nulliter) per dominũ Eugenium papam fuiſſe aſſumptum, cùm nec ſummus pontifex abſens à loco huius ſacri concilij, ipſum in cardinalem creare debuerat, contra primum decretum in ſua adhæſione ſolenniter approbatum, neq; proportionem ſingulis nationibus conuenientem, & qualitates in ſecũdo decreto deſcriptas omittere, ſicut in promotione dicti patriarchæ factum eſſe comperitur. Et cùm fruſtrà hæc ſancta ſynodus iura cõderet, niſi ſua authoritate quã ex Chriſti dono immediatè ſuſcepit, eadem tueretur: vtque Gelaſius Papa profitetur, & nullum iam veraciter Chriſtianũ ignorare credit, vniuſcuiuſcunq; ſynodi cõſtitutum quod vniuerſalis Eccleſiæ probauit aſſenſus, nullam magis exequi ſedem, ac præ cæteris oportere, quàm primam: neceſsitasq́; vrgeat illis tranſgreſſoribus iuriũ occurrere, ex quibus complures illaqueationes animarũ & grauia in futurum ſchiſmata prouenire valerent, (nam & qui talem, cardinalem reputãt, iuxta ſupradicti decreti tenorẽ, vinculo excõmunicationis eo ipſo innodãtur) & in futuris electionib' Romanorũ pontificum varia ſchiſmata poterunt exoriri, ſi prętenſi cardinales, quorũ irrita & inanis promotio decreta extiterit, huiuſmodi electionibus ſe voluerint immiſcere. ad obuiandũ itaq; tantis diſcriminib', admonet & exhortatur

In epiſtola ad epiſcopos Dardaniæ, cuius initium eſt: Valdè mirati ſumus.

tatur

tatur hæc ſancta ſynodus præfatum dominum Eugenium, ſub obteſtatione diuini iudicij & per viſcera miſericordiæ domini noſtri Ieſu Chriſti, & eidem ex parte Dei omnipotentis præcipit atq; mandat, vt pro futurorum ſchiſmatum & ſcandaſorum euitatione, prædictam & alias quaſcunq; vocationes per eum factas ad cardinalatus honorē, contra prædictorum decretorum formam & tenorem, ſicut de facto proceſſerunt, eas reuocet, caſſet publicè & annullet, nullasq; fuiſſe & eſſe decernat, prout hæc ſancta ſynodus hoc ſynodali decreto, ſicut de facto proceſſerūt, eas caſſat, irritat & annullat, nullasq; caſſas & irritas decernit atq; declarat, vlteriusq; à talibus vocationibus abſtineat. aliâs prouidebit hæc ſancta ſynodus, prout Spirituſancto dictante, vtilitati Eccleſiæ viderit expedire. Declarat inſuper hæc ſancta ſynodus, vniuerſos qui præfatum Ioannem patriarchā aut alios taliter de facto promotos, pro cardinalibus geſſerint & reputauerint, pœnas in præfatis decretis annotatas, eo ipſo incurrere. Datum in ſeſſione noſtra publica, in maiori eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, vj. Calendas Octobris, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo triceſimoſeptimo.

DECRETVM CASSATIONIS LIterarum falſo bullatarum, in eadem ſeßione lectum.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuā rei memoriam. Cùm dudum ex ordinatione noſtra concorditer concluſa, literæ ſub bulla huius ſacri cōcilij ſuper nominatione locorum Baſileæ, Auinionis & Sabaudiæ pro celebrando œcumenico concilio in aduentu Græcorum fuerint expeditæ, & deinde ad notitiam noſtram peruenerit, quaſdam alias literas nominationem Florentiæ & Vtini continentes, clandeſtinè & contra ordinationē huius ſacri concilij fuiſſe bullatas, cupiens hæc ſancta ſynodus vnumquenque de his rebus veraciter informari, ne quempiam falſa pro veris recipiendo decipi cōtingat: decernit & declarat, omnes literas continentes nominationem quorumcunq; aliorum locorum pro antedicto concilio celebrando, præter iam dicta loca Baſileæ, Auinionis & Sabaudiæ, quibus bulla ſacri concilij inueniretur appenſa, fuiſſe falſo bullatas & contra huius ſanctæ ſynodi ordinationē, nec literis talibus vllam fidem eſſe adhibendam, aut ipſis ſeu earum tranſſumptis, quacunq; authoritate, etiā ſi papali tranſſumptæ fuerint, eſſe vtendū: huiuſmodiq; literas ſic falſo bullatas caſſat, irritat & damnat, ac caſſas & irritas eſſe decernit, inhibens omnibus & ſingulis, quauis dignitate præfulgeant, etiam ſi legatione papali de latere, diſpoſitione, mandato vel quauis alia ſeu alio fungerentur, ſub pœnis excommunicationis, quàm ipſo facto incurrāt, ac inhabilitationis actiuæ & paſsiuæ ad quaſcunque pontificales aut alias dignitates eccleſiaſticas vel ſeculares, & ad beneficia obtentā & obtinenda, ne præfatis literis falſo bullatis aut earum tranſſumptis vtantur, aut vtentibus auxilium, conſilium vel fauorem in his præſtare præſumant. Datum in ſeſsione noſtra publica, in maiori eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, vj. calendas Octobris, anno à natiuitate domini 1437.

Aliud decretum in eadem ſeſsione lectū, quòd ciuitas Auinionenſis non poſſit alienari, & recipitur in ſaluogardiam concilij.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Cùm noſtra ſolicitudo ad hæc inter alia iugiter aſpiret, vt ſancta præſertim Romana Eccleſia feliciter in ſpiritualibus gubernetur, ſimul quoq; cū virtutum ornatu, temporaliū rerum obtineat vbertatem, ſine quibus ſpiritualium adminiſtratio diu ſubſiſtere non valeret: priſci quoq; patres hac conſideratione permoti, largam prædiorum, dominiorum & poſſeſſionum amplitudinem ipſi Eccleſiæ acquirere curauerunt, quorum alienationem ſub grauibus pœnis cenſuerunt, prohibēdam, adeò vt Symmachus Papa ſpiritu Dei repletus, in ſuo canone decreuerit, etiā papæ non licere prædia Eccleſiæ alienare aliquo modo pro aliqua neceſsitate, nec in vſufructū rura tradere, niſi tantummodò dom⁹, quæ in quibuſdā vrbibus non modica impenſa ſuſtētantur, qua lege omnes cuſtodes & prælatos aſtringi voluit, vt donator, alienator, venditor honorē perderet, & qui ſubſcriberet cū eo, qui reciperet, niſi reſtitueret, anathema foret. licere etiā voluit, quibuslibet eccleſiaſticis perſonis contradicere, & cum fructibus alienata repoſcere, quod non tantùm in Apoſtolica eccleſia ſeruandū eſſe dixit, verumetiā vniuerſis eccleſijs per prouincias arbitratus eſt conuenire. nos eorū veſtigia imitando vigilanter curare conuenit, ne quicquā terrarum & poſſeſsionū (quæ iam Deo & ipſi Romanæ Eccleſiæ in ſuſtentationem ſummi pontificis & miniſtrorum ſuorū dedicatæ ſunt) diſtrahi à quoquā vel alienari patiamur, illa præſertim loca inſignia, in quibus neceſsitatis tempore liberè valeat Romanus pontifex cū ſua curia cōmorari, vbi nullus ſecularis poteſtatis metus exterreat, nullus temporalis fauor abſorbeat, nullus terror immineat, nihil ſuam ſanctitatē & venerabiles ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales à verò & veri cōſilij ſoliditate remoueat, cùm nō abſq; prouiſione diuina ipſa loca

In 5. ſynodo Romana, cuius initium eſt, Flauio, &c. Bene quidē fraternitas.

Apoſtolicæ ſedi proueniſſe credantur. Ex his autem cauſis & alijs nos iuſtè & meritò mouentibus, prouiſione congrua occurrere duximus, ne inclyta ciuitas Auinionis, quæ ſe ſemper deuotiſsimã & fideliſsimam Eccleſiæ exhibuit, & nouiſsimè in fidei catholicæ obſequium, de ſuis facultatibus copioſiſsimam ſubuentionẽ pro vnione Græcorum cum Latinis proſequenda, miniſtrauit, quoquo pacto ab ipſius Romanæ Eccleſiæ dominio alienetur, aut ad manus alienas transferatur, cùm ex his & alijs Eccleſiæ vniuerſali per ipſam inclytam ciuitatem impenſis obſequijs, non impeti, non damnificari, non in alios vſus alienari, ſed beneficijs attolli meritò debeat. Eccleſiaſticis enim vtilitatibus inſudãtes, eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere. Decernit igitur hæc ſancta ſynodus, vt nullus cuiuſcunque dignitatis vel præeminentiæ fuerit, etiam ſi papalis, ciuitatem prædictam & etiam comitatum Venayſini cum terris & dominijs ſibi adiacentibus, audeat vel præſumat quouis modo ſeu iuris colore quæſito, vendere ſeu pignori obligare, aut in feudum vel cenſum dare, aut quouis modo alienare. Quod ſi ſecùs per Romanũ pontificem vel aliũ quemuis actum ſit de præſenti, vel in futurum agi contingat, hæc ſancta ſynodus totum id & quicquid indè ſequatur, exnunc prout extunc caſſat, irritat & annullat, & omni carere decernit robore firmitatis. Atq; etiam ſtatuit, quòd ipſe Romanus pontifex vel alius quiuis, ſi quicquam contra huiuſmodi decretum attentauerit, ſacro generali concilio deferatur. Recipientes quoq;, etiam ſi cardinalatus, patriarchali, pontificali, imperiali, regali, ducali vel alia quauis eccleſiaſtica vel ſeculari præfulgeant dignitate, vel etiam ſi communitas fuerit, decernit hæc ſancta ſynodus pœnis excommunicationis, priuationis cuiuſcunque dignitatis eccleſiaſticæ vel ſecularis, etiam omnium feudorum, ſpecialiter quæ à Romana vel alia tenent eccleſia, ſubiacere, necnon perpetuæ inhabilitationis ad quaſcunque dignitates eccleſiaſticas vel ſeculares, & quæcunque beneficia & officia in poſterum obtinenda. Communitas verò eccleſiaſtico interdicto, vltra pœnas ſuprà expreſſas ſibi conuenientes, eo ipſo ſubiaceat, quas pœnas ſingulariter ſinguli, qui aliquid prædictorum attẽtauerint, ipſo facto incurrant. Inſuper ciuitatem prædictam Auinionenſem, quæ magnam mercedem ab vniuerſali promeretur Eccleſia, cuique indigniſsimũ eſſet pro eius optimis meritis, mala quæuis per aliquem irrogari, præſertim cùm multa contra ipſius ciuitatis ſtatum in eneruãtionem, diſturbium & diſſolutionẽ huius ſanctæ ſynodi & ſuorum ſanctorum operum, attentari & machinari poſſent, quibus hæc ſancta ſynodus non valeret ex poſt facto ſaltẽ commodè & ſine graui damno prouidere, cùmq; iam ipſi ciuitati & ciuibus grauia comminata ſint, veluti ex informatione ſummaria cõperimus, eadem ſancta ſynodus ciuitatem ipſam & ſuppoſita eiuſdem in ſuam & Eccleſiæ vniuerſalis quam repræſentat, ſpecialem protectionem & ſaluaguardiam ſuſcipit ac reponit, prohibens ſub pœnis prædictis omnibus & ſingulis, quacunque dignitate vel præeminentia eccleſiaſtica vel ſeculari, etiam ſi cardinalatus, patriarchali, pontificali, imperiali, regali, ducali vel alia qualibet præfulgeãt dignitate, vel etiã ſi communitas fuerit, ne ipſi aut ipſorũ aliquis directè vel indirectè ciuitatem prædictam diffidare, perturbare, inuadere, vel inquietare tẽporaliter vel ſpiritualiter, aut eius habitatores violenter capere, aut in perſonis vel bonis eorum damnificare atq; moleſtare præſumant. Quod ſi quis fecerit, pœnas ſuperiùs expreſſas ipſo facto incurrat. Romanus verò pontifex ſi aliquod prędictorũ attentauerit, ſacro concilio deferatur, & ipſa attẽtata nullitati ipſo facto ſubiaceant. Et quoniam id quoq; pariter indignum eſſet, vt venerabilis Petrus epiſcopus Albanenſis, ſacroſanctę Romanæ Eccleſiæ cardinalis, de Fuxo vulgariter nuncupatus, & Apoſtolicæ ſedis legatus, qui ad ipſius ciuitatis Auinionenſis & comitatus Venayſini prædicti gubernationem deputatus eſt, quiq; pro expeditione ſubſidiorũ ſanctæ matri Eccleſiæ præſtitorũ, in eadem ciuitate Auinionenſi, ad proſequendam vnionem Græcorum fideliter & efficaciter laborauit, huic ſanctę ſynodo ſe obſequentiſſimum exhibendo, per quempiam vexaretur, inquietaretur, aut moleſtaretur, cuius etiã perturbatio & moleſtatio in magnum diſpendium & in grauem calamitatẽ ipſius ciuitatis Auinionenſis veriſimiliter proueniret, idcirco ſub eadẽ protectione ex præmiſsis cauſis recipit hæc ſancta ſynodus eundem venerabilem Petrum epiſcopũ Albanẽſem, & ſuos familiares domeſticos & continuos commenſales, decretoq; pariter prohibet eadem ſancta ſynodus ſub pœnis antedictis, ne quiſquam cuiuſcunq; dignitatis (etiam ſi cardinalatus, patriarchalis, pontificalis, imperialis, regalis, ducalis aut alterius, vel etiam communitas) ipſum & ſuos perdictos inuadere, diffidare, moleſtare, aut de facto in ſuis beneficijs, bonis & reb' quibuſcunq; perturbare præſumat, vel ſpiritualiter vel temporaliter quoquo modo contra eundem & eoſdẽ procedere. Si verò Romanus pontifex aliquid prædictorum attentauerit, ſacro concilio deferatur; ſimiliq́ue nullitatis vitio in contrarium attentata eo ipſo ſubiaceant. Quodq; abſolutio & relaxatio à prædictarum excommunicationum (præterquam in mortis articulo) ac interdicti, & inhabilitationis, & cæterarum pœnarum ſententijs, ſacro generali cõcilio reſer-

 uata

uata intelligatur. Datum in ſeſsione noſtra publica, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata vj. calendas Octobris, anno à natiuitate domini 1437.

SESSIO XXVIII.

In qua accuſatur contumacia papæ, & declaratur contumax.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Die Martis prima menſis Octobris, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo, in eccleſia maiori Baſileenſi, in qua ſeſsiones præſentis ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis celebrari ſolent, vigeſimaoctaua ipſius ſanctæ ſynodi ſeſsio hoc modo extitit celebrata, videlicet Miſſa ſolenni de ſpiritu ſancto per reuerendum patrem dominum Georgium epiſcopũ Viſenſem nationis inclytę Hiſpanicæ celebrata, & demum ſuffragijs, Antiphona Exaudi &c. litanijs, euangelio ſecundũ Mat-
Matth. 18. a thæum, Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Quis putas maior eſt in regno cælorum? Et aduocans Ieſus paruulũ &c. ac hymno, VENI CREATOR SPIRITVS, cum verſiculo & collecta & oratione, DEVS QVI CORDA, decantatis, præſidente in eadem ſeſsione præfata reuerendo patre domino epiſcopo Viſenſi ante maius altare, vbi dicta Miſſa celebrata extitit, in pontificalibus cum mitra aurifabrata & pluuiali, in cathedra & ſede eminentiori, pluribusq; alijs dominis prælatis cum mitris planis & pluuialibus, vt in talibus in eadem ſynodo fieri ſolitum eſt, ſuperioribus & eminentioribus ſedibus ſuis locis tam à dextris quàm à ſiniſtris conſidentibus in multitudine copioſa: cõpluribusq; dominis eccleſiaſticis diuini & humani iuris magiſtris, doctoribus & ſcientificis viris principum ſpiritualium & temporalium, ac almarum vniuerſitatum ſtudiorum generalium nuncijs & ambaſiatoribus, ac alijs de diuerſis mundi partibus ibidem aſtantibus in magno numero & multitudine copioſa, eandem ſanctam ſynodum vniuerſalem Eccleſiam repræſentantem celebrantibus, conſtituti in iure coram eadem ſynodo pro tribunali ſedẽte, venerabiles viri domini promotores & procurator fiſcalis eiuſdem ſanctæ ſynodi, per organum dicti promotoris fiſcalis ſua verba eidẽ ſynodo in perſonam dicti domini epiſcopi Viſenſis præſidentis dirigentes, audientiam publicam ibidem tunc ſibi dari & concedi ad hanc horam, humilimè & inſtanter petierunt, ſupplicârunt, & poſtulârunt, cui ſupplicationi eadẽ ſancta ſynodus per organũ ipſius domini præſidentis annuit. Tunc ijdẽ domini promotores & procurator fiſcalis decretum originale monitorij ſiue citatorij ab eadem ſancta ſynodo emanatũ, contra ſanctiſsimum dominum noſtrum papam Eugeniũ quartum, eius ſynodi vera bulla plumbea impendenti bullatum, de quo in ſchedula infraſcripta ſit mentio, necnon inſtrumentum publicum executionis eiuſdem per affixionem in valuis prædictæ eccleſiæ Baſileenſis die datæ ipſius decreti facti, vnà cũ ſchedula accuſationis contumaciæ ipſius domini noſtri papæ, quam accuſarunt, atq; petierunt, vt in eadem per ipſum procuratorem alta & intelligibili voce lecta cõtinetur, cuius ſchedulæ tenor ſequitur in hæc verba:

Reuerendiſsimi reuerendiq; in Chriſto patres ac metuendi domini, ac cæteri vniuerſi domini noſtri præſtantiſsimi, hanc ſacroſanctam generalem ſynodum Baſileenſem, vniuerſalem Eccleſiam repræſentantẽ, conſtituentes & celebrantes, cùm iamdudum, videlicet pridiè calendas Auguſti anni præſentis milleſimi quadringenteſimi trigeſimiſeptimi, hæc ſancta ſynodus conſiderans mala, deformitates, & ſcandala ac pericula, quæ in Eccleſia Dei hactenus viguerũt, prout adhuc vigent, (quibus corrigendis pro ſalute toti⁹ Chriſtianæ plebis ex officio ſuo totis viribus ſuis incumbere tenetur, etiam ex poteſtate quam ſuper cunctos fideles cuiuſcunque authoritatis, etiam ſi papalis exiſtant, à Chriſto accepit, cõtra ſanctiſsimum dominum noſtrum Eugenium papã quartum) quoddã citatorium per edictum, quatenus per ſe vel alium ad hoc legitimè deputatum, coram eadem ſancta ſynodo de & ſuper contentis in dicto citatorij decreto & alijs proponendis, infra ſexaginta dierũ ſpatium pro ſui defenſione aut excuſatione alleganda vel proponenda compareret, terminum peremptorium eidem ſtatuendo (vt in eo latiùs continetur) decreuerit, quod quidem citatorium in præſenti ciuitate & in valuis huius maioris eccleſiæ Baſileenſis, iuxta illius formã & tenorem, per edictum executum fuerit, & debitæ executioni demandatum: nos Bartholomæus de Fraxino, & Ioannes* Slitznerode promotores, & ego Ioannes * Spaſſerij procurator fiſcalis, ac officiarij huius ſacroſanctæ ſynodi, bullam citatorij dictæ ſanctæ ſynodi vera bulla plumbea bullatam, vnà cum inſtrumento executionis eiuſdem citatorij (vt præmittitur) factæ realiter, facto & in ſcriptis offerimus, repræſentamus, & producimus, ac præfati ſanctiſsimi domini Eugenij per ſe aut aliũ cum ſufficienti mandato infra dictos ſexaginta dies in ipſo citatorio ſibi præfixos, per ſe aut alium non comparentis, neq; comparere curantis, (licet ſæpiſsimè ipſa ſancta ſynodus quàmplures celebrauerit congrega-

*Slerzenrode
*Spaſerij

tiones, in quibus aut ipſarũ aliqua ipſe dominus Eugenius comparére infra dictum terminum potuiſſet) contumaciam accuſamus, ipſumq́ue contumacem reputari, ac in contumacia & defectu poni & declarari per hanc ſanctam ſynodum, petimus cum inſtantia atq; poſtulamus. Necnon eundem dominum Eugeniũ alta voce ad valuas huius maioris eccleſiæ Baſileenſis per duos reuerendos in Chriſto patres dominos epiſcopos, vnà cum notarijs huius ſacri concilij, iuxta mores antiquos vocari, & relationem vocationis fieri inſtãter requirimus. de quibus omnibus per nos promotores & procuratorem fiſcalem, antedictos, dictis, propoſitis & requiſitis, nomine quo ſuprà, à vobis reuerendis patrib' dominis protonotarijs, ac etiam huius ſacri concilij notarijs & ſcribis, petimus ad futuram rei memoriam vnum vel plura, publicum vel publica confici inſtrumenta. Ad quorum petitionem & mandatum ipſius ſanctæ ſynodi, lecto priùs prædicto executionis inſtrumento, & dicto monitorij ſeu citatorij decreto, cùm in eodem loco dum edictum fuit emanatum, aliàs lectum fuiſſet, habito pro lecto, reuerendi in Chriſto patres & domini, domini Matthæus Albinganenſis & Aymo Gratianopolitanus epiſcopi, de mandato dictæ ſanctæ ſynodi per organũ dicti domini præſidentis eis facto, prædictum dominum noſtrum papam primò ſuper gradus ante dictum maius altare alta & intelligibili voce per organum ipſius domini epiſcopi Albinganenſis vocârunt, & proclamârunt clamoroſa inſinuatione ſub his verbis: Ex parte ſacroſanctæ ſynodi publicè & ſolenniter requiritur ſanctiſsimus dominus Eugenius papa quartus, quatenus ſi vigore citationis contra eũ nouiſsimè per eandem ſanctam ſynodum decretæ, duxerit ſe conſpectui huius ſanctæ ſynodi præſentandum, ad ſe defendendum & excuſandũ ſuper his, de quibus huic ſanctæ ſynodo delatus eſt, compareat corã hac ſancta ſynodo, ad hunc actum pro tribunali ſedente, quæ eidem pollicetur gratam & debitam audientiam. Similiter ex parte eiuſdem ſanctæ ſynodi omnib' intimatur, quatenus ſi quis ſit, qui mandatum habeat ſufficiens ad comparendum pro eodem domino Eugenio, compareat coram eadem ſedente, vt ſuprà. Hæc autem ſancta ſynodus pollicetur cuilibet, exigente iuſtitia, audientiam gratam, &c. Qui dominus noſter papa ſic vocatus & ꝓclamatus, nec aliquis pro eo comparuit, nec reſpondit. Vndè ipſi duo domini epiſcopi ante valuas ſeu portas ipſius eccleſiæ acceſſerunt, & iterum & cum pauſata intermedia inſtantia, trina vice alta & intelligibili voce & clamoroſa inſinuatione præfatum dominum noſtrum papam vocârunt & proclamârunt per organũ cuius ſuprà, ſub eiſdem verbis ſupraſcriptis, prout etiam prouidi viri Arnoldus Amici, Ioannes Kempener, & Gotfridus Dorſten, ipſius ſanctæ ſynodi curſores, vocibus eleuatis, reiteratis vicibus, vocârunt & proclamârunt. Qui dominus noſter papa Eugenius nec aliquis pro eodem ibidem comparuit, neq; reſpondit. Quibus ſic factis, ipſi duo domini epiſcopi ante conſpectum ipſius ſanctæ ſynodi & in medium reuerſi, ſe prædictum dominum noſtrum papã (vt ſuprà ſcriptum eſt) vocaſſe & proclamaſſe, & per dictos curſores vocatum & proclamatũ fuiſſe, quodq; ipſe nec aliquis pro eo comparuerat, neque reſponderât, eidem ſanctæ ſynodo retulerunt. Præterea præfati promotores & procurator fiſcalis, per organum ipſius procuratoris, contumaciam prænominati domini noſtri papæ iteratò accuſarunt, ipſumq́; ſuper omnibus & ſingulis in dicto citatorij decreto contentis, contumacem reputari, & ad vlteriora procedi, & aliàs decerni & fieri, vt in quadã alia ſchedula per ipſum procuratorem etiam alta & intelligibili voce ibidem lecta, continetur, cuius tenor talis eſt: Nos promotores & procurator fiſcalis antedicti, quo ſuprà nomine iſtam vocationem & relationem (vt præmittitur) factas, inter acta huius cauſæ & ſacri concilij petimus regiſtrari: dictamq́; citatorij bullam & inſtrumentum executionis (prout ſuperiùs producta ſunt) iteratò repetimus, & reproducimus, & apud acta ſacri concilij, & cauſæ huiuſmodi inſeri & regiſtrari petimus. Et quia præfatus dominus Eugenius de & ſuper contentis in dicto citatorij decreto legitimè citatus, ſufficienterq́; expectatus, nec per ſe nec per alium infra dictos ſexaginta dies curauit, atque curat comparére, ipſius contumaciam accuſamus. Ipſumq́ue ſuper omnibus & ſingulis in * dicti citatorij decreto contentis, prout iuſtitia ſuadet, & iuris ordo poſtulat atque rationis, contumacem reputari, in cauſaq; huiuſmodi in eius contumaciam, eius abſentia diuina repleta præſentia, vt ipſi ſanctæ ſyondo videbitur expedire, & vniuerſali Eccleſiæ ſanctæ Dei neceſſarium fuerit & vtile, ad vlteriora procedi, ac proceſſum per audientiam contradictarum aut aliàs (prout videbitur) decerni per ipſam ſanctam ſynodum, inſtantiſsime poſtulamus: requirentes dominos protonotarios & notarios huius ſanctæ ſynodi, vt omnia in cauſa huiuſmodi acta & producta ac ordinata, apud acta ſacri concilij & cauſæ huiuſmodi regiſtretis: necnon quo ſuprà nomine, à vobis dominis protonotarijs & notarijs petimus, ad futuram rei memoriam, vnum vel plura, publicum vel publica confici inſtrumenta. Huiuſmodiq́ue ſchedula ſic lecta, & per eandem ſanctã ſynodum audita, ipſa ſancta ſynodus per organum prædicti domini præſidentis præcepit & iniunxit præfato domino epiſcopo Albinga-

* dicto

binga-

binganenſis, vt ambonem (in quo decreta ipſius ſanctæ ſynodi, per eandem ſanctam ſynodum pronunciari & legi ſolent, dum eduntur) aſcenderet, declarationemq; contumaciæ prænominati domini noſtri papæ alta & intelligibili voce, nomine ipſius ſacroſanctæ ſynodi legeret & pronunciaret, prout infrà. Qui quidem dominus epiſcopus Albinganenſis, mandatis ipſius ſynodi obediens, dictum ambonem aſcendit, dictamq; ipſius domini noſtri papæ contumaciæ & proceſſus ad vlteriora declarationem, in ſcriptis alta & intelligibili voce nomine ipſius ſacroſanctæ ſynodi legit, & pronunciauit, vt in eadem ſchedula per eum lecta cõtinetur. Cuius tenor ſequitur ſub his verbis: Hæc ſancta ſynodus Baſileenſis, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repręſentans, & ad huiuſmodi actum legitimè congregata, & pro tribunali ſedens, audita petitione promotorum & procuratoris fiſcalis eiuſdem ſanctæ ſynodi, * vt ex eorum relatione & productione inſtrumentorum viſa eiuſdem domini Eugenij papæ contumacia in non parendo citatorio eiuſdem ſacri concilij, recepta etiam ſuper hoc ad maiorem cautelam per deputatos eiuſdem ſynodi informatione tam de prædictis, quàm de notitia eiuſdem citatorij in Romana curia, decernit, declarat, & reputat dictum dominum Eugenium legitimè citatum, ſufficienterq; expectatum, fuiſſe & eſſe contumacem, & eius abſentia non obſtante, diuina * eadem repleta præſentia, contra eundem dominum Eugenium papam ad vlteriora fore procedendum, prout ſacro concilio videbitur, cõſideratis neceſſitatibus & vtilitatibus vniuerſalis Eccleſiæ. Qua ſiquidem contumaciæ declaratione & proceſſus decreto ſic lecto, præfatus dominus epiſcopus Albinganenſis petijt eidem ſacroſanctæ ſynodo, an huiuſmodi declarationis & decreti pronunciatio, per eum de mandato ſanctæ ſynodi (vt præfertur) facta & lecta, ipſi ſanctæ ſynodo placeat. Quæ ſacroſancta ſynodus alta voce reſpondit per verbum, Placet. De quibus omnibus & ſingulis præmiſsis, præfati domini promotores, nomine promotorio eiuſdem, petierũt à dominis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotarijs & nobis notarijs & ſcribis ipſius ſynodi, ad perpetuam rei memoriam fieri vnum vel plura, publicum vel publica, inſtrumentum vel inſtrumenta *. Celebrata ſiquidem ſolenniter extitit prædicta ſeſsio, & acta fuerunt hæc omnia ſupradicta, vbi & prout ſupraſcripta ſunt. Et interfuerunt teſtes præſentes, venerabiles & circunſpecti viri domini & magiſtri, Aegidius Camineti in medicina Pariſiẽſis, & Ioannes de Segobia in theologia magiſtri Salamantinenſis almarum vniuerſitatum ſtudiorum generalium, in dicta ſancta ſynodo ambaſiatores, Guilhelmus Kircher dictus de Conſtantia, & Ioannes de Comitibus archipresbyter Papienſis decretorũ, & Stephanus de Nouaria legum doctores, & Robertus Auelon licentiatus in decretis canonicus Cameràcenſis, cum pluribus alijs rogatis & requiſitis.

* for. & ex

* eiuſdem replēte præſentiam,

* loco illorum. Acta ſunt hęc Baſileæ in eccleſia maiori Baſileenſi, in ſeſsione publica eiuſdẽ ſynodi ſolenniter celebrata, calendis Octobris, anno à natiuitate domini 1437.

SESSIO XXIX.

De reuocatione prætenſæ bullæ papæ ſuper translatione concilij facta.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Compatiens hæc ſancta ſynodus miſerabilibus Eccleſiæ ruinis, & languoribus capitis atq; membrorum ex intimis condolens viſceribus, poſt editionem ſaluberrimorum decretorum in obſeruationẽ legis domini & antiquorum canonum, poſt benignas & charitatiuas admonitiones, ſummo pontifici per oratores plurimos directas, poſt annorum plurium expectationem cum multa patientia deductam, cùm & decreta contemni, & admonitiones paruipẽdi, & indè ſcandala, diuiſiones & ſchiſmata creſcere videret, vitiaq; & peccata maioribus adoleſcere incrementis, compulſa eſt tandem ſynodus ipſa, regimini eccleſiaſtico prouiſionẽ quærere ſalutarem, & ſummum pontificem ad hoc vehementiùs excitare, vt ea quæ ad ipſius & vniuerſæ Eccleſiæ ſalutem erant, efficaciter agere curaret, cuius exemplum ſubditi facilè imitantur. Et quoniã (vt ſapiens loquitur) melior eſt manifeſta correctio, quàm amor abſconditus: meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta blandientis oſcula, defectus aliquos debiti regiminis (qui Eccleſiæ dicti fuerunt) flebili querela commemorauit, vt in melius emendarentur, nec ipſius ſummi pontificis aut aliorum valerent diutius obeſſe ſaluti. Et vt omnis patiẽtia exhiberetur, nulla poſita eſt pœnarum adiectio, ſed tantùm terminus conueniens præfixus extitit, vt infra illum aut per ſe, aut per alium ipſe in hac ſancta ſynodo comparéret, atq; ſic debito regimini Eccleſiæ (prout publica neceſsitas maximè impellebat) opportunè prouideretur, veluti forma citationis editæ apertiùs indicauit, quod & maximè hæc ſancta ſynodus agere vrgebatur, dum poteſtatem habet immediatè à Chriſto ſuper vniuerſos Chriſtifideles cuiuſcunq; ſtatus etiam ſi papalis exiſtant, in his præſertim, quæ ad reformationẽ pertinent. Dumq; ob ipſam cauſam reformationis congregata eſt, quæ nullatenus perfici poteſt, niſi ſummus pontifex ad eam reformationem cum effectu capeſſendam, ſuum inclinauerit animum, cùm etiã experientia docue-

Prou. 27. a

quæ ſalutẽ afferre

docuerit, ex editione decretorum, * ex qua ſalus effici debuerat, in locis pluribus turbationem fuiſſe ſubſecutã, dum ea per ſummum pontificem infringuntur, cuius authoritate ſe tuentur, qui huiuſmodi decretis aduerſari volunt. Difficilè quoq; cæteri corriguntur, ſi regimen ipſius ac curiæ ſuæ non viderint emendatum, quod ab ipſis trahitur in exemplum. Verùm ſummus ipſe pontifex pręfatam citationem pro tanta neceſsitate publicæ ſalutis emanatam, quæ etſi non placentia, tamen ſalubria continebat, aliquantulùm moleſtiùs primo aſpectu ferens, quandam ſuæ ordinationis paginam in aduerſum promulgaſſe dicitur. In qua primùm de proſecutione *reductionis Græcorum varia recitans, ad impugnationem electionis loci pro œcumenico cõcilio per hanc ſanctam ſynodum factæ, ſe conuertit, ſolàm Auinionenſem ciuitatem commemorans, quæ rebus vtiq; gerendis commodiſsima eſſe dinoſcitur, omniq; pace & ſecuritate gaudere, tacita veritate de Baſilea & Sabaudia in eadẽ electione coniunctis. Verùm cùm noſtram illam electionem & decreto *cum Græcis edito plenè ſatisfacere cõſtet, atq; loca rebus agendis commodiſsima, omni quoq; nationi opportuna manifeſtè continere, non neceſſe eſt, vt de hac re longiorem ſermonem protrahamus: nec ſummus ipſe pontifex laborẽ declinandi in alterum locorum illorum recuſare debet, ſi bonum rei huius tãto affectu deſiderat, ſicut in ſuis literis prædicauit. Refert præterea diuiſionem, in huius electionis locorum negocio prohdolor ſuſcitatã, quam & ſe confirmaſſe oſtendit, quam vtinã potiùs extinguere curaſſet. Nam & poſtquàm galeæ & pecuniæ in Auinione pro locis per hanc ſanctam ſynodum electis expeditæ fuerant, ipſe alias galeas in Conſtantinopolim mittere curauit, diuiſionem Latinæ Eccleſiæ coram Græcis ex duplici legationis miſsione demonſtraturus: quæ quantùm honori Eccleſiæ Latinæ, quantùm vnioni Græcorum proſequendæ diſconueniant, nemo eſt qui nõ videat. Inſuper iuſtificare nititur, quòd per venerabilem Ioannem archiepiſcopum Tarentinum oratorem ſuum, in miſsione certarum literarum ſuper huiuſmodi diuiſione electionis tranſmiſſarum factum eſt, quod ſubticere honeſtius fuiſſet, ne nos pro tuenda noſtra iuſtitia, rem illam magis aperire cogeremur. Nam & literas illas clandeſtinè & falſo bullatas fuiſſe, iam notoriũ eſt. Et ſi ſummus pontifex de confeſsione ipſius archiepiſcopi & alijs circunſtantijs verã informationem acceperit, non impinget in huius ſacri concilij libertatem, quòd ipſe archiepiſcopus in cauſam propter eam rem tractus ſit, aut in domo propria arreſtatus. Sed ad impugnandum eandem libertatem, cuiuſdam procuratoris ipſius archiepiſcopi captionem nobis obijcit, quam iuſſu noſtro conſtat nullatenus fuiſſe peractam, imò procuratorẽ ipſum iuſſu cuiuſdam prælati, ſcandaloſæ turbationi obuiare volentis, quam procurator ipſe per appellationem emittendam ab hoc ſacro concilio, veriſimiliter videbatur eſſe facturus, per publicum officialem captũ hæc ſancta ſynodus pro ſua manſuetudine ilicò iuſsit expediri, qui & procurator adhuc nobiſcum in plena libertate verſatur. Nec præterea verũ eſt, per hoc ſacrum concilium aut iuſsionẽ ipſius, aliquod ſpolium priori Furnenſi (velut memoratæ literæ prætendunt) fuiſſe irrogatum, licet literæ aliquæ, plurima ſcandaloſa aduerſus hanc ſanctam ſynodum & ſuppoſita eiuſdẽ continentes, abſq; tamen noſtro ſcitu, longè ab hac ciuitate eidem dicantur ereptæ. Nec tam leues colores ad impugnationem libertatis huius ſacri concilij quærere oportuit, cùm & iam toti mundo conſtare poſsit, tantæ libertatis & ſecuritatis plenitudinem hic adeſſe, vt nullũm locum vberiorem aut ſecuriorem, quàm ipſam ciuitatem Baſileenſem ſub imperiali protectione conſtitutam, & optima politia gubernatam, credamus inueniri. Cæterùm aduerſus citationem emanatam plurima proferre conatur, quæ omnia ex ſuperioribus rationibus euidentiſsimè confutantur. Et ſperandum eſt, vbi re ipſa pleniùs digeſta, ſummus pontifex effectum citationis huiuſmodi animaduerterit, in quærenda ipſius & aliorum ſalute verſari, vt languor acerrimus à corpore myſtico Eccleſiæ depellatur, non adeò aduerſus citationẽ ipſam ſuccenſebit. Quæ etſi aliquid amaritudinis, more ſalubris medicinæ, in primo guſtu ferre videatur, eam tamen in nouiſsimis iucundã & ſalutiferam eſſe (DEO aſpirante) perſentiet, nec eam bono publico aut charitati aduerſam, imò potiùs ſuæ ſaluti ac Eccleſiæ neceſsitati accommodam fuiſſe cognoſcet. Quòd verò tale aliquid priora ignoraſſe ſecula commemorat, ſi rerum geſtarum percurrat hiſtorias, non tantùm ſummos pontifices de corrigendis defectibus fuiſſe admonitos conſpiciet, ſed etiam depoſitos à papatu, ac etiam nonnullis obedientiam ex multis cauſis fuiſſe ſubtractam. Sed ſi abuſuum incrementa nunc vigentia, ſi longam & fortem aduerſus ſanctam ſynodum & reformationem Eccleſiæ reſiſtentiam perſeuerantem, quæ priora ſecula ignorârunt, animaduertat, nihil admirabitur huius citationis nunc repertum fuiſſe antidotum. Omittimus verba, quæ aduerſum nos grauia proferuntur, recenſere, omnia manſuetis & mitibus animis ſuſtinentes, dum ſalutem Eccleſiæ proſequamur. Sed denique ſummus pontifex talibus qualibus ſupradictis coloribus ſuffultus, dum huic ſanctæ ſynodo in his præſertim, quæ ad reformationem pertinent, obedire tenetur, & ad eandem

vnionis

ade

dem euocatus, aut ſuper rebus propoſitis in eum, excuſationẽ afferre, aut cunctis in melius emẽdatis, regimini eccleſiaſtico donare ſalutem, ipſe hanc ſanctam ſynodum diſſoluere, ac in ciuitatem Ferrarienſem transferre conatur, cum plurium adiectione cenſurarum, ſi virtute præfati citatorij in aliquo proceſſum fuerit aut aduerſus eum, ſeu ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, aut præſidentes oratores ſuos, qui in hoc concilio fuerunt, vel aliquem ipſorum, aliqua nouitas illata fuerit, vel etiam quicquam à die citatorij factum, continuatum vel ſeruatum extiterit. Eſt ne hæc obedientia, quam concilijs generalibus per ſummos pontifices & alios quoſcunq; ſacra Conſtantienſis ſynodus, in his præſertim quæ ad reformationẽ pertinent, declarauit exhibendam? memor verborum Chriſti, qui poſtquã Simoni Petro dixerat, ſi te non audierit, dic Eccleſiæ: ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus, continuò ſubiecit: Amen dico vobis, quæcunq; ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: quam & Eccleſiæ authoritatem à Chriſto donatam, eſſe etiam ſupra papam, ſi quis priùs ambigeret, iam hoc ipſius magnæ ſynodi Conſtantiẽſis authoritas apertè declarauit, cuius hæc verba ſunt: Ipſa ſynodus in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcunq; ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem prædicti ſchiſmatis, ad generalem reformationem Eccleſiæ Dei in capite & in membris. Item declarat, quòd quicunq; cuiuſcunq; ſtatus, etiam ſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus huius ſanctæ ſynodi & cuiuslibet alterius legitimè congregatę ſeu pertinentibus ad ea, factis & faciendis, contumaciter obedire contempſerit, niſi reſipuerit, condignę pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia recurrendo. quorum virtute decretorum ſubſecuta fuit felicis recordationis papę Martini electio, cui ipſe dominus Eugenius ſuccedit, qui etiam ipſi Conſtantienſi concilio, cùm eſſet in minoribus, præſens interfuit. Iam verò ipſe nõ ſolùm non obedit ſynodo generali, ſed & ſuper illam in reformationis proprio negocio, ſe iudicẽ conſtituere molitur, eam propria voluntate diſſoluere volens, atque in alium locum ſuæ origini propinquum, euocare, vbi (ſicut veriſimiliter creditur) ita dominari ſperat, vt reſiſti ſuæ nõ poſsit voluntati. Sed nec eũ decuit obliuiſci, quòd iam altera vice diſſolutionem ſynodi facere attentauerit, quam deinceps reuocare & inanem atq; irritam fateri oportuit. Scire inſuper debuit, iamdudũ in hac ſancta ſynodo fuiſſe ſolenniter decretatum, aſſentientibus

Matt. 18. a

Conſtantienſis cõcilij ſeſſ. 4. & 5.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 5.

Baſileenſis concilij ſeſſ. 11.

plurimis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus quorũ aliqui adhuc de præſenti cum eo ſunt, vt hoc concilium per papam ſine expreſſo conſenſu duarũ partium eiuſdem concilij, votis ſingulorum per deputationes & in generali congregatione ſcrutatis, poſteà ſolenni ſeſſione ſubſecuta, diſſolui non poſsit, aut de loco ad locum transmutari, pœnis omnibus atq; cenſuris ferendis in aduerſum, extunc caſſatis & irritatis. formidare preterea debuit, aliud concilium in Ferraria erigere, cùm alio decreto per anteà edito declaratum ſit, omne conciliũ quod iſto durante alibi contigerit eligi, non fore concilium, ſed ſchiſmaticorum conuenticulum. Intelligitur autem durare hoc concilium iuxta præmiſsi decreti ſeriem, donec ex conſenſu duarum partiũ eius fuerit diſſolutum, quæ decreta ipſius domini Eugenij ſubſequẽti adhęſione corroborata ſunt, ac per ſuos oratores præſidentes ſaltem nominibus proprijs iurata. Sed & anteà in decreto concilij Conſtantienſis quod incipit, Frequens, fuerat ordinatum, vt locus futuri concilij cum conſenſu ipſius cõcilij congregati eligi deberet, & ſi concilio diſſoluto locum illum mutari oporteret ex cauſis legitimis, tunc alius locus eiuſdem nationis eligi deberet. Si verò cauſæ illæ totam nationem concernerent, locus vicinior aſſumeretur. Quòd ſi locum futuri concilij alio tempore celebrandi, ſine conſenſu concilij actu congregati aſsignare, & niſi ad loca ibidem declarata, mutare nõ poteſt, multo minùs concilium congregatum incontinenti ſine ipſius conſenſu ad locũ alium ſua voluntate transferre. Denique non debuit obliuiſci decreti ſuper conuentione Græcorum per ipſum approbati, quo cauetur, concilium in Baſilea firmiter eſſe permanſurum, donec Græci ad portũ per hanc ſanctam ſynodum eis nominandum, peruenerint. Quo pacto igitur, quóve conſilio nunc huius concilij diſſolutionẽ aut tranſlationem efficere fruſtrà conatur? Sed quis vſus ille eſt plenitudinis ſuæ poteſtatis, dũ ſi contra aliquem oratorum ſuorum, vtpotè archiepiſcopum Tarentinum, (de quo mentionem fecerat) quicquam agatur pro debito iuſtitiæ, ob eam cauſam vult etiam concilium diſſolui? Deniq; vnionem Bohemorum, quam tantis laboribus hæc ſancta ſynodus perquiſiuit, dum pro vltimato eius complemento inſtamus, conturbare nititur huius prætenſæ ordinationis ſeries, quæ vltra triginta dies hanc ſanctam ſynodum huic negocio prohibet intendere. O admiranda conſilia, quæ ad eneruationem authoritatis Eccleſiæ & ſuiipſius deſtructionem ſummo pontifici ſuggeruntur, quæ ſi conniuentib' oculis pertranſiret hæc ſancta ſynodus, tota confundi timeretur Eccleſiæ authoritas: & quis in papatũ aſſumptus, poſſet

Baſileenſis concilij ſeſſione 11.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 4. 5. & 39.

Baſileenſis concilij ſeſſione 19.

poſſet vniuerſam Chriſtianitatem pro ſua voluntate decolorare, nec vlla eſſet reſiſtentia. Quinimò & accuſat⁹ de hæreſi aut quouis crimine, confeſtim ſynodum accuſantem & corripientem diſſoluere tentaret, ne ſubiret iudicium. Nunc quoq; dolentiſſimè ferendum eſt, tale exemplum à domino Eugenio donari poſteris, vt iudicium ſubterfugiendo, ad deteſtabile refugium prætenſæ diſſolutionis concilij ſe cõuertat. Qui & non rectè de authoritate Eccleſiæ ſentire videtur, dum ipſius Eccleſię congregatę cui (vti declaratum eſt) obedire tenetur, ipſe ſe iudicem conſtituit, & aduerſus tot decreta, tot ſanctiones conciliorum, eam conatur diſſoluere, qui tamen dudum in adhæſione ſua cùm de reuocatione literarum incipientium, Deus nouit, mentio haberetur, ipſe quicquid per eum aut ſuo nomine in præiudicium aut derogationẽ huius Baſileenſis concilij ſeu contra eius authoritatem factum, attentatum ſeu aſſertum erat, caſſauit, irritauit, & annullauit, nullaq; & irrita fuiſſe & eſſe declarauit, & ſe deinceps à nouitatibus & grauaminibus ſeu præiudicijs inferendis huic ſacro concilio, aut ſuppoſitis eius & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſtere pollicitus eſt. Cùm igitur talia in aduerſum perpetrata, quæ vniuerſis fidelibus deteſtanda & abhorrẽda ſunt, nullatenus ſub diſſimulatione pertranſire valeamus, volens hæc ſancta ſynodus (ſicut tenetur) de opportunis remedijs prouidere, declarat huiuſmodi prætenſam diſſolutionem huius concilij, ac translationem in ciuitatem Ferrarienſem, per dominum Eugenium papam quartũ factas, cum omnibus cenſuris, pœnis & alijs indè ſecutis, nullas eſſe, penitusq; irritas & inanes, mandans, obſecrans, & præcipiens eidem, vt hæc (ſicut de facto proceſſerunt) reuocare habeat, & aduertat ipſe pœnas, quæ dudum in decreto huius ſanctæ ſynodi, quod incipit, Quoniam frequens, etiam ante ipſius adhæſionem in vndecima ſeſſione promulgato, contra Romanum pontificem ad concilium generale quoquo modo diſſoluendum, mutandum, prorogandum operam dantem, prolatæ fuerunt: vbi expreſsè cauetur, quòd ſi Romanus pontifex talia agens, infra quatuor menſes cum reali ſatisfactione non reſipuerit, ex tunc à papali adminiſtratione ſit ipſo facto ſuſpenſus, quæ quidẽ papalis adminiſtratio ad ſacrum generale concilium ipſo iure deuoluatur. Quòd ſi pœnã ipſam per duos menſes poſt prædictos quatuor mẽnſes ſuſtinuerit animo indurato; contra ipſum vſq; ad priuationẽ incluſiuè per concilium generale procedatur: quas quidem pœnas hæc ſancta ſynod⁹ ipſum dominum Eugenium, niſi reſipuerit, decernit & declarat incurſurum, iuxta terminos in prædicto decreto vndecimæ ſeſſionis præfixos, ad quarum pœnarum executionem, niſi reſipuerit, (vt prælibatum eſt) meritò procedemus. Inſuper hæc ſancta ſynodus omnem nominationem, electionem, aſſumptionem loci Ferrarienſis factam, tanquã decretis ipſius ſynodi repugnantem, ſicut de facto proceſſit, caſſat & irritat, imò veriùs caſſam & irritam eſſe declarat. Et caſu quo in eadem ciuitate aut alibi aduerſus præfatorum decretorum noſtrorum tenorẽ ſummus ipſe pontifex concilium erigere iuceperit, vel incipiet in futurum, mandat & præcipit hæc ſancta ſynodus vniuerſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis; & alijs quibuſcunq; in curia dicti domini Eugenij exiſtentibus, qui ſynodis generalibus de iure vel conſuetudine intereſſe tenentur, vt ad hoc ſacrum conciliũ Baſileenſe, cæteri verò ad loca ſuorum beneficiorum vel alibi extra curiam ſe transferant, ſub pœnis excommunicationis, priuationis omnium beneficiorum, dignitatum & officiorum, & inhabilitationis perpetuæ, quas, ſi contrà fecerint, ipſo facto incurrant. Inhibet præterea ſub eiſdem pœnis hęc ſancta ſynodus, ne quiſquam, cuiuſuis ſtatus & dignitatis, etiam ſi cardinalis, patriarcha, archiepiſcopus, vel epiſcopus fuerit, ab hac ſancta ſynodo vigore ſeu prætextu diſſolutionis aut trãslationis per ipſum dominum Eugeniũ factæ recedere audeat, vel ab actibus conciliaribus vllo pacto deſiſtere, ſeu huiuſmodi translationi vel diſſolutioni quomodolibet obedire. Decernit quoq; hæc ſancta ſynodus, vt omnes & ſinguli ad hoc concilium liberè accedere poſſint, ac ſi præfatæ diſſolutio & trãslatio prætenſæ nullatenus emanaſſent, nec quiſquã venientes ad hoc ſacrum concilium quouis modo habeat impedire. Vniuerſis quoque Chriſtifidelibus ſub pœnis excommunicationis inhibet, quacunq; dignitate eccleſiaſtica vel ſeculari, etiam ſi cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, pontificali, imperiali, regali vel alia quacunq; præfulgeat, ne ad tale prætenſum concilium per ipſum dominum Eugenium (vt præmittitur) erectum vel erigendum, accedere vel mittere præſumant, neq; etiã vniuerſitates, collegia, capitula, communitates ad tale prætenſum concilium mittant. Quod ſi fecerint, ipſo facto eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto.

Deniq; ne ipſe dominus Eugenius iugiter grauiora grauioribus addere præſumat, noua ſchiſmata & ſcandala ſuſcitando, authoritatemq; vniuerſalis Eccleſię vehementiùs impugnando, inhibet eidem hæc ſancta ſynodus, ne deinceps aduerſus ipſam quicquam innouet, eandem vel eius ſuppoſita & eidem adhærentes perturbando vel moleſtando, ſeu iam attentata continuet, ac etiam vniuerſos qui beneficia, dignitates, perſonatus & officia ſuppoſitorum huius ſacri

Baſileenſis concilij ſeſſione 16.

Baſileenſis concilij ſeſſione 11.

ſacri concilij, ſeu eidem concilio adhærentium impetrauerint, ſeu obtinuerint, ſeu impetrare tentauerint vel obtinere, etiã ſi motu proprio concesſa fuerint, & omnes qui huiuſmodi impetrationi vel prouiſioni beneficiorum, dignitatum, perſonatuum & officiorum quorumcunque, aſſenſum, fauorem vel * auxilium dederint, quacunq; præfulgeant dignitate (vt præmittitur) eccleſiaſtica vel ſeculari, etiam ſi vniuerſitates, communitates, collegia vel capitula fuerint aliquod ſeu aliqua ſuppoſitorũ huius concilij & eidem adhærentium, vigore ſeu prætextu prætenſæ ordinationis per ipſum dominum Eugenium factæ, in ſuis beneficijs ac alijs rebus moleſtauerint vel perturbauerint, quacunq; authoritate ordinaria vel delegata. Decernit eadem ſancta ſynodus, pœnis excommunicationis, priuationis ab omnibus beneficijs, officijs & dignitatibus, ac inhabilitationis ad eadem, quantum ad ſingulares perſonas, & ſi vniuerſitates, communitates, vel collegia aut capitula fuerint, interdicto eccleſiaſtico ipſo facto ſubiacere, decretis huius ſanctæ ſynodi, quæ incipiũt, Ambitioſorum: &, Vt ſacri: &, Cùm Chriſti eccleſia, & alijs quibuſcunq; ipſius decretis & ordinationibus in ſuo robore duraturis. Inſuper vniuerſis prælatis, etiam pontificali dignitate præfulgentibus, capitulis, vniuerſitatibus, communitatibus, & collegijs, ac alijs quibuſcunq; perſonis eccleſiaſticis, ſub pœnis prædictis quo ad ſingulares perſonas, & quo ad communitates, vniuerſitates, collegia, capitula, ſub pœnis ceſſationis à diuinis & interdicti, quas (ſi contrafecerint) incurrant ipſo facto, prohibet hæc ſancta ſynodus, ne aliquem qui præfata beneficia, dignitates, perſonatus, & officia ſuppoſitorum huius ſacri concilij & eidem adhærentium (ſicut præmittitur) obtinuerint, recipere ſeu admittere ad poſſeſsionem, vel inueſtire quouis modo audeat: literis quoque *, prouiſionibus & mãdatis papalibus, vel alijs quibuſcunq;, quacunq; authoritate ordinaria vel delegata, ſub quibuſcunq; cenſuris vel pœnis emanatis, ſuper huiuſmodi priuationibus ac præfatorum beneficiorum, dignitatum, perſonatuum & officiorum collationibus, hæc ſancta ſynodus decernit nullatenus fore obediendũ, quodque aduerſus pœnas ſuperiùs præmiſſas nullus reſtitui, etiam ad diuinorum celebrationem rehabilitari, reintegrari, ſed nec à ſententia excommunicationis (excepto duntaxat in mortis articulo) abſolui, vel etiam quo ad communitates & capitula ac vniuerſitates & collegia interdicta, relaxari, niſi per hanc ſanctam ſynodum, poſsint. Vt autem nullus huius noſtræ ordinationis & decreti poſsit quouis modo prætendere ignorantiam, volumus & mandamus, hanc præſentem paginam valuis huius eccleſię cathedralis Baſileenſis ſub noſtra bulla affigi atque publicari, & per affixionẽ ipſam eidem domino Eugenio ac vniuerſis & ſingulis intimari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, decreti, mandati, caſſationis, irritationis, inhibitionis, inhabilitationis, priuationis, excommunicationis, interdicti, à diuinis ceſſationis declarationis, affixionis & intimationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & vniuerſalis Eccleſiæ ſe nouerit incurſurum. Datum in ſeſsione noſtra publica in eccleſia maiori Baſileenſi quarto Idus Octobris celebrata, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

* conſilium

Baſileenſis concilij ſeſſione 8. & ſeſſ. 13. & ſeſſ. 26.

* prouiſionum

SESSIO XXX.

Super modo communionis.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Vt lucidiùs videatur pro declaratione catholicæ veritatis, quid circa perceptionem ſacrę Euchariſtiæ tenendum ſit, & agendum pro vtilitate & ſalute populi Chriſtiani, poſt diligentem perſcrutationem diuinarum ſcripturarum ſacrorumq; canonum & doctrinarum à ſanctis patribus & doctoribus traditarum, in hac ſancta ſynodo longis temporibus habitam, conſideratisq; omnibus quæ pro declaratione huius rei conſideranda fuerunt, decernit & declarat eadem ſancta ſynodus, quòd fideles laici ſiue clerici communicantes, & non conficientes, non aſtringuntur ex præcepto domini ad ſuſcipiendum ſub vtraq; ſpecie, panis ſcilicet & vini, ſacrum euchariſtiæ ſacramentum. Sed Eccleſia quæ regitur ſpiritu veritatis ſecum manente in æternum, & cum qua Chriſtus manet vſq; ad conſummationem ſeculi, (ſicut ait diuina ſcriptura) ordinare habet, quomodò ipſis non conficientibus miniſtretur, prout pro reuerentia ipſius ſacramenti & ſalute fidelium viderit expedire. ſiue autem ſub vna ſpecie, ſiue ſub duplici quis communicet, ſecundum ordinationem ſeu obſeruantiam Eccleſiæ proficit dignè communicantibus ad ſalutem. Nec vllatenus ambigendum eſt, quòd non ſub ſpecie panis caro tantùm, nec ſub ſpecie vini ſanguis tantùm, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integrè totus Chriſtus. Laudabilis quoque conſuetudo communicandi laicum populum ſub vna ſpecie, ab Eccleſia & ſanctis patribus rationabiliter introducta, & hactenus diutiſsimè obſeruata, & à doctoribus diuinæ legis ſacrarum ſcripturarum atque

De ſumptione corporis Chriſti ſub vna tantùm ſpecie.

Matth. 28. d

canonum multam peritiã habentibus, iam à longæuo tempore commendata, pro lege habenda eſt, nec alicui licitũ eſt eam reprobare, aut ſine authoritate Eccleſię ipſam immutare. Datum Baſileæ in noſtra ſolenni & publica ſeſsione, decimo Calendas Ianuarij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

SESSIO XXXI.

De cauſis.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Eccleſiaſticæ ſolicitudinis ſtudium iugiter inuigilare conuenit, vt fraterna charitas in clero ac populo Chriſtiano vigeat, nec quiſquam per vexationes & afflictiones indebitas proximum ſuum opprimere permittatur: ſicq; iuſtitia ordine debito cuilibet miniſtretur, vt & viris doloſis auferatur nocendi licentia, & quies ac trãquillitas rectorum non facilè perturbetur. Inoleuerũt autem hactenus intolerabiliũ vexationum abuſus permulti, dum nimiùm frequenter à remotiſsimis etiã partibus ad Romanam curiam, & interdum pro paruis & minutis rebus ac negocijs quàm plurimi citari & euocari conſueuerunt, atq; ita expenſis & laboribus fatigari, vt nonnunquam commodiùs arbitrentur iuri ſuo cedere, aut vexationem ſuam graui damno redimere, quàm in tam longinqua regione litiũ ſubire diſpendia. Sic facilè extitit calumnioſis opprimere pauperes, ſic beneficia eccleſiaſtica plerunq; minùs iuſtè per litium anfractus obtenta ſunt, dum iuſtis poſſeſſoribus eorum, ſeu quibus illa de iure competebant, neque opes neq; facultates ad illos ſumptus ſufficere poterant, quos longinqua profectio ad Romanam curiam & litis agitatio in eadem depoſcebant. Confunditur etiã exinde ordo eccleſiaſticus, dum ordinarijs iudicibus ſua iuriſdictio minimè ſeruatur, pecuniæ & facultates regnorum ac prouinciarum hoc pacto non parùm diminutæ ſunt. Et quod vniuerſo eccleſiaſtico ordini admodùm nocere compertum eſt, hi quos ad ſumma negocia Chriſtianæ religionis ſublimitas dignitatis euocabat, minùs illis reddebantur intenti, dum ipſorum mentes nimiùm occupabat aſsidua cauſarum multitudo. Quæ attendens hæc ſancta ſynodus, & pro reformatione Eccleſiæ Dei in capite & in membris, iuxta poteſtatẽ ſibi à domino conceſſam euigilãs, vt omnia deinceps ordine congruo peragantur, ad ſalutem animarũ & pacem ac quietem cunctorum, ſtatuit & decernit, quòd in partibus vltra quatuor diætas à Romana curia diſtantibus, omnes quæcũq; cauſæ, exceptis maioribus in iure expreſsè enumeratis, & electionum eccleſiarum cathedralium & monaſteriorum, quas immediata ſubiectio ad ſedem Apoſtolicã deuoluit, apud illos iudices in partibus, qui de iure aut conſuetudine præſcripta vel priuilegio cognitionem habent, terminentur & finiantur.

Quæ cauſæ Romã tantùm remittendæ.

Et ne ſub vmbra appellationũ, quæ nimiùm leuiter & nonnunquam friuolè hactenus interponi viſæ ſunt, atq; etiam in eadem inſtantia ad prorogationẽ litium ſæpè multiplicari, materia fouendis iniuſtis vexationibus relinquatur, ſtatuit eadem ſancta ſynodus, quòd ſi quis offenſus corã ſuo iudice, habere nó poſsit iuſtitiæ complementum, ad immediatum ſuperiorem per appellationẽ recurſum habeat: nec ad quemcunque, etiam ad papam, obmiſſo medio, neq; à grauamine in quacunq; inſtãtia ante diffinitiuam ſententiam quomodolibet appelletur, niſi forſitan tale grauamen extiterit, quòd in diffinitiua ſentẽtia reparari nequiret: quo caſu, non aliâs, ad immediatum ſuperiorem liceat appellare.

Appellationum leuiũ abuſus.

Si verò quiſpiam à ſedis Apoſtolicæ immediatè ſubiecto ad ipſam ſedem duxerit appellandũ, cauſa per reſcriptum vſq; ad finẽ litis incluſiuè in partibus committatur, niſi fortè propter defectum iuſtitiæ, aut iuſtum metũ etiam in partibus conuicinis, de quibus in commiſsione exprimendis, legitimò priùs documẽto aliâs quàm periuramentũ ſummariè conſtiterit, apud ipſam ſedẽ foret meritò retinenda. Et quicquid in contrariũ huius ſaluberrimi decreti attentatũ, factum vel obtentũ fuerit, ſit nullum ipſo facto. Litigantes, qui contrà fecerint, in expenſis condemnẽtur. Romanæ verè Eccleſiæ cardinales, vicecancellarium, camerarium, magnũ pœnitentiarium, protonotarios & alios ſedis Apoſtolicæ officiales, actu in Romana curia ſuis officijs inſiſtentes, hoc decreto nõ intendimus comprehendi. Ne tamen in diſſolutionem vel translationẽ præſentis concilij, aut erectionem conuenticuli apud Ferrariam vel alibi ſub nomine cõcilij generalis, quas dominus Eugenius papa quartus efficere conatus eſt, vel conaretur in futurum, cauſas illas, & maximè incorporatorum aut incorporandorũ in hoc ſacro concilio, quas hæc ſancta ſynodus remitteret, aut nõ reciperet, in curiam ipſius domini Eugenij, aut præfatum conuenticulũ Ferrarienſe vel aliud, de facto trahi contingeret in fomentũ diſſolutionis, trãslationis & erectionis prædictarum, voluit eadẽ ſancta ſynodꝰ, cauſas quaſcunq; pendentes & cõmiſſas, aut etiã quaſcunq; cauſas incorporatorũ atq; incorporandorum, atq; alias per appellationem deuolutas aut deuoluendas, necnon illas quæ obſeruationem decretorum ipſius ſanctæ ſynodi concernunt, apud eandem ſanctam ſynodum, ipſa durante, ſeu donec aliter fuerit or-

rit ordinatum, tractari, ſaluis etiam aduocationibus cauſarum pendentium in Romana curia, per quæcunq; noſtra decreta factis aut faciendis, decretis etiam alijs & ordinationibus eiuſdem ſanctæ ſynodi in ſuo robore remanentibus. Datum in ſeſſione noſtra publica in maiori eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, nono Calendas Februarij, anno à natiuitate domini 1438.

ALIVD DECRETVM DE COLLATIONIBUS beneficiorum, in eadem ſeſſione publicatum.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuã rei memoriam. Placuit diuinæ pietati, hoc tempore animos hominum, qui varijs abuſibus irretiri cœperant, vehementiùs excitare, vt ſalus quæreretur cunctorũ, & per ſynodum vniuerſalem mores Eccleſiæ in melius reformarentur, cum ſalutari directione capitis & membrorum in viam iuſtitiæ & ſanctitatis. Quod vt faciliùs atq; ordinatiùs fieret, & ne ſub prætextu variarũ opinionum aut Romani pontifices, aut alij quicunque non ſatis vniuerſalibus concilijs obedirent, prædiſpoſuit eadem diuina pietas, in ſacro Conſtantienſi concilio ſynodorum vniuerſaliũ iuriſdictionem ita declarari, vt nulli relinqueretur ambigẽdi occaſio, cùm decreto ſolenni diffinitum extitit, vniuerſale concilium habere authoritatem immediatè à Chriſto, cui quilibet cuiuſcunq; ſtatus & dignitatis, etiam ſi papalis fuerit, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem ſchiſmatis, & reformationem Eccleſiæ Dei in capite & in membris ac pertinentibus ad ea. Dum autem hæc cura reformandæ Eccleſiæ huic ſanctæ vniuerſali ſynodo Baſileenſi incumbit, hoc vnum ſingulari ſolicitudine proſequendum arbitratur, vt per ſingulas eccleſias miniſtri inſtituantur idonei, qui ſcientijs & virtutibus effulgeant, ad Chriſti gloriam & vniuerſi populi Chriſtiani ædificationem ſalutarem, cui rei graue impedimentum hactenus afferre viſa eſt gratiarum expectatiuarum multitudo, quæ grauem ordini & ſtatui eccleſiaſtico perturbationem, variasq; inordinationes ac plurima diſcrimina cõperitur inieciſſe. Ex his enim frequentiùs dati ſunt eccleſijs miniſtri non probati, nec cogniti, vacaturorumq; beneficiorum expectatio, quę ſicut antiqua iura teſtantur, occaſionẽ deſiderandæ mortis alienæ præſtare ſolet, quod plurimùm præiudicat animarum ſaluti: ſed & inſuper lites innumeræ & contentiones inter ſeruos Dei excitãtur, rancores & iurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fouetur ambitio, facultates ac pecuniæ regnorum & prouinciarum mi-

Conſtantienſis concilij ſeſſione 4. & 5.

rum in modum exhauriuntur, pauperes diſcurrendo ad Romanam curiam, innumerabiles vexationes ſubeunt, & inter viarum diſcrimina nonnunquam ſpoliantur, occiduntur, ac varijs affliguntur peſtibus: atque etiam ſuis patrimonijs ac parentum opibus exhauſtis, graui egeſtati ſubiacere coguntur. Plurimi abſque iuſto titulo beneficia ſibi vendicant, & non quibus de iure debentur, illa obtinent, ſed nonnunquam hi quibus aut circunueniendi proximum maior aſtutia, aut ad litigandum facultas ſuppetit vberior: ſub inuolutionibus quoque prærogatiuarum, antelationum, aliorumque huiuſmodi gratias concomitantium, fraudes plurimas & deceptiones contingit inueniri. Iuuenibus etiam, qui ſtudio literarum & virtuoſis operibus intendere deberent, datur materia euagandi, qui ſæpiùs per litium anfractus & varios diſcurſus, ratione gratiarum ipſarum turbantur, & inquietantur. Ordinarijs collatoribus ſuum miniſterium ſubtrahitur, & confunditur ordo eccleſiaſticus, dum vnicuique ſua iuriſdictio non ſeruatur. Romaniq́ue pontifices dum officia inferiorum nimiùm ſibi vendicant, à maioribus & magis fructuoſis operibus vniuerſale bonum concernentibus retrahuntur, nec inferiorum directioni atque correctioni inuigilant, ſicuti publica vtilitas expoſcit. Quæ omnia grauem confuſionem ſtatui clericali & ſacerdotali, in diſpendium diuini cultus & præiudicium publicæ ſalutis afferunt, poſſentq́ue grauiorem in futurum afferre ruinam, rebus his in deteriora iugiter prolabentibus, niſi prouideretur in aduerſum. Volens itaq; hæc ſancta ſynodus ſuper his opportunum remedium adhibere, ſtatuit & decernit, vt Romanus pontifex qui pro tempore fuerit, eas deinceps gratias expectatiuas aut nominationes, nullo modo nullàve ex cauſa concedat, cùm ipſe præ cæteris, ne ſit tantorum occaſio malorum, abſtinere debeat. Fruſtrà enim inferioribus inhiberetur, ſi ipſe, qui alijs debet eſſe omnium bonorum & virtutum exemplar, non abſtineret. Vt enim ille ſanctiſsimus & doctiſsimus Leo papa inquit, Totius familiæ domini ſtatus & ordo mutabitur, ſi quod inquiritur in corpore, non inuenitur in capite. Integritas etiam preſidentium, ſalus dinoſcitur eſſe inferiorum. Ceſſentq́; decæterò iam factæ, & tam ipſæ quàm etiã fiendæ, ſi quæ fiant, nullæ ſint ipſo facto, exceptis illis gratijs & nominationibus, ſuper quibus proceſſus iam ſint expediti, quas ex certis rationabilibus cauſis in octo menſibus, quibus hactenus curſum cõſueuerunt habere, tolerandas duximus, donec aliter fuerit ordinatum. Reſeruationes etiam particulares, quæcunq; fuerint, beneficiorum vacaturorum, tam per Romanos põtifices, quàm per legatos ſedis Apoſtolicæ, decæterò nullæ ſint

In epiſtola 55. ad Africanos epiſcopos, cuius initium eſt, Cùm in ordinationibus.

ſint ipſo facto. Non tamen intendit prohibere hæc ſancta ſynodus hoc præſenti decreto, quo minùs futuri Romani pôtifices tempore pontificatus ſui modo honeſto & conuenienti, de vno beneficio ad collationem, in qua fuerint decem beneficia, & de duobus vbi fuerint quinquaginta, & vltrà, diſponant, ita tamen, vt in eadem eccleſia cathedrali vel collegiata, duas præbendas ſuo tempore non conferant, vt qualificationes graduatorũ inferiùs deſignatæ, in ipſis præbendis ſuum valeant ſortiri effectum. Neq; etiam collationes per præuentionem fiendas, intẽdit impedire, decreto noſtro de reſeruationibus, quo ad cætera, & alijs decretis huius ſanctæ ſynodi in ſuo robore duraturis. Vt verò cęteri, ad quos beneficiorum, dignitatum, perſonatuum, officiorũ & adminiſtrationum collatio, ſeu quæuis diſpoſitio ſpectat, ad prouidendum literatis viris & ſcientia perornatis ſpecialiùs aſtringantur, voluit eadem ſancta ſynod' certas qualitates virorum literatorũ & graduatorum deſignari, quibus certo ordine debeat prouideri, prout inferiùs annotatur, adijciens quòd ſi per prælatos & doctores alicuius nationis in hoc concilio conſiſtentes, pro bono ſuæ nationis aliter circa huiuſmodi qualificationes diſponendum videatur in futurum, quicquid per illos fuerit ordinatum & in generali congregatione præſentis concilij concluſum, exnunc prout extunc ratum & firmum habeatur, & vim decreti habeat, ac ſi in præſenti decreto de verbo ad verbum expreſſum foret. Quòd ſi quis cuiuſcunq; ſtatus, etiam ſi cardinalatus, patriarchalis, pontificalis aut alterius cuiuslibet dignitatis, contra prædictum ordinem & qualificationes (vt præmittitur) deſignatas vel deſignandas, de ipſis beneficijs, dignitatibus, perſonatibus, officijs & adminiſtrationibus quouis modo diſpoſuerit, eo ipſo ſit irritum & inane. Collatioq; huiuſmodi ac prouiſio, ſeu quæuis diſpoſitio ad ſuperiorem proximum deuoluatur, qui ſimiliter habeat prouidere: quod ſi non fecerit, ad alium ſuperiorem proximũ deuoluatur, gradatim vſque ad ſummum pontificem aſcendendo. Non volumus tamen ordinarios collatores, & eos ad quos præſentatio ſeu alia quæuis diſpoſitio beneficiorum ſpectat, in quatuor menſibus, quibus præfatæ gratiæ expectatiuæ vel nominationes curſum non habent, donec ipſæ gratiæ & nominationes ad eorum collationem, prouiſionem, præſentationem ſeu diſpoſitionem conceſſæ ceſſauerint, ad qualificationes infraſcriptas obſeruandas aſtringi.

Sequuntur qualificationes, & ordo in conferendis beneficijs per ordinarios, de quibus ſuprà tactum eſt.

Primò, cùm per generalis concilij ſtatuta ſanctè ordinatum exiſtat, quòd quælibet eccleſia metropolitica teneatur & debeat vnum habere theologum, qui ſua doctrina & prædicationibus fructum ſalutis afferat, ordinat hæc ſancta ſynodus, quòd extendatur etiam huiuſmodi ordinatio ad eccleſias cathedrales, taliter videlicet, quòd quilibet collator ipſarum præbendarum teneatur & debeat canonicatum & præbendam, quàmprimum facultas ſe obtulerit, & inueniri poterit, vni magiſtro licentiato vel in theologia baccalaureo formato conferre, qui per decennium in vniuerſitate priuilegiata ſtuduerit, & onus reſidentiæ ac lecturæ & prædicationis ſubire voluerit, quiq; bis aut ſemel ad minùs per ſingulas hebdomadas, ceſſante legitimo impedimento, legere habeat: & quoties ipſum in huiuſmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium capituli in ſubtractione diſtributionum totius hebdomadæ puniri poſsit. Et ſi reſidentiam deſeruerit, de alio prouideatur. Veruntamen vt liberiùs ſtudio vacare poſsit, nihil perdat, cùm abſens fuerit à diuinis. Inſuper quòd in qualibet eccleſia cathedrali vel collegiata, vltra prædictã præbendam theologo (vt præmittitur) aſsignandam, tertia pars præbendarũ conferatur graduatis aliâs idoneis modo & forma infraſcriptis, ſic quòd prima vacatura huiuſmodi graduato, & deinde poſt alias duas ſequens eo modo conferatur, & ſic deinceps, videlicet magiſtris aut licentiatis ſeu baccalaureis formatis in theologia, qui per decennium in aliqua vniuerſitate priuilegiata, doctoribus ſeu licentiatis in altero iurium vel medicina, qui per ſeptem annos in ſua facultate ſtuduerint in vniuerſitate, vt ſuprà, magiſtris ſeu licentiatis in artibus, cũ rigore examinis, qui per quinquennium in aliqua vniuerſitate à logicalibus incluſiuè & ſuprà in artibus, vel in alia ſuperiori facultate ſtuduerint, necnon in theologia, qui per ſex annos vel in vtroque aut in altero iuriũ, baccalaureis qui per triënniũ, ſi nobiles ex vtroq; parente, & ex antiquo genere, aliâs autẽ per quinquenniũ conſimiliter in aliqua vniuerſitate priuilegiata ad minùs ſuũm ſtudium fecerint, qui de prædictis gradibus, tempore & nobilitate ſupradictis fidem facere teneantur collatori per legitima documenta. Exhortamur tamen ordinarios collatores, quòd in conferendis beneficijs huiuſmodi, præſertim quo ad dignitates, reſpectũ habeant ſingulariter ad magiſtros, necnon licentiatos & baccalaureos formatos in theologia. In dignitatibus verò nõ electiuis, perſonatibus, adminiſtrationibus & officijs dictarũ eccleſiarum, idem ordo, modus & forma in omnibus obſeruentur. Quòd ſi quis ex dictis qualificatis, tempore vacationis præbendæ ſeu dignitatis huiuſmodi, alias duas obtineat præbẽdas, ſeu dignitates & prębendas, vel aliud ſeu alia beneficiũ aut beneficia, quod

Theologũ in cathedralibus collegijs cur ad minus vnũ eſſe oporteat.

vel quæ reſidendo in altero ipſorum, & horis diuinis intereſſendo, valeret ſeu valerent vſq; ad ſummam ſeu æſtimationem ducentorum florenorum cameræ, ſimiliter quicunq; duas præbendas cathedrales obtinuerit, nullatenus in ipſa tertia parte includi ſeu comprehendi cenſeatur. In eccleſijs autem parochialibus, quæ in ciuitatibus aut villis muratis exiſtunt, inſtituantur perſonæ ſic, vt ſuprà, qualificatæ, aut ad minus qui per tres annos in theologia, vel in altero iurium, ſeu magiſtri in artibus, qui in aliqua vniuerſitate priuilegiata ſtudentes fuerint, & huiuſmodi gradum adepti fuerint, ſi tales potuerint inueniri, qui voluerint huiuſmodi beneficijs deſeruire. Et vt faciliùs inueniri poſsint, ſtatuit hæc ſancta ſynod⁹, quòd quolibet anno, duráte tempore quadrageſimę, omnes & ſinguli hoc modo qualificati, de ipſa diœceſi & alij qui voluerint, habeant per ſe vel per procuratorem ſua nomina exhibere illis, ad quos beneficiorum curatorum collatio vel præſentatio ſpectat, ſeu eorum vicarijs. Quod ſi non fecerint, collatio ſeu præſentatio vel diſpoſitio aliter quàm (vt pręmittitur) facta, non propter hoc irrita cenſeatur. Et ſimiliter in collatione tertiæ partis præbendarũ ſuperiùs memorata, intelligatur, ſi tot graduati ſeu qualificati modo præmiſſo potuerint inueniri, teneanturq; (vt præmittitur) ipſi graduati & qualificati ſua nomina tempore prædicto ipſis, ad quos beneficiorum diſpoſitio ſpectat, ſeu eorum vicarijs exhibere per ſe vel per procuratorem. Quod ſi non fecerint, collatio ſeu præſentatio vel diſpoſitio aliter quàm (vt præmittitur) facta, non propter hoc irrita cenſeatur. Si autem illi ad quos beneficiorũ quæuis diſpoſitio ſpectat, contra ſupradictarum qualificationũ deſignationem & ordinem aliquod beneficiũ contulerint, ſeu ad ipſum præſentauerint, vel quomodolibet diſpoſuerint, ſit ipſo facto irritum & inane, velut ſuperiùs præmiſſum eſt. Et nihilominùs per concilia prouincialia cùm in his defecerint, aut etiam perſonis non idoneis quoquo modo prouiderint, iuxta tenorem conſtitutionis concilij generalis, quæ incipit, Graue de præbendis, corrigantur & debitè puniantur. Illi verò, ad quos beneficiorum regularium ſpectat collatio ſeu diſpoſitio, prætermiſsis indignis, eadem religioſis idoneis conferant & aſsignent. Quod ſi aliter fecerint, per eorum ſuperiores & capitula prouincialia corrigantur, & debitè puniantur. Datum in ſeſsione noſtra publica in maiori eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, nono Calendas Februarij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimooctauo.

DECRETVM TERTIVM PROMVLGATVM *in eadem ſeßione, de ſuſpenſione domini Eugenij papæ quarti.*

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Audiuit omnis Eccleſia iam à plurimo tempore, quo pacto hæc ſancta ſynodus inter cætera ob reformationem ipſius Eccleſiæ Dei in capite & in membris ſpecialiter congregata, cùm ſua decreta ſalubria paſsim contemni proſpiceret, abuſuumq; deformitatem continuari, atq; etiam plùs ſolito inualeſcere in diuinæ maieſtatis offenſam, & vniuerſi ſacerdotij atque totius Chriſtianæ religionis ruinam miſerabilem, videretque periculoſiſsimum ſchiſma per erectionem alterius prætenſi concilij iſto durante, & alia plurima ſcandala imminére populo Dei, & vniuerſo orbi perturbationem non modicam ex reſiſtentia, quam aduerſus debitam reformationẽ Eccleſiæ & ſalubria huius ſanctæ ſynodi opera, dominus Eugenius papa quartus diuiſionem aſsiduam fouendo, & libitum propriæ voluntatis decretis & ordinationibus ſynodalibus præferendo, præſtare videbatur: impulſa eſt poſt longam plurium annorum expectationem, ſuper regimine eccleſiaſtico ſalubrem prouiſionem quærere, & ipſum dominum Eugenium inducere, vt ea quæ ſaluti ſuijpſius & vniuerſæ Eccleſiæ congruebant, in tantis tamque vrgentibus neceſsitatib⁹ agere curaret, cùm hoc ipſum eidem ſanctæ ſynodo maximè liceret, atque incumberet ex ea authoritate, quam à Chriſto immediatè accepit, cui vniuerſi fideles cuiuſcunq; ſtatus, etiam ſi papalis exiſtant, obedire tenentur in his, quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis & reformationem Eccleſiæ in capite & in membris, veluti determinatio vniuerſalis Eccleſiæ in ſacris ſcripturis fundata, & in celeberrimo concilio Conſtantienſi promulgata, diffiniuit, adijciens quòd quicunq; contumaciter ipſi vniuerſali concilio obedire contempſerit in prædictis & pertinentib⁹ ad ea, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, ad alia iuris remedia, ſi opus fuerit, recurrendo. Et tandẽ pridie Calendas menſis Auguſti nouiſsimè præteriti, decreuit hæc ſancta ſynodus, terminum ſexaginta dierum peremptoriè præfigere, infra quem præfatus dominus Eugenius coram eadem ſynodo per ſe vel per alium comparéret, ſi qua ſuper prædictis ac alijs in dicto monitorio expreſsis, cæteriſque in futurum proponendis, quæ tunc non ſine rationabili cauſa tacebantur, pro ſui excuſatione vel defenſione duceret proponenda. Quo termino elapſo, ſiue dict⁹ dominus Eugenius comparéret, ſiue non, hæc ſancta ſynodus ad vlte-

Conſtantienſis concilij ſeſsione 4. & 5.

Baſileenſis concilij ſeſ. 26.

ad vlteriora procedere decreuit, cognoſcendo & terminãdo, prout Eccleſiæ ſanctę Dei, ſpiritu ſancto dictante, videretur expedire. Sed (quod cum dolore referimus) ipſe dominus Eugenius infra aſsignatũ terminum neq; per ſe, neq; per aliũ comparêre voluit, aut minimam excuſationem ſi quam haberet, tranſmittere: imo correctionem effugere volens, diſſolutionem & translationem concilij, quam de iure nõ poterat, de facto, pendente termino, attentauit: cùm tamen iam altera vice diſſolutionem huius concilij per eum attentatam, reuocaſſet, declarans eam irritam & inanem, dicensq; ipſum concilium pro reformatione Eccleſiæ in capite & in membris legitimè inchoatum, continuatum fuiſſe, & proſecutionem habere debere, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet. Quibus attentis, elapſo dictæ citationis termino, ſuam contumaciam in publica ſeſſione promotores & procurator fiſcalis huius ſacri concilij accuſarunt. Exigenteque iuſtitia, hæc ſancta ſynodus in eadem ſeſſione contumaciã ipſam domini Eugenij ſufficienter accuſatam declarauit, ipſumq; contumacem reputauit, decernens, eius abſentia nõ obſtante, ad vlteriora procedendum fore, prout ipſi ſanctæ ſynodo videretur, conſideratis neceſsitatibus & vtilitatibus vniuerſalis Eccleſiæ. Et quanquam attenta contumaciæ magnitudine, eadẽ ſancta ſynodus abſque vlteriori expectatione in ea re procedere potuiſſet, volens tamen nihilominus cum omni mãſuetudine & benignitate procedere, ad inſtantiã inclytæ memoriæ Sigiſmundi Romanorum Imperatoris, & venerabilium archiepiſcoporum cæterorumq; illuſtrium principum electorum ſacri Imperij, per ſexaginta dies adhuc cenſuit differendum, vt per huius ſanctæ ſynodi patientiam probaretur, ſi ipſius domini Eugenij animus ad ſalutem ſui ipſius & vniuerſalis Eccleſiæ inclinari valeret. Confeſtim autem pleniùs innotuerunt ea, quæ aduerſus hanc ſanctam ſynodum & eius ſuppoſita, in prętenſa diſſolutione iam attentata, ipſe dominus Eugenius perpetrauerat, transferendo hoc ſacrum concilium in ciuitatem Ferrarienſem, ſi contra ipſum aut aliquem oratorum ſuorum vlteriùs procederetur. Et præcipiendo ſub pœnis & cenſuris grauiſsimis, quas tamen inferre non poterat, ſuppoſitis huius ſacri concilij, vt ab eo diſcederẽt: qua in re decreta ſacræ ſynodi Conſtantienſis & iſtius manifeſtè violabat, transferendo concilium pro libito voluntatis, præter conſenſum ipſius, ac etiam vſurpando ſibi authoritatem ſupra ſanctam ſynodum, de reformatione Eccleſiæ in capite agentem, non rectè ſentiens (vt videbatur) de authoritate ſacrorum conciliorum & determinationibus vniuerſalis Eccleſiæ fidem concernentibus, tam in ipſo Conſtantienſi concilio, quàm in iſto promulgatis ſuper obedientia, quam ſummi pontifices ſynodis vniuerſalibus exhibere tenentur, ac etiam ſchiſma introducens, & aliud conciliũ iſto durante erigens, quod nõ fore concilium, ſed conuenticulum ſchiſmaticorum, iam præcedentibus decretis fuerat declaratum, ad diſſolutionem concilij iam ſemel per ipſum reuocatam, iterum redeundo, & ex modo diſſolutionis ac pœnarum adiectionis, ſupra concilium iuriſdictionem in facto reformationis aſſumendo, ſe nõ concilio, ſed conciliũ ſibi obedire teneri, factis ſuis proteſtando. Merebaturq; tantarum tamque grauium offenſarum in Eccleſiã Dei & ſcandalum ipſius iam pluriès attentatum ac prę iudicium fidei multitudo, vt ilico in ipſum dominum Eugenium iuſti iudicij ſequeretur vltio pro ipſius & vniuerſalis Eccleſiæ ſalute. Sed non immemor hæc ſancta ſynodus maternæ pietatis, adhuc expectare voluit, ſi forte ipſe dominus Eugenius à tanta inobedientia reſipiſcens, conuerteretur ad cor, euidentiſsimisq; iuribus & rationibus declarauit, hanc diſſolutionem & translationem nullas penitus eſſe, nulliusq; roboris & momenti cum omnibus indè ſecutis. Intermiſſa quoq; celeriori condignarum inflictione pœnarum, hæc ſancta ſynodus eas duntaxat pœnas aduerſus præfatum dominum Eugenium eo tunc promulgare duxit, quæ aduerſus Romanos pontifices ſacra generalia concilia diſſoluere, & perturbare tentantes, ordinatæ fuerant, vt videlicet niſi infra quatuor menſes à die diſſolutionis & tranſlationis per eum attentatarũ, reſipiſceret cũ ſatisfactione reali, ab omni adminiſtratione papali eſſet ipſo facto ſuſpenſus. Quæ quidem papalis adminiſtratio ad generale concilium deuolueretur. Et ſi hanc pœnam per duos mẽſes ſuſtineret animo indurato, poſt quatuor prædictos menſes contra ipſum vſque ad priuationẽ incluſiuè per concilium generale procederetur, quas pœnas hæc ſancta ſynodus ipſum dominum Eugenium, ſi non reſipiſceret cum ſatisfactione reali (vt præmittitur) declarauit, & non ſolùm declarauit, ſed etiam expreſsè decreuit incurſurum. Cùm verò iam & prior terminus ſexaginta dierum indultorum poſt contumaciam accuſatã, & alius quatuor menſium poſt diem prætenſæ diſſolutionis & tranſlationis huius concilij per ipſum dominum Eugenium attentatarum, elapſi ſint, & pendentibus ipſis dilationibus, nulla correctio aut emendatio conſpiciatur prouenisse, imo potiùs cõtinuatio abuſuum & deformitatum in offenſam diuinæ maieſtatis & interitum animarum, rebellioq; & inobedientia domini Eugenij aduerſus ſanctam ſynodum vniuerſalẽ & decreta ipſius, procuratio inſuper aſsidua erectionis illius prætenſi concilij Ferrarienſis per tranſmiſsionẽ literarum ad di-

Suprà ſeſsione 16.

Hæc & id genus alia huius ſynodi cautè legenda ſunt ob multas grauiſsimas rationes, quibus authoritas Papæ adſtruitur, quæ his eleuatur.

ad diuerſas regiones, & conuocationẽ plurimorum ad idem conciliũ, quod fore conuenticulum ſchiſmaticorum, iam declaratum commemorauimus. Ex quibus & authoritatis ſanctorum conciliorum peſſundatio, & reformationis Eccleſiæ Dei extinctio, & inductio ſchiſmatis inauditi per erectionem alterius prætenſi concilij, iſto durante concilio, ac deniq; determinationum Eccleſiæ vniuerſalis paruipenſio, in læſionẽ irreparabilem catholicæ fidei ſequeretur, niſi diuina pietas ſuæ Eccleſiæ in tantis languoribus ſubueniret. Vrgetur tandem hæc ſancta ſynodus, ne tanta mala diſſimulando, aſſenſum illis præſtare videatur, & ne facilitas veniæ, incentiuũ tribuat delinquendi ſeu malè agendi, cùm leuiora remedia nõ proficiunt, vtiliorem & ſalubriorem adhibere medicinam, atq; poſt varias expectationes tandẽ ſaluti vniuerſalis Eccleſiæ prouidere, & ad ſuſpenſionem ipſius domini Eugenij ab adminiſtratione papali, quam pœnam ſacra Conſtantienſis ſynodus Romanis pontificibus in varijs caſibus cenſuit inferendam, procedere, alias pœnas duriores adhuc pro ſua manſuetudine differendo, vt ſaltem per compulſionem iuſtitię cum temperamẽto miſericordię, ipſius Romani pontificis animus ad ea quæ ſunt ſalutis & pacis, in reformationem debitam Eccleſiæ vniuerſalis & animæ ſuæ & toti' populi Chriſtiani ſalutiferam ædificationem, ipſiusque Eccleſiæ futuris temporib' pacificationem gratiſsimam, & authoritatis ſacrorum conciliorum conſeruationem valeat inclinari. In virtute igitur omnipotẽtis Dei, in cuius nomine hæc ſancta ſynodus cõgregata exiſtit, & à quo immediatè poteſtatem ſuper vniuerſos fideles cuiuſcunq; dignitatis, etiã ſi papalis exiſtant, (vt præmiſſum eſt) accepit, eadem ſancta ſynodus prædictum dominum Eugenium papam quartum, manifeſtum contumacem, & in aperta rebellione perſiſtentem, ac notoriè incorrigibiliterq; Eccleſiam Dei ſcandalizantẽ, omnibus præmiſsis tam coniunctim quàm diuiſim attentis, ab omni adminiſtratione papatus in ſpiritualibus & temporalibus ſuſpendit, ac ſuſpenſum eſſe declarat, proceſſura tandẽ ad vlteriora vſq; ad ſententiam finalem incluſiuè, ſi opus fuerit, ipſo domino Eugenio ampliùs non vocato, prout vtilitati & neceſſitati Eccleſiæ, ſpiritusſancto dictante, conſpexerit expedire. Omnem autem ipſius papatus adminiſtrationẽ in his omnibus, quæ in ſpiritualibus & temporalibus ad ſolum papam & ſedem Apoſtolicam de iure pertinere noſcuntur, eadem ſancta ſynodus ad ſeipſam decernit ac declarat eſſe deuolutã, ne propter gubernationis defectum, Eccleſia interim varia diſcrimina pati poſsit, decernens irritum & inane, quicquid durante hac ſuſpenſione, per ipſum dominũ Eugenium ratione papatus factum fuerit vel attentatum.

Suſpenditur Eugenius 4. à papatu.

Omnes quoq; reges, principes, communitates & alios quoſcunq;, cuiuſuis ſtatus & dignitatis exiſtant, hæc ſancta ſynodus monet & requirit, & eiſdem in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub diuini obteſtatione iudicij mandat, eccleſiaſticis verò perſonis quacunq; dignitate, etiam ſi cardinalatus, patriarchali aut pontificali præfulgeant, ſub pœnis quas ipſo facto incurrant excommunicationis & ſuſpenſionis ab omnibus dignitatibus, & beneficijs & officijs, quocunq; nomine nuncupentur, etiam ſi forent metropolitanæ aut cathedrales eccleſiæ, ſiue in titulum, ſiue in commendam obtineant. Vicarijs autem, gubernatoribus, vaſallis, feudatarijs & ſubditis Romanæ Eccleſiæ ſub pœna priuationis ipſo facto omnium feudorum & aliorum quorumcunq; iurium & priuilegiorum, quæ ab ipſa Romana Eccleſia obtinent, diſtrictè præcipit, vt durante hac ſuſpenſione, prætextu cuiuſuis iuramenti, ſubiectionis aut promiſſæ fidelitatis, eidem domino Eugenio nullatenus obediant. Ipſos quoque ad huiuſmodi iuramenta & promiſsiones, durante ipſa ſuſpenſione, nullatenus aſtringi declaramus, ſed ad hoc ſacrum concilium in omnibus recurrant, pro quibus ad Romanum pontificem recurrere ſoliti ſunt. Intendit enim hæc ſancta ſynodus mundè, iuſtè ac ſanctè neceſsitatibus quorumcunque prouidere. Mandat prætereà in virtute ſanctę obedientiæ, & ſub pœna priuationis, quam ipſo facto incurrant, omnium ſuorum beneficiorum, dignitatum, officiorum, commendarum, penſionum & gratiarũ quarumcunq; etiam expectatiuarum, omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, archiepiſcopis, epiſcopis & aliarum Eccleſiarum prælatis, officiarijs curiæ, & clericis quibuſcunq; in Romana curia exiſtentibus, cuiuſuis ſtatus & conditionis exiſtant, quatenus infra quadraginta dies proximè ſequentes poſt diem præſentis ſeſsionis, à Romana curia recedant. Et deinde cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi & alij eccleſiaſtici (prout de iure vel conſuetudine ad generale concilium ire tenẽtur) ſub pœnis iuris iter ſuum ſine fraude continuando, ad hoc ſacrum concilium arripiant: reliqui verò qui ad generale concilium nõ tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſeruiendum in proprijs beneficijs, vel ad hoc ſacrum generale conciliũ ſine moræ diſpendio & omni fraude ceſſante, ſe transferant, & accedãt, decreto noſtro quod incipit, Compatiens, & alijs quibuſcunq; huius ſanctæ ſynodi, in ſuo robore duraturis. Omnes autem cauſas tam eccleſiaſticas ſpirituales, quàm etiã profanas ciuiles & criminales atque mixtas, inter quaſcunq; perſonas, cuiuſcunque ſtatus aut conditionis exiſtant, in Romana curia penden-

Baſileenſis concilij ſeſſione 29.

pendentes, ab ipſa Romana curia hęc ſancta ſynodus in eo ſtatu in quo ſunt, ad ſe aduocat, & aduocatas eſſe vult, & declarat expreſſe, inhibens omnibus iudicibus, auditoribus & commiſſarijs quibuſcunq; prædictæ curiæ, etiã ſi cardinalatus, patriarchali, pontificali aut alia quauis dignitate præfulgeant, ne in præfatis cauſis procedere aut quicquã agere quouis modo præſumant. Quòd ſi poſt notitiam huius decreti noſtri quicquam fecerint, pœnas excommunicationis ipſo facto incurrant, ab ipſius excommunicationis ſententia huic ſanctæ ſynodo duntaxat, ipſa durante, abſolutione reſeruata, aut cognitione iuſti impedimenti (ſi quod allegaretur) quare à Romana curia ad hanc ſanctam ſynodum accedere debentes, non acceſſerunt: aut recedere debentes, non receſſerunt. Cuius quidem impedimenti allegatas cauſas intendit hæc ſancta ſynodus diligenter cum benignitate ſcrutari. Quicquid autem contra hanc aduocationem & inhibitionem attentari contigerit, ipſo iure decernit irritum & inane. Et vt fraudibus quę excogitari poſſent, obuietur, quia cum datarum anticipationibus in præſentis* ſuſpenſionis ac huius decreti noſtri eluſioné, literæ papales vel aliorum ipſius authoritate ſublata, ante ipſam ſuſpenſionem produci poſſent, niſi ante hui⁹ decreti noſtri promulgationem fuerint intimatæ & publicatæ, eis nulla fides adhibeatur, & pro nullis habeantur. Decernit tandé hæc ſancta ſynodus, huius decreti publicationem in præſenti ſeſsione factam, eiuſq; affixionem in valuis maioris eccleſiæ Baſileenſis, vim habere monitionis, citationis & executionis, & ita vniuerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi & eis intimatum fuiſſet. Datum in ſeſsione publica in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, nono Calendas Februarij, anno à natiuitate domini 1438.

*ſeſsionis

SESSIO XXXII.

De caſsatione prætenſi electionis loci à minori parte facti.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriã. Pridem in decreto vigeſimænonæ ſeſsionis huius ſanctæ ſynodi, quod incipit, Compatiens, lucidè extitit declaratum, diſſolutioné huius ſanctæ ſynodi & tranſlationem eius in ciuitatem Ferrarienſem per dominum Eugenium papam quartum de facto attentatas, tam in eo caſu quo contra ipſum virtute citatorij in noſtra vigeſimaſexta ſeſsióe promulgati, aut contra quempiam præſidentium in concilio oratorum ſuorũ in aliquo procederetur, quàm in eo caſu quo Græcos contingeret aduenire, nullas eſſe, penituſq; irritas & inanes, huiuſmodiq; diſſolutioné ac tranſlationem repugnare veritati declaratæ per ſacram ſynodum Conſtantienſem dicenti, quòd generale concilium vniuerſalem Eccleſiam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcunq; ſtatus & dignitatis fuerit, etiam ſi papalis, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationé ſchiſmatis, & generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris: quodq; ſi in his & pertinentibus ad ea obedire contumaciter contempſerit, condignæ pœnitétiæ ſubijciatur. Quæ veritas in verbis Chriſti fundata eſt, dicentis Simoni Petro: Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Quæcunq; alligaueritis ſuper terrã, erunt ligata & in cælo: & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Et poſt pauca ſubdit: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Eademq; ſacrorũ conciliorum authoritas ſuper Romanum pontificem & quemlibet alterũ, in Actibus apoſtolorum, declarationibus vniuerſaliũ conciliorum, & doctrinis ſanctorum multipliciter inuenitur patefacta. Repugnabat quoque talis diſſolutio & tranſlatio veritati, in hac ſancta ſynodo dudum multipliciter declaratæ, quod papa concilium vniuerſale ſine conſenſu ipſius diſſoluere non poteſt, aut de loco ad locum transferre. Cui dominus Eugenius poſt longam reſiſtentiam, quam eidem veritati in prima prætenſa diſſolutione huius concilij, & tranſlatione in Bononiam olim factis, & per vniuerſum orbem publicatis, ſub colore reductionis Græcorum, quam etiam veluti cauſam neceſſariam protunc allegabat, tandé aſſenſit, reuocans huiuſmodi diſſolutionem & tranſlationé, & dicens, ea non obſtante, concilium à tempore ſuæ inchoationis legitimè continuatum fuiſſe, & decernés ac declarans irritam & inanem, ac etiam reuocans, quicquid per eum aut ſuo nomine factũ, attentatum ſeu aſſertum erat contra ipſum Baſileenſe concilium ſeu eius authoritatem: & deinceps à grauaminibus eidem inferendis abſtinere pollicitus eſt, prout per quartamdecimam ſeſsionem huius ſanctæ ſynodi, præſente ſedis Apoſtolicæ legato, & plurib⁹ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalib⁹ aſſentientibus, etiam inclytæ memoriæ Sigiſmundo Romanorũ Imperatore, ſibi lucrat indictum. In qua ſeſsione forma præfatæ reuocationis & confeſsionis veritatis per ipſum dominũ Eugenium faciendæ, decreta fuerat. In hac quoq; veritate conquieuit vniuerſa catholica Eccleſia, reputans ipſam diſſolutionem per eum, ſine conſenſu concilij minimè fieri potuiſſe. Nec vllatenus aduerſus veritaté repu-

Conſtantienſis concilij ſeſsione 4. & 5.

Matth. 18. c

Ibidem.

Vide Epiſtolam retractatoriã Pij 2.

Baſileenſis concilij ſeſ. 14.

repugnandi, & ad errorem ſemel dimiſſum redeundi, cauſam aſſumere potuit ipſe dominus Eugenius ex prædicto citatorio. In quo poſt plurimas admonitiões ſibi factas, vt aliquam emendationẽ poneret efficacem in eccleſiaſtico regimine miſerabiliter defluente, & decreta ſalubria per hãc ſanctam ſynodum edita ſuſciperet, aliiſque exempla bonorum operum præſtaret, ſeipſum & cæteros dirigendo in viam ſalutis, cùm ipſe ex aduerſo in contemptum huius ſanctæ ſynodi & totius Eccleſiæ deſolationem, plurimarumq; diuiſionum ſuſcitationem, ſaluberrimæ reformationi ipſius corporis Eccleſiæ longo tempore reſiſteret: vniuerſalis Eccleſia congregata ipſum dominum Eugenium, ſicut mater filium delinquentem, in viam ſalutis dirigere ſatagens: & ſicut Paulus reprehendit Petrum coram omnibus, cùm

Gala.2.c

non ambularet ad veritatẽ Euangelij: eundem dominum Eugenium arguens, atq; ex authoritate à Chriſto eidem Eccleſiæ data corripiens, defectus notorios, in quibus animam ſuam & vniuerſam rempublicam nimiùm grauabat, commemorauit, vocans ipſum & alios conuocans, vt in regimine Eccleſię ſalutaris apponeretur prouiſio. Quod poſt longam tolerantiam tandem id agere

* compulſa

*impulſa fuit hæc ſancta ſynodus, dum poſt contemptũ reformationis ſalutaris, ad ſuſcitationẽ grauiſsimi ſchiſmatis & læſionem veritatis, ipſius matris Eccleſiæ vulnerationem grauiſsimã idem dominus Eugenius realiter procedebat, cui per prædictum citatorium ſummè neceſſarium erat obuiare, dum ſub coloribus exquiſitis eandem ſanctam ſynodum & eius opera diſsipare, atq; quoddam conuenticulum in loco ſuæ voluntati dedito, nulliter ac de facto erigere, in ſciſſuram Eccleſiæ diſpoſuerat, cuius rei perficiendæ gratia iam triremes & oratores in Græciã tranſmittebat, ad impediendum aduentum Græcorum in locum per hanc ſanctam ſynodum nominatum, & perturbandum effectũ noſtræ legationis in Conſtantinopolim tranſmiſſæ, atq; rumpendũ ea quæ inter ipſam ſynodum & Græcos concordata erãt, in quibus etiam ipſe dominus Eugenius expreſsè conſenſerat. Sed nec vllum colorem diſſoluendi hoc ſacrum Baſileenſe concilium, & ipſum in Ferrariã transferendi, in caſu aduentus Græcorum præfatus dominus Eugenius potuit aſſumere ex ſchedula per quandã prætenſam ſeſsionem conuenticuli Ferrarienſis (vt dicitur) commemorata, quam ſchedulam illi conuentionalẽ dixerunt ſuper termino Auinionenſibus præfixo in expeditione pecuniarum facienda, quam ſi non facerent, alium locum nominare ſeu eligere poſſemus, & teneremur, atque aliundè vniuerſali Eccleſiæ prouidere. Vel ex quadam alia ſchedula, quam temerariè decretum appellant, incipiente, Hæc ſacroſancta ſynodus inter ſuæ congregationis exordia, quod in vigeſimaquinta ſeſsione huius ſanctæ ſynodi promulgatum allegârunt, cùm ex rationabilibus & neceſſarijs cauſis in ipſa noſtra ſeſsione vigeſimaquinta nominationẽ trium locorum Baſileæ, Auinionis & Sabaudiæ pro œcumenico concilio celebrando, ſolenni decreto noſtro incipiente, Nuper hæc ſacroſancta ſynodus, publicauerimus, volentes eam inconcuſſam & inuiolatam permanere, omnemq; aliam nominationem ſeu electionem cuiuſcunque alterius loci decernentes irritam & inanem: vniuerſiq; facilè conſpiciunt, dominum Eugenium ex his rebus nullum fundamentũ erectionis præfati conuenticuli aſſumere potuiſſe, qui veritatem geſtorum conſiderant. Quanquam enim inter deputatos quoſdam noſtræ congregationis actum fuerit, vt niſi per Auinionenſes infra præfixum terminum fieret pecuniæ expeditio, ad aliam nominationem procedendum foret, atq; in noſtra generali congregatione concluſum, non tamen dici poteſt, hanc ſynodum per viam contractus cum aliquo conueniſſe: nullus enim tunc aderat, cum quo contractũ huiuſmodi celebraret. Nec venit in dubium, quenquam cum ſeipſo nõ poſſe contrahere, cùm inter ſpondentem recipientemq; ſponſionem, debeat eſſe diſtinctio perſonarum. Ipſius autem noſtræ concluſionis interpretatio, declaratio, moderatio, mutatio iuxta cauſas occurrentes, atq; omnimoda diſpoſitio ad ipſum concilium pertinebat, maximè cùm non ageretur de facto priuato cuiuſcunq; perſonæ, ſed de rebus ſtatum vniuerſalis Eccleſiæ concernentibus, quarum diſpoſitio ab vniuerſali concilio ſub directione ſpiritus paracleti conſtituto, per cuiuſcunq; aut quarumcunq; perſonarum arbitrium non tollitur. Superuenit autẽ proteſtatio legatorum ſedis Apoſtolicæ aduerſus decretationem loci Auinionenſis, qui pariter cum Baſilea & Sabaudia in ipſa concluſione concorditer capta, iunctus erat. Quę proteſtatio non modicam occaſionem retrahendi animos Auinionenſium à prædicta expeditione pecuniarum præſtabat: fueruntque ex alia parte per dominum Eugenium & ſuos, aduerſus hanc expeditionem, pendente termino aſsignato, grauia impedimenta in Auinione præſtita. Idque accidit, vt oratoribus noſtris in Auinionem venientibus, præcipui gubernatores ciuitatis tunc abſentes eſſent, ſine quibus res non poterant tractari. Quibus deinceps aduenientibus, ita actũ eſt, vt Auinionenſes ipſi circa terminum præfixum capitaneum triremium noſtrarum de triginta millibus & octingentis florenis auri de camera contentarent, & oratores noſtros de reſiduo totius pecuniæ expetitæ, cautos ac ſecuros facerẽt,

prout ipſi oratores noſtri hoc idem ſuis literis nobis intimauerunt. Requirebant autem ipſi Auinionenſes, vt decretationẽ electionis ſeu nominationis loci per nos factæ, expediremus. Quæ nos attentiùs conſiderantes, & intentioni huius ſanctæ ſynodi ſatisfactum eſſe iudicantes, per talem expeditionem pecuniarum, attentis maximè impedimentis interea appoſitis, (quoniam legitima impedimenta in omni concluſione rerum agendarum intelliguntur excepta) cùm & per hunc modum longè meliùs prouidebatur vniuerſali Eccleſiæ, quàm dimittendo omnia quæ parata erant pro legatione mittenda in Græciam, & intrando magnas difficultates electionis alterius loci in turbationem rerum agendarum, maximè quoniam vrgebamur cõuentiones noſtras cum capitaneo claſsis triremiũ Eccleſiæ initas ſeruare, (cui dilectus Eccleſiæ filius Iulianus tituli ſanctæ Sabinæ presbyter cardinalis, legatus ſedis Apoſtolicæ, vexillum Eccleſiæ & baculum peregrinationis in noſtra congregatione generali nomine noſtro tradiderat, cuiq; iam grandiſ ſumma pecuniæ per Auinionenſes aſsignata erat) concluſimus ad ipſam decretationem locorum priùs electorum, videlicet Baſileæ, Auinionis & Sabaudiæ, procedendum fore, & duæ partes huius ſacri cõcilij & ampliùs in eandem ſententiam conuenerunt, licet pauci de hoc non contenti, alium locum pro celebratione œcumenici concilij nominare, & deputare præſumpſerunt, abſque hoc quòd talis poteſtas eis cõpetere declarata fuiſſet. Quibus nec competebat de ſtatu totius concilij & vniuerſalis Eccleſiæ, factiſq; fidei ſeu pertinentib' ad ea, contra conſenſum duarum partium concilij, & morem permaximè in generalibus concilijs à principio naſcentis Eccleſiæ obſeruatum diſponere: qui tamen adhuc in nominando loca non concordes extiterunt, paucißimique fuerunt, qui tandem in hoc reſediſſe dicuntur, quòd nominationem facerent Vtini & Florentiæ, aut alterius loci, qui tutus eſſet, ac papæ & Græcis accommodus, quiq; galeas & pecunias primò expediret. In aliqua quoq; noſtrarum quatuor deputationum, in qua octoginta perſonæ erant, vnus ſolus formam talis nominationis, veluti decretandam, propria voluntate produxiſſe, ſolus deliberaſſe, & concluſiſſe dicitur. In alijsque deputationibus valdè pauci hoc idem egiſſe dicuntur aduerſus ordinationes huius ſanctæ ſynodi. Et demum, cùm ſeſsionem noſtram ſuper decretatione locorum Baſileæ, Auinionis & Sabaudiæ celebraremus, legereturque noſtrum decretum in ambone maioris eccleſiæ Baſileenſis iuxta morem conſuetum, vnus ex illis paucißimis in loco inferiori & inſolito, quandã ſchedulam legere præſumpſit, à paucis vel nullis intellectam, quæ nominationem locorũ Vtini & Florentiæ aut alteri' loci (vt præmittitur) per paucißimos factam, continere dicebatur, qui etiam in ea ſynodũ generalem contra conſenſum duarum partium concilij & ampliùs ſe (vt dicitur) appellare præſumebant, licet nulliter & de facto. Sed non propterea dimiſimus decreti noſtri præfati publicationẽ ſuper nominatione Baſileæ, Auinionis & Sabaudiæ continuare, quod aliam nominationem locorum irritam declarauit. Nam & ſi ita permitteretur, vt longè minor pars in concilijs generalibus aduerſus partem multo maiorem aliqua decretaret, ſibiq; authoritatem totius concilij aſſumeret, ingreſſus periculoſißimus ad multas diuiſiones excitandas in futurum, & deſtructionem ipſorum conciliorum præberetur. Neq; literas ſuper illo prætenſo decreto, ſic per nos irrito declarato, bulla huius ſanctæ ſynodi bullari tolerauimus, licet quidam falſo & clandeſtinè aliquas bullauerint, ſicut eas falſo bullatas fuiſſe declarauimus, per ſolenne decretum in vigeſimaſeptima ſeſsione huius ſanctæ ſynodi promulgatum. Sed nec ipſius prætenſi decreti tenorem obſeruauit dominus Eugenius, imo effectum eiuſdem (ſi quis fuiſſet) euacuauit, dum Florentiam, quæ in illo (vt dicitur) nominata erat, & pecunias atq; galeas diſponebat, per eum acceptatam reiecit, & deinde Bononiam, ſicut fertur, poſtremò Ferrariam pro libito ſuæ voluntatis elegit, ac etiã priuſquàm Græci ad portum aliquẽ citramarinum applicuiſſent, conciliabulum in ipſa ciuitate Ferrarienſi erexit. Neq; ad ipſum arbitrari ſpectabat, quis locus tutus erat pro concilio celebrandò, cùm ipſe talem locum tutum iudicare poterat, quem ſancta ſynodus minimè tutum reputaſſet. Nec aſſerere poteſt, ſibi facultatem per præfatũ prætenſum decretum attributam, vt nunc in vno loco, nunc in altero (prout vellet) concilium fieri ordinaret, ac de eius ſecuritate iudicaret, quod nec illi pauci fecerũt, nec ſub nomine generalis ſynodi aduerſus ſynodũ ipſam, & eius libertatem atq; authoritatem tale aliquid faciendi, ipſamq; voluntati Papæ ſubijciendi, colorem aliquẽ habuerunt. Neq; etiam in concilio vnquam conuenerunt ad iudicandum, vel declarationem faciendũ ſuper ſecuritate loci Ferrarienſis, aut ad impletione primò facta ex parte loci illius in expeditione galearũ & pecuniarum, de quibus in ipſo prætenſo decreto agi dicebatur. Deniq; nec per eos qui illud condidiſſe dicuntur, hoc obſeruatum eſt, vt firmiter in Baſilea ſteterint, donec Græci ad portum applicuiſſent. Quodq; deinde infra menſem receſſerint ad locum ipſis Græcis per oratores concilij nominatum, neque in hoc conuentiones cum Græcis concordatas obſeruarunt, ſicq; tametſi prætenſum illud decretum aliquam apparentiam priùs habuiſſet,

Concilium Ferrarienſe & Latina & Græca eccleſia reuerẽter agnoſcit.

habuiſſet, quã tamen veraciter non habuit, fuit ex conſequentibus effectibus euacuatum: ipſumq; caſſum, nullum & irritum penitus eſſe & fuiſſe, nulliusq; roboris & momenti, decernit & declarat hæc ſancta ſynodus, inhibens ne quis quacunq; dignitate, etiam ſi papali præfulgeat, dictum prætenſum decretum ſub nomine legitimi & ſynodalis decreti audeat nominare, nec illius executioni fauores quomodolibet impendere, ſub pœnis & cenſuris contra violatores & turbatores vnitatis ac pacis eccleſiaſticæ à iure impoſitis, in quas decernit hæc ſancta ſynodus eos incidere ipſo facto, notum faciens vniuerſis, ſuum verum decretum legitimè concluſum, ex aſſenſu duarum partium & ampliùs iuxta decreta & ordinationes ipſius, & ex communi omnium ſuppoſitorum concilij concordia, nemine diſcrepante, vera eius bulla plumbea bullatum, veraciter per eam fuiſſe obſeruatum, & in executionem deductum, conuentionesq; initas cum Græcis ex parte ſua, quantum in ſe fuit, adimpletas extitiſſe. Quæ quidem ſancta ſynodus oratores ſuos venerabiles epiſcopos Viſenſem & Lauſanenſem ac Nicolaum de Mentone militem, cum galeis & pecunijs in Græciam miſit, qui coram Imperatore Romeorum, & patriarcha Conſtantinopolitano omnia ex integro adimplere obtulerunt, quæ ipſis promiſſa fuerant, ſicuti ſua relatio cum atteſtatione publicorũ notariorum nobis facta indicauit, locumq; œcumenici concilij celebrandi nominauerunt, qui anteà per ipſos Græcos in ſuis conuentionibus expreſsè acceptatus fuerat & concordatus. Portum etiam tali loco aptiorem aſsignauerunt, requirentes eoſdem Imparatorem & patriarchã, vt pariter ſua promiſſa adimplerent. Qui ſe excuſauerunt ſuper non aduentu eorum, allegantes tempus adimplendarum promiſsionũ elapſum fuiſſe, prout per literas ſuas nobis reſcripſerunt, quanquam tamen huic reſponſioni fuerit plenè ſatisfactũ per oratores noſtros, quoniam ipſi conuenienti tempore, menſe ſcilicet Februarij, anno præterito ab hoc ſacro concilio receſſerant pro veniendo illuc ante terminum aſsignatum, ſi non fuiſſent multiplicia impedimenta ſibi deinceps obiecta, quæ notoria ſunt: quoniã in conuentionibus cum Græcis per nos initis expreſſe cautum erat, omnia intelligi debere bona fide, ſine fraude & dolo & abſque impedimento legitimo & manifeſto. Sed vltra hæc etiam præfatus Imperator alteri oratorum noſtrorum Ioanni de Raguſio in ſacra theologia magiſtro, ordinis Prædicatorum apud eum exiſtenti, dixerat ſe eſſe contentũ, vt oratores ipſi & galeæ ante menſem Octobris in Conſtantinopolim nõ venirent. Plurimas verò practicas in Græcia factas accepimus per eos, qui ex parte domini Eugenij tranſmiſsi fuerunt, vt aduentũ ipſorum Græcorum ad alterum locorum per nos nominatorũ, impedirent, atq; ipſos in locum, quẽ vellet dominus Eugenius, attraherent. Et in vna triremi, in qua principalis oratorum ſuorum preſens erat, nuncius quidam, quem noſtri oratores præmiſerant cum literis huius ſacri concilij & plurium principum Chriſtianorum, captus eſt, veluti per debitam informationem cognouimus, nec deinceps de vita eius quicquam nobis aut noſtris oratoribus compertum extitit. Domus quoq; præfati Ioannis de Raguſio oratoris noſtri in Conſtantinopoli, inuaſione baliſtariorum fuit impetita: aliquaque ibidem facta ſunt, quę non eſt neceſſarium recitare per ſingula, vt ſic ad fines ſuos pertingere poſſent quos miſerat dominus Eugenius, ita vt noſtri oratores ſine Græcis ipſis, proteſtatione tamẽ ſolenni contra eoſdem priùs facta, redire oportuerit. Quæ omnia præualere non potuerunt aduerſus veritatem. Sic hæc ſancta ſynodus cuncta cũ Græcis concordata ex parte ſua adimpleuit, nec per ipſam remanſit, quo minùs Concilij œcumenici celebratio cum Græcis in loco etiam per eos nominato, habita fuerit, iuxta ea quæ cum ipſis conuenta erant, ſi illi promiſſa ſua ſeruaſſent, aut per alios non fuiſſent impediti ſeu retracti.

Intenditq; & proponit eadẽ ſancta ſynodus, Deo adſpirante, authoritatem & veritatem catholicæ & vniuerſalis Eccleſiæ, quã ipſa repræſentat, ac integritatẽ fidei orthodoxæ iugiter illæſas conſeruare, pro honore ipſius omnipotentis Dei & ſalute animarum: nec bono ipſius vniuerſalis Eccleſiæ conueniens exiſtimat, per quaſcunq; practicas aut exquiſitos colores, etiam ſub ſpe dubia proſequendi, modis aliundè excogitatis, alia negocia quorum euentus incerti ſunt, authoritatem conciliorum vniuerſalium conculcari, veritates declaratas per Eccleſiam, & fidem orthodoxam concernentes, proſterni, viam aperiri Romanis pontificibus ad diſſoluẽda concilia generalia per varios modos ſine ipſorũ conſenſu, ex quo facilè poteſtatem datam ad ædificationem, in deſtructionem verti contingeret, reformationemque eccleſiaſtici ſtatus, pro qua iam tot ſunt adhibiti labores, fruſtrari, atq; ipſius Eccleſiæ ſtabilitatem & decorem hoc modo deperire, in perditionem animarum & totius populi Chriſtiani lamentabile detrimentum. Sic enim poſſemus & illa bona maxima ex nunc perdere, & illa alia non acquirere, atq; ſic totam Eccleſiam in confuſione relinquere. Primùm quidẽ nobis incumbit, Eccleſiæ fidem, veritatem & authoritatem conſeruare, & deinceps cunctos ad eius vnitatem redire volentes, ſyncera charitate amplecti, prout & nos ſemper parati ſumus & erimus. Cùm itaq; ea nulla eſſe &

penitus inualida, quæ dominus Eugenius aduerſus hanc ſanctam ſynodum, in ipſius prætenſa diſſolutione & translatione in Ferrariam, notoriè conſtet, ipſumq; conuenticulum Ferrarienſe non fore concilium, ſed ſchiſmaticorum conuenticulum, dudum præfato decreto vigeſimænonę ſeſsionis huius ſanctæ ſynodi declarauerimus, meritoq; pœnam ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali in ſpiritualibus & temporalibus iamdudum contra Romanum pontificem, concilium vniuerſale ſine ipſius conſenſu diſſoluere aut transferre attentantem, ordinatam, in ipſum dominum Eugenium tulerit, & latam eſſe declarauerit hęc ſancta ſynod⁹, ac etiam quaſcunq; ſententias, pœnas & cenſuras excommunicationis, priuationis, inhabilitationis, interdicti, & alias contra huius ſanctæ ſynodi ſuppoſita & eidem adhærentes, per ipſum dominum Eugenium latas & ferendas, caſſas & nullas fuiſſe & eſſe declarauerimus: non neceſſe arbitramur, vt denuò ad ea caſſandum & irritandum procedamus, quæcunq; per ipſum dominũ Eugenium aut præfatum Ferrarienſe conuenticulum facta ſunt aduerſus eandem ſynodum, quæcunq; eius ſuppoſita, & quoſcunque ipſis adhærentes, etiã ante ipſius domini Eugenij ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali, & quę durante ipſius ſuſpenſione aut præfato conuenticulo, facta ſunt, fiunt, aut fient in futurum, in quibuſcunq; per ipſum videlicet dominum Eugeniũ ratione papatus, aut ipſum conuenticulum ſub generalis aut œcumenici concilij nomine, qui etiam victualia ſuppoſitis huius ſanctę ſynodi auferri, & portantes ea ſpoliari, eorumque ſpolia primò capientium occupanti cedere * mandauit: quæ quàm grauia ſint aduerſus vniuerſalem Eccleſiam, & quanta reprehenſione digni ſint qui talia agunt, cuncti cõſpicere poſſunt. Nos quoq; omnibus & ſingulis manifeſtantes veritatem, declaramus omnia prædicta per ipſum dominum Eugenium, aut ipſum conuenticulũ facta & facienda, etiam contra dictos Eccleſiæ filios ciues Baſileenſes & eorum ciuitatẽ, nulla penitus, caſſa & irrita fuiſſe & eſſe, nec aliquem ipſius domini Eugenij, pręfatiq; conuenticuli præceptis, mandatis aut prohibitionibus, etiam prætextu cuiuſcunq; iuramenti aut obligationis, in quibuslibet prædictis teneri obedire, imò potiùs ad non obediendum illis omnes & ſingulos catholicos ex præcepto nomini & Eccleſiæ ſponſæ eius, quam ab omnibus audiri iubet, eſſe adſtrictos. Requirimusq; & monemus vniuerſos Chriſti fideles, vt eccleſię catholicæ (quę à directore dirigitur ſapientiſsimo & infallibili) per hanc ſanctam ſynodum repręſentatæ firmiter adhæreant vſq; in finem, neq; vllis tentationibus per voluntatẽ cuiuſcunq; ſuſcitatis aut ſuſcitandis, ab ipſius Eccleſiæ firmitate & veritate ſuos animos dimoueant, confidẽtes in ſuperno ſaluatoris noſtri auxilio, qui ad Eccleſiam ſuã dixit, Ego vobiſcũ ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi: manentesq; perſeueranter in ipſa Eccleſiæ domo, quæ, vt ait B. Hieronymus, declarans ſacræ ſcripturę veritatem, dicitur ædificari ſupra firmam petram, quæ vnica columba appellatur, quæ ſponſa pulchra ſine ruga & macula, quæ domus etiam claues accepit & poteſtatẽ ligandi & ſoluendi: Hanc domũ ſi quis corrigentẽ corripientemq; contempſerit, ſit tibi (inquit) ſicut ethnicus & publicanus) ſoliditatẽq; fidei ſemper teneant, memorantes etiã dictum illud beati Cypriani: Alienus eſt, prophanus eſt, hoſtis eſt, habere non poteſt Deum patrem, qui vniuerſalis Eccleſiæ nõ tenet vnitatem.

Ferrarienſe conciliũ & Latini & Gręci inter œcumenica numerãt & venerantur.

* mandarunt

Mat. vlti. d

Matt. 7. d

Cant. 6. b

Matth. 18. e

Inſuper quoniam in ſupradicto decreto vigeſimænonæ noſtræ ſeſsionis, pœnas & cẽſuras iuſtiſsimas promulgauit hæc ſancta ſynodus aduerſus omnes, qui ad præfatum conuenticulum Ferrarienſe accederent, aut mitterent, præcepitq; ſub eiſdem pœnis & cenſuris omnibus & ſingulis in curia, quã dominus Eugenius quondam tenebat, aut etiam actu de facto tenet, exiſtentibus, vt ſi conuenticulũ Ferrarienſe per eum erigi contingeret, ab eius curia recederẽt, & deinceps declarata ſuſpenſione ipſius ab adminiſtratione papali, etiam ſub pœnis & cenſuris in decreto noſtræ vigeſimænonę ſeſsionis contentis, mandauimus, vt infra quadraginta dierum ſpatium ab eadem curia recederent: ideo omnes & ſingulos in cõuenticulo Ferrarienſi aut prætenſa ipſius domini Eugenij curia exiſtẽtes, & in prædictis noſtris decretis comprehenſos, qui eorundem decretorum monitionibus nõ paruerunt, citat hæc ſancta ſynodus, vt trigeſimo die à data præſentis decreti computando, in noſtra generali congregatione (ſi tunc eã celebrari contingat) alioquin in proxima ſubſequente, compareant coram eadẽ ſancta ſynodo, viſuri ſe declarari in pœnas prædictas incidiſſe, aut iuſtas cauſas (ſi quas habeant) allegaturi: quem terminum ipſis peremptoriè & vna vice pro omnibus hæc ſancta ſynodus duxit aſsignandũ, & aſsignat, decernens vlteriùs contra eos procedendum fore, & declarandũ, prout iuris & rationis fuerit, quorum omniũ nomina & cognomina haberi vult pro ſufficienter expreſsis. Inſuper cum in prima ſeſsione huius ſanctæ ſynodi pœnæ excommunicationis, anathematizationis & interdicti decretæ fuerint aduerſus omnes & ſingulos, qui quaſcunq; perſonas eccleſiaſticas vel ſeculares, ad hoc ſacrũ concilium veniẽtes, ſeu in eo ſtantes, aut ab eodem recedẽtes, temeritate propria per ſe vel aliũ ſeu alios arreſtare, inuadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, vel bonis ſuis ſpoliare, vel iniurijs affligere, ſeu ipſos

ipſos ſic delinquentes receptare, aut aliâs quomodolibet impedire, ſeu ea perpetrantium facta & commiſſa, rata & grata habere, vel eis dare conſilium, auxilium vel fauorē, publicè vel occultè, directè vel indirectè pręſumpſerint, vel præſument in futurum, quę pœnæ ſolenni decreto cōcilij Conſtantienſis aduerſus prædictos fuerunt ordinatæ, vltra eaſdem pœnas & cenſuras, quas omnes & ſingulos qui mandato præfati domini Eugenij, vel præfati conuenticuli Ferrarienſis, quicquam prædictorū fecerint, aut facient in futurum, expreſsè incurriſſe, & incurſuros eſſe decernimus ac declaramus. Etiam contra eoſdem, tanquā contra fautores ſchiſmatis, ad grauiora procedendū fore decernit hæc ſancta ſynodus, omnibus alijs decretis & ordinationibus eiuſdem ſanctæ ſynodi in ſuo robore duraturis. Decernit tandem hęc ſancta ſynodus, omnes & ſingulos ſupradictos per publicationē præſentis decreti in valuis maioris Eccleſiæ Baſileenſis affigendi, perinde arctari ac arctatos intelligi, ac ſi dictę citationis, ordinationis & declarationis executio ad eorum proprias perſonas facta fuiſſet. Datum in ſeſsione noſtra publica in maiori eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, nono Calendas Aprilis, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimooctauo.

SESSIO XXXIII.

De veritate fidei catholicæ per tres veritates.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Sicut vna eſt Chriſti Eccleſia, quæ (vt ait 1.Tim.3.c Apoſtolus) eſt columna & firmamentum veritatis, ſic omnia Eccleſię membra vnitatem ſemper obſeruare neceſſe eſt in profeſsione catholicæ veritatis, atq; fideliter & firmiter credere, quicquid per ipſam Eccleſiā de veritate fidei fuerit declaratum, vt non ſicut Ephe.4.c paruuli fluctuantes circumferantur omni vento doctrinæ, aut per repugnantium dogmatum varietatē in diuiſiones & ſchiſmata prolabantur. Dudum autem in ſacra generali Conſtantienſi ſynodo conueniens catholica Eccleſia, veritatem de generalium conciliorum authoritate ſolenniter declarauit. Deinde in hac ſacra generali Baſileenſi ſynodo, eandem neceſſariam declarationem ſub eodē qui ſequitur tenore, innouauit. Primò, quòd generalis ſynodus in Spiritu ſancto legitimè cōgregata, generale concilium faciens, Eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcunq; ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationē Eccleſiæ in capite & in membris. Item declarat, quòd quicunq; cuiuſcunq; dignitatis, etiā ſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſiue ordinationibus aut præceptis huius ſanctæ ſynodi & cuiuſcunq; alterius cōcilij generalis legitimè congregati, ſuper præmiſsis ſeu ad ea pertinentibus, factis vel fiendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur & debitè puniatur, etiā ad alia iuris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Cumq; (ſicut præfertur) quilibet cuiuſcunq; dignitatis, etiā ſi papalis exiſtat, Concilio generali in *præmiſsis obedire teneatur, declaratum etiam fuit frequenter ac dilucidè, quòd ipſum generale concilium pro præmiſsis eaq; concernentibus, aut aliquo præmiſſorum actu congregatum, ſine ipſius conſenſu per nullum quauis authoritate, etiā ſi papali dignitate præfulgeat, diſſolui, transferri, aut ad aliud tempus prorogari poteſt. Et licet has eſſe veritates fidei catholicæ, ſatis conſtet ex pluribus declarationibus præcedentibus, tam in præfato Conſtantienſi concilio, quam in hoc Baſileenſi factis, ad maiorem tamen ſoliditatem & firmitatem omnium catholicorū in vnanimi profeſsione veritatum ipſarum, hæc ſancta ſynodus definit, declarat, prout ſequitur:

Margin notes: Conſtantienſis cōcilij ſeſſ.4. & 5. Et in Baſileenſi ſeſsione 2. — * prædictis

Veritas de poteſtate concilij generalis vniuerſalem Eccleſiam repræſentantis, ſupra Papam & quemlibet alterum, declarata per Conſtantienſe & hoc Baſileenſe generalia concilia, eſt veritas fidei catholicæ.

Veritas hæc, quòd Papa concilium generale vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, actu legitimè congregatum ſuper declaratis in præfata veritate aut aliquo eorum, ſine eius conſenſu nullatenus authoritatiuè poteſt diſſoluere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, eſt veritas fidei catholicæ.

Margin note: Quēadmodum has veritates damnarit Eugenius 4. vide infra ſeſsione 38.

Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans, eſt cenſendus hæreticus. Datum in ſeſsione noſtra publica, in maiori eccleſia Baſileenſi ſolēniter celebrata, xvij. Calendas Iunij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono.

SESSIO XXXIIII.

De depoſitione Eugenij papæ quarti.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Proſpexit domin⁹ de excelſo ſancto ſuo, Pſal.101. de cælo in terram adſpexit, vt audiret gemitus

tus plorantis Eccleſiæ ſuper perditionibus animarum precioſo Ieſu Chriſti ſanguine redemptarum, & malis innumeris, quæ in religionem Chriſtianam irruerũt. Et quoniam iuſtus eſt ipſe dominus, & iuſtitias dilexit, in vnum hominem, per quem ſcandalũ venit vniuerſo orbi, & quo grauiter peccante, atq; correctioné ſpernente, ira ſuper omnem populum venire videtur, iudicium facere diſpoſuit, per miniſterium Eccleſiæ ſuæ cógregatæ in nomine ipſius Chriſti ſaluatoris omnium, qui ait: Vbicunq; fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum, & qui de peccatore nolente Eccleſiam audire, dixit: Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Eiuſdem quoq; diuina prouidentia præuidens reſiſtẽtias & oppugnationes, quas aduerſus reformationẽ Eccleſiæ Dei & authoritatem ſacrorum generalium conciliorum ipſam Eccleſiã repræſentantium, ac bonum publicũ totius religionis Chriſtianæ, ſuſcitaturus erat in tempore ſuo Eugenius papa quartus, quantaque ſcandala, diuiſiones & ſchiſmata facturus in orbe, ſacram ſynodum Conſtantienſem excitauit per Spiritum ſanctum, vt declarationem veritatis fidei catholicæ toti orbi explicaret, dicentem, quòd conciliũ generale vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcunq; dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinẽt ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ in capite & in membris. Item quòd ſi quis cuiuſcunq; ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſiue ordinationibus, aut præceptis ipſius cócilij generalis in prędictis & pertinentibus ad ea contumaciter obedire contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Qua ſiquidem declaratione viam parauit miſerator dominus, per quam Eccleſia Dei in præfatum Eugenium multiplices exceſſus, qui adeo notorij ſunt, quòd nulla tergiuerſatione celari poſſunt, perpetrantem & contumaciter Eccleſiã audire, ac pręceptis, ſtatutis & ordinationibus ſynodalibus obedire contemnentem, iuſtũ iudicium ferre haberet, iuxta cuius veritatis declaratæ diſpoſitionem, hæc ſancta ſynodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiã repræſentans, neceſſarium eſſe iudicans, vt cui pia nõ prodeſt correctio, debita nõ parcat abciſio: poſtquàm in multa longanimitate, patientia & manſuetudine poſt plures admonitiones expectauit eundem Eugeniũ, vt ſalutarem emendationem & exceſſuum prędictorum correctionem efficeret, tandẽ cùm ampliùs differri non poſſit, quo minùs catholicæ fidei & ſaluti vniuerſæ Chriſtianæ religionis ſub auxilio ſpiritus paracleti prouideatur, ne ex vlteriori protelatione iuſtitiæ ſanguis pereuntium animarũ de noſtris manibus requiratur, ſed cum diligentia ſalubre regimen gregi dominico præbeatur, vt poſtquàm veritas de terra militãtis Eccleſiæ orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit, Deus ipſe donet benignitatem, & terra noſtra proferat fructum ſalutarem, oriaturq; ſimul noſtris diebus iuſtitia & abundantia pacis: eadem ſancta ſynodus pro tribunali ſedens, per hanc ſuam ſententiam diffinitiuam, quam fert in his ſcriptis, pronunciat, decernit & declarat, Gabrielem priùs nominatum Eugenium papam quartum, fuiſſe & eſſe notorium & manifeſtũ contumacem, mandatis ſeu præceptis Eccleſiæ vniuerſalis inobedientem, & in aperta rebellione perſiſtentem, violatorem aſsiduũ atq; contemptorem ſacrorum canonum ſynodaliũ, pacis & vnitatis Eccleſiæ Dei perturbatorem notorium, vniuerſalis Eccleſiæ ſcandalizatorem notorium, Simoniacum, periurum, incorrigibilem, ſchiſmaticũ, à fide deuium, pertinacem hæreticum, dilapidatorem iurium & bonorũ Eccleſiæ, inutilem ac damnoſum ad adminiſtrationem Romani pontificij, omni titulo, gradu, honore & dignitate ſe reddidiſſe indignum. Quem propterea eadẽ ſancta ſynodus à papatu & Romano pontificio ipſo iure priuatum eſſe declarat & pronunciat, ac ipſum ab eiſdem amouet, deponit, priuat & abijcit, decernendo nihilominùs contra eundem ad executionem etiam aliarum iuris pœnarum, ad quas hæc eadem ſancta ſynodus, ac eadẽ ſua ſententia ipſum condemnat, vlteriùs fore procedendum. Ac eidem inhibet, ne deinceps pro Papa vel Romano pontifice ſe quouis modo nominet ſeu gerat. Omneſq; Chriſticolas ab ipſius obedientia, fidelitate ac iuramentis & obligationibus, eidem quomodolibet præſtitis, abſoluit & abſolutos eſſe declarat, ac omnibus & ſingulis Chriſtifidelibus inhibet, ſub pœnis fautoriæ ſchiſmatis & hæreſis ac priuationis omnium beneficiorum, dignitatum, & honorum eccleſiaſticorum & mundanorũ, & alijs pœnis iuris, etiam ſi Imperialis, regalis, cardinalatus, patriarchalis, archiepiſcopalis aut epiſcopalis dignitatis, aut etiã ſi communitates, vniuerſitates & collegia exiſtant, qui ſi contra hanc inhibitionem fecerint, ſint authoritate huius decreti ac ſententiæ ipſo facto priuati, & alias iuris incurrãt pœnas, ne eidem Gabrieli notorio ſchiſmatico, periuro, hæretico, ſcandalizatori, incorrigibili, pertinaci, priuato, depoſito, amoto, & taliter declarato, tanquã ſummo pontifici obediant, pareant, vel intendant, aut eum quouis modo ſuſtineant vel receptent, aut ſi ſibi auxiliũ, conſilium vel fauorem præſtent. Necnon pro-

Pſal. 10.

Matth. 18. c

Ibidem.

Conſtantienſis concilij ſeſſione 4. & 5. Et Baſileenſis ſeſſ. 2.

Pſal. 84.

Pſal. 71.

Pius 2. pontifex maximus Eugenium hunc vocat virũ bonum & ſanctum, & eũ de multis falſo accuſatum dicit. Vide eius bullam retractatoriam.

pronunciat, decernit, & declarat eadem ſancta ſynodus, omnes & ſingulos proceſſus, inhibitiones, ſententias, cenſuras, conſtitutiones, ordinationes, & alia quæcunque per eum aut alios quoſcunq; factos & facta, quę poſſent præmiſsis obuiare, irritos & inanes, ac irrita & inania, nulliusque fuiſſe aut fore roboris vel momenti.

Datum in ſeſsione noſtra publica, in maiori eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, ſeptimo Calendas Iulij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono.

SESSIO XXXV.

De ſtabilitate Concilij Baſileenſis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Diligentibus Deum nihil in hoc ſeculo tam graue videri debet, quod ab operibus charitatis, in eius gloriam & animarum ſalutem explendis, animos eorum retrahat, cùm & beatus Paulus apoſtolus dixerit, neq; mors, neque vita poterit nos ſeparare à charitate Dei quæ eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro. (Rom. 8) Idcirco hæc ſancta ſynodus in nomine ipſius Chriſti ſaluatoris congregata, non obſtantibus quibuſcunque impedimentis, opera ſancta reformationis Eccleſiæ ſanctæ Dei & ſalutis vniuerſorum, quantum conceſſerit diuina pietas, & conſtanter & perſeueranter proſequi deſiderans, atque iam ſemoto per iuſtitiæ rectitudinem præcipuo obſtaculo, quod per inutilē & damnoſam adminiſtrationem Romani pontificis maximè oberat vnitati, paci & debitæ gubernationi ipſius Eccleſiæ, pacem cunctorum quantum fieri poteſt, perquirere cupiens, cùm in decreto vndecimæ ſeſsionis eiuſdem ſanctæ ſynodi ſtatutū fuerit, quòd hoc præſens Baſileenſe concilium non poſsit diſſolui, niſi conſentientibus duabus partibus eiuſdem concilij, ſcrutatis votis ſingulorum, primò in ſingulis deputationibus, & deinde in congregatione generali, ac demum in ſeſsione publica decretatione ſubſequuta, & deinceps ſuper modo ponendi materiam diſſolutionis Concilij, in deliberatione per deputatos duodecim fuerit certa cōcluſio recepta, pridiè idus Decēbris, anno à natiuitate domini 1438. ſtatuit, decernit & declarat, quòd per receſſum cuiuſcunq; aut quorumcunque, cuiuſcunq; ſtatus aut dignitatis, ab hac ciuitate Baſileenſi, etiam ſi cardinalatus, patriarchalis aut pontificalis exiſtant, non ſit, neq; cenſeatur concilium diſſolutum, niſi iuxta formam & modum prædictorum decreti & concluſionis proceſſum fuerit. Et quoniam hac ſoliditate ſtabilis permanentiæ concilij debitè obſeruata, res arduæ quæ in manibus ſunt, poterunt maturiùs & ordinatiùs tractari, & præcipuè circa electionem futuri ſummi pontificis, quæ maiorem attentionem requirit, non intendit hęc ſancta ſynodus ante terminum ſexaginta dierum, in decreto ſeptimæ ſeſsionis eiuſdem ſuper ipſa electione in hoc concilio fienda præfixum, computandorum à die depoſitionis Gabrielis, olim dicti Eugenij papæ quarti, quæ fuit ſeptimo Calendas Iulij, ad huiuſmodi electionem procedere. Effluxo autē huiuſmodi termino, decernit, ad eandem electionem in ſacro Concilio fore procedendum, modis & formis per ipſum concilium declarandis. Vt autem ſub virtuoſo & idoneo paſtore, quem à Domino dari ſperamus, fiat omnium Chriſtianorum vnio & abundantia pacis, volens hæc ſancta ſynodus cum reali effectu cunctos, quantum in ſe eſt, inuitare ad pacem, omnes & ſingulos ſequentes curiā prætenſam prælati Gabrielis olim dicti Eugenij papæ, ac in eadem exiſtentes, cuiuſcunq; ſtatus, gradus aut conditionis, etiam ſi cardinalatus, patriarchalis, epiſcopalis fuerint, qui ipſius Gabrielis olim Eugenij obedientiam & adhærentiam in totum dimiſerint, huic ſacro concilio realiter & cum effectu, infrà terminum huiuſmodi ſexaginta dierum, à tempore prædictę depoſitionis computandorum, adheſerint, atq; de his coram eodem concilio per ſe vel per alios legitimè docuerint, infra terminū prædictum, intendit benignè amplecti & recipere, ac eorum ſtatui & indemnitati conuenienter prouidere. Datū Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, ſexto idus Iulij, Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono, Apoſtolica ſede vacante.

SESSIO XXXVI.

De conceptione glorioſiſsimæ virginis MARIAE.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Elucidantibus diuinæ gratiæ myſteria, mercedē glorioſam repromiſit æterna Dei patris ſapientia, dum ait: Qui elucidant me, vitam æternam habebunt, quod etiam de glorioſa virgine, quæ ipſam patris ſapientiam, Dei filium æternum in vtero portulit, ac mundo peperit, ſacroſancta legit Eccleſia. Nam quicquid de dignitate & ſublimitate virginis matris educitur in lucem, hoc non dubium eſt, ad laudem & honorem filij ſui pertinere.

(Sixtus quartus cuius ſententiam ſequitur ſynodus Tridentina ſeſſione 5.) ſenſiſſe videtur virginem Mariã ſine peccato originis conceptam eſſe. Vide in Extrau. lib. 3. de reliq. & ven. ſanctorum, & obſerua quę illic habetur ſcitu neceſſaria.

pertinere. Et qui honorificant gratiam & ſanctitatem matris, honorificant & elucidant glorioſum nomen filij eius, qui ipſam ſanctificauit & repleuit gratia. Vndè ſi in cæteris rebus elucidatio veritatis, quæ à Domino Deo eſt, præclara merita parturit, in ea re ſpecialiter fructus vberrimos afferre ſperanda eſt, quæ ſanctificationem & dedicationem templi illius concernit, in quo ante ſecula, ante quàm terra fieret, & ab æterno ſibi manſionem ordinauit prima & æterna veritas. Id quoq; maximè congruit, vt pax habeatur in quæſtionibus concernentibus ſanctitatem illius, per quam pax diffuſa eſt in terris. Hactenus verò difficilis quæſtio in diuerſis partibus & coram hac ſancta ſynodo ſuper conceptione ipſius glorioſæ virginis MARIAE matris & exordio ſanctificationis eius facta eſt, quibuſdam dicentibus ipſam virginem & eius animam per aliquod tempus aut inſtans temporis ſubiacuiſſe actualiter originali culpæ: alijs autem econuerſo dicentibus, à principio creationis ſuę Deum ipſam diligendo, gratiam eidem contuliſſe, per quam à macula originali illam beatiſsimam perſonam liberans & præſeruans, ſublimiori ſanctificationis genere redemit, cùm fundaret eam Altiſsimus ipſe, & ipſam fabricaret filius Dei patris, vt eſſet mater eius in terris. Nos verò diligenter inſpectis authoritatibus & rationibus, quæ iam à pluribus annis in publicis relationibus ex parte vtriuſque doctrinæ coram hac ſancta ſynodo allegatæ ſunt, alijsq; etiam plurimis ſuper hac re viſis, & matura conſideratione penſatis, doctrinam illam differentem glorioſam virginē Dei genitricem MARIAM, præueniēte & operante diuini numinis gratia ſingulari, nunquam actualiter ſubiacuiſſe originali peccato, ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni originali & actuali culpa, ſanctamque & immaculatam, tanquam piam & conſonam cultui eccleſiaſtico, fidei catholicæ, rectæ rationi & ſacræ ſcripturę, ab omnibus catholicis approbandam fore, tenendam & amplectendam, diffinimus & declaramus, nullique decæterò licitum eſſe in contrarium prædicare & docere. Renouantes prætereà inſtitutionē de celebranda ſancta eius Conceptione, quæ tam per Romanam, quàm per alias Eccleſias ſexto idus Decembris antiqua & laudabili conſuetudine celebratur, ſtatuimus & ordinamus, eandē celebritatem præfata die in omnibus eccleſijs, monaſterijs & conuentibus Chriſtianæ religionis, ſub nomine conceptionis feſtiuis laudibus colendam eſſe, cunctiſq; fidelibus verè pœnitentibus & confeſsis, ea die Miſſarum ſolennijs centum, primis autem vel ſecundis veſperis totidem, ſermoni verò verbi diuini de ea feſtiuitate intereſſentibus centum quinquaginta dies, conceſsione perpetuis temporibus duratura, de iniunctis ſibi pœnitentijs hæc ſancta ſynodus elargitur.

Feſtum conceptionis beatæ Mariæ approbatur.

Datum Baſileæ in ſeſsione noſtra publica, in maiori Eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, decimoquinto Calendas Octobris, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono.

SESSIO XXXVII. ET EST REVOCA-*tio proteſtationum, conuentionum, iuramentorum obuiantium electioni papæ fiendæ.*

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Quoniam in opere neceſſario, quod fauente ſuperna gratia aggreſſuri ſumus, in eligendo ſummum pontificem, & prouidendo ſaluti Eccleſiæ in gloriam omnipotentis Dei, non ſolùm quærere oportet, quæ ad ipſius operis conſummationē promouent, verumetiam impedimenta tollere, quæ felici progreſſui rerum agendarum aduerſari aut officere poſſunt, vel quomodolibet contraire: vt purius, ſynceriùs & liberiùs ipſa electio ſummi pontificis fiat, omnes & ſingulas proteſtationes, quæ poſſunt puritati, ſynceritati & libertati & efficaciæ eiuſdem electionis & eligendi per ſacrum concilium ſummi pontificis obedientiæ plenariè obuiare, necnō conuentiones, pactiones, promiſsiones, obligationes, iuramenta, condicta, intelligentias & intendimenta, vbicunque, qualitercunq; & per quoſcunq;, cuiuſcunque ſtatus, gradus, conditionis & præeminentiæ, etiam ſi Imperiali, regali, cardinalatus, archiepiſcopali, ducali aut alia quacunq; eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, in aduerſum huius electionis factas & facta, fiendas & fienda, ex abundanti damnat, reprobat, & annullat, prout etiā de ſe ipſis nulla nulliuſque roboris vel momenti exiſtunt, mandans ſub obteſtatione diuini iudicij, & ſub excommunicationis pœna, quam in contrarium facientes ipſo facto incurrant, & præcipiens, ne quis talia facere, vel iam factis vti, aut eadem obſeruare quouis modo præſumat. Omneſq; & ſingulos ab huiuſmodi promiſsionibus & obligationibus quibuſcunq;, etiam iuramento vallatis, eadem ſancta ſynodus ad cautelam & ex abundanti abſoluit & relaxat, & prout hæc de facto proceſſerunt, abſolutos & relaxatos eſſe declarat. Datum Baſileæ in ſeſsione noſtra publica, in maiori Eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, nono Calendas * Decembris, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono. * Nouēbris

ALIVD DECRETVM EIVSDEM SESſionis de modo eligendi ſummum pontificem, & numero.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriã. Conſolabitur dominus Sion, & conſolabitur omnes ruinas eius, ait Eſaias Propheta, & ponet deſertum eius quaſi delicias, ſolitudinem eius quaſi hortum domini. gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis. quod iam aſpirante ſingulari gratia ſpiritus paracleti, in eccleſia conſpicere ſperamus, & videre paſtorem bonum conſtituendum à domino ſuper familiam ſuam, qui ſapienti & fideli regimine releuet ipſam Eccleſiam à languoribus ſuis, quos ex inutili & damnoſa adminiſtratione hactenus perpeſſa eſt. Et licet diuerſis temporibus diuerſi modi ſuper electione Romanorum pontificum obſeruati ſint, prout neceſsitas & vtilitas Eccleſiæ expoſcebat, nunc tamen cura rei huius ſub directione omnipotẽtis Dei incumbit huic ſanctæ ſynodo congregatæ pro reformatione Eccleſiæ & ſalute omnium fidelium in nomine Chriſti ſaluatoris, qui ait: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorũ. Etiam poſt editionem ſalubrium decretorum & ſacrorum canonum, atq; iuſtam depoſitionem illius, qui ipſos canones & decreta ſpernebat ac paruipendebat, ſanctæ reformationi & reſtaurationi legis diuinæ ac publicæ ſaluti vehementer obſiſtens, ſupereſt, virum talem quærere à domino, & cum beneplacito ſuæ benignitatis eligere, per quem deſiderata cunctis gentibus ipſa reformatio atq; ſalutaris gubernatio Eccleſiæ Dei in ſalutarem reducantur effectum. Nam & ſingulariter futuro paſtori incumbet benè regendi neceſsitas, dum recens exemplum ſui prædeceſſoris ob eius damnoſum regimen eiecti ante oculos poſitum habebit. Dudum quoq; in quarta ſeſsione huius ſanctæ ſynodi, celebrata duodecimo Calendas Iulij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, ſtatutũ fuit de electione Romani pontificis, ſi ſedem Apoſtolicam hoc ſedente concilio, vacare contingeret, in hunc modum: Hæc ſancta ſynodus decernit, ſtatuit, atque diffinit, quòd in euentum vacationis ſedis Apoſtolicæ, hoc ſacro generali concilio durante, electio ſummi pontificis in loco iſtius ſacri cõcilij fiat, & interdicit ne alibi celebretur. In contrarium attentata quauis authoritate, etiam ſi papali, non obſtantibus quibuſcunq; conſtitutionibus editis vel edendis, aut alijs in contrarium facientibus, ac ſi de ipſis de verbo ad verbum, eſſet faciẽda mentio ſpecialis, aut iuramento firmata exiſtãt, quibus ex certa ſcientia derogat, & decernit nulla & irrita eſſe & nullius roboris vel momenti ipſo iure. Contrarium verò attentantes ſint tam actiuè quàm paſsiuè, quo ad electionem Romani pontificis, & ad quaſcunque alias dignitates inhabiles, & omnibus habitis dignitatibus perpetuò priuati, & infamiæ notam & etiam excommunicationis ſententiã incurrant ipſo facto. Quòd ſi forſitan aliqua de facto prætenſa electio præſumeretur, tam electus prætenſus, quàm illi adhærentes & eum pro tali gerentes, ſupradictas pœnas incurrant. Abſolutionem verò omnium & ſingulorum, qui præmiſſas ſententias aut aliquam earum incurrerint quoquo modo, dicta ſancta ſynodus tantummodò præterquàm in mortis articulo ſibi reſeruat, decernens præſens decretum ligare, afficere, vim & effectum habere & ſortiri, poſt quadraginta dies continuò proximè ſecuturos à die publicationis eiuſdem. Deinceps autem in noſtro decreto ſeptimæ ſeſsionis ordinatum fuit, quòd in euentum prædictum vacationis ſedis Apoſtolicę, hoc ſedente generali concilio, ante ſexaginta dies à tempore ipſius vacationis continuè computandos, ad electionem Romani pontificis minimè procederetur, quem terminum ſexaginta dierum, poſtquàm vacauit ipſa ſedes per depoſitionem Gabrielis, olim Eugenij papæ quarti, hæc ſancta ſynodus duxit expectandum. Decreuitque, effluxo illo termino, electionem Romani pontificis in hoc ſacro concilio eſſe fiendam, modis & formis per ipſum concilium declarandis, prout in decreto noſtro trigeſimęquintæ ſeſsionis pleniùs continetur. Cùm autem iam per eiuſdem termini lapſum, adhuc per plures dies ad electionem pręfatam procedere diſtulerimus, Eccleſiaq; acerrimos dolores patiatur, dum protelatur ſedis Apoſtolicæ diuturna vacatio, & differtur noui paſtoris electio, ipſe quoq; qui iuſtiſsimè depoſitus eſt, varijs artibus Eccleſiam conturbare conatur, & Apoſtolicæ ſedis primatum nefanda præſumptione tenere & occupare, in graue ſcandalum Eccleſiæ & magnum periculum fidei & religionis Chriſtianæ; (qui pertinaciam ſuam indies magis ac magis hominibus manifeſtando, menſe Septembris proximè præterito horrendam inuectiuã aduerſus veritates fidei in hanc ſanctam ſynodum, eiuſq; fautores & defenſores promulgauit, non correctionem ſeu emendationem proferens, ſed omnem incorrigibilitatem & pertinaciã oſtendens, atq; proprijs factis toti mundo manifeſtans) neceſſe eſt Eccleſiæ catholicæ de prudenti & fideli paſtore prouidere, qui eam à perſecutionibus tam reprobi hominis defendat, fidemq; conſeruet, ac iuſtitiam & veritatẽ tueatur, animaſq; precioſo Chriſti ſanguine redemptas, quas præfatus Gabriel ſeducere nititur,

Eſaiæ 1. a

Matth. 18. b

Baſileenſis con. ſeſſ. 4. cuius eſt initiũ, Attendens quod ad

Baſileenſis conc. ſeſſ. 7. quæ incipit Dudũ hæc ſancta.

nititur, dirigat in viam ſalutis. Nam ſicut res ipſa indicat, plura & maiora ſcandala indies euenirent, niſi per auxilium gratiæ Dei de remedio põuideretur opportuno. Ad quod quærendum, & de idoneo paſtore prouidendum, neceſsitas fidei maximè nos impellit. Volens itaq; tandẽ hæc ſancta ſynodus poſt maturam & longam expectationẽ exoluere debitum obſequiũ domino Deo ſuo, & ſaluti atque neceſsitati ipſius Eccleſiæ (vt tenetur) prouidere, ad laudem & gloriam beatiſsimæ trinitatis, patris & filij & ſpiritus ſancti, ſtatuit, decernit & declarat, electionẽ Romani pontificis fiendã & celebrandam eſſe pro hac vice per hoc ſacrum concilium Baſileenſe ſeu eius authoritate, modis & formis infrà ſcriptis.

Iſte cardinalis Arelatenſis fuit Eugenio in feſiſsimus: hinc iſtæ tot acerbitates, vt videtur.

Et primò, quòd vnà cum dilectiſsimo Eccleſiæ filio Ludouico tituli ſanctæ Cæciliæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbytero cardinali, Arelatenſi vulgariter nuncupato, præſente & præſidente in ſacro concilio, & alijs ipſius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, ſi qui ante conſummatam electionem futuri ſummi pontificis aduenerint, & adhærentes huic ſacro concilio, eidem electioni intereſſe voluerint, alij tam de prælatis, quàm cæteris honorabilibus eccleſiaſticis viris, in ſacerdotio aut ſaltem diaconatus ordine conſtituti, vſq; ad numerum triginta & duorum, per eandem ſynodum ad prædictam electionem faciendam, in noſtra generali cõgregatione ac in ſeſsione publica nominandi & deputandi, poteſtatem habeant, prout ſecundum Deum & conſcientias ſuas eiſdem videbitur, hac vice liberè eligendi ſummum pontificem authoritate huius ſanctæ ſynodi, ita vt ille abſq; vlla exceptione ab vniuerſali Eccleſia ſummus pontifex habeatur, qui ab omnibus prædictis ſic debentibus pro hac vice eligere, aut ſaltem à duabus partibus ipſorum fuerit electus, & conſenſum (vt infrà dicitur) præſtiterit. Nec valeat electio, niſi duæ partes prædictorum in ipſum electum conſenſerint, & conuenerint. Qui omnes pro hac vice eligere debentes, tanto attentiùs ſynceris mentibus & expurgatis conſcientijs idoneũ & perutilem paſtorem eligere curent, quanto Eccleſiam in maioribus neceſsitatibus poſitam conſpiciunt, ad ſolũ Deum oculos dirigentes, qui in diſtrictiſsimo examine de tanto & tam arduo negocio (ex quo pendet ſalus vniuerſalis Eccleſiæ) reddituri ſunt rationem. Ordinat inſuper, ſtatuit & decernit hæc ſancta ſynodus, quòd ſupradicti eligere debentes, die ſequente poſt nominationem eorum in congregatione generali, conueniãt omnes in maiori eccleſia Baſileenſi, in qua Miſſa & ſermo ſolennes celebrentur & fiant (prout eſt de more fieri) in die quãdo intratur conclaue, tenebiturq; eodem die publica ſeſsio, & ibi omnes ſuſcipiãt euchariſtię ſacramentum, ac iuramentum præſtent, quod in vigeſimatertia ſeſsione huius ſanctæ ſynodi extitit ordinatum. Quibus peractis, ſine redeundo in domos ſuas, intrent conclaue ad hoc ordinatum in domo huius ciuitatis Baſileenſis, in qua ſacra deputatio pro communibus teneri conſueuit, ad electionem huiuſmodi celebrandam, & conſequenter præſentandum ac intimandum, cæteraq́; faciendum, obſeruandum & proſequendum, quæ in præſenti decreto expreſſa ſunt, & quæ in cæteris hic non expreſsis, alia decreta huius ſanctæ ſynodi, necnon aliæ conſtitutiones & ordinationes, videlicet tam in corpore iuris clauſæ, quàm extrauagantes (quæ hactenus obſeruari conſueuerunt) de cardinalibus & alijs electoribus Romani pontificis ſtatuunt & decernunt; quę omnia, ſaluis expreſsis in prædicto decreto, volumus in ſuo robore permanere, & etiam in prædictis ad eligendum pro hac vice deputatis & deputandis, locum habere, quemadmodùm de cardinalibus in prædictis decretis, conſtitutionibus & ordinationibus ſtatutum & ordinatum reperitur, ſed nullum eiſdem expreſsis quouis modo prẹiudiciũ generare.

Electus autem in papam, præſentata ſibi electione, ſi præſens in hac ciuitate fuerit, per aliquos ex ipſis electoribus, etiamſi cardinales non fuerint, vel extra ciuitatem per aliquos ex ipſis, vel alios ad hoc habentes mandatum ab eis, in pręſentia notarij & ſaltem decem perſonarum requiſitus, teneatur infra diem naturalẽ ab hora requiſitionis, conſentire ac iurare modo & forma inferiùs deſcriptis: alioquin eius electio pro infecta habeatur. Volumus autem, quòd ſi contingeret ipſum electũ huiuſmodi electionem non acceptare, ſeu ei non conſentire modo & forma & in tempore ordinatis, quòd præfati ad eligendum ordinati, ad alterius electionem procedant, priuſquàm exeant conclaue, ſi præfatus electus in hac ciuitate fuerit. Si verò fuerit extra ciuitatem, eo caſu infra triduum poſt notitiam habitam in concilio, & per ipſum concilium in congregatione generali declaratam, de recuſatione per electum facta, iterum intrent conclaue pro electione alterius facienda, omnibꝰ modis & formis, ſicut ſuperiùs dictum eſt. Et ſi quis ipſorum electorũ à tempore primi ingreſſus conclauis, in anteà recederet à concilio, vel decederet, aut impedimentum haberet, per quod non poſſet electioni intereſſe, vel etiam conclaue intrare nollet, alius loco eius ſubrogetur de eadem natione per ipſos ad eligendum deputatos, aut per maiorem partem ipſorũ, qui habebit communicare & iurare, prout præfati deputati, aut maior pars ipſorum ordinauerit. Duretq́; poteſtas omnium & ſingulorum prædictorum abſq; alia noua deputatione electorũ, donec electio per eos facienda, realiter per conſen-

conſenſum electi ſortita fuerit effectū. Hāc autem formam & modum electionis approbat, ſtatuit, ordinat & decernit hæc ſancta ſynodus pro hac vice. Et ad omnem ſcrupulum ſubmouendum, omnes & ſingulos in eadem ſynodo præſentes & venturos, & qui ei adhærebunt, quantum ad huiuſmodi electionis opus & totalem effectum, ab omnibus ſententijs excommunicationis (ſi quas forſitan incurrerint) & quibuſcunq; cenſuris à iure vel ab homine generaliter vel ſpecialiter, etiā à concilijs generalibus vel ſummis pontificibus promulgatis, abſoluit, ipſoſq; ad omnes actus in eadem ſynodo agendos, actiuè & paſsiuè, quatenus op⁹ eſt, habilitat, & habiles eſſe declarat, volens etiam, vt ſpecialiter in omnibus ad eligendum deputatis aut deputandis (vt præmittitur) locum habeat conſtitutio Clementis quinti, quæ ordinat, vt nullus ex cardinalibus cuiuslibet excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti prætextu, à dicta electione repelli valeat, cæteris eiuſdem concilij decretis in his quæ ſuperiùs expreſſa nō ſunt, ſemper ſaluis, ſupplens ex certa ſciētia & ex plenitudine poteſtatis omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſitā interuenerint in præmiſſis, ac etiam ſuſpendens omnia iura poſitiua in concilijs generalibus & à ſummis pontificibus edita & ſtatuta, & ordinationes, conſuetudines & priuilegia quibuſcunq; conceſſa, & pœnas contra quoſcunq; ordinatas, & eis derogans, inquantum effectum præſentis decreti impedire poſsēt, quoquo modo in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunq;. Præterea cùm neceſsitas rerum & circunſtantiæ temporis id expoſcant, vt hæc ſacra ſynodus & ipſe ſumm⁹ pontifex per Dei gratiam in proximo aſſumendus, quàm maximè vnum ſint eadem charitate & vnanimi conſenſu, quàmpluribus ad hæc vrgentibus rationibus ordinat & decernit, vt electus in ſummum pontificem, priuſquàm aliquid graue in his quæ pertinent ad adminiſtrationem papatus, exerceat, inſignia coronationis ſuæ aſſumere debeat in loco huius ſacri cōcilij, ad quem, ſi abſens fuerit, infra terminū ſibi aſsignandum per deputatos ad eligendum, vel maiorem partem eorundem, venire teneatur.

Sequitur forma conſenſus, profeſsionis & iuramenti præſtandi per ipſum electum in ſummum [illegible] pontificem.

In nomine domini, Amen. In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis, patris & filij & ſpiritusſancti, ego N. electus in papā, omnipotenti Deo, cuius Eccleſiā ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & beato Petro Apoſtolorū principi corde & ore profiteor, quandiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere fidē catholicam, ſecundum traditionem Apoſtolorum, generalium conciliorū & aliorum ſanctorum patrum, maximè autem ſanctorū octo conciliorum vniuerſalium, videlicet primi Niceni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertij Epheſini, quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti itē Conſtantinopolitani, ſeptimi item Niceni, octaui quoq; Conſtantinopolitani, necnon Lateranenſis, Lugdunenſis, Viennenſis, Conſtantienſis & Baſileenſis generalium etiam conciliorum, & illam fidem vſq; ad vnum apicem immutilatam ſeruare, & vſq; ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare & prædicare, ritumq; pariter ſacramentorum eccleſiaſticorum Eccleſię traditum, omnimodè proſequi & obſeruare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione fidei catholicę & extirpatione hæreſum & errorum, reformatione morum, executione & obſeruatione decretorum Conſtantienſis & Baſileenſis conciliorum, ac pace in populo Chriſtiano. Iuro etiam proſequi celebrationem conciliorū generalium, ac confirmationem electionum, iuxta decreta ſacri Baſileenſis concilij. Hanc autem profeſſionem mea manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo cui in die tremendi iudicij redditurus ſum de hoc & alijs meis operibus rationē, pura mente ſuper altare offero, quam in primo publico conſiſtorio ſolenniter repetam. Datum vt ſuprà.

Decretum inhibitionis, ne bona electi & eligentium rapiantur.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, ad perpetuam rei memoriam. Cùm ea quæ laudabiliter pro reprimendo conatus malignantiū ordinata ſunt, nullatenus negligi deceat, ſed potiùs diligenti ſeruari ſtudio, ſacrum canonem dudum in concilio Conſtantienſi editū aduerſus illos, qui bona electorum ſeu etiam eorū qui famabantur de nouo electi in ſummos pontifices, rapere vellent, innouat hæc ſancta ſynodus ſub huiuſmodi tenore: Omnis ætas ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum, ad id præſertim, ad quod cupiditatis & auaritiæ *ſtimulis incitatur. Fiunt autem & factæ ſunt leges, vt earum metu humana refrenetur audacia, tutaq; ſit inter improbos innocentia, & refrenetur nocendi facultas. Cùm itaq; nonnunquam eueniſſe comperimus, quòd electo Romano pōntifice, nōnulli ſub prætextu prætenſæ cuiuſdam abuſiuæ licentiæ, res & bona ſic electi, quaſi culmine diuitiarum adepto, falſo prætendentes occupanti concedi, nedū illius ſic electi, imo aliquando nonnullorum quos electos eſſe mendaciter confingunt, domos, res & bona cardinalium, aut electorum Romani pontificis, & aliorum in loco conclauis exiſtentium, etiam violenter inuadunt, recipiunt, occupant, & tranſportant, lucri facta exiſtimantes, ex quibus (ſi permitterentur) plura pericula, ſcādala, rapinæ, furta & nonnunquam homi-

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 41.

* ſtimulo

homicidia ſequerentur. Nos igitur tam ſceleratæ temeritatis & audacię viam præcludere, & huiuſmodi periculis & ſcandalis obuiare volentes, præfatum damnantes ſceleratum abuſum, talia fieri hoc edicto prohibemus, ſtatuẽtes quòd quicunq;, cuiuſcunq; ſtatus aut conditionis exiſtant, contra hoc præſumpſerint attentare, aut ad hoc auxilium, conſilium vel fauorem præbere, pœnas quas in violentos raptores & occupatores huiuſmodi, iura atq; Apoſtolicæ & Imperiales cõſtitutiones ſtatuũt, & eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrant, à qua niſi per hanc ſanctam ſynodũ, aut futurum Romanum pontificẽ, præterquàm in mortis articulo, & facta ſatisfactione, abſolui nequeant, & omni officio, beneficio, priuilegijs ac dignitate Eccleſiaſtica & mundana, feudiſq; & rebus alijs, ſi quę aut quas in Romana vel alijs eccleſijs obtinebunt, ſint priuati, & inteſtabiles actiuè & paſsiuè exiſtãt: ciuitas verò quæ in præmiſsis culpabilis fuerit, eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto, huic adijcientes ſanctioni, vt domini temporales, rectoreſq; & officiales ciuitatis vel loci, vbi electionem Romani pontificis contigerit celebrari, illa imminente, præmiſſa fieri ſub grauibus pœnis publicè & realiter prohibeant, & prohibitionẽ diligenter faciant obſeruari, cæteris conſtitutionibus circà talia editis, in ſuo robore duraturis. Et quia nunc imminet electio Romani pontificis, per hanc ſanctam ſynodum ſeu eius authoritate celebranda, vbi obſeruatione & executione præfatæ cõſtitutionis opus eſt, nos omnia & ſingula prædicta agẽdi & exequendi, illis perſonis tam eccleſiaſticis, quàm ſecularibus, quæ poſtmodùm in noſtra cancellaria nominabuntur, plenam & liberam committimus & concedimus facultatem & poteſtatem, decernentes literas ſuper hoc fieri cum cenſuris & alijs remedijs iuris, etiã cum inuocatione brachij ſecularis & clauſulis opportunis. Datum vt ſuprà.

Ne tempore electionis fiat audientia.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, ad futuram rei memoriam. Ne variarum rerũ occupatio actum ſalubrem electionis futuri pontificis impediat, aut perturbet, decernit hæc ſancta ſynodus, vt ad tam neceſſarium & tam ſalubre electionis negocium attentiùs procedatur, audientiã & omne cauſarum & litium exercitium, in hoc ſacro concilio præter audientiã cameræ, à die quo deputati ad eligendum ſummum pontificem intrabunt conclaue, & deinceps vſque ad publicationẽ electionis ipſius ſummi pontificis incluſiuè, ſuſpendenda eſſe, eademq; hoc præſenti decreto ſuſpendit & prohibet, irritum decernens & inane, quicquid in contrarium fuerit attentatum. Datum vt ſuprà.

SESSIO XXXVIII.

Contra inuectiuam.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

In Eſdra ſcriptum eſt, Veritas magna & 3. Eſd. 4. d
fortior præ omnibus. Omnis terra veritatẽ inuocat. Cælum etiam ipſam benedicit, Veritas manet, & inualeſcit in ęternum, & viuit & obtinet in ſecula ſeculorum. Nõ eſt apud eam accipere perſonas neq; differentias, ſed quæ iuſta ſunt, facit omnibus iniuſtis. Cuius quidem veritatis fortitudinem dum impugnare conatur Gabriel, quondam dictus Eugenius papa quartus, iuſto iudicio à papatu depoſitus, ſeipſum magis deijcit & proſternit. Qui nuper apud Florentiam (prout per ſummariam informationẽ accepimus) libellum quendam, qui incipit, Moſes ſeruus Dei, promulgauit, in quo prætenſam translationem præfatam huius ſacri concilij in Ferrariam, quam erroneam in fide pluribus decretis & epiſtolis noſtris lucidiſsimè declarauimus, necnon erectionem ſchiſmaticam conuenticuli Ferrarienſis ſub nomine generalis concilij, hoc ſacro durante concilio, in vim præfatę translationis attentatam, maiori ſemper cum pertinacia defendere & approbare conatur, adijciens quòd à recta linea per anfractus erroris exorbitauimus, quodque concilium Conſtantienſe in malignum ſenſum, & à ſana doctrina penitus alienum pertraximus, in hoc, quòd declarauimus per ſeſsionem noſtram, decimoſeptimo Calendas Iunij proximè præteriti celebratam, tres veritates, quarum tenor ſequitur:

Baſileenſis conc. ſeſſ. 33. quæ incipit, Sicut vna eſt. Conſtantienſis concilij ſeſsione 4. & 5. Baſileenſis ſeſſ. 2.

Veritas de poteſtate concilij generalis, vniuerſalem Eccleſiam repræſentantis, ſuper papam & quemlibet alterum, declarata per Conſtantienſe & hoc Baſileenſe generalia concilia, eſt veritas fidei catholicæ.

Veritas hæc, quòd papa concilium generale vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, actu legitimè congregatum, ſuper declaratis in præfata veritate aut aliquo eorum, ſine eius conſenſu nullatenus authoritatiuè poteſt diſſoluere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, eſt veritas fidei catholicæ.

Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans, eſt cenſendus hæreticus.

Conatur quoq; ipſe Gabriel poſt prædicta per eum ſic aſſerta, ſub obſcuritatibus verborum mundum inuoluere, dicens ſe damnare & reprobare veritates prędictas ad ſenſum Baſileenſem, quem inquit, facto demonſtrauit: neq; illũ ſenſum explicans, nec in quo ſenſu eas approbare velit, manifeſtãs: quæ

quæ fortaſsis ideo ſubticet, quoniam maniſeſtè videt, verba dictarum veritatum ita clara eſſe & aperta, ſicut ſunt, quòd de nulla obſcuritate notari meritò poſſunt, nec ad multiplices ptrahunt ſenſus: & per conſequens, quòd ille primus ſenſus, iuxta quem ſe dicit reprobare dictas veritates, nullatenus allegari poteſt. Hoc autem notum facimus vniuerſis catholicis, quòd nullum ſenſum in his habet hæc ſancta ſynodus, nec habere vult, niſi quem ſacra ſynodus Conſtantienſis habuit in declarationibus ſuis, ſenſum verum & catholicum, quemque ſemper habuimus in declarationibus per nos factis, in ſecunda, vndecima, duodecima, vigeſimanona & alijs ſeſsionibus noſtris ac epiſtolis ſynodalibus, pariter cum cardinalibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, oratoribus principum, abbatibus, doctoribus, qui in noſtro cœtu affuerunt, fideliter & vnanimiter credentibus, quòd concilium habet poteſtatem immediatè à Chriſto, cui papa obedire tenetur, prout veritas præfata in concilio Conſtantienſi declarata, diffiniuit, quodq; hæc veritas eſt iuris diuini, quòd papa ipſe concilium generale vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, legitimè congregatum, eo modo quo frequenter declaratum eſt, ſine eius conſenſu diſſoluere aut de loco ad locum transferre non poteſt: neq; aduerſus has veritates præualere potuit Gabriel ipſe, qui prætenſam diſſolutionem huius ſacri concilij, ſine eius conſenſu prima vice per eundem Gabrielem attentatam, hoc ſacro concilio eidem ex parte Dei omnipotentis præcipiente atq; mandante, iudicialiter reuocare compulſus eſt, ac in ſua adhæſione eam declarauit nullam, irritam & inanem, ipſaq; non obſtante, conciliū legitimè continuatum fuiſſe, & proſecutionem habuiſſe, & habere debere, reuocando etiam expreſsè literas incipientes, Deus nouit, quæ ſuo nomine factæ dicebantur, & aduerſus huius ſacri concilij & aliorum conciliorum authoritatem, varios errores continebant: item duas literas ſuas incipientes, Inſcrutabilis, & In arcano, alias etiam quaſcunq;, ac quicquid per ipſum aut ſuo nomine in præiudicium aut derogationem huius ſacri concilij Baſileenſis ſeu contra eius authoritatē, factum & attentatum ſeu aſſertum erat. Eccleſia catholica tunc in pace conquieuit, tenens firmiter eſſe verum & catholicum, quòd papa abſq; conſeuſu cōcilij ipſum diſſoluere aut transferre non poteſt, cognoueruntq; cuncti fideles, quòd acquieſcere oportet iudicio generalis concilij ſummū pontificem, cùm poſt tam diuturnam reſiſtentiam duorum annorum, quib⁹ ipſam diſſolutionem idem Gabriel iuſtificare conabatur, acquieuit iudicio ſacri generalis concilij, præſentans iudicialiter coram eodem formam ſuæ

Sed pleriq; cardinales ad Eugeniū venia petita redierūt, ſolo Arelatenſi Baſileę manente.

confeſsionis, quemadmodum ſacrum concilium ordinauit, reuocando expreſsè (vt dictum eſt) quæcunq; aſſerta per eum aut nomine ſuo in contrarium. Poſſuntq; omnes catholici nunc videre, quanta plaga inferretur Eccleſiæ Dei, ſi reuocaretur in dubium illa declaratio facta in concilio Conſtantienſi, vigore cui⁹ & ineffabili ac inexpugnabili authoritate, depoſitio Ioannis vigeſimi tertij, & priuatio Benedicti à iure papatus (ſi quod habebant) ſic in ſuis obedientijs nuncupatorum, ac etiā electio Martini, cui ſucceſsit olim Eugenius, factæ ſunt, & à quibus conſequenter omnes creationes cardinaliū, promotiones prælatorum & aliorum ordinum & graduum eccleſiaſticorū factę ſunt, quantumq; declarationis eiuſdem & authoritatis datæ à Chriſto concilijs generalibus vigor deperiret, ſi ſummi pontifices poſſent concilia, dum congregata eſſent, transferre de regione in regionem ſine conſenſu ipſorum, & eiſdem concilijs præcipere, vt diſſoluerentur aut diſcederent, etiam ſi nollent, quotiès liberet ipſis pontificibus. Verùm in hac reprobatione dictarum veritatū, quam idem Gabriel facit in præfato libello, intelligere poſſunt omnes fideles, quomodò iā id verificatur, quod à ſeptem annis in ſua duodecima ſeſsione ipſius de ipſo Gabriele prædixit hæc ſancta ſynodus, cùm ait: Et quantum ex eius verbis factiſq; colligi poteſt, nil aliud prætendere videtur, niſi vt Eccleſiam peſſundet, iusque ſibi & ſucceſſoribus faciat, non ſolùm abrogandi ritum ſacrorum conciliorum, & ea pro libito diſſoluendi, ſed & ipſorum ſacratiſsima decreta ſpiritu Dei promulgata, à quibus ſtatus pendet vniuerſalis Eccleſiæ, irritandi & abolendi, & præſertim declarationem illam, quòd in his quæ ad fidem, extirpationē ſchiſmatis, & generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris pertinent, quilibet etiam papalis dignitatis, decretis generalis concilij ſubijcitur. Hæc in præfata duodecima ſeſsione habentur, quæ nunc idem Gabriel apertè maniſeſtat. Vndè omnes intelligere poſſunt, quàm iuſtè hæc ſancta ſynodus hucuſq; eidem reſtitit. Conſpiciunt animum obduratum, quo authoritati generalium conciliorum factis & verbis reſiſtebat, contemnendo etiā & violando voluntariè ſacros canones pro ſalute animarum editos. De quibus ait Damaſus papa: Violatores canonū voluntariè, à ſanctis patribus grauiter iudicātur, & à ſpirituſancto, inſtinctu cuius ac dono dictati ſunt, damnantur: quoniam blaſphemare in ſpiritumſanctum non incongruè videntur, qui contra eoſdē canones non neceſsitate cōpulſi, ſed libenter (vt præmiſſum eſt) aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſpontè conſentiunt. Talis enim præſumptio maniſeſtè vnum genus eſt blaſphe-

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 12.

25.q.1. Violatores.

phemantium in ſpiritum ſanctum. Reprobat inſuper præfatus Gabriel, & damnat ſuã diſpoſitionẽ, ad quam hæc ſancta ſynodus iuxta diſpoſitionẽ præfatæ veritatis in concilio Conſtantienſi declaratæ, poſt longam expectationem & maturã examinationem iudicialiter proceſsit, propter hæreſim, ſchiſma, Simoniacam notoriam prauitatẽ, periurium, & contemptum ac violationem aſſiduam ſynodalium decretorũ concernentium reformationem Eccleſię generalem in capite & in membris, quibus incorrigibiliter ſcandalizabat Eccleſiam Dei, à quibus quidem nequaquã ſe in præfato libello expurgat, ſed conuicia & maledicta in hoc ſacrum concilium & ſuppoſita eius referre conatur, & ſententiam in iudicem ferre, à quo legitimè condemnatus extitit. Et poſtquàm per Eccleſiam hæreticus iudicatus eſt, veros catholicos doctrinam ipſius Eccleſiæ inuariabiliter tenentes, hæreticos appellare præſumit, ſicut mos eſt condemnatorum de hæreſi, vt ſuis iudicibus maledicere, & hæreſim obijcere ſoleant, cùm veritate fuerint maniſeſtiſsima ſuperati. ad quæ omnia pleniorem reſponſionem fecimus in reſponſione ſynodali, data in noſtra generali congregatione Nonis huius menſis Octobris. Renouat etiam pœnas, quas aduerſus ſuppoſita huius ſanctæ ſynodi, eo quòd ſuæ prætenſæ & erroneæ translationi non parebant, iamdudũ anno præterito in conuenticulo Ferrarienſi promulgauit. Cùm itaq; ex dicto libello omnibus conſtare poſsit, quomodò præfatus Gabriel in crimine hæreſis ac ſchiſmate, de quibus condemnatus eſt, ſe pertinaciùs obduratum reddebat, & magis ac magis ſe hæreticum comprobet, vniuerſis & ſingulis Chriſti fidelibus hæc ſancta ſynodus præcipit atq; mandat, vt iuxta verbum Mo-
Num. 16. d ſis ſerui Dei dicentis, Recedite à tabernacu-
Pſalm. 105. lis hominum impiorũ, à tabernaculo & conſortio ac omni adhærentia ipſius Gabrielis, tanquam à Chore, Dathan & Abiron authoribus ſchiſmatis recedãt cum effectu, illumque omnino deuitent, iuxta præceptum A-
Tit. 3. c poſtoli in epiſtola ad Titum, qua dicit: Hæreticum hominem poſt primã & ſecundam correptionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cũ ſit proprio iudicio condemnatus. Nam etiã iuxta doctrinã Ioannis in ſecunda canonica ſua, Non habenti doctrinam Eccleſiæ nec eſt dicendum, Aue. Omneſq; huic diuinæ ſententiæ non acquieſcentes, meritò pertimeſcere habent, quoniam in diſtricto examine diuini iudicij reddituri ſunt rationem, ſi participationem, adhærentiam & fauorem dicto Gabrieli, per generale conciliũ condemnato tanquam hæretico, preſtent. Et quoniam (vt ait beatus Gregorius) illa capitula recipi nõ debent, quorum damnantur authores, ne ex doctrina præfati libelli, quem in con-

firmationẽ ſuæ hæreſis & ſchiſmatis, dictus Gabriel poſt ſuam condemnationem effeciſſe dicitur, quempiam fidelium in hac re ſeduci contingat, hęc ſancta ſynodus diſtrictiùs inhibet, præcipitq; mãdat omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, cuiuſcunq; dignitatis, etiam ſi cardinalatus, patriarchalis, pontificalis, aut alterius cuiuſcunq; eccleſiaſticæ vel ſecularis, etiã ſi vniuerſitates, communitates vel collegia fuerint, ne priuatum libellũ publicare, prædicare, approbare, ſeu defendere præſumant, ſeu eidẽ quouis modo aſſentire, credere, aut fauere, vel eo vti, ſeu vtentibus eo conſilium, auxilium vel fauorem præſtare, neque etiam prætenſis cenſuris, ſeu ſententijs innouationis, declarationis, damnationis, reprobationis, nunciationis, confirmationis & diſpoſitionis in eodẽ libello quomodolibet contentis, quas nullas ac nullius penitus roboris vel momenti eſſe decernimus & declaramus, obedire, attendere, ſeu eas obſeruare, aut vigore earundem ſeu aliorum quorumcunq; mandatorum vel confeſsionũ aut indultorum, quaſcunq; dignitates, etiam ſi cardinalatus, patriarchales, archiepiſcopales, epiſcopales fuerint, vel beneficia, aut alia quæcunq; bona ſuppoſitorum huius ſanctæ ſynodi & eidem adhærentium, quouis modo impetrare, occupare aut detinere, etiã ſi motu proprio eis conceſſa dicantur, vel ipſos ſic impetrantes, occupãtes, vel detinentes, ad poſſeſsionem eorundem recipere vel admittere, ſeu eos in eiſdem ſuſtinere quouis modo præſumant, ſub pœnis fautoriæ ſchiſmatis & hæreſis, necnon alijs pœnis excommunicationis, priuationis, ab omnibus dignitatibus, etiam ſi (vt præmittitur) cardinalatus, patriarchales, archiepiſcopales, epiſcopales, aut pontificales fuerint, beneficijs & officijs & inhabilitationibus ad eaſdem, & interdicti, dudùm in octaua tertiadecima, & vigeſimanona, ac alijs ſeſsionibus huius ſanctæ ſynodi, in talia* facientibus, promulgatis, *facientes
quas hæc ſancta ſynodus innouat, & quas omnes & ſinguli prædicti ipſo facto incurrant, nec ab alio quã ab hac ſancta ſynodo, præterquam in mortis articulo valeant de prædictis abſolui. Et ſi qui huic ſacro concilio incorporati, aut ei adhærentes, vigore mandatorum præfati Gabrielis, olim Eugenij, poſt eius ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali emanatorum, ſuis dignitatibus aut beneficijs quibuſcunq; ſpoliati eſſent, aut ſpoliarentur in futurum, poſsint nihilominùs ſine * aliæ cauſæ cognitione aut re- *alia
quiſitione alterius authoritatis, poſſeſsiones huiuſmodi dignitatũ & beneficiorum per ſe vel per alios reintrare & recuperare, alijs pœnis contentis in decretis noſtris ſemper in ſuo robore duraturis. Datum in ſeſſione noſtra publica in maiori eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, tertio calendas Nouem-

Nouēbris, anno à natiuitate domini 1439. Apoſtolica ſede vacante.

Aliud decretum de electionibus.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Magna nobis eſt ſolicitudo, vt electiones paſtorum, quibus incumbit regere gregem dominicum, ritè celebrentur, & quantum poſsibile eſt, cuncta remoueantur quę ipſarum puritati obuiare poſſunt. Quia verò ſæpiùs cōtigit hactenus, monaſteriorum & eccleſiarum prælatis decedentibus, & eorū corporibus tumulatis, propter expectationē abſentium vocandorum ex locis longinquis, Eccleſias ipſas & monaſteria vacantia interim diſpendia plurima ſuſcepiſſe, & propter diuturni interim expectati temporis ſpatium, varia rogamina & precum ſubornationes factas fuiſſe, vndè eccleſijs ſæpiùs magnæ iacturæ prouenıſſe noſcūtur: ſtatuit & ordinat hæc ſancta ſynodus, quòd decætero ad electiones de perſonis ad Eccleſiarum & monaſteriorū regimina faciēdas, vbi abſentes hactenus vocari conſueuerunt, non teneantur illi de capitulo vel conuentu, in quo electio facienda fuerit, aliquos vocare abſentes in locis vltra duas diætas ab ipſa Eccleſia vel monaſterio diſtantibus exiſtentes, canonibus aliter diſponentibus nō obſtantibus quibuſcunq;. Et idem in electionib⁹ ad quaſcunq; dignitates faciendas intelligatur. Per hoc tamen priuilegijs, ſtatutis & conſuetudinibus illarum eccleſiarum & monaſteriorum, in quibus ad ipſas electiones faciendas prælati religioſi aut alij de alijs eccleſijs aut monaſterijs vocandi ſunt, nō intendimus in aliquo derogare. Prædicta quoq; in caſu electionū duntaxat volumus intelligi, alijs caſibus, in quibus abſentes vocandi ſunt, in diſpoſitione iuris communis remanētibus. Inſuper, quoniā in modo & forma eligendi eccleſijs & monaſterijs prælatos, maximè cùm in eorum electionibus per viā ſcrutinij proceditur, multa requiruntur à iure obſeruanda, quorū omiſsio huiuſmodi electiones nullas reddit, vel ſaltem annullandas, vndè diſpendia & quàm plurima diſcrimina eiſdem eccleſijs & monaſterijs hactenus ſæpenumerò euenerunt, & continuò in poſterum euenire poſſent, ad obuiandum eiſdē diſcriminibus & diſpendijs, ſtatuit hæc ſancta ſynodus, quòd ſuperiores, ad quos earundē electionū ſpectat cōfirmatio, electiones quaſlibet huiuſmodi, dummodò illas alias à maiori parte capitulorum ſeu conuentuū, eccleſiarum & monaſteriorū huiuſmodi, priùs tamen vocatis vocandis, & communione ſuſcepta & iuramentis præſtitis primitus, iuxta formam decreti noſtri deſuper editi de perſonis idoneis celebratas cognouerint, ſuper reliquis formā concernentibus, iuxta traditionem canonum, abſq; tamen malitia & fraude omiſsis, ad confirmationes huiuſmodi electionum procedere, & cum taliter electis, cùm ipſarum qualitas & eccleſiarum vtilitas perſuaſerit, vt ijdē in eccleſijs & monaſterijs eiſdem præeſſe, ipſaſq; in ſpiritualibus & temporalibus regere & gubernare, ac diſpenſare poſsint & valeant. In poſtulationibus tamen quorumcunq; nullatenus iuramenta & cōmunio, ſicut nec in electionibus obmittantur, conſtitutionibus eiſdē in contrarium facientibus, nō obſtantibus quibuſcunq;. Datum Baſileæ in ſeſsione publica ipſius ſanctæ ſynodi, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata tertio calendas Nouembris, Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono, Apoſtolica ſede vacante.

Aliud decretū confirmationis nominatorum ad eligendum papam & deputatorum in cōnclaui.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiā repræſentans, ad futuram rei memoriam. Nuper in decreto noſtræ 37. ſeſsionis ſuper electione Romani pontificis promulgato, inter cætera ſtatuimus, quòd vnà cū dilecto Eccleſiæ filio Ludouico tituli S. Cæciliæ cardinali, Arelatenſi vulgariter nuncupato, & alijs cardinalib⁹ ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſi qui ante conſummatam electionē aduenirent, & ipſi electioni intereſſe vellent, alij triginta duo tam de prælatis, quàm de cæteris honorabilibus eccleſiaſticis viris aſſumerētur, qui ꝓ hac vice authoritate hui⁹ ſanctæ ſynodi ipſum Romanum pontificē eligere haberent, ita vt ille ab vniuerſali Eccleſia ſummus pontifex habeatur, qui à duabus partibus omniū prædictorū fuerit electus, prout hæc omnia in prædicto decreto latiùs continētur, inter quos trigintaduos nominauimus & elegimus dilectos Eccleſię filios Thomā abbatem de Dondraina ordinis Ciſtertienſis, diœceſis Candidę caſæ, Ioannem de Segobia archidiaconū de Villauiſoza in Eccleſia *Ouetenſi, Thomam de Courcellis canonicū Ambianenſem, in ſacra theologia magiſtros, committentes eiſdem plenariam facultatem eligendi, ſi vellent, ac aſſumendi ſecum vnum, duos aut tres alios, (prout eis videretur) qui aſſumpti & electi ſimilem & eandem ſecum poteſtatē haberent & facultatem, mandato, vice & authoritate huius ſacri Baſileenſis concilij, nominādi & eligendi reſtantēs electores ipſius futuri Romani pontificis, & etiam alios officiarios pro conclaui neceſſarios, ita quòd nullus per eos eligendus aut nominādus, cenſeretur eſſe electus & nominatus, niſi à maiori parte prędictorū eligentiū nominatus eſſet & electus. Quibus iniunximus, vt reciperent, & nominarent ipſos reſtantes electores ex toto cor-

Baſileenſis concilij ſeſſione 37. quæ incipit conſolabitur dominus Sion.

* Onetenſi

pore Concilij, habendo reſpectum ad nationes & deputationes in hoc ſacro Concilio exiſtentes, quantùm fieri poſſet. Recepimusque ab ipſis tribus prænominatis iuramentum, quòd eligerent viros timoratos & idoneos, quodque non reuelarent electos per ipſos, vſq; ad publicationem eorundem in generali congregatione aut ſeſsione, ſed ipſam electionem ſic per eos factam, clauſam ſub eorum ſigillis reponerét in aliquo loco tuto ſub fida cuſtodia, vſque ad illam diem publicationis. Volentes autem tres prædicti deputati noſtri commiſsionem ſibi per nos factam exequi, coaſſumpto ſibi dilecto Eccleſiæ filio Chriſtanno de Gretzregine in theologia magiſtro, præpoſito Eccleſiæ ſancti Petri in Bruna Olomucenſis diœceſis, die quinto Calendas Nouembris in domo fratrũ Minorum Baſileenſiũ conuenientes, elegerunt & nominàrunt tam de prælatis, quàm de cæteris vſque ad complementum numeri trigintaduorum, ipſis in eodem numero ex noſtra ordinatione comprehenſis, quos in certa ſchedula deſcripſerunt, & eandem clauſam ſub ſigillis eorum, in loco tuto ſub fida cuſtodia repoſuerunt, vſq; ad diem publicationis fiendæ. Subſequenter verò die quarto Calendas eiuſdem menſis Nouembris in noſtra generali congregatione in hoc ſpecialiter indicta, præfatam ſchedulam aperientes, nominationem & electionem ſic per eos factam publicauerunt, in qua perſonæ infraſcriptæ, nominatæ & deputatæ ſunt ab eiſdem pro electoribus futuri Romani pontificis: Ioannes archiepiſcopus Tarentaſienſis, Otho Dertuſenſis, Georgius Vicẽſis, Franciſcus Gebennenſis, Ludouicus Vicenſis, Bernardus Aquenſis, Guilhelmus Vercellenſis, Georgius Auguſtenſis, Ioannes Eporedienſis, Fredericus Baſileenſis, Ludouicus Taurianenſis Eccleſiarum epiſcopi, *Alerannus S. Benigni fructuarienſis ordinis ſancti Benedicti Eporedienſis diœceſis, Iacobus de * Seguſio ordinis ſancti Benedicti Taurinenſis diœceſis, Conradus de Lucella Ciſtertienſis ordinis Baſileenſis diœceſis, Raymud' Conchẽſis ordinis ſancti Benedicti Ruthenenſis diœceſis, Petrus ſancti Cucufatis eiuſdẽ ordinis Barchinonenſis diœceſis, Thomas de Dondraina ordinis Ciſtertienſis Candidæ caſæ diœceſis, Antonius Arularum ordinis ſancti Benedicti Elnẽſis diœceſis monaſteriorũ abbates, Ioannes de Segobia archidiaconus de Villauiſoza in eccleſia Onetenſi, Chriſtianus de Gretzregine præpoſitus ſancti Petri in Bruna Olomucenſis diœceſis, Nicolaus Thibout pœnitẽtiarius Conſtantienſis Rothomagẽſis prouinciæ, Thomas de Courcellis canonicus Ambianenſis, Ioannes de Valle rector parochialis Eccleſię de pleneor Leonenſis diœceſis in theologia magiſtri, Guilielmus Hugonis archidiaconus Metenſis legum doctor, frater Ioannes de Monte Canuto præceptor domus ſancti Antonij de Rennerſo Taurinenſis diœceſis, Derzelaus archidiaconus Cracouienſis, Bernardus de Boſco canonicus Ilerdenſis, frater Bartholomæ' de Prouanis præceptor domus ſancti Antonij de Clauaſio Eporedienſis diœceſis, Ioannes Vuiler decanus eccleſiæ Baſileenſis, Raymundus Albioli canonicus Turiaſſonenſis decretorum, Henricus de Iudæis legum doctores, Iacobus de Saltzburga licentiatus in iure canonico canonicus Ratiſponenſis. omnes ſupraſcripti ſunt in ſacerdotio conſtituti.

* Aleramus

* Peguria

Nomina verò perſonarum, quas in alijs officijs neceſſarijs pro conclaui deputauerunt, ſunt hæc: Ludouicus epiſcopus Lauſanenſis, pro locum tenente camerarij durante ipſo conclaui.

Pro cuſtodibus conclauis, Perceuallus Bellicenſis, Nicolaus Groſſetanus epiſcopi, Ioannes ſancti Michaelis de Cluſa, ordinis ſancti Benedicti Taurinenſis diœceſis, Franciſcus Abundantiæ ordinis ſancti Auguſtini Gebennenſis diœceſis monaſteriorũ abbates, Franſciſcus de Fuſce ordinis Minorum magiſter in theologia, Vuilhelmus de Conſtantia legum doctor canonicus Spirenſis, Ioannes de Turicella decanus Segobricenſis, Theodoricus Nagel canonicus Rigenſis.

Pro clericis cæremoniarũ gratia, Aeneas de Senis Tridentinenſis, Michael Brumenſis Beluacenſis Eccleſiarum canonici notarij Apoſtolici. Pro promotoribus, Hugo Berardi, Ioannes Sletzenrode. Pro procuratore fiſcali, Robertus Maynani. Pro ſoldano, Petrus de atrio. Deinceps autem loco Bernardi epiſcopi Aquẽſis, qui allegatis per eum pluribus cauſis, ab ingreſſu conclauis & officio electiõis ad quod deputatus erat, ſe excuſauit, habitis deliberationibus in ſacris deputationibus, loco eius in noſtra generali congregatione nominauimus & deputauimus Ludouicum epiſcopum Maſſilienſem. Hanc itaq; nominationem, electionem & deputationem tam debentium eligere ſummum pontificẽ, quàm officiariorum neceſſariorum pro conclaui, præſenti decreto eadem ſancta ſynodus approbat & confirmat, eamq; validam eſſe, atq; in omnibus vim, robur & effectum habere decernit & declarat, ſupplens ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis, omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan interuenerint in præmiſsis.

Aeneas iſte poſteà fit Pius ſecundus, & damnat acta cõtra Eugenium.

Datum in ſeſsione noſtra publica, in maiori Eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata tertio Calendas Nouembris, Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono.

SES-

SESSIO XXXIX.

Confirmatio electionis Papæ electi.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Deus patrum noſtrorum & dominus miſericordiæ, qui fecit omnia verbo ſuo, etſi de omnibus à ſe creatis prouidentiam gerat, cuncta certo gubernans ordine, ſpeciali tamē cura dilectam ſuam Eccleſiam ſemper dirigit, pro qua vnigenitum ſuū dedit, conſolans eam iugiter per ſpiritum paracletum, qui ipſam in afflictionibus adiuuat, in perſecutionibus confortat, in tribulationibus lætificat, nec eam quibuslibet tentationib⁹ ſeculi huius vinci aut ſuperari permittit. In cuius glorioſo nomine congregata hæc ſancta ſynodus, authoritate duorum præcedentiū conciliorum & duorum Romanorum pontificum, dum reſtaurationem legis * diuinæ & ſacrorum canonum, reformationemq́; morum ſolicito perquiſiuit ſtudio, ſimul etiā extirpationem hæreſum, pacificationemq́; Chriſtianorum principū multis proſequēs laborib⁹, varias aduerſitates pertulit, & propter veritatem & iuſtitiā plurimas perſecutiones perpeſſa eſt. Adiuuante tamen virtute Dei, ſedulò perſeuerauit in proſecutione ſanctæ reformationis Eccleſiæ pro honore Dei & ſalute omnium animarum. Cùm autem hoc opus felices progreſſus habere non poſſet propter aduerſitates & reſiſtētias plurimas, quas Gabriel, olim dictus Eugenius papa quartus in contrariū opponebat, decreta ſalubria & ſacros canones contemnēs & paruipendens, authoritatemq́; ſacrorum conciliorum verbis & factis conculcans, determinationes fidei catholicę per Eccleſiam factas pertinaciter impugnando, & abuſibus varijs atq; criminibus Eccleſiā Dei notoriè & incorrigibiliter ſcandalizando, prout in proceſsibus ſuper hoc deductis, latiùs continetur: vbi tandē apud eum nulla proficiebat admonitio, oportuit ad alia iuris remedia recurrere, & à ſummo pontificio, quod nimiùm damnoſe & inutiliter adminiſtrabat, eundem deponere. Poſt quam depoſitionē cùm quatuor menſes & ampliùs eſſent effluxi, conſiderātes quàm grauibus ſit * circundata diſpendijs, quot & quantis ſit plena periculis Eccleſiæ Romanæ prolixa vacatio, ſicut exacti conſideratio temporis edocet, ad electionē noui pontificis procedere duximus, repetitis priùs in noſtra publica ſeſsione trigeſimaſeptima illis, quæ dudū de electione ſummi pontificis in hoc Concilio fienda, in euentum vacationis ſedis Apoſtolicæ ipſo cōcilio durante, in quarta & ſeptima ſeſsionibus eiuſdē ſanctæ ſynodi ſtatuta & ordinata fuerant. Et facta ſolenni declaratione, quòd pro hac vice electio Romani pontificis fienda & celebranda erat per hoc ſacrū Baſileenſe Concilium ſeu eius authoritate, atq; etiam ordinatione per decretum præfatæ trigeſimæſeptimæ ſeſsionis, quod vnà cum dilectiſsimo Eccleſiæ filio Ludouico tituli ſanctæ Cæciliæ Romanæ Eccleſiæ presbytero cardinali, Arelatenſi vulgariter nuncupato, præſente & præſidente in hoc ſacro Concilio, & alijs ipſius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, ſi qui ante conſummatam electionem futuri Romani pontificis aduenirēt, & huic ſacro Concilio adhærentes, eidem electioni intereſſe vellent, alij tam de prælatis, quàm de cæteris honorabilibus eccleſiaſticis viris in ſacerdotio, aut ſaltem in diaconatus ordine conſtituti vſq; ad numerum trigintaduorum, per eandem ſanctam ſynodum ad prædictam electionem faciendam, in generali ſua congregatione ac in ſeſsione publica nominandi & deputandi, poteſtatem haberent, prout ſecundum Deum & ſuas conſcientias eiſdem videretur, hac vice liberè eligendi ſummum pontificem authoritate huius ſanctæ ſynodi: ita vt ille abſq; vlla exceptione ab vniuerſali Eccleſia ſummus pontifex haberetur, qui ab omnibus prædictis ſic debentibus pro hac vice eligere, aut ſaltem à duabus partibus ipſorum eſſet electus, & conſenſum ſuum iuxta formam in eodem decreto ordinatam præſtaret, ſecundum cuius decreti diſpoſitionem trigintaduo archiepiſcopali, epiſcopali, abbatiali dignitatibus, & graduum ac ſcientiarum titulis inſigniti, nominati & deputati in noſtra generali cōgregatione ac demum in ſeſsione publica, quorum nomina, dignitates, gradus & ordines hìc haberi volumus pro ſufficienter expreſsis, die tertio Calendas huius menſis Nouembris, celebrata Miſſa ſolenni per præfatum cardinalem Arelatenſem, ac per ſingulos ipſorum ſuſcepto diuinæ Euchariſtiæ ſacramento de manu eiuſdem Cardinalis, in præſentia totius cleri & populi & iuramentis ſolennibus præſtitis, ipſi pariter cum eodem Cardinali conclaue intrauerunt, in ea domo ciuitatis Baſileēſis, in qua deputatio pro communibus teneri conſueuit. Vbi cum magna deuotione ſeptem diebus inſiſtentes, quinque ſcrutinia ſucceſsiuè de manè diuerſis diebus celebrata Miſſa, & inuocata Spirituſſancti gratia peregerunt. Et tandem facto quinto ſcrutinio ea hora, qua proceſsio huius ſacri Concilij domum præfatam circuibat, cantando hymnum, Veni creator ſpiritus &c. compertum eſt, religioſum & nobilem virum Amedeum ducem Sabaudiæ in ſolitudine Ripalię Gebennenſis diœceſis, iam à pluribus annis in virtute continentiæ honeſtè conuerſantem, & vir-

* domini

* onuſta

Hic ſolus cardinalis Arelatenſis Baſileenſiū adiutor fuit contra Eugenium.

Hic Amedeus poſteà ſpōtè ſe abdicauit pontificatu, rogatus ab imperatore Friderico 3.

& virtutum Domino in ſpiritu humilitatis ac ſimplici & humili habitu deſeruientem, in ſummum pontificem vniuerſalis & Romanæ Eccleſiæ eſſe electum, iuxta præfati decreti noſtri 37. ſeſsionis diſpoſitionem. Quæ quidem electio poſtmodùm, aperta ſe neſtra conclauis, fuit per prædictum dominum cardinalem Arelatenſem publicè nunciata, decantatoq; Te Deum laudamus, per omnes ſuprà dictos ad eligendum deputatos, concorditer ſuper electione ipſa Deum glorificantes, & orationibus conuenientibus ſubiunctis, ipſi à conclaui exierunt in pluuialibus & mitris, alijsq; habitibus condecentibus, prout ſtatui vnſuſcuiuſq; competebat, concomitantibusq; prælatis & alijs ſuppoſitis huius ſacri concilij, ac proceſsionibus omnium collegiorum & conuentuum huius ciuitatis Baſileēſis, cum reliquijs & decentibus ornamentis, populiq; multitudine copioſa, Eccleſiam maiorem Baſileenſem adierunt, vbi ipſi prælati & alij de ſacro Concilio vnanimiter Deo gratias retulerunt. Iteratoq; ſæpedictus dominus cardinalis Arelatenſis in ambone, præſentibus omnibus electoribus deputatis, & in hoc conſentientibus, atq; idipſum approbantibus, retulit, quomodo ipſa electio ritè & canonicè fuerat celebrata, notarijs Apoſtolicis, qui in conclaui fuerant, etiam idem atteſtantibus. Quæ omnia conſiderans hæc ſancta ſynodus, & ſpem magnam gerens in domino, quòd præfatus Amedeus pro ſapientia, experientia, iuſtitia, clementia & cæteris virtutibus ſuis plurimos fructus ſalutis efficiet in populo Dei, fidem conſeruando, mores reformãdo, pacemq; componendo inter principes Chriſtianos atq; populos, velut ſanctitatis amator & pacis cultor, qui cum omnibus pacem, & cum nullo differentiam aut diſcordiam habere famatur, domui ſuę benè & laudabiliter præpoſitus, grandiumq; populorũ prudentiſsimus gubernator, & in rebus eccleſiaſticis & ſpiritualibus non mediocriter exercitatus, habita ſuper hoc in quatuor deputationibus omnium ſuppoſitorũ huius ſacri Concilij con cordi & vnanimi deliberatione, & demum in generali cõgregatione concluſione ſubſecuta, ipſam electionem laudat, recipit & approbat, & ex abundanti & ex certa ſcientia hoc præſenti decreto ratificat & confirmat, declarans eundem Amedeum abſq; vlla exceptione ab vniuerſali Eccleſia teneri, haberi & reputari debere, electum in verum & legitimum ſummum & Romanum pontificem. Et hoc ipſum per præſentis decreti publicationem ad notitiã volumus deduci cunctorum.

Datum in ſeſsione noſtra publica in maiori eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata xv. Calendas Decembris, anno à natiuitate Domini 1439.

SESSIO XL.

De conſenſu Felicis quinti electi in Papam, tunc ducis Sabaudiæ.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu-ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cum (ſicut ait beatus Hilarius) propriũ Eccleſiæ eſſe ſoleat, vt tunc vincat, cùm læditur: tunc intelligat, cùm arguitur: tunc ſecura ſit, cùm ſuperata videtur: arca enim per Gene. 7. a quã Eccleſia deſignatur, eleuata eſt in ſublime: confidit hæc ſancta ſynodus, quòd ille qui poſt nubilum dat ſerenum, inclytam ſponſam ſuam ſuccedentibus turbationum fluctibus agitatam, oculo clementiori ex alto reſpiciet, non ferens eam in ſui nominis iniuriã diutiùs conculcari. Ipſa etenim ſynodus poſuit in domino ſpem ſuam, & factus eſt protector eius, nec miſericordiam ſuam abſtulit, qui varijs aduerſitatum generibus cõgrua appoſuit remedia, prementib' quidem grauibus calamitatibus, & irruentibus perſecutionibus aduerſus Eccleſiam ipſam & authoritatem eius, excitauit eandem ſanctam ſynodum ſpiritus paracletus, vt ad electionem noui paſtoris & Romani procederet pontificis, qui ſe opponeret murum pro domo Iſrael. Quæ quidem electio tandem cum ſolennitate congrua in eadẽ ſynodo ritè & canonicè celebrata extitit, de perſona ſanctiſsimi Felicis quinti, tunc Amedei ducis Sabaudiæ, ac decani militum in ſolitudine Ripaliæ Gebennenſis diœceſis, in humilitatis ſpiritu domino famulantiũ, prout decreto 39. ſeſsionis dictæ ſynodi ſuper hoc confecto plenius continetur. Cuius tenor talis eſt:

Sacroſancta &c. ad perpetuã rei memoriam.

Deus patrum noſtrorum &c. Poſt cuius quidem decreti publicationẽ præfata ſynodus dilectiſsimum Eccleſiæ filium Ludouicum tituli S. Cæciliæ presbyterum cardinalem, Arelatenſem vulgariter nuncupatũ, & de latere & alios legatos & oratores ſuos, videlicet pleroſque epiſcopos, abbates, magiſtros & doctores iuris diuini & humani, nobilem virũ Ioannem comitẽ in Tyerſteyn, protectoris dictæ ſynodi Imperiali authoritate deputati vicegerentem, & certos milites ad eundem electũ tranſmittendos duxit, vt ipſi electionem præfatã præſentarent & con ſenſum eius expoſcerent & requirerent, iuxta formã in decreto trigeſimæſeptimæ ſeſſionis præfatæ ſynodi ſtatutam & ordinatã. Quibus quidẽ legatis & oratoribus in præfati electi præſentia conſtitutis, ipſumque præſentato ſibi die, videlicet Iouis, decimoſeptimo menſis Decembris, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trige-

trigeſimonono, decreto electionis prædictæ ex parte eiuſdē ſynodi ſupplici precum inſtantia repetitis vicibus requirentibus, quatenus pro conſolatione Eccleſiæ Dei, in maximis his temporibus aduerſitatibus & tribulationib' conſtitutæ, electioni huiuſmodi acquieſcere, & conſenſum præſtare, aliaq; ad quę iuxta decretum trigeſimæſeptimæ ſeſsionis huiuſmodi tenebatur, facere & adimplere dignaretur, idem electus tunc in magna (vt cernebatur) ſpiritus anxietate conſtitutus, mœrore compreſſus, cùm hinc deſiderium quietis, cui ſub ſuaui contemplatione, depoſita temporalium negociorū cura, vacare delegerat in ſolitudine prædicta, retraheret, & humanę conditionis infirmitas oneris & laboris magnitudinē refugeret, hincq; vniuerſalis Eccleſiæ authoritas & Reipublicæ neceſsitas impelleret: & licet diutiùs trepidauerit, ignorans, quid conſultiùs ageret in præmiſsis, poſt multiplices ſeorſum cum grauibus perſonis habitas conſultationes, metuens etiam (vt dicebat) ne ipſius ſic ad vniuerſalis Eccleſiæ & Reipublicæ miniſterium neceſsitate cogente vocati, contradictionis reluctatio diuinā contra ſe indignationem prouocaret, & grauioris forſan diſpendij in Eccleſia Dei occaſionem induceret, non honoris aut temporalium rerum cupidine ductus, ſed obſequendi neceſsitate impulſus, & affectu publicæ ſalutis procurandæ, in humilitatis ſpiritum tanti oneris ſarcinæ humeros ſuppoſuit, & ſe Apoſtolicæ ſolicitudinis iugo ſubmiſit, electioniq; de eo factæ, genibus flexis, exortiſq; lachrymis, etiam infra ſtatutū ad hoc in decreto 37. ſeſsionis huiuſmodi terminum, ad laudem Dei omnipotentis deuotè conſenſit, & humiliter acquieuit, ac per dictum cardinalem, quo vocari vellet nomine, interrogatus, (prout moris eſt in Romanum pro tempore pontificem electo) Felix nomen duxit ſibi eligendum, chlamyde & caputio, quibus tunc vtebatur, depoſitis, etiam genibus flexis, profeſsionē, iuxta præfatæ 37. ſeſsionis continentiā atq; formam, emiſit, & propria manu ſubſcripſit, die & anno ſuperiùs expreſsis, cuius quidem profeſsionis tenor talis eſt:

Felix quintus.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & ſpiritusſancti, ego Felix electus in Papam, omnipotenti DEO, cuius Eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & beato Petro Apoſtolorum principi, corde & ore profiteor, quandiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere fidem catholicam ſecundum traditionem Apoſtolorum & generalium conciliorum & aliorum ſanctorum patrum, maximè autem ſanctorum octo conciliorum vniuerſalium, videlicet primi Niceni, ſecundi Cōſtantinopolitani, tertij Epheſini, quarti Chalcedonēſis, quinti & ſexti item Conſtantinopolitani, ſeptimi item Niceni, octaui quoq; Conſtantinopolitani, necnon Lateranenſis, Lugdunenſis, Viennenſis, Conſtantienſis & Baſileenſis generalium etiam conciliorum, & illam fidem vſq; ad vnum apicem inuiolatam ſeruare, & vſq; animā & ſanguinem confirmare, defenſare, & prædicare, ritumq; pariter ſacramentorum eccleſiaſticorum Eccleſiæ traditum, omnimodè proſequi & obſeruare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione fidei catholicæ, & extirpatione hæreſum & errorum, reformatione morum, executione & obſeruatione decretorū Conſtantienſis & Baſileenſis conciliorum, ac pace in populo Chriſtiano. Iuro etiam proſequi celebrationem conciliorum generalium & confirmationem electionum, iuxta decreta ſacri Baſileenſis concilij. Hanc autem profeſsionē mea manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi iudicij redditurus ſum de hoc & alijs meis operibus rationē, pura mente ſuper altare offero, quā in primo publico conſiſtorio ſolenniter repetam.

Quibus peractis, cardinalis alijq; legati & oratores prædicti iuxta commiſsionē & poteſtatem eis traditam, ipſum electum, depoſitis ſibi indumentis conſuetis, per traditionem veſtis albi coloris & annuli de papatu inueſtierunt, & alba pluuiali cæteriſq; ornamentis papalibus congruentibus induerūt, & in cathedra poſuerunt. Ipſe cardinalis, alijq; epiſcopi, prælati, principes, comites, barones, & nobiles reuerentiā & obedientiam Romanis pontificibus exhiberi ſolitas ſibi exhibētes, in proceſsione ſolenni cruce præcedente, more papali (vt decuit) ad Eccleſiā monaſterij S. Mauricij ordinis S. Auguſtini in dicta ſolitudine conſtitutā, proceſſerunt. Et dum ipſe electus fuit ante altare proſtratus, diu orauit, & hymni, Te Deū laudam', decantatione finita, & Pater Noſter, & alijs ſuffragijs & collecta conſuetis per dictū cardinalem dictis, eundem electū inthronizauerunt, ipſum ſuper altare maius dictæ Eccleſiæ eleuantes. Demū ipſe electus adſtantibus ibidem ſolennem benedictionem dedit, & indulgentias conceſsit, in his omnib' decentibus & congruis ſolennitatibus obſeruatis. Quæ quidem præmiſſa omnia ſex notarijs publicis & decē ad hoc ſpecialiter requiſitis teſtibus, pleriſq; prælatis, principibus, comitibus, baronibus, nobilib', magiſtris, doctoribus & alijs inſignibus & notabilibus viris ibidem pręſentibus, & iſta atteſtantibus, geſta fuere, prout in inſtrumentis publicis, quorum tenores ipſa ſynodus præſenti decreto habet, & haberi vult pro ſufficienti expreſsis, pleniùs continetur.

Declaratio quòd domino Felici ſit obediendum.

Præfata igitur ſacra ſynodus, quę electionem Felicis, tunc Amedei, huiuſmodi eius ſolenni

ſolenni decreto cunctis Chriſtifidelib⁹ publicari curauit, conſenſum per eundem electum dictæ electioni præſtitum, ac ſummi apoſtolatus acceptationẽ hoc præſenti decreto publicat, & ad notitiā deducit, & deduci vult ſingulorum, ipſasq; electionẽ, acceptationem, conſenſus præſtationem, profeſsionem, inueſtiturā & inthronizationem gratas & ratas habens, authoritate vniuerſalis Eccleſiæ ex certa ſcientia approbat, roborat, & confirmat, decernens & declarans eidem electo tanquam vnico, vero & indubitato Eccleſiæ Romanæ paſtori, ab omnibus Chriſtifidelibus de neceſsitate ſalutis obediendum fore & debere obediri, ac eiſdem Chriſtifidelibus, quacunque etiam ſi Imperiali, cardinalatus, patriarchali, regali, pontificali, abbatiali, ſeu alia quauis eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, aut principatus, ducatus, marchionatus, comitatus ſeu cuiuſuis alteri⁹ dominij titulo potiantur, necnon ciuitatū communitatibus, oppidorum, villarum & locorum ac ſtudiorum quorumcunq; vniuerſitatibus, & eccleſiarum tam metropolitanarum aliarum cathedralium, quàm collegiatarum capitulis & monaſteriorum conuentibus, necnon ordinum mendicantiū generalibus miniſtris & prouincialibus, ac quibuſcunq; alijs cuiuſcunq; dignitatis præeminentiæ, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, ſub obteſtatione diuini iudicij, necnon excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ac priuationis omnium dignitatum, bonorum & officiorum eccleſiaſticorū & temporalium, iuriumq;, feudorum & beneficiorum eccleſiaſticorum quorumcunq; pœnis, quas & alias iuris pœnas, cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, generales miniſtri & prouinciales magiſtri & doctores, capitula, conuentus, cęteriq; ſupranominati & alij eccleſiaſtici quicunq; mandatis huiuſmodi inobedientes, ſeu in aliquo contrauenientes, ipſo facto incurrant. Ad ipſas verò pœnas contra reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, milites & alios dominos temporales & ſeculares perſonas quaſcunq;, quæ ſimiliter inobedientes & rebelles fuerunt, ipſa ſancta ſynodus vniuerſalis Eccleſiæ, ſeu ipſe Felix ſua Apoſtolica authoritate procedere curabit, iuſtitia mediante, authoritate Dei omnipotentis & eiuſdem vniuerſalis Eccleſiæ diſtrictè præcipit atque mandat, quatenus eidem electo, vero & indubitato dictæ Romanæ Eccleſiæ paſtori reuerenter (vt tenentur) obediant & intendant. Et inſuper omnia & ſingula indulta, literas, proceſſus, ſententias, cenſuras & mandata prætenſa per Gabrielem, olim Eugenium papam quartum, qui tanquam ſchiſmaticus, hæreticus & alijs diuerſis criminibus, quibus Eccleſiam Dei incorrigibiliter ſcandalizabat, irretitus, ab omni gradu, honore & dignitate papali per præfatam ſynodum iuſto iudicio depoſitus & amotus extitit, ſeu eius authoritate quomodolibet conceſſa, promulgata de facto, quæ præmiſsis obuiare poſsint, prout ſunt, caſſa, irrita & inania, nulliuſque roboris vel momenti fore decernens pariter & declarans, vniuerſis Chriſtifidelibus ſupradictis ſub prænominatis & alijs in decreto depoſitionis & admonitionis dicti Gabrielis, quod incipit: Proſpexit dominus de excelſo ſancto ſuo, contentis, vtpotè fautoriæ ſchiſmatis & hæreſis, & alijs etiam iuris pœnis, quas contrafacientes & rebelles ipſo facto incurrant, inhibet ne præfato Gabrieli ſic depoſito & amoto, eiuſq; mandatis, nuncijs & literis, aut exinde ſecutis proceſsibus, ſententijs & cenſuris prætenſis quomodolibet obediant, pareant, ſeu ea exequātur, aut exequi faciant ſeu procurent eidem Gabrieli ſeu nuncijs, mādatis, literis & prætenſis proceſsib⁹, ſententijs & cenſuris ſuis huiuſmodi vtentibus, vel ea exequentibus, aſsiſtentiam, auxilium, conſilium vel fauorem præſtare præſumant, decretis alijs eiuſdem ſynodi in ſuo robore nihilominùs duraturis. Datum Baſileæ in ſeſsione noſtra publica, in maiori eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, quarto calendas Martij, anno à natiuitate domini 1440.

Baſileenſis concilij ſeſſione 34.

SESSIO XLI.

In qua condemnantur quidam libelli ſcandaloſi &c. per Gabrielem olim Eugenium papam quartum editi.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Licet (vt ſacrorum canonum apertè teſtatur authoritas) condemnatis de hæreſi & ab Eccleſia Dei *ſeiunctis, nulla ſuper catholicos iudicādi ſit attributa vel permiſſa poteſtas, ac fidelibus Chriſticolis quæuis illorū communio ſub grauiſsimis iuris diuini pariter & humani pœnis ſit penitus interdicta: quia tamen inualeſcente hominū malitia ac humani generis inimico, omnium hæreſum ſatore procurante, plerunq; nonnulli taliter damnati, ſic ſuos obdurant animos, in ſua pertinacia gloriantes, & vniuerſalem Eccleſiam ac ſibi deuotos ſub prætenſo colore iudicialis ſententiæ libellis ſcandalis & contemptibus plenis, in vniuerſo afficere & perturbare non verentur: non ſolum debitum, ſed & neceſſarium reputamus, vt contra damnabiles huiuſmodi auſus debita ordinemus antidota, dignaq; animaduerſione contra talium fautores arctiùs exurgamus. Nuper

*præciſis

Nuper ſiquidem dum Gabriel, olim Eugenius papa quartus nuncupatus, multiplicia & enormia crimina vniuerſalem Eccleſiam Dei ſcandalizantia, quę adeò notoria erant, quòd nulla tergiuerſatione celari poterãt, perpetrauerat, & Eccleſiam audire, ac præceptis, ſtatutis & ordinationibus ſynodalibus obedire contemneret, hæc ſancta ſynodus neceſſarium eſſe iudicans, vt cui pia nõ proderat correctio, debita nõ parceret abciſio, poſtquam in multa longanimitate, patientia & manſuetudine poſt plures admonitiones expectauerat eundem, vt ſalutarẽ emendationem & criminum prædictorum correctionem efficeret, tandem cùm ampliùs differre non poſſet, quo minùs fidei catholicæ & ſaluti vniuerſæ Chriſtianæ religionis ſub auxilio ſpiritus paracleti prouideretur, eadem ſancta ſynodus in ſeſsione publica Baſileæ 7. calendas Iulij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono ſolenniter celebrata, per ſuam ſententiam inter alia dictum Gabrielem fuiſſe & eſſe notorium & manifeſtũ ſchiſmaticum & hæreticum, ac diuerſis alijs criminibus vniuerſalem Eccleſiam ſcandalizantibus, irretitum, eumq; propterea à papatu & Romano pontificio ipſo iure priuatum eſſe declarauit, pronunciauit, ac ipſum ab eiſdẽ amouit & depoſuit, inhibendo ſingulis fidelib' ſub grauib' pœnis tunc expreſsis, ne eidem Gabrieli ſic priuato & depoſito, tanquam ſummo pontifici obedirẽt, parẽrent, vel intenderent, aut eum quouis modo ſuſtinerent, aut receptarent, aut auxiliũ, conſilium vel fauorem præſtarent, prout in ſententia & decreto noſtris deſuper confectis, pleniùs continetur. Cùm autem (ſicut accepimus) nuper quædam famoſa ſcripta, ſcandaloſa, iniurioſa, ſchiſmatica, à fide deuia, & hæretica, quam ipſe ſententiam diffinitiuam appellat, quæ incipit: Quoniam ſanctorum patrum ſententia &c. per quam dictus Gabriel inter alia ſanctiſsimo domino noſtro Felici quinto in Romanum pontificem electo, vero, vnico & indubitato Chriſti vicario, & eius Felicis quinti electoribus, per hoc ſacrũ concilium cum debita maturitate & prouidentia circunſpecta ad hoc tunc ordinatis, ac alijs qui conclaue pro electione Romani pontificis in hac ſancta ſynodo ingreſsi fuerunt, & in ea interuenerunt, eiſq; credentibus & adhærentib' conuicia plurima & turbationes in ſuis perſonis, dignitatibus, beneficijs & rebus temerè & calumnioſe inferre molitus eſt, decernendo & declarãdo eos fuiſſe & eſſe dignitatibus & beneficijs ac officijs ſuis priuatos, & inhabiles ad eadem, licet de facto nomine ipſius Gabrielis emanauerit, & publicata fuerit in vniuerſalis Eccleſiæ & dicti Felicis quinti ludibrium, dedecus & contemptũ: nos attendentes quòd illorum ſcripta recipi non debent, quorum damnantur authores, & ne ex dicta ſcriptura prætenſa, per quam idem Gabriel ſe pertinaciùs obduratum, ac magis & magis hæreticum, & omni crudelitate repletum comprobat, quempiam fidelium in hac re ſeduci ac turbari contingat, hęc ſacroſancta ſynodus volens (vt tenetur) ſuper hoc ſalubriter prouidere, prætenſam ſcripturã ac quicquid ex ea ſecutum eſt, declarat fuiſſe & eſſe omnino irrita & inania, nullumq; debuiſſe ac debere ſortiri effectũ, ſeu nocumentum vel* damnum afferre cuiquam, vel quomodolibet attuliſſe, ipſaq; quatenus proceſſerunt de facto, & quæ in poſterũ ſequi poſſent, in irritũ reuocat, caſſat & annullat. Inhibet quoq;, mandat, atq; præcipit vniuerſis & ſingulis Chriſtifidelibus, cuiuſcunq; ſtatus, gradus, ordinis, dignitatis vel conditionis fuerint, etiam ſi imperiali, regali, ducali, cardinalatus, patriarchali, põtificali ſeu alia quauis eccleſiaſtica vel mundana dignitate præfulgeant, ac ciuitatibus, vniuerſitatibus, communitatib', villis, oppidis, caſtris & collegijs quibuſcunq;, ſub fautoriæ ſchiſmatis & hæreſis ac excõmunicationis, quo ad ſingulares, interdicti verò quo ad ciuitates, vniuerſitates, communitates, villas, oppida, caſtra & collegia prædicta, necnon priuationis omnium & ſingulorum dignitatum, beneficiorum, officiorum, priuilegiorum & bonorum eccleſiaſticorum & mundanorũ, ac inhabilitationis ad eadẽ, alijsq; in dicto & cæteris noſtris decretis contentis pœnis, quas contrafacientes & rebelles ipſo facto incurrere volumus, ne ſcripturã & in ea contenta huiuſmodi acceptare, publicare, prædicare, approbare ſeu defendere, aut eiſdem quouis modo conſentire, vel fauere, nec eis obedire, ſeu ea attendere, vel obſeruare, ſeu aliarum quarumcunq; prætenſarum (priuationum ac proceſſuum inde ſecutorum, etiã quaſcunq; cenſuras continentium, per ipſum Gabrielẽ damnatum factorum, aut in poſterum forſan faciendorum) prætextu, dignitates, beneficia, perſonas, res & bona Felicis quinti, electorum & aliorum in eadem prætenſa ſcriptura quoquo modo comprehenſorũ, quouis modo impetrare, occupare, inuadere, perturbare, vel detinere, aut ipſos impetrãtes, inuadentes, perturbantes, capientes vel detinẽtes ad poſſeſsionem eorundem, ſeu aliàs recipere, admittere, ſeu eos in illis ſuſtinere, aliaſque ipſis ac dictæ ſcripturæ ac in eis contentis, alijsq; præmiſsis aſſentientibus & illis vtentibus, ſeu ea publicantibus & defendentibus, auxilium, conſilium vel fauorem præſtare quoquo modo audeant vel præſumãt, nec præmiſſa (quantũ in eis eſt) executioni demandari permittant. Datum Baſileæ in ſeſsione noſtra publica, in maiori Eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata x. Calendas Auguſti, anno à natiuitate domini 1440.

Sententia Eugenij 4. contra Felicem & eius ſtudioſos &c.

* notam

SES-

SESSIO XLII.

De prouiſione Felicis papæ quinti.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu-ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Inſcrutabili diuinæ altitudinis prouidentia ad * extollendum & conſeruandum dominici gregis agrũ, in inuocatione ſpiritusſancti adunatos, inter multiplices nobis incumbentes ſolicitudines, illa nos cura propenſiùs angit & vrget, vt quæ pro Chriſtianæ religionis incremento & reipublicæ vtilitate per nos ſummo ſtudio edita ſunt & decreta, votiuè dirigi & firmiter valeant adimpleri, & vt Romanus pontifex decretorũ huiuſmodi executor & conſeruator præcipuus, illa tanto ampliùs, tantoq; liberiùs exequi poſſit & manutenere, ac aliàs felici regimini Eccleſiæ Dei ardentiùs intẽdere, quo congruę prouiſionis auxilio iuxta ſui ſtatus exigentiam ab vniuerſali Eccleſia ſuffultus, incumbentia ſibi & ſuis onera expenſarum grauiſſima, commodiùs & faciliùs cõſpexerit poſſe ſupportare. Cùm itaq; ſanctiſsimus dominus Felix papa quintus, ad ſummi apoſtolatus apicem aſſumptus, non mundanarum rerum cupidine ductus, cùm patrimonium beati Petri & terras Romanæ Eccleſiæ prohdolor per alias tyrannides cerneret occupatas, allectus, ſed diuinæ voluntati reſiſtere non volens, & Eccleſiæ Dei in tam graui fluctuatione conſtitutæ, piè compatiens, iugũ tanti oneris pro Dei reuerentia, fidei conſeruatione, & vniuerſalis Eccleſiæ conſolatione ſuis humeris ſuſcipiens, proprijs derelictis, decreta huiuſmodi cum omni humilitate ſuſceperit, eaq; & fidem catholicã obſeruare, & manutenere purè & ſimpliciter iuxta mentem & tenorem eorundem profeſſus fuerit, ad proſecutionem totius boni reipublicæ & religionis Chriſtianæ, necnon ad defenſionem authoritatis generaliũ conciliorum & decretorum prædictorum affectibus ſynceris anhelans, grauiaq; & importabilia expenſarum onera in diuerſis & magnis Eccleſiæ Dei ingruentibus negocijs, præſertim pro executione illorum ſanctorum operum, propter quæ eadẽ ſancta ſynod' congregata eſt, cùm de patrimonio beati Petri aut aliundè nullam adhuc ſubuentionem habuerit, hactenus ſubierit & pertulerit, ac grauiora neceſſario dietim ſubire & perferre habeat, per quæ (vt confidimus & ſperamus) idem Felix papa patrimoniũ huiuſmodi & terras Eccleſiæ recuperare, pacẽque Eccleſiæ dare poterit, domino concedente: attendens itaq; ſancta ſynod', quòd ſpiritualia ſine temporalibus diu ſubſiſtere nequeunt, pręmiſsis & alijs diuerſis rationabilibus & euidentibus cauſis permota, volens etiam quod in decreto ſuę ſeſsionis 12. 3. Idus Iulij anno à natiuitate domini 1433. celebratæ, quod incipit, Sicut in conſtruenda domo, ordinatum eſt, laudabiliter adimplere, hoc irrefragabili decreto vſq; ad quinquennium à die datæ præſentiũ computandum, quintũ: & deinde ad aliud quinquennium extunc proximè ſubſecuturum, decimum denariũ veri valoris annui ſecundum communem æſtimationem quorumcunq; fructuum, redditu um & prouentuũ primi anni omnium & ſingulorũ canonicatuum & præbendarum, dignitatũ, perſonatuum, adminiſtrationum, præſtimoniorum, præſtimonialium portionum, & aliorum beneficiorum eccleſiaſticorum, cum cura & ſine cura, ſecularium & regularium, cuiuſcunq; conditionis, ordinis aut religionis fuerint, & quocunq; nomine cenſeantur, etiã ſi dignitates ipſæ patriarchales, archiepiſcopales, epiſcopales, abbatiales, prioratus, cõuentuales ac in metropolitanis ſeu alijs cathedralib' maiores poſt pontificales, aut in collegiatis eccleſijs principales & electiuæ fuerint, à dicta die in anteà, ſiue per obitum aut liberam ſeu ex cauſa permutationis reſignationem, vel aliàs quouis modo & qualitercunq;, præterquàm per priuationem cauſa reformationis, aut reſignationẽ ſimplicem in foro conſcientiæ, ſeu per optionem præbendarum in eccleſijs, vbi illarum optiones fieri conſueuerũt, vbicunq; in Romana curia vel extra, vacantium oneribus neceſſarijs illis pro tempore incumbentibus deductis, & quotidianis diſtributionib', necnon xenodochijs pauperũ, hoſpitalibus in quibus hoſpitalitas actu tenetur, leproſarijs quoq;, & alijs in titulum beneficij concedi non ſolitis, duntaxat exceptis, à quibuſuis capitulis, collegijs, conuentibus & perſonis eccleſiaſticis & ſecularibus, exẽptis & non exemptis, cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis ſeu conditionis exiſtant, illa pro tempore poſsidentibus, aut fructus, redditus & prouentus huiuſmodi ex ſtatutis vel cõſuetudinibus, commendis ſeu aliàs quouis modo percipientibus, pro vna infra ſex, & alia medietatib' infra alios ſex menſes eiuſdem primi anni, ſanctiſsimo domino Felici papæ quinto, ſuiſq; collectoribus & ſubcollectoribus per eum deputandis, realiter & cum effectu perſoluendum, & per eos exigendũ, leuandum, colligendum & recipiendum, eidem domino Felici papę pro ſua ac cardinalium & officialium prædictorum prouiſione, authoritate vniuerſalis Eccleſiæ tenore præſentium reſeruat, conſtituit, deputat & aſsignat, ſtatuens & decernens, capitula, conuentus, collegia & perſonas ipſas ad ſolutionem quinti & decimi denarij huiuſmodi dicto domino Felici papæ, eiuſq; collectorib' & ſubcollectoribus modo præmiſſo faciendam,

* excolendum

Spiritualia ſine temporalibus ſubſiſtere diu nequire.

dam, fore efficaciter obligatos. Quodque ſi infra vnum menſem à die quo collectores vel ſubcollectores huiuſmodi in Eccleſia cathedrali ſe quintum vel decimũ denarium huiuſmodi ab illius debitorib⁹ recipere paratos obtulerint, & publicauerint, quemlibet terminorum prædictorum ſequentium in ſolutione huiuſmodi, defecerint, negligentes ſeu remiſsi fuerint: ſingulares perſonæ, excommunicationis: capitula verò, conuentus & collegia, huiuſmodi ſuſpenſionis à diuinis ſententias eo ipſo incurrant, à qua quidem excommunicationis ſententia ab alio, quàm à nobis aut dicto domino Felice papa, ſeu cui ille id duxerit committendũ, præterquam in mortis articulo conſtituti, (niſi priùs de tũc debito, vt præmittitur, denario eidem domino Felici papæ quinto, eiúsve collectoribus & ſubcollectoribus ſatisfecerint, aut deſuper cum eis concordauerint) abſolutionis beneficium nequeant obtinere: & ſi capitula, conuentus, collegia & perſonæ prædictæ excommunicationis & ſuſpenſionis ſententias huiuſmodi per tres menſes, dictum menſem immediatè ſequẽtes, animo (quod abſit) ſuſtinuerint indurato, extunc eorum eccleſiæ, monaſteria & loca eccleſiaſtico ſint ſuppoſita interdicto, tam diu & quouſq; à ſententijs (vt præfertur) abſolui, & interdictum huiuſmodi meruerint relaxari, nõ obſtantibus quibuſcunq; conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis ac ſtatutis, vſibus & conſuetudinibus Eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, locorum & ordinum quorumcunq; iuramento, confirmatione apoſtolica, vel quacunq; alia firmitate vallatis, literis quoque, gratijs, priuilegijs, libertatibus, exemptionibus, indultis & conceſsionibus, capitulis, conuentibus & collegijs prædictis, eorumq; eccleſijs, monaſterijs, prioratibus, dignitatib⁹, locis & perſonis, in genere vel ſpecie, ſub quacunq; verborum forma, vniuerſalis Eccleſiæ Apoſtolica vel alia quauis authoritate factis & conceſsis, etiam ſi de eis & eorũ totis tenoribus in præſentibus ſpecialis & expreſſa mentio fienda foret, & quæ, quo ad hæc, eis nullatenus ſuffragari volumus, cæterisq; contrarijs quibuſcunq;, aut ſi capitulis, conuentibus, collegijs & perſonis prædictis communiter vel diuiſim, quomodolibet indultum exiſtat, aut interim indulgeri contingat, quòd ad ſolutionem ſeu præſtationem denarij huiuſmodi, aut cuiuſcunq; alterius oneris vel ſubſidij non teneantur, & ad id compelli, aut quòd interdici, ſuſpendi vel excommunicari, ſeu ipſi vel eorum loca interdici non poſsint, per literas non facientes plenã & expreſſam, ac de verbo ad verbũ, de indulto huiuſmodi eorumque eccleſijs, monaſterijs, dignitatibus, beneficijs, locis, perſonis & ordinibus proprijs mentionem. Vult tamen & aſſentit hæc ſancta ſynodus, quòd ſi aliqua natio, regnum vel prouincia modũ prouiſionis huiuſmodi ſibi non conuenire ſenſerit, aut allegauerit oneroſum, præfatus dominus Felix papa, auditis illius rationibus, & conſiderãdis debitè ponderatis, cum eadẽ natione aut eius perſonis (prout rationabiliter expedire videbitur) conuenire, & cum eis concordare poſsit: & quicquid cum eo in hoc ſit conuentum, aut concordatũ fuerit, id ipſa ſancta ſynodus gratum & ratum perindè haberi decernit & declarat, ac ſi de hoc in præſenti decreto plena & expreſſa mentio haberetur. Quodq; denarius prædictus, vacatione prædicta quotieſcunq; infra primũ annum huiuſmodi in quacunq; natione occurrente, & eo durante, vltra ſemel nullatenus exigatur, nec quiſquam ad illum ſoluendũ amplius teneatur. Inſuper vult & decernit hæc ſancta ſynodus, quòd ſi qua capitula, collegia & cõuentus, ac eccleſiaſticæ ſeculareśve perſonæ cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, ordinis ſeu conditionis exiſtant, fructus, redditus & prouentus primi anni huiuſmodi, aut aliquam illorum quotam ſiue partem ex ſtatutis, conſuetudinibus ſeu priuilegijs aut aliàs quouis modo leuare & percipere conſueuerunt, per hoc præfato domino Felici papæ in exactione huiuſmodi denarij nullatenus præiudicetur, diſtrictiùs inhibendo capitulis, collegijs, conuentibus & perſonis ipſis ſub ſententijs & pœnis ſupradictis, ne illos vel illam in præiudicium dicti denarij pro eo anno quoquo modo petere vel exigere audeant ſeu præſumant. Per hoc tamen hæc ſancta ſynodus capitulis, collegijs, conuentibus & perſonis prædictis, quo minùs annis dictum primum vacationis annum ſequentibus illos & illam pro ea parte, quę ob impoſitionem denarij huiuſmodi eis defecerit, petere & exigere valeant, non vult nec intendit præiudicium generari. Præterea cùm nonnulli nationis Germanicæ, apud nos conſtituti, nationem ipſam præ cæteris plùs fore grauatam, coram nobis allegauerint, ſi in ea denarius huiuſmodi abſq; alia moderatiõe exigi deberet & leuari: hæc ſancta ſynodus his & alijs rationabilibus cauſis mota, beneficia quæcunq; & qualiacunq; infra dictam nationẽ conſiſtentia, valorem quinq; marcarum argenti ſecundum communem extimationẽ eorum neceſſarijs oneribus deductis non excedentia, hoc decreto nullatenus includi, nec de illorum fructibus, redditibus & prouentibus denarium huiuſmodi ſolui, leuariq; ſeu exigi debere, decernit & declarat, volẽs & ſtatuens, quòd ſi de vero valore in præmiſsis quandoq; hæſitari contigerit aut contendi, collectores & ſubcollectores huiuſmodi vnam, & is cui ſolutio denarij huiuſmodi pro tempore incumbit, aliam perſonas pro diſcuſsione dubij & contentionis huiuſmodi eligere: & ſi illas

illas diſcordare contingeret, loci ordinarius aut eiuſdem in ſpiritualibus vicarius, ſeu officialis generalis: ſi verò occaſione metropolitanæ vel cathedralis Eccleſiæ dubium aut contentio exorta fuerit, caſu diſcordiæ huiuſmodi capitulum cum altera perſonarum ſic electarum, dubium huiuſmodi habeant terminare. Quarum quidem perſonarum ac in caſu diſcordiæ huiuſmodi ordinarij ſeu eius vicarij & capituli prædictorum, ſentētiæ & determinationi partes hincinde ſtare, & párére ſine omni contradictione debeant & teneantur. Cæterùm hæc ſancta ſynodus collectoribus & ſubcollectoribus denarij prætacti pro tempore deputatis, ſub obteſtatiōe diuini iudicij & excommunicationis pœna, quam contrafacientes incurrere vult ipſo facto, diſtrictiùs inhibet, ne quicquam vltra denarium huiuſmodi à perſonis pro tempore ſoluētibus & debentibus, prætextu ſchedulæ, quitantiæ ſeu liberationis per ipſum de eo quod ſibi ſolutum fuerit, factæ, petere vel exigere audeant ſeu præſumant: ſed quòd de competenti ſalario eis per camerā dicti domini Felicis papæ aſsignando, cōtenti remanere debeant, decernit, vult & ordinat: quodq; collectores & ſubcollectores ipſi ſic in exigendo denarium huiuſmodi, modū obſeruēt, quòd perſonæ de indebito grauamine nō immeritò querulari cogantur, ac propterea calices, libri, iocalia & alia ornamenta eccleſiaſtica nullatenus impignorentur, diſtrahantur, vel alienentur. Vult tamen & decernit eadem ſancta ſynodus, ne perſonas ſententijs prædictis pro tempore illaqueatas, vltra modum in abſolutione obtinenda, ad curiam veniendo, grauari contingat, quòd præfatus dominus Felix papa quintus collectoribus & ſubcollectoribus ipſis vel alijs (prout opus & expediens videbitur) perſonas ſic ligatas, à cenſuris huiuſmodi abſoluendi, & interdicta relaxandi & tollēdi, plenam & liberam concedat facultatem. Teneanturq; ipſi collectores & ſubcollectores, ſolutione dicti denarij facta, capitula, conuentus & collegia, ac perſonas prædictas à ſententijs & cenſuris prædictis gratis & ſine aliqua difficultate abſoluere, interdictumque forſan poſitum ſimiliter tollere & relaxare. Pro cuius quidem abſolutionis, ſublationis & relaxationis literis etiam ſigillatis, ſi prædicti eas habere voluerint, etiam ſi per notarium fuerint ſubſcriptæ, ad ſoluendum vltra ſextam partem vnius floreni de camera, nullatenus conſtringi valeant vel compelli. Eos autem qui contrafecerint, excommunicationis ſententiam incurrere voluit ipſo facto. Quodq; poſt decennium à dicta die computandum, aſsignatio prouiſionis huiuſmodi ceſſet penitus & expiret, capitulaq;, conuentus, collegia & perſonæ prædictæ ad ſolutionem denarij huiuſmodi

ratione dignitatum & aliorū beneficiorum prædictorū, extunc in anteà vacaturorum, decætero nullatenùs teneantur. Decernit quoq;, omnes & ſingulos proceſſus, pœnas, ſententias & cenſuras, quos & quas contra capitula, conuentus, collegia & perſonas huiuſmodi ob non ſolutionem ratione beneficiorum poſt decennium vacaturorum huiuſmodi, per quemcunq;, etiam ſi papali dignitate præfulgeat, quauis authoritate fieri, ferri, & promulgari contigerit, irritos & irritas, ac irritum & inane, quicquid in contrarium ſcienter vel ignoranter fuerit attentatum. Datum Baſileæ in ſeſsione noſtra publica in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, pridie Nonas Auguſti, anno à natiuitate domini 1440.

SESSIO XLIII.

De viſitatione beatæ Mariæ virginis.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu-ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Inter aſsiduas militantis Eccleſiæ turbationes & procellas, quibus ipſa dietim affligitur, illa ſingularis iucunditas & egregia exultatio communitati fidelium relicta eſt, vt dominum creatorem noſtrum intimis præcordijs diligentes, eundé in ſanctis ſuis deuotè glorificent. Per hoc enim & ipſe dominus, qui gratiam illis præſtitit, dignè collaudatur, & ipſorum ſanctorum promptiora erga nos reddimus patrocinia. Quod quidem ſingulariter eſt agendum, cùm calamitates irruunt, quæ abſq; demeritis hominū non contingunt, vt per ipſorum ſanctorum preces & merita, miſericordia domini ſuper peccatis hominū imploretur, & humanum genus ab imminentibus malis & innumeris periculis præſeruetur. Inter autem omnes qui cæleſtem regem pro nobis interpellent, præcipuè ad glorioſiſsimam illam & omni laude digniſsimam Dei genitricem Mariam eſt recurrendum, quæ quanto altior exiſtit, tanto humiliùs ad nos reſpicit, omnes ad ſe trahere cupiens, pro quibus in vtero geſtauit ſaluatorem. Hæc apud Deum quem ipſa peperit, ſedula pro nobis aduocata, nos iuuat, nos tuetur, nos ꝓtegit, nos exaltat: hæc omnibus qui ad eam recurrunt, promptiſſimum exhibet patrocinium. Huic igitur ſanctiſsimæ virgini, etſi plures feſtiuitates veneranda ſanctorum patrū antiquitas conſecrauit, irruentibus tamen dietim maioribus mundi calamitatibus & anguſtijs, quæ ad expetenda eiuſdem virginis auxilia vehementiùs vrgent, iucunditatem illam ſibi cælitus datam, non immeritò conuenit celebrari, dum virgo eadem beatiſsima cæleſti

edocta

edocta nuncio & ſpirituſancto duce, aſcendens cum feſtinatione in montana, humilem Zachariæ domum intrauit. Ieſus enim qui in vtero illius erat, feſtinabat adhuc in ventre matris Ioannem poſitum ſanctificare. Et ipſa virgo glorioſiſsima cognatam Elizabeth viſitans, nõ minùs illã ſuaui quàm fructuoſo ſalutauit alloquio. Maximã nanque lætitiam fidelium mentibus debet ingerere excellens illud myſterium, quo matres illæ glorioſæ, totius ſalutis noſtræ ferentes primordia, tam familiariter inter ſe exultárunt, cùm virgo excellentiſsima de ſtirpe Dauid Maria, & veneranda inter filias Aaron Elizabeth inuicem colloquuntur: quarum altera creatorem omniũ & ſaluatorem noſtrum, altera præcurſorem Ioannem geſtat in vtero: & ſanctæ illæ miraculo matres effectæ, diuina inter ſe beneficia commemorant. Felix quidem illa conuentio, & magnis diuinæ gratiæ ſplendoribus illuſtrata, qua tales & tantæ in vnum matres pariter affuerunt, quarum altera virgo ex ſpirituſancto, altera ſterilis & in ſenectute conceperat, & vtriuſq; partum cæleſtis angelus prænunciauit: Qua Ioannes adhuc maternis reclusus clauſtris, venientem ad ſe dominum in Mariæ vtero veneratur: Qua repleta ſpirituſancto Elizabeth, conceptui filij Dei & ſaluatoris hominũm gratulatur: qua & ipſa prophetans, beatiſsimam dixit Mariam quæ credidit, & reuelata ſibi myſteria pandit: Qua deniq; repleta ineffabili gaudio mater domini Maria, omnia in corde ſuo cõferens, quæ vel priùs ab angelo, vel tunc ab Elizabeth perceperat, in canticum & laudem domini prorumpit. Nunc admirabilem Dei potentiam, qui reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, collaudat: nunc magnitudinem operum eius glorificat, nunc refert miſericordiã, quæ à progenie in progenies ſuper ſe timentes diffunditur; nunc iuſtitiã, qua ſuperbi deijciuntur, & humiles exaltantur, magnificat: nunc promiſsionem Abrææ & ſemini eius factam, & iam tunc completam commemorat, ac quòd ſe beatam omnes generationes vſq; ad conſummationẽ ſeculi dicerent, diuina inſpiratione prophetauit. Eandemq; prophetiam ſic manifeſtè videmus iugiter adimpleri, vt ſuperuenientes generationes ipſam virginem beatam & beatiſsimam magis ac magis meritò dicere conentur. Quis igitur tantam lætitiam ſatis poterit explicare? Quis tanta myſteria condignis laudibus proſequatur? Quis hæc gaudia ſufficienter exponat, dum Ioannes nondum natus exultat, Elizabeth aduentu virginis collætatur, Maria in myſterijs gaudet, clauſus in vtero ſaluator, à ſuo recognoſcitur præcurſore, lætantur angeli, cælum & terra iucundantur, & tota Trinitas nouis laudib⁹ glorificatur? Hæc igitur gaudiorum magnitudo, ſpecialibus eſt extollenda præconijs. Hæc ſingularibus ſolennitatibus celebranda, in qua & dominum qui geſtatur in vtero, & virginem quæ portat, & ſterilem quæ concepit, & præcurſorẽ qui viſitatur, condecentibus proſequi debemus honorib⁹. In cuius commemoratione, qui tribulati ſunt, Mariam implorant, quæ gaudiorũ huiuſmodi memor (vt ſperandum eſt) non ſolùm ſupplicantes exaudiet, ſed ſicuti ex ſua clementia conſueuit, etiam ſupplicare volentium preces præueniet. Quæ conſiderans hæc ſancta ſynodus, cùm in hoc tempore tota prohdolor Chriſtianitas in laboribus & anguſtijs conſtituta cernatur, cumq; ferè vbiq; diuiſiones & bella per humani generis hoſtem introducta vigeant, & ipſa etiã Eccleſia militans non mediocribus agitetur procellis, dignum eſſe iudicauit, ſolennitatem hanc quæ congruè viſitatio beatiſsimæ virginis appellatur, in ſingulis Chriſtianorum eccleſijs celebrari, vt honorata in hac celebritate per pias & deuotas fidelium mentes mater gratiæ & omnis conſolationis ſacerrima virgo Maria, benedictum filium ſuũ iam multis hominum peccatis offenſum, ſua interceſsione concilians, pacem & vnitatem fidelibus largiatur. Ideoq; ſtatuit & decernit eadem ſancta ſynodus, ad honorem ipſius virginis Dei genitricis, vt poſt expleta reſurrectionis dominicæ, pentecoſtes, glorioſæ Trinitatis, ſacri corporis Chriſti, beatorum Ioannis Baptiſtæ, ac Apoſtolorũ Petri & Pauli ſolennia, in quibus Eccleſia poſt ſolennitatem annunciationis dominicæ, quam præfata viſitatio temporis ordine confeſtim ſequebatur, eſt occupata, per ſingulas Chriſtianorum eccleſias quolibet anno ſexto nonas Iulij feſtum huiuſmodi viſitationis glorioſæ virginis celebretur. Hoc igitur ſolenne feſtum amplectantur Chriſtifideles, & omnes qui beatam virginem ſingulari deuotione proſequuntur, ſecum in hac ſolennitate ſuæ exultationis cõgaudeant. Quam vt eo libentiùs in diuinis honorent officijs, quo magis ſpiritualibus fuerint excitati muneribus, ipſa ſancta ſynodus omnibus Chriſtifidelibus, qui matutinis, proceſsioni, ſermoni, Miſſarum ſolennijs, vel primis aut ſecundis veſperis huius glorioſæ virginis feſtiuitatis interfuerint, pro vnoquoq; officiorum prædictorum centũ dies de iniunctis pœnitentijs, miſericorditer elargitur.

Lucæ 1.

Datum in ſeſsione noſtra publica, in eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata Calendis Iulij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo primo.

SESSIO XLIII.

De tuitione ſuppoſitorum huius ſacri Concilij.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Catholicæ Eccleſiæ ſanctis operibus continuè intenti, ſi cunctis fidelibus in miniſtranda iuſtitia nos deceat eſſe fauorabiles & benignos, illos non immeritò, qui pro fidei orthodoxæ atq; generalium conciliorum authoritatis defenſione fideles labores impenderunt & impendunt, iuſtitiæ fauoribus attollere debemus & munire præſidijs, quib^9 per nos maturè facta decreta inſequendo, à *peruerſis [*prætenſis] ambitioſorum illatis ſubleuari, & inferendis moleſtationibus præſeruari valeant, & ſic eorundẽ decretorum tranſgreſſorum, illorum præſertim, qui nobis incorporati & huius ſanctæ ſynodi decreta manutenere & defendere iurauerunt, contemptum puniri facere, ſicq; erga ſingulos iuſtitiam ordine debito exercere, vt alter in alterius iniuriam non facilè proſiliat: & formidata in reprobis vltione impiorum, nocendi temeritas cõpeſcatur, & inter eos tuta ſit innocentium tranquillitas. Poſtquàm dudum omnipotens dominus nimiùm afflictam Eccleſiam ſuam ſponſam pietatis oculo reſpicere, & fidelium cordibus inſpirare dignatus fuerat, vt ſynodus vniuerſalis duorum etiam generalium conciliorum authoritate, & duorum ſummorum pontificũ ſucceſſiuè approbatione pro errorum hæreſumq; extirpatione, ac generali Eccleſiæ in capite & in membris reformatione, atq; regum & principum aliorumq; catholicorum adinuicem diſsidentium pacificatione, in hanc ciuitatem Baſileenſem conueniret: nos tunc occurrentia, quæ nonnulli aduerſus opera prædicta inferre conabantur, ac etiam futura, quæ veriſimiliter inferri poſſent, impedimenta circunſpicientes, & vt illa pro quibus conueneramus, communem Chriſtianorum ſalutem concernentia, ad fines optatos perduci, ac eis per quæ directè & indirectè impediri, ipſiq; incorporati ab eis retrahi poſſent, obuiare cupiẽtes, per nonnulla ſalubria decreta ſtatuendo diffiniuimus: Primò, quòd nullus eidem ſynodo per ſe vel procuratorẽ incorporatus aut incorporandus, etiã procurator ipſe, à tempore arrepti itineris animo veniendi ad ipſam ſynodum ſine fraude continuati, pro quacunq; cauſa tunc mota vel in anteà mouenda, aut alia quauis occaſione, ad Romanam curiam ſeu coram quocunq; iudice ordinario vel delegato, extra locũ dictæ ſynodi ea durante inuitus trahi ſeu euocari, aut contra eum inuitum procedi poſſet; decernentes extunc irritum & inane, nulliuſq; roboris exiſtere vel momẽti, quicquid in contrarium per quemcunq; etiã Romani pontificis authoritate, attentari contigerit in futurum. Deinde verò, vt ſi quis Eccleſiam cathedralem, dignitatem, beneficium, officium, penſionem, vel commendã alicuius ex incorporatis vel incorporandis, ſeu adhærentibus eidem ſynodo, à Romano pontifice vel quouis alio impetrare, aut etiã motu proprio conceſſum acceptare attentaret, nõ ſolùm iure, quod in tali Eccleſia, dignitate, beneficio ſeu officio habere prætenderet, ſed etiam omnibus beneficijs eſſet ipſo iure priuatus, & ad obtinendum beneficia in futurum inhabilis. Et ſucceſsiuè, videlicet tertio Idus Septembris, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio decreuimus, quòd quicunq; etiã per Romanum pontificem, vel eius authoritate, in præiudicium, læſionem vel derogationem, ſeu iniuriã dictæ ſynodi, vel incorporatorum ſeu incorporandorum eidẽ per ſe vel procuratorem aut familiariũ ſuorum ſeu in eorum ſeruitijs vbicunq; exiſtentiũ, facta ſeu diſpoſita erant, fierentq; & diſponerẽtur forſitan in futurũ, titulum vel poſſeſsionem quomodocunq; tangentia, ſiue in cardinalatus & patriarchatus dignitatib^9, aut in prælaturis cathedralium etiã metropolitarum eccleſiarum, monaſterijs vel alijs beneficijs eccleſiaſticis, præſtimonijs, commendis, vnionibus, penſionibus, officijs & rebus eccleſiaſticis vel temporalibus, & circa ipſa aut aliàs quomodocunq; & qualitercunq;, etiam ſi motu proprio, directè vel indirectè, eſſent ipſo iure irrita & inania & pro infectis penitus haberentur, partes læſas extunc in priſtinum ſtatum reponendo, & per quemlibet iudicem competentem reponi mandando: adijcientes, quòd ſi prætextu talis conceſsionis ad aliquam occupationem deueniretur, niſi occupans infra decẽ dies, elapſis ſexaginta diebus à dicto die tertio idus Septembris, ſi per partem læſam foret requiſitus, & à tali occupatione & turbatione realiter & purè deſiſteret, ac parti læſæ de perceptis poſt conceſsionem huiuſmodi ſatisfaceret, vltra pœnas prædictas excommunicationis ſententiam incurrat eo ipſo, talium etiam conceſsionum executores eiſdem pœnis ſubiacere decernentes, prout in ipſis decretis, quorum tenores & effectus haberi volumus pro expreſsis, pleniùs continetur. Verùm quia, ſicut clamoroſa dictorum ſuppoſitorũ querela didicimus, pleriq; ambitioſi, quorum effrenata cupiditas modum habere neſcit, ad dignitates, beneficia & honores modis improbis adſpirantes, ac per exquiſitas vexationes dictorum incorporatorum, illos ab huiuſmodi ſanctis operib^9 retrahere ſatagentes, nonnullorũ ex eiſdem incor-

poratis & ſuppoſitis Eccleſias parochiales, metropolitanas, epiſcopales atq; monaſteria, aliaſq; dignitates, commendas, penſiones, canonicatus & præbendas, officia & beneficia eccleſiaſtica, necnon iuriſdictiones eiſdem incorporatis & ſuppoſitis ratione eccleſiarum, dignitatum & beneficiorum huiuſmodi cópetentes, ac alias res & bona contra definitiones & prædicta ac alia decreta noſtra, quorum tenores & effectus ſimiliter haberi volumus pro expreſsis, in authoritatis Eccleſiæ & conciliorum prædictorum vilipendium, dictorumq; ſuppoſitorum graue præiudicium, non ſine manifeſta diuinę maieſtatis offenſa impetrare, extorquere, inuadere, acceptare, aut occupare ſeu in illis propria temeritate ſe intrudere, dictaq; ſuppoſita illorum poſſeſsionibus & rebus ſpoliare & priuare, ac proceſſus etiam pœnales contra eos facere, & fieri procurare, penſiones etiam nonnullas ex dictis incorporatis ſuper eccleſijs cathedralibus alijſq; dignitatibus & beneficijs eccleſiaſticis aſsignatas, aliosq; fructus beneficiorũ quæ ipſi incorporati obtinebunt & obtinẽt, retinere, ſubtrahere, vſurpare, & de illis ſatisfacere recuſare & denegare, alijſque diuerſis iniurijs in perſonis, bonis ac rebus prædictis illos affligere, atq; conceſsiones, impetrationes & acceptationes huiuſmodi in ſuarum perditionem animarum exequi non erubuerunt, prout adhuc non erubeſcunt: nos, quorum intereſt in præmiſsis opportunæ prouiſionis remedia adhibere, volẽtes ſtatui vniuerſalis Eccleſię & ſuppoſitorum prędictorum indemnitati & quieti ſalubriter prouidere, decretis & diffinitionibus prædictis inhærentes, illaq; innouantes, ac eis adijcientes, hoc perpetuo ſynodali decreto authoritate vniuerſalis Eccleſiæ decernimus & declaramus, impetrationes, electiones, collationes, &*diſpoſitiones quaslibet de dictis eccleſijs cathedralibus, monaſterijs, dignitatibus, commendis,*penſionibus, officijs & beneficijs, iuriſdictionibus cæteriſq; rebus & bonis prædictis, necnon proceſſus prætenſos omnes & ſingulos, quaſcunq; etiam ſuſpenſionum, excommunicationum, interdicti, priuationum, inhabilitationum, inhibitionum, aliáſve ſententias, cenſuras & pœnas ſeu proceſſus alios cuiuſcũq; qualitatis exiſtant, in ſe continentes, aduerſus ipſa ſuppoſita ac in eorum præiudicium, læſionem vel derogationem aut odium, ac contra prædicta & alia decreta noſtra quomodocunq; & & qualitercunq; promulgatos & factos, ac omnia indè ſecuta, tanquam de facto attentata, (prout ſunt) irrita, nulla & inania, nulliusq; roboris vel momẽti fuiſſe & exiſtere, ac pro infectis haberi debere: nullum quoque ex eiſdem ſuppoſitis, vel quemcunq; alium illis innodatum fuiſſe, aut in anteà innodari poſſe: impetrantes verò ſeu detentores & occupatores prętextu collationum, diſpoſitionum, etiã motu proprio factarũ, aut detentionum vel occupationum de huiuſmodi eccleſijs, dignitatib⁹, beneficijs, officijs, iuriſdictionib⁹, & bonis, in illis etiam in quibus ſeu ad quæ ipſa ſuppoſita ex noſtris vel Apoſtolicis alijſve canonicis collationibus & prouiſionibus, aut aliâs quomodolibet ius habuerunt, prout habent, quæ obſtantibus obedientiæ diuerſitatibus, vel alijs legitimis impedimentis, contra ſuos aduerſarios cauſas inchoare, ſeu ꝓſequi commodè non potuerunt, etiam ſi Eccleſiæ, dignitates, beneficia & officia vel res & bona huiuſmodi trium annorum, vel alterius cuiuſuis longioris tẽporis ſpatio occupata fuerunt, aut coloratus prætẽdatur titulus prętextu etiã decreti noſtri de pacificis poſſeſſoribus, quod incipit: Quicunq; nõ violentus, quod contra ipſa ſuppoſita in caſibus præmiſsis locum habere non volumus, nullum titulũ vel ius quodcunq; acquiſiuiſſe, ſeu acquirere: ipſos etiam incorporatos nullum ius, titulum vel poſſeſsionẽ perdidiſſe, aut aliquod in iure eis competenti præiudiciũ generari potuiſſe, quo minùs ipſi, quotieſcunque opportunitas ad id ſe obtulerit, poſſeſsionum eccleſiarum cathedralium, dignitatum, beneficiorum vel aliorum prædictorum, quibus ſpoliati extiterũt, per ſe vel alium ſeu alios abſq; alia cauſæ cognitione, ſeu alterius authoritatis requiſitione continuare, eorũ quoq; ſuper quibus ſententiam vel ſententias, quæ partibus per ſe vel procuratorem præſentibus, & vſq; ad finem ſe defendentibus, in rem tranſiuerint iudicatã, apud nos contra ſuos aduerſarios obtinuerint, illorum & preſentis decreti vigore poſſeſsionem adipiſci & intrare, & ſuper illis de quibus poſſeſsionem nondum habuerunt, actionẽ intentare, & ius ſuum proſequi valeant. Spoliatos inſuper, aliorũ & præſentis decretorum noſtrorũ authoritate in illum ſtatum priſtinũ, in quo ante ſpolium, occupationem ſeu nouitatem huiuſmodi erant, perindè ac ſi factæ non fuiſſent, repoſitos & reſtitutos eſſe. Impetrationes autem & conceſsiones etiã motu proprio de eccleſijs cathedralibus, monaſterijs, dignitatibus, commendis, penſionibus ſeu cuiuſuis qualitatis beneficijs, aut alijs reb⁹ vel bonis (vt præfertur) factas, viribus vacuas: necnon illos qui eas acceptare præſumpſerunt, cuiuſcunque ſtatus, etiam ſi cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali, aliáve eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, iure quod in eis habere prætendebant, & alijs beneficijs omnibus priuatos, ac ad alia in poſterum obtinenda inhabiles fore. Illos verò ex eis, qui prætextu talium cõceſsionum & impetrationum ad aliquam occupationem proceſſerunt, & vt ab huiuſmodi occupationibus & perturbationibus deſiſterẽt, iuxta tenorem

*diſpenſationes
*prouiſionibus

Baſileenſis concilij ſeſſione 21.

Baſileenſis concilij ſeſſione 15.

tenorem decreti noſtri quod incipit, Vt ſacri: requiſiti, talibus requiſitionibus non paruerint, vltra prædictas, excommunicationis: necnon earundem impetrationum & conceſsionũ receptores & executores, quo ad ſingulares perſonas, eaſdem ſententias & pœnas: quo verò ad nobis incorporatos, qui (vt præfertur) huic ſanctæ ſynodo iurauerunt, & in præmiſsis auxilium, conſilium vel fauorem præbuerunt, periurij reatũ incurriſſe, & de beneficijs quibus ratione præmiſſorum (vt præfertur) priuati exiſtũt, per eos ad quos ſpectat, huius decreti authoritate liberè diſponi poſſe, ſimiliter decernimus & etiam declaramus. Et vt metus pœnæ, meta ſit præſumptionis, omnibus & ſingulis cuiuſcunq; dignitatis (vt prædictum eſt) exiſtant, qui aliquam Eccleſiam cathedralem, etiam metropolitanam, aliámve prælaturam, dignitatem, commendam, penſionem, officium aut beneficium eccleſiaſticum, ſeu etiam vt ſupra deſignata iuriſdictionem, res & bona prædicta quæcunque, cuiuſcunq; qualitatis exiſtant, eorundem incorporatorum & ſuppoſitorum, omnibus & ſingulis cuiuſcunq; dignitatis (vt prædictum eſt) exiſtant, qui occupant & detinẽt, ſeu etiam occupabunt & detinebunt forſitan in futurum, vltra prædictas & alias tam per noſtra, quàm aliorum generalium conciliorum decreta, ſanctioneſque canonicas, inflictas (quas occaſione præmiſſorum incurriſſe noſcuntur) pœnas, ſub Excommunicationis, necnon perpetuæ infamiæ pœnis, quas quemlibet contrafacientem incurrere volumus ipſo facto, præcipimus atque mandamus, vt infra duorum menſium à data præſentis decreti, vel etiam interim infra duodecim dierum ſpatium, à tempore quo illius notitiam habuerint, computando, ab omnibus & ſingulis occupationibus & perturbationibus per eos ſic factis, penitus deſiſtant, ac eccleſias, dignitates, commendas, penſiones, officia & beneficia atq; res & bona prædicta, quibus dicti incorporati ſpoliati fuerint, aut ſuper quibus ſententiam vel ſententias, quę partib⁹ per ſe vel per procuratorem præſentibus, & vſq; ad finem ſe defendentibus, in rem tranſiuerunt iudicatam, obtinuerint, illorum poſſeſsionem liberam & vacuam dimittant: necnon de perceptis, & qui durante occupatione huiuſmodi percipi potuiſſent, fructibus, expenſis & intereſſe propterea paſsis, partibus læſis ac etiam penſionibus (vt præfertur) aſsignatis, necnon beneficiorum eorundem incorporatorũ fructibus, ac alijs rebus & bonis prædictis integrè & realiter ſatisfaciant, aut cum eis amicabiliter concordẽt. Quod ſi facere contempſerint, ac pœnas prædictas damnabiliter incurrere, illiſq; per aliũ menſem duobus menſibus lapſis, aut duodecim diebus prędictis inſordeſcere non formidauerint, extunc vltimo menſe huiuſmodi lapſo (cùm creſcente contemptu, creſcere debeat & pœna, & Eccleſia nõ habeat, quid vlteriùs faciat) ſingularis perſona, decẽ: ſi verò vniuerſitas aut capitulum, aut aliud collegium ſeu communitas fuerit, triginta marcarum auri pro vna cameræ Apoſtolicę, ac pro alia parti læſæ, & pro tertia æqualibus partibus mediato vel immediato domino ciuitatis vel loci, in qua ſeu quo Eccleſia, dignitas, beneficium, commenda, officium vel res huiuſmodi extiterit, ſi vices ſuas impendere voluerit, alioquin cuicunq; alteri, operam efficacem ad id præſtanti pro labore applicandarum, pœnas incurrat eo ipſo. Interim verò non minùs patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, cæteriq; ordinarij ſeu collatores, etiã ſi capitula, vniuerſitates vel collegia fuerint, aliæq; perſonæ ad quas eccleſiarum cathedralium electio, necnon dignitatum, beneficiorum, officiorum & aliorũ prædictorum collatio, pręſentatio, prouiſio ſeu quæuis alia diſpoſitio communiter vel diuiſim pertinet, infra ſimile duorum menſium vel duodecim dierum & vnius alterius menſis à fine duorum menſium vel duodecim prædictorum dierum computandum ſpatium, poſtquã pro parte illorum quorũ intereſt, fuerint requiſiti, ſub omnib⁹ & ſingulis ſuperiùs deſignatis & pecuniarijs pœnis, quas contrafacientes & rebelles etiam ipſo facto incurrere volumus, omnibus etiam maioris excõmunicationis vel defectus tituli, alijſq; exceptionibus, oppoſitionibus, appellationibus & ſubterfugijs ceſſantibus & reiectis, & abſq; quarumcunq; cauſarũ cognitione, quam eis & alijs quibuſcunq; iudicibus eccleſiaſticis & ſecularibus ſub eiſdem pœnis & caſib⁹ præmiſsis penitus interdicimus, electiones, collationes, * præſentatiões & quaſuis alias diſpoſitiones modis præmiſsis præſumptas, præſentis decreti authoritate, ſicuti de facto proceſſerunt, de facto retractent, & annullent, impedimenta præſtita ſubmoueant, occupatores ab occupatis expellant, & de perceptis fructibus, & qui percipi potuiſſent, necnon expenſis & intereſſe prædictis, etiam per incarcerationem perſonarum occupantium, ſi opus fuerit, ſatisfieri, ac partes læſas in eum ſtatum, in quo ante occupationem ſeu factam nouitatẽ huiuſmodi fuerant, reponere & reintegrare procurent, vaſſalli inſuper & quicũq; debitores & ſubditi eccleſiarum cathedralium, dignitatũ, beneficiorum, commendarũ & aliorũ prædictorum, nullatenus occupatorib⁹ prædictis, ſed eiſdẽ incorporatis & ſuppoſitis ſpoliatis, vt prius, obediant & pareant in omnib⁹, ipſiq; debitores de fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus & obuentionibus eccleſiarũ, dignitatum, beneficiorum ac aliorũ huiuſmodi ſub excommunicationis pœna, quam contrafacientes incurrere volumus ipſo facto,

* reſeruationes

ĉto, reſpondeant, & integrè ſatisfaciant, vel cum eis amicabiliter concordẽt. Quod ſi facere neglexerint, & intruſis de fructibus & iuribus huiuſmodi reſpondere præſumpſerint, tales à debito nullo modo liberatos fore, ſed incorporatis (vt præfertur) ſpoliatis realiter teneri decernimus. Præterea ſi archiepiſcopi cæteriq; prænominati præmiſſa nõ adimpleuerint, eisq; nõ paruerint cum effectu, extunc lapſis duobus menſibus vel duodecim diebꝰ, & adhuc alio menſe prædictis, eccleſiæ, ciuitates & alia loca, in quibꝰ talia, Eccleſiæ, dignitates, beneficia, aliaq; prædicta fuerint (vt præmittitur) occupata, tãdiu eccleſiaſtico ſubiaceãt interdicto, quouſq; rebelles prædicti per eccleſiaſticã vel ſecularem fuerint potentiã à ciuitate vel loco expulſi, aut mãdatis noſtris huiuſmodi fuerit ſatisfactum, quibꝰ expulſis, vel vt præfertur ſatisfacto, diuina poſſint officia reſumi & continuari. Quæ omnia & ſingula etiam in pendentibus per appellationem, vel aliàs locum habere volumus & decernimus. Porrò in caſu non paritionis, liceat interim dictis incorporatis & ſuppoſitis poſt lapſum duorum menſium aut duodecim dierum prædictorum, brachij ſecularis, necnon rectorum & officiariorũ ciuitatis vel loci huiuſmodi auxilium inuocare, quos etiã in ſubſidium iuſtitiæ, præſentis decreti tenore inuocamꝰ, requirimus & monemus, vt ipſi poſt ſimile duodecim dierum ſpatiũ, à tempore requiſitionis ſuper hoc eis factæ computandorũ, auxilium, conſilium, potentiam & fauores poſsibiles, ſub excõmunicationis & priuationis priuilegiorum, quæ ab eccleſijs obtinent, pœnis, quas eos, niſi fecerint quæ mandamus, incurrere volumus ipſo facto, præſtare non poſtponant, quorum potentia & auxilio præfatis ſpoliatis eccleſiarũ, dignitatum, beneficiorum & officiorum, rerum & bonorum prædictorum poſſeſsionem, tam eiuſdem decreti quàm propria authoritate, ac etiã per potentiã intrandi & continuandi, ac intruſos ſuos expellendi, plenariã concedimus poteſtatem & facultatem. Omnes autem Chriſtifideles quacunq;, etiam ſi cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali vel alia eccleſiaſtica ſeu mũdana præfulgeant dignitate, qui præſens decretum temerè violare, aut illius executionẽ denegare, ſeu directè vel indirectè impedire, ac partibus aduerſis adhærere vel fauere ſeu eorũ aliquem receptare, defendere, aut tueri præſumpſerint: quoad ſingulares perſonas, excommunicationis, necnon trium: quo autem ad capitula, vniuerſitates & collegia, eccleſiaſtici interdicti & decem marcarũ auri (vt ſupradictum eſt) applicandarum, pœnas incurrere decernimus eo ipſo. Cæterũ, quia præterita nos commonent, futuris cautiùs obuiare periculis, præſentis decreti tenore ſub interminatione diuini iudicij, & ſub excommunicationis, priuationis, inhabilitationis, pecuniarijs & alijs ſuperiùs expreſſatis pœnis, quas ipſo facto quemlibet contra facientem incurrere volumus, diſtrictiùs inhibemus, ne aliquis cuiuſcunq; cõditionis & excellentiæ fuerit, eccleſiaſticæ vel mundanæ, etiam ſi cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali vel alia quacunq; præfulgeat dignitate, quaſuis Eccleſias, patriarchales, metropolitanas, vel alias cathedrales, monaſteria, prælaturas, dignitates, officia, commendas, penſiones, iuriſdictiones, vel alia cuiuſcunq; qualitatis beneficia, ſiue res & bona quibuſcunq; nominibꝰ cenſeantur, ad ipſos pro tempore incorporatos & incorporandos huic ſacro Baſileenſi, aut alteri vniuerſali legitimè congregando concilio, vel ipſorum familiares pertinentia, eodem concilio durante, & in eo* præſentialiter exiſtentes, in præiudicium, læſionẽ, derogationẽ ſeu odium concilij, ſeu incorporatorum vel incorporãdorum huiuſmodi, à quocunq; etiam Romano pontifice impetrare, vel motu ꝓprio collata acceptare, aut in illis ſe intrudere, ſeu in eorundem incorporatorum odiũ ſiue præiudiciũ ſuos conſanguineos, ꝓcuratores aut fautores in perſonis vel bonis affligere ſeu moleſtare, vel eoſdem incorporatos pro tempore inuitos alibi quam in eodem concilio ſuper re quacunq; trahere, aut ad reſpondendum ſeu iudicium ſubeundum compellere præſumat: quoſcunq; proceſſus, etiam quaſcunq; pœnas in ſe continentes, & quicquid in contrarium forſitan attẽtari contigerit, irritum & inane, nulliuſq; roboris vel momẽti exiſtere, exnunc, ꝓut extunc nunciantes & decernentes. Non intendimus tamen, aliquos ex incorporandis in futurum, qui ante eorum incorporationẽ ſuper aliquibus criminibꝰ apud ſuos ſuperiores delati forent & legitimè præuenti, hoc decreto tueri, quin poſsit contra eos ſuper criminibus huiuſmodi etiam vſq; ad diffinitiuã ſententiã incluſiuè procedi: abſolutionem verò omnium & ſingulorum, qui præfatas ſentẽtias, cenſuras & pœnas, vel earũ aliquã incurrerint quoquo modo, ſynodo pro tempore ſedenti, & illa diſſoluta, Romano põtifici tantummodò, præterquàm in mortis articulo reſeruamꝰ. Poſtremò, vt nullus ipſius decreti ignorantiã prætendere valeat, decernimus illud per publicationẽ in præſenti ſeſsione factã, vim habere, & ita vniuerſos & ſingulos lapſis duobus menſibus aut duodecim diebꝰ prædictis, adſtringere & arctare, ac ſi eis perſonaliter apprehenſis intimatũ foret. Quocirca vobis venerabilibus patriarchis, primatibꝰ, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribꝰ, præpoſitis, decanis, cantoribus, archidiaconis, cæteriſq; in dignitatibus quibuſcunq; conſtitutis, ac cathedraliũ eccleſiarũ canonicis, diſtrictè præcipiẽdo mandamꝰ, quate-

* perſonaliter

nus vos aut vnus veſtrum per vos vel alium ſeu alios, præmiſſa omnia & ſingula, vbi & quando expedire videritis, ſolenniter publicantes, ſi & poſtquàm ſuper præmiſſis vel aliquo eorum pro parte alicuius ex incorporatis & ſuppoſitis prædictis vel alterius promotorum negociorum noſtrorum, aut noſtri vel Romani pōtificis procuratoris fiſcalis, quibus ſuper his omnimodā atq; plenariam concedimus poteſtatem, requiſiti fueritis, vel fueris requiſitus, & vobis quòd aliquis vel aliqui ex perturbatoribus prędictis aliquā vel aliquas ex ſententijs & pœnis ſuperiùs expreſſatis incurrerit, fuerit facta fides, ad earundem pœnarum declarationem contra eos procedētes, illos tandiu in eccleſijs veſtris ac alijs locis, dominicis alijsq; feſtiuis diebus eaſdem pœnas incurriſſe publicetis, & publicari faciatis, ac vt tales euitetis, & ab alijs euitari faciatis, ac aliàs ad plenariā pœnarum prædictarum executionē procedere curetis, donec ſuper his ſatisfactione præuia debitè meruerint abſolutionis beneficiū obtinere. Et nihilominùs legitimis ſuper his per vos habendis, ſeruatis proceſſibus, eos quoties opus fuerit, aggrauare curetis, contradictores authoritate noſtra, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Nos enim vobis & veſtrum ſingulis, omnes & ſingulos, qui ſententias & pœnas huiuſmodi vel earum aliquā incurrerint quoquo modo, in loco noſtræ ſacræ congregationis, ea durāte, ipſa verò diſſoluta, in loco Romanæ curiæ & extra etiam ad partes: illos verò ex eis, ad quos tutus non patebit acceſſus, ſeu in locis in quibus libera mandatorū noſtrorum executio fieri non poterit, ſuper quo partis læſæ vel promotorum aut procuratoris prædictorum iuramento ſtari volumus, in audientia literarum contradictarū, & in valuis maioris eccleſiæ ciuitatis vel loci, in qua vel in quo hanc vel aliam generalem ſynodū pro tempore ſedere, vel ea diſſoluta aut nō ſedente Romanum pontificem cum ſua curia reſidere contigerit, ſi in ea vel apud nos: ſi verò extra ſuper his ꝓcedi contigerit, in loco eccleſiæ, dignitatis vel rei, ſuper qua vel quo agetur, aut alio viciniori, in quo partis læſæ commoditas ſe obtulerit, in valuis maioris eccleſiæ ciuitatis vel loci huiuſmodi, ad inſtar edictorum publicorum monendi, requirendi & citandi, plenam & liberā authoritate vniuerſalis Eccleſiæ concedimus tenore præſentium facultatem, volentes & eadem authoritate decernētes, monitiones, requiſitiones & citationes ſic factas, vim habere, ac eoſdem ſic monitos, requiſitos & citatos arctare perinde, ac ſi eis perſonaliter apprehenſis factæ forent. Non obſtantibus noſtris atq; Apoſtolicis conſtitutionibus & ordinationibus, quibus quoad præmiſſa derogamus, & derogatum eſſe volumus, cæteriſq; contrarijs quibuſcunq;.

Datum Baſileæ in ſeſsione noſtra publica, in maiori Eccleſia Baſileenſi ſolenniter celebrata, quinto idus Auguſti, Anno à natiuitate domini 1442.

SESSIO XLV.

ſeu vltima.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Deſiderauit Ezechias rex, vt fieret pax & veritas in 4. Reg. 20.d
diebꝰ ſuis: & nos deſiderio deſiderauimus, vt pax & vnio Eccleſiæ in diebꝰ noſtris, hoc ſacro durante Baſileenſi concilio, daretur. Verùm cùm ex plurimis impedimentis quę dietim ingeruntur, & in futurū ſuccreſcere poſſent, formidetur, ne pax & vnio huiuſmodi deſideratæ in hac ciuitate Baſileenſi fieri, aut actus conciliares liberè exerceri valeant, volentes ꝓpterea caſibus futuris prouidere, ac vt fides & authoritas generalium conciliorum vniuerſalem Eccleſiam repręſentantium, illibatę permaneant, quodq; vnio & pax vera Eccleſiæ dentur, necnon vt continuetur celebratio generaliū conciliorum, attento quòd iam ſanctiſsimus dominus Felix papa quintus præuidens neceſsitatis caſum, pro futuro concilio nominauit inclytam ciuitatem Lugdunenſem in partibus Galliarum, in hocq; ſatisfaciendo decretis ſacrorū Conſtantienſis & Baſileenſis huius generalium conciliorum, dictam ciuitatem Lugdunenſem, quā experientia docente generalium ſynodorū hactenus in ea celebratarum, accommodam & idoneā reputamus, tenore præſentiū in nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, ꝓ futuro proximo celebrādo concilio nominauimus, deputamus & aſsignamus. Cumq; immineant vrgentiſsimæ cauſę, vt breui fiat alterius generalis cōcilij celebratio, propterea ſtatuimus & ordinamus, vt infra trienniū à datis præſentium computandū, generale concilium in præfata ciuitate Lugdunenſi celebretur, decernētes quòd cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati ſeu quicunq; alij, qui ad generalia cōcilia de iure vel conſuetudine cōuenire debent, in termino pręmiſſo ad dictum locum accedere teneātur, dummodò poſt diſſolutionē huius concilij hoc vel alio in loco cōtinuati, reſtet vnus annus ante huiuſmodi triennij finē. Volumus etiam, & ſpecialiter concedimus, quòd prædictū terminum futuri celebrandi concilij abbreuiare valeat præfatus papa Felix. Per pręmiſſa autem etſi rectè inſpicientibus aliud videri nō debeat, ad maiorem tamē veritatis manifeſtationem declaramus, quòd nō intendimus, neq; volumus, hoc ſacrum

 genera-

generale conciliũ Baſileenſe diſſoluere, aut diſſolutum quomodolibet cenſendũ eſſe, quinimo in hoc loco continuandum fore, & continuari debere, dum tamen integra & plena libertas atq; ſecuritas, necnon ſaluuſductus, per inclytam ciuitatem Baſileenſem nobis & eidem ſynodo conceſsi, ſeruentur illæſi. Adijcientes, quòd ſi aliquod fieret impedimentum, quo minùs in hac ciuitate Baſileenſi iuxta ritum conſuetum actus conciliares liberè exerceri, aut libertas ſeu ſecuritas & ſaluuſconductus huiuſmodi non ſeruarentur: quibus caſibus ſeu eorum aliquo (quod Deus auertat) aduenientibus, ſuper quo ſtari volumus arbitrio ſeu atteſtationi dilectiſsimorum cardinalium & venerabilium epiſcoporum, aliorumq; dilectorum Eccleſiæ filiorum, per nos hodiè deputatorum, aut maioris partis eorum pro tempore præſentium, cum ſubſcriptione eorum, indè ſuper conficiendo publico inſtrumento & ſingulis eorundem imminendo, extunc prout exnunc, exnunc prout extunc, hanc ſanctam ſynodũ pro ipſius continuatione, ab hac ciuitate Baſileenſi ad ciuitatem Lauſanenſem, vtiq; prouincię Biſuntinæ locum habilem, tutum & idoneũ ad generalis concilij celebrationem, in nomine patris & filij & Spiritusſancti tenore præſentium transferimus, ac translatum eſſe decernimus, cum eiſdem modis, formis, qualitatibus & ordinationibus, cum quibus in hoc loco Baſileenſi continuata fuit, & ſtat de præſenti,

Datum Baſileæ in noſtra publica ſeſsione, in Eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata, xvij. Calendas Iunij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringéteſimo quadrageſimo ſecundo.

Indulgentia incorporatis conceſſa.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, &c. Dilecto Eccleſię filio, &c. Grata per te nobis & vniuerſali, quam in Spirituſancto legitimè congregatam repræſentamus, Eccleſiæ hactenus impenſa, & quæ adhuc impendere nõ deſiſtis, condignè perſtringentes obſequia, illis reddimur intenti non immeritò, per quæ obſequia fructuoſa tibi ſint, & ad maius cedere valeant animæ ſalutis incrementum. Dudum ſiquidẽ omnibus & ſingulis, qui tantùm noſtræ cõgregationi incorporati fuerunt, & etiã vſq; ad feſtum aſſumptionis beatæ Mariæ virginis tunc futurũ incorporarentur, ac nobiſcum in vinea Domini per ſex menſes laborârũt, & inanteà laborarent, huiuſmodi eorum labores & obſequia condignis ſalutarium retributionum præmijs cõpenſare cupientes, literas noſtras cõceſsimus in hæc verba:

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Benigna vniuerſalis Eccleſiæ prouidentia, theſauros ſpiritualium gratiarum à Chriſto ſibi conceſſos, laborantibus in vinea domini meritò diſpenſare curat, quo magis labores ac ſolicita ſtudia in proſecutione ſalutis animarum & publici boni Chriſtianæ religionis & exaltationi fidei catholicæ conferant, vt ſic fructuoſis eorũ operibus digna rependantur præmia, & ad vberiora meritorum incrementa feruentiùs excitemur. Virtuoſum igitur atque laudabilem zelum ſuppoſitorũ huius ſanctæ ſynodi, fidelia obſequia Chriſti Eccleſiæ in ſuis neceſsitatib⁹ & aduerſitatibus exhibentium, & pro inchoatis ſanctis operibus communem Chriſtianorum vtilitatem concernentibus aſsiduè laborantium, attenta conſideratione penſantes, & laboribus eorũ digna ſalutarium retributionum munera elargiri cupientes, vt omnes & ſinguli qui huic ſanctæ ſynodo incorporati, reſident perſonaliter in eadem, & anteà per ſex menſes reſederunt, ac etiam qui huçuſque ad feſtum aſſumptionis Mariæ virginis eidem ſanctæ ſynodo incorporati fuerunt, poſtquàm per totidem menſes in eadem reſederunt, necnon & illi qui in noſtris & ipſius Eccleſiæ negocijs extra locum huius ſacri Concilij per nos miſsi ſunt, ac (vt præfertur) nobiſcum per totidem menſes laborârunt, cuiuſcunq; ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, etiam cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali, abbatiali præemineant dignitate, ſingulos confeſſores idoneos, ſeculares & regulares preſbyteros eligere, qui toties quoties opportunum fuerit, ipſorum ſingulorum confeſſionibus diligenter auditis, ipſis ſingulis in ſynceritate fidei, vnitate, obedientia & deuotione ſanctæ vniuerſalis & Romanæ Eccleſiæ atq; noſtram & ſummi pontificis pro tempore legitimam adminiſtrationem papatus habentis perſiſtentibus, pro pœnis & cenſuris à iuris conſtitutione vniuerſalis Concilij vel Apoſtolica aut alia quauis, vel ab homine generaliter promulgatis omnibus debitam abſolutionem impendere, atque iniungere valeant pœnitentiam ſalutarem, niſi forſitan talia fuerint, propter quæ ſedes Apoſtolica fuerit meritò conſulenda, necnon etiam vota peregrinationis, abſtinentiæ & ſimilia per eos emiſſa, exceptis tamen votis peregrinationis Romanæ, Hieroſolymitanæ, & S. Iacobi in Compoſtella, in alia pietatis opera commutare. Quodq; prętereà prędicti vel alij ſimiles confeſſores per ſimiles eorum incorporatorum & incorporandorum eligendi ſingulos ſemel in vita & ſemel in mortis articulo ipſorum ſingulorum ſimilibus confeſsionibus auditis, eis ſingulis præterquã in homicidij voluntarij caſu, alijs pro peccatis omnib⁹, etiam ſi talia fuerint,

fuerint, propter quæ ſedes ipſa meritò conſulenda exiſteret, authoritate vniuerſalis eccleſiæ & noſtra debitæ abſolutionis beneficium impendere, ac pœnitentiā ſalutarem iniungere, plenariam remiſsionē omnium peccatorum ſuorum concedentes, ipſosq; & ipſorum quemlibet à quibuſuis excommunicationum, ſuſpenſionum & interdicti ſingulis alijsq; eccleſiaſticis cenſuris & pœnis à iure vel ab homine generaliter, etiam per legatorum vel delegatorum ſedis prędictæ, aut vniuerſalium conciliorum vel Apoſtolicæ ſedis, aut prouincialis, vel quaslibet ſynodales conſtitutiones, ſiue iuxta regularia quorumlibet ordinum inſtituta incurriſſe quomodolibet cenſebuntur, etiam ſi propterea ad ſedem ipſam vel alium quemcunq; ſpecialis habendus foret recurſus, ſi id humiliter petierint, iniuncta eis indè pro modo culpæ ſimili pœnitentia, necnon alijs quæ fuerint iniungenda, authoritate prædicta etiā abſq; cuiuſuis alterius ſuper hoc requiſita licentia, abſoluere, atque etiam ſemel (vt præmittitur) in vita quæcunq; vota peregrinationis, abſtinentiæ, & ſimilia in alia pietatis opera commutare, etiam ſi talia ſint, propter quæ ſedes Apoſtolica meritò foret conſulenda. Et cum eis & eorum quolibet ſuper irregularitate, ſi quam huiuſmodi ſententijs aut earum aliqua ligati, Miſſas & alia diuina officia, non tamen in contemptum clauium celebrādo, vel ſe illis immiſcendo, vel aliâs qualitercunq; præterquàm in bigamia vel homicidio voluntario contraxerint abolendo. Etiam omnem inhabilitationis, irregularitatis & infamiæ maculam ſiue notam, per ipſorū quemlibet præmiſſorum occaſione contractam, eadem authoritate diſpenſare, ipſosq; & eorū quemlibet, ad quaſcunq; dignitates, etiam ſi cardinalatus, patriarchalis, archiepiſcopalis, epiſcopalis, & alias quaſcunq; necnon perſonatus, adminiſtrationis, officia & beneficia quæcunq; eccleſiaſtica & curam animarum habentia, quæ indebitè ac minùs canonicè, aliâs tamen colorato titulo, etiam ſi per Simoniæ labem, non tamen per violentiam aut prætextu literarum & inſtrumentorum falſo fabricatorum adepti ſunt & poſsidēt, ipſis tamen dignitatibus, beneficijs, officijs, in quorum adeptione labes Simoniæ interuenerit, in ſuis manibus prædictorum confeſſorum liberè reſignatis, rehabilitare, aliáque eis poſt rehabilitationem huiuſmodi denuò abſq; alicuius iuris præiudicio conferre, & de illis prouidere, & aliâs deſuper ipſorum ſtatui & indemnitatibus conſulere, etiam ad alias quaſcunq; dignitates (vt præmittitur) & beneficia illis canonicè conferendas aut conferenda rehabilitando, ac in omnib⁹ & per omnia liberè & licitè poſsint & valeant, prout Romanus pōtifex pro tempore in legitima adminiſtratione papatus

conſtitutus, quomodolibet facere poſſet. Ita tamen, quòd ipſorum ſinguli de fructibus per eos ex dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officijs & beneficijs huiuſmodi indebitè perceptis, aliqualem portionem pro fabricis & ornamentis eccleſiarum ſeu pro alijs vſibus iuxta voluntatem & diſcretionem confeſſorum prædictorum exponere debeant, ac etiam teneantur. Et quibus quidem abſolutionibus, abolitionibus, diſpenſationibus & prouiſionibus, etiā in iudicio & extra (vbi opus fuerit) ſtari volumus perſonis incorporatis & incorporādis prædictis, authoritate ipſius vniuerſalis concilij tenore præſentiū indulgemus. Volumus autem, quòd confeſſores ipſi de his, quibus ratione præmiſſorum fuerit impendenda ſatisfactio, etiam ſimilis incorporatis prædictis pro tempore confitentibus, per ſe, ſi ſuperuixerint, vel per hæredes ſuos, *aliâs
aut *alios, ſi tunc fortè tranſierint, faciendā iniungant, quam ipſi abſoluti vel hæredes aut alij pręmiſſa facere, & adimplere teneantur, vt præfertur. Et ne (quod abſit) aliqui propter huiuſmodi gratiam reddantur procliuiores ad illicita in poſterum committenda, volumus quòd ſi ex confidentia remiſsionis huiuſmodi, aliquis vel aliqui incorporatorum prædictorum aliqua fortè committerent, quo ad illa, remiſsio eis nullatenus ſuffragetur: *quoniam etiam ad eos qui à nobis receſſerunt, & ad diſſolutionem ſeu derogationem authoritatis præſentis ſacri concilij improbis auſibus machinati ſunt, for. *nolumus
*volumus aliquatenus extendi. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginā noſtræ conceſsionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autē hoc attētare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & vniuerſalis Eccleſiæ ſe nouerit incurſurum. Datum Baſileæ quinto calendas Iulij, anno à natiuitate domini 1439. Apoſtolica ſede vacante. Nos igitur (vt tu qui ante datam literarum prædictarum noſtræ cōgregationi incorporatus fuiſti, & nobiſcum ipſius Eccleſiæ cauſis & negocijs proſequendis per ſex menſes & amplius ſolicitis ſtudijs laboraſti, literarum prædictarum pleno gaudeas effectu, & ne eundem effectum ſuper eo quòd incorporatus fueris, & per huiuſmodi menſes nobiſcū laboraueris, vt præfertur, cuiuſuis hæſitationis ſuperſit ſcrupulus, tempore præcedente (vt præfertur) incorporatum fuiſſe, ac per huiuſmodi menſes nobiſcum realiter & veraciter laboraſſe) harum ſerie literarum atteſtamur, & cunctis notum relinquimus, volentes & authoritate vniuerſalis Eccleſiæ decernentes, quòd præſentes literæ ad probandum plenè huius rei ſeu facti exiſtentiam ſiue certitudinem vbiq; ſufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur. Nulli ergo omnino hominum liceat

ceat hanc paginam noſtræ atteſtationis, voluntatis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & vniuerſalis Eccleſiæ ſe nouerit incurſurum.

Datum Baſileæ quinto Calendas Iulij, anno à natiuitate domini 1439. Apoſtolica ſede vacante.

DECRETVM QVINQVE conclusionum.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, ad perpetuam rei memoriam. Solicitudinẽ generalium conciliorum, quorũ frequens celebratio, agri dominici præcipua cultura eſt, maximè fieri decet, vt euellant & deſtruant vepres & tribulos errorum, ædificentque & plantent ſanam doctrinã veritatis, per quam animæ hominum nutriantur in ſalutẽ. Quod attendens hæc ſancta ſynodus, volensq; errores varios aduerſus euangelicam veritatem & determinationes Eccleſiæ pullulantes extinguere, tres catholicæ fidei veritates cordibus omnium
Baſileenſis concilij ſeſſione 33. Chriſtianorum per ſolenne decretum ſuæ ſeſſionis firmiùs inſerere curauit, cuius decreti tenor talis eſt, Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, &c. ad perpetuam rei memoriam: Sicut vna eſt Chriſti Eccleſia, ita &c. vt habetur in tricesimatertia ſeſſione. His autem ſic præmiſsis, prouidendum inſuper fuit, vt ea reſcinderentur ſarculo eccleſiaſticæ ſolicitudinis, quæ in aduerſum errata ſunt. Et potiſsimè dum error in illo deprehenditur, qui animabus Chriſtianorum grauius poſſet afferre nocumentum, aliosq; ad errandum faciliùs inducere. Tanta enim nobis cura eſſe debet conſeruandæ Chriſtianæ fidei, vt nec in minimo permittatur violari, quam pertinaciter offendentes in aliquo, totam offendere cenſentur, dum doctrinã eccleſiæ catholicæ in his quæ fidei ſunt, nõ ſequuntur velut infallibilem regulam, ſed iudicium proprium in aduerſum obduratis animis ſequi volũt. Verùm præcipuè cauendum eſt, ne is qui aliorum doctor in via veritatis eſſe debet, alios in foueam & præcipitium erroris abducat, & potiſsimè talis erroris, qui vniuerſalium conciliorum authoritatem eneruet, quorum iu-
* ſupremũ dicium * ſummum eſt in terris in extirpatione errorum & conſeruatione rectæ fidei. Nec vnquam aliquis peritorum dubitauit, ſummum pontificem in his quę fidem concernunt, iudicio eorundem conciliorum vniuerſalium eſſe ſubiectum. Conquieſcat autem Chriſtiana religio in præmiſſa declaratione catholicæ fidei circa ipſorum conciliorum authoritatem, explicata in ſacra

Conſtantienſi ſynodo. Et deinceps cùm olim Eugenius papa quartus, hanc ſynodum Baſileenſem ſine ipſius conſenſu attẽtaſſet prima vice diſſoluere, declaratum ſibi fuit, hoc ipſum præmiſſæ declarationi repugnare, quodq; non poterat diſſoluere, aut in alium locum transferre, vel in aliud tempus prorogare generale concilium vniuerſalem Eccleſiã repræſentans, ſine conſenſu ipſius: ac etiam quòd hæc erat veritas iuris diuini, & articulus fidem concernens, quæ ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Tandem poſt longam reſiſtentiam, quam aduerſus veritatem fecerat, & multiplices admonitiones atq; informationes ſibi per hanc ſanctam ſynodum factas, diſſolutionem ipſam reuocauit, illamq; declarauit fuiſſe irritam & inanem, reuocans etiam quicquid contra huius ſacri cõcilij Baſileenſis authoritatem per ipſum aut ſuo nomine aſſertũ erat. Sicq; rurſum vniuerſa Eccleſia & Chriſtiana religio in hac fidei veritate conquieuit, firmiter credens nõ poſſe fieri diſſolutionẽ concilij ſine conſenſu eius. Spes autẽ omnium erat, ipſum dominum Eugenium, attenta maxima adhæſione huic ſanctæ ſynodo per eum ſolenniter præſtita, deinceps in vnitate fidei cum tota Eccleſia permanere, à qua Pius 2. ſcribit non ſine ratione Eugenium voluiſſe in Italia conciliũ haberi.
iterum prohdolor ſe grauiùs per attẽtatam ſecundam diſſolutionem huius ſacri concilij ſine conſenſu ipſius, ſeparauit. Et cùm fuiſſet iterum admonitus, vt hoc ipſum reuocaret, expectatoq; diuturno tempore, vt rurſum errorem dimitteret, pertinaciùs in eo permanſit, authoritatem conciliorũ generalium & veritates fidei circa eam declaratas, aſsiduè conculcans. Quod conſiderans hæc ſancta ſynodus, & videns ſe nihil apud eum per admonitiones & expectationem proficere, omnibus Chriſtianis rei huius veritatẽ manifeſtare debuit, ne aliquos deinceps in ſuos errores attrahere poſsit, qui per ignorantiã laqueos perditionis incurrant, ſed potiùs lumen doctrinæ Eccleſiæ catholicæ iugiter ſequentes, faciant rectos greſſus ſuos in acquiſitione æternæ ſalutis, ſitque omnium vna fides, vna ſocietas ſpiritus in vinculo pacis. Et vt clariùs rei ſeries ipſius innoteſcat, poſsintq; cuncti pleniùs veritatem ab errore, lumen à tenebris diſcernere, quinq; concluſiones in ſua congregatione generali concluſit hæc ſancta ſynodus nono Calendas Iulij proximè præteriti, declaratiuas eorum quæ aduerſus duas veritates in decreto ſuprà memorato poſitas, præfatus Gabriel, dictus tunc Eugenius papa quartus, attentauit. Quarũ quidem concluſionum tenor talis eſt:

Baſileenſis concilij ſeſſione 38. cuius initiũ eſt, In Eſdra ſcriptũ.

Veritatibus duabus prædictis repugnat prima huius ſacri Baſileenſis concilij prætenſa diſſolutio ſeu translatio, per Eugeniũ papam modernum de plenitudine poteſtatis Apoſtolicæ (vt aſſerit) attentata.

 Verita-

Conſtantienſis cõcilij ſeſſ. 4. & 5.

Veritatibus duabus prædictis repugnantes errores Eugenius papa modernus poſt primam prætenſam diſſolutioně ſiue tranſlationem ſynodali monitus ac iuſſus ſententia,& in forma ſibi oblata, iudicialiter reuocauit.

Veritatibus duabus prædictis repugnans ſacri huius Baſileenſis concilij prætenſa diſſolutio ſiue translatio, per Eugenium modernum citatum ſuper facto reformationis, attentata de plenitudine poteſtatis, vt aſſerit, caſu quo contra ipſum aut aliquem de ſuis præſidentibus procederetur, inexcuſabilem in fide continet errorem.

Veritatibus duabus prædictis repugnans huius ſacri concilij Baſileenſis iterata diſſolutio ſeu translatio prætenſa,ipſum modernum Eugenium diſſoluentem ſeu transferentem,in reuocatũ errorem probat iterum eſſe prolapſum.

Veritatibus duabus prædictis repugnans iterata diſſolutio ſeu translatio, necnon ipſius Eugenij poſt eius monitionem ſynodalem, vt ipſam diſſolutionem ſeu translationem prætenſam (vt præmittitur) factam reuocaret,declarataq; contumacia, ac in eadem longa permanentia, apertaq; ſua rebellio, & alterius congregationis in vim prætenſæ diſſolutionis ſub nomine concilij generalis erectio, hoc ſacro durante Baſileenſi concilio, ſunt de eiuſdem Eugenij pertinaciæ euidentia teſtimonia,quę clamore accuſatoris non indigent.

Quæ quidem omnia deduci voluit hæc ſancta ſynodus in notitiam cunctorum per præſentes, vt euulſis erroribus de agro domini,vnitas fidei refloreat, & omnibus amplexantibus veritatem, Eccleſia Dei conſequatur ſalutem & pacem, quę per huiuſmodi diſſolutiones & impugnationes per præfatum Gabrielem, tunc dictum Eugenium papam quartum, aduerſus ſanctã ſynodum ſuſcitatas, quàm plurima pericula & detrimenta hucuſq; ſuſtinuiſſe dinoſcitur. Et ſicuti in errore ſuſcitata ſcandala & ſchiſmata ſuccreuerunt, ſic ex agnitione veritatis pax & tranquillitas oriatur, ipſaq; Chriſti Eccleſia, deſtructis aduerſitatibus vniuerſis, ſecuritate gaudeát & ſalute. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis & notificationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & vniuerſalis Eccleſiæ ſe nouerit incurſurũ. Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, ſexto nonas Iulij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono,

Apoſtolica ſede vacante.

BVLLA NICOLAI PAPAE QVINTI SVPER APPROBATIONE *actorum & geſtorum in concilio Baſileenſi.*

NICOLAVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriã. Vt pacis, qua nihil deſiderabilius, in vniuerſali Eccleſia ampliſsimè diffundatur & perduret ſerenitas, & omnium corda quæ exagitauit & defatigauit diuiſio, vnitas integra ad cuiuslibet ſtatus & honoris proſperitatem conſolidet, libenter ſecundum noſtræ & Apoſtolicæ authoritatis plenitudinem magnitudinemq; voluntatis, omnia amplectimur, per quæ nõ ſolùm ſuper præſentibus & futuris, ſed & ſuper præteritis, vt illibata permaneant, debitæ prouiſionis adhibetur remedium. Cùm itaq; poſt crebras variasq; conturbationes, quibus multis ab annis ſancta Dei ſubiacuit Eccleſia, cauſantibus diuiſionibus, quæ inter felicis recordationis Eugenium papam quartum prædeceſſorem noſtrum, & tunc Baſileenſe concilium viguerunt, hoc in noſtro tempore, & ex altiſsimi Dei prouidentia ineffabili interpoſitas, tractatuq; oratorum chariſsimorum in Chriſto filiorum, Francorum, Angliæ & Renati Siciliæ regum, necnon Delphini Viennenſis primogeniti Francorum regis illuſtris, pacem Eccleſiæ redditam videbamus, dum percepimus venerabilem & chariſsimum fratrem noſtrum Amedeum primum cardinalem epiſcopum Sabinenſem, in nonnullis prouincijs Apoſtolicæ ſedis legatum, vicariumq; perpetuũ, Felicem papam quintum tunc in ſua obedientia nominatum, iuri quod in papatu aſſerebat ſe habere, ad huiuſmodi pacem Eccleſiæ obtinendã, ceſsiſſe: eos verò qui Baſileæ, poſtmodũ Lauſanæ ſub nomine generalis concilij hactenus congregati permanſerunt, ordinaſſe & publicaſſe nobis tanquam vnico ac indubitato ſummo pontifici obediendũ eſſe à cunctis fidelibus, & præfatam Lauſanenſem diſſoluiſſe congregationem: Deſiderãtes igitur toto affectu ea perficere, quibus Chriſtifideles ſuppreſsis & extinctis diſſenſionum & differentiarũ ſeminarijs, communi fruantur cõcordia, cuiuslibet eorum ſtatus, honoris, reputationis & quietis ſtabilitate firmata, quaſcunq; promotiones, electiones, confirmationes, poſtulationes, admiſsiones, translationes, commendas, adminiſtrationes & prouiſiones ad quaſcunque patriarchales, metropolitanas & cathedrales eccleſias, necnon abbatiales dignitates ac monaſteriorum regimina quorumcunq;, exemptorum & non exemptorum: necnon quaſcunq; collationes, prouiſiones & diſpoſitiones quorumcunque beneficiorum Eccleſiaſti-

Amedeus non Papa, ſed cardinalis.

Obſerua Baſileenſes tandem ad Nicolaum acceſsiſſe.

ecleſiaſticorum, regularium & ſecularium, de iure patronatus etiam laicorum, cum cura vel ſine cura, etiam ſi eccleſiæ parochiales fuerint, aut canonicatus & præbēdæ, dignitates maiores poſt pontificales in cathedralibus, vel principales in collegiatis exiſtant, perſonatusq́; perpetuæ adminiſtratiōes vel officia, etiam curata vel electiua, in quibuſcunque Eccleſijs prioratus conuentuales, aut cuiuſcunque conditionis, qualitatis vel naturæ fuerint, etiam alterius generis, quàm expreſſa, paris vel maioris, etiam ſi ex quauis cauſa tunc diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter vel generaliter reſeruata, fuerint litigioſa, aut aliàs affecta, vel ad ſedem Apoſtolicam quomodolibet deuoluta, in vim quorum ſeu prætextu collationum, prouiſionum, reſeruationum, aut aliarum diſpoſitionum huiuſmodi ſeu alicuius præmiſſorum, aliàs quàm ex titulo priuationis factarum, præmiſſarū occaſionum, diuiſionum ipſarum eccleſiarum, beneficiorum, dignitatum, officiorum, perſonatuum, adminiſtrationum, canonicatuū & præbendarum habita ſeu adepta ſit poſſeſsio, & poſſidentur de præſenti: admiſsiones etiam reſignationum quorumcunq; beneficiorum, dignitatum, Eccleſiarū, ſimpliciter vel ex cauſa permutationis factarū authorizationum & inſtitutionum, penſionum item quarumcunq; ſuper quorumcunq; beneficiorum eccleſiaſticorum fructibus, reſeruationibus & aſsignationibus, cum proceſsibus & fulminationibus indè ſecutis, necnō vniones, annexiones, incorporationes quarumcunque dignitatum & beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſeculariū & regularium, quibuſcunq; patriarchalibus, archiepiſcopalibus, abbatialibus vel capitularibus menſis aut monaſterijs, conuentibus, dignitatibus, canonicatibus & præbendis vel beneficijs, ſeu ad inuicem ſub quibuſuis verborū formis, dimembrationes etiam* eccleſiaſticarum & beneficiorum quorumcunq;, eccleſiarum quoq;, monaſteriorum ſtudiorumq́; generalium fundationes, erectiones, ſuppreſsiones & ſubiectiones, & quorumcunq; beneficiorum creationes, exemptiones, item reuocationes, pallij dationes, conſecrationes, benedictiones, perſonarū de ordine ad ordinem translationes, infeudationes, inſtitutiones, contractuum confirmationes, facultatis teſtādi conceſsiones, abſolutiones, liberationes, quitantias ſuper quibuſcunq; debitis ratione decimarum, ſemidecimarū, indulgentiarum, annatarum, communium & minutorum ſeruitiorū, vel aliàs quomodolibet, diſpēſationes tā ſuper ætatis quàm natalium & aliarum inhabilitatum defectibus, ſuper incompatibilibus in quocunq; numero, etiam ſi ad curas parochiales, matrimonijs, iuramento, ordinibus & voto etiam tranſmarino & rebus alijs quibuſcunque, necnon abſolutiones à quibuſcunq; excommunicationū, anathematizationum & alijs cēſuris eccleſiaſticis, interdictorum tam generalium quàm ſpecialium relaxationes, ac etiam illarum fulminationes & appoſitiones iuramentorum, etiā fidelitatum relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis aut alia inhabilitate vndecunq; proceſſerit, reſtitutiones etiam ad famam & honores gratiarum, indultorum, indulgentiarum & priuilegiorum, & quaſcunq; alias conceſsiones, ac omnia & ſingula tam iuſtitiam quàm gratiam concernentia, ſiue in foro conſcientiæ aut contentioſo, in perſonis aut locis, quæ tempore conceſsionum & aliorum præmiſſorum obediuerunt præfato venerabili ac chariſsimo fratri noſtro Amedeo cardinali Epiſcopo, legato & vicario ſupradicto, tunc Felici papæ quinto nominato, ac cōgregatis antedictis ſeu eorum alteri tam per ipſum tunc Baſileenſe concilium & Amedeum in ſua obedientia Felicē quintum nuncupatum, quā illos qui in Baſileenſi & Lauſanenſi ciuitatibus ſub nomine generalis concilij congregati remanſerūt, aut alium ſeu alios, ſua aut alterius eorum authoritate etiam de latere legatos, delegatos, ſiue alios quoſcunq; ab eis vel eorum altero poteſtatē habentes coniunctim vel diuiſim, qualitercunq; facta, geſta, conceſſa, data, indulta, diſpoſita & ordinata, etiam ſi maiora & grauiora aut alterius cuiuſcunq; naturæ à præmiſsis exiſtant, & ſpecialem requirant expreſsionem, quæ volumus & decernimus pro expreſsis ſpecificè haberi, cum omnibus & ſingulis indè ſecutis. Ac etiam omnia & ſingula per ordinarios in dictis locis facta, pro bono pacis & vnionis Eccleſię, motu proprio ex certa ſcientia & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, de conſilio & aſſenſu venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinaliū, præſentium ſerie approbamus, ratificamus, & etiam confirmamus, rataq́; & firma haberi volumus. Necnon potiori pro cautela de perſonis patriarcharum, archiepiſcoporum, Epiſcoporū & abbatum, quibuſcunq; Eccleſijs & monaſterijs, quarum & quorum aſſecuti ſunt poſſeſsiones, & poſsident de præſenti, necnon de dignitatibus, prioratibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officijs, canonicatibus & præbendis, commēdis & beneficijs quibuſcunque etiam ſedi Apoſtolicæ ſpecialiter vel generaliter reſeruatis, deuolutis vel quomodolibet affectis, eorum poſſeſſoribus quibuslibet de nouo prouidemus, ac ipſorum omniū fructus, redditus & prouentus, necnon emolumenta ſingula in quibuſcunq; & vbicunq;, etiam extra diœceſim, in quibus Eccleſia, monaſterium, prioratus, dignitas, ſeu beneficium huiuſmodi fuerit, conſiſtentia, ad eorū poſſeſſores ſpectare & pertinere,

* eccleſiarū

cinere. Et quòd ipſi in ſuarum eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, dignitatum & beneficiorum (prout eorũ ſingulos concernit) poſſeſsionibus, pro huiuſmodi bono pacis & vnionis, pacifici remaneant & quieti, decernimus & declaramus, gratis & abſq; ſolutione communium vel minutorum ſeruitiorum, annatarum, aut vacantiæ tam noſtræ cameræ, quàm venerabiliũ fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium collegio facienda, nomina & cognomina, valoreſq; ipſorum beneficiorum & dignitatum, ac non obſtantias ipſorum poſſeſſorũ pro expreſsis habentes, conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis non obſtantibus quibuſcunq;. Inſuper quaſcunq; obligationes ſeu debita de & ſuper annatis ſeu communibus & minutis ſeruitijs iuxta curiæ noſtræ conſuetudinem, cæteriſq; iuribus nobis & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium collegio cæteriſq; officialibus debitis, ſi quæ deberi dicerentur, occaſione quarumcunq; metropolitanarũ & cathedralium eccleſiarum, monaſteriorum, dignitatum, prioratuum, etiã conuentualium beneficiorum & officiorũ huiuſmodi, vſq; ad præſentẽ diem poſſeſſoribus antedictis ex ſimili ſcientia remittimus & relaxamus, pariter & donamus: eoſq; qui huiuſmodi debitis obligati eſſent, ab omni eorum ſolutione abſoluimus & liberamus, & ſuper illis dari quitantias petentibus aut volentibus demandamus in forma plena, debita & opportuna, fructus etiam illos, quos durante huiuſmodi diuiſione, ex dictis eccleſijs, dignitatibus, beneficijs & officijs perceperunt, etiam ſi nobis & cameræ Apoſtolicæ debiti eſſent, penitus ipſis & cuilibet ipſorum remittimus de dictæ ſedis munificentia liberali, camerario, theſaurario, clericis cameræ, collectoribus & ſubcollectoribus noſtris quibuſcunq; inhibentes ſub excommunicationis ſententia & alijs cenſuris eccleſiaſticis atq; pœnis, quas remiſsioni & inhibitioni noſtris huiuſmodi contrauenientes incurrere volumus ipſo facto, ne fructus prædictos occaſione præmiſſa, dicta diuiſione durãte perceptos, & per nos remiſſos, vt præfertur, à quoquã quomodolibet exigere ſeu extorquere præſumant. Dictorum rurſus poſſeſſorum ſingulis aduerſarijs ſuper præfatis eccleſijs, monaſterijs, prioratibus, dignitatibus, officijs & beneficijs perpetuum ſilentium imponentes, quaſcunq; promotiones, impetrationes, conceſsiones, prouiſiones, declarationes & literas deſuper pro ipſis aduerſarijs & alijs quibuſcunq;, in præiudicium ipſorum poſſeſſorum vel derogationem huiuſmodi per nos confirmatorum, quomodolibet etiam ſi motu proprio, ex certa ſcientia aut plenitudine poteſtatis, & de venerabilium fratrũ noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium conſilio & aſſenſu, tam per dictũ noſtrum prædeceſſorem, quàm nos ſiue alium quemcunque, illius aut noſtra authoritate, ſiue alia quacunq; factas, datas, conceſſas & habitas, etiam ſi in vim earum ipſis aut alicui eorum in re vel ad rem ius quæſitum foret: necnon diffinitiuas & alias etiam, quæ in rem tranſierunt iudicatam; ſuper eccleſijs & alijs præmiſsis in Romana curia vel aliâs vbicunq; contra dictos poſſeſſores promulgatas ſententias & quæcunq; indè ſecuta, prædictis motu & ſcientia ac plenitudine pro bono pacis & vnionis prædictarum caſſamus, irritamus & annullamus, ac caſſa, irrita, infecta, nullaq; & inania ac viribus vacua declaramus & denunciamus. Illas verò ex ſententijs, quæ pro prædictis poſſeſsionibus ſuper præmiſsis, ac etiam quaſcunq; alias ſententias & ſubrogationes, quæ, ꝑ quibuſuis perſonis, partibus ſe defendentibus, illarũ omnium nominibus & cognominibus pro expreſsis habentes, & quæ in rem tranſiuerunt iudicatam, in Baſileenſi ſeu Lauſanenſi ciuitatibus, ſeu in curia præfati venerabilis ac chariſsimi fratris noſtri Amedei primi cardinalis, (vt præmittitur) legati vicarijq; perpetui, Felicis quinti in ſua obedientia nominati, vſq; in hodiernum diẽ prolatæ ac ſubrogationes pro altero ex collitigantibus mutuò ſe defendentibus factæ ſunt, validas & ratas decernentes, necnõ quaſcunq; lites & cauſas deſuper in noſtra curia vel alibi contra ipſos poſſeſſores ſuper prædictis eccleſijs, dignitatibus, beneficijs, officijs quomodolibet pendentibus, quorum omnium, etiam ſi vna vel duę ſeu plures diffinitiuæ vel aliæ ſententiæ prolatæ ſint, ſtatus præſentibus pro expreſsis habentes, ad nos aduocamus, & totaliter extinguimus. Et pro maiori omnium & ſingulorũ ſecuritate & roboris validitate, quibuſcunq; perſonis tam eccleſiaſticis quàm ſecularibus, cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis vel præeminentiæ exiſtant, etiam ſi cardinalatus, patriarchatus, archiepiſcopali, epiſcopali aut alia quacunq; præfulgeant dignitate, necnõ quarumcunq; tam cathedralium quàm collegiatarum & aliarũ eccleſiarum & monaſteriorum capitulis, collegijs & conuentibus, ac ſingularibus perſonis earundem, illiq; vel illis, ad quem ſeu ad quos dictarum eccleſiarum, beneficiorum eccleſiaſticorum & officiorũ electio, collatio, prouiſio, præſentatio ſeu quæuis alia diſpoſitio communiter vel diuiſim pertinet, ac huiuſmodi poſſeſſorum aduerſarijs, quibus per nos ac noſtrum prædeceſſorem ſeu alium quẽcunq; factæ ſunt conceſsiones & prouiſiones de huiuſmodi eccleſijs, beneficijs & officijs poſſeſsis, omnibus & ſingulis alijs, quorum intereſt vel intererit quomodolibet in futurũ, mandamus expreſsè inhibentes, videlicet patriarchis, archiepiſcopis & epiſco-

piſcopis ſub ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ, minoribus verò perſonis ſingularibus ſub excommunicationis, necnō dictorum poſſeſſorū aduerſarijs ſub ſimili excommunicationis ac priuationis omnium & ſingulorum beneficiorum ſuorum quæ obtinēt, & inhabilitationis ad illa, & ad alia in poſterum obtinenda, perpetuæq; infamiæ: collegijs verò, capitulis & conuentibus ſub ſuſpenſionis à diuinis, pœnis, ſententijs & cenſuris, quas contrafacientes & rebelles (prout quemlibet ipſorū concernit) exnunc prout extunc, & extunc prout exnunc, incurrere volumus ipſo facto, ne ipſi ſeu eorum alter publicè vel occultè, directè vel indirectè, quouis quæſito colore vel ingenio, contra declarationes, cōceſſiones, approbationes, ratificationes, confirmationes & alia prædicta vel eorum aliquod in preiudicium, damnum & grauamen dictorum poſſeſſorum & derogationem præmiſſorum per nos confirmatorum, aut alicuius eorum, facere, dicere & attentare, ſeu ipſi prænominati, ad quos ſpectat huiuſmodi electio, collatio, prouiſio, præſentatio ſeu quæuis alia diſpoſitio, quenquam alium ad Eccleſias, dignitates, beneficia & officia ſeu alia præmiſſa, hactenus ſic poſſeſſa recipere & admittere, neq; poſſeſſores huiuſmodi ſuper præmiſſis in aliquo vexare, perturbare, moleſtare, ſeu inquietare quomodolibet præſumant, aut præſumat, ſed ea omnia & ſingula inuiolabiliter & ſine contradictione quacunque, quantum in eis eſt, manu teneant & obſeruent, dictoſq; poſſeſſores in poſſeſsione ſua huiuſmodi teneant & defendant. Si quæ etiam (quod abſit) per quempiam quacunq; etiā authoritate noſtra, contra præmiſſa ſeu eorum aliqua, aut in præiudiciū dictorum poſſeſſorum ſeu alicuius eorum, nouitates factæ fuerint ſeu fierent, illas ac quæcunq; indè ſecuta exnunc prout extunc habemus & haberi volumus pro infectis. Et nihilominùs contrauenientes & rebelles huiuſmodi, ſiue patriarchæ, archiepiſcopi aut epiſcopi fuerint, ab ingreſſu Eccleſiæ: minores verò perſonas ſingulares, excommunicatos: necnon dictos aduerſarios & eis auxilium dantes, vltra excommunicationis pœnā beneficijs & officijs ſuis priuatos, inhabiles & infames: capitula verò, collegia & conuentus, à diuinis ſuſpenſos per quemlibet ordinarium loci, aut alterum in dignitate conſtitutum, ſiue canonicum alicuius Eccleſiæ cathedralis, per quemcunq; ex huiuſmodi poſſeſſoribus eligendum & requirendum, ſeu executionem dandum ſuper huiuſmodi noſtra volūtate in Romana curia ſiue extra, declarari & denunciari volumus & mandamus. Super quibus omnibus & ſingulis, ipſis & eorum cuilibet, authoritate Apoſtolica damus atq; concedimus facultatem, reiectis in præmiſsis omnibus & ſingulis cautelis & appellationib' quibuſcunq;, in præiudicium præmiſſorum interpoſitis ſeu interponendis, quas tanquam friuolas & inanes cū indè ſecutis & ſecuturis, extunc prout exnunc, & exnunc prout extūc caſſamus, irritamus, annullamus, & pro infectis haberi volumus: vicecancellario & quibuſuis alijs officialibus noſtris expreſsè inhibentes, ne ad cuiuſuis inſtantiam ſuper cauſis prætenſarum appellationum huiuſmodi, aut aliàs via ſimplicis querelæ ſeu reſtitutionis in integrum aliquam commiſsionem ſignare, ſiue reſcriptum etiam extra Romanam curiam concedere, nec auditores cauſarum palatij noſtri, ſiue ordinarij loci aut quicunq; alij commiſsiones ſiue reſcripta huiuſmodi recipere, ſeu cauſas deſuper motas & mouēdas audire præſumant, ſeu attentent. Adijcientes, quòd ſi vllo vnquam tempore appareret, de aliqua conceſsione ſeu declaratione per nos aut noſtros ſeu dicti prædeceſſoris literas, quaſcunq; clauſulas, etiā derogatorias, generales vel ſpeciales ſub quacunque verborum forma in ſe continētes, licet in illis dicatur, non obſtantibus clauſulis dicentibus quòd illis non derogetur, niſi de eis ſpecialis mentio fiat, aut quòd de verbo ad verbum & cum toto tenore illarum inſeri debeat, facta ſeu fienda, per quam dictos poſſeſſores ſeu eorum aliquē in huiuſmodi ſuorum beneficiorum poſſeſsione ſeu aliâs turbari, vexari, moleſtari, ſeu inquietari, aut contra huiuſmodi noſtras cōceſsiones, prouiſiones & alia per nos approbata fieri, atq; contraueniri poſsit, etiam ſi motu proprio, ex certa ſciētia, ſiue de plenitudine poteſtatis & de ipſorum venerabilium fratrum noſtrorum cardinaliū conſilio & aſſenſu emanarent, ſeu emanaſſent tales declarationes aut conceſsiones pro bono pacis & vnionis Eccleſiæ, nullatenus effectū ſortiri, ſed pro infectis exnunc prout extunc haberi volumus. Verùm ſi in obedientia prædictorum tunc nuncupati Felicis, & illorum qui Baſileæ & Lauſanæ ſub nomine generalis concilij tunc permanſerunt, duo vel plures ſuper vno vel pluribus beneficijs litigarēt, poſſeſſio non poſsidenti nō afferat præiudicium, ſed cuilibet ius ſuū ſemper ſaluū conſeruentur, ac etiā vnicuiq; maneat ius, quod ante huiuſmodi diuiſionem ſibi quæſitum erat. Et ſi fuerint aliquæ Eccleſiæ ſeu beneficia, quarum ſeu quorum caput in vna obedientia, & membra in altera exiſtant, membra reducantur ad caput. Saluo tamē, quòd membrum obtinens in illius remaneat poſſeſsione, ſi ius eidē competebat ante huiuſmodi diuiſionē. Cæterum, quia difficile foret præſentes literas ad ſingula, in quibus eis forſan fides facienda fuerit, loca deferre, dicta authoritate Apoſtolica decernimus, quòd illarum tranſſumpto manu publica & ſigillo alicuius epiſcopi aut illius vicarij, ſeu curiæ

aut ſuperioris eccleſiaſtici ſignato & munito, perinde ac ſi originales literæ huiuſmodi exhiberentur, fides plenaria adhibeatur, & ſtetur. Mandantes nihilominùs literas in ſimili forma pro quibuſcunq; particularibus perſonis eas petentibus & habere volentibus, illorũ nominibus & cognominibus ſpecificè expreſsis, cum deſignatione eccleſiæ, dignitatis, beneficij ſiue beneficiorum, aliarumq; conceſsionum ſuperiùs deſignatarum, in cancellaria noſtra & alibi gratis & ſine ſolutione alicuius taxæ, ſaluo moderato ſalario ſcriptorum, expediri: & irritũ decernimus & inane, ſi ſecùs ſuper his à quoquam quauis authoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam noſtræ approbationis, ratificationis, confirmationis, prouiſionis, decreti, voluntatis, impoſitionis, caſſationis, remiſsionis, relaxationis, donationis, abſolutionis, liberationis, inhibitionis, impoſitionis, irritationis, annullationis, declarationis, denunciationis, aduocationis, extinctionis, voluntatis, mandati, dationis, conceſsionis, adiectionis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorũ eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Spoleti anno incarnationis dominicæ, 1449. decimoquarto Calendas Iulij, Pontificatus noſtri anno tertio.

P. de Noxeto, Marcellus de curia. regiſtrata in camera Apoſtolici concilij.

EPISTOLAE ET RESPONSIONES SYNODALES SACRI GENERALIS CONCILII BASILEENSIS.

EPISTOLA SYNODALIS DE CONVOCATIONE Bohemorum ad Concilium.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiã repræſentans, vniuerſis viris eccleſiaſticis, nobilibꝰ, & toti populo regni Bohemiæ, vnitatem & pacem in Chriſto Ieſu domino noſtro.

Compulit nos charitas Chriſti egredi de terra noſtra & cognatione noſtra, & venire ad locum quẽ oſtendit nobis dominus pro pace Eccleſiæ & ſalute populi Chriſtiani. Et quid mirũ quòd pro Chriſto in terra aliena peregrinari decreuimus, cùm ipſe dominus noſter pro nobis duriſsimã vſq; ad mortem crucis peregrinationem pati dignatus ſit? Si Ioan. 3. Deus ita dilexit mundum, vt filium ſuũ vnigenitum daret: & nos meritò ita ipſum diligere debemus, vt pro ouibus ſuis, ſi oporteat, animas noſtras libẽter exponamꝰ. Quod quidem, quantũ diuina gratia nos inſpirauit, erga omnes prompto animo facere parati ſumus, & ob hoc ex omni natione ad ſacrum generale conciliũ huc conuenimus, vt expulſis de populo Chriſtiano erroribꝰ, ſedatis bellis, & extinctis vitiorũ illecebris, fidei vnitas, animorum concordia, & ſanctorum morum diſciplina vbiq; ſeruentur: & ipſa mater Eccleſia, toto orbe terrarũ diffuſa, in pace ſanctorum & vnitate refloreat. Et quanquã plurima in hoc ſacro concilio immineant, quibus neceſſariò prouidendum eſt, nihil tamen ante oculos noſtros tam ſedulò verſatur, quàm vt vos in eadem vnitate nobiſcũ coniungamini. Si ſciretis quanto affectu ſalutem & pacem veſtrã optamus, ſi corda noſtra charitate erga vos ardentia intueremini, obmiſsis omnibus, ſine mora huc properaretis vos in vlnas noſtras, confidentes quòd à nobis qui vos propter Chriſtum vt noſmetipſos amamus, requiem animabus veſtris inuenire poſſetis. Et forſan diſsidium noſtrum aliquandiu in Eccleſia Deus permiſit, vt per experientiam cognoſcentes quanta mala ex diuiſione fraterna oriuntur, poſteà alter alterum perfectiùs diligamus: & vnitas, qua nihil inter homines reperitur meliùs, cautiùs deinceps cuſtodiatur. Ioan. 17. Ieſus Chriſtus orauit, vt non ſolum Apoſtoli, ſed omnes qui per verbum eorum credituri erant, vnum eſſent, ſicut ipſi ſunt vnum pater & filius: & in hoc dixit cognoſci diſcipulos ſuos, ſi dilectionem inuicem haberent. Ioan. 13. Si cupimus Chriſto placere, ſi eius diſcipuli eſſe & videri volumus, laboremus pro viribus, vt vnum ſimus, dilectionemq; & concordiã, ſicut Chriſti fideles decet, inuicem habeamus. Oſtendamus ſecundum primitias Eccleſiæ multitudinis credentiũ, vt ſit cor vnum & anima vna: Acto. 4. ſicut vnus eſt nobis Deus, vna fides & vnus baptiſmus: Ephe. 4. ita nos eiuſdem patris filij ſimus vnanimes, & habitare vniꝰ moris nos dignos faciat in domo ſua. Pſal. 132. Quàm bonum & quàm iocundum tunc erit, cùm in eadem ſanctæ matris Eccleſiæ domo concorditer habitabunt fratres in vnum? Quanta lætitia erit in cœlis, ſi vos qui aliquãdiu à nobis diuiſi fuiſtis, iterum in charitate & vnitate nobiſcum reconciliemini? Eccè Spiritusſanctus ex omni natione congregat fratres, vt ſicut ipſe charitas eſt, ita in charitate viuat, & iuxta promiſsionem Chriſti, omnem doceat veritatem, quæ ad ſalutem eſt neceſſaria. Scimus quia noſter cæleſtis paterfamiliãs bonũ fidei ſemen Matth. 13. in terra veſtra ſeminauerat, ſed venit inimicus ho-

cus homo, & ſuperſeminauit zizaniam. Putamus multum boni ſeminis adhuc ſupereſſe, nec radicem omninò aruiſſe. Speramus adhuc terram eſſe idoneam ad fructificandum in domo domini, dummodò patiamini infundi rorem Spiritusſancti, qui illam fœcundet, & herbas noxias exurat. Credim⁹ admodum vobis moleſtũ fore, tot ſtrages, incendia, depopulationes & infinita mala cõſpicere, quæ ex huiuſmodi diſsidio quotidiè contingunt, voſq; optare pacẽ patriæ ac quietem, vt tandem fides catholica vbiq; terrarum debitè colatur. Ijs nuſquã meliùs prouideri poteſt, quàm in hoc ſacro concilio, vbi vniuerſalis conuenit Eccleſia: hîc quicquid pertinet ad fidei veritatem, quicquid ad pacem & concordiam, quicquid ad vitæ puritatem & diuinorum mandatorum obſeruantiam, om̃ni cum diligentia & libertate tractabitur. Licebit liberè omnibus exponere, quicquid Chriſtianæ religioni expedire iudicauerit: licebit conſulere & procurare remedia. Aderit planè Spiritusſanctus, in cuius nomine cõgregata eſt hæc ſancta ſynodus. Ipſe erit dux & rector concilij, perfectè illuminaturus corda hominum, vt viam ambulent veritatis & pacis. fiduciã in Chriſto habemus, quòd ſi huc puro corde & bona intẽtione acceſſeritis, proculdubiò læti & conſolati in patriam redibitis, genti veſtræ pacem, quietem, gratiamq; Dei & hominum, vobiſcum deferentes. Audiuimus quòd ſæpè conqueſti eſtis, nõ eſſe vobis traditam, qualem voluiſſetis, liberam audientiam. Iam ceſſabit omnis querelæ occaſio. Eccè iam locus & facultas plenæ audientiæ præbetur. Iam inuitamini non coram paucis, ſed vniuerſaliter audiemini, quantumlibet audiri volueritis. Ipſe Spiritusſanctus adſtabit medius iudex & arbiter, quid in Eccleſia tenendum & agendum ſit. Erimus ſimul in oratione perſeuerantes, & tam diu & tam feruenter ſuam pietatẽ gemitibus, ieiunijs, precibus, obſecrationibus ac ſanctis operibus interpellabimus, vſquequò ipſe charitatis author & veritatis doctor, corda vniuerſi populi illuſtrabit ad cognoſcendam amplectendamq; veritatis & vnitatis ſemitam. Ob hoc potiſsimè in Eccleſia Spiritusſanctus introduxit concilia, vt ſi qua circa fidẽ inter Chriſtianos diſſenſio orta fuerit, omnibus in vnum conuenientibus, per inuocationem nominis ſui veritas euidenter appareat. Sæpenumerò in Chriſtiana religione pullulàrunt errores, opiniones & ſchiſmata: ſed interuentu ipſorũ conciliorum Spiritusſanctus illa procul effugauit & penitus extinxit. Si veritatem fidei diligitis, ſi pacem optatis, ſi honor Chriſti penitus vobis curæ eſt, iam re ipſa oſtendite. nullo vnquã loco vel tempore efficaciùs & accommodoſiùs, quàm hîc eſt modò, iſta omnia fieri poſſunt. Proindè vos ex toto corde & tota anima per ipſum Spiritumſanctum hortamur, rogamus & obſecramus, vt poſtquàm oſtiũ ad tale ac tantum bonum apertum videtis, non differatis introire, & ad hoc ſacroſanctum conciliũ in nomine Ieſu Chriſti confidenter accedere, vt vnanimiter audiamus verbum hoc, quod Spiritusſanctus in Eccleſia Dei facturus eſt. Et licet hunc locum ſecurum & liberum omnib⁹ venientibus ſtatuerimus, ne tamen aliqua forſitan occaſione retrahi poſsitis, nos paratos offerim⁹ plenum ac ſufficientem ſaluumconductum veniendi, ſtandi & redeundi ijs, quos deſtinare volueritis, nomine vniuerſalis Eccleſiæ concedere, ac omnia facere quæ pro tutela & ſecuritate ipſorum expedire videbuntur. Rogamus autem vos, vt viros tales mittatis, ſuper quos Spiritus domini requieſcere ſperetur, mites videlicet, timoratos, humiles corde, pacem optantes, & non quæ ſua ſunt quærentes, ſed quæ Ieſu Chriſti, qui nobis & vobis & toti populo Chriſtiano hîc pacem, & in futuro ſeculo vitam æternam donare dignetur, qui viuit benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

Datum Baſileæ die decimaquinta menſis Octobris, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoprimo, indictione decima, pontificatus ſanctiſsimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Eugenij, diuina prouidentia papæ quarti anno primo.

QVOD PATRES INTENDVNT MAnere in Baſilea, & quòd non credatur literis aut mandatis in contrarium.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentãs, vniuerſis Chriſtifidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Zelus domus Dei quæ eſt Eccleſia, extra quam non eſt ſalus, nos inuitat atq; charitatiuè compellit, aduerſus hæreſes vaſtatrices tunicæ inconſutilis Chriſti, quæ fides eſt orthodoxa, viriliter inſurgere: & non minùs peruerſis moribus, quibus prohdolor infectus eſt populus Chriſtianus, & indies in omni ſtatu ampliùs inficitur, ſalubriter obuiare, necnon bellicis cladibus penè vbiq; terrarum fidelem populum deſtruẽtibus, & quaſi ad nullitatẽ miſerabiliter perducẽtibus, quantum vires noſtræ gratia diuina adiutæ valuerint, finem ac remedia opportuna adhibere: pro quibus cauſis euidenter neceſſarijs & maximè arduis hîc in Spiritusſancto conuenimus, tam generalium conciliorũ Conſtantienſis & Senenſis, quàm expreſsis mandatis felicis recordationis domini Martini papæ quinti, necnon & ſanctiſsimi domini noſtri moderni Eugenij quarti authoritatibus

bus expreſsis, & ſpecialibus repertis mandatis reuerendiſsimo in Chriſto patri domino Iuliano ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, atq; huius ſacri concilij præſidenti. Verùm antiquus humani generis hoſtis, inſidias more ſuo parare volens tot tátisq; bonis, quæ ex hoc ſacro concilio prouenire ſperantur, famam (vt audiuim*) per diuerſa loca diffundere conatur, quòd hæc ſacroſancta ſynodus Chriſtianæ religioni tam vtilis & neceſſaria, diſſolui aut prorogari vel in aliquem alium locú tranſferri debeat, ex quo cùm veriſimiliter timeamus, nonnullos huiuſmodi rumoribus à ſancto eorum propoſito huc forſan veniendi retrahendos, ideo tenore præſentium ſignificamus, nos omnino decreuiſſe in hoc ſancto concilio firmiter permanere: & accedente gratia Spiritusſancti, diligentiſsimè laborare ad prædicta ſancta opera, quę inchoamus, perficienda: nec vlla ex cauſa vel occaſione hinc recedere, antequàm aliquod efficax remediū circa prædicta adhibitum fuerit, cùm euidenter conſtare poſsit ex diſſolutione huius ſacri concilij ſecutura fidei catholicæ, ſtatus eccleſiaſtici, & totius Chriſtianæ religionis ruina. Speramus & pro certo tenemus, atteta integritatis & vitæ & ſanctitatis vitæ fama, qua hucuſquè nunc vixit ſanctiſsimus dominus noſter Eugenius papa quartus, ipſum omnem fauorem & auxilium daturum ad conſeruandū hoc ſacrum conciliū, quod authoritate præcedentium conciliorum & ſui anteceſſoris, & ipſius, inchoatum ac ſtabilitum extitit: nec quiſquā aliquo modo credat quibuſcunq; perſonis aut literis aliud aſſerētibus. Et ob hanc rem mentem noſtram pleniùs explicādam, iam noſtros ſolennes deputauimus ad ſuam ſanctitatem ambaſiatores. Etſi quid in contrarium aliquo modo fuſſet vobis inſinuatū, aut inſinuari contingeret, id omni veritate carere credatis. Nec veriſimile eſt, quòd benè informatus dominus Apoſtolicus vicarius Ieſu Chriſti, ad quē principaliter pertinet extirpare hęreſes, reformare mores corruptos, & procurare pacem in populo Chriſtiano, aliquo modo cogitaret diſſoluere hoc ſacrum concilium, præſertim contra decreta concilij Conſtantienſis, per prædeceſſorem ſuum & eundem approbata, & à tantis ſolennibus viris maturè digeſta, quo efficacius remedium ad hæc facienda reperiri non poteſt, ex cuius diſſolutione certitudinaliter ſequerētur hæreſum, deformitatum ac guerrarum & odiorum induratio ac etiā multiplicatio. Noſtræ quippe profeſsionis eſt, nos exponere morti pro domo Dei, Eccleſiā eius defenſare aduerſus tam eminentia pericula, potiſsimè nunc temporis, quo ad dictam noſtram ſanctam ſynodum ſperamus Bohemos aduenire, & in ſacra fidei catholicæ vnione nobiſcum reduci. Nam noſtras literas, quibus ad idem eoſdem monebamus ſalubriter & charitatiuè, honeſtè ac reuerenter ſuſceptas intelleximus. Cæterùm pax & concordia regum, principum & communitatum, quibus ſuper ijs literas noſtras direximus, per hoc præſens ſacrum concilium efficienda ſperatur, pręcipuè pax regni Francię, pro qua reuerendiſsimo in Chriſto patri domino cardinali ſanctæ Crucis, Apoſtolicæ ſedis legato in Francia, die noctuq; ad hoc tendenti & laboranti, noſtras literas & nuncios ſpeciales tranſmiſimus. Qui quidem dominus cardinalis locum conuentionis aſsignandæ partibus, nobis notificandum reſcripſit, quatenus vnà cum eodē ad tam ſanctum opus concurrere efficaciter valeamus, propter quæ ſaluberrima opera Spiritusſancti, qui huius ſacri concilij cuſtos eſt & protector, adiutrice gratia perficiēda, hìc de omni regione cōuenimus, atq; in publica ſeſsione noſtra, decimaquarta Decēbris in maiori huius ciuitatis Eccleſia celebrata, per noſtra decreta hìc tam diu permanere congregati ſtatuimus, quouſq; præfati neceſſarij vtiq; ac plurimi fructuoſi effect* votiuos fines ſortiantur: quod fixè & inflexibiliter perficere, vt præmiſimus, intēdimus. Eapropter deuoti viri, in Chriſto ſyncerè dilecti, vos in domino obſecramus, pro huius ſacræ noſtræ ſynodi ſalubri directione deuotiùs exorare, proq; huiuſmodi felici ſucceſſu diuinam clementiam humiliùs implorare: necnon & ſi quæ literæ, ſchedulæ, ſcripta, mādata, quocunq; nomine cenſeantur, à quibuſuis perſonis inueneritis aut receperitis, noſtræ huic ſanctæ intentioni obuiantia, aut ſaluberrimos effectus præfatos quoquo modo impedientia, nobis indilatè tranſmittere curetis: nec eiſdem adhærere, aut à ſynceritate, quam noſtræ congregationi geritis, vllatenùs recedere velitis, quocunque colore per quoſcunq; prætenſo. Reuerēdos aūt patres dominos prælatos & cæteros qui de iure vel conſuetudine ad ſacram generalem ſynodum venire tenētur, admonemus & mandamus ſub pœnis iuris ac ſub debito iuramenti, quatenus celerrimè ad noſtram congregationem accedant in propria perſona: aut ſi fuerint corporali impedimento detenti, honorabiles & doctos viros de ſuis eccleſijs benè inſtructos, deſtinare nō omittant. Sic autem facientes, Chriſto cuius cauſam gerimus, maximè placebitis: Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, imo & toti Chriſtianitati dignū famulatum præbebitis: vos verè fideles, Dei honorem, Eccleſiæ ſuæ meliorationem volentes & affectantes monſtrabitis, atq; gratiam in præſenti, & gloriam in futuro poſsidebitis, quam vobis conferre dignetur pręſenti ſynodo præſentialiter aſsiſtens Spiritusſanctus. Datum Baſileæ vigeſimaprima Ianuarij, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, pontificatus dicti

Hic Iulianus poſtea relictis Baſileenſibus, Eugenio adhæſit, cum multis alijs.

Eugenius laudatur.

dicti domini Eugenij papæ quarti anno primo, ſub ſigillo reuerendi in Chriſto patris domini Philiberti epiſcopi Conſtantienſis prouinciæ Rothomagenſis. De mandato dictæ ſanctæ ſynodi, v. Sapientiæ.

RESPONSIO SYNODALIS DE AVthoritate cuiuslibet concilij generalis ſupra Papam & quoslibet fideles, quodq; ſine eius conſenſu non potuit diſſoluere concilium Baſileenſe dominus Eugenius papa quartus.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Cogitanti huic ſacræ ſynodo, in Spirituſancto legitimè congregatę, quid vobis venerabilibus Ioanni & Andreæ, Tarentinenſi & Coloſſenſi archiepiſcopis, ac Bertrãdo epiſcopo Magalonenſi, necnon dilecto Eccleſiæ filio Antonio de ſancto Vito, palatij Apoſtolici cauſarum auditori, oratoribus ſanctiſsimi domini Eugenij papæ quarti, pro ijs quæ ſuo nomine bis expoſuiſtis, reſponſura ſit, duo ipſe Spirituſſanctus perſuadet: primum, vt (ſecun-
1.Cor.2. dum Apoſtolum) nõ in ſublimitate ſermonis & doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus loquatur: deinde, vt ſummum pontificem & vos & quoſcunq; huic ſacro concilio aduerſantes, ſub ijs verbis Apoſtolicis admoneat, quibus beatus
Ephe.4. Paulus ad Epheſios vſus eſt: Nolite, inquit, contriſtare Spiritumſanctum. Vtinam non à triſtitia dicendi exordium aſſumere poſſemus, & ab ea præſertim, quæ in Spiritumſanctum committi dicitur. Duob' modis ſacri doctores exponunt Spiritumſanctum contriſtari, vel cùm boni dono ſpirituſancti & propter charitatem contriſtãtur de his, quæ non rectè faciunt: vel cùm Spirituſſanctus ab homine nõ rectè facienti, repellitur more humano. Sicut enim homo de domo pulſus, triſtis recedit, ita Spirituſſanct' propter non rectè facta hominum deſerit eos, & ab his recedit, non ipſe triſtis, ſed triſtes dimittens quos deſerit. Connectendo inuicem vtranq; expoſitionem, obſecrat hæc ſancta ſynodus cum omni manſuetudine, lenitate & modeſtia ſummũ pontificem & vos eius oratores, ne Spiritumſanctum contriſtare velitis: Tum propter noſipſos concilium celebrantes, ne triſtitiam, mœroremq; patiamur, intuentes ipſum non rectè agere, dum diſsipare & euertere conatur hanc ſanctam vniuerſalem ſynodum, pro ſalute populi Chriſtiani congregatam: Tum etiam propter ipſum dominum Eugenium, voſq; & alios concilium impugnantes, ne ſic agendo, Spiritumſanctum à vobis repellatis. Ipſe enim habitare non conſueuit cum his, qui operibus aduerſantur charitatis. Inter noſtram autem & veſtram triſtitiã hoc refert, ſicut inter præſentem & futuram, meritoriamq; & pœna dignam. Nos enim vehementer illa ſentimus zelo domus Dei incenſi: Grauiſsimè quidem contriſtata eſt hæc ſancta ſynodus, tacta dolore cordis intrinſecùs, cum amaritudine & fletu volens con-
gregare filios ſuos, ſicut gallina pullos ſub Matth.23.c
alis ſuis, & non permittitur: volens fidei & Eccleſiæ periclitanti ſuccurrere, & prohibetur. Et quod cauſa maioris doloris eſt, ab eo prohibetur, qui omnem animi conatum & ſtudium ad tam ſanctum & neceſſarium opus, more prædeceſſorum ſuorum conuertere deberet. Ipſe autem ſummus pontifex, voſq; & alij concilio contradicentes, triſtitiam nunc non ſentitis, nec animaduertitis quantum ſcandali ac perturbationis in Eccleſia ſic agendo ſeminatis: ſed eo periculoſior ac maiori compaſsione dignus hic morbus eſt, quo non ſentitur, ſentietis autem poſteà, dum ſcandala nata eſſe videritis, &
cùm apud illud terribile Chriſti tribunal 2.Cor.5.b
ſtabitis, de ſingulis vſq; ad minimum qua- Matth.5.d
drantem rationem reddituri. Sed hoc nos
in anguſtijs & tribulationibus conſolatur, Ioan.16.d
quòd huiuſmodi triſtitia in gaudium atq; 2.Cor.7.c
præmium Domini nobis conuertetur: aduerſantibus autem, ad iudicium: quod vtinam per condignam pœnitentiam in miſericordiam commutetur, quemadmodùm optamus ac oramus pro vobis & pro omnibus nos perſequẽtibus & calumniantibus.
Si Dauid videns præuaricantes, & non cu- Pſal.118.p
ſtodientes teſtimonia Domini, tabeſcebat:
ſi Chriſtus dominus ſuper vnam ciuitatem Luc.19.f
ruituram lachrymatus eſt, quanto dolore affici debet mater Eccleſia, videns per aduerſantes concilio tot populorum ſalutem impediri? Quis eas animas numerare poſſet, quas ſatanas errorum atq; hæreſum laqueis in pleriſque mundi partibus alligatas tenet, quaſq; alligaturus eſt contagione peſtifera, niſi celeriter per hoc ſacrum concilium prouideatur? Quæ autem Chriſtianitatis portiuncula eſt, quæ domeſtico, ciuili, crudelique bello & exitiali odio non agitetur, adeò quidem, vt atrociùs Chriſtianus quàm Saracenus? quid attinet vlterà ad dicendum, cùm omnis & eccleſiaſticæ & Chriſtianæ vitæ diſciplina, vbiq; penè extincta videatur? Hæc omnia, ſpes erat & expectatio gentium, per hoc ſacrum Concilium poſſe reparari: & iacta fundamenta iam erant, ita vt populus Chriſtianus hac ſpe reſpirare videretur. Tam ſancta igitur & neceſſaria opera ſi perturbari videamus, nonne maximo dolore contriſtari nos oportet, præſertim cùm ab eo perturbatio hæc veniat, qui primus pro ſuo officio ad ſuccurrendum eſſe deberet? Quis catholicus hæc audiens, ſe à lachrymis temperet? Quis ille eſt, cuius viſcera ad compaſsionem

moueri non debeant? Meritò ergo ſummū pontificem exoramus, ne Spiritumſanctum contriſtare velit. Quàm formidabile ſit, in Spiritumſanctum delinquere, hinc cognoſcite, quod cùm cętera peccata vel in patrem vel in filium commiſſa, remittantur, ſolum
Matth.12.c peccatum in Spiritumſanctum veritas atteſtatur nec in hoc, nec in alio ſeculo remittendum. Quid magis in Spiritumſanctum committitur, quàm perturbare ſacra Concilia, quæ ſpirituſancto diriguntur, cuius exiſtentia extirpantur hæreſes, eliminantur ſchiſmata, damnantur errores, diſcordia in pacem vertitur, vitia ad mores ſanctos commutantur? Quid boni ac ſancti eſt in Eccleſia Dei, ſiue ad fidem, ſiue ad mores, ſiue ad generalem Eccleſię ſtatum ſpectet, quod ex ipſorum conciliorum ſaluberrima doctrina nō fluxerit? Meritò igitur tam graue peccatum, tam grauem meretur pœnam, præſertim cùm non in vnam perſonam aut gentem, ſed in omnes homines ac populos præſentes & futuros, & in totum Chriſti myſti-
Matth.18. cum corpus perpetretur. Si ſcandalizanti vnum de puſillis minimis Eccleſiæ, tam terribile iudicium minatur Deus, quid putatis illi fiet, qui vniuerſalem ſcādalizat Eccleſiā? Quo maiori loco quis poſitus eſt, & maior cura ſibi commiſſa, eo tranſgreſsio damnabilior. Sanguis omnium pereuntiū propter hæreſes, bella & morum deformitatem, ab eius manibus exigetur, qui impedimento eſt, ne illa tollantur. Sed & hoc auget triſtitiam noſtram, quòd is qui percutit, aut ſe percutere nō recognoſcit, aut diſsimulat. Quis non turbetur, ſi percuſſor percuſſo dicat: Cur me cædis? cùm potiùs ad percuſſum, id dicere, pertineret? Venitis ad nos, & ſub ſpe-
1.Cor.12. cie virtutis exhortando proponitis, Non ſit ſchiſma in corpore. Sanctū eſt hoc verbum, & omni acceptione dignum: ſed rectiùs factum eſſet, ſi ad eū qui vos miſit, huiuſmodi ſermonem ſeriatim expoſuiſſetis. Saltem, quod ab eo recedentes non feciſtis, facite ad eum redeūtes. Ei enim permaximè opus
for. deeſt vt ſit vt dicatis, Nō ſit ſchiſma in corpore. Nos enim nihil aliud quęſiuim⁹, nec quærimus. hoc cupimus, hoc oramus. Et ne ſit ſchiſma in corpore, quàm piè, quàm ſuppliciter per diuerſos oratores ſuam ſanctitatem exorauimus, vt ſicut catholicū pontificem decet, velit Eccleſiæ catholicæ ſe coniungere, quā hoc ſacrum concilium repręſentat. Quoties deprecati ſumus, ne ſanctam ſynodum perturbet ac perſequatur? quoties ſupplicauimus, ne intolerabilium ſcandalorum, quæ ſuus diſſolutionis prætenſæ conatus parturire poteſt, velit eſſe occaſio? Dicite nobis: Si duo ad certū tempus vel ad aliquod complendum opus ſocietatem inijſſent, & alter eorum ante tempus vel operis finē velit ſocietatem dimittere, alter autē vſq; ad finem temporis vel operis perdurare, quis horum cenſendus eſt ſocietatis ſciſſor ac diuiſor? Si duobus ſeruis mandat Dominus, vt laboratum in agrum vadant vſq; ad fructuū tempus, & alter in via retrocedit, alius autem in agro laborans, vſque ad meſſem perſeueret: quis eorum alter alterū deſerere, & quis Domini mandatis obtemperare dicendus eſt? Et ſi recedens, perſeueranti dicat, recede & tu, ne ſit diuiſio inter nos, an debet ille recedere, & potiùs conſeruo, quàm Domino, parére? Nemo eſt tam hebetis ſenſus, qui iſta nō dijudicet. Videamus ergo, ſi placet, quis ſcindit ſocietatem aut fraternitatem Eccleſiæ, quis ab alio ſe diuidit, quis ſanctæ matris Eccleſiæ mandata contemnit. Conuenit vniuerſalis Eccleſiæ myſticum Chriſti corpus in celeberrimo Conſtantienſi concilio, vbi Spirituſancto dictante, vnanimi conſenſu pro generali ſtatu Eccleſiæ conſeruando diffinitum eſt, vt deinceps concilia certo tempore celebrentur & modo, ad colendum agrum Dominicū, & indè euellendum vepres, ſpinas & tribulos hæreſum, errorum & ſchiſmatum, & exceſſus corrigendum & deformata reformandū. Huius ſtatuti vigore felicis recordationis dominus Martinus papa quintus, per literas Apoſtolicas locum proximi concilij ordinauit ſub his verbis: Ad perpetuam rei memoriam: Cupientes & volentes decreto huiuſmodi generalis concilij Conſtantienſis ſatisfacere, inter alia diſponenti quòd omnino generalia concilia celebrentur in loco, quem ſummus pontifex per menſem ante finem huius concilij, approbante & conſentiente concilio, deputare & aſsignare teneatur, pro loco dicti proximi celebrandi concilij, eodem conſentiente & approbante concilio, ciuitatem Papienſem tenore præſentiū deputamus. Poſteà cœptum eſt celebrari concilium Papienſe, quod de conſenſu concilij tranſlatum eſt ad ciuitatem Senenſem. & ibi conſentiente & approbāte concilio, per nuncios Apoſtolicos electa eſt hæc ciuitas Baſileenſis pro loco proximi tunc ſequentis concilij in ſeptennium celebrandi. Aduenit ſeptennij tēpus, congregatur hìc concilium, non ſolum iuxta decreta duorū generalium conciliorū, ſed accedente expreſſo conſenſu ipſius Martini, & moderni domini Eugenij, deſtinātium ad hoc legatum ſuū. Ecce iuſſu ſpirituſſancti vniuerſale concilium legitimè congregatum eſt ad colendum agrum dominicum. Adeſt à principio ſummus pontifex per legatū ſuū. poſteà ante finitū tempus, & opere non cōpleto, recedit, deſeritq; laborātes in agro Domini. Nūc igitur qui habet oculos, videat quis diuiſionem, ſciſſurā, rixam, contentionē, nouitatē ac ſcandalum faciat, quæ omnia ex ſchiſmate prouenire commemoraſtis. Nūquid nos propria authoritate huc venimus? Si Eccleſia bis congregata in duob⁹ concilijs, ſi duo

Romani pontifices ita ſtatuerunt, ſi id agimus quod ipſe Spiritusſanctus per organū Eccleſiæ decreuit, cur nobis dicitur, Non ſit ſchiſma in corpore? Cùm Chriſtus dixiſſet, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: multi ex diſcipulis audientes, dixerunt: Durus eſt hic ſermo. & murmurantes, ſcandalizati ſunt, & retrò abierūt. Et cùm Ieſus diceret duodecim diſcipulis: Nunquid & vos vultis abire? Reſpondit ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Quis horum ſe diuiſit? an recedētes, an remanentes cum eo à quo vocati fuerant? Sed ad viciniora veniamus exempla. Olim papa Ioannes vigeſimus tertius, congregato Conſtantiæ cōcilio, indè receſsit, dans ſuo receſſu quantum in eo erat, occaſionē diſſolutionis prætenſæ. Nunquid qui Conſtantiæ remanſerunt vſque in finem, dicēdi ſunt temerarij & præſumptuoſi? Nunquid vt ſequerentur Ioannem, dicendū eis fuiſſet, Recedite hinc, ne ſit ſchiſma in corpore? An potiùs finaliter pronunciatum fuit, receſſum ſuum fuiſſe illicitum & ſcandaloſum? Et quis non videat plus eſſe, expreſsè conari diſſoluere, quàm ſolùm corporaliter ex Concilio diſcedere? Igitur ſi hîc pronunciatum ſit, huiuſmodi diſſolutionem non valuiſſe, nihil noui factum eſt. Qui vſq; ad finem Conſtantiæ perſeuerauerunt, ab omnibus commendati & laudati ſunt. Sic ſperamus in domino contingere his, qui hîc conſtanter perſeuerârunt. Deſinite igitur propter ſanctam perſeuerantiam noſtram calumniari nos, & dicere, Non ſit ſchiſma in corpore. quaſi, niſi hinc receſſerimus, ſchiſma fiet in corpore. Nos potiùs ſperamus, quòd quemadmodùm per alia Concilia ſalubriter prouiſum eſt Eccleſiæ varijs calamitatibus afflictæ, ita & per hoc, DEO concedente, prouidebitur. Sed dicitis: Si manſeritis hîc, venient ſcandala: dolemus & contriſtamur, & propterea ipſum obſecramus, ne Spiritumſanctum contriſtet, nec ſit cauſa ſcandalorum: quia etſi neceſſe ſit, vt ait veritas, venire ſcandala, væ tamen illi per quem ſcandalum venit. Is qui huius eſt author ſcandali, cùm vnico verbo id tollere poſsit, cur differt? in manu ſua eſt, ſine vlla difficultate poteſt. Non opus eſt congregare pecunias, exercitus aut naues, quemadmodùm ſi Hieruſalem (vt aſſeritis) recuperare velit. Reuocet prætenſam diſſolutionem, & ſublatum eſt omne ſcandalum. Reddet vnà & ſibi & Eccleſiæ pacem. Nec pudore aut quouis humano reſpectu ab hoc retrahatur, quoniā Romanus pontifex cùm videt ſibi aliquid falſo ſuggeſtū, aut quod tendat ad noxam, ſe feciſſe cognoſcit, ſtatim reuocare cōſueuit, quinimo plurimum gloriæ & honoris hinc ſibi accedet. Omnes enim intelligent, plùs ſibi eſſe curæ eccleſiaſticam pacem, quàm propriā voluntatem. Narratis plurimas hæreſes à principio naſcentis Eccleſiæ vſque in hodiernum diem exortas, & per ſanctos patres & concilia fuiſſe ſublatas. Verum id eſſe fatemur. Et cùm peculiare ſit & proprium conciliorum priuilegium extirpandi hæreſes, & à Spirituſancto indultum, nullatenus ea impediri, ſed foueri oportet. Si Eccleſiaſticos annales relegamus, vix vllam hæreſim, niſi per concilia, ſublatam inuenimus. Meritò igitur cauendū eſt, ne tam leuiter diſſoluatur, quod tantum Chriſtianitati profectū facere conſueuit. Dicitis duo genera eſſe hominum, qui fidei catholicæ maximè aduerſantur, Græcos & Hußitas, de quibus prouideri oportet. Fatemur his duabus gentibus reconciliandis intendendum fore, & hæc ſunt ſtudia noſtra. Nec putetis Græcorum nos eſſe oblitos, ſed cogitantes per literas & nuncios huc eos aduocare. Poſteà in hanc ſententiam venimus, ſummo pontifici deferre, ipſumq; rogare, vt ſolennes oratores ad eos mitteret, quatenus huc recōciliationis cauſa accederent, daretq; omnem operā ad hoc ſanctum negociū. Iſta per nuncios noſtros dilectos Eccleſiæ filios, primò magiſtrum Ioannem Pulchripatris, deindè Iacobum de Sirck Scholaſticum Treuirenſem, & Thomā * Fiene Officialem Pariſienſem, ſuæ ſanctitati nunciauimus. Detulimus etiam ſuæ ſanctitati pro honore ſanctæ ſedis Apoſtolicæ in pleriſq; alijs, arbitrati vt (ſicut ad officium eius ſpectabat) hæc & alia neceſſaria exequeretur. Sed vſq; nunc ſpe noſtra fruſtrati ſumus. Nam dum in modeſtia & ſimplicitate procedimus, & calumnias & iniurias patimur: & dum ſacrum concilium ſuæ ſanctitati, honorem exhibet, ipſam hanc ſanctam ſynodum perimere laborat. Græcos autem maximè nobis cordi eſt, ſicut & alios, Eccleſiæ reconciliare: pro quare ſancta & neceſſaria, omnibus viribus laborare intendimus: & quicquid pro eorum reductione faciendum eſt, prompto animo offerimus. Et vt omnibus noſtra ſyncera innoteſcat intentio, te venerabilem archiepiſcopum Coloſſenſem, qui aliâs hoc negocium pertractaſti, deprecamur, vt nomine noſtro hanc legationem vnà cum collegis tibi per hanc ſacram generale ſynodum adiungendis, ad illos velis ſuſcipere, oblaturus eis pro parte noſtra quicquid pro ipſis conuertendis offerendum videtur. Tibi autem pro viagio tuo condignas expenſas dare offerimus. * Sed cum quis hoc facilè futurum, ſi ſchiſma non fiet in corpore, iam paulò antè reſpondimus, nos non futuros ſchiſmatis cauſam, cognoſcere & ipſi & omnes potuerunt, nos non contemptum ire ſummū pontificem, vt dicitis: imo illam reuerentiā, quæ beati Petri ſucceſsori debetur, ſibi exhibere volumus, dummodò à corpore Eccleſiæ, extra

Marginalia: Ioan. 6. — Matth. 18. — * Firne — Locus obſcurus.

extra quam non eſt ſalus, ſe nolit ſegregare. Quod ſi fecerit, quod tamē non credimus, nunquid & nos tanquā canes muti, non valentes latrare, tacebimus, & periclitantē Eccleſiam clauſo ore adſpiciemus? Nunquid non & Paulus reſtitit in faciem Cephę in eo, in quo reprehenſibilis erat? Non propterea Græci ad vnitatem Eccleſiæ accedere, & propriam ſalutem, quæ ſine veritatis catholicæ confeſsione haberi non poteſt, cognoſcere negligent. Sed quomodò credendum eſt, Bononiam Græcos eſſe venturos, ſi tam facilè concilia diſſolui videant? Quam igitur ſpem Græci cõcilio Bononienſi vel alibi celebrando habebunt, ſi tam ſolenne concilium per ſeptennium expectatum, & per duos pontifices Romanos confirmatum, re infecta, in limine ipſo euaneſcat? Græci maiorum ſuorum in hoc veſtigia imitantes, ſine celebratione concilij reductionē ipſorum fieri non poſſe arbitrantur. Nā ipſorum patres, quicquid ad fidei veritatē pertinebat, per concilia ſoliti ſunt diffinire. Neceſſariū ergo eſt, ne ſpem conciliorum perdant, vt firmum & ſtabile hic Baſileenſe concilium perſeueret: ad quod ſi venire decreuerint, & Romanæ Eccleſiæ reconciliari intendant, quicquid eis pro ipſorum aduentu neceſſariū fuerit, libenter offerimus: & omnia quæcunq; habemus, parati ſumus vſq; ad nuditatem, imò vſq; ad animam, pro eorum reductione exponere. De loco autem non eſt quod cauſari poſsint. Nam ſi Bononiam vſque perueniant, paululùm plus laboris accipient huc proficiſcendo. Et cùm olim ad ciuitatem Lugdunenſem, remotiorē quàm iſta ſit, ac deinde ad ciuitatem Conſtantienſem oratores miſerint, non minùs commodè ad hanc venire poterunt. Accipiat igitur tua deuotio hanc ſanctam legationem pro nomine Ieſu Chriſti & ſalute Gręcorū, quorum certè maiores ab Eccleſia omnia meritos eſſe recognoſcimus. Poſteà de crudelitatibus Huſsitarum, & quàm periculoſa ſit eorum hæreſis, ſubieciſtis. Non poteſtis in hoc tantum dicere, quin plura referenda eſſent. propterea maximè admiramur, cùm illi nihil tantum odio habeāt, quàm nomen & authoritatem ſummi pontificis, quòd totis viribus huic concilio aduerſetur, quod tam diligenter pro eorū conuerſione laborat. Quòd autem hoc deſit, culpa erit illius, qui per diuerſam ſententiā ab eo quod Eccleſia in Conſtantia ſtatuit, ſe diuiſit, & hāc nouitatē & diſsidium induxit. Sed quæ ſpes reductionis eſſe poterit, ſi decreta concilij Conſtantienſis, in quo illa hæreſis damnata eſt, infringantur? Quòd autē priùs ſtudendum ſit, vt priùs nouella zizania euellantur, videtis ferè per annum nos ad hoc laborare cum omni patientia, modeſtia & longanimitate, vt ſacro concilio ſummus pontifex, prout tenetur, adhæreat. Sed ſperam⁹ in domino, quòd vel ipſe dominus papa Eugenius tandem veritati & rationi acquieſcet, vel mundus huius ſacri concilij iuſtitiam recognoſcens, eidem adhærebit. Fatemini mores eccleſiaſticorum corruptos, indigere reformatione, pacemq; poſtremò eſſe neceſſariam in populo Chriſtiano, & hoc eſſe præcipuum ſacerdotis officium, pacis negocijs intendere. ſed hoc fieri non poſſe, ſi ſit ſchiſma in corpore. Superuacuum eſt iterum de eadem re rationem reddere. Credimus Deo & hominibus conſtare, nec voluntatem nec opera noſtra ad ſchiſma tendere. Multiplicatis precibus oramus ipſum dominum Eugenium, ne ſeipſum à corpore ſcindat, nec offendiculum tam ſanctis operibus, ob quę concilium congregatum eſt, & vos neceſſaria eſſe dicitis, velit gratis apponere. Olim ſummi pontifices ſummo ſtudio ac cura fouebant ſacra concilia, & ea ſummo cum honore proſequebantur: & quæ in illis fiebāt, non vt ab hominibus, ſed à ſpiritu ſancto dictata, venerabantur. Si veteres relegantur hiſtoriæ, nullo tempore fuit tam neceſſarium celebrare concilium, quàm modò & in hoc loco: nullumq; vnquam fuiſſe concilium legitur tot authoritatibus ſtabilitum, & nihil ominùs à ſummo pontifice tam grauiter & multipliciter impugnatum. Dicitis, impoſſibile videri, ſimul de principatu Eccleſiæ & moribus diſputare. Diſputatio iſta cur neceſſaria ſit, non intelligimus. Nos ſemper debitum ſuæ ſanctitati reddimus. ſemper reddat & ipſe quod debet vniuerſali Eccleſiæ, recognoſcendo authoritatē concilij generalis iuxta decreta ſacrę Conſtantienſis ſynodi. Et quoniam ſe offert, vt reformatio ab ipſo incipiat, ſi huic actioni debitus ordo ſeruetur, vtinā facta verbis compenſet. Sed hoc primùm ab eo munus reformationis optamus, vt tollat ante omnia diſſolutionē prætenſam, quę iuxta decreta concilij Conſtantienſis fieri non potuit, nec tolerari poteſt ſine fidei & ſtatus eccleſiaſtici pernicie. de cæteriſq; per Dei gratiam facilè concordabimus, ſi hoc duntaxat fecerit. Quantum ad debitum ordinem, quem ſeruandum dicitis, hoc eſt quod optamus. nullum autem magis debitum ordinē eſſe credimus, quàm vt ille ſeruetur, quem patres noſtri in concilio Conſtantienſi, in quo & ipſe affuit, inſtituerunt. Multa etiam de virtutibus eius diſſeruiſtis. in hoc laudādus eſt Deus, à quo omne bonum. Rogandus etiam, vt quod illi deeſt, pro ſua clementia largiatur. Hoc illud eſt, vt ab vniuerſali Eccleſia ſe non ſcindat, extra quam nulla eſt vera virtus. hoc faciat, & ipſum condignis laudibus proſequemur. Et hæc ad ea, quæ primo loco per venerabilem archiepiſcopum Coloſſenſem relata ſunt, dixiſſe ſatis eſt. Nunc autē ad propoſita per venerabilem archiepiſcopum Tarentinum, dicendum reſtat.

Eſa. 56. d

Galat. 2.

In

In primis latè explicat iuriſdictionem & poteſtatẽ ſummi pontificis, quòd caput ſit & primas Eccleſiæ, vicarius Chriſti, & à Chriſto, non ab hominibus vel ſynodis alijs prælatus & paſtor Chriſtianorũ: & ei datæ ſunt

Matth. 16.

à domino claues, & vni dictum eſt: Tu es Petrus. & ſolus in plenitudinem poteſtatis vocatus ſit, alij in partem ſolicitudinis. & multa huiuſmodi, quæ cùm vulgatiſsima ſint, minimè neceſſarium erat recenſere. Iſta planè fatemur & credimus, operamq; in hoc ſacro concilio dare intẽdimus, vt omnes eandem ſententiam credant. Et nihilominùs ipſum Romanum pontificem dicimus obedire teneri mandatis, ſtatutis, ordinationibus ac præceptis huius ſanctæ ſynodi Baſileenſis, & cuiuſcunq; alterius concilij generalis legitimè congregati, in his quæ pertinent ad fidem, ad extirpationẽ ſchiſmatis, & ad generalem reformationẽ Eccleſiæ Dei in capite & in membris, quemadmodũ declaratum extitit per generale conciliũ Conſtantienſe, catholicam repræſentans Eccleſiam, cuius catholicæ Eccleſiæ, quemadmodum & ſummi pontificis, æquum fuiſſet ſaltem paucißimis explicare poteſtatẽ. Quod cùm non feceritis, dignũ eſt vt nos qui concilium celebramus, aliquid ſaltẽ perfunctoriè referamus.

En quantũ tribuát ſummo pontifici, cui tamẽ mox ſeſe anteponunt.

In primis hoc nos meminiſſe decet, catholicam Eccleſiã illam eſſe, cuius confeſsio in ſymbolo continetur, ſanctam Eccleſiam catholicã. huius Eccleſiæ catholicæ tanta authoritas eſt, vt ſola Chriſti euangelia illa dicantur quæ Eccleſia recipit. plures enim de apoſtolis etiam ſcripſiſſe dicuntur euãgelia. Sed quia tantùm quatuor approbauit Eccleſia, illa ſola, & non alia, venerantur. Ideo B. Auguſtinus in pleriſq; locis aſſerit: Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ authoritas commoueret. Illa enim ſacra ſcriptura dicitur, quam ſacram declarat Eccleſia. Huius Eccleſiæ determinationi catholici omnes ſuas meritò ſententias ſummittunt: & niſi ab ipſa approbentur Eccleſia, catholici eſſe nõ poſſunt. Hæc ſancta Eccleſia tanto priuilegio à Chriſto ſaluatore noſtro, qui eam ſanguine ſuo fundauit, dotata eſt, vt eam errare non poſſe firmiter credamus. hoc ſolum competit Deo natura, eccleſiæ verò priuilegio. Præter autem Eccleſiam, nemini vnquam tale munus communi lege datum eſſe legimus: non angelis, hi enim à principio errare potuerunt, & multi ex eis errârunt: non primis parentibus, nam à diabolo decepti ſunt: non hominibus, nã omnis homo mendax: non ſummis pontificibus, quorum nonnulli in hæreſes & errores lapſi eſſe dicuntur & leguntur. Eccleſia ſola ſine ruga & ſine macula illa eſt, quæ errare non poteſt in his quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt. Vtiq; ſpirituſſanctus qui mentiri nõ poteſt, ſecum ea permanſurum vſq; ad finem ſeculi, & eam per ſpiritumſanctum

Sed huius Eccleſiæ, vt paulo antè faſsi ſunt, caput & paſtor eſt Romanus pontifex: ergo obedire illi debet eccleſia.

Gene. 3.

Pſalm. 115.

Matth. 28.
Ioan. 16.

in omni veritate docendam eſſe pollicitus eſt. In iſta regeneramur, roboramur, nutrimur & viuificamur. extra iſtam nec ſalui eſſe, nec Deo placere poſſumus. Ianua cæli eſt, per quam ſolum ad cælum iter eſt.

Sponſa enim Chriſti dicitur, & vnica, & pulchra, & ſine macula, & ſine ruga: ſoror, amica, columba, formoſa, ſpecioſa, perfecta, hortus concluſus, fons ſignatus, puteus aquarum viuentium, ſuauis, mitis & decora, & quæ meritò beatiſsima prædicatur: pro eiuſq; fortitudine & firmitate terribilis dicitur vt caſtrorum acies ordinata. Hæc enim mater & magiſtra omnium fidelium, ac etiam corpus Chriſti myſticum nuncupatur, cuius caput ipſe dominus Ieſus Chriſtus. Nec mirum ſi errare non poteſt, quæ caput habet Chriſtum, doctorẽ ſpiritum ſanctũ. huius tanta eſt authoritas, vt qui contumaciter eius doctrinæ cõtradicere præſumpſerit, hæreticus eſſe conuincatur. Quæ domus etiã claues ſoluendi & ligandi accepit à domino. hanc domum ſi quis corripientẽ corrigentemq; cõtempſerit, ſit tibi, inquit dominus, vt ethnicus & publicanus. Decuit quidem tantã Eccleſiæ conferri poteſtatẽ, vt cùm omnis homo obliquabilis ſit & peccabilis, ipſa eſſet in terris, cui' iudicio, quod errare non poteſt, quilibet ſubijceretur. nec ſolum Eccleſię decreta & ſententiæ authenticæ ſunt, & quibus irrefragabiliter ſtari oportet, ſed etiam eius facta & cõſuetudines inſtar habent ſanctarum ſcripturarum. Sacræ enim ſcripturæ & conſuetudini Eccleſiæ par ritus, & idem vtriſq; pietatis debetur affectus. Præteriſtis etiam ſilentio ſacrorum generalium conciliorum authoritatẽ, quorum notitia cùm omnibus fidelibus neceſſaria ſit, ideo de poteſtate eorum pauca perſtringere non erit inutile. Iſtorum conciliorum & Eccleſiæ catholicæ eadẽ videtur eſſe poteſtas. Diffinitũ enim eſt in concilio Conſtantienſi, quòd ſynodus generalis in ſpirituſancto legitimè congregata, catholicam repræſentat Eccleſiã, & poteſtatem à Chriſto immediatè habet. idem etiam Martinns papa in ſuis literis Apoſtolicis, ſententias quaſdã concilij Conſtantienſis interſerens, exprimit. Quæcunq; igitur proximè dicta ſunt de authoritate Eccleſiæ, trahi ad generale concilium, quod illam repræſentat, neceſſe eſt. Alioquin non recta eſſet repræſentatio, ſi eadem in repræſentante & repræſentato authoritas non ineſſet. Et hoc ſolum ſatis foret ad probandum omnem concilij poteſtatẽ, nec alia probatione vti neceſſarium videretur: vtiq; cùm maior probatio eſſe nõ poſsit, quàm ipſius Eccleſiæ quę errare non poteſt. Nihilominùs propter ipſorum reuerentiam aliquid ampliùs referamus. Audite quantæ authoritatis ſint ipſa concilia, quantamq; reuerentiã non ſolũ priuatæ perſonę, ſed & ſancti ſummi pontifices ipſis concilijs habue-

Can. 2. 3. 4. &c.

Matth. 18.

habuerunt. Inquit B. Cæleſtinus in epiſtola ad ſynodum Epheſinā tranſmiſſa, vt refert Iſidorus in libro conciliorum: Spirituſſancti teſtatur præſentiā congregatio ſacerdotum. Certum eſt enim quod legimus, quia nec poteſt veritas ipſa mētiri, cuius in euangelio iſta eſt ſententia: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorū. Quod cùm ita ſit, nam nec huic breui numero Spirituſſanctus deeſt, quanto magis nunc intereſſe credamus in vnum conuentum turbæ ſanctorum? Sanctum nanq; concilium eſt pro debita veneratione collectum, in quo nunc apoſtolorū frequentiſsimæ illius (quam legimus) congregationis, aſpicienda reuerentia eſt. Et idem Iſidorus in eodem libro in geſtis tertię ſynodi Toletanæ inquit: Vndè valdè neceſſarium eſſe proſpexi, veſtrā in vnum conuenire multitudinē, habens ſententiæ diuinæ fidē, quæ dicit: Vbi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum. Credo enim beatam ſanctæ Trinitatis diuinitatem huic ſacro intereſſe concilio, & ita tanquam ante conſpectum Dei, in medio veſtri fidem meam protuli. Eccè beatus papa Cæleſtinus eam reuerentiā habendam eſſe dicit congregationi concilij, quæ debetur collegio apoſtolorum, vtpotè in cuius medio ipſe Chriſtus aſsiſtit, Spirituſſanctus, & ipſa Trinitas. Quodq; ſpirituſſanct⁹ in concilijs iudicet, & propterea concilia errare nequeant, teſtis eſt ſcriptura Actuū apoſtolorū quæ dicit: Viſum eſt ſpirituiſancto & nobis. Etiam B. Hieronymus comparat concilij authoritatē ſoli, vt ſicut ſol ſuo ardore humores riuulorum deſiccat, ita concilium ſua authoritate omnem contrariam ſuperat argumentationem. Inquit enim in fine diſputationis contra Luciferianum: Poteram omnes diſputationum tuarum riuulos vno Eccleſiæ ſole ſiccare, de authoritate concilij generalis loquens. Item concilij authoritas authoritati ſacræ ſcripturæ comparatur: quia vt ait B. Auguſtinus de fide Chriſtiana, Catholica Eccleſia per orbem diffuſa, trib⁹ modis probatur exiſtere: quicquid in ea tenetur, aut eſt authoritas ſcripturarū, aut traditio vniuerſalis, aut certè propria & particularis inſtructio. ſed authoritate tota conſtringitur, vniuerſali traditione maiorum nihilominùs tota. Eccè par authoritas & ſcripturarum, & vniuerſalis traditionis. Sed concilia generalia, vniuerſali traditione & conſenſu fiunt & recipiuntur. Videntur etiam generalia concilia, vt euangelia, fore veneranda. Ratio enim, propter quam B. Gregorius quatuor prima concilia, vt euangelia, ſuſcipit & veneratur, iſta eſt, quia dum ſunt vniuerſali conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumpſerit abſoluere quos ligant, aut ligare quos abſoluunt. Sed hæc ratio eadem eſt in cæteris generalibus concilijs. vniuerſali enim conſenſu conſtituta ſunt. Beatus etiam Auguſtinus ad Ianuarium, aſſerit generalium conciliorum ſaluberrimam in Eccleſia authoritatem eſſe: quæ ſi ſaluberrima eſt, ſalutem continet: ergo qui authoritati concilij contradicit, contra ſalutem agit. Quantam deuotionē reuerentiamq; Chriſtifideles concilijs habere debeant, hinc patet, quòd antequam eſſet facultas in vnum congregandi & celebrandi concilia, Chriſtianitas in diuerſas hæreſes ſciſſa eſt: poſtquàm autē cœpta ſunt concilia celebrari, omnis hæreſum atq; errorum caligo, tanquam ſole illuſtrante, depulſa eſt. Quòd etiam concilia ſtatuendo non errant, hinc liquidè conſtat, quia omni manent ſtabilita vigore, vtiq; cùm ſpirituſſanctus illa dirigat & inſpiret. Vndè inquit B. Iſidorus, quòd ſi qua ſint alia concilia, quæ ſancti patres ſpiritu Dei pleni ſanxerunt poſt iſtorum quatuor authoritatem, omni manent ſtabilita vigore. Hinc etiam euidenter patet, quòd concilia errare non poſſunt: quomodo quilibet ſummus pontifex, qui eſt caput & paſtor Eccleſiæ, tenetur, prout in concilio Conſtantienſi ſtatutum fuit, quàm primum in ſummum pontificem electus eſt, profiteri coram ſuis electoribus fidem catholicā tenere ſecundum traditiones apoſtolorum, generalium conciliorum, & poſt nominationē aliquorum conciliorum, ſubijcitur etiam, *generalium conciliorum, & illam fidem vſq; ad vnum apicem immutilatam ſeruare, & vſq; ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare & prædicare. Et ita profeſſus fuit felicis recordationis Martinus papa quintus. ita etiam creditur, dominum Eugenium modernum profeſſum eſſe. Quilibet ergo Chriſtianus eandem fidem tenere obligatur, quam Eccleſia catholica & apoſtolica tenet & approbat. Quòd ſi errare poſſent concilia generalia in his, quæ ad ſalutē ſunt neceſſaria, profectò nimis vanum ac pernicioſum eſſet, ad talem fidem populum Chriſtianum aſtringi. Quantæ etiam authoritatis ſint concilia generalia, hinc luculenter aduerti poteſt, quòd ab eorum poteſtate nemo eximitur, etiam ſummus pontifex, vt extat concilij Conſtantienſis decretum in hæc verba: Hęc ſancta ſynodus Conſtātienſis, generale concilium faciens, &c. ordinat, ſtatuit, diffinit, decernit & declarat, vt ſequitur:

Et primò, quòd ipſa in ſpirituſancto legitimè congregata, generale conciliū faciens, catholicam militantem Eccleſiam repræſentans, poteſtatē à Chriſto immediatè habet: cui quilibet, cuiuſcunq; ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & generalem reformationē Eccleſiæ Dei in capite & in membris. Item declarat, quòd quicunq; cuiuſcunq; ſtatus vel

Matth. 18.

Acto. 15.

Matth. 18.

Sed huic cōcilio Cæleſtinus per ſuos præſidebat.

Acto. 15.

*necnō Lateranenſis, Lugdunenſis, Viennēſis generalium etiam conciliorū.

Conſtantienſis concilij ſeſſ. 4.

vel dignitatis, etiā ſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſiue ordinationibus aut præceptis huius ſanctæ ſynodi & cuiuſcunq; alterius concilij generalis legitimè congregati, ſuper præmiſsis ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrēdo. Nec quiſquam illud dicere præſumat, quòd aliquod generale concilium legitimè congregatū, inualidum ſit aut errare poſsit: quia ſi hic pernicioſus error admitteretur, tota fides catholica vacillaret, nec aliquid certi in Eccleſia haberemus: quia qua ratione errare poteſt vnum, poſſent errare & reliqua: quoniā vt inquit B. Auguſtinus, Si ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerint officioſa mēdacia, quid in eis remanebit authoritatis? quæ tandem de ſcripturis illis ſententia proferetur, cuius pondere contentioſæ falſitatis obtrectetur improbitas? Quis iam de poteſtate conciliorum ſuper omnes alias poteſtates ambigere poterit, tot irrefragabilibus teſtimonijs comprobata? Ex his manifeſtè conſtat, authoritates quas de ſummi poteſtate pontificis allegaſtis, non probare quo minùs ipſe pontifex mandatis vniuerſalis Eccleſiæ & concilij generalis obedire teneatur. Sed id duntaxat probant, quòd omnes ſingulares homines particularesq; eccleſiæ, ipſi pontifici obedire debent, niſi in his quæ huic ſacræ ſynodo & cuilibet alteri legitimè congregatæ, præiudicium generarent. Nam etſi ſit caput miniſteriale Eccleſiæ, non tamen eſt maior tota Eccleſia. Alioquin errāte pontifice, ſicut ſæpè contingit, & contingere poteſt, tota erraret Eccleſia, quod eſſe non poteſt. Etſi caput ſit & principalis prælatus huius corporis myſtici, eſt nihilominùs intra corpus. Nam ſi extra corpus eſſet, tunc non pertineret ad corpus, nec tunc caput eſſet. corpus igitur hoc, totum cōtinet, & ipſum quod dicitur caput, & ſingula membra.

Et tamen ſynodus Chalcedonenſis amplisſima, petijt ſua decreta a Leone papa cōfirmari: qui cæteris probatis, decretum de epiſcopo Conſtantinopolitano reſcindit.

Nec quis dicat, quòd ipſa pars principalis potentior eſt, ac dignior reliquo toto corpore & cæteris membris, & per conſequens illi potiùs obediendum: quia ratio, experientia & authoritas, dictant contrarium. Ratio, quia reliquum totum corpus, etiam nō computato papa, ſecundum legem communem errare non poteſt in his quę ſunt fidei. Alioquin ſi errare poſſet, cùm certum ſit papam errare poſſe, tunc & papa & reliquo toto corpore errantibus, tota erraret Eccleſia: quod eſſe nō poteſt. Experientia etiam demonſtrat, quia ſæpè experti ſumus & legimus papam, licet caput & principalem partem, erraſſe. reliquum autem corpus, papa etiam errante, erraſſe nunquā legimus. proptereà reliquum ſæpè totū corpus condemnauit atq; depoſuit papā, tam ratione fidei quàm morum. Sed nunquā papa condemnauit aut excommunicauit aut depoſuit reliquum totum Eccleſiæ corpus. licet ergo tam papa quàm Eccleſia claues habeant ligandi atq; ſoluendi, papa tamen nunquam in totam Eccleſiam claues ligandi atq; ſoluendi exercuit, Eccleſia autem ſæpenumerò in papam. Authoritas etiam ſcripturæ euangelicæ idem probat. Nam hoc quod dixit Chriſtus, Si peccauerit in te frater tuus, dic Eccleſiæ: & ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi vt ethnicus & publicanus, omnes homines comprehendit. & quod Petrus & ſucceſſores illa authoritate comprehendantur, oſtendit Paulus, qui in faciem reſtitit Cephæ & coram omnibus. Eccleſiæ enim dixiſſe videtur, qui coram omnib' dixit, quo ad ſucceſſores Petri. Iam ſupradictum eſt, qualiter ſæpè peccata eorum dicta fuerint Eccleſiæ, & ab Eccleſia punita: & qui non audierunt Eccleſiā, fuerunt habiti vt ethnici & publicani, vt legitur de Anaſtaſio & Liberio. Probat hoc etiam authoritas vniuerſalis Eccleſiæ, quæ non poteſt errare, ita diffinientis in concilio Conſtantienſi, quòd peccata pontificum circa fidem vel ſchiſma vel mores, poſſunt dici Eccleſiæ, cuius præceptis & ordinationibus tenentur obedire: & ſi obedire contempſerint, condignæ pœnitentiæ poſſunt ſubijci, & ad alia iuris remedia recurri, & per conſequens poſſunt excommunicari. quo facto, vt ethnici & publicani habebuntur. Hoc, etiam ſi pluribus alijs rationibus & authoritatib' poſſet comprobari, ſatis eſt, authoritatem vniuerſalis Eccleſiæ adducere. Ipſa enim errare non poteſt: & quicquid determinet ſcripto, aut conſuetudine vniuerſaliter faciat, eiuſdem reuerentiæ & authoritatis eſt cuius ſacra ſcriptura. Vndè ſi in euangelio reperiremus ſcriptum decretū illud Conſtantienſis concilij, quòd papa tenetur obedire concilio, &c. hæreticum eſſet, hoc reuocare in dubium. ſic & hæreticum eſt, ſi quis illi decreto contumaciter contradicat. Et quia ad alia noſtra feſtinat oratio, omnes argumentationes quæ fieri poſſent in contrarium, hac vnica authoritate Eccleſiæ veracisſimè confutamus. Ita B. Hieronymus poſt longam diſputationem confundit atque conuincit Luciferianum, dicens: Poteram omnes tuarum propoſitionum riuulos hoc vno Eccleſiæ ſole ſiccare, de authoritate concilij loquens. Qualecunq; ergo nomen dignitatis aut poteſtatis de papa ſcriptum inuenitur, ad particulares quoſcunq; homines & ſingulares eccleſiaſticos referendum eſt, non ſupra vniuerſalem Eccleſiam, ita vt potiùs papa Eccleſiæ, quàm Eccleſia tota papæ obedire cogatur. Nam etſi papa maior ſit in Eccleſia, non tamen maior eſt tota Eccleſia. Vni autem quare dictum eſt, Tibi dabo claues regni cælorum? Sancti doctores exponunt, vt vnitatē deſignaret Eccleſiæ: & ideo ab vni-

Matth. 18.

Gal. 2.

Matth. 16.

ab vnitate exordium proficiſcitur, vt Eccleſia Chriſti vna eſſe demonſtraretur. Et Petrus quando claues accepit, vt dicit Auguſtinus, Eccleſiam ſignificauit. Nec putetis, *quin Eccleſia claues habeat & imperium ſuper omnes, quòd ideo ſunt multi principes, contra philoſophicũ dictum, Entia nolunt malè diſponi, pluralitas principantium mala: vnus ergo princeps. Ipſa enim vnus eſt princeps. & vnitati fidelium, non ſingulis, hæc iuriſdictio à domino conceditur. & ideo ab vno incipere voluit, vt perfectam vnitatem atq; vnanimitatẽ deſignaret: quia vnitas Eccleſiæ multo maior eſt atq; perfectior, quàm vnitas vnius regis aut imperatoris terreni. Hic enim & errat, & in varias ſententias atq; contrarias ſæpè ſcinditur. Eccleſia autem nec errat, nec ſibi ipſi contradicit. Nec comparandum eſt corpus Eccleſiæ alijs policitis corporibus ciuitatum & vniuerſitatũ: quia in medio huius corporis eſt Chriſtus, qui ipſum regit ne erret. Alia autem politica corpora humanis & varijs voluntatibus gubernantur. neq; in hac materia congruit allegare errorem illorum, ſecundum B. Thomam, qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia Petri, ſucceſſorem eius Romanum pontificem vniuerſalis Eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes: quoniam de ſingularibus eccleſijs & perſonis id intelligendum eſt, non de vniuerſali Eccleſia, quæ ſæpè obedientiã iuſtis ex cauſis Romanis pontificib⁹ ſubtraxit, vt Marcellino, Anaſtaſio, Liberio, Ioanni xij. Benedicto ix. Benedicto xiij. Ioanni xxiij. Progredientes deinde ad materiam concilij, dicitis quòd ſanctiſſimus dominus Eugenius ratus hæreſib⁹, bellis ac deformitatibus ſine ſanctorũ patrum & principum aſsiſtentia opportunè obuiari non poſſe, concilium Baſileenſe ex domini Martini papæ felicis recordationis authoritate per Senenſe concilium promulgatum, atq; eiuſdem Martini iuſsione ſtabilitum, poſt ipſius obitum & ſuæ ſanctitatis aſſumptionem, robur habere voluit & proſecutionem, ratum & gratum per ſuas Apoſtolicas bullas gerens, quicquid poteſtatis in ea re dilecto Eccleſiæ filio Iuliano S. Angeli diacono cardinali ſanctæ ſedis Apoſtolicæ legato, per prædeceſſorem ſuum collatum fuiſſet. Fatemini ergo & benè, conciliũ hoc legitimè congregatum, quia ſtabilitum fuiſſe dicitis authoritate Apoſtolica & per cõcilium Senenſe, & roboratũ per dominum Eugenium. Et quia facultas data præfato legato circa proſecutionem concilij, ratificata extitit per ipſum dominum Eugenium modernum, optimè veritatem narraſtis. Ita enim fuit, vt dicitis. Quo igitur pluribus authoritatibus ſtabilitũ fuit, & quo plures neceſsitates illud celebrari ſuadebant, eo minùs decuit illud perturbare & conari diſſoluere: & quidem pro tot neceſsitatibus non

for. *quia aut quum

Certè Marcellinum, vt alios omittamus, nemo epiſcoporum in concilio auſus fuit condemnare, niſi ille ſe prior condemnaſſet.

ſolùm concilium aliâs indictum perſeuerare debebat, ſed ſi indictũ non fuiſſet, de nouo debuiſſet indici. propterea nemo eſt qui nõ vehementer admiretur, tam ex abrupto & ſine cauſa huiuſmodi diſſolutionem eſſe attentatam. Sed excuſatis hoc factum eſſe, quia non videbat amplificationem illius vt optabat: & per oratorem noſtrum requiſitus, vt ea faceret, quæ nouã conuocationem prætendere videbantur, illud abinde diſſoluit. Quænam iſta excuſatio eſt? quinimò ſi amplificari non videbat, ad amplificandum operam dare pro ſuo officio debuiſſet. & id ipſum petebat noſter orator, obſecrans vt omnem fauorem concilio præberet, & ad ipſius proſecutionem intendere dignaretur. Nunquid ſi infirmus medico ſupplicet, vt eum ſanet, medicus ipſum interficere debet ne in ſanãdo laboret? Orator noſter ad nos reuerſus, quicquid Romæ expoſuerat, vt aſſeruit, hîc publicè retulit ex eius dictis. Quicunq; eum audiuit, nihil aliud indicat, niſi quòd cum omni inſtantia fauorem per dominum Eugenium concilio præſtandum & eius perſeuerantiam poſtulabat. Si nolebat ſummus pontifex exhortari prælatos, vt huc citiùs properarent, ſaltem ad actum diſſolutionis prorumpere non debebat. ſua enim ſponte veniſſent prælati. Vt igitur neceſsitatibus Eccleſiæ, quæ moram non patiebantur, citiùs fuiſſet prouiſum, ſupplicabatur, vt per ſuas literas exhortari vellet præſertim Italiæ prælatos, quos nos pro reuerẽtia ſummi pontificis, cui propinqui ſunt, citare pro tunc diſtulimus: imò etiam requirebatur, vt ſi commodè poſſet, ſua ſanctitas huc venire dignaretur. Sed & ſi prælatos Bononiam ad annũ cum dimidio cõuocauit, quomodò non poterat eis ſcribere, præſertim prælatis Italiæ, quòd ſtatim huc venirent, vt neceſsitatibus præſentibus prouideretur? Sed volebat ipſe perſonaliter intereſſe. Ideo quia infirmus ad annum cum dimidio diſtulit, quid ipſe ſciebat, ſi interim moreretur, an & anno cum dimidio perfectè ſanat⁹ eſſet? Sed præſentia ſua multùm prodeſſe poſſet. fatemur. Sed ſi adeſſe propter infirmitatem non poſsit, an propter infirmitatem papæ, infirmitas Eccleſiæ tam periculoſa negligetur? Magnæ fuerunt hæreſes Arrianorum, Neſtorianorum, Manichæorum, Donatiſtarum: & multa alia grauiſsima pericula tunc temporis in Eccleſia imminebant. Et nihilominùs inſsit ſummus põtifex per ſuos legatos concilia celebrari. Dicitis, cum magna & matura deliberatione diſſolutionem factam eſſe. Si longa & matura deliberatione fuiſſet facta, debuiſſet mittere huc ad ſacrum concilium, & ſcire certiùs, an ſic facere expediret. Quis meliùs in rebus agendis deliberat? an præſens, an abſens? Facta concilij & harum partium magis innoteſcebant nobis, quàm alijs. Et propter reuerentiam ſacri concilij, catho-

catholicam repræſentantis Eccleſiam, ad maturam deliberationem habendã, concilium conſuli oportebat, non alienos. Sed audiuimus aliquos ex venerabilibꝰ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibꝰ contradixiſſe, alios autẽ nunc dicere, ſe malè tunc fuiſſe circunuentos, & iam meliùs de veritate informatos, apertè contradicere. Audiuimus fuiſſe tunc & nunc multo maiorem murmurationem in curia de hac diſſolutione. quamplurimi, & ferè omnes qui in curia nomen habent virorum bonorũ, huiuſmodi factam diſſolutionẽ damnãt omnes qui extra ſunt cardinales, omnes quaſi principes & populi, & qui bonũ Eccleſiæ cupiunt, concilium laudant & diſſolutionem reprobant. Cauſæ etiã in bulla diſſolutionis expreſsæ, cum pace dictũ ſit, non ſic ſe habent, prout per noſtros ambaſiatores ſuæ ſanctitati nunciauimus: qui etiam tot & tanta ex ipſa diſſolutione, ſi effectum haberet, ſcandala ſequi dixerunt, quòd habẽtes etiam cor lapideum, molliri debuiſſent. Sed ex quo nunc conſtat, ipſas cauſas veras non eſſe, cur modò nõ mutat propoſitum? cur pax perturbatur Eccleſiæ? Dicitis hunc locum vicinum Bohemis. Diſtat iſte locus à Praga per quindecim diætas. ſunt ciuitates & principes intermedij potentiſsimi. Ciuitas iſta fortiſsima flumine Rheno & mœnibus & viris catholicis munita, vicina ad tria miliaria linguæ Gallicanæ. In iſtis partibus ille metus eſt de exercitu Pragenſium, qui Romæ. Putat ſua ſanctitas nos eſſe ita improuidos, quòd ſi hic locus tam vicinus eſſet Bohemis, quod meritò timendum eſſet, hìc manſiſſemus aut maneremus? Sed mira res. habuit ſanctitas ſua exercitum hoſtium in portis Romæ, nec timuit, nec receſsit: & hìc timet inimicos per quindecim diætas longinquos? Inreralias diſſolutionis cauſas hanc eſſe dicitis, quòd Bohemos vocauimus eo modo, quòd ſanctitas ſua ſuſtinere ſine offenſa non potuiſſet aut detractione damnationis in concilio Conſtantienſi factæ. Vocatio iſta nõ poteſt ſuſtineri ſine offenſa ac detractione concilij Conſtantienſis, ſed diſſolutio Concilij benè poteſt ſuſtineri. concilium Conſtantienſe mandat fieri concilium, (fieri autem cum effectu intelligitur) nõ prorogari tempus, non mutari locum. contra omnia iſta fit, & nihil de hoc dicitur. Sed calumniamur quia vocauimus Bohemos. Nunquid in decretis concilij Conſtantienſis ſcriptũ inuenitis, quòd Eccleſia non debeat eos ad inſtruendum & infirmãdum conuocare? Non miramur, ſi ex dictis oratoris noſtri occaſio ſumpta eſt ad diſsipandum conciliũ, quandoquidem ex pijſsimis noſtris literis id factum eſſe videamus. Vtinam propter honorem ſummi pontificis hanc cauſam in literis ſuis non inſeruiſſet, videlicet quòd huiuſmodi vocatio fuerit in iniuriam ſedis Apoſtolicæ ſacrorumq; conciliorum, & contrà decreta ſanctorum patrum ac ſtatuta legum imperialium. Sed valdè mirãdum eſt, quod in eiſdem literis damnatur & approbatur. Si audiẽtia conceſſa Bohemis, reprobatur: cur Græcis conceditur, cùm & hi & illi ab vnitate Eccleſiæ ſeparentur? Si conciliũ Bononiæ propter illos indicitur, cur conciliũ Baſileenſe propter Bohemos & multa alia neceſſaria iam indictum, diſſolui procuratur? cùm Bohemica hæreſis perículoſior ſit, ad illam accuratiùs foret intendendum. Mirandum eſt, ſi verum ſit: dicitur, venerabili archiepiſcopo Gneznenſi cõceſſam eſſe facultatem per ſummum pontificẽ audiendi Bohemos. ſingulari perſonæ conceditur quod vniuerſali Eccleſiæ non permittitur? Si epiſtola noſtra diligenter & non ex liuore vel odio conſideretur, planè conſtabit, non ad iniuriam authoritatis Apoſtolicæ, nec conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, imò ad reuerentiam & honorem eorum factã fuiſſe vocationem. vocauimus enim, vt nobiſcum in eadem vnitate coniungantur: & vt, qui à nobis aliquandiu diuiſi fuerunt, iterum in charitate & vnitate nobiſcũ reconcilientur. Si hoc fieri poterit, ad quod nos laboramꝰ, cedet proculdubiò ad honorem ſedis Apoſtolicæ. Ipſam enim reuerebuntur, quã vſq; nunc contempſerunt: cedet ad gloriã conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, quia illam fidẽ & ritum, qui in his concilijs declaratus eſt, quem vſq; nunc non tenuerunt, amodò tenebunt. Cur ergo retorquetur ad iniuriam, quod quæritur ad honorem? nec contra decreta ſanctorum patrum, nec contra leges canonicas aut ciuiles huiuſmodi vocatio facta eſt, ſiue aſſerere velimus eos vocatos ad inſtruendũ, ſicut veritas eſt, ſiue ad diſputandum. Si ad inſtruendũ, nemini dubium eſt, quin opus ſit pium & meritoriũ, & prelatorum officio neceſſarium. Si ad diſputandum, & ad hunc finem, vt errans inſtruatur & reducatur, cùm eadem ratio ſit, ſimiliter erit opus pium & laudabile, vt inquit B. Paulus ad Titum: Oportet epiſcopũ &c. (Tit. 1.) Et ſubdit, Vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere: imò pernimiùm periculoſum fuiſset, denegare audientiã Bohemis, quam vbiq; locorum diuulgabant ſe poſtulare, & eis non concedi, ob hanc cauſam, quia eorũ articuli erant ita manifeſtè veri, quòd noſtri epiſcopi & ſacerdotes non poterant eis reſpondere, nec cum ipſis conferre audebãt: propter quod ſcrupulus non paruus in animis hominum, præſertim ſimplicium iſta audientium, erat exortus. (Idem iactitant Lutherani &c.) Omnis autẽ ſchola theologorum, canoniſtarum & legiſtarum affirmat eam diſputationem de fide, quę non ſit cauſa perfidiæ ſeu tumultus, vel vt in dubiũ reuocet: ſed ad inſtruendum, vel clariùs patefaciendum veritatem, vel conuincendum

vel confundendum hęreticos ſeu infideles, vel confirmandum catholicos, fore licitam: imò B. Thomas ſecunda ſecundæ dicit in caſu ſimili, ſicut eſt noſter, quòd quando ſimplices viri ſolicitati ſunt aut pulſati ab infidelibus vel hæreticis, corripere nitentibus in eis fidem, tunc neceſſarium eſt publicè diſputare de fide. per hoc enim ſimplices firmantur in fide, & infidelibus aufertur decipiendi facultas. Alioquin ipſa taciturnitas eorum qui reſiſtere deberent, peruertentibus fidei veritatē eſſet erroris confirmatio. Allegat B. Gregorium, quod ſicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiſcretum ſilentium eos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Conſtat autem Alemanos per libellos & epiſtolas Bohemorum ſolicitari, vt eorum errores ſequantur, allegando ad eorum peruerſum ſenſum multas authoritates. Ergo, ſecundum B. Thomam & B. Gregorium, viſi fuiſſemus confirmare errores Bohemorū, niſi hoc caſu dediſſemus illis audiētiam. Quid ad hoc reſpondebunt noſtri calumniatores? hoc etiam ſæpenumerò actum fuiſſe per ſacra concilia & ſanctos patres legimus, cum hæreticis vel infidelib⁹, etiam priùs damnatis. Sylueſter in concilio Romano publicè diſputauit cū duodecim ſcribis Iudæorum, quibus & per Chriſtum & apoſtolos per tot annos antè, veritas Chriſtianæ fidei prædicata fuerat, & in ea diſputatione dati fuerunt iudices duo gentiles, Cirithon & Zenophilus. Beatus Athanaſius publicè diſputauit cum Arrio, cuius error priùs in celeberrimo concilio Niceno damnatus fuerat. In qua diſputatione ſedit arbiter quidā, nomine Probus, gentilis homo. In ſynodo Chalcedonenſi orthodoxi diſputàrunt cum Neſtorianis, dudum in cōcilio Epheſino damnatis. Et poſt multa inter eos fuit conuentum, vt noſtri orarent ſecundum fidem noſtram, & illi ſecundum fidem ſuam. Et charta quædam in qua & noſtra fides & errores illorum deſcriberentur, ſuper corpus B. Euphemiæ poneretur, vt Deus veram fidem manifeſtaret. quod & factum eſt. Item licet error ille, qui aſſerit Chriſtum vnius duntaxat fuiſſe naturæ, priùs fuiſſet damnatus, tamen in ſynodo Conſtantinopolitana, in qua præſedit ſanctus epiſcopus Flauianus, Eutyches qui hunc tenebat errorē, fuit ad ſynodum vocatus, & plenè auditus, & ſecum diſputatum. fuitq́; per acta præcedentiū conciliorum conuictus. Item licet error quem tenebat Luciferianus, fuiſſet antè damnatus, nihilominùs B. Hieronymus diſputauit cum ipſo, & cum per acta præcedentis concilij conuicit. Quanuis errores Donatiſtarum ſequentium Arrianos, olim in concilio Niceno damnati fuiſſent, nihilominùs fuit congregata ſynodus Carthaginenſis, & ad eam Donatiſtæ per nuncios concilij vocati ſunt. Et inter alia, conuocationis verba iſta ſunt: Hanc ergo pacificam & ex charitate venientē vocationem contemnere non debetis. Et ſi quid veritatis vos habere arbitremini, non dubitetis aſſerere, id eſt, vt congregato noſtro concilio, deligatis ex vobis quibus cauſam veſtræ aſſertionis committatis: vt & nos poſsim⁹ hæc facere, etiam de concilio noſtro deligantur, qui cum eis quos delegeritis, conſtituto loco & tempore quicquid eſt quod noſtram à vobis ſeparat communionem, cum pace diſcutiatur, vt tandem adiuuante Domino Deo noſtro Ieſu Chriſto, finem veternoſus error accipiat. Beatus etiam Dominicus & duodecim abbates in partibus Toloſanis cum Albingenſibus, quorū errores fuerant damnati, publicè diſputauit apud ſanum Iouis ſub iudicibus deputatis. Sed ideo calumniari videmini epiſtolam, quia non ad recognoſcendum errorem, ſed ad ſubmittendum ſe pariter cum Eccleſia veritatis inueſtigationi ſint vocati, quod Huſsitis fauorem & authoritatem, fidelibus verò ambiguitatem & perplexitatem præſtare videtur. Cur ſicut partem epiſtolæ, ita non recitaſtis & totam? Cur etiam addidiſtis, vbi addendum non erat? aut ſicut poſt verbū, Audietis & nos: addidiſtis, reſpondentes, cur non addidiſtis, inſtruentes & informantes? Circa principiū epiſtolæ dicitur: Nihil tam ante oculos noſtros verſatur, quā vt vos in eadē vnitate nobiſcum cōiungamini. Hinc ſatis innuitur, ex quo damus operam, vt nobiſcum coniungātur in eadē vnitate, quòd vnitatem dimiſerint, & eam opus ſit vt recuperent. Item & verbum illud, Et forſan diſſidium noſtrum aliquandiu Deus in Eccleſia permiſit. Ac verbum illud, Quanta lætitia erit in cælis, ſi vos qui aliquandiu diuiſi fuiſtis, iterum in vnitate & charitate nobiſcum reconciliamini? Hoc apertè indicauit, eis neceſſarium eſſe reconciliari nobiſcum, ex quo neceſſariò oportebat recognoſcere errorem. Verbum etiam illud, Scimus quia noſter cæleſtis paterfamiliàs bonum fidei ſemen ſeminauerat, ſed venit inimicus homo & ſuperſeminauit zizaniam: hoc manifeſtè demonſtrauit eos à veritate erraſſe, ac neceſſarium fore vt ſuperinfundatur ros gratiæ Spiritusſancti. Matth. 13. Fortè moleſtum eſt vobis verbum illud, Ipſe Spiritusſanctus aſtabit medius iudex & arbiter quid in Eccleſia Dei tenendum & agendum ſit. Vel fortè verbum illud, Aderit planè Spiritusſanctus, in cuius nomine congregata eſt hæc ſancta ſynodus. Ipſe erit dux & rector concilij, perfectè illuminaturus corda hominum, vt viam ambulent charitatis & pacis. Nobis autem eſt gratiſsimum & ſuauiſsimum, illum nobis iudicem & ducem conſtitui, quem nobis Chriſtus dedit, dicens: Cùm autem venerit ſpiritus paracletus, quem ego mittam vobis à patre, ipſe vos docebit, & ſuggeret omnia quæ Ioan. 15. & 14.

dixero

dixero vobis. An Spiritumſanctū vos habere iudicem indignamini? An potiùs hominem, quàm Deum, velletis elegiſſemus iudicem? Meritò in principio ſermonis noſtri dicere perſuaſimus, ne Spiritumſanctū contriſtaretis. Blaſphemia eſſet, ſi quis negaret ſpiritumſanctum dictare ſentētias, canones & decreta conciliorum. In Actibus apoſtolorum hoc expreſſum auditis, cùm dixerint
Acto. 15. apoſtoli, iudicantes non eſſe ſeruanda legalia: Viſum eſt ſpirituiſancto & nobis. Leo papa inquit, ſacrorum patrum canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia comprobatos. Et Iſidorus: Et ſi qua ſunt alia concilia, quæ ſancti patres ſpiritu Dei plenè ſanxerūt. Si ſpiritualis homo iudicat om-
1. Cor. 2. nia, ſecundum Apoſtolum, quanto magis ipſe Spirituſſanctus, per quem homo accipit vt ſit ſpiritualis? Quid eſt dicere, aſtabit medi⁹ iudex & arbiter, niſi quòd ipſamet ſynodus erit illa, quæ iudicabit & arbitrabitur? Nō enim aliud iudicare & arbitrari poterit, quàm ſpirituſſanct⁹ ſuggeret. Quid iterum aliud eſt dicere, aſtabit iudex, niſi quòd iudicabitur in hoc concilio, prout iudicatum eſt in Conſtantia? Nā cùm ſententia illa condemnationis Huſſitarum, à ſpirituſancto dictata fuerit, & ipſe neſciat variare ſententiam veritatis, vtiq; cùm idem ſit in omnibus concilijs, idipſum hîc veraciter iudicabit quod in illo. Si quis autem obijcit, quomodò iam iudicatum, iterum iudicabitur? Dicendū eſt, quòd, cùm fiat ad ſalutem proximorum, non eſt incongruum idem repetere. Profeſsio enim fidei catholicæ facta in concilio Niceno, in pluralibus ſequentibus concilijs repetebatur. Quoties neceſſe eſt, toties mater Eccleſia aperire debet os ad docendum & inſtruendum. Non omnes ſpiritu-
Ioan. 3. ſſanctus eodem tempore illuminat, ſed vbi vult, & quando vult, ſpirat. Qui in vno concilio illuminationem non acceperunt dono ſpirituſſancti, fortè accipient in alio. Ideo neceſſe eſt ſepè frequentari concilia, vt hæreſis quę in vno tolli non poteſt, tollatur in alio. Nec enim hæreſis Arriana vel aliæ eodem tempore extinctæ ſunt. Illuminabit ergo, vt ſperamus, ſpirituſſanctus corda Bohemorū in hoc concilio, & oſtendet ipſis quid tenere & agere debeant in Eccleſia. Propter eos hoc verbum dictum eſt, & propter alios errantes: orabimus, vt ſpirituſſanctus illuſtret corda vniuerſi populi ad cognoſcendum amplectendumq; veritatis & vnitatis ſemitam. Non enim de populo Chriſtiano, ſicut ſunt & ipſi Bohemi, & alij errantes, cognouerūt adhuc & amplexi ſunt veritatem & vnitatem. Cur nobis moleſti eſtis, quòd in ducem elegerimus ſpiritumſanctum? Si B. Syluester diſputauit cum Iudæis ſub duobus iudicibus gentilibus: ſi Athanaſius cum Arrio ſub vno iudice pagano: ſi orthodoxi cum Neſtorianis ſub iudicio corporis mortui ſanctæ Euphemiæ: ſi concilium Carthaginenſe requiſiuit Donatiſtas, vt illa controuerſia terminaretur per aliquos vtrinq; eligendos: ſi beatus Dominicus cum Albingenſib⁹ ſub certis iudicibus, cur nobis non licuit eligere in iudicem ſpiritum paracletum? Quòd autem putatis nō in Germania huiuſmodi audientiam dandam, ſi danda eſſet, hoc (ſecundum beatum Thomā) nullo modo rationi congruit. Nam ſicut in loco vbi non eſt nota hæreſis, diſputare periculoſum eſt: ita vbi nota eſt, & homines ab hæreticis infeſtantur, diſputare ad declarationem neceſſarium videtur. Quòd verò dicitis, ex iſta vocatione præſtari fidelibus ambiguitatem vel perplexitatem: miramur vnde hæ adinuentiones proueniant, cùm ex hoc non ambigui vel perplexi, ſed certiores ac firmiores populi Alemaniæ facti ſunt, videntes noſtram confidentiam & fidei firmitatem in vocandis illis: maximeq; exhilarati ſunt, ſperantes ex hoc illos Eccleſiæ reconciliandos. Duo autem ſceleſtiſsima capita huius hæreſis, quæ commemoratis, nónne tandē vltimo ſupplicio tradita ſunt? Si omnes hæretici talem fauorem haberent, pauci fierent hæretici. Quæ autem ſint illæ plures & grauiores cauſæ, quæ præbuerunt occaſionem diſſolutioni, neſcimus. ſi perſonam ſummi pontificis tantū reſpiciunt, propter hoc non debet periclitari ſtatus Eccleſiæ. Si autem Eccleſiā, æquius fuiſſet intimare concilio, quod repræſentat Eccleſiam, vt prouideret. Hoc autem ſcimus, quòd hîc eſt plena & omnimoda ſecuritas. Dolenter refertis, quòd diſſolutioni prętenſæ non paruimus, & mandata Apoſtolica per nos ſpreta ſunt.
Hoc ideo facimus, quia Deo pluſquàm hominibus parére oportet. Sancta mater Ecclesia, cui quilibet parére debet, nos legitimè congregauit, vt tollendis deformitatib⁹ hæreſum, bellorum ac vitiorum, quæ plurimæ ſunt in populo Chriſtiano, efficaciter intenderemus. Ne Eccleſiā & Chriſtum Eccleſiæ principale caput cōtemneremus, perſeuerandum cenſuimus in opere nobis iniuncto. expoſuiſſemus fidem orthodoxam, Chriſtianam religionem, omnem deniq; eccleſiaſticum ſtatum periculo ruinæ & euerſionis, ſi ſic diſſolutioni prætenſæ paritum fuiſſet, quemadmodum oratores noſtri nouiſsimè ſanctitati ſuæ latiſsimè expoſuerūt. Scriptum eſt in ſexta ſynodo Conſtantinopolitana: Cùm læditur fides, parentum reuerentia velut inutilis & periculoſa deſpicitur, & amor erga filios fratreſq; vitatur. Ad poſtremum, etiam ſuper ipſam vitam mors potiùs à pijs patribus eligitur, vt meliorem reſurrectionem conſequantur: potiùs autem nobis dolendum foret, ſicut & mundus dolet, quòd talia tentata ſunt aduerſus hoc generale concilium & contra vniuerſalis concilij Conſtantienſis ordinationem, Acto. 5.

cui cùm ſummus pontifex obtemperare tenetur, his pœnis ſubijcitur, quas contra inobedientes ſtatutas eſſe dicitis. Sed nec prætenſæ diſſolutioni paruimus, quia fieri non potuiſſe conſtabat. Nam etſi magna ſit papę poteſtas, id tamen ſibi facere non licet iuxta communem omnium ſententiā, vndè vniuerſalis Eccleſiæ ſtatus turbetur, periclitetur aut decoloretur. Sed cùm in iudicio omnium ac noſtro, Eccleſia nunc vniuerſali reformatiōe neceſſariò indigeat, meritò iſtud concilium, quod ad hoc inſtitutum eſt, diſſoluere non licuit. Impediretur enim hæreſum extirpatio, pacificatio populi Chriſtiani, & deformitatum correctio. Vndè in prima ſeſsione huius cōcilij, ſacta ante dictam prætenſam diſſolutionem, diffinitum eſt, quod procurans hoc concilium impedire, diſſoluere, prorogare vel mutare, ſeueriter puniatur, & procedatur contra eum tanquā communis pacis perturbatorē, cùm ex hoc prædicta bona impediri videantur. Nec papæ fas eſt, decretū illud Conſtātienſe quod incipit, Frequens, abolere: vel taliter agere, quòd diſpoſitio ſua reddatur inutilis vel fruſtratoria. eſſet enim contra mentem Eccleſiæ, quæ illud decretum edidit pro vniuerſali Eccleſiæ ſtatu conſeruando, circa quod papa non diſpenſat. Statim autem tollere concilium iam inceptum, nihil aliud videtur, quàm non celebrare: imò multo deterius, propter graue ſcandalum quod in Eccleſia naſcitur ex tali ludibrio. Quòd autē pro vniuerſali Eccleſiæ ſtatu conſeruando, ipſum decretum editum ſit, ex præfatione ipſius liquet. Dicit enim: Frequens generalium conciliorum celebratio, agri dominici præcipua cultura eſt, quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſum, errorum & ſchiſmatum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineā Domini ad frugem vberrimæ fertilitatis adducit: horum verò neglectus, præmiſsa diſſeminat atq; fouet. Propterea nullo pacto Eccleſia tolerare debet, imò ſe vſq; ad animam & ſanguinem opponere, ne tale oſtium aperiatur, & tam vtile toti Chriſtianitati ſtatutum euaneſcat. Ex mente etiam dicti decreti videtur, diſſolutionem prædictam non valuiſſe. Vult enim quòd in fine cuiuslibet concilij locus futuri concilij eligatur per menſem antè, approbāte & conſentiente concilio: & ſic non debere diſſolui, niſi priùs, conſentiente concilio, locus per menſem antè pro futuro cōcilio electus ſit. Item cùm prohibeatur in dicto decreto prorogatio, multo magis videtur prohibita diſſolutio. plùs enim eſt auferre, quàm diſſerre. Prorogatio dilationem inducit, diſſolutio peremptionem: Et licet mutatio certo modo concedatur, diſſolutio non. Hoc autem fecit papa. diſſolutio expreſſa fuit, non loci mutatio. Itē mutatio loci ex cauſa conceditur, quo ad concilium futurum. Dicit enim textus decreti: Locum autem pro futuro concilio abſq; euidenti cauſa non mutet. Non autem concedit mutari poſſe ſine conſenſu concilij, locum concilij actu congregati: quia de ſeipſo diſponere, ad ipſum concilium pertinet. Nam ſi ad concilium ſpectat, facere reformationem ſupra caput & membra: ad ipſum etiam videtur ſpectare, de his ſine quibus reformatio fieri non poteſt, & an locus reformationis continuandus ſit vel mutandus. Item ſi actu congregato concilio, locus pro futuro concilio eligi debet conſentiente concilio, quanto magis pro ipſo concilio actu iam congregato, continuando vel transferendo ad aliū locum? cùm enim certa forma per hoc decretum indicatur, papa ipſam ſeruare tenetur. Alioquin fruſtrà ipſi lex indiceretur. Probatur ex alia ratione, diſſolutionem nō valere, quia, vt prædictum eſt, cùm papa teneatur obedire ſtatutis, ordinationibus & præceptis cuiuſcunq; cōcilij in his quæ pertinent ad fidem, ſchiſma & reformationem Eccleſiæ in capite & in membris: & ſi non obedierit, puniri poteſt: conſtat, ipſum in his caſibus fore inferiorem concilio, & concilium maius eo, cùm poſsit reformare, ſtatuere, mandare & punire. Inferior autem legem ſuperioris tollere nō poteſt, nec ipſum ſuum ſuperiorem extinguere vel annihilare. Alioquin implicaret euidentem contradictionē, Tenetur obedire, & non tenetur, quia poteſt diſſoluere. Cùm ergo cōcilium congregatum ſit propter prædictas cauſas, & inter alia ſtatuerit ſub magna pœna, ne quis procuraret diſſolui aut mutari ipſum: papa, cùm illi obedire teneatur, nullatenus diſſoluere poteſt. Alioquin ſi poteſt diſſoluere, non tenetur obedire. Ex quo neceſſariò infertur, quòd aut decretum prędictum non valet, aut diſſolutio: quia ſibi inuicem contradicunt. Præterea ante tempus concilij Conſtantienſis nullū dubium erat, quòd congregato concilio ſuper facto fidei contra papam, papa illud diſſoluere nō poterat: quia ſi potuiſſet diſſoluere, potuiſſet nō iudicari: quod tamen ſibi non licebat: quia in fide deuius, poteſt per concilium iudicari. Ergo ſicut in iſto caſu, ita dicendū eſt nunc congregato cōcilio ſuper reformatione generali in capite & in membris: quia iſti tres caſus, fidei, ſchiſmatis & reformationis, ſub eadem declaratione concilij Conſtantienſis continentur, quod non ſolū ſcripto declarauit concilium Conſtantienſe, ſed etiam facto: quia Benedictū propter ſchiſma, Ioannem vigeſimumtertium propter deformitatem vitæ depoſuit. Et ſi dicatur, Sicut papa poteſt congregare conciliū propria authoritate, ita eadē poteſt diſſoluere: reſpondendum quòd longè differt. Ante enim concilij congregationem conciliū non eſt: ſed vt primùm congregatū eſt, ſtatim poteſtas vniuerſa-

uerſalis Eccleſiæ, quæ eſt immediatè à Chriſto, & quam conciliū repræſentat, transfunditur in ipſum concilium, vel potiùs continuatur in eo, & fit ipſum conciliū ſuper papam & cunctos alios: quemadmodū ſi quis homo ſubijciat ſe alicui, poſtquàm ſubiectus eſt, nō poteſt ſe ab illa ſubiectione eximere, nec poteſtatem ſui ſuperioris diſſolue re ſine ſui ſuperioris conſenſu: quia quod à principio fuit voluntariū, expoſt fit neceſſarium. Et hoc modo intelligenda ſunt iura, dicentia quòd concilia per Romanæ Eccleſiæ authoritatem fiunt & robur accipiūt. Robur enim (vt communiter) accipiunt vt congregentur, non vt congregata poteſtatem iudicādi & ſtatuendi à papa conſequantur. Et ſi quis fortè dixerit, in concilijs intelligitur excepta authoritas papæ, ideo papa non ſubijcitur: reſpondetur, illud eſſe verum, quando perſona papæ ſpecialiter non includitur: ſed ſi ſpecialiter includeretur, non poſſet excipi, quia eſſet contradictio. Sed in decreto concilij Conſtantienſis ſpecialiter dicitur, quilibet etiā papalis dignitatis, obedire tenetur præceptis concilij.

Quòd autem prædicta diſſolutio nō valuerit, clarè deducitur ex decreto tertiæ ſeſsionis concilij Conſtantienſis, in qua fuit diffinitum, etiam ante proceſſum inchoatū contra Ioannem, quòd dominus Ioannes vigeſimus tertius Romanam curiā & officia publica illius ſeu illorum officiarios de ciuitate Conſtantienſi ad alium locum non mutaret aut transferret, ſeu perſonas dictorū officiariorum ad ſequendū eum, directè vel indirectè cogeret ſine licentia & authoritate ipſius ſynodi: & hoc, quo ad illos officiarios & illa officia, per quorum abſentiam concilium veriſimiliter diſſolueretur vel læderetur. Et ſi contrarium feciſſet, vel faceret in futurum, aut aliquos proceſſus ſeu mandata contra dictos vel alios quoſcunq; illi ſacro concilio adhærentes, & cenſuras eccleſiaſticas aut alias pœnas vt ipſum ſequerentur, fulminaſſet aut fulminaret ſeu fulminauerit, eſſet totum irritū & inane, nec eiſdem proceſsibus, cenſuris & pœnis tanquam irritis & inanibus, quomodolibet obediendum fore. Si ergo papa non poteſt priuare conciliū aliquibus ſuis ſuppoſitis, per quorum abſentiam veriſimiliter concilium diſſolueretur vel læderetur: multo minùs poteſt priuare ipſum conciliū ſeipſo, & ipſum annihilare. Si nō poteſt facere aliquid, vndè veriſimiliter conciliū diſſoluatur vel lædatur, multo minùs poteſt ipſum conciliū veraciter & expreſsè diſſoluere vel lædere. Nihil videtur certi huic rationi poſſe reſponderi. Item concilium Conſtantienſe declarauit in eadē ſeſsione, quòd ſi qua priuatio vel translatio perſonarum exiſtentium in ipſo concilio vel adhærentiū, facta fuiſſet in læſionē concilij per Ioannem à tempore inchoationis eiuſdē concilij, eſſet irrita & inanis. Eccè quomodo declaratur nullū, quod fit in læſionem concilij. Et aduertendum quòd hæc duo capitula, loquendo de pœnis inflictis & cenſuris fulminatis & priuationibus factis in præteritum ante tempus ſeſsionis, intelligi oportet per modum declarationis eſſe irritas, & eis tanquam irritis & inanibus nō eſſe obediendum. Alioquin ſi valuiſſent, non fuiſſet dictum hoc modo, nec fuiſſent annullatæ: quia ſecundum regulam iuris, factum legitimè, retractari non debet, etiā ſi ad eum caſum deueniat, à quo incipere non poſſet. Item in decima ſeſsione fuit pronunciatum, receſſum dicti Ioannis de Conſtantia, fuiſſe illicitū & Eccleſiæ Dei & dicto concilio notoriè ſcandaloſum. Si ergo receſſus qui veriſimiliter & præſumptiuè tendebat ad diſſolutionem, fuit declaratus illicitus: quāto magis apparet, expreſſum actum diſsolutionis, eſſe illicitum? Iam ergo luce clariùs conſtat, diſſolutionē non valuiſſe. Quocirca mirandum nō eſt, ſi non paruimus. magis autem mirandū, quomodò ſtatuta vniuerſalis Eccleſiæ, pro vniuerſali bono & cum tanta maturitate promulgata, ita leuiter infringantur. vtinam qui ſedent in ſede Petri, legerent aliquando acta prædeceſſorum ſuorum. à talibus profectò abſtinerent. Inquit beatus Gregorius: Si ea deſtruerē quæ anteceſſores mei ſtatuerunt, non conſtructor, ſed euerſor eſſe iuſte comprobarer. Item: Abſit à me, vt ſtatuta maiorum cum ſacerdotibus meis infringā: quia mihi iniuriam facio, ſi fratrum meorum iura perturbo. Item Leo papa: Quæ ad perpetuam generaliter ordinata ſunt vtilitatem, nulla commutatione varientur: nec ad priuatum trahantur commodum, quæ ad bonum ſunt commune præfixa. Item Gelaſius papa: Confidimus quòd nullus iam Chriſtianus ignoret vniuſcuiuſq; ſynodi conſtitutum, quod vniuerſalis Eccleſiæ probauit aſſenſus, nullam magis exequi ſedem præ cæteris oportere, quàm primam: quæ & vnamquanq; ſynodum ſua authoritate confirmat, & continua moderatione cuſtodit: cuſtodire igitur habet, & non tollere. Item Vrbanus papa: Sunt quidam dicentes, Romano pontifici ſemper licuiſſe nouas condere leges: quod & nos non ſolùm non negamus, ſed etiam valdè affirmamus. Sciendum verò ſummoperè eſt, quia indè nouas leges condere poteſt, vndè euangeliſtæ aliquid nequaquam dixerunt: vbi verò apertè dominus vel eius apoſtoli, & eos ſequentes ſancti patres, ſententialiter aliquid diffinierunt, ibi non nouam legem Romanus pontifex dare poteſt: ſed potiùs quod prædicatum eſt, vſq; ad animam & ſanguinem confirmare debet. Item Zoſimus papa: Contra ſtatuta patrum aliquid vel mutare, ne huius quidem ſedis poteſt authoritas. Apud

nos enim inconuulſis radicibus viuit antiquitas, cui decreta patrum ſanxerunt reuerentiã. Item Leo papa: Ideo permittente domino paſtores hominum ſumus effecti, vt quod patres noſtri ſiue in ſanctis canonibꝰ, ſiue in mundanis affixere legibus, excedere minimè debeamus. Contra ſanctorum patrum quippe agimus ſaluberrima inſtituta, ſi quod ipſi diuino ſtatuerunt conſulto, intactum non conſeruamus. Item ex concilio Chalcedonenſi: à ſanctis patribꝰ in vnaquaque ſynodo vſq; nunc perlatas regulas tenere conſtituimus. Quòd autem ſubijcitis, ſi de aliqua vniuerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiẽdum de eo quod non intelligitur rationem, ad Apoſtolicam ſedem conueniendum eſſe, opus nõ fuiſſet narrare. Nam de Conſtantienſi ſynodo aut eius decretis nulla eſt dubitatio. ſynodus illa authentica eſt & catholica. decreta eius authentica ſunt, & ita clara & intelligibilia, vt nulla egeant declaratione. Iſta autem ſynodus legitimè inchoata eſt, & legitimè continuatur. Si autẽ aliquo modo de intellectu geſtorum illius ſynodi dubitatio oriretur, cùm iſto modo ſit congregata, quæ catholicam repræſentat Eccleſiam, ipſius iudicium eſſet exquirendũ. Beatus autem Gregorius, cuius eſt capitulum illud, Nec licuit, loquebatur aliquibꝰ epiſcopis particularem ſynodum celebrantibus, qui volebant retractare ſtatuta vniuerſalis ſynodi Conſtantinopolitanæ: quòd ſi tunc temporis aliqua alia ſynodꝰ vniuerſalis actu congregata fuiſſet, & de geſtis prioris ſynodi aliqua ambiguitas fuiſſet orta, proculdubiò ad illius vniuerſalis ſynodi determinationem recurrendum eſſe dixiſſet Gregorius, & ſuum iudicium iudicio ſynodi ſubmiſiſſet, qui priùs dixerat de concilijs loquens: quia dum vniuerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe, & non illa deſtruit, quiſquis præſumpſerit abſolue re quos ligant, & ligare quos abſoluunt. Si iſta venerabiles viri rectè conſideraretis, taceretis forſitan verbum illud, quod admiratione ſit dignũ, nos pręſumpſiſſe citare ſummum pontificem. Non eſt præſumptio, nec admiratione dignũ, ſi quid iuridicè fit, niſi quis velit admirari tanquã conſtanter & virtuoſe factum. prę́ſumptio fuit, rem illicitam & ſcãdaloſam tentare. Et quia actus erat, qui notoriè ſcandalizabat & conturbabat Eccleſiam, ideo authoritate ſacri concilij ipſum ſummum pontificem obſecrauimus & monuimus, vt diſſolutionem prætenſam tolleret, & ab hac ſancta ſynodo non alienum ſe faceret. Paulo ſuperiùs audiſtis, concilium Conſtãtienſe pronunciaſſe, receſſum illum Ioannis fuiſſe illicitũ & ſcandaloſum. Optimè noſtis, quod Eccleſia poteſt & debet, ac ſæpè conſueuit, cùm Papa ipſam ſcãdalizat, eũ monere & requirere vt deſiſtat. Hoc certè quod egimus, non ad iniuriam factum eſt, ſed ad honorem vtilitatemq; eccleſię ac ſuę ſanctitatis, vt tollendo ab Eccleſia ſcandalũ, vtriuſq; honor atq; vtilitas conſeruaretur. Sed additis, quod nec ab Auguſto, nec à populo, nec ab omni clero iudex iudicabitur, allegãdo argumentationẽ gloſæ, quòd concilium nõ poteſt iudicare papam: & ſi totus mundus ſentiret in aliquo negocio contra papam, videtur quod papæ ſententiæ ſtandum ſit. Sed illa gloſa prò & contrà allegat, & non ſe firmat. Sed in c. Legimus, quod allegatis, tenet, quod ſtatutum concilij, præiudicat ſtatuto papæ. Superiùs ad hoc dictum eſt, quod per quemcunq; clerum particularem Papa non iudicatur, & ita textus loquitur, non tamẽ excludit Eccleſiam vniuerſalem: quam qui corrigentem nõ audierit, ſit tibi (inquit Chriſtus) vt ethnicꝰ & publi- Matth. 18.
canus. quã eandem authoritatem eadẽ gloſa dicit etiã habere locum in Papam. & iſtud dicit in c. Si papa, dummodò ſit tale crimẽ, de quo poſsit accuſari, vtputà cùm ſcandalizaret Eccleſiam. vbi etiam dicit, nomine fratris quemlibet Chriſtianũ contineri. Gloſæ & doctores in hac materia ante concilium Conſtan. ſæpè vacillabant: modò vnum, modò aliud dicebant: & ſcholaſticè diſputantes, non ſe firmabant. Magnũ oporteret explicare volumen, ſi ſingulorũ dicta & argumenta in mediũ proferre vellemus. propterea ad amputandũ curioſas & contentioſas verborũ concertationes, Eccleſia vniuerſalis magiſtra omnium Conſtantiæ congregata, diffiniuit hũc paſſum. Itaq; ſi authoritas quæritur, quis nõ præferat vniuerſalem Eccleſiam & omnes homines, dictis vnius doctoris aut decẽ, aut quorumcunq;, cũ authoritas Eccleſiæ & ſacræ ſcripturæ, vt ſupradictum eſt, æquiparentur? Sacrã autem ſcripturam quis neſciat præferri omnibus doctoribus, vt plana eſt vndecima diſtinctio in decretis? Omnes autem doctores dicta ſua Eccleſiæ ſubmittunt. Si rationẽ quæritis, nónne rationabilius eſt, illius qui errare non poteſt, præferri ſententiã iudicio illius qui errare poteſt? Iterũ ergo hîc reſpõdeat B. Hieronymus: Poteram omnes tuarum propoſitionum riuulos vno Eccleſiæ ſole exiccare. Quantũ verò ad diſpenſationem faciendam ſuper capitulo, Fequens, breuiter dicẽdum eſt, non poſſe in eo quenquã diſpenſare, in quo ſibi imponitur lex, quã neceſſe ſeruare habet. Si aũt aliqui caſus contingant rationabiles mutandi locum concilij, decretum illud optimè prouidet. Vndè non eſt dicere quòd aliàs inhumana eſſet conſtitutio illa. Addidiſtis etiã, indignum eſſe ad inſtantiã vnius, quantacunq; dignitate præditi, moleſtari decreto noſtro ſummũ pontificem. putamꝰ, ſentire vos de dilecto Eccleſiæ filio Dominico cardinali, Firmano communiter nuncupato. Dolenter de re iſta verbum facimus. Ipſe grauiſsimè in publica ſeſsione ac gene-

Pius 2. ſcribit cardinales qui Baſileam venerant, ob priuatas inimicitias bono & ſancto viro Eugenio notam inurere voluiſſe, & eoſdẽ tamen poſtea ad eum rediſſe, & veniam petijſſe.

generali ſacra cōgregatione noſtra queſtus eſt, quanta potuit cum honeſtate, intolerabilem ſibi fuiſſe irrogatam iniuriam, petens ſibi per concilium miniſtrari iuſtitiā, quam alibi conſequi non potuit. Retulit quemadmodùm à felicis recordationis Martino papa quinto aſſumptus fuerat in ſanctæ Romanæ Eccleſiæ diaconum cardinalem. poſt cuius mortem acceſsit ad vrbem, vt vnà cum alijs cardinalibus in electionē Romani pontificis, vt cardinalis & elector, interueniret. Et licet ſe ad electionem admitti inſtantiſſimè peteret, nihilomin᷒ (vt aſſeruit) eo ſpreto & contempto, fuit ad electionem ſummi pontificis proceſſum, in magnam iniuriam & damnum ipſius & ſuæ dignitatis cardinalatus, & in publicum ſcandalum totius Eccleſiæ, contra bonos mores & ſanctorum patrum inſtituta, quod hactenus nunquā auditum fuit. Aſſeruit etiam, poſt electionem domini Eugenij plures ſibi illatas iniurias, cum omnium bonorum ſuorum & fructuum ſuæ eccleſiæ Firmanæ de facto expoliatione, & quòd ſuper prædictis nunquam potuerit obtinere iuſtitiam, quā per medium nonnullorum venerabilium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, pluriès ſibi fieri petijt & requiſiuit, maximè cùm nec Romā poſsit ſine euidenti mortis periculo (vt aſſeruit) accedere. Patres concilij aduertentes prædicta, & recognoſcētes quòd negocium iſtud eſſet grauiſsimum, & meritò per concilium non negligendum, maximè vt declaretur ius ipſius, an ſit cardinalis vel non, vt in futura electione quando ſedē vacare contingeret, ſciatur an ſit admittendus vel non, ne ſcandalum aliquod in ipſa electione vel poſt oriri poſsit, commiſerunt cauſam iſtā iudicib᷒ concilij, inquantùm concernit ius ipſius, duntaxat cognoſcendam. Et vt patribus concilij magis de iure ſuo conſtaret, legi fecit copiam cuiuſdā decreti felicis recordationis Martini papæ quinti, vt aſſeruit, cuius tenor ſequitur & eſt talis: Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo viceſimoſexto, die Veneris nono Calendas Iunij, Romæ in palatio S. Petri præſentibus omnibus cardinalib᷒ qui erant in curia, excepto cardinali Aquilegienſi, qui tunc infirmabatur, ad quem fuerunt miſsi duo cardinales, videlicet Placētinenſis & de Comite, pro eius voto ſciendo, & ipſis conſiſtorialiter congregatis, in forma conſueta ſcrutinio præcedente ſecreto, publicè creauimus, aſſumpſimus & publicauim᷒ vltra cardinales eadem die aſſumptos & publicatos, Dominicū epiſcopum Ilerdenſem in presbyterū, Proſperum de Columna, Dominicum de Crapanica electum Firmanum, Iulianum de Cæſarinis auditorem cameræ, diaconos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, qui Ilerdenſis & Firmanus aliàs iuxta morē conſuetum creati fuerant, ſed ex bonis cauſis tunc & nunc vnà cum alijs duobus noluimus publicari, ſed dicto Ilerdenſi reſeruauimus locum ſuum, licet publicatus non ſit. Item volumus, ſtatuimus & ordinam᷒, quòd ſi contingat nos mori ante publicationem dictorum quatuor cardinalium, habeātur ſtatim pro publicatis ſolenniter, etiam quo ad electionem Romani pontificis, & ad omnia alia, etiam ſi tituli ipſis quatuor aſsignati nō eſſent. Item volumus, ſtatuimus, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine decernimus & mandamus omnibus & ſingulis cardinalibus ſub pœna excommunicationis ipſo facto, & inhabilitationis omnis actiuæ & paſſiuæ, quo ad electionē Romani pontificis, quòd in caſu ſcilicet mortis noſtræ ante publicationem dictorum quatuor cardinaliū, quòd ipſi alij cardinales teneātur & debeāt immediatè ſcilicet infra diem naturalem, habita notitia mortis, publicare prædicta, dictosq; quatuor cardinales recipiant pariter & admittant in omnib᷒, ac ſi publicati & admiſsi fuiſſent, ſicut ſuperiùs eſt expreſſum. Ita fuit, A. cardinalis Præneſtinus Laudēſis, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Bononienſis propria manu. Ita fuit, F. epiſcopus Sabinenſis, cardinalis Venetiarū, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Aquilegienſis, propria manu. Ita fuit, G. cardinalis Senēſis, propria manu. Ita fuit, B. cardinalis Placētinen. manu propria. Ita fuit, G. cardinalis S. Marci manu propria. Ita fuit, R. cardinalis de Brancacijs. Ita fuit, A. cardinalis S. Euſtachij, propria manu. Ita fuit, L. cardinalis de Comite. Aſſeruit autem prædicti decreti originalem ſchedulam, eiuſdē domini Eugenij tunc cardinalis Senenſis, manu propria conſcriptā. Addens etiam, duos ex venerabilib᷒ ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinalibus ante ingreſſum conclauis, de liberè ipſum admittendo ad electionē, prout in dicto decreto cōtinetur, proteſtatos fuiſſe: quorū duorum proteſtationem in publica forma in dicta ſacra generali cōgregatione legi fecit, quę omnia ingeſſerunt ſtuporē atq; ſcrupulum magnū in animis cunctorum audientiū. Exiſtimabatur aūt à domino factum, vt iſto tempore ſacrum conciliū celebretur ad ꝓuidendum tam inſolitis nouitatib᷒. Quòd autem poſt diſſolutionē præſumpſerimus multa ſtatuere & edita ꝓmulgare, dolemus vehementer nos tam modicam iuſtitiam ſacri concilij & authoritatē Eccleſiæ animaduertere, quòd ea quæ cum ſumma ratione facta ſunt, præſumptionē vocetis. nos autem æquo animo veſtra nō rectè dicta toleramus, & potiùs pati iniuriam, quā reddere, volum᷒: licet quæcunq; agimus, ita euidenter iuſta ſint & licita, vt ꝓbatione non indigeāt, nihilominùs omni poſcēti parati ſumus rationē reddere. Magnū aliquid vos dixiſſe putatis, dum dicitis, quòd qui Romanæ Eccleſiæ priuilegiū detrahit, ab ipſo ſummo omniū eccleſiarū capite

capite traditum, in hæreſim labitur. Idē ſentim⁹ & nos, ac multo firmiùs. Dicimus enim ſummum pontificem eſſe caput Eccleſiæ, & Romanam ſedem principalem inter alias ſedes. Sed nunquid dum partem laudatis, obliti eſtis totius? Nunquid dum vnam Eccleſiam extollitis, eam quæ vniuerſalis eſt, prætermittitis? Si hæreticus eſt qui Romanæ Eccleſiæ primatū aufert, quanto maior ille hæreticus erit, qui iam Eccleſiā in qua Romana continetur, & præeſt ſuper omnes eccleſias & omnes homines, poteſtatē habere negat? Item & hæreticum illum fateri debetis, qui putat concilium generale, & ſpecialiter illud Conſtan. Eccleſiam catholicā non repræſentare, aut in his quæ ad fidē ſeu bonos mores pertinēt, poſſe errare. hoc ſi nobiſcū credatis, omnis cōtrouerſia facilè ſoluta eſt. Si ſedi Apoſtolicæ credendū eſt & obediendum, credite literis apoſtolicis Martini papę quinti, in quibus iſta continentur. Commemoratis nobis pœnæ formidinem ac conſcientiæ vermiculū. eccè aduenit temp⁹, quod

Eſaiæ 5.

prædixit propheta: Væ qui dicitis bonū malum, & malum bonum. Qui nouitates inducunt, qui ſanctorum patrum decreta infringunt, qui hæreſum, bellorum ac vitiorū extirpationem impediunt, qui pacem perturbant Eccleſiæ, hi loquuntur de conſcientiæ vermiculo. Si rationi nō creditis, ſaltē exemplis credite. Qui in concilio Conſtan. poſt receſſum Ioannis papæ remanſerunt, nunquid contra conſcientiā fecerunt? nunquid non ab omnibus commendati ſunt & commendātur? Nos id idē facim⁹, niſi quòd lentiùs procedimus. expectantes ſi fortè molleſcat cor ſummi pontificis. hortamini nos ad pacē & vnionem. vtinā cor ori reſponderet. Eccè genibus flexis & plicatis manibus, crudele bellū quod nobis & Eccleſiæ infertur, tolli exoramus. Sed quomodò vera pax eſſe poteſt, ſi gladium infixū in vulnere tenetis? clamamus, tollite gladium, & obliuiſcimur vulnerum: deſinite percutere, & non recordamur iniuriarū. pax & vnio in manu pontificis eſt, quā ſibi dari Eccleſia poſtulat. nō diſgreget filios ſub alis matris ſuæ congregatos, non diſsipet oues quas ſibi commiſit dominus. Eccè ſi quid culpę commiſſum eſt tentando diſſolutionem prętenſam, ſacrum concilium penitus abolet, dummodò ipſe pontifex à perſequēdo deſiſtat, tollatq; diſſolutionē in perniciē Eccleſiæ tendentem. Si dignabitur venire, nemo erit noſtrū qui pedes eius nō oſculetur vt Petri, qui vt vicariū Chriſti non honoret, erit concilij caput, omnes ad eum reſpiciēt, omnes ei complacere, obſequi, & quantùm cum Deo poterūt, deſeruire curabunt. Poſtremò concluditis, in duobus eſſe diſſenſionem, in tempore & loco. Quo ad temp⁹, dicitis placere ſummo pontifici, vt nō prorogetur vlteriùs: loci autem electionem dat nobis, dummodò ſit in

Sed tunc erat ſchiſma in Eccleſia, tribus ſibi papatū vendicantibus, quod iam non eſt ſub vnico Eugenio.

terris Italię Eccleſię Romanę ſubiectis, cùm perſonaliter velit intereſſe, cuius dominio, durante concilio, ſe ſpoliare intēdit. Reformationem autē cleri Germaniæ & reductionem Bohemorū committit præfato legato. Et vt nos ei adiumēto ſimus, ſi hoc fructuoſiùs, quàm ſine interuallo ad conciliū proficiſci extimamus: quòd ſi complementum rerum huiuſmodi per nos & prædictum legatum fieri non poſſet, reliquum quod ad perfectionem extabit, ſupplebitur in concilio generalí. Quantùm ex his verbis intelligimus, dominus Eugenius non ſolùm non reputat hoc concilium, ſed nec quidē vult vllo pacto hîc celebrari concilium, ſed dat nobis electionē loci in Italia, in quo futurum celebretur concilium. Quòd hoc ſit legitimum conciliū, euidenter oſtendimus. Propterea neceſſariū eſſe arbitramur tam ſaluti animæ ſuæ quàm vtilitati Eccleſię, vt ſua ſanctitas diſſolutionē prætenſam tollat, ſimpliciterque recognoſcat concilium, & illi tota mente adhæreat. Hoc enim nullatenùs prætermitti poteſt: tum quia fieri non potuit, tum quia notoriè ſcandalizat Eccleſiā: tum ne futuris temporib⁹ detur occaſio abolendi capitulum, Frequens: quod ita eſt in Eccleſia neceſſarium, ſicut oculus in capite: ſine Dei & totius Eccleſiæ graui offenſa, diſſolutioni prætenſæ conſentire nō poſſumus. Nā præter alia mala quæ prædicta ſunt, hoc indè ſequeretur, quòd fateremur Eccleſiam erraſſe, quæ hîc iudicauit diſſolutionē fieri non potuiſſe. Abrogaremus etiā decretum Conſtantienſis concilij, non ſolùm de modo celebrandi concilij, ſed etiā de conciliorū poteſtate. Ex eo enim decreto, vt perſæpè dictum eſt, papa concilio, nō conciliū papæ ſubijcitur. Quo autē ad loci mutationem, maius quòd allegatis, eſt papę debilitas, quę prohibet ipſum huc accedere, & tamē intereſſe concilio neceſſarium reputat. Si Bononiam accedere poterit, & Baſileā poterit. Et ſi paululū plus temporis itinerando exponi oporteat, nō eſt curæ. Alioquin futuris temporibus propter infirmitatem papæ oportebit conciliū ad locum reſidētiæ papæ transferre. Plura concilia & de rebus grauiſsimis, papa abſente, quàm pręſente, celebrata ſunt. Ipſe dominus Martinus, licet grauiſsimè eſſet infirmus tempore inchoationis concilij huius, non tamen transferri Romam vel in Italiam mādauit. Et quantum coniecturari poteſt, nihil eſt quod magis pontificem modernum ab hoc loco retrahere debeat, quā ſuum prædeceſſorem. Mundus hanc excuſationem non capit, quòd propter infirmitatem hoc fieri debeat, cùm alij pontifices, nō obſtante ægritudine, legatos ſuos deſtinauerint. Nunquid mūdana gloria animū ſuum pulſat, vt ſi quid glorioſum in cōcilio agendum ſit, ſuæ pręſentiæ tantùm attribuatur? Sed abſit hoc à vicario Chriſti, qui omnia ad gloriam

gloriam Dei referre debet: quanquam quicquid in legatorum ſuorũ præſentia factum fuerit, ſibi aſcribi poterit. Sed qua conſcientia poteſt à nobis mutatio loci concedi vel peti, cùm tãto tempore laborauerimus, vt Bohemos huc traheremus, & ipſi cum noſtris oratoribus in magnorũ præſentia principum concluſerint, velle huc venire, & iam acceperunt tam noſtrum quàm multorum principum ſaluoſconductus? Si hinc euaneſcat concilium, ſpes reconciliationis Bohemorum perpetuò tolletur. animum reductionis ſi quem habent, videntes ſe deluſos, indurarent magis quam vnquam. eſſet certè confundere Eccleſiam, & periclitari fidem. Daremus enim multis populis occaſionem, vt Bohemis ſe coniungerent, putantes fidẽ noſtram veram nõ fore, & nos aliquid non habere, per quod poſſemus eos inſtruere. Quòd ſi dixeritis, manebit hic legatus & nos: hoc ergo eſt dicere, vt ſimus hic, non vt *hic concilium. Sed *hoc fieri non poteſt. nam à concilio vocati ſunt, & ad concilium venire concluſerunt: & niſi ſit concilium, nullo modo venient. videtur non modicam ſpem tota Bohemia in concilium ponere. Dicent & ipſi Bohemi, principes atque populi Germaniæ, ſe à nobis deceptos, quòd vſq; nunc dixerimus, hoc eſſe verum concilium. Si nunc conſentiamus hic nõ eſſe concilium, quam fidẽ decæterò mundus habebit concilijs? Si hoc fecerimus, nihil aliud reſtat, niſi vt tanquã deceptores per principes & populos iſtos lapidemur & trucidemur, vel in manibus Bohemorum tradamur? Vtranq; enim gentem deluſiſſe videbimur. conſultius nobis eſſet vt hinc fugeremus, quàm amiſſo nomine & authoritate concilij, hic moraremur. Nec videmus quòd profectum aliquem dominus legatus, quo ad reformationem, facere poſſet, ſi hoc concilium extinguatur. Nam ita vbiq; mali mores inueterati ſunt, quòd niſi fiat generalis reformatio in Eccleſia, nunquam fiet particularis alicuius prouinciæ. Solent enim omnes dicere: Reformentur alij, & reformabimur nos. Illud etiam dicunt: Reformentur capita, reformabimur & nos. Vndè iudicio omnium neceſſarium eſt, authoritate concilij generalis fieri generalem reformationem, in qua potiùs ad exequendũ, quàm ad condendum nouas leges intendendum videtur. Quantum verò ad loci mutationem in Italia, cur à nobis expectatis reſpõſum, cùm nobis optimè conſtet, hoc tempore impoſſibile eſſe ibi celebrari concilium? Italia tota ardet guerris, omnis gleba ſuos habet armigeros & prædones, & vix ſimplices viatores ſecurè tranſire poſſunt. *Quot * Quòd varietates & mutationes ſtatuum ſint in terris Eccleſiæ, vos melius noſtis. eſt etiam in omnibus Eccleſiæ terris penuria non modica. Si mente luſtratis omnes Chriſtianitatis regiones, vix vlla eſt ad celebrãdum concilium accommodatior, ſecurior ac fertilior hoc loco intùs & in circuitu. Quod ante omnia eſt ponderandum, Bohemi ad Italiam nullatenùs venirent, quos etiam ad veniẽdum huc, potenti principum manu conduci oportebit. Non enim aliter concludi potuit aduentus eorum, niſi magni quidam principes ſe obligauerint perſonaliter eos huc conducere, quod ſine magnis expenſis fieri non poterit. Ipſi etiam Bohemi oratoribus noſtris in Egra expreſsè dixerunt, ſentientes famam iſtius diſſolutionis prætenſæ & nouæ indictionis concilij Bononienſis, nullatenùs ſe montes tranſituros. Etiam vt inquit beatus Thomas, huiuſmodi materiam in alienis partibus, vbi hæreſis nota non eſt, periculoſum eſſet tractare. Eſt etiã & aliud, propter quod pati non debemus mutari locum: quia hoc deſtrueretur, nec aliud fieret concilium. Nullus enim veniret, nec ſe ad tam longum iter exponeret, ea præſertim ratione, quòd quilibet exiſtimabit, quòd ſicut factum eſt hîc, ita futurum eſſe & multo magis in Italia. Et ſi dicatur, promittetur nõ diſſoluere niſi omnia completa ſint, erunt qui replicabunt: Si duorum conciliorum & duorum pontificum authoritas non valuit, quin prædicta diſſolutio fieret, multo minus valebit ſimplex promiſsio. Dicetur etiam, ſi dominus papa decederet, ſucceſſor faceret ſicut nũc fecit dominus Eugenius. Nec putetis homines eſſe rudes, quòd huiuſmodi non cognoſcant artes. Exiſtimatur nihil aliud quæri per multas ac varias vias, niſi quemadmodum hoc concilium diſſipetur. Tot anguſtias & moleſtias mentis & diuerſos labores, qui ſunt hic, paſsi ſunt pro ſuſtentãdo concilio, quòd ſi ſcirẽt mutandum eſſe locum, ſtatim ad propria redirent, ampliùs non viſuri conciliũ. Suſpicantur multi, quod nõ tam loci mutatio, quàm extinctio decretorũ concilij Conſtantienſis quæratur: ex quo quãta mala in Eccleſia nunc & in futuris temporibus ſequerentur, vix enarrari poſſet. Hęc igitur & multa alia ractant conſcientias noſtras, vt nullatenùs dictæ diſſolutioni prætẽſæ aut loci mutationi præbeam' aſſenſum. Quare obteſtamur, obſecramus, & cum quanta poſſumus inſtãtia requirimus præfatũ ſanctiſsimũ dominũ Eugeniũ per paſsionẽ domini noſtri Ieſu Chriſti & ſalutẽ animæ ſuæ, & per debitũ quo obligatur Eccleſię, vt cum omni fauore huic ſacro velit adhęrere concilio. Obtulimus quę ſuprà audiſtis. Offerimus etiã omniũ moleſtiarũ, quas ex huiuſmodi diſſolutione perpeſsi ſumus, velle obliuiſci. Offerim' etiam quicquid dici aut cogitari põt, nos fideliſsimè facturos, quãtum cũ Deo fieri poterit, ꝑ omni honore & ſtatu tã ſuæ ſanctitatis, quã omniũ ſuorũ, dummodò integrè ac ſimpliciter huic ſanctę ſynodo ſe cõiungat. Quod

Imò verò Ferrariæ & Florentiæ frequẽs admodũ fuit ſynodus, & Baſileæ vix vnus tandẽ remãſit cardinalis.

 ſi prout

ſi prout ſuam ſanctitatem decet, oſtendet nolle ſchiſma in corpore, nec ſpiritum contriſtabit, qui ſibi & nobis & toti populo Chriſtiano hîc perfectam charitatem, & in futuro ſeculo vitam æternam donare dignetur, Amen. Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, tertio Nonas Septembris, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

RESPONSIO SYNODALIS, OSTENſiua non eſſe acceptandas literas Eugenij papæ de ſua prætenſa diſſolutione, quodque articulus de diſſolutione, eſt pertinens ad fidem.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Sperauit hactenus hæc ſacra ſynodus, per diuturnam patientiam ſuam poſſe ſummum pontificem ad ea quæ rationis & æquitatis ſunt, aliquãdo deflectere. cogitauit diu expectando efficere, vt ipſe ſummus põtifex cognita noſtra manſuetudine, hoc ſacrum concilium vniuerſalem repræſentans Eccleſiam, veraciter recognoſceret, & illi, quemadmodùm tenetur, purè & ſimpliciter adhæreret: idque, quod ſcandali ac perturbationis cauſa in Eccleſia fuerat, ſine difficultate reuocaret. Credebamus iam adueniſſe diem, quo de ipſo meliora concipere deberemus: ac dolorẽ, quem vſq; nũc ex ſua ſcandaloſa diſſolutione perpeſsi fueramus, amodò ex ſua humili adhærentia conuerteremus in gaudiũ. Sed quod non ſine fletu referimus, ſpe noſtra fruſtrati ſumus, & quotidiè maior dolendi cauſa augetur: quoniã quem tolerando & differendo delinire curauimus, eum in ſuo propoſito duriorem experimur. Præſtolati ſumus per annum integrum ac dimidium, vt offenſam illam diſſolutionis grauiſsimam, quæ notoriè vniuerſalem læſit Eccleſiam, pœnitendo emendaret: & expectauimus vt dominus Eugenius pro noſtra clementia & benignitate, huic ſanctæ ſynodo ſe penit' conformando, nos omnes conſolaretur. Sed quantùm proh dolor aſpicimus, maiori indies amaritudine ac mœrore cõtriſtat. Quid enim acerbiùs Eccleſiæ poteſt accidere, quã quòd, qui cuſtos & caput illius eſſe deberet, & eam præ alijs fouere & honorare, ipſam nolit recognoſcere, ſed quotidiè magis contemnat & deſpiciat? Heu quàm magnã querelam habet de moderno pontifice ſancta mater Eccleſia, cuius authoritatẽ omni ſtudio opprimere ſatagit: & quo modeſtiùs ab ea admonetur & obſecratur, eo pertinaciùs illã audire negligit. Quàm manſuetè ac modeſtè erga eum ſancta hæc ſynodus, licet grauiter laceſsita, ſe geſſerit, nemo eſt qui iam ignorat. Poſtquàm enim dominus Eugenius in notorium Eccleſiæ ſcandalũ & perturbationem Chriſtianæ religionis hoc ſacrum concilium tam ſolenniter inſtitutum, diſſoluere conatus eſt, deſtinauimus primò noſtros oratores, vt per eos informatus de pluribus ſcandalis, quæ ex huiuſmodi diſſolutione ſecutura erant, ipſam penitùs tolleret: & ſacrum concilium, prout inchoatum erat ad honorem Dei & authoritatem Eccleſiæ, perfici pateretur: quod cùm facere recuſaret, ipſum citauimus & monuimus, vt infra quatuor menſes ab ipſa diſſolutione deſiſteret, ac ſacro concilio adhæreret. quibus lapſis, licet per promotores ipſius ſacri concilij, ipſius domini Eugenij contumaciã accuſantes requireremur, vt ipſum prout iuris erat, declararemus contumacem, & aduerſus eum iuris remedijs procederemus, inſtantibus tamẽ ambaſiatoribus ipſius domini Eugenij, & in publica ſeſsione nos orantibus, vt in huiuſmodi proceſſu ſuperſedere dignaremur protunc, & vſque ad tres menſes ſequẽtes diſtulimus. Quibus tranſactis, licet meritò ad ſuſpenſionem ipſius tanquam incorrigibilem & notoriè ſcandalizantem Eccleſiam, ab omni adminiſtratione papali procedere potuiſſemus, mitiùs tamen ſecum agentes, ipſum iterum monuimus ac citauimus, & ex parte omnipotentis Dei præcepimus, vt infra ſexaginta dies prætenſam diſſolutionem omnino reuocaret, & huic ſacro concilio publicè, purè ac ſimpliciter & cum effectu adhæreret. Quo adueniente termino, interim per promotores concilij, ipſius domini Eugenij contumaciam fortiùs accuſantes, inſtantiùs requiſiti fuimus, vt ampliùs tam notoriæ contumaciæ nõ parcentes, partes iuſtitiæ exequeremur. Decreuimus nihilominùs aliquandiu ſuperſedere, expectãtes ſi fortè per tam exuberantem concilij manſuetudinem, ad cor reuerti & demum reſipiſcere vellet. Interim autem vos tres ac dominum epiſcopũ * Seruienſem ad nos ambaſiatores tranſmiſit, cum quatuor diuerſarum facultatum bullatis literis, loco inſtructionum eis datarum, quæ cuiq; videnti non paruam admirandi occaſionem præbuerunt, ita varijs cautelis & inuolutionibus plenæ, non quaſi res eccleſiaſtica inter eccleſiaſticos, ſed vt res prophana inter mercatores tractaretur. Prima autem inſtructio erat, vt ad ciuitatem Bononienſem accederemus, quam ſi non acceptaremus, ſuccedebat ſecunda, vt alium in Italia locum pro futuro concilio eligeremus: quod ſi nobis non placebat, offerebat tertiam ad arbitriũ duodecim prælatorum ac ambaſiatorum principum hîc exiſtentium, quibus an huiuſmodi petitio iuſta foret, committeretur. qui ſi declararent, Chriſtianitati concilium expedire in Alemania celebrari, fieret cum modis & conditionibus in ſequẽti inſtructione expreſsis. Quarta autem

* Ceruienſem

ta autem inſtructio erat, vt ſi nihil prędictorum nobis placeret, facultatem haberemus eligendi vnam de ciuitatibus Alemaniæ, Baſilea tamen ſemper excluſa. Quòd autem ex his non ſolùm diſſolutio ſublata nō ſit, ſed magis firmata, ac monitioni hui⁹ ſacri concilij nullatenùs paritum, ita manifeſtum eſt, vt probatione alia non indigeat. quinimo & vos ipſi ambaſiatores conati eſtis nonnullis rationibus, quanquam friuolis, probare, hoc concilium non fuiſſe ritè inchoatum: & tanquā tempore decreto non inceptum, lapſu temporis expiraſſe, atq; etiā ſi ritè congregatum fuiſſet, licuiſſe papæ ſua poteſtatę id diſſoluere. Quibus nomine ſacri concilij reſponſum eſt, & luce clarius probatum, ſanctum hoc conciliū legitimè extitiſſe inchoatum, nec à Romano pontificè ſine ipſius concilij conſenſu diſſolui potuiſſe: quodq; cum honore Dei & Eccleſiæ, prædictis bullis rem illicitam & valdè abſurdam petentibus, nullatenùs concilium poſſet annuere. Poſt hæc fama publica referēte, ad noſtram peruenit notitiam, ipſum dominum Eugenium quaſdam literas decimoſexto Calendas Martij, duobus videlicet diebus ante finem dictorum ſexaginta dierum in publico promulgaſſe conſiſtorio, de quarum tenore poſtmodùm certiores effecti fuimus per nuncios dominorum Electorum ſacri imperij, qui in publica congregatione noſtra illas perlegi voluerunt. Harū literarum hic eſt effectus, quòd ipſe dominus Eugenius ſtatuit, vt Baſileæ concilium per ſuos le-
*quantocitius gatos * quantocyus tranſmittēdos celebretur. Interim verò Baſileæ conuenientes, ad reductionem Bohemorum ad fidem catholicam, pacemq; inter cunctos Chriſti fideles tractandum, vult eſſe intentos. In principio autem dictarum literarum exprimitur, quemadmodùm per felicis recordationis Martinum papam quintum, cardinalis ſancti Angeli principaliter deſtinatus fuiſſet ad extirpandum hæreſim Bohemorū cum poteſtate in Baſileenſi concilio præſidendi, ſi in tempore cōgruo & decreto, prælatorum ibi condecentem copiam reperiret. quod ipſe cardinalis ſatis dilucidè confutauit, aſſerens ſine vlla conditione ſibi iniunctum fuiſſe, vt ipſe concilio præſideret, quemadmodum ex literis ipſius domini Martini euidenter apparet, nec aliud à dicto domino Martino in mandatis habuiſſe, niſi hoc ſolùm, & bina vice repetitum, vt benè faceret. Quo verò ad tempus decretū, quia ipſe dominus Eugenius intelligit neceſſarium fuiſſe, vt ſtatim & immediatè poſt ſeptennium à fine concilij Senenſis concilium Baſileenſe inchoari debuerit, pręfatus cardinalis explicauit, qualiter nec à iure communi hoc cautum eſt, nec mens papæ Martini, qui primò voluit intendendum fore ad expeditionem militarem congregādam contra Bohemos, quàm vt Baſileā ipſe cardinalis pergeret. nec intentio iſtius domini Eugenij, qui multis pòſt menſibus ipſi cardinali per ſuas literas iniunxit, vt expedito negocio Bohemorum, Baſileā pro concilio celebrando accederet. fuitq; ſtatim poſt ſeptennium concilium opus inchoari. Iuſtificare etiam conatur præfatus dominus Eugenius cauſas propter quas diſſolutionem præfatam fecisſe ſe aſſerit: quas non fuiſſe ſufficientes, nec ſic ſe habuiſſe, in reſponſione data primis ambaſiatorib⁹ clarè continetur. Per has autem literas, nemini videtur aliquo modo ſatisfactū eſſe monitioni & requiſitioni noſtræ. Non enim recognoſcit fuiſſe aut eſſe concilium, ſed ſtatuit vt celebretur per legatos * quantocyus tranſmittendos. Antè igitur quàm legati veniant, & conciliū inchoetur, ſecundum has literas conciliū dici non poterit: quod ex illa cauſula manifeſtiùs conſtat, quæ dicit: Interim enim Baſileę conuenientes, ad reductionem hæreticorum & pacem volumus eſſe intentos. Si enim interim intelligêret eſſe concilium, non poſſet ipſum ad duos tātùm caſus reſtringère, cùm & de reformatione & de quibuſcunq; negocijs totius Eccleſiæ, facultatē habeat concilium generale. Quòd ſi interim (vt prædictum eſt) intelligit non fuiſſe conciliū, ſubſequenter dicendum eſt, non eſſe diſſolutionem ſublatā. neq; impedimēto eſt quod dicat, Volumus vt dicta diſſolutione non obſtante, conciliū per legatos tranſmittendos celebretur: quoniam iſta clauſula futuram duntaxat reſpicit concilij celebrationē per legatos faciendā, non autem concilium iam diu inchoatum. Hic enim non reputat eſſe concilium. Vndè clauſula iſta, non ob-
ſtante, non ſolùm * verò tollit prædictā diſ- *verè
ſolutionem, ſed firmat, ſicut exceptio alicuius caſus ab aliqua regula, extra illū caſum firmat regulam. Cùm ergo non reputet eſſe concilium ante aduentum legatorum & celebrationem per ipſos faciendā, nec diſſolutionē quo ad præterita, tollat: quis non iudicet, ipſum non parére mandatis concilij, quibus cauetur, vt purè, ſimpliciter & cū effectu adhæreat? rei enim quæ ſecundum eum non eſt, adhæręre nō poteſt. Sed & vos oratores, euidenter cognoſcentes per has literas decreto concilij minimè fore ſatisfactum, miſiſtis, vt ipſi aſſeruiſtis in deputationibus huius ſacri concilij, præfatum domi-
num epiſcopum * Ceruienſem, ſupplicatu- *Seruienſem
rum papæ, vt decreto prædicto ſatisfaciat. poſt cui⁹ epiſcopi ab hinc receſſum, per duos menſes & ampliùs hoc ſacrum cōcilium procedere diſtulit. nonnulli enim ex patribus ſacri concilij ſperabant perfectam adhærentiam, adueniente dicto domino epiſcopo * Ceruienſi, aſſecuturam. Sed nec propterea ampliùs factum eſſe cognoſcimus, imo quotidiè nobis manifeſtiùs innoteſcit, do-

minum Eugeniũ in ſuæ diſſolutionis propoſito firmiter perdurare. Miſit enim tandẽ nonnullas literas, & in quibuſdã ex eis, quatuor nominat deſignatos legatos cardinales, ſuperuenturos ad præſidendum: in alijs, quinq; prælatos, in alijs præfatũ dominum cardinalem ſancti Angeli ſimul cum prædictis deputatis, & in omnibus his facultas data refertur ad literas datas decimoſexto Calendas Martij, in quibus non vetus approbatur concilium, ſed nouum per legatos indicendum expectatur. Scripſit præterea nobis, nominando ſacrũ concilium. ô vtinam recta id diceret intentione. quod quidem nos facilè crederemus, ſi huic nominationi reliqua conſonarent. aperiẽtes enim literas, legimus tale principium: Poſtquàm ſtatuimus in ciuitate Baſileẽſi debere concilium celebrari. de hoc ſtatuto cautum eſt in literis decimoſexto Calendas Martij. ſed in illis vt prędictum eſt, nouum expectatur concilium indicẽdum. nec nunc dicit quòd iam ſtatuerit, ſed quòd ſtatuit debere celebrari. quæ verba futuram celebrationem expreſſe ſignificant. In his etiam literis refert ſe ad facultatem datam legatis, & in huiuſmodi facultate ad prædictas literas decimoſexto Calendas Martij ſe refert. Quicquid ergo in omnibus literis dicitur, intelligendum eſt de futuro concilio per legatos celebrando. Sed & nõ mediocriter facultas data legatis, nos admirari cõpellit, in qua negocia quæque Eccleſię vniuerſalis per dictos præſidentes expedienda mandantur cũ conſilio concilij. quæ verba iuxta ſignificationem propriam aut regulas iuris canonici & ciuilis, innuunt, vt conſilium concilij peti duntaxat, non autem ſequi oporteat. Igitur ſi concilium conſuleret aut dictauerit aliquid Eccleſiæ expedire, & præſidentibus non libeat fieri, ſecundũ eum non licebit. Quid ſi præſidentes nihil eorum quæ ad fidem vel ad generalem reformationem Eccleſiæ pertinẽt, aut aliquid quod fidei vel bonis moribus contradicat, agere decreuerunt, concilium ergo prohibere non poterit? ergo de iudice fiet conſiliarius? Quid ſi præſidentes totum conciliũ condemnare vel iudicare deliberent, ſecundum hoc contradicere non poterit. ergo de iudice fiet reus. deluſorium eſſet ergo & falſum decretũ illud, tanta maturitate à ſanctis patrib⁹ & in concilio Conſtantienſi digeſtum, in quo cauetur, quòd quilibet cuiuſcunq; dignitatis, etiam ſi papalis, ſtatutis, mandatis & decretis concilij generalis obedire teneatur in his, quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & vniuerſalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris: quòd ſi non obediuerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo. Secundum hoc nõ ſolùm præſidentes, ſed & papa obnoxius eſt decretis & præceptis concilij. Ergo potiùs concilium cum conſilio papæ vel præſidentium, quàm econtrà, negocia Eccleſiæ concludere debet. quod ſi in verbis memoratæ facultatis ſtare oporteret, vt quid hic conueniſſemus, acturi præcipuè de reformatione capitis, à quo primùm reddi rationem decet? cuius languor ſi curatus non fuerit, totum corpus, ſecundũ beatum Gregorium, inſici neceſſe eſt, & talem fuiſſe ipſius domini Eugenij mentem, in hoc videlicet concilio capitis non eſſe faciendam reformationem, verba illa ſatis innuunt in fine ipſius facultatis poſita, videlicet agendi, tractandi, diſponendi, ſtatuendi, declarandi, decidendi & concludendi, quæ in præmiſſis & circa ea pro ſtatu noſtro & eiuſdem Eccleſiæ ac ſalute animarum fidelium &c. necnõ reformatione in omnibus membris ſuis noueritis expedire. Talibus enim literis ratio nulla aſſentire perſuadet, nec dicere vllo pacto poſſumus ipſum ſatisfeciſſe monitioni noſtræ. Alioquin fateremur hoc non fuiſſe concilium, & geſta in eo, eſſe irrita: & communiter Eccleſiam quam hic eſſe omnes reputauimus, & meritò reputamus, non fuiſſe Eccleſiam, & nos omnes extitiſſe ſchiſmaticos. quòd ſi hoc concilium infringi pateremur, vacillaret profectò præteritorum conciliorum authoritas, & præſertim Conſtantienſis, à quo iſtud dependet, & ſecundum cuius decreta hoc inſtitutum eſt. Nam ſi fateamur aliquod concilium reuocari in dubium, eadem ratione de cæteris hæſitari poterit. Quid ergo roboris & firmitatis in Eccleſia remanebit, ſi ſacrorum conciliorum mutabitur authoritas, per quam poſt ſacra euangelia quicquid fidei habemus, elucidatum eſt? Abſit à nobis, vt tale peſtiferum vulnus Eccleſiæ patiamur inferri. Præter hoc & aliud enorme præiudicium ſequeretur, quòd tam concilium illud quod nouiter ipſe Eugenius celebrari inſtituit, quàm alia futura, Romanis pontificibus in ipſo limine, nullo contradicente, diſſoluere fas eſſet: ex quo quanta poſſunt mala ſuccedere, quis ſatis enarrabit? Si inſurgant in Eccleſia hæreſes, errores, ſuperſtitiones, vitia, deformitates ac bella, & cætera omnia quæ Chriſtianam religionem perturbare poſsint, & in præcipitium deducere, ſi papa velit Eccleſiam incorrigibiliter ac notoriè ſcandalizare, ac deuorare plebem domini ſicut eſcam panis, & fidem catholicam tandem peruertere, concilium vel non congregabitur, papa prohibente: & congregatũ, eo mandante diſſoluetur. Caſſetur igitur conciliũ Conſtantienſe & decreta ſanctorũ patrum, quæ declarant, in his quę vniuerſalem ſtatum Eccleſiæ concernunt, papã nihil poſſe immutare. Fruſtrà enim membranas occupant, ſi vnico verbo papa poteſt illa irritare: & quod deterius eſt, authoritate Eccleſiæ talia poſſe

Talis non fuit Eugenius 4.

videretur. Si poſt huiuſmodi contradictionem inter concilium & papam ortam, concilium quaſi victum liti cederet, & ipſum & alios Romanos pótifices in poſſeſsione diſſoluendi concilia poneret: quæ tandẽ ſpes erit, quòd præfatus dominus Eugenius decreta huius ſacri concilij ſeruet, & ſeruari faciat, ſi ipſum concilium ſpernat recognoſcere? quibus etiam remedijs vti poterimus, vt ſtatutis hîc promulgandis non contraueniat, ſi ipſum conciliũ per quod ſtatuta fiunt, irritari patiamur? mori malumus, quàm tanto errori per ignauiã cedere. Si maiores noſtri pro legibus paternis viriliter decertare & mori ſtatuerunt, cur nos ſic erimus degeneres, vt pro conſeruatione vniuerſalis Eccleſiæ idipſum non faciamus? Si de priuatis rebus ageretur, ac perſonalẽ pateremur iniuriam, eſſet fortè cedendum: & patienter propter Deum ferre, laudabile foret. Iniurias autem Dei impunè tolerare, iuxta beati Chryſoſtomi ſententiam, nimis impium foret. Hic articulus de quo diſceptamus, fidẽ concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Si dominus Eugenius ſanctam Eccleſiam non audierit, quã hoc concilium repræſentat, oportebit tandem haberi vt ethnicum & publicanum. Si Eccleſiam ampliùs offendere non vult, recognoſcere neceſſe habet, hoc verum fuiſſe & eſſe concilium, ipſumq; diſſoluere nequiuiſſe, & illi purè & ſine diſsimulatione adhęrere. Si vult vt de ipſo benè cõcipiamus, deſinet tot bullis, totq; inuolutionibus & ſe & nos defatigare. Iſta enim magis difficultates augent. Si declaraſſet hoc Baſileenſe concilium per ſtatuta generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum, ordinationemque domini Martini & ſuam inchoatum, verum ſemper & ſine interruptione fuiſſe & eſſe conciliũ, & illi purè & ſimpliciter adhæſiſſet, diſſolutionemq; pretenſam iuxta decreti noſtri tenorem reuocaſſet, ſuo debito honori ſatiſfeciſſet: reddidiſſetq; ſe Deo & hominibus gratum, & quicquid cum Deo poſſemus, ſicut aliàs oblatum eſt, libenter faceremus, ſicut ei ſemper offerimus. Ex prædictis igitur iuſtiſsimis cauſis admirandum nó eſt, ſi vos in pręſidentes non admittimus, paratos nos offerentes, cùm præfatus dominus Eugenius ſuum debitum fecerit, cum omni modeſtia debitum noſtrum facere. Alioquin ſi ſecùs fieret, & Deum & Eccleſiam & ipſam fidem grauiter offenderemus, multiſq; ſcandalis daremus & nunc & futuris temporib[9] occaſionem. Iam omnibus conſtat iuſtitia & veritas, quas nos defendimus, & quã manſuetè & patienter tanta temporis prolixitate ipſas apud dominum Eugenium proſecuti ſumus. Teſtis eſt Chriſtianus orbis patientiæ & manſuetudinis noſtrę. Nunquam in annalibus legitur, Romanũ pontificem notoriè ſcandalizantem Eccleſiam, tam ſuppliciter obſecratum, tam inſtãter monitum & requiſitum, & tandiu, ſicq; patienter ab ipſa Eccleſia expectatum. cogit nos amodò zelus domus Dei & catholicæ veritatis defenſio vehemétiùs inſurgere, & acriora contra induratum morbum adhibere remedia. Oramus tamen omnipotentem Deum, vt cor pręfati domini Eugenij emolliat ad conſentiendũ iuſtis ſanctæ matris Eccleſiæ monitionibus, ne horrendum illud iudicium incurrat, quod dominus ſcandalizanti vnũ de puſillis ſuis minimis comminatur. Matth. 18. Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, decimoſexto Calendas Iulij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio.

RESPONSIO SYNODALIS DATA A præſidente concilij, quam & ſeipſo fecit viua voce in congregatione generali, & deinde redegit in ſcriptu, ſuper acceptatione decretorum per papam facienda, primò quàm eidem à concilio fiat prouiſio.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis &c. ad futuram rei memoriam. Hodiè in noſtra generali congregatione dilectus Eccleſiæ filius Iulianus tituli ſanctæ Sabinæ, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter cardinalis, Apoſtolicæ ſedis legatus, præſidens in hoc ſacro generali Baſileenſi concilio, dilectis Eccleſiæ filijs Ambroſio priori Camaldulenſi, & Antonio de ſancto Vito, palatij Apoſtolici cauſarum auditori, oratorib[9] ſanctiſsimi domini Eugenij papę quarti infraſcriptam reſponſionem dedit in modum qui ſequitur: Deceret huius ſacri concilij dignitatem, vt cùm ſanctiſsimi domini papæ oratoribus nunc reſpondendum ſit, tali viro hoc onus iniũgeretur, qui & ſacro concilio & ſummo * pontifici dignam orationem faceret. Sed cùm loco tantùm, & nó meritis, hoc reſpondendi mihi officium tribui hactenus ſolitum ſit, excuſabit conſuetudo, ſi veſtris ornatiſsimis orationibus par aut ſimilis non reddatur oratio. Excuſari & ego debeo iure, qui hunc primum locum nó ambitu aliquo, ſed ſuperioris iuſſu, contraq; meum inſtinctum conſequutus ſum: quem etiam non voluntas, ſed neceſsitas ad reſpondendum coegit. Semper & familiariter ego quemadmodùm apud * nos domi ſoleo, nunc vobiſcum colloquens magis quàm perorans, principales veſtrarum orationum partes aſſumam, quibus nomine ſacri concilij reſpondebo, & à vobis initium dicendi faciens, venerabilis domine Generalis, qui primùm Lactantij aut Ciceronis ſtylo hîc peroraſtis, quatuor ex veſtra oratione principaliter colligo: Primò, hãc ſanctam ſynodum ad charitatem pacemque & vnitatem cum domino noſtro conſeruandam,

Hic Iulianus poſteà, relictis Baſileenſibus, adhæſit Eugenio.

*pontifice

*vos

dam, exhortati eſtis. Secundò, ſanctum piumq; eius propoſitum ac deſiderium explicaſtis ad hæc tria opera, quibus ſacrum concilium intendunt. Tertiò, ſedem potentem eſſe, & quòd opibus abundare opus ſit, vt oppreſſos releuet, & indigentibus ſubueniat. Poſtulaſtis demum, loco annatarũ, quas decretum noſtrum proximè editum abſtulit, prouiſionem ſedi Apoſtolicæ ſufficientem fieri. Vos autem domine Antoni auditor, duo præcipuè apud fratres Minores etiã diſertiſsimè amplexi eſtis. Primò, quòd hæ annatæ iure diuino, naturali & humano, tolerari poterãt. Secundò, quòd aut ſuſpendatur decretum, aut debita ſedi Apoſtolicæ fiat prouiſio. Exhortatio, quàm primo loco domine Generalis ad pacem generalem charitatemq; & vnitatẽ feciſtis, ſancta quidem eſt & ſalubris, & omni acceptatione digna, quam quilibet Chriſtianus vtraq; manu amplecti debet: quæ quàm ſit neceſſaria & vtilis, in ſe quilibet palã experitur. quantumlibet enim homo ſit diues aut potens, omnia habens naturæ ac fortunæ bona, ſi pace & vnitate cum proximis careat, nihil iocunditatis, nihil lætitiæ vnquam ſentire poterit, ſed plurimas animo moleſtias atq; anguſtias ſecum vbiq; deferet. Nos etiã non paſsi ſumus hoc munere pacis ab ipſo ſummo pontifice præueniri. Nam & ſæpenumerò ac per noſtros oratores nouiſsimè Florentiam deſtinatos, idipſum ſuæ ſanctitati nunciauimus, optantes vt vnũ eſſemus charitate ipſe & nos, ſicut Chriſtus orans pro
Ioan. 17. diſcipulis ſuis, dicebat: Oro pater, vt vnum ſint, ſicut & nos vnum ſumus. Ipſe igitur ſummus pontifex pacem & vnitatẽ nobiſcum habere deſiderat, & nos ſecum. Ipſe illam nobis nunciat, & nos ſibi. Quid ergo reſtat, quòd ipſo & nobis pacẽ & vnitatem optantibus, inuicemq; nunciantibus, pax ipſa non ſit? An quia ſic alter alteri pacem optamus & nunciamus, pacifici dicendi ſumus? An etiam quia inter diſsidentes, vt modò in Chriſtianiſsimo regno Franciæ factũ eſt, pacem componere ſatagimus, filij Dei vocabimur, ſi pacem inter nos inuicem non habemus? non quidem, inquit beatus Hie-
Matth. 5. ronymus ſuper Matthæũ in verbo illo, Beati pacifici: Ille verò pacificus eſt, qui priùs in ſeipſo, deindè inter alios pacem quærit. Ipſe & nos vnum corpus Eccleſiæ ſumus, qui regimur ſub vno Chriſto capite noſtro: Ipſe & nos ciuitas Dei ſumus: Ipſe & nos vna domus domini ſumus. Si in hoc corpore, ſi intra huius Eccleſiæ ciuitatis mœnia, ſi intra huius domus domini parietes, diſſenſionũ, æmulationum, odiorum bella verſentur, quis ipſum & nos pacificos rectè nuncupabit, etiam ſi in toto terrarum orbe pacem efficeremus? Quid ergo cauſæ eſt, cùm vterque tam bonam & ſynceram ad pacem ſe voluntatem habere dicat, quòd inter ipſum & nos non mediocres diſſenſionum ſcintillæ apparent? quæ niſi cautè extinguantur, verendum eſt quòd ne in maximam erumpant flammam. Quid opus eſt indicijs, aut coniecturis huius diſcordiæ cauſas inueſtigare? Audiamus quid in nobis loquatur dominus Deus noſter, qui loquetur pacem in plebem ſuã, inquit Deus per os Pſalmiſtæ: Mi- Pſal. 84.
ſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax complexæ ſunt ſe. Demõſtrat profectò dominus Deus noſter, quòd pax ſine iuſtitia eſſe non poſsit: imo vt illa ſit, iuſtitiam præcedere oportere. Cùm ergo ita ſit, aliter eſſe non poteſt, cùm ſicut veritas atteſtatur, neceſſarium eſt, ſi dominus noſter veram pacem & vnitatem inter nos & ipſum fore deſiderat, vt quæ ad iuſtitiam ſpectant, primò ipſe præmittat: hoc eſt, vt Eccleſiæ vniuerſali ius ſuum tribuat. Quod eſt illud Eccleſiæ ius? quæ ſunt illæ iuſtitiæ partes, quæ veram pacem præcedere debent? non certè aliæ, niſi cùm Eccleſia vniuerſalis ſpiritu ſancto dirigatur, & eam vniuerſale concilium repræſentet, vt decreta ſynodalia diligenter & per alios ſuo exemplo & iuſſu ſeruari faciat. Ita & ſui anteceſſores ſancti Romani pontifices, quorum vitam in teſtimonium ſanctitatis etiam miraculis illuſtrauit Deus, fecerunt, ſumma veneratione vniuerſalium conciliorum canones ſuſcipientes, & per eos inuiolabiliter ſeruari faciẽtes, qui ſine maxima & vrgentiſsima cauſa aduerſus ea non diſponebant quicquam, nec ab alijs aliter fieri patiebantur. Inquit enim beatus Damaſus: Abſit à me, vt ſanctorum patrum canones abſq; ineuitabili ratione tranſgrediar vnquam. Et magnus ille Gregorius, vt ſancta euangelia, concilia generalia ſe venerari affirmat: & non ſolùm quatuor illa primæua, ſed & omnia, dum ea ratione vtitur, quæ omnibus vniuerſalibus Concilijs communis eſt. Beatus quoq; Gelaſius vniuerſalis Eccleſiæ ſtatuta aſſeuerat nullam eſſe ſedem quã magis exequi oporteat, quàm primam. non mihi ſatis eſſet vſque in craſtinum, ſi ſingulos tam ſummos pontifices, quàm ſanctos doctores, recenſere pergam, qui ſaluberrimam conciliorum doctrinam ſuper cæteris alijs efferebant, venerabantur & obſeruabant: nec ſic faciendo, quicquam Romani pontificis authoritati deperit aut detrahitur, imo adijcitur & accreſcit. Quic- Nota quantum hîc tribuit pontifici.
quid enim in ſacris ſtatuitur concilijs, ſua etiam authoritate ſtatuitur, quæ ſemper ibi refulget, vt prima & præcipua omnibus, caput & directrix. Et cùm aut perſonaliter, aut authoritatiuè ſemper in ſynodis vniuerſalibus interſit, ipſeq; Eccleſiæ rector ſit & paſtor, decreta conciliorum, etiam ſua & ſedis Apoſtolicę non immeritò dici poſſunt. Nos enim (vt dixi) vnum Eccleſię corpus ſumus, & ipſe huius corporis caput ſub capite Chriſto. Quicquid igitur fit ab hoc corpore eccleſiaſti-

cleſiaſtico, etiam ſi omnia membra in idem
concurrant, ſicut in corpore naturali acci-
dit, magis tamen ac præcipuè operatio quæ-
uis capiti appropriatur & aſcribitur: ab ipſo-
que magis, quàm ab alio corporis membro
procedere cenſetur. Itaq; non ſecùs ſyno-
dalia decreta pro ſuo debito & honore exe-
qui debet, ac per alios ſeruari facere, quàm ſi
ab ore proprio dictata & promulgata eſſent.
Dum enim ipſe præſens eſt, ipſe concludit,
ipſe ſtatuit, & ſub nomine ſuo ac perſona e-
ius omnia decernuntur. Dum abeſt, ſui præ
ſidentes qui vice eius funguntur, locumq;
Apoſtolicum tenent, & perſonam pontifi-
cis repræſentant, per ſacrum concilium de-
liberata concludunt. Per concilium autem
ſtatuta, in nullo derogât ſuæ poteſtati, quin
pro tempore, loco, cauſisq; & perſonis, vti-
litate vel neceſsitate ſuadente, moderari diſ-
penſariq; poſsit, atque vti ſummi principis
ἐπιείκεια epijkeia, quæ ab eo auferri nequit. Hæc er-
go ſancta ſynodus non opes, nô quid aliud
ab eo poſtulat, ſed hoc, vt quemadmodùm
duntaxat ſui egerunt anteceſſores circa de-
cretorum ſynodalium obſeruantiam, ita &
ipſe facere dignetur. Quod ſi fecerit, prout
putamus & ex toto corde obſecramus, hinc
præeúte iuſtitia, mox læta fronte ſoror eius
iocundiſsima ſuccedet pax, quæ ſine iuſti-
tia germana ſua antiquiore incedere non
conſueuit. Quod ſi forſitan & ipſe ſummus
pontifex dicat, quemadmodú & vos in cor-
dibus veſtris nunc dicere ſuſpicor, etiam ex
parte huius ſacri concilij præcedere oporte-
re iuſtitiam, ſibiq; ius ſuum per nos tribui
debere: Nemo noſtrû ita irrationabilis eſt,
aut etiam eſſe debet, quòd alio iure in ſe, a-
lio in alijs vti contendat: & ab alio ſibi in-
iuriam fieri petat, ipſe alteri deneget. Videa-
mus, & inter nos cû charitate diſcutiamus,
ſi quid eſt quo concilium ius ſedis Apoſto-
licæ grauet, lædat, offendat, minuat: & eccè
nulla erit (vt ſpero) difficultas, quin omnia
ad iuſtitiæ rectitudinem & regulæ normam
redigantur. Sic igitur vterq; faciendo, tunc
rei euidentia animum vtriuſq; ad vnitatem
paratum demonſtrabit, & tunc verè pacifici
erimus, ac filij Dei vocabimur. Et hinc ad
ſecundam veſtræ orationis partem ſe mihi
competens reſponſum offert. Sic enim (vt
prædictum eſt) faciendo, tunc euidenter co
gnoſcemus & vbique palàm fatebimur, ſan-
ctitatem ſuam ad hæc ſancta opera propter
quæ conuenimus, veram perfectamque vo-
luntatem gerere: tunc nos ſuper omnes præ
cipui laudatores ac præcones erimus. Ter-
tio loco dicitis, oportere ſedê Apoſtolicam
abundare ac potentem eſſe, exemplo illorû
Romanorum pontificum, qui beato Atha-
naſio, beato Ioanni Chryſoſtomo, ac beato
Thomæ Cantuarienſi de ſedibus proprijs
pulſis, opem ſubſidiaq; neceſſaria contule-
runt: beati quoq; Gregorij, qui vſq; in Hie-
ruſalem indigentibus vitæ neceſſaria mini-
ſtrabat. Nos nec re nec verbo in hoc contra-
dicimus: imo non eſt illa ſedes, nec etiam eſ-
ſe poſſet tam potens ac locuples, quin eam
pro vtilitate Eccleſiæ locupletiorem poten-
tioremq; eſſe vellemus: quanquam affirme-
mus, & in illa & in alijs epiſcopalibus ſedi-
bus deſiderari magis copiá abundantiamq;
virtutum & meritorum, quàm opum aut di-
uitiarum. Nec certè fecimus aut facere quic-
quam intendimus, per quod illa ſedes iactu
ram ſeu diminutionem aliquam authorita-
tis ac facultatis pati poſsit. Quòd ſi rectè
cuncta animaduertantur, atq; omni paſsio-
ne ſopita iudicentur omnia, nemo aſſerere
cum ratione poterit, quicquam per hoc no-
ſtrum decretum in diminutionem, deroga-
tionem ſeu præiudicium illius ſedis, fore at-
tentatum. Et quanquam multæ ad id ſup-
petant rationes, tres nunc ſatis eſſe iudico.
Primò, cùm nemo inficietur multos in exa-
ctione harum annatarum ſolitos fieri abu-
ſus, cùm etiam hinc multi ſcandalum pate-
rentur & ſcrupulum in conſcientijs, ac mo-
dus ipſe exigendi oneroſus eſſet Eccleſiæ, &
apud multos ſpeciem mali continere vide-
retur: Nos his omnibus hoc decreto proui-
dimus, ſequentes doctrinam Chriſti, man- Matth. 18.
dantis nemini incutiendú eſſe ſcandalum:
& Apoſtoli, præcipientis ab omni ſpecie ma 1. Theſſ. 5.
li abſtinendum: Regulas quoq; canonicas
ac legales, quæ nonnulla prohibent, licet in
ſe non mala, ob hoc tantùm, quòd vel ſpe-
ciem mali contineant, vel occaſionem præ-
beant delinquendi. Nónne & gratis offerre,
& eleemoſynam dare, pium eſt & charitatis
opus? Sed quoniá tempore baptiſmi num-
mos proijcere in concham, ſpeciem præten- cap. 48. con
debat mali, emendari & aboleri talem con- cilij Eliber.
ſuetudinem iuſsit Eccleſia. Nihil quidem
nouitatis per hoc decretum in Eccleſia in-
troductû eſt, ſed præcepta & exempla Chri-
ſti executi ſumus, ac ſanctorum patrum re-
nouamus inſtituta. Quid fecimus? audite
& conſiderate quæſo diligenter. Statuimus
quòd beneficia & ordines Eccleſiaſtici gra-
tis conferantur. Nunquid hoc eſt ſcelus ali-
quod aut ſacrilegium? nónne ſaluator no-
ſter hanc ipſam nobis neceſsitatem impo-
nit, dicens: Gratis accepiſtis, gratis date? Matth. 10.
Quid fecimus? ſtatuimus quòd ſpiritualia
pacto, conuentione ſeu contractu aut ope-
ra nummulariorum non diſtribuantur. Sed
& Chriſtus Deus noſter in domo domini
hoc fieri videns, flagello de funiculis facto, Ioan. 2.
zelo iuſtitiæ ſuccenſus, expulit indè omnes
ementes & vendentes, & menſas nummula-
riorum euertit: & cùm ipſe cætera crimina
verbo tantùm deteſtatus ſit, hoc vitium ma-
nu ꝓpria terribili punitione correxit. Quid
fecimus? decreuimus quòd res ſpirituales
ſine pecuniæ interuentu miniſtrentur. Ac
beatus Petrus primus Chriſti vicarius, men-

tem domini quotidiana conuerſatione intelligens, cùm Simon Magus pro gratia ſpirituali pecuniam offerret, eum abhorruit, *Acto. 8.* maledixit, repulit, dicẽs: Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Nónne ſacrorum conciliorum, Romanorum pontificum, probatorumq́; doctorum codices his prohibitionibus pleni ſunt, vt videlicet pro rebus ſpiritualibus & Eccleſiaſticis nihil antè vel pòſt ab inuito exigatur? hoc fecimus, hoc ſtatuimus. Conqueratur ergo qui vult, ſi tamen iuſtè id poſsit, de illis, qui talẽ nobis legem dederunt, quorum decreta renouauimus, non noſtra fecimus. Quis ergo iam dicere audebit, ſedem Apoſtolicã aut alias per hoc tam ſalubre & neceſſarium ſtatutum depauperatas & læſas fore? imo rectiùs dicet, qui ratione vtitur, honeſtatas expolitasq́;, & ad decorem priſtinæ formæ redactas. Secundò verò ab omni calumnia noſtrum decretum euidenter defenditur. Per ipſum enim non interdicitur, quin pro vitæ ſuſtentatione, alijsq́; Eccleſiæ neceſsitatibus, ſummus pontifex aliarumq́; eccleſiarum epiſcopi charitatiuum ſubſidium indicere, decimam ſeu aliam quotam imponere, fructusq́; aliquorum beneficiorum ad tempus reſeruare, vel alias ſubuentionum ſpecies petere poſsint. Satis iſta eſſent, niſi & tertiam reddere promiſiſſem. quanquã autem ſic decretum ſit, & benè decretum, non tamen adhuc auditum eſt, quòd hæc ſancta ſynodus nolit ſedis Apoſtolicæ dignam & competentem facere prouiſionem: imo hoc per ſuos oratores iampridem nunciauit & pollicita eſt, ſi tamen obſeruantiæ decretorum ſynodaliũ, vt dignum eſt, rationem habuerit: & veluti in corpore naturali reliqua membra ſuo capiti neceſſaria prouident, vt vitæ & ſuſtentationis influxus ab illo in ipſa deſcendãt: ſic quidem æquum eſt & rationi conſonum, vt Eccleſiæ per orbem diffuſæ, ſummo pontifici ſuisq́; paſtoribus indigentibus, vt ab his ſalubriter regantur & gubernentur, neceſſariam ſubuentionem porrigant. Nihil autem ad benè regendam conſeruandamque Eccleſiam æquè vtile & neceſſariũ eſt, quàm vt ſynodales canones, quos à Spirituſancto dictatos credimus, nõ negligantur aut contemnantur. Illud autem ſilentio prætereundum nõ eſt, quòd nec beato Athanaſio, nec beato Ioanni Chryſoſtomo, nec beato Thomæ Cantuarienſi per Romanos pontifices, nec pauperibus Hieroſolymitanis per beatum Gregorium de his annatis ſubuentum eſt. Neq; enim adhuc hæc vocabula in Eccleſia Dei audiebantur, neq; etiam alij ſancti epiſcopi præclara charitatis & pietatis opera de emolumentis ſigillorum explere conſueuerant. Ex his facile reſponſum patet ad ea, quæ primo loco vos domine Antoni explicaſtis: quoniam etſi pro vitæ ſuſtentatione & alijs iuſtis neceſsitatibus, paſtoribus Eccleſiæ ius commune, naturale, diuinumq́ue & humanum, prouiſionem facere iubeant, modum tamen iſtum nec illum, ſaltem pro ſemper, non præcipiunt. Illud autem conſtat, quòd quanto exactio aliqua plùs habet abuſus ſeu oneris aut ſcandali, vel maiorem ſpeciem mali, tanto ampliùs à iure naturali & diuino diſcrepat. quæ huic diebus noſtris vſitato modo exigendi annatas, admixta eſſe nec vos, nec quiſquam amicus veritatis inficiàri poterit. Quanquã autem modus exigendi vſitatus ſit in Eccleſia, ſi tamen oneroſus aut abuſiuus eſſe incipiat, nulli negare fas eſt, quin modum illum Eccleſia poſsit in alium leuiorem vel honeſtiorem conuertere. Ea autem quæ pertinent ad vitæ ſuſtentationem ſeu vtilitatem aut neceſsitatẽ Eccleſiæ, quæ quidem de iure naturali & diuino eſſe fatemur, neq; abſtulimus, neque auferre licitum videtur: imo vt plùs dicam, etiam præter nonnullos ſuſtentandi modos, qui in iure ſtatuti ſunt, hæc ſancta ſynodus, vt prædictum eſt, ſummo pontifici prouiſionem facere obtulit, ſi & ipſe circa ſynodalium decretorum obſeruantiam animũ, vt decet, inclinauerit. Quo verò ad ſuſpenſionem decreti poſtulaſtis, nulla ratione decere videtur, vt tam ſalubre decretum, conformeq́; per omnia legi euangelicæ & ſanctorũ patrum inſtitutis, ſuſpendi aut irritari debeat. Poſtremò vterq; veſtrũ prouiſionem ſufficientem ſedi Apoſtolicæ faciendam poſcit. Ad quod ſancta ſynodus reſpondet, circa hoc id deliberaturã, quod ſecundum Deum & rationem ſanctum viderit expedire: taliterq́; facturã, quòd nemo de ipſa ſynodo poterit cum ratione conqueri.

Datum Baſileæ in noſtra congregatione generali, tertio Nonas Nouembris, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

EPISTOLA AD EVGENIVM PAPAM,

quòd pro vnione Græcorum non decet in Conſtantinopoli ſynodum celebrare.

SAcroſancta, &c. ſanctiſsimo domino Eugenio papæ quarto. Veniẽs ad nos dilectus Eccleſiæ filius Chriſtophorus Garathonis orator veſter, expoſuit huic ſanctæ ſynodo ſerioſe ac diſcretè ea, quæ apud Conſtantinopolim egerat. quibus per ſacras ipſius ſanctæ ſynodi deputationes plenè matureq́; diſcuſsis, ac conſideratis omnibus quæ in tanta re attendenda ſunt, viſum eſt honori huius ſacri concilij ac ſanctitatis veſtræ, Imperatorisq́; & patriarchæ Conſtantinopolitani, ipſius quoq́; executioni multo magis expedire, vt capitula apud hãc ſanctam ſynodum, primò tam ſolenniter concluſa, nomine vniuerſalis Eccleſiæ ipſiusq́; Impe-

Imperatoris & patriarchæ per eorum ambaſiatores plenum deſuper habentes mandatum, quibus poſteà ſanctitas veſtra expreſſum prebuit aſſenſum, amplecti potiùs, quã ſecundã apud Conſtantinopolim conuenta debeamus, præſertim cùm ipſi Græci tam primi quàm ſecundi ambaſiatores, ſæpenumerò profeſsi ſint, ſine vniuerſali ſynodo hanc vnionem fieri nequaquam poſſe: nec factã, diu durare poſſe. Quòd ſi quiſquam dixerit, ſatis eſſe, ipſos eam exiſtimare futuram ſynodum vniuerſalem, licet nos particularem ſeu regionalem cenſeamus, iudicet vnuſquiſq; quantùm hoc expediat, & quẽ finem res habitura ſit, ſi ad tollendas diſcordias præcedentes, nouam ſuperinducamus diſcordiam: & de ipſa ſynodo quæ fundamentũ huius rei eſt, varia atq; diuerſa hincindè cenſeantur, neq; illud viſum eſt expedire, vt certitudo fidei catholicæ, qua nihil firmius atq; certius apud Eccleſiam eſſe poteſt, quaſi per compromiſſum quoddam in legato vel legatis, & alijs ex parte Græcorum conuenientibus, remitti debeat, vt quod illi ſuper differentijs, quæ inter nos & Græcos fidem ipſam tangentibus, concorditer deliberauerint, id per totam Eccleſiam ratum habeatur: nec etiam vllo pacto viſum eſt, vniuerſalem ſynodũ hoc tempore apud Conſtantinopolim in faucibus Turcarum ſitam, potiùs quàm apud terras, quæ Romanæ Eccleſiæ vnitatem tenent, celebrari debere. Super quibus tam ipſe Chriſtophorus, quàm oratores noſtri, mox ad ſanctitatem veſtram venturi, eandẽ pleniùs & latiùs certificabunt.

Datum Baſileæ tertio Nonas Maij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

RESPONSIO SACRAE SYNODI, *quòd poſſet Concilium concedere indulgentias plenarias pro vnione Græcorum: quòd oblatio papæ, quo ad acceptationem decretorum, non eſt ſufficiens: nec agendum eſſe modò de mutatione Concilij.*

SAcroſancta, &c. ad futurã rei memoriam. Cuperet hæc ſancta ſynodus vobis dilectiſsimis Eccleſiæ filijs N. tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem, & Ioanni tituli ſancti Petri ad Vincula presbyteris cardinalibus, legatis ſedis Apoſtolicæ, tam iocundo animo reſponſum facere, quàm læto veſtrum præſtolatur aduentum, putat aduenientibus vobis, non dolendi aut conquerendi de ſanctiſsimo domino Eugenio cauſam, ſed gratias eidem agendi tribui debere. Sperabamus etenim tantæ dignitatis viros ea ſecum deſerre, quæ nos meritò conſolarentur: & talia vobis eſſe commiſſa, per quæ pijs iuſtiſq; ſacri concilij deſiderijs ſatisfacere poſſetis, preſertim cùm tam crebrò & inſtanter oratoribus atq; literis noſtris ipſe ſanctiſsimus dominus Eugenius requiſitus extiterit, prout ipſi noſtis, & eo potiſſimè, cùm non niſi ſancta & rationabilia à ſua ſanctitate efflagitarentur. Ad quæ quidem non ſolùm pro vniuerſalis Eccleſię reuerentia, cuius decretis & monitionibus quiſq; mortalium parére tenetur, ſed & pro ſua tam ſolenni pollicitatione in literis adhæſionis facta, flecti vltrò debuiſſet. Quod & ſi illorum ſanctorum operũ, propter quæ hoc concilium congregatum eſt, ſua ſanctitas prout in proœmio veſtræ ſchedulæ nuper oblatæ exprimitis, felicem conſummationem deſiderat, cur verbis facta compenſans, decreta reformationis, pro qua præcipuè hæc ſynodalis congregatio facta eſt, nõ ſeruat: & vt ſeruet, toties requiſitus, tandiu differt? Si verum eſt quod initium veſtræ ſchedulæ continet, & in ſecundo articulo repetitur, cur ea quæ nos & Eccleſiam conturbant, de medio non tolluntur? Quanquam multa per ipſum facta ſint, quæ nos meritò contriſtãt, videntes ex ſynodalium tranſgreſsione decretorum multa in Eccleſia Dei orta eſſe, & grauiora indies ſcandala oritura: Nihilominus præteritorum libenter obliuiſceremur, ſi iam poſt tot requiſitiones & monitiones talia inſpiceremus, per quæ & preterita repararentur, & in futurum ſpes foret, hanc ſummi pontificis intentionem aliquando opere compleri, humana intentio, niſi per opera, hominibus conſtare non poteſt. Quomodo perſuaderi rebus ſic ſtantibus nobis poteſt, talẽ eſſe ſummi pontificis intentionẽ, cùm quotidiè opera diſſimilia videamus? Nam poſt veſtrum à ſua ſanctitate receſſum, nonnulla admodũ grauia contra decreta & perſonas huius ſacri concilij ac ſententias etiam conciliariter latas, facta eſſe didicimus. Sed nec mediocriter miramur, quòd cùm non ſolùm in decretis de electionib' & annatis conſiſtat Eccleſiæ reformatio, nec ſuper his ſolùm, ſed ſuper omnibus concernentibus capitis & membrorum Eccleſiæ reformationem, ſuam ſanctitatem ſæpenumerò manſuetiſsimè exorauerimus & requiſiuerimus, ipſe ſuper his duobus duntaxat reſponderit, nec ſuper his quidem ſufficienter. Nam circa decretum de electionibus ambiguè, circa verò decretũ de confirmationibus & prouiſionibus dignitatum & beneficiorum & adminiſtratione rerum ſpiritualiũ ſine exactione faciendis, conditionaliter reſpondet: & tali quidẽ conditione, quæ (ſicut in veſtræ literis facultatis cõtinetur) tam difficilis eſt, vt penè impoſsibile iudicetur. In decreto enim de electionibus offertis, ſuã ſanctitatẽ velle

expectare electiones. quid ſi à proximo ſuperiori ordinario confirmatio alicuius electionis iuxta diſpoſitionem iuris communis petatur, nunquid ordinarios ſuo iure liberè vti permittet, ſicut ſacri canones ſtatuunt? Quo verò ad decretum de annatis, decuiſſet magis ſuam ſanctitatem, decretum hoc liberè obſeruare ac ſeruari facere, quàm conditionem adijcere, iuxta ſanctorum patrum inſtituta ac decretũ ſacri concilij Conſtantienſis, diffiniens omnem hominem, etiam papalis dignitatis, decretis & mandatis conciliorum generalium parére debere in his, quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, ac reformationem Eccleſiæ in capite & in membris. Et cùm huiuſmodi decretum de annatis, conforme per omnia ſit decretis ſanctorum patrum, ſanctè faceret, ſi verbis vteretur beati Leonis, dicentis: Ideo permittente domino paſtores hominum ſumus effecti, vt quod patres noſtri ſiue in ſacris canonibus, ſiue in mundanis affixere legibus, excedere minimè debeamus. Contra ſanctorum quippe ſaluberrima agimus ſtatuta, ſi quod ipſi diuino ſtatuerunt conſultu, intactũ nõ conſeruamus. Congruentius ergo fuiſſet, decretum ipſum tam ſalubre ſuſcipere, & poſteà ab Eccleſia prouiſionem poſtulare, quam ſecundum indigentiam facere non recuſamus, præſertim ſi ſuam ſanctitatem ad obſeruantiã reformationis videamus efficaciter diſpoſitam, quæ quidem prouiſio iam facta eſſet, niſi ex parte ſuæ ſanctitatis ac ſuorum, quædam contigiſſent, quæ hanc prouiſionem diſtulerunt. Illud autẽ quàm difficile ſit, quod per omnes nationes & prouincias prouiſio hic decernenda, cùm acceptetur iuxta facultatum veſtrarum tenorem, voſipſi iudicetis. Nam ſi vna minima prouincia difficultatẽ in acceptando talem prouiſionem fecerit, tunc decretum hoc ſeruare non volet. Quod quã abſurdum ſit & quàm prolixũ, habere omnium prouinciarũ mundi conſenſum, vos ipſi optimè recognoſcitis. cum ergo decretum hoc ſanctum ſit & rationabile, ſeruari meritò ab omnibus ſine difficultate debet. Quòd ſi quis poſteà prouiſioni per hoc ſacrum concilium decernendæ obtemperare recuſauerit, poterit ſua ſanctitas authoritate Apoſtolica & vniuerſalis Eccleſiæ per iuris remedia tales cõpeſcere. Sed ſi fortè contingeret, quod non arbitramur, huiuſmodi prouiſionem per Concilium non decerni, nónne tam ſua ſanctitas, quàm prælati, per multos honeſtos modos in iure communi deſcriptos, à ſuis ſubditis in vrgente neceſſitate ſubſidia obtinere poterunt? Quomodo *enim adinuentionem annatarum, & aliorum abuſuum per decretum ſublatorũ, ſummi pontifices & prꝫlati ſe ſuſtentabant? Ea quę in ſecundo articulo continentur, de intentione ſuæ ſanctitatis in omnibus ſanctis, iuſtis & rationabilibus petitionibus & ſibi poſsibilibus, complacendi & ſatisfaciendi ſacro concilio, magna laude & gratiarum actione digna ſunt, ſi ex animo prodeunt, quod tunc recognoſcemus, ſi ea quæ pro honore Dei & bono publico ſancta ſynodus ordinat, & ab eo ſeruari poſtulat, ſua ſanctitas more prædeceſſorum ſuorum non infringat, imitando beatum papam Gelaſium, dicentem, nullã magis, quàm primam, ſedem ſtatuta vniuerſalis ſynodi exequi oportere. Meminiſſe ſuam ſanctitatem cupimus eorum quæ in ſua pollicitus eſt adhæſione, videlicet quòd ipſum ſacrum concilium Baſileenſe cum omni deuotione & fauore proſequi intenderet, & deinceps à nouitatibus & grauaminibus ſeu præiudicijs inferendis ipſi ſacro concilio vel ſuppoſitis eius & adhærentibus realiter & cum effectu deſiſteret. Sed prohdolor quotidiè contraria fieri audiuimus, & vſq; nunc cum patientia tolerauimus, ſi fortè toties rogatus & obſecratus deſiſtat. Hæc certè non ſolùm dum fiunt, moleſtè ferimus, ſed cùm neceſſitas referre nos cõpellit, dolore afficimur. Quis enim non doleat, quòd ſumma ac ſaluberrima conciliorum authoritas hoc tempore ita depereat & contemnatur? Quomodo & nos illud amplius tolerare poſſemus aut debemus, vt quos hæc ſancta ſynodus iuſtis ex cauſis excõmunicat, ipſe abſoluat: & quos nos abſoluimus, ſua authoritate excommunicentur? non hoc ſonant ſuæ adhæſionis literæ. Non ita agebat ille beatiſsimus papa Gregorius, cuius in explanandis ſcripturis Spirituſſanctus irradiabat intellectum. Is de vniuerſalibus concilijs inquit: Cunctas verò quas præfata veneranda concilia perſonas reſpuunt, reſpuo: quas venerãtur, amplector: quia dum vniuerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumpſerit abſoluere quos ligant, aut ligare quos abſoluunt: quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit. Nos non aliud optamus, niſi vt ſic agat, quòd vera charitas inter hoc ſacrum concilium & ſuã ſanctitatem illibata ſeruetur. Quomodoq; ſperare poſſumus ſuam ſanctitatem, finito concilio, eius decreta inuiolata ſeruare, & ab alijs pro ſuo officio ſeruari facere, niſi antè cum effectu reparet, quæ contra decreta ac perſonas huius ſacri concilij geſta ſunt? nullatenus hæc ſancta ſynodus contentari, aut ſilentio præterire, nec de ipſo huiuſmodi ſpem in futurum concipere poterit. Tertius veſtræ ſchedulæ articulus duo cõtinet: primum, vt de eligendo ſine mora locum concilij pro aduentu Græcorum, ad quem ſua ſanctitas cõmodè accedere poſſet, cùm neceſſaria ſit eius præſentia. Secundò, de transferendo Concilium ad locum illum, & ibidem de pecunijs prouidere. Quo ad primum, ſacrum concilium negocium hoc ita

for. *enim ante

ita maturè diſponet, quòd in eligendo loco nihil committetur negligentiæ, nec incaſſum labi tempus permittet. tempore autem opportuno talis electio fiet, quòd à nemine redargui poterit, ad quem quidem omnes de Eccleſia Latina commodè poterunt proficiſci, præſentiam autem ſuæ ſanctitatis ibidem nos etiá plurimum deſideraremus. Et cùm etiam ipſe ſuam pręſentiam neceſſariam fore cognoſcat, ſperamus quòd illam nulla ratione in tanta fidei cauſa, qua nulla poteſt eſſe maior, ſubtrahere debebit. Quàobrem tempore debito & ſuam ſanctitatem & alios Eccleſiæ prælatos, vt in loco concilij eligendo aſsint, cum omni diligentia rogabimus & conuocabimus. Nec credendum eſt, quòd quiſquam illuc proficiſci recuſaturus ſit, quò viderint Græcos tam procul & de tam vltramarinis partibus accedere, & præſertim patriarcham Conſtantinopolitanum ſenio & valetudine graui confectum: qui videndæ vnionis deſiderio pollicitus eſt, etiam ſi ſuper humeros hominum deferri oporteat, ibidem conuenire. vtinam ipſe ſummus pontifex ſe taliter exhibuiſſet, & ſaltem nunc ſe exhiberet, quòd circa bonũ eligendum, etiam ſuæ ſanctitati meritò gratum, certiùs reſpondere poſſemus. Circa verò translationem reminiſci vos volumus, quòd ſolenni decreto obligati ſumus vſq; ad certum tempus hic permanere, vndè ante illud ſine nota ac periculo rupturæ tractatus Bohemorum, & interruptionis reformationis in qua laboramus, transferri non poſſet. Et cùm in tempore translationis Imperator & patriarcha in loco concilij conuenturi ſint, meritò ante translationem pecunias reperiri neceſsitas compellit. Pro eo autem quòd ſua ſanctitas cùm ibidem fuerimus, omnes pollicetur fauores poſsibiles, meritò ſuam ſanctitatem commendamus. Et quidem nulla in re vtiliùs bona Eccleſiæ exponi poſſunt, quàm in hac, vbi de ſalute agitur innumerabilium animarum, & de fide catholica augenda & conſeruanda. Optimus enim theſaurus eſt, qui operatur hoc quod ſanguis Chriſti operatus eſt. Ad quartum articulum de indulgentijs aliàs noſtri deputati plenè vobiſcum conferentes, probantesq; hunc modum fore conuenientem atq; idoneũ, & in eiuſmodi rebus vſitatum, vos noſtro nomine cum charitate & humilitate magna deprecati ſunt, vt nomine ſedis Apoſtolicæ iuxta literas facultatum veſtrarum in his promulgandis indulgentijs intereſſe & cõcurrere velletis, quatenùs cunctis innoteſceret, omnia Eccleſiæ negocia, & præſertim huius reductionis Græcorum, concordi atque vnanimi Eccleſiæ conſenſu procedere: & ne quis diſsidij rugam inter nos, qui alios ad vnitaté reducere cupimus, eſſe ſuſpicaretur. vos autem tunc aliud non poſſe, niſi quod in ſchedula ipſa continetur, reſpondiſtis, dicentes aliud in mandatis non habere, quod quidem durum & triſte fuit nobis audire. Interrogati etiam à prędictis deputatis, an literas Apoſtolicas aliquarum indulgentiarũ per eum modum, quem in ſchedula obtuliſtis, ipſe ſummus pontifex vobis dediſſet concilio præſentandas, reſpondiſtis nullas apud vos habere, ſed opus eſſe vt ad papam denuò mitteremus. Nos animaduertentes ſummam & in promptu, vt ipſi fatemini, pro pecunijs reperiendis imminere neceſsitatem, & omnem dilationem admodum eſſe plenam diſcrimine, conſiderantesq; quod per decem menſes inſtanter ſuper hoc papa exoratus & requiſitus fuerit, requiſitis tandẽ vobis, vt vnà nobiſcum in tam ſancto negocio (vt prædictũ eſt) concurreretis, authoritate vniuerſalis Eccleſiæ quæ in concilijs vniuerſalibus adeſſe non dubitatur, in nomine Domini qui dixit: Vbi duo vel tres cõueniunt in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorũ: & de quacunq; re conſenſerint ſuper terram, fiet illis à patre meo qui eſt in cœlis: & quæcunq; alligaueritis ſuper terrã, erunt ligata in cælo: & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo: ad ipſas indulgẽtias promulgandas proceſsimus. Ex parte igitur noſtra quicquid modeſtiæ & honeſtatis, interpoſito magno temporis interuallo, adhibitis etiá multis precibus, fieri potuit, factum extitit: etiam nunc magnoperè optaremus, literas Apoſtolicas ſuper huiuſmodi indulgentijs exhiberi, vt nihil diſcordiæ in Eccleſia Latina notari poſſet: quas, ſi ipſe ſummus pontifex illud haberet propoſitum ſatisfaciendi & complacendi ſacro concilio, iam huc deſtinare deberet, cùm tantum ab oblatione veſtra temporis effluxerit, quòd vel nunc, vel infra paucos dies commodè tranſmitti poſſent. Et quoniá in ipſo articulo dicitis, quòd modus indulgentiarum pro ſubſidio Græcorũ reperiendo, non videtur pluribus conueniens, opportunum fore arbitramur aliqua his ſcriptis adijcere, vndè pateat, modum hũc minimè calumniari debere. In primis quicunq; illi ſint, æquiùs agerent, ſi more ſanctorum patrum, deliberationi vniuerſalis Eccleſiæ iudicia ſua ſubmitterent. Hæc ſancta ſynodus nõ repentè, ſed matura & digeſta conſultatione habita, hunc modũ eſſe valdè conuenienté iudicauit: de quo ſi quis hæſitet, ad ea quæ temporibus patrũ noſtrorum fieri cõſueuerũt, reſpiciat. Nónne cùm paſſagium generale pro recuperatione terrę ſanctæ indictum fuit, proq; alijs magnis Eccleſiæ neceſsitatibus, indulgentię generales conceſſę ſunt? Nónne ex proximis annis bis aut pluriès pro extirpãda hæreſi Vuickleffiſtarum, modis idoneis id ipſum actũ eſt? Si ergo pro illis hic indulgentiarũ modus idoneus iudicatus eſt, cur & nunc pro reductione Græcorum, qua nihil fortè poteſt dici maius,

Matth. 18.

maius, non cenſebitur conueniens? Quòd & ſi pro reparatione pontium ac villarum exuſtarum, ſummi pontifices & ipſe modernus ſummus pontifex, etiam ad inſtantiam priuatarum perſonarum, plenarias conceſſerunt: cur & nunc inſtante Eccleſia, fit tanta dilatio, nec ſolùm ad reperiendum ſubſidium, ſed pro ſalute innumerabilium animarum, quæ manus porrigentes adiutrices, vigore iſtarum indulgentiarum Deo reconciliabuntur? Modus iſte meritò conueniens atq; idoneus exiſtimandus eſt. Obiectio autē illa de guerris Chriſtianitatis, non videtur ſufficiens, cùm & alijs temporibus vigentibus guerris & fortè maioribus, conceſſas eſſe, & nunc concedi per ſuam ſanctitatem manifeſtum ſit. Nec modus iſte cuiquam Chriſtiano neceſsitatem imponit, ſed allicit, vt ſpe præmij ſpiritualis de bonis à Deo collatis modicum aliquid contribuat tam moderatè, quòd nulli quidem difficile videri poſsit. imò & tempore guerrarū quo pluribus criminib' irretiri homines ſolent, conuenientior hic modus videtur, vt omnes homines de contritione & pœnitentia cogitantes, faciliùs à guerris ipſis deſiſtant. neq; his concedendis indulgentijs illud obſtat, quòd ad tantum opus ſufficere non credantur. Ita enim dici poſſet de alijs modis, ſi opponerentur. ſed excogitati ſunt cum indulgentijs iſtis etiam & alij modi, quos tempore ſuo exequemur. Demum obtuliſtis, ſuam ſanctitatem, vt videatur morem gerere huic ſacro concilio, paratam eſſe authoritate Apoſtolica & iuxta obſeruantiam ſanctorum patrum ac ritum in vniuerſali Eccleſia hactenus obſeruatum, plenarias indulgentias publicare ſacro approbante concilio. Certè decuiſſet, cùm ſe ita paratum dicat, vt ſua ſanctitas quæ tandiu ſuper hoc fuerat requiſita, tales literas vobis tradidiſſet huic ſanctæ ſynodo præſentandas. Quantam autem admirationem nobis præbeat, imò & multis ſuſpicionem, vos forſitan & audire potuiſtis. Primò ipſe requiritur per oratores noſtros, ipſe reſpondet & nobis reſcribit, quòd per Generalem Camaldulenſem & dominum Antonium ſuos oratores, ſuper hoc intentionem ſuam ſacro intimabit concilio. Hi duo offerunt, ſuam ſanctitatem, cùm erit certitudo aduentus Græcorum, velle in indulgentijs vel in alio modo cum concilio conuenire, & omnes fauores poſsibiles præſtare. Mittitur etiā poſteà dominus Leonardus ad dilectum Eccleſiæ filium cardinalem ſanctæ Sabinæ ſuum præſidentem, quòd in negocijs concernentib' ſacrum concilium, intendit ſequi ſuū conſilium. Ipſe cardinalis hoc nobis intimato, remittit dominum Leonardum, conſulens, ſatisfacere ſuā ſanctitatem debere ſacro concilio in petitione indulgētiarum & alijs ad commune bonum ſpectantibus. Sperabatur, ipſum dominum Leonardū infra menſem cum dimidio reuerti debere, ſed adhuc non comparet. Sed poſt ſex menſes deſtinauit vos, legati. veniunt noua & nuncij tam ad ipſum ſummū pontificem, quàm ad nos de certitudine aduentus Gręcorum. Exoramus & requirimus vos, vt deſiderio concilij circa indulgentias ſatisfaciatis. Reſpondetis, nos mittere debere iterum ad papā qui hoc faciet. Quid ſibi velint tot dilationes ac circuitus, magis volumus admirari ac dolere, quàm temerè aliquid ſuſpicari aut iudicare. ſaltem vt prædictum eſt, vel iam, vel infra paucos dies huiuſmodi literas venire, & opere intentionem ſuā complere opus eſt, vt verum eſſe cognoſcamus, de quo plurimùm gaudebimus, ipſum morem velle ſacro concilio gerere. Ad obſeruantiam verò ſanctorū patrum & ritum Eccleſiæ, ipſi deputati aliàs reſponderunt. rectè quidē. Nam in illis octo primis vniuerſalibus concilijs, & in reliquis in quibus ſummus pontifex non per ſe, ſed per legatos interfuit, omnia quæuis, ſiue deciſionem fidei, ſiue condemnationes & anathematizationes hęreticorū, ſiue ligandi & ſoluendi poteſtatem, ſiue reformationem Eccleſiæ, ſiue alia quæcunq; eccleſiaſtica communia aut priuata negocia concernentia, ſub nomine ſynodi facta, ſancita & promulgata ſunt. Cur ergo alius modus in hac re modò obſeruandus ſit, nulla ratio dictat. Si ſua ſanctitas hic perſonaliter adeſſet, non diffitemur quin ipſe loqueretur pro omnibus, quemadmodùm fieri ſolitum eſt, vt vnitas deſignetur Eccleſiæ. Et vt ad recentiora veniamus, & ad hanc ſpecialiter indulgentiarum cauſam, proximum generale concilium Senenſe, quod in foribus Romanæ vrbis erat, in quo felicis recordationis Martinus reſidebat, ſub his verbis has plenarias indulgentias conceſsit: Sacroſancta generalis ſynod' Senenſis, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans &c. ſtatuit, quòd quicunq; capientes hæreticos, & in poteſtatem ordinariorum vel inquiſitorum hæreticæ prauitatis effectualiter ponentes, vel ad eos quos retinere vel capere non poſſent, de eorum territorijs omnino expellētes, aut bannientes, ſeu etiam requiſiti brachium ſeculare contra tales præſtantes, eam indulgentiam conſequātur, quæ dari conſueuit proficiſcentibus in ſubſidiū terræ ſanctæ. Hanc autem, quæ in ſubſidium terræ ſanctæ dari conſueuit, plenariam fore nemo eſt qui neſciat. nec quidem ex tali decernendi modo, quem vniuerſalia ſeruant concilia abſente papa, quicquam authoritati ſedis Apoſtolicæ deperit. In omnibus enim ſynodalibus ſanctionibus, ſemper prima & potiſsima refulget illius ſanctæ ſedis authoritas, ac deinde patriarcharum & antiſtitum, totiuſque Eccleſiæ vniuerſalis, quam generalia con-

Ex concil. Senenſi ſub Martino V.

Baſileēſes primam authoritatem tribuūt Romanæ ſedi.

concilia legitimè congregata repræſentant. Et eſt præterea omnibus conſentientibus Apoſtolicis præſidentibus, hic ſynodaliter ordinatum, vt in hoc concilio, cùm papa ſit abſens, omnia ſub nomine & bulla huius ſacri concilij expediri debeant. Quod poſtremò dicitis de pecunijs ex indulgentijs colligendis, vt fideliter conſeruentur, & ad aliũ non exponantur vſum, gratiſsimum nobis eſt, & id ipſum huic ſanctæ ſynodo cordi eſſe, ex modo qui in literis indulgentiarum atq; inſtructionibus executorib⁹ huius negocij dandis, continetur, ſatis euidẽter conijcere poteſtis. Nihilominùs, ſi quem meliorem modum conceperitis, non renuimus: imò contenti ſumus, vt vos vnà cum alijs ſacri concilij deputatis, curam præcipuam habeatis, quatenus pecuniæ hinc colligendæ, ad hunc duntaxat vſum fideliter exponantur. Vt autẽ ſyncera huius ſacri concilij intentio tam vobis quàm omnib⁹ innoteſcat, offerimus vt hi qui aliàs fuerunt deputati, vel alij mox deputandi, conferant ac practicent vobiſcum omnem honeſtã & rationabilem viam concordiæ. Datum Baſileæ in cõgregatione noſtra generali, quinto idus Maij, Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

EPISTOLA SYNODALIS, RESPONSIua ad inuectiuam factam ſub nomine Eugenij papa contra ſynodum Baſileenſem, ſuper materia citatorij eum vocantis ad iudicium ſynodale.

SAcroſancta &c. vniuerſis Chriſtifidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Eccleſiam ſuam Chriſtus Deus noſter tanta firmitate ſtabilire dignatus eſt, vt etſi fluctibus ac turbationib⁹ mundi huius agitetur, nequaquam tamen deijciatur aut vincatur: imò nec portæ inferi præualebunt aduerſus eam. (Matth. 16.) Fundata eſt quippe ſupra firmam petram. (Matth. 7.) petra autem erat Chriſtus, (1. Cor. 10.) qui ait: Ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationem ſeculi. (Matt. 18.) Poteſt quidem homo particularis deficere & errare, atque in æternum condemnari. (Eccle. 9.) & nemo ſcit, vtrùm odio dignus ſit vel amore. Sed hoc certiſsimum eſt, Eccleſiam nunquã deſeri à Chriſto, nec eius gratia aut dilectiõe priuari, neq; ipſum ſanctum ſpiritum deeſſe congregationi fidelium, quin aliquos ſemper amatores Dei conſtituat, (Ioan. 14.) cùm veritas dixerit: Ego rogabo patrem meum, & alium paracletũ dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum. Speciali autem quadam aſsiſtentia congregatos in nomine ſuo dignatur Chriſtus Domin⁹, (Matth. 18.) qui ait: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum. quod maximè ſynodis vniuerſalibus conuenire declarauit octaua ſynodus Conſtantinopolitana, dicens: Quis neſciat quòd in medio ſanctæ huius & vniuerſalis ſynodi fuerit incomprehenſibilis & incircunſcriptus Chriſtus ac Dominus, qui dicit: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum? Hinc eſt quòd naſcentibus hæreſibus, creſcentibus deformitatibus, ad conciliorum generalium ſoliditatem recurſus habetur, vt indè & fidei determinatio, & omnis vitæ actionisq; norma prodeat.

(Sed huic ſynodo nõ defuit authoritas & aſſenſus Romani pontificis.)

Sed id quam maximè neceſſarium fore compertũ eſt nouiſsimis noſtris temporib⁹, cùm ampliùs diminutæ ſunt veritates à filijs hominum, (Pſal. 11.) cùm rariùs inuenti ſunt viri ſanctitate præſtantes, quorum vita exemplaris toti gregi dominico ſeſe formã exhiberet imitandam, cumq; varia ſchiſmata & deformitatum inſolita magnitudo gregem dominicum acriùs inuaſerunt, fauente quoq; diuina miſeratione, ad horum repreſsionem ſynodus Conſtantienſis coadunata extitit, quæ modum & ſeriem agendorum deinceps conciliorum præſcripſit. Et ne fieret ſchiſma vlteriùs in corpore, ne quis proprio ſenſu ductus, aut propriæ innitens prudentiæ, ſe ab illis ſegregaret quæ eſſent vniuerſali conſenſu conſtituta, eſſetq; ſic in Eccleſia vnitas & pax optima, omnib⁹ idem ſapientibus, declarauit eadem ſancta ſynodus Conſtantienſis quemlibet fidelium, cuiuſcunq; dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, teneri obedire in his quæ in pertinentibus ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & reformationem Eccleſiæ in capite & membris, vniuerſalis ſynodus ſtatuiſſet, ſequens in hoc & Chriſti doctrinam:

(Illud ſemper vrgent Baſileẽſes, vt ipſis obediat pontifex, non ipſi pontifici obediant.)

qui cùm dixiſſet Simoni Petro, Dic Eccleſiæ: ſi Eccleſiam non audierit, (Matth. 18.) ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus, ſubiunxit: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo.

(Sed hæc ſpecialiter dicta ſunt ipſi Petro alio loco.)

Exempla quoq; beatiſsimorum apoſtolorum imitantur, qui quod communi conſilio ſtatutum erat & ordinatum, id obſeruare & exequi cum omni promptitudine ſatagebant, ſicuti de Petro & Ioanne (Acto. 8.) miſsis à concilio primitiuæ Eccleſiæ, diuina ſcriptura teſtatur. Et ſi qua ſuper hac obediẽtia vnanimiter à cunctis concilio preſtanda, quæſtio verſari videbatur, huius rei dubietatem ſynodus ipſa Conſtantienſis amputauit. Quicunque hanc fidei regulam ſequuntur, pax ſuper illos, vnitasq; eccleſiaſtica in ipſis conſeruatur veraciter. Sicuti autem in ipſo Conſtantienſi concilio præfinitum erat, ac etiam Senenſi, hæc ſancta vniuerſalis ſynodus Baſileenſis tempore ſtatuto congregata extitit: quæ ſalutem publicam indeſeſſã proſequens ſolicitudine, primùm de pacificando regno Bohemiæ tunc miſerabilibus diuiſionibus agitato, quarum incendia in regiones non modò finitimas, ſed & longinquas euadere timebantur, vigilantem impendit operam. De pacificandis quoque regnis ac pro-

ac prouincijs & moribus hominum reformandis, maximo ſtudio tractare cœpit. Sed heu felicibus illis initijs quanta turbatio, quanta calamitas iniecta ſit, quis ſine lachrymis & gemitu referre poſsit? quam & perpetuo nos optaremus contegere ſilentio, niſi quædam epiſtola ſub nomine domini Eugenij papæ quarti, nuper vniuerſis directa fidelibus, iſtæc commemorans, nos compelleret infandum reuocare dolorē, qui & proceſſum huius ſanctæ ſynodi ab eius primæuis oppugnans exordijs, nos veritatē rerum geſtarum in memoriam hominum reducere vrget, & hanc ſanctam ſynodum in mani-
2.Cor.4. feſtatione veritatis, velut Apoſtolus loquitur, commendare ad omnem conſcientiam hominum coram Deo, vt ſuper omnia vincens veritas cunctis appareat, & coram omnibus viuentibus luceat ſyncera noſtra intentio in gloriā eius, in cuius nomine congregati ſumus. Siquidem ſynodum ipſam proſequendæ vnioni Bohemorum, & alijs ſanctis operibus multa cum diligentia incumbentem, vehementi flagello prætenſæ diſſolutionis dudum concutere cœpit dominus Eugenius, & ſeſe ab ipſius Eccleſiæ corpore & vnitate diuidere. quæ quidem diuiſio, radix fuit & origo malorum, quæ Eccleſiam Dei vexârunt, & nunc cum maioribus renouantur incrementis, pro cuius diſſolutionis reparatione quantos labores duobus annis & ampliùs pertulerimus, orbis ipſe cognoſcit. Sed & principes catholici tantum malum diuiſionis illius abhorrentes, inſtantiſsimè laborârunt, vt ipſe dominus Eugenius purè, ſimpliciter & cum effectu adhæreret: quod & fecit, diſſolutionem ipſam irritam & inanem confitendo, declarans & decernens hoc Baſileenſe concilium à tempore ſuæ inchoationis legitimè continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemq; ſemper habuiſſe, continuari ac proſecutionem habere debere, ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet: deinceps quoq; à nouitatibꝰ & grauaminibus ſeu præiudicijs inferēdis ipſi ſacro concilio, vel ſuppoſitis eius & adhærētibus eidem, realiter & cum effectu deſiſtere ſe affirmans. Sperabat iam hæc ſancta ſynodus decæterò cum pace cuncta peragere, nec Eccleſiæ vnitatem per receſſum ab ipſius ſynodi obedientia perturbari. vnionem Bohemorū proſecuta extitit, regna & prouincias ad pacem excitauit, laborumq; ſuorum in his rebus Deus omnipotēs dignatus eſt fru-
Vtinam. ctus reddere glorioſos, ita vt regnum Bohemiæ in Eccleſiæ obedientia perſiſtens, ſub regimine chariſsimi Eccleſię filij Sigiſmundi Romanorum Imperatoris, felici tranquillitate lætetur: & principes plurimi, præſertim per Germaniam & Galliam, ad pacem & concordiam reducti ſunt. Inſuper eadē ſynodus pro æterna hominum ſalute & vigentium deformitatū repreſsione, ſalubria decreta & perutiles ordinationes edidit, formam electionum canonicarū iuxta ſanctorum patrum inſtituta reſtaurans, quibꝰ prelati ſingularum eccleſiarum aſſumi deberent, vt reprimeretur ambitio, nec ſe homines ad primatus capeſſendos ingererēt, ſed aſſumerentur, vt ait Apoſtolus, vocati à Do- Heb. 5.
mino tanquam Aaron. pariter quoq; Romanis pontificibus decæterò eligendis modum aptiſsimum præſcripſit, numerum & qualitatem creandorum cardinalium ordinans, atq; ſalutares regulas adijciens pro felici regimine ipſius Romani pōtificis & ſuæ curiæ, ac etiam patrimonij terrarum & dominiorū Romanæ Eccleſiæ pertinentium, quorum alienationem altero decreto fieri prohibuit. Cæterùm decreuit, ne in collatione vel prouiſione beneficiorum, prætextu vacantiarum vel alio quolibet, quicquā exigeretur: pacificis beneficiorum poſſeſſoribus abſtulit turbationum incentiua. circa diuini cultus celebrationem, vitamq; & honeſtatem miniſtrorum, plurima ſalutifera diſpoſuit: modum, tempus & ordinem celebrandorum conciliorum generalium, prouincialium & ſynodaliū ordinauit. In Græcis præterea conuocādis ad celebrationem œcumenici concilij, & proſecutionem vnionis eorum, labores innumeros & impenſas maximas conſumpſit. ſed interea dū hæc aguntur, eccè rurſum multimoda per vniuerſam Eccleſiam exoritur turbatio, dum ipſe dominus Eugenius proh dolor factis & operibus ab hac ſancta ſynodo iterū ſe diſiungit. vnus eligitur in vacante eccleſia, ipſe alterum reſeruationibus inhærendo præficit. ſcandala, ſchiſmata, diuiſiones per eccleſias oriuntur. Vndè mirandum eſt, quo pacto miſſa eius capitula aſſerere audēt, ipſum nunquam contra electiones canonicas veniſſe, niſi cùm iniquè celebratæ fuiſſent, ſiue de perſona ad beneficia minùs apta, aut ex qua poſſet veriſimiliter ſcandalū exoriri: cùm nimis notorium ſit, ipſum eccleſias, etiam priuſquàm prælati moriantur, reſeruare, & vigore reſeruationum ipſarū, non expectatis electionibus, ipſis eccleſijs præficere paſtores. nec adhuc apparuit, ipſum aliquam electionem expectatam, & debitè examinatam, ex cauſa euidenti publicæ vtilitatis vel neceſsitatis, ſicut prætendere videtur, reieciſſe. confirmationes quoq; electionum per metropolitanos & alios ordinarios factas aut fiendas, multipliciter perturbat. pecunia in beneficiorum & dignitatum collatione interuenire etiā more inconſueto audita eſt, ita vt plerunq; beneficia ipſa & dignitates non expediantur, niſi pecunia realiter fuerit exhibita. Sed nec excuſare nititur à ſpecie Simoniacæ labis, quoniam vacantias aſſerit recipi licere, imò etiam oportere, in ſuſtentationem Romani pontificis & ſibi aſsiſtentium ordinum. Vt autem non conten-

Certè Pius 2. ſcribit Eugenium de multis falſo accuſatum: & pleroſq; ab eo veniam petijſſe ob illatas iniurias.

conten-

contentionis gratia, ſed veritatis & ſalutis, de hoc aliquid dicamus, ſi ſana doctrina ſapientum attentiùs perlegatur, vbi cum aliquo pactum initur vt pecuniam tradat, non aliter beneficium aut dignitatẽ habiturus, ibi ſpecies contractus non gratuiti conſpicitur interuenire. Nec ita lauari poteſt aquis excuſationum iſta pactio, vt à ſpecie Simoniacæ labis reddatur aliena. Hinc enim euenit, vt plurimi qui & Deo gratiores, & ſaluti animarum procurandæ vtiliores eſſent, qui pecunia carent, aut ipſam non afferunt, ad dignitates minimè aſſumantur. Hinc plerunq; accidit, vt & cupidi & ambitioſi, qui ſeipſos gradu ambito indignos reddũt, promoueantur faciliùs. Et vbi temporale commodum impellit animum ad deferendum dignos, promouendũ indignos, quis illum à ſpecie labis Simoniacæ purum affirmabit? Sed & ex hoc contingere poteſt, vt Romani pontifices faciliùs inclinentur ad ſibi attrahendum collationes dignitatum & beneficiorum, electiones perturbandum, iura* infirmorum impediendũ, canones ſuper his editos ſub vmbra plenitudinis poteſtatis infringendum: quod fortaſſe non agerent, ſi non eſſet pecunię interuentus, ſed vnicuiq; ſuum relinquerent officium, & ipſi deſuper vigilarent, correcturi delinquentes, & maioribus intenturi. Sicq; tunc Eccleſia optimè diſponeretur. & adhuc noſtris temporibus inoleuit, vt cùm vacat vna Eccleſia, fiant tranſlationes plurimę, per quas plurimæ eccleſiæ vacare poſſint, ex quib' pecuniarum exactio magis & magis abundet: quæ quantùm eccleſijs & ſaluti animarum noceant, facilè eſt videre. Quis non intelligit hoc promouendi genus per interuentum pecuniæ, ex radice auaritiæ adinuentum, plùs fouendæ ambitioni, quàm animarum ſaluti, eſſe accommodum? Qui enim dignitates ambiunt, illi pecunias conquirere laborant, quarum ſuffragio gradũ aſſequantur honoris. Hinc ſua vendunt patrimonia, hinc ſe fœneratoribus obligant: quibus poſteà ſatisfacturi, prædia, poſſeſſiones & caſtra eccleſijs pertinentia, interdum alienare coguntur. Hinc regiones variæ depauperantur & euacuantur pecunijs. Hinc prælati per annos plurimos ſuſpẽſi à diuinis, ſæpenumerò hac tempeſtate viſi ſunt. Neq; hęc eſt primorum fructuum collectio, quę beneficijs liberè expeditis aliquando colligi ſolebat: imò & ſi nunquam fructus illos prælatus ipſe ſit collecturus, ſi etiam infra triduum moriturus ſit, pecuniã ex patrimonio aut aliundè ſoluit, quæ nunquam deinceps reſtituitur. Nõ certè ſic patres antiqui annatas exegerunt, vel potiùs pecunias ſub nomine annatarũ, licet fructus aliquos, abſq; hoc quòd pecunia in collatione interueniret, reſeruandos pro neceſsitate temporis tunc inſtante, duxerunt: non tamen vt perpetuò talis eſſet reſeruatio duratura. Nunquid ex hoc reprehendenda eſt hæc ſancta ſynodus, quaſi ſedem Apoſtolicam exinanire velit, dum modum illum exactionum reprobat, qui tantoperè officit ſaluti animarum? Nunquid illam epiſtolam aduerſus ſanctam ſynodum proferre decuit, quòd ipſa mendaciter ſe aſſerit in repreſsionem auaritiæ, Simoniæ, ambitionum & aliorum vitiorum, ordinationes & ſalubria decreta condidiſſe? Certè nemo inficiabitur, formam decretorum noſtrorum ſuper electionibus ritè celebrãdis, ſuper collationibus & confirmationibus liberè expediendis, & alijs priùs memoratis, ad expellendum illa genera peccatorum eſſe conuenientiſsimã. Nec ad contumeliam diximus, ſed ad plurimam ſalutem efficiendam, abuſus illos habentes ſpeciem Simoniacæ labis, per Romanum pontificem foueri, dum hæc tollere & perturbare, cùm poteſt, obmittit: imò ſi abuſus tali labis ſpecie reſperſi, per miniſtros eius committuntur, eos fouere dicitur, cùm eos non perturbat: & vehementer pertimeſcere debet, ne durè propter illos corripiatur à Domino, qui Heli ſummum ſacerdotem duriſsimè puniuit, dum filios ſuos efficaciter corrigere negligebat. Sed nec in his quibus diuina maieſtas offenditur, & ſalus impeditur animarũ, continuare oportuit prætendendo excuſationem non adhibitæ alterius prouiſionis, cùm timore perdendi tẽporale emolumentum, nimis inconſultum ſit, regni cæleſtis hæreditatem negligere, & animarum perpeti detrimentum. Sed & dictum erat, per hãc ſanctam ſynodum prouiſionem eſſe fiendam ipſi Romano pontifici iuxta eius indigentiam, ſi animum eius ad obſeruationem decretorum videret benignè inclinatum. Nec autem ipſe aut ſuam indigentiam aperuit, nec decreta exequi compertus eſt. Videns itaq; hæc ſancta ſynodus iugiter animas hominum his abuſibus illaqueari, decretaq; ſua pro repreſsionibus talium edita contemni, videns (vt præmittitur) diuiſiones in eccleſijs per canonicarum electionũ manifeſtam conturbationem nimiùm adaugeri, videns & alia vigere ſchiſmata, dum illi qui per hanc ſanctam ſynodum alligabantur, per Romanum ſoluebantur pontificem, ita vt iam in populo Chriſtiano ſerperet illa diuiſio, vt quemadmodùm quondam diuidebantur Corinthij, & vnus dicebat, Ego ſum Cephæ: alter, ego ſum Apollo: ſic & nunc vnus aiebat, Ego ſum papæ: alter, Ego ſum concilij: dum Romanus pontifex huius ſanctæ vniuerſalis ſynodi in his operibus non tenebat vnitatem, neq; beatiſsimi papę Damaſi imitabatur exemplum, qui & de his nullaten' cognoſcere volebat, quæ ſancta ſynodus diffiniuiſſet. Attendens præterea hoc ſacrum cõcilium proſecutionem reductionis Græcorũ, quam tantis impen-

1.Reg.4.

Immò Damaſi ſententia eſt, nulla vnqua concilia, quæ non eſſent fulta autho ritate Apoſtolica, rata fuiſſe: Vide ſupra, Tomum 1. Epiſtola 3. Damaſi.

ſis & laboribus inchoauerat, multipliciter impediri, & deniq; vniuerſa quaſi ſacta Eccleſiæ perturbari ex hac diuiſione, quam aduerſus ſynodum congregatam & ſalubria eius opera, ipſe dominus Eugenius confoue bat, atq; per minus debitum regimen Eccleſiæ, cuncta in peius ruere, miſerta eſt tandé ſynodus ipſa Eccleſiæ Chriſti, tanta ægritudine laborantis: & zelo domus Dei accenſa, eundem dominum Eugenium citare decreuit, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales conuocare, vt ipſis auxiliantibus, conueniens & ſalutaris prouiſio Eccleſiæ donaretur, priuſquàm deteriora cõtingerẽt. Commemorauit cum dolore non ſine informatione præcedenti defectus aliquos, qui publicè & notoriè in præiudiciũ & ſcandalum gregis dominici ſuper regimine ipſius Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus adeſſe ferebantur, vt omnibus in melius emendatis, ſalus & pax redderetur populo Dei. Dolet quidem plurimùm ſancta ſynodus, quòd talia commemorare oporteat: nec libellum famoſum confecit, vt obijcitur, ſed tantùm recitauit ea non animo diffamandi, ſed corrigendi, prout ad eã pertinebat, quæ iam in publicum prodierant, dum pro debito officij à Chriſto ſuſcepti negligere nõ poteſt, quo minùs in hac vrgentiſsima neceſsitate languoribus vniuerſalis Eccleſiæ medelam quærat donari ſalutarẽ, & pro ea inſtet vehementiùs, impleatq; diuini Apoſtoli præceptum ſcribentis Timotheo: Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. erit enim tempus cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt. Rurſumq; ait idem Apoſtolus: Peccantes coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant. Quod in peccatis publicis agi poteſt, maximè per eum, cui reformatio & correctio pertinet aliorum. Sed & beatus Gregorius in ſuo paſtorali, illos qui dum deficiunt, ſe benè agere credunt, docet à pluribus oportere increpari. Verùm citationem præfatam aliquanto aſperiùs ferens Romanus pontifex, aliqua in aduerſum per eorũ (vt creditur) ſuaſionem, qui magis loqui quærunt ſibi placentia, quàm ipſius æternam ſalutem & vniuerſalis Eccleſiæ releuamen perquirere, plurima peragere conatus eſt, atq; inter cætera memoratam vniuerſis Chriſtifidelibus direxiſſe dicitur epiſtolam: in qua non correctio, nõ emendatio prohdolor affertur, ſed quæ ſibi obijciuntur, mẽdaciter prolata eſſe ſcribit per hanc ſanctam ſynodum, quam vtiq; honeſtioribus verbis alloqui decebat. Verùm ipſa pro ſua charitate omnia cum manſuetudine ferre decreuit, improperia etiam ſuauiter ſuſtinens, dum arguendo & obſecrando in omni patientia & doctrina poſsit homines perducere in ſalutem. Sed debuit arbitrari Romanus pontifex, populos non eſſe ſcriptis ſuis in ſactis proprijs & perſonalibus credituros. Neq; hunc modũ conuenientem exiſtimabunt, vt ipſe vocatus ad ſynodale iudicium, illud ſubterfugiat, & ad diſperſos hincinde quærat ſeipſum proprijs iuſtificare ſermonibus. Quis enim eſt qui epiſtolam conſcribere non poſsit, & in ea quæ volet, aſſerere? quòd ſi proprijs ſermonibus ſeipſum quis hoc pacto iuſtificare poſsit, pauci erunt qui ſe deficere fateantur. Quòd ſi olim beati ſummi pontifices, Leo, Damaſus, Sixtus, ſe in ſynodo expurgare curauerunt, vt ſcandalum à fidelium mentibus tollerent: multo ampliùs ipſe dominus Eugenius comparére debuiſſet, qui in eo caſu tenetur, vbi de defectibus notorijs & ſcandalizantibus Eccleſiam delatus eſt, in quibus ſynodum vniuerſalem in papam iuriſdictionem habere nemo ambigere iuſtè poteſt. Honeſtius quippe fuerat, per ſe vel alterum in ſynodo comparére: & ſi non probarentur quæ de ipſo dicta erant, eluceret coram omnibus iuſtitia eius. Si autem & vera probarentur, debita cõuerſione omnia contegerẽtur, & in melius emendarentur: ſicq; per debitam conuerſionem, honorem plurimum & benedictionem obtineret in populis: imò & exemplum pœnitentiæ cunctis præſtaret, per quam efficaciter reformatio Eccleſiæ & ſalus daretur vniuerſis. Nam & pœnitentibus ait Dominus per Prophetam: Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, tanquam nix dealbabũtur. Iam enim adeò peccata noſtra creuerunt, vt iuſtitias noſtras proferre non oporteat, ſed poſt naufragium vitiorum oportet ſuper ſecundam tabulam pœnitentiæ peruenire in portum ſalutis. Cuius rei exemplum in beatiſsimo Petro apoſtolorum principe præclarum habemus, cui cùm Paulus in faciem reſtitiſſet, & dixiſſet eum non rectè ambulare ad veritatem euangelij, & non ſolùm dixiſſet, ſed & in epiſtola ſua ad perpetuã rei memoriam ſcripſiſſet, nõ hoc moleſtè tulit beatiſsimus Petrus: imò expreſsè Pauli epiſtolas commendauit. in quibus hoc ipſum nõ ignorabat contineri: vt & hoc ſuis ſucceſſoribus exemplum daret, non moleſtè ferre, ſi eis per eorũ coapoſtolos aliquid tale pro ſua & vniuerſalis Eccleſiæ ſalute diceretur. Sed vnum in ſua epiſtola ſummus ipſe pontifex maximè proſequi videtur, quòd hæc ſancta ſynodus ab eius exordio ipſum à papatu deponi affectauit: quòd ſi rerum geſtarum ſeriem in memoriam reduxerit, talia proferre deſinet. Cùm vix adhuc eſſet in papatu conſtitutus, dum ipſa ſynodus inchoata extitit, quomodò aduerſus eũ tunc conuenerat ſynodus, quæ de geſtis eius nullam adhuc habebat notitiam? Quid tunc contra eum intentauerat, cùm ipſe cœpit eã diſſoluere? Deinde quàm benignè, quàm patienter etiam poſt diſſolutionem reſarcitam, hæc ipſa ſynodus præſtitas contradictiones,

2. Tim. 4.

1. Tim. 5.

Falſo accuſatum Eugenium teſtatur Pius 2. qui diu Baſileenſibus adhæſerat, ſed poſteà ad Eugenium rei veritate cõperta ſe tranſtulit.

Leonem 3. grauiter accuſatũ, ſynodus quæ frequẽs Romæ conuenerat, adeò nõ condemnauit, vt etiam palam corã Carolo Magno omnes epiſcopi dictitarent, ſedẽ Apoſtolicã a nemine iudicari debere.

Eſaiæ 1.

Gal. 2.

2. Pet. 3.

ctiones, impugnationes & reſiſtentias varijs modis in diſſolutionem ipſius & operum eius tendentes, huc uſq; pertulerit, ſatis manifeſtum eſt. Sed neq; in hac nouiſsima citatione quicquam aliud quæſitum eſt, quàm vt in neceſsitate maxima conueniens prouiſio Eccleſiæ donaretur. Nihil nobis gratius, nihil deſideratius eſt, quàm vt ipſe Eccleſiã Dei ſalubriter regat: non quidem vt pro libito volũtatis ſuæ cũcta peragere velit, ſpretis canonibus ſacrorũ conciliorum, ſed iuxta beatiſsimi Petri doctrinam, ſic regat, nõ vt dominans in clero, ſed vt forma fact' gregis. Romanus enim pontifex eſt vniuerſalis Eccleſiæ miniſter, non dominus. atq; etiam ſchiſmata & ſcandala ſubmoueat, quæ contingunt dum heu nimiùm propriã ſtudet implere voluntatem. Dicit nos eius ſanctam intentionem perturbaſſe, ſed nos latentem intentionem, niſi ex operibus & fructibus, cognoſcere non poſſumus. Nos iudicamus ea quę patent, Dominus autem intuetur cor. * Nunquid prohiberi poteſt libera hominis voluntas, ne fructus bonorũ operum ex ſe producat, vt defectuoſum regimen abhorreat, vt pacem & vnitatem conſeruet? profectò longè meliùs ſuaderet animos hominum in approbationem iuſtitiæ ſuæ, ſi bona opera ſe feciſſe oſtẽderet, quàm prædicando ſe habuiſſe bonã intentionem, quam homines nec intueri, nec dijudicare poſſunt. Quis enim impediuit, *nec hodiè impedit, vt abuſus curiæ ſuæ non abſtulerit, nec de præſenti auferat? Sed mirandum valdè eſt, quòd diſſolutionem per eum aliàs reuocatam & annullatam, iterum approbare conatur eadem epiſtola: & proceſſum concilij tunc contra hanc diſſolutionem deductum, reprobare: cùm tamen diſſolutionem ipſam irritam eſſe & inanem, apertè per literas ſuas confeſſus ſit. Cui diſſolutioni ſi patres paruiſſent, maneret adhuc regni Bohemiæ deſolatio, nec Bohemorum ipſorum vnio facta fuiſſet: imò quàmplurimæ patriarum & terrarum deſolationes, erroresq; hominum & mala innumera veriſimiliter perpetrata fuiſſent. Si illam diſſolutionem deſtruxit, cur iterum eam ſermonibus reædificat, cùm dicat diuinus Apoſtolus: Si ea quæ deſtruxi, iterum ædifico, præuaricatorem me conſtituo? Illud autem valdè flebile eſt, quod dicit, eo tunc concilium ſine iuriſdictione & iuſtitia, ſuper illius diſſolutionis reuocatione ipſum monendo, proceſsiſſe, adijciens iterum, quòd patres in concilio exiſtentes, contra diuinã voluntatem ipſum ſupprimere quæſierunt ſiue anguſtare poteſtatem, & ſe ſupra eum conſtituere ſupremos. Nunquid ipſe iam abnegare volet iuriſdictionem ſynodi vniuerſalis in ſacra ſcriptura fundatam, & determinationem vniuerſalis Eccleſiæ declaratam, cui declarationi ſi quis pertinaciter contradiceret, incideret in hæreſim? ſed nec poteſtas anguſtatur, dum ita dirigitur, vt non in deſtructionem, ſed in ædificationem procedat. Caueat pro Dei reuerentia, ne, dum minora excuſare nititur, & aduerſus ſalubres correctiones plùs debito recalcitrare, in grauiora corruat: qui & in epiſtolæ illius exordio dicere auſus eſt, patres in concilio congregatos, iam ferè ſeptem annis ab ipſo Chriſti vicario & à ſuprema Romana Apoſtolica ſede, Chriſtianorum matre & capite, ſegregatos. * Nunquid in hoc damnabit vniuerſos cardinales, patriarchas, epiſcopos, Imperatorẽ, reges, principes & cæteros, qui per ſe vel alios in hoc concilio fuerint: & denique Eccleſiam per orbem diſperſam, hoc concilium approbantem, vt dicat vel eos à capite & matre Chriſtianorum fuiſſe ſegregatos, vel fauiſſe ſegregatis? Dicendo quidem ſynodum à ſe fuiſſe ſegregatã, ſe potiùs à ſynodo ſegregatum aſſirmare videtur, quæ tamen vniuerſalem Dei Eccleſiã repræſentat. Cùm enim membrum à corpore diſiungitur, non totum à parte ſe dicitur ſeparare, ſed pars à toto ſegregari. debuit quidem ſynodo vniuerſali vt membrum ipſius, in vnitate ſpiritus iugiter adhærere. & ſi relinqueret, non tamen ipſa à ſuo vero capite Chriſto relinquitur. Non enim eſt generale concilium Eccleſiæ, ſicut vna particularis conuentio conſiliariorum alicuius principis, cui papa ipſe tanquã præſidens & dominus præſideat: ſed eſt vniuerſalis Eccleſiæ catholicæ conuentus, continens & includens virtualiter & authoritatiue ſingulos gradus Eccleſiæ, tam papatum quàm cæteros, ſicut membra ipſius Eccleſię vniuerſalis: quam propterea ipſum concilium repræſentare dicitur, prout iam confitentur vniuerſi. Quæ ſi attentiùs conſiderauerit ipſe dominus Eugenius, ſeipſum ex ſegregatione potiùs reprehendet, deſinetq; talem in ſynodum congregatam in nomine Chriſti & in vniuerſalem Eccleſiam proferre iniuriam. Deniq; nos dicit vehementer ſtuduiſſe, vt inconſutilem tunicam Chriſti ſcinderemus. inueniet ipſe nos pro vnitate vniuerſalis Eccleſiæ, & eius ſalute ſedulò deſudaſſe: nec poſſumus à Romana Eccleſia ſeparari, dum vniuerſalis Eccleſiæ retinemus vnitatem, in qua tam ipſa Romana Eccleſia, quàm aliæ ſingulæ Eccleſiæ includuntur. Et ſi authoritas quæritur, inquit Hieronymus, orbis maior eſt vrbe. ſed ipſe primus ſciſſuræ & diuiſionis author extitit, cum primus ſynodum diſſoluere, & ſe ab ea ſegregare incepit, atq; in huiuſmodi ſegregatione & diuiſione longo tempore perſiſtere voluit, & nunc dum poſt longam expectationem ac multam patientiam eius, emendatio & regiminis Eccleſiæ Dei ſalutaris prouiſio quæritur, ipſe loquitur grandia aduerſus ſanctam ſynodũ & Eccleſiam Dei, ipſe eandem ſynodum diſſoluere conatur,

Marginalia: 1. Pet. 5. — Eſt certè etiam paſtor & caput. — 1. Reg. 16. b — for. *Nõne — for. *aut — Mirũ, hoc dici de Bohemis. — Gal. 2. — Quæ eſt ſynodus ſine capite? — for. *Nõne — Vnus ſolus tandẽ Baſileæ cardinalis manſit, Eugenij hoſtis, plurimi Eugenio adhæſerunt cum alijs multis.

natur, ſi de ipſo iudiciũ fiat, aut aliquo ſuorum præſidentium oratorum. Nunquid ei conueniens eſt tale quærere diffugium, qui aliquando ſolebat per oratores ſuos circa huius concilij exordia ſeante omnes reformandum offerre, quodq; de vita eius audaciter inquireretur? Nunquid hoc iam tolerabile eſt, vt propter effugiendam correctionem ipſius aut ſui oratorum, concilium diſſoluere laboret: atq; propter factum perſonæ ſuæ, quæ mortalis eſt, authoritatem Eccleſiæ immortalem confundere nitatur? ſed ipſius adiutor eſt Chriſtus, qui eam non deſeret. Iam verò ad cætera dicamus, quæ citationi noſtræ reſpondere volens, aduerſum nos retorquere nititur. Ipſe alienationē terrarum excuſare pręte ndens, dicit Nicolaum de Fortibrachijs & comitem Franciſcum de Cotugualla, contra eum fuiſſe incitatos, qui dicentes ſe eſſe capitaneos cõcilij, terras Eccleſiæ inuaſerunt, vndè ſtrages ſecutæ ſunt. Si autem veritas rerum aperiatur, nunquam illi ab hoc ſacro concilio inuadere terras Eccleſiæ iuſsi fuerant, neque res talis vllo tempore per concilium deliberata extitit. Verùm videntes diuiſionem, quam ipſe dominus Eugenius aduerſus concilium tunc fouebat, hanc acceperunt audaciam. Vndè & qui diuiſionis huius cauſa fuit, ipſe etiam cauſa extitit malorum ac diſcriminum quæ exindè ſecuta ſunt. quamobrem iam id diximus: illa prima diſſolutio, per quam ab vnitate huius ſanctæ ſynodi domin⁹ ipſe Eugenius voluntariè receſsit, cauſa fuit & origo malorum. Sed poſtquàm diſſolutionem ſuſtulit, nunquid propterea terras ipſas Eccleſiæ, quæ recuperari poterant, oportuit in alienas manus tradere, & titulum in eis alteri aſsignare, vt iam repeti nõ poſſent? & quò tunc vera alienatio patrata eſt? Quid prætereà de alienatione aliarum terrarum deinceps facta, vt burgi ſancti Sepulchri, & plurium, dicturus eſt, cùm tamen ante adhæſionem ipſius iam per decretum huius concilij, ſpecialiter terrarum omnium Eccleſiæ alienatio ſibi interdicta fuiſſet? Debuit quidem imitari beatum Ambroſium, qui Imperatori quærenti hæreditatē Chriſti, reſpondit: Abſit à me, vt Chriſti hæreditatem tradam. Non tradidit Naboth ſuam, ſed proprio cruore defendit. Sic hæc iacula, quæ in ſanctam ſynodum ſe excuſando detorquere nititur, manifeſtè reuertuntur in ipſum. Cæterum aliam excuſationem ſuper impedimentis indulgentiarum afferens, dicit ſe nullas indulgentias plenarias de nouo contuliſſe, ſed ſolùm antiquas renouaſſe. Verùm ſi loca nominatim, quoties opus erit, deſignabimus quàmplura, vbi pro cauſis exiguis, vt refectione materialium ædificiorum, plenariam conceſsit indulgentiam, tũc eo maximè cùm Eccleſia ſubſidijs Chriſtiani populi pro exaltatione fidei catholicæ & reductione Græcorum indigebat, & in partibus Burgundiæ, Sabaudiæ, Franciæ, varijsq; regionibus notiſsimũ habetur. Dum verò requiſitus extitit, vt in conceſsione indulgentiarum plenariarum pro facto Græcorum expreſsè concurreret, dixit ſe, ne claues Eccleſiæ contemnerentur, aut eius vileſceret authoritas, maturiùs incedere voluiſſe. Non timuit hanc authoritatem vileſcere vel contemni claues, ſi pro quibuſdam ædificijs materialibus hęc indulgentia donaretur.

3.Reg.21.

Quòd ſi, vt ipſe allegat, incertus erat Græcorum aduentus, nunquid propterea non oportuit Eccleſiam præparare, quę in huius operis proſecutionem erant neceſſaria, vt promiſſa Græcis implerentur, & ea diſponerentur, ſine quibus ipſi Græci ad terras Latinorum conduci non poterant? In quibus præparandis iam hæc ſancta ſynodus à ciuitate Auinionenſi ſeptuaginta millia ducatorum in mutuum accepit, & anteà duodecim millia à patribus in concilio exiſtentibus, dum priores nuncios ante biennium miſit in Græciam, tres videlicet ſolennes oratores, quorum vnus ad nos redijt, alter vita functus, tertius vſq; in hodiernum diem pro conductione rerum permanſit. plures quoq; alias impenſas fecit, ſuper quib⁹ omnibus nondum octo millia potuit colligere. Ecce quomodò patres hic exiſtentes, ſe in his rebus ditare quærunt, quorum plures vltra proprias pecunias, quas in mutuũ tradiderunt, etiam mobilia & *localia ſua pignori obligârunt. Sed dicit, cùm res clericorum principaliter agerentur, ſuperfluum fuiſſe laicos onerare: neq; certè onerauim⁹ laicos ipſos, ſed tã clericis quàm laicis, qui ſua liberalitate & pietate in ſubſidium huius rei quicquam contribuere vellet, indulgentias conceſsimus. Nunquid hoc eſt aliquem compellere, aliquem onerare? nunquid hoc eſt nouum in Eccleſia Dei, quòd pro factis fidei catholicæ, indulgentiæ concedantur? Adiecit inſuper affectaſſe omnes gazas Eccleſiæ ad tam pium opus protinus exhibere, ſicut & opere ſe dicit adimpleuiſſe, galeas, pecunias, & omnia quæ pro Græcis ad Italiam transferendis neceſſaria erant, ſua ex impenſa tranſmittendo. Sed certè intelligimus ipſum huius rei gratia exactionē quandam valdè odioſam, etiam ſuper laicos Bononiæ conſtitutos, impoſuiſſe. Fatetur autem hæc ſancta ſynodus, non auro & argento ſe eſſe hoc pacto fulcitam, ſed ſperans in adiutorio domini, qui eam hucuſq; confortauit & direxit, negocijs Eccleſiæ & fidei catholicæ conducendis fidelē & ſynceram impendit operam, non verita expetere ſubſidium catholicorum populorum, quorum incumbit procurandæ ſaluti. Sed iam compellit ipſe dominus Eugenius nos huius rei aperire veritatem, quam libentiùs tacuiſſemus.

mus. Ipſe diuerſis artibus hoc conciliũ diſſoluere tentauit, aut in eum locum transferre, vbi liberiùs libitum ſuę voluntatis impleret, & huius ſanctæ ſynodi reformationem ſubterfugeret, etiam priuſquam de citatorio *nouiſsimè vlla mentio haberetur. Tandem cùm idipſum complere nó poſſet, iam per medium Græcorum potiri ſperat optatis. Hinc varia impedimenta & grauiſsimæ comminationes Auinionenſib' datæ ſunt, ne pecuniam præſtarent. Hinc variæ promiſsiones beneficiorum & dignitatũ, hinc plurimæ impenſæ in legationibus ad diuerſas regiones tranſmittẽdis conſumptæ, hinc labores innumeri aſſumpti, vt aut conciliũ diſſolueret, aut locum quem affectabat, obtinere poſſet. Tandem cùm iam pecuniæ & galeæ ex parte huius ſacri concilij in Auinione expeditæ fuiſſent, & anteà octo millia florenorũ pro Gręcis congregandis in Conſtantinopolim tranſmiſſa, res quoq; inchoatæ, iam cum pace & tranquilla deductione deduci poterant. Nam & Græcorum oratores huc aduenientes, quicquid dicerẽt, ſemper in hoc perſiſtebant, quòd à decreto ſuper conuentione ipſorum edito nullatenùs recederent. Cui decreto in electione locorum per nos facta, & omnium aliarum rerum expeditione ſatisfactum erat. His ita feliciter diſpoſitis, ipſe dominus Eugenius volens metere vbi non ſeminauerat, qui & præcedentibus temporibus magis opportunum fuerat arbitratus, vt legati mitterentur in Conſtantinopolim tractaturi cũ Græcis, & non fieret ipſorum conductio ad concilium œcumenicum in his partibus occidentalibus celebrandum, videns ipſe iam in loca citramontana eorum cóductionem diſponi, tunc pecunias inuenit, galeas tranſmiſit, quæ ipſos Græcos in aliquem locum Italiæ, quem vellet, deducerent: nó parcens honori Eccleſiæ Latinæ, in qua Græci iam proh dolor videbunt miſerabilem diuiſionem, quam ipſe aduerſus hanc ſanctam ſynodum in proſecutione negociorũ fidei huiuſmodi per eam inchoata exercet. vndè & maxima perturbatio rebus agẽdis affertur, & quæ priùs pacato curſu deducebantur, nunc varijs exponuntur fluctibus. Nónne ſanctiùs feciſſet, proſecutionem inceptam in vnitate confouere, quàm pecuniam in fomentum diuiſionis & rerum turbationem conſumere? Aſſentiat ipſe, quæſumus, aliquando ſaltem in hoc tanto fidei negocio huius ſanctæ ſynodi tenere vnitatem, quæ loca opportuniſsima in his partibus citramontanis elegit, vbi potentiſsimi principes Chriſtiani & vniuerſitates ſtudentium, præſertim in ſacra theologia, pax quoq; & ſecuritas magis abundant: vbi ad honorem Eccleſiæ Latinæ poteſt haberi conuentus celebrior, & ad bonũ fidei ac ipſius vnionis deſideratæ efficacior. Nec ipſe dominus Eugenius laborem veniendi ad hæc loca recuſare debet, qui etiã in loca remotiora pro tanto bono proficiſci deberet, oſtendendo ſe fidelem Chriſti vicarium, qui pro ſalute gregis ſui de cælo deſcendit, præſertim cùm & ipſe dominus Eugenius in hac epiſtola profiteatur ſe velle pati mortem pro reductione Orientalis Eccleſiæ, pro qua tamẽ (quod dolenter referimus) induci adhuc non potuit, vt extra Italiã egredi vellet. quod ſi voluiſſet, poterat toti Eccleſię dare pacem. imò & noſtri oratores ad eũ miſsi, obtinere non potuerunt, vt pro Græcis conducendis ad loca per nos electa, ſaluum conductum donaret, quem ſeculares principes vniuerſi liberaliſsimè concedebant. Non autem ipſe conari debet Græcos ad locum nó electum per hanc ſanctam ſynodum, euocare: quæ ſolùm tria loca elegit, cùm & Græci pepigerint in locum per nos eligendum aduenire: nec pati debet hæc ſancta ſynodus, vt aduerſus pacta inita & contra ſanctorum decretorum ſuorum tenorem, concilium hoc œcumenicum in alio loco ſine ſuo conſenſu cum Græcis ipſis celebretur, vbi certa ſequeretur Latinæ Eccleſiæ confuſio, & incertus eſſet vnionis Græcorum aduentus. poſſetq; contingere & illam vnionem non perfici, & Latinam Eccleſiam in confuſione ac deformatione manere, authoritate ſynodali ipſius Latinæ vniuerſalis Eccleſiæ miſerabiliter cóculcata & proſtrata. quæ nullatenus permittere poſſumus, ſed Eccleſiæ retinebimus Deo fauente firmitatem & authoritatem, atque nihilominùs vnionem Græcorum iuxta conuenta pro viribus proſequemur. Interſerit autem præmiſſa epiſtola veluti pro relatione *crimini, quòd in hac ſancta ſynodo diſpenſationes, commutationes votorum venduntur ac beneficia. Sed neſcimus vndè hæc acceperit, niſi forſitan impugnare velit, quòd in conceſsione indulgentiarum largientibus pia ſubſidia in opus Græcorum, indultum eſt, vt commutationes votorum & diſpenſationes aliquas obtinere poſsint. Nunquid & hoc illicitum eſt, quòd illi ſua peccata eleemoſynis redimant, quæ eleemoſynæ in proſecutionem illius ſaluberrimæ vnionis Græcorum manifeſtè conuertuntur? quomodo autem alias diſpenſationes, quæ hîc conceduntur, vendi afferat, cùm homines hîc ad matrem ſuam Eccleſiam congregatam pro diſpenſationibus obtinendis ſæpè refugere notum ſit, ne illas magnas exactiones pecuniarum ſubire cogantur, quæ in curia ipſius domini Eugenij palàm conſtat exerceri? Signet nobis vnũ, qui in hac ſynodo beneficium aut diſpenſationem vel aliquod tale vendiderit, & videbit nos protinus debitum iuſtitiæ peragere. Dicit nos beneficiorum collationem, ſibi plerunq; adimendo illa, de facto conferre: ſed ſi antiquarum ſynodorũ acta perlege-

Et tamẽ celebratũ eſt alibi, & quidem feliciter.

Immò Græci cum Eugenio & Eccleſia Romana ſeſe amicè coniunxerunt.

Dan. 4.

legerit, quæ epiſcopos ſæpenumerò inſtituerunt & deſtituerunt: imò etiã Nicena ſynodus Euſtathium epiſcopum de Nicea Berœæ in Antiochiam tranſtulit: ſi etiam Mat-
Act.1. & 6. thiam apoſtolum & primos ſeptem diaconos per cõcilia primitiuæ Eccleſiæ fuiſſe aſſumptos meminerit, non negabit in ipſis beneficijs per ſynodũ vniuerſalem miniſtros iuſtitiæ inſtitui poſſe: quod tamen rariſsimè nos egimus, imò collationẽ beneficiorum per ipſum dominum Eugenium ſuſtinuimus exerceri, licet multas inordinationes gratiarum expectatiuarum & nominationum agere conſpiceretur: quibus mediantibus, in expugnationem ipſius ſanctæ ſynodi & vniuerſalis Eccleſiæ, varios ſibi conabatur exquirere fauores. ſed cupiebamus ſemper fouere vnitatem & pacẽ. Verba plurima per hanc epiſtolam in nos grauia proferuntur, quæ etiam, occulta cordium ſine affectibus dijudicans, dicit, quòd creditur in cordibus noſtris potiſsimè ineſſe auaritiæ ardorem. Eccè dum ſubſtantias noſtras conſumimus, dum promotiones & beneficia non quærimus, & ad bonum vniuerſalis Eccleſiæ noſtra vertimus ſtudia, auari vocamur. Proteſtatur huius epiſtolæ principiũ, noſtra (vt inquit) ſacrilegia iuridicè retundere, ſuperſtitiones & errores velle ſopiri. Sed dum ipſe dominus Eugenius iuſtitiam ſuam proferre debuit, refugit iudicium: diſſoluit, quantùm in ſe eſt, concilium. Et inſuper quæ in Eccleſiam Dei proferat, quo pacto excuſationes in peccatis adducat, præmiſſa teſtantur, quæ certè dolenter proferimus. Nam ipſum & rectius ſapere, & loqui veracius atq; honeſtius optaremus, nec ita coram mundo proprij animi efferre paſsionem. Sed cùm omnia dixit quæcunque voluit, vbi ſunt illa ſacrilegia? vbi ſuperſtitiones? vbi errores quos nobis ineſſe dicebat, & quos ſopire pollicebatur? Melius quidem fuiſſet, verba tã iniurioſa ſubticere, vbi nullam penitus in re ipſa apparentiã afferre potuit, nec Deo fauente afferet in æternũ. Nec propter opprobriorum talium aut quarumlibet detractionum diſſeminationem, proſecutionẽ boni communis & defenſionem vniuerſalis Eccleſiæ atq; conciliorum generalium, quibus robur fidei catholicæ duce Chriſto innititur, eodem adiuuante deſeremus. Paucitatem nobis & imperitiam obijcit eadem epiſtola. ſed ſi veritatem amplecti velit, nullam huius ſanctæ ſynodi concluſionẽ in omnibus his quæ decretata fuerunt, cœptam inueniet, in quam non longè maior pars prælatorum, maior pars doctorum, maior deniq; pars omnium notabilium virorum conſenſerit. imò pluſquam duæ partes concilij in id ipſum conuenerunt, quod eſt copioſe congregatum. & ſi omnium peritiam atq; dona ex largitate ſancti ſpiritus diſtributa diuidentis vnicuiq; prout vult, conſideratius examinaſſet, parcius talia loqueretur. Tandem illa ſubticendo quæ in emanata citatione dicebantur, vos Chriſti fideles exhortatur, vt ſchiſmata impijſsima & horrenda (vt inquit) ſcandala deuitetis, noſtroſq; conatus quos impijſsimos dicit, reprimere ſtudeatis: quæ iam omnia etſi grauiſsimarum iniuriarum plena ſunt, manſuetè tolerare polliciti ſumus, cùm non nobis ſit animus verbis contendere, ſed totis conatibus perquirere, quid commodius, quid conuenientius agendum ſit pro eccleſiaſtica ſalute. ſed dominus Eugenius ſchiſma ſe abhorrere oſtendit, & ſub timore ſchiſmatis in hoc animos hominum perducere, vt aduerſus hanc ſanctam ſynodum liberè agere poſsit quęcunq; volet, & diuiſionẽ quam ab exordio (vt præmiſſum eſt) inchoauit, ita conducere, vt confundatur ſynodalis authoritas, & libitum ſuæ præualeat voluntatis, atq; ſub velamine comminati ſchiſmatis, ipſe corrigi non valeat: quæ res etiam exemplum pernicioſum afferret poſteris, in magnam Eccleſię deſolationem. Nam quicquid ſummi pontifices vellent in futurum, pro libito agere hoc poſſent, omni ſublato timore, confidentes ob metum ſchiſmatis nunquam eorum correctionem per concilia generalia tentari poſſe. Inſuper dum ſchiſma diſſuadet, ipſe actu ſchiſma pernicioſiſſimum duorum conciliorum, quale nunquam auditum eſt, erigit, euocando aliud concilium in ciuitatem Ferrarienſem, contra decreta concilij Conſtantienſis & iſtius, at etiam illa quæ ſunt Græcis promiſſa, quæ ipſe expreſsè approbauit. Nos autem fauente Chriſti gratia, nullum ſchiſma facimus: imò veram Eccleſię proſequimur vnitatem, vt videlicet tã ipſe Romanus põtifex quàm cæteri omnes, vnanimiter teneant vnitatem Eccleſiæ congregatæ, & non ſe ſeparent ab his quæ vniuerſali conſenſu ſunt conſtituta. ſoliditatem Petri teneant, quæ non in vnius ſolius perſonæ voluntate cõſiſtit, quæ quotidiè errare poteſt, cùm & aliqui Romani pontifices in errorem lapſi ſint: ſed maximè reſidet in vniuerſalis Eccleſiæ catholicæ conuentu, quem Chriſtus, caput verum ipſius, non deſeret vſque ad conſummationem ſeculi. Vtq; omnes idem ſapiant cum Eccleſia congregata, & ceſſent illa ſchiſmata, quæ proh dolor in oculis noſtris iam vigere conſpicimus, dum ipſe dominus Eugenius in diuiſione inchoata nimium perſeueret, qui etiam rurſum ad diſſolutionem ſemel reuocatam reuertitur, aſsidueq; bonum vniuerſalis Eccleſiæ conturbat: & nihilominus adhuc expectamus, hoc maximè deſiderantes, vt omnes prælati & principes Chriſtiani ac cæteri fideles, iunctis animis & concordi ſententia, in his diſcriminibus conſulant publicæ ſaluti ac regimini ſalutari totius Eccleſiæ: nam res omnium agitur.

Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua. Matth. [illegible]

hoc petimus & requirimus, vt eccleſiaſticorũ copioſus numerus ex omni regione huc affluat, ſicut ad hanc ſynodum vniuerſi ſtatus Eccleſiæ ſunt legitimè vocati, & pariter deliberent, quid potius pro vnitate conſeruanda & omnibus rebus Eccleſiæ feliciter ordinandis expediat. Vniuerſos quoq; iam intelligere ſperamus, hoc non eſſe ſchiſma quærere, ſed potius velle ſchiſma perpetuum deuitare: quod contingeret, ſi ſummi pontifices noſtri temporis à ſacris concilijs, quorum inſtituta ſui prædeceſſores maximè exequi curabant, ſe vellent pro libito voluntatis aſsiduè diſiungere, & eiſdem repugnare: cognoſcentq; iam cuncti apertius, quanta ſit neceſsitas pro ſoliditate fidei & Eccleſiæ retinere conciliorum vnitatẽ, quæ dum magis oppugnatur, tanto magis in animis hominũ elucescit: hoc diſponente omnipotenti Deo, qui mala eſſe nõ fineret, niſi potens eſſet bona etiam ex eis elicere. Ideo dilecti Eccleſiæ filij principes Chriſtiani & vniuerſi fideles, his rebus per Dei gratiam intellectis, cognoſcetis vbi veritas & iuſtitia reſideat, per quam ad pacem poſſumus peruenire ſalutarem. Vos ipſi iuuate & orate, vt dominus Eugenius Romanus pontifex meliori fretus conſilio, & própria volũtate paululum inclinata, ad pacem, vnitatem & ſalutare regimen eccleſiarum & animarum, benignius ſe conuertat. & illum in viſceribus charitatis hæc ſancta ſynodus paratis animis amplexabitur, totis viribus adiutura, vt ipſe in omnibus bonis ſemper abundet. ad hanc quoq; ciuitatem veniant vniuerſi, qui de iure vel conſuetudine concilijs generalibus intereſſe tenentur. Mittant huc principes ſeculi ſuos oratores, vt ſuper cunctis quæ pro bono Eccleſiæ agenda ſunt, communi omnium conſenſu capiatur concluſio ſalutaris, & in omni pace ac tranquillitate cuncta diſponantur ad gloriam nominis Chriſti & ſalutem Eccleſiæ ſuæ, qui eſt Deus benedictus in ſecula ſeculorum.

Hoc Eugenius non fecit.

Sed æquum erat vos in re non malà potiùs à propria voluntate diſcedere, & pôtifici obtemperare.

Datum in noſtra generali congregatione in Eccleſia maiori Baſileenſi ſolenniter celebrata xiiij. Calendas Nouembris, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

RESPONSIO SYNODALIS, FACTA *oratoribus Electorum imperij Romani &c. inſtantibus vt ſuperſederetur in proceſſu papæ Eugenij.*

SAcroſancta &c. ad futuram rei memoriam. Audiuit hæc ſancta ſynodus affectionem deuotiſsimam venerabilium archiepiſcoporũ & cæterorum illuſtriũ Principum Electorum ſacri imperij, ad pacem & quietem Eccleſiæ, quã vos egregij ipſorum oratores in noſtra congregatione generali diſerta oratione reſeraſtis. vicißim quoque audierunt diſcretiones veſtræ zelum ſyncerum, quem ſancta eadem ſynodus ad ipſius Eccleſiæ ſalutem & pacem ſemper geſsit, veluti per venerabilem archiepiſcopum Panormitanũ ex ordinatione huius ſacri concilij fuit in eadem congregatione latius explicatum. Deinceps pro affectu quem ad pacem in cordibus noſtris ſedulò gerimus, ab eiſdem diſcretionibus veſtris inter deputatos huius ſacri concilij quæſitum eſt, vt media ad pacem ipſam opportuna velletis aperire. Nam hæc ſancta ſynodus omnia media intẽdebat gratis animis amplexari, per quæ authoritas Eccleſiæ ſeruaretur illæſa, & reformatio tantis expetita temporibus, & pro qua iam in concilijs Conſtantienſi, Senenſi, & iſto Baſileenſi tot ſunt adhibiti labores, aliquem tandem fructuoſum ſortiretur effectum, ad Dei gloriam & animarum ſalutem. Vos verò pacis inueniendæ ſpem vos habere dixiſtis, ſi ſuſpenderetur proceſſus aduerſus dominum Eugenium papã quartum inchoatus, & interim opera daretur per dominos veſtros illuſtres, vt ipſe dominus Eugenius diſſolutionem prætenſam concilij per eum attentatam reuocaret, & ea quæ aduerſus hoc ſacrũ concilium egerat, de quibus atq; etiam de iuſtitia ipſius concilij dominos veſtros *plane informatos eſſe cõmemoraſtis. Vtque inſuper idem dominus Eugenius decreta ſynodalia ſuſciperet, & de congregando concilio pro Græcis ſe nõ intromitteret, ſed fieret apud Græcos ipſos inſtantia, vt venirent ad aliquem trium locorum electorum per concilium. quòd ſi obtineri non poſſet, videretur de aliquo tertio loco eligendo, qui & concilio & papæ tutus & accommodus foret, adijciẽtes quòd ad papam ſuper his deſtinaremus oratores. Et tandem ſi concordia aliter non poſſet inueniri, ſuper ipſius tertij loci electione concilium & papa in aliquos compromitterẽt. Quibus per vos ex optima intentione & zelo ſyncero (vt credimus) expreſsis, matura deliberatione præhabita, duximus hoc modo reſpondendum: Laudamus & commendamus plurimum deuotionem venerabiliũm archipræſulum & cęterorum illuſtrium dominorum veſtrorum atq; veſtram, quam ſimul & iuſtitiam huius ſacri Concilij attentius conſiderare, & pacis media inueniri conari conſpicimus, laboribuſque ipſorum & veſtris gratia eſt habenda. Nos quoque ea cupimus efficere, quæ ad pacem ſalutarem conſequendam, & piorum veſtrorum deſideriorum conſummationem efficaciora ſint. Speramus autem, fauente Chriſti clementia, pacem ipſam nobis & vobis pariter deſideratam, inueniri poſſe, ſi ſororem pacis iuſtitiam non prorſus abiecerimus. Nam ita iuſtitia & pax oſculatæ ſunt, atque tali vinculo fœderatæ, vt quiſquis

** plenè*

Vide Bulla retractationum Pij 2. quæ infrà habetur.

vnam ſine altera quærit, neutram valeat amplecti. Si conſtantibus animis viam iuſtitiæ & veritatis ingrediamur, authoritatem Eccleſiæ & determinationes fidei iam in pluribus concilijs promulgatas, atq; per vniuerſalem Eccleſiã approbatas, totis viribus defendamus, quæ concorditer acclamant, Romanum pontificem teneri obedire vniuerſalibus concilijs in his, quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & reformationé Eccleſiæ in capite & membris, ac pertinentibus ad ea: vt quod veritas ipſa declarata ſonat, opere impleatur, pacem optimam & nunc & in futurũ vniuerſa Eccleſia conſequetur. Nec Romani pontifices pro libito ſuæ voluntatis implendæ aduerſus vniuerſales ſynodos tanta bella mouebunt in continuam perturbationem Eccleſiæ, ſed benignè amplexabuntur, quæ vniuerſali conſenſu ſunt inſtituta pro ædificatione ipſius Eccleſiæ & animarum ſalute. Ipſi quoque hoc pacto à ſynodis vniuerſalibus omni fauore & honore tractari merebuntur. Inducunt nos prætereà exiſtimare de futuris, dominũ Eugenium papam quartum faciliùs ad hãc pacem inclinari poſſe pro ſalute animæ ſuæ & totius Eccleſiæ, ſi proceſſus inchoatus per hanc ſanctam ſynodum cõtinuetur, quàm ſi eodem proceſſu ſuſpenſo, nudis precibus de hoc interpelletur. Meminiſtis, vt credimus, dum altera vice concilium diſſoluerat, neq; precibus inclytæ memoriæ Sigiſmundi Imperatoris Romanorum, nec archipræſulum & cæterorum illuſtrium principum electorum ſacri imperij, aut quorumlibet aliorum, ad huiuſmodi reuocandam diſſolutionem induci potuiſſe, donec ad ſuſpenſionem ipſius ab adminiſtratione papali hæc ſancta ſynodus procedere decreuit. Vbi verò nunc longè grauiora, longè duriora peregit, & ſemel reuocatam diſſolutionem iterum attentauit, quid putandum eſt ex dilatione proceſſus euenturum, niſi duriorem ipſius in cœpto propoſito perſiſtentiã? Iam ſemel poſt eius accuſatam contumaciam, dilationem ſexaginta dierum ad inſtantiam præfati imperatoris ac illuſtrium dominorum veſtrorum dedimus. Et poſt lapſum illorum adhuc alijs plurimis diebus expectauimus. Quid iſtæ dilationes profecerint, vos ipſi conſpicitis: quoniam etiam dominos veſtros illuſtres literas & nuncios ad eundem dominum Eugenium miſiſſe commemoratis. Et quanquam plurimùm ſit eorum diligentia commendanda, nihil tamen ad ſalutem Eccleſiæ Dei obtentum eſt. Interim ipſe dominus Eugenius literas & nuncios ad diuerſas regiones miſit, in huius concilij expugnationem: interim plurimos ad adeundum prætenſum Ferrarienſe concilium conuocare ſtuduit, in ſciſſuram Eccleſiæ: interim laborauit vt Græcos ad locum quem vellet, poſſet adducere, vt ſub vmbra conuentionis eorum, correctionem effugere, & obedientiam quam huic ſanctæ ſynodo exhibere tenetur, eludere valeret. Cuius rei aſſequendæ gratia, iam aduerſus honorem Eccleſiæ Latinæ plurima ſcandala per ipſum dominum Eugenium atque ſuos, etiam in oculis Græcorum commiſſa ſunt: & nunc in foribus eſt ſchiſma inauditum duorum conciliorum, per erectionem ipſius prætenſi concilij Ferrarienſis. Iam imminet ſperatæ reformationis extinctio, authoritatis vniuerſalis Eccleſiæ proſtratio, ſi non celeriter occurratur. neq; aliud remedium nobis ſupereſt, quàm vt per continuationem proceſſus & iuſtam ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali, ipſe dominus Eugenius ad viam iuſtitiæ & ſemitam veritatis reducatur, per quam pax gratiſsima nõ tantùm in hoc tempore, ſed & diebus futuris donetur populo Dei. Nec iſta ſuſpenſio eſt ipſius depoſitio. adhuc illa differetur. nec ad eam niſi cum magna maturitate hæc ſancta ſynodus procedere intendit. & interim illuſtrium dominorum veſtrorũ pia deuotio apud ipſum dominum Eugenium laborare poterit, vt pacem Eccleſiæ donet. longè quoque faciliùs, Deo adiuuante, ſua conſequentur deſideria, vehementiusq; dominum ipſum ad pacis amplexus excitabunt, imminente depoſitione ſua, ſi non aſſenſerit precibus ipſorum, quàm ſi ſuſpenderetur proceſſus. erit enim per Dei gratiam hæc ſuſpenſio nõ lœtalis vulneratio, ſed medicina ſalutaris. habebitisq́ue in vlteriori dilatione quod à nobis expoſcitis, tempus proſequendi ſalubria media pacis, ad quorum cupitos amplexus hanc ſanctam ſynodũ ſemper pacatam inuenietis. Offert autẽ hæc ſancta ſynodus venerabilibus archiepiſcopis & cæteris illuſtribus dominis veſtris plurimo honore digniſsimis, quicquid ad pacem & proſperitatem ſacri imperij & omnium prælatorum atque principum inclytæ Germaniæ efficere poterit, exhortans in domino deuotiones eorum, vt ſaluti Eccleſiæ ac paci ſemper intendant, benignosq; fauores ſemper & auxilia huic ſanctæ ſynodo iugiter largiantur: & cum bona concordia atq; diligentia debita talem futurum Imperatorem eligere curent, qui languoribus vniuerſalis Eccleſiæ ſua aduocatione ſubuenire poſsit, & vniuerſum populum Dei inter præſentium temporum calamitates conſolari: ad ipſius omnipotentis Dei gloriam & honorem, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, xvj. Calendas Februarij, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octauo.

RESPON-

RESPONSIO SYNODALIS AD FVNdamenta & rationes primæ & ſecundæ ſeſſionum conuenticuli Ferrarienſis, oſtendens quòd papa erigendo ipſum conuenticulum, introduxit ſchiſma in Eccleſia Dei.

Ferrarienſem ſynodum & Latini & Græci venerantur.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, vniuerſis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Vt inter varias fluctuum procellas, quibus nauicula Petri (ſacroſancta videlicet Chriſti Eccleſia) agitatur, cuncti fideles portũ veritatis conſpiciant, in quo animæ ipſorũ ſalubriter quieſcere poſsint in acquiſitionem æternæ ſalutis, nec timeant fluctus varios tribulationũ, quæ aduerſus veritatẽ ipſam & Eccleſiæ ſtabilitatem excitantur, ſed vſq; in aduentum domini ſtabiles atq; firmi permaneãt: apertiſsimè coram omnibus viuentibus declarare duxit hæc ſancta ſynodus, quid in fauorem defendendæ veritatis ad ſtatus Eccleſiæ conſeruationem & diuinæ legis obſeruationem, indefeſsè proſequitur.

Hæc reprobauit & dãnauit Eugenius 4. vt habetur ſuprà ſeſsione 38.

Hæc enim veritas eſt, quòd Romani pontifices concilia vniuerſalia actu congregata, diſſoluere ſine ipſorum conſenſu conciliorum non poſſunt, neque de loco ad locum mutare aut prorogare. Hæc iterum eſt veritas, quòd concilium vniuerſale poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui Romanus pontifex tenetur obedire, in his præſertim, quæ fidem concernunt, extirpationem ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ in capite & in membris ac pertinentibus ad ea. Hæc eſt etiam veritas, quòd Romanus pontifex non poteſt ea immutare, quæ concernunt vniuerſalem Eccleſiæ ſtatum, quæ quidem veritates ſibi mutuò cohærent. Si enim liceret Romano pontifici congregatum concilium diſſoluere, prorogare, de loco ad locum transferre contra ipſius cõſenſum: & dum in vno concilio agerentur, quę ſibi non placerent in facto fidei aut generalis reformationis aut ſchiſmatis & taliũ, huiuſmodi transferre ad alium locũ placitum ſibi, & ibi homines congregare: & ſi ibi iterum non fieret quod vellet, transmutare in locum alterum, ſicq; totam Eccleſiam de loco ad locum ducere & reducere: quis non intelligit, ex hoc obedientiam ipſius ad vniuerſale concilium, Eccleſiam militantem repreſentans, poſſe fruſtrari? Quomodò enim concilium papam in facto fidei, generalis reformationis, & cæteris iudicare poterit, ſi ilicò vt iudicare cœperit, valeat per papam diſſolui aut mutari? Quis intellectus hoc capit, vt concilio in papam iuriſdictionem exercere donatum ſit à domino, & tamen concilium ipſum ſe in aliquo loco ſtabilire non poſsit, in quo iuriſdictionem huiuſmodi exerceat, ſed ex voluntate papæ totaliter

Epheſina 2. ſynodus legitimè coacta, per Leonem papã dãnata eſt, & illo volente aliò translata.

dependeat ipſius mutatio? Qualiter in his quæ ſunt fidei, obediet concilio, ſi concilium vniuerſale pro declarationibus fidei & extirpationibus hæreſum congregatũ, dum voluerit, in quemcunque locum citramarinum aut vltramarinum mutare poſsit contra conſenſum ipſius? & iam dominus Eugenius papa quartus pridem in Conſtantinopoli conuentionẽ Latinorum cum Græcis habere volebat, quam ipſi Græci ſynodum vniuerſalem fore dicebant, quod in effectum deduci nõ potuit, dum hoc ſacrum Baſileenſe concilium nequaquam *conſentijt, arbitrans ex ea re grauia detrimẽta poſſe Latinæ Eccleſiæ imminere. Quomodò deniq; Eccleſiam congregatam audire compelletur Romanus pontifex, ſi ipſius congregationem, prout ei videbitur, valeat immutare? Cuius Eccleſiæ authoritas, reſpectu cuiuſlibet fidelis cuiuſcunq; dignitatis, in ipſis verbis Ieſu Chriſti ſaluatoris noſtri fundata eſt, dicentis Simoni Petro: Si te non audierit, dic Eccleſiæ: Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: Et quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. Subdẽs poſt pauca: Vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum. Ex quibus diuinis verbis authoritatem eſſe attributam Eccleſiæ congregatæ & vniuerſali concilio ſuper quemcunq; fidelem cuiuſcunq; dignitatis, oſtenditur: ad cuius Eccleſię iudicium etiam Petrum, & in eo quemlibet ſucceſſorem Romanum pontificem, Chriſtus recurrere iubet, atque illius acquieſcere iudicio. quod & doctorum ac ſanctorum doctrinæ, declarationeſq; ſacrorum conciliorum plenè aſfirmant. & dum his nouiſsimis temporibus ex doctrinis malè intellectis, nonnulli argumenta & dubia aduerſus authoritatẽ ipſorum vniuerſalium conciliorum afferre conabantur, frequenter ea quæ de Romano pontifice erga ſingulos diſperſos ſcripta erant, ad vniuerſalis concilij congregationem applicantes, celeberrimum Conſtantienſe concilium dubitationum talium hæſitationem à mentibus fidelium ſuſtulit, & viam futuris præcluſit erroribus. Sed neq; à principio naſcẽtis Eccleſiæ vſq; in hoc tempus auditum eſt, quempiam Romanorum pontificum hoc attentare, vt concilium Eccleſiæ quod vniuerſale reputaret, contra conſenſum ipſius de loco ad locum ducere, aut ipſum diſſoluere præſumeret. Nunquid beatiſsimus Petrus apoſtolorum & diſcipulorum domini congregationem, dum celebraretur, voluit aliquando ipſis inuitis diſſoluere, aut in aliam mutare regionẽ? Nunquid aliquis aliorũ id ipſum agere viſus eſt, vſq; quò aduenit ipſe dominus Eugenius, qui hanc ſanctam ſynodum Baſileenſem legitimè

for. *conſenſit.

Matth. 18.

Hæc nihil faciunt contra authoritatem Pontificis.

gitimè congregatum in ſpiritusſancto, paulò poſt eius prima exordia, diſſoluere & in aliud tempus prorogare, atq; in ciuitatem Bononienſem transferre tentauit, dicens ſe ob cauſam reductionis Græcorum id agere, ſicuti ex tenore literarum ſuarum ſuper huiuſmodi diſſolutione factarũ apparuit? Sed continuò fuit ei declarata ſupradicta veritas, quòd concilium congregatum diſſoluere, prorogare aut transferre non poterat ſine conſenſu ipſius, & in ſecunda ſeſsione eiuſdem ſanctæ ſynodi poſita eſt eadem declaratio, vbi poſt recitationem duarum declarationũ Conſtantienſis concilij, hæc verba ponuntur: Præmiſsis igitur & nonnullis alijs Conſtantienſis concilij attentis, præſertim capituli quod incipit, Frequens, prælibata ſynodus Baſileenſis decernit & declarat, quòd ipſa pro hæreſum extirpatione ac morum generali reformatione in capite & in membris, necnon pace inter Chriſtianos procuranda, vt præmittitur, in ſpiritusſancto legitimè congregata, per nullum quauis authoritate, etiam ſi papali dignitate preſulgeat, diſſolui aut ad alium locũ transferri, ſeu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut poteſt, debebit aut poterit in futurum, abſq; eiuſdem ſynodi Baſileenſis deliberatione & conſenſu. Hæc habentur in præfata ſeſsione. Deinceps autem verbis illis vtamur, quæ in decreto duodecimæ ſeſsionis huius ſanctæ ſynodi, in qua etiam ſeptem ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales præſentes erant, legatusq; ſedis Apoſtolicæ præſidebat, poſita ſunt: dominus Eugenius ad nos quatuor oratores tranſmiſit, non vt emendarent, ſed errata defenderent: noſq; increparent, quòd mox ſuæ prætenſæ nõ paruiſſemus diſſolutioni. quibus per reſponſiones huius ſacri concilij veritas tam iuris diuini & humani, quòd ſine conſenſu concilij ipſum diſſoluere nequiuerat: quàm facti, quòd cauſæ prætenſæ diſſolutionis veræ non fuerant, extitit luce clariùs patefacta. Hæc ilico tunc diximus, commemorantes illam eſſe veritatem iuris diuini & humani, quòd ſine conſenſu concilij ipſum diſſoluere nequiuerat, prout latiùs in quadam reſponſione noſtra, incipiente, Cogitanti &c. fuerat declaratũ. Sed & quantum nobis cordi eſſet, hanc iuris diuini & humani veritatem, prout tenebamur, defendere, & errori contrario reſiſtere, in altera noſtra reſpõſione, quæ incipit, Sperauit &c. data oratoribus ipſius domini Eugenij in noſtra cõgregatione generali, in qua & ipſi cardinales numero ſeptem & legatus Apoſtolicus præſentes aderant, apertè oſtendimus, hæc verba inter cætera proferẽtes: Caſſetur ergo concilium Conſtantienſe, & decreta ſanctorum patrum, quæ declarant, in his quæ vniuerſalem Eccleſiæ ſtatum concernunt, papam nihil poſſe immutare. Fruſtrà enim membranas occupât, ſi vnico verbo papa poteſt illa mutare: & quod deterius eſt, authoritate Eccleſiæ talia poſſe videretur, ſi poſt huiuſmodi contradictionem inter concilium & papam ortam, concilium quaſi victum liti cederet, & ipſum & alios Romanos pontifices in poſſeſsionem diſſoluendi concilia poneret. Et poſt pauca ſequitur: Mori malumus, quàm tanto errori per ignauiam cedere. Deinde ſubiungitur ibidem: Hic articulus de quo diſceptamus, fidem concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Si dominus Eugenius Eccleſiam ſanctam non audierit, quam hoc ſacrum concilium repræſentat, oportebit tandem haberi vt ethnicum & publicanum. Si Eccleſiam ampliùs offendere non vult, recognoſcere neceſſe habet, hoc verum fuiſſe & eſſe concilium, ipſumq; diſſoluere nequiuiſſe. Hæc ſunt verba reſponſionis illius, quæ hic inſerenda duximus, malentes antiqua repetere, quàm noua proferre. Inſuper declaratum eſt in octaua ſeſsione: Si Romanus pontifex aliud concilium erigeret, durante iſto, non fore concilium, ſed ſchiſmaticorum conuenticulum. Deinde duodecima ſeſsione generaliter aduerſus Romanos pontifices cõcilia generalia diſſoluere, prorogare, aut de loco ad locum mutare volentes ſine conſenſu ipſorum conciliorum, pœnæ ſuſpẽſionis & depoſitionis decretę ſunt. Demum autem cùm iam vltra annum & dimidium ipſe dominus Eugenius aduerſus præfatam veritatem repugnaſſet, præcepit ſibi & mãdauit hæc ſancta ſynodus per præfatum decretum duodecimæ ſeſsionis, vt diſſolutionem per eum attentatam reuocaret, & hoc ſacrum Baſileenſe concilium legitimè inchoatum, declararet, à tempore huiuſmodi inchoationis continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemq; ſemper habuiſſe, continuariq; ac proſecutionem habere debere: quod ſi nõ faceret, infra terminum ſexaginta dierum, ex tunc adueniente termino, eſſet ab omni adminiſtratione papali ſuſpenſus: tandẽ huic monitioni paruit, & in forma ſibi per hoc ſacrum concilium in decimaquarta ſeſsione ipſius deſignata, reuocationẽ fecit per ſuas literas more Romanæ curiæ bullatas, decernens & declarans de conſilio & aſſenſu cardinalium ſibi tunc aſsiſtentium, generale Baſileenſe conciliũ à tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitimè continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemq; ſemper habuiſſe, continuari & proſecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet: declarans etiam præfatam diſſolutionem irritam & inanem, reuocans inſuper, caſſans & irritans duas literas ſuas in palatio Apoſtolico promulgatas, & tertias incipientes, Deus nouit, & quicquid ſuo nomine in preiudicium aut derogatio-

Sed ipſe legatus & multi alij ad Eugenium redierunt relictis Baſileenſibus.

Tota Eccleſia aliter ſentit de cõcilio Ferrarienſi & Florentino.

Sed ſcribit Platina adeò tunc eum bellis vndiq; fuiſſe vexatũ, vt vix ei reſpirandi facultas daretur. Itaque poſtea ſententiã mutauit.

gationem prædicti ſacri Baſileenſis concilij, ſeu contra eius authoritatem factum, attentatum ſeu aſſertum erat, eadem nulla & irrita fuiſſe declarando, addens quòd à nouitatibus & grauaminibus ſeu præiudicijs inferendis ipſi ſacro concilio, vel ſuppoſitis eius & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſteret. Quibus per dominum Eugenium ſic ſolenniter decretatis & declaratis, arbitrati ſumus eundē iam illi veritati mente integra, prout tenebatur, adhærere, quòd concilium vniuerſale diſſoluere nō poterat ſine conſenſu ipſius, dum illam diſſolutionem quam vltra duos annos ſuſtinuerat, & translationem in Bononiā, quamq; per totum orbem publicauerat, quam etiam propter cauſam reductionis Græcorum factam eſſe dicebat, irritam & inanem eſſe decreuit, dicens, illa non obſtante, ſacrum Baſileenſe concilium à tempore inchoationis ſuæ legitimè continuatum fuiſſe. quod quidē nullatenùs legitimè continuatum eſſe poterat, ſi poteſtatē diſſoluendi & transferendi ſine conſenſu concilij ex cauſa quam neceſſariā arbitrabatur, habuerat. Sic iam illam veritatem iuris diuini & humani, illum articulum qui fidem concernit, vt præmiſimus, etiam dominus ipſe Eugenius approbauit, totaq; Eccleſia & populus Chriſtianus in hac veritate conquieuit. Sed heu dolor vehementiſſimus rurſum vniuerſam conturbat Eccleſiam. dum enim ſacrum hoc Baſileenſe concilium videns maximam eſſe deſolationem, cuius reformationi & ſalutari gubernationi pro honore Dei & ſalute animarū iam multis quæſitæ laboribus, & toti populo Chriſtiano deſideratæ, ipſe dominus Eugenius multis annis obſtiterat, qui cæteris omnib⁹ viam ſalutis debuerat oſtendere: videns etiam grauiſsimam ſciſſuram, quam dominus Eugenius in Eccleſia excitauerat, galeas & oratores in Græciam tranſmittendo aduerſus legationem huius ſanctæ ſynodi ibidem deſtinatam cum multa impenſa facultatum noſtrarum, & earum quæ ex gratuitis ſubſidijs fidelium populorum collectę ſunt, atq; illa perturbando, quæ cum Imperatore Romeorum & patriarcha Conſtantinopolitano eadem hæc ſancta ſynodus concordauerat, quibus & ipſa ex integro ſatisfecit, vt ſic ipſe domin⁹ Eugenius poſſet ad locū quem vellet, modis indebitis vniuerſam perducere Eccleſiam, vbi poſſet dictare quæ ſibi placerent, obedientiam huius ſanctæ ſynodi & reformationem ſubterfugiendo, decretaq; concilij Conſtantienſis & iſtius ac veritates declaratas illudendo: qui & nunc Florentiā pro loco concilij habere volens, nunc illa relicta, Bononiam aut Ferrariam, vel locum alium pro libito ſuæ voluntatis pro ipſo concilio aſsignare, iam ad id maniſeſtè redibat, quòd concilia vniuerſalia de loco ad locum ducere & mutare vellet, ꝓut ſibi videretur: videns ſacrum conciliū hæc & alia plurima per dominum Eugenium in offenſam diuinæ maieſtatis & totius Eccleſiæ de facto attentari, voluit (prout tenebatur) remedium apponere, & regimini ipſius Eccleſiæ Dei, prouiſionem quærere ſalutarem. Tunc dominus Eugenius iterum de facto vniuerſale concilium ſine conſenſu eius diſſoluere, & in ciuitatem Ferrarienſem transferre *dixit, for. •ſe dixit, caſu quo contra ipſum aut aliquē oratorum ſuorum pręſidentium in concilio, procederetur, aſſerens ſe hoc facere ex authoritate Apoſtolica, ex certa ſcientia & plenitudine poteſtatis: iterum veritatē tantoperè declaratam, vehementiùs oppugnare aggreſſus eſt, præfigens etiam terminum triginta dierum, vltra quos hanc ſanctam ſynodum in facto Bohemorum, quicquam agere prohibebat: & iuriſdictionē ſupra concilium aſſumens in his, quæ reformationem generalem Eccleſiæ, ac etiam fidem concernebant: atque illi veritati declaratæ expreſsè repugnans, quæ ipſum aſſerit teneri obedire vniuerſali concilio in iſtis & pertinentibus ad ea. Adiecitq; ipſe domin⁹ Eugenius pœnas & cenſuras, ſi contrà factum eſſet, totum decernens irritum & inane. Quis nō videt hic veritatem conculcari, ſtabilitatem & firmitatem Eccleſiæ proſterni, ſi non diuina clementia ex alto prouideret, atq; ſeruis ſuis in eius nomine congregatis, virtutē reſiſtendi præſtaret, opponendiq; ſe murū pro domo Ezech. 13. Iſrael, & oſtendendi exemplo * ſcādalum in for. •ſtandū prælio in die domini? Quid vltrà? dominus Eugenius ſe æſtimās exinde fieri fortiorem in hac expugnatione veritatis, conuenticulum apud Ferrariam ſub nomine concilij generalis erexit, ſchiſma grauiſsimum realiter inducendo: quod quidem fore conuenticulum ſchiſmaticorum, apertè fuerat declaratum. Ex his omnibus euidentiùs conſtare poteſt, conſiderantibus veritatis illius claritatem apertiſsimam, quòd papa vniuerſale concilium cōtra conſenſum ipſius concilij diſſoluere non poteſt, aut de loco ad locum tranſmutare, quam omnes docti & indocti ex ſupradictis lucidiſsimè conſpicere poſſunt. Quid igitur neceſſe eſt, vt fundamenta ipſorum Ferrarię conuenientium conemur eludere, quæ in prætenſa ſua prima ſeſsione poſuerunt, allegātes decretum noſtrum decimænonæ ſeſsionis per papam approbatū, cui manifeſtiſsimè illius cōciliabuli erectio contradixit? Nam in eo decreto cauetur, vt concilium Baſileæ firmum remaneat, donec Græci ad portum applicuerint, qui portus ſimiliter & locus futuri concilij, non per papam, neque per aliquem alium, ſed per Concilium aut eius oratores determinari debebant. Videant ſi hoc obſeruauerunt, & qualis ratio fundamentalis ſuæ prætenſæ ſeſsionis fuerit, aduertant. Subiecerunt etiam de ſchedula, quam apud nos con-

concluſam dicunt, & conuentionalem appellant, quaſi ex ea erectionis talis conciliabuli velint aliquam apparentiam aſſumere. Sed ſi omnes ſchedulas huius ſacri concilij ab ipſius exordio legant & relegant, nunquam inuenient, ex verbis aut ſcriptis aut intentione eiuſdem concilij proceſsiſſe, vt domino Eugenio concederetur, quòd ſub quocunq; colore poſſet pro tranſmutatione concilij nunc Florentiam, nunc Bononiam, nunc Ferrariam aſsignare, aut ipſum quando ſibi videretur, diſſoluere. Quòd ſi de ſchedula ipſa loqui volunt, in qua concludebatur, certum terminum ciuibus Auinionenſibus aſsignari, infra quē pecuniarū expeditionem pro legatione mittenda in Græciam facerent, & nobis intimarent: alioquin vniuerſali Eccleſiæ per alterius loci electionem prouideretur: non fuit illa conuentio concilij cum aliquo, ſed concluſio facta inter nos, vt Auinionenſes ipſi eam expeditionem nō nimium protelarent, cuius concluſionis interpretatio & declaratio iuxta caſus occurrentes, & omnimoda diſpoſitio ad ipſum conciliū pertinebat, nec poteſtatem circa hoc diſponendi, in aliquem vel aliquos idem conciliū transtulit. Dum autem pendente termino, ſuperuenit proteſtatio per præſidentes Apoſtolicos, facta aduerſus decretationem loci Auinionenſis, in ſchedula ipſa cum alijs locis Baſileæ & Auinionen. poſitam, quæ non paruam occaſionē retrahendi animos Auinionenſiū ab expeditione pecuniarum præſtabat, dum plurima impedimenta per dominū Eugenium & ſuos in Auinione huic expeditioni interim præſtita ſunt. Dum etiam ita accidit, vt noſtri oratores in Auinionem applicantes, non inuenirent præcipuos gubernatores ciuitatis, quorum durante abſentia, res expediri non poterat: quibus illuc redeuntibus, tandem talis diligentia appoſita eſt, quòd circa terminum aſsignatum ciues ipſi fideliſsimi nobis intimārunt, ſe contentaſſe capitaneum galearum noſtrarum de triginta millibus florenorum, & cautos ac ſecuros ſeciſſe oratores noſtros de toto reſiduo petitæ pecuniæ, prout & ipſi oratores noſtri eo tūc ſuis literis intimārunt. Requirebantq; Auinionenſes ipſi, vt ad decretationem electionis loci iam factę procederet concilium. Viſum eſt autem ipſi concilio, quòd attentis omnibus prædictis, præfati Auinionenſes intentioni eiuſdem concilij ſatisfecerant, quodq; præfata decretatio fieri debebat. Nā & per hunc modum meliùs prouidebatur vniuerſali Eccleſiæ pro expeditione legationis in Græciam, quam iterum intrando nouas & magnas difficultates electionis alterius loci, dimittendo omnia quæ iam parata erant cum magnis ſumptibus, & frangendo conuentionē cum capitaneo galearum initam per totum concilium, cui & legatus

Licet Baſileenſes id non probarint, tamen papa fecit, tota approbāte Eccleſia.

Apoſtolicus vexillum Eccleſiæ & baculum peregrinationis manu ꝓpria tradiderat, cui etiam tanta ſumma pecuniæ iam fuerat aſsignata. Nunquid ex hoc fuit data poteſtas alicui vel aliquibus, vt cōtra conſenſum duarum partium concilij & ampliùs, poſſent ſe ſynodum generalem, repræſentantem vniuerſalem Eccleſiam, nominare, & tradere totum concilium in manus papæ, vt ipſum in Florentia, & deinde in Bononia aut Ferraria poneret, vel in quocunque loco, quem ipſe tutum & ſibi atq; Græcis accommodum iudicaret, & pro quo galeas & pecunias faceret expediri? Nunquam enim auditum eſt in aliquo legitimo vniuerſali concilio, quòd minor pars nominans ſe generale conciliū, decretaret quæ ad vniuerſalis Eccleſiæ ſtatum pertinebant contra ſententiā plurimorum. Et ſi hoc permitteretur, via periculoſiſsima diuiſionum in concilijs vniuerſalibus futurarum, & totalis deſtructionis ipſorum, aperta videretur. vtq; exēpli gratia hoc dicamus, non ſolùm ſimplici concluſione, ſed decreto ſolenni firmatum eſt in vndecima noſtra ſeſsione, vt ſummi pontifices concilia vniuerſalia ſine conſenſu ipſorum diſſoluentes, ſi infra quatuor menſes non reſipuerint, ſint ipſo facto ſuſpenſi. Et ſi ſuſpenſionem hanc per duos menſes ſuſtinuerint, ad eorum depoſitionem procedatur. Nunquid in eo caſu, ſi maiori parti ex bonis cauſis videatur, non ſtatim ad talem depoſitionem procedendum, minor pars ſibi authoritatem procedēdi ad eandē depoſitionem aſſumet? Denique, quis ſapiens exiſtimabit hanc intentionem concilij vnquam fuiſſe, vt paūcis aliquibus poteſtatem dare vellet auferendi ſibi libertatem electionis loci, & eam pro pecunijs & galeis habendis iudicio domini Eugenij, attentis circunſtantijs negociorum Eccleſiæ, ſubijcere, quam libertatem nō ſibi pro quacunq; auri vel rei temporalis compenſatione tradidiſſet Eccleſia? & ſi Auinionenſes defeciſſent, confidebat hæc ſancta ſynodus in domino, quòd aliunde ſuæ Eccleſiæ benè prouidiſſet, authoritatem vniuerſalium conciliorum conſeruando, veritates declaratas manu tenendo, & reformationem ipſius Eccleſiæ atque illa ſancta opera inchoata confouendo. Conſpiciant igitur illi qui Ferrariæ conuenerunt, veritatem rerum, & de ipſa meliùs ſe informēt, ne ſuarum prætenſarum ſeſsionum in diuiſionem Eccleſiæ, tam inania iaciant fundamenta, quæ nec vllum colorem talia faciēndi ſibi afferre potuerūt. Præterea adiecerūt, quòd ſchiſma venturum pertimeſcebant & impedimentum vnionis Græcorum. O mirandam allegationem, ſchiſma ſe timere dicentes, realiter ſchiſma grauiſsimum perpetrārunt, aliud conciliū contra iſtud erigere volentes, quaſi altare contra altare ponētes, 3. Reg. 12.
actu etiam perturbando quæcunque cum

Pius 2. ſcribit Eugenium nō ſine ratione in Italia concilium petiſſe: Itaq; in re nō mala obtemperandum illi erat.

Græcis

Pſal. 13.

Græcis fuerant concordata. Sed quid trepidare debebãt timore, vbi nõ erat timor, dum iſtud concilium videns Eccleſiam vndiq; turbari per ea, quę dominus Eugenius tam in Græcorum negocio, quàm in cæteris rebus (vt præmiſſum eſt) attentauerat, flebili querela plurimos ſuorum defectuũ commemorans, vocabat ipſum dominum Eugenium, necnon etiam ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales conuocabat, vt in hanc ciuitatẽ Baſileeñ omĩbus ſecuram, cum alijs Eccleſiæ filijs aduenirent, ſaluti Eccleſiæ in tanta neceſſitate conſulturi, & ſuper omnibus agendis tam in facto Græcorum, quàm in alijs vnanimiter prouiſuri? quod ſi factum fuiſſet, ſicut ſyncera intentione deſiderabat hæc ſancta ſynodus, nõ iam tantis procellis agitaretur Chriſtiana religio: omniaq; ſedari & pacificari potuiſſent, poteratque hoc modo vera vnitas & trãquillitas Eccleſię dari. Illi verò timẽtes, ad ſchiſma perpetrãdum proruperũt. Illiq; ſchiſma faciunt, qui ab vnitate Eccleſię cõgregatæ ſe ſegregant.

Vtinã hoc in vos nõ quadret.

Sed quid vltrà in reſpondendo illis, quæ apud Ferrariam agũtur, inſiſtimus? licèt enim ibi conuenientes tractent, loquantur aduerſus hanc ſanctam ſynodum, eiusq; ſuppoſita, & eas quas appellant ſeſſiones celebrare conẽtur, vnico verbo omnia ſoluuntur, omĩa deſtruũtur, ac vnica veritate declarata, velut vno ſole lucente, omnes factorum illorum & dictorum riuuli exiccantur: Papa concilium Baſileeñ ſine ipſius cõſenſu diſſoluere aut de loco ad locum mutare non poteſt. Hęc veritas fundata eſt ſupra firmam petram, aduerſus quam dominus Eugenius tantis tẽporibus decertauit, cui & iam ſemel cedere apertè compulſus eſt: hæc omnes fulminationes pœnarum, quæ aduerſus ipſum Baſileenſe concilium, ſuppoſita eius & adhærentes eidem promulgantur, irritas facit: hæc illud conuenticulum in conſpectu Dei & hominũ proſternit,

Non eſt ita.

hæc cum cæteris aggrauantibus ipſum dominum Eugenium ſuſpenſum eſſe fecit ab omni adminiſtratione papali, ad cuius ſuſpenſionis declarationem quàm iuſtè poſt monitiones & dilationes cõgruas proceſſerimus, ex alijs noſtris decretis & epiſtolis euidentiùs cõſtare poteſt: per quæ etiam omnibus ſatisfecimus, quę aduerſus hanc ſanctam ſynodum & proceſſus ipſius, dominus Eugenius inducere conabatur. Verũ adhuc ipſe poſtq̃ ab omni adminiſtratione papali ſuſpenſus eſt, ſuppoſita huius ſanctæ ſynodi grauibus pœnis, necnon etiã dilectos Eccleſiæ filios ciues Baſileenſes afficere nititur, ſi ipſam ſanctam ſynodũ diutiùs ſuſtinuerit: victualiaq; & alia neceſſaria ad vſum hominum denegari iubet, quo ipſos viuentes necare auſus eſt, ac deniq; aliqua portãtes ad hoc concilium, ſpoliari, & eorum ſpolia primo capientium occupare cõcedit. Et quid hæc omnia valent, etiam ſi multo adijcerentur grandiora, dum ab illo fiunt, qui ab omni adminiſtratione papali ſuſpenſus eſt? vt q̃d fruſtrà tam vehemẽtes ictus illo gladio vibrare conatur, qui iam à ſuis manibus prouidè ereptus eſt? Poſt hæc tamen ſubijcit, omnia relaxari & pro infectis haberi velle, quo ad illos qui infra terminum per eum aſſignatum, obedientes fuerint: omnia remitti vult, dummodò ſuæ volũtati hęc ſancta ſynodus obediat. Fuiſſemus autem & nos parati ſuæ complacere voluntati, ſi nõ repugnaſſet veritati. Sed non poteſt eadem ſancta ſynodus illum deſerere, qui eſt via, veritas, & vita, vt hominis morituri impleat voluntatẽm:

Ioan. 14.

non poteſt conſentire, vt ſolidam veritatem Eccleſiæ in vacillationẽ adducat, vt ſtabilitas & firmitas veritatũ, quas ipſa Eccleſia declarauit, victa reddatur: quibus proſtratis, nec pax, nec ordo, nec decor in Chriſtiana religione manerent. Et cùm ante quadriennium aduerſus primam diſſolutionem, præſentibus etiam hic (vt præmiſſum eſt) pluribus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus & ſedis Apoſtolicæ legato, diceremus: Malumus mori, quàm tanto errori per ignauiam cedere: Hic articulus de quo diſceptamus, fidem cõcernit, qui ſine interitu ſalutis negligi nõ poteſt: non poſſumus nunc dicere: Faueamus errori, ſalutem noſtram negligamus, non debemus eſſe homicidæ animarum noſtrarũ & aliorum fidelium, vt dominum Eugeniũ & ſucceſſores ſuos ponamus in poſſeſſionẽ diſſoluendi generalia concilia contra conſenſum ipſorum, & ipſis nullatenùs obediendi.

Magnum periculũ, ſi in re non mala Põtifici obtẽperetis.

Nec id tolerandum eſt, vt ſub vmbra adducendi Græcos in Ferrariam & locum ſuę voluntati deditum, aut per quaſcunque practicas, authoritatem vniuerſalium conciliorum conculcet, veritatem ac ſtabilitatem Eccleſiæ proſternat, & ſub colore proſequendi modis excogitatis ea, quorũ futuri euentus incerti ſunt, exnunc certam confuſionem & grauiſſimam plagam vniuerſæ inducat Eccleſiæ, fidem noſtram lædat. Reformatioque ipſius Eccleſiæ, quam tantis laboribus pro honore Dei creatoris noſtri & animarum ſalute tandiu quæſiuimus, forſitan ſupprimeretur, cuius executioni ſi operã dare dominus Eugenius voluiſſet, nec in hoc tempus differre, neq; locum alium pro benefaciendo & deformitates abuſuum cum effectu tollendo expetere oportebat. Proſecuta eſt hæc ſancta ſynodus & proſequitur, vt electiones prælatorum per ſingulas eccleſias canonicè celebrentur, iuxta diſpoſitionem ſacrorũ canonum, per quos grex dominicus dirigatur in ſalutem, vt dignitates eccleſiaſticæ & beneficia ſine interuentu pecuniæ datę vel promiſſæ conferantur, vt ſacroſanctæ Ro-

manæ Eccleſię cardinales, virtutibus & ſcientijs præcellentes, de ſingulis regionibus proportionabiliter aſſumantur, qui toti orbi ſalubriter conſulere poſſint: electionesq́; ſummorum pontificum ad vniuerſæ Eccleſiæ ſalutem debitè celebrētur, beneficia idoneis miniſtris per eos, ad quos pertinent, aſſignentur. In cauſis & litibus mouēdis vnicuiq; ſua ſeruetur iuriſdictio, & non confundatur ordo Eccleſiaſticus. Non vexentur homines iniuſtè, nec perſonæ deſtruātur. Nō exhauriantur vltra modum regnorum & prouinciarum pecuniæ, ſed omīa ordine debito in Eccleſia diſponantur, ad honorem Dei & ſalutem animarū. Decretaq; ſaluberrima ſuper his & alijs plurimis rebus, ſuper reformatione Eccleſiæ Dei in capite & in membris, hæc ſancta ſynodus edidit, quæ non poteſt ſic permittere fruſtrari. Quantis verò exhortationibus & admonitionibus ipſum dominum Eugenium iam multis annis ad hoc excitauerimus, vt ſe & alios in viā ſalutis dirigeret, quicquid ſuper hoc egerit, rerum euidentia monſtrauit. Deſinat igitur aut nos allicere blanditijs, aut comminationibus deterrere, vt veritatem deſeramus. Si ſæuiat quæuis perſecutio, orabimus omnipotētem Deum, qui ſanctis patribus noſtris virtutem inſpirauit omnia tolerandi pro defenſiōe catholicæ veritatis, vt & nobis fortitudinē præbeat, ad ipſius veritatis & Eccleſiæ ſuæ ſanctę conſeruationem, & vſque ad animam & ſanguinem reſiſtendum, in quem firmiter & ſine vlla cordium hæſitatione omnem noſtram proijcimus fiduciā. Deſiſtat ipſe dominus Eugenius pro reuerentia Dei & integritate fidei, quæ ſemper in Latina permanſit Eccleſia: deſiſtat, ſublatione perpetrati ſchiſmatis, ab intentatis conatibus: cui nec victualia, nec neceſſaria tolli, nec quicquā quod ſuum ſit, eripi exquiſiuimus, ſed vt acquieſceret veritati, & Eccleſiam debitè gubernari aſſentiret, & ea efficeret, quæ eſſent pro ipſius & aliorū ſalute. Sed & omnes ac ſingulos qui Ferrarię cōueniunt, cum omni charitate reddimus attētos, vt ab inceptis, quæ forſitan ſiniſtrè informati, aut non ſatis omnia aduertētes, attentauerunt, celeriter deſiſtant, & ad veritates fidei defendēdas pariter nobiſcum in vnitate ſpiritus cōiungantur, nec etiam complacere quęrant voluntati cuiuſcunq;, vt velint offendere Deum creatorem cunctorum. Si qui verò in rebellione perſtiterint, coget nos Chriſti charitas & zelus iuſtitiæ vltra pœnarum declaratiōem, aduerſus omnes illuc conuenietes & mittentes, quam dudum ſolēni decreto fecimus, etiā alia grauiora in ipſos, quæ digna fuerint, exequi. Omnes tandem vos Chriſtifideles, quibus huius ſanctæ ſynodi ſynceram intentionem pro defenſione veritatis planis & ſimplicibus verbis aperire duximus, per viſcera miſericordię Ieſu Chriſti requirimus, vt in conſcientia pura & fide non ficta, Eccleſiam matrem cūctorum, quę nos regenerauit in ſpem viuā hæreditatis æternę, adunare, & veritatem ipſius omni fauore & auxilio defendere ac ſuſtinere curetis, pro honore Dei & animarum veſtrarum ſalute: vt vobis adiuuantibus, ipſa Petri nauicula maturiùs in portum tranquillum perducatur: vt non ſolùm aduerſus eam contrariæ tempeſtates præualere non poſſint, prout eo adiuuante domino poterunt, ſed nec diutiùs eam valeant conturbare, orantes ſine intermiſſione patrem miſericordiarum, vt greſſus omnium dirigat in viā ſalutis, veritatis & pacis, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, Amen. Datum Baſileę in noſtra generali congregatione, Idibus Martij, Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octauo.

RESPONSIO SYNODALIS AD ſchedulam proteſtationis contra proceſſum Papæ, factæ per Franciſcum de Barbauaria oratorem ducis Mediolani.

SAcroſancta &c. ad perpetuā rei memoriam. Legiſti per hos dies coram deputationibus huius ſacri concilij ſchedulam quandam Franciſce de Barbauarijs orator illuſtris principis ducis Mediolani, quam ex auditu ipſo ſatis omēs intellexerunt, ex ſcientia aut deliberatione eiuſdem ducis aut ſui magnifici conſilij minimè proceſſiſſe, cùm de quadam citatione valuis maioris Eccleſiæ Baſileeñ affixa pridie Calendas Septembris, immediatè ſequentes tantùm tres dies effluxerūt, quibus de Baſilea in Mediolanū, & rurſum de Mediolano in Baſileā proficiſci nequaquam poſſibile fuit. Nec prǽterea exiſtimādum eſt, ipſum ducem illuſtrem, qui ſemper ſingulari deuotiōe ac veneratione hāc ſanctam ſynodum ac eius authoritatē colere curauit, omnia dici iuſſiſſe, quæ in præfata ſchedula continentur. Ad ipſa tamen fauente domino reſpondere, ac de actis in hac ſancta ſynodo reddere ratiōem parati ſumus. Commemoras in primis, nos conueniſſe pro pace populi Chriſtiani, pro tollendis hæreſibus, & reformatione eorum quę in orbe geruntur. Verum quidem hoc eſt, & quos labores iam his rebus per plures annos impenderimus, tu ipſe noſti, & totus orbis conſpicere potuit. Quot enim legationes in Bohemiam, quot in Gręciam transmiſerimus: quanta legatio oratorum noſtrorum ad pacificandos principes per Germaniam, Galliam, Italiam conſtitutos, tranſierit, quantos ſumptus, quantas vexationes & * fatigas earum rerum gratia ſubieri- for. * fatigationes

ierimus, non facilè exprimi poteſt. Sed & quot ſalubria decreta, * quæ in orbe malè geruntur, ediderimus, quantis inſtantijs laborauerimus, vt in executionem deducerentur, & præcipuè apud Eugenium papam quartum, qui primitùs canones ſacrorum Cõciliorum obſeruare & exequi habebat, ac cæteros ad eorum obſeruantiam inducere, ſanctitatiſque exemplum ſe cunctis oſtendere, ſatis per orbem publicatum extitit, & ſi fructum optatum non adhuc adepti fuimus, ſatis omnes conſpiciunt, quis hominum præcipuè huic rei impedimento ſit. Subijcis præterea Franciſce, velut dolẽdi deflendiq; caſus grauiorem querelam, dum ais non attendi preces principum, petentium ſuperſederi à proceſſibus, aduerſus Romanum pontificem & illos qui apud eum conſtituti ſunt, inchoatis, quinimmo ipſos magìs & magìs indiès vrgeri. Ex quibus depoſitionem ipſius Romani pontificis, & alterius electionẽ mox ſecuturas eſſe dicis, atque exindè ſchiſma graue & plurima diſcrimina populo Chriſtiano imminere. Attende in primis, quanta benignitate hæc ſancta ſynodus precibus principum Chriſtianorum in his negocijs hucuſque condeſcenderit. Iam decimuſquartus mẽſis ab eo die voluitur, quo citatio aduerſus ipſum pontificẽ decreta eſt, vt Eccleſię Dei oppreſſæ maximis neceſſitatibus propter reformationis contemptum ac ſchiſmatis introductionem ex alterius prætenſi Concilij erectione per eundem Romanũ pontificem iam tunc diſpoſita, prouideretur, contemplatione inclytæ memoriæ Sigiſmundi Imperatoris, data fuit menſe Octobris ſexaginta dierum dilatio: quibus elapſis, rurſum à proceſſu per præfatã citationem inchoato, tempore multo ſuperſeſſum eſt. Aduenit deinde tempus, quo ſuſpenſio ipſius Romani pontificis ab omni adminiſtratione Papali, vigeſimaquarta Ianuarij facta eſt; propter prętenſam diſſolutionem & tranſlationem huius ſacri Concilij Baſileenſis in Ferrariam, caſu quo cõtra ipſum aut aliquem præſidentium oratorum ſuorum, qui in hoc Cõcilio fuerant, procederetur aut fieret aliqua nouitas, per eundem factam & declaratam decimaoctaua mẽſis Septembris, adeò apertè & enormiter contra decreta Concilij Conſtantienſis, & iſtius attentatam, vt nulla poſſit tergiuerſatione excuſari, atque etiam propter illã erectionem alterius prætenſi Concilij contra omnem formam prædictorum decretorũ de facto, nona die menſis Ianuarij inchoata vrgebat Decretorum ſanctio, vt ſi hanc ſuſpẽſionem ſuſtineret ipſe Dominus Eugenius animo indurato, ad depoſitionem eius procederetur. Quid factum ſit ab illo tempore cõtemplatione principum catholicorum, quanta dilatio habita ſit, in rebus lucidiſſimè conſtat. Deponendus veniebat dominus Eugenius poſt vigeſimamquartam Martij, iuxta Decretorum ſanctionem. Iam ſex ferè mẽſes exindè lapſi ſunt, & adhuc perdurat expectatio. Non potes inficiari, quin extunc deponi poterat, non opus erat vlteriori proceſſu, non examinatione teſtium ex eo ſolo capite, quòd ſuſpenſionem notoriè ſuſtinuerat per duos menſes animo indurato: vt quid putas hanc ſanctã ſynodum tantis poſteà diſtuliſſe temporibus, niſi vt precibus principum catholicorum benignè faueret, vt etiam cuncti conſpicerent, ſi pendentibus dilationibus, dominus Eugenius reuerteretur ad cor, ſi ad reformationem efficaciter capeſſendam, & in realem executionem tam in curia eius, quàm alibì deducẽdam, propter honorem Dei & ſalutem animarum, ſi ad tollendum ſchiſma introductum ex alterius prætenſi Concilij erectione, ſi ad recognoſcendam Eccleſiæ congregatę & ſacrorum vniuerſalium Conciliorum authoritatem ſuum inclinaret animum? Quid autem pendentibus iſtis dilationibus egerit, attentè conſidera: & meritò dices, quod principiũ tuæ ſchedulæ ferebat, ô dolendum, ô grauiſſimum, ô deflendum caſum. Quis enim non ploret, quis non amariſſimos proferat gemitus, dum tuetur authoritatem ſacrorum generalium Conciliorum, quæ neruus eſt conſeruationis vnitatis fidei, ſacrorumque Canonum & Eccleſiaſticæ diſciplinæ, nũc per cuiuſpiam mortalis hominis voluntatem miſerabiliter proſterni & conculcari? Sed quo pacto arguere poteris ſanctã ſynodum Franciſce, ſi dum eam Romanus põtifex acerrimè impugnat, ipſa in ſui defenſionem ſuos proceſſus iuſtificat in manifeſtationem veritatis? Suggerunt auribus principum & aliorum oratores ipſius Romani pontificis, falſas calumnias in citatione aduerſus eundem decreta fuiſſe confictas. Examinari iubet teſtes ſancta ſynodus plurimos ſuper veritate & notorietate eorum, quæ in ipſa citatione poſita ſunt in defenſionem & iuſtificationem ſui. Nunquid hoc repræhendere vis, & potiùs diligis, vt eadem ſancta ſynodus ſe vbique iniuſte infamari, & de calumnia accuſari permittat? Neque ex his cõqueri debes ad depoſitiõem feſtinari, cùm & ſi feſtinare voluiſſet eadem ſancta ſynodus, ſine his dudum depoſitionem illam (vt præmiſimus) efficere potuiſſet. Quid verò mali eſt, ſi deputati huius ſanctæ ſynodi aut maior pars ipſorum, aut duo ex ipſis, ſicut eis commiſſum eſt, dum in examinatione procedunt, quandam citationem affixerunt ad recognoſcendum ſigilla & inſtrumenta, ſtylum in hoc iudicialem ſeruare volentes, quem minimè ſeruare tenebantur? Noſſe etenim debes Romanum pontificem in citatione aduer

For. * de his quæ

Nimis vos eleuatis Rom. põtificis authoritatẽ, qui totius Eccleſiæ paſtor eſt.

aduerſus eum iamdudum decreta,fuiſſe citatum ad omnes & ſingulos actus, neq; vlteriorem citatióem eſſe neceſſariam. Quid repræhendis,ſi ex abundanti hanc nouiſſimam citationem fecere deputati?quid terminum breuem aſſignatum cauſaris, quaſi in quolibet termino citationem in longinquam & diuturnam expectatióem decernere opus eſſet,poſtquàm ad omnes & ſingulos actus citatus extitit?ſicque omes illę obiectiones facilè euacuâtur, quas aduerſus hanc nouiſſimam citationem exaggeraſti. Obijcis etiam,in die feriato eſſe factã: ſed ſi rectè aduertas,altero die facta eſt,qui non feriatus erat. Sed affixio eius idcircò die Dominico facta eſt in valuis maioris Eccleſiæ Baſileenſis,vt in plurimorum notitiam deueniret. Vndè patuit etiam, non fuiſſe clandeſtinam,ſicut in obiectione altera dicere videbaris,& ipſa ſcripta tua edocent, ſatis ipſam in eorum notitiam deueniſſe,qui contradicere voluerunt. Nec pręterea illi rumori reſpondere conuenit,quẽ apud multos dicis eſſe de deputatis, ꝙ ſuſpecti ſunt Romano pontifici, cùm ad eam rem viri probiſſimi electi ſint, omni exceptione maiores,aduerſus quos nulla iuſta cauſa ſuſpicionis allegata eſt. Nec in leui rumore fundamentum facere debuiſti,pro tali contradictione in ſynodum vniuerſalem ſuſcitãda. Quomodò autem hanc materiam obijcis non fuiſſe communicatam cum pluribus,qui ſcire potuiſti longè antè, pridiè quàm illa citatio fieret,fuiſſe per oẽs deputationes Concilij concorditer concluſum,vt proceſſus concernens Romanũ pontificem,vlteriùs continuaretur & perficeretur? Illa verò declaratio priuationis exiſtentium apud ſummũ pontificẽ, quam allegaſti,ea ſolùm amplectebatur & proſequebatur,quantùm ad priuationem dignitatum & beneficiorũ attinet, quæ dudum in alijs decretis huius ſanctę ſynodi,& pręſertim in decreto octauæ ſeſſionis incipiẽte,Sicut vnica,iam ante quinque annos ꝓmulgato,ordinata fuerant. Cuius decreti verba ſunt hæc:Si qua verò perſona Eccleſiaſtica,etiam ſi ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis aut alia quæcunq;, cuiuſuis ſtatus,gradus aut conditionis exiſtat, Bononiam vel ad aliquem locum alium ſub nomine generalis Concilij iſto durante, præſumat accedere vel ibì manere, ſententiam excommunicationis & priuationis omniũ dignitatum, beneficiorum & officiorum, ac inhabilitationis ad ipſa,incurrat ipſo facto:& de dignitatibus,beneficijs & officijs talium,per eos ad quos de iure ſpectat, liberè diſponatur. Hæc in decreto prędicto. Quid plus operata eſt declaratio generalis, quo ad diſpoſitionem liberè de beneficijs & officijs faciendam, quàm ibì decretum fuerat?Sed manſuetudine ſemper vtẽs hęc ſancta ſynodus,dum multi huiuſmodi beneficia impetrare conarentur,ordinauit,vt à collatione talium vſque ad quadraginta dies ſuperſederetur,quanquàm iam longo tempore poſt varias admonitióes expectati ſunt. Sed quæ tu ipſe dicis, attentiùs cõſidera: ſubiungis in oratione tua, ꝙ quicquid citra depoſitionem fecerimus, in debita veneratione & obſeruatione ſemper habebitur. Quomodò igitur ea quæ citra depoſitionem facta ſunt & fiunt, ita reprębendere conaris? prædixiſti inſupèr ventura eſſe inconuenientia plurima,ſi Romani pontificis depoſitio fiat. Quæ autem futura ſint,Deus ipſe cognoſcit: ſed an fiet depoſitio vel non fiet,de præſenti non agitur. proceſſus continuatur,vt iuſtitia huius ſanctæ ſynodi ad hominum conſtantiam manifeſtetur. Dudum,vt diximus,etiam abſq; vlteriori deductione proceſſus, poterat fieri depoſitio. Videmus mala plurima per conculcationẽ authoritatis Eccleſiæ & ſacrorum Conciliorum exoriri, errores inſurgunt,& aduerſus determinationes vniuerſalis Eccleſiæ in materijs fidei,plures iã ſua dogmata impunè aſſerere audent, cenſuræ Eccleſiaſticæ contemnuntur, decreta & canones vilipenduntur,atque exindè vitia laxatis frenis per orbem debacchantur: diſcordiæ,diuiſiones,ſchiſmata in immenſum vigent: quælibet ferè vacans Eccleſia, duos patronos habet. Vnus eligitur, alteri per reſeruationem prouidetur. Omnis inobedientia,omnis tranſgreſſio iam per orbem eleuatur: quòd ſancta ſynodus ordinat,Romanus pontifex inficit: quod ipſa ligat,ille abſoluit. Conſcientię Chriſtianorum in magnum labyrinthum pręcipitiũq; ducuntur. Et quaſi vbique excommunicationum & cenſurarum vinculis iam animarum copioſa multitudo alligatur, iudicialiaque detrimenta Chriſtianitas vniuerſa ſuſtinet. Et cum nulla ſit abuſuũ correctio, vitia dimittuntur impunita. Sed & omipotentis iudicis ira,quam peccatorum multitudo concitauit,multis iam modis flagellare conſpicitur populum ſuum,vt conuertatur ad pœnitentiam. Et ſi hoc Cõcilium tantis laboribus congregatum & continuatum,abſque aliarum rerum diſpoſitione per reſiſtentiã Romani pontificis aut quicquam aliud ſuperueniens diſſoluatur, quãtam putas vniuerſæ Eccleſiæ totiq; Chriſtianitati deſolationem & confuſionẽ fore ſecuturam? Quid autem in hac perplexitate rerum agendum ſit, quo pacto Eccleſiæ prouidendum,non facilè exiſtimare poteſt humana conſideratio: ſed ſperãdum eſt in miſericordia omnipotentis Dei, quòd hãc ſanctam ſynodum in ſuo nomine congregatam,in eam partem diriget, quæ magis placita erit ſuæ maieſtati:& quod ſynodus ipſa dictauerit, cuiꝰ notoria eſt authoritas,

Immò plurima mala pepit eleuatio authoritatis Rom. pôtificis, cui vos plus ſatis derogatis.

 id

id omnes amplexabuntur, qui Eccleſiæ filij obedientes eſſe volent. Quòd ſi in ea re huic ſanctæ ſynodo obediendum non arbitraris, quam tamen vniuerſalem Eccleſiā repræſentare in ipſa ſchedula tua cēſes, ſed vnumquenque principem aduerſus ſynodale iudicium proprio iudicio putas inniti debere, & qui ex alia parte dicis omnem poteſtatem adeptam eſſe ſummo pontifici, & hoc tantùm ſibi relictum, quòd nudum & inane pontificis nomen habet, ita vt veriùs imago pontificis, quàm pontifex dici poſſit, adijciens quòd omnis adminiſtratio ad hãc ſanctam ſynodum deuoluta eſt, vbi iam obediētiam Eccleſiæ poſitam putabis, ſi nec ſynodo iudicanti, nec Romano pontifici obediendum arbitraris? Quæ deinceps erit ſacrorum Conciliorum authoritas, ſi vnuſquiſque illorum iudicijs in reformatione capitis & membrorum, obediat quando velit, quando non velit nō obediat, aut priuſquàm aliquid iudicatum ſit, de non obediendo proteſtetur, niſi eo modo ſynodus & eo tēpore iudicet, quo ipſa conuenire arbitrabitur præſens iudicium ſuum iudicio vniuerſalis Eccleſiæ in tantis tamque arduis rebus? Hæc quidem Franciſce valdè periculoſa ſunt in Chriſtiana religione & Eccleſia Dei, & quid in ſe importent, alio tempore poterit latiùs aperiri. Nec credimus illuſtrem dominum tuum, qui Eccleſiæ deuotiſſimus & obedientiſſimus ſemper eſſe ſperatur, talia ſuo nomine dici aut fieri iubere. Potiùs te ò Franciſce humiliter, ſicut decet Eccleſiæ filium, conſilia tua & auxilia ſubminiſtrare decet, & ſine intermiſſione orare cum cæteris fidelibus, vt Chriſtus hanc ſanctam ſynodum & Eccleſiam ſuam dirigat in agendis, quàm aduerſus ſynodale iudicium proteſtari, quod an futurum ſit, vel quale futurū ſit, ignoras: atque præfigere modos vniuerſali concilio ex tua ſententia, qui ſi non obſeruentur, vt vis aut ſentis, oīa iniuſta, inualida & nulla eſſe etiam proteſtaris, & impingis huic ſanctæ ſynodo impetuoſam Romani pontificis depoſitionem: quę an ad depoſitionem procedet, vel qualiter & quando, nondum ipſe cognoſcis. Ad pacē nos inuitas, quam vtinam poſt longæuam adeò expectationē vel tua deuotio, vel ali⁹ quilibet attuliſſet. At etiam in præſentiarum videmus impugnationem cōtinuam huius ſacri Concilij, & vniuerſæ Eccleſiæ turbationem grauiſſimam, ſchiſmatiſque continuationem in alterius prætenſi Concilij perduratione: pacem verò minimè conſpicimus, quam ſummoperè deſideramus, & pro cuius aſſecutione ſperata, hucuſque diſtulimus & differimus eam proferre ſententiam, quam (velut ſuperiùs præmiſſum eſt) ferre poteramus. Sed neque dilationibus continuis in magnum grauamen vniuerſæ Chriſtianitatis res iſtæ duci ſemper poterunt, ſicut per diſpēdioſas miſſiones proceſſuum ad principes hincindè diſperſos & longinquas expectationes, agendum tua inſinuat oratio: quæ intra ſe repugnantiam quandam gerere videtur, dum quęrit proceſſus huius ſanctæ ſynodi ad vniuerſos principes mitti, & nihilominùs ipſos cōpleri aut vlteriùs deduci non vult. Et quomodò fieret vt mitterentur, ſi non priùs complerentur & perficerentur, vt in conuenienti forma oſtendi poſſent? Vt itaque finem noſtra reſponſio accipiat, neque pacem recuſamus, neq; de depoſitione fienda quicquā adhuc certum determinauimus, neq; vllatenùs proteſtatiōem tuam, per te factam aut ſimiles, ob ſuperiores rationes admittere poſſumus, nec admittimus: quinimmò ſi in hac forma proteſtatiōis perſiſtere voles, quod non ſperamus, oporteret nos pro defenſione Eccleſiæ Dei & authoritatis eius ad alia iuris remedia recurrere. In rebus autem agendis ſic fauente Chriſti gratia procedet hæc ſancta ſynod⁹, vt nec illuſtris princeps tuus, nec quiſquam fidelium poſſit cum ratione conqueri. Datum in congregatione noſtra generali decimotertio Calendas Octobris, Anno à Natiuitate Domini milleſimo quadringēteſimo trigeſimooctauo.

RESPONSIO SYNODALIS AD ſchedulam pręſentatam in deputationibus per oratores principum, ſuper mutatione Concilij in alterum ex tribus locis, etiamſi Papa & Græci non conſentirent.

SAcroſancta generalis &c. ad futurā rei memoriam, Audiat veſtra charitas, venerabiles & circunſpecti viri oratores sereniſſimorum regū Romanorum & Francorum atque etiā & principum, qui per hos dies huic ſanctæ ſynodo Baſileenſi præſentes affuiſtis, ea quę ſuper rebus per vos propoſitis, zelus domus domini nos in auxilio ipſius diuinæ pietatis confidentes, reſpondere vrget atq; cōpellit. Commēdamus quidem in primis & ipſorum principum veſtrorum piam deuotionem, & veſtram ad bonum vniuerſalis Eccleſiæ, in quod pariter vniuerſa noſtra vota & deſideria ſedulò adſpirant. Quid enim aliud hæc ſancta ſynodus tātis tamq; aſſiduis laboribus iam per octo ferè annos continuatos efficere cupit, niſi vt Eccleſia Chriſti & ſalubri diſpoſitione regatur, & optima pace & tranquillitate refloreat? Sed vt nos & vos, auxiliante pacis & ſalutis authore Chriſto Ieſu, tādem id conſequi valeamus, quod omnes communi conſenſu optamus: non ſuperuacuum erit, de neceſſitatibus & periculis in quibus ipſa verſatur eccleſia, quicquam dicere: quæ etſi alijs noſtris decretis & epiſtolis magna ex parte

cõmemorata ſint,tamen his iam ad memoriam cunctorum recenter deductis & pleniùs intellectis, ſalutaria remedia faciliùs inueniri poterunt & efficaciùs pręſtari.Nõ latet diſcretiones veſtras, quanto conatu iam tribus Concilijs generalibus,Cõſtantienſi,Senenſi,& hoc pręſenti Baſileeñ,elaboratum ſit pro pacifico & ordinato regimine Eccleſiæ,ſub lege dñi & canonicis regulis diſponẽdo,vt non per varios abuſus aſſiduè increſcentes, ipſe ſtatus Eccleſiaſticus decolorari & in deteriora ruere ſineretur,in offenſam diuinæ maieſtatis, & periclitationem,confuſionem atq; turbationẽ maximam vniuerſæ Chriſtianæ religionis. Neq; inficiari poſſumus,id eſſe beneplacitum diuinæ voluntatis, vt hæc reſtauratio decoris domus Dei,& reformatio ſalutaris ageretur,pro qua efficiẽda iam hæc tria generalia Concilia in Spiritu ſancto legitimè congregata fuerunt, prout ipſi ſummi põtifices & vniuerſi Eccleſiæ miniſtri,atq; etiam reges & principes Chriſtiani profeſſi ſunt,& omnis plebs catholica cognouit.Et vt dolorum præſentium originem aperto ſermone dicamus,pro hac vna cauſa reformationis Eccleſiæ in capite & in membris, quam cum alijs operibus extirpationẽ hæreſum & pacificatiõem Chriſtianorũ principum concernẽtibus, hæc ſancta ſynodus multa ſolicitudine & vehemẽti inſtãtia ꝓſequi cœpit,tot & tanta perturbationũ genera,quæ conſpicitis,aduerſus eam excitata ſunt. Cùm enim decreta ſalubria ſuper celebrandis electionibus prælatorum, tollendisque exactionibus, quæ ſub prætextu annatarum in collatiõe dignitatum & beneficiorum ac Eccleſiarum prouiſione interuenire ſolebant,atq; inſupèr de prelatis non transferendis inuitis, de terris Eccleſiæ Romanæ non alienãdis,& alia quædam edidiſſet,ſperans dominum Eugenium papam quartum nõ ſolùm ea amplecti & maximè exequi,verùm etiã cæteros verbo & exemplo ad obſeruãtiam ſacrorum canonum inducere, præſertim viſa adhæſione quã huic ſacro Cõcilio præſtiterat, vbi expreſsè affirmabat ipſum concilium debere cõtinuari,& progreſſum habere debere ad reformationem Eccleſiæ in capite & in mẽbris,ac pertinentia ad eãdemq; Conciliũ purè,ſimpliciter,& cum effectu ac om̃i deuotione proſequebatur,vt dicebat & intẽdebat proſequi,ſicut in literis ſuis patentibus more Romanæ Curię bullatis, & per Cardinales ſanctę Romanę Eccleſię tunc apud eum conſiſtentes ſubſcriptis, atq; in noſtra ſynodali ſeſſione ſolenniter pręſentatis & publicatis, latiùs continetur. Vidit autem deinceps hęc ſancta ſynodus, quòd quaſi paſſim electionibus obſiſtebat,reſeruationibus contrarijs vtendo: exactiõeſq; pecuniarum in collationibus beneficiorũ & dignitatũ magis indiès creſcebãt in illaqueationem animarum,depauperationem regnorum & prouinciarum,violationẽ voluntariam ſacrorũ canonũ,& paruipenſionem authoritatis Concilij generalis, à quo Canones ipſi editi erant, vndè futurorum generaliũ Conciliorum paruipẽſio, & grauis contemptus imminere videbãtur. Nec ſic tamẽ ceſſauit ſancta ſynodus à proſecutione inchoati ſanctiſſimi operis reformationis Eccleſię,vt voluntati dñi dei ſui pro viribus obſequeretur.Promulgati ſunt Canones de numero & qualitate Cardinaliũ, de reſtringendis ſuperuacuis reſeruationibus beneficiorum, de ſublatione multitudinis gratiarum expectatiuarũ, & cauſis in partibus,vbi oriũtur, ordinatè tractandis. Necnon & alia plura ſalutem & tranquillitatẽ totius Eccleſiæ concernentia,multóq; ampliora & in breuiori tempore pro publica ſalute edita fuiſſent,ſi nõ grauiſſima impedimẽta obſtitiſſent,quę huic ſanctę ſynodo quaſi aſſiduè procurata fuerunt.Quãtùm verò & canones ipſos & authoritatem condentis reueritus fuerit ipſe dñs Eugenius, facta prohdolor nimis in aduerſum multiplicata teſtantur. Admonitus eſt pluribus vicibus cum om̃i charitate, vt animũ ſuum ad eorum obſeruatiõem inflecteret, quę ꝓ ſalute gregis Dominici ſtatuta erãt: nec poteſtatẽ ſibi in ędificatiõem Eccleſiæ datam, verteret in deſtructionem. Et ne in quibuſdam ſuper minùs ſufficienti prouiſione temporaliũ,aliquam prætẽderet excuſatiõem,obtulit ei ſancta ſynodus, ſi indigeret,conuenientem prouiſionem exhibere,dum animũ ſuum ad obſeruationem decretorum ſynodalium videret benignè inclinatum.Ipſe autem, quod dolenter referimꝰ,nimiùm durè in aduerſum obſtitit. Soluebatque inſupèr quos ligabat ſancta ſynodus,& ligabat ipſe quos hęc ſoluebat. Quibus ex rebus plurima ſcandala, diuiſiones & ſchiſmata tum in Eccleſijs particularibus , tum in generali facto vniuerſalis Eccleſię exorta ſunt. Viſuſq; eſt in hoc vnũ vehementer adſpirare,vt hoc Cõcilium ſic reformationi intẽtum abrumpere, & aliud in ea parte Italię, quę ſibi magis placeret, eligere poſſet,vbi omnia magis ad ſuum libitum tractarentur:quod nec beneplacito diuinæ voluntatis cõſentaneum,nec ſaluti Dominici gregis, nec conſeruandę authoritati ſacrorum Cõciliorum accommodũ, attẽtis pręfati domini Eugenij actibus, hęc ſancta ſynodus exiſtimauit. Cùm verò ſuũ in ea re deſiderium explere aliter non poſſet ipſe dominus Eugenius, cogitauit ſub vmbra Gręcorum hoc tãdem aſſequi. Qui quidem anteà voluerat,vt cum eiſdẽ Græcis in Conſtantinopoli conuentio fieret. Iamq; orator ſuus cum Imperatore Romeorũ ita fiendum eſſe cõuenerat, ſi hoc ſan-

Videat lector Bullã retractatoriam Pij 2. qua Eugenius grauiſſime defenditur.

ctæ ſynodo placuiſſet. Verùm ipſa ex hoc graue periculum fidei catholicæ iudicauit poſſe imminere, ſi in eo loco tam remoto ab Eccleſia Latina in faucibus Turcarum conſtituto, res illæ concludi & tractari haberent. Sed dum eadem ſancta ſynodus in eo propoſito perſeuerauit, vt Græcorum ipſorũ in regiones iſtas occidentales procuraretur aduentus, locùmq; nominauit, in quo iuxta conuentiones cum ipſis habitas, de ipſorum ageretur vnione. Nam & ſingulariter pro vnione Græcorum & orientalium proſequenda, eadem ſancta ſynodus inter cætera fuit à principio congregata, ac inſuper pro expẽſis neceſſarijs ſubſidia exquiſiuit, tum ab vniuerſis populis fidelibus per indulgentiarũ largitionẽ, tũ ſingulariter à ciuib⁹ Auinionenſibus p mutuationẽ pecuniæ. Nouit Deus quanta impedimenta ex parte ipſius domini Eugenij & ſuorum in his præſtita ſunt, vt tandẽ deficientibus pecunijs & ſubſidijs ſacro Cõcilio, in eam partem Italiæ, quam idem dñs Eugenius deſiderabat, tranſire cogeretur: ſicque per medium auri & argenti, in quo præualere ſperabat, facta concilij & Eccleſiæ in ſuam redigeret volũtatem. Sed cùm diuina miſeratio nec in his neceſſitatibus cõcilium deſereret, ſubſidiaq; tum ex mutua Auinionenſium, cùm ex deuotione populorum ſuppeterent, quorum ope ſancta ſynodus ſuam legationem in Cõſtantinopolim pro conductione Græcorum tranſmittebat: nec ſic prohdolor ceſſauit idem dominus Eugenius aliud Cõcilium, prout ei libitum erat, velle erigere, & Gręcos perduci facere in locum qui ſibi placebat, nullatenùs electum per hãc ſanctam ſynodũ, ſicut ex cõuentionibus inter ipſam & eoſdem Græcos habitis, & per ipſum dominũ Eugenium expreſsè approbatis, eligi & nominari debebat. Quodq; ſingulariter aduertendum eſt, nõ ſolùm conuentioni habendæ in loco per cõcilium nominato obſiſtebat, immò & eum locum qui per ſuos præſidentes inter alia loca, licèt nulliter & de facto, ſicut in alijs noſtris decretis & epiſtolis lucidè oſtendimus, nominatus erat, quique pecunias & galeas protunc parare conabatur, reiecit ac recuſauit. Vidit autẽ hæc ſancta ſynodus, ex ea re ſchiſma grauiſſimũ iam parturiri, per alterius prætẽſi concilij contra hoc verum concilium, & altaris contra altare diſpoſitam erectionem, ad quam perficiendam, ipſe dominus Eugenius iam de facto alias galeas alioſque oratores in Græciam tranſmittebat, in cõtrarium illorum qui ex parte Concilij miſſi erant. Vndè periculoſiſſima gregi Dominico vaſtatio parabatur & perplexitas animarum, irreparabiliſq; iactura authoritatis ſacrorum Conciliorum & canonum ſynodalium imminebat, dum ſic aut Eccleſiam ſcindere, aut ipſius Eccleſiæ facta in ſuæ libitum voluntatis redigere dominus ipſe Eugenius conari videbatur. Non potuit diſſimulare ſynodus, quæ multùm patienter facta eiuſdẽ domini Eugenij aduerſus eius decreta & bonum regimẽ Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus longo tempore ſuſtinuerat, quo minùs ad eius euocationem & citationẽ procederet, recepta etiam priùs informatione ſummaria ſuper his, quæ de abuſibus ſpeciem ſimoniacę labis habentibus, alienationeque & deſtructione plurium terrarũ Romanæ Eccleſiæ, periurio ac alijs in noſtro citatorio ſynodali pleniùs deſignatis, fama publica ferebat, vt priuſquàm vulnera illata Eccleſiæ cunctorum matri, validioribus incremẽtis aggrauarentur, ſuper ipſius Eccleſiæ regimine opportuna quæreretur ꝓuiſio. Quid autem egerit vocatus ad ſynodum, ꝓ Deo attendite: non ſolùm non venit, immò nec minimum ſeruulum mittere dignatus eſt: neq; nõ mittere contentus fuit, verùm inſuper ſynodum ipſam authoritate Apoſtolica, ex pl. nitudine poteſtatis ac ex certa ſcientia in Ferrariã ſe transferre dixit, caſu quo virtute citatorij ſynodalis in aliquo ꝓcederetur, aut fieret aliqua nouitas cõtra eum & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, aut cõtra aliquẽ præſidẽtium oratorum ſuorum, qui in concilio fuerant, excepta cauſa Bohemorum, per triginta dies duntaxat Baſileæ tractanda, cùm alter ſuorum pręſidentium protunc archiepiſcopus Tarentinus, quem in literis præmiſſę tranſlationis nominauit, ad iudicium ſynodale vocatus eſſet, occaſione certarum literarũ ſuper quodam prætenſo decreto confectarum, de quo in eadem tranſlatione mẽtio habita eſt, quas tamen literas falsò & clandeſtinè bullatas fuiſſe conſtitit, prout in decreto vigeſimæſeptimæ ſeſſionis huius ſanctæ ſynodi extitit declaratum. Cognoſcebat ipſe dominus Eugenius eſſe verum & legitimum Concilium in Baſilea, & expreſsè tam ipſe quàm ſui præſidẽtes ipſum in eodem loco firmum perſiſtere debere condixerant & firmauerant, ſaltem vſque ad aduentum Imperatoris & Patriarchæ Græcorum in vltimum portum citramarinum. Et ſi interim aliqua neceſſitas mutandi locum ſuperueniſſet, mutari debebat Concilium in locum propinquiorem eiuſdem nationis, iuxta decretum concilij Conſtantienſis, quod incipit, Frequens, ſicut in conuentionibus firmatis cum Gręcis expreſsè cautum erat. Sciebatq; multipliciter fuiſſe declaratum per hãc ſanctam ſynodum, etiam ex tempore primæ diſſolutionis per eum attentatæ, quòd Concilium per neminem cuiuſcunque dignitatis, etiam ſi papalis, diſſolui aut de loco ad locum mutari ſine ipſius conſenſu pote-

Et cur nõ liceat Põtifici ex iuſta cauſa aliò transferre Synodum?

rat: quam eſſe veritatem iuris diuini,& articulum qui fidem concernit, frequentiùs ſynodus ipſa oſtenderat. Vndè nullatenus tolerare potuit eadem ſynodus hāc tranſlationem prætenſam, quam ipſe dominus Eugenius,non obſtantibus quibuſcunque decretis concilij Conſtantienſis & iſtius Baſileenſis, & cōuentionibus habitis cum Græcis,per ipſumq́; approbatis,& declarationibus factis in materia fidei, attentaſſe comperiebatur, quibus omnibus derogatum eſſe velle videtur ex eo ſolo capite, ſi procederetur contra aliquem ſuorum prçſidentium oratorum. Minusq́; poteſt tantus error in ſummo pótifice,quàm in quocunque viuentium tolerari, quanto magìs ipſum in fide orthodoxa eruditum eſſe & rectè ſapere conuenit, ne (quod abſit) totum corpus grauis morbus inuadat, ſi languor nō fuerit curatus in capite. Videreq́; poſſunt clariſſimè omnes intellectus hominum, authoritatem ſacrorum generaliū Conciliorum, aut nullam, aut minimam deinceps haberi reſpectu ſummorum pótificum, ſi permitterentur vt Conciliū authoritate Apoſtolica transferrēt, caſu quo procederetur contra ipſos aut aliquē ſuorum. Dicit veritas fidei, in ſacro Conſtantienſi concilio declarata, quòd Concilum generale vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui etiam ſummus pontifex obedire tenetur in his, quæ pertinēt ad generalem reformationē Eccleſię in capite & in membris. Eccè citatur ipſe dominus Eugenius ſuper non obſeruantia decretorum ſynodalium, concernentium ipſam generalem reformationē capitis & membrorū, alijsq́; ad eanden pertinentibus. Ipſe autem prçcipit Concilio, ne vlteriùs in his procedat. Alioquin ipſum extunc transfert in Ferrariam, pœnas & cenſuras, licet tamen nulliter & de facto, in omnes qui poſt actus cōciliares Baſileæ exercuerint, fulminat. Addidit etiam, vt factum Bohemorum, pro quo tot millia hominum interierāt, eo caſu vltra triginta dies nó tractaretur in Baſilea,vbi oratores regni Bohemiæ eo tunc conſtituti erant, cum quibus ſancta ſynodus ſuper declaratione articuli de communione ſub vtraque ſpecie, grauibus & maturis diſputationibus ac diſcriminibus laborabat. Potéſtne ô venerabiles oratores, hanc taliter attentatam diſſolutionem & tranſlationem hæc ſancta ſynodus tolerare, aut ſub diſſimulatione tranſire, vbi per eam, dum prima eius diſſolutio longè minùs grauis, quàm hæc ſecunda, fuerat perpetrata, reſpóſum extitit oratoribus ipſius ſummi pótificis, in reſponſione ſynodali, in qua ſeptem cardinales aderant, & legatus Apoſtolicus præſidebat: Hic articulus fidem cōcernit,qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Malumus mori, q̃ tanto errori per ignauiam cedere. Hæc verba ibidèm dicta fuerunt, quæ nunc multo magìs dicéda veniunt, vbi poſt declarationes ſuper hoc factas per Eccleſiam, poſt promiſſiones ipſius domini Eugenij quòd abſtineret in futurum à grauaminibus inferendis Concilio & ſuppoſitis eius. Hæc prætenſa nouiſſima tranſlatio ſub talibus conditionibus,quę nulla ratione colorari poſſunt,& tali tempore facta eſt, quòd ſi oportuit,vt primam diſſolutionem ſine conſenſu ipſius Concilij attentatam, declararet ipſe dominus Eugenius nullam, irritam & inanem, quāto magìs de hac iterum attentata prætenſa tranſlatione, hoc agere neceſſe eſt? Sed vlteriora ꝓſequamur, in vim huius tranſlationis nouiſſimæ,idem dominus Eugenius aliam congregationem ſub nomine generalis concilij apud Ferrariam erexit, etiam ante aduentum Imperatoris & patriarchæ Grçcorum,declaratione præmiſſa,quòd códitio poſita in præfata tranſlatione, iam erat adimpleta, eo quòd ſua cōtumacia fuerat per ſynodum declarata, dum ad ſynodum ipſam (vt præfertur) nec vnum ſeruulū mittere dignatus eſt. Eccè fundamentum erectionis alterius prçtenſi concilij, & altaris cōtra altare, immò cōtra vniuerſalem Eccleſiam:nō ſolùm aduerſus decreta Cōſtantienſis & huius Baſileenſis conciliorum,verū etiam expreſsè cōtra ea, quæ per ſuos præſidētes in prætenſa decretatione ſua nominationis locorū ordinata fuerant,& quæ in conuentionibus Grçcorum,approbatis(vt præfertur) per eundem dominum Eugenium,habebantur. Conſiderate in vero iudicio,qualiter hoc factū à ſchiſmate excuſari poſſit, ꝓſertim vbi iamdudū in octaua ſeſſione huius ſanctæ ſynodi,ꝓſidente ſedis Apoſtolicę legato,etiam ante ipſius domini Eugenij adhæſionē, fuerat ſolenniter declaratū,quòd ſicut vnica eſt Chriſti Eccleſia, ſic non poteſt eſſe niſi vnicum generale concilium ipſam repræſentans. Et quòd ſi contigerit aliam cōgregationem ſub nomine generalis concilij, durante iſto, erigi per quemcunque cuiuſcunq; dignitatis,etiamſi papalis, non foret Cōcilium Eccleſię Catholicę,ſed ſchiſmaticorum cōuenticulum. Hæc verba ibidèm habentur. Cōſpicite pro Dei reuerentia,ſi poſt horū perpetrationē cauſam legitimā, immò vrgentiſſimā,habuit hæc ſancta ſynodus decernendi & declarandi ipſum dominum Eugenium papam fuiſſe ſuſpenſum ab omni adminiſtratione papali,lapſis quatuor menſibus à die prætenſę diſſolutionis ſeu tranſlationis,per eum(vt præfertur)attentatæ,ꝓmiſſa monitione per ſolenne decretū, vt infra illud tempus quatuor menſium ipſam tranſlationem reuocare haberet, ſub pœna ipſius ſuſpenſionis ab adminiſtra-

Cardinales pleriq; & legatus ipſe veniā poſteà ab Eugenio petierunt.

niſtratione papali ipſo facto incurrendæ, iuxta formam quæ dudum in decreto vndecimæ ſeſſionis huius ſanctæ ſynodi ordinata fuerat. Potéſtne aliquis huic ſuſpenſioni contradicere, quæ facta eſt à legitimo generali concilio vniuerſalem Eccleſiam repræſentante, & ex tam vrgentiſſimis cauſis, poſt tantum contemptum decretorum ſynodalium, continuationemq; abuſuum & deformitatum: poſt tam graue læſionem authoritatis generalium conciliorum, quam fidem tenemus ex determinatione vniuerſalis Eccleſiæ nobis traditam, quam quilibet Chriſtianorum tenetur vſq; ad animam & ſanguinē defenſare: poſt ſchiſma perpetratū, propter quod meritò ſibi obedientia ſubtrahenda erat, dum (vt verbis dicamus B. Cypriani) ſe ſeparabat à collegio ſacerdotum & vinculo Eccleſiæ: quo caſu de Nouatiano dicit idem Cyprianus, quòd epiſcopi poteſtatem non poteſt habere nec honorem, qui epiſcopatus nec habere voluit vnitatem, nec pacem: poſt manifeſtam contumaciam & apertam rebellionem, dum ſic dominus Eugenius notoriè & incorrigibiliter Eccleſiam Dei ſcandalizabat? Quæ etiam ſuſpenſio decreta & declarata fuit ante aduentū Imperatoris & patriarchæ Græcorum ad vltimum portum citramarinum. Nam ſupradictus terminus quatuor mēſium effluxerat, quo tempore concilium ipſum adhuc durare in Baſilea nullus, quouis quæſito colore, ambigere poterat. Quid aūt poſt ipſorum Græcorum aduentū in erectione cuiuſlibet congregationis ſub nomine generalis Concilij efficere potuerit, ſiue apud Ferrariam, ſiue ad quemlibet locum alterū, cùm iam ab adminiſtratione papali legitimè ſuſpenſus eſſet, vos præclari Oratores lucidè conſpicere poteſtis, etiam abſq; alijs neceſſarijs rationibus, quas latiùs in alijs decretis & epiſtolis noſtris deduximus. Et vt adhuc parumper de hac ſuſpēſionis euidētia ſummatim loquamur, determinationes præcedentes vniuerſalis Eccleſię in hoc aduertite. Olim Conſtantienſe concilium in eo maximè decreto, quod incipit, Frequens, pluribus in caſibus decreuit ſummos pontifices ſuſpenſioni ab adminiſtratione papali ſubiacere debere, propter bonum vniuerſalis Eccleſiæ: & in ea ſeſſione quam ſuper authoritate cōciliorum generalium celebrauit, expreſsè ſtatuit & declarauit, quòd ſi quis etiam ſummus pōtifex, mandatis, ſtatutis ſiue ordinationibus aut præceptis cuiuſlibet concilij generalis vniuerſalem Eccleſiam repræſentantis, obedire contumaciter contempſerit in his, quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem ſchiſmatis, & generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris, niſi reſipuerit, condignę pœnitentię ſubijciatur, & debitè puniatur, ad alia iuris remedia, ſi opus fuerit, recurrendo. Deinde in vndecima ſeſſione huius ſanctę ſynodi ſtatutum fuit, quòd ſi ſummus pontifex in futurum attentaret concilia generalia actu congregata, diſſoluere aut de loco ad locum mutare ſine conſenſu ipſorum, niſi reſipiſceret infra quatuor menſes, ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali incurreret ipſo facto. Et ſi hanc ſuſtineret per duos menſes animo indurato, ad depoſitionem ipſius procederetur. Subſequēter in duodecima ſeſſione fuit monitus ipſe præſens ſummus pontifex, vt diſſolutionem cōcilij per eum tunc attentatam, reuocaret infra ſexaginta dies. Alioquin extunc prout exnunc eſſet ſuſpenſus ab omni adminiſtratione papali. Poſtquam hæc omnia præceſſerant, ipſe dominus Eugenius adhæſit huic ſacro concilio, dicens ipſum legitimè ab initio ſui fuiſſe continuatum, non obſtante præmiſſa diſſolutione, quam expreſsè declarauit nullam, irritam & inanem. Exinde Oratores ſui ad præſidendum in concilio deputati, iurauerunt expreſsè ſuis nominibus decreta concilij Conſtantienſis ſuper authoritate generalium conciliorum edita, atque inſupèr decreta concilij Baſilienſis manutenere & defendere. Quis poſt tanta, tamque ſolida vniuerſalis Eccleſiæ teſtimonia, ambigere aut in dubium reuocare poteſt, ſi præfata ſuſpenſio per hanc ſanctam ſynodum decerni ac declarari potuerit ac debuerit? quod non ſolùm clariſſimè conſpicitur, verùm etiam illud irrefragabile eſt, quòd poſtquam ſuſpenſionem ipſam dominus Eugenius ſuſtinuerat per duos menſes animo indurato, ad eius depoſitionē procedere incumbebat ſynodali iudicio. Sed quantam in ea re manſuetudinem obſeruauerit ſancta ſynodus, quàm benignè ſupplicationibus veſtrorum ſereniſſimorum principum cōdeſcenderit, vos venerabiles oratores pro DEO attendite. Iam eandem ſuſpenſionem ſummus pontifex per annum integrum ſuſtinuit animo indurato, & eccè depoſitionem eius diſtulimus vſque ad hoc tempus, proceſſuſque aduerſus eum inchoatos tardiori greſſu deduci & continuari fecimus, expectātes ſi forſan ad preces veſtrorum principum aut aliundè quomodolibèt excitatus, reuerteretur ad cor, & ad ea quæ ſunt ſalutis, vnionis, pacis & boni regiminis Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus efficaciter conuerteretur, ſi tandem ECCLESIAM monentem & corripientem audiret, ne ipſum oporteret haberi iuxta verbum CHRISTI, ſicut ethnicum & publicanum. Quantas verò interim perſecutiones aduerſus hanc ſanctam ſynodum pro ſalute ipſius laborantem, excitauit, conſiderate: quantum

Eugenius certè non ſine inſigni cōtumelia poteſt Nouatiano cōparari.

Seſſ. 4.

Matt. 18.

Certè Gregorius dicat, etiam non iuſtã paſtoris ſentẽtiam eſſe formidandam.

in ſe erat, licèt tamen nulliter & de facto, omnia ſuppoſita ipſius ſanctæ ſynodi excommunicare, priuare, inhabilitare conatus eſt, niſi ſuæ prætenſæ diſſolutioni parérent. Interdictum in ciuitate Baſileẽſi ſeruandum ſtatuit, niſi ciues Baſileenſes concilium ipſius à ciuitate ſua eijcerent. Victualia ad nos deferri prohibuit, & portantes eadem ſpoliari cóceſſit, atque ipſorum ſpolia cedere occupantibus. Inſupèr quoque per literas ſuas more Romanæ curiæ bullatas mandauit, vt in ipſa ſuppoſita cócilij fieret perſecutio tanquam in hoſtes fidei Chriſtianæ, appellans hác ſanctam ſynodum, perfidam iniquorum ſynagogam. Poſtque venerabilis epiſcopus Viſenſis & dilecti Eccleſiæ filij Ludouicus de vrbe ſedis Apoſtolicæ protonotarius, Dionyſius de Sabenrays ſacræ theologiæ profeſſor, & Stephanus Plonerij decretorum doctor oratores noſtri, realiter capti fuerũt, ſumpta occaſione per captiuantes, vti accepimus, ex mandatis domini Eugenij. Sed Dominus in his omnib' nobis adiutor fuit, pro cuius Eccleſia perſecutiones pati non refugimus, ſcientes quoniam ipſe Dominus ait: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Et quanuis plurima temporalia damna, diſpendia & pericula nobis afferat in hoc loco tam longi temporis expectatio cum innumeris ſumptibus & laboribus, tamen non poſſumus hác in DEVM noſtrum offenſam committere, vt Eccleſiam eius ruere, inceptamque reſtaurationem ſanctiſſimæ legis ſuæ in cordibus hominum, & neceſſariam reformationem Chriſtianæ religionis * deferri atque abijci, necnon veritatem & iuſtitiam in diebus noſtris miſerabiliter conculcari patiamur: ſed miſericordiam ſaluatoris noſtri iugiter exorabimus, vt ipſam Eccleſiam ſuam aduerſus perſecutiones ſuſcitatas aſſiduè tueatur, nobiſq́; in eo propoſito perſeuerare donet, vt nullus aduerſitatis impetus, nulla perſecutionũ magnitudo noſtros animos dimoueat, quo minùs ſancta opera, propter quæ hæc vniuerſalis Eccleſiæ ſynodus congregata eſt, in realem effectum deduci procuremus, & authoritatem vniuerſalium conciliorum, per quam fidei integritas & Eccleſiaſticæ diſciplinę vigor, omniſque regula Chriſtianæ vitæ conſeruari habet, ſuſtineamus illibatam, nó quærentes in ea re quæ noſtra ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti & ſalutis animarum. Alia quoq; plura, ſpecialia de geſtis tam per ſummum pontificem, quàm etiam per ſuos qui ad diuerſas regiones miſſi fuerunt, nequaquàm per ſingula commemorare de præſenti volumus. Sed illam grauiſſimam offenſam Dei noſtri & Eccleſiæ ſuæ, atque etiam humanæ naturæ, nequaquàm * tacenda eſt in perſonam heraldi illuſtris principis Pede-

Matth. 5.

ſo. * deſeri

Sed hæc cótra Eccleſiæ paſtoré pertinacia à multis repręhenditur, & fuit certè exempli non boni, pręſertim vix vno Cardinale Baſileę manente, cæteris reſipiſcentib.

for. * tacẽdam putamus, in

montium perpetratam: quem ad Græciam pręmiſerant legati noſtri, qui ſuper vna galea oratorum ſummi pontificis captiuatus, & torturæ expoſitus, nuſquam comparet: & in mare proiectum & dimerſum fuiſſe accepimus. Verùm diuinam exoramus clementiam, quatenus cor ipſius ſummi pontificis ita conuertere dignetur in viam veritatis, ſalutis & pacis, vt non ampliora de his loqui aut ſcribere neceſſe ſit, ſed omnibus emendatis, Eccleſia cunctorum mater de ipſius probis actibus in Domino gaudeat. Iam verò clariſſimi oratores ad ea venimus, quæ ſuper mutatione loci pro celebratione concilij, nomine veſtrorum principum poſtulaſtis. Opportunum quidem fore propoſuerunt diſcretiones veſtræ, vt locus alius huic ſacro concilio tutus & accommodus eligeretur, in quo cum Græcis haberetur conuentio, ſeruata ex integro authoritate generalium Conciliorum & huius præſentis Baſileenſis concilij, quod vniuerſalem Eccleſiam repræſentare deuotis & fidelibus animis profitemini. Nos quoque pacis & vnitatis amantiſſimi, ipſorum principum veſtrorum votis, quantum cum DEO poſſumus, condeſcendere cupientes, aures benignas cunctis in ea re per vos proponendis accommodauimus. Petierunt autem deputati huius ſanctæ ſynodi, inter quos cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, abbates & doctores inſignes erát, vt media aperire velletis, quibus res iſtæ perfici poſſent. Vos ad hæc reſpondiſtis, vt illi potiùs ea aperirent, qui de authoritate conciliorum generalium & rebus eam cócernentibus ampliùs informati erant, atq; in his vltrà iam per ſeptennium occupati. Ipſi verò ſuaſioni veſtræ morem gerentes, huic negocio operam dederunt. Et cùm plurima in ea re pericula cernerent ſubuerſionis eiuſdem authoritatis conciliorum generalium, atque deperditionis inchoatorum operum, reformationem Eccleſiæ in capite & membris concernentium, certa capitula conceperunt, per quæ his periculis obuiare pro ſua fidelitate conabantur. Et ſi verè eadem capitula, dum à vobis audita fuerint, non à iuſtitia & ſanctitate deuiare arbitremini, tamen quoniam difficile fore exiſtimatis, ſummum pontificem ad hæc inducere, alia capitula coucepiſtis: quibus completis, hanc fieri poſſe loci mutationem. Vos autem maiorem partem veſtrum * aduiſaſſe dicebatis. ſuper ipſis quoque per vos * aduiſatis, deinceps noſtri deputati nonnulla quæ addenda videbantur, & quædam etiam ſubtrahenda, exindè annotauerunt: circa quæ deinceps mutuam collationem habuiſtis.

Solus Arelatenſis cardinalis miſit Baſileæ, Eugenio infenſiſſim'

* auiſaſſe

Hæc aũt ſancta ſynodus oĩa maturo examine ponderans, q̃ tam per deputatos ſuos,

quàm

quàm per deuotiones veſtras librata fuerút, iam in præſentiarum grandia pericula veſtris deuotionibus exponere duxit, ex hac mutatione ſibi ac toti Eccleſię euidenter imminentia: quibus nõ ſatis cautú eſſe per capitula quæ à vobis concepta ſunt, veſtræ diſcretiones facilè poſſunt aduertere. Primùm quidem, de nullitate diſſolutiõis ac tráſlationis prætenſæ huius ſacri cócilij in Ferrariam per ſummum pontificem recognoſcenda, nullam feciſtis mentionem: quã nullatenùs per Eccleſiã tolerari poſſe, ſuperiores rationes oſtenderunt: neq; ſola ceſſatio cógregationis Ferrarienſis, de qua feciſtis mentionem, graue vulnus in hoc illatum Eccleſiæ quoquo modo ſanaret.

Et tamen Eccleſia reuerẽter agnoſcit Synodum Ferrarieñ.

Secundò, tria loca per ſynodum nominanda propoſuiſtis, ita vt alterius ipſorũ optio per dominum papam & Græcos fieri haberet, cùm tamen venerabiles & diſcreti oratores sereniſſimi regis Romanorum & venerabilium ac illuſtrium principum electorum ſacri Romani imperij, tam in propoſitionibus per vos factis, quàm in petitionibus ſcriptotenus præſentatis, à principio duntaxat locum alterum pro œcumenico concilio celebrando quæſieritis, & poſſet concilio periculum imminere, dum illum locum qui minùs accommodus & ſecurus nobis eſſet, papa cum Græcis fortaſſe aſſumeret. Tertiò, non expreſſiſtis quòd dominus Eugenius in talem locum cóſentiret tanquam authoritate huius ſacri concilij vniuerſalem Eccleſiam repræſentantis nominatum: neq; aliquod verbum in veſtris auiſamẽtis percepimus, per quod ipſe hoc Baſileenſe concilium legitimè continuatum recognoſcere haberet: quod tamẽ neceſſe eſt, ſi ſummus ipſe pontifex cú hac ſancta ſynodo atque etiam cum religioſis principibus veſtris vnum ſentiret, & pacẽ & vnitatem confouere velit, ac futuris quęſtionibus & controuerſijs obuiare, quæ in altero loco exoriri poſſent. Quartò, de obſeruatione ſynodalium decretorum & reformationis executione, pro qua hæc ſancta ſynodus grauiſſimos labores tanto tẽpore ſuſtinuit, & quæ intantùm diuinę legi beneplacita, ſalutique Dominici gregis neceſſaria iudicata eſt, nullam mentionem expreſſam feciſſe videmini: neque etiam ſuper obſeruatione geſtorum in materia iuſtitię, gratię ſeu indulti in hac ſancta ſynodo, per ipſa auiſamẽta veſtra habetur prouiſio aut ſecuritas, ex qua re quàm plurimę turbationes in diuerſis regionibus prouenirẽt, niſi opportunè prouideretur. Quintò, de modo transferendi concilium ad locum alterum, & qualiter procedetur in illo loco, ſaltem ab initio nihil auiſamenta veſtra dixerunt, niſi tantùm quòd modus ille obſeruabitur, quem concilium ibi exiſtens determinabit. Dum verò ibi deuentú eſſet, dicerent forſan aliqui, ſolos pontifices vocem difinitiuam habere, & à votis illorum concludere vellent. Alij, abbates, doctores & priores & capitulorum procuratores, aliterque debitè qualificatos inſignes viros, non excludi debere, & à maiori parte omnium concluſiones habendas arbitrarentur. Rurſum quidam per deputationes, alij per nationes ꝓcedere conarentur: facileq; eſſet, concilium inter has diſſenſiones diſſolui, maximè attento conatu, quem præſens ſummus pontifex ad ipſam diſſolutionem hactenus exercere viſus eſt. Sicq; tandem poſſet contingere, vt paruipenſis decretis ſynodalibus, & quodammodò ſepulta authoritate generalium cóciliorum, ſummi pontifices pro libito voluntatis agere poſſent quicquid eis videretur, dum aduerſus hoc concilium, cui incorporati fuerút omnes reges Chriſtiani, & quod tanta authoritate fundatum extitit, in ipſius tali diſſolutione & eluſione poſt tanta certamina præualeret moderni domini Eugenij voluntas: quod quàm eſſet perniciosum & damnoſum toti Eccleſiæ atque Chriſtiano populo, vos ipſi conſiderate. Quare neceſſe eſt, ſi concilium transferri debet, vt cum magna cautela his periculis obuietur, & de modo incipiendi progreſſum ipſius concilij in loco altero, firma & ſtabilis concluſio ante tranſlationem habeatur. Cùm verò ibi ſolidatum & ſtabilitum fuerit concilium, ſi alios modos tenere voluerit, hoc in ſua libertate manebit. Sextò, ſuſpenſionem ſummi pontificis ab adminiſtratione papali, mox ſublatam intelligi profertis, cùm canones Conſtantienſis concilij profeſſus erit, & in locum nominatum conſenſerit: quod nullatenùs fieri poſſe, manentibus cauſis propter quas ſuſpẽſio ipſa decretata eſt, veſtrę diſcretiones clariſſimè cóſpicere poſſunt: quę etiam vbi expurgatæ eſſent, & ſpes bona in ſpiritualibus & temporalibus in adminiſtratione poſſet concipi, talem ſublationem cum magna conſideratione per ſolenne decretum effici conueniret: neque de admiſſione præſidentium ex parte ipſius ſummi põtificis, de qua in veſtris auiſamentis agebatur, mentio eſt habẽda, priuſquàm ipſa ſuſpenſio auferatur. Quod verò de cenſuris hinc & indè tollendis additum eſt, ſcitis ea quæ aduerſus hoc legitimum generale cócilium in his facta ſunt, nulla prorſus eſſe, irrita & inania, ſicut etiam dudum in decreto duodecimæ ſeſſionis huius ſanctæ ſynodi extitit declaratum: & cùm vnica ſit Eccleſia, vnicum eſt etiam generale concilium ipſam repræſentãs, cui quilibet cuiuſcunque ſtatus & dignitatis, etiam ſi papalis, obedire tenetur. Nec in Eccleſia contrariæ ſunt poteſtates, à quibus contrariæ cenſuræ veraciter procedere poſſint, ſicut &

Immò nihil Eccleſiæ perniſcioſius, q̃ contemptus paſtoris Eccleſiæ. Vide Cypriani epiſtolã.

& vos optimè intelligere non dubitamus. Septimò, locum mutari quęritis. eſto quòd nec papa, neq; Græci venirent ad illum alterum locū, aut in eum conſentirent. Quæ autem neceſſitas vel quæ vtilitas id agere ſuadet, non aperuiſtis. Nec videtur quo pacto dominus Eugenius ibidèm audiri haberet, ſicut tangere videmini, dum neq; in illum locum conſentire, neque ad ipſum mittere vellet. Idipſum verò nequaquàm conueniens eſſet, ſynodum in loco ſecuro ac quieto & pacifico conſiſtentem, periculoſæ tranſlationi exponere ſine fructu aut ſpe alicuius vtilitatis vel vrgente neceſſitate. Octauò, quoniam non dixiſtis quid agendum erit, ſi dominus Eugenius ea quę petūtur, facere noluerit: poterimúsne ſemper in talibus dilationibus, in his fluctuationibus Eccleſiam periclitari permittere, & non ſibi de aliquo prouidere remedio? videtis quantæ dilationes conceſſæ ſunt, quæ nullum fructū attulerunt: immò pendentib' illis, ipſe dominus Eugenius quàm plurima in præiudicium Eccleſiæ innouauit: pendente quidem dilatione ſexaginta dierum, poſt citationem eius, concilium diſſoluere & transferre attentauit. Subſequenter dilatione quatuor menſium, poſt diſſolutionem ipſam, congregationem Ferrarieñ erexit. Deindè ſub tertia dilatione duorum menſium, poſt ſuſpenſionem ipſius ab adminiſtratione papali, nos prædæ & ſpoliationi alijsque perſecutionibus antedictis expoſuit, & Græcos ad ſe pro ſui munimento attraxit. Longioribus deindè dilationibus ad rogamina principum per nos obſeruatis, ipſe interim nuncios per orbem tranſmiſit, qui ſuaderent corda multorum in viam eius. Rurſum, dum his diebus ſuper tractatibus pacis * nobiſcum occuparemur, ipſe neque nobis neq; vobis conſultis, prætenſam tranſlationem in ciuitatem Florentinam fecit: & cùm vos venerabiles oratores locum alterū in Germania expeteretis, vbi omnes conuenire poſſent, ipſe ad longiores regiones non parùm acceſſu difficiliores, ſe tranſtulit. Videtis quòd inter has dilationes ſcandala continuè creſcunt. Vileſcit ſynodalis authoritas, totus ferè grex dominicus ob defectum paſtoris prouidè regentis, in præcipitium malorum dilabitur, & in his nullam medelam profertis, nullam ſecuritatem remediorum datis, ſi ſummus pontifex huic ſanctæ ſynodo & veſtris deſiderijs condeſcendere recuſauerit. Tandèm deſignaſtis, quòd dum ſic ad alterum locum deuentū fuerit, ciuibus Auinionenſibus creditoribus Eccleſiæ ſatisfiet. Nullatenùs aūt poſſumus aut debemus vſq; in id tempus ſub euentu incerto ſatisfactionem eis debitam differre & prolongare, cùm & pecuniæ iam collectæ, pro Eccleſia in diuerſis locis habeantur, quæ nullatenùs nobis denegari iuſtè poſſunt, tenemurq; pro viribus agere, vt quantocyus ſine mora, quod debet ſancta ſynodus reſtituat. Hæc itaq; clariſſimi oratores ponderare velint veſtræ prudentiæ, & pro reuerentia Chriſti ſaluatoris noſtri efficacem operam impēdere, vt res vniuerſalis Eccleſiæ ad honorem Dei, ſalutem animarum & veram pacem cunctorū, feliciter diſponi poſſint. Vos omnes vno animo cum hac ſancta ſynodo ſaluti Eccleſiæ ſanctæ Dei cōſulere curetis, & eam in ſuis neceſſitatibus efficaciter adiuuare. Nos verò ſi in præmiſſis quæ neceſſaria ſunt cōuenienter prouiſum fuerit, pro bono pacis & contemplatione sereniſſimorū principum veſtrorum, atque ſingulariter pro vnione Grecorū proſequenda, quam ſemper multo deſiderio expetiuimus, ad trāſlationem huius ſanctæ & vniuerſalis ſynodi in alterum locum ſecurum, & rebus vniuerſalis Eccleſiæ gerendis accommodum, condeſcendere parati erimus. Interim tamen nō omiſſuri ea, quæ ad progreſſum huius ſacri concilij & operum per ipſum inchoatorū, tam in reformatione Eccleſiæ in capite & in mēbris, quàm in cæteris rebus, pertinere videbuntur pro honore Dei & ſalute vniuerſalis Eccleſiæ. Et nihilominùs totis viribus ſemper operam dabimus, vt pax optima & beata trāquillitas per omnem Eccleſiam vigeat. Ad laudem & gloriam ſpiritus paracliti, qui cū patre & filio vnus eſt Deus benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

* vobiſcū

Peſtis Ferrariæ ſequens coegit Eugeniū transferre ſynodum.

Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, 10. Calēd. Martij, anno à natiuitate Domini 1439.

RESPONSIO SYNODI AD Schedulam oratorum principum de mutatione concilij in alium ex tribus locis, vbi inchoandū eſſet omninò cōcilium ad ſex mēſes cū dimidio, nec interim cōtra papā ꝓcedendū.

SAcroſancta &c. ad futuram rei memoriam. Rem grauiſſimam, quam ab hac ſancta ſynodo quæritis venerabiles ac circunſpecti oratores, attentis conſiderantes animis, Deum noſtrum qui ſua potenti dextera Eccleſiā plantauit in terris, ſupplices orauimus & oramus, vt ea nobis loqui ac reſpondere donet, quę ſint ad ſuę maieſtatis honorem & ſalutem omnium credentium, qui Apoſtolis ſuis & diſcipulis, vt in tempore neceſſitatis loquendi fiduciā haberent, dixit: Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Mutationem huius ſacri concilij in locum alterum, ſuperiori tempore per vos expetitam, iterum poſtulatis. Spem quoque pacis Eccleſiæ ex ea re cōcipere videmini, quam profectò pacem ſi per hoc medium poſſemus adipiſci, iamdudum ipſam mutationem auidis animis quæſiuiſſemus, quoniam ſummo deſiderio Matt.10.

cupimus cum beatis pacificis filiationem Dei promerentibus operari ad pacem, non quidem illam pacem appellantes, qua, conciliorum authoritate contempta, quiſpiam ſummus pontifex poſſet de tota Eccleſia & animabus redemptis ſanguine Chriſti, agere quicquid ſibi libitum foret, abiectaque ſalutifera reformatione, ſpretis ſacris canonibus & decretis, vitia & abuſus peſtiferi pacificè regnare permitterentur: aut quod omnibus grauius eſt, fide læſa & vulnerata, quiſquis fidẽ ipſam impugnans pacificè opprimeret Eccleſiam, & illi tacere cogerentur qui fidem ipſam ſuſtinerent. Nõ quidem hoc eſſet pacem agere, ſed turbationem grauiſſimam: Non hoc eſſet mederi languoribus præſentibus Eccleſię, ſed eam in miſerabile diſcrimen adducere.

Non hoc voluit Eugenius, cui vos multũ detrahitis.

Quod quidem non eſſe noſtræ intentionis credimus. Sed zelus domus Dei cogit nos in extremis Eccleſiæ periculis non tacere veritatem, ne tandem dicere oporteat in DEI iudicio: Væ mihi, quia tacui. Sciunt diſcretiones veſtræ, vitam Eccleſiæ in fide & probis moribus præcipuè cõſiſtere, quibus capiti ſuo & fonti vitæ Chriſto cõiungitur, ac cum eo pacem habet, charitatem & gaudium, quæ ſunt fructus ſpiritus: vt & vos ipſi ex Apoſtolo allegaſtis. Quam * verò pacem quærunt beati pacifici, qui recipiunt adoptionem filiorum Dei. Hæc eſt enim pax Chriſti, de qua ipſe ait: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: non quomodò mundus dat, ego do vobis. Cùm autem his nouiſſimis temporibus deformitates, ſchiſmata & errores plùs ſolito cœpiſſent inſurgere, congregata in ſpiritu ſancto ſacra Conſtantienſis ſynodus, nobis fidem explicauit de poteſtate immediatè data ab ipſo fidei authore Chriſto concilijs generalibus, repræſentantibus Catholicam militantem Eccleſiam, quibus & ſummus põtifex, & quilibet alius obedire tenetur: vt Chriſtiani intelligerent, quòd ipſis erroribus, ſchiſmatibus & deformitatibus obuiare oporteret per conciliorum generalium authoritatem, ſicut Chriſtus ipſe Deus noſter ordinauit, vt ſic frequens conciliorum celebratio, quæ præcipua agri dominici cultura eſt, vepres & tribulos prædictorum malorum euellat, prout in eadem Cõſtantienſi ſynodo declaratum extitit, & pax optima cum ſanctitate & iuſtitia omnibus diebus vigeant in terris. Vndè verò languores, vndè morbi, vndè turbationes pacis & vexationes Eccleſiæ iam nunc potiſſimè inualeſcunt, niſi ex eo quòd obedientia, quam Chriſtus ipſe imperauit, quã Eccleſia declarauit, quam fides edocet, non data eſt concilio generali (quod dolenter referimus) à domino Eugenio papa moderno? immò grauiſſimè contempta, & duriſſimè factis, verbis, & ſcriptis vſq; in hodiernum diem impugnata, ſicut magna ex parte in alia noſtra reſponſione ſynodali, præterito menſe Februarij ad veſtras priores petitiones ſuper mutatione huius ſacri concilij porrectas, explicauimus, vndè diuiſiones & ſchiſmata in Eccleſijs particularibus, vndè principum & prælatorum, atque etiam populorum per orbem diſperſorum, grauiſſima perturbatio. Nam quemadmodùm ſæpè audiſtis, primitus hoc ſacrum concilium congregatum authoritate duorum precedentium conciliorũ, & duorum ſummorum pontificum, pro extirpatione hæreſum & reformatione Eccleſiæ in capite & in membris, quaſi ab exordio attentauit dominus Eugenius, licèt nulliter & de facto, diſſoluere ſine ipſius concilij conſenſu. Deinceps cùm plurima decreta ſalubria edita fuiſſent pro reformatione Eccleſiæ in capite & in membris, & per legationes plures * per plures oratores admonitus eſſet, vt animum ſuum ad eorũ obſeruationem redderet benignè inclinatum: ita proh dolor ea paruipendit, ita cõtempſit, vt quaſi in nullo debitam obedientiam ipſi concilio adhibere compertus ſit: ex quo grauiſſimo contemptu non parua ſuſpicio aduerſus eum exorta eſt, quòd de declaratione Catholicæ fidei, facta in concilio Conſtantienſi, nõ rectè ſentiret, quodque non crederet ſe teneri obedire concilio, prout ipſa fidei veritas aſſerit. Quid ampliùs? cùm ſuper hoc graui contemptu citaretur, mentem ſuam pleniùs aduerſus ipſam veritatem declarauit, diſſoluendo authoritatiuè hoc ſacrum concilium de facto ſine cõſenſu ipſius, caſu quo virtute decreti citatorij procederetur aut fieret aliqua nouitas contra ipſum, aut cõtra aliquem ſuorum oratorum præſidentium, qui in concilio fuerant, prohibendo etiam authoritatiuè, ne in eo caſu factum Bohemorum, quod actu tractabat hæc ſancta ſynodus, vltra triginta dies ageretur: vbi non ſolùm iam obedientiam denegauit, ſed ſe iudicem ſuper concilium conſtituit, non ei obediens, ſed imperans in his, in quibus eundem teneri obedire concilio, ex Chriſti ordinatione aſſerit ipſa traditio fidei. Si verò iam hoc ſacrum concilium diſſoluatur, quod fidem Eccleſiæ defendit: dimittaturq; ille ſupra Eccleſiam pro libito ſuę voluntatis imperare, qui tanto tempore tam grauiter ipſam factis, operibus & verbis impugnat, immò authoritate & poteſtate conatur opprimere: nunquid non ipſius Eccleſiæ imminet deſolatio? Nunquid non timẽdum eſt vel potiùs præſumendum, quòd concilio diſſoluto, volet ſingulos per orbem diſperſos cogere, vt idem ſentiant quod ipſe? Nunquid non ſi abſq; debita correctione ſic dimittatur, cunctis ſiue Eccleſiaſticis ſiue ſecularibus

Eſa. 6.

Gal. 5.

* verè

Ioan. 14.

Petro dictum eſt, paſce oues meas. illi ergo vos obedire debuiſtis.

fo. * ac per

Certè Eugenio Latini & græci in Synodo Florẽtina aſſenſerunt.

laribus, ſiue prælatis ſiue principibus, aut alijs quibuſcunque imminebit perſecutio, qui fidem in ſacro Conſtantienſi concilio explicatam voluerint profiteri? Quid verò de illis faciet, qui decreta ſynodalia ſeruare volent? quod cùm in præſentia videamus adhuc ſedente concilio, quomodò tales in pluribus Eccleſijs faciat tractari. An verò hæc erit appellāda pax & tranquillitas Eccleſiæ, vos præclari oratores, pro Deo conſiderate. Quot erunt deinceps, qui pro conciliorum authoritate, pro declarationibus per Eccleſiam factis in explicatione fidei certabunt, ſi eas deprimi & hoc concilium in earum defenſionem de facto viderit ſuccumbere? Quis hæreticus non audentiùs (quod cùm amariſſimo gemitu dicimus) cornua eriget aduerſus ſponſam Chriſti, ſi ipſa concilia generalia, quibus ſupremum iudicium in materijs fidei decretum eſt, viderit conculcari? Sed quis, ô præclari oratores, iam in alio cócilio, quod futurum dicitis, ad reſiſtendum ſummo pontifici pro defenſione rectæ fidei veniret, dum ipſe pontifex hoc ſacrum concilium de facto ſuppreſſiſſe, & in nihilum redegiſſe conſpiceretur? Quale prætereà exemplum relinqueretur ſummis pontificibus, ſi perperam agere volent, ſchiſmata faciendi, concilium generale impugnandi & diſſoluēdi, vt quotiès de ipſorum correctione in fide aut in moribus agetur, perturbent, ſcindant & diuidant concilium, atque in aliud concilium deueniri poſtulent? Et ſi in illo nó fieret quod voluerint,

Quis hoc vnquàm pontifex fecit?

iterum aliud quærant: ſicque fiet transmigratio de concilio in concilium, & iudicia vniuerſalis Eccleſiæ ſic ſemper in incerto vagabuntur, dum præſens ſummus pontifex poſtquàm decretis, præceptis & ordinationibus ſynodalibus tanta obduratione obſiſtit, poſtquàm ipſum bis authoritatiuè ſine eius conſenſu diſſoluere attentauit, & ſciſſurā in Eccleſia grauem iam perpetrauit, tandem nulla ſuſcepta pœnitentia, nulla penitus emendatione facta, obtineret vt cócilium mutari cogeretur: immò veriſimiliter in totum diſpergeretur per hāc viam mutationum & dilationum, quas afferri concipimus, perſeuerante ipſo moderno pontifice in aſſidua eiuſdem concilij & totiès declaratę veritatis impugnatione. Hoc equidem non eſſet ſchiſmati obuiare, ſed ſchiſmata fouere & nutrire, dum pontifici volenti ſchiſma facere, vt formidare videmini, ſi concilium ad eius correctionem procederet, talis fauor præberetur, vt eius contemplatione ipſum concilium tali modo mutaretur, vndè poſteris ad ſchiſmata facienda maior pararetur audacia, vt conciliorum eneruaretur authoritas, per quorum ſupremum iudicium in terris ſchiſmata extirpari conuenit: immò ſecundum hoc, qui Eccleſiam lacerare & ſcindere vellet, ipſa ſibi tota opprimenda relinqueretur. Et ne partem gregis ad ſe traheret, totus in ſuis manibus dimitteretur. Vndè forſan volendo auferre ab eis fidem, quam in Catholica Eccleſia de authoritate conciliorum didicerunt, & contemnendo leges pro ſalute omnium datas, ipſe omnes in damnationem ducere moliretur. Non hìc agitur, præclari oratores, de tali ſchiſmate, in quo duę perſonę contendunt de papatu, & in dubium vertitur cui eorum ius competat, vbi vterque contendentium in iudicium concilij generalis venire habet ſententiam auditurus: ſed agitur de pótifice, qui ſe voluntariè à concilio volente ipſum corripere, ſeparauit, quod reputabat legitimum vniuerſalis Eccleſiæ cócilium, & Eccleſiæ pacem turbauit, ſchiſma fecit, ſcandala ſuſcitauit diſſoluendo concilium authoritatiuè, vt præmiſſum eſt, caſu quo procederetur contra ipſum aut aliquem oratorum ſuorum præſidentium.

Immò cõcilium haberi voluit, ſed in Italia, idq; non ſine cauſa.

Et altare contra altare erexit, vt ſic correctionem iudicis effugeret. Quomodo autem res illa locum ſibi vendicare poterit ſine eneruatione authoritatis conciliorū? vt poſt prædicta oporteat pontificem manere in poſſeſſione diſſoluendi taliter cócilium.

3. Reg. 1.

Et quia ſancta ſynodus * dum verò iam requiritur, vt poſt iſta concilium, quia officium iudicis egit pro exercitio iuſtitiæ ſibi diuinitùs cómiſſo, cogatur loco iudicij cedere & mutari, ſuaq; iudicia differre, ac deſerere, ac per tale mutari, vt ſibi pſigātur tempora, loca, modi procedendi & alia quę nunc requiruntur à nobis, quaſi non ſit libertas in concilio generali ad faciendum quod pro republica expedientius iudicabitur ſub directione ipſius ſpiritusſancti, de cuius auxilio confidendū eſt, quòd ſiue oporteat concilium manere in hoc loco, ſiue mutari, ſiue conueniat procedere, ſiue quicquā aliud agere, & de modo, forma & tempore omnia peragendi, ſuggeret ipſi concilio quod pro ſalute vniuerſalis Eccleſiæ fuerit neceſſarium.

Nimium vobis ſumitis in pontifice.

Sed dicitis, quòd concilium in alio loco præter ſui cóſenſum, indiſſolubile permaneat. Verùm ſi papa hoc priuilegium habeat diſſoluendi concilium ſine eius conſenſu, quomodo vultis illud ab ipſo tollere? Si autem nō habeat, in hoc notoriè errauit: quomodo id fieri quæris, per quod in hac errandi poſſeſſione permaneat, & de mutatione concilij tali modo per ipſum dominum Eugenium facta, poſſeſſio haberetur, quæ trahatur ad conſequentiam? Et ſi in talibus cóſentiret hæc ſancta ſynodus, iam authoritate Eccleſiæ, talia fieri poſſe viderentur, quod nullatenùs quæri aut effici debet. Dicitis prætereà ipſum cócilium mutari habere in alterum trium locorum, in quem papa aut Græci

Græci venire conſenſerint. Et eſtó quòd nec ipſe nec ille conſentiant, nihilominùs mutetur. In primo caſu non eſt nobis facile exiſtimare, attentis præteritis operibus, quòd papa veniat in illum locum perſonaliter, in quo ſperet ſe correctionem accepturum. In ſecundo caſu, cùm Græci aduenient, & fiet nouum concilium ex Latinis & Græcis, dantur induciæ correctionis & emendationis domini Eugenij, donec per ipſos Græcos fuerit iudicatus: immò ſecũdum hoc agitur, vt Græci ipſi de actis ſynodalibus huius ſacri concilij Catholicam Eccleſiam repræſentantis, & de operibus papę iudicare habeant, priuſquàm papa ipſe corrigatur: quodq́; omnes quæſtiones iuris & facti agitatæ in concilio erga dominũ Eugenium, quarum etiam aliquæ ius diuinum & fidem concernunt, haberent in iudicium ipſorum Græcorum deuenire, relicto huius ſanctæ ſynodi Catholico iudicio: & quòd ea, quæ per Eccleſiam in concernentibus fidem determinata ſunt, in dubium reuocentur, quaſi notaretur ipſa Eccleſia in his quæ fidei ſunt, errare potuiſſe. Dicitur, quòd ibidèm dominus Eugenius legatos ſuos mittat, quod iuriſdictionis eſt, ac ſi ipſe ab adminiſtratione papali non eſſet ſuſpenſus, cùm tamen ipſam ſuſpenſionem ex cauſis tam neceſſarijs & tam vrgentiſſimis, quas in alia reſponſione ſynodali expoſuimus, conſtat eſſe factam. In tertio caſu, ſi hoc ſacrum cõcilium mutetur, quod fundatũ eſt authoritate duorum conciliorum præcedentium & duorũ ſummorum pontificum, cui ferè omnes maiores Eccleſiæ prælati, cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, omneſq́ue reges orbis Catholici incorporati ſunt: eſto quòd nec papa nec Græci conſentiant, id ſequetur, quòd vbi concilium exiſtens in hoc loco, fortiter impugnat dñs Eugenius, ipſum tranſlatum in alium locum ſine eius conſenſu fortiùs impugnare poſſe videatur, & habere maiores colores impugnandi: interimq́ue ſeptem menſium vel eocircà, dilationem obtineat, quibus nihil pro eius correctione agatur, quibus nullatenùs fidei & ſaluti Eccleſiæ prouideatur, ſed potiùs ſuppoſita huius cõcilij per attædiationem aut alia incommoda diſpergantur, & tandem nulli vel pauciſſimi ad illum alium locum accedendi habeant voluntatẽ, dum viderint huius concilij Baſileenſis tam miſerabilem exitum, quod tantis laboribus cõgregatum, tot annis aduerſus impugnationes domini Eugenij conſeruatum fuit. Quid aliud ad hæc reſpondere poſſumus, venerabiles Oratores, niſi amariſſimos edere gemitus ſuper flebili ruina Eccleſiæ, ſi res ita procedant, & plorare die ac nocte ſuper illa generalium conciliorum authoritate tandiu per nos defenſata, quam in

Sed tandẽ pauciſſimi Baſileenſibus adhæſerunt.

interitum perduci conſpicimus, niſi Deus noſter præuideat? De qua authoritate parũm prodeſt verbo dicere quòd conſeruari habeat, ſi tale factum agatur, vndè ipſa miſerabiliter proſternatur. Quis verò dabit capitibus noſtris fontem lachrymarũ, vt in mœroribus & doloribus dignè lugeamus læſionem fidei, contemptum ſynodorum & ſacrorum canonum? quibus conculcatis, omnia ſcelera, omnia vitia, omniſ abuſuum & deformitatum incrementa liberiùs regnabunt: pariter quoque amarè flebunt diebus futuris principes & nationes orbis, dum quiſpiam Romanus pontifex eos iniuſtè opprimere volet. Nam fruſtrà deinceps ad concilia generalia recurrent, quorum erit ſic proſtrata authoritas. Si enim concilium generale aliquid vellet de ipſo Romano pontifice iudicare, illud diſſoluet ac transferet, aliudq́ue concilium fieri quæret, vbi poſſit ſuum libitum conſequi. ſicq́ue nulla ſtabilitas, nulla firmitas in iudicijs ipſorum cõciliorum haberi poterit. Inualeſcet prætereà ille perniçioſiſſimus error in populum Dei, vt vnus homo ad ſummum pontificium aſſumptus, poſſit de tota Eccleſia & Chriſtianitate agere ad ſuæ libitum voluntatis, ſicq́ue per generale concilium vniuerſalis Eccleſiæ, non valeat corrigi aut reformari. Sed & videmus non ſolùm ſtatum Eccleſiaſticum & ſalutẽ animarum ex ea re detrimenta pati, immò omnem ſtatum, omnem politiam, omne regimen in ſpiritualibus & temporalibus perturbari. Nam eccè poſtquàm generale concilium Eccleſiam Catholicam repræſentans, immediatè habens poteſtatem à Chriſto, cui ſummus pontifex & quilibet alius obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & reformationem Eccleſię in capite & in membris, cœpit ſuum exercere iudicium in dominum Eugenium pro correptione ipſius, contumaciter obedire contempſit: iam via introducitur, vt qui concilio in his tenentur obedire, non ipſum cõcilium reputent vt iudicem, ſed vt partem cum domino Eugenio contendentem, & velint ipſum iudicem directè aut indirectè arctare vel cõpellere, loca & tempora eidem præfigere, vt ſua iudicia nequaquã proferat: immò ad inſtãtiam eius qui reus eſt, iudicium ſuum mutare cogatur. Quòd ſi hoc fit de ſummo iudice poteſtatem habente immediatè à Chriſto, nunquid non ex hoc datur exemplum ſubditis quorumcunque iudicantium, vt ipſos iudices temporales ac ſpirituales per mutuas intelligentias compellerent, vt illi à iudicando deſiſtant? Sicq́ue peribit iuſtitia in terris, & eueniet, quod ait glorioſus Hieronymus, dum vni parcunt, vniuerſæ Eccleſiæ moliuntur interitum. Quæ eſt, inquit, iſta miſericordia vni parcere,

Hier. 9.

Certè Eugeni⁹ ſynodos non contẽpſit.

Sed illi vni homini dictum eſt, Ego pro te rogaui, vt nõ deficiat fides tua.

parcere, & vniuerſos in diſcrimen adduce-
re? cumque pax (vt ait beatus Auguſtinus)
ſit tranquillitas ordinis, iam abrupto ordi-
ne iudiciorum, omnis pax & hominum ad
DEVM, & hominum inter ſe, turbabitur,
dum via conueniens ad pacem non quæri-
tur, dum iuſtitia abijcitur, & veritas pro-
ſternitur: quas cum pace ipſa, diuina do-
ctrina nobis oſtendit oportere copulari.
ait enim ſcriptura quæ mentiri non poteſt:
Pſal. 84. Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi,
iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Et Dominus
Zach. 8. per prophetam inquit: Pacem & veritatem
4.Reg.20. diligite. Rex quoque Ezechias dicebat:
Sit pax & veritas in diebus meis. Quid igi-
tur potius in tãta rerum difficultate agen-
dum eſt huic ſanctæ ſynodo? an quòd re-
cedat, mala & omnia ſupradicta permittat
præualere, an quòd ex officio ſibi commiſ-
ſo à Chriſto, ſub confidentia ipſius diuini
auxilij, per defenſionem veritatis & exer-
citium iuſtitiæ in repellendis tantis malis,
debitum ſuum agere curet coram DEO
& hominibus, adimplens illud quod per
Eccl 4. ſapientem dictum eſt, Certa pro iuſtitia vſ-
que ad mortem? Clariſſimè videre pote-
ſtis, venerabiles oratores, quòd Eccleſiam
matrem omnium Chriſtianorum in tanta
deſolatione deſerere non poſſimus, ſed
nobis & toti populo Chriſtiano grauiſſima
imminet damnatio, ſi ſaluti ipſius Eccleſiæ
& vitæ ſuæ quæ ex fide eſt, prouidere ne-
gligamus. Expectauimus iam plurimis an-
nis, ſi præfatus dominus Eugenius viam
veritatis recognoſceret. & contemplatio-
ne Chriſtianorum principum, dilationes
plurimas benigniſſimè obſeruauit hæc ſan-
cta ſynodus, ambaſiatoreſque ſuos ad di-
uerſas regiones tranſmiſit, veritatem & iu-
ſtitiam huius ſacri concilij ac neceſſitatem
vrgentiſſimam prouidendi publicæ ſaluti
Eccleſiæ aperientes. ad duas quoque con-
uentiones in Nurenberga ſucceſſiuè habi-
tas profecti ſunt, & nouiſſimè in ciuitate
Moguntinenſi non defuerunt ſufficienti
poteſtate ſuffulti, vbi oratores ſummi pon-
tificis per triginta dies expectati, nullate-
nus comparere voluerunt, niſi poſt receſ-
ſum oratorum huius ſanctæ ſynodi, qui cũ
bona licentia oratorum principum ibidèm
exiſtentium, per plures antea dies abſceſ-
ſerant. In omnibus autem his nunquam
ex parte ſummi pontificis aliquid emen-
dationis vel correctionis oblatum audiui-
mus, vt per hoc paci Eccleſiæ conſulere-
tur, quam ita turbauit: & ne (quod abſit)
totũ corpus inuaderet morbus, & languor
non eſſet curatus in capite, atque etiam vt
diuina maieſtas, per ipſum grauiſſimè of-
fenſa, placari poſſet: immò duntaxat petita
eſt ſemper huius concilij mutatio, & talis
mutatio, quæ ipſum cõcilium reformatio-
nem Eccleſiæ quærens eneruaret, & domi-
num Eugenium duriſſimè reſiſtentem, in
ſua contumacia roboraret. Neque audiui-
mus quòd vos aut alij oratores principum
in his rebus à papa impetraueritis, vt con-
templatione Eccleſiæ & populi Chriſtiani,
quicquam emendationis aut melioratio-
nis efficiat. Iam verò iuſtiſſimam huius ſa-
cri concilij proſecutionem totus orbis cõ-
ſpicere potuit, necnon patientiam ac man-
ſuetudinem noſtram atque longiſſimam
expectationem in hoc loco, in quo nõ nos
mundana ſolatia aut terrena affectio deti-
nent: immò relictis proprijs regionibus,
domib9, & beneficijs, in quibus quieſcere
poteramus, varias hic perſecutiones, iniu-
rias, damna, opprobria paſſi ſumus, & aſſi-
duè patimur, libenter omnia ſufferentes
pro votiua cõſecutione reformationis Ec-
cleſiæ Dei, pro qua iam tribus generalibus
cõcilijs diuturno tempore laboratum eſt,
pro defenſione fidei orthodoxæ, quam in
oculis noſtris videmus multipliciter im-
pugnari. Et intantùm præfatis Catholicis
principibus expectando quæſiuimus com-
placere, vt poſt victualium penuriã & alias
clades quas pertulimus, etiam grauiora pe-
ricula immineant, atque per varia rerum
diſcrimina huius concilij diſperſio, & poſt
tot annorum ſuſceptos labores, extrema
Eccleſiæ deſolatio in foribus eſſe videan-
tur, ſi non celeriter occurratur. Vndè iam
apertè conſpicere poſſunt principes Chri-
ſtiani, nos maxima neceſſitate compulſos,
vt ſecluſa ampliori dilatione, pro honore
Dei creatoris cunctorum, regis regum, do- 1.Tim.6.c
mini dominantium, & pro ſaluatione ani- Apo.17.d
marum omnium, cõmuni ſaluti ipſius Ec- 19.c
cleſiæ prouidere curemus. Et ne in tanta
rerum neceſſitate de graui negligentia co-
ram omnipotentis DEI iudicio argua-
mur, omnem noſtram fiduciam proijcien-
tes in ſaluatorem noſtrum Ieſum, in cuius
nomine congregati ſumus, fauente ipſius
gratia, ita intendimus agere, vt corã omni-
bus principibus atque populis clariſſima
iuſtitia & veritas huius ſanctæ ſynodi relu-
ceant. cum iuſtitia autem veniat intra Ec-
cleſiam ſoror eius pax, & ſibi inuicèm gra-
tiſſimo copulabuntur oſculo. nec quicquã
aliud petimus, niſi vt in his turbationibus
rerum det nobis id agere, quod beneplaci-
tum fuerit ſuæ diuinæ maieſtati, & ſpera-
mus per manũ eius omnes Chriſtianos in
viam veritatis & proſecutione publicæ ſa-
lutis vnionem & pacem bonam amplecti:
quod & nos maximè deſideramus, ac labo-
ribus cunctis proſequi volumus, vt omnes
vnanimiter in amore fraternitatis DEO
ſeruiant, & ſint vnum in veritate: nec ali-
quem de veritate huius ſanctæ ſynodi in-
formatum, credimus velle tandem huic
fauere errori, vt vnus mortalis homo, qui
ordinatus eſt vt ſit fidelis miniſter in do-
mo

mo DEI, poſſit (vt præmiſſum eſt) ad libitum voluntatis ſuæ de tota Eccleſia agere, & neque generalia concilia repræſentantia Eccleſiam vniuerſalem, neque Canones ſynodales, neq; poſtremò ipſas declarationes fidei per Eccleſiam catholicam factas attendens, poſſit totum gregem Dominicum tanto precio redemptum, in præcipitium damnationis inducere: nec vni perſonæ mortali quis intantùm humano fauore affectus putari debet, vt propter illius temporale deſiderium, quod ſicut vmbra pertranſit, velit vniuerſam Eccleſiam deſtrui: neque formidari nimiùm oportet, ſi iuſtum Eccleſiæ iudicium in correptionem domini Eugenij proferetur in futurũ pro neceſſitate totius Eccleſiæ: & ipſe, quod abſit, rebellando in aduerſum, velit ſchiſma facere, alios attrahendo, vt ab vnitate Eccleſiæ ſe ſeparét, quòd princeps aliquis Catholicus aut notabilium prælatorum quiſpiam velit ſuo fauere ſchiſmati, præſertim in læſionem Catholicæ fidei & authoritatis Eccleſiæ. Nunquid notorium non eſt, quanti principes orbis tam per ſe, quàm per ſuos Concilio Conſtantienſi interfuerunt, vbi explicata fuit declaratio fidei de authoritate Conciliorum generalium ſuper papam & quemlibet alterum, & in omnibus obſeruata, nemine reclamante, nemine reprobante? Sed vbi dominus Eugenius iam bina vice voluit ſua authoritate hoc Baſileenſe concilium ſine eius conſenſu diſſoluere, ſcitis quomodò principes orbis ferè omnes, aut primæ aut ſecundæ diſſolutionis tempore, ſuos oratores in hoc ſacro Concilio tenuerunt, firmiter credentes papam non poſſe diſſoluere ipſum ſacrum concilium, quod pro extirpatione hæreſum & reformatione Eccleſiæ in capite & in membris legitimè congregatum erat, ſine conſenſu eius: cùm ipſe Concilio non haberet in his imperare, ſed teneretur obedire. Quid de prælatis Eccleſiæ dicemus? Nunquid non in ſacro Conſtantienſi concilio cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, & cæteri de omni regione fuerunt? Nec illi defuit felicis recordationis papa Martinus, qui etiam circa finem ipſius Concilij, per patentes literas mandauit, eodem approbante Concilio, vniuerſis Archiepiſcopis, Epiſcopis & inquiſitoribus, vt ſingulos de hæreſi Vuickleffiſtarum ſuſpectos diligenter interrogarent, vtrùm crederent quòd illud, quod ſacrum Concilium Conſtantienſe vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, approbauit & approbat in fauorem fidei & ad ſalutem animarum, quòd hoc ab vniuerſis Chriſtifidelibus eſſet approbãdum & tenendum, cùm non ignoraret papa ipſe Martinus declarationem de authoritate conciliorum data immediatè à CHRISTO, anteà per ipſum Concilium factam fuiſſe: qui etiam in eiſdem literis poſuit, quòd error eſt dicere, non eſſe de neceſſitate ſalutis, credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter Eccleſias, ſi per Romanam Eccleſiam intelligatur vniuerſalis Eccleſia, aut concilium generale, aut etiam pro quanto negaret primatum ſummi pontificis reſpectu Eccleſiarum particularium. In hoc præterea Baſileenſi concilio, tempore attentatæ primæ diſſolutionis, fuerunt ſeptem de præſtantioribus ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, videlicet Iulianus tituli ſancti Angeli ſedis apoſtolicę legatus, * A. Bononieñ, B. Portueñ. vulgariter dictus Placentinus, cardinales epiſcopi: Ioãnes ſancti Laurentij in Lucina, dictus Rothomageñ, Ioannes ſancti Petri ad vincula, * A. ſancti Euſtachij, & Dominicus ſanctæ Mariæ in via lata, dictus Firmanus, etiam cardinales, doctrinam ipſam Catholicam & Apoſtolicam de authoritate cõciliorum in Conſtantia declaratam, virtuoſè defendentes, atque oſtendentes, propter illam non potuiſſe, neque in futurum poſſe diſſolutionem huius concilij ſine ipſius conſenſu, plurimaque ſolennia ſuper hoc decreta cum cæteris patribus condiderunt, & toti mundo publicauerunt, qui de hac re in reſponſione quadam ſynodali cum toto Concilio magna authoritate oratoribus domini Eugenij diſſolutionem ipſam manutenere volentis, reſponderunt: Malumus mori, quàm tanto errori per ignauiã cedere. Hic articulus de quo diſceptamus, fidem concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Si dominus Eugenius Eccleſiam audire non vult, oportebit eum tandem haberi ſicut ethnicum & publicanum. Hæc ſunt verba concilij, in quo tunc illi præſentes affuerunt. Audiſtis & vos ſæpiùs, quomodò alij plures cardinales ſe ſubſcripſerunt, dum dominus Eugenius ad mandatum cõcilij, illam prętenſam diſſolutionem irritam & inanem declarauit: & ea non obſtante, dixit cõcilium legitimè fuiſſe continuatum. Sed nunquid non præterea omnes viderunt, quàm multi prælati, doctores diuini & humani iuris, ac cæteri eccleſiaſtici viri, ex diuerſis nationibus, regnis & prouincijs ſucceſſiuè tam tempore primæ diſſolutionis, quàm ſecundæ, in hac ſancta ſynodo comparuerunt, dum ipſe dominus Eugenius eam diſſolutam reputabat, credentes hoc factum eiuſdem domini Eugenij aduerſus ipſius concilij authoritatem nullatenùs potuiſſe præualere? Quomodò igitur putandum eſt vel ſuſpicandum, vt Catholicus orbis fidẽ quam accepit, vellet propter quamcunq; perſonam deſerere, aut cuiuis perſonæ, in aduerſum repugnanti, & ſchiſma facere volenti, fauorem præſtare? & quòd ab hoc

Illo tépore ſchiſma erat, & 3. ſimul pótifices, qđ nō fuit in Baſileenſi Synodo.

Sed poſteà Eugenio ſe reddiderunt.

ſacro concilio, quod fidem ipſorũ prelatorum, fidem principum atque omnium nationũ orbis defendit, ſe ſeparent, vt illi adhæreant, qui ipſam in pugna euellit? Credendum eſt quid potiùs, quòd omnes prouidere volent, ne in futurum quiſquam pontificum poſſit rebellando concilijs generalibus immediatè à Chriſto poteſtatem ſuper eos habentibus, ſchiſma facere, & pro ſua voluntate aut libidine dominandi vniuerſum orbem hoc modo conturbare. Intelligentque tandem omnes vnanimiter, illum pro pontifice haberi non debere, quem Concilium vniuerſalis Eccleſiæ pro non pontifice habendum iudicauerit: vt ſic non neceſſe ſit, iam deinceps principes orbis hoc modo cum varijs legationibus & magnis expenſis in ea re vexari, ſimulque pax in eccleſia vigere poſſit, & authoritas conciliorum illibata ſeruari, quæ (vt ait beatus Auguſtinus) in ipſa Eccleſia ſaluberrima eſt. Nã oportet vniuerſos Chriſtianos idipſum ſentire & ſapere, ſi vna fides & pax vera cõſeruanda eſt, quòd ſummi pontifices per concilium generalé, Catholicam Eccleſiam repræſentans, corrigi poſſunt, ſicut veritas Catholica diffiniuit: quodque Eccleſia DEI in Spirituſancto congregata, non habet exiſtimari ſicut vna prophana communitas, cui papa ipſe velut princeps ſecularis dominetur. Sic itaque cum DEI gratia, per conſtantem fidei noſtræ confeſſionem & ipſius probationem in opere, pax optima & ſalutaris gubernatio Eccleſiæ reflorebit in terris. Summi pontifices cognoſcentes ſe poſſe corrigi (vt præfertur) per Concilium vniuerſalis Eccleſiæ, curabunt vigilantiùs ſalutem gregis Dominici quærere, & in miniſterio ſibi credito opera CHRISTO placentia agere, ipſamque ſedem Apoſtolicam ſalutari gubernatione & decore virtutum reflorere faciant in oculis omnium populorum, atque omnium bonorum vbertate abundare, ſicut priùs illa ſolebat, cùm bono & ſalutari regimine gubernaretur: cuius quidem ſedis authoritatem & honorem hæc ſancta ſynodus ſemper conſeruare curabit, ipſamque dignis honoribus per debitum ſanctitatis cultum magis intendit amplificare & exaltare in futurum. Breuiorq; erit deinceps conciliorum generalium duratio, dum illis debita præſtabitur obedientia: & temporibus ſtatutis omnes diligenter confluent, expedituri celeriùs quæ pro ſalute Chriſtianæ religionis agenda videbuntur. Concilia prouincialia & ſynodalia frequentabuntur, ſacri canones pacificè obſeruabuntur: ſic erit pax & tranquillitas Eccleſiarum, ſanctitas morum, vtilitas regnorum & prouinciarum. Sic efficaciter deſiderium principum veſtrorum complebitur, præclari oratores, qui pacem & ſalutem Eccleſiæ deſiderant. Per ea verò quæ in Moguntia concepiſtis, licèt bona intentione vos feciſſe ſperandum ſit, non aſſequerentur principes ipſi bonum veræ pacis quod optant, vt ex ſuperioribus ſatis liquere poteſt. Nos autem, fauente Domino, per viam ſalutarem & rectum ordinem à CHRISTO datum, pacem ipſam proſequemur: & quantùm ſine DEI offenſa poterimus, curabimus ſemper religioſiſſimis veſtris principibus complacere, qui etiam (vt credendum eſt) diuinæ ordinationi obſequi volent: neque aliud agent, niſi quod cum Deo poterunt, quod iuri diuino conſonum erit: & cùm fideliter credãt, quòd de iure diuino tenentur obedire cõcilio in his, in quibus habet poteſtaté immediatè à CHRISTO, non ſubtrahent ab eodem Concilio debitum obedientiæ ſuæ propter exercitium iuſtitiæ. Dum autem ipſi vnanimiter in ipſa obedientia, quã debent ſanctæ ſynodo, & ipſi Chriſto qui ei poteſtatem dedit, perſeuerauerint, amplectendo concorditer iuſtitiam & veritatem, ipſi animas ſuas ſaluabunt, ipſi authoritatem Conciliorum ſibi & toti orbi neceſſariam, ſeruabunt illibatam, ſalutemque & pacem bonam in Chriſtiana religione vigere facient. Si autem obedientiam debitam ſubtraherent Concilio per aliquam neutralitatem, aut aliâs quouis modo, plura mala contingerent in aduerſum, quę vos præclari oratores ipſis orthodoxis principibus diligenter ac fideliter remonſtrare habetis, quantum vos diligitis eorum ſalutem & totius Eccleſiæ. Et non dubitamus, quòd, cùm erunt debitè informati, debitum ſuum erga DEVM & Eccleſiam ſemper facient. Et intellectis rationibus ac motiuis huius ſanctæ ſynodi, deuotiones eorum apertiſſimè conſpicient, intentioné ipſius dirigi, ſicut beatis pacificis cõuenit, ad quærendas vias veræ pacis, tranquillitatis & ſalutis Eccleſię ac totius orbis nunc & in futurum. Quòd autem ad factum Græcorum attinet, ſcitis quanto deſiderio vnionem eorum ſemper optauerimus & optemus, quãtosq; labores & ſumptus in eius rei ꝓſecutioné impenderimus, & qualia nobis impedimenta obiecta ſint: dudum quoq; loca cõuenientia, videlicet Baſileam, Auinioné & Sabaudiam, pro ipſa tractanda vnione, nominauimus: & adhuc, vt omnes cõſpiciant noſtram perſeuerantẽ intentionem ad huius vnionis proſecutionem, ſi Imperator Romeorum & patriarcha Conſtantinopolitanus qui pro tẽpore fuerint, & cæteri Eccleſiam orientalem repræſentantes, ceſſante omni dolo & fraude, in aliqué locum ſecurum qué hęc ſancta ſynodus eliget, aduenire voluerint, hęc ſancta ſynodus illum eligere & in ipſum ſe transferre non recuſabit: talemq; locum eliget, Sibi volũt licere locum mutare, non pontifici. poſt-

poſtquam intentionem Græcorum ipſorũ plenè cognouerit,de quo ipſi veſtri principes & totus orbis meritò debebunt contentari.Interim verò curabit eadem ſancta ſynodus quærere diligenter,quæ Eccleſiæ Dei proſunt:& ita res ipſius noſtræ catholicę Eccleſię diſponere,vt ſalutifera gubernatione regantur,per quam Deus propicietur populo ſuo,& placata ira eius,quã peccata regnantia concitârunt,vnionem ipſorum Græcorum & bonam pacem omnium Chriſtianorum reflorere videamus in terris. Ad laudem & gloriam ſpiritus paracleti,qui eſt Deus benedictus in ſecula ſeculorum,Amen. Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali Idibus Iunij,anno à natiuitate Domini milleſimo quadringẽteſimo trigeſimo nono.

SENTENTIA SYNODALIS IN congregatione generali, declarans ſequẽtes curiam papæ Eugenij,pœnas contentas in decretis ſynodalibus incidiſſe.

Eugenius non ſine ratiõe poſteà Conciliũ aliò transferri voluit.

SAcroſancta &c.ad futuram rei memoriam. quoniã dudum in decreto noſtro octauæ ſeſſionis, quod dominus Eugeni⁹ papa quartus in ſua ſolenni adhæſione approbaſſe dinoſcitur, inter cætera decreuimus,quòd ſi aliqua perſona Eccleſiaſtica,etiam ſi ſanctæ Romanę Eccleſiæ cardinalis,aut alia quæcunq;,cuiuſuis ſtatus,gradus aut conditionis exiſtat, Bononiã vel ad aliquem alium locum ſub nomine generalis cõcilij,iſto durante,pręſumeret accedere vel ibi manere,ſententiã excommunicationis & priuationis omium dignitatum,beneficiorum & officiorũ ac inhabilitationis ad ipſa,incurreret ipſo facto:& de dignitatibus,beneficijs & officijs talium,per eos ad quos de iure ſpectat,etiã ſi cathedrales aut metropolitanæ Eccleſiæ forent,liberè diſponere. Et conſequenter in alio decreto noſtro vigeſimænonę ſeſſionis,præcepit hæc ſancta ſynodus ſub eiſdem pœnis & cenſuris, quas contrafacientes incurrerent ipſo facto,vniuerſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, patriarchis,archiepiſcopis,epiſcopis & alijs quibuſcunq; in curia dicti Eugenij papę quarti exiſtentibus, eo caſu quo ipſe dominus Eugenius in ciuitate Ferrarienſi,ſicuti pręparare videbatur,vel alibi Concilium iſto durante erigere incepiſſet vel inciperet in futurum,ab eiuſdem curia recedere,& qui ſynodis generalibus de iure vel conſuetudine intereſſe tenebantur, ad hoc ſacrum Concilium Baſileenſe,cæteri verò ad loca beneficiorum vel alibi extra curiam ipſam ſe transferrent.deinde verò illo conuenticulo Ferrariæ erecto,& declarata ſuſpẽſione præfati Eugenij ab adminiſtratione papatus,in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna priuationis, quam ipſo facto ſimiliter incurrerent omnium ſuorum beneficiorum,dignitatum,officiorum, commẽdarum,pẽſionum & gratiarum quarumcũq;, etiam expectatiuarum, per decretum noſtrum trigeſimæprimæ ſeſſionis mandauit eadem ſancta ſynodus omnibus & ſingulis Eccleſiaſticis perſonis,vt ſuprà qualificatis, etiam Apoſtolicę ſedis & curiæ Romanæ officialibus, quatenus infra quadraginta dies extũc immediatè ſecuturos poſt diem datæ eiuſdem noſtrę ſeſſionis,ab illa curia, quam dictus Eugenius de facto tenebat & tenet,recederent,& ad hoc ſacrum Concilium vel alia loca,prout in prædicta trigeſimaprima ſeſſione fuerunt admoniti, accederent. Deinceps quoque per aliud decretum noſtrum trigeſimæſecundæ ſeſſionis,omnes & ſingulos in eodem conuenticulo Ferrarienſi aut dicta prætenſa Eugenij curia exiſtentes,ac etiam in eodem cõuẽticulo memoratis decretis noſtris comprehenſos,qui eorũdem decretorũ monitionibus nõ paruiſſent,citauit,vt trigeſima die extunc immediatè ſequente, in cõgregatione noſtra generali,ſi protunc eam celebrari cõtingeret,alioquin in proxima ſequenti,comparérent coram eadem ſancta ſynodo,viſuri ſe in pœnas prædictas incidiſſe declarari,aut iuſtas cauſas, ſi quas habeãt,allegaturi. Quo quidem termino adueniente, quanquam nonnulli per ſe, alij verò per procuratores coram nobis aut deputatis noſtris comparuerint, licèt tamen ipſis peremptoriè & vna vice pro omnibus duxiſſet ipſa ſancta ſynodus aſſignandũ & aſſignaſſet,decernens nihilominùs contra non parentes ipſos procedendum & declarãdum,prout iuris & rationis eſſet, ſola nihilominùs, pro obſeruatione huiuſmodi termini,contumacia non ſatisfacientiũ accuſata,ipſiſq; contumacibus reputatis, nõnullos pręſtantes patres deputauimus ad audiendum & examinandum quaſcunque cauſas & excuſationes pro parte prædictorum citatorum, qui ſe repræſentabant, ſi quas adduci & allegari contingeret: & in longanimi manſuetudine patienter expectauimus,vt vinceremus in bono malum, & illi veritatem agnoſcerent,ſeque cõuerterent in viam ſalutis. Rom.12.d

Ne verò huiuſmodi vulneri grauiſſimo, tanquàm vetuſto aut neglecto, callus obducatur, & eo inſanabile quo inſenſibile fiat: ſicque facilitate peſtiferæ veniæ, prædictorum non parentium indurentur corda, & ampliùs firmetur periculoſiſſimum huiuſmodi ſchiſma, in conculcationem fidei noſtræ catholicæ, authoritatis Eccleſię vniuerſalis manifeſtam lęſionem, & euerſionem totius Eccleſiaſticæ diſciplinæ,nécnon fomentum abuſuum & perditionem animarum : declarat præfata ſancta ſynodus, omnes & ſingulas perſo-

nas Eccleſiaſticas, de quibus ſuprà fit mẽtio, cuiuſuis ſtatus, gradus aut conditionis exiſtant, quæ Ferrariam ſub nomine generalis Concilij accedere vel ibi manere præſumpſerunt, aut illuc vel ad aliquem alium locum ſimili prætextu, iſto durante, præſumpſerint in futurum, & quæ poſt dictorum decretorum noſtrorum promulgationé infra terminos ſucceſſiuè ſibi (vt præmittitur) aſſignatos, à dicta prætenſa curia præfati Eugenij nó receſſerint, nec ad hoc ſacrum Concilium vel alia loca, prout eis præcipiebat hæc ſancta ſynodus, ſe tráſtulerint, quaſque citatas & prædictorum decretorum noſtrorum monitionibus non parentes, contumaces reputauimus, vt præfertur, & pro quibus cauſæ iuſtę & rationabiles nó extiterunt, legitimè coram deputatis noſtris allegatæ, in pœnas prædictas incidiſſe: & ſi forſan cótrafecerint, incidere, ita vt de dignitatibus, beneficijs & officijs eorundé, p eos ad quos de iure ſpectat, etiá ſi metropolitanæ aut aliæ cathedrales Eccleſiæ fuerint, poſſint decætero liberè diſponi: ipſoſque & eorum quemlibet, vt tales, denunciat, ac haberi, teneri & denũciari, necnon ab vniuerſis Chriſtifidelibus euitari vult & mandat: quorum omniũ nomina & cognomina habet & haberi vult pro ſufficienter expreſſis. Decernit autem hæc ſancta ſynodus affixióem præſentium in valuis Eccleſiæ maioris Baſileenſis, vim habere legitimæ denunciationis, & perinde ad euitationem & alia præmiſſa arctari & arctatos intelligi vniuerſos, acſi eædem præſentes ad perſonas ſingulorum executæ & particulariter intimatæ fuiſſent. Pollicetur tamen ſacra ſynodus, quæ ſolitę máſuetudinis ſanctæ matris Eccleſiæ, quam repræſentat, obliuiſci nunquam poteſt, indemnitati ſtatus illorum ex prædictis, qui infra quadraginta dies à datis præſentium immediatè computandos, prædictum conuenticulum abiurauerint, & ad hoc ſacrum Concilium ſe ſine fraude contulerint, gratiosè conſulere & benignè prouidere, decernés ex nunc, quòd de dignitatibus, beneficijs & officijs talium interim nó debeat per quempiam diſponi. Datum in generali congregatione noſtra in Eccleſia maiori Baſileenſi publicè celebrata, ſexto idus Auguſti, Anno à natiuitate Domini 1438.

Et tñ reuerà Ferrariæ erat legitima Synodus, cui Baſileenſes potiùs obtéperare debuerunt.

RESPONSIO SYNODALIS AD inuectiuam Gabrielis quondam papę Eugenij, publicatam in quadam diſſenſione conuéticuli Florentini.

Aliter ſentit de Eugenio & Florétino Concilio Eccleſia.

SAcroſancta &c. ad futuram rei memoriam. Beatus Hieronymus cùm lumen veritatis ſalubri doctrina diffunderet, cogebatur frequenter aduerſantium maledictis reſpóderet: & dum ſtuderet deprauata corrigere, errores auferre, reprobabatur à malignis, qui aduerſum ſe (vt inquit) ore rabido deſæuiebant, ſicut ipſe in pluribus prologis ſuis in diuinæ ſcripturæ libros, oſtendit. Sic hæc ſancta ſynodus defendendo veritatem catholicæ fidei de authoritate ſanctæ matris Eccleſiæ & generalium Conciliorum, aduerſus impugnationes Gabrielis olim dicti Eugenij Papæ quarti, & proſequendo conſtanter reformationem Eccleſiæ in capite & in membris pro honore Dei & animarum ſalute, varias iniurias, perſecutiones, maledicta, opprobria ſuſtinet ab ipſo impugnatore veritatis: qui poſtquàm longo tempore ipſorum Conciliorum authoritatem operibus, verbis & ſcriptis perſecutus eſt, tandem in profundum malorum deductus, quod dolentiſſimè dicimus, ad hoc deuenit, vt in quadam horrenda inuectiua per eum poſt depoſitioné eius Florentiæ promulgata, defenſores præfatę authoritatis & veritatis in celeberrimo Conſtantienſi Concilio declaratæ, ac etiam aliarum veritatum ex ea neceſſariò dependétium, vocauerit hæreticos, cùm ignorare non poſſet, vniuerſam Eccleſiam catholicam, omnes prælatos orbis, omnes reges & principes orthodoxos, qui tam in præfato Concilio Conſtantienſi, quàm in hoc Baſileenſi per ſe aut ſuos affuerunt, in eadem via veritatis, quam ille reprobat, reſediſſe. Sed permiſſum credimus à Domino, quòd hoc faceret Gabriel ipſe, vt ſe coram omnibus manifeſtaret hæreticum, qui vniuerſam conatur Eccleſiam hæreticare: & intelligerent cuncti, quàm neceſſarium fuerit talem hominem à papatu deponere, priuſquàm hæc ſancta Synod⁹ diſſolueretur, ne mundum inficeret erroribus, & poſt eiuſdem ſynodi diſſolutionem vbique catholicos perſequeretur, qui authoritatem Conciliorum defenderent.

Cũ vn⁹ eſt indubitat⁹ pontifex, niſi ſit hæretic⁹, qualis nó fuit Eugenius, à Cócilio nec iudicari, nec deponi poteſt.

Cuius rei futuræ magna dudum præſumptio habita eſt, poſtquàm in factis ſuis prefatus Gabriel ita paſſim contemnere videbatur decreta ſynodalia. Poſtquàm inſupèr iam ante tres annos in hoc Concilio auditum erat, quòd aliud Cócilium fieret, vbi hæreticarentur decreta Concilij Conſtantienſis & huius Baſileenſis, ob quam cauſam maximè reſtitit hæc ſancta ſynod⁹, ne Gabriel in alio loco pro ſua voluntate Concilium erigeret, ſicut ipſe tam ſub vmbra Gręcorum, q̃ alijs modis laborauit erigere. Et tandé cùm hoc legitimè facere nó poſſet, nec obtinere conſenſum Eccleſiæ, diuina prouidentia repugnantis malo iam præmeditato, ipſe in ſchiſmate & diuiſione aliam congregationem ſub nomine generalis Cócilij primò Ferrariæ, deinde Florétiæ erexit: in qua tunc per præfatam inuectiuam

ctiuam ſuos errores,ſuumque obduratum animum in perſecutiõem Eccleſiæ patefecit. Quomodò autem veritates ipſas fidei impugnet, audiamus: & deinde ad cætera omnia reſpondeamus,vt omnes Chriſti fideles in hoc turbulento tempore lumen aſpiciant veritatis,per quod in portum ſalutis perducantur. Eneruare quidem conatur veritatem in Conſtantienſi cócilio declaratam,dicens eam declarationem ab vna tantùm obedientia Ioannis 23. fuiſſa factã. Sed nunquid negare vult, pro eo tempore verum fuiſſe Concilium, & declarationes in eo factas,validas eſſe? Quid autem contradicere vult de obedientijs alijs? reclamauitne aliqua contra huius veritatis declarationem? Nunquid non omnes vnanimiter & depoſitionem Ioannis laudauerunt,& in priuationem Benedicti ab omni iure,ſi quod habebat in papatu, conſenſerũt,quæ vigore authoritatis ſynodalis, declaratæ per præfatam veritatem, facta ſunt? Nunquid non omnes ad electionem felicis recordationis Martini papæ quinti proceſſerunt eadem ſynodali authoritate? qui quidem Martinus deinceps approbante concilio,diffiniuit errorem eſſe, ſi quis diceret non eſſe de neceſſitate ſalutis,credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter Eccleſias,ſi per Romanam eccleſiam intelligatur vniuerſalis Eccleſia aut conciliũ generale. Item ordinauit eodem approbante Concilio,vt quilibet de hæreſi Vuicleffiſtarum ſuſpectus, interrogaretur an credat, teneat & aſſerat, quòd quodlibet Concilium generale,& etiam Conſtantiẽſe,catholicam Eccleſiam repræſentet.

Immò reclamauit & ipſe Iohannes 23. & multi eius Cardinales,prælati & doctores,vt ait Rodericus epiſ. Calaguritanus.

Item, vtrum credat quòd quicquid ipſum cõcilium Conſtantieñ diffiniuit & approbauit in fauorem fidei & ſalutem animarũ, quòd hoc ſit ab omnibus fidelibus tenendum & approbandum. cùm tamẽ nõ ignoraret,prædictam declarationem in eodem Concilio factam eſſe. Deinde verò hoc in Baſileeñ concilio,eadem declaratio innouata fuit in publica ſeſſione, vbi de nulla obedientiarum differentia ſermo erat, vbi etiam quamplures cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi,epiſcopi, cæteriq; prælati & doctores inſignes in multitudine copioſa præſentes erãt,& legatus Apoſtolicus præſidentiam exercebat. Vt quid ergo nunc allegatur,quòd hæc declaratio ab vna tantùm obedientia in Concilio Conſtantiẽſi facta fuit? Sed audiamus quomodò in probatione veritatum declaratarum conatur Gabriel mũdum inuoluere. dicit eas ſe reprobare ad ſenſum Baſileeñ,quem,inquit, facto demonſtrant. & non aperit quis ille ſenſus ſit,nec etiam in quo ſenſu approbare velit ipſas. & ſuper hoc pro voluntate ſua poſtquàm per hæreſim probatam & lucidè manifeſtam,iudicialiter poſt maturam examinationem depoſitus eſt,nos appellat hæreticos, qui doctrinam Eccleſiæ patefecimus,& veritates clariſſimas ſine ruga, ſine duplicitate, ſine quacunque inuolutione verborum,decreto ſynodali aperuimus ad ædificationem Chriſtiani populi. Nam & verba veritatũ ipſarũ plena & aperta ſunt, nec oportet nunc has inuolutiones quærere ad deceptionem ſimplicium, vt dicat ſe reprobare veritates ad aliquem ſenſum, quem nequaquam explicat. Sic enim dudum oratoribus ſuis ſuper hac materia reſponſum fuit in ea reſponſiõe quæ incipit, Cogitanti, quòd decreta Conſtantienſis ſynodi authentica ſunt,& ita clara & intelligibilia,vt nulla egeant declaratione. Non quærit profectò veritas fidei tales angulos, non tales inuolutiones affectat: ſed quem ſenſum habuit,quẽ facto mõſtrauit in his veritatibus Conſtantienſe Conciliũ, cùm Ioãnem propter Simoniam & alia crimina ab adminiſtratione papali ſuſpendit atque depoſuit, & Benedictũ (vt præmiſſum eſt) à iure ſi quod ſibi competebat, priuauit: quem ſenſum habuit Concilium Cõſtantienſe,cùm in capitulo Frequens,ſtatuit, vt dum plures eſſent contendentes de papatu,quilibet ad concilium venire teneretur ſub pœna cadendi à iure papatus, ſi quod haberet: quodque vterque cõtendentium eſſet ſuſpenſus ab adminiſtratione papali, donec cauſa eorum eſſet definita per Concilium. Reuocare autem nunc in dubium ipſa decreta Concilij Conſtantienſis quid aliud eſſet,quàm in dubitationem vertere depoſitionem prædictorum,electionẽ prędicti papæ Martini,& conſequenter ipſius olim Eugenij,creationeſque cardinalium, promotiones patriarcharum, archiepiſcoporum,Epiſcoporum,abbatum & aliorum, cæteraque facta Eccleſiæ in horrendã confuſionem deducere? Quem ſenſum præterea in his habuerunt patres in hac ſancta ſynodo conſtituti, legatus Apoſtolicus, & alij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, dum pariter cum vniuerſo concilio in vndecima ſeſſione huius ſanctæ ſynodi ſtatuerunt decreto perpetuo, quòd ſi ſummus pontifex in futurum diſſolueret Cõcilium generale ſine eius conſenſu, niſi reſipiſceret infra quatuor menſes,pœnam ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali ipſo facto incurreret: & deinde ad depoſitiõem eius procederetur, ſi illam per duos menſes ſuſtineret animo indurato. Quem ſenſum etiam habuerunt, dum dixerunt in duodecima ſeſſione, hanc eſſe veritatem iuris diuini & humani, quòd papa Concilium ſine conſenſu eius diſſoluere nequiuerat,& ipſum admonuerunt, vt diſſolutionem per eum attentatam reuocaret infra ſexaginta dies. Alioquin ſuſpenſionem authoritate ſynodali decernebant eſſe faciẽdam.

Hic fatetur Eugenium legitimè electũ: nõ ergo fuit ſchiſmaticus, ſed ipſi Felicẽ eligẽdo, ſchiſma fecerunt.

dam. qui & in reſponſione ſynodali, quæ incipit, Sperauit, dixerunt de prædicta diſſolutione, quam dictus Gabriel tunc Eugenius, ſuſtinere volebat: Malumus mori, quàm tãto errori per ignauiam cedere. Hic articulus fidem concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Si dominus Eugenius Eccleſiam audire non vult, quã hoc ſacrum Concilium repræſentat, oportebit eum tandem haberi ſicut ethnicum & publicanum. Hæc ibidèm dicta ſunt. Nõ profectò alium ſenſum nũc habere voluit nec vult in his veritatibus ſancta ſynodus, niſi quem ipſa tunc habuit cùm illi adeſſent.

An dicet eos qui in Concilio Conſtantienſi erant, fuiſſe hæreticos, cum quib⁹ ipſe Gabriel ſe vniuit & coniunxit? An dicet legatũ ſuum, cardinales & alios qui in hoc Baſileenſi Concilio prædicta egerunt, fuiſſe hæreticos? Sed quid de ipſo dicetur, qui eis adhæſit, & poſt monitiõem ſynodalem cõfeſſus eſt diſſolutionem illam quam fecerat, & multo tempore defenſauerat, nullam fuiſſe: immo ea non obſtante, Concilium legitimè fuiſſe continuatum: reuocãs etiam literas, incipientes, DEVS nouit, & alias quaſcunque, & quicquid per ipſum aut ſuo nomine in præiudicium aut derogationem huius ſacri Concilij Baſileenſis ſeu contra eius authoritatem factum & attentatum ſeu aſſertum erat? Recognouitq́; errorem ſuum, quem in diſſoluendo Concilium ſine conſenſu eius habuerat. fueruntq́ue ſuper hoc lectæ literæ eius ſolenniter in ſeſſione publica, præſentibus inclytæ memoriæ Sigiſmundo Imperatore, & præfatis cardinalibus, oratoribus regis Franciæ & aliorum quampluriũ principum, prælatis & alijs egregijs viris in multitudine copioſa. An dicet, quòd tota Eccleſia cum eo in errore fuit, dum pariter omnes huic ſuæ reuocatiõni aſſenſerunt.

Sed ij ab Eugenio veniam poſtoà petierunt.

Quomodo audet nunc vocare exiſtentes in hac ſancta ſynodo, hæreticos, qui in eadem veritate, in eadem doctrina Eccleſiæ de authoritate Conciliorum generalium fideliter & conſtanter perſeuerant? Ipſe qui in errorem ſemel reuocatum atque dimiſſum, multo grauiùs per prætenſam tranſlationem in Ferrariam reincidit, ac deinceps aduerſus doctrinam Eccleſiæ & veritates fidei declaratas, quibus tunc reſiſtere non potuit, magis ſe per induratam pertinaciã & hæreſim obfirmauit. Qualiter autem hæc doctrina Eccleſiæ de authoritate Conciliorum fundata ſit & in ſacris ſcripturis, & in doctrinis ſanctorum, ſæpenumerò fuit dilucidè declaratum, & in reſponſione ſynodali quæ incipit, Cogitanti, & in alijs multis ſcripturis, orationibus & ſermonibus, quibus neque ipſe Gabriel, neque ſui tam in hoc Concilio, quàm in conſpectu regũ & principum reſiſtere potuerunt. Intellexeruntq́ue Chriſtiani, quanta eſſet Eccleſię ruina, ſi ſpretis Concilijs generalibus, abiectis ſacris canonibus & debitis regulis, vnus homo peccator poſſet de om̃ibus rebus ipſius Eccleſiæ pro libito voluntatis agere: & dum congregatum eſſet Conciliũ pro reformatione eius & aliorum, poſſet illud in quemcunq; locum vellet, ac in regionem quamcunque transferre ſine eius conſenſu. manifeſtè quoquè conſtat, quantùm illud falſum ſit, quòd confingit ipſe Gabriel, nos per declarationem veritatum prædictarum voluiſſe principes deuotos ſedis Apoſtolicæ, iudicare hæreticos. Notũ eſt enim, quomodò principes orbis has veritates ſemper tenuerint & defenſauerint, qui oratores ſuos in hoc Concilio tenuerunt, & ipſum verum & legitimum cõcilium reputauerunt illis temporibus, quibus idem Gabriel ipſum diſſolutũ eſſe affirmabat. Sed & quomodò in hac ſancta ſynodo perſeuerantes, ſchiſmaticos appellare audet, qui in vnitate * qua à principio fuerant, ſine variatione permanſerũt, dum ipſe manifeſtè ſe ab eadem vnitate ſeparauit, & ſchiſma pernicioſiſſimum perpetrauit, erigens aliam congregationem ſub nomine generalis Concilij, primò apud Ferrariam, deinde apud Florentiam aduerſus hanc ſanctam ſynodum, & altare ſacrilegũ contra altare legitimum, vndè vniuerſum orbem in turbationem adduxit, & maledictionem in Chore, Dathan & Abiron diuinitùs latam, atq; pœnas contra ſchiſmaticos à iure inditas promeruit, iuxta declarationem iam à ſeptem annis factã in octaua ſeſſione huius ſanctæ ſynodi, qua dicitur: Quicunque hoc ſacro durante Concilio, aliam congregationem ſub nomine generalis Concilij erigere aut facere præſumpſerit, non catholicæ Eccleſiæ Concilium, ſed ſchiſmaticorum conuenticulum facere conuincitur? Idcirco hæc ſancta ſynodus omnes Chriſti fideles, cuiuſcunque ſtatus aut dignitatis, etiã ſi papalis, imperialis aut regalis exiſtant, ſub obteſtatione diuini iudicij, quod in Chore, Dathan & Abiron authoribus ſchiſmatis ſcriptura ſacra cõmemorat, admonet & hortatur, & in virtute ſanctæ obedientiæ & pœnis cõtra ſchiſmaticos à iure indictis, diſtrictè præcipit atq; mandat, ne hoc ſacro durante Concilio, aliam congregationem ſub nomine generalis Concilij, quod reuerà non eſſet concilium facere aut cõgregare, nec ad ipſum tanquàm ad generale Cōcilium etiam prętextu cuiuſuis promiſſionis aut iuramenti, accedere aut intereſſe vel recurrere quoquomodo, neque pro Concilio generali habere, reputare, aut etiam nominare præſumat. Hæc in præfata ſeſſione habentur. Ex quibus clariſſimè patet, quomodò maledictio illa ſchiſmaticorum ſuper ipſum

Sed tandẽ & eccleſiaſtici & ſeculares proceres ferè oẽs, vobis relictis, Eugenio adhæſerunt.

*for. * in qua*

Abſit.

Num. 16.

ipſum Gabrielem reuertitur, quam in nos per præfatam inuectiuam adducere conabatur: ita vt propriè de tabernaculo ſuo omnes admoneat recedere illa Moſis ſerui Dei locutio, quæ dicit: Recedite à tabernaculis hominum impiorum. Et dum cum ſchiſmate hæreſim adiũxit, in qua poſt plures correptiones & admonitiones obdurato magis ſemper animo perdurat, rectè admonetur vnuſquiſque Chriſtianus ipſum euitare, per illam Apoſtoli Pauli ſaluberrimam doctrinam, qua dicit ad Titum: Hæreticum hominem poſt primam & ſecundã correptionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit proprio iudicio condemnatus. Certiſſimè em̃ ſe proprio iudicio condemnauit per illam inuectiuam, dum obdurationem animi ſui in ſchiſmate & hæreſi aduerſus doctrinam Eccleſię & veritates fidei declaratas oſtendit, vt iam om̃es Chriſtiani intelligant, talem veritatis, iuſtitiæ, fidei & Eccleſiæ perſecutorem nullatenùs poſſe tolerari, ſed in eo propriè verificari ſententiam Cypriani in epiſtola ad Antonium, qua dicit de Nouatiano contendente ſuper Epiſcopatu vrbis Romæ: Epiſcopatum tenere no poſſet, etiam ſi priùs Epiſcopus factus, à coepiſcoporum ſuorum corpore & ab Eccleſiæ vnitate diſcederet. Et infrà: Qui ergo nec vnitaté ſpiritus, nec coniunctionem pacis obſeruat, & ſe ab Eccleſiæ vinculo atque a ſacerdotũ collegio ſeparat, Epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere, nec honorem, qui epiſcopatus nec vnitaté voluit habere nec pacem. Quæ ſententia ita clarè verificatur in Gabriele, vt clariùs dici non poſſit, dum manifeſtè & per erectionem conuenticulorum contra generale conciliũ, & per impugnationem authoritatis conciliorum in factis, verbis & ſcriptis, quam coepiſcopi ſui & vniuerſum collegium ſacerdotũ tam in concilio Conſtantienſi, quàm in iſto Baſileenſi tenuerunt, & diſperſa per orbem profitetur Eccleſia, ſe à coepiſcoporũ corpore, ab vnitate Eccleſiæ ſeparauit, & totũ orbem in turbatione ac diuiſione poſuit. Sic itaq; dum depoſitionem ſuam eneruare quærit, magis eam approbat & cõfirmat: dumq; alios hæreticos & ſchiſmaticos voluntariè appellat, quantùm iuſtè pro ſchiſmate & hæreſi depoſitus fuerit, ipſe demonſtrat. De Simonia autem, periurio, dilapidatione, violatione aſſidua & contemptu canonum ac decretorum ſynodalium, ſcandalizatione Eccleſiæ & notoria incorrigibilitate, pro quibus pariter depoſitus eſt, nullam in prædicta inuectiua expurgationem adduxit, ſed penitus obticuit. Verum ſicut rei & incorrigibiles facere ſolent in iudicem ſuum, conuicia & contumelias in hanc ſanctam ſynodum exaggerat, & relationem criminum agere conatur, dum ſui ipſius iuſtificationem proferre non poteſt. Dicit hanc ſanctam ſynodum fuiſſe verſam in tyrannidem, in qua ſemper om̃ibus ſumma libertas patuit, & hodiè patet. Dicit plura ſuppoſita huius ſanctæ ſynodi, antequam ad eius diſſolutionem procederet, fuiſſe diuerſis ſceleribus irretita, de quibus nullam vnquam probationem iudicialem coram hac ſancta ſynodo protulit, ſed omnes qui ſe à corpore Eccleſiæ ſeparant, ita ſe ſolent dicere iuſtos & cæteros peccatores, atque in ipſa Eccleſia multa atque innumera mala fieri: & non aduertunt, quot in eadem bona fiunt, & quot ſunt in ea meliores ipſis. Hi (vt inquit Auguſtinus) ſunt falſi iuſtificatores, & veri præciſores. Et alio loco ipſe ait: Hæc conſilia ſeparationis, inania ſunt, pernicioſa, ſacrilega, impia & ſuperba: & longè grauiores ſunt trabes ſchiſmatis, quas in oculis tales gerunt, quàm peccata manentium in vnitate Eccleſiæ: quæ ipſi ſchiſmati comparata, ſicut feſtucæ in oculis fratrum reputantur. Peccata quidem ſi in alijs erant, illa eis & forſan alijs paucis nocebant. peccatum autem Gabrielis & eius incorrigibilitas mundo nocuit vniuerſo. Vndè nullam cauſam habuit ſe ſeparandi Gabriel ab hoc ſacro concilio, neque à tot Epiſcopis, oratoribus principum, doctoribus & cæteris bonis viris, qui pro maiori parte concilij duplo vnanimes erant in his, quę per ipſum ſacrum concilium decernebantur. Nec debuit aliam congregationem erigere in conturbationem vniuerſi orbis aduerſus ſynodalem ſententiam. Dicit monopolia, coniurationes, conſpirationes ꝑ tunc factas fuiſſe. Quomodò autem vocare poteſt conſpirationes & coniurationes illa, quæ palàm à duabus partibus concilij & ampliùs, facta ſunt in deputationibus, congregationibus generalibus & ſeſſionibus publicis? Illa autem quæ per factionem paucorum acta ſunt, pro erigendo conciliabulum contra iſtud legitimum Concilium, qui inter ſe concluſiones ſuas conſpirabant, qui illam diuiſionem conflauerunt, ex quibus nunc totus orbis tanta patitur diſcrimina, reputat eſſe iuſta, appellans malum bonum, & bonum malum. Sed & ea non commemorat, quæ per aliquos ex ſuis facta ſunt pro præueniendo ad erectionem illius conuenticuli contra hoc Concilium, in falſificatione literarum ſub nomine huius ſanctæ ſynodi, in captione & cruciatibus Ioãnis heraldi principis Pedemontium, quem noſtri oratores ad Græciam præmiſerant, & in perſecutione venerabilis Ioannis de Raguſio, nunc Epiſcopi Argentinenſis, ad Conſtãtinopolim. Imputat autem ſuperbiam manentibus in ſynodo, pro eo quòd maxima neceſſitatę compulſi, pro honore DEI

Num. 16.

Tit. 3.

Aliter de Eugenio ſentit Eccleſia.

& animarum ſalute,veritatem,iuſtitiam, fidem & Eccleſiã ſuſtinent,quos ipſe per ſuperbiam eius ſemper aſſcendentem, ità dirè oppugnat: & filios appellat degeneres, qui ſanctã matrem Eccleſiam fideliter defenderunt,quam ille perditioni ſuo inutili & damnoſo regimine exponere moliebatur. Dicit ſe pati perſecutionem à vocatis Chriſtianis, qui veros Chriſtianos prędæ & grauiſſimis perſecutiõibus expoſuit, dũ fideliſſimè hoc Concilium & ipſius atque aliorum Cõciliorum authoritatem defenderunt, quæ ipſe deſtruere volebat. Commemorat inſupèr idolum abominationis nos velle erigere in templo Dei,cùm potiùs omnis intentio huius ſanctæ ſynodi fuerit ad illa idola abijciẽda ex ipſo templo, de quibus Apoſtolus loquitur, dicens ꝙ

Coloſſ. 3.

auaritia eſt idolorum ſeruitus:& quæ abominatus eſt domin⁹,cùm facto flagello de

Ioan. 2.

funiculis, eiecit vendentes & ementes de templo.Nam ad hoc tendunt huius ſanctæ ſynodi decreta & labor ſummus,vt Simonia repellatur à templo Domini, fiantque omnia in collationibus dignitatum & beneficiorũ ac etiam cæteris rebus, prout lex diuina & ſanctorum patrum decreta inſtituerunt,ad ſalutem animarum, non ad exhauſtum pecuniarum.Nam vt inquit Apo-

1. Tim. 6.

ſtolus,Radix om̃ium malorum cupiditas, quam quidam appetentes,errauerũt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis, ſicut in Gabriele nunc impletum eſſe conſpicitur. Et dicit nos reformationẽ abhorruiſſe, qui omnibus laboribus ſemp enitimur,om̃iaq́; pericula ſuſtinemus,& vitã noſtram ac bona exponimus,vt ipſa reformatio realem & efficacem ſortiatur executionem:quę hucuſque impedimentum maximum ex eo habuit,quòd ille qui primus in Eccleſia canones exequi hãbebat,& ſe omnibus præbere exemplum virtutis & ſanctitatis,agebat in contrarium.Iam non quæritur idolum,ſed paſtor bonus,qui virtute,prudentia & bonitate ſe exhibeat formam gregis, paſcatque ſubditos verbo ac exemplo,vtẽs poteſtate à Chriſto conceſſa in ædificationem Eccleſiæ,non in deſtructionem:& eijciatur idolum ipſum cum abominatiõibus ſuis, quod contra iuſtitiam & voluntatem Domini ſedere conatur. Sed conqueritur deinde Gabriel,citatorium contra eum factum fuiſſe,quod in perturbationem facti Græcorum cedebat, vt dicit. Verùm ſi benè attendat,non illud fuit ad perturbandũ factum Græcorum, ſed ad cõſulendum & prouidẽdum ſaluti Eccleſiæ noſtræ catholicæ,quã impio ſchiſmate vulnerabat Gabriel ipſe,qui poſt execrandam illam diuiſionem,in hoc ſacro concilio per ſuos excitatam illicitè & nefariè, ſicut in pluribus decretis & epiſtolis oſtendimus, omnino determinauerat conuenticulũ erigere ſub nomine alterius concilij generalis cõtra hanc ſanctam ſynodum,in loco pro libito ſuæ voluntatis aſſumendo, & iam galeas contra galeas eiuſdem ſanctæ ſynodi propter hanc cauſam mittebat in Cõſtantinopolim. Conſiderabantur ſcandala,quę ex hoc ſchiſmate concilij prætenſi contra verum concilium imminebant,& quæ iam prohdolor in oculis omnium conſpiciuntur,fuit ille citatus,per quem tantum ſcandalum exoriebatur, qui & reformationis, ac legis domini,& decretorum huius ſanctæ ſynodi cõtemptor erat:immo iam perſequebatur illos,q decreta ipſa ſeruare volebant,atq; eandem ſynodum & geſta eius per erectorium illius prætenſi concilij cõfundere conabaẽ,vt priuſquàm illud grande ſcandalum eueniret,priuſquàm electio illius conuenticuli contra concilium, illa horrenda diuiſio quæ iam parturiebatur, actualiter formata eſſet, prouideretur Eccleſiæ,& eius ſciſſuræ periculoſiſſimę obuiaretur.Quod ſi tunc factum eſſet, iam nũc non ſentiret Eccleſia dolores acerrimos, quos per colliſionem fratrum in vtero ſuo ipſa pręſentit.Nunquid non omnis amator vnitatis,omnis verus filius Eccleſiæ, debebat totis viribus inſiſtere, ne hoc vulnus matri ſuæ inferretur,ſed in tempore prouideretur,quod maximè expetebat præfatũ citatorium?Et nihilominùs ſancta ſynodus omnem ſuam poſſibilitatem pro Græcorũ conductione impendebat, mittens oratores ſuos & galeas in Conſtantinopolim, vt Græcos adducerent,obtulitque ipſis Gręcis per ſuos oratores complere omnia,quę eis promiſſa fuerant,ſi aduenire voluiſſent: nec in aliquo defecit ipſa ſancta ſynodus, ſperans ſemper ipſos Græcos venire debere ad locum nominatum per eandem ſynodum,ſicut cum eis conuentum erat. Nec dubium eſſe debet cuiquam Chriſtiano,ꝙ ſi iuuare voluiſſet Gabriel tunc dictus Eugenius,vt veniſſent,ſicut ipſe reſtitit & impediuit,quòd fuiſſent adducti. Sed maluit Eccleſiam ſcindere,quàm in hoc conſentire,vt ſub vmbra illa reformationem euitare poſſet,& facta ipſius Eccleſiæ in ſuã tyrannidem redigere. Dum verò citatus eſt,ſcidit extunc Eccleſiã quantùm in ipſo fuit:immo & contra determinationem catholicæ fidei,concilium hoc Baſileenſe, licèt nulliter,tranſtulit & tunc in Ferrariam, caſu quo procederetur contra ipſum aut aliquem oratorum ſuorum præſidentium, qui in concilio fuerant, quorum vnus de crimine falſi erat accuſatus, de quo fuit poſtmodùm iuſto iudicio cõdemnatus. Et iã dicit ſe hoc feciſſe propter Gręcos,quod propter ſe & præſidentem ſuum fecit. Nam & contentus erat non obſtantibus omnibus,vt concilium Baſileæ permaneret vſq; ad aduentum Græcorum, dummodò ab

Sed quo iure vos pauci citatis Paſtoré Eccleſiæ?

vlterio-

vlterioribus proceſſibus contra ipſum & præfatum præſidentem ſuum ſuperſederetur. Addit autem de venerabilibus ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinalibus, cõtra quos tamen nihil conciliũ agebat, niſi quòd eos euocabat ad prouidendum Eccleſię in tanto periculo. Sed quid attinet ad factum Græcorum, quòd oporteret diſſolui hoc Concilium, ſi procederetur contra vnum de pręſidentibus ipſius Gabrielis olim Eugenij, vt propter hoc ſibi liceret transferre Concilium in Ferrariam, impediendo ex hoc ſolo capite factum Bohemorum, quod tunc actu in Baſilea tractabatur cum oratoribus regni Bohemiæ, & mandando ne illud vltra triginta dies ageret in caſu prædicto, excommunicandoque, priuando, inhabilitando omnes qui poſteà in Baſilea actus conciliares exercerent, tam in facto fidei quàm reformatiõis generalis, in quibus ipſe iuxta veritatem fidei catholicæ tenebatur obedire Concilio? Quis tam ſubtilis, quis tam acutus, qui hoc factum ab errore, à ſchiſmate excuſare poſſet, dum propter euitandam iuſtam punitionem vnius falſarij, etiam om̃ibus alijs ceſſantibus, ipſe olim Eugenius omnia hæc ſcandala perpetrabat? Dicit autem ſuſpenſionem eius ab adminiſtratione papali, fuiſſe factam cùm inſtaret aduentus Græcorum. Notoriũ verò eſt, quomodò poſt illam adeò ſcandaloſam diſſolutiõem & tranſlationem in Ferrariam, monitus fuit, vt eam reuocaret ſub pœna ſuſpenſionis poſt quatuor menſes, niſi reſipiſceret, incurrendæ: quod dum facere noluit, per propriam contumaciã huiuſmodi ſuſpenſionem incurrit. Neque aduentus Græcorum, qui diu poſt ipſam ſuſpenſionem in portum Venetiarum aduenerunt, in hoc aliquid cauſauit. Adiungit quòd ad depoſitionem eius proceſſum eſt, cùm immineret eorundem Græcorum reductio. Sed ſcit totus orbis, quòd licèt ad depoſitionem eius procedere licitè potuiſſet ſancta Synodus iuxta decreta ipſius, poſtquàm præfatus Gabriel ſuſpenſionem ipſam ſuſtinuerat per duos menſes animo indurato, tamẽ maxima vtens patientia & manſuetudine, adhuc poſteà per quindecim mẽſes hanc depoſitionem diſtulit, donec grauiſſimis periculis imminẽtibus hoc ſacrum Concilium in periculo totalis diſperſionis poſitum erat. poſt depoſitiõem autem ipſius per aliquot dies, publicauit ꝙ Græci vnionem acceperant. Sed nunquid idcirco in ſuis criminibus præualere debet aduerſus catholicam Eccleſiam, & eam ac iudicia eius iuſta confundere, authoritatẽ Cõciliorum generalium proſternere, quia dixit ſe reduxiſſe Græcos, & omnia mala facta ſua ſub hoc pallio cooperire laborat? Videant pro Deo Chriſtiani, quomodò in ea re proceſſerit. Iamdudum anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto dum veniſſent ad hanc ſanctã ſynodum eius expenſis oratores ipſorũ Græcorum, cum quibus tractabatur, vt anno ſequenti Imperator Romeorum & patriarcha Conſtantinopolitanus cum cæteris ex Oriente venirent ad aliquem locum per hanc ſanctam ſynodum nominãdum, præfatus Gabriel miſit Chriſtophorum Garathonum ad Conſtantinopolim, vt ibidèm fieret cõuentio Latinorum & Græcorum, & non venirent citra mare. Vndè multa retardatio in facto vnionis Gręcorum, quam hæc ſancta ſynodus proſequebatur, ſubſecuta fuit. Tandem ipſe olim Eugenius cõſenſum præbuit, vt eadem ſancta ſynodus proſequeretur conuenta cum prefatis oratoribus Græcorum per eum modum, quo cum eiſdem ipſa concluſerat. Et nihilominùs dum poſt conſenſum prædictum oratores noſtros ad prædicta exequendũ miſiſſemus in Gręciam, qui pecunias pro cõgregandis orientalibus dederunt, ipſe Gabriel iterùm miſit præfatum Garathonum, qui in contrarium ipſorum oratorum noſtrorum laborabat. Cùm verò res concluſa fuit, vt Græci ipſi citra mare venirẽt ad locum nominandum per hanc ſanctam ſynodum, Deus nouit quantis artibus Gabriel ipſe impediuit, & impediri fecit, tã in Auinione quàm alibi, ne hæc ſancta ſynodus haberet pecunias pro conductione Græcorum: quãtis modis laborauit, vt ipſos ad ſe traheret, vt ſub vmbra græcorum ſua cõpleret deſideria: qui etiam ſuum ſaluumconductum pro eiſdem Græcis conducendis huic ſanctæ ſynodo requirenti dare recuſauit, dum Sigiſmundus Imperator Romanorum, & Albertus tunc dux Auſtriæ, & nunc rex Romanorum, rex Francorum atque alij reges, per quorum dominia venturi erant Græci præfati, necnon alij duces & principes, atque etiam Venetorum, Ianuenſium, Florentinorum, ac Seneñ communitates, ſuos ſaluoſconductus liberaliter conceſſerunt. Ea res quidem perpetuis eſt deploranda ſeculis. poterat fieri Græcorũ vnio cum bona pace, cum vnione Eccleſiæ noſtræ in vero vniuerſali concilio, vbi prælati orbis, vbi om̃es principes catholici aut oratores eorum conueniſſent, vbi multo celeriùs, multo ſtabiliùs atque firmiùs fuiſſet, fauẽte Domino, ipſa vnio expleta. Maluit ipſe Gabriel Eccleſiam noſtram catholicam ſcindere, factum ipſorum græcorum perturbare, & eos ad conuenticulum Ferrarienſe, ac deinde Florentinenſe perducere, vbi reges catholici vidẽtes ſchiſma eius & illicitam erectionem altaris ſacrilegi cõtra verum altare, videlicet hoc ſacrum vniuerſalis Eccleſiæ concilium, abhorruerunt illuc ſuos mittere oratores. Si verò græci ipſi aliquam profeſſionem veritatis fecerint,

Nõ abſq; ſingulari Numinis fauore Eugeni⁹ græcos ab errore reuocauit.

Græci redière ad vnionẽ, & Imperator Fridericus 3. cum tota germania, immò tota Eccleſia Eugenio aſſenſit.

rint, in qua perſiſtant, aut ſi quid boni in hoc facto repertum fuerit, rerum veritate comperta, gratias agemus diuinæ pietati, quæ non fineret mala eſſe, niſi potens eſſet ex illis elicere bona: & vnionem ipſorum Græcorum ſemper optauimus, & optabimus. Sed non propter hoc mala ipſius Gabrielis ſub hoc pallio cooperiri poſſunt. Quid enim ſibi prodeſſet cæteros ad fidem conuertere, ſi ipſe in ſchiſmate & hæreſi permanere vellet? Si cæteros vellet vnire,

1. Cor. 13. & ſe ab Eccleſia catholica ſeparare, qui etiã ſi montes transferret, & charitatem non haberet erga ipſam catholicam Eccleſiam, ſicut nec habere poteſt, quandiù ſchiſma & hæreſim obdurato animo retinet, nihil ſibi prodeſt. Et licèt laboret vt ſub hoc colore Græcorum, fideles Chriſtiani ſuum conciliabulum Florentinenſe in ſchiſmate erectum approbent, eundemq́ue Gabrielẽ depoſitũ, priuatũ, condemnatũ & reprobatum, pro vero & ſummò pontifice venerẽtur, tamen Deus illis dedit intellectum ad diſcernendum bonum à malo, cognoſcendum iuſtitiam ac veritatem. Et fruſtrà tale

Prou. 1. rete iacitur ante oculos pennatorum. Alij enim pontifices in veris concilijs generalibus, vt Innocentius tertius in concilio Lateranenſi, in quo duo patriarchæ Orientales perſonaliter affuerũt: & Gregorius decimus in concilio Lugdunenſi, Græcos reduxerunt longè citra quingentos annos: immo etiam ipſe Gregorius ibidèm baptizari fecit oratores Tartarorum. Et nihilominùs ſi Eccleſiam ſcandalizare voluiſſent illi pontifices, atque mala perpetrare quæ fecit ipſe olim Eugenius, nequaquam hoc eis ſub tali colore permiſiſſet Eccleſia. Deinde præfatus Gabriel comparat ſe beato Leoni, contra quem Dioſcorus ſentẽtiam tuliſſe refertur in ſecunda Epheſina ſynodo, cui hanc ſanctam ſynodum Baſileenſem aſſimilat. Longè certè eſt differentia inter Leonem ſanctum, & Gabrielem tot vitijs & criminibus irretitum: atque etiam inter hanc ſanctam legitimam ſynodum, in plena libertate ſemper conſtitutam, & illam reprobam Epheſinam, in qua viri armati gladios tenentes in manibus, compellebãt homines ad diffiniendum quod placebat Dioſcoro. Tandem ipſe Gabriel depoſitionem damnat & reprobat, quod certè omnibus malis & peruerſis, iuſtè condemnatis, accidere ſolet, vt ſemper ſententiam in eos latam, iniuſtam eſſe reputent. Sed in cauſa

Vtinã hæc in vos nõ quadraret propria non mirum ſi non rectè iudicat, qui in verbis iniurioſis atque inflatis per totam ſuam inuectiuam reſperſis, plenè oſtẽdit loqui ſe ex paſſione animi exacerbati, nõ ex iudicio rationis, dum audet dicere, dæmonia totius orbis in latrocinium Baſileenſe confluxiſſe videri: & alia horribilia verba, quæ nemo prudens, nemo iuſtus, nemo diceret honeſtus. Sed dixerunt

etiam Iudæi Chriſto quòd dæmonium habebat. Ioan. 7. & multotiès Eccleſia catholica à diuerſis hæreticis, vt Donatiſtis, Arrianis & alijs permultis, graues iniurias audire ſolita eſt: qui dum lepra hæreſis infecti erant, alios omẽs qui aliter ab eis ſentiebant, hæreticos reputabant, & ab Eccleſia præciſos & ſchiſmaticos, ſicut nunc Gabriel ab vnitate Eccleſiæ præciſus, de his iudicat, qui in vnitate permanſerunt, qui doctrinæ catholicæ & apoſtolicæ adhæſerunt, & conſtantiſſimis animis ſemper adhærent, tam in Concilio Conſtantienſi declaratæ, quàm dudum in hac Baſileenſi etiam pro eo tempore, ſicut prędictum eſt, quo ipſe Gabriel hoc ſacrum concilium, legitimum generale Concilium eſſe recognouit, & quo legatus ſuus eidem præſedit. Proſpiciebatur etiam quanta deſolatio Eccleſiæ ſequeretur, ſi deinceps conculcatis concilijs generalibus, ſpretis canonibus, abiectis determinationibus catholicæ fidei, vnus mortalis homo poſſet negocia Eccleſiæ pro libito voluntatis agere. Quòd verò longam patientiam habuit ſancta ſynodus in tolerando Gabrielem & facta eius, ipſe hoc impingere conatur, tanquam pro habendo papatũ, facta ſit tam longa protractio, cùm econtrariò manifeſtũ ſit, quòd ſi hoc quæſiuiſſet ſancta ſynodus, iamdudum ad depoſitionem eius proceſſiſſet, attentis ſcandalis, ſchiſmatibus & malis ferè innumeris, quę per eius damnoſum & inutile regimen accidebant. Sed expectauit benignè hæc ſancta ſynodus eius emendationẽ in multa patientia, & ipſe per reſiſtentias quas præſtitit per varia impedimenta, quæ præbuit tam tempore primæ prætenſæ diſſolutionis, quàm ſecundæ, quàm alio medio tempore, fuit cauſa tam diuturnæ protractionis. Manifeſtè autem iam omẽs conſpiciũt obduratam Gabrielis pertinaciam per ſupradictam inuectiuam, & quomodò cõfundere conatur Eccleſiam catholicam, veritatemq́ue & iuſtitiam, vt iam omnes clariſſimè intelligere poſſint, quomodò ſine vlteriori quacunque protelatione ipſum euitare, eiuſque venenatum conſortiũ fugere, & quoſlibet Chriſtifideles ab eodem efficaciter recedere neceſſe ſit, atq; in doctrina Eccleſiæ catholicæ permanere. dolere quidem omnes debent, quòd Gabriel ipſe qui benignè ab aſſentiendo Eccleſię & ambulando vnanimiter cum conſenſu in domo Dei, poterat fructus vberrimos in Eccleſia efficere, & omnibus bonis ſpiritualibus & temporalibus abundare, nunc ſuperba ſeparatione in tanta mala ſe præcipitauerit, & Eccleſiam ipſam tantis perturbationibus afflixerit, vt conculcata conciliorum authoritate, ipſam ſuæ voluntati ſubijceret. Iam vero ad talia verba ipſius

 Ga-

Gabrielis, in quibus finis non inueniretur, nequaquam vlteriùs attendere neceſſe eſt. Sed orandus eſt Deus omnipotens, vt animam illius humiliare dignetur, & nõ ipſum in damnationem perpetuam corruere permittat. dandaque eſt opera, ſicut neceſſitas expoſcit, vt Eccleſiæ prouideatur de bono & ſalutifero regimine ad conſeruationem fidei & ſalutem Chriſtianorum in gloriam Dei om̃ipotentis, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, Amen. Datum Baſileæ in cõgregatiõe noſtra generali, Nonis Octobris, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono.

Eadẽ vſq; ad nauſeã non ſine magno ſcandalo! toties repetuntur: atq; vtinã cautiꝰ egiſſent Baſileenſes.

EPISTOLA SYNODALIS AD vniuerſos Chriſtifideles, de obediendo concilijs generalibus, & cauendo ipſis inobedientes.

SAcroſancta &c. vniuerſis Chriſti fidelibus ſalutẽ & omnipotentis Dei benedictionẽ. Grande periculum ac deſolatiõem inauditam, quæ iam Eccleſię Dei & vobiſipſis imminet, ô Chriſtifideles, attendite, & antiqui hoſtis iacula cõſpicite, quibus gregem dominicum magno precio redemptum, perimere conatur, vt deuotioribus animis auxilium diuinæ gratiæ imploretis. Et quemádmodùm exhortatur Apoſtolus, accipiatis armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere in die malo, in om̃ibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela hoſtis nequiſſimi ignea extinguere: qui iam vehementi tentatione fundamenta Eccleſiæ & religionis Chriſtianæ concutere quærit, volens conciliorum generalium authoritatẽ euertere, per quę fides orthodoxa & omnis vitæ atque actionis norma tradita eſt, & quorum vigore eadem fides atque regula diſciplinæ Chriſtianæ ſuſtentari habent in terris, vt illis proſtratis, mala innumera ſuper populũ Chriſtianum inducere poſſit. Sed vt eam rem lucidiùs proſpiciatis, & nõ permittatis voſipſos miſerabiliter deperire, Eccleſiamque matrem veſtrã tantis ſubijci ruinis, primùm vos conſiderare decet, quanta deſolatio in foribus eſt, quantaque periclitatio animarum imminet, ſi nunc ruat & proſternatur Conciliorum authoritas. Deinde aperiemus quomodò ipſa grauiſſimè ruit, ſi illi fauor & obedientia præſtatur, qui eandem conciliorum authoritatem factis, verbis & ſcriptis iam à multo tempore conculcare non ceſſat. Poſtmodùm obiectionis contra illius iuſtiſſimam ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali, & ſubſequentem depoſitionem, nullius eſſe momenti clariſſimè oſtendemus: vt veritate plenè comperta, quiſque Chriſtianus intelligat, quid ſibi agendum eſt de neceſſitate ſalutis. Aduertite in primis, ô Chriſticolæ, & ante oculos veſtros ponite miſerandum & flebilem ſtatum Chriſtianę religionis, ſi eò redacta fuerit, vt quiſque in ſummo pontificio poſitus, iam aſſecuratus ſit, quòd nullam correctionem à Concilijs generalibus deinceps habeat pertimeſcere, quantumcunq; Eccleſiam ſcandalizet, & eius ſtatum perturbet ac decoloret: ita vt ſi omnes dignitates Eccleſiaſticas & beneficia venderet, ſi prælatos quoſque inuitos transferret, & expelleret iniuſtè pro libito volũtatis, etiã notoriè ac iniuſtè reges & principes deijceret, moribus pernicioſis animas hominũ paſſim perimere laboraret, crudelitates perpetraret horrendas, legem Dei confunderet, quæque ſalubria inſtituta euerteret, tẽporalia Eccleſiæ Romanæ & cæterarũ particularium Eccleſiarum diſſiparet atq; alienaret, aliaque innumera flagitia, ſcelera & crimina notoria perpetraret, ac ſe incorrigibilem redderet, omnis Eccleſia in vnum congregata, nullatenùs illum à talibus coercere poſſet: quinimmo liberum eſſet ei, quamlibet ſynodum cum reprimere volẽtem, ilicò transferre vel diſſoluere perſiſtẽtes in ſynodo contra voluntatem eius, perſequi, excommunicare, priuare, inhabilitare, contumelijs ac iniurijs afficere, inuaſiones corporales aduerſus eos excitare: ac deinde quicquid ſynodus ſtatueret, præciperet, dictaret, ordinaret, penitùs contemnere, abijcere & reprobare. Conſpicite pro Dei reuerẽtia, qualis ex hac re daretur introitus inimico humani generis ad ſubuertendum religionem Chriſtianam, dum ſeducendo vnum hominem, poſſet Chriſtianitatem in deſolationem maximam deijcere, mores peruertere, Canones & regulas quaſque diſſipare Eccleſiaſticas, regna & prouincias conturbare, ac bonis ſpiritualibus & temporalibꝰ ſpoliare, vitiorumq; immanitatem inducere. Aperite oculos & videte, qualis ex hoc daretur ingreſſus Antichriſto. Sed & conſiderate, quomodò ea res fidem catholicam confunderet atq; violaret, quæ eſt primum fundamentum Eccleſiaſtici ædificij, quo euerſo, omnia corruunt, ſine qua fide impoſſibile eſt placere Deo aut aliquam ſalutem cõſequi. Notum eſt enim, quomodò ſacra Conſtantienſis ſynodus ad extirpationem errorum tanta pericula vniuerſæ Eccleſiæ afferẽtium, diffiniuit & declarauit, innitendo ſacris ſcripturis & doctrinis antiquorum Conciliorum atque ſanctorum doctorũ, quòd concilium generale vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcunque ſtatus & dignitatis, etiam ſi papalis, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem ſchiſmatis, & reformationẽ Eccleſiæ in capite & in membris: quodque ſi quis ſtatutis & mandatis cuiuſlibet Concilij generalis legitimè congregati, obedire contumaciter contempſerit in prædictis & perti-

Ephe. 6.

Semp iſti vicarium Chriſti cõtẽptim vocãt vnum hominẽ, cum Chriſtus dicat, Qui vos audit, me audit, &c.

Heb. 11.

pertinentibus ad ea, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, ad alia etiā iuris remedia, ſi opus fuerit, recurrendo.

Deinceps felicis recordationis Martinus papa quintus, approbante toto Conſtantienſi Cōcilio, per literas ſuas vniuerſis Epiſcopis & inquiſitoribus mandauit, continentes, quòd eſt de neceſſitate ſalutis, credere generale Concilium habere ſupremā authoritatem in Eccleſia, quodq́ue quodlibet Concilium generale, & etiam ipſum Conſtantienſe, repræſentat vniuerſalē Eccleſiam: & quicquid approbauit & approbat in fauorem fidei & ſalutis animarū, eſt ab vniuerſis fidelibus approbandum & tenendum: & quicquid condemnat eſſe fidei vel bonis moribus contrarium, ab vniuerſis fidelibus pro condemnato tenēdum & aſſerendum: loquens etiam de illis, quę circa principium ipſius Concilij Conſtantiēſis diſſinita & approbata ſunt, ſicut ſuę præfatæ literæ indicant, quæ expreſſam mentionem faciunt de declaratione facta circa principium ipſius Concilij ſuper communione diuinæ Euchariſtiæ ſub vtraque ſpecie, & de condemnatione errorum & perſonarum eorūdem Ioannis Vuicleff & Ioannis Huſz. fuit autem deinceps præmiſſa determinatio de conciliorū authoritate in hoc ſacro Baſileēſi cōcilio in pluribus ſeſſiōibus repetita, dū olim Eugenius cōcilium ipſum prima vice diſſoluere attentauerat, atque in reſponſionibus ſynodalibus multipliciter declarata, & in vniuerſum orbem per epiſtolas aliaſque literas & ſynodales nuncios publicata. Ipſe tunc Eugenius huic ſacro Concilio doctrinam hanc notoriè tenenti, prædicanti & publicanti, adhæſit: & ipſum fuiſſe legitimum, ac legitimè à principio ſui cōtinuatum, profeſſus eſt, confitens diſſolutionem per eum factā, irritam & inanem: quam tamen primò ex iuſtis & neceſſarijs cauſis factam eſſe publicauerat, ac etiam duas literas ſuas in Apoſtolico palatio contra hoc ſacrum Concilium & eius decreta promulgatas, in quarū vna dicebat, quòd ante aduentum legatorum ſuorum exiſtentium in ſynodo, nulla erant ſedis Apoſtolicæ authoritate ſuffulti: atque etiam deſignabat, quòd ipſo contradicente, generalis ſynodi non habebāt poteſtatem: quodq́ue multa & grauia diſponere & ſtatuere præſumpſerant contra decreta ſanctorum patrum in Apoſtolicæ ſedis graue præiudicium: tertiaſq́ue, incipiētes, Deus nouit, ſuo nomine factas, in quibus quàm plura contra authoritatem Conciliorum aſſerebātur: & quicquid per eum aut ſuo nomine in præiudicium aut derogationem ſacri huius Concilij Baſileenſis ſeu contra eius authoritatem, factum, attentatum ſeu aſſertum erat, caſſans, irritans & annullans, nullaſq́; & irritas fuiſſe & eſſe declarans: adijciens, quòd decæterò à grauaminibus ipſi Concilio inferendis, abſtineret. Deinceps quoque poſt ipſius adhæſionem in ſeſſione publica, præſidente legato Apoſtolico, aſſiſtentibus octo ſanctæ Romanæ eccleſię cardinalibus, oratoribus regum & principum, prælatorumq́; & doctorū iuris diuini & humani copioſa multitudine, eadem declaratio Conſtantienſis Concilij renouata extitit. Vbi autem hæc veritas concernens manifeſtè fidem & ius diuinū, ſicut olim lucidè in celebri reſponſione, incipiēte, Cogitanti, & alijs pluribus oſtenſum fuit, expreſsè diſſerens de authoritate data immediatè à Chriſto Eccleſiæ congregatæ & Cōcilijs generalibus, totiès & tam ſolenniter per vniuerſam Eccleſiam declarata eſt, & per Concilia generalia, quę ſummi pontifices conſiſtorialiter declarauerit legitima, etiam pro eo tempore quo huiuſmodi declarationes ediderunt. Si nunc poſt hæc omīa, ipſæ declarationes fidei & iuris diuini abijciantur, ac veluti erroneæ deijciantur & conculcentur, impingaturque toti Eccleſiæ error, quæ talia declarauit: quis nō videt alias hæreſes per Eccleſiam ſopitas, reſuſcitari, & nouis ſuſcitādis frena laxari. dum ex hoc via paratur, vt Cōcilijs generalibus in declarationibus fidei & diuini iuris ampliùs nō credatur: ſed in qualibet regione, in quolibet loco poſſint homines ſectas & hæreſes & quaſlibet malas doctrinas excitare, ampliùs non timentes ſuas adinuētiones per generalium Conciliorum authoritatem confutari? Vndè totus orbis in conturbationem maximā deueniret, & periclitabitur Chriſtianitas, quæ & olim ante tempora Cōſtantini, ſicut teſtatur Iſidorus, feruente perſecutiōe, in varias hæreſes ſciſſa eſt: quia nō erat epiſcopis licentia conueniendi in vnum, niſi tempore ſupradicti Imperatoris: quòd ſi tunc, non obſtante quòd eſſent ſummi pōtifices vita & ſanctitate pręclari, propter defectum congregationis Cōciliorum generalium, hæreſes ipſæ pullulabant, quanta nunc inſurget hæreſum vorago, ſi ampliùs Conciliorum generalium diffinitionibus non credatur, nec acquieſcatur, atque illorum ſic miſerabiliter proſternatur authoritas? O quanta Chriſtianitatis deſtructio, O quanta fidei deſolatio, O quanta omnis religionis & pietatis abiectio, quanta euerſio rerum publicarū, regnorum & prouinciarum, quantū naufragium animarū. Plorate iam & ingemiſcite omnes inuocantes nomen domini, maiores cum minoribus, & apertis oculis inſpicite turbationem vēturam vniuerſo orbi, ruinamq́ue veſtram, & deſolationem præuidete, ſi ſic frangatur neceſſaria illa conciliorum authoritas. Sed & flete ſuper vos, ſi ſic proſternatur, quod omnium Chriſtianorum prælatorumq́; religioſo-

Sed talis cōcilij caput eſt Roman⁹ pōtifex, cuius authoritate confirmei oportet.

Hæc Eugenius negat eſſe ſuas.

Concilia generalia ſemp Romani pōtificis authoritatē ꝑcipuam agnouerunt, & ab eo tāquā maiori cōfirmari petierunt.

ligioſorum ac cæterorum Chriſtianorum erat ſupremum refugium in terris: ad eorundem nempe auxilium ſæpenumerò cõfugerunt ſummi pontifices, dum à tyrãnis perſequutionem patiebantur, quæ iam amplius nulli venerabuntur aut reuerebũtur tyranni, ſi hoc tempore corruerint. Per ipſa Cõcilia ſedes Apoſtolica robur ſuæ dignitatis & authoritatis conſeruabat, dum per eorundem Conciliorum ſentẽtias cunctis hominibus formidandas, & venerãdos canones, omnes aduerſarios fidei & ſanę doctrinæ atque bonorum morum corruptores arcebant & reprimebant. Ipſi quoque pontifices per eadem Concilia dirigebantur, vt ambularent ad veritatem Euãgelij, & poteſtate ſibi data ad ædificationem vterentur. Vndè qui ipſorum Conciliorũ authoritatem eneruare quærũt, illi decorem, dignitatem, robur & auxilium Apoſtolicæ dignitatis, fidemque, ſalutem & bonas actiones ſummorũ pontificum manifeſtè confundere moliuntur, atque in illam deſtructionem adducere, de qua loquitur beatus Gregorius, dum poſt enumerata vniuerſalia Concilia, ſubdit: Cunctas quas venerãda Concilia præfata perſonas reſpuunt, reſpuo: quas venerãtur, amplector: quia dum vniuerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit abſoluere quos ligant, aut ligare quos abſoluũt. quibus verbis idem Gregorius immediatè ſubiungit: Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit. Vt verò de cæteris prælatis Eccleſiaſticis & principibus ſecularibus, qui ad Concilia refugium habuerunt, dicere obmittamus, quoniam nimiùm prolixũ eſſet ſingula enarrare, ſaltem illud homines conſpiciant, quòd per huius ſacri Concilij labores, regnum inclytum Bohemiæ Sigiſmundo Romanorum regi reſtitutum fuit, quodque aduerſus nonnullos, qui temporalia cunctis Eccleſijs eripere, religionesq́; tam mendicantium quàm aliorum deſtruere conabantur, ſingulare præſidium tam in dicto Conſtantienſi, quàm in hoc ſacro Concilio inuentum eſt. Quid de ſchiſmatibus tollendis dicemus, ſi ampliùs Concilijs generalibus non obediatur? ſi plures contenderint de papatu, quilibet qui ſe verum Papam putabit, dicet ſe ſuperiorẽ Cõcilio. quomodò poterũt iudicari, quomodò coerceri aut reprimi, ſi viderint hoc modo proſtratam ipſorum Conciliorum authoritatem? quòd ſi omnia inconuenientia enumerare vellemus, quæ ſecum afferret huius authoritatis ruptura, nõ multis poſſet deſcribi codicibus. Sed iam ad ſecundũ explicandum tranſeamus, quomodò hæc proſternitur authoritas, quomodò ruina grauiſſima Eccleſiæ, & malarum turbationum inenarrabilis multitudo paratur, ſi ille ſuſtineatur & foueatur, qui huius authoritatis ſe contemptorem, impugnatorem & notorium perſecutorem oſtendit. quis negare poteſt, ô Chriſtiani, quòd reformationi Eccleſiæ in capite & in membris, quam totus orbis deſiderabat, & ꝓ qua iam plura Concilia congregata fuerunt, duriſſimè reſtiterit (de quo omnis anima dolere debet) ille qui primus homines ad viam ſalutis inducere debuerat, olim Eugenius Papa quartus, nunc. Gabriel nuncupatus, quodq́; illa quæ pro ipſa reformatione decreta & inſtituta erant per hanc ſanctã ſynodum, à ſe abiecerit & contempſerit, ita vt nunquam vnum canonem ſynodalẽ concernentem reformationem ipſam, in executionem efficacem deducere compertus ſit, qui nullam penitus emendationem in regimine curiæ ſuæ propter quamcunque admonitionem aut correctionẽ effecit, ſed aſſiduè grauiores abuſus adauxit, in perditionem animarum & deteſtabilis Simoniacæ peſtis fomentum? Quis negare poteſt, quòd quantùm in ſe eſt, authoritatem om̃ium conciliorum generalium conculcauit, dum euocatus ad ſynodale iudicium, diffiniuit quòd ex certa ſua ſcientia authoritate Apoſtolica & ex plenitudine poteſtatis transferebat hoc ſacrum Concilium, caſu quo procederetur contra ipſum aut aliquẽ ſuorum oratorum pręſidentium, qui in cõcilio fuerant, cùm tamen eo tunc tempore ipſum Concilium generale verum ac legitimum reputaret? Quis diſſimulare poteſt, quòd etiam ipſi Concilio authoritatiuè ꝓhibuit, ne vltra dies triginta cauſam fidei quæ cum Bohemis agebatur, tractaret, adijciens quòd omnes excommunicabat, priuabat beneficijs, & inhabilitabat ad eadem, qui deinceps poſt terminum quem ipſe tũc præfixit, actus conciliares Baſileæ exercerent, volens etiam ex ea cauſa eſſe derogatum quibuſcunque declarationibus, etiam ſub nomine generalis Cõcilij factis, & alijs in contrarium facientibus? Ex his proſternens & abnegans manifeſtè ſupradictã declarationem catholicæ fidei, tam per ſacrũ Conſtantienſe Concilium factam, quàm per hoc Baſileẽ, vt pręmittitur, dudum renouatam, & ſe ſuperiorem in his omnibus Concilio deſignans: vigore cuius prætenſę diſſolutionis ſchiſma horrendũ & grauiſſimam diuiſionem conſequẽter in orbe poſuit, erigens congregationem Ferrarienſem ſub nomine alterius generalis concilij cõtra hanc ſanctam ſynodum, poſtquã declarauerat conditiones in præfata diſſolutione poſitas, purificatas fuiſſe: ſtudens hoc pacto inconſutilem tunicam Chriſti, & Eccleſiam quam in vnitate repererat, gladio ſæuiſſimo diuiſionis & ſchiſmatis feriens: quod certè omnes debuerant abhorrere Chriſtiani, quibus ſimile ſchiſma nunq̃ cõpertum fuerat. Sed nec his cõtentus, in hãc

ſanctam ſynodũ varias perſecutiones excitauit, mãdans ciuibus Baſileẽ, vt eandem à ſua ciuitate expellerẽt. Alioquin ſe in ciuitatem interdictũ,& in gubernatores eius excommunicationẽ proferre dicebat, inhibendo ne quis victualia deportaret ad eãdem:& ſi qui portarent, ſpoliarentur, cederentq́; ſpolia occupantibus. Scripſit prętereà, vt in eos de Concilio fieret perſecutio, tanq̃ in hoſtes Chriſtianę fidei, vocãs ipſam ſynodum, iniquorum perfidam ſynagogã: quæ mandata adeò grauia fuerunt, vt vix filius perditionis adueniens, grauiora aduerſus Eccleſiam mandata ferre poſſet, ſi eam ſentiret pro ſuſtinenda fide &lege dñi in aliquo loco congregatam. Quæ verò & quanta ſcripſerit diuerſis principibus, blaſphemando eandem ſynodum & decreta eius, longum eſſet enarrare. Sed & quomodò patrimoniũ, terras & dominia Eccleſiæ, quæ in ſumma pace & proſperitate reppererat, ipſe tractauerit, quas alienationes fecerit, quas guerras commouerit, partialitates acceperit, quantæq́; crudelitates ſub regimine ſuo in loca & in ſubditos Eccleſiæ perpetratæ ſint, quomodò iuramenta ſua ſolenniter in conclaui & poſt conclaue præſtita infregerit, flebile eſt dicere. Et præterea quæ vnquam maior incorrigibilitas, quæ maior pertinacia in aliquo pontifice vel miniſtro eccleſiaſtico apparuit, qui non ſolùm in prædictis ſuis exceſſibus, quibus diuinam maieſtatem & legem eius ac fidẽ catholicã tam notoriè offendit, & Eccleſiã Chriſti in ſpiritualibus & temporalibus ſic cõturbauit, afflixit, damnificauit, diuiſit, & ſupra modum ſcãdalizauit, obdurato permanſit animo: verùm etiam vult, his non obſtantibus, ab hominibus innocens & iuſtus reputari, nulla vnquam emendatione, nulla correctione oſtenſa, quaſi tantã cęcitatem iam in populo Dei excidiſſe credat, vt tam grauia vitia velint pro veritatib⁹ venerari? Videns autem hæc ſancta ſynodus, ad ipſius emendationẽ nec dulces admonitiones ſæpiùs & per plures legatos & oratores transmiſſas, nec longam patientiã & benignam expectationẽ, nec citationẽ iuridicam, nec ſuſpenſionis ab adminiſtratione Papali ſententiam iuſtiſſimã proficere: tandẽ expectatis decem & ſeptem mẽſibus poſt ſuſpẽſionẽ prædictam, neceſsè habuit ſuper depoſitione ipſius à papatu, iuſtum proferre iudicium, prout eidem ex authoritate data à Chriſto incumbebat. Nũc verò aduertite ô Chriſtifideles, quę deinceps erit in orbe conciliorum authoritas, ſi poſt hæc omnia fouetur & ſuſtinetur, qui nõ ſolùm in tantis malis ſe incorrigibilem præbuit, verùm etiam eandem cõciliorum authoritatem proſternere laborauit, & laborare nõ ceſſat, vt deinceps nec ipſe, nec aliquis ſucceſſorum ſuorum per iudiciũ Eccleſiæ corrigi valeat, ſed poſſint pro libito voluntatis omnia agere abſq; vllo timore correctionis fiẽdæ ſuper terram: qui & adhuc poſt ſuã depoſitionem grauiora grauioribus addens, tres declarationes catholicæ fidei de authoritate conciliorum, condemnare auſus eſt, cuius oratores iam per orbẽ aduerſus eandẽ authoritatem apertè prædicant:& tam ipſi q̃ nonnulli ſibi fauẽtes, diſſeminãt libellos ac tractat⁹ ad huius hæreſis diuulgationẽ, & ſuppreſſionem declarationum catholicæ fidei, quas vniuerſa tenuit Eccleſia. Poteſtis autem ô cuncti Chriſtiani hunc ignem, priuſquàm ampliùs accendatur, extinguere, & fidei catholicæ ac vniuerſæ Eccleſię pacem reddere, ſi ſententijs iuſtiſſimis huius ſanctæ ſynodi, quã repræſentare vniuerſalem Eccleſiam recognouiſtis, debitã præſtiteritis obedientiã, & viam veritatis ac iuſtitiæ efficaciter amplexari curetis, in fauorem fidei & ſalutis Eccleſiæ vniuerſæ. Si verò id non fiat, ſed diutiùs præſtetur obedientia ei, qui omniũ horũ malorum caput eſt, ſi repulſo eccleſię iudicio, ille ſuſtineatur, qui iuſtè condẽnatus eſt, ſi impugnatori notorio fidei & authoritatis conciliorum faueatur, ſi manifeſtus perſecutor congregationis ſynodalis ſuſtineatur, ſi mandata, ſtatuta & præcepta concilij generalis abijciantur, & rebellanti atq; contumaci & incorrigibili adhæreatur, illeq́; poſt ſententiam depoſitionis in eum latã, pro capite Eccleſiæ reputetur, qui ſe ab ipſius Eccleſiæ vnitate & corpore per fidei læſionem, per ſchiſmatis in erectione prætenſi alterius concilij perpetrationem ſeparauit, & cui iam nullus color, nullus titulus papatus competere poteſt: ſi deniq; non auditur Eccleſia iudicãs, & libellis illius qui condemnatus eſt, blaſphemias & enormes iniurias in ſanctam ſynodũ & exiſtentes in ea continentibus, aures præbentur: quis nõ videt dies illos malos, horrendamq́; turbationem totius Eccleſiæ, de qua ſuperiùs diſſeruimus, in proximo adeſſe? Quanti reperientur, qui deinceps in cõcilijs generalibus ad defenſionem fidei, ad extirpationem hæreſum, ad reformationem morum, ad tuitionem iuſtitiæ & veritatis perſiſtere vellent, ſi videant ſibi priuationes beneficiorum, & perſecutiones corporum, iniurias, opprobria, prætenſas cenſuras & quaſcunque aduerſitates imminere: illi autem, qui hæc aduerſus ſynodum hanc perpetrauerit, obedientiam & fauorem finaliter dari? Sepelitur profectò, conculcatur, & proſternitur, ſi res ita procedant, ipſa conciliorum authoritas, & grauiſſimus dolor imminet omnibus Chriſtianis. Verùm confidimus in Domino, quòd non ſic Eccleſiam ſuam in interitum ruere permittet: quinimmo excitabit corda ſeruorũ ſuorũ, vt miſereantur ipſius Eccleſiæ & ani-

Pius 2. Lõgè aliter ſcribit de hoc Eugenio, palàm reuocans, q̃ olim ſenſiſſet vobiſcum cõtra Eugenium.

Florẽtinũ Cõcilium definiuit Romanũ põtificem plenam à Chriſto habere poteſtatẽ vniuerſalis eccleſiæ gubernandę.

 & ani-

Hoc aliquandiu Germani fecerunt, ſed poſteà ad Eugeniũ ſe cõtulerunt.

& animarum ſuarũ, nec fidem catholicam, veritatẽ & iuſtitiam ſic opprimi patiantur. Sed neq; hoc ſuſtineri poteſt, quòd quidã obedientiæ neutralitatẽ conſulunt obſeruandam, & ſicut ei qui iuſtè per ſynodale iudicium cõdemnatus eſt, nequaquã obediendum eſt, ſic cõcilio iudicãti obedientiam ſubtrahendã putant. Quomodò enim poteſt quiſquis Chriſtianus excuſari, vt ab omni iudicio Eccleſię ſe ſubtrahat, cùm de neceſſitate ſalutis Eccleſiã audire teneatur, ſicut Euãgelica doctrina & omnis ſanctorũ traditio teſtatur? quod liceret, ſi quiſquam ſe à iudicio vnius cõcilij ſubtrahere poſſet, ſimiliter & alteri Concilio denegare obedientiã, nec in eorũ ſententijs ſiue pro fide, ſiue pro quibuſcunq; rebus animarũ ſalutẽ aut Eccleſię ſtatum cõcernentibus, vlla ſtabilitas, vllàve efficacia haberetur. Quilibet acta Cõciliorũ examinare vellet, ac de illis, prout ei videretur, iudicare: aut poſt iudicium vnius cõcilij, aliud expetere, nullum interim obedientiæ debitum reddẽs. ſicq; fruſtraretur conciliorũ authoritas, & tandem neq; ipſis, neq; ſummis põtificibus legitimam adminiſtrationẽ habentibus obediretur. Vndè in totũ confunderentur Eccleſiaſtica iudicia, periclitareturq́ue Chriſtiana religio: nec deinceps cõcilia generalia quæcunq; mala reprimere laborarent, ſi eorum ſententijs nõ obedire conſpicerẽt, neq; locus eſt ſuſpenſioni animorũ in tam clara iuſtitia, in tãta obediendi neceſſitate, dum per defectũ obedientiæ p̃ſtandę, fidei læſio & veritatis oppreſſio aſſiduè ſuccreſcũt, periclitãtur aĩę innumeræ, & exẽplum datur omnibus, vt deinceps nullis ſententijs p̃latorum ſuorum, ſicuti nec ſynodorũ obediant, ſed animos ſuos per plura tẽpora ſuſpendere velint, vndè omnis iuriſdictio perire poterit, dũ authoritatẽ ſupremã Eccleſię obmitti & negligi videbunt. Si itaq; cõmuni bono Eccleſię Dei cõſulere quæritis, ô Chriſtifideles, ſi præſentibus malis finẽ imponere, ſi pacem cõſequi & felicem ſtatum totius Chriſtianitatis intueri, date operam, vt cũcti vnanimiter viam veritatis ſequantur, vt cõcilijs generalibus ſua reddatur authoritas, vt nullus eã deneget ſynodo vniuerſali obedientiã, ad quã tenetur de neceſſitate ſalutis, in his quæ pertinent ad fidem, extirpationẽ ſchiſmatis, & reformationem Eccleſiæ in capite & in mẽbris, & pertinentibus ad ea. Sic ceſſabunt ſchiſmata, ſic hæreſes extinguentur, mores reformabuntur, vigebunt Cõcilia, ſedes Apoſtolica & virtutũ dignitate & honore plurimo reflorebit, repellentur conatus antiqui hoſtis, breuiabuntur dies mali, & malorum grandium repelletur incurſus, quæ, ſi ſecùs fiat, ſuper omnes Chriſtianos iam imminere conſpicitis. Supereſt iam vt eas obiectiones nullius oſtendamus eſſe momenti, quæ illaqueationem animarum & obfuſcationem veritatis ac iuſtitiæ huius ſanctæ ſynodi, per nonnullos afferuntur. Allegant quidem hoc ſacrum cõcilium de ſuo cõſenſu fuiſſe tranſlatum, pro eo quòd cõcordauerat cũ Gręcis, ſe transferre infra menſem poſtquàm adueniſſent ad vltimũ portum citramarinum, eiſdem in Cõſtantinopoli per oratores concilij nominandũ pro celebrando œcumenico cõcilio, in eo loco quem hoc ſacrum Baſileenſe conciliũ elegiſſet. Verùm quantò reijcienda ſit hæc obiectio, vos Chriſtifideles aduertite. Manifeſta quidem nimis eſt veritas, ꝙ Græci, præualentibus practicis olim Eugenij perſequentis ſynodum, non ad portũ per oratores Concilij eis nominatum, venerunt, neq; ad locum per cõcilium electum, ſicut ipſi promiſerant, venire voluerunt: immò ſcripſerunt Concilio per oratores eius in Cõſtantinopolim miſſos, ſe propterea cum eis & eorum galeis nõ adueniſſe, quia tempus mittendarum ipſarum galearum tranſactum erat, ſic abſoluentes ſe ab omni obligatione mutua, quæ inter Concilium & ipſos contracta erat, licèt tamen alteri oratorum priùs dixiſſent ſe de vlteriori expectatione contentos eſſe, impedimentaq́ue Concilio præſtita eſſent manifeſta, cùm in conuentionibus initis cum eiſdẽ, expreſsè caueret, omnia debere intelligi ſine fraude & dolo, ac legitimo impedimẽto ceſſante. Quòd ſi ad requeſtam ipſius olim Eugenij deinceps ire voluerunt Ferrariam contra conſenſum concilij, quis ratione vtens, dicere poſſit Concilium ex ea re ad ſe transferẽdum fuiſſe obligatum? Dum verò quidam vlteriùs obijciunt, quòd Concilium quadã vice concluſit, caſu quo Auinionenſes certã pecuniæ ſummã infra menſem nõ traderent in pecunia numerata, & de hoc infra duodecim dies ſequentes, non certificaretur Concilium, quòd tunc teneretur ipſum Concilium ad electionem alterius loci procedere, & vniuerſali Eccleſię aliundè prouidere: quod dum adueniente tempore nõ fieret, præſidẽtes Apoſtolici & alij quidam ſecum minorem partem Concilij facientes, tanquam ad ipſos deuoluta poteſtate Concilij, alium locum aliumq; portum nominauerunt, & oratores ad Grecos miſerunt. Sæpè ad huiuſmodi obiectiones per decreta & Epiſtolas noſtras reſpõſionem fecimus, oſtendimuſq́ue illas eſſe penitus inanes. Manifeſtum eſt enim, quòd Concilium in ea concluſione cum nullo contractum fecit aut conuentionem, nulluſq́ue aderat cum quo huiuſmodi contractum celebraret: nulliq́ue dubium eſt, quenquam cum ſeipſo contrahere non poſſe, cùm inter ſpondentem recipientemq́ue ſponſionem, debeat eſſe diſtinctio perſonarum. Vndè illarũ omnium obie-

Matt. 18.

obiectionum corruit fundamentum. Sed tantùm illam concluſionem intra ſe cepit Concilium, quam & interpretari & mutare poterat iuxta caſus occurrentes, ſi pro ſalute Eccleſiæ, ſibi ita agendum videbatur. Nec aliquis ſibi legem imponit, à qua recedere non poſſit: neq; dicebatur in concluſione ipſa, quòd in caſu prædicto minor pars haberet alium locum eligere, ſed Concilium. Et ſi aliquod dubiũ erat, quod interpretandum veniret, aut ſi quid in hoc agendum, vel deliberandum aut mutandũ, nullatenùs iudicio minoris partis ſtandum erat, ſed plurimorum ſententiæ acquieſcendum, ſicut mos antiquorum conciliorum & omnia patrũ inſtituta edocent. Vndè & ex eo in vniuerſum orbem turbatio grauiſſima excitata olim fuit, dum aliqui Epiſcopi minorem partem concilij Niceni facientes, illis contradixerunt, quæ maior pars concluſerat. Sed quid ampliùs illimet præſidẽtes Apoſtolici, qui ſub prætextu concluſionis illius alium locum eligere voluerunt, eidem cõcluſioni cùm fieri deberet, contradixerunt, proteſtantes ſe non conſentire in decretatione loci Auinionenſis, de quo expreſsè agebat dicta concluſio? Et vlteriùs, pendente termino præfixo, oratores olim Eugenij Archiepiſcopus Cæretenſis & Iacobus de Rachaneto, impediebant, ne illæ pecuniæ darentur in Auinione, de quibus hæc concluſio agebat. Scripſerunt præterea Auinionẽ, quomodò abbas bonę vallis & Raymũdus Taloni decretorum doctor, ad eos miſſi ex parte concilij, cõpoſuerant cum eis ex poteſtate eis data à toto Concilio, quòd haberẽt decretationẽ loci Auinionẽſis & impoſitionis decimarum, priuſquã pecunias ſuas exoluerent. Mandaueruntq; ipſi Auinionenſes, quòd illis habitis pro cautione eorum, pecunias expedirent, de quibus oratores Concilij miſſos ad eoſdem, cautos & ſecuros fecerunt. Iudicauit conciliũ quòd rationabiliter petebant, quodq; attentis prædictis, quę ſuperuenerunt ad notitiam ipſius cõcilij, & alijs pluribus ipſum *monentibus, nõ erat procedendũ ad electionẽ alterius loci, nec expediebat ſaluti Eccleſiæ & bono rerum agẽdarum. Quòd autem aliqui pauci ad electionem alterius loci temerariè procedere præſumpſerunt, ſe dicentes Decretum agere contra duplo maiorẽ partem cõcilij & ampliùs, ſcindentes & diuidentes, quantùm in ſe fuit, Eccleſiæ vnitatem, hoc prorſus illicitum & pernicioſum fuit, ſicut per ſolenne Decretum ſeſſionis noſtrę 32. demonſtrauimus. Vndè & conatibus eorum extunc reſiſtens hæc ſancta ſynodus, decretationem fecit in ſeſſione publica ſuper electione loci Auinionenſis & aliorum ſibi adiunctorum, omnẽ aliam electionem ſeu nominationem loci

* mouentibus,

per quoſcunq; factam irritans. Deinceps quoq; ſubſequuta eſt communis omnium nullo diſcrepante cõcordia, quòd tres domini, inter quos erat vnus & primus legatorum Apoſtolicorum, haberent ſigillare literas de quibus agebatur, ſine prę iudicio alicuius, & oratores mittere. Ipſi autẽ ſigillauerunt decretũ concilij, mittentes ipſum per oratorem in Auinionem, illo prætenſo reiecto, quod per minorem partem factum fuerat. Cumq; ſit omnino à veritate alienum, quòd duo Decreta contrarij tenoris, immò & ſibi inuicẽ cõtradicẽtia expreſsè, vno & eodem tempore ſimilia ſynodali iudicio emanauerint, quia Spirituſſanctus per os generalis ſynodi contrariè loqui nõ poteſt, eo ipſo quòd Decretum concilij ſuper Electione de Baſilea, Auinione & Sabaudia, cõſentientibus omnibus patribus qui in Concilio erant, & ipſis legatis Apoſtolicis, vera bulla plumbea ſynodali ritè plumbatum eſt: manifeſtum eſt, dictã ſchedulam legatorum nullatenùs vim Decreti habere potuiſſe. Dum verò quidam literas ſuper eo quod per minorem partem factũ fuerat, clandeſtinè bulla ſacri Concilij de nocte ſurrepta ſigillauerunt, declaratum eſt, illas falsò bullatas eſſe: & quòd Archiepiſcopus olim Tarentinus, præſidens & orator ipſius olim Eugenij, qui ſe in hoc operam cum effectu dediſſe confeſſus erat, tanquam falſarius iuſtè condemnatus extitit. Sic igitur in ea re nullus hæſitationis ſcrupulus eſt quòd penitus nullius momẽti fuerit, quòd per illos paucos contra iudicium conſilij actum eſt. Sed nec de his diſputare neceſſe eſt, cùm etiã illud quod per illos paucos factum fuerat, abruperit ipſe olim Eugenius: qui, cùm omnes patres exiſtentes in Concilio, tam ſui legati quàm alij, dictaſſent vt concilium firmiter maneret Baſileæ vſq̃ue ad aduentum Imperatoris & patriarchæ Græcorum ad vltimum portum, nihilominùs ipſe longè ante aduentũ prædictorum Gręcorũ plùs quàm per quatuor menſes, hoc concilium, quantùm in ſe fuit, abrupit & diſſoluit, ex eo capite quòd procederetur contra ipſum aut aliquem ſuorum, negans iuriſdictionem immediatè à Chriſto Concilijs datam, & ſe (vt anteà præmiſſum eſt) ſupra Cõcilium erigens in facto reformationis & fidei. Quam prætenſam diſſolutionem cùm non reuocaſſet infra quatuor menſes, immò aliam congregationem ſub nomine generalis concilij interim apud Ferrariam feciſſet, grauiſſimũ ſchiſma perpetrans, ſuſpenſus fuit ab adminiſtratione papali ante aduentum prædictorum Græcorum eo tempore, quo etiam illi de minori parte prædictum Cõciliũ permanere debere in Baſilea dixerunt. Poſtquàm verò legitimè ſuſpẽſus fuit per Cõcilium, quis Chriſtianorum dubitat

 bitat

bitat quoſcunq; actus per ipſum in adminiſtratione papali expletos, nullos, irritos & inanes extitiſſe? Sic itaq; volētibus quærere occaſionem diſcedēdi à ſancta ſynodo, nullus color cuiuſcunque tranſlationis poteſt vllatenùs ſuffragari: quod ſatis intellexerunt prelati, principes, vniuerſitates ac cæteri maioris partis orbis, qui nunquā ad cōuentionem Ferrarienſem vel Florentinenſem, iam ferè à tribus annis erectam, accedere vel mittere voluerunt, ſed illa reprobata, ſanctā ſynodū Baſilieen̄ velut repræſentantem vniuerſalem Eccleſiam, verbis & ſcriptis cognouerunt. Et cùm dictam congregationem Ferrarienſem, erectam ſub nomine generalis Concilij hoc durante Concilio, non generale Concilium, ſed ſchiſmaticorū fuiſſe conuenticulum, prout in Decreto noſtræ vigeſimænonę ſeſſionis maniſeſtiſſimè conſtat, ipſeq; Gabriel quia caput illius ſchiſmaticæ conuentionis, & quia à papatu legitimè ſuſpenſus erat, iuriſdictionem papalem non poterat exercere, per acceſſum ipſorum Græcorum, qui iam à plurimis annis ab Eccleſia Catholica diuiſi erant, nullatenùs dicta Ferrarienſis cōuentio legitima facta eſt. Neque veraciter dici potuit, ipſam eſſe generale Concilium vel œcumenicū, prout ipſe illā intitulauit.

Immò verò Cōcilium Florentinen̄ & Latini & Græci venerant, & ferè oēs à Baſileenſibus diſceſſerunt.

Obijciunt deinde alij, quòd in ſancta ſynodo permanentes, pauci numero fuerūt ad exercēdos actus iuridicos ſuſpenſionis ab adminiſtratiōe papali & depoſitionis olim Eugenij, ac ſubſequentis electionis ſanctiſſimi domini Felicis papæ quinti. Quæ quidem obiectio ſi illi debeat ſuffragari, qui ſynodum perſecutus eſt, qui omnibus modis homines ab ea ſubtrahere & ſeparare laborauerit, & aduerſus illos militet qui tēpore perſecutionis permāſerunt, qui oēs de orbe ad ſuccurrendum & prouidēdum Eccleſias Dei per epiſtolas & oratores vocare integro ferè biennio nō ceſſauerunt: quis nō videt, ex hoc Cōciliorum authoritatem proſterni & confundi? Nam ſemper ſummus pontifex dū ſynodū rumpere volet, aliquos exindè abſtrahere poterit. Si aūt alij permaneāt, obijcietur eis paucitas: ſicq; videntes ſe nihil proficere poſſe, ſynodum in totum deſerent, permittetúrque agere cuilibet ſummo pōtifici quicquid libuerit. Nec poſſibile erit, ſi quiſquā eorum fidem offendat, ſchiſma faciat, aut quibuſcunque malis Eccleſiam ſcandalizet, remedium per generale cōcilium exhiberi. Sed nunquid illi qui nō fugerunt, qui non deſeruerunt ſynodum in neceſſitate, qui non fidē, veritatem & iuſtitiā cōculcari pmiſerunt, quiq; pro his ſuſtinendis tribulationes & dolores, peſtem, guerram, penuriam & cæteras aduerſitates ſubierunt, propterea culpandi ſunt? Nunquid Apoſtoli qui in numero pauci cum Chriſto permanſerunt in tentationibus ſuis, alijs diſcedentibus, ideo malè egerunt? nónne ſatis elucidatum fuit in ſupradicta ſynodali reſponſione, quę incipit, Cogitanti, conſentiente in hoc & cooperante tunc legato Apoſtolico, quomodò illi qui permanerent in ſynodo vſq; ad finem operis ſui, cōmendandi eſſent: nō autem illi qui diſcederent, aut qui ſe ab ea diuiderent? Allegatumq́; quomodò dum Chriſtus dixiſſet, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: nō pauci qui remanſerūt cum Chriſto, ſed illi qui receſſerunt, repræhenſionem meruerunt. Ibi quoq; non obmiſſum eſt, quomodò recedente Ioanne 23. à Cōſtantienſi ſynodo, non illi deſecerunt, ſed commendati ſunt, qui cum ipſo Concilio perſtiterunt vſq; in finem. Nec tamen ita pauci fuerunt in hac ſancta ſynodo, vt quidam exiſtimant, cum in decreto ſuſpenſionis ipſius olim Eugenij ab adminiſtratione papali, valdè multi adeſſent, & inter eos plures regum & principum ambaſiatores. Decreta quoque de cauſis & de collatione beneficiorū in eadem ſeſſione promulgata ſunt, quæ maior pars recepit tanquā à generali ſynodo vniuerſalem Eccleſiam repræſentante. Vndè nullus color, nulla excuſatio aut tergiuerſatio poteſt cuiquam in diuino iudicio ſuffragari, quare illi ſuſpēſioni reſiſtat, aut cur poſt eam illi qui ſuſpēſus fuit, velut ex certo ꝓpoſito in adminiſtratione papali obedire, & actus eius, tanquàm nō ſuſpenſi, legitimos reputare. In actu quoq; depoſitionis ferè trecenti fuerunt. Et tempore ſubſequentis electionis grandis adhuc numerus erat, nec vſq; in hodiernum diem diuina prouidentia hāc ſanctam ſynodum deſeruit, quin competentem numerum prælatorum, doctorū & aliorū notabilium virorū habuerit, & adhuc hodiè habeat. Sed præterea hæc quæſtio dudū diffinita & determinata eſt tam per ſynodum, quàm per ſummum pontificem tunc exiſtentem, cōſentientibus in hoc Cardinalibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & omnibus Chriſtianis. Nam cùm tempore primæ diſſolutionis prætenſæ pauci prælati eſſent in concilio, non numerum quatuordecim excedentes, neque medietas numeri omnium ſuppoſitorum in Concilio haberetur, quæ præmiſſis actibus interfuit, ipſe quoq; tūc ſummus pontifex obijciebat eidem Concilio numeri paucitatē per literas ſuas diuulgatas in orbem. Et nihilominùs determinatum eſt per omnes, quòd hoc nō obſtante, fuit protunc legitimum cōcilium & legitimè continuatum. Quòd ſi in tali numero legitimū eſt concilium ex diffinitione catholica & Apoſtolica, omneſq́; de neceſſitate ſalutis legitimo concilio obedire tenen̄, tanq̄ habēti poteſtatē immediatè à Chri-

Patentur paucitatē ſuam.

Chriſtus aliter promiſit Petro.

Ioan. 6. f

Alia fuit tunc ratio propter ſchiſma.

Sed nō exprimunt, quę illorū trecentorum fuerit authoritas.

Chriſto,vt præmiſſum eſt,in pertinentibus ad fidem, extirpationem ſchiſmatū, & reformationem Eccleſiæ in capite & in membris: quis poteſt iam ſub colore paucitatis vel alio quocunq;,occaſionē quærere non obediendi cōcilio in actibus pfatis? Quòd ſi deinceps liberum ſit vnicuique de actis ſynodalibus recipere quæ volet,quæ nolet abijcere, reputare cōciliū velut habens poteſtatē cum placuerit, cū non placuerit nō reputare, nō audire eccleſiā niſi quandò & quomodò voluerit: quis dubitat, ex hoc omnē conciliorum authoritatē proſterni, oēmq; obedientiā illis debitam fruſtrari? Clarū eſt itaq;,has obiectiones nulli Chriſtiano ſuffragari, quo minùs iuſtis ſententijs per hanc ſanctā ſynodū pro neceſſitate fidei & vniuerſæ ſalutis Eccleſiæ promulgatis, plenè obedire debeat, quæ fideliter dicimus, veritatem manifeſtantes ad omnē conſcientiā hominū, vt videntes horrenda pericula & cunctis ſeculis inaudita, quæ ex conculcatione authoritatis cōciliorum & diſceſſione à fide iam imminent, viam veritatis efficaciter amplectantur, fidē ipſam tueantur & cōſtantibus animis iuſtitiæ adhæreant, per quam impugnatores inimici repellantur,& omnia in pacem,quietem,ac ſalutarem diſpoſitionē reduci valeāt. Obſecramus itaq; vos Chriſtifideles per miſericordiam Dei, vt dum adhuc tempus eſt, cōſulatis publicæ ſaluti: & ſicut adhæſiſtis huic ſanctæ ſynodo, eiuſq; authoritatē recognouiſtis,& inſupèr veritatem fidei, quā defendi ſuſtinuiſtis, dum ille qui & nunc eam perſequitur, tentauit prima vice diſſoluere, tenentes quòd hoc facere nō poterat,ſic & vos permaneatis, & cum veritate ſtetis vſq; in finem: ſicq; agatis, vt is qui tantis laboribus authoritatē omnium conciliorum proſternere molitur, tandem ab his deſiſtat, & ſuæ ſaluti conſulat. Nec tale exemplum poſteritati relinquatis, vt concilium repræſentans vniuerſalem Eccleſiā, per vos tanto tempore recognitum, & cui de neceſſitate ſalutis tenemini obedire, patiamini in diebus veſtris cōfundi & cōculcari. Verum quoq; paſtorem Eccleſiæ Catholicæ per eandem ſynodū canonicè electū,colite & veneramini: cuius aſſumptionem ad Apoſtolatum fuiſſe neceſſariam,ſatìs indicat aduerſitatum magnitudo, quæ aduerſus eccleſiam itā ſuccreuerunt, vt vix alius inuentus fuiſſet, qui hoc tēpore pondus huius miniſterij ſufferre valeret: ſed eū donauit Dominus, qui nunquā Eccleſiam derelinquit, vt eius prudentia, patientia & multiplici virtute cū auxilio huius ſanctæ ſynodi, fides defendatur, authoritas cōciliorū cōſeruetur, iuſtitia vigeat, pax & trāquillitas ac bona omnis diſpoſitio in ſtatu eccleſiaſtico & Chriſtiana religione ſubſequantur. Pro quibus,fauente altiſſimi gratia,omnes labores noſtros vſq; in finē impēdemus, multa aduerſitatū genera nobis aſſiduè irrogata patienter pro noīe Chriſti ſuſtinentes, qui maiora pro Eccleſiæ ſuæ plantatione ſubire dignatus eſt: pro quo & diſcipuli eius grauiſſimas pſecutiones pertulerunt, omnemq; operam nobis poſſibilem,de ſuperno cōſiſi auxilio, dabimus, ne ſic Eccleſia, quā tanto precio Chriſtus ipſe Deus noſter acquiſiuit, diebus noſtris cōfundatur, ne in opprobrium & deſolationem Chriſtianæ religionis veritas fidei per Chriſtianos ipſos agnita, recepta & defenſata, ſic miſerabiliter relinquatur & pſternatur in terrā, ſed potiùs illibata ſeruetur: vtq; hæc ſancta ſynodus tam ſolenniter inchoata, tantiſq; continuata laboribus, felicem exitum accipiat, ad ſalutem vniuerſorum & gloriā Ieſu Chriſti ſaluatoris noſtri, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorū, Amen. Datum in congregatione noſtra generali in Eccleſia maiori Baſileenſi celebrata, ſexto idus Nouembris, Anno à natiuitate Domini 1440.

Nō id voluit Eugenius.

RESPONSIO SYNODALIS FActa oratoribus regis Romanorum ac principum electorum de tranſferendo concilio.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Petitionem veſtram audiuit hæc ſancta ſynodus, quam nomine chariſſimi Eccleſiæ filij Frederici regis Romanorū illuſtris,& venerabilium archiepiſcoporum ac nobilium virorū principum electorū ſacri Romani Imperij, vos venerabilis Silueſter epiſcope Chiemenſis, & dilecti eiuſdē Eccleſiæ filij Erharde de Zelking baro, Thoma de Haſelbach in theologia magiſter, Ioannes de Liſura decretorum doctor, præpoſite Eccleſiæ B. Mariæ ad gradus Moguntinē, Ioannes de Francfordia officialis Confluentię, Henrice de Herpel prępoſite S. Seuerini Colonienſis, Ioannes de Lemberg etiam in theologia magiſter, pręmiſſis diſertis orationibus porrexiſtis. Cuius quidē petitionis tenor talis eſt: Dignentur veſtræ reuerendiſſimæ paternitates ad exhortationē & deuotā poſtulationem ſereniſſimi domini noſtri Romanorum regis &c. necnon ſuorum principum electorum ſua vota conferre, quatenus modis congruis ad generalis Concilij ab omnibus indubitati congregationem, infra vnius anni ſpatium, perueniatur loco ſuæ maieſtati & ſuis principibus electoribus grato & rebus gerendis accommodo. Veſtras autem dominationes latēre non putamus, quantùm neceſſe ſit, vt conciliorum generalium iudicia, quæ pro fide orthodoxa & Salute animarum proferuntur,

tur, firma & ſtabilia permaneant: quodque iactura ipſius fidei & eccleſiaſticæ diſciplinæ immineat, ſi illa mutari & vacillare, nec robur & ſtabilitatem habere permittatur. Hinc enim aſſiduæ perturbationi pacis datur occaſio, hinc detrimenta ſalutis afferantur innumera, hinc ad malorum audacem perpetrationem ingreſſus præbetur, hinc ſubterfugijs perfidorum aditus aperitur. Sic quippe inducerentur peruerſi, vt nullatenus ſynodo iudicanti aut ſtatuenti vel mandanti obedirent, ſed ilicò aliam ſynodum fieri expeterent, cùm & mos ſit malorum litigatorum, ſicut prçclarè B. Auguſtinus ad Glorium Eleuſinum & alios Donatiſtas ſcripſit, vt dicant ſe malos iudices fuiſſe perpeſſos, licèt etiam firmiter manifeſtiſſima veritate ſuperati. neque coercere poſſet ceruices ſuperborum & Eccleſiaſticam pacem perturbantium ſynodalis authoritas, ſi celebrato concilio mox ipſum trāſferri aut ad aliud oporteret deueniri. Quod papa Gelaſius luculenter aduertens, in epiſtola directa epiſcopis Dardaniæ aiebat: Maiores noſtri diuina inſpiratione cernentes, neceſſariò prædicauerunt, vt quod contra vnamquanque hæreſim coacta ſemel ſynodus pro fidei communione ac veritate promulgaſſet, non ſinerent poſt hoc nouis retractionibus mutilari, ne prauis occaſio præberetur. Et ſubdit eadem epiſtola: Sic Eunomium, Macedonium, Neſtorium ſynodus ſemel geſta condemnans, vlteriùs ad noua concilia venire non ſinit. Martianus quoq; & Valentinianus Imperatores firmum habere voluerūt, quod per ſynodum Chalcedonenſem fuerat definitum, cauſam illā ſubiungentes: Nam iniuriam facit iudicio religioſiſſimæ ſynodi, ſi quis ſemel iudicata ac rectè diſpoſita, reuoluere & publicè diſputare contendit: quod ſi permitteretur, nihil fermè in diffinitionibus fidei & iudicijs Eccleſiæ apud mortales ſtabile haberetur: facileque rueret omnium futurorum conciliorum vigor, ſi hæc ſancta ſynodus authoritate duorum præcedentium cōciliorum & duorum Romanorum pontificum congregata, cui etiam ſummus pōtifex pro tempore exiſtens cum omnibus cardinalibus, cunctiq; prçlati eccleſiaſtici inhçſerūt, cui omnes reges terrç, omneſq; ferè magni principes orbis incorporati ſunt, & ſolennia per ſuos oratores præſtiterūt iuramenta, conculcaretur: aut in ſuis iudicijs, ſtatutis, declarationibus & decretis contemneretur & haberetur ludibrio. Non paruum itaque imminet periculū, ſi in alium locum ſynodus cōgreganda decernatur, quin robur eccleſiaſticç authoritatis aliquid læſionis atq; detrimenti patiatur. Vbi tamē iam pluribus annis diligentiā noſtram pro illibata ſtabilitate ipſius authoritatis cōciliorum conſeruanda, Dño auxiliante, impendimus, & pro pace Eccleſiæ præmiſſam petitionem poſtulatis adimpleri, quam ſi reijceremus, plurima diſcrimina grauiorque ipſius Eccleſiæ Dei læſio ſequi poſſet: Nos de benigno Chriſti adiutorio aſſiduè ſperantes, qui ad ipſam Eccleſiam ait, Ego vobiſcū ſum omnibus diebus vſq; ad cōſummationem ſeculi: ſimulq; de ꝓbitate ſerenitatis regiç & inclytorū principū vos mittentium cōfidentes, quòd magnis viribus laborabunt, vt ſiue hic continuata fuerit, ſiue in alium locū tranſlata cōcio ſynodalis, firmiter atque inconcuſsè teneantur ab omnibus veritates in ſacro Conſtantienſi concilio declaratæ, & per hāc ſanctā ſynodum renouatæ, ſicq; ſtabilis & firma deinceps conciliorum habeatur authoritas, per quā fidei catholicæ robur ac neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ & ſtatus Chriſtianorum cōſeruetur in terris: Sic eorundē cōciliorū ſtatuta, ordinationes & iudicia ꝓ ipſa fide, pro lege dñi & ædificatione animarum, ac bono regimine ſtatus vniuerſalis Eccleſiæ, cuncti reuereantur, quòd nullius in aduerſum rebellio aut pertinax contradictio vel ſcādaloſa diſſenſio præualere permittatur: vt ſic cum vigore iuſtitiæ mala reprimi, & bona cū tranquillitate valeant promoueri, vnanimitaſq; obediētiæ vbilibet reflorere poſſit: præfatæ veſtræ petitioni reſpondendum duximus, iuxta ſeriem articulorū ſequentiū ſub hac forma: Primò, ſancta ſynodus cōmendat deuotionem & ſynceram intentionē, quam prçfati ſereniſſimus Romanorū rex, & illuſtres principes ad vnionem & pacificationem Eccleſiæ ſanctç Dei habent, & pridem per vos prædictos ſolennes nuncios & oratores ſuos cum eorū literis ad hoc ſacrū concilium deſtinatos, in congregatione generali facundè & prudenter explicârunt. Secundò, vobis præfatis oratorib⁹ cōmemorat, quomodò in hac ciuitate Baſileenſi hactenus fuerit & hodiè ſit generale cōcilium vniuerſalē Eccleſiam repręſentans, quod meritò apud oēs Chriſticolas multiplici ratione debet dici & reputari indubitatū & vnicum, & ꝙ ſinè maximis periculis, incōmoditatibus, laborib⁹, ſumptibus & difficultatib⁹, abhinc ad aliū locum mutatio huius ſacri cōcilij fieri non poterit, prout res hæc ſeipſam cunctis diligenter intuentibus indicat, & hæc ipſa ſancta ſynodus ſæpiùs per oratores ſuos in diuerſis ambaſiatis, ac in iſto loco verbo & ſcriptis oratoribus regum & principum ſeculi multifariè oſtendit. Vndè præmiſſis alijſq; pluribus attentè cōſideratis, videretur huic ſanctæ ſynodo, quòd hæc inſignis ciuitas Baſileenſis, cuius idoneitas multiplici experientia diuturnè comprobata extitit, eſſet locus aptus & rebus gerendis accommodus, ad quem cooperantibus ꝓfatis domi-

Synodus Chalcedonē vel maximè agnouit primariā Ro. pōtificis authoritatis, petens à Leone ſua decreta confirmari, & eius ſententiā diu expectās.

Matt. 28.

dominis ſereniſſimo Romanorum rege & electoribus, non ſolùm ex inclyta natione Germanica, ſed ex omni fidelium natione quæ ſub cælo eſt, cõuenire poſſent omnes, qui generalibus concilijs intereſſe debent & conſueuerunt, vt vnà cum patribus qui in hoc concilio conſtanter hactenus perſeuerauerunt, pax & vnio Eccleſiæ deſiderata dari poſſet: præcipuè cùm hoc ſacrum concilium, inter alia ſancta opera, ſpecialiter extitit cõgregatum ad pacem omnium Chriſtianorum. Nihilominùs his non obſtantibus, vt prædicti ſereniſſimus rex & principes electores, cæteriq; reges & principes ac cuncti fideles clarè percipiant rectam & puram intentionem, quam habet hoc ſacrum Concilium ad vnitatem & pacem Eccleſiæ, & hactenus ſemper habuit, quodque patres in eo perſeuerantes parati ſunt reddere rationem omni poſcenti de

1.Pet.3.c ea quæ in ipſis eſt fide, vtque præfati ſereniſſimus rex & ſui principes electores euidenter cognoſcant, quòd ſacrũ concilium cupit votis eorundem complacere pro pacificatione vniuerſalis Eccleſiæ, diuina fauente clementia, conſequenda, ipſa ſancta ſynodus in hac Baſileenſi ciuitate inclytæ nationis Germanicæ in Spiritusſancto congregata, & vſque in præſentem diem legitimè cõtinuata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, offert ſe paratam in tempore de quo infrà ſit mentio, ad locum eiuſdem nationis rebus gerendis accommodum, & regiæ celſitudini gratum, ſua propria authoritate modis congruis ſeipſam transferre, ſecuritatibus tamen ante huiuſmodi tranſlationem decretandam & fiendam, in talibus præſtari ſolitis, & alijs neceſſarijs datis & præſtitis. Obſecrat autem præfata ſancta ſynodus eandem regiam celſitudinem, quatenus dignetur rem hanc alijs regibus & principibus intimare, eos toto ingenio & niſu inducendo, vt illam ipſi amplectantur, veniantq; perſonaliter, aut ſuos ſolennes oratores mittant, ac prelatos & alios qui in generalibus Concilijs de iure vel conſuetudine debent intereſſe ditionis eorundem, etiam ad veniendum inducant, vt pax & vnio Eccleſiæ ſanctæ Dei dari poſſit. Securitates verò & alia quæ neceſſaria eſſe reputat & intendit hæc ſancta ſynodus, ſunt ea quæ ſequuntur: Primò, quòd ſereniſſimus ipſe rex præſtet ſuum & ſacri Romani Imperij ſaluumconductum ipſi ſacro Concilio ad alium locum transferendo, pro omnibus accedentibus ad ipſum, ſtantibus & recedentibus in plena forma. Detq; operam, vt locus eligendus etiam habeat pleniſſimam ſecuritatem & ſaluumconductum cum libertatibus circa iuriſdictionem, ac etiam ſuper habitationibus, victualibus & alijs requiſitis. Similiterque dabit operam, quòd principes

[margin note: ..m qui hactenus noluerũt eugeniũ ſequi, iam in gratiam Cæſaris p..rati ſũt alio ſe trãſferre.]

Eccleſiaſtici & ſeculares ac loca ipſi Concilio vicina, dent ſuos ſaluoſconductus. quodque prædicti ſaluiconductus ſereniſſimi domini regis, loci Concilij, aliorumq; dominorum & locorum, ſint irreuocabiles, durentque continuè vſque ad quatuor menſes poſt finitum Concilium. Exhortatur autem ſancta ſynodus regiam celſitudinẽ, ſi quæ guerræ aut diſcordiæ graues tũc inter illos aut illa eſſent, dignetur ſe interponere ꝑ treuga aut pace inter illos cõponenda. Item petit ſancta ſynodus, quòd ſereniſſimus ipſe dominus rex Romanorum ipſi concilio interſit perſonaliter, ceſſante legitimo impedimento: quo adueniente, aliquem potentem & magnæ authoritatis principem ſacro Concilio gratum, in eius protectorẽ inſtituere habeat: polliceaturque ſub verbo regio per ſuas literas patentes, quòd non faciet, nec fieri permittet, DEO authore, quantùm in eo fuerit, quod ſit vel eſſe poſſit directè vel indirectè contra ipſius concilij authoritatem & libertatem. Item ne inanis & fruſtratoria reddatur huiuſmodi ſacri Concilij tranſlatio, quæ ſine magnis periculis & difficultatibus fieri non poteſt, videtur permaximè neceſſarium, cùm iuxta declarationem ſanctæ & magnæ ſynodi Conſtantienſis, quicunq; fidelis teneatur obẽdire mandatis, ſtatutis, ordinationibus aut præceptis cuiuſlibet generalis Concilij, quòd domini rex & electores præfati per ſuas literas patentes hoc ſacrum Cõcilium Baſileenſe, ante ipſius tranſlationem decretandam, certificent, quòd Concilium dum in illo loco fuerit, recognoſcent pro vero generali Concilio & indubitato, eiq; adhærebunt cum effectu incõcuſſè, quandiu durabit & continuatum fuerit: ſtatutisque, ordinationibus, decretis & mandatis per illud inibì fiendis, acquieſcent & obtemperabunt, & quantùm in eis erit, inuiolabiliter facient obſeruari, etiam ſi aduerſarij ad illud non venerint. Loca verò, quæ prædictæ tranſlationi & rebus gerendis videntur accommoda, & regiæ celſitudini grata, nominabit ſacrum Concilium quando ipſius ſerenitati videbitur expedire: quorum alterum, pro maiori gratitudine cõtentatur ſacrum Cõcilium, quòd ipſe dominus rex authoritate huius ſacri cõcilij eligat & aſſignet. Poſtquàm aũt dictæ ſecuritates ſacro huic cõcilio fuerint præſtitæ cum effectu, ac per regiam ſerenitatem vnus ex locis eidem ſpecificãdis pro tranſlatione Concilij nominatus, & de his alijsq; præmiſſis ſacrũ Concilium per ſuas literas regias patentes fuerit certificatum, hæc ſancta ſynodus ſuam tranſlationem in illum locum publicè ac in ſolenni ſeſſione decretabit fiendam ad tempus, quod eidem ſynodo ac dictæ regiæ maieſtati,

 conſide-

conſideratis temporum circũſtantijs & neceſſitate Eccleſiæ, videbitur expedire. Videtis præclari oratores, quantum pacem eccleſiæ hæc ſancta ſynodus exoptet, quanta liberalitate deſiderijs regiæ ſerenitatis & aliorum illuſtrium dominorum vos mittẽtium, ſatisfacere deſideret, nihil aliud quærens, niſi vt publicæ ſaluti Eccleſiæ conuenienter & efficaciter conſulatur. Veſtrum erit iam eorundem principũ animos inducere, vt matrem ſuam Eccleſiam, ex qua ſpiritualiter regenerati ſunt, virtuoſis adiuuẽt auxilijs, quatenus eorum ope, ſacri Concilij Conſtantieñ, & huius Baſileenſis, ac vniuerſitatum almarum vniuerſalium ſynodorum illæſa ſeruetur authoritas, fides vigeat, ſacris canonibus reuerentia debita exhibeatur, procuretur animarum ſalus, ad q̃ ſemp ſummè huius ſanctæ ſynodi adſpirauit intentio. quæ & ſi per impletionem veſtræ poſtulationis obmitti aut negligi contingeret, graue iudicium à domino ſuper ipſos principes inclytos & ſuper vos pertimeſcendum foret. Sed ita illorum piam deuotionem & veſtram in cunctis agere ſperamus, vt ex laboribus fructuoſis à domino promereamini præmia glorioſa. Datum Baſileæ in noſtra generali cõgregatione, ſecundo nonas Octobris, Anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimoſecundo.

Et cur non eſtis ſecuti paſtorem Eccleſiæ Eugenium?

¶ Hic finem habent Epiſtolæ ſeu reſpõſiones ſynodi Baſileẽſis, ſuppeditatæ nobis ex bibliotheca Facultatis artium celeberrimæ Vniuerſitatis ſtudij Colonienſis, ac iam tertiò typis excuſæ.

COPIA LITETARVM MISSARVM Papæ ex parte regis Angliæ, ſuper facto cõcilij per dominum epiſcopum Landenſem & dominum Raſallum præceptorem ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & magiſtrum Guidonem Priorem Prædicatorum &c.

Landeñ

BEatiſſime pater, humilima recommendatione pmiſſa, veſtræ beatitudinis literis, quas nuper per manus egregij viri dñi Petri de Mella nuncij Apoſtolici, cum ea qua decuit reuerentia ſuſcepimus, vnà cum credentia per eundem nobis deſuper ſerioſè expoſita, intelleximus eãdem ſanctitatem veſtram certis ex cauſis vos mouentibus, cõcilium Baſileenſe diſſoluẽdum fore decreuiſſe, ac aliud concilium Bononiæ ex tunc ad annum cum dimidio celebrandum indixiſſe, nos tã in eiſdem literis, q̃ in eiuſdem ſanctitatis veſtræ nuncij viua voce exhortando, vt cùm tempus poſtulauerit, ad ipſam Bononieñ ſynodum noſtros oratores tranſmittere placeret, qui circa Chriſtianæ religionis & ſedis Apoſtolicæ ſtatum & honorem ea proponant & operentur, quæ rege catholico digna ſint. His itaq; pater beatiſſime intellectis, non ab re mente turbata, eo permaximè fuimus ſtupefacti, q nullum conuenictius præſidiũ inueniri putauimus, quo ſancta mater eccleſia ſeſe ab extremis horrendiſq; periculis iam vndiq; imminẽtibus tueretur, quo celeriùs hæreticorum conatus opprimi, aut catholicorum mores in melius reformari valerent, q̃ vt per præfixum concilij generalis cœtum adunatum, pmiſſis & alijs inſtantibus periculis ſine vlterioris prorogationis diſpendio ſuccurratur. Cernim' quippe de præſenti, & ante hæc tẽpora animo perſpicaci intuebamur, nedum progenitorum noſtrorum, ſed & noſtris heu quó temporibus fides catholica ſtatusq; eccleſiaſticus & laicalis vbiq; iam fluctuet, & procellis magnis agitetur, adeò q reparãdis reformandiſq; pter pmiſſa exorbitantijs q̃plurimis, quas ad gregis Chriſti turbationem non modicam indiès ingruere cõſpicimus, mora nociua exiſtit: & multa gignit dilatio pericula, q̃ nihilominùs fidelium animarum ſaluti cui celeriter ſuccurrendum eſt, periculoſiora (prohdolor) comminantur. His propterea pater beatiſſime alijsq́ue motiuis incitati, Baſileeñ ciuitatis locum pro vniuerſali ſynodo celebranda, authoritate ſufficienti aliàs limitatũ, tanq̃ in Chriſtiani orbis medio poſitum, ab hæreticis Bohemiſque per Dei gratiã ad ſanctæ matris eccleſię vnitatem reducendis, haud longè diſtantẽ, ſatis commodũ & congruũ reputãtes, ad ſanctiſſimæ memoriæ Martinũ papã V. pdeceſſorem veſtrum, noſtros oratores dum in humanis agebat, pro anticipatione ipſius concilij Baſileeñ deſtinaſſe meminimus. Cuius reuerentia ſicut & tunc, ſic & nunc pro procraſtinatione fauores impẽdere regios nos debere, Dei eccleſiæ, cuius in ipſo negocia proſperari ſperamus, expediens fore nõ credimus: quinimò conſiderantes, vt veraciter informamur, quòd multi de notabilioribus Chriſtianæ religionis principibus ad prælibatum concilium Baſileeñ iam ſuos ambaſiatores deſtinãrunt, ipſumq́; conciliũ tam platorum q̃ doctorum ac aliorũ probatiſſimorum illuc aſſiduè cõfluentium numero non modico indiès excreſcit, in his q̃ fidelium pacẽ, fidei nutrimentum, & Eccleſię ſtatum & honorẽ ac animarũ ſalutẽ reſpiciũt, & alijs q̃ in ipſa ſacra ſynodo generali tractari & expediri debeant, nos eis conformare intendimus, prout decet. Veſtram itaque beatitudinem filiali affectiõe attentiùs exoramus, & exhortamur in dño Ieſu Chriſto, quatenus pmiſſis attentis, ad dicti concilij quod vniuerſalis eccleſię profectibus tam neceſſarium, tamq́; opportunum arbitramur, progreſſionem, & ipſius vſq; ad finale complementum tractandorum in eodem continuationem, paternos fauores & aſſiſtentiã benignam adhibere dignemini, firmiſſimè (ſi placet veſtræ ſanctitati) in mente tenentes, q ſi nõ om̃ia in concilio apud Baſileam con-

congregato expediri queant, quæ pro bono vniuerſalis Eccleſiæ occurrerint, concilio apud Bononiam ſeu alibi congregando (ſi opus fuerit) noſtros illuc oratores, cum poſtulauerit, ad veſtræ ſanctitatis complacentiam animo paratiſſimo tranſmittemus. Cæterum pater beatiſſime corde ſyncero ſupplicamus, quatenus memorati circũſpecti viri dñi Petri veſtræ ſanctitatis nũcij moram in regno noſtro Angliæ diuturniorem, excuſatam habere dignetur veſtræ beatitudinis clementia, quòd non ſui deſidia, ſed varijs circa progreſſum ſeu nõ progreſſum dicti concilij Baſileeñ occurrẽtibus nouis, ſecundum varietatem occurrẽtium, nouas deſuper deliberatiões haberi, & noua oportuit cõſilia præparari. Beatitudinem veſtrã &c. Datum &c.

¶Litera regis Angliæ illuſtris, directa concilio per eoſdẽ ambaſiatores.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spirituſancto legitimè congregatæ, vniuerſalem Eccleſiam repræſentanti, Henric⁹ Dei gratia rex Angliæ & Franciæ ac dominus Hyberniæ, ſuijpſius recõmendatiõem, & ad vniuerſalis Eccleſiæ bonum feliciter ꝓſperari. Veſtræ ſacratiſſimæ cõgregatiõis literis nobis iam p̃ſentatis, primis videlicet ante aduentum reuerẽdi patris dñi epiſcopi Laudeñ, nobiliſq; & magnifici militis dñi Raſalli de auro de Bononia, præceptoris S. Ioannis Hieroſolymitani Ianueñ, necnon egregij viri fratris Guidonis prioris cõuentus Chambericeñ de Sabaudia ordinis Prędicatorũ, ſacræ paginæ ꝓfeſſoris, legatorum veſtrorũ, ad noſtrã p̃ſentiam trãſmiſſorum: ſecundis verò, per eoſdẽ in ipſorum ad nos acceſſu, credentiaq; pro parte noſtra p ipſos in cõſpectu trium ſtatuũ regni noſtri deuotiſſimo ſermone ſerioſiùs expoſita, poſtq̃ pijſſimum ſanctæ veſtræ cõgregationis ꝓpoſitum ad hoc tendens, vt tam fidei orthodoxæ, hæreticorum verſutijs & varijs erroribus nunc temporis multipliciter impugnatæ, celeriùs ſuccurratur, quàm vt dãnati mores omnium ſtatuum in melius (quantùm altiſſimus conceſſerit) reformẽtur, diſcordiæq; regũ & principũ, quibus Chriſtianitas miſerabiliter atteritur, poſſetenus ſopiantur, nobis elegantiſſimè declaratum eſt pro parte celeberrimæ congregationis veſtræ, quæ ſequuntur, à vobis incepimus poſtulare. (*Locus obſcurus.*) Quorũ primo, videlicet vt nři oratores & legati ad præfatam ſynodum deſtinentur, annuimus animo perlibenti, ipſorumq;, Dei opitulãte gratia, aduentũ modo poſſibiliori maturabimus, vt optatis. In ſecundo autem per oratores eoſdem à nobis poſtulato, ꝙ videlicet pacẽ inter nos & aduerſarios noſtros, p̃ſertim in regno noſtro Franciæ concernit, incũdam, ſcire dignetur veſtra concio ſacroſancta, quòd in hoc pacis negocio inſtantijs & hortamentis reuerẽdiſſimi patris dñi cardinalis S. Crucis cõdeſcendimus firmo cum propoſito, p quaſcunque vias ratiõabiles, ipſius tractatui pacis cum ipſis aduerſarijs noſtris efficaciter intendendi, ſperãtes in domino, ꝙ dicti reuerendiſſimi patris labor in ea fruſtrari nõ debeat, ſed fructuoſum & gratum ſortietur effectum. Veruntamen ſi ex ſuorum laborũ & meditatiõis induſtria, fructus in ea parte ſperatus (quod abſit) non ſequatur, ambaſiatores noſtri ad veſtrum cœtum deſtinandi circa ipſius pacis ineundæ progreſſum vlteriorem venient ſic inſtructi, vt cunctis per eos luculentiùs apparere debeat, quòd ab omni tempore fuimus, ſumus & erimus fauente altiſſimo diſpoſiti & inclinati ad ipſius pacis bonum per quæcunque media rationabilia & conuenientia intẽdere, prout conuenit principi Chriſtiano. Cæterùm in Spirituſancto ô adunata ſynodus glorioſa, literas ſecuritatis & ſaluiconductus, qui per Concilium generale volentibus adire p veſtros oratores prædictos petebãtur, animo libenti conceſſimus, exhortationemq; p̃latorum regni noſtri de accedendo ad Concilium memoratum per nos faciendam, vt veſtri etiam pro parte eſt petitum, libenter exequentes, quos tamen ad opus hoc aggrediendum vrgere non oportet, ad quod pro viribus abſque ſtimulo voluntariè ſe diſponunt. Cæterùm veſtrum ſacroſanctum cœtum ad operis inchoati conſummationem feliciſſimam tueri dirigereq; dignetur ſenſatorum cogitatuum pijſſimus inſpirator. Scriptũ ſub priuato ſigillo noſtro apud palatium noſtrum Vueſtmonaſtẽſe viceſimo die Iulij menſis, Anno regni noſtri decimo.

EPISTOLA SIGISMVNDI Cæſaris, ex Italia ad patres in concilio Baſileæ congregatos miſſa.

REuerendiſſimi in CHRISTO patres ac venerabiles, gratè & ſyncerè nobis dilecti, tranſlapſis diebus, geminatis noſtris literis veſtris paternitatibus notificauimus concordiã inter ſanctiſſimum dominum noſtrum Papã ac maieſtatem noſtram ſecuram, quemadmodùm nõ ambigimus, iã lympidè cognoſcere potuiſtis. Et eccè propter rerum agendarum ꝓgreſſum, modò ad hanc ciuitatem Viterbienſem intrauimus, continuaturi iter noſtrum verſus vrbẽ Romanã, ad viſitandũ ſanctitatẽ ipſius dñi noſtri, quam ſeptimana proxima ſine dilatione annuente domino conuenire ſperamus: & qm̃ præter Bullam admiſſionum ſacri Baſileenſis concilij, qua & certi reddimur, dudũ habuiſtis, reperimus per legatos & oratores ſuæ ſanctitatis, eandẽ benè diſpoſitã ad fauores ſacri cõcilij, & eorũ maximè, pro qbus ipſum ſacrum

crum concilium congregatũ exiſtit. Et nos quoque vnà cum ſanctitate ſua illa & alia bona opera fauorizare intẽdimus, quæ ſanctitas ſua iam ſuos præſidentes & legatos miſiſſet dudum apromptuatos, niſi legitima impedimenta, prout percepimus, obſtitiſſent. Intendit tamen ſua ſanctitas, prout nobis dici fecit, illos quantocyus expedire: nihilominùs ne ſacrũ conciliũ ex huius modica dilatiõe patiatur diſcrimẽ, eadẽ ſanctitas ſua pronunciauit nonnullos alios præſidentes, prout ex bullis ſuis Apoſtolicis clarius colligere poteritis. Adhortamur igitur veſtras paternitates maiori affectione qua poſſumus, quatenus eoſdem benignè velitis ſuſcipere, nilq; interim admittere, quod poſſit cedere in perturbationem ſanctitatis ſuæ & pacis vniuerſalis Eccleſiæ. Quoniam nobis conuenientibus breuiſſimis (vt prædiximus) his diebus vnà cum ſanctitate ſua, ſolennes noſtros oratores ſuper ſingulis ad veſtras paternitates mittemus, ſperantes in Domino, quòd omnia pro bono Reipublicæ Chriſtianæ benè manebunt compoſita, & ad id omni ſtudio intendemus, qui ſcandala in Eccleſia dei (ipſe nouit) moleſtè ferremus. Datũ Viterbij die nona mẽſis Maij, regnorum noſtrorum anno Hungariæ &c. quadrageſimoſeptimo, Romanorum vigeſimotertio, Bohemiæ verò decimotertio &c.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorũ rex ſemper Auguſtus, ac Hungariæ Bohemorumq; &c. rex.

Ad mandatum domini regis, Caſpar Slick.

NOVA ET ANTEHAC NON NISI SEMEL TYPIS EXCVSA VARIARVM RERVM, Epiſtolarum, Actionum, Sententiarũ, Decretorum, Orationumq; diuerſarũ, ad concilium Baſileeñ ſeu eius materiam ſpectantium, FARRAGO ſiue APPENDIX.

Ac primùm Articuli quidã ſeu Statuta, Deliberata ſeu Acta, Pronunciata ſeu Definita Concilij Baſileeñ, ſeorſim hìc congeſta, & ſecundum DATAS ipſorũ, quantùm ex ipſis conijci potuit, digeſta.

INSERTIS AVISAMENTIS CLERI GALLICAni, in Gallia pro ſynodo Baſileeñ factis: & Articulis Bohemorũ, ipſi concilio Baſileenſi oblatis.

ARTICVLI DE MOdo procedendi in ſacro Concilio legitimi & approbati ſeu concluſi in generali congregatione, die veneris 26. Septembris 1430.

Primò ſint quatuor deputationes, ſicut ſunt, inter quas omẽs de cõcilio diſtribuantur æqualiter, quãtùm cõmodè fieri poterit. Et ſint in qualibet deputatione de quolibet ſtatu, ſ. dominorũ Cardinaliũ, patriarcharum, archiepiſcoporũ, abbatũ, doctorũ, religioſorum, exemptorum & nõ exemptorũ, & aliorum, & in qualibet de omnibus nationibus diſtribuantur in quatuor æquales partes ſuppoſita ſingularum nationum. Et ad diſtribuendum ſuppoſita concilij, eligẽtur quatuor, ſcilicet vnus ex qualibet deputatione: qui quidem quatuor, menſibus ſingulis eligantur de nouo.

Item in qualibet deputatione eligatur vnus præſidens ſingulis menſibus per vota ſingulorum. Et in qualibet earum deputetur vnus ꝓmotor, notarius & vnus curſor.

Item omnes deputationes congregabũtur ter in ſeptimana regulariter, videlicet die lunæ, die mercurij, & die ſabbati de manè hora conſueta: & ſi in prædictis diebus feſtum aliquod occurrerit præcipuum, poterunt in ſequenti die congregari, vel in die ꝓcedenti, ſi per pſidentem fuerit intimatũ.

Itẽ ꝙ nulla deputatio adſtringat ſe quibuſcunq; iuramẽtis ad tenendũ ſecretè materias, quæ tractabuntur in eadem. Sed ſit licitum ſingulis ſuppoſitis deputationũ, cõferre cum ſingulis de concilio, tãtùm de rebus de quibus agetur.

Item quolibet menſe deputentur tres de qualibet deputatiõe, q duodecim pari modo ter in ſeptimana vel pluriès, prout eis videbitur expedire, certis horis & loco, nõ tamen illis horis, quibus deputationes cõgregantur, conueniant ad videndum materias eis datas de deputationibus diſtribuendas ad tractandum. Sic tamen, ꝙ in fine cuiuſlibet menſis eligendo nouos deputatos, de qualibet deputatione maneat vnus de ꝓcedentibus deputatis, ille videlicet, quẽm ipſi duodecim elegerint: ſic tamẽ, ꝙ ille qui eligetur pro menſe ſecundo, non eligatur pro menſe tertio. qui quatuor habeant de nouo veniẽtes informare de agitatis in illo menſe finito. Et ſic ſucceſſiuè de ſingulis menſib9.

Et illi duodecim eligant vnum ex eis pro pſidente, qui pro toto menſe ſit eorum præſidens, ad cuius mandatum cæteri deputati tenebuntur in loco per eos eligendo conuenire.

Item ſi aliqua deputatio vel aliqua particularis perſona, habeat aliquam materiam præ manibus, quòd illam poſſit eiſdem deputatis proponere, qui ſub iuramento præſtito tradendam (niſi ſibi placuerit) non reuelabunt.

Item ꝙ deputationes, ꝓcipuè in rebus arduis, & maximè ſi exigãt celeritatem, nõ ſtatim ſuper propoſitis dum primò proponũtur, deliberabunt: ſed ad ſequentem cõgrega-

gationem differant propoſita, vt vnuſqſq; habeat tempus cogitandi & maturè deliberandi ſuper propoſitis. Et ſi res propoſita grauis fuerit, poterit bis vel ter ſecundũ exigentiam ſuæ grauitatis ſuper ea deliberari, vt maturiùs concludatur, quod fuerit multiplici deliberatione recenſitum: Sic tamen, ꝙ quilibet iuxta propoſita per p̃ſidenté, reſpondeat pertinenter: & non per materias extrà vagantes, ita ꝙ non inducat aliam materiam, quàm illã q̃ per p̃ſidentem fuerit introducta. Et ſi contingeret aliquem vel aliquos introducere materias alias, dñs præſidés nõ *faciat ſuper illis deliberatis, ꝓtunc, ſed in *illa congregatione, niſi fortè materia talis fuerit, q̃ vrgentem exigat celeritatem.

for. *alia

Item qñ in vna deputatione aliqua materia fuerit agitata & deliberata, ſi in bona ſententia omnes cõueniant, appunctuamétum ſuum per duos ad alias deputationes deferãt cum motiuis & perſuaſiõibus eiuſdem deputationis. Si verò non fuerit omĩum concors ſententia, & quantumcunquè vna pars numero excedat aliam, nihilominùs de qualibet parte ſumatur vnus, & ambo ad alias deputationes tranſmittantur, vt diuerſitas cum motiuis & rationibus vtriuſque ſiue omĩbus innoteſcat, vt ſic alię deputationes perceptis ratiõibus & motiuis, clariùs valeant declarare.

Item quęlibet deputatio in deferẽdo votum ſuum ſeu compunctuamentum ad alias deputationes, ſeruabit ordinem rerum de quibus agitur, vtpotè ſi res ad fidem pertinet, primò ad deputationem fidei deferatur, & indè ad alias. Et ſimiliter ſi res exigit celerem expeditionem, indilatè deferatur ad omnem deputatiõem, & ſimiliter in alijs. Communis verò deputatio tenebit eundem ordinem in deferendo communia ad alias deputationes.

Item prædicti duodecim deputati, ſemper in die præcedenti ad congregationem generalem conueniant cum præſidente concilij, cum appunctuamentis & auiſatis & agitatis deputationum, vt præſidens concilij ſit plenè informatus de ſingulis, quæ habebit in generali congregatione proponere cum motiuis & rationibus. Nihil autem ardui proponat præſidens in congregatione generali ad deliberandũ ſeu concludendum, niſi priùs fuerit propoſitũ in ſingulis deputationibus & agitatum: niſi caſus eſſet repentinus & talis, cuius mora eſſet nociua, tunc poſſet proponi. Quæcunq; verò in deputationibus agitata fuerint, ſiue omnes cõuenerint, ſiue non, ꝓponat, dummodò ſaltem per duas deputationes ad ꝓponendum fuerit requiſitus.

Item ſi in feria ſexta feſtum aliquod vel aliud impedimentum occurrerit, ꝙ in die Sabbati fiat congregatio generalis, niſi per præſidentem aliter intimatum fuerit. Et ità fiat, quòd nunquàm in ſeptimana generalis congregatio obmittatur.

Item quòd dominus præſidens in qualibet congregatione habeat Rotulum ſuũ, in quo ponantur materiæ proponendæ. Et literis miſſiuis lectis, ſemper incipiat à grauioribus: ita tamen, quòd omnia puncta ſuper quibus eſt protunc declarandum, in principio explicentur.

Item exhortentur ſuppoſita deputationum, & etiam in congregatione generali per præſidentem, quòd ſi in deputationibus vel congregationibus ſint duæ vel tres opiniones, quicunque voluerint adhærere alicui illarum, non debent reiterare quod iam dictum fuerit, niſi velint aliquid addere vel diminuere: ſed potuerint illam, quam voluerint, partem breui verbo eligere, vel nouam dicere, iuxta eorum voluntatem.

Item ſi in deputationibus ſint ſuppoſita non deliberantia propter arduitatem materiarum, & dicant ſe velle cum libris vel aliâs deliberare, non cõcludatur, donec in ſequẽti deputatione, in qua ſi dicere velint, audiantur.

Item ne tempus inutiliter occupetur, & labatur in vanum, ordinetur quòd deinceps ſuper cauſis & rebus tractandis & expediendis in hoc ſacro concilio, ac in generali congregatione per dominum pręſidentem ipſi concilio proponẽdis, per priùs ſingularum deputationum præſidentes vel notarij referant auiſata, deliberata, ſeu concluſa in eiſdem. Et ſi contingat maiorem partem, hoc eſt, tres deputationes eſſe concordes, ilico quarta deputatio, ĩmò quodlibet ſuppoſitum huius ſacri concilij, diligenter & ad plenum audiatur benignè cum ſuis rationibus & motiuis: quæ ſi forſitan excitationem aliquam ſeu difficultatem offerant, remittatur articulus ſuper quo difficultas fuerit exorta, ad deputationes ſingulas latiùs & maturiùs digerendus. Si verò rationes talium & motiua, dubietatem probabilem ſufficientem non adducant, concludatur quod probatum extitit & maturè digeſtum per tres deputationes.

Item quòd omẽs deputati & q in poſterũ incorporabuntur ipſi concilio, prout ſunt deputati, ſingulis diebus ordinarijs intrent ipſas deputationes, ad auiſandum & practicandum cauſas & materias occurrentes, ne quis prætendere poſſit ignorãtiam proponendi in generali congregatione, & quòd per vota omnium, ſingula expediantur. Et qui tunc intrauerint abſq; rationabili cauſa, ſeu qui non ſignificauerint hora debita ſe non poſſe intrare, & qui ante diſſolutionem receſſerint ſine licentia præſidentis, ipſius p̃ſidentis arbitrio puniantur.

Item omnia ſuppoſita concilij teneantur venire & ſtare in congregatione generali in

Miſſis ſolennibus & proceſſionibus, quemadmodùm ſupradictũ eſt de deputationibus.

Item antequàm diſſoluatur congregatio generalis aut ſingularũ deputationum, per notarios congregationis generalis & etiam ſingularum deputationum legantur appunctuata & ordinata in eiſdem, vt ſi per dictos notarios aliquis defectus in ſcribendo fuerit commiſſus, corrigatur.

Item de qualibet deputatione eligatur vnus, qui quatuor prouideant de ſermonibus ad clerum ſingulis diebus ſolennib^9 fiẽdis, quos ipſi perſonis idoneis ad hoc diſtribuant: & antequàm ſermo huiuſmodi per eum cui aſſignatus eſt, publicetur: priùs per eoſdem quatuor, vel alterũ ipſorum videatur, ne error contingat aut ſcandalum aliquod exindè oriri. Et iſte ordo à feſto ſancti Michaelis in anteà ſemper continuetur.

Item ad expediẽdum aliquid, dentur aliqui deputati: qui dum conueniunt, ille qui dignior & primus eſt, inter eos proponat materiam tractandam, & dirigat illam, & vota aliorum exquirat. Et ſi aliquis vel aliqui de concilio, non deputati, volunt intereſſe ad auiſandum, ſuper materia de qua eſt tractandũ, poſſint auiſare deputatos de motiuis ſuis: & ſi placet deputatis ꝙ interſint, poterunt remanere.

	Pro cõmunibus,
Nomina 4. deputationũ	Reformatorij,
in concilio, videlicet:	Fidei
	& Pacis.

Sequuntur inſtructiones deferendæ ambaſiatoribus concilij, cõtinentes modos quibus ſe debẽt habere cum ambaſiatoribus domini noſtri Papæ.

ET primò dicti ambaſiatores ſacri cõcilij deputati cum vno ex parte domini Protectoris, ibunt obuiàm præfatis dominis oratoribus, & ſuſcipient eos benignè & gratioſè, vt inter alia dicãt eis, qualiter dominus Petrus·Ponitern requiſiuit dominũ cardinalem legatum ex parte ipſorum, vt procuraret eis tres ſaluoſconductus: & cùm ipſe dominus legatus inferret dominis de concilio, valdè ipſi ſunt admirati de huiuſmodi petitione ſaluiconductus, necnon & proprias cauſas in ſaluoconductu expreſſas.

Item exhortentur eos qui velint liberè huc venire ſine ſaluoconductu, quia reuerà non eſt opus, & ſuper his dicant quantum eis videtur, inducendo eos vt deſiſtant, nec curent de huiuſmodi ſaluiſconductibus Si tamen omninò ipſi inſtent habere, tunc dicant noſtri ambaſiatores, qualiter prædictus dominus Petrus porrexit dicto domino legato certam formam, & curent ſcire ab eis, vtrùm illam dederint. Et ſi dicant quòd ſic, tunc ambaſiatores noſtri requirant notarios & teſtes, & dicant quòd licèt non eſſet neceſſarium eis dare ſaluumconductum noſtrum, nihilominùs ad ſatisfaciendum eis, oſtendant eis ſaluumconductum noſtrum, qui conceptus eſt in plena forma &cæt. Et ſi cauſarentur de aliquibus clauſulis omiſſis, videlicet de eundo vlteriùs, & de mittendis & recipiendis nuncijs, & quòd * trahatur data ſaluiconductus ratio, exprimant iuſtas cauſas: prædicta verba ſunt omiſſa, prout circunſpectiones ipſorum ſcient eis clarè declarare ſecũdum mentem ſacri concilij. [*tradatur] Et curent ipſi ambaſiatores noſtri, quòd in p̃dictis omnibus aſſint notarij & teſtes, & etiam ciues vel oppidani maiores loci, vbi dictos ambaſiatores reperient. Si autẽ nollent dicti oratores eſſe contenti de ſaluoconductu noſtro, tunc ambaſiatores noſtri proteſtentur coram notarijs & teſtibus &c. quòd per ſacrum concilium non ſtaret, quin ipſi veniãt vel poſſint venire: admoneant etiam eos, ꝙ in redeundo non dicant vel faciant aliquid, quod ſit in derogationem vel læſionem cõcilij, quia timent, ne fortè alij ægrè ferentes hoc, facerent ſibi aliquam diſplicentiam, & etiam admoneant, quòd propter ſuſpicionem exortam non remaneant in Alemania, ſed quàm citius poſſint, reuertantur. Si fortè noſtri ambaſiatores ſenſerint eos aliquid commiſiſſe verbo vel facto contra honorem ſacri concilij, tunc ambaſiatores noſtri dicant, quòd ſecundùm decreta ſacri concilij poſſet procedi contra eos: nihilominùs ob reuerentiam ſedis Apoſtolicæ, & quia concilium vult procedere cum omni manſuetudine & pietate, ſunt contenti noſtri ambaſiatores, quòd ipſi in pace poſſint recedere, ſed caueant de futuro. Et de hoc auiſetur ille, qui mittetur nomine domini ducis Protectoris.

Declaratio ſaluiconductus.

LIcèt ſaluuſconductus per vos petitus ad hanc ciuitatem Baſileenſem veniẽdi, nõ neceſſarius fuiſſet ex cauſis in alijs literis noſtris & per oratores noſtros expreſſis, nihilominùs nos volentes veſtræ poſtulationi, quantum cum Deo & honeſtate fieri potuit, ſatisfacere, ipſum ſaluumconductum in forma plena & ſufficienti per dictos oratores ad vos tranſmiſimus. Verùm quia dubitare videmini, vbi dubitandum non eſt, & in re clara ſcrupulum quæritis, difficultatem in aliquibus clauſulis non neceſſariã facientes: ideo vt cognoſcatis hanc ſanctam ſynodum in ſpiritu lenitatis & mãſuetudinis procedere, & ne veſter acceſſus *conuentiuam fructuoſus, ſic impediri ex [for. *conuentui] parte ipſius ſynodi videatur, prædictas clauſulas dicti noſtri ſaluiconductus hoc modo ex ſuperabundanti duximus declarandas, videlicet vt priuata collocutio quo ad res familiares & priuatas, & non con-

cernentes negocia huius ſacri generalis cócilij Baſileenſis in læſionem ipſius ſacri cócilij, nullatenus interdicta vobis intelligãt: qq; verba illa, Vult etiam hæc ſancta ſynodus, vt poſtquàm ad veſtra ꝑpoſita & explicata reſponſum dederit, vel vos requiſierit &c. intelligantur, vt terminus octo dierum referatur ita ad reſponſum dãdum, ſicut ad requiſitionem fiendam. Itẽ quòd verbum illud, Per viã rectam: intelligatur, per eam qua veniſtis, vel per aliam vobis gratam & ſecuram, versùs partes Italiæ ſine dolo & fraude tendendo &c.

¶ Reformationes de ſuppoſitis huius ſacri concilij.

ADmonet hæc ſancta ſynodus omnes ſacrum concilium celebrãtes, vt oẽm grauitatem & honeſtatem, quę viros Eccleſiaſticos decent, diligenter obſeruẽt, vitam & conuerſationem exemplarem ducant: & cum ad dandam toti *orbi côuenerint, ipſi prius in ſe legem ſuſcepiſſe demóſtrent. ſint eorum mores ſine macula & ruga. Exhibeant ſe tanquam ſpeculum mundum, in quo alij ſpeculantes, normam & exemplum ſanctimoniæ accipiant. meminerint ſe eſſe ſal terræ, in quo opus eſt vt nunc ſanetur mundus. Sint tales iuxta præceptum Domini, vt lumen eorum luceat coram hominibus, vt videant bona opera ipſorum, & glorificent patrem noſtrum qui in cælis eſt. Ipſis inquit Apoſtolus in pſona Timothei: Eſto exemplum fidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate. *Intima eſt bona conſcientia propter ſeipſos, bona fama propter proximos.

for. *orbi legem

Matt. 5.

1. Tim. 4. c

for. *Neceſſaria

Et quantum ad conſcientiam attinet, vnuſquiſq; eam ſæpè examinet & mundet, quantum fieri poteſt, ab his omnibus, quæ diuinam maieſtatem offendunt. Qui ſacerdotes ſunt, ſæpè celebrent, alij verò ſæpè cófiteantur. hoc plurimùm valebit ad gratiam Domini impetrandam. Alioquin ſi iniquitatem conſpexerit in cordibus eorum, nó exaudiet Dominus, & oratio peccatoris fiet ei in peccatum.

Pſalm. 65. c 108. a

Et quoniam opera quæ hoc ſacrum concilium conſequitur, nimis grandia ſunt, quę quidem viribus humanis nullatenùs effici poſſunt, neceſſariò ad Dominum recurrendum eſt orationibus, eleemoſynis, ieiunijs. Quilibet igitur de concilio, ſingulis diebus aliquam ſaltem breuem orationem ad Deum porrigat pro ſucceſſu huius ſacri cócilij. Mandat etiam hæc ſancta ſynodus, vt ſingulis ferijs quintis, quàm diu durat tractatus Bohemorũ, in maiori eccleſia celebreť Miſſa de ſpiritu ſancto cum orationibus ad hoc inſtitutis. In qua omnes de cócilio interſint. Ea autem die necnon diebus Dominicis & alijs diebus ſolennibus, quibus pſente concilio Miſſæ celebrantur, quilibet de concilio offerat in gazophylacio ſaltem vnum nummum, hoc modo, q̧ duo curſores cum pyxidib⁹, vnus ab vno latere chori, alius ab alio, intra Miſſarum ſolennia recipiãt, quidquid à ſuppoſitis cócilij offertur. Poſt Miſſam promotores concilij diſtribuãt huiuſmodi oblationes pauperibus, de quibus ipſis videbitur. Eandem Miſſam de ſpiritu ſancto quinta feria, ſancta ſynodus mandat ſoléniter celebrari in qualibet eccleſia collegiata & conuentuali huius ciuitatis.

Mandat etiam tam ſuppoſitis concilij celebrantibus, quàm alijs ſacerdotibus in hac ciuitate exiſtentibus, vt in Miſſis ſuis dicant aliquam orationem pro pace & vnitate Eccleſiæ.

Vt negocia quæ in deputationibus concilij agũtur, Deus oculo pietatis adſpiciat & proſperari faciat, expedit vt hi qui illa tractant, ad ipſas deputatiões deuoti accedãt. propterea q̃libet deputatio antequàm negociari incipiat, audiat in communi Miſſam in loco, quem ordinauerit prope ipſam deputationem. Ibidèm omnes de deputatiõe curent intereſſe, niſi forſan aliqui ſint per ſe celebrantes.

Tempore diuinorum non fiant inuicèm collocutiones. Sed quilibet vel oret, vel cótempletur q̃ aguntur vel dicuntur in Miſſa.

Et quoniam (vt inquit Tobias) bona eſt oratio cum eleemoſyna & ieiunijs, quilibet ſemèl in hebdomada feria ſexta vel alia ieiunet. Et ſicut Moſes antequàm legem mereretur ſumere, ieiunauit: ita & nos legem reformationis à Domino accepturi, & tradituri mundo, facere curemus. qui autẽ ieiunare non poteſt, det eleemoſynam. Tob. 12. b

Deut. 9. bc

His autem diebus quilibet in menſa ſua ſeruet moderationem ſobrietatemque ciborum, etiam ſi hoſpites adſint, non multitudine ac repræhenſibili varietate ferculorum, ſed modeſta & competenti refectione honorentur.

Prælati in menſis ſuis ſtudeãt ſeruare decretum Toletanum, quod tale eſt: Pro reuerentia Dei & ſacerdotũ id vniuerſa conſtituit ſynodus. Et quia ſolent crebrò menſis ocioſæ fabulæ interponi, in omni ſacerdotali conuiuio diuinarũ ſcripturarum lectio miſceatur: per hæc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non neceſſariæ ꝓhibentur.

Quælibet etiam eccleſiaſtica perſona, antequàm cibum ſumat, benedicat: & poſt refectióem, oratiões ab eccleſia inſtitutas dicere non negligat.

Caueãt ſuppoſita cócilij, ad tollẽdas tentationes & murmurationes, ne conuiuia vel ſuſpecta cõmercia cum mulieribus habeãt.

Suppoſita concilij à verbis detractorijs, contentioſis, vel ſcurrilibus & malè ædificantibus quibuſlibet accuratè ſtudeant, ne factis aut verbis proximum ſcandalizent.

In via quilibet incedat pudicis oculis cũ mo-

modeſtia & grauitate, ad loca minùs honeſta nõ vadat,nec ad ſpectacula publica, choreas,ludos, haſtiludia, torneamenta & alia huiuſmodi. Veſtimẽtis vtantur,prout ſacri canones ſtatuerunt.abſtineant à coloribus rubeis & viridibus exceſſiuè. veſtimẽta deferant talaria,& tam retrò quàm à lateribus & antè clauſa, & ſine manicis ad cubitum pendentibus, & abſque ſoderaturis vltra oras excedentib⁹ & infixuris. Nullus portet annulum, niſi cui cõpetit ex officio dignitatis,& vnũ duntaxat. Nec corrigias auri vel argenti ornatũ habẽtes,nec caligas*ſo latas, nec mitras*linceas aut birreta lõga,ſed parua aut honeſta * caputia. tonſuras deferant ſuis ordinibus congruentes, & capillos ita tonſos,quòd aures pateant.

ſor.*ſericeas

Nõ portẽt in frenis,cellis,aut pectoralib⁹ equorum aurum vel argẽtum,aut ornamẽta metalli depicti aut figurati,aut mappas Sericeas ſeu alia huiuſmodi ſuperfluitatum:& quòd huiuſmodi ornamẽta equorum, ſint vnius coloris,non rubei vel viridis, nec calcaribus deauratis vtantur.

Et ne prælati in multitudine, ſed honeſtate familiæ gloriari videantur, incedẽdo per viam pedites aut equites, quãto pauciores poſſunt,præmittent familiares: Cardinales decẽ,patriarchæ octo,archiepiſcopi ſex ante ſe.

Et quia qualis paterfamiliâs,tales & domeſtici eius:curandũ eſt,vt nõ ſolùm patres de concilio,ſed &eorum familiares decentẽ honeſtatẽ ſeruẽt. Quilibet igitur familiares ſuos ſępè admoneat,ne quid reprehenſibile aut ſcandaloſum publicè vel occultè perpetrare audeant. huiuſmodi familiarum veſtes nõ ſint breuiores genu,nec diuerſorũ colorũ,nec cũ ſciſſuris,frappis.vel * brodaturis, vel alia ornamẽta aurea vel argẽtea,nec cincturas exceſſiuè ſumptuoſas. Sint eorum caligę vni⁹ coloris,ſimiliter & caputia.nec dagas ſeu cultellos vltra longitudinem vnius palmæ deferant.

ſor.*bordaturis

Nemo de ſuppoſitis cõcilij ludat, aut familiares ſuos ad taxillos vel alios ludos inhoneſtos ludere patiatur. Non permittant à familiaribus ſuis per ciuitatem cum auibus ſe aſſociari.

Familiares dominorum de concilio, beneficiati vel in ſacris conſtituti,taliter incedant,& non laicaliter tanquam ſcutiferi.

Omnes religioſi exiſtentes in hoc loco ſacri concilij,portent habitus ſuarum religionum in colore,valore,lõgitudine, amplitudine. Cùm incedũt per ciuitatem,veſtes deferant ſuperiores,iuxta inſtitutiones ſuorũ ordinũ:& canonici regulares ꝓ veſte ſuperiori portẽt * croceam,mantellum,vel rediuidellum.

ſor.*croceũ

Ne in hoc loco ſacri concilij, religioſi ſine cauſa vagari pręſumant, teneãtur ſtatim poſt primam diem aduentus ſui, pręſentare ſe ſuperiorib⁹ ſuis,vel eorũ vicarijs aut procuratoribus:& qui hic non habuerint ſuperiores vel eorum vicarios,repręſentent ſe generali præſidẽti.& ſi ſine legitima cauſa huc aduenerunt,reuertantur ad monaſteria eorum. quòd ſi, vt prædictum eſt, repræſentare ſe aut ad monaſteria reuerti cõtẽpſerint, de mandato prædictorum ſuperiorũ ſuorũ vel præſidentis,per Soldanum carceri mancipentur.

In congregatione gñali deputationũ ſeruetur debita modeſtia. In loquendo nullus aliũ maledictis aut cõtumelijs laceſſat. vnuſquiſq; de alio reuerenter & honeſtè loquatur, præſertim minores de maiorib⁹. Nemo alium loquentẽ interrumpat. vno loquẽte, cæteri ſilentium ſeruent. Quilibet proferat liberè votum ſuum,ad neminem niſi ſolum Deum reſpectum habens. Nemo humana affectione ſeu paſſione moueatur.

Animaduertant patres de concilio verba illa quæ ſcribuntur in Paralipomenõn: Videte quid faciatis.non enĩ hominis exercetis iudicium, ſed Domini: & quodcunque iudicaueritis,in vos redundabit. Sit timor domini vobiſcum,& cum diligentia cuncta facite. Meminerit ergo quilibet iuramenti in receptione ſua ad ſacrum concilium præſtiti, videlicet quòd ſalubre conſilium dabit ſecundum DEVM & conſcientiam ſuam. In hoc loco, vbi de communi totius Chriſtiani populi ſalute agitur,omnis minima culpa,maxima eſt,in diſtricto Dei iudicio ſeueriter plectenda. Studeant ſuppoſita concilij pacem & vnitatem, quam mũdo & Eccleſię dare procurãt, inter ſe priùs cuſtodire. Sint vnum in domino,idipſum ſentiẽtes omnes. Nõ ſint inter eos ſchiſmata,contentiones & æmulationes. Seruent ſuper omnia fraternam concordiam: quia vt inquit domin⁹,omne regnum in ſe diuiſum, deſolabitur,& domus ſupra domum ruet. Nemo eorum ſuſcitet odiorum & rancorũ fomenta,quin potiùs extinguat. Alter alteri,ſi fortè ſe offenſum putat,ignoſcat:& hoc eſt, alterum alterius onera portare,& adimplere legem CHRISTI. Nemo iuxta iuramentum ſuum, vota ſingulorum reuelet,vndè nemini veriſimiliter odium ſequi poſſit.

2 Para. 19.b

Matth. 12.

Galat. 6.

Huiuſmodi ordinatiões & exhortatiões quilibet præſidens per ſuppoſita ſuæ deputationis obſeruari faciat, inquirendo diligenter,an quiſquam tranſgrediatur. Tranſgreſſorem autem charitatiuè corrigat, & ſi ſe non emendet,adhibeat cum conſilio aliquorum dę maiorib⁹ ſuę deputationis efficax & oportunum remedium: promotores etiam concilij ſolicitè huiuſmodi tranſgreſſores inquirant, & ſuæ deputationis deferant præſidenti.

Quilibet præſidens deputationũ,in principio ſuæ pręſidentię prædicta in ſua deputatio-

tatione legi faciat, vt ſuperuenientibus innoteſcant.

Præſidens autem Concilij, deputet aliquos qui ſolicitent ciues, vt ea quę pro honeſtate ciuitatis inſtituta ſunt, executioni demandentur, & debitè cuſtodiantur.

Admoneantur Baſileenſis epiſcopus & Officialis ſuus, vt prędicta clero ſuo intiment, & inuiolabiliter obſeruari faciant.

ARTICVLI OBLATI CONCILIO ex parte regni Bohemiæ, marchionatus Morauiæ &c. Anno domini 1433. in feſto ſancti Tiburtij. poſt Laurentij.

Hæreticorũ ſunt hæc. HOs articulos paternitatib⁹ veſtris offerimus, quatenus intuitu optandæ cunctis mortalibus pacis & vnitatis, velitis ipſis in hac forma ſubſcripta veſtrum prębere conſenſum, vt liberè teneantur, doceantur, & irreuocabiliter obſeruentur in regno Bohemię & marchionatu Morauiæ, ac locis eius adhærentibus in hac parte.

Art. I. Primò, vt communio diuiniſſimæ Euchariſtiæ vtilis & ſalubris ſub vtraq; ſpecie, ſ. panis & vini, vniuerſis Chriſtifidelibus in regno Bohemiæ & marchionatu Morauiæ ac locis eis in hac parte adhærentibus conſtitutis, per ſacerdotes liberè miniſtretur.

II. Secundò, vt omnia peccata mortalia, & præſertim publica, per eos quorũ intereſt, rationabiliter & ſecundum legem Dei cohibeantur, corripiantur, & eliminentur.

III. Tertiò, vt verbũ Dei à ſacerdotibus domini & Leuitis idoneis, liberè ac fideliter p̄dicetur.

IIII. Quartò, quòd non licet clero, tempore legis gratiæ, ſuper bonis temporalibus ſeculariter dominari.

Ipſius autẽ, quam vtrinq; diutinè optauimus, vnionis tenorem offerimus in hac forma: Parati ſumus vniri & eſſe vnum, modo quo omnes Chriſtiani fideles vniri ſecundum legem Dei obligantur, & adhęrere & obedire quibuſcunque nobis legitimè p̄fectis in om̃ibus eccleſiaſticis, quæcunq; nobis ſecundum legem Dei mandauerint: ꝙ ſi quidquam concilium, Papa aut prælati, quod à domino prohibitũ eſt, determinauerint faciẽdum, aut facere iuſſerint, vel quod in canone Bibliæ ſcriptum eſt, præterierint aut præterire mãdauerint, cùm canones tales dicant execrabiles, & anathema obedire, cùm non obligabimur, nec obediemus, hęc vobis offerim⁹ inter nos & vos, vt ſupponimus, concludenda, expeditis noſtris quatuor articulis ſecundum iudicem parte ex vtraque concordatum, cuius ſententiam & iudicium etiam in futurũ emergentibus volumus ab omnibus acceptari.

Scilicet hæreticorum eſt de concilijs Pontificibus & prælatis ferre ſententiam.

Prætereà iſtud per ambaſiatores noſtros tandem pro finali vnione facienda mittendos, volumus exigente & vrgente æquitate,

propter obſeruationem & confirmatiõem pacis & vnitatis obtinendæ, & vniõe facta, concilium ſuis patentibus literis præcipiat omnibus primatibus, archiepiſcopis, regibus & principibus, & vniuerſis vtriuſq; ſtatus ſibi ſubiectis, quatenus nos & nobis in hac parte adhærentes, & adhærere volẽtes, ampliùs palàm vel occultè hæreticare, aut quouis modo infamare, aut etiam hoſtiliter inuadere non p̄ſumant, propter aliquẽ dictorum articulorũ, & præſertim propter primũ, quẽ aſſerimus & aſſerere, ꝓponimus, dominico cadere ſub præcepto vſq; ad diſcuſſionem finalem, mutuam & cõcordem, per concilium & nos ſecundum ſententiam iudicis in Egra condictati, circa difficultates prædictorum articulorum, ſi quæ occurrerint fienda. Nam illius æquiſſimi iudicis legibus & decretis optamus, domino diſpoſitore, in concilio ſedentis incorporari fideliter ad reformationęm totius Eccleſiæ in capitibus, artubus & membris. Quam quidem ſententiam, vt veridico didicimus relatu, vti propoſuit concilium circa reformationem eccleſiæ atq; ſpopondit &c.

Inſup èr, vt litium & iurgiorum inter nos & *Conicolas noſtros materia radicitùs euellatur, circa vnionem inter nos & concilium celebrandam, iſtud volumus ꝑ nuncios noſtros ad concilium mittendos obtineri, vt facta vnione, ipſum conciliũ modis & hortamentis congruis ſcribat, indícat & efficiat, quantum in eo eſt, quatenus omnes & ſinguli ſacerdotes cuiuſcunque præeminentiæ aut dignitatis exiſtant, in eiſdem regno & marchionatu, præſertim ꝗ ipſos articulos nondum in effectu obſeruârunt, queant cum honore ſui obſeruare, & valeant liberè ac fideliter exequi & amabiliter obſeruare & docere. Nam ſic in ſancta veritate vniti erimus, nunc gratiæ diuinæ participes, & in futuro viſionis ipſius iocundæ conſortes. Amen.

Inſtrumentum factæ pacis inter Regem Franciæ & ducem Burgundię per legatos concilij.

IN nomine domini, Amen. Tenore præſentis publici inſtrumenti cunctis pateat euidenter & ſit notum, ꝙ anno à natiuitate eiuſdem 1435. indictiõe 13. die verò Sabbati, 5. menſis Nouembris, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris ac domini noſtri, domini Eugenij diuina prouidentia papæ 4. anno 5. reuerendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis, domino Iuliano tituli S. Sabinæ, ſanctæ ſedis Apoſtolicæ in Germaniam legato, Ludouico tituli ſanctæ Cęciliæ Arelatenſi presbyteris, Proſpero S. Georgij ad *velum aureũ diacono de Co- *vellus
lumna, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus vulgariter nuncupatis, Ioanne Archiepiſcopo Tarentino, Petro epiſcopo Paduano

ano,Ioanne Antiocheno,Ludouico Aquileienſi patriarchis, Amedeo Lugdunenſi, Henrico Bituricenſi Franciæ, reuerendiſſimis patribus dominis Bernardo Aquenſi Angliæ,Aluaro Conchenſi,Alphonſo Burgenſi Caſtellæ & Legionis,Nicolao Vuexonienſi Daciæ &c.Petro Digneſi Siciliæ &c. venerabili viro dño Nicolao ꝑpoſito Cracouienſi Poloniç regum ſereniſſimorũ,dominis Ioanne Niuernenſi Burgundiæ,Mattheo Albinganeñ epiſcopis Mediolani Ducum illluſtriſſimorum,Ioanne Ciſtertienſi, Alexandro Virziliacenſi,ordinis S.Benedicti Cabilonẽſis,& Eduẽſis diœceſis monaſteriorum abbatibꝰ, Ioanne Pulchripatris, Dionyſio Sãbrenais in ſacra pagina doctoribꝰ almæ vniuerſitatis ſtudij Pariſienſis,in ſacro Baſileenſi concilio nuncijs & ambaſiatoribus,alijsq́; reuerendiſſimis & reuerẽdis patribꝰ & dñis,dñis archiepiſcopis, epis, abbatibus, doctoribus,& magiſtris in magna multitudine & numero copioſo ſacrũ Baſileenſe concilium repræſentãtibus & celebrantibus, in generali congregatione de manè in maiori eccleſia Baſileẽſi more ſolito congregatis,Præfatis reuerendiſſimis patribus dominis,cardinali legato, archiepo Tarentino,& epiſcopo Paduano,&pro nomine ſanctiſſimi domini noſtri Papæ præſidentibus in eadem,in dominorũ,teſtium & noſtrũ notariorũ publicorũ infraſcriptorũ præſentia,lectis primitus deliberationibus ſacrarũ deputationũ pro dicta generali cõgregatione hac die de manè celebranda, ad audiendum reuerendiſſimi patris domini Hugonis Præneſtini cardinalis deCypro legati cũ poteſtate de latere, ac reuerendorũ patrũ & venerabiliũ virorũ dñorũ Nicolai Vuexoniẽſis, Matthei Albinganẽſis epõrũ, Nicolai prępoſiti Cracouiẽſis,& *Guilhermi Hugonis archidiaconi Metenſis, ſacri concilij ambaſiatorum miſſorum ad cõuentionem Atrebatẽſem,pro pace Chriſtianiſſimi regni Franciæ tractanda, & de eadem conuentione redeuntium,de geſtis per eos circa huiuſmodi pacem relationẽ faciendã: Concluſoq́; per reuerendiſſimum dominũ cardinalem legatum alterũ dominorũ præſidentium nomine & authoritate ſacri concilij ſuper huiuſmodi generali cõgregatione celebrãda,præfati domini legatus & ambaſiatores acceſſerunt ad dictam generalẽ cõgregationem pro huiuſmodi ſua relatione faciẽda. Et ſedẽtibus ipſis dominis legato & ambaſiatoribus in altera bancha, in qua reuerendiſſimi patres domini cardinales & præſidentes ſanctiſſimi domini noſtri Papæ in generalibus congregationibus ſedere conſueuerunt,requiſitisq́; & exhortatis dominis & patribus de ſacro concilio per eundem reuerendiſſ. dominum cardinalem de Cypro legatum, vt ipſi haberent eundem dominum cardinalem & alios dominos ambaſiatores in huiuſmodi ſua relatione facienda patiẽter & benignè audire: deinde facta prius per dominum epiſcopũ Vuexonienſem ſolenni collatione ſub themate, Gaudium & lætitia inuenientur in ea,gratiarum actio & vox laudis &cæt.pręfatus venerabilis & circunſpectus vir dominus archidiaconus Metenſis dixit eorũ inſtructiones fuiſſe tripartitas. Primò inſtruebantur epiſcopi partes contendentes exhortari tam in genere quàm in ſpecie ad pacem & cõcordiam per omnia media poſſibilia. Secundò eis committebatur pacis & cõcordiæ præfatę ſpecialis proſecutio facto & opere. Tertio eis dabat̃ facultas ſingula bñ geſta interpretandi, roborandi, ac pœnis & cenſuris validari. Dicebatq́ue & ex harum inſtructionum directione,quãtum fieri potuit,eis commiſſa fideliter peregerunt,ipſaq́; geſta per eos ſecundum ordinẽ inſtructionũ ſuarũ,ſpecifice & articulatim recitauit.primã partẽ earũ declarauit, qualiter poſt aduẽtũ in ciuitate Atrebatẽſi corã illuſtriſſimo dño Burgũdiæ ꝓpoſuit ſolenniter dñs Nicolaus de Polonia, perſuadendo ſibi pacẽ & concordiam.Deinde ad idem corã ambaſiatoribus Chriſtianiſſimi dñi regis Franciæ dominus Albinganẽſis.Poſtremò dñs * Vuexionenſis corã ambaſiatoribus sereniſſimi dñi regis Angliæ, ipſos ad pacem medijs & vijs poſſibilibus inducendo.Recitat vlteriùs dictus dñs archidiaconus,quò tractatum ipſius pacis & concordiæ ſpecialiter fuerunt proſecuti. Iuxta ſecũdam partẽ ſuarum inſtructionũ, aperiẽdo & declarãdo articulatim & ſucceſſiuè oẽs oblatiões factas hincindè inter Gallicos & Anglicos,quarũ vltimę finales & in quibus partes ipſæ immutabiliter pſiſtebant,fuerũt hæ: Pro parte Chriſtianiſſimi regis Franciæ, oblatum eſt Anglicis omne dominiũ,quod tenẽt & occupant in ducatu Aquitaniæ,necnon totus Ducatus Normãniæ modo &forma cõtentis in quadam litera ſigillis omniũ dictorũ ambaſiatorũ ſigillata,& illuſtriſſimo domino duci Burgũdiæ tradita.Pro parte Anglicorũ fuit oblatũ regi Chriſtianiſſimo Franciæ totũ id quod tenet & poſſidet in Frãcia tã citra Ligerim q̃ vltra. Hoc adiecto, ꝙ terrę,dominia & oppida vnius obedientiæ, incluſæ ſeu incluſa in dominijs alterius obedientiæ,cõmutabũtur ad alias terras & alia oppida,ſita ſeu inclauata inter dominia alterius obediẽtiæ, ſecundũ cõmodioſiorem vſum alterutrius partium. Item hoc mediante,offerebãt matrimoniũ ſui regis ſine alio onere dotis,etiã liberationẽ dñi ducis Aurelianenſis mediante finantia competẽti.Narrauit poſtmodùm,quòd finaliter legati & oratores ſacri Cõcilij & ſedis Apoſtolicæ,dixerũt dominis ambaſiatoribꝰ Angliæ,attẽto quòd pater moderni regis Frãciæ

Eſa. 51. a

locus obſcurus

ciæ Chriſtianiſſimi, auus, proauus, & alij ſui prædeceſſores, à tanto tempore, & per tantum tempus, cuius principij memoria non exiſtit, fuerũt in poſſeſſione quieta & pacifica coronę Francię, & tales habiti, ac etiam per ſacra concilia generalia, ſummos pontifices, Imperatores, & alios oẽs principes orbis ſic nominati verbo & literis, certè proptereà eis videbat̃, quòd ipſius regis oblationes erant rationabiles pro pace & cõcordia, & nullo modo per Anglicos refutandę, ſed omninò acceptandę. Et caſu quo eas nõ acceptarent, volebant adire præfatum dominum ducem Burgundiæ, ipſum exhortãdo, vt regno Franciæ quãtùm in eo erat, daret pacem & trãquillitatem, pacem cum rege faciendo, prout etiam in mandatis haberent. Deinde dixit idem dominus archidiacon⁹, quòd quia ipſi domini ambaſiatores Angliæ receſſerant abſque communione vel acceptatione oblationum Gallicarum, quæ (vt ſuprà) eiſdẽ dominis Legatis rationabiles quàm plurimùm videbantur, adiuerunt realiter præfatũ dominum ducẽ Burgundiæ, ipſumque tam authoritate ſacri cõcilij, quàm ſanctiſſimi domini noſtri Papæ exhortati ſunt, & requiſierũt omnibus melioribus medijs & vijs, quibus potuerũt ad huiuſmodi pacem & cõcordiam cum Chriſtianiſſimo domino rege Frãcię (de qua ipſe dominus dux & ſui progenitores traxerunt originem) iniendam & faciẽdam. Tandem datis & oblatis per dominos ambaſiatores domini Francorum regis certis oblationibus, quæ iuſtæ & rationabiles videbantur, dicto domino duci Burgundiæ pro ſuo intereſſe, ipſe dominus dux volens parére exhortationibus, requiſitionibus, immò verò mandatis ſacri concilij & ſanctiſſimi domini noſtri Papę, declarato priùs per præfatos dominos legatos & ambaſiatores authoritate qua ſuprà, quòd licitè & ſine nota ſeu iactura honoris ipſius domini ducis, præfatus illuſtriſſimus dominus dux, non obſtãtibus prætenſis conuentionibus, per eundẽ dominum ducem, aliàs diuæ memorię progenitorẽ moderni regis Angliæ, & regi Angliæ moderno initis & factis, poterat & debebat pacem & concordiam cum rege Frãciæ facere & inire. Reſpondit ſe velle parére & obedire. De qua quidem declaratione & alijs pręmiſſis pręlibati domini legati & ambaſiatores authoritate qua ſuprà literas opportunas eorum ſigillis ſigillatas, præfato illuſtriſſimo domino duci illas poſtulanti dederunt & obtulerunt. Qua quidem relatione ſic (vt præfertur) facta, pręfati domini

Locus obſcurius

legatus & ambaſiatores per organum ipſius domini archidiaconi petierunt, & requiſierunt à ſacro Concilio, quatenus dignaretur omnia acta & geſta per eos circa huiuſmodi tractatum pacis habere rata & grata, ac illa approbare, defectusq; ſi in huiuſmodi tractatu interueniſſent, ſupplere. Hoc idẽ venerabiles viri magiſtri Aimarus de Rouſſilione, Hugo Berardi, & Bartholomæus de Fraxino, promotores ſacri Concilij, & nomine promotorio eiuſdem petierunt, & requiſierũt, & quilibet eorum petijt & requiſiuit. Super quo per ſacrum Concilium & dominos & patres ipſius ſacri Concilij, nemine diſcrepãte, reſponſum extitit per verbum, Placet. Quibus ſic actis, reuerendiſſimus pater dominus Cardinalis legatus & præſidens nomine & authoritate ſacri Cõcilij, de huiuſmodi ſanctiſſima pace inter præfatos dominos regem Francię & ducem Burgundiæ reformata, dedit laudes ſanctiſſimæ Trinitati, regratiando ſanctiſſimo domino noſtro ſummo Pontifici, præfatis dominis legatis & ambaſiatoribus, de laboribus per eos in huiuſmodi ſancto negocio aſſumptis. Exhortatusque eſt dominos de ſacro Concilio, vt huiuſmodi paci generali velint operam dare vſq; ad conſummationem eiuſdem. Adijciens contra detrahentes ſacro Concilio, quòd ſi concilium duraſſet per viginti annos, & non fuiſſet aliud agitatum, niſi de illa benedicta pace Franciæ, adhuc non deberent ſacrum Concilium diffamare, immò illud laudare & benedicere. De & ſuper quibus omnibus ſingulis præmiſſis præfati domini promotores nomine ꝓmotorio quo ſuprà, petierũt, & quilibet eorum petijt à nobis notarijs publicis & dicti ſacri Cõcilij ſcribis infraſcriptis, ſibi & omnibus quorum intereſt, fieri atque tradi vnum vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta. Acta fuerunt hæc Baſileæ in dicta generali congregatione ſub anno, indictione, die, menſe & pontificatu, quibus ſuprà, præſentibus ibidèm venerabilibus & circunſpectis viris, dominis & magiſtris, Ioanne Pulchripatris, Dionyſio Sambrenays, Radulpho de Porta, in ſacra pagina doctoribus, & Guidone de Vercellis magiſtro in artibus Pariſienſi, vnà cum pluribus alijs teſtibus ad præmiſſa adſtantibus.

COPIA TRACTATVS ATREBATENSIS, CELEBRATI inter regem Franciæ & ducem Burgundiæ.

PRimò rex dicet, vel per ſuos ſufficienti poteſtate fulcitos, dicere faciet duci Burgũdiæ, quòd mors quondàm ſui patris, cui D E V S parcat, fuit iniqua, & malitioſè facta per illos qui perpetrârũt dictum ſcelus, & ex malo cõſilio, & ſemper ſibi diſplicuit, & de præſenti diſplicet ex toto corde ſuo: & ſi ſciuiſſet dictum caſum, & fuiſſet in tali ætate & diſcretione intellectus, in quo eſt de præſenti, ipſe obuiaſſet toto ſuo poſſe. Sed ipſe erat benè iuuenis, & habebat illo tempore paruam notitiam, & non fuit ita aduiſatus, quòd in hoc prouideret: & rogabit dictum dominum Burgundiæ, quòd omnem rãcorem & odiũ, quæ poteſt habere cõtra ipſum occaſione præmiſſorũ, tollat de corde ſuo, & quòd inter eos ſit bona pax & dilectio, & de hoc fiat expreſſa mentio in literis, quæ fient de concordia & tractatu ipſorum.

Item quòd omnes illi qui perpetrârũt dictum ſcelus, & conſentiẽtes fuerunt, rex ponet perditioni, & faciet diligentiam poſſibilem capiendi & appræhendendi ipſos, in quocunque loco reperiri poterũt, ad puniendum eos in corpore & in bonis: & ſi appræhendi non poterunt, eoſdem banniet, & banniri faciet ſine gratia ſeu reuocatione de regno & delphinatu, eorũ omnia bona confiſcando, & remanebunt extra omnem cõcordiam.

Item non patietur rex aliquem eorũ recipi, aut ſibi aliquem fauorẽ dari in ſuo dominio: immò faciet proclamari per om̃ia loca regni & delphinatus, quòd nullus eos receptet, aut fauorizet, ſub pœna confiſcationis corporis & bonorum.

Item in continenti poſt concordiam dictus dux Burgũdiæ, nominabit eos de quibus eſt vel erit informatus, ipſos perpetraſſe dictum ſcelus, vel conſenſum præbuiſſe, vt in continenti diligenter procedatur contra eos. Sed quia dictus dux Burgundiæ, nondum potuit habere veram notitiã de omnibus illis, qui perpetrarũt dictum ſcelus, aut conſentientes fuerunt, omni tempore quo debitè fuerit informatus de aliquibus alijs, eos poterit nominare & ſignificare per ſuas literas patentes, aut aliàs ſufficienter Regi, qui in hoc caſu tenebitur procedere cõtra eoſdem ſtatim modo ſuprà deſignato.

Item pro anima defuncti ducis Burgundiæ, & defuncti Arthãbaut de Foys domini de Noualia ſecum interfecti, & omnium aliorum interfectorum occaſiõe dictarum guerrarum iſtius regni, fiet in Eccleſia de Montereau, in qua fuit præſepultum funus dicti defuncti ducis Burgundię, & ante platea in qua fuit ſepultus, fundabitur vna capellania perpetua vnius baſſæ MISSAE de REQVIEM ſingulis diebus, quæ redditua bitur ad ſummam ſexaginta librarum Pariſienſium annuatim, & aptabitur calicibus & ornamẽtis ad expenſas Regis, & collatio ſpectabit ad ducem Burgũdiæ & ſucceſſores in perpetuum.

Item in dicta villa de Monterean, vel propinquiori loco, conſtruetur per regem & ſuis expẽſis vnum monaſterium duodecim Carthuſienſiũ cũ vno Priore, vnà cum clauſtro de illis, & cæteris monachis, qui dotabuntur per regem octingentarum librarum Pariſienſiũ reddituallium, iuxta ordinationem cardinalis ſanctæ Crucis.

Item in loco, vbi fuit perpetratum dictum ſcelus, ædificabitur vna Crux expenſis regis talis facturę, prout aduiſabitur p dictũ cardinalem ſanctæ Crucis.

Item in Eccleſia Carthuſienſi prope Diuionem, in qua requieſcit corpus defuncti ducis Burgundię, fundabitur expẽſis regis vna MISSA alta de REQVIEM, ſingulis diebus in perpetuum dicenda in magno altari, quod fundabitur de centũ libris Pariſiẽſibus reddituallibus, & munietur calicibus, ornamentis &c. vt ſuprà.

Item dictæ MISSAE inchoabuntur in continenti poſt concordiam habitam, & ædificia agenda in villa de Monterean, inchoabuntur ſtatim infra menſes tres, poſtquàm eadem villa fuerit reducta ad obedientiam regis, & infra quinque annos erunt omnia expedita ſine intermiſſione operis. Et quo ad fundationes, ſtatim poſt concordiam factam, fiet & expedietur fundatio altę MISSAE celebrãdę à Carthuſiẽſibus cũ omnibus appendẽtijs. Et ibidẽ expẽſis regis celebrabitur MISSA baſſa, quæ debet fundari in Eccleſia de Monterean, donec villa de Monterean reducta fuerit ad obedientiam regis. Et quantum ad fundationem & ædificia quæ debent fieri in dicta villa de Monterean, poſtquàm reducta fuerit ad obediẽtiam, deponatur in manibus ducis Burgundiæ certa ſumma pecuniæ, ad complendum redditus dictarum octingentarum propinquiùs de loco Monterean quo fieri poterit, non compræhendendo illas centum libras reddituales, quæ debent aſſignari pro fundatiõe dictę MISSAE altę in Carthuſia Diuionenſi celebrandæ.

Item in recompenſationẽ iocaliũ, & cæterorum mobilium, quæ habebat defunctus dux tẽpore ſui obitus, quę tũc capta & perdita fuerũt, rex ſoluet duci Burgũdiæ ſummam quinquaginta milliũ veterum ſcutorum, ſexagintaquatuor pro marcha, & viginti tria carato cum dimidio, aut aliã monetam conſimilem in tali valore. Et vnà cum hoc, reſeruabitur duci Burgũdię actio, quã præten-

prætendit pro pulchro ×colari defuncti patris ſui, contra omnes qui illud habent vel habuerunt.

Item pro parte regis transportabitur dicto duci Burgũdiæ pro ſe & ſuis hæredibus in recta linea, ſiue maſculi ſiue fœminæ fuerint, ciuitas & comitatus Matiſconenſis, vnà cum omnibus villis, villagijs, terris, cenſibus, redditibus & emolumentis quibuſcũque ſpectãtibus ad regem & coronam Franciæ, & per Bailliuatum regalem Matiſconẽſem & ſancti Gẽgulphi, & in metis ſuis, vnà cum omnibus pertinentijs comitatus Matiſconenſis, & alijs dominijs, quæ tenet & tenere debet rex per totum Bailliuatũ Matiſconẽſem, & ſancti Gẽgulphi, in omnibus feudorum & valuaſſorum iuribus, confiſcationibus, patronagijs eccleſiaſticis, collationib⁹ beneficiorũ & alijs iuribus & emolumentis quibuſcunque, ſine quacunq; reſeruatione pro parte regis facienda de illo quod cócernere poteſt dominium & iuriſdictionem ordinariam comitatus & locorum ſupradictorum. Eſt tamen reſeruatum regi feudum & homagium bonorũ & iurium prædictorum, reſortum, & ſupremum dominium vnà cũ cuſtodia & ſupremitate Eccleſiarum, & ſubditorum ipſarum, quæ ſunt de fundatione regali, ſitarum in metis dictorum bailliuatuũ & inclauatorũ in eiſdem. Saluo etiam iure regali vbi locum habere poteſt, & etiam alijs iuribus regalib⁹ ab antiquo ſpectantibus ad coronam Franciæ in pdictis Bailliuatibus, de quo comitatu gaudebit prefatus dux & ſui heredes in feudum & homagium à rege, ſicut pares Franciæ ſub ſorte regis & curiæ Parlamenti, ſicut cæteri Pares regis Franciæ.

Item pro parte regis trãſportabuntur dicto duci Burgundiæ, & illi de ſuis hæredibus legitimis, de ſuo corpore procreatis, cui dimittet cuſtoditum ſuum dictum comitatũ Matiſconenſem, omnes vtilitates & emolumenta ſupremi dominij ſpectantis ad regem in dictis Bailliuatibus, ſiue hoc ſit occaſione gardię & ſupremitatis Eccleſiarum, quæ ſunt de fundatione regali, & ſubiectorum iurium regalium, aut aliâs quouis modo, & etiam in cõſiſcationibus pro quocũque caſu, pœnis & emendis & exercitio iuſtitiæ, commoditas & emolumentum monetæ & alijs vtilitatibus quibuſcunque: de quibus omnibus gaudebit dictus dominus dux & ſuus hæres ad vitam ſuperuiuentis tantùm modo & forma quæ ſequuntur, videlicet quòd ad nominationem dicti domini Burgundiæ & ſui hæredis poſt eum, rex committet illum qui erat Bailliuus pro dicto domino Burgundię, iudicem regalem & commiſſarium ſui ex parte, ad cogitandũ de omnibus caſibus regalibus & alijs occurrentibus in dictis patrijs, locis & inclauaturis ſupràdictis & formis, quibus conſueuerunt Bailliui regales Matiſconenſes, qui tẽporibus præteritis ibidèm fuerunt, & ſimili modo committentur per regem, ad nominationem dicti ducis & ſui hæredis, omnes alij officiarij neceſſarij pro exercitio iuriſdictionum & iurium regalium ſiue ſint Gaſtellani, præpoſiti, clientes, receptores &c.

Item ſimiliter tranſportabuntur dicto domino Burgundiæ & ſuo hẹredi poſt eum omnes vtilitates ſubſidiorum granariorũ pro ſale, gabella vinorum venditorum ad debitolium pedagium, ſeu vectigale omniũ mercantiarum talliæ, foagia, & quæcunque ſubuẽtiones impoſitæ & imponẽdæ in partibus Matiſconenſi, Cabilonẽſi, Eduẽſi & Lingonẽſi, quantũ ad dicta territoria ſe extẽdere poſſunt per ducatũ Burgũdię, comitatũ de Charoloys, & comitatũ & patriã Matiſconẽſem, & in villis ac terris quibuſcunq; inclauatis in dictis ducatu, comitatu & alijs locis: & ad dictum ducem & ſuum hæredem ſpectabit nominatio officiariorum ad præmiſſa neceſſariorum, & inſtitutio ad regem, vt ſuprà.

Item per regem tranſportabitur dicto domino Burgundiæ perpetuum pro ſe & ſuis hæredibus, ſiue maſculis ſiue fœminis, in directa linea procreatis, ciuitas & comitatus Antiſſiodorenſis vnà cum omnibus & ſingulis pertinentijs in iuſtitia regali feudorum, ſub feudis, patronagijs eccleſiarum, collationibus beneficiorum, ſiue aliâs quouis modo ad tenendum illa à rege ſub fide, homagio & Paritate Franciæ, ſub reſorto regis & curiæ Parlamenti ſine medio ſicut alij Pares.

Item tranſportabuntur per regem dicto domino Burgundiæ, & illi de ſuis hæredibus, cui dimittet poſt obitum dictum comitatum, omnia & ſingula emolumẽta quæ eueniunt in dictis ciuitate & comitatu, & in omnibus villis inclauatis in dicto comitatu, quæ tamen non ſunt de eodẽ, ſiue ſpectẽt eccleſijs, aut alijs ad cauſam iurium regalium etiam quocunque modo & regalibus confiſcationibus, pœnis & emendis ac exercitijs iuſtitiæ, aut aliâs quomodolibèt, quibus dominus dux & ſuus hæres pro tempore, vita alterius ſuperuiuentis duntaxat durante, gaudebunt, & per modum ſuprà declaratum, videlicet quod ad nominationem &c.

Item vlterius pro parte regis erunt tranſportati dicto domino duci & ſuo hæredi omnes profectus ſubuentionis granariorum, ſalis, gabellæ, vinorum venditorum, & cætera vt ſuprà, pro ſe & ſuo hærede &c.

Item per regem tranſportabuntur præfato domino duci Burgundiæ & ſuis hæredibus in recta linea, ſiue maſculis ſiue fœminis, caſtrum, villæ & caſtellaria de Barro ſuper Sequanam, cum omnibus appendentijs vel regimine, iuſtitia, feudo, patronatu,

natu,collatione beneficiorum, tenendo in fide homagio & paritate, vt ſuprà.

Item tranſportabuntur præfato duci & ſuo hæredi omnes profectus granariorum, ſalis,gabellæ,& cætera vt ſuprà.

Item tranſportabitur à rege ipſo duci pro ſe & ſuis hæredibus comitibus Burgundiæ perpetuè & hæreditariè garda,cuſtodia ſeu,ꝓtectio Abbatiæ de Lexeu, ac oĩa iura;profectus & emolumenta quæcunque attinentia gardiæ prædictæ, quam rex ad cauſam comitatus Campaniæ dicit ſibi attinere, quanuis comites Burgundiæ in anteà prætenderunt & querularunt in contrarium,pro eo quòd illa Abbatia erat extra regnum.

Item per regem tranſportabuntur dicto domino duci pro ſe & ſuis hæredibus in recta linea maſculis tantùm, caſtra, villæ, caſtellariæ ꝓpoſituræ forenſes Peronæ, Moutdidier,& * Roys,cum omnibus ſuis attinentijs &c.patronatu,& collatione beneficiorum,tenendo in homagio & paritate reſorto,vt ſuprà.

* Roix

Item tranſportabit rex dicto domino duci & ſuo hęredi maſculo, cui poſt ſuum deceſſũ deputabit dictas villas Peronæ,Moutdidier & Voye,omnia emolumenta ex illis villis,caſtellarijs,& prępoſituris forenſibus, & in villis, terris, ſubiectis & reſortis ipſis villis,caſtellarijs & præpoſituris, cauſa iuriũ regalium quomodocunque fuerit, tam in confiſcationibus,emẽdis,exercitijs iuſtitię, quàm aliter,ad gaudendum per ipſum ducẽ & ſuũ hæredem duntaxat per modum ſuprà declaratum, ſcilicet quòd ad monitionem ducis vel ſui hæredis,rex inſtituet &c.

Item tranſportabuntur eidem duci & ſuo hæredi omnes prouentus ſubuentionis granariorum,ſalis,gabellæ,&c.vt ſuprà.

Item à parte regis dimittetur dicto duci & illi de ſuis hæredibus,cui dimittet comitatum Artheſij, compoſitiones aradarum dicti comitatus,reſortita & inclauamenta, aſſcendentia pronunc ad trigintaquatuor M.annuatim vel circiter.ſine hoc quòd ipſe vel ſui hæredes ſint adſtricti indè habendi aliud donum vel oblationem. Et nominabunt dictus dux & ſuus hæres tales officiarios &c.quos rex terris inſtituet &c. & ipſis ſuper hoc faciet deliberare.

Item rex tranſportabit domino Burgundiæ pro ſe, ſuis hæredibus, & habentibus cauſam ſeu intereſſe perpetuè omnes ciuitates,villas,fortalicia,terras & dominia attinẽtia coronæ Franciæ, de & ſuper fluuio de Somme,de vno latere,& de alio, ſicut ſanctus Quintinus,Corbiæ,Ambianis, Abbatiſuilla, & aliæ pariter totius comitatus de Poutieu,citra & vltra dictum flumen de Sõme,Dourleus,ſanctus Richarus, Crepicordium,Meux,Mortaigne cum ſuis attinentijs & appendentijs quibuſcũque, & omnes alias terras, quæ poſſunt pertinere coronæ Franciæ circa flumen de Somme incluſiuè verſus Artheſium,Flandriam & Hannoniã, tam de regno quàm de Imperio, comprehendendo etiam in reſpectu villarum ſitarum ſupra dictum flumen de Somme, de latere verſus Franciam, Bailliuatus & Scabinatus ipſarum villarum poſſidendos per dictum dominum Burgundiæ, dictos ſuos hæredes,& habẽtes cauſam perpetuò de dictis villis,ciuitatibꝰ,fortalicijs, terris & dominijs,in omnibus commodis redditunm tam inordinatorum pro guerris,& etiam talliarum & aliorum emolumentorum quorumcunque,& non retinendo ex parte regis,præterquàm homagium,reſortum, & ſupremitatem:quæ tranſportatio fiet per regem, mediante reemptione ſummæ quadringentorum millium ſcutorum aureorũ antiquoum ſexagintaquatuor in marca de octo * Oucis pro marca & Daloy ad vigintiquatuor quaratz t.'art de Remede,vel alterius monetæ aureæ currentis ad valorem, de qua reemptione per dominum Burgundiæ tradentur bonæ literæ & ſufficientes, per quas ipſe promittet pro ſe & ſuis & toties quoties placebit regi vel ſuis facere dictam reemptionem, dominus Burgundiæ & ſui tenebuntur, recipiendo dictam ſummam auream, reddere regi vel ſuis omnes dictas ciuitates, villas, fortalicia, terras,& dominia compręhenſa in iſto articulo tantùm,& * ſiue tangendo aliquas alias,de quibus ſuprà facta eſt mentio,& * alterius contentabitur dictus dux Burgundiæ recipere ſolutionem dictorum quadringentorũ millium ſcutorum ad duas vices, ſcilicet qualibet vice medietatem, prouiſo quòd non tenebitur dictas ciuitates, villas, fortalicia,terras & dominia, nec aliquas ipſarum,quouſque tota ſolutio ſit completa,& tempore pendente faciet dominus Burgundiæ fructus ſuos omnium dictarum ciuitatũ,villarum &c. * de demmanyo,quàm de * Aydijs ſine vlla deductione principalis ſummæ. Et eſt ſciendum, quòd in iſto tranſportu non comprætendetur ciuitas Tornacenſis, neque Bailliuatus Tornaceſij,& ſancti Amandi,ſed remanebunt in manibus regis,excepto Mortaigne,quæ remanebit domino Burgundiæ: nihilominùs eſt reſeruatum domino Burgundiæ, pecunia ſibi concordata ab illis de ciuitate Tornacenſi pro certo tractatu, quem habet cum ipſis durante vſque ad certum tempus, quã pecuniam Tornacenſes ſoluẽt integrè domino Burgundiæ. Et eſt ſciendum de omnibus officiarijs,qui erunt reſpectu dominij, quòd dominus Burgundiæ conſtituet eos : & reſpectu iurium regalium, Aydarum & talliarum, nominatio ſpectabit ad dominum ducem,& inſtitutio ad regem.

for. * vncijs

for. * tam de

Item quia dominus Burgundiæ prætendit ius in comitatu Verdoniẽſi ſupra mare, quem tenet & poſſidet, ille ſibi remanebit pro ſe & ſuis hæredib⁹ maſculis ex ſuo corpore tantùm, & tenebitur rex pacificare illos, qui ius prætendunt in illo comitatu, taliter quòd nullam habeát querelam aduerſus dictum dominum Burgundiæ.

Item caſtrum, villa & comitatus Gyemyr ſupra Ligerim, quæ dicuntur tranſportata cum comitatu Stampiæ & Dordani per ducem Bituricenſem, defuncto Ioanne duce Burgundiæ, ponentur ex parte regis in manibus ducis Borbonij ſtatim poſt paſſatam concordiam, teneda per ſpatium vnius anni, infra quod tempus Ioannes Burgundiæ, nunc comes Stáparũ, vel dux Burgundiæ ꝓ eo monſtrabunt regi & ſuo concilio literas doni facti Ioanni defuncto duci per dominum ducem Bituricenſem: quæ ſi viſæ fuerint ſufficientes & validæ, dux Borbonij tenebitur tradere præfato comiti abſq; hoc, quòd ex parte regis poſſit allegari antiqua præſcriptio aut lapſus tẽporis. Quòd ſi qui ſint alij qui prætendant ius, illis remanebit actio contra comitem.

Item per regem reſtituetur comitibus Niuernenſi & Stamparum ſumma trigintaduorum millium octingentorum ſcutorum aureorum, quæ quondam rex Carolus vltimò defunctus, fecit deprǽhendi in Eccleſia Rothomagenſi, vbi fuerant depoſita pro matrimonio Dõnę Bonę Artheſij matris ipſorum comitum, Caſu quo probabũt quòd iſta ſumma fuit in computo & profectu dicti regis Caroli ad ſoluendum illam ſummam trigintaduorum millium 800. ad tales terminos, qui erunt aduiſati poſt ſolutionem factam & completam quinquaginta millium domino Burgundiæ, de quibus ſuprà. Et reſpectu debitorum, quę dominus Burgundiæ dicit ſibi deberi per quondam regem Carolum, tam cauſa donorum & pẽſionum, quàm aliter, aſcendentium ad magnas ſummas, ſuum ius quod habet & debet habere pro recuperatione ipſorum debitorum, ſibi remanebit ſaluum.

Item quòd dictus dominus Burgundiæ non tenebitur facere aliquod homagium vel ſeruitium regi de terris & dominijs, quæ de præſenti tenet in regno, nec de illis quæ deberet habere per præſentẽ tractatum, nec de illis quæ ſibi euenire potuerint per ſucceſſionem, ſed remanebit exemptus in ſua perſona in omnib⁹ caſibus ſubiectionis, reſorti, ſupremitatis & aliorum, duráte vita ipſius. Sed poſt ipſius regis obitum, dominus Burgundiæ faciet filio ſuo & ſucceſſori in corona homagia, fidelitatẽ & ſeruitia quæ requirentur. Et etiam ſi dictus dux Burgũdię decederet ante regem, hæredes ſui & cauſam habentes, facient regi dicta homagia &c.

Item in reſpectu feudatariorum & ſubiectorum ducis Burgundiæ, quæ habet & debet habere per pręſentem tractatum, & quę ſibi potuerint euenire per ſucceſſionẽ, durante vita regis & ſua, ipſi non erunt adſtricti ſe armare ad mandatũ regis & ſuorũ officiariorum, ſuppoſito quòd teneant cũ hoc à rege aliquas terras vel dominia. Sed eſt rex contentus, quòd omni vice qua placebit domino Burgundiæ mandare ſuos ſubditos ſeu feudatarios & ſubiectos pro ſuis guerris, ſiue in regno ſiue extra, ipſi tenebũtur & cõſtringentur ibidem & illuc ire, ſiue poſſe aut debere venire ad mandatũ regis, ſi etiam rex mandaret. Et ſimiliter fiet reſpectu ſeruitorũ ducis Burgundiæ, qui ſunt ſui familiares & de ſua domo, ſuppoſito ꝙ non ſint ſui ſubiecti.

Item ſi eueniat, quòd Anglici aut ſui cõfœderati, faciant in poſterum guerram domino Burgũdiæ aut ſuis pueris, ſiue per mare, ſiue per terrã, occaſione præſentis tractatus vel aliâs, Rex tenebitur iuuare ſicut in facto proprio.

Item quod dominus Burgũdiæ, & ſui feudatarij & ſubiecti & alij, qui prius portauerũt in armis crucẽ ſancti Andreę, nõ adſtringentur portare aliud interſigniũ in quacũque armata in regno vel extra, & in præſentia regis aut ſuorum conneſtabiliorum aut mareſcallorum, prout ſint ſuis ſtipendijs vel aliâs.

Item & quòd Rex faciet reſtitui & ſine damno de ſuis ꝑditis rationabilibus, & etiã de ſuis rancoribus illis qui fuerint capti in die mortis quondam ducis Ioãnis, & illis ꝙ ibi perdiderunt ſua bona, & fuerunt poſiti ad magnam redemptionem.

Item & quòd de cæteris abolitio generalis ſit facta de omnibus caſibus, euẽtis & de omnibus cauſis, rebus, dictis, factis & paſſatis occaſione diuiſionis iſtius regni. Excepto reſpectu illorum, qui perpetrârunt dictum malum caſum, vel fuerint cõſentientes de morte quondam Ducis Burgundiæ, qui erunt & remanebunt extra omnẽ concordiam tractatum, & quòd de cæteris quilibet de vno & alio latere reuertatur, ſcilicet Eccleſiaſtici ad ſuas eccleſias & beneficia, & ſeculares ad ſuas terras, redditus & hæreditagia, poſſeſſiones & bona immobilia, in ſtatu in quo erunt, reſeruato reſpectu terrarum & dominiorum exiſtentiũ in comitatu Burgundiæ, quas dux Burgundiæ & quondam ſuus pater habuerũt & retinuerunt, vel alijs dederunt tanquam confiſcatas ſibi cauſa dictarum guerrarum, quę erunt & remanebunt, nõ obſtáte dicta abolitione & concordia illis, qui ipſas tenent & poſſident. Sed alibi vbiq; quilibet redibit ad ſuas poſſeſſiones & terras, & hęreditagia, ſine hoc, quòd pro demolitione, deterioratione cuſtodiarum, locorum aut reparatiõe quali-

qualicunque aliquid poſſit exigere vnus ab alio: & quilibet tenebitur cõuictus omniũ redditũ euẽtorũ de tẽpore, quo nõ poſſidebat ſuas terras & hæreditagia. Sed in reſpectu mobiliũ captorum aut habitorũ de vno latere aut de alia, nunquam poterit fieri aliqua querela aut actio de vno aut de alio.

Item per iſtum tractatum extinguantur & aboleantur omnes iniuriæ, rancores tam verborum & factorum, quàm aliter euẽtorum per anteà occaſione dictarum diuiſionum, partialitatum &c. tam de vna parte q̃ de alia: abſque hoc, quòd aliquis poſſit exigere vel facere quæſtionem vel proſecutionem vel proceſſus, vel aliter reprobari vel ſcandalizari de tenẽdo aliquam partem. Et dicentes vel facientes contrarium, puniantur ſicut tranſgreſſores pacis ſecundum exigentiam delicti.

Itẽ in iſto tractatu compræhendentur expreſsè ex parte ducis Burgundiæ, oẽs gẽtes Eccleſiaſticæ, villç, nobiles, & alij cuiuſcunque ſtatus ſint, qui tenuerunt ſuam partem, & quondam ſui patris, tam in regno quàm in delphinatu, prouiſo quòd acceptabunt præſentẽ tractatum, & indè volũt gaudere.

Item renunciabit Rex confœderationi, quam fecit cum Imperatore contra Ducem Burgundiæ, & omnibus alijs confœderationibus per ipſum factis cum quibuſcunque perſonis, principibus aut dominis in contrarium dicti ducis. Prouiſo quòd dominus dux faciet ſimiliter, & promittet Rex dicto duci ipſum ſuſtinere & adiuuare contra omnes qui vellẽt ipſum grauare, vel damnum impendere per guerram & aliter. Et ſimiliter promittet dux, ſalua ſemper exemptione ſuæ perſonæ ad vitam.

Item tradet rex ſuas literas, quòd ſi contingat in poſterum, quòd ex ſua parte infringatur iſte tractatus, ſui vaſalli, feudales, ſubiecti & ſeruitores, præſentes & futuri, non tenebuntur ſibi plus obedire nec ſeruire: ſed tenebuntur ex tunc ſeruire domino Burgundiæ & ſuis ſucceſſoribus contra ipſum, & quòd in dicto caſu omnes ſui feudales, ſubiecti & ſeruitores, ſint abſoluti & quieti de omnibus iuramẽtis, fidelitatibus, promiſſionibus, obligationibus ſeruitiorũ, in quibus ipſi poſſent teneri per anteà verſus regem, abſque hoc quòd in tempore futuro ipſis poſſit imputari ad onus aut opprobrium, aut quòd ab ipſis poſſit indè aliquid exigi. Et quòd exnunc, prout extunc, Rex præcipiat ipſis ita facere, & quitet & exoneret ab omnibus obligationibus, & iuramentis in caſu prædicto, & quòd ſimiliter fiat & conſentiatur de latere Ducis Burgũdiæ, reſpectu ſuorum vaſallorum, feudatariorum, ſubiectorum & ſeruitorum.

Item quòd ex parte regis fient promiſſiones, obligationes & ſubmiſsiones tangẽtes intentionem præſentis tractatus in manib⁹ cardinalis ſanctæ Crucis legati papæ, & de Cypro legati concilij, ampliores quæ potuerint aduiſari, & ſub pœnis excommunicationis, aggrauatiõis, reaggrauatiõis, interdicti ĩ terris ſuis & dominijs, & aliter vlteriores ad quas cẽſuræ eccleſiaſticæ ſe potuerint extendere ſecundum poteſtatem quam habent dicti domini à papa & concilio, prouiſo q; ſimiliter faciat ex parte ſua Dux Burgundiæ.

Item & cum hoc faciet Rex eam ſuo ſigillo tradi dicto duci Burgũdiæ ſigilla principum & dominorum ſui ſanguinis & obediẽtiç, ſcilicet ducũ Andegauẽſiũ, Caroli ſui fratris, ducum Borbonij, ducis Alenconnij, comitis Richemondiæ, comitis Vindemiæ, comitis de Fuxo, comitis Armignaci, comitis Perdiaci, & aliorum qui aduiſabuntur, in for.* quorũ
*quibus ſigillis incorporabitur ſigillum regis, & promittent tenere ex ſua parte contenta ſigillatorum. Et ſi infringerẽtur ex parte regis, de in iſto caſu adiuuãdo & confortando dictum ducem Burgundiæ & ſuos cõtra regem. Et ſimiliter fiet ex parte ducis Burgundiæ.

Item & quòd ſimiliter Rex faciet tradi ſigilla virorum eccleſiaſticorum, & aliorum nobilium & villarũ de regno de ſua obedientia, quos dictus dux voluerit nominare, cum ſecuritatibus pœnarum corporalium & pecuniariarũ & aliarũ ſecuritatũ, quas dicti cardinales & alij prælati huc miſſi ex parte papæ & concilij, aduiſabunt pertinere.

ADVISAMENTA PROLOCVTA PER DOMINOS PRAElatos & alios, clerũ regni Franciæ & delphinatus repræſentantes, qui Bituris conuenerunt ad mandatum domini noſtri regis, die 26. Februarij, 1431. more Gallicano, præfati domini noſtri regis & ſui magni concilij beneplacita voluntate & correctione in omnibus ſemper ſaluis.

IN primis, quòd attentis hæreſibus Bohemorũ & eorũ inſultationibus, guerrarum calamitatibus, & morum in clero & populo vndique deformitatibus, conuentioneque Baſileæ triplici authoritate Apoſtolica legitimè facta, quæ per annum durauit & vltra, & ad quam de vniuerſis ferè mundi partibus plures conuenerunt, ſpiritu ſancto duce, meliora & viciniora ſalutis ſperantes, & mandati ibidem Bohemi, qui ſæpiùs per vniuerſa mundi climata diuulgarunt, ſe à Catholicis non potuiſſe audiri, & generalis Concilij determinationi ſtare velle: quibus ni-

nihil omnino reſpondere, vtile non eſſe videtur, ne fortè extiment Catholicos reſpõſionis penuria declinare certamẽ, & fides læ datur, non intelligentium mentes ipſorum: Nõq; paſtorũ, ſed mercenariorũ pſonas gerere, videant prælati maiores & minores, terga ſilentio præbendo, qui liberè veritatem pronunciare, & eandem populi defendere tenẽtur, vbi honor Deo debit⁹ & proximorũ ſaluus adimitur, eximereq; citò, & oberrantes introducere infra eccleſiam iubẽtur. ideo nedum honeſtũ & vtile, ſed & neceſſarium eſt, concilium Baſileenſe celebrari, & pro poſſe ad Dei laudem & intentos fines ſtabilitum exaltari.

Item quia naturaliter homo homini ſubeſſe, aut tributa ſoluere abhorret, & cùm error Bohemorum ſpiritualem & temporalẽ præſidẽtiam, aut tributa decimarum, oblationum & quæuis alia eccleſiaſtica, necnon & temporalia aboleat & execretur, ideo hic cancer leniùs ſerpit. ſi enim ex Alexandria Arrij ſcintilla, nihil naturale habens, in magnam excreuerit flammam: quanto magis hic error, per meatus naturales veniens, & auaritiæ ſe commiſcens, faciliùs multos inflammabit? vindex eſt enim error iſte diſſimulantium, aut comminuentium eum, tam eccleſiaſticorum quàm ſeculariũ: quia enim eccleſiaſtici qui paſtorum more, ſe ꝓ ouibus & veritate opponere debeant, & nõ fugere ante faciem fidem perſequentis diſſimulârunt: ideo vbique in Bohemia templa Dei incenderũt, ſacerdotes ſpoliârunt, & varijs cruciatibus trucidârunt, nouis & inauditis tormentorum generibus adinuẽtis: ſacramenta eccleſiaſtica pro nihilo reputârunt, & in tam varios errores deciderunt, vt catholicæ Eccleſiæ doctrina ibi in pauciſſimis & latentibus hominibus conſiſtẽs, in nullo ab alijs audiatur & idcirco nedum honeſtum aut vtile, ſed & neceſſarium eſt, generale concilium abſque dilatione celebrari: quia non eſt expectandus Antiochus qui templum DEI totaliter ſpoliet, vaſa argentea auferat pariter & aurea, coinquinet ſancta, fideles occidat, incircunciſus trucidet circunciſos: ſed præueniendum eſt, ne videamus mala gẽtis noſtrę & ſanctorum. Ezech. 13. a

Item quia rex Bohemiæ & alij principes & nobiles, qui gladium portant ad laudem bonorum, vindictamque malorum, patientius tolerârunt fidem vacillari, templa & perſonas eccleſiaſticas (vt præmittitur) laniari, illum poſteà ſeminârunt errorem, dominum temporalem in peccato publico mortali nõ poſſe populo præeſſe, & quodlibet peccatum publicum & mortale pro ſuo arbitrio reputantes, fugarunt & regem & principes & nobiles: & quos habere potuerunt, membratim conciderunt, ſuis vxoribus & filiabus virginibus, ſanctimonialibus & alijs quibuſcunque ſine reuerentia violatis, caſtella ipſorum diruerunt, & omne diuinum* ad ſe penitus abiecerunt ſine alia cognitione iudiciaria: nec fuit poſſibile, eccleſia tacẽte & demum fugata, nobilibus reſiſtere: populus enim multus eſt, & dominus vnus ſuis ſubditis præpoſitus. nec facile eſt, vnum dominum aduerſari populo multo. for.* à ſe

Item præfati Bohemi venenum per epiſtolas plurimas diuulgârunt per vniuerſas mũdi partes, & plurimos infecerunt. & vt Bohemiam prætereamus remotam, domini noſtri regis infectas partes non ſileamus, nónne in Bailliuia Matiſconẽſi & Comitatu Forenſi viſus eſt à paucis annis citra populus in nobiles dominos ſuos inſurgere, & impias manus in eos inijcere, non nobilitati, non ſexui, non ætati aut cõditioni parcentes, libros cenſuales ſiue terrena concremantes, caſtella inuadentes, & dominos ſuos ſuis mobilibus ſpoliantes? auſiq; ſunt dicere, quòd in tota patria ſufficerent duo ſacerdotes, & quòd omnes nobiles ad labores propriarum manuum tenebantur, ex ſententia diuina in genus humanũ & perſonam Adæ: In ſudore videlicet vultus tui veſcéris pane tuo, prolata. ex quo inſerebant, tributa dominis temporalibus non debere ſolui. & quantum deuiet, aut coniungatur error iſte Bohemis, iudicet ſapiens quiſque. Et niſi exterminatus fuiſſet prudentia domini *Bailliui Matiſconenſis vnà cum nobilibus patriæ dum naſceretur error ille, multorum ſupplicijs & patibulis, iam diuulgabatur in plurimos populos. Gene. 3 Principijs obſta.

Item nonne etiam in delphinatu eſt quędam portio inter montes incluſa, quæ erroribus adherẽs prędictis Bohemorũ, iam tributũ impoſuit, leuauit & miſit eiſdem Bohemis, in quib⁹ fautoria manifeſta hæreſis prædictæ debet iudicari? & nouit Deus, ſi multorũ popularium latentia corda leuiter detegerentur, ſubleuata ampliùs Bohemorum malitia, & ab eiſdem ſeminaretur, concilium generale aufugiſſe, nõ valens reſpõdere rationibus Bohemorum prædictorũ; hoc præſertim in tempore, cùm populus ex guerrarum malitijs laceſſitus, depauperatũ ſe ſæpius vidit, & in partibus multis videtur furere, & ex popularibus multi docti ſunt ad prælia. Eapropter citò, imò citiſſimè obuiandum eſt per dominum noſtrum regem, necnon & per Eccleſiam catholicã: quæ tamen aliâs occurrere non poteſt, niſi principum & nobilium fortitudine, vel iurium & clericorum ratione.

Item ſi principum & nobilium fortitudine occurendum eſt, quòd licèt cũ ferro abijcienda ſint vulnera, quæ medelam nõ ſentiunt, quia cùm gens illa inuerſa valdè & indomita eſt, ac in ſuis erroribꝰ iudurata, vinci non poteſt, niſi maxima catholicorum ad

hoc vnitorum multitudine, & cum expẽſarum grandi mole: principum autem & catholicorum multitudo hos hereticos expugnantium haberi non poteſt ſine pacificatione regum & principum, ad inuicem vbique terrarum contendentium. Et ideo moris fuit eccleſiæ catholicæ volentis principes in ſubſidium terræ ſanctæ aut cõtra infideles commouere, priùs ipſos per media conciliorum generalium pacificare, aut ſaltem longas & fidas treugas inter ipſos inire, & fideliter in facie Eccleſiæ firmare, ac vno agmine ad fidẽ defendendã inducere: & ad hunc finem Baſileenſe concilium cõuocatum eſt. nec Eccleſię, quæ in fide defendenda à facultatum contributione ſe excuſare non debent vel poſſunt, contributum imponi aliàs poteſt. Nec patietur ſe tributariã fieri, quàm ex ordinatione cõcilij gñalis, vt patet ex conſtitutione Conſtantienſi. nec obeditum eſt domino Martino, contra Bohemos ſubſidia imponere volẽti. Ex quibus infertur, neceſſariò concilium generale celebrandum, cum principum & nobiliũ iuuamine poſtulãdum, * vel onus eccleſię imponendum fuerit, ſine quib⁹ hac in re ad bella procedi non poteſt.

locus obſcurus aut vitiatus, quales hac in parte complures.

Item ſi occurrẽdum eſt iurium & clericorũ ratione, quæ via videtur accommoda, qa ſpũs ſanctus in vnum congregatos in nomine eius dirigit, & per generalia concilia frequẽtiùs hæreſes ſunt extinctæ, ſicut hęc hereſes Bohemica ſperatur extingui in cõcilio Baſileeñ, ad quod vocati ſunt dicti Bohemi cum magna charitate, & qui literas eiuſdem concilij acceperunt, & ſi venerint ad concilium generale, pręfatis expedit eccleſiam catholicam in vnum conuenire: quia quòd à plurib⁹ quęritur, faciliùs inuenitur: ſalubriuſq; eſt fidei, & papę cõſultius, cauſam fidei vnitati committere, quàm vni: & ſic omnino aſſiſtendũ eſt, & ſubleuandũ gñale cõciliũ, & non differendum, maximè ꝙ vbique vniuerſitates ſtudiorũ ob guerras & rerũ inopias ſint multùm depopulatę, nec ſit expectandum, vt ex toto ſeneſcat, vel morte pereat literatorum antiquorum copia. Si verò Bohemi non venerint ad concilium ſic ſolenniter mandati, tunc ſua obmuteſcet garrulitas ꝙ non potuerunt audiri: tũc conuocata erit Eccleſia vniuerſa, & principes & Chriſtifideles poterunt ad pugnam animari: tunc Eccleſię tributa & ſubuentiones iuſtè imponi, imò gratiùs & benigniſſimè ferent ſua voluntate impoſita, & in poſterum hac de cauſa imponenda.

Item licèt iuſtè induci poſſit bellum contra hæreticos damnatos, ſępiùs tamẽ reprobata videtur in hac cauſa à Deo, qui aufert corda principum, fortitudo, cùm catholici iteratis vicibus fugerunt, nemine perſequẽte, inſcrutabilia que Dei iudicia, licèt nullus hominum valeat diſcernere aut iudicare. Suaderi tamen poteſt, quòd monſtruoſos mores in clero & populo voluit purgari, ſicut contra hoſtes fidei * congredi, ne cæcus cæco ducatum pręberet, aut geſtans trabem in oculo, feſtucam in oculo proximi erueret. Ne etiam diuiſi principes, hæreticos ab Eccleſia diuiſos exterminare conentur: quibus pacem conſulendo, priùs ſuadendum eſt: Medice, cura teipſum. Quis enim neſciat, à Viennenſi concilio anno *1412. celebrato, circa morum deformitatem nullum fuiſſe celebratum generale concilium, & varij in varios ex vetuſta corruptela, quam pro iure conſuetudinis vendicant, deciderunt deformitatum mores? quis neſciat confictas cauſas & diffugia, poſt aſſignata generalia concilia, ne celebrentur eadem, adinuenta? & meminiſſe diuinam ſententiam decet: Hieruſalem Hieruſalem, quoties volui te congregare, quemadmodùm gallina congregat pullos ſub alas, & noluiſti? Eccè relinquetur domus veſtra deſerta. Viſitat quoque iam ferè vbique terrarum Dominus plebem ſuam in gladio, fame, & peſte, & ſi dictos corruptos mores, quibus vehementer Deus offenditur, inſequi & vlciſci *deſerimus, ad iraſcendum vtique diuinitatis patientiam prouocamus. Nec tamen dicti corrupti mores extra concilium generale, cùm de omnium ſtatu agatur, honeſte vel breuiter poſſunt emendari, aut reges & principes ad pacem & treugas induci.

Lucæ. 6. f

Lucæ 4. d

Matth. 23. d

for. *differimus,

Item ponderandum eſt, quòd poſt tempora Apoſtolorum cùm perſecutiones cõtra Eccleſiam ferueſcerent, non habuit facultatem Eccleſia conueniendi in vnũ vſq; ad tempora Conſtantini Magni. Si igitur multiplicatis vitijs in clero & populo, multiplicet & Dominus flagella contra religionem Chriſtianam, ſe aduerſus Deum rebellantem, & Pharaonis more indurantẽ: non eſt credibile, quòd Eccleſia tunc ad Deum confugiens leuiter audiatur ad conuẽtionem conciliorum, ſed redibit ad prædicta perſecutionum tempora, libertatẽ nõ habens congregandi. Hoc ipſe Dominus regio ore profeſſus eſt: Multiplicatæ ſunt, inquit, infirmitates eorum, poſteà accelerauerunt. Non congregabo conuenticula eorũ de ſanguinibus, nec memor ero nominum eorum per labia mea.

Pſalm. 15. a

Item ꝙ viſis ſanct. dñi nr̃i Eugenij papæ diſſolutionis eiuſdem cõcilij cauſis, necnõ & rationibus contrarijs in quibuſdã inſtructionibus p ſacrũ cõciliũ generale Baſileeñ ad eundem dñm nr̃m papam directis, vt diſſidia ceſſent, quæ ſator zizanię ingerere poſſet, per clerum eccleſiæ Gallicanę conſulendũ eſt, & cõſulit humili⁹q; ſupplicat dño noſtro regi, vt progenitorũ ſuorũ more ſchiſmata extinguentium, & Eccleſiã depreſſam ſuble-

ſubleuantium,his occurrat, vt priùs extinctum,quàm natum, malũ huiuſmodi inextinguibile,videatur.per hæc enim Deũ ſibi placabit, eccleſiam peramplius obligabit. veſtigia prædeceſſoris imitetur,&fama eius in omnem terram diuulgabitur.

Item quòd præfatus domin⁹ noſter rex, re & titulo Chriſtianiſſim⁹,à paternis non declinando traditionibus & veſtigijs ꝑmiſſis, aſſurgens pro ſe & eccleſia Gallicana,notabilem dirigat ad præfatum ſanctiſſimũ dominũ noſtrum papam ambaſiatam,exorando vt pro fidei neceſſitate, proq́; religionis Chriſtianæ vniuerſali vtilitate,mandet cõtinuari & celebrari idem generale conciliũ Baſileenſe,obſtruendo ora in fidem orthodoxorum,ſuamq́; S. clementiſſimam malignantium.

Item q̃ præfati ambaſiatores inſtẽt apud Reuerẽdiſſ.patres dominos cardinales & ſacrum collegium,de præmiſſis eos reddẽtes ſolertiùs attentos,vt Eccleſiæ incommoda præcauentes, deuotiùs exorent eundẽ dominum noſtrum, & in ſingulari & ꝑ modũ collegij,vt celebrationi concilij, quę ſuę S. honori accedit,& Eccleſiæ plurimę vtilitati intendere velit, mandando continuari idẽ concilium & prælatos abſentes, quatenus opus eſt,arctiùs conuocando.

Item hoc ſacrum concilium pro extirpatione hęreſum,alijsq́ue cauſis à diu aſſignatum,non debet dici cum Bohemis iam damnatis initũ, ſed prædictorum totali extirpatione & fidei defenſione, ſuperq́ue dictis cauſis legitimè cõuocatum, licèt & in eodem concilio ſi dicti Bohemi venerint,poſſint doceri,& charitatiuè inſtrui & tractari, necnon ſi poſſibile eſt,reduci.Suaq́ue attẽta multitudine,quæ ferro domari ſine ſanguinis humani multa effuſione non poteſt, ſeueritate diſciplinæ detrahi valet & poteſt:& vbi reperientur contumaces, catholici in concilio præſentes,& diuulgata fama abſentes,audaciores & firmiores reddentur.Immò ſperandũ eſt de DEI miſericordia,quòd Deus pugnabit pro illis,quia veritas vincit.

Item quòd placeat domino noſtro regi, ſuas dirigere literas Imperatori, & dñis ducib⁹ Sabaudiæ & Mediolanẽſi,quòd velint ſuo nomine cum charitate plena fauere cõcilio,ipſius Imperatoris grandi inſtantia & in eius indictione conuocato. faueãt etiam omnibus euntibus,ſtãtibus & redeuntibus ad idem,& in ſingulari prælatis & alijs quibuſcunque de regno Franciæ domino nr̃o regi ſubditis.Nihilq́ue à quibuſcunq; permittant acceptari contra ſanctiſſimũ dñm noſtrum Papam,curiam Romanam,vrbem vel patrimoniũ eorundem,vñ papa & collegiũ occaſionẽ indignatiõis, dilationis,ſuſpenſionis aut mutationis concilij aſſumãt: q̃a exinde fructus ſperat⁹ cõcilij deperderetur,hæreſes augmentarẽtur,& mores ſordidi amplius ſordeſcerent in Dei offenſam & populi Chriſtiani corruptelam.

Item quòd clerus regni Franciæ in concilio Bituriceñ ad mãdatum domini noſtri regis (vt præmittitur)congregatus pro præfata ambaſiata dirigenda ad ſanctiſſimi dñi noſtri papæ, elegit concorditer reuerendiſſimum in Chriſto patrem dominum archiepiſcopum Lugduneñ,ex parte Eccleſiæ Gallicanæ ambaſiatorem & legatum tanq̃ virum in quo eſt zelus domus Dei,& in iure eximium profeſſorem,qui licèt totis virib⁹ renitendo præfatam ambaſiatam omnimodè recuſaret,precibus tamen victus,licèt inuitus,onus præfatę ambaſiatę pro neceſſitate pariter & honore Eccleſię ſuſcepit:quem ſi dominus noſter Rex pro ſe & ex parte ſua dirigat ad præfatum dominum noſtrum papam ambaſiatorẽ & legatum,ita vt vna fiat ambaſiata ex parte dicti domini noſtri regis & eccleſiæ Gallicanæ,ambaſiata erit maioris authoritatis,efficaciæ & virtutis,quoniam funiculus duplex nõ æquè facilè rumpitur vt ſimplex, fietq́ue ambaſiata cum minori expenſa.Et vt ita fiat, humiliùs clerus ſupplicat domino noſtro regi. Eccles 4. c

Item ne tædio affectum ex longa mora & pluri expenſa ſacrum generale concilium videatur,vt aſſumant pennas,volent,& non deficiant: vtq́ue præfatus dominus noſter rex alios præueniat in benedictionibus huius dulcedinis,quòd ad dictum concilium aliquos ſuos præmittat oratores, nunciantes intentionem regiam & eccleſiæ Gallicanæ ſanctam,pro qua miſſa eſt ſolẽnis ambaſiata ad papam:patiaturq́ue prælatos ſub cenſuris eccleſiaſticis & religione iuramẽti adſtrictos,& ob eodem concilio authoritate Apoſtolica vocatos, vt ad idem cõcilium vadãt, prout ſuis conſcientijs attenta vocatione & rei neceſſitate,videbitur expedire.

Item quòd pro expenſis præmiſſorum,& in vſus præfatos conuertendorũ,& nõ aliàs vel alio modo, cõſentiũt leuari quartã partem vnius decimæ ſuper clero regni & delphinatus:ita tamen,quòd cum de iure communi,etiam ex beneficio concilij Conſtantienſis,papæ non liceat imponere decimam aut partem eiuſdem clero vniuerſaliter vel particulariter,niſi ſacro generali approbante concilio, aut de cõſenſu cleri eiuſdem, q̃ dominus noſter rex nõ patiatur clerum regni aut delphinat⁹ grauari authoritate Apoſtolica alia decima aut parte eiuſdem,maximè cùm cler⁹ ſit oppreſſus ex guerris & monetis,& ampliùs grauabuntur pręlati ex acceſſu ad concilium generale.

Copia mandati nunciorum cõcilij,exiſtentium in Norinberga ad tractandum cum Bohemis

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileeñ, in Spiritu ſãcto legitimè cõgregata, vniuerſalem

uerſalem Eccleſiam repræſentans, pacem & vnitatem Chriſtifidelium & Eccleſiæ *propinq   eo modo quo præmittitur, congregari voluit, ꝓcurare, integritatemq́ue pacis inchoare, præſertim cũ regni Bohemiæ incolis proſequi, & ad optatum vſque finem perducere deſiderans, volensq́ue ipſorum procuratoribus, nuncijs, & ambaſiatoribus propterea hucuſque deſtinandis, de plena ſecuritate pro ſuo acceſſu, mora, & receſſu vſque ad propria ſua loca, & ſaluocõductu petito & oblato ꝓuidere, & alia quæ dictæ pacis & vnitatis vberiori ac celeriori ꝓſecutione deſeruiant, cũ ipſi ꝓcederent, ptractare: eadẽ ſancta ſynodus meliori modo & forma, via & iure, qb⁹ efficaciùs potuit, & debuit, poteſt & debet, fecit, conſtituit & ordinauit, ac facit, conſtituit, & ſolenniter ordinat ſuos veros & legitimos ac indubitatos procuratores, negociorum ſuorum geſtores, ac nũcios ſpeciales & ambaſiatores, videlicet venerabiles & egregios viros dñm Henricum abbatem ſancti Aegidij in Nurenberga, & fratrem Ioannem Nider ſacræ theologiæ profeſſorem, & priorem domus prædicatorum Baſileeñ, dñm Henricũ canonicum Magdeburgeñ & in ſacra pagina profeſſorem, dñm Fredericum de Parſperch decanum Ratiſponeñ licentiatum in decretis, magiſtrum Albertum plebanum S. Sebaldi in Nurenberga, & fratrem Ioannem monachũ Ciſtertieñ ordinis monaſterij de Mulenbrun, & ex illis quoſlibet duos in ſolidum, ità tamen, ꝙ duorũ occupantium nõ ſit melior conditio: ſed quod duo ex eis inceperint, omnes ꝓnominati aut ſaltẽ duo ex eiſdem ꝓſequi valeant & finire. Dans & cõcedens p̄miſſis oĩbus, & ſingulis duobus plenã liberam ac omnimodã poteſtatẽ, cum procuratoribus ſeu nuncijs dictorũ incolarum regni Bohemiæ in Egra vel alibì, vbicunq; neceſſe fuerit, conueniẽdi, colloquẽdi, auiſandi, necnon de ſaluiſconductibus opportunè eis p̄ſtandis, dandis, ꝓcurandis & ordinãdis, ac modo ſeu modis ac forma, & tempore acceſſus & receſſus ipſorum, & numero accedere volentium, tractandi, cõcordandi, cõcludendi, pactiſq; quibuſlibet, ꝓmiſſionibus & obligationibus, etiam iuramento, ſi opus fuerit, per ipſos vtrinq; cõcorditer concludendi, firmandi, & roborãdi. Et nihilominùs quoſcunq; epiſcopos, p̄latos, principes, comites, nobiles, necnon ciuitates, magiſtratus, Scabinos, conſules, ac quaſuis alias perſonas eccleſiaſticas ac ſeculares, quouis nomine nuncupentur, de quibus videbitur, & comunitates, quatenùs huic ſacro cõcilio, dictiſq; ꝓcuratoribus in hac parte ſuo nomine fauorẽ, conſiliũ, & auxilium, ac aſſiſtentiam, ſupradictiſq; procuratoribus, nũcijs & ambaſiatoribus huc accedere volẽtibus ſaluoſconductus dent, p̄ſtent & impendant, petendi, rogãdi, exhortandi & requirendi, vbi & quotiès procuratoribus prædictis videbitur opportunũ. Omniaque alia & ſingula faciendi, agendi, exercendi & ordinandi, quæ pro præmiſſis neceſſaria fuerint, ſeu quomodolibèt opportuna, etiam ſi maiora forent ſuperiùs expreſſis, ac mandatum exigerent magis ſpeciale. Promittens ſe ratum, gratum & firmũ perpetuò habiturum, quicquid per nominatos ſuos procuratores omnes aut duos ex ipſis, actum, geſtum, ſeu procuratum fuerit quomodolibèt in præmiſſis, ſeu à quolibet præmiſſorum. Acta fuerunt hæc in congregatione noſtra generali, præſentibus dictæ noſtræ ſanctæ ſynodi Baſileeñ notarijs & ſcribis infrà ſcriptis, ſub ſigillo reuerẽdi in Chriſto patris domini epiſcopi Conſtantienſis prouinciæ Rothomageñ, quo ad præſens vtimur, die Veneris 28. menſis Martij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

Locus obſcurus.

TAXATIO NOTARIORVM IN concilio Baſileeñ facta & limitata, Anno natiuitatis domini 1432. die 24. menſis Octobris.

Ita habetur in protocollo magiſtri Petri Bruneti notarij concilij Baſileenſis.

Pro citatione ad partes in cauſis beneficialibus ſimplicibus & alijs cauſis ciuilibus, ſi cum inhibitione, ſoluetur medius florenus Rhenenſis.

Si verò ſinè inhibitione, 8. blappard.

Itẽ in cauſis eccleſiarũ cathedraliũ, flor. 1.

Item pro inhibitione ſimplici ſine citatione, 8. blappard.

Item pro compulſoria, 8. blappard.

Item pro monitorio cum citatione, flor. 1.

Item pro ſequeſtratiõe fructuũ, flor. 1.

Item pro ſimplicibus mandatis contra præſentes, 1. blappard.

Item pro folio regum, dummodò ſint in qualibet parte folij 30. lineæ, & in qualibet linea 8. dictiones, 15. folia pro vno flor. Rhenenſi.

Blappard nũmi argẽtei equiualentis ferè Albo rotato aut ſtufero Brabãtico, ſpecieq; eſt, Baſileeñ & vicinis eorum maximè familiaris.

Item pro 30. folijs copiæ de ſimili forma ſcripturæ, 1. flor.

Item pro examine teſtium, vbi eſt numerus articulorum infra decẽ, quarta pars flor.

Si vltra quantumcunq;, ſemp pro decẽ addatur & ſoluatur alia quarta pars flor.

Item pro nota ſententiæ, 2. flor.

Item pro inſtrumento ſententiæ, 2. flor.

Item pro executione ſentẽtiæ ſub ſigillo iudicum, prout ſuprà de monitorio: tamẽ inſpiciendum eſſet, ſi eſt magna quãtitas ſcripturæ, tunc ſuperaddatur alter dimidius florenus.

Item pro inſtrumẽto priuato alicuius actus concilij, 8. blappard.

Si verò ſcriptura duplicabitur, etiam duplicabitur ſalarium: aut aliàs ad quãtitatem ſcripturæ habeatur reſpectus.

Item à pauperibus non valentibus ſoluere recepto priùs ab eis iuramento, nil recipiatur.

Item curſor prꝫſentans ſupplicationem ſiue commiſſionem, non recipiat vltra duos blappard.

Item pro actu citationis, vnus blappard.

Item pro executione citationis in valuis, vnus blappard. &c.

QVODDAM CONCESSVM concilij extra ſeſſionem publicam pro ſuppoſitis ipſius concilij ſequitur, factum anno domini 1433. octaua Maij, in concilio Baſileenſi.

PRo incremento huius ſacri concilij & tuitione perſonarum ad illud confluentium, & vt decreta ipſius inconcuſsè obſeruentur, & ſtabilita permaneant, vult hæc ſancta ſynodus, ſtatuitq́; pariter & ordinat & declarat, ꝙ om̃es & ſingulæ antelationum prærogatiuæ, per ſanctiſſimum dn̄m Eugenium papam IIII. ſub quacunque verborum forma familiaribus ſuis, continuis commenſalibus, ipſiusq́; & ſedis Apoſtolicę Officialibus, necnō curtiſanis Romanam curiam ſequentibus conceſſæ & concedendæ, quo ad aſſecutionem beneficiorum eccleſiaſticorum, canonicatuum, præbendarum ac dignitatū, perſonatuum, Adminiſtrationū vel officiorum, quę vigore gratiarum expectatiuarum expectabant, expectant, ac in anteà expectant, tam quo ad præſentes in hoc ſacro Concilio, quàm familiares, Officiales & præſentes in dicta curia, ac quoſlibet alios à tempore publicationis decreti, quo curiales & Officiales dictæ curiæ monebātur à Romana curia recedere, ad ius commune cenſeātur reductæ: nullusq́; ex familiaribus & Officialibus & alijs p̃dictis vigore quarumcunq; prærogatiuarum in aſſecutione beneficiorum, canonicatuum & præbendarum ac dignitatum, perſonatuum, Adminiſtrationū, vel beneficiorum alteri præfertur, ſed ius commune inter ipſos hincinde ſeruetur, in contrarium facientibus non obſtantib⁹ quibuſcunque.

IVRAMENTVM AMBASIATOrum domini papæ, quod præſtiterunt in plena congregatione habita in vno die ſabbati, & die Lunæ immediatè ſequenti celebrabatur SESSIO 17.

ANNO Dn̄i M. CCCC. XXXIIII. octaua menſis Aprilis, videlicet die Sabbati in plena congregatione ſacri concilij, Ambaſiatores ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ moderni fuerūt recepti in ſacro concilio, & iurauerunt ſecundum ſchedulam quæ ſequitur, proprijs nominibus, ſcilicet fideliter laborare pro ſtatu & honore concilij Baſileen̄, & eius decreta defendere & manutenere, & ſpecialiter decretum Concilij Conſtātienſis, cuius tenor ſequitur & eſt talis: Primò, quòd generalis ſynodus Conſtantien̄, necnon quæcunque alia ſynodus in ſpiritu ſancto legitimè congregata, generale concilium faciens, Eccleſiam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet, cuiuſcunq; ſtatus & dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quę pertinent ad fidem, extirpationem dicti ſchiſmatis, & ad generalem reformationem Eccleſiæ Dei in capite & in membris.

Vide definitionem cōcilij Florētini, & nullā retractationum Pij 2.

Item declarat, ꝙ quicunq;, cuiuſcunque ſtatus & dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſeu ordinationibus aut præceptis huius ſanctæ ſynodi, & cuiuſcunque alterius concilij generalis, legitimè congregati, ſuper præmiſſis ſeu ad ea ꝑtinentibus, factis vel fiendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo.

Antiquitus eccleſia docuit & tenuit primam ſedem à nemine iudicari.

Item dare ſanum & ſalubre conſiliū ſecundum Deum & conſcientias ſuas, & non reuelare vota ſingulorum, inquantum ex huiuſmodi reuelatione veriſimiliter poſſit oriri aliquod odium vel ſcandalum, & non recedere à loco huius Concilij ſine licentia obtenta à deputatis eiuſdem,

CONCORDATA DEPVTAtionum.

COncordant tres deputationes, quòd omnes appellationes ab hoc ſacro cōcilio emanatæ, & q̄cunque inde ſecuta & ſequēda, caſſentur, irritentur & annullentur. Et tam iudices q̄ commiſſarij, partes, procuratores & notarij, qui circa præmiſſa culpabiles reperti fuerint, moneantur etiam per edictum & debitè puniantur. Et ad hoc dati ſunt Executores in deputatione reformatorij, vicarius Friſingenſis: In deputatione pro communibus, Magiſter Guillermus de Conſtantia: In deputatione pacis, dominus epiſcopus Lectorēſis. Quarta verò de fide, concordat cum eiſdē deputationibus, dum tamen excipiatur perſona domini ducis Sabaudiæ, & pro eadem deputatiōe fidei, datus deputatus dominus præpoſitus Guezenenſis. Quodq́; ex parte ſacri cōcilij ſcribatur eidem duci ſuper materia huiuſmodi Lauſanenſis. Quodq́; concilium paratū eſt ſibi & cuicunq; de ſuppoſitis concilij querulanti, iuſtitiam miniſtrare. Et ſi opus ſit, eidem tranſmittentur viri notabiles ꝓ actu huiuſmodi.

Item concordant quatuor deputatiōes, ꝙ cōtra appellantes ab hoc ſacro Concilio, ſeu à iudicibus & cōmiſſarijs ab eodem cōcilio deputatis extra hoc ſacrum concilium, intimantesq́; huiuſmodi appellationes, ac illis deferentes, ac notarios indè inſtrumenta recipientes, necnon contra illos q literas quaſ-

quaſcunq; tam à Romana curia quàm aliundè extra locum ſacri concilij emanatas, contra incorporatos huic ſacro cócilio exequuntur, & procurant exequi. Et ad ꝓcedendum contra huiuſmodi appellantes, intimantes, & alios prædictos fuerunt deputati, pro deputatione pacis, dominus epiſcopus Lectoreñ, pro deputatione reformatorij, vicarius Friſingenſis: pro deputatione fidei, præpoſitus Guernenſis: Pro deputatione de communibus, dominus patriarcha Aquilegieñ, qui contra prædictos procedãt cum poteſtate citandi in loco huius ſacri concilij, extra & ad partes etiam perſonaliter & per edictum, illoſque puniendi & caſtigandi vſq; ad priuationem officiorum & beneficiorum, atq; ad in futurum obtinẽda inhabilitãdi, prout iuſtitia & criminis qualitas poſtulant & requirunt, ac eis videbitur expedire: ita tamen, ꝙ corã altero ex eis in cauſis huiuſmodi poſſit procedi vſq; ad ſententiam excluſiuè, q̃ tunc conſenſu maioris partis interuenientis poſſit promulgari, & ꝓcedendi ſimpliciter ſummariè & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij omnium iuris & ſtyli ſolennitate atq; terminorũ obſeruatione ſemotis, ſola tñ facti veritate inſpecta.

Ita concordârunt dñi de duodecim die Iouis 15. Septembris, Anno dñi 1435.

Die Veneris 16. mẽſis Septembris, Anno 1435. in generali congregatione, præſidente in eadem reuerendiſſ. dño cardinali legato, Lectis concordatis dñorum de duodecim, inter quæ concordata ſupradicta fuerunt, reuerendiſſimus dñs cardinalis legat⁹ nomine & authoritate ſacri concilij, iuxta concordata dictorum dñorum de duodecim, more ſolito concluſit.

PRAEROGATIVAE GRADVatorum incorporatorum in ſacro concilio Baſileeñ, expedita 2. Decembris 1435.

Sacroſancta &c. Ad futurã rei memoriã. Plaſmatoris omnium, qui gradus & formas humani generis per hæc ſpiritualia & temporalia bona diſponens, quoſdã diuini ſui muneris bñficio ad ꝑfugandas ignorantiæ tenebras ꝑſpicuæ veritatis arcanarũ rerum ſic illuminat dogmatibus, vt velut
Dan, 12. b
ſplendor firmamenti & ſtellæ in perpetuas æternitates, in Eccleſia Dei fulgentes, tam publica q̃ priuata eruditionis & iuſtitiæ aſſiduè cómoda procurát, quantùm poſſum⁹ & ꝑmittit, inſequendo veſtigia, ipſorũ præſertim, qui vineã dñi ſedulò colunt, peculiaribus fauorib⁹ digno cópenſationis munere duximus confouere. Sanè dudum D. Eugenius papa IIII. nonnullos Romanã curiã pro tempore ſequentes, & quoſdã alios ſpecialibus fauorib⁹ & varijs antelationũ gratiarũ ꝓſequens ꝓrogatiuis, quibus eos voluit anteferri dilectis Eccleſiæ filijs in theologia magiſtris, & in altero iuriũ doctorib⁹, ac cum rigore examinis Licentiatis, & in theologia, ac altero iurium huiuſmodi baccalaureis, in vinea dñi nobiſcũ quotidiè laborantibus, in aſſecutiõe bñficiorum, q̃ vigore gratiarũ expectatiuarum eis per dictum dominum Eugenium conceſſarũ expectãt, graue præiudiciũ generauit. Nos itaq; licèt dudum, quòd dictæ antelationes ꝓrogatiuæ noſtræ congregatiói incorporatis, ſiue eorũ familiaribus, obſequijs ipſorũ inſiſtẽtibus, nullũ ꝑiudicium generare poſſent aut deberent, ſub cunctis modo & forma ſtatuiſſemus atq; ordinaſſemus: tñ circa ſtatum & cómodum dictorũ magiſtrorũ, licentiatorũ & baccalaureorũ ꝓdictorum, qui pro tractandis vniuerſalis Eccleſiæ negocijs ꝑuigiles in vinea dñi nobiſcum ſolicitudines impendunt, ne ipſi denario ex dicta vinea defraudarentur, vberiùs prouidere cupientes, æqua librata conſideratione huiuſmodi promotorũ, authoritate vniuerſalis eccleſiæ tenore præſentium ſtatuimus, decernimus, volumus atque ordinamus, ꝙ doctores, licentiati, & baccalaurei ſupradicti, illi videlicet, qui nobiſcum pro vniuerſalis eccleſiæ negocijs exequendis per annum in eadem vinea laborauerunt, in aſſecutione beneficiorũ ſuorũ eccleſiaſticorũ, cum cura vel ſine cura, etiamſi canonicatus & ꝓbendæ, dignitates, perſonatus, vel officia, integræ vel dimidiẹ portiones, præſtimonia & ꝓſtimoniales portiones, ſeu adminiſtrationes, in metropolitanis aut cathedralibus vel collegiatis eccleſijs fuerint, quæ exnunc vacãtia & in anteà vacatura, vigore earundẽ gratiarũ ritè acceptauerint, & de illis ſibi prouideri fecerint, omnibus & ſingulis alijs doctoribus ſimilibus, magiſtris, licentiatis & baccalaureis ac alijs quibuſcunq; antelationum gratiarum huiuſmodi prærogatiuis, aut quibuſuis alijs gratijs eis à domino Eugenio etiam motu proprio, ſeu quacunque alia verborum forma, etiam priore datis & conceſſis, huiuſmodi beneficia expectantibus, etiam ſi vigore dictarum gratiarum in canonicos ſint recepti, & diligentiores in proceſſibus exiſtant, ſanctæ Romanẹ eccleſiæ cardinalibus & veris ſine fraude receptis familiaribus, continuis cómenſalibus eiuſdem Eugenij papæ, & dictis incorporatis doctoribus, magiſtris, licentiatis & baccalaureis æqualiter graduatis, | & | ſimilibus Apoſtolicæ ſedis officialibus, & his qui earundem gratiarum prætextu, beneficia prædicta aſſecuti exiſtunt, duntaxat exceptis, in aſſecutione beneficiorum huiuſmodi præferantur. Et inſupèr inter graduatos incorporatos prẹdictos talem ordinem volumus obſeruari, quòd magìs graduatus, minùs graduato in aſſecutione beneficiorum prædictorum præferatur, & inter æquales eorundem ius commune conſeruetur, nõ obſtan-

ſtantibus omnibus ſupradictis, ac voluntate, ſtatuto, atque decreto Eugenij papæ: quę quo ad incorporatos graduatos per annū nobiſcum laborantes, huiuſmodi, vt præfertur, volumus haberi pro infectis, nulliusq́; exiſtere roboris vel momenti, ac conſtitutionibus, ordinationibus, indultis, nominationibus, facultatibus & cōceſſiōibus Apoſtolicis quibuſcunq;, regibus, principibus, ducibus, prælatis, perſonis & vniuerſitatib⁹ conceſſis, aut in poſterum quomodolibèt concedēdis, atq; noſtris, de quib⁹ eorumq́; totis tenoribus de verbo ad verbum habēda eſſet in noſtris literis mentio ſpecialis, cæterisq́; contrarijs quibuſcunque. Nulli ergo &c. Datum Baſileę tertio Nonas Auguſti, Anno milleſimo quadringenteſimo triceſimoquinto &c.

RESPONSIO FACTA AMBAſiatoribus domini Imperatoris ſuper facto Bohemorum in generali congregatione, die Sabbati vigeſimanona Octobris, 1435.

HAec ſancta ſynodus, matrem vniuerſorum Chriſtifidelium, ſanctā videlicet vniuerſalem Eccleſiam, repræſentans, materna pietate ſolicita, optās multis animarum & corporum periculis obuiare, atq; regnum Bohemiæ & Marchionatum Morauiæ reducere ad pacis tranquillitatem & eccleſiaſticam vnitatem, ſine quibus nec ſalus eſt animarum, nec ꝓſperitas rerum. Imperialis etiam ſerenitatis, quæ tam per illuſtrem principem quoque Guilhelmum ducem Bauariæ, cuius anima Deo viuat, quæ protectoris eiuſdem ſynodi officium ipſius vice gerebat, quàm per alios oratores pluribus vicibus eādem ſynodum deprecata eſt, quatenus propter effectus prædictos, quantum ſalua fide & eccleſiæ honeſtate fieri poſſet, hæc ſancta ſynod⁹ benignè condeſcendere dignaretur, cum multa benignitate & pietate materna condeſcendit ad hoc, quòd ipſis Bohemis & Morauis ſuſcipientibus eccleſiaſticam vnitatem, & pacem realiter & cum effectu *in omnibus alijs, quàm in vſu communionis vtriuſque ſpeciei, fidei & ritui vniuerſalis Eccleſiæ conformibus illi & illæ, qui talem habent, communicarent ſub vtraque ſpecie &c. prout in capitulis ſuper pace & vnitate, inter huius ſacræ ſynodi legatos & generalē congregatiōem dictorum regni & marchionatus concordatis & formatis, latiùs cōtinetur. Per quæ quidem capitula ſic concordata & formata, ſperabatur aſſiſtēte diuina gratia perfici pax & eccleſiaſtica vnitas peroptatæ, ſi ipſa capitula fuiſſent ad debitā executionem deducta, prout hoc ſacrum concilium per ſe promptum exhibuit: & ipſos Bohemos repetitis vicibus requiſiuit. Sed pro parte ipſorum Bohemorū vſq; ad præſens ſtetit à tempore cōcordiæ & reformationis dictorum capitulorum ferè biennio adijcientibus his, quæ pro ipſis Bohemis negocia gerunt, difficultates plurimas, & petentibus plura, quæ nedum ſunt vltra compactata, ſed eiſdem compactatis ſanè & ſyncerè intellectis aduerſa. Et nunc nouiſſimè in diæta Brunnæ habita, poſtq̄ ab ambaſiatoribus huius ſacri Concilij nōnulla poſtulauerant minùs congrua, etiàm ab Imperiali ſerenitate petiêrunt, quòd ſua ſerenitas perſonaliter cum eis in perceptiōe communionis ſub vtraque ſpecie conueniret, ac Capellanos haberet qui ſic populo miniſtrarent. Et quòd nullus eſſet in conſilio eiuſdem & negocijs dicti regni, qui ſic non communicaret. Et quòd religioſi monachi vel moniales, ſine conſenſu archiepiſcopi & domini communis loci, non admittantur. Et quòd ipſi habeant ſibi eligere archiepiſcopum, qui ſic electus, habeat confirmare: & nonnulla alia, q̄ non ſolum vergunt in derogationem eccleſiaſtici ordinis & authoritatis, ſed etiam contra ſynceram intelligentiam dictorum compactatorum, indultum libertationis communionis ſub vtraq; ſpecie, in coactionem conuertendo, & declinando à conformitate quam in reliquis habere debent cum reliquo populo Chriſtiano. Et talia & taliter locuti, qui pro eis loquebantur, non videbatur multum ſperandum de ſtabili reductione ipſorum. Vndè licèt exiſtimetur, hæc non procedere de communi voluntate baronum, nobilium & procerum, ſed immitti vel ſubmitti ab aliquibus contra pacem publicam propter priuata commoda machinantibus, ne tamen his modis tractatus inutiliter differatur, hæc ſancta ſynodus cupiens non tegere vulnus, ſed ſanare: ante omnia vult certificari, an dicti Bohemi velint ſtare purè & ſimpliciter in cōpactatis, & ea ſine vlteriori dilatione ad executionem deducere, & à ꝓdictis petitionibus & alijs huiuſmodi penitus abſtinere, & certa effici, ꝙ ceſſet omnis ſpecies prædicta vel alia ſimilia, quæ ad Eccleſiæ diſpoſitionē pertinent, ab aliqua ſeculari poteſtate ipſos poſſe obtinere, & ꝙ ad communionēm ſub vtraque ſpecie, nullus modo aliquo directè vel indirectè compellatur.

*for. tam in

Si autē de his, quæ ad Eccleſiæ diſpoſitionem pertinent, pro vtilitate dictorum regni & marchionatus aliqua voluerint poſtulare, quæ compactatis non obuient ſupradictis, ab hac ſacra ſynodo poſſunt poſtulare, quæ tanquàm pia mater, quantum ꝓ ſalute & vtilitate ipſorum iudicauerit expedire, prouidebit. Et quantum ad difficultatem illam, quæ orta eſt ſuper vltima particula quarti articuli, vbi ſic ſcriptum erat, in declaratione ab hac ſacra ſynodo facta, *ipſam bona eccleſiæ ab alijs q̄ ab his, q̄bus adminiſtratio canonicè eſt cōmiſſa, vſurpari

*ipſaque

ri ſine ſacrilegij reatu non poſſunt, licèt hãc veritatẽ, quã non nunc nouiter hæc ſancta ſynodus protulit, ſed ſancti doctores, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, & alij plures ſancti doctores, & antiquorum ſanctorũ conciliorũ & ſanctorum patrum inſtituta repetitis vicibus protulerunt: credendum non ſit, ꝙ ipſi Bohemi reſpuere velint. Quia tamen dicunt cum ambaſiatoribus huius ſacri concilij ſuper mutatione verborum aliter conueniſſe, Legatis huius ſacri concilij certum modum ponentibus, & ipſis Bohemis vel ſuis aliàs aſſerẽtibus, hæc ſancta ſynodus Ambaſiatoribus ſuis contulit poteſtatem, quòd habita certificatione de pręmiſſis. propter hæc aut rupturæ tractatuũ, aut dilationis occaſio nulla erit.

Originale, ex quo hæc excerpta ſunt, nihil ampliùs habuit.

SENTENTIA DOMINI PAtriarchæ Aquilegienſis.

CHriſti nomine innocato, de cuius vultu omne procedit iudicium, per hanc noſtram ſententiam quam pro tribunali ſedentes ferimus in his ſcriptis, pronunciam⁹, decernimus & declaramus dictos ducem, conſiliarios, procuratores, aduocatos, nobiles, culpabiles, locatenentes, & quoſcunque alios quólibèt obnoxios anathematis & excommunicationis, communitatemq́; interdicti contentas pœnas & ſententias incidiſſe, pro & ex eo, quòd ciuitatem, caſtrũ, terras, villas, loca, iura, iuriſdictiones & dominia, ac alia ſpoliata, occupata & detenta, ad eccleſiam Aquilegieñ (vt ꝑfertur) ſpectãtia, iuxta monitorij tenorem, dicto Ludouico patriarchæ non reſtituerint, neque cauſam ſeu cauſas rationabiles, cur monitorio nr̃o parere nõ deberẽt, allegantes, docuerint, & ꝓ talibus habendos, denunciandos, reputandos, vitãdos & tractandos fore tandiu, & quouſq; dux, cõmunitas, conſiliarij, ꝓcuratores, aduocati, nobiles, locatenentes, & alij obnoxij ꝑdicti, ciuitatẽ, caſtrum, terras, villas, loca, iura, iuriſdictiões & dñia: ac alia ſpoliata, occupata ſeu detenta, ad ipſam eccleſiam Aquilegieñ (vt ꝑdicitur) ſpectãtia, ꝑfato Ludouico patriarchæ abſq; dolo & fraude, ſeu alicuius excuſationis interuentione, omninò vnà cum fructibus perceptis & qui pcipi potuerint, reſtituerint liberè cum effectu, Ipſumq́; Ludouicũ patriarchã integrè reſtitutũ eccleſię Aquilegieñ in ſpiritualibus & temporalibus pacifica ſinant poſſeſſione gaudere, & ad gremiũ S. matris eccleſiæ reuertentes, abſolutionis meruerint bñficium obtinere. Necnon ipſos ducem, communitatẽ, conſiliarios, ꝓcuratores, aduocatos, nobiles, locatenentes, & alios obnoxios ꝑdictos, in expenſis in ipſa cauſa factis, condemnandos fore & condemnamus, ipſarũ expenſarũ taxationẽ nobis in poſterum reſeruantes, ſupplentes omnes defect⁹ qui in huiuſmodi interueniſſent proceſſu. Datũ Baſileæ in cõgregatione generali, 22. die menſis Decembris, Anno 1435.

M. CCCC. XXXVI. DIE MARtis tertia Iulij ferebatur præſens ſentẽtia diffinitiua.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileeñ, in ſpiritu ſancto legitimè cõgregata, vniuerſalẽ eccleſiã repręſentãs, inuocato Chriſti nomine, de cuius vultu omne iudicium ꝓcedit: ex actis, habitis, & ꝓceſſibus factis in cauſa Traiecteñ eccleſiæ per hanc ſententiam diffinitiuam in his ſcriptis diffinit, decernit & declarat, Rodolpho de Diepholt nullum ius in eccleſia Traiecteñ præfata vel ad eam competijſſe, neq; competere, poſtulationemq́ue de perſona nobilis viri Vualrami de Morſa factam ad dictam eccleſiam Traiecteñ, authoritate vniuerſalis eccleſiæ admittit & recipit, ſupplendo ex certa ſciẽtia omes defect⁹, ſi q forſan circa eãdem aut proceſſum cauſæ quólibèt interueniſſent, vel interueniſſe allegari potuiſſent: mandãdo eundem Vualramum in poſſeſſiõem dictæ Traiecteñ eccleſiæ iuriumq́; & pertinẽtiarum omnium eiuſdem induci, recipi & mitti, ac inducit, recipit & admittit, ipſum eidem eccleſiæ Traiectenſi præficiendo in epiſcopum & paſtorem. dictumq́ue Rodolphum de Diepholt ab occupatione & detẽtione eorundem amouendo, quem per pręſentes amouet ſub cenſuris & alijs quibuſcunque pœnis, proceſſus deſupèr decerni mandando oportunos.

M. CCCC. XXXVI. DIE SABbati tertia Nouemb. fuerunt in congregatione generali publicata proximè infraſcripta.

COncordant tres deputationes, quia à nonnullis aſſeritur, ꝙ dñs noſter Papa conceſſit prærogatiuas in præiudicium incorporatorum ſeu incorporandorũ, eneruatiuas ꝓgatiuarum eiſdem incorporatis & incorporandis conceſſarũ ad manutentionem & defenſionem ſuppoſitorum concilij, ꝙ tales, ſi quæ per papam factæ ſint aut fuerint in futurum cõtra incorporatos, caſſentur & annullentur cum clauſulis opportunis quibuſcunq;, in contrariũ facientib⁹ non obſtantibus. Deputatio de cõmunibus requiſita, non deliberauit.

EPISTOLAE CONcilij Baſileeñ, ſeorſim hîc collectæ, & ſecũdum datas earum, quantùm licuit, ordinatę.

EPISTOLA SACRI CONCILII BAſileenſis miſſa ad Bohemos.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileeñ, in Spiritu ſancto legitimè congregata, militantẽ eccleſiã repreſentans, vniuerſis & ſingulis ſacerdotibus

tibus,nobilibus,conſulibus,clientibus, cęteriſque regni Bohemiæ incolis, vnionem, concordiam, charitatem, & pacem in dño noſtro Ieſu Chriſto. Dum eminentiſſimã redemptoris noſtri dilectionem? qua pro noſtra ſalute non dubitauit manibus tradi nocentium, & ignominioſiſſimæ mortis ſubire tormentum, (quæ præcepit nobis,alterius onera portare, ac mutuam ante oĩa charitatem habere) attentiùs cõſideramus, cum maxima cordium noſtrorum amaritudine veſtram à nobis conſpicimus diſſenſionem. Quamobrem ex intimis affectionib⁹ noſtris cupimus,tam grauem & noxiam diuiſionem & concordiam reuocare, vt omium noſtrûm ſub vno paſtore Chriſto, quẽadmodùm pauloantè fuerat, ſit eadem credulitas & charitatiua dilectio,& eiſdem ſpiritualibus pabulis in caulis refici mereamur Dominicis, prout latiùs ex epiſtola noſtra à vobis reuerenter (vt certificati ſumus) recepta,lucidè potuiſtis agnoſcere,Quod & cõfirmauerunt oratores noſtri Nurẽbergæ exiſtentes, ſuis literis * veſtris diſcretionibus nouiter tranſmiſſis. Ex quibus grandẽ mutuæ vnionis ſpem concepimus. Teſtificamur enim coram Deo, magnam triſtitiam & dolorem aſſiduum cordibus noſtris ineſſe,de tam diuturna & meritò deflenda diuiſione. ſuper omnia pacem, cõcordiam, & in credendis ſalubrem vnionem, ex intimis affectionibus deſideramus,quantùm Deus annuerit,perficere.Nec ab hac ſynodali cõgregatione quouis modo intendimus diſcedere,donec omnia nobis poſſibilia pro votiua & optata noſtrûm adinuicem vnione peregerimus, in Domino ſperantes, qui præſtò adeſt omnibus inuocantibus eum in veritate, quiq; neminem vult perire, ſed omnes viam veritatis agnoſcere,quòd piorum interceſſionibus exoratus, & diligentijs humanis ad hoc(vt decet)exhibitis,Spiritusſancti illuſtrante gratia, mutuam concordiam & affectuoſiſſimè huiuſmodi deſideratam vnionem conſequemur. In hoc autem ampliùs confidimus,quòd potiſſima medicina,talibus diſſenſionibus ſubuenire ſolita,parata eſt,ſacra ſcilicet præſens ſynodus,cuius director eſt ſpiritusſanctus, eam deficere aut quoquo modo deuiare non ꝑmittens,in his præſertim, quæ ſalutem animarum concernunt. Neque enim fieri potuit,ꝙ Chriſti oratio,qua patrem exorauit, ne Eccleſiæ fides deficeret,non fuerit exaudita. Eſt itaque certa regula, indeficiens menſura,cunctos fideles rectiſſimè regulãs, quæ credenda aut agenda ſint, ſaluberrimè demonſtrans. Adhortamur igitur vos in viſceribus Chriſti,& in illa ſalute, quam à iuſto iudice ſperatis,quatenus omnes veſtros conatus ad tam ſanctum & diuinum vniõis & concordiæ opus apponendo,viros timoratos in lege Chriſti exercitatos,communẽ ſalutem & pacem, non particularia cõmoda affectantes,de quibus vobis aliâs ſcripſimus,ad hoc ſacrum conciliũ placeat *quantocyus deſtiñare, quibus plenã & oĩmodàm ſecuritatem accedendi, ſtandi & redeundi,promptis & non fictis dabimus animis, atque apud quoſcunq;, de quibus neceſſarium fuerit,ſeu etiam opportunum,ꝓcurare non omittemus, nec in aliquo deficiemus (quantùm vires noſtræ ſuppetunt) tam ſalutiferæ & Deo gratæ operationi.Sup autem ſaluis conductibus ad hoc neceſſarijs,ſcribimus illuſtribus principibus, dominis marchioni Brandeburgeñ,Alberto Auſtriæ,& Ioanni Bauariæ ducibus,nobili Vlrico de Roſenberg, ac etiam cõſulibus Nurenbergeñ & Egreñ,necnon ambaſiatorib⁹ noſtris in locis vobis vicinis perſiſtentibus. Accingimini itaque ſacro fidei baptiſmate inſigniti,operas veſtras efficaces apponere ad regni veſtri cum cæteris firmam pacem, concordiam & vnionem. Tædeat vos(quæſumus)cladiũ bellicarum, & hincindè tam horridorum flagitiorum perpetratorum,ac viribus totis communem animarum & corporum ſalutem procurare ſatagite. In his ſiquidem, Deo authore, vobis coaſſiſtemus fideles cooperatores, hoc tamen *quantocyus fieri rogitamus,quatenus morũ omniumque ſtatuum emendatiõi latiùs & efficaciùs intendere valeamus ad Dei honorem, & ſuæ immaculatæ ſponſæ eccleſiæ ſanctæ. Pax autem Chriſti exuperans omnem ſenſum,cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras,voſque ad diuitias gloriæ & cognitionem veritatis Deificæ perducere digneť. Datum Baſileæ in noſtra congregatione generali die Sabbati,octauo die menſis Martij, Anno à natiuitate dñi 1432. ſub ſigillo reuerendi in Chriſto patris domini Philiberti epiſcopi Conſtantieñ prouinciæ Rothomagenſis,quo de præſenti vtimur.

Galat. 6.a · 1.Pet.4.b · * noſtris · 1.Tim.2.a · Lucæ 22.c · *quantociùs · Phil.4.d

COPIA SALVICONDVCTVS collati à Concilio Bohemis.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileeñ, in Spiritusſancto legitimè congregata, vniuerſalem eccleſiam repræſentans, vniuerſis viris eccleſiaſticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ,vnitatem & pacem in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Dudũ hęc ſancta ſynodus, inter alia ſanctitatis opera, quæ propoſuit & proponit, hoc principaliter cordi gerens, vt præclarũ Bohemiæ regnum in eadem vnitate cum alijs Chriſtifidelibus cõiungatur,vos per ſuas literas ſyncera charitate requiſiuit, vt ad ſacrum concilium nuncios deſtinaretis, liberam eis offerens audientiam,ſaluumque conductum: quod ſanctum opus vt eo maturiùs expediretur, venerabiles & religioſos viros fratrẽ Ioannem Nyder priorem domus Prædicatorum Baſileeñ, in ſacra pagina profeſſorẽ, & Io-

& Ioannem monachum Ciſtertienſis ordinis conuentus de Mulenbrun, nuncios pro hac re ſolicitanda ad ciuitatem Nurenbergenſem deſtinauit. Qui(vt nobis pridiè reſcripſerunt)literis exhortatorijs ad vos ſuper hoc tranſmiſſis, veſtras poſtmodum à vobis oblatæ pacis deſideria amplectentibus, acceperunt, in quibus inter alia continetur, vt prædicti noſtri nuncij ad Egram ꝓ finali concluſione aduentus veſtri ſe tranſferant. In primis creatori modò gratias agimus, qui taliter huius rei diſponit initia, vt finis optatus veriſimiliter ſequi ſperetur. Deinde, vt res iſta, quę diuino potiùs quàm humano conſilio cœpta eſſe videtur, debitū ſortiatur effectum, & vt tam regnū veſtrū, q̃ totus mundus euidenter agnoſcat, ſyncerū purumq́; huius ſanctæ ſynodi deſiderium, ecce quod polliciti ſumus per primas literas, iam nunc efficaciter exequi properam⁹. Omnibus igitur illis perſonis, cuiuſcunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis vel ſtatus exiſtant, Eccleſiaſtici vel ſecularis, quas ad hoc ſacrum concilium deſtinare volueritis in eo numero, & pro tēpore, & ſub his modis & conditionibus, tam in ſtando, veniendo & redeundo, quàm in audientia præbenda, de quibus prædicti noſtri ambaſiatores vobiſcū aut veſtris nūcijs in Egra vel alibi conuenerint, tenore præſentiū pleniſſimum ac liberrimum ſaluumconductū, veriſſimamq́; veritatem veniendi ad hanc ciuitatem Baſileeñ, ibidemq́; manendi, & deinde ad præfatum regnum Bohemię redeundi, pura fide & integro corde concedim⁹, & veraciter impartimur. In hoc quoq́; ſaluoconductu omnes quaſcunque clauſulas includi & contineri volumus, quæ pro plena & efficaci ſecuritate eorum, in veniendo, ſtando & redeundo neceſſariæ ſunt & opportunæ, & quæ de iure vel conſuetudine in ſaluiſcōductibus apponi debent aut ſolitæ ſunt. Vniuerſos autem & ſingulos Chriſtifideles, reuerendos patres, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, prælatos, & clericos, necnon illuſtres principes, reges, duces, marchiones, comites, barones, nobiles, milites, vniuerſitates, ac communitates ciuitatum, caſtrorum, & villarum, earumq́; conſules, ſcabinos & officiales, & alios cuiuſcunque conditionis & ſtatus, Eccleſiaſtici & ſecularis, quocunq; nomine cēſentur, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri exhortamur & obſecramus, eiſq́; nihilominùs in virtute ſanctæ obediētiæ authoritate à Deo vniuerſali eccleſiæ conceſſa, diſtrictè ꝑcipiendo mandamus, quatenùs prędictos nuncios & ambaſiatores regni Bohemiæ huc venturos, cum omni charitate, benignitate & manſuetudine, veniendo, ſtando & redeundo pertractent: nec eis vel familiaribus eorum inferant, nec per aliquē inferri quoquo modo permittant quamcunque offenſam, læſionem, aut iniuriam: alioquin aduerſus contrarium facientes, tanquam turbatores pacis & vnitatis, ad debitas pœnas tam per cenſuram Eccleſiaſticam, quàm brachium ſeculare, ſeueriter procedetur. Cæterum quod in primis literis rogauimus, nunc ad memoriam veſtram reducimus, vt tales viros mittere huc velitis, ſup quos ſpiritus dñi quieſcere ſperetur, mites videlicet, timoratos, humiles corde, pacē optātes, & non q̃ ſua ſunt, q̃rentes, ſed q̃ IESV Chriſti: qui nobis, vobis, & toti populo Chriſtiano hîc pacem, & in futuro ſeculo vitam ęternā donare dignetur: qui viuit benedictus in ſecula, Amen. Acta fuerunt hæc in congregatione generali noſtra, præſentibus dictæ noſtræ ſanctæ ſynodi Baſileenſis notarijs & ſcribis ſubſcriptis, ſub ſigillo reuerendi in Chriſto patris domini epiſcopi Conſtantienſis prouinciæ Rothomageñ, quo ad præſens vtimur, die Veneris vigeſimaoctaua mēſis Martij, Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

¶Litera miſſa regi Franciæ.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileeñ &c. Chriſtianiſſimo principi & sereniſſimo domino, domino regi Franciæ, ſalutē & omnipotentis Dei benedictionē. Pro q̃ pijs & populo Chriſtiano neceſſarijs cauſis hoc ſacrum concilium cōgregatum ſit, iam diu literis ac nuncijs veſtræ ſerenitati ſignificauimus. aliud enim hæc ſancta ſynodus non intendit, quàm vt hæreſes, bella, ac vitia de populo Chriſtiano extirpentur: & quanquàm in omnibus regnis ac prouincijs vbi bella vigent, pacem & concordiam firmare deſideremus, ad veſtrum tamen ꝓclariſſimum regnum pacificādum propenſiùs oculos noſtros dirigimus. Hæ igitur tā ſanctæ cauſæ, ac memoria eorum quæ veſtri præclariſſimi maiores pro exaltatiōe fidei, & conſeruatione Eccleſiæ catholicæ ſemp egerunt, firmam nobis ſpem præbent, quòd ſerenitas veſtra huic ſacro concilio, ex quo tot bona prouenire ſperantur, omnē fauorem & auxilium impendet, atque omnia faciet, per quæ hæc ſancta opera quæ proponimus, optatum conſequentur effectū. Sed & hanc noſtram ſpem, quam de veſtra ſerenitate concepimus, iam ad effectum DEI gratia perduci videmus. Audimus enim eccleſiæ Gallicanæ prælatos in ciuitate Bituricenſi opera veſtra conueniſſe, ibique ſpirituſancto illuminatos concluſiſſe ſacrum hoc concilium Baſileenſe fore nō ſolum legitimè congregatum, quinimò hoc tempore permaximè neceſſariū, vt in hoc loco vbi cœptū eſt, ſine dilatione aut mutatione continuetur atque compleatur: & pro ſubueniendo vniuerſalis eccleſię neceſſitatibus, expedit vt ad id omnes, præſertim regni veſtri Franciæ, proficiſcantur: hinc equidem ma-

gnam lætitiam non immeritò ſuſcepimus, tum quòd Spiritusſanctus non patitur veritatis lumen latere ſub modio: tum quòd ex ea deliberatione fidei & Eccleſiæ magna & incrementa ſucceſſura ſperamus, pro qua re ipſi Spirituiſancto in primis, cui⁹ dono hoc factum eſt: deinde veſtræ ſerenitati gratias agimus, & eam dignis laudibus commẽdamus, quæ ad tam ſanctum opus diligentiam ꝑbuit. Ampliusq; ipſam cõmendaturi ſumus, cùm hanc ſaluberrimam concluſiõem executiõi mandari ſentiemus. Quapropter eandem S. quanto efficaciùs poſſumus, deprecamur & obſecramus, vt quemadmodũ inter reges Chriſtianos anteceſſores veſtri ſemper primi fuerunt ad auxilium fidei & Eccleſiæ, propter quod Chriſtianiſſimi vocari meruerũt: ita maiorum veſtrorum imitando veſtigia, idipſum pro viribus & omi ſtudio agere dignemini, omnemq; operam dare, vt prædicta deliberatio tam laudabilis, & veſtrę ſerenitati ac regno veſtro honorifica, per celerem aduentum prælatorum veſtrorum ſimul cum inſigni veſtra ambaſiata ad hoc ſacrum concilium per rei executionem toti mundo illuceſcat. Ex quo & apud omnipotentem Deum meritum immortale, & apud homines ſummam laudem vbiq; conſequemini, & ipſam tandem vniuerſalem eccleſiam*vobis quidem chariſſime princeps agendorum vrgens neceſſitas omnem dilationem expoſtulat amputari, eò permaximè, quoniam vt ab ambaſiatoribus noſtris, ad hæc tractanda tranſmiſſis, nobis inſinuatum eſt, aduentus Bohemorũ ad hoc concilium de proximo præſtolatur: qua in re regnũ veſtrũ inter cæteras Chriſtianitatis partes magna literatura refulgeat, ipſorumq; prælatorum veſtræq; ambaſiatæ præſentia, dante altiſſimo, ſit fructuoſa. Datum Baſileæ die nona Maij, 1432.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in ſpirituſancto legitimè cõgregata, vniuerſalem eccleſiam repræſentans, reuerendis in Chriſto patribus, & illuſtribus ac magnificis dominis conſiliarijs Chriſtianiſſimi regis Franciæ ſalutem &c. Deſtinamus præfato Chriſtianiſſimo regi Franciæ literas infraſcripti tenoris:

Hic inſerta fuiſſe intelligatur epiſtola præcedens, ad regem Franciæ miſſa: camq; bis eodem deſcribi loco, ocioſum tranſſcriptoribus fuiſſe viſum: atque ideo omiſſam, alioqui non omittendam. In fine:

Cùm autem hæc omnium Chriſtianorum negocia communia ſint, & veſtra ſicut noſtra interſit, vt ſaluti Chriſtianæ reipublicæ conſulatur, veſtras paternitates & dominationes rogamus & exhortamur, vt pro honore & debito veſtro apud præfatum Chriſtianiſſimum principem efficaciter laborare velitis, quatenùs tam prælati Gallicanæ eccleſiæ, quàm ipſius Chriſtianiſſimi regis inſignis ambaſiata, prout tãtum principem decet, huc ad communem Chriſtianæ religionis vtilitatem ſine mora accedant. Datum Baſileæ, vt ſuprà.

MAGNIFICO DOMINO de Tremollia &c.

SAcroſancta &c. Magnifico domino N. de Tremollia &c. Cùm diuino munere vobis conceſſum ſit, vt gratiam in oculis Chriſtianiſſimi regis Franciæ inueniatis, & apud eum locum & authoritatem inter primos habeatis, meritò die nocteque cogitare debetis, vt ipſe Deus hanc gratiam vobis conſeruet & ampliet. Quod nullo modo melius conſequi poteſtis, quàm ſi fidei & Eccleſiæ defenſionem totis viribus procuretis. Certi ſumus ad notitiam veſtram diu perueniſſe, quemadmodùm pro hæreſibus, bellis ac vitijs ex populo Chriſtiano extirpandis, hoc ſacrum generale conciliũ, apud Baſileam congregatum legitimè ſit, quibus rebus cum nihil Deo gratius, & Chriſtianitati vtilius fieri poſſit, meritò ſperare poteritis, gratiam Dei & hominum vobiſcũ permanſuram, ſi huic ſacro concilio fauorem vobis poſſibilem præſtiteritis. Itaque curare, quantùm in vobis eſt, debetis, vt hoc concilium à ſpirituſancto inceptum, veſtra opera & diligentia creſcat, & humana obſtacula, quæ illud quoquo modo impedire poſſent, pro viribus tollere & amouere. Qui enim aduerſus hoc concilium aliquid agit, cauſa eſſe videtur, vt hæreſes, bella, & peccata in Chriſtianitate perdurent. Qui verò illi fauet, eſt protector fidei, procurator pacis ac ſanctæ reformationis. Audimus prælatos eccleſię Gallicanæ apud ciuitatem Bituriceñ conuenientes, inter ſe concluſiſſe, ad hoc ſacrum concilium proficiſci. Quæ res non ſolum præfato Chriſtianiſſimo regi ac regno ſuo honorem & vtilitatem maximam allatura eſt, ſed toti Chriſtianitati ꝓfectum. propterea vos efficaciter rogamus & hortamur, vt apud ipſum dominũ regem diligenter intercedere velitis, vt prædicta concluſio per aduẽtum prælatorũ ad ipſum concilium ſimul cum ambaſiata executiõi demandetur. Ex quo (vt prædiximus) ꝓcul dubio gratiam Dei & hominũ vobis & veſtræ poſteritati comparabitis, & vniuerſalẽ Eccleſiam ad omnia, veſtrum ſtatum & honorem concernentia, exinde obligatam efficietis. Baſileæ vt ſuprà.

ARCHIEPISCOPO RHEmeñ Cancellario Franciæ.

SAcroſancta &c. Reuerendo in Chriſto patri dño Archiepiſcopo Rhemeñ &c. Reſcripſit nobis venerabilis vir Prior Cõuentus Chamberiaci ordinis Prædicatorũ, ambaſiator noſter, quanto zelo huic ſacro concilio afficiamini, eiuſq; profectum deſideretis, & cum diligẽtia quæratis: pro qua re, quia cauſa Dei agitis, ipſe vobis in hoc & in alio ſeculo dignè retribuat. Eccleſia verò

pro huiuſmodi fauōre, quem ſibi impenditis, ſuarum orationum & meritorum apud Deum participem faciet, & ad omīa veſtrū honorem & ſtatum concernētia obligatam ſe vobis meritò profitetur: In hac re, quæ veſtram paternitatem tanq̄ Chriſtianum & antiſtitē, non minùs tangit q̄ nos, nil aliud dicendū videtur, niſi vt ſolita diligētia opꝰ hoc diuinū proſequamini, ex quo cùm extirpatio hæreſum, pacificatio populi Chriſtiani, eradicatio vitiorum ſequi ſperetur, magnum apud Deū meritū, & apud homines laudem accepturi ſitis, optimè intelligitis. Scribimus Chriſtianiſſimo regi Franciæ, & ſuo concilio & quibuſdā particularibus apud eum potentibus, prout idem Prior ex veſtro concilio nos aduiſauit, & literarum copias hîc interclusas mittimus. Si quid illud ad ꝓſecutionem iſtius rei, necnō ad pacem ꝑclariſſimi regni Franciæ, ad quā toto corde adſpiramus, faciēdum videtur, vos maximè deprecamur, vt nobis ſignificare velitis.

¶ Archiepiſcopo Lugdunenſi.

SAcroſancta &c., Reuerendo in Chriſto patri domino Archiepiſcopo Lugdunēſi, ſalutem &c. Cum magna iocunditate & exultatione audiuimus literas, quas ad nos & reuerendum in Chriſto patrem dn̄m epiſcopum Lauſanen̄ cum aduiſamentis eccleſiæ Gallicanæ deſtinaſtis. Intelleximus ex his & aliorum relatu, quanta prudentia & ſolicitudine in congregatione prælatorum apud Bituris in fauorem huius S. ſynodi, immò totiꝰ Chriſtianitatis laboraueritis, & quid per medium veſtræ ſapientiæ ac diligentiæ ſpirituſſanctus ibidèm concludi fecerit, hinc luce clariùs perpendimus, hoc ſacrum concilium ita ſtabilitum, vt iam modicum de humanis obſtaculis timeri poſſit. Hoc tam magnum ac felix nouum, quilibet veſtræ aſſcribit circunſpectioni: & quod ibì concluſum eſt, veſtra opera contigiſſe exiſtimat. Pro qua re ipſe omnipotens Deus, cuius cauſam tam laborioſè viriliterq́; defendiſtis, reddet vobis in cælis ꝓmiorū mēſuram bonā, conſertā, coagitatā, & ſupereffluentem. Nos om̄es quicunq; in hoc ſacro cōcilio ſumus, auditis his literis, mira in vos ferimur dilectione, & nomen veſtrū ac laudes in ore omnium paſſim reſonant: vos patrem, defenſorem, ac protectorē ſacri concilij omnes appellant. Agite igitur optime antiſtes, quemadmodùm cœpiſtis, & opus tam laudabile veſtra virtute in eccleſia Gallicana inchoatum, enitimini ad finem pducere, vt concluſio illa per celerem aduentū ꝑlatorum re ipſa compleatur, ꝑſertim vt paternitas veſtra ſicut authrix fuit huiuſmodi deliberationis, ita prima ſit in exequendo. Nam cū alij vos huc ꝓficiſci viderint, mox ſequentur. Aduentus veſter ad nos, iudicio omniū multo vtilior reputatur, quàm progreſſus ad vrbem. Timemus ne abſentia veſtra aut diuturna mora, ſacro concilio ſit damnoſa, & acceſſus ad vrbem in nihilo fructuoſus, ex his quæ à fide dignis percepimꝰ: qui concilio aduerſantur, ita fixi in ſua opinione videntur, vt in perſuaſiōibus humanis modica ſpes haberi poſſit. Spiritui ſancto & nobis viſum eſt, vt omiſſo acceſſu ad vrbem, ad hanc ſacram ſynodum, quam ſpirituſancto regi non dubitamus, quantocitiùs properetis: verùm ſi in congregatione ꝑlatorum apud Lugdunum, putaueritis aliquandiu pro vtilitate concilij immorandū, hoc veſtræ ſapientiæ committimus. Valete feliciter. ſcriptum Baſileę vt ſuprà & datum.

Lucæ 6. Actor. 15.

REGI POLONIAE ET ALIIS.

SAcroſancta &c. congregata, sereniſſimo domino principi domino Vueladiſlao Poloniæ Regi &c. Regiæ dignitatis proſperum augmentum, ac omnipotentis Dei benedictionem. Nó ambigimus, ſatìs diuq́ue diuulgatum eſſe apud veſtram ſerenitatem, ſacroſanctam hanc ſynodum in hac ciuitate Baſileen̄ rectè congregatam exiſtere pro rebus eccleſiæ & omnium orthodoxorum promouendis & benè gerendis, pro vepriū hæreticarum de finibus fidelium extirpatione, morum deformium in cunctis ſtatibus emendatione, proq́ue bellicarum rerum, q̄ prohdolor his temporibus populum DEI circundant, ſedatione: quibus nil dignius, & fideli populo ſalubrius ſub cælo valet afferri. Vndè ſi quis zelum Dei in corde gerat, ſi quiſpiam principum ſalutem, ſubiectorū atque communem profectum & vtilitatem, prout ad hoc tenetur, quærat, mox ſacrum hoc concilium dignificare, fauorizare & ꝓmouere tenetur, eius ſanctiſſimis determinationibus firmiter inhærendo. Contraria verò & præiudicialia ſibi poſſetenus impedire, & vt auferantur de medio, totis viribꝰ in Dei obſequiū debet adſpirare. Quamobrem veſtram dominationē ac regiam celſitudinem, vt principem catholicum & fidei Chriſti fidelem propugnatorē, obſecramus, & exhortamur per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, quatenus ad tam neceſſarium & accommodum opus expediēdum, & Deo duce perficiendum in populo fideli, placeat aliquos doctos & peritos diuinarū & mundanarum rerum experiētia imbutos, ad hāc noſtram congregationem quantocyùs deſtinare: necnon reuerendos patres Archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, cæteroſq́ue q̄ de iure vel conſuetudine ſacris concilijs generalibus intereſſe tenentur, ſub veſtræ dignitatis iuriſdictione & protectione temporaliter conſtitutos, per literas veſtræ ſerenitatis ſolicitare, & modis alijs congruis inducere, vt non poſtponant ad conueniendum ilico nobiſcum: & prout præclara fama de veſtra celſitudine volat per orbem vniuer-

uerſum, qualiter vt principem catholicum decet, cõtra perfidos hæreticos brachia potentiæ veſtrę viriliter expandiſtis: ſic exhortamur veſtram ſerenitatem & deuotionem, vt in exaltationem ſacræ fidei, feruenti animoſitate ad eorũdem inimicorum reductionem in vnionem fidei catholicæ operam continuò dare velitis, Chriſtifideles ad hoc vijs ac modis conuenientibus inducendo & confortando, & ſi in quantum opus etiam manu armata pugnando & reſiſtẽdo, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, fidei catholicæ incrementum, & Eccleſiæ ſacroſanctæ continuam proſperitatem. quod vtique ad principatus veſtri honoris titulum cedit pariter & decorem. Nec moueat veſtrã dominationem rumor de diſſolutione huius ſacri concilij, ſi quis ad præſentiam veſtræ ſerenitatis forſan delatus eſt, qui ex leuitate & ſiniſtra ſuggeſtione haud dubium proceſſit: Quoniam noſtræ intentionis eſt, ad conſeruationem fidei catholicæ & cunctorum fidelium conſolationem, in laudẽ creatoris noſtri firmiter perſeuerare, cunctis Chriſticolis nobis aſſiſtentibus in vinculo charitatis, vſq; ad eiuſdem ſacri concilij felicem conſummationem, ne increduli dicant in cordibus ſuis, Trepidauerunt timore vbi non erat timor, & glorientur in malitia ſua, putantes nos ſacræ fidei certamẽ declinaſſe. Confidimus etenim, quòd in hac ſanctiſſima re conſiderata rectiſſima intentione, celſitudo veſtra ardẽti deſiderio nobiſcum in vnum cõcurrat. Pro quibus omnibus pleniùs explicandis, Reuerendum in Chriſto patrem fratrem Aegidium Epiſcopum *Roſenſem, ordinis fratrum Carmelitarum, exhibitorem præſentium ad veſtram ſerenitatem curauimus deſtinare, cuius relatibus in præmiſſis placeat fidem credulam propenſiùs adhibere. Spiritus ſanctus ſacri concilij author dirigat veſtram illuſtrem celſitudinem in cunctis agendis ad vtilitatem Eccleſiæ ſanctæ cum votiua proſperitate. Datum Baſileæ &c.

Pſalm. 13.

*Roſenſem

COPIA SALVICONDVCTVS conceſſi per concilium ambaſiatoribus domini noſtri papæ.

SAcroſancta generalis Baſileenſis ſynodus, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, venerabilibus Ioanni & Andreæ, Tarentino & Coloſſenſi Archiepiſcopis, ac Bertrando epiſcopo Magalonenſi, necnon dilecto Eccleſiæ filio Antonio de ſancto Vito vtriuſq; iuris doctori, & Apoſtolici palatij cauſarum auditori, aſſertis ſanctiſſimi domini Eugenij papæ ambaſiatoribus, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionẽ. Quanuis pleniſſima libertas & ſecuritas omnibus ad hãc ſacram ſynodum venientibus, & ſtantibus in ea, & ab eadem recedentibus, iuxta ipſius ſynodi decreta aliâs publicata, & ſaluoſconductus pleniſſimos chariſſimi Eccleſiæ filij Sigiſmundi Romanorum regis ſemper Auguſti, ac ciuium ciuitatis Baſileenſis notoriè vigeant, & propterea non opus eſſet vobis ad hunc locũ proficiſci volentibus, ſaluumconductum petere, præcipuè cùm pro vtilitate & neceſſitate vniuerſalis Eccleſiæ, ac pro honore ſanctæ ſedis Apoſtolicæ hoc ſacrum concilium ſit congregatum: Nihilominùs eadem ſancta ſynodus veſtræ poſtulationi, quantum cum Deo & honeſtate poteſt, ſatisfacere volens, tenore præſentium dat & concedit vobis & veſtrũ cuilibet cum omibus & ſingulis familiaribus ac equis & rebus omnibus veſtris, liberum, plenum ac ſufficientem ſaluumconductum, veramq́ue ſecuritatem ad hanc ciuitatem Baſileenſem veniendi, ibidemq; ſtandi & morandi, & ad ſanctiſſimum dñm Eugenium papam IIII. redeundi, & ſpecialiter in publica congregatione huius ſacri cõcilij ſeu priuatim coram ad hoc deputatis vel deputandis ab eodem concilio, omnia quæcunque & qualiacunque nomine & ex parte ipſius ſanctiſſimi domini Eugenij papæ proponẽdi, explicandi, loquendi, ac tractandi & conferendi, cæteraq; agendi, mediandi & finiendi, quę veri oratores ſeu ambaſiatores dicere & agere de iure vel de conſuetudine poſſunt & debent. Vultque ipſa ſancta ſynodus hũc ſaluumconductum eſſe plenum ac pleniſſimum, in eoque includi omnes clauſulas neceſſarias & opportunas, quæ de iure vel cõſuetudine in ſaluiſconductibus apponi ſeu intelligi conſueuerũt, ac eaſdem pro incluſis habet & apponit, ita vt plena ſecuritate & libertate tam vos, quàm veſtri familiares in perſonis & rebus vti poſſitis, ſine vllo grauamine aut offenſione vel damno vel iniuria, tam perſonali quàm reali & etiam verbali, in veniendo, ſtando, & ad prædictum ſanctiſſimum dominum papam redeundo, cum hac tamen conditione adiecta, quòd nec intra, nec extra aliquid attentetis coniunctim vel diuiſim, per viam executionis aliquorum proceſſuum, literarum vel mandatorum, per vos vel alios in læſionem huius ſacri concilij, aut ſuppoſitorum eius: nec hoc accipiatis, quaſi aliquid huiuſmodi de iure fieri poſſe hæc ſancta ſynodus hæſitet, cùm veritas ſit & in ſecunda ſeſſione declaratũ exiſtat, qdquid in ꝑiudiciũ huius ſacri Cõcilij attenteť, id fore nullius roboris vel momenti. Sed ad euitandũ ſcandala q̃ cõtra talia tẽtantes cõtingere poſſent, vult etiam hæc ſancta ſynodus, vt poſtq̃ ad veſtra ꝓpoſita & explicata reſponſum dederit, vel vos requiſierit, vt ad ꝓfatum ſanctiſſimum dñm papã, relaturi q̃ vidiſtis & audiſtis, reuertamini, à dicta ciuitate infra octo dies à die requiſitiõis cõputandos, in nomine domini iter veſtrum versùs ipſum ſanctiſſimũ papam per viam rectam arripere debeatis, ipſum

ipſum ſaltem vſq; ad metas Italiæ incluſiuè ſine fraude & dolo continuando. Exhortat inſupèr eadem ſancta ſynodus om̃es & ſingulos Chriſtifideles, cuiuſcunq; dignitatis, gradus, ſtatus aut præeminentiæ exiſtant, ſpirituales & temporales, etiam ſi regali, ducali, Archiepiſcopali, epiſcopali vel alia quauis præfulgeant dignitate, vniuerſitates & communitates, cæterisq́ue quibus præſentes literæ exhibitæ fuerint, eiſdemq́; in virtute ſanctæ obedientiæ mandat, vt ſi per eorum dominia, terras, territoria, ciuitates, oppida, caſtra, ſtratas, villas, caſtella, aut alia loca vos & quemlibet veſtrum tranſire contingat, ſub pœnis, ſententijs, & cenſuris tam in Conſtantienſi & Seneſi, quàm huius ſanctæ ſynodi ſacris decretis contentis & fulminatis, diſtrictè iniungendo, quatenus vos & veſtrum quemlibet cum comitiua huiuſmodi ſecuros, liberos & tutos, cum rebus & bonis veſtris vniuerſis ire, ſtare, & redire, ſine moleſtia & impedimento permittant, de ſocietate & cóductu à nobis requiſiti, quoties opus fuerit, fauorabiliter prouidendo. Datum Baſileæ in congregatione generali dictæ ſanctæ ſynodi, die Veneris xviij. menſis Iulij, anno domini 1432.

BVLLA PER CONCILIVM Baſileenſe miſſa ad ſacri imperij electores.

SAcroſancta &c. Venerabilibus archiepiſcopis & dilectis Eccleſiæ filijs Nobilibus viris, ducibus illuſtribus ſacri Romani imperij electoribus, ſalutẽ &c. Deus pius & miſericors reges & principes in terra conſtituit, vt ſanctuaria templaq́ue ſua deſenderẽt, & veluti quadrigæ quidam arcam Eccleſiæ ſanctiſſimam deportarent. Sunt ergo agri dominici cuſtodes, pontes, arces, & diuinæ humaneq́; legis vehicula atq; portus: quamobrem ſi cõmiſſam eis curam intelligerent, nihil magis ſe debere exiſtimabunt, quàm vt Eccleſiã ſanctã, pro qua Chriſtus, ne periret, in cruce orauit, tueantur. Quod vbi fecerint, tũc rectè reges ſeu principes appellari poterunt, & Dei qui eos ſupra homines cõſtituit, iudicia miniſtrabũt. Porrò in eo nunc tempore ſumus, vt ipſorũ ſuffragia & auxilia eandem eccleſiam implorare oporteat, vt ſuam pietatem oſtẽdere neceſſè ſit, cuius fauoribus freti huc conuenimus, dum remedium nullum melius viſum ſit ad huiuſmodi flagitia ſubmouenda, q̃ vt ſacræ ſynodi generalis accerſitio haberetur, per cuius authoritatem, diſſidia abuſusq́ue abſecti, tolli poſſent. Talis enim ſacer Cœtus ſæpè antiquum humani generis hoſtem deuicit, & deformitates eccleſiæ ſuſtulit. Teſtes ſunt Arriani, Neſtoriani, Sabelliani, alijq́ue hæreſiarchæ, qui cùm philoſophorum ſcholis expugnari non potuere, ſacrorum conciliorum ſententia euerſi ſunt. Denique quanta ſemper fuit ipſorum ſacrorum generalium Conciliorum authoritas, canonica ſcriptura, quam vniuerſalis recipit & dogmatizat eccleſia, demonſtrat, dum quatuor ſynodos * & ſacra Euangelia recipi iubet, *vt veluti quæ columnæ & baſes quædam ſint in firmamentum Chriſtianæ religionis poſitæ. per eas enim Catholica fides quadam claritate coruſcat, & hæreticorum impietas conculcatur. Alias etiam ſynodos ſacris ritibus & legibus ſacerdotũ radiantes, vt candelabra & ſpecula militantis Eccleſiæ, coli amplectiq́ue ſuadet. Quamobrem dudum catholici principes cernentes populũ Chriſtianum varijs occurſibus indiès magis ac magis deprimi & labefactari, præterita tempora, quibus euenerunt ſimilia recolentes, ſummoperè ad celebrationem generalis cõcilij intenderunt. Itaque ſacra Conſtantienſis ſynodus inde profecta eſt, qua conſultiſſimè ſancitum fuit, vt decæterò generalia concilia certis ſtatutis temporibus tenerentur, quaſi ea præcipua ſemita videretur, per quam ad mores reformandos & pacem recuperandam eſſet aſſcenſus. Denique & ad hanc deuenimus etiam authoritate domini Eugenij papæ moderni, vt tandem extirpatis hæreſib9, flagitijs & deformitatibus ſubmotis, ac animis pacis dulcedine recreatis, quandoque ſacer ordo refloreat, & leges ac mores diu perditi reuiuiſcant. Eaq́ue acta iam feliciter extitiſſent, niſi dicti domini Eugenij papæ impedimenta notoria obſtitiſſent. Nihil enim adeò vacauit, quàm vt prætenſa ſua diſſolutio huius ſynodi, effectui mandaretur, nunc nuncijs, nunc literis figmẽtis varijs refertis, cũctorum animos excitando, vt rei tam execrabili annueretur.

Vide Bullã Pij 2. qua defenditur Eugenius.

Sed veritas quæ dum plenè defenditur, rarò vincitur, inuicta remanſit: atq; amotis errorum nubibus, eam indiès proſperaturã minimè dubitamus. Proindè ingenti admiratione detinemur, cur tam adeò animi veſtri erepti, tantoq́ue ardore obſcurari videntur, cùm obſecrare exhortariq́; non deſinatis, vt in proceſſu aduerſus eũdem dominum Eugenium incepto ſuperſedere: immò id ſtupendum magis extitit, monitorium ſuſpenſionis pœnam continens, relaxare ac alterare deberemus. An non cogitatis, quid idẽ dominus Eugenius patrauit, quid indiès indurato animo molitur? Iactata ſcilicet fundamenta recuperandæ quandoq; pacis & morum reformationis, euertere, dum ſacratiſſimum hoc cõcilium tam legitimè inchoatum, nititur annullare. An non videtis, ſi ſuæ ſententiæ pareatur, vt non ſolùm hanc ſynodum euaneſcere oporteat, ſed ne decæterò aliæ fiant, facilè euenturum? profectò in id ſua pergere videtur intentio, vt quod pro totius orbis ſalute, veſtris & aliorũ principum conſilijs auxilijsq́; effectum eſt, momento excidat aboleaturq́ue. Arbitramini

ergò, quātum & quale quid ex humeris noſtris pēdeat, quid ſit inſupèr quod rogatur, & à quibus id tam enixè rogatum ſit: nempe Chriſtianus populus, pacem eſuriens, diſciplinamque perditam repetens, ex nobis iuſtitiam expectat, ſi quis talia damnabiliter impedire vellet. Nos autem vniuerſalis conſtituit eccleſia iudicaturos malignantiū impietatē, vindicaturosq; eandem in dextera virtutis ſuæ: quod ergo noſtrum non eſt, à nobis non expetite chariſſimi filij. Id piū eſt rogare, quod decet & licet rogatos facere. Noſtra ſiquidem cura ea præcipuè eſſe debet, nè vniuerſalis Eccleſię authoritas cōtemnatur: atq; vt poteſtas q̄ ſibi à Deo tributa eſt, illibata permaneat: quam violare idem dominus Eugenius notoriè viſus eſt, dum hanc ſynodum præcipiti zelo diſſoluere tentauit. Et quod eſt grauius, obſtinatè perſeuerare non deſinit. Quomodò ergo rem hanc tam Eccleſiæ periculoſam, diſſimulare poſtergareq; poſſumus, niſi tāti exceſſus participes eſſe velimus? Deniq; ſi impunis & inexpugnatus exceſſus huiuſmodi relinquatur, quis vnquàm Romano pontifici, quanquam improbiſſimo, contradicet? quis in generalis concilij authoritate confidet? Cedat ergò vni hominū * vnus homo? cunctáne eius arbitrio committantur? obliuiſcamur Chriſtum ſæpè (vt euangelica doctrina teſtatur) poteſtatem clauium apoſtolis, in quibus repræſentabatur Eccleſia, tradidiſſe: & non in fide, quæ omnes catholicos complectitur, ſed in ſolo Petro, eccleſiam fundauiſſe fateamur? Etiam Conſtantienſe concilium illuxiſſe hominibus cōfiteamur, dum ſynodum generalem immediatè à Chriſto poteſtatem habuiſſe, etiam ſupra papam, in his quæ pertinēt ad extirpationē hæreſum, ac generalē reformationem in capite & in membris, declarauit. nō hæc ſunt, quæ conniuentibus oculis tranſire debeamus, ſed ſeueritate opus eſt, dum leuia argumenta non proſunt. debuiſſemus quidem citiùs his rebus præſcribere, & huiuſmodi dn̄i Eugenij iacula refellere. Sed nunc dum vlterior expectatio onuſta vndiq; eſt periculis, * mutādum non erit. Quod ergo pridē veſtræ literæ in generali ſacra noſtra cōgregatione recitatæ requirebant, vt ab vlteriori proceſſu aduerſus papā abſtinere, & monitorium decretum relaxare dignaremur: libenter impleremus, niſi in ea re paratū diſcrimen vniuerſalis eccleſiæ appareret. Toties enim dilationes repetitas fomenta malorum & præcipuè contemptum eccleſiæ peperiſſe, exploratiſſimum eſt. Ignoraſſe autem vos videmus, dū eas literas decreuiſtis, nouiſſimè inſtantiſſimis precibus chariſſimi Eccleſiæ filij Sigiſmundi Romanorum Imperatoris illuſtriſſimi & eiuſdem eccleſię aduocati, nos ad dies triginta eidē dn̄o Eugenio terminum prorogaſſe. præfato enim

Certè Petro vni dictum eſt, Paſce oues meas.

for. * omnis

Matt. 18. Ioann. 20.

* mutiendū

Sigiſmundo ob tam ingentia merita inexplicabileſq; labores, quos hactenus pro vniuerſali ſuſtinuit eccleſia, nuncq; in præſentiarum ſuſtinet, id negare minimè potuimus. Sed cùm nullam decæterò dilatiōem expetere, & decretis noſtris liberè acquieſcere pollicitus ſolenniter extiterit, prout in prorogatiōis decreto inſertum eſt, & diximus & conſtituimus ſolenni in ſeſſione, nullum alium decæterò ad cuiuſcunque inſtantiam terminum prębituros. Minimè autem dubitamus, ſi hæc vobis innotuiſſent, quòd preces huiuſmodi porrectæ non fuiſſent. Neq; ambigui ſitis, ſi quid ſit quod ſine Chriſtiani populi diſcrimine & animarum periculo fieri poſſit, non obliti ingentium meritorum veſtrorum, & nec ignari quanta & qualia in vniuerſis eccleſiæ commoda indiès efficere valeatis, quàm libenter veſtram in complacentiam ageremus, faciemusq; Deo dante, dum ad talia ſe facultas obtulerit. Sinite ergo chariſſimi filij nos in iuſtitiæ dextera huiuſmodi exceſſus propellere, & vineam domini ſub veritatis clypeo reformare. Imitamini, obſecramus, Chriſtianiſſimum ac potentiſſimum illum Romanorum Imperatorem Carolum Magnum, qui cùm Romæ ſynodo congregata, vt aduerſus Symmachū papam accuſatores audiri deberent, interrogaretur, quā in partem iudicium ſuum penderet, Deo inſpirāte, reſpondit: ſynodalis eſſe arbitrij, in tāto negocio ſequenda præſcribere & ſtatuere, nec aliquid ad ſe præter reuerentiam de eccleſiaſticis negocijs pertinere. Id quidem ſi facietis, vt certiſſimi penè ſumus, apud Deum immortalem gratiam, & apud homines laudes ampliſſimas conſequemini. Datum Baſileæ &c.

In hac ſynodo epiſcopi omnes dixerunt Carolo, ſedem Apoſtolicā à nemine iudicari debere. Agebat autem non de Symmacho, ſed de Leone 3.

LICENTIA EXERCENDI OFficium procurationis cauſarum ſacro Baſileenſi durante concilio.

SAcroſancta &c. Dilecto eccleſiæ filio magiſtro Ioanni Creyt, Rectori parochialis eccleſiæ ſanctæ Columbæ Colonien̄, ac literarum Apoſtolicarū ſcriptori & abbreuiatori, ſalutem &c. Vitæ ac morū honeſtas, aliaque virtutis opera, quibus ſplendere dinoſceris, nos inducunt, vt te ſpecialib9 fauoribus & gratijs proſequamur: hinc eſt quòd nos tuis ſupplicationibus inclinati, tecum qui in ſacerdotio conſtitutus, ac Rector eccleſiæ parochialis ſanctæ Columbæ Colonien̄, necnon literarum Apoſtolicarū ſcriptor & abbreuiator, ac huic ſacro concilio incorporatus exiſtis, vt in quibuſcunque cauſis beneficialibus, prophanis, ciuilibus, matrimonialibus, criminalibus ciuiliter intentatis ſeu mixtis, durante hoc ſacro concilio, ſeu quouſque ipſum ſacrum concilium ſuper hoc aliter duxerit ordinandum ſeu prouidendum, inibi officium pro-

procurationis cauſarum, quemadmodum in Romana curia authoritate Apoſtolica ac in ſacro Piſano & Conſtantienſi Concilijs hactenus exercere conſueuiſti, liberè & licitè exercere & procurare in eiſdem cauſis valeas, felicis recordationis Ioannis xxiij. & Martini quinti, ac aliorum Romanorum Pontificum conſtitutionibus & ordinationibus, etiam iuramentis per te ſuper hoc forſan præſtitis, cæteriſque contrarijs nequaquam obſtantibus, authoritate noſtra tenore præſentium de ſpecialis dono gratiæ diſpenſamus. Volumus autem quòd Eccleſia huiuſmodi & alia beneficia eccleſiaſtica, quæ obtines, propterea non fraudentur eorum debitis obſequijs, ſed animarum cura in Eccleſia, & onera in beneficijs ipſis incumbentia congruè exerceantur, decernentes inſupèr irritum & inane, ſi ſecùs ſuper his per quoſcunque quauis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

Datum Baſileæ v non. Nouembris, Anno à natiuitate Domini 1433.

EXECVTORIA PRESBYteri Lyrenſis ſuper ſententia diffinitiua in curia Romana dudum cum inuocatione auxilij brachij ſecularis.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in ſpiritu ſancto legitimè cōgregata, vniuerſalem Eccleſiā repręſentans, venerabili epiſcopo Adrienſi in hoc ſacro generali concilio ad præſens commoranti, & dilectis Eccleſiæ filijs ſancti Petri Turnoutē, & ſancti Petri Anderlechtenſis Cameracenſis diœceſis eccleſiarum Decanis, Salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Sua nobis dilectus Eccleſiæ filius Arnold⁹ Multoris, Rector parochialis Eccleſiæ ſancti Gummari Lyrenſis, plebanus nuncupatus, Cameracenſis diœceſis, petitione monſtrauit, quòd olim orta inter ipſum ex vna, & dilectum Eccleſiæ filium Dauidē Pyers de Lyra presbyterum dicta diœceſis ſuper eadem parochiali eccleſia, & eius occaſione partibus ex altera coram certo palatij Apoſtolici cauſarum auditore, ex commiſſione Apoſtolica materiā quæſtionis: idem auditor ritè & iuris ordine ſeruato procedens, diffinitiuam (per quā inter cætera dictū Arnoldū ab impetitione ipſius Dauidis abſoluit, ac ipſum Dauidem in expēſis coram eo factis condemnauit, expenſarum earundem taxatione ſibi in poſterum reſeruata) ſentētiam promulgauit: quæ quidē ſententia, nulla prouocatione ſuſpenſa, in rē tranſiuit iudicatam. Idem verò Auditor expenſas ipſas ad certam florenorum auri ſummā taxauit, ꝓcuratoris ipſius Arnoldi iuramēto, vt moris eſt, ſubſecuto. Quare pro partē dicti Arnoldi nobis fuit humiliter ſupplicatū, quatenus ſuper executione dictæ ſententiæ & aliàs ſibi in præmiſſis opportunè prouidere de benignitate ſingulari dignaremur. Nos de præmiſſis certam notitiam non habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, diſcretioni veſtræ per hæc noſtra ſcripta mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus veſtrum per vos vel alium ſeu alios, ſi ita eſt, ſentētiam ipſam, ſicut ritè & canonicè lata eſt, debitæ executioni per cenſuram eccleſiaſticam & alia iuris remedia demandetis, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis: contradictores per cenſuram ſolennem, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Datum Baſileæ 16. Calendas Decemb. Anno à natiuitate Domini 1433.

Die 21. ſabbati Nouembris dicti anni fuit decretus proceſſus per dominum Iacobum Epiſcopum Adrienſem, rogato ad hæc G. Martini de Turnout notario.

KAROLINA SVB LATIORI FORMA.

SAcroſancta generalis Synodus Baſileenſis, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, venerabili epiſcopo Adrienſi & dilectis Eccleſiæ filijs ſancti Liuini Zienxēſis, ac ſancti Seruatij Traiectēſis ſupra Moſam, Traiectēſis & Leodienſis diœceſis eccleſiarum Decanis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionē. Ad compeſcendos conatus nefarios peruerſorum, qui perſonas & loca Eccleſiaſtica ſuper bonis & iuribus ſuis offendere, ac multiplicibus perturbare moleſtijs non verentur: tāto magis per nos decet generale concilium de opportuno remedio ꝓuidere, quanto per ampliùs turbationes huiuſmodi & moleſtię in diuinę maieſtatis offenſam, necnō Eccleſiaſticæ libertatis diſpendium redundare dinoſcuntur. Dudum ſiquidem cùm in diuerſis mundi partibus Conſules ciuitatum & Rectores, necnon alij qui poteſtatem habere videbantur, tot onera frequenter imponerent Eccleſijs, vt deterioris conditionis factum ſub eis ſacerdotium videretur, quàm ſub Pharaone fuiſſet, qui legis diuinę notitiam non habebat, quiq; omnibus alijs ſeruituti ſubactis, Sacerdotes & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtrauit: in concilio Lateranenſi Eccleſię immunitati prouidendo, ſub anathematis diſtrictione prohibitum extitit, ne conſules, Rectores aut alij prædicti, Eccleſias & viros Eccleſiaſticos tallijs ſeu collectis aut exactiōib⁹ alijs aggrauare præſumerent, tranſgreſſores & fautores eorum præcipiendo anathematis ſententiæ ſubiacere, donec ſatisfactionē impēderent competentem: Et etiam deinde in generali concilio editū fuerit, quòd ſi epiſcopi fortè ſimul cum clericis, etiam ſi tantam neceſſitatem vel vtilitatem inſpicerent, vt abſq; vlla

Dilectis Eccleſię filijs Abbati monaſterij s. Bauōis Gādeñ & Cameraceñ. ac S. Petri Louanieñ eccleſiarum Decanis, Tornaceñ & Leodieñ diœceſiū, ſalutem.

Gen. 47. d

coactione ad releuandas communes vtilita
tes vel neceſſitates, vbi laicorum non ſuppe
terẽt facultates, ſubſidia per eccleſias laicis
ducerent concedenda, minimè ſuper hoc
conſulto Romano pontifice, conceſſiones
& ſententiæ quæ à talibus vel de ipſorũ mã-
dato forent promulgatæ, eſſent irritę & ina-
nes, nullo vnquam tempore valituræ. Ac
etiam in ipſo generali Concilio decretũ ex-
titit, illũ qui infra tempus ſui regiminis, ꝓ-
pter fractionẽ conſtitutionũ vel ſanctionũ,
huiuſmodi ſuſtineret anathema, tanq̃ poſt
illud non eſſet ad ſatisfactionis debitũ com
pellendus. Necnon ipſius ſucceſſorem, qui
non ſatisfaceret infra menſem, manere Ec-
cleſiaſtica cenſura concluſum, donec ſatisfa
ceret competenter, cum ſuccederet in one-
re, qui ſubſtitueretur in honore Poſtmo-
dùm verò felicis recordationis Honorius
papæ tertius attentè cõſiderans, quòd quõ-
dam Fredericus ſecundus olim Romanorũ
imperator, tunc ſub obedientia & deuotio-
ne ſanctæ Romanæ Eccleſiæ perſiſtens, ad
laudem eiuſdem Eccleſiæ, & ſacri decus Ro
mani imperij, cupiẽs, vt expurgatis quorũ-
dam erroribus, & iniquis ſtatutis penitꝰ de-
ſtitutis, decætero Eccleſiæ & Eccleſiaſticæ
perſonæ plena vigerent quiete, ac ſecura li-
bertate gauderent: Ac piè & iuſtè attendẽs
quòd quorundam peruerſorum iniquitas
adeò abundauerat, vt non dubitarent con-
tra Eccleſiaſticam diſciplinam & ſacros ca-
nones ſtatuta ſua confingere aduerſus Ec-
cleſiaſticas perſonas & Eccleſiaſticam liber-
tatem, edictali lege huiuſmodi ſtatuta ini-
qua irritauerat, & præceperat irrita nuncia-
ri, & omnia ſtatuta & conſuetudines, quæ
ciuitates & loca, poteſtates & conſules, aut
quæcunque aliæ perſonæ contra liberta-
tem ECCLESIAE vel perſonas eccleſia-
ſticas ac bona huiuſmodi, edere aut ſer-
uare tentarent contra canonicas vel impe-
riales ſanctiones, de ipſorum capitularibus
infra duos menſes poſt ipſius legis publica-
tionem penitus aboleri facerent, & ſi decæ-
terò talia attentarent, illa ipſo iure decreuit
eſſe nulla, & eos ſua iuriſdictione priuatos.
Necnon locum, vbi talia deinceps præſum-
pta fuiſſent, banno mille marcarum auri,
fiſco imperiali pręceperat ſubiacere. Poteſta
tes verò, cõſules ſtatutarij, & ſcriptores ſta-
tutorum prædictorum, necnon conſiliarij
locorum ipſorum, qui ſecundum ſtatuta &
conſuetudines memorata iudicarent, extũc
eſſent ipſo iure infames, quorũ ſentẽtias &
actus legitimos ſtatuerãt aliqualiter nõ te-
nere. Quodq́; ſi per annũ præfatarum con-
ſtitutionũ inuẽti forent contemptores, bo-
na eorum per totũ Imperiũ mandauit impu
nè ab omibus occupari, ſaluis nihilominùs
alijs pœnis, cõtra tales in eiſdem generalibꝰ
concilijs promulgatis. Et inſupèr voluit idẽ
tunc Imperator, quòd nulla cõmunitas vel
pſona publica vel priuata, collectas ſeu exa-
ctiones, angarias vel perangarias Eccleſijs
vel alijs pijs locis aut Eccleſiaſticis perſonis
huiuſmodi imponere ſeu ſuadere Eccleſia-
ſtica bona præſumerent: quòd ſi ſecùs face-
rẽt, & reqſiti ab Eccleſia vel Imperio, huiuſ-
modi emendare contemnerent, tripliciter
refunderent. Et nihilominùs banno Impe-
riali ſubiacerẽt, quod ſine ſatisfactione de-
bita nullatenùs remitteretur. Statuerat inſu
pèr, quod quęcunque communitas vel per-
ſona per aurum in communicatiõe propter
libertatẽ Eccleſiæ violatam perſiſteret, ipſo
iure ſimiliter dicto Banno imperiali ſubia-
ceret, à quo nullatenus extraheretur, niſi
prius ab eccleſia beneficio abſolutionis ob-
tento. Et inſupèr ordinauerat, vt nullus Ec-
cleſiaſticam perſonã in criminali quæſtio-
ne vel ciuili, ad iudiciũ ſeculare trahere prę-
ſumeret contra eaſdẽ canonicas ſanctiones
& conſtitutiones imperiales: quòd ſi ſecùs
faceret, Actor à ſuo iure caperet, & iudicatũ
non teneret, & iudex foret extunc iudican-
di authoritate priuatus: quodq́; iudices tẽ-
porales, qui clericis & perſonis Eccleſiaſti-
cis iuſtitiam denegare præſumerent, tertiò
requiſiti ſuam iuriſdictionem amitterent,
conſtitutionem ipſam de conſilio etiam fra
trum ſuorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ car-
dinalium, qui tunc erant, authoritate Apo-
ſtolica approbans & confirmans, ipſam mã-
dauit inuiolabiliter obſeruari: Necnon ſta-
tutarios & ſcriptores ac violatores p̄dictos
excommunicatos eadem authoritate nun-
ciari. Et deinde ad audientiam diuæ memo
riæ Caroli quarti etiam Romanorum Impe
ratoris ſemper Auguſti deducto, quòd nõ-
nullæ ſeculares perſonæ in poteſtatibus &
Officijs publicis conſtitutæ, videlicet Du-
ces, marchiones, comites, barones & alij do-
mini temporales, necnon conſules ciuita-
tum, oppidorum, villarũ & locorum recto-
res, in diuerſis prouincijs eiuſdem Imperij,
Dei timore poſtpoſito, ſtatuta ſingularia &
iniquas ordinatiões motu proprio de facto
contra ipſas perſonas Eccleſiaſticas & eccle
ſiarum libertates, ac eorum priuilegia con-
diderant, illiſque de facto & publicè vte-
bantur contra Canonicas & legitimas ſan-
ctiones, vtpotè quòd nulla bona tempo-
ralia in poteſtatem Eccleſiaſticam tranſ-
ferrentur, & ne clerici in ſacris ordinibus
conſtituti, ad agendum & teſtificandum
in ciuilibus & maximè in pijs cauſis aliqua-
tenus admitterentur: quodque excommu-
nicati laici, & publicè denunciati, in ciuili
foro minimè repellerentur. Et inſupèr præ-
dicti domini temporales, conſules & recto-
res, qui per ſecularem poteſtatem bona cle-
ricorum occuparent, arreſtarent, & obla-
tiones Chriſti fidelium minuerent atque
reſtringerent, exactiones & tallias indebi-
tas de bonis & redditibus Eccleſiarum exi-

gerent & extorquerent, poſſeſſiones Eccleſiarum perſonarum earundem deuaſtarent incendijs & rapinis: Contractus inter Clericos & Laicos factos legitimè ad libros ciuitatum, villarum & locorum prædictorum, inſcribere & ſigillare recuſarent: donataque & legata ad fabricas Eccleſiarum ſtructuras, contra prælatorum voluntatem & aliorum quorum intererat, temerè vſurpare præſumerent, ac in fraudem & odium Clericorum de bonis etiam & rebus eorundem Clericorum, quæ non cauſa negociationum, ſed & pro eorum proprijs vſibus per eorum terras ducebant ſeu duci faciebant, telonium exigere & recipere non verebantur: & confugientes ad Eccleſias & eorum cœmeteria, de inde extrahere contra Canonicas & Imperiales ſanctiones huiuſmodi præſumpſerant & præſumebant. Idem Carolus Imperator tanquam Chriſtianiſſimus princeps, volens in præmiſſis prouidere de remedio ſalutari, etiam de quorundam Ducum, Principum, Comitum, Baronum, Militum fideliumque aliorum ſacri Imperij ſæpedicti conſilio, authoritate Imperiali quæcunque ſtatuta & conſuetudines prædicta, tanquam per Canonicas & Ciuiles ſanctiones expreſſè reprobata, caſſauit, irritauit & annullauit, ac caſſa & irrita, nulliuſque eſſe voluit roboris vel momenti, præcipiens ſub Imperialis banni pœna, vniuerſis & ſingulis principibus & nominis temporalibus, conſulibus, poteſtatibus, & alijs in officijs publicis in eodem Imperio conſtitutis, quatenus extunc eorum ſtatuta & ordinationes, ſicut in præiudicium Eccleſiaſticæ libertatis edita fuerant, omninò reuocarent & de luce tollerent: quodque ſecundum ea non iudicarēt ampliùs, nec ſententias dictarent, aut de eiſdem in iudicio vel extra iudicium quomodolibet pro ſe & contra eandem Eccleſiaſticam libertatem potirentur. Pronunciauit inſupèr & eadem decreuit authoritate, quòd quicunq; Laicus cuiuſcunque ſtatus aut conditionis exiſteret, auſu ſacrilego & ꝓpriæ temeritatis audacia ſacerdotem aut clericum ſecularē vel religioſum diffidaret, proſcriberet, captiuaret, ſpoliaret, occideret, mutilaret, aut in carcere detineret, vel huiuſmodi maleficia perpetrantes ſcienter receptaret vel eis fauorem prȩſtaret, præter pœnas à ſacris canonibus & legalibus ſanctionibus in tales inflictas, eo ipſo redderet infamis, & omni honore priuatus, nec ad placita vel conſilia nobiliū admitteret, quouis modo. Hortans inſuper in domino & requirens Eccleſiaſticos prælatos, in illis partibus, in quibus cōmitterentur talia, conſtitutos, vt legem Imperialem huiuſmodi per eorum Eccleſias & ſynodos publicarent, ne tranſgreſſores huiuſmodi per ſimulatam ignorantiam, ſuam valerent in hac parte malitiam excuſare, prout in cōſtitutionibus & ſanctionibus conciliorum & Honorij prædictorum ac Imperialibus præfatis pleniùs contiuetur.

¶ Cùm autem, ſicut lamentabili querela dilectorum Eccleſiæ filiorum Abbatis & cōuentus monaſterij ſanctorum Cornelij & Cypriani * Niniuenſis, Præmonſtratenſis ordinis Cameracenſis diœceſis, Decani &

locus obſcurus, quales ſupra & infrà plures.

Prouiſoris, ſingulorumque beneficiatorum cum cura & ſine cura Decanatus Ruralis Vualacriæ Traiectenſis diœceſis, nuper accepimus, quòd nonnulli Principes, Duces, Comites, Barones, Milites, communitates, & alij ſeculares poteſtates, earundē conſtitutionum, & ſanctionum canonicarum & Legalium forſan ignari, contra ipſas à Decano & Prouiſore ſingulisque beneficiatis prædictis, ab Abbate, monachis & cōuentu monaſterij prædicti, eorundemq; ſubditis, communiter vel diuiſim, forſan tallias & gabellas ac alias exactiones illicitas hactenus extorſerunt, & adhuc extorquere nituntur, ac etiam bona ipſorum communiter vel diuiſim Decani vel Prouiſoris, ſingulorumque beneficiatorum prædictorum inuaſerint, arreſtauerint, occupauerint, detinuerint, & ſuis vſibus applicauerint, necnon occupare, inuadere, arreſtare, detinere, ac etiam eiſdem ſuis vſibus applicare ſimiliter de facto præſumant in animarum ſuarum periculum, necnon Decani & prouiſoris, ſingulorumque beneficiatorum prædictorum, Abbatis & conuentus monaſterij prædicti, eorundemque ſubditorum huiuſmodi cōiunctim & diuiſim, non modicum præiudicium atque damnum: Nos in præmiſſis Decano & Prouiſori, ſingulisque beneficiatis prædictis, Abbati, monachis & conuentui monaſterij prædicti, eorundemque ſubditis, præſentibus & futuris communiter & diuiſim, de opportuno remedio prouidere volentes, diſcretioni veſtræ tenore præſentium in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus vos vel duo vel vnus veſtrum per vos vel alium ſeu alios, Decano & prouiſori ſingulisque beneficiatis prædictis, Abbati, Monachis & Conuentui monaſterij prædicti, eorundemq; ſubditis prædictis, contra quoſcunque tranſgreſſores & violatores conſtitutionum & ſanctionum earundem, cuiuſcūque ſtatus, dignitatis & excellētiæ fuerint, efficacis defenſionis auxilio aſſiſtētes, non permittatis eos contra Canonicas & Legales ſanctiones & conſtitutiones huiuſmodi indebitè moleſtari. Necnon eaſdem Conſtitutiones & ſanctiones, vbi & quando expedire videritis, ſolenniter publicantes, faciatis tranſgreſſores & violatores huiuſmodi, ſi prout iuſtum fuerit, ac vbi & quotiès expedierit, tam diu execratos & anathe-

anathematizatos publicè nunciari, donec ab earundem talliarum, collectarum, impoſitionum & quarumlibet extorſionum, nec non bonorum Decani & Prouiſoris, ſingulorumque beneficiatorum prædictorum, Abbatis, monachorum, & conuentus monaſterij prædicti, ac eorum ſubditorum, inuaſione, arreſtatione, occupatione, detentione & applicatione omninò deſiſtant. Necnon etiam efficaciter reſtituant eiſdem Decano & prouiſori, ſingulisque beneficiatis prædictis, Abbati, monachis & conuentui, eorumq; ſubditis monaſterij prædicti, occaſione præmiſſorum per eos communiter vel diuiſim læſis ſeu grauatis, tallias, gabellas & exactiones ipſas, ac etiã bona ipſorum Decani & prouiſoris, ſingulorumque beneficiatorum prædictorum arreſtata, occupata, detenta & applicata, communiter & diuiſim, ipſis aut quæ per ſe vel alios illo prætextu quomodolibèt receperint, immò veriùs temerè & illicitè vſurpauerint, à ſe liberè omninò relaxent, ac in manibus veſtris iurauerint, quòd decæterò talia non committent, & ea committentibus non pręſtent auxilium, conſilium vel fauorem, contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam & alia iuris opportuna remedia compeſcẽdo, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Cæterùm ſi forſan huiuſmodi trãſgreſſorum, aut violatorum, vel ea fieri mandantium, ipſisque conſentientium ſeu dantium in illis per ſe vel alios directè vel indirectè, publicè vel occultè auxiliũ, conſilium vel fauorem, præſentia promonitionibus & requiſitiõibus per vos de ipſis fiẽdis, tutè, ſecurè vel commodè haberi nequiret: Nos vobis monitiones & requiſitiones huiuſmodi ac citationes quaſlibet per edicta publica in locis affigenda publicis, de quibus ſit veriſimilis coniectura, quòd ad notitiam dictorum citatorum & monitorũ huiuſmodi peruenire valeant, faciendi plenam & liberam cõcedimus tenore præſentium facultatem: volentes quòd monitiones, requiſitiones & citationes huiuſmodi, perindè ipſos citatos, requiſitos & monitos (vt præmittitur) *arctẽt, ac ſi eis factæ & inſinuatæ præſentialiter & perſonaliter extitiſſent. Non obſtantibus piæ memoriæ Bonifacij papæ octaui, quibus cauetur, ne aliquis extra ſuam ciuitatem vel diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis vltra vnam diętam à fine ſuæ diœceſis ad iudiciũ euocetur: ſeu ne iudices extra ciuitatem & diœceſim in quibus deputati fuerint, contra quoſcunque procedere, aut alij vel alijs vices ſuas committere, ſeu aliquos vltra vnã diætam à fine diœceſis eorundem trahere præſumant: dummodo vltra duas diętas aliquis authoritate præſentium non trahatur, ac de perſonis vltra certum numerũ ad iudicium non vocandis, quàm alijs conſtitutionibus Apoſtolicis contrarijs quibuſcũque: Aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim à ſede Apoſtolica indultum exiſtat, quòd interdici, ſuſpendi vel execrari, vel extra vel vltra certa loca ad iudiciũ euocari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbũ, de indulto huiuſmodi mẽtionẽ. Datum Baſileæ*duodecimo Calendas Maij, Anno à Natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

*arceant,

*16. Calẽd. Iulij.

BVLLA PRAEROGATIVARVM conceſſarum incorporatis Concilio, expedita pro domino Archidiacono Metenſi.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritusſancto legitimè cõgregata, vniuerſalem Eccleſiam repręſentans, ad futuram rei memoriam.

Quanto perſonæ eccleſiaſticæ vniuerſali Eccleſiæ ſeruitutem exhibent, tanto pluribus eos conuenit ſermonibus & præſidijs communire, vt per hoc ab indemnitatib⁹ & oppreſſionibus expediti, ad ea quę ad ipſius Eccleſiæ ſalutem & felicem ſtatum complectendum pertractanda habẽtur, nobiſcum animos valeant liberiùs applicare. Vndè illis per quæ ſtatus ipſorum poſtergari ſimul & pturbari poſſet, ope noſtra eſt cõſultius occurrendum. Sanè dudũ ſanctiſſimus dominus Eugenius papa quartus, intendens Romanam curiam pro tempore ſequentes ſpecialibus fauoribus & antelationum proſequi prærogatiuis, voluit, ſtatuit atque decreuit, quòd omnes & ſinguli, qui tempore vacationis beneficiorum ſub expectatiuis, quas eis ipſe Dominus Eugenius papa conceſſit, gratijs comprænhenſorum in dicta curia præſentes & anteà per ſex proximè præteritos mẽſes illam continuò ſequentes, ſecuti forẽt, in aſſecutione quorumlibet huiuſmodi beneficiorum, quæ tunc vacantia ritè acceptarent, & de quibus prouideri eis facerent, omnib⁹ cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, gradus vel ordinis, etiam ſi in proceſſibus deſuper habitis diligẽtiores & in canonicos recepti eſſent, ſub pari vel iuniori data gratias expectatiuas habentibus, & tunc à dicta curia abſentibus, præterquàm præfati domini Eugenij Papæ familiaribus, continuis commenſalibus, in cancellaria Apoſtolica deſcriptis omnino præferentur, & alia diuerſis priuilegia & antelationum clauſulas conceſſit, gratias expectatiuas ab eo obtinentibus. Nos itaque ad multiplicia labores & ſtudia, quæ nobiſcum in vinea Domini pro hæreſibus extirpandis, pace procuranda fidelibus, ac reformatiõe Eccleſiaſtici ſtatus ſoliciti obſequio ſortiuntur & pferunt, noſtrę conſiderationis conuertẽtes intuitum, dignumq; cenſentes ex hoc, perſonas ipſorum meritis fructuoſisq; laboribus

bus penſatis æquo libramine, condignis ſore fauoribus proſequendos, horum conſideratione inducti, volumus & authoritate vniuerſalis Eccleſiæ præſentium tenore ſtatuimus, decernimus pariter & ordinamus, quòd præfati ſoliciti & noſtræ congregationi incorporati, necnon ipſorum familiares, eorundem obſequijs inſiſtentes, quandiu incorporati nobiſcum actualiter & familiares in obſequijs huiuſmodi perſtiterint, in beneficiorum aſſecutione quorumcunque, quæ ipſi expectatiuarum eis à ſede Apoſtolica conceſſarum gratiarum vigore legitimè acceptauerint, & de quibus ſibi prouideri fecerunt, omnibus & ſingulis ac illis ſimilibus antelationibus & prerogatiuis, quibus prædicti in eadem Curia præſentes, illamque ſequentes, vt præfertur, adminiculantibus eis voluntate atque ipſius domini Eugenij ſtatuto & decreto p̄dictis, quomodolibèt potiuntur & gaudent, vti valeant pariter & gaudere: quodq́; etiam interim ſolicitis, incorporatis & familiaribus p̄fatus nullum prorſus per huiuſmodi volũtatem, ſtatutum atque decretum dicti Eugenij papæ, vt præfertur, edita, necnon priuilegia ſeu antelationum clauſulis quibuſuis, præterquàm ſuis familiaribus cõtinuis cõmenſalibus conceſſa, præiudicium generari poſſit aut debeat, quò minùs ipſi iuris communis iſecuto tramite, beneficia ipſa dictarum ſuarum vigore literarum aſſequi poſſint & etiam obtinere. Super quo iuris eiuſdem in iudicio & extra volumus ſtari iudicio & dictamini, illudq́ue inter ſolicitos, incorporatos & familiares, necnon præſentes & ſequentes prædictos, & quoſcunque alios hincindè penitus obſeruari: Non obſtantibus prædictis & alijs voluntate, ſtatuto, priuilegijs, clauſulis atq; decreto ipſius domini Eugenij papæ, etiam ſi de illis præſentibus habenda foret mentio ſpecialis, quæ quo ad ſolicitos, incorporatos & eorũ familiares, ac alios prędictos, quoaduſque perſtiterint, vt præfertur, volumus haberi pro non factis, nulliusq́ue roboris vel momenti, ac conſtitutionibus Apoſtolicis cæteriſq́ue contrarijs quibuſcunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtrorũ ſtatuti, decreti, & ordinationis huiuſmodi infringere, aut ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & vniuerſalis Eccleſiæ ſe nouerit incurſurum. Datum Baſileæ, decimooctauo Calendas Februarij, Anno à Natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

B. BVNSCHOTEN.

EPISTOLA SYNODALIS CONcilij, quâ inſtituuntur indulgentiæ in venerationem ſacramenti corporis Chriſti.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritusancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans. Plaſmatori omnium ſimul & redemptori Deo omnipotenti laudes debitas, & pro immenſis ipſius ſingulis impenſis beneficijs gratiarum actiones à ſuis fidelibus tunc dignè illi exigere credimus, ſi vota relinquamus eiſdem, quę ad ipſorum cõceſſa ſunt ſalutem animarum, vt exindè fideles ipſi & corde & animo exultãtes, ipſorumq́ue in humilitatis ſpiritu mentibus p̄paratis, participes fieri mereantur æternæ felicitatis. Hinc eſt, quòd nos quarundam literarum per ſanctiſſimum dominum Eugenium papam quartum, ſuper veneratione ſanctiſſimi corporis dñi noſtri Ieſu Chriſti, & adiectione dierum diebus fidelibus cunctis de iniunctis eis pœnitentijs per Fe. Re. Martinum papam quintum prædeceſſorem ipſius, ſub certis modis & forma relaxatis conceſſarum, tenorem ad dilecti Eccleſiæ filij &c. ſupplicantis inſtantiam, de originalibus ipſius Eugenij literis trãſſumi, & præſentibus annotari fecimus, qui ſequitur in hæc verba:

¶ Eugenius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Excellẽtiſſimum corporis & ſanguinis Domini noſtri IESV CHRISTI ſacramentum, quod appropinquante paſſionis eius hora, dominus ipſe ſigno præcipui, quo nos dilexit, amoris ſalubriter inſtituit, eiusq́; cõmemorationem ſacratiſſimam iugi mentis exultatione contẽplantes, ad hoc inter ſingulos huiuſmodi mercatos ſãguine ſpiritualia diſpenſare munera votis expoſcimus, vt illi cõdignis aſſurgentes laudib᷒, ſua frequẽtius ad ipſius venerationem ſacramenti corda dirigant, & eo quo habetur corporalis p̄ſentia ſaluatoris, viatico fructus vitæ complectentes æternæ, cæleſtia conſcendant, ipſum, qui ſe nobis in edulium tribuit, perpetuò conſpecturi. Sanè dudum piæ memoriæ Vrbanus papa quartus prædeceſſor noſter, ad orthodoxæ fidei corroborationem & exaltationem, dignè & laudabiliter ſtatuens, vt de tanto ſacramento, præter illam, quæ dietim in Eccleſia fieret, annuatim memoria ſolennior & ſpecialior haberetur, & ad celebrandum eius tam excelſum tamq́ue glorioſum feſtum, quintã poſt octauã Pentecoſtes feriã deſignans, ac Chriſtifideles quoſlibet ad colẽdum illud donis ſpiritualibus animare volens, omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui in matutinali officio feſti eiuſdem in Eccleſia, in qua illud celebraretur, intereſſent, centum: qui verò MISSAE, totidem: & qui in primis ipſius feſti Veſperis, ſimiliter centum: qui autem in ſecundis, totidem. Illis verò qui

Primæ,

Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ & Completorij horarum officijs, pro qualibet ipſarum, Quadraginta: eis autem qui per octauas ipſius feſti Matutinalibus, Veſpertinis, MISSAE, ac prędictarum horarum officijs intereſſent, ſingulis octauarum ipſarum diebus ſimiliter centum. Et ſubſequenter felicis recordationis Martinus papa quintus etiam prædeceſſor noſter, fideles eoſdem ad impartienda pro veneratione ſacramenti huiuſmodi potiora reuerentiæ & deuotionis exercitia firmare cupiens, ſingulis ex eis verè pœnitentibus & confeſſis, qui & quoties in ipſius ſacramenti profeſto ieiunium vel loco illius aliud pium iuxta ſuorum conſilia confeſſorum opus facerēt, etiam centum: & qui præmiſſis in eccleſijs, in quibus illa celebrari contingeret, officijs intereſſent: necnon epiſcopis & alijs prælatis ſuperioribus, qui dictis officijs libenter intereſſent, ſed quo minùs eis in ipſis eccleſijs intereſſe poſſent, pro conſeruandis ſuarum dignitatum iuribus, & alias tunc legitimè impeditis, pro Matutinali ducentos, & pro MISSAE officijs totidem, ac pro qualibet Veſperarum etiam ducentos, reliquarum verò videlicet Primę, tertiæ, Sextę, Nonæ & Completorij feſti, octoginta. Rurſus autem in quibuſlibet octauarum diebus pro ſingulis Matutinalium, Miſſarū, & Veſperarum ſimiliter cētum: necnon reliquarum horarum officiorum huiuſmodi, quadraginta. Illis præterea, qui proceſſiones, in quibus ipſum viuificum Sacramentum dicto feſto iuxta præfatarum ritus eccleſiarum deferretur, continuò ſecuti forent, ac quibuſlibet in feſto & octauarum diebus huiuſmodi, ꝓ pace & tranquillitate Eccleſię Miſſas deuotè celebrantibus, pro ſingulis ipſarum, necnon alijs in eodem feſto Euchariſtiæ Sacramentum deuotè ſumentibus, etiam centum ſingulis annis. Profectò vice qualibet eis, qui dum corpus Dominicum communicandum deferetur infirmis, illud cum incenſo luminari præcedendo vel ſequendo venerarentur, ſimiliter centū. Et qui tunc illud aliâs deuotè ſecuti forent, quinquaginta dies de iniunctis eis pœnitētijs miſericorditer relaxârunt. Ac etiam ipſe Martinus prædeceſſor, quòd in feſto & diebus octauarum huiuſmodi in terris & locis Eccleſiaſtico quauis authoritate ſuppoſitis interdicto pulſatis cāpanis, ianuis apertis, & alta voce, excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis, vt citiùs recōciliari ſtuderent, admiſſis, & illis qui cauſam vel occaſionem huiuſmodi interdicto dediſſent, altari tunc nullatenùs appropinquantibus, MISSAE & officia præmiſſa licitè celebrari poſſent, authoritate Apoſtolica duxit concedendum. Nos verò, quos interim ad ſummi Apoſtolatus apicem diuina clementia prouexit, etiam pro frequentiori huiuſmodi veneratione ſacramenti, ſummis geſtientes affectibus noſtri partes miniſterij ſalubriter impartiri, necnon relaxationes & conceſſiones prędictas Apoſtolici robore muniminis notioni ipſorū fideliū committentes, præmiſſis per eundem Martinum prædeceſſorem, vt præfertur, relaxatis diebus alios totidem dies, pariformiter ab ipſis fidelibus conſequendos adijcimus per præſentes. Et inſuper vniuerſos Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios eccleſiarum prælatos monemus & hortamur in Domino, ac eis per Apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, & in remiſſionem peccaminum iniungimus, vt per ſe vel alios eorum ſubditos per ſingulas ſuarum ciuitatum & diœceſum Eccleſias, in Dominica feriam & feſtum prædicta proximè præcedente, ſalutaribus ad venerationem potiſſimè Sacramenti huiuſmodi monitis & exhortationibus præſentium, quarum etiam tenor inter matutinales feſti, necnon dierum octauarum huiuſmodi lectiones recitetur, literarum continentiam & officium publicare & inſinuare procurent, vt eiuſdem ſacramenti ſuffragante myſterio, ſubditi & fideles Epiſcopi ſpiritualium gratiarū vberiori fulciantur augmento, & ab illo, qui ſe pro ipſis immolauit hoſtiam, poſt huius vitæ curſum ad gloriam perducantur æternā. Verùm quia difficile foret, huiuſmodi literas ſingulis exhiberi, volumus, & eadem authoritate decernimus, quòd ipſarum tranſſumpto, manu publica & ſigillo alicuius epiſcopalis vel ſuperioris Eccleſiaſticæ curiæ munito, tanquam præfatis (ſi originales exhiberētur) literis plena fides adhibeatur, & perindè ſtetur, ac ſi originales literæ forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, ſeptimo calendas Iunij, pōtificatus noſtri anno tertio.

Nos igitur volumus, & authoritate vniuerſalis Eccleſię decernim⁹, ꝙ tenori huiuſmodi, vbicunq; exhibitus fuerit vel oſtēſus, ꝑ præſentibus in omnibus ſtetur firmiter, & adhibeatur plena fides, ſicut eiſdem literis originalibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omninò hominū liceat hanc paginā nrę notificationis & commonitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autē hoc attētare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis DEI & vniuerſalis eccleſiæ ſe nouerit incurſurū. Datum Baſileæ quinto Nonas Iúlij, Anno à Natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

CONTRA COLLECTORES Cameræ Apoſtolicæ.

Sacro-

SAcroſancta &c. Dilectis Eccleſiæ filijs, Vniuerſis & ſingulis collectoribus & Succollectorib⁹ fructuum & prouentuũ, cameræ Apoſtolicæ aut vniuerſali Eccleſię debitorum, per Germanicam natiõem ſiue Apoſtolica ſiue noſtra authoritatibus hincindè conſtitutis, tam pſentibus quàm prçteritis & futuris, coniunctim & diuiſim, Salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Quoniam ab initio congregationis noſtræ præcipua nobis cura eſt, recens prohdolor illud Bohemorum, antiquumque Græcorum diſſidium prorſus extinguere: quo autem ordine ad vtraq; hæc tãquam fortiſſima efficaces manus iam miſerimus, liquidò conſtat vniuerſis. Sed cùm ad ea Spiritusſancti gratia ſalubriter pagenda, diuerſa & ineuitabilia ſubire opórteat onera expenſarum, quæ proculdubiò ærarij noſtri iam ferè euacuati facultatibus ſoli ſupportare nequimus, hinc deſupèr maturæ conſiderationis intuẽtes ſcrutinio, nedum aurũ quodcunque habet Eccleſia, ſed & cuiuſlibet catholici corpus & animam ꝓ tanto reductionis bono cenſuimus exponenda. Cùm itaque pridem inter alia ſynodica noſtra decreta ſalubriter ſtatuerimus, decæterò occaſione annatarum communium & minutorum ſeruitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut ſub quocunque alio titulo, colore vel nomine, tã in Romana Curia quàm alibi, pro Eccleſiarum, dignitatum, officiorum & beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcunque aſſecutione antè vel pòſt exigi nihil penitus debere aut promitti, quemadmodum in noſtro decreto deſupèr confecto pleniùs continetur: & nunc ſolùm supereſt, vt hactenus dicta occaſione exacta ad Dei laudem pro vniuerſalis ſupportandis expenſis & oneribus prędictis vtiliter expendantur. Idcircò vobis omnibus & ſingulis coniunctim & diuiſim in virtute ſanctę obedientiæ & ſub excommunicationis ſententiæ pœna, quam, niſi mandatis noſtris huiuſmodi parueritis, ferimus in his ſcriptis, diſtrictè præcipiendo mãdamus, quatenus infra viginti dies poſt pręſentationem pręſentium, vobis coniunctim & diuiſim, publicè vel occultè factam, immediatè ſequentes, quilibet veſtrum iter per ſe vel alium ad hoc ſpecialiter conſtitutum, ad nos veniendi arripiat, & inceptum continuet ſine fraude cum quaterno, quem de geſtis, receptis & expoſitis per cũ, in ſuæ collecturæ aut ſuccollecturæ officio, toto eiuſdem officij tempore conſcripſerit, Dilectis Eccleſiæ filijs deputatis nutu noſtro, deſupèr per nationem Germanicam calculum, computum & rationem de geſtis, receptis & expoſitis huiuſmodi redditurus, ſoluturusque & pſentaturus fideliter cum effectu eiſdem deputatis pecuniam omnem tempore præſentationis præſentium collectam & reſtantem in huiuſmodi officio: & deinde congruẽtibus terminis apud eoſdẽ acceptandis in eodem officio colligendam pecuniã, de qua à iam obligatis colligenda etiam ſub dicta pœña diſponat p ſe vel alios nihilominùs diligẽter. Vt aũt in his exequẽdis vobis collectoribus & ſuccollectoribus pdictis cõiunctim & diuiſim nulli pr ſus pſtetur impedimentũ, vniuerſis & ſingulis pſonis ſpiritualibus & ſecularibus cuiuſcunq;, etiàm ſi regalis, Cardinalatus vel Põtificalis dignitatis, ſtat⁹, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtãt, ſub dicta excommunicationis latę ſentẽtiæ: Collegijs vero & vniuerſitatibus quibuſcunque, ſub interdicti eccleſiaſtici, quod etiam in contrafacientes ferimus in his ſcriptis, pœnis, diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenùs omnem pecuniã pro dicta Camera Apoſtolica aut domino papa ſiue nobis collectã, apud eos aut eorum alterum ſeu alios ſui mandato forſan depoſitam, vel aliàs quomodolibèt exiſtentem & deponendam, poſtquàm depoſita fuerit, vel aliàs apud eos extiterit, quam, ſi quauis etiam Apoſtolica ſiue dicti domini Papæ authoritate apud eos aut vos ſiue aliquem veſtrum forſan nunc aut in futurũ, de iure vel de facto arreſtata foret, pręſentibus omnia & ſingula mãdata, inhibitiones & proceſſus, quaſcunque cenſuras ſiue pœnas Eccleſiaſticas aut ſeculares continentia, in contrarium forſan facta vel fiẽda, caſſando, tollendo, irritando & reuocando, dearreſtamus: Vobis Collectoribus & Succollectoribus, coniunctim & diuiſim, infra trium dierum ſpatium à tempore notitiæ pręſentium immediatè ſequentium, tradant & aſſignent, ac per nos ad dictos deputatos, vt præmittitur, fideliter deferri permittant & adiuuent, nec impedimentum quodcunque ſiue qualecunque circa hoc, vel etiam vt nondum collecta pecunia huiuſmodi colligatur, & vt pmittitur, deferatur, quomodolibèt præſtent, aut præſtari procurent quouis quæſito colore, directè vel indirectè, publicè vel occultè. Atuerò ſi (quod abſit) vos aut quiſquam prædictorum huiuſmodi noſtris mandatis non parueritis, vel non paruerit cum effectu, hunc & omes in contrarium facientes, præſentium tenore peremptoriè citamus, & abſque alterius adminiculo executionis citatum habere volumus, quatenùs quadrageſima die poſt notificationem præſentium ſibi publicè vel occultè factam, de qua ad hoc iurati nuncij noſtri relatione ſimplici ſtari debere decreuimus, ſi dies ipſa iuridica fuerit. Alioquin prima iuridica extunc immediatè ſequentibus, coram auditore curiæ Cameræ noſtræ aut eius locum tenente, cui deſuper & etiam contra obligatos & non ſoluentes, exemptos & nõ exemptos, quoſcunq;, cuiuſcunq; ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis

bus à nobis vtrinque diſcrepare videmini) formatióem diſciplinæ ac morum, in nimiùm prohdolor in populo Dei collapſorum cum bonæ voluntatis hominibus, pura & ſimplici intétione promouere curaueritis, mundus de fructu glorioſorum huiuſmodi laborum lætabundus proſperabitur, & votiuũ in virtutibus & donis gratiæ ſumet incrementum, ac in pace tandem bona pectoris & tẽporis, æternæ pacis authoré cócordi & iubila voce laudabit: quia malis pœnalibus, quibus nos, ne flãma vitiorũ exuberet & exuperet, cleméter hucuſq; pũgi &* permiſit, profectũ noſtrum, ſicut nouit, dignanter promouit, ac cum tẽtatione ꝓuentum ſalutaré effecit, vt ſeminantes in lachrymis, meritorum manipulos proferétes, prçmia gloriæ in patria metamꝰ gaudétes. Præſtet homo natus & datus nobis paruulus Ieſus Chriſtus dominꝰ noſter, qui vt nos vnanimes & glorioſos in domo ſua efficeret, ſeipſum vſq; ad infima carnis noſtræ & ignominiam crucis exinaniuit, ſuaq; tãta & inaudita à ſeculis humilitate, nomé, quod eſt ſup omne nomen, in quo & nos ſaluos fieri oportet, ꝓmeruit. Humiliemus & nos, mitis p̃ceptoris veſtigia imitantes, animas noſtras: non alta ſapientes, ſed ſimplicibus cóſentientes, ac ea, quæ recta, quæq́ue vera & ſancta ſunt, ſine inuidia alteri alter communicemus, & iocundam proculdubiò (prout in via datur) vitam agemus, quã vitę iocunditatem nulla vſquam periturę rei quamlibèt lata poſſeſſio poterit recompẽſare. Speramus, ſicut oramus & optamus, quia nouꝰ agnus, immo nouus ipſe omnis laudatę nouitatis promotor, nouum vobis ſpiritum, pro ſua laude, veſtra ſalute, & fidelis populi noua de veſtra ad ſe in pace acceſſione lętitia, miſericorditer inſpirabit, vt ſic bonis & donis eius exhilarati & infuſi, gratũ nobis ſuper præmiſſis, ſicut deſideramus, & anheli expectamus, reſpóſum pro veſtra vrbanitate quãtocyùs demandetis. Datum Nurẽbergis, ſub impreſſione Sigilli noſtri fratris Ioánis Prioris memorati, quo & ego frater Ioannes Mulbruñ in teſtimonium præmiſſorum ſecum vtor ad præſens, die quinta Ianuarij, anno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

EPISTOLA LEGATORVM concilij Baſileeñ in Nurenberga exiſtentium, ad Bohemos directa.

AMplioré ſpectabiles viri redintegrandæ inter nos pacis ſpem veſtris è literis concepimus: ſupplices proinde dominũ rogantes, quatenùs quod ſalubre in vobis vtrinq; pro ſua laude, & noſtra adinuicèm renouanda in ſynceritate fidei & dilectióis vnanimitate incepit, ipſe (qui vinculum eſt & oſculum pacis) perficiat, perfectumq́; inſolubiliter firmet. Et vt flagranti, qui in nobis eſt hac parte, affectui, qualicunque pro viribus effectu reſpondeamus, parati ſumus (vt repetitis) charitatiuum veſtrum & finale (vt verbis veſtris vtamur) in deſtinatũ diẽ non modò patienter, ſed & gaudenter præſtolari reſponſum, nihil dubitantes, quin & hæc ſacroſancta Baſileenſis ſynodus, digeſto veſtrorũ ſcriptorũ audito tenore, laudabit & probabit eum, veſtramq́ue excuſationem, tanquam rationabilem, fauorabiliter admittet, & promiſſum reſponſum ęquanimiter expectabit. De procuranda verò veſtrarum literarũ baiulis ac nũcijs ſecuritate, circũſpectis & ꝓuidis viris cóſulatus Egrẽſis, tanquam viris reconciliationis, & fidis hac parte mediatoribus, cófidẽter pro parte dicti ſacri Concilij ſcripſimus, ſupplicantes, quatenus huiuſmodi ſingulares & ſimplices veſtros ad nos dirigẽdos huc nuncios, eo quo requiſierint, aut opus fuerit, loco fauorabiliter & pacificè recipiant, & ſaluos ad nos vſq; perducant. Nobiſcum autẽ, quandiu cómiſſa negocia flagitent, inoffenſi manere poterunt, & licentiati deinde, ad vos ſalui (vt indubitanter ſperamus) redire. Si quid ampliùs huiuſmodi portitorum aſſecuratio depoſcat, apud dictos dominos de Egra requirat. Et credimus ꝙ in hoc veſtræ prouidentiæ ac veſtris non deficient, etiam ſi in ſe onus ad literas veſtras nobis p̃ſentandas ipſi aſſumere deberẽt. Poſtquàm autem inſignes & celebriores ad dictũ conciliũ ad nos mittere decreueritis oratores, tunc iuxta concilium & auxilium potẽtum & principum, qui ſe ad hoc hactenꝰ nobis, ex parte memorati concilij requirentibus, beneuolos & obſequioſos obtulerunt, & amodò (vt confidimus) exhibebunt, taliter prouidere *conabunt̃, vt ſecũdum *conducenda inter nos pacta, & humanam coniecturã, vt meritò remanere debeatis hac parte cótenti: hoc ſolùm charitate nó ficta nec ſubdola ſuaſione commonentes, vt ſalutis acceptabile tẽpus fructuoſis mutuò & expeditis tractatibus redimamus. Sicq́ue nos ad alterutrum non fronte minaci, vultuq́; toruo, ſed placatis & placidis animis exhibeamus, vt nó in vanum nobis hoc ſerò (quod abſit) plangamus dilapſum. Datum Nurenbergis, 12. Februarij, anno *32.

*conabimur

*condicẽda

for. *1432.

SEQVVNTVR CERTAE PROmiſſiones factæ per ambaſiatores ſacri concilij.

NOs &c. ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis in ſpiritu ſancto legitimè congregatæ, vniuerſalem Eccleſiam repræſentantis, ad sereniſſimũ Imperatorem Romeorũ & Reuerendiſſimũ patriarchã Conſtantinopolitanum ambaſiatores & nuncij, ad ea quæ in dicta ſancta ſynodo pro vnióe eccleſiarum Chriſti ꝑficienda, cócluſa ſunt, exequendum ſpecialiter deſtinati: eiuſdem ſanctę ſynodi ad ea, quę pacis ſunt & vnita-

tis,firmum propoſitum cognoſcendum vice & nomine eiuſdem, tenore præſentiū literarū promittimus dare & cum effectu exhibere, quamcitiùs fieri poterit, vel ſaltem per galeas, quæ venturæ ſunt, pro recipiendo ad concilium venientes sereniſſimū Imperatorem & reuerendiſſimū patriarchā, pfata capitula, q̄ in eadem Baſileenſi ſynodo pro pace & vniōe eccleſiarum Chriſti hinc inde concluſa ſunt & firmata ſub bulla plūbea conſueta dictæ ſanctę ſynodi,& ſub tenore de verbo ad verbū, qui ſequitur & eſt talis: Sacroſancta &c. quia ambaſiatores noſtri &c.

Item promittimus nomine vt ſuprà,dare præfatis ſereniſſimo Imperatori & reuerendiſſimo patriarchæ quamcitiùs poterimus, vel ſaltem per præfatas galeas ſaluumcōductum ſub bulla (vt præmittitur)& ſub tenore de verbo ad verbū, qui ſequitur: Sacroſancta &c. Quia authore Domino &c.

Item promittimus, ꝙ dicta ſancta ſynodus procurabit ſaluoſconductus ſimiliter p galeas deſtinando præfatis ſereniſſimo Imperatori & reuerēdiſſimo patriarchæ à dn̄is ciuitatis & patriæ, in quibus futura vniuerſalis & œcumenica ſynod⁹ Deo authore celebrabitur. Et ſimiliter ab omnibus dominijs & territorijs obediētiæ Eccleſiæ noſtrę Occidentalis, per quæ ſiue eundo ſiue redeundo tranſituri ſunt,munitos & roboratos modo cōſueto patriarum & dominiorum, firmiori modo quo fieri poterit, tenoris q ſequitur,& eſt talis &c.

Item pmittimus,ꝙ dicta ſancta ſynodus Baſileēſis ſub bulla ſiue in bulla ſaluicōductus, dādi(vt præmittitur) p eandē ſanctam ſynodū,declarabit 10. capitulū contentū in decreto, vbi dicitur: Itē ꝙ in oēm euentū pdicta omnia vtique adimpleātur, debere intelligi,vel intelligēdū fore, ſiue vnio ſequatur,ſiue nō,in dicta ſancta ſynodo œcumenica &c. In quorum omnium &c.

Datum Conſtantinopoli in monaſterio S. Georgij protunc habitationis noſtræ,25. Nouembris, anno à natiuitate Dn̄i 1435.

COPIA PROMISSIONIS eorundem ambaſiatorum.

NOs frater Ioānes de Raguſio ordinis fratrū prędicatorū,profeſſor & in ſacra pagina magiſter, Henricus Menger decretorū doctor Canonicus Cōſtantien̄, vn⁹ ex ambaſiatorib⁹ ſacroſancti generalis concilij Baſileen̄,& Simon Freiron in ſacra theologia Baccalaureus, Canonicus Aurelian̄, circa procœmiū dicimus, ꝙ nunquā fuit de intentione ſacri Concilij, p aliqua verba in dicto pœmio poſita,diminuere honorē Eccleſiæ Oriētalis aliquo modo. Nec ex aliq̄bus verbis in eo poſitis debet aliquis ſcādalizari. Dicimus vlterius,ꝙ ſi ambaſiatores ipſorum vel ante promulgationem decreti vel poſt, aut in receſſu eorum feciſſent aliquam mentionem de dicto procœmio vel de aliquibus in eo contentis,per ſacrū concilium debitum fuiſſet appoſitum remedium. Veruntamen quia non placuit dictum procœmium, nec placet dominis Eccleſiæ Orientalis, nos cognoſcentes feruentiſſimum deſiderium & promptiſſimam volūtatem, ſanctamque intentionem dictæ ſanctæ ſynodi ad vnionem & pacem Eccleſiarū Chriſti, contenti ſumus & promittimus, capitula in eadem ſancta ſynodo concluſa dare & exhibere ſub bulla plūbea ſacri concilij,& ſub tenore, prout in literis noſtrę pmiſſionis continetur.

Ego Ioannes de Raguſio &c. ſubſcripſi me manu propria &c. Ego Henricus Menger &c. ſubſcripſi me manu ppria &c. Ego Simon Freirō &c. ſubſcripſi me manu propria &c.

PROPOSITIO AMBASIATOrum concilij Baſileenſis facta Cōſtantinopoli coram ſereniſſimo Imperatore Græcorum.

PRIMA PARS.

MAieſtas veſtra ſereniſſime Imperator,licèt omnium virtutum officijs dedita ſit,& totius honeſtatis moribus *ordinata, nihil tamen regali dignitati decētius eſt,nihil imperiali veſtræ maieſtati ampliùs conuenit,quàm procurare pacem Eccleſiæ ſanctæ catholicæ. Neque enim(vt egregius doctor Auguſtin⁹ ait) Chriſtianos reges vel Impatores felices eſſe dicimus,qa diutiùs imperant, vel quia filios ſuos regnātes & imperantes *placita morte relinquūt,vel qa hoſtes reipublicę potenter domant: quoniam hæc & alia huius vitæ ærumnoſæ munera ſiue ſolatia gentiles & infideles principes adeò frequenter obtinent, qui tamen non pertinent ad regnum Dei,quò tendere debēt principes catholici. Sed felices reges & Imperatores Chriſtianos eſſe dicimus,ſi iuſtè imperant, ſi Deum timent, ſi Deum colunt,ſi Deum diligunt, ſi pacē eis à Deo datam ad dilatandum cultum Dei,diuinæ maieſtati ſeruire faciunt. Felicem verò non immeritò dixerim animā genitoris veſtri piæ & recolendæ memoriæ,qui pro fide catholica & pace Eccleſiæ diebus ſuis plurimum laborauit,Italiam,Franciam,Angliā,& plurima alia Chriſtianitatis regna p ſancta vnione Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis laborioſiſſimè peragrauit. Et licèt diebus ſuis illā videre non potuit, tamen deſideriorum ſuorum meritum & laborum præmium ſuorum non perdidit apud Deum. Felix etiam non immeritò dici poteſt maieſtas veſtra imperialis,felix(inquam)nūc ſpe futuræ beatitudinis,poſteà per gratiam Dei reipſa futura, pro eo quia zelum Dei habet ad pacem Eccleſiæ DEI catholicæ. Scimus enim ꝙ maieſtas veſtra ſummos pontifices noſtros,

*ornata
*placida

noſtros, præſertim dominũ Martinum bonæ memoriæ, necnon ſanctiſſimum dominum noſtrum modernum ſolicitauit, & per plures ambaſiatas requiſiuit, vt hoc nefandũ ſchiſma inter Eccleſiã Occidẽtalẽ & Orientalẽ de medio tollerent, p quod fides catholica tantã iacturam patitur, ꝙ infideles totam penè terram Chriſtianorum occupare videtur. Sed vbi fructus laborum veſtrorum ſereniſſime Imperator? cur chariſſimus genitor veſter pacem Eccleſiæ videre non potuit, qui pro ea re (ſicut prædictum eſt) tot labores ſuſtinuit? certè ratio fundamentalis omnium per nos dicendorum hæc eſt, quoniam materia diſſidij inter Græcos & Latinos non poteſt tolli, niſi per viam generalis & vniuerſalis concilij. Et quoniã ſummi pontifices noſtri tollere illud ex ſe ipſis ſine concilio generali conati ſunt, ideo ad pacem Eccleſiæ proficere non potuerunt. Petierũt ob hanc cauſam prudentiſſimè & cum ſpiritu Dei *loquentis in ſacro concilio Baſileenſi Oratores inſignes maieſtatis veſtræ, videlicet dñs Demetrius, Iſidor⁹ abbas monaſterij S. Demetrij, & Ioãnes Diſſipatus, fieri concilium œcumenicum vniuerſale ex vtraq; Eccleſia Occidentali & Oriẽtali congregatũ, duo corã patribus præfati cõcilij cõſtanter affirmãtes: Primũ, ꝙ abſq; tali cõcilio œcumenico nõ poſſit tolli diſſidiũ. Secũdum, ꝙ ſi *fieret ipſa vnio, vt ſperabant, votiuũ ſortiretur effectum. Qm̃ quicquid per vtranque Eccleſiã ibidem congregatam eſſet Deo inſpirante diffinitũ, firmiter crederet, & vſq; in futura ſemper ſecula integrè & inuiolabiliter teneretur. Narrauerunt etiam deuotionem grãdem, quam maieſtas veſtra imperialis ſemper habuit ad pacem Eccleſiæ. Retulerunt etiam feruentiſſ. zelum, quem reuerẽdiſſimus in Chriſto pater dñs patriarcha Cõſtantinopolitanus gerit pro ſancta vnione, cuius deuotiõis non parua indicia dediſtis, quando rogati p dominum Epiſcopum Sudeñ & magiſtrum Albertum de Criſpis ambaſiatores ſacri concilij, vt oratores veſtros ad præfatum deſtinaretis concilium, libenter aſſentientes vos viros inſignes ad hoc ſanctum opus vniõis conficiendum deſignaſtis. quibus honorificè receptis &c. & in concilio auditis, *pro eo ꝙ hęc ſancta vnio ſine practica fieri non poterat, ſtatim per concilium deputati ſunt ex maioribus cardinalibus pſidentibus ſedis Apoſtolicę, archiepiſcopi, Epiſcopi, abbates, doctores & magiſtri in numero cõpetenti, q vnà cum pdictis Oratoribus multis diebus conuenientes, & rem iſtam maturè tractantes, deuenerunt ad certa capitula, q̃ ſecundùm morẽ ipſius pfati concilij Baſileeñ fuerunt per quatuor deputationes concordata, poſteà in generali congregatione concluſa, deinde in ſolenni & publica ſeſſione Miſſa de ſpiritu ſancto in maiori eccleſia celebrata, ſtatuto ſiue decreto ad perpetuã rei memoriã roborata & firmata. Ibiq; coram altari in præſentia totius cõcilij propoſitis ſacris Euangelijs & cruce dominica, ipſo domino Iſidoro cum ſtola iurante eadem capitula per ipſos Oratores veſtros iureiurando fuerunt approbata. O felix dies, in qua arram futuræ vnionis & vobis dedimus, & à vobis ſuſcepimus. Decreuit enim ſacrum concilium iuxta deſiderium veſtrũ inter cætera capitula fieri cõcilium œcumenicum, i. ex vtraque Eccleſia congregatũ, in quo vnio & pax votiuum ſortiri poſſit effectum. Suſceperunt etiam patres ſacri Baſileenſis concilij loca nominata per Oratores veſtros pro celebratione huiuſmodi concilij œcumenici, ita tamen, vt optio loci ex illis nominatis maneat in beneplacito pręfati concilij Baſileenſis, ſicut patet clarè & dilucidè ex lege & tenore decreti. Porrò intelligitur ſummum pontificem implicitè decretis ſacri cõcilij conſentire, quãdo ſacro concilio adhæſit, & ipſum authoritate Apoſtolica approbauit. Sed non fuit contentũ concilium ſacrum, niſi iuxta petitionem ambaſiatorum veſtrorũ ipſe ſanctiſſimus domin⁹ *non explicitè pberet ſuæ ſanctitatis aſſenſum, licèt inſupèr pręſidentes ſedis Apoſtolicæ ſeſſiõi interfuerint, in qua hoc ſaluberrimum decretum fuit publicatum, decretationiq; conſenſerint, vigore quoque mãdati ſui, quicquid ipſi egerunt, actum cẽſeri debeat ab ipſo ſummo pontifice. Nihilominùs prout in decreto fuerat promiſſum, ſuperaddidit ſacrũ cõciliũ, dñm Simonem Freron conſocium noſtrum trãſmittere ad ipſum ſummũ põtificem, & offerre ſuę ſanctitati decretũ, & petere ſuæ ſanctitatis conſenſum, quatenus res cum maiori cõcordia fieret, & ad pacẽ quã nos & vos deſideram⁹, magis pficeret. Vtinã ſereniſſime Impator ipſum ſanctiſſimũ dominũ noſtrũ æquè dignè poſſemus commendare. Cõmendabilis eſt pro ſua deuotiõe, quam gerit ad pacem Eccleſiæ. Videns enim quòd ſacrum concilium manus apponeret efficaces ad hoc ſacrum negocium, audiens etiam per organum domini Simonis, quid in ſe contineret decretum, ignorãs quid orator ſuus dominus Chriſtophorus in Conſtantinopoli concluderet, & ſi quid etiã concluſiſſet, determinationi ſacri concilij ſubijciẽs approbauit decretum, de conſenſu reuerendiſſimorum patrum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium. Reuerſus eſt itaque dñs Simõ cum benedictione Apoſtolicą, deportans ad ſacrum cõcilium literas Apoſtolicas, expreſſum ſummi pontificis cõtinentes aſſenſum: vt eccè, quæ facta ſunt inter concilium ſacrum ex vna parte, & Oratores veſtros ex altera, circa decretum & in materia decreti. Et hæc eſt ſecunda pars orationis. Domin⁹ Henricus mediabit.

*loquentes

for. *fieret

*&

*pro, non, videtur legendũ, noſter

Hic iam laudat Eugeniũ

Secunda pars dictæ propoſitionis:

AVdiſtis ſereniſſ. Imperator p organũ domini mei prælocuentis, quòd materia diſſidij inter Eccleſiam Occidentalem & Orientalem nõ poteſt tolli, niſi per viam ſacri & vniuerſalis cõcilij: Scit etiã Maieſtas veſtra Imperialis, Oratores veſtros inſignes petiuiſſe ſemp œcumenicũ fieri concilium, in quo pax Eccleſiæ votiuum ſortiretur effectum. Nunc igitur habeo declarare Imperiali Maieſtati veſtræ, quare ſacrum cõcilium viam ſecundam, quæ hîc in Cõſtantinopoli fuerat concluſa, voluit acceptare. Certè ratio fundamentalis hæc eſt, quoniam concilium œcumenicũ non inducitur p capitula in illa via practicata, ſed ſolùm particulare & regionale. Dicitur enim in illis capitulis inter cætera: Fiat ſynodus generalis ex latere eccleſiæ Orientalis ex omnibus nationibus ipſi eccleſię Orientali adhærentibus & ſubiectis. Item ſecundum practicam illius viæ legatus ſedis Apoſtolicæ venturus erat Conſtantinopolim, diſputaturus de differentia Latinorum & Gręcorum. Manifeſtũ eſt autem, quòd vnus legatus ſedis Apoſtolicæ, nõ poteſt reprçſentare ſynodum œcumenicã ex latere eccleſiæ Orientalis. Quare practica illius viæ excludit œcumenicum & vniuerſale concilium noſtrum. Tamen (vt prędictum eſt) pro perficienda ſancta vnõe ampliùs illa via ſecunda, ſi habuiſſet locum, & nouę diuiſionis erat ſomentum, & maioris diſcordiæ præbuiſſet intẽtum. Putaſſent Græci ſynodũ, quæ per iſta indicebatur capitula, vniuerſalem fore debuiſſe, nos verò particularem & regionalẽ. Quis fructus ſequi poterat vnionis, quã optamus, ſi de ipſa ſynodo, quæ fundamentum pacis & vniõis eſſe debuerat, varia & diuerſa ſentiam⁹? Certè non modò non ſequebatur pax & vnio, ſed maior quàm vnquam fuerat, ſurgebat ſciſſura atque diuiſio. Græci octauam ſynodum particularem & regionalẽ eſſe dicũt, nos illam quaſi vniuerſalẽ reputamus. quid opus eſt diſcordiã diſcordiæ addere, & ſciſſuram nouam antiquis diuiſionibus accumulare? Non ſit inter nos diſcordia de ſynodo futura. Si ad vnionem tẽdimus, in fundamento concordemus. Si pacem quęrim⁹, op⁹ eſt vt fundamẽtũ pacis iaciam⁹. Hæc oĩa intelligẽtes ambaſiatores maieſtatis veſtrę, tam primi quàm ſecũdi, dimiſſa ſecũda via, acquieuerunt primæ viæ, requirentes inſtãter ſacrum concilium, vt poſtquàm ſecunda via non placebat, primam proſequeretur, & decretum ad executiõem deduceret. Et qm̃ ſacrum conciliũ dubitauit, an propter concluſa hîc in Cõſtantinopoli, maieſtas veſtra vellet primę viæ acquieſcere, præfati ambaſiatores exhibuerunt, quòd

Impialis maieſtatis veſtræ, per quod maieſtas veſtra plenam eis conceſſit poteſtatem. Quòd ſi prædictam viam non poſſent à ſacro concilio obtinere, inſiſterent totaliter primæ viæ. Aſſeruitque publicè dominus Georgius, reuerendiſſimum dominum Patriarcham Conſtantinopolis ſibi dixiſſe inter cætera, quòd ſi ſacrum concilium nollet ſecundæ viæ, quę hîc fuerit concluſa, annuere, ſed mallet perſiſtere in prima via concluſa in Baſilea, ſi opus eſſet, faceret ſe deferri in humeris, vt propter mandatum datum primis ambaſiatoribus & iuſiurãdum, non diſcederet à promiſſis & concluſis. Sed & dominus Chriſtophorus Garatanus Orator ſanctiſſimi domini noſtri, qui illis diebus Baſileã venerat, deportauit literas Apoſtolicas ad ſacrum concilium, in quibus ſanctiſſimus dominus noſter totum hoc ſacrũ negocium concilio remittebat: cuius optioni commiſit, vt quam vellet viam eligeret, vel concluſam. Et quicquid in his per ſacrũ concilium deliberaretur, ipſe approbaret. Tandem igitur ipſum ſacrum concilium, & ipſi Oratores Maieſtatis veſtræ, primam viam iterum firmauerunt, & determinauerũt illam proſequi, donec DEO authore pacis largiente, per iſtam viam pax reddatur Eccleſiæ ſanctæ. O felix hora, qua dici poterit Græcorum & Latinorum Eccleſia vna. O beatos oculos, quibus Dominus dabit ſtatim videre vnionem. Sperant patres in ſacro Baſileenſi concilio congregati diebus ſuis videre pacem Eccleſiæ, pro qua orant ſine intermiſſione. Quoniam & vos & nos magnum zelum pacis habuiſſe oſtendimus, quid ſupereſt, niſi vt bonam voluntatem per operis euidentiam ad conſummationẽ vſquequaque perducamus? Maius, quòd in hac re eſt, bona voluntas eſt: Hanc vtraque pars ſe habere aſſerit, & ſignis euidentibus comprobamus. Apponamus iam manus ad executionem operis. Intẽtio enim ſacri concilij Baſileenſis eſt, vt ex parte ſua non pereat vnus apex vel vnum iota de lege ſui decreti. Quare etiam Maieſtas veſtra debet manus apponere ad hoc opus ſanctiſſ. perficiendum, cùm iam tempus habeat opportunum. Ne fortè iuxta verbum Saluatoris, veniat nox in qua nemo poterit operari. Ti- Ioan. 9. a.
mendum eſt enim valdè, ſi noluerimus hoc bonum operari, dum tempus habemus & poſſumus, illud alio tempore nõ poſſimus cùm voluerimus, Turcis, Tartaris, Sarracenis, & alijs infidelibus iuſto Dei iudicio occulto Chriſtianos ita premẽtibus, vt etiam ad inchoãdum hoc opus adſpirare fas non ſit. Ex quibus omnibus maieſtas veſtra Imperialis poteſt perpendere, quòd ex iuſta cauſa & rationabili ſacrum concilium dimiſit ſecundam viam, quæ fuerat concluſa hîc in Conſtantinopoli, intenditque primã viam proſequi ad honorem omnipotentis Dei. Et hęc eſt ſecũda pars orationis noſtrę. Dominus Simon conſummabit.

Tertia pars eiuſdem propoſitionis:

 Me-

MEminiſtis (vt opinor) sereniſſime Imperator verbi, quod ex ore Imperiali proceſſit. Promiſiſtis in animam genitoris veſtri bonæ memoriæ, & in animam veſtrã, necnon per fidem, quã princeps catholicus tenere debet & ſeruare, gratum ratumq; habere, quicquid Oratores veſtri pro ſancta vnione Eccleſiarũ Chriſti cum ſacro Baſileenſi concilio concluderent, ſicut patet ex tenore chryſobuli veſtri. Quapropter veſtram exhortamur in Domino imperialẽ Maieſt. & petimus, quatenùs Maieſtas veſtra, & etiã reuerẽdiſſimus dominus Patriarcha velitis in perſonis proprijs iureiurando & per bullas auream & plumbeam more ſolito ratificare, & quãtum in vobis eſt, executioni demandare oĩa ea, quę per Oratores veſtros pleniſſimo mãdato ſuffultos in publica ſeſſione cum ipſa ſancta ſynodo vnanimiter vos ipſi cõcluſiſtis, & in alta ri celebrata Miſſa de ſpiritu ſancto, ſuper ſanctis euangelijs ſolenniter firmaſtis. Secũdò petimus, quòd cùm tempus in decreto ſtatutum effluxerit, ne circunſtantiæ rerum impediant hoc tam ſanctiſſimum negocium, quatenus debitũ tempus ſtatuatur pro executione concluſorũ, in quo maieſtas veſtra poſſit exeq quod iurauit, & Eccleſia noſtra operari, quod pmiſit, præſertim quia ſi tẽpus effluxerit, culpa veſtra nulla fuit. Quoniam firmiter credimus, quòd ſi veſtra Maieſtas notitiam habuiſſet eorum, quæ in Baſilea facta fuerunt, nullo modo aliã viam attentaſſet. Et ex alio capite Maieſtas veſtra totaliter immunis eſt à culpa, quia putauit quòd ſacrum conciliũ conſentiret in ſecunda via. Similiter neque fuit culpa ſanctiſſimi domini noſtri, quia licèt ſanctitas ſua miſiſſet huc dominũ Chriſtophorum ad tractandum pacem Occidentalis & Orientalis Eccleſiarũ, tamen hoc totum negocium remiſit ad ſacrum Conciliũ. Sed nec ipſa ſacra ſynodus peccauit, quia ad exequendum decretum ſuum parata eſt, & erit. Pro cuius etiam executiõe nos Oratores ſuos huc trãſmiſit. Quid ergo? zelus domus Dei hoc fecit, vt eodem tẽpore plures concurrerent, ſequentes doctrinam Euangelicam: Simile eſt regnum cęlorũ homini quærenti bonas margaritas: Inuẽta aũt vna precioſa, vendidit oĩa quæ poſſedit, & cõparauit eam. Poſtremò sereniſſime Imperator, ſicut in mandatis habemus, petimus locum optimum ad celebrandum concilium œcumenicum, in quo pax Eccleſię votiuum ſortiatur effectum. Et dicimus ſecundũ diſpoſitionẽ Chriſtianitatis, prout his diebus prohdolor diſpoſita eſſe cernitur, nõ eſt locus aptior ad celebrandum huiuſmodi cõcilium œcumenicũ, quàm ciuitas Baſileẽſis. Vtinam rationes cõgruentię poſſem Maieſtati veſtræ lingua Græca exprimere, quoniam apud vos meliùs reſonarent, quàm in Latino ſermone. Sed quãdo lingua deficit,

Matth. 13.

charitas magis inardeſcit. Quemadmodùm enĩ ſol, cùm multę* exteriùs, nõ lucet ſuper terrã, ſed interiùs ardet in cęlo: ſic cũ maiori loquimur charitate, *quãto lingua neſcit vti Græco idiomate. Cęterum plures occurrere poſſent circa materiã loci opportunitates, quę longum eſſet enarrare. Sed ex multis quinque colligimus, quas Imperiali Maieſt. proponere volumus. Prima ſumitur ex quiete loci, quoniam illa regio eſt pacifica, quieta & tranquilla: & per conſequens aptiſſima ad tractandũ pacem Eccleſię, ſicut ſcriptũ eſt: In pace factus eſt locus eius. Propterea concilium œcumenicum cui ſpiritũ ſanctũ oportet aſſiſtere, oĩno fieri in huiuſmodi loco trãquillitatis & pacis* De cæteris verò partibus Chriſtianitatis, quod dolẽter referimus, oẽs ferè guerris lacerãtur, atq; etiam cõſumuntur &c. Sola illa ciuitas & regiones circunſtantes, quæ ſuper Rhenũ fluuium protenduntur, tranquillitate gaudent & pace: quare ciuitas illa locus eſt aptiſſimus ad celebrandũ Conciliũ œcumenicũ pro conſequenda vnione Eccleſiæ.

for. * tenebrę

*quando

Pſalm. 75.

for. * conuenit.

Secunda ratio fundatur in libertate, quę debet in cõcilio œcumenico eſſe. Petiuiſtis per Oratores veſtros, vt Concilium veſtrũ futurum ſit liberũ, ita ꝗ vnicuiq; liceat dicere votum ſuum ſine rixoſa contentione, Quanta aũt ibi ſit libertas loquendi, conſulendi, deliberandi, cõcludendi, ſciunt Ambaſiatores maieſt. veſtræ, qui in ciuitate Baſileẽ longo tẽpore ſteterũt, *ſi ciuitas illa, eſt ciuium cõcordia & vnitas. Baſilea enim inter cæteras ciuitates, ciuitas proprè appellatur, quia à ſe regitur, & ciues nulla partialitate diuiduntur. Amicitia principis ibidè m dominãtis, neminem opprimit timore: tantaq; eſt ibi libertas, quòd etiam inimici Eccleſię, quãdo ibi acceſſerunt, maxima potiti ſunt libertate. Accedit tertia ratio, quoniã congruum eſt, vt vbi hoc ſanctiſſimũ negocium accepit initium, ibi perficiatur. Exhibitio ibidèm rerum preteritarum, inditium eſt futurarum. Et ideo ſi in illo loco fiet cõcilium œcumenicum, tractatus pacis ſortietur effectum. Quarta ratio reſpicit fertilitatem patrię: quoniã vbicunq; celebrabitur Cõcilium œcumenicũ, oportet ibi maximã multitudinẽ gentium conuenire. Cõueniet enim ibi ſummus Pontifex, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, & prelati cęteri Eccleſiæ noſtrę Occidẽtalis, conuenient reges & principes, & Ambaſiatores abſentum principum. Conueniẽt etiã Serenitas veſtra cum patriarchis & prælatis, regibus & principibus Eccleſię Orientalis. quomodò poſſit hęc multitudo viuere, niſi locus abundaret maxima fertilitate? Tanta eſt aũt fertilitas patrię & Baſileẽ regionis, ꝗ Conciliũ generale ex latere totius Eccleſię noſtrę iam per quinquennium ſuſtinuit. Vndè ſicut Baſilea eſt in medio toti' obedi-

for. * quòd ſcilicet,

entię noſtrę, ſic & verè prę cęteris fertilior locus eſt de ſe,& ad illũ tanquã ad centrum cõfluunt vndiq; bona ab om̃i alia regione.

Vltimò amœnitas loci non parum videtur ad rem pertinere, quoniã in præfata ciuitate Baſileeñ tãta eſt ſerenitas aëris, quòd nunquã aut raro ſubijcitur peſtilentię. Quę cùm ſit contagioſa infirmitas, ſolet Cõcilia generalia & regionalia ſine fructu diſſoluere. Petimus igit̃ ſereniſſime Imperator, quatenùs Maieſt. veſtra illum velit eligere locũ, vt abſq; om̃i impedimento celebrari poſſit Concilium œcumenicum. Et eccè nos offerimus pro parte ſacri Concilij ad executionem decreti, donec largiente Domino pax reddatur Eccleſiæ Dei, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

PROOEMIVM DECRETI, QVOD non placuit Imperatori dicto.

SIcut pia mater pro filiorũ ſalute ſemper anxia eſt, nec vnquam quieſcit, donèc ſi qua inter ipſos diſſenſio ſit, ſopita fuerit: ſic multo ampliùs ſancta mater Eccleſia, quæ filios ad perpetuam vitam regenerat, omni conatu laborare cõſueuit, vt omnes q Chriſtiano nomine cenſentur, ſublato om̃i diſſidio, eandem fidei vnitatem, ſine qua ſalus eſſe nõ poteſt, fraterna charitate cuſtodiãt. Quamobrem huius ſanctæ ſynodi ab initio ſuæ congregationis præcipua cura fuit, recens illud Bohemorum, antiquumq; Græcorum diſſidium prorſùs extinguere, & eos nobiſcum in eodem fidei & charitatis vinculo perpetuo copulare.

Articuli Ambaſiatorum Concilij Baſileeñ.

PRimus punctus eſt de ratificatione eorum quæ geſta ſunt, quòd videlicet ſereniſſ. Imperator & reuerẽdiſſimus domin⁹ patriarcha velint proprijs in perſonis iureiurando & per bullas auream & plumbeam more ſolito ratificare ſolenniter, & executioni demandare, quantũ in ipſis eſt, ea quę ipſi in ſancta ſynodo Baſileeñ per ſuos ſolẽnes oratores pleniſſimo mandato fulcitos, & publica ſeſſione cum ipſa ſancta ſynodo vnanimiter cõcluſerunt, & in altari celebrata Miſſa de ſpirituſancto, ſuper ſanctis euãgelijs & cruce Dominica iureiurando ſolenniter firmauerunt.

Secũdus punctus eſt de tẽpore, quia cùm tempus in decreto ſtatutũ & expreſſum, nõ defectu ſacri Concilij, aut ipſorum dominorum Imperatoris & patriarchæ, ſeu ambaſiatorum eorũdem, ſed alijs ex cauſis iam effluxerit, neceſſe eſt, vt pro executione cõcluſorum, tempus debitum & cõpetens per vtranq; partem ſtatuatur.

Tertius punctus eſt de loco Baſileeñ, q videlicet præfati ſereniſſimus Imperator & reuerendiſſimus patriarcha multis ex cauſis dignentur & velint aſſentire, quòd Concilium vniuerſale & œcumenicum, quod condictum eſt celebrari, in ciuitate Baſileeñ celebretur.

Quartus punctus eſt de executione decreti, quia videlicet miſſi ſumus ad præſentandum præfato ſereniſſimo Imperatori & reuerendiſſimo patriarchæ decretum concluſorum in publica forma cum plumbea bulla præfati ſacri Concilij Baſileeñ, inquantum attinet ad dictum ſacrum concilium, ad inchoãdum executionem decreti eiuſdem, & concluſorum contentorum in eodem decreto.

ALII ARTICVLI IMPERATOris Conſtantinopolitani.

PRimò dicimus & volumus, vt prooemium decreti aliâs lectum & intellectum, totaliter tollatur, & ad minùs corrigatur, tali modo, vt poſſimus remanere in hoc contenti, vt omnis mala & ſcandaloſa ſuſpicio remoueatur, quę poterit per illud prooemium in animis quorundam exoriri.

Secundò, ſi (quod abſit) vnio & concordia Eccleſiarum Chriſti non ſortiatur effectum, ſed recedamus ex illis partibus diſcordes & diuiſi, ſicut nũc ſumus, quòd non afferatur nobis propter hoc aliquod impedimẽtum, damnum, vel aliquod hoſtile, quouis modo ex parte ſanctę Romanæ eccleſię, immò vt fiat reditus noſter ad has partes cũ iiſdem honoribus, diſpoſitionibus, fauoribus, cum quibus illuc acceſſuri ſumus. Et faciat nobis pars ſanctæ Romanæ Eccleſiæ omnia, quæ pertinẽt ad reuerſionem noſtrã in tali etiam caſu, ſicut ſi fieremus cõcordes & vniti, vt in Deo ſperamus.

Tertiò, ſi contigerit aliquos dominos reges ac principes nõ affuiſſe tali ſynodo nec verè, nec rep̃ſentatiuè propter aliquas cauſas tam ex partibus noſtris, quàm Occidentalibus, quòd hoc non intelligatur, nec habeatur pro defectu aut reuerſione conuentorum & concluſorum, vel ipſius rei & ſolicitandæ ſanctiſſimæ vnionis.

Quartò, quòd in ciuitate vel regione, in quibus debeat DEO authore dictum œcumenicũ cõcilium celebrari, & in alijs ciuitatibus ac regionib⁹ Romanæ Eccleſiæ ſubiectis, veniendo, ſtando, redeundo, nos & oẽs noſtri nullum habeamus impedimentum, grauamen, nocumentum, vel quodcunque malum ab aliqua perſona tam eccleſiaſtica quàm ſeculari, p̃priè vel cõmuniter, palàm vel occultè ex quacunq; occaſione.

Quintò & vltimò, quòd ſi aliquis vel aliqui de quacunque natione & cuiuſcunque fortunæ & qualitatis ex illis, qui ex parte noſtræ Eccleſiæ ibidèm acceſſuri ſunt, in aliquo peccaret, iudicium illius peccati ſpectet ad nos & noſtram partem: pœna etiam illius determinetur noſtra diſcretione, & non habeat ſup hoc & poſſit aliquid facere pars Occi-

Occidentalis eccleſiæ ſubiectorum noſtrorum omnium.

ALII ARTICVLI RESPONſorum Ambaſiatorum concilij.

AD primum dicimus, quòd nunquam fuit de intẽtione per procemium decreti iniuriari aliquo modo Eccleſiæ Orientali, nec ex ipſo ſanè intellecto (vt declaratũ eſt) poteſt vel debet aliquis iuſtè ſcandalizari.

Item dicimus, quòd ſi Ambaſiatores ipſorum vel ante promulgationem decreti vel poſt, aut in receſſu ipſorum feciſſent aliquã difficultatem de dicto procemio, per ſacrũ concilium debitum fuiſſet appoſitum remedium.

Dicimus vlteriùs, quòd non eſt in poteſtate noſtra, dictum procemium tollere aut corrigere, ſiue mutare, aut aliud facere, tum quia non habemus ſigillum aut plumbum concilij, tum quia illius eſt tollere, corrigere ſiue mutare, cuius eſt concedere. Poſtremò, quo ad hunc primum articulum dicimus, quòd propter prædictum procemium nullo modo tãtum bonum eſt omittendũ, aut aliquo modo differendũ. Et offerimus nos ad omnia remedia rationabilia, nobis poſſibilia.

Ad ſecundum dicimus, quòd ſi loquatur articulus de expenſis honeſtis, clarum eſt ex tertio & decimo capitulis ipſius decreti. Et ſi ampliori declaratione indiget, parati ſumus ad declarãdum &c. Si aũt de ſecuritate loquatur, prouidebit̃ per ſaluũconductũ.

Ad tertium, quod de regibus, principibus ac dominis & principalibus Eccleſiæ prȩlatis conſentire nõ poſſumus, quin ſaltem interſint repræſentatiuè, vt patet ex primo capitulo decreti, & ex declaratione, Quid eſt ſynodus vniuerſalis & œcumenica. Nam inter alia dicitur in primo capitulo: Similiter venient ex om̃ibus regnis & dominijs, quæ ſubijciuntur eccleſiæ Græcorum cum plena poteſtate & mandato vallato iuramento & alijs clauſulis opportunis, tã ex parte ſecularium dominorum quàm prælatorum.

ORATIONES ALIQVOT IN SEV PRO IPSA BASILEEN. SYNODO, CONtráq; vel ad ipſam habitæ.

COLLATIO EXIMII DECREtorum doctoris magiſtri Ioannis de Bachenſtein, facta coram domino noſtro ſanctiſſimo in Florentia.

BEatiſſime pater, exigeret prȩſentia V.B. in primo dicẽdorum alloq̃o orationem ornatè cõpoſitam, matureq; digeſtam, quæ S.V. dignitatem, clementiam, aliaſque virtutes & dotes ſummas in mediũ adduceret, & rem ipſam Deo gratiſſimam, & hominibus ſalutiferã, de qua paulopòſt dicturus ſum, peroraret. Quis autem eloquentiæ princeps aut Tulianæ ſapientiæ, prȩſulatum ſupremi vicarij Ieſu Chriſti, modico & inculto ſermone ad plenum explicare poterit? profectò mearũ virium, ſed & ſublimioris ingenij tranſſcen dit facultatem. Rem inſupèr ilico ſubijciendam, veritatis nitore ſubmiſſam video, ratusq; non ſum eam verborum lenocinio indigere. Canon mihi locupletiſſimus teſtis eſt, eum ſupernacuis laborare impẽdijs, qui ſolem certat facibus adiuuare. Quoniã igitur gratiȩ plenitudo adiectione nõ indiget, nec vlla requirit cõmendationis argumẽta, immorari in ea re verborum fucatis coloribus ampliùs non putamus. Ne autem vſque ad faſtidij neceſſitatem mea ſe extẽdat præfatio, ad conceptam materiam orationẽ cõuerto, non tamen de propria virtute, ſed de munere largitoris illius, qui dat om̃ibus affluenter, & non improperat, confidens. Verùm P.B. cùm parẽs noſter ille ſolus & vnus Deus glorioſus, fingeret animal rationale, ipſum ex humo ſubleuatum, ad contemplationem ſui artificis erexit: & ſolus homo eſt, qui res cæleſtes accepit: ſpectare eum Deus cælum voluit, vt religionem ibì quȩrat. Apparet non eſſe rationis humanæ, vt poſtpoſitis diuinis ac humanis præceptis, opes terrenas, quæ plerunq; curuant animal rationale, venerari. Cùm autem P.B. glorioſiſſimi põtifices anteceſſores V.B. magni, iuſti, in cæleſtibus rebus experti, ſumma religione Deum adorabant, iuſtitiæ cultum colebant, in omnibus Deum præſentem eſſe putabant, decreta ſacrorũ cõciliorum in ſumma reuerentia ac veneratiõe habere ſolebãt, & à ſuis ſubditis obſeruari faciebant, adeò etiam, vt beatus Gregorius tantȩ beatitudinis & ſciẽtiæ pontifex, Quatuor cõcilia generalia vniuerſalia, ſicut q̃tuor libros euangelij profeſſus fuerit, ſcilicet Nicenum, Cõſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedoneñ. Ratio, quia in his velut in quadrato lapide, ſanctȩ fidei ſtructura cõſurgit, & cuiuſlibet vitæ atq; communis actionis norma exiſtit. Et cùm vniuerſali ſint conſenſu con ſtituta, ſe, & non illa, deſtruit, quiſquis præſumpſerit abſoluere quos religãt, aut ligare quos abſoluunt. Clarũ aũt eſt, iuxta Gelaſij papæ ſententiam, ꝙ eadem veneratione & decreta aliorum conciliorum cuſtodiẽda & recipienda ſunt. Nedum autẽ dicta quatuor generalia concilia cùm ſuis ſequentibus, ſolummodò quo ad fidem beatus Gregorius ſe venerari fatetur, ſed etiam quo ad Reformationẽ, quando ſubiungit, dicẽs: Quia in his cuiuſlibet vitȩ atq; communis actionis norma exiſtit. Conſtat autem & luce clariùs apparere poteſt, ꝙ iuxta ſacri concilij Conſtantieñ decretum, quẽlibet, etiam ſi papali prȩfulgeat dignitate, decretis ſacrorum conciliorũ obedire debere in his quȩ pertinent ad fidem, ſchiſmatis extirpationẽ, & Reformatio- Iacob. 1.

mationem Eccleſię in capite & in mẽbris, & pertinentiũ ad ea. Et ſi glorioſiſſimi pontifices ea deſtruere, quæ anteceſſores ſui ſtatuerunt, erubuerunt: multò magìs decet & expedit, quinimmò neceſſarium foret S. V. eorum veſtigijs inhærendo, decreta ſacrorũ conciliorũ ſumma cum veneratione obſeruare, & obſeruari facere & cuſtodire. Sicque Pater B. ſi priſcorum ſacrorum pontificum magnifica opera S. V. attendit, ſummo ſtudio conabitur gloriam ſuam triumphalem ſuis poſteris & vniuerſo orbi relinquere, ꝑfuturam. Neq; S.V. retrahat leuis occaſio, quinimmò diuinæ neceſſitudini ſatisfaciet, ſi grato ſtudio ſuo adminicula miſericorditer petenda Eccleſiæ Dei feliciter cõdonabit. Non iniuſtum petimus, non S.V. maximis prælijs & certaminibus cõfligere rogamus, non inſuperabiles montes tranſiturã, non ampla terrarũ ſpatia vaſti orbis luſtrare: ſed vt ſancta Catholica Eccleſia fauoribꝰ benignis participata, bonos felicitatis ſuæ cõuentus in perpetuum memorales cõquirat glorioſè. Nunc autem P.B. de veſtræ ſanctitatis benedictione ad rem ſpecialiùs deſcendam, alia iniuncta poſteris temporibus explicaturus.

Conſiderans itaq; ſancta catholica Eccleſia, per ſacram ſynodum Baſileẽſem pręſentata, Reformationẽ Eccleſiæ Dei in capite & in mẽbris, vniuerſo orbi ſummè eſſe neceſſariam, & ad eam perficiendam creberrimis literjs S. V. magna cum charitate & ſolertia propulſatã fuiſſe, In nomine ſpiritusſancti paracleti, magnis ac varijs impedimẽtis interuenieñ, ſua ſaluberrima promulgauit decreta. Cùm autem P.B. ob eorundem tranſgreſſionem magna ſcandala in eccleſia Dei præteritis tẽporibus exorta ſint, & niſi accuratiùs prouideatur, timendũ foret, maiora ſcandala intolerabilia ac ſchiſmata grauiora ſuboriri, maximè autem propter non obſeruationem decreti de electionibus, ob quam tranſgreſſionem paucis temporibus elapſis, ſeq poterit pernicioſiſſimũ ſchiſma in Eccleſia Dei, periculoſius quidem, quàm fuerit aliud nouiter extinctum. Illud nanq; diuidebat Eccleſiam Dei in duas partes. Sed ſi S.V. non ſeruaret decretum de electionibus per ſacrum concilium promulgatum, timendum foret, ꝙ infra decem aut quindecim annos ſancta catholica Eccleſia diuiſa reperiat in tot partes, quot ſunt diœceſes. Proximis inſupèr diebꝰ, cùm Ambaſiatores ſacri concilij Franckfordiæ in ſolenni conuentione ſacri Romani Imperij principum Alemanię & Electorum eſſent cõſtituti, audiuerunt grauiſſimas querelas maximaq́ue ſcandala exinde euenire. At ſtatim verò expòſt Colonieñ & Moguntineñ archiepiſcopi queruloſas literas de nouo, ſacro cõcilio tranſmiſerunt, poſtulantes humiliter & deuotè, quatenus ſacrum concilium ſuper obſeruantijs decreti de electionibus ante ſui diſſolutionem dignaretur apponere remedium oportunum. Quanuis autem P.B. ſuperioribus temporibus ſacrum concilium per honorabilem dominum abbatẽ ſanctæ Iuſtinæ, & demum per duos reuerẽdiſſimos ſanctæ Romanę eccleſię cardinales, pro obſeruandis decretis editis & edendis S. V. requiſiuerunt, nũc verò per duos humiles dictæ ſacroſanctæ ſynodi oratores rogat, petit, hortatur, & per viſcera Dñi noſtri IESV Chriſti obſecrat & ampliùs requirit, quatenus ſanctitas veſtra deinceps cũ effectu ſeruare & ſeruari facere velit decreta edita & edenda per ſacrum cõcilium Baſileeñ, & in contrariũ attẽtata reuocare. Alioquin P. S. dicta ſacra ſynodus multiplicibus iurgiorũ ac ſcandalorum crebris propulſata opprobrijs, intendit dare operã efficacem, per quã decreta ſua ab omnibus inuiolabiliter obſeruentur, etiam quacunq; præfulgeant dignitate, prout poſſibile erit. Vndè iam tot ſcandala & ſchiſmata in populo Chriſtiano ſuborta exiſtunt, & perampliùs ſequi veriſimiliter timentur, quod ſacro concilio non expedit conniuentibus oculis pertranſire. Et ſi ſacrum concilium non foret congregatum ad obuiandũ dictis ſcandalis, de nouo deberet congregari. Nunquam autem ſacrum concilium patietur ſe diſſolui, niſi primitùs adhibito ſufficienti remedio modo poſſibili pro obſeruandis decretis eiuſdem. Quid nanq; prodeſſet cõdere decreta & leges, ſi non manutenerentur? Qualis inſupèr futuris temporibus ſpes generalia concilia congregandi haberi poterit, ſi decreta ſacri concilij Baſileeñ, tot laboribus & expenſis condita & promulgata, tam de facili violari, ac etiam retractari ac irritari à quocunque tolerarentur? Et profectò niſi diligẽtiùs ꝓuideatur ſuper obſeruantia decretorũ, paucis temporibus elapſis, omnis authoritas ſacrorum conciliorũ eneruabitur, & diſciplina eccleſiaſtica peribit. Vulgaris nanq; inoleuit vox populi, ſi durante cõcilio hæc fiunt in viridi, quid eo diſſoluto *ſpectãdum foret in arido? *ſperãdum Præterea P.B. ad dictam obſeruantiam decretorum, ex ſuſcepti regiminis officio S.V. adſtricta eſt. vndè iuxta Iuliani papæ ſententiam, officij noſtri conſiderationem non eſt nobis diſſimulare, non eſt tacere libertas, quibꝰ maior cũctis Chriſtianæ religionis zelus incumbit: & per conſequens, feruentiori deſiderio ea quæ ſunt Chriſtianæ religiõis decreta, Romanos põtifices ſeruare oportet. Neq; aliquam aliam ſedem, ſecundum Gelaſium, vniuſcuiuſque ſynodi cõſtitutum, quod vniuerſalis Eccleſiæ probauit aſſenſus, magìs exequi præ cæteris oportet, quàm primam, quæ & vnamquanque ſynodum ſua authoritate confirmat, & continua moderatione cuſtodit. Nedum autem verbo aut ſcripro ea amplecti,

ſed etiam vſq; ad animam & ſanguinem, ea quæ ſpirituſancto dictante patres diffiniuerunt, pcipua virtute defenſare & ſeruare, ab alijsque obſeruari facere & cuſtodire: quod ſi S.V. fecerit, conſequetur profectò ſancta catholica Eccleſia immenſam gloriam, honoremque ſuſcipiet pariter & decorem: ſacrum quoque concilium Baſileeñ, in ſpirituſancto legitimè congregatum, & S.V. vinculo charitatis indiſſolubili erunt vnú, ſicut & nos vnum ſumus.

Inſupèr P.B. quot & qualia ſcandala pręteritis temporibus prouenerint ex eo, quòd ſententiæ etiam tres cõformes latę in ſacro concilio, in curia Romana refutantur, retractantur & reuocantur, ad plenè explicandũ non ſufficeret dies neque menſis. Patres autem ſacri concilij, & etiam cuncti principes ſeculi, de hac re non ſolùm admirantur, ſed & grauiſſimè ſcandalizantur, cùm hoc cedat in maximum ſcãdalum & perturbationem eccleſię vniuerſalis. fiunt nanq; diuerſi proceſſus in diuerſis partibus: vnus excõmunicat, alius verò abſoluit: vnus obedit, alter contemnit. Quanta autẽ mala & cõtemptus eccleſiaſtici ſtatus hinc proueniant, lingua noſtra mortalis ad plenũ explicare non poterit. Et quod grauius eſt, fiunt proceſſus in curia Romana, per quos mouentur ſuppoſita concilij, ſignanter autẽ ſcriptores & abbreuiatores, cùm tamen ita neceſſaria negocia ibidèm tractentur, quòd non ſolùm deberent vocari, quinimmò & alij mitti. Ea ꝓpter P.B. dicta ſacra ſynodus S.V. rogat, petit, hortatur, & inſupèr per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Ieſu Chriſti obſecrat & requirit, quatenus S.V. deinceps taliter velit prouidere, quòd iſta aut cõſimilia decæterò non fiant. Et pręſertim mandare domino patriarchæ Hieroſolymitano, à quo dicitur illud monitorium emanatũ, vt illud reuocet, & decęterò conſimilia non attẽtet. Peramplius autem S.V. dignetur fauere & habere recommiſſa ſuppoſita ſacri concilij, prout in decreto adhæſiõis pollicita fuit S.V. facere velle. In omnibus autem S.V. velit ſic agere, quatenùs patres in ſacro concilio concipere valeant, S.V. manutenere ſacrum concilium, & non per indirectũ diſſoluere. Quod ſi S.V. fecerit, * totus inſupèr orbis vniuerſus exinde magnam ſuſcipiet conſolationem & quietem, ſacrum inſupèr concilium & S.V. erunt vnum, ſicut & nos vnum ſumus.

For. * totius orbis vniuerſitas

Poſtremò pater beatiſſime, ſacrum concilium volens ea ſignificare S.V. quæ proximis diebus in ſacroſancto opere Reformationis, dudum vniuerſo orbi per ſuas literas promiſſo fecit & ordinauit, in pręſentiarum in ſignum participationum tot & tantorum bonorum operum, tranſmittit S.V. decretũ de Annatis, vacantijs & communibus ſeruitijs tollendis, prout in ipſo decreto ſtatim præſentando clariùs continetur. Et dicta ſacra ſynodus hortatur & requirit S.V. quatenùs velit ipſum decretum in ſua curia ſeruare, & alibì obſeruari facere & cuſtodire: quoniam ipſum eſt cõforme legi diuinæ & canonibus ſanctorum patrum, & dignetur ipſum benignè ſuſcipe, tãquam opus quod principaliter reformandum erat. Quanuis autem P.B. iſtæ Annatæ introductæ fuerũt ex cauſa Paſſagij terræ ſanctæ, nunc autem ceſſante cauſa, ceſſare poterit & effectus. etiã dictæ Annatæ hactenus ſubleuatæ, nõ ſunt cõuerſæ in eum vſum & finem, propter quẽ Annatæ adinuentæ fuerunt. Maximè autẽ, quoniam ſuperioribus temporibus in ſubleuationem dictarum Annatarum, tantus rigor, tantæque exorbitantię, & tot inſupèr deſtructiones & orbationes inſignium eccleſiarum prouenerunt, adeò etiam, quòd in multis eccleſijs cultus diuinus nedum diminutus, ſed etiam in totum in collapſum reductus exiſtit. Multi enim notabiles prælati, ob non ſolutionem Annatarum, innodati cenſuris eccleſiaſticis, multis annis à diuinis abſtinentes, & tandem plurimi in ipſis ſic mortui, in terra ꝓphana inhumati ſunt. Alij verò coacti ſunt vẽdere libros, calices, capſas reliquiarum & ornamenta eccleſiarum. Alia autem innumerabilia mala, quæ exinde ſubſecuta ſunt, in longum enarrare de præſenti ſuperſedeo. Quibus ſingulis attentis, peramplius nõ expediebat ſacro cõcilio, cõniuentibus oculis pertrãſire. Vndè P.B. ſi Alexander ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicę ſedis epiſcopus, ſcribẽs Lucẽſi eccleſiæ conſtituerit & decreuerit, ꝙ nullus cuiuſcunque gradus clericus pro eccleſiaſtico beneficio audeat aliquid conferre, etiam ſi fabricæ eccleſiæ vel in denarijs ſeu etiam in vſus pauperum donatũ tribuendũ foret: multo magìs decuit ſacrum conciliũ, quod eſt ſpeculum & norma cuiuſlibet vitę atq; communis actionis, decretare & ordinare, quatenùs peramplius in collatione beneficiorum, confirmationũ, Electionũ, admiſſionum, poſtulationũ, tam in curia Romana, quàm alibi, nil penitus antè vel pòſt exigatur, directè vel indirectè, prętextu etiã cuiuſcunque conſuetudinis, priuilegij vel ſtatuti, aut aliàs quacunque recepta occaſione. Sacrum nanq; concilium nil noui feciſſe videtur, ſed antiquiſſima iura ſanctorũ Romanorum pontificũ innouauit. Nihilominùs P.B. ſacrum conciliũ omninò diſpoſitum eſt, & iam laborat per aliquem alium modum honeſtiorem S.V. & dominis cardinalibus talem facere prouiſionem, de qua S.V. dictique domini cardinales meritò poterunt contentari. Pręſertim autem ſi ſacrũ cõcilium informatum fuerit realiter & cum effectu, S.V. decreta ſacri concilij Baſileeñ ſeruare, & ab alijs obſeruari facere & cuſtodire, prout & S.V. in Bulla ſuæ adhæſionis pollicita

pollicita eſt ea ſeruare, has preces pater B. pro hac vice nos humiles & tantilli dictę ſacroſanctæ ſynodi oratores, S.V. magna cum inſtantia offerimus, rogantes S.V. humiliter & deuotè, quòd ſi nobis iniuncta non tam maturè aut eleganti ſtylo quo debuiſſemus, expoſuerimus, id non ſacro cõcilio, ſed noſtræ imperitiæ S.V. aſcribere dignetur. Finaliter P.B. optat ipſa ſacra ſynodus, vt Deus glorioſus vota & agenda S.V. feliciter dirigat, & cęleſti dono proſequatur, vt per hęc & alia quæ Domino inſpirante S.V. in poſterum fecerit, immarceſcibilem vitę eternę coronam & triumphalem gloriam cõſequi mereatur, quam S.V. & nobis omnibus cõcedat IESVS Chriſtus benedictus in ſecula. Amen.

RESPONSIO DOMINI EVGENII PAPAE AD PRAEDICTA propoſita per Ambaſiatores concilij.

SAnctiſſimus dominus noſter papa venerabilibus viris oratoribus ſacri Baſileeñ concilij ſuper propoſitis & petitis per eos reſponſum requirẽtibus, hoc modo reſpondit:

Quòd mens & intentio, ac om̃e ſtudium ſuum ſemper fuit, intẽdere & vigilare ad ea quę honorem Dei, ſalutem animarũ, ac bonum totius Eccleſiæ ac reipublicę Chriſtianæ concernerent, ſignanter ad extirpationẽ hęreſum, reformationem morum, ac pacem populi Chriſtiani. Et ſpecialiter ad reductionem Gręcorũ, & Eccleſię Oriẽtalis ad veram & catholicam fidem. In qua re quãtùm laborauerit, primùm Conſtãtię, deinde Romæ tempore felicis recordationis domini Martini papę quinti, prędeceſſoris ſui, dum eſſet in minoribus, poſtremò poſtquàm ad apicẽ apoſtolatus aſſumptus fuit, ferè omibus notum eſt, ita vt non ocioſè extimet, ꝙ ſi in ea re ſibi credulitas fuiſſet adhibita, iam ad optimum finem peruentum fuiſſet, aut ſaltem huiuſmodi reductio magnum principium haberet.

Quantum autem ad negocium indulgẽtiarum, Electionum, Annatarum, cauſarum & vocationum ſcriptorum & abbreuiatorũ Romanæ curiæ, reſpondit: Quia materiæ grandes ſunt, & diſcuſſione ac declaratione indigent, ſe vnà cum fratribus ſuis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus decreuiſſe reſpondere per ſuos *ſacro concilio: quod quamprimùm facere intendit, ſperans reſponſiones ſuas tales eſſe debere, quæ iuſtitiæ & honeſtati conueniant, ipſiq; ſacro cõcilio & omnibus piè ſentientibus ad Dei honorem, charitatem & pacẽ, ac bonũ vniuerſalis Eccleſiæ, gratæ ac acceptæ meritò ſint futuræ.

POGGIVS.

Ego Poggius domini noſtri papæ Secretarius, ſupraſcriptam reſponſionem de mã-

dato ſuæ S. ſcripſi manu ꝓpria & ſubſcripſi.

Auſcultatũ cum originali ſcripto in ſchedula papyrea. Et cõcordat. Et interſui quãdo 12. die mẽſis Auguſti milleſimo quadringenteſimo triceſimoquinto præfatus Poggius in camera S. domini noſtri papæ coram multitudine prælatorum, doctorum, & aliorum virorum, reſpondit ſe dictam ſchedulam ſcripſiſſe, & dominis Ioãni de Bachenſtein decretorũ doctori, & Mattheo * Meſnaige in ſacra pagina Baccalaureo, oratoribus ſacri Baſileenſis concilij præfatis, ex parte ipſius ſanctiſſ. dñi nři papę ꝓſentaſſe:

Ita eſt. D. Barard. notarius publicus.

C. Rouſſelli.

SEQVVNTVR RESPONSIONES FACTAE PER DOMINVM ANTONIVM AVDITOREM

nomine fratris Ambroſij Prioris generalis & ſuo, ꝓ parte ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Eugenij diuina prouidentia papæ quarti, in generali cõgregatione ad petitiones factas per oratores ſacri concilij, milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, die ſeptima Octobris.

NVncij & oratores à ſacro hoc generali deſtinati concilio ad ſanctiſſimum in Chriſto patrem & dominum noſtrum, dominũ Eugenium diuina prouidentia papam quartum, Venerabiles ſcilicet & doctiſſimi viri magiſtri Matthæus * Neuartze, ſacrę profeſſor Theologiæ, & Ioannes Bachenſteyn decretorum doctor, iniunctum eis proſequẽtes officium, Reuerendiſſimi reuerendique in Chriſto patres & domini, cæterique vos patres & viri electiſſimi, plura diuerſis orationibus ipſius domini noſtri beatitudini expoſuerũt, eorumq; * adplacuit corroborãtes exhortatorias ſuas petitiones authoritatibus, tum rationibus, tum quoque perſuaſionibus, ornatè ſanè atque diſcretè: quę cùm omnia reuerẽdiſſimis P. & dominationibus veſtris nota fore conſpicimus, ad vniuſcuiuſque exhortatoriè petiti reſponſionẽ deſcendere congruentiùs iudicamus, quàm eorundem dominorum oratorum ſingula repetamus propoſita, verùm non declinantes ab ordine, per eos ipſos egregiè cuſtodito, vice & nomine ipſius S.D.N. cuius ſum* nuncij & oratores immeriti, frater Ambroſius Prior generalis & ego Antonius auditor reſpondebimus ſingulis eorum petitionibus, cõcluſiuè tamen, nè verbis immorari videamur. Ex qua tamẽ reſpõſione ſatis aptè colligi poterit, quid eorum quiſq; dixerit petieritve.

for. * adeò placuit oratio, corroborantium

Ad primum igitur reuerẽdiſſimi patres, voſque viri elegantiſſimi, per ipſum magiſtrum

ſtrum Matthęum primò propoſitum atque petitũ, dicimus, quòd ſanctiſſimus domin⁹ noſter inter omnes alias res, quantumcunq; graues, reductionem Gręcorum & eccleſię Orientalis ad veram & catholicam fidem, ſemper ſibi pręcipuam fecit. In qua quidem re, quantum laboris, curęve ſumpſerit, primùm Conſtantiæ, deindè Romæ tempore felicis recordationis domini Martini papæ quinti, poſtremò poſtquàm ad apicem apoſtolatus aſſumptus fuit, multis notum eſt, pręſertim pleriſq; ex vobis reuerẽdiſſimi reuerendiq; patres. ſicq; materiam illam omi quo meliùs poteſt ſtudio vnà cum hoc ipſo ſacro cõcilio paratus eſt proſequi, gaudetq; plurimùm, quòd hęc Gręcorũ reductio vobis patribus & dominis reuerẽdiſſimis facilis videatur, quam quidem primum per ſanctitatem ſuam promotam, aliqui phylacteriam antiquam & cantilenam vocabant. Et hæc quo ad primum.

Quo verò ad ſecundum, hoc eſt, ad materiam indulgentiarum, ſic breuiter reſpõdemus: Modus iſte habendi pecunias, reuerendiſſimi patres, grauis eſt, eo quòd ex quęſtu proueniat, qui in ſimilibus ſuperiori tempore multa mala attulit exẽpla Chriſtiano populo. Item aduẽtus Græcorum, cuius gratia hoc quęritur, omino incertus eſt, quanquã eorum oratores aliquid certi cõcluſiſſe videantur. Nam & aliàs multa polliciti ſunt, quæ tamen aut rerum vel temporis neceſſitate vel alia cauſa mutato conſilio non ſeruârunt. Nemo in rem incertam aliquid conferre diſponet, ſed ſuſpicabitur potiùs gratia turpis quæſtus & lucri id fieri. Regnum Cypri & inſula Rhodi, terrarũ Chriſtianorum fortiſſima propugnacula, ex hoc & ſcãdalum & iacturam grauem patientur: ſimiliter & multa pia opera, quæ ad indulgẽtias huiuſmodi promouentur, ſi contingat hos Græcos non venire, cùm & planè arbitrabitur quiſpiam nos illuſiſſe, & prædam quandam hac fictione quęſiuiſſe, & dicet: Eccè q̃ in multitudine diuitiarum gloriantur, & p̃ualere voluerunt in vanitate ſua: ſicq; quod pro pietate quæſitũ erit, ad impietatẽ aſſcribetur: quod omìnò cauendũ videtur, apud eos maximè, qui ad ſancta opera conueniſſe ſe profitentur. Quare concludimus reuerẽdiſſimi patres, quòd omninò ante omnia expectandum ſit Imperatoris & patriarchæ finale reſponſum, & habenda certitudo de aduentu eorũ: qua habita, ſiue per viam indulgentiarum, ſiue alio modo, qui melior & conuenientior forſitan eſſe videatur, ſanctiſſimus dominus noſter ſe paratum offert ad concurrendum cum hoc ſacro generali concilio, & omnes poſſibiles fauores impẽdendum. Et hæc quo ad ſecundum.

Pſal. 48. a
Pſal. 51. b

Ad tertiũ breuiſſimè dicimus, quòd ipſe ſanctiſſimus dominus noſter tunc etiam paratus eſt Cardinales & Pręlatos, & alias literatas perſonas ad tam pium opus & locum electum mittere: immò & ſi contingat eligi locum, ad quem ſanctitas ſua cõmodè poſſit accedere, perſonaliter intereſſe curabit. Interim autem deputabit viros aliquos doctiſſimos, qui ſuper differentijs Latinorum & Græcorum plenè conferant & diſputent, quãquam iſta materia reperiatur plenè diſcuſſa. Et hæc, quo ad propoſita per venerabilem virum magiſtrum Matthæum.

Accedimus modò ad petitiones venerabilis decretorum doctoris domini Ioannis de Bachenſteyn. Et primò, quo ad conſeruantiam decretorum huius ſacri cõcilij, ſic breuiſſimè reſpõdemus, quòd ſanctiſſimus dominus noſter quãtùm potuit, decreta huius ſacri cõcilij amplexus eſt, & ſeruari voluit, & in futurum paratiſſimum ſe offert: & ſi in præteritum aliquo particulari caſu aliter factum eſſe videatur, id ex iuſtis & neceſſarijs cauſis, ſi diligenter res inueſtigetur, factum fuiſſe comperietur. Et id idem in decreto de electionibus ſeruatũ eſſe videbitur. Quo verò ad articulum cauſarum, hoc damus reſpõſum, quòd ſanctiſſim⁹ dominus noſter non intendit ex cauſis quę in curia recipiũtur, ſcandalum aliquod facere: ſed cum mos ſedis Apoſtolicę ſit, vt nôrũt dominationes veſtræ, vnicuique miniſtrare iuſtitiam, non eſt mirũ, ſi ad ſe concurrentes ſuſcepit, eiſq; iuſtitiam per viros doctiſſimos & in talibus valdè expertos miniſtrari iuſſit. Neq; ſemper conſtat à principio, cùm cauſa committitur, de omni circunſtãtia iudicis, à quo ad curiã introducatur, videlicet qua authoritate iudex proceſſerit. Curauit autẽ ſanctiſſimus dominus noſter materiam litium pro viribus excìdere, & quãdoq; requiſitus cauſas etiam ad hoc ſacrum generale remittere concilium. ſed mirantur multi, & non dolere non poſſunt, quòd ſacrum hoc generale concilium, quod pro rebus maximis & vniuerſale bonum concernentibus, congregatum ſe eſſe profitetur, ad innumerabiles priuatarum & minimarum rerum cauſas occupetur, & quotquot pro ea re venientes indifferenter admittat, & cauſas in curia Rom. cœptas, ad ſe retrahat. quo fit vt multi ſe incorporari procurẽt, non vt cõmuni vtilitati cõſulant, ſed priuatis eorũ cõmodis & ſæpè cum alterius partis grauamine, & ſignanter officialium curiæ Romanæ, qui ſub eo prætextu huc ſæpè trahuntur: quod plurimi ex vobis reuerendiſſimi, reuerendique patres, circunſpicientes, dixerunt pluriès & proclamârũt, huiuſmodi particulares cauſas & alia priuata negocia, per ſacrum hoc concilium non eſſe admittẽda. & magiſter Simon *Freronen, aliàs Orator huius ſacroſanctæ ſynodi ad ipſum ſanctiſſimum dominum noſtrum accedens, dixit ſacrum concilium ad ea velle prouidere, & à ſe omnino abdicare. Et hoc, quo ad articulum cauſarum. *Freiron *Freron

Quo autem ad ſcriptores & abbreuiatores, qui de hoc ſacro concilio dicuntur ad curiam vocati, dicimus illos qui tẽpore mãdati in hoc ſacro generali concilio erant incorporati, fuiſſe in ipſo mandato & eſſe exceptos: ſicq; ex eo mandato nihil cõtra huius ſacri concilij ſuppoſita eſſe innouatum. Si qui autem poſteà & iam mandato præuẽti, in fraudem & illuſionem mandati, incorporari curauerunt, extiment reuerẽdiſſimæ paternitates veſtræ an iure fecerint. Et hoc breuiſſimè, quo ad ſcriptores & abbreuiatores.

Quo verò ad decretũ annatarum &c. licèt aliàs per me multa dicta ſunt, tamẽ vtile & non ſuperfluum fore putauimus, ſi iterũ ad id pauca quædã ſubijciamus, vt in omnibus ſatisfeciſſe vno videamur ſermone. Breuiſſimè itaq; ſic reſpondemus, quòd nemo ſatis admiratur, quòd in re tam grandi, irrequiſitis & inſcijs ſanctiſſimo domino noſtro atq; ſacro collegio & alijs quorum intereſt, tam citò & inſperatè concluſum fuerit: quod ſi vnquam faciendũ fuit, hoc præcipuè tempore omittendũ videbatur, quo Romana Eccleſia & multę aliæ pro malignitate temporis innumerabilia dãna ſunt paſſæ. Si qui in his prætendebantur abuſus, his prouidendum erat ſine priuatione ſubſtantiæ: aut ſaltem prouiſio debita ſimul facienda erat, vt ſic iuſtitia & pax obuiarent ſibi. Vndè, reuerendiſſimi patres dominiq; præſtantiſſimi, interim viuent, qui hactenus indè vitæ ſuſtentationem ducebant? vndè eccleſiarum ſuarum onera ſupportabũt, cùm præter Romanam Eccleſiam multi prælati ſunt, qui ex poſſeſſionibus aut decimis parùm vel nihil recipiant? vndè ſedes Apoſtolica impenſas faciet, prouidẽdo neceſſitatibus & vtilitati vniuerſalis Eccleſiæ pro his quæ pertinent ad pacem & extirpationẽ hæreſum & errorũ, & ad alia concernentia bonum publicũ totius populi Chriſtiani? Iure igitur reuerendiſſimi patres manu tenenda erant illa, ſaltem donec aliter fieret ſufficiẽs prouiſio, de qua prouiſionẽ ſufficiẽti faciẽda per ſacrum hoc concilium, ſanctiſſimus dominus noſter vult eſſe benè cõtentus iuxta deſiderium ſacri huius concilij, prouiſo quòd taliter fiat, quòd ſtabilis & firma permaneat. Et hæc quo ad vltimum, ad laudem Dei omnipotentis, Amen.

ORATIO GERARDI LANDRIani Epiſcopi Lauden, Oratoris Baſileen concilij ad regem Angliæ & reliquos patres conſcriptos regni.

FAcite quod Dei eſt, & ipſe faciet quod veſtrũ eſt. ex ſacris literis apud Gregorium epiſtola octaua. Paucis his anteà, pximè more inſtitutoque maiorum præmiſſis, credim⁹ ſereniſſime & Chriſtianiſſime rex, reuerẽdiſſimi patres & illuſtres domini, vos iamiam pro ſumma prudentia veſtra planè intelligere debuiſſe, omnia nos iuſta, vtilia, & nimirùm toti orbi neceſſaria, hodierno die ſereniſſimam maieſtatem veſtram nomine ſacri Baſileen Concilij rogaturos fore. Quapropter ſi qui nunc ſunt hoc in ſanctiſſimo ac celeberrimo patrum & procerũ ordine, quos fortè offendi cõtingeret, q cùm apud maximum & glorioſiſſimum omium regem, totque ſapientiſſimos & præſtantiſſimos viros verba facimus, non eam dicẽdi artem aut elegantiam adferamus, quam eloquẽtiſſimi ipſi viri vel expectaſſent, vel pro ſummo ſplẽdore huiuſce loci dignum fore iudicaſſent: hos tales oramus & obſecram⁹, vt potiùs rationem & ſummam æquitatem cauſę, de qua paulopòſt agemus, conſiderare velint, quàm tarditatem aliquã in dicendo noſtram accuſare: neq; tantum quo ornatu verborũ, quàm quid & qua fide dicatur, aduertãt. diximus enĩ in principio orationis noſtræ, Facite quod Dei eſt. Quis vnquam vllo tempore pro iuſtiore aut ſanctiore cauſa quenquã in orbe regem aut principẽ adiuit? quis pro tam ſalubri & honeſto negocio nuncius ad regem regijs præcipuè virtutibus inſignem, nulla etiam elegantia adhibita, non ea quæ exoptet, omnia impetrare poſſe confidat? Animaduertite diligẽter (quæſo) ipſam miſſionis noſtræ cauſam, nõ minùs certè neceſſariã, quàm honeſtam. Miſſi ſumus à ſanctiſſimo Baſileen concilio ad regem, & quidem in toto orbe terrarum fideliſſimũ & catholicũ, ne fides ipſa, quam fluxã ſatis & quaſſam habem⁹, turpiter pereat, præſidium aduocatur. Miſſi ſumus ad Chriſtianiſſimum regem, ne rempublicam Chriſtianã miſerè quidem afflictam, vitijs prauiſq; moribus debilitatã & deformem, ac nunc quidem in ſummo diſcrimine poſitam, cùm ſubuenire maximè poſſitis, periclitari non patiamini. Miſſi ſumus ad regẽ natura mitem, iuſtum, manſuetũ, pacis amatorem, vt per ipſum, pacem, ocium, tranquillitatem, concordiam ipſi, ſuis omibus & vniuerſo orbi terrarum pariamus. Miſſi ſumus tandem ad regem clariſſimum animo, atq; genere illuſtri præter cęteros natũ: vt ad tam præclara & ſalubria Dei opera, comitem ſe & participem ad ſacroſanctã ſynodũ iũgere velit: ſynodum dico, in ſpirituſancto & in omi bono opere legitimè congregatã, vniuerſalem ſummi & immortalis Dei Eccleſiã repræſentantẽ, ac non minori ſtabilitate iuris firmatam, quàm invnũ rerum neceſſitate vocatam. Quæritis in ea ædificationis & ordinationis ſuæ ſolenne ac legitimũ exordium? at hæc celeberrimo omnium Conſtantien cõcilio decreta & cõſtituta fuit, in quo certè diuinarũ humanarumq; literarum ex omni parte nobis ſapiẽtiſſimi homines cõuenerant, in quo inclyta hæc, hęc inquã doctiſſima natio veſtra ſummo honore interfuit:

for. *contracta, & fuit: in quo ſapiẽtiæ lumina * & contra fermè mundi ornamenta collecta fuerunt. Quæritis ſummam in ea authoritatem? at hæc eadẽ ſynodus patrum, ſacerdotum, regum, principum, ducum, nationum, & cõmuni omnium cõſenſu, tanta frequentia hominũ, quãtam vnquã fuiſſe conſtat, vna voce, vno ore decreta, ſtatuta, diffinita, declarata, promulgata fuit. Quæritis in ea ſummorum pontificum cõſenſum? at hæc ſanctiſſimorũ quõdam Martini, & nũc domini noſtri Eugenij plurimis literarum monumẽtis obfirmata, ſtabilita eſt & conuocata. & adijcit ad hæc omnia ſimul non mediocrẽ conciliũ Seneñ authoritatem. Nónne omnes in eo patres, hoc Baſileeñ cõcilium pro ſtatu ſanctæ Eccleſiæ Dei, pro communi om̃ium ſalute, ad hoc tempus neceſſariò celebrandũ eſſe cenſuerunt? Itaq; ſi diligenter omnia in vnum colligere volumus, nullũ vnquam conciliũ tot decretorum monimẽtis, tot diuerſis (vt ita dicam) authoritatibus ædificatum, vallatum, congregatumq́;, vel vidiſſe, vel audiſſe, vel etiam legiſſe fatebimur. At quàm nunc hæc ſacroſancta ſynodus non opportuna modò, ſed & ſi nullo vnquam tempore ſtatuta fuiſſet, maximè neceſſaria ſit, paucis attẽdite, & recognoſcite ſanctiſſimæ fidei & reipublicæ Chriſtianæ vulnera. Primùm, an diſſimulare poſſum⁹, niſi fœdiſſimè quidẽ, & nõ mediocri etiam totius nominis Chriſtiani periculo, in om̃i fermè regione orbis exortas atq; exreſcentes indiès magis nefarias & hæreticas factiones, venenatamq́ue illam in primis & peſtiferam Bohemorum luem? Bone Ieſu, quàm longè lateq́; iam fines extendit? Quis enim non acerbè doleat, clariſſimum olim populi Chriſtiani regnũ, alienum, auerſumq́ue à fide & religione noſtra factum? Quis præterea nõ miſerebitur, tot innumerabiles animas, illorum falſa peſtiferaq́ue doctrina pellectas, igni & ſupplicijs æternis quotidiè deperire? Neq; eſt animus nunc commemorare hoc loco, quantas ſtrages, cædes & incendia populo Chriſtiano hæc peſtis hominum attulerit, quòd ſanctiſſima Dei templa, aras, reliquias martyrum pollutis ſacrilegisq́ue manibus prophanârit. non enim omnia ſingulariter ſine lachrymis, Chriſtianis præcipuè hominib⁹, enumerari poſſunt. Sed nec his ſe finibus continet hæc contagioſa peſtis. Serpit enim indiès magis & magis hoc exitiale malum: atque ſceleratiſſimæ ac ſuperſtitioſæ gentis veſanæ temeritati parũ facinoris in eo eſſe videtur, dum turpia & teterrima omnia in Eccleſiam DEI, in religionem, in fidem, in diſciplinam ſanctorum patrum flagitioſiſſimè moliuntur, niſi ciuilem etiam vniuerſi orbis politiam funditùs euertant: tantumq́; illis ſupereſt odij & hoſtilitatis in rempublicam Chriſtianam, vt non ſolùm aduerſus Chriſtos Domini, ſed etiam aduerſus reges & principes diuino vtique iure conſtitutos, plebis & multitudinis imperitæ tumultuaria odia concitare conentur, pro concione publica prædicantes, omnes homines inter ſe pares eſſe, neque alium alio ſuperiorem fore, negantes prętereà vectigalia & tributa principibus dari oportere: quo fit, vt multi non modò homines, ſed populi, vt rerum nouarum ſemper cupidi ſunt, cùm à vera & catholica Eccleſia, tum à principibus etiam ſuis, aut re ipſa & animis & voluntate certè deficiant. Itaq; hodierno tempore cùm hoc ſuperſtitioſum & maleficum genus hominum, magna nunc reductionis eorum oblata ſpe, ad ſacrum concilium venire obtulerit, ſi hæc res neglectui fortè haberi volet, vel ſi cùm ipſos armis vincere non potuimus, turpiter eſſet * cogitari à facie eorũ cedem, extollent ſe inſolenter, & conflagrabit profectò in tantum incendium hęc vis morbi, vt fruſtrà poſteà deſperatæ rei ſubuenire cupiam⁹. operemur igitur (ab Apoſtolo inſtituti) bonum, dum tempus habemus: nec tanti ac tam ſperati boni occaſionem nobis oblatam, præterire ſinamus. locus obſcurus Galat. 6.

Atque vt intelligatis ex omni parte orbis congregandi concilij ſummam imminere neceſſitatem, conuertite nũc oculos ad ſanctam Eccleſiam Dei iacẽtem & afflictam, ac longa perturbationum aſſiduitate penè ꝓfligatam. Bone Deus, quantum ab antiquis honoribus, & à priſca Maiorum noſtrorum dignitate, * quibus Chriſtianæ reipublicæ ſtatus diutina ſacrorum conciliorum intermiſſione decidit. videtíſne, dum diſcordijs nimium pertinaciter inter nos decertamus, quidquid opum, opulentiarum, ſplẽdoris, ornamenti ac ſanctimoniæ in florentiſſimo olim populo Chriſtiano à Maioribus noſtris ſumma induſtria & vigilãtia partũ fuit, id omne nos diſſenſionibus & ſimultatibus noſtris totum fermè perdidiſſe? videtis prętereà, vniuerſum fermè orbẽ ardere bello, inter prĩcipes populosq́; Chriſtianos teterrima concitata odia. O cæcitatem incredibilem, omnia effundi, omnia exhauriri, ad arma, ad funeſtiſſimos exercitus, in ſtrages nõ hæreticorum (vt debuit) comparandos, ſed in perniciem totius populi Chriſtiani. Recogitate nũc tot nobiliſſimos exercitus, tot illuſtres proceres cæſos, tãtum ſparſum ſanguinis Chriſtiani, tot florentiſſimas vrbes euerſas, tot pulcherrimas patrias igni ferroq́; abſumptas, vt nulla certè pro his tantis malis ſatis vnquam digna inueniri præmia poſſent. Recogitate, nullam fermè plagam orbis, calamitatum vel diſſenſionum vacuã eſſe, nullam vacare bello. Quid igitur? his ne inquam turbulentiſſimis temporibus noſtris, frigeſcẽte indiès magis charitate, huius concilij celebrationem ſuperuacuã, an ſummoperè nobis neceſſariã fore putabim⁹, ſolam certè viam & vnicam ſpem calamitatũ for. * & à quibus

noſtrarum opprimendarum? Etenim cùm multa à maioribus noſtris diuinitùs inſtituta ſunt, ſalubria quidem & vtilia, nihil tamē grauius, nihil cōmodius, quàm quòd ſacra concilia in orbe Chriſtiano celebrari voluerūt: quibus ſolis fidem Chriſtianā, pacem, ocium, tranquillitatem, concordiam ſapientiſſimi illi homines vel dari vel poſſe cōſeruari crediderūt, facileq; vbi hæc fieri deſierint, in aduerſum oīa iri & precipitari putârunt. atq; ita eſſe, longo vſu, non ſine tamen ingenti iactura rerū noſtrarum, experti ſumus. quidquid enim hæreſum, quidqd bellorum, quidquid diſcordiarum, diſſenſionum, calamitatum, quibus miſerè nimiùm nunc populus Chriſtianus premitur, omnia inquam per intermiſſionem conciliorū exorta ſunt. atq; olim ſancti patres, vt quiddā parùm honeſtè, parùm verecundè, parùm moderatè fieri cōſpiciebant, cōcilia ſtatim, nullo interuallo facto, cogebāt in vnū, neq; morbos per negligentiam aut deſidiam excreſcere ſinebant, nullo ſanè alio ſanctiori inſtituto aut documento, vtiliùs communi omnium ſaluti atq; poſteritati ſuæ conſulere poſſe putantes. Nos igitur tantorum patrum ſoboles, ſedendo ſtantes & ocioſi adſpicere poterimus tam exitioſa & indiès magis excreſcentia mala gentis noſtræ, præſertim cùm ita ſaluberrimum ad oēs morbos medicamentum nobis relictum ſit, quo nihil certè conuenientius, nihil prudētius, nihil ad omnes gentes cōmunius fieri poteſt? Eſt enim concilium omnium patrum, regū, principum, gentium; & publicum totius orbis concilium: in quo ex omni parte ſacri humaniq; iuris doctiſſimi viri conueniunt: in quo ſpirituſſanctus adſiſtit, & idem ſpiritus paraclitus qui nos docebit omnia, qui nos complexꝰ eſt, nec errare, nec decipi, nec falli ſinit: quę omnia ideo breuioribus verbis proſequimur, quoniam pro ſumma prudentia & zelo religionis, qui in vobis eſt, à ſanctiſſima maieſtate regia & à vobis ſapientiſſimis viris iam diu profecta & cognita fuerunt. Memini enim, paucis antè annis exactis maieſtatem veſtram, vt ſummè quidem omnium Chriſtianiſſima eſt, honorificam omni dignitate legationem ad ſanctiſſimū quondam Martinum pōtificem deſtinaſſe, vt pro ſummis neceſſitatibus & periculis reipublicæ Chriſtianæ, quæ inualeſcētibus quotidiè malis, in ſummo diſcrimine eſſet, diem futuri tunc concilij anticipare vellet: tantum fidei & populo Chriſtiano maieſtas religioſiſſima veſtra ſubuentū iri cupiebat. Itaque sereniſſime rex, illuſtres principes, & ampliſſimi domini, iamiam exoptata & tantoperè vobis expectata dies illuxit, iam ſanctiſſimis patribus frequens congregatum omni iure & firmitate concilium eſt, & idipſum iam ſanctiſſimis patribus frequens. Illa inquā dies illuxit, in qua iuſtiſſimę voluntati & diuino ardore veſtro fidei & reipublicæ ſubuenire cupienti ſatisfacere poſſitis: in qua quantum virtutis, quātum regij animi, quantum beneuolentiæ erga ſanctiſſimam religionem & publicam ſalutem habuiſtis, habetisq;, tātū hodierno die in vniuerſo populo Chriſtiano declarare queatis. non enim agitur nunc de cęremonijs, de ſolennijs, de diebus profeſtis, de ornatu templorum, de ſplendore vrbium: ſed cùm res Chriſtiana diſcordijs, bellis & hæreticis factionibus iam diu multiplicata ſit & laboret, agitur de ſalute religiōis & ſacratiſſimæ legis Ieſu Chriſti. agitur de cōſeruatione regum, principū, totiusq; populi Chriſtiani. Agitur, ne vnica humanę ſalutis inſtitutio, à maioribus noſtris nobis relicta, omnia ſcilicet in futurum ſacra concilia, penitùs ſublata perpetuò diſpereant. Agitur conſequēter, ne orbis terrarum, ne nos omnes perpetuò pereamus. Itaq; ſereniſſime rex, pręſtantiſſimi patres & illuſtres domini, vt pro ingenio veſtro & antiqua conſuetudine ſacris inſtitutis & religioni Dei noſtri deditì eſtis, ſequimini veterem impetū animi & diutini deſiderij *noſtri. Sequimini ſanctum & antiquum morem clariſſimæ & religioſiſſimæ patriæ veſtræ, & Eccleſię ac reipublicę à nobis auxilium deprecantibus ſubuenire non tardetis. Etenim cùm pręcipuo quodā loco dignitatis, ſumma etiam gloria inter omnes orbis reges euecti ſitis, cùm vel virtute, vel religione, vel genere, vel claritate patriæ, vel gloria rerū nemini cedatis: cùm hæc inclyta natio tanta frequentia prudentiſſimorum eloquētiſſimorumq; virorum affluat: ita vt antiquiori fama, palma ſapientiæ tam diuinarum quàm humanarū literarum ſine controuerſia apud vos ſit, nihil ſanctiſſima maieſtas veſtra regio nomine dignius vel ſanctiſſimorum maiorū veſtrorū virtute *proprius facere poteſt, quàm quòd pacē Chriſtianam (vt rex & viri certè natura veſtra pacifici eſtis) & dare omnibus, & ſuſcipere velitis. neque vlla alia de virtutibus veſtris, etſi innumerabiles & maximæ ſunt, magis proximos aut ſimiles Deo vos facere poteſt. Fateor ſummas eſſe laudes, & verè regias, aliqd fortiter, iuſtè, clementer, magnificè, liberaliter agere: aut patrociniū diuinæ legis, ſanctiſſimæ pacis recipere, ne fides, ne religio, ne res ſacræ, ne ſtatus Chriſtianus, ne hæc omnia funditùs pereant, viribus atque animo fortiter incumbere: quis pro hoc tam illuſtri negocio, nō diuinos magìs honores, quàm humanos decernendos eſſe putauerit? Sed nimis multa de his ad vos, honeſtæ laudis & certæ veræq; glorię cupidos. Haud enim clariſſima virtus veſtra ſuaſore ad benè rectèq; operandū egere videtur. Vt igitr finem faciā, cùm hoc ſacroſanctū conciliū ritè fundatum, congregatū, & rebus noſtris neceſſarium ſit, ſacram maieſtatem veſtram depre-

for. *veſtri

for. *magis proprium

deprecatur & orat, immò potiùs ſpiritusſanctus paraclitus in eo exiſtẽs, cuius feliciſſimis auſpicijs, oleo lętitiæ ꝑ conſortibus veſtris vnctus rex eſtis & conſecratus: primùm, vt veſtris ex ꝑclariſſimis regnis lectiſſimos quoſdam & ſapiẽtiſſimos viros, quorum magna ſanè & infinita penè apud nos multitudo eſt, delegatis, & pro ſumma dignitate regiæ maieſtatis ac celeberrima in toto orbe terrarum catholici nominis fama, qua ſemper ſanctiſſimi Maiores veſtri ac vos præclari fuiſtis, legationem omnium authoritate inſignem atq; digniſſimam, ad ſacroſanctum Baſileeñ Concilium mittite, & cum cæteris principibus Chriſtianis, quorum magna ſanè pars egregias iam & magnificas legationes pro hoc communi incendio extinguendo, ad idem concilium miſit, cęteri quoque miſſuri videntur, de extirpatione hæreſum, de virtute, de conſeruanda religione, de pace, de ſanctimonia morum in melius conſtituenda, honeſtiſſimo certamine contendatis. Proximum eſt, quod om̃ibus animi ſenſibus à ſacra maieſtate veſtra ſacrum idem concilium petit, vt cum hoſtibus veſtris, ad quos nomine ſacri concilij hiſce de cauſis decreta legatio eſt, pacem, charitatem, concordiam, opus certè à natura veſtra non abhorrens, inire velitis: qua pace cõfecta, tanquàm ſalutis vniuerſę iactis fundamẽtis, nõ dubitamus omnem populum Chriſtianum, iacentem diu quidem & oppreſſum, ad priſtinæ dignitatis ſuæ recuperandæ ſpem erigere ſe, & reuiuiſcere debere. Agite igitur oramus omnes per ſanctiſſimam memoriã paſſionis Ieſu Chriſti, quæ pacis ſunt: cõdonate immortali DEO ac creatori veſtro exceptas iniurias: excutite odia, quærite pacem, fruimini tam ſingulari & excellenti bono, quod nobis redemptor noſter vltimo teſtamento reliquit, cùm exceſſurus ex hac vita mortali, dixit: Pacem meã relinquo vobis. (Ioan.14.d) dulce enim nomen eſt pacis. Res verò ipſa cùm iocunda tum ſalutaris. nam nec ſacram legem, nec fidẽ, nec ſocietatem humanam, nec rempublicã charam habere videtur, quẽ diſcordiæ, quem bella delectant. Noſtis illud tritũ quod dici ſolet, Cõcordia res paruæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabũtur. Nos igitur authoritate & nomine ſacri Baſileeñ concilij, ſi quid huic tam ſalutiferæ & neceſſariæ rei à nobis præſtari poſſe videritis, omnia non ſolùm forti animo, ſed & libenti animo ſubire præſto ſumus: om̃ia patiemur, nihil ſubterfugiemus, modò hinc omnibus mortalibus ſummè deſideratę paci, dirigente Deo noſtro, vel ſatisfacere vel prodeſſe poſſimus. Poſtremum eſt, vt ex ditione regnorum veſtrorũ, reuerendiſſimos reuerendosq; patres, qui ad ſacrũ cõcilium iuxta ſanctiones antiquas venire tenentur, id vt faciant, adhortari velitis: vt Eccleſię & communi omnium ſaluti, præſtanti prudẽtia & authoritate, quemadmodùm in cõcilio olim Conſtantieñ ingẽti præter cęteros ſcientiæ ac religionis laude fecerunt, conſulere & prodeſſe queant: quę om̃ia ſi vt optamus & confidimus, à vobis confecta erunt, facietis certè, vt primò dictum eſt, quod Dei eſt, & ipſe altiſſimus & immortalis omnium pater, dignitatem, gloriam ac amplitudinẽ nominis veſtri augendo, faciet quod veſtrũ eſt: & tandem in numero beatorum relati, certum & diffinitum in cęlo locum obtinebitis. Ad laudẽ & gloriã omnipotentis ęterni Dei & totius curiæ triumphantis. Amen.

ORATIO MAGISTRI ANDREAE de Petra Archiepiſcopi Coloſſeñ, quarti ambaſiatoris domini Eugenij papæ, in congregatione generali, 22. Auguſti, 1432.

MAximam mihi dicendi fiduciam pręſtat, Reuerendiſſimi patres, cęteriq; vos viri lectiſſimi, hic veſter conuentus ampliſſimus ac ſpectatiſſimus. Cùm enim plurimos apud vos iſtic videam, quorũ ſingulariſſima ſapiẽtia atq; humanitas, longa mihi familiaritate perſpecta & cognita ſit: alios verò omnium virtute & optimis artibus ornatos eſſe cõfidam, omnes autem vos ad Chriſtianæ religionis conſeruationẽ & amplitudinem comparandam aduẽtaſſe intelligam: dubitare nõ poſſum, quo minùs pro ſapientia æquo animo me dicentem audiatis, præſertim cùm illud à me dicendum ſit, quod ad omnium veſtrum ſalutẽ & immortalem gloriam attinet. om̃ibus enim hominibus natura ineſt, vt ea quæ ad ſe pertinẽt, libenter audiant: & cùm hanc veſtram curã & ſtudium ad hoc ſolum contuliſſe videamini, vt ſæuientes hęreſes extinguantur, eccleſiaſtica & cęremonię repetãtur, Chriſtiani fines paci reſtituantur, pro quibus omnibus apud vos mihi ſermo habendus eſt, nõ maior debet eſſe in me cura dicendi, quàm in vobis audiendi voluptas. Sed antequàm ad eam diſputationem deſcendam, neceſſarium fore exiſtimo, vt quid doctor gẽtium Paulus dicat, audiamus. Non ſit, inquit, ſchiſma in corpore. (1.Cor.12.d) Ita enim quondam veritatis conſtantiſſimus prædicator, Corinthijs diſſidentibus dixerat, ſicut primæ epiſtolæ 12.cap. ſcriptum eſt. Huius apoſtolicæ præceptionis intelligentia, patres, cognitu facilis fiet, ſi priùs ille ſpiritus, q̃ quondã igneo ſplendore deſcendens, rudium illorũ & trepidantium hominũ animos & glutino charitatis coniunxit, & ſumma ſapientia illuſtrauit, ſuo ardore corda noſtra inflammet: (Actor.2.) quod vt facere dignetur, ad ipſum mentes noſtras cogitationesq; vertamus. Hoc modo eius ſuffragio poſtulato, ad ꝓpoſitæ iuſſionis perceptionem reuertamur.

Inter ea diſſidẽtiæ genera, patres optimi, quæ membra corporis myſtici agitant atq; perturbant, nullum eo deterius, quod ſchi-

ſma nominatur. eſt enim totius diſcordię ca
put atq; principium, adimitq; corporis ec-
cleſiaſtici vnitaté, cuius perniciem idem do-
ctor proſpiciens, in capite prædictę epiſto-
læ eoſdem Corinthios ſumma obteſtatione
precatus eſt, vt illá peſtem diffugerent. Ob-
ſecro, inquit, vos fratres per nomen domini
noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis omés,
& non ſint in vobis ſchiſmata. Sitis aút per-
fecti in eodem ſenſu & in eadem ſcientia.
Quid auté nomine ſchiſmatis intelligi de-
beat, patres doctiſſimi, neminem veſtrú du-
bitare exiſtimo. Græcus enim, à quo in pri-
mis illi voci ſignificatio data eſt, per illud
nomen ſciſſuram quandam ac diuiſionem
intelligit, non illam certè, qua quiſque pec-
cator à Deo diuiditur, de qua olim Iſaias lo
quens, dixerat: Peccata veſtra diuiſerunt
Eſa. 59. a inter vos & Deum. Nec rurſus illam diuiſi-
onem intelligo, qua ab vnitate fidei quiſpi-
am ſegregatur. Illa enim in aliud impietatis
genus tranſcendit, quod idem Græcus re-
ctiùs hæreſim nominauit. Sed de illa ſciſſu-
ra nobis præſens diſputatio eſt, cùm quis
eodem religionis cultu ſeruato, rectè præ-
cipienti parére cótemnit. Cuius diffinitio-
nem, licèt alijs verbis, eadem tamen ſenten-
tia, beatiſſimus pater Auguſtinus, cùm ad-
uerſus Fauſtum ſcriberet, apertè oſtendit:
Schiſma, inquit, eſt, eadem opinantem, atq;
eodem ritu colentem in quo ceteri, ſolo có-
gregationis delectari diſſidio. Ex quo & il-
lud ſequi neceſſe eſt, vt ab vnitate quam ſpi-
rituſſanctus in Dei Eccleſiam inducit & ſer-
uat, volútariè recedatur. Sic beato doctori
ſecunda 2. quęſt. 39. art. 1. viſum eſt. Plurima
diſſidiorú genera membris eccleſiaſtici cor-
poris accedunt, diſcordia ſcilicet, cótentio,
rixa, ſeditio, bellum, hęreſis, & omnis animi
Galat. 5. c indignatio, quá beatus Paulus Galatis ſcri-
bens enumerat. Ex his omnibus patres re-
uerendiſſimi, nihil eſt quod tantam perni-
ciem corpori myſtico inferat, quemadmo-
dùm diſſidentia ſchiſmatis. Cætera nanque
animorum aduerſa ſtudia, alijs atque alijs
proprietatibus: hoc deteſtabile facinus, ſoli
vnitati eccleſiaſticæ obiectatur. Nam & ſi
diſcordia concordiæ opponatur, cùm quis
ſuam alterius ſententiæ pręferat, id tamé eo
modo fieri poteſt, vt diſcordátium quilibet
bonum dicat & cupiat, quanquàm in mo-
do rei conficiendę diſſentiat, ſicut de Paulo
& Barnaba in aſſumptione Marci diſcipuli
legimus, vt eſt Actuú 15. cap. Contentio eti-
am, licèt ex ipſo dicendi modo, animorum
contrarietatem ſignificet, honeſtè tamé fie-
ri poteſt, cùm aliquis pro dignitate homi-
nis atque negocij acrimonia debita vſus, ad
veritatis defenſioné accedit. vndè & catho-
lici aduerſus fidei hoſtes contentiones com
mouent, vbi prius ad certamen vocantur,
ſicut gloſa teſtatur 1. Reg. 4. cap. Rixa inſu-
pèr etſi à peccato diutius eſſe non poſſit, vt
beatus doctor diffinit, (nam qui rixatur, &
ad cótradicendum paratus eſt, vt placet Iſi-
doro, & de ipſa contentione lætatur, alios
quoque ad cótradicendum inducit) priua-
tum nihilominùs malum eſt, & inter paucos
accidit. habet enim priuati belli naturam,
nulla publica authoritate firmati. ſeditioné
verò eſſe aliquod crimen, & ipſa ratio per-
ſuadet. & beatus Paulus teſtis eſt: qui cùm
quædam peccata grauia prohibuiſſet Corin
thijs, ſeditionem etiam numerauerat, ſicut
primæ epiſtolæ duodecimo capitulo legi-
tur. Eſt enim malum, quod ſoli ſocietati ci-
uium aduerſatur. Per ipſum autem bellum,
etſi maximas vrbes diruptas, plurimas reſpu
blicas euerſas, florentiſſima regna depopu-
lata legamus, nonnulla tamé bella iuſtè fieri
poſſe nemo ſapiens dubitabit. Cuius ſenté-
tiæ B. Auguſtinus eſt in eo ſermone, quém
pro puero céturionis habuerat. Et hęc qui-
dem animorum aduerſitas illi vnitati obij-
citur, quæ ad myſticorum membrorú con-
iunctionem attinet. Quòd ſi ad ordinem il-
lum conuerteris, qui ad caput huius Eccle-
ſiaſtici corporis ſpectat, aliud quoddam pe-
ſtiferú diuiſionis genus inuenies: quod etiá
bipartitum beatus Thomas intelligit, ſi qui-
dem ea ſentiri ac predicari à quoquam con-
tigerit cum omni dura & improba pertina-
cia, quæ fidei veritatem & maieſtatem offen
dant. Is, quiſquis fuerit ille, hæreticorú nu-
mero aggregatur, quod alijs accómodatio-
ribus verbis beatiſſimus doctor Auguſtinus
aduerſus Manichęos declarat: Qui in Eccle-
ſia, inquit, Chriſti morbidum aliquid pra-
uumq; quid ſapiút, ſi correcti, vt ſanum re-
ctumq; ſapiant, reſiſtunt cótumaciter, ſuaq;
peſtifera dogmata emendare nolút, ſed de-
fendere perſiſtút, hęretici ſunt. Hoc infide-
litatis genere inter ſciſſuras Eccleſiaſticas
eſſe quidquam deterius, nullus doctorú af-
firmat. Iacta enim fidei fundaméta ſua opi-
nioné euertit, téditq; ad primę veritatis in-
iuriam. Quáta aút Chriſtianæ religioni pu-
blica damna intulerit, facilè ſciet, qui volet, Actor. 8.
ſi à Simone Samaritano, à quo omís hæreſis
initiú ſumpſit, vſq; ad Ioánem Huſz noſtræ
ætatis vltimú hæreſiarchá, annales Eccleſiæ
repetere ſtatuit. Vltimú cótendentium ge-
nus, ſchiſmę nomen accepit, quod accom-
modatiùs Græco vocabulo vos patres La-
tini ſchiſma nominatis. Hoc inteſtinú malú
etſi maieſtati ac veritati myſtici capitis non
aduerſetur, cùm in primis neq; inſolitú do-
gma prædicet, nec veteré corruptelá defen-
ſet: habet tamen quandá proprietatem pe-
ſtiferá, quæ Chriſtianæ paci & vnitati vehe-
mentiſſimè officit. Qui enim Eccleſię prin-
cipi ſubeſſe renuit, & membris Eccleſię ipſi
ſubiectis cómunicare recuſat, quemadmo-
dùm beatus doctor oſtédit, is in vnitate my
ſtici corporis manere non poteſt. Vndè &
ſchiſmaticus iure nominatur: ex ipſo etiá, tan-

quàm ex ſonte quodam iniquitatis, omnes
illę ſupiores animi indignationes facilè ſlu-
unt. Schiſmaticus enim abſq; diſcordia eſſe
non poteſt, cùm ſe meliora & ſanctiora di-
cere & profiteri glorietur. Cõtentiones eti-
am in ipſo ſchiſmate nutriri neceſſe eſt, cũ
ea q̃ prauè ſchiſmatici ſenſerunt, improba-
temeritate deſenſent. Rixę ſchiſmatico mi-
nimè deſunt. Etenim ad cõtradicendũ ſem-
per parat⁹ eſt, ne minùs recte feciſſe iudice-
tur. Seditiones populi Chriſti, ex ipſo ſchi-
ſmate maximè accidunt. Scinditur enim in
aduerſa ſtudia vulg⁹, & populi velut greges
poſt terga paſtorum ſequuntur, & quia ra-
tione vulgo conſtare non poteſt, quod pra.
uè ſemel acceperat, & ferro & ſanguine ꝓ-
bare molitur. vndè & bella publica ſurgũt.
Quod ſi paulo longiùs ſchiſma perſtiterit,
hæreſim parit. Confingit enim aliquam ſibi
hæreſim ſchiſmatic⁹, vt rectè ab Eccleſia re-
ceſſiſſe videatur, ſicut beatus Hieronymus
dixit. Cumq́ue ex contemptu illius, qui au-
thoritatem & locum myſtici capitis tenet,
hoc deteſtabile malum proficiſci videatur,
idcircò ſchiſmaticus Eccleſiaſticum ordiné
non mediocriter turbat: & quia reliquorũ
membrorum communioné reſpuit, Spiritũ
Dei nõ habet, ſicut Pelagi⁹ papa teſtatur, vt
eſt 24. diſt. quęſt. 1. Schiſma inſupèr. qa ſchi-
ſmaticus in vnitate vnũ nõ eſt, ſicut idẽ põ-
tifex dicit, quantùm ex ipſo ſuo maleficio
Eccleſiaſticã vnitaté & pacem penitus diri-
mit, ꝓ qua inſtituenda & cõſeruanda, filius
Pſal. 8. Dei paulo minùs minoratus ab angelis, in
terram deſcenderat, pro qua ſummã inediã
varioſq́ue labores perpeſſus eſt, ſanguinem
propriũ fudit, morté ſubijt. nihilq; eorum
abhorruit, q̃ ſuæ maieſtati aduerſarent, im-
mò illud ad conſtitutioné huius ſacratiſſi-
mi corporis cõducere videretur. Cùm itaq;
tantorum pręclariſſimorum atque admira-
bilium operum munus, hoc vnum pernici-
oſiſſimum ſchiſmatis facinus adimit atque
corrũpit, iuſtiſſimè veritatis doctor ipſum
1. Cor. 12. d à Chriſtiana religione depellit, dicens: Non
ſit ſchiſma in corpore.

Non ſit ſchiſma in corpore, patres, ſi cupi-
tis hæreſum zizanias extirpare. Non ſit ſchi-
ſma in corpore, ſi quęritis vitam Eccleſiaſti-
cam reformare. Non ſit ſchiſma in corpore,
*inſenſatos ſi deſideratis *inſenſos animos mitigare.

Quantum igitur ad primum attinet, pa-
tres, etſi Spirituſſanctus iſtam corporis Ec-
cleſiaſtici magnitudinem dirigat atque in-
formet, totoſq́ue (vt ſic dixerim) infuſus p
artus, hanc agitet molem. & magno ſe cor-
pori miſceat, ſicut ille Poeta dixit: id tamen
huic corpori accidere videmus, quod & na-
turali euenire Phyſici dicunt, vt anima ſci-
licet incorrupta & integra, membra ſæpè
aliquo morbo laborent. Quod ex triplici
ægritudinum genere accidere medici diſpu
tant. Omnis enim humani corporis lan-
guor, aut eſt membrorum conſimilium, aut
officialium, aut ex vtriſque conſtitutorum.
Conſtare autem cuilibet veſtrum arbitror,
patres doctiſſimi, quid nomine conſimili-
um aut officialium membrorum intelligi
debeat. Illa conſimilia membra ſunt, qui-
bus toti & partibus eadem denominatio
datur, vt ſi quis carnem, neruum, os, & hui-
uſmodi dixerit. In officialibus autem, toti
& partibus nulla vna & eadem denomina-
tio ſpecialis competit: vt oculus, pes, man⁹,
& eorum ſimilia. Aegritudinem itaque con
ſimilium mẽbrorum, illam dicunt medici
eſſe, cùm variata proportione calidi, frigi-
di, ſicci & humidi, qualitatum primarum
aduerſa diſpoſitio inducitur. Cùm verò
officialibus membris languor aliquis ac-
cidit, hunc aut in forma, aut in numero,
*quãtitate, aut *impoſitione ſeu eniſſe con-
tendunt. Ex his quæ diximus, quid & de
mẽbris mixtis intelligi debeat, non erit dif-
ficile cognitu. Hæc omnia trãſlata quadam
ſignificatione, myſtico corpori conuenire
inuenio. Habuit corpus hoc membra con-
ſimilia, habuit officialia, habet ex vtriſque
compoſita. Eo enim tempore quo Dei Ec-
cleſia prima erudimenta Chriſtianæ religi-
onis acceperat, conſimilium membrorum
formam præferebat, cùm eſſet credentium
cor vnũ & anima vna in Domino: nec dice-
retur eis aliquid proprium, ſed eſſent eis oĩa
communia, ſicut Actorum quarto capitulo
ſcribitur. Officialia verò membra tunc Ec-
cleſia habuit, cùm authoritate & operibus
creſcere cœperat, aut cùm poteſtate ordinis
& iuriſdictionis vſum authoritate publica
receptauerat, quod à Syluestro ad poſteros
quoſq; Romanos pontifices proceſſit, ſicut
hiſtoriæ prodũt, & in canon. ponitur, vige-
ſima quar. diſt. quęſt. octaua, Tributum. His
myſticis mẽbris varia diuerſaque morbo-
rum genera contigerunt. Morbum autem
hîc non aliud iuxta beati Auguſtini ſenten-
tiam, quàm hæreticam prauitatem intelli-
go, quod idem etiam beatus Hieronymus
ſenſiſſe videtur, qui hæreticum hominem
putridę carni comparauit. Enumerare au-
tem, proprijsq́ue nominibus omnia illa vo-
bis patres exponere, eſſet quidem iucundũ,
ſi ratio temporis nõ haberetur. B. Auguſti-
nus in libro quẽ de hęreſibus accuratiſſimè
ſcripſit, nõ à ſe, nec ab alio quoquã numerũ
oĩs hæreſeos ſatis exploratũ fuiſſe exiſti-
mat. quanquã Philaſter Brixienſis Ep̃s, cen-
tum & 28. gña hęreſum vſq; ad illã ſuã ęta-
tem cõtigiſſe cõmemoret. Cogitare itaq; fa-
cilè poteſtis, patres reuerẽdiſſ. quot errorũ
genera in agro Dominico diſſeminata po-
ſteà fuerint, ſi Philaſter cẽtũ & vigintiocto
hæreſum nomina recenſuerit, quod B. Au-
guſtinus ſequẽs, librũ de hæreſibus ſcripſe-
rat. Hæc immenſa, vt ſic dixerim, errorũ ſyl
ua, etſi à beatis Apoſtolis ſanctiſque patri-

bus ac ſacris cõcilijs cõculcata diſſipataque dicatur, penitus tamen ſuccidi non potuit. Nam beatus Iſidorus, poſtquàm quinquaginta & ſeptem hæreſum capita numerauerat, illas omnes dicit à ſanctis Apoſtolis, ſanctiſque patribus ac ſacris cõcilijs fuiſſe condemnatas. Quod qui volet, facilè ſciet, ſi rerum temporumque ſucceſſiones & ordinẽ repetat. Nam Menandrini ac Saturnini, magni diaboli laquei, cum Simõe Mago principe illius hæreſeos, à beatiſſimo Petro apoſtolo condemnati ſunt, qui eundem Simonem & eius pecuniam in perditionem abiecerat. Qui verò humanitatis officio ſatisfactum iri arbitrantur, ſi quiſque rem ſolam priuatã curaret, quod *adytis hæreticis attribuitur, hi Ananiæ & Saphiræ horrendo interitu condemnantur, quos ambos idem Petr' ſubita morte mulctauerat, ſicut Actuum 5. cap. ſcriptum eſt. Nicolaitarum verò impudentem laſciuiam Ioannes in Apocalypſi cùm ad Epheſinam Eccleſiam ſcriberet, reprobauit. Nam etſi priorem charitatẽ in illa Eccleſia amiſſam conqueratur, in hoc tamen illam dignam commendatione duxerat, quòd Nicolaitarum impudentiam fugerit. Hoc habes, inquit, quòd odiſti facta Nicolaitarum. Illi verò qui cõnubijs detrahunt, & omnem legitimum torum turpitudinem putant, qui etiam Apoſtolicos ſe vocare præſumpſerãt, beati Pauli apoſtoli ſententia condemnantur, qui ad Coloſſenſes ſcribens, præcepta quibus coniuges omni reprehenſione carerent, tradiderat: Mulieres, inqt, viris ſubditæ eſtote, ſicut oportet in Domino. & alibi: Viri, diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam. Et hæc quidem in prima ætate Eccleſiæ contigiſſe inuenio. Cùm autem eadem membra officialia eſſe cœperunt, alius peſtilens morbus irrepſit. Arrius ſiquidem Alexãdrinus, cùm de forma Eccleſiaſtici corporis, hoc eſt, de plena eſſentia filij Dei (ſecũdũ Auguſtinum) iniquè ſanxerat & prædicauerat, dicens eum eſſe alterius naturæ à patre, maximam vbique peſtem effudit. Macedonius verò de numero diuinitatis iniquam ſentẽtiam ferens, dicenſq; Spiritumſanctũ ſeruũ patris ac filij, multos corruperat. Neſtorius quantitatem maieſtatemque huius myſtici capitis, vehementer opinione praua minuit, cùm ipſum ſaluatorem noſtrum, ſummũ quidem virum & Deo dignũ eſſe affirmaſſet, ſed eundem Deum omninò negauerat. Eutyches verò atque Dioſcorus ipſam diſpoſitionẽ humanitatis CHRISTI, iniquè tranſtulerat, affirmans eandem diuinitatis potẽtiam exhauſtam fuiſſe atque abſorptã. propterea & perpetuum morbum in membra myſtica ſparſit. Contra quos velut aduerſus publicam peſtem, inuecti quondam Romani pontifices, ſynodos ſacras conuocãrunt. Nã & Syluester natione & dignitate

Acto.8.

Acto.5.

Apoc.2.a

Col.3.d

Ephe.5.e

Romanus, trecentorũ & octodecim patrũ conſenſu, quos in Nicena cõgregauerat, Arriũ hæreticũ declarauit. Damaſus verò vita & eloquẽtia clarus, in ſecũda ſynodo centũ & qnquaginta patrũ cõuentu Cõſtantinopoli coacto, Macedoniũ blaſphemũ deiecit. Neſtorianã verò hæreſim Cæleſtinus, ducẽtorũ patrũ in Epheſo conuenientiũ authoritate reprobauit. Ita & Leone põtifice pcipiente, Chalcedonenſis ſynodus *quingentorũ & triginta patrũ pſentia Eutyches atq; Dioſcor' anathemati æterno ſubiecti ſunt. Sic & aliæ vniuerſales ſynodi authoritate Romanorũ pontificũ cõgregatæ, ad morbũ aliquẽ depellendũ cõuenerãt, licèt illæ priores, quas paulò antè enumeraui, dignitate quadã cæteris alijs pferri videanť, quemadmodũ diſt. 15. c. canoñ. poſitũ eſt. Ipſę enim totã fidẽ Chriſtianã cõplexæ, queadmodũ Gregorius dixit, quaſi quatuor paradiſi fluuij, totũ orbẽ irrigauerant. Quòd verò ſanctorũ patrũ doctrina errores depulerit, teſtes ſunt *Anaſtaſius, Baſilius, Cæleſtinus, Cyrillus, Ambroſius, Auguſtin', Hieronymus Chriſtianę religióis clariſſima lumina, qui aduerſus omnẽ hereſis genus inuictiſſimè ſcripſerunt. Sed nec apoſtolorũ ſumma in terris poteſtas, nec ſacrorum cõciliorum authoritas, nec ſanctorum patrum admirabilis illa & penè diuina ſapientia efficere potuerunt, quo minùs multiplex hæreſum peſtis, quæ ſemel inſederat, per totum orbem effuſa, infinitam hominum multitudinem ad infernum deducat. Qui de orbis dimenſionibus diſputant, præter eam participationem quam in ſeptem climata diuidunt, aliam quandam vulgatiorem addunt, qua totum quod ab homine colitur, in Orientalem, Occidentalem, ſeptentrionalem, meridionalemq; plagã diſtinguũt. Primã partem in decem prouincias diuidi dicunt: in Indiam ſcilicet, *Sauriam, Adonis Phœniciam, Syriam, Palęſtinam, & reliquas, quas à quadraginta & tribus gentibus habitatas affirmant. Occidentalis portio in ſex & triginta prouincias diſtincta eſt, quæ quinquaginta & quatuor gẽtium homines continet. Septentrionalis autem regio in duodecim prouincias porrigitur, quarum gentes trigintaunam eſſe affirmant. Meridionalis & ipſa in duodecim partes diſtincta eſt, quarum gentes ob interiacentia deſerti ſpatia, certo numero compræhẽdi nõ poſſunt. Per has igitur vaſtiſſimas regiones ac varios gentium mores, omnia illa hæreſum genera, quæ vel ab Epiphanio Cyprio, aut Philaſtro vel Auguſtino ſiue Iſidoro numerantur, reſperſa atque effuſa ſunt. Nec eſt quòd ſi veterum hæreſum principes de medio ſublati fuerint, deſinant qui eorum errores & ſapiant & defenſent. Primam habitantium regionem Arriana hæreſis vehemẽter inuaſit. Macedoniani facilè numerari non

*ſexcẽtorũ

*Athanaſi

for. *Iſauriã Adonis,

ri non poſſunt: quos Armenos appellamus, gens certè ampliſſima, & frugalitate præcipua, Eutychis atq; Dioſcori peruerſam eruditionem ſequuntur. In Heſperia verò plaga Saducæos, qui reſurrectionem negāt, & animas cum corporibus ſimul interire affirmāt, plures inuenies Cerdonianos, qui duo principia ponūt: Tertullianos, qui animas per traductióem eſſe à corpore arbitrātur: Cataphryges, qui ſacramenta eccleſiaſtica negant, ſufficere tamen ad humanam ſalutem aiunt, ſi infantis anniculi ſanguis, quem immanibus punctionibus (vt Auguſtinus ait) à corpore innocentis extorquent, mixtus farinæ, panē à ſe ſumendum conficiūt. Pars inſupèr, quæ ſeptentrioni ſubiecta eſt, plurimos habet, qui catholicæ fidei aduerſantur. Sunt qui negant Romanam ſedem eſſe matrem ac principem reliquarū. quod an hæreſim ſapiat, teſtis eſt Nicolaus papa 22. diſt. Omnis. Prętereà ſunt nonnulli, qui aiunt animas exutas corporibus, nondum ad ſua loca receptas. Alij purgatorij pœnas figmenta exiſtimant. Siniſtra autē orbis poſitio, quem meridionalem dicunt, hæreſibꝰ plena eſt. Illic Neſtorianorum nomen & genus ampliſſimè patet, Sabellianorum hæreſis latiſſimè prędicatur. Valentiniani, Apellitæ, Archontiani, Carmiani, Ebionitæ, numero facilè compræhendi nó poſſunt. Nequeo patres reuerēdiſ. vobis enumerare infinitam, vt ſic dixerim, hæreſum multitudinem, quæ tot gentium animos corruperat: quod vnde proueniat, aut quo authore ꝓcedat, dignoſcere certè facilè nó eſt, niſi (vt placet ſanctis doctoribus) ideo illud Deus fieri paſſus eſt, vt credētium fides probetur, & ne fidelium ingenia tranquilla credulitate cótorpeant. Fieri etiam poteſt, Deum tot hoſtes ſuę fidei eſſe pati, vt tyrānos Chriſtianæ religióis habeāt quos vincere poſſint. Tantam igitur zizaniorū varietatē ab agro Dominico nó ſolùm non diuellere, ſed nec excerpere quidē humana ingenia ſuppetūt. Satis igitur eſt, ſi de his duntaxat poteſtas eccleſiaſtica ꝓpenſiùs curet, quibus vel beneficium reddendum eſt, aut ſi tales ſint hoſtes, aut religioni magìs ac magìs officiant. *loco obſcurus* Sunt autem (ni fallor) duo genera hominū, qui fidei catholicæ aduerſantur, Gręci ſcilicet atq; Huſſitæ, de quibus ꝓuidere oportet: Et illis quidem, vt pro ſuſceptis beneficijs gratiæ dignę reddant: iſtis verò, ne contagione peſtifera totum corpus eccleſiaſticum lædant. Neminem veſtrum patres præterire arbitror, Græcorum gentem ſic optimis artibus floruiſſe, vt omnium gentiū nationes incredibili quadam virtute ſuperauerit. Taceo de cæteris diſciplinis, quas oẽs à fontibus Græcorum profectas, oẽs vno ore fatētur. quicquid Dei Eccleſia docet & prædicat, [illegible]ſum etiam ſuis nominibus à Græcis [illegible]um traductum eſt. Quòd ſi parētibus maximum debeamus, quia genuerūt ac educauerūt: ſi pceptoribus plurimū, ꝙ erudierint: certè ſatis aptè ſignificari nó poteſt, quantū vos patres Latini Gręcorum generi debeatis, à qbus illud vobis collatū eſt, quo nihil pſtantius ab homine conferri poteſt. Hi ergo, quos memoro, Græci ad vnionē Eccleſiæ venire cōtendūt, nō eo pacto quo quidā eos fallēdi gratia dicūt accedere, ſed aptè & abſq; aliqua ſimulatione. Pontifex ſiquidē maximus Martinꝰ felicis memoriæ papa quintus, ſic ſua ſapiētia atq; humanitate Græcos ad opus vnionis attraxit, vt de tāta opinionū & poſtulationū diuerſitate, ad vnā & ſolā differentiā cóceſſerint, quis ſ. locus ille ſit, qui pro cōuocanda ſynodo vtriuſque generis patres aptè ſuſcipere poſſet. Habeo huius rei teſtes grauiſſimos, q huic veſtræ clariſſimæ ſpectatiōi aſſunt, & q dico, in præſenti audiūt: nec audita vobis patres pronūcio, ſed q vidi, & quæ pcepto eiuſdem pſulis ipſe cótrectaui, & publica ſtipulatione concluſerā. Quorū Græcorum propoſitum & tu Eugeni papa ſanctiſſime, pro tua religione eximia & animi amplitudine, nuper ampliora & certiora te ipſis facturum ſpondēdo confirmaſti. Nec credi poteſt, vt Chriſtianorum quiſpiā his tuis ſanctiſſimis deſiderijs atque conatibus contraire poſſit. Ad hoc enim opus tam ſalutiferum, nemo Chriſtianorū quicquā ſuorum excipere debet. Non enim parùm fructus habet ad fidei catholicæ incremētum, Græcorum conuerſio. Illa ſiquidē Conſtantinopolitana ſedes habet in Aſia, Africana, & Europa vaſtiſſimas prouincias atque ampliſſima regna, plurima genera hominū, linguis & moribus longè diſparia, q oẽs ad fidei catholicę obedientiam atque religionē conuolarent, ſi præſul Conſtantinopolitanus, vt quondam facere ſolebat, honorem & debita iura Romano pontifici redderet. Illud autem patres optimi facilè fiet, ſi non ſit ſchiſma in corpore. In nouam enim Eccleſiæ ſciſſuram dilabi, & inueteratos ſchiſmaticos ad vnionem Eccleſię reducere velle, illud quo pacto fieri poſſit, non ſatis intelligo. Quomodò enim Græcus, tantum in hoc noſtro Eccleſiaſtico corpore diſſidium audiens, eidem ſe coniungere vellet? Aut cum Romanum Pontificem tam facilè à ſuis contemni viderit, eidem honores debitos reddat? Nonne ridebit? Nonne vtroſque leues & lógè à Chriſtiana * veritate ſeiunctos iudicabit? **charitate* Nonne poſtulanti vt ad gremium Eccleſiæ redeat, mox euangelicam illam reſpondebit ſententiā: Frater, vade, erue priùs trabem de oculo tuo, & tunc veniēs, erue feſtucā de oculo fratris tui? *Mat. 7. a* Cū ſuperiori tēpore nullus indubitatꝰ pótifex haberet, neminē Græcorū aliquis audiuit q de vnione Eccleſiæ tractaret: at vbi omniū diſſidentiū vota ad vnum paſtorē cóuenerant,

rant, mox legati Grecorum pótificem adierũt, & coramglorioſiſſimo ac inuictiſſimo Romanorũ rege domino Sigiſmundo ſemper Auguſto, pro vnionis negocio Imperator & patriarcha Cóſtantinopolitanus voluntatem & vota trigintaſex articulis patefecerant Scio quòd verum loquor, & quòd hæ manus literas illas obſignatas explicuerint, & quæ illic continebantur, ex Græcis Latina feceră. Vndè cùm honeſtiſſimę Grecorum petitiones, principibus noſtræ religionis viſę fuerant, mox dominus Ioannes Epiſcopus cardinalis tituli ſancti Sixti, vir omnium ſuæ ætatis religione & ſapientia ſpectatiſſimus, legatus in Græciam declaratus eſt: quē illuc ꝓperantē ſi mors è medio nõ ſuſtuliſſet, plurimi nunc populi ac nationes ritu & religione eſſent vobis ſimilimi, quorũ nullũ in p̃ſentiarũ habetis. Nec certè credẽdũ eſt, Grecos ab illa ſua honeſta opinione receſſiſſe. eadē eſt gētis illius ad recóciliationis opus intētio, idē om̃inò deſideriũ, eadē poſtulatio, niſi quòd filius q nup imperio ſucceſſit, ad vnionis negociũ lõgè ardētior ſit, q̄ vnquã fuerit pater: quo fit, vt ad reconciliandũ gentē illã catholicæ fidei via paratior modò ſit. Quòd ſi locus aliqs ad conuocandũ vtranq; gentē optimus daretur, videretis patres reuerendiſſimi plurima de Grecis facta fuiſſe iudicia, q̃ omninò cóſtare nõ poſſent. Hos igit̃ fructus vberrimos de Græcis vos patres p̃ſtantiſſimi referetis, ſi non ſit ſchiſma in corpore. Alterũ p̱ditiſſimorũ hominum genus, de quibus ob ſummã perniciē generali omniũ patrũ inſtitutione conſulendũ eſt, Huſſitas intelligo. Gens ꝓfectò peſtilētiſſ. & velut exitiale vir᷒ per corpus Eccleſiaſticũ repēs. Nec vnũ, ſed multiplex ac atrociſſimũ malũ, huius hereſeos morbus eſt. Nam ſi quis illorum hominum peruerſas ſententias, quas grauiſſimis Chriſtianorum cladibus amplificare voluerunt, recenſere voluerit, veterum hęreſum iritamenta quædam fuiſſe fatebitur. Cogitanti enim hanc nouellam corruptionem, eueſtigiò Nicolaitæ, *Emoſtici. Cerdoniani, atq; Marcionitæ occurrēt, *Aditæ quoque & Catharitæ, ac Apoſtolici: huic hæreſi non defuerunt, *Acharchitæ, Arriani atque Iouiniani quamplurimi, quos omnes Epiphanius Cyprius, vir omnium orientalium patrum ſapientia & ſanctitate inſignis, inter nominatiſſimos hæreticos ſcripſit: nec ſolũ multiplex hęreſis hæc, ſed & funeſtiſſima Chriſtiano populo extat. Plurima dãna ab Arrianis, Neſtorianis, Monothelitis, Iconomachis Eccleſia Dei perpeſſa eſt: ſed nulla fuit tanta hæretica peſtis, quę huic cladi cóparari poſſit. Hæc enim om̃ia iura humana atq; diuina peruertēs, nulla pietate in ętatē vel ſexum, ampliſſimas & opulētiſſimas patrias igni & ferro ſubiecit. Patent ei᷒ immaniſſimæ ſtrages in Bohemia, Morauia, Sleſia, Marchia, Auſtria, Hũgaria, ac cęteris circunfinitimis adiacētibus natiõibus. Quòd ſi hoc captioſiſſimũ ac fallaciſſimũ hominum genus, ab illa ſua immani conſuetudine ac funeſtiſſima rabie cõtepuerit, velitq; iter ſalutis & recõciliationis ingredi, nulla ſit mora, patres p̃ſtantiſſimi, *quo pontifex maximus ac tota concio patrũ, operã ſuã ac ſtudiũ cõferãt, vt lupos *rapidos i oues cõuertãt. Nihil hoc opere ſalubrius, nihil certè vtilius. Sed cùm inter vos patres Eccleſiaſticos ſint aduerſæ ſentētiæ, hoc fieri minimè poterit. Nam totum Huſſitarũ ſtudiũ in eo poſitũ eſt, vt clericorũ inſolentias, voluptates, auaritiã, ſuperbiã atq; ambitionē, quib᷒ hũc veſtrũ ſtatũ Eccleſiaſticũ & amplitudinem deijciant atq; ꝓſternant, vulgo continuò p̃dicent. Illud aũt quantũ quibuſdam maximis viris placeat, & populis ratiõi conſentaneũ videatur, apertè oſtenderē, ſi hæc omnia vobis clariùs nõ paterent. Igitur qui cupit Huſſitas ad vnionē Eccleſiaſticã reuocare, illud priùs efficere ſtudeat, vt nouella zizania euellantur, vt nulla mentis affectio, nulla in rebus gerēdis pturbatio, ſed timor dei, charitas proximi, zelus Eccleſiaſticæ pacis opera veſtra pficiat. Illud etiam ſummo ſtudio agendũ eſt, vt debit᷒ honor ac reuerentia pontifici maximo, quem vnicum loco dei in terris ſuſpicimus, tribuatur. Quòd omninò faciendum quiſque hominum iudicabit, ſi de huius patris ſanctiſſimi ac beatiſſimi vitæ integritate & innocentia nouerit. Ad hæreſum extirpationē ac fideliũ expugnationē, nemo Chr̃ianorũ illo flagrãtior. Taceo alia ipſi᷒ ſanctiſſ. p̃ſulis ornamēta virtutũ. Illa em̃ aliud tēpus deſiderãt. Cùm priuatis negocijs operã daret, cótra infidelium ac hæreticorũ errores & impetus plurima egregia & memoria digna cogitauerat atque inſtituerat. Reuerendiſſimorũ patrũ cardinaliũ numero aggregatus, mox q̃ priuatim excogitauerat, publica authoritate perficere conatus eſt. Propterea & legationem in Epirũ, Macedoniã, Thraciã, Propõtidem, Aſiam, Ciliciam, Syriam atq; Aegyptum, vbi verę fidei iura & dignitas in ſpretum maximum veniunt, paratiſſimo animo ſuſcepiſſet. Propterea & conſcribi iuſſerat, quibus artibus illę nationes poteſtati Eccleſiæ adigi poſſent. Quòd ſi ipſi pro magnitudine animi & zelo fidei, parem poteſtatem & authoritatem conferri contigiſſet, nihil eſt quod vexillum ſanctiſſimæ crucis inter remotiſſimas gentes ſumma gloria noſtræ religionis non figeretur. Adſcitus ſanctiſſimi Romani pótificis dignitati, quæ iam tot labentibus annis excogitauerat, in effectum om̃ino deduxiſſet, ſi inteſtinæ diſcordię atque vicina bella, ſancto eius propoſito impedimēta nõ extitiſſent: nõ tamē deſtitit, quo minùs aduer[illegible]uſſitarũ rabiem extinguēdam, diuerſ[illegible]ijs vigilaret.

far. *quo minùs

*rabidos

for. Gnoſtici, for. *Adamitæ, *anarchitę

laret. Quod aperta ratiőe probabitur, cùm
neceſſitas poſtulauerit. Secretarium Impe-
ratoris Græcorum nuper ad ſe venientem,
ita gratè remiſit, vt idem Imperator ſtatue-
rit legationem ampliſſimā ad ſummú pon-
tificem dare, vt de loco aliquo idoneo pro
congreganda ſynodo videatur. Hoc iam fa
ctum fuiſſe credēdum eſt, niſi aliquis inſpe-
ctatus vel aliâs inſperatus caſus impedimé-
to fuerit. Sub tali igitur noſtræ religiőis pa-
tre & præſule & veterum & recentium hæ-
reſum reſperſa zizania facilè euellentur, niſi
vos reliqui patres eius præcepta iuſtiſſima
tanquam deuotiſſimi filij ſuſcipere ſtatua-
tis. Ad quod pium & neceſſarium opus, &
totius Eccleſię diuturna conſuetudo, & ve-
terum conciliorum authoritas, & ſanctorú
patrum ſententiæ vos hortantur. Quare pa-
tres per immortalem Deum, per intemera-
tam fidem, cuius defenſiőem ſuſcepiſſe vi-
demini, per illud diſtrictum horrendumq́;
iudicium, ad quod nos omnes volentes no
lentes detrahemur, in hac rerum maximarú
conſultatione, moderatione animi vti veli-
tis, ne cùm exteriorum gentiú hæreſes pur-
gare quæritis, nouellos errores domi nutri-
atis: ſed de hæreſis extirpatiőe hactenus di-
xiſſe ſufficiat, amodò de reformatione pau
ca dicam. Hoc myſticú corpus, de quo hac-
tenus memoriam feci, alia etiam appellati-
one domus nomen accepit ſententia illius,
qui ad Hebræos ſcribens, dixerat: Chriſtus
Heb.3.a tanquàm filius in domo ſua, quæ domus
ſumus nos. In hoc ſanctiſſ. tēplo nemo ali-
ud fundamentum ponere poteſt, præter il-
lud quod poſuit Chriſtus ſcilicet Ieſus, ſic-
ut primæ ad Cor. 3. cap. dicitur: hanc ſtru-
cturam mirabilem ille ſapientiſſimus archi-
tector nő ſimplici, ſed varia quadam com-
poſitione erexit. Ipſe enim dedit quoſdam
quidem Apoſtolos, quoſdam autem Pro-
phetas, alios verò Euangeliſtas, alios paſto-
res & docto..s, ad conſummationem ſan-
ctorum, in opus miniſterij, in ædificationē
corporis Chriſti, ſicut quarto ad Epheſios
ſcribitur. Hæc eſt illa varietas, quam in ſpi-
ritu Dauid quondam proſpiciens, dixerat:
Pſal.44. Adſtitit, inquit, regina à dexteris tuis, in ve-
ſtitu deaurato, circundata varietate. Varie-
tatem auté non illam intelligo, qua ex ebo-
re, auro, varioq́ue coloris genere parietes in
regijs principum ornari ſolent, ſed Apoſto-
lorum doctrinam, cőfeſſorum, martyrum,
vt Gloſa teſtatur, puritatem virginú, lamé-
ta pœnitentium. Id autem optima ratione
fuiſſe facilè quiſque iudicabit, ſi huius cor-
poris myſtici aut dom⁹ Eccleſiaſticæ natu-
ram ordinemq́; proſpexerit Nam cùm gra-
tia huius fundamenti vel capitis, plenè tota
in partibus extare nő poſſit, vt dicit doctor
beatus, ideo vario modo ſingulis diſtribu-
ta eſt. Propterea & quidam Apoſtoli, alij
verò prophetæ dati dicuntur. Cumq́ue id

fieri nequeat, patres reuerendiſſimi, vt q̄ſpi
am ſe ſolo æquè officijs pluribus ſatisfacere
poſſit, vndè & membra corporis ſingulis
actionibus occupantur, idcirco Eccleſia cir
cumamicta varietate deſcribitur. Et quia
officium ſponſæ ſimul & nomen accepit,
ideo ipſam decoram ornatamq́ue prodire
oportet, quod in varietate maximè conſtat,
ſicut ſapientibus placet, & ipſo experimen-
to oſtenditur. Nam & regina Saba, præter il
lam admirabilem ſapientiam, quam argu-
mentando in Salomőe cognouerat, perſpe-
cto ſeruorú habitaculo & ordine miniſtrā-
tium, maximè admirata, ſpiritu ipſo defece
rat, ſicut 3 Regum x. capitulo ſcribit. Huius
itaque ſtructuræ mirificæ etſi fundamentú
ſolidum incőcuſſumq́ue perſiſtat, ornatus
tamen ac cæterarū partium ordo labefacta-
ri iudicantur. Nam loco Apoſtolorum eos
hodiè cernimus, de quibus Paulus Corin-
thijs ſcripſerat: Pſeudoapoſtoli, inq̄t, ope- 1. Cor. 11. 4
narij ſubdoli, transfigurantes ſe in Apoſto-
los Chriſti. Nec alios puto, patres optimi,
hodiernos prophetas exiſtere, niſi eos dun-
taxat, de quibus Ezechiel in ſpiritu videns
dixerat: Væ, inquit, prophetis inſipientib⁹, Ezech. 13. a
qui ſequuntur ſpiritum ſuú, & nihil vidēt,
quaſi vulpes in deſertis prophetæ tui Iſrael.
Nequeo, patres reuerendiſſimi, crimina &
caſus grauiſſimos eorum hominum vobis
exponere, qui dignitate & authoritate ve-
lut in quadam ſpecula conſtituti, Magiſtri
debent eſſe publicæ diſciplinæ. Omnes em̄
declinauerunt, & ab officio recedentes, inu-
tiles facti ſunt, ſicut Propheta teſtat̄. Aptiſ- Pſal. 13.
ſimè deſcripſit Iſaias clericorum ignomini-
am, ſecordiam, laſciuiam, ſegnitiē, immun-
ditiam, turpitudinem, ambitionem, auariti-
am. Speculatores eius, inquit, cæci omnes,
neſcierunt vniuerſi, canes muti non valen- Eſa. 56. d
tes latrare, vidētes vana, dormiētes, & aman
tes ſomnia, canes impudentiſſimi, neſcierūt
ſaturitatem. Ipſi paſtores ignorauerunt in-
telligentiam, omnes in viam ſuam declina-
uerūt, vnuſquiſq; ad auaritiā ſuā vſq; ad no-
uiſſimú. Cùm igit̄ ex eorú criminib⁹ ac vitæ
corruptiőe, q̄ virtuté ac diſciplinam ꝓfeſſi
ſunt, hui⁹ myſtici tēpli ſtructura grauiſſimū
lapſum atq; ruiná minet̄, optimè Eccleſiaſti-
cæ ſaluti cőſulitis, vt redintegratio fiat, quā
vos vulgò reformationé nominatis. Cæte-
rorú verò hominú vitia, priuatā: clericorú
verò ſcelera, publicā perniciē inferūt. Nam
cū populi oēs in ſacerdoté atq; pőtificem,
tanquā in p̄ceptoré virtutú ſuſpiciāt, id in-
dubitata fide putāt à ſe factú iri, quod ipſe
faciendú delegerit. Sed hanc ré perdifficilē
plenamq́; laboris, ea ratione efficere pote-
ritis, ꝗ nő ſit ſchiſma in corpore. Nā cùm in
ipſa ſpirituali ſtructura ſit vnitatis multipli
citas, tamen inter cætera illa p̄cipua iudica-
tur, quā ille cæleſtis ac indiuidu⁹ ſpirit⁹, di-
uidēs ſingulis ꝓut vult, ſicut primæ ad Co-
rinthios

rinthios duodecimo cap.ſcribitur. Fieri au
tem minimè poteſt, vt hi qui aduerſa de bo
nis moribus ſentiũt,& qui manifeſtam rui-
nam Eccleſiæ parant, ſpiritu Dei ducantur.
Eo etiam euenit in præceptis maiorum ad
vitæ innocẽtiam atque religionẽ velle quẽ-
piam ducere, perdifficilè, & niſi eum ſpiri-
tus Dei priùs induxerit. Pleni ſunt libri oẽs
Chriſtianorum ſanctiſſimis exhortationi-
bus, pleni præceptis ſaluberrimis, pleni ex-
emplis admirabilibus. Quicquid de vita &
honeſtate clericorũ decerni & præcipi po-
teſt, id totum ampliſſimis literis & maximis
codicibus continetur. Et tamen nemo facit
Ioan.7.c legem, ſicut dicit Saluator. Priùs itaque ſpi-
ritus rogãdus eſt, vt doceat & inſpiret, quo
Pſal.118.d pacto impleri debeant ſuæ iuſtificationes,
ſicut Propheta precatur. Cæterum impoſſi-
bile quidem videtur, de principatu Eccleſię
ac de moribus diſputare ſimul atque decer-
nere. Nam cùm de capite ac principe ſenat⁹
Eccleſiaſticus occupatur, ornatus publicæ
honeſtatis ſatis aptè vacare non poteſt. Ex-
tant gẽtilium atque Chriſtianorum monu-
menta ampliſſima, quæ huic rei grauiſſimũ
teſtimonium afferunt. Vnum ſolùm in prę-
Eccl.50.a ſentiarum ſufficiat. Cùm per Oniam pon-
tificem ſolum res Iudæorum agitarẽtur, ci-
uitas ſancta in omni pace habitabatur, le-
2.Mac.3.a geſque optimè cuſtodiebantur, ſicut 2.Ma-
chabæo.3.cap.ſcribitur. Sed poſteà quàm ꝑ
ambitionem Iaſonis fratris, collatio ſummi
pontificij ad Antiochum tranſlata eſt, mox
gymnaſia & ephebiæ in ciuitate Dei fuerãt
inſtitutæ, horrendum certè ſcelus, & omni-
bus ſeculis inauditum facinus. Confracto
itaque atque colliſo Eccleſiaſtico corpore,
integritas honeſtatis atque religionis con-
ſtare minimè poteſt. Præterea quem vos pa
tres Eccleſiaſticis inſtitutis coercere poteri-
tis, qui mox alios quæſiturus non ſit, à qui-
bus gratè ſuſceptus, prioris vitæ corrupte-
lam non teneat? Et indè huc venientem ne-
mo corripere audebit, ne ſuo exemplo alij
ſecuturi teneantur. Itaque patres ſapientiſ-
ſimi mores Eccleſiaſticos ea ratione pote-
ſtis componere, ſi nõ ſit ſchiſma in corpo-
re. Hortatur vos ad hoc opus perneceſſariũ
dignitas beatiſſimi pr̃is noſtri Eugenij põ-
tificis maximi, qui Petri ſedem tenet & fidẽ,
ſine cuius authoritate nulla lex aut decreta
ſatis roboris habere poſſunt, vt eſt di.22. Sa
croſancta. Cuius ſententiæ beatus Thomas
2.ſecundę q.prima, articulo 10. fideliſſimus
teſtis eſt. Hortatur vos ad hanc eccleſiaſti-
cam diſciplinã, huius ſanctiſſimi patris in-
tegritas, qui cũ à puero vſque ad hanc con-
fectam ætatem vitam præclariſſimis virtu-
tum munerib⁹ exornauerit, adeò vt in ipſo
corrigendum, abradẽdúmve nihil omnino
videatur, tamen vt optimi præſulis morem
for. * incipit, ſi gerat, hanc quam vos patres reformationẽ
nominatis, à ſeipſo * caput, ſi huic publicæ

actioni debitus ordo tribuatur. O verè pon
tificẽ, ô paſtorẽ gregis Dominici meritiſſi-
mũ. Quẽ ſuperiorũ pontificũ, obſecro pa-
tres, veſtra tenet memoria, qui iſta protule-
rit, qui in tanta rerũ tempeſtate infracto ani
mo manſerit? Ite igitur patres lectiſſimi, &
huiuſmodi pijſſimi patris atq; põtificis me-
ritiſſimi iuſtiſſima vota & deſideria implea-
tis, ſi vultis mores Eccleſiaſticos integritati
priſtinæ reſtituere. Sed de reformatiõe q̃d
ſentiã, iam patres audiſtis, amodò & de pace
ꝓ extremæ orationis particula pauciſſimis
vtar. Cùm plurima ſint * exercita cum inter for. * exercitia inter cętera, patres
genera, patres lectiſſimi, q̃ ad ſacerdotis at-
que põtificis officiũ attinẽt, tñ illud p̃cipuũ
eſt, quod in conciliandis pacandiſque po-
pulis conſtat: ſiquidem ſacerdotis propria
actio dicĩ, cũ inter Deũ hominemq; medi-
us quaſi cõciliator accedat, vt placet B. Tho
mæ 3.parte q.30. articulo primo. propterea
& ſacerdos à Deo legẽ & ſacramẽta recipit,
quo populis voluntatem diuinã ſignificet,
conciliarique volẽtibus paramenta debita
tribuat. Et rurſus acceptas ab hominib⁹ ob-
lationes & ſacrificia Dño offert, vt diuinam
maieſtatẽ hominis vitio vehementer inſen-
ſam, placet atque cõciliet. hoc acutè proſpe
xit qui ait: Omnis pontifex ex hominibus
aſſumptus, pro hominib⁹ cõſtituitur in his
quæ ſunt ad Deũ, vt offerat dona & ſacrifi-
cia ꝓ peccatis. ad Hebræos v. capitulo. Hæc
autem munera tunc placationis efficaciam
habent, cùm homines excuſſis odijs ac ſi-
multatibus, ad offenſarũ remiſſionẽ reuo-
cantur. Quod quãto ſtudio agendũ ſit, ſal-
uatoris pręcepto oſtenditur. Si offers, inq̃t, Matt.5.c
munus tuũ ad Altare, & ibì recordatus fue-
ris, quòd frater tuus habet aliquid aduerſus
te &c. Et iterum: Si non dimiſeritis fratrib⁹. Matt.6.b
In q̃bus omnibus oſtenditur, humanas ob-
lationes & munera nullam prorſus habere
efficaciam, niſi homo ſe priùs inimico con-
ciliet. Hoc aũt inter cędes & bella fieri poſ-
ſe non video. Quomodò enim inter eos vis
charitatis & amicitię aut ſeruari, aut incipe-
re poterit, qui mutuis irruptionibus exuui-
as & ſpolia quærunt, quorũ alter in alterius
effundendum ſanguinem iurat, q̃ liberos à
parentũ euulſos amplexibus, impudicè ab-
ducit? quæ om̃ia cùm in bellorum cõgreſſi-
bus fieri videamus, difficilimum eſt, huma-
nitatis, charitatis ac pietatis quippiã in illis
hominibus reperiri, qui bella ſequunĩ. Prę-
cipuum itaq; ſacerdotũ atq; pontificũ offi-
cium agitis patres reuerendiſſimi, qui infla
tos atque tumentes animos principũ placa-
re curatis, eo pręſertim tẽpore, quo nullum
Chriſtianorũ regnum vacet. Sed illud priùs
ſumma cura agendum eſt, patres reuerẽdiſ-
ſimi, vt non ſit ſchiſma in corpore. Quis eñ
ad alienas diſcordias ſopiendas ſufficiet, q̃
ad maxima & inteſtina bella parari coget?
aut quis aliquem medicorum vel etiam pi-

tiſſimum

tiſſimum ſummo morbo laborãtem vidit, qui alijs ęgrotis pharmaca porrigat? Oportet igitur priùs domeſticam peſtem purgare, & indè aliorum languores extinguere. Quod optimè facturi eſtis, patres ſapientiſſimi, ſi pacis, qua nihil vtilius deſiderari poteſt, vim & naturam ſeruabitis. Pacis em̃ bonum non in eo ſolo conſpicitur, quòd vnionem diuerſa optãtium faciat, hoc enim & cócordiæ datur: imò vt ſancto Doctori videtur, id concordię proprium eſt: ſed id maximum pacis officium eſt, vt renitentem varium appetitum in vnum conſenſum debito ordine adigat. Propterea & beatus Auguſtinus 19. de ciuitate Dei, cùm multa genera pacis enumeraſſet, id tanquam proprium pacis adiecit, quòd ſit ſcilicet tranquillitas ordinis, qui in parium diſpariumq; rerum ac hominum debita diſtributione conſiſtit. Hoc ſi & vos patres reuerẽdiſſimi, ad pontificem maximum patrem & præſulem omnium, ſeruare curabitis, nauicula Petri à dehiſcentibus fluctibus tranquillam reddetis, principum animos maximas cędes ſpirantes pacabitis, hæreticos reluctãtes ad iugum Eccleſiaſticum ſubducetis, infidelium impetus, qui tota rabie dietim Chriſtiano ſanguine debacchantur, inuictiſſima poteſtate deprimetis. Illud etiam cum ſumma omnium veſtrum gloria fiet, vt aptiſſima ratione probetur, nulla vnquam ambitióe, nulla iniquitate, ſed ſolius religionis amplificandæ gratia, hos varios & diuturnos labores vos cõſtantiſſimè ſuſcepiſſe: Quod nobis omnibus ille concedat, qui ſine fine viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

ALIA ORATIO (FORSAN ARchiepiſcopi Tarentini) habita ad patres concilij Baſileenſis pro Eugenio quarto.

In nomine Ieſu Chriſti, Amen.

HVmaniſſimam & ſanctiſſimã domini noſtri digniſſimi ſummi põtificis, domini Eugenij papæ quarti intẽtionem, quã ex iniuncto legationis officio, cõmuni horum patrum, & dominorum meorum conſenſu & iuſſióe, in præſentiarum explicaturus ſum, vobis reuerendiſſimi in Chriſto patres & domini, ſi quãta decet dignitates veſtras charitate & animorum moderatione intellexeritis, populo Chriſti ſanguine redempto vnionem & pacem & vitæ nouitatem, noſtris verò animabus ſalutem, & multarum curarum requiem allaturam eſſe, in ſpiritu paraclito, & huius tam pij propoſiti motore & directore plenè confidimus. Sed vt ſtabilius & certiꝰ in huiuſcemodi rei narratione fundamentum conſtituamus, exordiendum in primis præcincta editione arbitramur ab ipſius Apoſtolici ſupremæ poteſtatis & iuriſdictionis origine & deriuatione. Deus igitur ideo magnus Dominus & rex magnus ſuper omnes deos, ſpiritu habitus eſt ꝓphetico, [Pſalm. 94.a] reuerẽdiſſimi patres, quoniam curã habens facturæ ſuæ, non repellit Dñs plebẽ ſuã. [Roma.11.a] habere certè diuinitatem ab excelſo ſolio ſuo peruigilẽ humani generis curã, om̃is fermè & q̃ benè inſtituta humanitatis, & q̃ deſurſum mẽtibus illabit̃, diſciplina teſtat̃. Hinc gaudere eam optimo, eiq; cognatiſſimo viro in Ethicis Ariſtoteles arbitratur: & quod diuinum eſt in nobis, hoc eſt, intellectum diligẽtes & honorantes rebeneficiare. Hinc illud ad Timotheũ Apoſtoli dogma, quo eos quibus quarumcunque [1.Tim. 2.a] publicarum rerum tutela committatur, [Rom.13.a] diuino nutu ad huiuſmodi officij functionem aſſumptos edocet, emanauiſſe *putãt. [for. *cõſtat] pura etenim diuinitatis eſſentia totius entis perfectione abũdè reſperſa, omniũ eſſentium eſſe per prius atq; perfectius in ſe complectitur. Quamobrem eam quę tantarum formarum capax extat, naturam, communi omnium vocabulo Deum quandoque veteres nuncupauerunt, quãdoque omnium eſſentium primũ, quãdoq; archetypũ, quaſi rerũ omniũ exemplare ſimulacrũ. Cumque ex eius perfectionis & bonitatis redũdantia, atque omnipotentia interminata & ineffabili, nulla exteriore violentia coarctante, nulla impellente neceſſitate, ſed mera ac libera volũtate, eius eſſe exiſtentiæ vniuerſa creatura ſecundum accommodatas ſpecierum perfectiones ſortita ſit, operatorium principium Plato, primam cauſam Ari- [1.Tim.6 c] ſtoteles, Dñm dominantiũ ſcriptura, magnũ [Act.17.d.] Dñm (tãquàm omniũ à volũtate proficiſcen- [19.c] tiũ libera Dñs opifex cõſtituatur) naturã illã appellauit propheta. [Pſalm.94.] Sed cùm ſplendor ineſtimabilis prouidentiæ eius inter mũdi ſemina, interq; varias rerũ ſpecies, & vnius & eiuſdẽ rei potentias atq; diſpares rerũ cultus, ordo *quidem regiminis atq; lex & ritꝰ [*quidam] naturalis innaſcatur, rectorem Olympi gentiles, regem regum ſcriptura, magnum regem ſuper omnes deos, [Pſalm. 94 a] hoc eſt, angelicos ſpiritus, ſeu motrices orbium intelligentius, illam ipſam nũcupauit propheta Dauid. Ex illa itaq; diuinæ naturę bonitate & omnipotentia, tantarum illa rerum apud Geneſim conſcripta emanatio effluxit. Indè rerũ inter ſe tanta, tamq́ue admirabilis propagatio excreuit. Ex hac verò ad humanũ genus charitate, prouidentia, ſtudio atque cura, illa legis traditio & tabularum digito DEI conſcriptio, ortum traxẽre. Hinc morum, ſacrificiorum, cæremoniarũ directio, hinc illa ineffabilis coæterni & coeſſentialis Patri & Spirituiſancto Verbi incarnatio, hinc euãgelij prædicatio, hinc paſſio, hinc reſurrectio, hinc apoſtolorũ miſſio, & cùm eſſet mundum præſentia ſuã corporali incarnatum illud verbum relicturum, illa mirabilis ſacramenti conſtitutio, atq; vicarij eius electio, illiuſque cum ſuprema authoritate & pote-

for. *ſublimatio Matt. 16. c poteſtate *fulminatio & inthronizatio, cui
data eſt ſuper vniuerſo populo Chriſtiano
plena poteſtas atque iuriſdictio. Quãquàm
enim populus ipſe per diuerſas diœceſes ſit
diſtinct⁹, tamē ſicut vna eſt Eccleſia ab vni-
co fundatore & capite Chriſto Ieſu, ita vnũ
oportet cõſtituere populum Chriſtianum,
& veluti in vno ſpeciali populo vnius Eccle
ſiæ caput. Hæc eſt ratio B. doctoris Thomę
atque ſententia, 4. contra gentiles, capitulo
ſeptuageſimoſexto. & canonum ſacrorum
inſtituta concordant, caput huiuſmodi, epi
ſcopum almæ vrbis eſſe & Petri ſucceſſorē,
& principatum Eccleſiæ vniuerſalis in eccle
ſia Romana p̄ſidere, 11. di. c. Nolite. Et hæc
poteſtas & præſulatus authoritas Petro tri-
Ioan. 21. c Mat. 16. c buta fuit, nõ ab hominibus, ſed ab ipſo re-
demptore & ſaluatore noſtro, & ab apoſto-
lis cum maxima veneratione cuſtodita. Nõ
enim quælibet terrena ſententia, vt eſt text⁹
22. di. c. Omnis. ſed illud verbum, quo con-
ſtructum eſt cælum & terra, per quod con-
dita ſunt omnia elementa, Romanam fun-
dauit Eccleſiam. Idem expreſſiùs innuitur
21. di. c. In nouo, & c. ſeq. cuius initium eſt,
Quanuis vniuerſæ per orbem catholicæ ec-
cleſiæ cõſtitutę vnus Chriſti thalamus ſint,
ſancta tamen Romana Eccleſia nullis ſyn-
odicis conſtitutionibus cæteris eccleſijs p̄-
lata eſt, ſed euãgelica voce Domini & ſalua-
Mat. 16. c toris noſtri primatum obtinuit: Tu es, inqt,
Petrus &c. Et paulò infrà concludit: Ita in
his omnibus pũctis quanto celſior gradus,
tanto maior authoritas inuenitur: in maio-
ribus ſiquidem regendi & iubendi eſt po-
teſtas, in minoribus obſequendi neceſſitas.
Congruum etiam eſt & expediens ad Eccle
ſiæ vnitatem, vt fideles in fide conueniant.
cumque contingat frequēter circa illa quæ
fidei ſunt, quæſtiones moueri & diſſonas
ſentētias promulgari, ex quibus ſciſſura in
Eccleſia ſępenumerò eſt exorta, expediebat
(vt beatus doctor concludit) quòd in vni-
tate per vnius viri ſententiam Eccleſia con-
ſeruaret. Cùm igitur caput & fundator Ec-
cleſiæ Chriſtus, in neceſſarijs non defecerit,
quam ita dilexit, vt pro ea ſanguinem ſuum
fuderit: cùm etiã de ſynagoga ab Eſaia di-
Eſa. 5. a catur: Quid potui facere vineæ meæ, & non
feci? non eſt dubitãdum, quin ex Chriſti or-
dinatione vnus toti & vniuerſali Eccleſiæ
præſit, cuius iudicio atque ſententia diſſen
ſiones circa fidem & grauiſſimę quæſtiones
tollantur & terminentur. quod clarè innui-
tur 22. diſt. c. Multis, vbi ad literam ita di-
citur: Maiores verò & difficiliores q̃ſtiões,
vt ſancta ſynodus ſtatuit, & vt beata conſue
tudo exigit, ad ſedem Apoſtolicam ſemper
referantur. huius beatus doctor egregiam
loco ſuperiori rationem aſſignat: quoniam
cùm pax & vnitas ſit finis regētis & *guber
natis, & vnitatis cõgruentior cauſa ſit vn⁹,
quàm multi: videtur, ꝙ omnes ſubditorum
diuerſitates, ab vno, benè diſpoſita politia, Triũ regẽdi modorum optim⁹ qs.
debeant extirpari. Propterea Ariſtoteles in
politicis monarchiã democratiæ & ariſto-
cratiæ præferre videtur. Id etiam regiminis
genus vniuerſæ mũdi partes naturali quo-
dam deſiderio appetere vidētur. Quamob-
rem in extrema phyſicorũ Ariſtotelis parte
ſcriptum eſt, Entia nolũt malè diſponi, vni-
cus ergo princeps. Chriſtum igitur, per quē Prou. 8. e
reges regnant, & legum cõditores iuſta de-
cernunt, optimum dediſſe Eccleſiæ ſuæ re-
gnũ, nuſquã eſt ambigendum, quòd quidē
ad inſtar regiminis triũphantis Eccleſię or-
dinauit. Hinc Ioãnes in Apocalypſi aiebat: Apo. 18. a
Vidi *Dominũ deſcendentē de cælo. & ali- *angelum
bi: Vidi ciuitatē ſanctam Hieruſalem nouã Apo. 21. a
deſcendentem de cælo, à Deo paratã, ſicut
ſponſam ornatã viro ſuo. & Moſi dictũ eſt,
ꝙ omnia faceret quēadmodùm ſibi in mõ- Exo. 25. d 26. f
te monſtratũ fuerat. & * Ioelis primo dictũ
eſt, Congregabuntur filij Iuda & filij Iſrael Oſeæ 1. c
pariter, & ponēt ſibi caput vnum. & Domi-
nus dixit, fiat vnũ ouile & vn⁹ paſtor, cui ſo Ioan. 10. e
li poteſtatē pleniſſimã & abſolutã tradidit *myſteria
ad oĩa fidei *miniſteria exequendũ, vt ad eũ
principaliter de gregis ſalute & directione,
ac fidei vnitate ac integritate, diſpoſitio &
iudiciũ ac ſententia ſpectarent, & vt per eũ
ad alios huiuſmodi miniſteriorũ & autho-
ritas diffunderetur. Hinc primo Paſtori an- Ioan. 21. c
te aſſcenſionē ſuam Dominus dixit: Paſce
oues meas. & ante paſſionem ſuam: Tu ite- Luc. 22. d
rum conuerſus, confirma fratres tuos. & illi
ſoli promiſit, Tibi dabo claues regni cælo- Mat. 16. c
rum. vt oſtenderetur (vt inquit beatus do-
ctor) quòd poteſtas clauium per eum eſſet
ad alios diffundenda vſque ad ſeculi finem,
iuxta illud Eſaię: Super ſolium Dauid & ſup Eſa. 9. b
regnum eius ſedebit, vt confirmet iſtud &
corroboret in iudicio & iuſtitia amodò & Mat. 28. e
vſque in ſempiternum. & Matthæi vltimo
Dominus aiebat: Eccè ego vobiſcũ ſum vſq;
ad conſummationē ſeculi. nec obſtat quòd
plerique dicunt verba illa fuiſſe Petro in p̄-
ſona totius Eccleſię. textus enim illud decla
rat 9. q. 3. Aliorum hominũ. *verſu *primo.
Replicabo, Vni dictum eſt, Tu es Petrus, &
ſuper hanc Petram ędificabo Eccleſiam me-
am. & quęcunque ſolueris ſuper terrã, erũt
ſoluta & in cælis &c. Hęc magna ex parte ex
dictis beati doctoris loco ſuperiori haben-
tur, qui in fine huius capituli ita concludit
ad literam: Et per hoc excluditur quorun-
dam præſumptuoſus error, qui ſe ſubduce-
re nitũtur ab obedientia & ſubiectione Pe-
tri, ſucceſſorem eius Romanum pontificē,
vniuerſalis Eccleſiæ Paſtorem nõ recogno-
ſcentes. Secundũ tamē canonica decreta de
ipſius ſummi pontificis ſupremæ poteſtatis
amplitudine, certiſſima doctrina traditur.
Hinc eñ dicitur, ꝙ ſolus in plenitudine po-
teſtatis vocatus eſt, alij autem in partem ſo-
licitudinis. in c. ad honorē, de au. & vſu pal-
lij. &

lij. & ſolus ſedet in illa ſede, quam Domin' in perſona beati Petri ſibi ſpecialiter elegit. vt in c. Per venerabilẽ. §. Sanè qui ſi. ſunt legitimi. & ſol' iudicat & diſponit, vt ſibi placet, 9. q. 3. c. Cuncta per mũdum. Ipſe enim habet arbitriũ cæleſte, c. de ſum. Trini. le. 1. & ei cõceſſa ſunt iura cæleſtis & terreni imperij à Domino redemptore noſtro, 22. di. c. omnis, vbi eſt textus ad literam: Illã verò ſolus ipſe fundauit, de Romana Eccleſia loquẽs. & ſupra petrã fidei mox naſcẽtis erexit, qui B. Petro æternæ vitæ clauigero terreni ſimul & cæleſtis impij iura cõmiſit. facit ad idẽ c. ſequens, ſacroſancta: Et principes ac oẽs homines ei obedire tenentur. de maior. & obe. c. Oẽs principes, & c. Solitæ, cui nec quiſquã dicere poteſt, cur ita facis? 19 diſt. c. In memoriam. ac ei ſit pro ratione voluntas, & quod ei placet, legis habet authoritatẽ, in. de iure naturali. §. ſed & quod principi. Per huius authoritatis vires, frequenter emergentibus mundo difformibus atque diſſidijs, opportunè diuina prouidentia occurrit. Sed cùm nimiùm collapſa eſſet nouiſſimis temporibus, ac per deuia præceps rueret libertas humana, miſericors & miſerator Dominus, qui nõ eſt vſq; quaquè iuxta præaſſumptam prophetæ ſententiam, plebem ſuam relicturus, virũ optimum, omnium decore virtutum, iuſtitia, prudentia, temperantia, modeſtia, ſanctimonia, atque quod præſentium temporum acerbitati, tempeſtatique & tantis Petri nauiculæ fluctibus accommodatiſſimum videtur, magno animo, robore, patientia, cõſtantia & longanimitate redimitum, clemẽtem tamen, pium, charitate & omni heroica virtute refertum, in ea ipſa ſede locauit, quo præſentium temporum horrendis Eccleſiæ ſuæ ſcandalis, alijſque vniuerſi populi ſui malis ſuccurreretur, *atq; eleuarẽtur. Huius igitur nos authoritatis viri, huius poteſtatis, huius cæremoniæ nuncij & oratores, quanquam immeriti, ad vos ſumus patres optimi.

*ea que ſ.

Nunc autem ad inſtitutã domini noſtri intentionis explanationem proficiſcamur, ſi priùs tamen pauca ad rem ipſam pertinentia, de geſtis præteritorũ temporum ad memoriam reduxerimus, plurimum cauſæ noſtræ fauoris, ac veſtrę intelligentię commoditatis conferemus. Sanctiſſimus dominus noſter digniſſimus ſummus Põtifex, verus, indubitatus, atque vnicus Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti vicarius, cui ſoli conuenit in altum rete ducere, hoc eſt, in profundum diſputationum & difficultatũ ſeſe immiſcere, 24. q. 1. Non turbatur, ratus hæreſibus inueteratis & his *qui in præſentiarum incrementa videbantur habere, ac inteſtinis per totam Chriſtianitatem odijs, diſſenſionibus & hoſtilibus armis, amiſſo etiã & fermè extincto totius eccleſiaſticæ libertatis priuilegio, ac multiformib' cleriq; & Chriſtiani populi deformitatibus ſine ſanctorũ patrum atque illuſtriſſimorũ principũ aſſiſtentia, fauore, ope & opere facilè & opportunè obuiare non poſſe, concilium Baſileæ ex bonæ & recolendæ memoriæ dñi Martini papæ quinti authoritate per Seneñ concilium promulgatum, atque eiuſdẽ domini Martini iuſſiõe ſtabilitũ, poſt ipſius obitum & ſanctitatis ſuę aſſumptionem, robur habere voluit & proſecutionẽ, ratũ & gratũ per Apoſtolicas ſuas bullas gerens, quicqd poteſtatis in ea re reuerẽdiſſimo in Chriſto patri & domino, domino noſtro ſingulariſſimo, digniſſimo cardinali ſancti Angeli Apoſtolicæ ſedis legato, per prædeceſſorem ſuum collatũ fuiſſet. Cumque amplificationem illius ſynodi, vt optaſſet & rerũ magnitudine expediuiſſet, intueretur: quãdo etiã per oratorẽ eorũ paucorum ꝑlatorũ, q tũc Baſileæ præſentes erãt, de ipſius concilij debilitate & paruitate certitudinẽ accepiſſet, eſſetque cum inſtantia requiſitus, vt talia faceret quæ nouam conuocationem prætendere videbantur: illud abinde diſſoluit, & ad ciuitatẽ Bononieñ vnà cum literis diſſolutionis conuocauit per interiectionem tam modici temporis, vt non niſi cõtinuaſſe dici poſſit, ita vt illa diſſolutio nil aliud in effectu, nec ex ſuæ ſanctitatis mẽte, voto & intentione, quàm loci mutationẽ, importare videretur. Quod ſanè patres reuerendiſſimi, non abſque grauitate ſumma, atque multa circunſpectione, & lõga & matura deliberatione, ac ſyncera ad Deum & Eccleſiam ſuam ſanctam charitate factũ eſſe exiſtimare debetis. Intuebat enim ille pontifex ſanctiſſimus, tantarum rerum expeditionem nõ eſſe finem optatum habituram, niſi ſua ſanctitas cõcilio adeſſet atque præeſſet, & cum reuererendiſſimorum patrum & dominorum meorũ ſacri Collegij, aliorumque magnorum principum, & totius Chriſtianitatis orthodoxorum præſulum conſultatione, fauore atque pręſidio tanta tamque ardua negocia dirigeret atque diſponeret: quod in hac ipſa ciuitate, propter notoriam ſanctitatis ſuæ inualitudinem, & quoniam plerique illuſtriſſimi principes ad eum locum conuenire denegabant, nullatenùs fieri potuiſſet. Accedebat inſupèr ad hoc, quòd locus iſte nimiùm vicinus videbatur potentiæ Huſſitarum: & magnæ imprudentiæ tributum fuiſſet, maximè poſt agnitionem periculi, quod non parùm formidabile eſſe orator ipſe referebat, vniuerſalem Eccleſiam tanto ſupponere diſcrimini: quin inſupèr neq; eo, quo facta eſt, modo hæreticorum vocationem ſine offenſa, vel ſaltem tacita detractione damnationis de ea hæreſi in ſacro concilio Conſtañ factæ, ſua ſanctitas ſuſtinere potuiſſet, cùm ꝑ vocationẽ illam, non ad diſputationem ſolùm,

Eugenius hic egregiè & grauiter defenditur.

for. *quæ

lùm,ſed ad ſpiritusſancti commune iudiciū Eccleſia noſtra catholica & hæretici æqualiter inuitarentur. Illius etiā vocationis verba,vt cum pace veſtra dicam,hæc ſunt: Eccè iam locus ac facultas plenæ audientiæ præbet. iā inuitamini:non corā paucis,ſed vniuerſis audiemini,quātum libet. Audietis & vos ipſos reſpondētes. ſanctus adſtabit medius ſpiritus iudex & arbiter, quid in Eccleſia tenendum & agendum ſit. Erimus ſimul & in oratione perſeuerantes,& tam diu feruenter ſuam pietatē ieiunijs, gemitibꝰ, precibus, obſecrationibus ac ſanctis operibus interpellabimus, vſquequò ipſe charitatis author & veritatis Doctor, corda vniuerſi populi illuſtrabit ad cognoſcendam amplectendamque veritatis & vnitatis *ſententiā.

*ſemitam.

Eccè quòd per hæc verba,non ad recognoſcendum damnatum errorem Huſſitæ vocātur,ſed ad ſubmittēdū ſe pariter cum Eccleſia catholica ad inueſtigationē veritatis: quod certè Huſſitis fauorem & authoritatē maiorem, fidelibus verò ambiguitatem & perplexitatem pręſtare videbatur. Sed quādo illis fuiſſet, vt conuincerentur & ad cognoſcendum damnatum errorem, audientia pręſtanda: locus ipſe ad id deputari non debuiſſet, attento quòd ſecundum relationem oratoris illius, certæ ciuitates circunadiacentes,illo peſtifero morbo labefactari cœperant. Itaque de huiuſmodi hæreſibus non erat tutum neque ſecurum in Germania publicè tractatum facere: tum quia per huiuſmodi contentiones corruptis maior commoditas & occaſio tributa fuiſſet alios corrumpendi, tum quia Bohemis ipſis maiorem fauorem pręſtari quàm alibì ſuſpicari poterat,ſicut in duobus tantùm huius hęreſis ſceleſtiſſimis capitibꝰ,& initio naſcentis mali experientia viſum eſt. Quid igitur cenſendum putatis, patres optimi, ſi in tāta multitudine adaucta infectione,& poſt tributas nobis neſcio quo occulto Dei iudicio tantas ſtrages,ibidèm & publicè reciperentur? Non erat etiam ille locus Græcis ad vniōem tam piè tamq; feruenter adſpirātibus accōmodatus. plures etiā aliæ cauſæ, & multo grauiores,illius cōmutatiōis deliberationem auxerunt: quarū expreſſio poſſet maiora, quàm ſint,ſcādala excitare, & quarum inueſtigationem facilè ingredi poſſet, quiſquis præteritorum temporum non nimis vetuſtam habet memoriam, & præſentium diſpoſitiones libero animo & abſque paſſione *metet. huiuſmodi ſanctitatis ſuæ deliberationem, ac Bononieñ cōcilij nouā conuocationem omnibus mundi pręſulibꝰ atque principibus intimauit, etiam illis ex vobis,patres optimi, qui pro tēpore hîc reſidebant: optima ſpe fretus, ne huiuſmodi ſanctitatis ſuæ mandatis orthodoxis quiſquam veſtrū contrairet. Sed heu reuerēdiſſimi patres,nedum mandata ſanctitatis ſuæ

For. *mediteretur aut *metiatur

ſpreta ſunt,ſed quidā ex *nobis ante diſſolutionē ſegnes & ad veniendum remiſſi videbantur, poſt diſſolutionē ſolertiſſimi atque perpetes facti ſunt quidem qui hîc aderant,poſt diſſolutiōem cum aliquali diſplicentia læti & immobiles pmanſerunt: quod certè,niſi ex impreſſione aut timore,qui caderet in conſtantes viros, factū ſit,quàm ſit ab obedientia & humanitate veſtra alienū, vos ipſi dijudicate. Spectat etiā ad ſummū Romanum pontificem,non ſolùm generales ſynodos conuocare,ſed & ſua ſententia roborare concilia conuocata. aliâs in irritū labitur,quicquid præter eius authoritatem ſtatuitur: & non propriè concilia, ſed conciliabula nuncupātur. textus eſt di. 17. c. multis. Inſupèr quotiès aliqua de vniuerſali ſynodo aliquibꝰ dubitatio naſcitur, ad recipiendam de eo quod non intelligitur, rationem: aut ſpontè hi qui ſalutem animæ ſuæ deſiderant,ad Apoſtolicam ſedem pro percipienda ratione cōueniant: aut ſi fortè (ſicut de talibus ſcriptum eſt,peccator cùm venerit in pfundū malorū,contēnit) ita & obſtinati & cōtumaces extiterint,vt doceri nō velint, eos ab eiſdē ſedibus Apoſtolicis aut attrahi ad ſalutem quoquo modo neceſſe eſt, aut ne aliorum perditio poſſint eſſe,ſecūdum canones per ſeculares opprimi conuenit poteſtates. tex. eſt eadem diſt. nec licuit. Quàm ſit igitur piculoſum,in hac ipſa re mandata tranſgredi Apoſtolica, c. illud inſpicite patres optimi, Nulli fas eſt, 19. di. cuius ego ſeriem, ne aures & dignitates veſtras tam grauiter offenderem,ſub ſilentio prætereundum eſſe ſtatui. Graue quidem igitur & periculoſum ab omnibus cēſetur, reuerendiſſimi patres, hoc quod paulò antè diximus: ſed maiori cum admiratiōe dignum extimatum,quòd Romanum pontificem citare pręſumpſeritis, cùm di. 9. q. 3. ſcriptum ſit: Nemo iudex iudicabit primam ſedem, iuſtitiam temperare deſiderantem: neque etiam ab Auguſto,neque ab omi clero, neque à regibus, neque à populo iudex iudicabitur,& gloſa ſuper verbo, Omni clero, habet: Ita argumentum, quòd cōcilium non poteſt papam iudicare,vt extrà de electionibus,ſignificaſti. vndè ſi totus mundꝰ *ſententiaret in aliquo negocio contra papam, videtur quòd papæ ſententiæ ſtandū eſſet,vt 24. q. 1. Hæc eſt fides. Nec ob argumentum glo. in contrarium, quia orbis maior eſt vrbe, 93. di. legimus, quia illud intelligitur, cùm papa diſſentiret à tota Eccleſia in articulis fidei, 15. di. ſicut ſancta, vbi eſt gloſa ad hoc notabiliſſima ſuper verbo, pſumpſerit. & illa gloſa ſatìs ſufficienter ſoluit obiectiōem quæ fieri poſſet per c. illud, Frequens,editū in ſacro concilio Conſtantienſi: quod certè nō ita arctat papam, quin poſſit ex ſuprema ſua authoritate ſup loco & tempore celebrandi concilij diſpenſare.

*vobis

locus obſcurus.

Prou. 18.

*ſentiret

Quam quidem authoritatem nimis impia
vult præſumptione violare, quiſquis eius
poteſtatem tẽtât infringere, fauendo cupi-
ditatibus ſuis:& id quod accepit à veterib⁹,
non ſequendo, vt eſt textus 19.diſt. Ita do-
minus. Moraliter etiam huiuſmodi legum
circunſtantiæ ſemper in authoritate & pru-
dentia principis reſeruatæ ſunt. mutatis enĩ
illis, frequenter nõ ſolùm diſpenſationem,
ſed abrogatiõem leges paſſæ ſunt. Elici poſ-
ſunt hæc ex ſententijs Ariſtotelis in fine 10.
Ethicorum. aliâs eſſet nimis inhumana hui-
uſmodi conſtitutio. *Poſſet* enim locus ad
conciliũ deputatus, funditùs infra illud de-
cennium euerti, in quo nullo vnquam tem-
pore prælatorum congregatio fieri poſſet,
neque alibi, ſi ſoli ſummo pontifici conſti-
tutionis illius diſpenſatio non tribueretur.
Poſſet etiam Cõſtitutio illa ex tempore, niſi
in talibus diſpenſatio locum haberet, effici
inutilis & captioſa, quod ab omni lege ali-
enum eſſe debet, 4. di. Erit autem lex. For-
male enim legis eſt, cauſas, perſonas, loca &
tempora metiri, diſt. xxix. Sciẽdum, & c. ne-
ceſſe. neque propterea c. illud, Frequens, &
alia edita in ſacro concilio Conſtantienſi,
caſſa & inualida reputari debent. quotidiè
enim in poſitiuis, etiam ſine cauſa, nedum
cùm grauis cauſa inſit, vt eſt doctorum cõ-
munis ſententia: papa diſpenſat, eaque pe-
nitus tollit, legib⁹ in ſua ſoliditate remanen
tibus. Illud prætereo, patres optimi, q̃ ſit ab
omni religiõe alienum, Domini noſtri Ieſu
Chriſti vicarium ad inſtãtiam & pro inter-
eſſe vnius viri, etiam quantacunque digni-
tate præditi, veſtro decreto impeti & mole-
Loc⁹ obſcurus for. *& ca. Illud, ſtari. Scio quoniam ſcitis reuerendiſſimi pa
tres, & frequentiùs me vidiſtis c. illud, Fre-
quens. Aliorum hominum, cuius ego ſupe-
riùs mentionem feci, illius tamen recentem
9. q. 3. Aliorũ hominũ. memoriam vobis ingeram, & inquam: Ali-
orum hominum cauſas Deus voluit per ho
mines terminari: ſed ſedis iſtius præſulem
ſuo ſine quæſtione reſeruauit arbitrio. vo-
luit beati Petri apoſtoli ſucceſſores cælo tã-
tam debere innocentiam, & ſubtiliſſimi
diſcuſſoris indagine inuiolatam habere
conſcientiam. Nolite æſtimare eas animas
inquiſitiõis non habere formidinem, quas
D E V S præ cæteris ſuo reſeruauit exami-
ni. Scitis inſupèr patres, quanta cum huma-
nitate Marcellinum Epiſcopum almę vrbis
ſuo ore etiam de idololatria conuictũ, con-
cilium ritè congregatum, colligere in ſinu
ſuo cauſam ſuam exhortatum eſt, tanquàm
non liceret à quoquam primam ſedem iu-
dicari, 21. di. Nunc autem. Facit ad hoc c. ſe-
quens, & c. In tantum. Illud ibi ſub ſilentio
prætereundum eſſe ſtatui, patres reueren-
diſſimi, quàm fueris à veſtra ſapientia &
charitate remotum, poſt illam loci mutati-
onem, contra libertatem, authoritatem &
poteſtatèm ſummi Romani pontificis co-
natos vos eſſe, immò veriùs præſumpſiſſe
pluriès ſtatuere & edita promulgare. no-
ſtis, q̃ formidabiles eſſe huiuſmodi tranſ-
greſſiones ſanctorum patrum decreta de-
clarent. Vndè non dubium eſt, vt eſt textus
22. di. c. 1. Omnes, quod pluriès allegaui-
mus: quia quiſquis cuiuſlibet Eccleſiæ ius
ſuum detrahit, iniuſtitiam facit. Qui autem
Romanæ Eccleſiæ priuilegium detrahit, ab
ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite
traditũ auferre cõatur, hic proculdubiò in
hæreſim labitur:& cùm ille vocẽ iniuſtus,
hic eſt dicendus hæreticus. fidem quippe
violat, qui aduerſus illã agit, quæ mater eſt
fidei: & ille contumax inuenitur, qui eam
cunctis eccleſijs non prætuliſſe cognoſci-
tur. ſed ſi neque pœnæ formido, neq; con-
ſcientiæ vermiculus reprimere vos potuit,
patres optimi, ſaltem commune, quod ha-
bent membra cum capite depreſſo, diſcri-
men continẽre vos debuit. finis enim illius
capituli, Aliorum hominum, cuius totiès
mentionem fecimus, talis eſt: Rurſus patet
ſanctorum voce põtificum, dignitatem ſe-
dis eius factam eſſe toto orbe venerabilem,
dum illi quidquid fidelium eſt, vbiq; ſum-
mittitur, dum totius corporis caput eſſe de-
ſignatur. de hac mihi per prophetam dictũ
videtur: Si hæc humiliatur, ad cuius confu- Eſa. 10. a
gietis auxilium? & vbi relinquetis gloriam
veſtram? Multa ad hæc reprimenda, longè
lateq; in toto iuris & canonum ambitu cõ-
ſcripta ſunt, quæ prætereunda eſſe cenſem⁹,
vt celeriùs ad legationis noſtræ fructum in-
grediamur. Nemo profectò eſt, patres opti-
mi, qui de rebus grauibus æquo & mode-
rato animo iudicet, qui non plurimùm ad-
miretur huiuſmodi progreſſus veſtros, opi-
neturq; grauia illos, & grauiora quàm ſint
ſcandala, in Eccleſia Dei parituros, quibus
quantum ex alto permittitur, & quanta cũ
clementia & charitate poteſt, ſanctiſſimus
dominus noſter ſummus pontifex obuiare
proponens, charitates veſtras humaniſſimè
deprecatur, hortatur, monet, requirit & ob-
teſtatur, per eam qua ſedi Apoſtolicæ obli-
gamini, obedientiam, per integritatem fi-
dei veſtræ, per ſalutem animarum veſtrarũ,
per vnionem eccleſiaſtici corporis, Chriſti
ſanguine complantati, per ipſum I E S V M
Chriſtum Deum & Dominum noſtrum, vt
ab huiuſmodi progreſſibus abſtinentes, ad
pacem, ad vnionem, ad reformationem cle-
ri & fidelium, ac intermiſſæ libertatis eccle-
ſiaſticæ inſtaurationem, modo quo pote-
ſtis meliori cum ſanctitate ſua conueniatis.
& quoniam concilij deſiderium ſanctitati
ſuæ & vobis commune eſſe videtur, ſuum
tamen tanto feruentius, quanto plùs ſua in-
tereſt, vtpotè qui in eo præeſſe habet, de-
bet & vult, decreuit & deliberauit, & vult vt
omninò concilium generale celebretur, in
quo ſua S. non ſolum adeſſe & præeſſe vult,

En hic Eugenius ſpõtè ſe ſubmittit Cõcilio, tantũ abeſt vt contempſerit Concilia, quod illi obiecerunt nõ ſemel Baſileenſes.

ſed vt membra condignam reformatiõem humili & manſueto animo tolerent, ſtatuit vt in primis reformatio à perſona ſuæ ſanctitatis inchoetur, non ſolùm à tẽpore quo ad ſummum apoſtolatus apicem aſſumptus eſt, ſed teneræ iuuentutis: procedaturq; ad reliqua totius Romanæ curiæ membra: demum alios mundi principes atque prȩlatos ſecundum gradus tangat & pungat, quo totus Chriſtianæ profeſſionis populus, correctionis fructum ſalutemque percipiat, ſtatuens ſacrum illud cõcilium ita protegere, vt nullo vnquam tempore illud diſſolui patiatur, niſi priùs (quantum poſſibile Deus permiſit) ſectæ, vepres, hæreſes & diſcrimina ab agro dominico procul pellantur, quo Chriſti populus vnus & pacificus factus, atque euangelicæ vitæ puritate renouatus, ac Chriſti charitate & deuotiõe accẽſus, Chriſti crucem atque Chriſtiani populi ſanguine madeſactos mucrones, in hoſtes crucis, domus & terræ ſanctæ occupatores, conuertere poſſit. Quam diem ſi Deus dederit, vt oculis ꝓprijs ſua S. intueat̃, nihil in hac vita fructuoſius, nihil deſideratius, nihil iucundius ſeſe cõſecuturã ſperaret. Hic erit, Deo rem & cauſam ſuã promouente & protegente, patres optimi, ſacri illius cõcilij finis, hic terminus, hic fructus. Vult igitur ſua S. cõcilium, vult omne bonum. Duabus igitur tantùm in rebus ſeu circunſtantijs à ſanctitatis ſuæ decreto diſſentire videmini. Altera deputatũ per S. ſuam locũ deteſtatur, altera interpoſiti temporis dilationẽ. vtrunq; pro pace & conſolationis via, & ne mẽbra à capite ſeparentur, ex innata humanitate ſua S. prouidere dignatur. Ad primã enim diſſenſionem tollendam, quemcunque alium in Italia Eccleſiæ immediatè ſubiectum locum offert: cuius dominio, pro tempore celebrandi concilij, ſeſe expoliare decernit, & ſub concilij poteſtate ponere, cum conditione, quòd poſt finem cõcilij, Eccleſię & ſuę ſanctitati reſtituatur. Ad ſecundũ, illam tẽporis dilationẽ tollere, & ſeſe ad locum per nos eligendum & deputandum, modo prædicto pſonaliter & abſque intermedio conferre. Ad quem primo cõgreſſu magnã platorum multitudinẽ ſecum ducet, alios cum celeritate ex omibus mundi partibus venire compellet. Ad quem etiam locũ pleroſq; mundi principes vẽturos, pleroſque ſolennes ambaſiatores & procuratores miſſuros, certò cõfidit. Nos etiã iuſſu ſuæ ſanctitatis vobiſcum illuc, ſi nunc venire placeet, ne q̃dquam tẽporis interponatur, properare ſpõdemus, vobis & cuilibet veſtrum omnium prȩteritorum perpetuis temporibus valituram plenariam remiſſionem pollicentes ac omnimodam libertatẽ & ſecuritatẽ. Quòd ſi forſan Germaniæ reformationem, reductionemque Bohemorum commodiùs in Germania fieri arbitraremini, ſua S. eſtalterius longè ſententiæ, vt præmiſſum eſt, præſertim quia authoritas præſentiæ S ſuæ ad tantarum rerum expeditionẽ, plurimùm neceſſaria videtur. & an vltra Italiæ limites ſeſe, propter notoriã inualitudinem, conferri poſſet, qui etiam quinquaginta paſſuum progreſſu laſſatur, vos ipſi dijudicate. neq; exiſtimare debetis, patres optimi, Bohemos, ſi eorum intentio pia & recta foret, ab eorum ſalute, ab vniõe fideliũ, ab amœniſſima pace propter loci diſtantiam retardari: neque propter ipſorum hæreticorum reductionem, quam tamen credere, conſideratis multis, mens refugit, poſtponẽda eſt orientalis Eccleſiæ reuocatio, quæ tantis patribus incredibili ſapientia & ſanctimonia refertis abundauit, vndè ſ. doctrinæ fidei gloria meritò eſt tributa, cuius inclinationẽ nuſquàm hactenus promptiorem vidimus, neque ſtricto & iuſto Dei iudicio eius magis neceſſariam, neque à tam pio & catholico principe oblatam. pereunt ſanè in tarditate reductionis de centum Huſſitarum animę, pereunt oriẽtalium ſchiſmaticorum, & abſque dubio longè plurium. Modus eſt igitur, vt abſque intermedio vtrique inuitentur, ne cum illis ſimul pereamus & nos, & vt ſi illi obſtinatione ad gehennam ædificẽt, liberemur & nos. poſſunt certè vno eodemque contextu ad vnitatem Eccleſiæ hi duo populi reuocari, poſſunt & debent, maximè cùm ab altero inuitemur & nos. Tamen ſi in ea opinione veſtra perſiſtitis, placet ſuæ ſanctitati, ne proptereà ab eius vnitate recedatis, quòd in ambarum harum rerum expeditione reuerẽdiſſimus dominus meus legatus intendat. Placet inſupèr quòd vos eidem adiumento ſitis, ſi hoc fructuoſius, quàm ſine intermedio ad conciliũ ꝓficiſci, exiſtimatis. Qꝛòd ſi complementum rerum huiuſmodi per dominum legatum & vos fieri non poſſit, reliquum quod ad perfectionem extabit, ſupplebitur in concilio generali. Germaniæ tamen reformatio plùs antiquorum canonum obſeruatione, in qua modeſta coactio neceſſaria eſſe videtur, qaàm nouarum conſtitutionum editione indiget. Qua in re per dominum legatum poteſtate & fauore circunſultum, dari poterit aptiſſimus modus, præſertim cùm clerus huius patriæ hactenus DEO deuotiſſimus extiterit, & ad obedientiam ferè ex natura paratiſſimus, facilè itaque ad decorem priſtinum reducentur. Hæc eſt ſanctiſſimi domini noſtri pia intentio, patres, hoc deſiderium, hoc votum atque decretum. Suſcipiatis igitur reuerendiſſimi patres inſitum vobis verbum, quanta cum oportet charitate & humilitate, ne qui videmini pacis, vniõis & reformationis amatores, nouorum ſchiſmatum, diſſenſionum & deformitatum capita reputemini. Amplectamini amore IESV CHRISTI charitatem

1. Cor. 13. a

ritatem non fictam. ea eſt, de qua Apoſtolus ad Corinthios ait: Charitas patiens eſt, benigna eſt: charitas non æmulatur, nõ agit perperàm, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt: non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitatem, cõgaudet autem veritati. Ea quę ſummoperè appetere videmini, patres optimi, profectò magna & ardua ſunt, & frontè per ſe honeſti & boni ferunt, quorum tamen appetitus humilitatis freno continendus eſt. cogitans enim magnam fabricam cõſtruere celſitudinis, de fundamento priùs cogitat humilitatis. Aurelius ille Auguſtinus ait: Efficiẽdum eſt igitur, prout ille noſter Arpinas (gentilis tamẽ, ſed moraliſſimus) Cicero in Officijs inquit: Vt appetitus rationi obediant, eam neq; pręcurrant, neque propter pigritiam aut ignauiam deſerant, ſintq́; tranquilli, atque omni animi perturbatione careant: ex quo elucebit omnis conſtantia, omniſq́; moderatio, nam qui appetitus lõgiùs euagantur, & tanquam exultantes ſiue cupiendo ſiue fugiendo, non ſatis à ratione retinentur, ſine dubio finem & modũ tranſeunt, & relinquunt atq; abijciunt obedientiam, cui ſubiecti ſunt lege naturæ. Benè igitur Auguſtinus aiebat, quòd mẽſura humilitatis, cuiq; ex menſura ipſius magnitudinis data eſt. Bonũ eſt igitur, quærere dignos iuſtitiæ fructus, patres, ſi tamen humilitatis frenum non relaxetis: quia Chryſoſtomus ille gręcus inquit: Si iuſtitiæ cõiunxeris humilitatem, quò non ibit? adſiſtet ipſi tribunali diuino in medio angelorũ. Penſate igitur rerum, quas agitatis, magnitudinem patres: commenſurate dignitates veſtras, & ita omnia ponderate, vt opera veſtra diuinæ voluntati conformentur. Hæc eſt igitur volũtas Dei, vt cum Apoſtolo concludamus, ab omni ſpecie mali abſtinere vos. Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per æuum, vt integer ſpiritus veſter & anima & corpus, ſine querela in aduentu Domini Ieſu Chriſti ſeruetur. Amen.

1. Theſſ. 5. d

Ego Iacobus Adſerricius presbyter Tarentinus, publicus Apoſtolica authoritate notarius, & reuerẽdiſſimi in Chriſto patris domini Ioannis archiepiſcopi Tareñ &c.

Hac tñ Bohemi placati adeo non fuerũt oratione, vt deinceps etiã in ridicula prorupérint, videntes ſe eloquentia impares, vt teſtatur Nauclerus.

ORATIO LVCVLENTA PRAEſidentis, habita in concilio Baſileeñ nomine Eccleſię catholicę ad conuertendum Bohemos.

Ieſus Chriſtus. Amen.

LOcutur⁹ pro publica populi Chriſtiani vtilitate, opus mihi eſſe arbitror, vt perſonã priuatam exuam, & induam publicam: & tam publicam, vt omes cõpręhendat, & nemo ab eius iuriſdictiõe eximatur. Hęc eſt illa ſancta catholica Eccleſia, ſpõſa Chriſti & Chriſtianorum omnium mater. Hæc inquam quæ nos omes ad hunc locum diuinæ benedictionis vocauit, & ad nuptiale inuitauit cõuiuium, antequàm ea pro quib⁹ cõuenimus, tractare incipiamus, pauca nobiſcum ex viſcerib⁹ charitatis loqui decreuit. Itaq; iam non me quaſi meipſum loquentem audiatis, ſed tanquàm matrem & alumnam cõmunem, ſanctam Dei Eccleſiam. Ego duntaxat miniſterium præbeo, & rudem linguam, qua vt inſtrumento vtatur, tãtùm accommodo. Ipſa autem eſt, quæ concipit dictatq́; ſententias. Nec vos admiratio teneat, ꝙ hæc tam grandis & circunſpecta domina, ex hac magna cõgregatione, in qua plurimi ſunt & ſancti & literati viri, me ſolum elegerit, indoctum & peccatorem. Habet enim apud Deum neſcio quid priuilegij officium publicũ, quo diuina potẽtia virtutes ſuas crebrò exercere cõſueuit. Cùm itaq; pręſidens ſim temporis huius in hoc ſacro concilio, quanquàm ſupra modũ indignus, elegit me ſponſa Chriſti, non vitæ merito, ſed authoritate officij, per quem animi ſui conceptum explicaret. Quòd ſi forſitan (vti vereor) ex ore meo aliquid ineptum effluxerit, nõ imputetis queſo huic ſapientiſſimæ mulieri, quæ in nulla re errare conſueuit: ſed tantùm incircunciſis pollutiſq́; labijs meis, quemadmodũ nec imputandum foret magiſtro in arte muſica peritiſſimo, ſi inſtrumentum rubiginoſum aut confractum in quo pſallit, raucam & nõ benè ſonoram emittat vocem. Vos aũt obſecro, vt interim, me loquente, tacitè in cordib⁹ veſtris oretis, quatenùs pro honore ſanctæ matris Eccleſiæ ac noſtra ædificatione, ſpirituſſanctus igniculo illo, quo labia Iſaię purificauĩt, ſaltem per horam purificare dignetur & mea. Deinceps igitur magna cum deuotione & reuerentia matrem noſtrã loquentem audiamus omẽs, & attentè conſideremus diuini exordij verba, quibus nos allocutura eſt, quæ ſumpta ſunt ex B. apoſtolo Paulo ad Phil. Si qua conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum, vt idem ſapiatis, eandem charitatẽ habentes, vnanimes, idipſum ſentientes, nihil per cõtentionem, neq; per inanem gloriã, ſed in humilitate. In primis nolo exiſtimetis, ad aliquos tantùm ex vobis me verbum facere. Ad vniuerſos, prout cuiq; opus eſt, meus ſermo dirigitur. totam ego hãc congregationẽ, nõ partẽ, alloquor. Omniũ enim veſtrũ æqualis mihi cura eſt. Nam omẽs filij mei eſtis, & in vtero meo nõ ſine magno labore concepti. Ego enim ſum ſpõſa Chri, in quo ſecũdũ Apoſtolũ ad Coloſ. Nõ eſt maſculus & fœmina, gẽtilis & Iudę⁹, circũciſio & ꝑputiũ, barbar⁹ & Scytha, ſeru⁹ & liber, ſed oĩa & in oĩbus Chriſt⁹. Auſcultate igitur diligẽter oẽs q hîc adeſtis, & in cordibus veſtris recõdite in ſpiritu lenitatis q̃ dictura ſum, & ꝓ virib⁹ enitimini implere gaudiũ meũ. Naturali iure & diuina

Iſa. 6. b

Phil. 2. a

Coloſſ. 3. b

lege filioli mei conſtringimini credere con
ſilijs meis,& præceptis meis obtéperare. Na-
tura ipſa filio ſuadet, cùm ſe à matre genitú
eſſe ſciat,& ab ea ſuper omnes ſe amari co-
gnoſcat, vt eam ſimiliter diligat, honoret &
conſoletur,& eius omnibus acquieſcat con
Tob.4.a ſilijs. Ita Tobias ſenior moriēs admonebat
filium ſuum: Honorem exhibebis matri tuę
omnibus diebus vitæ ſuæ. Memor enim eſſe
debes, quæ & quanta pericula paſſa ſit pro-
pter te in vtero ſuo. Lex etiā digito Dei ſcri-
Exod. 20.b pta, inter præcepta quæ ad humanam ſocie-
tatem pertinent, hoc primū iubet, vt paren-
tes à filijs honorētur. propter quod apoſto-
Coloſſ. 3. d lus inſtruit Coloſſ. Filij, obedite parentibus
per omnia. hoc enim beneplacitū eſt in Do-
Eccle.3.a mino. Quantū meriti filius honorando ma-
trem, quantúm ve ſupplicij eam contemnen
do expectet, ſcriptura diuina inſinuat, di-
Prou.1.a cēs: Sicut q theſaurizat, ita & q honorat ma-
trem. & rurſùs: Fili mi, ne dimittas legē ma-
Eccle.3.c tris tuæ, vt addatur gratia capiti tuo. Econ-
trà, Maledictus à Deo qui exaſperat matré.
Accedit præterea, quòd conſilijs meis ſine
vlla hęſitatione parére debetis: quia nō ſum
ſicut vna de ſtultis mulieribus huius ſeculi,
ſed in omni virtute & ſapientia ab omnipo-
tente Deo pleniſſimè imbuta. propter quod
certi eſſe debetis, pręcepta mea tanquàm ex
ſapientiæ fonte manantia, nō poſſe eſſe niſi
ſalubria, nec illud omittendum eſt, ꝙ quid-
quid vobis conſuluero ac iuſſero, facilimū
eſt,& ſupra modum delectabile. Quæ cura
mihi ſit de ſalute veſtra, hinc facilè perſpice-
re poteſtis, quòd gaudium meū impleri nó
poteſt, niſi & vobis bene ſit. Gaudium meū
ex veſtra pendet vtilitate. non poſſum eſſe
lęta, niſi & vos lætos atq; vnanimes intuear.
Carpūtur viſcera mea, ſi quem de filijs meis
vel modicum lædi videro. Crucior tota, ſi
quid accidat eis infortunij. Madeſcunt túc
præſertim genæ meæ lachrymis, cùm inter
filios meos diſſidij aliquid ortum ſentio. Et
licèt aliquæ interdum matres repertæ ſint,
quæ dimiſſis filijs, ad nouos maritos ſeu ꝓ-
cos ſe tranſtulerūt,& voluptatibus proprijs
ſatisfacere cupiētes, filiorum ſuorum obli-
for. *tamen tæ ſunt: ego *autem de numero illarum cō-
putari debeo, prout experientia manifeſtat,
Iſa.49.d de quibus Iſaias ſcribit: Nunquid obliuiſci
poteſt mater infantem ſuum, vt non miſe-
reatur filio vteri ſui? Quanquàm etiam qui-
dam ſint patres aut domini, qui filiorū cul-
pis miſerijsq́; non mouentur, dicētes: Satis
mihi eſt, quòd bene ago & mihi bene ſit: de-
cæterò neq; iniquitas mea, neque delictum
meum. Ego autem non ſic. licèt enim nihil
mihi conſcia ſim, hoc me non cóſolatur, niſi
& idem filijs meis adeſſe videam. Nec mihi
ſatìs eſt ſemel admonuiſſe, niſi iterum atque
iterum & ſine intermiſſione vſq; in finem
ſedulò eos cómonefaciā. Dilectiſſimi mei,
ita vos oēs affectu quodam inexplicabili

diligo, vt nulla tā grauia eſſe poſſint diſcri-
mina, quibus libens pro ſalute veſtra me vl-
trò non obijcerem. Quot martyria, tormē-
ta, perſecutiōes à ſæuis imperatoribus & ty-
rannis in primitiua adoleſcentiæ meę ętate
pertulerim pro ſalute eorum qui tunc erant
filiorū,& qui poſteà ſucceſſerunt & ſucceſ-
ſuri ſunt, quis vnquàm poſſet enarrare? In-
undauerunt plateæ ciuitatū ſanguine mem-
brorum meorum, vt fides catholica in filijs
meis illibata perſiſteret. Ita quidem vos oēs
in pręcordijs meis infixi eſtis, vt non niſi de
veſtris commodis cogitare queam, pro qui-
bus non ſolùm alligari, ſed & mori in mem-
bris meis pro vnoquoq; veſtrum omi tem- Actu.21.c
pore parata ſim. Sequor in hoc veſtigia ſpō-
ſi mei, qui ita me & corpus meum dilexit, vt
pro ea animā ſuam ponere non dubitauerit.
Vidi ipſum ſæpenumerò lachrymantem ac
dolētem pro membris meis. Audiui ipſum
inter maximos cruciatus clamantem: Pater, Luc 23.
ignoſce illis. licèt vndiq; dilectus manaret
ſanguine, & atrociſſimis tormentis vndiq;
agitaretur, nihil tamen aliud quàm ſalutem
filiorum meorum ſitiebat. Sic & me ſpōſam
ac diſcipulā ſuā facere decet, & memoriam
cōtinuam veſtri habere, ac die noctuq; ge-
mitibus inenarrabilibus clamare & interpel
lare ad Deum pro vobis, vt nemo pereat ex
his quos tradidit mihi. Propterea ſic anxia
ac ſolicita poſtulo, vt impleatis gaudiū me-
um. Quanto meritis affectu, quantaq; anxi-
etate & vehementia deprecationē hanc meā
ad vos porrigam, ex verbis apoſtolicis mo-
dò propoſitis animaduertite: Si qua conſo- Phil.2.a
latio eſt in Chriſto, ſi quod ſolatium chari-
tatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera
miſeratiōis, implete gaudium meum. Quid
eſt dicere, ſi qua cōſolatio eſt in Chriſto, niſi
quia maxima eſt? quā ſi habere vultis, opus
eſt vt impleatis deſiderium meum. Immore-
mur, ſi placet, paululùm in hoc Chriſti no-
mine. nō enim decet memoriam ſponſi mei
ſic perfunctoriè tranſire. Eius quippe amo- Cant.2.& 5.
re langueo,& liquefacta eſt anima vt primū
nomen dilecti mei inſonuit auribus meis.
Quid (quæſo) maius dici poteſt, quàm cóſo
latio in Chriſto, qui eſt pater miſericordia-
rum & Deus totius conſolationis, qui con- 2.Cor.1.a
ſolatur nos in omni tribulatione noſtra? Fal
litur, qui putat alijs in rebus cóſolationem
poſſe reperiri. Ad ipſum duntaxat pro con-
ſolatione accedere oportet, quoniam per
Chriſtū, vt inquit Apoſtolus, abundat con- Ibidèm.
ſolatio noſtra. Ipſe ſolus eſt qui dicit, Ve- Matth. 11.d
nite ad me omnes qui laboratis & onerati
eſtis, & ego reficiam vos, & inuenietis req-
em animabus veſtris. & rurſus: Qui ſitit, ve-
niat ad me,& bibat. Poſſidete quod vultis, Ioan.7. f
aurum, argētum, regna, ciuitates, ſcientiam
& eloquentiam,& quidquid ſub cęlo eſt: ſi-
ne Chriſto moleſtias potiùs q̄ conſolationē
experiemini. Solus Chriſtus eſt conſolatio,
pax,

pax, quies & trãquillitas: quod & ipſe, trãſiturus ex hoc mundo, diſcipulis ſuis prędi-
Ioan.16.d xit: In mundo preſſurã habebitis, in me aũt
pacem. Si igitur filij mei conſolationem in
Chriſto obtinere ſperatis, neceſſe eſt vt impleatis gaudium meum. Nõ enim aliter domin⁹ meus vos cõſolabitur, niſi & vos vnicam ſponſam ſuã cõſolemini, quam vt animam ſuã & pupillã oculi ſui diligit. Sequi-
Phil.2.a tur: Si quod ſolatiũ charitatis, hoc eſt, ſi charitatem habere vultis & ex charitate ſolatiũ, implete deſideriũ meum. Charitas dilectio eſt. vbi dilectio, ibi delectatio: vbi delectatio, ibi ſolatium & gaudiũ. vbi charitas eſt,
1.Ioan.3.c ibi Deus eſt, quia Deus charitas eſt. Econtrà vbi charitas non eſt, ibì nec Deus eſt, nec quidem boni aliquid eſſe poteſt. Si igitur charitatem & Deum, & om̃e bonum cum Deo deſideratis, votis meis ſatisfacere vos oportet. Si præceptum primum cauſa charitatis eſt, vt diligatis Deum: diligendo me, diligitis profectò Deum, quia Chriſtus Deus & ego, vna myſtica perſona ſumus, cuius ipſe
Epheſ.1.d eſt caput. duo enim ſumus in carne vna. & hoc eſt illud magnum ſacramẽtum, de quo
Epheſ.5.d inquit Apoſtolus, in Chriſto & Eccleſia. Si item ex charitate diligendus eſt proximus, quis vobis proximior eſt, quàm ego mater veſtra, & talis mater, quæ non ſemel vt aliæ matres, ſed & pręter ſacri baptiſmatis generationem, continuè in verbo prædicationis & exhortationis vos pario? Ita in pſona mea
Galat.4.c in quit Apoſtolus: Filioli mei, quos iterum
Philip.2.a parturio, donec formetur in vobis Chriſt⁹. Iterum & tertiò: Si qua ſocietas ſpiritusſancti, implete gaudium meum. quid hoc ſignificat, niſi ꝙ ſi vultis habere vnionem, quam facit ſpiritusſanctus in om̃ibus fidelibus, ſi vultis eſſe participes ſpiritusſancti & eius ſocietatem habere, ſi vultis vt ſpiritusſanctus habitet in vobis, lætificate matrem veſtram Eccleſiam? O vehemẽs admirationis genus, quàm ignitus eſt hic ſermo & penetrabilior
Hebr.4.c omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad compagem animæ, ſpiritus, ac medullarum. Sed non tam properè ſpiritusſancti memoriam percurramus. Nam ineffabile quoddã in ore meo, dum ipſum recẽſeo, ſentio ſuauitatis nectar. Et quia multa hic ſpiritus paraclytus mihi beneficia cõtulit, multùm equidem, ne ingrata ſim, diligere ipſum debeo. ſuæ eñ cuſtodiæ dimiſſa ſum, ne videar orphana. Ipſe me protegit, ne portę inferi pręualeant aduerſus me. Ipſe me fouet, dirigit,
Luc.24.g & gubernat. Ipſe primùm induit me adoleſcentulam virtutem ex alto, & in me reſedit
Actor.2.a per ignem, vt charitate arderẽ: & in lingua, vt linguis omnium loquens, omnes docere poſſem. Ipſe adſtat ſemper auribus meis, & quidquid dixerit Chriſtus, ipſe ſuggerit mihi, docetq; mihi omnem veritatem ſpiritus ipſe veritatis. nec me vnquàm errare paſſus eſt, neque (vt ſpero) vſq; ad conſummationem ſeculi patietur. hic mihi abundè largitus eſt ſeptem eius ſacratiſſima munera, ſpiritum videlicet ſapientiæ & intellectus, conſilij & fortitudinis, ſcientiæ, pietatis & Eſa.11.a
timoris. dona ipſius ſpiritusſancti habeo, vt per ſapientiam ſim matura, per intellectum prouida, per conſilium cauta, per fortitudinem animoſa, per ſciẽtiam diſcreta, per pietatem miſericors, per timorẽ humilis. Multa nimis de ſpiritusſancto dicẽda forent: ſed quis ad lucem, quam inhabitat, inacceſſibilem accedere poterit? Nunc autem duo hæc de doctore meo referre ſatis ſit, vt vnuſqſq; Chriſtianus cognoſcat, quantum amare & reuereri ipſum debeat. Spiritus paraclytus hic eſt, de quo conceptus & incarnatus eſt redemptor generis humani Ieſus Chriſtus Deus meus & Deus veſter, Dominus meus & Dominus veſter. Ipſe etiam eſt, de quo inquit Apoſtolus: Nemo poteſt dicere, Chri- 1.Cor.12.a
ſtus Ieſus, niſi in ſpiritusſancto. Si igitur huius ſpiritusſancti, qui tam mirabilium eſt patrator operum, ſocietatem habere vultis, implete gaudium meũ. Tandem & quartò vos obſecro per viſcera miſerationis, ſi qua in vobis ſunt, vt impleatis gaudiũ meũ. Om̃is ſumma Chriſtianæ diſciplinæ in pietate & miſericordia conſiſtit. quantum miſericor- Matth.25.d
diæ & pietatis opus Deo ſit cordi, hinc conſtat, quòd in extremo mũdi iudicio, de miſericordia ſolùm ratio exigetur. pietas ſeu miſericordia ad omnia eſt vtilis, promiſſio- 1.Tim.4.b
nem habens vitæ quæ nunc eſt & futuræ, ſecundum Apoſtolum. Hic enim diuitias & gloriam, in futuro vitam æternam cõſequitur. De hoc dictum eſſe videtur, quod ſcribitur in libr. Sap. In dextera eius anni vitæ, Prou.3.b
in ſiniſtra illius diuitiæ & honor. Si ergo ꝓmiſſionẽ huius vitæ æternæ optatis, miſeremini matris veſtræ quę tam diu de filiorum ſuorum diſſidio vehementer affligitur. per viſcera miſericordiæ Dei noſtri vos oro, vt in veſtra me vnitate conſolemini. Non violentum aliquid à vobis exigo, ſed ipſum naturalem affectum, qui ad miſericordiã vos meritò inclinare debet, tum ad om̃es homines, tum pręſertim ad matrẽ veſtrã & mem- 1.Cor.12.d
bra veſtra. inquit Apoſtolus: In id ipſum ſolicita ſunt membra: & ſi quid patitur vnum membrũ, cõpatiuntur & cætera. Cùm ſitis membra corporis mei, naturali pietate tam matris veſtræ, q̃ cęterorũ membrorũ, ex veſtro diſſidio ſe affligentiũ, miſereri ac cõpati debetis. Si vt primùm Ioſeph vidit Beniamin fratrẽ ſuũ paruulũ in Aegyptum deductum, cõmota ſunt viſcera eius, nec ſe cohi- Gen.45.a
bere poterat quin lachrymę ex oculis erumperẽt: quãto magìs viſcera veſtra cõmoueri debẽt ad pietatẽ, & oculi erũpere ad lachrymas, viſa matre veſtra & genitrice, tot fratrũ veſtrorum diuturno mœrore tabefacta? Sic igĩt filioli mei cõteſtor & adiuro vos ꝑ conſolationẽ Chr̃i, per ſolatiũ charitatis, per ſo-

cietatem ſpirituſſancti,per viſcera miſerati-
onis,vt gaudiũ quod de vobis concepi,hoc
in loco compleatur.Intelligitis,puto,cur di
xerim,implete gaudium meum:hoc ſignifi-
cat, aliquid gaudij cœptum eſſe,aliquid aũt
reſtare vt impleatur.Cœptum eſt gaudium
in corde meo,cùm tempus huius ſacri con-
cilij celebrandi aduenit,per quod ſpes mihi
non parua erat,vt filij mei vndiq; colligẽdi,
infirmitatibus corporis mei,quæ proh do-
lor grauiſſimę ſunt,oportunè prouiderent,
& fidem orthodoxã, quam ipſa profiteor,
viriliter ab impugnantibus tuerentur, pa-
cemq; vbiq; exulantem intra fines meos re-
ducerent,ac virtutes multis in locis ac per-
ſonis ferè extinctas reſuſcitarẽt, quẽadmo-
dum hęc om̃ia in alijs ſacris generalibus cõ-
cilijs per ſpirituſſancti gratiã ſæpenumerò
facta ſunt.huiuſmodi autem gaudium tunc
auctũ eſt,cùm per pijſſimas huius ſacri con-
cilij literas,Bohemiæ populus ad hanc ſan-
ctam ſynodum magna cum charitate cõuo-
uocatus eſt,& ei libera audiẽtia oblata. Sed
tunc præſertim exultauit animus meus cum
conuenientibus huius ſacri concilij & Bo-
hemorum ambaſiatoribus in oppido Egrę,
vnanimiter cõcluſum eſt,vt vos Bohemi ad
hunc locũ proficiſceremini:quod,Deo diſ-
ponente,iam oculis meis factũ video.Nunc
autem ſpes futuri gaudij magìs ac magìs ap-
propinquat, quando filios meos ante hæc
tẽpora inuidia diaboli inter ſe diuiſos, nec
ſe reſpicere audientes, nũc inſimul modeſtè
cõſidere,pacificè loqui,& manſuetè inuicẽ
conuerſari adſpicio. Et quo magìs corpora
coniunguntur,eo maior ſpes eſt concilian-
dorum animorum. Multum quidẽ effluxit
temporis, quo lætiorem diem quàm iſtum
experta non ſum:quandoquidem veriſimi-
lia futurę vnionis fundamenta,ex tam felici
initio inter filios meos iacta eſſe videntur.
Agite igitur filij mei,implete gaudium me-
um,date operam,vt quod tam laudabiliter
inchoaſtis,optato fine terminetis. Gaudiũ
cœptum eſt. reſtat vt cõſummetur. in manu
veſtra eſt conſummare illud,& cõſolari ma-
trem veſtram,atq; omnem exhilarare popu
lum Chriſtianũ, qui magno cum deſiderio
finem conuentionis veſtræ præſtolatur.Fa-
cite,obſecro,ne fruſtrà huc veniſſe videami
ni.Sic agite,vt tot labores iam vltra annum,
incaſſum non diſpereant,& gentes tam grã-
di de vobis ſpe cõcepta nõ fruſtrentur.quis
tam duri cordis filius eſt,qui tam vehemen-
ter obſecratus, audeat contraire maternis
precibus?Quis tam inhumanus atq; impius
reperiri poteſt,qui ſic efficaciter à matre ad-
iuratus,mox non acquieſcat,& cũ Salomo-
3.Reg.2.d ne dicat:Pete mater mea, neq; enim fas eſt,
vt auertam faciem tuam.Sub hac igitur ſpe
Filioli mei,explicabo vobis deſideriũ meũ,
& cõfidenter aperiam quod illud ſit gaudi-
um,quod tantoperè per vos impleri efflagi-

to. Sed hoc filij mei ſcitote, nihil difficile
aut laborioſum me petituram. Dulciſſimũ
erit & vtiliſſimum, & quo magìs contrecta-
bitur,eo dulcius atq; vtilius fiet.Hoc eſt in-
quam gaudium,quod impleri poſtulo: Pri-
mùm,vt idem ſapiatis omnes:deinde,vt ean-
dem charitatem habeatis. Quid de hac du-
plici petitiũcula vobis videtur filij? Nunq̃d
præcipio vobis,vt trãsfretetis maria,per or-
bem peregrinemini, cum hoſtibꝰ pugnetis?
Non iubeo vt contemnatis diuitias, vt cor-
pora veſtra maceretis ieiunijs, vt martyria
& tormenta ſubeatis.Nihil horum,vt audi-
ſtis,quanquàm & ſi iſta præciperem, conte-
mnenda nõ eſſent.Nam & fratres veſtri,qui
vos præceſſerunt, iuſſu meo hæc & maiora
forti animo ſæpenumerò factitàrunt. Sed
hoc dũtaxat hortor,hoc moneo,vt idipſum
credatis,& alter alterum diligat.Credere,fa-
cilimum eſt:amare,dulciſſimum, vtrunque
verò vtiliſſimum.His duobus pręceptis cõ-
ficiendis re nulla extrinſecùs opus eſt. Cre-
dite, & amate inuicèm in cordibus veſtris,
& ſatisfeciſtis deſiderio meo. In momento,
in ictu oculi hoc agere poteſtis. Velitis, &
factum eſt.Primum eſt igitur,vt idem ſapia-
tis.Quid eſt,idem ſapiatis,niſi vt non diuer
ſa alter ab altero,de fide Domini noſtri Ieſu
Chriſti ſentiatis?A fide incepi,quoniam fi-
des, Chriſtianæ religionis & omnis ſalutis
ianua eſt.Hæc eſt fundamentũ & radix om̃is
ædificationis,quæ creſcit in domo mea.Ali
ud autem fundamentũ,ſecundum Apoſto- 1.Cor.3.c
lum,nemo poteſt ponere, quàm quod po-
ſitum eſt,quod eſt Chriſtus Ieſus.Hoc autẽ
fidei fundamẽtum,quàm firmiter ſuſtentet
ædificium quod ſuperimponitur, quantaq;
illud virtute ac gratia communiat,& hęc ra-
dix quàm ſaluberrimos ſuauiſſimosq; ex ſe
producat fructus,quo alio probationis ge-
nere vti opus eſt,niſi hoc ſolo teſtimonio,q̃
Chriſtus Ieſus,per quem facta ſunt omnia,
huius ędificij baſis ac fundamentũ fieri di-
gnatus eſt?Huic ergo tam ſtabili fundamen
to ſi quis corde puro & cõſcientia non ficta
inhęſerit,primùm ab immũditijs ſi quas ha- Act.15.b
bet,purificabitur,vt in Actibus apoſtolorũ
ſcriptum eſt. fide purificans corda eorum.
purificatus verò,mox in Dño iuſtificabitur, Rom.3.d
vt inquit Apoſtolus,arbitramur hominem
iuſtificari per fidẽ. Sic aũt anima per fidem
purificata ac iuſtificata,merebimur deſpon Oſeæ 2.d
ſari à Domino,vt ipſe per Oſeã inquit: De-
ſponſabo te mihi in fide. Quicunq; verò ſic
deſponſatus fuerit,fortis fiet, vt illi magno
aduerſario noſtro leoni rugienti poſſit reſi 1.Petr.5.
ſtere,cui(inquit Petrus)reſiſtite fortes in fi-
de. Huic qui reſiſtere potuerit,eiuſdẽ fidei
virtute facilimè vincet & ſuperabit mundũ.
Hæc eſt victoria,inquit Ioannes,quæ vincit 1.Ioan. 5.a
mundum,fides noſtra.Mundo autem deui-
cto,benedictionem accipiet per eandem fi-
dem à Domino:quia qui ex fide ſunt,ſecun-
dum

Galat.3.b dum Apoſtolū, benedicētur à domino cum fideli Abrahā. Sed & hęc amplius, qa Chriſtus in corde fidelis animæ habitaculum fa-
Epheſ.3.d ciet. Habitare, inquit Apoſtolus, Chriſtum per fidem in cordibus veſtris: nec ſolùm habitabit, quinimmò per fidem in filium ad-
Galat.3.d optiuū aſſumet. Omnes enim, inquit Apoſtolus, filij dei eſtis per fidem. Poſtquàm aūt fidei merito tantū muneris à domino cóſecuti fueritis, & reſpódebit nobis ſicut olim
Matth.8.b centurioni, Fiat tibi ſicut credidiſti: & quē-
Matth.15.c admodum Chananææ, Magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis. Tam precioſa eſt huius fidei radix & ſemen eius, ꝙ ſi modicum quid ex ea habueritis, (quid autē minus dici po-
Marc.4.d teſt, quàm granū ſinapis?) dicetis huic mon-
Luc.17.b ti, transfer te, & transferet ſe. Quāquam aūt
Matth.21.c nō ſemper eo modo, quo verba petentis ſonant, quis exaudiatur: obtinetur tamen per fidem id, quod magis petēti prodeſt, ad vitam præſertim æternam, in qua omne deſiderium includitur, cuius vitæ æternæ per fidem hîc promiſſionem cóſequemur. Inquit
Tob.2.c Tobias: Filij ſanctorum ſumus, & vitam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui nunquam mutant fidem. Quid plura? Sine hac ambulare non poteſtis, quia per fidem
2.Cor.5.b ambulamus, inquit Apoſtolus. Sine hac nec
Rom.1.b etiam viuere, quis iuſtus ex fide viuit. Sine hac, vt idem atteſtatur Apoſtolus, impoſſi-
Hebr.11.a bile eſt placere deo. Sine hac qlibet in abyſſum errorum mergitur, ſicut in profundum maris mergi incipiebat Petrus, cui dictū eſt
Matth.14.d à domino: Modicæ fidei, cur dubitaſti? Videat igitur vnuſquiſq;, quantum ſtabilitatis ac firmamenti ex hoc fundamento, quàm precioſos fructus ex hac radice, quantaque cœleſtia bona ex hac fidei profeſſione aſſeq poſſit. Quid ergo illa precioſius? Rectè in-
1.Petr.1.b quit Petrus, probatio fidei, precioſior eſt auro quod per ignem probatur.

Sed ad veram adipiſcendam fidem, filioli mei, primùm noſſe oportet, ſub qua domo huiuſmodi (quod antè dixi) fundamentum iactum ſit, & quemadmodùm ad eam perue-
Matth.16.c niatur. Super hoc fundamentū domus mea à domino ædificata eſt, ipſo dicente: Super hanc petrā, videlicet fidei, ędificabo Eccleſiam meam. Videte quis hic ædificator & architector. Is, cui⁹ manu facti ſunt cæli & ter-
Pſal.118.m ra, & cuius ordinatione perſeuerant dies, & omnia ſeruiunt ſibi. Hic noſter fabricator, tam ſolidè huic fundamēto domum meam ſuperimpoſuit, vt quāquam poteſtas ſatanæ
Iob 41.c tanta ſit, vt ſecundum Iob nulla ſit ei ſimilis
Ioan.12.c in terris, quem ipſa veritas principem huius
14.d 16.b mundi appellat, tamen aduerſus hāc meam domū priuilegio Chriſti nihil ꝑualere poſſit. Scrutamini ſcripturas, & nullā domū ſic fundatam, nec tale ei munus indultū inuenietis. Hanc domum perflare vēti poſſunt,
Matth.7.d cócutere non poſſunt, fulguraq; ac turbines aërij illam tangere, ſed nó euertere: quia hęc eſt domus Domini firmiter ædificata, benè fundata ſuper firmā petram, Non ſuper are- Apoc.21.f
nam aut trabes putridas ſeu ſaxa mortua, fundata eſt hæc ſacroſancta mea domus: ſed ſuper lapides precioſos iaſpidis & ſaphiri & Apoc.21.e
aliorum decem, quos in Apocalypſi nominatim Ioannes enumerat: ſed quod omibus precioſis lapidib⁹ precioſius eſt, ſuper petrā Chriſti viuam. Nec etiam mortali manu hominum facta eſt, ſed noua deſcendit de cęlo à Deo parata, ſicut ſponſa ornata viro ſuo. Nemini, vt hanc domū demoliatur, ingredi fas eſt, quam 12.*angeli (vt in eadem Apoca- *anguli Apoc.21.c
lypſi ſcribitur) in portis cuſtodiūt. Sed qualem intus putatis hanc eſſe domum? an caliginoſam, an fortè ad depellēdum tenebras, lumē tibi eſſe ex oleo aut cera compoſitum? aut, quod plus eſt, ſolem aut lunam in illa lucere? Maius aliquid habet, & longe maius. Sed quod illud eſſe poteſt ſole & luna mai⁹ lumen? Audite Ioannem in Apocal. dicentē: Apoc.21.f
Et ciuitas (quam paulo ſuperiùs nouam deſcendētem de cælo, & vxorem agni dixerat) nō eget ſole neq; luna, vt luceant in ea. Nam claritas Dei illuminat eam, & lucerna eius eſt agnus, & ambulabunt gentes in lumine eius. Et vt ſupremum omium teſtimonium Matth.28.c
adducamus, Chriſtus qui mentiri non poteſt, pollicitus eſt manere cum ea vſque ad conſummationem ſeculi. Si qui in hac domo in nomine Ieſu Chriſti cógregantur, ibi Matth.18.c
ipſe eſt in medio eorū, & ſpiritusſanctus lumine ſuæ claritatis totam replet, vbi filij mei manent in vnitate ſedentes. Sed & hoc memoriæ perpetuò fixum tenete, quod Apoſtolus ad Timoth. ſcribit: Hæc tibi ſcribo fili mi Timothee, ſperans me ad te venire ci- 1.Timot.3.c
tò. Si autem tardauero, vt ſcias quomodò oporteat te in domo Dei conuerſari, quę eſt Eccleſia Dei viui, columna & firmamentū veritatis. Intret igitur omnis homo ſecurus tam lucidam & tam firmiter conſtructā domum, quæ nec obtenebrari poteſt, talem ac tantā Dei patris & agni & ſpiritus paracleti fulgorem habens: nec corruere, talibus ſuperinnixa baſibus. Et q ingreditur, maneat & nunquàm exeat: & qui exiuit, redire non differat. redeuntem autem neminem eijcio. Extra hanc domum omia ſunt caligo & tenebræ. Extra iſtā nec eſt, nec eſſe poteſt vera fides nec ſalus hominibus. Et velut q in arca Noæ reperti non ſunt, diluuium aquarum Gen.7.
abſorbuit: ita & qui in hac ſacra æde non ꝑmanſerint, caligine errorum obrui & tandē perire neceſſe eſt. Sed nec ad hāc domū iter cuiquam patēre poteſt, niſi illud ipſa docuero: quoniam niſi à me doctrinam fidei accipiatis, nec fidē rectā, nec Eccleſiæ vnitatē habere poteſtis. Fides, vt ſcitis, ex auditu eſt. Rom.10.c
quomodò audietis ſine prędicāte? Sed ꝑdicari quid poteſt, in quo ſit ſalus, niſi Euangeliū Chri? Quòd aūt verū foret Chri Euāgeliū, quomodò ſcire poſſetis, niſi illud vobis

biſ patefeciſſem? Audiſtis nonnullos etiam ex apoſtolis ſcripſiſſe euangelia: ſed quoniã quatuor duntaxat approbaui, illa vt euãgelia venerantur, alia reſpuuntur. Neq; etiam poſtquàm ad hanc domum iter vobis oſtẽſum fuerit, ingredi poteritis, niſi ego cui claues huius domus à Dño traditæ ſunt, meis manibus adaperiam, voſque introducam. Sine his clauibus ad ſecretos theſauros cæleſtis regis ſponſi mei, in domo mea recluſos, neminem licet introire. Et ſi alienis clauibus intrare contenderit, poterit videri intrare, ſed non rectè intrare. Reſtat igitur & iam liquido intellexiſtis, ꝙ peruenire ad fidem, & pſeuerare in ea, niſi per me & mecũ, non poteſtis. Quamobrẽ ſine mora relictis omnibus, me vnuſquiſq; ſequatur, & mecũ habitet, vt veritas fidei habitet cum eo. Liber in quo fides catholica deſcripta eſt, non incongruè illi libro cõparari poſſet ſignato
Apoc.5.a ſeptem ſignaculis, quẽ (vt Apocalypſis Ioãnis teſtatur) nemo neq; in cælo, neq; in terra, neque ſub terra ſoluere poteſt, niſi ſolus agnus, qui occiſus eſt. Ita quidem & hunc librum fidei ac doctrinã eius, nulli creaturæ neq; in cælo, neq; in terra, neq; ſub terra aliter intelligere fas eſt, quàm ego catholica Eccleſia intelligo ipſius veri agni vera ſponſa, cui ipſe ſponſus, vt ex Euangelio Ioannis ſępè legi audiſtis, omnia quæ audiuit à patre, nota fecit. Neq; enim angelis aut hominib^9, quantacunq; pręditis poteſtate, contra meã doctrinam quidquam credendum foret. Ita ad Galatas ſcribit Apoſtolus, per cuius os
Galat.1.b. loquebatur Chriſtus, licèt nos aut angelus de cælo euangelizet vobis, pręterquã quod euangelizauimus, anathema ſit. Hoc nihil aliud ſignificare videtur, niſi ꝙ angelos de cælo contra veritatem euangelij quidquam dicere impoſſibile eſt, me verò adhuc impoſſibilius. De hominibus autẽ quis gloriari poteſt, vt ſibi contra Eccleſiæ authoritatẽ credatur, cùm Apoſtolus ſeipſum velit eſſe anathema, ſi aliud euangelizet, quàm quod priùs ſecundum Eccleſiæ doctinam euangelizauerat. His autem qui ſub terra ſunt, nihil quoquo modo fore credendum, quis dubitet, cùm ſatanas & angeli eius in veritate nõ ſteterant, ſed mendaces ſint & mendacij patres? Si Arrius, Manichæus, Neſtorius, Fauſtus, Donatus, & cętera huiuſmodi hominũ monſtra, meis tantùm clauibus, & non proprijs & adulterinis, hũc fidei librum aperire voluiſſent, nunc in inferno cum patre men-
Ioan.8.f dacij nõ cruciarẽtur. Si hi pertinaces & obſtinati homines meis paruiſſent præceptis, multarum gẽtium cateruas ad locũ ſulfuris & ignis perpetui ſecum non præcipitaſſent. Initiũ ſalutis hominis eſt, nolle propriæ inniti prudentiæ: ſed ipſum ad ſuſcipiendam maiorum ſuorum diſciplinã accõmodare, illorũ ſcilicet, quos diutina approbatio authenticos fecit, quorumq; doctrinę, ſanctitas vitæ ac manifeſta miracula certum perhibent veritatis teſtimoniũ. Quis non ſanctos patres ac doctores p multa ſecula à me vbiq; approbatos, quorum tanta fuit integritas & veritatis zelus, vt priùs mortẽ & omnia ſupplicia pati voluiſſent, quàm leuiſſimũ proferre mendacium, potiùs quàm ſeipſum, rudis fortè ingenij ſeu non exercitati, meritò ſequi debeat? Quis interpretationẽ excellẽtiſſimorum penè innumerabiliũ doctorũ, ex omnibus mundi partibus in eadẽ conuenientium ſententia, qui ita in ſacris ſcripturis ſtudioſi fuerunt, vt omne vitę tempus in his expoſuerint, non potiùs acqeſcat, quàm duobus aut trib^9 ſeu pauciſſimis hominib^9 nouiter ſcripturas legẽtibus, nullo fretis doctore, niſi proprio ingenio? Quis nõ aduertat, quàm ſit Eccleſiæ Dei pernicioſus hic morbus nullo pacto ferẽdus? Si enim cuiq; fas eſt, ſuo ſenſu exponere & interpretari ſcripturas, nihil certi erit: omnia confuſa & inuicèm aduerſa fient, nouũ redibit chaos: tot erunt ſentẽtię, quot capita. Quis ille erit ita hebes, cui non ſuppetat audacia nouam fabricare interpretationem? Melius ergo leges humanas conditas eſſe fateri oportebit. Hæ poſtquàm vel à principe vel communitate latæ ſunt, nemini fas eſt cõtraire. quòd ſi fortè aliquid ambiguitatis cõtineant, priuatis non licet interpretari perſonis, ſed ad legiſlatorem, ſeu illum qui iudicãdo præeſt, habetur recurſus. Si forſitan veſtrũ aliquis ratione nõ * mouetur, exemplo populi Dei
*moneatur. Scriptum eſt in Nehemia, quòd Neh.8.c
congregati ſunt principes familiarum vniuerſi populi, ſacerdotes & Leuitæ ad Eſdrã ſcribam, vt interpretaretur verba legis. Et qa vitio naturæ corruptæ homines frequẽter errant, frequenterq; inter ſe diſcrepant, neceſſariò Dominus noſter Ieſus Chriſtus fidelibus ſuis prouidit, me ſanctam catholicam & apoſtolicam Eccleſiam in terris relinquens, atq; aſſiſtentia ſua ac ſpiritus ſancti
vſq; ad cõſummationem ſeculi, & in ęternũ Matth. 28.c
corroborãs, vt in his quę ad ſalutẽ pertinẽt, errare nõ poſſem, & ad me oẽs tanquã ad infallibilẽ regulã adſpicerent. Si vna ſancta catholica & apoſtolica Eccleſia, toto orbe terrarũ ſemper vocata & credita ſum, nemo ab vnitate mea ſe ſcindat: nemo, quod ſanctum eſt, erroneũ putet: nullus iudiciũ proprium aut paucorũ, vniuerſali determinationi anteponat. catholicũ enim, Grecũ eſt, quod latinè vniuerſale interpretatur. Si apoſtolica vocor, vt certè ſum, credat vnuſqiſq; indubius, quòd ſicut apoſtoli ſpiritu ſancto inſpirati locuti ſunt, ita loquor & ego. Neq; enim ſolùm pro tempore Apoſtolorũ, Chriſtus per ſe & per ſpiritumſanctum aſſiſtere promiſit: ſed quod ſępè pro veſtro profectu repetendum eſt, vſq; ad conſummationẽ ſeculi, & in ęternum: nec pro illis tantùm orauit Dominus, ſed dixit in euangelio Ioãnis:

Ioan.17. Sanctifica eos in veritate: ſermo tuus veritas eſt, ſicut tu me miſiſti in mũdum, & ego pro eis ſanctifico meipſum, vt ſint & ipſi ſanctificati in veritate. non pro eis autẽ rogo tantùm, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me, vt omnes vnum ſint, ſicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint, & mundus credat quòd tu me miſiſti. & ego claritatem, quam tu dediſti mihi, dedi eis, vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus. Hinc apertè cognoſci poteſt, quòd ſicut pater & filius in vnitate & veritate non diſcordant, ſed vnum ſunt: ita omnis Eccleſia & apoſtolorum, & eorũ qui per eos credituri ſunt vſq; in finẽ, vnius eſt charitatis & vnitatis. Hinc eſt quod in
Apo.21. Apocalypſi dicitur, murum ciuitatis deſcẽdẽtis de cælo, quæ eſt Eccleſia, habere fundamẽta duodecim apoſtolorum & agni. &
Ephe. 2.d Apoſtolus inquit: Iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed ciues ſanctorum & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentũ apoſtolorum & prophetarum. Quis iam non videat, quàm turpiter ſeipſum confundit, tot habens diuinæ veritatis teſtimonia, qui de mea doctrina ac fide aliquatenùs dubi-
Pro.15.c tauerit? Stultum prorſus ſe comprobat, vt inquit in prouerbijs Salomon, qui deſpicit matrem. Iam igitur qui me audit, Chriſtum
Luc.10.c ſe audire credat: & qui me ſpernit, Chriſtũ ſpernere non dubitet, vt ipſe atteſtatur. Sacrileg⁹ eſt, ac nomine Chriſtiano indignus. Chriſtum enim mẽdacem facit, qui in mea doctrina aliquid ſuſpicatur falſitatis. Cauete ergo filij mei, ne vnquam in hanc incidatis tentationẽ, vt ſcripturas proprio ſenſu, aut aliter intelligere velitis, quàm ego intelligam. Nolite vſurpare priuilegiũ hoc, quòd mihi ſoli conceſſit Dominus. Vos, cũ errare poſſitis, iudicium veſtrũ humiliter more patrum veſtrorum ſemper mihi ſubmittite, quam experientia teſte conſtat errare non poſſe. me diſpenſatricem myſteriorum ſuorum reliquit Dominus, conſti-
Luc.12.c tuitq́; ſuper om̃em familiam ſuam, vt dem in tempore tritici menſuram. Multa in ſcripturis ſacris eſſe fatemur, quæ expoſitione indigent: quæ ſi corticetenus intelligãtur, facilè in errorem legentes pertrahent. Si quid in eis legere vos contingat, quod nõ tam planè, vt velletis, intelligitis: agite inſtar diſcipulorum Chriſti, qui parabolã à Domino dictam, non intelligentes, ipſum
Matt. 13. c domi interrogant: Domine, ediſſere nobis parabolam zizaniorum. Diſcipuli parabolam Domini non tentârunt proprio ſenſu intelligere. neq; ad ſcribas & phariſæos, vt eis exponerent, ſed ad magiſtrum veritatis profecti ſunt. Vos ergo ad alium nolite accedere. pergite ad me diſcipulam Chriſti, matrem & magiſtram veſtram. aperiam vobis, & luce clariùs manifeſtabo ſenſus & arcana ſcripturarũ: & incipiens à Moſe, & omnibus prophetis, interpretabor vobis in om̃i- Luc. 24.d
bus ſcripturis quæ de Chriſto ſunt. Venite Pſa.33.c
filij, audite me, & inſtruam vos in via hac 31.b
qua gradiamini. Nullus per me vnquã deceptus eſt, neq; in æternum decipietur. An
experimentum quæritis eius, qui in me lo- 2.Co.13.a
quitur Chriſtus? Ipſe caput meum, & ſpiritusſanctus ductor me⁹, quomodò me quẽquam fallere permitterent? Vultis, filioli mei, viam vobis oſtendam infallibilẽ, qua ſi recto calle incedatis, nũquam errare poteritis? Reſpicite ſemper ad me, conſiderate veſtigia mea, & pedetentim me ſequimini, nõ declinantes neq; ad dexteram, neq; ad ſiniſtram. Et ſi forſitan ſtrictum callem aut durum iter ſeu aſperum monticulũ offenderitis, clamate ad me, & porrigam vobis dexteram: & ſuſtentans vos, cõuertam aſpera in vias planas: voſq́; illæſos & ſine labore, ad montem qui Chriſtus eſt, perducam. Recurrite ad me audacter ac confidẽter, & nũquam vobis in neceſſitate deero. Non ſum ſuperba, nec faſtidioſa mater: benigna ſum & pia ſum, & charitate ardeo: omnes ſiue venientes, ſiue redeũtes ad me, hilaris in gremio ſuſcipio: om̃es doceo, inſtruo & conforto: & vena aquarum viuentium de ventre meo fluit in audientiũ ora. Memoriale hoc perenne ſuperponite filij mei in frontibus, alligate in digitis, & ſuper limina domorum affigite. Credite videlicet quod ego credo, profitemini quod ipſa profiteor: & tunc nulla caligo erroris, nullæq́; tenebræ falſitatis vobis appropinquare poterunt. O ſanctum documẽtum, ô felicem ſemitam, ô omni tempore imitanda veſtigia. quid certius ac ſecurius viatoribus huius ſeculi relinqui poterat, quàm quòd talis via exhiberetur, qua incedentes, defi-
cere nullatenùs poſſent? Nolite abduci va- Heb.13.b
rijs ac peregrinis doctrinis, nec ſequimini magiſtros pruriẽtes auribus: omnẽ doctrinæ cibum, qui de menſa mea nõ propinatur, ſuſpectum habetote. Venenoſus enim
eſt, virus habẽs aſpidis inſanabile. interpre- Deut.32.e
tationum & expoſitionum nouitates cauete. ſenſus inſolitos, ſingulareſq́; ſententias fugite. doctores qui in mea ſchola probati non ſunt, tanquam ſerpẽtes declinate. Nã, vt inquit Apoſtolus, & ſi decem millia pæ-
dagogorum habeatis in Chriſto, ſed non 1.Cor.4.c
multos patres. nam in Chriſto Ieſu ꝑ euangelium ego vos genui. Nec filij mei oportet omnium quæ à me audieritis, poſtulare ex humano ingenio rationem. Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. A Chriſto fides eſt, quã per me vobis inſinuat. Certiores de fide & doctrina mea eſtote, quàm ſi quid proprijs cõſpiciatis oculis. Humani enim oculi, rem licèt propinquã videntes, nonnunq̃ falluntur, putantes aliud eſſe q̃ ſit. Deus autẽ nec falli à quoquã, nec fallere quenquã poteſt.

Doctrina autem mea,non eſt mea,ſed eius qui deſponſauit me. Suſtinete igitur paululùm,ſi fortè omnia capere non poteſtis, vſq;quo ad locum, vbi ego in cælis triumpho,vos perduxerim: ibì ſine vllo velamine rationē, quam modò fide creditis,oculis intuebimini,manibusq; palpabitis: nūc videtis per ſpeculum in ænigmate,tunc autem facie ad faciem. 1.Cor. 13.c

Expoſui vobis,filioli mei,quid ſit, idem ſapere. Cætera quæ ſequuntur,ad charitatē pertinent,& quoniam fides ſola ad ſalutem non ſufficit, 1.Cor.13.a niſi veſtita ſit & comitata charitate:nam vt inquit Apoſtolus,& ſi habuero omnem fidem,ita vt montes transferā, charitatē autē non habeam,nihil ſum:Ideo poſt fidem præceptum charitatis traditum eſt. Non expectetis vt ego omnes laudes charitatis hoc vno ſermone cōplectar.Ipſa quidem tam magna eſt,vt ſi linguis hominum loquar & angelorum,vix mediocriter eam explicare poſſem,vtiq; cùm tantæ dignitatis ſit,vt inter virtutes ipſa ſola Deus appelletur. 1.Ioan.4.c Deus enim charitas eſt. Tantæ etiam eſt authoritatis,vt(cum gaudio referam,more humano loquens) de omnipotente DEO triumphare viſa ſit, dum eum de cælo ſolo amore traxit ad terram,& in cruce pro ſalute noſtra affixit,& vſque ad ima terræ pro redēptione filiorū Iſrael migrare coegit. Quid dignè de hac virtute dici vnq̄ poterit,quæ in cælo & in terra dñatur & regnat,& cū vult, vſq; ad abyſſum penetrat? Hæc eſt illa excellentior via,quam demōſtrat Apoſtolus. 1.Co.12.d Nam & prophetare,dæmonia eijcere,virtutes ac miracula facere,ſine charitate neminem gratum Deo efficiunt, talia enim facientibus, tādem Chriſtus dicturus eſt: Luc.13.f Recedite à me operarij iniquitatis,non noui vos. Matt. 25.a Et habentibus ſcientiam dñs improperat: Luc. 11.f Vos clauem ſciētiæ habetis,ſed nec intratis in regnum cælorū, nec alios intrare ſinitis. dare oīa ſua pauperibus,& ſeipſum martyrio, ſine hac nihil ꝓdeſſe affirmat Apoſtolus. 1.Cor.13.a Charitas præceptum præceptorum eſt,in quo oīe præceptū concluditur. Nam vt inquit Apoſtolus, 1.Tim. 1.a Finis ꝑcepti eſt charitas. & rurſus, plenitudo legis dilectio. Rom. 13.c Charitas patiēs eſt, benigna eſt,nō æmulaē,nō agit ꝑperā, nō inflatur, 1.Cor.13.a non eſt ambitioſa,non quærit quæ ſua ſunt. & cætera omnia continet,quæ (vt ſcitis) B. Paulus latè cōmemorat. Charitas ſōs eſt proprius & ſingularis honor,cui nō cōmunicat alienus:quę vt oleum,non poteſt premi in imo,ſed ſuperexilit. Si deſit,fruſtrà habentur cætera:ſi adſit,cætera nō deſunt. Sine hac oīs virtus, etiam ipſa fides, vt inquit B.Iacobus,mortua eſt. Iaco. 2. Ipſa etiam nominis appellatio, rem quandam charam eſſe demonſtrat. Amplectimini igitur filij mei hanc tam excellentē & diuinam virtutem,Apphēdite tam ſingulare ſpiritus ſancti munus.per ipſum enim, vt inquit Apoſtolus,charitas in cordibus noſtris diffunditur. Rom.5.a Induimini hāc veſtem nuptialē, qua induti,ſecurè diſcumbetis in menſa regia: nec timebitis,vt dicatur vobis, cur huc intraſtis,non habentes veſtem nuptialē? Matt. 22. hac veſte induti,pelletis à vobis frigus quo frigebat Petrus,calefaciens ſe ad prunas Caiphæ: Matt.26. hac veſte circundati, quæ omnium armatura eſt fortior,intrepidi & illæſi cuneos hoſtium pertranſibitis. Et vt vno verbo oīa complectar,ſi vultis perfecti eſſe, ſuper omnia charitatem habete, quæ ſecundum Apoſtolum vinculū eſt perfectionis. Col.3.c Sed quemadmodùm pauloantè documentum tradidi,quo ad rectam fidei regulam perueniri poſſit,ità & nunc vos erudiam,q̄ faciliter à charitate nunq̄ excidatis. Reſpicite ſemper ad me, conſiderantes me eſſe matrem,& vos filios. Recogitate, in viſceribus meis vos eſſe conceptos,&eodē lacte nutritos.tunc fratres vos *eſſe matrem recognoſcetis: for. *eſſe, me & ex eadem carne eandē carnem vos inficiari non poteritis. Quis ergo vnq̄ carnem ſuam odio habere poterit? Attendite etiam,quàm tenerrimè vos ſemper dilexerim, Ephe.5.d & quantam vnicuiq; filiorū meorum charitatem exhibeam, quotq; labores & anguſtias in omni mea ætate,pro vobis vbiq; terrarum perpeſſa ſim,& à me exemplum capientes,diligatis vos inuicē ſicut dilexi vos. Sed & ſi partem ſuperiorē dignioremq́ue mei corporis, caput videlicet, adſpexeritis,quod eſt Chriſtus, efficacius charitatis magiſteriū cordibus veſtris imprimetur. Cogitātes nanq;, quòd cùm mūdus nihil meruerit,īmò ꝓpter ſua facinora morte dignus eſſet,ipſe Ieſus Chriſtus ſola charitate tot tantaq; in corpore ſuo ꝓ ſalute hominum tormēta pertulit, totq; beneficia conferre dignatus eſt,quot lingua humana exprimere nunquā poſſet:mox oēm compellemini rācorem deponere, & indiſſolubili charitatis vinculo confœderari, in fraternumq; amorem redire. Dicite mihi, nūquid vos extraneos aut alienigenas eſſe putatis filij mei?ſi hoc putatis, mihi iniuriā facitis. Nónne in hoc vos vtero tanto cum labore concepi & portaui?Nónne his lactaui vberibus, & his manibus cibum potúq; tanto tempore præbui? Cùm ergo fratres germani ſitis ex eadem carne geniti, & talia exempla dilectiōis à capite & toto meo corpore habeatis,debetis alter alterū fraterna charitate diligere, & cum omni ſynceritate inuicēm reconciliari. O oſſa de oſſibus meis,ô membra de membris meis, ô viſcera de viſceribus meis. Quis vos abinuicem ſeparauit?Quis inimicus homo inter vos ſeminauit zizaniam? Matt. 13. Quis ſeductor ille antiquus accuſator fratrū ſuorū, q vos ad tantas inimicitias perduxit? Solebatis idem ſapere,inuicèm vos amare,fouere cor-

cordiam,inſimul cum pace & charitate cõ-
Thre.4.a uerſari. Nunc mutatus eſt per omnia color
optimus. Nam vnitas in diſſenſionẽ,chari-
tas in odium,pax in bellum, fraternitas in
hoſtilitatẽ peruerſa ſunt. Cur ſic inhũani-
ter filij mei confligunt? cur gladijs & igne
decertant?cur tã crudeli bello & odio tam
deteſtabili alter alterum perſequitur? Sũnt
ne iſta iura fraternitatis? Sũnt ne hæc co-
gnatiõis & proximitatis indicia? Erubeſco
referens. vix barbari & infideles hæc inter
ſe tam atrociter facere auderent. Conuer-
Matt.26. tite iam gladios in vaginas:quia omnis qui
gladio ferit,gladio peribit. Remittite tru-
ces vultus,abijcite minas, deponite arma,
proijce tela manu ſanguis meus. Abolete
penitus ex cordibus veſtris omnia diſcor-
diarum odiorumq; fomenta. Oſculamini,
obſecro,vos in pſentia matris veſtræ oſcu-
lo pacis. Amplectimini vos tenerrimè, date
inuicèm dexteras. Congratulamini ſimul,
epulamini in menſa mea cibos deliciarum
mearum,pacis & charitatis. Celebrate ſo-
lenniter hunc diem feſtũ,conſolamini cõ-
ſolamini filij mei matrem veſtram,quæ hũc
diem tanto cum deſiderio ꝓpræſtolata eſt.
Amate vos inuicèm,vt fratres decet, & cõ-
tenta ſum. impletum eſt gaudium meum,&
nihil ampliùs poſtulo. Sequitur in verbis
Phil.2.a apoſtolicis: Vnanimes,idipſum ſentientes:
hoc eſt,vt in diuerſis corporibus idem ſit
animus,eademq; voluntas. Sit hic populus
meus quaſi vir vnus. Non ſcindamini in va-
rias ſententias: ſed quod voluerit vnus in
Chriſto, alter ſimiliter velit. Imitatores
eſtote patrum veſtrorum, quorũ in primi-
tiua ætate cor erat vnũ & anima vna. Nihil
Acto.4.f vnitate præſtãtius:quæ ꝙ ſit Chriſtianis ne-
ceſſaria, Chriſtus ipſe oſtendit, qui pro eis
orauit,nõ vt efficerentur diuites aut ſapiẽ-
tes huius ſeculi,ſed vt vnũ eſſent, ſicut ſunt
ipſe pater & filius. Quid vtilius reipublicæ
Chriſtianorũ eſſe poteſt,ꝙ vnitas? hoc mo-
do Chriſtiana creuit religio,& ego propter
vnanimitatem filiorum meorum, toto or-
be terrarũ diffuſa fui. Cauete modis omi-
bus diſcordias,& timete quod cõminatur
Matt.12.c dñs:quia omne regnum in ſe diuiſum, de-
Luc.11.c ſolabitur,&domus ſupra domum ruet. Sci-
tis vulgare illud dictum: Concordia paruæ
res creſcunt,diſcordia autem maximę dila-
buntur. Si vultis pertinere ad Chriſtũ,pacẽ
inter vos perpetuam contrahite, qua nihil
eſſe Deo acceptabilius,hominibusq; expe-
dientius,ex hoc facilè intelligetis,ſi memi-
neritis Chriſtum de cęlo deſcendentem in
terram,pacem per angelos ſuos annũciaſſe
Luc.2. hominibus,de terraq; in cælum redeũtem,
Ioan.14. eandem pacem dũtaxat diſcipulis in teſta-
mẽto reliquiſſe. Sentite id ipſum inter vos,
hoc eſt,vt bona malaq; ſingulorũ per cha-
ritatem ſint omnium. Hoc proprium chari-
tatis eſt, flere cum flentibus, gaudere cum
gaudentibus. Niſi membra inuicem coniũ-
gantur,& ſuo ordine cõnexa perſiſtant, &
vnũ alteri opem in neceſſitate præbeat,de-
ficere corpus neceſſe eſt. Vnũ enim corp⁹
ſumus in Chriſto,ſinguli aũt alter alterius Rom.12.a
membra in Chriſto Ieſu dño noſtro, vt in-
quit Apoſtolus. Subdit deinde Apoſtolus: Phil.2.a
Nihil per contentionẽ & inanem gloriam,
ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicẽ ar-
bitrantes. Supioribus cõſentanea ſunt hęc
& valdè accõmoda. Cùm enim ad hunc lo-
cum cauſa fidei & charitatis veneritis, non
decet vt tam ſanctũ opus contentioſis ver-
bis agatis,ſed cum omni potiùs manſuetu-
dine & lenitate. Contentio animos irritat,
mentem perturbat,& odia accendit. Non
poſſũ pati,in domo mea & inter filios me-
os fieri quęſtiones,pugnaſq; verborum. Et
his enim (inquit Apoſtolus ad Timot.) ori- 1.Tim.6.a
untur inuidiæ, contẽtiones,blaſphemiæ &
ſuſpiciones: & rurſus, his qui ſunt ex con- Rom.2.b
tentione,& nõ acquieſcunt veritati,ira, in-
dignatio,tribulatio & anguſtia. Cum con-
tentioſis & per contentiõem nihil tractare
vnꝗ conſueui. Ita de me inquit Apoſtolus:
Si quis autẽ videtur contentioſus eſſe, nos 1.Cor.11.b
talem conſuetudinẽ non habemus, neque
Eccleſia Dei. Sed nec per inanem gloriã in
hoc ſacro loco quidquam agitetis. Inanis
gloria,cuiuſq; boni operis fermentum eſt,
inſidiatrixq; virtutum, vt fructum quẽ be-
nè operãdo acquirerent, per elationẽ eua-
cuet. Inane eſt,captare hominũ laudes, qui
cùm ſecundum oculos iudicent,ſępè fallũ-
tur. Momentanea eſt iſta gloria, ex faſtu &
cupiditate procedẽs: & quia inanis eſt, cõ-
ſtat eſſe vanam ac vacuam,meritoq; conte-
mnẽdam. Ex eo quod inane eſt, quem fru-
ctum referre poteritis? Quinimmò ſatagite
placere patri veſtro cæleſti,qui videt in ab-
ſcondito. hoc eſt quærere non inanem,ſed
æternam gloriam. Quidquid facitis,in glo-
riam Dei facite. Nolite fieri ſimiles ſcribis
& phariſæis, qui (vt inquit dñs) Omnia ſua Matt.23.
faciũt,vt videantur ab hominibus,& vocẽ-
tur rabbi. Imitamini potiùs illa ſancta qua-
tuor Ezechielis animalia, habentia facies
extentas deſupèr,& pennas extentas deſu-
pèr:hoc eſt,cogitationes veſtras,quæ ſigni-
ficantur per pennas:& actiones, quæ ſigni-
ficantur per facies,ad Deum ſemper refer-
te. Si quis inter vos ſapiens eſſe videtur,nõ
glorietur (vt inquit Ieremias) in ſapientia Iere.9.f
ſua,nec fortis in fortitudine ſua, nec diues
in diuitijs ſuis:ſed in hoc glorietur,qui glo
riatur,ſcire & noſſe me,quia ego ſum Dñs.
Vereamini quod minatur Pſalmiſta: Dñs Pſa.52.b
diſſipat oſſa eorum qui hominibus placẽt.
Abſit vobis gloriari niſi in cruce dñi noſtri Gal.6.d
Ieſu Chriſti. Si gloriari vultis, in Dño glo- 1.Co.1.d
riemini. & hæc ſit gloria veſtra, teſtimoniũ 2.Cor.1.c
conſcientiæ veſtræ. Huiuſmodi inanis glo-
riæ appetitus,in intelligendis ſcripturis ſa-

cris ſupramodùm obeſt. Dum enim humanis laudibus aucupandis animus intentus eſt, primò ſenſus inſolitos nouasq; opiniones quærit. Deindè quæ ipſe adinuenerit, nimìs tenaciter defendit. Vndè fit, vt cùm redigere intellectum in captiuitatem re-
2.Co.10.b cuſet, quod neceſſarium eſt ſecundú Apoſtolú, aliter ſcripturas intelligat, quàm ſpiritusſanctus efflagitet: & dum de ſingularitate ſentétiæ gloriatur, ſeipſum nolés corrigere, in errore perſeueret. Et quia inanis gloria, filia eſt ſuperbiæ, quæ non conſiderans imbecillitatem ingenij humani, effert
Eccl 10.d ſe ſupra ſe, & apoſtatare hominem facit à
Eſai.14. Deo, ſicut & olim multos ex angelis: ideo
Phil. 2.a confeſtim Apoſtolus in remedium huius vitij, ſubijcit humilitatis virtutem. Hortor ergo vos filij mei, vt res veſtras in humilitate agatis. Nihil dilectiſſimi mei, citiùs ad eãdem fidei vnitatem & charitatem adducere vos poterit, quàm humilitatis ſpirit⁹: nihil verò magìs dirimere, q̃ ſuperbiæ tumor. Nã ſicut nutrix eſt dilectionis, humilitas: ita mater odij, ſuperbia. Si gratiã Dei appetitis, humiles eſtote: quia Deus ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam. Et ne forſitan humilitatis pſuaſio, grauis cuiquã videatur, B. Paul⁹, poſtq̃ prædixit, nihil per contentioné & inanem gloriam, ſed in hu-
Phil.2.a militate &c. cótinuò ſubdit, Hoc enim ſentite in vobis, quod in Chriſto Ieſu, q cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualé Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiés. quod maius humilitatis exemplum tradi aut cogitari potuiſſet, quàm ꝙ dñs & creator omniũ ſe exinaniuerit, & ſeruilem conditioné acceperit? Quis tam elatus eſſe poteſt, qui iſta cogitans, nõ compellatur fieri humilimus? huiuſmodi exinanitio & ſeruilis formæ acceptio, etſi ſatìs foret ad perſuadendũ omne genus humilitatis, quia tñ acta ſponſi mei nimìs mihi ſuaue eſt recéſere, ideo morem mihi in auſcultando gerite. Nónne tota eius vita ſummã redolet humilitatem? Na-
Luc. 2. ſcitur ex humilima mãtre, humili nutricio
Matt.2. cómendatur, in humili tugurio & inter hu-
Matt.4. milia animalia reponitur. humiles piſcato-
Marc. 9. e 10. b res in diſcipulos eligit, humiles paruulos amplexatur, prędicãdo nihil ſibi attribuit,
Ioan. 14. c ſed dicit, ſermonem quem audiſtis, non eſt
Ioã.7. b meus. & rurſus: Doctrina mea nó eſt mea, ſed eius qui miſit me Faciédo miracula, di-
Matt.17. cit diſcipulis: Videte nemini dixeritis viſi-
Matt.8. onem hanc. Leproſo mundato, Vide nemi-
Ioan.13. ni dixeris. Abluit, in documentũ humilitatis, pedes diſcipulorũ, & vt impleat omnem
Marc.1. humilitatem, permittit ſe à ſeruo baptizari. humiliter oés audit, humiliterq; reſpondet
Ioan.18. etiam cæſus. Taceo q̃ humiliter paſſionem & crucé tulerit, ne fortè fluuius lachrymarum me reliqua dicere & vos audire impediat. Deficeret me quippe dies, ſi oĩa Chri-

ſti humilitatis geſta & documenta referre vellem. Quid ergo intumeſcis ò homo? O pellis morticina, quid téderis? O ſanies fœtida, quid inflaris? princeps tuus humilis, & tu ſuperbus: caput humile, & membrũ ſuperbum. Diſcite igitur filij à Chriſto, quia Matt.11.
mitis eſt & hũilis corde. Sed ſi vultis filioli mei, in hoc ſancto vnitatis negocio, quod tractaturi eſtis, vitare contentioné, inanem gloriam, & oĩa in humilitate agere: ſi vultis celeriter & ſine difficultate idipſum ſapere, & charitaté mutuam habere, accipite hoc ſalutare pręceptum quod vobis trado, quo nihil cóſultius, nihil efficacius eſſe poteſt. In omni controuerſia ſedãda primùm quęritur iudex peritus, & qui non ſit acceptor perſonarũ. Nam ſine iudice litigantes rarò inter ſe cóuenire conſueuerunt. Eccè huiuſmodi vobis demonſtro iudicem. Ipſa ego ſum, ſancta Dei Eccleſia mater veſtra. Compromittite in me. Eligite me iudicem & arbitram. de ſapientia mea cui relinquitur dubitandi locus, cùm ſpiritus ſanctus Ioan. 16. c
oém me doceat veritaté? Si euangelia & oĩs ſacra ſcriptura à me fidei authoritaté ſuſcepérũt, ſi nihil catholicũ dici poteſt, quod ꝑ me non fuerit approbatum: ſi oẽs doctores ac magiſtri ſuas ſententias meo ſemper iudicio ſubmiſerunt, dicentes, Non crederemus euangelio, niſi Eccleſiæ catholicæ nos authoritas cómoueret: quis decæterò ambigat, an cuiuſlibet controuerſiæ diffiniendæ cópetens ego iudex ſim? de acceptione perſonarũ ſuperuacuũ eſt quicquã dicere, cùm leges humanæ prohibeant patres à filijs, in quibus par conſtat affectus, Locus obſcurus.
iudicem recuſari. Quis maior vobis honor contingere poteſt, quàm ꝙ ſponſa Chriſti Pſal. 44.
& regina adſtãs à dextris eius, iudicet inter vos? Quæ maior certitudo veritatis, quàm ꝙ diſcipula ſpiritusſancti ſentétiam pronũciet? Quem vnquã fidelioré iudicem inuenire poteritis, quàm amantiſſimã matrem veſtram? Nolite ergo diſputando laborare, nec contendendo verbis alter alterũ laceſſere. Quid vos multitudine librorum oneratis? cur diuerſorum magiſtrorũ ſentétias in medium affertis? Cur intelligentias veſtras humanis inquiſitionibus ac ſubtilitatibus defatigatis? Eccè in medio veſtri adeſt magiſtra veſtra, cui ſpiritus Dñi, ſenſus myſteria & arcana aperit ſcripturarum. Nó mihi opus eſt iudicãdo, vt legiſperitos aduocem, aut bibliothecas perſcruter. Nullius hominis conſilio opus habeo, cui conſulit Deus. Claritas Dñi meũ ſemper intellectũ illuſtrat, & agnus meus Ieſus Chriſtus ante me lucernam defert, ne errem, vt paulò antè ex Apocalypſi Ioannis recitatũ audiſtis. Apoc. 21. e
Et quia ego, cùm ſim toto orbe terrarũ diffuſa, in vno loco tota eſſe nó poſſum, ſoleo pro neceſſitatibus Chriſtianæ religióis nónunquam vrbem aliquam inſignem elige-

re,& ad eam ex omnibus finibus meæ ditionis epiſcopos & ſacerdotes,& alios Leuitici generis, & quos voluero de populo Chriſtiano aduocare, quibus in ſpirituſancto legitimè cógregatis,ego ipſa repręſentor,& ibi tribunal meum erigés,quidquid per huiuſmodi congregationem, quá vniuerſalem ſynodum ſeu generale Cócilium voco,iudicatum ſtatutumq́; fuerit,perindè ratum habeo,ac ſi ego ipſa ore proprio iudicaſſem ac ſtatuiſſem:idq́; ab omnibus iubeo ſub anathemate vbiq; obſeruari. Hoc autem tempore nuſquam melius, q̃ in hac ciuitate Baſileeñ,huiuſmodi generalé ſyn-

for. *iudici odum viſum eſt poſſe *indicere. Huic ergo ſacro concilio,quod in ſpirituſancto legitimè congregatum fateor,omnem meam authoritaté poteſtatemq́; impartior,& ambas ſciétię & poteſtatis cęleſtes claues mihi à dño traditas,veraciter conſigno:vt quidquid in terris claudere & aperire, ſoluere & ligare voluerit,iuxta pollicitationé Chriſti,indubitanter clauſum & apertum, ſolutum & ligatum reputetur in cælis. Itaq; nó aliter nec minùs reuerenter hoc cócilium, q̃ meipſam,exiſtimare debetis. Quamobré vt veſtra fidelis aduocata, vobis ſuadeo: vt pia mater,cóſulo:vt ſponſa Chriſti & regina Chriſtiani populi,impero, vt in omibus vos ipſos huic ſacro concilio penitus committatis,& ab eius ſanctionibus nullatenùs declinetis. Si nonnulli aliquando de fide contendentes, vnum vel duos aut paucos elegerunt homines,quorum iudicio ſtare voluerunt:quanto magìs & vos, hanc tam celebrem,ex toto Chriſtiano populo collectam ſynodú, pro dirimenda veſtra contentione,in iudicé acceptare debetis?Deus

Deut.17.b in veteri Teſtamento populo ſuo mãdauit, dicés:Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguiné,inter cauſam & cauſam, inter lepram & lepram, & iudicú intra portas tuas videris verba variari:ſurge & aſcéde ad locum quem elegit Dñs Deus tuus,veniesq́; ad ſacerdotes Leuitici generis,& ad iudicé qui fuerit in illo tempore:quæresq́; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem:& facies quæcunq; dixerint, qui præſunt in loco,quem elegit Dñs,& docuerint te iuxta legem eius: ſequerisq́; ſententiam eorum, non declinabis ad dexteram vel ſiniſtram. Sed & hoc generale Concilium locus eſt, quem elegit Dñs,in quo ſponſa ſua ſanctú tribunal erexit.Et hi qui in eo congregantur, in locum ſacerdotum Leuitici generis ſucceſſerunt,imò & pluſquam Leuitę ſunt, maioremq́; proculdubiò ſcientiæ poteſtatisq́; copiam à Dño perceperunt:vtiq; cùm illi,vmbræ miniſtri fuerint,hi verò ſint veritatis:illi ſanguinis & carnis iudices,hi aút ſpiritus & animæ.Meritò ergo ad verbum huius cócilij, veſtrum omne negociú pendeat:& quidquid ſanctum aut prophanum iudicauerit,id ſine hæſitatione ſanctú prophanumq́; habetote, ne veniat ſup vos iudicium mortis, quod inobedientibus cóminatur Dñs. In hoc apparebit humilitas & obediétia veſtra, ſi quemadmodú Chriſtus venit facere voluntaté patris, ita & vos veneritis facere voluntatem matris veſtræ. Acquieſcite tandem, obſecro, monitionibus meis,neq, innitamini prudétiæ veſtrę. Accipite iuſſu Dei & meo in iudicem hanc ſanctam ſynodú,de cuius gremio quilibet eſſe poteſt, qui eius iudicio ſtare voluerit. polliceor vobis q̃ nó aliud iudicabit,quàm ſpirituſſanctus dux & rector illius dictauerit.Ipſe adſtabit medius iudex & arbiter, perſectè illuminaturus corda omnium, vt viam ambulent veritatis &pacis.Sed & ipſe ſpiritus paraclytus in cordibus veſtris efficaciùs habitet,& idipſum ſapere, & eádem charitaté vobis largiri dignetur, cui humilium & manſuetorum ſemper deprecatio Iudit.9.d

placuit. Sitis in oratione perſeuerantes,& tam diu ac tam feruenter ſuam pietatem ieiunijs,gemitibus, obſecrationibus ac ſanctis operib' interpellabitis, vſquequo ipſe veritatis doctor & charitatis author, corda vniuerſi populi per ſententiam huius ſacri Concilij illuſtrabit ad cognoſcendam amplectédamq́; veritatis & vnitatis ſemitam. Hora exigit, vt iam finem dicendi faciam. Audiſtis ergo dilectiſſimi mei, conſilia & præcepta mea,q̃ ſancta & vtilia ſunt: oſtendi tandem viam, qua hoc facilimè exequi poſſitis.Apprendite quæſo illam, qua certè nulla ſalubrior inueniri poteſt.Moneat vos honor Dei,qui ſupramodum ex veſtra diſſenſione læditur.Fides enim catholica ab infidelibus blaſphematur, inhonoratur, & irridetur:nec veram eſſe credút, quam per tot ſectas hincinde lacerari inſpiciunt.Moneat vos honor matris veſtræ, quam hoſtes nominis Chriſtiani propter diſſidia veſtra vbiq; contemnunt. Moneant vos acerbiſſimæ lachrymæ, quas pro vobis quotidiè fundo:& aſſiduus dolor,qui me pro veſtra diſcordia excruciat.Verè dicere illud poſſum,quod ſcribitur in Canticis:Inuenerút Cant.5.b

me cuſtodes qui circuierunt ciuitaté,percuſſerunt me,& vulnerauerunt me:tulerút mihi pallium meum cuſtodes murorú.Niſi velitis ab omni humanitatis &gratitudinis veſtigio declinare, miſereri vos decet tot ærumnarum ac calamitatum mearum. Siccate,cùm poſſitis, filij lachrymas meas: ſanate vulnera,reſtituite mihi pallium meú, quod abſtulerút mihi cuſtodes murorum, idololatræ videlicet & gétiles,& qui in rebus mortuis huius ſeculi ſpem ponunt.Induite me veſtem deauratam, circundatam varietate, deauraram quidé charitate mébrorum,variatam autem copioſa filiorum multitudine. Sed & publica monere vos

debet calamitas. Circũſpicite vndiq; quomodò plebs Chriſtiana à Turcis, Saracenis, Tartaris ac barbaris cóculcatur & deuoratur. Cur nó compatimini tot millibus fratrum veſtrorũ, qui ſingulis annis in duriſſimam infidelium ſeruitutem rediguntur? O ſi audiretis cùm raptores prædam diuidunt Chriſtianorum, quâta ſunt illa lamẽta ac ſuſpiria, cùm vxor cedit in ſortem vni, vir alteri: vni pater, alij filius: vni frater, alij alius. Quanti ſunt illi gemitus, quâtiq; ſingultus miſerabilium filiorum meorũ, cùm inuicèm diſiunguntur, nũquam ſe ampliùs reuiſuri? Quis tunc veſtrum abſtinere poſſet à lachrymis? Deſineretis tunc forſitan bellis inuicèm decertare. Sed quod lachrymabilius eſt, quàm multi ex his qui captiui ducuntur, non valentes tam durã ferre ſeruitutem, fidem catholicam abnegant, & ad nefandam Machometi ſectam peruertuntur. Quot deinde regna, prouincias, vrbes, oppida quotidiè capiunt & de populantur? Iam vos penè ad angulum occidentis reduxerunt. Modicum reſtat, vt tãdem de finibus terræ vos eijciant. Heu mihi, cur tantã matris veſtræ fratrumq; veſtrorum afflictionem non recogitatis? Cur iſta audientes, in voſipſos bellum tam crudele cóuertitis, & Chriſtianum ac fraternum ſanguinẽ ſine vlla miſericordia gratis effunditis? Harum omnium calamitatum, diſſidia Chriſtianorum ſunt cauſa. Si idem ſaperent, eãdemq; charitatem haberent, huiuſmodi ꝑſecutio mox finem acciperet. neque enim vllo pacto ferre poſſent, aduerſarios meos ſanctuarium Domini polluere, & in populũ catholicum ampliùs deſæuire: immò quæ infideles nunc catholicis faciũt, facere poſſent hæc eadem catholici infidelibus. Moneat denique vos regni Bohemię ac regionum finitimarũ miſeranda calamitas. Quãta in his partibus ſanguinis Chriſtiani effuſio, quot ſtrages & cædes, conflictus, bella, ruinæ, incendia, deuaſtationes, depopulationes, quantaq; in perſonis & rebus deſolatio ex hoc recenti diſſidio iamdudum ſecutæ ſint, ſequiq; veriſimiliter formidetur indiès, niſi vera vnitas inter vos fiat, proh dolor toti orbi plùs quàm manifeſtum eſt. Profectò lachrymandum potiùs ſuper hoc, quàm loquendum foret. Vix inter Chriſtianos alicuiꝰ ſciſſuræ memoria eſt, vndè Eccleſia Dei tantam iacturam perpeſſa ſit, & tanto cruore reſperſa. Sed ſi meo acquieueritis conſilio, quemadmodùm ſpero, idipſum ſapientes, & mutuam charitatem habentes, hæc omnia repentè ceſſabunt. Nouus tunc ſol ſuper vos quietis & tranquillitatis orietur. Reflorebit in pace veſtra catholicus populus, Chriſtianus orbis totus renouari videbitur. Implebitis cælum terramq;, angelos & homines inenarrabili lætitia, iubilo & exultatione. Tanto deinde inter vos beneuolentiæ nexu coniungemini, quòd præteritorum penitus obliuiſcentes, voſipſos ſicut fratres amabitis, & inuicèm pro amore certãtes, alter alterum charitate ſuperare ſtudebitis. Benedicetis ſemper diem iſtum, & innumeras DEO omnipotenti gratias referetis, qui in eadẽ vos vnitate & charitate deuinxit. quid plura? Succedet tandem vobis, queãdmodùm ſucceſſit & Chriſto, quãtùm tamen humana conditio capere poteſt. Poſtquàm enim beatus Paulus ſuperiùs commemorauit, ꝙ Chriſtus exinaniuit ſe, formam ſerui accipiens, humiliauitque ſe, factus obediens vſq; ad mortem, in premium huius humiliationis & obediẽtiæ ſubdit: Propter quod exaltauit illum DEVS, & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomẽ, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium & infernorum: & omnis lingua confiteatur, qui a Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Sic quidem ſi vos humiliaueritis, & mihi obedientes fueritis, exaltabit vos Deus ſuper terram, & magnificabit ſuper filios hominum, & dabit vobis nomẽ quod eſt ſuper omne nomen, hoc eſt, nomen regium Chriſtianum, quo nullum inter gentes eſt glorioſius. Tunc enim dignè Chriſtiani eritis & vocabimini. Nam hoc nomen niſi charitatem habentibus, nó rectè congruit. Atque in hoc veſtro Chriſtianitatis nomine, ſi verè Chriſtianum fuerit, id eſt, ſi ſpiritualem charitatis vnctionẽ habueritis, omẽ genu flectatur. Nam inferi videntes vos eadem fide & charitate vnitos, vobis ſubijcientur: & tanquam victi & genuflexi cõtremiſcentes, nihil aduerſus* *vos præualere poterunt. Homines vos reuerebuntur, & meo Chriſtiano populo, ſi vnanimis fuerit, totus orbis quaſi genuflexus ſeruire cogetur. Angeli verò & ciues cæleſtes, genua charitatis flectentes, vos honorificabũt, & vnà nobiſcum genuflexi, præſentabunt vos cum iubilo corã Ieſu Chriſto ſpõſo meo, vt in æterna beatitudine viuatis, & regnetis cum ipſo. Tunc oñis lingua cõfitebitur, quia meus populus catholicus in gloria eſt Dei patris. Ad quam gloriam ipſe Ieſus Chriſtus vos omnes & alios filios meos vbiq; exiſtentes perducere dignetur. Qui viuit cum Deo patre & Spirituſancto benedictus in ſecula. Amen.

IN SEQVENS OPVSCVLVM notatinncula.

PRæſens opuſculum compoſitum extitit per reuerendum patrem dominum Ioannem patriarcham Antiochenum in Concilio Baſileenſi, Anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto, ac fecit pſens opuſculum oĩbus ſcribere volentibus publice pronunciari in Conuentu fratrum Minorum in quadã magna ſtufa, videlicet immediatè poſt feſtum Epiphaniæ Domini vel circiter, tractans de dignitate vel ſuperioritate inter Concilium generale legitimè congregatum &c. & papam, vtputà vtrùm Concilium &c. ſit ſupra Papam, vel etiam quis eorum dignior, &c. Lege & conſidera. Nota.

ASSIT OMNIPOTENS &c.

Videat lector Bullã retractationũ Pij 2. qui diu adhæſit Baſileẽſ cõtra Eugeniũ, ſed tandẽ meliùs inſtitutus, relictis Baſileẽſ, adhæſit Eugenio cum multis alijs.

SAcroſanctę generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitimè congregatæ, vniuerſalem Eccleſiam repręſentanti, veſter deuotus humilis Ioãnes Patriarcha Antiochenus ſeipſum ad veſtrorũ deuotiſſimorũ operũ efficacem continuationem, cum omni deuotione, reuerentia & honore obſequialẽ.

Quia nonnulli os ſuum aperientes in cælum, poteſtatem Romani põtificis ſupra poteſtatem ſacrorum generalium Conciliorum contra iuris diuini & humani veritatem à ſanctis patribus aliâs declaratam, exaltare nitũtur: & ob hoc quòd dominus Eugenius papa quartus veſtram ſacratiſſimam ſynodum ad extirpationẽ hæreſum, reformationẽ Eccleſię in capite & in membris, ac pacem in populo Chriſtiano procurandam, legitimè congregatam, ſine conſenſu ipſius ſacræ ſynodi diſſoluere potuerit, aſſerere publicè non verentur: Ego honorem ipſius ſacræ ſynodi procurare, ac illius decreta defendere, iuramento adſtrictus, ne errori huiuſmodi, ſi ei non contradicerẽ, aſſentire viderer: Opuſculum præſens per me cõtra errorem huiuſmodi cõpoſitum, ſanctitati veſtræ cum humilitate duxi præſentandum, corrigendum, emendandum, & ſi neceſſe fuerit, caſſandũ: Non intẽdens tenere circa cõtenta in eo aliud, quàm hic quod tenet ſacroſancta mater Eccleſia Catholica, & veſtra ſacra ſynodus illam repræſentans. & licèt, teſte Hieronymo, ſciam quòd qui ſcribit, multos ſumit iudices, nec ignorem in ſcripturis irrepræhenſibile omne nimìs, ſiue ſit longitudini, ſiue breuitati cõnexum, cùm primum ſenſus legentium oneret, & ſecudum præſcindat ſtudiorum deſiderium, vt ait Hieronymus ſuper Hieremiam lib. 2. in principio: tamen & hoc ſcio, ipſo teſtante ſuper Ioelem quinto, quòd oris apertio, eſt in DEI, non hominis, poteſtate. per quod conſtat, me nõ plus potuiſſe. quàm ingenioli à Deo largiti paterentur anguſtiæ, vt de ſe Hieronymus aſſerit ſuper Michęam quinto. Quibus attentis, ſupplico, vt circa huius opuſculi defectus ſanctitas veſtra me dignetur habere ſupportatum.

IN NOMINE DOMINI IESV CHRISTI, AMEN.

AD oſtendendum, quòd Concilium generale in Spirituſancto legitimè congregatum, ſit ſupra papã, ex eo ꝙ vniuerſalẽ Eccleſiã repræſentat: & conſequenter, ꝙ papa illud diſſoluere non poſſit ſine conſenſu ipſius Concilij, poſſunt conſiderari ſequentia.

Et primò, ꝙ vna eſt fidelium vniuerſalis Eccleſia, extra quam nullus omninò ſaluatur, in quo non papa, ſed Chriſtus eſt ſacerdos & ſacrificium, teſte Innocentio 3. in ca. firmiter, de ſumma Trinitate. Vndè inquãtum papa aut alius quicunq; non ſaluatur extra Eccleſiam vniuerſalem, patet quòd Eccleſia vniuerſalis eſt maior & dignior papa, & quocunq; alio mẽbro ipſius Eccleſiæ: & per cõſequens ſupra papã, arguendo à dignitate ſaluatoris, ad dignitatem inferioris ſaluati, ſicut argui poteſt à dignitate Creatoris ad dignitatẽ creaturæ, quæ *maior eſt dignitate ipſius creatoris. Ad cuius ſententiæ robur, diffiniuit ſacrũ cõcilium Africanum, ꝙ primæ ſedis Ep̃s nõ appellet̃ ſummus ſacerdos, nec princeps ſacerdotũ, vt habetur in c. primæ ſedis, 99. diſt. qua de re Gregori⁹ Eulogio patriarchæ Alexãdrię in c. Eccè, eadem diſt. ſic ſcribebat: Eccè in præfatione epiſtolæ, quam ad meipſum qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, vniuerſalẽ me papã dicens, imprimere curauiſtis, quod peto mihi dulciſſima ſanctitas veſtra vltrà non faciat: quia vobis ſubtrahitur, quod alteri plus q̃ ratio exigit, præbetur. Et ſequitur ibidẽ paulò pòſt: Si vniuerſalẽ me papã V. S. dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur vniuerſum. Sed abſit hoc. Et gloſa ibi verba illa, negat ſe hoc eſſe, exponit, i. eſſe de vniuerſitate, cùm tamẽ Eccleſia Ro. nõ ſit vniuerſa, ſed ſit de vniuerſitate. Gelaſiusq́; in c. Quanuis, 21. diſt. ad ꝓpoſitũ dicebat, ꝙ quanuis vniuerſę Eccleſiæ Chriſti thalamus ſint, Romana cęteris prælata eſt. Quaſi dicat, ꝙ licèt vniuerſæ Eccleſiæ (includendo Romanã) ſint thalamus Chriſti, etiã Eccleſia vniuerſalis: Romana prælata eſt cæteris, ſed non Chriſti thalamo, q eſt Eccleſia vniuerſalis. Et quod dictũ eſt de Eccleſia vniuerſali, dici poteſt & debet de cõcilio generali in Spirituſancto legitimè cõgregato, Eccleſiã vniuerſalẽ repræſentante: attento, ꝙ honor & pręeminentia q debẽtur rep̃ſentato, debent̃ rep̃ſentãti illius vices gerenti, ca. finali, 93. diſt. Vbi dicitur, ꝙ diaconus ante presbyterũ ſedere nõ debet, niſi locum habuerit proprij patriarchæ, aut Metropolitani ſui, & concordat c. primum 94. diſt. Vbi dum dicebat Symmachus papa, & vbi nos præſentes eſſe non poſſumus, noſtra per eum cui præcipimus, repræſentetur authoritas, facit c. Sanè quia de officio. ff. de officio eius cui mãdata eſt iuriſdictio, lege. Etſi prætor, & capitulo, In nouo, 21. diſt. & quòd concilium generale repræſentet vniuerſalẽ Eccleſiam, patet in decreto generalis concilij Conſtantienſis infrà inſerto, & per hoc, ꝙ Apoſtoli vſum Conciliorum generalium inuenerunt. Et per illa Concilia fierent vice & nomine Eccleſiæ vniuerſalis, illa congregata, quæ per eam fieri poſſent ipſa cõgregata, vt patet per Actus Apoſtolorum, Actuum 1. 6. 8. & 15.

* minor

Cõcilium Chalcedonẽſe lõgè aliter appellauit Ro. põtificem, nẽpe vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopum.

Locus obſcurus.

Secundò hoc patet, quoniã quando Petrus Apoſtolus primus papa poſt Chriſtũ, appropinquante tempore ſuę paſſionis, ſibi elegit in ſede Apoſtolica ſucceſſorem Clementem, cõcilium generale Apoſtolorum Eccleſiã vniuerſalem repræſentans, cõſiderans ad bonã politiam Eccleſiæ non cõuenire, electionẽ per Petrũ de pſona Clementis factã, per modũ reformationis reprobauit, & Linũ, & poſtea Cletũ Petri ſucceſſores in adminiſtratione papatus ordinauit, vt patet in Chronicis Clemẽtis & aliorum prædicatorũ, hocq́; vniuerſalis Eccleſia approbauit & tolerauit: quod non feciſſet, ſi concilium generale nõ eſſet ſupra papam. Nec obſtat c. Si Petrus, 8.q.9. quoniam verba illius textus intellecta ſecundũ gloſam, nõ faciunt cõtrà. Nec obſtat, quod ibì dicit Gloſa de Clemẽte, ꝙ renunciauit: quoniã ideo renunciauit, quia concilium generale Apoſtolorũ, electionẽ per Petrũ factã, tanq̃ nõ conuenientẽ ſtatui Eccleſię, reprobauit, & deinde Linũ & Cletũ ordine ſucceſſiuo in Romanos põtifices elegit: quod nõ feciſſet, ſi ſuper Petrũ poteſtatem nõ habuiſſet: cõſiderato, ꝙ ſi nõ habuiſſet poteſtatẽ reprobandi dictã electionẽ, eadem ratione nec habuiſſet poteſtatẽ eligendi Linũ, nec ſubſequenter Cletum. Nec obſtat ꝙ aliqui in dicto c. Si Petrus, ꝙ Eccleſia tunc nõ erat congregata: quoniã licet tunc publicè non cõgregaretur propter metũ infidelium, ſecretè tamẽ cõgregabatur, vt patet in * epiſtola, in qua dicit, ꝙ oratio fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deũ ꝓ eo, Actuũ 12. c. & facit pro præmiſſa ſententia, ꝙ quãdo Samaria recepit verbũ Dei, Actu. 8. ca. Conciliũ generale Apoſtolorũ miſit ad eos Petrum & Ioannẽ. In quo denotatur, quòd concilium generale Apoſtolorũ erat ſupra Petrũ, arguendo à maioritate mittentis, ad minoritatẽ miſſi, de quo habetur Lucæ 7. ibì dum dicitur: Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic, vade, & vadit: & alij, veni, & venit: & ſeruo meo, fac hoc, & facit, ſecũdum ſententiam magiſtri ſententiarũ in 1. diſt. 11. & 15. vbì dicit: In mittente notari authoritatẽ, & in miſſo ſubauthoritatem. Nec obſtat, ꝙ aliqui dicunt, Petrũ ibi miſſum potiùs cõſilio, q̃ authoritate: quoniã inquantum Petrus nõ fuit miſſus ſolus, nõ fundat̃ illorũ intentio, & cõmunis ſentẽtia Theologorum eſt contra eos in hoc paſſu.

Quis vnq̃ hoc dixit?

Quãdo & vbi habitũ eſt hoc Cõciliũ?

Ecce qualia adferunt, qui Eccleſiæ paſtorem oppugnãt

Matt. 8.

Tertiò hoc etiam probatur per Ambroſium in cap. Quæ dignior, 24. quæſt. 9. ibì dum dicebat, quòd nõ eſt dignior domus Apoſtolicæ prædicationis ingreſſu, quàm ſancta Eccleſia. Igitur Eccleſia eſt dignior, & conſequenter maior papa, & quocunq́; alio, vt ſonat illud verbum, dignior.

Quartò hoc etiam probatur, quoniã papa eſt miniſter Chriſti & Eccleſiæ ſponſæ ſuę, vt patet per Auguſtinũ in c. Quodcũq́; 24.q.7. ibì dũ dicebat, ꝙ quando Chriſtus Petro tradidit claues, Petrus Eccleſiã ſanctam ſignificauit, quod verbũ exponit ibì Archidiaconus in Roſario, ſic dicẽs: Significauit, i. ſub ſigno & nomine Eccleſiæ accepit. Vndè inquantum Petrus claues recepit vt miniſter Chriſti & Eccleſiæ, & ſub ſigno & nomine Eccleſiæ, patet ꝙ Eccleſia vt dña, maior eſt Petro vt miniſtro ſuo, ſecundum iura vulgata, dicentia dominã eſſe maiorẽ miniſtro ſuo. Hoc etiã Chriſtus atteſtabat̃, dum dicebat, illum qui recũbebat, etiã maiorẽ eo qui miniſtrabat, Luc. 22. Et ex quo Eccleſia eſt dña recumbens, & papa eſt eius miniſter, ſequitur, ꝙ quãdo papa malè miniſtrat in offenſam Chriſti & Eccleſiæ ſuæ ſpõſæ, Eccleſia tanquã dña maior miniſtro ſuo, illũ cõpeſcere poteſt, & per modũ reformationis corrigere & punire, ſecũdum iura dicentia, maiorem, * miniſtro inferiorem, quando malè agit, corrigere poſſe & punire, & maximè, quia poteſtas data fuit Petro ad ædificationẽ, & nõ ad diſſipationem, cap. Remittuntur, 23.q.5. cum ibi notatis per Archidiaconũ in roſario, ibì dum dicit, quòd illa verba, Quodcũq́; ligaueris, exponuntur frequentius ſic, ſcilicet iuſtè, claue non errante: & quòd Eccleſia à Chriſto claues acceperit ac poteſtatem ligandi & ſoluendi, patet ſecundum Hieronymum in cap. Omnibus, 24.q.7.

Ergo Apoſtoli erant maiores Chriſto, qui ſe miniſtrũ vocat.

for. * miniſtrum

Matth. 16.

Item pro hac parte facit ſententia Gregorij in c. Sicut ſancti, 15. diſt. vbi dicit, venerari ſacra illa Concilia generalia ſicut Euangelium, quia dum vniuerſali ſunt cõſenſu conſtituta, ſe & nõ illa deſtruit, quiſquis præſumit abſoluere quod ligant, aut ligare quod abſoluunt.

Hæc concilia Ro. pontificis præcipuã authoritatẽ agnoſcunt.

Itẽ facit etiã c. Si duo cõtra fas, 25. di. c. Vbique, quòd ſi ſint duo contendentes de papatu, diffinitio pertinebit ad Concilium generale, ſecũdum Gloſam ibidem, & hoc etiam aperit Textus, cùm dicit, quod ſi duo cõtra fas fuerint electi, nullus eorum debet recipi, ſed ille quem vniuerſalis conſenſus elegit.

Item ad hoc propoſitum dicit Ioannes Andreæ in ca. de Renunciatione libro 6. in Nouella, quòd ſi papa in conſiſtorio ſecreto coram Cardinalibus renunciet papatui, ſine præſentia aliorũ teſtium, & poſteà dicat non renunciaſſe, Concilium generale erit iudex: quod non eſſet, ſi non eſſet ſupra papam.

Item nota Gloſam in c. Si papa, 40. diſt. quòd nedum in cauſa hæreſis, ſed etiam in quocunq́; alio caſu, in quo Papa cõmittit exceſſum Eccleſiam ſcandalizantem, ſi ſit incorrigibilis, poteſt accuſari & puniri: quod eſt intelligendum, per Cõcilium generale, iuxta iam dicta ſuprà.

Item quòd Cõcilium generale ſit ſupra Papam,

Papam, patet, quia Papa peccare poteſt, 21. diſt. Nunc autem. Eccleſia autem vniuerſalis per Concilium repręſentata, peccare nó poteſt, vt patet in c. A recta, 24. q. 1. cum ibi notatis per Gloſam & doctores, & notant Oſtienſis & Ioannes Andreæ in c. à nobis in magno, de ſententia excómunicationis ſuper verbo, Eccleſiæ, quòd illud quod dicitur de Eccleſia vniuerſali, dici debet de Concilio generali illam repræſentante, arguendo à natura ſeu qualitate repræſentãtis & repræſentati, de qua in præcedentibus dictum eſt.

Præterea hoc etiam probatur arguendo ab abſurditate vitanda, & per exẽplum ſimilitudinis, quo Chriſtus vtebatur inter ſuos diſcipulos, dicendo, ſimilitudiné hãc. Veniat igitur primò argumentum ab abſurditate vitãda, & ponamus quòd aliquis papa per ſua mala opera diſſiparet generalem ſtatum Eccleſiæ, & ipſam Eccleſiam & populum Chriſtianum notoriè ſcandalizaret: ſi dicamus Concilium generale nõ habere poteſtatem compeſcendi eum, eſſet in poteſtate vnius hominis deſtruere Eccleſiam ſine remedio: quod eſſet abſurdũ, ſed quo ad exemplum ſimilitudinis, ponamus quòd aliquis dominus rex volens ire ad ſanctum ſepulcrum, dat poteſtatem gubernandi regnum in eius abſentia dominæ reginæ ſponſæ ſuę, adijciens quòd, quia nõ conuenit honeſtati ſuæ muliebri diſcurrere per regnum quotidiè quando caſus neceſſitatis occurrerint, ordinat ſibi vnũ miniſtrum generalem, qui nomine ipſius regis & dictæ reginæ habeat poteſtatem gubernandi dictum regnum: quo facto, vadit rex ad viagium ſuum.

Pontifex nõ ab homine eſt inſtitutus, ſed à Chriſto, qui nõ deſerit Eccleſiã ſuã.

Deinde iſte gubernat in abſentia regis, ita malè iuſtitiam & facta regis, quòd cedit in ſcãdalum aut pręiudicium ſeu offenſam regis & reginæ, ac totius regni, & non eſt in regno qui ſibi dicere poſſit, Tu malè facis. Quæritur, nunquid regina in iſto caſu poterit vti poteſtate ſibi data à rege, & illũ compeſcere ac punire, & de alio bono Gubernatore prouidere vſq; ad regreſſum regis? Videtur quòd non, quia licèt rex dederit poteſtatem prædictam reginæ, nihilominùs dedit poteſtatem dicto gubernatori gubernandi regnum, vt non oporteret reginam diſcurrere per regnum: & ſic videtur voluiſſe, quòd Gubernator vteretur exercitio dictæ poteſtatis, & non regina. Contrarium tamen eſt de veritate iuris dicẽdum, ad euitandum abſurditatem, quæ ex contrario ſequeretur, & etiam quia non eſt veriſimile, regem regnum ſuum in tali caſu ſine remedio voluiſſe dimittere, & in tali caſu debemus in dubio amplecti. Hic poteſt veriſimiliùs regula inſpici de regulis iuris libro ſexto, cum alijs concordantijs ad hoc vulgatis, & ita videmus in ſimili, quòd quando CHRISTVS dedit claues Petro, eſt veriſimile, quòd ſub nomine Petri intellexerit ſucceſſores, licèt de illis in datione clauium nullam mentionem fecerit, quia non eſt veriſimile, quòd mortuo Petro, CHRISTVS voluerit Eccleſiam eſſe ſine Petri ſucceſſore, ſecundum ea quæ habentur in cap. Pro humani, de homicidio libro ſexto, cum ibi notatis per Ioannem Andreæ in Gloſa ſuper verbo, deſereret, quæ pro tanto poſſunt ad propoſitum applicari, quoniam quando Chriſtus aſſcenſurus ad cælos, dedit poteſtatem Petro & ſucceſſoribus, vt miniſtris eius, & Eccleſiæ ſponſæ ſuæ, non eſt veriſimile intellexiſſe, quòd in caſu in quo aliquis ex ſucceſſoribus Petri malè regendo ſcandalizaret Eccleſiam ſponſam ſuam, ipſa non deberet vti poteſtate clauium cõtra talem, ſed ſine remedio ruinam fidei catholicæ & bonæ politiæ ipſius Eccleſiæ haberet tolerare, quod eſt abſurdum: & ſic arguendo ab euitatione abſurditatis, & à ſimili, eſt concludendum, Eccleſiam in tali caſu contra Papam poteſtatem habere, & pro iſta parte facit decretum generalis Concilij Conſtantienſis, tenoris qui ſequitur:

Locus obſcurus.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spirituſſancti, Hæc ſancta ſynodus Conſtantienſis, generale Concilium faciens, pro extirpatione ſchiſmatis, ac vnione & reformatione Eccleſiæ DEI in capite & in membris fienda ad laudem &c.

ET primò declarat, quòd ipſa in Spiritu ſancto legitimè congregata, generale Concilium faciens, & Eccleſiam Catholicam repręſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcũque ſtatus vel dignitatis, etiã ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationé dicti ſchiſmatis, & reformationé dictæ Eccleſiæ in capite & in membris.

Item declarat, quòd quicunq; cuiuſcunque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ordinationibus ſeu præceptis huius ſacræ ſynodi & cuiuſcunq; alterius Concilij generalis legitimè congregati ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel fiendis, obedire contumaciter præſumpſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo.

Locus obſcurus.

NVNC AVTEM RESTAT RESPONDERE AD EA, QVAE IN contrarium allegantur.

ET primò ad primum dum dicitur, quòd inquantùm Concilia generalia recipiunt authoritatem à Papa, & non econtrà, vt habetur in capitulo, Significaſti, de Electionibus apparet

apparet quòd Papa eſt ſupra Concilia generalia,& non ecótrà. Reſpondetur,quòd Textus ille debet intelligi de authoritate relata ad hoc,quòd concilia generalia non poſſint eſſe legitimè congregata ſine Papæ authoritate,niſi quando immineret neceſſitas congregandi illud pro intereſſe vniuerſalis Eccleſiæ,& Papa nollet congregare,de qua authoritate habetur 17. diſtinct. Portatum.Sed poſtquam concilia generalia authoritate Papæ,vel aliàs legitimè ſunt congregata, poteſtas eorum nó procedit à Papa, ſed à Chriſto immediatè, vt patet in Decreto cócilij Conſtantienſis, & per iam dicta ſuprà. & cùm obijciendo quæritur, quomodò ſtabunt poteſtas Eccleſię,& poteſtas Petri,cùm ambę à Chriſto immediatè procedant? & ſic tanquam pares,vna nó videtur habere vim ſuper aliam, capitulo innotuit,de Elect. Reſpondetur,quòd inquantùm poteſtas clauium eſt ſituata in Petro, vt in miniſtro Eccleſiæ, ſicut ſuprà deductum eſt,ſequitur, quòd poteſtas Petri vt miniſtri, ſubijcitur poteſtati Eccleſiæ,tanquam poteſtati dominæ. Et licèt ab eodem fonte procedant, diuerſimodè tamen diuerſitates qualitatum miniſtri & dominæ procedunt. Et ſic etiam videmus, quòd licèt poteſtas Presbyteri, & poteſtas Diaconi,ab eodem procedant,quia tamen poteſtas Diaconi inferior eſt, vt miniſtri Presbyteri, eſt poteſtas ipſius Presbyteri maior,& poteſtas Diaconi inferior,ſecundum ea quæ habentur in ca. finali,93. diſt. & ad huius ſententiæ propoſitum dicebat ſanctus Thomas in ſecunda ſecundæ,quæſtione quarta, articulo primo, quòd ſicut obtinet in naturalibus, vt ſuperiora moueant inferiora ad ſuas actiones per excellentiam naturalis virtutis collatæ diuinitùs,ſic oportet in rebus humanis,quòd ſuperiores moueant inferiores per ſuam voluntatem ex vi authoritatis diuinitùs collatæ.

Ergo etiã Chriſtus, qui venit miniſtrare ſubijcitur Eccleſiæ.

Paſtor ergo regit oues, i. Pontifex eccleſiam.

Item obijciebatur de his quæ habentur in capitulo, Licèt de vitanda, de Electⅰon. in fine. Sed reſpondetur,quòd Alexander tertius ibi loquitur, habendo reſpectum ad tempus, in quo vacante Eccleſia Romana, Concilium generale non erat congregatum, nec ſperabatur cõgregari:aliàs illo congregato, poſſet ad illud haberi recurſus ſuper difficultatibus emergentibus erga electionem Romani pontificis, argumento capituli, Si duo, 69. diſtinct. cum ibi notatis in Gloſa,& per Ioãnem Andreæ in ca. primo, de Renunciatione,libro 6.in Nouella.

Item dicebatur, quòd ex quo Dominus noſter IESVS Chriſtus munus poteſtatis clauium, ita ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, vt in beatiſſimo Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret, vt ab ipſo quaſi quodã capite, dona ſua velut in corpus omne infunderet,vt habetur in ca.Ita dominus,19. diſtinct. apparet quòd nec Concilium generale, nec quæcunq; perſona aliquid poteſt habere de iuriſdictione Eccleſiaſtica, niſi inquantùm à Papa ſibi conceditur. Et per conſequens,quòd Papa eſt ſupra Concilium generale, & non econtrà. Ad quod reſpondetur, quòd licèt poteſtas iuriſdictionis à CHRISTO tradita fuerit beato Petro vt miniſtro Chriſti & Eccleſiæ per Cócilium repræſentatæ,conſiderato quòd in traditione huiuſmodi per Petrum Eccleſia fuit deſignata, quodque ipſe ſub ſigno & nomine Eccleſiæ poteſtatem recipit ſecundum Auguſtinum in dicto c. Quodcunq;,24.diſtinct. q.1. cum ibi notatis per Archidiaconum, & ad ædificationẽ membrorum Eccleſiæ,& non ad diſſipationem, capitulo,Sunt quidem, 24.quæſt. prima,& ſic cum onere, quòd Petrus & eius ſucceſſores vt miniſtri Eccleſiæ illi ſubijcientur, quando malè regendo Eccleſiam ſcandalizarent,& quãtùm in eis eſſet, diſſiparent, vt patet per iam dicta.

Dictũ eſt Petro, Paſce, i. rege &c. oues meas.

Quibus attentis, conſtat verba dicti ca. Ita dominus,non fundare, papam non eſſe ſubmiſſum poteſtati Eccleſiæ per Concilium generale repræſentatæ. Et cùm ſubijcitur,quomodò poteſt hoc eſſe,cùm Concilium generale nihil poſſit habere de iuriſdictione Eccleſiaſtica , niſi inquantùm ſibi concedatur à Papa, vt in argumento dicebatur. Reſpondetur, quòd ſi traditio clauium Petro tantùm facta fuiſſet, & nomine ſuo,militaret argumétum. Sed quicquid dicat Leo Papa in dicto ca. Ita dominus, Veritas eſt, quòd in traditione clauiũ per Petrum Eccleſia fuit deſignata. Et Petrus claues recepit ſub ſigno & nomine Eccleſiæ, vt ſupradictũ eſt, & ſic cum onere, quòd quando non ædificaret, ſed diſſiparet, corrigi poſſet per Eccleſiam, vt patet per iam dicta. Nec legitur,quòd Petrus receperit poteſtatem ſupra Eccleſiam vniuerſalem, nec per conſequens ſupra Concilium generale illam repræſentans:ſed ſupra ſingularia membra Eccleſiæ, ſecundum communem Theologorum opinionem.Et probatur per Gelaſiũ in ca. Quanuìs, 21. diſtinct. & per Gregorium in Cap. Eccè,99. diſtinct.

Ecce reijcit Leonis ſanctiſſ. ſententiã: quia premit eum.

Iſti pontifices aliter loquũtur.

Quibus attentis, conſtat verba dicti ca. Ita dominus,non fundare, Papam non eſſe ſubmiſſum poteſtati Eccleſiæ. Poſſuntque præmiſſa ratione naturali fortificari,quoniam ſupponendo,quòd Papa ſit caput miniſteriale eccleſię,& membrorum ſingularium ipſius eccleſię,videmus ꝙ licèt caput in corpore humano ſit ordinatum ad directionẽ & gubernationem membrorũ, ſitq; non licitum, membra à capite (id eſt, ab obedien-

obediẽtia capitis) recedere, capitulo, Cùm non liceat, de præſcriptionibus: ſi tamẽ caput in corpore humano efficiatur languidum ſeu infirmum, licitum erit membris illud ligare & cauterizare, ne totum (quod abſit) corpus morbꝰ inuadat, ſi languor nõ fuerit curatus in capite, Ca. ſic inqt, 2.q.7. ſicq; etiam videmus, quòd ſi Papa efficeretur furioſus & habens enſem in manu, exiens palatium, quos ſibi obuiàm reperiret, occideret: vtiq; liceret ſubditis inferioribꝰ eum capere & ligare: & ſi hoc liceret ꝓ ſaluatione corporis, multo magìs licere debet Concilio generali eccleſiam repræſentanti, pro ſalute animarum, quando Papa malè regendo, & Eccleſiam ipſam ſcandalizãdo, animas ſubditorũ ad viam damnationis induceret. Nec obſtat præmiſſis capitulum, Si Papa, 40. diſt. ibi dum dicitur, quòd etiam ſi animas ſubditorũ cateruatim ad inferos deduceret, nullus mortaliũ poſſet eum iudicare, niſi depræhendatur à fide deuius &c. quoniam ſecundũ * Laudunũ in ſacramentali de baptiſmo, Textus ille debet intelligi de peccatis Papæ occultis, quæ Dei iudicio relinquuntur, 6.q.1. Si omnia, & etiam de publicis, quãdo papa eſt corrigibilis. Ego autem dico quod textus ibi dicit, mortalium nullus, denegando iudicium ſingulis mortalium: non autem eccleſiæ vniuerſali, nec cõcilio generali illam repræſentanti.

O argumentum.

Item opponebatur de his quę habent in ca. Nemo, 9. q.3. Vbi dicitur, quòd nemo iudicabit primã ſedẽ. & ſequitur ibidèm: Neq; enim ab Auguſto, neq; ab omni clero, neq; à regibus, neq; à populo iudex iudicabitur. Sed reſpondetur illud eſſe intelligendum, quando ſedes prima, id eſt, Papa in illa ſedens, bona opera facit, vt ſonant verba ibì poſita, iuſtitiam temperare deſiderantem. Sed quando Papa facit opera mala, Eccleſiam notoriè ſcandalizantia, eſt ſecùs, quoniam tunc poteſt iudicari & puniri per Concilium, vniuerſalem eccleſiam repræſentans, ſi ſit incorrigibilis, vt patet per iam dicta ſuprà. Et ad hoc propoſitum dicebat Gloſa in dicto c. Nemo, ſuper verbo, Nemo, quòd cùm Papa peccat, poteſt peccatum eius Eccleſiæ denunciari, ſecundum admonitionem Euangelij. Adijciens quòd hoc determinauit in ca. Si Papa, 40. diſtinct. Nec obſtant præmiſſis notata per Oſtienſem in ca. Propoſui, de conceſſione præbendæ, vbi videtur dicere, quòd etiam procedendo ſecundum admonitionẽ Euangelicam, Eccleſia nõ poteſt iudicare Papam, quoniam ſalua ſui pace, mandatum illud Euangelij, ſi peccauerit, omnibus fuit directum, & cõtra omnes peccantes, etiam cõtra Papam, ſicut cõtra aliós, quãdo Papa peccat notoriè in ſcãdalum vniuerſalis eccleſię, vt patet per iam dicta ſuprà, ſicq; practicatum fuit in concilio generali Cõſtantienſi contra dñm Ioannẽ Papam 23. & ſimili modo poteſt reſpõderi ad c. aliorum, & ad capitulũ, facta, 9.q.3. & ad omnia alia iura, dicentia, facta papę non poſſe iudicari ab alio, q̃ à Deo. & facit pro authoritate cõciliorum quod habetur 17. diſt. Hinc etiã, ibì dũ dicit, ſcientes quia eius ſedi primum Petri Apoſt. meritũ, deinde ſecuta iuſſione Dñi, cõciliorũ venerandorũ authoritas ſingularẽ in Eccleſijs tradidit poteſtatẽ: quanuis gloſa ibidẽ hoc dictũ moderatur, dicẽs, ꝙ Eccleſia Rõ. poteſtatẽ principaliter habeat à Dño, & ſecũdariò à cõcilijs, cuius ſententię cõcordat gloſa in c. Dudũ, 3.q.6. ſed quãuis ita ſit, hoc nõ infert, papã nõ ſubijci cõcilio, qñ notoriè Eccleſiã ſcandalizaret, cõſiderato quòd Petrus poteſtatẽ recepit à Chriſto, vt miniſter Chriſti & Eccleſię, & ſic cũ onere, ꝙ eſſet ſubmiſſus poteſtati eccleſiæ Dñę ſuę, qñ notoriè illã ſcãdalizaret, vt ſuprà oſtenſum eſt. Et ſi dicatur, ꝙ iſte caſus ſcãdali notorij, nõ eſt de expreſſis in Decreto cõcilij Conſtantieñ, reſpondetur ꝙ qñ papa notoriè ſcãdalizat eccleſiã, caſus iſte eſt de pertinẽtibus ad caſum generalis reformationis eccleſiæ, qui eſt expreſſus in dicto Decreto concilij Conſtantienſis.

Matth. 18.

Hic iura omnia, quæ faciũt apertiſſimẽ ꝓ pontifice, vt vult interpretari.

Vt paſtor & doctor Eccleſiæ dicente Chriſto, Confirma fratres tuos.

Item opponebatur de his quę habentur in Gloſa dicti c. Nemo, ſuper verbo, ab omĩ clero, ibì dum dicitur, quòd Cõcilium non poteſt iudicare papã, capitulo Significaſti, de Elect. Sed ad dictũ ca. fuit ſuprà in præcedentibus reſponſum, & ſequitur in eadẽ Gloſa, quòd ſi totus mũdus ſentiret in aliquo contra papam, videtur quòd ſentẽtiæ Papæ ſtandum eſſet, 24. q.1. Hæc eſt fides. Sed ad dictum c. Hæc eſt fides, reſpondetur, quòd loquitur, quando agitur de fide, & in caſu, in quo cõcilium generale Eccleſiam vniuerſalem repręſentans, nec eſt cõgregatum, nec in aliquo caſu fidei habet opinionem determinatam contra Papam, nec Papa cõtra concilium. Præterea Gloſa ibì loquitur argumẽtatiuè, & nõ deciſiuè, arguens ibì pro & cõtra, ſine decidendo: & quicquid in hoc paſſu hactenùs per Gloſas & doctores interdum affirmatiuè, & interdum negatiuè fuerit opinatum, ſtandum eſt hodiè diffinitioni factæ per Concilium generale Conſtantienſe, quo ad caſus in decreto illius expreſſos, videlicet cùm agitur de fide, & de extirpatione ſchiſmatis, & de generali reformatione Eccleſiæ in capite & in membris, & de pertinẽtibus ad caſus præmiſſos, & ſi quis in contrarium poteſtatem dicti concilij in præmiſſis negans aſſereret pertinaciter, abſq; dubio hæreticus eſſet cenſendus, argumẽto eorum quæ habentur in c. omnes, 22 diſt. immò poteſt vltra præmiſſa conſiderari, ꝙ licèt Chriſtus poteſtatem tradiderit Petro ſupra ſingularia membra eccleſię, iuxta illud: Paſce oues meas:

Ioan. 21.

meas: non legitur tamen quòd poteſtatem ſibi tradiderit ſupra vniuerſalem Eccleſiã, cuius Chriſtus caput eſt: nec ſupra concilium generale illã repræſentans: immò potiùs de contrario, vt patet per iam dicta ſuprà in principio, & per conſequens, Eccleſia cuius nomine Petrus poteſtatem recepit, & concilium generale illam repræſentans, poteſtatem habet ſupra papam, vt ſupra miniſtrum & membrum ſuum, nedum in caſibus in dicto decreto Conſtantienſi expreſſis, ſed etiam in omnibus alijs, arguendo à plenitudine poteſtatis, quã Petrus nomine Eccleſiæ recepit.

O ineptũ argumentum.

Paulò antè dixit decretum intelligi de expreſſis in illo.

Nec obſtant præmiſſis notata per Ioannem Ioannis in dicto c. Nemo, 9. q. 3. ibi dũ dicit, quòd licèt orbis ſit maior vrbe, quãtùm ad circuitum, non tamen quantùm ad authoritatem: quoniam ſi ſumamus orbẽ pro vniuerſali Eccleſia in toto orbe conſiſtente, ſicut Hieronymus in capitulo, legimus, 93. diſt. ſumebat, dicta gloſſa Ioannis Ioannis, modicùm, immò nihil facit ad ꝓpoſitum ſuum.

Item opponebatur contra poteſtatẽ cõcilij de his quę habentur in c. Nunc autem, 21. diſt. ibi dum dicitur, declaratũ fuiſſe per concilium, ſe non habere poteſtatem proferendi ſententiam contra Marcellinum papam, de hæreſi, quia thurificauerat idolis, impetitum, quanuis idem Marcellinus thurificationem huiuſmodi confiteretur: ſed ad hoc reſpõdetur, quòd verba ibì poſita, non ſunt verba cõcilij, ſed Nicolai papæ ad Michaelẽ Imperatorem: & quicquid ibi dicat dictus Nicolaus, veritas eſt, quòd Concilium non omiſit ibi condemnare Marcellinum de hæreſi propter defectum poteſtatis, ſed quia idem Marcellinus per metum coactus fuerat thurificare idolis, & erat corrigibilis, & per conſequens nõ debebat deponi, 24. q. 3. dicit Apoſt. vt gloſa in dicto c. Nũc autem, dicit, & quòd cõtra papã de hæreſi poſſit agi, patet in dicto c. ſi papa, ibi dum dicit, niſi depræhẽdatur à fide deuius. & quod iſto caſu, videlicet quãdo agitur de hæreſi contra papam, conciliũ generale ſit iudex, patet ex notatis per Ioannem Andreæ & Archidiaconum in c. in fidei, de hæreticis lib. 6. immò poteſt etiam conſiderari, ꝙ inquantùm Petrus poteſtatem recepit à Chriſto tantùm ſupra ſingularia mẽbra Eccleſię, iuxta illud, Paſce oues meas: & nõ ſupra corpus vnuerſalis Eccleſiæ, cuius Chriſtus caput eſt: quandocunq; Eccleſia eſt legitimè congregata, ſeu concilium generale illam repræſentans, Petrus illi concilio, de quocunque caſu in eodem agatur, authoritatiuè pręſidere non poteſt: quia non decet, ſubditũ ſuperiori ſuo præſidere, 21. diſt. per totum, c. cùm inferior, de maioritate & obedientia.

En quò iſti prolabuntur.

Sed ideò tunc cõciliũ poteſt cõtra papam, quia cum hęreticus eſt, deſinit eſſe Papa. Ioan. 21.

Nec obſtant notata per Ioannẽ Andreæ in c. graue, de præbẽdis, ſuper verbo, Nunciando. quoniam loquitur ſecundum tempora, in quibus ipſe & alij doctores in terris Eccleſiæ Romanæ reſidentes, reſpiciebant ad poteſtatẽ papæ cum duobus oculis, & ad poteſtatem Eccleſię & generalium conciliorum cum vno oculo tantùm. Nec obſtant iura per eundem ibidèm allegata, quia ad illa patet reſponſio per iam dicta.

Item opponebatur de hoc, quòd Apoſtoli voluerunt Petrum eſſe principem eorum, vt habetur in dicto c. In nouo. Sed reſpondetur, quòd Apoſtoli non intendebãt ſibi dare nouam poteſtatem, ſed datã ſibi à Chriſto, approbare, vt patet ex notatis per gloſſam in dicto §. Hinc etiam 17. diſtinct. cuius gloſæ ſententia communiter approbatur per doctores. Sed non legitur, quòd Chriſtus dederit Petro poteſtatem ſupra vniuerſalem Eccleſiam, ſed ſupra ſingularia membra eiuſdem. Igitur dicta Apoſtolorum voluntas, de qua habetur in dicto c. In nouo, relata ad poteſtatem quam Chriſtus dedit Petro, nõ probat Apoſtolos dediſſe poteſtatem Petro ſupra vniuerſalem Eccleſiam: nec per conſequens, ſupra concilium generale illam repræſentans.

Qui dixit, paſce oues meas, neminẽ vtique excepit Chriſtianum.

Item opponebatur de iuribus, dicẽtibus quòd papa eſt caput Eccleſiæ, vt habetur in c. fundaméta, de electione lib. 6. cum alijs concordantijs. Sed reſpondetur, quòd illa iura debent intelligi de capite miniſteriali, quod nõ recepit poteſtatem ſupra vniuerſalem Eccleſiam, cuius Chriſtus caput eſt. Nec etiam ſupra concilium generale illam repræſentans, ſed ſupra ſingularia membra ipſius Eccleſiæ.

Itẽ opponebatur, quòd papa habuit præſidentiam in multis cõcilijs generalibus, vt patet in c. In nomine Dñi, 24. diſt. & in pluribus alijs iuribus, & maximè in c. ad Apoſtolicę, de re iudicata, lib. 6. cum ibì notatis per Io. Andreę in gloſa 1. Sed ad hoc reſpõdetur, quòd in pluribus antiquis concilijs papa non fuit præſidens, vt patet in illis, in quibus Romani pontifices non faciebant diffinitiones, ſed conciliũ, dicẽdo, placuit Concilio. de quibus habetur in capit. quæ recipiunt, Placuit, quæ habentur de conſecratione diſt. 5. & in pluribus alijs ad cuius ſententiæ robur, notandum quòd concilium Apoſtolorum de qua Actuũ 6. Petrus ſolus nõ cõgregauit, ſed 12. Apoſtoli ſimul, vt patet ibi dum dicitur, quòd cõuocauerunt 12. multitudinem diſcipulorum.

Quænam ſunt illa Concilia?

Actor. 6. a

Item eſt etiam notandum, ꝙ in illo concilio, de quo habetur Actuũ 15. Petrus, licèt ibi fuerit præſens, ſentẽtiam *tamẽ pronũciauit, ſed Iacobus ſub his verbis, Placuit Apoſtolis & ſenioribus & omni Eccleſiæ, & ibì decretalem epiſtolam ordinauerunt, non Petri nomine, ſed Apoſtolorum & ſeniorum, & declarãdo iſtum paſſum, poteſt conſide-

for. *tamẽ non

conſiderari, quòd inquantùm Petrus non recepit poteſtatem ſupra Eccleſiam vniuerſalem, nec per conſequens ſupra cócilium generale illam repræſentans, vt ſupradictū eſt, conſtat papam non poſſe habere præſidentiam authoritatiuam in concilijs generalibus, niſi inquantùm illa per concilium, in quo eſſet, ſibi cócederetur: quo caſu nō haberet vſum huiuſmodi poteſtatis nomine & authoritate ſua, ſed dicti concilij. Nec obſtant iura, probantia quòd Romani pōtifices aliàs preſidentiam habuerunt in cōcilijs generalibus: quoniam illa iura ſunt intelligenda de honoraria, ad beneplacitū conciliorum eis data, facit dictum c. In nomine Domini, 23. diſt. ibi, dum dicebat Nicolaus papa, ſi placet fraternitati veſtræ. & ſi dicatur, quòd papa habuit præſidentiam in Concilijs generalibus, vt in dicto c. ad Apoſtolicæ &c. Reſpondetur illud fuiſſe ex conceſſione dictorum conciliorum, ſeu ex permiſſione illorum habentium vim dictæ conceſſionis, aut ex tolerantia patientiæ, & multa per patientiam tolerātur, quæ ſi deducta eſſent in iudicio, non tolerarentur. de præbendis, cùm iam dudum. Quibus attentis, conſtat papam in concilio generali non habere præſidentiam authoritatiuam, neque honorariam, niſi inquantùm à concilio ſibi concederetur, aut permitteretur.

A Christo eſt authoritas Petri.

Item opponebatur de c. Non debet, de conſanguinitate & affinitate, vbi papa prohibitionem Concilij generalis reducit ad quartum gradum. Sed reſpondetur id ibi fieri per papam in Cōcilio generali, ex permiſſione ipſius cōcilij, vt ibi patet. quo attento, non probat ille textus, quòd papa ſit ſupra concilium, nec quòd diſſoluere poſſit illud ſine conſenſu ipſius concilij.

Item opponebatur de c. ſtatutum, de reſcriptio. lib. 6. vbi papa conſtitutionē concilij generalis de duabus diætis, reducit ad vnam diętam. Sed reſpōdetur, ꝙ papa illud fecit pro bono communis iuſtitiæ, vt miniſter Eccleſiæ ipſiuſq; authoritate, & non ſua, & in caſu in quo Concilium generale Eccleſiam repræſentans, non erat congregatum. ✶Nec ipſe prohibitus id facere ſine conſenſu ipſius concilij, vt patet in conſtitutione Concilij generalis Conſtan̄, quæ incipit, Frequens. Quibus attentis, patet illud c. ſtatutum, non probare, papam eſſe ſupra concilium. Nec, quòd concilium diſſoluere poſſit ſine conſenſu ipſius Concilij, maximè contra prohibitionem ſibi factam per concilium generale in dicta conſtitutione, Frequēs. nec dubiorū per ipſum erga dictam cōſtitutionem, Frequens, motorum allegatio, ipſum releuat, quo ad facta per ipſum ſuppoſita, quoniam notoriè dicuntur illa ſuper veritate non fundari: & declaratio dictorum dubiorum, Concilio congregato, ad ipſum concilium generale pertinet, & non ad ipſum, ſecundum iura, dicentia quòd illius eſt interpretari, cuius eſt condere: nec decet, præſente ſuperiore, quòd inferior dubia erga conſtitutionem ſuperioris mota, habeat declarare ſeu interpretari, 21. diſt. per totū, capit. inferior, de maioritate & obedientia, capitulo Ne Romani, de elec. in Clementinis.

for. ✶ Sed ipſe

Item opponebatur de verbis dicti c. ſignificaſti, importantibus, quòd in ſtatutis cōciliorum generalium apertè intelligitur authoritas Romanæ Eccleſiæ excepta. Sed reſpondetur, quòd ex quo authoritas vniuerſalis Eccleſiæ, & conſequenter conciliorū eſt maior, & authoritas Romanæ Eccleſiæ minor, vt ſuprà in præcedentibus eſt oſtenſum: neceſſarium eſt dicere, quòd authoritas Eccleſiæ Romanę, de qua habetur in dicto c. ſignificaſti, miniſterialis eſt Eccleſiæ vniuerſalis, quo ad Eccleſias particulares, ſicut de Petro dicitur, quòd eſt miniſter Eccleſiæ ſponſæ Chriſti, reſpectu Eccleſiarum particularium, quibus Eccleſia Romana prelata eſt, 21. diſtinct. quamuis. quodq; ipſa authoritas, vt miniſterialis Eccleſiæ vniuerſalis, authoritate illius, & non ipſius Eccleſiæ Romanæ, in ſtatutis conciliorum generalium intelligitur excepta, ad declarandum, interpretandum & moderādum dicta ſtatuta ſecūdum varietatē temporum pro bono Reipublicæ, quādocunq; concilijs generalibus non congregatis, Eccleſiæ Romanæ pro bono reipublicæ videtur faciendum: & vocatur dicta Eccleſiæ Romanæ authoritas excepta, apud doctores & magiſtros epieikeia. quibus attentis, conſtat verba dicti c. ſignificaſti, non fundare, authoritatem Eccleſiæ Romanæ eſſe maiorem authoritate Eccleſiæ vniuerſalis, nec per conſequens cōciliorum generaliū ipſam repræſentātium. Et per præmiſſa patet reſponſio ad capitulum, ſtatutum, & c. Conſtitutio, de elec. lib. 6. In quibus Romanus pontifex ſine Concilio generali interpretatur & declarat ſtatuta Cōciliorum generalium, & ad cap. Dudum 3. q. 6. & ad alia iura ſimilia, dicentia eccleſiam Romanam eſſe caput aliarum Eccleſiarum.

Immò & Gerſon fatetur Rō. Pōtificem eccleſiaſticæ hierarchiæ eſſe principē & monarcham.

ἐπιείκεια

Et ſi dicatur, ꝙ ex quo dicta epieikeia conceſſa eſt papæ authoritate Eccleſię vniuerſalis, & conſequenter conciliorū generalium, potuit papa vigore dictæ cōceſſionis, derogare dictę Conſtitutioni Frequēs, & illam interpretari ac moderari ac concilium diſſoluere, & ad alium locum mutare: reſpondetur, quòd præmiſſa per papā fieri non potuerunt vigore conceſſionis dictæ epieikeiæ, attento ꝙ in conceſſione illius authoritas prohibitiua Eccleſiæ vniuerſalis, & cōſequenter conciliorum generaliū, tanquam authoritas ſuperioris, fuit excepta: & non eſt licitum inferiori, aduerſus

ἐπιεικείας

prohibitionem ſuperioris, maximè pro bono vniuerſalis Eccleſię, vt in caſu dictę cõſtitutionis, Frequens, ſactam venire: alias ſi contrariũ diceremus, ſequeretur abſurdũ, videlicet quòd vigore dictæ epicikeiæ eſſet in poteſtate papæ derogare omnibus conſtitutionibus ſacrorum generalium cõciliorum, & omnem bonam politiam Eccleſiæ euertere, abſq; eo quòd ſibi poſſet dici, Tu malè facis: quod non eſt dicendum.

Vide ſanctũ Thomã in tractatu contra impugnátes religionem, vbi ait, quòd iuris poſitiui ſunt, ſubeſſe diſpoſitioni Papæ &c.

Nec obſtat præmiſſis illa quorũdam aſſertio, habẽs quòd Papa eſt caput & paſtor, nedum Eccleſiarum particularium, ſed etiã Eccleſiæ vniuerſalis: quoniam ſi papa eſſet caput & paſtor vniuerſalis eccleſię, vniuerſalis eſſet: Epiſcopusq; vniuerſalis Eccleſię appellari poſſet, vt patet ad ſenſum. Sed nec eſt vniuerſalis, nec Epiſcopus vniuerſalis Eccleſiæ appellari debet, vt patet per beatũ Gregorium in c. Eccè 99. di. ſuprà in principio allegato. Igitur dicta aſſertio eſt falſa.

Sic eũ vocauit Synodus Chalcedoneñ.

Præterea ſi papa eſſet paſtor & caput Eccleſiæ vniuerſalis, ſequeretur abſurdum, videlicet quòd ipſe eſſet caput & paſtor corporis myſtici Eccleſiæ, ſecundum quod caput in corpore humano, eſt caput & rector illius: quod nõ eſt, nec eſſe poteſt, cùm Chriſtus ſit caput, Gubernator & Rector Eccleſiæ vniuerſalis, vt corporis myſtici conſideratæ: eſſeque duo capita in eodem corpore, monſtrum exiſtat: Igitur arguendo ab abſurditate euitanda, cõſtat dictam aſſertionem eſſe falſam.

Chriſtus fundamẽtum eſt, & 12. apoſtoli fundamẽta ſunt.

Item Eccleſia Romana non eſt vniuerſa, ſed eſt de vniuerſitate corporis myſtici eccleſiæ, & ſic eſt membrũ dicti corporis myſtici, vt patet per B. Gregorium in dicto c. Eccè, cum ibi notatis per gloſam. Igitur ex quo eſt membrum dicti corporis, non eſt nec eſſe poteſt caput illius, cùm differentia ſit inter caput & membra, capitulo Cùm non liceat, de præſcriptionibus.

Item ſi papa eſſet caput Eccleſiæ vniuerſalis, ſequeretur abſurdum, videlicet quòd Petrus homo peccabilis, recepiſſet poteſtatem ligandi & ſoluẽdi ſupra ſpõſam Chriſti, id eſt, corpus myſticum Eccleſiæ, quod nunquam peccauit, nec peccare poteſt, ſecundum ea quæ habentur in c. A recta, 24. q. 1. cum ibi notatis in gloſa. quod non eſt dicendum.

Item ſi papa eſſet caput vniuerſalis Eccleſiæ, eſſet prælatus à Chriſto vniuerſalis Catholicis Eccleſijs per orbem inſtitutis, quæ incluſa Eccleſia Romana, vnus Thalamus Chriſti ſunt, teſte Gelaſio in c. quãuis vniuerſæ, 21. diſt. Sed non eſt ſic, quia non fuit prælatus niſi cæteris Eccleſijs à Romana diſtinctis, vt patet in dicto c. quanuis.

Item Petrus poteſtatẽ ligandi & ſoluendi recepit, non nomine ſuo, ſed nomine Eccleſiæ, vt miniſter illius. patet per Auguſtinum in c. quodcunque, 24. q. 1. cum ibi notatis per Archidiaconũ in Roſario. Igitur ex quo vt miniſter hanc poteſtatem recepit, non eſt nec eſſe poteſt caput dominę ſuæ, ſicut videmus in corpore cuiuſuis Eccleſiæ, quòd licèt œconomus vel * ſyndicus gerat vices dicti corporis, & in hoc ſit eius miniſter, non eſt per hoc ille caput dicti corporis. Et ſi dicatur quòd licèt Petrus non ſit caput principale Eccleſiæ, nec eſſe poſſit, eſt tamen caput miniſteriale. Reſpõdetur id eſſe falſum, conſiderato quòd eſſe caput, denotat præeminentiam & ſuperioritatem, quam miniſter non habet, nec habere poteſt ſupra dominum & dominam, cum ſit ſub eis, & ſic inferior: & in hoc cõfutatur opinio illorum, qui dicunt Petrum fuiſſe caput miniſteriale Eccleſiæ vniuerſalis: quoniam inquantùm pręeminentiam non habuit, nec ſuperioritatem ſupra Eccleſiam vniuerſalem, vt corpus myſticum conſideratam, non poteſt ratione miniſterij ſibi cõmiſſi ſupra Eccleſias particulares à Romana diſtinctas, dici caput miniſteriale ipſius corporis myſtici, licèt reſpectu Eccleſiarum particularium, quę ſunt membra dicti corporis myſtici, Eccleſia Romana & papa poſſunt dici caput miniſteriale illarũ, eo quia ratione miniſterij Petro commiſſi, ipſe præeminentiam & ſuperioritatem habuerit circa ipſas Eccleſias particulares, vt atteſtatur Gelaſius papa in c. quãuis vniuerſæ, 21. diſt. ibi, dum dicebat, quòd quanuis vniuerſæ per orbem Catholicæ Eccleſiæ inſtitutæ, vnus thalamus Chriſti ſint, tamen ſancta Romana Eccleſia Catholica & Apoſtolica, nullis ſynodicis conſtitutis, cęteris Eccleſijs prælata eſt. * In quo eſt notandum, quòd non dicit quòd eccleſia Romana ſit prælata vniuerſali eccleſię, quę eſt Chriſti thalamus: ſed cæteris eccleſijs particulariter conſideratis, ab eadem Romana diſtinctis.

i. procurator

Ergo chriſtus, qui ſe miniſtrũ vocat, nõ eſt ſupra eccleſiam.

* Adde quòd ibi ſequitur: Sed Euãgelica voce ſaluatoris noſtri primatum obtinuit.

Nunc reſtat reſpondere ad iura prædicta, pro dicta falſa aſſertione allegata: & primò allegatur Grægorius in c. Conſiderandum, 1. diſt. ibi, dum dicitur de Petro, quòd Chriſtus eum cũctæ Eccleſiæ præferre diſpoſuerat. Sed reſpondetur, illa verba debere exponi, id eſt, cunctis Eccleſijs particularibus, quoniam illis tantùm Chriſtus Petrum prætulit, & non eccleſię vniuerſali, vt denotat verbum, cæteris, poſitum in dicto c. quanuis. eſtq; dicta expoſitio neceſſaria, propter dictũ verbum, cæteris, & etiã propter ea quæ habentur ſecundum Gregorium in dicto c. Eccè, & vt verba in ſenſu, in quo valere poſſint, & nõ perire, recipiantur, cap. Abbate, de verborum ſignificatione cum alijs concordantijs.

O interpretem.

Item allegatur pro dicta falſa aſſertione c. præcedens Dictũ, c. conſiderandũ, quod incipit, Hi qui. Sed ſalua pace allegantis, in dicto c. nihil eſt quòd faciat ad propoſitũ ſuum,

ſuum, §. tamen. ſed exceptio præcedens dictum c. conſiderandum, benè habet, quòd Petrus poſt trinam Chriſti negationem, nõ ſolùm in gradu ſui Epiſcopatus remanſit, verùm etiam in paſtorem totius Eccleſiæ, exponi debent, i. omnium Eccleſiarũ particularium exordium ab ipſo habentium, & à Romana diſtinctarum: quibus tantum Romana ꝓlata eſt, vt patet in dicto c. quanuìs, vt verba ipſa in ſenſu, in quo valere poſſunt & non perire, recipiantur, iuxta dicta ſuprà in reſponſione facta ad c. conſiderandum.

Sed omnes Eccleſiæ particulares faciũt vnam vniuerſalem.

Item allegatur pro dicta falſa aſſertione cap. Petrus, 2. q. 7. Vbi dicitur, quòd Petrus poteſtatem regni acceperat. Sed reſpõdetur id verũ eſſe, quo ad particulares Eccleſias: non aũt quo ad corpus vniuerſalis Eccleſiæ, quæ eſt corpus myſticũ, cuius Chriſtus caput eſt: & quòd non receperit poteſtatẽ regni ſupra corpus vniuerſalis Eccleſiæ, patet per Gelaſium in dicto c. quanuìs. & per Gregorium in dicto c. Eccè, vt ſuprà in præcedentibus fuit oſtenſum.

Iſti nihil obſtat, qa omnia interpretãt vt vult.

Nec obſtant notata per Ioannẽ Andreæ in Clementina Ad noſtrũ, de hæreticis, ibì dum dicit, ꝙ ſicut in Eccleſia triumphante eſt vnũ caput ſupremũ, ita in Eccleſia militãte eſt vnum caput, ſcilicet Papa: quoniã illud quod ibì dicit Io. Andreæ de papa, intelligi debet reſpectu Eccleſiarum particularium, non autem reſpectũ vniuerſalis Eccleſiæ, vt ſuprà oſtenſum eſt.

Item allegatur capitulũ, fidelior 50. diſt. Vbi dicit Ambroſins, ꝙ Petrus tanquã bonus paſtor tuendum gregem accepit, poſtq̃ fidẽ perdidiſſe defleuerat: quodq; ipſe Petrus paſtor factus erat, vt cæteros fidei ſtabilitate fundaret. & ſubdit ibi, ꝙ Petrus ꝓ ſoliditate deuotionis, Eccleſiæ petra dicitur, ſicut ait Dominus, Tu es Petrus &c. Ad quæ reſpondetur, quòd ibì non dicitur Petrus dici petra, ad denotandum ꝙ Eccleſia fuerit fundata ſuper eum, quoniã fundata fuit ſupra Chriſtum, iuxta illud: Petra autẽ erat Chriſtus. Sed fuit Petrus dictus petra, ad denotandũ quòd primus in nationibus fidei fundamenta per ſuam prædicationem poſuerit, vt in eodem textu dicitur: & ſic præmiſſa, ex dicto textu allegata, ſunt referenda ad regimẽ & gubernationem Eccleſiarum particularium, non aũt ad regimen Eccleſiæ vniuerſalis, quæ eſt corpus myſticum Eccleſiæ: quod nunquã indiguit, neq; indiget officio paſtorali Petri, cùm illud ſit impeccabile, non habens maculam neque rugam, ſecundũ ea quæ habẽtur in dicto c. A recta, 24. q. 1. cum ibì notatis in gloſa. & ad huius ſententiæ propoſitum dicebant Oſtienſis & Ioãnes Andreæ in c. à nobis in magno de ſententia excõmunicationis ſuper verbo Eccleſiæ, quòd ille textus debet intelligi de Eccleſia militante ſpeciali vel

Matt. 16. c

1. Co. 10. a

Fruſtra ergo Chriſtus Petro commiſit oues ſuas.

Romana, quoniam generalis militans cõgregata, non poteſt errare, 24. quæſt. 1. A recta fide.

Nec obſtant alia verba ibì in fine poſita, videlicet, & tanquam ſaxum immobile, totius corporis Chriſtiani compagem molemque obtineat: quoniam illa verba ſunt referenda ad effectum prædicationis, quæ in Petro fuit fundamentum fidei in nationibus, vt ibì dicitur: eſtq; neceſſariũ, dicta verba ſic intelligere, vt recipiantur in ſenſu, in quo valere poſſunt, & non perire: & niſi ſic intelligantur, perirent, propter ea quæ habentur in dicto c. Eccè, & in c. quãuìs vniuerſæ, ſuprà allegatis.

Item allegatur ca. Beati, 2. q. 7. Vbi dicit, quòd meritis Apoſtolorum Petri & Pauli, Roma principatũ & caput obtinuit nationum. Ad quod reſpondetur, ꝙ ſi Roma ibì ſumatur pro Romana Eccleſia, reſpõdetur ꝙ illud, quod ibì dicitur de principatu & capite nationum, referri debet ad Eccleſias particulares in toto orbe conſtitutas: non aũt ad Eccleſiam vniuerſalem, quę eſt corpus myſticum Eccleſiæ, ſupra quod Eccleſia Romana nullum vnquam obtinuit principatum, vt patet per iam dicta ſuprà.

Certè etiã Gerſon dicit Papam eſſe monarchã & principem Eccleſiaſt. hierarchię

Item allegatur cap. Eſt aliud, 24. q. 1. Vbi dicitur, Eſt aliud apoſtolicum piſcandi genus: quo genere ſolum Petrum piſcari dominus iubet, dicens: Mitte hamum: & eum piſcem qui primò aſſcendit, tolle. Ad quod reſpondetur, ꝙ verba illius textus referri debẽt ad piſcaturã faciẽdam ſupra cæteras Eccleſias, ſupra quas Romana fuit prælata: non autem ad piſcaturam faciendam ſupra Eccleſiam vniuerſalẽ, prout eſt corpus myſticum: quoniam illud eſt ſine peccato, & ſic non indiget piſcatura Petri.

Matth. 17.

Item allegatur cap. Puto, 2. q. 7. Vbi dicitur, ꝙ Petrus & Cyprianus fuerunt pares meritis. Sed Petrus fuit in poteſtate maior illo, & quocunq; alio Epiſcopo, eo quia ſua poteſtas per ſtatuta vniuerſalis Eccleſię eſt firmata. Sed reſpõdetur, vt ſuprà, quòd illa quæ ibì dicuntur de poteſtate Petri, referri debent quo ad Eccleſias particulares, non aũt quo ad Eccleſiam vniuerſalẽ: Vt verba illius capituli recipiãtur in eo ſenſu, in quo valere poſſunt & non perire, ſicut ſuprà in præcedentibus dictũ eſt, & licèt textus ibì habeat, quòd poteſtas Petri ſit firmata per ſtatuta vniuerſalis Eccleſiæ, per hoc tamen non habetur ex illo, quòd Petrus habuerit poteſtatem ſupra corpus vniuerſalis Eccleſiæ, quæ eſt corpus myſticum, cuius Chriſtus caput eſt.

Item allegatur cap. Hæc eſt fides, 24. q. 1. Vbi dicitur, ꝙ Papa tenet & fidem & ſedẽ Petri: ad quod reſpondetur, quòd qui impugnat profeſſionem fidei, quam papa cõprobauit, non catholicum, ſed hæreticũ ſe cõprobabit: quodq; ſancta Romana eccle-

ſia, quæ ſemp immaculata permãſit, Domino prouidente &c. in futuro manebit ſine vlla hæreticorum inſultatione, atque firma & immobilis omni tempore perſiſtet. Sed reſpondetur, quòd illud quod ibì dicitur de Eccleſia Romana, quòd ſemper immaculata permãſit & permanebit, intelligi debet verum, quandiu ligabit & ſoluet iuſtè, claue non errante, vt ſuprà in præcedentibus eſt dictum: & ſic intelligendo, nõ probant illa verba, nec etiam alia ibì poſita, ꝙ Eccleſia Romana ſit vniuerſalis Eccleſia, quæ eſt corpus myſticum, cuius Chriſtus caput eſt. Faciunt notata per glo. in dicto c. A recta, 24. q. 1. Nec quòd Eccleſia Romana receperit poteſtatem ſupra corpus vniuerſalis Eccleſiæ. Nec etiam, quòd papa ratione Romanæ Eccleſiæ poſſit dici caput & paſtor vniuerſalis Eccleſiæ.

Ecce gloſam. Sed Petro dictum eſt, Ego ꝓ te rogaui, vt non deficiat fides tua.

Item allegatur capitulum, In iſtis, 80. di. vbi dicitur, quòd inter ipſos Apoſtolos nõ fuit par inſtitutio, ſed vnus præfuit omnibus. Sed reſpõdetur, quòd illa verba, vnus præfuit omnibus, debent intelligi referendo ad miniſterium Eccleſiarum particularium, non autem ad vniuerſalem Eccleſiã, quæ eſt corpus myſticũ, cuius Chriſtus caput eſt, vt patet per iam dicta ſuprà.

Item ad probandum, ꝙ Eccleſia Romana eſt caput vniuerſalis Eccleſiæ, allegatur capitulum, Non licet, 12. diſt. Ibì dum dicitur, & ſicut filius venit facere voluntatem patris, ſic & vos voluntatem implete veſtræ matris, quæ eſt Eccleſia, cuius caput (vt prędictum eſt) Romana exiſtit Eccleſia. Sed reſpondetur, quòd ad illud verbum, cuius, addi debet ſupplendo verbũ membrorũ: & tunc eſt ſenſus, quòd illi Epiſcopi implere debent voluntatẽ matris Eccleſiæ, cuius membrorum caput, Romana Eccleſia caput exiſtit: & ſic ſupplendo & intelligendo, non probat ille textus, quòd Eccleſia Romana ſit caput vniuerſalis Eccleſiæ. Et notandum quòd Calixtus author dicti c. Nõ licet, dicit Eccleſiam Romanam eſſe matrẽ aliarum Eccleſiarum, ab eadem diſtinctarum, ad denotandum ꝙ non eſt mater vniuerſalis Eccleſię, ſecundum Gregoriũ in c. Eccè, 99. diſt. & patet etiam per Gelaſium in c. quãuis, 21. diſt. Ibi dum dicebat, quòd quãuis vniuerſæ Eccleſiæ Chriſti thalamus ſint, tamẽ ſancta Romana Eccleſia cæteris prælata eſt, & nõ dicit, ꝙ Chriſti thalamo, i. vniuerſali Eccleſiæ prælata ſit: debentque verba huiuſmodi ad hũc ſenſum applicari, quia in alio ſumpta, inducerẽt abſurditatẽ, vt patet per iam dicta ſuprà. Et notandum ꝙ archidiaconus in Roſario in dicto c. Nõ decet, recitãdo Bernardum ad Eugenium, circa finẽ 4. libri dicit, ꝙ licèt Eccleſia Romana ſit mater Eccleſiarum, nõ tamen domina: quodq́; papa nõ eſt dñs Epiſcoporũ, ſed vnus ex ipſis: quodq́; papa debet ſe cõſiderare fratrẽ diligentium Deũ, & participem eorũ. & ſubdit ibì archidiaconus, ꝙ eſt optimũ argumentum. In c. * inuentiones, in principio, quòd papa non ſit dominus aliorum epiſcoporum.

Aliquãdo ponit etiam, decet: quod idẽ eſt.

Hi pontifices aliter ſcribunt.

Et quare Petrus dictꝰ eſt princeps Apoſtolorum?

Item allegatur cap. ꝓceptis, in eadẽ di. 12. Vbi dicitur ꝙ præceptis apoſtolicis nõ dura ſuperbia reſiſtat, ſed per obedientiã, quę à ſancta Ro. Eccleſia & Apoſtolica authoritate iuſſa ſunt, ſalutiferè impleãtur, ſi eiuſdem ſanctæ Dei Eccleſię, quæ eſt caput veſtrum, cõmunionem habere deſideratis, & ſequitur ibidẽ, cuius authoritatis ſanctionem oẽs teneant ſacerdotes, qui noluerint ab Apoſtolicæ Petræ, ſupra quam Chriſtus vniuerſalẽ fundauit Eccleſiã, ſoliditate diuelli. Ad quę reſpõdetur, ꝙ textus in dicto c. nõ probat id, ad quod allegaẽ. Nec obſtãt illa verba, ſi eiuſdẽ ſanctæ Dei Eccleſię, quę eſt caput oĩm veſtrum: quoniã illa verba, ſi eiuſdẽ ſanctę Dei Eccleſiæ, relationẽ faciũt ad Eccleſiã Romanã, de qua in præcedentibus verbis facta erat mẽtio. Nec obſtãt etiã verba, qui noluerint &c. Quoniã textus ibì dicit, ab Apoſtolicæ Petrę, non aũt Petri: & veritas eſt, ꝙ Chriſtus fundauit Eccleſiam ſupra petrã, q̃ Chrs erat, & nõ ſupra Petrũ, ſecundũ cõmunem doctorũ opinionem.

O interpretem. Gregorius ibi de apoſtolica ſe de expreſſe loquiẽ.

Item dicunt illi, in dicto c. Non decet, & in ſequenti dicitur, ꝙ Eccleſia Romana eſt caput vniuerſalis Eccleſię & omniũ Eccleſiarum. Sed ſalua pace ſic dicẽtium, hoc ꝙ Eccleſia Romana ſit caput vniuerſalis Eccleſiæ in dicto c. non habetur, conſiderato ꝙ illa verba, à matre ipſorum quę eſt Eccleſia, poſita in dicto c. Non decet, legi debẽt & exponi, vt in reſponſione ad dictum c. Non decet, ſupradictum eſt. Nec verba cap. ſequentis quod incipit, præceptis, hoc etiã habent ſanè intellecta, vt in reſponſione facta ad illud c. oſtenſum eſt.

Immò dicit caput Eccleſiæ, quæ vtiq; vna eſt, nec poteſt aliter quã de vniuerſa accipi.

Item dicunt illi, in dictis c. Non decet, & ſequenti, haberi, quòd Eccleſia vniuerſalis eſt fundata ſuper apoſtolicam petram, i. ſupra Petrum & ſucceſſores. Sed hoc ibidem non probatur, vt patet per dicta in reſponſionibus factis ad illa capitula.

Item allegatur cap. Quis neſciat, 11. diſt. Ad quod reſpõdetur ꝙ facit cõtra allegantem, inquantùm habet, ꝙ Petrus inſtituit Eccleſias particulares per vniuerſum orbẽ: & nõ dicit, ꝙ Eccleſia Romana ſit cap. vniuerſalis Eccleſiæ. Nec obſtat ꝙ in eodem c. dicitur, ꝙ aliæ Eccleſiæ habuerunt initium à Romana: quoniam per hoc non infertur quòd Eccleſia Romana ſit caput vniuerſalis Eccleſiæ, licèt poſſit dici caput aliarum Eccleſiarum particularium ratione poteſtatis traditę Petro vt miniſtro Eccleſię ſuper dictis Eccleſijs particularibus.

Item allegant iſti gloſam dicti c. Quis neſciat, quæ habet, quòd Petrus tribuit poteſtatem Paulo prædicandi. Sed reſpondetur,

tur,illud non inferre,quòd Petrus eſſet caput vniuerſalis Eccleſiæ, vt corpus myſticum,cuius Chriſtus caput eſt,conſideratę: & per hoc patet reſpõſio ad notata per archidiaconum in c. Ita dominus,19.diſt. Ibi dum dicebat, Petrũ alijs Apoſtolis dediſſe poteſtatem prædicandi.

Item mãdant illi videri capitulum, Benè quidem,96.diſt.quod non facit ad propoſitum eorum,niſi reſpectũ haberent ad illa verba ibì poſita prope principiũ, quæ ſunt iſta: Nec adiectione indiget plenitudo. quaſi vellent dicere, quòd ex quo Petrus habuit plenitudinem poteſtatis,cap. Significaſti,de elect. non poteſt habere aliquam poteſtatem ſupra ſe, niſi Deum: & ad hoc reſpondetur, quòd Petrus nõ habuit dictã poteſtatis plenitudinem nomine ſuo, ſed vice & nomine Eccleſiæ vniuerſalis, cuius miniſter eſt, vt patet per Auguſtinum in c. Quodcunq;,24.q.1.cum ibì notatis per archidiaconum in Roſario, de quo ſuprà in præcedentibus dictum eſt.

Item & ſi forſan habuerint reſpectum ad alia verba dicti c.quæ habent, quòd pręſul Eccleſiæ Romanæ merito B.Petri Apoſtoli per vniuerſum orbem primatum obtinet ſacerdotij:reſpondetur, hoc eſſe intelligendum,quo ad eccleſias particulares,per vniuerſum orbem cõſtitutas, quas ipſa Romana Eccleſia inſtituit, vt habetur in c. Quis neſciat,11.diſt. non autem quo ad Eccleſiã vniuerſalem,cui papa tanquam illius miniſter ſubijcitur, vt ſuprà in præcedentibus deductum eſt. Nec obſtant etiam alia verba dicti c.Benè quidem,quæ habent, quòd papa ſtatutis ſynodalibus cõſueuit tribuere firmitatem: quoniam ſi illa verba recipiantur pro ſtatutis ſynodalibus conciliorum generalium, eſt hoc intelligẽdum per approbationem reuerentialem, de qua habetur in c.Sicut ſancti,15.diſt.per quem textum ſatis videtur cõfutari opinio prædictorum, quoniam ſi authoritas papæ ſic eſſet ſupra Concilia generalia legitimè congregata, quòd illorum ſtatuta non poſſent habere firmitatem ſine papæ authoritate, Gregorius non fuiſſet locutus in dicto c. Sicut ſancti, de Concilijs generalibus cum tanta reuerentia, cum quanta locutus eſt ibidèm.

Certè Damaſus ait, nulla vnq̃ Concilia rata legi, quæ non ſunt fulta Apoſtol. authoritate.

Item allegant capitulum, Rogamus,24. q.1.Ibì dum dicitur, quòd Petrus eſt caput totius Eccleſiæ. Sed reſpondetur illud eſſe exponendum,i.omnium Eccleſiarum quæ ab ipſo exordium habuerũt, cap. Quis neſciat,11.diſt. quoniam quãuis vniuerſæ per orbem Catholicæ Eccleſiæ inſtitutæ, vnus thalamus Chriſti ſint, tamen Eccleſia Romana nullis ſynodicis cæteris Eccleſijs prælata eſt,teſte Gelaſio papa,3.c.Quanuis vniuerſæ,21.diſt. Et notandum, quòd non dicit,quòd ſit prælata thalamo Chriſti, nec Eccleſiæ vniuerſali, quæ eſt Chriſti thalamus,vt ibi:ſed dicit,cæteris Eccleſijs prælata eſt.ad denotandũ, quòd omnes aliæ Eccleſiæ à Romana diſtinctæ, nõ faciunt thalamum Chriſti: ſed Romana & omnes aliæ cum ea,faciunt Chriſti thalamum,& ſic eccleſiam vniuerſalem. Vndè inquantùm cęteræ Eccleſiæ non faciunt Eccleſiam vniuerſalem, & Romana non eſt prælata niſi cęteris ab ea diſtinctis, patet ꝙ nõ eſt pręlata Eccleſię vniuerſali, & per conſequens, quòd non eſt vniuerſa, ſed de vniuerſitate corporis myſtici Eccleſiæ, vt dicebat Gregorius in dicto ca. Eccè,99.diſt.

Sed Petrus eſt paſtor Ro. Eccleſiæ,& oĩm aliarũ, ergo vniuerſa eccleſię

Itẽ allegãt cap. Cùm beatiſſimus,24.q.1. Vbi dicitur, quòd B. Petrus à Domino recepit principatũ.Sed reſpondetur,illud intelligendum quo ad cæteras Eccleſias,quę à Romana habuerunt exordium: ſed non quo ad vniuerſalem eccleſiam,quę Chriſti thalamus eſt,vt patet per proximè dicta.

Hoc modo facilè omes nodos ſolueris.

Item allegant ca. Si Petrus,eadem cauſa, & 9. Vbi habetur, quòd Petrus & nõ alius ex Apoſtolis, abſcidit aurem Malchi: Ad denotandum, quòd ipſe præ alijs habiturus erat poteſtatem ligandi & ſoluẽdi. Sed reſpondetur, hoc eſſe intelligendum quo ad particulares Eccleſias, quæ à Romana habuerunt exordium: Non autem quo ad Eccleſiam vniuerſalem,vt patet per iam dicta ſuprà.

Item allegant c.de Cõſtantinopolitana, 22.diſt.Vbi dicitur,Si qua culpa in Epiſcopis inuenitur,neſcio quis non ſit papæ ſubiectus. Sed reſpondetur, illud non probare,quòd vniuerſalis eccleſia ſit ſubiecta papæ, attento quòd ibi non ſit ſermo de vniuerſali Eccleſia, ſed de culpis ſingulorum Epiſcoporum Eccleſiarum particularium, à Romana diſtinctarum, qui non faciunt Eccleſiam vniuerſalem.

Item allegant c. Antiqua,de priuilegijs, vbi dicitur,quòd Romana Eccleſia eſt mater vniuerſorum Chriſtifidelium: Sed reſpõdetur, illud eſſe intelligendum verum, reſpectu cæterarum Eccleſiarum, quibus Romana prælata eſt: non aũt reſpectu vniuerſalis Eccleſiæ, cui Romana non eſt prælata,vt patet per iam dicta ſuprà.

Item allegant c. primũ de Renunciatione,lib.6.vbi dicunt*haberi poteſtatem regere vniuerſalem Eccleſiam,& illi præſidere. Sed reſpõdetur,quòd illa verba nõ ſunt ibì diſpoſitiuè poſita,ſed narratiuè,narrando verba quæ illi Curioſi vltra modum dicebant in q. An eſſet illicitum papæ renunciare papatui,quando agnoſcebat ſe inſufficientem ad regendam vniuerſalem eccleſiam. Et ſic cùm non ſint diſpoſitiua, non fundant intentionem allegantium.

*f. haberi, eã habere

Item allegant c.primum,22.diſt. vbi habetur,quòd Eccleſia Romana eſt fidei mater. Sed reſpondetur, illud eſſe intelligendum

Si prælata eſt omnibus particularibus, quomodo nō etiā vniuerſæ?

dum ratione prædicationis, quam Petrus primus poſt Chriſtum in populis exercuit, & eccleſia Romana alias eccleſias inſtituit, 11. diſt. Quis neſciat? Et ſic illud non inferre, quòd Eccleſia Romana ſit vniuerſa: nec, quòd Eccleſia Romana fuerit prælata vniuerſali Eccleſiæ. Et per hoc etiam reſpondetur ad dictum Ambroſij, in eodem c. dicentis, quòd ipſe profeſſus eſt ſe velle in cunctis ſequi ſanctam Romanā, quoniam iſtud non probat, Eccleſiam Romanā fuiſſe prælatam vniuerſali Eccleſiæ.

Matt. 16. c

1. Co. 10. a

Item allegant, ꝙ Chriſtus fundauit Eccleſiā ſupra Petrum. Sed reſpondetur, hoc eſſe falſum, quoniā illa verba, & ſuper hanc petrā, nō referuntur ad Petrū, ſed ad Chriſtum, iuxta id, Petra autem erat Chriſtus.

Item allegant c. Ita dn̄s, 19. diſ. cuius verba etiā ponuntur in c. Fundamenta, de ele. lib. 6. Sed ad illud fuit reſpōſum in primis reſponſionibus ſuprà ſcriptis.

Gregoriꝰ & Gelaſiꝰ ſunt contra vos.

Item allegant verba per Chriſtum dicta Petro. Sed reſpōdetur, quòd per illa Petrus non fuit prælatus vniuerſali Eccleſiæ, ſed particularibus eccleſijs, vt ſuprà fuit oſtenſum, ſecundum Gregorium & Gelaſium.

Itē allegant gloſam cap. In nouo, 21. diſt. quæ habet, quòd Apoſtoli fuerunt pares in conſecratione & ordine, non autem in adminiſtratione. Sed reſpondetur, quòd licet Petrus fuerit alijs maior in adminiſtratiōe, hoc non infert: & quòd Petrus non fuerit prælatus Eccleſiæ vniuerſali, patet per iam dicta ſuprà.

Nota acumen.

Item allegant, quòd Apoſtoli voluerunt Petrum eſſe principē eorum. Ad quod reſpondetur, nō reperiri quòd ipſum voluerunt eſſe principē Eccleſiæ vniuerſalis. Nec vnquàm talem principatum habuit à Chriſto, vt patet per iam dicta ſuprà, ſecundum Gregorium & Gelaſium.

Item allegāt c. Sacroſancta, 22. di. Sed ad illud patet reſponſio per iam dicta ſuprà.

* eſſe

Item allegant gloſas & textus, dicentes quòd papa non habet ſuperiorem in terris. Sed reſpōdetur hoc * verū, ſaluo iure thalami Chriſti, quando concilium generale nō eſt congregatum. Sed quando eſt legitimè cōgregatum, ſuperioritatem habet in papa, vt ſuprà in primis reſpōſionibus oſtēſum eſt. Et iſto modo reſpondetur ad notata per Vuilhelmum in ſpeculo, titulo de legatis, §. nunc oſtendēdum, ver. 99. & per Baldum in l. reſcripta &c.

Nihil certius, quàm Papā vniuerſæ Eccleſiæ eſſe paſtorem.

Item allegant papam impunè poſſe tollere cōſtitutionem Concilij generalis, cōtra prohibitionem ipſius Concilij generalis, ſupponentes papam eſſe paſtorem vniuerſalis Eccleſiæ. Sed ipſorum ſuppoſitum eſt falſum, & conſequenter ipſorum aſſertio ſuper illo fundata, eſt falſa, vt patet per iam dicta ſuprà.

Itē allegāt c. vbi maius, de elec. li. 6. in §. cæterùm, vbi dicitur, quòd papa eſt rector vniuerſalis Eccleſiæ. Sed reſpōdetur, quòd illa verba, vniuerſalis Eccleſiæ, exponi debent, i. oīm eccleſiarū particularium, membra vniuerſalis Eccleſiæ exiſtentiū, vt patet ex his quæ habētur in c. Eccè, 99. diſt. & in c. quanuis, 21. diſt. Eſtq́; dicta expoſitio neceſſaria, vt patet per iam dicta ſuprà. Prætereà notandum, quòd Gregorius 10. dicta verba protulit, tempore quo Cōcilia generalia non frequentabantur, & ad poteſtatē Eccleſiæ vniuerſalis pauci reſpiciebant: & iſto modo poteſt reſponderi ad illa iura, ſi quæ allegentur ad probandū, ꝙ papa pręſit Eccleſiæ vniuerſali: quoniā exponēda ſunt taliter, ꝙ veritati declaratę per B. Gregoriū in dicto c. Eccè, & per Gelaſium in dicto c. Quanuìs, non obuient, i. contradicant.

Iſti pontifices nihil faciunt ꝓ vobis.

Item allegant dicta Auguſtini, Gregorij, S. Thomæ, Cyrilli & Rabani, & quorundā aliorum. Sed reſpondetur, ꝙ fundātur ſuper verbis dictis Petro à Chriſto, quę ſanè intellecta iuxta iam dicta ſuprà, non fundant papam præſidētiam habere ſupra corpus vniuerſalis Eccleſiæ. Nec obſtant illa verba, Paſce oues meas: quæ ſi intelligātur de paſcuo ſpirituali, illud eſt cōpræhenſum ſub poteſtate ligandi & ſoluendi, quæ data eſt Eccleſiæ principaliter, vt ſuprà oſtēſum eſt, attento quòd nullus debet prædicare, niſi mittatur ab Eccleſia, vel à Petro nomine Eccleſiæ. Si aūt intelligantur, de paſcuo corporali, tunc cùm illud pertineat ad Eccleſiam vniuerſalē, vt patet in Actibus Apoſtolorum, vbi diſtribuebatur vnicuiq; ꝓut ſibi opus erat, non cenſetur per hoc Petro amplior poteſtas data, quàm Eccleſiæ vniuerſali, & ſic ceſſat argumentum.

Ioan. 21. d

Petrꝰ Chriſti eſt vicarius.

Acto. 4. f

Nec obſtat, ſi pro eis dicatur, quòd papa præſidet Eccleſiæ Romanæ, c. Licet, de cōſtitutionibus, li. 6. & cæteris Eccleſijs quæ faciunt vniuerſalem, vt in dicto c. quanuìs: quoniā reſpondetur, ꝙ ad hoc quod papa præſideret vniuerſali eccleſię, requireretur ꝙ ipſe præſideret capitibꝰ & membris oīm eccleſiarum per orbem inſtitutarū, vt patet in dicto c. quāuìs, ibi dū dicitur, vniuerſæ. Sed papa nō p̄ſidet capiti eccl. Romanę, quā ſibijpſi præſidere non poteſt. Igitur non pręſidet vniuerſis Eccleſijs vniuerſalem facientibus.

Ecce ad quas ineptias dilabimur, dū veritatem oppugnamus.

Item allegant c. Si ſummus, de ſententia excommunicationis in Clemētinis, vbi papa dicitur ſummus pontifex. Sed reſpōdetur, quòd nō debemus reſpicere, quid papa ibi fecit, ſed quid facere debuit: & conſtat, ꝙ nō debet ſe appellare ſummum, vt ſuprà in principio fuit probatū. Igitur &c. Et eodem modo poteſt reſpōderi ad c. Vbi maius, de elect. lib. 6. Vbi papa nominatur rector vniuerſalis Eccleſiæ: & ſuppoſito ſine præiudicio veritatis, quòd poſſet ſe appellare ſummum, hoc eſſet referendum

Ecce negat Papā eſſe ſummum pontificē. Sed hæc merces eſt temeritatis.

reſpectu Eccleſiarũ particularium, non aũt reſpectu Eccleſiæ vniuerſalis, cui non præſidet, vt patet per iam dicta ſuprà. & de poteſtate Eccleſiæ dicit Apoſtolus ad Epheſios, quòd Eccleſia eſt corpus Chriſti & plenitudo eius. Et Auguſtin. lib. de ſymbolo, tractatu 4. dicit, quòd Eccleſia eſt ſponſa Chriſti, quodq́ue totum poſſidet, & à viro ſuo accepit in dotem. *Ephe. 1.*

Quibus attentis, conſtat papam nó eſſe ſupra Eccleſiam vniuerſalem: nec per conſequens, ſupra Concilium generale ipſam repræſentans: quodq́ue præmiſſis attentis, nó potuit dñs Eugenius quartus, neq; poteſt diſſoluere hoc Concilium generale ſine conſenſu ipſius cócilij: ſed ei, iuxta decretum Concilij generalis Conſtantieñ & alia ſupradicta, obedire tenetur.

Et ſic eſt finis, atque ſufficit.

EVGENII PAPAE QVARTI EPISTOLAE AD vel contra ſynodum Baſileenſem, hic ſeorſim congeſtæ, & iuxta datas ipſarũ, quantùm ex ipſis diuinari licuit, digeſtæ.

BVLLA MISSA A DOMINO NOſtro Papa, dño Archiepiſcopo Colonieñ.

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, Venerabili fratri archiepiſcopo Colonieñ, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniã ex multorum relatione ſentimus murmurare nonnullos, audita diſſolutione Concilij, ſi quod eſſe congregatum videbatur in ciuitate Baſileeñ, opinantes forſitan nos ſubterfugere velle Concilium, quod ſemper optauimus fieri, & optamus, nos fraternitaté tuam auiſatam fecimus per preſentes, quòd illa fecimus cũ maturo cõſilio & deliberatione iuſtis ex cauſis in literis noſtris expreſſis, quę non fuerunt fictæ, vt aliqui garriunt, ſed verę & efficaces fuerunt. Etiã ſunt aliæ cauſæ, quas nolumus ſpecificè exprimere, quia manifeſtari nó poſſent ſine quorundã principum nota: ſed ſi omnes aliæ cauſę defuiſſent, vna potiſſima fuit per ſe omibus nota, infirma ſcilicet noſtri corporis valetudo. Nos enim qui in minoribus conſtituti, in Conſtantieñ Concilio reformare Eccleſiam cupiebamus, iam in pontificatu noſtro deſiderium illud noſtrũ perficere, & in tam pio opere laborare pſonaliter plurimum affectamus. Ideo concilium indiximus in ciuitate Bononieñ. Neq; enĩ cum agendum ſit de reformatióe vniuerſalis Eccleſiæ, cuius directio & cura principaliter ad nos pertinet, & de nónullis alijs grauiſſimis rebus cõcernentibus ſtatũ reipublicæ Chriſtianæ, nobis inconueniés viſum eſt, tantam rem fieri debere per legatũ ſine noſtra preſentia, & venerabiliũ fratrũ noſtrorũ ſanctę Romanę Eccleſiæ cardinaliũ. Sed ſicut ei placuit, cuius inſcrutabilia conſilia, grauiſſima perſonæ noſtræ ſuperuenit infirmitas, à qua licèt paulatim cóualeſcere incipiamus, tñ nó omninò liberati ſumus, ita vt poſſimus ſine certiſſimo mortis periculo ad remotiores partes accedere. Igitur in loco magis vicino Conciliũ celebrare, & in eo p̃ſidere decreuimus. Quare nemo iuſtè ſuccenſere nobis poteſt, ſi ex omni voluntate Dei quã oſtendit in nobis, illud dicimus, quod ei gratũ & vtile Eccleſiæ ſuæ fore nó dubitamus. Miramur itaq; venerabilis frater de quibuſdã, qui magis quærentes euertere & deformare, ꝙ ſtabilire & reformare Eccleſiã, hæreſes fouere & bella ſuſcitare, prout hactenus notoriè fecerũt, ꝙ̃ præmiſſa extirpare, & in dulcedine pacis reducere: obloquuntur & ſtudent contra voluntaté & decretum noſtrũ, epiſcopos & prælatos in Baſilea ſub nomine concilij congregare, non vt ibi per eos reformetur, ſed vt penitus obruaẽ ſtatus Eccleſiæ, & fides catholica cõfundatur. Licèt archiepiſcopi & epiſcopi, quo ad reformationé in vita & moribus, diffinitiuas voces habeant in Cócilio generali, tñ ex iuraméto priùs pręſtito, parere & obedire mandatis Apoſtolicis ſunt adſtricti: nec remanere Baſileæ qui erãt nec de nouo accedere, ſed potiùs ad veniendũ Bononiã ſe preparare debuiſſent, poſtquàm decreti noſtri notitiã habuerũt. Pleriq; ſtare & accedere ſunt coacti, in quibꝰ nec ius, nec authoritas cõcilij generalis conſiſtit, quorũ voces & deliberationes minimè * libent, cùm ab eorũ qui cõpulerũt, voluntate depédeant. *for. *liberæ ſunt* Itaq; digni non ſunt neq; habiles, qui dent legẽ Eccleſiæ, neq; alijs nationibus, neq; religioni Chriſtianæ. Nos enim in concilio proximè celebrando Bononiæ in tépore conſtituto vel citiùs quàprimùm ſufficiés numerus p̃latorum aderit, videbimus, iudicabimus cũ concilio in talibus oportuno ſuper cauſa eorũ, qui Baſileæ remanſerũt, vel illuc nouiter acceſſerunt, & inſpirante nos Dño, qui inſpirat iuſta & ſancta conſilia in his, ad ꝙ conciliũ Baſileæ fuit principaliter ordinatum, ſalubriter prouidere conabimur. Quare venerabilis frater, cùm tibi etiàm qui in Eccleſia Dei notabile mébrũ exiſtis, ſolers immineat cura p̃miſſorũ, qui de veritate rerum & ſtatu perſonæ noſtræ es pleniùs informatus, qui vides in hoc turbine fluctuãtium voluntatum, ſub hac informitate aſſerti cócilij, rem eccleſię periculoſè committi, ꝙ maioribus conſilijs indigeret: quibus vtinam oés debito in tempore ſufficere poſſemꝰ. & ſentire potes, nó per vniuerſalẽ Chriſtianorũ voluntaté, ſed per aliquos cóſpiratores, ad perniciẽ eccleſiæ p̃latos, fictiſq; rónibꝰ, coloratiſq; argumétis induci, & nónullos exq̃ſitis modis & comminationibus impelli, vt ad id aſſertũ con-

concilium vadant,quod & lapſu temporis & noſtra authoritate eſt diſſolutũ: Fraternitatem tuã in dño exhortamur, quatenùs per nuncios & literas tuas,quomodocunq; noueris aptiùs cõuenire, retrahere procures prælatos circunſtantes, & temporales dños exhortari,vt ipſos retrahãt à dicto aſſerto concilio Baſileeñ. Et ſi qui iam iuiſſent,hos penitus reuocare, in q̃ maiori numero fieri poteſt,ipſos inducẽdo, vt ad indictum per nos Bononieñ conciliũ ſupradictum,vt tenentur,debito tempore quãto citiùs poterunt,venire procurent: & tẽporales dñi ſuos oratores, ad dictũ Bononieñ concilium mittãt, qui ſuis honoribus aſſint,negocia dirigant,& iuſtis deliberationibus foueant,ſicut de Christiana eorum deuotione ſperamus:quo in tẽpore tu etiã ad ipſum Bononieñ concilium debeas aduenire. Qua in re omnem tuę virtutis conſuetum vigorẽ excitamus in hac iuſta cauſa Eccleſiæ Dei,vt omnis mundus intelligat, ſancto operi ſanctas te atq; ferventes operas poſuiſſe,& nos ad meritos tuos honores ferventiùs animemur, nobis de tẽpore in tẽpus notificando,quantũ(vt ſperamus) virtus tua profecerit, & proſecuta fuerit in prędictis. Data Romæ apud S.Petrũ, anno incarnationis dñicę 1431. 3. Idus Februarij, pontificatus noſtri anno primo.

INFORMATIO MISSA PER dñm noſtrum papam ad regẽ Romanorũ per dñm Iacobum archiepiſc. Ebreduñ, deliberata circa modũ ſe habendi p dños Prælatos & alios Baſileæ cõgregatos.

QVia impoſſibile eſt, ſine fide placere Deo,& ſanctiſſ. dñs noſter ſub continuata religionis Chriſtianæ inſtitutione à puero vacauerit fidei obſeruationi,nihilq; ampliùs deſideret, poſt animæ ſalutem,q̃ ipſius fidei obſeruationem & incrementum:placet contentatur eiuſdem ſanctitati,q̃ exiſtẽtes in loco pdicto Baſileeñ & qui erunt,authoritate per dñm noſtrum eis concedenda,& præſidẽtibus nuncijs ſiue legatis per ſanctitatẽ ſuam deputandis, intendere poſſint & valeant hęreſum extirpationi,vigentium in partibus vltramontanis,& potiſſimè Bohemorum nunc vrgenti,tam per inſtructionem,q̃ per reductionẽ eorum ad ſacroſanctã fidem catholicam,& alijs vijs debitis,licitis & honeſtis: prouiſo tamen,q̃ ſi orianẽ dubia notabilia ſeu magna,eiuſdem dñi noſtri cum conſilio concilij & dñorum Cardinaliũ ſit deciſio authoritatiuè,vel remittantur ad Concilium aliud futurũ, vbi dñs noſter pſonaliter intereſſe poſſit, ſi pdicti Baſileeñ maluerint.

Item placuit contentabiturq; dño noſtro, quòd prædicti circa reformationem morũ in omni ſtatu Eccleſiaſtico inuigilare habeant,& aduiſare particulariter, prout ſpiritusſanctus miniſtrabit vnicuiq;, prouiſo quòd eorum auiſamenta per oratores ſuos ipſi domino noſtro tranſmittãt: qui correcto & addito, quod ſuæ ſanctitati videbitur,communicatione facta correctoribus & additoribus exiſtentibus in Baſilea, firmitatem obtineant, prout domino noſtro videbitur,approbantibus vel in Baſilea cõgregatis:& ſi non concordauerit ſanctitas domini noſtri cum prædictis, remittantur ad futurum aliud Concilium, in quo dominus noſter intereſſe poſſit, vt per hæc & alia debitus honor ſedi Apoſtolicæ ſeruetur,& ei deferatur.

Item quia pacis bonum inter omnia deſiderabile eſt,cùm non niſi pacis in tempore benè colatur pacis author, placuit contẽtatur domino noſtro,quòd prędictis omnibus ad auiſandum ſe de pacis procuratiõe interponant,media ad eam quærant, & eidem efficaciter intendant, ſalua ſemper in omnibus prædictis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ authoritate: Cui deuotè obſecũdare tenentur, qui Chriſtiano nomine gloriãtur. Et propterea remittenda eſt ei deciſio ſaltem,vt ſuperiori capitulo continetur.

Item quòd omnia & ſingula, requiſitiones,exhortationes,monitiones,citationes, dierum appoſitiones & proceſſus incepti, & qui inciperentur poſt præſentium conceſſionem per Baſileæ congregatos, contra quaſcunq; perſonas cuiuſcunq; dignitatis aut conditionis exiſtant ſiue ſtatus,& omia per quæ,ſiue quorum medio ſiue authoritate ad ipſos vel ipſas vẽtura eſt, pro nõ factis habeantur,perindeq; ſit,acſi nullo vnq̃ tempore facta,facti,ſeu factę extitiſſent: ita quòd omia remaneant in ſtatu,in quo erãt ante dictam congregationẽ Baſileæ, & etiã omnes monitiones,citationes & proceſſus incepti in audientia contradictarũ & alibì authoritate Apoſtolica,& qui inciperentur poſt præſentium conceſſionem contra dictos Baſileæ cõgregatos,ſeu ſingulares eorundem,qui ibidèm erant, exiſtant aut fuerint,habeanẽ pro non factis, acſi nũquàm eueniſſent, ſiue facti aut factæ extitiſſent, ita quòd in nomine dñi noſtri Ieſu Chriſti in vera pace, charitate non ficta, & bona vnione animarum, modo & forma præinſertis,& non aliter nec in alijs cum maturitate debita procedatur, vnà cũ legatis domini noſtræ papæ deputandis.

Item paratus eſt dominus noſter abbreuiare tempus concilij proximè futuri Bononiæ,& etiam locum mutare, dummodò fiat in terris Eccleſiæ immediatè ſubiectis in Italia,vbi dominus noſter cũ ſacro collegio poſſit perſonaliter pſidere, iuxta cõſilium in Baſilea exiſtẽtium, & ibidem poterunt conuenire & papa & dominus rex perſonaliter in concilio,vbi multa bona fieri poterunt,quæ fieri non poſſent ſine papæ ad minùs præſentia.

 TENOR

TENOR LITERARVM APOſtolicarum de poteſtate Legati papę moderni præſideñ concilio.

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Iuliano S. Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis Legato, ſalutem & apoſtolicã benedictioné. Qu... primum fuimus diuina fauente clementia ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumpti, venit nobis in mentem, quátum mundo vtilis & neceſſaria Eccleſiæ legatio tua, cũ qua fuiſti per ſedem apoſtolicam deſtinatus ad Alemaniæ & nónullas alias partes pro cauſa fidei & ordinatione concilij generalis, & alijs cõmiſſionibus ſpecialibus de reb⁹ magnis & arduis, datis circũſpectioni tuę. Propterea placet nobis, & volumus vt legationé huiuſmodi ꝓ cauſa fidei & alijs ſpecialibus cómiſſionibus tibi factis, quantú tibi gratia diuina cõceſſerit, cótinues atq; perficias cú illis modo & forma, poteſtate & facultatibus tibi datis atq; conceſſis, ꝑ felicis recordationis Martinú papam quintú prædeceſſoré noſtrũ, prout in ei⁹ literis pleniùs continetur. Circa verò negociũ cõcilij generalis, quia in pluribus mutationé eſſe factã ſentimus, oñia q́ emerſerint vel ad notitiá tuá puenerint, celeriter nobis ſcribas cũ conſilio tuo, qualiter in talib⁹ prouidendũ & agendũ eſſe videat̃, ſignificádo nobis oẽm illarum rerũ ſtatũ particulariter & diſtinctè. Datũ Romæ apud S. Petrũ, 4. Idus Martij, pontificatus noſtri anno primo.

BVLLA REVOCATIONIS ꝑ commiſſionem factam domino cardinali Legato, de cõcilio cũ cauſis inibì expreſſis.

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectio filio Iuliano S. Angeli diacono Cardinali, ſedis Apoſtolicæ legato, ſaluté & Apoſtolicã benedictioné. Poſtq̃ diuina clementia, ad apicé ſummi apoſtolatus, licèt immeriti, aſſumpti fuim⁹, nihil dignitati noſtræ & amplitudini ſedis Apoſtolicæ magìs conuenire putauimus, q̃ omni ſtudio & diligétia proſequi, vt perſonę Eccleſiaſticæ, quãtum humanæ fragilitati cælitus permiſſum eſt, per ſemitam Ieſu Chriſti incedentes, abiectis illecebris cũ ſynceritate religionis & fidei vitam honeſtã ducerent, & Deo, prout profeſſi ſunt, ſeipſos veris effectibus dedicarent. Quod cóſiderantes, & in animo noſtro ſæpiùs repetentes, ac ea quę per felicis recordatióis Martinum papam 5. prędeceſſorem noſtrũ, circa celebrationé Baſileeñ concilij iuxta ordinationé Cóſtañ ſynodi inſtituta fuerũt, qui tibi in dicto Baſileeñ concilio præſidédi, & huiuſmodi conciliũ, ſi & quando prudétiæ tuæ videretur diſſoluendi, & pro alio cócilio iuxta ſtatuta præfata ſynodi in decennio celebrando, alium locum aſſignandi, plenã per varias ſuas literas dedit facultatem, Deo propicio, abſoluere & perficere intendentes, de venerabiliũ fratrũ noſtrorũ conſilio, circunſpectioni tuæ, ex quo in ingreſſu tuo ad Alemaniæ partes nulli prælati in Baſilea pro celebratione cócilij erãt congregati, dedimus in mãdatis, vt interea circa expeditioné contra Bohemos hæreticos, tibi etiam cómiſſam vacares, & deinde ad ciuitatem Baſileeñ dicti concilij locum accederes, & ibidèm noſtro & Eccleſię nomine præſideres. Verùm licèt ad opprimédam dictorum hæreticorum perfidiam, oĩa à te prudenter & ſolicitè geſta ſint, & nihil ad hoc ſanctum opus pertinens, pretermiſſum, tamé occulto Dei iudicio permiſſum eſt, vt infelix ac turpis illa catholicorũ fuga ſequeretur, poſteaq̃ præmiſſis dilectis filijs magiſtro Ioãne *Polomar palatij Apoſtolici cauſarũ auditore, ac Ioanne de *Raguſeio in Theologia magiſtro & ordinis fratrum Prædicatorum procuratore, ad dictam ciuitatem profectus es, & oñia iuxta deſiderium cordis noſtri circa reformationem cleri, extirpationem hæreſum, pacé & ſalutem Chriſtianorum, quãtum in te fuit, efficere procuraſti. Tandem cùm poſt lõgam tuam moram, requiſitis inſupèr à tua circunſpectione prælatis & alijs, parua ibidèm cõgregatio facta fuit, de conſenſu eorum qui in dicta ciuitate exiſtũt, dilectum filium Ioãnem Pulchripatris in Theologia magiſtrum canonicum Biſuntiñ, pro plena informatione diſpoſitionis concilij ac belli & turbationis illarum partium, ad nos & dictos fratres noſtros deſtinaſti, quem vnà cum dictis fratribus noſtris, licèt infirmitate grauati, libenter audiuimus, & oñia per ipſum tam nobis vnà cũ pręfatis fratribus, q̃ commiſſarijs noſtris ad eum audiendum per nos poſteà deputatis, facũdè & prudéter explicata plenè intelleximus. Qui enarrauit inter cætera, ꝙ in partibus Alemaniæ ſpecialiter clerus multipliciter deformatus erat, quodq́; peſtis illa Bohemica ad multas Alemaniæ partes ſerpens, venenum ſuũ effuderat, & partes illas tam deteſtabili labe inquinauerat. Quodque etiam exindè in partibus Baſileæ infinita ſcandala ſuborta erant, cùm nonnulli oppidani ſectam Bohemorum imitantes, clerum perſequerentur, & crudeliter trucidarent. Addidit præterea alias difficultates & pericula, q̃ ex bello inter dilectos filios nobiles viros Philippum Burgũdiæ & Fredericum Auſtriæ duces proueniebãt. Nam hi armis decertãtes, terras dictæ ciuitati propinquas habentes, aſſerunt tranſitũ ad Baſileam, ſine formidine & periculo fieri nó poſſe. Præterea celebrationé concilij & reformationé Eccleſię plurimùm oportunam eſſe aſſerebat. Quæ omnia ac plura alia ſatìs nota, quæ honeſtatis gratia prætereunda & *ſubijciéda ſunt, cóſiderantes, quamuìs anteà varijs nuncijs ac li-

Procœmiũ pro reformatione cleri.

Cõmédatio legati.

Narrat inconueniẽtias.

for. * ſubticenda

Cauſę cõcilij prorogati.

ac literis cognita nobis eſſent, ac exiſtimãtes ob tot difficultates & pericula prçlatos forſitan tanto tempore expectantes, Baſileam non veniſſe, ſeptenniumq; in quo cõgregari debebant, elapſum eſſe, & ſi de nouo vocarẽtur, pericula & difficultates prædictas allegarẽt, nec ad ſubeũda huiuſmodi pericula honeſtè cogi poſſent, ac etiam verſantes in animo noſtro, quòd cũ tot facultatib*, impedimentis & periculis, hyems etiam inſtat, & noua vocatio ad concilium celebrãdum, quam idem Ioannes Pulchripatris affectare videbatur, fruſtrà fieret, niſi aliquod cõueniens temporum ſpatium interponeretur. Cumque etiam his proximis diebus chariſſimus in Chriſto filius noſter Ioannes Palæologus Imperator Conſtantinopolitañ nuncupatus, oratorem ſuũ ad nos & præfatos fratres noſtros deſtinauerit, qui exponendo nos requiſiuit, vt iuxta ordinationem dicti prædeceſſoris pro vnione Orientalis Eccleſiæ cum Romana & Occidentali Eccleſia concilium celebraretur: noſq; conuentiones & ordinationem dicti prædeceſſoris etiam cum conſilio dictorum fratrum noſtrorum approbantes, ipſiſq; Græcis poſtulantibus, iuxta conuẽtiones dicti prædeceſſoris, expenſas galearum eos ad concilium conducere, & ipſo finito, ad partes ſuas reducere debẽtium, & alias expẽſas opportunas & neceſſarias obtulerimus: multaq; etiam loca Italiæ, cum alibi pro Græcis cõmodè fieri non poſſet, pro celebratione dicti Concilij, eorumque reductione ad ritum Romañ Eccleſiæ per nos oblata fuerint, dictuſque orator nos certos effecerit, Imperatorẽ & patriarcham præfatos alios ſuos oratores cum plena poteſtate tranſmiſſuros eſſe, qui ex oblatis in Italia locis aliquem præſertim cũ plena poteſtate Bononiam acceptabunt, prout ad p̃fatum prædeceſſorem ante ſui obitus notitiam tranſmittebant. Cumq; ſi noua prçlatorũ vocatio, vt pręmittitur, fieret, hęc duo concilia vno propè tempore concurrere videantur: & ſi ea diſiuncta fieri & celebrari cõtingeret, vnum ex altero debilius & minoris efficeretur authoritatis: hæc inſupèr vnà cum dictis fratribus noſtris animo noſtro contemplantes, cùm in vniuerſa republica Chriſtianorum nihil deſiderabilius contingere poſſet, q̃ videre Græcos tanto temporis interuallo à dicta Romañ Eccleſia diſiunctos, ſub ritu ipſius eccleſię & veritate catholicæ fidei reductos eſſe, & illam Græciæ nationem, quæ tot ſanctos patres & viros egregios & ſapientes genuit, qui humano generi tam ſacrarum q̃ ſecularium literarum ſeminarium dederunt, Romañ Eccleſiæ vnitam, & ſub ipſius vnico ouili reductam. his & alijs rationabilibus cauſis inducti, vt tam reformationem cleri & Eccleſiæ ac extirpationem hæreſum, ac paci & tranquillitati Chriſtianorum, q̃ etiã Græcorum reductioni, quæ omnia ſummis deſideramus affectibus, prouidere perſonaliter valeamus, circunſpectioni tuæ ipſum cõcilium, ſi quod adhuc pendere videatur, diſſoluendi: & nihilominus ante diſſolutionem huiuſmodi in ciuitate noſtra Bononieñ, vbi Deo authore perſonaliter intendimus pręſidere, vſq; ad annum cum dimidio à die diſſolutionis huiuſmodi cõputãdum, nouum concilium indicendi, aliudq; pro tempore decennij iuxta ordinationem dictæ Conſtantieñ ſynodi in loco, vbi tibi cum conſilio eorum, qui in Baſilea pro cõcilij cauſa exiſtunt, videbitur, ſimiliter indicendi, ac omnia alia in præmiſſis agendi, diſponẽdi, ſtatuendi, exequendi & cõcludendi, quæ pro ſtatu & honore noſtro, & dictæ Romañ Eccleſiæ, ac pace & tranquillitate reipublicæ Chriſtianæ noueris profutura, plenam & liberam de ipſorum fratrum, videlicet Iordani Sabineñ, Antonij Oſtieñ & * Velletteñ, Hugonis Præneſtiñ epiſcoporum, & dilectorum filiorũ noſtrorum, Ioannis tituli S. Laurentij in Lucina, Antonij tituli S. Marcelli, Ioannis tituli S. Sixti, Franciſci S. Clemẽtis, Angelotti tituli S. Marci presbyterorũ, Lucidi S. Mariæ in Coſmedin, & Arcidini ſanctorum Coſmæ * Ardecini & Damiani, ſanctæ Romañ eccleſiæ diaconorum Cardinalium conſilio, authoritate Apoſtolica tenore præſentium cõcedimus facultatem pariter ac poteſtatem, ratum & gratum habituri, quidquid per te ſup præmiſſis propoſitum, deliberatum, ordinatũ, ſtatutum, ac decretum & conſultum fuerit, idq; faciemus, authore dño, vſq; ad ſatisfactionem condignam inuiolabiliter obſeruari. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis dominicę 1431. 2. Idus Nouẽbris, pontificatus noſtri anno primo.

Ego Iordanus epiſcopus Sabiñ, dño noſtro præfato aliqualiter impedito, ac de ei* mandato præſentibus præſcriptis dominis Cardiñ, manu propria ſubſcripſi.

Ego Iordanus epiſcopus Sabiñ, nomine meo proprio ſubſcripſi.

Ego Antonius epiſcopus Oſtieñ, manu propria ſubſcripſi.

Ego H. epiſcop* Præneſtiñ, nomine meo proprio ſubſcripſi.

Ego Ioannes tituli S. Laurentij, ſubſcr.

Ego Antonius tituli S. Marcelli, ſubſcr.

Ego Ioãnes tituli S. Sixti presbyter cardinalis, me ſubſcripſi.

Ego Franciſcus tituli S. Clementis presbyter Cardinalis, ſubſcripſi.

Ego A. tituli S. Marci presbyter Cardinalis, ſubſcripſi.

Ego Lucidus cardinalis de comitibus S. Mariæ in Coſmedin, ſubſcripſi.

Ego Ardecinus ſanctorũ Coſmæ & Damiani diacoñ cardinalis, ſubſcripſi.

LITERA REVOCATIONIS concilij, publicata Romæ & alibi.

EVgenius &c. ad futuram rei memoriã. Vniuerſis & ſingulis Chriſtifidelibus, præſentes literas inſpecturis, ſalutẽ & Apoſtolicam benedictionẽ. Quoniam alto & Pſal. 115. incomprænenſibili Domino reddere conſtituimus vota noſtra in conſpectu omnis populi, & in atrijs ſanctis ei⁹, poſtquàm claues Domini ſuſcepimus, & B. Petri nauiculam gubernamus, ſuppreſſi magno pondere, inter procelloſos mundi motus eſſe videmur conſtituti. contuemur enim ſubortam iſta tempeſtate prophanã hæreſim Bohemicorum, quaſi venenum inficere præcordia fidelium, inque dies mortali contagio ſerpere, taxareq; animos titubantiũ populorum, & Græcorum errores, ad quorũ extirpationem ſalubribus experimentis ꝓuidebatur, propter emergentia incõmoda perdurare hoſtes adorandæ crucis ab Aſia & Africa inter Europam vaſta cæde atque calamitate inualeſcere cõtra populũ Chriſtianum, & ipſos principes populoſq; fidelium inter ſe concertantes deſæuire, & clerum in diuerſis mundi partibus reformatione plurima indigere. His igitur prophanis malis afflictati, clamare cogimur ad Pſal. 79. Dominum: Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos. Deus conuerte nos, oſtẽde faciem tuam, & ſalui erimus. Dñe Deus virtutum, conuerte nos. His & alijs cogitationibus laniantibus mentem noſtram, alta nos cura ſolicitat, *quòd tot malis obſtare [for. *quomodo] & Chriſtianæ ſaluti prouidere poſſumus.

Et dum affectiõem noſtram flagrantiſſimã attendimus, vehementiſſimè concitamur: dum verò gerendarum rerum magnitudinem, loca & tempora menſuramus, neceſſitatem conditionis humanæ recordamur, quoniam res tam arduas, tamq; difficiles, luſtrare breui ſpatio non valemus: attento maximè, quòd dum fe. Re. Martinus papa 5. prædeceſſor noſter, dilectum filium noſtrum Iulianum S. Angeli diaconum cardinalem, pro celebratione Baſileeñ cõcilij ad ipſam ciuitatem Baſileeñ deſtinaſſet, dum nulla adhuc ibi congregatio prælatorũ facta foret, ipſe Cardinalis, ne interim tẽpus vacuum deduceret, verſus Bohemiam ſe tranſtulit, ſicut habuerat in mandatis, ſicuti demum facta occulto dei iudicio catholicorum fuga, præmiſſis ad ipſam ciuitatem [*Polmar] Baſileeñ dilectis filijs Ioãne *Polomari palatij Apoſtolici cauſarum auditore, & Ioanne de *Baguſia in Theologia magiſtro ordinis [* Raguſio] Prædicatorũ procuratore, Cardinalis profectus ad ipſam ciuitatem, requiſitiſq; prælatis partium diuerſarum, paruaq; ibidẽ cleri congregatione ſequuta, de conſenſu eorum qui in dicta ciuitate exiſtunt, dilectum filium Ioannẽ Pulchripatris in Theologia magiſtrum canonicum Biſuntiñ, ad nos & dictos fratres noſtros tranſmiſit, qui nobis inter cætera facundè & prudẽter explicauit, ſignificauitq; deformationẽ cleri in partibus illis, & nefandam ipſius hereſis peſtem pullulare indiès, & iam vſq; ad partes Baſileę proximas aduenilſe, ſequutis indè ſcandalis & cladibus abominandis. nam hæreſis prædictæ imitatores, clerum inſequẽtes, aliquos turpiter expulerunt, & nõnullos inhumaniter trucidârunt. Addidit etiam diſcrimina principatus guerræ inter dilectos filios nobiles viros Philippũ Burgundiæ & Fredericũ Auſtriæ duces, aliaſq; difficultates, ex quibus tamen nouam prælatorum vocationem ad Baſileam affectare videbatur. Nos quidem examinantes conditionem mundi, temporum & locorum, quòd inſtat tempus hyemis, quodque loca circunſtantia Baſileã, potiſſimè verſus Auſtriam & Burgundiam, minùs eſſe tranſitu ſecura ferebatur, vndè veriſimile fuit, prælatos in Baſilea diutiùs expectatos non veniſſe, qui etiam cõſideratis difficultatibus, temporum ineptitudine, pericula bellorũ, non veniendi rationes allegare poſſent. Et ſi qui pauci veniſſent, tractãdis rebus multis & magnis non ſufficerent: quodq; præterijt tempus ſeptẽnij, in quo ſecundũ ſtatuta Cõſtantieñ concilij, ſine alia vocatione debebant congregari. Super hęc oĩa, quæ animo noſtro verſabamus, quia propter certas conuentiones vnionis & reductionis Græciæ Orientalis Eccleſię in Romana & vniuerſali Eccleſia, initas & tractatas inter ipſum prædeceſſorem noſtrum & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, de quorum numero eramus, & oratores in Chriſto Ioãnis Palæologi Imperatoris Cõſtantinopolitañ illuſtris, & venerabilis fratris noſtri Ioſeph apud Græcos Conſtantinopolitani patriarchæ, ipſi Imperator & patriarcha his diebus ſuos ad nos & præfatos fratres noſtros oratores tranſmiſerunt, requireñ ex tractatis eiſdem pro vnione & reductione prædictis, quòd ſicuti cum prędeceſſore noſtro & fratribus eiſdem conuenerãt, dignaremur exequi, & in loco eis apto generale concilium facere conuocari. Requireñ etiam præmiſſas expenſas, & alia ſibi ſecundum dictas conuentiones ꝓmiſſa. vndè nos & oblatiões propter executionẽ tanti boni, pro aduenturis pręlatis, & oratoribus eorum ad Italiã, pro manſione, & pro ſuo reditu ad Græciam, pro galeis & alijs neceſſarijs obtulimus impenſas opportunas. Cum quibus Græcis, dum nominatæ fuiſſent Roma, Ancona & Bononia, & alia Italiæ loca, demum licèt Roma nobis & fratribus noſtris commodior extitiſſet, in Bononiã putamus aptiùs conuenire, quę propter habilitatẽ nauigationis eorũ, & ꝓpter aditũ viciniorem vltramõtanorum ad Italiã, capacitatẽ loci & alias conditiones, idonea

idonea reputatur: quòd præfati patriarcha & Imperator ſolennes ſuos oratores ad nos tranſmittere promiſerunt, ſicut ante notitiã obitus præfati noſtri prædeceſſoris tráſmittebant. Conſiderantes itaque prędicta, & quòd in tota republica Chriſtianorũ nihil ſanctius & optabilius eſſe poſſet, quàm Græcam Eccleſiam, olim tot ſanctis & viris Eccleſiaſticis clariſſimis illuſtribus, dimiſſis errorib⁹, reductam videri ad ritum Romañ & vniuerſalis Eccleſiæ: comprehendimus neceſſarium eſſe, ad cõueniens ſpatiũ temporis in Bononiam generale Conciliũ cõuocari. Nam ſi prælati Baſileam de nouo vocarentur, qui conuenire non poſſent ſine temporis interuallo, vtrunq; concilium ferè vno tempore cõcurreret, & ſic vtrunq; minoris authoritatis haberet, nec prelati in vtroq; poſſent intereſſe, nec poſſet vtrunq; generale Concilium nominari. Vndè pro ipſorum commoditate, ne bis habeant cõuenire, & cauſis ſuperiùs declaratis, & alijs magnis & vrgentibus, ſuis loco & tempore declarãdis, magis bonum minori ꝓponeñ, nos de conſilio & aſſenſu venerabiliũ fratrum noſtrorum, Iordani Sabineñ, Antonij Oſtieñ, Hugonis Præneſtiñ epiſcoporum, Ioannis tituli ſancti Laurentij in Lucina, Antonij ſancti Marcelli, Ioannis tituli ſancti Sixti, Franciſci tituli ſancti Clementis, Angelotti tituli ſancti Marci presbyterorum. Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin, & Ardecini ſanctorũ Coſmæ & Damiani diaconorum eiuſdem ſanctę Romanę eccleſię Cardinaliũ, per literas noſtras directas ipſi cardinali ſancti Angeli legato, vt ſuprà, aliâs concilium ſi quod in Baſilea congregatum videretur, ex cauſis prædictis diſſoluendũ, & aliud (vt prædicitur) in anno cum dimidio à die publicationis earundem literarũ, in præfata ciuitate Bononia celebrandum, indicendum & publicandũ, & ſequẽs aliud concilium in decennio à die diſſolutionis ipſius Baſileeñ concilij, iuxta ordinatiõem Conſtantieñ ſynodi, in ciuitate Auinioneñ enunciandum & ſtatuendum decreuimus: & quia poſt tranſmiſſionem præfatarũ noſtrarum literarum ad notitiam noſtrã peruenit, vltra ea quæ ſuperiùs continentur, præfatos Bohemos hæreticos in Conſtantieñ concilio tam maturè atque ſolenniter condemnatos, & in Seneñ Concilio ac per diuerſos proceſſus ſedis Apoſtolicæ & legatorum eius, ſubſequenter aggrauatos & reaggrauatos, cũ inuocatione etiam auxilij brachij ſecularis, & publici belli indictiõe multiplici, quouſque toti orbi pluſquàm notiſſimũ eſt, catholicæ fidei eſſe notorios hoſtes & perfidos inimicos armatos, hæreſes pertinaciſſimè & inflexibiliter defendentes, fuiſſe inuitatos Baſileam ad diſputandum & contendendum ſuper articulis in præfatis Concilijs generalibus, & per proceſſus Apoſtolicos tam ſolenniter (vt præfertur) condemnatos, in iniuriam authoritatis Apoſtolicæ, ſacrorumque Conciliorum prædictorum, contra decreta ſanctorum patrum, & ſtatuta legum imperialiũ, ciuilibus audientiam expreſsè denegantium, & alia diuerſa ſcandala & pericula imminere, vt eo citiùs ad terminum currant & veniant ipſorum Conciliorum, quo citiùs præmiſſa fuerint publicata: ex nunc tenore præſentium de ipſorum noſtrorum fratrum Cardinalium conſilio & aſſenſu, concilium ſi quod (vt præmittitur) Baſileę congregatum videatur, de Apoſtolicæ poteſtatis noſtræ plenitudine diſſoluimus & totaliter liberamus, aliudque concilium in anno cum dimidio à die datæ præſentium computando, in præfata ciuitate Bononieñ, quam ad hoc cognouim⁹ aptam quamplurimùm, vt præfertur, indicimus, publicamus, & tenore præſentium declaramus. In quo cum præfatis fratribus noſtris, dante Domino, intendimus intereſſe & perſonaliter preſidere. Et nihilominùs in decennio, aliud ſimile Concilium iuxta ſtatuta Conſtantieñ ſynodi de eorũdem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, in ciuitate Auinioneñ ſimiliter extunc indicimus, publicamus & declaramus, in nomine IESV Chriſti filij Dei, cui⁹ precioſiſſimo ſanguine ſaluati ſumus, & cuius populi ſalutẽ totis affectibus adſpiram⁹, vobis vniuerſis & ſingulis patriarchis & archiepiſcopis, epiſcopis, prælatis & clericis, quorum intereſt, vbicunque conſtitutis, diſſolutiones & indictiones huiuſmodi notificamus, voſque & veſtrum quemlibet requirimus & monemus per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, & in vim iuramenti pręſtiti in conſecrationibus veſtris, & in virtute ſanctæ obedientiæ ac etiam Apoſtolica authoritate noſtra vobis ꝓcipimus & mãdamus ſub pœna excõmunicationis & alijs pœnis iuris, quatenùs in anno vno cũ dimidio à datis præſentium (vt præmittitur) computando, ad pręfatam ciuitatem Bononienſem pro hoc ſacroſancto concilio celebrando, & ſubſequenter in decennio prædicto in ciuitate Auinioneñ debeatis perſonaliter conuenire, quos omnes præſentis ſcripti inſtantia atque decreto intendimus eſſe monitos, peremptorieq; citatos, ac ſi veſtrum ſingulis directæ fuiſſent noſtræ monitoriæ literę ſpeciales. Nulli ergo &c. liceat &c. noſtræ diſſolutionis, liberationis & citationis infringere. Datum Romæ apud S. Petrum 13. Kalend. Ianuarij, pontificatus noſtri anno primo.

Sic etiam Leo 1. noluit ſemel deciſa, rurſus in diſputatione reuocari. Vide ei⁹ aliquot epiſtolas.

auxilio

LITERA APOSTOLICA ad regem ſuper concilij diſſolutione.

EVgenius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, chariſſimo in Chriſto filio Sigiſmun-

mundo Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ regi illuſtri, ſalutem & Apoſtolicam benedictionẽ. Cùm paſtorali officio, cui diſponente Domino præſidemus, & ſedis Apoſtolicæ authoritati nihil magis cõuenire putaremus, quàm tota mente incumbere, & efficaciter proſequi, vt perſonæ Eccleſiaſticæ per ſemitam Ieſu Chriſti incedentes, abiectis illecebris, cum ſynceritate religionis & fidei vitam honeſtam ducerent, & Deo, put profeſſi ſunt, ſeipſos veris effectibus dedicarent, dilecto filio noſtro Iuliano ſancti Angeli diacono cardinali, ſedis Apoſtolicæ legato, de venerabilium fratrum noſtrorum conſilio, per noſtras certi tenoris literas dedimus in mandatis, vt ad ciuitatem Baſileẽ accederet, & ibidem ſi prælatorum congregatio facta eſſet, noſtro & Romanæ eccleſiæ nomine præſideret, & inquantùm iu eo eſſet, reformationem cleri, hæreſum extirpationem, ac pacem & ſalutem fidelium procuraret. Verùm licèt in propoſito conſtãtes ſimus, & putemus concilij celebrationẽ neceſſariam eſſe: tamen certis rationabilibus cauſis inducti, in ſchedula præſentibus intercluſa denotatis, de eorundem fratrũ conſilio huiuſmodi concilium, ſi quod congregatum videatur, diſſoluendum eſſe mandauimus, & iuxta tenorem dictæ ſchedulę diſſoluimus, & in ciuitate noſtra Bononienſi, vſque ad annum cum dimidio à die diſſolutionis huiuſmodi computandum, celebrandum eſſe decreuimus. Quæ tibi pręcipuè ſignificare voluimus, quia ante omnes principes fidei defenſores, & fidelium pacem, ac ſtatum eccleſiæ, & conſeruationem authoritatis noſtræ & ſedis Apoſtolicæ procurare debes, ſerenitatem tuam rogantes, vt ſi pro ardore tuæ regiæ deuotionis, & pro tua ſapientia aliqua auiſamenta excogitaſti, & interea etiam cogitaturus es ad pacem fideliũ, & Chriſtianæ religionis ſtatum, & honorem Eccleſiæ pertinentia, ea ſuo tempore per tuos oratores exponere placeat. Et quia inter cætera in dicto concilio agitanda, Græcorũ reductio tractanda eſt, precamur ex corde clementiam & ſerenitatem tuam, vt chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ioannem Romeorum Imperatorem illuſtrem, & venerabilem fratrem Ioſeph à Græcis patriarcham Conſtantinopolitanum nũcupatum, per literas & oratores tuos incitare velis, vt quemadmodum ſuis literis & nuncijs nobis promiſerunt, oratores ſuos cum plena poteſtate ad cõcilium huiuſmodi transmittãt. Super quibus & certis alijs, ardua noſtra & Romanæ eccleſiæ negocia concernentibus, ad ſublimitatem tuam ſolennem ambaſſiatam deſtinauimus, quæ de omnibus, pſertim de ardenti deſiderio noſtro, circa fidelium pacem procurandam, eãdem tuam ſublimitatem noſtro nomine certiùs & particulariùs informabit. Quod autem ad nos attinet, fili chariſſime, ita noſtras cogitationes noſtroſque conatus in hoc ſanctiſſimum opus, Deo authore, perſonaliter conferemus, vt nihil in noſtro pontificatu huic Dei cauſæ præpoſuiſſe videamur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1431. decimoquinto Kalendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno primo.

LITERA DOMINI NOSTRI papæ, præſentata ſacro concilio per Ambaſiatores dominorum electorum imperij, miſſos ad papam.

EVgenius &c. Ad futuram rei memoriã. Ad ſanctam Petri ſedem diuina diſponente clementia euocati, ſalutem, tranquillitatem & pacem totius gregis dominici, nobis ex alto crediti, iuxta paſtoralis officij debitum, indefeſſis ſtudijs affectantes, ad ea maximè dirigimus aciem mentis noſtræ, per quæ, licèt diuerſis conſilijs, prout rerum & temporum varietas perſuadet, ad eundem tamen ſalutis optatum finem, hoc for. *vnitatis eſt, ad* vnitatẽ Eccleſiæ pſeruationẽ, extirpationẽ hæreſum, eiuſdemq; reformationẽ, pacem & ſalutem Chriſtifideliũ ac Chriſtianæ reipublicæ valeamus, ſublatis diſſenſionum fomentis, authore altiſſimo, peruenire. Sanè licèt in ſeptennium per generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta ordinationeſque fe. re. Martini papæ quinti prædeceſſoris noſtri, Baſileẽ cõcilium abſque alia vocatione congregari debuiſſet, & nullatenus prorogari, ac dilectus filius Iulianus ſancti Angeli diaconus cardinalis, per ipſum prædeceſſorem ad extirpandum perfidiam hæreſum Bohemorum principaliter deſtinatus extitiſſet, cum poteſtate ipſi Baſileenſi conſilio pręſidendi, ſi in tempore congruo & debito prælatorum cõdecentem copiam reperiret, ac* ſubſequeretur for. *ſubſequenter per nos poſt noſtrum ad apoſtolatus apicẽ aſſumptionem, ad prædicta peragenda confirmatus, tamen pluribus exactis menſibus, etiam poſt ſeptennium antedictum, pauci tamen tam prælati quàm doctores & magiſtri, in dicta Baſileẽ ciuitate conuenerãt, prout percepimus ex relatu dilectiſſimi filij Ioannis Pulchripatris, ad nos & venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ eccleſię cardinales per dictum & eoſdem prælatos doctores & magiſtros deſtinati, aſſeruiſſetque ipſos propter numeri paruitatem, tot tantarumque rerum peragendarum mole inſufficientes penitus videri, & inhabiles ad verſutias hæreticorum & eorum fallacia argumẽta defendendi: Quodque non erant ibi regum atque principum oratores, cum quibus de concilijs & pacificatione tractaretur: Locum etiam Baſileenſis ciuitatis minimè tutum videri, propter plura loca eis vi-

vicina, quæ Bohemorum hæretica labe infecta erant: Inſupèr ad ipſam ciuitatem Baſileeñ dicebat tutum non patere acceſſum, propter ſubortum bellum inter dilectos filios nobiles viros Burgundiæ atque Auſtriæ duces. Quare præfatus Ioannes dictorum cardinalis & congregatorum nominibus nobis ſupplicauit, vt cùm veriſimiliter propter cauſas prædictas prælati eo minimè conueniſſent, ipſos vocare, & eis præcipere: Reges verò & principes ac etiam Græcos hortari vellemus & inuitare, vt Baſileam accederent, vel idoneos mitterent Oratores, per quos poſſit hæreſis Bohemorum, quæ armata dicebatur, extirpari, reductio Græcorum fieri, & pax ac tranquillitas Chriſtiani populi pertractari. Præterea dum eram* in minoribus in conclaui pro celebranda futuri pontificis electione vnà cum eiſdem fratribus cõſtituti, Nos verbo adſtruximus illo in loco concilium celebrare, ſiue celebrari facere, in quo maiori parti ipſorũ fratrum magis vtile, expediensque & opportunum videretur: ac dictis fratribus viſum fuerit melius, concilium prædictum ad ciuitatem Bononieñ commutari: idcirco quia prædictis cauſis & alijs, quas honeſtatis gratia tacuimus, commoti, nè tantum bonum ampliùs differretur, vt in ipſo concilio poſſemus perſonaliter intereſſe, de fratrum p̃dictorum conſilio & aſſenſu, cùm Baſileæ nulla viderentur præparamenta, ſed potiùs impedimenta ſubeſſe, concilium huiuſmodi ad præfatam ciuitatem Bononieñ commutauimus, ſperantes quòd ad eam nobis cum p̃fatis fratribus & noſtra curia, ac chariſſimo in Chriſto filio Romanorum regi Illuſtri, cùm in Italia eſſet, prout nunc eſt, facilior eſſet acceſſus. Quodque conuenientibus ibidèm nobis ambob*, eſſet in p̃dicto concilio prælatorum & principum numerus copioſus, ac etiam doctores & magiſtri ad tantum pondus idonei, quibus Romana curia & ipſa Bononieñ ciuitas plurimùm ſunt refertæ, ſtatusque Romanæ eccleſiæ ꝓpter abſentiam noſtram longinquam vtiq; in periclitatione quo ad temporalia ꝓculdubiò extitiſſet, faciliùs poſſe conſeruari videbatur. Græci inſupèr, quos ipſi Baſileæ exiſtẽtes, nos vt vocaremus ad conciliũ, ſunt hortati, commodiùs Bononiam accedere potuiſſent, quàm Baſileã, tum propter maris propinquitatẽ, tum quia *tam ipſis Græcis conuentum erat de loco concilij in Italia eligendo: tum etiam, quoniam nobis & Eccleſiæ facilior eorum ſuſtentatio extitiſſet, cùm præfatus prædeceſſor & nos etiam perantea expenſas ipſis pro eorum acceſſu & receſſu ad concilium obtulerimus. Verũ quia ex plurimorum fidelium relatione percepimus, quòd plura quæ tunc Baſileæ concilij celebrationem impediebant, vtiq; ceſſarunt, (nam primùm Domino concedente, ipſorum ducum bella ſublata ſunt, & aliqui pro parte Bohemorum Baſileam veniſſe dicuntur, quod nobis eſt gratiſſimum, ſi contingat eos ad catholicã fidẽ reuerti: quodq; etiam ibidèm nunc eſt prælatorum ac magiſtrorum maior ſolito numerus) & nobis per Romañ regem præfatum ac venerabiles fratres & electos filios nobiles viros electores ſacri Romani imperij extiterit ſupplicatum, vt conſentire vellemus, Baſileę generale concilium celebrari, pro bono vniuerſalis Eccleſiæ militantis: Nos iudicantes non eſſe repræhenſibile, ſi ſecundum varietatem temporum, ſtatuta quandoque variantur humana, ne bonum ſi quod Baſileæ fieri poſſet, aliquatenùs impediatur, dicta diſſolutione concilij non obſtante, ſtatuimus, volumus & mandamus de eorundem fratrum conſilio, quòd Baſileæ ſacrum generale concilium per noſtros legatos illuc quanto citiùs tranſmittendos, & qui nomine noſtro ibidèm pręſideant, celebretur. Et cùm præfati electores obtulerint circa libertatem & ſecuritatem concilij ſe taliter curaturos, quòd nos & per nos mittendi, & alij ad ipſum concilium conuenturi, poterimus contentari, committimus eiſdem & tenore præſentium mandamus, vt ipſi curam, diligentiam & ſolicitudinem ſecuritatis & libertatis prædictarum, ac cuſtodiam tam loci Baſileeñ, quàm concilij, & maximè legatorum quos illuc proficiſci contigerit, in ſe ſuſcipiant, præſtent, & ita circa illos vacẽt & intendant, ac vacari & intendi faciant & procurent, vt tutus & liber ad præfatam ciuitatem Baſileeñ om̃ibus acceſſus pateat reſidentibus pariter & receſſus. Interim verò Baſileæ conuenientes, ad extirpandam hæreſim Bohemorum, ac ipſos ad ſanctam fidem catholicam reducendum, pacem & cõcordiam inter cunctos Chriſtifideles tractandum, intentos exiſtere volumus & mãdamus. Hæc autem om̃ia volumus ad om̃ium deducere notitiam, & valuis palatij noſtri Apoſtolici ac baſilicæ principis Apoſtolorum vrbis affigi, & ad diuerſas mũdi partes etiam deſtinari, ad prædictorum notitiã pleniorem: mandantes omnibus & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis & dilectis filijs abbatibus, prioribus, cæteriſque eccleſiarum & monaſteriorum prælatis, ac omnibus & ſingulis alijs, qui ad concilia generalia venire tenentur, vt in Baſileenſi concilio infra trium menſium ſpatium à die datæ præſentium computandum, debeant conuenire. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Dominicæ incarnationis 1432. 16. Kalend. Martij, pontificatus noſtri anno 2.

for. *cum

TOM. 4

LITERA PAPAE AD IMPERAtorem reſponſiua ſuper factis concilij negatiua.

Eu-

EVgenius &c. Chariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo Romañ, Hungariæ &c. Saluté &c. Recepimus literas tuas de manu equitatoris tui, pſente dilecto filio &c. Goiſvuino literarum Apoſtolicarum ſcriptore familiare noſtro & capellano tuo. In quibus ex ardenti zelo fidei & deuotionis tuæ erga religionem Chriſtianam & Eccleſiam Dei, cuius aduocatus & defenſor exiſtis, & ex ſyncero beneuolentiæ filialis affectu, quem erga perſonam noſtram geris, ſerenitas tua videtur plurimùm perturbata, & plena eſſe ſolicitudinis & timoris propter diſſolutionem concilij, ſi quod videbatur eſſe congregatum in ciuitate Baſileeñ, ad quam diſſolutionem, & indictionem alterius per nos factam, nos cum conſilio & aſſenſu venerabilium fratrum noſtrorum, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, ex iuſtis & rationabilibus cauſis cum magna deliberatione & maturitate proceſſimus, conſideratis omnibus, quæ in re tanta conſideranda fuerunt: de quibus, cùm ad vrbem veneritis, per viua colloquia nos & præfati cardinales clariùs informabimus & certificabim' ſublimitatem tuam: Non dubitãtes pro tua ſapientia ſingulari, te, nobis auditis, de prædictis fore benè contẽtum: & Domino noſtros animos inſpirante, nos tecum, & te nobiſcum concordes in optima & ſalutari ſententia permanſuros. Aduentus autem tuus ad Italiam & ad vrbem, de quo fuimus antè per plures tuas literas certiorati, dudum deſideratus & gratus eſt nobis, dum tamen ad has Italiæ partes ipſum aduẽtum pacificum facias, ſicut hucuſq; feciſti. Sperauim' ſanè, ſicut de Nurenberga nobis ſcripſiſti, te tuos perantea oratores deſtinare debuiſſe, quos ſummoperè adueniſſe voluiſſemus ad hoc, vt tam de perſona tua honoranda in eius ꝑuia coronatione, quàm de pacifico tuo aduentu, paternum cum eis tractatum potuiſſemus habere, qui ſuper hac materia & reformationis concilij, quam ſemper optauimus, & ſuper nonnullis alijs negocijs & arduis concernentibus honorem Dei, pacem fidelium & vniuerſum ſtatum reipublicæ Chriſtianæ, cum ſerenitate tua cupimus cõmunicare conſilia noſtra, & diſpoſiti cum omni ſyncera beneuolentia & charitate recipere & honorare perſonam tuam: quam, dum eſſemus in minoribus conſtituti, præcipua affectione dileximus. Nec eam veteré beneuolentiam in nobis diuturnitate temporis, nec dignitatis mutatione cognoſcis eſſe mutatam, nec aliqualiter diminutam. Cæterùm ad præſentiam tuam aliquem de noſtris antè non miſimus, expectantes ſicut prædiximus, vt per oratores tuos nunciares nobis aliqd de diſpoſitione & aduentu tuo. Cùm verò oratores tui venerint, videbimus & audiemus eos libenter, & ad te continuò tranſmittemus noſtros oratores ſolennes, qui celſitudinem tuam de optima voluntate noſtra certiùs viuis relatibus informabunt. Data Romæ 6. Kal. Febru. pontificatus noſtri anno 1.

SEQVITVR BVLLA CAPITVlorum initorum & concluſorum inter dominum noſtrum papam & prædictos oratores.

EVgenius &c. Ad futuram rei memoriã. Quoniam Dominus Dei filius, de cælis ad terram deſcendens ad ſaluandum genus humanum, inter cætera diuina præclariſſima documenta, tanquam pacis mediator, pacem diſcipulis ſuis reliquit, cuius ſanctum fructum quaſi ſubſtantia vitæ terminus conſeruare humanam ſocietatem, vndè fides augeť, ſpes ſubleuatur, & charitas ampliatur, cùm ſit directiua iuſtitiæ, regnorum, principatuum, omniſque ſpiritualis & temporalis ſtatus valida & robuſtiſſima conſeruatio: Nos moniti ipſius Dei filij ſalutaribus documentis, pacem tanquàm bonorum omniũ productricem ſemper optauimus & optamus pro vniuerſali bono ſanctæ Eccleſiæ Dei totiusque populi Chriſtiani. Vt itaque omnis mundus intelligat, ſynceritatem noſtræ affectionis ad tranquillitatem & quietem reipublicæ Chriſtianæ, continuis meditationibus & affectibus adſpirare, deductus inter nos & chariſſimũ in Chriſto filium Sigiſmundum Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ regem illuſtrẽ, certis tractatibus multa bona concernentibus, demum cum dilectis filijs nobilibus viris Matikone comite*Krevuineñ & Capitaneo Manderalbeñ, & Caſpare Slick regio vicecancellario & terrarum Egræ Capitaneo, eiuſdem regis oratoribus, habentibus ab ipſo rege ſufficiens mandatum, infrà ſcripta capitula & omnia in ipſis contenta ſeruabimus, quæ de verbo ad verbum fecimus hic inſcribi, quorum tenor ſequitur & eſt talis:

Ioan. 14. Locus obſcurus

In Dei nomine, Amen, Infrà ſcripta ſunt capitula, conuentiones & pacta, inita & firmata inter ſanctiſſimum dominum noſtrum Eugenium papam quartum ex parte vna, & magnificos viros conſiliarios, procuratores, legatos ac Ambaſiatores ſereniſſimi principis & domini Sigiſmundi Romanorum regis ſemper Auguſti, ex parte altera: de quorum mandato publico plenè conſtat per literas regias, ſuo pendente ſigillo ſigillatas,* *videbitis magnificos Matikonem comitem*Nevuineñ & capitaneum Mãderalbeñ, ac Caſparum Slick vicecancellarium dicti domini regis & capitaneum terrarum Egræ, anno domini 1433. die ſeptima menſis Aprilis, Indictione vndecima, Pontificatus ſanctiſſimi domini noſtri prędicti domini Eugenij papæ quarti anno tertio.

for. *videlicet

In primis dictus comes Matiko & Caſpar præ-

Prædicti procuratores & procuratorio nomine dicti domini regis Sigiſmundi, promiſerunt dicto domino noſtro Eugenio, ſtipulantes & recipientes tam ſuo quàm Eccleſiæ, quòd ipſe ſereniſſimus rex Sigiſmũdus per totum præſentem menſem Aprilis veniet Viterbium, vbi ipſe inueniet ſanctiſſimum dominum noſtrum Eugenium, & vt verus eius ſpiritualis filius, dicto tempore ibidèm ipſum viſitabit.

for. *nomine ꝙ

Item promiſerunt procuratores procuratorio nomine, quo ſuprà, ipſi ſanctiſſimo domino noſtro Eugenio, ſtipulantes & recipientes, vt ſuprà, quòd ipſe dominus rex præſtabit perſonaliter papæ omnia illa iuramenta, & alia faciet ad quę tenetur, tam de conſuetudine, quàm de iure, ſiue etiam eius legato aut legatis, per ſuam ſanctitatem ſpecialiter deſtinando ſeu deſtinandis.

Item promiſerunt dicti procuratores, ꝙ ipſum iuramentum per ipſos procuratores hodiè in generali conſiſtorio præſtatum, in propria perſona & perſonaliter iterum ipſe rex præſtabit ſanctiſſimo domino noſtro Eugenio, vel eius legato ſeu legatis ſpecialiter deſtinato vel deſtinandis, non obſtante dicta præſtatione iuramenti per procuratores ipſos antè facta.

Item promiſerunt dicto nomine quo ſuprà, quòd dominus rex veniet ad viſitandũ ſanctiſſimum dominum noſtrum Viterbium, vel ad vrbem, ſolùm & duntaxat cum comitiua & familia ſua, quam in præſenti habet Senis, dummodò nullum ſcienter ducat hoſtem vel inimicum Eccleſiæ vel domini noſtri Eugenij papæ quarti, vel rebellem Romani populi. Et ſi ex inanimaduertentia aliquem ſecum duxerit vel aliquos, illos ſua maieſtas ad inquiſitionem domini noſtri papæ, ilicò licentiet & remittat.

Hoc loco ſubiunctã oportuiſſet Eugenij IIII. de venerabili Sacramento epiſtolam. Verùm cùm epiſtola iſta ſuperiùs inter Appẽdicias concilij præſentis epiſtolas, ſub numero 251 & 252. epiſtolio cuidam ſynodi Baſileeñ aliundè excerpto inſerta eſſet, eandem hic repetere neceſſarium viſum non eſt.

Die lunæ 12. Octob. fuit præſens bulla pſentata p dñm Imperatorẽ certis deputatis cõcilij 1433.

EVgenius &c. Ad futuram rei memoriã. Dudum ſacrum generale Baſileeñ concilium pro reformatione morum, extirpatione hæreſum, & pace populi Chriſtiani, per generalium Conſtantieñ & Seneñ conciliorum ſtatuta ordinationemq; felicis recordationis Martini papæ V. prædeceſſoris noſtri ac noſtram inchoatum, ex certis cauſis in literis noſtris tunc expreſſis, ad ciuitatem Bononieñ de fratrum noſtrorũ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium conſilio & aſſenſu cum ſubſcriptione commutauimus. Verùm cùm ex dicta cõmutatione nõnullæ diſſenſiones ſubortæ videantur, ac nonnullas ex dictis cauſis, quibus ad huiuſmodi commutationem ſeu diſſolutionem faciendam principaliter moti fuimus, aliter iam ſe habere cognoſcamus, nihilq; aliud optemus, quàm vt ſublata omni materia diſſenſionis, ad hæreſes, bella, & morum deformitates, de populo Chriſtiano extirpandas ſalubriter intendatur, ad concilium, etiam ad inſtantiam chariſſimi in Chriſto filij noſtri Sigiſmundi Romanorum Imperatoris, ſemper Auguſti, ac Hungariæ, Bohemiæ &c. regis illuſtris, de fratrum noſtrorũ ſanctę Romanæ Eccleſiæ cardinalium conſilio, volumus & contentamur, præfatum generale Baſileenſe concilium à tempore inchoationis ſuæ continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe & continuari, proſecutionemque ad prædicta habere debere, perinde acſi nulla commutatio, translatio, ſeu diſſolutio facta fuiſſet: quinimmò præfatam commutationem, tranſlationem ſeu diſſolutionem reuocantes, ipſumque concilium Baſileeñ purè, ſimpliciter & cum effectu ac omni charitate amplectimur, pro viribusque illud promouere ac omni fauore proſequi intendimus: ita tamen, quòd ꝑſidentes noſtri ad præfati concilij præſidentiam admittantur cum effectu, ac omnia & ſingula contra perſonam, authoritatem ac libertatem noſtram & ſedis Apoſtolicæ ac venerabilium fratrum noſtrorũ ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinaliũ, & aliorum quorumcunque nobis adhęrentiũ in dicto concilio facta & geſta, per dictum concilium priùs omninò tollantur, & in priſtinum ſtatum reducantur. Sicque vna mente & vno ſpiritu cum charitate & puritate ad ea quæ præmiſſa ſunt, in dicto concilio ꝓcedatur. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romæ apud S. Petrum &c. Kaleñ Auguſti, anno incarnationis dominicæ 1433.

Ego Antonius tituli ſancti Marcelli, manu propria ſubſcripſi.

Ego Iordanus epiſcopus Sabineñ, ad fidem manu propria ſubſcripſi.

Ego Lucidus ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconus cardinalis, ſubſcripſi.

EVgenius &c. venerabilibus fratribus Bartholomęo archiepiſcopo Spalateñ, Chriſtophoro epiſcopo Ceruieñ, ac dilecto filio Nicolao ſanctæ Mariæ da Moniacis Montiſregalis diœceſis monaſterij abbati, Salutem &c. Cùm vos ad petendum quæcunq; in Baſileeñ concilio cõtra perſonam, authoritatem ac libertatem noſtram & Apoſtolicæ ſedis ac venerabiliũ fratrũ noſtrorũ S. Romanæ Eccleſiæ cardinalium & aliorũ quorumcunque nobis adhærentium facta & geſta, per dictũ conciliũ reuocari & in priſtinum ſtatum induci per literas noſtras deputauerimus: ideirco ad tollendum omnem diſſenſionis ſcrupulum, vobis in euẽtum reuocationis prædictæ omnia & ſingula, quæ per nos ſeu authoritate noſtra contra dictum concilium ſeu ſingulares perſonas dicti Concilij, cuiuſcunque ſtatus, præminentiæ ſeu conditionis exiſtant, etiam ſi ſint

ſint dictæ Eccleſiæ cardinales, quouis modo facta & geſta eſſent, etiam ſi de eis vel eorum aliquo habenda eſſet in literis noſtris mentio ſpecialis, reuocandum pariter & in ſtatum priſtinum reducendum, authoritate Apoſtolica de prædictorum fratrũ noſtrorum conſilio, plenam & liberam tenore p̄ſentium concedimus facultatem: volentes quòd in executione prædictorum, duo ex vobis, tertio abſente, vel aliàs quomodolibèt impedito ſeu nõ intereſſente, procedere valeatis, ratum & gratũ habituri, quidquid in præmiſſis & circa p̄miſſa per vos ſeu duos ex vobis, vt præmittitur, fieri & exequi contigerit: idq́ue faciemus vſq; ad ſatisfactionẽ condignam, authore Domino, inuiolabiliter obſeruari. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, idibus Auguſti, pontificatus noſtri anno 3.

Ego Antonius tituli ſancti Marcelli, manu propria ſubſcripſi.

Ego Iordanus epiſcopus Sabineñ, ad fidem manu propria ſubſcripſi.

Ego Lucidus ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconus cardinalis, ſubſcripſi.

¶ Bullæ præſidentium.

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, venerabilibus fratribus Iordano Sabinenſi & Petro Albaneñ epiſcopis, ac dilectis filijs Nicolao tituli S. Crucis in Hieruſalem, & Angelotto tituli S. Marci presbyteris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalib⁹, Apoſtolicę ſedis legatis, ſalutem & Apoſtolicã benedictionem. Alta nos cura ſolicitat, dum vnicè ſedis cui diuina voluntate præſumus, ponderoſum anxiæ ſeruitutis officium cogitamus, & dum pro neceſſitate gerẽdarum rerum, his quæ præſentiam noſtram exigũt, non poſſumus p̄ſentialiter intereſſe, humanæ carnis infirmitatem aduertentes, his rebus adducimus promptũ ſpiritum, vt quantum in nobis eſt, grata Domino ſeruitia conferamus. Dudum ſiquidem ſacrum generale Baſileeñ concilium pro reformatione Eccleſiæ, extirpatione hæreſum, & pace populi Chriſtiani, iuxta generalium Conſtantieñ & Seneñ cõciliorũ ſtatuta, ordinationemq; felicis re. Martini papæ quinti prędeceſſoris noſtri, celebrari mandauimus. Cumq; nihil magìs optemus, quàm ipſum concilium felicem habere progreſſum, & ad debitum finem perduci, noſq; propter debilitatẽ corporis noſtri ad ciuitatem Baſileeñ per tanta terrarum ſpatia in præſentiarum tranſire nõ poſſimus: vos fide, bonitate, vitæ integritate & ſapientia præclaros, cõſilij magnitudine conſpicuos, ac in maximis noſtris & Eccleſiæ præfatę negocijs diuturna experientia comprobatos, prout etiam ante decreuimus, legatos noſtros & ſedis Apoſtolicæ cũ plena & om̃imoda poteſtate legatorum de latere de fratrum noſtrorum cõſilio, authoritate Apoſtolica tenore præſentium conſtituimus & ordinamus, voſq; ad ciuitatem Baſileeñ ad præſidendum in dicto concilio tanquam pacis angelos, prouidimus deſtinandos. Idcircò vobis & illis, ſeu illi ex vobis, quos vel quem in dicto Baſileeñ concilio pro tempore contigerit intereſſe noſtro & ſedis Apoſtolicæ nomine & authoritate in dicto concilio præſidendi, necnon om̃ia & ſingula, quæ ad generalem reformationẽ Eccleſię in capite & in membris & pertinentibus ad ea, extirpationem hæreſum, pacem & concordiam principum & totius populi Chriſtiani noueritis pertinere, promouendi, proponendi, atque cum conſenſu, deliberatione & approbatione p̄fati Baſileeñ concilij tractandi, ordinandi, deliberandi, concludendi, ſtatuendi, diſponendi, terminandi, decernendi, decidendi, declarandi & exequendi. Inſupèr contradictores omnes & rebelles, cuiuſcunque ſtatus, gradus, præeminentiæ vel conditionis exiſtant, & quauis eccleſiaſtica vel mũdana, etiam ſi regali, cardinalatus vel pontificali præfulgeant dignitate, per cenſuram eccleſiaſticam & alia iuris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Et ſuper his auxilium brachij ſecularis inuocandi, præſertim chariſſimi in Chriſto filij noſtri Sigiſmũdi Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, ac Hungariæ & Bohemiæ regis illuſtris, qui tam ex dignitatis ſuæ debito, quàm iuramenti nobis p̄ſtiti, ad hoc noſcitur obligatus. Necnõ om̃ia alia & ſingula cum conſenſu, deliberatione & approbatione dicti cõcilij, vt præmittitur, agendi, gerendi, & faciendi, quæ in præmiſſis & circa præmiſſa, & tam circa modũ & ordinationem celebrationis præfati Baſileenſis concilij, & omnium & ſingulorum in eo agendorum, eorum deciſionem, perfectionem & executionem videritis neceſſaria fore aut quomodolibèt opportuna. Et quæ Romani pontificis, & ſedis Apoſtolicæ nomine in generalibus concilijs præſidentes, in prædictis, ſeu circa prædicta per om̃ia gerere & facere conſueuerunt, & poſſunt, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, authoritate prædicta plenam & liberam tenore præſentium cõcedimus facultatem, ratum & gratum habituri, quicquid ſuper p̄miſſis per vos ſeu illos vel illum ex vobis, quos vel quem in præfato concilio (vt præmittitur) intereſſe contigerit, vnà cum eodẽ generali Baſileenſi concilio deliberatũ, ordinatum, concluſum, ſtatutum, diſpoſitum & decretum fuerit. Idq; faciemus vſque ad ſatisfactionem condignam, authore Domino, inuiolabiliter obſeruari. Quocirca circunſpectioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenùs iniunctum vobis miniſterium laboris huiuſmodi pro Dei atque noſtra & ſedis Apoſtolicæ reuerentia ſuſcipientes, illud iuxta datam vobis à Domino

prudẽtiam exequamini, quo fructus optati veniant, quos ſperamus: vosq́; illam, quæ pias cauſas agentibus ſuperna retributiõe impenditur, gloriam conſequamini felicitatis æternæ. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, decimooctauo Calendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno tertio.

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, venerabilibus fratribus Ioanni archiepiſcopo Tarẽtino, & Petro epiſcopo Paduano, ac dilecto filio Ludouico abbati mõaſterij S. Iuſtinæ Paduanæ, ſalutẽ & Apoſtolicam benedictionem.

Cùm ſacrum generale Baſileeñ conciliũ, iuxta Conſtantieñ & Seneñ conciliorũ ſtatuta celebrari mãdauimus, dilectum filium Iulianum S. Angeli, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconum cardinalem, eidem concilio noſtro & ſedis Apoſtolicæ nomine, prout etiam per felicis rec. Martinum Papam V. p̃deceſſorẽ noſtrũ, ad id deputatus fuerat, p̃ſidere mandauimus. Poſtmodùm verò venerabiles fratres noſtros Iordanum Sabineñ, & Petrum Albaneñ, necnon dilectos filios Nicolaũ tituli S. Crucis in Hieruſalẽ, & Angelottum tituli S Marci, ſanctę Romanæ Eccleſiæ epiſcopos & presbyteros cardinales, ad huiuſmodi concilij p̃ſidentiam etiam deputauimus, prout in literis noſtris ſuper indè confectis pleniùs contineetur. Cumq́ue aliqui expòſt deputati, ex nõnullis rationabilibus & honeſtis cauſis adhuc occupati, ad dictum concilium necdum iter arripientes, forſitan venire tardarent, nolentes proſecutionem dicti concilij aliquatenùs impediri vel etiam differri, vos ſeu illos ex vobis, quos in dicto concilio pro tempore contigerit intereſſe, fide, bonitate, prudentia pręclaros, ac in magnis noſtris & præfatæ Eccleſiæ negocijs longa experientia comprobatos, ad præſidentiam dicti concilij noſtro & Apoſtolicæ ſedis nomine, loco dictorum Cardinalium, & in ipſorum vel aliquorum aut alicuius ex ipſis abſentia de fratrum noſtrorum conſilio deputamus cum omnimoda poteſtate dicto Concilio vnà cum illis, q pro tempore p̃ſentes fuerint, continuandi. Necnon omnia & ſingula gerendi, agendi, & diſponendi, de quibus in literis noſtris ſuper præſidentia & facultate p̃fatis cardinalibus conceſſa ſeu conceſſis, & quemadmodum ipſis cardinalibus dedimus in mandatis, pleníus continetur, ratum & gratũ habituri, quicq̃d ſup p̃miſſis & circa p̃miſſa, p vos ſeu illos, quos ex vobis in dicto Cõcilio p tẽpore cõtigerit intereſſe, iuxta facultatẽ p̃dictam ordinatum, deliberatũ, ſtatutum, decretum & diſpoſitum fuerit. Idq́ue faciemus, authore Dño, vſque ad ſatisfactionem condignam inuiolabiliter obſeruari. Quocirca circunſpectioni veſtræ per Apoſtolica

ſcripta committimus & mandamus, quatenùs iniunctum vobis miniſteriũ huiuſmodi, pro Dei ac noſtra & ſedis Apoſtolicæ reuerentia ſuſcipientes, illud in om̃ibus & ſingulis ſupradictis, iuxta datam vobis à Dño prudentiam, omni ſtudio & induſtria exequamini, quo fructus optati veniant, quos ſperamus: vosq́ue illam quæ pias cauſas agẽtibus ſuperna retributione impẽditur, gloriam conſequamini felicitatis æternæ. Datum Romæ apud S. Petrũ, anno incarnationis Dominicæ, 1433. 17. Calendas Ianuarij, pontificatus noſtri anno tertio.

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, dilecto filio Iuliano ſancti Angeli Diacono Cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & Apoſtolicã bñdictionẽ. Authoritate p̃ſentium tibi iniungim⁹, quatenùs p̃ſidentiam in ſacro gñali Baſileeñ concilio, ad quã fe. re. Martini papę 5. p̃deceſſoris noſtri & noſtra authoritatib⁹ deputatus extitiſti, vnà cum alijs legatis & p̃ſidentibus ac eorũ ſubſtitutis p nos poſtmodũ deputatis, ſeu in futurũ forſitan deputãdis, iuxta facultatem per nos eis cõceſſam, noſtro & ſedis Apoſtolicę nomine continues, ac ſecundũ tibi datã à Deo prudentiã, cum p̃fatis (vt pręmittitᷣ) ad debitum & felicẽ finẽ cũ Dei honore & vtilitate Reipublicę Chriſtianę pducere ſtudeas. Datũ Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dñicæ 1433. decimoſexto Caleñ Ianuarij, pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA DOMINI PAPAE
miſſa concilio.

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, venerabilibus fratribus & dilectis filijs in ſacro Baſileeñ cõcilio congregatis, ſalutẽ & Apoſtolicam bñdictionẽ. Mittimus illuc dilectũ filium Chriſtophorũ Garatonum magiſtrũ in artibus, ſecretariũ & familiarẽ noſtrũ, quem anno p̃terito circa ſanctiſſimę vnionis materiã inter occidentalẽ & orientalẽ eccleſias, Cõſtantinopolim miſimus. Redijt autẽ, & circa materiã p̃dictã plenè de om̃ibus informatus eſt. Quamobrẽ fraternitates & deuotiones veſtræ in tam ſancto & diuino opere illum audire velint, ſibiq́; in relationibus ſuis plenam & fidem credulã adhibere. Datũ Florentiæ anno incarnatiõis Dñicæ milleſimo quadringẽteſimo trigeſimoquarto, 10. Caleñ Martij, pontificatus noſtri anno quarto.

R. de Valentia. A. de Florentia.

EPISTOLA EVGENII PAPAE
IIII. ad Concilium Baſileenſe.

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, venerabilibus fratribus & dilectis filijs in ſacro generali Baſileenſi concilio congregatis, ſalutem & Apoſtolicã benedictiõem. Exiſtimaret forſitan aliquis ex his, q̃ ſuperiori tempore præceſſerunt, mentes noſtras non vſquequaquè ſine nubilo exiſtere: ſed ſi quæcunq;

cunque per oratores noſtros, prȩſertim hoc
vltimo loco vobis offerri iuſſimus, rectè in-
tueri voluerit, ſerenitatem pectoris noſtri
(vt de nobis loquamur) ſatis intelliget. Ne-
que id difficile nobis fuerat, qui vobiſcum
in eundem finem ſemper proceſſimus: ſolũ
in loco celebrandi cõcilij, ſalua ſemper pie-
tate, diſſenſimus. Nec mirum, cum Paulus &
Acto. 13. f Barnabas propter Ioannem cognomento
Marcum, inuicem diſſentiẽtes, ſeparati ſint,
quos tamen Chriſti Euãgelium copulabat.
Optauimus pacem, optauimus Eccleſiæ re-
formationẽ: ob hãc rem non ſolùm ceſſi-
mus vobis, ſed etiam per literas noſtras de-
creto veſtro, quemadmodum dictaſtis, an-
nuimus. Poſt hæc maiorem in modum (vt
præfati ſumus) aperuimus cor noſtrum. Ite-
rum replicamus: hoc noſtrum propoſitum
eſt, hic noſter affectus, vos amare vt filios,
obſeruare vt fratres, & in benedictionibus
dulcedinis vna vobis prȩcipua charitate cõ-
ſtringi. Sic etiã de vobis confidimus, vt non
alij apud vos ſitis, ſed pro ipſius Apoſtolicæ
ſedis reuerentia, fideles & deuotos animos
ad nos habeatis. Huius ſiquidem confiden-
tiæ ſigna perſpeximus. Primò, quòd ex no-
ſtro conſenſu ad ſacrum generale conciliũ,
plurimùm lætati eſtis. Iterũ, quòd præſiden-
tes noſtros affectu et opere, amodò ſic vo-
bis coniunctos, vt penè vnum inuicem eſſe
videamini, audimus. Ex his cõgratulamur
plurimùm deuotionibus veſtris, cõgratula-
mur Eccleſiȩ ſanctȩ, cui profectum euenire
ſperamus. Cõgratulamur & ipſi Apoſtolicȩ
ſedi, quæ diu, nõ quidẽ defectu noſtro, ſed
(vt ita dicamus) tẽporis malignitate afflicta
& anguſtiata, conſolari & honorari à vobis
expectat. vt enĩ vetera diu vulgata prȩterea-
mus, quis ſine dolore & lachrymis tranſeat,
quȩ his diebus Romæ paſſi ſumus? Nõ enim
incognitum eſt, quid conſpirationis in nos
actum ſit, quid ĩ venerabiles fratres noſtros
ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, quid
denique in noſtros & Curiales omnes, quo
etiam conſilio, quibus medijs, quo authore
aut quo fine omnia iſta proceſſerint. Quid
vltra hæc in alijs terris Eccleſiæ Romanæ
quotidiè machinetur, ſatis perſpicuum eſt.
Chriſtus pro ſua pietate eos omẽs ad frugẽ
melioris vitȩ cõuertat. Ob has & alias iuſtas
cauſas, cenſuimns malignitati eſſe cedendũ.
Itaque ex vrbe profecti, cũ galeis & alijs na
uigijs, Deo propicio, in portum Piſanũ de-
uenim⁹. Deinde ſani & incolumes, ipſo Deo
iuuante, hodiè huc adplicuimus. In quẽ lo-
cũ multo honore, reuerentia, & deuotione
ſuſcepti ſum⁹. Supeſt vt eo affectu, quo cœ-
piſtis, in Deũ quotidiè ſuccreſcentes, ad ge-
neralẽ Eccleſiæ reformationẽ ſine vlteriori
mora vigiles ſitis. Sic deuotiões veſtras ex-
hortamur in Domino. Noſtis enim, quantũ
ea indigeat religio Chriſtiana: quia (vt ait
Eſa. 1. Propheta) à planta pedis vſq; ad verticẽ nõ
eſt in ea ſanitas. Non multa diſputatione
opus eſt, ſed obſeruatiõe & exemplo. Qui-
bus veluti quodam optimo rectore, ea, quæ
à ſanctis patribus diuino ſpiritu conſtituta
ſunt, dirigantur, ſuumq; attingant officiũ.
Horum ſanctorum patrum imitatores eſto-
te, ſicuti veri condiſcipuli & filij Dei chariſ-
ſimi. Si qua igitur pietas, ſi qua conſolatio Phil. 2.
in Chriſto, implete deſiderium & gaudium
noſtrum; immò & bonorum omnium. Non
deerit vobis gratia diuina, neque bonorum
ſubſidia, ſic in Domino confidimus. Quan-
tum ad nos pertinet, omnes operas noſtras
pro his rebus libenter offerimus, nihil pro
noſtro officio prætermittentes, quo gratiã
Deo, pacem & ſalutem populȩ Chriſtiano
ex his ſanctis operibus vendicemus.

Datum Florẽtiæ Anno Dominicæ incar-
nationis milleſimo quadringenteſimo tri-
geſimoquarto, nono Calendas Iulij, Ponti-
ficatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA EVGENII PAPAE IIII.
ad legatos ſuos Concilij
præſidentes.

EVgenius epiſcopus ſeru⁹ ſeruorũ Dei,
dilectis filijs Nicolao tituli ſanctȩ Cru
cis in Hieruſalem, Ioanni tituli ſancti Petri
ad vincula, & Iuliano tituli ſanctȩ Sabinæ,
ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyteris cardi-
nalibus, Apoſtolicæ ſedis legatis, ac venera-
bilibus fratribus Ioanni archiepiſcopo Ta-
rentino, & Petro epiſcopo Paduano, ꝓ no-
bis in ſacro Baſileenſi Concilio Prȩſidenti-
bus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionẽ.

Nõ eſt inſolitũ inimico hominis, ſuperſe-
minare zizaniam, vt etiam inter eos, qui pa-
ri pietate contendunt, vt in vnum finem cõ-
ueniant, ex ipſis procedẽdi medijs, qui pro
diuerſitate humanorum ſenſuum in ſemet
differentes redduntur, nonnunquam vario
diſſidio, qui mutuam charitatem vulne-
rent, oriantur. Hoc autem inter nos &
nonnullos ex venerabilib⁹ fratribus & di-
lectis filijs ſacri generalis Baſileeñ concilij
ſuperiori tempore eueniſſe conſpeximus.
Quod tamen diuina annuente clementia
tandem concordiæ locum & pacis inuenit.
Poſtmodùm verò quaſi inter nos & ipſos
emergeret differentia per nouos oratores
eius generalis concilij de ſeruanda corũ cõ-
cluſione cum Græcis, de dandis indulgen-
tijs, de cauſis ſuppoſitorum dicti concilij
non admittendis, de officialibus noſtris ad
curiam noſtram non vocãdis, de electioni-
bus expectandis, aut etiam confirmandis,
de Annatis, ſeruitijs communibus, & ſimili-
bus non recipiendis fuimus requiſiti. Ad q̃
omnia per noſtros oratores plenè reſpõdi-
mus. Et licèt ex illis reſponſionibus eidem
ſacro concilio ſatisfeciſſe ſperemus, proſpe-
ximus tamen non eſſe inconſultum, ſi quid
difficultatis vel ſcrupuli, aut ſuſpicionis for
ſitan ſupereſſe cõtigerit, abundantiùs ꝓui-

dere, & deſiderium noſtrum ad vnitatem & pacem ampliùs aperire, ità vt etiã paruo nubilo ſublato de medio, ad ea, quæ honorem Dei ac bonum Reipublicæ Chriſtianæ concernunt, ante diuinæ claritatis faciem *vnis ac ſerenis animis intendamus. His igitur diligenter attentis veſtris circunſpectióibus, de quibus plurimam in Domino fiduciã cótinemus, omnes & ſingulas differentias, difficultates & ſuſpiciones, ſi quæ prædictorũ occaſione (vt prædiximus) ſupereſſe, aut in futurum emergere fortè contingeret, concordandi, tollendi, ſedandi & ſopiendi, ſufficienti tamen prouiſione quo ad annatas, communia ſeruitia, & alia in quadam ipſius generalis concilij ordinatione cótenta priùs facta, ac per nationes & prouincias approbata & recepta, necnon alia in præmiſſis & circa præmiſſa faciendi, per quæ ad veram & perfectam charitatem, vnanimem concordiam inter nos & fratres & filios noſtros pro Dei gloria, exaltatióe orthodoxæ fidei Chriſtianæ, ac conſeruatione honoris & dignitatis Apoſtolicæ ſedis peruenire poſſe videritis, de conſilio venerabilium fratrũ noſtrorum Iordani Sabinenſis, Brandæ Portuenſis epiſcoporum, Ioannis tituli S. Laurentij in Lucina, Antonij tituli ſancti Marcelli, Ioannis tituli ſancti Sixti, Franciſci tituli S. Clementis, Angelotti tituli S. Marci, Presbyterorũ, Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin, Proſperi ſancti Georgij ad velum aureum, & Dominici ſanctæ Mariæ in via lata Diaconorum ſanctæ Romanę Eccleſię Cardinalium, plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem, ratũ & gratum habituri, quicquid per vos in præmiſſis ordinatum, concordatum fuerit & concluſum. Idque faciemus authore Domino inuiolabiliter obſeruari. Datum Florentiæ anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, decimotertio Calendas Martij, Pontificatus noſtri anno quinto.

Ego Iordanus epiſcopus Sabinenſis ſubſcripſi. Ego Branda epiſcopus Portuenſis ſubſcripſi &c.

A. de Florentia.
F. de *Laude.

COPIA BVLLAE TRANSLAtionis concilij Baſileeñ ad ciuitatem Ferrarienſem, miſſa per dominum Vualterum de *Herke, canonicum Eccleſiæ S. Martini Leodieñ, ex Bononia.

* Herle

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorum DEI, ad futuram rei memoriam. Doctoris gentium admoniti ſaluberrima ſuauiſſimaq; doctrina, hortantis vt ſolici- Ephe. 4. a citi ſimus ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis, ad ea maximè intendimus aciem mentis noſtræ, & indefeſſa ſolicitudine, cura & cogitatione conatus omnes intendimus, per quæ in corpore myſtico, ſancta ſcilicet eccleſia, perpetua charitas & pax inuiolata perduret: ac ſi qua mẽbra diſſentiant, ea corpori commodè reinſerantur ſuo, vt dum per ſancti Spiritus gratiam, qui eſt patris & filij amor atque connexio, mẽbra omnia ſub Chriſto capite vnũ in Eccleſia corpus efficiamur: vnica etiam ꝑ vnitatem ſpirituum in Chriſto ſocietas ſimus, & pax quæ eſt perfectæ vnitatis vinculum, ſyncera charitate & concordi animorũ coniunctione ſeruetur, omneſque diſcordiæ & ſciſſuræ fomites penitùs extinguantur. Sanè dudùm in minoribus conſtituti, diuiſionem orientalis & occidentalis eccleſiæ, quippe ex qua mala innumera & Chriſtianæ religionis detrimenta prouenire videbamus, ferentes ægerrimè ſemper & moleſtiſſimè, agenteſq; pro viribus noſtris vt tolleretur, inſtetimus multum in Conſtantienſi Cócilio primùm, tum etiam apud felicis recordationis Martinum papam quintum prædeceſſorem noſtrum: ſatiſque laborauimus, vt ſublato pariete de medio, vtriuſq; eccleſiæ vnio proueniret. Vbi verò ad Apoſtolatus apicem aſſumpti, honeſtiſſimo huic & pro deſiderio noſtro debitum ex iniuncto nobis deſupèr curæ paſtoralis officio acceſſiſſe conſpeximus, eam rem ardenti animo & tota alacritate ſuſcepimus. Ac primùm quidem adierunt nos, per noſtrum ſtudium & diligentiam oratores chariſſimi in Chriſto filij Ioannis Græcorum Imperatoris, & venerabilis fratris Ioſeph Conſtantinopolitani patriarchæ. Tum verò miſſis eueſtigiò Conſtantinopolim nuncijs noſtris, habitoque tractatu diligenti, id tãdem communi conſenſu omnium placuit, vt ex antiquo inſtituto, ꝓ celeriori ac feliciori executione tantæ rei, legatos de Latere cum ꝓlatis & Theologis ac Doctoribus tam dignę materiæ tractandæ neceſſarijs, Conſtantinopolim à nobis mitteretur. In eam quoq; concluſionem Imperator Trapezuntius, & Armenius patriarcha, & alij quamplures pari voto conſenſerunt. Necdum ad nos huiuſcemodi deliberationis concluſióes peruenerant, cùm alium longè diuerſum vnionis modum in Baſileenſi Concilio iam decreto firmatum, miſſus ab ipſo Cócilio orator, vt approbaretur, requiſiuit à nobis. Diſplicuit quidem iam tunc, quòd ſedi Apoſtolicæ *differri videretur, & de re tam graui & ardua tot menſibus agitata, contra honeſtæ & antiquæ conſuetudinis normas, nihil anteà nobis per ipſum concilium fuiſſet nunciatum. Auidi tamen prædictæ vnionis, ſimulque veriti, ne ſi diſſenſio vlla intercederet, optatiſſimę nobis rei ruptura ſequeretur, licèt deliberationem aliam longè diuerſam & multo expeditiorem, ex Conſtan-

for * minus deferri videretur p id q de re

ſtantinopoli indiès veriſimiliter affuturam expectaremus, ſicuti & eſt factum poſteà, Concluſioni ipſius Concilij prębuimus aſſenſum. Subſequuti Gręcorum Oratores, cùm inſtantiſſimè poſtularét ea capitula à nobis confirmari, iu quibus Imperator & Patriarcha præfati cum Oratore noſtro conuenerant, exhortati à nobis ſunt & attétiùs admoniti, ne concluſionum varietatem ęgrè ferrent, néve diffiderent, auſpice DEO, proſperè & pro votis ſucceſſura omnia: nobis eſſe gratam viam omnem, per quam ea res tam ſancta, tã neceſſaria, optatum effectum eſſet habitura, neque opem & operam noſtram vllo tempore vnquam defuturam. Miſſi poſtmodùm ab ipſo Concilio nuncij ad ipſos Imperatorem & Patriarcham, vt decretum illud ratificarent, poſtulârunt. Comperto autem ex oratore noſtro, nos decreto illi conſenſiſſe, & ipſi conſenſum dederunt, aliàs, vt profitebantur, illud nulla ratione facturi. Literis itaq; * pactis, eiuſdem vnionis deſiderio nos magìs ac magis incenſi, de venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium cõſilio ac aſſenſu, dilectos filios noſtros & Apoſtolicæ ſedis Legatos Baſileam miſimus, eis inter cætera facultatem dãtes, ea omnia & ſingula tractandi & agendi, quę memoratę vnioni quomodolibet profutura viderentur. Inſtiterunt illi, vt locus eligeretur nobis & Græcis accommodus, quo ad optatum vnionis finem maturè poſſet perueniri. At licèt ob difficultates plurimas, quas gignebant inordinati quorundam motus & compugnantię voluntatum, parùm ſpei de conficiẽdo dictæ vnionis negocio tribueretur nobis, expectauimus tamẽ, neque à ſpe & intentione noſtra, omnino decidimus, quouſque nonnullos ex ipſo Concilio ad eam nominationem loci proceſſiſſe cognouimus, quam iuſtis & rationabilibus cauſis gratam habere neq; potuimus, neque vllis rationibus poſſumus. Ciuitatem enim noſtram Auinionenſem, in decreto non nominatam, non compræhenſam, & à Græcis ipſis expreſſè & ſæpenumerò repudiatam, nobis etiã irrequiſitis, quantùm in ſe fuit, elegerunt: non ſatis aduertétes, quãtum ea res importet in ſe mali, quãtum verò & prædictæ vnioni afferat detrimenti, contra Concilij decretum, contra Græcorum inſtantiam, contra denique piũ noſtrum deſiderium tanta facilitate præſumpta. Eſt quippe locus ille parùm nobis commodoſus, & prouincijs multis ac regnis, regibusque & principibus non modò

for.* etiã ex ingratus, verùm * ex ſitu ipſe ſuo non ſatìs tutus. Quibus ex rebus illa loci nominatio nullo pacto fuit admittenda: cui niſi authore Domino obuiaſſemus, vt ex certis authoribus & grauibus de ipſo Concilio viris, certiores facti ſum⁹, nihil actum eſſet de Eccleſiaſtica pace & optatiſſima illa vnione. Denique ex Græcorum oratoribus, quorum alter ad nos, alter ad Baſileenſe Concilium, profectus eſt, mandatis paribus in ſcriptis vtrobique traditis, cunctis palàm fuit, ipſos Imperatorem & Patriarcham perſtare in ſententia, locum ſcilicet eſſe eligendum, qui nobis & illis eſſet accommodus, apertè proteſtantibus, niſi nos in loco adeſſemus, Imperatorem ipſum & patriarcham nequaquam acceſſuros. Queſtus eſt grauiter Orator ipſe, quòd ad eum auocaretur locum, qui eſſet remotiſſimus, & præter nauigationis longinquæ pericula, mare ipſum piratis quoque infeſtum eſſe, ac per id cæteris ſuſpectum, in primis ſibi & illis eſſe ſuſpectiſſimum: Proteſtans, niſi conditiones in decreto appoſitæ ſeruarentur, locuſque (vt præfertur) eligeretur idoneus, Eccleſię Latinorum imputandum fore, quòd optata, tantoque ſtudio & labore quæſita vnio non ſequeretur. His omnibus intenta meditatione & diligenti libratione penſatis, prouidendum omninò viſum eſt, ne Græci à propoſito itinere deſiſterent. Ea fermè fuit omnium ſententia, non modo vnionem ipſam, niſi aliter prouideretur, non ſecuturã, verùm in ipſa quoque occidentali Eccleſia nouitates noxias & ſcandala plura emerſura neceſſariò. Nos itaq; tanto conſtricti articulo, tã varijs caſibus, tã multis omi ex parte aperiẽtib⁹ ſe periculis, pro virib⁹ occurrere cupientes, de p̃dictorum venerabilium fratrum noſtrorũ conſilio & aſſenſu, venerabili fratri Ioanni archiepiſcopo Tarentinenſi ad ipſum Baſileenſe concilium deſtinato, dilectis filijs Ioanni tituli ſancti Petri ad vincula, & Iuliano tituli ſanctæ Sabinæ, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus Apoſtolicis legatis, ac ipſi archiepiſcopo per literas noſtras commiſimus & mandauimus, vt per paſſionem Ieſu Chriſti, ac ad euitandas omnes diſſenſionum materias, exhortarentur venerabiles fratres & dilectos filios in ipſo concilio exiſtentes, vellent ob laudem & reuerentiã Dei ac ſaluatoris Domini noſtri IeſuChriſti, & per adſperſioné ſui ſacratiſſimi ſanguinis, pro pace & felici tantarum rerum conſummatiõe, locum eligere, pro huiuſmodi trãſferendo Concilio, qui gratus eſſet Græcis, & nobis aptus atque acceſſu facilis, diſceptatioibus ac diſſenſioibus omnibus ſeductis de medio, ambulantes in rectitudine & ſimplicitate cordis, iactarent in Deum co- Pſal. 54.d
gitat⁹ ſuos, ac de Deo cõfidentes, in ſuis cõcilijs charitatis legibus obſequerentur, quę iuxta Apoſtolum non iritatur, non cogitat malum, non quærit quæ ſua ſunt, non 1. Cor. 13.a
gaudet ſuper iniquitate, ſed econtrà patiens, ac benigna eſt: debere eos qui Eccleſiæ DEI negocijs tractandis inſiſterent, ſuperiores eſſe mundo, non quæ ſua ſunt

ſunt quærere, ſed quæ Ieſu Chriſti: nullam
Phil. 2. c
cuiuſuis loci electionem debere eſſe impe-
dimento, quo minùs tam ſalutaris rei ſub-
ſequatur effectus. Iſta nos & his ſimilia, pro
affectione noſtra ipſis in Concilio exiſten-
tibus tranquillè proponenda mandauimꝰ.
Iniunximus præterea legatis ipſis ac præſi-
for. * omitterent
dentibus noſtris, vt nihil *committerent ex
his, quæ ad hunc finem conducere poſſe vl-
la ratione viderentur. Requirerent, horta-
rentur, orarent omnes & ſingulos Regum &
Principum prælatorumque oratores, procu
ratores ibì præſentes, vicinosq; ibidèm præ-
latos ac principes, ſibi vt ſocij accederét, ſe-
cumque hortarétur omnes ad locum ipſum
aptum concorditer eligendum. Tentarent
denique omnia, per quæ ad optatum tan-
tæ rei effectum pacificè perueniri poſſet.
Nec tunc quidem tam pia, tam ſancta,
adeoque ſalutaria tam modeſtè poſtulan-
tes, auditi ſunt: quin potiùs ſpretis adhorta-
tionibus noſtris, Auinionis ciuitatis ele-
ctionem, ipſo iure nullam, decretare tentà-
runt, Legatis & præſidétibus noſtris, & alijs
prælatis plurimis & grauibus religioſiſque
perſonis renitentibus, atque ad nouam lo-
ci alterius electionem procedendum eſſe
decernentibus. Cùm verò ſedandi tumul-
tus cauſa ad id tandem deuentum extitit,
approbantibus cunctis, vt ſecundæ daren-
tur induciæ ea conditione, vt niſi intra præ-
ſcriptum & præſtitutum diem, Auinionen-
ſes promiſſas pecunias numeratas perſol-
uiſſent, integrum iam eſſet ac liberum & de-
bitum, Concilio locum alium eligere.
Cùm verò intra condictum terminum pe-
cunias illi nequaquam exoluiſſent, legati ac
præſidentes prædicti, alijque ex prælatis
plurimi, & omnes fermè regũ principumq;
oratores, procuratores prælatorũ, Theolo-
gique & doctores, habendam rationem ho-
noris & dignitatis occidentalis Eccleſiæ, ea
ſtudioſè ſeruando quæ Græcis fuerunt
promiſſa, cenſentes, Eccleſiaſticæque pacis
ac vnionis cupientiſſimi, & ſaniorem ipſius
concilij partem facientes, ad quos etiam eſ-
ſet ius eligendi deuolutum, cùm partem
aliam nihilominùs antè ſæpè requiſiſſent,
vt ad alterius loci electionem intenderent,
alioquin proteſtantes ſe iſta ampliùs, ſine
graui offenſa DEI & ipſius Eccleſiæ in-
ſigni nota, diſſimulare non poſſe. Poſt-
quàm autem minimè exauditi erant, ad ele-
ctionem loci, Florentiæ ſcilicet aut Vtini,
ſiue alterius cuiuſlibet in decreto cõpræhé-
Iſtud decretũ in concilio tanquã falſatum narratur.
ſi, q galeas & neceſſaria alia maturiùs paraſ-
ſet, canonicè legitimeq; proceſſerunt, prout
ex decreto indè confecto clariùs conſtat.
Eam electionem memorati Imperatoris &
Patriarchæ oratores, vt conſequendæ vnio-
ni ſummè neceſſariam, gratiſſimè amplexi
ſunt: profectique inde ad nos, vt electioné
huiuſmodi admittere & cõfirmare vellemꝰ,

precibus humilimis petiuerunt, ſimul nos
impenſius orantes atque requirentes, ne ré
hanc ſacratiſſimã deſertam eſſe pateremur,
proteſtati publicè in generali conſiſtorio,
quod per eos nequaquam ſtaret, ſi ſancta
iſta vnio non ſequeretur. Nos autem omnia
attentiùs conſiderantes, conſpicientesque
rem eò deueniſſe, vt prædictos oratores ne-
ceſſariò exaudire cogeremur, nec ſupereſſe
modum alium proſequendi operis tanti, &
ſeruandi Latinæ Eccleſiæ honoris, de præ-
dictorum venerabilium fratrum noſtrorũ
conſilio & aſſenſu, ipſorum petitis annui-
mus, nominationemque factam de Floren-
tia, aut Vtino, vel alio ex locis in decreto
compræhenſis, in alio generali conſiſtorio
admiſimus atq; cõfirmauimus. Ac demũ cũ
ipſis oratoribus mandatum ad hoc haben-
tibus, nonnullis priùs tractatis, concluſis at-
que firmatis, quæ de memoratorum Impe-
ratoris & Patriarchæ aduentu ad has partes
ſpem nobis indubiam pollicentur, multis
cum laboribus ingentique ſumptu operam
dedimus, vt galeæ quatuor & alia mitteren-
tur pro ipſorum aduentu neceſſaria: ſicque
largiente Deo factum eſt. Hæc vbi didicé-
re qui Auinionem prætulerant, ſemper pro
inordinatis, quibus agitàtur, affectibus tur-
bati, quia iuxta beatæ memorię prędeceſſo-
ris noſtri Leonis primi ſententiam, dum pri
uatæ cauſæ, religionis exercentur obten-
tu, committitur impietate paucorum,
quod vniuerſalé ECCLESIAM vulneret,
multa ad perturbanda prædicta machinati
ſunt. Nam primùm quidem in venerabilem
fratrem noſtrum Ioanné archiepiſcopũ ſu-
pra nominatũ, qui decretũ in ea forma mit-
tebat ad nos, qua fuerat in publica ſeſſione
promulgatum, nonnulla confingétes irrue-
rũt, omniq; prætermiſſo iuris ordine ipſum
poſteaquàm primò, ſecundò ac tertiò ea ꝓ
ſua iuſtitia petierat, quę iure nulli deberent
denegari, primùm in domo ſua ſub cautio-
ne iuriſiurandi detinere conati ſunt. Dein-
de deputationem & congregationem gene-
ralem per iudices datos ſuſpectiſſimos, illi
interdicere tentauerunt: At poſtremò
contra grauamen vtrunque ſe tueri de iure
ſatagentem, ſuamque iuſtitiam aſſerere ſub
excommunicationis, priuationum & in-
habilitationum pœnis, in domo propria tu-
multuario multitudinis impetu detine-
re, & quodammodo carcerare moliti ſunt.
Grauamen prętereà grauamini adijcientes,
dilectum filium Arnoldum Rechlinchu-
ſen, dicti Archiepiſcopi procuratorem, pro
iuſtitia illius in congregatione generali &
maiori Eccleſia loqui volentem, manibus
iniectis percuſſerunt, ac per capillos ad car-
cerem trahere conati ſunt, adeò violenter
atque inhoneſtè, vt cardinalis ſanctæ Sabi-
næ legatus antedictus, de violentia illata,
& de ſublata libertate Concilij, neceſſariò

publicè

publicè fuerit proteſtatus. per hanc ita illatam violentiam, iuſto metu conſtrictus archiepiſcopus ipſe, in defenſionem ſui quoſdam nobiles armatos domi habere compulſus eſt. Tandem iuſtiſſima quadam petitione in generali congregatione porrecta, cui adiecta erat proteſtatio, quòd niſi in ſua iuſtitia audiretur, & à grauaminib' & oppreſſionibus quę indies augebantur, ceſſaretur, ipſe ob iuſtum metum recedere indè cogeretur, & non modo non fuiſſet admiſſa ipſa petitio, verùm contra exhibitorem ipſius, vt ad carceres traheretur, eſſet acclamatum, coactus eſt & iniunctũ ſibi oratoris ac præſidentis officium deſerere, & adiunctis ſibi ſeque ducentibus dilectis filijs nobilibus viris, Vuilhelmo marchione de Rothelen, & Rodulpho de Rameſteyn, & alijs pleriſque illorum nobilibus, à prædicto concilio omninò diſcedere. Non obmittimus alia plura grauamina, vt curſores noſtros primùm, tum dilectum filium priorem Furnenſem ordinis Præmonſtratenſis ad nos ſpecialiter miſſum, in itinere cum literis interceptos, pecunijsque cum bonis alijs nudauerunt, vt ex noſtris ſit nemo, qui ſine iuſto metu vel illuc ire, vel indè redire poſſit. Quantum generali Concilio iſta conueniant, cunctis ratione vtentibus liquet. In ſecunda Epheſina ſynodo perniciosiſſima illa quoſdam Apoſtolicæ ſedis legatos iugulatos legimus, quòd acquieſcere ſubſcriptioni nefariæ noluerunt. Verum hæc inſonora non ſunt, ſed obmittimus: referre quidem piget ob Eccleſiæ matris iniuriam atque iacturam. Sed dicendum tamen eſt. Illi ipſi, qui pro tractandis Eccleſiæ negocijs, pro pace & vnitate in Eccleſia catholica ſeruanda pro reformatione vtili & honeſta inducenda * ſecum veniſſe profitentur, quique ſextum iam annum in huiuſmodi tractatibus ſummo cum fructu exegerunt, cùm vniuerſus Chriſtianus orbis eſſet prædictæ ſanctiſſimæ illius vnionis quaſi iam imminentiſ expectatione ſuſpenſus, ex qua dici non poteſt, quantùm lætioris ſpei humanis rebus & religioni Chriſtianę accederet, eos ad euerſionem potiùs tam pij operis, confuſionémque Chriſtiani nominis & vniuerſalis Eccleſiæ ſciſſurã, & totius religionis excidium moliri, manifeſtè depræhenduntur. Et quid mirum ſi in Oratores noſtros ſæuiant, qui in nos quoque adeò effrenatè feruntur? Prætenſum quippe quoddam monitorium ſiue (vt appellant ipſi) citatorium, conuicijs, contumelijs, atque iniurijs plenum, aduerſus nos & in grauamen venerabilium fratrũ noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, conflare auſi ſunt, nouo planè exemplo, & quod priora omnia ſecula ignorauerunt, & quod vti ne fieret, cùm Ioannes & Iulianus Cardinales prædicti ſedis Apoſtolicæ legati, varijs modis obſiſterent, & validiſſimis, & grauiſſimis, veriſſimiſque rationibus improbitatem facti coarguerẽt, demonſtrarentque apertis documentis, id charitati, bono publico, paci eccleſiæ, iuſtitiæ, ſacriſque Canonibus ita aduerſari, vt ipſi abhorrerent illic adeſſe, vbi de tali tractaretur monitorio, auditi non ſunt. Et cùm inſtanter orarent, & expreſſè poſtularent, vt à re tam monſtruoſa deſiſterent, cõſcientiaſque exonerando ſuas, excuſarent coram DEO & hominibus innocentiam ſuam, quòd monitorium illud pro viribus & ſupra vires impugnarent, plurima quæ ex illo ſequi potuerint ſcãdala & mala memorantes, maximaque inſtantia vtentes, veluti ex proteſtationibus ſuis publicè & ſolenniter factis apertiſſimè conſtat. tantis tamen, tam pijs, tam iuſtis poſtulationibus furor ille non ceſſit. Cùm verò memorati Ioannes & Iulianus legati, octo primò, deinde trium dierum inducias peterent, infra quos rationes in ſcriptis redigerent, quibus, cur nullo modo ad dictum prætenſum monitorium ſeu citatorium eſſet procedendum, euidentiſſimè demonſtrarent: non ſolùm non auditi ſunt, verùm contra ipſius ordinationes Concilij, eadem die & generalis congregatio & ſeſſio repentè ac præcipitanter eſt habita, quod nunquam anteà vel in minimis priuatiſque negocijs fuerat factum. In ea ſanè prætenſa præcipitique ſeſſione, & ſi prælatos ſub pœna præſtiti iuramenti cogere & penè violenter attrahere conarentur, legati tamen ipſi & plures ex oratoribus Regum & principum, prælatique plurimi, iuſtitiæ potiùs & veritati deferentes, quàm illorum cedẽtes comminationibus, nulla ratione huic tam inhoneſtæ ac monſtruoſæ rei intereſſe paſſi ſunt, ſed magis ac magis inſteterunt, vt à dicto monitorio abſtinerẽt, nihil innouari debere idẽtidẽm apertè proteſtantes. His profectò legatorum noſtrorum rationibus, iuſtiſſimiſque petitionibus ac proteſtationibus neceſſarijs acquieuiſſent, niſi pauci ex primorib', quos ſequitur inferiorum turba, partim ambitionis corrupti peſte, partim potentium quorundã ſecularium ſeu furori obſequẽtes, ſeu deliniti obſequijs, ſeu minis atque terroribus adacti, ſub reformatiõis ſpecioſo nomine, ſeſe duces atque authores harum nouitatũ præbuiſſent. In quæ nos imminentes iam concilij œcumenici ſi quid aduerſus nos conciperent, omnino diſtuliſſent. Ea verò cùm comperiſſet chariſſimus in Chriſto filius noſter Sigiſmundus Romanorum Imperator, obſtupuit: præcipitemque ſententiam ſchiſmatis metu, quod ſublatũ laboribus plurimis, iſti inferre tentarent, vehementer exhorruit. Ac protinus per venerabilem fratrem Petrum Auguſtanenſem epiſcopum oratorem ſuum, ad præfatum concilium

For. * ſe conueniſſe

locus obſcurus.

cilium deſtinatum,vt abſtinerent ab huiuſmodi nouitatibus & ſcandalis,omni inſtantia requiſiuit:& ſi quid aduerſum nos promulgaſſent,reuocarent.Quod quidē,vt rex certiſſimis nuncijs accepimus,facere omninò neglexerūt.Et quid mirum,ſi illi minùs obtemperent honeſta poſtulanti, cōtra ſanctorum canonū ſtatuta, qui excuſſo de ſub iugo diuini timoris collo,tam liberè quàm licenter eunt in paſtorem pōtificem ſuum: quorū conatibus niſi oportuniùs prouideatur,rem hanc ſanctæ vnionis Orientalis & Occidētalis Eccleſiæ,ex qua diebus noſtris ꝓpagari Chriſtianitatis terminos ſperamus, & ſub cuius ſpe & expectatione Chriſtianorum multitudo ab infidelib' oppreſſa reſpirat,intercipi & deſtitui,Eccleſięq; reformationem & pacē chriſtiani populi,quam iam annis ſex mundus præſtolatur,in deformationem potius inteſtinumq́ue bellum conuerti:quis adeò rationis ac iudicij ignarus eſt,quin videat,quin intelligat? Suborientur,vt timendum eſt,inſupèr alia incommoda & mala neceſſariò, ſcandalaq́ue & diuiſiones non modò in re Eccleſiaſtica, verùm quoq; in regnis,principatibus, dominijsq; tēporalibus pullulabūt ex infauſto hoc germine,quæ ſine maxima Dei offenſa nos ampliùs diſſimulare nemo ſanę mētis ignorat. Cum igitur ad huiuſmodi pericula,ſcandala & detrimēta ab vniuerſali eccleſia & à populo Chriſtiano ſicuti à debito adſtringimur paſtoralis officij,propulſanda,& ne lōgius ſerpant,arcenda: nihil æquè expediēs occurrat,quàm ſi in vnū cōueniamus omnes charitatis, pacis & concordiæ vinculo adſtricti, & ſemotis priuatis affectionibus, ad memoratæ vnionis Eccleſiæ vtriuſque,ſanctorumq́ue reliquorum operum proſecutionem,quorum gratia Concilium Baſileēſe ab initio fuerat inſtitutum, ſtudia & vota noſtra conuertamus: omnibus itaq; & ſingulis quæ ſuprà digeſta ſunt,& alijs iuſtis & rationabilibus cauſis ad hoc animum noſtrum permouentibus,atque eo in primis, quia factum ſine conſideratione iuſtitiæ & contra omnem canonum diſciplinam,ratū habere nulla permittit ratio:& quia diſſenſionis ſcandalum non auferret Baſileenſis ſynodus,ſed illi qui in illa ſe duces & principes nouarum rerum faciunt,potius augerent: his, inquam,omnib' accurata meditatione penſatis,quorum gratia, neq; nobis, neque noſtris tutum aut liberum ſit in eo concilio,quod ſub ditione eſt & quaſi tyrannide quadam æmulorum noſtrorum redactum,quidquam proponere aut tractare: habitaq́ue ſuper his omnibus & ſingulis cū venerabilibus fratribus noſtris matura deliberatione de ipſorum omnium communi conſilio & aſſēnſu,plurimiſq; etiam adhibitis venerabilibus fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis,ac dilectis filijs Electis Abbatibus,alijſq́ue prælatis in curia noſtra exiſtentibus,ad idem conſidentibus atque laudantibus,volentes tam pernicioſis & imminentibus ſcandalorum,turbationum & cōfuſionum periculis in Dei Eccleſia, vt præmittitur,obuiare:ſi & in quantùm ſupradicti in ipſo Baſileenſi Concilio exiſtentes,in obſtinato propoſito ſuo perſeuerauerint, vigore vel occaſione dicti prętenſi monitorij vel citatorij in aliquo procedēdo,aut aliquam aliam nouitatem contra nos vel venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, vel præſidentes & oratores noſtros,qui in dicto concilio fuerūt, vel aliquem ex eis in poſterum inferendo, vel etiam à die datæ præfati aſſerti monitorij forſitan factam cōtinuando quouis modo ſeruando,tenore præſentium authoritate Apoſtolica & ex certa ſciētia ac ex plenitudine poteſtatis ciuitatem Ferrarienſem, quam etiam pro futuro œcumenico concilio exnunc aſſumimus exnunc prout extūc, & extunc prout exnunc,pro loco dicti concilij transferendi nominamus, aſſignamus, & etiam deputamus:locum quidem gratum Græcis,rebus gerendis vtilem, idoneum & accommodum,omnibus regibus, prælatis & principibus tutum & liberum,in decreto Græcorum compræhenſum, & pro quo omnia Græcis promiſſa,expedita & peracta ſunt:ad eundemq́ue locum præfatum Baſileenſe concilium, ad omnes & ſingulos effectus inchoatos & inchoandos, & pro eiſdē cauſis,pro quibus fuerat Baſileæ congregatum,cōſilio,aſſenſu authoritate & poteſtate ſimilibus, exnunc prout extunc, & extūc prout exnunc trāsferimus,ac tranſlatū fuiſſe & eſſe declaramus:cauſa Bohemorū, quo ad articulum communionis ſub vtraq; ſpecie,quem ſolum articulum volumus in dicta ciuitate Baſileeñ infra 300 dies cōtinuari poſſe, duntaxat excepta: quos etiam Bohemos,ſi pro ea cauſa ad dictam ciuitatem Ferrarienſem & concilium ſic tranſlatum, eis magis venire placuerit,in eum caſum benignè ſuſcipiemus,tractabimuſq; cum omi humilitate & charitate poſſibili, & ab alijs tractari faciem'.Hanc aūt tranſlationē, inquantum prædicti Baſileæ exiſtentes non reſipuerint,vt præmittitur, locum habere intelligim' & declaramus ante ipſorū Græcorum aduentum. Ipſis autem Græcis venientibus,& in dictum locum Ferrariæ pro œcumenico concilio celebrando, vt certi reddimur,conſentientibus,exnunc pro extunc,& extunc pro exnunc,ipſum Baſileeñ concilium ad præfatam ciuitatem Ferrariēſem purè,liberè, & ſimpliciter trāsferrimus & decernimus inchoandum. In quo etiam ſic tranſlato,talia authore Deo proponere & agere intendimus, ex quibus noſtram innocētiam orbis totus agnoſcere poterit, & quę ſunt aduerſum nos quorundā maleuolentia

lentia & malignitate conficta, falſa & omni veritatis fundamento deſtituta intelligere, ac noſtram bonam voluntatem, ad ea pro quibus dictum Baſileeñ concilium, vt præmittitur, fuerat congregatum, euidentiùs poterit intueri: Decernentes ac etiam declarantes, omnem aliam declarationem, electionem vel tranſlationem, quauis authoritate & quocunque prætextu factam, vel aliá in poſterum faciendam, præterquàm authoritate noſtra, de qua cóſtet per authenticas literas noſtras ſuper hoc conficiendas, nullius eſt *prout roboris vel momenti: Mandantes inſuper & præcipientes venerabilibus fratribus & dilectis filijs ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, patriarchis, epiſcopis, electis, Abbatibus, & alijs qui de iure & antiqua conſuetudine generalibus concilijs intereſſe tenentur, quatenùs ad præfatũ concilium (vt præmittitur) tranſlatũ ſe tráſferant, & ad ea tractanda & peragenda quæ ad Dei laudem & gloriam, ſanctorumque operum profectum, pro quibus ipſum Baſileeñ concilium fuerat congregatum, neceſſaria & vtilia videbuntur ſignanter in materia Bohemorum, ſi quid fortaſſe in ea reſtaret agendum, & ſpecialiter ad materiá vnionis orientalis & occidentalis Eccleſiæ, vt ſupradictum eſt: quoniam quanta poſſumus induſtria & diligentia, ad felicem vſque exitum proſequi intendimus; quos omnes & ſingulos ad omnia & ſingula præmiſſa exnunc citamus, requirimus, & monemus ſecuritatemque & ſaluumconductum omnibus & ſingulis, prout in alijs noſtris literis indè confectis latiùs continetur, damus & concedimus etiam per præſentes. Inſupèr authoritate, poteſtate, cóſilio & aſſenſu prædictis, ſub excommunicationis, priuationum dignitatum, beneficiorum & officiorũ, ac inhabilitationis *pœnis; quas contrà facientes incurrere volumus ipſo facto, aduerſus quas pœnas reſtitui rehabilitaríve præterquàm à nobis non poſſint: ſed nec ab excommunicatione abſolui, niſi in mortis articulo cóſtituti: diſtrictiùs inhibemus, ne in præfata Baſileeñ ciuitate, aut alibi quàm in ciuitate Ferrarienſi ſupradicta, deinceps (vt ſuprà præmittitur) concilium aut aliquis conciliaris actus teneantur, ſeu aliquod officium ad ea ſubordinatum decætero exerceatur: neque etiam aliquis in dicta Baſileeñ ciuitate remanere, præterquàm ad articulũ Bohemorum, vt dictum eſt, & ad alium locum quàm Ferrariæ, ſub nomine aut prætextu concilij accedere audeat. Decernentes etiam irritũ & inane, aut nullius roboris vel momenti, ſi ſecùs quauis authoritate, etiam ſub nomine & authoritate concilij, præterquam noſtra, de qua per literas (vt præmittitur) ſuper hæc conficiendas conſtet: à quibus communiter vel diuiſim cuiuſcunque ſtatus, gradus, præminentiæ, & conditionis

for.* eſſe, prout eſt, roboris

Quæ etiam in conſiſtorio generali lectæ fuerũt per quas papa ad ciuitatẽ Ferrarieñ cũtib* ſaluũ cóductũ largit: etiá lræ eiuſdé tenoris dñi Ferrarieñ in eodé conſiſtorio lectæ fuerunt

for. *ad ea pœnis

exiſtant, etiamſi cardinalatus, patriarchali, Archiepiſcopali & epiſcopali dignitate præfulgeant, ſcienter vel ignoráter forſitan cótigerit attẽtari, ordinationibus, ſtatutis, cóſtitutionibus, decretis, declaratióibus quauis authoritate, etiam ſub nomine generalis concilij factis, & alijs in contrarium facientibus, etiam ſi talia forent, de quibus eſſet habenda etiam de verbo ad verbum mentio ſpecialis. Quibus omnibus authoritate, poteſtatis plenitudine, cóſilio & aſſenſu ſimilib*, ex præmiſſis neceſſarijs & vrgẽtibus cauſis prædictis, derogamus, ac derogatum eſſe authoritate Apoſtolica, tenore præſentium declaramus. Cæteriſque in contrarium quomodolibèt faciẽtibus, non obſtantibus quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam noſtræ aſſumptionis, nominationis, aſſignationis, deputationis, tranſlationis, declarationis, voluntatis, conſtitutionis, mandati, præcepti, citationis, requiſitionis, monitionis, dationis, inhibitionis & derogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Bononiæ anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo, quartodecimo Calendas Octobris, pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Adiutor & protector meus es tu domine, ne derelinquas me Deus meus.

SANCTVS PETRVS — SANCTVS PAVLVS

Eugenius papa quartus.

Ego Eugenius catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Iordanus epiſcopus Sabinenſis, ſubſc.

Ego Branda Epiſcopus Portuenſis, ſubſc.

Ego Antonius tituli ſancti Marcelli presbyter cardinalis, ſubſcripſi.

Nicolaus tituli ſanctæ Crucis presbyter cardinalis, ſubſcripſi.

Ego F. tituli ſancti Clementis presbyter cardinalis, ſubſcripſi.

Ego A. tituli ſancti Marci presbyter cardinalis, ſubſcripſi.

Ego Proſper tituli ſancti Georgij ad velum aureum diaconus cardinalis, ſubſc.

Ego Dominicus ſanctæ Mariæ in via lata diaconus cardinalis, ſubſcripſi.

Non ſunt plures Cardinales nunc temporis in curia.

Prædicta Bullla ſignata fuit p papam & oẽs cardinales in Romana curia exiſtẽtes, prout hic habetur.

SIGISMVNDI IMPERATORIS PIISSIMI EPISTOLÆ

ad Cócilium Baſileeñ, vel pro ipſo ad alios ſcriptæ, hic ſeparatim congeſtæ, & iuxta datas earum, quantum ex ipſis conijci potuit, ordinatæ.

Supplicatio ad papam, pro credentia primorum ambaſiatorum domini regis.

BEatiſſime pater & domine reuerẽdiſſime, intelleximus venerabiles & egregios viros Iacobũ de*Syrck ſcholaſticum Treuereñ, & Thomã *Fyme decretorum doctorem Officialem Pariſieñ, Oratores ſacri Baſileeñ cõcilij, nobis directos ex ipſorum relatu. Qui quod de continuatione ipſius concilij, quo in republica Christiana nil vtilius, nilque perfectius perſonabant, permaximè commendamus. Et quia ea de re etiam V. S. accedunt, rogam* affectu deuotiſſimo, quatenùs ipſos velitis, noſtri intuitu & reuerentia dicti cõcilij, recõmiſſos ſuſcipere, benignè audire, & iuxta petita pro honore Dei & commodo Chriſtianiſmi clementer & * celeriter adhibendo operam, quæ vtique S. V. incumbit, vt ſacrum conciliũ nullatenus inducietur ſeu mutetur: ſed ex directione eiuſdem Sanctitatis, fomenta & incrementa optata ſuſcipiat, prout E. S. ab oratoribus ipſis percipiet, quibus noſtri nomine velit adhibere credentię plenam fidem, & vltra ea accuratiſſimè deprecamur, vt eadem ſanctitas perſonas pręfatorum oratorum commendatas velit habere pro complacentia & gratia nobis acceptiſſima. Cuius perſonam conſeruare dignetur &c.

*Fyrne

for. * celeriter expedire

Regis ad papam ſuper facto concilij.

Copiæ literarum Regiæ maieſtatis ad dominum noſtrum papam per oratores concilij Baſileenſis deſtinatarum.

BEatiſſime pater & domine reuerendiſſime, Non fuit indignum, quòd veſtra ſanctitas receſſum & ſcripturam fidelium de Bohemia, geſſit moleſtam, prout ex Bulla eiuſdem ſanctitatis, quæ nobis hodiè præſentata exiſtit, clarè percepimus. Nam & nos tantam mentis amaritudinem exindè cõcepim*, vt reuerà ad plenũ reſcribere nequeamus. Non expediebat *eum hos cunctos cõtrarios ad V. S. auditum ita pręcipitàter deducere. Quia ipſorum ſignificatio erat horribilis, & potiùs his committenda, qui ipſis rebus conſilio affuerunt, viderũt, & eas corporaliter tetigerunt. Ad prouiſionem autẽ tanti caſus, tãtumque opprobrium gentis fidelium abſtergendum, palpebras noſtras non contraximus: immò vigilando ſolerter poſt reuerſionem exercitus, mox in præſentia reuerendiſſimi domini cardinalis legati, Electorum & principũ aliorum, omnia remedia exquiſiuimus, quæ tãta celeritate fieri poterant, & tandem dietam in ciuitate noſtra Franckfurdenſi cunctis indiximus in feſto ſancti Galli nunc præterito, ad prouidẽdũ his rebus ſalubriter, & vt hæc ignominia catholicorum auferri, & hæreticorũ ſuperbia poſſet cõtundi. In qua tamen dieta quãuis ſolennes Oratores noſtros prælatos & alios haberemus, nil peractum eſt, quia quaſi nullus comparuit. Nec iam aliqua ſalubria ſperantur in re iſta remedia, quàm hoc ſacrũ Baſileenſe concilium, quod Deus omnipotens hoc tempore tribulationis ab alto conceſſit, & in quo omnis virtus contra hãc peſtẽ hęreticam, omniſq; ſalus & ſpes omnium conſiſtit. Neque alibi exquirendæ ſunt particulares viæ in rebus tam arduis, niſi vbi generalia & ſumma chriſtianorum ingenia, Spiritu ſancto duce, feliciter conuenerunt. Ad quod quidem concilium manu tenendum, protegendum & conſeruandum, antequàm montes tranſiremus, tales promiſſiones fecimus, prout nuncij dicti cõcilij à nobis petere voluerunt. Et nihilominùs illuſtrem principem noſtrum Vuilhelmum ducem Bauariæ, & cũ eo certos epiſcopos, Abbates & viros notabiles, tũc promptos fecimus, illuc noſtro nomine accedendo. Quos iam ibidem *ſine fallo, ſtatutós confidim*. Et ſperamus in clementiſſimo Deo noſtro, quòd ibidem ad prouiſionẽ huius tam piæ & ſanctę rei dabitũ prouiſio ſalubris & optata, quamobrem veſtram ſanctitatem, cui ex ſummi apoſtolatus officio nõ minùs, quàm nobis, res illæ incumbunt, obſecramus in Deo, quatenùs ipſum ſacrum concilium veſtra ſanctitas dignetur confouere & augere, ſicque prouidere, vt illud nec diſſoluatur, nec nullatenùs protrahatur: quoniam eius turbatio, indubiè eſſet totius reipublicæ Chriſtianæ deſtructio, hæreſumque auctio: exaduersò, ipſius fomentum & cõfortatio, profectò Catholicæ fidei & toti Chriſtianiſmo pariet remedia adoptata. Et dum Deo dante cum veſtra Sanctitate erimus, prout Deo largiente in breui ſperamus, multa ardua ſuper re ipſa cum eadem conferemus, quę non minùs erunt vtilia, & prout confidimus, ſanctitati veſtræ accepta. Cuius perſonam conſeruare dignetur altiſſimus feliciter & longæuè regimini Eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Datum &c

for *autem hos cuetus contrarios

for. * ſi non fallor,

SIgiſmundus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Hũgariæ, Bohemiæ &c. Rex, Reuerendiſſimo in CHRISTO patri domino Iuliano cardinali tt. ſancti Angeli pręſidenti, venerandiſque patribus prælatis & cæteris in ſacro generali Baſileenſi Concilio congregatis, amicis noſtris chariſſimis & ſyncerè grateque dilectis. Reuerendiſſimi ac venerandi in Chriſto patres, amici chariſſimi, ſynceri & grati, nobis dilecti, venientes ad nos venerandos & egregios Iacobũ de *Slyck Scholaſticũ Treuerẽſem, & Thomam * Fyrne decretorum doctorem Officialen Pariſienſem, Oratores veſtros nobis gratiſſimos, lætanter ſuſcepimus: qui habita diſerta per ipſos coram nobis tam ſyncerè quàm

*Syrck

quàm eleganter oratione ex impoſita ipſis legatione, inter cætera retulerunt, deliberatum eſſe pro ſeſſione futura tractandum de ſufficienti ſtabilimento ſacræ ſynodi Baſileeñ, & de continuatione eiuſdé, quę omnia nedum honeſta, immò verius diuina eſſe cenſuimus, & repulſis penitùs turbationib⁹ & animi noſtri procellis, conſolati ſuimus, & refecti gaudio ſingulari, reddentes in primis gratias Domino Deo noſtro, cùm ipſa ſacra ſynodus ita congregata exiſtat, vt nullum conuenientius præſidium excogitari poſſit, quo nauicula Petri ſeſe ab extremis horrendisque fluctibus iam vndique inſultantibus tueri, neque labes hæretica cómodiùs deprimi, mores Chriſtianorum in præſtantius reformari, aut res vniuerſæ orthodoxæ fidei poſſint in melius commutari.

Moxque præfatis veſtris oratoribus recómendatorias noſtras ad dominum noſtrū ſummum pontificem dedimus, ſuæque ſanctitati res ipſius concilij commiſſas fecim⁹: quos etiam ambaſiatores noſtri ſolénes ſuper ea intentione eueſtigio ſubſequentur, certificátes paternitates veſtras, quòd quéadmodum prius omnem facultatem regnorum noſtrorum, perſonamque regiam vſq; ad effuſionem ſanguinis & mortis paſſióem obtulimus: ita ſemper, Deo cooperante, ea intentione inuicta, quoad vixerimus, reperiemur, & ſic nos offerimus pro Eccleſia ſancta Dei, ſignificantes paternitatibus veſtris, quòd ipſo feſto ſanctę Catharinæ virginis proximè præterito hic Mediolani in domicilio ſancti Ambroſij, Maiorum noſtrorum imitando veſtigia, regium diadema aſſumpſim⁹, authore Domino Ieſu Chriſto, cum ſolennitate & celebritate ſemper digna memoria, & in rebus ſecundis illius gratia feliciter proſperamur, accincti ſeptimana inſtante ad conuentionem cum filio noſtro chariſſimo duce Mediolani in Placétia, pro tranſitu noſtro verſus Romam celebrandam, prout vobis quidquid ibidèm cóclusũ fuerit, ilicò deſcripturi ſum⁹. In ſingulis autem, quæ per oratores veſtros petita ſunt, ita nos apud ſanctitatem domini noſtri dum ſecum fuerim⁹, prout in breui ſperamus, & alios quoſcunque & vbicunq; purè & fideliter exhibebimus, quòd ſancta mater Eccleſia, quam deuotè veneramur, & ſemper venerabimur, in nobis ſentiet integerrimum aduocatum & filium, & ipſius Concilij, quod eandem repræſentat Eccleſiam, defenſorem & vltroneum protectoré. Obſecrantes paternitates veſtras in viſceribus Ieſu Chriſti, vt in hoc ſancto velitis perſeuerare propoſito, & ſiqui æmulorum Dei & Chriſtianiſmi in pœnis debachantium, fortaſſis ad protractioné ſeu diſſolutionem ipſius concilij conarétur intédere, illos velitis tanq̃ mébra putrida præcidere, ne corp⁹ inficiát: ad hocq; ſolerter eniti, vt ipſum concilium omninò ſolidetur, & accuratiſſimè foueatur. Nã ex eius diſſolutióe aut inducijs quas Deus auertat, non videmus niſi Eccleſiã Dei in totalem interitum & conditionem peſſimam ruituram: quibus omnibus per hoc ſacrum concilium, quod Deus hoc tempore tribulationis ab alto cóceſſit, & in quo oñis virtus, omniſq; ſpes Chriſtianorũ ad extirpãdas hæreſes, repellendaq; vitia, & omnes rugas Eccleſiæ abſtergendas plenè cóſiſtit, fietque prouiſio adoptata, ad quod etiam, Deo dante, citò & feliciter reuerti ſperamus, deſiderio magno inceñſi, vt ſicut in Conſtañ cócilio vidimus gregé Dominicũ anteà miſerè diſperſum, in vnius Paſtoris obedientiã conuenire, ita in præſenti Baſileenſi concilio ipſius vnici gregis reformationé videre poſſimus, oramus, vt nobis velit concedere rex æternus. Datum Mediolani die 11. menſis Decembris, regnorum noſtrorum anno Húgariæ 45. Romanorum 22. & Bohemiæ 12.

Ad mandatum domini regis Caſpar Slick.

LITERA REGIS AD PAPAM ſuper facto eodem.

Beatiſſime pater & domine reuerédiſſime, hodiè recepimus Bullam veſtræ ſanctitatis de manib⁹ E. V. ſanctitatis, notificantem nobis diſſolutionem ſacri Baſileéſis concilij, quam eadem ſanctitas fecit per ſuas Bullas hincindè publicari: de qua quidem re nobis nedum terribili, ſed infauſta nimiùm, nedum amariſſimè perturbati, immò tanto vehementiùs ſtupefacti ſumus, quãto apertè videmus calamitates innumeras, diſcriminoſa pericula atque ſcandala, toti Chriſtianiſmo exinde ſucceſſura, & fidem catholicam per hoc indubiè fundamẽtaliter eneruari. Et quãuis plurima & infanda mala, quæ ſtylo deſcribi non poſſunt, ex diſſolutione tali ſequutura ſunt, tamen nos accenſi zelo, quem gerimus ad religionem fidei, & affectu filiali, quem habemus ad veſtram ſanctitatem, ad ſatiſfaciendum quoq; debito noſtro, quòd nobis tanquam Romanorum regi aduocato & defenſori Eccleſiæ incumbit, præmittimus veſtrę ſanctitati hîc incluſa certa Auiſamenta, & repentinè quidem ac feſtinantiſſimè: quoniam arduitas & magnitudo rei, ipſius oratoris miſſionem propter moram pati nõ potuit, in quibus eadem ſanctitas verſando colligere poterit pericula, in quę Eccleſia Dei ruitura eſt, ſi concilium diſſoluatur, quod abſit: videbit etiam ſanctitas veſtra in auiſamẽtis pręfatis mẽtem noſtram ſuper rationibus, quæ veſtram ſanctitatem ad huiuſmodi diſſolutionis materiam permouerunt: quæ vtinam tantum facerent in hac Chriſtianorum extremitate, quantum ſine fructu prolongãt. Rogañ, obſecrañ, ac affectu maiori quo poſſumus requirentes veſtrã ſanctitatem in Domino noſtro Ieſu Chriſto, cuius res agitur

tur, quatenùs penſata totius Chriſtianę religionis ſubuerſione, mox remediare dignemini, ſcribere & mandare reuerendiſſimo præſidenti & ſacro Concilio, vt nullatenùs diſſoluantur, ſed in nomine ſpiritus ſancti, in quo cógregati ſunt, incepta feliciter perficiant. Et ſi quæ veſtra ſanctitas in contrarium ſcripſerit ſeu nunciauerit, illa reſpectibus præmiſſis legitimis péſatis, protinus reuocet, eidemque Concilio fauores & omes promotiones impendat, neceſſitas ſumma requirit. Auiſata enim eſſe debet eadem ſanctitas, quòd niſi hoc celeriter fiat, Eccleſia Dei in deterrimas conditiones prolapſura eſt, potiſſimè in Germaniæ partibus, q̃ iam proh dolor indubioſo vacillant diſcrimine. In quo profectò ſanctitas veſtra quæ hucuſque tanquam innocés ſine macula tenta eſt, non modicè (quod dolenter deſcribimus) ſuſpicionis notæ ſubiacebit. Quam quidem per remedium ſalutare veſtra ſanctitas tollere velit, & hanc adhortationem noſtram, ad quam nos extrema vnctio, quam Eccleſia Dei modo expectat, ac cóſcientia noſtra, ac filialis erga ſanctitatem veſtram vrget affectus, paternè & benignè ſuſcipere & ſic prouidere, vt Grex dominicus non tam miſerè diſpergatur: ſed boni paſtoris regimine, ad eiuſdem & ſacroſanctæ Romanę Eccleſię obedientiam, cùm tempus adſit gratiæ, feliciter conducatur. Perſonam veſtræ ſanctitatis ſanam & incolumem cóſeruare dignetur altiſſimus feliciter & longæuè regimini Eccleſiæ. Datum Placentiæ die nona menſis Ianuarij, regnorum noſtrorum anno Hungariæ &c 45. Romanorú 22. & Bohemiæ 12.

Optat Imp[er]ator, vt Eccleſia ad pótificis obedientiá reducatur: cui vtinam Baſileéſes obtemperaſſent.

AVISAMENTA AD DOMINVM ſummum pontificem ex parte domini Romanorum &c. Regis, ſuper facto Baſileenſis concilij.

PRimo, quemadmodùm veſtra ſanctitas in Bulla nobis tranſmiſſa notificat nobis primò diſſolutioné ſacri Baſileen̄ Concilij &c. Ita perlecto diligenter tenore eiuſdem, nó videmus aliam penitus cauſam diſſolutionis, propter quam fiat, contineri, niſi propter reductionem Græcorum ad ritú Romanæ ac vniuerſalis Eccleſiæ. Et quemadmodùm eadem ſanctitas nos rogat, vt ſi aliqua auiſamenta excogitaturi ſumus, ad pacem fidelium religionis Chriſtianæ ac ſtatum & honorem Eccleſiæ facientia, veſtræ ſanctitati velimus exponere &c. ita requiſitione veſtræ ſanctitatis promoti & inducti, etiam deuotione ſyncera quam ad bonum Eccleſiæ & ſtatú vniuerſæ reipublicæ Chriſtianæ gerimus, rubore depoſito & confidenter dicimus, quòd hæc cauſa Græcorú, nullatenùs ſufficere poteſt ad diſſolutionem ipſius ſacri concilij, quanuis benè eſſet res ſanctorum & multùm optabilis, ipſos Græcos reductos videre, nec prætermittendum eſt ſuo tempore ad illa intendere. Sed non poterit nec debebit ipſa reductio, quæ tot centenis annorum ſic perſtitit, & dubioſa quidem eſt, rebus tam arduis, quæ ſubuerſióem totius noſtræ fidei tangunt, quoquo modò præponi: quia vtique res illa moram pati nó poteſt, quæ hucuſque tanto tempore perdurauit ſine læſione Romanæ Eccleſiæ, cùm à Græcis & ſuis concredétibus hucuſq; Chriſtianitas nihil violenti pertulerit. Sed iſtę res videntur nobis debere ilicò ad manus recipi, tanquàm magis bonæ & arduæ, quæ facere poſſunt ad extirpationem hæreſum, quæ hodiè tanta enormia mala in populo fideli patrant, nec ceſſant, ſed igne & gladio trucidant, non parcétes ſexui nec ætati. Nunquá enim credibile eſſe poterit, Græcos ritui noſtro conformari velle, videntes nos in tanta ſtrage, diſſenſione, & deformitate morum & vitiorum, nec vnquam aliquam correctioné adhiberi, ſed de die in diem nos in viliora & magìs inordinata corruere, & ritum noſtrú ac obedientiam Chriſticolarum, quaſi penitùs extingui. Dicunt ipſi apertè: Sæuitiæ Hussitarum

Turpe eſt doctori cùm culpa redarguit ipſum.

Sed ſi nos viderent eſſe compoſitos & reformatos, & intendere ad extirpationem hæreſum & pacem fidelium, profectò indubij ſumus, ꝙ ſe deflecterent. Sed hoc iterum per alios & alios modos, Deo faciles & benè cóuenientes, prout à nobis enucleatiùs & clariùs informabitur ſanctitas veſtra. Secundò ſacrum Baſileenſe cócilium miſit nobis certas literas, Bohemis Huſſitiſque * ſonantes, eoſque ad Baſileam pro reductione ipſorú vocantes, quas ilicò eiſdem tráſmiſimus, adiunctis noſtris oportunis & adhortatorijs literis, tenorem literarum Sacri concilij continentibus. Super quibus Pragenſes, qui inter eos potiores ſunt, in Praga dictá *, prout in copia hîc annexa, ſanctitas veſtra elicere poterit, & vt nos aliúdè informamur, ſperatur omniuò de comparitione ipſorum coram Concilio, & veriſimiliter etiàm multo magìs ad hoc ſtringuntur, * quanto iam in regno noſtro Hungariæ conflicti ſunt, & magnam partem ſui exercitus, equeſtrium & pedeſtrium, ac inſtrumentorum & Curruum, auxiliante domino, perdiderunt, & etiam per illuſtrem filium noſtrum ducem Auſtriæ, æſtate præterita in Morauia potenter de campo depreſſi, & in fugam conuerſi, ac nouiſſimè in ducatu Auſtriæ notabiliter ſunt proſtrati. Inſupèr etiàm, quia ipſum cócilium ipſis magnum terrorem inducit, cùm audiunt, illud ad extirpationem hæreſum eſſe potiſſimè congregatum, quibus comparentibus, ſperaremus ipſos per ſacrum Concilium ita informari, quòd contenti recederent, & hæc peſtis DEO dante ceſſaret: nec intentio concilij & noſtra vnquàm fuit neque eſt, vt ſuper articulis ipſorú priùs da- Strages Hussitarum.

ᵃ fieri damnatis debeat ᵃfore diſputatio, prout tãgit ſanctitas veſtra, ſed ſolùm informatio & inſtructio per ſacras ſcripturas, vt ſe errare cognoſcant, & reſipiſcant, prout dominus noſter papa Martinus prędeceſſor veſter, nobis & regi Poloniæ in pluribꝰ ſuis Bullis faciendũ impoſuit & perſuaſit. Et in caſu quo nil perficeret, tamen videns ſacrum concilium ipſorum pertinaciam, feruétius ad eorum ſuppreſſionem intenderet, & ſuper his ex omnium regionum finibus prouideret, quoniã hoc onus ſolis eſt importabile Alemanis. Inſupèr quia locus Baſileenſis præfatis Huſſitis eſt deputatus, & ſacrum concilium, nosque ſecuritatem illuc conducendi illis plenè obtulimus, & per literas noſtras affirmauimus: quid dicent ipſi hæretici, ſentientes diſſolutioně concilij, niſi quòd nos fugiamus eos, & Eccleſiam contra eorum rationes quodammodò ſuccubuiſſe? & ſic cõfortabunt ſuos, & fideles populos, ad quos iam, vt audiuimus, errores ſuos & articulos cum inſertionibus ſacrarum ſcripturarum miſerunt, mortali contagione inficient, in quo cũctus populus ſpem ſuam defixit: nec illud tantam moram perferre quomodolibèt poterit, quanta eſſet huiuſmodi protractio cõcilij: quia inuerà in tãto tẽpore & ipſi quaſi totam Germaniam poſſent ſubripere, prout circunquaque in magna parte de facto fecerunt, nec reſiſtentia aliqua pararetur, nec parari poſſet, propter diſſolutioně ipſius Concilij, vti claret. Tertiò, quia vbique famatur, ſacrum concilium pro reformatione morum in populo catholico & etiam ſtatu eccleſiaſtico cõgregatum fore &c. modò ſi diſſolutum maneret concilium, reuerà timendum eſt, quòd laici q̃ multimodè contra clericos debacchantur, capiãt occaſionem irruendi contra ipſos, dicentes in congregandis & diſſoluendis Concilijs ſine fructu illuſiones fieri, prout priùs etiam factum eſt, prout manifeſtè clamant, quòd non expectant niſi finem huius concilij. Et vt principium huius mali oſtendamus, Eccè ciuitas metropolitana Meyddeburgeñ, expulſo ſuo archiepiſcopo atque clero, iam per terras ipſius eccleſiæ in fortitudine curruum Huſſitarũ diuagantur, quibus in ſubſidio ſunt quaſi omnes ciuitates Saxoniæ maritimæ, & maiorem (vt timendũ eſt) habebunt ſequelam, ſi non celerrima fiet prouiſio. Inſupèr, vt auiſamur, Patauieñ ciuitas ſuo epiſcopo rebellauit, & ſe parat ad expugnandum caſtra ſua. Demum ciuitas Bambergeñ, quæ propter mutationem, quam fecit contra hæreticos ex indulto noſtro, per clerum infeſtatur, in magna eſt vacillatione, & quia prædicta loca omnia Bohemis ſunt vicina, timendum eſt, quòd per diſſolutionem concilij, quod pro ſeparandis talibus nuncios ſuos tranſmiſit, illa loca talia cum hæreticis in ſpem ſub-

Magdeburgenſes & vrbes maritimæ fauent Huſſitis.

ſidij partita capient, quæ nullis vel ſaltem grauiſſimis erunt recuperanda laboribus. Quartò, quanuis multi principes nobiles & ciuitates circunquaque Bohemiam poſt rupturam exercitus cum hæreticis treugas inierunt, tamen maior pars adhuc ſe contra eos ſuſtentat, ponendo ſpem ſuam totalem in ipſo Concilio pro liberatione ſua: ad quos dictum concilium, & nos dudum pro eo miſimus, qui audientes Concilium debere diſſolui, totaliter ſe auertent, & treugas etiam inient ad redimendas vexationes, & quid in ᵃlocum ſequetur, niſi illius prauitatis adhæſio? Quinto, quemadmodũ ipſum ſacrum concilium pro ponenda pace inter cætera congregatum exiſtit, & iam inter quàm plures reges, principes & alios ſint præparamenta & initia facta, ad dandum modos pro pace: ita ipſi audientes, diſſolutionem concilij, conuertent ſe ad gladium, & erit error nouiſſimus peior peiori: nec poſteà erit aptitudo id faciendi, cùm principes fuerint exhauſti, terræ per clades, cædes, & ſanguinis effuſionem deſertæ, & in periculum innumerabilium animarum & corporum, quæ infra has prorogationes & inducias, proh dolor corruent: ceſſabunt etiam multæ prouiſiones, quæ in eodem concilio pro republica Chriſtiana fieri poſſent: & innumera prouenient ſcandala, in deſtructionem totius religionis Chriſtianæ vergentia, quæ veſtra ſanctitas clariùs quàm poſſunt deſcribi, proſpicere valeat. Idcircò nos petimus, inuocamus, & quanto efficaciùs poſſumus, requirimus veſtram ſanctitatem, quatenùs eadem veſtra ſanctitas in continenti ad præfatum dominum præſidentem & ſacrum concilium ſcribat & mittat, vt nullatenus diſſoluantur, ſed in nomine domini in quo cõgregati ſunt, incepta feliciter perficiant. Et ſi quæ veſtra ſanctitas in contrarium ſcripſerit, ſeu nũciauerit, illa protinùs reuocet & annullet: Auiſando veſtram ſanctitatem, quod niſi hoc fiat, hæreſes iſtæ armatę multimodè augebũtur, & eccleſia dei, indubiè in peſſimas cõditiones ruitura eſt, quibus poſtmodùm nulla potentia, nullo conſilio, nulláve arte ſeu ingenio ſuccurri poterit. Et reuerà tamen hi, qui veſtræ ſanctitati dederunt conſilium, non intellexerũt forſitan tanta ventura mala, vtinam ſaperent & intelligerent, ac nouiſſima prouiderét. mora enim in hoc negocio periculoſa eſt, & nullatenùs ſufferẽda. Et ſi quippiam fortaſſis pertimeſcerent, aliqua contra ſtatum Eccleſiaſticum per laicos debere tractari, non timeant: quia laici falcem ſuam non habebunt in meſſem illam immittere, immò profectò induciæ protractionis, quæ quæruntur, laicos facient contra clerũ & eccleſiam inſanire: quod tamen per iſtud cõcilium ordinatè tolletur de medio, dum laici videbunt clerum omni bono intendere.

¶ Item cóſiderandú eſt veſtræ ſanctitati, quòd ſacrum concilium (vt putatur) ad huiuſmodi diſſolutionem nullatenùs conſentiet, cum quo etiam maior pars regum, principum, prælatorum & communitatum cócurret, & veſtra ſanctitas que hucuſque in Eccleſia Dei ſine ruga & macula tenta eſt, per huiuſmodi opera poterit ſibi ſuſpicionem & rubiginem facere, ac innocentiam ſuam per hoc quòd facili & quaſi nulla legitima ratione ſubſiſtit diſſolutionis negociú, fermentare: quia dici poterit, quòd veſtra ſanctitas hac occaſione foueat hæreſes, cædes, & clades inter Chriſticolas, & perſeuerantiam deformitatum & vitiorum in populo: & timendum eſt, quòd habebunt ſequelam multorum. Item ſi veſtra ſanctitas vellet cócilio perſonaliter intereſſe, eſſet bonum & ſalubre, ſi poſſet. Sed ſi non poteſt, feſtinanter & citò demandet illud exequi, prout eſt inceptum, quia res illę quę vſque ad ſanguinem tangunt, nullatenùs volunt moram, niſi cum diſpendio totius Chriſtianitatis. Et ſi veſtra ſanctitas poſteà voluerit perſonaliter intereſſe ſuper facto Græcorum, ſeu alijs quæ non requirunt tantam feſtinantiam, poterit congregare aliud concilium, quod fiet cum gratitudine & maiori aptitudine, quàm nunc hæc mora tolerari poſſet: nam iſto diſſoluto, neſcimus ſi per annú cum dimidio aliqui cógregari poſſent propter diſpendia quæ interim euenirent. Hæc omnia ſanctitas veſtra velit diligentiſſimè cóſiderare & prouidere, vt iſtud concilium mox reſtauretur: ſuſcipiatq́ue hanc adhortationem noſtram paternè & benignè, quam facimus fideliter, vrgente ad eadem conſcientia & extremitatibus, in quibus eccleſia Dei conſtituta eſt, & etiam quia maieſtas ſua valdè inuitè perciperet, quòd ſanctitati veſtræ exinde aliqua inter Chriſticolas deberet ſiniſtra ſuſpicio ſuboriri, quemadmodú nos veſtrę ſanctitati, dum cum eadem conſtituemur, prout in breui ſperamus, clariùs communicabimus.

INSTRVCTIO DOMINOrum euntium ex parte Cęſareæ Maieſtatis ad dominum ſummú pontificé.

PRimò exponatur, qualiter ad aures regias peruenerit, quòd ſanctitas domini noſtri gentes ſuas armigeras miſerit contra maieſtatem regiam, & ſubditos ſuos, ac terras ſibi & imperio ſubtractas, abſque culpa regia, & nulla offenſa & rationabili cauſa ꝓcedente. Et quanuìs hucuſque nunquam crediderit, ſanctitatem ſuam erga maieſtatem regiam aliquam indignationem velle aut poſſe concipere ſeu facere, licèt Nicolaus de Tolentino, qui ſe per expreſſum capitaneum generalem Eccleſię ſcripſit, aliâs veniens cú Florétiñ gentibus in ante Lucam, gentibus regijs, vt debitum erat, papam defendentibus, publicè clamari fecerit, Viuat Eccleſia: tamen iam habetur *terti*, qualiter Nicolaus de Fortebrachijs contra terras imperio ſubiectas nouiter inſultauerit, & illas nomine ſuæ ſanctitatis & Eccleſiæ poſtulauerit, qualiter etiam memoratus Nicolaus de Tolentino in *Maricim Senenſem pridé patrauerit, eadem Sanctitas perſentiet in ſchedula cum præſentibus oſtendenda, quæ tamen Maieſtas ſua à dicta Sanctitate minimè ſperaſſet, cùm talia nunquam demeruerit, ſed ſemper ſtuduerit omni ſolicitudine ſuæ ſanctitati & ſedi Apoſtolicæ ſummâ deuotione & filialiter complacere: nec ab eo vnquam compertum eſt contrarium. Non poteſt non mirari, quis ſanctitatem ſuam contra ſuum aduocatum & filium ſine cauſa commoueat: & ſi ſubditi ſuæ maieſtatis & imperij ſacri, eandem ſanctitatem aut ſuos in aliquo moleſtaſſent, fas fuiſſet, eam antè auiſare: & ipſa fuiſſet quàm parata, nedum eidem ſanctitati, ſed & cuique de ſubditis ſuis iuſtitiam miniſtrare, quod profectò in aduerſum paternaliùs & clementiùs actum fuiſſet, quàm tali indignatióe prorúpere, cùm continuò eadem ſanctitas ſuę maieſtati ſcripſerit, ac latiſſimè nunciauerit, ac nouiſſimè per venerab. Iacobum archiepiſcopum Ebredunen̄ principem Triſtamerarium ſuum dici fecerit, ſe erga eandem maieſtatem optimè eſſe diſpoſitam, eamq́; multùm amare, nec aliud vnquá ſperauit, & adhuc quòd ſua ſanctitas clementius & paternalius cogitabit & aget, vt in eadem ſperat. ſor. *certius

¶ Item regia maieſtas ſuſcepit reuerēter, & vidit, ac audiuit diligenter bullas ſuæ ſanctitatis per dominum archiepiſcopum allatas: ſed quia negocia illa magni ſunt ponderis, & extra poteſtatem regiam, non poſſet ſuper illo ſuæ ſanctitati eadem Maieſtas efficaciter reſpondere, cùm illa potiùs pertineant ad ſacrum Baſileeñ concilium, prout aliâs oratoribus Apoſtolicis in Parma conſtitutis clarè dixit eadem Maieſtas, tales res concilium tangentes, ibidèm quæri debere. Et ſic denuò ibidèm dicet, & ad hoc cooperabitur omni poſſe, vt res illæ benè cedant. veruntamen rogat, petit & obſecrat eandem ſanctitatem filialiter deuotè in domino noſtro Ieſu Chriſto, quatenùs cædem limitationes & modificationes capitulorum in bulla expreſſorum, defendédo illud concilium ad laudem Dei & ſalutem ſuæ ſanctæ Eccleſiæ, dignetur ſimpliciter & indiſtinctè manutenere & fouere, vt ſup articulis & rebus, ꝓ quibus cógregatú eſt, procedat liberè iuxta formas & modos in retrò generalibus cócilijs tentos. Quod ſi eadé ſanctitas faceret, vt ſperat eadem maieſtas, prouidebit indubiè ſaluberrimè honori & dignitatibus ſuis, & extolletú ad æthera, & ſub eius regimine eiuſque præſidio in Eccleſia Dei, nunc

nunc vndiq; impugnata, tot bona ſequutura ſunt, ſcilicet reductio hæreticorum atque hæreſum extirpatio, q̄ in foribus eſt, & ſine generali concilio nullatenùs fieri potuit, & alia bona innumera. habebitq́; maieſtatem regiam deuotam ſemper & obedientem filium in auribus ſuæ ſanctitati gratum & Eccleſiæ Dei accommodū. nam ꝑfectò ſi id nó fiet, ꝓut eadem maieſtas ſępiùs ſcripſit & dixit, ac proteſtata eſt, indicibilia ſcandala exinde proh dolor ſunt euentura. Item regratiatur ſummoperè ſanctitati ſuæ de paterna affectione & clementi oblatione ſanctitatis ſuæ erga maieſtatem eādem, queādmodùm in ſchedula parua contentum eſt: quoniam maieſtas ſua* quia dn̄s archiepiſcopus Ebredun̄ cóclusit cum reuerendiſſ. dn̄is cardinalibus deputatis per ſanctitaté D. N. ad facta illorū qui ſunt in Baſilea, idem dn̄s noſter vult habere literas à dn̄o Romanorum rege attentiùs cum Sigillo maieſtatis & ſubſcriptione propriæ manus ſuæ, ꝙ ſi illi non conſentirent, & poſteà in aliquo cótrafecerint, idem dn̄s rex promittit & iurat ſub fide regia, proſequi eos tanq̄ homines turbatores pacis & quietis Eccleſiæ & totius religionis Chriſtianæ, ad ſimplicé requiſitioné ipſius dn̄i noſtri, ſicut ipſe per iuramentum eſt obligatus, & adhærebit ſuæ ſanctitati tā in cócilio per eandem ſuam ſanctitatem tenédo, q̄ alibi. Item ꝙ idem dn̄s Ebredun̄ aſſerit ꝑfatum dn̄m regem affectare accedere ad vrbem Roman̄, & ꝑfatum dn̄m viſitare, quem ſemper ꝑcipua charitate dilexit, & ſperat ꝙ per cómunicationé ipſorū adinuicèm, multa poterunt fieri congruentia, concernentia fidem ipſorum & Eccleſiā & totam Chriſtianitatem. Item dn̄s noſter contétatur de acceſſu ſuo, cùm ipſum à tempore concilij Cóſtan̄, quo cognouit eū, ſemper fuerit magna dilectione & affectiōe proſecutus, dummodò eius aduentus pacificus ſit, id eſt, cum illis de domo ſua tantū, vt aliâs tactum fuit. & certificatus de tempore aduentus ſui, mittat obuiàm ſibi vſq; ad confinia terrarum Eccleſiæ duos ex reuerendiſſimis dn̄is cardinalibus, & alios ꝑlatos & clericos ad ipſum aſſociandum honorificè, & ipſum ſecurè conducent, & tenebit per Dei gratiam, & remittet cum honore, pace & benedictione Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctorum apoſtolorū eius Petri & Pauli, ac ſua. Et ſi voluerit in comitiua ſua habere de gentibus armigeris ꝑfati domini noſtri, tam in veniédo quàm in reuertendo: & ſi petierit quòd dictæ gentes faciant conueniens prædictæ materiæ, contentatur dominus noſter, quòd fuit hoc declaratum, ꝙ antequàm intret terras eccleſię, præſtabit iuramentum, quod de iure pręſtare tenebatur antequàm intraret Italiā, iuxta formam Clementin̄.

For. *gratè ſuſcepit, *q̄a

Item ad oſtendendū charitatem, amorem & beneuolentiam erga perſonam dn̄i regis, conſideratis magnis expenſis habitis per futurum dn̄m regem, dn̄s eſt paratus ſubuenire eidem dn̄o regi, poſtquàm intrauerit terras Eccleſiæ: & cum illa paternali charitate amplecti, qua pater bonus filium optimum cóplecti debet, prout per oratores ſuos aliâs oblatum fuit. Et ſuper hoc dn̄s noſter paratus eſt deputare aliquos, qui habeant tractare cum deputandis per dominum regem, & infallenter ſperat ꝙ erunt in bona côcordia cum Dei adiutorio.

LITERA REGIS DE CONcordia cum papa, lecta die ſecunda Maij, anno Domini 1433.

SIgiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper Auguſtus, ac Hungarię, Bohemię &c. rex, reuerendiſſ. in CHRISTO patribus ac venerabilibus dominis, ſacroſanctæ generali Baſilеenſi ſynodo, in ſpirituſancto legitimè congregatæ, vniuerſalem Eccleſiā repræſentanti, amicis noſtris chariſſimis ac gratè & ſyncerè nobis dilectis.

¶Reuerendiſſ. in Chriſto patres & dn̄i, ac venerabiles & egregij ſyncerè grateq; dilecti, ad requiſitioné & continuatā inſtātiam veſtrarum paternitatum, vt ad ſacrum concilium nos quanto citius *transferremus, ſatis conflauimus operas noſtras atque ſtudium, vt conſilijs veſtris nos côformare poſſem*, quemadmodùm profectò ipſi côcilio & rebus peragendis per præſentiam noſtram nô modicum commodi euenturum ſperauimus. Sicq́ue res noſtras aptauimus, vt ſiue ꝑ terram, ſiue per mare diſponeremus procedere, om̄ibus periculis & diſcriminibus paruipenſis. Veruntamen approbante domino ſummo pontifice ſacrum concilium, ad perſuaſionem nonnullorum notabilium virorum & etiam oratorum noſtrorum & imperij ſacri principum Electorū, qui nobis huiuſmodi bullas exhibebāt, nobiſq́; receſſum noſtrum ſine imperialibus inſulis noſtris penitùs diſſuadebant, cum ſanctitate ſua remâſimus concordes in deificis, licitis & honeſtis. Sicq́ue per totum iſtum menſem Aprilis cum S. ſua in Viterbio conſtituemur, & vſq; medium Iunij vel prius in vrbe Roman̄ à S. ſua coronabimur, præſtabimuſq́; & innouabimus ſibi illa iuramenta, quæ noſtri prædeceſſores Romanis pontificibus pręſtiterunt. Iſtudq́ue adiecimus, quòd ipſum manu tenebimus, quantum cum DEO poterimus: Quoniam nos vſquequaque ad alia obligari non permiſimus, nec permittemus. Et hęc V. P. ideo deſcribimus, vt ſi aliquis hanc côcordiam ſiniſtrè initam, forſitan interpretari vellet, illud à V. P. non credatur: quoniam hæc concordia bonis reſpectibus facta eſt. Diſpoſitiq́ue ſumus ſemper ipſi concilio iuxta bullam per nos traditam, in proſecutione illorum, pro quibus ipſa ſynodus eſt congregata, plenariè fauere & conſtanter adhærere. Certificantes vos, quòd

* conferremus

niſi S. ſua ſępè dictum concilium approbaſſet, indubiè ſine ipſis coronis, quas propter facta ipſius concilij tāto tempore ꝑtermiſimus, ad propria rediſſemus: quemadmodū de his omibus illuſtris princeps & locum tenens noſter dux Vuiihelmus V. P. poterit clarius informare, cui in dicendis velitis credere tanquàm nobis. Datum Senis die 15. April. regnorum noſtrorum anno Hungariæ &c. 48. Romañ 23. & Bohemiæ 13.

REuerendiſſimis reuerendiſq; ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis &c. Sigiſmundus Dei gratia Romanorū Imperator ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. rex. Reuerēdiſſimi reuerendique patres, amici chariſſimi, ac venerab. & egregij, deuoti ſyncerè grateque dilecti, audito pridem, ꝙ P.V. ſuper controuerſia ſeſſionis inter illuſtres archiprincipes ſacri Romani imperij electores & ducem Burgundiæ quandam prouiſionem fecerint, quæ per ambaſiatores vtriuſque partis ambaſiatorio nomine gratificata ſit, de veſtrarum paternitatum ſolertia, & ipſorum ambaſiatorum induſtria cōfiſi, ſpemq; firmam aſſumentes, ꝙ huiuſmodi prouiſio noſtro & ipſius ſacri Romani impij ac ipſorum archiprincipum honori expediat, ſumus admodum gauiſi. Sed intellecto ad ꝑſens, ꝙ quidam procuratores illuſtris Erici ducis Lauvuenburgeñ, qui ſe nominat Saxoniæ ducem, ac ipſius ſacri Imperij electorem & archimareſcallum, huiuſmodi prouiſionis occaſione ſe de loco illuſtri Frederico duci Saxoniæ, ſacri Romani Imperij Archimareſcallo, Lantgrauio Thuringiæ, ac Marchioni Miſneñ, & Ambaſiatoribus eius debito intromiſerint, ſeque intruſerint in eodem: ſatis illud nobis viſum eſt alienum. Et quia genitorem præfati Frederici, ac deinde ipſum Fredericum de ipſo ducatu Saxoniæ ac iure eligendi Romanum principē, ac etiam ipſi Archimareſcallatus officio inueſtiuimus, cuius inueſtituræ vigore, primū genitor, ac deinde Fredericus nat⁹ eius, poſſeſſionem principatus Saxoniæ nacti ſunt. & deinde per illuſtres ſacri Romani imperij electores ad ius & exercitiū dignitatis & officij principis electoris & Archimareſcalli ſimiliter recepti ſunt & admiſſi: non immeritò manſimus admirati de ſapradicti ducis Erici, quinimò ſuorū Ambaſiatorū ꝑſumptiōe, qua poſſeſſiōem iuris & dignitatis apud alium conſtitutorum ante euentum iudicialis arbitrij violenter inuadere ꝑſumpſerūt. Licèt itaq; credamus veſtras paternitates noſtros & imperij noſtri principes veſtra diſpoſitiſſima domo, quantum ad ſeſſionem, inceſſum, vel aliam exhibitionis reuerentiam non aliter honorare, quàm à nobis & imperij noſtri principibus honorantur, ſicut & nos eccleſiaſticos prælatos ſecundum gradus eccleſiaſticarum dignitatum in noſtra curia reueremur: ne tamen in poſterum oriatur diſcordiarum materia præmiſſa, quanuìs vndique notoria veſtris paternitatibus duximus intimanda, quatenus ꝓlibato Frederico & eius Oratoribus honorem archiprincipi & electori iuxta veſtræ prouiſionis normam impendendum exhibere velitis, prout nos & imperij noſtri principes & vniuerſi proceres ſibi impendunt. In quo nobis V.P. facient complacentiam multùm gratam. Datum Vlmæ Conſtantienſis diœceſis die 19. Iulij, regnorum noſtrorum anno Hungariæ 48. &c.

EPISTOLA IMPERATORIS Romanorum, qua concilium certius facit de victoria Bohemorum aduerſus Taboritas.

REuerendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus ac dominis ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis, in ſpiritu ſancto legitimè congregatis, Eccleſiam vniuerſalem repræſentantibus, amicis noſtris chariſſimis ac gratè & ſyncerè nobis dilectis, Sigiſmundus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus &c. Hungariæ, Bohemiæ &c. rex Reuerēdiſſ. in Chriſto patres & domini, amici chariſſimi & reuerēdi, gratè ſyncereque dilecti, hodiè hora veſperarum confluxerunt ad nos nūcij, qui in tribus diebus & citiùs de Bohemia volantiſſimè applicuerunt, afferentes nobis iocundiſſima & feliciſſima noua de victoria noſtrorum & conflictu Taboritarum & illorum q̃ aliàs in obſidione ciuitatis Pilzneñ erant, q̃ per Dei gratiam, à quo omnis ꝓcedit victoria, in planitie inter ciuitatē * Gurſim & monaſterium * Scalicz forti bello cum modico damno noſtrorum victorioſè ꝓſtrati ſunt, quarū literarū aliquas originales veſtris reuerendiſſimis paternitatibus mittimus præſentibus concluſas. Hæc reuerendiſſimi patres voluimus veſtris paternitatibus pro ſingulariſſimo gaudio cunctis Chriſtifidelib⁹ optantiſſimè nunciare, rogātes cordintimè, quatenùs altiſſimo dño Ieſu Chriſto infinitas agentes gratias cum proceſſionibus & alijs ſolennitatibus, ad bonum & felicem ꝓgreſſum tā felicis principij, imò veriùs medij, omni opera atq; cura vigilare velitis, qm̄ & nos ſimiliter de agendis nil ꝑtermittem⁹. Et q̄cunq; in futurum habuerimus, veſtris paternitatibus die noctuque intimare curabimus. Datum Vlmæ die 4. Iunij.

EPISTOLA IMPERATORIS Romani ad concilium.

REuerendiſſimi reuerendiq; in Chriſto patres & dñi, ac venerabiles & egregij, ſyncerè grateq; dilecti, confirmat continuò Deus noſter magnam miſericordiā ſuā ſuper nos in felici ꝓſecutione rerū Bohemiæ, quæ Chriſto diſponente, qui cuncta gubernat, indiès conſiderabiliùs diriguntur. Scribunt enim

enim nobis illi oratores noſtri, quos in proxima dięta Prageñ habuim⁹, quomodò oẽs Bohemi in vnam ſententiam vnamq; volũtatem tracti ſunt in materia articulorum fidei. Et ꝙ ſuper reliquis ad vos verſus Ratiſponam, miſſuri ſunt in feſto aſſumptiõis virginis glorioſæ. Talisque datur ſpes, vt nil meliùs poſſit ſuperaddi. Quarum literarum copias de Bohemico in Latinum tranſlatas V.P. mittimus præſentibus interclusas. Verum reuerẽd. patres, quia ipſi Bohemi multum affectare videntur in huiuſmodi dięta Ratiſponeñ, pſentiam venerab. Cõſtantieñ epiſcopi; etiam auditoris & magiſtri Martini, & aliorum qui tractatibus ipſorum priùs affuerunt, nos opinioni eorum & deſiderijs concurrentes, illud nedum vtile, verùm etiam pro bona concluſiõe & ſalubri conſummatione oĩm tractatorum neceſſariorũ arbitrantes, vos attẽtiſſimè adhortamur, quatenùs P.V. velint dare ordinem, vt pfati patres & magiſtri in huiuſmodi dięta omninò interſint. Et ſi etiam aliqui alij ſuperaddendi fuerint, & illud extollimus atque laudamus, vt & deſiderijs ipſorum Bohemorum ſatisfiat, & ipſi patres nobis & nos ipſis in mutuis peragendis poſſimus aſſiſtere atque conſulere. Hæc itaq; reuerendiſſimi patres vobis pro conſolatione ſtatuimus ſcribere, vt nil vos lateat de his, q̃ ad notitiam *veſtrã in tam arduis rebus deueniunt. Et quicquid in proceſſu temporis habuerim⁹, V.P. ſignificabimus, exorantes altiſſimum, vt ſuccedãt talia, q̃ V.P. cum immenſa iocũditate ſignificare poſſimus. Datum Vlmæ Conſtantieñ diœceſis, die 13. Iulij regnorum*

For. *noſtram

LITERA DOMINI REGIS ROmanorum patens, per quam promittit incõcuſsè adhærere concilio, lecta in cõgregatione generali die lunæ*19. Ianuarij, 1433.

*2. Maij.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Amen. Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex, Ad perpetuam rei memoriam. Notum facimus tenore præſentiũ vniuerſis, quòd cùm inter alios orbis principatus ſacrum Romanum imperium diuinitus inſtitutum obtineat principatum, cui Deo authore pręſidemus, & aſſidua pulſemur ſolicitudine, vt ea q̃ concernunt religionem Chriſtianã & bonum Eccleſiæ ſanctæ Dei, quorum aduocatus & protector ex officio nobis incumbenti ſumus & eſſe debemus, procurareq; habeamus ſtabilitatem & felicem progreſſum eorundem: ſanè cùm ex ſacrorum generalium Conſtañ & Seneñ conciliorum decreti conſtitutione ſuſcepta felicis record. Martini papæ quinti, & deinde ſanctiſſimi domini Eugenij papæ quarti ſucceſſoris immediati authoritatiua approbatione ſacrum Baſileenſe concilium initiatum fuerit, roburque & authoritatem ſumpſerit & ꝓgreſſum habeat: Et ſucceſſiuè per idem ſacrum conciliũ Baſileeñ & Romanos patres in eodem exiſtentes & illud celebrantes, cum inſtantia fuerimus requiſiti, vt tanquàm aduocatus Eccleſiæ ſanctæ Dei & defenſor, protectiõem ipſius in nobis aſſumeremus, prout ad nos pertinere dinoſcitur, quod perſonaliter exequi non valẽtes, *vocati inuitati primò per dominum Martinum, & ipſo ſublato, per dñm Eugenium ſummos pontifices pdictos trãſire ad Italiam, prout trãſiuimus. Et proptereà loco noſtri protectionem in nobis aſſumendo, prout tenebamur, in eodem ſacro cõcilio protectorem dimiſerimus illuſtrem principem Vuilhelmum comitem Palatinum Rheni & ducẽ Bauarię auunculum noſtrum chariſſimum, deputamusq; & inſtituimus cum plena authoritate & omimoda poteſtate, prout in noſtris ſuper hoc confectis literis pleniùs continetur. Et quia (vt percepimus) nõnulli vaniloquẽtes, non rectè ſentientes, ipſum ſacrum *perſuadere ac turbare per exquiſitas vias *moliẽtes vt de noſtra pura mente, interpretationeque eiuſdem & voluntate, cunctis appareat euidẽter, ad cõfutationem iniqua peruersè loquentium, volentes reuerendiſſ. ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, patriarchas, archiepiſcopos & epiſcopos Deo amabiles, necnon venerabiles abbates, prælatos, & omnes alios in ciuitate noſtra Baſileenſi congregatos & congregandos, ſacrum generale concilium facientes, & illud celebrare intendentes, ſacroſanctamque vniuerſalem Eccleſiam repræſentantes, & eidem adhærentes, & adhærere volentes, & quoſcunq; alios de eadem noſtra intentione & volũtate claros reddere & ſecuros, ad ipſius ſacri concilij corroborationem firmiorem & authorizatiõem, prout ad nos poteſt quouis modo pertinere, animo deliberato ex certa noſtra ſcientia motuq; proprio in verbo noſtro regio dicimus ac tenore præſentium atteſtamur, ꝙ nos ab initio præfati ſacri concilij Baſileeñ, ſemper abſque omni dubio ſimpliciter atq; purè eidem adhæſimus, adhæremusque firmiter, & quandiù durauerit & continuatum fuerit, adhærebimus inconcuſsè, nec faciem⁹ neque fieri permittemus, Deo authore, quãtum in nobis fuerit, quod ſit vel eſſe poſſit directè vel indirectè contra ipſius ſacri concilij authoritatem & libertatẽ, ſeu in præiudicium actorum in eodem vel agendorum in futurum, quo ad ea propter quæ eſt conuocatum & etiam congregatum. Præſentiũ ſub noſtræ maieſtatis Sigillo teſtimonio literarum. Datum Senis anno domini 1432. die 22. menſis Nouemb. regnorum noſtrorum anno Hungariæ &c. 46. Romanorũ 23. Bohemiæ verò 13.

for. *vocati &

for. *diſſuadere

for. *moliuntur, vt

Ad mandatum domini regis,
Petrus Kalde canonicus.

MANDATVM MISSVM SANctiſſimo domino noſtro papæ, per ſereniſſimum dominum regem Romanorum, per ſuos oratores, & lectum in conſiſtorio publico die 8. April. 1433. domini papæ Eugenij anno tertio. & in eodem conſiſtorio oratores Imperatoris iuramentum papæ præſtiterunt.

Sigiſmundus Dei gratia Romañ rex ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. rex. Notũ facimus tenore pſentium vniuerſis, qꝫ quis inter ſanctitatẽ beatiſſimi dñi noſtri papæ Eugenij atque maieſtatem noſtram fuerit ſemper & ſit per Dei gratiam bona concordia & perfecta ſynceritas animorum. nihilominùs qa per multos aliqñ quàm plurima inconſulta hinc indè relata ſunt, ſicut plerique mortalium próptiſunt ad zizaniã inter principes ſeminandã & imprimendas ſuſpiciões, quo nihil periculoſius eſſe poteſt: nè fortè de claritate mẽtium vtriuſq; dubium, quod huc-uſque volauit, ampliùs perſeueret: conſiderantes etiam, ex noſtra integra coniunctiõe bonum publicum ſecuturum, deliberauimus de proximo viſitare ſanctitatem pſati dñi noſtri & vrbẽ Romã, ꝓ ſuſcipiẽdis imperialibus noſtris coronis, & alijs rebus parduis, tangentibus rempub. Chriſtianam & pacem Italiæ, pertractandis: q̃ vt perfectiùs & pleniùs pertractari poſſint, mittimus ad ſanctitatẽ pſati dñi noſtri papæ Eugenij dilectos conſiliarios & ambaſſiatores noſtros magnificos, Matikõem comitem Kevuineñ & Capitaneum Mandoralbeñ, & Caſparem Slick vicecancellarium noſtrũ & Capitaneũ terrarum Egræ, conſtituẽn, creantes, ordinãtes & facientes ipſos tenore pſentium ac authoritate regia noſtros veros & legitimos ꝓcuratores & factores & nuncios ſpeciales, & quidquid melius eſſe & dici poteſt: Danteſq; eiſdem plenariam & omnimodam poteſtatem, plenam licẽtiam & facultatem exponendi ſuæ S. pro nobis deuotionem & reuerentiam filialem, quam ad ſuam ſanctitatẽ & Romañ eccleſiam ſyncero affectu gerim'. Necnon petendi & impetrandi à ſua ſanctitate fauorem & gratiam conſuetos, offerendo quoq; eidem ſuæ ſanctitati fidelitatis & cuiuſlibet alterius generis iuramentum ſimul vel ſucceſſiuè. Et nihilominùs petendi à ſua ſanctitate nobis per manus ſuas impẽdendam vnctionẽ, conſecrationem, & Romani imperij diadema, ac promittẽdi quòd illa, dum apud Sanctitatem ſuam fuerimus in propria perſona, ſi opus fuerit, innouabimus: ac oĩa & ſingula alia peragẽdi & concludendi, promittendi & ſpondendi, quæ mutuam vnionem, charitatem & concordiã vitæ, ſanctitatem ſuam & maieſtatem noſtrã & ſupereminentiæ & dignitatis principes, q ſuper alios à dño conſtituti ſumus, facere & cõſeruare poſſunt, vt etiàm à ſanctitate ſua, ſi opus fuerit, obligationes quaſcunq; acceptandi, cæteraque omnia faciendi, finiendi, & concludendi quæ nos facere poſſemus, ſi perſonaliter adeſſemus: ratum & gratum habentes, & habere promittẽtes verbo noſtro regio, quidquid per præfatos oratores & ꝓcuratores noſtros actum, factum ſiue geſtũ fuerit, acſi illud in perſona propria feciſſemus: volentes illa omnia noſtris regijs literis & ſigillis, ſi opus fuerit, denuò roborare, pſentium ſub noſtræ maieſtatis Sigillo teſtimonio literarum. Datum Senis anno dñi 1433. die 16. menſis Martij, regnorũ noſtrorum anno Hungariæ &c. 46. Romanorum 23. Bohemiæ verò 13.

SEQVITVR FORMA IVRAmenti facti in Conſiſtorio publico per dictos Ambaſſiatores tactis ſanctis euangelijs & ſacris crucibus cum reliquijs, & lectũ alta voce per Caſparẽ Slick vicecãcellarium regis Romañ coram dño noſtro papa pſente & acceptãte, & iſtud iuramentum fuit ſcriptũ in membrana cum duobus Sigillis pendentibus recognitis eſſe dictorum Oratorum.

Nos Matiko de Calloncz comes Kevuineñ & Capitane' Mãdoralbeñ, & Caſpar Slick vicecancellarius & Capitaneus terrarũ Egræ, Ambaſſiatores & procuratores inuictiſſimi principis & domini Sigiſmundi Romañ regis ſemper Auguſti, ac Hũgariæ, Bohemiæ &c. regis glorioſiſſimi, ad ſanctiſſimũ & clementiſſimum dominũ noſtrum papam Eugenium quartum deſtinati, recognoſcimus tenore præſentium vniuerſis, quòd nos de mandato & licentia pręfati ſereniſſimi dñi noſtri regis, cuius pleno & ſufficienti mãdato fulciti ſumus, quodq; ſigillatũ in manus ipſius ſanctiſſimi domini noſtri diſpoſuimus hodiè dato literæ noſtrę præſentis in conſiſtorio Apoſtolico generali in manus ſuæ ſanctitatis præſtitimus in forma quæ eſt iſta: Nos comes Matiko & Caſpar Slick vicecancellarius, procuratorio nomine quo ſuprà, promittimus & tactis euangelijs ſacroſanctis iuramentum firmamus ſanctitati pſati dñi noſtri, ſuo & Eccleſiæ nomine huiuſmodi iuramentum accipienti, quòd ſereniſſimus dominus rex Sigiſmundus Eccleſiam & fidem catholicam pura fide totis viribus conſeruabit reuerenter & etiam defendet, omnemq́ue hæreſim, ſchiſma & hæreticos quoſlibet, fautoreſque & receptatores & defenſores eorũ exterminabit pro poſſe, ac nunq̃ cum Saraceno, Pagano, Schiſmatico, ſeu alio quolibet cómunionẽ catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio præfatæ Eccleſiæ inimico vel rebelli, ſeu eidem manifeſtè ſuſpecto, vnionem quamlibet, parentelam aut confœderationem inibit: Sed tã veſtrã, q̃ ſucceſſorũ veſtrorũ perſonas, honorẽ & ſtatũ manutenebit

bit & defendet ac conſeruabit contra omes
homines, cuiuſcunq; exiſterét ꝑeminentiæ,
dignitatis aut ſtatus, eidem adijcientes iu-
ramēto, ꝙ eadē maieſtas manutenebit ſemp
atq; ſeruabit priuilegia omnia, per ꝑdeceſ-
ſores ſuos reges ac Imperatores Romanos,
præfatæ Romanæ Eccleſiæ ac alijs quibuſ-
libet eccleſijs quocunque conceſſa tempo-
re, & continentiæ cuiuſcunque, ipſaque oĩa
& ſpecialiter ac præcipuè præclaræ memo-
riæ Conſtantinũ, Carolum, Henricũ, Otto-
nem quartum, Fredericum ſecundum atque
Rudolphum prædeceſſores ipſius, præſertim
ſuper conceſſione, recognitione, aduocati-
one, quitationē ac libera admiſſione terrarũ
& ꝓuinciarũ Romañ Eccleſiæ vbilibet po-
ſitarum, quarum etiam multas nominatim
expreſſit, ſedi Apoſtolicæ Romanisq; pon-
tificibus ſub quocunq; tenore conceſſa, re-
cognoſcet, confirmabit, & ex certa ſcientia
innouabit, ac etiam de nouo concedet, &
terras ipſas atque prouincias cognoſcet ad
ius & proprietatem ipſius Eccleſiæ pleniſſi-
mè pertinere, easque nihilominùs ex abun-
danti de nouo Eccleſiæ ꝑfatæ donabit ſub
prædicto ſe obligans iuramento, ꝙ ipſas vel
aliquam ipſarum partem nullò vnquàm té-
*occupari pore occupabit, ſeu quãtum in eo erit, *per-
mittet, poſſeſſiones aut ſemitas habebit, ſeu
quomodolibèt poſſidebit, nec in eis etiàm
poteſtariæ ſeu cuiuſuis *capitaneæ officium
aut iuriſdictionem quamcunque per ſe vel
alium exercebit: quodq; vt princeps catho-
licus ſæpedictæ Eccleſiæ aduocatus atq; de-
fenſor, ipſam iuuabit, & conſilijs & auxilijs
illi aſſiſtet opportunis, contra quoſcunque
inobedientes & rebelles eidē, & ꝑcipuè cō-
tra occupantes & turbantes terras ꝑdictas
ſeu prouincias vel partem quamlibet earũ-
for. *ꝓmit- dem. Sub eodem etiam iuramento *permit-
timus timus, quòd tam ipſam Romañ q̃ alias eccle
ſias, libertatem Eccleſiaſticam, bona, iura, ꝑ-
latos & miniſtros eccleſiarũ ipſarũ ipſe dñs
rex manutenebit, conſeruabit ac defendet
ſuo poſſe. Et ꝙ Eccleſiæ Romanæ vaſallos
contra iuſtitiam nullatenùs offendet, deuo-
tos & fideles etiam in imperio conſtitutos
benignè tractabit, nec eos opprimet cōtra
iuſtitiam, aut quantum in eo erit, per alium
opprimi ſuſtinebit, ſed in ſuis potiùs iurib⁹
& iuſtitijs conſeruabit. Sic eum Deus adiu-
uet, & ſancta Dei euangelia. Et ſic nos pro-
curatores nomine præfato recognoſcimus,
confirmamus, innouamus, concedimus, do-
namus & cætera facimus ſecúdùm tenoré q
ſuperiùs continet: Promittentes inſupèr, ꝙ
ꝑfatus ſereniſſim⁹ dñs noſter Rex, hoc quo-
que iuramentũ p nos (vt ꝑmittit) ꝑſtitum, in
manus ſuæ ſanctitatis vel legatorũ eiuſdem
ſanctitatis, ſi illos ꝑmittere decreuerit, pſo-
naliter innouabit, ſuas regias patentes lite-
ras & ſigilla conſueta ſuper illis tradendo. In
cuius rei teſtimoniũ, ſigilla noſtra ꝓpria ꝑ-
ſentibus ſunt appenſa. Datum Romæ an-
no 1433. die 7. menſis Aprilis.

ALIA EPISTOLA EIVSDEM
Impatoris Sigiſmũdi ad idem concilium.

REuerendiſſimis, reuerēdis ac venera-
bilibus in Chriſto patrib⁹ & dominis
ſacroſanctæ generalis Baſileenſis ſynodi, in
ſpiritu ſancto legitimè congregatæ, vniuer-
ſalem Eccleſiam repſentañ, amicis nr̃is cha-
riſſimis, ac gratè & ſyncerè nobis dilectis.
Reuerēdi patres, inſinuatiōe literarũ veſtra-
rum ac relatione illuſtris Frederici ducis Sa-
xoniæ, ſacri noſtri Imperij archimareſcalli,
Lātgrauij Thuringiæ ac marchiōis Miſneñ,
aliorumq; plurimorũ fideliũ noſtrorũ nup
accepimus, ꝙ illuſtris Ericus dux Lauuen-
burgeñ, q ſe nominat Saxoniæ ducē & ipſi⁹
imperij archimareſcallũ, eundē Fredericum
coram ſynodo veſtra ſeu iudicibus ab ea de-
putatis, ſup ducatu, officio, & iure ſupradi-
ctis trahere nititur in cauſam, non erubeſcēs
de noſtra maieſtate publicas ꝓponere que-
relas, ꝙ ſibi licèt crebrè poſtulanti, iuſtitiam
in foro noſtro denegauerimus, ſeu miniſtra-
re neglexerim⁹. Vndè ppendeñ in primis au-
thoritati noſtræ derogari, ꝓ eo ꝙ cauſas ad
examē noſtræ imperialis maieſtatis & ꝓcerũ
noſtrorũ immediatè ſpectātes, ad alienũ fo-
rum ꝓducere conaſ: noſtrã inſupèr honori-
ficentiã detractari ex eo, ꝙ dicimur iuſtitiæ
neglectores, quorũ vtriq; debitis & aptis ad
hoc remedijs occurrendo, nuper in aula no-
ſtra Cæſarea ſuper his habita diligenti epi-
ſcoporũ, abbatũ, archiprincipũ, principũ, co
mitum, baronũ, & aliorũ ꝓcerũ, & ducũ ſa-
cri noſtri palatij examinatiōe, tandē in ipſo-
rum & oĩm oratorũ Ambaſiatorũ, & quorũ-
libet aliorũ, qui tunc in noſtri cōſpectus cō-
ſtituti fuerunt ꝑſentia, palàm & ſolēniter ꝓ-
teſtati ſumus, ꝙ cũ archiprincipatus, archi-
mareſcallatus, & ius eligendi Romanũ prin
cipē à nobis & ſacro Romano impio imme-
diatè deſcendant, ac in feudũ dependeant, *cũq; iuxta
*cùm autē iuxta formã iuris, ac ſtylũ, & ob-
ſeruantiã ſacri noſtri imperij, feudales q̃ſtio-
nes corã dñis feudorũ, etiã ſi minores Val-
uaſſores eſſent, ac paribus curiarũ ſuarũ re-
ſpectu feudi, de quo agiſ, decernendæ ſint,
quod etiã ius in noſtra Cæſarea Maieſtate &
ſacro imperio noſtro, & paribus curiæ no-
ræ reſpectu feudi taliſmodi meritò debeat
illæſum conſeruari, conſequens eſſe, cauſam
ꝑlibatam ad forũ noſtrũ pertinere: Certifi-
cantes prætereà omnes & ſingulos, quorum
intereſſe poſſet, ꝙ nos præfato Erico iuſti-
tiam nullo vnq̃ tempore denegauimus legi-
timè poſtulanti, nec in futurum deo ꝓpicio
denegabimus vnquàm ritè petenti. Quinĩ-
mò quandocunq; ipſe vel alius iuſtitiã po-
poſcerit, parati ſumus pares curiæ euocare,
& cauſam iuxta ſtylũ impij noſtri diffinire.
Quarè V. P. reqrim⁹ & hortamur, ac etiã at-
tentè rogamus, quatenùs cauſam ipſam ad
fo-

ſorum noſtrũ remittatis more ſolito & conſuetudine imperij noſtri, & pariũ curiæ noſtræ terminandam. ſic enim iuſtitiæ debitũ videtur requirere, & officia noſtra in ſacrũ concilium meritò poſtulare. Datum in Vlma feria 4. poſt Iacobi, anno &c. 34.

Ad mandatum domini Imperatoris
Caſpar Slygk miles &c. cancellarius.

EPISTOLA IMPERATORIS ROmanorum ad concilium, qua petit, cauſam, cuius cognitio ad ſe pertinebat, ad conciliũ appellatam & vocatá, remitti: alioqui proteſtatur contra concilium.

SIgiſmundus Dei gratia Romanorũ Imperator ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex. Vobis reuerendis, venerabilibus, illuſtribus, magnificis, ſpectabilibus, generoſis, nobilibus, ſtrenuis, prouidis & circunſpectis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, principibus, comitibus, baronibus, militibꝰ, oratoribus, Ambaſſiatoribus & nuncijs, ac omnibus & ſingulis proceribus ſacri palatij noſtri, qui in noſtræ Maieſtatis conſpectu in maxima copia conſtituti eſtis. Notum facimus, ac per præſentem noſtram inſinuacionem ac vlteriorem relationem, quam vobis omnibus & ſingulis ſub debito fidelitatis iniungimus, cunctis noſtro ſubiectis imperio publicari iubemus, quòd ad noſtræ maieſtatis notitiam peruenit, qualiter illuſtris Ericus dux Lauvenburgeñ, illuſtrem Fredericum Saxoniæ ducem, ſacri noſtri imperij archimareſcallum, Lantgrauium Turingiæ, ac Marchionem Miſneñ, coram ſacro Baſileeñ concilio ſuper ducatu Saxoniæ & archimareſcallatu prædictis ac iure eligendi Romanum principẽ, trahere nititur in cauſam, prætendẽs principatum, officiũ, & ius ſupradicta ſibi tã hereditario quàm etiã infeudationis per nos ſibi factæ iure deberi. Et inſupèr quòd nos ſuper impetitionibus ſibi præmiſſorum occaſione contra præfatũ Fredericum competentibus iuſtitiam miniſtrare, denegauerimus, querelas in publicũ ꝓferre minimè veretur. Per quorũ alterũ noſtrę Maieſtatis authoritati derogatur, ꝑ alterũ autẽ honorificẽtię noſtrę detrahitur. Noſtram itaq; decet ſolertiã in primis, quędam imperij nr̃i iura ſeruare, quinimò iuxta poſſibilitatẽ noſtrę facultatis adaugere, ꝓut ex debito ſacramenti ſumus adſtricti. Quod *iura rectè facere cõſpicimur, ſi cauſas ad *examẽ imperialis culminis pertinentes, ſub noſtra iuriſdictione cõſeruemus. Cùm itaq; principatus officium ac ius ſupradicta à nobis & imperio noſtro in feudũ immediatè deſcẽdant, ac ſecũdũ iuris cõmunis diſpoſitionẽ, necnõ vſum, morẽ, ſtylum & cõſuetudinem ſacri Romani imperij, feudalis contentio per dominum feudi ac pares curiæ terminanda ſit, liquet, hanc quæſtionem, ſi qua prætendi poterit, ad noſtrum & illuſtriũ archiprincipũ noſtrorũ ſacri Rom. Imp. Electorũ pertinere notionem. Expedit inſupèr de neglectu iuſtitiæ noſtrã ſolicitudinẽ excuſare. Et quidem meminimus, quòd poſt per inueſtituram per nos dudum in Fredericũ *noſtram tunc Marchionẽ Miſneñ genitorẽ ipſius Frederici (de quo nũc agiť) de ducatu, officio, & iure prędictis gratioſè collatam, illuſtres archiprincipes electores, ante ipſiꝰ Frederici aſſumptionẽ, ac in collegiũ & conſortiũ ſuũ aggregationẽ, cauſam huiuſmodi ꝓpenſis maturiſq; cõſilijs biẽnio ferè digeſſerunt: tandẽ ipſum in collegiũ & ſenatũ ſuũ acceptârũt, etiã Erico prælibato renitẽte, ac ſucceſſionẽ, & inueſtiturã ſimiliter prætendente. Quanquam autem ipſe dux Ericus apud nos plurimũ inſtiterit pro iuſtitia ſibi contra eundem Fredericum miniſtranda, foret quoque ſatis durum, cauſam & contẽtionem tam perpẽſo digeſtam conſilio, rurſus in dubiũ reuocare: quia tamen queſtio ipſa non erat in figura iudicij trutinata, nos eidẽ Erico ſemper vltroneos præbuimus iuſtitię cõplementum miniſtrare legitimè. Quod aliter expediri nequit, niſi parium noſtræ curiæ arbitrio, reſpectu feudi memorati. Quos vtiq; pares, legitimè requiſiti, ꝓpti ſumꝰ more imperialis Maieſtatis intra fines Alemaniæ vocare, vbi de cauſis & q̃ſtionibꝰ principũ Alemanię ex ſtylo imperij nr̃i nos cõuenit iudicare. Ex quibus apertè colligitur, nos eidem Erico iuſtitiæ complementũ in præteritũ minimè denegaſſe. *Itaq; & in *atque in præſentiarum nos in huiuſmodi cauſa præbemus iuſtitiæ miniſtrum, quinimò deo ꝓpicio, præbebimus ſemper in futurum, quã diu nos ſuo terreno imperio præeſſe voluerit. Quæ omnia & ſingula mentibus veſtris firmiter inculcari volumus, & in theſauro memoriæ veſtræ reponi tenaciùs, & nihilominùs ꝑ organa veſtra in omni orbe diffundi, quo liquidiùs cũctis innoteſcere queat, cauſam huiuſcemodi ad noſtrum & pariũ noſtræ curiæ, reſpectu ipſius feudi, examen pertinere, noſque iuſtitiam in ea nunquam denegaſſe. Nec modo poſtquã diuina præordinante clementia ſolium Cęſareę dignitatis conſcendimus, futuris vnquam tẽporibus denegabimus. De quo publicè & ſolẽniter proteſtamur. Quam inſupèr proteſtationem ſacro Baſileeñ ſynodo intimare curabimus, ac ipſam requirere, quatenùs cauſam ipſam à ſe penitùs abdicet, & ad forum noſtrum remittat, more, ſtylo, & cõſuetudine imperij noſtri & pariũ curiæ noſtræ terminandam. In hoc actu proteſtationis noſtræ præſentes fuerũt venerabiles Guntherus archiepiſcopus Magdeburgeñ, Alexander Trideñ, & Petrus Auguſteñ epiſcopi, abbas Cãpidoñ, illuſtres Fredericꝰ marchio Brandeburgeñ, archicamerarius ſacri imperij, Guilhelmus comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, Albertus Marchio Brandeburgeñ

deburgeñ & burggrauius Nurẽburgeñ, Ludouicus comes de Vuirttenberg, venerabilis Eberhardus magiſter ordinis beatę Mariæ Teutonicorum per Alemaniam & Italiam, Henricus Ruſſe de Melbingen pceptor, Marquardus de Kunigſel, & alij commendatores ordinis præfati, Hẽricus de Furſtẽburg, Vuilhelmus ſenior, Henricus & Vuilhelm⁹ iunior de Mõteforti. Ioãnes de Neuvuẽburg, Eberhardus de Kyrchberg, comites, & maxima copia nobilium, militum, & clientum, & Ambaſiatorum principum & ciuitatum ſacri imperij. In quorum omniũ & ſingulorum fidem, robur, & euidẽs teſtimonium has noſtras patentes literas fieri, & noſtræ maieſtatis ſigillo iuſſimus communiri. Datum Vlmæ Conſtantienſis diœceſis, ANNO DOMINI 1434. die vigeſimooctauo menſis Iulij, regnorũ Hungariæ &c. 48. Romanorum 24. Bohemiæ 15. Imperij verò 2.

Ad mandatum dñi Imperatoris Caſpar Slygk miles &c. cancellarius.

SALVVS CONDVCTVS DOMINI Imperatoris miſſus ſacro cõcilio, & lectus in generali congregatione die Sabbati, 23. Iulij, 1435.

SIgiſmundus Dei gratia Imperator Romanorum ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex. Notum facimus tenore pręſentiũ vniuerſis, ꝙ licèt pridem dum ſacroſanctum generale Baſileeñ concilium exordium ſumeret, ex inſtitutione pręcedentiũ ſacrorum conciliorum, nos omnibus & ſingulis eccleſiaſticis & ſecularibus perſonis illuc venientibus, ibidèm ſtãtibus, & abindè recedẽtibus, noſtrum ſaluum & ſecurum cõductum dederimus & conceſſerimus, quemadmodùm nobis tanquã aduocato & primo protectori ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & ſacrorum cõciliorum dignè conueniebat: eaſdem etiam perſonas, cuiuſcunq; dignitatis ſeu conditionis exiſterent, in noſtram ſpecialem protectionem aſſumeñ: tamen intellecto, ꝙ nonnulli, licèt ſuperuacuè, dubitent, ne propter diffidationẽ, quã Philippo duci Burgundię fecimus, huiuſmodi noſtra cõceſſa libertas poſſet lædi ſeu infringi, quod tamen noſtrę intentionis nunquam fuit, neque eſt, cùm ipſam diffidationem ſolùm pro recuperatione iurium ſacri Romani imperij & nullius perturbatione fecerimus: ſtatuimus *ſecuritate ipſius ſacri concilij (cuius felicem & deſideratũ progreſſum ſemper cõcupiuimus) cum nõ mediocri noſtra exhibita opera ſalubriter prouidere, & mẽtem noſtram ſynceram declarare, ne quiſquam nobis imputare habeat, nos aliq̃d intẽtaſſe, quod quomodolibè eſſe poſſit ad perturbationẽ ipſius, ſeu veniẽtium, ſtantium, ſeu recedentiũ. Idcircò animo deliberato, & ex certa noſtra ſciẽtia iterum de nouo ac ex ſuperabundãti (licèt profectò non ſit) cùm intentio noſtra ad indemnitatẽ & libertatẽ ipſius ſacri cõcilij ſemper illæſa & integra fuerit atque ſit, vniuerſos & ſingulos p̃latos, principes, doctores, magiſtros, Ambaſiatores, nobiles, & quaſcunq; eccleſiaſticas & ſeculares perſonas, cuiuſcunq; ſtatus, gradus, ſeu cõditionis exiſtant, vt ſacrum cõcilium feliciter ſuper his, pro quibus congregatum eſt, continuari poſſit ad reuerentiam Dei, releuationem orthodoxorũ, & honorem vniuerſalis Eccleſiæ in noſtram ſpecialem ſaluagardiã, tuitionem, & protectionem grato & deuotiſſimo animo recipimus per pręſentes: Volentes & ordinantes authoritate Cæſarea p̄ſentium per tenorem, quòd omnes & ſinguli ad dictum concilium accedentes, in eodẽ permaneñ, & ab eodem recedẽtes, in noſtra imperiali cuſtodia, non obſtante diffidatione præmiſſa, quodq; ab aliquo non moleſtentur, inquietentur, vel aliquam iniuriam ſeu moleſtiam patiantur: Mandãtes vniuerſis & ſingulis principibus eccleſiaſticis & ſecularibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, magnatibus, proceribus, militibus, clientibus, capitaneis, poteſtatibus, gubernatorib⁹, rectoribus, burggrauijs, caſtellanis, officialibus, iudicib⁹, telonearib⁹, boletarijs paſſuum, cuſtodibus ciuitatum, villarum, & quorumcunq; locorum cõmunitatibus, & rectoribus eorũdem, cęteriſq; noſtris & imperij ſacri ſubditis & fidelibus, firmiter & diſtrictè, eoſdem ſerioſiſſimè requireñ, quatenùs vniuerſis & ſingulis pręlatis, principib⁹, nobilib⁹, & magiſtris, & Ambaſiatoribus quorumcunq; regũ, pręlatorum, principum, & communitatum, vniuerſitatumq; totius Chriſtianitatis, qui ad pręfatum concilium auxiliante Domino acceſſuri ſunt, ibidẽ ſteterint vel receſſerint, cuiuſcunq; ſtatus, gradus, dignitatis ſeu conditionis exiſtãt, noſtro & imperij ſacri nomine fauorabilem & benignã debeatis impendere voluntatem, eoſdẽ cum gentibus & familiaribus ſuis ac bonis & reb⁹ eorum quibuſcunq; faciatis pleniſſima libertate gaudere, ipſoſque fauorabiliter pertractare, ac eoſdem & eorum quẽlibet cum bonis prædictis tutè & ſecurè per territoria, ciuitates, caſtra, caſtella, oppida, villas, itinera, paſſus, portus, pontes & terras, ac iuriſdictionis veſtræ loca, nobiſq; ſubiecta, ire, tranſire, ſtare & morari, eundo ad dictum conciliũ, & redeundo ab eodẽ permittatis. immò eiſdem amore ſanctæ matris Eccleſię, ob reuerentiamq; ſacri cõcilij, ac noſtrã & ſacri imperij beneuolentiam ſingularem, dum & quotiès requiſiti fueritis in his, quę ſecuritatẽ & celeritatẽ ipſorũ cõcernunt itineris, promotiuam & gratuitã ipſis oſtẽdere realiter & exhibere velitis & debeatis voluntatẽ, necnõ eiſdẽ & cuilibet ipſorũ de victualibus, domibus, expenſis ipſorũ cõpetentibus & cõductis,

*pro ſecuritate

ductis,petitis & requiſitis, pro rationabilibus ſalarijs prouidēdo. Sic enim fieri volumus, vt in fauorē pręfati cōcilij, cōceſſimus & cōcedimus per pręſentes, quibuſcunq; literis in cōtrariū factis ſeu fiēdis nō obſtātibus. Quicunq; enim aliquē prędictū concilium viſitantē,modo quocunq; lędere pręſumpſerit,ſciat ſe noſtrā & imperij ſacri indignationē grauiſſimā incurriſſe. Et ecōtrariò,quicunq; viſitantibus, vndecunq; ſint, nſi amore fauores impenderit,certū ſe reddat,ꝙ eidē ſingula beneficia impēſabimus gratia ſingulari, præſentium ſub noſtræ imperialis maieſtatis ſigillo,teſtimonio literarum. Datum *Teruaniæ Strigonieñ diœceſis, Anno Domini 1435. menſe Maij, regnorum noſtrorū anno Hūgariæ &c.49. Romanorum 25. Bohemiæ 15. imperij verò 2.

EPISTOLA IMPERATORIS ROmani, qua ſpondet & promittit ſe cōfirmaturum certa capitula concilij.

SIgiſmūdus diuina fauente clemētia Romanorū Imperator, ſemper Auguſtus, ac Hūgariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex. Notum facimus tenore pręſentium vniuerſis, ꝙ ab alto nobis cōmiſſum officiū tunc rectè indubitanter exequimur, cùm in his, q̄ ad fidē catholicā ptinent, ſanctę matri Eccleſiæ ipſiusq; ordinationibus inhærentes, pro earū obſeruātia & executiōe partes noſtræ ſolicitudinis adhibemus. Cùm itaq; inter legatos ſacri generalis cōcilij, quod Baſileæ in ſpiritufancto legitimè celebratur, nomine & authoritate ipſius ſacri cōcilij & generalē congregationē regni noſtri Bohemiæ, pro vnitate & pace quædā capitula cōcordata fuerunt, & manuū ſtipulatione firmata, debeantq; ſigillorū munimine roborari, & ad executionē deduci, iuxta formam in noſtri præſentia *Brimæ cōcordatam, & nunc nouiter, coram nobis à partibus recognitam & cōfeſſatam. Nos rei tam vtili ac ſalutari officij noſtri partes volentes authore dn̄o impartiri, Deoq; & fidei catholicę obſequium reddere, omnipotenti Deo & ſanctæ matri Eccleſiæ promittimus & vouem⁹, ꝙ poſtquàm ipſa cōpactata fuerint (vt præmittitur) roborata, nos ea firmabimus & roborabimus, & ſeruari faciemus purè, ſimpliciter & ſyncerè, iuxta ſanum & bonū intellectum eorū, nec permittemus ea in aliquo violari vel eis abuti, nec permittemus aliquē ad cōmunionem ſub vtraq; ſpecie coarctari vel compelli quoquo modo in pręiudiciū cōpactatorum. In cuius rei teſtimoniū, ſigillum Maieſtatis noſtrę pręſentibus eſt appenſum. Datū in Alba regali *Veſprumeñ diœceſis, Anno dn̄i 1436. die 8. Ianuarij, regnorum noſtrorū anno Hungarię &c.49. Romanorum 26. Bohemiæ 16. imperij verò 3.

*Brunæ

*Veſpimeñ

*Veſpuneñ

EPISTOLAE DIVERSORVM VEL REGVM VEL PRINcipum vel magnatum ad ſynodū Baſileeñ.

EPISTOLA DVCIS BVRGVNdiæ miſſa concilio ſuper facto S. Petri de *Lutzenburgo, lecta &c. Martij 9. Anno Domini 1436.

REuerendiſſimis reuerendiſq; in Chriſto patribus, cęteriſq; Chriſtifidelibus in ſacro generali concilio Baſileeñ in ſpiritufancto legitimè cōgregatis, amicis meis pręchariſſimis, deuotus Eccleſiæ filius Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, comes Flandrię, Artheſij, Burgundię, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelādiæ & Namurci, veſter amicus. Reuerendiſſimi reuerendique patres, cæteri quoq; Chriſtifideles in ſpiritufancto congregati amici præchariſſimi, iam hora eſt, & nunc tempus idoneum venit, vt negociū diu deſideratū, ſuper canonizatione & eleuatione dignæ per ſecula memoriæ domini Petri de *Luxenburgo, ſacroſanctæ Romanę Eccleſię quondā cardinalis, meiq; conſanguinei, ad extremam manum & operam, ſi duxeritis intendendum, deducatur. Hoc etenim varijs in concilijs generalibus Eccleſiæ tēporibus retroactis fuit inceptū, ſed quibus medijs vel modis, ignoro vel interruptum vel aliās quomodolibèt imperfectum ſemper remanſit, & ita remanſurum (quod abſit) exiſtimo, niſi diuina ſuper hoc prouidentia veſtros in idipſum animos excitans, prouideat, quę vobis (vt arbitror) tātum decus & laudis titulum ſpecialiter reſeruauit, quemadmodum ea ſacro Conſtātieñ concilio fuit (vt audiui) olim reſeruata canonizatio quorūdam ſanctorū apud *Saymitas tunc temporis interuētorum, & aliorum ſimilium memorabilium factorum in quibuſdam alijs concilijs generalibus. Sic enim Deus huiuſmodi cōcilia celebrātibus ſua (prout vult) ſecreta reuelat, diſtribuit, & reſeruat. Quid veſtro cœtui ô veri pugiles, veræq; baſes Eccleſiæ, plùs honoris & glorię accedere poſſit, quàm ad canonizationē & eleuationem prædictam procedere, & eum, quem ſuis ex meritis glorioſis & tot miraculis velut inauditis, quib⁹ quotidiè coruſcat, aliorum Chriſti confeſſorum collegio conſtat aggregari, ac cum his palàm & publicè adorandum eleuare, ipſiſq; in catalogo ſanctorum inſcribendis ad perpetuam eius laudem & memoriam apponere? Quas ob res V.P.R. & amicitias præchariſſimas obnixè deprecor & hortor, quatenùs oculum interioris intelligentiæ ad præmiſſorum conſiderationem erigentes, placeat ea pro Dei & ſui cōfeſſoris (cuius res agitur) reuerentia & honore, quo videritis oportere modo proſequi & tractare, vt quo ſtudioſiùs eo in facto, quod maximoperè cordi habeo, proceſſeritis, eo peramplius Deo placituri, gratū ſibi obſequium impendatis. Reuerendiſſimi reuerendiq; patres, & cæteri ſupradicti amici præchariſſimi, Spiritusſanctus, ſub quo

quo duce veſtro multis ab annis in vinea Domini laboratis, veſtri laboris faciat finẽ votiuum & felicem. Ex villa mea Bruxelleñ, die penultima Ianuarij.

LITERA ILLVSTRISSIMI PRINcipis domini ducis Burgundiæ &c. miſſa concilio, & lecta in generali congregatione die Sabbati 26. Martij, 1435.

SAcroſanctæ generali ſynodo, Baſileę in ſpiritusſancto cõgregatę, eccleſię ſanctę deuotus filius Philippus dux Burgũdię, Brabantiæ & Limburgiæ &c. Promptum & ſyncerum Eccleſiæ ſanctæ deuotionis affectum. Reuerẽdiſſimi reuerendiq; in Chriſto patres ac ſpectabiles & commẽdatiſſimi viri, ſacroſanctæ veſtræ in ſpiritusſancto cõgregatæ conuentionis intentum animũ cęteris cum ſanctiſſimis operibus paci & concordiæ principum Chriſtianorũ, regni potiſſimè Francię, quod Chriſtianæ religionis pars eſt non minima, firmiter exiſtimãs paternitatibus veſtris, quas in vnum cõgregat vnionis & pacis amator & author, ea dignũ duxi propoſito ſignificari deuotiori, quæ regni ipſius pacis aſſequendæ media cõtingunt. Nuper igitur reuerendiſſimi reuerendiq; in Chriſto patres & recolendi viri, cùm certorum appunctuamẽtorum & tractatuũ inter chariſſimum fratrem meum ducẽ Burbonij & Aluerniæ, & me in villa pontificali actorum firmationis & concluſionis gratia in ciuitate Niuerneñ noſtris in perſonis ipſe frater meus ſororq; mea ſua contoralis eſſemus, ad eandem ciuitatem applicuerũt chariſſ. frater meus comes Richmũdiæ, reuerendiſſimus in Chriſto pater archiepiſcopus Rhemeñ, Chriſtophorus de Haricuria, & quidam alij pro parte aduerſarij dñi mei regis, & mei Ambaſiatores ad me deſtinati. Quibus tandem per aliquos dies auditis, aperta eſt inter nos & aduiſata certa diæta tenenda in ciuitate mea Attrebateñ die prima Iulij proximè futura, ad in effectum generalis pacis in regno prædicto vacandũ & intendendum. Cuius dietæ inter nos prolocutione per eoſdem fratres meos dicto aduerſario ſignificata, de ipſius aduerſarij ſuper eiuſdẽ diætæ acceptione deliberata voluntate ſe polliciti ſunt quantocyùs opportuno tempore me reddere certiorẽ. Quod etiam nũc vſq; paternitatibus veſtris incertum ea ratione ſignificare diſtuli, reſpõſum eorum expectans, quo certum quid ſuper huiuſmodi negocio poſſem celebri veſtro cœtui referre. Vndè & nunc habito à dicto fratre meo comite Richmũdiæ certo reſponſo, quo dictum aduerſarium refert dietam ipſam acceptaſſe, ad eamq; plures principes cõſanguineos ſuos, & alios ſui conſilij cum eiſdẽ ad agẽdorum expeditionem pro dictę generalis pacis effectu ſufficienti* conceden̄ poteſtate transmittere concluſum, veſtris P. ipſum in pręſentiarum duxi ſignificãdum, eaſdem in ſanctæ charitatis viſceribus obnixo deprecãs affectu, quatenùs ob reuerentiam altiſſimi, ſuæq; ſanctę orthodoxę fidei (cuius ipſum Franciæ regnum inter cætera ſpecialiſſimã culturã exercuit) exaltationẽ & augmentũ, & totius reipublicę Chriſtianorum profectum, dignẽtur & velint Sereniſſimum dominũ meum regem, dictumq; ſuum & meum aduerſarium literatoriè aut per nuncios ſolennes charitatiuè monere & inducere, vt ad diætam ipſam ſuos infallenter deſtinet oratores & deputatos, ac cõmiſſos certos Ambaſiatores, cum ſufficiẽti (ſicut res ipſa reqrit) eis tributa poteſtate. Ego enim ex toto animo pacis ipſius optans videre dies, in perſona mea me diſpono ad diætam ipſam memoratę pacis generalis, quãtum in me poſſibiliter erit, agẽdę cauſa cõpariturum. Dignentur inſupèr eædem P. ad tantum pacis bonum, quo rebus in terrenis atque mortalibus nihil ſolet gratius audiri, nihilq; delectabilius concupiſci, ex ſacra veſtra cõgregatiõe, quæ de diuerſis orbis partibus electiſſimos viros adunauit, aliquos ex reuerendiſſimis in Chriſto patribus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, ac alijs ipſius veſtræ ſanctę ſynodi venerabilib⁹ ſuppoſitis, ad dietã ipſam ſolennes trãſmittere deputatos, viros pacis amatores, & diuiſionis exoſos: quos pro tãtę rei tãdiu requiſito clamatoque felici ſucceſſu, meliùs duxerint tranſmittendos, cum eiſdẽ à ſacroſancta veſtra ſynodo plena cõceſſa poteſtate, dictum ſereniſſimũ dñm meum regem aduerſariũ prædictũ & me, in omnipotẽtis Dei Eccleſięq; ſuæ virtutẽ & nomen hortãdi, inducẽdi, informandi & requirẽdi, vt ad pacis ipſi⁹ generalis cõſequendę effectum, nos & noſtras vires & animos diſponam⁹. Tractatus etiam, cõcordias & appunctuamẽta ad ipſi⁹ effectũ & pacem ipſam, ſi (quod cõcedat author ipſe pacis) aduenerit, Eccleſiæ ſanctæ generalis authoritate roborãdi, confirmandi & approbandi, cenſuras eccleſiaſticas ad ipſarũ integrationẽ opportunas, fulminãdi & promulgãdi, cęteraq; omnia & ſingula ꝓ negocij bono & votiuo cõplemento neceſſaria, cõgrua, vel opportuna faciendi, ſicut agendorũ inibi ſeries expoſtulabit: quatenùs Dei ſuffragãte gratia, & ipſorũ opportuno directorio, regnũ ipſum Francię mœroris & iuſtitię prohdolor iacẽs humi, poſt tam diu cõtinuatos guerrarũ anxios dolores & miras anguſtias, à funere ſuo reſurgat, & ſibi ac toti catholicæ religiõi tam propicia tranquillitas diuinę pietatis operãte clementia tribuatur. Super pręſentium verò literarum mearũ receptione, quas (vt res ipſa benè requirit) per pręſentiũ latorẽ propriũ nuncium veſtris P. deſtinare decreui, & veſtro ſuper earundẽ tenore deliberato reſpõſo per eundẽ nunciũ quantocyùs exoro per eaſdem

loc⁹ obſcurus

for. *cum decenti

eaſdem P.V. fieri certioré, per eundem, quæ me ad Eccleſiæ ſanctæ felicia vota facturum voluerint intimañ, ad quæ me reperient ex animo paratum. Scit eiuſdé Eccleſię ſanctæ ſponſus altiſſimus, qui P.V. ad ipſius ſuę Eccleſiæ laudabilem directionem feliciter & proſperè cóſeruare dignetur in longæuum. Scriptum in villa mea Diuioneñ, die decimaſexta Martij.

LITERA REGIS FRANCIAE Caroli, miſſa concilio ſacro, lecta in generali congregatione die Sabbati 23. Aprilis, 1435.

SAcroſanctæ ſynodo Baſileeñ, in ſpiritu ſancto legitimè cógregatę, deuotus Eccleſiæ filius Francorum rex Carolus, ſalutẽ atq; rerum gerendarum felicem ſucceſſum.

Nihil quicquã apud rempublicã * regna, potiſſimum erga Chriſticolas omẽs, felicius & accommodatius arbitramur, quàm illos & ipſa, optata pace atq; beata perfrui. Quapropter multa ratione perſuaſum habem⁹, ad ea quæ paci magìs attinent, maximè regni noſtri & ſubditorum noſtrorum, charitate ſyncera operas noſtras cóferre debere, ſicuti ex animo hucuſq; omni ſolicitudine atq; cura, prout legis præcepto inducimur, fecimus: profectò nil ſanctius ipſa aut beata nobis fuit. Et cum ſuperiori tẽpore pia atq; deuota ſupplicatione chariſſimi & dilecti amici noſtri cardinalis S. Crucis, res ipſa nó modica diſceptatione varijs aſſignationib⁹ agitata fuerit: quoniã labori, periculis, atq; expẽſis minimè ipſe pepercit, vſq; in portũ & ſalutis finẽ nó pertigit, poſtmodùm proximis his diebus Chriſto pacis authore (vt piè creditur) faciẽte, nouiſſima celebrata eſt in materia cõponendę pacis cum duce Burgundiæ apud ciuitatem Niuerneñ, conuencio, & ad eandem noſtra ex parte cum decẽti & ſufficienti poteſtate chariſſimos & dilectiſſimos conſanguineos noſtros ducem Burbonij & Aluerniæ, & comitẽ Richemũdiæ conestabularium noſtrũ, & dilectos & fideles cõſiliarios noſtros archiepiſcopum Rhemeñ cancellarium noſtrum, & Chriſtophorum de Haricuria conſanguineum noſtrum tranſmiſimus. Et cùm res ipſa poſt lõgam diſceptationem, optimã ad ea quæ pacis ſunt, diſpoſitionẽ habuit, cupiẽtes omẽs etiam partes eodem & vnanimi conſenſu ac fauore pacis & vnitatis præſtantiùs agere, in alterius * diem & conuentionis apud ciuitatem noſtram Attrebateñ ad primam diem menſis Iulij proximè inſtãtis concordârũt. Conſentientes etiam, vt res tãta efficaciam habeat ampliorem & certiorem, vt pro parte ſanctiſſimi patris noſtri cardinalis S. crucis & Arelateñ, & à ſacro Baſileeñ concilio cardinalis de Cypro cõſanguineus noſter & S. Petri ad vincula, ad ipſam aſſignationem & locum tranſmittantur. Quamobrem amicitiam veſtram maiorem in modum oramus & deprecamur, ſit res illa tam ſacra atq; fidei orthodoxæ tam vtilis & neceſſaria, vobis curæ & ſolicitudini, vt ad illam diætam pfatos cardinales de Cypro & S. Petri, trãſmittere veſtri ex parte velitis. Confidimus, vt tantorum patrum præſentia & ſingulari prǽſtantia atq; virtutum magnitudine, differentia omninò ex medio tollatur, * abſolutaq; ſit. Proindè ipſis tranſmiſſis, atque re confecta, non paruam nos ſumus percepturi lætitiam, ac gratiam vobis habituri. Datum in ciuitate noſtra Turoñ, die 24. menſis Martij.

for. * ſeu regna

loc⁹ obſcurus

LITERA MISSA PER DOMInos Ambaſiatores cócilij exiſtentes in Bohemia ſacro concilio, lecta in generali congregatione die ſabbati 23. Aprilis, 1435.

SAcroſanctę generali Baſileeñ ſynodo, in S.S. legitimè cógregatę, vniuerſalem eccleſiam repręſentanti, earũdem R.P.V. humiles oratores Philibertus epiſcopus Conſtantieñ & cęteri ſui collegę. Reuerẽdiſſimi in Chriſto patres & domini, quòd R.P.V. vſque ad pręſens non ſcripſimus, cauſa fuit, quoniã ſcribendi materia non ſuberat. Negocia enim pro quibus deſtinati ſumus, inſperatã acceperunt dilationẽ. Cuius cauſam eſſe ferunt, nimiam temporis acerbitatem, propter quam vijs omnibus inijt facta congregatio Pragæ pro eligendis Ambaſiatoribus, & prædiſponendis alijs præagẽdis ante carniſpriuij tempus haberi non potuit. Nos quidem qui auſteritatem temporis & viarũ diſcrimina ſumus experti, morã ipſam ſatis habemus rationabiliter excuſatã. Venerunt igitur pridem ille nuncius ſereniſſimi Imperatoris, q fuit apud P.V. & Vuenzelaus presbyter de Karlestain, & cum eis nuncij Bohemorũ ad excuſandũ moras & literas ſalui conductus recipiendi pro 10. baronibus, 10. nobilib⁹, cliẽtibus electis & nominatis, atq; pro oratoribus ferè omium ciuitatum * Tabor, & paucis tantùm exceptis. Arte ſolita factum eſt, quod à domino Imperatore poſtulatum eſt, vt daret eis intelligere mentionem ſacri concilij per nos miſſam. Dominus autem Imperator miſit pro nobis vt iremus ad eius Maieſt. apud Pozonium. Quod fecimus indilatè. Cumq; Pozoniũ nauigio veniſſem⁹, ab eius cõſiliarijs in littore ſuſcepti ſumus, & ad hoſpitium ducti. eis à nobis recedẽtibus, morula interiecta, ipſe ſereniſſ. dominus Imperator hoſpitium noſtrum intrauit, aduentũ noſtrum iocundè ſuſcipiẽs, & ſacro cócilio de noſtri deſtinatione gratias magnas agens. Poſt hęc quę per Bohemorũ nuncios ſibi dicta & illata fuerãt, non diſtulit referre. Nobis quidẽ viſum eſt, diętam, quam iam ad dominicã in albis poſuerunt, refutandam non eſſe, præſertim cùm ex bonis cauſis factum eſſe dicatur. Quo ad aliud diximus, quòd ſupplicabamus ſuæ Maie-

locus obſcurus

* Taborẽ

Maieſtati,vt non indignè ferret,ſed nos dignaretur ſupportatos habere, quoniã cùm eſſemus à ſacro concilio deſtinati,vt in conuentione cũ ipſis Bohemis coram eius Maieſtate mentem ſacri concilij aperire deberemus: nec deceret, nec forſitan expediret, ante locum & tempus, & per internuncios talia referare. Quod eius Imperialis apex benignè ſuſcepit,& nuncijs Bohemorum ſuũ dedit reſpõſum. Et ſic illi receptis literis ſaluiconductus,Bohemiam reuertuntur. Nos verò Viennæ tempus conuentionis pręſtolabimur. Exiſtimauimus reuerendiſſimi patres,gratè P.V.ſuſcipere,quòd hanc prorogationem conuentionis non refutauimus, ſicut nec erat aliquo modo refutãda. Quòd hęc negocia difficultates & dilationes ſuſcipiant,P.V.(quæ magna ſapiẽtia pollẽt) credimus nõ mirari. Sed & ſperamus confidẽter,P.V.illis inſiſtere,& finem rerum intendere,in quibus tanta & tam mira Dei beneficia cognouerunt. Opus enim eſt,quòd ſacrum cõcilium à proſecutione incepti operis non deſiſtat. Illi ſiquidem perditi homines,qui cœpta bona turbare & dirumpere ſatagunt,in diſſolutionem concilij ſpem figunt. Et exindè ſpondẽt ſuis ſatellitibus reſpiramen. Vndè oportet ecõtrà,vt P.V.hoc ſacrificium omnipotenti Deo offerant, ne ſuſceptorum beneficiorum videãtur ingratæ:atq; ignis, qui minutus extinctioni propinquat,per incuriam vires reſumens,in flãmam(quod abſit)vehementer exurgat. Et quod patres reuerẽdiſſimi & huic rei valdè accommodum foret, ſanctę reformationis opus vrgere,*ſed ex multis alijs reſpectibus eſt neceſſarium. Vtinam omnes qui ſunt in concilio,audirent & intelligerent quæ nos, qui extrà proceſſim⁹. Profectò etſi tam auidi ſint tanti boni,auidiores & feruentiores fieri minimè dubitamus. Alia ſcribenda nõ inſtant,niſi quòd nos P.V. humilimè commendamus,cum omni promptitudine obſequendi. Quas dignetur altiſſimus ad bonum vniuerſalis Eccleſiæ dirigere, ac feliciter conſeruare. Scriptum Viennę,prima die menſis Aprilis.

REVERENDISSIMIS IN CHRIſto patribus & dominis,dominis Pręſidenti,prælatis,& cęteris generale Baſileẽ.concilium celebrantibus,dominis ſuis tota veneratione colendis & honorandiſſimis.

Reuerendiſſimi patres ac domini mei honorandiſſimi, humilima recommẽdatione præmiſſa, poſt longam concertationem dominorum prælatorum,Gallicanam Eccleſiam Bituris repræſentantium,quam pro confirmatione ſuarum mentium diutiùs protraxerunt, omnibus præſentibus, nemineque diſcrepante,concluſum eſt, conuentionem vestram multiplici*legitimis funiculo conuocatam,ab omnibus,& præſertim ipſa Eccleſia Gallicana ſequendam, & cum veſtro debere conuenire concilio vniuerſo,deuotaſque Deo gratias omnes exoluerunt, qui in huius peſtilentis temporis curſu E.V.D. *deprimas huius cõcilij geminat,grandiaq; & electa virtutum vaſa ſibi ſeruauit,& in Baſilea quæ baſis firma in baſe ſiue petra Chriſto,Gallia more Liæ multos in vtero proprio geſtans patriarchas,vos huius Concilij celebres patres in charitatis vinculo priores firmauit. Sed quia concluſorum ibidèm executio,in aliquas moras defertur, & accelero deliberatorum cõſummationem ad poſſe,inuitus à me exigo abſentiam veſtræ ſacratiſſimæ concionis. In qua inter ſuprema deſideria cupio adeſſe, & adero quamprimùm rerum gerendarum oportunitas aderit,ſupplicans vt interim habear excuſatus. Ferè enim per trimeſtre ad nihil aliud deſudaui,& ſpero perfectionem agendorũ.abũdantiùs autem omnes die ac nocte orant,vt videamus facies veſtras,& compleamus quę deſunt fidei noſtræ. Ipſe autem De⁹ & pater noſter, & Dominus Ieſus Chriſtus dirigat viam noſtram ad vos. Vos autem multiplicet, & abundare faciat charitatem veſtrã in inuicèm & in omnes,ad cõfirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate ante Deum. Mihiq; ſuo humili & deuoto E.V.D.pręcipiant & mandent quæq; grata, & parebo ad poſſe. Pręteſtiſſę die 28. Aprilis. (1.Theſſ.3.e)

Veſter humilis & ad vos deuotus,

A. Archieps Lugdunẽ.

SACROSANCTAE GENERALI SYNODO Baſileẽ,in ſpiritufancto legitimè congregatæ,vniuerſalem Eccleſiam repræſentanti.

Exulta & iubila ſynode ſacroſancta altiſona, deprome gratiarum actiones & laudes rerum omnium cõditori. Nuncia in omnibus finibus terræ diem feſtum & gaudij,vniuerſos Eccleſiæ filios ad congratulãdum & gratias peragendum gratulabudis admonitionibus exhortare. Laudẽt tecum magna opera Dei,& exultent ingenti lętitia Chriſtiani omnes prouinciæ vniuerſæ. Siquidem deſiderata eccè dies aduenit, quo iam tuorum laborum meſſi ſunt fructus,& ſeminum tuorum in horrea Dominica plenos manipulos reportaſti. Hodiè nanq; Imperiali maieſtate imperialibus infulis decorata,in publico foro huius ciuitatis numeroſa populi multitudine aſſiſteñ, corã nobis tuæ beatitudinis nũcijs,gubernator,barones,nobiles ciuitatis,ambaſiatores regni Bohemiæ,primùm nobis cõpactata obtulerunt,literis authẽticis communita. Deinde pro ipſorũ executiõe de tenẽda,obſeruãda & defendẽda vnitate Eccleſiaſtica & pace,literas alias ſecundũ formã Brũnę condictã. Poſt hęc quatuor ad hoc deputati cũ pleno

loc⁹ obſcur⁹

& authentico mādato nomine omniū tam Eccleſiaſticorum quàm ſecularium, reuerētiam & obedientiam canonicā præſtiterūt. Nos quoq; iuxta tuæ ſanctiſſimæ cōcionis iniunctam vnitatem Eccleſiaſticam per eos factam & acceptam, pacemq;, necnon reuerentiam & obedientiam exhibitas acceptauimus, & pacem pronunciauimus eis ſeruādam per vniuerſum populum Chriſtianū. Quo modo ſacroſancta ſynode ſtyli officium poſſit ſufficienter exprimere exuberantiam gaudij, quæ aſſiſtētium corda repleuit? Vultuum amœna ſerenitas, lachrymæ præ vbertate lætitię, ab oculis erumpentes, cantus & applauſus, internę lętitiæ teſtes erāt, aut certè meliùs indicia dici poſſent. Quoniā nulla extrinſeca ſigna immenſitatem æterni gaudij proportionabili poſſent oſtēſione teſtari, videlicet vt iam nos ipſius beatiſſimæ cōgregationis & vniuerſi populi Chriſtiani gaudia meditātes, noua iterum exultatione replemur, quo tandem fine hanc noſtrā claudemus epiſtolam, ne, ſi pro modo affectus perduret oratio, metas epiſtolarum excederet, niſi vt cum Dauid eximio prophetatum dicemus: Bonū eſt cōfiteri Domino, & pſallere nomini tuo altiſſime. Ad nunciandum manè miſericordiam tuam, & veritatē tuam per noctem. In decachordo pſalterio cum cantico in cithara: quia delectaſti me Dn̄e in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. Ipſe quidē fecit nobis magna qui potens eſt, & ſanctum nomē eius: cuius clementiam ſuppliciter exoramus, vt quod operatus eſt, confirmare dignetur, & ipſam ſacroſanctā ſynodum tueri, regere & gubernare ad perficiendū ſancta opera, pro quibus eſt in eius nomine cōgregata. Scriptū *Eglamæ 5. menſis Iunij, Anno 1436.

Pſal. 91. c

Luc. 1.

Per humiles oratores & nuncios,
Philibertum ep̄m Conſtañ,
Ioannē de Polomar, ſacri palatij Apoſtolici Auditorem,
Martinū Bernerij decanum Turonēſem, & Thomam de Haſelbach ſacræ Theologiæ profeſſorem.

EPISTOLA MISSA CONCILIO AB ambaſiatoribus eiuſdem exiſtētibus in Nurenberga, præſentata & lecta in congregatione generali, die Veneris vltima Februarij.

SAcroſanctę & venerabili ſynodo Baſileeñ, patribus & dominis omi nobis veneratione & amore colendiſſimis, inclytarū dominationum veſtrarū obedientiā fratres Ioannes Nyder prior, & Ioānes Mulenbruñ.

Reuerendiſſimi & indulgentiſſimi patres & domini, viri ſapientia clari, virtute præſtantes, & laudata conſtantia vbiq; colendi, A diebus quibus vos Deus congregauit in vnum, & præſertim poſtquàm ſub titulo ſacroſanctæ veſtræ ſynodi ad regnum Bohemiæ eulogia pacis manārunt, corda multorum, triſtitia propè abſorpta, in ſpem conſolationis reſpirārunt, exultantibus animis Dominum tanquàm auxilium eis deſuper veniſſet, laudantes, quòd tantę miſerationis oleo corda veſtra perfudit, vt vobis de fratribus, qui in preſſura ſunt, tāta cura fuiſſet, firmiter tenentes, quòd citiùs & cumulatiùs & eo laudatiùs inimicos noſtros in ſpiritu lenitatis & verbo Dei, quàm flatu furoris & ore gladij reduceretis, argumentum ſumētes ex retroactis infauſtis noſtris ſucceſſibus. Ex quibus pleriq; in tantam deciderunt puſillanimitatem, vt de pace temporali, qualibuſcunque, niſi veſtra ſolicitudo præueniſſet, cogitabant prouideri remedijs. Audito autem poſteà, quòd congregatio veſtra, in quam ſpem (vt præfertur) conceperunt, mādata fuiſſet diſſolui, geminata triſtitia obriguerunt, tanquam quò ſe conuerterent, aut quid facerent, neſcirent. Et ad nos veniētes ſiue mittentes, ſciſcitati ſunt, quomodò ſe factum haberet, aut quid amodò facere deberent, cùm nūc ſua fiducia ſe fruſtratos viderent. Nos, licèt non minori eſſemus ſecūdum audita, viſa & lecta, mœrore perculſi, ipſos, vt poteramus animantes, confortauimus in eo potiſſimùm, quòd perſeueranter, tanquam nihil de veſtra conſtantia hęſitantes, nobis cōmiſſa proſequuti ſumus. Nam nihil ſcripti aut nuncij à veſtris paternitatibus vſq; nūc recepimus. Nobis autē & reliquis, quos ad plenum conſolari non potuimus, in qualicunq; turbatione conſiſtentibus, ſperātibus autem, quòd de propinquo nobis aliquid conſolationis mandaretur, ſuperuenit deſideratus admodum de Egra nuncius, deferens nobis literas conſulatus Egreñ, continentes, quòd literas ſacræ congregationis veſtræ & noſtras, quas nobis cū ſuis deſtinarent, attuliſſet. Quas cùm recepiſſemus, gaudio multo *refecti ſumus. Dubij tamen adhuc, quid veſtræ eſſet voluntatis, aut quid de vobis ageretur. *Vtrunque ineſt, & ſoliciti manſimus, ſuper ſcripta eadem, nihilominùs iuxta conſilia fidelium & prudentium reſpondentes, miſſum nobis nūcium cum gratiarum actione remiſimus. Et eodem expedito, mox veſtra lata & clara ſcripta ſuperuenerunt, & literis nobis à Bohemia primùm, & à vobis deinde ad vniuerſos directis, in vulgare noſtrum intelligibiliter tranſlatis Conſulatui Nurenbergenſi deuotis veſtris, data ſibi ad petitionem copia, inſinuauimus, qui in priſtinam ſibi videntur conſtituti ſpei conſolationem. Deinde alter ex nobis, qui hæc ſcripſit, reliquo vtiliùs occupato, illuſtrem principem & dominum, dominum Marchionē Brandeburgeñ tunc adijt ad quinque milliaria diſtantem, & ſibi præmiſſa omia per ordinē expoſuit. Qui cùm auidè & magno gaudio ſingula au-

*refecti

*Vtcunque enim eſt.

la audiuiſſet, copias narratorũ & lectorum petijt. Et poſtquàm de cõſilio & auxilio inuocatus fuiſſet, magnificè & ex animo (vt videbatur) reſpondit, ſe longo nunquã tem pore meliora pcepiſſe noua, & quaſi de ſomno cordialis mœſtitiæ euigilaſſe. Et in ſententia, præſentibus reuerendo patre domino epiſcopo * Ciſtetenſi, & quampluribus nobilibus & notabilibus perſonis, reſpondit: Ego ſcio, quia interfui, quòd ſecundum decretum concilij Conſtantienſis iſti ſancti & venerabiles patres congregauerunt concilium ſicut iure potuerũt. Et ſuſpicari non poſſum, quòd aliud quàm merè honorem Dei, conſolationem & ſalutem totius Chriſtiani, qui in triſtitia eſt, populi quærunt: qa longè ſunt ab inſultibus eorum, qui nos de propinquo tam hoſtiliter impugnant, dãna inferũt, & offendunt. Et qui licèt ab eiſdem in ſuis regnis ſecuri ſunt, adhuc ex charitate de nobis ſoliciti, pacẽ nobis procurare ſatagunt. quare ſicuti tu ipſorum nomine petis & requiris, ego cum omnibus mihi ſubditis Eccleſiaſticis & ſecularibus firmiter & conſtanter adhærebo. Et huius rei gratia, ſicut tu nomine quo ſuprà petis, quãcitiùs fieri poterit, & præſertim cùm reuerendus pater dominus Herbipolenſis, qui ab infirmitate, quam de proximo incidit, notabiliter reſpirauit, modico fortior effect⁹ fuerit, quia vir boni & acuti cõſilij eſt, & benè affectatus ad Concilia, rogabo, quos potero principes, vt mecum in Nurenberga conueniant, ad deliberandum quomodò nuncijs mittendis de Bohemia ad cõcilium vel Nurenbergam aut alibì, de ſecuritate prouideatur: ad confortandum etiam hoc ſacrũ cõcilium in ſua, ſicut cœpit, proſequutione ad ſibi adhærendum, ac etiam prçlatos, doctores & notabiles viros mittendum &c. Et ad ſtatim commiſit, vt ſuis ſingulis officialibus ſeriosè ſcriberetur, vt nuncios de Bohemia ad concilium vel ad nos mittendos, ſaluos conducerent, & ire per ſuas terras & dominia, nulla prorſus illata iniuria, pmitterent. Commiſit etiam vt literæ ſibi allatæ multiplicarentur, & ad ſingulos principes, prælatos, dominos, & cõmunitates vicinas, cum ſuis ſcriptis in eorum confortationem mitterentur. Et cùm ego qui ad ipſum veni, quærerem, an hæc per ipſum taliter dicta & repetita, V. P. ſcribere poſſem: reſpondit, ꝙ audacter affirmarem & ſcriberem, quia ita indubitanter facere proponeret. Ac taliter & tã conſolabiliter loquutus eſt, vt firmiter teneamus, quòd magnã cum ſuis amicis & ſubditis conſolationem vobis quantocyùs afferet. In quo nobis valdè expedire videreť, quòd ſcripta fauorabilia in genere ſiue ſpecie, à sereniſſ. rege Romanorum obtinerentur: quibus ſingulis huiuſmodi ſuis principibus, communitatibus & ſubditis mandaretur, quatenùs vobis adhærerẽt & fauerent. Ac etiam vosipſi ad principes electores, & ſpecialiter ad ſupradictum dominum Marchionem & Ducem Saxoniæ ſpecialiter ſcriberetis, gratias primùm agẽtes de bono ſuo propoſito, fideli aſſiſtentia & fauore. Et quòd mitterent ſuos prælatos & ambaſiatores &c. Et ita ad conſulatum Nurenbergeñ, qui optimi ſunt & fideles in hoc negocio cooperatores. Memoratus verò domin⁹ *Eiſteteñ, ſatis fauorabiliter ſuper mea reqſitione reſpõdit: ſed efficax & finale reſpõſum vſque ad cõſultationem ſuorũ ſuſpendit. Et ſperamus, ſicut optam⁹, quòd aliqui partium noſtrarum prælati, de ſuſpicione, q̃ contra ſe eſt, tanquam non faueant veſtræ congregationi, & vocationi Bohemorum aduerſentur, contrario actu fauorabiles ſcilicet oratores mittentes, ſe citiùs purgabũt. Quod ſi non fecerint, ſed eatenùs ſuam voluntatẽ proſequuti fuerint, vt veſtrũ (quod abſit) conuentum abſoluant, vel fructu ſperato euacuent: tunc nos, qui ſalutem ipſorũ & omium iugi precamur inſtantia, aliud ex his, quæ videmus & audimus in verbo veritatis, conijcere non poſſumus, quàm quòd eorundem & omium ſibi fauentiũ inſtabit periculum maius, quàm omnium reliquorum. Quod indè ſyllogizamus. Nam ipſi, quos proſequimur, Bohemi vicinis ſibi latiſſimis regnis, ac ipſi Alemaniæ grauiſſima hactenùs dãna intulerũt, vt vix aut nuſquã alia via reſtet reſiſtẽdi vel occurrendi, quàm per mediũ & ſuccurſum vniuerſalis Eccleſiæ in virtute ſynodi generalis congregatæ: quę* interpellante tempore ſe colligens, viam tantis malis occurrendi in ſpiritu manſuetudinis exorſa eſt, eos, de quibus agitur, vocans. Vndè ſpem tantam & conſolationẽ innumerabiles (vt pfertur) ceperunt, & ipſi ſe in Bohemia vtcũque reſoluere, & propiùs accedere (vt ſperatur, & ipſi ex ſcriptis præſentibus* conijcere poteritis) cœperunt. Quid nobis ſperandum erit, ſi cuiuſcunque facto vel cauſa vocatos non legitimè expectaueritis, & reliquos ſpe ſua fruſtraueritis, quàm quòd vtcunque vocati, in eos, qui ſibi deluſerunt, fortiùs ſe & atrociùs armabunt? Ergo dilectiſſimi & gratiſſimi patres, vndecunque & qualiumcunque opinionum, ſicut in eo quod ſemel conſilio vnanimi omnium, qui tunc præſentes eratis, & ſufficienter & ardenter abſentium aduentum deſideraſtis & expectaſtis, maturè concluſum eſt, & nomine vniuerſalis Eccleſiæ ritè emanauit, & ab* (vt præmittitur) laudatum eſt, & hodiè laudatur, conueniatis: & concordes, inuitatorum prçſentiam (prout de congruo decet) expectetis, ſed & expetatis, omnemq́ue poſſibilem diligentiã pro ipſorum reductione adhibeatis, & honorem à DEO & hominibus incunctanter habebitis. Si ſecùs (quod abſit) feceritis, indelebi-

for. *Eiſteteñ, aut Eichſteteñ

*iunctis

for. * oĩbus

lem Eccleſiæ ignominiam inferetis. Quod per extenſum tam oculatis & perſpicacibus viris declarare, ſuperfluum putamus. Nec videmus, *cùm velut inermes & myſteriorum Dei expertes, fugere debeamus, cùm omnium noſtrum vna ſit & firma ſentẽtia, quòd in dubium vocari non debent, quæ ſoléniter & digeſtè à ſacris concilijs ſancita ſunt, aut fide ſanctorum probata. Admittantur ergo, illibatæ fidei noſtræ tenore manente, qui vocati ſunt, & audiantur. Non quòd ſolidiores hi tanquam dubij fiant, quibus datum eſt diuina noſſe myſteria: ſed certè, vt ijdem ipſi, qui deriſis errorũ inuoluti ſunt tenebris, catholicis noſtris fide firmis doctoribus, errorũ nebulas ratiõe & arte diſcutiẽtibus, in claram probatæ fidei noſtræ cognitionem, ſi dominus annuerit, reuocẽtur. Similiter & ſi illi, qui huiuſcemodi non modò ſubdolè ſerpentibus, ſed & paſſim nunc palàm volantibus, ſeque infirmis animis infigentibus, hæreſum iaculis perniciosè vulnerati ſunt, ocyus ſanentur. Quod niſi factum, & citiùs factum fuerit, videbitis patres, quod lugebitis. Sed ne, quod veremur, accidat: nos, quibus aliquid veſtræ ea parte ſolicitudinis impoſuiſtis, quique rem tãquam ſub proſpectu noſtro nõ ſine mœrore cadentem, acriùs, ſed & *amaris pleriſque metímur, cum reuerentia ſupplices rogamus. Et quia expedire, & vix aliter abſq; grauiſſimo ſcãdalo & iremediabili, fieri poſſe putamus, bona fide cõſulimus, ne irrita faciatis, aut quantum in vobis eſt, fieri permittatis, etiam ſub periculo corporalis ſalutis, cùm pro domo Dei ſecundum profeſſionem noſtram (vt rationabiliter ſcribitis) nos murum, qui periculis aut impulſibus vſque dum ruat, non cedit, ponere debeamus: ea ſcilicet, quæ Spirituſancto dictante, non modò ſemel aut altera, ſed & tertia, vt ipſi (de quib' agitur) ſuis ad nos ſcriptis teſtantur, immò & quarta vice de ore veſtro proceſſerunt. Sed eos quos tam ſolenniter vocatis, quia ardenter eorum (vt oportet) ſalutem optatis, quanlibèt longiùs abijſſe videantur, ſi venire voluerint, vt magnam nobis & multis ſpem ſcriptis ſuis dederunt, expanſo læti ſinu recipere benignè, & patienter audire, in viam ſalutis & veritatis miſericorditer & manſuetè dirigere, & ſi redire reſipiſcẽtes cupierint, in communionem fraternè admittere: aliaſque conſtanter & perſeueranter facere velitis, quæ pro ipſorũ reductione & Eccleſiæ pace & reformatione apud vos ſalubriter ſtatuiſtis. Vndè fidelium mentes, quæ à iocunditate, quam veſtris (vt præfertur) ſalutari conuentione, ordinato in agẽdis proceſſu, deuotaq; & ſimplici conuerſatione lõgiùs viuificum ſuum odorem in ædificationem fidelium ſpargẽtibus conceperunt, ſtupefactæ nimis & velut amentes conciderunt, geminata conti-

for. *cur

for. *amaris plerunquè

nuãdaque lætitia erigetis. Hæc ad qualemcunque veſtram conſolationem amore, qui reuerentiam neſcit, ſcripſiſſe voluimus, petẽtes, nos de incuria & ruſticitate haberi miſericorditer excuſatos: q̃a bona & ſimplici fide vobiſcum, velut cum patribus noſtris & præceptoribus indulgentiſſimis, agimus. Neque cultiùs, emendatiùs, aut mundiùs, ꝓpter temporis anguſtiam, quæ poſita ſunt, reſcribere curauimus, de veſtra benigna ſupportatione confiſi. Cæterùm ſi vobis videatur, deputentur venerabiles patres domini Terbraceñ & de Lãgem ordinis Ciſtertiẽſis harum partium de vicino abbates, aut alij, prout vobis videbitur, qui frequentiùs nobis veſtro nomine de occurrentibus nouis & bonis in conſolationem noſtrûm & aliorum ſcribant per occurrentes opportunè nuncios. Mittimus dominationibus veſtris copias literarum communitatis Nurẽbergeñ, nobis à Prageñ directarum, & noſtrarum ad eoſdem. Et ſicut Prageñ Nurenbergenſibus, pariformiter & Egreñ ſcripſerunt, qui optimi mediatores in currente noſtro negocio exiſtunt: Etiam recepimus ab amicis Eccleſiæ quoſdam profeſſionis articulos, in quos dicunt ſub magno apud nos ſatis ſi* doctores & clerus ciuitatis Prageñ veteris & nouæ conueniſſe. Quos ſi in congregatione audire volueritis, nulli tamẽ copia decernatur, quouſque plenius, quod expectamus, reſponſum habuerimus, ne forſan ipſi in inſtanti ſua & plena totius regni cõgregatione, meliùs & aliter deliberent. Cõmittatur tamen aliquibus doctoribus ſacræ paginæ & aliarũ facultatum, ſicut videbitur, vt diligenter videant & examinent, quatenùs opportuno tempore quid agẽdum ſit, ea parte proferant. Verùm huiuſmodi articuli in lingua & ſcriptis Bohemicis ad nos peruenerunt, & in Latinum] quidam doctor ſatis celebris in medicina, alter verò in idioma noſtrum Alemanicum tranſtulerunt. Mittimus vtrunque, vt collatione adinuicem habita, clariùs intelligere ipſorum intentionem poſſitis, & de occurrendo eis cogitare ſalubrius erit, & (vt confidimus) facilius ipſos literali congreſſu deuincere, quàm hoſtili campo cum eis ſub periculo cladis aut fugæ noſtrorum cõfligere. Quid expediet, vnctio vos ſpũs q̃ velut hoſpes beatific' corda vr̃a inhabitat, docebit, vt optam', & iugiter orabimus. Noſtri memores in Dño Valete. Scriptũ Nurenbergæ, 16. Februarij, Anno Dñi milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

LITERA IMPERATORIS CONSTANTINOPOLITANI, miſſa ſacro cõcilio Baſileenſi.

IOannes in Chriſto Deo fidelis Imperator & moderator Romeorũ Palæologus ſemp Auguſtus, ſacroſanctæ Generali ſynodo Baſileenſi, ſalutẽ in eo, q̃ oĩm eſt vera ſalus. Literas V. R. recepim' p reuerẽdũ Antoni-

tonium Epiſcopum Sudeñ, & fratrẽ Albertum de Criſpis ſacræ Theologiæ magiſtrũ, oratores veſtros, ex quibus & etiam relationibus præfatorum benè notauimus optimam diſpoſitionem atque intentionẽ Deo amabilem, quas V.R. pro tota Chriſtianitate gerit, & ſpecialiter pro nobis, id eſt, pro vnitate Eccleſiæ ſanctæ Chriſti. Et ſup hoc lætati ſumus maximè, quoniam hortamini nos pro illis, ꝓ quibus & nos iam diu hortati fuimus inſtanter Eccleſiam Romanam. Multoties enim ſcripſimus, & miſimus illuc pro vnitate ꝑdicta, vt omnibus patet. Tantis autem legatióibus factis ex parte noſtra, & tanta ſolicitudine oſtenſa, non permiſerunt cauſam circũſtantiæ eorum, vt finẽ acciperet noſtra voluntas & tractatus. Ad prę ſens igitur de eiſdem his, & cum ſimili & eadem diſpoſitione V.R. ſcribimus, quærentes fieri concilium œcumenicum ſub præſentia omnium perſonarum neceſſariò debentium intereſſe ſecundum antiquum ordinem & conſuetudinem. Et tale cócilium fieri canonicum, liberum, inuiolatũ, & ſimpliciter ſecũdum formas antiquorum œcumenicorum conciliorum. Et omne illud, quod Deo dante in tali concilio vnanimiter & concorditèr concluſum fuerit, hoc firmum haberi indubitanter & ſine contradictione & lite quacunque, quæ omnia dicta fuerunt & conceſſa, & confirmata à ſancta Romana Eccleſia per plures legationes ad eam noſtra parte factas. impedita autem fuit iſtorum cõcluſio & effectus propter temporales circũſtantias, vt ſupradictũ eſt. Sed quoniam V.R. in præſenti tempore tantam promptitudinem ſuper iſtis oſtendit, quòd legationem ſpecialẽ fecerit pro iſtis, & hortata nos fuit literis & relationibus ſuorum oratorum, propter hoc & nos mittimus ambaſiatores noſtros, familiarẽ Impij noſtri * Abbatem ſcilicet monaſterij S. Demetrij Iſidorum, & familiarem noſtrum Ioannẽ Diſſipatũ, per quos petim⁹ & rogamus V. R. quòd ad hoc Deo amabile opus vnionis conferatis oẽm curam & ſolicitudinem, vt fiat & concludatur dictum laudabile opus veſtris ſtudio & diligentia noſtris correſpõdentibus, cũ nota ſint aliqua neceſſaria ad hoc, & eius operis executionẽ, commiſim⁹ de iſtis ꝑdictis noſtris ambaſiatoribus, qui V.R. latiùs & clariùs omnia referent & manifeſtabunt. placeatq́; V. R. eiſdem dare plenam fidem.

Datum in vrbe noſtra Conſtantinopolitana. 1433. Die 15. Octobris.

LITERA REGIS DACIAE MISSA SAcroſancto concilio in fauorẽ ordinis ſanctę Brigittę, lecta in generali congregatione die Veneris, vigeſimoſexto menſis Martij, 1435.

Reuerendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis præſtantiſſimis, honore præcipuo venerandis, pro concilio generali celebrando in Spirituſancto Baſileæ legitimè congregatis, Ericus Dei gratia Sueciæ, Noruegiæ, Sclauorum, Gothorumq́ue Rex. & dux Pomerię, ſalutem & ſynceram noſtri in domino recommendationem.

REuerendiſſimi patres & domini, Regalis præeminentiæ requirit dignitas & officium, illudq́ue pręcipuum in ſui pectoris armariolo iugiter verſare debet, vt poſt diuinę cultum maieſtatis modis & medijs, quibus poterit, in effectum producat, quòd ſubiectus ſibi populus, pacis trãquillitate frui & gaudere valeat, & pręſertim hi, qui ſpretis curis & vanitatibus labentis ſeculi, Deo inhęrere (cùm ſibi ſeruire, regnare ſit) totis deſiderijs inardeſcunt. Cuiuſmodi ſunt vtriuſq; ſexus homines religioſi, & præſertim ordo ille deuotiſſim⁹ beatæ Brigittę, ſancti Saluatoris nũcupatus, qui in loco Vuadzſteñ regni noſtri Sueciæ, Dei diſpenſatione (vt piè creditur) laudabile ſumpſit initiũ, & poſtmodùm per diuerſas mundi partes in ſalutẽ multorũ à via rectitudinis aberrantiũ, commendabile ſuſceperat incrementum. Ipſius nempe B. Brigittæ ſanctiſſima vita, virtutũ pręclara merita, necnõ magnifica & ſtupenda, q̃ glorioſus & mirabilis Deus in ſanctis ſuis per illã fecerat, & ſine intermiſſione in his terræ finibus facit opera, mẽtes hominũ ad credendũ attrahunt, hũc ordinem, cum ſuis viuẽdi regula & cõſtitutionibus, à Deo ſpecialiter ꝓceſſiſſe. Apparet hoc idẽ de deuota & irreꝑhenſibili vita perſonarũ in eo degentiũ, exẽplis ſanctimoniæ & doctrina ſaluberrima, quibus innumerabilis populus diuinitùs illuſtratus, latam & lubricã deſerens viam, q̃ ducit ad mortẽ, arctam cæleſtis patriæ ſemitã ambulat confidenter. Sed heu venerãdiſſimi patres & domini, accepimus nup, quod dolenter referimus, ex illius non dubitam⁹ inſtinctu, cuius inuidia mors Sap. 2. d introiuit in orbem terrarũ, ſurrepſiſſe videlicet in ordine prædicto nobis dilecto periculoſas quaſdam ſciſſuras & contentiones, ob quas generales cõfeſſores & alię dicti ordinis pſonæ, de monaſterijs regnorum noſtrorũ ad reuerendarũ paternitatum veſtrarum p̃ſentiam, ſacroſanctã ſcilicet generalẽ Baſileenſem ſynodum, ſunt citati. Etiam (vt aſſeritur) ad reſpondendũ nonnullis articulis, contra libros reuelationũ prænominatæ ſanctæ dominæ patronæ noſtrę cõſcriptos: qui reuelationũ libri in ſalutẽ indubiè multorum in via fidei & morum titubantium, hîc & alibì ſparſim per mundũ publicati fuerãt & ſolẽniter pręd icati. Quamobrẽ reuerendiſſimi patres, veſtrarum paternitatum

& do-

& dominationum congregationem ſacratiſſimam, vniuerſalem Eccleſiam repræſentãtem, deuotioribus & efficacioribus, quibus poſſumus precibus aggredimur, inſtãtius exorãdam, quatenùs ex parte Dei omnipotentis, & eius intuitu, cuius in hac parte vices geritis, noſtrarumque ob deuotarum precum inſtãtiam, perſonarum & locorum ſæpedicti ordinis huiuſmodi piculoſas diſcordias ad Deo placentem concordiam reuocare velitis, necnon obloquentium ora ſic obſtruere, quòd ſtare & viuere poterũt deinceps in DEI ſeruitio, ſuaque regulari obſeruantia, ſicut hactenùs in monaſterijs regnorum noſtrorũ laudabiliter ſteterant, atque vixerãt ſub dicta ſancti Saluatoris regula ſecundum ipſius inſtitutionem primitiuam. Inſupèr quòd illa doctrina ſanctiſſima Reuelationum beatæ Brigittæ, ſicut in præſens in Eccleſia Dei ad ipſius laudem & gloriam, ad purgationem criminum, bonorumque morum introductionem prædicatæ & publicatę fuerant, ſic & amodò publicari & prædicari valeant & teneri. Alioquin exinde ſanabuntur corda ſimplicium, ſcandalizabuntur plurimi, & formidandum erit finaliter Chriſtianæ fidei nõ minimum detrimentũ. Spiritus ille veritatis, qui procedẽs de thalamo diuinæ Maieſtatis, Apoſtolorum pectora inuiſibili gratia penetrauit, dignetur illuſtrare corda veſtra ad faciendum pacẽ, & tranquillitatem in Eccleſia ſua ſancta. Datum in caſtro noſtro Vuordlingborg. Anno Domini 1434. tertia die menſis Iulij noſtro ſub Secret. &c.

ALIA LITERA CERTORVM EPISCOporum miſſa in fauorem dicti ordinis, & lecta in congregatione, eodem die.

REuerendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis præſtãtiſſimis, pro Concilio celebrando in Spiritusſancto Baſileæ legitimè congregatis, Petrus Lundenſis, Aſlatus Nidroſienſis, Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopi, Naſſuo Othonienſis, Ioannes Roskildenſis, Ioannes Haſloenſis, Siggo Scarenſis, Andoen⁹ Stauangrenſis, Thomas * Strengenenſis, Hermannus Vuibergenſis, Petrus * Hamarenſis, Gerardus Binglauenſis, & Seuerinus Farenſis, eadem gratia Eccleſiarum epiſcopi, cum omni humilitate & reuerẽtia debita obſequia, votiſq; ac mandatis veſtris in omnibus deuotè & fideliter obedire. Gratias agimus patri miſericordiarum, & Deo totius conſolationis, qui ſeneſcentis mundi miſerijs ineffabili ſua miſericordia, & miſeris, ne in barathrum deſperationis prolabantur, ſalutaribus remedijs ſubuenit & ſuccurrit. Hinc eſt, patres reuerendiſſimi, quòd Deus inter alia miſerationis ſuæ opera magnifica & glorioſa, quæ ad laudem & gloriam nominis ſui fieri voluit, in his vltimis finibus terræ pro conſequenda remiſſione peccatorum, ad dirigendos pedes oberrãtium in viam patriæ cæleſtis, beatam Brigittã de regno * Suecia progenitam, quaſi venam fontis viui ſponſam ſuam & canale gratiæ ſuæ tantis gratiarum aquis abundare fecit, & non ſolum regno prædicto, verumetiam quaſi toti orbi terrarum per eam miſericors Domin⁹, cuius miſericordiæ non eſt numerus, ſalutis & gratię melliflua pocula dignatus eſt miſericorditer propinare. Ex cuius quidẽ B. Brigittæ meritis & ſanctitate, primũ in regno Sueciæ, videlicet Vuadtzſteyn, ordo ille p̄clariſſimus, S. Saluatoris nuncupatus, inoleuit, ac glorioſum ſuſcepit exordium. Deinde ſucceſſu breuiſſ. temporis, & hoc ſatìs miraculosè, in diuerſis regnis & mũdi partib⁹ ex inflammatione vtique Spiritusſancti, regibus & Dominis terrarum atque prælatis diuinitus facta, plura ſunt innouata & multiplicata monaſteria, in quibus ſororum & fratrum conuentualium feruens & affectuoſa viget deuotio, & vitæ regularis obſeruantia ſecundum ordinem inſtituta perfectiſſimè obſeruatur, tam per continuas p̄dicationes, quàm per diuinę maieſtatis cultum & obſequium, videlicet Miſſarum ſolennia & diuinarum horarum iugiter pſalmodiam. Vnde quaſi infiniti peccatores de die in diem diuinitùs inſpirati conuertunt, conuerſique in breui proficiũt, magna virtutum accumulantes incrementa, & ſpirituales effecti, calcatis ſeculi curis, ſentientes ſe corruptibile pondus cum mœrore portare, quibus nil agere libeat, niſi ſolius Dei deſiderio & amori iugiter inhærere. Vnde reuerendiſſ. patres, nos vnà cum principibus & prӕlatis, & magnatibus, militibus & militaribus, nobilibus, primis, ac proceribus regnorum pro quieto ſtatu regnorum eorũdem in magno parlamento in caſtro & oppido Vuordlingborg regni Daciæ congregati, nunc accepimus, qualiter confeſſores totius ordinis prælibati ad ſacroſanctam ſynodum Baſileẽ pro ſtatu ſalubri, reformatione laudabili, ac incremento felici locorum & perſonarum vtriuſque ſexus in eodem ordine ſparſim per mundum degentium ſunt citati. Eapropter patres & domini reuerendiſſ. dominationes veſtras cum humili & deuota ſubiectione aggredimur implorandas, quatenùs ſi qua in hoc ſacro concilio vſque in præſens literis, proceſſibus, articulis, quæſtionibus vel querelis contra dictum ordinem, cuius priuilegia, regulam, conſtitutiões, ſeu inſtituta regularia, iamdudũ per ſacrã ſedẽ Apoſtolicã approbata & confirmata, ac etiam contra libros Reuelationum dictæ ſanctæ Brigittæ dominę diuinitùs (vt creditur) oſtenſarum, quölibèt fuerint attentata, ob noſtrarũ petitionũ humilimã inſtantiã faciatis reuocari. Si qua verò in eiſdẽ reuelationũ libris examinãda & diſcutiẽda fortaſſe videant̄, tam cautè

*Strãguinen̄
*Hammen̄
*Haminen̄

cautè & moderatè reformationis ſarculo cum lenitatis moderamine emendentur, ne piarum aurium in poſterum offenſiua fiant ea, quæ de his libris reuelatiõum coram populo, nedum in partibus iſtis & regnis, ſed & alibì per mundum publicè prædicata fuerant in Chriſtianæ fidei fulcimentum. Alioquin ſi (quod abſit) ex huiuſmodi cõtrouerſijs, litibus, & cõtẽtionibus ſic (vt præmittitur) motis & attentatis, inſurgeret aliqua ordinis præfati diffamatio, vel à ſui primitiui regularis ſtatus vigore diſceſſio, ex tunc (prout veriſimiliter formidamus) vbique & præſertim in partibus iſtis tam in clero quàm in populo fiet maxima confuſio, & deuotionis fidelium feruor ad Deum & ad illam ſanctam, quæ tot, tantis & tam manifeſtis claruerat miraculis & virtutum meritis, vertetur in torporem. Quod vtique cedet in fidei catholicæ turbationem & diminutionem, in ſcandalum multorum, & Eccleſiæ, ſaltem in his orbis finibus ſub hoc periculoſo tempore nõ modicũ detrimentum. De modo aũt cohabitationis Sororũ & fratrum in monaſterijs ordinis prædicti, quæ ſituata ſunt in regnis iſtis, quem alij q-dam pacis ęmuli & tranquillitatis calumniari conantur, nulla datur hîc cuiquam Chriſtifidelium ſuſpicionis occaſio, quòd eorũ habitacula adeò firmis altisq; muris & ædificijs diſtincta ac diuiſa ſunt, prout ferè nos omnes, præcipuè autem, qui monaſteriorũ & locorum eorundem viſitatores ſumus, *quòd ſecurè & abſque conſcientiarũ ſcrupulo iuxta primariam ordinis inſtitutionẽ, quam adeò piè credimus factam eſſe, ſorores & fratres ſicut cohabitant, honeſtè & licitè poterunt commorari. Valeat, & in Deo proficiat veſtræ ſanctiſſimæ deuotionis venerabile collegium à Deo cęlitùs inſpiratũ, ab æterno prouiſum & præordinatũ, & iam in hoc occidui mundi ærumnoſo tempore in ſpirituſancto legitimè cõgregatum. Datũ in oppido Vuordlingborg Roskildenſis diœceſis, anno Domini 1434. die 3. menſis Iulij, noſtris ſub ſecretis &c.

*videt deeſſe, vidimus, aut aliquid eiuſmodi.

Epiſtola Rothomageñ ad concilium.

Reuerendiſſimis & honoratiſſimis ac metuendiſſimis patribus, ſacroſanctã ſynodum Eccleſiam vniuerſalem ræpræſentantem Baſileæ tenentes, humiles veſtri filiali ſubiectione ſubditi conſules & ciues ciuitatis Rothomagenſis. Reuerẽdiſſimi & honoratiſſimi ac in timore Domini ſancto reuerendiſſimi patres, Conſiderantes apud nos nihil eſſe, quod adeò indignationẽ, prouocet altiſſimi ſicut ingratitudo. Ipſa enim eſt prouocatio malorũ, beneficiorũ exinanitio, & extinctio meritorum. Quapropter miſerationum, quas in Eccleſia ſancti Audoeni Rothomageñ per literas veſtras magnificaſtis, pro qua vicibus repetitis auſi fuimus ſanctitati veſtræ congregationis dudum reſcribere, iugem habentes firmamq; memoriam, nolẽtes inſupèr illud Iudaicum in nobis notari opprobrium: Non fuerunt (inquit) memores beneficiorũ eius, & mirabilium quæ oſtendit eis, per præſentes literas noſtras, & pro modulo noſtro benedicimus Deum cæli, qui per miniſteriũ veſtrum faciens miſericordiam, de puluere tribulationis & ſordibus litigioſę captiuitatis erigit egenum, vt cum principibus Eccleſiæ ſuæ ſedeat, & ſolium gloriæ inter vos reuerendiſſimi patres, reiecta omni confuſione teneat. Quinimmò eædem literæ veſtræ ab ingenti, diuturnaque & difficili narratu præfatæ Eccleſię ſancti Audoeni ruina, quã pro diſcordia & concurſu guerrarum æſtimamus potiſſimè contigiſſe, reſurgendi primitias præſtant nõ modicas. Nanque lapſos erigunt, vagos congregant, & reuocant aberrantes. Quamobrem non quas debemus ſanctitati veſtræ congregationis, ſed quas valemus & ſcimus, gratiarum referim⁹ actiones, noſipſos & quęque noſtra ſunt, in obſequium veſtrarum paternitatum filialiter offerentes. Cumque nouella ſit huiuſmodi plantatio pacis in dicta eccleſia & qeietis, plantę verò quę ſe nondum terrę radicibus adhęſerunt, ſuſpectam habeant tyrãnidem, ac *borealem & ventorum fortiores nequeant tolerare excurſus, ſic vt paci & quieti p̃fatæ eccleſiæ vigilantiùs oporteat prouideri: idcirco reuerendiſſimi ac metuendiſſimi patres humiliùs quàm poſſumus veſtris reuerendiſſimis paternitatibus ſupplicamus, quatenùs huius Eccleſiæ pacem & quietem iam per vos pluſquàm ad medium perductam, dignemini, reiecta omni æmulorum diſſenſione, ad perfectum vſque perducere. Auxiliante vobis ſanctitatis veſtræ congregationis authore & cõſeruatore ſpirituſancto, qui cum patre & filio viuit vnus Deus in ſecula ſeculorum, Amen. Datũ Rothomagi die 18. menſis Iulij, 1434.

Pſalm. 105.

for. *borealiũ ventorũ

LITERA ROMEORVM IMPERATORIS AD IDEM CONCILIUM.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileeñ, Ioannes in Chriſto Deo fidelis imperator & moderator Romeorum *Palæologus ſemper Auguſtus, ſalutem in omnium redemptore. Ad legationem nobis priùs factam per V. R. reſponſum dedimus per noſtros ambaſiatores ad vos tranſmiſſos, adhortantes E. V. R. ad ſanctiſſimum opus vniõis eccleſiarum Chriſti diu tractatum cum beatiſſimo domino papa Eugenio & prædeceſſore ſuo, & volentes q̃ tale diuinũ opus ad finẽ optatum p̃ducatur. Intereà verò p̃ſat⁹ dñs papa miſit ad nos nũcium ſuũ & ſecretariũ venerabilem Chriſtophorũ Garatonũ, conceden̄ pro tali propoſito & permittendo, quæ nos priùs petebamus & deſiderabamus, videlicet, q̃ fiat ſynodus

odus pro dicta materia vnionis in hac vrbe Conſtantinopolitana,quem nunciũ libentiſſimè vidimus atque videmus, & acceptauimus illud membrum, quia nobis videtur maximè tendere ad perfectionem dictæ ſanctiſſimę rei,ꝓpter cauſas V.R.relatas & manifeſtatas ꝑ noſtros ambaſiatores. Et multo magis libẽter acceptauimus,quia certificauit nos dictus nũcius, dictum dominum papam & V. R. tam in hac re quàm ſingulis for. *eiuſdē alijs,eſſe * cuiuſdam volũtatis, quod nobis gratiſſimum eſt. Quare cum dicto nuncio prædictis nominibus nonnulla concluſimꝰ ſuper dicta vnionis materia. Et pro vltima concluſione & confirmatione omnium geſtorum cum nuncio antedicto & pro complemento aliorum,& vt ſanctum opus Deo authore incipiat,mittimus ad prefatum ſanctiſſimum dominum Eugenium & ad V.R. Ambaſiatores noſtros nobiles viros Georgium Diſſipatum & Manuelem Diſſipatũ eius fratres, familiares & dilectos noſtros, quibus in relationibus ſuper præmiſſis placeat dare plenam fidem. Datum Conſtantinopoli,1434.die 12.Nouembris.

LITERA DVCIS SABAVDIAE miſſa ſacro concilio in læſionem domini Ludouici epiſcopi Lauſaneñ, lecta in generali congregatione die ſabbati,14.Maij,1435.

SAcroſanctæ ſynodo generali Baſileeñ, humilis & deuotus eccleſię filius Amedeus Dux Sabaudiæ. Humili deuotaque recommendatione pręmiſſa,Aduerſario & hoſte meo notorio domino Ludouico de Palude & ſuis fautoribus contra me,duntaxat exceptis, quibus me non recommitto, licèt ex generali doctrinæ ſacrę conſilio,iniuriæ veniant ab iniuriatis æqualiter tolerandę.Attamen non improuidè talis in hoc modeſtia ſeruanda eſt, vt iniuriantibus ad corrigendum attentata poſtmodùm iniuria innoteſcat, quæ forſan priùs impetuoſiùs à tramite manſuetudinis deuiârat. Confiſus itaque de V.R.P. benigna ſupportatione, conqueri compellor apud eas, hoſtibꝰ ſecluſis, ſuper eo quod nuperrimè dilecto fideli ſcutifero oratore & procuratore meo ad hoc deputato Ioanne Chãpionis in conſpectu veſtro in Eccleſia maiori Baſileenſi. vbi(vt credo)debebat & debet ſibi & oĩbus ſeruari totalis immunitas & plena ſecuritas, perſonaliter cõſtituto, poſt intimatam eiſdem P. & parti aduerſæ, videlicet dicto domino Ludouico aduerſario & hoſti meo, ibidèm tũc præſenti, appellationem iuſtam à quadam prætenſa ſentẽtia generaliter (vt fertur)in cauſa eccleſiæ Lauſaneñ,ſicut placuit in fauorem dicti aduerſarij contra reuerẽdum in Chriſto patrem dominum Ioannem de *Pringino epiſcopum Lauſaneñ, nuper lata,quæ vtinam pro honore concilij ſine alio præuio moderamine & cauſæ maturiori iuſtificatione,nunquam fuiſſet promulgata: ſtatim inſurrexerũt quidam ex ꝓcuratoribus, necnon procurator fiſcalis ac etiam procurator fidei, qui tamen, vt prudens,fuit alijs magis temperatus,licèt vrgeretur, & cum clamore valido petierũt, quatenùs idem ſcutifer & procurator meus caperetur, detineretur, & grauiter puniretur, eo quòd huiuſmodi appellatiõem intimauerat.Surrexerunt etiam innumerabiles alij cum clamore & ſtrepitu pariter acclamãtes, Capiatur,incarceret͂.nec defuit aliud verbũ violentũ,niſi vt crucifigeret͂.Hoſtis inſupèr ꝑdictꝰ particulariter debitũ ſuũ hoſtilitatis, hoc idẽ vociferando,perſoluit,in quo mihi quãplurimùm cõplacuit: q̄a q̄lis erat & eſt apud me,inimicũ publicũ meũ ſe palàm declarauit. Quod tanto moleſtè fero, quanto ipſe ꝓdijt ex vaſallis meis:quorũ meritis ꝑteritis ex hoc & alijs operibus ſuis reddidit ſe indignum perpetuùm. Vndè ſuper hoc, quòd in pſentia veſtra clamigârat, ſe ex parentibus magnis (quorum aliqui defuncti ſunt in parentum meorũ obſequio) traxiſſe originem, fateor verũ eſſe hoc quod dicit, quia ex bonis & fidelibus parentibus ortus eſt,q̃ tam erga me, quàm inclytos progenitores meos,debitũ fidelitatis firmiter exercuerunt. Vtinam non fuiſſet nec eſſet idem aduerſarius degener,contra me & iuſtitiam meam attentando: quo cum diuino & dominorum meorum auxilio, non poterunt ipſe & ſui ꝑualere. Scio enim remedia mea, quibus vtar loco & tempore contra ipſos. in hoc autem quod allegat magnitudinem parentum,allegat veritatem:ſed non credat aliquis, me non habere ſine comparatione potiores ſe. Habeo enim per Dei gratiã vaſallos & ſubditos inſignes in bono numero,ducali,Marchionali, principali, comitali, Baronali, & Banneritali dignitatibus inſignitos vltra valuaſſores: cuiꝰ fallacijs aſſerunt & me ea, q̃ geſta ſunt in prædicta cauſa Lauſaneñ,ignoraſſe: ſed ea ex ſuggeſtione aliquorum ſeruitorum meorũ proceſſiſſe. credere non debuiſſetis,nec debetis.Habetis enim de contrario argumenta notoria, videlicet literas meas manu propria ſigillatas & ſubſcriptas,ac frequẽter oratores meos fideles, * quos non oporteret in aliquo * ſup quibꝰ vacillare, Hiraldum tunica armorum meorum veſtitum.deinde reuerendum in Chriſto patrem epiſcopũ Vexioneñ,ac venerabilem doctorem ſcholaſticum Andegaueñ, per vos ad me nuper deputatos,q̃ ſciuerunt ex meo immediato oraculo mẽtem meam in hac parte. Et nũc habetis efficaciſſimum meę voluntatis indicium in hoc,quòd non per procuratorem, ſed in propria perſona coram authenticis perſonis appellaui. Miror,qualiter & quomodò V.R.P.tot vicibꝰ permiſerunt & permittunt ſe à prędicto aduer-

uerſario & eius fiſtulis dulcè canentibus ſic decipi. Sed omnibus conſideratis, non admiror: quia facies dealbatæ multos fefellerunt, atque fallunt. Non credebam tamen, quòd ad complacendum vni monacho, iuſtitiam iuſti iniuſtè auferre ſatagenti, maximè ex actu ordinatiſſimæ iuſtitiæ, videlicet appellatiōis, debuiſſem in perſona mei ſcutiferi & procuratoris ſic offendi. & etiam in ſedibus oratorum meorum prægrauari. Nō enim ſic turbari debuiſſetis ex appellatione ſupradicta. Eſt enim cōmune vulgare, quòd cuicunque cuiuſcunque ſtatus etiam infimi licet proteſtari, appellare, & etiam mendicare, & maximè contra me, qui me conſcium alicuius offenſæ ſacro concilio vel alicui ex ſuis ſuppoſitis hucuſque illatæ, non ſentio. Quinimmò ad profectū & augmētum ipſius cōcilij vijs poſſibilibus tam erga ſanctiſſimum dominum noſtrū papam, cuius ſanctitatem plùs debito, ſed DEI zelo, hac de cauſa frequēter ſtimulaui, & nimis exaſperaui, quàm erga principes conſanguineos, confœderatos & amicos, cum omni feruore laboraui. Vndè ꝓter teſtem æternū poſſunt (ſi velint inniti veritati) eſſe mei teſtes reuerēdiſſimus in CHRISTO pater dn̄s legatus, Abbas Verziliacen̄, Oratores Pariſien̄, & cæteri primordiales concilij, à quibus continuis precibus commonebatur tunc quamplurimùm appreciatus, nūc verò poſt dilationem (ſicuti placet) vilipenſus, contēptus & malo pro bonis adeptus. Neſcio em̄ vndè fuit, quòd ſupplicatio per me iterata & reiterata, videlicet ꝓ cauſa Eccleſiæ Lauſanen̄, quæ mea fuit, eſt, & * erit, aliquibus probis auditoribus peritis & partibus non ſuſpectis, committeretur via & ordine iuris tractanda & diffinienda. Nunquam potui obtinere, quod etiam vni Sarraceno non fuit denegandum: niſi quia ſic placuit illi bono domino Ludouico, & ſuis fautorib⁹ ſatis mihi notis. Scio enim & fateor indubitanter ipſi ſacro Concilio plures & plures adfuiſſe & adeſſe dominos ſapientiſſimos, iuſtos, manſuetos, & pios, quibus præmiſſa attentata tanquam iniqua diſplicuerunt & diſplicent, quos indè culpare neſcirem, niſi ex hoc quòd alijs partialibus forſan ex metu vel falſa perſuaſione conſenſerunt. Indulgere mihi dignentur V.P.R. ſaluis aduerſarijs, ſi in præmiſſis alicubì exceſſerim, quod tamen non credo, nec intendo ad diſplicentiam earum quicquam expreſſiſſe. ſed duntaxat pro quiete & notitia mētis meę. Nunquam enim tranquillam dediſſem oculis meis dormitationem, quouſque tāquam filius ad patres querimoniam meam protuliſſem. V.R.P. conſeruare & adiuuare dignetur om̄ipotens ad opus ſuum perficiēdum. Scriptum Rapalliæ die prima Maij 1435.

(margin: for. *erit, nō)

LITERA DVCIS MEDIOLAnenſis, miſſa Concilio in Auguſto, anno 1435.

Reuerendiſſimarum paternitatum veſtrarum filius Philippus Maria Angelus Dux Mediolanenſis, item Papiæ Angleriæque comes, ac Ianuæ dominus. Reuerendiſſimi in Chriſto patres & domini mei præſtantiſſimi, cooperante gratia diuina, habeo nuper feliciſſima noua de victorioſa & triumphante claſſe mea Ianuenſi, quæ hoſtilem armatam regis Aragonum apud Gaietam ex toto cōflixit, captis (vt recitāt literæ per me habitæ) ipſo rege & duobus fratribus ſuis, videlicet rege Nauarrę, & magiſtro ſancti Iacobi, necnon principe Tarenti, duce Gueſſæ, & filio domini Chriſtophori Gaietani comitis * feudorum, alijſq; Baronibus ſecum exiſtentibus, exceptis infante Don Petro, & principe Salerni, captis etiam nauibus & nauigijs ipſius armatæ, omnibuſque gētibus hoſtilibus, quæ ſupra ea militabant. Hanc ideo tam felicem diuinamque victoriam ſtatim R. P. veſtris intimare decreui, vt cùm omnes felicitates meę proprię veſtrę ſint, mecum laudes altiſſimo agentes, indè lætari & gaudere poſſitis, & cōtinuò meliora ſperare, ad laudem & gloriam ipſius qui pijſſimus eſt donator om̄ium gratiarum. Datum Mediolani die 20. Auguſti, 1435. Poſt ſupraſcripta certioratus ſum, per literas proprias magnamini & glorioſi capitanei claſſis meæ Blaſij de Axereto, quòd vltra ꝓnominatos reges & alios captos, etiam captiui remanſerunt dictus infans Aragonum & Vicerex Siciliæ filius ducis Gueſſę, Meneguti⁹ de laquila Capitaneus lancearū 300. alijq; multi Barones & nobiles vltra 400, & armigeri vltra mille, & gēs alia infinita ad milliaria. Capta ꝓterea fuit tota hoſtilis claſſis, præter duas naues minores, q̄ euaſerunt. Conflictus autē fuit ſuis terreſtris exercitus, qui cōtra Gaietam militabat, captis bombardis & munitionibus quibuſcunque. Denique pro maieſtatis diuinę clementia tanta fuit ipſa victoria, quòd ſtupendum & mirabile dictu eſt. Ipſi laus, gloria, &c. Datum vt ſuprà.

(margin: * fundorum)

COPIA LITERARVM DOmini Imperatoris Græcorum ad concilium.

Ioannes in Chriſto Deo fidelis Imperator & moderator Romeorum Palæologus ſemper Auguſtus, ſacroſancto generali concilio Baſileen̄, ſalutem in eo quæ eſt vera ſalus. Venerabiles veſtri ambaſiatores miſſi ad nos cum noſtris ambaſiatorib⁹ hic adfuerunt, portantes nobis literas veſtras. Ex quibus literis & etiam relatione ipſorū, cùm ſapienter & clarè expoſuerint omnia ſibi commiſſa, cognouimus & certi fuimus de optima diſpoſitione feruētique deſiderio, quæ ad opus vnionis Eccleſiarū Chriſti ge-

geritis. Pro quo & nos etiam antè plurimū laborauim⁹ & ſtuduimus, & nūc ſtudemus, & diligentem operam facimus. Perlecto etiam decreto quod factum eſt per vos ſup tali materia, etiam difficultates aliquæ in eo repertæ & illis oſtenſæ, per Dei gratiā remotę ſunt, & grata nobis habuerunt remedia, ità vt vniti & concordes remanſerimus. quare per noſtrum chryſobulū illa firmauimus & roborauimus, ſicut de omibus latiùs & particulariter R.P.V. à venerabili viro Hērico vno dictorū veſtrorū ambaſiatorū ſcient, q pro iſta cauſa ad vos reuertitur. Omnia igit illa, q̄ ad nos attineāt, & à nobis debeāt fieri, cū multa diligentia vſq; ad finē Deo authore facturi ſumus. Vosq; rogamus, vt ſimiliter cum pari charitate & promptitudine ad hāc ſanctiſſ. rem procedatis, & nihil deficiat de incūbētibus vobis. Specialiter verò plurimùm & cum multa inſtantia vos petimus & rogamus, de loco in quo meditata ſancta vniuerſalis & œcumenica ſynodus celebrāda eſt, vt deputetur & eligatur vnus loc⁹ ex maritimis, vt ſine difficultatibus & incommodis magnis poſſint venire & cōduci neceſſariò congregādi ibidèm, & maximè ſanctiſſ. mihi domin⁹ œcumenicus patriarcha, qui eſt ſenex & continua infirmitate grauatus. Et pręcipuè hoc etiam petimus & rogamus, propter ſanctiſſ. & beatiſſimū dominū Papam, quia caput eſt Eccleſiæ Romanæ & Occidētalis, & eius præſentia eſt neceſſaria, & quāplurimùm valet. Propterea (vt diximus) multùm rogamus vos & precamur, vt circa hoc bonam diligentiam & deliberationem faciatis, nihilominùs non recedentes à geſtis circa hoc & alia inter nos & vos.

Datum in vrbe noſtra Conſtantinopoli, 1435. die 26. Nouembris.

COPIA LITERARVM DOmini patriarchæ Conſtantinopolis ad concilium.

IOſeph miſeratione diuina archiepiſcopus Cōſtātinopolis nouæ Romę & œcumenicus patriarcha, reuerendiſſimis cardinalibus ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & reuerēdis epiſcopis & omibus alijs religioſis pſonis cōgregatis in ſacra ſynodo Baſileeñ, dignam & condecentem ſalutem reddimus reuerentiæ veſtræ cum ſyncera diſpoſitiōe & charitate ſpirituali & amicitia. Venerabiles veſtri ambaſiatores &c. vt in præcedenti litera, vſque, congregandi ibidèm. Et maximè propter me, qui ſenex & continuis infirmitatibus grauatus ſum, & præcipuè propter ſanctiſ. dominum Papam &c. vt in litera immediatè præcedenti, vſque ad finem. Datum Conſtantinopoli, 1435. die 26. Nouembris apud patriarchium noſtrum S. Sophiæ.

COPIA LITERARVM FRAtris germani domini Imperatoris Græcorum.

SAcroſanctæ vniuerſali ſynodo Baſileeñ, in ſpirituſancto legitimè cōgregatæ, ac vniuerſalem Eccleſiam repſentanti, Conſtātinus in Chriſto fidelis deſpotus Romeorum Palæologus, ſalutē in eo qui eſt vera ſalus. Literas V. R. P. p venerabiles veſtros ambaſiatores recepimus, quib⁹ ex literis & ex relatiōe ipſorum ambaſiatorum de optima voluntate & promptitudine & feruentiſſimo zelo, quæ ad hoc diuinum vnionis eccleſiarum Chriſti opus geritis, certificati ſuimus: quanuis rebus ex ipſis ſatis intellexerimus eas. quare veſtram intentionē quāplurimum laudamus, & veſtrarū virtutum condignam iudicamus, cùm non poſſit cogitari alia res, in qua V. R. P. ſuis viribus atque ſtudijs vteretur rationabiliùs & laudabiliùs, quàm in hac, quę ad communē Chriſticolarum vtilitatem & Chriſtianæ fidei incrementum ſpectet. Hortabatur etiam V. R. P. vt dictis veſtris ambaſiatoribus auxilia & fauores circa ſuum propoſitum, pro quo huc deſtinati ſunt, gratè adhibere velimus. Quod quidem licèt ab omnibus Chriſtianis veris debeatur, propter rei præſentis dignitatē, nos tamen ipſi magìs hoc debere facere exiſtimauimus, & per grām Dei plùs q̄ debeatur, intēdimus ſuper hoc laborare. Et propter hoc quātùm nobis poſſibile eſt, vt tale diuinum opus ad finem optatū deduci poſſit & valeat, ſtuduimus, & in futurum ſtudebimus, & ſic mirabiliter huius rei deſiderio tenti fuimus, vt V. R. P. prōptiſſimam in hac re exiſtentem, cum maximaque diligentia procurantē, (prout proſequitur) & nos ipſi peteremus iterum & vos rogaremus, vt omes difficultates velitis ex medio tollere, & omnimodam diligentiā adhibere ad conſummationem huius diuini negocij. Nunc enim multi tractatus & legationes ab vtraque parte ad talem terminum cum gratia Dei deuenerunt, vt non indigerent aliquo alio, niſi executiōe ſola & progreſſu reali & cum effectu. Et proculdubio confidimus, quòd V. R. P. ſic faciet, & bono principio optimum finem apponet. Talē autem intentionem noſtram, quam & multis alijs cauſis iuſtis habemus, & propter veſtrā petitionem multo clariorem & feruentiorem habemus à venerabili Henrico vno dictorū ambaſiatorum veſtrorum, latiùs & particulariùs ſciet V. R. P. qui eidē P. & de alijs ad iſtud propoſitum attinentibus referet. Nos verò ſemper ad omnes honeſtas & rationabiles petitiones paratos eſſe & fore R. V. P. agnoſcat. Datum Conſtantinopoli 1435. die 26. Nouembris.

LITERA DVCIS FREDERICI Iunioris Auſtriæ, miſſa concilio, lecta in generali congregatione die Veneris 30. Martij, 1436.

Re-

REuerendiſſimis ac reuerẽdis in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctam Generalẽ ſynodum Baſileeñ repreſentantibus vniuerſis E. V. R. P. mandatis obedire &c. paratus Fredericus iunior Dux Auſtriæ.

Reuerendiſſimi reuerendique in Chriſto patres & domini, literas ſacroſanctæ ſynodi Baſileeñ per venerabilẽ & circũſpectum virum dominum Ioãnem de Polomar, decretorum doctorem eximiũ, ſacri palatij Apoſtolici cauſarum auditorem, ac prætacti ſacri concilij Baſileeñ Oratorem, cum ea qua decuit, reuerentia accepi, vnà cum eiuſdem auditoris legali relatiõe ſubſecuta. Ad quæ omnia tãquàm humilis & obediens ſanctæ matris eccleſiæ filius & princeps catholicus, me fatebar animum habere diſpoſitum & inclinatum. Quia verò adeò nouiter regimen & gubernatiõem principatuum ac dominiorum meorũ exto adeptus, reſtant adhuc certa iura per me expetenda, quorũ aliqua eccleſiam *Gurzeñ, ipſiusque caſtra, & me aduocatum dictæ eccleſiæ, patriæ quoque principem ac protectorem, cõtingunt. Qua de re & propter alias cauſas vtilitatem dictæ eccleſiæ potiſſimè reſpicientes, præfato oratori veſtro lympidiùs explicatas, expediẽs viſum fuerat, negocij huiuſmodi executionem differendam, ipſoſque ſuper dicto epiſcopatu ſibi aduerſantes, ad iſtas Auſtriæ partes conuocandos ſub ſpe peroptimæ pacis ac perficiendæ compoſitionis. Et deſupèr reuerendo in Chriſto patri domino Ioanni dictæ Eccleſiæ Epiſcopo, literas meas tranſmitto de præſenti. Quocirca paternitates veſtras accuratiùs deprecor, quatenus p̃fato domino Epiſcopo indilatè adueniendi fauorabiliter dignentur licẽtiam impartiri. Spiritusſanctus, in cuius eſtis nomine cõgregati, ad ſuæ ſanctæ Eccleſiæ vtilitatem vos feliciter dirigat & conſeruet.

Datum in noua ciuitate die 3. menſis Martij, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

LITERA REGIS ARAGONUM miſſa concilio, lecta in congregatione generali in vigilia paſchæ, 7. menſis Aprilis, 1436.

SAcroſanctæ generali ſynodo Baſil. in ſpiritusſancto legitimè congregatæ, vniuerſalem Eccleſiam repræſentanti, eiuſdem S. Eccleſiæ DEI humilis & deuotus filius, Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæq; citra & vltra Pharũ. Sacratiſſima ſynode in Spiritu ſancto legitimè congregata, longum nos deſiderium tenuit, vt ſolẽnes ad vos Oratores mitteremus. Quod profectò vt debitum fuiſſet, diu *eſt executioni mandatum, niſi nos quemadmodùm toti orbi notum eſt, præpediti fuiſſemus. Hoc itaq; tam ſanctum propoſitum è manibus, rerum maximarum quidam cumulus nexu penè indiſſolubili deuinctus, non volũtas, q̃ teſte Deo ſemp ad hoc nobis ardens fuit, extorſit. Nũc autem quia nobis veridicè relatum extitit, quanta cura, quanta ſolertia, quanta denique vigilantia inpræſentiarum incumbitis circa ea, quæ ad Eccleſiæ Dei reformationem, hæreſum extirpationem, & pacem inter ſeculi principes componẽdam maximè faciunt, & quemadmodum etiam toto pectore operã datis, vt non ſolùm Bohemorum vnio, quam Deo auxiliante acerrimis diſputationibus, & indefeſſis inauditiſque laboribus procuraſtis, concludatur, ſed etiam vt Græcorũ reductio diu à Chriſtiano populo maxima cum auiditate expetita, feliciter fiat, non modò alacres, ſed diuino inſupèr (vt putamus) quopiam nũcio inuitati fuimus, vt quãuis nõ ſimus ab huiuſmodi rerum difficilimarum laqueis omino expediti, vellemus vlteriùs *morari laudabile illud diu mente noſtra agitatum ꝓpoſitum parere. Cupientes igitur tot & tantorum operum bonorum, quorum glorioſus eſt fructus, participes fieri, quod vos q in vinea Dñi aſſiduè laboratis, apud æternũ illum luminum patrem & rerum omnium conditorem cõſequuturi eſtis, legationem noſtram omni authoritate inſignem, ad ſacratiſſimum cœtum veſtrum mittere decreuimus, vt ſi totius diei pondus & æſtus non portauimus, ſaltem bonam magnamq; eius partem aliquam ſuſtineamus, qua poſſim⁹ diuina clementia ſuffragãte, cum his qui in operando primi fuerunt, efficaciter in ipſa vinea laborare, voſque pro viribus ad optatiſſimam illam ac felicem Græcorum adipiſcendam reductionem iuuare. Quam q̃dem tum ad diuini cultus amplificatiõem, ad ipſorum ſalutem & concordiam, tum ad veſtri ſempiternam memoriam immarceſcibilemq; coronam immortalitati perpetuò conſecrandam pernéceſſarium arbitramur. Iam autem delecti ſunt viri illi, quibus hæc prouincia eſt committenda. Literas & nuncios præterea in oẽs partes noſtras nuper deſtinauimus, ac alias etiam nouiter duximus deſtinandas. Quibus omnes reuerendos & venerabiles prælatos plurimoſque ſacrarum literarum eximios interpretes, demum canonum ac ciuilis ſapientiæ inſignes doctores hortamur, & inquãtum in nobis eſt, compellimus, vt pro tam pio negocio faciliùs conſummando, breui ad vos proficiſcantur: nec longa certè mora temporis cõtrahetur, quin noſtra ipſa legatio, quæ ire propedièm habebit, vobiſcum ſit. Simile quoque erit de his de quibus ſuprà dixim⁹. Si quid autem aliud fuerit, quod pro Dei Eccleſia veſtrique ſtabilitate & conſeruatione ampliùs facere poterimus, illud gratiſſimo animo perficiemus. Datum in no-

*eſſet

for* nõ morari, ſed

Matth. 20.

ſtra ciuitate Gaietę die 8. Martij, anno à natiuitate Domini 1436.
Rex Alphonſus.

EPISTOLA DVCIS ALBERTI Auſtriæ miſſa concilio, lecta in generali congregatione die Veneris 30. Martij, 1436.

Reuerēdiſſimis in Chriſto patribus ac dominis vniuerſis, in ſacroſancta generali Baſileeñ ſynodo, in ſpiritu ſancto legitimè congregatis, vniuerſalem Eccleſiam repręſentantibus, dominis & amicis chariſſimis Albertus Dei graiia dux Auſtriæ, marchioque Morauiæ. Reuerēdiſſimi patres domini & amici chariſſimi, deuota recommendatione præmiſſa, ſanctum viſitationis & reformationis opus in diœceſi Patauieñ & dominijs meis, reuerendis in Chriſto patribus, domino epiſcopo Conſtantieñ prouinciæ Rothomageñ, ſuisq; collegis in Bohemiam legatis per ſacrum Baſileeñ concilium, ad precum mearum inſtantiam deuotam, iniunctum prudēter & reuerà multùm accuratè inchoatū, cōtinuatur indiès adeò feliciter. eſtq; iam in multis locis patratum tam amabiliter, quòd omni dubio ceſſante in vtroque ſtatu factis & exemplis, vt opera euidenter demonſtrant, vberrimus indè ſequetur fructus. Aſſurgo igitur, Deo qui hoc ſanctum opus inſpirauit, nec minùs veſtro ſancto cœtui gratiarum actiones deuota mente referendo. Petens denique humiliter, ſi fortè aliqui tam ſancto operi, tamque ſalubri non fauentes, viſitationem & reformationem huiuſmodi extinguere aut impedire conarentur, quòd tales contra præfatā ſanctam commiſſionem cum exauditionis affectu vel effectu non admittatis. Verùm patres reuerendiſſimi (vt ſine circuitiōe loquar) veſtras certifico paternitates, quòd in viſitationis & reformationis præmemoratarum proſecutione nihil aliud quærit, niſi Deo præcipuè obſequi, & deinde perſonas viſitandas à longo tempore (quod dolēter refero) multùm collapſas, ad ſtatum reduci conuenientem. Nec eſt qui veridicè dicere poſſit, quòd in viſitatione & reformatione prædictis alicuius lucrum ſeu commodum priuatum, quouis quęratur modo. Recommendo me veſtris paternitatibus digniſſimis cum prona voluntate in ſingulis complacendi. Datum Viennæ die 8. mēſis Martij, anno Domini 1436.

DIVERSORVM AD DIVERSOS EPISTOLAE DE concilio Baſileenſi, aut de negocijs ad concilium illud ſpectantibus, tractantes, hîc ſeorſim congeſtæ, & iuxta datas ipſarum, quantùm ex ipſis aduerti potuit, digeſtæ.

LITERA A BOHEMIS, CONſulibus ciuitatis Egrenſis tranſmiſſa.

Honorabilibus & circūſpectis dominis conſulibus ciuitatis Egrenſis, magiſtri ciuium & cōſules maioris ciuitatis Prageñ. Seruitium noſtrum, iuxta pręſentis curſus qualitatem, vobis circunſpectis prudentibus amicis intimamus & notificamus, quoniam omnes in vna generali cōgregatione iam apud nos conſtituti Domini, milites, terrigenę honorabiles, ciuitates & communitates, ſeculares & ſpirituales, concorditer deliberauimus, & finaliter in hoc manemus, quòd ad concilium Baſileeñ tāquàm ad publicam & ſecuram audientiam, mittere volumus nuncios noſtros ſpirituales & ſeculares, qui iam ad eundem tranſitum electi ſunt & donati. Auertat ergo Deus, ne bonū quod diu deſiderauimus, & ad quod iam oſtium apertum eſt, elato animo contēnamus: ſed parati ſimus, ſaluis tamen quibuſdam aſſecuratiōibus, iuſtitiam Dei omnipotentis, in quā nos locamus coram omni Chriſtianitate confiteri. Hac tamen conditione adiecta, vt eiſdē perſonis ad eundem tranſitū deputatis, talis ſecuritas procuretur & donetur, vt tranſire ad ipſum concilium, ibidèm ſtare, & ad nos redire valeant ſalui & ſecuri abſque læſione perſonarum ſuarum & honoris, & aliarum rerum quarumcunque. Et ideo cum nūcijs à concilio ad Nurenbergam miſſis, deſideramus conuenire in ciuitate veſtra, vbi de modo aſſecurationis & alijs neceſſitatibus noſtris intendimus oretenus loqui cum eiſdem, quemadmodùm ex literis eiſdem nūcijs per nos directis, quarum copiam vobis tranſmittimus, hæc & cætera, quæ ab eis petimus, clarè intelligere poteritis. Affectuoſiùs inſtanterque rogamus, vt queādmodùm in hac re quæ vergit ad laudem Dei, vtilitatem communem, & pacificatiōem Chriſtianitatis, exhibuiſtis vos bono initio pmiſſo, impigrè laboraſtis & perduraſtis vſque huc: ita perdurare velitis, ſciētes quòd merces promittitur incipientibus, ſed perſeuerātibus exhibetur. Rogam⁹ etiam, vt literas ipſas cum veſtro nuncio dirigere velitis Nurenbergam. Etiam deſideramus, inſtāterq; rogamus, quatenùs ciuitatibus ſeu oppidis ſubſcriptis, Pilſen, Svuamberg, Temez, Blaſvuinſch, Schauſtein, Baleſtein, Ovuegen, & cæteris omnibus regiæ reſidentiæ *paculis, literas veſtras dirigere velitis, & cum eis practicare, vt nuncij noſtri cum ſaluo conductu & alijs quibuſcūque neceſſarijs ita prouideantur, vt ad nos vel alium quemcunq; locum, ab ambabus partibus deputatum, ſecurè accedere poſſint & recedere, quotieſcunque fuerit opportunum. Datum Pragæ, feria 4. poſt feſtum S. Matthiæ Apoſtoli, anno 32. for. *pagulis

EPI-

EPISTOLA MISSA A PRAGENſibus ad nuncios ſacri concilij Baſileeñ, in Nurenberga conſiſtentibus, ꝓ cauſa Bohemorũ.

VEnerabilibꝰ & religioſis fratribus Ioanni Nider Priori domus prædicatorum Baſileeñ, & Ioãni Mulbruñ ordinis Ciſtertieñ nuncijs ſynodi Baſileeñ fratribus dilectis, magiſter ciuium & conſules iurati maioris ciuitatis Prageñ. Oblatæ pacis deſideria amplectimur, cum fideli eorundem ad vos & omnes Chriſtifideles reciprocatione votorũ. Nam hoc ſummi & æterni patris lex clementiæ poſtulat, vt quod nobis, id etiam noſtris proximis ritè optemus. Sa-
Matth. 7. nè venerabilis Baſileeñ concilij dudum paginam pietatis oculatę verbis redũdantem, & nunc veſtram illi parem grata mẽte ſuſcepimus, vtpotè benedictiõis ſemina, vberem fructum in virtute patientiæ allatura ſalutẽ. Et quia nõ modò nobis, verùm etiã*
locus obſcurus & ita vniuerſo ſtatui regni Bohemiæ vtrinque ſcribitur, quanquàm nõ omnibus, ſed fortaſſe tantùm nobis ſit eatenùs præſentatum: eapropter veſtræ honorificentiæ pinde eo ſucceſſiuo reſpondemus, quòd mox prima eiuſdẽ cõcilij viſa epiſtola, barones, proceres & nobiles, necnon clerum & communitates regni noſtri ſcriptis & nũcijs noſtris auiſauimꝰ operosè, quatenùs Dominica poſt feſtum B. Dorotheæ ventura proximè ad ciuitatem noſtram indilatè conueniant, congruum, ſalubre, ac finale ſuper eadẽ felici materia daturi reſpõſum: vt quod oẽs concernit, etiam ab omibus pariter & vnanimiter comprobetur. Et quia tot & tantarum communitatum & perſonarum multitudo tum propter locorum diſtantiam, tum etiam ob negociorũ veritatem & pon-
*ideo dus, non valuit repentè congregari: * quare honorificentiæ veſtræ ſolertiam obnixè deprecamur, in conſpectu præfati concilij noſtræ prorogationis in reſpondendo, aut oratores idoneos mittẽdo, moram non ex ſegnitie, aut quauis alia negligẽtia, ſed præmiſſis ex cauſis admiſſam, excuſare, & ſi cõmodè fieri poteſt, in loco, quo nunc eſtis, vſque ad diem Cathedræ B. Petri proxi-
*finale mum, * fidele & (vt ſperàmus) charitatiuũ ꝑſtolari reſponſum, literarũ noſtrarũ baiulis & nuncijs ad honorificentiã veſtrã quoties fuerit opportunũ, dirigendis aſſecurationẽ ſufficientẽ, vt tutè queant ad vos accedere, ac in vrbe veſtrę nunc manſionis demorari, & ad propria reuerti, ſaluis perſonis, fama & rebus, procurare dignemini. Nam & nos nuncijs veſtris, quos ad ciuitatẽ noſtrã Pragam duxeritis trãſmittendos, de pari forma aſſecurationis prouidere pręſentibus polli-cemur, vt mutuæ volũtates & promptiùs & faciliùs poſſint partibus vtriſque deferri.

Datum Pragæ, 4. feria ante feſtum purificationis beatæ virginis glorioſæ.

ALIA EPISTOLA AB EISDEM Prageñ, conſulibus ciuitatis Nurenbergeñ transmiſſa.

Prudentibus & circunſpectis viris magiſtro ciuium & iuratis conſulibus ciuitatis Nurenbergeñ, magiſter ciuium & iurati conſules ciuitatis Prageñ.

AMicabilem ſeruitutem, iuxta temporis exigẽtiam, vobis prudentes & circunſpecti amici pręmittentes, notificamus, quòd triplicatas literas à ſacro Baſileeñ cõcilio cum ea, qua decuit, reuerentia nos recepiſſe noueritis. Sed quia talis legatio inſignis, non ſolùm nos & communitatem ciuitatis noſtræ, ſed etiam vniuerſos & ſingulos manentes, nobiles, barones, milites, clientes, terrigenas, ciuitates & communitates parti noſtræ adhærẽtes tangit & concernit, quamobrem præfatas literas nobis (vt præfertur) à ſacro concilio præſentatas, diuina fauente clementia, in noſtra generali cõgregatione, quæ proxima Dominica poſt feſtũ S. Dorotheę nunc ventura, noſtra in ciuitate celebrabitur, coram omnibus tam ſecularibus quàm ſpiritualibus notificare ac publicare intendimus: & quicquid rei ex vnanimi omnium cõſenſu fuerit in eadem materia deciſum, pręfato ſacro concilio ac vobis per noſtras literas, quantocyùs potuerimus, intimare curabimus. Datum feria 4. ante feſtum Purificationis.

REVERENDO IN CHRISTO patri & domino, L. epiſcopo Lauſaneñ, dño ſuo ſingulariſſimo.

REuerende pater & domine mi honorandiſſime, omnimoda recommendatione præmiſſa, præſentibus adiunguntur deliberata eccleſiæ Gallicanæ in cõcilio Bituriceñ, vbi perdigeſtè examinatum eſt negocium, viſis facultatibus fe. Re. dñi Martini, & approbationibus domini noſtri Eugenij, ac literis directis Bohemis, necnon & inſtructionibus V. P. per ſacrum concilium vobis datis, iter arripiendo ad vrbem. fueruntque duo iuriſtæ & vnus theologus deputati in dicto concilio Bituriceñ, qui defenderent partem concilij generalis, cęteris omnibus pro diſſolutione arguentibus, & nihil de apicibus iurium diuini vel humani credo vtrobique prætermiſſum: & tandem, nemine diſcrepãte, omnes in vnam conuenerunt ſententiam articulatim deſcriptam. Sed quia rerum Veneticarum & guerrarum occupatio multos impediuit, nec deliberatorum executio plena potuit fieri, maximè cùm dominus cancellarius Frãciæ, & alij regis conſiliarij irent Diuionem, cum quibus partim viam peregi, & Iouis in cœna Domini hanc ciuitatem intraui. Eapropter, quia parùm eſt deliberare, niſi deliberatorũ executio ſequat, ante diſceſſum ex Bituris vnanimiter eligimus dñm meũ Aurelianeñ epiſco-

ſcopũ, vtriuſque iuris doctoré, regisq; conſiliariũ q pmiſſis omibus interfuit, & laudabiliſſimè ſe geſſit, concilioque deuotiſſimè aſſicitur. & hic debebat ire ad regẽ pro executione prætacta. Idemque præfatus dominus Aurelianeñ & ego ſerioſè in Iſſolduno ſabbato in vigilia Ramiſpalmarũ locuti ſumus cum domino cancellario Francię, & q. buſdam alijs regis cõſiliarijs, deliberata noſtra eis referẽtes, & illa gratiſſima habuerũt. Sed circa executionem nihil agi poteſt, donec poſt regreſſum eorum de tractatu pacis quam annuat Altiſſimus: & vt ea exprimam plenè, quæ ſpero ſecutura, nõ veniet credo in recidiuam quæſtiõem, ſi cõcilium eſt celebrandum *vel ne Baſileæ, & ad ſtatim, qa hoc concluſum eſt: ſed credo, alia fiet conuentio prælatorum Galliæ in loco huic vicino, vbi agetur de tractandis in concilio generali, & neceſſarijs eccleſiæ Gallicanæ, & indè omnes progredientur ad concilium Baſileeñ. Vnicors enim Bituris fuit ſententia, quòd ſufficiebat ibì eccleſiam Gallicanam firmare cum cõcilio ineuitabiliter Baſileæ celebrando. In reformatiõe enim vniuerſalis Eccleſiæ, multæ particulares tangẽtur: & ſi expreſſa ibi fuiſſet practica reformationis, fortaſſe adhæſiſſent diſſolutioni. Et ſi rex pacificus pacisque author, pacem inter regem & dominum meum Burgũdiæ propiciatus miſericorditer tribuerit, quod largiatur ex miſerationibus ſuis, quarũ non eſt numerus: tunc eccleſia Gallicana neceſſariò ſolennis conueniet. ſed non eſt dubitandum quòd iſta conuentio fiet breuiter, & ad gloriam concilij generalis, & exiſtentium in eodem. Electus ſum ire ad vrbem in contradictione mea multa, ignorãtiam, inexperiẽtiam & æſtum, qui contrarius multùm eſt corpori meo, opponens: ſed victus inſtãtia, onus accepi. Nec vniuerſę aut Gallicanæ Eccleſiæ perſonam meam infructuoſam decuit denegare. Hac pollicitatione per me vltroneè præmiſſa, quòd nunquàm tranſlationem aut promotionem quácunque procurabo, aut iniectam acceptabo. Cõcluſa prædicta parlamento regio & ſingulis vniuerſitatibus ac prelatis obedientię regis tranſmiſſa ſunt, vt omnino omnes firmati ſint in cõuentiõe futura eccleſiæ Gallicanæ: & ſi quiſquam vellet ſuſcitare querelam, reſpondebitur, Actum eſt, ne agas. Magiſter Ioãnes de monte magiſter in theologia, canonicus Leodieñ, domini noſtri papæ cubicularius, bullas ex parte eiuſdem mihi præſentauit tranſlationis concilij, vbi mihi mandatur pro me & ꝓuincia, tam pro exemptis quàm non exẽptis, vt loco & tempore concilio tranſlato interſimus. Præſentauit etiam vnum breue ſub ſigno piſcatoris. Necnon & literas quorundam dominorum cardinalium in diſſolutione nominatorum, & concludebat ſanctam & neceſſariam diſſolutionem, & quòd eum dirigerem in agendis. Reſpondi, quòd tota intentiõe ſeruiam papæ, eroque adiutor ſui papatus, & ad conſeruandum regalia S. Petri in eius perſonam, vt mea profeſſio & immediata ſubiectio exigebant: ſed re concluſa concilio generali in concilio eccleſiæ Gallicanæ, quod ineuitabili neceſſitate celebrandum eſt, nihil poſſem agere fructuoſè: nec mihi eſſet honeſtum, dirigere eum contra deliberata mea propria: & ideo de directione mea non confideret. & ſciebam quòd apud regẽ non proficeret. vndè plurimum turbatus eſt. & ex iam ſcripſi aliquibus prælatis, per quos debet tranſire. & credo ſimilia inueniet reſpõſa. Expoſui etiam eidem, quòd quidam domini cardinales in diſſolutione nominati, concilio de præſenti adhærent, viſa facti neceſſitate: & quòd in facto circumuenti, aſſenſum diſſolutioni præbebãt, nunc veraciter informati, eandem diſſolutionem reuocant. Suaſi inſupèr celebrationem cõcilij, domini noſtri papæ honori accedere, tantis authoritatibus & maximè ſua approbatione laudabili approbati, & cùm de fide ageretur & diſcrimine Germaniæ, ipſe fidei doctor & Germanus non debebat in propoſitis perſiſtere. Relatum eſt domino cãcellario Franciæ, mihi & alijs, quòd quidam Ambaſiatores regij, qui nunc in vrbe fuerunt, habitis promotionibus aut eiſdem promiſſis, ſe fecerunt fortes, quòd rex diſſolutioni adhærebit. Sed dominus cancellarius mihi promiſit ſolidè ſtare & repellere clauũ clauo dictis Ambaſiatorib⁹. Ego etiam nõ timebo, ſed exaltabo vocem ſuper tecta, dum locus aderit: & ſpero quòd dicti Ambaſiatores ſatis deliberabunt, quomodò rem concluſam in nouam deducent quæſtionem: quia munera ſumpta ligant, omneſque ſequuntur munera. & retributiones. Si non fallor, expedit, immò & neceſſè eſt, & concilio generali plùs vtile, teſte Deo, non dico ex laude mea, quòd hic remaneam, quàm quòd vadam ad concilium. Fronte enim aperta reſiſtam in facies dictorum Ambaſiatorum: & ideo hìc, decertando pro concilio, placeat eidem me habere pro præſente. Etiam ſi me oporteat ire ad papam, ſarcinulas parare & iniuncta expedire opus erit. Maior mihi quies eſſet, concilio adeſſe, quàm æſtiuo tempore equitare ad vrbem: & maior fuit mihi expenſa in via, quàm fuiſſet in concilio: ſed nec perſonæ, nec burſæ parcam. Idem magiſter Ioannes de monte, reſponſa mea intimauit papæ per proprium nuncium, qui ab hinc Veneris poſt Paſcha iter arripuit. Scripſeram etiam dominis meis Rothomageñ & Arelateñ deliberata eccleſiæ Gallicanæ ante Paſcha, vt nota eſſet concluſio in vrbe. Salua correctione ſacri concilij, credo quòd expedit cum multa manſuetudine

[Margin: for. *Baſileæ, nécne, & an ſtatim,]

[Margin: Eſa. 1.]

ne tractare dominum noſtrum papam, qui caput eſt eccleſiæ, & depreſſo capite, arida vel infructuoſa manent membra. Conciliũ enim benè cœpit à modeſtia, & ſemper modeſtiùs agere poterit. Hæc pro tanto dico, quia idem magiſter Ioannes cauſam dedit loquendi. Sed reſpondi quòd Eccleſia non eſt ſicut ſynagoga ad filium Dei, qui bona opera operatus eſt, & propterea voluerunt eum lapidare. Nec eſt ſicut de Ioãne 23. cùm vita eius ſit commendabilis, & ſine exceptione quacunque. Agebat inſupèr idem magiſter Ioannes de tranſlatione concilij ad Auinionem. Auſum præbetur Bohemis, dicere Eccleſiam à ſua facie aufugiſſe, & panis ibi cariſtiã eſſe, cùm pro victu hominis pro pane duntaxat neceſſarij ſint 20. floreni auri papales. Locusque Auinioneñ inter regnum Frãciæ, Delphinatum & prouinciam Prouinciæ ſituetur & intercludatur, quæ dominia ſunt regis & ſuorum fœderatorũ, & ſic nó eſſet *aduerſitatibus regi tutus acceſſus: quib⁹ etſi daretur litera de ſaluo conductu, opponerent quòd per tales literas ſe capitalibus crederent inimicis. Inſtabat ſaltem, quòd transferretur ad Biſuntinum, cui ante factã pacem cum rege, reſpondi, quòd regi & ſuis idem ius vt priùs cópetebat exceptionis. Facta verò pace inter regem & dominum meum Burgundiæ, Anglici fortaſſe Biſuntinum declinarẽt. flumine *interea carebat notabili ciuitas Biſuntij, quia etſi flumen habet qualecunque, inter flumina non nominatur per ſcriptores, quia Sagonã intrat, & Sagona Rhodanũ, Rhodanus autem mare, & ideo Rhodanus pro flumine ſumitur, Sagona verò non, vel aliæ aquæ labentes & eam intrantes. Finaliter inſtabat de ciuitate hac Lugduneñ, cui repræſentaui eaſdẽ rationes militare, quæ in Auinioneñ militabant. Eſt enim hîc maxima cariſtia, & maior *ſperatur in Annata futura propter ſata congelata. probaui etiam ex chronicis, quòd locus quantumcunque ſolennis, & in ſitu fertili poſitus, ſæpè fuerat à cócilijs generalibus ſe improbatus: & ideo nec ciuitas Biſuntij, nec Bononieñ, nominari meruerunt, probãs Bononiam bono nullam. Hæc R.P.V. ſic ſeriosè ſcribere curaui, nolẽs his verbiſculis fatigare cócilium, nolens meum V.P. latere intentum, aut rem geſtam tacere, vel exprimens concilio, propriam gloriam quærere apud ſacrum concilium de affectu eiuſdem. Et expediret, ſi non fallor, vt noua mihi ſcribantur ſæpè concilij, quia ad me frequentiùs primi *venerint conflictus. Dominis meis Legato Conſtantieñ, Ciſtertieñ, *Vuetzelliceñ, & Ambaſiatoribus Sabaudiæ, quando opus erit, præmiſſa poteritis exponere: & ſi placet, mandetis reſponſionis effectum vobis factæ, & quales inueniſti fauẽtes in vrbe, vt intelligam qui ſunt de veris fratribus. Meipſum V.R.P. ad vota offerens & mãdata, in Dño precor diu & feliciter eam valere. Pręt reſtillæ die 28. Aprilis.

*[Marginalia: Nota, quòd ait archiepiſcopus Lugduneñ, vitam Eugenij ſine vlla exceptióe eſſe commendabilem. — For. *aduerſantibus — For. *enim ea eret — L. timetur — For. *veniũt — For. Vercelleñ]*

EPISTOLA LEGATI IMPERATORIS Romanorum ad eundem, quem legatum iuſſerat omnes nobiles Bohemiæ conuocare. Domino Sigiſmundo Romanorũ Imperatori, Pnotha Czaſtolovuicz, Arneſtus de Vulaſſym.

SEreniſſime princeps & inuictiſſime Cęſar, domine mi gratioſe, Seruitium noſtrum V.S. ſemper præmiſſum. Serenitatem veſtram ſcire cupimus, quòd illam legationem nobis per S.V. iniunctam, executi ſumus ad omnes barones, milites, terrigenas & ciuitates Bohemię in communi iuxta concilium illorum, prout nobis V. Maieſt. mandauit. Super hoc ipſi nobis tale dederunt reſponſum, quòd volunt ad V.S. in die Aſſumptionis B. Mariæ virginis ad Ratiſponam cum plena poteſtate & reſponſo barones & terrigenas, & de ciuitatibus aliquos deſtinare, quia pars eorum tota & cum Ioanne Czaplione ſunt ſimul vniti & concordati ſuper illis 4. articulis. Volẽtes vt & alij cum ipſis ad idem ſe ſubmittant, & in vnitate ſint. Videretur ergo nobis & alijs probis hominibus, quòd V.S. in illo termino apud ſe auditorem, & alios de cócilio Baſileeñ ad hoc neceſſarios habere dignaretur. Nam ſi cum ipſis pro huiuſmodi articulis poterit fieri cócordia, nó intelligimus aliquas alias difficultates. Et eccè tranſiuimus cum domino de Roſenberg per eandem viã, per quã huc venimus, ſperantes apud eum ipſum auditorem inuenire. Volentes etiam cum cóſilio domini de Roſenberg, ſuper iſtis negocijs conferre. Petimus ergo V.S. nolite nobis ad malum imputare, quòd paululùm deuiauimus, & quòd ita citò venire nó poſſumus, & tamen feſtinabimus. Venientesque ad V.S. de alijs rebus pleniùs informabimus S.E. Datum Pragæ feria 2. poſt feſtum S. Procopij.

EPISTOLA COMMVNITATIS ciuitatis Pilznæ de victoria Bohemorum, & quomodò res geſta ſit ab eis. Honorabili viro domino Nicolao ordinis fratrum Minorum cuſtodi, & Procopio *Segel amicis noſtris chariſſimis, concilium & communitas ciuitatis nouæ Pilznæ.

SEruitijs noſtris præmiſſis. Amici noſtri chariſſimi, bonas & iocundas nouitates vobis annunciauimus, quòd omnes inimici noſtri contriti & proſtrati ſunt, ſicut ſacro concilio & imperiali Maieſtati iſta in ſcriptis dirigimus enarranda. Proceſſus autem belli talis fuit. Cùm enim vtrique caſtra ex aduerſò metati fuiſſent, exercitus Huſſitarum multùm de bombardis maioribus & minoribus caſtra noſtrorum vexabant & perturbabant. Populus aũt communis clamabat, contra barones murmurãs & dicens, Vt quid ita inaniter vitam perdim⁹,

*[Marginalia: *Fengel — Epiſtola minitans ac lecto lepidiſſima.]*

& interficimur, & tẽpus vanè conſumimus?
Progrediamur cõtra illos. Melius eſt nos pu
gnãdo mori, quàm ita miſerabiliter perire.
Tunc aſſurgentes barones & capitanei no-
ſtræ partis, diſpoſuerunt ſe, & ordinauerunt
acies, & proceſſerunt ad pugnandũ. Cumq;
inſtaret hora certandi, & acies contra ſe ꝓ-
cederent: nos verò ordinati eramus retrò in
parte poſteriori, tunc noſtræ acies (ſecundũ
quod ordinatum erat) terga verterunt, fugã
fingentes, ita quòd nos, qui eramus in cau-
da in parte poſteriori, fuim⁹ in capite à par-
te anteriori. Inimici autem hoc videntes, vi-
delicet nos terga vertiſſe, concrepantes buc-
cinis, clamabãt horribiliter magnis vocib⁹:
Conſurgite conſurgite, & inſequamur eos,
eccè enim fugiunt. Et ſic omnes aduerſarij
cõſurgentes, de ſuis caſtris & turribus egreſ-
ſi equeſtres & pedeſtres, nos ſunt inſecuti.
Nos autem, qui eramus in parte poſteriori,
videntes ꝙ ſe à ſuis caſtris & turribus elon-
gauerant, aſſurgentes in nomine Domini,
cuius cauſa agebatur, aggreſſi ſumus eos à
tergo, & intercepimus eorum regreſſum ad
eorum caſtra & turres. Alij autẽ barones &
nobiles cum om̃i multitudine conſurgẽtes
à parte anteriori, inuaſerunt eos vnanimiter
Huſſitæ à catholicis cęduntur. quaſi vir vnus. Et ſic antè & à tergo eos tan-
quàm manipulos deijciebamus, cædentes,
quanuis multi reddebant ſe & reddidiſſent
captiuos. Non erat tunc tempus captiuãdi,
ſed interficiẽdi ſolùm. Etiam aliqui per nos
captiui, extrahebantur violenter de noſtris
manibus, & interficiebantur. Et ſic per hũc
modum Domino Deo nos præcedente, oẽs
inimicos proſtrauimus, paucis euadẽtibus.
Pro qua victoria ſit Deo laus & gloria in ſe-
cula. Omnes currus eorum, om̃es bõbardę,
omnia inſtrumenta bellica, omnia arma de-
fenſiua ablata ſunt, quia omnia ibidèm reli-
querunt. Noueritis etiam, quòd domini ba
rones ſtant in campis cum valida potentia,
nec recedere intẽdunt, quoadusq; inchoata
ad finem deducant. Imperialis verò Maieſt.
ſolennem ambaſiatam direxit ad eos, vide-
*Potham licet dominum *Purcham, & dominum Er-
neſtum, & alios quamplures, ita quòd illa
ambaſiata multa bona operabitur. Etiã vo-
bis, vt ſcitis, inſinuamus, quòd Domin⁹ Im-
perator ſcripſit nobis, quatenùs plures de
concilio & de ciuitate debeamus venire ad
ſuam ſerenitatẽ, ſed duæ cauſæ nos retrahe-
bãt. *Primo, timor inimicorum, qui ſemper
minabãtur nobis, quòd ſi victoriam habu-
iſſent, omnibus modis volebant ad nos re-
dire, & in toto nos delere. Noſtra autem in-
tẽtio ſemper fuit, libẽtiùs velle mori, quàm
ipſis ſubijci. Sed indeſinenter Deo gratiarũ
actiones referimus, quòd nos de manibus
eorum liberauit. Secunda cauſa adhuc nos
impedit. Quanuis iam elegerimus eos, qui
debeãt adire præſentiã dñi Imperatoris, de-
ſunt tñ expenſę & impenſę, quia non poſſu-
mus inter nos conquirere tantũ de pecunia
pro expeditiõe illorũ. & ſtipẽdiarij pro ma-
iori parte cõſurrexerũt cõtra nos, mouẽtes
de ſtipẽdijs à multis annis retẽtis. Et ſic illi
repetunt ſtipẽdia & damna, & nos ſumus in
penuria magna. Ergo amici chariſſimi, circa
imperialẽ Maieſt. & ſacrum cõcilium labo-
retis, quatenùs nobis impendant ſubſidiũ,
quo modicùm ab onerib⁹ debitorũ in par-
te liberari poſſimus. Datum in noua Pilzna
feria 3. poſt feſtum corporis Chriſti.

LITERA MISSA DOMINO CAR-
dinali Legato per quẽdam ciuem Nurn-
bergeñ, de interemptione Tabo-
ritarum & Orphanorum.

Reuerendiſſimo in Chriſto patri & do-
mino, domino Iuliano, miſeratiõe di-
uina S. Angeli cardinali, Apoſtolicę ſedis le
gato, dño meo ſingulariter gratioſo: Reue-
rendiſſime in Chriſto pater & gratioſiſſime
dñe, Exultet ſacroſancta ſynodus, gaudeat
cunctus populus Chriſtianus, lætetur præ-
cipuè animus veſter de tam celebri & felici
victoria, quam Dominus Deus exercituum
ſuis Chriſticolis cõtra hoſtes benedicti no-
minis ſui miſericorditer cõcedere dignatus
eſt. Nouerit igitur veſtra reuerenda paterni-
tas, quòd die dominica proxima poſt feſtũ
corporis Chriſti, barones regni Bohemię ci
uitatis antiquæ Prageñ, aliorum fideliũ ful-
citi præſidio, cum Taboriſtis & Orphanis
campeſtribus in virtute altiſſimi bellum ag-
greſſi ſunt, & per totam diem Dominicã &
noctem ſequentes, prælia cõtinuando cer-
tàrunt, & die Lunæ hora tertia diei prçlium
pro parte noſtra, authore Dño, feliciter ter-
minatum eſſe dinoſcitur. Et ceciderunt pro
parte Huſſitarũ vniuerſi campeſtres nume-
ro 13. milliũ. Inter quos interempti ſunt ille
Zapego capitaneus, Procopi⁹ & Lupus pre-
ſbyteri ſeductores nequã, & 700. capti exi-
ſtunt carcerib⁹ mãcipati, & de parte noſtra,
quam altiſſimus cõſeruare dignat⁹ eſt, per-
ierunt duntaxat ducenti: quibus clementia
ſaluatoris dignetur miſereri. Cęterùm reue-
rendiſſime pater dirigo magnificẽtię veſtrę
copias duarum literarum vulgarium, mate-
riam belli ꝑdicti continentes, vt in illis eadẽ
magnificẽtia veſtra nedum dulciter recreẽt,
ſed & hęc noua veriſſima intimet dño meo
ſingulariſſimo dño auditori, vt & ſyncerita-
tis ſuæ integritas gaudeat in Domino, cui
honor & gloria, in ſecula ſeculorum, Amen.
Scriptũ Nurenbergę octaua corporis Chr̃i.

EPISTOLA CVIVSDAM CAPI-
tanei de victis Taboritis.

Nobili & ſtrenuo militi domino *Kul- *Coluino
buyno de *Duriſſiba fratri *Druin
meo dilecto.

Obſequijs præmiſſis, frater chariſſime,
notifico vobis, quòd regratiãtes Deo
benè valemus, & Taboritas hodiè cum Dei
adiutorio & meritis S. Vuenzelai proſtraui-
mus,

mus,& damnum modicum de parte noſtra percepimus,& de Taboritis magna multitudo interfecta eſt.ſed illorum numerum,qui in loco remanſerunt,neſcimus: quia à loco conflictus ſtatim vlteriùs receſſimus, & captiuos plures adduximus. Et de equeſtribus aliqui maiores,ſed tamen pauci,ſugerunt & euaſerunt. Et illa ſtrages facta eſt inter oppidum Gurſim & inter Brodá in illa planitie. Pilzneñ aciem duxerunt, & primi aggreſſi ſunt eos,& directo tramite receſſerunt cum curribus & familia mea, ſicut boni & probi ſine intermiſſione & retroceſſiōe. Propterea frater dilecte, iſtis auditis, iſtam ſtragem notificetis principibus. Et ſi poteritis aliquẽ expedire ad Cęſaream Maieſtatem,illa ſerenitati ſuæ notificetis ſine intermiſſione & mora. Et etiam ſi iuuenis ille nūcius Capunco venit,expediatis ipſum in Karelſtain. & ab indè reqrens vbi fuerimus, veniat ad me, vbi campū vel caſtra poſuerimus. Etiam vlteriùs nuncium ad vos expediuiſſemus. ſed expectauimus & retinuimus nunciū,volentes qualē finē cōſequeremur,* Idcircò credimus & confidimus illud, quod in primis literis poſt cœnam ſcripſimus,ꝙ hęc facietis. Et vlteriùs etiam ſynceriter rogo, ſi aliqui de meis furtiuè recedentes à me, ad domum veniāt,ꝙ ipſos caſtigabitis,ſicut in prima litera ſcriptum eſt vobis. Et de gentibus armorū nūc copiam habemus & validā multitudinem. & plures ſemper veniunt in vnum. Et nihil aliud intelligimus,niſiꝙ oēs ciuitates ſubdentur nobis. Et cum iſtis vos Deo recōmendamus. Orate Deum pro nobis,& nos pro vobis. Datum inter*Priden & Kurſym iam poſt conflictū factum in ſerò, Dominica poſt feſtum corporis Chriſti.

*Brodan & Cuſyn

*Stentko de Duriſſiba reſidens in Tymhorſtab.

*Décko de Druska reſidens in Pijn Horſobień.

EPISTOLA BOHEMORVM ad Chriſtifideles.

VNiuerſis & ſingulis Chriſtifidelibus, regibus,ducibus, marchionibus, comitibus,baronibus,nobilibus,*inclytibus, clientibus,ciuibus,& omnis ſtatus & conditionis hominib⁹: barones, nobiles, milites, clientes,rectores cōmunitatum,pręfecti vrbium,iudices,conſules,iurati,ciues, totaq; cōmunitas Bohemicæ gentis, in regno Bohemiæ pariter & in marchionatu Morauiæ cōſtituti,diuinarum veritatum cognitionē, dilectionem & obſeruántiam ſalutarem.

*militibus

Cùm vnigenitus Dei filius,qui eſt ęternaliter in ſinu eiuſdē patris ęterni, deſcendiſſet in terras, locum nō mutans, & maieſtatē non minuens,ſed humanā aſſumens naturā, multifaria vitæ documēta ore,manu,& manibus contradidit. De quorū reuerà numero, iſta 4. inſignia ſuis ad imitandum diſcipulis & exemplari conuerſatione reliquit, quorum*ſic de dignitate primum eſt,vt diuiniſſimum corporis & ſanguinis eius eis ſacramentum per miniſtros Eccleſiæ fidelib⁹ miniſtretur. Secundum,vt verbum Domini liberè,publicè,& veraciter per eos,quorum intereſt,prædicetur. Tertium, vt ciuile dominium, vt lœtale virus,auferatur à clero. Quartum,vt publica & potiora crimina per legitimas poteſtates à plebibus fidelium extirpentur. Has profectò infringibiles veritates,promotiuas fidei, auctiuas charitatis, regulatiuas vitæ,necnon procuratiuas ſempiternæ ſalutis,humiliter amplexātes, iuxta viriū noſtrarū modulū gratanter ſuſcepim⁹, ſtudioſè proſequimur, proſequi quoq; intendimus, quouſque fides cōcludatur cum vita: vt ita ad illarum cognitionem, amorē, & obſeruantiam fidelem, etiam à principio iugiter affectauim⁹, & nunc accuratiùs oēm Dei populum affectamus venire. Vndè non parcentes ſumptibus,laboribus, & expēſis, plures per nonnullas Chriſtianitatis regiones epiſtolas ſolidis ſcripturarum authoritatibus eaſdem*virtute fulcientes tranſmiſimus. Nihilominùs viſitauimus Chriſtianiſſimum principem nunc magnificum Fredericum marchionē Brandenburgeñ, *nūc illuſtrem regem Poloniæ, & ad Sereniſſimi Sigiſmūdi Romanorum ac Hungarię regis inſtantiam, nobis per ſpectabiles legatos ipſius ſignificatam, pridem in Presburg, & nunc in Egram ciuitatem imperij venimus, omni niſu vbique inſtantes,vt nobis in concilio generali audientia publica, libera, ſecura & charitatiua procuraretur,ſuper articulis diuinis prędictis,quatenùs publicè,palàm,& manifeſtè in totius conſpectu concilij,illos quatuor ſalutares articulos, quos ꝓ fide tenem⁹, manifeſtare,dilucidare, declarare,adſtruere,iuſtificare,probare & defenſare ſcripturis ſacris,beatorumq; doctorum ſententijs,in eiſdem ſcripturis verè & ineuitabiliter fundatis,liberè,omni impedimēto ſecluſo,valeamus. Et ꝙ tota vnà nobiſcum Dei viuentis militans reformetur eccleſia in capitibus ſuis pariter & in membris,iuxta ſacræ ſcripturæ doctrinam. qui nimirùm & ex principum,epiſcoporū,procerū,& doctorū cōmunicato conſilio reſpondit, quòd iſta limitatio audiētię & reformationis Eccleſię, derogaret libertati & priuilegio cōcilij generalis,ſupra omnem legem eminentis. Sed *quòd nos illis limitationibus & declarationibus noſtris ex diuina lege & ſanctorum doctorū*ſciētijs omiſſis,ſtemus in his omibus determinatiōi & diffinitioni ipſius cōcilij. quod profectò nos meritò,rationabiliter,& ritè reputantes illicitū, incongruū, & prorſus indignū,vt videlicet diuinas veritates iuſtificatas in ſemetipſis, humanū iudicet arbitriū,&*ſoluet aut ſoluat pro ſua volūtate:quod vtiq; interdum,ſolida veritate relicta,opinionē ſequitur, ſicq; ipſam nonnunquam fallere contingit,& falli. Et ꝙ illi earum veritatū & noſtri ſint iudices, qui illas

*veritate

*necnon

*&

*ſententijs

Hęretici ſemper ſcripturas crepant,ſed malè detortas.

for. *liget

for. *ſaluet

*Epiſtola hęc pertinaciū eſt hęreticorum, errores cōtinēs ab Eccleſia catholica damnatos.

*ſcilicet

mus huiuſmodi ſaluũ cóductum ipſis procurare, quoniam ſupradicti oppidani & nobiles, noſtri ſunt aduerſarij, & quotidiè ab eiſdem formidamus inuaſióes. Et ſi hoc nó eſſet, parati eſſemus & cum omĩ conatu vellemus, pro huiuſmodi ſaluo cóductu libenti animo laborare, prout hucuſq; in negocijs pacis & cómunis vtilitatis Chriſtianorum nos voluntarios & promptos exhibuimus, & in futurũ volumus exhibere, prout hoc in nobis experti eſtis, & in futurum experiri debetis. Idcirco deliberetis cum Nurenburgeñ ac alijs ad hoc idoneis, per quẽ aut per quos dictus ſaluus conductus & ſecuritas poſſit procurari. Hoc faciatis ſecundum videre veſtrum & aliorũ, prout vobis videbitur expedire. Quicquid autem nos ad huiuſmodi poſſumus conſulere & iuuare, faciemus voluntariè. Datum feria 6. ante Inuocauit, anno Domini 1432.

EPISTOLA PRAGENSIVM ad nuncios concilij.

REuerẽdis ac religioſis in Chriſto fratribus Ioanni Nyder Priori domus Prædicatorum Baſileeñ, & Ioanni de Mulbruñ nuncijs concilij Baſileeñ, Magiſter ciuium, conſules & Scabini ciuitatis Prageñ, necnó magnates, nobiles, Barones, ac capitanei exercituũ & cómunitatum regni Bohemiæ & Marchionatus Morauiæ. Affectandę pacis commoda in ſummo veræ tráquillitatis authore, Reuerendi & religioſi viri, epiſtolarũ venerabilis concilij Baſileeñ & veſtræ, nos ad audientiam plenam, piam & ſecuram inuitantium, fœcunditate facunda gauiſi, meritò arbitramur clemétiſſimum ſupra omẽs Dominum viſitaſſe plebem ſuam in pijs viſceribus miſerationum ſuarum, vt reducat corda filiorum ad patres priſtinos, greſſusq́; ipſorum dirigat in ſemitis iuſtitiæ directiſſimis primitiuæ Eccleſiæ, quatenus tépore nouiſſimo vrgente edocta ad veſperũ corruptibilis mundi corruptela, in militãtis Eccleſiæ glorioſa ciuitate habitẽt cum fiducia, fide, ſpe, atq; charitate ciues vnanimes, qui ſe ſperãt in futuræ beatitudinis aula cęleſti fore ſodales. Vndè quantocyùs valuimus, gubernatoribus & populo regni Bohemiæ cógregatis, in hoc reſedimus vniuerſi finaliter, vt oratores noſtros & legatos ad pręfatum cócilium dirigamus, quatenus dudum per nos deſideratum opus & nunc annuẽte Domino feliciter inchoatũ, laudabili & cunctis fidelibus fluctuoſo cócludatur effectu. Sed quia vtriuſq; epiſtolæ præmiſſæ tenor offert, ipſum concilium & vos ſub nomine & authoritate ipſius ad largiendam aſſecurationem ſufficientem & rationabilem, expectandam oratoribus & legatis mittendis à nobis: eapropter obſecramus, ad Egrá ciuitatem, vobis & nobis *cótinuam, quo celerius fieri poteſt, cùm principib⁹ regni Bohemiæ adiacẽtium regionum venire velitis,

for. *contiguam

ibidẽ cum noſtris certis nuncijs ad hoc ſpecialiter deputatis, tépore p vos ſtatuto *minimè vnius menſis, nobisq́; per nunciũ pręſentẽ intimando cógreſſuri, ſub ſaluis certis códitionibus ipſis noſtris núcijs à tota parte noſtra cóceſſis, modos, códitiones & ꝓceſſus huiuſmodi aſſecurationis & audiẽtię noſtris oratoribus & legatis à dicto cócilio pręſtãdis, plenè ac effectualiter tractaturi & diſpoſituri finales ita & taliter, vt nos oratoresq́; noſtri & legati ad cóciliũ ſępedictũ mittẽdi, prout in epiſtola veſtra nobis trãſmiſſa ſcribitis, de cautione per vos nobis & ipſis offerẽda, meritò debeam⁹ & debeãt eſſe cótenti. De veſtra etiam patiẽti pręſtolatione ac benigna, & de his quæ nunc ſcribitis, nos noueritis eſſe multum gratos pariter & gauiſos. Datũ feria 4 poſt diem B. Matthiæ apoſtoli Domini, anno Domini 1432.

for. *ad minimum

EPISTOLA CVIVSDAM CAPItanei ad Imperatorem Romanorum de rebus Taboriticis.

SErenißimo principi Sigiſmúdo Romanorũ Imp͞atori, Aſſo de Steinberg, aliâs de Holicz. Sereniſſime Cęſar & rex dñe mi glorioſe, ſeruitiũ meum præmiſſum veſtræ ſerenitati. Scire velitis, quid actum eſt nunc in Prageñ cógregatione circa feſtum ſancti Ioannis baptiſtæ. Quando ibidèm cóuenimus, túc aliquibus diebus poſt noſtram ibidèm cóuentionem omnes ciuitates, quę nobis contrariabantur, ibì nobiſcũ vnitę ſunt, excepta Colonia. Et tandẽ poſt aliquot dies, Ezapko & antiqui Taboritę cum ſuis rotis & ſequacibus & cum dicta Colonia etiã nobiſcum ſunt vniti. Et poſtquàm nobiſcũ fuerũt compoſiti, ſtatim veſtrę S. nos omẽs tale reſpõſum dedimus, vt ad vos irẽt, & veſtram ſerenitatem peterent, quatenùs V. S. velit appropinquare Ratiſponam, & ꝙ ibidèm ad V. S. tranſmittere volum⁹ de terrigenis & de ciuitatibus. Et etiã cum veſtris nuncijs contulimus, vt peterent V. S. quòd eadẽ V. S. nobis de ſaluo cóductu prouidere dignaretur, vſque ad numerum trecentorum equorum & totidem perſonarum. Rogam⁹ etiam V. S. vt ſe in his gratioſam velit exhibere. Etiam ſcire dignetur V. S. quòd huiuſmodi conuentio fieri debet in feſto ſanctæ Mariæ proximo. Videtur multis probis hominibus & mihi ſimiliter, quòd habeatis in huiuſmodi congregatione dominũ epiſcopum Conſtantieñ auditoré & alios doctores, qui aliâs Pragæ fuerant à ſacro concilio deſtinati, & illi vt plenum mandatũ à ſacro concilio habeant. Nam ſperamus in Deo, quòd omnia negocia benè ſuccedent. Sunt enim quaſi omnes homines de militaribus & de ciuitatibus qui deſiderant V. S. ſupra ſe dominari. Datum Pragę ſabbato ante feſtum ſancti Procopij, anno 1434.

EPISTOLA TRAIECTENSIum miſſa ad ſuos commiſſarios.

RE-

REuerẽdiſſimis reuerẽdiſq; in Chriſto patribus & ſacræ deputationis fidei gratioſiſſimis, V.R.P. humiles & deuoti prelati & capitula V. eccleſiarũ Traiecteñ, Barones milites & militares ac Burgimagiſtri, Scabini & rectores ciuitatis & oppidorũ patriæ Traiecteñ. Reuerendiſſimi reuerendiq; patres & prẽſtãtiſſimi domini, ſcribimus ſacroſanctę Baſileeñ ſynodo, prout in copia præſentibus intercluſã perpendere poſſunt paternitates veſtræ pariter & videre. Verùm res nobis dura eſt & multùm aliena, quòd ad requeſtã partis nullum intereſſe habẽtis, aliqua citatio ſeu proceſſio ex officio decerni deberet. Priùs enĩ intereſſe partis declaratum extitiſſet, & demum forma iuris obſeruata. Durius tamen multo viſum eſt, quòd decreta ſacrę ſynodi in eadem materia variationẽ ſumunt, ea ſeruando & recuſando. Dudum enim decretũ extiterat, quòd ea quę à trib⁹ deputationibus concluduntur, vim decreti & cõcluſionem ſacri concilij obtinerẽt. Et pridẽ mortuo reuerendo patre domino Zvuedero archiepiſcopo Cęſareeñ, tres deputatiões cõcluſerant inhibendum fore, & inhibuerunt omnibus canonicis extra & infra diœceſim Traiecteñ exiſtentibus, ne aliquid noui attentarent, quodq; ab omni electione ceſſarent, volentes ad pacẽ dictæ diœceſis & patriæ laborare, quæ executioni demãdari nõ poterat, nec vim decreti obtinere. Sed quod nuperrimè tres deputationes (vt nonnulli prætendunt) citationem perſonalẽ concluſerunt, illud ſecundum eoſdem (vt aſſeritur) in vim tranſiuit decreti. Cauſam diuerſitatis, quare iſta admittitur, quę eſt probatiua pacis: illa autem, quæ eſt pacis nutritiua, reijcitur, ignoramus. Tamen vnum V.R.P. ſit manifeſtũ, quòd ciuitas & patria Traiecteñ inimicum ſuum voluntarium iam plurimis annis tranſactis, etiam ſi eccleſia vacaret, & concorditer electus exiſteret, nõ reciperẽt, vt nec tenerentur. Domicellus aũt Vualramus inimicus patrię, annis elapſis multa damna incolis patriæ intulit, & quotidiè infert, prout luce clariùs eadem demonſtrare volumus & probare. Quare paternitatibus veſtris reuerẽdiſſimis humiliter ſupplicam⁹, quatenùs literam ſiue copiam præſentibus intercluſam, videre & intelligere velint, & operam efficacem tradere, ad ea quæ pacis ſunt, nec permittere nouam diuiſionẽ, guerras, ſeditiões & alia innumerabilia mala hîc de nouo ſeminari. In quo Deo & hominib⁹ bonæ voluntatis multum complacebũt V.R.P. ſæpè dictæ. Quas conſeruare dignetur author pacis. Ex vrbe Traiecteñ anno Domini 1434. mẽſis Iulij die 15. ſub ſigillis maioris eccleſiæ Traiecteñ & nobilium ſtrenuorumq; virorum Reinaldi &c.

EPISTOLA CVIVSDAM CAPITANEI ad Imperatorem de rebus Taboriticis.

Supſcriptio exterior.

ILluſtriſſimo & inuictiſſimo principi & domino, domino Sigiſmundo Dei gratia Romanorum Imperatori ſemper Auguſto, Hungarię, Bohemię &c. Regi, domino meo gratioſiſſimo dentur.

Interior.

Excellẽtiſſimo & inuictiſſimo principi & domino, domino Sigiſmundo Dei gratia Romanorum Imperatori ſemper Auguſto, Hungariæ, Bohemiæ, Croatiæ, Dalmatiæ, &c. Regi, domino meo prẽgratioſiſſimo, Ego Kuntzo * Lukſſa de Bonzenix Caſtellanus in Carleſtein, Seruitia mea veſtræ ſerenitati fideliſſima & conſtantiſſima omni tẽpore prædirigo. Serenitati veſtræ notifico, quòd Dei miſericordia magna, ſine cuius voluntate & poteſtate nihil fieri poteſt, ſed om̃ia per ipſum dirigũtur, factũ eſt, quòd inimici heri hora veſperarum inter monaſterium Stalix & oppidũ *Scalitz *Gurſim, à veſtris fidelibus dominis Baronibus & fideli cõmunitate feliciter contritĩ *Gourſim *Cuſijm ·Cuſija & proſtrati ſunt, ita quòd de veſtris fidelibus pauci perierunt. Et ſic nouerit ſerenitas veſtra pro certo, quòd in dominis Baronibus & terrigenis fideles ſeruitores habetis. Et frequenter me allocuti ſunt de ſerenitate veſtra, quòd ad vos fidelem & bonam intentionem habent, ſecundum quod effectualiter oſtendunt, & vlteriùs oſtendere intendunt: nec aliud intendunt facere, niſi ſicut ſerenitatis veſtræ fideles domini & ſeruitores, omnia volentes ſeu intendentes facere, quæ pertinent ad dominum ſuum naturalẽ & gratioſiſſimum. Dignetur ergo ſerenitas veſtra manum ſuam largè ad eos extendere, & ipſis in ſubſidiũ aliquot millia florenorũ tranſmittere & dare, vt opus inceptũ ad honorem S.V. regniq; illius & coronæ Bohemiæ, melius terminare, & ad bonum finem perducere poſſint. Et ſerenitas veſtra in ſubſidium illius boni perſonam veſtram nõ dignemini abſtrahere ſine mora. quia cum adiutorio Dei omnia benè procedunt & procedent, cum ſerenitas veſtra venire non tardauerit. Propterea ſerenitas veſtra ſciat, q̃liter illa victoria fuerit facta de inimicis. Cùm enim domini Barones poſt victoriam habitam de noua ciuitate Prageñ, in Praga perſiſterent, gentes congregantes, eodem tẽpore inimici de diſpoſitione Dei à Pilzna receſſerunt, & ſe verſus Pragam recipientes, iuxta nouum caſtrum aliquibus diebus caſtra metati eſſent, vlteriùs procedentes verſus Coloniã, domini Barones miſerunt pro omnibus nobilibus, vt in ſubſidium eorum contra inimicos venirent. Ibi dominus Roſenberg, gentem multum notabilem & *exercitã ad campos expediuit. *excellent Et domini Barones & ciuitas Pilzneñ etiam validam potentiam tranſmiſit. & cùm progrederentur verſus Pragam ſub caſtro Carleſtein, ibi ego & gentes meas expediui à fidelibus ſeruitoribus veſtris 500. equeſtres & pedeſtres, & currus 30. Et cùm om̃es prædicti

dicti iuxta Pragam conueniſſent, domini Barones extra Pragam cum eiſdem proceſſerunt,& cum valida potentia inimicos inſecuti ſunt.& ſic,quòd de gratia Dei & ſuo iuuamine illos proſtrauerunt inter monaſterium*Scalicz & oppidum*Gourſin,ſicut ſuprà ſcriptum eſt. Præterea S. V.rogo, quatenùs velitis me & fideles veſtros ſeruitores, qui mecū ſunt in caſtro Karleſtain, oculo pietatis reſpicere,& ſubſidium tráſmittere* & dare:quia Deus nouit, quòd huius magnam indigentiam habemus: quia aliūdè non habeo illos bonos homines ſtipendiare,nec ab aliquo alio,niſi ſerenitate veſtra ,expectamus tanquàm à domino noſtro hęrede vero & domino gratioſiſſimo.Datum feria 2.poſt feſtum corporis Chriſti,anno 1434.

*Scalitz *Gurſim

for. & ſtipendium

Cuntzo*Lukſſa de*Benſenis Caſtellan⁹ in Karleſtain.

*Blucza *Bözenix *Burzanich *Buſauits

ALIA EPISTOLA CVIVSDAM Capitanei ad eundem Imperatorem de victis Taboritis.

SEreuiſſimo & inuictiſſimo &c.*Seruitijs pręmiſſis omni tempore ſubditis & paratis. Sereniſſime Imperator & domine gratioſiſſime,S.V.notifico, regratiádo Domino Deo omnipotenti, quòd contriti ſunt & proſtrati omnes Taboritæ, qui in campis iacebant cótra veſtros & noſtros fideles,ſecundum quod S. V. in alia litera meliùs percipiet,quam mihi ſcribit auūculus meus,quam V.S. dirigo & mitto. Et rogo S.V.tanquàm dominum noſtrum gratioſiſſimū,quatenùs mihi dirigere per nūcium Caupotañ, quia equi noſtri in bello aliqui interfecti & alij mortui ſunt, ita quòd ambo caremus equis ad equitandum. Datum in Thinhouiſſ, feria 4. ante octauam corporis Chriſti,anno 1434.

locus obſcurus

*Seuco Luckoldim de Reimſperg.

*Dencko Coluijn de Ramſperck.

EPISTOLA IMPER. TRAPEZVNdarū,miſſa domino noſtro papę Eugenio.

Sanctiſſimo & beatiſſimo in Chriſto patri & domino Eugenio quarto ſummo pontif.Romanorum,ſuo Reuerendiſſimo *Morame Megatonenus Dei gratia Imperator Trapezundarum.

SAnctiſſime & beatiſſime pater & Domine in Chriſto, binas ſeries eiuſdem S.V.per galeam Venetorum ſuſcepiſſe ſciueritis,ſingulam Romæ datam, alteram quoque Florentiæ.Gratiſſima nobis, contenta in ipſis,cordiali mente percepimus. Requiſitioni ſiquidem prælibatæ S. cū toto noſtro imperio lęto animo aſſentiuè diſpoſiti*. Quis enim dignus illius lucis videre conſtructum magno deſiderio optādum?Parcat Deus illis,quibus nó eſt timor Dei,eandem S.vexare,*curoſam tanti boni operis merita adimplere. Rogamus altiſſimum, vt dignetur in prædictis taliter diſponere,vt nulla interueniat cauſa, quæ obſtet prælibatæ ſanctitati ab inceptis deſiſtere,vt optatur. Data Trapezundis,1434. die 18.Octobris.

COMMISSIO IMPERATORIS Græcorum,facta vni Ambaſſiatorum concilij.

CVm venerabilis vir Héricus Menger decretorum doctor Canonicus Cóſtantieñ,vnus ex ambaſſiatorib⁹ ſacroſancti generalis Concilij Baſileeñ &c.ad nos tranſmiſſus ad præſens reuertatur ad præfatum concilium,committimus antedicto concilio de ſtatuendo & deſignando loco fiendæ generalis & œcumenicæ ſynodi, quòd deſignetur & ſtatuatur locus maritimus,ita quòd nó ſit aliqua ciuitas excepta Anchona,vt poſſimus venire ad illum locum cum omnibus neceſſariò debentibus intereſſe, ſine difficultatibus & incómodis, cū multi ex illis ſenes & infirmi exiſtant.Et maximè ſanctiſſimus meus dominus œcumenicus patriarcha.Et in tali loco plures p̄lati Orientalis noſtræ Eccleſiæ poterunt aggregari propter facultatem & non nimiam diſtantiam. Qui quanto plures affuerint,tanto vtiliùs ad perfectionem vnionis erit. Præterea hoc erit maximum conferens ad vtilitatem & ſecuritatem noſtræ ciuitatis,propter multas cauſas dicto venerabili viro dictas.Præcipuè verò hoc neceſſariū eſt, propter præſentiam ſanctiſſimi & beatiſſimi domini papæ, qui ſi cómodè aduenire poterit,hoc erit gratiſſimum,& ad perfectionem pręmeditatę vnionis quàm plurimum valens,necnó ad honores & fauores futuri concilij.Propter iſtas & plures alias cauſas debet prædictus venerabilis Henricus rogare & deprecari dictam Baſileeñ ſynodum ex parte noſtra, vt noſtra petitio adimpleatur. Et cùm anteà per noſtros ambaſſiatores nominauimus nonnulla loca,q̄ non ſunt maritima,petimus & cum inſtantia rogamus,vt non fiat impedimentū noſtræ petitioni talis locorum expreſſio, ſed ſuſtinere velint laborare illi reuerendiſſimi patres propter vtilitatem & ſecuritatem propoſitæ rei. Etiam vt oſtendat & referat, quòd omnia nobis ſpectantia ſecundū noſtram potétiam ſine prætermiſſione adimplebūtur.Propter hoc & prædicta Baſileeñ ſynodus debeat facere omnia præmiſſa per ipſam & per ſuos ambaſſiatores integraliter & opportunè.Et ſi hoc * fuerit, nec nos etiam ire poterimus tempore deſignato,& etiam promiſſo.Nec poterit aliquis nos reprehendere, conſiderato quòd cauſa erit concilij,ſicut & nos non dignamur accuſare prædictam ſynodum propter tranſactū tempus in decreto determinatum, cùm talis tranſactio temporis venerit propter circunſtantias occurreñ & temporaneas, non ex voluntate concilij. Similiter autem alij

for* non fieret,

duo ambaſſiatores hic remanentes, debét facere opportunè de expenſis & alijs pro congregatione prælatorum orientalis Eccleſię, prout extitit promiſſum: quia talibus expenſis & alijs non in tempore debito factis, ſi quis ex iſta cauſa defectus adueniat, nos de expenſis nihil reſpondere debebimus. Datum in vrbe noſtra Conſtãtinopolitañ, 1435. die 26. Nouemb. ſub Sigillo noſtro imperiali.

COMMISSIO PATRIARCHAE Conſtantinopolitañ, facta Ambaſſiatori concilij.

QVoniam propter multas ratiõabiles & neceſſarias cauſas vltimum & non prætermittendum extitit, beatiſſ. dominum Eugenium papam neceſſariò adeſſe debere meditatæ & ſolicitandæ cũ Deo ſanctæ catholicæ & œcumenicæ ſynodi ꝓ vnione Eccleſiarum Chriſti, & ad eam accedere perſonaliter & intereſſe vnanimiter cũ ſacroſancta ſynodo ſacræ Romanæ Eccleſiæ & omnibus ipſi Eccleſiæ aggregatis, vt poſſimus & nos Deo authore illic perſonaliter adeſſe, loco commodo ſtatuto, vnà cum potentiſſimo & ſancto meo Imperatore & alijs nobis adhærentibus. Et ſic fiat tractatũs & conſtitutio vnionis, ſicut daret Deus, & ab vtraque parte conuentum & affirmatũ foret. Propterea humilitas noſtra ad præſens committit tibi venerabili viro Henrice Menger decretorum doctori canonico Cõſtantieñ Eccleſię, vni ex ambaſſiatoribus ſacroſanctæ Baſileeñ ſynodi ad ſynodũ ſanctam reuertenti, vt quandò fueris cum prædicta ſacroſancta ſynodo Baſileeñ, ſtudium & diligentiam oĩmodam exhibeas, & inſtanter labores & opereris, vt ſtatuatur, beatiſſ. dominũ papam in meditata œcumenica ſynodo intereſſe perſonaliter & non repræſentatiuè, electo & ſtatuto loco congruente & cõmodo pro quiete dicti beatiſſimi domini Eugenij & noſtra. Propter hoc facta eſt tibi præſens donatio & conceſſio noſtra in ſcriptis cauſa roboris & firmitatis. Datum Conſtantinopoli, 1435. die 26. menſis Nouembris.

EPISTOLA LEGATI CONCILij, ad legatum pontificis.

REuerẽdiſſimo in Chriſto patri & domino, domino Iuliano miſeratione diuina tituli S. Sabinæ, ſanctæ Romañ Eccleſiæ presbytero cardinali, vulgariter ſancti Angeli nũcupato, in Germania Apoſtolicæ ſedis legato, V.R.P. humilis Henricus Menger. Reuerendiſſ. pater, domineq; metuendiſſime, 2. Ianuarij cum Galeis ad ciuitatẽ Venetiarum Dei gratia viuus, ſed non ſanus, reuerſus ſum. Et vt in paucis me expediam, quia horam ſcribendi non habeo, nouerit R.P.V. quòd oĩa nobis per ſacrum Concilium iniuncta votiuè expediuimus, ita quòd dominus Imperator & patriarcha omnia capitula per Ambaſſiatores ipſorum in ſacro Concilio concluſa & promiſſa, & vt in decreto continentur, de nouo ſimiliter per bullam auream & plumbeã ratificauit &c. Et hoc pro nunc P.V.R. ſufficiat. V.R.P. me excuſatum habere velit, ſi non ſtatim veniã: quia pro certo nihil in hoc mundo tardabit me, niſi hoc ſerò. Nam licèt ſim infirmus, tamẽ nihilominùs hoc concluſi Deo dante, quòd iter arripiã, & de die in diem ibo, donec & quouſq; ad V.R.P. glorioſam veniam, quam toto corde videre deſidero. Et verè gaudebit cor veſtrum, & iterum gaudebit, quia iocũdiſſima lætiſſimaque noua ſacro Cõcilio portabo: quoniam ramum virẽtis oliuæ & vnitatis Eccleſiæ ſanè portabo, quemadmodũ columba Noæ in arca præſentauit &c. Datum Venetijs 4. Ianuarij 1436.

LECTORI PIO B. L. N. SALVTEM.

Et hic eſt finis eorũ, quę ad ſynodũ Baſileeñ quomodocunquè ſpectare viſa, eidem partìm anno Dñi 1538, partìm deincèps anno 1551. appẽdicis inſtar adiecta fuerunt. De quibus ſi quid gratię mortali cuiquam habendum eſt, habeatur oportet religioſo patri D. Petro Crab, qui horum exemplaria, quanquàm correcta minùs, minusque lectu obuia, diligenter ac ſolicitè procurans, conijcienda potiùs quàm legenda ſuppeditauit. Nobis igitur, qui diuinatione ſubindè magìs àc lectione indiguimus, haud malè vertatur, ſi difficultatem iſtam & te, quiſquis es lector cordate, aliquotiès hic ſubolere contingat. viſum eſt eñ tolerabilius pariter & ſecurius fore, etiam te nobiſcũ alicubì hęrere, quàm temerariè quiduis mutâſſe aut conieciſſe videri. Et quid ex vnico ſolo, eodemque raptìm ac minùs accuratè deſcripto autographo prę-ſtari potuit boni? Quanquàm pro virili noſtra ſegniter adeò res iſthic acta non eſt, quin & noſtrę qualicunque opellę debeatur aliquid, ſi modò quod opus quanta moleſtia quaſi ex archetypo natum ſit, aliquandò reſpectum erit.

DECRETA EVGENII PAPAE IIII. E VITIS pontificum, quas Platina deſcripſit, curſim excepta.

EVgenius quartus papa, Venet⁹, familia Condelmeria, populari quidem, ſed antiqua, patre Angelo natus, põtificatũ hac ratione adeptus eſt. Creato enim pontifice Gregorio 12. è gẽte Coraria, patria Veneto, Antonius Corarius Gregorij nepos, Cæleſtini habitu canonicus congregatiõis S. Georgij in Alga, Romam iturus, Gabrielem Condelmeriũ, qui eiuſdem profeſſionis erat, quo cum ab ineunte ætate familiariter vixerat, ſecum aliquandiu recuſantẽ duxit, cuius ingenio & ſolertia delectatus Gregorius, eum primò theſaurarium fecit, deinceps verò epiſcopum Senenſem creauit, prefecto Bononienſibus in eadem dignitate Antonio nepote. Recuſarunt aliquandiu Senenſes Gabrielẽ in epiſcopum, quòd dicerẽt hominem aliundè natum, nequaquàm in tãta

re ciuibus Senenſibus præficiendum, eam curam debere ciuis alicuius eſſe, qui mores hominum & ritus ciuitatis noſſet. Vtrùm cùm poſteà Gregorius rebus ſuis diffidẽs, Roma Lucá profect⁹ fuiſſet, aucturus cardinalium numerum, Antonium nepotẽ & Gabrielem Condelmerium in cardinales retulit. Gabrielis autẽ opera in magnis rebus poſteà Gregorius, & Martinus, abrogato Gregorio, vſus eſt. Maximè verò in legatione Picentina, qua & Picentes in fide Eccleſiæ confirmauit, ſumpta de quibuſdã ſeditioſis & cõiuratis pœna. & templum S. Agnetis Anconę diruptum, portumq́; eiuſdem ciuitatis, ad imitationem diui Traiani, magna impenſa reſtituit, fluctibus quaſſum & vetuſtate conſumptum. At verò cùm Martinus intellexiſſet Bononienſes rebus nouis ſtudere, è Piceno Gabrielem legatũ miſit, qui ſuo aduentu ſeditionem omnem ſtatim ſuſtulit. Cùm autem indè Romã veniſſet, mortuo haud ita multò pòſt Martino, ſolus è duobus de viginti cardinalibus, qui tum in conclaui apud Mineruam aderant, pontifex creatur, anno 1431. 5. Nonas Martij. Eugeniusq́; mutato nomine (vt fit) appellatus, ad S. Petrum, comitante populo & clero, ſtatim perducitur. Accepta deinde corona pontificia de more, inuiſaq́; baſilica S. Ioannis Lateranẽſis, in Vaticanum rediens, conſiſtorium generale propoſuit indicta die, qua certè tanta multitudo affuit, vt cùm trabes deficerent eius loci, vbi nũc conſiſtorium publicum fit, trepidatũ adeò tumultuosè ſit, vt in ipſa fuga Senogalliæ epiſcopus, ciuis Romanus è gente Mellina, obtritus perierit. Nondum enim ædes ipſæ pontificię hanc formam, quã nunc habent, acceperant. Dimiſſo conſiſtorio, Eugenius tumult⁹ deinceps ex induſtria vitauit. Tũ verò pontifex ancipiti cura diſtractus, & ꝙ bellis vndiq; premeretur, & quòd Baſileẽ cõcilium iam antè inchoatum Martini decreto, augeri indiès cerneret, concurrentibus eò Hiſpaniæ, Galliæ, Germaniæ, Pãnonięque principibus, qui communem reipublicæ Chriſtianæ cauſam in arbitrio concilij reponebant, ad tollendum conciliũ verſus, illud primò quidem ex Baſilea Bononiam tranſtulit, cardinalium omnium, qui ſecum aderant, conſenſu. Sed Imperator alijque principes & prelati, qui tum Baſileę erant, non modò pontifici non obtemperãrunt, verumetiã eum bis terque monuerunt, vt Baſileam idoneam à Martino celebrandi Concilij locum delectum, vnà cum cardinalibus proficiſceretur: aliter ſe in eũ acturos, vt in præuaricatorem & contumacem. Motus iſtorum verbis Eugenius, Baſileenſe concilium literis etiam Apoſtolicis confirmauit, facta vnicuique eundi ad cõcilium poteſtate. Adeò enim bellis vndequaque vexabatur, vt vix ei reſpirandi facultas daretur. Cæterùm nõ ità multò pòſt publico conſiſtorio Baſileẽ cõciliũ, quod ante approbauerat, Ferrariam transfert, ꝙ diceret Græcos cum Eccleſia Romana in fide conuenturos, eundem ſibi locum delegiſſe.

Pius 2. dicit Eugeniũ nõ ſine ratiõe concilium tráſtuliſſe.

Inſtabant tum cõcilij Baſileẽ præſides, & precibus ac pollicitationibus Grecos adhortabantur, vt omiſſo Eugenio, ad ſe proficiſcerentur. Neque hoc contẽti abrogaturos ſe Eugenium prædicabant, niſi ipſe quoque eò proficiſceretur. Subſtitit aliquandiù Eugenius animi dubius, quid potiſſimùm decerneret, miſſo tamen eò legato Ioanne Franciſco Capitelíſta iurecõſulto, Patauinoque equite, qui eius cauſam tueretur. Verùm mortuo Sigiſmundo Imperatore, à quo Baſileẽ concilium incrementum habuerat, creatoque ab electoribus Imperij Alberto Auſtriæ duce, concilium Ferrarieẽ Eugenij nomine cardinalis ſanctæ Crucis inchoauit. Eò proficiſcitur & Eugenius, quòd aduẽtare Imperatorem Conſtantinopolitanum Ioãnem Palæologum intellexerat cum pleriſq; triremibus, tum ſuis, tum Venetorum, Eugenij gratia obuiã miſſis, ne qua vis Imperatori fieret, ꝙ intellexerat concilij nomine triremes Gallicas in Ionium miſſas, quæ aut Imperatorẽ ad ſe adducerent, aut ſi id fieri non poſſet, ſaltem hominem remorarẽtur, quo minùs Ferrariam proficiſceretur. Harum verò triremium præfectum ita largitionibus corrupit Eugenius, vt relicto concilio, partes ſuas deinceps ſecutus ſit. Imperator autem Ferrariam ingrediens, non aliter ſuſceptus ab Eugenio eſt, àc Rom. Imperatores ſuſcipi conſueuere. Eugenius autem duas Eccleſias iampridem diſſidẽtes, in vnum corpus redigere cupiens, 1438. habita ingenti ſupplicatione, celebrataque ſpiritusſancti Miſſa, concilium vnà cum Imperatore græcorum & patriarcha Conſtantinopolitano ingreſſus, ſedẽte Imperatore condigna ſede, alijsque Græcis è regione põtificis: primò quæſitũ eſt, vellẽtne tam Latini quàm Græci ex duabus Eccleſijs, iampridèm diſſidentibus, vnam fieri. Ad quam vocem omnes ſucclamãrũt, placere & velle, modò rationibus illa priùs confutarentur, quę tãtæ diſcordiæ cauſa fuerant. Diſputabatur quotidiè ea de re ab his, qui tum à Græcis tum à Latinis delecti ad tantam rem fuerant. Verùm cùm peſtis Ferrarię *inoleuiſſet, eodemque in loco non ſine magna incommoditate ſtaretur, Florentiã transferre cõcilium placuit. Interea Philippus ægrè ferens Florentinos, adiuuãte Eugenio atq; adhortante, Franciſcum Sfortiam Venetis miſiſſe auxilio, cum his agit, qui in Baſileẽ concilio erant, vt Eugenium citarent. Fecere illi id quidem bis terve. Verùm cùm id ex ſententia ei non cederet, eò demẽtiæ eos perpulit, vt abrogato Eugenio, Amedeum

*inualuiſſet,

deum Sabaudię ducem ſocerum ſuum, qui eremitanam vitam ad Ripaliam, cum quibuſdam nobilibus ducebat, pontificẽ crearent, Felicemq́ue appellarent. Hinc magnę ſeditiões in Eccleſia Dei exortæ ſunt, cùm Chriſtiana reſpublica trifariàm diuiſa, aut Felicem, aut Eugeniũ ſequeretur, eſſentq́; qui neutrales vocarentur, quòd neutri obtemperarẽt. Eugenius tamen haud animo concidit. Nam habito ſæpiùs cõuentu, diſcuſſaq́; Græcorum & Latinorum contentione, tandem eò ventum eſt, vt Græci rationibus victi, faterentur & ſpiritumſanctũ à patre filioq́ue procedere, homouſionq́ue eſſe, non à patre tantùm (vt ipſi credebant) prouenire, vtq́ue in azymo (id eſt, ſine fermento) triticeo pane corpus Chriſti conſecraretur, ac Purgatorij locum eſſe crederent. Poſtremò verò, vt faterentur Romanum pontificem, verum Chriſti vicarium, Petriq́ue legimum ſucceſſorem, primum in orbe locum tenere, cui & Oriẽtalis & Occidentalis Eccleſia meritò pareret. Abeuntibus autem Græcis, re hoc modo compoſita, Armenij etiam cum fide noſtra cõuenere, ſublatis crebris diſputationibus eorum erroribus, promulgatiſque Eugenij literis ſuper ea re, quæ rationem concordiæ oſtenderent, cum inſcriptione, Datum in ſacroſancto œcumenico concilio Florentino, quod in cathedrali Eccleſia habitum eſt, anno Domini 1439. vigeſimaſecunda Nouemb. die. Præterea verò, vt partes ſuas augendo, Baſileenſe concilium infirmaret, eodem tempore conſiſtorio publico decẽ & octo cardinales creauit, quorum de numero fuere duo Græci, Rutenus & Nicenus, vt eorum authoritate Græcorũ natio in fide contineretur: quæ tamen haud ita multò pòſt in antiquos mores recidit. Interea verò Eugenius, ne rem bellicam ſolam curare videretur, Nicolaum Tollentinatem ordinis ſancti Auguſtini, miraculis clarum, in ſanctos referens, à ſancto Petro cum omni clero ſupplicando, ad ſanctum Auguſtinum profectus, ſolennia ipſe celebrat, adſtãte populo Romano, cardinaliũq́; omnium cœtu. Præterea verò, pulſis omnino à ſancto Ioanne Laterano canonicis ſecularibus, admiſſiſque tãtummodò regularibus, & porticum illam extruxit, qua ab Eccleſia ad Sancta ſanctorum, * & clauſtrũ, vbi ſacerdotes habitarent, reſtituit. Auxit & picturam templi à Martino antea inchoatam. Præterea verò ſancti Syluestri mitrã Romam * Aueniõe delatam, ipſemet è Vaticano ad Lateranum detulit magna cum veneratione & litania ſacerdotum omniũ, populiq́ue Romani. At verò idem Eugenius principio pontificatus ſui malis conſilijs ductus, diuina humanaq́ue omnia perturbauit. Nam & populum Romanum ad arma exciuit, & concilio Baſileenſi, vndè infinita mala orta ſunt, authoritatem dedit, approbatis eorum per literas Apoſtolicas decretis. Verùm poſteà ad ſeipſum rediẽs, omnia prudenter ac cõſtantiſſimè egit, vir adſpectu inſignis, & veneratiõe dign⁹, grauis in dicendo potiùs quàm eloquens, modicæ literaturæ, multę cognitionis, hiſtorię præſertim. Liberalis in omnes, tum vel maximè in literatos, quorum familiaritate delectatus eſt. Ad iram nõ facilè mouebatur ob iniurias illatas, & maledicentiam hominum, aut mimos aut dicteria ſcribentium. Gymnaſia autem omnia quàm diligentiſſimè fouit, maximè verò Romanũ, ad quod omne genus literaturæ adhibuit. Religioſos mirum in modum dilexit, eoſq́ue opibus & immunitatib⁹ auxit. Exornare quoque Eccleſiam Dei ſacellis & ædificijs eſt annixus, vt ex capella pontificia & æneis S. Petri valuis apparet. Moritur autem vir ingenio & rebus geſtis inſignis ætatis ſuæ anno 64. pontificatus verò decimoſexto, 7. Kalendas Martij, anno Domini 1446. ſepeliturq́; in Baſilica ſancti Petri ſepulcro marmoreo. Vacat tum ſedes diebus 12.

Germani ſe neutrales præbebant, ſed poſteà ad Eugenium acceſſerũt

*Auinione

BENEDICTO DE ACCOLITIS Rauennati archiepiſcopo, Bartholomæus Abramus Creteñ, præſul Arieñ, Salutem dicit:

COgitanti mihi, præſul humaniſſime, quonam pacto tibi ſacrarũ literarum ſtudioſiſſimo, ac omni virtute prædito, pro tuis in me maximis meritis aliqua ex parte gratias referre poſſem, tu ſanè longè aliud molienti, quaſi obuiàm prodiſti: vtq́; generalis octaui concilij, iampridem Florentiæ habiti, acta è Græco in Latinum ſermonem verterem, mandaſti: quæ quidem neſcio, qua de cauſa Latinitate donata nõ extent, cùm memorię proditum ſit, duos ſcribas Græcos totidemq́; Latinos, qui eidem interfuére cõcilio, ea ipſa Græcis Latiniſq́; literis diligentiſſimè conſcripſiſſe. Sed id alij viderint. mihi autem Græco homini, literiſque Latinis non ſatis erudito, onus tãtum ſubijſſe, non mediocris negocij viſum fuit, pręſertim non inſcio, multa ſcientiarũ genera in ipſis actis diſſeminata eſſe, quæ niſi quis mediocriter ſaltem callucrit, acta ipſa nequaquàm intelligere, nedum Latinis benè tradere poſſit. Quis enim ſummã in ipſis Theologiam deſiderabit? Vbi primò ſubtiliſſimè diſputatur, an Purgatoriũ ſit, Et quidnam ſit, Et, an animæ ſanctorum felicitatem ſuam abſque corporibus ſuis aſſecutæ ſint: deinde, an poſteriores œcumenicæ ſynodi, priorũ actis quicquam addere, vel ab eis auferre poſſint: &, an Romanæ Eccleſiæ abſq; generali ſynodo particulam illam, EX FILIOQVE, ſymbolo licuerit addere: quod quidem & ipſi facere licuiſſe, necnon ad Romanum pontificem

Octaua ſynodus rectiùs dicit habita Cõſtantinopoli, qua reſtitutus eſt ſedi ſuæ Ignatius.

ficem ritè pertinere, ambigua in fide, abſtruſaque declarare, ac œcumenicam ſynodum iniuſſu eiuſdem Romani põtificis celebrari non poſſe: Romanam denique Eccleſiam, caput & principem cæterarum Eccleſiarum exiſtere, probatum ac ſuſceptum ab ipſa ſynodo eſt. Vbi præterea, perquàm ſubtiliſſimè diſputatur, an ſanctus ſpiritus ex patre, nulla facta de filio mentione, vt Græci, vel ex patre filioq; (vt Eccleſia Romana aſſeuerabat) procedat. Poſtremò, an Græcis liceat pane fermentato ſacrificare. Præterea, quis vel naturalẽ philoſophiam, vel metaphyſicam in eiſdem actis deſiderabit, in quibus de Dei filij generatiõe, de diuinarum perſonarũ diſtinctione, ac ipſarum relatione ſubſiſtentiaque acutiſſimè pertractatur? quis denique ſine dialectices ac Rhetorices arte luculentiſſimas illas rationes benè percipere poſſet, quas & Iulianus ille cardinalis ampliſſimus, ex nobiliſſima Cæſarinorum familia ortus, pro Romana Eccleſia, & Beſſarion tunc Nicenus archiepiſcopus, quem deinde ob diuinum eius ingenium, multiplicemque doctrinã, Eugenius quartus pontifex maximus, ampliſſimorum S.R.E. Cardinalium collegio conſenſu omnium cooptauit, in eodẽ ipſo concilio habuere. Tantam ergo prouinciã aggredi meus animus mirum in modũ extimeſcebat. Verùm quid facerem, cùm niſi tibi ſaltẽ obſequio ſatisfeciſſem, acerbam mihi vitam viuere viderer? Hinc factũ eſt, antiſtes humaniſſime, vt iuſſa tua, quibus apud me nil eſt validius, animũ meũ impulerint, vt audacia quadã rem tantã meis viribus imparem ſim aggreſſus: qua tamẽ in re ſummo ſtudio, vel potiùs ſpiritusſancti (de quo agebatur) benignitate, mihi videor effeciſſe, vt quanuis elegãs ſtylus ab elegãtiſſimo ingenio tuo deſiderari poſſit, quæ tñ literis non minùs barbarè q̃ confusè relicta fuerant, ita vt vix intelligi poſſent, ea fideliter explicauerim, ac dilucidè literis Latinis (quãtùm Grӕco homini licuit) mãdauerim, vt quiſq; vel mediocriter bonis literis eruditus, acta ipſa ſine vlla difficultate intelligere poſſit. Multa quoq; ſuperuacanea, & nihil ad hanc diuinam rem facientia, volens prudensq; præterij, ne lectoribus faſtidio eſſent. Nam Græci ſcribӕ ludos ſingulos & honores, qui Conſtantinopolitanũ Imperatorem, primò magnificẽtiſſimi Veneti, deinde Ferrariæ prudentiſſimus ille marchio, poſtremò nobiliſſimi Florentini proſequuti fuerint, teſtatos literis reliquerunt, & actibus diuini concilij ineptiſſimè inſeruerunt. His igitur, atq; nõnullis priuatis ipſorum Græcorum inter ſe diſceptationibus & controuerſijs, ad rem neutiquàm pertinentibus (vt prædictũ eſt) prætermiſſis, publicas tantùm eorum cum Latinis diſputatiões & cõtrouerſias, fideliter ac verè de verbo (vt tute vtriuſq; linguӕ ſtudioſiſſimus, æquus iudex poteris eſſe) è Grӕco in Latinum ſermonẽ conuerti. Necnon tertium magni Baſilij in Eunomiũ de ſpiritusſancti proceſſione ſermonem, olim à Georgio Trapezũtio Cretẽ cõuerſum, quo ſynodus ipſa vehementer innixa fuit, & quandam ipſius Beſſarionis orationem, ab eodem dogmaticam nuncupatã, ac eiuſdem nominis epiſtolam, quas ipſemet poſt multos annos in Latinũ traduxerat, vt ipſa eadẽ acta clariſſima redderentur, huic operi addidi. In quo quidem doctiſſime pontifex, & tuum erga ſacras literas ſtudium ſummoperè laudabitur, quòd diuinũ hoc opus obliuioni iam traditum, te authore in lucem prodierit, & ſumma mea in te obſeruantia, cæteris quoq; mortalibus innoteſcet, quòd, te iubente, oneris tantum ſubierim, ac te efflagitante, ad metam vſq; peruenerim. Rogo igitur te, vt meas huiuſmodi lucubrationes, qualeſcunque ſint, tuis auſpicijs inceptas atque confectas, ac tuo nomini conſecratas, ſuſcipere, amplecti, fouereque non dedigneris. Vale.

AC LECTOREM.

Res noua, res vet⁹ eſt, res Græca eſt, reſq; Latina eſt:
Sancta refert, ſed non omnia ſancta refert.
At dices: quorſum hæc tẽdunt pugnantia? nẽpe huc,
Hoc vnum, ne vnum hoc eſſe putaris, opus.

LECTORI CANDIDO F. LAVRENTIVS SVRIVS.

QVid Græcis in mentem venerit, vt hanc Synodum Florentinam, octauam nuncuparent, docti viri admirantur. Poterat aboleri numerus ille, ſed ne id temeritati tribueretur, relinquere illum maluimus, contenti admonuiſſe Lectorem, non rectè dici octauam, quam aliquot aliæ inſignes Synodi generales poſt alteram Niceæ habitam, quæ ſeptima numeratur, anteceſſerint. Vale.

CONCILIVM FERRARIAE INCEPTVM, FLORENTIAE PERACTVM, tempore Eugenij papæ quarti.

FErraria, non quidem vetus admodùm, ſed inſignis Italiæ vrbs, potens & ampla, mercibus frequens, Pado fluuio adiacet. Sunt in ea præclaræ ædes, longæ & latæ viæ, multa hominum frequentia,

Porrò Florētia Hetruriæ florentiſſima vrbs eſt, quam fluuius Arnus interſecat. Habet & ipſa pulcherrima ædificia, & vt ampla inprimis, ita vſq; adeò populoſa eſt, vt quidam annotarint anno Chriſti 1400, ad hominū 30000, in ea ex peſte obijſſe. Meminit eius Ptolemæus lib. 3. cap. 10. & Antoninus in Itinerario.

ACTA GENERALIS OCTAVAE SYNODI, è GRAECO IN LAtinum traducta; interprete Bartholomæo Abramo Cretenſi, præſule Arienſi.

ANno Domini noſtri Ieſu Chriſti M. quadringēteſimo trigeſimooctauo, die verò quarta mēſis Martij, pontificatus Eugenij Papæ quarti anno ſeptimo, Ioānes Palæologus ſereniſſimus Cōſtantinopolitanus Imperator, ad celebrandam octauam œcumenicā ſynodum, ad Francolinum Ferrariæ vicum triremibus inuectus eſt. Quò ſtatim Nicolaus ipſius Ferrariæ marchio, vnà cum ſuis præſtantioribus ciuibus, ac pontificibus omnibus, qui cum ſummo pontifice Imperatorē ipſum Ferrariæ expectabant, obuiā prodijt, ac ipſum equo inſidentem, vnà cum ſedis Romanæ legato, qui cum Imperatore Cōſtantinopoli venerat, ad vrbē & palatiū, vbi ab ipſo ſummo pontifice, omnibusq; cardinalibus expectabatur, magna pompa deduxit. Quem cùm ſummus pontifex iam aduētare ſenſiſſet, ſurrexit, & lento gradu inambulare cœpit, ac ipſum paulo ꝓcul à ſede ſua excepit, & volentem genu flectere, minimè permiſit, ſed ſtantē amplexus fuit, ac ei dexteram oſculandam dedit, ipſumq; à ſiniſtra proximum ſibi conſedere voluit. Poſteà verò Imperator ſurrexit, ac ſua in ſede ſtans, à ſingulis ampliſſimis cardinalib⁹ honorificentiſſimè fuit ſalutatus. Habitoq; in conſeſſu cum ſummo pontifice breui ſecretoq; colloquio, vterq; ſurrexit. Et pontifex ſummus in eodē palatio, vbi habitabat, remanſit Imperator verò ad aliud ornatiſſimū pompa eadem iuit. Porrò autem quatuor poſt dies Ioſephus ſanctiſſimus Cōſtantinopolitanus patriarcha cū maiori parte ſuorū pōtificum, (nam cæteri cū Impatore fuere) cymbis multis ornatiſſimisq;, Venetijs Ferrariam aduenit. Cui quidem è cymba exeūti quatuor ampliſſimi cardinales & ipſe marchio, necnon ad 25. Occidētalis Eccleſiæ ꝓſules obuiàm iere, ac ipſum equitē mediumq; inter duos ampliſſimos cardinales, magna etiam pompa ad palatiū comitati fuere: vbi pontifex ſummus ſtans in ſua ſede, ipſum amplex⁹, & in gena oſculatus eſt. Ipſis deinde conſedentibus, Orientales antiſtites dexterā ſimul & genam ſummi pontificis, cæterorum verò Græcorum alij dexterā, alij pedem tātùm oſculati fuere. Qua quidem ſalutatione facta, pōtifex ſummus in cubiculum ſe recepit: patriarcha verò, eodem quo venerat ordine ac pompa, domū ſibi paratiſſimā venit. Proxima verò Dñica, quindecim Græci ſacerdotes domi Imperatoris iuſſu eius Miſſam ſolēniter celebrārunt. Vbi etiam marchio cū ſuis ciuibus adfuit, & panem benedictū per patriarchę dexteram, more Græcorū, accepit atq; libauit. Nonnullis deinde poſt diebus Imperator à ſummo pontifice contendere cœpit, vt quēadmodùm ei ꝓmiſerat, non ſolùm pontifices & abbates, verumetiā reges & duces, ac cæteros Chriſtianorum principes ad ſynodū conuocaret. Quòd q̄dem tametſi ſummo pōtifici propter ipſorum principū diſcordias factu difficile videbatur, vt ad ſynodum conuenirent, ſe tū operam daturum promiſit, vt principes ipſi conuocarentur. Continuoq; nuncios & literas ad eos miſit, vt intra menſes quatuor vel ipſi adeſſent, vel ſuos vicarios mitterēt. Porrò autē poſt aliquot dies tam Græcis q̄ Latinis maius operæprecium viſum fuit, vt edicto publico ſynodus conuocaretur, hac conditione, vt niſi principes ipſi venirent, vel ſuos nuncios mitterent, ſynodus tamē ipſa celebraretur, ac in ea de quibuſdā dogmatibus ageretur, & ſiue Græcorū & Latinorū coniunctio fieret, ſiue nō, adhuc tamē ſynodus ſumma pace dimitteret. Dum autē hæc geruntur, quæſitum fuit, quonam ordine ſedes in ſynodo diſponi deberent, qua de re non mediocris inter eos controuerſia fuit orta. Nam ſummo pōtifici videbatur conueniens eſſe, vt Imperator ac patriarcha cū ſuis hominibus à ſiniſtra templi parte, & occidentales pōtifices à dextra, ipſe verò in capite medius inter vtranque partem ſederet. At Imperator dicebat locū ipſum ſibi potiùs q̄ ſummo pontifici cōuenire. Poſt longas autem diſcrepationes, lectis cæterarum ſynodorum geſtis, omēs in vnam ſententiā iuēre, vt ſummus pontifex ac omnis occidentalis Eccleſia à dextra tēpli parte, Imperator autem cum orientali Eccleſia e regionē à parte altera cōſederet. Igitur in baſilica diuo Georgio cōſecrata, à dextra parte apud maius altare pontificia ſedes, & proxima ei, paulo tamen inferior, Romanorum, vel (vt Gręci dicebant) Germano-

for. diſceptationes,

manorum Imperatoris ſedes diſpoſita fuit, quæ ſemper propter eius abſentiam vacua ſtetit. Apud autem ipſam ampliſſimorũ cardinalium, deinde archiepiſcoporũ, & epiſcoporum Occidentalis Eccleſiæ, qui ad centum & quinquaginta præter protonotarios & abbates ac alios clericos, qui multo plures fuere, locus ordinatus fuit: e regione verò ſummi pontificis, vt pauloantè dictum eſt, Conſtantinopolitani Imperatoris eminens quidẽ vt pontificia, & illi ꝓxima à ſiniſtra, paulo tamẽ inferior. patriarchalis ſedes collocata fuit. Et apud eã eodẽ ordine, legatorum trium cæterorũ patriarcharum, deinde aliorum * Occidentalium patrum, ex quibus duo ex Iberia venere, ſedes fuerunt diſpoſitæ. Nam à dextris ipſius Imperatoris, Demetrius Deſpotus frater eius, infimo gradu ſubſedit. Ante verò maius altare aliud altare fuit erectum, ac ſuper eo inter beatorũ apoſtolorũ Petri & Pauli capita, ſanctorum Euangeliorum liber, ac ante ipſum duo accenſa candelabra fuere poſita. Quib⁹ ita diſpoſitis, ac omnib⁹ præparatis, ad diem 9. menſis Aprilis, quæ quidem feria quarta maioris hebdomadę fuit, cardinales ac omnes antiſtites veſtibus ſacris induti, vnà cũ ſummo pontifice ac Imperatore templum illud introiere, ac ſuis in locis, abſente ob valetudinẽ patriarcha, paululùm conſedêre, deindeq; ſurrexére, ſummusq; pontifex orare cœpit: quibuſdã denique pſalmis, hymnis, ac precibus hinc indè decantatis, omnes iterum conſedere iuſſit, vt conſentiente Imperatore, abſentis patriarchæ conſenſus, & ſuum edictum ex ſuggeſtu recitarentur. Itaq; Scriba quidam alta voce conſenſum ipſum in hac forma perlegit.

* Legendũ videtur, Orientalium

CONSENSVS PATRIARCHAE Conſtantinopolitani, vt œcumenica ſynodus Ferrariæ celebraretur.

IN nomine ſanctiſſimæ vitæq́ue principij Trinitatis, patris & filij & ſpirituſſancti, duo Chriſti membra, Latinorum videlicet & Græcorum, ad ſanctam & œcumenicam ſynodũm conuocandam, hodiè conuenerunt, ita vt beatiſſimus ac ſummus põtifex, & ſancta Romana Eccleſia ex vna, & ſereniſſimus Imperator cum tota Orientali Eccleſia ex altera parte concordes ſint, vt hic Ferrariæ in D. Georgij templo, in loco ſanè tutiſſimo, generale concilium celebretur, edicentes, vt infra quatuor menſium ſpatium ab hoc die connumerandorũ, omnes Chriſtiani, qui conuenire velint, præſertim reges & principes, ac omnes pontifices, & cæteri clerici, qui Baſileam vel Romam ad celebrandum concilium profecti iam ſint, vel in poſterũ proficiſci velint, huc debeãt conuenire. Qui verò venire neglexerit, niſi huius futura decreta cõcilij ſuſceperit, ac probauerit, anathema eſto. Doctores autem, vel alicuius dignitatis homines, niſi conuenerint, vel ſuos vicarios miſerint, vel ſaltem literis ipſa eadẽ futura decreta laudauerint, & ap ꝓbauerint, anathemate ſint deuincti. Quæ quidem pœna, ſummi pontificis iuſſu, de regibus & ducibus, ac cæteris Chriſtianorũ principib⁹ intelligi quoq; debeat. His tamẽ liceat, ſi voluerint, locum alium nominare, vbi ſynodus vel celebraretur: ita tamen, vt ipſa ſynodus de tali loco conſiderare, ac decernere valeat Datum Ferrariæ, anno 1438. die verò nona menſis Aprilis. Poſt hæc pontificis ſummi decretum à præſule Gradeñ Latinè, à Dorotheo verò Mitylenẽ Græcè fuit recitatum in hoc tenore.

Decretum ſummi pontificis.

EVgenius ſeruus ſeruorũ Dei, ad æternam rei memoriam. Magnas omnipotenti Deo gratias oportet nos agere, qui antiquarum ſuarum miſericordiarum non immemor, Eccleſiam ſuam continuò reddit ampliorem. Quam quidem etſi laborare, multisq́ue tempeſtatibus fluctuare permittit, nunquàm tamen ſubmergi patitur, verùm à fluctibus & magnis æſtibus maris reſeruat, & pro ſuo erga genus humanum amore, inter multos & varios caſus & calamitates, virentem ſemper fouet, ac magis vigentem reddit. Eccè enim Orientales & Occidentales populi iam diu inter ſe diſſidentes atq; diſiuncti, ad pacem atq; cõiunctionem conuenire feſtinant. Quippe qui diſcordes iam & inimici, tandem poſt multos annos, fauente Deo, ex quo omne datũ bonum, ſanctę coniunctionis deſiderio affecti, in hunc conuenere locũm. Noſtræ igitur ſeruitutis ac totius Eccleſiæ opera eſt, & eſſe credimus, tentare pro viribus, vt hæc principia tam felicia, ſtudio noſtro ita felicem exitum conſequãntur, vt Dei gratiæ cooperatores eſſe, diciq́ue mereamur. Cùm itaq; dilectiſſimus filius noſter Ioannes Palæologus Conſtantinopolitanus Imperator, vnà cum pijſſimo frate noſtro Ioſepho patriarcha Cõſtantinopolitano, necnon cæterorum patriarcharum legatis, ac multis ampliſſimis metropolitis & epiſcopis, ac alijs ordinibus Eccleſiaſticis & viris nobilibus, ad octauum diem proximi mẽſis Februarij Venetias aduenerit, nobis id, quod alijs etiam ex locis anteà fecerat, cõtinuò literis ſuis ſignificauit, ſe quibuſdam de cauſis non alienis à ratione, Baſileam, vbi ſynodus celebranda erat, ire nõ poſſe, idq́ue his, qui ibi iam eſſent, ſcripſiſſe, notumq́ue feciſſe: volens propterea & contendens, vt ipſa ſynodus huc Ferrariam transferretur, & hic tam pium negocium concluderetur. Nos igitur, quibus ſancta Chriſtianorum coniunctio cordi mirum in modum eſt, quiq́; ipſam celerrimè con-

Iacob. 1. c

ficere cupimus, decretum Baſileeñ concilij de celebrando generali Concilio, Græcis volentibus promulgatum ac editum, & à nobis poſteà Bononiæ, præſentibus ipſius Imperatoris ac patriarchæ oratoribus, ſuſceptum & approbatum, quæq; ad præſens ſanctæ coniunctionis negocium ſpectent, pro noſtra ſeruitute volẽtes exequi, vt debemus, ac cupientes ipſum ad concluſionẽ perducere, omni modo & forma, quibus poſſumus & debemus, præſentibus & conſentientibus Imperatore ac patriarcha, & cæteris hic ad celebrandam ſynodum congregatis, notũ facimus & declaramus, prædictam ſynodum hîc Ferrariæ, qui quidem locus liber & tutus eſt, celebrandam eſſe, & ſic ab omnibus exiſtimari ac dici debere, ſperantes hic abſq; diſcordia & contentione, aliáve mœſtitia, ſed potiùs amore ſummo diuinã ipſam pacem, & cætera ſancta opera, pro quibus ſynodus cõuocatur, tractari, Deoq; placato ac fauente, feliciter confici poſſe. Datum Ferrariæ, die 9. menſis Aprilis, anno 1438. pontificatus noſtri anno ſeptimo. Quo quidẽ decreto recitato, vnus ex Latinis, & alter ex Græcis ſurrexit, & quiſq; ſuos interrogauit, an eis placerent, quæ recitata fuere. Qui cùm eadem ſibi placere reſpondiſſent, partium ambarũ conſenſum literis mandârunt, ac, Deo peractis gratijs, diſceſſerũt. Elapſis autem diebus paſchalibus, Occidentalis Eccleſia, ne tempus fruſtrà contereretur, incepit contendere, vt priuatim de ſpirituſſancti proceſſione leuiter agerent, donec qui eſſent venturi, conuenirent. Orientali verò Eccleſia reſpondente, alienum eſſe à ratione, vt abſentibus his, qui Baſileã ad celebrandam ſynodum iam cõuenerant, quicquam tractaretur, poſt multam cõtentionem decreuerunt de Purgatorio ac alijs quibuſdã Eccleſiaſticis quæſtiunculis diſputare, donec tempus ſynodi celebrandæ veniret. Itaque Latini duos ampliſſimos cardinales & duos archiepiſcopos, & duos epiſcopos, & duos abbates, & duos monachos, & duos notarios: Græci verò, pontifices ſex & duos abbates, & duos crucesignatos, ac duos notarios elegerunt, qui bis hebdomada quaq; ad diui Franciſci templum ad diſputandum conuenirent. Qui cùm ad diem quartam menſis Iunij conueniſſent, Latini quæſtionem de Purgatorio propoſuerunt, ac ita dixerunt:

Quæſtio de Purgatorio.

Latini. NOs ignem, Patres ampliſſimi, in hoc mundo credimus eſſe, quo quidem animæ peccatis leuioribus, vel (vt vulgò dicitur) venialibus obnoxiæ, coadiuuante Eccleſia, ſacerdotũ precibus, Miſſis, ac eleemoſynis expiantur. Nam ſanctorũ & iuſtorum animas in cælo eſſe, ac Trinitati aſſiſtere, ſuam deniq; felicitatem conſecutas eſſe, nemo dubitat. Animas verò eorũ, qui ſine pœnitudine mortẽ obierint, in inferno vnà cum Iuda pœnas æternas luere profitemur, ita vt tria mortuorum loca ſimpliciter ſint. Vnus quidem ſanctorum, quod cælum creditur eſſe. Alter delinquentium, qui ſunt inferi: Qui verò confeſſi, ſacratiſſimum Chriſti corpus, abſque tamen pœnę præuia ſatisfactione, ſumunt, continuoque moriuntur, hi dubio procul in ſupradicto igne, quod Purgatoriũ appellari ſolet, purgantur. De quo quidẽ igne Paulus ad Corinthios ſcribit: Vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit. Et paulò infrà: Ipſe autẽ ſaluabitur, ſic tamen quaſi per ignem. Hæc Latini. Græci autem ita reſponderunt: 1.Cor.3. c

Græci. Quæcunq; Patres ampliſſimi protuliſtis atque citaſtis, Orientalis Eccleſia profitetur, quanuis inter Græcos & Latinos parua ſit differentia: Veſtram ergo ſententiam literis tradite, quod ipſi quoque facturi ſumus, vt in quonã à vobis differamus, palàm fiat. Quæ cùm audiſſent Latini, magno affecti gaudio, gratias Deo egerunt, & datis literis, diſceſſerunt. Ad 14. autem diem eiuſdem menſis iterum conuenerunt. Et Græci, Pauli dictum longè aliter expoſuerunt, ac ſuam expoſitionem ita literis mandârunt: Paulus ad Corinthios ſcribens, Græci.
Patres Amplif. Si quis autem ſuperædificat ſupra fundamentum hoc aurum, argentũ, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulã & reliqua, hominum vitã & opera intellexit, videlicet, an prauæ ſtudioſæve ſint, ita, vt cuius opera in igne cõbuſta permanſerint, is bonus cenſeatur, ac operum ſuorũ mercedem accipiat: cuius autem opus arſerit, id eſt, cuius opera friuola fuerint combuſta, ipſe detrimentum patietur, hoc eſt, damnabitur & ſaluus erit: ſic tamen, quaſi per ignem, id eſt, in igne ſemper ſaluabitur, in eo luens pœnas æternas, ita vt ignis ipſe, de quo Paulus loquitur, non purgatorius, verùm æternum ſupplicium ſit, de quo etiam inquit Euangeliſta, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum. Nam ipſi Purgatorium, non ignem, ſed obſcurum quendam locum, ac laborum plenum, eſſe cenſemus, in quo quidem exiſtentes animæ, lumine diuino priuantur, donec coadiuuante Eccleſia (vt ſuprà dictum eſt) expientur ac liberẽtur. Sic ergo ſentimus de Purgatorio. Sed in alio quoque differre videmur: ipſi nãq; tenemus, obnoxias animas & grauioribus ac (vt dicitur) mortalibus peccatis affectas, non ſatis perfectè in præſentia mulctari. Sed poſteaquàm cum ſuis corporibus reſurrexerint, fore, vt perfectiſſimas pœnas pro ſuis delictis luant, quemadmodùm etiam iuſtorum & ſanctorum accidit animabus: quippe quæ bono quodam imperfectè fruantur: poſt verò ſuam reſurrectionẽ felicitatẽ ſibi debitã conſequentur, vt Pau- 1.Cor.3. Matt.25.d

lus inquit: Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem, vos autem non ita ſentire videmini. Idcircò
Latini. veſtram (ſi lubet) ſententiam dicite.

Nos animas delinquentes, abſq; corporibus ſuis, Patres ampliſſimi, non perfectè puniri, vt ipſi quoque tenetis, credimus: ita vt in hoc benè conueniamus: iuſtorum autem ac ſanctorum animas, quatenùs animæ ſunt, perfectam ſuam felicitatem aſſecutas eſſe cenſemus: ita tamen, vt aliã cum ſuis corporibus perfectionem expectent,
Græci. qua quidem perpetuò fruantur.

Tum Græcorum alij cum Latinis, alij contrà (vt ſuprà dictum eſt) ſentientes, partes in duas diuiſi fuere, quorum omnium ſententijs hinc indè literis traditis, conuentum ſoluerũt. Deinde ad 25. & ad 27. diem
for. ipſa mẽſis eiuſdem iterùm cõuenerunt, ac *eademmet repetierunt. Nam Latini dictum
Latini Apoſtoli ſic exponebant: ¶ Nos quãpluri mis alijs authoritatibus, Patres Amp. addu
1.Cor.3.c cimur, vt credamus illud Apoſtoli, Saluus erit quaſi per ignem, pro Purgatorio, nõ autem pro igne perpetuo, capi debere, iuxta il
Pſal.11;85. 79. lud Prophetæ: Salua me Domine, quoniam defecit ſanctus. Et alibi: Salua ſeruum tuũ Deus meus ſperantem in te. Et, Dñe Deus virtutum, conuerte nos, & oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Petrus autem timens
Matt.14.d ne ſubmergeretur, dixit: Domine, ſalua me. Chriſtus verò extendẽs manum, accepit & ſaluauit ipſum. Et, Salua Deus populũ tuum. Verbum ergo, ſaluare, Patres Amp. ſemper ad bonam partem accipitur, niſi huius oppoſitum demonſtretis.

Græci Græci verò tergiuerſantes, ſe ſuas ſentẽtias literis daturos reſponderunt. Nolebãt enim ſuam ſententiam explicare. Sed ita leuiter diſputabant, vt tempus protraherent, donec frequens ſynodus conueniret. Ad 21. verò diem mẽſis Iulij, Imperatoris iuſſu patriarchæ domum cõuenere, vt decernerent, quidnam Latinis de quæſtione ſecunda reſpondere deberẽt, vbi diuerſa (vt pauloantè dictum eſt) ſentire viſi fuerunt. Tandem poſt multa, Imperatore ac patriarcha præſente, omnes in eam ſententiam iuerũt, iuſtorum ac ſanctorũ animas perfecta frui felicitate, perfectiori tamen cum ſuis corporibus, quũ reſurrexerint, fruituras: quũ etiam vt ſol vel lumen reſplendeãt, quemadmodùm Ieſus Chriſtus Dominus noſter
Matt. 17.a in Thabor monte reſplẽduit. Dum autem hæc agerentur, terror magnus Græcos inuaſit. Nam morbus quidam vehementiſſimus Ferrariam affligere cœpit, ita vt mortẽ ferè ſubitam Ferrarienſes obirent: quo magìs etiam Græci territi fuere, quòd morbo eodem Dionyſius præſtantiſſimus ille Sardenſis præſul, non ſine Græcorum omniũ luctu, obijt. Dei tamen benignitate nemo alius ex Græcis, tum mortuus fuit. Porrò autẽ iam mẽſibus quatuor elapſis, vrgebãt Græci, vt ſynodus celebrari, ſeſſionesq; fieri inciperentur, tametſi nemo eorum, quos expectarent, conuenerat. Quibus quidem Græcis ſummus pontifex æquo animo ſatisfecit, dicens: Vbi ego & Imperator ac patriarcha ſumus, ibi Chriſtianorum omium ſynodus eſſe creditur: præſentibus præſertim cæterorũ patriarcharũ legatis, noſtriſq; cardinalibus. Timebant autem Græci multitudinem Latinorũ, proptereà quòd ſuas ſententias ſuffragijs declarare ſolebãt. Hoc tamen metu ſolutis Græcis, vt nõ ſuffragijs vterentur, verùm quiſq; ſuam ſententiam proferret, communi omnium ſentẽtia fuit decretum, vt ſeſſiones inciperẽt celebrare, ac in primis de duabus quæſtióibus agere: an fas ſit, diuino ſymbolo quicquã addere, & an additio iam facta, EX FILIOQ;, pia ſit. Porrò autem, quoniam ſummus pontifex laborabat podagra, & ad baſilicã, vbi ſynodi locus (vt ſuprà dictum eſt) paratus fuerat, nequaquam ire valebat: idcircò decretum ab ipſa ſynodo fuit, vt in ſacello palatij, vbi ſummus pontifex habitabat, ſeſſiones celebrarent, & octaua die mẽſis Octobris inciperent. In eo igitur loco non aliter q̃ in cathedrali Eccleſia, ſedes fuere diſpoſitæ: quarum equidem ordinem, breuitati ſtudens, non repetã: ſilentio tamẽ neutiquam præteribo, duces, marchiones, comites, equites, ac ciuitatũ cùm ariſtocraticarum, tum democraticarum oratores, ante ſummi pontificis & Romanorum Imperatoris ſedem ſubſediſſe. E regionè aũt apud patriarcham, trium œcumenicorum patriarcharum legatos paulo inferiùs, reliquos deinde pontifices Græcos conſediſſe, cruceſignatos verò, & reliquos Græcos nobiles, à dextra Imperatoris verſus ſacrarium ſubſediſſe. Nam Demetrius Deſpotus Imperatoris frater, prope dexteram eius, multo tamen eo inferiùs conſedit. Sedem autem patriarchæ, quanuìs pontificiæ Imperatoriæque ſedis, quæ quidem æqualiter eminentes fuere, paulo inferior fuerit, ſimili tamen ornatu decoratam fuiſſe. Patriarcharum verò legatos, fuiſſe Antonium Heracleenſem, & Gregorium venerandũ, ac magnum confeſſorem pro Alexandreo, & Marcum Epheſium & Iſidorum Rutenum pro Antiocheno, Doſitheum verò Monembaſienſem, ac Dionyſium Sardenſem, qui mortem obijt, pro Hieroſolymitano. Cæterorum autem Græcorum pontificum, & aliorum clericorum nomina hic prætereo, quandoquidem ipſa in vnionis literis ſubſcribam. Ante verò maius altare, quod (vt ſuprà dictum eſt) diſpoſitum fuit, à Latinorum parte ſex eorum doctores, à parte autem altera ſex alij ex Græcis conſederunt, qui quidem ad diſputandum à ſuis ſelecti fuere, videlicet ex Græcis Marcus Ephe-

Epheſius,& Iſidorus Rutenus,& Beſſarion Nicenus, & Theodorus Xanthopolus, cognomento Siderophas, magnus ſacriſta,& Silueſter Balſamorum magnus bibliothecarius, ac Georgius Gemiſtus. Ex Latinis autem Nicolaus tituli ſanctæ Crucis presbyter Cardinalis, & Iulianus Cæſarinus tituli ſanctæ Sabinæ, item presbyter cardinalis,& Andreas Archiepiſcopus Coloſſenſis, & Foroliuienſis antiſtes, ac duo Monachi in Theologia præclari. Quibus omnibus ex ordine (vt prædictum eſt) conſedentibus, Latini pro ſua in Græcos beneuolentia conceſſerunt ipſis, vt primi exordirentur. Beſſarion itaque facundiſſimus orator, impetrata priùs ab Imperatore ac patriarcha facultate dicendi, Gręcam luculentiſſimam orationem habuit.

Die Mercurij 8. menſis Octobris, Anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimooctauo, Seſſio prima Ferrariæ.

BESSARIONIS TVNC ARchiepiſcopi Niceni, deinde verò S. R. E. cardinalis oratio, in octauo Concilio Ferrariæ habita, eodem Bartholomæo antiſtite interprete.

NAuantes in rebus arduis operam, nõ modò cùm ex eorum anni ſententia rerum ipſarum exitum aſſecuti ſunt, verùm etiam cùm res ipſas aggrediuntur, ac in earundem initijs verſantur, magnam capiunt voluptatem: cuiuſuis enim rei principium non parũm poſſe, forſan neceſſe eſt. Idq́; propterea totius facti dimidium, cõmuni doctorũ ſententia eſſe dicitur, quòd ſi quiſpiam quicquam inceperit, faciliùs finem eius conſequatur, quàm prorſus homines pigri rem ipſam auſpicentur. Porrò autem noſtrum diuini huiuſce muneris principiũ, alijs cuiuſuis rei principijs multo magìs conducere poſſe ſperandum, ac exitum bonum portendere credendum eſt. Id quidem diuinæ credentibus promiſſioni, Deum ipſum nobiſcum eſſe, quo quidem præſente, nequicquam nobis deſperandum eſt: hoc autem ab his eſt cenſendum, qui ex rebus præteritis magnam de futuris faciunt coniecturam. Membra enim Eccleſiæ tam diu ita diſiuncta fuere, vt non modò conuenire, verumetiam coniunctionis nomen ſentire, mirum in modum abhorrerent, ac potiùs eligerent, in proprio incommodo permanere. Nunc autem ea de tanto affecta deſiderio ſunt, vt tametſi multæ res ipſis ſint impedimento, remotis nihilominùs omnibus, ſummo ſtudio in cõficiendam pacem incumbant. Quis igitur hæc non cenſeat diuino numini adſcribenda? Quis deinde non ſperet ex his magnum commodum poſſe conſequi? Hæc igitur dies iucunda & læta eſt,& nobis conuenit exultare, ac in ſpiritu gaudere. Nam illuſtrium rerum exitus, illuſtria ſolent habere principia, vberrimarumq́ue frugum multæ primitiæ ſunt. Machinationes iam & inſidiæ, ac doli, quibus noſter hoſtis acerrimus nos ita cõplicuit, vt amici fratresq́ue, immò vnius ipſius capitis membra partesq́ue, necnon illius paſtoris grex, inter nos certaremus, diſſolui & explicari ac derui videntur incipere. Ipſa verò ſeiuncta confractaq́ue membra, coniungi atque vniri, & vno ac eodem angulo fulciri cupiunt atque contendunt. Proptereaq́ue hi patres vnanimes, pariq́ue ſtudio frequentes huc conuenére, non planè curantes quauis in cauſa victores euadere magìs, quàm victi ſuccumbere: quandoquidem ſi eo animo eſſent, Chriſti diſcipuli, probíve viri non cenſerentur, verùm homines ſeditioſi, ac ſibi ſuiſq́ue voluptatibus tantummodò indulgentes, maximo ſanè veritatis cognoſcendæ deſiderio ſunt affecti, etiam ſi cedere debeant. Nam ſine veritate nullo pacto victoriam vellent cõſequi. Quapropter neceſſe eſt, vt veritas omnibus pateat, ac cæteris rebus præſtet & dominetur, & ſe perturbantes conculcet, atque eunctorum mortalium inſideat animis. Mendacium autem cum his, * qui ab ipſo dependent malis, procul ab hominibus latitet: & ijs tantum dominetur ac imperet, à quibus vt parens colitur, quiq́ue (ipſo duce) omnia dicunt & audent. Quis, obſecro, quicquam aliud huius noſtri muneris ſimile proferre, vel præteritorum aliquid pręſentibus his rebus æquiparare poterit? Recedant igitur vetera, & noua ſint omnia: Omnes exultemus ac gaudeamus in ſpiritu, omnes Seruatori hymnum canamus,& pro his rebus gratias ei agamus, eũdemq́; religioſiſſimè imploremus, vt exitũ initij huiuſmodi congruum concedat. Porrò autem oportet, vt quiſq; noſtrûm, quæ ad huiuſmodi finem pertineant, & ſacræ Eccleſiarum coniunctioni expediant, pro ſuis viribus conferat. Sanè omnia ſunt tentanda atq; tractanda, nil prorſus omittendum, non ſtudio, nõ diligentia, nõ officio, non denique laboribus eſt deficiendum. Repetendum pręterea nobis memoria eſt, non tantùm oportere DEVM ipſum precari, verumetiam ei miniſtrare. non enim omnia ab eo nobis ſperanda eſſent, niſi ipſi quoque inſudaremus. Nanque noſtris precibus prorſus contrarium videretur, ſi DEI auxilium implorantes, nil dignum operaremur, quare id agere ac nobis auxilio eſſe deberet. Quod ſi fecerimus, nobis profectò fauebit, ac ſeſe benigniorem, alacrioremq́; fautorem ad finem vſq; præſtabit. Seruator DEVS, vtinam fiat, vt in eam diem viuamus, ac diem triumphalem & celebrem hymnum tibi cantemus, atq; à te vno eodemq́ue patre cuſtoditi, idem tibi

* quæ

Ad Deum patrem.

tibi melos canamus, ac vna eademque harmonia coniuncti, ſub te ſolo capite viuamus, ſpiremus, moueamur, ac illud idem vnumque velle & nolle ſentiendo ac proferendo, vnum ſimus. Chriſte rex omniũ, te ipſum ſolum regem noſtrum eſſe volumus ac obteſtamur, qui teipſum pro nobis reis & obnoxijs redemptionis precium dediſti, tuoque precioſiſſimo ſanguine à tyranno nos redemiſti & eripuiſti. Fac igitur vt vnum tuum ouile ſimus, ac ne patiare, vt tui cùm ſimus omnes, diſiuncti inter nos diſſideamus, neq; decertantibus nobis te ducem præbeas, nec denique parti decertare voléti faueas: verùm vtriq; ſimul parti auxilio ſis, quandoquidem pro vtraq; parte teipſum tradidiſti, effuſoq; tuo ſanguine partem vtranque redemiſti. Nobis obſecro communiter annue, communemque nobis te præbeas adiutorem, ac nos proportione quadã in te, relatione verò ac habitudine inter nos diſpoſitos, ad teipſum vnum eundemque noſtrum inſtitutum finem adducito, neutiquam permittendo, vt inter nos diuiſi atque ſeiuncti maneamus. Ex eo nanque neceſſariò id acciderit, vt ſimul cum cæteris mortalibus tanto ac tali fruſtraremur fine. Sanctespiritus, gratiarũ fons, ſpiritus ſapientiæ & intellectus ac timoris Dei, de quo & cum quo hoc Eccleſiarum certamen propoſitum eſt: vtinam ſuperba mente nos liberes, ac Dei timorem noſtrûm omnium animis ingeras, nobiſq; prudentiam ac ſapientiam largiare, & nobiſcum certamẽ hoc, quod pro te gerimus, iniens, veritatem ipſam omnib⁹ patefacias, quia nõ modò veritatis ſpiritus es & appellaris, verumetiam ad te ſpectat, ſecundum veram & nunquam fallacem illius veritatis vocem, omnem nobis veritatem oſtédere. Deus trinitas, quę cuncta ineffabiliter prouides, producis, contines, regis atq; gubernas, tuum opus eſt homo, poſt cuncta alia in lucem creatum, quod cùm omnibus viſibilibus præſtet, illud etiam eximium, ac abs te regale priuilegium habuit, vt præparatis ſuiſq; pręordinatis cõmodis ad vitam prodiret, cui quidem ſępè, quinimmò ſemper corporea hæc, & præſentis vitæ rationi conducibilia, nedum ea, quæ ad optimum animi ſtatum pertineant, proſpicis. Cuius præcipuum bonum eſt veritas, ac circa cœlalia nõ decipi, quod ſanè rerum omnium, quas habemus, vel in poſterum habere poterimus, optimum ac diuinũ eſſe cenſetur. Nobis ergo cócedas poſſe veritatem agnoſcere, cognitamq; cóplecti. Et ſi in aliquo, in his præſertim, quæ de te facimus, verbis quicquam committimus, nobis indulgeas: quandoquidem ipſa nõ modò incompræhenſibilis ac imperſcutabilis es, verumetiã plura eorum, quæ à diuina tua emanãt imagine, abſtruſa valdè, vmbræque ſimilima, & vt ſimilitudines quædam exiſtunt. Noſtris precibus quæſumus annue, ac viam, quę ad te ſolum verum Deum dirigit greſſum, nobis te ducem ſequi volentibus oſtende, ac quemadmodum ipſa ex tribus conſiſtens perſonis, tali ternario numero nó obſtante, vnicam ſubſtantiam & naturã contines: ita etiam nos, tametſi multi, diuerſorumq; generum, immò iam authore maligno hoſte, variæ opinionis ac fidei ſumus, hanc iſtã tamen differentiam è medio noſtri tollas, & ita facias, vt vnam fidem colentes, vnam ſententiam habeamus, non generum noſtrorum diuerſitate, vel noſtrorum corporum numero ac multitudine obſiſtente, quo minùs vnum in te prorſus ſimus, ac illud idem de te ſentiamus. Sed de precibus hactenus. De vobis autem patres ampliſſ. quid dicam, qui ſacram hanc ſynodum celebratis, qui tantæ rei eſtis authores, qui plurimum elaboratis, qui multa ſępenumerò vota effudiſtis, vt diem hunc videretis, quippe qui dies futurarum clariſſimarum rerum nuncius, ac earundem initium, exituſq; præco præclarus eſt? Quis igitur vobis ſatis dignè benedicere poterit, voſque ſatis laudare decéter, qui iam laborum veſtrorum fructus pullulare germinareque conſpiciatis? Pater beate, nunc beatus exiſtis verè, ac eris dubio procul beatior, cùm Dei benignitate ad huius diuini muneris exitum peruenerimus, ad quem Deus ipſe nos duxerit, à quo quidẽ (ſi Eccleſias eius coniunxeris) ampliſſima tibi præmia proponuntur. Præclarum profectò facinus erit, ſi ad finem perſeueraueris, & ſcandalis ac offendiculis è medio ſublatis, pacem ac coniunctionem Eccleſiarum confeceris, vtpotè qui vehemẽti zelo, cura eximia, longis denique vigilijs ac cogitationibus, Chriſti filios terrarum vndique congregaueris, iam pridem cogitantes, vt illuſtrata veritate, fraternè ſpiritualiterque coniungantur, idemque velint ac ſentiant. Quæ, pater ſanctiſſime, quis obſecro poterit inficiari? quę quidem cunctis mortalibus patent, & quorum ego ac omnes hi patres teſtes ſumus. Oportet igitur te finem ipſum adſpicere, ac quæcunq; ad Deum ſpectant, ita prouidere, diſponere, cóficere, vt quam nunc ex his capimus voluptatem, eadem proſequendo vires augeat, ac multo magìs aucta, prope finem vltimam tandem attingat lineam. Si nanq; principia hæc & exordia ſunt præclara, exitum his congruum qualem fore putas? Quibus pfectò benedictionibus dignus fuerit, quantam laudẽ & honorem ſuſcipiet, quot denique merebitur laureolas is, qui, cùm tot mortalium excuſationes abſtulerit, quàm plurima etiam alia impedimenta in futurum euertet? Qua in re, pater ſanctiſſime, filium Imperatorem adiutorem habebis, te quoad

Marginal notes: Ad Chriſtũ. — Ad ſpiritũ ſanctum. — Ioan. 16. c — Ad Trinitatem. — Ad patres. — Ad ſummũ Pontificẽ.

quoad opus fuerit conſecuturum, vtpotè qui pius, religioſus, vehemensq́ue Chriſticola eſt, quiq; cùm pluribus virtutibus prędictus ſit, in Deo tamen colendo, & pro religione piè certando, plurimum excellit, & qui quanuis confectus ætate ſit, coniungendarum tamē Eccleſiarū deſiderio ſemper affectus, ſummo ſtudio quærit opportunitatem, prudentia verò proſpicit & amplectitur omnia, quæ ad hāc rem opus ſint, quiq; ad hoc tantum taleq; bonum adſpiciens, ac ei vehementer incumbens, pericula omnia adijt: & ocium paruipendens, maximos maris æſtus, ac in cælum ſublatos fluctus nequaquam extimuit, vitam deniq; ſuam ſimul cum patria maximo rerum diſcrimini obiecit, vt Chriſto deſeruiens, Eccleſiæ pacē conficiat, cuius ſeſe miniſtrum, nedum acerrimum defenſorem, obtulit. Prætereà perbeate pater, pius ac ſacer patriarcha tibi pari ſtudio præſto eſt, qui licèt ad extremam iam peruenerit ſenectutem, confectoq; corpore ſit, eius tamen animus ſemper multis præditus bonis viget, feruetq; ac magno afficitur deſiderio, votaq; plurima edit, vt ſibi liceat tibi in hoc diuino munere inſeruire, cuius gratia his rebus quæ modò fiunt, mirum in modum oblectatur, ſimulq́ue labores libentiſſimè ſuſtinet, vt præclarum hoc facinus ad optimum exitiū perducatur, quo ſine ne viuere quidem vellet. Ampliùs beatiſſime pater, oēs hi patres ampliſſimi in hac tibi prouincia auxilio erunt: quippe qui nil aliud magìs deſiderant, quàm hūc optatiſſimum finem aſſequi, ad quem quidē omnes ſpectamus, atque ipſius deſiderio vehementer affecti ſumus, & cuius cauſa huc de lōginquo ſpatio frequentes conuenimus, ac in extera terra moramur, cùm alij è media terra Græciæ, alij ex vltimis ſeptentrionibus, alij verò ex orientalibus, ſubſolaniſq́ue regionibus, ad hanc Italiæ plagam nauigauerimus.

Tot igitur ac tantorum hominum ſtudium ne vincat hoſtis malignus, nequaquā fiat ô Seruator ac omnipotens Deus, vt tot clariſſimorū virorum conuentus, cura eximia, longo tempore, ſummo labore, maximo denique ſtudio conuocatus, ſuo voto, ſpeq́ue fruſtretur. nō enim id eſſet ſapientum ac diuinorum virorū, nec eorum qui ſuos ſermones in iudicio diſponunt. Alios igitur is hoſtis inuadat, & aliorum hominū victoria gaudeat. Nos autem nullo pacto vexet. Ipſi ſpiritualibus armis veſtiamur, vt ei pro viribus obſiſtamus. Ipſi iuſtitiæ loricam, ſpiritusq́ue galeam induamur, ac duce verbo Dei, in noſtros irruamus hoſtes: quocunq; nos illud duxerit, ibì finem imponamus: & nulla contra Deum arrogantia & ſuperbia, vanaq́ue mente in certaminibus noſtris vtentes, ſed DEVM ipſum præ oculis habentes, ad eundem ipſum Deum feſtinemus. Porrò autem fit, vt nōnulli benè ſuccumbere mâlint, quàm ſemper vincere malè, vt non ſolùm bonum ſit vincere, verumetiam quandoq; vinci, ſeruata tamen ſemper boni ratione ac menſura, non magìs in victore quàm in victo. Et ſi quiſpiam forſan dixerit, ſemper vincere magìs expedire, quēadmodùm etiam cuiuis magìs conducit, aliquo ſeipſum afficere bono, quàm alijs benefacere: & audire melius eſt, quàm alijs rem aliquam patefacere: necnon aliquē non errare, quàm quo minùs alij errore ducantur, agere. Inuictiſſime Imperator, in cardine iam res eſt, quodq; iam diù deſiderabas, adeſt. Deum ergo glorifica & extolle, cuius hoc opꝰ eſt, vtpotè qui id tibi venire fecit in mentem, ac vt eius deſiderio caperere, necnon eodem authore, res ad hunc ſtatum peruenit. Si igitur pro rebus peractis maximas ipſi Deo gratias habebimus, pro futuris verò eidem ex corde preces effundemus, rem ꝓfectò dignam nobis, necnon præſenti noſtro muneri neceſſariam faciemus: quinimmò miſericordiam ab ipſo conſequemur, ſi de præteritis quidem non ingrati, in poſterum verò nos, ac totum ipſum negocium ad eundem DEVM referentes, & omnem ſpem curamq́; noſtram in ipſo reponētes, noſtris precibus dignos nos oſtēderimus, qui quidē Deus diuino nos ac cęleſti cibo nutriet, abſq; quo nemo viuere poteſt. Vt ergo nunc vſq; feciſti, cùm eum obteſtando, & auxilium eius implorando, tum per te ipſum quæ opus eſſent, conficiendo, ita etiam in futurum, quo magìs ad exitum appropinquamus, eo alacriorem, promptioremq́ue te oſtende, in hoc negocium incumbendo, die noctuq; vigilando, quouſque ad perfectum finem peruenias, atq; curis & cogitationibus animum tuum leues. Et quoniam natura comparatum eſſe videtur, vt ea quæ vi mouentur, ſuiq́ue motus cauſam extrinſecus habēt: cùm prope metam ſint, tardiùs * cientur, quàm illa, quibus eiuſmodi cauſa intrinſeca eſt, quæ cùm propiùs vident metam, eo fieri videntur velociora: idcircò tu, qui in his bonis rebus verſaris, quorum caput Eccleſiarum coniunctio eſt, quiq́ue ab intrinſeco ac naturali motu moueris, caue obſecro, ne illud accidat tibi, vt in finem tardior euadas. Sed ipſum tuum optatiſſimum finem pro viribus tuis aſſequere, quandoquidem bona omnia bonum ſibi rebus in omnibus finem conciliant. Ergo tu factus ſemper alacrior, nos etiam cùm adhortatione, tum ſummo tuo imperio diligentiores reddas. Beatiſſimum autem patrem noſtrum, quia ſenex ac inualidus eſt, ætati & eius veletudini priùs conſulens, vt hæc omnia memoria repetat, cùm ipſum exhortando tum etiam tuam ei operam nauando, excita.

Psal. 111. Ephe. 6. Ad Imperatorem. Psal. 54. * cieantur

Tantum enim ac talem hortatorem reuerebitur, quem nactus non lentum, vnà cum ſacro patriarcha noſtro, necnon ampliſſimis his S. R. E. Cardinalibus, cæteriſque præſentibus reuerẽdis patribus, duce Deo, finem his rebus imponet, quem vtinam aſſequamur, ac lætiores, ſpiritalique gaudio pleniùs affecti, beatiſſimo patri laudem, tuo verò ſacro imperio ſummam habemus honorem, extollentes, ac maximis vos laudibus efferentes. Sanctiſſimus autem patriarcha, & horum ſanctorum patrum conuentus, vtinam poſteaquàm Deo dignum hymnum cantauerint, vobis etiam laureolam orationibus ſuis contexant: mihi denique reliquum vtinã ſit extremũ id oneris ſubire, vt ſimul omnes communi laude extollam, ac meo munere magno honore afficiam: ita vt mea extrema & communi oratione, quod equidem vehementiſſimè cupio, vos ſub vno eodemq; Deo, ac vero noſtroq; Domino exiſtẽtes, exornẽ, quod quidem ſummum eorum creditur eſſe, quę Deo afferre poſſiumus & debemus, cui gloria conuenit in æternum.

Cùm autem Beſſarion peroraſſet, ſynodus ſancta decreuit, vt ſeſſio dimitteretur, & ad vndecimum diem menſis eiuſdem ſeſſio ſecunda celebraretur.

Seſſio ſecunda.

SEſſio ſecunda Ferrariæ die ſabbati vndecimo menſis Octobris celebrata, in qua reuerendus pater Andreas Coloſſenſis orationem copioſiſſimã habuit, qua quidem in omnibus Beſſarionẽ imitatus, in primis beatiſſimum patrem, deinde ſereniſſimum Imperatorem, ac ſanctiſſimum patriarcham, totam denique ſynodum laudauit, & benedixit. Cùm autem iam aduesperaſceret, ſeſſio dimiſſa fuit, decreto, vt ad diem martis ſequentem tertia ſeſſio cõueniret. Interea quæſitum priuatim inter ipſos diſputatores fuit, quiſnam primus negocium aggredi, & quonam genere diſputandi vti, & de qua quæſtione agere priùs deberet. Poſt multa verò placuit eis, vt græci priùs exordirentur, & argumentis breuibus, vt aſſolent dialectici, vterentur: & an diuino ſymbolo quicquam liceat addere, priùs agerent.

Die Martis decimoquarto menſis Octobris, tertia ſeſſio Ferrariæ.

TErtia igitur ſeſſione congregata, Marcus Epheſius præclarus Theologus, Imperatoris ac patriarchæ iuſſu, negocium ipſum aggreſſus, pro Græcis ſermonẽ hunc habuit:

MAR. Quoniam omnipotentis Dei benignitate huc frequentes conuenimus, vt ſummo ſtudio Eccleſias coniungamus, ac ſummam pacem, quod quidem opus diuinum eſt, conficiamus: idcirco ſummoperè conuenit, vt noſtris in diſputationibus ac omnibus controuerſijs mutua noſtra beneuolentia ſemper ſeruetur. Et ſi nobis contigerit aliquid proferre, quod veſtras offenderit aures, id opinionum ac rationum noſtrarum varietati aſſcribatis: quandoquidem amicitia vera ex hominum vultu magìs, quàm ex verbis, percipi creditur. Scire autem vos patres ampliſſimi velimus, nos de ſymboli additione verba eſſe facturos, quòd neq; vera, neq; prorſus conueniens ſit, quam ſanè conſtat noſtri ſchiſmatis ac diſſidij præcipuam cauſam fuiſſe. Si quidẽ igitur vobis placet, rem nũc aggrediemur: ſin minùs, in ſeſſionem ſequentem differatur. Videtur autem nobis ſic ſemper fieri oportere, vt quod ſequentibus ſeſſionibus tractaturi ſimus, id priùs omnibus pateat, vt parati ad diſſerendum veniamus. Tum Andreas præſul Coloſſenſis pro Romana Eccleſia ita reſpondit:

Nos quidem à vobis mutuò diligi, ac vobiſcum Deum eſſe cenſemus: propterea ſi quicquam prolatum fuerit, (vt à vobis dictum prudenter eſt) quod cuipiam diſplicuerit, id vitio nemini vertendũ, ſed noſtræ potiùs diſputationis naturæ cõcedendum eſt. Operæprecium autem eſt, vt ad ſingulas interrogationes non ambiguis & obſcuris, verùm apertis & claris orationibus viciſſim reſpondeamus. Quoniam verò ex nobis quæſiſtis, cur Romana Eccleſia additionem ad ſymbolum fecerit: idcirco quid ipſe ſentiam, paucis reſpondebo, meam tamen reſponſionem nolim nũc vt perfectam ſuſcipiatis, ſed conſultis priùs patribus his, aliás accuratiùs reſpondebo. AND.

Reſponſione aliqua, pater reuerende, prꝍſertim tua, quam nobis pollicitus es, nequaquàm in præſentia indigemus. Nondũ enim in mediũ protulimus ea, quæ ad hanc rem pertinerent: ex ipſorum igitur patrum ſententia, ſuo loco (vt à te dictum eſt) reſpondebis. MAR.

Dixi equidem, pater reuerende, nolle me reſponſionem meam tanquam perfectam admitti: puto tamen quàm maximè conuenire, vt, ne beatiſſimus ſacræ ſedis huiuſce præſidens, necnon mitiſſimus Imperator ac patriarcha ſanctiſſimus, cęteriq; præſentes patres, hinc hodiè (vt ita dixerim) ieiuni abeant: ipſe nonnulla, prout tempus hoc mihi videtur concedere, verba nunc faciam, maturiùs tamen in poſterum reſponſurus. AND.

Additionis veſtræ rationem quærentes, vt hi, qui cauſas agunt in foro, actores eſſe videmur. Idcircò nobis viſum eſt petijſſe, ſi veſtro commodo poſſit fieri, hanc noſtrã accuſationem audire, vt nobis rem ipſam nunc aggredi cõcederetis, veſtram deinde reſponſionem libenti animo audituris. MAR.

AND. De his igitur hactenus, & pferas quodcunque libuerit. Nos autem ſuo loco ſigillatim ad omnia reſpondebimus.

MAR. Tum idem Marcus præſul Epheſius, impetrata priùs ab Imperatore & patriarcha dicendi copia, ita exorſus eſt: Ieſus Chriſt. Deus noſter ſuã proſpiciens morté, Patres ampliſſ. ſuis diſcipulis dixit: Pacé meam do- Ioan. 14 d vobis, pacé meã relinquo vobis. Quæ quidem verba teſtamentum ipſius conuenienter appellare ſolemus, quo eis verã ac optimam hæreditaté reliquit, quæ cùm Chriſti ppria eſſet, meam ideo ptulit: pro qua nil aliud ab ipſis petierat, quàm vt ſeſe mutuò diligerent: ita vt certa conditione, non autem liberè, ipſa frui deberent hæreditate. Quidam enim veteres homines certa conditione ſua bona legare ſolebant: qua quidem nequaquam ſeruata, hęredes ilicò exhæredabantur. Haud aliter ergo Seruator noſter Teſtamentum ſuum ſignauit, ita, vt ſi eius diſcipuli vel hæredes mutuam inter ſe beneuolentiam non ſeruaſſent, eadem ipſa hæreditate, hoc eſt, pace Chriſti, priuarentur. Cuius quidé pacis ac mutuæ illorũ beneuolentiæ gratia, Seruator noſter multa bona verba iiſdem ſuis auditoribus fe- Ioan. 15. c cit, modò inquiens: Hæc mando vobis, vt Ioan. 16. d diligatis inuicem: modò autem ita, Hęc loquutus ſum vobis, vt in me pacem habeatis. A quorum quidem altero bono, id eſt, à mutua erga ſororem ſuam Orientalem Eccleſiam beneuolentia, Romana eccleſia iam defecerat, dogmaq; ſibi proprium finxerat, ac ſibi perpetuò cõſeruauerat, quod neque literis ſacris relictum, neque ab vniuerſalibus Concilijs celebratum, neque à maioribus noſtris ſuſceptum & probatum fuerat. Idque propterea ſoluendæ noſtræ amicitiæ cauſam, ſimultatumq; noſtrarum initium, dubio procul fuiſſe cõſtat. Vt igitur ex ipſo dogmate inimicitię diſcordięq; inter nos conſequutæ ſunt, ita quoq; Romana Eccleſia benignitate Dei pacem vehementer deſiderans, eam vt faciliùs conficiat, ab amicitia ipſa facere aggreſſa eſt, quam pariter Eccleſia noſtra cupiens, huc quàm celerrimè venit: ſperans, cooperante DEO, vt ſumma pax hinc ſequatur, ac ſimultates diſſenſioneſque noſtræ cauſis remotis tollantur, quemadmodùm aduerſis valetudinibus ſolet cõtingere: hęc quidem vera medendi ratio videtur eſſe. Vos igitur enixè rogamus, ac vehementer à vobis contendimus, velitis, vt nobis id temporis redeat, in quo coniuncti ſumma pace fueramus, idem ſemper volentes & ſentientes. Et quemadmodùm ad pacem nobiſcum reconciliandam, qua quàm longiſſimo temporis interuallo fuimus priuati, à vobis benignè ſumus conuocati: ita etiam non * committatis, quin nobiſcum ac cum maioribus noſtris, qui in ſeptem vniuerſalibus illis Concilijs claruerunt, in vnã eandemque ſententiam conueniatis, quorum in primis definitiões & decreta nobis ſunt recitanda, vt ipſas inter ſe concordes ac valdè conuenientes, non ſolùm in ordine, verumetiam in ſententijs fuiſſe, luce clariùs oſtendamus. Sic enim hoc noſtrum generale concilium eo cætera concilia facilius, vt par eſt, * mirabitur. A recitandis ergo decretis eiuſmodi debemus incipere: tum ea, quam modò diximus, ratione: tum etiã, vt patrum ſanctorum precibus hoc noſtrũ munus meliùs agatur, ac eorundem ſententijs & authoritatibus pro noſtris fundamentis vtamur.

*omittatis.

Mirum ab iſto omitti vel Cõſtantinopolitaná octauam.

* imitabitur.

AND. Orationem veſtram, patres Ampliſſ. quę quinque nobis in partes diſtributa videtur eſſe, benè credimus percepiſſe. In prima nanque de vno Chriſti Domini noſtri verbo ſubtiliter Epheſius pater diſſeruit, quanam ratione ſuis diſcipulis pacé ſuam Chriſtus ipſe reliquerit: ex qua quidem noſtra amicitia naſcitur, ac deinde ex ea pax ſumma conſequitur. In altera verò parte probare conatus eſt, Romanam Eccleſiam amicitiam veſtram nihili feciſſe: ob idque pacem, quam à Chriſto (vt ſuprà dictum eſt) habuimus, diſſolui neceſſe fuiſſe. Nam in parte tertia demonſtrauit, vos ad noſtras controuerſias diſſoluendas, pacemque reconciliandam, ab eadem Romana Eccleſia rogatos, frequentes huc conueniſſe. In quarta deinde parte declarauit, nulla ratione fieri poſſe, vt pax inter nos componatur, niſi priùs ſchiſmatis & diſſidij noſtri cauſa penitus tollatur, quéadmodùm ægris corporibus ſolet euenire, quæ tunc benè ſanantur, cùm radices ægritudinis euelluntur. In vltima denique parte cõcluſit, operæprecium eſſe, vt decreta Maiorum noſtorum inſpiciamus, ac in primis eadem recitentur: vt hoc etiam ſacrum Concilium cætera rebus in omnibus imitetur ac conſectetur, & de hoc noſtro negocio meliùs argumentari poſſimus. Ad quæ omnia, Patres Ampliſſimi, quandoquidem ad fidem noſtram plurimum attinet, ac magna indigent conſideratione, ſeſſione ſequenti accuratiùs reſpondebimus: nonnulla tamen in præſentia verba faciemus, quæ nobis modò ſcitu digna videntur. Nanque vobis notiſſimum eſt, noſtram in vos beneuolentiam ſemper firmam validamque fuiſſe & eſſe: quæ quoniam à DEO optimo maximo dependet, qui nos in primis dilexit, quique optimus amicitiæ veræ author, ac perfectiſſimus finis exiſtit, idcircò amicitia ipſa in eius Eccleſia à nobis colitur & ſeruatur. Qua de re neſcio equidem Patres Ampliſſimi, cur nullam feceritis mentionem. Miror autem vehementer, quòd vos lateat, ipſam Romanam Eccleſiam, ortæ iam plurimæ in Orientali Eccleſia hæreſi, tum

tum literis & legatis,cum cæteris opportunis remedijs quibus potuit, ſe prouidè ac diligenter oppoſuiſſe,ſibiq; Eccleſiæ auxilio ſemper fuiſſe. Nónne Niceno concilio Silueſter ille pontifex ſummus interfuit? Num cæteris in Cócilijs generalibus, pontificibus ſummis abſentibus, eorum legati defuerunt? Si ergo Conſtantinopolitani Imperatores pari ſtudio, mutuiſq; officijs Romano pontifici quãdoq; fuerant auxilio,mirari profectò deberet nemo. Credo equidem Patres ampliſſ.exploratum vobis eſſe,ſummos omnes pótifices,orta tali controuerſia ac diſcordia, pacem ſemper deſideraſſe,eiq; vehementer incubuiſſe. Imperatores etiam ipſos ac cæteros Orientales principes, vt pacem componerent, ac ipſis (vt par eſſet) obedirent,rogare & obſecrare non deſtitiſſe. Rogo autem vos,me patiamini quandoque liberiùs loqui,etiam ſi quicquam protulero, quod veſtras offenderit aures. Nam ſi (vt aſſeritis) verũ eſſet, nos à veſtra pace diſceſſiſſe, quando eam à nobis repetiſtis? quando legatos ad renouandam ipſam ad nos miſiſtis? Sed venio ad tertiam ſimul & quartam partem:Meridiana profectò luce clarius eſt,id quod vos nequaquam inficiari poteſtis, Romanam Eccleſiam concordiam valdè deſiderare. Nónne ſummus hic pontifex pro pace cõficienda multam pecuniã erogauit?Nónne legatos ad vos hac de cauſa ſæpenumerò miſit? Siquidem igitur amicitiam noſtram, quam modò velle videmini,anteà quoque voluiſſetis,eam procuidubiò, vt nunc, facilè habuiſſetis. Quid?Nónne Gregorius ſummus pontifex, ad celebrandum Lugdunẽſe Concilium, nuncios ad Conſtantinum Imperatorem, atque ad alios Orientales principes miſerat,quando etiam rem ipſam concordi pace compoſuit? Non igitur Romanam Eccleſiam pacis recuſandæ incuſare veſtro iure poteſtis,cùm ab ipſa pax ſemper ſumma religione ſit culta, quæ in poſterũ etiam eius pro dignitate ſeruabitur. Sed de his hactenùs. Ad extremam autem orationis veſtrę partem reſpódeo,non incóueniens fore,ſi maiorum noſtrorum decreta Græcè Latineque recitabuntur. Etſi non inſcius ſum, ad quæſtionem noſtram ea neutiquam attinere, cùm diuino Euangelio, ſupremũ obtinenti locum ac dignitatem, in primis nobis ſit innitendum. In medium igitur afferatis,quicquid vobis videbitur, quod quidem ipſi libenter ac attentè audiemus, ſperantes ex eo facilè fieri poſſe, vt etiam vos reſponſionem noſtram benignè auſcultetis.

MAR. Tametſi verum eſt,pater reuerende,Romanam Eccleſiam orientali ſemper hæreſi obſtitiſſe,temporibuſque perturbatis fidei noſtræ auxilio magno fuiſſe, id tamen ad argumenta noſtra ſoluenda minimè pertinere videtur. Nam ante huiuſmodi ſchiſma & diſſidium noſtrum, mutuam inter nos beneuolentiam pacemque ſummam fuiſſe conſtat. Orto autem ſchiſmate,proh dolor, etſi Romani pontifices ad Orientalem Eccleſiam literas ſæpiſſimè ſcripſerint, legatos & nuncios miſerint, ipſam exhortantes, vt à Romana Eccleſia non diſſideret:id tamen,non ſublata ſchiſmatis cauſa, vt de valetudinum cauſis ſuperiùs dictum eſt, haudquaquam fieri potuit. Cuius quidem ſchiſmatis cauſam, acceſſionem ſymboli fuiſſe diximus. Neque igitur amicitia, quæ ante hoc noſtrum diſſidium inter nos mutua fuerat,neque ea veſtra in nos beneuolentia, talis diſcordiæ cauſa permanente,cuius vos veri authores fuiſtis, memoria repetenda eſt, quòd nulla eius ratio haberi debere videtur. Verùm nobis redeat tempus illud, in quo coniuncti fueramus: quod quidem nullo pacto benè fieri poterit, niſi priùs eiuſdem diſſidij cauſam radicitùs euellatis. Definitiones autem & decreta aliarum omnium ſynodorum recitanda nobis videntur, vt hæc noſtra ſynodus non ſolùm ab illis non diſcrepare, verùm etiam ipſas in omnibus imitari velle videatur, quoniam nos firmiter credimus, maiores noſtros nil prorſus ſilentio præterijſſe,quod ad noſtrum fidei ſymbolum ſpectet,additionemq; veſtram neutiquam ipſi ſymbolo defuiſſe, ac idem nulla prorſus caſtigatione indiguiſſe, ob idq; patres ipſos omnibus præcepiſſe, ne cui ſymbolum aliud ſuſcipere, vel ei quippiam addere,aut quicquam ab ipſo auferre liceret,nó ignorantes, ſe, quod opus eſſet, ſanxiſſe. Additio igitur veſtra,ſchiſmatis cauſa fuiſſe videtur.

Oratio tua,reuerende pater,ex quatuor partibus conſtare videtur.In prima dixiſti, meam orationem fuiſſe veram, haudquaquam tamen ad rem attinétem, ſummoſq; pontifices vehementer incubuiſſe, vt pax inter nos reconciliaretur, ſchiſmatis tamẽ cauſam tollere noluiſſe. In ſecunda verò parte probare conatus es, fieri facilè poſſe, vt cognita vel ablata ipſius ſchiſmatis ratione, pax ſumma ſtatim conſequeretur. Nam in tertia voluiſti,vt generalium Conciliorum decreta in primis recitarentur, vt illa ſectari, imitarique velle videamur. In extrema denique protuliſti, nil ab ipſis cócilijs omiſſum fuiſſe, ita vt aliqua ſit opus additione. AND.

Non equidem protuli, pater reuerende, fieri facilè poſſe, vt ſi veſtrum dogma verum eſſe cognoſceretur, Eccleſiæ ſtatim coniungerentur:ſed ſi additio ipſa tolleretur,pax ilicò ſumma fieret.Nanque tametſi fortè contigerit, vt tale dogma verum eſſe declaretur, id tamen nullo pacto ſuſcipere poterimus, cùm à maioribus noſtris nulla MAR.

nobis facultas relicta fuerit, vt ſacro ſymbolo quicquam apponere, vel ab ipſo adimere valeamus. Qua quidem in re tota noſtra controuerſia conſiſtit, ac in ea ſe vertit cardo.

AND. Conſtat, patres ampliſſimi, ſummos põtifices additionis huius rationẽ, quam ſchiſmatis diſsidijque noſtri cauſam appellatis, tunc etiam literis mandaſſe, cùm ad pacem & concordiam veſtram repetendam legatos ad vos miſerant. Siquidem igitur Orientalis Eccleſia, in primiſque quatuor patriarchæ, quos etiam ſummam pontificiam facultatem habere creditis, Romanam Eccleſiam in hoc dogmate erraſſe, ac talem additionem ſine vlla ratione facultateque feciſſe, ſummo ſtudio voluerant oſtendere, aut iam ſatis oſtenderant: cur, obſecro, noſtra huiuſcemodi lis adhuc ſub iudice eſt? An quòd nil cõtra nos probare potuerint? Id equidem vobis concedo, fieri potuiſſe, vt tot Conſtantinopolitani Imperatores, tot patriarchæ, tot alij prudentiſſimi viri, ipſam eandem additionem haud rectè factam fuiſſe crediderint: quia tamen id nunquam nobis oſtendere potuerunt, idcirco deleta minimè fuit. Itaq; Romanam Eccleſiam immeritò accuſatis. Porrò autẽ, quoniam ab illorum conciliorum definitionibus & decretis nos creditis prohiberi, quo minùs quicquam agere valeamus, idcirco pluribus ac firmis argumentis oſtẽdere vobis intendimus, quodcunque ſequens generale concilium fuerit, eiuſdem fore dignitatis ac authoritatis, qua cætera alia Concilia generalia prædita fuerant, ad ea videlicet facienda, quæ ad Eccleſiã ſpectent. Sed velim nobis reſpondeatis, ſi talis additio vera eſt, cur non iure fieri debuiſſet? aut q̃d obſtet, quo minùs, id quod verum eſſe conſtaret, ſymbolo apponi deberet?

MAR. Idipſum obſtat, Patres ampliſſimi, quòd nefas eſt: nam multa quoque alia bona & vera videntur eſſe, quæ tamen noſtræ religionis ſymbolo nequaquam nobis addere licet, cuius rei ex eo poſſumus facere cõiecturam, quòd maiores noſtri non omne, quod neceſſarium fuerat, eidem ſymbolo addiderunt, ſed pro exigua temporis opportunitate hactenùs.

AND. Quoniam mihi videor, Patres Ampl. attentè auſcultari, ideo hæc duo vobis quàm breuiſſimè probare recipio. Primùm, nullã eſſe factam à nobis additionem: deinde, licèt facta ſit, eam fieri neceſſariò debuiſſe. Verùm negocium hoc in ſeſſionẽ ſequentem differatur. Tum ſynodus ſancta decreuit, vt die proximo quarta ſeſſio fieret. quo decreto, ſeſſio dimiſſa fuit.

Die Mercurij decimoquinto menſis Octobris, Seſſio quarta Ferrariæ.

AND. SI beatiſſimo patri noſtro, ac sereniſſimo Imperatori, necnõ ſanctiſſimo patriarchæ placuerit, quæ ſeſſione proxima volebam oſtendere, ea nunc libenter aggrediar.

MAR. Nos qui priùs dicere cœpimus, pater reuerende, proſequi quoque debemus.

AND. Miror equidem vehemẽter, pater reuerende, cur talia verba proferas, cùm ſeſſiõe ſuperiore nobis attẽtè audientibus, de additione ipſa longam orationem habueris.

MAR. Dixi equidem maiorum noſtrorum decreta in primis eſſe recitanda, quod, cùm ſeſſione ſuperiore fieri commodè non potuerit, nunc ideo peragendum putamus.

AND. Non ignoratis, Patres Ampliſ. quęſtionẽ à vobis eſſe propoſitam, ſatisq; dictum, ac denique petitum, vt ipſi reſponderemus: quod quidem ob temporis anguſtiam in hanc ſeſſionem fuit dilatum. Non igitur mirari deſinimus, cur id nunc fieri nõ permittatis. Non enim à definitionibus patrum recitandis rem aggredi debemus. Tum Beſſarion Nicenus archiepiſcopus pro Græcis ita reſpondit:

BESS. Verum an falſum quippiã dicatur, præſtantiſſimi patres, non ab audiente, verùm ab eo, qui profert ipſum, præcipuè dependet: nam priuſquàm aliquid dicatur, id verúm ne ſit an falſum, dijudicandum non eſt. Oportet igitur vt priùs quiſque, quicquid voluerit, in medium proferat: deinde verò audientes, orationem eſſe probãdam, aut penitus refellendam, decernant. Neceſſarium ergo nobis videtur, vt ea primi proferamus, quæ ad rem noſtram ſpectare credimus. Quibus deinde intellectis, ipſi reſpondeatis. Latet autem me, cur nobis rem priùs aggredi non concedatis: ſed mirabundi tot contra nos argumentis vtamini, cùm ipſi benignitate Dei nullam vobis dederim⁹ anſam, quare meritò mirari poſſetis. vos tamen voce, nõ autem animo, mirari putamus. At ipſi contrà, quippe qui, quanuis de vobis quandoque magnam capiamus admirationem, tacemus tamen. Porrò autem hæc diſputandi ratio, qua vtimini, quòd longa fiat oratione, neutiquam nobis placet. Hac nanque via nunquam ad cõcluſionem aliquam perueniemus. Operæprecium igitur eſt, nos non perpetua & prolixa oratione, ſed dialecticè congredi, breuibus quærendo, breuibuſque reſpondendo. Cumq; fuerit opus, breuiùs vicisſim cõtradicendo: ſic enim agendo, finem faciliùs aſſequemur. Porrò autem quoniã noſtrum eſt, quæſtionẽ vobis proponere, ac ſimul argumẽtari: propterea cùm id ipſi fecerimus, tunc iure veſtro reſpondebitis. Nanque ſi nondum noſtras rationes audiuiſtis, quonam (obſecro) pacto ad eas benè poteritis reſpondere?

IVL. Tum Iulianus ſanctæ Sabinæ cardinalis pro

Hic Iulianus, relictis Baſileenſibus, rediit ad Eugeniú, ſicut & perplures alij.

pro Romana Eccleſia ita reſpondit: Reuerendi Niceni pręſulis oratio, patres ampliſſimi, mihi mirum in modum placet, vt breuibus diſſeratur, & quauis propoſita quæſtione, ipſius quoq; ratio explicetur ac declaretur, & ei concluſioni acquieſcamus, quæ pluribus placuerit, quamq́; maior pars noſtrum probarit. Nanq; ſi nobiſipſis conſtare, ac in eadem ſententia permanere nolimus, nil boni prorſus egerimus. Si quidé igitur pater Epheſius propoſuerat, Romanam Eccleſiam cauſam ſchiſmatis fuiſſe, ac quæſtionem ipſam, de qua ſumus dicturi, patefecerat, & Coloſſenſem antiſtitem ꝓuocauerat, vt tunc vel ſeſſione ſequenti reſponderet, conueniens mihi videtur eſſe, vt Coloſſenſis ipſi reſpondeat, deinde cuiuis concedi ad proferendum quicquid libuerit.

BESS. Ita profectò ſentimus ac volumus, Patres ampliſſimi, vt attentè vos audiamus. Poſteà tamen quàm rationes noſtras in mediū ꝓtulerimus, vt pater Epheſius dixiſſe videtur: quippe qui nobis promiſit, ſe tum aut ſequenti ſeſſione habiturum orationem, ac deinde vos reſpondentes benignè auditurum.

AND. Quoniam, Patres ampliſſimi ad ea, quæ nuper dixiſtis, quæ quidem mihi tria fuiſſe viſa ſunt, accuratè non poteram reſpondere, idcircò rogo vos mihi concedatis, vt de eiſdem nunc agam. Tum Iſidorus præſul Rhutenus pro Græcis dixit ita:

RHVT. Equidem expediam quàm breuiſſimè, quòd veritas ipſa paucis faciliùs illuſtratur: nobis, vt primi dicamus, patres ampliſſimi, conceſſiſtis. Nos autem hanc propoſuimus quæſtionem, nullam additionem ſymbolo fieri debuiſſe. Nobis ergo permittite concluſionem eiuſmodi demonſtrare. Deinde verò reſpondebitis, quandoquidem de proœmijs ſatis.

AND. Orationi veſtræ, Patres Ampliſſimi, quã tribus in partibus diſtributam fuiſſe ſuperiùs protuli, velim reſpondere: ac in primis Ariſtotelica authoritate probatæ quæſtioni, quia eſt, (ſic enim dialectici eam ſolent appellare) quam quidem ſeſſione proxima propoſuiſtis, vos cauſam ac rationem ſimul reddidiſſe: nanq; dixiſtis additionem illam ſchiſmatis cauſam fuiſſe, ac Romanam Eccleſiam rei huiuſce cauſa multos legatos ad Orientalem Eccleſiam miſiſſe: fieri auté non potuiſſe, vt manente ipſius ſchiſmatis cauſa, pax fieret. Hæc profectò mihi videtur orationis veſtræ ſumma fuiſſe. Ego autem (pace veſtra dixerim) nó ſolùm ex Nouo veteriq; Teſtamẽtó, verumetiam maiorum noſtrorum decretis, ac firmis argumẽtis vobis promitto probare clariſſimè, Romanam Eccleſiam nullam ad ſymbolum acceſſionem feciſſe, quæ ei licere non videretur: ſed quam vos additioné vocatis, eam explanationem, dilucidationemq́ue

quandam eſſe, ipſamq́; ab eadem Romana Eccleſia iure fieri potuiſſe, ac denique Romanam ipſam Eccleſiam nó minùs addere quædã, quàm obſcura illuſtrare, clarioraq́; reddere, ſummam facultatem habere.

BES. An licèt, pater reuerende, quauis in cõtrouerſia confirmationibus vti?

AN. Quid ni? **BES.** ¶Si quidem igitur nobis cõceſſiſtis, vt rationibus noſtris vteremur, nos autem nullam adhuc earũ tetigimus, cur obſecro non permittitis, vt ipſas nunc afferamus? An vultis, vt noſtram cauſam abſque confirmatione relinquamus?

AND. Dixi equidem, à beatiſſimo patre noſtro ampliſſimiſque patribus iſtis conceſſum vobis fuiſſe, vt quicquid libuerit proferatis, noſtra priùs audita reſpõſione, quã à nobis ſeſſione proxima contendiſtis, ad ea, quæ tunc in medium protuliſtis.

BES. Nequaquàm debetis aſſerere, ſimpliciter vobis conceſſum fuiſſe, vt nobis reſpõderetis, cùm certa cõditione id vobis fuerit datum, poſteaquàm videlicet ea nos attulerimus, quæ nobis viderentur ad noſtrũ negocium pertinere. Quandoquidem ipſi firmiter credimus, nil addere ſymbolo licere, ſanctorum patrum authoritatibus innitentes: quippe qui non modò nouas ſententias, verumetiam dictiones, aut alia verba ſymbolo addere prohibuerant. Quod cùm alia ratione demonſtrare non valeamus, niſi eorundem ſanctorum patrum decretis, idcirco neceſſe nobis videtur, ab eiſdem decretis exordiri: quibus deinde recitatis, vobis erit reſpondendi facultas.

AND. Eadem ipſa, Patres ampliſſimi, ſæpiſſimè repetiſtis. Ad probandum autem, falſam eſſe veſtram concluſionem, haud ſanè magnum negocium eſt, quòd tria nobis incõmoda ex ea conſequerentur: quòd omnes homines rei eſſent culpæq́ue obnoxij, ac ipſimet ſancti patres anathemate eſſent deuincti, quodque quàm maximum incommodũ noſtra religio pateretur, ſi nulla declarandi facultas Eccleſiæ derelicta fuiſſet.

IOAN. Tum quidam magiſter Ioannes prouincialis, pro Romana Eccleſia ſermonem hũc habuit: Magno affecti deſiderio, ſummoq́; ſtudio, patres ampliſſimi, huc frequentes conuenimus, vt Dei benignitate controuerſia noſtra tollatur: eodem igitur animo, ac amicè rem iſtam nos tractare oportet. Nam in Canticorum canticis ſcriptum eſt, Pacem ſponſam Chriſti veram eſſe. (Cant. 8.) Nobis itaque conuenit, vt mutua beneuolentia agamus, ac noſtris in actionibus optimũ ordinem ſeruemus. Ordo enim apud doctorem Auguſtinum, eſt parium ac diſparium rerum ſua cuiq; tribuens diſpoſitio. Quandoquidem igitur orationem vos habuiſtis, reliquum eſt, vt reſponſionem noſtram audiatis. Vos enim non ignorare putamus, duo genera quæſtionum apud Ari-

Ariſtotelem eſſe: Alterum quidem ſimplex, alterum verò quod à dialecticis, propter quid, ſolet appellari. Quo ſanè genere ſi quiſpiam quicquam quæſierit, eiuſdẽ etiam quæſtionis cauſam reddere ſimul tenetur, deinde reſponſionem auſcultare. Sin autem ſimplici illo quæſierit, ſanè nulla reddita ratione, reſponſionem ſtatim debet audire. Cùm igitur vos illo modo ſimplici vſi fueritis, iure nunc noſtro vobis reſpondere debemus.

BES. De amicitia, reuerende pater, eleganter diſſeruiſti, quòd noſtris in diſputationibus ſit ſemper ſeruanda. Quod cùm omnes idem ſentiamus ac velimus, & de hoc ſatis multa dixerimus, de tam clara re non ampliùs dicere debemus. Ordo quoque nobis ſeruandus eſt: ſed de his ſatis. Quòd autem de duobus quæſtionum generibus mentionem feciſti, equidem tibi reſpondeo, quòd ſi quæſtio noſtra ſimplex fuiſſet propoſita, proculdubiò vobis nunc dicere conueniret. Verùm quoniam altero interrogandi genere vſi ſumus, quærentes cur, quod fieri non liceret, commiſeritis, ipſius idcircò, non licere, rationem & cauſam nos priùs afferre oſtendereque debemus, quam reſponſionẽ veſtram auſcultemus, qui quidem ordo conueniens eſſe videtur.

IVL. Beatiſſimi patris noſtri, ac horum omnium patrum iuſſu, Imperator sereniſſime, vobis dico nos iam credidiſſe, fore vt præſuli Coloſſenſi, qui modò paratus ad cauſam additionis reddendam venit, copiam dicendi cócederetis, vt vos ipſe vehementer rogauit. Quoniam autem precibus eius non acquieſcitis, ac plurimùm conuenit, vt ſumma pace ſeſſionem ſoluamus, quemadmodùm etiam huc conuenimus, idcirco ſummus pontifex iubet, vt hic nil ampliùs hodiè fiat. Verùm ad diſputandum electi, priuatim agant.

IMP. Surgamus ergo, ſi lubet, ac accuratè diſpiciamus, an ſit honeſtum, pacique noſtræ congruum, vt priuatim diſputemus. Dimiſſa igitur ſeſſione, patriarchæ domum frequentes conuenimus, ibique poſt multas inter Latinos ac Græcos diſceptationes, à Græcis decretum fuit, vt nil ampliùs ageretur, niſi priùs ſanctorum patrum decreta, diuinumque ſymbolum recitaretur. Quæ quidem ſententia, Latinis ipſam cóprobantibus, vicit. Sequenti autem ſeſſione, quicquid Græci voluerant, Græcè fuit recitatum, interprete Nicolao Secundino Cretenſi, in vtraque lingua eruditiſſimo. Quæ omnia duo ſcribæ Græci, totidemque Latini præſentes, literis mandabant.

DIE IOVIS DECIMOSEXTO OCTOBRIS, QVINTA SESSIO FERRARIAE.

MAR. QVOD ipſi concupiuimus, pater beatiſſime, id tu pro tua ſumma humanitate nobis conceſſiſti, vt ſanctarum œcumenicarum ſynodorum definitiones & decreta in medium afferrentur: tum, vt earum ordinem imitemur: (ſingula enim concilia, maiorum ſuorum acta recitare ſolebant, ipſaque Catholicæ fidei fundamenta ponebant) tum, vt patrum illorum ſenſus, ac eorundem mutuus conſenſus & conuenientia, ergaque ſuorum maiorum religionem pietas ac obſeruantia nobis pateſiat: tum denique, vt eorundem ipſorum patrum ſanctorum ad Deum preces, nobis in hoc noſtro munere auxilio ſint. Libri igitur hi (ſi vobis placet) legantur.

IVL. Sanctiſſimi patris noſtri ac horum ampliſſimorum patrum iuſſu, patres ampliſſ. vobis honeſtum eſſe pronuncio, vt heſternus noſter conſenſus ſeruari firmiter debeat. Vobis enim conceſſum eſt, vt hæc decreta legantur, & ſi Coloſſenſis præſul ad reſpondendum Epheſio ſeſſione proxima paratus acceſſerit. Vt lubet igitur faciatis; hac tamen conditione, vt non videantur poſthàc decreta talia requirentibus ac cótendentibus nobis recitata fuiſſe.

MAR. Eam tantùm decretorum partem, ampl. patres, intendimus recitare, quæ nobis videatur ad noſtrum negocium ſpectare. Porrò autem quoniam de diuinis primi ac alterius Concilij dogmatibus nil aliud reperitur, niſi duæ tantùm noſtræ fidei expoſitiones, hoc eſt, duo ſymbola, quæ tamen pro vno à cæteris concilijs ſuſcepta fuerãt: idcirco à recitandis tertij Cócilij geſtis auſpicandum nobis cenſemus, à quo quidem diuinum illud Nicenum ſymbolum fuerat illuſtratum, ac in libro geſtorum eius nonnulla ſecundi concilij decreta ſcripta ſunt. Quod profectò conciliũ tertium, vt ipſum ſymbolum immutabile perpetuò permaneret, decreuerat. Vos ergo rogamus, tot ac tantorum patrum ſanctorum voces, noſtrasq; rationes & argumenta, quæ ſumus in medium allaturi, benignè ac attentè audiatis. Quãdoquidem vobis probare promittimus, Chriſtianorum omnium vnam eſſe Catholicam fidem, ad quam, acceſſionem aliquam fieri, aut quicquam ab ea nó liceat auferri. In primis ergo Nicenũ ſymbolum, à trecentis decem & octo patribus Niceæ celebratũ, recitetur. Credimus in vnum DEVM omnipotentem, viſibilium omnium & inuiſibilium factoré, & in vnũ Dominum IESVM Chriſtum filium DEI vnigenitum, ex patre, id eſt, ex ſubſtantia patris natum, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, conſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt, quæ in cælo, queq; in terra. Qui propter nos homines & pro-

propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus & homo factus, ac paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, & aſcendit in cælos, & ad dexteram patris ſedet, & venturus eſt iudicare viuos & mortuos: & in ſanctum ſpiritum. Proferentes autem filium DEI aliquando, & anteaquàm naſceretur, nō fuiſſe, & ex nihilo factum, aut ex alia hypoſtaſi vel ſubſtantia, aut mutabilem vel alterabilem eſſe, ſancta Dei catholica & Apoſtolica Eccleſia anathematizat. Quo quidē ſymbolo P. amp. in tertio cōcilio recitato, Neſtorianorum etiam hæreticum ſymbolum perlectum & improbatum fuiſſe cōſtat. Legatur etiam eiuſdem concilij definitio, vt idem Nicenum ſymbolum immutabile ac immobile permaneret, neminiq; fas eſſet, aliam fidem in poſterum proferre. His igitur lectis, ſynodus ſancta determinat & definit, vt fidem aliam ab ea, quam ſancti patres in Niceno concilio, ſancto ſpiritu congregati ſanxerant, proferre aut cōſcribere aut componere liceat nemini. Qui verò auſi fuerint aliam fidem componere, aut eos docere, qui ad veritatis viam, vel à Iudæis, aut hæreticis aut gentilibus venerint, ij ſi clerici fuerint, priuentur: ſi verò laici, anathematizētur. Hic duo nobis, amp. Patres, in dubium ſunt vocanda: cur tertiū Concilium inhibuerit, vt ſymbolum Nicenum neutiquàm mutari deberet, duo verò priora cōcilia nullam pro ſeipſis inhibitionem decreuerint. Nō enim memoriæ proditum eſt, aut Nicenum pro ſuo, aut Cōſtantinopolitanum Concilium pro Niceno ſuóve ſymbolo interdixiſſe. Et cur tertium idem concilium, nulla de ſecundo ſymbolo mētione facta, primi tātùm meminerit, ac pro eo ſanxerit. Ad primam quidem ambiguitatem, ex ipſius rei natura ſumentes argumentum, reſpōdemus, quòd alienum eſſet à ratione, ac nimis arrogans & ineptum, ſi duo illa prima cōcilia ſuis pro ſymbolis ita terminaſſent, ac poſterioribus ſuis interdixiſſent, vt eiſdem ſymbolis quicquam addere, aut ab ipſis nemo auferre poſſet. Tertium autem concilium, cuius profectò authores priorum conciliorum patribus neq; numero pauciores, neq; dignitate aut virtute fuerant inferiores, cōuenienter feciſſe creditur, maiorum ſuorum ſymbola ita probaſſe ac obſignaſſe, vt ſemper immutabilia permanerent, ab euāgelio ſancto apoſtolorumque authoritate, ab vniuerſo denique teſtamento capiens exemplum, quo planè nemini fuerat interdictum, quo minùs quiſque ſyllabam aliquam addere aut auferre poſſet. Poſteriores tamen ſtrictiſſimè prohibuerant, vt nulli Chriſtiano id liceret committere: vtpotè qui voluiſſent, vt honor maximus ſanctis apoſtolis à cunctis mortalibus haberetur. Eiuſdem igitur tertij cōcilij authoritate poſteriores adducti,

Tertium conciliū.

primis illis duobus ſymbolis parem honorem (vt paulò infrà probabimus) communi ſententia tribuerunt: ita vt ambo ipſa ſymbola pro vno accepta, ſemper immutabilia permanerent. Item alia ratione eandem ipſam quæſtionem diſſoluere poſſumus, ab eius accidentibus argumentum ſumentes. Inter nanq; primum Concilium, à quo diuinum illud Nicenum ſymbolum fuerat editum, ac ſecūdum, non parum ſanè temporis interceſſerat. In quo quidem temporis interuallo ferè triginta alia ſymbola à particularibus & priuatis concilijs prodita fuere. Quę tametſi nō ab illo primo differrent, quia tamen verbum, conſubſtantialē, auferebant, ob idque Chriſticolarum plurimos ad hęſitandum de fide cogebant, idcirco ſecundum conciliū œcumenico præditum dignitate, propterea que particularibus illis concilijs longè excellentius ac validius, diuinam cōtra ſancti ſpiritus inimicos rationem, accuratiùs explicauit & illuſtrauit, & ad euertēdum hæreticum Apollinarij dogma, verbo huic, incarnat⁹, illud, ex ſpiritu ſancto & Maria virgine, addidit. haud tamen poſterioribus interdixit, quo minùs Chriſtianum dogma dilucidiùs explanarent, volens vt eadem ipſa declarandi facultas in Dei Eccleſia perpetuò permaneret. Quam quidem opportunitatem Neſtoriani hæretici nacti, diuinum illud Nicenum ſymbolum transformârūt, & ei diuerſa impiaque dogmata addiderūt, ac ſuum hæreticum ſymbolum ediderūt, quod veluti veram eximiamque doctrinā hi, qui ad baptiſma veniebant, ediſcerent. Quo quidem multos poſt annos in tertio Concilio recitato, decretum fuit, vt in futurum mutandi Niceni ſymboli facultatem haberet nemo, vtpote quod à Conſtantinopolitano ſymbolo nequaquam in aliquo diſcreparet, quandoquidem hoc in illo potētia videbatur incluſum, ita vt ambo ꝓ vno (vt prædictum eſt) haberētur. Quam ergo idem tertium Concilium addendi auferēdique poteſtatem haberet, eam om̄em ſibi & poſterioribus abſtulit: vt re ipſa ſtatim id declarauit. Nam verbum θεοτόκον, hoc eſt, Deiparam, vel Dei genitricem, quod tunc aduerſus Neſtorianam hæreſim eſſe demōſtrauit, Niceno ſymbolo noluit addere, quanuis ad dogma de Seruatoris noſtri incarnatione, quàm maximè neceſſariū fuiſſet. Nunc venio ad alteram quæſtionem. Multis profectò fortiſſimis conſtat argumentis, duo illa priora ſymbola ab omnibus Concilijs generalibus pro vno ſuſcepta fuiſſe, præſertim à tertio, vtpotè quod prius cæteris Concilijs, vtrunque vidit atque probauit. Et quanuis toto orbe terrarum ſimul ambo celebrarentur, de primo tamen ſymbolo tertium, cæteraque Concilia mentionem fecere: cùm pro ipſius

primi concilij authoritate & exiſtimatiõe, quòd maiore patrum numero celebratum fuerat,quodq́ue veluti cæterorum conciliorum fundamentum haberetur: tum etiã, quòd eodem ipſo Niceno ſymbolo Chriſtianorum plures, quiq́ue denuò baptizabantur,frequentiùs vterentur: tum denique,quòd alterum (vt ſæpenumerò dictũ eſt) à primo poteſtate continebatur. Præterea vt boni oratores ſolent in foro rebus vſitatis magis inniti,ita etiam Conciliũ tertiũ,quo ſymbolo magis homines vti videbat,pro eo tãtùm decreuit atq; prohibuit: cùm pręſertim ſecũdum ſymbolum, expoſitio primi,nõ autem ipſius aliqua mutatio, fuerit. Scio equidem vos nõ ignorare præſtantiſſimi Patres, in hoc de tertio concilio libro multas beati Cyrilli literas ſcriptas eſſe:quippe qui Cæleſtini ſanctiſſimi ſummi pontificis eidem Cõcilio legatus ac vicarius præfuit. Pars igitur tãtùm literarum earum,quas ad Ioannem Antiochenũ præſulem ſcripſit,quarum inſcriptio eſt ꝓ vnione,quæque incipiunt ita,Gaudeant angeli,(ſi lubet) recitetur:Nequaquàm (inquit) tolerabimus,vt definita præſcriptaq; fides, aut Nicenum ſymbolum ab aliquo immutetur:nullam nobis vel alijs mortalibus facultatem concedentes, vt aliquam eius dictionem mutare, aut vnam ſyllabam pręterire valeant. Huius enim ſentẽtiæ recor- Prou.22.d damur, Ne tranſgrediaris terminos antiquos,quos poſuerunt patres tui,vtpotè qui non ex ſeſe,verùm Dei patris ſpiritu afflati loquerentur,qui ex eo procedit, nõ autem alienus à filio ſecundum ſubſtantiæ rationem exiſtit,& reliqua. Sancti Cyrilli ſentẽtiam amp. Patres,intellexiſtis,ſibi ſimul cęteriſq́ue mortalibus inhibentis, vt ne literam quidem diuino ſymbolo poſſent addere. Quæ deinde ſancti Cyrilli literæ poſt illud diuinum ſymbolum à generali quarto Concilio pro noſtræ fidei fundamento ſuſceptæ fuere. Ad cuius Concilij definitionem nunc venimus,qua quidem vtrunq; ſymbolum explanatum, ac pro vno fuerat habitum:inhibẽdo ſimul,vt nemini fas eſſet ipſum immutare. Quæ (ſi lubet) definitio recitetur. Sancta generalis ſynodus,be- Quartum conciliũ. nignitate Dei ac religioſiſſimorum optimorũq; Chriſticolarũ Valẽtiniani ac Martiani Imperatorũ Auguſtorum auſpicijs in Chalcedonẽſi metropoli Bithynienſis diœceſis,in ſanctæ ac triumphantis martyris Euphemiæ baſilica celebrata, ita decernit: Dñs & Deus noſter Ieſus Chriſtus, ad ſuorum diſcipulorum fidem in ſe confirman- Ioan.14.d dam,dixit eis:Pacem meã do vobis, pacem meam relinquo vobis:vt nemo Chriſtianorũ à reliquis Chriſtifidelibus pijs in dogmatibus differret,ſed omnes vnam eandemq́; veritatem ſentirent. Quoniam autẽ callidiſſimus hoſtis in veris optimiſq; ſermonib⁹ zizania ſemp ſeminat,ac noui ſemper aliquid in veritatẽ molitur, idcirco idẽ Chriſtus Dñs noſter pro ſua erga gen⁹ humanum benignitate prouidit, vt ij pijſſimi Imperatores eccleſiarũ vndiq; rectores cõuocarẽt:vt ipſo Chriſto coadiuuante, oẽm erroris ignoratiõiſq; notã ab eius ouili depellerẽt,ac veritatis germinibus grex eiuſdem pingueſceret. Quod eccè iam cõmuni omniũ ſententia confectum eſſe videtur. Falſa nanq; dogmata ſunt expulſa, & firma validaq; maiorũ noſtrorum religio, nobis diuinũ illud trecentorum illorum decẽ & octo patrũ ſymbolũ prædicantibus,ac centũ quinquaginta patres alios, qui Cõſtantinopolitano cõcilio ſymbolũ idem ſuſceperant,ſumma laude extollentibus,reſplẽdet. Quapropter Epheſini ſancti cõcilij ſequentes veſtigia, cui Cæleſtini ſanctiſſimi Romanorum pontificis tempore,Cyrillus Alexandrinus & Ioannes Antiochenus antiſtites præerant,necnon fidei noſtræ normã & canones diligentiſſimè obſeruantes, definimus ac terminam⁹, veræ ac immaculatæ noſtræ fidei expoſitionẽ,hoc eſt, diuinũ illud Nicenũ ſymbolũ magni Conſtantini Imperatoris tẽpore celebratũ, ſemper debere ſplendeſcere, ac eorundẽ centũ & quinquaginta patrũ decreta,firma & valida eſſe,quippe qui ad hæreſim euertendã,noſtram aũt catholicam atq; apoſtolicã fidem confirmandam,ſecundum conciliũ Conſtantinopoli celebrârunt. Quartũ etiam generale conciliũ,patres optimi, vtrunque ſymbolum pro vno ſolo ſuſceperat,id non ignorans,ad perfectiſſimã veritatis intelligentiã ſingulum per ſe ſatisfacere. Rei autẽ perfectiſſimæ nil prorſus deeſſe creditur. Sed reliquũ eiuſdem diffinitionis legatur. Igitur ad verã(inquit)noſtræ religiõis notionem ſymbolũ hoc ſalutiferũ, ac diuinæ ſapientiæ gratiæq; plenũ,perfectiſſimũ eſſe decernim⁹,quod patris & filij ac ſancti ſpiritus perfectionẽ nos edocet, & incarnationẽ Dñi Chriſti fidelibus patefacit. Et infrà:Vt hæc ergo diligentiſſimè accuratiſſimeq; cõcludamus ac obſignemus, idcirco ſancta generalis ſynod⁹ definit atq; determinat,vt aliam fidẽ conſcribere, aut cõponere,aut ſentire,aut docere,liceat nemini. Qui verò quippiã tale cõmiſerint,aut aliud *cõmentum ſymbolum ex gentilibus, vel for.*commẽtitium Iudęis,aut hęreticis ad noſtrã religionẽ veniẽtibus,tradere fuerint auſi, ſi clerici, priuentur,laici verò,anathemate notẽtur. Sed de quarto cõcilio hactenùs. De quinto aũt generali concilio particula ſermonis Ioannis Cõſtantinopolitani ꝓſulis in primis reciteť. Propterea,inquit,vt noſtræ fidei fun- Quintum conciliũ. damentũ, iuxta ſanctorũ patrum decreta, ſacrorũq; normã,Dñi ac ſeruatoris noſtri benignitate firmiſſimum maneat, ſummo ſtudio incubuimus. Quid eñ ab eo piè po-

terit tolliſpe ducti,ea ratione Eccleſias inter ſe diſſidentes facilè coniungi poſſe, ita vt Chriſtifideles ab ineptis verbis abſtineant,mentem autem ſuam diuino ſymbolo, quo baptizati ſumus,adhibeāt. Quod quidem Nicena ſynodus ſancti ſpiritus gratia memoriæ prodidit, Conſtantinopolitana verò ſuſcepit,Epheſina probauit, Chalcedonenſis denique obſignauit. Quam ſanè noſtram piam religionem quis vnquam ratione aliqua poterit euertere,quę malè credentium excuſationem aufert?Hanc igitur firmam & validam complectentes religionem,omni vanitate atq; malitia vacui, ne dubitemus ſanctam conſubſtantialem Trinitaté ſimul extollere,ac ipſam ita celebrare:Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem factorem cæli & terræ,& cętera. Qui quidem patres totum ſymbolum celebrárunt,quemadmodùm Eccleſia in præſentia vtitur. Legatur etiam pars hæc literarum Vigilij Romani pontificis,quas ad Eutychen Conſtantinopolitanum præſulem ſcripſerat. Idcirco vnioni ſtudentes, veſtræ (inquit) Apoſtolicæ ſanctæ ſedi ſignificamus,notumq; facimus,nos noſtram fidem tenuiſſe, tenereq;, quá cùm à Deo optimo maximo ſeruatoreque noſtro Ieſu Chriſto ſancti eius Apoſtoli accepiſſent, eā vniuerſo mundo prædicārūt,ac ipſam deinde maiores noſtri, præſertim ij qui quatuor generalia concilia celebrauerant, illuſtrārūt. Quæ quidem omnia cunctis in rebus ipſi quoq; complectimur. Nicenum à tercentū decem & octo patribus çelebratū, qui ſanctum ſymbolum, quod noſtræ religionis doctrina creditur eſſe,primi expoſuerāt, ac Arrij Arrianorumq; inſaniam anathematizauerāt,necnon Conſtantinopolitanū cócilium comprobamus, quod eandé ipſam doctrinam dilucidauerat, ac diuinā ſancti ſpiritus rationem illuminauerat, & Macedonij contra ſancti ſpiritus proceſſionem hæreſim,ac Apollinarium impiū, eorumq; ſectam damnauerat. Epheſinum præterea ſuſcipimus,quod quidem maiores ſuos ſecutum,impium Neſtorium,eiuſq; ſceleſtiſſima dogmata & ſectā improbauerat. Quartum denique Concilium, à ſexcentis & triginta ſanctiſſimis patribus celebratum,laudibus ſummis extollimus, quod; ſuſcepto Niceno ſymbolo,definiuerat, vt qui aliud ſymbolū docuiſſent, aut expoſuiſſent, aut Eccleſijs ſanctis tradidiſſent, anathemati ſubiacerent. Nunc obſecro, patres ampliſſimi, ſexti generalis Concilij decretum attentè,vt hucuſque feciſtis, audiatis. Sacrum generale ac illuſtre concilium, Dei gratia & religioſiſſimi Conſtantini Imperatoris auſpicijs in hac à Deo ſeruata,& terrarum omnium Imperatrice, regiaque ciuitate Conſtantinopolitana, nouaque Roma,in ſacri palatij conclaui,Trullus vulgò nuncupato, celebratum, ita decernit: Dei patris vnigenitus,& verbum, quod noſtri ſimilis, ſine tamē peccato,factus eſt homo; Chriſtus verus Deus noſter,Euāgelica voce palàm ita locutus eſt:Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me,non ambulat in tenebris,ſed habebit lumen vitæ. Item: Pacem meam do vobis, pacem meā relinquo vobis. qua quidem diuina voce ac doctrina, mitiſſimus Imperator adductus,vtpotè qui ſe veræ noſtræ fidei ducem, nedum impietatis inimicum acerrimum eſſe profitetur, hoc ſacrum generale concilium conuocauit,ac Eccleſias huc cōuenire iuſſit. Quod quidem Concilium in effugandis impietatis tenebris,non multò antè obortis, ſanctis verò patribus recta conſectandis, omia exacta concilia imitatur: Nicenum videlicet,in Arrium mentis inopem,celebratum: & Conſtantinopolitanum,quod Macedonium ſancti ſpiritus hoſtem, & Apollinarium impium damnauit:necnon Epheſinum, cōtra Neſtorium, qui cum Iudæis ſentiret, conuocatum:&Chalcedoneñ,quod Eutychen ac Dioſcorum, homines maxima Dei ira affectos,damnauit. Quintum deniq;, in hac ipſa regia ciuitate celebratum, quod Theodorum Mopſueſtienſem, Origenem, Didymum, Euagrium, & quædam Theodoriti opuſcula contra duodecim ſancti Cyrilli capita,necnon & epiſtolam Ibæ inſcriptam,quam Iba ad Marin Perſen ſcripſerat,condemnauit. Hoc igitur Conciliū cæteris innitens,diuina omia dogmata renouat,& impias opiniones refellit. Nicenū autem ſymbolum libēti animo ſuſcipit,approbat,obſignat, quemadmodùm ab ipſis quoque Concilijs ad omnē hæreſim Chriſtianorum animas inquinantem, euertendam,ſuſceptum probatumque fuerat. Legatur nunc pars hæc literarum, quas Agathon Romanus pontifex ad Conſtantinopolitanum Imperatorem ſcripſerat. Quæcunq; à ſanctis (inquit) maioribus noſtris, necnon à quinque ſacris concilijs canonicè,puro corde,ſumma religione & fide, ac ſine ambiguitate decreta fuerant, ea ipſi quoque dubio procul ſeruamus, huic vni ſummo ſtudio incumbentes, vt nil prorſus eorum minuatur,aut mutetur,aut quicquā ipſis addatur,verùm omnia in verbis atque ſententijs eadem permaneāt. Et alibi: Cōſtanti animo ſumus,inquit,vt decreta à catholica & Apoſtolica ſede nobiſcum pro fide tradita,ſeruemus atq; colamus, credentes in vnum Deum patrem omnipotētem, & reliqua. Nunc venio ad ſeptimum & vltimum generale cōcilium, & dum eius definitio recitetur, obſecro vos, attentè audiatis. Sancta generalis ac illuſtris ſynod⁹, Dei gratia & religioſiſſimorū Chriſtianorū Cōſtātini & Irenæ matris ei⁹ Imperatorum noſtrorū auſpicijs in clara ciuitate Nicena, q̃ Bithy-

[Margin notes: Vigilius. — In ſynodo legitur, Eutychius. — Sextum conciliū. — Ioā.8.b — Ioan.14.d — Iſte Græcus nō niſi 7. recipit Synodos.]

Bithynienſis metropolis exiſtit, in ſanctæ
Sophiæ baſilica ſecundò celebrata, cũctas
catholicæ Eccleſiæ definitiones ſequẽdo,
iubet ita: Chriſtus Domin⁹ noſter, qui no-
bis notionis ſuæ lumen largitus eſt, quique
nos idolorum inſania & tenebris liberauit,
vt ſua ſancta catholica atq; apoſtolica Ec-
cleſia ſine ſorde maculaq; ſeruaretur, ſuis
Matt.28.c ſanctis apoſtolis id ſe velle declarãs, dixit:
Eccè ego vobiſcum ſum omnibus diebus
vſque ad conſummationẽ ſeculi. Quæ qui-
dem promiſſionis verba nõ ſolùm illis, ve-
rùm etiàm nobis, qui per eos in ipſum cre-
dimus, facta fuiſſe putantur. At nõnulli ab
illo noſtro acerrimo hoſte elati, munus
eiuſmodi nihili pendentes, à recto tramite
deuiàrunt, & dum catholicæ Eccleſiæ de-
cretis ſeſe opponunt, in veritatis intelligẽ-
tiam peccant, & iuxta illud dictum: Axem
aratri in errorem impulerant, ob idq́, nul-
los collegerunt fructus. Nanq; cùm ſancti
homines cenſerentur, non eſſent tamẽ, di-
uinum ritum atque ordinatum euertere
auſi fuerunt. Quibus Deus per Prophetam
Hier.12.c inquit: Paſtores multi demoliti ſunt vineã
meam, conculcauerunt partem meam. Im-
pios enim homines, qui ſuo ingenio non
mediocriter confiderent, ſecuti, ſanctã Dei
Eccleſiam Chriſto Deo noſtro conueniẽ-
tem damnauerãt, ac nullam inter pietatem
impietatemq́ue differentiam facientes, Do-
mini ac ſanctorum eius imagines, idolorũ
ac diabolorum ſigna credunt eſſe. Idcirco
Chriſtus Dominus Deus noſter, quando-
quidem à tanta taliq́ue pernicie ſuos peſ-
ſum iri non patitur, omẽs terrarum vndiq;
præſules vt conuenirent, præuidit, vt nõ ſi-
ne diuino zelo à Deo afflatorum ac fideliſ-
ſimorum Imperatorum noſtrorum Con-
ſtantini & Irenæ, diuinę catholicæ Eccleſię
traditiones communi ſententia obſigna-
rentur atq; ſeruarentur. Rebus igitur omi-
bus perſpectis diligentiſſimè, ac veram ra-
tionem ſequentes, nil addimus, neq; tolli-
mus. Verùm omnia catholicæ Eccleſię de-
creta, quam diligẽtiſſimè ſeruanda cenſe-
mus, necnon ſex ſancta illa Concilia gene-
ralia, in primis clariſſimum illud Nicenum,
* conſeruanda ac alterum in regia à Deo * ſeruata ciuitate
Conſtantinopolitana celebratum, imitan-
tes, credimus in vnum Deum patrem omi-
potentem, & reliqua, & infrà: Omnes cre-
dimus, ita ſentimus, ita prudentes ac ſcien-
tes conſcribimus: hæc eſt Apoſtolorũ, ſan-
ctorum patrũ, omniũ deniq; benè creden-
tium fides, quæ vniuerſum orbem terrarũ
firmauit. Cumq; Deum vnum in Trinitate
adoremus, neceſſe eſt etiam venerãdas eius
imagines excolamus: qui verò non ita ſen-
tiunt, ſint anathema, & ab Eccleſia expellã-
tur. Ipſi nanq; veteres Eccleſiæ catholicæ
ſanctiones ſuſcipimus, ac maiorũ noſtro-
rum decreta ſeruamus: qui verò quicquam
addiderint, aut ab his, quæ ab ipſa Eccleſia
tradita ſunt, abſtulerint, anathemati ſint
adſtricti. Legat etiã hæc particula inſcripta
de anathematibus, quã ſolet Oriẽtalis Ec-
cleſia quotannis celebrare: Qui eccleſiaſti-
cas, inq̃t, ſanctiões literis traditas, aut aliter
memorię ꝓditas, reprobat, anathema eſto.

Lecta ſeptimi generalis Concilij defini- Vetuſtus codex, habet additionẽ, Ex filioque.
tione, Latini quendam vetuſtiſſimum li-
brum in medium attulere: in quo quidem
eadem ipſa definitio, ſanctumq́ue ſpiritum
ex patre filioq; procedere, ſcriptũ erat: qua
de re non mediocris contentio in illa ſeſſi-
one fuit orta. Nam Latini librum ipſum ve-
tuſtiſſimũ oſtentabant: ac vehementer ela-
ti, eum cum Græcorum libro conferebant:
tentantes ex patrum ſubſcriptionibus re-
busq́ue alijs, eorundem librorum cõueni-
entiam demõſtrare. Quos cùm in omibus,
ipſa tantùm acceſſione excepta, conuenire
vidiſſent, viſi ſunt mirum in modum admi-
rari, Græci verò ob temporis anguſtiam nil
ad id reſpondere: veruntamen Latinis cõ-
tendentibus, vt ipſa eadem definitio cum
additione eiuſmodi recitaretur, benignè
conceſſere. Deinde pater Epheſius oratio-
nem proſecutus fuit, dicens: Maiorum no-
ſtrorum ſententias, patres ampliſſimi, quas
vel in concilijs communi conſenſu ꝓmul-
gaſſent, aut Cõciliorum legati pro fide ſua
declaraſſent, aut mutuis literis, priuatíſve
commẽtarijs memoriæ prodidiſſent, intel-
lexiſtis. Quæ quidem literæ ac cõmentaria,
& ſi priuatorum doctorũ fuerant, pro con-
ſultis tamen conciliorum, communibusq;
ſentẽtijs habita ſuſceptaq; fuere. Ipſi ergo,
qui noſtros maiores plurimum veremur,
quiq; eorum decreta colimus, ac ipſorum
execrationes timemus; acceſſionẽ ad ſym-
bolum factam ſuſcipere nolumus. Oppor-
tunum autem eſſe videtur, vt accuſatiõi ac
rationibus noſtris (ſi lubet) reſpondeatis:
quandoquidem ſatis eſt nobis, Conciliorũ
omnium canones & definitiones, ac ipſo-
rum rationes in pręſentia recitaſſe. Nanque
veſtra priùs ad hæc audita reſpõſione, alio-
rum quoq; ſanctorũ patrũ authoritates ac
ſententias ad noſtrã cauſam confirmandã
afferemus, quas vel publicè profitentes, vel
quid quiſq; de noſtra religione ſentiret, li-
teris mandantes, memoriæ prodiderunt.
Vos aũt patres ampliſſimi, rogamus, nobis
diſtinctè ac per capita dialecticorum more
reſpõdere velitis: vt ipſi ratiões veſtras fa-
cili⁹ memoria repetẽtes, his cõmodi⁹ ac di-
lucidiùs reſpõdere poſſimus: quãdoquidẽ
vos ignorare nõ credim⁹, nos neq; memo-
ria valere, neq; cõponẽdi, diuidẽdiq́; ratio-
nẽ benè ſcire, neq; ꝓfiteri ad quãuis nobis
ꝓpoſitã quęſtionẽ poſſe dicere. Verũ nobis
ſimplicitas & modeſtia ſemp ineſt, vt quod
à ratione nõ abſonũ ſit, id libẽter ſuſcipia-
mus, oppoſitũ aũt eius ingenuè abijciam⁹.

 ¶ Septi-

IVL. ¶ Septimi cócilij ſymbolum ſereniſſime Imperator, quod modò fecimus recitari, in vetuſtiſſimo volumine ſcriptum eſt, ita vt nemo *poterit ſuſpicari corruptum fuiſſe, cùm præſertim quidam hiſtoricus noſter, antiquus quidem ac literatus, inter alia id quoq; teſtetur, hoc ipſum ſymbolum in ſeptimo concilio recitatum fuiſſe. Tali propterea ſymbolo cum hac additione vel declaratione, EX FILIOQVE, non mediocrem tribuimus authoritatem. Porrò auté, quoniam velle videmini, vt nos breuibus ac ſigillatim reſpondeamus, idcirco conabimur vobis pro virib⁹ ſatisfacere. Verùm vt id faciliùs aſſequamur, quod forſitan cauſa fuerit, cur vos quoq; clarè reſpódere valeatis: operæprecium eſt, vt quæcunque modò recitata, ſcriptaq; ſunt, ea ſimul conferamus. Quibus quidem memoria repetitis, eorumque perſpecta conueniétia, ſequenti ſeſſione ad omnia faciliùs reſpondebimus. Tum iubéte ſynodo, ad diem vigeſimam menſis eiuſdem ſeſſio fuit dilata.

for. *poſſit

¶ Die Lunæ vigeſima menſis Octobris, Sexta ſeſſio Ferrariæ.

IVL. Cardinalis. Nvdiuſtertiùs, patres ampliſſimi, cùm vnà priuatim ageremus, id, quod à nobis ſæpiſſimè dictum fuerat, communi ſentétia repetiuimus, nos ad veritaté ſumma pace inueſtigandam, huc conueniſſe. In hanc igitur rem ſummo ſtudio mutuiſque officijs debemus incumbere, & alteri alteris eſſe grati. Qua quidem ſpe ducti, vobis eos libros libenter præſtare promiſimus, quos ſanctiſſimus pontifex haberet. Aſſerentibus autem vobis pari ſtudio velle nos proſequi, reuerendum Epheſium ac Nicenum rogauimus, vt librú veſtrum de octauo Cócilio per horam nobis mutuò daréť. At illi noſtro deſiderio ſatisfacere noluerunt. Siquidem igitur ipſum hunc attuliſtis, benè euenit: ſin minùs, anteà quàm quippiam agatur, vt afferatur iubete.

MAR. Id quod vobis promiſimus, patres ampliſſimi, libenter ſatisfaciemus. Verùm interea nequaquam impediri debemus, quo minùs negocium noſtrum proſequamur, præſertim cùm nobis videatur nó expedire, ita librum ipſum vobis concedere, vt eo prorſus priuati ſimus. Præterea, Concilium illud inter generalia connumerandum nó eſt, quandoquidem non modò non ſuſceptum, verumetiam antiquatum fuiſſe conſtat. Ioannis enim & Adriani ſummorum pontificum tempore conuocatum fuit, ac Photium Conſtantinopolitanum antiſtité condemnauit. Is deinde Ioannes aliud cócilium habuit, quod item appellauit octauum, quod acta ipſius Concilij, quod vos octauum fuiſſe dicitis, improbauit, Photiumque reſtituit. Cuius quidem Ioánis pro Photio literæ, memoriæ proditæ ſunt, & adhuc extant. In quo planè concilio inter alia fuerat decretum, vt hæc eadé ſymboli additio tolleretur, quod vos non ignorare putamus. Si quidem igitur ipſius concilij acta reprobata videntur, non eſt cógruum rationi, vt de his aliqua métio fiat, cùm alterum octauum cócilium ſequi potiùs deberemus. Propterea tempore ex *eo Cóſtátinopolitana Eccleſia hucuſq; ſolet ita celebrari: Quæcunque in ſanctos patriarchas Ignatium & Photium ſcripta vel dicta ſint, anathema eſto.

*eo in

IVL. Cardinalis. Hoc metu vos libero, præſtantiſſimi patres. nam nil de ipſo Concilio recitabitur. Sed quoniam in eo volumine nonnulla ſexti ſeptimique concilij acta ſunt ſcripta, idcirco ea videre vellemus. nam de octauo Concilio nobis curæ non eſt.

MAR. Hac ergo códitione vobis hoc volumen libenter concedimus: abſonum enim eſſet à ratione, poſtpoſitis concilijs generalibus, priuati conuentus rationem habere. Sed de his hactenùs.

AND. Ex veſtra longa oratione, patres ampliſſimi, ad quam equidem reſponſurus ſum, quatuor equidem collegimus capita. Initio nanq; ſymbola vel (vt rectiùs loquar) ſymbolum, deinde generalium conciliorú decreta, tertiò Cyrilli, Vigilij, Agathonis, Cęleſtiniq; literas recitaſtis. Poſtremò autem protuliſtis, vos tot tamq; clariſſimos patres ita vereri, ac eorundem execrationes pertimeſcere, vt quicquá ipſorum dictis vel addere, vel ab eis auferre vehementer abhorreatis. Velim autem vos non ignorare, patres optimi, quam vos acceſſióem & incremétum ſymboli appellare ſoletis, eam nos expoſitionem ac dilucidationem eſſe credere, qua quidem ratione à Romana Eccleſia in ſymbolo celebratur, & ſi prima orationis parte conati fuiſtis oſtendere, additionem ipſam ab ipſa Romana Eccleſia factá fuiſſe. Nam in ſecunda dixiſtis, nemini ratióe aliqua fas eſſe, quicquam diuino ſymbolo addere: ex tertia verò parte creditis demonſtraſſe, incremétum illud, falſum ac inconueniens eſſe. Ex quibus oíbus quartum illud caput cóſequebatur, vos ſanctorum patrum execrationes veritos, acceſſioné huiuſmodi nunq̃ ſuſcepturos eſſe. Hęc vos in ſumma. Ipſi auté cótrà probabimus, quam vos acceſſioné & cumulum nuncupatis, eá potiùs diuini ſymboli explanationem ac declarationem eſſe. Deinde, nobis interdictum nó eſſe, quo minùs expoſitiones huiuſmodi facere valeam⁹. Tertiò, declarationem ipſam veram & cógruam eſſe. Poſtremò, plurimis ac fortiſſimis argumétis demonſtrabim⁹, cuius veritati Chriſtianos oḿes acquieſcere debere. Nunc venio ad primú. Et quoniá in qualibet quæſtione abſolutas ac intelligibiles rationes deſiderare videmini, idcirco vobiſcum dialecticè agam. Rogo autem vos, me attété audiatis.

Nulla

Nulla expoſitio vel dilucidatio alicuius artis aut ſcientiæ, debet additio appellari, ſed verbum, EX FILIOQVE, in verbo, EX PATRE, concluditur, eiusq; dilucidatio eſt, ergo verbum illud nulla ratione poteſt additio nuncupari. Porrò autem quoniam ſyllogiſmum hunc, quòd perfectus eſt, ac dialectico Canone factus, inficiari debetis minimè: ideo reliquum eſt, vt propoſitioně eius vtranq; veram eſſe probemus, quarum primam maiorem, alteram verò minorem dialecticorum more nominabimus. Maiorem autem ſic demonſtrandam putamus: Omnis additio vel augmentū ex rebus extraneis fit, vt omnis ſchola philoſophorum tenet, præſertim Ariſtotelis, qui in De generatione ac interitu libro inquit, Adueniente aliquo fit augmentum. Si quidě igitur omnis additio ex rebus extraneis fit, expoſitio verò atque dilucidatio ab intrinſecis, ac ijs, quæ in eadem ipſa re inſunt, ſole clariùs ſequitur, cuiuſuis ſcientiæ expoſitioně ex rebus his factam, quæ in eiuſdem ſciētiæ ſubiecta materia ſint, additionem vel augmentum neutiquam appellari debere.

Nanq; ſi nullam inter expoſitionem & additionem differentiam poſuerimus, multa profectò nobis acciderint incommoda. ſacris enim literis additio facta fuiſſe videretur, & ad Nicenum ſymbolum ſecūda ſynodus acceſſiōem feciſſe cenſeretur, quam tamen conſtat fuiſſe profeſſam, quæcunq; protulerat, à ſuis maioribus accepiſſe, quěadmodùm etiam Gregorius cognomento Theologus, qui in eadem ſecunda ſynodo affuit, ad Clidonium ſcribens, inquit: Nos fidei patrum ſanctorum, qui ad Arrianā hęreſim euertendam Nicenam ſynodum celebrauerant, nil vnquā antepoſuimus, neq; quippiam poſſumus pręferre. Verùm eiuſdem fidei ſumus, ac ſemper erimus, addětes tantùm id, quod de ſancto ſpiritu ideo imperfectè prolatum fuiſſet, quòd antehàc nunquam in controuerſiam fuerat vocatū, an pater & filius ac ſanctuſſpiritus vna diuinitas ſit, ipſumq; ſpiritum Deum eſſe, nos oporteat credere. Et ex his verbis, pręſtantiſſ. patres, credere debemus, quamplurima fuiſſe à ſecundo Cōcilio declarata, quæ tamen minimè diceremus additiones fuiſſe. Nam in Niceno ſymbolo, Viſibiliū omniū & inuiſibilium: &c, filium natum ante omia ſecula: &, in Spiritum ſanctum Dominū & viuificantem, neutiquam erant ſcripta, quę licèt ab ipſo Concilio, ſymbolo fuerint addita, non tamen propterea putauit acceſſionem nouam ad ſymbolum ipſum feciſſe, vt is beatus Gregorius teſtatur, qui nil aliud ſentire profitetur, quàm quod Nicena ſynodus ediſſet. Quinimmo ſi diligěter vultis attědere, vobis notiſſimum fiet, nullum generale Concilium, poſt primum, celebratum fuiſſe, quod quicquam Niceno ſymbolo non addiderit, aut non ademerit ab eodem. Alterum enim Concilium, illud Niceni ſymboli, EX SVBSTANTIA PATRIS, prorſus abſtulerat. Quartum verò Concilium, totum hoc, NATVM EX PATRE, ID EST, EX SVBSTANTIA PATRIS, in, CONSVBSTANTIALEM PATRI SECVNDVM DIVINITATEM, NOBIS AVTEM SECVNDVM HVMANITATEM, mutauerat, vt Eutychis hæreſim euerteret. Apparet igitur manifeſtè, cuiuſpiam rei declarationem non eſſe additionem: quod item ex ipſius reuerendi patris Epheſij oratiōe ꝓbare volum⁹, quippe qui reſpondens huic à ſe propoſitæ quæſtioni, cur tertium concilium de Niceno tantùm ſymbolo mentionem fecerit, de altero verò minimè, dixit, quòd ambo illa ſymbola vnum eſſent, nec in aliquo differrent. Syllabæ igitur & dictiones, quæ Niceno ſymbolo videntur appoſitę, nullam ad illud fecerunt acceſſionem, propterea quòd eundem ſymboli ſeruauerunt ſenſum. Maior ergo noſtri ſyllogiſmi propoſitio, benè ꝓbata videtur, nullam videlicet declarationem eſſe additionem. Reliquum autě eſt, vt minorem etiam demonſtremus, quod quidem maioris negocij eſt, ac maiori cōſideratione indiget, verbum, EX FILIOQVE, non quidem additionem, verùm expoſitionem eſſe. Neceſſe eſt enim, qui profitentur ſanctum ſpiritum ex patre procedere, filium ſimul intelligant, ad quod quidem probandum, non niſi veſtrorum ſanctorum doctorum authoritatibus innitar, quibus quidem clariſſimè demonſtrabo, quemadmodùm ex patre, ita etiam ex filio Spiritumſanctum procedere. Beatus enim Cyrillus exponens hoc dictū Ioannis, Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, inquit: Cùm Dei & patris bonorum eſſentialium filius particeps ſit, eadě etiam ratione ſpiritum habet, quemadmodū pater eundem habere percipitur, nō quidem aduentitium aut extraneum, (Inſipientis enim, immo vt meliùs dicam) inſani hominis eſſet ſic credere) ſed quemadmodùm quiſque noſtrum, ſuum ſpiritum continet, ac ipſum ex viſcerib⁹ ſuis emittit. Propterea ſeruator noſter corporaliter ſpiritū ſlauit, vt oſtenderet, quemadmodùm ſpiritus ex ore humano corporaliter exit, ſic etiam ipſum ex diuina ſubſtantia, vt Deo conuenit, profluere. Quibus verbis Cyrillus videtur concludere, quoniam ſi patris omia bona filius ſecūdum ſuam naturam & ſubſtātiam habet, id etiam habeat, neceſſe eſſe, vt inſtar patris ſpiritum emittat, manentibus perſonarum proprietatibus. Vndè ſequitur, filium ſic ſe habere ad ſpiritū, quěadmodùm etiam pater. Ne autem quiſquā crederet, nō de ipſo ſpiritu, verùm de quodam ſpirituali chariſmate vel gratia doctorem

Marginal notes: Gregorius theolog⁹. — Cyrillus. Ioan. 14. b — Ioan. 20. c

rem

rem ipſum ſenſiſſe, dictum hoc Seruatoris Ioan.20.c noſtri perpẽdat: Accipite Spiritum ſanctũ. Porrò autem, quoniam in ſymbolo ſpiritus vnã triũ perſonarũ ſignificat, neceſſe eſt, ꝓcedat ex filio, quemadmodum etiam patre. Sed forſan aliquis dixerit, ſermonem ipſum de Spiritu, ambiguum eſſe, ita vt non ſpiritus perſonam ſignificet. At nos ad oſten- Baſilius. dendũ huius oppoſitum, magnum Baſilium adducemus teſtem, qui vos docebit, patrẽ & filiũ ac ſanctũ ſpiritum ſic ſe habere, vt neq; Roma.8.c pater ſine filio & ſpiritu, neque filius abſq; ſpiritu poſſit intelligi. Qui ſpiritũ (inquit) intelligit, ipſum & eum, cuius eſt Spiritus, ſimulque filium mente concipit: qui autem hunc percepit, ſanè Spiritum non ſeiunxit. Verùm conſequenter ſecundum ordinem, coniunctim autem ſecũdum naturam ipſas tres perſonas intelligens, veram aſſequutus eſt fidem. Porrò autem, quoniam Spiritus CHRISTI eſt, & ex eo, vt inquit Apoſtolus: ideo quemadmodum ſi quis alterum extremum alicuius catenæ traxerit, proculdubiò catenã totam attraheret, ſic etiam patrem ſimul & filium per eundem Spiritum traheret. Et ſi quis filium tenet, altera quidem patrem, ſanctum autem ſpiritum altera parte tenebit. Fieri enim non poteſt, vt in eis ſeiunctionem aut diuiſionem intelligas eſſe, vt filium ſine patre, vel ſpiritum ſeiũctum à filio, & reliqua: ita patres ampliſſimi, diuinæ perſonæ ſe habere creduntur, vt qui vnam intelligit, alias quoq; percipere neceſſe habeat. Ex quo planè conſequitur, vt qui patrem intelligit Spiritum ſanctũ producere, is quoque neceſſariò credat, eũdem ſpiritum à filio produci. Ne aũt oratio Baſilius noſtra incredibilis videatur, eundem ipſum Baſiliũ attentè audiatis, qui filium probat habere quæcũq; pater habere creditur, hoc excepto, filium non eſſe patrem. Patrem (inquit) & filium protuli. Has mihi tene proprietates: filiꝰ ergo manẽs in eſſe filij, & quatenùs filius eſt, omnia eſt q̃ pater, iuxta hoc Ioan. 17.b noſtri Domini dictum: Et mea omnia tua, & tua mea ſunt. Imaginis enim omnia, rei ſunt exiſtentis. & cætera. Sermo Baſilij, patres optimi, plurimùm noſtræ ſententiæ conuenit. Ergo patri ſimul & filio commune eſſe videtur, Spiritum ſanctum producere. Multas quoq; alias rationes afferre poterimus, quibus notiſſimum fieret, quoniam ſpiritus ex parte procedere creditur, neceſſe eſſe intelligi, eundem ſpiritum ex filio quoque procedere. ſed de his hactenùs. Importunũ enim videtur, hac de re in præſentia diſputare. Sequẽti igitur ſeſſione de hoc accuratiùs forſan agemus. Verùm Deus optimus maximus vtinam talem controuerſiam è medio noſtri tollat, ita vt in poſterum haudquaquam nobis ſit opus de hac re verba facere. Sed redeo vndè digreſſus ſum, nullam factã fuiſſe dicebam additionem, quandoquidem declaratio nulla ratione poteſt additio nominari, quæ minor noſtri ſyllogiſmi propoſitio fuerat: ad quam quidem probandã, oportebat etiam declarare id quod ſcitu facile eſt, ſpiritum ex filioque produci. Quod ergo ſymbolo appoſitũ eſſe dicitur, id non additio, ſed potiùs quædam ſymboli expoſitio ac explicatio eſt. Nunc venio ad ſecundam partem, qua quidem probare promiſimus, quicquid ſit illud, ſiue acceſſio, vt vobis: ſiue declaratio, vt nobis videtur, id quo minùs fieri poſſet, nunquam fuiſſe prohibitum. Nanque ſi id eſſet augmentum, dubio procul foris veniſſet, & extraneũ eſſet. Cùm autem multas ſyllabas & dictiones vtrique teſtamento, nedum ſanctorũ patrum decretis ſynodorumque definitionibus, appoſitas fuiſſe conſtet, Deo fauente probabimus: ſequitur, nobis non interdictum fuiſſe nec eſſe, additiones eiuſmodi facere: quod ſanè ſi quis negauerit, is nullo pacto poterit effugere, quin ſemel concedat, maiores noſtros, qui ſymbolo ac maiorum ſuorum dictis addiderãt aliquid, ſub anathemate eſſe. Paulus Galat. 1. Præterea Paulus ait: Si quis vobis aliud, præterquam quod tradidi vobis, euangelizatus fuerit, anathema ſit: ad eius tamen ſcripta acceſſiones non paucæ factæ fuerant. Multa etiam Nicena ſynodus Apoſtolorum ſymbolo addidit, multa ſecunda Niceno, multa denique protulit Epheſina, de quibus neque prima, neque ſecunda mentionẽ fecerat. Vetitum igitur illis videtur fuiſſe, ſymbolo noui quicquam apponere: declarare autẽ, minimè. nam ipſi ferè omnes anathemate deuincti eſſemus. Præterea idẽ Apoſtolus ad corinthios inquit: Litera quidem 2.Cor.3.b occidit, ſpiritus autem viuificat: quos quidẽ corinthios incuſabat, quòd accuratius ſcripturæ, quàm opus eſſet, inniterentur. Non ergo ea debemus inſpicere, quæ videantur occidere, in quo Iudæi vehementiſſimè peccant, quippe qui mentẽ à ſcriptura non efferunt, quod à noſtris doctoribus mirum in modum repræhenditur, quorũ primus beatus Greg. theologus inquit: De nominibus Gregorius Theologus. non certabimus, ſi rem eandem ſignificent. Gregorius Palamas. Veſter item Gregorius cognomẽto doctor: Parum, inquit, curo de dictionibus: non eñ ſolũ in verbis, verumetiã in rebus apud Gregorium theologum pietas conſiſtit. Porrò aũt oratio noſtra de dogmate ac de re ipſa fieri videtur, in qua quidẽ ſi conuenerimus, haudquaquã in dictionibus diſcrepabimꝰ. Siquidem igitur tantus doctor de dictionibus non curauit, nobis profectò multo minus de eiſdem eſſe curæ deberet: ſed ſuo loco diligenter tractabimus, an concilia prohibuerint, vt dictionum huiuſmodi nulla prorſus additio fieret. Satis eñ nobis in præſentia fuerit, ſi conſtiterit, cur literarum ac ſyllabarum acceſſio refellenda non ſit. qua in re hoc manifeſto vtar exemplo: nam ipſi ſym-

ſymbolũ Latinè proferimus, vos aũt Græcè, alij verò lingua ſua: ſed quoniã idẽ oẽs ſentimus, ideo nullũ ex eo incõueniens poteſt accidere. Verũ dialectico argumẽto agam⁹, quod etiã bonis literis mediocriter eruditis patet. Oẽs ſcientiæ ἀξιώματα ꝓpria, hoc eſt, pronunciata, vel (vt dialecticè loquar) principia vel dignitates habent, q̃ tametſi multa poteſtate cõtineant, ac in ſeipſis ſua facultate plures concluſiones includant, eas tamẽ doctores ſyllogiſmis, inductionibus, exemplis, quouis deniq; argumẽtorũ gn̄e demonſtrare ac explicare ſolẽt, propterea tamẽ nemo proferret ſcientiam eorum diuerſam eſſe. Teſtis eſt Ariſtoteles in ſuis poſteriorib⁹ analyticis. Siquidem igitur & ipſi principia theologicasq́, dignitates habemus, quibus in ratione diuina innitimur atq; credimus, ex his ꝓculdubiò demõſtrare poterim⁹, ſanctum ſpũm ex filioq; ꝓcedere. Id ergo quod Romana Eccleſia ꝓfitetur, patet additionẽ nõ eſſe. Ampliùs oſtendere poſſumus, additiones huiuſmodi poſſe fieri. Nam Paulus inquit: Vnus dñs, vna fides, vnũ baptiſma, vn⁹ Deus & pater omniũ. Ergo & vna Eccleſia. Vtrũ aũt & vna dignitas, an non? ſed de hoc aliàs. Eadem igitur Eccleſia diuerſis tẽporibus, ac vrgente neceſſitate, acceſſiones facere poterat. Quæ quidem facultas nunq̃ poterit auferri. Noſter enĩ Seruator inquit: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. Quæ quidem oratio nequaquã ſignificat, vt Deus nobiſcum ſimpliciter ſit, ac nos ſimpliciter regat. Sic enim lapidibus & plantis, ac omnib⁹ animantibus ſemp ineſt, ac ſimpliciter ipſa gubernat. verũ ſemper nobiſcũ credit̃ eſſe, nos ſua gratia vnaque religione ac fide coniungendo, quod proculdubio in ijs mẽbris videre nõ eſt, quæ diuerſa fide ſeiũcta ſunt. libera igitur Eccleſia videtur eſſe. Præterea ſi veſtra opinio vera eſſet, magnũ diſcrimen incurrerent Chriſtiani, ac magnum incommodum ipſis accidere facilè poſſet. Nam ſi aliquando emerſerit hæreſis, eccleſia ſeſe nõ poſſet ei opponere. Secundum tamen concilium acceſſionem facere cœpit, hanc excuſationem afferendo, vt, ſi fieri poſſet, firmam & illæſam Eccleſiam ſemper eſſe, ſanè nulla eſſet opus additione. Sed quoniã quandoq; videtur periclitari, idcirco neceſſe erat acceſſionem ad Nicenum ſymbolum facere, vt ipſi quoque aſſerimus Romanæ Eccleſiæ cõtigiſſe. At ei fuerat interdictũ. Hoc equidem oſtendatis velim, cùm à maioribus noſtris nil aliud prohibitum fuiſſe conſtet, quàm vt nemini liceret diuerſam fidem proferre, aut componere, literíſve mandare, vt in Epheſini concilij actis (vt benè noſtis) videtur, quòd cæteræ quoque ſynodi conſectantes, ſimili modo prohibuere, ſanctique doctores, qui de ſyllabis & dictionibus priuatim fecerant mentionem, ad illud

Ephe. 4.a

Matth. 28.c

idem concilium ſe retulerãt. Poſteriores deniqueomnes ipſius tertij concilij prohibitionem eadem ratione ſuſceperãt, ne cui diuino ſymbolo diuerſas dictiones aliam fidem ſignificantes, liceret apponere. Neceſſe eſt igitur, verba omnia ad eundem ſenſum referri, eosque, qui ſyllabarum & dictionũ meminerant, idem intellexiſſe, vt hæ dictiones eſſent fugiendæ, quæ diuerſam fidem ſignificarẽt. Quemadmodum enim diuerſus à noſtra religione ſenſus, vehementer eſt reijciẽdus: ita etiam verba fidem aliam ſignificantia, refellenda ſunt. Patet igitur, prohibitionem ipſam neutiquam cõtra nos facere, quodq́ue vos additionem, nos verò declarationem appellamus, id rem vnã eandemq; fidem ſignificare, & ad eãdem ſpectare. vndè liquet, nos nequaquam eſſe ſub anathemate. Alia quoq;, præſtantiſſimi patres, ad hanc rem plurimùm pertinẽtia dicere poſſemus, quæ ex quarti concilij actis collegimus. verùm opportunum eſt vt ſurgamus. Tum ſynodus decreuit, vt ad diem proximi ſabbati ſeſſio prorogaretur.

¶ Die ſabbati XXV. Octobris.
ſeptima ſeſſio Ferrariæ.

ANDR.

TVA venia & gratia, pater beatiſſime, necnon mitiſſimi Imperatoris ac ſanctiſſimi patriarchæ iuſſu, orationem noſtrã, quam proxima ſeſſione habuimus, proſequemur. Qua quidem oratione duo credimus oſtendiſſe, ſpiritum ex filioque procedere, quemadmodùm Romana Eccleſia profitetur, additionem non eſſe: ac nunquam interdictum fuiſſe, quo minùs acceſſiones huiuſmodi ab Eccleſia fierent. Reliquũ aũt nobis erat, duo altera demonſtrare, quæ tũc probare promiſimus, additiõem ipſam valdè conuenientem, nedũm veram eſſe, ac plurimum oportere, vt à Chriſtianis omnibus excolatur: etſi ſanctiſſimus ac ſummus pontifex, ac hi præſtantiſſimi patres, vnum tantum ſufficere crederent, vt demõſtraremus acceſſionem ipſam veram & congruam eſſe. Veritas enim perpendenda eſt. quandoquidem ipſa cognita, eius cõtraria facilimè diſſoluuntur, vt Ariſtoteles noſter teſtatur: q̃a omnia vero cõſonant, falſo aũt (inquit) citò diſſonat verũ. conueniens igitur eſſet ipſius argumenti veritatem oſtendere, ꝙ eo modo faciliùs vobis ſuaderetis, id Romanæ eccleſiæ dubio procul facere licuiſſe: ad quod quidem probandum cùm publicis & priuatis orationibus, tum certis libellis nos ſæpenumerò prouocaſtis, ea præſertim oratione qua pater Epheſius ex nobis quæſiuit, cur Romana eccleſia acceſſionem ad ſymbolũ fecerit. His ergo patribus gratiſſimũ fieret, ſi veritas hæc eluceſceret. Nãq; cùm in dubiũ vocari nõ poſſit, declarationẽ ipſã à maiorib⁹ noſtris fuiſſe factã: & ne fortè quiſpiã ambigeret, an tali eſſet op⁹ declaratione, idcirco nobis (vt ſuprà dictũ eſt) videbat̃ ope-

præcium,eiuſce rei veritatem oſtēdere & aggredi,ex quo etiā crederetis,ipſam à Romana Eccleſia conuenienter, maxima præſertim vrgēte neceſſitate, additam ſymbolo fuiſſe. Veſtra autem argumenta, quæ priuatim inter vos ferebantur, vt nunc nobis relatū eſt,facilè poſſent refelli, quibus oſtēdere credebatis,nos à ratione propoſita diuertiſſe,ac nulla reſponſiōe ad veſtram orationem facta,ad valdè impertinentia veniſſe. Quorum neutrum,patres ampliſſ. credimus commiſiſſe. Si nanque vos (vt libuit) peroraſtis, à ratione non fuerat abſonum, ſi ipſi quoque ad libitum noſtrum reſpondiſſemus,cùm præſertim oratio noſtra nequaquam inepta videretur:ſed neque (pace veſtra dixerim) impertinens fuerat. Nam etiā is, qui cauſam dicit in foro, aut in academia ſibi propoſitis argumētis reſpondet, quandoque ſolet diuertere,& aliquam concluſionem probare: cuius deinde veritate percepta,ad propoſitum reuerti::ita tamē,vt de iuribus petentis neutiquā minuatur. Sed ideo vobis videtur, nos nequaquā ad propoſitum reſpondiſſe,quòd nondum ad tertiam partem venimus. Quærentibus enim vobis,an nobis licuerit diuino ſymbolo gequam addere,aut verbum eius aliquod declarare, necne, id nos proculdubiò facere poſſe profeſſi ſuimus. Sed cùm aliam huius rationē afferre nō poſſemus, idcirco noſtrā ipſam declarationem,veram ac neceſſariam eſſe volebamus oſtēdere: Quod planè caput orationis noſtræ tertium futurū fuerat. De quo quidem non eſſet ab re (vt paulò antè dictum eſt) accuratiùs diſputare. Sed quoniā id grauiter ferre videmini,ac nobis enūciaſtis vos ad id minimè reſpōſuros eſſe, idcirco vt hac etiam in re vobis gratiſſimum faciamus,parte illa poſtpoſita, nōnulla alia proferemus,quibus & habita noſtra oratio explanabitur, quæq; ad ea,quæ ſuo loco ꝓbauimus,neceſſaria fuerint:ita vt omnes intelligant,nos ad propoſitum reſpondere,& an iuſtā in nos inuehendi cauſam habeatis. Vt autem noſtra oratio plana & intelligibilis ſit,ex his ipſis noſtrū ſumemus exordiū, quæ modò vos recitaſtis. Initio Nicenū ſymbolum protuliſtis:quod cur feceritis, non ipſi videmus, quādoquidem id videtur nulla nobis ratione obſtare,neq, noſtrę ſententię cōtrarium eſſe. Noſtra eñi controuerſia eſt, an ſanctus ſpūs quemadmodū ex patre, ita etiā ex filio procedat:& an Romanæ Eccleſię hoc declarare licuerit. Symbolum autē ipſum tametſi ſanctiſſimum ſit, ad propoſitum tamē neutiquam ſpectare videtur. Nū illud ipſi non credimus? Num à nobis non ſuſcipitur?non approbatur, non excolitur, non celebratur?Num deniq; nobis idem & vobis commune non eſt?At pater Epheſius dixerat,ſecundū & tertiū conciliū definiſſe, ſymbolū illud immutabile manere debere.

Hoc etiam ipſi fatemur,non ita tamē, vt idē clarius ac lucidius reddi,ſi opus eſſet, non poſſet,ſed quæ ad eius veritatem ſpectarēt, ea ſemper immota manerent. Nam quemadmodùm ſcientiarū principia,omnia ſua poſteriora potentia continent, ac in ſeipſis includunt:ita etiam Nicenum ſymbolū, Chriſtianorum doctrinam & fidem in ſeipſo implicitam continere,includereq; cenſetur. Illud enim, IN FILIVM EX PATRE NATVM, in Arrium hereticum celebratum fuerat. Sanctum autem ſpiritum Deum eſſe,in Macedonium & Eunomium. Filium verò fuiſſe incarnatum & genitum,aduerſus Neſtorium. Immò ſi quis omnia diligēter perpenderit,nullam prorſus præteritam inueniet hæreſim, vel futuram excogitabit, quæ non eiuſdem Niceni ſymboli facultate diruta fuerit,vel quæ deſtrui non poſſit. Siquidem igitur ſymbolum hoc pro noſtræ fidei fundamento celebratum fuerat, neceſſe eſt immutabile maneat, principiorum cæterarum ſcientiarum inſtar: quibus datis atque conceſſis,immotiſque permanentibus,multas concluſiones doctores probare ſolent. Patet ergo,cur Romanam Eccleſiam ex ipſo ſymbolo neutiquā accuſare poteſtis, quod vnà cum tertij Concilij definitione velim iterum recitetur. Audiſtis,ampliſſimi patres interdictum ipſius Concilij vtraque lingua perlectum:quo planè nil aliud prohibetur, niſi vt diuerſa fides componi,vel literis mādari,aut ab aliquo proferri non poſſit,quorum nihil ipſi benignitate Dei commiſimꝰ: quandoquidem pauloantè probauimus, vnius ac eiuſdem eſſe religionis, profiteri ſanctum ſpiritum ex filio, quemadmodùm ex patre, procedere:quòd expoſitio, explanatio,declaratio,dilucidatio, id deniq; genus alia,additiones nō ſunt, cùm diuerſam fidem nequaquam ſignificēt. Conſtat ergo clariſſimè,interdictum illud minimè cōtra nos facere. Sed ad Cyrilli literas veniamus, quas ad Ioannem Antiochenum præſulem ſcripſerat:quę(ſi placet) iterum recitentur. Ipſiꝰ tertij Cōcilij authores,Patres ampliſſimi,pręſertim idē ipſe Cyrillus,qui eidē pręfuerat,ad eius definitionem ac interdictū ſe referentes,priuatim cōſcripſerant. Siquidē igitur patres hi de fide tantùm diuerſa, non autem de verbis curabant,in dubium vocari nō debet,*quia literæ quoque Cyrilli eundem habeant ſenſum,vt ſingulas earundem literarum particulas accuratè conſiderāti patet. Nullā (inquit) vel nobis vel mortalibus alijs facultatem concedimus,vt aliquā ſymboli dictionem mutare,aut vnam ſyllabam præterire valeant,quorum neutrum in ſanctum ſymbolum nobis commiſiſſe videmur. Hæ ergo literæ in aliquo nobis non obſtant. Præterea ſcitu dignum eſſe exiſtimo,cunctas eiuſcemodi definitiones & decreta, præſertim illud, de quo paulo ſupe-

nō *quin

riùs dicebamus:poſt cócilioꝛú decreta ſcri-
ptum fuiſſe.Ergo quemadmodùm cogente
neceſſitate,his non obſtantibus interdictis,
licebat Eccleſię declarare,diuinaq; dogma-
ta illuſtriora reddere,ac ipſa chriſtianos do
cere,ita etiam ſi quædam ſymboli particula
à Romana Eccleſia fuerat explanata,id vitio
vertendum non eſt:neque quicquam cótra
definitiones & prohibitionem ipſam com-
miſſum fuiſſe videtur. Ampliùs,pater Ephe
ſius vocauit in cótrouerſiam,cur tertia ſyn-
odus de prima tantùm fecerat mentionem,
de ſecúda verò minimè:qui deinde ſibijpſi
rectè ſubtiliterque viſus eſt reſpondiſſe, ꝙ
vtrunque earundem ſynodorum ſymbolú
pro vno ſolo dijudicabatur, quòd ſenſum
vnum habebant, etſi quibuſdam in verbis
differre plurimùm viderētur. Quam quidē
reſponſionem ipſi ſuſcipimus, ac ei noſtra
in controuerſia innitimur:parique ratione
credimus hoc noſtrum ſymbolum diuerſis
vocabulis vnam eandemq; fidem ſignifica-
re. Hoc igitur tertij cócilij interdictú haud
cótra nos facere videtur. Sed Chalcedonē-
ſe quoque legatur decretum.

IVL. Cardinalis.

In Chalcedonenſi concilio, patres opti-
mi,Nicenum primò,deinde cóſtantinopo-
litanum ſymbolum fuit recitatú. poſteà ve-
rò concilium ipſum decreuit, hoc ſymbolú
ad perfectam noſtræ fidei notioné ſuffice-
re:vltimò autem inſtar tertij concilij inter-
dixit,vt aliam fidem proferret nemo.

ANDR.

Etſi huiuſmodi definitio,& interdictum,
præſtantiſſimi patres,nequaquā contra nos
facit,tamen vt id omnes clariùs intelligant,
nonnullas afferam rationes.Nam illuſtriſſi-
ma ſynodus illa decreuerat, Cóſtantinopo-
litanum ſymbolum ad incarnationis Dei fi-
lij dilucidatióem,ac noſtram fidem ſuffice-
re:quia tamē verbis clariſſimis non conſta-
bat,idcirco nōnulla ei verba addiderat,nō-
nulla etiā ab ipſo (vt patet) abſtulerat: pro-
ptereatamē fidem ipſam mutaſſe, aut pror-
ſus aliam feciſſe nó creditur. Interdicta igi-
tur ipſa facta fuiſſe cenſemus,ne cui ſenſum
ipſi⁹ ſymboli mutare liceret:nó aút,quo mi-
nus Eccleſia ſymbolú ipſum in poſterú ex-
ponere,dilucidareq; poſſet.Sed velim à vo-
bis amp. patres doceri, an ſacratiſſimū Euā-
gelium perfectiſſimā noſtræ religionis do-
ctrinam præ ſe ferat.Equidem vos aliud nil
puto ꝓ veſtra ſumma pietate reſponſuros,q̃
cóſummatiſſimā fidei noſtræ ſciētiā in ipſo
cóclusam eſſe,licèt q̃plurimi Græcorum ac
Latinorú doctores,illud,necnó Apoſtolorú
ſymbolú explanauerát ac declarauerát.Hęc
igit̃ patris Epheſij ſentētia vera videtur eſſe,
totá ſacrā ſcripturā ita noſtris à maioribus
fuiſſe probatā & obſignatā,vt addere vel ab
ea quicquā auferre fas nemini ſit.Propter-
eaque dicebat,idem quoque nobis de ſym-
bolo credendum eſſe.Euangeliſtas autē no-
luiſſe, quin aliquis eorum ſcriptis adder&
poſſet:ſed ipſorum fuiſſe ſententiæ, vt talis
inhibēdi facultas ſuis poſterioribus defer-
retur: necnon ſecundum concilium ipſo-
rum Euangeliſtarum veſtigia ſequutum,ne-
quaquā interdicere voluiſſe. Hęc (pace ve-
ſtra dixerim)in pagina ſacra nó extant. Im-
mò Paulus ad Gal. inquit:Si quis vobis euā- Galat.1.c
gelizauerit præter id quod accepiſtis, ana-
thema ſit.Et Ioannes in Apocaly. Si quis ap Apoc. 22.d
poſuerit ad hęc,apponet Deus ſuper illū pla
gas ſcriptas in libro iſto.Et ſi quis diminue-
rit de verbis libri prophetiæ huius, auferet
Deus partem eius de libro vitæ. Omnes er-
go doctores ſancti potuerant interdicere,
ne cui liceret acceſſionem ad eorum ſcripta
facere: poſteriores tamen ſcripturam ſan-
ctam clariorem neceſſariò reddidere. Nam
quoniam Arrius profitebatur Dei filium
creaturam, alteriuſque ſubſtantiæ à patris
ſubſtantia eſſe,ſcilicet his verbis ſeruatoris
innitens,Pater maior me eſt:ideo doctores Ioan.14.d
hac adducti neceſſitate,quanam ratione pa-
tre filius minor eſſet,declarauere: vt in po-
ſterum accidere poterit.Sanctum enim ſpi-
ritum,Deum ac dominum & viuificantem
profitemur,& qui cum patre & filio ſimul
adoratur & cōglorificatur:ipſum tamē cæli
& terræ factorem eſſe, neutiquam in ſym-
bolo celebramus.Ergo ſi noua hæreſi quæ-
reretur,cur ſanctuſſpiritus,inſtar patris & fi-
lij,factor cæli terræq; non celebretur,nōne
tum nobis neceſſe fuerit, vt conuocata Ec-
cleſia quæſtionem huiuſmodi diſſoluamus,
ac veritatem ipſam prędicemus,ſanctum vi-
delicet ſpiritū ita cęli & terræ factorem eſſe,
quēmadmodum pater & filius? Eccleſia igi-
tur neque à tertia,neque à quarta, neq; cæ-
teris à ſynodis ita præſcriptis legibus inter-
dicta videtur eſſe,vt cogēte neceſſitate am-
bigua declarare non valeat Sed quartę ſyn-
odi definitio iterū(ſi lubet)recitetur. Eccè,
patres ampliſſimi, q̃ clariſſimè patet, quid-
nam in hac quæſtione dicendum ſit. Syno-
dus enim quarta decreuerat, ne cui liceret
in poſterum aliam fidem aut diuerſum ſym
bolum cóponere vel proferre, quorú neu-
trum ipſi gratia Dei commiſimus. Sed ver-
bum illud,ſi ſuffeciſſet,diligētiùs rogo per-
pendite.Non enim ſynodus dixerat, ſuffi-
cit:ita vt oratio ipſa ſic intelligi debeat, ſi
nulla hæreſis emerſiſſet,Nicenum ſymbolú
dubio procul ſatisfeciſſet. Sed quoniā plu-
rima inſurrexerat hæreſis,ideo neceſſe fue-
rat vt diuerſis temporibus,fide tamen ſym-
boloque non mutato,diuerſę fierent expo-
ſitiones.Symbolùm autem fuiſſe perfectú,
quemadmodùm pater Epheſius protulit,
ob idque nulla indiguiſſe additione,ratione
duplici poteſt intelligi:vel quantum ad ve-
ritatem & fidem, vel quantum ad notio-
nem pertineat.Ea igitur ratione ita ſymbo-
lum

lum fuiſſe perfectum, vt ei non eſſet opus acceſſione, fatemur: ob plurimam tamẽ hæreſim ortam, neceſſe fuerat, vt accuratiori expoſitione perfectioriq; explanatióe ſymbolum ipſum dilucidaretur. Rerum profectò neceſſitatem ac varios temporum *curſus patres ampliſſimi, conſiderare debetis. Homines enim mortales cùm ſint, omniaque futura neutiquàm perſpicere poſſint, neceſſe eſt, eadem ſemper Eccleſia maneat, eademque dignitate prędita ſit: vt vſque ad ſeculi finem contradicentibus ſe opponat, ipſosq; redarguat, & refellat. His igitur fortiſſimis patet argumẽtis, nullũ obſtare decretum, quo minùs eccleſia valeat dubia & obſcura exponere ac diluſcidare. Prætereà poſt ſymbolum & decreta ſancita, definitiones traditæ fuerant: quòd ſi valdè eſſet ignotum, quid pro religione ac bonis moribus eſſet in poſterum declarandum: Propterea que ſæpiſſimè aliæ atque aliæ definitiones poſteritati traduntur. Sanctorum igitur patrum decreta ita præfinita videntur eſſe, vt quemadmodùm diuerſa denuò definitio traditur, ita etiam explanatio ipſi conueniens poſſit fieri. Porrò autem ipſi quoque concedimus, quod pater Epheſius protulit, nulli fas eſſe aliud ſymbolum tradere: ea tamen ratione, qua præſul ipſe dicebat, Conſtantinopolitanum à Niceno neutiquàm diſcrepare, etſi plures illud ſyllabas ac dictiones habeat, huic verò multa vel addita, vel ab eodem ablata fuerint.

*casus

IVL. Cardinalis. ¶ Seſſione proxima, patres optimi, verbum, SI SVFFECISSET, ac totam ipſam orationẽ non accuratè expoſuiſtis. Verùm, quod quæſtionem noſtram facilè ſoluerit, prætermiſiſtis. Nam Chalcedonenſe concilium inquit, nil addentes vel auferentes, ſed ſanctumſpiritum eſſe DOMINUM declarantes, & reliqua. Qui quidem ſermo erat in eos, qui ſacræ paginæ innitentes, contra ſanctumſpiritum diſſerebant. Ex his itaque verbis quæ vos ſilentio præterijſtis, luce clarius patet, ipſam noſtram declarationem, EX FILIOQVE, talem non eſſe acceſſionẽ, qualem conciliorum decretis prohiberi cẽſemus, quemadmodum beatus Thomas in lib. contra Græcos hanc eandem quæſtionem diſſoluit. Sed ex quinti Concilij actis, Ioannis Conſtantinopolitani præſulis ſermo recitetur.

ANDR. ¶ Orationem noſtram, patres ampliſſ. ex quinti Concilij ſententia, veram eſſe probabimus: vt Chriſtifideles (inquit ipſe Ioannes) ab ineptis verbis abſtineant, mentem autem ſuam diuino ſymbolo, quo baptizati ſumus, adhibeant, quod quidem Nicena ſynodus ſanctiſpiritus gratia memorię prodidit, & reliqua. A cæteris tamen concilijs magna verborum mutatio eidem ſymbolo facta fuiſſe videtur, quam tamen ipſi declarationem eſſe dicemus: quandoquidẽ corũ, quæ ad fidem pertineant, nulla prorſus in eo apparet mutatio. Non ergo Romañ Eccleſia diuino ſymbolo quicquam addiderat, neque in poſterum addet. Sed Vigilij literæ iterum legantur. Summus is põtifex, patres ampliſſimi, declarãs, quid de religione ſentiret, id quod ipſi quoque credimus ac profitemur, memoriæ prodidit, vt aliam doctrinam & fidem aut diuerſum ſymbolum nemo profiteri deberet, ſed tantum illud, quod Nicena ſynodus piè tradidit, Conſtantinopolitana verò ampliauit, ac Epheſina illuſtrauit. Idem igitur cum Vigilio volumus, idemque ſentimus, qui nil prorſus decreuiſſe videtur, quod non ipſi quoque profiteamur, ſummoq; ſtudio proſequamur.

¶ Harum literarum vna particula, patres optimi, noſtram quæſtionẽ diſſoluet. Epheſinam (inquit) ſuſcipimus ſynodũ, quę maiores ſuos ſequuta, Neſtorium impium ac eius ſceleſtiſſima dogmata ſectamque damnauerat. Siquidem igitur ea ratione Neſtorius fuerat damnatus, ſequitur, vt hi, qui ea omnia quæ in ſymbolo ſunt incluſa, profiteãtur, nequaquàm debeant condemnari: verùm hi tantùm, qui à ſymbolo diuerſa ſentiant: quandoquidem diuerſitas dogmatũ ſolummodò prohibetur. Sed ſextæ ſynodi decretum iterum recitetur. Nicenum eccè ſymbolum in primis ſuſceperat, dein Epheſinum, poſteà verò decreuerat, poſtremò autem interdixerat. Vndè veſtra ex ſententia ſequeretur, eos, qui ipſius ſynodi decretis, nedũ qui ſymbolo addiderint, prophanos eſſe. IVL. Card.

¶ Breuitati ſtudẽs ipſi, definitiones huiuſmodi recitare noluimus. MAR.

¶ At plurimùm ad nos ſpectare videntur. Nemo enim crederet eos ſub anathemate eſſe, qui eiuſcemodi definitionum fuerant authores, quę non in ſymbolo celebrantur. Sed magna inter hos libros diſcrepãtia eſſe videtur. Nam in Conſtantinopolitano ſymbolo, quod ab Epheſina & Chalcedonenſi ſynodo conſtat citatum fuiſſe, neque DEVM DE DEO, neque DE CAELIS, legitur in hoc libro. Operæprecium igitur eſt, hoc in vetuſtioribus libris inſpicere. Eſt ne ita reuerende pater, an non? IVL. Cardi

¶ Ipſi ſanè ſymbolum celebramus, quod ſcripturæ relictũ fuerat. Si autem inter vos talis controuerſia eſt; vos videritis. MAR.

¶ Hic non eſt ſcriptũ, DE CAELIS. In margine autem ita legitur: Nota Græcos, qui celebrant, DE CAELIS. IVL. Card.

¶ Num vos, DE CAELIS non celebratis? RVTH.

¶ Id ipſi celebrare ſolemus. IVL. Card.

¶ Ergo cõuenimus, quemadmodũ in noſtris libris eſt ſcriptum. Vndè autem veſtra hęc ambiguitas orta fuerit, ignoramus. Siquidem igitur ſic ab omnibus celebratur, quemadmodum in noſtris vetuſtiſſimis libris RVRH.

bris legitur, nullam ipſi tenemur reddere rationem, cur in libris veſtris diſcrepantia ſit.

IVL. Cardinalis. ¶ Hæc ideo protuli, vt oſtenderem id addi ſymbolo potuiſſe, quod non eſſet alienũ à ratione: vt conſtat, poſt Epheſinũ interdictum, acceſſionem cõgruam ad ſymbolum factam fuiſſe.

ANDR. ¶ Sed neque ex ſextæ ſynodi inhibitiõe, præſtãtiſſimi patres, poteſtis nos meritò incuſare: quãdoquidem ipſa ſynodus de alia tantùm fide, diuerſoq; ſymbolo ſentiebat. Ipſi verò (vt ſuprà multis ac fortiſſimis argumentis probauimus) non aliam fidem colimus, neque diuerſum ſymbolum celebramus. Nunc ad Agathonis literas veniamus: quas iterum, obſecro, recitetis. Sententia noſtra, patres ampliſſimi, literis his confirmatur. Huic vni ſummo ſtudio (inquit) incumbentes, vt nil prorſus eorum minuatur aut mutetur, aut quicquam ipſis addatur, verùm omnia in verbis atque ſententijs eadẽ permaneant. Et infrà: Conſtanti animo ſumus, vt decreta à catholica & apoſtolica ſede nobiſcum pro fide tradita, ſeruemus atq; colamus. Satis eſt ergo, vt in ſententijs, hoc eſt, in ſignificatione & intelligentia, rata maneant, iuxta illud Apoſtoli: Corde creditur ad iuſtitiam. Fides autem non ſolùm in mẽte, verum etiam in confeſſione cõſiſtit, quæ quidem non niſi verbis fieri poteſt. Porrò quoniam apud Ariſtotelem, voces ſunt earum, quæ ſunt in anima, paſſionũ notæ, animorum videlicet affectus ſignificãtes: idcirco quid quiſque profiteatur, intelligi benè non poterit, niſi verba menti conueniant, vt exemplari exemplum. Benè ergo credimus non licere, verba rationi contraria, vel diuerſam ſignificãtia fidem, apponere ſymbolo. Paulò verò ſuprà probauimus, declarationes ad perfectam intelligẽtiam pertinentem, non eſſe vetitam. Agathon igitur ſummus pontifex, verba diuerſam tantùm fidem ſignificantia prohibuerat.

Rom. 10. b

IVL. Card. ¶ In Agathonis ſymbolo, patres optimi, nonnulla ſunt verba, quæ Conſtantinopolitano ſymbolo, multis alijs ablatis, is addiderat. Nam abſtulit quidem hęc, & in vnum dominũ Ieſum Chriſtum, & ex patre natum ante omnia ſecula: nec non, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, nõ factum. Hæc autem addidit, quæ in cælo *& in terra. Quæ quidem verborũ acceſſio, declaratio potiùs quàm additio debet nuncupari: quæ declaratio (vt ſæpè ac ſæpiùs dictũ eſt) nullis præſcriptis legibus prohibetur. Siquidem igitur Agathoni licuerat Cõſtãtinopolitano ſymbolo non minùs addere, quàm ab eo verba plurima auferre, non tamen propterea ipſum accuſatis, cur nos paruæ huius additionis, ex filio, quæ verum ſignificat, tam vehementer arguitis?

for. *& quę

ANDR. Probitas ergo & innocentia noſtra ex his quę diximus, explorata eſt, ac nos immeritò à vobis incuſari. Nunc autem ad ſeptimam ſynodum venimus, cuius in primis ſymbolum recitetur.

IVL. Card. Maxima librorum noſtrorum diſcrepantia videtur eſſe. Nam in noſtro vetuſtiſſimo ſcriptum eſt, EX FILIOQVE, in veſtro autem minimè. Sed de hoc aliàs.

AND. Symboli particulam, EX FILIOQVE, à ſeptimo generali concilio conſtat celebratam fuiſſe: ſed hoc aliàs accuratiùs perſcrutabimur. Symbolum autem dixiſtis, à maioribus noſtris ita probatum & obſignatũ fuiſſe, vt nulla ratiõe mutari liceat, quemadmodùm ex eo cognoſci poteſt, quòd verbũ θεοτόκος, id eſt, Deipara, in ſymbolo neutiquàm celebratur. De qua cùm eſſet Neſtorij temporibus vocatum in dubium, an mater DEI nominari deberet, nécne, habita diligenti conſideratione, concilium definiuit, vt vera DEI mater appellaretur, quod tamen ſymbolo (vt dicitis) nolens addere, decreuit, vt in actis eius conſcriberetur, poſteritatique traderetur. Quæ omnia, patres ampliſſimi, concedimus, ac vera fatemur eſſe. Sed ideo neceſſe nequaquàm fuiſſe, vt verbum illud ſymbolo adderetur, quòd pluribus alijs ſymboli verbis cognoſcitur, Mariam virginem Dei genitricem eſſe. Nam ex patre natum, & conſubſtantialem patri, (filius enim Deus eſt, quẽadmodùm etiàm pater) ampliùs & incarnatus, & homo factus: omnia hæc in ſymbolo celebrata, proculdubiò Deũ & hominem natum eſſe ſignificant. Præterea, tametſi definitiones & ſymbolum in aliquo differunt, in pluribus tamen conueniunt. Nam differre quidem videntur, quòd plura eorum, quæ ad fidem pertineant, à definitionibus, quàm à ſymbolo continentur, (de quibus in præſentia dicere non eſt opus, nam multa volumina decretis eiuſmodi plena ſunt) conueniunt autem, quòd ſimul ad noſtram ſpectant religionem. Propterea noſtri maiores ipſius ſymboli ac decretorum omnium authores, pro cunctis ſimiliter interdixerant, vt ſymbolum pariter & decreta, vim eandem habere oſtenderent. Vndè euenit, vt eorundem ſymboli ac decretorum præuaricatores, in quibuſdam conuenientibus anathemate fuerint deuincti, non tamen propterea Chriſtifidelibus viſum fuit, fidem in aliquo diminutam fuiſſe. Virginem autem DEI genitricem fuiſſe, tantundem eſt in definitionibus fuiſſe repoſitum, ac ſi in ſymbolo celebratum fuiſſet. Quod tamen ſi patres ij facere voluiſſent, his quas ſuprà; duximus, rationibus procul dubio potuiſſent, quemadmodum poſteriores ſynodi multa ſymbolo verba addiderunt, quæ non ita, vt verbum, DEI GENITRIX, neceſſaria fuiſſe videntur. Illis enim ſynodis exploratum fuerat, quæ de ſeruatore noſtro in Niceno ſymbolo celebrantur, quàm

quàm maximè ſatisfacere.

IVL. car. In hoc valde diſſentire videmur, ſi omnia poſt primum cõcilia generalia, verbum, Deiparam, addere ſymbolo voluiſſent, vtrũ potuiſſent, an non. Et ſi Chalcedonenſe concilium, quod materiam hanc tractauerat, id feciſſet, an prophanum fuiſſet. Reſpondeat ergo pater Epheſius, reſpondeat, inquam, affirmet, vel deneget.

IMP. ¶Non neceſſarium eſſe videtur, vt ad hoc ſolũ reſpondeat, verũ tota intellecta oratione, vobis ad om̃ia reſpondebitur.

IVL. car. Videre videor mentem veſtrã, patres ampliſſimi. Creditis enim ſanctos Chalcedonenſis concilij authores, fuiſſe prophanos, ſi verbum, Deiparam, ſymbolo addidiſſent. At ſi ſynodorum dignitatis rationem habere volumus, eandem cunctis facultatem fuiſſe credemus. Sin autem ipſarum authorum numerum conſiderare velimus, in Epheſina ſanè 200. in Chalcedonẽſi verò 600. & 30. patres fuiſſe conſtat, qua quidem ratiõe hęc illa dignior, maioriſq; poteſtatis fuiſſe videretur.

AND. Satis nobis videtur, patres ampliſſimi, veſtris quęſtionibus reſpondiſſe, ipſasq; diſſoluiſſe. Nam ſymbola, & decreta, diuinaque dogmata, necnon ſanctorum literæ, quas in medium protuliſtis, in hoc conuenire videntur, ꝙ cuncta ſignificant, nemini Chriſtifideli licere diuino ſymbolo fidem aliam addere, literiſve mandare, aut quouis modo proferre, quandoquidem patres hi de verbis nihil curauerant. Ipſi autem demonſtrauimus Romanam eccleſiam, neq; nominib⁹ neq; verbis, neque aliqua ratione diuerſam fidem poſteritati prodidiſſe. Patet etiam illud, EX FILIOQ;, quod ipſa Romana eccleſia ſolet in ſymbolo celebrare, nequaquàm fuiſſe vetitum. Sequitur caput vltimum, explicare, ac multis argumentis probare, Romanæ eccleſiæ licuiſſe particulam ipſam dilucidare prædicareq;, cùm præſertim ſanctorũ patrum ſententia mota, magnorum principum authoritate adducta, magna denique neceſſitate coacta fuerit. Proptereaque maiores noſtri huic ſententiæ facilimè acquieuerant, quemadmodùm vos, qui proborũ parentũ, ꝓbi filij eſſe cẽſemini, facere ac ſentire nobiſcum deberetis. Sed nunc ſanctorum doctorum authoritates in medium afferamus, ac in primis Auguſtini illuſtriſſimi Latinorum Doctoris, quem quinta ſynodus conſecrauit, quippe qui multis in locis, præſertim in libro de Trinitate, ſanctumſpiritũ ex patre filioq; procedere, ſcriptũ reliquerat. Idem etiam clariſſimus doctor Ambroſius literis mãdauerat. Idem Gregorius noſter teſtatur. Hilarius etiam (quem Magnum appellare ſoletis) eandem ſententiam in libro de Trinitate reliquerat. Quorum om̃ium doctorum ſententiam ſi diligenter perpenderitis, proculdubiò cognoſcetis Romanam eccleſiam nil abſoni, nil incongrui, nil denique quod cum ſanctorum patrum dogmatibus pugnet, ꝓfiteri. Sed vt veritas meliùs illuſtretur, nonnullos etiam veſtrorum Doctorum teſtemur. Nam Magnus Baſilius in epiſtola ad canonicas, naturalem patris & filij, ſanctiq; ſpiritus ordinem deſcripſit: Sanctusſpiritus (inquit) patri quidem & filio connumeratur, cum ſupra omnem creaturã ſit, ordine verò tertius eſt, vt Euãgeliſta nos docet, Domino dicente: Euntes in vniuerſum mundum, baptizantes in nomine patris & filij & ſpiritusſancti. Qui autem eum præponit filio, aut ſuperiorem patre dicit, hic contradicit DEI traditioni, & alienus à ſana fide eſt, quã accepit, *laudationis formã non ſeruãs. Et poſt pauca: Quare ſi quis hunc ordinem peruertit, ipſam perſonarum exiſtentiam & totam fidem inficiatur. Beatus item Gregorius magni Baſilij frater, ac in dignitate & doctrina ipſo nequaquàm inferior, inquit, filium immediatè ex patre eſſe, idq; ipſius filij proprium eſſe. Athanaſius etiã: Qualem ordinem (inquit) & naturam filius habet ad patrem, talem ordinem & naturam ſpiritus habet ad filium. Sed ad eundem Baſilium redeamus, qui Zachariæ illud, aurea lampas, exponens: Quẽadmodùm (inquit) pater naturaliter ac eſſentialiter ſanctũ ſpiritũ habet, ità etiam filius eundem ſanctũ ſpiritum habet. Beatus quoq; Ioannes Chryſoſtomus ſuper Ioanne Euangeliſta: Omnia (inquit) filius eſt, quæ & pater, hoc excepto, ꝙ ille quidem eſt genitor, hic autem natus. Sunt etiam alij Orientales doctores, qui hanc ſententiam memoriæ prodidere, de quibus ſuo loco dicemus. Nunc autem quandoquidẽ tota noſtra difficultas videtur eſſe in verbi, procedere, vi percipienda, idcirco nonnullos veſtros doctores in medium producemus, cõplures verò alios ad aliud tempus ſeruabimus, qui omnes profeſſi fuerant, ſanctũſpiritum ex filioque procedere. In primis igitur Simeon Metaphraſtes veſtris in eccleſijs celeberrimus accedat, qui in B. Dionyſij vita inquit: Terminum corporeæ peregrinationis accipit, & quæ ſpiritus ſunt, ſpiritualiaq; exercet, ac in cęlos Chriſt⁹ meus aſcẽdit, ad paternamq; ſedem reuertitur, & ſpiritum qui ex ipſo procedit, diſcipulis ſuis demittit, vt ipſi gentem infidam regant. Ex huius ſancti ſententia, præſtantiſſimi patres, apparet, ſpiritum ex filioque procedere, quemadmodùm Romana Eccleſia ꝓfitetur, verum eſſe. Quam enim apud Græcos genitiuus caſus vim habet, eãdem apud Latinos ablatiuus ſibi vendicare videtur. Anaſtaſius etiam de monte Sina veniat, qui in ſermone de noſtris veris dogmatibus inquit: Ex corporis proprietate ac membrorum analogia ſimilitudineque capientes exemplum, diuinarum perſonarum re-

Marc. 16. Matth. 28.

*baptizationis

Zach. 4.

Simeon Metaphraſtes.

Anaſtaſius de monte Sina.

relationem, mutuamq́ue dependentiam cō-prahendimus. Sic enim ſpiritus oris eius, hoc eſt, Dei, ſanctuſſpiritus nominatur, cùm os vnigeniti ſit. Rurſus: Spiritus qui ex ipſo procedit, & mittitur, non ſolùm ex patre, verumetiam ex filio. Legatur & Theodoriti dictum, ac ad ipſum Cyrilli reſpōſio. Sed accedat magnus ille veſter doctor Epiphanius, qui ſuper his dictis, Ille me glorificabit, quia de medio accipiet, & annunciabit vobis, dicit ità: Si ergo à Patre procedit, & de meo accipiet, dicit Dominus, quemadmodùm nemo patrē nouit niſi filius, & nemo filium niſi pater: ita equidem proferre audeo, vt ſpiritum nemo nouerit, niſi pater & filius, à quo procedit & accipit. Hæc ſunt doctorum veſtrorum ſententiæ, pluribus alijs omiſſis, de quibus in præſentia mentionem facere nolumus, quibus Romana Eccleſia innixa, non putat quicquam aliud celebrare, quàm quod ſancti conciliorum generalium authores, ac eorundem poſteriores, nobis tradiderant, maior pars quorum, vt Anaſtaſius & Maximus teſtantur, in ipſis concilijs fuerat: ergo verum eſt, EX FILIOQ;, proferre, idq́; neceſſariò additum, quemadmodùm Orientalis eccleſiæ patres hæreticorum importunitate coacti, multas ſymbolo particulas declarauerant. Nanq; Neſtoriana ſecta in Orientali Eccleſia prædicabat, ſanctum ſpiritum, neq; ex filio eſſe, neq; ab eo eſſe accipere, vt ex Neſtorij ſymbolo patet. Theodoritus quoq; ab eo ipſius Neſtorij conſcius, illud Pauli: Spiritus filij, declarans, dicebat ibidèm ſanctumſpiritum non accipere eſſe à filio. Propterea Cyrillus literis mādauit, ſanctumſpiritum eſſe per filiú, ac filij eſſe, & ab ipſo profluere: quam profectò ſententiam non dixiſſet, niſi coactus fuiſſet hæreticorū ipſorum opinionē euertere, quemadmodùm etiàm Romanę Eccleſiæ contigit. Nam maximo in Gallia & in Hiſpanijs ſchiſmate imminente, cùm iam ex filioq;, paſſim celebraretur, Romano pōtifici fuit neceſſe, in multorum Occidentalium amplæ dignitatis magniq; conſilij patrum conuentu, addito ex filioque, ſymbolum magis illuſtrare, nequaq̄ ſanè putanti quicquam indigni committere, quippe qui non fuerat neſcius, conuentus multos ante primam Nicenam ſynodum celebratos fuiſſe, initio Antiochiæ contra Paulum Samoſatenum, deinde Ancyræ aduerſus eos, qui reuertentes ad fidem, à qua tormentorū metu defecerant, recipere recuſarent. Poſteà verò Neocæſareæ, quos tamen conuentus omnes ſynodus ipſa Nicena comprobauit, nonnullis eiuſdem Neocæſareeñ conuentus de ſeptem diaconibus actis exceptis, quæ cùm probanda non eſſent, refellit. Conuentum etiam Sardenſem, Occidētalem poſteà nuncupatum, Conſtantini temporibus celebratum, ſynodus ſecunda ſuſcepit: ad quē cùm 70. patres Orientalis Eccleſiæ conueniſſent, in ipſum intrare noluerant, quòd patres Occidentales Paulum & Athanaſium excludere noluerunt, qui quidem patres, Nicenæ tum ſynodi geſta ab omnibus Chriſtianis ſuſcipi ac excoli debere, decreuerunt. Quod quidem decretum ſecunda deinde ſynodus ſine vlla controuerſia cōfirmauit. Sed rem altiùs repetamus. Imperāte Conſtantino, magni Conſtātini filio, Cōſtantius frater eius cum Arrianis hæreticis conſpirabat, maximo ſanè deſiderio affectus, ipſius Nicenæ ſynodi acta reſcindere, ipſamq́; piam doctrinā funditùs euertere: q̄ ſummus pontifex ægrè ferens, Imperatori ſcripſit. is autem Conſtantio fratri ſuo minatus eſt, ſe ei bellum acerrimum illaturum, niſi à tali propoſito receſſiſſet. Propterea Sardenſe ipſum particulare concilium fuit celebratum, quod in tertio ſecundæ ſynodi canone, Occidentale (vt ſuprà dictum eſt) nuncupatur. In quo ſancitum fuit, trecentorum decem & octo patrum fidem in prima ſynodo truditam, veram & ſanctam fuiſſe atq; ab omnibus Chriſtifidelibus complectendam & excolendam. Quam deinde ſanctionem ipſa ſecunda ſynodus approbauit, vt in hoc Græco de Eccleſiaſtica hiſtoria volumine legitur.

Joann. 16.b · Matt. 11.d · Gal. 4.

IMP. Quiſnam eſt author huius voluminis?

DM. ¶Hermeus. AND. ¶Eſt ne ratiōi congruū, vt in ſynodo hiſtoriæ innitamur?

AND. Ad cognoſcendum res geſtas, sereniſſime Imperator, hiſtoria vti debemus. Nam & euangelium, ac vetus ſacra ſcriptura, inſtar hiſtoriæ, poſteritati tradita fuerat.

IMP. Hiſtoriam illam in noſtra religiōe debemus ſuſcipere, quam maiores noſtri probauerunt, aliam verò minimè.

ANDR. De Romanorum, aut Græcorum, aut regum bello hiſtoria, mitiſſime Imperator, in ſynodo nequaquàm vti debemus. Sed cùm hiſtoria hæc Eccleſiaſtica mera ſit, in qua cuncta omnium ſynodorum acta, & patrum ſanctorum definitiones & canones explicantur, cur ei credendum non eſt, cùm præſertim in veſtro Græco, nedum in noſtro volumine, res eædem narrentur? Sed (vt lubet) humaniſſime Imperator, omiſſis his, vndè digreſſi ſumus, reuertamur. Vt noſtræ fidei veritas, patres ampliſſimi, dicebamus, magis illuceſceret, magna præſertim vrgente neceſſitate, Romanam eccleſiam hac vera particula ex filioque ſuperaddita, ſymbolum declaraſſe ac dilucidaſſe. Sed ſi q̄s quæret, cur ad id cæteras Eccleſias conuocare noluerit, ingenuè reſpondebimus, incertū nobis eſſe, an non fuerint conuocatæ. Deinde Romanam Eccleſiam ad conuocandas ipſas, nequaquàm obſtrictam fuiſſe. Nobis nanque notiſſimum eſt, veteres illas ſynodos diuerſo patrum numero fuiſſe celebratas. Primam videlicet trecentorum decem

cem & octo, alteram 100. & 50. tertiam 200. quartam verò 630. & quæ quinque pauciores patres decreuerant, ea ſinè controuerſia à cunctis ſuſcepta fuiſſe, vt ſeptimæ ſynodo contigiſſe conſtat. Cui poſteaquã Conſtantinus Imperator ſe literis excuſauerat, cur plures præſules non conuenerint, nec ipſe adeſſe potuerit, quòd magnis negocijs fuerat impeditus, eam magna veneratiõe ſuſcepit, ac eius acta probauit. Siquidem igitur tot Occidentales antiſtites pſente ſummo pontifice, cui ad celebrandum concilium ſumma facultas fuit, & eſt, vt veſtri quoque doctores teſtantur, concilio celebrato ſymbolum declarauerant, nihil referre videtur, ſi nonnulli præſules abfuerunt. Accedat autẽ Stephanus doctor veſter, ac teſtetur iniuſſu ſummi pontificis ſynodum celebrari non poſſe. Qui cùm vidiſſet quoſdam Conſtantinopoli congregatos, magno affectos concilij conuocandi deſiderio, eos vehementiſſimè increpauerat, dicẽs: Quonam pacto iniuſſu ſummi pontificis, ac eius abſente vicario, concilium conuocare celebrareq́; poteſtis? Veniat & B. Cyrillus, qui Cæleſtini vicarius (vt prædictum eſt) Epheſinæ ſynodo præfuit, ad quam cùm Ioãnes Antiochenus præſul ſeriùs veniſſet, Cyrillum increpauit, quòd ſe ſuisq́; ſocijs abſentibus, eam iam cœperit celebrare, proptereaque volebat ei' acta reſcindere. Cui Cyrillus reſpõdit, ſatìs ei fore conſultum, ſi in ſynodum introduceretur, ipſi autem nõ licere acta ſynodi reprobare, ita vt quæ ante ipſius Ioannis aduentum acta fuerant, firma validaque permanſiſſent. Ergo nec vobis conuenit, patres ampliſſimi, Romanam Eccleſiam incuſare, quòd inconſultis vobis ſymbolum declarauerat. Præterea cur à Romana Eccleſia conuocari deberetis, ſi non inſcij quemadmodũ iam diu ſymbolum celebraret ac prædicaret, non ſolùm ei contradicere noluiſtis, verumetiam longum tempus cum ipſa coniũcti fuiſtis? Ex quo quidem facimus cõiecturam, vos ob eiuſcemodi ſymboli declarationem haud in nos commotos fuiſſe, neque à nobis ſeiunctos. Propterea S. Maximus dicere ſolebat, Romanam Eccleſiam ab Oriẽtali immeritò accuſari. Cuius literæ ad Marinum ſcriptæ legãtur. Quibus quidem Grecè recitatis, atq́; à Coloſſenſi præſule Latinè expoſitis, Nicolaus Græcorum interpres, habita dicendi facultate, dixit ità:

Synodus iniuſſu Ro. pontificis non celebranda.

NIC. Non bene pater reuerende interpretatus hoc dictum es, dicens, ſanctum Maximum literis mandaſſe, Græcos vnicum ſancti ſpiritus principium cognouiſſe. Non enim ex his literis hic ſenſus elicitur, verùm Græcos filium ſancti ſpiritus cauſam neutiquàm facere, quòd vnicam filij ſanctique ſpiritus cauſam patrem nouerant.

AND. Tum præſul Coloſſenſis: De his, inquit, ſuo loco dicemus, quando etiam demõſtrabimus ſanctum ipſum hanc intelligentiam habuiſſe. Porrò autem ſit ſatis nobis, probaſſe, beatum Maximum putaſſe Romanam Eccleſiam iniuſtè incuſari. Sed videamus & aliud dictum eius.

NIC. Tum Nicolaus: Noueritis, inquit, patres ampliſſimi, dictum hoc non fuiſſe Maximi,* ſed ab alio ſcriptum poſt ſchiſma fuiſſe.

AND. Tum Coloſſenſis: De his inquit, aliàs accuratiùs agemus. Nunc autem ex his hãc habemus concluſionem, ſummũ illum pontificem ſextæ ſynodi tempore fuiſſe, vt eis ſcriptis cognoſcitur, quandò etiam ſymbolum cum particula, ex filioq́;, non ignorantibus vobis, Romana Eccleſia celebrabat. Nequaquàm ergo pferre debetis, id inſcientibus vobis additũ fuiſſe. Ampliùs ex ſeptimę ſynodi actis apparet, particulam ipſam tunc pbatam, ſuſceptamq́; fuiſſe. Conſtat nanque ſynodum ipſam nullam de Niceno Conſtãtinopolitanoque ſymbolo mentionem feciſſe, quemadmodũm fecerant priores: propterea quia cunctis iam fidelibus notum fuerat, vtrunq; ſimul pro vnico ſuſcipiendum, ac nullam de ſymbolo controuerſiam eſſe. Præterea ex Tharaſij Conſtantinopolitani præſulis literis, in tertia eiuſdem ſynodi ſeſſione ſcriptis, apparet, ſanctum ſpiritum ex patre per filium procedere, quod idem eſſe pbabimus, ex filioq́;. Siquidem igitur ſoli Tharaſio id egiſſe licuerat, cur nõ Romano pontifici cum tot Occidentalium patrum concilio licebit? Præterea vetuſtiſſimum ſeptimæ ſynodi librum habemus, in quo planè ſanctum ſpiritum ex filioq́; pcedere ſcriptum eſt, vt multis etiam alijs annalibus cõſtat, argumentisq́; plurimis ipſi demonſtrare poſſemus. Sed quoniam ſeſſiõe proxima octaui concilij, meminiſtis, ideo quædã nobis ad ea priùs dicenda ſunt, quæ nobis tũc obieciſtis. Photius nanq; Romanæ Eccleſię inimicus acerrimus, nullam de ſymboli additione faciens mentionem, in Nicolaum ac Adrianum ſummos pontifices literis inuectus eſt plurimùm. Qui cùm in eos meliorẽ inuehendi materiam habere non potuiſſet, quàm ipſos puaricatores legis, anathemateque notatos eſſe probare, id tamen nequaquàm feciſſet: argumento maximo eſt, Romanam Eccleſiã à vobis immeritò accuſari. Ampliùs Romana Eccleſia, ſummusq́; pontifex ab eodem ipſo concilio, ſciente quonam modo ſymbolũ celebrarẽt, & pdicarẽt, ſummoperè laudantur, ac Photius ipſe pro Ignatio cõdemnatur. Hormiſda pterea ſummus põtifex, qui ante quintum conciliũ Iuſtiniani Imperatoris tempore fuerat, quaſdã literas ſcripſit, quas Ioannes Conſtantinopolitan' præſul, ac cæteri Orientales eiuſdem temporis prẽſules, æquo animo ſuſcepere, quanuis in eis clariſſimè ſcriptum fuiſſet, ſanctũ Spiritum ex filioque procedere. Cur igitur Patres ampliſſimi, additionem ipſam, diſ-

De. 8. Synodo generali.

diſiunctionis ac diſſidij noſtri cauſam fuiſſe aſſeueratis, nolentes, ea manente, nobiſcum iungi? Sed neque verum, rationiq́; conſonũ eſſe videtur, octauum illud concilium antiquatum fuiſſe, cùm neq; Romanus põtifex, neque vicarius eius in illo vltimo conuentu, quod pauloantè octauum conciliũ nuncupaſtis, adfuerit. Si enim adfuiſſet, in eius annalibus procul dubio ſcriptũ fuiſſet, quãdoquidem omnia Romanorum põtificum geſta, etiam non nimìs neceſſaria, memoriæ diligentiſſimè tradi ſolent. Præterea, ſi conuentus ipſe Ioannem ſummo pontificatu priuauerat, ac ſimul interdixerat, vt hæc ſymboli particula nõ ampliùs celebraretur, cur Romanus tum pontifex non idem in ſua eccleſia ſtatuit? Cur deinde vobis cũ prophanis anathemateq́; deuinctis conſuetudo fuit? Cur denique tot ſummis pontificibus in hoc etiam, quemadmodùm pluribus alijs in rebus feciſtis, nequaquam cõtradixiſtis? Ex quibus ſequitur, vt vel ipſe cõuentus celebratus nõ fuerit, vel hac de re nullam ꝓrſus fecerit memoriam. Hæc ergo particula, EX FILIOQVE, patres optimi, neq; additio eſt, neque vnquam prohibita fuerat, ſed explanatio, ac non aliena à ratiõe dilucidatio eſt, vtpotè q̃ à noſtræ fidei veritate, ac ipſius rei neceſſitate, necnõ Romani pontificis facultate, multorum deniq; p̃ſulum authoritate cauſam habuiſſet. Quam cùm vos tolerando, ac tot annos tacendo, minimeq́; contradicendo confirmaſſe videamini, cur nunc contra nos commouemini? Si alia ratione adducti, noſtram amicitiam fugitis, eam nobis obſecro pateſacite. Nanque qui ſanctumſpiritum ex ſolo patre procedere diceret, is planè ſanctorũ patrũ ſententiæ ac veræ fidei contradiceret. Duorum enim alterum incommodum neceſſe eſſet incurrat, vt vel in diuinis perſoniſ non naturalem ordinem eſſe credat, aut filium ſanctumq́; ſpiritũ, patris creaturas eſſe. In quem quidẽ errorem Arrius & *Eutychius ac Macedoniꝰ inciderunt. Quem cùm Romana Eccleſia clarè vidiſſet, Occidentalium patrum cõſilio, ſummaq́; ſapientia diuinum ſymbolum declarauerat. Vt autem vobis pateat, ſolam hãc Petri ſedem noſtræ fidei declarandæ facultatẽ habere, contra quam portæ inferi, hoc eſt, hæreſes, neutiq̃ ꝓualebunt, quemadmodùm hucuſq; minimè præualere potuerunt, hæc ſola Græca legatur authoritas, quæ inſcribitur epiſtola ſuper ſermone de fide, tametſi plures alias Græcas authoritates ad hãc rem pertinentes habeamus, præſertim beati Cyrilli theſauros, in quibus Romani pontificis facultas & dignitas plurimùm reſplẽdet. Sed hæc hactenùs in præſentia. Silentio autẽ præterire nolim, Romanam Eccleſiam, cuius humeris incumbit veritatem reddere clariorem, hanc quoq; veritatem, EX FILIOQ;, neceſſariò ſuſcepiſſe. Quæ quidem ſi nõ implicitè vel explicitè ſuſcepta fuerit, ſeruari poterit nemo. Si quidem igitur, patres optimi, orationi noſtræ velitis (vt par eſt) acquieſcere, non alia re opus fuerit, niſi vt clauſis ac poſtpoſitis libris, omnes VERITATEM amplectamur, ac in DEI Eccleſia coniungamur.

*Eutyches

Matt. 16.c

¶Quoniam, reuerendi patres, AGATHONIS literis vehementer inniti videmini, idcirco nõnulla proferre velim, quæ Coloſſenſis reſponſionem confirment, ac ipſam clariorem reddant. Sed priùs hæ literæ perlegantur. Si veritatem (inquit) ſilentio præteribo, quam verbis his, Paſce oues meas, & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos, iuſſus ſum præſtare volentibus: quando nobis neceſſe eſt Chriſtianos ea docere, quæ ad veram fidem pertineant. & infrà, tota catholica Chriſtianorum, generaliaq́; concilia, eius, hoc eſt, Romani pontificis doctrinam fideliter amplexata, necnon ſancti omnes doctores ipſius Eccleſiæ lumina, eiuſdẽ doctrinam ſequentes, & reliqua. Cùm ergo quippiam agitur de fide, neceſſe eſt Romano pontifici ambigua declarare, eademq́; prædicare: ſynodis verò totiq́; Eccleſiæ doctrinam eius ſuſcipere: quẽadmodùm ex his ipſis Agathonis literis habemus, quas ſexta ſynodus ſuſcepiſſe videtur. Sed hæc hactenùs. Et ſi lubet, ſurgamus, cumq́; vobis viſum fuerit, ſeſſionem aliã celebremus. Tum ſancta ſynodus iuſſit, vt ad primam diem menſis Nouẽbris ſeſſio fieret.

IVL. car. AGATHÕ.

Ioan. 21.c
Luc. 22.d

DIE SABBATI, PRIMA MENſis Nouembris, octaua ſeſſio Ferrariæ.

ORationem veſtram, patres ampliſſimi, æquo animo audiuimus, cui modò nos reſponſuros, oportet etiam vos mutua beneuolentia auſcultetis, ita vt dictio noſtra mutuo habeatur amore: noſterq́; ſenſus ſic explicetur, vt ad ſanctam eccleſiarũ vnionem omnes adſpicere videamur, agẽtes ea, quæ oporteat agere: refellẽtes verò, quæ ad ipſum noſtrum finem pertinere non videantur, vt non ipſis magis indulgere, quàm vniuerſalis Eccleſiæ commodo velle conſulere cenſeamur. Ipſi quidem vobis promittimus non vllum verbum proferre, vel patienter auſcultare, quod inhoneſtum eſſet, vel ſimultatem inter nos aliquam poſſet parere, credentes idem vos velle, idemq́; ſentire. Sed dum hæc agimus, attẽdite obſecro. Sermonem noſtrũ, patres ampliſſimi, partes in quatuor diuiſiſtis, ac nonnullas rationes ꝓ parte qualibet attuliſtis, quibus creditis nos innixos, eiuſmodi ſententiam habuiſſe. Vndè poſteà euenit, vt nobis contradicere cupientes, ea demonſtrare aggreſſi fueritis, quæ neutiquàm ad rem attinere viderentur. Initio nanq; concluſiones quatuor oſtendere promiſiſtis. Primò, EX FILIOQ;, particulam, nõ additionem, verùm declarationem, ac

BESSAR.

ac ſymboli dilucidationem eſſe. Secundò, Romanam Eccleſiam facultatem habere declarationes eiuſmodi faciendi. Tertiò, particulam ipſam ex Eccleſiæ doctorum ſententia veram eſſe. Poſtremò, cognita huiuſmodi veritate, Chriſticolas omnes ipſam ſuſcipere, prorſusq; conſectari debere. Porrò autem longa oratione de duabus primis partibus per vos habita, de alijs duabus ſeſſiõe preterita verba facere promiſiſtis. Rurſus ad ſecundam redeuntes partem, de ea dixiſtis plurimùm, quinimò veſtra tota ferè oratio in ipſa verſata fuerat, vt ſcilicet probaretis, Romanæ eccleſiæ licere obſcura declarare, ac eiuſmodi declarationem diuino ſymbolo addere, quæ cùm modeſtiſſimè ageretis, à nemine noſtrũ interpellati fuiſtis. Ad extremum autem protuliſtis, & ſi valdè conueniens eſſet, reliquas duas partes oſtendere: nobis tamen volentes facere gratum, nolle quicquam de eis proferre, pro quo quidem veſtro in nos officio vobis magnas agimus gratias, licèt in eo non minùs vobiſiplis, q̃ nobis ſatisfeceritis, quòd de omnibus partibus latè diſſeruiſtis. Nos autem non om̃em veſtram orationem forſan ad rem pertinere, breuibus amiceque vobis demonſtrare promittimus, ab extrema parte ſermonis veſtri ſumentes exordiũ, de qua profectò plurimum dixiſtis, tametſi pauloantè de ea nihil proferre promittebatis. Porrò etiam ipſi concedimus veritatem, commune bonum atque omnibus mortalibus conducibile eſſe, ità vt qui mentis ſit compos, cõtra ipſam quicquã agere proferréve minimè debeat, ſed modis omnibus eam inueſtigare, ac inuentam ſectari, præque oculis ſemper habere. Non ergò nos laborare oportet, vt q̃ om̃ibus ſunt notiſſima, ea tractemus ac demonſtremus. Veritas enim ſimplex exiſtit, ac nõ multis indiget argumentis. parte igitur ipſa poſtpoſita, ad primam ſimul & tertiam veniamus. De quibus profectò multa dixiſtis, etſi de tertia parte (vt pauloantè dictum eſt) nil velle dicere videbamini. Sed neque de ipſis nunc agere nobis opus eſſe videtur: verùm cùm ipſius dogmatis veritatem, de qua præcipuè agimus, velimus inquirere, an ſanctus ſpiritus ex filioque procedat, tunc de eiſdem duabus partibus diffuſiùs diſſerem⁹. Reliquum igitur eſt, vt ad ſecundam tãtummodò partem in præſentia reſpõdeamus, an Romanæ Eccleſiæ liceat declarare, ac eiuſmodi declarationes in ſymbolo celebrare. Nequaquam em̃ poſſe fieri credimus, ſimul de omnibus his partibus diſputare, ac ſimul in omnibus conuenire: verùm ab vna in aliã venire, ac ſic de omnibus, agere, neceſſe nobis videtur. Oportet autem ab ea parte incipere, quæ prior cæteris ſecundum naturam exiſtit. Nam niſi probare poteritis, Romanã eccleſiam addendi facultatem habere, quid obſecro vobis proderit demõſtraſſe, ſanctũ ſpiritum ex filioque procedere, veram declarationem eſſe? nil prorſus, proptereà q̃ licèt id clariſſimè oſtendatis, ipſi tamen vobis reſpondebimus, tametſi verum ſit, ſymbolo tamen apponi nefas eſſe, quãdò etiam multa alia vera ſunt, quorum nullam factam ad ſymbolum fuiſſe videmus acceſſionem. Tota igitur noſtra controuerſia, in ſecunda parte conſiſtit: propterea de ipſa noſtrã orationem præcipuè habebimus: in primis leuiter perſtringentes, quæ fuerant à vobis p̃lata, vt his que perperàm dicta fuerint, in aliud tempus dilatis, de eis tantùm in præſentia diſſeramus, quæ nobis videantur ad propoſitum pertinere. Dignum autem admiratione non fuerit, ſi ad veſtram prolixam orationem longa vtamur reſponſione, in hoc præſertim initio: nam in poſterum erit neceſſe breuibus agamus, interrogando mutuoque reſpondendo, quouſque ad concluſionem aliquam peruenerimus. Pro viribus tamen in præſentia quoque breuitati ſtudebimus. Sat eſſet profectò (vt pauloantè dictum eſt) de ſecunda tantùm quæſtione diſſerere, de qua præcipuè agitur. verùm vt noſtra oratio vberior habeatur, omiſſis ſuperfluis, de prima etiam nonnulla perſtringemus, quæ non aliena à propoſito videantur. Magno igitur vos affecti deſiderio, particulam EX FILIOQ; demonſtrare diuini ſymboli declarationem eſſe, quod quidem ſermonis veſtri primum caput fuiſſe diximus, quodam ſyllogiſmo fuiſtis vſi: de cuius ſecunda propoſitione, argumentiſque veſtris eam (vt creditis) confirmantibus, nobis in præſentia diſputandum non eſt. Rationib⁹ verò, quas ad primam eiuſdem ſyllogiſmi propoſitionem probãdam attuliſtis, quòd ad rem ſpectare videntur, breuibus reſpondebimus. Quam quidem propoſitionem in primis quodam ſyllogiſmo confirmaſſe putatis, deinde cæterorum generalium conciliorum exemplo, quippe quæ nonnulla obſcura ſymboli verba explanauerant ac declarauerant: poſtremò, ex quodã patris Epheſij ſermone. Ad ſyllogiſmum igitur ipſum veniamus, cui dum reſpondeo, rogo attendite. Om̃is additio è rebus, dicitis, extraneis fit, declaratio verò ab intimis: ex quibus nullam declarationem, additionem eſſe infertis. Quæ quidem prima propoſitio ſimpliciter concedatur, licèt eam, quo ad noſtrã materiam ſpectet, inficiari verè poſſimus. Secundam verò communiter veram eſſe negamus: fieri nanq; poteſt, vt aliqua declaratio ab intrinſecis ac intimis fiat, omnis autem minimè. Immò declaratio forſan queque, præſertim hæc de qua agimus, quæ theologica eſt, ad extraneum quadam ratione refertur, ac ab ipſo dependet, quod primę maiorisque propoſitionis rationem habet, ità vt maior ipſa veſtri ſyllogiſmi propoſitio ab illa contineatur, ac ab ea ſecundum

locum obtineat, quæq; potiùs contineri, q̃ continere credatur. Exempli cauſa, ſanctum ſpiritum ex patre procedere communiter ꝓferre ſolemus: quæ quidem oratio ex verbis intrinſecas res ſignificantibus conſtat. volẽtes autem eundem probare ſpiritum ex filioque procedere, hanc orationem extraneã ſumitis, patris omnia, filij eſſe: ex qua deinde hanc inſertis concluſiõem, ſpiritũ ipſum ex filioque procedere: quam, declarationem appellare ſoletis. Cuius quidem concluſiõis ſecunda propoſitio extrinſecùs à ſua priori depẽdet: quæ (vt pauloantè protulimus) ab extraneo vim habere videtur. Nõ igitur verum communiter eſt, quanuis declarationem ex verbis res intimas ſignificantibus, ſemper fieri. Nam etſi nonnulla pars declarationis ab intrinſecis ſit, maiori tamen ex parte ab extrinſecis conſtituitur: quod ab axiomate, hoc eſt, pronunciato, vel (vt dialectici dicunt) dignitate, aut ſaltem ab aliqua extranea dictione dependet. Qui ergo ſanctum ſpiritum ex filioque procedere dicit, is ſymbolum forſan declarat, eidem nihilominus quicquam dubio procul videtur apponere. Talis igitur declaratio, additio eſt. Præterea verbum, EX FILIOQ;, augmento vel rei auctæ diuerſa ratione ſimile eſt. Nam augmentatio (vt Ariſtoteles inquit) ita fit ab extraneo, vt id ſimile eſſe oporteat. Nam vt veſtro vtar exemplo, tametſi nutrimentum extraneum ſit, id tamẽ ſimile eſſe neceſſe eſt. Quoduis enim, quod alitur, à ſuo ſimili nutritur. Ergo cùm additio duas habeat in ſeſe rationes, alteram quidem vt ab extrinſecis, alteram verò vt ex ſimilibus fiat: additio, EX FILIOQ;, vtranq; rationem habere videtur. Intrinſeca nanque ſimilisq; iuxta vos eſt, ꝙ rem eandem ſignificat. Extrinſeca verò atq; diſſimilis, tum ꝙ dictio extranea atq; diſſimilis eſt: tum etiam ꝙ extrinſecùs & dignitate quadam probatur, ac ab ipſa (vt eſt ſuprà dictũ) dependet. Cùm igitur, EX FILIOQ;, additio ſit, & additiones fieri, conſtet vetitũ eſſe: ſequitur, particulam ipſam, prohibitam eſſe, quãuis forſan declaratio ſit. Sed de ſyllogiſmo hactenùs. Porrò autem reliquis argumentis, quibus eandem ipſam primam ꝓpoſitionem confirmaſtis, perpetua oratiõe reſponderemus, niſi eiſdem ipſis ad ſecundã partem probandam vſi fueritis. Ne igitur eadem bis repetamus, ad eam nunc veniamus, ſimulq; veſtras ipſas rationes ſoluamus. quã quidem ſecundam partem, ſcilicet fas eſſe, ſymbolo declarationes apponere, quatuor rationibus probaſſe videmini. Primò, cunctarum ſynodorum exemplo, quæ noſtram fidem declarauerant, quibuſdam deinde ꝓnunciationibus à ſymbolo differentibus.

Tertiò, principiorum ſciẽtiarum exemplo, quæ quidem principia videntur in ſeſe ea omnia poteſtate includere, quæ in eiſdem tractantur ſcientijs. Poſtremò, ꝙ quoniam vna eademq; dignitate ſemper Eccleſiã fulgere neceſſe eſt, idcirco eandem facultatem eccleſiã ipſam ſemper habere oporteat. Hęc vos. Ipſi autem credimus, patres ampliſſimi, nunquàm licuiſſe, neq; fore vt liceat, vt diuerſum dogma intrinſecis veriſq; rationib⁹ declaretur. Quæ verò à noſtræ fidei principijs continentur, ea ſolùm lucidiora reddere, nobis fas eſſe. Nam maioribus noſtris nõ ſolùm declarandi, verumetiam declaratiões ſuas diuino ſymbolo addendi, ſumma facultas fuiſſe creditur. Quæ deinde vetita fuerant, ne cui ſymbolo quicquã addere liceret: declarandi tñ poteſtas in Dei Eccleſia ꝑmanſerat, ſemperq; manebit. Nam duo illa prima generalia concilia, maxima dignitate facultateque prædita fuerant. Poſteà verò, quoniam nonnulli impij ſymbolum ſæpè mutando, peruerſaque dogmata non ſine maxima Chriſticolarum pernicie ingerendo, ea facultate abutebantur: idcircò tertia ſynodus videns facultatem eiuſmodi perniciei potius, quàm commodo mortalibus eſſe foreq;, ita ſymbolũ obſignauit, vt nemo ei quicquã addere poſſet, ꝙ ex eo nullũ ꝓrſus incommodum Chriſtianis accideret.

Quonam, obſecro, pacto id ipſis contingere poterit, cùm eadem ipſa profiteantur, q̃ diui patres docuerãt? Aut quis Chriſtianus, qui compos mentis fuerit, ipſorum patrum decreta imperfectionis incuſauerit? Contrà ex facultate mutãdi ſymboli, pernicies magna profectò conſequeretur, data quãdoq; mutandorum verborum occaſione. An autem tertia ſynodus interdixerit, literis multis, præſertim B. Cyrilli ad Acacium Melitineñ ꝑſulem ſcriptis, apparet. Sancta (inquit) ſynodus Epheſi celebrata, neceſſariò prouidit, vt alia fidei expoſitio Dei eccleſijs neutiquàm ingereretur: ꝑter eam, quam beatiſſimi patres noſtri ſancto afflati ſpiritu definierant. In quibus quidem literis multa notatu digna videntur. Sed tria tantùm (ſi lubet) perpendamus. Primum, tertiam ſynodũ primam inhibuiſſe, quod verbum, PROVIDIT, ſignificat. Deinde verbũ, NECESSARIÒ. Poſtremum, aliam fidei expoſitionem fuiſſe vetitam. Præterea memoria dignum eſt, ab vniuerſali Eccleſia interdictum fuiſſe, quod hæc verba ſignificant, vt Dei eccleſijs non ingereretur. Quæ omĩa, patres ampliſſimi, conſideremus oportet, præſertim quod ex primo ſequi videtur. Conſtat enim, tertiam ſynodum primùm quippiã vetuiſſe, duas verò priores iampridem interdixiſſe, ne qs cõtraria dogmata proderet. Ergo ſequitur, ſynodum ipſam aliud ab eo, quod iam vetitum fuerat, prohibuiſſe. Quod ipſi credimus eſſe, ne verborum mutatio vel additio ſymbolo fieret. Quod quidem decretum ab vniuerſali eccleſia (vt ſuprà dictum eſt) factum fuerat: quippe quę, nõ quid hic vel ille profiteretur, ſed ne, quod cõmuniter in eccle-

 cle-

cleſijs celebraref, & in quo baptizaremur, mutaretur, curauit. Et nō ſolùm alijs, verū etiam ſibijpſi interdixit. Quod planè patet ex eo, ꝙ verbum, Deiparam, diuino ſymbolo noluerit addere. Nam etſi in ipſo includeretur, ac valde neceſſarium eſſet, vt eidē apponeretur, tñ poſterioribus exemplo ſe voluit eſſe, ſuum decretum re ipſa confirmando: quanuis (vt prædictum eſt) propter impij Neſtorij dogmata, magna neceſſitas vrgeret, vt ſymbolo nomen illud apponeref, cùm præſertim ab eo potentia contineretur. Nam hæc, filium eſſe conſubſtantialem patri, ac ipſum de cælis deſcēdiſſe, & incarnatum de ſpiritu ſancto ex Maria virgine fuiſſe, Deum ipſum ex ſancta virgine natū eſſe ſignificant. Ergo nomē hoc, DEI GENITRIX, etſi ſymboli declaratio eſſe poterat, haud tñ additum fuerat. Sed quiſpiam forſan diceret, id ideo additum non fuiſſe, ꝙ à ſymbolo clarè contineretur. At alia quoque cōplura fuerant, quę quanuis à ſymbolo non tam clarè continerentur, ea tamen poſteaquàm declarata fuerant, ſynodi ſymbolo neutiq̃ addiderunt. Nam neq; filij Dei cum aſſumpta natura noſtra ſecundum hypoſtaſin vnionem, de qua tertium generale concilium, neque dominum noſtrum Ieſum Chriſtum duas poſt ipſam vnionem naturas inconfuſas ſeruaſſe, de quo quartū: neque duas voluntates operationesque duas habuiſſe, de quo ſextū tractauerat, diuino ſymbolo addidêre, quanuis ea omnia diuinæ ſcripturę pluribus in locis non clarè ſcripta fuerint. Neque igitur, quæ non à ſymbolo manifeſtè continentur, eidem addita fuiſſe videntur, neque quæ clariora eſſent, tertia ſynod' ipſi ſymbolo appoſuerat. Nulla ergo ratiōe quicquam licet apponere ſymbolo, quod quidem cætera poſt tertium concilia generalia ſumma cum veneratione ſeruauerunt. Si qua tamen vobis ambiguitas in ſeptimi concilij libro videtur eſſe, eam ſuo loco diffuſiùs declarabimus, & ipſum concilium cętera fuiſſe ſequutū probabimus. Quod tantùm abſuit vt ſymbolo quicquam apponeret, vt cùm cætera concilia declarationes ſuas, cum his quæ declarabant, conuenienter ſolerent conſcribere, eaq; ſimul cum declarationibus memoriæ tradere, ipſi ſoli conuenientius viſum fuerit, intacta primitiua ſcriptura, ſuas eiuſmodi declarationes literis ſeparatim mandare. Licèt nonnulli doctores, pſertim hi, quibus ante tertium concilium declarandi facultas fuerat, quadā adducti neceſſitate, diuerſa ratione ſuis declarationibus vſi fuerint, cùm præſertim nondum fuerit interdictum. Hoc autem Pauli

Gal. 1. b dictum, Si quis vobis aliud præterq̃ quod tradidi vobis, euāgelizatus fuerit, anathema ſit, neq; contra maiores noſtros, neque pſus in nos facere videtur, quādoquidē Paulus aliam fidem tradi vetuerat, maiores verò noſtri fidem diuerſam nequaq̃ docuerant. Qui quidem Pauli ſermo in omnes, qui declarandi facultatem habent, vel in poſterum habere crediderint, verus eſt. Propoſitū aūt noſtrum partim ſimile, partim diſſimile videtur eſſe, pro ea interdicendi neceſſitate, quam tum fuiſſe probauimus. Quòd autem dicitis, beatū Gregoriū ſanctorū primi generalis concilij patrum fidei, nil voluiſſe vel potuiſſe præferre, non nil tñ de ſancto ſpiritu declaraſſe, quod ſibi dictum obſcurè fuiſſe videretur, vobis reſpondemus, eum nō aliam fidem expoſuiſſe, quanuis declarandi facultatē haberet, ꝙ in ea ſynodo eſſet, quā conſtat ante ꝓhibitionem fuiſſe. His igitur authoritatibus, quæ ante tertiam ſynodum proditæ fuerant, nequaquā potestis inniti. Si qua verò ſynodus poſt ipſam, ſymbolo dictionem vel ſyllabam aliquam addiderat, id obſecro nobis oſtendite. Quod ſi ꝑfectò nobis probabitis, abſq; vllà cōtrouerſia in veſtram ſentētiam ibimus. Sed id certè nunquàm probare poteritis. Cuncta em̄ ipſarum ſynodorum acta, meridiana luce ſunt clariora: poſteriorumque patrum ſententię, actis ipſis quammaximè conſonæ videntur: quippe qui quanuis abſtruſa quamplurima dicta neceſſariò declarauerint, nil tamen prorſus diuino ſymbolo appoſuerāt, ſed rectam ratiōem inuenerant, qua q̄ opus eſſent, benè conficerent, ſimulq; maiorū ſuorum religionē intacto ſacro ſymbolo, ſed verba tātùm eius ambigua exponētes, ſumma cum veneratione ſeruarent. Ex quo quidem nullum vnquam Chriſtianis incōmodum accidere poterit, quod ipſi valdè timere videmini. Vna igitur ac eadem ratiōe maiores noſtri fidem dilucidātes, magno Chriſtianis commodo fuerunt, & ſymbolum nō tangētes, maiorum ſuorum terminos minimè tranſgreſſi videntur eſſe. Quod antem idem magnus in theologia Gregorius literis mādauit, nullam ſyllabarū dictionūmve rationem habere, id planè nihil ad propoſitum pertinet. Ipſe enim de dictionibus illis loquutus eſt, quæ rem vnam ſignificent, q́q; de vno eodemq; ſubiecto ꝑdicentur, quemadmodùm ſunt hypoſtaſes, perſonæ, proprietates, de quibus is loquebatur, quæ quidē rem vnā ita ſignificant, vt bis duo, ſunt quatuor: necnon vt veſtis, pallium & indumentum: quod à noſtro propoſito alienum eſſe videtur. Alia eſt enim patris perſona, alia verò filij: ita vt ſpiritū ex patre procedere, aut ex patre filioq;, diuerſa prorſus ſignificent: vt ſuo loco diffuſiùs diſputabimus, cùm interrogando mutuoque reſpondendo, breuibus agemus. Nūc ad aliud argumentū veſtrum veniemus, quod ex ſymbolo diuerſis Chriſtianorum linguis, idem tamen ſignificantibus prolato, ſumitis: aſſerētes, nobis de dictionibus illis curæ nō eſſe debere, q̄ rem vnam ſignificent. De quo quidem argumē-

to, etſi paulò antè, cùm de prima parte ageremus, mentionem aliquam fecimus, nunc tamen pleniùs dicimus illud, ſanctum ſpiritum ex patre filioque procedere, non ſolùm dictiones diuerſas eſſe, verumetiam res diuerſas ſignificare. Nam vnaquæque oratio vnum habet ſignificatũ. Spiritum autem ex patre procedere, oratio vna eſt: ex patre verò, filioque, duæ: quæ licèt vna tantùm dicatur coniunctione, duas tamen orationes negatiuè contrarias continet: alteram quidẽ veſtra noſtraq; ſententia falſam, alteram verò (vt noſtra fert opinio) veram. Vocibus ergo diuerſis eandem vel diuerſas res ſignificare, non eſt idem. Si nanque nos Græco, vos autem Latino ſermone protulerimus, bona dies, ob id profectò nequaquam diſſentiremus: rem enim vnam ſignificaremus: proptereaq; cõiuncti eſſemus, quemadmodùm ante additionem huiuſmodi fuimus. Nunc verò nõ ſolùm à vobis Romanis diſferamus neceſſe eſt, verumetiam ab ipſis noſtris hominibus longè diſſentiremus, ſi tale peccatum committerent. Sed ponamus oratiõem ipſam rem vnam ſignificare, haud tamen propterea non interdicto tenemini, quo quidem omnis additio vetita eſt. Præterea cuiuſuis ſcientiæ, dicitis, principia, ea omnia continent, quæ in ipſis ſcientijs tractantur. Et quoniã fides noſtra, ſcientia theologica eſt, eius idcirco principijs dogma veſtrũ verũ eſſe probare poteſtis: Quod quidẽ nobis ſi probaueritis, gratias vobis agemus, ipſum tamen propterea fidei noſtræ principijs forſan nequaquam addiderim, cùm inconueniens ſit quicquam principijs addere, noſtris præſertim, propter tertij concilij interdictum. Principium enim, & ea, quæ poſt principium ſunt, in multis, immò forſan in omnibus, inter ſe differunt: quandoquidem illud commune eſt, hæc verò particularia: necnon ex illo ſolent fieri demonſtratiões, hæc autem demonſtrantur: Illud denique prima ſyllogiſmi propoſitio eſt, hæc verò concluſiones. Quonam igitur pacto commune fiet particulare? vel demonſtrationis principium, concluſio demonſtratumque fiet? Neceſſe eſt igitur poſteriora à principijs ſuis contineantur, non autem ipſis addantur, præſertim ſi, quod interdictum, vt in re, de qua agimus, interceſſerit: tunc enim nulla ꝓrſus fieri poſſet additio. Vndè euenit, vt tametſi complura vera ſint in theologia, eius tamẽ principijs ea nequaquam addita fuerint. Cuncta nanq; diuina dogmata ex ſacræ ſcripturæ fonte hauriuntur, quę fidei noſtræ principium ac magnum fundamentum exiſtit: cui quidem nil hucuſque prorſus eſt additum, neque vnquàm à nobis dum liberi erimus, neque ab alijs Chriſtianis, vt credimus, addetur. Siquidem igitur diuinum ſymbolũ in Dei Eccleſia principium eſſe cenſemus, nil ei prorſus addendum eſt. Ipſam autẽ Eccleſiã, vnã eandemq; ſemper eſſe, ac vna eademq; facultate præditam eſſe debere concedimus: ita tamen, vt ſanctorum patrum decreta ſeruet, ipſaq; ꝓ diuinis vocibus reputet. Synodi nanq; diuerſę, rationibus diuerſis adductæ, varijs tẽporibus celebratæ fuere: quæ quidẽ ad vnũ eundemq; finem, hoc eſt, ad hominum ſalutem tendentes, diuerſas res pro temporum conditione tractârunt, ac de diſſimilibus rebus leges diſſimiles promulgârunt. Leges igiť ipſas poſteriores ſynodi ſeruare, quęq; ab illis neceſſariò definita fuerant, neutiquã præterire debent. Sic enim magìs vnam ac eandem facultatem Eccleſia ſemper habebit: ſin minùs, ipſa ſeipſam deſtrueret, ſponteq; ſua corrueret. Quod quidem igitur à maioribus noſtris prohibitum fuerit, id poſteriores cauere debent. Contrà, quia illi nõ interdixerant, ne cui liceret expoſitiões ſuas extra primitiuam ſcripturam reponere, idcirco ſacram ſcripturam ita nos exponere poſſumus, quemadmodum ipſam Agathon, Cyrillus, Sophronius, multiq; alij explanauerant: quippe qui, quæ ſibi clariora reddere licebat, priuatis ea commentarijs explicauerant. Porrò autem nobis curandum non eſt, quid quiſq; eorũ dixerit aut ſcripſerit, cùm præſertim ipſorum ſenſus perfectus fuiſſe credatur. Cuius ergo cõmunia dogmata ſeruanti, licet ſuam, vt ſentit, fidem exponere: de communi autẽ dogmate, diuinóve ſymbolo ferre legem, fas eſſe nemini credimus. Qua quidem ratione B. Agathon multique præſules, ac alij minore dignitate præditi doctores, populos fidem docuerunt, quod minimè nobis videť obſtare. Sed hęc hactenùs. Quemadmodùm autem vos, patres ampliſſimi, de eiſdem rebus bis diſſeruiſtis, & ſi de ipſis ab initio luculentam orationem habueritis: ita nos etiã de quibus multa modò fecimus verba, ea paucis repetere volumus, tum quòd in ſuperiore ſermone noſtro potentia concluduntur, tum etiam quòd tempus anguſtũ eſt. Tota veſtra oratio, Patres ampliſſimi, in decem vel plures partes diſtribui poteſt: quas ipſi repetentes, ac ea prætereuntes ſilentio, quæ ad propoſitum nequaq̃ ſpectare vidétur, tantùm decem ipſis partibus quambreuiſſimè reſpondebimus. Initiò admirati fuiſtis, ꝙ ſymbolũ Nicenum recitauerimus. Ipſi verò vobis iterum reſpondemus, id ideo recitatum à nobis fuiſſe, vt vobis oſtenderemus, pro duarũ illarum primarũ ſynodorũ amplitudine, in tertia ſynodo in primis citatum, ac ipſarum duarum ſynodorum ſymbola pro vno tantum ſuſcepta fuiſſe, ipſámq; tertiam ſynodũ ſimul interdixiſſe, ne cui liceret in poſterum ei quicquam apponere.

¶ Creditíſne, primæ ſecundæque ſynodi ſymbola, in tertia recitata fuiſſe? Ivl. card.

¶ Secundũ ſymbolum lectum fuiſſe non Mar.

diximus, ſed ipſum à primo potentia contineri, vt fortiſſimis argumentis ſuprà probauimus.

BESS. ¶Deinde prohibitionẽ ad fidem tãtùm, non autem ad dictiones vel ſyllabas referri debere dixiſtis: ad quod quidem, omnium ſynodorum decretis ac definitióibus innitentes, oratione longa reſpondere poſſemꝰ, in quibus planè decretis, de ſymbolo ac interdicto particularis mentio ſit. Verùm res ipſa nobis ipſarum ſynodorum ſenſum clariſſimè patefacit, quippe quæ, quanuìs ſæpiſſimè aliqua cogerentur neceſſitate, nil tamen prorſus diuino ſymbolo voluerãt addere. Sed hactenùs de ſecunda parte. Nam in tertia de ſcientiarum principijs mentionem feciſtis, quibus etiam ipſi reſpondemus, id duplici ratione verum nó eſſe, quod ex ipſis principijs oſtendere volebatis. Altera quidem, quòd omĩbus principijs à natura conceſſum eſt, vt quatenùs alicuius ſciẽtiæ principia ſunt, in eadem fieri concluſiones non poſſint. Altera verò, ꝙ vſu euenit, vt ipſis theologiæ principijs, in quibus verſamur, nullus poſt tertiã ſynodum doctor quicquã addiderit: quanuìs ea, quę declarauerãt, ab eiſdem continerentur principijs.

AND. Bene eſſet, Patres ampliſſimi, vt noſtras orationes ſcriptas haberetis. Sic enim ſeruato earũ ordine, meliùs ipſis reſpóderetis.

BESS. Nos ordinem veſtrarum orationum ſeruare putamus, ea tamen diſponendarũ orationis partiũ facultate, qua vos in diſſerẽdo vſi fuiſtis.

ANDR. Id ſanè fieri poteſt: at tertium vel quartũ nominare locum, longè aliter quàm à nobis prolatum fuerat, non licet.

BES. Nullum equidem orationis veſtræ locum priuatim citaui, ſed tertiò vel quartò ſimpliciter protuli.

AND. Sic eſto.

BES Vndè ergò digreſſi fuimus, redeamus. Concluſiones non paucas à ſanctis patribꝰ ex fidei noſtræ principijs demonſtratas fuiſſe, dicebamus: quas hi principijs ipſis, aut ſacræ ſcripturæ noluerãt addere. Nã illud, CONSVBSTANTIALEM PATRI, AC IN SPIRITVM SANCTVM DOMIMVM ET VIVIFICANTEM, multaque alia, quæ quanuìs paruæ ſint dictiones, atque à ſacra ſcriptura contentæ, principijs tamen nequaquàm appoſitæ fuerant. Aut igitur hæc etiam ſcripturæ ſacræ ſunt apponenda, aut ſymbolo prorſus addendum. Quod quidem ipſorum ſanctorũ patrum ſententia, eadem præditum eſt authoritate, qua ſacra fulget ſcriptura. Omniũ autem ſynodorum acta poſt tertiã, ad ipſam tertiam, vt rectam normam, referri debere, non imus inficias: non ita tamen, quemadmodùm dicitis, vt ipſius acta, cæterarũ ſint expoſitiones. Nanque quo pacto fieri poſſet, vt poſteriora prioribus explanentur, cũ eius oppoſitum verum ſit? Siquidem igitur poſteriores doctores, pſertim B. Cyrillus, ꝗ Romani pontificis vicarius tertiæ ſynodo pfuit, necnon poſt ipſum B. Agathon, eius ſynodi acta poſteritati clariora reddiderãt, ſequitur, vt ij, eorũdem actorum expoſitores meritò appellandi ſint. Quid enim ipſorum literis clarius? Scitu prætereà dignũ eſt, vt non ſolùm poſteriorũ DOCTORVM verba, ad eiuſdem tertiæ ſynodi dicta, verumetiam eorundem ſenſum ad ipſius intelligentiam referri oporteat, ità vt qua mente ipſa ſynodus interdixerat, eadem etiam cæteræ prohibuiſſe putentur. Mens autem ipſi fuerat, ſyllabarum etiam acceſſionem vetare, vt is B. Cyrillus ſuis literis declarauit. Neceſſariò (inquit) ſynodus interdictum hoc fecerat, ergo cæteras etiam ſynodos ad eundem finem adſpicientes interdixiſſe credẽdum, vt re ipſa demonſtraſſe videntur: quippe quæ quicquam addere ſymbolo noluiſſent, ac ſimul interdixiſſent, ne cui liceret, cùm non ſine magna Chriſtianorũ pernicie fieri poſſet, alia componere ſymbola. Quòd autem creditis, hoc ſancti Cyrilli dictum, NON TOLERABIMVS VT AB ALIQVO FIDES MVTETVR, & reliqua, nequaꝗ̃ ſignificare, ne cui liceret ſymbolo quicquam apponere, ſeſſione ſequenti vobis reſpondebimus, in qua etiam perorabimus: ad illud enim noſtra feſtinat oratio, vt breuibus interrogationibus ac reſponſióibus agere incipiamus. Mihi autem eſt, vt conuenimus, cum vno ex his ampliſſimis patribus diſſerẽdum. Sed hæc hactenùs. Ad ſequentem verò ſeſſionem, fauẽte DEO, accingamur. Tum ſancta ſynodus iuſſit, vt ad diem ſequentis martis ſeſſio prorogaretur. quo decreto, ſeſſio dimiſſa fuit.

Die Martis 4. Nouembris, nona ſeſſio Ferrariæ.

MAiori ex parte, præſtantiſſimi patres, orationi veſtræ pro viribus reſpondiſſe credimus. Ob temporis autem breuitatem, nonnulla penitùs prætermiſimus, nonnulla verò paucis tetigimus, quibus nunc breui reſpondere intendimus Quæ quidem ſunt hæc, ſi benè memoria tenemus. Primũ, fidem mutare, vt B. Cyrillus inquit, aliud quoddam ſignificare, quàm quippiã declarare. Alterum, interdictum poſt decreta factum fuiſſe. Tertium, beatum Agathonem eas dictiones prohibuiſſe, quæ res à fide diuerſas ſignificarent. Quartum, eundẽ ipſum diuinum hominem, dum ſuam fidem exponeret, ſymbolo quædam addidiſſe, quædam verò ab eodem abſtuliſſe. Quintum, minimè fuiſſe neceſsarium, vt verbũ, DEIPARA, ipſi ſymbolo adderetur. Poſtremò, ſanctam ROmanam eccleſiam ſanctorum vocibus motam, magnaq; neceſſitate coactam, additionem eiuſmodi ſuo iure feciſſe. Ad quæ quidem (quemadmodùm diximus) paucis reſpondebimus, ne tempus fruſtrà cóteramꝰ: quemadmodùm ſeſſióibus ſuperioribus nobis accidit, cùm pręſertim longas orationes habe-

habere, neque conueniens ſit, neq;(vt mihi videtur) ad propoſitum pertinens. Hoc em̃ pacto nunquàm ad concluſionem poterimꝰ peruenire: breuibus igitur (vt lubet) agamꝰ. Partem primã, patres ampliſſimi, falſam eſſe cenſemus. Is enim Cyrillus inquit, Nequaquàm tolerabimus & reliqua: quod deinde re ipſa declaraſſe videtur, quippe qui nil ꝓrſus apponens ſymbolo, eiuſdem verba non pauca explanauerit. De interdictis autem poſt definitiones editis, quæ quidem pars altera fuerat, is ipſe Cyrillus inquit: Neque quicquam definitiõibus licet addere, ſi ſint declarationes, ꝙ ad declarationem nulla fieri debet acceſſio. Id igitur nobis non obſtat: nanq; tertiæ ſynodi patres oratione ꝑpetua de ſingulis ſymboli partibus mentionem fecere. Sed hæc & alia ad propoſitũ pertinentia, ſuo loco forſan diffuſiùs perſcrutabimur. Nũc ad tertiam partem veniamus, in qua beati Agathonis fuiſſe ſententiã dicebatis, vt fides verbis, nedum intelligentia ſeruari deberet, cùm ipſi firmiter teneamus, quoduis genus additionis ab ipſo fuiſſe vetitum, vt ex verbis eius ꝑcipitur. Sũmo ſtudio (inquit) incumbentes, vt nil prorſus eorum, hoc eſt, decretorum, minuatur aut mutetur, aut quicquã ipſis addatur, verùm om̃ia in verbis atque intelligentia eadem permaneant. Si quidem igitur ſanctus is iudicauerat, à verborum additione, ſenſusq́; maiorũ noſtrorum mutatione cauendum eſſe, patet quod nos ſentimus, id eius ſententiæ magìs conuenire. Et ſi (quemadmodùm ſuprà diximus) nihil ad propoſitum attinet, ſi in exponenda ſua religione ſymbolo quicquam addiderit, vel ab eodẽ ademerit: propriam enim expoſitionem cuiuſq; nunq̃ Eccleſia vetuit, neq; vetabit, ne quiſq; videlicet doctor, quid ſentiat de fide, proferre, literisve mãdare valeat: communem verò doctrinam tradi, vel iam traditæ ſyllabam aliquam à quoquam mutari poſſe, prohibuit: proptereaq́; ſanctus ipſe doctor verbo, MVTATVR, vſus fuerat. Cuiuis igitur communia dogmata colenti, ſua licet, vt nouit, exponere. Sed de tertia ſimul & quarta parte hactenùs. Porrò autem cur quintã protuleritis partẽ, ipſi non videmus. Si nanq; verbum DEIPARA, neceſſarium non fuiſſet, nullam prorſus de eo mẽtionem fieri, ac in actis ſynodi ſcribi oportuiſſet: ſin autem conueniens (vt creditur) ac dignum fuerat declaratione, cùm ſymbolo non fuerit additum, patet argumentum noſtrum verum eſſe. An autem Romana Eccleſia ſanctorũ vocibus mota fuerit, nécne, in poſterum Deo fauente, conſiderabimus. An verò vrgẽte neceſſitate ſymbolo potuerit addere, credimus, ipſam quauis neceſſitate cogente id minimè facere debuiſſe. Nõ enim neceſſitas vos excuſat, cùm in decretis ipſis ſcriptum non ſit, vrgẽte neceſſitate id fieri poſſe. Sed de huiuſmodi neceſſitate ſuo loco forſan agemus. De poteſtate verò Romanæ Eccleſię plurimùm diceremus, niſi aliud ageremus. Non enim inſcij ſumus, q̃ ſit ipſius facultas ac prærogatiua. Sciatis tamen, velimus, addendi ſymbolo facultatem non ſolùm Romanæ, verumetiam vniuerſali Eccleſię, generaliq́; ſynodo interdictam fuiſſe. Si quidem igitur Romana Eccleſia quauis facultate prędita ſit, vniuerſali tamen Eccleſia, quam generalis ſynodus præ ſe fert, inferior eſt: ſi eiuſcemodi facultatem ab vniuerſali Eccleſia tollimus, multò magis ipſam à Romana Eccleſia tollendam putamus: tollimus inquam, non noſtra authoritate, verùm maiorum noſtrorũ decretis. Sed hæc hactenùs. Quæ quidẽ nõ idcirco protulimus, ꝙ nobis om̃ia viderentur ad propoſitum attinere, verùm vt veſtrę orationi omni ex parte reſponderemus. Si lubet ergò, ad rem ipſam paucis veniamus, q̃dq́; maiores noſtri hac in re ſenſerint, exactè cõſideremus. Nos em̃ credimus, in vniuerſum ipſos interdixiſſe, ità vt ne ſyllabam quidẽ vnã ſymbolo liceat addere, vt ex eorundẽ actis (quẽadmodùm ſæpiſſimè dictũ eſt) clariſſimè conſtat. Vt igitur breuibꝰ agamus, ex vobis q̃rimus, an ſanctorũ patrũ interdictũ ad ſymbolum, vel ad aliud referatᷣ. Hæc Beſſarion vir præſtantiſſimus.

Vide infrà decretum huius ſynodi de poteſtate ſedis Apoſtolicæ &c.

AND. Andreas autem Coloſſenſis præſul volẽs reſpondere, longum de ſpiritus ſancti proceſſione ſermonem habuit. Cui cùm ad ꝓpoſitum Græcis ſpectare non videretur, aures ꝓbere, nedum ipſum literis mandare, noluerant, quemadmodùm de multis alijs ſuperuacaneis verbis facere ſolebant. Sancta verò ſynodus iuſſit, vt ſeſſio ſolueretur, & ad diem proximi ſabbati conueniret.

Die ſabbati octaua Nouembris, deci[illegible]ma ſeſſio Ferrariæ.

IOAN. BEatiſſimi patris iuſſu, patres ampliſſ. veſtris orationibus reſpondebimus, ab his tribus exordientes, quæ in procemij ſpeciem protuliſtis. Non eſt nobis (dicitis) diſputandũ, vt videamur viciſſe, verùm vt veritatẽ inueniamus, ac ipſam in lucem ꝓferamus. Quam quidem veſtrã opinionẽ probamus atq; ſuſcipimus, ac vt veritatẽ ipſam aſſequamur, vehementer incumbimus, beati Hieronymi ſententiæ innitentes: Nũquàm errat, inquit, ꝗ ſequitur veritatem, ꝑſertim fidei noſtræ, q̃ mortales locorũ diſtantia & lingua moribusq́; plurimùm inter ſe differentes, componit & cõgregat, vt ſimul conueniant: vt magnus etiã Dionyſius in de diuinis nominibus lib. teſtatur: Hæc ratio (inq̃t) eſt ſimplex, & exiſtens exiſtentis veritas, circa quã, ſicut mundã & non erroneã totorum cognitionẽ, diuina fides eſt, q̃ eſt manẽs credentiũ collocatio, q̃ iſtos collocat in veritate, & reliqua. Siquidẽ igitur eo deſiderio ſumus affecti, vt ſanctã Dei Eccleſiam coniungamus, in hoc vehementer debemus incum-

cumbere. Quod quidẽ vt aſſequamur, maxima cura & diligentia ſummoque ſtudio nobis opus eſſe videtur. Nobis deinde conuenire dixiſtis, vt quantùm ſubiecta materia patitur, humanitatem ſeruemus, vt omni ex parte mutua beneuolentia videamur eſſe affecti. Qua de re magna equidem afficior læ-
Pſa lm. 4. titia, ꝙ vnà cũ propheta dicere poſſum: Dediſti lætitiam in corde meo. Nam (vt beatus
2. Tim. 2.d Paulus inquit) ſeruum domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, docilem, & reliqua. Poſtremò, id (quod valdè videre cupio) nunciaſtis, vt interrogationes reſpõſionesq́; noſtrę breues habeãtur: quod quidem non alienum à ratione videtur eſſe, ꝙ ſermo breuis faciliùs intelligitur, memoriæq́; mandatur. Non tamen propterea breuitati ſtudendum eſt ita, vt noſtra oratio ſit obſcura. Rogo igitur vos patres ampliſſ. ne duo à me repugnantia ſimul cõtendatis, vt breui oratione, id quod fieri benè non poteſt, ad veſtram prolixam reſpondeam. Porrò autem vobis promitto, ſeruato veſtri ſermonis ordine, ad quamlibet eius partem q̃ potero breuiſſimè reſpondere, partim concedendo, partim autem denegando, noſtræ tamen eiuſmodi denegationis congruas rationes reddendo: partim etiam declarando, quædam verò leuiter tangendo, ita vt ad omnes orationis veſtræ partes per capita reſpondendo, vobis ſatisfacere ſperem. Ad rẽ igitur ipſam, Ieſu Chriſto dño noſtro fauẽte, veniamus. Initio, p̃ſt. Patres, verum protuliſtis, veſtras nobis aures benignè ſemper præſtitiſſe, non igitur ad hoc reſpondebim⁹. Deinde particulam, EX FILIOQ́;, additionem extraneam eſſe, proptereaq́; non ſine ratiõe prohibitã. Præterea, quãuis huiuſmodi dogma verum eſſet, id tamen diuino ſymbolo neutiquàm addi debuiſſe: cùm etiam multæ aliæ ſymboli declaratiões factæ fuerint, quarum nulla videtur eidem apposita, propterea quia id fieri non liceret. Ampliùs, nonnullis rationibus probaſſe putatis, omne genus additionis fuiſſe vetitum: ex quo etiam ſequebatur, particulam ipſam fuiſſe prohibitam. Quæ cùm ageretis, Coloſſenſis ſyllogiſmum ſubtiliter repetentes, his quæ vobis ad propoſitum viderentur ſpectare, reſpondiſtis, de reliquis verò ſuo loco diſſerere ꝓmiſiſtis. Qui quidem ſyllogiſmus talis fuerat: Omis additio ex rebus extraneis fit, declaratio verò tali modo non fit, ergo declaratio non eſt additio. Cuius profectò ſyllogiſmi veritatem, quoniam grauiſſimus ſubtiliſſimusq́; theologus Coloſſeñ p̃ſul optimè demonſtrauit, idcirco eo poſtpoſito, ad explicandũ id veniamus, de quo ſuprà diximus, vos vehementer ambigere, an videlicet illud, ex filioque, ſit additio vetita. Quam quidem particulam, ſanctorum authoritatibus innitẽtes, ac fortiſſimis argumentis adducti, cenſemus additionẽ non eſſe, nec vlla ratione ꝓhibitã. Quòd autẽ ſimpliciter non ſit additio, patet, cùm ex nouo teſtamento, quod à veteri poteſtate continebatur: tum etiã ex noſtrę fidei articulorũ declaratiõe, q̃ varijs temporibus facta fuerat, de quo quidem in nouo teſtamento B. Auguſtinus in Fauſtum inquit: Chriſtus non venit ſoluere legem, ſed adimplere: non ita, vt q̃ legi deerant, ipſa eidem adderẽtur, verùm vt fierẽt, q̃ ſcripta erant, quẽadmodùm ipſius Chriſti verba teſtantur: Quippe qui non dixit, Iota Matt. 5.b
vnum aut vnus apex non p̃teribit à lege, donec addantur quæ deerant: ſed, donec om̃ia fiant. Item in lib. de catechizandis rudibus inquit: In teſtamento veteri eſt occultatio noui, in teſtamẽto nouo eſt manifeſtatio veteris. In quæſtionibus autem veteris ac noui teſtamenti, ſenſus enim legis ad ſalutem (inquit) hominis pertinet, iuxta illud: Oculum Matt. 5.f
pro oculo. & infrà, Ego autẽ dico vobis, nõ reſiſtere malo. Vndè Ezechiel ait, quaſi ſit ro Ezech. 1.d
ta in medio rotæ. Quod dictum à Gregorio ſic exponitur: Vetus teſtamentum in nouo. qui etiam alio loco: quod lex (inquit) iubet, & prophetæ ſeruant & Euangeliũ, id etiam Apoſtoli in vniuerſo p̃dicant mundo. Præ-
tereà ex huius dicti expoſitione, Non veni Matt. 5.b
ſoluere legem, apparet, euãgelium legis veteris eſſe declarationem. Sequitur ergo, declarationem, non eſſe ſimpliciter ac propriè ſecundum ſenſum additiõem. Si enim apud Auguſtinũ tot noui teſtamenti myſteria, idcirco ſecundum intelligentiam additiones non appellantur, ꝙ à veteri lege continerẽtur: nil mirum, ſi qua etiam ipſorũ myſteriorum declaratio ac illuſtratio nõ ſit ſimpliciter, & quo ad eorundẽ ſignificata, verè additio, ſed potiùs implicatæ rei explicatio. Quod etiam patet (vt paulo antè dictum eſt) ex multa fidei articulorũ declaratiõe. Propterea idem ipſe beatus Auguſtinus inquit: Tempora p̃tereunt, non autem fides. Eadẽ enim p̃teritorum, poſteriorumq́; patrũ fides exiſtit. Nam & p̃teriti patres, ac ipſorũ poſte-
riores dicebant: Benedictus, qui venit in no Matth. 21.b
mine dñi. facta tamẽ fuit articulorum multiplicatio, necnon implicatorũ verborũ explicatio, ac infinita decreta. Vndè apparẽt, Patres amp. pro noſtra fide & ſalute poſt Abrahæ tempora maiorem ambiguorum declarationem factam fuiſſe, q̃ ipſius temporibus,
cui quidẽ fuerat ab angelo nunciatũ: Bene- Gen. 12.d
dicentur in ſemine tuo omnes gentes. Eſaias
præterea hanc ꝓtulit declarationem: Eccè Eſa. 7.e
virgo concipiet. ſed angelus multò quidem maiorem, qui virgini conceptionis ſuę modum quærenti, reſpondit: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te. Eadem igitur ratione arti-
culus de ſancto ſpiritu diuerſis temporibus Luc. 1.d
fuerat illuſtratus. Apoſtoli nanq; ſic ipſum celebrãrunt, Credo in ſpiritum ſanctũ. Cõcilia verò generalia, QVI EX PATRE PROCEDIT, addiderant: non tamen propterea nouus

uus articulus poſteritati proditus credeba-
tur fuiſſe, verùm is, qui iam fuerat, magìs de-
claratus dilucidatusque redditus putaba-
tur. Pari ratione, qui particulam, ex filioque,
addiderant, non nouum articulum cele-
braſſe, ſed eundem ipſum clariorem reddi-
*putantur. diſſe *putârunt. Quod quidem additionis
genus cenſemus non eſſe vetitũ. Apud nanq;
Bonauenturam in Theologia clariſſimum,
triplex genus additionis literis traditũ eſt.
Vnum, cùm id quod additur, ei, cui apponi-
tur, oppoſitum eſt. Alterum, quod non op-
poſitum, ſed tantùm diuerſum ab illo cui
apponitur, fuerit. Tertium, cùm vtrunque
congruum ſit. Quorum quidem primum
genus hæreticum, ac prorſus alienum exiſtit
à fide, vt ſi quis Deum patrem protulerit
genitum, filium verò ingenitum, ſanctũ au-
tem ſpiritum à nullo procedentem. Altero
verò genere inepti homines vti ſolét. Nam
ſummæ ineptitudinis eſt, inſolita verba &
à ſacris literis aliena proferre, vt ſi quiſpiã
Deum patrem appellauerit geometram, fi-
lium aſtronomum, ſanctum autem ſpiritum
arithmeticum, quæ licet à veritate non diſ-
crepent, quandoquidem quæuis diuina ꝑ-
ſona cuncta cognoſcit ac poteſt, tamẽ quo-
niam eiuſmodi ſermo, neq; in ſacris literis,
neque in ſanctorum ſcripturis legitur, ideo
ineptis hominibus adſcribi ſolet. Tertium
autem genus, quo Deum patrem omnipo-
tentem æternum, filium verò conſubſtanti-
alem, ſanctum autem ſpiritum, ſpiratum ꝓ-
cedentemq; dicimus eſſe, pium & catholicũ
eſt, noſtræq; religionis doctrinam declarãs:
idcirco duo illa additionum genera, pœna
grauiſſima prohibentur, iuxta illud Apoca-
Apo. 22.d lypſis: Si quis appoſuerit ad hæc, apponet il-
li Dominus plagas ſcriptas in libro iſto. Ge-
nus verò tertium tãtùm abeſt ab interdicto,
vt qui eo vtantur, à ſeruatore noſtro præ-
mijs afficiantur ampliſſimis, vt Sentẽtiarum
magiſter in procemio ſuo teſtatur. Siquidẽ
igitur additio, de qua agimus, non ex op-
poſitis diuerſisve cõſtat, ſequitur ipſam nõ
eſſe vetitam, cùm præſertim illa, ex filioque,
particula, valdè conueniens ac congrua ſit.
Apoſtoli nanque ſancti cùm ſanctum ſpiri-
tum celebrarent, non ipſum ex patre proce-
dere proferebant: quod cùm ab ipſo Apo-
ſtolorum ſymbolo poteſtate contineretur,
eiq; quammaximè conueniret, ſancti poſte-
riores patres ad euertendos impios hæreti-
corum errores, id ipſi ſymbolo appoſuerũt,
ac ipſum ſpiritum ex patre procedere decla-
rauerũt. Quod cùm adhuc modo quodam
ambiguum eſſe videretur, idcirco, ex filioq;,
particulam alij poſteriores patres addidere,
ipſumq; ſymbolum clariſſimum reddidere,
ꝓferentes, ſanctũ ſpiritũ ex patre filioq; ꝓ-
cedere. Sed dum in hac materia plurimùm
inſiſto, demonſtrans particulam ipſam, con-
ſonã veramq; ſymboli declarationẽ eſſe, vo-
bis forſan videor extra propoſitum agere.
Cùm igitur vobis libuerit, prolixiùs ac ſub-
tiliùs hanc q̃ſtionem tractabimus: ita volẽ-
ti veritatem agnoſcere palàm fiet, declarati-
onem eiuſmodi nequaquàm fuiſſe prohibi-
tam. Nũc autem ad illam veniamus partem,
quæ caput quæſtionis noſtræ videtur eſſe, &
de qua vehementer ambigitis, an ne ſyllabã
quidem ſymbolo liceat addere. Nam qua-
tuor illa repetere nolumus, quæ vos breuiſ-
ſimè protuliſtis, quandoquidem nobis vi-
detur magìs operæprecium eſſe, ipſam con-
trouerſiæ noſtræ radicem diſcutere, pro qua
quatuor ipſa dixiſtis. Nã primò interdicti
cauſam declaraſtis. Deinde vno vſi fuiſtis ar-
gumento. Tertiò quandã beati Cyrilli ſen-
tentiam vſurpaſtis. Poſtremò, à conuenien-
tibus innixi loco, rationem hãc protuliſtis,
valdè conueniens ac dignum memoria fu-
iſſe, facultatem ipſam addendi ſymbolo, vt-
potè non modò Chriſtianis inutilem, verũ
etiam pernicioſam, ab Eccleſia prorſus ab-
ſtuliſſe. Nam maiores noſtri naſcentis fidei
noſtræ temporibus ſummam (vt dicitis) fa-
cultatem habebant, vt quæ à ſacra ſcriptura
obſcurè continerentur, ea declararent, ac
ſymbolo vel alij ſcripturæ, excepta ſolum-
modò ſacra, apponerent, & ipſis arbitratu
ſuo vterentur: quæ deinde facultas à poſte-
rioribꝰ ex parte fuit diminuta, ita vt poſſent
tantũ ambigua declarare, dilucidioraq; red-
dere, diuino tamẽ ſymbolo nil addere poſ-
ſe. Quod ipſi (pace veſtra dixerimus) falſum
credimus eſſe, primis illis patribus abſque
generali Cõcilio licuiſſe communi ſymbo-
lo quicquam addere. Nam ſanctus Thomas
teſtatur, nunquàm ſymbolum extra ſynodũ
declaratum fuiſſe, de eo ſymbolo loquens,
quod vulgò in Eccleſia celebratur. Hoc igi-
tur iacto fundamento, quatuor illa capita le-
uiter perſtringam, quibus veſtrum propo-
ſitum probare conati fuiſtis. Primùm enim
dixiſtis, maiores noſtros vſque ad ſecũdam
ſynodum addẽdi ſymbolo poteſtatẽ habu-
iſſe: ſed cum ipſa facultate nonnulli non ſine
ſua pernicie abuti inceperint, ſymbolũ trãſ-
formantes, ac impia dogmata docentes &
prædicantes, tertium idcirco generale con-
cilium videns facultatem ipſam damno ma-
gno potiùs, quàm cõmodo, Chriſticolis fo-
re, eam penitùs abſtuliſſe. Nos autem ad hoc
reſpondemus, falſum eſſe, cuiuis ante tertiũ
concilium licuiſſe ſymbolo quicquam ap-
ponere, niſi ea fortaſſis licentia, quam quidã
hæretici ſibi vendicaſſent, quam quidem ſo-
lam ab ipſo concilio, verbis his, ne cui lice-
ret ſymbolo quippiã addere, circũſcriptam
interdictamq; credimus eſſe. Deinde protu-
liſtis, addẽdi facultate ablata, nullũ Chr̃ianis
incõmodum accidere poſſe, ac nullũ com-
potem mentis, ob decretũ eiuſcemodi meri-
tò dicere poſſe religiõem nr̃am imperfectã
eſſe: cõtrà, fieri facilè poſſe, vt pro eadem fa-
cul-

cultate cuius cōceſſa, catholica eccleſia aliquo afficiat incómodo: Ipſi verò (pace veſtra dixerimus) argumentum hoc claudicare cenſemus, vt ſuo loco probabimus. Immò etiam cæteris duabus poſtpoſitis partibus, ad fundaméntum ipſum veniamus, quo quidem euerſo, cætera facilè ruent. Omiſſis ergo corticibus, medullam ipſam tangamus. Quod quidem ſperamus conſequi, ſi legiſlatoris verba non nimìs curantes, mentem eius accuratè conſiderabimus. Id auté fuerat tertium generale concilium, quod id tantùm vetuiſſe putatur, quod fidem cótrariam pareret, vt Bonauentura teſtatur: qui prima patrum, inquit, interdicti ſententia nequaquàm ad alios attinet, niſi ad fidei noſtræ oppugnatores, & eos, qui ſymboli dictiones mutando, vel ei quicquam addédo, Eccleſiam ſtudent euertere. Addendi verò facultate nunquàm Eccleſiæ fuerat interdictum, neq; interdicetur in poſterum, dummodò legitimè imperio, præſenteque principe, qui facultatem vniuerſalis Eccleſiæ habeat, ad euertendos hæreticorum errores, cōueniat. quis, obſecro, tum vocaret in controuerſiam, an Eccleſia, cogente neceſſitate, ne Chriſtifideles, circà diuina myſteria in aliquam hæreſim caderent, partem aliquam ſymboli fidei congruam declarare poſſit, nécne? Nemo profectò. Qua igitur ratione illud, CONFITEOR VNVM BAPTISMA, ipſi ſymbolo fuerat additum, eadem etiam ratione, id eſt, pro animarū ſalute, EX FILIOQVE particulam, noſtri maiores addiderant. Et quéadmodùm illud, ET INCARNATVS EST DE SPIRITV SANCTO EX MARIA VIRGINE, addidere: ita etiam, ipſam Dei genitricem fuiſſe, ipſis, ſi voluiſſent, ſymbolo licebat apponere. Verùm facultatem eiuſmodi non vnam tantùm perſonam vel particularem eccleſiā, habere concedimus. Interdictum igitur illud tantùm ad priuatos homines, ac contra fidem loquétes, refertur. Propterea (inquit ipſe Bonauentura) patres illi non ſic interdixerant, vt viam Eccleſiæ in futurū pręcluderét, quo minus ei liceret eadem vti facultate, ſi Dei benignitate meliora ꝓuiderit. Et infrà: Eorum (inquit) ſentétia fugienda eſt, qui credút patres illos opinionis huius fuiſſe. Vt auté credatis, patres amp. nos benè cū illis ſentire, nónulla ſynodorū acta, præſertim tertiæ, necnō quaſdam patrum ſanctorum literas tēpeſtatibus illis ſcriptas, afferemus. Quæ dū facimus, rogamus vos, diligéter attendite. Frequéti tertia ſynodo, patres ampliſſimi, conuocatus Neſtorius, accedere recuſauit: tunc ipſa Nicenum ſymbolum (vt moris erat) recitauit, vt quæ verba fidei cōuenirent, probarentur, diſſona verò eijcerétur. Vndè patet, ſynodum ipſam voluiſſe, non fidem maiorum ſuorum religioni congruam prohibendam eſſe, verùm verba diſcrepátia, & ab ipſa fide diuerſa, quemadmodùm hæc eiuſdem ſynodi verba ſignificare videntur, NEMINI LICEAT ALIAM A NICENA FIDEM PROFERRE. Niceno autem ſymbolo recitato, Cyrilli literæ ad ipſum Neſtorium ſcriptę, in mediū prolatę fuere, quibus idem Cyrillus quædā ipſius ſymboli verba repetens, demonſtrabat, Chriſtum Deum & hominé vna tantùm hypoſtaſi ex Maria virgine genitum, ipſamq; veram Dei genitricem eſſe, dicens ſe ſacræ innitendo ſcripturæ ita ſentire. Quib⁹ quidem literis recitatis, quæ ita incipiebant, Nó vereor me verę fidei Niceníve ſymboli præuaricatoré eſſe, Cyrillus ipſe ſynodum interrogauit, an quæ de ſymbolo Niceno literis mandauerit, vera eſſent. Cui ſynodus ipſa reſpondit: Nil vani aut ſuperuacanei, verùm cuncta congruè Cyrillus edidit: quęq; Nicena ſynodus paucis decreuerat, is ſuis literis explanauit ac illuſtrauit. Quę quidé literę plurimū luminis prębét, ita vt edicta Nicena ex his clariſſimè poſſint intelligi. Synodus igitur ipſa profeſſa fuit, Cyrilli literas eadem ipſa ſignificare, quæ à ſymbolo Niceno cōtinerentur. Poſt hæc literæ quoque Neſtorij ad Cyrillum ſcriptæ, perlectæ fuerunt, quibus ſacram vſurpando ſcripturam, Mariam virginem nō Dei genitricem eſſe, ſignificabat. His igitur literis Neſtorij recitatis, iterum Cyrillus ſynodum ipſam interrogauit, quid de ipſis ſentiret, an Nicenorum patrum religioni conuenirent. Synodus autem ſic reſpondit: Nequaquàm conſonæ ſunt, ſed veram fidem oppugnant, quandoquidem Cyrilli & Nicenorum patrum fidei quàm maximè cótrariæ ſunt. Idcirco vera fides Neſtorium anathemate notat, quippe qui impia dogmata nefariamq; communióem poſteritati conatur tradere. Quibus patet, Patres ampliſſ. quanam mente tertia ſynodus interdixerit, ne cui liceret eam fidem proferre, quæ contra Nicenam, hoc eſt, à vera fide aliena, eſſet: ita vt interdictum eiuſmodi, veræ fidei diſcrepantiam & contrarietatem, non autem declarationem ipſi fidei conſonantem, ſignificet atque vetet. Quod quidé Cyrillus ipſe teſtatur, qui Nicenum ſymbolū candidius reddidit. Teſtes ſunt & ipſius tertij cócilij literæ ad Imperatores pro fide ſcriptę, quibus acta recolendo ſua, inter cætera memoratu digna declarat, Cyrilli ſe literas, ſanctorum patrum dogmati conſonantes, ac nulla ex parte ab Apoſtolorum & ipſorum patrū fide alienas comperiſſe, Neſtorij verò dogmata eiuſdem fidei contraria depræhendiſſe. Poſteà Cæleſtini literæ, quas ad ipſum Neſtoriū ſcripſerat, recitatæ fuere, quæ ſic incipiebant, Quibuſdā diebus citra. & infrà: Quis vnquā, inquit, nó fuerit anathemate dign⁹, ꝗ ſymbolo quicquam addiderit, aut ademerit, cū fides nobis ab Apoſtolis tradita, neq; additione, neq; imminutióe indigeat? Veſtris em̄ in libris legimus eū, quā maxima pœna affi-

ci debere, qui vel addiderit, vel quicquam abſtulerit. & reliqua. Scitu preterea dignum eſt, ante ſynodum Epheſinam addendi quippiam Apoſtolorum ſymbolo, vel ab ipſo facultatem auferendi, graui pœna vetitam fuiſſe, vt in extrema earundem literarum parte legere eſt. Eidem tamen ſymbolo appoſita multa fuere, atque ab eo ablata. Interdictum igitur illud, cui vos mirum in modũ innitimini, contra nos minimè facere videtur. Ampliùs, Cæleſtinus Neſtorium repræhenderat, quòd à ſymbolo verbum, DEI PARAM, auferendum cenſuerit. Qui quidem Cæleſtinus Apoſtolorum ſymbolum intelligebat, quorum omnium vnica ratio fuit: quòd neque Nicena, neque prima Cõſtantinopolitana, neque cæteræ ſynodi contra rationem fideiq́ue veritatem ſymbolo quicquã addiderant, aut ab eo deduxerant, Neſtorius autem contrà. Ergo tum quiſque vel addere, vel auferre meritò vetatur, cùm contra rationem ac veram religionem id faciat: vndè tota noſtra controuerſia facilè ſoluitur. Nam Romana Eccleſia, non vt Conſtantinopolitanũ ſymbolum & fidem ipſam euerteret, EX FILIOQVE, particulã addidit. Verùm vt noſtri maiores idcirco Nicenum Conſtantinopolitanumq́ue ſymbolum idem eſſe, idemq́ue ſignificare decreuerant, quòd altero audito, ſtatim alterum intelligebatur, licèt in verbis differrent: ita etiam Romana Eccleſia profitetur, vtrunq; ſymbolum noſtrum rem eandem ſignificare, ſibiq́ue propterea licuiſſe ipſum declarare, quòd ea particula nequaquàm aliena videretur à fide, cùm ipſi valdè conueniat, ac ad eundem ſenſum pertineat, necnon ipſius identitatem ſignificet & declaret, licèt in voce differant. Prætereà, vt alia multa memoria digna, hæc etiam ipſo Cæleſtino literis tradita fuerant. Catholica (inquit) Eccleſia contradicit, quo minùs ab Apoſtolorum ſymbolo auferatur, beatam Mariam Dei genitricem fuiſſe, quod noſtram ſalutẽ annũciat, ac ab ipſo ſymbolo potẽtia cõtinetur. Patet igitur, neutiquàm licuiſſe, ab Apoſtolorum ſymbolo quicquam dimouere: tamẽ illud, DESCENDIT AD INFEROS, ablatũ eſſe videmus, licèt Chriſtum ad inferos deſcendiſſe, verum ſit, atque à maioribus noſtris conceſſum. Quoniam autem Neſtorius (vt ſuprà dictum eſt) cõtendebat, virginem Deum non genuiſſe: idcirco Cęleſtinus ipſe literis eiſdem mandauerat, vt niſi decẽ dierum ſpatio Neſtorius à tali ſe reuocauerit hæreſi, Eccleſiæque catholicæ dogma prædicauerit, non ignoraret ſe ab eadem Eccleſia excludendum eſſe. Sunt & aliæ rationes, patres ampliſſimi, ad propoſitum attinentes. Verùm noſtra feſtinat oratio ad probãdum, quod ſuprà diximus, argumentum veſtrum claudicare. Vndè multùm forſan vagauit oratio, haud tamen extra propoſitum. Sed hactenus in præſentia. Quibus dictis, ſynodus ſancta decreuit, vt ſeſſio ipſa ſolueretur, & ad diem ſequentem martis congregaretur.

¶ Die XI. Nouembris, ſeſſio XI. Ferrariæ.

IVL. Card.

VTraque ex parte, patres ampliſſimi, copioſè, ſcitè ac ſubtiliter dictum eſt, veſtras tamẽ orationes forſan non niſi ſummi theologi, viriq́ue doctiſſimi percipere poterant. Idcirco eam equidem orationem ad propoſitum pertinentem habebo, quam docti pariter & mediocriter eruditi ſine ambiguitate intelligent, quaque (ni fallor) controuerſiam noſtram ad exitum perducemus. Attendite igitur, obſecro. Nanque poſthac per capita breuibusq́ue nos agere oportebit. Si ſic ergo fieri vobis videtur, rem ipſam aggrediar: ſin minus, voluntati veſtræ acquieſcam.

IMRERA. IVL. Card.

¶ Dicat Cardinalis. ¶ Attingam quidem patres ampliſſimi, quæſtionis noſtræ radicem. Nam tota noſtra controuerſia in Epheſinæ ſynodi interdicto conſiſtit, in his videlicet verbis: Nemini liceat proferre, conſcribere, componere, & reliquis. Quæ quidem verba nos credimus hoc ſolùm ſignificare, vt fas ſit nulli, Nicenorum patrum fidei contrarium proferre. Vos autem longè aliter ſentire videmini, vt nõ ſolùm ad aliam, oppoſitamq́uẽ fidem, verumetiam ad quãuis declarationem, ac cuiuſuis generis additiõem, interdictum ipſum debeat referri, propterea nullam prorſus ſymboli dilucidationem fieri debuiſſe. Dicere autem ſolent legiſperiti, fieri non poſſe, vt quiſquam benè legem intelligat, niſi totam perſpexerit. Neceſſe eſt igitur, ea quoque diligenter cõſideremus, quę interdictũ ipſum præceſſerant. Legitur in actis tertiæ ſynodi, quoſdam Anaſtaſium & Photium Neſtorianos hæreticos, neſcio quem Iacobum ad ſuam hæreſim mortalibus prædicandã miſiſſe: qui quidem aliud fidei ſymbolum, vel (vt quidã Chariſius in ipſa ſynodo præſens dicebat) impietatis ſymbolum prędicans, ac eundem ipſum Chariſium impietatis incuſans, quamplurimos Chriſtianos deceperat. Propterea Chariſius, vt ſe orthodxon, id eſt, rectè ſe de fide ſentientem probaret, in primis ſymbolum ſuum, deinde Neſtorianũ in eadẽ ſynodo recitauit, quod quidẽ Chariſij ſymbolum, neque Nicenum, neq; Conſtantinopolitanum fuiſſe conſtabat. Poſtremo vehementer conqueſtus, quòd à Neſtorianis communione ſibi fuerat interdictum, Credo (inquit) in vnum DEVM, & reliqua. Quod autem nonnulli profitentur, ipſe inficior, CHRISTVM videlicet quandoque non fuiſſe. Poſuerat tamen in ſuo ſymbolo, ſpiritum eſſe conſubſtãtialem patri & filio, quod in neutro duorum illorum

Ex actis Synodi Epheſinæ.

illorum ſymbolorum ſcriptum fuerat. Quibus quidem Chariſij & Neſtorianorũ ſymbolis recitatis, ſancta ſynodus ipſa decreuit, ne cui liceret fidem aliam proferre aut docere, ſimulque confictum illud Neſtorianorũ ſymbolũ, nulla prorſus de ipſius Chariſij ſymbolo mentione facta, damnauit. Siquidem igitur mentis eiuſdem Concilij fuiſſet, quamcunque aliam à Nicena profeſſionem vetare, ita vt non aliud niſi tantùm Nicenum ſymbolum, verbis eiſdem celebraretur, dubio procul Chariſij etiam expoſitionem ac ſymbolum antiquaſſet, reprobaſſetque: Sed quoniam verum ac pium fuerat, idcirco ſynodus ipſum noluit antiquare. Quæ omnia profectò nobis argumento maximo ſunt, decretum illud, ad fidem religioni Nicenorum patrum oppoſitam, referri debere, ita vt ipſius decreti vis, ex his (vt mihi videtur) clariſſimè pateat. Ampliùs, eadem ipſa ſynod⁹, P. amp. quę, ne cui quicquam liceret proferre, aut literis mandare, prohibuerat, ſimul quoq; decreuit, vt nulla alia præter Nicenorum patrum fidem teneretur. Siquidē igitur à me requiſiti, an Deum, æternũ eſſe credatis, mihi reſpondebitis ita: quæro, an ſub anathemate fueritis, ꝙ verba illa à ſymbolo Niceno minimè continentur. Infinita ſunt vera, patres amp. quæ credimus & profitemur, ab ipſo tamen ſymbolo nõ contenta. Sed hæc hactenùs. Porrò autem certis perſonis (vt dicitis) licere ambigua declarare, catholicę verò Eccleſiæ minimè, longè mihi alienum à ratione, ac ipſi interdicto contrarium eſſe videtur. Nam in eius principio legitur, ne cui liceret, & reliqua. In fine verò epiſcopis & clericis, ac ſecularibus in vniuerſum interdicitur. De quibus ſecularibus ideo facta mētio fuit, quòd Græcis mos fuerat, vt nõ niſi clerici ſymbolum in eccleſijs cantarēt. Patet igitur interdictum ipſum neminē excludere, omneſq; ferè Chriſtiãos anathemate notatos eſſe, ſi ſynod⁹ ipſa quoduis expoſitionis genus (vt creditis) ꝓhibuerat. Ampliùs notatu dignũ eſt, Agathonis literas quas (vt ſuprà dictũ eſt) ad ſynodum miſerat, non ab ipſo ſolo, ſed ab Occidētali Eccleſia ſcriptas fuiſſe. Ipſe nanq; literis eiſdem teſtatur, eas ſe vnà •vnà cum cētum ac 25. Occidentalis Eccleſiæ præſulibus conſcripſiſſe, ſubſignaſſeq;. Prætereà præſtantiſſimus Nicenus, volēs ad id reſpondere, quod Coloſſenſis pręſul attulerat, vrgente videlicet neceſſitate Romanã Eccleſiam declaraſſe, nullam neceſſitatem protulit interdicto fuiſſe exceptam, neq; vllam prorſus mētionem de ea factam. Quam quidem reſponſionem in vos retorquentes dicimus, quoniam in prohibitione illa nullius perſonæ ratio haberi videtur: idcircò ipſam vna ratiõe de cunctis hominibus deberc intelligi, ita vt nulla ratione cuiquam ſymbolum exponere liceat: quod tamē cõſtat à multis expoſitum fuiſſe. Ampliùs, eadem ipſa tertia ſynodus nullam de Conſtãtinopolitano ſymbolo mentionem feciſſe videtur. Aut igitur, quia tantùm Nicenum ſymbolum à poſterioribus in Eccleſia celebrari voluerat, & ſic ipſi delinquimus, qui potiùs illud quàm Nicenum celebrare ſolemus: aut eius quoque ſymboli fuerat recordata, ſed tanquàm alterius ſymboli contrarium, ob idque non dignum celebritate ipſum poſtpoſuerat, quod quidē nequaquã credendum eſt: aut vtrunque pro vno eodemque putauerat, quòd eandem veritatē & fidem vtrunq; ſignificabat, quanuis multis in verbis differrent. Siquidem igitur verum eſt, Conſtantinopolitanum (vt dicitis) ſymbolum à Niceno potentia contineri: ac altero intellecto, ſtatim alterum ſubintelligi: ac ideo illud nequaquàm fuiſſe vetitum, quòd eandem veritatem declarabat, magis ſanè cõuenit, vt credamus interdictũ ipſum ad fidē diuerſam, & à veritate diſſonã referri debere. Item luce clarius eſt, cũcta ſynodorum decreta ſancti ſpiritus gratia fieri, ac ipſum pariter in omnibus eſſe. Cùm autem ſextum etiam generale concilium edixiſſet, ne cui fas eſſet ſanctiones eius euertere, ac aliã ſapere fidem, & reliqua: palàm eſt, idem concilium, vel ſpiritum ſanctum pro eo, interpretatum fuiſſe, declaraſſeque quonam modo decretum tertiæ ſynodi deberet intelligi, ne cui liceret aliam fidē proferre, hoc eſt, quæ veram religionem euerteret: ideoq; nequaquàm prohibuit, quo minùs ad veritatis intelligentiam expoſitiones fieri deberent. Præterea cùm de quibuſdam alicuius legis verbis dubitam⁹, ipſius legiſlatoris ſenſum inſpicere, accurateque debemus perpēdere, qui quidem vel ex eiuſdem legis exordio, vel verbis alijs conſequentibus haberi ſolet. Porrò tertiæ ſynodi proœmium hoc conſtat fuiſſe, cùm patres cõueniſſent, ſymbolum perlegerant, vt ſermones extraneos cum eo cõferrent, quique ipſi ſymbolo conſonarent, eos ſuſciperent, oppoſitos autem reijcerent. Mens igitur ipſius legiſlatoris, hoc eſt, Epheſinę ſynodi, quę non ad verba, ſed ad ſcripturæ ſacræ ſignificationem inſpiciebat, nulla alia fuerat, quàm vt fidem aliam, vel expoſitionem fidem veram deſtruentem, vetaret: vt ex Cyrilli literis apparet, qui Niceno ſymbolo recitato, protulit: Nos patrum confeſſionem, ac ipſorum intelligentiam ſectantes, veram fidem exponimus. Septima quoque ſynodus, Veram, inquit, rationem diligentiſſimè ſequentes: & infrà, Veram fidem, quæ non facit errare ſectantes, Nicenæ fidei nihil addimus, & reliqua. Ipſa nihilominùs ſynodus decretum pro imaginibus addidit. Apparet igitur legiſlatorem ipſum voluiſſe, vt veritas ſemper ꝓdicarer, ac nulla ratiõe taceret. Vnũ poſtremò mihi venit in mentem, quod cõtrouerſia

ſiæ noſtræ ſimilimũ eſſe videtur. Sed anteaquàm veniam ad ipſum, vnum aliud in medium proferam, quo quidem faciliùs primũ illud intelligemus. Attẽdite igitur, obſecro: Chalcedonenſe concilium ita protulit, Leo pontifex à quibuſdam grauiter incuſatur ſymbolum aliud feciſſe, ac aliter fidem expoſuiſſe, quàm per Nicenos patres liceret. Ne autem in poſterum quiſquam talem in eum afferat accuſationem, ac ipſum repræhendat, ſynodus hæc in eos, qui contra veritatem inſurgerent, reſpondet atq; declarat, Leonem ipſum in exponẽda, declarandaq́; fide nil contra prohibitionẽ cõmiſiſſe: quãdoquidem naſcentibus nouis erroribus, noua diuerſaq́; medicamina ſanctis à patribus exhiberi debẽt. Nã etſi fides à patribus prodita ſatisfaciat, quia tamẽ plurimi verã eius ſignificationem conantur euertere, idcirco conuenit fidem ipſam exponere, magisque declarare. Nam ſi, prout eſt, pariter ab omnibus coleretur, nulla re alia op' eſſet, niſi tãtùm Nicenorum patrũ fidem excolere. Sed cùm à recta via quamplurimi deerrent, ac p anfractus, id eſt, per viam falſitatis ac erroris vadant, ideò nobis neceſſe eſt, veritatis viã oſtendere &c. Plura etiam id genus alia, Patres amp. ſynodus ipſa protulerat, quæ ad propoſitum attinent. Verùm ad id noſtra feſtinat oratio, quod pauloantè poſtremũ mihi dicendũ eſſe promiſi. Quidam eñ Flauianus (vt noſtis in Cõſtãtinopolitana ſynodo Eutychen condemnauit: deinde ſynodo Epheſi ſecundò conuocata, quã poſteà conſtat reprobatã fuiſſe, quòd quidã Dioſcorus legatus ei tyrannicè præfuit, is Eutyches ibì præſens, magno affectus deſiderio excuſandi ſeatq; vlciſcendi, Nicenum ſymbolum de verbo ad verbum profeſſus fuit, ac ita protulit: Hæc eſt patrum fides, in qua viuere morique volo. Quam quidem prima ſynodus Epheſina probauerat, ſimulq́; decreuerat, vt aliam nemo proferre, vel ei quicquam apponere, vel ab eadem auferre poſſet. Eã itaq; fidẽ, dicebat ipſe, profiteor, Flauianũ autẽ peccare denũcio, quippe qui ꝓfiteretur Chriſtum ex duabus ac in duab' ſimul naturis eſſe, quod à Niceno ſymbolo neutiquã continetur. Veritatẽ igitur ipſam, quo minùs declararetur, ac Niceno ſymbolo adderetur, Eutyches prohibere volebat, ita vt verborum etiam additionem non admittere videretur. Quidam autem Euſebius exclamauit, Mentiris Eutyches, dicens. nam hoc quod dicis, nulla lex ꝓhibet. Dioſcorus verò reſpõdit: Cur ita dicis Euſebi, cùm hîc duo Epheſinę ſynodi volumina habeamus, in quibus legitur nemini licere, Niceno ſymbolo quicquam addere? Tacebat autẽ ipſa ſynodus, Euſebijque ſententiam tacitè videbatur ſuſcipere. At tyrannus Dioſcorus Euſebium ipſum ac Flauianum, vt Epheſinę legis præuaricatores, damnare, ac eorum epiſcopatibus priuare cõtendit, dicens ſynodum Epheſinam decreuiſſe, vt qui fidem aliam proferret, vel adderet, vel auferret, ſi præſul fuerit, epiſcopatu priuaretur. Patres autem ipſius concilij, &ſi præſente Dioſcoro, voluntati eius acquieſcere viderẽtur, poſteà tamen abſoluto Flauiano & Euſebio à Chalcedonenſi concilio, magno gaudio affecti fuere. Porrò autem Dioſcoro pręſente, protulerant, Flauianum & Euſebium meritò condemnari debere, ac ipſos pontificali dignitate indignos eſſe, vtpotè qui contra Epheſinum interdictum auſi fuerint ſymbolo quicquã apponere, quod Nicena ſynodus prodidit, Epheſina verò probauit, atq; ſuſcepit, ſimulque prohibuit, ne cui liceret ipſi quippiam addere, vel ab eodem auferre, decernens, vt ſi quiſquam præſul tale cõmiſerit facinus, epiſcopatu priuaretur. Cùm autem hæc in Chalcedonenſi ſynodo recitata fuerint, decretum ab ipſa ſynodo eſt, Dioſcorum anathemate notatũ eſſe, vtpotè qui contra Flauianum ac Euſebium malè iudicauerit, ac eos iniquè dãnauerit. Proptereaque ſententiam eius antiquandam eſſe, quòd Flauianus nil prorſus cõtra Nicenam vel Epheſinam ſynodum commiſerit. Nam &ſi Chriſtum duas habere naturas in Niceno ſymbolo neutiquam legitur, ab ipſo tamen ſymbolo potentia cõtinetur. Vndè nõ ſequitur, addentem quippiam, aut declarãtem, condemnari debere, dummodò vera, catholicæq́; fidei cõſona proferat. Videtur mihi. P. amp. exemplum melius proferri nõ poſſe, quod ad propoſitũ attineat, q̃ quod de Flauiano protulim', ita vt eo facilè adducar, vt credã interdictũ illud, ne cui liceret, & reliqua, ad eos tm̃ referri, qui fidẽ aliam à vera tenerẽt, quiq́; ſcripturam ſacrã aut Nicenum ſymbolũ immutarẽt. Quibus equidẽ argumẽtis puto cõtrouerſiã noſtrã ſolutam eſſe: ſin minùs, vellẽ à vobis doceri, cur ita credendũ non ſit. Si quidẽ igitur Romana Eccleſia profitetur, neq; ad ſacram ſcripturam, neq; ad Nicenũ ſymbolũ, neque ad alicui' ſynodi defenſionẽ, falſam aliquã acceſſionem fieri poſſe, ita vt in hoc vobiſcum conueniat, operæprecium eſt, huiuſcemodi quæſtione poſtpoſita, nos ad eã venire, vtrũ ſanctus ſpũs ex filioq́; ꝓcedat, nécne. Nam ſi nobis ꝓbabitis ipſum ex filio nequaq̃ procedere, tũ additionẽ ſymbolo factã eſſe fatebimur, ipſamq́; Romanæ Eccleſię minimè facere licuiſſe: ſin minùs, tũc vos oportebit cõcedere, fas ipſi fuiſſe, ſymbolũ dilucidaſſe clariusq́; reddidiſſe: quo quidẽ pacto pax inter nos facilimè fieret. Hæc beatiſſimi patris dominiq́; noſtri, necnon ſereniſſimi Imperatoris, ac horum omnium præſtantiſſimorum patrum iuſſu, pro viribus dixi.

BESS. Quanquàm orationes vtraque ex parte habitæ, tua pſertim ampliſſime cardinalis, mihiq́; q̃ maximè colende, luculentiſſima fuerit,

fuerit,ac ad propoſitum pertinens, rem enim ipſam dictu mirabile tetigiſti, nihilq; eorum que op⁹ eſſent, preteriſti: mutua tamen beneuolentia nunc, ſi commodè fieri poſſet,vobis reſpóderemus,ac probaremus,plura eorum,quæ protuliſtis,pro noſtra cauſa facere. Verùm opportunum eſſe videtur, vt ſeſſio dimittatur.Nam non niſi veſtris orationibus priùs memoria diligentiſſimè repetitis,vobis benè reſpondere poterimus. Si libet ergo,Dei benignitate ſurgamus. Quod quidem ſanctæ ſynodo placuit,iubéti, vt ad proximum ſabbatum ſeſſio prorogaretur.

¶ Die ſabbati decimaquinta Nouẽbris, ſeſſio duodecima Ferrariæ.

MAR. NON altercandi,neque ſermonũ noſtrorum viciſſim refellendorum cauſa,patres ampliſſ. huc frequentes conuenimus.Sic enim hi ſolent agere, qui potiùs oſtẽtationis & iactantię,quàm inquirendę veritatis gratia contendunt. Verùm vt de quib⁹ ambigerem⁹, ea diligentiſſimè ac cum ſumma pace,mutuaque beneuolentia ſimul ita tractaremus & conſideraremus, vt pari ſtudio concluſionem veram conſequeremur: breui ergo, & non luculenta oratione, ſed his ſolùm innixi,quæ vos cócedere videbamini,primùm præſtãtiſſimo cardinali,deindè reuerẽdo Ioanni benignitate Dei reſpõdebimus. Cuius quidem cardinalis oratio, vt ad propoſitum ſpectans, ac non inepta, ita etiam plana,clara & elegans fuerat. Proptereaq; ipſi hunc honorem habebimus,vt nil eorum,quæ per capita dixerat, indiſcuſſum prætereamus.Nam ſi omni eius orationis parti reſpondere velimus,ſermoni profectò noſtro non hodiè modus dabitur. Porrò autem ipſum obſecro, vt ſi fortè fuerit à me requiſitus,mihi ſtatim reſpondeat, ac velit vel mecum ſentire,vel mihi paucis cótradicere. Nam ego cum eo,non autẽ in ipſum, eius argumenta perpendere velim: quippe q,cùm veritas patefiet, (noui equidẽ ipſius naturam & ingenium)maiorem capiet voluptatem,quàm ſi eius argumenta ſuſciperentur. Vnde ſanè poterit euenire,vt ſi vir ipſe ſapientiſſimus pro veritate fuerit redargutus, maiori me beneuolentia proſequatur, Prouer. 9.b iuxta illius ſapientis ſententiam: Argue ſapientem,& diliget te. Porrò ei quoque ſuo iure conceditur, me interpellare: nam ęquo animo feram,ſi ab eo fuero requiſitus, cuiuſuis dicti mei reddere rationẽ, necnõ ſi me corripiet & corriget,cùm ſibi videbitur quicquam me falſi protuliſſe. Nam ſi non contradicentibus vobis quicquam protulero, id verum eſſe, nullaque demonſtratione in poſterum indigere cenſebimus: quam quidem conditionem poſthac ſeruare debem⁹. Primum autem eiuſdem præſtantiſſimi cardinalis argumẽtũ hoc fuerat: Quidã Chariſius libello,quem contra Neſtorianos tertię ſynodo dederat,ſuæ fidei declarationẽ mandauit,multum quidem diuerſam ab ea,quæ à Nicenis patribus tradita fuerat, quæ tamẽ Chariſij expoſitio ab ipſa ſynodo antiquata non fuit.Ergo non omnem fidem in vniuerſum,verùm tantùm contrariam,vetitam fuiſſe credendum eſt.Ita dixiſti,an non?

IVL. Cardi. ¶ Oratio tua,pater reuerẽde, me magno gaudio affecit,de cuius exordio nil equidẽ proferam:ſed beati Petri doctrinam ſequẽs, ad omnem tuam petitionem libentiſſimè pro viribus reſpondebo. Velim autem aliquem ex his doctiſſimis viris interroges, qui tibi meliùs reſponderet. Verùm ſi mecũ agere mauis,tibi libenter obtemperabo. Et quoniam(vt ſæpius dictum eſt) ad inquirẽdam veritatem huc conuenimus, non equidem erubeſcam,ſi quiſquam veſtrũ errores meos notauerit,ac correxerit: quinimmò pro tali eius erga me beneficio, Deo optimo maximo gratias habebo. Hac tibi tamẽ conditione, reuerende pater,tecum agam,vt ſi nõ benè tuis argumentis reſpondero, patres hi tibi ſatisfaciant:& ſi falſi quicquã protulero,ſoli mihi aſcribatur. Mihi præterea perplacet,te mihi libenti animo reſponſurum, quotiès fueris à me requiſitus. Porrò autem mihi videtur nũc opus nõ eſſe, vt ex me quicquã requiras, quando planè clareq; dixerã, ac oratio mea literis tradita eſt. Verùm ſi tibi fuerit gratum, tuis petitionibus reſpondebo. Sed priùs velim mihi pferas,an ſatis dixerim. Nam ſi tibi videtur,ſatis me non feciſſe,dicam ampliùs.

MAR. ¶ Non alia indigemus reſponſione, præſtãtiſſime pater,niſi vt proferas, vtrum orationem tuam benè memoriterque percepe-rim,néne: id quod profectò breuibus facere poteris.

IMP. ¶ Ampliſſimo cardinali patres hi moleſti videntur eſſe. Siquidem igitur vobis placet, alij pro eo reſpondeant. Sin minùs, fiat vt lubet.

MAR. ¶ Velimus patres ampliſſimi, quẽadmodum ipſi paucis interrogabimus,ita vos etiã breuibus reſpondeatis.

IVL. Cardinalis. ¶ Nil aliud equidem ex te, pater reuerẽde,requiro,quàm vt intelligam, an tibi placeat,omiſſis interrogationibus, lecta tantũ oratione mea,contra eam argumentari. Nã ſi hoc non lubet,tibi libẽter obtemperabo. Quæ autem de Chariſio ſeſſione proximã protuli,breuibus repetam. Chariſius catholicam ſuæ fidei declarationem literis traditam,tertiæ ſynodo dedit: Deinde Neſtorianum ſymbolum recitatum,ipſa ſynodus reprobauit,Chariſij verò declarationem minimè. Quam itẽ dubio procul antiquaſſet, ſi is Chariſius declarandi facultatem non habuiſſet,vtpotè quæ cum ſymbolo Niceno in verbis paucis cóueniret. Ita memini me dixiſſe,niſi aliter tibi videtur.

MAR. ¶ Fateor,ampliſſime pater,expoſitionem Chariſij

ſcripſerant, idcircò interdicto Epheſino nō ſubiacent. Diximus enim ſuprà, neminem vetitum eſſe ne fidem explicet ſuam: quandoquidem tantùm fuerat interdictū, vt nemo propriam expoſitionem pro ſymbolo celebrari velit, aut ſymbolo quippiā addat.

IVL. CARD. Gaudeo te credere, reuerēde pater, Agathonem & Sophroniū ac Chariſium in ſua fide dilucidanda interdictum ipſum neutiquàm fuiſſe preuaricatos: nunc ad id, quod ex me quæſiuiſti, libenter reſpondeo, Chariſium ſuum ſymbolum, quod verum ac catholicæ fidei congruum fuiſſe creditur, non ita tradidiſſe poſteritati, vt id Eccleſia communiter celebraret, (Non enim ad eum ſpectabat populum docere, aut cōmunis fidei normā prodere) verùm vt ſuū tātùm dogma manifeſtaret. Mihi autē ſatis eſt, fuiſſe probatum, Chariſium ipſum nil in interdictum illud commiſiſſe. Vnde ſequitur, neque catholicæ Eccleſiæ, neque rectori eius, docendi populi facultatem habenti, ab vniuerſali eccleſia fuiſſe vetitum, ne ſibi liceat ſymbolo quippiam addere.

MAR. Ex tua oratione, pater amp. id tantùm habetur, idcirco Chariſium condemnatum à ſynodo nō fuiſſe, quòd nil digni pœna cōmiſerit: nequaquàm tamen ex eo conſequi, Epheſinum cōcilium mutandi ſymboli facultatem volentibus permiſiſſe, quòd Chariſij ſymbolum neutiquàm antiquauerat. Tuum igitur argumentum deſtructum eſſe videtur. Vtrùm autem Eccleſia catholica ea ſit prædita facultate, vt commune ſymbolum immutare, transformareq́; valeat, nécne, in poſterum ſuo loco (fauente Deo) conſiderabimus. Nunc autem ex te ſcire velim, an quod Chariſio facere non licuerit, id Neſtorianis, ſi de fide benè ſenſiſſent, facere licuiſſet. Nam paulò ſuprà mihi viſus es protuliſſe, ſi hi fuiſſent catholici, ipſis etiam fas fuiſſe, Niceno poſtpoſito ſymbolo, aliud eius loco in baptiſmate tradere.

IVL. Cardinalis. Duo mihi dixiſſe videris, pater reuerende, quorum primum prætermittendum nō eſt, immutandi ſymboli facultatem Epheſino interdicto cuiuis hominum fuiſſe vetitam: eodem tamen interdicto nequaquàm fuiſſe prohibitum, ne cui liceret profeſſionem ſuam literis tradere.

MAR. Dummodò vera ſit, communeq́; ſymbolum non tranſmutet.

IVL. CARD. ¶Sufficit nobis, probatum eſſe, ſynodum Epheſinam nequaquàm interdixiſſe, ne cui ſuam fidem verbis à ſymbolo diuerſis declarare liceret. ſed anteà quàm ad reſpōdendū his veniamus, hæc ipſius ſynodi verba accuratiùs perpendamus. Nemini fidem (inquit) aliā proferre aut cōſcribere liceat, & reliqua. Quæ quidem ita videris exponere, vt verbis alijs quiſquam ſymbolum explanare nō valeat, etiam ſi laicus, nedum ſi clericus, fuerit. Vndè profectò maxima dictorum tuorum inter ſe repugnantia ſequitur. Nam ex vna parte concedis, quenuis ſuā fidem quibuſuis verbis exponere poſſe: ex alia verò videtur interdictum illud ad laicos vſq; protendi. Quòd ideo tibi quidē incōmodum accidit, quòd ipſa verba ponis ad aliā ſimpliciter fidem referri. Quæ ſi credideris (vt ego expoſui) fidem tantùm religiōis noſtrę cōtrariam ſignificare, nullum prorſus incommodum incurriſſes. Præterea non ita ſynodus iuſſit, vt liceat nemini vel publicè, vel priuatim, vel ſimul, vel diſiunctim addere, ſeu proferre: verùm ſimpliciter ac in vniuerſum interdixit, vt nemini liceat, & reliqua. Patet etiam ex eiuſdē ſynodi prooemio, interdictum illud non niſi ad oppoſitam fidē referri. Cùm patres (inquit) conueniſſent, ſymbolum Nicenum perlegerunt, vt ſermones extraneos cum eo conferrent, quiq́; ipſi ſymbolo cōſonarent, eos ſuſciperent, oppoſitos verò reijcerent. Decretum igitur ſynodi verbis his reſpondere debet, vt verba, quæ fidei noſtræ cōuenirent, ea tantū ſuſciperentur, cōtraria verò reijcerentur. Per aliā ergo fidem, tantùm contrariā pugnantemq́; ipſa ſynodus intellexerat. De his ergo me, velim, interroges, an ipſa poſſim oſtendere. Verum ne videar tuis quęſtionibus reſpondere nolle, ipſis modò libētiſſimè reſpōdebo. Chariſium (inquis) idcirco fuiſſe laude affectum à ſynodo, quòd non habens facultatem aliud ſymbolum cōponendi, nequaquàm aliud cōpoſuerat. Qua quidē ratione meum argumentum credis fuiſſe deſtructū, dicēs Neſtorianos proptereà fuiſſe damnatos, quòd aliud ſymbolum celebrandū ediderint. Nam ſi verū ipſum quoq; fuiſſet, hi nunquā à ſynodo fuiſſent damnati. Cui equidem ſentētiæ acquieſco, vt ſi Neſtorianum ſymbolum fuiſſet catholicum, ipſum etiam inſtar Chariſij, Agathonis, atq; Sophronij ſymbolorum, ſuſceptū fuiſſet. Sed quoniā contraria dogmata continebat, ideo fuit antiquatum.

MAR. Neſtorianum ſymbolū, pater amp. longè alia ratione fuerat editum, quàm Chariſij, Agathonis, atq; Sophronij ſymbola. Illud nanq; his, qui ab hęreſi ad fidē reuertebant, pro Niceno ſymbolo tanquàm communis doctrina, traditum fuerat: hęc verò non ita, vt per ipſa baptiſma celebraretur, poſteritati fuere prodita. Vndè non ſequitur, vt vna omnium eademq́; ratio ſit. Nam illud, etiā ſi catholicum fuiſſet, meritò tamē ſynodus adhuc ipſum antiquaſſet: hęc autē cùm non pro ſymbolis cōmuniter celebrādis, verùm vt expoſitiones atq; ſententię propriæ, ſcripturæ relictæ fuerint, idcirco reprobata nō ſunt. Patet igitur falſum eſſe, quod profiteris, Neſtorianos (ſcilicet) immutādi ſymboli facultatē habuiſſe, ſi rectè de fide ſenſiſſent, necnon Chariſium, ac cęteros Nicenū ſymbolum neutiquàm tetigiſſe.

IVL. CARD. Sanè mihi videris, R.P. oppoſitum veritatis proferre. Nam ipſe Chariſius in ſuę fidei expoſitione vel ſymbolo, Nicenũ ſimul & Conſtantinopolitanũ mutauerat, dicens: Et in Spiritum ſanctum paracletum, ſpiritũ veritatis, cõſubſtantialem patri & filio: quæ quidẽ verba in ipſis ſymbolis nõ leguntur. Porrò quoniã in tui ſermonis exordio protuliſti, argumentum illud conceſſum nobis putatum iri, cui non fuiſſet reſpõſum: ideo non ſimul omnibus, verùm ſingulis repetitis, ad omnia reſpondebo. Dico igitur, idq; profiteor, quòd nulla inter Neſtorianorum atq; Chariſij, ac Sophronij, Tharaſijq; ſymbola differentia fuiſſet, ſi Neſtorianum veritatem in ſe contineret. Tu autem pater reuerende, non deberes legem ipſam exponere aliter quàm poſſet intelligi. Nam (vt ſępiſſimè dictum eſt) idcirco ſynodus Neſtorianum ſymbolum antiquauerat, quòd in ſe multa dogmata nefanda concluderet. Hanc ergo perpende ſententiam. Nam equidẽ interdictum fuiſſe puto, ne cui homini priuato liceret, Eccleſiæ catholicæ celebrandum quippiam tradere, quod aliã (hoc eſt, oppoſitam) fidem ſignificaret. Ne autem eidẽ Eccleſiæ ab homine priuato verum ſymbolũ ita traderetur, vt ipſo cũcti Chriſticolę vterentur, nõ ipſo eodẽ interdicto, verùm alia ratione, fuiſſe vetitum cenſeo. Quandoquidem minimè conueniret, vt Eccleſia mortalibus obediret, qui nullã ab ea facultatẽ haberẽt, cùm p̄ſertim oĩbus in reb⁹ diuinis, particulares Eccleſiæ cõmunem ſectari debeãt.

MAR. Eadem ipſa mihi videris repetere, atq; in eiſdem amp. P. verſari, ſcilicet catholicã Eccleſiam ea facultate præditã eſſe, vt ſymbolum immutare, ac ipſum particularibus Eccleſijs celebrandum tradere valeat. Ad hoc autem nondum clariùs reſpondiſti, vtrùm ſi Neſtoriani benè de fide ſenſiſſent, ſuũ ſymbolum iure ſuo prodere potuiſſent, nécne. Huic ergo quæſtioni (ſi lubet) apertiùs reſpondeas, vt tandem ipſam concludamus.

IVL. CARD. Satìs mihi videť ad propoſitũ reſpõdiſſe.

MAR. Ex te requiro pater amp. vtrũ Neſtorianis licuerit ſuum ſymbolũ ita tradere celebrandum, vt homines ipſo in ſacro baptiſmate vterentur, an non? Nam Chariſij ac cęterorũ fidei expoſitiones, non ſanè fuerant ſymbola, neq; ſymbola nuncupata, neq; denique pro ſymbolis à ſynodo ita ſuſcepta, vt per ipſa baptiſma fieret.

IVL. Cardinalis. Fateor equidẽ nemini licere propriũ ſymbolum ita proferre, vt cõmuniter in Eccleſia celebretur. Neſtorianos autẽ ipſos potuiſſe ſymbolũ verũ exponere, ac ipſo vti, idemq; proferre ac ſapere, nõ eo inficias. Sin autem protuli, etiã ſi ſymbolũ ipſorũ, Nicenũ ſymbolũ oppugnaret, me falſum dixiſſe cõfiteor. Teneo tñ memoria me tantũmodò ꝓtuliſſe, fas ipſis fuiſſe ſymbolũ verũ ꝓferre.

MAR. Neſtoriani ſuum ſymbolum cõmuniter celebrandum tradiderãt, volentes, vt qui ad fidem reuerterentur ab hęreſi, Niceno poſtpoſito ſymbolo, illo tantùm baptizarẽtur. Num igitur ipſis id agere licuiſſet, ſi ſymbolum ipſum fuiſſet catholicum?

IVL. CARD. Etſi prolixè clareq; mihi videor reſpondiſſe, tamen vt tibi pro viribus ſatisfaciam, repeto, Neſtorianos proculdubiò potuiſſe ſymbolum ſuum proferre, dummodò verũ fuiſſet: eodem tamen cõmuniter in Eccleſijs vti, nequaquàm ipſis licuiſſe.

MAR. Id eſt, pater amp. quod equidem volebam concludere, non alia videlicet de cauſa Neſtorianos fuiſſe damnatos, quàm quòd ſuum ſymbolũ pro cõmuni doctrina Niceni ſymboli loco celebrandum tradiderint: quod tamẽ quoniam videbantur ſuo iure facere potuiſſe, ꝙ nondum interdictum illud editum fuerat, idcirco ſynodus Epheſina legem (vt ſuprà dictum eſt) promulgauit, vt in futurũ neq; Neſtoriani, neq; quiſquam cæterorum mortalium facultatem, vel (vt meliùs dicã) licentiam ipſam haberet. Quam quidem conſtat plurimorum falſorum dogmatum cauſam fuiſſe, ita vt auſim dicere, vt ſynodus ipſa nunquàm interdictum eiuſmodi edidiſſet, ſi Neſtoriani licentiã ipſam non habuiſſent, qua quidem nefanda dogmata ſeminarent. Sed prudentiſſima ſynodus incõmoda futura proſpiciẽs, in vniuerſum prohibuit, ne cui liceret, aliam à Nicenorum patrum fide docere, nõ inſcia (vt ſæpenumerò dictũ eſt) immutandi ſymboli licentiam, falſorũ dogmatum cauſam fuiſſe, foreq;. Patet etiam ex ipſius ſynodi ſumma facultate, qua prædita fuerat, ſuæ mentis fuiſſe, vt aliam fidei expoſitionem ac ſymbolum nemo auderet componere. Quam quidem concluſionem tuis ex dictis, vt quoddam conſequens, vel (vt ita dixerim) corollarium expreſſimus, niſi aliter tibi videtur, quod velim ex te cognoſcere.

IVL. CARD. Tibíne magìs, R.P. an Epheſinę diffinitioni credendum eſt?

MAR. Nos ſanè ſynodo tribuimus plurimùm, cumq; quicquam vocamus in dubium, decretis ac expoſitoribus eius magìs concedimus, ꝗ̃ nobiſipſis indulgeam⁹. Porrò aũt B. Cyrill⁹ ad Ioannẽ & Acaciũ Melitinẽ ſcribẽs, definitionẽ ipſam explanat, lucidioreḿq; reddit. Eiuſdẽ ergo Cyrilli expoſitionẽ diligenter cõſideremus, ac ipſum in omnibus imitemur: quo quidem melior interpres inueniri poterit nemo, niſi tu * ita ſentias. for. * ita ab

IVL. CARD. Idcirco equidẽ ex te P.R. quęſiui, cui nos magìs oporteat credere, ꝙ ipſa tertia ſynodus decreti ſui reddidit rationẽ, dicẽs: quoniam Neſtorianum ſymbolum peruerſa cõtrariaque dogmata continebat.

MAR. Nequaquam res ſic ſeſe habuit, vt cauſa ex illa ſymbolum ipſum fuerit antiquatum.

IVL. CARD. Sancta tertia ſynodus P. amp. Neſtorij expoſitionem, hoc eſt, dogmata nefanda damnauit: quod item ex verbis Chariſij appa-ret,

ret,qui cùm incuſaret Neſtorianos, ita protulit: Hi Niceno ſymbolo ſpreto,infidelitatis ſymbolum protulerunt.Prætereà Cyrillus neſtoriano ſymbolo ac literis in ſynodo recitatis,eam interrogauit,an ipſi vera viderentur ea quæ in his ſcripta eſſent.Quam quidem ſynudum reſpondiſſe conſtat, ea omia falſa eſſe, ipſaq; propterea ſtatim reprobauit. Quòd autē Cyrillo R.P.idcirco magis credendum exiſtimes, quòd ſummi pontificis vicarius & legatus in eadē ſynodo fuerat,tibi ipſe aſſentior. Cuius quidem literæ non ſolùm meam ſententiā non impugnāt, verumetiam ipſam mirum in modum confirmare videntur:quarū ſenſum ſi benè perpenderis,ſatis tibi fuerit exploratum,ipſum per aliam fidem cōtrariam tantùm intellexiſſe. Cuius quidem rei ex eo quoq; potes capere rationem.nam is Cyrillus, literis ad Ioannem Antiochenum miſſis,quibus cuidam epiſtolæ Neſtorij reſpondebat, multa reliquerat,quę in Niceno ſymbolo non expreſsè leguntur.Quæ quidem tamen,quandoquidem à veritate non fuerant aliena,idcirco dixiſſe creditur,NIL ADDIMVS NEQVE AVFERIMVS. Ergo quo minùs ex ipſis literis nequaquàm percipere poſſim⁹,hoc eſſe puto,vt cùm ſymboli vera ſeruatur intelligentia,tum neq; additio,neq; ablatio fieri cenſeatur.Literæ autem ipſius Cyrilli ad Acacium ſcriptæ, nō ſolùm nō contra nos ſunt, ſed etiam à nobis eſſe videntur: quādoquidem ex his patet,quonā modo intelligi debeat illud,addere non licere:ita vt qui quicquam exponit atque declarat,non noui quicquam apponere,verùm idem ipſum dilucidare,clariusq; reddere cenſeatur.

MAR. Num Cyrillus non prohibuerat,ne verbis extraneis declarationes eiuſmodi fierēt?

IVL.CARD. Qui expoſitionem eiuſcemodi fecerit,is nil ſanè noui protulerit,neq; propterea cenſeretur diuinū ſymbolū immutaſſe, verùm quę clara fuiſſent,illuſtriora magiſq; perceptibilia reddidiſſe. Quod aliud argumentū hoc, obſecro, fortius poterit excogitari? Quod cùm proximè,loquente Niceno pręſule, quærens inuenire nequaquam potuerim,id deinde mihi,ne me falſum eſſe putaretis, diligenter inueſtiganti occurrit: quo proculdubiò noſtra controuerſia ſoluitur. Nam Cyrillus ipſe literis ad quendam Neſtorij auditorem ſcriptis, quæ quidē ſic incipiebant,Res quidem:declarationem hāc, de qua agimus,additionē non eſſe demonſtrat.Quibus quidem literis in ſynodo recitatis,Cyrillus ipſam interrogauit.

MAR. De qbus(obſecro)Cyrilli literis mētionē facis?

IVL.CARD. De his, quas cōtra Neſtorium ſcripſerat. Synodum(inquam) Cyrillus interrogauit, an Nicenæ ſynodo conſonantes eſſent.Frequens autem ſynodus reſpondit,eas quammaximè congruas eſſe,quòd his veritas magis pateat,quodq; à ſymbolo Niceno paucis ac obſcurè cōtineretur, id prolixius atq; clarius redditum ſit.Vndè ſynodus ipſa cōcluſit, Cyrillum ipſum eadem cum ſynodo Nicena ſentire,ac eundem nil prorſus innouaſſe.Si quidē igitur Cyrilli verba fidē aliā, hoc eſt,Niceni ſymboli contrariam,ſignificaſſent,is proculdubiò legis tranſgreſſor ꝑuaricatorq; fuiſſet. Sed quoniā authoritati Cyrilli vehemēter innitimur,idcirco expoſitionem eius in medium proferamus, quā de ſymbolo fecerat, qua quidē cognoſcere poſſumus,quid illa ſynod⁹ cum interdicto ſuo voluerit.Sancta ſynod⁹(inquit)Epheſi (Deo annuente)celebrata,ſanctā in Neſtorium ac eos,qui vana cum ipſo ſentirent,vel in futurum ſenſerint, & in eos qui vanitates eiuſmodi proferre aut literis mandare fuerint auſi,ſententiam promulgauit,pariterq; damnauit.Ex literis his ampliſ.P.clariſſimè patet,cur Neſtorius ac eius ſecta cōdemnata fuerit:& illud,fidem aliam,contrariā fidē ſignificare, quemadmodùm Neſtorij fides fuerat:& ideo Neſtorianum ſymbolū antiquatum fuiſſe,quòd talia dogmata cōtineret,qualia Neſtorius ipſe videbatur ſentire. Quam quidem ſententiam, licèt tuæ cōtraria ſit, tu tamen vir prudentia & ſapientia præditus,ex literis ipſis percipies,ſi eas diligenter inſpexeris:ex quibus quidem tibi fieret notum,Epheſinam ſynodum nil aliud, quàm fidem fidei veræ cōtrariam, vetuiſſe. Rogo igitur te atq; obſecro,pater reuerēde, ne tot ac tātos authores ſermonibus ita friuolis,vt vel à pueris poſſint refelli,detineas. Verùm ſi vobis etiam,quēadmodùm nobis videtur conducere,omiſſa huiuſmodi controuerſia,ad principem illam veniamus. de qua quidem longam orationem, non tamē alienam à ratione,ſperamus habere: ſin aūt in hac eadem quæſtione adhuc malitis perſiſtere,per mēſem,nedum per diem,tibi paratus ſum reſpondere:quāuis animi dolore afficiar,quòd tempus vanè conteritur.

MAR. Sermones noſtros neq; inutiles,neq; de paruis reb⁹ habitos, neq; deniq; tales, vt vel à pueris (vt dicis pater amp.) poſſint diſſolui,verùm valdè cōuenientes, ac ad propoſitum pertinētes fuiſſe putamus: quandoquidem diuorum patrū ſentētias expoſuimus, credētes, tametſi veſtrum eiuſmodi dogma verum forſitan fuerit, ipſum tamen diuino ſymbolo nequaquàm addendum eſſe. Conueniētius ergo,maioriq; veneratiōe dignū, ac ipſius rei naturā cōſequens eſſe videtur, vt omiſſa illa, de qua velles agere quæſtiōe, hanc priùs concludamus.Scias igitur velim, nos veritatis huius inueſtigationē nolle priùs relinquere, quàm communi ſententia ad cōcluſionem aliquā peruenerimus: quādoquidē(vt ſuprà dictum eſt)nos aſſerimus,& ita ſentimus(prout oſtēdere facilè poſſum⁹) dogma illud(de quo ſuo loco conſiderabimus)quāuis fuerit cognitū verum eſſe,alibi

tamen q̃ in ſymbolo ſcribendum eſſe, quē-
admodùm cōcilia generalia feciſſe conſtat.
Ab ipſo igit ſymbolo dimouendú eſſe cen-
ſemus, vt cunctorum Chriſtianorum con-
iunctio fiat, qui ex ea cauſa iam diu diſſidēt.

IVL. CARD. Rebus omnibus pater reuerende, quibus
humanum genus fruatur, tempus expetibi-
lius eſt. Proptereaq; sereniſſimus Imperator
ſæpiſſimè protulit, id contendendum fruſtrà
non eſſe. quandoquidem ergo ſermonibus
& ſcripturis ſatis de hac re egimus, vosque,
qui ſapiētes ac magno ingenio præditi eſtis,
iam agnouiſſe cenſemini, rei huiuſmodi ve-
ritatem & rationem nō ampliùs in dubium
vocari debere, idcirco ad aliam cōtrouerſiā
veniamus. Cur autem eiuſmodi quęſtionē
in mediū, pater reuerende, protuleris, haud-
quaquā intelligo: niſi forſan id feceris, quod
oratores egregij faciūt, quippe qui, cùm ali-
quam cauſam volūt agere, à facilioribus in-
cipere ſoleant. Qua quidē ratione tu quoq;
forſan adductus, ac nō inſcius te magno cer
tamine certaturum eſſe, priùs armatura leui
nobiſcum agere voluiſti. At quoniā huiuſce
cauſæ veritatem perdiu inueſtigauimus, ita
vt in p̄ſentia luce clariùs pateat, tametſi ſem-
per vobis fuerit nota, veruntamen vt vobis
fieret exploratum, quonā pacto Latini ho-
mines reſpondere ſcirent, ideo de nobis pe-
riculū facere voluiſtis) idcirco vos rogo, vt
tandem ad maiorem illam quæſtionem ve-
niamus. Nam ſi nobis (vt ſuprà diximus) de-
monſtrabitis, ſanctumſpiritum ex filio ne-
quaquā procedere, vobis ilico cōcedemus,
id nulla ratione à Romana Eccleſia apponi
ſymbolo potuiſſe. Sin autem illud non pò-
teritis aſſequi, ſed eius oppoſitū vobis pro-
babitur, nullā ampliùs inter nos controuer-
ſiam fore cenſeo. Porrò autem per me nun-
quàm ſtabit, quo minùs quæſtionem illam,
quoad vobis libuerit, proſequamur: dum-
modò diſputationis huiuſmodi auditores
non tædeat. Nam equidem ad omnes quas
propoſueris quæſtiones, libentiſſimè reſpō-
debo: ſed magis forſitan expediret, vt ſtatis
diebus de principe illa quęſtione verba fa-
cturi cōueniremus. Interea vero extraordi-
nariè congregati, hanc etiam quęſtionē tra-
ctarem*, niſi tu pater reuerēde, mâlis in hac
eadem materia verſando, ex me quicquam
aliud quęrere, qua in re tibi libentiſſimè re-
ſpondebo: quandoquidē tecum veluti cum
patre meo magna cum *declaratiōe diſſero. [* delectatione]
Sed antequàm de aliqua re me interroges,
ad id quod ſæpenumerò repetiſti, interdi-
ctum videlicet nullum ante tertiam ſynodū
fuiſſe, reſpondebo. De quo equidem longè
aliter ſentio: ideo non abs re eſſet, vt vos, pa-
tres amp. hanc etiā ambiguitatem audiretis,
de qua in ſermone, quem literis tradidi, nul
lam prorſus fecerā mentionē. Argumentū,
cui mirū in modū inniti videmini, cur ſym-
bolo quicquā addi non liceat, ex Cyrilli li-
teris ſumitis, cuius tñ verba ſi iuxta mētem
eius accuratiùs perpēderitis, nō de verborū
additione, verùm de alia fide Cyrillū ipſum
intellexiſſe videbitis. Porrò licèt conceda-
mus vobis, eum noluiſſe ſymbolo quippiā
apponi poſſe, id tamen nobis nequaq̃ vide-
tur obſtare: quandoquidē ſcripturæ ſacræ
fuerat innixus, in qua legitur ita: Ne trāſgre-
diaris terminos antiquos, quos poſuerunt
patres tui, vtpotè qui nō ex ſeſe, verùm Dei
patris ſpiritu afflati, loquerentur. quoniam
ergo non ſancti patres, verùm ſanctus ſpiri-
tus loquebatur, ideo Cyrillo videbatur, nil
addendum aut auferendum eſſe. Quæ qui-
dem verba longè ante Chriſti aduentū, ne-
dum ante tertiam ſynodum, fuerāt prolata.
Propterea B. Cęleſtinus hęc literis tradidit,
Quis vnq̃ nō dignus anathemate fuerit iu-
dicatus, qui fidei catholicę quicquam addi-
derit, vel ab eadē ademerit? Credere aūt nō
debemus, literis Apoſtolicis quippiā addi-
tum, vel ab ipſis ablatū fuiſſe, quandoquidē
noſtris ex legibus graui pœna mulctātur, q
literas eiuſmodi trāsformauerint. quas qui-
dem literas Cæleſtini, ante tertiam ſynodū
fuiſſe cōſtat, quibus tamē ipſe prohibuit, ne
fidei catholicæ quippiam adderetur, vel ab
ipſa auferretur. Duos igitur teſtes cōtra tuā
ſententiā attuli: ſed quoniā in ore duorū vel [Deut. 19. a / Matth. 18. b]
trium ſtat omne verbū, idcirco tertiū quoq;
producā. Septima nanq; ſynod⁹ inquit: Ec-
cleſię catholicę traditiones neq; diminutio-
nem, neq; vllā acceſſionē ſuſcipere poſſunt.
Magna igitur afficiēdi ſunt pœna, q quicquā
abſtulerint, vel addiderint: ac execrādus eſt
ille, qui negligit veritatē agnoſcere, ac anti-
quos patrum ſuorū terminos trāſgreditur.
Synod⁹ ipſa eiſdē ſacræ ſcripturę verbis in-
nitens, inquit: qui terminos antiquos, & re-
liqua: quod quidē his ſolet accidere, qui ve-
ritatē nō curāt cognoſcere. Vnde ſequitur,
eum terminorū eſſe trāſgreſſorem, qui fidē
à ſuis patrib⁹ traditā, neutiquàm amplexaт.
Ergo qui eam declarat, ſuorū patrū fines ne-
quaq̃ egreditur, neq; quicquā ei vel addit,
vel aufert, quādoquidē apud Cyrillū inter-
dictū illud, tantùm in eos qui cōtra maiorū
ſuorum decreta loquerētur, editū fuerat, q
ſanctus ſpiritus veritatis eſt ſpiritus: & qui
eam profitet, ipſam etiā excolere creditur,
ac intra terminos eſt. Contrà, qui vanus &
mēdax eſt, is proculdubiò ſancti ſpiritus fi-
nes trāſgreditur, & patrum fidei quippiam
addere, vel ab eadē auferre putatur. Igitur
ex ſacra ſcriptura clariſſimè patet, vt qui ve-
ritatē agnoſcere nolit, is addere quicquam
vel auferre credatur. Porrò, quoniā ſępiſſi-
mè protuliſtis, prohibitionē ipſam à tertia
ſynodo vel per eam à ſancto ſpiritu promul
gatā fuiſſe, idcirco reuerēde pater, ex te quæro,
vtrùm nobis credendū ſit, Nicenam ſynodū
maiorū ſuorū terminos tranſgreſſam fuiſſe,
an nō. Planè ſi credimus mutationē verbo-
rum,

rum,nedum intelligentiæ, fuiſſe prohibitã,
neceſſe eſt vt crédamus,Nicenã quoq; ſyno-
dum anathemate deuinctã eſſe, vtpotè quæ
nonnulla verba(quemadmodũ ſuperiùs di-
ctum eſt)ab Apoſtolorum ſymbolo abſtu-
lerit:necnon ſecũdam ſynodũ anathemate
ſubiacere,q̃ poſt illam teſtamẽti veteris pro-
hibitionem, Niceno ſymbolo verba multa
addiderit.Sed qm̃ patres ij veritatẽ protule-
rant,idcirco eadem, non autẽ aliena vel cõ-
traria,cum maioribus ſuis ſenſiſſe credũtur.
Falsũ eſt ergo, ꝓferre poſteriores ſynodos
vetitas fuiſſe,ne ſymbolo quicquam addere
poſſent.Ampliùs in hoc Græco volumine,
quod nobis Conſtantinopoli miſſum fuit,
Nicenum & Conſtantinopolitanũ ſymbolũ
(prout vulgò celebratur) deſcripta ſunt: in
alio verò libro,qui quingentorum annorũ
& vltra creditur eſſe,abſq;, DE CAELIS, AC
SECVNDVM SCRIPTVRAS, Conſtantinopo-
litanũ ſymbolum legitur,licèt in alio libro,
qui Longobardorum literis ſcriptus eſſe vi-
detur, ſymbolum idem cum eiſdem verbis
legatur.Volumen aũt veſtrũ, in quo quarti
generalis concilij acta ſcripta ſunt,non niſi
trecentorũ annorum creditur eſſe.Vt igitur
pater Epheſie, neutiquã in nos *inuehemi-
ni,licèt DEVM DE DEO,in noſtro volumine
ſcriptũ ſit,cùm in veſtro nõ extet:ita quoq;
nos incuſare nõ deberetis, quòd verbũ vnũ
MAR. addidimus ſymbolo. Ad omnia quę pau-
loante dixiſti P.amp.reſpondendi tẽpus nõ
eſt,quandoquidem longa indigent reſpon-
ſione. Quædã enim ex nobis quæſiuiſti,ſi-
mulq́; cõtendiſti,vt ea vobis cõcederemus:
quod planè noſtræ non eſſet exiſtimatiõis,
loc⁹ obſcurus quando poſſumus ad omnia reſpondere ac
veritatem ipſam attingere.|De his igitur,ac
de hoc veſtro volumine ſuo loco dicemus.
Quòd aũt ad Romanã Eccleſiã ſummumq́;
pontificẽ adſpiciens protuliſti, catholicam
Eccleſiam ac eius principẽ cõmune ſymbo-
lum reformare poſſe,idcirco totiès hæc à te
repetita,præterire nõ poſſumus indiſcuſſa.
De hac igitur quæſtione ſequẽti ſeſſione, ſi
vobis videbitur,diſputabimus,argumẽtaq́;
plurima & fortiſſima pro noſtra cauſa affe-
remus.Sed quoniã vehemẽter ambigimus,
ne ſermones huiuſmodi aures veſtras offen
dant:ideo,ſi vobis videbitur,protuli.

IVL. Cardinalis. Inter alia capita,P.amp.in quibus Gręci
Latiniq́; differunt,eſt id,quod de Romanæ
Eccleſiæ facultate in dubium Gręci vocant:
quoniam tamen nũc agimus,an ſanctus ſpi-
ritus ex filioq́; procedat, qui quidẽ fidei ar-
ticulus eſt,idcirco nõ cõuenit has quęſtiões
cõfundere. Proptereaq́; in oratione, quam
ſcripturæ traditam vobis dedi, me de facul-
tate Romanæ Eccleſiæ tunc nil eſſe dicturũ
protuli,putans fuiſſe cõueniens, vt in aliud
tẽpus differat. Suo igit̃ loco P.R.in eiuſce-
modi cõtrouerſia, vt decet liberũ hominẽ,
quicqd volueris,in mediũ proferes, in quo
ſanctiſſ. dño noſtro põtifici maximo nulla
profectò fiet iniuria:quippe qui nõ alia de
cauſa præſens eſt, niſi vt veritas illuſtretur.
Cuius quidẽ ſummi põtificis,Eccleſięq́; Ro
manæ facultas,tum ex Euãgelio, tum etiam
ex ſanctis Cõcilijs generalibus benignitate
Dei patet clariſſimè.Si quidẽ igitur quęſtio,
vtrum liceat addere ſymbolo, necne,ab illa
quęſtione longè aliena videtur eſſe,ſanè nõ
cõuenit ambas has cõtemplatiões ſimul (vt
ſuprà dixi)cõfundere.Rogo igitur vos,atq;
obſecro,vt ad quęſtionem de ſancti ſpiritus
proceſſione veniamus, quandoquidem ſi
hac in re conuenerimus,mihi equidem per-
ſuadeo fore facile, vt in cęteris quoq; cõue-
niamus. His dictis,ſeſſio fuit dimiſſa,& ad
aliũ diẽ dilata.Elapſis verò nõnullis diebus,
ſummus põtifex iuſſit, vt ad diẽ vigeſimũ-
ſeptimum menſis eiuſdẽ iterum cõueniret.

Die Iouis vigeſimaſeptima Nouembris,
Seſſio decimatertia Ferrariæ.

FRequenti ſynodo ducis Burgũdię ora-
tores in ſeſſionẽ hanc introducti fuere,
ex quibus quatuor pręſules, & vn⁹ diacon⁹,
& duo equites fuerũt,qui ſalutato de more
ſummo pontifice, Imperatore verò nequa-
quã,(nã patriarcha valetudine aduerſa de-
tentus nõ aderat)cõſedere, ſummoq́; põti-
fici literas dedere.Quibus quidẽ Latinè re-
citatis,& à Gręcis non intellectis,ſeſſio fuit
dimiſſa.At Imperator ęgrè tulit vehemẽtiſ-
ſimè,ꝙ nõ fuerit ſalutatus, aſſerẽs ſe magna
iniuria fuiſſe affectũ:& niſi ſequẽti ſeſſione
ab oratoribus ipſis pro ſua dignitate ſaluta-
retur,ſe nunquàm ampliùs in ſeſſionẽ ven-
turũ,quinimmò fore, vt ſynod⁹ dimitteret̃.
Patriarcha verò tametſi plurimũ ægrotaret,
tñ per nũcios egit,vt ſummi põtificis nũcij
Imperatorẽ rogarẽt,vt à ſynodi celebratiõe
nequaquàm deſiſteret,promittẽtes ei,vt ab
oratorib⁹ ipſis ſeſſione ſequẽti imperatorio
more ſalutaretur.Quapropter ipſo cõſenti-
ente,ſummus põtifex iuſſit, vt ad diẽ quar-
tam menſis Decembris ſeſſio cõuocaretur.

Die Iouis quarta menſis Decembris,
ſeſſio decimaquarta Ferrariæ.

HAc frequẽti ſeſſione,abſente tñ patri-
archa,Imperatorẽ ipſi legati ſalutaue-
re,non ita vt ipſum deceret. Id tñ ęquo ani-
mo tulit,ac iuſſit,vt diſſertores electi nego-
ciũ proſequerẽtur.Epheſius aũt volẽtes car-
dinali reſpõdere,dixit ſe velle breuibus, ac
per Sic & Nõ,diſputare:quandoquidẽ Lati-
ni videbãtur ei prolixis orationibus vti, vt
eloquẽtiſſimi viderent̃. Deinde de Chariſio
protulit,exemplũ illud ad Latinos non per-
tinere.Quibus & alijs ab Epheſio dictis,Iu-
lianus cardinalis vir ſummo ingenio memo
riaq́; profunda ꝓditus,ita prolixè reſpõdit,
vt dicẽdo dies ipſum defecerit:& ſeſſio fuit
dimiſſa,decreto,vt triduo pòſt conueniret.

Die Lunæ decimaoctaua menſis De-
cembris,ſeſſio 15.Ferrariæ.

Epheſius Imperatoris iuſſu lõgam orationem habuit, volens oſtẽdere, ne ſyllabam quidem addere ſymbolo licere. Quæ quidem oratio ita vagata eſt, vt omnes ſibi facilè ſuaderent, ei neminem reſponſurum eſſe. At Iulianus eloquẽtiſſimus, qui loquẽte Epheſio, ne verbum quidem protulerat, orationẽ eius ordine ſummo memoriterq́; repetit, ac in duas de triginta partes diſtribuit, volens partim philoſophãdo, partim ſacram ſcripturam citando, ac dialecticis argumentorum locis vtẽdo probare, Latinos minimè peccauiſſe, quãuis addiderint ſymbolo. Contrà Epheſius magno affectus deſiderio, quæſtionem eiuſmodi ad extremũ tandem perducere, ac clariùs demonſtrare, nullam verborum acceſſionem ad ſymbolũ fieri licuiſſe, Iuliani ſermonem in octo partes diuiſit. Et in prima quidẽ probauit, Chariſij ſymbolum haudquaquàm fuiſſe commune, in altera verò de Neſtorij ſymbolo mentionẽ nullã fieri debuiſſe: nam in tertia pœnarum vim in interdicto contentarum oſtendit, in quarta verò pœnas ipſas ſingulariter, non autem cõmuniter in delinquentes editas fuiſſe demonſtrauit. Nam in tribus ſequentibus partibus Cyrilli literas & Agathonis expoſuit, ac probauit, quidnam ipſi docuerint. In extrema deniq; parte additionẽ ipſam abſq; ſynodo nequaq̃ fieri potuiſſe docuit, in hũc poſtremò modũ perorauit:

MAR. Symbolum illud, præſtantiſſimi patres, quod vt optimum depoſitum à patribus noſtris in noſtra Imperatrice ciuitate ſuſcepiſtis, à vobis tale repetimus, quale vobis fuerat traditum. Nónne quiſq; depoſitum ſibi creditũ reddere tenetur? Patrium igitur depoſitum nobis (vt dictũ eſt) reſtituite. Quod quia perfectum eſt, idcirco diminutione vel additione non indiget. Qui quidem patres noſtri eos reprobauere proculdubiò, q̃ contra ſymbolũ ipſum quicquam innouaſſent: alios verò pœna grauiſſima affecere, q̃ aliud ſymbolum feciſſent. Quòd ſi vnius ſolę dictionis additio parum refert, ac parua de ea ratio debet haberi: ablata igitur, parum vel nihil prorſus nocebit, immo certè plurimũ prodeſſet: nam ea ratione cũcti Chriſticolæ dubio procul coniungerentur. Contrà magnum ac indignum facinus eſſet, ſi talis additio tolleretur, ob idq́; magna ratio de hac re debet haberi? Non igitur ipſi peccamus, q̃ rem hanc plurimi facimus. Ampliùs, ſi talis additio imprudẽter fuerat facta, nũc quoq; prudentiùs nobis conſuleretur, ſi ipſam auferretis: ſic enim amicos vobis cõiunctiſſimos faceretis, qui veſtrã mutuam amicitiã magnifacerẽt & excolerẽt. Vos igitur, ô patres & fratres ac reuerendi dñi noſtri, vt ſæpenumerò fecimus, ita etiam nũc per viſcera Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui nos peccatores ac perditos mortales dilexit, & animam ſuam pro nobis dedit, rogamus ac obſecramus, vt pacem optimã & ſummam inter nos, ſanctoſq́; patres noſtros coniunctionem faciamus, qua quidẽ tum fuimus coniuncti, cùm idem omnes volebamus ac ſentiebamus, & nullum inter nos diſſidiũ erat. Coniungamur obſecro tanquã fratres. Veneremur maiores noſtros, definitiónibus ac decretis ipſorum honòrem plurimum habeamus, eorundem minas & pœnas vereamur. Ipſorum deniq; traditiones ſeruemus, cuſtodiamus, excolamus, vt vno corde ac ore, patris & filij ſanctiq; ſpiritus nomẽ digniſſimum celebremus, & glorificemus nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Iulianus autem cardinalis ampliſſimus, à diſputatione nolẽs deſiſtere, ſententiam ſuã vehementiſſimè defendẽs, poſt multa protulit, ꝓ ſingulis decem argumẽtis, quę ſibi fuiſſent propoſita, ſe decem millia redditurum. Deficiente autem die, ſeſſio fuit dimiſſa. Tum Græci tam præſules, quàm cæteri omnes tædio affecti, de ſuo in patriam reditu, infecta re, cogitare cœperunt, dicẽtes: In vanum tempus conterimus, quandoquidẽ nec à Latinis nos, nec à nobis ipſi ſuaderi poſſent. At Imperator magnanimus animos ipſorum cunctando reſtituit. Porrò volentibus Græcis diſputationi facere modum, Latini mirum in modum incumbebant, vt in ſeſſionibus de ipſo dogmate ageretur, aſſerentes de quæſtione prima iam ſatis dictũ fuiſſe, ac ſe nolle ampliùs quærere, cur illud, EX FILIOQVE, ſymbolo fuerit additum. Nam cùm fieri non poſſit, vt quod iam factum probatumq́; fuerit, priùs tollatur, quàm oſtendatur à Græcis impium eſſe: operępretium eſſe dicebant, vt in poſterũ de ipſo dogmate agerẽt: quod quidem ſi impium eſſe cõſtaret, ilico tolleretur: ſin autem receptũ eſſet, minimè ſe eſſe incuſandos. Hęc Iulianus doctiſſimus. Cõtrà verò dicebat Epheſius: Tollatur à ſymbolo, proprioq́; termino circunſcribatur, quẽadmodùm de multis verbis conſtat factum fuiſſe. At Iulianus vehementiùs inſtãs, dicebat: Inquiratur (pater) veritas, inquiratur, & ſi verbum illud impium eſſe dignoſceretur, neque in ſymbolo ſtabit, neq; in alio loco (vt dicis) circunſcribetur: impia enim nulla ratione proferri debent. pia verò quouis in loco, nedũ in ſymbolo, ſtare poſſunt. Interea Imperator ęgrotauit, ſimulq́; patriarcha aduerſa valetudine iam pridèm domi tenebatur. Poſt aũt dies 16. vix potuit Imperatoris domũ lectica venire, quo biduo pòſt Gręci quoq; præſules conuenere. Ad quos Imperator fuit ita loquutus: IVL. CARD.

Noſtra relicta patria, patres optimi, pro Eccleſiarum coniunctione non ſine magno periculo huc frequentes cõuenimus: & vos quidem antiſtites pro veſtrarum Eccleſiarũ ſecuritate, Laici verò tum pro veſtra pia religione, tum etiam pro poſteris veſtris ſoliciti eſtis, ob idq́; onus hoc libẽter ſubijſtis. IMP.

Ego autem ſolùm, vt à Deo gratiam conſequar, id quod etiam ad vos pertinet, vehemēter laboro, quippe qui filios vel hæredes non habens, nec dignitate maiore affici cupiens, pro generis noſtri ſalute plura quàm cæteri (vt videtis) onera ſuſtineo. Operæpreciū igitur eſt multis de cauſis, præſertim vt cum Latinis coniuncti, noſtram in patriam, magno affecti honore, potiùs quàm dedecore, hinc diſiūcti proficiſcamur: operæpretium (inquam) eſt, vt ſummo ſtudio in vnionem Eccleſiarum incumbamus.

¶Quo quidem ſermone audito, Græci quanam ratione de dogmate ipſo agēdum eſſet, inter ipſos locuti ſunt. Tandem viſum eſt ipſis, vt duodecim prę́ſules ex ſuis ſeligerent, qui cum totidem Latinis de ſancti ſpiritus ꝓceſſione priuatim differerēt: quodq́; benignitate Dei ab ipſis probatum eſſet, id omnes ſuſciperent. Nolebant enim cum Latinis oratione perpetua publicè cōtendere.

Dum autem hęc agerētur, à ſummo pontifice Græcis fuit nunciatum, ob peſtem ſynodum eſſe Florentiam transferēdam. Quod etſi quammaximè Græcorum conuentum turbaſſet, poſt multas tamen altercationes, quas quidem ſilentio pręterij, quòd ad rem neutiquàm pertinerent, videntes Imperatori ac patriarchę non nimiū diſplicere ſynodum ipſam transferri, ſummi pontificis voluntati his conditionibus acquieuerunt, vt ſummus pontifex mēſium octo ſubſidium Conſtātinopolim mitteret: ipſis autē Græcis, & quinque menſium victum, & cómeatum Florentiam vſque tribueret, ac ꝓ to his omnibus (vt vulgò dicitur) bācum ibidèm aſſignaret, necnon vltra Florentiam nequaquàm proficiſcerentur, verùm ibidèm ſynodus quatuor menſium ſpatio terminaret, ac Græcis omnibus eſſet facultas illinc, cùm ſibi viſum fuerit, diſcedendi. Quibus quidē conditionibus à ſummo pontifice pro eius pietate acceptis, in cathedrali eccleſia extrema ſeſſio Ferrarię celebrata fuit. In qua quidem nil aliud factū eſt, niſi vt ſummi pontificis decretum de transferenda Florentiam ſynodo recitatū fuerit. Non autem conſtat, in quo die talis ſeſſio celebrata fuerit, cùm tantùm reperiatur, die vndecima menſis Ianuarij Græcos pecunias pro eorum cómeatu, necnon nouendecim millia ducatorum pro Conſtātinopolitano ſubſidio à ſummo pontifice accepiſſe, die verò 16. ſummū pontificem Ferraria diſceſſiſſe.

¶Seſſio 16. vltima Ferrariæ.

Decretum ſummi pontificis de ſynodo trāsferēda.

FRequenti ſeſſione, patriarcha tantùm ob valetudinē eius abſente, Neapolitanus antiſtes Miſſam ſolenniter celebrauit. Qua quidē finita, litanijsq́; decantatis, Gradenſis præſul Latinè, Mitylenēn aūt Grǽcè, conſentiente Imperatore, ſummi pontificis decretum omībus cardinalibus & ꝑſulibus pótificaliter (vt moris eſt) indutis, ex ſuggeſtu recitauit. Cuius tenor hic fuit: Eugenius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Generale cōcilium Ferrariæ conuocatum fuerat. Quod quidem etſi noſtræ ſententiæ fuerit ibidèm conficere, terminareque, tamē ferueſcente peſte, præſertim in hyeme, ex quo credēdum eſſet in vere quoque futuram eſſe, illud iuxta leges noſtras Ferraria Florentiam transferre volumus. Quæ quidē ciuitas libera & pacifica & aere ſaluberrimo eſt. Poſt autē dies paucos ſummus pontifex, vnà cum cardinalib⁹ prę́ſulibusq́; Latinis, primus Florentiā proficiſcitur, qui cùm equo inſidens egrederetur, Nicolaus Ferrariæ marchio, equi ſummi pontificis lora tenens, pedeſter vnà cum ſuo filio Ferraria exiuit. Poſtridiè aūt patriarcha cum antiſtitibus Græcis ſecutus fuit. Cui Florentiam appropinquanti, cardinales duo ac triginta prę́ſules obuiàm venere, honoreq́; magno in ciuitatem ipſam introduxere. Triduo verò pòſt Imperator etiam venit, qui à Florentinis pompa magna honorificentiſſimeque, vt Imperatorem deceret, ſuſceptus fuit. Nā Florētiæ rectores & domini, nobiliſſimo ac honorato quoque comitē ſe præbēte, pedeſtres ipſum ad portam ciuitatis in conſpectu cardinaliū & prę́ſulum omnium exceperunt, ac domum deduxerunt. Tempus autem carniſpriuij erat, in quo multa variaque ſpectacula ꝓpe domum eius Florentina reſpublica honorificentiſſimè celebrauit. Primo verò quadrageſimæ die Græci præſules ipſius Imperatoris iuſſu in domo eius congregati, ac interrogati, quidnam vellent agere, dixerunt ſe ad celebrādas ſeſſiones paratos eſſe, tametſi magis expediret, vt per ſelectos doctores priuatim, ne tumultus fieret, ageretur. Quod cùm ſummus pontifex intellexiſſet, iuſſit vt ad diem vigeſimumſextum Februarij mēſis in ſuo palatio ſeſſio fieret, vbi frequenti ſeſſione ac ordine de more ſeruato, Iulianus cardinalis primus omniū ſermonē hunc habuit:

¶Anno Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono, die Iouis vigeſimaſexta menſis Februarij ſeſſio prima, ordine verò decimaſeptima Florētiæ celebrata fuit.

Ivl. card.

QVoniam Imperator mitiſſime ac vos ampliſſimi & pietiſſimi patres, de numero ſum illorum, qui ad differendum vobiſcum electi fuerāt, idcirco mihi beatiſſ. ac ſummus pontifex iuſſit, vt hæc vobis pauca verba faciā. Breui ergo ac nuda vtar oratione, quandoquidem diuina res, de qua agiꝰ, opere magis quàm verbis indigere videtur. quamplurimi profectò ſermones vtraq; ex parte ſunt habiti, in quibus tēporis multùm contriuimus: nunc autem res in cardine eſt. nam ſereniſſ. Imperator ſanctiſſimo domino

noſtro nuperrimè núciauit, operęprecium ſibi videri, vt paucis ac priuatim agamus. Ergo in Domini noſtri Ieſu Chriſti nomine ré ipſam aggrediamur. Porrò autem quoniam cùm de transferenda ſynodo Ferrariæ tractaremus, sereniſſimus Imperator, necnon ſanctiſ. patriarcha magno affecti deſiderio videbantur eſſe, vt inter nos coniunctio fieret, quod planè ſummo pontifici perplacebat: (valdè enim intereſt ſua, vt huiuſmodi controuerſia ad finem celerrimè perducatur: quod quidem fieri commodè non poſſet, niſi ſeſſiones ſæpiſſimè celebrentur) idcirco ſanctiſſimus ipſe pontifex vellet, (ſi lubet) vt vel ſingulis quibuſcúque diebus, vel ſaltem ſingula quaq; hebdomada ſeſſiones ipſas frequentes celebremus, & quæuis ſeſſio non minùs tribus horis continuis habeatur, etiam ſi ſereniſſimus Imperator ac patriarcha ſanctiſſimus abſentes à ſeſſionibus ob valetudinem fuerint.

IMP. ¶Magìs ampliſ. pater expediret, vt anteaquàm ad diſſerendum conueniremus, aliquot ex noſtris ac veſtris doctorib⁹ ſeligeremus, qui priuatim agerent, ac noſtrę coniunctionis modum inuenirét. Et ſi nil proficerét, tum communiter in ſeſſionibus diſputaremus, quemadmodùm probi viri aliqua de re contendentes facere ſolent, q conſultis priùs amicis communibus, ſi ſuas controuerſias componere nequeant, ad iudices deueniunt. Non aliter igitur nobis faciendum eſſe putamus. Cui quidem ſententiæ ſummus pontifex acquieſcere videbatur, vt mod⁹ cóiunctionis priuatim inueniretur. Iulianus autem cardinalis ita reſpondit:

IVL. Cardinalis. ¶Cùm patres ampliſſimi ſereniſ. Imperator primus ſententiam hic & Ferrariæ dixerit, vt priuatim rem ageremus, idcirco ſummus pontifex adductus ſpe ſereniſſimum ipſum Imperatorem vnionis eiuſmodi modum poſſe faciliùs excogitare, credit ipſi q̃ maximè conuenire, vt is modũ ipſum inueniat, nobiſq; pateſaciat, vt ipſi quoq; de eo pauliſper cóſideremus. Credo equidé aſſequutum fuiſſe id, quod vobis promiſeram, me, quemadmodùm beatiſſimus pater noſter iuſſerat mihi, breui ac nuda oratione dixiſſe.

IMP. ¶Quod iam præſtátiſſimo cardinali, ſi me nó interpellaſſet, dicere volebam, id modò proferam, dein eius orationi reſpondebo. Ipſi quidem plurimùm diſſeruimus, plurimęque orationes vltrò citroque ſunt habitæ, quæ ad quæſtioné de additione ipſa ſpectare viderentur, & quanuìs alia plura fortioraque argumenta proferre potuiſsemus, cùm tamé cardinalis ipſe multique probatiſſimi pręſules conuenientius eſse dixiſsét, quod ſanctiſſimus pater à me priuatim contenderat, vt omiſsa illa quæſtione, ad aliam venirem⁹, tum etiã quòd ipſi breuitati vehementiſſimè ſtudemus, idcirco núc volumus ad aliam quæſtionem venire, ita tamẽ vt cùm ad primam regredi voluerimus, nobis liceat. Quod quidé vobis p̃dicimus, ne vnquam forſan diceretis, ab illa cauſã nos prſus cecidiſse. Fateor aũt me primũ omnium protuliſse, priuatim priùs nobis agendũ eſse: verùm nil nunc nobis venit in métem, quod ad componédam pacem proponeremus. Nobis ergo pater ampliſ. gratiſſimum faceretis, ſi quicquam in medium afferretis, quod ad concordiam huiuſmodi pertineret. Videmur enim videre, vos aliquid tale dicturos eſse. Dicát igitur alij quicquid velint, nos etenim hæc dixiſse voluimus. Cardinales autem antiſtiteſque Latini ad ſummum pontificem acceſsere, ſimulque collocuti fuere, deinde Iulianus cardinalis ita reſpondit:

¶Sereniſſime Imperator, ſanctiſſimi Domini noſtri iuſsu, ac horum pręſtantiſſimorum patrum conſilio elegantiſſimæ tuæ orationi paucis reſpódebo, quam profectò benè percepimus. Nam ſatis dictũ fuiſse dixiſti, an liceret ſymbolo quicquam apponere. Prætereà licèt argumenta veſtra fortiſſima, & à ratione minimè aliena fuerint, vos tamen multo plura fortioraque aſſerre potuiſse, niſi ego à vobis ſæpiſſimè contendiſsem, vt eiuſmodi quæſtione poſtpoſita, ad alteram, an ſanctus ſpiritus ex filioque procedat, veniremus, quéadmodùm etiam patri beatiſſimo conueniens eſse videbatur. Vt igitur nobis gratiſſimum faceres, nobis concedere videbare, vt hac de re diſſererem⁹, hac tamé códitione, vt vobis, cùm viſum fuerit, liceret ad quæſtióem primam redire, quãdoquidem ab ipſa nequaquàm penitùs diſceſſiſtis. Ad quę pater ampliſ. breuiter à me repetita, breuiſſimè q̃ potero, reſpondebimus. Porrò autem ipſi videre nó poſſumus, quidnam veſtris in cordibus habeatis, quaſq; alias rationes afferre potuiſſetis: quandoquidem nobis videtur, quæſtionem illam ita explicaſſe, vt ampliùs ambigendum de ea non ſit, id quod vos etiam tenetis, vt credimus. Fieri enim non poteſt, vt vos qui ſummo ingenio, maximaque rerum ſcientia præditi eſtis, argumenta noſtra firmiſſima & inuicta eſſe, nequaquàm intellexeritis. Sed neque non inſcij eſtis, vos ſemper facultatem reſpondendi de noſtris rationibus habuiſſe, ità vt ſi quicquam aliud in nos afferre potuiſſetis id procul dubiò tanto decurſo tempore, ex quo veſtra refellimus argumenta, potuiſſetis. Siquidem igitur rationes noſtras ſilentio præterijſtis, credimus vos ipſas refellere neutiquàm potuiſſe, neque alias rationes ad quæſtionem ipſam ſpectantes (vt dicitis) habuiſſe. Quid enim vobis fuit impedimento, quo minùs nobis reſponderetis, niſi quòd argumenta noſtra vobis firmiſſima viſa fuerint? Proptereaque beatiſſ. pater noſter dicebat valdè conducere, vt ad alteram

IVL. Cardi.

alteram quæſtióem veniremus, cui cùm vi-
deretur noſtrá cauſam ita illuſtratam fuiſſe,
vt nulla prorſus alia indigeret conſiderati-
one, idcirco ferebat ægre, videre tempus in
caſſum produci, quādoquidem diſputatio-
nes de rebus tantùm ambiguis debent fieri.
Hac igitur de cauſa, pater ampliſſime, pa-
trum horum ſententia ex vobis ipſe cótẽn-
di, vt ad aliam cõtrouerſiam veniremus, vi-
dentes clariſſimè quæſtionem primá Apo-
ſtolorum authoritate, ſynodorum decre-
tis, ſanctorum doctorum ſententia perfe-
ctiſſimè ſolutá fuiſſe. Si quidem igitur, nè
beatiſſimi quidem patris rogatu ab ipſa cau
ſa decedere voluiſtis, priuſquàm multæ fi-
erent diſputatiões: idcirco nequaquá con-
uenit, vt ſine concluſione, infectaq; re ad
aliam veniamus. Sed melius eſſe videtur,
vt ſi quid argumentorum adhuc vobis reli-
quum ſit, id etiam in medium afferatis: quã-
doquidem omnia pater beatiſſimus, necnó
hi preſtantiſſimi patres attenti auſcultabũt,
ſpe adducti, ea quoque benignitate Dei fa-
cilè poſſe diſſoluere. Quòd autem tibi, ſere-
niſſime Imperator, in mentem nó venit, ne-
que prorſus excogitaſti, quonam pacto có-
ueniremus, ob idque dicis códucere, vt ipſi
modum ipſum inueniamus, ac in medium
proferamus: reſpondeo, iam ſatis de hoc di-
ctum eſſe, cùm ipſe dicenti tibi fore cómo-
dius, vt priuatim ageremus, contradixerim,
quòd magìs expediret per ſeſſiones ac pu-
blicè agere. Si autem hæc noſtra ſententia
tibi non placet, putanti priuatam collocu-
tionem magìs expedire, idque veſtri ponti-
fices volunt: ſanè non alienũ eſſet à ratione,
ſi primi quoque noſtræ coniunctionis mo-
dum in medium afferretis, quemadmodum
ipſi proculdubiò faceremus, ſi ſententiam
illam primi dixiſſemus.

IMP. ¶Ad ea, quę de omittenda prima quęſti-
one, ac altera capiẽda dixeram, vos minimè
reſponſuros putabam: quandoquidem iam
inter nos cóuenit, vt ad aliá veniremus. Mi-
ror aũt vehemẽter, cur nos quæſtioné illam
prorſus reliqſſe credatis, cùm nõdum ipſam
(vt noſtis) terminauerimus. Nanq; ſi nobis
id contigiſſet, ſatis iam dictũ eſſe protuliſſe-
mus, & nulla alia opus eſſe diſputatione. Ad
alterá igitur quæſtioné, vt inter nos conue-
nit, veniamus, hac tamẽ (vt dixi) cõditione,
vt ad primá, cùm viſum fuerit, liceat nobis
reuerti, à qua quidẽ nunquá ipſi diſceſſim⁹,
neq; ꝓrſus diſcedendũ putam⁹. Sed neq; vn
quá conueniẽs eſſe ꝓtuli, vt ipſi ſoli noſtræ
coniũctionis modũ inueſtigemus, ac nulla
neceſſitate coacti, ſoli in eam rem incumba-
mus, ſed vobiſcũ ſimul de ea conſiderandũ
putaui. Siquidẽ igit̃ quicquá aliqs in ꝑſen-
tia teneat, quod ad propoſitũ ſpectet, id in
mediũ ꝓferat. Si minùs, poſteaq̃ quiſq; pri-
uatim, ac per ſeſe de hac re melius cogitaue-
rit, in ſeſſiõe ſuá ſententiá dicat, quo quidẽ
modo ſperandũ nobis eſſet, noſtrę contro
uerſiæ finem, vt mihi videtur, faciliùs poſſe
facere, ita tamen, vt, ſi hac non ſucceſſerit, ꝓ
ſeſſiones agere poſſimus.

¶Ne de me, ſereniſſime Imperator, in po- IVL. card.
ſterum admirere, nonnulla paucis repetam.
Non equidem protuli quæſtioné illam com
muni ſententia terminatá fuiſſe, ſed incon-
ueniens eſſe, ad eandẽ reuerti, de qua cóſtat
ſatis dictum fuiſſe, ac vos ad argumenta no-
ſtra fortiſſima Ferrariæ reſpondere minimè
potuiſſe. Dixi quoque, vt veſtri proferrent,
vt lubet: nam ipſi benignitate Dei ad reſpó-
dendum parati fuimus. Magìs enim condu-
cere videbatur de quæſtione illa diſſerere,
quouſq; communi ſentẽtia finiretur, quàm
poſteaquàm de altera cœperim⁹ diſputare,
omiſſa ipſa, ad primam redire. Ad te autẽ, ſe-
reniſſime ac prudentiſſime Imperator, pre-
cipuè ſpectare videtur, quemadmodũ iuſſu
ſanctiſſimi patris ac horũ ampliſſimorũ pa-
trũ ſuperiùs protuli, vt diligenti conſidera-
tióe cóiunctionis eiuſmodi modũ, quodq;
magìs expediens ſit, ſolus excogites, quem-
admodũ etiá, vt priuatim agere deberemus,
ſolus ipſe propoſuiſti. Porrò qm̃ in extremũ
expoſtulaſti, vt ipſi etiá hanc ipſam rem pẽ-
ſitemus ac examinemus, ꝙ tu, quidná agẽ-
dum eſſet, nondũ excogitaſti: idcirco patri
beatiſſ. cũctiſque nobis videtur operæpre-
cium eſſe, vt hoc negociũ in ſeſſioné ſequẽ-
tem differatur, vt tunc accincti meliuſq; pa-
rati conueniatis, & quid agẽdum ſit profe-
ratis. Quod quidem iure veſtro debetis fa-
cere. Nanque volentibus nobis per ſeſſiões
ac publicè diſputare, te autem ſereniſſ. Im-
perator contendente, priuatim nobiſcum
agere, ad te ſpectare videtur, vnionis etiam
modum excogitare.

¶Si ad totam tuam orationem reſpon- IMP.
dere vellemus, noſtra profectò diſputatio
fieret infinita. Vt igitur dictioni noſtrę mo-
dum faciamus, id quod ſæpiſſimè diximus,
paucis repetamus, neceſſe videlicet eſſe, vt,
quod inter nos cóuenit, ad quæſtionem al-
teram veniamus, hac tamen conditione, vt
ad primam, ſi nobis placuerit, redire valea-
mus. Interea verò ſi vobis ita videt̃, vt vnio-
nis modum communiter inquiramus, no-
bis etiam placet. ¶Vos de tali modo vide IVL. Cardi.
ritis: ipſi verò ad ea, q̃ opus fuerint, reſpon-
debimus. ¶Quibus peractis, ſeſſio fuit di-
miſſa. Græcis autem, qua ratione cóiuncti-
onis eiuſmodi viam inuenirent, non medi-
ocre negocium videbatur. Domum igitur
patriarchę frequentes conuenerũt, vt quid-
nam ſequenti ſeſſione de vnione proferrẽt
in medium, inter eos conſulerent. Cùm aũt
quid agerent aut proferrent, neſcirent, Im-
peratorem rogárunt, vt à ſummo pontifice
impetraret, vt hi, quos ex ſuis ſeligerẽt, cum
totidem Latinis priuatim agerent, ea ratióe
adducti, fore vt modum ipſum benignita-

te Dei excogitarent. Cui quidem ſententiæ Imperator acquieſcēs, voluit, vt ſtatim diſputatores ipſos ſeligerent, qui cum Latinis diſputarent. Selectis autem trium patriarcharū vicarijs, videlicet Antonio Heracliēn, Gregorio confeſſore, Marco Epheſio, Iſidoro Rhuteno, Doſitheo Monenbaſiēn, Beſſariōe Niceno, ac Dorotheo Mitylenēn, hisq; ſummo pōtifici nunciatis, ipſe ſe velle reſpondit, vt per ſeſſiones ac per electos (vt moris eſſet) ageretur, quandoquidem coniunctionis modum (vt Græci promiſerant) neutiquàm inuenere. Cōuocata igitur ſeſſione, abſentibus ob valetudinem Imperatore ac patriarcha, Ioannes ille in philoſophia & dialectica præclariſſimus, pro Latinis ita dixit:

¶DIE LVNAE SECVNDA menſis Martij, ſeſſio xviij. Florentiæ.

IOAN. BEatiſſimi patris iuſſu, patres amp. de ſancti ſpiritus proceſſione verba facturus ſum, quę quidem plurimùm ad fidem ſpectare vidētur, & de quibus (vt in primo de Trinitate capite Auguſtinus inquit) maxima cum veneratione loqui debemus. Rogo igitur vos atq; obſecro, me attentè audiatis. Velim autem, ſi quid ambigui aut alieni à ratione imprudēs protulero, in primis ab eodem ipſo patre ſanctiſſimo, qui beatiſſimi Petri ſedem tenens, piam religionem excolit atque defendit, deinde à vobis in theologia clariſſimis, corrigi ac emēdari. Porrò autē non debemus de verbis differere, atq; in ipſis verſari, ſed veram dictorum intelligentiam ac veritatem ipſam exactè perpendere: ſpe adducti, vt quemadmodùm Dei filius nobis veritatē promiſerat, ita etiam is, à quo mens
Ioan.16.c mortalium illuſtratur, ſua benignitate faciet, vt veritatē ipſam percipiamus, ac rebus in omnibus proficiamus. Deus enim ipſe, q voluit, vt in hoc generali concilio de ſancti ſpiritus proceſſione agamus, nobis per eundem ſanctum ſpiritū dubio procul præſtabit, vt mutua inter nos beneuolentia, & ſeruato eccleſiarū decore, quæſtionis eiuſmodi veritas demonſtretur & declaretur, ita vt tali veritate ſine controuerſia cognita, quēadmodùm vnus eſt Domin⁹ ac vna fides, vt
Ephe.4.a Paulus inquit, ita nos multi vnum in fide ac in Chriſto ſimus. In primis autē nobis memoria repetendum eſt id, quod ſereniſſimi Impatoris arbitratu inter nos Ferrarię conuenit, ne longas oratiōes habeamus, verùm per argumenta & authoritates paucis agamus, ſpe adducti, ea ratione concluſionem aliquam faciliùs aſſequi poſſe. Cui quidem ſententię cùm omēs acquieueritis, ſanctiſſimus dominus noſter, vt ipſi ſereniſſimo Imperatori & vobis faceret gratum, ipſam ſuſcepit, operæprecium eſſe putans, eiuſmodi diſputandi ratione in poſterum vti. Quoniam autem beatus Auguſtinus in primo libro de ciuitate DEI, Quis, inquit, diſceptandi finis erit, & loquendi modus, ſi reſpondendum eſſe reſpōdentibus exiſtimemus? idcirco, patres amp. conueniens eſſet, vt ſanctorum patrum ſcripturis atque ſententijs, quas ſancta complectitur Eccleſia, inniteremur, ac ipſis veluti decretis ac legibus vteremur: ita vt nemini noſtrûm liceret eas inficiari, quemadmodùm à maioribus noſtris nobis traditū eſt, præſertim ab Agathone ſummo pontifice, qui ad Conſtantinopolitanum Imperatorem & ſextam ſynodum ita ſcripſit: Quorundam ſanctorum patrum authoritates, quas ſancta & Apoſtolica Eccleſia ſuſceperat, ipſas cū libris, legatis noſtris dedimus, vt ipſis ſolis innitentes, ſereniſſimorū ac Chriſtianiſſ. Imperatorū auxilio, quæ opus eſſent conficerent. Chalcedonenſe quoq; concilium in ſermone ad Martianū Imperatorē ſcripto, qui ſic incipiebat, Id tuā Imperatoriā maieſtatē deceret plurimùm: (ſermo enim erat de Leonis epiſtola ad Flauianum ſcripta) NON oportet, inquit, de Romanæ Eccleſiæ p̄ſidentibus admirari, ac epiſtolā illam impietatis accuſare, priuſquàm inueniatis, eam cum ſacris ſcripturis neutiquā cōuenire, ac à patrū ſententia alienam eſſe. Et infrà, Vt nullam ampliùs excuſationem afferre valeant, qui homini Apoſtolico detrahūt, ac ipſum iniuria afficiunt; & reliqua. Ex his ergo, patres amp. q̄ pauca ex multis excerpſim⁹, quod ſupra dixi, probatum eſt, nos ſanctorum patrū ſententijs inniti debere: quo quidem anticipato & poſito, ad rem veniamus. Porrò quoniā in quauis quæſtione nomen rei, de qua agitur, prænoſci debet, ac noſtra quęſtio eſt de ſancti ſpūs proceſſione, idcirco quærendum in primis ex vobis eſt, quidnā p̄ceſſio ſignificet: & an in diuinis perſonis, prout in rebus humanis, intelligi debeat. Iuxta nanque diuini Dionyſij doctrinā in de diuinis nominibus libro, Deū ipſum à rebus creatis appellare ſolemus: verbū autē proceſſio, in ſacra ſcriptura nō ſolùm de ſpiritu, verumetiam de filio dicitur, ac ambobus adſcribitur: quēadmodùm Ioannes Euangeliſta teſtatur, de filio dicēs: Exiui à patre: de ſancto Ioan.[illegible]
autem ſpiritu, Qui ex patre procedit. Hæc Ioan.[illegible]
volui dixiſſe, nō inſcius, opus eſſe vt hęc nobis ſint nota, & in om̄ibus ſeſſionibus mentionem de his faciamus.

MAL. ¶Omiſſis ſuperuacaneis, Patres amp. quæ reuerēdus hic pater in ſui ſermōis exordio protulit, quādoquidem in his non differimus, ad eius interrogationem ſolummodò reſpōdebo. Verbum proceſſio, aliter quidē in rebus humanis, aliter verò in diuinis pſonis ſignificat. Et quanuis duabus diuinis pſonis cōueniat, iuxta tamen ſcripturam ſacram ac omēs ſanctos doctores, & exactam rationē theologiæ, ſancti ſpiritus proceſſionem

onem præcipuè creditur ſignificare: cuius quidem ſancti ſpiritus eſſentialis proceſſio, à filij proceſſione eodem ipſo verbo differre videtur, ob idq́; proceſſio filij, generatio nũcupatur: ſpiritus verò, præcipuè magisq́; propriè proceſſio nominatur. Multa nãque nomina ſunt, quæ res alias propriè, alias verò communiter ſignificant. Propterea non eſt admiratione dignum, ſi verbum proceſſio, apud ſcripturam ſacrã filio etiam aſſcribatur. Exiui autem à patre, nõ idem eſt cum verbo ꝓcedere, ſed aliud ſignificare videtur. Ideoque ſpiritus ſancti proceſſio, ineffabilis & carens nomine, à theologis nominatur: quòd filij proceſſionem, hoc eſt, generationem, minùs obſcurè quàm ſpiritus proceſſionem percipimus. Propterea beatus Ioãnes Damaſcenus de ſpiritus proceſſione ita ſcriptum reliquit: Alia ratio eſſentię huius eſt ineffabilis quidem, ac innominabilis, alia inquã à filij generatiõe. Hactenùs ad tuam interrogationem.

Ioan.16.d

IOAN. ¶Ex tua reſpõſione P. reueren. capita tria collegimus. Primum, proceſſiõem filio ſpirituíque communem eſſe, quatenùs ex patre procedát: alterum, proceſſionem ipſam magìs propriè ad ſpiritum, quàm ad filium pertinere, ob idque verbi proceſſionem, id eſt, generationẽ magìs q̃ ſpũs proceſſionem, nobis notã eſſe: poſtremũ, eandẽ ipſam proceſſionem, eſſentialem & ſubſtantialem eſſe. Nunc de tertio capite ex te quæro: Cùm in diuinis perſonis nil aliud ſit, niſi eſſentia & proprietas atque relatio, quidnam hæc verba ſignificent: Proceſſio eſt eſſentia in diuina perſona, num eſſentiam ſignificat vel ꝓprietatẽ ab altero accipere? Proceſſio nanq; videtur eſſe via ab vno in aliud, & eſſentialis exiſtit, quæ quidẽ à patre accipitur. Et quoniam ipſi credimus accipere eſſentiam, & ex filio eſſe, idem ſignificare, idcirco velim ex te ſcire, an vos etiam ita ſentiatis.

MAR. ¶Eam intelligo proceſſionem eſſe, qua ſanctus ſpiritus à patre accipit eſſe, ac illud totum, quo eſt quoque, propriè ſanctus ſpiritus nuncupatur.

IOAN. ¶Magno equidem gaudio afficior, quòd hanc ex te cõcluſionem habuerim, ſanctum ſpiritum ex patre accipere eſſe, ac, ex ipſo procedere, idem ſignificare. Nam ſi ſanctus ſpiritus à quo eſſe accipit, ex eodem quoq; procedit: accipit autem eſſe ex filioque, ergo ex filioque neceſſariò procedit, iuxta ꝓcipuam ac propriam proceſſionis ſignificantiam, quam ipſi paulò antè conceſſiſſe videmini. Poſſumus autem quàm plurimis teſtibus demonſtrare, ſanctum ſpiritum à filio eſſe accipere.

MAR. ¶Vndè obſecro id habetis? Nos enim hoc non concedimus.

IOAN. ¶Videor videre, P. amp. quod quęro, facilè poſſe concludere. Nam ſanctum ſpiritũ ex filio eſſe, ac ab ipſo eſſe accipere, ex ſancti

Epiphanij dictis oſtenditur: quippe qui in ſermone *angyroto nuncupato, è Gręco in Latinũ ab Ambroſio verſo, loquens de DEO patre, inquit: Ita Filium dico eum, q̃ ex ipſo eſt: ſanctum autem ſpiritum, qui ex vtroq; eſt. Si quidem igitur ſanctus ſpũs apud Epiphanium ex vtroque eſt, ſequitur ipſum ex vtroque habere eſſe. Ampliùs idem Epiphanius in eodem ſermõe inquit: Quemadmodùm nemo nouit patrem niſi filius, nec filiũ niſi pater: ita dicere audeo, nec ſanctum ſpiritum niſi pater & filius, à quo accipit, & ꝓcedit, neque patrẽ & filium niſi ſpiritus ſanctus, qui verè glorificat, docens omnia, qui quidem eſt à patre & filio. Ex his igitur Epiphanij dictis appáret, ex patre & filio ſpũm accipere eſſe, & ex patre filioq́ue accipere, idẽ ſignificare: vndè ſequitur, ſanctũ ſpũm à patre & filio accipere eſſe.

*for. Ancorato

Matth.11.d

MAR. ¶Id nõ probaſti, P. reuerende, quod nobis fuiſti pollicitus, ſcilicet ſanctum ſpiritũ à filio accipere eſſe, quandoquidem nullam ſanctorum authoritatem ad oſtendendum illud attuliſti, neque ſancti Epiphanij verba vidétur illud concludere. Non enim ſequit̃ neceſſariò, ſi ſanctus ſpiritus ex patre filioq́; eſt, vt ab ipſis etiam habeat eſſe, quãdoquidem quicquã ex alio eſſe, multis modis accipit̃, ita vt minimè neceſſe ſit, vt oĩe quod ex alio ſit, ab ipſo etiã eſſe habeat. Epiphanij ergo dictum, non ſolùm non ad tuã ſententiam pertinere, verumetiã tibi plurimùm obſtare videtur. Non enim inquit, ſanctus ſpirit⁹ à filio eſſe accipit: verùm ſimpliciter, accipit. Quam quidem ſententiam ex hoc euãgelio habuit, De meo accipiet, & annũciabit vobis. Porrò ſũt ſi ſanctus Epiphani⁹ ſenſiſſet, vt vos ipſum interpretamini, ita ꝓfectò dixiſſet: Nemo nouit patrẽ & filium, niſi ſpiritus ſanctus à quibus procedit, & à quibus accipit: quo quidem locutiõis modo verbum PROCEDIT, ad illud ACCIPIT retuliſſet: ſed cùm duo illa verba pronomine ſimul ac prępoſitione ſeiunxerit, dicens, à quo ꝓcedit, & à quo accipit, dubio procul ſenſiſſe videtur, verba ipſa res diuerſas ſignificare: illud quidem eſſentiam ſancti ſpiritus, quam ex patre creditur habere, hoc autem eiuſdem ſancti ſpiritus cum patre filioque conuenientiam atque coniunctionem, qua ſpiritus ipſe diſcipulis ea enũciat, quæ quidem ipſos à filio ediſcere oportet. Quam mihi ſentẽtiam à Cyrillo atque Ioãne Chryſoſtomo ſumpſi. Nam hic illud, DE MEO ACCIPIET, declarãs: De mea, inquit, intelligẽtia, qua dictis meis cõuenientia nunciabit. Ille autem in Theſauris inquit: Non enim filius ſuam patriſque differentiam declarare volens, dixit: De meo accipiet, & annunciabit vobis: verùm quòd ſanctus ſpiritus verbis eius vteretur, qui quidem quoniam eiuſdem naturæ ac ſubſtantiæ cum filio eſt, idcirco ęquè ac ipſe filius operatur ac loquitur.

Ioan.16.b

quitur. Si quidem igitur illud, De meo accipiet, & annunciabit vobis, iuxta ſanctos ipſos, tãtùm ad verba filij refertur: ſequitur ex eo, nos minimè credere debere, ſanctum ſpiritum à filio accipere eſſe.

IOAN. ¶Orationem tuam P. R. benè percepimus, qua quidem probare volebas, longè me aliter Epiphanij dictum expoſuiſſe, quàm ipſe ſenſiſſet: ego autem in eadem opinione perſiſtés, eodem ipſo dicto probabo, ſanctum ſpiritum à patre & filio accipere eſſe. Fieri enim non poteſt, neque mente concipi, vt vna res ab alia ſit, niſi ab eadem accipiat eſſe, qualecunque fuerit illud eſſe. Quoniã autem res creatæ, apud Dionyſium in de diuinis nominibus libro, à Deo ſunt, vt ipſi quoque fatemur: quæro ex te, vtrùm intelligendum ſit ita, vt à Deo eſſe accipiant, nécne.

MAR. ¶Ita prorſus, ſed communiter verum nó eſt, vt cùm quicquam ab alio eſſe dicatur, neceſſe ſit intelligere, ab eodem etiã accipiat eſſe.

IOAN. ¶Credis ne res creatas à Deo habere eſſe?

MAR. ¶Credo equidem. Ideo enim creatæ res nuncupantur, quòd earum Deus cauſa eſt.

IOAN. Quoniam autem res creatę, à Deo differenter accipiunt eſſe, idcirco etiã differenter à Dei ſubſtantia appellãtur. Verùm Epiphanius ſimpliciter inquit, Spirit⁹ à filio eſt: quod quidem verbum EST, quia infert eſſe: quid aliud, obſecro, poteſt ex eo inferri? Si quidem igitur credendum non eſt, eſſe ſpiritus, ab eſſe filij differre: neceſſe eſt vt credamus, ſanctum ſpiritũ illud idem eſſe habere à filio. quod à patre habere creditur, vt verbũ Epiphanij, EST, manifeſtè ſignificat.

MAR. ¶Legatur (ſi lubet) idem Epiphanij dictum, tametſi patres ampliſſ. authoritas hæc corrupta videtur eſſe, vobis nihilominùs eadem ipſa ſatisfacere poſſumus, dicentes verbum EST, ſcriptum in ea non eſſe. Sanctum enim ſpiritũ (inquit) qui ex vtroq;, abſq; verbo, EST.

IOAN. ¶Ita dicere audeo, (inquit Epiphanius) nec ſanctum ſpiritum nouit aliquis niſi pater & filius, à quo procedit, & à quo accipit. Verbum ergo, PROCEDIT, ad patré refertur: illud autem, ACCIPIT, ad filium. Deinde declarans, quidnam illa duo verba ſignificent, inquit: Neque patrem & filiũ, niſi ſpiritus ſanctus, qui verè glorificat, docés oĩa, qui quidem eſt à patre & filio. Infert igitur Epiphanius, ſanctum ſpiritum à filio eſſe. Porrò aũt in diuinis, EST & ESSE, ſunt idem: ac ESSE, ſignificatur per EST: vndè planè ſequitur, ſpiritum à filio habere eſſe, queadmodùm à patre. Nanque ſi ſanctus Epiphanius non ita ſenſiſſet, ita profectò dixiſſet: ſanctus ſpiritus rerum creatarũ inſtar, à patre & filio habet eſſe. Præterea in eodé ſermone inquit: Sanctus ſpirit⁹ ingenitus, non factus, non frater, non auus, à patris filijque ſubſtãtia. Credere ergo neceſſe eſt, ſanctum ſpiritum à filio habere eſſe.

MAR. ¶Dicere mihi videris, P. R. quoniam ſanctus ſpiritus ex patre filioq; ſimpliciter dicitur, idcirco etiam ipſum ex eiſdem habere eſſe: ergo neceſſe eſt ita ſentias, vt ſpiritus ex patre, hoc eſt, ex hypoſtaſi vel pſona patris ſit, ſimiliter etiam ex filio, id eſt, ex pſona filij: vndè euenit, vt ſanctus ſpũs ex duabus perſonis ſit, niſi tu aliter ſentias.

IOAN. ¶Sanctum ſpiritum nos dicentes ex patre procedere, patrem ipſum percipimus, ac ipſum conſideramus, quatenùs vna diuina perſona eſt: non ſecùs, ex filio proferentes, ex ipſius perſona procedere, mente concipimus. Cùm autem ex vtroq; ſpũm ipſum procedere dicimus, proceſſionem eiuſmodi ab vno ſolo principio fieri credimus, quandoquidem ex patre filioque communiter fit.

MAR. ¶Si, cùm ſpiritus ſanctus ex patre procedere dicitur, patris perſonã intelligis, ſimiliter filij perſonam cùm ex filio: cùm autem ex vtroq; dicatur, quid aliud (obſecro) poteris intelligere, quàm ex vtriuſque perſona? Ponamus autem id verum ac neceſſariũ eſſe, vt cùm ſpiritus ex patre procedere dicatur, ex eius perſona intelligatur, vt videamus (ſi lubet) an idem quoq; de filio, ac de vtroque credendum ſit: cùm ſpiritum ex filio dicimus, aut ex patre & filio, ex filij, vel patris ſimul & filij pſonis nos oporteat credere, an alio modo.

IOAN. ¶Cùm ex patre, dicimus, ex ipſius perſona intelligimus: ſimiliter etiã cùm ex filio, quandoquidé patris & filij eadem ſubſtantia creditur eſſe. Emittere autem, ita patris & filij eſt, vt ab vno principio ſpiritus ſanctus credatur procedere.

MAR. ¶Meliùs (obſecro) perpendamus, vtrùm ſi ſanctus ſpiritus ex patre filioq; credatur procedere, ex ipſorum perſonis neceſſe ſit intelligere, nécne.

IOAN. ¶Non opus eſt in præſentia diſputare, an ſanctus ſpirit⁹ ex patre, aut ex filio, aut ex vtroq; procedat: ſed nobis priùs diligenter conſiderandum eſt, an ſi, cùm aliquid ab aliquo eſſe dicatur, neceſſe ſit intelligere, idem eius quoq; ſubſtantiã habere.

MAR. ¶Dediſti nobis, P. reuerende, ſanctũ ſpũm ex pſona patris ꝓcedere, qñquidem ex patre dicitur eſſe. Porrò, qd ex hoc ſequatur, accuratè conſideremus. Magnus Baſilius in Eunomiũ, de ſancti ſpũs ꝓceſſione loquens, inquit: Generat Deus, non vt homo, generat aũt verè: & natum ex ſe ſpiritum emittit p os, nó quale eſt hominum: quandoquidem Dei os, nó eſt corporeum: ex ipſo autem ſpũs, & non aliundè. Si quidé igitur ſpiritum ex ipſo, id eſt, ex patre dicentes eſſe, ex eius perſona intelligam⁹ neceſſe eſt, Baſilius autem inquit ex ipſo eſſe, & nó aliundè, ſequitur, ſanctum ſpiritum ex ſola Patris perſona eſſe.

IOAN. ¶Magnus Baſili⁹ in tertio contra Eunomium libro, ſcriptum reliquit, ſanctum ſpiritũ ex filio eſſe, quod quidem eſt hui⁹ oppoſitum, quod modò protuliſti,

tuliſti,ſpiritum non eſſe aliundè. Illud aút, emittit ſpiritum per os,& reliqua, ſimilitudine quadam ab eo dictum fuiſſe concedimus. Apud eñ ſacrã ſcripturam, verbũ Dei os dicitur,& verbo Dñi cæli firmati ſunt,& Pſalm. 32. ſpiritu oris eius. Talis ergo loquendi modꝰ, in ſcriptura ſacra videtur, ad quam nos ſemper debemꝰ adſpicere,nó ꝙ illa in Deo corporea ſint. Verba ergo ſcripturæ ſacræ,necnon ipſius Baſilij,ad propoſitum facere videntur. Tum Coloſſenſis antiſtes,Baſilij ac Epiphanij dictũ recitauit.

MAR. ¶His in poſterum reſpondebimus, nunc aũt ad propoſitum redeuntes, quæro ex te pater reuerẽde, quidnã illud Baſilij ſignificet, Generat pater: & paulò infrà, Ex ipſo ſpiritus,& nó aliundè: vtrùm eius pſona ſit generãs, an ipſiꝰ ſubſtãtia: & vtrùm ex perſona ſua, an ex ſua ſubſtãtia ſpũm ſanctũ emittat. Rogo te,pater reuerende, vt his quęſtionibus reſpódeas.

IOAN. ¶Nondũ pater reuerende,ad propoſitum reſpondiſti. In hoc eñ erat controuerſia noſtra, vtrùm dicétes ſpiritum à filio eſſe,vt Epiphanius inqt, neceſſe ſit intelligere eundem ſpiritum à filio habere eſſe, nécne. Huic ergo quæſtioni priùs reſpódeas,deinde nos ad veſtras libentiſſimè reſpondebimus. Nanq; ſeipſum magnus Baſilius expoſuerat, dicens: Spũs à filio habet & accipit, de quibus ſuo loco diffuſiùs dicemus. Quonam igitur modo Epiphanij dictum intelligi debeat,nobis (rogo) declares,deinde ad alia veniemus.

MAR. ¶Tametſi,P. reuerende,ſanctum ſpiritum à filio habere eſſe,ſancti Epiphanij authoritate valdè fuiſti conatꝰ oſtendere,patet tamen te nihil probaſſe. Non eñ Epiphanius ipſe protulit ſanctum ſpiritum à filio habere eſſe, verùm ſimpliciter ac ſine verbo, EST, ab vtroque,hoc eſt,à patre & filio,vt ipſe aſſeris: propterea quęſiui ex te,an cùm ſpũm ex patre ꝓcedere dicimus, ex eiꝰ perſona neceſſe nobis ſit intelligere: Tu verò affirmans ita credi debere,ſanctum Epiphaniũ fuiſti teſtatus. Poſteà mutata oratione ad magnum Baſiliũ venimus,vbi equidem ex te quęſiui, an illud, Ex ipſo,ex pſona patris deberet intelligi, vt ex ſimilibꝰ ſimilia fierent clariora. Idcirco,vt quæſtionẽ huiuſmodi concludamus,quæ ſupradiximꝰ repetentes,iterum quęrimus,an dicẽtes ſpiritum ex patre procedere, patris parſonam intelligant. Huic ergo quæſtioni priùs reſpondeas, deinde verò,ſi aliam contrariam authoritatem in mediũ adſerre poteris, aliâs de ea conſiderabimus.

IOAN. ¶Ita credimus,quemadmodum ſuprà diximus,illud, EX IPSO, perſonã patris ſignificare.

MAR. ¶Magnus autẽ Baſilius dixit, ſanctum ſpiritum ex ipſo, hoc eſt, ex patre, vel (vt dicitis) ex perſona patris: deinde addidit,non autẽ aliundè,id eſt,non ex alia perſona,niſi ex perſona patris, procedere: ergo ſequitur, ſanctũ ſpiritum ex ſolo patre eſſe.

IOAN. ¶Magnus Baſilius, reuerẽde P. in Eunomium profitentem, ſanctum ſpiritum creaturam eſſe, ideo dixit ex ipſo, & non aliundè, vt declararet ipſum ſpiritum ex patris eſſe ſubſtantia & natura, non autem aliundè, hoc eſt, non alterius eſſe ſubſtantiæ vel naturæ. Nunc ergo ad Epiphanium redeamus, teſtantem ſanctum ſpiritum à filio eſſe: & quæro ex te, an accipere à patre, & ex patre eſſe, idem ſignificẽt. Fieri autem non poteſt, vt non idẽ ſignificent. Porrò ſpiritũ ex patre filioq́ue accipere eſſe, duabus authoritatibus pauloantè probauimus: quarum prima Epiphanij fuerat, proferentis ſanctum ſpiritum ingenitum, non factum, non fratrem, non auum, à patris filijq́ue ſubſtantia. A patre autem eſſe, & patris eſſentiam accipere,idem ſunt, vt paulò ſuprà probauimus: altera verò Magni Baſilij,aſſerentis clariſſimè,ſanctum ſpiritum accipere eſſe à filio.

MAR. ¶Sumis,vt à nobis cóceſſum, P. reueren. ſanctum ſpiritum accipere eſſe à filio,quod quidem neq; Epiphanius dixerat, neq; ipſi conceſſimus, nec à vobis oſtenſum eſt, immò Magni Baſilij authoritate oppoſitũ huiꝰ probauimus, ad quem iterum (ſi lubet) veniamus: Nanque cuius contrarium paulò antè dixiſti,id modò ſentire videris. Magnꝰ (inquis) Baſilius inuectus in Eunomiũ,aſſerentem ſanctum ſpiritum creaturã eſſe,ſcriptũ reliquit,ipſum ex patre, hoc eſt,ex ſubſtantia naturaque patris, non autẽ aliundè, hoc eſt,nó alia ex ſubſtantia & natura,creaturarum inſtar, eſſe: itáne, P. R. ſentis,an vt ſuperiùs protuliſti?

BES. ¶Illud EX IPSO,paternam perſonam ſignificare, paulò antè,P.R. dicebas: modò autẽ protuliſti,per idem EX IPSO,patris eſſentiam & naturam debere nos intelligere.

IOAN. ¶Eſſe & eſſentia patris, idem ſunt: idcirco P. R. qui ex patre dicit,patris etiam eſſentiam intelligere debet. Præpoſitio autem ex, proceſſionem à principio cóſubſtantiali ſignificat: ſpũs verò non ex ſeipſo,ſed ex alio eſt. Et cùm dicimꝰ ſpiritũ à filio eſſe,ab alio eſſe ſentimus: ſiquidem igitur nó ex ſeipſo ſpiritus eſt, ſed ex alio,à quonam ſit,perpẽdamus. Quod quidem Magnus Baſilius explanat atq; declarat,cuius ſententiam debemus ſuſcipere. Spiritus (inquit) ex ipſo eſt. Epiphanius autẽ ſcriptũ reliquit, ſpiritũ ex patris filijq́ue ſubſtantia eſſe. Siquidem igitur ſpiritus à patre & filio habet eſſe,neceſſe eſt vt ab ipſis accipiat. Quam quidẽ ſententiam hi ſancti doctores ex hoc euangelico dicto, De meo accipiet, habuere. Ioan. 16. b Sed hęc accuratiùs in futurum conſiderabimus.

MAR. ¶Vt illud Magni Baſilij dictum magis dilucidetur, quæro ex te, P. R. an diuina ſubſtantia & perſona ſint idem, ac verbũ ex patre, patriſq; ſimul ſubſtantiã ſignificent, vel ſecundum doctores inter ſe differant.

¶Di-

IOAN. ¶Diuina ſubſtantia & perſona, P.R. re quidem ſunt idem, ſecundum autem modũ intellectionis noſtræ differre vidẽtur: Nam perſona ex ſubſtantia proprietatibusq; cõſiſtit, quæ tametſi ratione ac ſecundum noſtram intelligentiam (vt ſuprà dictũ eſt) differant, ipſa tamen ſubſtantia cum perſonis communicat, proprietates verò nequaquã communicabiles ſunt. quod quidem ex relatiõis vi creditur euenire, quemadmodùm etiam doctores veſtri, pſertim ſanctus Gregorius theolog⁹ in Epiphaniæ ſermone tenet. Nam ſi proprietas cõmunicabilis eſſet, proprietas non eſſet proprietas. Vt igiť perſonæ differant inter ſe, neceſſe eſt vt hypoſtaticæ perſonalesq; proprietates incõmunicabiles ſint. Propterea doctores inquiũt, nil niſi principij habitudo eſt. In qua quidẽ hæc duo cõſiderantur, à quo aliquid, & ad quod aliquid, ob idque pater & filius ſunt, quòd pater principium eſt, filius autem ex principio, in quo quidem nequaquã communicant, cùm cæteris in rebus inter ſe dubio procul communicẽt, vt Epiphanius de tali principij vel principali habitudine, qua ſubſtant perſonæ, ſenſiſſe creditur, cui quidem non aliud, quàm à quo aliquid, & ad quod aliquid cõuenit. Siquidem igitur diuina omĩa, ꝓprietatibus perſonarum exceptis, inter ſe cõmunicabilia ſunt: ſequiť, cùm quippiam ex aliquo credimus eſſe, neceſſe eſſe intelligamus, ipſum ab eodẽ etiam accipere eſſe. Patet igiť id, de quo ambigere videbamini. Reliquum autem eſt, vt ipſi quoque Baſilij dictũ exponatis: quod, vos obſecro, faciatis.

MAR. ¶Quemadmodùm diuina ſubſtantia & perſona differant inter ſe, nõ opus eſt in pſentia dicere, cùm præſertim in hoc minimè forſan differamus. Conſtat em̃, ipſas differre ſimpliciter, vt commune differt à ꝓprio, vt magnus Baſilius ad ſuum fratrẽ Gregorium ſcribit, & quemadmodùm (vt vtar exẽplo vulgari) humana ſubſtantia à pſona ſua differre videtur, vt vos quoq; ſentire cẽſeo. Sed ad dictum Baſilij redeam⁹: Generat (inquit) Deus, nõ vt homo, generat autem verè: & natum ex ipſo ſpiritum, emittit per os. Velim, mihi declares P. R. quid hæc verba ſignificent, vtrùm pater ex ſua ſubſtantia, an ex ſua perſona generet.

IOAN. ¶Dixi equidem, pater reuerende, filium ex patre, ac ex patris ſubſtãtia generari, idẽ ſignificare: ita tamen, vt perſona ſit producens & generans: principiũ autem, quo ipſa pſona generet, ſit id, quod ſolum cõmunicabile eſt. Pater ergo generatiuũ principiũ eſt, & ſuppoſitum quoddã ſignificat: diuina verò ſubſtãtia, quæ cum patre realiter idem ſunt, non quidem generat, ſed eſt principiũ, quo generatio fit, quandoquidem ſuppoſitum nullum ſignificat. Porrò autem actiones, iuxta omnẽ philoſophorũ ſcholam, ſuppoſitorum eſſe vidẽtur, vt in hominum genere fieri videmus. Quãuis enim hic homo (hoc eſt, perſona vel ſuppoſitum) generet, eius tamen ſubſtantia, generationis eiuſmodi principium eſt, quandoquidẽ actiones ſuppoſitorum (vt diximus) ſunt: quæ quidẽ ſubſtãtia vel eſſentia in homine, cùm ſit humanitas, humanæ generatiõis principium exiſtit, quo generat homo. Vndè euenit, vt homo cum filio nõ cõmunicet, quòd filius quatenùs fili⁹ eſt, neutiquàm generat, verùm ipſa natura cum filio in eadẽ ſpecie cõmunicare videtur. Natura igiť humana, cõmunicabilis eſt: perſona verò vel homo hic, operatur. Nõ aliter profectò de diuinis pſonis intelligere poſſumus. Nam patris pſona, ſuppoſitum eſt atque generãs: diuina verò natura, generatiuũ principiũ, quo pater filium generat: qui quidem pater ſuam perſonam filio nequaquam communicat, cum tantùm eius ſubſtantia & natura (vt ſuprà dictum eſt) communicabilis ſit. Quæ cũ vna numero ſit, idcirco nõ ea ratione communis diciť eſſe, qua eſt humanitas, ſed rationem tantùm habet cõmunis, quatenùs cõmunicabilis eſt, quæ quidem cauſa eſt, cur filius à patre, vt à principio naſci credatur, quòd à diuina patris ſubſtantia naſcitur, in vnaquaque tamen perſona identitate reali manente. Sola nanque relatio, quam principalẽ habitudinẽ ſupiùs nominauim⁹, apud oẽs tam Græcos q̃ Latinos doctores, diuina proceſſione perſonas multiplicat: cui etiam duo illa, à quo, & ad quod, de quibus eſt ſuprà dictum, cõueniunt. Siquidem igitur relationes huiuſmodi pſonas multiplicãt, ita vt nõ vlla alia ratiõe, quàm vi relationis, pater à filio, ac vna perſona ab alia differant, quem quidẽ in modum, ſpũs etiam ab alio eſt: neceſſe eſt, iuxta omnes ſupradictos doctores, ſic intelligere, vt idcirco pſona hæc, id eſt ſpirit⁹, dicatur accipere atq; eſſe, ꝙ ab alio eſt. Propterea Magn⁹ Baſili⁹ ac Epiphanius aſſerũt, ſanctum ſpiritum accipere eſſe à filio, ac procedere, idem eſſe. Conſtat igitur principalis ratio, Pater reuerẽde, cur ab alio ſpirit⁹ eſſe dicatur. Nũc ad illud Magni Baſilij dictũ veniamus, quod vos in mediũ protuliſtis. Cui cùm vehemẽter inniti videamini, idcirco totum perlegamus, vt ipſum ſecundũ Latinorũ doctrinam, ac ipſius Baſilij mẽtem, interpretemur ac exponamus: quippe qui, vt ſanctum ſpũm ex patre, non aũt aliundè, hoc eſt, non ex alia ſubſtantia, demõſtraret eſſe, in Eunomium ſcribit ita: Sed tu tanq̃ infidelis blaſphemas, q cũ ſpiritusſancti proceſſio ex Deo generatio nuncupata non fuerit, idcirco nec oris Dei ſpiritũ eſſe credis, ſed opus manuum Dei, ita vt humanis vtẽs exẽplis, diuina dogmata, q̃ ſe ipſis cõſtant, & ab alio non depẽdent, euertas, cùm ſacram ſcripturam veneratiõe atq; religione audire, ac eius dicta ſumma pieta-

te deberes ſuſcipere. Generat Deus non vt homo, generat autẽ verè: ac genitum ex ſe, enunciat verbum non humanũ, emittit autem verbum ex ſe verè. Emittit ſpiritũ per os, non humanitùs: quãdoquidem Dei os, humanum non eſt: ex ipſo autem ſpiritus, & non aliundè. Cùm pater amp. ſpiritũ eſſe creatum hæretici profiterentur, idcirco magnus Baſilius ipſum ex Dei ſubſtantia, non autem aliundè, protulit eſſe. Deinde ſubiũgit: Operatur Deus non humanis manibus. Operatur autem, non ex ſe res creatas producens, ſed agẽdo, eas facit ſubſiſtere: quẽadmodùm etiam homo ſuis manibus operando, opus ex ſe nõ producit. Non dimoueas diuinorum ratiões. Spiritus nec filius eſt, nec creatura. Non de filio quæras, curnã ſpiritus non dicatur: neque de ſpiritu, curnam filius non ſit, non denique ſpũm creaturam eſſe blaſphemes. Filius Dei fructus, ſanctus ex ſancto, æternus ex æterno, ſancti ſpiritꝰ dator, ad ſubſtantiã formationemq́; creaturæ. Ex his patet, præſtantiſſ. patres, illud, non aliundè, non alia ex ſubſtantia, ſignificare, ſanctumq́; ſpiritum, ſanctum fructum ex ſancto, ac æternum ex æterno eſſe. Vndè ſequitur, ſi ſancti ſpiritus dator eſt filius, neceſſe eſſe, vt etiam ex filio idem ſpiritus ſit. Propterea ſanctus Athanaſius in tertio libro in Arrianos, de filio ſcribens, inqt: Ipſe ſpũm dat, & quæcũque ſpiritus habet, à verbo habet. Luce igitur clarius eſt, ſanctũ ſpiritum à filio habere eſſe. Si enim quæcunque ſpiritus habet, à filio eſſe dicuntur: ſequit̃, vt eſſe quoq; à filio habeat, vt Athanaſius inquit, ipſe ſpũm dat, ac ſpiritꝰ dator exiſtit. Siquidem igitur ex his patet, ſanctũ ſpũm ex filio eſſe, palàm ſequit̃, vt ex filioq; procedat, de quo tota noſtra q̃ſtio eſt. Non equidem auderem vos, patres amp. tot tantosq́ue doctores aſpicere, niſi eſſe ita, firmiter crederem.

¶Hæc cùm Ioannes dixiſſet, Coloſſenſis præſul ſancti Epiphanij expoſitiõem ſuper
Ioan.16.b hoc euãgelio dicto, Ille me glorificabit, qa de meo accipiet, & annunciabit vobis, recitauit.
MAR. ¶Inſpicite diligenter, patres amp. Epiphanij authoritatem, in qua verbũ, eſt, quod hic pater reuerendus pronunciat, dicens, ſpiritus ex patre ac filio eſt, ſcriptũ nõ eſſe videtur. Iuxta ergo ſanctorum patrum theologiã, intelligere poſſumus ac debemꝰ, ſpiritum ex patre procedere, hoc eſt, eſſentiã p̃ris habere: à filio aũt dari, ac ab his ſuſcipi, q̃ credũt in ipſum. qua q̃dem expoſitiõe nobis dictũ illud non obſtat, neq; quicquã ex ipſo in nos poſſetis concludere.

IOAN. ¶Vſu venit, pater amp. vt doctores, nominibus poſitis, quandoque verbũ omittant, cũ neceſſariò ſubintelligatur, vt in hoc dicto, à quo aliq̃d, & ad quod aliquid, feciſſe videntur, vbi verbum, eſt, non expreſſerant. Quemadmodùm etiam Epiphanius ipſe in eodem ſermone paulò ſuprà inquit: Filium dico, qui ex ipſo eſt: ſanctum autem ſpiritũ, qui ex vtroq;. In qua quidem oratione verbum, eſt, dubio procul ſubintelligitur. Verbum igitur, eſt, in hac quoque oratiõe, ſpiritꝰ à patre & filio, ſubintelligi debet, quod etiam hac ratione probabo: In ipſis duabus orationibus, vel (vt dialecticè loquar) propoſitionibus verbum, EST, neceſſariò ſubintelligitur. Nam propoſitiones eiuſmodi proprietatem à principio inferunt. Et quẽadmodùm nõ eſt proceſſio reſpectu termini à quo, ita & in propoſitionibus ipſis. Et quoniam habitudo terminũ à quo, infert: ideo terminũ etiam ad quem, neceſſe eſt inferat. Modus autem proceſſionis ſancti ſpiritus eſt, vt ſubiectum per ipſam proceſſionem accipiat eſſe.

¶Tametſi vobis, præſtantiſſimi patres, MAR. fortan concederemus, vt in hac, quã tractamus, theologia verbum, EST, ſubintelligat̃, quãuis expreſſum non ſit, (poteſt enim hic locus aliter etiã, vt ſuprà diximus, explanari) non eſt tamen neceſſe, vt illud EX PATRE, vel EX PATRE FILIOQ́;, paternam perſonam, aut perſonas duas ſignificet: quandoquidẽ ex ipſo ſermone non aliquam diſiunctionẽ vel differentiam, qua filius ex patre, vel ſanctus ſpiritus ex patre filioq́; habeat eſſe, intelligere poſſumus: verùm potiùs coniunctionem, qua patri filius, ac ſpiritus patri & filio conſubſtantialis exiſtit, (vt à doctoribus traditum eſt) ſpiritum ſanctum ex patre filioq́;, id eſt, ex ipſorũ ſubſtãtia eſſe: quandoquidem eiuſdẽ naturæ cum patre filioq́; piè creditur eſſe, proptereaq́; ſanctꝰ Cyrillꝰ inquit: Sanctus ſpiritus ex patris filijq́; ſubſtantia eſt. Sed redeamꝰ vndè ſumꝰ digreſſi, ne Magni Baſilij authoritatem indiſcuſſam trãſeamus, quam benè nondum explicaſti, neq; ad ipſam dilucidè reſpondiſti. Ex ipſo, inquit, hoc eſt, ex patre, ſpiritus eſt, & non aliundè. Si quidem igitur illud EX PATRE, ex patris perſona, vt inquis, ſignificat: neceſſe eſt, illud quoque, non aliundè, non ex alia perſona, ſignificet. Sin autem vtrunque ad ſubſtantiam debeat referri, ita vt illud EX PATRE, ex ſubſtantia patris: non autem aliundè, non alia ex ſubſtantia, ſignificet: quãdoquidem ipſa ſubſtantia perſonis tribus communis eſt, ac ſanctus ſpiritus patri & filio conſubſtantialis ac connaturalis exiſtit: ſequitur, vt tam illud, EX PATRE PROCEDERE, (quod paſſim legitur in ſcriptura ſacra) quàm illud Epiphanij, EX VTROQVE, ad patris filijq́ue ſubſtantiam referri debeat. Non igitur eſt credẽdum, quod ipſe modò dicebas, vt in diuinis, quod ex ſubſtantia dicitur eſſe, idem ſit ex perſonis. Ideo ergo ſanctus ſpiritus ex patre filioq́ue dicitur eſſe, quòd ipſis conſubſtãtialis (vt eſt ſuprà dictum) exiſtit.

¶Ex tua oratione, pater IOAN. reuerende, duas habui cõcluſiones: vt tam-

etſi nobis concederetis verbum, eſt, ſubintelligi, minimè tamen ex eo cõſequatur, vt eſſe ſpiritus, ex perſona ſit: cuius tamen oppoſitũ, reuerẽde pater, innités Magni Baſilij authoritati, paulò antè dixiſti. Qui quidẽ Magnꝰ Baſilius, ſi ſic ſenſiſſet, vt à vobis exponitur, ſibi ipſi nequaq̃ conſtaret, ſed valdè cõtrarius eſſet, ac duo ſimul oppoſita literis mandaſſet: quandoquidem modò inquit, ex patre, & non aliundè: modò autem, ſpiritum ſanctum ex filio eſſe. Propoſitam igitur ipſius Baſilij authoritatem, in primis diligenter debemus perpendere: id deinde, quod ex ipſa cõſequi videatur. His dictis, ſeſſio miſſa fuit, ſancta ſynodo decernente, vt ad diem Iouis proximam conueniret.

DIE IOVIS V. MENSIS MARtij, ſeſſio 19. Florentiæ.

IOAN. SVperiore ſeſſiõe, patres ampliſſimi, magni Baſilij authoritatem, quam in medium protuliſtis, proferentibus vobis illud, NON ALIVNDè, nõ alia ex perſona, ſignificare: nobis autem, non alia, quàm ex diuina ſubſtantia, implicatam & indiſcuſſam reliquimus. Porrò autem Magnus ipſe Baſilius in Eunomium ſcribẽs, ſanctum ſpiritum ex filio habere eſſe, ſi per illud NON ALIVNDè, non ex alia perſona, vt dicitis, intellexiſſet, duo ſimul cõtraria literis proculdubiò mandauiſſet: quod de tanto doctore abſurdum eſſe aſſerere, quandoquidem tales doctores maximum noſtrum fidei fundamentum exiſtunt. Cuius Magni Baſilij vetuſtiſſimum librum vnà cum duabus expoſitionibus vidimus, ac vnum eius dictum ad propoſitum valdè pertinens fideliter in Latinum conuerti curauimus. * Talem ergo ac tantum teſtem, & antiquiſſimum doctorem, coram tot doctiſſimis patribus Latinè priùs, vel (ſi vobis magìs expedit) græcè recitetur: Præterquàm quòd, inquit, ſpiritꝰ non appellatur filius, quonam pacto humana exempla, & reliqua? Ex quibus patet, magnum Baſilium credidiſſe, ſanctum ſpiritũ ex filio habere eſſe. In ſequenti verò capite, quod incipit ita: Niſi quis dicat ſpiritum ex Deo, eandem ipſam infert cõcluſionem, quod quidem caput, quoniam rationi plurimùm conſonat, ac ad propoſitum pertinet, idcirco puto te illud accuratè vidiſſe, totum igitur recitetur.

for. *Talis ergo ac tantus teſtis, & antiquiſſimꝰ doctor, coram

MAR. ¶Hæc, pater reuerẽde, ad propoſitum minimè ſpectant, quandoquidem verba confundis, cùm vnumquodq; ſeparatim proferre deberes. Quod cùm in exponẽdo Epiphanio nequaquàm feceris, eius ſententiam confudiſti, obſcuramq́ue reddidiſti. Quę igitur protuliſti, ea repetentes, accuratiùs contemplemur. Illud (inquis) Baſilij, EX IPSO, ET NON ALIVNDè, non quidem ex patris perſona, & nõ ex alia, verùm ex patris, ac non ex alterius ſubſtantia & natura, ſignificare: ita vt ipſum, NON ALIVNDè, ad non aliam ſubſtantiam referri debeat, quòd ſanctꝰ ſpiritus eſſet creatura, vt Eunomius aſſerebat. Quam quidem nos expoſitionem ſuſcipientes, illud etiam, ſpiritum ex patre vel filio, vel ex vtroque, non ex patris vel filij, vel ex amborum perſonis, verùm ex ipſorum ſubſtantia eſſe, ſignificare ſentimus: ita vt illa verba ſignificent, ſanctum ſpũm patri & filio cõſubſtantialẽ eſſe, nõ autem ex alia natura, vt creatura. Quam quidem expoſitionem theologi ratiocinãtes benè demõſtraſſe videntur, cùm ſi (quẽadmodùm ipſi creditis) illa verba voluiſſẽt exponere, non tam profectò vehementer in demonſtrando elaboraſſent.

IOAN. ¶Videor mihi, P. Reuer. duas ex ſermõe tuo habuiſſe cõcluſiones: alteram, minimè me ex Baſilij mente dicere debuiſſe, ſanctũ ſpiritum ex patre ac filio eſſe, cùm id ex dictis eius neutiquam poſſit haberi: alteram verò, Baſilium ipſum huius fuiſſe ſententię, vt ſanctus ſpiritus non niſi ex patris filijq́ue ſubſtantia ſit, ita vt ex ipſa ſubſtantia ſanctꝰ ſpiritus intelligatur produci.

MAR. ¶Item velim nonnihil, P. reuerẽd. proferre, deinde te reſpondere. Magno nanque Baſilio, intendenti hæreticorum euertere dogma, credentium, ſpiritumſanctum non ex patris filijq; ſubſtantia eſſe, nõ opus erat probare, à quonam ſanctus ſpiritꝰ haberet eſſe, cùm etiam ipſi crederent Deum ſpũs cauſam eſſe, quandoquidem mortales omnes à Deo cuncta fatentur eſſe, neque ſpiritus idem ex cuiuſnam ſit perſona: quoniam ex Euangelio patet, ipſum ex patre procedere. Verùm Magnus ipſe Baſilius, ad oſtẽdendum ſanctum ſpiritum ita eſſe ex Dei ſubſtantia, quemadmodum etiam filius, protulit ipſum ex patre, non autem aliundè, eſſe.

IOAN. ¶Volebat (inquis) primùm, P. Reue. Magnus Baſilius aduerſus hæreticos demonſtrare, ſanctum ſpiritum patri filioque conſubſtantialem eſſe: deinde non erat ipſi neceſſe probare, an pater vel filius cauſa ſancti ſpiritus ſit: in extremum autem protuliſti, eundem ipſum Magnum Baſilium oſtẽdiſſe, ſanctum ſpiritum ex patris, & nõ ex alia, ſubſtantia eſſe: ego autem primam partem affirmans, in qua quidem conuenimus, ſecundæ nequaquàm aſſentior: quandoquidem eius, quod ipſa ſeſſione dixiſti, contraria videtur eſſe. Tunc enim illud, NON ALIVNDE, pro NON ALIA EX PERSONA, fuiſſe poſitum aſſerebas: nunc autẽ ALIVNDE, ad Dei ſubſtantiam & naturam debere referri, immemor ipſius Baſilij in eodem loco dicti, SPIRITVM EMITTIT PER OS. Idcirco quæro ex te, pater reuerende, vtrùm hæc verba ſignificẽt ſpiritumſanctum ex patre, an ex filio mitti. Nanque quodcũque dederis, ſancti ſpiritus cauſam proculdubiò aſſignabis. Sanctum autem ſpiritum ex patris ſubſtantia eſſe, id quod in parte tertia ꝓtuliſti, ipſi etiam profitemur: quãdoquidem patris filijque

lijq́ue ſubſtátia, vńa eademq́ue numero eſt: ſanctus verò ſpiritus, creatura phãtaſmáve minimè creditur eſſe, ita vt ex patre, non autem ex filio ſit. Ergo quemadmodùm ſpiritus à Deo accipit quicquid ſit Dei, hoc eſt, ſubſtãtiam eius: ita quoq; neceſſe eſt, à filio accipiat, quicquid filij ſit, id eſt, ſubſtãtiam ei⁹. Omiſſa igitur prima parte, in qua (vt dictum eſt) conuenimus, quidnam de duabus alijs ſentias, obſecro, nobis declares.

MAR. ¶ Tuam equidem expoſitionem, reuerende pater, vt noſtræ ſententiæ conſonam, eadem ſeſſione ſuſcipiens, te coram tot ampliſſimis patribus in contraria incidiſſe probaui. nãque requiſitus, an illud EX PATRE, ex patris perſona, ſignificaret, ita eſſe dixiſti. Deinde magnum Baſilium attuli, aſſerentem ſpiritum ex patre, ac non aliundè eſſe, teq́ue ipſi ſententiæ innitentem fateri coegi, hæc etiam verba ad patris ſolam pſonam referri, ita vt in exponendis ipſis duobus dictis tibi conſtare viderere. Poſteà verò, mutata oratione, ipſam ſecundam Baſilij authoritatẽ ita expoſuiſti, vt illud EX PATRE, NON AVTEM ALIVNDE, ex patris ſubſtátia, non autem ex alia, ſignificaret: quam q̃dem expoſitionem ſuſcipiẽtes, neutiquàm ſimul pugnãtia, vt aſſeritis, protulimus. Verùm quidnam ex ipſa ſequeretur, pateſecimus. Nanque clariſſimè ſequebatur, vt illud etiam Epiphanij, SANCTVM AVTEM SPIRITVM, QVI EX VTROQVE, nó neceſſariò ad patris filijq́ue perſonas, verùm ad ipſorũ ſubſtantiam & naturam referri: quádoquidem ſanctus ſpiritus patri & filio conſubſtantialis creditur eſſe, quemadmodum etiam ipſi ob vnitatem, & (vt ita dicam) identitatem noſtræ ſubſtantiæ non ex eiſdem perſonis, verùm ex vna ſubſtantia cõſiſtere dicimur, vt apud ſacram ſcripturam, Iudas de Ioſeph loquens, inquit: Caro enim & frater noſter eſt. (Gen. 37. f) Patet autem, fratres non eandem perſonam habere, verùm eiuſdem eſſe ſubſtantię ac naturæ.

IOAN. ¶ Quæ ſeſſione proxima protuli, pater reuerende, quanam videlicet ratione ſpiritus ex patris ſubſtantia & perſona ſit, hi præſtãtiſſimi patres optimè percepiſſe vidẽtur: quibus etiam exploratum eſt, ſanctum ſpiritum non ex alia perſona eſſe. Ad propoſitũ ergo veniamus. ſic enim forſan nos ſpirituſſanctus coniunget. Porrò licet tibi ex noſtris expoſitionibus eam ſuſcipere, quæ tibi magis placuerit. Nanq; quancunque nobis dederis, ipſam ſine controuerſia defendemus: quandoquidem extrema tua oratio vera fuit. Ergo ponatur id, quod tibi magis placere videt̃, vt illud, NON ALIVNDE, nó alia ex ſubſtantia, ſignificet: in quo quidem q̃m Dei benignitate conuenimus, idcirco ad tertiam partem veniamus.

MAR. ¶ Cùm altera de parte ageremus, ipſum, NON ALIVNDE, non alia quàm ex patris ſubſtantia, ſignificare volebas. Eſt ne ita?

IOAN. ¶ Ita prorſus.

MAR. ¶ Præterea ſi quidem (inquis) ſanct⁹ ſpiritus ex patris ſubſtantia dicitur eſſe, neceſſe eſt, credere ipſum ex filij quoque ſubſtantia eſſe: quandoquidem patris filijq́ue ſubſtantia, vna eademq́ue numero eſt, ita vt videaris profiteri, patris filijq́ue ſubſtãtiam, ſancti ſpiritus cauſam eſſe.

IOAN. ¶ Non ita dico. Hæc igitur repetamus.

MAR. ¶ Quando ſpiritum ex patre dicimus eſſe, patris filijq́ue ſubſtantiam debemus percipere, ex qua ſanctus ipſe ſpiritus eſſe habeat. Itáne credis?

IOAN. ¶ Non ita planè ſentimus.

MAR. ¶ Quando ſpiritum ex patris filijq; ſubſtantia eſſe audimus, eiuſdem ſpiritus cauſam neceſſariò intelligimus. An non ita vobis videtur?

IOAN. ¶ Proferentes P. R. ſanctum ſpiritum ex patris filijq́ue ſubſtantia eſſe, ipſum ex cauſa eſſe neceſſariò intelligimus, quam quidem doctores noſtri principium appellare ſolent. Porrò autem quoniam Baſilius loquens de ſancti ſpiritus cauſa, inq̃t: Spũs ex ore eſt: idcirco quæſiui ex te, vtrùm ex patris, an ex ore filij intellexerit, quádoquidem quod proferimus, id etiam nos ſentire oportet. Ex euãgelio autem latè patet, ſpiritum ſanctum ex patre, hoc eſt, ex eius ſubſtãtia procedere. Siquidem igitur ex patre procedit, ex ipſo etiam accipit, vt ſuprà probatum eſt. Et quemadmodùm ſpiritus à patre ſubſtantiam accipit, quod eſt idem à filio eſſe, ita etiam à filio accipit, cùm patris filijq́ue ſubſtãtia vna ſit. Exemplum autem de Ioſeph, ad propoſitum ſpectat minimè.

MAR. ¶ Magnum Baſilium, ac Euangelium ſimul miſſum in præſentia faciamus: tu verò pater reuerende, clariùs lucidiusq́ue mihi reſpondeas, an profitentes ſanctum ſpiritũ ex patris filijq́ue ſubſtantia eſſe, ex ipſorum quoque perſonis eundem ſpiritum eſſe, credere debeamus.

IOAN. ¶ Quod quęris, pater reuerende, id eſt quod ſeſſione proxima demonſtraui, videlicet iuxta omnem philoſophorum ſcholam, actiones eſſe ſuppoſitorum. Nónne ita tibi videtur?

MAR. ¶ An ita ſit, pater reuerende, nolo in præſentia reſpondere: tu autem mihi, velim, reſpondeas: deinde verò libenti animo tibi ad omnia reſpondebitur.

IOAN. ¶ Iacob in hoc mundo, pater reuerende, ſuppoſitum vnum eſt. Superiùs autem diximus, diuinam ſubſtantiam non generare, neque ſpirare: quádoquidem eiuſmodi generatio atque ſpiratio ad perſonas ſolummodò: vndè ſequitur, vt patris pſona, non autem ſubſtãtia, generationis ſpiratiõiſq́ue cauſa ſit. Porrò autem quoniam ipſa patris perſona in generando filio ſubſtantiam ei communicat, idcirco iuxta doctores filius ex patris, ſpiritus autem ex patris filijq́ue ſubſtantia dicitur eſſe, vt perſonarum ſeruetur diſiunctio: in quibus oppugnantia relatiua non eſt, qua ſunt vnum recum ſubſtantia. Quanam igitur ratione ſpi-

ritus ex patris filijq́; ſubſtantia eſſe habeat,
MAR. ex his patet. ¶ Tua equidem verba, pater
reuerende, componere, rimarique nequeo,
vtpotè quæ mihi videantur plurimùm inter
ſe oppugnantia. Nam quandoque profers
ſpiritum ex patris filijq́; ſubſtantia eſſe, quæ
vna eademque numero creditur eſſe: quan-
doq; verò, mutata ſentẽtia, dicis ſubſtãtiam
ipſam per ſe apud doctores, perſonarum nõ
AND. eſſe cauſam. ¶ Benè ſciteque pater hic re-
uerendus loquutus eſt, tuque pater præſtan
tiſſime acutiſſimè reſpondiſti. At in generũ
æquiuocatiõe ac ambiguitate verſari vide-
mini. Nam in communi tum Græcorũ, tum
Latinorum doctorum theologia multùm
differt, ſimpliciter proferre diuinã ſubſtan-
tiam, vel patris filijq́; ſubſtãtiam: haud qua-
quam tamen ex eo putare debetis, vt re dif-
ferant, quandoquidem ſola ratione ac intel
ligentia differre creduntur. Doctores igitur
ipſi diuinam ſubſtãtiam ſimpliciter profe-
rentes, patris & filij ſanctique ſpiritus com-
mune quoddam intelligunt: ſubſtantiam
vero patris dicentes, patris perſonam mẽte
MAR. concipiunt. ¶ Id, pater reuerende, quan-
doque, nõ autem ſemper ac neceſſariò con-
IMP. tingere creditur. ¶ Duobus ſimul præſer-
tim inter ſe contradicentibus, noſtri docto-
res reſpondere non poſſunt. ¶ Vt exem-
IOAN. plum Iacob, pater reuerende, fiat clarius, li-
cèt mihi de eo ſatìs dixiſſe videar, verba ta-
men nonnulla ad idem ſpectantia proferã.
Nam Iacob humanum ſuppoſitum eſt, cui⁹
quidem ſubſtantia & natura, hoc eſt, huma-
nitas, communicabilis eſt, non tamen gene-
rãs, ſed qua Ioſeph à Iacob generaſ, quæque
Ioſeph ipſi communicatur. Quanam igitur
ratione oratio hæc intelligi debeat, Ioſeph
eſt à natura Iacob, ex his patet. Ioſeph enim
à Iacob ſuppoſito, per ipſi⁹ Iacob naturam
vt per principium, quod quidem commu-
nicabile eſt, generatur, quandoquidẽ actio-
nes ſunt ſuppoſitorum, vt ſæpenumerò di-
ctum eſt. Fieri autem nõ poteſt, vt ipſius Ia-
cob ſubſtantia, à Ioſeph ſubſtantia diſiun-
cta non ſit. exempli tamen cauſa eadem eſſe
ponatur. Porrò autem quoniam diuina ge-
neratio, infinita & imperceptibilis eſt, idcir
co dicimus patrem perſona ſubſiſtere, quæ
quidem eſt ſuppoſitum generans: generatio
autem actio eſt, q̃ ſuppoſito ſolùm cogno-
ſcitur: patris verò ſubſtãtia principium eſt,
per quod generat pater, quodque per gene-
rationem filio tradit atque communicat, &
ab eo ſuſcipitur & cõmunicatur, quemad-
modùm Iacob humanitati & naturæ conti-
git, quam Ioſeph à generante ſuppoſito ſu-
ſcepit. Verùm diuina ſubſtantia omniũ ſub-
ſtantiarum excellentiſſima eſt, quæ cùm ſit
vna eademque numero in patre ſimul & fi-
lio ac ſancto ſpiritu, ita vt in nullo alio dif-
ferant, niſi quòd pater eſt pater, & filius eſt
filius: ſapientiam quoque Dei, necnon be-
nignitatem & potentiam eius, communica-
bilem eſſe credimus, quandoquidem idem
ſunt. Quoniam autem diuina ſubſtãtia no-
mẽ abſtractum exiſtit, idcirco generatio ei
non poteſt aſſcribi. Nanq; cùm vna numero
ſit, ſi quidem generare poſſet, proculdubiò
in diuinis eſſet diſiunctio: quandoquidem
non ſe ipſam, verùm quicquam aliud gene-
raret, propterea cõmuni doctorũ ſententia
diuina ſubſtantia nequaquàm generat. Vn-
dè ſequitur verum eſſe, id quod ſæpiſſimè
protuli, vt cùm ſpũm ex patris ſubſtãtia eſſe
audiam, neceſſe ſit, ex ſuppoſito intelliga-
mus, ſimiliter etiã cùm ex filio. Vt veritatẽ
igitur aſſequamur, ad illud dictũ Baſilij re-
deamus, quandoquidem nil aliud agimus,
niſi vt veritatem inueſtigemus. ¶ Ex ſer- MAR.
mone tuo, P. reue. vt puto, concluditur, pa-
tris filijque ſubſtantiã, quæ vna eademque
numero eſt, ſancti ſpiritus principium eſſe,
(quo ſanè nomine videris vti ſæpiſſimè) q
pater & filius ſua cõmuni ſubſtãtia & natu-
ra, ſpũm ſanctũ producũt. Siquidem igitur
ex patris ac filij ſubſtantia, vt ex cauſa, ſpũm
eſſe credis, num etiam neceſſe eſt, vt intelli-
gamus patris filijq́; ſubſtantiã, principium
& cauſam eſſe? ¶ Principium equidem bi- IOAN.
partitus fui. ¶ Credís ne modo quodam, MAR.
patris filijque ſubſtantiam principiũ & cau
ſam eſſe? ¶ Quid ni? ¶ Ergo ſequiſ, ſub- IO. MAR.
ſtantiam ſancti ſpiritus, ex communi patri
filioque principio, cauſatã eſſe. ¶ Ex cõ- IOAN.
muni quidẽ principio, à patre filioque ſpi-
ritui ſancto. ¶ Si quidem communẽ patri MAR.
filioque ſubſtantiam, ſancti ſpiritus cauſam
vel principium quo, dicis eſſe: quid obſtat,
obſecro, cur ſancti ſpũs ſubſtãtia cauſata nõ
ſit? ¶ Non planè ſequiſ. ¶ Cur obſecro? IO. MAR.
¶ Cur? quia id quod fit in humanis, tãtùm IOAN.
ab agente ſuppoſito fit, ita vt falſum ſit, p-
ferre hoc humanum ſuppoſitum ab huma-
na natura productum eſſe, quandoquidem
apud noſtros theologos humanitas abſtra-
ctum nomen eſt, ac ſuppoſitũ nullũ ſignifi-
cat. Iacob ergo vel homo, ſuppoſitum hoc
quod ſubſtat, ſignificans, humanitate ſua
ſuppoſitũ aliud producit. Itáne etiã de di- MAR.
uinis poſſumus proferre? Quid ni? IOAN.

Ex eo tamẽ non ſequitur P. reuer. vt ſan- MAR.
ctus ſpũs ex ſubſtantia ſit, & ſpiretur, vel ex
patris ſubſtantia generetur, vel ex ſubſtan-
tia filij ſpiretur, vel procedat. Memini me IOAN.
P. reue. dixiſſe, ſanctis patribus in generali-
bus ſynodis morem fuiſſe, vt anteà quàm
quicquam de fide ſancirent, maiorum ſuo-
rum ſententias viderẽt, ac ipſis ſummoperè
inniterẽtur. quem quidem vſum me ſeruare
volentem, ac dicta ſanctorum in mediũ p-
ferre incipientem, interpellaſtis, ac Magnũ
Baſilium attuliſtis, de quo ſatìs, quãdoqui-
dem orationes noſtras omnes hi P. viden-
tur intellexiſſe: ad alias ergo ſanctorum ſen
tentias veniamus.

MAR. At nondū quicquā ex illis concluſimus.

IOAN. Vt equidem tibi P. reuerende gratum facerem, animo libenti cóceſſi, vt tot verba in hac materia haberentur. Non eſt igitur alienum à ratione, vt ipſe quoq; cócedas, vt alias patrū ſanctorū ſententias videamus, nam ſic ad concluſionem faciliùs perueniemus.

MAR. De his paulopòſt. Nanq; nondum videmus, P.R. quęnam concluſio tuis ex verbis haberi poſſit. In humano genere ſuppoſitū hoc (inquis) ab alio ſuppoſito, id eſt, hic homo per naturam cómunem ab alio fit: & falſum eſſet proferri, hominem ab humanitate fieri: ſiquidē igitur ita quoq; de diuinis perſonis credendum eſt, vt falſum ſit dicere, diuinam perſonam à communi diuina ſubſtātia eſſe, quandoquidem ipſa ſubſtantia, ſuppoſitum per ſe ſubſiſtens nequaquàm ſignificat, à quo aliud ſuppoſitū fieri dicatur: ſequitur, nos nullā cauſam intelligere poſſe, quādo ſpiritū ex patre filioq; dicimus eſſe, quandoquidem diuinæ ſubſtantiæ non eſt (vt inquis) generare aut producere, quēadmodùm de natura humana dici ſolet.

IOAN. Volo equidem tibi R.P. oſtendere, dicētibus quicquam ab aliquo eſſe, neceſſe eſſe, intelligere illud ex perſona eſſe. Magnus nanq; Baſilius in 3. contra Eunomium libro inquit: Cur enim neceſſe eſt, ſi dignitate ac ordine tertius eſt ſpiritus, natura quoque ipſum tertium eſſe? Dignitate nanq; ipſum ſecundū à filio, cùm ab ipſo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omino ab illa cauſa dependeat, pietatis ratio tradit. Siquidem igitur ad Baſilium, cui doctores omnes plurimùm tribuūt, ſpiritus à filio habet eſſe, ac ab ipſo eſt vt à cauſa, nobiſq; ſuprà conceſſum fuerat, ACCIPERE, ac ESSE, idē iuxta doctores ſignificare: neceſſariò ſequitur, vt idem ſpiritus à filio quoq; procedat. Porrò quantæ authoritatis ac exiſtimationis in ſancti ſpiritus materia Baſilius fuerit, Chalcedonē ſynodus ad Martianum ſcribens, teſtatur: Hic magnus (inquit) Baſilius miniſter gratiæ. Et infrà, Hic doctrinam de ſancto ſpiritu illuſtrauit. Siquidē igitur ſancti patres tantum in ſancti ſpiritus materia Baſilio tribuēre, ipſe verò in ea clariſſimè ſcripſit, neceſſe mihi videtur, vt ipſi, totaq; Eccleſia, patres ipſos ſequentes, eūdem magnum Baſiliū ſuſcipiamus ac amplexemur, eiuſq; ſcriptis acquieſcamus: cuius quidem vetuſtiſſimus liber hic eſt, quem (ſi lubet) legatis.

MAR. Hoc magni Baſilij dictum, P.R. ſuo loco conſiderabimus. Nunc autē concludamus, quidnā ex illo tuo ſermone ſequatur.

IOAN. Quinimmò R.P. huic authoritati primò reſpondeas, quæ quidem ſola controuerſiā noſtrā diſſoluet.

MAR. Communē patri filioq; ſubſtātiam P.R. quæ vna eademq; numero creditur eſſe, ſancti ſpiritus cauſam & principium eſſe dicis, quo planè ſpiritus ex patre procedit: vndè ſequitur manifeſtè, ſubſtantiam ſancti ſpiritus cauſatā eſſe, ac duas ſubſtantias inter ſe, ſecūdum cauſam & cauſatum oppoſitas, in ſacratiſſima Trinitate exiſtere, quod quidem à Chriſtiana theologia longè alienum, & à nullo vnquàm doctore memoriæ proditū eſt: quippe qui diuinam ſubſtātiam neq; generare, neq; producere, neq; patrem vel filium per communem ſibi ſubſtantiā, vt vos dicitis, verùm p ſubſtantiam vel hypoſtaticam proprietatē, generare vel producere profitētur. Hoc igit inconueniens ex tuis verbis ſequi videtur, q (ſi lubet) diligentiùs cótemplemur, vel his in aliud tempus dilatis, núc ad Baſilium veniamus.

IOAN. Quoniam non me benè videris intellexiſſe, R.P. idcirco quæ pauloantè ꝑtuli, ea clariora reddam. ergo diligenter attende. Subſtantia duobus modis à doctoribus ſolet intelligi: vno quidem, pro rei ratione, quæ diffinitionem, quod quid eſſe rei ſignificantē, vel alio nomine, entitatem atq; naturā rei ſignificat: altero verò modo ſubſtantia pro ſuppoſito capitur, quemadmodùm Ariſtoteles in 5. Metaphyſicę libro, iuxta oṁium doctorum expoſitionem, dicere videtur: quod quidem ſuppoſitū, in prædicamentali ſubſtantiæ linea, ſpeciebus atq; generibus apud Porphyrium ſubſtat, vt Socrates atque Plato: quę alio quoq; nomine, hypoſtaſis vel exiſtentia, vel res naturę ſolet appellari. In genere autem humano eadem ſubſtantia perſonā ſignificat, quandoquidē perſona dicitur eſſe natura ratiõis capax, incommunicabilis exiſtētia, ita vt in rationali ſpecie ſubſtātia pro ſuppoſito accepta, exiſtentiā atq; perſonam apud omnes illos doctores ſignificet, qui in Arrium ac Macedonium cóſcripſerunt, quorum ille filium creaturam, non autem ex patris ſubſtantia, hic verò ſpiritū neq; ex patris, neq; ex filij ſūbſtātia dicebat eſſe. Pater ergo, cùm ſit rationalis naturę ſubſtantia, ſuppoſitum vel exiſtentia vel perſona dubio procul appellari debet. Porrò, quoniā generare ſic verè conuenit perſonæ patris, quēadmodùm eſt, verum proferre, ſubſtantiā hanc huic ſubſtantiæ conuenire: ſequitur, vt ipſa ſubſtātia eadem ſit patri ac paternitati, nullaq; ratione communicabilis. Vndè euenit, vt quoniam proprietates incómunicabiles ſunt, idcirco doctores noſtri SVBSTANTIA non pro patris perſona, ſed pro natura patris vtātur, quemadmodùm in hominis diffinitióe ſubſtātia capitur, ita vt in hac oratione, ſpiritus ex patris ſubſtantia eſt, ſubſtantiā, id eſt, entitatē ipſam inſitā patri, doctores intelligāt. Subſtantia ergo cùm vna ratione ſuppoſitū, vel (vt ſuprà dictum eſt) in diuinis hypoſtaſim, vel perſonam ſignificet, cùm ſpiritus ex patris ſubſtantia dicitur eſſe: ſubſtantia planè talis nunq̄ à doctoribus noſtris pro ſuppoſito vel exiſtētia ſuppoſiti accipitur, quandoquidem ea ratione incommunicabilis eſt.

Perſona qd.

Verùm altera capitur ratione, quemadmodum diſſinitio ſubſtantiā rei ſignificat, quæ natura vel entitas (vt ſuprà dictū eſt) appellatur. Cùm ergo doctores noſtri pronūciāt, ſanctum ſpiritum ex patris filijq́; ſubſtantia eſſe, per ſubſtantiam ipſam non exiſtentiam patris, verùm naturam eius intelligunt, quæ quidem eſt in patre, ac in ſeipſa, quemadmodum & pater. Patris verò nomen ſubſtantiā habitudinemq́; ſignificat, per quā hęc exiſtentia vel hoc ſuppoſitum, ab alio differat. Hæc ergo cōmunis ſubſtantia, quam in patre protulimus eſſe, cauſa eſt & principium, quod per generationē cōmunicatur. Porrò pater generat, filiumq́; producit, ſubſtantia tamen hæc filio nequaquàm cōmunicatur, in quo quidē ſolent homines ſæpiſſimè decipi. Cùm enim dicimus patris ſubſtantiam filio communicari, non id aſſerimus verum eſſe, quatenùs pater filium generet, quādoquidem filius etiam generaret. Propterea q́; dicere ſolemus, nec ipſum ESSE cōmunicari, quia filius quoq; neceſſariò (vt paulò antè dictum eſt) generaret. Hęc autem ſubſtantia (vt ita dixerim) abſolutè ſimpliciterq́; conſiderata, quę generādi poteſtas eſt, principiū eſt quo vel per quod, quod quidem à patre filio communicatur & traditur, non tamen ſecundum abſolutam eius conſiderationē. In generatione autem filij, omnia patris cōmunicantur: quandoquidem principiū eſſe communicabile, filiationi ſe non opponit. Pater ergo cùm generet, per eandem ipſam ſubſtātiam, quæ principium eſt quo vel per quod, id etiam cum filio communicat, vt is etiam ſancti ſpiritus principiū ſit, quandoquidem ſpiritusſancti principium in patre eſſe, habitudini proprietatiue filij nequaq̃ opponitur: propterea tamen non ſequitur, vt hęc ſubſtantia ſecundum ſuum eſſe commune ac abſolutum, principiū ſit per quod. Secundum igitur eiuſmodi conſiderationem, potentia producens vocatur, filioque cōmunicatur, qua quidem ratione non ſequitur, vt eadē ſubſtantia, cauſa ſit atq; cauſata. Hanc nobis doctrinam, pater reuerēde, doctores omnes tradiderant, orationes has exponentes, Filius eſt ex ſubſtantia patris, & ſanctus ſpiritus ex patris filijq́; ſubſtantia. Quam quidem doctrinam ſi etiàm ipſi ſequemini, profectò nunquàm errabitis. Sed hactenùs. Seſſione verò ſequenti, de his diffuſiùs dicam, tu autem (ſi lubet) reſpondeas.

IVL. CARD. Quæſtionem tuam pater Epheſie, prouin-
MAR. cialis pater ſcitè diſſoluiſſe videtur. Nos iuxta primæ ſynodi theologiā ac eius ſymbolum reuer. P. illud EX PATRE, id eſt, ex patris ſubſtātia natum, nil aliud ſignificare putamus, quàm EX PATRIS PERSONA, hoc eſt, ex patris ſubſtantia, eiuſq́; proprietatibus. Nónne tibi quoq; videtur ita, vt pſona ſubſtantia nomineť an quicquā aliud, ꝑter hoc?

IOAN. Nónne dixi P. R. duo eſſe ſubſtantiarum genera: alterū, quatenùs tribus perſonis natura cōmunis exiſtit: alterum verò, cùm vnà cum exiſtētibus proprietatib⁹ cōſideratur, qua quidem ratione hypoſtaſis & perſona nūcupatur? Illud ergo quod in Niceno ſymbolo celebratur, EX PATRE, id eſt, ex patris ſubſtantia natum: neceſſe eſt EX HYPOSTASI PATRIS ſignificet: quod aliud quoq; genus ſubſtantiæ, præter illa duo, videtur eſſe, doctores tñ ſubſtantiæ nomine, duobus tantùm modis vtuntur. Nam primū illud, quod ſuprà protuli, nō aliter à Latinis quàm pro hypoſtaſi capitur, ita vt meritò nemo nos poſſit accuſare, tria ſubſtantiæ genera profiteri: quandoquidem filium eſſe conſubſtantialem patri, id quod prima Nicena ſynodus declarauerat, ipſamq́; ſubſtantiam, per quā filius patri cōſubſtātialis exiſtit, tribus perſonis communem eſſe: ac illud EX PATRIS SVBSTANTIA, principium quo vel per quod, non autē GENERANS ſignificare, firmiter tenemus.

MAR. Subſtantia, per quam (inquis) pater & filius eſt, tribus perſonis cōmunis exiſtit: num ergo verū eſt dicere, ſanctum ſpiritum ex trium perſonarum ſubſtantia hypoſtaticè procedere? quandoquidē pauloantè viſus es protuliſſe, ſanctum ſpiritum ex cōmuni patri filioq́; ſubſtantia dependere.

IOAN. Num, cùm EX PATRE profertis, præpoſitio EX, differentiam vel diſiunctionem inter ſubſtantias aliquam apud vos ſignificat?

MAR. Ita profectò. IOAN. Realémne, an ſecundum rationem?

MAR. Perſonarum diſiunctio, pater reuerende ſecundum noſtram intelligētiam conſideratur, non autem inter ſe, verùm hypoſtaſis quæq; realiter.

BES. Tametſi P. reuer. ſecundum noſtram intelligentiam inter ſe diuinæ perſonæ differunt, ſuis tamen proprietatibus re ſubſtant.

IOAN. Hic quæro ex te, P. reueren. an proprietates cum perſona ſint idem.

BES. Secundum quidem rem & ſubiectum idem eſſe creduntur, ratione verò differre.

IOAN. In patre quidem, P. reuer. paternitas eſt ac ſubſtantia, tribus diuinis perſonis cōmunis: patris verò perſona, non niſi ratione ab ipſa paternitate ſubſtantiaq́; differt, cùm ab alijs duabus perſonis re quoq; differat. Siquidem igitur in patre paternitas ac ſubſtantia eſt, quanam (obſecro) ratione pater generat? Et vtrum ſuppoſitum eſt? paternitáſne, an ſubſtantia? an vtrunque?

MAR. Subſtantia eſt, P. R. id quod patri communicatur, per ipſam tamen nequaquàm filio pater communicatur, verùm per ſuā proprietatem, quæ quidem paternitas eſt, ad filiumque refertur, atque principium eſt, nō tamen tribus perſonis commune.

IOAN. Immò ſubſtantia eſt, P. R. id quod filio communicatur, quandoquidem in patris perſona (vt pauloantè dictū eſt) nil aliud quàm ſubſtantia & paternitas eſt. Ergo ſuppoſitum, nō vt proprietas; cōmunicabile eſt. Nam cùm ſuppoſitum & ſubſtantia vnum ſint, neceſſe eſt

vt non alia ratione, quàm per ipſam cõmunem ſubſtantiam, pater ipſe cõmunicabilis

MAR. ſit. Quòd P.R. protuli, ita debet intelligi, vt cõmunis ſubſtantia per quam pater cum filio cõmunicatur, queq; vna eademq; numero creditur eſſe, in patrem & filiũ ac ſanctum ſpiritum ſecundũ noſtram intelligentiam diſtribuatur. Proptereaq; disiunctim proferre ſolemus patris ſubſtantiã, filij ſubſtantiã, ſancti ſpiritus ſubſtantiã, intelligentes propriã vni' cuiuſuis hypoſtaſim. Quid aũt ex his cõcludere velles, q̃ citò proferas.

IOAN. Ex tuo ſermone P.R. cõtrariũ eius, quod ſuperiùs protuliſti, cõcluditur. Cùm nanq; ſubſtantia in tribus perſonis exiſtit, ex tua planè ſententia ſequeretur, vt patris ſubſtãtia, quæ filio ſanctoq; ſpiritui cõmunicabilis eſt, ratione tantũ, nõ aũt re, cõmunicet: quod in noſtra religione quàm maximũ incõueniens eſſe videtur, quandoquidẽ ipſam tribus diuinis perſonis re ipſa cõmunicari, nobis eſt profitẽdum. Nam ſi ſingula queq; perſona depẽdet à cauſa, ſequeretur vt perſonæ ratione ſolũmodò differãt: quod impium eſſet credere.

MAR. Non equidẽ protuli, P.R. diuinas perſonas ratiõe tantũ differre, ſed quoniã vnaqueq; perſona vnà cum ſubſtantia intelligit, idcirco ſeparãtes hęc, ſubſtantiam ipſam mente concipimus. Quo quidem modo hypoſtaſim filij ex patris hypoſtaſi demõſtramus, ac diuinas perſonas percipimus, nequaquàm ſanè credentes, ipſa ratione tantùm differre.

IOAN. Id neque nos profitemur.

MAR. Quæro ergo ex te, P.R. quanam ratione patris & filij ſanctique ſpiritus ſubſtantiã intelligas.

IOAN. Nónne dixi vobis, patres amp. quemadmodũ doctores noſtri ratione triplici ſubſtantiã diuinã intelligãt, videlicet pro ſubſtãtia & entitate ac exiſtentia? Quanuis aũt tres ſunt hypoſtaſes & perſonæ re inuicẽ differentes, eas tamen vnicũ Deum & opificẽ vniuerſi credimus eſſe, perſonam verò ex diuina ſubſtantia proprietateq; cõſtare, ita vt perſona nil aliud niſi ſubſtantia & proprietas ſit: quę quidẽ ſubſtãtia & proprietas, licèt vnum re ipſa ſint, & per ſuas proprietates re inter ſe differãt, quãdoquidẽ ad aliquid ſunt, ipſas tamen ſecundũ ſubſtantiam Deum vnũ eſſe fatemur.

IVL. CARD. Iam quatuor horarũ ſpatiũ elapſum eſt, ſit igitur in præſentia ſatìs. Tum ſynodus ſancta decreuit, vt poſtridiè conuenirent.

DIE SABBATI VII. MENSIS Martij, ſeſſio 20. Florentiæ.

MAR. VT queſtionem propoſitã, patres amp. tãdem cõcluderemus, eam accuratiùs contemplari volebamus: ſed quoniam cuiuſdam Magni Baſilij dicti bis aut ter meminiſtis, ipſi plurimùm innitentes, acſi ad veſtram ſententiam pertineret, idcirco queſtione illa in aliud tempus dilata, ad ipſum Baſilium veniamus, qui (ſi lubet) iterum recitetur. Cur enim (inquit) neceſſe eſt, ſi dignitate ac ordine tertius eſt ſpirit', natura quoq; ipſum tertium eſſe? Dignitate nanq; ipſum ſecundum à filio, cùm ab ipſo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa dependeat cauſa, pietatis ratio tradit. Hic locus, patres amp. mẽdoſus ac corruptus eſſe videtur. Quinq; enim vel ſex tantùm libri Conſtantinopoli extant, quos in hoc loco mendoſos credimus eſſe, cùm qui ſani ſint, plùs quàm mille habeãtur: quibus ipſi propter eorum vetuſtatẽ & copiã magìs credimus, cùm præſertim ad ipſius doctoris mentem, vt ex cõſequentibus eiuſdem verbis apparet, hi noſtri libri facere videantur. Quemadmodum igitur diuinum ſymbolũ additionem paſſum conſtat fuiſſe, ita quoque credendum eſt, libros hos in hoc loco ab aliquo, qui dogma veſtrum ſectaretur, corruptos fuiſſe. Quod vobis quoque patebit, ſi noſtrum vetuſtiſſimum librum diligentiùs inſpexeritis, verba ſequentia cum antecedentibus cõferentes, ac omnia ſimul ad ſenſum Baſilij applicantes: in quo quidẽ noſtro libro, non ita, vt in veſtro, legere eſt.

IOAN. Duo mihi, P.R. dixiſſe videris, te ſermone perpetuo quæſtionem illam, de qua nuper multa fecimus verba, libentiſſimè concludere voluiſſe. Verùm vt nobis facias gratũ, te ipſam in aliud tẽpus transferentẽ, ad magnum Baſilium à nobis iam requiſitum venire velle: id quod profectò nobis gratiſſimum eſt: quandoquidem operæpreciũ eſt, ac plurimùm cõuenit, vt à patrum ſanctorũ teſtimonio, noſtræ diſputationis ſumamus exordium: quorũ authoritas apud nos non mediocris eſſe debet, ac ipſos vt noſtros duces ſectari, ac in omnibus imitari debemus. Deinde dixiſti, noſtrum hũc librum in hoc loco corruptum eſſe, quemadmodùm etiã accidit ſymbolo: cui certam additionem factam fuiſſe videm'. Ad quæ tibi P.R. reſpõdeo, ita clarè ac copioſè in illa materia hinc inde fuiſſe dictum, vt mihiipſi ſuadeam nil planius, apertius, fortiusq; noſtris argumẽtis fieri potuiſſe: nil deniq; fuiſſe omiſſum, quod ad ipſam quæſtionem ſpectaret. Verùm ſi adhuc ambigis, putans non ſatìs dictum fuiſſe, hac (de qua modò agimus) queſtione in extremum priùs adducta, ad illam (ſi tibi videbitur) reuertemur. Nam de hoc Baſilij libro, quem in hoc loco mendoſum & corruptũ eſſe dixiſti, reſpondemus ipſum à Nicolao Secundino Cretenſi viro optimo doctiſſimoque nuper huc Conſtantinopoli allatum fuiſſe. Qui quidem liber conſtat ex membrana, & ſexcentorum annorum videtur eſſe, cùm diſſidium & controuerſia noſtra nondum fuerat orta. Prætereà locus & litera hæc talibus punctis & lineis diſpoſita eſt, vt nulla prorſus ex ordine talis corruptionis ſuſpicio poſſit haberi. Hic igitur liber corruptus non eſt, præſertim à Romanis, à quibus nunquàm antehàc viſus fuerat:

rat: quandoquidem nõ obliteratio, nõ macula, nõ deniq; diuerſa manus in hoc libro deprehenditur. Præterea ex vetuſtiſſimarũ veſtrarum ſynodorũ actis apparet, corrumpendorum librorum vitium & malignitatẽ (pace veſtra dixerim) apud vos à noſtræ * regionis hoſtibus ortam fuiſſe, vt Cyrillus literis ad Ioannem Antiochenum antiſtitem miſſis, quę ſic incipiũt, Gaudeãt cęli: quasq; Chalcedonẽ ſynodus ſuſcepit, teſtatur. Si qs, inqt, legiſlatorũ verba vera euertit, mea quoque dicta, vt ſibi placet, transmutat &c. Tua ergo pietas nõ miretur, quandoquidẽ (vt optimè nouit) generis cuiuſuis hæretici ex à deo ſpirata ſcriptura, erroris ſui cauſam capientes, quæ per ſanctumſpiritũ benè ꝓlata ſunt, malignitate ſua corrumpũt, & reliqua. In quibus quidẽ literis Athanaſij dedit exemplum, oſtendens eius epiſtolam, ad Epictetum datam, corruptã fuiſſe. Prętereà Cyrillus idem ad Acacium ſcripſit, cuius q. dem literæ fuerũt inſcriptæ, Mutua locutio: Si quę literis (inquit) mandaueram, ſicà nõnullis in medium proferuntur, vt credãt me eorũ, quę in Epheſina ſynodo celebrauimꝰ, pœnituiſſe, id etiam derideatur: Dei nanq; benignitate ſanæ mẽtis ſumus, acà recta ratione neutiquam aberrauimus. Ex quibus meridiana luce clariùs apparet, ſanctum Cyrillum in Epheſina ſynodo, ac ſemper aliàs vnius ſententiæ fuiſſe. Prætereà in eiſdem literis de quodã Meſeuenſi pręſule facit mentionem, à quo quidem interrogatus, an ipſe quoque ſentiret idem quod Athanaſius ad Epictetum ſcripſerat, reſpondit, ſi ſanas & nõ mẽdoſas Athanaſij literas haberes, ipſis equidem acquieſcerẽ, ac eadem cum Athanaſio ſentirem. Viſis deinde ipſius Athanaſij literis, quas Cyrillus ſanas habebat, ſatis apparuit, omnes alias eiuſdem exempli literas, quæ toto ferè in Oriente fuerãt, mendoſas fuiſſe: idcircò Meſenus ipſe pontifex veras ipſas Athanaſij literas ſtatim exſcripſit, ac ad Ioannem Antiochenum antiſtitẽ miſit. Ergo rationi congruum eſt, & ita credimus hũc Baſilij librum fuiſſe, antequàm de ſpirituſſancti proceſſione quæſtio inter nos oriretur. Qua deinde exorta, (quanuis ab ipſo ferè religiõis noſtræ principio hæc cõtrouerſia fuerit) authores noſtri ſchiſmatis, in corrumpendum hunc locum incubuiſſe: verùm ſpirituſſancti benignitate librũ hũc Conſtantinopoli fuiſſe ſeruatum, ne ab impijs ipſis corrumperetur: qua quidem ratione adducimur, vt credamus hãc Magni Baſilij authoritatẽ nequaquàm mẽdoſam eſſe. Siquidẽ igitur ad veritatem inueſtigãdam, ac pro communi bono mutua beneuolẽtia huc frequentes cõuenimus, operęprecium eſt, vt libros noſtros, q vetuſtiores fuerint, conferamus, (de re profectò non mediocri agitur) vt ex ſequentium ad pręcedentia cõnexu, quidnam ipſe Baſilius ſenſerit, facili-

for. * religionis

ùs cognoſcamꝰ. Sed pro euitãdo odio hactenùs. Nõnullos libros, P. amp. cum hac additione Conſtantinopoli extare, paulò antè protulimꝰ: nil mirum igitur, ſi vnus ex ipſis huc fuerit allatus. Quos quidem libros ipſi ſimplicitate noſtra vtentes, ac veritate confiſi, extare ſinimus: quãuis eos facilimè, quòd perpauci fuerint, delere prorſus potuiſſemus: ex quibus hunc veſtrum librum ab aliquo, qui in illa regione vobiſcũ ſentiret, exſcriptum fuiſſe credimus. Quod quidem admiratione dignum nõ eſt, cùm hic etiam quãplurimi veſtri ſint homines, qui maiorum noſtrorum ſequentes veſtigia, piũ dogma noſtrorum ſectentur: non autem imus inficias, codices multos in terris noſtris ab hæreticis, qui vana dogmata in Dei Eccleſia introducere voluiſſent, ſæpiſſimè corruptos fuiſſe: idcirco authoritatibus, quas modò citaſti, æquo animo aſſentimur. Verùm ea vos non ignorare exiſtimo, quæ Zoſimi ſummi pontificis tempore acta fuerant. qui cùm ad Carthaginenſe cõcilium ſcripſiſſet, Nicenæq; ſynodi decretum miſiſſet, Romanum põtificem œcumenicum appellandũ, cõcilium illud reſpondit, ſe priùs velle ipſius ſynodi acta, quę vel Alexãdrię apud Cyrillum, vel Conſtantinopoli apud Proclum eſſent, diligenter inſpicere: quandoquidem apud acta ipſius Niceni concilij decretum eiuſmodi non extabat: quibus deinde Niceni concilij geſtis ab Alexandria miſſis, diligenter inſpectis, ipſoque decreto nequaq̃ inuento, idem Carthaginenſe conciliũ Zoſimo reſpondit, ſe tale nomen ipſi nolle tribuere, quod à generali ſynodo decretũ minimè fuerit. Nonne vides, P. R. ſummũ pontificem, decretum falſum, & non in ſynodo promulgatum, ad tantum concilium pro re tam magna miſiſſe? Non igitur tam vehemẽter debetis mirari, ſi quidã etiam ex noſtris hominibus vel nouum dogma volentes defendere, vel ꝙ ita ſibi temerè viſum fuerat, aliquos libros corruperint. Cùm igitur noſtrorum librorũ vetuſtas & copia, tum etiã id ipſum, quòd nos huiuſmodi libros mendoſos extare permiſimus, cùm ipſos (vt ſuprà dictum eſt) facilè delere potuiſſemus, nobis victoriam dat, ac nos corrumpendorum voluminum authores non eſſe demonſtrat: veritati nanque confiſi, ac multis alijs ipſius Magni Baſilij authoritatibus innixi, additionẽ ipſam verbis Baſilij factam paruifecimus. Non ergo nobis proprium eſt, vt inquis, libros corrumpere. ſed Baſilij ſententia in noſtro libro legatur: Qui verò (inquit) illi ſancti ſint, & in quibus ſermonibꝰ doctrinam fecerunt, non poteſt dicere: Fueritne vnquam homo ſic audax, qui diuinorum dogmatum innouatiões induceret? Cur enim neceſſe eſt, ſi dignitate ac ordine tertius eſt ſpiritus, natura quoq; ipſum tertium eſſe? dignitate nanq; ipſum ſecundum à filio

MAR.

à filio,pietatis ratio forſan tradit. Magnus Baſilius,præſtantiſſ. patres,Eunomiũ accuſans,quòd temerè dogma nouum inſtrueret,diſputationis cauſa concedit, ſanctum ſpiritum ordine ac dignitate tertium à filio eſſe:deinde cócludit, non tamen propterea neceſſe eſſe,ſpiritum natura quoq; tertium eſſe:dignitate nanq; ipſum ſecúdum à filio pietatis ratio forſan tradit. Sic in noſtro q̃ vetuſtiſſimo libro ſcriptum eſt,vt videtis,& ſic præcedentibus conſequentia conſonát. Non enim Baſilius ſuſcipit ſpiritumſanctũ ordine ac dignitate tertium eſſe,neq; id aliquos doctores literis mádaſſe fatetur:quinimmo etiam ſi ſic ſit,negat tamé prorſus ex eo cóſequi, ſpiritum natura quoq; tertium eſſe. Cur igitur magnus ipſe Baſilius rationé hanc reddidiſſet, dignitate ipſum ſecúdum à filio,cùm ab ipſo eſſe habeat,& ab ipſo accipiat,& annunciet nobis, & omino ab illa dependeat cauſa?Et cur eas cauſas reddidiſſet,quas anteà nó ſuſceperat?Additio igitur ipſa neq; præcedenti ſermoni cóuenit, neq; magni Baſilij menti conſonat.Contrà vt in noſtro ſcriptum eſt libro,ſequentia prioribus conuenientiùs connectuntur.Nam verbum illud FORSAN,Baſilius protulit,quòd ipſam orationem diſputationis cauſa(vt ſuprà dictum eſt)concedebat:propterea inferiùs inquit,quorſum hæc oratio?quòd non omnino,ſi quid ordine ac dignitate ſecundum aut tertium eſt,id & naturam tertiã habet.Nam quemadmodùm angelorum alius princeps,alius ſubditus, & tamé omnes angeli natura ſunt,& in dignitate quædam diuerſitas,in natura verò communitas eſt, & reliqua.ſic in noſtro libro legere eſt: immò etiam in veſtro quadã cum hæſitatione ſcriptum eſſe videtur,Si dignitate(inquit)ac ordine tertius eſt ſpiritus:cur igitur magn⁹ Baſilius illud ſubiunxiſſet,cùm ab ipſo eſſe habeat:ſi diſputationis cauſa(vt ſæpenumerò dictum eſt)ſanctumſpiritũ tertiũ eſſe, ſecúdum verò à filio dederit, id putans alienum à ſanctorum eſſe doctrina? Porrò autem,vt meliùs intelligatis ipſum Baſilium non huius fuiſſe ſententiæ,ſanctumſpiritum ex filio procedere,ac ab ipſo eſſe habere, idem ipſe Baſilius afferatur,qui quidem ſuis litéris ad fratrem ſuum Gregorium de ſubſtantiæ hypoſtaſiſq; differentia ſcriptis, quidnam de ſanctiſpiritus proceſſione ſenſerit, luce clariùs explicauit: Sanctus (inquit) ſpiritus, à quo cuncta bona in mundũemanant,quiq; filio adaptatur,& ſimul cum ipſo percipit,à cauſa verò paterna habet eſſe dependens,& procedit, id notionis per proprietatis hypoſtaſim habet,vt poſt filiũ & cum ipſo noſcatur,ac ex patre ſubſtet:filius auté, qui ex patre procedétem ſpiritú, per ipſum & cum ipſo cognoſcit,ac ſolus vnigenitus ex ingenito lumine reſplendet, nullam ſecundum propriam notionem, cómunionem habet cum patre,aut cum ſanctoſpiritu, verùm ſu prædictis ſignis cognoſcitur. His verbis P. amp. magnus Baſili⁹ ſentire videtur, ſanctũ ſpiritũ ex ſolo patre habere eſſe.Sanctus(inquit)ſpiritus filio adaptatur,hoc eſt,poſt filium ordinatur atq; diſponitur. Cui⁹ deinde cauſam volens reddere, nó ſanè dixit, ꝙ ex ipſo procedit,vel ꝙ ex ipſo eſſe habet, vt in authoritate,cui vos innitimini, habetur: verùm ſubiunxit,ꝙ ſimul cum ipſo percipitur,videlicet à patre.Poſteà ſermoné figura diſtinguẽs,inquit:A cauſa verò paterna habet eſſe depédens,vndè quoq; procedit.Vidéſne P.R.queádmodùm patri, veluti cauſæ,magnus Baſilius tribuit, vt ſanctusſpiritus ex ipſo dependeat? Non aũt credere debemus, eundé Baſiliũ ſibijpſi cótradixiſſe. Orationis nanq; partitio nó patitur, vt idé filio quoq; tribuatur, quandoquidem hoc notionis eius dedit ſignũ,vt ſimul cum ipſo percipiatur. Deindè ſubiungit: Filius auté, qui ex patre procedétem ſpiritũ per ipſum, & cum ipſo cognoſcit. Non auté dicit,mittit,ſed cognoſcit ſpiritũ ex patre procedentem,hoc eſt,ſecum ipſum manifeſtat.Poſtremò dicens,ac ſolus vnigenitus ex ingenito patre reſplendet,nullam ſecundum propriã notionem cómunionem habet cum patre, & reliqua,declarat filium nullã habere communionem cum patre,vt ſanctum ſpiritum mittat: quandoquidem id patri ſoli adſcribitur,queádmodùm & filio ſoli tribuitur, vt bis ſolis ſignis noſcatur,ꝙ ſolus vnigenitus ex ingenito lumine reſplendet, quodq; per ipſum & cum ipſo ſpiritumſanctum cognoſcat.Siquidem igitur filius his, non aũt alijs,ſignis cognoſcitur: palàm ſequitur, vt in mittendo ſpiritu,cum patre nequaquam communicet,verùm ipſi patri proprium ſit, vt ſanctumſpiritum mittat.

IOAN. Longam orationem habuiſti,P.R.cùm breuis forſan fieri potuiſſet. Volentibus enĩ veritatem attingere, quæ quidem vel parua indiget illuſtratione,non niſi ſanctorũ ſententijs ac authoritatibus opus eſt. Ad duo ergo,quæ contra Magni Baſilij authoritaté ex noſtri codicis lectione dixiſti, paucis reſpondebo.Credendum eſt,inquis,aliquem eorum,qui quondam nobiſcum ſentirent, locum hunc corrupiſſe.Quod quidé falſum eſſe deprehédimus,quòd cùm hic liber exſcriberetur, nulla prorſus inter Græcos & Latinos cótrouerſia fuerit.Nunq̃ auté affirmaré,patres qui ſunt,aut qui fuerát,tale facinus cómiſiſſe: quandoquidé firmiter credimus,à primis noſtri diſſidij authorib⁹, veſtros libros fuiſſe corruptos,ſiue Græci,ſiue Latini fuerint illi,quippe qui dogma veſtrũ ſequétes, non ipſum defendere potuiſſent, niſi veros Baſilij libros corrupiſſent, quos cótra ſe facere viderét.Nunc venio ad Zoſimum ſummũ pontificé,in quem nullũ vnq̃ teſtem fide dignũ poſſetis producere, cùm equi-

equidem contra vos binas Cyrilli literas ꝓtulerim, ex quib' vnas Chalcedonẽ ſynodus ſuſcepit. Aut ergo tales teſtes contra tantum pontificem debebas producere, aut in ipſum ſine teſtibus neutiquàm inuehi: quãdoquidem minimè conuenit ex te crimina talia contra eum proferre, ſed vetuſtiſſimas ac humaniſſimas Iulij Liberijq́; ſummorũ pontificũ literas, P. R. benè memoria tenere deberes, quas Iulianus præſtantiſſimus ſanctæ Sabinæ cardinalis vobis oſtẽdit, quibus patet, B. Athanaſium (cùm ab Antiocheno cõcilio damnatus fuerit, ac eundem concilium ipſum vehementer perſequeretur) ad Felicem, Marcum, Iulium, Liberiumq́;, qui ſequentibus temporibus Romani põtifices fuere, ſcripſiſſe, ac eoſdem * obſecratũ fuiſſe, vt acta Nicenæ ſynodi, quæ perfecta & non mendoſa Romæ in bibliotheca extarent, ad ipſum mitterent: quandoquidẽ omnia, quę in Oriẽtali eccleſia extarẽt, ab Arrianis corrupta fuerant. Cui quidem Athanaſio, ſummi pontifices ipſi reſpõdẽre, ſe acta illa, quæ Græcè Latineq́; ſcripta, ipſorumq́; met Nicenorũ patrũ manibus ſubſcripta, & eorundem ſigillis obſignata à ſummis põtificibus ſumma veneratione ſeruarentur, nolle mittere: ſe tamen ipſi Athanaſio nonnullos exſcriptos canones daturos, qui ad rem eius facere viderẽtur. Deindè cùm Athanaſius ab ipſo Antiocheno concilio ad Romanã ſedẽ prouocaſſet, hæreticis eiſdem obijciẽtibus, id non iure fieri potuiſſe, Liberius ipſe ad Athanaſium, Nicenum decretũ de prouocando ad Romanam Eccleſiam exſcriptum miſit: quo deinde is Athanaſius acerrimè ſe contra hæreticos defendit. Iulius aũt ipſius Antiocheni concilij authores literis acriter repræhendit, quòd abſq; ſedis Apoſtolicæ authoritate conuocare ſynodũ auſi fuerint, oſtendens illis ex Nicenæ ſynodi decreto, nullam vnquàm ſynodũ ſine Romani pontificis authoritate celebrandã eſſe. Cur ergo P. R. Zoſimum accuſas immeritò, ipſum ad Carthaginenſe conciliũ, falſum Nicenę ſynodi canonem miſiſſe, cùm illud idem cõcilium, quos ex oriẽte canones acceperat, om̃es corruptos ac falſos eſſe cognouerit? vt multis ſanctorum authoritatibus, quorũ vetuſtiſſimos libros habemus, patet. Nil mirum autem, P. R. ſi in exponendis magni Baſilij verbis in multa incommoda incurriſti: quãdoquidem (vt philoſophi dicunt) paruus error in principio, magnus in extremum efficitur, quod quidem accidiſſe tibi videtur, ꝙ malè Baſilium ipſum expoſuiſti. Ad veritatem igitur cognoſcendam operæpreciũ eſt, tantùm de duobus differere, quæ modò viſus es protuliſſe, an pater ſolus ſanctiſpiritus cauſa ſit, tametſi ſpiritus filio adaptari dicatur: & an ſpiritus eundem ordinem & naturam ad filium non habeat, quem quidem filius ad patrem habere creditur. Porrò autẽ vt hæc diſſoluamus, neceſſe mihi videtur, vt ex te quæram, quænam differentia ſit, inter aliquid alicui adaptari, & aliquid ab aliquo eſſe habere vel dependere: quandoquidem nobis videtur, vt quod ab aliquo perfectibile eſt, idem poſt illud diſponatur: quodque huiuſmodi eſt, idem ab aliqua cauſa dependeat, nõ tamen propterea profitemur diuinas perſonas perfectibiles eſſe: id nanq; noſtri doctores minimè dixere. Filium autem credimus principium ex principio, ac Deũ de Deo eſſe, quandoquidem pater principiũ eſt. Magnum etiam ipſum Baſilium non ſolum in hoc, verumetiam multis alijs in locis oſtendiſſe, ſanctumſpiritum eodem ad filiũ ordine ſe habere, quo filius ad patrẽ diſponitur, ac ſe habet. Qualis autem eiuſmodi diſpoſitio ac ordo ſit, velim ad mentem Baſilij exponas.

Athanaſius cõdẽnatus.

for. * obſecraſſe, vt

MAR. Nullam equidem de Zoſimo mentionem feciſſem, P. R. niſi meum de eo ſermonem verum eſſe, poſſem oſtendere. Sed quoniam noſtros libros ad hanc rem pertinentes Cõſtantinopoli reliquimus, nõ inſcij, vnum ex illis apud vos eſſe, ex quo vobis ipſius Zoſimi acta nota credimus eſſe, idcirco de his hactenùs.

IOAN. Quem librum inquis?

MAR. De omnium conciliorum actis.

IOAN. Apud nos, P. R. nullum librum inuenies, quo quidẽ pateat, Zoſimum ipſum ad Carthaginenſe conciliũ pro ſe falſum ſcripſiſſe. Sed miſſa hęc faciamus, quãdoquidem alia indigent conſideratione.

MAR. Placet nobis ad aliud venire, quandoquidem in pręſentia de Zoſimo non opus eſt diſputare.

IOAN. Igitur ad exponendum Baſilium, ſi lubet, redeas.

MAR. Magnus ipſe Baſilius, P. amp. illud, FILIO SPIRITVS ADAPTATVR, exponens, inquit: qui poſt filium & cum ipſo percipitur. Quę nanq; connumerantur, nõ poſſunt vno verbo proferri atq; diſponi: verùm neceſſe eſt, vt alterum poſt alterũ proferatur ac numeretur. Siquidem igitur ſpiritus adaptari filio dicitur, fieri profectò non poteſt, vt aliter intelligatur, quàm quòd poſt filium diſponatur, non ita tamen, vt ab eo tãquam à cauſa eſſe habeat, ac dependeat. Propterea Baſilius ipſe ſubiunxit, qui poſt filiũ & cum ipſo percipitur. Tu aũt P. R. vndè habes, vt quod alicui adaptetur, ac poſt ipſum diſponatur, id etiam ſit neceſſe, vt ab eodẽ eſſe habeat, & dependeat? Nobis ſanè non alia opus eſt expoſitione, quandoquidem is Baſilius ſeipſum expoſuiſſe videtur, qui verbi, adaptatur, cauſam ilico reddit, dicens, quòd ſimul cum ipſo percipitur.

IOAN. Siquidem igitur P. R. illud, filio ſpiritus adaptatur, à te ſic exponitur, vt ſpiritus ad filiũ diſponatur ac ordinetur, quæro ex te, an ipſa diſpoſitio, ſanctique ſpiritus ad filium

lium ordo, ſit cauſa extrinſeca, an princi-
pium à quo.

MAR. ¶ Non equidem protuli, ſpiritum ad fi-
lium, verùm poſt filiũ, diſponi. Neceſſe eſt
enim, vt in diuinis ordo numerandi ſerue-
tur: ita vt filius poſt patrẽ, ſpiritus verò poſt
filium numeretur.

IOAN. ¶ Talem igitur enumerationis ordinẽ,
tãtùm vocalem eſſe putas, ita vt re ipſa nul-
lus in diuinis ſit ordo?

MAR. ¶ Neceſſe eſt, P. R. vt diuinæ perſonæ
quoquo modo diſpoſitę ſint. Nam enume-
rari nõ poſſent, niſi quidam inter ipſas or-
do ſeruaretur, qui quidem modo quodam
realis eſt, vt idem Magnus Baſilius demon-
ſtrat: dum dicit, ſolus vnigenitus ex inge-
nito lumine reſplendet, vbi filij ad patrem
diſpoſitionem ac ordinem oſtendit. Vndè
ſanè neceſſariò euenit, vt ſanctusſpiritus
tertius in ordine numeretur, ne ad filium
ordinatus, vel filio (vt ſuprà dictum eſt) ad-
aptatus, ad patrem verò immediatè relatus,
ipſe quoq; filius eſſe videretur. Quoniam
igitur ſanctusſpiritus poſt patrẽ cum filio
continuò numeratur, idcircò tertius à pa-
tre diſponitur atq; collocatur, quod quidẽ
ſolum diſpoſitionis & ordinis genus in di-
uinis creditur eſſe, cùm aliud apud theolo-
gos nequaquàm inueniatur.

IOAN. ¶ Ex Magni Baſilij ſententia, P. R. profi-
teris inter filium ac ſanctumſpiritum ordi-
nẽ eſſe naturæ. Verùm igitur inter patrem
& filium idem eſt ordo, an aliud diſpoſiti-
onis ordiníſve genus inter ipſos exiſtit?
quandoquidem mihi ſentire videris, illud
ADAPTARI, atq; DISPONI, cauſam nõ ſigni-
ficare. Porrò quoniam inter patrem & filiũ
ordo naturæ re ipſa dicitur eſſe, certam ſi-
gnificans depẽdentiam, idcirco neceſſe eſt
ſentiamus, filium à patre, vt à cauſa, re de-
pendere. Vndè euenit, vt quoniam inter fi-
lium & ſanctum ſpiritum idem ordo natu-
ræ creditur eſſe, ideo neceſſe ſit, filium ſan-
ctiſpiritus cauſam eſſe, queadmodùm Ma-
gnus Baſilius in eodem contra Eunomium
lib. teſtatur: vbi probat ſpiritum eiuſdẽ eſ-
ſe naturæ cum patre & filio, quãuis ordine
ac dignitate ſecundus à filio ſit, queadmo-
dùm (inquit) filius ordine quidem à patre
ſecundus eſt, quoniam ab illo: & dignitate,
quoniam origo & cauſa exiſtendi pater ipſi
eſt: & quoniam per ipſum acceſſus & addu-
ctio ad Deum patrẽ, natura verò nullo mo-
do ſecundus, quòd in vtroq; vna Deitas eſt,
ita etiam ſanctusſpiritus, etſi dignitate ac
ordine ſecundus à filio eſt, nõ tamen veri-
ſimiliter alienæ ipſum eſſe naturæ, indè cõ-
ſequitur. Quibus verbis probatum eſt, ſan-
ctumſpiritum eundem ordinem ad filium
habere, quem filius ad patrem habere cre-
ditur. Quod angelorũ exemplo idem Baſi-
lius oſtendit continuò. Angeli omnes (in-
quit) vt appellationis vnius, ſic eiuſdẽ ſunt
naturę inter ſe: attamen alij ipſorum genti-
bus præpoſiti ſunt, alij verò fideliũ ſingu-
los conſequuntur. Quanto autẽ gens vni
viro pręponenda eſt, tanto maiorem neceſ-
ſe eſt angeli, qui gentis principatũ habeat,
eſſe dignitatem, dignitate eorum, quibus
ſingulorum tutela commiſſa eſt. Et infrà:
Quorſum hæc oratio? quòd non omninò,
inquit, ſi quod ordine ac dignitate ſecun-
dum aut tertium eſt, id & naturam alteram
habet. Nam quemadmodùm angelorum
alius princeps, alius ſubditus, & tamẽ om̃es
angeli natura ſunt, & in dignitate quædam
diuerſitas, in natura verò communitas eſt,
etenim ſtella ſtellæ præſtat in gloria, & na- 1. Cor 15. f
tura ſtellarum omnium vna: & manſiones Ioan, 14. a
multę apud patrem, id eſt, dignitatũ diuer-
ſitates, glorificatorum verò vna natura: ſic
profectò & ſpiritusſanctus dignitate quidẽ
& ordine ſecundus eſt. Accepimus enim
ipſum tertium à patre & filio numeratum,
cùm ipſe Dñs in traditione ſalutaris bapti-
ſmatis, ordinem tradiderit, his verbis: Eun- Matt. 28.
tes, baptizate in nomine patris & filij & ſpi-
ritusſancti: in natura autem, tertium à filio
ac patre deiectum ſpiritum, nullibi audiui-
mus. Hæc Magnus Baſilius. Qui quidẽ nil
aliud in ipſo tertio in Eunomiũ libro con-
cludere voluit, quàm ſanctũſpiritum eiuſ-
dem eſſe naturæ cum patre ac filio, quãuis
in ordine ac dignitate tertius ſit, quod q-
dem angelorum exemplo, multiſque rati-
onibus clarè probaſſe videtur.

MAR. ¶ Inter patrem & filium, P. amp. quãte-
nùs ex patre filius habet eſſe, ac ad ipſum
immediatè refertur, naturalis eſt ordo, quæ
quidem ſola cauſa eſt, cur ſanctusſpiritus
neceſſariò tertius numeretur: ob idq; Ma-
gnus Baſilius de patre filioq; loquẽdo, ver-
bo adaptatur, vel diſponitur, nequaquàm
vtitur, neq; filium patri adaptari, vel poſt
ipſum diſponi dicit: Verùm ipſum ſecun-
dum eſſe à patre, quòd ab ipſo eſſe habeat:
ſanctum autem ſpiritũ filio dicit adaptari,
hoc eſt, poſt ipſum (vt dictum eſt ſuprà) diſ-
poni: quod quidem ideo euenit, vt ſanctus
ſpiritus tertius collocetur, quòd filius ne-
ceſſariò pręcognoſcitur, quoniam ad patrẽ
immediatè refertur. Quòd ſi Magnus Baſi-
lius crediſſet, eundem ordinem inter fi-
lium ac ſpiritumſanctum eſſe, quem inter
patrem & filium eſſe nouerat, ita vt ſi ea ra-
tione ſpiritum ſecundum à filio, qua filiũ
ſecundũ à patre percepiſſet, nequaq̃ profe-
ctò Eunomiũ inſequutus fuiſſet, neq; ipſum
dixiſſet ſanctorum doctrinam falsò citaſſe,
cùm diceret ſanctumſpiritũ ordine ac di-
gnitate tertium eſſe. Ex quo quidem patet,
ipſum Baſilium non ſuſcipere ſanctum ſpi-
ritum dignitate ſecundũ à filio eſſe, verum
illud ex hypotheſi diſputationiſque gratia
(vt ſuprà dictum eſt) dare.

IOAN. ¶ In ambiguo verſamur, P. amp. ppterea

diffinitionibus vti debemus. Nam inter filium ſanctumq́; ſpiritum ordo naturę dicitur eſſe, ac illud verbum, diſponitur, ordinem naturæ ſignificat. Idcirco nos diligẽter debemus diſpicere, quonam pacto ordinem ipſum naturæ percipiamus: quãdoquidẽ ex veſtro libro probauimus, ſanctũ ſpiritum eũdem ordinem ad filium habere, quo quidẽ filius à patre diſponitur. Sed vt nos sereniſſimus Imperator meliùs intelligat, hanc rem altiùs repetam. Nam oẽs theologi philoſophos imitantes, diffinitionibus in earũ propria ſignificatiõe vtuntur. Quòd ſi qua ambiguitas eſſet in eis, oẽs ipſorum Doctorum ſcientia rueret. Proptereà veſter Ariſtoteles (quem equidem inuitus teſtor) in v. Metaphyſicæ lib. in capitulo de natura, quotnam modis natura poſſit intelligi, demonſtrans: Natura verò, inquit, dicitur vno quidem modo naſcentium generatio: altero verò, ex quo generatur primò quod naſcitur, qui quidem ſecundus modus ordinem generationis ſignificat, vt ea quæ generantur, ab ipſa ſubſtantia fiãt: quo ſanè generatiõis ſignificato, Baſilius, Athanaſius, Auguſtinus, ac oẽs alij doctores, tam Græci q̃ Latini fuerunt vſi, tenentes generationis ordinem vnius perſonæ ab alia, ordinem eſſe naturæ: ita vt neq; Baſilius, neq; cæteri doctores in ambiguo fuerint verſati, credentes proceſſionis ordinem nil aliud eſſe, quàm vnius perſonæ ab alia proceſſiõem, quemadmodum Ariſtoteles naturam altero modo (vt ſuprà dictũm eſt) diffiniuit. Siquidem igitur ordo naturæ ſancti ſpiritus ad filium eſt, neceſſe eſt, vt ſanctusſpiritus à filio eſſe habeat, id quod Baſilius ſenſiſſe videtꝰ: qua quidem in re, tota noſtra controuerſia eſt.

MAR. Anteaquàm de tali ordine, R.P. agamus, illa Baſilij ſententia nobis diligentiſſimè conſideranda eſt. Dic ergo mihi, credíſne Magnum Baſilium huius fuiſſe ſententiæ, ſanctumſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe nec ne?

IOAN. Ita prorſus, quemadmodùm filius ſecũdus à patre dicitur.

MAR. At idem etiam Eunomius aſſerebat.

IOAN. Cùm hanc ſententiam Eunomius, R.P. ex ſacra pagina ſuſcepiſſet, ex ea concludere volebat, ſanctumſpiritũm natura quoq; tertium eſſe. Non igitur Eunomium Magnus Baſilius reprehendebat, quòd illius eſſet ſententię, cùm dubio procul in ea cõuenirent: verum quòd ex ipſa volebat inferre, ſanctumſpiritũ natura quoq; tertiũ eſſe: id quod (vt dicit Baſilius) nequaquàm indè conſequitur.

MAR. Veritatem igitur Eunomius aſſerebat, ſanctumſpiritum ordine dignitateque tertium eſſe?

IOAN. Cur non?

MAR. Siquidẽ igitur ea in re cum Baſilio ſentiebat, quænam eius ſententia fuerit, accuratè diſpiciamus. Nónne in veſtro prędicto libro ſcriptum eſt ita: Eunomius ſanctorũ ſimulat conſeruare doctrinam, & tacet eos qui ipſam tradiderant?

IOAN. Simulat (inquit) ſanctorum ſeruare doctrinam, qui quidem (vt dicit Baſilius) credebant ſanctumſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe. Ex quo Eunomius inferebat, eũdem ſpiritum natura quoque tertium eſſe. A ſanctis enim (ait) didiciſſe, ordine ac dignitate tertium eſſe ſpiritum: à ſe autem ipſo credidiſſe, natura quoque tertium eſſe.

MAR. Non ita, P.R. Baſilius dicit, ſed Eunomius ſimulat ſanctorum doctrinam ſeruare, qui ſanctumſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe dicebant. Qui verò illi ſancti ſint, & quibus ſermonibus doctrinam fecerint, non poteſt dicere.

IOAN. Illud verbum, SIMVLAT, P.R. ad Eunomij concluſionem refertur, quam ex ſanctorũ doctrina diſſimulabat inferre. Nam ſancti dicẽtes, ſanctumſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, nequaquàm credebant ipſum quoq; tertium eſſe, quod tamẽ ex ipſorum poſitione Eunomius ſimulabat inferri poſſe. quæ quidem Eunomij verba, quoniam clara ſunt, idcirco nulla indigent expoſitione. Nam ſi Baſilio viſum fuiſſet, falſum eſſe, ſanctumſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe: huic etiam ſententiæ clarè contradixiſſet, quemadmodùm argumentis fortiſſimis ac angelorum exemplo, ſpiritum natura tertium eſſe oppugnauit.

MAR. Si ſanctorum ac Magni Baſilij, reueren. P. hæc fuiſſet opinio, ſanctumſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, nequaquàm profectò protuliſſet, Eunomiꝰ ſimulat ſanctorum doctrinam ſeruare: ſed potiùs clarè teſtatus fuiſſet, in hoc Eunomium benè ſenſiſſe. Porro quoniam is Magnus Baſilius non credebat ſententiã illam veram, & aliquorum ſanctorũ eſſe, idcirco dixit, ſimulat ſanctorum doctrinam ſeruare. Et paulò infrà Eunomium repręhendit, quòd quinã illi doctores fuerint, non expreſſerit. Et paulo inferiùs: Fueritne vnquàm homo ſic audax, inquit, qui diuinorum dogmatum innouationes induceret? Authorem nouorum dogmatum, ac audacem, P. ampl. Baſilius Eunomiũ nominat, quòd ea proferebat, quę nemo vnquàm ſanctorum dixerit, quandoquidem Baſilio nõ conſtabat, quinam ſancti huius ſententiæ fuerint, ſanctũ ſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe. Tuæ igitur partes ſunt, P. reueren. probare ſanctos aliquos hanc ſententiam habuiſſe: nam ipſi credimus demonſtraſſe, Magnum Baſiliũ in ea opinione cum Eunomio neutiquam conuenire, ſed potiùs ipſam oppugnaſſe. Num in veſtro quoque libro nõ ita legitur?

IOAN. Quoniam inficiaris, P. reuerẽ. Magnum Baſilium credidiſſe ſanctum ſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, idcirco de hoc accuratiùs contemplemur, ac Athanaſium authorem digniſſimum videamus, cuius fidem Cyrillus profitebatur excolere. Qui quidem Athanaſius in dialogo, quẽ in ſynodo Nicena in Arrium habuit, ac quibuſdã ſuis literis ita dicit: Si quidẽ ſpiritus ex patris filijq; ſubſtantia nõ eſt, cur filius cùm ſanctũ baptiſma ſuis diſcipulis traderet, de

Matt. 28.b eo fecit mentionem, dicens: Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritusſancti? Prætereà, quoniam in ſacro ſymbolo de tribus perſonis mẽtio fit, idcirco Athanaſius ipſe ad Serapionem ſcribens, ſpiritum ex patris filijq; ſubſtantia dicit eſſe. Spiritus (inquit)

Ioan. 16.b à filio accipit iuxta Domini vocem, De meo accipiet, & annunciabit vobis. De filio aũt,

Ioã 5.g In nomine patris veni. De paracleto verò,

Ioan. 14.d Spiritusſanctus, quẽ mittet pater in meo nomine. Si quidem igitur (inquit Athanaſius) talem ordinem & naturã ſpiritus habet ad filium, qualem filius ad patrem, quonã pacto is, qui ſpiritum creaturam eſſe credit, idem quoque de filio non neceſſariò crederet? Athanaſij ergo ſententia clara eſt, qualem ordinẽ filius habet ad patrem, talẽ ſpiritum habere ad filium: ita vt ex prima eius authoritate appareat, ſpiritum perſonam tertiam eſſe: ac ex altera, ſpiritus ad filium ordo: ex vtraq; verò, ſpiritũ à filio accipere. Quonam autem ordine ſpiritus à filio eſſe accipiat, veſtrum eſt declarare, quãdoquidem non oportet magno Athanaſio obijcere. Sed de his in præſentia ſatis. Sequenti verò ſeſſione ex ipſo magno Baſilio eandem ſententiam luce clariùs demonſtrabimus. Quibus dictis, ſeſſio fuit dimiſſa, & ad diem martis prorogata.

Die martis 10. menſis Martij ſeſſio 21. Florentiæ.

MAR. SEſſione proxima, P. amp. Magni Baſilij ſententiam accuratè conſiderãtes, ac ipſius librorum diſcrepãtiam inſpiciẽtes, ex vobis quæſiuimus, an Baſilius ipſe crediderit ſanctum ſpiritũ ordine ac dignitate tertium eſſe. Quod quidem affirmantibus vobis, ſtatim aliam propoſuimus quæſtionem, in dubiumq; vocauimus, vtrùm opinio Eunomij ex doctrina ſanctorum fuerit, néc ne. Quod cùm etiam nobis dederitis, Magnum Baſilium contra vos manifeſtè citauimus. Sãctorum, inquit, ſimulat conſeruare doctrinam, nõ autem, inquit, conſeruat. Deinde repræhendens Eunomium, dicit: Qui verò illi ſancti ſint, & in quibus ſermonibus doctrinam fecerunt, non poteſt dicere. Fueritne vnquam homo ſic audax, qui diuinorum dogmatũ innouationes induceret? Quanuìs igitur filius ordine ac dignitate ſecundus à patre eſt, quòd ab ipſo eſt: non tamen * & Magni Baſilij dictis concluditur, ſanctum etiã ſpiritum ordine dignitateque ſecundũ à filio eſſe, ac ab ipſo veluti à cauſa eſſe habere, quandoquidem ipſe Baſilius hanc ſententiam nequaquã ſuſcepiſſe videtur. Vos ergo verborum diſcrepantiam benè conſiderantes, depræhendentesq; * notham acceſſionem ad ſermonem Baſilij fuiſſe factam, quippe qui cum Eunomio neutiquàm ſentiens, ſanctumſpiritum ſecũdum à filio eſſe, cur ſit ſecundus, nullam reddiderit cauſam: verborum, inquam, diſcrepantiã benè conſiderantes, omiſſo Baſilio, ad magnum Athanaſium confugiſtis, ad oſtendendum ſanctumſpiritum ordine dignitateq; tertiũ eſſe. Cuius quidem Athanaſij duas authoritates citaſtis, quarum prima fuerat hęc: Sãctusſpiritus ordine tertius, abſque verbo, EST: altera verò, ſanctumſpiritum eundem ordinem & naturam ad filiũ habere, qualẽ filius ad patrem habere creditur. Quibus verbis probaſſe putatis, ſanctumſpiritũ dignitate quoq; tertium eſſe. Nos autẽ, præſtantiſſimi patres, profitemur ſanctumſpiritum in Trinitate tertium eſſe, vt ſeruator noſter baptiſma tradens pronunciauit: dignitate verò tertium eſſe, nequaquàm aſſerimus, de vobis mirum in modum admirãtes, qui quod à ſanctis doctoribus ne ſcriptum quidem fuerit, id vt datum ac à nobis cõceſſum ſumitis, quemadmodùm aliàs feciſtis ſæpiſſimè. Nã huic orationi, SPIRITVS A PATRE ET FILIO, à qua quidẽ verbum, EST, abeſt, ipſum apponitis: huic verò, ſpiritus à filio accipit, accipere eſſe, additis, ita vt quæ adhuc vocãtur in dubium, & ſub iudice ſunt, ea pro claris atq; probatis, ſumatis: quod quidem demonſtrandi genus deterrimum & inutiliſſimum eſſe cõſtat, quodq; principij petitio à dialecticis nuncupatur. Nunc venio ad alteram Athanaſij authoritatem, in qua nobis accuratè conſiderandũ eſt, cur & ad quos homines ſermonẽ ipſum Athanaſius magnus habuerit. Eum enim oportet, vt Cyrillus in tertia ſynodo protulit, qui ſermonibus in diuinis verſatur, perſonarum & temporum ac omnium cauſarum rationem habere, & cur quęq; verba prolata fuerint, quo quidem pacto quiſque cuiuſq; verbi, ſanctiſpiritus bonitate, rationem congruã facilè reddere poterit. Nam glorioſiſſimus Athanaſius in acerrimos ſanctiſpiritus inimicos, qui filium eiuſdem dignitatis atq; ſubſtantiæ cum patre profitẽtes eſſe, ſanctumſpiritum minorem eis, ac poſt ipſos dicerent, quòd ipſum inter creaturas cõnumerarent, ad oſtendendũ ipſum quoque conſubſtantialem, eiuſdemq; dignitatis cũ patre ac filio eſſe, eo quo cæteri doctores argumento fortiſſimo fuit vſus, ſanctum videlicet ſpiritum eiuſdem ordinis & volũtatis ac operationis cum patre & filio

*for. * ex

*nouã, vel adulterinam.

filio eſſe, quemadmodùm ad Serapionem
Ioan.3.b epiſcopum ſcribens:Filius quidem,inquit,
à patre mittitur:ſic enim Deus dilexit mũ-
dum,vt filium ſuum vnigenitum daret.Fi-
Ioan.16.a lius autem mittit ſpiritum: ſi enim (inquit)
ego abiero,mittam eum ad vos. Et filius
Ioan.17.a quidem patrem clarificat, Ego (inquit) te
clarificaui. Spiritus autem clarificat fili-
Ioan.16.b um.Ille enim (inquit) me clarificabit.Am-
Ioan.8.c pliùs filius quidem dicit, quæ audiui à pa-
tre,hæc loquor in mundo.Spiritus vero ex
Ioan.16.b filio accipit:De meo(inquit)accipiet,& an-
Ioan.5.g nunciabit vobis. Et filius in patris nomine
Ioan.14.d venit.De ſpiritu autem dicit, quem mittet
pater in nomine meo.Siquidẽ igitur talem
ordinem &naturam ſpiritus habet ad filiũ,
qualem filius ad patrem: quonam pacto is,
qui ſpiritum dicit creaturã eſſe, idẽ quoq;
de filio non neceſſariò credet? Quib⁹ ver-
bis,P.amp.doctor ipſe nõ perſonarum di-
ſtinctionem, neq; vndè exiſtendi cauſam
haberet,ſed earundem potiùs vnitatem &
coniunctionem ac cõſubſtantialitatẽ pro-
baſſe videtur,ex eo quòd analogia propor-
tioneq; quadam eiuſdem ſunt voluntatis
ac operationis. Non enim inquit filium à
patre habere eſſe,ſpiritũ autem à filio:neq;
patrem generare filium, ſpiritũ verò à filio
mitti.Nanque ſi ſic Athanaſius protuliſſet,
talis profectò ſermo ad veſtram ſentẽtiam
faceret.Verùm bonitatem patris ex operi-
bus filij, & bonitatem eius ex operibus
ſanctiſpiritus,proportione quadam (vt ſu-
prà dictum eſt) demonſtrauit.Ex eo enim,
quòd filius à patre, & ſpiritus à filio mitti-
tur, patris bonitas (vt inquit Gregorius)
comprehenditur,ita vt ipſa miſſio ſit boni-
tas patris, & ſanctiſpiritus miſſio, bonitas
filij ſit putanda. Illud autem, filius quidem
patrem,filium verò ſpiritus glorificat,ope-
rationum proportionem, & voluntatis eo-
rum idẽtitatem ſignificat. Etenim quoniã
filius iamdiu cognito patre, mundo appa-
ruit,deindè verò ſanctuſſpiritus palàm ſe
fecit: idcirco ne ἀντίθεοι, hoc eſt, aduerſus
Ioan.8.c Deum eſſe viderentur,filius quidem patrẽ,
ſpiritus autem filium clarificare dicitur, &
quæ tacuerat,fili⁹ diſcipulis reuelauit.Quæ
Ioan.16.b audiui à patre, hæc (inquit) loquor in mũ-
do.Spiritus verò à filio accipit, queadmo-
dùm ſcripturæ relictum eſt, De meo acci-
piet,& annunciabit vobis. Ex quibus qui-
dem verbis credere debemus, ſanctumſpi-
ritum à filio ſermonem accipere, ac ipſum
Ioan.5.g diſcipulis nunciare.Spiritus ergo nõ acci-
Ioan.14.d pit eſſe à filio,vt tu P.R.ſentire videris.De-
inde filius de ſe loquens inquit: In patris
nomine veni.De ſpiritu verò dicit, Quem
mittet pater in meo nomine, vt voluntatis
idẽtitatem,& operationum ſuarum analo-
giam (vt ſæpè ſæpiùs dictũ eſt) declararet.
Propterea q; magnus Athanaſius illud pro-
tulit, talem ordinem & naturam ſpiritum
ad filium habere,qualem filius ad patrem:
hoc eſt,ita ſpiritus cum filio diſponitur, &
ei conſubſtantialis exiſtit,quemadmodùm
filius patri. Quonam igitur (inquit) pacto
is,qui ſpiritum creaturã dicit, idem quoq;
de filio non neceſſariò credet?ſtante vide-
licet ipſorum voluntatis ſubſtantiæq; vni-
tate,necnon eorundem operationum ana-
logia. Sic magnus Athanaſius, P.amp.de-
bet exponi,quippe qui non perſonarũ di-
ſtinctionem,verùm ipſarum coniunctionẽ
ac earundem ſubſtantiȩ vnitatem (vt ſuprà
diximus) oſtendere voluit. Hæc igitũ Atha-
naſij authoritas, P. R. longè aliter, quàm
ſperares,expoſita eſt:atq; ita, vt ad dogma
veſtrum nequaquàm facere videatur. An
autem de ſanctiſpiritus proceſſione,ita vt
ipſi creditis,ſenſerit,&an filius ſanctiſpiri-
tus cauſa ſit,necne, alia eiuſdem Athanaſij
authoritatem poſſet intelligi,quippe qui in
ſermone de filij ac ſpiritus æterna eſſentia,
diuinarum perſonarum diſiunctionẽ edo-
cens,ſolum patrem, diuinitatis fontem ac
ingenitum nominauit. Acſi ſolum ipſum
dixiſſet genitorem ac mittentem eſſe: non
igitur ſentiebat filiũ,ſanctiſpiritus cauſam
eſſe,ſi diuinitatis fontem,patrem ſolũ eſſe
credebat. Diſiungimur (inquit) & ab ijs,
qui Iudæos ſecuti,cùm Deum de Deo ne-
gant,Chriſtianorum fidem euertẽtes, vnũ
Deum vt Iudæi profitentur, non quòd ſo-
lus ingenitus & ſol⁹ fons diuinitatis eſt pa-
ter,idcirco Deum ipſum pronunciant, ſed
quòd non genitor filij & abſq; fructu viui
verbi.Si quidem igitur ſolus fons diuini-
tatis,ac ſolus ingenitus,pater eſt:ſequitur,
vt ſolus filij genitor, ac ſolus ſpiritum mit-
tens exiſtat.Non igitur apud Athanaſium
filius ſancti ſpiritus cauſa eſt, & ab ipſo ſpi-
ritus eſſe habet.Hæc nunc ad tuam oratio-
nem. ¶ Hæc via,P. R. qua quidem ad ve- IOAN.
ritatem illuſtrandam progrederis,tenebras
potiùs obducit, quàm (quod omnes ſum-
moperè cupimus) lucem afferat. Nec id ſa-
nè principio noſtrȩ diſputationis inter nos
conuenit,vt tam longis orationibus vtere-
mur.Verùm vt breuibus vltro citroq; ha-
bitis argumentis atq; reſponſionibus,pau-
cis rẽ ipſam concluderẽmus:te tamen lon-
gam habentem orationem, verbaque duo
per horam exponentem, hi præſtantiſſimi
patres audiẽdo iam feſſi ſunt, & vt mihi vi-
detur,nil aliud de tuo ſermone intellexe-
runt,quàm id, in quo me valdè repræhen-
diſti,quòd verbum, EST, Athanaſij verbis
addiderim , vt ſæpenumerò facere ſoleo.
nam alteram ipſius Athanaſij authoritatẽ,
ſanctum videlicet ſpiritum,talem ordinem
& naturam ad filium habere, qualem is ad
patrem habere creditur, malè explanaſti:
qui autem ſermonẽ aliquem exponit ma-
lè,is nunquàm benè reſpondere poteſt:de-
inde ad materiam de temporali perſonarũ

proceſſione veniſti, in quâ neceſſariò concludere poſſumus, ſpiritumſanctum ex filio etiam ab æterno procedere, ex eo quòd ab eodẽ temporaliter procedere creditur. In qua quidem materia tibi paucis reſpondebo, quanuìs de ea nullam modò mentionẽ facere debebas, quandoquidem ad propoſitum neutiquam ſpectare videtur. Sed anteaquàm aliud proferam, ex te P. R. ſcire velim, an ita protuleris, cùm filius patrẽ dicitur audire, verba eius audit, quandoquidem auditus ad verba refertur, & ita dictũ euangelij, De meo accipiet & annunciabit (Ioan. 16.b) vobis, vt inquis, debet intelligi: ex quo quidem, ſanctumſpiritum à filio habere eſſe, minimè ſequitur. itáne ſentis, an non?

MAR. Quid ni? nam & magn⁹ Athanaſius euãgelium ipſum ſic exponit.

IOAN. Ex hoc, P. R. ſecũdum veſtros & noſtros ſanctos doctores, DEO fauente, probabimus, ſanctumſpiritum à filio æternum eſſe ſuſcipere Sed anteaquàm ad demonſtrandum hoc veniamus, orationi tuæ breuibus reſpondebo. Nam ſeſſione proxima ex me quæſiuiſti, an ex Magni Baſilij ſentẽtia ſentirem, ſanctum ſpiritũ ordine dignitateq́; tertium eſſe: deinde me, hãc eius fuiſſe ſententiã, aſſerẽtem interrogaſti, an alij quoq; ſancti doctores fuerint idem ſentiẽtes: me verò reſpondente, multos ſanctos huius fuiſſe ſententiæ, cõtinuò ad oſtendendum oppoſitum, magni Baſilij authoritatem expoſuiſti, quemadmodùm etiam modò feciſti, ita dicẽs in ſumma: Eunomius ſanctorum ſimulabat conſeruare doctrinam, ſanctumſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe: qui verò illi ſancti ſint, & in quib⁹ ſermonibus doctrinam fecerunt, non poteſt dicere: idcirco Magnus Baſilius, vtpotè qui non ſentiret aliquos ſanctos eiuſce fuiſſe ſententiæ, inquit: Fueritne vnquã homo ſic audax, & reliqua? Credis igitur ex mente Baſilij, neminem ſanctum eius opinionis fuiſſe, quòd Eunomius ipſos citare neſciuerit. Hanc expoſitionem tuam, P. R. volui repetiſſe, vt hi P. amp. ſolutionem eius, quã afferam, faciliùs intelligant. Nos magni Baſilij librum habemus, quem nõ mẽdoſum, ſed fide dignum eſſe putamus: cuius quidẽ rei ex eo facimus coniecturam, quòd cum Mitylenẽ præſulis vetuſtiſſimo libro, quẽadmodùm ij teſtari poſſunt, qui vtrũq; diligenter perlegerant, in omnibus cõuenit: qui quidẽ liber, ſi lubet, in mediũ afferatur.

MAR. Hi libri eadem manu exſcripti videntur eſſe.

IOAN. Tria vobis P. amp. demonſtrare volo. Primum, alia Baſilij authoritate ſanctumſpiritum à filio accipere eſſe: alterum, quãto dedecori Baſilio Magno futurum fuiſſet, ſi * ſcripturæ reliquiſſet, ita vt in veſtro legitur libro, & quemadmodùm talem tantumq́; virum, ac in Dei Eccleſia, vt Chalcedonẽ ſynodus teſtatur, maximæ authoritatis, expoſuiſtis: vltimò, ex præcedẽtibus ac conſequentibus verbis eius oſtendã, ipſum nõ aliter ſenſiſſe, quàm in noſtro libro ſcriptum videtur. In explicandis autem his tribus capitibus, P. amp. non ero multus, neq; meã vagabit oratio, ſpe adduct⁹, ſanctiſpiritus (de quo agitur) bonitate, vos nõ mediocrem per nos ab ipſo gratiam conſecuturos, quo quidẽ Magnus Baſilius plenus, non potuiſſet in tanta materia, de qua agimus, diuerſis in locis diuerſa conſcribere: quãdoquidem ſancti doctores in his, quæ ad fidem ſpectarent, ſibijpſis conſtare, nullibiq́; contraria ſcripſiſſe creduntur. Nuper ergo cùm eſſem in ampliſſimi ſanctæ Sabinæ cardinalis domo, Ambroſio eius fratre præſente, egregio literarum Græcarum interprete, Leonardus Aretinus literarũ Græcarum profeſſor eruditiſſimus, ac huius ciuitatis illuſtriſſimus Scriba, vel (vt vulgò dicitur) cancellarius, vetuſtiſſimum quoddam volumen Græcũ nobis attulit, in quo quidem quærentibus nobis quandam epiſtolam, fortè fortuna ſermo quidam Baſilij de ſanctoſpiritu occurrit: quẽ ego ſperans tum videre * miraculum, (credebam etenim, id quod fuerat, Magnum Baſilium ſanctiſpiritus plenum, in ipſo ſermone claram aliquam & manifeſtam ſententiam reliquiſſe) eiuſdem ampliſſimi cardinalis iuſſu perlegi: quo quidem perlecto, maximas ipſi ſanctoſpiritui gratias egim⁹, quòd nobis euenit ex ſententia, vt quod à Chriſtianis in hac materia celebrari debeat, id ex eodem ipſo ſermone cognouimus. Vnum quidem patrem, inquit, vnum filium, vnum ſpiritumſanctum, iuxta diuinam traditionem, profitendum nobis eſt: non autẽ duos patres, neq; duos filios, quandoquidem ſpiritus neque filius eſt, neq; nuncupatur: nõ enim à ſpiritu accipimus aliqua, quemadmodùm à filio ſpiritus: ſed eo ad nos veniente, noſque ſanctificãte, diuinitatis hæreditatem ſuſcipimus, necnon hæreditatis æternæ præmium, ac æternorum bonorum primitias. Hæc ſunt, quæ nos à ſpiritu accipimus, quæque nobis creata fuere, atque à ſanctoſpiritu cauſata. Siquidem igitur P. amp. iuxta Baſilium, nõ ita nos à ſpiritu accipimus, quemadmodùm à filio ſpiritus: nõ autem à ſpiritu creaturas accipimus, ſequitur, vt quod is à filio accipit, diuinum ſit: quandoquidem quæque res, vel diuina vel creata creditur eſſe. Quæ autem ſint illa, quæ nos à ſpiritu ſuſcipimus, Baſilius ipſe declarat, videlicet diuinitatis hæreditatem, ac hæreditatis æternæ præmium. Scriptum eſt enim: Ego dixi, dij eſtis. (Pſalm. 81.) Nam facti filij cohæredes, dij poſſumus appellari, & hæreditatis æternæ ac æternorum bonorũ participes efficimur. Qua quidem ratione Baſilius ipſe ſentẽtiam improborum euertit,

* ſcriptum

quòd illud eſſe, quod ſpiritus accipit, creatorum bonorum cauſa eſt. Nunc venio ad ſecundũ, & luce clariùs demonſtrabo, Magno Baſilio nõ mediocri dedecori fore, ſi ſic intelligatur, quemadmodùm à patre Epheſio exponitur: quod quidem, vtranq; noſtram expoſitionem diligentiſſimè conferentibus, palàm fiet. Id igitur (vt lubet) agamus. Nam in noſtro libro ſcriptum eſt ita: Cur enĩ neceſſe eſt, ſi ordine ac dignitate tertius eſt ſpiritus, natura quoq; ipſum tertium eſſe? in veſtro autem ita: Cur enim neceſſe eſt, ſi ordine ac dignitate ſecundus eſt ſanctuſſpiritus, natura quoq; ipſum ſecundum eſſe? In noſtro ergo libro tertius, in veſtro autem ſecundus, ſanctuſſpiritus ponitur.

MAR. IOAN. Immò in noſtro quoq; lib. tertius legit.

Deinde in noſtro hæc verba ſequuntur: Dignitate nanque ipſum ſecundum à filio, cùm ab ipſo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa cauſa dependeat, pietatis ratio tradit: natura verò tertia vti, nec à diuinis ſcripturis docti ſumus, nec à dictis poteſt conſequẽter ratiocinari. In veſtro autem libro legitur ita: Dignitate nanque ipſum ſecundum à filio, tradit forſan ratio pietatis: vbi verbũ FORSAN, ambiguam reddit orationem, & magnum illum Baſiliũ dubitaſſe demonſtrat. Deinde in veſtro libro ſic legitur: Natura verò tertia vti, nec à diuinis ſcripturis docti ſumus, nec à dictis poteſt conſequenter ratiocinari. vbi nõnulla verba deeſſe videtur. Deinde Baſilius prædictorum reddit rationem, vt in vtroq; libro legere eſt. nam inquit: Quemadmodùm filius ordine quidem à patre ſecundus eſt, quoniam ab illo: & dignitate, quoniam origo atq; cauſa exiſtendi pater ipſi eſt, & quoniam per ipſum acceſſus & adductio ad Deum patrem: natura verò, nullo modo ſecundus, quoniam in vtroque vna eſt Deitas. Poſteà in noſtro libro hæc verba ſequuntur, quæ in veſtro neutiquàm extant: Ita videlicet ſanctuſſpiritus & ſi dignitate & ordine ſecundus à filio eſt, non tamẽ veriſimiliter alienę ipſum eſſe naturæ indè conſequitur. In his ergo, quæ de filio Baſilius loquitur, benè cõuenimus: vbi verò de ſpiritu mentionẽ facit, liber veſter deficere, ac mendoſus eſſe videtur. Quis enim ambigit, *an verbũ illud FORSAN, non ſit Baſilij, ac contra tanti viri exiſtimationem poſitum? Nam id ſemper potiùs eſſe debet, ex quo quippiam demõſtratur: quãdoquidem (vt dialectici dicũt) ex ambiguis & abſtruſis nil prorſus poteſt dilucidari, cùm à notioribus ad minùs nota procedere, natura nobis inſitum ſit, qui quidem demonſtrandi modus à ſapiẽtibus approbatur. Nam Eunomius ita ratiocinabatur: Quoniam ſpiritus dignitate tertius eſt, vt ex ſcripturis ſacris habetur: idcirco ſequitur, ipſum natura quoque tertium eſſe. Cuius quidem argumenti illationem & conſequentiam Baſilius volens euertere, pluribus exemplis ſcripturæ ſacræ demonſtrat, dicens angelorum alios primos, alios ſecundos, alios ordine dignitateque tertios eſſe: non tamen ex eo conſequi, natura quoque tertios eſſe. Siquidem igitur ipſe Baſilius verbo FORSAN fuiſſet vſus, argumẽtum eius in Eunomium, quod clarum eſſe debebat, valdè fuiſſet ambiguum. At inconueniens eſſe videtur, tali tantoq; viro tantam inurere notam, de quo Chalcedonẽ ſynodus teſtatur, ipſum exactiſſimam accuratiſſimamque tradidiſſe doctrinam. Porrò quàm exactiſſimam de ſancto ſpiritu nobis ſcientiam tradidiſſet, ſi verbo FORSAN, vſus fuiſſet? Illud ergo FORSAN, quod Magni Baſilij ſenſum corrumpit, ex libris eius deleri penitùs debet. Præterea is Magnus Baſilius in eodem ſermone clariſſimè dicit, ſanctumſpiritum à filio accipere. Quod autem accipit, id profectò non creaturam, vt nos, verùm (vt ſuprà dictum eſt) diuinum eſſe neceſſe eſt. Etenim quidnam aliud, obſecro, ſanctusſpiritus in ipſa Trinitate à filio accipit? quandoquidem, quod accepit, vel accipit, vel in futurum accipiet, id æternaliter habet. Et filij auditus à patre, ac eius notio, idem ſunt. Et diuinorum intelligentia, & eſſe ipſorum, idem eſſe creduntur. Necnon illud, à patre audire, nil aliud apud Latinos & Græcos eſt, (vt probabo) quàm, ex patre ſubſtantiam capere. Quod ergo ſpiritus à filio accipit, id notio & eſſe, diuinaque ſubſtantia eſt. Cur igitur eſt cenſendum, Magnum Baſilium in ſermone de ſanctoſpiritu, quem in eius celeberrimo die habuit, abſque aliqua heſitatione dixiſſe, ſpiritum à filio accipere: alio verò loco, eundem ipſum Baſilium de eodem ſpiritu, quo plenus fuiſſe creditur, illud FORSAN, tam inconſtanti ſententia protuliſſe? Veræ nanque ſententiæ ab hominibus ſanctis, ſacris literis traditæ fuerant: quibus innitens Baſilius, in Eunomium vehementer inuehebatur. Sed venio ad tertium illud, quod ab initio vobis probare promiſeram, vt ex præcedentium & conſequẽtium verborum Baſilij nexu cognoſcatis, cuiuſnam ſententiæ fuerit. Nam clariſſimè patet, verbis his, Forſan pietatis ratio tradit: orationem hanc, quæ ſubſequitur, Ita videlicet & ſanctusſpiritus etſi dignitate & ordine ſecundus à filio eſt, non tamen veriſimiliter alienæ ipſum eſſe naturæ, indè conſequitur, oppoſitam eſſe: quãdoquidem ſimpliciter ac ſine ambiguitate à Baſilio fuerat prolata, etſi quidã fallaces homines ex eius ſententia inferebant, ſpiritumſanctum natura quoq; tertium eſſe. Ex his igitur Baſilij verbis, Nõ enim à ſpiritu accipimus aliqua, quemadmodùm à filio ſpiri-

for. *quin *quòd

ſpiritus, cùm nil aliud præter diuinã naturam poſſit accipere. necnõ ex alia eiuſdem Baſilij authoritate palàm fit, verbum illud FORSAN, ipſius Baſilij neutiquàm eſſe, quãdoquidẽ ſibijpſi cõſtare nõ videref, quod ei magno dedecori eſſet. ſiquidem igitur accipere eſſe, ac procedere, idem ſignificãt, & ſpiritus à filio accipit, vt probatũ eſt, ſpiritus ergo ex filioq; procedit. Sed vt magni Baſilij ſententia fiat clarior, verba eius in tertio cõtra Eunomium libro altiùs repetam: Vix tandẽ (inquit) blaſphemijs in vnigenitũ ſaturatus, ad ſpiritum ſanctũ trãſijt, totiq; ſuæ conſentanea voluntati de ipſo etiam diſſerit, ſic ſcribens: Cùm verò hæc nobis de vnigenito ſufficiant, reliquũ eſt vt de paracleto quoque dicamus: nec opiniones inexquiſitas multorum ſequemur, ſed ſanctorum in omnibus doctrinam cõſeruabimus: à quibus cùm dignitate ac ordine tertium ipſum didicerimus, tertium quoq; natura eſſe credidimus. Hæc Eunomius arrogans & ſuperbus, qui (vt Baſilius conſequenter dicit) quòd non putat oportere in ſimplici & ſyncera ſide multorum permanere, ſed artificioſis quibuſdam cauillatorijs rationibus ad id, quod ſibi videtur, veritatem rurſus commutare, ſatis verbis ſuis oſtendit. Cùm enim cõtemnat opinionem multorum, qui ſpiritum ſanctum glorificant, ſanctorum ſimulat conſeruare doctrinam, & tacet eos qui ſibi ipſam tradiderunt. Nam ex eorum ſcripturis cognoſceremus, an hæc illatio & (vt ita dixerim) conſequentia, ex ipſorum ſententia fuerit, ſi ordine ac dignitate tertius eſt ſpiritus, ipſum natura quoq; tertium eſſe. Magnus ergo Baſilius in Eunomiũ inuehitur, quòd ipſorum ſanctorum libros non citaſſet, ex quorum ſententia inſerebat ſanctumſpiritum natura quoq; tertium eſſe, quorũ quidem ſanctorum authoritatem Baſilius approbabat, ſanctumſpiritũ (vt ſuprà dicitur) tertium eſſe: verùm ipſam Eunomij conſequẽtiam reprobabat, ſpiritũ natura quoq; tertiũ eſſe. Proptereàq; paulo inferiùs angelorũ exemplũ dat, dicẽs, alium principẽ, alium ſubditũ, omnes tamen vnius eſſe naturæ. Deinde de ſpiritu inquit: Sic profectò & ſpiritusſanctus dignitate quidem & ordine ſecũdus eſt. Accepimus enim ipſum tertiũ à patre & filio numeratum, cùm ipſe Dominus in traditione ſalutaris baptiſmatis, ordinem tradiderit his verbis: Euntes baptizate in nomine patris & filij & ſpirit⁹ ſancti. in natura autẽ tertia à filio ac patre deiectũ ſpiritum, nullibi audiuimus. Poſteà ſuam ſententiam argumento cõfirmat, dicens: Cùm enim duæ res dicantur, deitas & creatura, dominatus ac ſeruitus, ſanctificans & quę ſanctificatur, qua in parte ſpiritum ordinabimus? in his, quæ ſanctifican tur? at ipſemet ſanctificatio eſt. Et infrà: Nõ

Matt. 28. c

ergo ipſum principalem natura ſpiritũ, fas eſt nobis conſeruum dicere, nec creaturis connumerare eum, qui in diuina & beata Trinitate cõnumeretur. Vnde patet, P. A. ſanctumſpiritũ non creaturis, ſed ipſi diuinitati connumerandũ eſſe: quãdoquidem quæq; res, vel diuina vel creatura creditur eſſe. In qua quidem diuinitate, magnus Baſilius ſpiritum ſanctum ordine ac dignitate tertium eſſe crediderat, quippe qui pauloantè protulerat, filium à patre ſecundũ, ordine quidẽ, quoniam ab illo: dignitate verò, quoniã origo & cauſa eſſendi, pater eſt: ſanctum autem ſpiritum, à filio ſecundum: hic verò extra creaturas, ipſum connumerat, quæ quidem (inquit) à cõmunicatione, quam cum illo habent, qui natura ſanctus eſt, ſanctificationẽ habent: ſpiritus aũt natura ſanctitas eſt, illis verò participatione ineſt. Siquidem igitur ſanctus ſpiritus tertius eſt, neceſſe eſt filium, cauſam & principium eius eſſe per diuinæ naturæ participationem. Quandoquidẽ (vt quàm ſæpiſſimè ꝑtuli) inter diuinas perſonas ordo, ab vno in aliud eſſe creditur, quo quidem vna perſona ex alia ſubſtantiam & eſſe ac ordinem accipit. Vndè euenit, vt quoniã nobis conceſſum eſt, ACCIPERE & ESSE idem ſignificare: ſpirit⁹, qui à filio habet eſſe, ab ipſo quoque procedat. Alias quoq; Baſilij authoritates, P. A. poſſem afferre, ad oſtendendum, ſanctum ſpiritũ à filio eſſe atq; procedere, necnõ ad eaſdem duas eiuſdem Baſilij authoritates luce clarius explanandas: verùm maius operæprecium mihi videtur, vt ad Athanaſium veniamus: quem quidẽ ſi benè, P. R. expoſuiſſes, intellexiſſes meliùs ipſum, qui in apologia ſua in Arrium dicit: Si ſanctusſpiritus ex patris filijq; ſubſtantia non eſt, cur Dei filius in ſymbolo ſanctificationis ipſum connumeraſſet, dicens: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritusſãcti? Igitur ex Athanaſio patet, ſi ſanctusſpiritus ex patris filijq; ſubſtantia non eſſet, nulla prorſus ratione in ſanctificationis ſymbolo connumeraretur. Porrò vos Græci domini noſtis, quod à vobis ſymbolum dicitur, id à Latinis cõpoſitionem vel ſignum nuncupari, iuxta B. Clementem, qui poſt S. Petrum ad B. Iacobum ſcribens, inquit: Apoſtoli congregati ſymbolũ fecere, quod quidnam ſignificet, exponens dicit: quod quidem ideò compoſitio ac ſignum dicitur, quòd ij quandam compoſitionem cõfecerant, ex qua quod creditur, demonſtratur. Proptereà, patres optimi, ſanctificationis ſymbolum ab Athanaſio nominatur, quòd baptiſmatis charactere ac ſigno, Chriſtianus à non Chriſticola differre creditur. Ergo pauloantè vobis ꝓbaui clariſſimè, ita ſanctumſpiritum ex filij ſubſtantia habere eſſe, quemadmodùm filius ex

Matt. 28. c

patris. Nunc aũt Athanaſius inquit, Si ſanctus ſpiritus à filio nõ haberet eſſe, cũ ipſo non connumeraret. Porrò aũt, P. R. quoniã ſeſſione proxima reſpondens mihi dixiſti, me hincinde ſumere authoritates neutiq̃ ad rem pertinentes, quẽadmodùm in beati Epiphanij authoritatib⁹ fecerã, quib⁹ quidem ab re verbũ EST, appònebam, idcirco ad Epiphanium ipſum venire volo. Et quoniam cõplures interpretes docti ac in philoſophia præclari, præſertim ſereniſſimus Imperator hic adſunt: ideò nõ alijs teſtibus opus eſt ad probandum, an verbum EST, in ipſis Epiphanij dictis ſubintelligi debeat. quod nõ equidem primus, verùm Ambroſius appoſuerat, dicẽs ita: Filium Epiphani⁹ dicit, qui ex ipſo: ſanctum autẽ ſpiritũ, qui ex vtroq;, quæ quidẽ Epiphanij authoritas prima fuerat. De qua iterũ ex vobis quæro, an hæ duæ prępoſitiones EX, verbũ EST, neceſſariò includant? Nam ipſe multis in Ambroſij expoſitionibus talem modũ loquendi cõperio, vt mos eſt Græcis, qui, cũ verbũ neceſſariò intelligitur, illud non exprimũt: quemadmodùm etiam Baſilius fecerat, qui dicens ſpiritum ordine dignitateq; tertium, verbũ omiſerat, quod neceſſariò intelligitur. Altera verò Epiphanij authoritas fuit hæc: Neque filiũm nouit quis, niſi ſpirituſſanctus, qui verè clarificat & docet omnia, qui ex patre filioq;: vbi verbum EST, deeſt, ipſum tamẽ ſubintelligitur. Rogo igitur te, P. R. ne in poſterum oratione morali, vel verbis quandoq; mores ſignificantibus, vti velis, quandoquidẽ ex ipſis nil firmi poterimus aſſequi. Et ne me in eo amplius repræhendas, quòd quę verba neceſſariò ſubintelligantũ, ea exprimo. Ad ſecũdam aũt Athanaſij authoritatem breuibus reſpõdeo, ex ea nobis credendũ, ſi diligenter ipſam perpenderimus, ſanctum ſpiritũ ordine ac dignitate tertium eſſe. Talẽ (inquit) ordinem & naturã ſanctus ſpiritus habet ad filium, qualẽ filius ad patrẽ. Quoniã igitur pacto, qui ſpiritũ dicit creaturã eſſe, idem quoq; de filio non neceſſariò credet? Hoc eſt, ob ipſorum ordinis ſimilitudinẽ. Ordine nanq; naturæ, iuxta philoſophos & theologos, vt aliàs demonſtraui, quippiã ex aliquo generatur, ac ex vna pęrſona producitur altera. Porrò aũt non debemus in theologia rerum diffinitionibus aliter vti, quàm ipſæ ſignificent, q̃que à doctoribus accipi ſoleant. Siquidẽ igitur ordo naturæ, proceſſionis eſt ordo, per quam vna res ab alia naturam accipit, quæ quidem natura, principium eſt quo vel per quod, vt Damaſcenus etiam inquit: ſequitur, generationẽ eſſe ordinem naturę, non velut generantis, verùm quo generans generat, quod quidẽ principium communicabile eſt.

MAR. Ne mutes dictiones, Pater Reuerende. Aliud enim eſt dicere, ordinem & naturam: aliud verò, ordinis naturam.

IOAN. Ordo ſecundum naturam, R. P. & ordo naturæ, idẽ ſignificant, quemadmodùm de perſona, ex qua fit aliud, dici poteſt, ſi relationẽ principij habeat, quod quidem ſecũdum naturã cõmunicatur. Vndè ſequitur, ſanctum ſpiritũ ordine ac natura ſecũdum poſt filium eſſe, & ab eodem eſſe accipere, ac cõſequenter ab ipſo procedere. Sed hęc hactenùs. Nam de tẽporanea ſancti ſpiritus proceſſione ſuo loco dicemus, quãdoquidem alterius eſt conſiderationis.

IMP. Operæprecium eſſe noſtis, P. A. vt breuibus diſputetis: vos autem tam longam habuiſtis orationem, vt anteà dies defecturus videatur, quàm noſtri reſpõdere ſufficiãt. Quibus dictis, ſeſſio miſſa fuit, & ad diem ſabbati dilata.

Die ſabbati 14. menſis Martij, ſeſſio 22. Florentiæ.

MAR. SI ad omnes orationis tuę partes oratione perpetua reſpondere velim, hic dies mihi P. R. ad dicendum nequaq̃ ſufficeret. Quoniam igitur ſermones ꝓlixi, nobis inutiles ſæpiſſimè viſi fuerunt: idcirco ſingulam quanq; orationis tuę partem memoria (vt potero) repetendo, ad ipſas ſigillatim paucis reſpondebo, te interrogando, ac ex te rationes quærendo, & tibi cùm fuerit opus, reddendo. Quoniam autem Pater R. dixiſti, nos primã Athanaſij authoritatem non benè intellexiſſe, quandoquidẽ ipſam malè expoſuimus, ideo noſtrę reſponſionis exordium ab ea ſumemus.

IOAN. Vt diſputatio noſtra, P. R. iuxta prioris noſtri ſermonis ordinem habeatur, à Magno Baſilio debes incipere, deinde ad Athanaſium venire.

MAR. Quoniam ſeſſione proxima, P. R. magni Athanaſij authoritas recitata & expoſita fuit à te, idcirco mihi videt̃, vt eandẽ priùs explanemus, clarioreq́; reddamus, poſteà verò ad magnum Baſilium veniamus.

IOAN. Vt ordine bono P. R. hac in re procedamus, agendum eſt nobis, vt dixi: ſin minùs, inter nos confuſio poterit exoriri. Nam in ſuperiore ſeſſione primò ex me quæſiuiſti, an crederẽ magnum Baſilium huius fuiſſe ſententiæ, & vnà cum ſanctis ſuis maioribus ſenſiſſe, ſanctũ ſpiritum ordine dignitateq; tertium eſſe, deinde verbis eius à te explanatis, continuò ad Athanaſium veniſti. Ego verò, vt eodem ordine tibi reſponderem, eandem Baſilij authoritatem priùs expoſui, ac eius aliã ſimul attuli, & ex præcedentium cum cõſequentibus eiuſdẽ Baſilij verborum nexu, mentem ipſius dilucidaui, necnon ex tua expoſitione magnum ipſum Baſilium incõueniens ſequi, demõſtraui: in extremũ aũt, ad magnũ Athanaſiũ veni. Ne igitur orationes noſtræ confundantur, idem nobis ordo ſeruandus eſt, cùm præſertim beatiſſimus dominus noſter

ſter ſereniſſimo Imperatori, ac nobis om̃ibus id cótendentibus benignè cóceſſerit, vt ſingulis argumentis atq; orationis partibus reſpódentes,eouſq; diſputationẽ noſtrã trahamus,quouſq; cótrouerſiæ noſtræ modũ inueniamus. Ad primã igitur magni Baſilij authoritatẽ, priùs reſpódere debes.

MAR. Volebam equidem R.P. eodem ordine quo proximè ſum loquutus, adhuc in præſentia tecum agere, ac in primis oſtendere magni Athanaſij authoritatem ad noſtram magis ſentẽtiam, quàm ad veſtram, facere. Verùm quando tibi videtur, vt tui ſermonis ordinem ſequar, in hoc etiam morem gerã tibi, & à Baſilij authoritate incipiam. Primò,tribus argumentis probare conatus es,librum veſtrum mendoſum nó eſſe,quẽ ipſi dubio procul corruptũ eſſe putamus. Quorum quidem argumentorum primum fuit,quòd idem Baſilius alio etiam in loco teſtatur, ſanctum ſpiritum à filio eſſe habere:alterum,quòd cõtra eius eſſet exiſtimationem, (qui doctor egregius, admirationeq; valde dignus exiſtit) ſi de diuinis dogmatibus hæſitãs,verbo FORSAN, vſus fuiſſet, ac non ſine ambiguitate ſuam ſententiam literis mandaſſet. Poſtremò,ex nexu verborũ ipſius Baſilij iudicatis,veſtrum librum incorruptum, noſtrum autem mendoſum eſſe, ſanctumq; ſpiritum ordine dignitateq; tertium eſſe. Sed anteaquã vobis reſpódeamus,hæc Baſilij authoritas recitetur: Vnum (inquit) patrẽ,vnum filium,vnũ ſpiritumſanctum eſſe,iuxta diuinam traditionem, profitendum nobis eſt, nõ autem duos patres, neq; duos filios: quãdoquidẽ ſanctus ſpiritus filius nó eſt, neq; nominatur. Et reliqua.In quibus verbis,P.AM.non legitur,neque ex ipſis neceſſariò poteſt inferri,ſanctum ſpiritum à filio eſſe accipere. nam illud, Nó enim à ſpiritu accipimus aliqua, quẽadmodùm à filio ſpiritus:ſic debet exponi,nos non à ſpiritu accipimus aliqua, quemadmodùm à filio accipimus ſpiritũ. Nam ſpiritus apùd Græcos neutri generis eſt. Et illud, quẽadmodùm à filio ſpiritus, quod vos pro nominatiuo caſu accipitis, nos accuſatiuum credimus eſſe:quæ quidẽ expoſitio,noſtræ ſententiæ ac verbis ipſius Baſilij, necnõ eiuſdem menti quàm maximè conuenire videtur,vt ſtatim monſtrabimus.nam ſancti ſpiritus inimici,hac diſiuncta oratione vtentes,contra Chriſtifideles ſic argumentari ſolebant: Si ſpiritus ex patre genitus eſt,eccè duo filij: ſin autẽ ex filio,eccè duo patres, hoc eſt, pater & filius. Aduerſus quos hæreticos magnus Baſilius inquit: Vnum patrẽ, vnum filium, vnũ ſpiritum ſanctũ, iuxta diuinam traditionẽ,ꝓfitendũ nobis eſt. Nã ſanctus ſpiritus quãuis ex patre procedat, non tamen filius eſt, neq; ex ipſo, vt filius, natus. ꝓptereà inqt: Non aũt duos patres,neq; duos filios,quãdoquidẽ ſanctus ſpiritus filius non eſt, neque nominatur. Porrò aũt pater,nos à filio ſpiritum ſanctum accipere,id eſt, adoptionis ſpiritum. nam filij ſecundum ſui naturã proprium eſt,nos per ſpiritum adoptare,vt Paulus ad Galatas ſcribit:Quoniam autem eſtis filij Dei,miſit deus ſpiritum filij ſui in corda veſtra,clamantem abba pater. Gala.4.a Siquidem igitur ſpiritum adoptionis à filio accipientes, à patre dicimur adoptari, à ſpiritu verò nil aliud pręter ſpiritum ipſum accipimus,quẽadmodùm à filio ſpiritũ ipſum,qui ab ipſo alius eſt: ſequitur, ſanctũ ſpiritu nõ eſſe filium, propterea nec à ſacris literis filius nominatur. Hoc ergo ſenſu magnus Baſilius protulit, ſpiritum non eſſe filium, quòd à ſpiritu nõ accipimus aliqua,ab ipſo videlicet aliena,& per ſeſe ſubſiſtẽtia, quẽadmodùm filij ſpiritum accipimus, alium ab ipſo ſecundum eius perſonã, ſed ipſum ſpiritum ad nos venientẽ,& nos ſanctificãtem,ac nobis ſua chariſmata donaq; largiẽtem ſuſcipimus, vt Apoſtolus inquit: Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem ſpiritus,diuidens ſingulis prout vult. 1.Co.12.b Ipſe verò vndè habeas pater reuerende,ſpiritum à filio eſſe accipere, non video, cùm ex his, quæ lóga oratione recitauimus,Baſilij verbis neutiquàm inferri videatur.

IOAN. Quanuis longam orationem,reuerende pater,in exponendo Baſilio habuiſti, rem tamen ipſam neutiquàm tetigiſti; præterquàm quòd in fine ex me quæſiuiſti, vndè illam expoſitionem habuerim. Ego autem tibi reſpondeo, verba hæc, Vnum patrem, vnum filium, & reliqua, non abſolutè, ſed definitè ac determinatè prolata fuiſſe.Propterea, paulo inferiùs inquit: Non enim à ſpiritu accipimus aliqua,quemadmodùm à filio ſpiritus, quæ quidem comparatio eſt.

MAR. At non ita nobis videtur

IOAN. Vt ſi quis (verbi gratia) dixerit, nemo de ſereniſſimi Imperatoris ſubditis, ab eo quicquam accipiet, quemadmodùm eorũ aliquis, quos in conſilium ſummus pontifex adhibet, ab ipſo accipiet. In qua quidem oratione, QVEMADMODVM non poteſt intelligi, vt illud, eorũ aliquis quos in conſilium adhibet, ſit caſus accuſatiui: ita quoq; neceſſe eſt, vt illud, à FILIO SPIRITVS,nominatiui ſit caſus.

MAR. Res ita, vt dicis, Pater reuerende, ſe haberet, ſi ſic ſcriptum eſſet, quemadmodùm à filio ſpiritus accipit. Verùm cùm ſpiritus (vt ſæpè ſæpiùs dictum eſt) accuſatiui ſit caſus, ea, quam ipſe dicis comparationem, à mente Baſilij aliena videtur eſſe, quemadmodùm ipſum exponis, nos ſcilicet à ſpiritu non accipere aliqua, quemadmodùm à filio ſpiritus. Nam ipſe volens oſtendere ſpiritum non eſſe filium, verbis his vſus fuit. Quæ quidem ſi ad mentem ipſius Baſilij conferas, nos ipſum meliùs

melius explanare cognoſces. Idcircò magnus Baſilius inquit, ſanctus ſpiritus nõ eſt filius, neq; nominatur, quòd ipſum à filio non accipimus, qui ab eo perſonaliter differt, à ſpiritu autem non accipimus aliqua, quæ ab ipſo differrent, quemadmodùm is ſpiritus alius à filio eſt. Deinde ſequitur, ſed ipſum ſpiritum ad nos venientẽ, ac nos ſanctificãtem, & nobis ſua chariſmata largientem, videlicet communionem diuinitatis, filijq; cohæreditatẽ, & reliqua id genus dona ſuſcipimus. Sic ergo magnus Baſilius debet exponi. Nam expoſitio hæc, eius ſententiæ melius conuenit.

IOAN. Non accipimus (inquis) à ſpiritu aliqua, quæ ab ipſo differant.

MAR. Non ea differre intelligo, quemadmodùm ſpiritus à filio alius exiſtit.

IOAN. Velim equidem huic veſtræ ſententiæ obijcere, vtpotè ſacræ ſcripturæ, ac ipſi veritati contrariæ.

MAR. Cur obſecro, cùm is doctor id ſentiat?

IOAN. Quero ex te P. R. an ſancti ſpiritus dona, ſint ab eis donis diuerſa, quę nobis tribuit?

MAR. Non ea ratione ſunt alia, vt per ſeſe proprijsque perſonis ſubſiſtant, quemadmodùm filius ac ſanctus ſpiritus per ſeſe ſubſiſtere creditur.

IOAN. Non equidem quæro, an ſancti ſpiritus dona, eo modo ſint eadem vel diuerſa.

MAR. Sunt ſanè diuerſa, non tamen per ſeſe ſubſiſtentia.

BES. ¶ Quanuìs ſpiritus dona ſuſcipiamus, ea tamen per ſe non ſubſiſtunt.

IOAN. At pauloantè proferebatis, ipſa diuerſa eſſe à ſpiritu, quemadmodùm ipſe diuerſus à filio creditur eſſe.

MAR. Eandem ipſam ſentẽtiam illa Baſilij authoritate confirmare poſſumus.

IOAN. Quæro ex te, R. P. vtrùm ſpiritus à filio datus, creator ſit, an creatura. Nam quæuis res, creator creditur eſſe vel creatura. Porrò autem ipſi credimus ſanctum ſpiritum creatorẽ eſſe, opera verò eius creata. vtrùm (inquam) is ſanctus ſpiritus, quem DEVS per Ieſum Chriſtum in nos infundit abundè, ſit creatura néc ne. Obmutuit pater Epheſius. Iterum peto, P. R. an ſancti ſpiritus gratiæ, vnà cum ipſo ac eius perſona, Chriſticolis largiantur nécne: & an ſint eędem cum his, quę ab hominibus ſuſcipiuntur. Videns autem Imperator Epheſium reſpondere nolle, ac timens, ne ſermo ad aliam quæſtionem tranſiret, Græcique cogerentur de creatore ac creatura differere, iuſſit ne ampliùs de quæſtione huiuſmodi verba facerent. Latinis autem eadem repetentibus, ita reſpondit:

IMP. Hæc ad propoſitum, P. amp. nequaquàm ſpectare videntur, neque ab huiuſcemodi quæſtione noſtrum dependet negocium: de quo ſolo, non autem alia de re, quæ forſan cauſa futuræ nobis controuerſiæ fuerit, inter nos agere conuenit.

IOAN. At operæprecium eſſet, ſereniſſime Imperator, vt hæc etiã quæſtio diſſolueretur.

MAR. Illa Baſilij authoritas, P. A. longè aliter à nobis, quàm à vobis exponitur. Siquidem igitur ex ambiguis ac obſcuris, nil neceſſariò poteſt concludi, ſequitur vos nihil ex ipſis oſtendere poſſe. Quanuìs autem authoritas ipſa ſic etiã poſſet exponi, quemadmodùm vobis videtur, à ſpiritu non accipimus aliqua, quemadmodùm à filio ſpiritus accipit, licèt talis expoſitio prioribus verbis Baſilij nequaquàm conueniat, quia tamen ex eo non infertur, filium ſpiritus cauſam eſſe, idcircò ipſa omiſſa, ad aliã veniamus.

IOAN. ¶ Ex beati Cyrilli literis, P. A. quæ ſic incipiunt, Seruatore noſtro clarè loquente, docemur, nos nõ ſolùm accuratè verba perpendere, verumetiam doctoris mentem diligẽter inſpicere debere. Siquidem igitur authoritates ſanctorum in medium proferentes, ipſarum ſenſum exactè non explicare, diſpicereq; vellemus, cótra ſanè Cyrilli canonem ageremus. At ipſi, qui profitemur ipſam Cyrilli ſententiam & legem ſeruare, illam Baſilij authoritatem meridiana luce clariorem eſſe tenemus, de qua tantum hi meritò poſſunt ambigere, qui eam exponũt malè, vt vobis credimus contigiſſe. Qui cùm ipſam non benè intelligatis, in multa incidítis incommoda, ac facitis eandem ipſam authoritatem, oppoſita ſimul includere, proferentes, quemadmodùm à ſpiritu accipimus aliaqua, ita etiã à filio ſpiritus, quod contra omnes doctores videtur eſſe: quandoquidem ſpiritum accipientes à filio, ſpiritus etiam dona ſuſcipimus, necnó eadem dona ſuſcipientes, ſpiritum etiam ipſum vnà cum eius donis accipimus. Quemadmodùm Paulus Apoſtolus inquit: Charitas autem Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctũ, qui datus eſt nobis. Siquidem igitur accipientes à filio ſpiritum, ſpiritus etiam dona (vt eſt ſuprà dictũ) accipimus, & ipſa dona ſuſcipientes, ſpiritum etiam ipſum ſuſcipimus. Et magnus Baſilius inquit: A ſpiritu non accipimus aliqua, quemadmodùm à filio ſpiritus: vbi profectò, quia quandam accipiendi diuerſitatem is doctor intellexiſſe videtur, neceſſe eſt, vt ſpiritus nominatiui, non autem accuſatiui, ſit caſus. Latinorum itaq; patrũ expoſitio, vera & clara eſt, vt non accipiamus à ſpiritu aliqua, quẽadmodùm à filio ſpiritus accipit. nam ipſa dona (vt ipſi etiam paulò antè dixiſtis) à ſpiritu ſunt ſeiuncta, & quod ſpiritus à filio accipit, diuinum idemque cum ipſo ſpiritu creditur eſſe, quandoquidem creatura non eſt: ſua verò dona, quæ nobis largitur, proculdubiò creaturæ ſunt. Neceſſe eſt ergo, hanc magni Baſilij authoritatem exponi ſic & intelligi. Rom. 5. a

MAR. Nos non inficiamur, P. A. hanc veſtram expo-

expoſitioné poſſe ſtare ac veram eſſe, cùm omnes in hoc conueniamus, fieri nó poſſe, vt abſque ſpiritu nos eius dona acceperimus, quandoquidem ſingula eorum cum eodem ſpiritu ſuſcipimus, quòd totus ſpiritus in ſuis ſingulis donis exiſtit. Quę quidem verba tametſi vera ſint, adhuc tamen expoſitio noſtra, vera poteſt eſſe: quandoquidem à ſpiritu non aliqua per ſeſe ſubſiſtentia ſuſcipimus, quemadmodùm à filio ſpiritum accipimus. Quæ quidē expoſitio præcedentibus Baſilij verbis conſona magìs videtur. Quæ omnia, P. A. quanuìs veriſimilia ſint, nequaquam tamen ex ipſis cóſequitur, ſanctum ſpiritum à filio eſſe accipere, ſed nos ab ipſo ſpiritu creaturas ſuſcipere. Hæc ergo P. R. meliùs demonſtrato, de quibus inter nos controuerſia eſt.

IMP. Vt tibi pater Epheſius moré gereret, huic quæſtioni P. R. reſpõdit. Verùm in poſterú ne verbum quidē de ea faciet, quandoquidem non tot de cauſis huc conuenimus.

IOAN. Hæc expoſitio, P. A. vera eſt, vt ſpiritus nominatiui ſit caſus. Nã hæc oratio, à filio ſpiritum accipimus, nos ſpiritũ vnà cú eius donis accipere ſignificat, vt ait Apoſtolus: Dilectio Dei poſita eſt in cordibus noſtris, hoc eſt, ideo, quòd filius dat nobis ſpiritũ. Accipere igitur à filio ſpiritum, nil aliud ſignificare videtur, quàm (vt pauloantè dictum eſt) ſpiritũ cum eius donis accipere: quæ quidem donorum acceptio nil aliud eſt, quàm, quod idem Baſilius in eodē loco declarat, videlicet diuinitatis communicatio, & bonorum participatio, ac pignus hæreditatis æternę, quæ omnia (vt Baſilius inquit) à ſpiritu accipimus. Quæ igitur à ſpiritu accipere credimus, his eadē donis ipſis eſſe videntur, quæ nobis filius elargitur per ſpiritum. At magnus Baſilius, nó enim (inquit) à ſpiritu accipimus aliqua, quemadmodùm à filio ſpiritus: quæ quidem, ſi SPIRITVS, caſus eſſet accuſatiui, eſſent eadem. Verùm maxima differẽtia debet eſſe inter ea, quæ ſpiritus à filio accipit, quæq; ipſi à ſpiritu accipimus: quandoquidem principium in theologia notiſſimum eſt, id quod ipſe Baſilius in eodem loco citat, duo tantùm genera rerum exiſtere, id eſt, creatoré & creaturam: porrò dona, quæ ſpiritus nobis largitur, creaturæ ſunt & ſeiuncta: ſpiritus verò ſanctus, creator. Vnde ſequitur, ſi nó à ſpiritu accipimus aliqua, quemadmodum à filio ſpiritus, vt id, quod ſpiritus à filio accipit, diuinitas ſit. Tua igitur expoſitio nulla ratione menti Baſilij conuenit. Hęc Ioãnes. Nolente aũt Epheſio quicquã de hoc ampliùs proferre, Imperator ſic dixit:

Rom. 5. b

IMP. De ꝓpoſita quęſtione, neceſſe eſt, in præſentia diſputetis, de hac verò forſan aliàs.

IOAN. Equidem te, ſereniſſime Imperator, ſapiẽtiſſimũ ac ingenioſiſſimũ eſſe puto, mihiq; perſuadeo, te veritaté huiuſce rei cognoſcere, ac ipſum Baſiliũ aliter exponi nõ poſſe. Siquidē igitur tibi lubet, vt finem his ponamus, ſatìs tibi libentiſſimè faciemus.

IVL. Card. Si qua dubitatio eſt, Pater reuerende, viderint auditores.

IMP. Ita quoque nobis videtur.

IVL. Card. Dominus prouincialis, Patres ampliſſimi, Baſilij authoritatem quàm optimè declarauit, ita vt aliter exponi nó poſſit, vt vobis omnibus exploratum eſt: idcirco (ſi vobis placet) ad alia veniamus.

IMP. De hac quæſtione ſuo loco conſiderabimus.

IOAN. Quoniam de his ſatìs eſt dictum, ideo ſi beatiſſimo ſummo pontifici & ſereniſſimo Imperatori videtur, orationem noſtram ad alia transferemus.

MAR. Quoniam authoritas ipſa videtur ambigua, & vtraque ex parte variè intellecta, idcircò ad alterum orationis tuæ caput, ſi lubet, veniamus.

IOAN. ¶ Nos aũt profitemur ipſam ſatis ſupq; expoſuiſſe, ac dilucidaſſe.

MAR. Fieri non poteſt, Patres amp. vt ſpiritum in loco tertio diſponamus & numeremus. nam in diuinis perſonis non ſunt, primum, ſecundum, tertium: neque vnum, duo, tria, verùm vnum & vnum & vnum, & vna ſubſtantia. Siquidem igitur generare producereq;, non naturalia & propria, ſed hypoſtatica ſunt: ſequitur, ſi ſanctus ſpiritus ex patre filioq; producitur, vt ex duabus perſonis producatur, quæ duæ cauſæ ac duo principia eſſent.

IOAN. Nequaquàm, pater reuerẽde, nequaquã. Non enim duo principia, duáſve cauſas in diuinis, verùm vnicum tantùm principium & cauſam profitemur. Nam pater vt pater, ad filium refertur: filij enim eſt pater. Similiter filius vt filius, ad patrem: patris nanq; filius eſt, quo quidem non exiſtente, pater eſſe non poterit: quandoquidem relatiua ſunt. At ſanctus ſpiritus neque ad patrem, neq; ad filiũ, quatenùs pater & filius ſunt, per ſe poteſt referri. Eſt ne ita, an non?

MAR. Quid ni?

IOAN. Porrò ſpiritus vt ſpiritus, ad ſpirantem refertur. Spirantes verò ſunt, pater ſimul & filius, cùm ſine vlla cõtrouerſia ſpiritus patris filijq; dicatur eſſe: qui quidem vna eademq; ſpiratione, facultateq; productiua, ſpiritum ſanctum ſpirant atq; producunt. Quæ quidem potentia facultaſque productiua, cùm vna eademq; numero ſit, patris præcipuè creditur eſſe, à quo etiam filius accipit ipſam. Qua ratione P. ampl. dicere ſolemus patrem & filium, vnicum ſpiritus ſancti principium & cauſam eſſe.

MAR. Fierí ne poteſt, pater reuerende, vt * duę perſonæ vna ſit cauſa? Nimirùm perſonæ coniungi non poſſunt, alioquin verum eſſet Sabellij dogma.

*duarum perſonarũ

IOAN. Si me patienter & ęquo animo auſcultaueris, me P. reuerende facilè intelliges. Nã vnicam

vnicam cauſam, vnicúmve principium, patrem in diuinis eſſe profitemur, filij quidẽ per generationem, ſpiritus autem per proceſſionem. Pòrrò, quoniam pater in generando filio ſine tempore ſpiritum ſimul ꝓducit, idcirco filius ex patre accipit eſſe, ac ſimul ſpiritum ſanctum producere, non ex ſeſe, ſed ab illo, à quo etiã habet eſſe. Qua quidem ratione (vt ſuprà diximus) pater præcipuè ſimpliciterq; ſancti ſpiritus cauſa eſt. Non igitur in diuinis duo principia ſunt, propterea quia quæcunque filius habet, ad patrem referuntur.

MAR. De his hactenùs. Nunc ad ſecundã partem veniamus. Liber (inquis) veſter incorruptus eſt, noſtri verò ex eo mendoſi creduntur eſſe, quòd non conuenit credere magnum Baſilium in ſancti ſpiritus theologia dubitaſſe, ac verbo FORSAN, vſum fuiſſe, dicẽtem, Forſan pietatis ratio tradit. Ipſi autem tibi reſpondemus, hanc magnã Baſilij ſententiam non fuiſſe, neq; aliquos ſanctos id literis mandaſſe, quod Eunomius proferebat, ſanctum videlicet ſpiritũ ordine dignitateq; tertiũ eſſe, vt ex ipſius Baſilij verbis apparet: Sanctorum, inquit, ſimulat conſeruare doctrinam. Et infrà: Qui verò illi ſancti ſint, & in quibus ſermonibus doctrinam fecerunt, non poteſt dicere: Fueritne vnquam homo ſic audax, qui diuinorum dogmatum innouationes induceret? nullos profectò ſanctos Eunomius poterat citare, qui talem ſententiam habuiſſent. Nam magnum Athanaſium nequaquam ſanctum eſſe credebat, & ante ipſum neminem ſanctum doctorem fuiſſe conſtat, qui illam ſententiam habuiſſet. Neque igitur Eunomius oſtendere poterat, eam fuiſſe ſanctorum doctrinam, neq; ipſam Baſilius ſuſcepiſſe videtur. Porrò quoniã Eunomius ſcripturæ ſacræ potuiſ-
Matt. 28. c ſet inniti, in qua Seruator noſter inquit: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritusſancti: ex quibus verbis quiſquam forſan credere poſſet, ſanctum ſpiritum ordine ac dignitate tertiũ eſſe, idcirco Magnus Baſilius id diſputationis cauſa ſuſcipiens, ac ex hypotheſi ſumens, inquit, ſanctum ſpiritum dignitate ſecundum eſſe à filio, forſan pietatis ratio tradit: pietatis quidem rationem appellans eam, quam ex ſancto Euangelio habemus, ita vt hoc modo Magnum Baſilium exponẽtes, credere debeamus ipſum in hoc heſitaſſe, an ratione pietatis, hoc eſt, ex ſacra ſcriptura haberetur, ſanctum ſpiritum dignitate quoq; tertium eſſe: propterea inquit, cur enim neceſſe ẽſt, & ſi dignitate & ordine tertius eſt, natura quoq; ipſum tertium eſſe? ita & illud FORSAN, ad id debeat referri, quod ex ſacra ſcriptura non clarè patet, ſanctum videlicet ſpiritum dignitate tertium eſſe. Ne aũt quiſquam crederet, ſanctum ſpiritũ ex eo dignitate tertium eſſe, quòd ordine tertius eſt, ideo magnus idem Baſilius (vt in noſtro libro benè ſcriptum eſt) poſt angelorum exẽplum inquit: Sic profectò & ſpiritusſanctus dignitate quidẽ & ordine ſecundus eſt, vt aiunt: accepimus enim ipſum tertium à patre & filio numeratum, & reliqua. Cui ſoli Euangelicæ authoritati, patres ampliſſimi, Eunomius innitebatur, quandoquidem ſanctorum aliam non habebat, qua ſuam ſententiam tueretur. Quod quidẽ Euangelicũ dictum Baſilius (vt ſæpenumerò dictũ eſt) dans Eunomio eo modo interpretandum, verbo FORSAN vſus fuit, acſi ſic dicere voluiſſet: Eunomius Euangelio forſan innititur, quod forſan dicit ſanctum ſpiritum dignitate tertium eſſe: non tamen indè conſequitur, ipſum natura quoq; tertium eſſe. Qui quidem Baſilius, cùm vocaret in dubium, an ſanctusſpiritus dignitate tertius ſit, idcirco in eodẽ ipſo ſermone ſic inquit: non tamen alienæ ipſum eſſe naturæ indè conſequitur, quanquàm concedendũ non ſit. Quæ quidem particula, QVANQVAM CONCEDENDVM NON SIT, in veſtro libro nequaquam habetur. Non igitur magno Baſilio dedecori vel turpitudini creditur eſſe, ſi in eo ſermone, quem non affirmans, ſed ex hypotheſi ſumens, verbo FORSAN, protulerit. Sic ergo Baſilium, noſtris libris, qui quamplurimi ſunt, acquieſcentes, exponimus ac intelligimus.

Vt veritas libri noſtri, ac ſimul veſtrorũ falſitas appareat, P. ampliſ. fieriq; nõ poſſe, vt aliqua ratione ex veſtris huiuſmodi libris veritas habeatur, tres omnes Baſilij in Eunomium libros, ſecũdum Ambroſij expoſitionem, diligenter examinaui: ex quo quidem benè cognoui, in quibúsnam differamus. Quæ dum explico, attendite, obſecro. In noſtro quidem lib. ſcriptũ eſt ita: Dignitate nanq; ipſum ſecũdum à filio, cũ ab ipſo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa cauſa dependeat, pietatis ratio tradit: natura verò tertia vti, & reliqua. In veſtro aũt ita: Dignitate nãq; ipſum ſecundũ eſſe à filio, forſan pietatis ratio tradit, natura verò tertia vti, & cætera, vbi multorum verborũ defectus patet clariſſimè. Præterea Baſilius volens probare, ſpiritum ita ſeſe habere ad filium, quemadmodùm filius ad patrẽ, his verbis vtitur: Nam quemadmodùm filius, ordine quidẽ à patre ſecundus eſt, quoniã ab illo: & dignitate, quoniã origo atq; cauſa eſſendi pater ipſi eſt, & quoniã per ipſum acceſſus & deductio ad Deũ patrẽ: natura verò nullo modo ſecundus, quoniam in vtroq; vna eſt deitas: ita videlicet & ſanctusſpirit⁹, & ſi dignitate & ordine ſecũdus à filio eſt, nõ tamẽ veriſimiliter alienæ ipſum eſſe naturæ indè conſequitur. Hæc in noſtro volumine. IOAN.

lumine. In quibus quidem verbis nulla eſt ambiguitas vel cõditio, ſed ſimplex ac mera cõparatio vel ſimilitudo. Vos tamen his verbis hoc additis, QVANQVAM CONCEDENDVM NON EST: & facitis, vt argumentum & ratio tanti viri, ſit ambigua & cõditionalis. Sed eſt alia quoq; magna noſtrorum codicum diſſonantia. Nã magnus ipſe Baſilius, poſt angelorum ac ſiderum exemplum, * eandem veram, ſimplicem, ac ſine ambiguitate aliquáve cõditione, certã cõcluſionem infert, ſanctũ ſpiritum dignitate & ordine tertium eſſe, quã quidem pietatis ratiõe, cui inniti maximè videtur, demonſtrat. Accepimus eñ (inquit) tertium à patre & filio numeratũ, cùm ipſe Dñs in traditione ſalutaris baptiſmatis ordinẽ tradiderit his verbis: Euntes, docete omnes gentes, baptizãtes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Quæ ſanè verba Baſilius pietatis vocat rationẽ. Quibus verbis opinionem ſuam (vt dictũ eſt ſuprà) ſulciens, ſanctũ ſpiritum dignitate & ordine tertiũ eſſe oſtendit, quæ omnia ſequentium cum præcedẽtibus nexu valdè cõſonant. Nã angelorũ exẽplum pro vero ac abſoluto ſuſcipiens, ſic ex eo argumentatur: Quemadmodùm angelorũ alius princeps, alius ſubditus, & tamen oẽs angeli natura ſunt, & in dignitate quædã diuerſitas, in natura verò cõmunitas eſt, ſic ꝑfectò & ſpiritus ſanct⁹, &c. In quo quidẽ argumento, quod in prima ꝓpoſitione videt̃ accipere, id ſimplex, abſolutũ, definitũ, ac ſine aliqua cõditione aut hæſitatione videt̃ eſſe: ergo neceſſe eſt, vt id quod ex eo cõſequitur, certum & nõ ambiguum ſit, queádmodùm ex noſtri codicis lectione habetur. At in veſtro verbum hoc, VT AIVNT, additũ eſt, ita vt magnus Baſilius non ex certa ſcientia, verùm dubitanter eam ſententiã habuiſſe videat̃. Videre videor, P. A. verba Baſilij, vt in veſtro noſtroq; codice ſcripta ſunt, memoriter repetiſſe. Verùm, ſi qua in parte defecerim, eam tu reuerende pater explana, quandoquidem mihi videtur, nõ alijs in Baſilij verbis nos differre. Vt autem veritas magis pateat, in exponendis ipſis patienter conſtanterq; perſiſtamus. Nam in ipſis vertitur cardo, cùm eiſdem, iactis pro fundamẽtis, magnus Baſilius in Eunomiũ diſputat, quæ quidẽ verba ſi eſſent ambigua, nil prorſus oſtendere poſſent. Quæro igitur ex te, reuerende pater, id quod ſeſſione proxima ex me petiſti, vtrùm ex hac Baſilij authoritate ſentias, magnum Baſilium crediſſe aliquos ſanctos fuiſſe, qui crediſſent, literiſque mandaſſent, ſanctum ſpiritum ordine dignitateque tertium eſſe, nécne?

*for. * tandem*

Matt. 28. c

MAR. Equidem pater reuerende, neq; Baſiliũ id ſenſiſſe, neq; ipſum crediſſe, hãc fuiſſe ſanctorum ſententiam, neq; deniq; aſſenſum fuiſſe Eunomio, proferenti ſentẽtiam ipſam à ſanctis ſibi fuiſſe traditam, confeo, vt ex ipſius Baſilij verbis apparet.

IOAN. Vt magnum Baſilium, pater reuerende, hoc ſacrum cõcilium intelligat optimè, ab initio tertij in Eunomiũ libri, vſq; ad eam partem, CVR ENIM NECESSE EST: omnia verba Baſilij repetens, ipſum explanabo, quandoquidem ipſe non pauca præteriſti. Vix tandẽ (inquit) blaſphemijs in vnigenitum ſaturatus, ad ſpiritum ſanctũ tranſijt, totiqúe ſuæ conſentanea voluntati de ipſo etiã diſſerit: id eſt, cùm nil à ſanctis habuiſſet. Deinde verba Eunomij repetit. Cùm verò (inquit) hæc nobis de vnigenito ſufficiant, reliquum eſt, vt de paracleto quoq; dicamus. Nec opiniones nõ exquiſitas multorum ſequemur, ſed ſanctorũ in omnibus doctrinam conſeruabimus, à quibus cùm dignitate ac ordine tertium ipſum didicerimus, tertium quoque natura eſſe credidimus. Hæc Eunomius. In quo quidem ſermone magnus Baſilius tria verba in primis notare videtur. Primum illud, nec opiniones non exquiſitas multorum ſequemur. Secundum illud, ſed ſanctorũ in omnibus doctrinam cõſeruabimus. Poſtremũ illud, à quibus cùm dignitate ac ordine, & reliqua. Quibus omnibus eodem ordine contradicit, ita dicens: Quod igitur non putat oportere in ſimplici ac ſyncera fide multorum permanere, ſed artificioſis quibuſdam ac cauillatorijs rationibus ad id, quod ſibi videtur, veritatem rurſus commutare. Eunomium igitur repræhendit, quòd multorum fidem deſpicere videbatur, qua ſpiritum ſanctum glorificarent. Ex quibus quidem verbis apparet, Eunomium benè nouiſſe, quinam hi fuerint, qui eam de ſpiritu ſancto opinionem habuerint: quos tamen Eunomius nihili faciens, ſanctorum ſimulat conſeruare doctrinam, & tacet eos, (inquit Baſilius) quemadmodùm in ſermonibus ſuis de filio fecerat. Et infrà: Qui verò illi ſancti ſint, & in quibus ſermonibus. Et paulò infrà: Cur eñ neceſſe eſt, & reliqua. Quæro igitur ex te, reuerende pater, an ipſe magnus Baſilius multorum illorũ ſententiam nouerit, quos Eunomius ſectari noluerat? & an artificioſa & cauillatoria Eunomij ſciuerit argumenta, quibus veritatẽ euertere cupiebat? Credo equidem, Patres ampliſſimi, Baſilio hæc omnia explorata fuiſſe, necnon quinã hi ſancti fuerint, quos Eunomius proferre non poterat.

MAR. Eunomius, pater reuerende, multorum opinionem de ſancto ſpiritu eam eſſe intelligebat, quam multitudo Chriſtianorum ex traditione baptiſmatis ſalutaris conceperat. Ex eo enim quòd ſanctus ſpiritus cũ patre & filio diſponitur atque numeratur, piè quoq; Chriſtiani crediderant, ſpiritum ſanctum eiuſdem eſſe naturæ.

IOAN. Benè igit̃ Athanaſius, ac cęteri ſentiebãt?

MAR. Ipſi etiam credebant cum pluribus.

IOAN. Eunomij autem artificioſos ac ſophiſticos ſermones, quos putas fuiſſe?

MAR. Quia multorum ſpernebat opinionem, quodq; ſanctorum doctrinā ſimulabat ſeruare, quos nequaquam proferre, nominareq; potuiſſet, (nullos enim tales fuiſſe credendum) quòd deniq; ſanctum ſpiritū ordine dignitateq; tertium eſſe concedens, ipſum natura quoq; tertium eſſe, artificioſè cauillatorieque ratiocinabatur. Quam quidem concluſioné Baſilius volens euertere, dat, non tamen concedit Eunomio, ſpiritum ordine dignitateque tertium eſſe, probans, non tamen ex eo neceſſe eſſe, vt natura quoq; tertius ſit. Patet ergo, Eunomij rationes artificioſas fuiſſe, quibus concludere oſtendereq; nitebatur, id quod ex ipſis neceſſariò non potuiſſet inferre.

IOAN. Eunomius, P. A. ſanctū ſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, à ſanctis accepiſſe profitebatur, ratus, ex eo ſimpliciter ac ſine cótrouerſia cócludere poſſe, ipſum natura tertium eſſe. Neceſſe enim fuerat ei ad cóclusioné ipſam probandā, argumento ſaltē ſophiſtico, apparēterq; vero vti, quod quidem fuiſſe creditur, iam quod à ſanctis accepiſſe dicebat. Idcirco Baſilius inquit, Sanctorum ſimulat cóſeruare doctrinā: nō aút dicit, artificioſas & cauillatorias rationes accepit. Patet igitur, Eunomium ex præcedenti vero, cóclusionem ſuā oſtendere voluiſſe, ac ipſam verā eſſe putaſſe. Quod quidem Eunomij argumentū ſi benè perceperitis, dubio procul vobis patebit, ipſum cóclusioné eam inferre voluiſſe. Cum ſanctis autem illis, qui ſanctum ſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe proferrent, ipſe Baſilius ſentiebat, quorum ſententia Eunomio nequaquā opitulabatur, vt ex ea cóclusionem ſuam poſſet inferre, ſanctum videlicet ſpiritum natura quoq; tertium eſſe. Quandoquidé ſancti, tametſi noti fuerint, quoniam tamen eorum ſententia ad Eunomij rem neutiquam facere videretur, idcirco is Eunomius ipſos (vt inquit Baſilius) nominare non audebat, quos multos eſſe dicés, opiniones eorū non exquiſitas appellabat, qui ſancti ſanctum ſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe profitebātur, quos tamen Eunomius paruifaciebat, & nulli alij ſancti fuerant, quos verè poſſet citare. Propterea Baſilius inquit: Qui verò illi ſancti ſint, & in quibus ſermonibus doctrinā fecerunt, non poteſt dicere. Quibus quidem Baſilij verbis, pater Epheſie, falsò videris adduci, vt credas ipſum Baſilium neutiquā credidiſſe, ſanctum ſpiritū ordine ac dignitate tertium eſſe, nec illos vnquam ſanctos huiuſmodi ſententiam habuiſſe, cùm ſi qui fuiſſent, eos (inquis) Eunomius citauiſſet. At ipſi dicim⁹, nóullos ſanctos noſtros ante ipſum fuiſſe, qui cùm eius opinionis fuerint, ſpiritus ſancti quoque proceſſionem credebant: Eunomium autem Arrianorū ſecta inuolutum, cum ipſis ſanctis ſentire noluiſſe. Nunc redeo ad proximum meum ſermonem, ad quem etiam reſpondiſti. In quo quidé Eunomij verba repetij, vt vos, patres ampliſſimi, rem noſtram meliùs intelligeretis. Magnum dicebā Baſilium volentem Eunomio cótradicere, ſuam primò cócluſionem ſimpliciter poſuiſſe, ac ipſam deinde (vt ex noſtri codicis lectione videtur) duabus rationibus demóſtraſſe: altera, quòd quemadmodùm filius ſe habet ad patrem, ita etiam ſpiritus ad filium: altera verò, angelorum exemplo, quippe qui verus ratiocinandi modus exiſtit, vt ex propoſitionibus veris, ſimplicibus ac abſolutis, veræ, ſimplices & abſolutæ, concluſiones inferantur: quandoquidem canon certus ac nō fallax in dialectica eſt, vt ex propoſitionibus veris, falſum inferri non poſſit. Cùm igitur vera & nō ambigua magnus Baſilius propoſuerit, concluſioné etiam veram neceſſariò intulit. Differt autem nihil, ſiue illa fuerint argumenta, ſiue authoritates: ſacra nanq; ſcriptura & authoritates ſanctorum, verorum argumétorum vim habent. Ex veſtri verò libri lectione duo nō parua incommoda ſequi videntur. nam ex propoſitionibus veris falſa cócluſio ſequitur, & ex ambigua Baſilij propoſitione, vera, non autem ambigua, concluſio habetur. Quod dubio procul fieri non poteſt: nam neceſſaria cócluſio, ex dubia propoſitione nequaquàm conſequitur. Diſpice igitur obſecro, pater reuerende, quibus in tenebris verſere, in hac iſta tua perſiſtens ſententia. Nam ex his duabus rationibus patet, librum veſtrum in hac parte mendoſum & corruptum eſſe.

MAR. Non equidem arbitror, patres ampliſſimi, neceſſarium eſſe, vt ex ſimplici ac abſoluta oratione concluſio ſimplex & abſoluta ſemper ſequatur: quinimmò fieri poſſe exiſtimo, vt quippiam verū ſimpliciter ſit, id tamen quod ex eo infertur, non verum ſimpliciter, ſed ex hypotheſi ac alicuius poſitione verum exiſtat. Quéadmodùm magnus Baſilius ratiocinari videtur, qui angelorum exemplis, quæ vera ſimpliciter ſunt, non neceſſarium eſſe, diuerſam ipſos naturam habere, demonſtrat, & ſi alius quidem princeps, alius verò ſubditus (vt inquit Baſilius) ſit: quippe qui poſitis angelorum exemplis, datoque ſanctum ſpiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, quod Eunomius ab Euangelio habere profitebatur, non tamen neceſſarium eſſe demóſtrat, ſpiritum natura quoque tertium eſſe. Non igitur verum eſt, vt ex ſimpliciter abſoluteq; veris, id, quod concluditur, tale ſit.

IOAN. Vt me meliùs intelligas, reuerende pater, hoc exemplum do tibi: Homo currit, ergo

ergo mouetur. In quo quidem argumento
neceſſe eſt intelligere, non ſolùm hominē
ſimpliciter currere, verùm etiam ex condi-
tione, vt ſi homo currit, moueatur.

Non ita ſe habet. His dictis ſeſſio fuit
MAR. dimiſſa, ſancta iubente ſynodo, vt die Mar-
tis frequens iterum conueniret.

DIE MARTIS XVII. MENSIS
Martij, ſeſſio 23. Florentiæ.

MAR. NOſtra quidem religio, patres ampliſ-
ſimi, non ab hominibus, neq; per ho-
mines initium habuit, confirmataque fuit,
verùm ab ipſo Domino Ieſu Chriſto, quem
diſcipulis ſuis clarè & apertè locutum fuiſ-
ſe credimus: idcirco verbis ambiguis & ob-
ſcuris poſtpoſitis, (licèt ea etiam accuratè
conſiderata, à nobis magìs, quàm cōtra nos
faciant) eò noſtram transferamus oratio-
nem, vndè rerum omnium canonem nos
habere oportet. Porrò autem credendum
eſt, magnum Baſilium nec cōtra Chriſtum
Dominum & eius diſcipulos, nec ipſorum
poſteriores, nec ſibijpſi diſſona ſcripſiſſe,
memoriæq; prodidiſſe, vt pluribus eiuſdē
Baſilij verbis vobis probauimus, ac DEI
benignitate, à quo dicendi facultatem ha-
bemus, probabimus. Age igitur laudemus
diſcipulum à præceptore, ac ſeruum à do-
mino, & eundē ipſum Baſilium in ſuis ſer-
monibus, nō à Domino diſcrepaſſe, verùm
ipſum ſecutum fuiſſe, probemus. In primis
quidem Deus & verbum, ac primus theo-
logus & theologorū omnium doctor, cùm
extremo ſermone diſcipulis ſuis illa theo-
logiæ ſecreta proderet, dixit: Cùm autem
Ioan. 15. d venerit paracletus, quem ego mittā vobis à
patre, ſpiritum veritatis, qui à patre proce-
dit, ille teſtimonium perhibebit de me. In
quo quidem ſermone, cùm de tribus perſo
nis mentio fit, tribus etiam verbis vtitur,
ſingulis videlicet ad perſonam ſingulā re-
ferendis. Nam de ſpiritu ſancto protulit il-
lud: Cùm aūt venerit paracletus: de ſeipſo
patreque, Quem ego mittam vobis à patre:
de ſolo autem patre, Qui à patre procedit.
Inſpice igitur, obſecro, P. reuerende, quàm
exactiſſimā theologiam nobis tradiderit.
Per illud enim, Cùm venerit, maximam ſpi
ritus libertatem ac facultatem oſtēdit: per
illud verò, Quem ego mittam vobis à pa-
tre, ſuam & patris beneuolentiam erga ſpi-
ritus ſancti præſentiam, apparitionemque
demonſtrauit: per illud autem, Qui à patre
procedit, patrem ſpiritus cauſam eſſe pate-
fecit. Pro quarum duabus primis partibus
Gregorius theologus in ſermone de ſan-
cto ſpiritu, quem in feſto Pentecoſtes ha-
buit, inquit: Venientem quidem vt liberū,
miſſum verò non vt ἀντίθεον, hoc eſt, contra
Deum. Quoniam enim pater iam diu præ-
cognitus fuerat, ac deinde filius, poſtremò
verò ſpiritus ſanctus apparuit: ne quiſquam
impiùs crederet, ipſum alterius exiſtentem
naturæ ac voluntatis, aduerſus Deum ve-
niſſe, idcirco à patre & filio mitti dicitur, ita
vt illa miſſio, ipſorū beneuolentiam (vt eſt
ſuprà dictū) ſignificet. Item in alio de ſan-
cto ſpiritu ſermone theologus idē inquit:
Mittitur quidem œconomicè, venit autem
ſua ſponte: ſancti ſpiritus apparitionem, ob
generis humani commodum, œconomiam
appellans. Ergo quemadmodū verbū mit-
tere, ad patrem ſimul & filium refertur: ve-
nire verò, ad ſpiritum: (ſolus enim ſpiritus
venit, minimeq; neceſſe eſt intelligere, per-
ſonam aliam cum ipſo veniſſe vel venire)
ita quoq; credendū eſt, verbū PROCEDERE,
ad patrem ita referri, vt ex ipſo ſolo, nō aūt
ex filio, ꝓceſſio fieri intelligatur. Cur etenī
de ſancto ſpiritu loquens dñs, eum ex ſe &
patre mitti protulit? de proceſſione verò
faciens mentionem, non à nobis dixit, vel
ex me patreq; procedere, verùm, qui à pa-
tre procedit? Quoniā igitur ſpiritus ſancti
proceſſio, patris propria eſt: idcirco neceſſe
nō eſt, vt filius in ea intelligatur, cuius qui-
dem rei teſtis eſt ſępè nominat⁹ Gregorius,
qui de diuinarum perſonarum proprieta-
tibus loquens, inquit: Propterea noſtris in
terminis ſtantes, ingenitum & genitum, &
quòd ex patre procedit, proferimus, vt ipſe
Deus & verbum dicit. Siquidē igitur ſan-
cti ſpiritus proprium eſt, non quidem ſim-
pliciter, ſed ex patre procedere: proprium
verò cum eo, cuius eſt ꝓprium, neceſſariò
conuertibile eſt, ac eidem æquale: neceſſe
eſt, has enunciationes veras eſſe: Quod ſan-
ctus ſpiritus eſt, id ex patre ꝓcedit: & quod
ex patre procedit, id ſanctus ſpiritus eſt: ita
vt ſi quid aliud eſſet, quod ex alio quoque
procederet, id ſpiritus ſanctus nō ſit: quod
palàm eſt ſecundum veram rationem con-
uerſionis. Fieri ergo nō poteſt, cùm ſanctus
ſpiritus ex patre procedere dicitur, vt ex fi-
lioq; ſubintelligatur procedere, quam qui-
dem firmiſſimam rationē, ex noſtri ſerua-
toris verbis, necnō ex noſtro theologo ha-
buimus. Nūc ad ipſius noſtri ſeruatoris di-
ſcipulum, & arcanorum eius participem, &
cæleſtem hominem, ac vas electionis Pau-
lum veniamus: quidq; ipſe de ſancto ſpiri-
tu ac eius eſſentia ſcripſerit ad Corinthios,
accuratè cōſideremus. Nos autem (inquit) 1. Cor. 2. c
non ſpiritum mundi accepimus, ſed ſpiri-
tum qui ex * Deo. Ne autem quiſpiam cre- for.* Deo
deret Paulum ex filio quoq; ſubintellexiſ- eſt.
ſe, per beati Ioānis theologi doctrinam in-
ſpiciat, eandē ipſam Pauli theologiam di-
lucidantem, ea videlicet ex parte, qua, ſem-
per virgine DEI genitrice Maria fauente,
magno ac admiratiōe digno Gregorio ar-
cana theologiæ aperuit, vt beatus Grego-
rius Nyſſenus in eius vita teſtatur. qui qui-
dem ſanctus Ioannes inquit: Vnus ſpiritus
ſanctus ex DEO eſſentiam habens, ac per
filium manifeſtatus hominibus, & reliqua.

Vndè clarum eſſe videtur, fieri non poſſe, verbum, EX FILIOQVE, ſubintelligi: nã huic orationi, EX DEO ESSENTIAM HABENS, nó illud ſtatim ſubiunxiſſet, AC PER FILIVM MANIFESTATVS HOMINIBVS: qua quidem particula demõſtrauit, ſoli patri proprium eſſe, vt ex ipſo ſanctus ſpiritus eſſe habeat: filio autem, vt per ipſum mortalibus appareat. Audientes ergo ſpiritum ex Deo eſſe, non eſt neceſſe, quinimmò fieri nó poteſt, vt EX FILIOQVE ſubintelligant: quãdoquidem hæ duæ orationes, ſanctum ſpiritũ ex Deo eſſentiam habere, ac per filium manifeſtari, diuerſa ſignificant. Hoc enim filio, illud verò patri, dubio procul aſſcribitur. Quæ omnia ex literis ſacris habentur. Porrò autem Dionyſius Pauli diſcipulus, ac eiuſdem ſecretorum & myſteriorum particeps, quidnam in hoc ſentiat, videamus: quippe qui in capitulo, quod inſcribitur, Quæ ſit vnitio & diſcretio in diuinis, inqt: Eſt autem diſcretio in ſuperſubſtãtialibus theologijs, non quam dixi tantùm, quòd ſecũdum ipſam vnitionem immixtè & incõfusè collocatur vnaquæq; principalium perſonarum, ſed quòd ea, quæ ſunt ſuperſubſtãtialis deiformitatis, non conuertuntur ad ſe inuicèm. Solus autem fons ſuperſubſtantialis deitatis eſt pater. Siquidem igitur ſolus fons ſuperſubſtãtialis deitatis eſt pater, qua quidem ratione à filio & ſpiritu ſeiungitur: (loquitur autem de perfecta diuinarum perſonarum diſiunctione) ſequitur, vt neque filius neq; ſpiritus cum patre, quatenùs fons eſt, cõmunicet: alioquin in perſonis ipſis confuſio, non autem ſeiunctio eſſet. Propterea (inquit) neq; cõiuncta deſtruere, neq; ſubiuncta confundere licet. Fontis autem ratio nullo pacto refertur ad filium, ob idque ſancti ſpiritus cauſa filius eſſe nó poteſt: nam à ſuperſubſtãtiali diuinitatis fonte ſpiritus ſanct* ſcaturit. Siquidẽ igitur ſolus pater diuinitatis fons eſt, quo quidẽ à filio ſanctoq; ſpiritu ſegregatur, ſequitur, vt ſolus etiam mittens ſpiritum ſit. Vndè ſequitur, vt veſtrum dogma ex talis tantiq; doctoris ſententia, nó ſolùm nequaq̃ probetur, verùm etiã clariſſimè refellatur ac reprobetur. Quam quidẽ ſententiã magnus etiam Athanaſius in ſermone, qui de æterna filij ſanctiq; ſpiritus eſſentia inſcribitur, ita teſtaẽ: Diſiungimur (inquit) ab ijs, qui Iudæos ſecuti, cùm Deũ de Deo negant, vt Chriſtianorũ fidẽ euertant, Deum vnũ vt Iudæi profitentur: non quòd ſolus ingenitus ac ſolus diuinitatis *eſt pater, verùm ꝙ ſine filio, ac ſine fructu viuentis verbi exiſtit. Vbi doctor etiã ipſe, patrem ſolum ingenitũ, ac ſolũ fontẽ diuinitatis teſtaẽ. Vt aũt fieri non poteſt, vt eſſe ingenitũ, alicui perſonarum cõmunicetur: ita etiã fieri non poteſt, vt fons diuinitatis cum filio cõmunicetur. Vndè ſequitur, vt

*fons eſt

filius non ſit fons, neq; cõſequenter ſancti ſpiritus cauſa. Eccè P. A. q̃ clarè ſancti doctores in hac veritate conueniant. Sed vniuerſalium quoq; conciliorum ſententias, eandẽ ipſam veritatẽ teſtantes, in medium proferã. Nam primũ Nicenum ad hæſitantem quendam philoſophum pro Leontio Cæſareẽ præſule ſcripſit ita: Suſcipe vnã patris diuinitatẽ, filium ineffabiliter generantis, necnon filij ex eo geniti, ſanctique ſpiritus, qui ex ipſo patre procedit, quique filij proprius eſt, ſecundum Paulũ Apoſtolum, qui, ſi quis ſpiritum, inquit, Chriſti nó habet, is nó eſt eius. Quæ quidẽ verba P. A. perpendenda ſunt, ac ipſius ſacræ ſynodi mens accuratè cõſideranda, quę de ſpiritus ſancti theologia loquens, videlicet vndè procedat, & diuinitatis cauſam habeat, EX PATRE protulit: ne quis forſan putaret, ꝓceſſionẽ ad filium debere referri, de quo paulò antè fecerat mentionem.

Rom. 8. b

IOAN. Statutum ordinẽ mihi, pater reuerende, prȩterire videris: quandoquidem inter nos cõuenit, vt de parte in partem, & de argumento in argumentum progrediamur.

MAR. Non equidem ordinem ſtatutum, P. reuerende, peruerto, dum ſtudeo fortiſſimis argumentis oſtendere, noſtrum magni Baſilij librum non eſſe mendoſum, neq; Baſilium ipſum ſibijpſi contradixiſſe.

IOAN. Superiori ſeſſiõe, patres ampliſſimi, beatiſſimi patris noſtri, necnõ Imperatoris ſereniſſimi iuſſu conuenimus, vt de parte in partem, ac de argumento in argumentum ꝓgrederemur: idcirco à Magni Baſilij ſermone, quem pro Pentecoſtes celebritate literis mandauit, proximę noſtrę orationis exordiũ ſumpſimus, in qua tametſi forſan multus viſus fuerim, nunquam tamen à ꝓpoſito ſermo noſter defluxit, ſed in veritatem inueſtigandam vehementer incubuit, quam deinde aſſecutus, ſtatim ad alteram ipſius Baſilij authoritatem in tertio contra Eunomium libro veni: in qua quidem exponenda, lõga etiam viſus fui oratione, nihilominuùs à propoſito nunquam ſermonem meum diuerti. Volenti nanque mihi eam ſentẽtiã patefacere, neceſſe fuit, ipſam clarè exponere, fideliterq; interpretari, nũquam tamen (vt ſuprà dixi) ab eius verbis diſceſſi, qua in re mihi videor aſſecutus fuiſſe, vt ex præcedentium verborum Baſilij expoſitione, ſequentia reddita fuerint clariora. Poſt hæc argumenta duo validiſſima protuli, quibus mihi videor probaſſe, verbum illud FORSAN, neutiquam ſtare poſſe, in qua quidem diſputatione pro magnitudine rei breuior eſſe non potui. Siquidem igitur reue. P. ordinẽ eundem ſeruare voluiſſes, profectò contra meã eiuſmodi expoſitionem & argumenta primò dixiſſes. At puto cõtigiſſe, vt argumẽta mea ita tibi valida viſa fuerint, vt ipſa nó potẽs deſtru-

ere, ad aliam materiam veneris: quod mihi profectò vehementer placeret, ſi etiam tu idẽ affirmares. Porrò ſi ea fugere declinareq; cupiebas, ſaltem ad Athanaſij authoritatem venire debebas, quam poſt Baſilium attuli, quæ quidem nõ minùs, ac ipſius Baſilij authoritas, ad rem noſtram ſpectare videtur, P.R. poſtpoſitis his, ac nullo (vt dictum eſt) ordine ſeruato, alias de ſancti ſpiritus ꝓceſſione quæris authoritates, perindè ac illę, de quibus agimus, in ſancto Euãgelio fundatæ nõ ſint. Num illa Baſilij ſen-
Ioan. 16. b tentia ex his Euangelij verbis, De meo accipiet, & annunciabit vobis, nõ dependet? num in ratione pietatis ac veritatis, quã in traditione baptiſmatis ſeruator noſter ꝓtulerat, benè fundata non exiſtit? Immò ſi diligenter P. R. proſpexeris, quod in XV.
Ioan. 15. b Ioannis Euangeliorum capite dicitur, qui à patre procedit, id in ſubſequenti capite, quonam pacto intelligi debeat, ab eodem Ioanne expoſitum clarè reperies, vbi dicit:
Ioan. 16. b Omnia quæcunque habet pater, mea ſunt: propterea dixi, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Siquidem igitur & authoritates ipſæ, quas citaui, & argumẽta noſtra ex ſacra ſcriptura ſunt, magnum profectò incõueniens eſſet, & huic ſacro cõcilio nõ mediocri dedecori, ſi poſtpoſitis ipſis, ac nulla per vos ad argumenta noſtra reſponſione habita, ad eas veniremus authoritates, quas modò protuliſti. At longè aliter mihi mens eſt. Nam ſis in dicendo multus, vt lubet: quandoquidem nõ ego, ſed sereniſſimus Imperator tibi legem imponere poteſt: ego tamẽ diſputationis normam & ordinem ſemper ſeruabo, ita vt nunquam huic tuæ orationi reſpondeam, niſi tu P.R. ſeruato noſtræ diſputationis ordine, (vt ſuprà dictum eſt) nobis priùs reſponderis. Quod quidem agẽdum eſt tibi, ſi nolis tẽpus vanè conterere. A te igitur vehemẽter contendo, vt ad argumenta noſtra reſpondeas, ex quibus magni Baſilij mentẽ dubio ꝓcul percipies, niſi aliter ſanctiſſimus dñs noſter iuſſerit. Sed tertię ſynodi authoritatem, quam etiam S. Cyrillus citauit, quãq; memini aliâs ad propoſitum protuliſſe, iterum repetam. Sanctorum (inquit) patrum profeſſionem rebus in omnibus cõſectantes, quam in ipſis, ſpiritu ſancto loquente, habuerant, necnon mentem ipſorum diligenter inueſtigantes, veritatem ꝓferimus. Qui quidem canon, P. A. nobis debet ſeruari, ac ita ſanctorum authoritates citare debemus, vt conſtanter ac diligenter ipſarum veritatem inueſtigemus.

MAR. Diſputationis ordinem, P.A. vt inter nos conuenit, dubio procul ſeruauimus. Porrò, quoniam in exponendis nonnullis magni Baſilij verbis proximam ſuperioremq; ſeſſionem (vt noſtis) fruſtrà cõtriuimus, ideo ne in ipſis verbis ſemper verſando, ac dicẽdo & reſpondendo, diſputatio noſtra fiat infinita, maius operæprecium nobis eſt viſum, non obſcuris, ambiguis, & mendoſis libris, verùm ſancta ſcriptura, & ſanctorum ſententijs ab omnibus Chriſtianis cõceſſis atque receptis, noſtram cauſam agere. Nam eadem ſemper repetentes, nil vnquam ꝓfecerimus, cùm præſertim illud verbũ FORSAN, non noſtris libris additum fuiſſe, clariſſimè probauerimus. Ne autem (vt paulò antè dictum eſt) in eis cõtinuò verſaremur, alias authoritates, quàm maximè Baſilio conſonantes, in medium proferre voluimus, vt etiam ex ipſis appareat, noſtros libros nõ eſſe mendoſos: quibus deinde repetitis, dialecticè ac ſuo loco, fauente DEO, reſpondere poteritis.

IMP. Si patris Epheſij perorationem, præſt. P. audire expectauiſſetis, veſtris etiam argumentis reſpondiſſet: ſed quoniam vos ſemper dicere vultis, nobis verò nunquàm opportunitas daĩ dicendi, idcirco pater Epheſius data occaſione, rationes ſuas nunc intendit afferre.

MAR. Ergo redeamus vndè ſumus digreſſi. Primam ſanctã generalem ſynodum, P.A. dicebamus, pro Leontio Cæſareñ antiſtite ad quendã hæſitantẽ philoſophum ita ſcripſiſſe: Suſcipe vnam patris diuinitatem, & reliqua. Vbi ſcitu dignum eſt, ſanctũ ipſum concilium illud EX PATRE protuliſſe, ne quiſquam crederet, verbum EX IPSO, ad filium quoq; referri: quandoquidem de eo quoq; fecerat mentionẽ, ac ſi ſic ꝓtuliſſet, non ex filio, ſed ex patre ſpiritum ſanctum ꝓcedere. Quã etiã ob cauſam illud quoq; ſubiunxerat, QVIQVE FILII PROPRIVS EST: perinde ac ſi dixiſſet, tametſi ſpiritus ex filio nõ procedat, non tamen eſt alienus ab ipſo, quãdoquidẽ cõſubſtãtiales exiſtunt. Ad quã quidẽ intelligentiã Paulus dixiſſe creditur, ſi quis ſpiritũ Chriſti nõ habet, is non eſt eius, vt B. etiã Cyrillus Theodorito Rom. 8. b
reſpõdens, à quo quidẽ incuſabatur, ſe credere ſpiritum ſanctũ ex filioq; procedere, inquit: Quanuis S. ſpiritus ex Deo & patre procedat, nõ tamen alienus à filio eſt. Sed de his aliâs, ſi dabiĩ opportunitas, accuratius cõſiderabimus. Quibus quidẽ cum ſanctis patribus ac ſancta ſynodo magnus etiã Baſilius cõuenit, quippe q 18. ca. ad Amphilochium inquit: Spiritus Chriſti dicitur, vt eius ꝓprius ſecundũ naturã, hoc eſt, vt cõſubſtãtialis: quem ſi Baſilius credidiſſet ex filio accipere eſſe, nõ ipſum, vt eius ꝓprium ſecundum naturã, verùm vt procedentem, & ex ipſo habentẽ eſſe, ac annunciantem, dixiſſet, quæ ſanè verba magis cõſequi, viderentur. Qui etiã magnus Baſilius in ſermone contra Sabelliũ & Eunomiũ inquit: Eũdẽ ſpm̃ cũ patre, nõ aũt ipſum patrẽ eſſe nouit: necnõ ipſum cum filio accipi, nõ autẽ filiũ nuncupatũ: & ꝓprietatẽ eius ad patrẽ intel-

intelligo,quandoquidē ex patre ꝓcedit:ad
filium verò,q̃nquidē illud audio,ſi quis ſpi
Rom.8.b ritũ Chriſti nō habet,is nō eſt eius.Inſpici-
te,obſecro,P.A.hæc verba, q̄ eius ac aliorũ
ſanctorũ patrũ dictis cōſona ſint.Ad patrē,
inquit,quādoquidē ex patre ꝓcedit: ad fi-
lium verò,quoniā Apoſt. dicit: Si quis ſpi-
Ibidem. ritum Chriſti nō habet,is nō eſt eius,i.ſim-
pliciter,quia ſecundũ eius naturā proprius
eſt,(vt paulò ſuprà dictũ fuit) nō autē quia
ex ipſo ꝓcedit. Quid clarius, quid diluci-
dius hac tanti viri ſentētia poterit eſſe? Di-
ſpicite,obſecro, P.A.pro canone ſola veri-
tate vtentes, an ei fuiſſet conueniens talia
verba memoriæ tradere, ſi S. ſpiritũ credi-
diſſet ex filioq́; ꝓcedere.Hęc ex prima ſan-
cta generali ſynodo habemus:quibus pro-
fectò conſona magnus idē Baſilius ſenſiſſe
videt̃,quæ q̄dē ſynod⁹ in ſuo ſymbolo ſer-
uatoris verbis innitens, q̄b⁹ in baptiſmatis
traditione fuerat vſus,S.ſpiritũ ita cũ patre
filioq́; diſpoſuit, vt poſt patris filijq́; theo-
logiā,ſermonē ſuũ ad illũ trāſtulerit.Cuius
deinde ſpiritusſācti theologiā altera gene-
ralis ſynodus exponere, quaq́; ratione cō-
tra S.ſpiritus inimicos cũ patre filioq́; diſ-
poneret̃, dilucidare volens,protulit. Et in
S.ſanctum Dñm & viuificantē, qui ex patre
procedit, qui cũ patre & filio ſimul adorat̃,
& cōglorificatur. Vbi ſanctorũ illorum in-
telligentia nobis diligētiſſimè perpenden-
da eſt,vtpotè qui primā illā S.ſpiritus theo-
logiam,necnō eiuſdē cum patre filioq́; diſ-
poſitionē declarauerint,ac eiuſdem diuer-
ſam erga patrē & filiũ proprietatē docue-
rint,ac ſi ſic dixiſſent: Et in ſpiritumſanctũ,
qui ita cũ patre filioq́; diſponitur,vt ab illo
ꝓcedere, ſimul verò cũ filio adorari ac cō-
glorificari credat̃, quādoquidē cōſubſtan-
tialis eiuſdēq́; dignitatis cũ eis exiſtit. Nam
ſi ſancta ſynodus ipſa, S.ſpiritũ credidiſſet
ex patre filioq́; ꝓcedere: cur,cùm de vtro-
que ſimul fecerat mentionē, nō ita protu-
liſſet, Qui ex patre filioq́; ꝓcedit, quiq́; cũ
ipſis ſimul adorat̃ & cōglorificatur? Nā cũ
quippiā ad duo refertur,p̃ſertim ſi ab eis vt
à cauſis dependeat, id ita in oratione ſole-
mus diſponere, vt vtrāq; cauſam primo ꝓ-
feramus,deinde cōmuni ambobus vtamur
verbo, quēadmodũ hæc duo verba, SIMVL
ADORATVR ET CONGLORIFICATVR,cauſam
vtrāq; ſignificāt. Siquidē igitur S.ſynodus
ad declarādam S. ſpiritus cauſam, nullā de
filio mentionē fecerat, volens aũt conſub-
ſtantialitatē eius oſtendere,filij quoq; me-
minerat:ſequit̃,ipſam ſynodũ nō credidiſ-
ſe,ſpiritũſanctũ ex filioq́; ꝓcedere,quādo-
quidē filiũ neutiq̃ tacuiſſet, cũ idcirco ea
ꝓtulerit oīa, vt Nicenum ſymbolũ clarius
redderet. An aũt talis Niceni ſymboli decla
ratio abſolutiſſima ſit,non autē (vt dicitis)
imperfecta, ita vt ſynodus illa cauſam vnā
tacuerit, ex eo facere poſſumus cōiecturā,
quòd nulli poſteriori ſynodo declarationē
ipſam magis illuſtrare,vel illud EX FILIOQ́;
ſymbolo apponere viſum fuerit,ſed potiùs
poſteriores ſynodi ꝓhibuerint,ne cui lice-
ret ipſi ſymbolo quippiā addere,etſi veſtrũ
hoc dogma tūc vobis futurũ eſſe, diuinaſ-
ſent. Cuius quidē ſecundæ ſynodi defen-
ſor,& acerrimus propugnator,necnō eiuſ-
dem ſymboli, quo nos vtimur (vt fertur)
compoſitor & cōſcriptor magnus Grego-
rius,qui poſteà ob eius theologiam, in qua
p̃clariſſimus fuerat,Theologus fuit cogno-
minatus,in ſermone,qui inſcribitur,de na-
uigatione ex Aegypto, dicit: Omnia, quæ
pater habet, ſunt etiā filij, excepta cauſali-
tate. Vbi patrem à filio cauſalitate ſeiungit,
quēadmodùm Dionyſius * fonte. Siquidē * origine.
igitur filius in hoc differt à patre, ꝙ nō eſt
cauſa:luce clariùs ſequitur, vt neq; mittēs,
neq; ſpiritusſancti cauſa ſit. Hæc ille clariſſ.
doctor palàm ꝓfeſſus fuit. Sed tertia quoq;
ſynodus eandē ipſam ſententiā habuit, ac
re ipſa firmauit:q̄ppe quę Neſtoriano ſym-
bolo recitato, per quēdam Chariſiũ ſacer-
dotem allato,in quo quidem cōtinebatur,
ſpiritumſanctũ nō eſſe filium,neq; per filiũ
eſſentiā habere, theologiā ipſam ſuſcepe-
rit,inueniens eam ſanctis patribus cōueni-
re,ac ſacræ ſcripturæ cōſonā eſſe,ita vt neq;
opinionē ipſam antiquauerit, neq; Neſto-
rium pro eo damnauerit,tametſi Neſtoria-
num ſymbolum ſimpliciter reprobauerit,
decernens ita: Si qui ſymbolum illud cre-
diderint vel docuerint, quod Chariſius in
medium ꝓtulit ac recitauit, in quo de vni-
geniti filij Dei incarnatione,hoc eſt,de tur
pibus & obſcœnis Neſtorianis dogmatib⁹,
mentio fit,huius ſanctę & œcumenicę ſyn-
odi ſententiæ ſubiaceant, vbi patet, P.Am.
ſynodum ipſam Neſtorianum de Dei filij
incarnatione dogma,non autē Neſtorij de
ſpiritusancto theologiā,dānaſſe. Vndè fieri
poteſt facilior coniectura,tunc tēporis cō-
munem opinionē fuiſſe,ſpiritumſanctũ ex
filio nequaq̃ procedere, quam quidē ſen-
tentiā prima Nicena ſynodus habuit,ipſam
deinde tertia ſuſcepit & approbauit. Porrò
autē Cyrillus cōtra Neſtorium pro S.ſpiri-
tus ꝓceſſione literis mirum in modum in-
uehens, nōnullis aliquā dedit anſam,vt ab
eis incuſaretur,quòd ſanctum ſpiritum cre
deret à filio eſſentiā habere. Vndè euenit,
vt Theodoritus cōtra Cyrillum inuectus,
ex Orientalium patrum ſentētia ſcripſerit
ita: Siquidē ſanctum ſpiritum idcirco pro-
prium filij nouerant, quòd vnius naturæ
ſunt,ac ex patre procedit:id etiam ipſi pro-
fitemur, ac vt piam vocem ſuſcipimus. Sin
autem, quòd ex filio vel per filium proce-
dit,illum tanquam blaſphemum impiumq́;
refellimus, credentes Domino, qui dixit
ſpiritum veritatis, qui ex patre procedit, Ioan.15.d
necnon Apoſtolo proferenti, vos autē non 1.Cor.2.c
ſpiritum

ſpiritum mūdi accepiſtis, ſed ſpiritum qui ex Deo & patre. Cui deinde inuectiuę Cyrillus, literis ad quēdam Euoptium antiſtitem ſcriptis, reſpondit, dicēs ſe à Theodorito incuſari, ſibiq; pro ipſius Theodoriti odio in ſe, ac eiuſdem erga Neſtoriū beneuolentia, plurimùm detrahi. Decretum (inquit) accepi, quo de tua pietate certus ſum factus, quod quidē dicitur factum eſſe cōtra eos, qui Theodoritum Cyri, quem τὸ λύχνον appellari dicebat, anathemate notant. Quod cū accepiſſem, Deo gratias egi, ac pſalmum illū decantaui: Dñe, libera ſanimam meam à labiis iniquis & à lingua doloſa: qñquidem mihi videor vbiq; detrahi, ac multis de cauſis incuſari, eius præſertim opinionis, pro qua me blaſphemū appellat. Cyrillus ergo nō eius ſententiæ fuerat, de qua Theodoritus ipſum incuſabat, verùm ipſam tenebat opinionē, cui quoq; Theodoritus aſſentiebat, dicens ipſam vt piā vocem ſuſcipere, ſanctum videlicet ſpiritū filij proprium eſſe, i. eius connaturalē, ex patre verò procedentē, quemadmodùm Cyrillus ipſe accuſationi ſuæ reſpōdens, affirmat. Quāuis (inquit) ſpiritusſanctus ex patre procedat, nō tñ alienus à filio eſt, vtpotè qui patris habeat omnia. Vndè patet, P. amp. Cyrillum ipſum ea in parte cū Theodorito cōuenire, quā ipſe Theodoritus dicebat, vt piam vocē ſuſcipere. Facta deinde Cyrilli cū patribus Orientalibus pace, Cyrillus ipſe ad Ioannē Antiochenum pręſulem eadem de re ſcripſit, vbi etiā de ſpiritus ſancti proceſſione, necnon de ſymbolo nō mutando mentiōem fecit, dicens: Nequaq̄ tolerabim⁹, vt definita ꝑſcriptaq; fides, aut Nicenū ſymbolū ab aliquo immuteť, nullā nobis vel alijs mortalibus facultatem concedentes, vt aliquā eius dictiōem mutare, vel vnam ſyllabam præterire valeāt. Huius enim ſententiæ recordamur, Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui, vtpotè qui non ex ſeſe, verū Dei patris ſpiritu * affecti, loquerētur, qui ex eo procedit, non aūt alienus à filio ſecundum ſubſtantiæ rationē exiſtit. Ex quibus etiam patet, in quonā Cyrillus cum Theodorito conueniret: nam orationē * tuam bipartitā fuiſſe videtur. In prima nanq; protulit parte, qui ex patre procedit: in altera verò, non aūt alienus à filio ſecundum ſubſtantiæ rationē exiſtit, quemadmodùm etiam Theodoritus ipſe (vt eſt ſuprà dictum) profitebatur, quas deinde Cyrilli literas Theodoritus vnà cū Orientalibus patrib⁹ ſuſcepit, ac tandē agnoſcēs Cyrilli de ſanctoſpū theologiā, opinioni ſuæ ſcripturęq; ſacræ cōſonā eſſe, ad eundē Ioannem ſcripſit ita: Quæ modò nobis Cyrillus ſcripſit, euangelica honeſtate fulta ſunt. Deū enim perfectum & hominē, dñm noſtrum Ieſum Chriſtum appellat, ſanctum aūt ſpiritum nō ex filio,

Pſal. 119.

Prou. 22. d

* afflati

for. * eius aut * ſuam

vel per filiū eſſentiā habere, verùm ex patre procedere, dicēs ipſum filij proprium eſſe. qua quidē veritate perſpecta, quā Cyrillus ipſe ſuis literis tradidit, balbutientium linguarum medicū, ac diſſonantium vocū ad harmoniā moderatorē laudauimus. Videte, obſecro, P. amp. quibus in rebus Theodoritus cum Orientalibus patribus cōueniebat, aſſerens ſpiritumſanctū haud ex filio vel per filiū eſſentiam habere, verùm ex patre procedere, ac filij propriū, i. conſubſtantialē exiſtere. An aūt ij patres ſic ſenſerint, Cyrillis ipſe teſtatur, qui eadē de re ad eundē ipſum Ioannē ſcripſit ita: Veſtris vocibus intellectis, cognitoq;, vos vnū Dñm, vnam fidē, vnum deniq; baptiſma credere, Deum oīm ſeruatorem glorificauimus, magno gaudio affecti, ꝙ à Deo ſpiratis literis, necnon ſanctorum patrum decretis, noſtra ſimul & veſtra Eccleſia conſonā fidem habeat. In ſua verò expoſitiōe ſuper Lucā, ſic inquit: quemadmodùm dignus, à manu nō ſeparatus exiſtens, ab ipſa dependet, ac ei inhęret natura: ita quoq; ſpiritusſanctus filio cōſubſtantialiter cōiungi crediť, quanuìs ex Deo patre procedat. Acſi ſic dicere voluiſſet: Spūs quāuìs ex filio nō procedat, nec ab ipſo eſſentiam habeat, ſed ex patre, vnius tñ naturæ ſunt, & cum ipſo in eadem natura diſponiť. Quibus quidē fortiſſimis argumentis, patres præſt. probatum eſt, nos neq; à ſacra ſcriptura, neq; à ſanctorum patrum & doctorū noſtrorum traditionibus aliena ſentire, neq; vllum noſtrorū dogmatum nobis diuinitus traditorū mutaſſe, vel coinquinaſſe, neq; quicquam eis addidiſſe, vel ab ipſis abſtuliſſe. quapropter rogamus vos, pro mutua noſtra beneuolentia velitis nobiſcum, necnō cum ſanctis patribus cōuenire, nō permittentes, vt hoc dogma veſtrum ab Eccleſijs ſuſcipiatur, cùm ea quæ celebramus, ſatisfaciant, vt omnes eadem credentes ac profitentes, vnanimes & concordes, patrem & filium ac ſanctum ſpiritū glorificem⁹, cui cōuenit oīs honor & gloria in ſecula ſeculorū, Amen. ¶ Cōueniens eſt, vt ad extremā quoq; ꝓuincialis orationē reſpōdeas: qñquidem, quicquid tibi libuit, protuliſti. ¶ Illud Baſilij, FORSAN, quod in noſtro libro ſcriptū eſt, pater ſanctiſſ. abſq; aliqua ipſius Baſilij nota, modo quo demōſtrauimus, cōueniens eſſe videť, veſtris friuolis argumentis nequaq̄ acquieſcentes, quibus noſtrum librum mendoſum, veſtrum aūt incorruptum ac verū eſſe, conati fuiſtis oſtēdere: ad quæ quidē argumenta, ſi ſemper eadē repetentes, reſpōdere vellemus, oratio noſtra (vt ſuprà dixim⁹) infinita fieret. Omiſſis igitur his, nil ampliùs habemus, nec volumus proferre, q̄ quod ſæpiſſimè diximus, librum noſtrum nō eſſe mēdoſum, quēadmodū vetuſtas ei⁹, & magna ſimiliū librorū copia, necnō ſequentiū

SVM. PON.

MAR.

verborum cum præcedẽtibus nexus (vt eſt ſupradictum) teſtatur. Fit de his hactenùs.

IOAN. Quoniam pater Epheſie, extremũ meũ ſermonem nõ benè memoria tenere videris, idcirco vt sereniſſimo Imperatori, qui tibi iuſſit, vt meis omnibus argumentis reſpondeas, ſatisfacere valeas, partem tãtùm vnam ipſarum repetam, ſimulq́; tuã reſpõſionem ea tantum in partẽ, q̃ aliqua indiget conſideratione, diſſoluã: quin etiam ſi corã Imperatore mitiſſimo nobis promiſeris veritati, quam tibi probauero, acquieſcere, quæcũq; modò in mediũ protuliſti, maiori ſtudio euertã. Nam initio dixiſti, nos omiſſis iſtiuſmodi libris, qui nobis ambigui videntur eſſe, ad fundamentũ (hoc eſt, ad ſcripturam ſacrã) venire debere mihi aũt, P.R. eiuſmodi diſſerendi modus inutilis eſſe videtur, ac à doctoribus improbatus, qui mẽtem authoris inſpicientes, ac conſequentia cum p̃cedentibus verbis eius conferentes, verũ à falſo ſolent diſcernere: quos quidẽ doctores & ſapientes, ipſi etiam in hoc negocio imitari debem⁹ plurimùm. In primis igitur hoc tibi repetam argumentum: dixi equidẽ, ſtante illo FORSAN, quod eſt verbũ ambiguum, duo maxima ſequi incõmoda: primũ, vt ex illo angelorum exemplo, q̃ vera neceſſariaq́; propoſitio eſt, neceſſitatẽ ex ſacra ſcriptura ſumens, ambigua concluſio ſequeretur: quod quidem magnum inconueniens eſſet. Hoc enim Magnus Baſilius vtitur argumento: Si angelorũ alij ſecũdi, alij verò ordine dignitateq́; tertij ſunt, eos tñ natura quoq; tertios eſſe non eſt neceſſe: idem etiam de diuinis perſonis, i. de ſancto ſpiritu, (de eo nanq; loquitur) affirmamus. Ex quo quidẽ exemplo ſimpliciter, ac ſine hypotheſi ſumpto, concluſionẽ verã & ſine aliqua dubitatione infert, ſanctum videlicet ſpiritũ, & ſi ordine ac dignitate tertius ſit, natura tñ tertium non eſſe. Ad quam illationem & cõſequentiã veram eſſe ꝓbandam, hoc tibi exẽplo ſeſſione proxima vſus ſum: Si homo currit, ergo mouetur. Sed aliud etiam exemplũ magìs ad propoſitũ ſpectãs afferam, quo B. Auguſt. xv. lib. de Triñ. magnum Baſilium imitatus, vſus fuit, dicens: A quo autẽ habet filius vt ſit Deus, ab illo habet vtiq;, vt de illo procedat ſpiritus ſanctus. Quod quidem argumentũ hypotheticũ eſt, in quo nil prorſus ponitur eſſe, neq; quicquam ex eo conſequitur vel cõcludit, niſi alia propoſitio ex ſacra ſcriptura ſumatur, q̃ dubio procul ſubintelligitur, hoc eſt, filium habere à patre, quæcunq; pater habeat. Ex qua profectò propoſitione ab euangelio ſumpta, neceſſariò hæc infertur cõcluſio, filium ex patre habere, vt etiam ex ſe ſpiritum mittat. Quo quidẽ argumentandi genere (vt paulò antè dictum eſt) Auguſtinus vtitur, ita vt argumentũ, quod hypotheticum fuerat, euangelica propoſitiõe ſumpta, nõ ampliùs hypotheticum, ſed neceſſarium factum ſit. Quomodò Baſilius etiam ratiocinatur: Ita ſe habent (inquit) diuinæ perſonæ, ſicut angeli. Siquidẽ quãuis alij ſecũdi, alij aũt ordine ac dignitate tertij ſint, non tñ neceſſe ſit, vt natura quoq; tertij exiſtant: quod argumentum hypotheticũ eſſe videtur. Deinde verò ponens angelos ita neceſſariò ſe habere, ſine vlla conditione concludit, idem quoq; de diuinis perſonis credendũ eſſe: alioquin indoctiſſimus oĩm Baſilius Magnus fuiſſet, ſi ex p̃cedentibus concludere voluiſſet id, quod ex ſacra ſcriptura neceſſariò pateat: Vt ergo de angelis, ita quoq; de ſpirituſancto credendũ eſt.

MAR. Non equidem protuli, P.R. neque huius ſententiæ ſum, libros noſtros ambiguos eſſe, verùm ne in hoc ſemper verſaremur, id cõtendentibus vobis conceſſi, tametſi certus ſim libros veſtros mẽdoſos eſſe, nec ad Baſilij mentẽ ſpectantes, ex eo faciens cõiecturã, ꝙ huic noſtro libro mille alij ſunt ſimilimi, qui Conſtantinopoli extãt: quod equidem probare recipio tibi, ſi cæteris in controuerſijs noſtris cõuenerimus. Porrò vltimæ veſtræ orationi reſpondeo, nil mirũ eſſe, ſi Magnus ille Baſili⁹ ex aliquo ꝓ vero dato, licèt ambiguum fuerit, quicquã probauerit, vt noſipſi Ferrariæ fecimus, proferentes, tametſi veſtrũ dogma forſan ſit verum, haud tñ neceſſe eſſe, ipſum apponere ſymbolo. Sic ergo Baſilius ratiocinabatur: Poſito, non tñ conceſſo, (huic enim opinioni, vt multis argumentis probauimus, cõtradixit) ſanctũ ſpiritũ ordine ac dignitate tertium eſſe, minimè tñ neceſſe eſt, ipſum natura quoq; tertium eſſe: q̃ quidem figura ἀντιπαράστασις ab oratoribus appellatur. angelorũ (inquit) alius princeps, alius ſubditus, & tñ omnes angeli natura ſunt, & ſtella ſtellæ præſtat in gloria, & natura ſtellarum 1. Cor. 15. f omnium vna, & manſiones multæ apud pa- Ioan. 14. a trem, i. dignitatũ diuerſitates, glorificatorũ verò natura vna. Non igitur ex propoſitionibus veris, ambiguam (vt inquis) infert concluſionẽ, ſed ex ambiguo, ſumpto tamẽ pro vero, neceſſariũ quoddã cõcludit. Miror autẽ, P. R. te virum doctiſſimũ latuiſſe, nos ex nõnullis ex hypotheſi ꝓ veris ſumptis veritatẽ neceſſariò demonſtrare poſſe.

IOAN. Quamplurima, pater Epheſie, non autẽ ad propoſitum pertinentia, mihi protuliſſe videris. Nam ſeſſione proxima neceſſariam & admirabilem quęſtionem in mediũ protulimus: tu verò, infecta re, ad alias quæſtiunculas veniſti. Aut igitur ad propoſitum redeamus, & quæſtionem illam ad exitum perducamus, quẽadmodùm Imperator mitiſſimus iuſſit, vt vna priùs habita cõcluſione, ad aliã veniamus. Aut nobis da manus, faſſus nil ampliùs in hac cauſa habere quod proferas. Quod quidẽ ſi feceris, gratias tibi magnas habebimus. Vt ergo magìs veri-

tas eluceſcat, ad propoſitum redeas. Nam prolixam orationem, quam modò corã tot ampliſſimis auditoribus habuiſti, (ſpiritu ſancto fauente) facilè diſſoluere poſſum, necnon ſimul oſtẽdere, authoritates, quas attuliſti, magis ad noſtram, q̃ ad veſtrã rem facere. ſed velim, vt ipſe priùs reſpõdeas ad propoſitum.

MAR. ¶ Non equidem cuncta, quæ dicta ſunt, benè memoria teneo. Satis tamen mihi dictum eſſe videtur.

IOAN. Ea tibi, P. R. libentiſſimè repetam, quorũ non recordaris. Noſtra quidem oratio ad Magnum Baſilium fluxit, qui cõtra Eunomium 3. libro demõſtrauit, vt quemadmodùm inter angelos & ſtellas ac mãſiones in domo patris, ordo quidam dignitatis abſq; tamen ipſorum naturæ diſcretione creditur eſſe, ita etiam in diuinis perſonis ſit.

1. Cor. 15. f
Ioan. 14. a

MAR. Ergo ex rebus creatis, ac rerum creatarũ exemplis, res diuinas oſtendere vis?

IOAN. Quid ni? Exempla nanque creata res increatas declarant, quandoquidem incompræhenſibiles ſunt, ita vt vix intelligi poſſint, & non niſi rebus humanis, ac aliarum rerum exemplis figurantur.

MAR. At magnus Baſilius nõ ita ſenſiſſe videtur. Cur enim (inquit) neceſſe eſt, ſi dignitate ac ordine tertius eſt ſpiritus, ipſum natura quoque tertium eſſe? id eſt, poſito, non tamen conceſſo, ſanctum ſpiritum dignitate ac ordine tertium eſſe, non tamen ex eo ſequitur, ipſum natura quoq; tertiũ eſſe: vt ipſi quoq; Ferrariæ dicebamus, poſito, dogma veſtrũ verum ac pium eſſe, non tamen licere, ipſum ſymbolo addi. magnus ergo Baſilius neutiquam profitetur ſanctũ ſpiritum ex filio eſſe habere, vel ordine ac dignitate tertium eſſe, quandoquidem ex his Eunomius inferebat ſpiritum ſanctum natura quoque tertium eſſe.

IOAN. Credi non poteſt, Pater ampliſſime, magnum illum doctorẽ contra dialectices artem ſcriptitaſſe. Nónne hoc argumentum à dialecticis eſt acceptum: Quicunq; currit, mouetur: ergo mouetur, ſi currit? quo quidem argumẽtandi modo Baſilius (vt ſuprà dictum eſt) vtitur. Porrò quoniam, pater Epheſie, ampliſſimos hos auditores magnã theologiã docere voluiſti, idcirco, ne fortè ignores, quidnam ipſi de conſubſtantiali Trinitate ſentiamus, de hoc tibi pauca dicam. Nos quidem, qui Apoſtolicam ſedem ſectamur, patrem vnicam filij ſanctiq; Spiritus cauſam ꝓfitemur eſſe, quæ planè noſtra fides atque religio, ab illo primo Apoſtolorũ præconio hucuſq; meridiana luce clarior eſt, & ſermo dñi ad Apoſtolorum principem habitus non præterijt, nec vllo vnq̃ tẽpore preteribit, nec portæ inferi aduerſus noſtram ipſam fidẽ preualebũt. Vndè meritò euenit, vt cæteræ Chriſtianorum Eccleſię huic Romanæ, vt maximo fundamẽto baſiq; fulciantur, qñquidem pia eſt, ac hereticorũ linguam, ne malũ loquatur, comprimit, credẽs firmiſſimè nõ duas cauſas vel principia, verùm principiũ vel cauſam vnicam in diuinis ꝑſonis eſſe: ac ſimul anathemate notans eos, q duas cauſas, duó ve principia in ipſis ꝑſonis diuinis eſſe crediderint. Quibus ita pactis, ſeſſio fuit dimiſſa, & hic ſermo Græcis perplacuit, ita vt nõ mediocri gaudio fuerint affecti, ꝙ Latini patrẽ vnicam eſſe filij ſanctiq; Spiritus cauſam, nõ aũt duas, fuerint profeſſi. Paucos verò poſt dies, antiſtites Gręci patriarchę domũ frequẽtantes cõuenerunt, vbi ſereniſſimus Imperator orationẽ hãc habuit:

IMP. Nõ equidem patres ſancti noſtræ profectionis ad Italiã ſolus author fui, neq; primus ego, ſed Imperator pater meus negociũ hoc priùs fuit aggreſſus: quippe, qui cũ eſſet in Iſthmo*Eudæmono, Ioannẽ huiuſce rei cauſa ad Italiã miſerit. Cuius quidẽ mei patris Imperatoris ingeniũ, prudentiã & conſiliũ noſtis, vtpotè qui non ſolùm in philoſophia ꝑclarus, verumetiam in exponendis Eccleſiæ dogmatibus ſubtiliſſimus fuerit: apud quẽ ille etiã Euthymius patriarcha & magnus Theologus, ac omi virtute ꝑditus fuit. Qui duo tanti, taleſq; viri, non ſolum primi rem hanc excogitârunt, verũ etiam, vt ipſa conficeretur, vehementer conati fuere. At temporũ anguſtijs impediti, totum negociũ conficiendũ mihi reliquerunt: quod dubio ꝓcul meliùs ipſe tractaui. Nam vt hęc ſynodꝰ ſancta celebraretur, nõ imprudẽtibus vobis, ac magno ſumptu meo, triremes ad exorandum ſummũ pontificem ad Italiã miſi. quo deinde vos, meo ſanctiq; patriarchæ iuſſu, frequentes æquo aĩo conueniſtis, nil tñ poſt longum tempus profecimus. Recordamini, patres, recordamini, quanto in impiorũ diſcrimine noſtrã domũ dereliquerimus, cui quidem ſi quid acciderit incõmodi, proh dolor videre videor, maiorẽ fore noſtri ꝑſequutionem & calamitatem, illa q̃ Diocletiani & Maximiani temporibꝰ facta fuerit, quã cõſtat acerrimam fuiſſe. Operæpretium igitur eſt, vt omiſſa diſputatiõe ac cõtentione, pacis remediũ excogitemꝰ, quod equidẽ exiſtimo per vos ſtare. Doctor nanq; Ioãnes in ſynodo palàm ꝓtulit, Latinos firmiter credere, Deum patrẽ, vnicam filij ſanctiq; Spiritus cauſam eſſe, duo verò principia, duáſve cauſas in cõſubſtantiali Trinitate profitentes execrari: quã Latinorũ ſententiã literis traditã habui, vt his diligenter ꝑſpectis, noſtræ cõiunctionis modum inueniatis. Hæc Imperator. Græcis aũt, quidnam agendum eſſet, inter ſe cõſulentibus, de ſancti Maximi literis ad Mariniũ presbyterũ Cyprium ſcriptis, mẽtio facta fuit in hac forma: Ex ſynodalibꝰ ꝑſentis ſanctiſſimi ſummi põtificis actibꝰ, duo tãtùm ex tot capitibus hi, q erãt in baſilea, ſuſcepant: in quorũ altero habetur,

betur, ſanctum Spiritum ex filioq; procedere, in altero verò, Chriſtum Dñm abſq; originali peccato, hominem natum fuiſſe. Et ad primum illud caput probandũ, Romanorum patrum ſententias, necnon Cyrilli ſuper Ioannem expoſitionem attulerant, non ad demonſtrandum filiũ ſpiritus cauſam, quandoquidem ipſi quoq; patrem ſolum filij ſanctiq; ſpiritus cauſam eſſe cognouerant, illius quidem ſecundum generationẽ, huius autem ſecundum proceſſionem: verùm vt per eum quoq; ſpiritũ ſanctum procedere declararent, ac ea ratione conſubſtantialitatem & immutabilitatem ipſorum oſtenderent. Quibus literis lectis, ac Latinorum ſcripturis poſtpoſitis, animũ ſuum ad cõtemplandas ipſas Græci cõuerterunt, oẽs vnanimes, proferẽdum fore, vt cum Latinis cõiungerẽtur, ſi literæ ipſæ ab eis quoq; ſuſciperentur. Tum Imperator, toto Græcorum cõuentu ipſoq; patriarcha volente, nũcios ad ſummũ pontificẽ miſit, vt ipſum interrogarent, an is quoq; cũ Latinorũ cõuentu ſancti Maximi literas ſuſcipere, ac ipſis acquieſcere vellet. Cui pontifex ſummus reſpõdit, græcos ſeſſione proxima plurimũ dixiſſe, nobiſq; ꝓmiſiſſe, altera ſeſſione ſe ſuas aures ꝑſtaturos. Aliter ergo fieri nõ poſſe, niſi priùs ſeſſiõe vocata, Latini reſpõdeant. quæ cùm Imperator audiſſet, iuſſit vt iterũ ſeſſio haberet̃. qua q̃dẽ cõuocata, abſente Marco Epheſio & Heracliẽ antiſtitib⁹, Ioãnes fuit ita loquutus:

¶ Die Sabbati 21. menſis Martij, ſeſſio 24. Florentiæ.

IOAN. VElim, P. amp. patrẽ Epheſium hîc adeſſe, vt ſuorũ argumẽtorum diſſolutionem audiat. At quoniam (vt creditur) victus abeſt, ideo ad vos meã orationẽ habebo. Ergo vos, obſecro, me attẽtè audiatis.

IMP. ¶ Nil in ꝑſentia dicturi ſumus, quandoquidẽ non ad diſputandũ, verùm vt vobis gratũ faceremus, & ne ſeſſiones negligere videremur, conuenimus. proptereaq; pater Epheſius nobiſcum noluit conuenire. Vobis ergo neutiquam reſpondebitur.

IOAN. Ex duabus propoſitis quæſtionibus, P. amp. neutram ad cõcluſionẽ perduximus, tametſi Magni Baſilij authoritates clariſſimæ ſint, quibus patet, Spiritumſanctum à filio, quẽadmodum etiam à patre, habere eſſe: necnon ipſi profeſſi fuerimus, patrem vnicam filij ſanctiq; Spiritus cauſam eſſe, ita tñ, vt filius ſanctum ipſum ſpiritũ à patre ꝑcipuè mittat. Quibus quidẽ Baſilij authoritatibus quoniam pater Epheſius reſpondere noluerit, idcirco poſtpoſitis his, eius tantùm extremo ſermoni reſpõdebo, ab ipſo ſeruatore noſtro Ieſu Chriſto ſumẽs exordiũ, quẽadmodum is pater Epheſius fecit. Nam ſeruator noſter inquit: (Ioan. 15. d) Cùm venerit paracletus, quem ego mittã vobis à patre, ſpiritum veritatis, qui à patre procedit: vbi verbum MITTAM, quid aliud, obſecro, ſignificat, q̃ quod ex aliquo mittitur? qui verò quippiam mittit, is ſuũ mittere videtur, & id quod mittitur, ex ipſo dicitur eſſe, vt ſi ꝑfectus ꝓuinciæ quicquã fecerit, is non ex ſe, verùm Imperatoris iuſſu id feciſſe videtur. Ita etiam filius, qui cùm in generatione à conſubſtantiali patre ſpiritum ſanctum accepiſſet, eãdem & paternam facultatem ac naturam habens, eũdem ſpiritum mittere creditur, non tñ, vt pater, præcipuè: quãdoquidẽ pater ipſe, radix & fons diuinitatis exiſtit, qui cùm ſumma ſubſtãtia, nedũ indiuiſibilis ſit, à ſubſtantia & hypoſtaſi indiſtinctè percipitur, propterea q̃ nõ re, ſed ſola ratione, paterna hypoſtaſis à ſubſtantia ſua ſeiungitur: pater igitur ſubſtantialis hypoſtaſis eſt, filiumq; ſubſtantialiter generat, & ipſe ſubſtantialis hypoſtaſis generatur, ita tñ, vt duæ hypoſtaſes vnus Deus ac vnica ſit natura, cum qua ſanctus Spiritus ſimul & indiſtinctè cognoſcitur. Qui cùm neq; pater, neq; filius, neq; relatiuorum aliquid ſit, tñ vt ſpiritus, ad ſpirantẽ refertur. Porrò quoniam apud ſacram ſcripturam ſpiritus patris ac filij eſt, ſequitur, vt ambo ſimul ſpiritum ſpirent. Præterea filius ſecũdum diuinitatem ad patrẽ reſpiciens, dixit: Ego & pater vnum ſumus: &, (Ioan. 10. f) Ego in patre, & pater in me eſt: &, Qui vidit me, vidit & patrem meum. (Ioan. 14. f) Duabus igitur perſonis vnica poteſtas ſpirãs & mittẽs exiſtit, q̃ quis vnica miſſio & cauſa ſit, à patre tñ (vt dictum eſt ſuprà) ꝑcipuè creditur eſſe, à quo filius eandem ipſam facultatẽ habens, vnà cum patre principium vnicũ eſt, non tñ perſonarum confuſione. Pater eñ, pater ac ingenitus eſt: filius verò, filius atq; genitus, ita vt inter eos, ſecundũ cauſam & cauſatũ ordo quidã exiſtat: ſanctus aũt Spiritus ad patrẽ filiumq; diſponitur, ne quædã indiſpoſitio vel confuſio in diuinis perſonis exiſtat. Siquidẽ igitur, cùm pater filiũ generet, cum ipſo ſubſtantiã ſuam cõmunicat, quatenùs ei cõmunicabilis ſit, & filius ſic acceptã, Spirituiſancto cõmunicat, quatenùs ipſi quoq; communicari poſſit, vnica ſemp ipſa ſubſtantia exiſtẽte, qua quidẽ ille generet̃, hic verò ꝓcedat: ſequit̃, patrem vnicũ principiũ & cauſam eſſe, ſanctumq; ſpm̃ ex vtroq; ꝓcedere. Præterea dictum à ſanctis patribus eſt, ſanctum ſpm̃ per filium natura ꝓcedere: vndè ſequit̃, Spm̃ ipſum ex patre filioq; procedere, q̃nquidem PER ꝑpoſitio, vt EX ꝑpoſitio, hac in re ſignificare videt̃, vt Leonis, Gregorij papæ, Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini, ac aliorũ multorũ doctorum authoritatibus clariſſimè patet. Quas cùm Ioannes in mediũ protuliſſet, & perlegiſſet, ſeſſio fuit dimiſſa decreto ipſi⁹ ſynodi, vt ad diẽ Martis ꝓximũ cõueniret.

Die Martis 24. menſis Martij, ſeſſio 25. Florentiæ.

IOAN. Neſcio equidem, Pa. amp. cur pater Epheſius in ſeſſionem venire noluerit, quē profectò vellē adeſſe, vt noſtram ad arguméta ſua reſponſionem audiret. Porrò quoniam abeſt, vos obſecro, me, dum Orientalium ſanctorũ ſententias affero, attentè (vt hucuſq; feciſtis) audiatis. Magnus ille Baſilius inquit: Quemadmodùm filius ordine quidē à patre ſecũdus eſt, pater enim in baptiſmatis traditione primus diſponitur, dicē-
Mat. vlt. d te dño: Baptizantes in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti: necnō filius dignitate ſecundus eſt, vtpotè qui ſit ex patre, nō aũt pater ex filio, licèt in natura æquales eſſe
Ioan. 10. f credantur, ego enim & pater (inquit Dñs) vnum ſumus: ita quoq; ſpiritus ſanctus ordine quidē ſecundus à filio, in eadē baptiſmatis traditione diſponitur: item etiā dignitate, nam Spiritus filij dicitur, quādoq;
Galat. 4. a à filio mittitur. Scriptũ eſt enim: Miſit Deus Spiritum filij ſui in corda noſtra. Non autē filius ſancti ſpiritus dicitur, natura verò patri & filio æqualis exiſtit. Quorum enī vna eſt operatio, ipſorũ etiā vna eſt natura. Hęc Baſilius. Sed magnus etiam Epiphanius in medium veniat. Siquidē (inquit) creditur Chriſtus ex Deo eſſe, vt Deus de Deo, ſic
* credēdus etiā ſanctus ſpũs ex ambobus eſſe * credendũ eſt. Quēadmodũ enī nemo nouit patrē
Matt. 11. niſi filius, ita dicere audeo, nemo filiũ niſi ſpiritus, qui ex ambobus procedit. Magnus aũt Cyrillus inquit: Spiritus ex filio ita profluit, quēadmodũ etiam ex patre. Didymus verò ſapientiſſimus & magnus Athanaſius, ita dicũt: Siquidē ſpũs ex patre procedit, & de meo accipiet, & annunciabit vobis, ſequit, vt ex patre filioq; ſit. Has & plures alias ſanctorũ ſentētias Ioannes in mediũ protulit, pſertim binas Cyrilli literas, quarum alteræ incipiũt, Gaudeant cęli: alteræ verò, Dño ſeruatore noſtro Ieſu Chriſto. necnō quaſdā Nicenæ ſynodi authoritates, clariſſimè demonſtrātes ſanctũ ſpiritũ ex filioq; procedere. Rhutenus aũt pſul p græcis dixit ita:

RHV. ¶ Qui ſolus vel in ſtadio currit, vel aliud ſubit certamen, victor dubio procul euadit. Non aliter, P. R. qui nemine cōtradicente ſermocinatur & diſputat, facilimè vincit, vt tibi euenit. Qui cùm plurima theologia fueris vſus, ac ſubtiliſſimam orationem habueris, ſi tibi nō reſponderimus, viciſſe videbere. Sed quoniā iam aduesperaſcit, ſequenti ſeſſione tibi non minùs ſubtiliter, clareque reſpondebitur.

IMP. Hos libros nobis mutuò date, vt horum ſanctorum dictis diligenter conſideratis, vobis benè reſpondere poſſimus.

IVL. Cardinalis. Quæcunq; diximus sereniſſime Imperator, à noſtris ſcribis literis tradita ſunt. Aut igitur ab eis exſcripta inter vos cōtemplemini, aut ſi vobis cōmodius fuerit, ad diui Franciſci templũ; propę quod habitas, nos ſelecti priuatim cōueniamus, vt ibi noſtris oībus ſcripturis & libris collatis, veriùs ac clariùs reſpondere valeatis. Cui quidē ſententię oēs acquieuere, ſeſſioq; dimiſſa fuit.

Poſtridiè autē in illo templo viſis hinc indè ſcripturis & libris, concordiam & pacem benignitate Dei facilè fieri poſſe Græci cognouerant.

PAPA. Summus deinde pontifex patriarchę rogatu ſeſſiones æquo animo diſtulit, vt inter ſe Græci priuatim conſulerent.

RHVT. Facto autem in patriarchæ domo græcorum cōuentu, Rhutenus verba plurima fecit, operæprecium eſſe demonſtrans, æquo animo cum Latinis coniungi, paceq; inita domum redire, potiùs q̃ infecta re, ac abſq; ratione turpiter à ſynodo diſcedere.

BES. Tum Beſſarion Rhuteni ſermonem excipiens, ſubtiliſſimè ac magna dicendi arte ſententiam eius confirmauit.

DOSITH. Cōtrà Doſitheus Monembaſieñ: Num, inquit, dogma noſtrum debemus prodere? Malo equidem mortem obire, quàm cùm Latinis ſentire.

RHVT. Cui Rhutenus: Nec ipſi, inquit, Latini fieri volumus. Verùm ſi patet ſpiritũ ex filio procedere, quemadmodùm Græci doctores ac Latini ſimul teſtantur, cur non eſt pium, vt ſanctos noſtros ſequentes, cũ Romana Eccleſia coniungamur?

HERAC. Tum Heraclieñ: Nũ, inquit, occidētales doctores ſanctis noſtris doctorib9, ac ſynodorũ patribus plures ſunt? qui quidē ſancti noſtri, Spiritũ ſanctũ ex patre, non autē ex filio procedere, literis mandauerunt.

EPHE. Quem ſermonē Epheſius excipiēs, prolixam habuit orationem. in peroratiōe aũt protulit Latinos hæreticos, nedũ ſchiſmaticos, eſſe, idq; Orientalem Eccleſiam tolerasse, quòd genus ipſorũ maius ac fortius eſſet, proptereaq; Græcos tot annos ab eis disiunctos eſſe, quòd hæretici ſunt. Dicebat igitur, ſe cum Latinis neutiquam debere coniungi, priùs quàm additionem illam à ſymbolo prorſus auferant.

BES. Tum Beſſarion: Proferentes igitur, inquit, ſanctum ſpiritum ex filioque procedere, hæretici ſunt?

EPHE. Epheſio verò, Quid ni, reſpondente:

BES. Beſſarion exclamauit, dicēs: Deus miſereatur: ergo ſancti, qui hanc ſententiā tradidere, hæretici fuerant? Muta fiant labia
Pſalm. 30. doloſa, quæ loquũtur aduerſus iuſtum iniquitatem. Nōnne clarè vidiſtis, Occidētales ac Orientales doctores ſanctos in hoc neutiquam diſcreparè? quādoquidē idem ſanctus ſpiritus omnibus ſanctis æqualiter fuerat loquutus. Conferamus ipſorũ ſcripta, vt maximam eorundem conueniētiam clariùs videamus.

EPHE. Epheſio deinde proferenti, Quis nouit an libri eorum mendoſi ſint, reſpondit:

BES. Quis, obſecro, tam temerè dicere audebit,

audebit, tot Latinorum ſermones, tot euãgeliorum expoſitiones, abſolutam deniq; de ſpiritu ſancto theologiam, ſimul omnem mendoſam & corruptam eſſe? quam quidẽ ſi veluti mendoſam è libris velimus tollere, tãtùm papyrus alba in tot voluminibus remanebit. Tum Græcorum conuentus in duas partes diuiſus fuit. nam altera pacem cum Latinis vehemẽter deſiderabat, altera verò diſſidij authoribus fauens, ab ea mirum in modum abhorrebat. Cui quoq; parti, Græcorum nobilium & laicorũ plurimi vehementer fauebant. ſingulis tamen diebus frequentes abſq; Latinis cõueniebant, vt quidnam agerent, Latinísve reſpõderent, inter ſe conſulerent.

patriarcha — Feria verò quarta maioris hebdomadæ, iterum congregati, à patriarcha fuerunt interrogati, an aliud dicere vellent.

Herac. — Reſpondente autem Heracleñſi, ſe diuinorum agendorum cauſa conueniſſe:

Mityl. — Mityleneñ præſul dixit: Quinimmo, domine, aut ſanctos ipſos ipſi ſequentes cum Latinis pacem conficiamus, aut infecta re, diſcedamus. Sed ſcire velim, an magnum Maximum velitis ſuſcipere. Quibus omnibus annuentibus, protulit magni maximi fuiſſe ſententiam, ſanctum ſpiritum ſubſtantialiter quidem ex patre, ineffabiliter verò per filium procedere.

Beſſa. — Tum Beſſarion ipſam Maximi ſententiã quàm plurimis ſanctorum authoritatibus, præſertim Magni Tharaſij, longa illuſtrauit oratione.

patriarcha — Patriarcha verò illas ipſas ſanctorũ ſentẽtias exſcribi iuſſit, vt accuratiùs viſis, cõuentu ſequenti communi omnium ſentẽtia, concluſio fieret. Poſtridiè autem Rhutenum & Nicenum, necnon duos cruceſignatos, & magnum bibliothecariũ, ac magnum Eccleſiaſten, nuncios ad ſummum pontificem Græci miſerunt, qui ei nunciarent, ſe nolle ampliùs cum Latinis diſſerere: quãdoquidem diſputatio nil aliud præter contentionem maximam parit, necnon ipſi Latini in reſpondendo nunquàm deficiũt, ita vt infinita fieret diſputatio, ſi cum ipſis vellent contendere. In infinito verò verſari, magnum incommodum eſſe: idcirco ſe modum aliũ coniunctionis vehemẽter deſiderare, quam quidẽ vellẽt à Latinis cognoſcere, quandoquidẽ Græci *pro viribus dixiſſe, necnon paterno dogmati ſuo à ſeptem ſynodis tradito, acquieſcere dicũt. (Nũcij Græcorum. — for. *ſe p)

PAPA. — Quibus quidem nuncijs pontifex ſummus reſpõdit, putare ſe Græcos nõ inſcios eſſe, quonam ſtudio, quo labore, quanto deniq; ſumptu, hoc in negocium incubuerit, & adhuc incumbat, eos tamen ſemper negligentes fuiſſe, quodq; peiùs eſſe videtur, ad diſputãdum nobiſcum, vt inter nos conuenit, ipſis curæ nõ eſſe: idcirco ſe velle, vt sereniſſ. Imp. fraterq; ſuus patriarcha, totaq; oriẽtalis Eccleſia, vnam ex his quatuor conditionibus eligant, vt vel Latinorum ex literis ſacris demonſtratiõibus habitis acquieſcant, ità vt profiteantur in poſterum, Spiritum ex patre filioq; procedere: quod quañuis luce clariùs demonſtratum ſit, ſe *tum velle, ſi adhuc Græci dubitant, magis patefacere, vt ipſis meliùs ſatiſfiat: vel hi, ſi quas alias authoritates habeãt, quibus poſſint inniti, eas in medium proferãt: vel ſi fortioribus argumẽtis probare poſſunt, dogma ſuũ magis pium eſſe, in certamen deſcendant: vel deniq; ſeſſione vocata, ſolenniq; Miſſa celebrata, quiſq; Græcorum ſimul & Latinorum iuratus, liberis ſuffragijs ſuam ſententiam dicat, ita vt, quę ſententia pluribus conſtaret ſuffragijs, ea ſuſcipiatur: nam iuſiurandum inter Chriſtianos non mediocriter valet. (for. *tamẽ)

GRAECI — Quæ cùm Græcorum conuentui allata per nuncios ipſos fuiſſent, omes obmutuerunt, cùm quid ad tam iuſtas conditiones reſpondere poſſent, non haberent. Nã ſanctorum plurimos eſſe dicebant, qui ſanctũ ſpiritum ex filioque procedere teſtentur: alios autem ſe citare non poſſe, qui contrarium literis mandauerint, minimeque credendum eſſe, ſanctos inter ſe contraria ꝓtuliſſe, & alijs argumentis ſe probare non poſſe, ſuum dogma magis pium eſſe: quandoquidẽ tametſi pium eſſe credatur, quod à maioribus ſuis traditũ fuerit, non minùs tamen pium Latinorum dogma videri, vtpotè quod multorũ ſanctorum patrũ ſententia comprobatum fuerit. In ſacratiſſimi verò Chriſti corpore ac ſanguine iuſiurandum, quanuis ſit fugiendum, quòd nulla vnquàm alia ſynodus eo fuerit vſa, ipſum tamen honeſtè ſe fugere neutiquàm poſſe. Hæc inter ſe Græci.

for. *Tum *dixit: MITY. — *Cùm Mityleneñ antiſtes ad eos *dixerit: Quid inter vos, P.R. contenditis, ac valdè ambigitis? An non videtis (tametſi noſtrum dogma pium) Latinorum tamen additionem pro maiori ſymboli declaratiõe inuentam, piam, & à ſanctis patribus traditam eſſe? & quemadmodùm diuinum ſymbolum ex ſcriptura ſacra depromptũ fuiſſe, ita etiam illud, EX FILIOQVE, ex eadẽ ipſa ſacra ſcriptura à Latinis expreſſum eſſe, ita vt vtrunq; dogma piiſſimum ſit, quãdoquidem vnam fidem, vnam religionem, vnum Deũ in tribus perſonis, & nos & ipſi firmiter colimus. Non ampliùs ergo, pater ampliſſ. tempus perperàm conteramus, verùm cum DEI Eccleſia, duce veritate iungamur, non plura inueſtigemus, hoc tandem reſponſum ꝓ beato ſummo põtifici demus.

IMP. — Cui quidem præſuli cùm nemo contradixiſſet, Imperator reſpondit, Hoc non eſſe quod quæritur, ſed quidnã ad illa quatuor ſummi pontificis quæſita reſpondendũ ſit, id nobis diligenter perueſtigandum.

 Cui

GREC. Cui Gregor. ſic reſpondit: Quid, obſecro, sereniſſime Imperator, ſummo pontifici reſpondere poſſumus? Dicere nanq; hæc eſſe falſa, illa verò médoſa, & hæc nos ignorare, illa verò prorſus inficiari, nobis indignũ videtur.

IMP. Tum Imperator rogatu Græcorum omnium, eoſdem nuncios ad ſummum pótificem remiſit, vt ei reſponderet, Gręcis videri quatuor illa quæſita tãtùm ab vno dependere, vel ad vnũ ſolum ſpectare, ſcilicet, vt diſputationibus agatur, quandoquidam vt ambigua dilucidentur, & ſcripturæ exponantur, vt deniq; iuſiurandum fiat, iudicio opus eſt, quod abſq; diſputatióe fierĩ benè non poſſet, à qua Græcos mirum in modũ abhorrere, quãdoquidem ex ea nil cómodi conſequi ſperant. Nam ipſi maiorum ſuorũ authoritati acquieſcẽtes, ſymbolo à ſanctis patribus ac à ſeptẽ œcumenicis ſynodis tradito, nulla vnquam ratione quicquã apponerent: contrà, multorum ſanctorum authoritatibus Latinos clariſſimè demonſtrâſſe, additionem illam verã eſſe, fieriq; nó poſſe, vt à ſymbolo dimoueretur, etiam ſi Græci vehementiſſimè cupiant. Operæpreciũ igitur eſſe, vt contentione ſanctorum authoritatibus, diſputatione, denique iureiurando poſtpoſito, beatiſſimus pater, vtraq; parte in ſuo dogmate permanente, cóiunctionis modũ excogitet: ſin minùs, infecta re, Gręcos à ſynodo diſceſſuros.

SVM. PON. Quibus ſummo pontifici nunciatis, reſpondit ſe nonnullos cardinales ad Græcorum conuentũ miſſurum, vt eis coram Imperatore reſpondeant.

BESSA. Intereà Beſſarion luculentiſſimam orationem pro pace in conuentu Græcorum habuit, ac literis ipſam mandauit, quam in extremo huius libri interpreti mihi diſponere viſum fuit, quoniam ab eodem ipſo Beſſarione poſt nónullos annos Latinitate dotata fuerit. Triduo aũt pòſt cardinales tres, necnon antiſtites decem, ac nonnulli monachi præclari theologi, ſummi pótificis iuſſu, ad Græcorũ cóuentum domi patriarchæ, pręſente Imperatore celebratũ, conuenere, vbi Iulianus ille facundiſſimus cardinalis hanc habuit orationem:

IVL. CARD. Non inſcius ſum, P. amp. huc mecum pręclaros doctores veniſſe, qui ſanctiſſimi dñi noſtri mandata meliùs q̃ ego referre poſſent. Veruntamen quoniam ego ſuperioribus etiã ſeſſionibus fuerim locutus, idcirco præſtantiſſimorum horum patrũ conſenſu, nũc etiam pro viribus pauca proferã, hac tamen códitione, vt ipſi, quæ imprudens omiſero, ſuppleant. Notum eſt vobis, P. amp. nos Ferrarię conueniſſe, vt in qualibet hebdomada duas ad minùs ſeſſiones celebraremus, quãdoquidem viſum eſt nobis operæprecium eſſe, vt noſtra dogmata diſputationibus clara lucidaq; reddantur. Cur aũt hanc noſtram códitionem ſeruare nolitis, ipſi penitùs ignoramus, cùm nó ſine magno veſtro noſtroq; ſumptu huc, vt veritatẽ inueſtigemus, cóuenerimus: quã quidem nó alia via, q̃ diſputãdo, poterimus conſequi. Porrò quatuordecim menſiũ ſpatio ideo nihil profecimus, ꝙ in eo longiſſimo tẽpore, non niſi vigintiquinq; ſeſſiones celebrauimus, cùm nó minùs quatuor quolibet menſe celebrare cómodiſſimè potuiſſemus. Vndè patet, negligentia veſtra nos multũ tẽporis contriuiſſe, de quo quidẽ vehementer dolemus animo. Quapropter rogamus vos, pręſtantiſſ. P. velitis ad ſeſſiones venire, quandoquidẽ hac ſola via facilè cóiungi poterimus; quinimmo fieri non poteſt, vt ſine diſputatione negociũ noſtrum confici poſſit.

Satis ſuperq; pręſtantiſſ. P. dixiſſe videmur. Non enim inter nos cóuenit, vt in infinitum diſputemus. Reliquum igitur eſt, vt noſtræ coniunctionis modum inueſtigemus. Nam vt æger, cùm præualet ægritudo, non autem poſteaq̃ conualuerit, vti ſolet diæta: (nó enim ſemper prodeſt abſtinere à cibo) ita etiã nobis diſputatio quódam profuit, nunc verò neutiquã conuenit. Verùm nos alium modum, quo pacem poſſimus conficere, excogitare oportet. IMP.

At nondum nobis ſereniſſime Imp. ſatiſfactum fuiſſe videtur, quandoquidẽ à diſputatione priùs deſiſtere nó debemus, q̃ nobis veritas pateat, cùm præſertim ipſi multorũ ſanctorum attulerimus authoritates, quib9 dogma noſtrum pium eſſe probauimus, ac eum nó eſſe Chriſtianũ, qui ſpiritumſanctũ non crederet ex filioq; procedere. Vos autẽ cum neq; nobiſcũ ſentire velitis, neq; argumenta noſtra refellatis, ſed à diſputatione vehementer abhorrere videamini, tantummodò proferẽtes, ſatis iam dictũ eſſe, quod ſanè nobis inconueniens eſſe videtur. Vos igitur oportet oſtendere, vel nos non benè ſentire, vel ſine aliqua excuſatione ad ſentẽtiam noſtram venire, ac nobiſcum cóiungi, vel ad diſputationis certamen deſcendere, quouſq; veritatem ipſam aſſequamur. Nam exemplũ tuum ſereniſſ. Imp. à nobis potius eſſe videtur, quandoquidem vt ægroti ſolẽt vti diæta, ita nos etiam ob ſchiſma noſtrum, quod magnam ęgritudinẽ eſſe duco, eouſq; diſputare debemus, quouſq; pacẽ ineamus: pſertim cùm fieri nó poſſit, vt alia cóiunctionis via inueniatᷣ. Pace verò cóiunctioneq; noſtra (fauẽte Deo) cóſecta, vt ęgroti dięta, ita nos diſputatione nequaquã egebimus. IVL. CARD.

Dico equidẽ, P. amp. nos amplius vobiſcũ diſputare nolle, quandoquidẽ verbis abundatis, ac vſu dialectices vobis venit, vt nunq̃ ſuaderi velitis, verũ ſemper diſſerere, ad extremum aũt vehementiſſimè perorare, ſtatimq; cóſurgere, ac ſeſſionem dimittere, vt animos auditorũ ad veſtrã orationẽ flectatis. Omiſſo igitur multiloquio, viã qua Dei benignitate cóiungi poſſimus, excogitem9. IMP.

Ipſi profectò ſereniſſ. Imp. nó multi prolixíve fuim9, ſed dialectici nó obmuteſcere, IVL. CARD.

nec in ſermone deficere ſolent, quandoquidem argumẽtis rationibusq; ſemper abundãt. Qui autem propoſitam queſtionẽ veris rationibus ſuſtinere nõ potens, tacet, diſputationẽq; fugit, is dare manus deberet, atq; à cauſa palàm diſcedere, vt pater Epheſius feciſſe debuerat, quippe qui nõ habẽs quid ampliùs diceret, victus diſceſſit, nolens ampliùs diſputare, ac ſe victum ingenuè fateri, cui vos quoq; aſſentiri videmini. At non ita conuenimus, verùm vt eouſq; diſſereremus, quouſq; quæſtionem noſtram ad verã concluſionẽ perduceremus. Cui quidẽ ſermoni sereniſſ. Imp. acquieſcere nolens, ac à diſputatione vehementer abhorrens, iuſſit vt vtraq; ex parte decem viri ſeligerentur, qui tantùm octiès cõuenirent, & viã cõiunctionis inueſtigarent: qua non inuenta, ſynodo dimiſſa diſcederent. Poſtridiè verò ad ſummum pontificem iuit, ac ei ſuam ſententiam dixit: quã cum ſummus pontifex approbaſſet, Latini cardinales duos, & duos antiſtites, ac duos doctiſſimos monachos, ac duos alios clericos, Græci autẽ decẽ præſules elegere, qui cùm ſimul cõueniſſent, Græci priùs à Latinis quæſiuerunt, an ſancti Maximi literas ſuſcipere vellẽt, quibus clariſſimè patet, filium ſpiritus ſancti non eſſe cauſam. GRAECI

LATINI Quibus Latini reſponderunt, ſe minimè credere, filiũ principẽ ſancti ſpiritus cauſam eſſe, ſed patrem vnicam filij ſanctiq; ſpiritus cauſam profiteri, illius ſecundum generationem, huius verò ſecundum proceſſionem. Vt autẽ pateat, vnam eãdemq; ſubſtantiam ipſorum eſſe, ſanctum ſpiritum per filiũ procedere, Latinos dicere, qui etiã indiuiſibilitatem eorũ ſubſtãtiæ ab hypoſtaſibus, profitentur: nam filius ſubſtãtialiter patris filius eſt, ſanctus verò ſpiritus ſubſtantialiter patris & filij. Dicebant ergo Latini: Si ſpiritus ſubſtantialiter patris & filij eſt, ſubſtãtia verò ab hypoſtaſi ſeiungi nõ poteſt, neceſſe eſſe, vt ſanctus ſpiritus ex filij etiã hypoſtaſi procedat. Authoritates autẽ, quas Maximus citare videtur, ab Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini, ac aliorum ſanctorum doctorum Occidentaliũ authoritatibus neutiquàm eſſe diuerſas, quorum quidem volumina plena ſunt, ſanctum ſpiritum ex patre filioq; procedere. Quibus omnibus intellectis, conuentus ipſe dimiſſus fuit. Poſtridiè autem ijdem patres conuenere, Græciq; ſancti Tharaſij patriarchæ Conſtantinopolitani authoritates attulere, tenentis ſanctũ ſpiritum ex patre per filiũ procedere, cupiẽtes eo modo ſymbolum celebrantes, cum Latinis cõiungi. At illi præpoſitionem PER, longè meliùs quàm Græci, expoſuere. Contendentibus enim Græcis, PER & EX præpoſitiones diuerſa ſignificare, Latini ſubtiliter reſpondebãt dicẽtes: Si quidẽ diuerſa ſignificant, neceſſe eſſe, vt in diuinis duæ ſint operationes: altera quidẽ patris, quæ per EX: altera verò filij, quę per præpoſitionẽ PER, ſignificet, quod q̃ maximũ inconueniens eſt. Nolebãt ergo Latini ꝓpoſitionẽ PER, ſuſcipere, ne ꝓpter ambiguitatẽ vocabuli, quiſquã impius crederet, prępoſitionẽ PER, organũ quoddã ſignificare, inſtar ſcilicet aquæductus, cùm ipſi profiterẽtur ſanctũ ſpiritũ ex patre filioq;, vt ab vno ſolũ principio vnica operatiõe procedere. Quibus dictis, diſceſſerunt. Et quanuìs Græci nollent ampliùs cõuenire, (quid enim dicerẽt, nõ habebãt) tamẽ à Latinis coacti, ter * itẽ cõuenerunt. *iterum Et factum fuit poſt multa, vt Latini cõtendentibus Græcis, ſententiã ſuam literis mãdauerint in hac forma: LATINI Quoniam Græci ſuſpicãtur nos duo principia, duãsve cauſas in ſancta cõſubſtantialiq; Trinitate profiteri, idcirco hanc habentes ſententiã vel talia profitentes, anathemate notamus: quandoquidem ipſi credimus, patris & filij operationem poteſtatemq; mittendi, vnicã ſpiritus ſancti cauſam eſſe, ita vt filius non ſit diuerſum à patre principium, ex quo qudem ſpiritus ſanctus procedat, ac eſſe habeat. Nã patrem vnicã cauſam, & radicem, ac fontem diuinitatis profitemur eſſe: non ita tamẽ, vt patris & filij ex eo cõfundamus perſonas, q operationem ipſorũ vnã eſſe credimus, (id enim eſſet impium credere) verũ duas patris filijq; perſonas exiſtere, vnã autem operationem, ac eorundem vnicã poteſtatẽ mittendi: vnũ deniq; eſſe, quod ex ipſorũ ſubſtantia & hypoſtaſi mittitur, profitemur. Idcirco autem diuinum ſymbolum, declaratũ ac dilucidatum à maioribus noſtris fuiſſe dicimus, ne quiſquam ambigens, an filius ſpiritus ſancti cauſa ſit, in aliquam incideret hæreſim. Nam credẽtes ſanctum ſpiritum ex filio nequaquàm procedere, neceſſe eſt vt intelligant, ſpiritũ ex ſolo patre procedere, ac cõſequenter nõ eſſe filium. Qui autẽ profeſſunt ſpiritum ex ſola patris perſona procedere, hi proculdubiò ſubſtantiam ab hypoſtaſi ſeparãt, & partitionẽ imaginãtur diuinæ ſubſtãtiæ, quod à ratiõe fideq; valdè alienum, piè creditur eſſe. GRAECI Quibus quidẽ literis à Gręcis perlectis, eas vario ſenſu intellexerunt. Nam alij dicebãt, Latinos, filium ſpiritus ſancti cauſam eſſe, clariſſimè credere, & cum Græcis neutiquàm cõuenire: alij verò, Latinos ipſos duo principia, duãsve cauſas Trinitati aſſcribere: alij deniq;, q ingenioſiores haberentur, mirum in modum cõtendebant, vt ipſæ literæ diligentiùs inſpicerentur. Latini autem, audita tanta Græcorum inter ſe controuerſia, alias ad eos literas miſerunt in hoc tenore: LATINI Quoniam Gręci nos calumniantur, ac nobis objiciũt, duo principia vel duas cauſas in ſancta & cõſubſtantiali Trinitate ponere, idcirco ꝓfeſſionem noſtrã his literis mãdamus: Credimus in vnum Deum patrẽ, & in vnũ filiũ vnigenitum & ex patre natum, & in vnũ ſpiritum

ſpiritum

ritum ſanctum, ex patre quidem habentem eſſentiam, quẽadmodùm etiam filius: verùm ex filioq; procedentem, quandoquidem patrem vnicam filij ſanctiq; ſpiritus cauſam profitemur, illius quidem per generationẽ, huius verò per proceſſionem. Porrò autem, ne identitatem coniunctionemq; diuinæ ſubſtantiæ diſtribuere, ac ipſam eandem ſubſtantiam re, non autem ſola ratione, ab hypoſtaſibus & perſonis differre, credere videamur: necnon ne quiſpiam credendo ſanctum ſpiritum ex ſolo patre procedere, tres in partes vnicam illam diuinã ſubſtantiam diuidi mẽte concipiat, idcirco verbum, EX FILIOQVE, neceſſarium in ſymbolo duximus eſſe, profitentes ſanctum ſpiritum ex patre filioq;, tanquàm ab vnico principio, procedere. Quas quidem literas cùm Græci biduum diligentiſſimè contemplati fuiſſent, nolẽtes vlla ratione cõcedere filium ſancti ſpiritus cauſam eſſe, vix ipſi quoq; ſententiã ſuam literis hac forma traditam ad Latinos requiſiti miſere.

GRAECI

Cùm Latini profiteantur, patrem vnicam filij ſanctiq; ſpiritus cauſam eſſe, ac à nobis contendant, vt noſtram ſententiam, quidq; in hac re ſentiamus, noſtris literis declarem[9], idcirco patrem filij ſanctiq; ſpiritus fontem & radicem, filium verò & ſanctum ſpiritum, ſecundum primam œcumenicam ſynodum, & magnum Baſilium & Cyrillũ, diuina germina profitemur eſſe, necnõ ſpiritum à filio ſcaturire, hauriri, prodi, emitti, ac profundi.

Quas quidem literas ad Latinos hac conditione Græci miſerunt, vt ipſas cùm voluiſſent, exponere poſſent. At Latini literis ipſis

LATINI

nequaquàm acquieuere, proferentes ſe verborum ipſorum expoſitionem vehementer deſiderare: quandoquidem verbum SCATVRIRE, in actis ipſius primæ ſynodi, HAVRIRI verò & PROFVNDI, in nonnullorũ ſanctorum commentarijs legitur. quid autẽ talia verba ſignificent, (vt pauloantè dictum eſt) ſe ſcire cupere: quia vulgò ferebantur eiuſmodi verba, ſecũdam ac temporalem miſſionẽ ſignificare: ſe autẽ credere, ſanctos patres de vna tantùm ſancti ſpiritus miſſione literis mandaſſe, ac ipſam ſpiritus à filio effuſionem, ſecundam non eſſe. Et quanuìs temporalis etiã ſancti ſpiritus miſſio ad homines ſit, ſe tamẽ primam illam inueſtigare, qua quidem filius ſancti ſpiritus cauſa creditur eſſe. Nam qua ratione ſanct[9] & hypoſtaticus ſpiritus à filio ſcaturiret, niſi ab ipſo haberet eſſe? vel quonam modo apud Cyrillum, ab eodẽ filio, vt à Deo patre proflueret, ſi non ab ipſo dependeret? Dicebãt ergo Latini ſe cum Græcis in hoc ſentire: verùm vt omnis ambiguitas tolleretur, & ne quiſquã in poſterum opinetur, miſſionem ipſam, de qua agitur, in ſimpliciſſima diuinitate ſecũdam eſſe, idcirco declarationem, quã ſuprà dixerant, à Græcis ipſis

GRAECI

deſiderare. Quæ cùm Græci audiuiſſent, magno animi dolore affecti, quòd ea ratione modum rei facere non poſſent, proferebant magnum ſe facinus contra trium legatorum patriarcharum, videlicet Heracleẽ, Epheſij, & Monẽbaſiẽ, necnon ex alijs antiſtitibus Anchialẽ, ac ex clericis magni bibliothecarij, at * Protecdici ſententiam commiſiſſe, ꝙ literas ipſas ad Latinos ſcripſiſſent, ſeque nil aliud poſſe facere, quandoquidẽ Latini ſanctorum authoritatibus acquieſcere nolunt, ideoq; operæprecium eſſe ad patriã, infecta re, remeare.

locus obſcurus for. * Doſithei

IMP.

Quæ cùm sereniſſ. Imper. intellexiſſet, eorũ ſecordiam exprobrauit, ob quam ſibi videbatur ipſis malè actum fuiſſe, ac ſtatim ad ſummum pontificem iuit, ipſiq; ſignificauit, quę inter ſuos antiſtites proferrentur.

PAPA

Cui pontifex ſummus ita reſpondit: Nos, Imperator fili, ſæpè ſæpiùs à vobis contendimus, vt diſputando veritatem inueſtigaremus: deinde inquirentibus vobis, quidnam de ſumma Trinitate ſentiremus, bis ad vos ſcripſimus. Quod cùm vobis nequaquã placuerit, quaſdam nobis ſanctorum authoritates miſiſtis: quæ quoniã nobis ambiguæ viderentur, vos enixè rogauimus, vt ipſas clariores redderetis. Vobis autem id facere recuſantibus, quid ampliùs poterimus facere?

IMP.

Non equidem, pater beatiſſime, Gręcorũ conuentui dominor, neq; vellem ipſum tyrannicè cogere, vt vobiſcum pacem componat. Qui cùm clariſſimas ſuæ profeſſionis literas ad vos libenti animo miſerit, neſcio cur alia opus ſit expoſitione. Nam SCATVRIRE, PROFVNDI, HAVRIRI, & reliqua illa vocabula, filium cauſam eſſe ſignificant, tametſi noſter conuentus, ne tumultus ob ignorantiã vulgi fieret, ea clariùs explicare non audeat. Siquidem igitur vobis credentibus filium ſancti ſpiritus cauſam eſſe, non ſolùm non contradicimus, verumetiam cum verbis illis coniũgi volumus: quidnam aliud, obſecro, à nobis deſideratis?

IVL. Cardinalis.

Quoniam Imperator sereniſſime, cõuentus veſter videtur credere, verba SCATVRIRE, HAVRIRI, atq; PROFVNDI, ſecundam quandam & temporalem miſſionem ſignificare, idcirco vehementer deſideramus, vt veſtram ſententiã literis veſtris clariùs exponatis: quandoquidem ipſi ſentimus Cyrillum his verbis oſtẽdere voluiſſe, ſpiritum ſanctum ex patre filioque eſſentialiter eſſe, necnon ex filio, ſicut ex patre, procedere.

IMP.

Quæ omnia sereniſſ. Imp. conuentui ſuo retulit.

GRAECI

Qui equidẽ ea grauiter ferens, poſt aliquot dies eoſdem illos nũcios ad ſummũ põtificem remiſit, eum obſecraturos, vt huius rei tandem faceret finem.

PAPA

Qui ſummus pontifex ſtatim eoſdem ipſos tres cardinales ad conuentum Græcorum miſit, ipſum rogaturos, vt ſuas exponeret literas, præſertim quonam modo illam præpoſitionem PER, intelligeret, cùm apud Latinos quatuor res videatur ſignificare, videlicet inſtrumentum vt ſerram, & materiam vt domum, & tranſitum vt aquæductum, ac naturaliter ſubſtan-

tialiterque, quemadmodùm Spiritus ſanctus per filium mitti creditur. Quæ cùm Græcis nunciata fuerūt, Imperator cardinalibus

IMP. ipſis reſpōdit, ſuos antiſtites aliud nolle cōſcribere vel proferre, ſe tamen maximo deſiderio affici, necnon paratos eſſe cum Latinis coniungi: ſin minùs, propediem à ſynodo diſceſſuros. Hæc & alia verba ſimilia Imperator proxima quoque die cardinalibus ipſis, eandem expoſitionem enixè petētibus, protulit. Deinde verò ad ſummum pontificem accerſitus iuit. Cui ſummus pontifex

PAPA ita dixit: Cùm tuum ad coniungendas Eccleſias magnum ſtudium, Imperator fili, viderē, magno equidē gaudio afficiebar, ita vt ęquo animo labores ac non mediocres ſumptus ferrem: nunc autem contrà videns tuorum hominum in tali tantaq; re ſecordiam & pigritiam, animi dolore afficior, ac ſimul vehemēter admiror, vndenam hæc tam ſubita, tantaq; rerum mutatio ſit, cùm mihi profectò videantur abſq; conſona ratione ab Eccleſiarum coniunctione mirum in modum abhorrere, ita vt videar operam & oleum (vt vulgò dicitur) perdere. Porrò autem ſcire velim, quod vnquàm fuerit opus, in quo vobis non ſatisfecerimus, vel quid à vobis contenderimus, quod fieri non poſſit? Aut igitur noſtram piam profeſſionem ſuſcipite, ac excolite: aut veſtras literas, quas nuper ad nos miſiſtis, nobis reddite clariores, quo quidem pacto facilimè coniungemur. an quicquam prohibet, quo neutrum horum poſſit fieri?

IMP. Iuſta petis, P. ſanct. vt noſtras literas exponamus, clarioresq; reddamus. Verùm nōnulli præſules noſtri, Latinorum petitionē credentes congruam rationi non eſſe, nolunt ei acquieſcere: difficileque eis videtur, dogma maiorum ſuorum tam ſubitò dimittere, cùm ſemper crediderint, Latinorum fuiſſe ſententiam, Spiritum ſanctum duas ſubſtantiales cauſas habere, proptereaq; noluerint illud, EX FILIOQVE ſuſcipientes, vobiſcum pacem componere. Nobis ergo neceſſe eſt, vt patrias leges moresq; ſeruemus. Ego vero qui conuentui noſtro (vt pauloantè dixi) nō impero, ipſum tyrannicè cogere nolo, vt quicquam præter eius voluntatem dicat vel agat, ita vt in hoc quod à me, pater beatiſſime, petis, minimè tibi ſatisfacere valeam.

PAPA Veſter ergo conuentus veniat, vt mihi reſpōdeat, vt mihi & tibi Imperatori plurimùm

IMP. conuenit. Tum iuſſu Imperatoris, abſente tamen ipſo ac patriarcha, Græci omnes antiſtites ad ſummum pontificem venere. Quem cum cardinalibus nouem ac pluribus pręſulibus offendēre. Vbi conſidentibus omnibus, is ſummus pontifex orationem hanc ha-

PAPA buit: Nequaquàm, fratres prudentiſſimi Orientalis Eccleſiæ conſiliarij, terrenarum & caducarum rerum, aut noſtri cōmodi cauſa, verùm ſpiritu ſancto afflati, vt Dei Eccleſias coniungamus, nō ſine magno labore diuinum hoc opus libēter aggreſſi ſumus. Quā quidem in re quātum laboris ſuſceperimus, ac indiès ſuſcipiamus, vobis notiſſimum eſſe putamus. Quod profectò æquo animo ferebamus, dum crederemus, vos etiam in hanc rem vehementer incumbere, videntes multa vos terra mariq; paſſos, ad cōiungēdas ipſas Dei Eccleſias feſtinantes huc cōueniſſe. Nūc autem taciti nobiſcum conſiderantes, voſipſos negligētes & hac in re pigros factos eſſe, vehementer miramur, ac veſtri plurimùm miſeremur, etiam non inſcij vos & patria, & neceſſarijs, ac veſtris commodis carere, necnon Eccleſias veſtras non mediocriter pati, magno animi dolore afficimur, pſertim benè pſpicientes, ſi noſtras Eccleſias, ob negligentiam & contumaciam veſtram neutiquā coniunxerimus, quanta mala futura ſint. Vt autem (fratres) dogma noſtrū pium eſſe demonſtraretur, frequētes fieri ſeſſiones, ac inter nos diſputationes ab initio ſtudio ſummo curauimus. At vos ita rem ſemper voluiſtis differre, vt dum eſſemus Ferrariæ, nō amplius quàm ſedecim ſeſſiōes fuerint celebratæ. Quod quidem licèt ęgrè ferremus, tamen ad ſanctā pacem proſpicientes, rebus in omnibus, quas à nobis petijſtis, vobis libentiſſimè ſatisfecimus. Communi deinde ſentētia ſynodum huc tranſtulimus, vbi ſanè nunquàm deſtitimus, quin ex mutuis conditionibus, quas Ferrariæ accepimus, vos ad diſputandū hortaremur, ac huius rei cauſa, quandoq; increparemus. Nam ibi cōuenimus, vt tres ſingula quaq; hebdomada ſeſſiones celebraremus, etiam ſi ſummus pontifex, vel Imperator, vel patriarcha, vel quiſquam ex electis diſputatoribus detentus valetudine, à ſeſſione abeſſet: & ſi feſtum, aliúdve impedimentū contingeret, proxima die ſeſſio haberetur, vt nulla ratione vlla vnquam ſeſſio poſſet impediri. At vos vix nouem alijs ſeſſionibus hic Florentiæ celebratis, vt priuati conuentus fierent contendiſtis, ſperātes eo modo noſtrę coniunctionis viam inuenire. Qua etiam in re tametſi vobis indulſerimus, nihil tamē ob ſecordiam veſtram profecimus, quandoquidem contendentibus vobis cognoſcere, qdnam de ſpiritus ſancti proceſſione ſentirem', binas literas ſcripſimus, quod forſan pro Romanæ Eccleſiæ dignitate fieri non debebat. Quanto enim honore ac obſeruantia Oriētalis Eccleſia Romanam ſemper fuerit proſecuta, vos ſcire credimus. Deinde nobis quoque volentibus intelligere, quidnam ipſi de eadē proceſſiōe ſentiretis, literas nobis multùm ambiguas & obſcuras ſcripſiſtis. Poſtremò, plurimùm requiſiti atque rogati, vt eas exponeretis, clarioresque redderetis, nobis ſatisfacere noluiſtis, ita vt ipſas intelligere nō poſſimus. Quid igitur faciamus, neſcimus. Videmur autem videre, non ſine omnium noſtrum incōmodo & dedecore, nos (quod abſit) ſemper diſiunctos fore, quod quidem

quo animo creditis Occidentales principes audituros eſſe? ac nos quanto animi dolore aſficiendos? Vos verò quãta mœſtitia veſtrã ad patriam redituros: Contrà, piè coniunctis Eccleſijs, & principes ipſi nobiſcũ vehementiſſimè gaudebunt, & oẽs vobis auxilio erũt, ita vt non ſolùm Chriſtiani, qui ſub Imperij veſtri ditione ſunt, verumetiam illi, qui ſub impio tyranno & Chriſti nominis hoſte degunt, animo leuentur. Rogamus itaque vos fratres, per domini noſtri Ieſu Chriſti præceptum, ne velitis Dei Eccleſias diſiunctas ſemper manere, verùm ipſis coniunctis Deum ſimul glorificemus: quandoquidem Eccleſiarum coniunctio animabus noſtris ſaluti, nobis verò non mediocri fuerit honori, ac eam dubio procul corporei ac incorporei acerrimi noſtri hoſtes, nobiſcum angelis gaudentibus, vehementer timebunt, ita vt nõ minùs in cælo quàm in terra non mediocre gaudiũ

RHV. ſit futurum. Oratio tua, pater ſanctiſſime, vera nobis videtur eſſe: ſed quoniam magnæ res magna indigent cõſideratione, idcirco in hoc longiſſimo tempore, in primis ſereniſſimus Imperator conſilio & prudentia, deinde nos tum publicis, tum priuatis diſputationibus, diligentiſſimaq; perueſtigatione, in Eccleſiarum cõiunctionem mirum in modum incubuim⁹, ita vt totos hos quatuor annos, ex quo negocium hoc tractare cœpimus, plurimùm laborauerimus, nil mirum autem eſt, ſi pro magnitudine rei nihil ferè confecerimus: quãdoquidem (vt pauloante diximus)

GRAECI longa opus eſt cõtẽplatione. Quibus dictis, Græci ad patriarcham venere, ac ei oĩa

PATRIAR. retulere. Ipſe verò, ſic cõtendentibus pluribus, Rhutenum & Nicenum & Lacedæmonieñ ac Mityleneñ antiſtites ad Imperatorẽ miſit, vt ei nunciarent, cõuentum Græcorũ, patriarcha duce, cum Latinis coniungi velle: ideoq; rogarent ipſum vt pacem conficeret: ſin minùs, inuito eo, antiſtites ſuos eam con-

IMP. fecturos. Quæ cùm Imperator audiſſet, timens, ne ſui homines in ipſum conſpirarent, cogitare cœpit, quonã pacto pacem cum Latinis iniret. Die verò ſequenti in Græcorum conuentu domi patriarchę facto, hęc habuit verba: Non alia de cauſa, pontifices optimi, ad hanc venimus regionem, niſi vt Eccleſias coniungamus, & non pro alia re tot labores pertulimus, quàm noſtræ Eccleſię dignitatis ac amplitudinis cauſa. Sed ecce iam menſis 15. agitur, ex quo patria & commodis noſtris priuati, in Italia ſumus, & nihil profecimus. Porrò mihi videtur diſiunctio ac noſtrum à Latinis diſſidium, pernicioſiſſimum eſſe: cõiunctio verò atque pia concordia, nobis valdè conducere poſſe. Ideo duo nobis oppoſita, vtpotè mala damniferaq;, fugienda ſunt: alterum, ne ſine ratione cum Latinis iungamur: alterum autem, nè impiè ab eiſdem diſſideamus. Ergo diligenter debetis conſiderare, quidnam nobis magìs conducere poſſit, ac in primis, quantum calamitatis talis diſcordia nobis afferre poſſet. Mementote ergo, patres optimi, vt patrię noſtræ Cõſtantinopolitanæ auxilio ſitis, quæ quidem ſola Chriſtianorũ refugium, ſpes ac ſeruatrix in Oriente relicta eſt. Conſulite, obſecro, incolumitati ac ſaluti eius: dicite ſententias neq; animabus, neq; corporibus pernicioſas: Pia quidem & non abſque ratione Eccleſiarum coniunctio, nobis valdè cõducet: earundem verò diſiunctio, contrà: ſed animarũ noſtrarum ſalute omnia debent metiri. Cauendum igitur, ne, ſi talis coniunctio pia eſt, eam ſine ratione fugiatis, ita vt tanto taliq; careamus bono, quandoquidem Eccleſiarum diſiunctio horribilis eſt & dicitur. Si quis autem impedit, quo minùs pia Eccleſiarum pax fieri poſſit, is cum Iuda damnetur. Tum an- GRAECI
tiſtites omnes vna voce clamârunt: Si quis Eccleſiarum coniunctionem non deſiderat, ſit anathema. Credo equidem, fratres, vos RHV.
non ignorare diſſidium & controuerſiã noſtram cum Latinis, multorũ malorũ cauſam fuiſſe. Occidentalium ergo ac Orientaliũ ſanctorum doctorum ſententias accuratè cõſideremus: quippe qui videntur inter ſe quàm maximè cõuenire, quandoquidẽ nobis credendum eſt, ipſos à ſpiritu ſancto æqualiter afflatos fuiſſe: ipſis ergo debemus æqualiter credere, niſi aliter vobis videtur. Annuen- BESSA.
tibus autem his omnibus põtificibus, Nicenus prolixiorem habuit orationẽ, dicens: Si creditis, P. amp. ſanctos eſſe cõcordes, cur etiam cum ipſis non creditis ſanctum ſpiritum ex patre filioq; procedere? deinde multas attulit authoritates, pręſertim Cyrilli ſuper Ioannẽ, & ex eius theſauris, & ex Epiphanij angyroto: quorum aliæ teſtabantur ſanctũ ſpiritũ ex patre filioq; procedere, alię ex vtroq;, aliæ ipſum ſpiritũ à filio habere eſſe, alię verò ab eodem profundi & mitti. Quibus quidem Orientalium doctorum ſententijs intel- MITY.
lectis, Mityleneñ etiam præſul ſanctos Occidentales doctores citauit, proferentes patrẽ & filium vnicam ſancti ſpiritus cauſam eſſe, patrem tamen præcipuam eſſe cauſam, licèt ſpiritus ex conſubſtantiali quoque filio ſit, ac ex vtroque procedat. Quibus omnibus GRAECI
ſanctorum ſententijs viſis, pontifices ipſi dixerunt, ſe nunquàm aliàs ipſas intellexiſſe, nunc autem eas æquo animo ſuſcipere.

Tum Imperator dixit illis: Si ergo talibus IMP.
ſententijs acquieſcitis, veſtras ſententias dicite. Hi verò põtifices ac patriarcha ſimul GRAECI
reſponderunt, Occidentales ſanctos ſectari velle, ac ipſorum doctrinam ſuſcipere, quam quidem neceſſe eſt veram eſſe, cùm ab vno eodemque ſanctorum ſpiritu ęqualiter oĩes afflati fuerint. Sequenti autem die Georgius Scholarius vir doctiſſimus, qui cùm ſacris initiatus non eſſet, in ſynodum venire non poterat, ab Imperatore vocatus, vt quidnam in hac ſentiret materia, proferret, hanc oratio-

orationem in conuentu Græcorum habuit.

GEORG. SCHOLARIVS. Quid equidem, Imperator optime, de facienda cum Latinis pace ſenſerim, ac ſentiã, ex ſermone, quem nuper ad hos amp. P. ſcripſi, patet, quo quidem ipſos, vt cum Latinis coniungerentur, pacemq́; componerent, & Reipublicæ Conſtantinopolitanæ auxilium ferrent, pro viribus hortatus fui. Nũc autem duas alias orationes, quas nuper exaraui, tibi conſecro. In quarum altera continetur, quanam ratione pax huiuſmodi fieri debeat, in altera verò non argumentis ac humanis probationibus, verùm ex ipſa ſacra ſcriptura, & ſanctorum doctorum ſententijs demonſtratur, ſanctos omnes doctores inter ſe concordes ac conſonos eſſe. Quas quidem duas orationes, ſereniſſ. Imperator, tametſi neq; ſapientia, neq; ſcientia, neq; ingenio ꝓditus ſim, pro meo tamen munere ac gratijs, quas mihi pro illo primo meo ſermone humaniſſimè reddidiſti, quas equidem minimas ſimul & maximas eſſe cenſeo: illud, quòd aliâs maioribus me beneficijs affeciſti: hoc autẽ, quòd indignus ſum, vt tot ac tãtæ mihi gratiæ agãtur: pro meo (inquã) munere, ac horum præſtantiſſimorum patrum in me mutua beneuolentia, ſummo ſtudio ac lucubrationibus & longis vigilijs compoſui. Quibus planè patet, quidnam ego in hac re *ſententiem, videlicet omnes probos & non cõtentioſos Chriſtianos, firmiter credere debere, ſanctos doctores (vt pauloantè dictum eſt) quam maximè concordes eſſe, quorum omnium rationem cuique volenti auſcultare paratus ſum reddere. Porrò quoniam tu Imperator diuine, ac omnes hi præſtantiſſ. Patres mihi iubetis, vt ego quoque, quidnam de tali re ſentiã, nunc in medium proferam, idcirco tametſi conuenientius eſſet mihi, paci per vos faciẽdæ acquieſcere, quàm in ea ſententiam dicere: quandoquidem talem proferre ſententiam ad Eccleſiarum rectores pertinere videtur, tibi tamen imperanti mihi, non autem quòd authoritate mea in hac re opus ſit, pro viribus ſatisfaciã. Sed vbi de fide veritatisq́; profeſſione agitur, propria vti authoritate ineptiſſimũ eſt. nam nec imprudentiũ quiſquam aliquid crederet, quod nõ aliqua ratione conſtaret, licèt ſola fidei veritate (vt nouimus) Chriſtiani ſeruari, & diuinam gratiã conſequi poſſunt. Sed hæc hactenùs. Primũ autem Deo optimo maximo, ſereniſſ. Imp. gratias ago, qui veſtrum omnium mentes, ad componendam pacem ſibi gratiſſimam, direxiſſet, quiq́; paſſus nequaquàm fuiſſet, vt ſui fideles ſpe tanta fraudarentur, me deinde veſtri ſacri cõuentus, quinimmo huius œcumenicæ ſynodi ſententiæ ac futuro decreto ſummitto, quod quidem ſumma veneratione, ac non mediocri gaudio ſuſcipiam & amplectar, ipſiq́ue magnum honorem pro viribus tribuam, vtpotè quod non ab hominibus, ſed à Deo eſſe prolatũ exiſtimem. Hanc autem ſententiam dico, non quia laicus ſum, ob idque mihi neceſſe eſt diuino tuo Imperio, & œcumenico patriarchæ noſtro, & huic ſancto conuentui, & multo magis generali ſynodo ſemper obedire: neque præterea, quòd in hac materia ſemper huius ſententiæ fuerim, vt cum Latinis coniungeremini, verum & ſi contrariam ſententiam priùs habuiſſem, & quauis dignitate in DEI Eccleſia præditus eſſem, ſapientiaque cæteros mortales præcellerem, adhuc tamen non aliam ſententiam in præſentia dicerem. Demum magno affectus deſiderio, veritatis confeſſione meam linguam expiare, ſanctificareque, vt Chriſti Seruatoris noſtri de me quoque conſeſſionem in cælis expectem, quam quidem ipſe, qui veritas eſt, his qui eum coram hominibus profiteantur, promittit, pia mente credo & profiteor ſanctos doctores tam Orientales quàm Occidentales, quos inter ſe conſonos eſſe neceſſe eſt, & quorum alij literis mandârunt, ſanctum ſpiritum ex patre filioque, alij ex patre per filium procedere vel mitti, vel ex filio, vel ex patre per filium eſſe, alij vel ex filio profundi, quemadmodùm ex patre, vel ſubſtantialiter ex vtroque effundi, vel deniq; ex filio ſcaturire, ac alia id genus, ſanctos (inquam) doctores ipſos, ad hanc vnam veritatem adſpexiſſe, ſanctum ipſum Spiritum à patre filioque accipere eſſe, ac ex patre filioque procedere, vt ab vnico principio, atque vno mittente, patremq́ue ſimul & filium vnicum ſpiritus ſancti principiũ eſſe, non autem ex eo propterea cõſequi, patrem & filium duas cauſas eſſe, neque ipſos inter ſe confundi, quanuìs nonnulli ſuſpicentur, huic ſententiæ talia incommoda contingere. Quod ideo ipſis accidit, quòd ſentẽtiam ipſam non benè percipiunt. Ego autem credo, Spiritum ſanctum ex patre filioque, vel ex patre per filium, vt ab vnico principio cauſave procedere, veram ſentẽtiam eſſe, ac ſanctos omnes (quos ſuprà diximus) in hoc cõcordes fuiſſe, quinimmo nequaquàm fieri potuiſſe, vt in aliquo diſſentirent. Proptereaque duas cauſas in diuinis eſſe credentes, aut patris filijq́ue perſonas confundentes, execrandos, anathemateque notandos cenſeo. Dixit, ac ſtatim è conuentu exiuit.

*ſentiam

Marc. 8.d Luc. 12.a Matth. 10.d

Græci verò multis Orientalium doctorum ſententijs repetitis, & accuratè conſideratis, patefacta denique veritate, ſententias ſuas hoc modo ac ordine dixerunt: Occidẽtalium ac Orientalium ſanctorum doctorũ ſcripta diligenter auſcultauimus, quorum alia ſanctum ſpiritum ex patre filioque, alia verò ex patre per filium procedere teſtantur: quæ quidem omnia tametſi ſignificant idem, nos tamen illud EX FILIOQVE, poſtponentes, ſanctum ſpiritum ex patre per filium ab æterno ſubſtantialiterque, vt ab vnico principio vel vnica cauſa procedere profitemur, quandoquidem præpoſitio per, in

Græc. Ioſe. Patr. Cõſtã.

in ſancti ſpiritus proceſſione cauſam ſignificat.

IMP. ¶Hanc equidem ſanctam generalem ſynodum nequaquàm cęteris inferiorē eſſe cenſeo, quarum quædam etiamſi pro multitudine patrum, aliç Gregorij & Cyrilli, aliç verò aliorum clariſſimorum doctorum authoritate fuerint illuſtres, hanc tamen non minùs ipſis piam & ſanctam exiſtimo, neque ipſam minori proſequor veneratione, quòd in ea diuinior & difficilior quæſtio tractatur, & viri, qui tantam rem agunt, ſancti venerationeque plurima digni ſunt, præſertim pontifex ſummus, ac patriarcha noſter ſanctiſſimus. Cùm igitur hæc ſynodus talis ac tanta ſit, ego Dei gratia Imperator, eius futuræ ſententiæ acquieſcere, quodque decretū ipſa vel maior numerus patrum ediderit, more maiorum meorum, ac pro viribus ſacri Imperij abſque aliqua excuſatione defendere promitto, tum cauſis antedictis, tum etiam quod mihijpſi ſuadeo, vbi de diuinis dogmatibus in œcumenica ſynodo agitur, ſanctam Dei Eccleſiam communi patrum ſententia nequaquàm errare poſſe. Fieri nanque poteſt, vt vnus, duo, tres vel plures homines per ſeſe meditantes, ac rem aliquam contemplātes aberent: communem autem Eccleſiam, de

Matth.16.d qua Dominus dixit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prȩualebunt aduerſus eam, errare non poſſe cenſeo. Alioquin & ſeruatoris noſtri verba vana eſſent, & noſtra religio peſſundaretur. Quæ quia maxima incōmoda eſſent, credēdum potiùs fieri non poſſe, vt Eccleſia Dei decipiatur. Neceſſe eſt ergo (vt pauloantè dictum eſt) Imperatoriam maieſtatem Eccleſiæ decreta defendere. Sed velim, ne à Latinis cogamur, vt ſacro ſymbolo noſtro quicquam apponamus, vel cæremoniarum aliquid in Eccleſia noſtra mutemus.

RHV. ¶Sanctorum Occidentalium ſcripta nobis ſuſcipiēda cenſeo, ſanctumque Spiritum ex filio habere eſſe, necnon patrem & filium vnicam ſpiritus cauſam eſſe, credo & profiteor, ac coram Deo & vobis palàm dico.

BESSA. ¶Pòſt autem Beſſarion eandem ſententiā dixit. Verùmenimuerò rem altius repetens, plurimis ac fortiſſimis argumētis oſtendit, eum Chriſtianum ſeruari non poſſe, qui ſanctum ſpiritum ex patre filioque procedere, crederęt minimè.

MITY. ¶Ego ab incunte ætate literis & ſermōe cum Latinis certabam acerrimè, ipſis ſemper cōtradicendo, quòd mihi duas in ſacratiſſima Trinitate cauſas ponere viderentur, dicentes filium ſanctique Spiritus cauſam eſſe. Nunc autem in ſynodo, dogmate ipſorū accuratè dilucidato, eos longè aliter & non à ratione aliena ſentire cognoui: quādoquidem profitentur patrem, vt pater eſt, filij patrē eſſe: ac filium, quatenùs filius eſt, patris filium eſſe, cùm relatiua & adaliquid ſint: ſanctum aūt Spūm per ſeſe neq; ad patrem, neque ad filium referri, quatenùs pater & filius ſunt, quòd ſpūs per ſe relatiuum non eſt: ratione verò, qua ſpūs eſt, ad ſpirantem referri: neminemque proferre debere, patrem & filiū ſpirantes nō eſſe, cùm paſſim legatur ſpūm patris & filij eſſe, ac in Euangelio ſcriptū ſit, Ego in patre, & pater in me eſt. Ioan.14.

Et, Qui videt me, videt & patrem meum: Ergo pater & filius vnica ſpirandi, mittendíve facultate (vt benè Latini dicūt) ſanctū Spūm ſpirant. Quæ cùm à ſanctis doctoribus memoriæ tradita diligēter vidiſſem, omēs valdè conſonos & concordes eſſe percepi, quanuis Occidētales magis quàm Oriētales expreſsè clareque literis ea tradiderint. Nam Oriētales his verbis, PROFVNDI, EMITTI, SCATVRIRE, HAVRIRI, ac alijs id genus vocabulis vſi fuerunt, ſanctumq; Spiritum per filium procedere protulerunt: Occidētales verò ſanctum Spiritum ex patre filioque, tanquàm ab vnico principio, ꝓcedere, literis clariſſimè mandauere. Quorum item ego volens ſequi veſtigia, ſanctum ſpiritum ex patre filioque, vt ab vnico principio, nō autem à duabus cauſis procedere, profiteor: quandoquidem nō patrem, vnam: filium, alteram Spirituſſancti cauſam eſſe: ſed patrem vnicam filij ac ſpiritus cauſam ab ipſis Latinis ꝑdidici, patremq; ſimul & filium vnicum ipſius ſpiritus principium eſſe, ita vt cùm ſanctum ſpiritū ex patre filioque ꝓcedere celebretur, tanquā ab vnico principio intelligi debeat: quod ita eſſe corā Deo & hominibus credo & profiteor.

¶Tum nonnulli alij patres eandem ſentētiam dixere. Gręci.

¶Poſt autem aliquot dies facto iterum in patriarchæ domo conuentu, Imperator hæc verba fecit.

¶Proximis diebus, pontifices opt. multorum ex vobis ſententias intellexi, & coram vobis & patriarcha meam dixi, & iam mihi notiſſimum eſt, maiorem dignioremq; partem veſtrum cum Latinis ſentire, credereque proculdubiò præpoſitiones PER & EX, idem ſignificare, necnon Occidentalium doctorū authoritates ſuſcipiendas, quibus patet clariſſimè, ſanctum Spiritum ex patre filioque procedere. Operæprecium igitur eſt, vt qui proximo conuentu non dixit ſuam ſententiam, eam in præſentia dicat, vt hoc tandem negocium concludamus. Reſpondentibus autem omnibus valdè conueniens eſſe, vt patriarcha primus ſuam ſententiam dicat, ita is protulit. IMP.

Patriarcha Conſtantin. ¶Ego noſtrum paternum dogma non derelinquam, neque mutabo, ſed in eo quouſque vixero, permanebo. Sed quoniam Latini non temerè, nec ex ſententia propria, verùm ſanctorum authoritatibus adducti, ſanctum Spiritum ex patre filioque ꝓcedere credunt, idcirco eis aſſentior, & cum ipſis coniungor, ac præpoſitionem PER, filiū Spūs ſancti cauſam ſignificare concedo.

Græci.

¶Tum patres frequentes, præſertim Cyzicen̄ & Trapezunden̄, ac Monembaſien̄, & Heracleen̄, qui anteà vehementiſſimè repugnabant, eandem ſententiam dixerunt, excepto ſolo Epheſio, qui in eadem permanſit perfidia, ſanctum Spiritum ex filioq; nequaquàm procedere. Conuentus ergo Græcorum, in hanc ſententiam iuit, ſanctum Spiritum ex patre filioque, vt ab vno principio ac vnica ſubſtantia, vnica ſpiratione, proceſſioneque procedere: per filium verò, tanquam à conſubſtantiali eiuſdemque naturę. Poſtridiè autem Græci iterum congregati, eãdem ipſam ſententiam dixerunt, ac tribus literis tradiderunt, quarum vnas ſummo pontifici, alteras Imperatori, tertias verò patriarchæ dedere. Quas cùm ſummus pontifex vidiſſet, magno gaudio affectus, cõuocatis extraordinariè tam Græcis quam Latinis pontificibus omnibus, Imperatore tantùm & patriarcha abſentibus, literas ipſas Græco Latinoque ſermone recitari iuſſit. Quibus quidem perlectis, omnes amplexati, ac inter ſe oboſculati fuere. Tum ſummus pontifex, Creten̄ archiepiſcopum, & Coronen̄ epiſcopum, ac (neſcio quem) Thomam doctorem ad imperatorem miſit, vt ei pacem eiuſmodi non mediocri omnium gaudio confectam eſſe, nunciarent.

¶Sequenti verò die Græci à ſummo pontifice requiſiti, vt de ſuis præſulib⁹ quoſdam ad eum mitterẽt, Rhutenum & Beſſarionem & Trapezunden̄ ac Mitylenen̄ ad ipſum miſerunt. quibus ita loquutus fuit:

PAPA.

Nos ſpiritus ſancti gratia coniuncti ſumus, ac in pręcipua quæſtione, de qua vehementer ambigebamus, ita conuenimus, vt nil ampliùs de ea dicere debeamus. Porrò autem operæprecium eſt, vt & de purgatorio igne, & de ſummi põtificis principatu, & de azymo & fermentato pane, de diuina denique panis tranſmutatione agamus, vt omni ex parte coniunctio noſtra ſit abſoluta, ita vt nulla inter nos cõtrouerſia in poſterum relinquatur.

Græci.

¶Cui ſummo Pontifici ſtatim hi præſules reſponderunt: Nos, pater ſanctiſſime, nullam ad hæc reſpondendi facultatem habemus, tamen ex nobis ipſis proferimus iuſtorum animas perfectam laureolam in cælo iam cõſequutas eſſe, ac impiorum perpetuas pœnas luere, medias verò in Purgatorio eſſe: quod quidem ſiue ignis, ſiue obſcuritas, ſiue turbo, ſiue id genus aliud ſit, non referre. Summum verò pontificem priuilegia ſua meritò habere debere, quæ ante noſtrum diſſidium habuiſſet. Nam de pane, ſiue azymus, ſiue fermentatus fuerit, Gręci non curant, dummodò ex tritico conſtet, & ſacerdos, qui Chriſti ſacratiſſimum corpus conficit, legitimis ſit ſacris initiatus, & vbi Miſſa celebratur, ſacer locus ſit. De panis autem tranſmutatione Latinis quærentibus, cur Græci poſt hęc Dominica verba, Accipite & manducate: ac infrà, Bibite ex hoc omnes, quibus profectò verbis ſacramentum cõfici creditur: hac etiam vtuntur oratione: Et fac panem quidem hunc, honorabile corpus Chriſti tui: quod autem in calice iſto eſt, honorabilem ſanguinem Chriſti tui, ea ſancto tuo ſpiritu tranſmutante: Reſponderunt, ſe firmiter credere, verbis illis Dominicis ſacramentum fieri, ſed quemadmodũ Latini, confecto ſacramento, hac ſolent vti oratione: Iube hæc perferri per manus ſancti angeli tui in ſublime altare tuum, ita quoque Græcos illa verba proferre ſolere, vt ſanctiſſimum Chriſti corpus & ſanguis, peccatorum noſtrorum remiſſioni ac noſtris animabus ſaluti fiat.

PAPA

¶Quibus quidem quatuor quæſtionibus diſſolutis, ſummus pontifex petijt, vt de diuina panis tranſmutatione, quæ quidẽ quarta quæſtio fuit, in ſynodo ageretur.

Græci.

¶At Græci dixerunt, ſe ſine totius Orientalis Eccleſiæ authoritate quæſtionem aliam tractare non poſſe, cùm pro illa tantùm de Spiritusſancti proceſſione ſynodus conuocata fuerit, ſe tamen velle Imperatori referre.

Mors ſubita pṫriarchæ,

¶Dum autem hæc agerentur, inclinante iam die, increbuit, patriarcham noſtrũ mortem ſubitam obijſſe. Accurrimus, ac ipſum mortuum vidimus. Et nobis cauſam tam ſubitæ mortis quærentibus, eius famuli reſponderunt, ipſum poſtquàm cœnaſſet, in penetrale domus ſcribendi cauſa (vt ſui moris erat) intraſſe: dum verò ſcriberet, tremore ac animi languore affectum, ſtatim occubuiſſe. Cupientes autem ipſi videre, quidnam tum literis mandaret, has literas iamiam ſcriptas offendimus.

Literæ patriarchæ.

¶Ioſeph miſeratione diuina Conſtantinopolis & nouæ Romæ archiepiſcop⁹, ac œcumenicus patriarcha.

¶Quoniam ad extremum vitæ meæ perueni, idcirco pro meo munere dilectis filijs benignitate Dei meam ſententiam his literis palàm facio. Nam quæ Domini Ieſu Chriſti catholica & Apoſtolica Eccleſia Romæ veteris ſentiat ac celebret, omnia me quoque ſentire, credereque profiteor, ac ipſis plurimùm acquieſco. Beatiſſimum autem patrum patrem, ac ſummum pontificem, Romęque veteris papam, Domini noſtri Ieſu Chriſti vicarium eſſe concedere, atque animarum Purgatorium eſſe non inficior.

Eugenij 4. & ſucceſſorũ eius primatus haud paruũ teſtimonium.

Datum Florentiæ die octaua menſis Iunij, milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

¶Mane autem magna cardinalium & pontificum Florentinorumque pompa, ipſum in ſanctæ Mariæ nouæ templo, ſepulchro cõdidimus.

¶Poſtridiè verò ſummus pontifex, conuocatis ad ſe Rhuteno & Niceno ac Mitylenen̄, ſic fuit loquutus:

PAPA

¶Magno animi dolore afficimur, tum ob veſtri patriarchæ mortem, tum etiam ipſius noſtræ

noſtræ coniunctionis cauſa, de qua ipſe benè ſentire, ac in eam vehementer incumbere (id quod ipſi planè non agitis) videbatur. Operæprecium autem eſt, quandoquidem præcipuam illam, & ad fidem quàm maximè pertinentem quæſtionem concluſimus, vt de his etiam alijs quæſtiunculis per ſeſſiones agamus, vt noſtra coniunctio firma, ſtabilis, & abſque aliqua controuerſia in poſterum ſit, videlicet de azymo & fermentato pane, de Purgatorio, de ſummi pontificis poteſtate, necnon de diuina panis transmutatione, an denique Græci particulam ipſam, EX FILIOQVE, ſymbolo debeant addere.

Græci. ¶Quæ cùm ipſi pontifices intellexiſſent, ad quatuor ipſas primas quæſtiunculas, vt pridiè, reſponderunt: ad vltimam verò dixerunt ita: Nos, pater ſanctiſſime, illud EX FILIOQVE, verum eſſe concedimus, ac ipſum in Occidentali eccleſia celebrandum permittimus, quandoquidem nobis conſtitit, vrgente neceſſitate ad declarandum diuinum ſymbolum à vobis additum fuiſſe, cùm non diuerſam fidem ſignificet, necnon vtraque ſymbola vnum eſſe: ipſam tamen particulam ſymbolo noſtro apponere nolumus, ſed hac cōditione vobiſcum coniungimur.

IMP. ¶Hæc Græci, nolentes tamen, conſentiente Imperatore, vt de alia quæſtione præter illam de ſpirituſſancti proceſſione, in vnionis literis vlla mentio fieret: contendente verò ſummo pōtifice, vt etiam de reliquis ageretur, excepta illa de panis transmutatione, vt perfectiſſima fieret vnio: cùm præſertim Ferrariæ de Purgatorio benè fuerit dictum: poſt plurimam inter Latinos & Grecos contentionem Imperator iuſſit Latinis, vt dicerent, quidnam de ſummi pontificis poteſtate, necnon de azymo & fermentato pane ſentirent. Tum ſummi pontificis iuſſu Ioannes ille, ac (neſcio quis) frater Ambroſiꝰ in Græcorum conuentu multa de quæſtiōibus ipſis verba fecerunt. Poſt autem aliquot dies frequenti Græcorum conuentu, in domo Imperatoris Latinis abſentibus facto, poſt plurimam inter Græcos diſputationem lectis Græcorum doctorum de ſummi pontificis poteſtate ſententijs, definitum fuit, non ſolùm Romanam Eccleſiam de ſpirituſſancti

Romani pō tificis poteſtas. proceſſione piè ſentire, verumetiam ipſi neceſſitate vrgente, iure ſuo particulam illam, ex filioque, ſymbolo apponere licuiſſe: necnon Romanum pōtificem primatum in vniuerſum orbem tenere, beatique Petri principis apoſtolorum ſucceſſorem ac verum vicarium, & totius Eccleſiæ caput, ac omnium Chriſtianorum patrem & doctorē eſſe: ipſique ad paſcendam, regendam, & gubernandam vniuerſam Eccleſiam, plenam à Domino noſtro Ieſu Chriſto poteſtatem fuiſſe traditam.

Sentētia de purgatorio, & de azymo & fermentato. Præterea Purgatorium eſſe: & ſiue in azymo ſiue in fermentato pane ſacramentum fieret, minimè referre. Quæ cùm Latinis mirum in modum placuiſſent, ſex præſtantiſſimi viri vtraque ex parte ſelecti fuere: qui conſultis cæteris patribus, ſanctæ coniunctionis literas componerent atque conſcriberent.

Dum autem hęc agerétur, ſereniſſimus Imperator Heracleen̄ & Epheſium, & Rhutenum ac Nicenum ad ſe conuocari iuſſit, eo ſcilicet animo, vt Epheſium hortaretur, vt is etiam in cæterorum patrum ſententiam iret, & cum Latinis coniungeretur. At ille ne verbum quidem voluit audire. Duodecim autem illi ſelecti, in componendis literis ipſis in hoc diſcordes fuerunt. Nam Græci volebant, vt vel de ſummi pontificis nomine nulla prorſus in eis mentio fieret: vel hæc verba in eiſdem literis ſcriberentur, conſentiente ad infraſcripta Imperatore, necnon patriarcharum loca tenentibus, & cæteris Orientalem Eccleſiam repræſentantibus. Quibus quidem Gręcis ſummus pontifex in hoc etiam humaniſſimè ſatisfecit, vt de Imperatore ac patriarchis, vt vellent, fieret mentio. Demum duodecim illi doctores concordes literas conſcripſerunt, quas cùm ſummus pontifex & Imperator accuratè vidiſſent, iuſſerunt, vt Græcis & Latinis literis in vno eodemque folio deſcriberentur, ita vt à parte dextera Latinè cùm Occidentalium patrùm ſubſcriptionibus, ac ſummi pontificis ſigillo, ab altera verò parte Græcè cum Græcorum item ſubſcriptionibus, necnon ipſius Imperatoris ſigillo ſcriptæ eſſent. Quibus quidem omnibus ritè diligenterque peractis, communi partium ambarum conſenſu, ſummus pontifex Imperatore præſente, omnibusque tam Græcis quàm Latinis præſulibus veſtibus ſacris indutis, in templo ſanctæ Mariæ liberatæ, die Lunæ ſexta menſis Iulij Miſſam ſolenniter celebrauit. Qua quidem celebrata, ipſæ eædem literæ à Iuliano Cæſarino ſanctæ Sabinæ cardinali Latinè, à Beſſarione verò Græcè, DEI gratia lectæ, promulgatęque fuere in hac forma.

¶Sanctæ vnionis literæ.

EVgenius epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei, ad perpetuam rei memoriam, conſentiente ad infraſcripta chariſſimo filio noſtro Ioanne Palęologo Romeorū Imperatore illuſtri, & loca tenentibus venerabilium fratrum noſtrorum patriarcharum, & cæteris Orientalem Eccleſiam repræſentantibus.

Lætentur cæli & exultet terra: ſublatus eſt enim de medio paries, qui Occidentalem Orientalemque diuidebat Eccleſiam, & pax atque concordia redijt, illo angulari lapide Chriſto, qui fecit vtraque vnum, vinculo fortiſſimo charitatis & pacis, vnumque iungente parietem, & perpetuæ vnitatis fœdere copulante ac continente, poſtque longam mœroris nebulam & diſſidij diuturni atram ingratamque caliginem, ſerenum omnibus vnionis optatæ iubar illuxit. Gaudeat & mater Ec-

ter Eccleſia, q̃ filios ſuos hactenùs inuicèm diſſidentes, iam videt in vnitatem pacemq́ue rediјſſe: & quæ anteà in eorum ſeparatione amariſſimè flebat, ex ipſorũ modò mira concordia cum ineffabili gaudio omnipotenti Deo gratias referat. Cuncti gratulentur fideles vbiq; per orbem, & qui Chriſtiano cenſentur nomine, matri catholicæ Eccleſię collætentur. Eccè enim Occidentales Orientaleſq́ue patres, poſt longiſſimum diſſenſionis atque diſcordię tempus, ſe maris ac terræ periculis exponẽtes, omnibuſq́ue ſuperatis laboribus, ad hoc ſacrum œcumenicum concilium deſiderio ſacratiſſimæ vnionis & antiquæ charitatis reintegrandę gratia, lęti alacreſq́ue conuenerunt, & intentione ſua nequaquàm fruſtrati ſunt. Poſt lõgam enim laborioſamq́ue indaginẽ, tandem ſpiritus ſancti clementia, ipſam optatiſſimam ſanctiſſimamq́ue vnionem conſecuti ſunt. Quis igĩ dignas omnipotentis Dei beneficijs gratias referre ſufficiat? Quis autem diuinæ miſerationis diuitias non obſtupeſcat? cuiúſve ferreum pectus tanta supernę pietatis magnitudo nõ molliat? Sunt iſta prorſus diuina opa, non humanæ fragilitatis inuenta, atque ideo eximia cum veneratiõe ſuſcipienda, & diuinis laudibus proſequenda. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio Chriſte fons miſericordiarum, qui tantum boni ſponſæ tuæ catholicæ Eccleſiæ contuliſti, atque in generatiõe noſtra tuę pietatis miracula demonſtraſti, vt enarrarẽt omnes mirabilia tua. Magnũ ſiquidem diuinumq́ue munus nobis Deus largitus eſt, oculiſq́ue noſtris vidimus, quod ante nos multi, cùm valdè cupierint, adſpicere nequiuerint. Cõuenientes enim Latini & Græci in hac ſacroſancta œcumenica ſynodo, magno ſtudio inuicèm vſi ſunt, vt inter alia, etiã articulus ille de diuina ſpiritusſancti proceſſione ſumma cum diligẽtia & aſſidua inquiſitiõe diſcuteretur. Prolatis verò teſtimonijs ex diuinis ſcripturis, plurimiſq́ue authoritatibus ſanctorum doctorum Orientalium & Occidẽtalium, aliquibus quidem ex patre & filio, quibuſdam verò ex patre per filium procedere dicẽtibus ſpiritum ſanctum, & ad eandem intelligentiam adſpicientibus omnibus ſub diuerſis vocabulis, Græci quidem aſſeruerunt, quòd id, quod dicunt ſpiritumſanctum ex patre procedere, non hac mente proferrent, vt excludant filium, ſed q̃a eis videbatur (vt aiunt) Latinos aſſerere ſpiritumſanctum ex patre filioq́ue procedere, tanquàm ex duobus principijs & duabus ſpirationibus, ideo abſtinuerunt à dicendo q̃ ſpiritus ſanctus ex patre procedat & filio. Latini verò affirmauerunt, non ſe hac mente dicere ſpiritumſanctum ex filioq́ue procedere, vt excludant patrem, quin ſit fons ac principium totius Deitatis, filij ſcilicet & ſpiritusſancti, aut quòd id, quòd ſpiritusſanctus procedit ex filio, filius à patre non habeat, ſiue quòd duo ponant eſſe principia, ſeu duas ſpirationes, ſed vt vnum tantùm aſſerant eſſe principium, vnicamq́ue ſpiratiõem ſpiritusſancti, prout hactenùs aſſeruerunt: & cùm ex his omnibus vnus & idem eliciatur veritatis ſenſus, tandem in infraſcriptam ſanctam Deo amabilem eodem ſenſu, eademq́; mente vnionem, vnanimiter concordârunt & conſenſerunt. In nomine igitur ſanctæ Trinitatis, patris & filij & ſpiritus ſancti, hoc ſacro vniuerſali approbante Florentino concilio diffinimus, vt hæc fidei veritas ab õmibus Chriſtianis credatur & ſuſcipiatur, ſicq́; omnes profiteantur, quia ſpiritus ſanctus ex patre & filio æternaliter eſt, & eſſentiam ſuam, ſuumq́ue eſſe ſubſiſtens habet ex patre ſimul & filio, & ex vtroque æternaliter tanquàm ab vno principio & vnica ſpiratione procedit, declarantes quòd id, quòd ſancti doctores & patres dicunt, ex patre per filium procedere ſpiritumſanctum, ad hanc intelligentiam tendit, vt per hoc ſignificetur, filium quoque eſſe ſecundum Græcos quidem cauſam, ſecundum Latinos verò principium ſubſiſtentiæ ſpiritusſancti, ſicut & patrem. Et quoniam omnia, quæ patris ſunt, ipſe pater vnigenito filio ſuo gignendo dedit, præter eſſe patrem, hoc ipſum quòd ſpiritusſanctus procedit ex filio, ipſe filius à patre æternaliter habet, à quo æternaliter etiam genitus eſt. Diffinimus inſupèr explicationem verborum illorum FILIOQVE, veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc neceſſitatẽ, licitè ac rationabiliter ſymbolo fuiſſe appoſitum.

Decreta Synodi Florentinæ.

Materia de azymo & fermentato pane.

Item, in azymo ſiue fermentato pane triticeo, corpus Chriſti veraciter confici, ſacerdoteſq́ue in altero ipſum Domini corpus conficere debere, vnumquenque ſcilicet iuxta ſuæ eccleſiæ ſiue Occidentalis ſiue Orientalis conſuetudinem.

De Purgatorio.

Item, ſi verè pœnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequàm dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorum animas pœnis purgatorijs poſt mortem purgari, & vt à pœnis huiuſmodi releuentur, prodeſſe eis fidelium viuorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri conſueuerunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta: illorumq́ue animas, qui poſt baptiſma ſuſceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quę poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdẽ exutæ corporibus, (prout ſuperiùs dictũ eſt) ſunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum trinum & vnum, ſicuti eſt, meritorum tamẽ diuerſitatẽ alium alio perfectiùs: illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniẽdas.

De primatu ſummi pon.

Item, diffinimus ſanctam Apoſtolicam ſedem & Romanum pontificẽ, in vniuerſum orbẽ tenere prima-

primatum,& ipſum pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe beati Petri principis Apoſtolorum, & verum Chriſti vicarium, totiusque Eccleſiæ caput,& omnium Chriſtianorum patrem ac doctorem exiſtere,& ipſi in beato Petro paſcendi,regendi, & gubernãdi vniuerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodũ etiam in geſtis œcumenicorum conciliorum, & in ſacris canonibus continetur. Renouantes inſupèr ordinem traditum in canonibus, cæterorum venerabilium patriarcharum, vt patriarcha Conſtantinopolitanus ſecũdus ſit poſt ſanctiſſimum Romanũ pontificem, tertius verò Alexandrinus, quartus autem Antiochenus,& quintus Hieroſolymitanus, ſaluis videlicet priuilegijs omnibus & iuribus eorum. Datum Florentię in ſeſſione publica ſynodali, ſolenniter in eccleſia maiori celebrata, anno incarnationis dñicę 1439. pridie Nonas Iulij, pontificatus noſtri anno 9.

¶SVBSCRIPTIONES IMPERAtoris ac Orientalium patrum, qui in ſynodo aderant.

Ego Ioãnes Palæologus, fidelis in Chriſto rex & Imperator Romeorũ, ſubſcripſi. Ego Antonius humilis metropolita Heracleẽ, & * cõſiliarius Edeſſenorũ, totius Thraciæ & Macedoniæ põtifex,& Philothei ſanctiſſimi patriarchæ, & ſedis Apoſtolicæ Alexãdrinæ locum tenens, ſubſcripſi. Ego Gregorius * Protoſingelus cõfeſſor ſpiritualis, ac ſedis Apoſtolicæ Alexandriæ & eius domini patriarchæ locum tenens, ſubſc. Ego Iſidorus metropolita * Syriæ & totius Rhoſi, ac domini Dorothei patriarchæ Antiocheni,& eius ſedis Apoſtolicæ locum tenẽs, ſubſc. Ego Doſitheus humilis metropolita Mopſueſtiæ, & * Ioachini ſanctiſſimi patriarchę Hieroſolymitani, ac eius apoſtolicæ ſedis locum tenẽs, ſubſc. Ego Metrophanes humilis metropolita Cyzici, ac locum tenẽs Ancyrenſis, ſubſc. Ego Dorotheus humilis metropolita Trapezũdeñ, ac locũ tenens Cæſareẽſis antiſtitis, ſubſcripſi.

* præſidens Ypertinarũ, & primus totius Macedoniæ

* Protoſyncellus

* Gebieñ ac totius Ruſſiæ

* Ioachimi

Ego Beſſarion diuina miſeratione archiepiſcopus Nicenus, ac locum tenens Sardenſis præſulis, ſubſc. Ego Macarius humilis metropolita Nicomediæ, ſubſc. Ego Ignatius humilis metropolita Toronę, ac locum tenẽs * Nicomedieñ antiſtitis, me ſubſcripſi.

* Nemeeñ

Ego Dorotheus humilis metropolita Mitylenẽ, ac locũ tenens Sidenſis pontificis, me ſubſc. Ego Damianus humilis metropolita Moldoblachienſis, ac locum tenens Sebaſtienſis præſulis, ſubſ. Ego Ioſeph humilis metropolita Amaſienſis, ſubſcripſi. Ego * Nathanael humilis metropolita * Coloſſenſis ac inſularum Cycladũ, ſubſcripſi.

* Bathanael * Rhodi

Ego Caliſtus humilis metropolita Driſtẽſis, ſubſcripſi. Ego Gennadius humilis metropolita Gannenſis, ſubſcripſi. Ego Mattheus humilis metropolita Melitenẽſis, ſubſcripſi. Ego Doſitheus humilis metropolita Dramenſis, ſubſcripſi. Ego Sophronius humilis metropolita Anchialenſis, ſubſcr.

Ego Beſſarion archiepus Nicenus, mandato ac nomine Emmanuelis diaconi ac magni * ſacbelarij, Chryſocuchi vulgò nuncupati, q eadẽ nobiſcũ ſenſit, ſubſc. Ego Theodorus Zanthopulus, diaconus & magnus * ſacriſta, ſubſc. Ego Michael Balſamorum archidiaconus, & magnus bibliothecarius, ſubſcripſi. Ego Siluelter Syropulus, diaconus * eccleſiarches, ac iuris ſeruator, ſubſcr.

* ſacellarij

* ſcenophylax

* magnus eccleſiarchs & Diccophylax

Ego Gregorius, protecdicus diaconus Cappadocus, ſubſcripſi. Ego Cõſtantinus Archipresbyter, ac locum tenens Moldoblachiẽſis præſulis, ſubſcripſi. * Ego Eccleſiarches venerandæ manſionis,& ſanctę baſilicę magnę laurę mõtis ſancti, ac ipſius mãſionis locum tenens, ſubſcripſi. Ego Athanaſius olim abbas * Circunſpectæ, ſubſcripſi.

* Moyſes

* monaſterij Circunſpecti,

Ego Gerontius abbas ſanctæ manſionis Omnipotentis, ſubſcripſi. Ego Germanus olim abbas ſancti Blaſij, ſubſ. Ego Pachumius confeſſor ac abbas ſancti Pauli, ſubſc.

¶Subſcriptiones Latinorum patrum.

Ego Antonius epiſcopꝰ Oſtieñ, cardinalis Bononieñ, ſupradictas diffinitiões veras & catholicas eſſe affirmo,& illis me ſubſcripſi.

Ego Berrãda epiſcopus Portueñ, card. Placentinus, me ſubſcripſi. Ego Nicolaus tituti ſanctę Crucis presbyter cardina. me ſubſcripſi. Ego Frãciſcus tituli ſancti Clemẽtis presbyter card. me ſubſcripſi. Ego * Verigloriotꝰ tituli ſancti Marci presbyter car. me ſubſc. Ego Iulianus tituli ſanctæ Sabinæ presbyter card. me ſubſcripſi. Ego Proſper ſancti Georgij ad velum aureum diaconus card. me ſubſcripſi. Ego Dominicus ſanctæ Mariæ in via lata diaconus card. me ſubſcripſi. Ego * Baſilius patriarcha Hieroſolymitanus, me ſubſcripſi. Ego Marcꝰ patriarcha Gradeñ, me ſubſcripſi. Ego Ioannes epiſcopus Morineñ, illuſtriſſimi domini Ducis Burgũdiæ & Brabantiæ orator, me ſubſ. Ego Ioãnes epiſcopus Niuerneñ, eiuſdem dñi ducis orator, me ſubſcr. Ego Bartholomæus Spalateñ, me ſubſ. Ego Fãtinus archiepus Creteñ, me ſubſc. Ego Iulianus archieps Piſanus, me ſubſ. Ego Andreas archieps Coloſſeñ, me ſubſ. Ego Nicolaus archieps Capuanꝰ, me ſubſ. Ego Ludouicus archieps Florẽtinus, me ſubſ. Ego Latinus de Vrſinis, archiepus Troianus, me ſubſ. Ego Benedictus archieps * Cõſanus, me ſubſc. Ego Iacobus epiſcopus Adrieñ, me ſubſ. Ego Petrus eps Paduanus, me ſub.

* Angelotus

* Blaſius

* Conſtanus

Ego Daniel epiſcopus Concordienſis, me ſubſcr. Ego Antonius Portugalenſis epiſcopus, me ſubſcripſi. Ego Bartholomęus epiſcopus Valuẽſis, me ſubſ. Ego Thomas epiſcopꝰ Farẽſis, me ſubſ. Ego Chriſtophorus eps Ariminenſis, me ſubſcr. Ego * Amicus

cus epiſcopus Aquilẽſis, me ſubſcripſi. Ego Petrus epiſcopus Dignienſis, me ſubſcripſi. Ego Ioannes epiſcopus Ferrarieñ, me ſubſcripſi. Ego Valẽtinus epiſcopus Ortanus, me ſubſcripſi. Ego Ioannes epiſcopus Arbenſis, me ſubſcripſi. Ego Bernotius epiſcopus*Eſculanus, me ſubſcripſi. (*Phęſulan*) Ego Carolus Senenſis epiſ. me ſubſcripſi. Ego Andreas epiſcopus Megarenſis, me ſubſcripſi.

Ego Carolus epiſcopus olim Mutinenſis, me ſubſcripſi. Ego Nicolaus epiſcop⁹ Tyburtinus, me ſubſ. (*Artholus) Ego*Antonius epiſcopus Graſſeñ, me ſubſcripſi. Ego Angelus epiſcopus Bareñ, me ſubſcripſi. Ego Petr⁹ epiſcop⁹ Anſareñ, me ſubſcripſi. Ego Matthæus epiſcopus Zapatenſis, me ſubſcripſi.

Ego Angelus de Graſſis epiſcopus Arrianeñ, me ſubſcripſi. Ego Petrus epiſcopus Meſſanus, me ſubſcripſi. Ego Petrus epiſcopus Cauallieeñ, me ſubſcripſi. Ego Antonius epiſcopus Cæſenateñ, me ſubſcripſi.

Ego Donatus epiſcop⁹ Piſtorieñ, me ſubſcripſi. Ego Scipio epiſcopus Mutineñ, me ſubſcripſi. Ego Chriſtophorus epiſcopus Cortoneñ, me ſubſc. Ego Andreas epiſcopus Conſeraneñ, me ſubſcripſi. Ego Alexius epiſcopus Cluſinus, me ſubſcripſi. Ego Garſias epiſcopus Tudeñ, me ſubſcripſi.

Ego Gregorius epiſcopus Granatẽſis, me ſubſcripſi. Ego Aimericus epiſcopus Mõtis regalis, me ſubſcripſi. Ego Baptiſta electus & cõfirmatus Teatinus, me ſubſcripſi.

Ego Nicolaus Tricaricẽſis, me ſubſcripſi.

Ego Ioannes electus & confirmatus Aganenſis, me ſubſcripſi. Ego Guilielmus electus & cõfirmatus Leonenſis, me ſubſcripſi.

(*Roſſumenſis) Ego Andreas epiſcop⁹*Roffenſis, me ſubſcripſi. Ego Matthæus epiſcopus Cortonienſis, me ſubſcripſi. Ego Iulianus electus & confirmatus Citaridenſis, me ſubſcripſi.

Ego Ioãnes epiſcopus Canapẽſis, me ſubſcripſi. (*Aceſnateñ) Ego Thadæus epiſcopus *Aceſtiateñ, me ſubſcripſi. Ego Petrus archidiaconus Trecenſis, ambaſiator Illuſtriſſimi Ducis Burgundiæ & Brabantiæ, me ſubſcripſi.

Ego Zanonus epiſcopus Baiocenſis, me ſubſcripſi. Ego Laurentius epiſ. Acherõtinus, me ſubſcripſi. Ego Ludouicus epiſcopus Teruiſinus, me ſubſcripſi. Ego Ioannes de Mella electus & cõfirmatus Legionẽſis, me ſubſcripſi. Ego Guilielmus electus & confirmatus Andegauẽſis, me ſubſcripſi. Ego Ambroſius generalis ordinis Camaldulenſium, me ſubſcripſi. Ego frater Guilielmus generalis Minorum, me ſubſc.

Ego Girardus frater generalis Auguſtinẽſium, me ſubſcripſi. Ego Placidus generalis Vallis Vmbroſæ, me ſubſcripſi. Ego Comerius abbas Florentinus, me ſubſcripſi. (*Faricenſis)

Ego Ioannes de Vrſinis abbas *Forſenſis, me ſubſcripſi. Ego Antonius abbas ſancti Capraſij, me ſubſcripſi. Ego Frãciſcus abbas ſancti Leonardi, me ſubſc. Ego Fredericus abbas de Borto, me ſubſcr. Ego Georgius abbas Deſerenſis, me ſubſcripſi. Ego Antonius abbas de Alphyllo, me ſubſcripſi.

Ego Bartholomæus abbas Campaſilonis, me ſubſcripſi. Ego Sepulchrus abbas vrbis, me ſubſcr. Ego Angelus abbas de *Seyto, (*Serto) me ſubſcripſi. Ego Paſchaſius abbas ſancti ſepulchri, me ſubſc. Ego Benedictus abbas de Coner, me ſubſcripſi. Ego Iacobus abbas ſancti Salmi, me ſubſcripſi. Ego Aloyſius abbas ſancti Pauli, me ſubſcripſi. Ego Ioannes abbas de Tyro, me ſubſcripſi. Ego Daniel abbas de Tarralino, me ſubſcripſi.

Ego Benedictus abbas ſancti Pancratij, me ſubſc. Ego Franciſcus abbas ſanctæ Mariæ de *Pariano, me ſubſcripſi. (*Pancriano) Ego Ioannes *Gratianus abbas de*Rupolis, me ſubſcripſi. (*Ginauant.) Ego Angelus abbas S. Mariæ de Piſtorio, me ſubſcripſi. Ego Nicolaus abbas ſancti Modeſti*Receñ, me ſubſcripſi. Ego Iacobus ſancti * Saluacis de Frame abbas, me ſubſc. (*Saluatoris de Feuzor) Ego Bertacius abbas Montis plani Piſtorieñ*, me ſubſcripſi. (*diœceſis,) Ego Petrus abbas S. Felicis de Florentia, me ſubſcripſi. Ego Nicolaus abbas S. Mariæ de Diciano, me ſubſ. Ego Bartholomeus abbas de Vibona, me ſubſcripſi. Ego Laurẽtius abbas*de Culoros, me ſubſcripſi. (*del Culres) Ego Fredericus abbas S. Pantaleonis, me ſubſcripſi. Ego Lucas abbas Stuant. in Alpibus, me ſubſcripſi.

Ego Lucas abbas Facũdus, me ſubſcripſi.

Ego Iacobus abbas monaſterij S. Petri de Maſſa, me ſubſcripſi. Ego Franciſcus abbas ſanctorum martyrum Cordubieñ, me ſubſ.

Ego Guilielmus abbas S. Saluatoris Burdegaleñ, me ſubſcripſi. *Ego Georgius abbas S. Petri de Eugubio, me ſubſcripſi. Ego Antonius abbas ſanctorũ Saluatoris & Vigilij de Stũ, me ſubſcripſi. Ego Gabriel abbas ſancti Iacobi de Pontada, me ſubſcripſi.

Ego Bernardus abbas S. Mariæ de Marona, me ſubſcripſi. Ego Hieronymus abbas S. Gundæ, me ſubſcripſi. Ego Dionyſius abbas S. Mariæ de Sandiſagieñ, me ſubſcripſi. Ego Maphæus abbas ſancti*Firmidæ de Verona, me ſubſcripſi. Ego Timotheus abbas ſancti Andreæ de Mãtua, me ſubſcripſi.

¶Nemo autem mirari debet, cur plures patrũ ſubſcriptiones non ſint. nam vltima ſeſſione celebrata, multi priuſquàm huiuſmodi ſubſcriptio fieret, diſceſſerunt: cùm præſertim mos in Concilijs minimè fuerit, vt in prioratus ordine conſtituti, vel fratres magiſtri, vel iuriſperiti, in decretis ipſorum Conciliorum ſubſcriberent.

¶Quibus quidem literis Græcè Latineq́; (vt ſuprà dictum eſt) recitatis, genu ſimul & dexteram ſummi pontificis, necnon Græci cum Latinis inter ſe, ſumma lætitia oſculati ſunt.

Poſt autem dies aliquot pontifex ſummus, conuocatis Græcis, ab eis quęſiuit, cur partẽ ſacratiſſimi panis in calice cum ſacratiſſimo

tiſſimo ſanguine miſceant. Et in magna exodo, quando videlicet panis in patena, & vinum in calice de vno in aliud altare vidente populo fertur à ſacerdote, capita ſua reuerenter inclinent, cùm panis ipſe vinumque nondum ſint cõſecrati: Et aquam feruentem, non autem frigidam, in calicem fundant: Et cur ante conſecrationem his

Ioan.19.f verbis vtantur, Vnus autem de militibus lancea latus eius aperuit, & ſtatim ſanguis & aqua exiuit. Et paulopòſt, Eccè ſtella venit, & ſtetit ſuper pueri caput. Et cur presbyteri, non autem pontifices, ſacro chriſmate vtantur, cùm ſoli pontifices eo vti deberent. Et mortuos vngant oleo. Et neque pontifices, neque presbyteri celebraturi,

Matth.26.c Mar.14.e Lucæ 22.b peccata ſua confiteri ſoleant. Et poſt hæc Dominica verba, Accipite & manducate, hoc eſt enim corpus meum, & reliqua, quibus proculdubiò ſacratiſſimi CHRISTI corpus & ſanguis conficitur, his quoque verbis vtantur: Et fac quidem panem hunc, honorabile corpus CHRISTI tui: quod autem in calice iſto eſt, honorabilem ſanguinem CHRISTI tui, ea ſancto tuo ſpiritu tranſmutante: Amen, Amen, Amen.

Matth.19.a Mar.10.a Et cur matrimonia ſeparent, cùm Dominus noſter præceperit, eos diſiungendos non eſſe, quos DEVS coniunxerit. Cur denique ſuum patriarcham ibidèm non eligant, ſed abſque eo diſcedere patiantur. Quas quidem quæſtiunculas præſul Mitylenẽ diſſoluiſſe facilè viſus eſt, vltimis duabus exceptis, in quibus cum ſummo pontifici neutiquam ſatisfecerit, ſummus pontifex Imperatorem rogauit, vt doctiores de põtificibus ſuis ad ipſum mitteret, quippe qui duas ipſas ambiguitates meliùs explicare ſcirent. Imperator autem nolens de talibus quæſtionibus agere, indoctiores ad ſummum pontificem miſit, à quibus cùm eadem ipſe ſummus pontifex repetijſſet, hi reſponderunt ſe nullam habere ad ea reſpondendi facultatem, Imperatori tamen ipſa omnia relaturos. Porrò autem ad diem decimumquartum mẽſis eiuſdem, pontifex ſummus Græcis præſulibus ad ſe

PAPA. conuocatis, hæc verba fecit: Cùm fratres Dei gratia coniuncti ſimus, eademque gratia caput ego veſtrorum membrorum exiſtam, proptereaque conueniat, vt quæ ad noſtram piam religionem atque Eccleſiam pertineant, ea vobis patefaciam, ac vos ad ipſa ſeruanda exhorter: idcirco vos, & fratres noſtros, & eccleſiarum rectores ſcire velim, quemadmodùm à Romana Eccleſia mirum in modum accuſemini, quòd matrimonia ſeparetis, quodque præſul Epheſius rationem non reddat, cur noſtræ communi ſententiæ neutiquam acquieſcens, à nobis diſiungatur, atque diſſideat, ac ſi ſapientiſſimus omnium eſſet. Nam de patriarcha veſtro videtur nobis magis operæ precium eſſe, vt hîcà vobis, præſentibus nobis de more veſtro eligatur, quãdoquidem Eccleſia veſtra patriarcha indiget, ex qua quidem electione non aurum, non argentum, non denique rem aliam lucrari cupimus, cùm ipſi parati ſimus, vt vobis pecunias (ſi opus fuerit) liberaliter erogemus, ac patriarcham quem ſuffeceritis, confirmemus: & quem ipſi noſtri diſſidij tempore elegerimus, altero per vos ſuffecto, ſtatim deponamus, ita vt in poſterum vnicus patriarcha Conſtantinopolitanus omnia ſua priuilegia tenens exiſtat, quandoquidem ECCLESIAM veſtram multis bonis afficere volumus. Hic veſter Imperator adeſt, & œcumenica ſynodus eſt, cui ſummus pontifex præeſt, hîc Orientales digníoresque præſules adſunt, ex quibus patriarcham veſtrum ſine vllo impedimento (vt par eſt) poteſtis eligere. Nam inconueniens ac indecens eſt, vt hinc abſque capite diſcedatis: fierique iure non poteſt, vt niſi patriarcham veſtrum hîc eligeretis, electum à nobis in poſterum deponam?. Hæc ſummus põtifex. Græci autem reſponderunt, Græci.

ſe non ſine legitima cauſa matrimonia ſeparare, ac præſulem Epheſium cauſam ſuam dicturum eſſe. Patriarcham verò noſtrum extra Conſtantinopolim noſtro iure neutiquam eligi poſſe, cùm Græcis ſemper mos fuerit, in ſua eccleſia patriarcham ſufficere, ſimulque cõſecrare, quarum quidem cæremoniarum & conſuetudinis Imperator noſter non inſcius, nequaquam nobis permittet, vt hîc electionem huiuſmodi faciamus. Quæ cùm ſummus pontifex ægrè PAPA.

audiuiſſet, ſe verbis humaniſſimis excuſauit, & ipſos dimiſit. Die autem vigeſimoprimo ſelecti omnes Imperatoris in domo congregati, quinque vnionis eiuſmodi literas patrum omnium ſubſcriptionibus, ſummique pontificis ac Imperatoris ſigillis munitas, Græcè Latineque exſcripſere, quarum vnas Latinis, alteras Græcis, tres verò alias trium patriarcharum legatis dedere. Quo quidem pacto finis octaui generalis concilij factus eſt. Dum autem hæc gerebantur, Armeniorum patriarchæ legati, viri ſanè virtute plurima præditi, ad ſynodum ipſam venerunt, & ſummum põtificem venerati fuerunt, necnon Imperatorem ſalutauerunt, dicentes ſe ſuamque Eccleſiam cum catholica cõiungi, ac ipſum ſynodi decretum piè ſeruare velle, qui quidem benigniſſimè ſuſcepti vehementiſſimeque laudati, ac magno honore affecti, vnà cum Græcis Florentia diſceſſerunt.

¶Finis generalis octauæ ſynodi Florentinæ.

¶MAGNI BASILII contra Eunomium, de ſpirituſancto liber tertius, interprete Georgio Trapezuntio Cretenſi.

VIX tādem blaſphemijs in vnigenitum ſaturatus, ad ſpiritum ſanctum trāſijt, totique ſuæ conſentanea volūtati de ipſo etiam dixit, ſic ſcribēs: Cùm verò hæc nobis de vnigenito ſufficiāt, reliquum eſt, vt de paracleto quoque dicamus: nec opiniones nō exquiſitas multorum ſequemur, ſed ſanctorū in omnibus doctrinam conſeruabimus, à quibus cùm dignitate ac ordine tertium ipſum didicerimus, tertium quoque natura eſſe credidimus. Eunomius

Baſilius — Quòd igitur nō putat, oportere in ſimplici ac ſyncera fide multorū permanere, ſed artificioſis quibuſdam ac cauillatorijs rationibus ad id, quod ſibi videtur, veritatem rurſus cōmutare, ſatis verbis ſuis oſtendit. cùm enim contemnat opinionem multorum, qua ſpiritum ſanctum glorificant, ſanctorum ſimulat conſeruare doctrinam, & tacet eos, qui ſibi ipſam tradiderūt, nunc etiam ea ipſa faciens, quæ, cùm de vnigenito haberet orationem, facere demonſtratus eſt. Deinde ait, à ſanctis didiciſſe, ordine ac dignitate tertium eſſe ſpiritum, à ſe autem ipſo crediſiſſe, natura quoque tertium eſſe: qui verò illi ſancti ſint, & in quibus ſermonibus doctrinam fecerūt, non poteſt dicere. fuítne vnquàm homo ſic audax, qui diuinorum dogmatum innouatiōes induceret? Cur em̄ neceſſe eſt, ſi dignitate ac ordine tertius eſt ſpūs, natura quoque ipſum tertium eſſe? dignitate nāque ipſum ſecundum à filio, cū ab ipſo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa cauſa depēdeat, pietatis ratio tradit: natura verò tertia vti, nec à diuinis ſcripturis docti ſumus, nec à dictis poſſibile eſt cōſequenter ratiocinari. Nam quemadmodùm filius ordine quidē à patre ſecundus eſt, qm̄ ab illo: & dignitate, qm̄ origo atq; cauſa eſſendi, pater ipſi eſt, & qm̄ p ipſum acceſſus & adductio ad deū patrem, natura verò nullo modo ſecūdus, qm̄ in vtroq; vna eſt deitas: ita videlicet & ſpūſſanctus, etſi dignitate & ordine ſecūdus à filio eſt, nō tn̄ veriſimiliter alienæ ipſum eſſe naturę, indè conſequetur. Quod indè patet: angeli oēs vt appellatiōis vni⁹, ſic eiuſdē etiā ſunt naturæ inter ſe: atq̄ alij ipſorum gentibus prępoſiti ſunt, alij verò fidelium ſingulos conſequuntur: quāto autem gens vni viro præponenda eſt, tanto maiorem neceſſe eſt angeli, qui gentis principatum habeat, eſſe dignitatem dignitate eorum, quibus ſingulorum tutela cōmiſſa eſt. Quòd verò ſingulis fideliū adeſt angelus, vt pædagogus quidam & paſtor ad vitā dirigendam, nemo contradicet, qui verborum Domini recordatur, dicentis: Ne contemnatis vnum ex his puſillis. Dico em̄ vobis, qm̄ angeli eorū in cælis ſemper vident faciē patris mei, qui in cælis eſt. (Matth. 18.b) Et pſalmiſta dicit: Immittet angelos in circuitu timētiū eum. &, Angelus, q eruit me à iuuētute mea. & quæcunq; talia. (Pſalm. 33.) Quòd verò rurſus ſunt quidā angeli vniuerſarū gentiū ꝓpoſiti, Moſes nos p canticū docuit: Quādo diuidebat altiſſim⁹ gētes, quādo ſeparabat filios Adā, conſtituit terminos populorū iuxta numerum angelorum ſuorum. (Deut. 32.b) Et ſapiens Daniel in viſione angeli audiuit eum dicentem, q princeps regni Perſarum reſtitit mihi 21 diebus, & ecce Michael vnus de principibus primis, venit in adiutorium meum, & ego remanſi ibi iuxta regem Perſarum. (Dani. 10. b) Et poſt pauca idem dicit: Et princeps Græcorū veniebat. Verumetiam princeps exercitus, Imperator copiarum Domini dicitur, qui Ieſu Naue in Iordane manifeſtatus eſt. (Ioſue. 5. d) Et rurſus legiones quædam angelorum dicūtur, Domino diſcipulis dicente: An putas, quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi pluſquàm duodecim legiōes angelorum? (Matth. 26. e) Princeps igitur exercitus angelorum, q in legionibus ordinati ſunt, palàm, quòd aliorū princeps eſt. quorſum hæc oratio? q non omnino ſi quid ordine ac dignitate ſecundū aut tertiū eſt, id & naturam alterā habet. nam quemadmodùm angelorum alius princeps, alius ſubditus, & tamen oēs angeli natura ſunt, & in dignitate quędā diuerſitas, in natura verò communitas eſt: (etenim ſtella ſtellę pręſtat in gloria, & natura ſtellarum omnium vna: (1. Cor. 15. f) & māſiones multæ apud patrē, i. dignitatum diuerſitates: glorificatorum vero natura vna) (Ioan. 14. a) ſic profectò & ſpirituſſanctus dignitate quidē * & ordine ſecundus eſt. (*ordinis tertius) Accepimus enim ipſum tertium à patre & filio numeratum, cùm ipſe Dominus in traditione ſalutaris baptiſmi ordinē tradiderit his verbis: Eūtes, baptizate in nomine patris, & filij, & ſpirituſſancti. (Matth. 28. e) In natura autem tertium à filio ac patre deiectū ſpūm, nullibi audiuim⁹. Cùm enim duæ res dicantur Deitas & creatura, dominatus ac ſeruitus, ſanctificans & q̄ ſanctificatur: quæ natura virtutem poſſidet, & quæ per electionem operatur, qua in parte ſpūm ordinabimus? In his quæ ſanctificātur? at ipſemet ſanctificatio eſt. Sed in his quæ magnis rebus geſtis virtutem adepta ſunt? At bonus natura eſt. Sed in ſeruientibus? at alij ſunt * adminiſtrantes ſpiritus, qui ad miniſteriū mittuntur. (*adminiſtratorij) Nō ergo ipſum principalem natura ſpiritum, fas eſt nobis conſeruū dicere, nec creaturis connumerare eum, qui in diuina & beata Trinitate connumeratur: Principatus enim & poteſtates, & omnis creatura talis, * cùm ex attētione ac diligentia ſanctificatæ ſint, non iure natura ſanctæ dicerentur. (*quę ad obtemperandum & dili.)

genter quæ commiſſa ſunt curandum, ſanctificatæ ſunt,
rentur. Appetentes enim bonum, ſecundum
amoris, quem ad Deum habent, proportio-
nem, ſanctitatis menſura participant. Et ſic-
uti ferrum, quod in medio igni iacet, ferri
naturam non amiſit, vehementi tamen ignis
actione ignitum, cùm vniuerſam ignis natu-
ram in ſemetipſum acceperit, & colore & ca-
lore & actione ad ignem tranſit: ſic ſanctæ
virtutes ex communicatione, quam cum illo
habent, qui natura ſanctus eſt, per totam ſu-
am ſubſiſtentiam receptam, iam quaſi inna-
tam ſanctificationem habent. Diuerſites ve-
rò ipſis à ſpirituſancto hæc eſt, quòd ſpiritus
natura ſanctitas eſt, illis verò participatione
ineſt ſanctificatio. Quibus autem conſtructú
& aliundè bonum præbetur, hęc naturę ſunt
Eſa.14.c transmutabilis. Nec enim aliter Lucifer de-
oriebatur, cidiſſet, qui manè oritur: nec in terra cótri-
tus eſſet, ſi rei peioris natura non eſſet ſuſce-
ptibilis. Quomodo igitur pium creaturis ſpi
ritum coordinare, qui tam magno interual-
lo à creaturis diſſeparatus eſt? Creatura em̃
nata eſt in virtutis & diuinæ dilectionis prę-
mium ſanctificationem habere, quoniam na
tura vtitur libera, vt ad vtrumlibet poſſit in-
clinari, ad electionem ſcilicet boni & peio-
ris: ſpiritus autem ſanctus, fons eſt ſanctifica-
tionis: & vt natura ſanctus eſt pater, & natu-
ra ſanctus eſt filius, ſic natura ſanctus ſpiritus
quoq; veritatis. Quapropter præcipua quo-
que appropriata ſancti appellatione dignus
eſt. Quòd ſi ſanctitas ei natura eſt, ſicuti pa-
tri etiam & filio, quo pacto tertiæ atque alie-
næ naturæ eſt? Propter hæc (vt arbitror) &
Eſa.6.a apud Eſaiam Seraphim tertiò ſanctus excla-
mare conſcripta ſunt, quoniam in tribus hy-
poſtaſibus naturalis ſanctitas perſpicitur. Nó
eſt autem hoc nomen ſolùm ſanctitatis, cum
Ioan.14.c patre ac filio ſibi cómune, ſed ipſa etiam ſpi-
Ioan.4.c ritus appellatio. Spiritus nanque eſt Deus, &
adorantes eum a, in ſpiritu & veritate adora-
re oportet. Et propheta inquit: Spiritus ante
Thre.4.d faciem noſtram Chriſtus Dominus, cui dixi-
mus, in vmbra alarum tuarum viuemus. Et
Apoſtolus appellationem ſpiritus in Domi-
2.Cor.3.d num refert, cùm dicit: Dominus autem ſpi-
ritus eſt. Ex his omnibus patet, non naturæ
alienationem, ſed cóiunctionem ad patrem
& filium, per communicationem nominum
oſtendi. Bonus, Deus & dicitur & eſt: bonus
& ſpirituſſanctus, non adſtructam habens
bonitatem, ſed natura ſibi innatã. Vel om̃i-
um abſurdiſſimum eſſet, natura ſanctum di-
cere, quod bonitatem natura nó habeat, ſed
poſteriùs natam, & deforìs ſibi allatam. In
quo auté dixit Dñs, quòd ego rogabo patré,
& alium paracletum dabit vobis, & ipſe pa-
Ioan.14.b racletus noſter eſſe oſtenditur. Quare para-
cleti quoque appellatio, non parùm ad de-
monſtrationem maieſtatis ſpirituſſancti có-
fert: Ac nomina quidem talia, magnitudiné
naturæ oſtendentia, operationes verò ſpiri-
tusſancti quales? Verbo (inquit) Domini cę-

li firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis vir-
tus eorum. Vt ergo Deus verbum, creator cę Pſalm. 32.
lorum eſt: ſic ſpiritusſanctus firmam ac ſtabi-
lem virtutem cæleſtibus præbet poteſtatib9.
Et rurſus Iob: Spiritus Domini qui fecit me,
non de creatione, (vt arbitror) ſed de huma-
næ virtutis perfectione, dicens. Eſaias verò
cùm ex perſona Domini loquitur, id eſt, ſe-
cundum humanitatem eius. Dominus (inqt)
miſit me & ſpiritus eius. Et Pſalmiſta rurſus, Eſa.48.d
per vniuerſa pertranſire ſpiritus virtutem ꝓ-
bans: Quò ibo (inquit) à ſpiritu tuo, & q̃uo à
facie tua fugiam? Beneficentiæ verò ab ipſo Pſal.138.
ad nos peruenientes, quales & quantæ ſunt?
Sicut ipſe Dominus dedit poteſtatem ſuſci-
pientibus eum, filios Dei fieri, ſic & ſpirituſ-
ſanctus ſpiritus adoptionis eſt. Et ſicut ma- Ioan.1.b
giſter verus Dominus noſter, ſecũdum quod
dicitur: Vos autem nolite vocare magiſtrum
veſtrum in terra, vnus enim magiſter veſter
eſt Chriſtus: ſic & ſpiritusſanctus omnes do- Matth. 23.a
cet, qui in nomine Domini crediderint, vt ab
ipſo Domino teſtimonium perhibetur, di-
cente: Paracletus autem ſpiritusſanctus, qué
mittet pater meus, ille vos docebit omnia. Ioan.14.d
Et quemadmodùm diuidere operatióes di-
gnis ſuſceptione operationum pater dicitur,
& diuidere miniſtrationes filius in dignita-
tibus miniſterij, ſic & ſpiritusſanctus diuide-
re gratias dignis eas ſuſcipere perhibetur. Di-
uiſiones enim gratiarum ſunt, idem auté ſpi-
ritus: & diuiſiones miniſtrationum ſunt, idé 1.Cor.12.a
autem Dominus: & diuiſiones operationum
ſunt, & idem Deus eſt, qui operatur omnia in
om̃ibus. Vide quomodò hic quoq; ſpirituſ-
ſancti operatio, operationi patris ac filij co-
ordinata eſt. Deinde ex eo etiã quod ſequi-
tur, magìs diuinitas naturæ ſanctiſpirit9 ape-
ritur. Quod enim ait, Hæc autem om̃ia ope-
ratur vnus atque idem ſpiritus, diuidens ſin-
gulis prout vult, nihil aliud quàm authoris Ibidèm.
& Domini poteſtatem ipſi atteſtatur. Qua-
propter in nouo teſtamento prophetæ cla-
mant: Hæc dicit ſpiritusſanctus. Inueſtigatio
autem profunditatum Dei, vndè ſpiritui ad- Act.21.b
eſt? Sicut (inquit) nemo ſcit hominũ ea, quæ
hominis ſunt, niſi ſpiritus hominis, qui eſt in
eo: ſic & ea, quę ſunt Dei, null9 cognouit niſi 1.Cor.2.c
ſpiritus Dei. Nam quéadmodùm nullus alie-
nus ac peregrinus intrinſecas poteſt animæ
cogitatióes inſpicere, eodem ſcilicet modo,
ſi quis cum Deo communiter eius ſecreta ꝑ-
ſpicit, non alienus nec peregrinus ab eo, pro-
funditates iudiciorum ipſius inueſtigare po
teſt. Prætereà & vita nobis à Deo per Chriſtũ
in ſanctoſpiritu præbetur. Viuificat em̃ De9,
vt ait Paulus: Præcipio tibi coram Deo qui
viuificat omnia. Vitam autem præſtat Chri- 1.Tim.6.c
ſtus: Oues enim (inquit) meæ vocem meam Ioan.10.c
audiunt, & ego vitam æternam do illis. Vi-
uificamur autem & per ſpiritum, vt inquit
Paulus: Qui excitauit Chriſtum è mortuis, Rom.8.
viuificabit etiam mortalia corpora veſtra,

propter inhabitantem ſpiritumſanctum in vobis. Verùm hic,qui audet omnia,qui periculum,quod impendet audẽtibus verbum aliquod blaſphemum in ſpiritumſanctum emittere,nõ expaueſcit, expertẽ ipſum Dei-
Eunomius tatis cẽſet,ſic de eo ſcribẽs: Terti⁹ & natura & ordine,patris impio, operatione verò filij factus, tertio loco honoratus, vt primus & maior omibus, & ſolus talis vnigeniti factura,Deitate ac creatiua potentia carens. Qui
Baſilius hoc dicit, nec Deitatem in nobis eſſe credi-
1.Ioan.3.d diſſe videtur,cùm de Deo Ioannes dicat: Ex hoc ſcimus, quòd in nobis eſt,ex ſpiritu quẽ
1.Cor.3.c dedit nobis. Et Apoſtolus: Neſcitis, quòd templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in
Ephe.2.d vobis? Et rurſus: In quo omnis ædificatio constructa creſcit in templum ſanctum in Domino,in quo & vos coædificamini in habitaculum DEI in ſpirituſancto. Si ergo in nobis DEVS habitare dicitur per ſpiritum, quomodo nõ eſt aperta impietas, expertem
Pſal.81. Deitatis ipſum ſpiritum dicere?Et ſi deos nominamus eos, qui per virtutẽ perfecti ſunt, perfectio autem eſt per ſpiritum, quomodò qui alios efficit deos,derelictus ipſe à Deitate eſt? Non eſt igitur pium,vt in hominibus, ſic & in ſpiritu per participatiõem & honorem,ac non natura eſſe Deitatem putare.qui enim gratia diuinus efficitur, mutabilis eſt naturæ, nonnunquàm per negligentiam ex bonitate excidentis. Id autem baptiſmi ſalutaris traditioni apertè repugnat. Euntes,
Matth.28. inquit, baptizate in nomine patris & filij & ſpirituſſancti. Baptiſmus enim eſt ſigillum
De adultis intelligẽdũ fidei,fides verò Deitatis confeſſio.Nam credere priùs oportet, ac poſteà baptiſmate deſignari.Baptiſmus verò noſter eſt ſecundum traditionem Domini in nomine patris & filij & ſpirituſſancti, nulla creatura, nullo ſeruiente, cum patre ac filio connumerato, vt Deitas in Trinitate compleatur. Quod autem extra hanc eſt,totum conſeruum eſt,etiam ſi maximè dignitatum exceſſibus alia alijs in honorem præponantur. Nec mihi rurſus hæc dicta incutias:Si creatura non eſt,ergo genitura vel ingenitus: ſed non ingenitus,vnus enim abſque principio Deus eſt ingenitus:nec genitura: reſtat ergo,creaturam ac facturam ipſum nominari. Verùm ego, ſi cuncta putarem noſtra cognitione poſſe cõpræhendi, vererer fortè ignorantiam confiteri:ſed quoniam infinita,non ex his ſolùm, quæ in futuro ſeculo præparata ſunt,nec eorum quæ nunc in cælis ſunt, abdita eſſe, verumetiam corũ quæ corpori noſtro inſunt, non eſſe veram ac abſque contradictione compræhenſionem,haud ſum neſcius:vtputà de viſu, vtrùm imagines rerum viſibilium ſuſcipientes, ſic obiecta compræhendamus: & quomodo maximorum montium, atque inexpleti ac infiniti maris,&ad hęc cęli ipſius imago, breui menſura pupillæ noſtræ cõtineatur: an à nobis aliquid emittatur, quo viſibilibus appropinquante, ſic ſenſum de ipſis capiamus: & quid id ſit, & quantum, vt terræ ac mari ſufficiat explicatum: & ſpatium, quod inter terram ac cælum eſt, pertrãſeat, & ad ipſum cælum perueniat, tanta celeritate motum, vt æquali tempore circũadiacens corpus & ſtellæ, quæ in cælo ſunt, cognoſcantur. & quid oportet reliqua dicere? ipſas mentis motiones, vtrùm creare vel generare nata ſit anima, quis cum certitudine dicat?Cùm igitur hæc ita ſe habeant, cur mirum de ſpiritu quoque ſancto abſque rubore nos ignorantiam confiteri? Reddere tamen oportet ei glorificationem, quæ ſine contradictione per teſtimonium ſibi debetur. Quòd enim ſuper creaturam eſt, ſatis nobis ea, quæ per ſcripturam tradita ſunt, demonſtrant. Verùm quia impoſſibile eſt, ſanctificans cum ſanctificatis, docens cum doctis,reuelans & quę reuelatione indigent, eiuſdem eſſe naturæ: ac nullus ſic omnino imprudens eſt, vt audeat alium, præter Deum omnium, ingenitum appellare: nec tamen etiam filium, cùm vnus ſit vnigenitus, quid ipſum dicere oportet? ſpiritum ſanctũ, ſpũm Dei,ſpũm veritatis,miſſum à Deo,p filium præbitum, non ſeruum, ſed ſanctum, bonum,principalem,viuificantem, ſpiritum adoptionis, ſpiritum omnia ſcientem quæ Dei ſunt. Sic enim etiam in Trinitate vnitatis ratio conſeruabitur, cùm vnum patrem profiteamur, & vnum filium, & vnum ſpiritumſanctum. Afferunt verò demonſtrationes, quòd creatura dictus ſit ſpirituſſanctus,
vnam ex propheta dicente: Qui formans eſt Amos.4.d
tonitruum, & creans ſpiritum: alteram ex Ioan.1.a
euãgelio,quòd omnia per ipſum facta ſunt. Nos autem propheticum dictum,non in ſpiritumſanctum, ſed in communem hunc flatum, aeris ſcilicet ſpiritum, credimus fieri. Quod indè patet. Non enim dixit, Qui creauit ſpiritum,ſed,creans ſpiritum.Nam ſicut tonitruum non in ſubſiſtentia quadam corporali ſemel creatum eſt, ſed ſemper per voluntatem DEI ad timorem hominum productum, fieri & diſſolui natum eſt:ſic & ſpiritus nunc quidem fit,cùm aer tanquàm fluuius fluat: rurſus verò ceſſat, cùm quod priùs mouebatur, quieſcit, ſecundum voluntatem eius qui omnia ad ſalutem & constructionem totius diſpenſat,vt per omnem creaturam & tonitruis & ventis,ac reliquis ope-
ribus DEI creator annuncietur. Quapro- Amos.4.d
pter poſteaquàm dixit, qui formans eſt tonitruum, & creans ſpiritum, inquit, & annuncians hominibus CHRISTVM eius.
Sicut enim cæli enarrant gloriam Dei ijs, qui Pſalm.18.
poſſunt ex ipſis de creatoris arte cogitare:ſic & ſoni tonitruum,& ſpirituum motus,creatorem prædicant ſuum. Et fortè hæc prophetia eſt ad humanitatem Domini ducens,cùm
vox è cælo facta, tonitruum his, qui audie- Ioan.12.d
runt,viſa eſt: quã Deus & pater idcirco emi-

ſit,vt

ſit, vt per ipſam Chriſtum hominibus annúciaret. Spiritus aũt moti, q̃ mare cóturbárũt, deinde ceſſarunt iuſſu Domini, liquidò etiam ipſi hominibus Chriſtum Dei annunciârunt. At verò, oĩa per ipſum facta ſunt, nequaquàm creatum eſſe ſpiritumſanctum nobis oſtendit, quaſi oĩbus ſpũs cónumeret. Nam ſi vnus eſt ſpiritusſanctus, & ſolus: quomodò q̃ vnicę naturæ eſt, vnà cum omnibus concipi poteſt? Et nemo putet contemptum eſſe ſubſiſtentiæ, ſi quis neget, q̃ ſpũs creatura ſit. Nam piæ mẽtis eſt, quę à ſcripturis ſanctis reticentur, non ea temerè de ſpiritusſancto dicere: credere autem, peritiam & veram compræhenſionem, in futuris ſeculis nobis futuram, cùm pertranſierimus hunc per ſpeculum & ænigma veritatis viſum, & *viſiõis, quę ad faciem eſt, dignabimur, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, quo cum patri gloria & ſpirituiſancto nunc & in ſecula.

Matth. 8. c

for. * viſiõe

FINIS.

¶Beſſarionis patriarchę Conſtantinopolitani, epiſcopi Tuſculani, ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinalis, tunç archiepiſcopi Niceni, oratio in ſynodo Florẽtina ad Grecos dũtaxat habita, poſt plurimas publicasque cum Latinis habitas diſputatiões, cùm patriarcha & Imperator Græcorũ vota ſeorſum à Latinis peterent: quæ inſcribitur Dogmatica, vel de coniunctione, quam idem ipſe Beſſarion è Græca in Latinam poſteà conuertit.

SAcram Eccleſiarũ Dei pacem atque cócordiam nemo eſt, viri præſtantiſſimi, qui non maximi æſtimet, & loco ſummæ felicitatis eſſe ducat. Ob eam quippe Saluatoris noſtri oratio ad patrem porrigitur, qui cùm pro diſcipulis, & ijs, qui nomine eius vocati ſunt, precaretur: Fac (inquit) pater, vt vnum ſint, quemadmodùm & nos vnum ſumus. Per hanc diuinus amor, quod ſignũ diſcipulorum Chriſti eſt, in nos influit: tolluntúrque à nobis inimicitiæ ac diſſenſiones mutuæ, quæ ab hominibus, præſertim Chriſtianis, alieniſſimæ eſſe debẽt: tolluntur & deriſiones & opprobria, quibus à Chriſti crucis hoſtibus continuè afficimur, qui nos irrident, cótemnunt, ac pro nihilo habẽt, vt Chriſtianos quidem nominatos, & eundem habentes Dominũ, veruntamen ita inter nos diuiſos & dogmatibus fidei diffidẽtes, vt alij alios pro inimicis atq; hoſtibus habeamus. His igitur rationibus alijsque permoti, pacem quidem amamus omnes atque optamus, & cócordiam atque vnitatem Chriſtianorum maximi omnes facimus. Quo autem modo à Deo prçclarum bonum conſequi poſſimus, & quæ ratio habenda ſit ad ſanctiſſimum opus perficiendum, hîc diuerſis opinionibus ſumus, varijsque inter nos ſententijs diſcrepamus. Quapropter de hoc à nobis in præſentia cóſiderandum, & quantum ingenioli noſtri vires ſufficient, diſſerendum exiſtimauimus.

Ioan. 17. b

¶De cauſis ſchiſmatis, & quòd tametſi ante generale cócilium aliqua nobis de noſtrà à Latinis diuiſione excuſatio erat, nũc tamen iam celebrato concilio œcumenico, non poſſumus abſque ſcelere diuidi ab eis, niſi eos à veritate deuiare probauerimus.

CAPVT PRIMVM.

FVit aliquando tempus, quo immaculata DEI ſponſa Eccleſia ſancta, ſumma concordia, tranqlliſſima pace, & intemerata veritate fruebatur, cùm ſcilicet ſimplicitatẽ ac puritatem euangelicæ doctrinæ maximi omnes faciebamus, ſolis ſacris eloquijs contenti, his inhęrentes, his acquieſcẽtes, in vnum ab his collecti ouile, ſub vno paſtore omnes agentes, eandem vnius audientes vocem: & aut nihil prçter ea quæ nobis tradita erant, cogitantes, nulla vrgente neceſſitate: aut neceſſitate coacti, & hæreſibus vndique ſcatentibus, vnum in locum vniuerſa Eccleſia congregata, ambiguitates reſcindentes, & declarationes neceſſarias facientes. Poſtquàm autem hæreſi quadam, vt Latinos ſępenumerò dicentes audiuimus, in Occidentali regione vigente, Romanorum prçſul pontifex maximus ſua vnius authoritate fretus, aduocata ſynodo generali, particulam illam communi ſymbolo fidei, nó cum cómuni conſenſu aſſcripſit, in multas partes (heu rem miſeram atque acerbam) Chriſti ſacratiſſimum corpus diuiſum eſt: membraque eius, hoc eſt, Chriſtiani homines, aduerſus ſe inuicèm arma ceperunt, minimè intelligentes, ſe ſibijpſis hoſtes eſſe, & contra ſeipſos armari, dum ſe à fratribus diuidunt, haud intelligentes quidem, cùm multi ſint inter nos doctrina ac ſapientia prçſtantes, quos latére minimè poteſt, quantæ iacturæ cauſa, hæc diſſenſio extiterit, ſed (neſcio quomodò) diuiſi inuicem atq; alienati, & præſertim nos à Latinis. Oportere maiores noſtri dixerunt, qui ea tempeſtate fuere, qua oriri hæc diſſenſio cœpit, in rebus fidei dum nulla neceſſitas vrgeat, his acquieſcere, quæ nobis ſacris literis tradita ſunt, in quibus omnis fidei veritas aut planè explicata eſt, aut latens erui haud difficulter poteſt. Quotiès verò neceſſitas ingruat, & ſi aliqua oritur hæreſis, quod imbecillitate humani inge[nij] ſæpenumerò inter mortales euenit, debere Eccleſiam DEI, vnum in locum congregatam, de rebus dubijs iudicare: ac ſecundum præçepta diuinæ legis & ſanctorum patrum, quos iam, vt ſacrarum literarum doctores, approbauit, communi omium conſenſu ſententiam ferre, & per hunc mo-

Ioan. 10. d

modũ fidẽ Chriſtianã augere, obuiàm eundo hæreſibus, procul ab Eccleſia Dei eas fugando. Vbique tamen aſſeuerant iidem maiores noſtri, communiter hæc agi debere: & quæ communia ſunt, communi conſenſu oportere terminari. Per hunc modum ſynodus prima generalis conſubſtantialitatem patris & filij prædicauit, Arrio de inæqualitate ipſorũ (neſcio quas) nugas & deliramenta proferente. Per hunc modum ſecunda ſpiritus diuinitatem confeſſa eſt, Macedonio illum creaturis annumerante. Per hunc modum ſubinde vnaquæque ſynodus, quæ poſita in accipiti fuerunt, pronunciauit, inſtante duntaxat neceſſitate. Neque enim licere (inquiunt) pace ac tranquillitate fidei vigente, nouas mouere quæſtiones: neque ortis hæreſibus aut tacere, aut ſolum vel cum paucis de his, quæ credi communiter ab omnibus debent, tractare, ſed communi quidem conſenſu hoc fieri oportere, fieri verò duntaxat neceſſitate vrgente. Et quemadmodùm generali concilio congregato, opus eſſe aiunt, ſummo ſtudio ac cogitatione omnia diſcutere: &, quod ratio tandem obtinuerit, accipere omnes atque amplecti: ita, ſi ante commune iudicium de aliqua re quiſpiam dubitauerit, mota quæſtione, & ab aliquibus determinata, iure id facere, meritoque ab his diuidi, qui abſque communi conſenſu auſi ſunt de rebus communibus iudicium ferre: quãdoquidem ipſe communibus rebus & communiter traditis aſſentiatur, illi verò aliquid dicant, quod antequàm communiter diſcutiatur, non parùm in ſe habeat dubitationis. Quas ob res
for. * ſe haud noſtrum plerique aſſerunt, *haud ſine iniuria à Latinorum conſortio abhorrere: quòd non ſit ferendum, vniri nos eis, antequàm iudicio vniuerſalis Eccleſiæ, quod recens per eos introductum fuit, ſubijciatur: atque his quidem duplici accuſatione ſuccenſendum exiſtimant. Primò, quòd ignaris & nequaquàm aſſentientibus nobis, quicquam in cõmunẽ Eccleſiam introduxerint: tum, quòd pati nollent generalem ſynodum & antiquis illis ſimilem conuocari. Hæc nos quoque illis ſæpenumerò coram obiecimus, palamq; in eos inuecti ſumus. Quibus quid illi reſpõderint, quas excuſationes in medium adduxerint, quibus rationibus obiecta purgauerint, latiſſimè omnes intelleximus. Itaque non eſt in præſentia repetendi locus, præſertim cùm noſtra omnis quæſtio minimè in hoc verſetur, vtrùm per ſe ſoli, an nobiſcum vnà, particulam illã addiderint: &, licueritne addere, nécne: ſed vtrùm verum falſúmve ſit, quod additum eſt, hoc in primis conſiderãdum à nobis eſſe vniuerſi iudicauimus. Verùm demus in præſentia, non rectè illos feciſſe, quòd ſine totius Eccleſiæ congregatione de rebus grauibus ad fidem Chriſtianam pertinẽtibus tractarint, quouſque quidem in hac ſententia permanſere, ne aliquod dogma in generali ſynodo propoſitum diſcuteretur, fortaſſis haud iniuria ſuccẽſere illis videbamur, & noſtræ aduerſus illos accuſationes, iure optimo defendi poterant. Nunc autem cùm huiuſmodi culpa vacent, ſponteque in generalem ſynodum conuenerint, ac omnia ſe facturos affirmârint quæ ratio perſuaſerit, & ipſi ſe omni accuſatione prorſus immunes reddiderint: & nos oportet non mediocre ſtudium cogitationemq; adhibere, vt quæ agenda à nobis ſint, cautè prudenterque agamus: ne, quod ante hunc diem obijcere Latinis conſueuimus, in nos recidat, denique ea accuſatione iudicemur, cuius illos olim reos agebamus. Nam ſi (vt dicere ipſi conſueuimus) nondum aduocata ſynodo generali accuſandi erãt Latini, quòd ſuo duntaxat iudicio de re adeò graui credidiſſent: quid ni nos quoque, cùm id, quod quærebamus, factum ſit, omneſque in vnum conuenerimus, magnum ingredi certamen, ingenſque ſubire periculum neceſſe eſt, vt abſque culpa hinc abire poſſimus? Siquidem illi quoque iam rationem reddiderunt eorum, quæ & dicunt & ſentiunt: paſſim etiam ſingulis quibuſque petentibus rationes de his, quæ Eccleſia credit, afferre: & nos ad aliqua quidem ex his, quæ dixerunt, quoàd fieri potuit, obuiàm iuimus: ad plura verò, opportunioraque, & illorum opinionem maximè confirmantia, nihil omnino loquuti ſumus, neque fortaſſis dignum aliquod, quod loqui poſſimus, habemus. Hic igitur recto iudicio & exactiſſima cogitatione opꝰ eſt. Neque enim ſatis erit dicere, nolle vnionem: neque hunc generalis concilij finem eſſe, exiſtimandum eſt: ſed diligenter conſiderandum, quæ dicta à Latinis ſint, quæ nos propoſuerimus: ſcrutandumque, quibus in rebus illi veritati conſentanea dicant, quibus in rebus aberrent: quid nobis dicendum ſit, quid illis audiendum: poſtremò, quomodò vniri poſſimus fratribus, quorum diſiunctio meritò deploranda eſt & illis & nobis, ne voluntatem abſque ratione ſequentes, aut cum iactura noſtra ab illis diuidamur, aut non ſine noſtro detrimento illis vniamur. Neque enim his, qui ſimpliciter & ſine vlla ratione diſcedendum eſſe aiunt à Latinis, tanquàm longè à veritate aberrantibus, aſſentiendum arbitror: neque his etiam obtemperandum, qui nulla ſuadente ratione, incumbendum dicunt eſſe vnioni. Enimuerò aſſiduo ſtudio, diligentiáq; inueſtigatione veritatis, & exactiſſimo iudicio doctores ſacros tanq̃ duces ſequi oportet: & per hãc viam, vtpotè quæ ſola tuta ſit, atq; omni piculo libera, finem iam diu optatum attingere. Hæc mea eſt de huiuſmodi rebus ſententia: hoc ego, viri clariſſimi, ſentio. Quomodò au

tem,quibúsve medijs finem nobis propoſi-
tum aſſequi poſſimus, ſubinde dicam, Deo
fretus,quanquàm ingens profectò certamé
& non mediocre onus ſubire me intelligo.
Verùm ea eſt conditio pręſentis rei,vt homi-
nem efflagitet,qui libenter pro veritate peri-
culum ſubeat: nihilq; magnum aut dici aut
fieri poteſt,niſi quis,quæ ſibi vera videátur,
forti animo dicat: paratusq; ſit calumnias &
pericula pati pro defenſione veritatis. Hinc
autem exordium ſumam, Dei optimi maxi-
mi auxilio fretus.

Probatio,quòd neceſſe eſt ſanctos doctores, tum Occidentales, tum Orientales, inuicèm eſſe concordes.

CAP. 2.

DOminus noſter Ieſus Christus, cùm di-
ſcipulos ſuos ad prædicandũ inter gen-
tes euangelium mitteret: multa, quę eis euen-
tura erant, prædicens: & inter cætera, quòd
Matt.10.b c ante reges & præſides ſua cauſa ducerentur:
Nolite,inquit,cogitare quomodò aut quid
loquamini: dabitur enim vobis in illa hora
quid loquamini. Non enim vos eſtis qui lo-
quimini,ſed ſpiritus patris veſtri, qui loqui-
Ioan.16.c tur in vobis. manifeſte his verbis ſignificás,
quæcunque ab illis dicerentur,ſua eſſe verba
& ſpiritusſancti in illis loquentis: quem alibì
ſuperuenturum affirmauit, docturumq; eos
omnem veritatem, vt etiam verba ipſorum,
ſpiritu veritatis in eo loquẽte, veritas & vita
eſſent. Atqui verba hæc, nemo eſt qui ambi-
gat, non modò ad primos illos referri ſalua-
toris diſcipulos, quibus datum eſt, vt pręſen-
tem eum intuerentur, ſed etiam ad paſtores
eccleſiarũ & doctores cæteros, qui poſt apo-
ſtolos euangelium prædicauere. Hoc enim
Marc.13.d & ipſe ſaluator probat, cùm inquit: Quæ vo-
*manifeſtiſſimè bis dico, omnibus dico: & res ipſæ * manife-
ſtiſſimæ oſtẽdunt. Siquidem priores cuncti
doctores iiſdem claruerũt operationibus &
ſignis, quòd diuini verbi prædicatione diui-
num verbum non minùs per eos, quàm per
Marc.16.d apoſtolos ſequentibus ſignis confirmatum
fuit: vt palàm omnibus ſit, ipſos quoq; ſan-
ctos patres & doctores Christianæ fidei, per
ſpiritumſanctum loquutos fuiſſe: verbaque
ipſorũ, ſaluatoris noſtri verba extitiſſe: cùm
aduerſus tyrannos & præſides & veritatis ho-
ſtes certauere, ſcripſere, & palàm veritatem
prædicauere. Quo fit, vt neceſſe ſit, eos ſibi
inuicèm conſentanea dicere: & ratio cogit
fateri, nihil ab illis dictũ eſſe, quod inuicèm
repugnet ne minimis quidem in rebus: aliter
enim non veritatis magìs, quàm mendacij
ſpiritus in illis loquutus fuiſſet. Mendacij
nanque proprium eſt, nec hoc nec illud aſſe-
rere: quemadmodùm ſapientis ſignũ eſt, ſibi
aſſiduè conſtare, nulliſque in rebus à cæteris
ſapientibus diſcrepare. Quanto igitur homi-
nes ſapientes, ſapiẽtiæ & veritatis ſpiritus an-
tecellit: tanto magìs neceſſe eſt, eum ſibijpſi
conſentaneũ eſſe. Et ſi quis fortè ſit, qui ſan-
ctos patres & doctores noſtros contraria in-
uicèm dixiſſe exiſtimet, eum profectò cum
infidelibus & crucis hoſtibus connumerari
fas eſt: qui hinc arguere fidem noſtram con-
ſueuerunt, contrarietates quaſdam & con-
tradictiones ſacrarum literarum inter ſe fin-
gentes: quas tamen nemo præter ipſos, tales
exiſtimat, cõtra quos vniuerſi doctores cer-
tant: eoſque calumniatores eſſe veritatis ar-
guunt, cõſentaneam ſibi eſſe vbique ſacram
ſcripturam aſſeuerantes. Præterea cùm nos
per hunc modum gentiles, & eos qui extra
noſtram Eccleſiam ſunt, arguamus, ignoran-
tiamque eorum comprehendamus, philoſo-
phos ſcilicet, & fidei eorũ præcones, in quã-
plurimis ſibi inuicèm contradicentes, oſten-
dentes: quomodò etiam cõtra noſipſos hoc
idem acceptabim⁹, & noſtros doctores eiuſ-
dem criminis reos eſſe arbitrabimur, niſi &
noſtram ipſi ſponte noſtra euertere velimus
fidem? Sed abſit hoc à Chriſti Eccleſia alu-
mniſque eius. Videmus enim nunc vniuer-
ſalia cuncta concilia, patreſq; in eis congre-
gatos, de dogmatibus propoſitis non huma-
næ ſapientiæ perſuaſionibus, non artificio
verborum, non rationibus naturalibus, non
denique ſyllogiſmis vſos fuiſſe, ſed authori-
tate duntaxat: nudaq; ipſa verba ſuperiorum
doctorũ, qui eos tempore præuenerunt, tan-
quam rectam regulam, gloriam veritatis ſe-
quutos fuiſſe: & per ea quaſcunque de fide
quęſtiones terminaſſe, ſanctorum patrum &
veſtigia ſequẽdo: quare neſcio quid de no-
ſtra fide ſapere liceret, ſi quis concedat poſſe
hoc incõueniens patribus imputari. Si enim
fidei noſtrę principes non eadem omnes, ſed
alij quidem inuicèm, alij verò etiam ſibijpſis
(ò rem abſurdam) contradicant, fides autem
noſtra in illorum rationibus fundetur: ina- 1. Cor.15.
nis eſt ergo prędicatio noſtra, inanis eſt fides
noſtra, ac magnæ ſtultitiæ eſt, cogitare etiam
talia de illis ſpiritu plenis hominibus. Neceſ-
ſe eſt enim & propter prædicta & alia plura,
conſentanea & ſibijpſis & inuicèm, nihilque
omnino contrarium non dicere, non ſapere.
Dicit etiàm de eis beatus Ioannes Syrus, ad *etiam
Iordanem ſcribens: Sed * eia, quas producũt * eas
authoritates cõſideremus: cùm paternæ ſint,
& eis nullo modo contradicendum ſit. At
verò concordes, neque contrarios inuicèm,
& multò minùs ſibijpſis oppugnantes, decet
probare ſanctos patres & doctores noſtros:
quorum de fide ſententiam vnicam & indiſ-
ferentem eſſe, fecit vna ſpiritusſancti virtus
& illuminatio. Hinc apparet, quòd hæreticis
calumniantibus ſanctos patres, tanquam nõ
eadem dicentes, aliquoſq; eorum ad ſuũ pra-
uam opinionem probandam trahentibus:
B. Ioannes, neque eos qui videntur hęreti-
cos iuuare, negat: nec tamen eos intelligit,
prout illi, ſed acceptat quidem eos, conatur
aũt & ſibijpſis & inuicem cõuenientes, pro-

bare. Hoc enim doctoris, hoc eſt Chriſtiani officium. Septima item generalis ſynodus, per os ſancti Tharaſij in prima eius actione, in nullo ſanctos patres (inquit) inuenimus diſcordes: ſed cùm omnes eiuſdem ſententię ſint, idem quoque prædicant & docent.] Et *eadem rurſus in eadem actione: Vbique etenim patres concordes inuicem ſunt, cótrarietas verò nulla in eis eſt. Verùm contraria eos dicere putant, qui œconomias & intentionem eorum ignorant. Vide, quòd etiam ſeptimi concilij patres eadé hac de re ſentiunt, & cócordes ſibijpſis & inuicèm eſſe ſanctos doctores dicentes, eandem etiam rationem aſſignant, quam B. Ioannes. Idem enim ſpiritus (aiunt) in omnibus loquutus eſt: quem ſibijpſi non conſentaneum eſſe, neq; cogitare fas eſt. Et longum quidem eſſet enumerare, quemadmodùm omnes doctores in tota ſancta ſcriptura hoc ſibi proponunt, apparentes in ea contrarietates concordare, concludere verò manifeſtè per prędicta, fidei noſtrę principes & doctores, quorum doctrinis & illuminati & edocti ſumus: neceſſe eſſe eadem & conſentanea non ſolùm ſibijpſis, ſed nó minùs inuicèm dicere: tanquàm in idem cócurreret hoc non eſſe, & totam fidem euerti: & qui non concederet hoc, nihil ab infidelibus differret. His igitur ita præſuppoſitis, habemus quidé ſanctos doctores eos, qui ex Oriente nobis veritatis fidei lumen illuxerunt, Athanaſium, Baſiliũ, Gregorios ambos, Cyrillum, Maximum, Tharaſium, cæteramque cohortem eorum. Habemus item eos, qui ab Occidente extinxerũt errorum flammas ſana ſua clariſſimaq; doctrina, Hilarium, Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum, Damaſum, Gregorium, Leonem, qui rugitu ſuo hæreticos omnes deterruerũt, & cęterorum ſanctorum chorum, omnes cómunes doctores, & patres, & fidei principes, qui multa quidem in hac vita pro veritate paſſi fuerunt, pro eaq; mortui ſunt. Veruntamen viuunt, non ſolùm apud Deum in libro vitę deſcripti, verumetiam apud nos per ea, quæ reliquerunt nobis opera & doctrinas ſuas, quæ pro regulis fidei haberi debét à nobis, æquè ferè atq; ſancta ſcriptura veneratæ & creditæ. Faciemus igitur officium noſtrum, & quod à filijs gratis debetur, patribus omnibus quidé aures ęquas prębentes, omnibus verò propriũ animum ſubijcientes, & ſemina eorum acceptantes. Ad eundem enim finem nos ducent omnes, & eandem nobis fidem prędicabũt, atque confirmabunt, cùm ipſi primò idem inter ſe dicant, tãquam vno & eodem ſpiritu loquuti. Quod hoc modo conſiderandũ eſt.

¶ Quòd quanuis nulla omnino ſit in doctorum dictis contradictio, ſi tamen aliquid tale ſaltem apparenter eſſet, nos oporteret conari ea concordare, tanquam ſummè neceſſarium fidei noſtrę: & hoc adſtruitur per exempla.

CAP. 3.

Ex patre, dicũt Orientales ſancti doctores, ſanctum procedere ſpiritum, & ex patre per filium. Ex patre & filio, Occidentales eundem procedere aiunt. Idem etiam nonnulli Orientalium aſſeuerant. Quid igitur dicemus? Contrarium hoc eſſe illi? Abſit. Neque enim contraria, neque contradictoria inuicèm ſunt, ex patre procedere, & ex patre & filio. Atquì etiam ſi contradictoriè ſermo proferretur, ita vt alios ex patre, non ex filio, alios ex patre & filio dixiſſe: nec tunc auderem dicere ſanctos inuicèm contradicere, ſed potiùs meipſum accuſarem, tanquã non percipientem illorum intellectum, ſecundum quod à Tharaſio dictum eſt in ſeptima ſynodo, quòd ſcilicet eis contrariantur, qui ignorant œconomias & intentioné eorum, quàm illis contradictionem aut contrarietatem imputarem. Multa habeo huius *ſcriptura
rei in ipſa canonica * ſcripta exempla. Pater Ioan.14.d
meus (inquit) maior me eſt. Et rurſus: Ego & Ioan.10.f
pater vnum ſumus. Hac quæ maior poſſit videri contradictio? Attamen contradicunt veritati, qui hoc contradictionem putant.
Stephanus, cùm eſſet plenus ſpiritu ſancto, Actor.6.c
intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris Dei, Luca in actibus
teſte. At Paulus vnà cum Dauid, eum ad de- Hebr.1.a
xteram maieſtatis in excelſis ſedere ait. Sede- Pſalm.109.
re autem, & non ſedere, (ſtare enim, non ſedere eſt) manifeſta contradictio eſt. Eundem
item Stephanum beatus introducit Lucas, Actor.6.c
Dei & patris vidiſſe gloriam & eius vnigenitum filium. At ſanctus Ioannes euangeliſta, Ioan.1.c
Deum nemo vidit vnquam, ab ipſa veritate 1.Ioan.4.b
edoctus, aſſeuerat. Videre autem, & non videre Deum, neſcio, ſi cui non eſſe contradictoria videantur. Vnus euangeliſtarum ſe- Ioan.19.c
xta hora Dominũ crucifixum fuiſſe ait, alter
clamat, Erat autem hora tertia, & crucifixe- Marc.15.c
runt eum. Sexta verò, patet quòd * eſt tertia. *videtur
Tertia verò, & non tertia, manifeſta contra- deeſſe, non
dictio eſt. DEVM patrem cauſam eſſe filij & ſpiritus ſancti, palàm prædicant & docent omnes Orientales patres & doctores. at beatus Cyrillus in eis, quæ ad Hermiam ſcribit, vnà cum Occidentalibus patribus non admittit quidem hoc nomen cauſæ in diuinis perſonis. Eundem autem dicere cauſam, & non cauſam, & præſertim ad idem, nullus eſt qui non concedat contradictoriè dictum fuiſſe. Et quis facilè recenſere poſſet, quot ſunt, quæ cùm contradictoria videantur, piè tamen à doctoribus intellecta ſunt, & ad vnũ & eundem ſenſum ab eis referuntur? Quod & nos imitati, etiam ſi de propoſita quęſtione accidiſſet, contraria contradictoriaque dixiſſe ſanctos doctores, nobiſipſis potiùs ignorantiæ culpam imputare debemus, quàm illos credere diſcordare: & eos conari reconciliare inter ſe, & quoàd poſſit, per

per omnia concordes oſtendere. Nunc verò dicunt quidem nihil contrarium, conſentanea autem ſibijpſis & inuicèm aiunt. Et hoc experientia percipiemus, ſi modo debito eis & eorum doctrina vtamur. Modus auté qualis ſit, audite: & attédite, quàm verus quamq; iuſtus ſit.

Quòd ad intelligentiam illorum doctorum, qui obſcuriùs loquuti ſunt, vtendum eſt illis patribus, qui apertiùs & clariùs loquuntur.

CAP. 4.

OMnis fides & probatio habet quidem aliud, quod demonſtrare proponit: habet verò aliud, per quod probat, quod ſibi proponit. Neq; poteſt idé eſſe quod probat, & quod probatur. Ipſum quidem ſeipſum, aut ipſum aliquid per ſeipſum probare, impoſſibile eſt: ſed cùm ex aliquibus cóceſſis & omnibus notis, ad aliquod quæſitum procedere oporteat: per ea, quæ manifeſta ſunt, ad incognita & quæſita eundum eſt: & per notiora probãdum, quæ nobis ignotiora ſunt. Hoc verò ita eſt verum, & ab omnibus conceſſum, vt nó indigeat pluribus verbis. Et in propoſito igitur, cùm proponãtur nobis authoritates Doctorum Orientalium, proponantur verò etiam Occidentalium, ſitq; neceſſarium, ſi Christianiſmum velimus nobis ꝑſeruare, conſentanea omnia omnibus eſſe ꝓbare: ſi æquè clara & aperta nobis eorum dicta ſint, neque aliquod dubium ineſt in eis, nó eſt opus diſcuſſióe ampliùs, inuéto quod quæritur. Quòd ſi quid in eis dubij inſit, & aliqua non ita apertè dicta, indigent declaratione maiori, regula prædicta vtendum eſt: aliter em̃ impoſſibile eſt attingere finé quæſitum, & cótrapoſitis vtriſq;, à clarioribus ad ea, quæ nó ita clara ſunt, comparatis, per clariora etiam intellectum eorum inueſtigare, quæ obſcuriùs dicta ſunt: & hoc modo vna harmonia ex ambabus partibus compoſita, in concordem & conſonantem glorificationem Dei accedere. Et meo quidem iudicio, tum Orientales tum Occidentales patres clarè manifeſteq; loquuti ſunt, & veritatem fidei nobis tradiderũt. Et facilè quis poſſet alterius partis authoritatibus vſus, per eas dũtaxat propoſitam quæſtionem concludere. Et hoc paulopòſt (ſi Deus concedet) probabimus. Concedatur tamen, non ita clarè, nec ita expreſsè Oriétales loquutos fuiſſe de ſpiritus ſancti ex filio proceſſione, quemadmodùm Occidentales: quid igitur faciédum eſt? Nempe nil aliud, niſi cùm Occidentales patres apertiſſimè hanc prædicauerint fidem, Orientales quoq; putandum hoc idem dicere: nec oppugnare illis, qui idem de fide ſenſerũt. Qui enim in illis, idem & in his loquutus eſt ſpiritus: & quæ per illos ſubobſcurè, eadem per hos apertè docuit, ob eam, quam ille ſciuit, cauſam, & propter neceſſariam tũc fortaſſis diſpenſationem. At nobis probandum eſt, etiam abſque comparatione ad Occidentales patres, ipſos per ſeipſos Orientales doctores idem cum Occidentalibus de proceſſione ſpiritus ſancti concludentes, & idem, quod illi, ſentientes.

Proponit hanc concluſionem, ex dictis Orientalium doctorum duntaxat, probare dupliciter: videlicet per præpoſitionem PER, & per EX. & primò de vi ipſius prępoſitionis PER, diſputat, probans eam cauſam mediantem ſignificare.

CAP. 5.

PRæpoſitionem igitur PER, in omnibus, in quibus accipitur, cauſam ſignificare, nunquamque dici, niſi aliquam mediantem ſuboſtendat cauſam, nemo eſt qui ignoret. Semper enim & in omnibus, quibus hoc ab hoc per hoc, eſſe aut fieri dicitur, illud PER, quod tanquam communicans aut cooperans primo agenti, accipitur. Quemadmodùm ſi fabrum per ſerram fabricari dicamus, ſerram quoq; cooperari fabro ad ſecandum, intelligimus: & modo ei conuenienti, hoc eſt, inſtrumentaliter ipſam etiam ſecare, nec ſuperuacaneam eam accipi. Per locum etiam, aut per tempus aliquid fuiſſe vel tranſiuiſſe dicere, nil aliud dicere eſt, niſi locum etiam & tépus, aliquam cauſam illorum, quæ tranſiuerint, vel facta fuerint, eſſe. Et locus enim, motus cauſa eſt: ſiquidem omnis motus, in magnitudine & diſtantia eſt: tempus quoq; maximè confert motui. Omnis enim motus, in tempore: abſq; verò motu, nil omnino corporalium & ſenſibilium fieret. Sine quo autem nó fieret aliquid, hoc ſui cauſam habet. In ſyllogiſſimis quoque dicere per medium extrema coniungi: patet, quòd per medium tanquam per cauſam, ſecundum motum aut diſcurſum intellectus accidit. Cui⁹ ratio eſt, vt vniuerſaliter de hac præpoſitione tractemus. In omnibus loquutionibus, in quibus dicitur aliquis per aliquem operari, hęc præpoſitio PER, deſignat in cauſali aliquam cauſam ſeu principiũ illius actus: ſed cùm actio ſit media inter faciens & factum, quandoq; illud cauſale, cui adiungitur hæc præpoſitio PER, eſt cauſa actionis, ſecundum quod exit ab agente: & tunc eſt cauſa agenti quòd agat, ſiue ſit cauſa finalis, ſiue formalis, ſiue effectiua, ſiue motiua. In materiali nanq; cauſa non eſt in vſu accipi: ſed pro ea, EX. Non enim per ligna & lapides, ſed ex his & his domum eſſe compoſitam dicimus. Cùm igitur propter lucri cupiditatem dicimus artificem operari, finalem ſignificamus cauſam: formalé verò, cùm dicimus, quòd operatur per artem ſuã: motiuam verò, ſi dicatur, quòd operatur per imperium alterius. Quandoque verò dictio cauſalis, cui adiungitur hæc præpoſitio PER, eſt cauſa actionis, ſecundum quod terminatur ad factum, vt cùm dicimus, artifex operatur per martellum. Non enim ſignificatur, quòd martellus ſit cauſa artifici quòd agat,

agat, ſed quòd ſit cauſa artificiato, vt ab artifice procedat, & quòd hoc ipſum habeat ab artifice. Quæ cùm ita ſe habeant: cõſiderandum, quid velit, ſanctos dicere, ex patre per filium procedere ſpiritum ſanctum. Nempe hìc etiam dicemus cauſam quandam ſignificare præpoſitionem per, at primarum quidem trium nullum. Nec enim filius patri cauſa eſt, vt ex eo ſpiritus ſanct° procedat, quod vniuerſaliter primæ tres cauſæ poſſunt: ſed econuersò eſt. Nec enim filius cauſa formalis, aut finalis, aut effectiua eſt ſpiritus ſancti: cùm effectiua quidem cauſa ad creaturam referatur, nec conueniat ſpiritui: ipſa verò tota beata Trinitas & bonitas eius, creaturarum finalis cauſa ſit, non autem vna perſona alterius: formalis autem, ipſa diuina eſſentia, ſecundum quam filius & ſpiritus ſanctus procedunt: quæ tribus eadem eſt. Reliquum igitur eſt, vt reliquo & quarto modo in re propoſita accipiamus & illum, quoad fieri poteſt. Hic enim, inquantùm terminatur in effectum, cùm ſit actionis cauſa, conuenit huic quæſtioni, cùm dicimus ex patre per filium procedere ſpiritum: inquantùm verò tanquam inſtrumentum intelligatur, valdè diſſimile habet ſignificatũ. Non enim vt per inſtrumentum, vel per locum, vel per tempus, aut aliquam cauſam imperfectã, dicimus ſpiritum ſanctum per filium procedere: longè etenim hæc ab illa eius ſumma perfectione, & ſumma ad patré æqualitate & vnitate abſunt. Nec enim alia potentia numero producit ſpiritum, quàm pater & filius, vt tanquam ſecunda vel inſtrumentalis cauſa accipiatur: ſed cùm eadem & vna in patre & filio productiua potentia ſit, æqualiter ex vtroq; procedere dicitur. Nam & ſerra, & homo, eſſet quéadmodùm ipſe faber & idem homo: ſicuti pater & filius, idem Deus eſt: ſecaret vtiq; etiam illa, prout ipſe faber: & quod diceretur per ſerram, nullam imperfectionem de ſerra notaret. Nec mirum, ſi in diuinis vtamur imbecillibus & imperfectis verbis & nominibus, cùm aliter non poſſumus. Diuinas enim res per nomina & intentiones quidem cõſuetas nobis, manifeſtare conamur. Aliter enim impoſſibile eſt nobis ſenſu viuentibus, de illis loqui. Quod verò prolationi verborum accidit, etiam ſignificatis rebus velle imputare, cauendũ ne ſit nefas: multæ enim hoc modo certęq; fidei veritates euaneſcerẽt. Eterñ vniuerſum quoq; ex patre per filium, creatũ eſſe dicimus. Nullus tamen eſt ita audax, vt inſtrumentalem & non eandem cum patre cauſam diceret filium, quippe qui eadem vnaq; potentia & actione cum patre mundum creauerit. Simili igitur modo etiã de ſpiritus per filium productione, inſtrumẽtalem quidem cauſam etiã ſolùm cogitare, blaſphemia eſt: cauſam autem, & hanc nõ imperfectam, hoc verò neceſſarium eſt. Imperfectioné etenim huius prępoſitionis PER, longè repellendam: quantum autem perfectionis & pietatis habet, hoc verò acceptandum. Ait enim in octauo ad Amphilochium beatus Baſilius: Patrẽ creare per filium, nec imperfectã patris creationem, nec imbecillem filij actionem ſignificat, ſed vnitatem voluntatis eorum manifeſtat: quare hæc vox, PER FILIVM, non minuit effectiuam cauſam, ſed ad principalioré cauſam nos refert. Palàm itaq; patet, prępoſitionem PER, cauſam ſignificare. Non enim imbecillem (ait) oſtẽdit filij actionem, ſed cauſam cum ordine. Ad principalem enim (inquit) cauſam nos refert. Semper etenim cùm aliqd ex aliquo per aliquem eſſe dicitur, ordo quidam ad illum ex quo, illius per quem, ſignificatur. Ex quo quidem, tanquàm principali cauſa: per quem verò, tanquam inſtrumentali accepta vel concauſa, quæ præſupponit ſibi illum, qui dicitur ex quo: hunc autem ordinem neceſſe, etiam inter patrem & filium, eſſe. Ex patre etenim omnia, quæ patris ſunt, accipit filius & habet: poſtq; patrem & ſimul cum eo, ſubitò & immediatè intelligitur filius. Cùm enim filium dicimus, ſubitò in patrem, cuius filius eſt, mẽte reducimur, & cùm patrem dicimus, filium ſtatim intelligimus. Hæc autem maximè præpoſitio PER, poteſt ad principalem cauſam (teſte B. Baſilio) nos reducere. Per filium enim dicentes ſpiritum ſanctum procedere, patré, ex quo filius hoc habet, concipimus: & quod ad alium refert, quæ ſua ſunt. Item Chryſoſtomus etiam illud euangelij exponens, Omnia per ipſum facta ſunt: Si enim hìc (ait) per eum, dictũ eſt, nulla alia de cauſa dictum eſt, niſi ne aliquis ſuſpicetur filium ingenitum eſſe. Quare ſecundum hunc etiam doctorem, præpoſitio PER, ad natiuitatem ex patre nos remittit: & vt intelligamus illinc ei potentiã datam, cùm vniuerſi creandi, tum ſpiritus ſancti producendi: & plùs alijs poteſt ſcilicet præpoſitio PER, ordinem filij ad patrem ſignificare: quæ maximè neceſſaria eſt in Trinitate. quemadmodùm enim ſumma in eis potentiæ æqualitas eſt, immò potiùs ſumma idẽtitas, ita nil minùs etiam ſummus eſt ordo, qué ipſa PER maximè poteſt (vt probatum eſt) ſignificare. Et de his quidem ſatis. Ioan. 1.

Authoritates ſanctorum doctorum, qui hac præpoſitione PER, vtuntur: & probatio, quòd cauſam ſignificat.

CAPVT 6.

Dicendum autem, quinam patres Orientales, & quibus in locis, de proceſſione ſpiritus ſancti vſi ſunt ipſa PER, in filio. Primùm itaq; diuinus Athanaſius in ſermone, qui inſcribitur Redargutio ſimultatis Melitij & Euſebij. Erat auté impoſſibile, inquit, ſpiritum inter Trinitatem cum gloria numerari, ſi non eſſet emanatus ex Deo per filium, ſed per modum creaturæ ex Deo factus, vt autumant. Animaduertẽdum igitur, quòd de perſona ſpiritus eſt hìc ratio, qui vnus in Trini-

Trinitate eſt: ſed non, vt aliqui dicerent, de
quadã nó ſubſiſtente gratia: quodq; ipſum
ſpiritum, qui Trinitaté complet, eſſe ait ex
Deo per filium. Eſſe etenim, exiſtere ſignifi-
cat clarè, & ipſum ſubſiſtere, & maximè eſſe
emanatiuè. Et affirmare, ex Deo per filium
eum eſſe emanatiuè, nil aliud eſt dicere, niſi
ex Deo per filiũ ſubſiſtere eum & exiſtere.
Dicens verò, ex Deo per filium, nó ex patre
per filium: vanã arguit aliquorum rationé,
qui dicunt ideo eum dixiſſe per filium, quia
patré nominauit, quod relatiuũ eſt nomen,
& ideo requirit filiũ. Haberet enim hoc ali-
quam rationem, & ſi non ſufficientem, ſi EX
PATRE PER FILIVM dixiſſet. Nunc verò nó
hoc dicit, ſed EX DEO PER FILIVM. Deinde
Baſilius, cùm quæreret, quare ſpiritus nó di
catur filij filius: Non ideo, inquit, quia non
eſt ex Deo per filium: ſed vt Trinitas non in
multitudinem infinitam incidat, filios ex fi-
lijs, vt in hominibus fit, credita propagare.
Primò itaq; ex ipſamet quæſtióe, cùm quæ-
rat, cur ſpiritus ſanctus non dicatur filius fi-
lij: manifeſtè apparet, non fuiſſe beatum Ba-
ſilium huius opinionis, nihil videlicet filiũ
cóferre, ad eſſe ſpiritus. Non enim talé quę-
ſtioné mouiſſet: quéadmodùm nullus quę-
reret, quare ſpiritus non ſit pater patris, vel
genitor filij. Deinde ex ipſa ſolutione quę-
ſtionis apparet, ꝙ putabat filiũ cauſam ſpi-
ritus: & hoc per præpoſitionem PER, ſignifi-
care. Cùm enim liceret ei dicere, ꝙ ideo nó
eſt filius filij, quia nec ex eo, nec per eum eſt,
nec cũ habet ſuipſius cauſam, (quęnã eſſet
ſolutio cóuenientior?) hoc quidé nó dixit,
ſed aliam reddit rationem: Eſt enim, inquit,
ex Deo per filium, & hoc negandum nó eſt.
Quòd ſi hoc cogat, & filium eum filij & eſſe
& dici: diceretur (inquit) etiam hoc, niſi hoc
inconueniens ſequeretur, ꝙ Trinitas multi-
tudo infinita putaretur. Quòd ſi hoc abſur-
dum nó timeretur, diceretur etiam filius fi-
lij. At ſi filius filij diceretur, nullus dubita-
ret, ꝙ filium etiã haberet ſui cauſam. Igitur
etiam cùm dicatur per filium eſſe, filium ha-
bet cauſam, ipſe etiã eſſe ait. Quod verbum
potiſſimùm exiſtentiam & ſubſiſtentiam ſi-
gnificát, & eſſe ex Deo per filiũ, prout ſacer
Athanaſius dixit: Nec igitur de gratijs non
ſubſiſtentibus eſt ei propoſitum dicere, nec
propter relationem per filium dictũ eſt, nec
præpoſitio PER, idé poteſt, quod prępoſitio
CVM. Quę enim ratio eſt, ideo aliquos ſuſpi-
cari filium eum filij poſſe dici & eſſe, quia ex
Deo cum filio eſt? Cùm igitur nullum de his
tribus refugijs ad quæ ſe omẽs ſolent refer-
re, his ſanctorũ doctorum teſtimonijs relin
quatur, neq; conuenit: palàm patet, cauſam
hîc ſignificare hanc prępoſitionem PER. Idẽ
ex alia eiuſdem authoritate probatur, dicẽ-
tis: Ideo quòd ex Deo quidé ſpiritus ſit, pa-
1.Cor.2.c làm prædicauit Apoſtolus, dicens: Spiritũ,
qui ex Deo eſt, accepimus. Et quòd per filiũ
manifeſtatus ſit, apertè oſtenditur, cùm illũ
filij ſpiritum, quẽadmodùm etiam Dei no-
minauerit: Ideo eñ dicitur filij ſpiritus, in-
quit, quia per eum manifeſtatus eſt. Cuncti
etiam patres Occidentales cómuni ſentẽtia,
ideo dicunt filij ſpiritum & eſſe & dici, quia
ex eo procedit. Idem igitur Occidẽtales do
ctores ſignificãt, cùm dicunt ex filio ſpiritũ
procedere, quod S. Baſilius, cũ dicit, per filiũ
eũ manifeſtari. At dicere, ex filio eũ proce-
dere, nil aliud ſignificat, niſi ꝙ filius etiã ſit
cauſa ſpiritus. Igitur & per filiũ dicere eum
manifeſtari, palam ſignificat, filium cauſam
eſſe ſpiritus ſancti. Quòd ſi hoc, quod dici-
mus per filiũ eum manifeſtari, dicat aliquis
ſignificare, ad ſenſibilem hunc mundũ eius
manifeſtationem & temporalé miſſionem,
non rectè dicet. Si enim ideo ſpiritus eſt filij
ſpiritus, nec æternaliter nec natura, ſed acci-
dentaliter & tẽporaliter illum habet, ex quo
ſcilicet mundo illũ manifeſtauit: quod im-
pium eſt etiã cogitare. Effectus enim vt prę-
ſupponat cauſam, neceſſe eſt. Quòd aũt per
filiũ ſpiritus manifeſtetur, hoc eſt cauſa, vt
ſpiritus ſit ſpiritus filij. Si igitur effectus, vi-
delicet ꝙ ſpiritus ſit ſpirit⁹ filij, *ęternaliter *æternalis
etiã eſt: multo magis vt cauſa, videlicet ꝙ p
eum manifeſtatus fuerit, ęterna & naturalis
ſit neceſſe eſt. Aeternaliter aũt per eum ma-
nifeſtari, quid aliud, niſi ꝙ ęternaliter ab eo
procedit, ſignificat? Illud etiam quod addi-
tur, QVEMADMODÙM ET DEI, noſtrã expo-
ſitionem corroborat. Ita enim (ait) dicitur
ſpiritus filij, quemadmodùm & Dei. At Dei
dicitur ſpiritus, tanquã ex eo procedẽs. Igit̃
etiam filij dicitur ſpiritus, tanq̃ ex eo proce-
dens, ſiue per eum manifeſtatus. Idem enim
ambo ſignificare, probatum eſt. Hîc autem
potiſſimùm apparet, nullo modo prępoſiti-
onem PER, debere accipi pro CVM. Quòd eñ
ſit filij ſpiritus, ſignum eſt, inquit, quòd per
eum manifeſtatus ſit. Si igitur, PER EVM MA
NIFESTARI, idem atq; CVM EO MANIFE-
STARI, ſignificaret, cùm nil minùs cum filio
ſpiritus, q̃ cum ſpiritu filius, manifeſtatus
ſit, oporteret vt etiã filius ſpiritus diceretur,
in ſignum ꝙ cum ſpiritu filius manifeſtatus
ſit. At hoc non dicitur, igitur nec cum ſpiri-
tu filius manifeſtatus eſt. Sed hoc mendaciũ
& impiũ eſt dicere: manifeſtatus eſt etenim
cum ſpiritu, nó tamen per ſpiritum: quo fit,
vt aliud ſit, p eũ manifeſtari: & aliud, quod
cum eo manifeſtetur. Sed dicet aliquis: Ideo
filius nó dicitur ſpiritus, ne pater eius vide-
atur eſſe ſpiritus ſanctus. Filius eñ, cùm no-
men ſit relatiuum, refertur ad patrẽ. Quare,
ſi non timeretur hoc inconueniẽs, filius etiã
ſpiritus diceretur, eo quòd cum ſpiritu, &
ſimul cum ſpiritu, progrediatur ex patre. At,
ô vir optime, ſpiritus quoq; relatiuũ nomen
eſt, & ad ſpirantem refertur: & cuius dicitur
ſpiritus, ab illo etiam ſpiratur. Quòd enim
perſonalia nomina Trinitatis, relatiua ſint,
nullus

nullus ignorat. Perſonale verò nomẽ ſpiritus eſſe, quod ſanctus ſpirit' dicatur, nemo inficiatur, quẽadmodùm patris pater, & filij filius. Et neceſſariò relatiuum, quemadmodum & illa: ſiquidem eſſentia non ſunt, nec aliud ſit in diuinis pręter eſſentiam & relationes. Quemadmodùm igitur filium, cùm ſit nomẽ relatiuum, & referatur ad patrem, veremur filium ſpiritus dicere, ne ſpirit' pater eius putaretur: ita & ſpiritus, cùm ſit nomen relatiuum, & neceſſariò ad ſpirantem referatur, ab eo etiam ſpiratur, cuius dicitur ſpiritus eſſe. Vt verò nulla cuiquam excuſatio relinquatur, & clariùs appareat præpoſitio PER, ſignificãs cauſam, ſanctus Maximus in medium adeat, qui exponens quid velit illud Zachariæ prophetæ, Aurea lampas & quod ſupra eam, ſic dicit: Spiritus enim ſanctus, quemadmodùm natura ſecundũ eſſentiam Dei & patris eſt, ita & filij ſecundũ eſſentiam eſt, tanquam ex patre eſſentialiter per filium ineffabiliter natũ procedens. Filij eñ eſt (inquit) eſſentialiter ſpiritus, non aduentitius & deforis, nec temporaliter illum accipientis: ſed ab æterno eſſentialiter illum habentis, quemadmodùm & pater. Cuius ratio eſt, quòd ex patre per eum eſſentialiter procedit. Et attẽde, quòd vnius & eiuſdem rei rationem reddentes, tam beatus Baſilius quàm ſanctus Maximus, videlicet cur ſpiritus dicitur ſpiritus filij, eandem vterq; reddit. Quia eñ ex patre per eũ procedit, ideo ſpiritum eius eſſe & dici aſſeuerant. Et quod ſanctus Maximus PER EVM PROCEDERE inquit, illud beatus Baſilius PER EVM MANIFESTARI dixit: ſignificans, idem poſſe manifeſtari atq; procedere. Quòd ſi per eum ꝓcedere, per eum eſſe, & exiſtentiam habere, ſignificat: igitur & per eum manifeſtari, per eum eſſe, & exiſtentiam habere, ſignificat. Et præpoſitio per, cauſam hîc neceſſariò ſignificat, nec vllo modo aliter capi poteſt. At Nyſſenus etiam Gregorius idem pleriſq; in locis ait, non ſolùm cùm Trinitatem cauſa & cauſato diſtingui aſſeuerat, ſed etiam in primo ſuorum contra Eunomium librorum, de diſtinctione diuinarum perſonarũ tractans: Spiritus (inquit) patri coniunctus, ſecundum quod vterq; increatus eſt: rurſus ab eo diſtinguitur, eo ꝙ non eſt pater, prout ille eſt: *filij verò, & ſecundum quod vterq; increatus eſt, & ſecundum quod vterq; ex primo principio ſuam ſubſiſtentiam habet, coniunctus, diſtinguitur ab eo ſua proprietate, quæ eſt, quòd nec vt vnigenitus ex patre productus eſt, & quòd per ipſum filium ſit manifeſtatus. Et cùm creatura per filium ſit producta, ne quis putet aliquid cõmune eſſe ſpiritui & creaturæ, propterea quòd dicitur per filiũ manifeſtatus, immutabilitate & immobilitate à creatura diſtinguitur. Hîc cùm manifeſtè de diuina vniõe & diſtinctione ſanctus doctor loquereẽ, proponit ſibi ſpiritumſanctũ, quem ad patrem cõparans & filium, *inuenit quę cõmunia eis & vnientia, quę verò propria & diſtinguẽtia ſunt. patri itaque (inquit) coniunctus, ſecundum quod vterq; increatus eſt: ac ſi diceret, per abſoluta & eſſentialia, quæ per nomẽ increati ſignificantur: rurſus ab eo diſtinguitur, eo quòd non eſt pater vt ille eſt. Cùm filio verò commune habens, quòd vterq; increatus: & omnia eis abſoluta communia ſint, cùm vna eademq; vtriuſq; eſſentia ſit, item quòd vterq; Deum & patrem ſui principiũ habet, tamẽ ab eo his duobus diſtinguitur. Primo, quòd non per generationem vt filius, ſed per proceſſionem videlicet ex patre ſit: acſi diceret, per diuerſumſubſiſtẽtię modum. Secundò, quòd per ipſum filium manifeſtatus ſit. Si igitur PER EVM, idem ſignificaret ac, CVM EO, prout aliqui ſomniant: mirum eſſet profectò, ſi ideo ſpiritus diſtinguatur à filio, quia cũ eo manifeſtatur. vnitur enim hoc modo, nõ diſtinguitur: & cõiungitur, non diuiditur. Nec etiam de diuiſione charismatum hîc loquitur ſanctus doctor, quinimmò de diuinarum perſonarum diſtinctione. Nec quiſquã habet dicere, ſpiritus per filium in mundo manifeſtationẽ, per hęc verba ſignificari. primò nanq; cum de diſtinctione perſonarum hic ſermo haberetur, quonam modo temporalem hanc manifeſtationẽ æternæ rei cauſam poneret? æternaliter eñ filius & ſpiritusſanctus perſonalibus diſtinguunẽ proprietatibus. Neq; dici poteſt ꝙ antequàm manifeſtaretur mũdo ſpiritus, nõ erãt ab inuicẽ perſonaliter diſtincti. Hoc enim abſurdiſſimũ etiam cogitare eſt. Deinde cùm opera in creaturam, cõmunia Trinitati ſint, non magìs per filiũ, quàm per ſeipſum ſpiritus ſanctus manifeſtatus eſt: quinimmò ipſum etiam filiũ ſpiritus glorificauit & manifeſtauit, & nõ minùs patrem eũdem etiam filius. Quare cum hac ratione à ſeipſo etiam ſpiritus diſtinguetur, cùm ſeipſum manifeſtauit, itẽ & à patre: filius quoque & à ſeipſo, & à patre, ob eandem rationem. Sed nec de his vnquam hoc dictũ eſt, neq; de re nobis propoſita, idem dicere cõuenit. Quod autem palàm arguit, has rationes vanę refugia eſſe, illud eſt, ꝙ ſpiritũſanctũ volens à creatura diuinus iſte doctor diſtinguere, cùm iam attribuiſſet ſpiritui, ꝑ filium manifeſtari: creaturæ, per filiũ creatã fuiſſe: timens, ne quis propter hoc, quòd ſpiritus & creatura per filium eſſe dicantur, eiuſdem etiam eſſentiæ ſpiritũ cum creatura putaret: mutabili & immutabili hęc ab inuicẽ diſtinguit, quòd ſpiritus quidẽ per filium manifeſtetur, creatura verò per filium ſubſiſtat: hoc commune & idem vtriſq; putans, diſtinctionis verò alium reperiẽs modum, videlicet ꝙ ille quidẽ immutabilis, illa verò mutabilis ſit. At ſi, cùm dicitur, ſpiritũ per filium manifeſtari, non ſignificaretur,

Zach.4.a

*filio

*inuenit

quòd

quòd filius, ſubſiſtentiæ ſpiritus eſſet cauſa, quemadmodùm cùm dicitur, mundum per filium eſſe factum, (hoc enim manifeſtè filium ſignificat cauſam eſſe) facilis eſſet ſpiritus à creatura diſtinctio. Licuiſſet enim dicere, quòd & ſi vterq; ſit per filium, creatura tamẽ eſt ex eo tanquàm cauſatum, ſpiritus verò non tanquàm cauſatum. Nũc autem hoc non dixit. Quod enim ſciebat nõ eſſe verum, dicere non erat ſuum: ſed alium diſtinctionis modum inuenit, qui ei verus viſus eſt, & qui ſolus inueniri poteſt. Igitur præpoſitio PER, idem poteſt, cùm dicitur, quod ſpiritus per filiũ manifeſtatur: quod cùm dicimus, creaturam per filium eſſe factam. Sed creaturæ cauſam dicimus & credimus filiũ, & hoc ſignificat prepoſitio PER.

* ipſum Igitur etiam de ſpiritu * ipſa PER, ſignificat filiũ cauſam eſſe. Prætereà patet, ꝙ quia hæretici per filium fuiſſe factum ſpiritumſanctum blaſphemabant, eo quòd Euangeliſta

Ioan. 1. a dicit, Omnia p ipſum facta ſunt: malè & impiè ſpiritum etiam ſanctum inter om̃ia cõnumerantes: ideo ſancti doctores eos oppugnantes, & cõtra eorum impietatem his vſi verbis, de ſpiritu ſancto per filium eum procedere, & per filium eſſe & manifeſtari dixerũt. Sed hæretici per filium ſanctum fuiſſe ſpiritumſanctum dicentes, duo hæc cõcludebant. Primò, ꝙ ſpiritum creaturã putabant. Secundò, ꝙ filius cauſa eius eſſet. &

* ipſum hoc * ipſam PER, ſignificare. Igitur ſi vtrũq; falſum eſſet, vtrunque doctores oppugnaſſent, quẽadmodùm & illum à creaturis eximunt: quare nec vnquàm reperies eos vſos de ſpiritu hoc vocabulo, FACTVS EST, tanq̃ creaturæ appropriato: ita nec præpoſitione PER, vſi fuiſſent vnquàm: ſi, cùm hæretici eã putarent cauſam ſignificare, ipſis nõ ſolùm falſum, verùm impium hoc viſum eſſet. ita per omnia veritas ipſa ſibijpſi concordat, & manifeſtè cauſam ſignificat PER, cũ de aliquibus accipiatur. Hoc idem ex eiuſdẽ doctoris ad Ablabium oratiõe probatur. Etenim cùm illic etiam de diuinarum perſonarum diſtinctione tractaret, poſtquàm vniuerſaliter cauſa & cauſato ab inuicèm eas diſtinxit, deinde filium à ſpiritu etiam præpoſitione PER, diſtinguit. Ille quidem eſt (inquiẽs) immediatè à primo, fili⁹ videlicet à patre: hic verò (de ſpiritu dicens) per eum, qui immediatè à patre eſt, hoc eſt, per filiũ: & eo diſtinguitur (inquit) ſpiritus à filio, quià per ipſum eſt. quaſi diceret, quòd cùm ambo à primo ſint, non ſufficienter diſtinguerentur, niſi alter per alterũ eſſet. Vt manifeſtè PER, diſtinctiõem hinc ſignificaret, & diſtinctionem quæ ab æterno eſt, quæq; ſecundum cauſam & cauſatum eſt, cùm anteà dixerit, cauſa & cauſato tantùm ab inuicèm diuinas perſonas diſtingui. Quod em̃ infert, aliam differentiam de filio & ſpiritu ſancto intelligi, non rectè quis putaret aliã ſecundum ſpeciem. contradiceret nanque ſibijpſi, ſi cùm anteà cauſa & cauſato tãtùm dixerit perſonas diuinas diſtingui, deinde alium modum diſtinctionis ſpecie differẽtem tradidiſſet. Aliam igitur differentiam ſecũdum numerum accipientes, & rectè cũ ſancto doctore ſentiemus, & præpoſitionẽ PER, cum cauſa intelligemus, ita vt nulli ratio relinquatur vel pro CVM, eam accipere, (CVM enim non diſtinguit) vel mundo per filium manifeſtationem ſpiritus, eum ſignificare putare. Hæc enim non eſt ab æterno. Quòd ſi verbum hoc MANIFESTARI, aliquos ſcandalizat, verbũ PROCEDERE, tantùm ſpiritus ſubſiſtentię putantes debere attribui, MANIFESTARI verò ad temporalem proceſſionẽ, & chariſmatum dationem, & ad mũdi manifeſtationem trahentes: eorundem etiam erit, filium mundo dari, vel temporaliter mitti dicere, cùm eum audiant à patre manifeſtari, quod ab omnibus cõmuniter doctoribus dicitur. Beatus etenim Cyrillus ad Valerianum epiſcopum: Cùm enim quẽadmodùm pater, (ait) ita & qui ex eo manifeſtatur, vnigenitus filius natura ſanct⁹ ſit. Et rurſus idem: Proprius eſt filij ſpiritus ſanctus, inquit, non ſolùm inquantùm verbum eſt ex patre manifeſtatum, ſed etiã inquantùm intelligitur homo ſecundum nos factus. Quòd ſi in his, MANIFESTARI, eſſe & ęternam ſubſiſtentiam, & generationem filij ſignificat, quare non idem & de ſpiritu ſancto ſignificaret? Quòd autem & nolẽtes cogeret concedere idẽ ſignificare, illud eſt, & quòd etiam de ſpiritu, & eius æterna ꝓceſſione hoc idem dicitur, dicente B. Baſilio de ſpiritu ſancto: Nil aduentitium in ſe habet, ſed æternaliter omnia habet tãquàm ſpiritus Dei, & ex eo manifeſtatus: ita om̃is occaſio tollitur malignari cupiẽtibus. Illud etenim, quod prædictus Gregorius Nyſſenus in reuelatione Neocæſareenſis Gregorij, qui miraculis coruſcauit, de ſpiritu dicit, quòd per filium manifeſtatus ſit, addẽs videlicet hominibus, nil contra nos facit: ſiquidem hoc, quòd per filium manifeſtatus ſit, ſignificat quidem vtrunq;, etiam quòd per filium ſit hominib⁹ notificatus temporaliter, & quòd per filium ęternaliter ꝓducatur: ſint verò vtraq; vera, in proprijs locis accepta. Omitto nanq; dicere in præſenti, quòd per filium temporaliter hominibus manifeſtari, præſupponit neceſſariò per filium æternaliter procedere: nec per eum temporaliter manifeſtaretur, niſi per eum æternaliter procederet. Alter etiã Gregorius, Nazianzenus videlicet, qui à Theologia per excellentiam Theologus cognominatus eſt, quærens, cur & ſpiritus nõ nominetur filius, & an ei aliquid deficiat, vt filius ſit: non ei quicquam deficere, ait: diuinitati nanq; deficit nil. Manifeſtationis autẽ vel relationis ad inuicèm diuerſitas, diuerſa

quoque eis attribuit nomina. His verbis, MANIFESTATIONIS verbũ, æternam proceſſionem ſignificare probans, prout etiam ex verbis Nyſſeni Gregorij apparuit, & eandem filij & ſpiritusſancti ab inuicèm diſtinctionem tradẽs, quam & Nyſſenus Gregorius. quemadmodùm enim ille, eo ꝙ nec vt vnigenitus ex patre productus eſt, & ꝙ per ipſum filius ſit manifeſtatus, Spiritum à filio diſtinguit: ita & Nazianzenus tum manifeſtationis, tum relationis adinuicèm diuerſitate, diſtinctiõem eorum ponit. Quod ille dixit, nõ vt vnigenitum eſſe productũ, hic manifeſtationis diuerſitatem, hoc eſt, diuerſum ſubſiſtentiæ modum: Quod verò Nyſſenus per filium (ait) manifeſtari, Nazianzenus diuerſitatem relationis adinuicèm nominauit. Relationem verò adinuicèm filij & ſpiritusſancti, neſcio an aliã quiſquam reperiat, præter eam, quæ ſecundum cauſam & cauſatum ſit, ſecundum quam, filius quidem ad ſpiritum vt cauſa ſe habeat: Spiritus verò econuerſò ad filium, vt cauſatum ad cauſam, & ideo diuerſimodè. Aut oſtendat mihi quiſpiam aliam inter filium & ſpiritumſanctum relationem, ſecundum quam alter ad alterum refertur. Sed profectò nunquàm reperiet. Etenim ſi quis nobis illã opponet, ꝙ ſpiritus dicatur ſpiritus filij, primò quidẽ iſta relatio & ſecundum ipſum Nyſſenum Gregorium, & alios om̃es doctores non conuertitur. Nec enim filius dicitur etiã ſpiritus, nec huic ad filium ſpiritus relatiõi, aliqua alia filij ad ſpiritum correſpondet relatio, nec eadem, neq; diuerſa ſecundum actionem & paſſionem. Deinde ꝙ dicatur filij ſpiritus, nihil aliud ſignificat, niſi quòd per filium manifeſtatus ſit, ſecũdum Magnum Baſilium, ſiue ꝙ per filium procedat ſecundum MAXIMUM, ſiue ꝙ ex filio procedat ſecundum Occidentales doctores. Hæc enim quatuor (vt probatũ eſt) æquiualent, videlicet filij ſpiritum dici, per filium manifeſtari, per filium procedi, & ex filio procedi. Hæc autem relationem adinuicèm cauſæ & cauſati ſignificant. Quã Nazianzenus Gregorius audacter aſſeuerat, & diuinitatis perſonarum filij & ſpiritus diſtinctiuam eſſe, & cauſam, vt diuerſa nomina habeat, & vnus filius, alter ſpiritus dicatur. Hęc autem & ipſa ratio atteſtatur: Diuina enim & ſancta Trinitas non magìs vnũ, q̃ tria eſt: illud eſſentia, hoc perſonis ſiue proprietatibus. vniuntur etenim vnà cum diſtinctione, & diſtinguuntur vnà cum vnitate, vt beatus DIONYſius ait: Et quia in quibuſcunque pluribus, in quibus eſt aliquid commune, eſt etiam aliquid diſtinctiuũ, in hac etiam diuinarum perſonarum Trinitate, quæ ſibi in vnitate eſſentiæ conueniunt, quærendum eſt illud, quod eas diſtinguit: & cùm id non ſit eſſentia, (in hac enim ſummè conueniunt) in diuinis autem pręter eſſentiam, & relatiões, atq; diuerſum proceſſuum modum, quem Latini originẽ nominant, nil aliud intelligere ſit: relinquitur, vt Rom.5.b
vel origo, vel relatio, vel vtrunq; diuinas p̃ſonas diſtinguat. Cùm verò relatio & origo & ſi ſecundum modum intelligendi differunt, (ſiquidẽ origo ſignificatur per modum actus, vt generatio: relatio verò p̃ modum formæ, vt paternitas) re tñ non differunt, ideo vtroq; quidem modo diſtinguũtur diuinæ perſonæ, priùs tamen & principaliter ſecundum modum intelligendi per relationes, per quas etiam cõſtituuntur diuinæ perſonæ: conſequenter autem per diuerſum proceſſuum modum, ſiue per originem. Non enim generare & genitum eſſe, quod originis eſt, conſtituit principaliter perſonam: ſed paternitas & filiatio, ſiue patrem & filium eſſe, quod relationis eſt. Sed quia relatio & origo idem ſunt re, & relatio cõſequitur originem, ideo vtroq; quidem modo diſtinguuntur diuinæ perſonæ, ſed principaliùs relatione ſiue proprietatibus. Quare nõ immeritò Theologi & doctores noſtri filium à ſpiritu diſtinguentes, dupliciter eos diſtinguunt, ab imperfectiori modo ad perfectiorem procedẽtes diſtinctionẽ: quæ per diuerſum proceſſuum modum fit, diuerſum manifeſtationis modum nominantes: illam verò quæ fit per relatiões, Nyſſenus quidẽ Gregorius per filium manifeſtari, Nazianzenus verò diuerſitatẽ relationum adinuicèm appellans. Patet ergo, ꝙ hæc relationum diuerſitas, relationis diſtinctio eſt, & relatiuè filius ad ſpiritum, & ad filiũ ſpiritus refertur. Et cùm filius, prout filius, non refertur ad ſpiritum, (non enĩ dicitur filius ſpiritus) reſtat vt referatur ad ſpiritum tanq̃ ſpirans, cùm ſpiritus etiã referatur ad filium tanq̃ ſpiritus. Spiritus enĩ ſpiranti, & paſſiua ſpiratio actiuæ ſpirationi correſpondet. Spiritus verò & ſpiritus filij, multis in locis ſacræ ſcripturę dicitur, & ſpiratio eius. Hic enim ſpiritus, ſacer Athanaſius ait, ſpiratio eſt filij. Cùm igitur ad filiũ ſpiritus, & tanquàm ſpiratio, & tanq̃ ſpiritus referatur, filius quoq; tanquàm ſpirans referetur ad ſpiritum. At cùm longum ſit omnes allegare doctores, qui per filium, ex patre ſpiritum ſpirari dixerũt, ſufficiat vnũ & vltimum in medium adducere, &, quidnam de hac ille ſentiat, conſiderare. Ioãnes igitur Damaſcenus de patre loquens, ipſe quidem eſt (ait) intellectus verbi abyſſus, verbi genitor, & per verbum manifeſtatiui ſpiritus ſpirator. Et rurſus: Spiritus verò ſanctus, manifeſtatiua occultæ diuinitatis potentia patris, ex patre per filium procedẽs eſt. Certè ſuperuacaneum eſt, velle, quę apertè dicta ſunt, declarare. Procedẽs enim eſt, (inquit) quod palàm ipſum eſſe & ſubſiſtentiam ſpiritus ſignificat, magìs quàm aliquod aliud nomen, præſertim ſecundum

noſtros,

noſtros,qui hoc nomen ſolum ſubſiſtentię
ſpiritus appropriant. Cùm igitur per filium
eum procedere dicat,per filium eum ſubſi-
ſtentiam habere ſignificat:& per hoc exclu-
dit Theodoriti errorem, negantis per filiũ
ſubſiſtere ſpiritũ ſanctum, ita vt nullũ no-
bis indè relinquatur ſubſidium:ſi Theodo-
rito hæc coram generali Epheſino Cõcilio
dicente,ſacrum concilium tacuerit,qui pu-
tamus pro nobis hoc facere,quaſi conciliũ
tacendo verbis Theodoriti conſenſerit.Nã
cùm Theodoritus vtrunq; negaſſet, nec ex
filio,nec per filium ſubſiſtere ſpiritum ſan-
ctum aſſerens,ex dictis tamen horum ſan-
ctorum,&ſi non ambo,alterum ſaltem, vi-
delicet ꝙ p filium ſubſiſtat,palàm probatũ
eſt,cùm omnes doctores,& non minùs,qui
poſt Theodoritum fuerunt,ex patre per fi-
lium procedere ſpiritumſanctum, clara vo-
ce prædicerent. Tum Ioannes Damaſcenus
& Maximus, viri vtì doctiſſimi, ita etiã ſan-
ctiſſimi, tota item generalis ſeptima ſyno-
dus per ſanctum Tharaſium patriarchã Cõ-
ſtantinopolitanum, credere dicentẽ in ſpi-
ritum ſanctum,qui ex patre per filium pro-
cedit, Deꝰ quoq; ipſe eſſe cognoſcitur. Alij
verò ex Deo per filium eſſe, videlicet ſpiri-
tum ex Deo per verbum, & ex patre per fi-
lium procedere,quæ oĩa idem atq; ſpirari
ſignificant,& eſſe,& ſubſiſtentiam habere.
Ex quibus patet,ꝙ Theodoritus errat,quo
ad alteram partem ad minus,eam videlicet,
qua negat ſpiritum ſubſiſtere per filiũ. Pa-
tres tamen concilij tacuerunt, eo etiã hanc
partem negante,ita vt eorum ſilentium nõ
debeat nobis teſtimonio eſſe, ꝙ nec ex fi-
lio,nec per filium ſpiritus habeat ſubſiſten-
tiam. Quòd enim per filium ſubſiſtat,teſtã-
tur,qui eum per filium procedere dixerũt.
Siquidem procedere,etiam ſecundum no-
ſtros,ipſum ſubſiſtere ſignificat. Cùm tamẽ
lõgo poſt Theodoritum tempore fuerint,
& audiuerint quidem eum hæc dicentem,
ſciuerint autem ſacram ſynodũ ad hæc ta-
cuiſſe,attamen non iudicârunt eum eſſe ſe-
quendum. Theodorito enim & ꝙ ex filio,
& quòd per filium ſubſiſtat ſpiritus,negan-
te,beatus Ioannes Damaſcenus, quòd ex
filio,ipſe quoque negat: qua verò ratione,
paulo pòſt explicabimus. Quòd autem per
filium procedat,i. ſubſiſtat,hoc vt verũ po-
nit. Quòd ſi quis illud nobis opponat, So-
lus pater eſt cauſa,Ioanne Damaſceno au-
thore:item ꝙ Maximus in epiſtola ad Mari-
num de Romanis ait,ꝙ ſcilicet non ponant
filium cauſam ſpiritus eſſe, quæ ad hæc La-
tini dicũt, ego non dicam, ꝙ ſcilicet nec il-
lud Damaſceni oĩbus in eius libris inue-
niatur,quodq; epiſtola Maximi nõ eſt eius,
cùm nec vbiq;, nec in antiquioribus codi-
cibꝰ,nec inter opera eius inueniaĩ, quodq;
nonnulli noſtrorum etiam eam nõ eſſe ſuã
putant:hæc (inquam) non dicam, ſed con-
cedam hæc illorum eſſe doctorum & verbã
& ſententias. Dixiſſe tamen eos hæc ego
dicam,ne quis principalem cauſam ſpiritus
putet filium, quaſi non à patre cœperit, vt
per eum ſpiritus ſanctus procedat. Cõmu-
nis enim linguæ Græcorum vſus, cùm per
præpoſitionem EX, principalem ſignificat
cauſam,& Damaſcenũ coegit,non ex filio,
ſed per filium dicere procedere ſpiritũſan-
ctum:& Maximum, quod à Romanis dici-
tur ex filio procedere,idem ſignificare ſen-
tire,acſi dicerent,per filiũ procedere. Quã-
quàm enim (ait) ex filio ſpiritumſanctum
prodire Romani aſſerant,præpoſitio autem Locus dubius.
EX,principalem ſignificet cauſam, nõ tamẽ
ideo quia dicunt vt talem cauſam ſignificẽt
filium eſſe. Damaſcenus etiam,Ex filio qui-
dem ſpiritus (inquit)minimè eſt,per filium
autem conceditur. Solus nanque pater eſt
cauſa talis,videlicet qualem ipſa EX, ſignifi-
cat. Quare talem quidem cauſam negant fi-
lium eſſe:præpoſitionem autem PER, attri-
buunt filio,per quam ſimul eum cum patre
cauſam ſiue principium ſpiritusſancti eſſe
*ſignificatur. Quia enim (inquit Maximus) *ſignificant.
per eũ prodit ſpiritusſanctus, (id eſt, vt ali-
bì dicit idem doctor, quia per eum proce-
dit) ideo à Romanis ex filio ꝓdire dicitur:
& Damaſcenus,Ex patre per filium proce-
dit,quæ omnia apertè filium etiam ſignifi-
cant cauſam ſiue principiũ eſſe,& tale prin-
cipium,qualis eſt pater,cùm nil imperfectũ
apud filium ſit,quanquàm non principalẽ,
nec propriam:ob hoc enim cauentes,negãt
filium cauſam eſſe. Et quia oĩa, quæcunq;
filius habet,à patre habet,& ad eum omnia
referũtur:quemadmodùm & ſanctus Baſi-
lius in octauo ad Amphilochium capitulo
ait,ideo inquit Dominus ad patrem: Mea Ioan. 17.b
omnia tua ſunt,quia ad eum principiũ crea-
turarum refertur. Et Naziãzenus in ſermo-
ne ad Aegyptios:Deus,inquit, tribꝰ in ma-
ximis conſiſtit:cauſa,creatore,& perficien-
te:patre videlicet,filio,& ſpirituſancto. Hęc
autem dicebat,non quia omnino negabat,
filium & ſpiritumſanctum eſſe principium
ſiue cauſam creaturarum,(hoc enim impiũ
eſt dicere) ſed quia patrem ſolùm ſimplici-
ter & principaliter cauſam eſſe ſciebat, &
ab eo filium & ſpiritum ſanctum habere
quicquid habent. Quæ ergo reſponſio ſuf-
feciſſet contra quoſcunq;, qui ex his verbis
doctoris,non filium,nec ſpiritum,ſed patrẽ
ponentis cauſam creaturarum, malignè ar-
guere volentes,totaliter negarent filium &
ſpiritumſanctum cauſam eſſe creaturarum:
ipſa eadem illis ſufficiet,qui filium nõ eſſe
cauſam ſpiritus ponũt. Eadem enim ratio-
ne & Damaſcenus,cùm diceret ſpiritũ non
eſſe ex filio,addidit:Solus enim pater cauſa
eſt. Et Maximus,dicens de Romanis, quòd
ex filio aſſererent ſpiritum prodire:Non ta-
men eum cauſam ponunt, ait, cùm ſcirent

quidem qualem cauſam ſignificet EX: talem auté filium eſſe, minimè concederét: quippe qui omnia, quę habet, à patre accipit, qui ſolus prima & principalis cauſa eſt, qualem ipſa EX ſignificat, cùm ipſe quidem à ſeipſo omnia habeat, filius verò à patre. Et ideo nó prima nec principalis cauſa eſt, eſt tamé cauſa, ſiue principium ſpiritus vnum & idé cum patre, nec quiſquã hoc omnino negare poterit, per eum, audiens doctores dicétés, ſpiritum ſanctũ procedere. Si enim per filium procedere, prodire, & eſſe, ipſi quoq; aduerſarij, non valentes apertè veritati cõtradicere, concedunt idem ſignificare, ac ſi diceretur per filium habere ſubſiſtentiam: hoc autem dicentes doctores, nec manifeſtationem ſpiritus ad hunc ſenſibilé mundum ſignificant, nec de gratijs & donis ſpiritus, ſed de ipſa hypoſtaſi ſpiritus & eius æterna manatione & exiſtentia loquuntur: nec iſta præpoſitio PER, idem quod prępoſitio CVM (vt probauimus) ſignificat, ad quę refugere ſolent aduerſarij: quid aliud relinquitur, niſi vt PER, ſignificet cauſam ſiue principium? Cùm enim per filium dicãt doctores ſpiritum ſanctum eſſe, & exiſtentiam habere, cumque ipſa PER, non poſſit pro CVM intelligi: ſuam vim exprimit vtiq;, & cauſam ſignificat, cùm iam probatum ſit, cauſam ſemper ſignificare, in quibus accipitur. Quòd autem ipſa PER, nullum trium prædictorum hîc ſignificat, & ex epiſtola Maximi ad Marinum prædicta, & ex ipſo Damaſceno palàm probatur, qui ipſam EX, mutant in PER, & de ipſa perſona ſpiritus & eius æterna exiſtentia loquuntur. Quãtùm igitur conueniunt EX & CVM, tantùm PER & CVM, conuenire poſſunt, quod & per Theodoritum maximè probatur. Cùm enim ille diceret, ſpiritum non habere exiſtentiã per filiũ, cum filióne intelligebat? Ergo palàm mentiebatur, nec decet nos niti concilij ſilentio. Etenim ſpiritus cum filio ſimul eſt, & ex patre ſimul emanant. An æquiuocam hanc dictionem PER, ille putans, vt aliquando idem quod CVM, aliquãdo ſe *ipſam PER ſignificaret, per filium negat ſpiritum eſſe? At oportuiſſet vel ipſum, vel conciliũ hanc æquiuocationem diſtinguere, & docere, de quo ſignificato diceret, prout omnes ſolét doctores: ſed nec idem PER, cum filio, ille putabat poſſe intelligi, cùm diceretur, per filium: & per filium negans ſpiritum habere exiſtétiam, cauſam ſignificare, hanc præpoſitionem putabat. Palàm itaq; his oĩbus patet, ſe * ipſam in ꝓductis authoritatib⁹ PER, ſignificare, & quod ſuũ eſt, per ſe cauſamq; manifeſtè ſignificare, & hác Theodoritum negare, hanc cæteros ſanctos doctores audacter profiteri. Sed ne rurſus ad illa conſueta refugia te recipias, ideo dicens per filium prodire ſpiritum, dictum fuiſſe, vt cõiunctio, connexio, & identitas ſubſtantiæ

*ipſum

* ipſum

corum ſignificetur. Primò nanque hîc prodire, pro ꝓcedere capitur. Ipſe enim idem Maximus, qui in epiſtola ad Marinum, PRODIRE ait: in expoſitione ad Zachariam, PROCEDERE inquit. idem Damaſcenus, idem ſeptima ſynodus ait: procedere verò, ſubſiſtentiam habere ſignificat: & per filiũ procedere, per filiũ ſubſiſtentiam habere proculdubiò ſignificat. hoc autem eſſe nó poterit, niſi & filius ſubſiſtentiæ ſpiritus principium ſit. Deinde, non quia nos dicimus ſpiritum prodire per filium, ideo aut eſt, aut manifeſtatur ſubſtantiæ identitas, (non enĩ per nos, neque per noſtrum dicendi modũ, diuina eſſentia diuinis vnitur, aut identificatur perſonis) ſed quia eſt eſſentiæ identitas, ideo prodire dicitur, & prodit per filiũ ſpiritus. Hoc autem Latini etiam dicunt. Quia enim eadem eſt eſſentia patri & filio, aiunt: & oĩa patris filius etiam habet, præterquam quòd non ſit pater: ideo etiã hoc eum habere aſſeuerant, quòd ex eo, vel per eum ſpiritus procedat. Hoc idem quoque beatus Cyrillus in quintó ad Hermiã probat, dicens: Cuiuſnam proprium eſſe ſpiritum dicimus? Vtrùm ſolius Dei & patris? an etiam filij, an & diſiunctim vtriuſque & ſimul amborum, tãquam vnum ex patre per filium propter idétitatem eſſentiæ? Ad quæ reſpondet Hermias: Ita mihi videtur. At doctor ad eum: Rectè quidé. Propter identitatem eſſentiæ (inquit) patris & filij, amborum ſpiritus eſt, & ex patre procedit per filium. Quod quid aliud vult, niſi quòd propter identitatem eſſentiæ filij & patris, & per filium ſpiritus procedit, & eius ſpiritus eſt, quemadmodùm & patris? Hoc auté Latini etiam concedunt. Preterea identitas eſſẽtiæ patris cum filio & ſpiritu, ac filij cũ patre & ſpiritu, tũ præcipuè probatur, cùm ad inuicèm vt principium, & id quod à principio, ſe habeat. Inquantùm enim tales, & maximè inuicèm communicarent, & maximè ad inuicèm diſtinguerentur. Qui modus cùm intelligi ſimul poſſit, meritò in diuinis omnibus alijs diſtinguendi vel vniédi modis præponitur. Quẽadmodùm enim in illis rebus diuinis, & vnà cum vnitate diſtinctio, & cum diſtinctione ſumma vnitas eſt: ita neceſſe eſt, nos etiam talem vnionis modum illic intelligere, qui non minùs etiam diſtinctióem contineat, & talem diſtinctionem, quæ & vnionem in ſe habeat: talis verò ſola principij, & eius quod à principio, relatio eſt. Quare ſi quos audiamus doctores dicentes, propter conſubſtantialitatem dictum fuiſſe, per filium ſpiritum procedere: propter principij, & ei⁹ quod à principio, relationem eos dixiſſe putemus, per filium dici procedere ſpiritum ſanctum, & ob nullam aliam rationem, cùm iſtam conſubſtantialitatem potiſſimùm principij, & eius quod à principio, relatio ꝓbet. Cuius

vnà

vnà cum alijs Magnus quoque Baſilius teſtis eſt, in epiſtola ad Canonicam hæc dicens: Cùm enim pater lumen ſine principio eſt, filius quoque lumen, ſed natum, lumen tamen vterque: meritò conſubſtantialem eum dicent, vt naturæ identitatem ſignificent. Non enim, quæ germana ſunt, cóſubſtantialia dicuntur, vt quidam putant: ſed cùm cauſa, & quod à cauſa ſubſiſtentiã habet, eiuſdem naturæ ſint, tunc conſubſtantialia dicuntur. Rurſus idem in ſermone contra Sabellium & Arrianos, de patre dicens & filio: Non enim eos (inquit) germanos dicimus, ſed patrem profitemur & filiũ: idẽtitas autem eſſentiæ in eis eſt, quia filius ex patre. Si igitur propter conſubſtantialitatem dictus eſt per filium ſpiritus, cauſa verò & cauſatum, cùm eiuſdem naturę ſint, conſubſtantialia ſunt, vt ait Baſilius: manifeſtè patet, propter relatiõem cauſæ & cauſati, ſiue principij & eius quod à principio eſt, per filium procedere ſpiritum dictum fuiſſe.

¶ Authoritates doctorum, in quibus ſpiritus ſanctus ex filio, & ex ambobus dicitur eſſe, prodire, & profluere: quodq́ue nõ gratia ſpiritus nõ ſubſiſtens, ſed ipſa perſona ſpiritus dicitur prodire, profluere, emanare &c. à filio.

CAPVT VII.

SEd iam per ipſa ſola manifeſtiſſimè ꝓbatum eſt, Orientales doctores, filium principiũ ſpiritus eſſe, palàm profiteri. Probandum autem, nonnullos eorum præpoſitione quoque EX, non minùs vſos fuiſſe de filio in ſubſiſtentia ſpiritus. Illos itaque, quorum teſtimonia calumniam patiuntur, tanquam nõ eorum, vel nõ ita per eos edita, ſanctum videlicet Athanaſium, Baſiliũ, Gregorium Nyſſenũ, omittendos duxi, nec illorum authoritatibus vtendum, qui pleriſq; in locis ipſam PER, probant æquiualere ipſi EX, in Theologia: hi verò quaſi om̃es aut maior pars ſanctorũ doctorum eſt. Cyrillum autem duntaxat & Epiphaniũ producẽdum duxi, qui cæteris apertiùs & magìs vbique operum ſuorum, præpoſitione EX, vſi ſunt: quorum quanta qualisq́ue authoritas in Eccleſia Dei ſit, certaminaq́ue eorum cõtra infideles & hæreſes, nemo eſt quem lateat. Producam verò non omnia eorum teſtimonia, (nec enim facile eſt) ſed aliqua pauca, fugiens verborum prolixitatem.
Cyrillus. Beatus itaque Cyrillus in expoſitione prophetæ Iohelis, ſupra illam authoritatẽ,
Iohel.2.g Effundam à ſpiritu meo, ſic ait: Inquantùm etenim Deus ex Deo ſecundum naturam filius eſt, cùm natus ſit ex DEO & patre, proprius eius & in eo & ex eo ſpiritus eſt, quẽadmodùm & de ipſo DEO & patre intelligitur: & ex eo eſt, inquit, & ita ex eo, quemadmodũ de ipſo Deo & patre intelligitur, omne dubium quærentibus cauſam tollẽs. Idem.
Idem rurſus in ſermone ad Theodoſium Imperatorem: Baptizantem, inquit, Ieſum in igne & ſpiritu ſancto, nõ alienum baptizãtis effudiſſe ſpiritum ſeruiliter & inſtrumentaliter, ſed tanquam Deum ſecundum naturam cum authoritate ſumma, qui ex eo & proprius eius eſt. Et iterum in Theſauris: Idem.
Legem igitur cùm ferat Chriſtus, ita condit eam, tãquam in eo & ex eo ſit ſpiritus eius.
Et rurſus: Nullam igitur naturæ differentiã Idem.
filij & ſpiritusſancti Paulus nouit, ſed tanquam ex eo & in eo naturaliter ſit, Dominico nomine eum vocat. Et animaduerte, ꝙ 2.Cor.3.d
ideo dicit Paulum appellaſſe ſpiritum Dominũ, quod filij nomẽ eſt, quia ex filio eſt. Cauſarum enim nomina, cauſatis ſolemus imponere. Item in expoſitione noni anathematiſmi: Homo factus, inquit, vnigeni- Idem.
tus Dei filius, non minùs permanſit Deus, omnia habens quæcunque & pater, pręterquàm quòd non ſit pater, & proprium habens, qui ex eo, & in eo inſitus eſt ſpiritus ſanctus. Quòd ſi quis rurſus opponat, quæ à Theodorito in hũc anathematiſmum dicta ſunt, primò quidem ſciat, quæcunque Theodoritus cõtra Cyrillum ſcripſit, om̃ia reprobata, & anathemati tradita ab om̃ibus ſequentibus ſanctis cõcilijs fuiſſe, ita vt nõ deceat ex maledictis & iam reprobatis arguere. Deindè ſatis iam de hoc per nos dictum eſt, quando etſi non in vtroque, in altero tamen eum mentitum fuiſſe probauimus, cùm ipſe quidem, quòd per filium ſpiritus habeat ſubſiſtentiam, negaret: nos autem teſtimonijs doctorum probauerimus verum eſſe, ita vt nõ debeamus ſilentio ſacri concilij niti, & indè arguere, quòd Theodoritus ſcripſiſſet ſpiritum ſanctum nec ex filio, nec per filium ſubſiſtentiam habere, & cõcilium his auditis tacuerit, nec eum redarguerit, ideo tacuit, quia eum vera dixiſſe ſciebat. Eccè etenim probatũ quidem eſt, ſpiritum ſanctum per filium ſubſiſtentiam habere. Synodus verò non ſolùm de altero, videlicet quòd non ex filio habeat ſubſiſtentiã, tacuit, ſed etiam de altera parte, hoc eſt, quòd nec per filium procedat, quod tamẽ palàm falſum eſt. Quemadmodùm enim hoc ſilentio prætererit, cùm tamen falſum ſit, ita etiam reliquum, videlicet quòd nec ex filio ſubſiſtentiam habeat, cùm ipſum quoque falſum ſit. Hæc igitur & in ſuperioribus diximus, & nunc illius noni anathematiſmi, contra quem Theodoritus ſcribens illa dixit, ipſius Cyrilli expoſitionem induximus, ſe ipſum & ſuam mentem exponentis, & contra maledicta Theodoriti replicantis. Non decet igitur, omiſſo illo, alium quærere verborum Cyrilli expoſitorem, & præſertim acerrimum eius hoſtem. Quare autẽ Cyrillus ſpiritum dixerat proprium filij, in nono anathematiſmo, quod

Theodoritus carpſit, ipſe exponés, quia dicit, ex eo eſt, conueniens in hoc Occidentalibus patribus. Et illi enim ſpiritum dicunt filij, & proprium filij, tanquàm ex eo procedétem. Præterea ex reſponſione Cyrilli ad Theodoritum, idem probare poſſumus, ſi quis ſine contentione audiat. Procedit quidem (inquit) ſpiritus ſanctus ex Deo patre ſecundum verba ſaluatoris, non tamé eſt alienus à filio: omnia nanque cum patre habet. Et hoc ipſemet docuit, dicens Ioan.17.b de ſpiritu ſancto: Omnia quæcunq; habet pater, mea ſunt: ideo dixi vobis, EX MEO accipiet, & annunciabit vobis. Nam & ſi à patre (inquit) procedere ſpiritum ſanctú ſaluator dixit, non minùs tamen eſt etiam filij. Eſt autem filij, quemadmodùm & patris. Superiùs nanque dixit: Erat nanque & eſt ſpiritus eius, ſicuti & patris: & nó magis patris, minùs filij, ſed ſimiliter amborum. HOC verò nil aliud eſt, niſi quemadmodùm eſt ſpiritus patris, tanquam ex eo procedés, ita ſcilicet etiam filij eſt, tanquam ex eo & per eum procedés. Et hoc ſignificat cùm in teſtimonium huius rei accipiat, quòd filius omnia habeat quæ & pater, & addat, quòd hoc de ſpiritu dixerat Dominus. Poſtremò idem probat per illam authoritatem, quòd ex eo, id eſt, filio accipiat ſpiritus. HOC enim & ſanctus Epiphanius, (vt paulò pòſt oſtendetur) pro eo quòd ex eo procedat, accipit.

Cyrillus. Ipſe quoque beatus Cyrillus in expoſitione ſuper Ioannem, ipſam authoritatem exponens, ſic inquit: Accipere enim ſpiritum dicimus ex patre & filio ea, quæ illorú ſunt, non tanquam aliquando quidem non habentem inſitam in eis ſapientiam & potentiam. Cùm autem intelligatur habere tunc vix habétem, ſemper etenim ſapiens & potens eſt ſpiritus: immò verò ipſa ſapientia & potentia eſt, nó participatione, ſed naturaliter. Si igitur id quod ſpiritus ex filio accipit, ſapientia & potentia eſt, hęc verò non aliquando quidem habet, aliquando verò non: ſemper nanq; talis eſt, natura, nó participatione, ſemperque à filio accipit, quæ cùm non habeat participatione, natura eius ſunt: quod hinc colligitur, quis ignorat? Et meritò hæc beatꝰ dicit Cyrillus, qui in pleriſque alijs locis manifeſtè ex filio, ſicuti ex patre, procedere dicit ſpiritum ſanctum. In epiſtola nanque ad Neſtorium: Et ſi eſt, inquit, ſpiritus in propria hypoſtaſi, prout ſpiritus eſt, non filius, non eſt tamen ab eo alienus, profluit autem ex eo, ſicuti & ex Deo & patre. Ne quis autem hoc verbum PROFLVERE, de ſecunda & temporali proceſſione putet hîc fuiſſe dictum: primò quidem ſciat, quòd nó eſt hîc ſermo de diſtributione donorum & chariſmatum ſpiritus, ſed de ipſa eius hypoſtaſi: Deinde hoc PROFLVERE, ſemper reperies apud hunc doctorem pro PROCEDERE, accipi. Etenim tum in expoſitione ſymboli, profluit quidem, inquit, hoc eſt, procedit: tum in ſexto ad Hermiam, & ſpiritum quidem veritatis eum nominat, profluere autem ex ipſo aſſerit patre: tum etiam pleriſque alijs in locis idem dicit. Illud quoque quod dicit, ſicuti ex Deo & patre, nó ſuperfluit. Nil enim ille ſuperuacaneum, ſed omnia cum magno pondere dicit. & ita vult, ſpiritum eſſe filij, prout eſt patris: & ita profluere, ꝓdire, & emanare à filio, prout à patre, & nullo modo aliter. Ideo in ſermone ad Theodoſium Imperatorem, de hoc loquens, & volens probare ita eſſe filij ſpiritum, prout patris: & ita ex filio nobis emanare eú, prout ex patre: Non ex menſura (inquit ſecundum Ioannem) dat ſpiritum filius, ſed ipſe Ioan.3.d eum ex ſeipſo emittit, quemadmodùm & ipſe pater. Quare beatus Paulus, omi in hoc differentia poſtpoſita, nunc quidem DEO & patri illum attribuit, nunc rurſus filio. Inſert deinde Pauli verba, quibus æquè filij Rom. 8.b eſſe ſpiritus, ſicuti & patris, probatur. 2.Cor.3.d Nulla enim differentia eſt, filij ſpiritum, vel patris Galat. 4.a dici. Phil. 1.c omnem enim in hoc differentiá Paulus poſtponit. At patris dicitur ſpiritus, tanquàm ex eo procedens: ergo eodem modo filij quoque dicitur ſpiritus. Præterea in ſuperioribus ſatìs diſſeruimus, quomodò dicitur ſpiritus filij ſecundum doctores. ſecúdum enim Baſilium, tanquàm per filiú manifeſtatus: ſecundum Maximum, tanq̃ ex filio procedens: ſecundum patres Occidétales, tanquàm ex filio procedens. Nec igitur Cyrillus alia ratione dixiſſet, ſpiritum filij eſſe & filij proprium, q̃ alij idem cum eo ſapientes doctores dixerunt, táquàm ex filio ſcilicet, ſiue per filium, procedentem. Nil enim intereſt, EX FILIO, vel PER FILIVM dicere. Etenim ipſe quoque nunc ponit EX, nunc eam mutat in PER, tanquàm ambę verè dici poſſint. Vndè in eis, quæ ad Palladiú in forma dialogi ſcribit: Mutabilis verò minimè, inquit, eſt ſpiritus. Nam ſi mutabilitati ſubiaceret, ipſi diuinæ naturæ iſte defectus aſſcriberetur. Siquidem Dei & patris, necnó & filij eſt, qui eſſentialiter ex vtroq;, ſcilicet ex patre per filium, profluit ſpiritus. Item in quinto ad Hermiam, reddens cauſam, cur ſpiritus, filij dicatur ſpiritus: Cyrillus. Cuiuſnam, inquit, proprium dicimus eſſe ſpiritú ſanctú? Vtrùm ſolius Dei & patris? An etiá filij? An & diſiunctim vtriuſq; & ſimul amborum, tanquàm vnum ex patre per filium propter identitaté eſſentiæ? Proprium itaq; filij ipſe quoque ſpiritum dicit, quia per filium eſt. Per filium autem eſt propter identitatem eſſentiæ, patris videlicet & filij. At propter eandem ipſam, omnia etiàm patris ſunt filij, præterquàm quòd nó ſit pater. Ita ſibiipſi per omnia conſona dicit ſanctus hic doctor. Vnum etenim & eundem ſpiritum ex patre per filium eſſe, vna & eadem ſpi-

ratione ſiue proceſſione: & ideo illum eorum proprium ait eſſe, quia ex patre per filium eſt, hoc autem propter identitatem eſſentiæ. Vt auté clariùs omnis eorum arguatur calumnia, qui cótra ſanam doctoris ſententiam, autumant eum ex filio dixiſſe dona ſpiritus mitti, non ipſam eius hypoſtaſim ſiue perſonam, ipſe rurſus adſit, hanc falſam eorum arguens opinionem, & ſeipſum exponens, quidná ſit, quod ait, per filium ſiue ex filio profluere, prodire, emanare, ſcaturire: & ſimpliciter quòd in ſanctificationé in hunc mũdum ab eo mittitur. Ait etenim in ſeptimo ad Hermiam: Inhabitantem em̃
Idem. ſibi & inſitum quis haberet eum, qui natura & verè Deus eſt, (de filio dicens) cùm ſpiritum accipiat, qui non alienus & eſſentia diſiunctus ab eo eſt, ſed qui ex eo, & in eo, & eius proprius eſt, & æquè atquè ille, Dominus eſt? Et poſt pauca: Miſit autem nobis è cælo paracletum, per quem & in quo nobiſcum eſt, & in nobis inhabitat: non alienum in nobis affluẽs, ſed qui eſſentiæ ſuæ & patris ſui proprius eſt ſpiritus. Quòd autem hæc de ſubſtantia ſpiritus, non chariſmatibus non ſubſiſtentibus, ait, omnibus patet. Idem rurſus in eodem: Qui verò nobis diuinam inſculpſit imaginem, & ſimilitudiné cuiuſdam ſigilli, ſupremam nobis pulchritudinem imponit, nónne ſpiritus eſt? Ita, in-
Idem. quit Hermias: Non tamen vt Deus, verùm vt diuinæ gratiæ miniſter. Et Cyrillus: Non igitur ipſe ſpiritus nobis, ſed eius per eum gratia nobis imprimitur. Hermias: Ita vide-
Idem. tur. Cyrillus: Ergo neceſſarium eſſet, imaginem gratiæ, non Dei, vocatum fuiſſe hominem. Poſt hæc cóſequenter per omnia probans, quòd hypoſtaſis ſiue perſona ſpiritus, ipſe ſcilicet vnus in Trinitate, Deus erat, qui diuinam nobis in prima hominis plaſmatione impreſſit imaginem, non gratia non ſubſiſtens: ſecundam item plaſmatis reparationem, per ſalutaré diſcipulis inſufflationé factam, per eundem ſpiritum ſanctum factam fuiſſe ponit. Dicebat etenim: Quo, anteaq̃ eſſet, modo factus fuerit homo, per ſanctũ videlicet ſpiritum hypoſtaticum Deum, eodem rurſus, deperdita ſanctificatione, eum reparari. Si enim (inquit) gratia ſpiritus ab eius ſubſtantia diſiuncta eſſet, cur beatus quidem Moſes, homine ad eſſe producto,
Gen. 2. b non dixerat: Sufflauit creator omnium gra-
Ioan. 20. tiam per ſpiritum vitę? Chriſtus verò nobis:
fo. * miniſterium Accipite gratiam per * myſterium ſpiritus? Sed illic quidem dictũ eſt, ſpiritus vitæ (vita etenim, veræ diuinitatis natura eſt) hîc verò per ſaluatorem ſpiritus ſanctus, ipſum proculdubiò ſpiritum credentium animabus emittentem. Hæc aperta ſunt rei propoſitæ teſtimonia. Apertiùs tamen in ſequentibus dirimit illã opinioné, qua quidam putant, non ſubſiſtétem nobis gratiam mitti, & per
Idem. eam nos ſanctificari. Ait etem̃: Templa verò Dei, necnon dij, & vocamur & ſumus. Qua de cauſa quæras ab aduerſarijs: ſi gratia par- 1. Cor. 3.
ticipamus nuda & non ſubſiſtente? At non & 6. b
ita ſe veritas habet. Templa nanq; exiſtétis Pſal. 81.
& ſubſiſtétis ſpiritus ſumus. Sed ex eis quidem, quę ad Hermiã ſcribit, cùm multa ſunt, (quę qui volet, illinc ſibi eliget) hęc ſola ſufficiant, cùm apertè probent illud, quòd nobis propoſitũ erat. Ex plurimis auté, quæ in expoſitione ſuper Ioanné idem doctor elegãtiſſimè dixit: illud nos adducem' ſolùm, quod ſuper illã authoritaté dicit: Qui nó ex Ioan. 1. b
ſanguinibus, &c. Ait em̃: Si Deus ex Deo ſecundum naturá eſt ſpiritus: quo & per fidé in Chriſto participamus, dij nos etiam efficimur, tanquam iam in nobiſipſis habentes Deum, ſecundum illud: Inhabitabo & inam 2. Cor. 6. d
bulabo in eis. Quo nanq; modo tépla DEI eſſemus, niſi ſpiritus natura Deus eſſet? Sed beatiſſimus quidé Cyrillus hæc & his ſimilia dicit. audiendũ auté etiam alios, quid de eadem re dicant. Magnus itaq; Baſilius cóſona prædicto doctori dicens, tum ſpiritum homini à principio ſufflatũ, tum à ſaluatore diſcipulis datum, ipſam hypoſtaſim ſpiritus fuiſſe aſſerat contra Eunomium, in capitulo cui titulus, Quòd ſpiritus diuina natura eſt: Spiritus nanque, inquiens, viuenti verbo ad creandum adiunctus, viuens potentia diuina natura, ineffabilis ex ore ineffabili manifeſtata, ineffabiliter per ſufflationem ad hominem miſſa, & ſecundum corporalem à Chriſto móſtratam figuram rurſus ab eo per ſufflationem reddita: conuenire nanque decet creationi nouam reparationem. Conuenientiam autem figurauit, ſufflans, qui non eſt alius præter illum, qui à principio ſufflauit, ſed idem, per qué Deus ſufflauit, tum quidem cum anima, nunc verò in animam. Ita hic quoque doctor ipſum eundem ſpiritum ait emiſiſſe diſcipulis Ieſum, qui ipſi & patri tanquam creator connumeratus & coniunctus eſt. Hoc autem patet, quòd ipſa hypoſtaſis ſpiritus eſt. Igitũ ipſa hypoſtaſis ſpiritus & primá plaſmationem hominis per illam diuinam ſufflationem creauit, & diſcipulis poſteà data eſt, & per eos credentibus. Et hæc eſt, quæ à patre per filium, & ex filio profluit & emanat, quemadmodùm etiam Nicena prima ſynodus in quodam loco de ſpiritu dicit, Quòd procedit quidem à patre, proprius autem filij eſt, & ex eo emanat. Ipſum enim eũdem, qui ex patre ꝓcedit, ex filio emanare aiunt for. * quid
ij patres. Et * quod dico, patres, ipſe ſalua- dico fratres?
tor dicta iſtorum omnium approbãs, illum eundem pollicetur ſe diſcipulis miſſurum, qui à patre procedit, & non eſſe alium, qui à patre procedit, alium quem ipſe mittet.

Cùm venerit (inquit) paracletus, quem Ioan. 15. d
ego mittam vobis, ſpiritus veritatis, qui à patre procedit. Hoc enim ipſi quoque Grammatici hoc modo conſtruerent:

Cùm venerit ſpiritus, qui à patre procedit, quem ego mittam vobis: vt manifeſtum ſit, ipſum, id eſt, filium miſſurum, quod & à patre procedit. Si igitur perſona ſpiritus à patre procedit, eadem etiam à filio mittitur. Quòd ſi gratiam filius non ſubſiſtentẽ mittit, à patre etiam non perſona, ſed gratia ꝓcedit. Sed hoc cùm ſtultum, tum impium eſt dicere. Cùm enim de vno & eodem ſubiecto, videlicet ſpiritus, duo quædam prædicantur, procedere ſcilicet & mitti, eodem modo accipiendum ſubiectum de vtroque prædicato. Si igitur hypoſtaſim ſpiritus procedere intelligimus, eandem etiam mitti intelligere debemus. aliter enim dicere abſq; ratione, nullam probationem adducendo, & procedere quidem, hypoſtaſi ſpiritus attribuere: mitti verò, gratiæ non ſubſiſtenti, hoc ridiculũ, irrationabile, & voluntarium eſt, & quod nullus concedet. mittitur igitur ex filio ipſa ſpiritus hypoſtaſis, quæ & à patre procedit, quemadmodùm ab ipſis Euãgelij verbis, & à doctoribus probatum eſt. Quare ſi mitti, ſi emanare, ſi prodire, ſi profluere, ſi ſcaturire, ſi oriri ſpiritum à filio audiamus, diuinam eius hypoſtaſim intelligere neceſſe eſt: diuinam autem ſpiritus hypoſtaſim ex filio profluere, vel emanare, & reliqua, quonam alio modo poſſibile eſt, niſi filius cauſa ſiue principium ipſius ſubſiſtentiæ ſpiritus ſit? Sed ea, quæ Cyrillus de proceſſione ipſius perſonæ ſpirituſſancti ex patre & filio dicit, hæc & his ſimilia ſunt.

Epiphanius. Cæterùm audiamus ſanctum Epiphanium, in eius angyroto ſermone ita dicentem: Spiritus ſanctus ex patre & filio, tertius nominatione. & rurſus: Vterque habitat in iuſto homine, Chriſtus & ſpiritus eius. Quòd ſi Chriſtus ex patre creditur Deus ex Deo, ſpiritus quoq; ex ipſo, vel ex vtroq;, quemadmodùm ait CHRISTVS, qui ex patre procedit, & hic ex meo accipiet. [Ioan. 16. b] Et patet, quòd hic doctor non de diſtributione chariſmatum, de diuinis autem perſonis & ſubſiſtentia eorum loquitur. in teſtimonium verò & probationem, quòd ſpiritus ex filio quoque procedit, illam authoritatem adducit: Ex meo accipiet, docens, vt cùm audiamus in Euangelijs Dominum dicentem de ſpiritu, quòd ex eo accipiet, ita intelligamus, acſi diceret, ex eo procedere ſpiritum ſanctum. Idem in eiſdem: Sed dicet quiſpiam, Ergo duos filios eſſe dicimus? Et quo modo eſt vnigenitus? At quiſnam es tu, qui contradicis Deo? Si enim filium nominat, qui ex patre eſt, ſpiritum verò ſanctum, qui ex vtroque, & cætera. Et iterum: Spiritus ſanctus, ſpiritus veritatis eſt, tertium lumen à patre & filio. Et rurſus: Quemadmodùm enim nemo nouit patrem niſi filius, nec filium niſi pater: [Matt. 11. d] ita dicere audeo, nec ſpiritum niſi pater & filius, à quo procedit, & à quo accipit. (ſed aduerte, quòd in ſuperioribus accipere pro procedere poſuit) neque filium & patrem, niſi ſpirituſſanctus, qui verè glorificat, qui omnia docet, qui ex patre & filio. Quid his apertiùs, quid clariùs dici poteſt? Nónne palàm iſti doctores filium quoque cauſam ſiue principium ſpiritus ponunt? Nónne docent ex eo quoq; ipſum ꝓcedere? Quid igitur? Claudemúsne aures noſtras his authoritatib⁹, & teſtimonijs ſanctorum tam multis, tam apertis, tam diuinis, tam conſonis inuicẽ & veritati, & obſtinato corde contra hæc cõtendemus? At hoc non ſapientum, nõ bonorum hominũ proprium eſt, & eorum, qui diſpenſatores verbi & myſteriorum Chriſti & eſſe, & videri velint.

Quòd etiam Occidentales doctores idem apertè dicunt, quod Orientales, prout ex eorum authoritatibus nobis per Latinos datis, clarè apparet intuentibus. Cap. VIII.

EGo quidem paucis, quoàd potui, multis omiſſis, quod pollicitus ſum, perfeciſſe puto. Probaui nanq; ſufficienter, nullo doctorum Occidentalium vſus, ipſos ſcilicet patres noſtros & doctores Orientales, filium quoque cauſam ſiue principium eſſe ſpiritus, ſenſiſſe, & per omnia inuicem conuenientes & concordes, & partim ex patre per filium, partim ex patre & filio procedere ſpiritumſanctum, & ſapere & docere. Veſtrum autem eſt, vt eis doctoribus, & quidẽ rectis, Latinis & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſię vniamini, cùm eadem, quę & patres & doctores noſtri, crediderint. Neque putetis aut ipſos, aut patres eorum & noſtros, Occidentales videlicet ſanctos, contraria Orientalibus patribus dixiſſe. Minimè, minimè ita eſt. Et appoſuiſſem vobis authoritates & teſtimonia etiam illorum ad perſuadendum vobis, & eorum cum Orientalibus concordiam probãdam, niſi vos omnes ſcirem & ſciuiſſe, & audiuiſſe eas, cùm Latini produxerint. Ad hæc cùm oratio noſtra prolixior fuerit, nõ ſunt alia addenda. Præterea licebit cuiq;, cùm voluerit, eas & videre & legere, cùm ſint apud nos à Latinis datæ. Hoc autem ſolùm ad veſtram reducendum memoriam putaui, quòd omnes patres Occidentales, Hilarius, Hieronymus, Damaſus, Auguſtinus, Ambroſius, magnus Leo, Gregori⁹, & cæteri multi, quàm clarè, quàm apertè vna mente, vna voce vbique operum ſuorum, non vno aut duobus membris & articulis, ſed pluribus verbis, ꝓlixis ſermonibus & probationibus ex patre & filio ꝓcedere ſpiritumſanctũ affirmant, & ita ex filio, ſicut ex patre, & principium ſpiritus filiũ eſſe, ſicut ipſe pater, & vnum & idẽ eius principium eſſe patrem & filium ſimul, non duo principia: quæ omnia mente voluentes, & Orientalium doctorum dictis cõparantes, qui ex patre per filium, & ex patre & filio proce-

procedere dicunt ſpiritumſanctum, item ex filio & ex vtroque eſſe, neceſſariò eos concordes inuicem reperiemus, & eadẽ de eodem ſentientes in omnibus. Et ſuperiores enim rationes, quas de cõcordia & quidem neceſſaria doctorum adduximus, cogunt nos credere eos conſentientes inuicèm, & eadem de hac diuina proceſſione ſpiritusſancti ſentientes, quemadmodùm etiam de alijs dogmatibus fidei. Et nunc ipſi Orientales per ſeipſos eadem cum Occidentalibus dicere ſatis probati ſunt, vt nemo negare poſſit ampliùs eorum ſummam concordiam. Atqui etſi nullo modo patres Orientales attribuerent filio, eſſe principium ſpiritus, cùm tamen nullibi aliquis neget expreſsè proceſſionem ſpiritus ex filio, nemo * eſſe, qui auderet eos dicere Occidentalibus patribus dixiſſe contraria. Nunc verò cùm non ſolùm non negent, ſed apertiſſimè etiam dicant, per filium & ex filio procedere ſpiritum, audebimúsne dicere, non eos conuenire & concordare cum Occidentalibus? At nemo nos commendabit, immò verò nemo eſt, quin nos audaciæ, temeritatis, ſtultitiæ accuſet. Scire autem hoc etiam debetis, quòd aut nullo modo acceptanda ſunt, quæ reperiuntur opera ſanctorum doctorum Occidentalium: aut ſi hæc acceptabimus, vt faciendum eſt, oportet etiam, quæ de hoc articulo dicunt, & acceptare & credere. Tam enim multis in locis operum eorum, immò verò in omnibus ſparſa ſunt: tantaque & talis eſt continuatio & ſequentia præcedentium ad ea quæ ſequuntur, vt non poſſit aliquis de his aliquid ſuſpicari. Si quis enim hanc concluſionem, & rationes eam probantes, ex operibus eorum adimat, nil ampliùs reſtat, nec ſenſum aliquem reddunt, quæ remanent: ita connexa, ita cõglutinata & coniuncta cætera omnia cum hoc dogmate ſunt.

ſ. eſt qui

Epilogatio & repetitio prædictorum, & ſolutio friuolæ reſponſionis, qua quidam ad authoritates Occidentalium reſpondent, & exhortatio ad vnionem.

Cap. IX.

SEd de dogmate quidem, quæ breuiter dicenda erãt, dicta ſunt, nec quicquam vlteriùs addendum eſt. Rogo autem, poſco, peto, & ſupplex oro vos omnes, patres optimi, ſacer conuentus, animarum paſtores, duces cæcorum, eruditores inſipientium, vt his omnibus conſideratis, & benè penſatis, illam feratis ſententiam, quæ tantæ rei conuenit, quæq; perpetuam vobis famam, gloriam & ſalutem pariat. Repetatis enim memoria primò, quòd non erit nobis decætero excuſatio eadem, quæ priùs, cur à talibus fratribus diuidamur, & hoſtes velimus eſſe Latinis tam multis, tam ſapientibus, tam doctis omni virtute prędit1s, nõ ſolùm illa quę animum ornat, ſed etiam ea quæ ad corpus & temporales res attinet: quodq; quemadmodùm ante generale concilium congregatũ facilior noſtra excuſatio erat, ita poſt hoc grauis noſtra excuſatio erit, ſi non habuerimus dicere cauſam tali diuiſione dignam. Deinde non fugiant vos, quæ de neceſſaria doctorum cõcordia dicta ſunt, nec aliter nos dicere poſſe, dum Chriſtiani eſſe, & principia fidei ſaluare velimus: quodque patres Occidentales apertiſſimè, ex patre & filio ſpiritumſanctum procedere, aſſeuerant, & filium eſſe eius principium, prout patet: Orientales quoque hoc idem dicere, partim ex patre per filium, partim ex patre & filio, & ex vtroque procedere, & ex filio eſſe ipſum dicentes, cumque hæc dicant, Occidentalibus conuenire, & eadem non ſolùm ſententia, verumetiam verbis dicere, tanquam vno & eodem ſpiritu eos illuminante locuti. Demum, quam ſolam nobis ad ea quæ Latini dicunt, relictam reſpõſionem video, cùm ipſi quoque nullam eſſe iudicaueritis, immò verò rem puerilem & omnino ridiculam, conſulamus nobiſipſis, quæ vtilia ſunt, & vniri Latinis conemur, ſi ea quæ placita ſunt DEO, facere velimus. Aut enim non acceptandi ſunt ſancti doctores, nec dictis eorum acquieſcendum: aut acceptandi quidem, & acquieſcendum dictis eorum, non tamen omnibus, cùm ipſi quoque tanquam homines, in quibuſdam errare potuerint: aut quod reliquum & tertium eſt, nec in aliquem inciderunt errorẽ, & cunctis eorum verbis acquieſcendum. Hæc tum, quæ Latini produxerunt, tanquã illorum ſanctorum teſtimonia, non ex eorum mente procedunt, nec eorum ſentẽtiæ ſunt, ſed Latinorum horum fictiones, additiones, & appoſitiones, manu menteq; aliena libris ſanctorum inſcripta. At primorum duorum neutrum certè ſcio, nec vos approbatis, niſi quis omnia fidei noſtræ fundamenta, Eccleſię myſteria, omnem veritatem euertere velit: reliquũ verò & tertium, manifeſta ſtultitia, apertiſſima ignauia eſt, ſi tot libros, tot eorum opera doctorum, tot eorum labores, tot volumina, præſertim antiquiſſima manu, nonnulla eorum cõſcripta, & per totum orbem terrarum ſparſa & multiplicata, per ipſum itẽ ſequentiũ ad præcedentia cõnexum & cõuenientiam, ipſam veritatem luce clariùs oſtendentia, temerario auſu corrupta, mutata, & ſuperaddita eſſe dicemus, maximè cùm videmus ipſos quoq; noſtros etiã antiquiores, & qui in ipſis principijs huius acerrimi diſſidij fuerunt, faciẽtes quidẽ mentionẽ authoritatum doctorũ Occidentalium, nil tamẽ contra eas habentes, quod diceręt ratione dignũ. Quo fit, vt nullo modo quis eas putare debeat corruptas fuiſſe, ſiquidẽ in ipſo etiã contentionis principio eodẽ modo inſcriptum libris erat potiſſi-

potiſſimùm, cùm nec extent apud nos alia eorum doctorum antiqua volumina lingua Latina ſcripta, ad quæ, facta comparatione, poſſemus deprahendere eorum corruptionem. Quæ omnia cùm animaduertamus & mente repetamus, non eligamus quę peiora ſunt, nec cõtra noſipſos ſentẽtiam feramus, nolimus nec noſipſos, nec nationem noſtrã prodere, primò quidẽ auertentes à veritate, & oculos, ne videant lumẽ, claudẽtes: deinde ipſimet ꝓpria ſponte cõtra noſipſos omne genus malorum accumulãtes, & multipliciter totã noſtram nationẽ offendentes. Quis enim ignorat, quę etiam temporalia mala ex hac diuiſione nos ſecutura ſunt? q̃ infortunia? quodq; cõmunẽ hoſtẽ & inimicum nobis Turcarũ principẽ robuſtiorẽ cõtra nos ipſos efficiemus? in periculoq; ſunt, vt oĩnò ferè pereant, quicunq; ritũ noſtrũ ſequũtur Chriſtiani, nomẽq; Chriſti illic totaliter deleatur. Et enumeraſſem, & deploraſſem oẽs particulariùs, quę futurę ſunt nationi noſtrę calamitates, quę cunctis noſtris hominibus, qui in inſulis, qui vbiq; terrarũ, qui Orientem, qui Septentrionẽ, qui Occidentẽ inhabitãt, nobiſcũq; in ritu cõueniunt, nõ dico ſolũ, quę ad corporalia, reſq; temporales attinent, (nõ enim tanti eſſent extimãdæ) verumetiam quę ad animã & integritatẽ fidei pertinent, cũ oẽs ſimpliciter, aut maior eorũ pars, partim ſpõtè, partim vi, periclitenť aberrare à fide, relinquere Deũ, & erroribꝰ infidelium conſentire. Narraſſem hæc (inquã) omnia, niſi vos alloquerer, qui om̃ia meliùs me noſtis. Quis em̃ neſcit, ꝙ ſolũ nobis relictũ refugium erat Latinorũ amicitia & vnio cum eis futura, hac re ſperantibꝰ & noſipſos tueri poſſe, & hoſtes deuincere, quodq; hoc ſolũ hoſtẽ deterrebat, & eius cõtra nos furorẽ refrenabat? qua re ſi nunc priuabimur, quò fugiemus? quæ noſtræ calamitatis finis erit? quis malorũ exitus? et ſi errare quidem Latinos, & à veritate auertere dep̄hendiſſemus, nec ipſe ꝓfectò vobis cõſuluiſſem, eis ita ſe habentibus vniri, tẽporaliũ amiſſione deterritos, & maioris p̄ſentia, q̃ futura, corporum, q̃ animarũ liberationẽ facere hortatus fuiſſem: immò verò & ipſe oĩa quæcũq; acerba potiùs ſuſtinuiſſem, & vobis, vt paſſi fuiſſetis, conſuluiſſem, q̃ cum eis vniri nõ rectè ſapientibus. Nunc verò timendũ eſt, & quidẽ vehemẽter, ne corporis quoq; exitiũ vnà cũ animi interitu etiã eligamus: ſi quidem quæ vera, quę pia ſunt, & nil erroneum Latinis ſapientibus, quemadmodùm patres eorum & noſtri, Occidentales videlicet doctores, ac Orientalibus cõmunibꝰ patribus eadem & cõſentanea dicentibꝰ, nos proprio noſtro malo abſq; vlla ratione ab eis diuidi vellemus. Quod em̃ ipſi Occidẽtales patres ſequuntur, vos quoq; dicetis. Quòd aũt illi eadẽ cum Oriẽtalibꝰ ſapiant, hac in oratione breuiter & ſufficienter ꝓbatũ eſt, ita vt omnibus manifeſtum ſit, Latinos oẽs tum Occidentales, tum Orientales patres ſequi: communes vtriſq; doctores & patres ſunt. Qua igitur ratione à talibus viris diſſidebimus? Quam excuſationẽ afferre poterimus, cur eis cõuenire nolimus? Quæ nobis relinquetur apud Deum reſponſio, quare à fratribus diuiſi fuerimus, quos vt vniret, & ad vnum ouile redigeret, ipſe deſcendit de cælis, incarnatus, & crucifixus eſt? Quæ noſtra defenſio erit apud poſteros noſtros? immò verò apud præſentes hoĩes noſtros? Neſcio enim, an aliqua noſtra poſteritas erit de tam magna, tam graui calamitate, tot periculis, quę eis inferimus. Non patiamur hęc, patres optimi. Non habeamus hãc ſententiam, nõ ita malè nobis conſulamus & noſtris. Nolimus lupi pro paſtoribus illis fieri, qui ad nos reſpiciunt: Non eos prodamus hoſtibus, in animarum & corporum ſimul interitũ. Ego enim (& ſint mihi hæc verba in perpetuũ teſtimonium toti nationi, cunctiſq; Chriſtianis) nunquã huius ſententiæ ero, nec vnquã prodã corpora, animas, fidem, ciuitates, patrum ſepulchra, libertatem, & omnia ſimul, quę omnia inuenio ſecutura ſchiſma, & noſtrã à Latinis abſq; aliqua ratione diuiſionẽ. Quænã digna cauſa eſt, ob quam tot & tam horrenda eligamus pericula? Oro autem & rogo, vt etiam vos vel omnes, vel maior pars veſtrum, eadẽ quæ ego, de his rebus ſentiat, & benè cõmuni vtilitati conſulat. Quod ſi nolueritis, ego quidem ſummum Deum, & vos omnes præſentes, & cunctos poſteros noſtros teſtor, quòd ſine paſſiõe & fraude, quę vera, quę iuſta, quę vtilia, quę cõducentia nobis & noſtræ ſaluti mihi viſa ſunt, à principio vſq; ad hunc diem nõ ceſſaui dicere, nõ omiſi conſulere, nec timore deterritus) ne quis me Latinis affectũ putet tacui, nec propriam ſecuritatem cõmuni vtilitati præpoſui: ſed me & mea omnia Deo cõmendans, & eius diuinæ volũtati ſubijciens, qui totam mihi vitam ab ineunte ætate meliùs, quàm optaſſem, direxit atq; rexit, commune bonum mihi, vt finem, propoſui: & ad hoc ſolùm reſpiciens, & feci & dixi, quæcũque vel feci vel dixi, ſimul & fidei veritatem, quoad potui, & corporalem ſalutem vt noſtri adipiſcantur, conatus. Vos verò, cùm libera ſit vobis voluntas, quodcunque agendum videatur, id agatis. Vincãt autem nutu diuino etiam apud vos, quę meliora & ſaniora ſunt. Quòd ſi (quod abſit) peior ſententia ſuperabit, hoc tamen omne genus humanum, omnis ætas, omnis ordo atq; cõditio ſciat, (proteſtandum enim rurſus eſt) ꝙ innocens ego ſum ab hoc malo, hoc acerbo ſchiſmate: nec huiꝰ vnq̃ ſentẽtiæ fui, nec ſum, præter omnẽ rationẽ à Latinis diuidi. Nec enim mihi perſuadeo, nõ rectè & verè de fide eos ſapere, & eadẽ, quæ ſanctos doctores, tum Orientales, tũ Occidentales, nõ credere

Beſſarionis excuſatio.

credere eos. Nec ignoro, quæ hinc nos & noſtram rempub. ſequentur pericula, quæ calamitates, quæ excidia. Sed præuidi, prædixi, & ne fiant, quoad potui, prouidi. quod ſi proficere non potui, non * mei dicentis, ſed audientium culpa eſt. for. a mea

Beſſarionis eiuſdem declaratio aliquorum, quæ in dicta oratione dogmatica continentur, quæ Græcis notiſſima, Latinis ignota ſunt.

NOtandum primò, quòd ſancti doctores Orientales etiam in diuinis vtuntur nomine CAVSAE & CAVSATI, largo modo. Non quidẽ, vt limitationẽ & dependentiam importat, ſed prout ꝓductionẽ & emanationẽ à principio, ei' quod eſt à principio, ſignificat: & ideo me etiã ad Græcos loquẽtẽ, his noĩbus vſum fuiſſe. Cæterùm, quia ad quaſdam oppoſitiones Græcorũ reſpondeo breuiter, tamen non declaratis primò eorum oppoſitionibus, ſed ad tacitam quæſtionem reſpondens, eo quia ad Græcos loquebar, quibus illa nota erant: ſciendum, ꝙ cùm doctores dicãt ſpiritumſanctum ex patre per filium procedere, vel ꝓfluere, & cætera ſimilia: & ex hoc appareat, filium quoq; ſpiritus principium eſſe, quod contra eos facit: his quatuor euaſionibus hanc veritatem euadere conantur. Primò nanque, cùm rariſſimè dicant doctores, ſpiritumſanctum ex patre per filium procedere, ſæpiſſimè verò mitti, profluere, prodire, emanare, ſcaturire, oriri, & huiuſmodi: fecerunt ſibi hanc voluntariam diſtinctionem, quòd videlicet verbum PROCEDERE, duntaxat ſignificaret hypoſtaticam & perſonalem ſpirituſſancti emanationem: cætera verò vocabula, chariſmatum & donorum eiuſdem in nos diſtributionem, & temporalem in mundum eius miſſionem, quam etiam per filium fieri concedunt. Secundò dicunt, quòd ideo dicitur ex patre per filium, non quia filius eſt principium ſpirituſſancti, ſed quia pater & filius ſunt nomina relatiua: (alterum verò relatiuorum non poteſt dici, quin intelligatur alterum) ideo dicendo EX PATRE, neceſſe eſt, etiam filium nominare, propter vim ipſius relationis. Tertiò, conſubſtantialitatem patris & filij cauſam eſſe aiunt, vt ex patre per filium ſpiritus eſſe dicatur. Cùm enĩ eiuſdem ſubſtãtiæ ſint pater & filius, neceſſariò, cùm dicitur, ex patre: oportet, quòd dicatur etiã, ex filio. Quartò, quia nonnunquàm, rariſſimè tamen & apud poetas, quibus ob anguſtiam metri licet metaphoricè & abuſiuè vocabulis vti, præpoſitionẽ PER, aliquandò repererunt idẽ ſignificare, quod præpoſitio CVM: dicunt, ſpiritumſanctum ideo dici ex patre per filium ꝓcedere, quia ex patre cum filio ſimul procedit: & his modis omnes illas authoritates exponunt, ſiue peruertunt. Hæc nos ex ipſamet authoritatum ſententia, & rationibus veriſſimis confutauimus, probantes hæc non poſſe conſiſtere, nec opinionibus & verbis ſanctorum doctorum conuenire, prout ex ipſis verbis clariùs videtur. Prætereà ſciendũ eſt, quòd in tertio œcumenico concilio ſanctus Cyrillus contra Neſtorium, & eius hæreſim inter alia multa, quæ ſapientiſſimè ſcripſit, duodecim etiam capitula edidit contra hæreticos Neſtorij articulos, quæ anathematiſmos appellauit, eo quòd in eis errores illius anathematizat, quorum in nono contra Neſtorij errorem, qui blaſphemabat filium Dei purum hominem eſſe, ſpirituſſancti gratia per participationem ſanctificatũ, idem ſanctus Cyrillus ſpiritumſanctum, ſpiritum filij & proprium filij eſſe dicit. Poſt hæc quidam Theodoritus Cyri Epiſcopus, vir quidem literatiſſimus, humanæ tamen fragilitati ſubiectus, ſuperueniens in ſynodum ſerò cum patriarcha Antiocheno Ioãne, cùm reperiſſent iam Neſtorium condemnatum, & pro demeritis ſuis ſede patriarchali Conſtantinopolitana priuatum, indignati, quòd eis non expectatis concluſum fuerit, defenſionem Neſtorij ſuſceperunt. Theodoritus igitur, tanquam vir doctiſſimus, cõtra duodecim anathematiſmos Cyrilli alia duodecim capitula edidit, quorum in nono, vbi ſanctus Cyrillus ſpiritumſanctum, filij & proprium filij dicit eſſe, his verbis ait: Quòd ſi Cyrillus ſpiritumſanctum proprium filij dicit, tanquam conſubſtantialem ei, hoc verum acceptamus: quòd ſi tanquam ex filio, vel per filium eſſe, & exiſtentiam habentem, hoc vt blaſphemiam eijcimus. Ad hæc totum œcumenicum concilium tertium tacuit, nec increpauit Theodoritum tanquam malè dicentem. Cyrillus tamen ad ea reſpondit, omniaque ſua capitula alijs duodecim nouis capitulis ita denuò exponit, vt ſententia eius etſi non nimìs apertis verbis, clarè tamẽ pro nobis eſſe appareat. Hoc maximè Græcos oblectat, in hoc potiſſimùm confidunt, hoc pro maximo & inſolubili argumento putant, quòd Theodorito negante ſpiritum ex filio, vel per filium, habere eſſe & ſubſiſtentiam, cõcilium totum tacuerit, nec cum mendacij & erroris redarguerit, Cyrillus quoq; non ita apertè (vt putant) reſponderit, cùm tamen ſciant Theodoritum propterea condemnatum, & ab Eccleſia multis annis eiectum fuiſſe. Ad hæc igitur tanquam notiſſima Græcis, non ea latiùs explicando, vt in oratione videtur, reſpondetur. Sed nemo de Theodorito viro doctiſſimo doleat. ſuũ enim recognouit errorẽ, & in quarto Chalcedonenſi generali cõcilio (ſuperuixit nanque ad illud vſq; tempus) palàm eum confeſſus, à ſancta ſynodo, tanquam honorabile membrum Eccleſiæ, ſuſceptus & reſtitutus fuit.

Reſtitutus etiam eſt idẽ Theodoritus. à Leone I. pontifice maximo.

FINIS.

DECRE-

DECRETVM EVGENII PAPAE QVARTI.

EVgenius Epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad perpetuam rei memoriam.
Pſal. 80. Exultate DEO adiutori noſtro, iubilate Deo Iacob, om̃es qui vbiq; nomine cenſemini Chriſtiano. Ecce enim iterum recordatus Dominus miſericordiæ ſuę, alium diſſidij lapidem nongentis & ampliùs inueteratum annis, de Eccleſia ſua auferre dignatus eſt: & qui facit concordiam in ſublimibus, & per quem in terra pax eſt hominibus bonæ voluntatis, optatiſſimam Armenorum vnionem ſua ineffabili miſeratione conceſſit benedictus DEVS & pater
2.Cor.1.a Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, qui cõſolatur nos in omni tribulatione noſtra. Intuens nanque pijſſimus DOMINUS Eccleſiam ſuam, modò ab his qui foris ſunt, modò ab his qui intrà, non paruis agitari turbinibus, vt inter ipſas reſpirare anguſtias, & ad reſiſtendũ fortior aſſurgere valeat, multis eam quotidiè modis conſolari & roborare dignatur. Nam & pridèm magnã illam Græcorum vnionem, multas longè lateque continentium nationes & linguas, hodiè verò hanc ipſam Armenici populi, qui per ſeptentrionem & Orientem in magna copia diffuſus eſt, in eodem fidei & charitatis vinculo cum ſede Apoſtolica ſtabiliuit. Hęc ꝑfectò tam magna & mira ſunt diuinæ pietatis beneficia, vt non ſolùm pro vtroque, ſed ne quidem pro altero ſatis dignas ſuæ maieſtati referre gratias poſſit intellectus humanus. Quis non vehementer admiretur, vno eodemq; tam breui tempore, duo ſic præclara, & tot ſeculis deſiderata opera, in hoc ſacro cõcilio fuiſſe tam feliciter con
Pſal. 117. ſummata? verè à Domino factum eſt illud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Quomodò enim hominum prudentia vel induſtria, niſi gratia DEI & cœpiſſet & perfeciſſet, has tantas & tales res explere potuiſſet? Laudemus iugiter & toto corde benedicamꝰ DO-
Pſal. 135. MINũ, qui fecit mirabilia magna ſolus, pſalamus ſpiritu, pſallamus & mente, oreq; & opere, quantùm ſinit humana fragilitas. Pro tantiſque muneribus gratias agamus, orantes & obſecrantes, vt quemadmodùm ipſi Græci atque Armeni vnum cum Eccleſia Romana effecti ſunt, ita fiant & cæteræ nationes, præſertim Chriſti charactere inſignitæ, & totus denique populus Chriſtianus, omnibus odijs belliſque extinctis, mutua inuicèm pace & fraterna charitate quieſcat & gaudeat. Ipſos autem Armenos magnis laudum præconijs dignos eſſe, meritò cenſemus. Vt primùm enim à nobis ad ſynodum acceſiti ſunt, tanquam Eccleſiaſticæ auidi vnitatis, ſpectabiles, deuotos, & doctos oratores ſuos cum ſufficienti mandato, de ſuſcipiendo videlicet quicquid ſpiritusſanctus hanc ſanctam ſynodum illuſtrauerit, ex remotiſſimis regionibus per multos labores, mariſq; pericula ad nos & hoc ſacrum Concilium deſtinârunt. Nos verò tota mente, vt noſtrũ paſtorale decebat officium, cupientes tam ſanctum perficere opus, ſæpè cum ipſis oratoribus de hac ſancta vnione cõtulimus: & ne vel parua hinc ſanctæ rei dilatio fieret, deputauimus de omni ſtatu huius ſacri Concilij viros, iuris diuini & humani doctiſſimos, qui cùm om̃i cura, ſtudioq; & diligentia, rem iſtam cum iſtis pertractârunt oratoribus, ab eis accuratè inquirentes eorum fidem tam circa diuinæ vnitatem eſſentiæ & diuinarum perſonarum Trinitatem, quàm Domini noſtri IESV Chriſti humanitatem, & ſeptem Eccleſiæ Sacramenta, & alia ad fidem Orthodoxam & ritus vniuerſalis Eccleſiæ pertinentia. Multis itaque adhibitis diſputationibꝰ, collocutionibus, & tractatibus, poſtq; non mediocrem teſtimoniorum inſpectionem, quę ex ſanctis Eccleſiæ patribus & doctoribus deducta ſunt, & earum, de quibus agebatur, rerum diſcuſſionem, tandem expedire iudicauimus, ne vlla in futurum de fidei veritate apud ipſos Armenos hæſitatio eſſe valeat, atque idem per omnia ſapiant cum ſede Apoſtolica, vnioq; ipſa ſtabilis & perpetua ſine vllo ſcrupulo perſeueret, vt ſub quodam breui compendio orthodoxæ fidei veritatem, quam ſuper præmiſſis Romana profitetur Eccleſia, per hoc decretum, ſacro hoc approbante Florentino concilio, ipſis oratoribus ad hoc etiam conſentientibus, traderemus.

In primis ergo damus eis ſanctum ſymbolum, à centum quinquaginta Epiſcopis in œcumenico Conſtantinopolitano Concilio editum, cum illa additione, FILIOQVE, ipſi ſymbolo declarandæ veritatis gratia, & vrgente neceſſitate, licitè & rationabiliter appoſita, cuius talis eſt tenor: Credo in vnũ DEVM, &c. hoc autem ſanctum ſymbolum, ſicut apud Latinos mos eſt, ita decernimus per omnes Armenorum eccleſias intra Miſſarum ſolennia, ſingulis ſaltem Dominicis diebus & maioribus feſtiuitatibus, decantari vel legi.

Secundò tradimus eis diffinitionẽ quarti vniuerſalis Concilij Chalcedonenſis, in quinto poſtea & ſexto vniuerſalibus Concilijs renouatam de duabus naturis in vna Chriſti perſona, cuius tenor talis eſt: Sufficeret quidem ſapiens hoc & ſalutare diuinę gratiæ ſymbolum ad plenam cognitionem ac confirmationem pietatis. De patre enim & filio & ſpiritu ſancto perfectionem docet, & DOMINI humanitatem fideliter accipientibus repræſentat. Sed quoniam hi quà conantur reprobare prædicationem veritatis per proprias hereſes, nouas voces genue-

runt, & hi quidem præſumentes corrumpere myſterium diſpenſationis Domini, quæ propter nos facta eſt: alij verò introducentes confuſionem permixtionemq́;, & ſtultè confingentes vnam eſſe naturam carnis & Deitatis, & portentosè dicentes paſſibilem vnigeniti diuinam naturam: ob hoc volens claudere illis omnem machinationem contra veritatem, præſens nunc ſancta & magna atque vniuerſalis ſynodus, prædicationem hanc docens ab initio immobilem, decreuit ante omnia fidem trecentorum decem & octo ſanctorum patrum manere irrecuſabilem: & poſteriore tempore propter illos quidem qui pugnant aduerſus ſpiritumſanctum, corroborat doctrinam de ſubſtantia ſpiritus traditam, à patribus centum quinquaginta apud Conſtantinopolim congregatis, quam illi omnibus notam fecerunt: non quaſi inſerentes, quòd aliquid minus eſſet in præcedentibus, ſed eorum intellectum de ſpirituſancto ſcripturarum teſtimonijs declarantes, aduerſus eos qui dominationem eius reſpuere tentauerunt.

Propter illos autem qui moliuntur corrumpere diſpenſationis myſterium, & impudenter delirant, dicentes purum hominem eſſe illum, qui ex ſancta Maria virgine natus eſt, ſuſcepit epiſtolas ſynodicas beati Cyrilli quondam præſulis eccleſię Alexandrinæ ad Neſtorium & ad Orientales, congruas exiſtentes ad conuincendas Neſtorij veſanias, & ad interpretationem eorum qui ſalutaris ſymboli mẽtem pio zelo noſſe deſiderant. Quibus etiam conſequentiſſimè epiſtolam coaptauit magnę & ſenioris vrbis Romę præſulis beatiſſimi ac ſanctiſſimi Leonis papæ, quæ ſcripta eſt ad ſanctæ memoriæ Archiepiſcopum Flauianum, ad perimendam Eutychis malam intelligentiam, vtpotè congruentem illius magni Petri cõfeſſioni, & exiſtentem nobis quandam columnam communem aduerſus praua dogmata, & ad confirmationem rectorum dogmatum. His nanque qui in duos filios diſpenſationis Diuinæ myſterium diſcerpere nituntur, obſiſtit: & illos qui paſſibilẽ Deitatem vnigeniti auſi ſunt dicere, à ſacro cœtu expellit: & his qui in duab' naturis Chriſti temperamentum aut confuſionem exquirunt, reſiſtit: & eos qui dicunt, ſerui formam quam ex nobis aſſumpſit, cæleſtẽ eſſe aut alterius alicuius ſubſtantiæ, vt dementes abigit: & qui duas quidem ante vnitionem naturas Domini fabulantur, vnam verò poſt vnitionem confingunt, anathematizat. Sequẽtes igitur ſanctos patres, vnum eundemque confiteri filium Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum conſonanter omnes docemus, eundem perfectum in Deitate, eundem perfectum in humanitate, DEVM verè & hominem verè, eundem ex anima rationali & corpore, cõſubſtantialem patri

ſecundum Deitatem, & conſubſtantialem nobis eundem ſecũdum humanitatem, per omnia nobis ſimilem abſque peccato, ante ſecula quidem de patre genitum ſecundum Deitatem, in nouiſſimis autem diebus eundem propter nos & propter ſalutem noſtrã ex Maria virgine Dei genitrice ſecundum humanitatem, vnum eundemq́; Chriſtum verum filium Dominũ vnigenitum in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indiuisè, inſeparabiliter agnoſcendum, nuſquã ſublata differentia naturarum propter vnitionem, magiſq́; ſalua proprietate vtriuſq; naturæ, & in vnam perſonam atque ſubſiſtentiam concurrentem, non in duas perſonas partitum ſiue diuiſum, ſed vnum & eundem filium vnigenitum Deum verum Dominum IESVM Chriſtum, ſicut antè prophetæ de eo, & ipſe nos Ieſus Chriſtus erudiuit, & ſanctorum patrum nobis tradidit ſymbolum.

Tertiò, diffinitionem de duabus voluntatibus, duabuſq́; Chriſti operationibus in prædicto ſexto cõcilio promulgatam, cuius tenor talis eſt: Sufficeret quidem, & reliqua, quæ in ipſa diffinitione concilij Chalcedonẽ ſuperiùs enarrata, ſequuntur vſq; ad finem, poſt quem ſequitur in hunc modum: Et duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes indiuisè, inconuertibiliter, inſeparabiliter, incõfusè, ſecundum ſanctorum patrum doctrinam adęquè prædicamus, & duas naturales voluntates non contrarias, iuxta quod impij aſſeruerũt hæretici, ſed ſequentem humanam eius voluntatem, & non reſiſtentem vel reluctantem, ſed potiùs & ſubiectam diuinæ eius atque omnipotenti voluntati. Oportebat enim carnis voluntatem moueri, ſubijci verò voluntati Diuinæ, iuxta ſapientiſſimum Athanaſium. Sicut enim eius caro, Dei verbi dicitur & eſt: ita & naturalis carnis eius voluntas, propria DEI verbi dicitur & eſt, ſicut ipſe ait: Quia deſcendi de cælo, non vt [Ioan.6.d] faciam voluntatem meam, ſed eius qui miſit me, patris: ſuam propriam dicens voluntatem, quę erat carnis eius. Nam & caro propria eius facta eſt. quemadmodùm enim ſanctiſſima atque immaculata animata eius caro, deificata eſt, non eſt perempta, ſed in ꝓprio * ſui ſtatu & ratione permanſit: ita & [* ſuo] humana eius voluntas deificata eſt, non eſt perempta: ſaluata eſt autem magis, ſecũdum Deiloquum Gregorium dicentẽ: Nam velle illius * qui in ſaluatore intelligitur, non eſt [* quod] contrarium Deo: deificatum eſt totũ. duas enim naturales operationes indiuisè, incõuertibiliter, incõfusè, inſeparabiliter in eodem Domino Ieſu Chriſto vero Deo * modò glorificamus, hoc eſt, diuinam operationem & humanam operationem ſecundum diuinorum prædicatorem Leonem apertiſſimè aſſerentem: Agit enim vtraque forma

cum alterius communione quod proprium eſt, verbo ſcilicet operante quod verbi eſt, & carne exequente quod carnis: nec enim in quoquã vnam dabimus naturalé operationem Dei & creaturæ, vt neq; quod creatum eſt, in diuinã educamus eſſentiam: neq; quod eximium eſt diuinæ naturæ, ad competenté creaturis locum deijciamus. Vnius enim & eiuſdem tam miracula, quamq́; paſſiones cognoſcimus, ſecundũ aliud & aliud eorum ex quibus eſt naturis, & in quibus habet eſſe, ſicut admirabilis inquit Cyrillus. Vndiq; igitur inconfuſum atq; indiuiſum conſeruantes vnum ſanctæ Trinitatis, breui voce cuncta proferimus: & poſt incarnationem, Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum verum Deum eſſe credentes, aſſerimus duas eius eſſe naturas, in vna eius radiante ſubſiſtentia, in qua tam miracula quamque paſſiones, per omnem ſui diſpenſationem conuerſatus, non per phantaſiam, ſed veraciter hęc demonſtrauit, ob naturalem differentiam in eadem vna ſubſiſtentia cognoſcendam, dum vtraque natura cum alterius communione indiuisè & inconfusè propria vellet atque operaretur: iuxta quam rationem, & duas naturales voluntates & operationes confitemur, ad ſalutem humanam conuenienter in eo concurrentes.

Quartò, quoniam hactenùs ipſi Armeni præter has tres, Nicenam, Conſtantinopolitanam & Epheſinam primam, ſynodos, nullas alias vniuerſales poſteà celebratas, nec ipſum beatiſſimum huius ſanctæ ſedis antiſtitem Leonem, cuius authoritate ipſa Chalcedonenſis ſynodus extitit congregata, ſuſceperunt, aſſerentes eiſdem fuiſſe ſuggeſtũ, tam ſynodum ipſam Chalcedoneñ, quàm memoratum Leonem, ſecundum damnatã Neſtorij hæreſim diffinitionem feciſſe: instruximus eos & declarauimus, huiuſmodi falſam fuiſſe ſuggeſtionem, ipſamq́; ſynodũ Chalcedonenſem & beatiſſimum Leonem ſanctè & rectè veritatem de duabus in vna perſona Chriſti naturis ſuperiùs deſcriptam diffiniuiſſe, contra impia Neſtorij & Eutychis dogmata: iniunximusq́;, vt ipſum beatiſſimum Leonem, qui veræ fidei columna fuit, & omni ſanctitate & doctrina refertus, tanquam ſanctum & in Catalogo ſanctorum meritò deſcriptum, decætero reputent & venerentur, atque non ſolùm dictas tres ſynodos, ſed & omnes alias vniuerſales authoritate Romani pontificis legitimè celebratas, ſicut & cæteri fideles reuerenter ſuſcipiant.

Quintò, Eccleſiaſticorum ſacramentorum veritatem, pro ipſorum Armenorum tam præſentium quàm futurorum faciliori doctrina, ſub hac breuiſſima redigimus formula. Nouæ legis ſeptem ſunt Sacramenta, videlicet, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, extrema Vnctio, Ordo, & Matrimonium. Quæ multùm à ſacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam ſolùm per paſſionem Chriſti dandã eſſe figurabant: hęc verò noſtra & continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt. Horum quinque prima, ad ſpiritualem vniuſcuiuſq; hominis in ſeipſo perfectionem: duo vltima, ad totius Eccleſiæ regimen multiplicationemq́; ordinata ſunt. Per baptiſmũ enim ſpiritualiter renaſcimur, per confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide, renati autem & roborati, nutrimur diuina euchariſtiæ alimonia. Quòd ſi per peccatum ęgritudinem incurrimus animæ, per pœnitentiam ſpiritualiter ſanamur, ſpiritualiter etiã & corporaliter (prout animæ expedit) per extremã vnctionem: per ordinem verò Eccleſia gubernatur & multiplicatur ſpiritualiter, per matrimoniũ corporaliter augetur. Hęc omnia ſacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquã materia, verbis tanquam forma, & perſona miniſtri conferentis ſacramentum cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia: quorum ſi aliquod deſit, non perficitur ſacramentum. Inter hæc ſacramenta, tria ſunt, baptiſmus, confirmatio & ordo, quę characterem, id eſt, ſpirituale quoddam ſignum, à cæteris diſtinctiuum imprimunt in anima indelebile. Vndè in eadem perſona non reiterantur. Reliqua verò quatuor characterem nó imprimunt, & reiterationem admittunt.

7. Eccleſię Sacramẽta.

Primum omnium ſacramẽtorum locum tenet ſanctum baptiſma, quod vitę ſpiritualis ianua eſt. per ipſum enim membra Chriſti, ac de corpore efficimur Eccleſię. Et cùm per primum hominem mors introierit in vniuerſos, niſi ex aqua & ſpiritu renaſcimur, non poſſumus (vt inquit veritas) in regnum cælorum introire. Materia huius ſacramenti, eſt aqua vera & naturalis: nec refert, frigida ſit an calida. Forma autem eſt, Ego te baptizo in nomine patris & filij & ſpiritusſancti. Non tamen negamus, quin & per illa verba, Baptizetur talis ſeruus Chriſti in nomine patris & filij & ſpiritusſancti: Vel, baptizatur manibus meis talis, in nomine patris & filij & ſpiritusſancti, verum perficiatur baptiſma: quoniam cùm principalis cauſa, ex qua baptiſmus virtutem habet, ſit ſancta Trinitas, inſtrumẽtalis autem ſit miniſter, qui tradit exterius ſacramentum, ſi exprimitur actus, qui per ipſum exercetur, miniſtrum, cum ſanctæ Trinitatis inuocatione perficitur ſacramentũ. Miniſter huius ſacramenti eſt ſacerdos, cui ex officio competit baptizare. In cauſa autem neceſſitatis non ſolùm ſacerdos vel diaconus, ſed etiam laicus vel mulier, immò etiam paganus & hæreticus, baptizare poteſt, dummodò formã ſeruet Eccleſiæ, & facere intendat quod facit Eccleſia. Huius ſacramenti effectus, eſt

Baptiſmus.

Ioan. 3.

eſt remiſſio omnis culpę originalis & actualis, omnis quoque pœnæ, quæ pro ipſa culpa debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis iniungenda eſt ſatisfactio: ſed morientes, antequàm culpam aliquam committant, ſtatim ad regnum cælorum & Dei viſionem perueniunt.

Cõfirmatio. Secundum ſacramentum eſt cõfirmatio, cuius materia eſt, chriſma confectũ ex oleo, quod nitorem ſignificat conſcientiæ, & balſamo, qui odorem ſignificat bonæ famæ, per Epiſcopum benedicto. Forma auté eſt, Signo te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine patris & filij & ſpiritusſancti. Ordinarius miniſter eſt Epiſcopus. Et cùm cæteras vnctiones ſimplex ſacerdos valeat exhibere, hanc non niſi Epiſcopus debet conferre: quia de ſolis Apoſtolis legitur, quorum vicem tenent Epiſcopi, quòd per manus impoſitionem ſpiritum ſanctum dabant, quemadmodùm Actuum Apoſtolorum lectio manifeſtat. Act. 8. Cùm enim audiſſent (inquit) Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quia recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cùm veniſſent, orauerunt pro eis, vt acciperent ſpiritum ſanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat, ſed baptizati tantùm erant in nomine Domini Ieſu. Túc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant ſpiritum ſanctum. Loco autem illius manus impoſitionis datur in Eccleſia confirmatio. Legitur tamen, aliquãdo per apoſtolicæ ſedis diſpenſationem ex rationabili & vrgente admodùm cauſa, ſimplicem ſacerdotem chriſmate per Epiſcopum confecto hoc adminiſtraſſe confirmationis ſacramentum. Effectus autem huius ſacramenti eſt, quia in eo datur ſpiritus ſanctus ad robur, ſicut datus eſt Apoſtolis in die pentecoſtes, vt videlicet Chriſtianus audacter Chriſti confiteatur nomen. Ideoq; in fronte, vbi verecundiæ ſedes eſt, confirmandus inungitur, ne Chriſti nomen confiteri erubeſcat, & præcipuè crucem eius, qui Iudæis eſt ſcandalum, gentibus autem ſtultitia, ſecundum Apoſtolum, 1. Cor. 1. d propter quod ſigno crucis ſignatur.

Euchariſtia. Tertium eſt Euchariſtiæ Sacramentum, cuius materia eſt panis triticeus, & vinũ de vite, cui ante cõſecrationem aqua modiciſſima admiſceri debet. Aqua autem ideo admiſcetur, quoniam iuxta teſtimonia ſanctorum patrum ac doctorum Eccleſiæ pridèm in diſputatione exhibita, creditur, ipſum Dominum in vino aqua permixto hoc inſtituiſſe ſacramentũ. Deinde, quia hoc conuenit Dominicę paſſionis repræſentationi. Inquit enim beatus Alexander papa quintus à beato Petro: In prima dec. epiſt. & de cõſecr. di. 2. In ſacramentorum. In ſacramentorum oblationibus, quæ intra Miſſarum ſolennia Domino offeruntur, panis tantùm & vinum aqua permixtum, in ſacrificium offerantur. Non enim debet in calicem Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed vtrunque permixtum: quia vtrunque, id eſt, ſanguis & aqua, ex latere Chriſti profluxiſſe legitur. Tum etiam, quòd conuenit ad ſignificandum huius ſacramenti effectum, qui eſt vnio popli Chriſtiani ad CHRISTVM. Aqua enim populum ſignificat, ſecundum illud Apocalypſis: Aquę multę populi multi. Apoc. 17. d Et Iulius papa ſecundus poſt beatum Sylueſtrum, ait: Calix Dominicus iuxta canonum præceptum, vino & aqua permixtus debet offerri: De conſe. diſt. 2. Cũ omne crimen. quia videmus in aqua populum intelligi, in vino verò oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergo cùm in calice vinum & aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & fidelium plebs ei in quem credit, copulatur & iungitur. Cùm ergo tam ſancta Romana Eccleſia à beatiſſimis apoſtolis Petro & Paulo edocta, quàm reliquæ omnes Latinorum, Græcorumque Eccleſiæ, in quibus omnis ſanctitatis & doctrinæ lumina clarueruut, ab initio naſcentis Eccleſiæ ſic ſeruauerint, & modò ſeruent, inconueniens admodùm videtur, vt alia quæuis regio ab hac vniuerſali & rationabili diſcrepet obſeruantia. Decernimus igitur, vt etiam ipſi Armeni ſe cum vniuerſo orbe Chriſtiano conforment, eorumq; ſacerdotes in calicis oblatione paululum aquæ (prout dictum eſt) admiſceát vino. Forma huius ſacraméti ſunt verba Saluatoris, quibus hoc conficit ſacramentum. Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens, hoc cóficit ſacramentum. Nam ipſorum verborum virtute, ſubſtantia panis in corpus CHRISTI, & ſubſtantia vini in ſanguinem conuertuntur: ita tamen, quòd totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini, ſub qualibet quoque parte hoſtiæ conſecratæ & vini cõſecrati, ſeparatione facta, totus eſt Chriſtus. Huius ſacramenti effectus, quem in anima operatur dignè ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris eius vnitur: conſequens eſt, quòd per hoc ſacramentum in ſumentibus dignè gratia augeatur: omnemque effectum, quem materialis cibus & potus, quoàd vitam agunt corporalem, ſuſtentando, augendo, reparãdo & delectando, ſacramentum hoc quoad vitam operatur ſpiritualem, in quo (vt inquit Vrbanus papa) Vrbanus 4. in Bulla inſtitutionis feſti corporis Chriſti. gratam ſaluatoris noſtri recenſemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.

Pœnitentia. Quartum ſacramentum, eſt pœnitentia, cuius quaſi materia ſunt actus pœnitentis, qui in tres diſtinguuntur partes. Quarum prima eſt cordis cõtritio, ad quam pertinet, vt doleat de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi decæterò. Secunda eſt oris confeſſio, ad quam pertinet, vt peccator

tor omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo ſacerdoti confiteatur integraliter. Tertia eſt ſatisfactio pro peccatis ſecũdum arbitrium ſacerdotis, quę quidem præcipuè fit per orationem, ieiunium & eleemoſynã. Forma huius ſacramenti ſunt verba abſolutionis, quæ ſacerdos profert, cùm dicit: Ego te abſoluo &c. Miniſter huius ſacramenti eſt ſacerdos, habens authoritatẽ abſoluendi vel ordinariam, vel ex commiſſione ſuperioris. Effectus huius ſacramenti, eſt abſolutio à peccatis.

Extrema vnctio. Quintum ſacramentum eſt extrema vnctio, cuius materia eſt oleum oliuæ per Epiſcopum benedictum. Hoc ſacramentum niſi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet: qui in his locis vngendus eſt: in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum vel loquutionem, in manibus propter tactum, in pedibus ꝑpter greſſum, in renibus propter delectationem ibidèm vigentem. Forma huius ſacramenti eſt hæc: Per iſtam vnctionẽ & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi DOMINVS, quicquid per viſum &c. Et ſimiliter in alijs membris. Miniſter huius ſacramenti eſt ſacerdos: Effectus verò eſt mentis ſanatio, & inquantùm autem expedit, ipſius etiam corporis. De hoc ſacramento inquit beatus Iacobus Apoſtolus: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, vt orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. (Iacob. 5. c)

Ordo. Sextum ſacramentum eſt Ordinis, cuius materia eſt illud, per cuius traditionem cõfert ordo, ſicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenę cum pane porrectionem. Diaconatus verò per libri Euangeliorum dationẽ, ſubdiaconatus verò per calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita traditionem: & ſimiliter de alijs per rerum ad miniſteria ſua pertinentium aſſignationem. Forma ſacerdotij talis eſt: Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro viuis & mortuis, In nomine patris & filij & ſpiritusſancti. & ſic de aliorum ordinũ formis, prout in pontificali Romano latè continetur. Ordinarius miniſter huius ſacramenti, eſt Epiſcopus. Effectus, augmentum gratiæ, vt quis ſit idoneus miniſter.

Matrimonium. Septimum eſt ſacramentum Matrimonij, quod eſt ſignum coniunctionis Chriſti & Eccleſiæ, ſecundum Apoſtolum dicentem: Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. (Ephe. 5. d) Cauſa efficiẽs matrimonij, regulariter eſt mutuus conſenſus, per verba de pręſenti expreſſus. Aſſignatur autem triplex bonum matrimonij. Primum eſt proles ſuſcipienda & educanda ad cultum Dei. Secũdum eſt fides, quam vnus coniugum alteri ſeruare debet. Tertium indiuiſibilitas matrimonij, ꝑpter hoc quod ſignificat indiuiſibilem coniunctionẽ Chriſti & Eccleſiæ. Quanuis autem ex cauſa fornicationis liceat tori ſeparationem facere, non tamen aliud matrimonium cõtrahere fas eſt, cùm matrimonij vinculum legitimè contracti perpetuum ſit.

Sextò, compendioſam illam fidei regulam, per beatiſſimum Athanaſium editam, ipſis præbemus oratoribus, cuius tenor talis eſt: Quicunque vult ſaluus eſſe &c.

Septimò, decretum vnionis cum Græcis conſummatæ pridèm in hoc ſacro œcumenico Florẽtino Concilio promulgatum, cuius tenor talis eſt: Eugenius &c. Lætentur cæli &c.

Octauò, cùm inter alia ſit etiam cum ipſis Armenis diſputatum, quibus diebus feſtiuitates Annunciationis beatæ Mariæ virginis, Natiuitatis beati Ioannis Baptiſtæ, & conſequenter Natiuitatis & Circuncíſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ac præſentationis eiuſdem in templo, ſeu Purificationis beatæ virginis Mariæ celebrari debeant, ſatisq; dilucidè veritas patefacta fuerit, tam ſanctorum patrum teſtimonijs, quàm conſuetudine Eccleſiæ Romanæ, & omnium aliarum vniuerſaliter apud Latinos & Gręcos: ne igitur in tantis celebritatibus diſpar ſit Chriſtianorum ritus, vndè perturbandæ charitatis occaſio poſſit oriri, decernimus tanquam veritati & rationi conſentaneum, & iuxta totius reliqui orbis obſeruantiam, vt ipſi etiam Armeni feſtum Annunciationis beatę Mariæ, die viceſimaquinta Martij, Natiuitatis beati Ioannis Baptiſtę viceſimaquarta Iunij, Natiuitatis verò ſecundum carnem Saluatoris noſtri, vigeſimaquinta Decembris, Circunciſionis eiuſdem primo Ianuarij, Epiphaniæ ſexto eiuſdem Ianuarij, Præſentationis Domini in templo, ſeu Purificationis Dei genitricis, ſecunda Februarij debeant ſolenniter celebrare. His omnibus explicatis, prædicti Armenorum oratores nomine ſuo & ſui Patriarchæ & omnium Armenorum, hoc ſaluberrimum ſynodale decretum cum omnibus ſuis capitulis, declarationibus, diffinitionibus, traditionib9, præceptis & ſtatutis, omnemq́ue doctrinam in ipſa deſcriptam, necnon quicquid tenet & docet ſancta ſedes Apoſtolica & Romana Eccleſia, cum omni deuotione & obedientia acceptant, ſuſcipiunt, & amplectuntur. Illos quoq; doctores & ſanctos patres, quos Eccleſia Romana approbat, ipſi reuerenter ſuſcipiunt: quaſcunq; verò perſonas & quicquid ipſa Romana Eccleſia damnat & reprobat, ipſi pro reprobatis & damnatis habent, profitentes, tanquam veri obedientiæ filij, nomine quo ſuprà, ipſius ſedis Apoſtolicæ ordinationibus & iuſſionibus fideliter obtemperare. Datum Florentiæ in publica (Armeni redeũt ad Eccleſiæ vnionem.)

blica ſeſſione ſynodali ſolenniter in Eccleſia maiori celebrata, Anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono, decimo Calendas Decembris, pontificatus noſtri Anno nono.

FINIS.

LITERA DOMINI ARCHIEPISCOPI HIEROSOLYMITANI ad papam Eugenium quartum.

Sanctiſſimo ac beatiſſimo domino noſtro Eugenio papæ, beatitudinis veſtræ filius Eſaias epiſcopus Hieroſolymitanus. Beatiſſime in Chriſto pater & ſanctiſſime domine, poſt debitam, deuotam ac humilem recommẽdationem, ad deuota pedum oſcula beatorum, Breuia duo ſanctitatis veſtræ humiliter ſuſcepi circa materiam ſanctiſſimæ vnionis Armeniorum generis cum Romana Eccleſia cõmuni omnium matre, cuius throno beatitudo veſtra, annuente Domino, dedicata eſt. Quibus reuerenter reſpõdeo, quòd ſicut anno præterito contuli cum venerabili viro Chriſtophoro Garatono ſecretario & nuncio ſanctitatis veſtræ, nihil mihi dulcius eſſe poſſet, quàm diebus meis tam ſingularem Deoque gratiſſimam intueri poſſe, cùm ad ſalutem animarum, communeque bonum noſtrum pertineat. Et ita etiam nunc præfato Chriſtophoro in materia prædicta idẽ dixi, ſicut ipſe pedibus ſanctitatis veſtræ diffuſiùs narrare poterit. Verùm vt ipſe ſcit, literas beatitudinis veſtræ directas reuerendiſſimo patri Catholico patriarchæ noſtro per ſufficientem nuncium miſi, eaſq; de Latino in Armenicum transferre feci, vt ipſi reuerendiſſimo patriarchæ clariùs, quæ antèa eidem ſcripſeram, innoteſcere poſſint. Spero enim fauente Domino & omnibus ſanctis eius, quòd celerem reſponſionem ſuſcipiam, cum optima eius diſpoſitione ad Dei tam ſingulare opus. Cùm verò cognoſcã bonitate, clementia & munere S. V. erga genus noſtrum, rem ipſam, quæ tanto tempore ſilentio deducta eſt, facilè ad optatum finem deduci poſſe: venit nunc huius Imperatoris * ordine ipſe Chriſtophorus ad cõſpectum beatitudinis veſtræ, cui nonnulla S. V. ſignificanda impoſui. Verùm (vt exiſtimo) citò rediturus eſt pro apparatu vnionis ſanctiſſimæ, quæ cum hoc Imperatore nouiter per eum, veſtræ beatitudinis nomine, concluſa eſt. Cùm enim redierit, poterit verſus reuerendiſſimum patriarcham noſtrum, ſicut ordo datus eſt, accedere. Et ego ſecum vnum ex presbyteris meis mittã, cum quo poterit omnia diligenter circa vnionis noſtræ materiam tractare atq; perficere, ſecundum quod à beatitudine veſtra habuerit in mandatis. Noſq; omnes ſemper & benè diſpoſiti erimus, vt tam vtiliſſimum Dei opus finem ſortiri valeat. Sanctitati veſtræ me & meos humiliter cõmendo. Ex Conſtantinopoli die prima Nouembris, milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

[margin: for. * ordinatione]

REFORMATIONES CLERI DIOECESIS LEODIENSIS PER R. P. D. IOANNEM EPISCOPVM LEODIENSEM FACTAE &c. ET PER Capitulum maius Leodienſe ſigillatæ &c.

Vniuerſis præſentia ſtatuta viſuris ſeu audituris, Ioannes Dei gratia Epiſcopus Leodienſis, ſalutem in Domino ſynceram. Quanuis bonæ memoriæ Adulphus epiſcopus Leodienſis prædeceſſor noſter, ad extirpandum officiariorum curiæ noſtræ, necnon curialium venerabilium virorum, præpoſiti, capituli, * archiepiſcoporum noſtrorũ Leodiẽ ipſas curias ſequentium abuſus & exceſſus, quædam vtilia ſtatuta condiderit, quædam ſcilicet anno Domini milleſimo trecenteſimo trigeſimoſeptimo, mẽſis Septembris die vigeſimaoctaua, quędam autẽ anno eodem, ſed menſis Octobris die ſeptima: Alia quædam anno à Natiuitate eiuſdẽ Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimotertio, menſis Iulij die nona: & illa mandauerit ſub certis pœnis in eiſdem adiectis inuiolabiliter obſeruari: Illa tamen vſquequaque obſeruata non ſunt, vndè grauamina ſunt addita noſtris ſubditis grauiora. Ideò eorundem ſubditorum incommodis obuiare volentes, illa ſtatuta & alia ſynodalia per prædeceſſores noſtros edita, ac per nos nouiter cum aliquibus additionib' innouata, Saluis tamen infraſcriptis ſtatutis, de dicti noſtri capituli conſilio & conſenſu, innouamus & de nouo confirmamus, pręcipientes, authoritate noſtra diſtrictiùs & in virtute ſanctæ obedientię & ſub pœnis in illis expreſſis diligentiùs ab omnibus obſeruari. Quædam autem conſideratione venerabilium maioris & ſecundariarum Eccleſiarum noſtrarũ Leodienſium, capitulorum ac cleri noſtrarum ciuitatis & diœceſis Leodienſis de memorati noſtri Capituli maioris conſilio & conſenſu, ſtatuentes.

[margin: Legẽdum apparet, * archidiaconorum]

In primis ſiquidem ſtatuimus, quòd licentia teſtandi alicui presbytero ſeu beneficiato per literas ſub ſigillo officialitatis curiæ Leodienſis conceſſa, non expiret per ceſſum vel deceſſum illius Epiſcopi, cuius tempore conceſſa fuit, ſed perpetuò ſit firma & valida.

Item ſi contingit ſigilliferum vel officialem

lem foraneum apponere manus ad bona mobilia alicuius presbyteri vel alterius beneficiati, ab inteſtato ſeu abſque licentia teſtandi defuncti, cóficiatur de illis bonis ſtatim & fideliter Inuentarium, & quod exequijs & debitis ſolutis ſupercreuerit, cedat diſpoſitioni noſtræ conuerteñ, prout nobis viſum fuerit expedire.

Item quòd decæterò pro abſentia infra feſtū S. Aegidij petenda nó recipiatur vltra quàm viceſimus denarius valoris annui beneficiorū, deductis realibus oneribus. Et vt de beneficij, de quo abſentia petetur, vero valore notitia, rectore petēte, certiùs habeatur: volumus notitiā eandem iuramento rectorū & virorū fidedignorū corā illo à quo peteť abſentia, vel certo cōmiſſario in loco beneficij ad hoc dando, & nullatenùs dari denegādo, docere poſſe & debere. Prouiſo in hoc, φ dicto ſemel officiali vel ſigillifero Leodienſi modo pmiſſo, ſeu archidiacono ſuóve vicario, nó arctetur talis docēs, abſq; legitima cauſa valorē eundē ſecundariò deducere vel docere: Sed vterq; plātorū prædictorū ſit cōtentus documēto corā altero ipſorū fideliter facto, niſi fructus beneficij huiuſmodi augmenteť vel diminuantur. Quodq; p Placet, cuiuſcūq; beneficij curati quāticūq; valoris, vltra vnū ſcutū vetus: Bñficij verò non curati, vltra quatuor groſſos veteres, quales ſubſcribuntť, decęterò nō recipianť quouis modo. Volum' tamē & mādamus, p Placet ipſorū beneficiorū, minus recipi ſecundum fructuum tenuitatem.

Item in abſentia p Placet etiā cōiunctim pro regiſtratióibus tā per ſigilliferū noſtrū, q̃ archidiaconos Eccleſiæ noſtræ Leodieñ, nó recipianť amodò vltra q̃ duo groſſi antiqui, quorū duodecim valebūt florenū Rhenenſem & vnum dimidium ſtuferum bonū. Quales etiā groſſos ſolui volumus in abſentia & regiſtrationibus, & quòd nihil quo ad abſentes capiatur ſeu recipiatur abuſiuè.

Itē, Quia diaconi ſeu vicedecani & capitula ſecundariarū Eccleſiarū noſtrarū Leodieñ, hactenùs plura onera, vexatiōes & labores nobiſcū & cū venerabili capitulo nr̃o Leodieñ, p libertate eccleſiaſtica ſeruāda & pro reſiſtētia iniuriarū, oppreſſionū & grauaminū, quæ (prohdolor) clero noſtro tam infra ciuitatē q̃ extra, diuerſimodè & pluriès retroactis tēporibus obuenerunt, & indiès obueñiunt, ſubire habuerūt & habent, dum talia vel ſimilia occurrunt: idcirco ipſis dñis decanis ſeu vicedecanis & capitulis ſecundariarū eccleſiarū noſtrarū Leodieñ ptactarū, gratioſè indulgētes, ordinamus & ſtatuimus, vt inanteà nullus ſigillifer noſter p tēpore, aut aliqs archidiaconorū ſiue vicarius eorundē, decanus ſeu vicedecan' Chriſtianitatū ſeu cōciliorū quorūcūq;, aut alius plātus quicūq; noſtrarū ciuitatis & diœceſis Leodieñ alicui canonico pbēdato noſtrarū Eccleſiarū ſecūdariarū Leodieñ ptactarū, & reſidenti in eiſdē ſeu aliqua ipſarū, & extra eaſdē beneficiū vel officium, ſeu bñficia vel officia nr̃ę diœceſis, curatū vel nó curatum, aut curata vel nó curata obtinenti, licētiam abeſſendi, fructuſq; ad nos vel noſtram diſpoſitionē, & ad prælatos pdictos, ſeu aliquē ipſorū ratiōe abſentię huiuſmodi ſpectātes, leuandi & habēdi ac faciendi illi vel illis laudabiliter in diuinis deſeruire deneget. Sed cōcedere debeat vnicuiq; canonico reſidēti, vt pfertur, petēti & cōpetentē taxā iuxta artic. ſiue punctū ptactū, de 20. denario ſingulis annis infra & ante feſtū B. Lāberti martyris offerēti: hortātes oēs & ſingulos decanos ſeu vicedecanos, & cap. oīm & ſingularū eccleſiarū noſtrarū collegiatarū, extra ciuitatē Leodieñ & infra diœceſim noſtrā cōſiſtentiū, vt ipſi & eorū ſinguli ſe fauorabiliter in pmiſſis cū canonicis reſidētes in aliqua ſecundariarū Eccleſ. noſtrarū ptactarū ſe cōformēt. Et abſentiā nulli ipſorū prælatorū & canonicorū reſidentium illā petenti denegent: ſcituri, φ ſi facere recuſauerint, quod abſit, nó gaudebunt neq; fruenť noſtris pſentib' ordinationibus ſiue ſtatutis.

Itē inhibemus, ne decæterò fruct' bñficiorum in qb' rectores eorū pſonaliter reſidēt, ſub ficto colore, quaſi ipſi ſint abſentes, aliquatenùs arreſtenť. Nec etiā eorū rectorib' qui abſentes ſunt cū licentia ſuorū plātorū, huiuſmodi licentiā dare debeñ, dū bñficia huiuſmodi aliās laudabiliter officienť, put debent. Quodq; ſi forſan ſcienter vel ignoranter ſecùs cōtigerit attētari, cōperta veritate, ſummariè index ſine aliqua difficultate arreſtū tollat. Et ſi forſan cōtra talē rectorē vel eius pcuratorē aut aliū habentē cauſam ab eo, occaſiōe huiuſmodi arreſti quólibet fuerit pro cōtumacia vel aliàs proceſſum ad excōmunicationē, ſuſpenſionē vel interdictū, abſolutio ſine difficultate impendatur. Et pro reuocatione arreſti atq; abſolutione huiuſmodi, & p ſigno ſiue p ſigillo nihil recipiať. Sed lr̃æ ſup huiuſmodi reuocatione ſeu abſolutiōe cōfectę, gratìs p notarios ad alia deputatos ſigneť, & p eos ad quos ſpectet ſigillare, gratìs ſigilleť. Et inſup ſi cōtingat collectorē fructuū vel bñficiorū abſentis vel procuratorē negociorū curię propter iniuſtū arreſtum vel iniuſtā cenſuram huiuſmodi cōdemnari in expenſis, præcipimus illas ſtatim ſolui, vel in iudicio deponi ad opus illius, cui eædem expenſæ ſic adiudicatæ fuerint.

Item ſtatuimus, vt nullus collector fructuum beneficiorū, quorum rectores ſine licentia ſunt abſentes, admittať ad exercendum huiuſmodi officiū in iudicio vel extra, niſi priùs iurauerit, φ nō pcurabit aliquos fructus aliquorum beneficiorū, in qbus rectores eorū pſonaliter reſidēt, ſub ficto colore pdicto aliquaten' arreſtari: niſi pri' illo recto-

rectore debitè in propria perſona vel in loco beneficij vocato, iudex ad arreſtatiõem huiuſmodi ex aliqua rationabili cauſa, quã in huiuſmodi decreto exprimi volumus, iudicialiter decreuerit, ꝓcedendũ. Et etiã niſi idẽ collector iurauerit, ꝙ beneficijs curatis & nõ curatis, quorũ fruct⁹ colligere ſibi cõmiſſũ eſt, ſeu cõmitteẽ, debitè & laudabiliter faciat deſeruiri. Et ꝙ ſoluet iura eorũ, & onera etiã realia ſupportabit. Et ꝙ ſi bona eorundẽ propter ſuũ defectũ diminuãtur, ipſe damnũ plenariè reſarciet abſq; fraude.

Item ſtatuimus, ꝙ ſi licentia abeſſendi præcẽdat arreſtationem antedictam, collector fructuum prædictorũ pro arreſtatione ſeu pro literis nihil percipiet. Si verò licẽtia huiuſmodi arreſtationẽ ſubſequaẽ, tunc per hoc volumus arreſtũ eſſe ſublatũ. Et collector ſi præſens ſit, vel ſubcollector duos dũtaxat groſſos percipiet: alioquin ſi abſens fuerit, ad op⁹ eius, ſigillifero vel vicario archidiaconi, qui arreſtũ poſuit, pro arreſtatione ſeu pro literis nihil percipiet, dũmodò tantundem expoſuit, & arreſtũ nõ fuerit prematurè poſitũ, in prompto ſolui præcipimus. Sed ſi propter loci diſtantiam plus meruerit, hoc ſit in arbitrio iudicis.

Locus obſcurus.

Item de ſynodo celebranda & de exceſſibus ſynodalibus ac examinatione & inſtitutione procuratorum fiſcalium, necnõ de ſalario & ſcripturis ſentẽtiariorum, articulatorum, copiatorum, notariorum, procuratorum quorumcunq;, fiſcalium & nõ fiſcalium, curias noſtras & aliorum prælatorum frequentantium, necnon de his qui cedere volũt bonis propter paupertatem, ſeruetur & fiat, prout in ſtatutis ſynodalibus aut curiæ Leodieñ, necnon modificationibus tẽpore bonæ memoriæ dñi Adulphi quõdam epiſcopi Leodiẽſis factis, atq; prout in pace Tongreñ & aliũdè ordinatum eſt & prouiſum, ſaluo ꝙ articulator nõ debeat contra vnam perſonã ſuper diuerſis exceſſibus facere diuerſos ſiue plures ꝓceſſus, niſi iudex ex ſpeciali cauſa decreuerit hoc eſſe faciendũ. Et ſtet cõtentus pro reſponſionibus & iuramẽto ad articulos, ſi in eiſdẽ ſit vnicus duntaxat exceſſus, ſalario, ꝓut illis ꝓuiſum eſt in ſtatutis & alijs prætactis. Et ſi fuerint plures exceſſus in eiſdẽ articulis, ſit cõtentus recipere & habere, ꝓut iudex iuxta quãtitatẽ ſcripturarũ reſponſionũ ad eoſdem decreuerit recipiendũ fore vel ſoluendum.

Itẽ ſi citatus ex officio ad curiam noſtrã Leodiẽſem vel alicuius archidiaconorum, reſponſurus ſuper exceſſu quocunq;, fuerit propter ſuam cõtumaciam excõmunicatus, ſtatuimus vt huiuſmodi contumax decæterò vltra ſummã ſeu valorem ſex groſſorum Turonenſium: Si verò presbyter, 12. groſſorum, pro ſua cõtumacia non plectetur. Si verò quis ad cuiuſcunq; inſtantiã per annũ & ampliùs excõmunicationis ſententiã aio ſuſtinuerit indurato, Arbitrio iudicis plectẽ. Et eo mediãte, cuilibet tali ſua abſolutio gratis ſigneẽ, & pro duobus groſſis, ꝓut de illis prouiſum eſt, ſigilletur. Et idẽ volum⁹ obſeruari p quoſcũq; iudices noſtræ diœceſis, etiã authoritate Apoſtolica ſũgẽtes.

Itẽ ſtatuimus, ꝙ pro ſententia diffinitiua ſeu interlocutoria, negocio finẽ imponẽte, ſignanda & ſigillanda non recipiaẽ vltra vigeſimũ denariũ condemnationis vel abſolutionis. Pro interlocutoria aũt ſignanda & ſigillanda, quæ vim non habet diffinitiuæ ſententiæ, non recipiãtur vltra duo groſſi.

Item circa procuratores negociorũ ſtatuimus, ꝙ decæterò non ſint in curia noſtri officialis, niſi quindecim procuratores negociorũ curiæ eiuſdem, præter collectores. Et ꝙ in qualibet curiarũ præpoſiti & archidiaconorum, non ſit niſi vnus. Et ſint illi probi, diſcreti & fideles, Latinum congruè loqui ſcientes, non presbyteri, Tabelliones publici, notariatus officium in aliqua curiarum prædictarum exercẽtes, infames, homicidæ, publici adulteri, manifeſti vſurarij vel laici. & collectores fructuum beneficiorum vacantiũ vel abſentium, ſint presbyteri aut bonæ fidei homines.

Itẽ ſtatuimus, ꝙ nullus eorũ ſit ſigillifer, archidiaconus vel notarius illius curię, cuius ipſe eſt negociorũ ꝓcurator ordinatus, ſed ſint in ſingulis curijs ſingula officia diſtincta. Et ſit vnuſquiſq; cõtẽtus ſuo officio.

Itẽ cùm in literis abſentiæ ab aliquo beneficio per officialem noſtrũ & archidiaconos cõcedendæ exprimitur perſona illi deſeruitura, cũ clauſula, vnà cum alio vel alijs beneficijs, Nolumus ꝙ talis deſeruitor pro licentia huiuſmodi quicquã ſoluat, ex quo in hoc caſu eſt ei licentia ad hoc conceſſa.

Item ſtatuimus ꝙ nullus decæterò citeẽ ad curiam Leodieñ ſeu archidiaconorum, ſuper ſuis exceſſibus reſponſurus, niſi cum citatorio mittantur etiam articuli cõtinentes exceſſus huiuſmodi, vel ſaltẽ, niſi in ipſo citatorio exceſſus ſint taliter expreſſi, ꝙ citatus poſſit plenè inſtrui, ſuper quibus ipſe in iudicio conuenitur.

Item inhibem⁹, ne citatus aliquis authoritate ordinaria vel noſtri conſeruatoris Apoſtolici, ad ciuitatẽ Leodieñ pro ſua cauſa agenda, vel defendenda, ac legitimè proſequenda veniens, vel indè recedens, aut in ea domicilium fouens, & iuri ſtare paratus, decæterò recipiaẽ, vel incarceretur, aut in carcere detineatur, niſi crimen in iure confeſſus, aut in crimine comprænhenſus fuerit, ſeu de eo conuictus. Et ſi contingat aliquẽ talem vel quemcunq; alium, in crimine nõ depræhenſum, non conuictum detineri, illi dentur articuli celeriter & expeditè: quod niſi factũ fuerit, volumus & mandamus incõtinenti ſub cautione, quã iudex decreuerit, emitti. Et ꝓhibemus ne aliqs in diœceſi

Leodieñ beneficiatus, & in ſuo beneficio reſidens,pro quocunq; crimine ſibi impoſito capiatur,vel etiam fructus ſui beneficij arreſtentur,niſi (vt præmittitur)conuictus, aut ſaltem deſupèr priùs debitè citatus fuerit,ac comparere & iuri ſtare nó curauerit, vel de eius fuga veriſimiliter timeatur, aut crimen huiuſmodi executionem in perſonam requireret.

Item quòd deceterò executiones literarum monitoriarum,quæ impetrantur ſuper contumacia iudicato vel recognito, teneátur iudici qui illas cóceſſit,modú & formá, atq; diem & horam ſuæ executionis vnà cú ſpeciali deſignatione perſonarum, in quas huiuſmodi literas ſunt executi, reſcribere in fine earundem literarum vel per transfixam,ſuamq; reſcriptioné ſigillo proprio & noto,quo vti conſueuerunt,communire.

Item iuri communi & prædeceſſorú noſtrorum ſtatutis & ordinationibus innitétes,diſtrictè prohibemus,ne pro reſignatione beneficiorum admittenda,& pro inſtitutione & admiſſione ad beneficia, quicquam recipiatur,etiam quocunque colore quæſito.Nihilominùs tamen pro ſcriptura, ſigno & ſigillo trium proclamationum, ante inſtitutionem ſeu admiſſionem fieri cóſuetorum,ſex groſſi.Et pro inſtitutione ſeu admiſſione, ſcriptura, ſigno & ſigillo, duodecim groſſi.Et pro audiétia vnus groſſus, recipi poterunt,& non vltra:Per quę tamen non intendimus tollere ius quæſitú per antiquitaté téporis, archidiaconis & prælatis alijs,habentibus compoſitióem de octaua parte fructuú beneficij vel officij, ad quod quis admittitur,ſecundú tamen verum valoré dicti beneficij vel officij tempore admiſſionis huiuſmodi:neque infringere cóſuetudinem laudabilé archidiaconorum & prælatorú,minus pro præmiſſis aut aliquo præmiſſorum recipere conſuetorú. Quam præcipimus in ſuo ſtatu irrefragabiliter obſeruari.

Item circa viſitatióes,quas archidiaconi faciunt per ſe vel ſuos vicarios,ſtatuimus ꝙ ipſi viſitatores in his taliter ſe habeát,quòd nihil cótra canonicas ſanctiones ſiue ſynodales conſtitutiones aliquatenùs faciant, ſeu fieri etiam permittant: ſed his dútaxat, quæ eis licita ſunt,ſint contenti:nihil penitùs curialitatis ſeu procurationis nomine, à prouiſionibus menſæ ſancti ſpiritus, aut fabricæ,altariſticis appendicijs non ſeparatis,ſeu filiabus eccleſiarum capellis aut etiá hoſpitalibus,recipiendo. Et quod vt meliùs obſeruetur,volumus viſitatores Apoſtolica forſitan authoritate committédos, ad hoc per eorum adſtringi iuramenta, in capitulo noſtro Leodieñ præſtanda. Et ſi ſecùs in aliquo fieri contigerit, volumus hoc nobis,aut dicto capitulo noſtro maiori fideliter & quantocyus nunciari,vt quod reparandum fuerit,debitè reparetur. Et vlteriùs,ꝙ deinceps viſitationes per procuratores nequaquàm admittátur vel fiant, etiá authoritate Apoſtolica, niſi mandata ſiue literæ Apoſtolicæ debitè obtinendæ priùs per nos Epiſcopum præfatum & noſtrú venerabile capitulum, aut ſalté per ipſum noſtrum capitulum,viſæ,examinatæ & admiſſæ fuerint ſufficienter & deliberatè.

Item ſi contingat reú de exceſſu aliquo, propter quem fuerit ex officio vel ad inſtátiam partis tractus in cauſam, componere ante litis conteſtationem,vel poſtquàm antequàm in cauſa ſit iuratum, nullus notarius in cauſa huiuſmodi ſiue procurator aliquid ab eodem reo,ſuoque procuratore exigere præſumat ratione alicuius iuramenti,quod nondum in ipſa cauſa præſtitum eſt, videlicet vt non recipiat notarius aliquid pro iuramento calumniæ vel alio iuraméto,quod non fuit in cauſa præſtitum.Nec ſuper articulatis aduerſus eum, pœnitentiam recipere vel componere volentem ad iurandum compellat. Si tamen aliqua de articulatis aduerſus eum,pœnitentiam petens vel cópoſitionem, negauerit: intentionis noſtræ eſt,quòd reſpondeat medio iuramento calumniæ ante pœnitentiam iniungédam vel compoſitionem fiendam.

Item quia nimis indiſcretè quàm plures literas quæ dicuntur ſtatutorum,& potiſſimè per quas mandatur ceſſari à diuinis,percepimus à curia noſtra Leodieñ emanaſſe: ſtatuimus, quòd decæterò literæ quę dicútur ſtatutorum,& potiſſimè per quas mandatur ceſſari à diuinis, dictentur per aliqué ſeu aliquos noſtræ curiæ prædictæ, expertú ſeu expertos,practicum ſeu practicos, & ſigneto Officialitatis per noſtrum officialé, ſi rationabiles & iure vel ſtatuto benè fundatæ ſint,in ipſarú capite muniantur, priuſquàm ſigillentur.

Item ſtatuimus,quòd ſi canonicè intráti & pacificè poſſidenti per biennium authoritate Apoſtolica legati vel ordinaria beneficium eccleſiaſticum quodcunq;, litem in futurú ſuper eodem beneficio moueri cótingat, fructus eiuſdem beneficij nullatenùs ex eo capite,quòd beneficium eſt litigioſum, vel quòd occaſione beneficii lis moueatur, illi ſubtrahátur vel arreſtentur. Sed eo caſu ipſe illos percipiet cum ea integritate,qua eos perciperet, ſi ſuք huiuſmodi beneficio vel eius occaſione lis mota nó eſſet,niſi ſubtractionem vel arreſtationem huiuſmodi, mediante iudicis competentis iudiciali decreto,ex aliqua rationabili cauſa fieri cótingat. Volumus autem quòd tali poſſeſſori,cui ſuper beneficio lis eſt mota, non denegetur abſentia,ſi ex legitima cauſa ſe voluerit abſentare.

Ité ſtatuimus,vt nullus decæterò fiat officialis noſtri,ſeu alicuius archidiaconorum prædi-

prædictorũ officialis foraneus, niſi ſit presbyter vel clericus vitæ laudabilis & honeſtæ cõuerſationis, qui officium huiuſmodi exerceat laudabiliter & honeſtè. Et in quolibet concilio nõ ſit niſi vnus officialis foraneus, & vnus archidiaconꝰ foraneus, cõcilijs Geldrẽſibus propter ſui latitudinem, necnon Tongrenſibus, Traiectẽ & ſancti Trudonis, propter idiomatum diuerſitatẽ duntaxat exceptis.

Item quia cognouimus quoſdam clericos ſeu officiales foraneos, aliquãdo ſuper matrimonijs ſeu ſponſalibus cõtractis partes contra huiuſmodi matrimonium ſeu ſponſalia opponẽtes cõcordaſſe, & aliquãdo compoſitionem cum illis inijſſe, & pecunias ea de cauſa recepiſſe: vt decætero periculis animarum obuietur, inhibemus omnibus noſtris ſubditis, ne ſuper oppoſitionibus factis cõtra matrimonium ſeu ſponſalia contractum ſeu contracta, concordiam aliquam faciant ſeu tractẽt, componiue ſeu concordari ſiue tractari procurent. Ne etiã aliquis huiuſmodi compoſitionibus, concordijs, tractatibus intereſſe præſumat. Sed ſuper huiuſmodi matrimonijs, ſpõſalibus & oppoſitionibus expectetur ſententia iudicis competentis.

Item inhibemus, ne litem in aliqua curiarũ prędictarum habẽdam in ciuitate Leodienſi ad cauſam ipſam procuratorem legitimè conſtitutũ vel ſubſtitutum, aliquis citare ſeu citari facere pſumat ad aliquẽ actũ ſeu ad aliquos actus dictę cauſę, niſi de ſpeciali & expreſſo mandato iudicis ex aliqua rationabili cauſa hoc proceſſerit.

Item etiam inhibemus, ne in aliqua cauſa Notarius aliquis reſponſiones faciendas
for. *ac *ad propoſitiones ſiue teſtes producẽdos audiat, recipiat vel examinet extra curiam noſtrã, niſi iudex cauſæ illi præſenti vel abſenti notario hoc expreſsè commiſerit.

Item prohibemus, quòd nequaquam vni presbytero committatur deſeruitura duarum eccleſiarum parochialium nõ condependẽtium abſq; euidenti neceſſitate. Et ſi contingat ex tali neceſſitate vni presbytero deſeruituram talium duarum Eccleſiarum parochialium cõmitti, nolumus tamen, ꝙ talis presbyter bis celebret in die abſq; noſtra licẽtia ſpeciali, cùm id in iure prohibeatur. Habentes autem plura beneficia, & illis ſimul deſeruientes, propterea non vexẽtur, nec quicquam ab eis exigatur vel recipiatur, dummodò oneri ipſorũ poſſint ſatisfacere, & ſatisfaciant cum effectu.

Item quòd curato reſidẽti in cura ſua, & obtento Placet coadiutoris, ſi medio tẽpore deceſſerit, teſtamento per eum condito de licentia noſtra illud non expiret p mortem dicti curati: ſed durabit vſque feſtum beati Ioannis Baptiſtæ, mortem prædictãm immediatè ſubſequens.

Item ſimiliter de curato abſente, de noſtra & aliorũ prælatorum licentia, & teſtamento per eum de eadem noſtra licentia condito, Placet pro deſeruitore ſuo obtentum, per mortem eiuſdem abſentis curati non expiret, ſed durabit, vt ſuprà.

Item volumus, ſtatuimus & ordinamus, ꝙ nemini petenti licentiam, fructus ſui altaris competentes non habenti, ponendi & conuertendi in augmentum huiuſmodi ſui beneficij vel altaris, per noſtrum officialem & ſigilliferũ aut archidiaconos ſeu vicarios ſuos prædictos denegetur. Prouiſo, ꝙ fructus leuans in augmentũ conuertẽs, ipſi altari faciat debitè in diuinis deſeruiri. Et poſt lapſum tẽporis ſibi ad hoc indulti, cõputũ indè reddere teneat. Et Placet deſeruitoris, ſibi in hac parte gratis concedatur.

Itẽ ſi contingat deinceps aliquẽ presbyterũ curatũ vel alium quemcunq; beneficiatũ, propter executionẽ mandatorũ eccleſiaſticorũ minas & metũ ſuſtinere, propter quas nõ audet in beneficio aut loco reſidere, volumus & mãdamus tali presbytero licentiã abeſſendi ab huiuſmodi ſuo beneficio gratis cõcedi, metu ipſo durãte. Et nihilominùs p iudicẽ, à quo mãdata emanauerunt, ſibi de expenſis neceſſarijs, honeſtate ſeruata, pro eodẽ tẽpore debitè prouideri.

Itẽ inhibemus, ne decęterò aliquis ſit iudex & ſigillifer noſter, ſeu vicarius & componẽs in eadẽ curia ſimul & ſemel. quodq; nullus coniugatus ſit officialis aut ſigillifer noſter, vicariùsve alicuius archidiaconorũ, aut iudex alicuius curiarum prædictarum.

Item inhibemus, ne decani Chriſtianitatum ſub colore viſitationis ficto vel illius remiſſione, recipiant de ſuis quartis capellis pecunias annuas, niſi perſonaliter viſitauerint & cum effectu. Et tunc ſtent contẽti quarta parte illius, quod archidiaconis pro
• integræ Eccleſiæ viſitatione debetur. Et * integra
idem volumus obſeruari in ſolutione obſonij & cathedratici ipſarum quartarũ Capellarum, dictis decanis facienda. Et nihilominùs reſideãt ipſi decani quilibet in ſuo concilio, niſi fuerit officialis, ſigillifer aut protonotarius noſter, aut locum tenens alterius eorundem. Saluiſq; priuilegijs Apoſtolicis, vel niſi cum eis per nos aut noſtros ſuperiores fuerit diſpenſatum.

Item ſtatuimus, vt ijdem decani rurales in ſolutione abſentiarum & Placet, de ſuis quartis capellis, ac etiam in proclamatione & admiſſione ad eaſdẽ, & octaua parte fructuum ſint contenti, & illis vtantur ſicut ſigillifer & archidiaconi.

Itẽ prohibemus, ne ſigillifer noſter Leodiẽſis, aut aliquis alius, pro deliberatiõe ſacri chriſmatis, olei ſacri aut olei infirmorũ in ciuitate noſtra Leodiẽ, decanis Chriſtianitatũ noſtrę diœceſis in hebdomada pœnitentiali deliberari ſolitorum, neque ipſi deca-

decani pro miniſtratione huiuſmodi ſacra-
mētorum confratribus ſuorum conciliorū
facienda quicquam recipiant vel exigant,
contra vel præter tenorem ſtatutorum ſyn-
odalium,ſed abſq; extorſione alicuius pe-
cuniæ ſiue ſub colore expenſarum aut aliàs
quocunq;,illa expeditè deliberent, cùm ad
hoc ex debito ſuorū officiorum obligētur.

Item prohibemus, ne huiuſmodi ſacra-
menta detineantur per noſtrum ſigilliferū,
aut quemcunq; alium, neq; etiam eorū de-
liberatio denegetur alicui propter depor-
tationem aut executionem quorumcunq;
mandatorum Eccleſiaſticorum,abſque de-
creto noſtri officialis ſpeciali.

Item quanq̄ archidiaconi & decani Chri-
ſtianitatum,audientiam & cognitionē cau-
ſarum corā eis intentarū cōmittere valeāt,
tamen vt ipſi ſuperioris iuriſdictionē & au-
thoritatem non defraudent,inhibemus ne
deciſionem & diffinitiuam ſententiā ipſarū
committere præſumant quoquo modo. Et
ſimiliter inhibemus officiali curiæ noſtræ
Leodienſis,ne cauſas per viam appellatiōis
ad eum deuolutas,aliquatenùs committere
præſumat. Et ne cauſas alias per viam ſim-
plicis querelæ coram eo intentatas,vltra ſe-
mel committere præſumat decidendas.

Item in factis præſentationum ad ſacros
ordines ſtatuimus & ordinam', ꝙ pro præ-
ſentatione ad quemlibet ſacrum ordinem,
non recipiantur vltrà,niſi ſex groſſi,quales
præſcribuntur in quarto puncto ſiue arti-
culo,ab initio computando, pro ſcriptura,
ſigno & ſigillo in vniuerſo.

Item ſtatuimus ꝙ decæterò curatus re-
ſcribens ſuis temporibus decanis ſeu vice-
decanis alterius conciliorum noſtræ diœ-
ceſis,prout moris eſt, debet ſemel dūtaxat
in anno,& non ampliùs,reſcribere nomina
& cognomina beneficiorum curatorum &
non curatorum, ac officiorum infra paro-
chiam ſuā conſiſtentiū, vnà cum annuo va-
lore beneficiorum vel officiorū huiuſmodi
iuxta communem extimationem,vel prout
meliùs ſciuerit,ac nominibus ac cognomi-
nibus rectorum eorundem reſidentiū atq;
abſentium ab eiſdem,& deſeruitorum eo-
rūdem,& excōmunicatorum per annum &
ampliùs. Et item ſic reſcribens,nō debet ex
officio citari ſuper vlteriori reſcriptiōe fa-
cienda.

Itē ſtatuimus & ordinamus,quòd nullus
presbyter ſuper incontinentijs citetur, niſi
mulier nominata in citatorio, cū qua dici-
tur incontinens, ſit primò ad ſanctā ſyno-
dum prouocata. volumus tn̄, ꝙ in euentum
in quem ſynodus in loco domicilij eiuſdē
mulieris nō fuerit celebrata,vel talis mulier
per dolum,fraudem,ſiue timorē ſcabinorū
ſynodalium ſit neglecta, & in ſynodo non
prouocata,& de hoc procurator fiſcalis in-
quirere voluerit,hoc licitè facere poterit.

Itē quia parū eſt,ſtatuta condere,niſi de-
bitis pœnis vallentur,ſtatuimus & ordina-
mus,ꝙ oēs officiales, ſigilliferi, notarij, ꝓ-
curatores negociorum dictarū curiarum &
clerici foranei qui nunc ſunt vel erunt,hæc
ſtatuta pro poſſe ſuo & bona fide,quantum
in eis erit,obſeruent. Si quis autē officialis,
ſigillifer aut notarius,aut clericus foraneus
officialis noſtri vel archidiaconorū ꝑdicto-
rum,aut procurator quicunq; ſciēter dicta
ſtatuta,vel eorū aliqua ꝑſumpſerit violare,
volumus & ordinamus,ꝙ talis ſuſpendatur
ab exercitio officij ad ſex menſes & vltra,
prout ſuo iudici in ea parte videbit expedi-
re. Et aliàs arbitrio iudicis eiuſdē puniatur,
prout hoc meruerit ꝓteruitas delinquētis.

Item ꝑcipimus omnibus iudicibus, ſigil-
liferis,officialibus,Aduocatis,procuratori-
bus negociorum dictarum curiarū, clericis
foraneis officialis noſtri & archidiacono-
rū,necnon decanis cōciliorū prędictorum,
aut eorum vicegerentibus ſub pœna excō-
municationis,ꝙ quilibet ipſorū,infra men-
ſem poſt pręſentium publicatiōem, copiam
ſtatutorum ipſorum habeat, ne ſuper illis
ignorantiam aliquam valeat allegare. Et ꝙ
ipſi decani vel eorum vicegerentes rectori-
bus Eccleſiarum ſui concilij ea publicēt, &
ipſi rectores eorum copiā recipiant quāto-
citiùs poterunt. Et ſi aliquos violatores ſeu
tranſgreſſores eorundē ſtatutorum, vel ali-
quos falſarios vel abuſores literarū Apoſto-
licarum vel delegatorum iudicum ſeu curię
officialis noſtri capituli vel archidiaconorū
prædictorū,vel ſuper hoc diffamatū ſciue-
rint,inuenerint,vel perceperint,illorū no-
mina vel exceſſus officiali noſtro,prout ſta-
tuta ſynodalia ꝑcipiunt,denuncient vel re-
ſcribant. Verùm quoniam omnia præmiſſa
per nos ordinata & ſtatuta ſunt duntaxat
propter abuſus repellēdos, & in melius re-
formandos,non intendimus per ea iuriſdi-
ctionibus noſtris per nos & per noſtros of-
ficiales curiæ noſtrę iuratos, aut archidia-
conorū Eccleſiæ noſtrę Leodieñ, & aliorū
prælatorū in aliquo derogare, Saluis ſemp
ordinatiōibus & ſtatutis noſtris ſupraſcri-
ptis,in ſuo robore permanſuris. In quorum
omniū teſtimoniū, ſigillū noſtrū vnà cum
ſigillo dicti noſtri capituli appoſuimus.

Et nos capitulū Leodieñ prædictum, in
ſignum conſilij & conſenſus noſtri ſuper &
in pręmiſſis datorum,& vt ſtatuta & alia ꝑ-
miſſa robur obtineant perpetuæ firmitatis,
ſigillum noſtrum vnà cum ſigillo dicti re-
uerendi patris dñi noſtri epiſcopi Leodieñ.
prædicti,his literis ſeu ſtatutis duximus ap-
ponendum. Datum Anno à Natiuitate Do-
mini 1446. menſis Iunij die 4.

Et ſunt prædictæ reformationes con-
firmatæ per S.D.N. Nicolaum Papā 5.
Anno incarnatiōis Dnicæ 1451. 17. Ca-
lend. Nouēb. Pontificatus ſui Anno 5.

PII PAPAE II. BVLLA

RETRACTATIONVM OMNIVM, DVDVM PER EVM in minoribus adhuc agentem, pro Concilio Baſileeñ, & contra Eugenium ſummum Pontificem ſcriptorum.

PIus Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filijs, Rectori & Vniuerſitati ſcholæ Colonienſis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Is minoribus agentes nōdum ſacris ordinibus initiati, cùm Baſileæ inter eos verſaremur, qui ſe generale concilium facere, & vniuerſalem Eccleſiam repræſentare aiebant, Dialogorum quendā libellum ad vos ſcripſimus, in quo de authoritate cōcilij generalis, ac de geſtis Baſileenſium, & Eugenij Papæ cōtradictione, ea probauimus vel damnauimus, quæ probanda vel damnāda cenſuimus: quantum capiebamus, tantum defendimus, aut oppugnauimus: nihil mētiti ſumus, nihil ad gratiam, nihil ad odium retulimus. exiſtimauimus bene agere, & recta incedere via: nec mentis noſtræ aliud erat obiectū, quàm publica vtilitas, & amor veri. Sed quis non errat mortalis? Sapientē inquiunt philoſophi nunquàm errare, verū

Luc. 18. eſt. Atquis ſapiens, niſi bonus? quis bonus, niſi ſolus Deus? Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, nō eſt qui faciat bonum,

Pſal. 13. non eſt vſq; ad vnum, inquit propheta regius. Declinauim⁹ & nos ab vtero matris, errauimus in inuio, & non in via, ambulauim⁹ in tenebris, & procul à vera luce receſſimus: nec nobis tātùm errauimus, alios quoq; in præcipitium traximus, & cęcis ducatum præbentes cæci, cum illis in foueam recidimus. forſitan & aliquos ex vobis ſcripta noſtra decepere, & in deuia deduxerūt: quorum ſanguinem ſi de manibus noſtris requiſierit Dominus, non habemus quod reſpondere poſſimus, niſi nos, vt homines, peccauiſſe, qui arbitrantes rectum iter oſtēdere, obliquū monſtrauimus. in miſericor-

Pſal. 144. dia tantùm Dei ſpes noſtra ſita eſt, quæ ſuper omnia opera eius elucet. Sed haudquaquàm ſatis fuerit diuinam miſericordiam implorare, & dicere, Parce Domine, parce peccatis noſtris, niſi pro virib⁹ vulnera, quæ inflixi mus, veritate curare annitamur: & ſicut eſt in fabulis, Sagitta, quæ vulnerauit, afferat opem: ſiue vt canit Eccleſia, Medelam inde ferat, hoſtis vnde læſerat. Mortē quidam priùs ſibi cōſciuerint, quàm videri velint aliquando malè ſenſiſſe: & nonnulli ne vel ad horam videantur erraſſe, ſemper errant, & dum vel minimam tolerare honoris iacturam nequeunt, totum abijciūt, & perpetua notantur infamia, & in peſſimas prolabuntur hæreſes: qui ne appareant inconſtantes, pertinaces efficiuntur. ſuperbiſſimi hoc agunt, qui videri dij, non homines, volunt, quales Conſtantiæ combuſti ſunt noſtra ætate in magno conuentu Hieronymus & Ioannes hæreſiarchæ. Nos homines ſumus, & vt homines errauimus: neque imus inficias, multa, quę diximus, ſcripſimus, egimus, damnari poſſe, verùm non vt Arrius, Eutyches, Macedonius, aut Neſtori⁹, & alia blaſphemorum turba. ex animo damnatam viam elegimus. ſeducti peccauimus, vt Paulus, & ignoranter perſecuti fuimus Eccleſiā Dei, & Romanam primamq́ue ſedem. propter quod proſtrati ante oculos diuinę pietatis, ſupplices oramus: Delicta iuuentutis Pſal. 24.
meæ & ignorantias ne memineris, &c. Pudet erroris, pœnitet malè feciſſe, & malè dictorum ſcriptorumq́ue vehementer pœnitet: plus ſcripto, quàm facto nocuimus. Sed quid agamus? ſcriptū & ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum. Non ſunt in poteſtate noſtra ſcripta, quę multas inciderūt in manus, & vulgò legūtur. vtinam latuiſſent, quæ ſunt edita. nam ſi futuro in ſeculo manſerint, & aut in malignas mētes inciderint, aut incautas, fortaſſe ſcādalum parient. Qui hæc ſcripſit, inquient, in beati tandem Petri cathedra ſedit, & Chriſti ſaluatoris vicariatum geſſit: ita ſcripſit Aeneas, qui poſtea ſummum Pontificatum adeptus, Pius II. appellatus eſt, nec inuenitur mutaſſe propoſitum. qui eum elegerunt, & in ſummo Apoſtolatus vertice collocarunt, ab ijs ſcripta eius approbata videntur. Verendum eſt, ne talia noſtris aliquandò ſucceſſoribus obijciantur, & quæ fuerunt Aeneæ, dicātur Pij, atq; ab ea ſede authoritatem vendicēt, aduerſus quam ignoranter latrauerunt. Cogimur igitur, dilecti filij, B. Auguſtinum imitari, qui, cùm aliqua in ſuis voluminibus erronea inſeruiſſet, retractationes edidit. Humilis & probatiſſimi vir ingenij, qui ſuas ineptias verecundè confiteri ac corrigere, q̃ impudenter defendere maluit. Idem & nos faciemus: cōfitebimur ingenuè ignorātias noſtras, ne per ea, q̃ ſcripſimus iuuenes, error irrepat, qui poſſit in futurū Apoſtolicā ſanctam ſedem oppugnare. nam ſi quē decuit vnq̃ Romani primiq́; throni eminentiam & gloriā defendere ac extollere, nos illi ſumus, quos ſine vllis meritis pius & miſericors Deus ſola diſpenſatione ſua ad B. Petri ſoliū, & dilectiſſimi filij ſui Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti vicariatum euocauit. Quibus ex rebus dilectiones veſtras hortamur, & in Domino commonemus, ne prioribus illis ſcriptis inhæreatis, aut fidem vllam præſtetis, quæ ſupremam Apoſtolicæ ſedis autho-

ritatem quouis pacto elidunt, aut aliquid
adſtruūt, quod ſacroſancta Romana nō am
plectitur Eccleſia. Suadete omnibus, vt id
ſolium præ cæteris venerētur, in quo ſalua-
tor Dominus ſuos vicarios collocauit, &
quod beati Apoſtoli Petrus & Paulus ſuo
ſanguine dicauerunt. nec putetis diuinam
prouidentiam, quæ cuncta gubernat, & ni-
hil negligit eorum, quæ creauit, inordinatā
reliquiſſe militantem Eccleſiam: quæ cùm
ſit ſponſa Chriſti, profectò à Deo eſt, & or-
Rom. 13. dinem habet, dicente Apoſtolo, quæ ſunt, à
Deo ordinata eſſe. Requirit autem ordo, vt
inferiora à ſuperioribus gubernētur, & ad
vnum tandem perueniatur, tanquàm prin-
cipem & moderatorem cūctorum, quæ in-
fra ſe ſunt. Sicut grues vnam ſequuntur, &
in apibus vnus eſt rex: ita & in Eccleſia mi-
litanti, quæ inſtar triumphantis habet, vnus
eſt omniū moderator & arbiter, Ieſu Chri-
ſti vicarius: à quo, tanquàm capite, omnis in
ſubiecta membra poteſtas & authoritas de-
riuatur, quæ à Chriſto Domino Deo noſtro
ſine medio in ipſum influit. Nec profectò in
alium, tanquàm ſui exercitus ducem, ſupre-
mam authoritatem Chriſtus principaliter
deriuaſſet, quàm in ſuum vicarium, qui pri-
mus fuit Petrus, cui commiſſam nouimus
Dominici gregis curam: nec duos pluréſue
Petros euangeliſtæ cōmemorant, nec duos
aut plures inſtituit Dominus, qui ſuum lo-
cum tanquàm capita tenerent æqualia: ſed
vnum conſtituit, vt verticem ac ducem, &
paſtorem vniuerſi gregis, Simonem Petrū,
Matt. 16. dicens, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram
ædificabo Eccleſiam meā, & tibi dabo cla-
ues regni cælorum. & quodcunq; ligaueris
ſuper terrā, erit ligatum & in cælo: & quod-
Ioan. 21. cunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum &
in cælo. Et paſce oues meas. Quæ nulli al-
teri ſeorſum dicta leguntur, niſi Petro, vt in
Petro vnitas & ſumma contineretur autho-
ritas: nec alius à petra dictus eſt Petrus, niſi
Simon, vt intelligeremus vnicum eſſe veræ
1. Co. 10. & ſolidæ petræ, id eſt, Chriſti, (vt Paulus ex-
ponit) locum tenentem, Simonem Petrum,
qui ſolus pro Domino in periculo conſtitu-
to exemit gladium. Petrus igitur, & ſucceſ-
ſores eius Romani Pontifices primatum in
Eccleſia tenuerunt, & nos hodie quāuis in-
digni, ſola Domini voluntate digni tene-
mus: & quicunq; Romanæ ſecūdum cano-
nicas ſanctiones præficitur Eccleſiæ, quam-
primùm electus eſt in ſacro collegio, ſupre-
mam à Deo poteſtatem ſine medio conſe-
quitur, & per ordinem in omnem diffundit
eccleſiam, cuius peccata diuino iudicio pu-
nienda relinquuntur. Si quid aduerſus hāc
doctrinam inueneritis aut in dialogis, aut
in epiſtolis noſtris, quæ plures à nobis ſunt
editæ, aut in alijs opuſculis noſtris, (multa
enim ſcripſimus adhuc iuuenes) reſpuite
atq; contemnite. ſequimini quæ nunc dici-
mus, & ſeni magis quàm iuueni credite, nec
priuatū hominem pluris facite, quàm Pon-
tificem. Aeneam reijcite, Pium recipite. Il-
lud gentile nomē parentes indidere naſcē-
ti: hoc Chriſtianum in Apoſtolatu ſuſcepi-
mus. Dicent fortaſſe aliqui cum Pontifica-
tu hāc nobis opinionem aduenisse, & cum
dignitate mutatam eſſe ſententiam. Haud
ita eſt, longè aliter actum. Audite filij con-
uerſationem noſtram: breuis narratio erit,
quæ vobis, quantùm ad rem attinet, verita-
tem aperiet, & obiectioni faciet ſatis. Anno
ſalutis primo & trigeſimo ſupra milleſi-
mum quadringenteſimum cum Dominico
Capranica, quem Martinus quintus in ſe-
creto conſiſtorio Cardinalē creauerat, Eu-
genius IIII. ſpreuerat, Baſileam petiuimus,
ibiq; concilium inchoatum inuenimus, ve-
rùm ab Eugenio reuocatum, quanuis con-
gregati noluerant obedire, aſſerētes iam in-
ceptum conciliū ſine conſenſu patrum, qui
conueniſſent, haud quaquam potuiſſe diſ-
ſolui. Iulianus aderat ſancti Angeli Cardi-
nalis, natione Romanus, moribus & doctri-
na conſpicuus. Is cùm cæteris præſtaret, au-
dita Eugenij reuocatione, præſidentiam di-
miſit, tāquàm ſummo Pontifici vellet obe-
dire: ſed cùm augeſceret in dies (Eugenio
vel inuito) concilium, & multi ex diuerſis
regionibus Epiſcopi, & regum legati aduē-
tarent, Cardinales quoque ex Romana cu-
ria profugi in dies nonnulli concurrerent,
præſidentiam reſumpſit, & authoritatē cō-
cilij mirum in modum extollens, eminen-
tiam primæ ſedis ſupprimere cœpit. Veniē-
tes Eugenij legatos, & poteſtatē Romano-
rum præſulū magnificantes apparenter cō-
futauit: & cùm eſſet facundiſſimus, facilè p-
ſuaſit auditoribus quæ cupiebat. Cardina-
les ex vrbe profecti, Eugenio infenſi, vitam
eius moreſq; carpebant: accedebant in ho-
ras cateruatim noui curiales, qui (vt eſt oīs
multitudo maledica, & inimica principi)
Eugenij nomen modis omnibus lacerabāt.
Nos, qui ex patria iuuenes, nō ex vrbe illuc
migraueramus, & noua tum primùm auis
ex Senenſi gymnaſio euolaueramus, rudes
& inexperti vera eſſe arbitrabamur quæcū-
que dicebātur. nec putabamus mētiri alios,
qui neſciremus ipſi mentiri: atq; vt eſt inna-
tum homini, tetra & horrēda crimina odio
habebamus. nec Eugenium diligere pote-
ramus, quem tot tantique teſtes indignum
Pontificio dicerent. Aderant legati Pariſiē-
ſis ſcholæ, cuius eſt fama percelebris: affue-
runt & aliquando veſtri & aliorum ſtudio-
rum Germanicæ nationis oratores: & vno
cuncti ore concilij generalis authoritatem
ad cælum efferebant: de poteſtate Romani
Pontificis pauci erant, qui loqui præſume-
rent: omnes, qui publicè loquebantur, pru-
rientes auribus multitudini applaudebant.
Acceſſit & ipſius Eugenij conſenſus, qui
diſſo-

diſſolutionem concilij à ſe factam reuocauit,& progreſſum eius approbauit, cùm reconciliata ſynodus Eugenio videretur, & pax Eccleſiæ data. Præterita enim omnia per ſuas literas concilij patres Eugenio ſeſe remiſſuros,& pedes eius tanquàm beati Petri exoſculaturos promiſerant, ſi reuocata diſſolutione,cōcilio curſum permitteret, atq; illi cohæreret. Nouæ interceſſere diſcordiæ, tum alijs de rebus,tum potiſſimè ſuper trāſlatione concilij Græcorum cauſa in aliū locum. Eugenius in Italia non ſine ratione cōcilium petebat:popularitas ſynodalis tranſire montes horrebat, & in Auinione,aut in Sabaudia locum deſiderabat. Adiuerunt ꝑ id temporis duo viri ex Italia Baſileenſe cōcilium, Nicolaus Panormitanus Archiepiſcopus,& Ludouicus Pontanus Apoſtolicæ ſedis notarius, Alphonſi Magni regis oratores,qui, velut duo orbis ſidera, ceu Pontificij iuris,& totius ciuilis ſapientiæ duo præcipua lumina & clariſſima,cenſebantur. Hi dictis ſcriptiſque concilij geſta probabant, Eugenij facta damnabant: nec erat qui aut vellet,aut auderet dicta eorū refellere. Quid ageremus? audire potuimus, nō diſcere? Rude nimìs ingeniū eſt, quod per ſingulos dies audita & inculcata non capit. Quales magiſtri ſunt,tales diſcipuli euadere ſolēt. Paucos inuenias Ariſtoteles, qui Platonica norint deſtruere dogmata. Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum,inquit dominus: nec nos magiſtrum potuimus ſuperare. Iulianus nobis,& Nicolaus,& Ludouicus,& alij cōplures fuere magiſtri: ſchola,Baſileenſis cōuentus,in quo raro aliquis Eugenij cauſam defendit. Aduerſus concilij dignitatem mutire aliquid,crimen hæreſis fuit. Vna omium vox concilium Eugenio præferebat: de ſedis Apoſtolicæ præcellentia aut ſilentiū, aut contemptus:Concilium, concilium cuncta ſonabant. Didicimus ergo quæ audiuimus, & poſt aliquot annos exiſtimantes nos aliquid eſſe, diximus, vt eſt apud Satyricum, *Semper ego auditor tantùm? nunquámne reponā?* Puduit ſemper diſcipulum agere, ſubtraximus ferulæ manum,cœpimus loqui, & magiſtri perſonā induimus. ſcripſimus epiſtolas & opuſcula,hoc omnibus paſsìm datur: docti & indocti ſcribūt:& quæ ſcripſit ipſe, nemo contemnit, niſi editionis feruorem tempus extinxerit: Nobis placebant ſcripta noſtra more poetarum,qui poemata ſua tāquam filios amant. Nec Baſileæ quenquam inueniebamus, qui ea damnaret: probant enim ſimilia ſimiles: applaudebamus nobis ipſis, & in editióibus noſtris gloriabamur. & quanquàm poſtea Eugenius concilium in Italiam tranſtulerit, & cum Græcis Ferrariæ,ac demum Florentiæ conuenerit: quanquàm Iulianus ſancti Angeli, & Ioannes ſancti Petri Cardinales, quibus plurimùm credebam⁹,ad Eugeniū defeciſſent: quanq̄ paucíſſimi in fide Baſileē remāſiſſent: noluim⁹ tñ credere,exiſtimātes cunctos, qui abibāt, metu recedere,ne bona tēporalia ꝑderent,& cùm nihil haberemus, quod nobis auferri poſſet,ꝑſeuerandū putauimus,ne partē, quæ verior nobis apparebat,relinquentes, detrimentum animæ faceremus. Manſimus igiť Baſileæ,quoàd Eugenio, vt credidimus, iuſto iudicio depoſito Amadeus Sabaudieñ ſuffectus eſt,& Felix quintus appellatus: quē non vt idolum,quod erat, ſed tāquam verū Chriſti vicariū venerati fuimus,nihil ad hęc ſiniſtri putantes interceſſiſſe. At cum Fridericus Romanorum rex Aquiſgrani coronatus,domum repetens,Baſilea *tranſitum feciſſet: rogatuſque Felicē illic ꝑſentem accedere,nullo pacto pſuaderi potuiſſet, vt honorem ei,tanquā Rom. Pontifici,exhiberet, aut publicè cum eo verba miſceret: tum primùm conſiderauimus poſſibile eſſe, ꝙ partem erroneā ſequeremur, qñ rex, Imperator Romanorum futurus,in tanto negocio dubius eſſet,& ad Eugenium inclinaret magìs. multùm & ſæpè inter nos ipſos cogitauimus, quis eſſet modus inueniendi verum. nunquàm enim volentes errauimus. Rogati in familiā Friderici trāſire, non renuimus. erat tunc ille cum tota ferè Germania neutralis. Conciliū Baſileæ dicebant eſſe Germani,& idolū eius reſpuebāt, Eugeniū Chriſti vicariū appellabant, & conciliū ab eo celebratum recuſabant: nec Eugenio, nec Baſileenſib⁹ plenè obediebāt. Placuit ad neutrales tranſire,vt verū apud eos liberiùs audiremus, & ſi recedendū eſſet ab vno extremorum, per aliquod mediū tranſiremus ad alterum,& eorū iudiciū ſpectarem⁹, qui nō eſſent affecti cauſæ. Manſim⁹ in aula Friderici pluribus annis, illic varias audiuimus opiniones. Neutralitatē idcirco Teutones induerant, vt concordia faciliùs inueniretur, non ex conſilio Solonis, qui tumultuāte ciuitate extorrē fecit eum, q ſine parte remanſit. Multa inter neutrales didicim⁹, q̄ nos antea latebant: Eugeniū falsò de multis accuſatum inuenimus: Cardinales, qui Baſileam venerant, ob priuatas inimicitias bono & ſancto viro notam inurere voluiſſe: qui tñ cuncti poſtea ad eum redierūt,& veniā errati petierunt. Fortè per id tēpus Iulianus ſancti Angeli Cardinalis, cuius ſuprà meminimus,ex Vngaria, q̄ ſibi decreta contra Turcas fuerat ꝓuincia, Flauinianū venit, (quæ hodiè Vienna dicitur) ꝓcipuū Auſtriæ columen: ſæpe cum eo ſermonē pro veteri conſuetudine miſcuimus, ſæpe de rebus Baſileenſibus diſputauimus. tuebamur antiquam ſententiam: ille nouam defendebat. extollebamus generalis concilij authoritatē: ille Apoſtolicæ ſedis poteſtatē magnoperè collaudabat. dicebamus concilium Baſileenſe iure pſeueraſſe, quanuìs Eugenius ꝑſidentes reuocaſſet, & hoc eius factum accuſabamus:

Luc. 6.

Iuuenalis.

Nota teſtimonium de Amadeo.

* iter

mus: ille diſſolutum ſeu tranſlatum ritè cõcilium affirmabat, & Baſileenſium opera multis modis deteſtabatur, Baſileęque nó ſynodum Eccleſiæ, ſed Satanæ, & miniſtrorum eius ſynagogam remãſiſſe dicebat. Diutina fuit inter nos concertatio, verùm modeſta & charitate plena: ad extremum cùm ſuis ſcriptis, dictiſque Cardinalem vinceremus, premeremuſq; vehementer, ſubridens ille, Tu, inquit, Aenea tabellis obſignatis agis mecum: & qm̃ aliqñ ſenſimus vt dicis, idcircò & hodiè idem putas debere ſentire, & addictos priori ſententiæ cenſes. verùm propterea nos ſumus liberi, quia mutare ſententiam vſque ad mortem poſſumꝰ. cur enim non liceat omni tempore, relicto falſo, verum amplecti? Fateor me dixiſſe & ſcripſiſſe, quæ refers, verùm à vero remotum erraſſe: at tu, qui, vt ais, me doctore Baſileenſibus credere adductus es, errantem olim ſectatus es, cur modò non ſequeris recta monẽtem? Præſumpſi de meipſo, dum eſſem Baſileæ, nimis, quanuis deceptus decepi, & credens prodeſſe, nocui. in medio Eccleſiæ docens quæ non didici, cæcus erraui, & in tenebris ambulaui. reliqui tandem eccleſiam malignantium, & cum impijs ſedere recuſaui. reuelauit dominus oculos meos, & conſideraui mirabilia de lege ſua: cognoui priorem errorem, & quantum à vero procul abijſſent Baſileenſes, planè intellexi. adij Romanam curiam, & Eugenio, cui fuiſſem rebellis, ſubmiſi ceruicem: à quo miſericordiam conſecutus, ad vnionem Græcorum nauaui operam, & illis Romanæ Eccleſiæ reconciliatis, aduerſus impios Turcas legationem accepi. caſtigans caſtigauit me dominus, & morti non tradidit me, ſed humiliatum exaltauit: quia cognito in errore nõ pſeueraui, ſed mox in viam redij, & ex magiſtro factus diſcipulus, ex magno paruus, expurgato veteri ſermento, nouum hominem indui, & veræ matris lacte nutritus, ad fontem veri perueni, quem ſancti doctores oſtendunt Græci & Latini, quorum vna vox eſt, ſaluari non poſſe, qui ſanctæ Romanæ Eccleſiæ non tenet vnitatem, omeſq; illas virtutes mancas eſſe ei, qui ſummo Põt. obedire recuſat: quanuis in ſacco & cinere iacens, dies & noctes ieiunet, & oret, & in cęteris videatur legem implere: quia melior eſt obedientia, quàm victimæ. & omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubiecta eſt, & Romanum præſulem in Eccleſiæ vertice conſtitutum eſſe conſtat, à quo nullam ex ouibus Chriſti exemptam nouimus. Ego ad ouile redij, qui diu erraueram extra caulas, & paſtoris Eugenij vocem audiui: tu ſi ſapias, idem facies. hæſerunt pectori noſtro verba *viri, quæ ſæpe ad nos repetijt nõ ſine charitate ardenti, & amore ſingulari. Intereà ex diuerſis regionibus homines doctiſſimi Cæſarem adierunt, quibuſcum placidos de eiſdem rebus miſcuimus ſermões, ſemper ad verũ intenti, cuius eſt natura hominis auida. Multum profuit nobis Ioannes Carauaialis Apoſtolici palatij auditor, natione Hiſpanus, qui, Iuliano defuncto, in titulo Cardinalatus ac legatione ſucceſſit: quocum ſæpè de concilio Baſileẽſium amicè diſputauimus. Nemo doctus ad Imperatorem venit, quẽ de his rebus in colloquiũ non adduceremus. Cumq́; Cæſar ad vnionem Eccleſiæ procurandam in Nurimberga ſuæ nationis conuentum inſtituiſſet, decreuiſſetq́; ſummum Pontificem adhortari, vt Conſtantiæ nouum Conciliũ indiceret, legatumq́; mitteret, ac Baſileenſes pariter induceret, vt eò ſe transferrent, vt pax Eccleſiæ redderetur: primi Baſileenſes recuſauere. Quod audiens Thomas Aſſelbachius ex Germanis inſignis theologus, Nunc, inquit, ſcio Baſileenſes ſpiritum ſanctum non habere ductorem, quando tam æquam Imperatoris legem effugiunt. idem multi alij dixere viri doctiſſimi, & opinione ſanctitatis illuſtres. Quibus conſideratis, caligo tandẽ ab oculis noſtris cecidit, quæ velut aranearum tela, verũ cernere impediebat. Recognouimus errorẽ noſtrũ, venimus Romam, Baſileeñ dogma reiecimus, Eugenio pontifici maximo caput ſubmiſimus, & reconciliati Eccleſiæ Romanæ, doctrinã eius imbuimus, & illud Hieronymi diximus, Ego nullũ primũ niſi Chriſtũ ſequens, beatitudini tuę, i. cathedrę Petri cõmuniõe cõſocior. Sup illã fundatam Eccleſiã ſcio: quicunque extra hanc domum agnũ Dñicum comederit, profanus eſt: ſi quis in Arca Noæ nõ fuerit, peribit regnante diluuio. Eramuſq́; adhuc penè laici, qñ ad Eugenij obedientiam rediuimus. Ex Baſilea clericali tantùm charactere inſigniti receſſimus, nec vnquam ſacros imbuimus ordines, niſi poſt veritatem cognitam, Baſileeñ cæcitate relicta. In Auſtria minores ordines, ac ſubdiaconatum, & diaconatũ recepimus: in Vrbe ad presbyteratum peruenimus. Hæc eſt conuerſatio noſtra: per hos gradꝰ è tenebris ad lucẽ migrauimus. ad quam rem nõ parum luminis nobis attulit Thomas *Saracenus theologicæ ſapientiæ celebratus, ac acutiſſimus interpres, qui poſtea in ſummo collocatus Apoſtolatu, Nicolai quinti nomen accepit. His authoribus vnam Eccleſiã catholicã, & apoſtolicã eſſe didicimus matrem oĩm fideliũ, extra quam non inuenitur ſalus, ſponſam Chriſti immaculatã, in qua omnes, qui militant, finem ſibi proponunt vitam æternam. Idcircò enim in Eccleſia militanti laborant homines, & cum dæmonibus, tanquam hoſtibus pugnant, vt pacem tandem aſſequantur, & cum Ieſu magiſtro ac legifero ſuo in cæleſti Ieruſalẽ triumphare, ac regnare poſſint. Hic finis Chriſtiano proponitur, huc omnes Eccleſiæ militantis conatus, omnes leges,

1. Reg. 15. Rom. 13.

*vitæ

*Sarzanus, legit Platina

leges, omnes regulæ tendunt. & quoniã Eccleſia quidam exercitus eſt Deo militãs, terribilis vt caſtrorum acies ordinata dicitur:

Cant. 6.

vni procul dubio Imperatori ſubiecta, ad cuius nutum cuncta referuntur. Cumq́; pius ac max. & opt. Deus in ſuo ſanguine fundauerit Eccleſiam, eamq́; voluerit ad finem vſq; ſeculi perdurare: quis non dixerit in ea id regimen inſtitutum eſſe, quod optimũ cenſeretur? At verò inter genera gubernatióum communis philoſophorum ſententia eſt, ꝓſtare monarchiam: & Romani, quorum toto micuit orbe dignitas, quanuìs eiectis regibus duos annuos conſules elegerunt, & modò tribunos addidere, modò alios magiſtratus inuenere: in aduerſis tamen caſib⁹, belliſque grauioribus ad vnum aliquem recurrerunt, virtute & authoritate præſtãtem, quem Dictatorem appellauerunt, cuius dicto non liceret aduerſari. & quanquàm Dictaturam ab initio temporaneam inſtituerunt, in Iulio tamen & ſucceſſoribus eius perpetua effecta eſt. Nec vnquam Romana res admirabilior aut celſior fuit, quàm ſub Auguſto Cæſare, quãdo iã clauſis Iani portis totus ferè orbis ſub vnius hominis gubernatione quieuit. Quo tempore natus mundi Saluator monarchicum regimen cæteris prætuliſſe videtur gubernationibus. Idem probat totius ferè orbis conſuetudo, cuius maximã partem gubernant reges, ſiue Chriſtianos intueamur, ſiue Barbaros. & quanuìs ciuitates aliquot reperiantur, quæ cùm maximè ſeruiant, liberas ſeſe vocitant, ſine rege viuentes, non poſſunt tamen effugere, quin vnum præferant alijs, eiq́; tanquam capiti pro tempore obediant. Quid plura? cæleſtis aula nos admonet. quid illa pulchrius? quid ordinatius? quid maius aut durabilius? quid melius aut beatius? quanuìs in ea & Angelorum diuerſi ſint ordines, & ſanctorum ſpirituũ innumerabiles chori, vnus eſt tamen omnium rex æternus Deus, qui condidit vniuerſa, & nihil negligit eorum, quæ condidit. cuius filius vnigenitus Chriſtus Ieſus cùm pro noſtra ſalute veniſſet in hunc mundum, ſeruili accepta forma, Eccleſiam, de qua loquimur, in cruce patiens, ſuo ſanguine acquiſiuit, & in ea vſque in diem aſcẽſionis corporaliter præſedit, & tanquam dux verus & imperator, cuncta in finem ſuum direxit. At cùm aſcẽdiſſet in cælum, eum indubitanter ſui gregis paſtorem reliquit, cui dixerat, Paſce oues meas, &, Tibi dabo claues regni cælorum. Neque enim dixit, & non fecit, qui ſolus eſt verax. Grex Chriſti, Eccleſia eſt. Paſtor primus ipſe Chriſtus fuit, & paſtor bonus, qui poſuit animã ſuam pro ouibus ſuis. Secundus paſtor Petrus extitit, ab ipſo Domino inſtitutus, atq; omni poteſtate donatus, quæ ad bene regẽdum commiſſas oues neceſſaria ducitur. alioqui Chriſtus, qui ſapiẽtia patris eſt, & omino ſapienter egit, Eccleſiæ ſuæ haud ſufficienter prouidiſſet, quod eſt nefarium aſſerere. & quanuìs plures per orbem eccleſię inſtitutæ fuerint, & plures epiſcopi, id eſt, plures greges, & ouilia plura, & paſtores plures: omnes tamẽ ſub vno paſtore, & in vno grege, atque ouili continebantur, ſicut & hodie continentur: quia vnus eſt Chriſti thalamus, vna ſponſa, vnum ouile, & vnus paſtor, & omnium epiſcoporum vnus epiſcopus Romanus præſul, beati Petri ſucceſſor, & Ieſu Chriſti vicarius. Petrus enim in Antiochia primùm ſedit, deinde Romam venit. vnde cùm perſecutionem fugiens, vellet abire, à Domino prohibitus eſt, & hîc glorioſo martyrio vitam finiuit, ſucceſſore Clemente *ſubſtituto, atq; ita in hanc vſq; diem ſeruatum eſt, vt qui Romæ ſederit antiſtes ritè inſtitutus per legitimum electionis tramitem, tanquam Aaron vocatus à Domino, hunc omnes Chriſtianæ plebes, omnes populi, omnes reges, omnes clerici, omnes epiſcopi tanquam Ieſu Chriſti vicarium & beati Petri ſucceſſorem, vniuerſalis Eccleſiæ caput ac rectorem & ducem venerati ſint. Inter quos plurimi pro Chriſti nomine *aſprimos ꝑpeſſi cruciatus, & morte mulctati, coronam martyrij ſuſceperunt: plurimi cõfeſſores egregij, vita, moribus, & doctrina fulgentes, quanuìs ſine ſanguinis effuſione, nõ tamen ſine periculis & labore, ac voluntate parata pro conſeruanda ſacri euangelij authoritate moriendi, ad cæleſtem gloriam ꝑuenere: vt Gregorij, Damaſi, Leones, Innocentij, Bonifacij, Benedicti, & alia nomina, inter quę tertius claruit Eugenius, ex monaſterio ſancti Anaſtaſij ad ſummum ſacerdotium euocat⁹, ad quẽ diuus Bernardus monachorum pater, non minùs doctrinæ fulgore, quàm vitæ ſanctimonia illuſtris, inter multa, huiuſmodi verba conſcripſit: Indagemus, inquit, adhuc diligentiùs quid ſis, quam geras videlicet perſonam pro tempore in Eccleſia Dei. Tu es ſacerdos magnus, tu ſummus Pontifex, tu princeps epiſcoporum, tu hæres Apoſtolorũ, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, authoritate Moyſes, iudicatu Samuel, poteſtate Petrus, vnctione Chriſtus. Tu es, cui claues traditæ, cui oues creditæ ſunt. Sunt & alij quidem cæli ianitores, & gregum paſtores, ſed tu tanto glorioſius, quanto & differentius vtrunque præ illis nomen hæreditaſti. Habẽt illi aſſignatos ſibi greges, ſinguli ſingulos: tibi vniuerſi crediti vni ſumus. Nec modò ouium, ſed & paſtorum tu vnus omium paſtor. Hæc Bernardus ad Eugeniũ III. ſcribit, cui ſupremam & omnimodam in Eccleſia poteſtatem concedit. Quod ille de tertio teſtatur Eugenio, hoc nos de quarto, & omnibus alijs Romanis Pontificibus ꝓfitemur, quia dignitatis eſt authoritas. Liquet

Johan. 21.
Matt. 16.
Ioann. 10.

*inſtituto
*acerrimos

quet igitur, vnum in Eccleſia caput eſſe, & vnum principem: quia pax populi ex vno rectore dependet, & pluralitas princip͠u diſcordiam parit. Chriſtus Eccleſiæ ſuæ in vlti-
Iohann. 14. mo teſtamento pacem reliquit, & pacē multis verbis commendauit, dedit ergo & regimen pacis amicū, id eſt, monarchicum, ſub beato Petro, & ſucceſſoribus eius adminiſtrari cuncta præcipiens, clauibus illi commiſſis, & cura gregis demādata. Hæc nos de Romani Pontificis authoritate & poteſtate ſentimus, cui & congregare generalia concilia, & diſſoluere datum eſt: qui etſi filius eſt propter regenerationem, propter dignitatem tamen pater habetur: & * ſicuti filiationis cauſa venerari debet Eccleſiam, tanquā matrem: ita & plationis cauſa * præfertur ei, vt paſtor gregi, princeps populo, rector familiæ. Cum his & generalis concilij authoritatem & poteſtatem complectimur, quēadmodùm & æuo noſtro Conſtantiæ, dum ibi fuit ſynodus vniuerſalis, declaratū definitumq́; eſt. Veneramur enim Conſtantienſ. concilium, & cuncta, quæ pceſſerūt, à Romanis Pontificibus noſtris * præceſſoribus approbata, inter quę nullum inuenimus vnquam fuiſſe ratum, quod ſtāte Romano indubitato præſule, abſque ipſius authoritate conuenerit: quia non eſt corpus Eccleſiæ ſine capite, & om͠is ex capite defluit in membra poteſtas. Hæc noſtra ſententia eſt, filij, hæc credimus & profitemur: hæc iam ſenes, & in Apoſtolatus apice conſtituti, pro veritate aſſerimus: ſi quę vel vobis, vel alijs cōſcripſimus aliquando, quæ huic doctrinæ repugnent, illa, tanquam erronea, & iuuenilis animi parùm penſata iudicia, reuocamus atq; om͠ino reſpuimus Datum Romæ apud ſanctum Petrum, VI. Kalen͠ maias, milleſimo quadringenteſimo ſexageſimotertio.

*ſicut ppter regenerationis cauſam
*præeſt
* prædeceſſoribus

Pij Papæ II. Bullæ retractationum omnium, dudū per eum, in minoribus adhuc agētem pro concilio Baſileen͠ & cōtra Eugeniū 4. ſummum Pont. ſcriptorum, finis.

Candido Lectori, F. Laurentius Surius.

HOc loco adſcribenda putauimus, quæ Sixtus 4. Pontifex maximus de Conceptiōe ſacratiſſimę virginis Mariæ promulgauit & ſanxit, quemadmodū in Extrauagantibus lib. 3. tit. De reliquijs & veneratiōe ſanctorū legūtur, propterea q́ Synodus Tridētina Sixti huius ſententiā ſecuta eſt. Verba ſynodi eius hæc ſunt Seſſiōe 5. Declarat tamē hæc ipſa S. Synodus, nō eſſe ſuæ intētiōis cōprehēdere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatā & immaculatā virginē Mariā Dei genitricē, ſed obſeruādas eſſe cōſtitutiones felicis recordatiōis Sixti papæ 4 ſub pœnis in eis cōſtitutiōibus cōtentis, quas innouat. Hæc ſynodus. Ipſius igitur Sixti Pōtificis, nè longiùs ea Lector petere cogaris, verba ſubijcimus & primò quidem de feſti Conceptionis celebratione, deinde de pœnis in eos conſtitutis, qui Conceptiōem ipſam oppugnant.

SIXTI IIII. PONTIFICIS MAXIMI DECRETVM de Feſto Conceptionis immaculatæ virginis Mariæ.

CVM præexcelſa meritorum inſignia, quibus regina cælorū, virgo Dei genitrix glorioſa, ſedibus prælata æthereis, ſideribus quaſi ſtella matutina perrutilans, deuotæ cōſiderationis indagine perſcrutamur, & infra pectoris arcana reuoluimus, q́ ipſa, vtpotè via miſericordię, mater gratię, & pietatis amica, humani generis conſolatrix, pro ſalute fidelium, qui delictorū onere grauantur, ſedula oratrix & peruigil ad regē quem genuit, intercedit: dignum, quin potiùs debitū reputamus, vniuerſos Chriſtifideles, vt omnipotenti Deo, (cuius puidentia eiuſdem virginis humilitatē ab æterno reſpiciens, pro cōcilianda ſuo authori humana natura, lapſu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam ſui vnigeniti habitaculū ſancti ſpiritus pparatione cōſtituit, ex qua carnē noſtræ mortalitatis pro redemptiōe populi ſui aſſumeret, & immaculata virgo nihilo minùs poſt partum remaneret:) de ipſius immaculatæ virginis mira conceptione gratias & laudes referant, & inſtituta ppterea in Eccleſia Dei Miſſas & alia diuina officia dicant, & illis interſint, indulgentijs & peccatorū remiſſiōibus inuitare, vt exinde fiant eiuſdē virginis meritis & interceſſione diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur conſideratiōe inducti, eiuſdem omnipotentis Dei, ac beatorū Petri & Pauli apoſtolorum eius authoritate confiſi, authoritate Apoſtolica hac in perpetuum valitura conſtitutione ſtatuimus & ordinamus, q́ omnes & ſinguli Chriſtifideles vtriuſq; ſexus, qui Miſſam & officiū Conceptionis eiuſdem virginis glorioſę, iuxta piam, deuotam & laudabilem ordinationem dilecti filij magiſtri Leonardi de Nogarolis clerici Veronenſis, notarij noſtri: & quæ deſup à nobis emanauit, Miſſæ & officij huiuſmodi inſtitutionem, in die feſtiuitatis Conceptionis eiuſdē virginis Mariæ & per octauas eius deuotè celebrauerint & dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint: quoties id fecerint, eandem prorſus indulgentiam & peccatorum remiſſionem cōſequantur, quā iuxta felicis recordationis Vrbani 4. in Cōcilio Viennenſi approbatæ, ac Martini 5. & aliorum Romanorū pontificū prædeceſſorum noſtrorum conſtitutiones conſequūtur illi, qui Miſſam & horas Canōicas in feſto Corporis & ſanguinis Domini noſtri IESV Chriſti à primis Veſperis & per illius octauas iuxta Romanæ Eccleſiæ conſtitutionem celebrant, dicunt, aut Miſſæ, officio &

* for. approbatam

& horis huiuſmodi interſunt, præſentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud S.Petrum, anno incarnationis dominicæ 1476.3.Calend.Martij, Pontificatus noſtri anno 6.

EIVSDEM SIXTI DECRETVM ALIVD DE eadem Conceptione Virginis matris.

GRaue nimìs gerimus & moleſtũ, cùm ſiniſtra nobis de quibuſdam eccleſiaſticis perſonis referuntur. Sed in eorum, qui ad euangelizãdum verbũ Dei ſunt deputati, exceſſibus ꝑdicando commiſſis, eo grauiùs ꝓuocamur, quo illi periculoſiùs remanent incorrecti: cùm facilè deleri nequeant, qui multorum cordibus ſic publicè prædicando diffuſiùs & damnabiliùs imprimuntur errores. Sanè cùm ſancta Romana Eccleſia de intemeratæ ſemperq́; virginis Mariæ conceptiõe publicè feſtum ſolenniter celebret, & ſpeciale ac proprium ſuper hoc officium ordinauerit, nonnulli, vt accepimus, diuerſorum ordinũ ꝑdicatores, in ſuis ſermonibus ad populum publicè per diuerſas ciuitates & terras affirmare hactenùs non erubuerunt, & quotidiè prædicare non ceſſant, omnes illos, qui tenent aut aſſerunt eandem glorioſam & immaculatam Dei genitricẽ abſque originalis peccati macula fuiſſe conceptam, mortaliter peccare, vel eſſe hæreticos: eiuſdem immaculatæ conceptionis officiũ celebrantes, audientesq́; ſermones illorum, qui eam ſine huiuſmodi macula cõceptam eſſe affirmãt, peccare grauiter: ſed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos ſuper his ſuis aſſertionibus libros in publicum ediderunt, ex quorum aſſertionibus & prædicationibus non leuia ſcandala in mentibus fidelium exorta ſunt, & maiora meritò exoriri formidantur indiès. Nos igitur huiuſmodi temerarijs auſibus ac peruerſis aſſertionibus ac ſcandaloſis, quę exinde in Dei Eccleſia exoriri poſſunt, quantũ nobis ex alto cõceditur, obuiare volentes, motu proprio, nõ ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitiõis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatiõe & certa ſcientia, huiuſmodi aſſertiones prædicatorum eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare ꝓ̃ſumerent, eos qui crederent aut tenerẽt eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula in ſua conceptione præſeruatam fuiſſe, propterea alicuius hæreſis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare: aut huiuſmodi officium conceptionis celebrantes, ſeu huiuſmodi ſermões audientes, alicuius peccati reatũ incurrere, vtpotè falſas & erroneas, & à veritate penitùs alienas, editosq́; deſupèr libros ꝓdictos id continentes, quo ad hoc, authoritate Apoſtolica tenore præſentium reprobamus & damnamus: ac motu, ſcientia, & authoritate prædictis ſtatuimus & ordinamus, ꝙ ꝓdicatores verbi Dei, & quicunq; alij, cuiuſcunq; ſtatus, gradus aut ordinis ac conditionis fuerint, q decætero auſu temerario ꝓ̃ſumpſerint in eorum ſermonibus ad populum, ſeu aliàs quomodolibet aſſirmare, huiuſmodi ſic per nos improbatas & damnatas aſſertiones veras eſſe, aut dictos libros ꝓ veris legere, tenere vel habere, poſtq̃ de pręſentibus ſcientiam habuerint: excommunicationis ſententiam eoipſo incurrant, à qua ab alio quàm à Romano põtifice (niſi in mortis articulo) nequeant abſolutiõis beneficiũ obtinere. Item motu, ſcientia & authoritate ſimilibus, ſimili pœnæ ac cenſuræ ſubijcientes eos, qui auſi fuerint aſſerere, contrariam opinionem tenentes, videlicet glorioſam virginem Mariam cum originali peccato fuiſſe conceptam, hæreſis crimẽ vel peccatum incurrere mortale, cùm nõdum ſit à Romana Eccleſia & Apoſtolica ſede deciſum: non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis contrarijs quibuſcunq;, quibus cõmuniter vel diuiſim à ſede Apoſtolica indultum exiſtat, ꝙ interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, nõ facientes plenam ac expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Et ne de præmiſſis aliquando valeant ignorãtiam allegare, volumus, quòd locorum ordinarij requiſiti, præſentes literas in eccleſijs, conſiſtentibus in eorum ciuitatibus & ſuarũ diœceſum locis inſignibus, dum maior ibi multitudo populi ad diuina conuenerit, ſermonibus ad populum mandent & faciant publicari. Prætereà quia difficile foret præſentes literas ad ſingula loca, in quibus expediens fuerit, deferre: etiã volumus, & dicta authoritate decernimus, quòd earundem literarum tranſſumpto, manu publici notarij cõfecto, & authentico alicuius prælati eccleſiaſtici ſigillo munito, vbiq; ſtetur, prout ſtaretur eiſdem originalibus literis, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reprobationis, damnationis, ſtatuti, ordinationis, voluntatis & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotẽtis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorũ eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnatiõis Dñicæ 1483. pridiè nonas Septemb. pontificatus noſtri anno 13.

SA- LATERANENSE

CONCILIVM NOVISSIMVM, SVB IVLIO II. & Leone X. celebratum.

LEO papa decim⁹, vniuerſis & ſingulis Patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & alijs p̄latis, ac doctorib⁹, & ſcholarib⁹ vniuerſitatū quorumcunq; ſtudiorū, & alijs fidelibus Chriſtianis, ad quos p̄ſentes peruenerint, Salutē & apoſtolicā bn̄dictionē. Cū in moderno Lateranēn concilio p felicis recordationis Iulium Papam II. p̄deceſſorē noſtrū indicto, & per nos, ſacro ipſo approbante concilio, cōcluſo, multa ſalubria ad morū correctionem, & ſubditorum quietē, & animarū ſalutē, prout expedire viſum fuit, p diuerſas bullas ſeu literas Apoſtolicas ſtatuta fuerint, q̄ vberes fructus, Deo dāte, in domo Dn̄i allatura fore ſperamus: & earum bullarū ac aliorū oīm in dicto concilio geſtorū tenorē, illo priùs p dilectū filiū noſtrū Antoniū tituli S. Praxedis presbyterū Cardinalē de mandato noſtro cum originalibus literis diligenter examinato, ac de verbo ad verbū in vnū librum redigi, & per dilectū filiū Iacobū Mazochiū in Ro. Curia librorū impreſſorē imprimi fecerimus, quia forſan contingeret, de literis ipſis ſic impreſſis dubitari, & an fides eis in cauſis agitandis ſit adhibēda, hæſitari, illęq; per allegantem in forma authentica ſub plūbo, ſi extra Rom. curiam eſſent p̄ducendæ, vel ſub vicecancellarij (ſi in libro cācellariæ) aut camerarij ſigneto (ſi in libro cameræ) eſſent deſcriptæ, & in dicta curia eſſent p̄ducendæ, p̄duci deberent: eapropter pro communi om̄ium vtilitate, vniuerſis & ſingulis veſtrū per Apoſtolica ſcripta mādamus, quatenus librū ipſum per dictum Iacobum impreſſum, & per eūdem Antoniū Card. ſumma cū diligentia correctū, reuiſum, & bene examinatū, p̄mpto ſuſcipiatis affectu: & ſtudio alacri eo vtamini decętero in iudicijs ac ſcholis, ac ſi literæ ipſę ſic impreſſæ, ſub plūbo inibì eſſent inſertæ. Mandantes inſupèr, q tenori literarū ſic impreſſarum, manu publici notarij ex dicto libro extracto, ac ſubſcriptione & ſigillo alicuius epiſcopi munito, eadē p̄rſus fides adhibeatur, tam in iudicio q̄ extra illud, q̄ adhiberetur ipſis originalibus literis p̄dictis, ſi illæ ſub plūbo exhibitæ forēt vel oſtēſæ. Quodq; in eis contēta inuiolabiliter ſeruent, & p vos ſeruari mandent, ſi gratiā noſtrā charā habetis, & noſtrā indignationem cupitis euitare. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die xxv. Maij, 1521. Pontificatus noſtri anno 9.

ANTONIVS DE MONTE CARDINALIS S. PRAXEDIS, Leoni x. Pont. Max. perpetuam felicitatem.

MVlta ſunt, pater beatiſſ. eademque ſumma & præclara, quibus immenſa Dei bonitas auguſtiſſimū pōtificatum iſtum tuum à ſui principio mirum in modū exornauit atq; illuſtrauit. Eſt enim magnum ac rarum, (vt reliqua p̄teream) te, ex vrbe totius Hetruriæ florentiſſima, ac cæterarum omnium principe, familia vniuerſæ non modo Hetruriæ, ſed etiam Italiæ atque Europæ clariſſima, parentibus nobilitate, virtute, rebus geſtis, fortuna, religione, pietate conſpicuis ortū duxiſſe, primum è nationis tuæ mortalibus ſanctiſſimam Petri ſedem conſcendiſſe, atque in ætate quidem tam valida & robuſta, vt id nullis, aut certè pauciſſimis poſt hominum memoriam contigerit, poſtquàm tamen in ſacro ſenatu p quatuor ferè luſtra inter patres magna cum dignitate, laude, & virtutū tuarum multiplicium experimento verſatus fueras. Sed tamen in numero tot gratiarum inſignium à Deo acceptarum, illud mihi p̄cipuum videtur ac ſingulare, quòd in tanta peccandi licentia, tam perditis moribus, tam nefaria plurimorum audacia, communi atque vnanimi patrum cunctorum voto, ſuffragio, ſtudio, conſenſu, ea potiſſimùm tempeſtate, qua ſacrum in Laterano concilium à Iulio ſecundo indictum haberetur, poſt iam confirmatum, decretum & publicatum de eliminando ab electione in poſterum Rom. Pont. ambitu & ſimoniaca prauitate, à dicto prædeceſſore tuo editū, nunquàm ſatìs laudatum, clauum diuini Imperij conſequutus, eumque ab ipſa Lateranenſis concilij celebritate, fauſtè feliciterq; auſpicatus fueris. Quid enim ſanctitati tuæ magnificentius, quid glorioſius accidere potuit, quàm eo tempore, quo de cuiuſque vita reformanda, temperādis moderandiſq; moribus, ambitione tollenda, ſchiſmate peſtifero extinguendo, augenda religione, roborando Chriſtianorum ſtatu, conſeruāda amplificādaq; Ro. Eccleſię dignitate maximè agitur, oīm oculos, mentes, animos in te vnū fuiſſe coniectos: eo inquā tempore vnū te ab vniuerſo ſenatu, tanto faſtigio atq; gradu digniſſimū fuiſſe iudicatum? Quod ſanè admiratura cùm ſit om̄is ætas, & ad incredibilem ſapientiā, vitæ candorē, innocentiam, facilitatē, cæteraſq; p̄ſtantiſſimas vel animi vel ingenij tui dotes relatura, maximā perēnis gloriæ tuæ partē Lateranenſi cōcilio aſſcribat, neceſſe eſt: cùm etiam maiores noſtri Martino quinto prędeceſſori tuo ad maximam felicitatem aſſcripſerint, q in Conſtantienſi cōcilio poſt ſchiſmatis pernicioſi extinctionem, in tanta patrum diuerſitate & nu-

numero electorum,ac nationũ varietate cõcorditer ad ſummũ pontificatum aſſumptus fuerit,idemq; memoriæ mãdauerint. Quare dum tu (illud idem immortale eſſe cupiens) magnis rationibus motus,omnia in eo geſta ſub volumine in lucẽ prodire voluiſti,ꝑ tua innata prudentia ſcias,te non minùs æternitati nominis tui,quàm Reipubli. Chriſtianæ commoditati,ornaméto, ſaluti proſpexiſſe. Ego autem pro ſumma in S.tuam mea obſeruãtia & ſeruitute, illa ipſa in publicum edédi onus,mihi à S.tua mandatum,tanto ſuſcepi libentius, quòd hac in re viderem eius ipſius famam cum communi cauſa coniunctam. Qua igitur mentis atque animi in iſtã ſacratiſſimam ſedem promptitudine, ſynceritate,deuotione & conſtantia,S.eadem tua teſte,dum in minoribus ageret, & ſcintillæ aliquæ futuri ſchiſmatis apparerent,in ſummo rerum ac temporum diſcrimine indicendum concilium Iulio Bononiæ tunc conſtituto ſuadebam, eadem ipſa, conſtitutiones promulgatas,conciones habitas, epiſtolas à Chriſtianis principib9 miſſas,omnia in duodecim ſeſſionibus,ex quibus dictum ſacrum Lateranenſe conſtat concilium, geſta, ordinata & correcta,mãdata publica, cætera denique ad concilium pertinentia, in vnum collegi, & ex originalibus Exemplaribus quàm emendatiſſimè tranſſcripta, Iacobo Mazochio Romanæ academiæ librario fidiſſimo imprimenda tradidi, paucis exceptis, quæ caſu amiſſa,reperiri non potuerunt. Abſoluit tandem ille ſumma cura, ſolertia, induſtria frugiferum & ſalutare opus:meaque ſententia dignitatis, authoritatis, maieſtatis multo maioris quàm voluminis. Nam aut me amor fallit,aut ſi vel reſtitutam fluctuoſiſſimis temporibus Eccleſiæ vniuerſalis ſerenitatẽ, vel pernicioſi ſchiſmatis extinctionem, vel eligendi Romani pontificis formam, vel vniuerſorum ordinũ reformationem,vel agẽdi concilij normam, aut dubiorum declarationem in arduis materijs, vel in perfidos Chriſti hoſtes decretam expeditionem,vel demum actus omnes æquo æſtimemus animo,non modò recentioribus,verũetiam vetuſtiſſimis quibuſuis concilijs iure optimo conferemus. Sed ne ſuſpẽſam importuna fortaſſis præfatione S. tuam grauioribus occupatam diutiùs detineam,finem ſcribendi facio: illud tamẽ vnum ingenuè affirmans,ad tuam ſingularem ac propè diuinam ſapientiam maximè ſpectare,quæ pro communi Chriſtianæ Reip. incremento ſummis laboribus geſta,atq; in illuſtri tandem ſunt poſita monumento,ſancta,inuiolata, incorrupta perpetuò eſſe velle, eaque Chriſtianis principibus vniuerſis ſub authentica forma nota facere. Quod ſi tu Pont. beatiſſime cæteris grauiſſimis negocijs curiſque aſſiduis quandoque miſcebis,magnum immenſæ felicitati adiunges cumulum, & pontificatum tuum glorioſiſſimum hauddubiè auguſtiorem facies. Feliciſſimè valeat S.tua,quã Deus opt.max.diu incolumẽ pro ſua pietate ad regimen & cuſtodiã Eccleſiæ ſuæ ſanctæ conſeruare & cuſtodire dignetur.

SVMMARIVM SIVE RVBRICA ſacri Lateranẽſis cõcilij,quod fuit inchoatũ ſub Iulio II.Põt.max. die 10. menſis maij anni 1511. & terminatum die 16. Martij anni 1518.ſub Leone x. Pont. Max.

SAcrum Lateranenſe cõcilium duodecim habet ſeſſiones: Ante primam narratur,quibus de cauſis Iulius II.Pont.Max.prorogat concilium, aliàs per S.ſuã indictum: Deinde quo ordine & comitatu præfatus Iulius die tertia Maij,anni milleſimi quingenteſimi duodecimi ingreditur baſilicam Lateranenſem, qualiter miſſa ſolenniter per reuerendiſſ. in Chriſto patrẽ & D.D.Raphaelẽ epm Oſtienſem,cardinalem S.Georgij,S.R.E.camerarium, ſacriq; collegij cardinalium Decanum, cantaturque Euangelium per reuerẽdiſſ. in Chriſto patrem & D.D.Ludouicum S. Mariæ in Coſmedin diaconũ cardinalẽ de Aragonia. Deinde reuerend.in Chriſto pater & D.D. Alexander S.Euſtachij diaconus Cardinalis de Farneſio,nomine pontificis propter ſuæ S.indiſpoſitionem legit ſchedulam hortatoriam ad huiuſmodi concilium perficiendum. Qua lecta, ſanctitas ſua declarat primam ſeſſionẽ inchoari debere die Lunæ decima maij. Poſtremò habetur oratio ornatiſſima per R.P.D. Aegidium Auguſtinianæ religionis Generalem.

Iſte Alexander poſteà fact9 eſt, Paulus tertius.

Prima igitur ſeſſio inchoatur die prædicta 10.Maij. Miſſa celebratur per reuerendiſſ. in Chriſto patrem & D. D. Dominicum epm Portueñ,S.Marci Card.Grimanum. Sermo ornatus habetur per R.P.D.Bernardum archiepm Spalateñ. ponuntur nomina & tituli reuerẽd. card. patriarcharum archiepõrum, epiſcoporũ, prælatorum, principum & oratorum,ac aliorum magnificorum virorum. Deinde cantantur Litaniæ:fiunt orationes. Pontifex ſumpto themate, Conueniſtis in vnum patres &c. hortatur ſynodum ad Eccleſiæ reformationem, & ſchiſmatis extinctionem,pacem inter Chriſtianos principes componendam,& expeditionem contra infideles conficieñ. Deinde incipit hymnũ, Veni creator. Quo per capellæ Apoſtolicæ cantores abſoluto,reuerend. D.D. Card. Farneſius legit ſchedulam, ſiue bullã indictionis eiuſdem ſacri Lateraneñ concilij.

Tenor bullæ indictionis Concilij,ſub dat. Romæ 1511.15. calen. Auguſti. inchoandi die Lunæ 19.menſis Aprilis anni 1512.

Executio dictæ bullæ per tres curſores facta die 25. Iulij anni prædicti 1511.

Tenor alterius bullæ prorogationis dicti cõcilij, ſub dat. Romæ 1512. 15. Calend. Maij, lectæ per eundem reuerend. Cardinalẽ Farneſium in ipſo ſacro Lateraň concilio: quæ prorogatio eſt vſq; ad calend. Maij anni prędicti milleſimi quingenteſimi duodecimi.

Tenor breuis alterius prorogatiõis, lecti per ſuprà nominatum reuerendiſſimum dominum cardinalem Farneſium, ſub dat. 29. Aprilis eiuſdem anni 1512. quæ prorogatio eſt vſq; ad diem tertiã Maij anni ſupradicti.

Eadem die tertia Maij cõcilium congregatur: in quo miſſæ celebrari, orationes fieri pro diuino ſuffragio implorando mandantur: ordines in Concilio ſeruandi, & decreta ſtatuuntur. Aduocati, procuratores, notarij, cuſtodes, votorum ſcrutatores eliguntur, locorum aſſignatores & loca quæque in ordine ſuo aſſignanda conſtituuntur.

Tenor orationis habitæ per reuerend. patrem dominũ Bernardum Zane Archiepm Spalateň, qua prima ſeſſio terminatur.

Secunda ſeſſio incipit die Lunæ decimaſeptima Maij anni prædicti milleſimi quingenteſimi duodecimi: in qua primùm deſcribuntur nomina & tituli reuerẽd. cardinaliũ, patriarcharũ, archiepiſcoporũ, epiſcoporũ & aliorum prælatorum, necnon excellentiſſimorum oratorum diuerſorum principum, multorumque illuſtrium dominorũ & magnificorum virorum.

Miſſa per reuerẽdiſſ. D. D. Thomam tituli S Martini in montibus presbyterum cardinalem Strigonieň celebratur, habeturque oratio per reuerendum patrem dominum Thomam Caietanum ordinis Prædicatorũ generalem.

Dñs Balthaſar Tuerdus ſanctiſſ. dñi noſtri ſecretarius, legit mandatum illuſt. regis Angliæ: & Dominus Thomas Phædra concilij ſecretarius, legit mandatum catholici regis Hiſpaniarum in perſonam magnifici oratoris domini Hieronymi Vich.

Tenor mandati præfati catholici regis.

Dicuntur orationes, fiunt Litaniæ: reuer. cardinales præſtant obedientiam pontifici, per quem poſteà inchoatur hymnus, Veni creator &c. & per cantores finitur.

Reuerendus pater dñs archiepiſcop⁹ Spalateň legit bullam ſub dat. 16. calend. Iunij, põtificatus Iulij anno 9. in qua Piſanum conciliabulum damnatur, omniaque in illo confecta annullãtur & irritantur. Lateraň quoque concilium & quæcunque in eo, benè geſta eſſe confirmantur. Dantur vota, & publica fieri inſtrumenta mandantur.

Per quàm plures reuerend. prælatos exhibentur mandata aliorum prælatorum.

Propter aduentum reuerẽd. epi Gurceň, locum tenentis ſereniſſ. Imperatoris, facta fuit prorogatio tertiæ ſeſſionis Lateraň concilij vſque ad tertiam menſis Decembris diem.

Tenor prorogationis prædictæ, & affixio ſchedulæ per Bartholomæum de Mantua, S. D. N. curſorem.

Tenor orationis habitæ per reuerend. patrem D. Thomam Caietanum ordinis Prædicatorum generalem.

Tertia ſeſſio fit die Lunæ tertia Decembris anni prædicti 1512. in qua deſcribuntur in primis reuerendiſſ. Cardinales in ordine, & alij prælati ac illuſt. domini, & cæteri excell. viri, vt ſuprà.

Miſſa celebratur per reuerend. D. D. Marcum epiſcopum Pręneſt. Card. Senogallieň. & dicitur euangelium, Ego ſum paſtor &c. p reuerend. D. D. Ludouicũ S. Mariæ in Coſmedin cardinalẽ, de Aragonia. cantãtur Litaniæ, oratiões, & hymnus, Veni creator &c. & habetur oratio per reuerend. D. Alexium epiſcopum Melfiteň.

Legitur mandatũ ſereniſſ. Imperatoris Maximiliani per D. Thomã Phędrã concilij ſecretarium, in perſonam reuer. epiſcopi Gurceň, ſub dat. prima Septembris 1512.

Tenor mãdati ſupradicti ſereniſ. Impatoris.

Legiť ſchedula per pſatũ reuer. epm Gurceň, in qua auocat nomine eiuſdẽ Impatoris omnia acta in cõciliabulo Piſano, adhæretq; Lateraň cõcilio, & nomine pfati Imperatoris præſtat obedientiam pontifici.

Affixio ſchedulę, & citatio facta pPetrum Menguar, ſanctiſſ. domini noſtri curſorem.

Reuerendus pater dñs Petrus Gryph⁹ eps Forliuieň, legit bullam tertiæ ſeſſiõis, in qua iterum reprobãtur omnia & ſingula per cardinales ſchiſmaticos actitata tam in Trãſalpinis quàm Ciſalpinis locis, excepto ducatu Britanniæ: reuocantur quoque conceſſa per ſedem Apoſtolicam in eiſdem locis, & fit indictio quartæ ſeſſionis fiendæ decima die Decembris anni prædicti.

Danť vota, incipitur hymn⁹, Te Deum laudamus &c. per Põt. & finiť per cãtores. Dein pontifex cũ reuerẽd. cardinalibus, omiq; comitiua reuertitur ad palatium Apoſtolicũ.

Tenor orationis habitæ per ſupranominatum epiſcopum Melfiteň.

Quarta ſeſſio inchoatur die Veneris decima Decembris, eo ordine reuerendiſſ. cardinalium, & prælatorum, aliorumq; dominorum, quo ſupradictum eſt. Miſſa celebratur per reuerend. D. D. Nicolaum tituli S. Priſcę presbyterum cardinalem de Fliſco: & Euangelium cantatur per reuerend. D. D. Marcum S. Mariæ in porticu diaconum cardinalem de Cornelijs.

Præſtatur à prælatis obediẽtia pontifici, fiuntq; ſolitę cæremoniæ vt ſuprà. habeť oratio p reuerẽd. D. Marcellũ nobilẽ Venetum, apoſtolicũ protonotariũ: legiturq; mãdatũ illuſt. ducis Venetiarũ per dñm Thomã Phædram pdictum, in perſonã magnifici D. Franciſci Foſcari oratoris Venetiarum.

Tenor pdicti mandati illuſt. ducis Venetiarum, ſub dat. decima Aprilis 1512.

Per eundem D. Thomã Phędram legũtur literæ clariſſ. memoriæ Ludouici regis Frãciæ directæ aliâs Fel. Record. Pio papæ ſecũdo, ſuper reuocatiõe pragmaticę ſanctiõis.

Tenor dictarum literarum ſub dat. vigeſima ſeptima Nouembris 1461.

D. Melchior de Bardeſſinis habet orationẽ in cõcilio de reuocãda prædicta pragmatica: & põtifex ſacro approbãte concilio, decernit, monitoriũ & citationẽ fiendã ꝓ huiuſmodi reuocatiõe ſub termino 60. dierũ.

Tenor monitorij de reuocanda dicta pragmatica, ſub dat. 1512.

Reuerẽdus pater D. Alexander epiſcopus Alexandrinus, de mandato pontificis legit bullam, in qua pragmatica reuocatur: & geſta per cõciliabulum Piſanum ſuper eadem, annullanť. Dein quinta ſeſſio indicitur fienda die 16. Februarij 1513.

Tenor prædictæ bullæ ſub dat. 1512. quarto Idus decembris.

Dantur vota, citantur abſentes, vt ad concilium accedant: & quamplures reuerendi epiſcopi ꝓcuratorio nomine exhibent mandata aliorum prælatorum. fiunt inſtrumẽta, cantatur hymnus, Te Deum laudamus &c. Deinde Pontifex cum reuerẽdiſſ. cardinalibus & cæteris prę latis equitat ad palatiũ apoſtolicum in Vaticano.

Tenor orationis habitæ in quarta ſeſſiõe per reuerendum D. Marcellum ꝓdictum.

Quinta ſeſſio celebratur abſente ſanctiſſ. D. N. Iulio II. põtifice maximo ꝓpter ſuę ſanctitatis ęgritudinẽ, ꝑſidente reuerend. D. D. Raphaële de Riario ẽpo Oſtieñ S. R. E. camerario, die 16. Februarij, in qua notanť nomina & tituli reuerẽd. cardinalium, & aliorum prælatorum in ordine, vt ſuprà.

Reuerend. pater dñs Alphõſus pฺiarcha Antiochenus celebrat Miſſã. D. Antonius de Piperno capellę apoſtolicæ diaconus, cantat euangeliũ: habeturq; oratio per reuerendũ D. D. archiepiſcopum Sipontinum.

Magnific⁹ dñs Bonus de Frãciſchis, orator magnificę cõmunitatis ciuitatis Luceñ, exhibet mandatũ ſuæ communitatis, quod legiť per ſupradictum D. Thomam Phædram.

Tenor mandati ꝓdicti eiuſdẽ cõmunitatis Luceñ, ſub dat. octaua Februarij 1513.

Per reuerend. patrem D. Scaramuzã ẽpm Cumanũ, legitur bulla innouationis & cõfirmationis conſtitutionis contra ſimoniacam prauitatem, in electione Romani pontificis non committendam.

Tenor bullæ conſtitutionis prędictæ, ſub dat. quartodecimo Cal. Martij 1512.

Dantur vota ab omnibus, exceptis quinque. Deinde præfatus reuerẽd. D. Scaramuza epiſcopus Cumanus legit ſchedulam, in qua commemorãtur acta contra pragmaticam: & indicitur, ſextam ſeſſionem inchoari debere die 11. Aprilis 1513.

Tenor ſchedulæ prædictæ ſub dat. decimoquarto Calend. Martij 1513.

Dantur vota ab omibus ſuper dicta ſchedula. Poſteà ex mandato reuerend. præſidentis citantur abſentes ad valuas concilij: accuſatur eorum contumacia, fiunt inſtrumenta.

Producuntur mandata reuerẽd. D. patriarchæ Venetiarum & electi D. Hieronymi Cremoneñ, per reuerendiſſ. D. D. Dominicum epiſcopum Portueñ, cardinalem Grimanum, necnon q̃ plura alia à diuerſis prę latis, procuratorio nomine aliorum prælatorum abſentiũ, qui non poſſunt intereſſe huiuſmodi concilio.

Tenor orationis habitæ per reuerendum patrem & D. D. Ioannem Mariam de monte archiepiſcopũ Sipõtinum, in qua priùs laudatur inſtitutio conciliorum, & quòd Iulius II. pontifex maximus indixerit cõcilium Lateranenſe, ſuadenturque patres cõcilij ad reſtituendam iuſtitiã, pacẽ, vnitatem: quæ tria diuina munera, hominum & temporum iniuria deleta videntur. Hic factꝰ eſt poſteà 1550. Iulius III.

M. D. XIII. indictione prima, die Lunæ 21. Februarij Fel. Re. Iulius cõcedit naturę, Romæ apud S. Petrum in palatio apoſtolico: & de more pontificum exequiæ celebrantur.

Die Veneris quarta Martij, 1513. collegiũ reuerend. cardinalium ingreditur conclaue poſt celebrationẽ Miſſę de ſpiritu ſancto ad altare ſancti Andreæ, in baſilica ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli.

Die Veneris vndecima Martij, reuerend. D. D. Ioãnes cardinalis de Medicis in cõclaui ab omnibus cardinalibus, nemine diſcrepãte, ad ſummi apoſtolatus apicem canonicè eligiť, vocaturq; Leo decimus, & die Sabbati decimanona menſis prædicti, adſtante collegio reuerendiſſimorum cardinalium & aliorum prælatorum, per reuerend. D. Alexandrum Cardinalem Farneſium coronatur & inthronizatur. Iſte Farneſiꝰ poſteà fuit Paulus 3.

M. D. XIII. decima Aprilis publicantur literæ prorogationis ſextæ ſeſſionis per Ioan. Dominicum de Fidelibus, ſanctiſſ. domini noſtri curſorem, vſque ad diem 27. eiuſdem menſis anni prædicti.

Die vndecima dicti menſis, Leo x. Pont. Max. aſſociatur ab vniuerſo collegio reuerendiſſ. Cardinalium & aliorum prę latorum ac tota curia Romana ad baſilicam S. Ioãnis Laterani.

Sexta ſeſſio fit die vigeſimaſeptima prędicti menſis Aprilis anni præteriti 1513. in eadem Lateranenſi baſilica, præſidente ſanctiſſ. D. N. Leone decimo, in qua primò ponuntur nomina reuerendiſſ. Cardinaliũ prælatorum & illuſtrium dominorum ordine quo ſuprà.

Celebratur Miſſa per reuerend. D. D. Frãciſcum epiſcopum Sabineñ, Cardinalẽ Volaterranum. Habeturque oratio per reuereñ D. Simonem epiſcopũ Modruſieñ. Cantãtur Litaniæ.

Litaniæ. Dicitur Euangelium per reuerend. D. Alphonſum diaconum Cardinalē S. Theodori Petrutium. Hymnus incipitur, Veni creator. Pōtifex ſumpto themate, Paſtoralis officij &c. hortatoriam habet orationem ad continuandum concilium, donec fiat vniuerſalis concordia & pax inter Chriſtianos.

Dñs Thomas Phædra ſecretarius concilij legit mandatum illuſt. communitatis Florentinæ in perſonam magnifici domini Iacobi Saluiati, poniturq; tenor mādati ſub dat. trigeſima menſis Decembris 1512.

Dñs Marius de Peruſchis concilij procurator, reproducit monitoriū executum contra profitentes pragmaticam tenoris prout ſuprà, & accuſat eorum contumacias.

Reuerēd. pater D. Robertus archiepſ Rheginus, de mādato ſanctiſſ. D. noſtri legit ſchedulā die 27. Aprilis 1513. in qua ſanctitas ſua facit ſaluumconductū veniēdi, morandi, cōſulendi, redeundi quibuſcunq; ad conciliū venire volentibus & debentibus, exceptis ſchiſmaticis, & alijs à iure communi prohibitis duntaxat. Hortatur etiam principes, vt liberum tranſitū illis concedant: prorogatq; ſeptimam ſeſſionem fiendam 10. Calend. Iunij proximè futuri. Dantur vota, & fiunt inſtrumenta. Poſteà nonnulli procuratores producūt mandata nomine aliquorum prælatorum ad intereſſendum huiuſmodi concilio.

Congregatio prælatorum in Lateraneñ palatio pro rebus concilij. Electio quoq; vigintiquatuor ꝑlatorū, qui adſint cum reuerend. cardinalibus in his, quæ pertractanda ſunt coram pontifice.

Affixio & tenor ꝓrogationis literarum ſeptimæ ſeſſionis vſq; ad 15. calen. Iulij 1513.

Die tertia Iunij anni prædicti fit diuiſio prælatorum, deputatorum ad diuerſa negocia obeunda: & eorundem nomina, tituli, & cognomina ſcribuntur.

Tenor orationis factæ per reuer. D. Simonem Modruſieñ epiſcopū in ſexta ſeſſione.

Septima ſeſſio tenetur die Veneris. 17. Iunij 1513. in qua primùm notantur nomina & tituli reuerēd. cardinalium & aliorum prælatorum &c. per ordinem vt ſuprà.

Celebratur miſſa voce ſubmiſſa per reuer. patrem D. Gabrielem archiepiſcopum Dyrrhachieñ. Habetur ſermo per dominum Balthaſarem del Rio apoſtolicum protonotarium, & reuerend. D. Petri cardinalis Arboreñ ſecretarium. Litaniæ & orationes dicuntur. Benedicitur per pontificem ſynodus, vt moris eſt. Deinde reuerend. dñs D. Alexander cardinalis Farneſius cantat Euāgelium. Quo finito, oratores Poloniæ ꝓducunt mādatū ſereniſſ. dñi Sigiſmundi, quod per D. Thomā Phędram, aſſcenſo ambone, legitur.

Tenor mādati ſuprascripti regis Poloniæ, ſub dat. Poznaniæ, 19. Aprilis 1513.

Reuerendus dñs Marinus Carraciolus exhibet mandatum ducis Mediolani, legiturq; per eundem dominum Thomam Phędram.

Tenor mādati ducis prædicti ſub dat. Papiæ, nona Maij 1513.

Reuerendus dominus Alexander archidiaconus Mantuañ. dat mandatū illuſtr. marchionis Mantuæ, quod legitur per ſupradictum dominum Thomam Phædram.

Tenor mādati ſupradicti marchionis Mātuæ ſub dat. Mantuæ, duodecima Iunij 1513.

Reuerend. dñs Laurentius de Medezeldri ꝓducit mandatū illuſ. dñorū Staniſlai & Ioannis ducum Mazouię, & legitur per eundem dominum Thomam Phædram.

Tenor mādati ſupradictorū dñorum ſub dat. Eziechonouu, 20. Februarij 1513.

Idem Thomas legit ſchedulam ſubſcriptā per D. Bernardinum Caruaial, & Fredericum de S. Seuerino olim Cardinales, ſuper materia abiurationis ſchiſmatis, & vnionis Eccleſiæ, & confeſſionis erroris ipſorum, & veniæ petitionis.

Tenor ſchedulę lectæ de mādato ſanctiſ. domini noſtri per reuerendiſſ. patrē D. Pōpeium de Columna epiſcopum Rheatinum, in qua octaua ſeſſio vſque ad 16. calen. Decembris fienda prorogatur.

Tenor alterius ſchedulę, in qua ꝑdicta ꝓrogatio octauę ſeſſionis fiendę 16. calēd. Decembris extenſa, vſque ad diem Veneris 17. calend. Ianuarij, iterū prorogatur ad diem Lunæ, 14. Calend. præfati menſis Ianuarij.

Reuerēd. D. Balthaſar del Rio protonotarius apoſtolic. ornatū habet ſermonē in concilio, ſumpto themate: Nihil impoſſibile erit vobis, Matthæi decimoſeptimo, & ſic ſeptima ſeſſio terminatur.

OCTAVA ſeſſio incipit in Eccleſia Lateran. die Lunæ prædicti menſis Decembris in præſentia ſanctiſſ. D. N. Leonis & multorum reuerendiſſ. Cardinalium, patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, Generalium religionum, oratorū, principum & illuſt. dominorum, aliorumque dignorum virorum.

Miſſa ſubmiſſa voce dicitur per reuerend. patrem D. Gabrielem archiepm Dyrrhachieñ, habeturq; oratio per D. Io. Baptiſtam de Gargijs militem Hieroſolymitanū: fiūt orationes, cantātur Litaniæ, & hymnus, Veni ſancte ſpiritus: præſtatur obedientia: fiuntq; ſolitæ cæremoniæ: Diciturque Euangelium per reuerendiſſ. D. D. Marcum Cardinalem de Cornelijs.

Reuerendus epiſcopus Maſſilieñ, & magnific. D. Ludouicus de Solier, oratores regis Chriſtianiſſimi, dederunt mandatum nomine eiuſdem regis, & petierunt prorogari terminum ſupradictum ad allegandum ſuper pragmaticam.

Obligatio ſupradictorū oratorū nomine Chriſtianiſ. regis, de qua fuit rogat. reuerendus D. Petrus Bēbus, S. D. N. ſecretarius cum ratifi-

ratificatiõe præfati regis,ſub dat. vigeſima-ſexta Octobris,1513. & regni eius 16.

Tenor mandati Chriſtianiſſimi regis.

Reuerẽdus pater D.Marinus Carraciolus orator Ducis Mediolãi opponit oratori chriſtianiſſ. regis,ꝙ non debeat in mandato inſcribi titulus Ducis Mediolani,attento ꝙ dictus rex vſurpauerat ducatum illum &c.

Tenor mandati illuſt.marchionis Brãdeburgenſis electoris Imperij,lecti per præfatũ D.Thomam Phædram.

Alterius mandati tenor illuſt. marchiõis Montisferrati,lecti pariter per eundem dominum Thomam Phædram.

D.Marius de Peruſchis procurator cõcilij, proponit ſupplicationem ſanctiſſ. D. N. cõtra regios officiales prouinciæ Prouinciæ, vſurpantes iuriſdictionem & libertatem S. Romanæ Eccleſiæ.

Die Lunæ xix.Decembris,S. D. N. ſacro approbante concilio, mãdat decerni monitorium pœnale contra prædictas perſonas in prædicta ſupplicatione inſertas,ſpatio triũ menſium exequendum per edictum in Auinionenſi,Niciẽſi,* Vintimiliẽſi ciuitatibus.

* Vigintimiliẽſ.

Reuerendus pater D.Ioãnes archiepiſcopus Gnezneñ,regis Poloniæ orator legit ſchedulam Põt.in qua damnatur omnis aſſertio contraria veritati Chriſtianæ fidei illuminatæ,mandatque publicari in principio ſtudij quarumcunque vniuerſitatum, & obſeruari quoſdam canones per S. ſuam conſtitutos.

Dantur vota ſuper prædictos canones ab omnibus,præterquàm à reuerendis epiſcopo* Bergomeñ,& Generali ord. prædicatorum,qui circa duo reſpectiuè contradixere.

* Pergameñ.

Tenor bullæ per reuerendum patrem Io. *Vincentium archiepiſcopum Seneñ lectæ, & per cõcilium approbatæ,in qua tractatur de pace inter Chriſtianos principes componenda,& Bohemos à fide diſſentientes reducendo, ac nona ſeſſiõe fiẽda die nona Aprilis 1514.

* Vincẽtinũ.

Alterius bullæ tenor lectæ per reuerend. patrem D.Ioan.Franciſcum archiepiſcopum Taurineñ,ſuper reformatione:& ſic octaua ſeſſio finitur.

Affiguntur diuerſæ ſchedulæ de mandato S.D.N.per Ioan.An.curſorem in acie CãpiFloræ,& valuis baſilicæ Apoſtolorum,audientiæ pub.S.Io.Lateraneñ, & cancellariæ apoſtolicæ,monentes quoſcunque ad proponendum materias tractandas iñ concilio, audiendas per deputatos &c.

Tenor prorogationis nonæ ſeſſionis vſq; ad V.diẽ Maij proximè futuri anni 1514.pontificatus verò anno ſecundo.

Die xxix.Aprilis fit cõgregatio in palatio apoſtolico in capella maiori,in qua fuerunt S.D.N.& oẽs cardi:& alij prælati ſoliti,excepto R.D.D.Bernardo card.S.crucis,qui ob aduerſam corporis valetudinem nõ potuit intereſſe,in qua diuerſa à diuerſis dicuntur, tandem ſanctiſſimus dominus noſter mãdat dari copiam bullæ, & tempus deliberandi.

Die xxx.Aprilis omnes in congregatione cõuenti,ſunt concordes ſuper his,quæ proponi debent in nona ſeſſione.

Oratio habetur per D.Baptiſtam Gargiã Seneñ,Equitẽ Hieroſolymitanũ, quam dedicat reuerend. D.D. Fabricio Carretto magiſtro Rhodiorum magno.

Tenor orationis præfatæ per eundẽ equitem,qua octaua ſeſſio clauditur.

Nona ſeſſio celebrat in Eccleſia Lateraň, die Veneris quinta menſis Maij anni 1514.in qua primò ponuntur nomina reuerendiſſ. cardi. & aliorum prælatorum ac illuſt.virorum,prout in alijs poſita ſunt.

Celebratur miſſa de ſpiritu ſancto ſubmiſſa voce per R. D. Gabrielem archiepiſcopũ Dyrrhachieñ,habeturq; oratio per R. P. D. Antonium Pucciũ. Dicũtur Litaniæ,& orationes conſuetæ fiunt, benediciturq; ſynobus per pontificem, cantatur euangelium per reuerendiſſ. D.D.Ludouicum Card. de Aragonia.Deindè oratores regis Luſitaniæ pſentãt mandatũ nomine ipſius regis, quod legitur per D. Thomã Phędrã ſupradictum.

Tenor mandati ſupradicti ſub dat duodecimo Calend.Nouembris 1512.

Procurator Fiſci & cõcilij accuſat contumaciã prælatorum Gallicorũ nõ veniẽtium ad concilium.Ex aduerſo epũs Maſſilienſis orator Chriſtianiſſimi regis,excuſat eos inſtrumentis & literis faciẽtibus fidem de eorum legitimo impedimento.

Tenor literarum excuſationis prælatorũ Gallicæ nationis,qui renunciant congregationi Piſanæ, & adhærent Concilio Lateranenſi.

Tenor literarum concilij Sabaudiæ, directarum prælatis Gallicis.

Tenor literarũ prælatorũ Gallicæ natiõis ſummo põtifici directarũ,qbus narrãt ducẽ Mediolani & Genuæ impediſſe, quare romã venire nõ potuerũt,&petunt ſibi veniã dari, Ex aduerſo dñs Hieronymus Moronus orator prædicti ducis Mediolani,excuſat principem ſuum.Poſtremò ſanctiſſ.põtifex abſoluit eoſdem prælatos,& prorogat eis terminũ veniendi ad concilium.

Tenor bullæ per R. epm Maſſilieñ ſuprà ambonem lectæ,qua pontifex hortatur principes Chriſtianos ad pacem inter eos cõponendam,vt fieri poſſet expeditio cõtra fidei Chriſtianæ hoſtes:& ordinat nõnullas orationes dici debere inter Miſſarum ſolẽnia,& alias preces à cũctis Chriſtifidelibus fundẽdas cum propoſitione indulgentiæ centum dierum pro orthodoxæ fidei exaltatione,& inimicorum eius deſtructione, dat quoque ſaluũconductũ omibus ad cõcilium Lateraneñ venire volentibus, & hortatur cæteros principes, vt tutò ptrãſire & redire illos dimittant.ſub dat.1514.tertio Nonas Maij.

Com-

Comprobantur omnia in dicta bulla contenta, ab omnibus in concilio aſſiſtentibus, nemine diſcrepante.

Tenor bullæ reformationis curiæ, lectæ in ambone per R.P.D. Vincentiũ archiepm Neapolitanũ: in qua multa & diuerſa ad reformationẽ cardinaliũ, archiepiſcoporum, epiſcoporũ, & aliorũ p̃latorũ, reliquorũq́ue religioſorum tam in curia Romana q̃ extra continẽtur, ſub dat. 1514. tertio nonas Maij.

Indictio decimæ ſeſſionis ad calend. Decembris 1514.

Dantur vota ab om̃ibus, exceptis nõnullis, quibus pontifex opportunè rñdit. Incipitur hymnus per S. ſuã. Quo finito per cantores, finitur nona ſeſſio, & omnes in cõcilio exiſtentes aſſociant pont. in Vaticano.

Tenor oratiõis luculẽtiſſimæ habitæ per reuerend. D. Antonium Puccium apoſtolicæ cameræ ſeptẽuirum, in nona ſeſſione.

Die 26. Nouẽbris 1514. S.D.N. de cõſilio reuerendiſſ. cardinaliũ prorogat decimam ſeſſionem inchoandam 23. Martij anni 1515.

Alia ꝓrogatio 10. ſeſſiõis de eorundẽ reuerendiſſimorũ cõſilio à die p̃ſata 23. Martij vſq; ad diem 4. Maij anni prædicti 1515.

Tenor ſaluicõductus ducis Genuę, quod fuit per curſorem S.D.N. præſentatũ oratorib⁹ regis Chriſtianiſſimi ſub dat. 22. Martij 1515. cum recognitiõe ipſius & intimatione.

M.D.XV. Die 2. mẽſis Maij mã fit congregatio reuerẽdiſſimorum card. & aliorum prælatorum in palatio apoſtolico, corã quibus in præſentia S.D.N. leguntur ſchedulæ per D. Thomam Phędram, proponendæ in decima ſeſſione: quæ ab omnibus fuerunt votatæ & approbatæ.

DECIMA ſeſſio incipit 4. Maij 1515. in Eccleſia Lateraneñ, & primò inſcribuntur nomina reuerendiſſ. Cardi. patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum, principum oratorum, & aliorum dominorum, prout in præpoſitis ſeſſionibus.

Miſſa celebratur per reuerend. archiepm Gnezneñ, regis Poloniæ oratorẽ: & habetur oratio per R.P.D. Stephanum archiepiſcopũ Patraceñ. cantatur euangeliũ p̃ reuerend. D. D. card. Farneſiũ ſecundũ Matthæum, quod
Matth. 22. incipit, Dixit Ieſus parabolã hanc: Simile eſt regnum cælorum homini regi &c. fiuntq́ue orationes conſuetæ. Deinde oratores illuſt. ducis Sabaudiæ deducunt mandatũ nomine prædicti ducis. Quo per D. Thomam Phædram lecto, per ipſoſq́ue oratores oſculatis pedibus S.D.N. & præſtita per eos obedientia exeunt, & clauditur concilium.

Tenor bullę, lectę per R.P.D. Bernardum epiſcopũ Adrieñ in ambone, in qua tractatur de reformatione Montis pietatis, ſub dat. 1515. 4. Nonas Maij, quæ omnibus placet, præterquàm R.D. Ieremiæ archiepiſcopo Traneñ, qui dicit præfatos Montes pietatis plùs eſſe damnoſos, quàm vtiles.

Tenor ſchedulę ſiue bullę lectæ, in ambone per R.P. Bernardum epiſcopum Taruiſinum, contra exemptos, in qua etiam continentur nonnulla, eccleſiaſticam libertatem & dignitatem epiſcopalẽ concernentia, ſub dat. 1515. 4. Nonas Maij: quæ om̃ibus placẽt, excepto præfato archiepiſcopo Traneñ.

Alteri⁹ ſchedulę tenor ſuper impreſſiõe librorũ, lectæ per R.P.D. Frãciſcũ epm Nãneteñ, ſub data p̃dicta, quæ placet om̃ibus, niſi reuerẽdo P.D. Alexio epiſcopo Melfitano.

Alia ſchedula lecta in ambone per R.P.D. Petrũ epm *Caſtellę maris, ſup p̃fixione termini cõtra ꝓfitentes pragmaticã ſanctionẽ, & ſuper indictione vndecimæ ſeſſionis. *Caſtelli

Rñdet orator regis Chriſtianiſſ. in excuſationem prælatorũ Gallicorum, & dat literas nomine Loys de Soliers oratoris eiuſdem Chriſtianiſſ. Reſponſio pont. eidem oratori: & vota, quæ ab omnibus dãtur, excepto epiſcopo Poteñ, qui non vellet dari terminum profitentibus pragmaticam.

Procurator cõcilij accuſat contumaciam abſentium à concilio, & Pontifex aſſentit, & declarat, niſi ad primam comparerent.

Dantur circa decem & octo mandata à diuerſis R. prælatis, nomine aliquorum prælatorũ concilio non intereſſentiũ: poſteà cãtato hymno vt ſuprà, ſanctiſſ. domin⁹ noſter equitauit in Vaticano, aſſociantibus cunctis in concilio exiſtentibus.

Tenor oratiõis facundiſſimæ per R.P.D. Stephanum archiepm Patraceñ, & epm Torcellañ in cõcilio habitæ, cuius thema eſt: Magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei noſtri, in monte ſancto eius. Pſal. 47.

Tenor mãdati illuſt. ducis Sabaudię, ꝓducti per reuerendiſſ. card. S. Praxedis nomine ipſius ducis, ſub dat. quarta Maij, 1515.

Tenor inſtrumenti dati per oratorem regis Francię ſub dat. 1514. 25. Nouembris, aliàs regiſtrati in actis cõcilij, quod de nouo procurator ipſius concilij petit in eiſdem actis regiſtrari.

Pontifex abſoluit perſonas in dicto inſtrumento deſcriptas, quatenùs infra quatuor menſes ratificent omnia in inſtrumento contenta.

Inſtrumẽta, ratificatiões, & approbatiões ſupradictarũ perſonarum cum neceſſarijs authenticatis cum alijs diuerſis ſchedulis.

M.D.XVI. die 15. Decẽbris fit cõgregatio reuerẽdiſſ. Car. & aliorum p̃latorũ in palatio apoſtolico corã S.D.N. ꝓ diſcutiẽdis & examinandis ſchedulis in vndecima ſeſſiõe legẽdis. Inſcribũturq́; nomina in eadem congregatione exiſtentium.

Legitur ſchedula per D. Andream Piperarium concilij ſecretarium de mandato reuerend. card. qua continentur concordata inter S.D.N. & regem Francorum. Qua perlecta, dantur vota ab omnibus, exceptis nõnullis reuerendis epiſcopis.

Alia ſchedula legitur per eundem D. Andream abrogationis pragmaticæ ſanctionis. Item alia ſuper iјs, quæ debēt obſeruare prędicatores verbi Dei, & ſuper quibus præſtantur vota, nemine diſcrepante.

Per eundem legitur alia ſchedula cōtinēs priuilegia religioſorum. Dātur vota ab omnibus. Sed Signiñ, Cumanus, Brumateñ, Ceruieñ, Senogallieñ, Ferentiñ, Soranus, & Polignianeñ epiſcopi vellent, quòd excluderetur approbatio priuilegiorum. Tenores aūt ſupradictarum ſchedularum inſerūtur in vndecima ſeſſione ſequente.

Vndecima ſeſſio inchoat 19. Decēb. 1516, in qua primò notantur nomina reuerēd. D. card. & aliorum prælatorū, prout in pmiſſis actū eſt. Celebrat miſſa per R. D. Gabrielem archiepm Dyrrhachieñ. cātatur euangeliū p reuerendiſſ. S. Mariæ in Via lata D. Marcum Matth. 24. a diac. cardinalē, quod incipit, Sedēte Ieſu ſuper montē Oliueti. Incipitur hymnus, Veni creator, per S. D. N. & dicūtur orationes cōſuetæ, quibus peractis, orator patriarchę Maronitarū Montis Libani, præſentat & legit mandatum in lingua Chaldæa ſeu Arabica, quod poſteà in lingua Latina interpretatū, legitur à prædicto D. Andrea Piperario.

Tenor præfati mandati.

Obediētia per dictos oratores Maronitarum, præſtatur ſanctiſſ. pontifici, ſuper qua petuntur inſtrumenta huiuſmodi obediētiæ per procuratorem fiſcalem.

Tenor ſchedulæ circa modū pdicandi ſup ambonē, lectæ à R. P. D. Io. epo Reualieñ, Oratore marchiōis Brandeburgeñ. ſub dat. 1516. 14. calend. Ianuarij: ſupra quam dantur vota nemine diſcrepante.

Tenor bullæ lectæ à R. P. D. epiſcopo Iſernieñ, quæ continet concordata inter pontificem & Chriſtianiſſimum Francorum regē ſuper pragmatica, cum mandato in eadem bulla inſerto, ſub dat. ſupradicta.

Dantur vota ſuper dicta bulla ab omnibus, præterquàm à reuerendis patribus epis, Lucerino, Brumateñ, Caſtellæ maris, Chieñ, Terdoneñ, Aſculano, qui in nōnullis reſpectiuè diſſentiunt.

Schedulæ ſiue tenor ſuper abrogatiōe pragmaticę ſanctiōis, lectæ per R. P. epm Caualliceñ, ſub dat. prædicta, ab omnibus votata.

*Seboniceñ Reuerend. pater D. epiſcopus * Sibiniceñ, aſſcenſo ambone, legit ſchedulam ſuper religioſos & eorum priuilegia, ſub dat. 1516. 19. Decemb. ſuper qua nonnulli epiſcopi in aliquibus reſpectiuè diſſenſere.

Idē reuerēd. eps indicit duodecimā ſeſſionē fiendā 6. nonas Martij 1517. Poſteà dantur mandata à diuerſis plātis nomine aliorū plātorū. Deindè agunt grēs Deo & ſanctiſſ. dñs noſter cū omi comitiua reuertitur ad ſacrū palatium apoſtolicū in Vaticano, & ſic vndecima ſeſſio terminatur.

Tenor ꝓrogationis 12. ſeſſionis cum executione per curſores in locis cōſuetis facta, videlicet à ſexto NONAS MARTIJ 1517. vſq; ad XVI. calend. Aprilis eiuſdem anni.

Fit congregatio nonnullorū reuerēd. cardinalium & reuereñ prælatorū corā pontifice in ſuperiori capella palatij Apoſtolici die 13. Martij 1517. in qua vnuſquiſq; ſedet in loco ordinato à reuerēdiſ. Cardinalibus ibidē exiſtentibus, eo quia fuit prius differētia inter oratorē regis catholici & patriarchā Aqlegieñ, de * antecedentia. Piperarius cōcilij * anteſedendo. ſecretarius de mandato eorundem reuerēd. cardinaliū, legit tres ſchedulas, quarū prima ſuper extenſione Paulinę nō placuit: in alijs duabus, vna de punitiōe inuadentiū domos cardinaliū, altera de impoſitione decimarū ac abſolutione concilij, reſpectiuè diſſenſerunt reuerēdi epiſcopi Salamantiñ, Adrieñ, Budeñ, Imoleñ.

Duodecima & vltima ſeſſio inchoatur die 16. Martij 1517. in qua primò ponūtur nomina reuerendiſſ. cardinalium & aliorum prælatorum, ac illuſt. dominorū in ordine, ꝓut in ſupradictis ſcriptum eſt.

Miſſa celebratur per reuerend. car. S. crucis. Fit oratio per reuerēdum epiſcopū Iſernieñ, cantatur euāgelium per reuerēd. S. Mariæ in porticu cardinalem, quod incipit: Aſcendens Ieſus in nauiculam: cantantur orationes & Litaniæ, ſicut in alijs ſcriptum eſt. Matth. 9. Deinde Piperarius prędicti concilij ſecretarius, aſſcenſo ambone, legit literas ſereniſſimi Imperatoris ad Pont.

Tenor literarum prædictarum ſub dat. vltima Februarij 1517.

Legitur ſchedula contra inuadentes domos cardinalium per reuerend. epiſcopum *Militeñ, quę in aliquibus corrigitur, ꝓpter diuerſitatem opinionum.

Tenor ſchedulæ prædictæ correctæ, ſub dat. decimoſeptimo caleñ. Aprilis, 1516.

Patriarcha Aquilegieñ legit ſchedulam impoſitionis decimarum & abſolutionis concilij. Tenor autem ſchedulę ſub dat. prędicta.

Dantur vota ab omnibus ferè ſuper eadē ſchedula, exceptis reuerend. epiſcopis infraſcriptis, qui variè diſſentiunt, & procurator fiſcalis petit omnium geſtorum inſtrumēta. Deinde reuerendiſſ. dominus Card, Farneſius alta voce dicens, Domini, Ite in pace, cātato hymno, Te Deū &c. S. D. N. omnibus comitātibus equitat ad palatium Apoſtolicum, & ſic 12. & vltima ſeſſio finitur, vnaque præſens concilium ſoluitur. In nomine patris & filij & Spirituſſancti, qui nos in pace cuſtodiat. Amen.

Tenor orationis habitæ per reuerendum epiſcopum Iſernieñ, in fine concilij.

FINIS.

ACTA SACRI GENERALIS LATERANENSIS CONCILII.

Ad omnipotẽtis Dei gloriã, fidei catholicæ exaltationem, ſchiſmatis extirpationẽ, & in nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & Spirituſſancti, Amen.

In his ſcriptis continẽtur ordinatiões, ſtatuta, conſtitutiões, decreta & alia acta & geſta in ſacroſancto generali Lateranẽ concilio, præſidẽte ſanctiſſimo in Chriſto patre & D. N. D. Iulio diuina prouidentia Papa ſecũdo, recollecta, & in publicam formã redacta per nos protonotarios, notarios & ſcribas infraſcriptos, ad id per eundẽ ſanctiſſimũ dominum noſtrum Papam, ipſo approbante Cõcilio, deputatos.

IN nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti, Amẽ. Anno à natiuitate eiuſdem 1512. Indictione 15. Die verò Lunæ, tertia menſis Maij, qui fuit dies inuẽtionis S. Crucis, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, D. Iulij diuina prouidentia Papæ II. anno nono, præfatus ſanctiſſ. dominꝰ noſter Papa, qui aliàs indixerat Concilium generale in alma vrbe, in Eccleſia Lateranẽ die Lunæ, 19 mẽſis Aprilis præteriti inchoandum & celebrãdum, & deindè propter certum conflictum habitum apud Rauennam ciuitatem Romãdiolæ inter milites ſuæ ſanctitatis & S. Romanæ Eccleſiæ & regis catholici ex vna, & exercitum Ludouici regis Francorũ, & prætenſos ſchiſmaticos adherentes cõciliabulo Piſano ſeu conuenticulę ſatanę ex alia parte, in quo cõflictu fuerunt interfecta multa hominum millia, & inter cęteros dominus de Fuiſo, magnus magiſter Capitaneus regis Franciæ, & plures alij diuerſi duces & barones & proceres Gallorum & Hiſpanorum, & capti reuerendiſſ. D. Ioannes Card. de* Medicis apoſtolicæſedis legatus, & Fabricius Columna, & alij plures, & dicta ciuitas Eccleſię miſerabiliter à Gallis direpta, inchoatiõem huiuſmodi vſque ad Calend. Maij eiuſdem anni prorogauit, & demum ex eadem cauſa ad ſupradictum diem Lunæ tertiũ ſupradicti mẽſis Maij iterum prorogauit, prout in literis Apoſtolicis, quarũ tenores infra acta primæ ſeſſionis inſeruntur, pleniùs continetur.

*Medicibus legatus iſte captus, fit poſteà Leo decimus.

Volens idem ſanctiſſimus D. N. D. Iulius ſecundus põtifex maximus inchoare dictũ Conciliũ generale ex pluribus & varijs, grauiſſimis & vrgentiſſimis cauſis, ſtatũ vniuerſalis Eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis, ac pernicioſiſſimi ſchiſmatis extinctionẽ cõcernẽtibus, vt in literis indictiõis cõcilij latiùs continetur, indictum, cùm die præcedenti ex palatio apoſtolico lectica vectus ob ſui corporis indiſpoſitionẽ in pontificali apparatu & comitiua omnium reuerendiſſ. dominorum cardinalium, Patriarcharum, Primatum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Protonotariorum, abbatum, & vniuerſa curia, & cuſtodia militum Rhodianorũ cruce ſignatorũ, & cõſuetis cæremonijs, vt moris eſt, in dictæ baſilicæ Lateranenſis ædibus diuertiſſet, & hoſpitaſſet & pernoctaſſet, conſtitutus dicta tertia die de manè in pręfata baſilica Lateranenſi, celebrata priùs in maiori altari Miſſa per reuerendiſſimũ in Chriſto patrem & dominum, D. Raphaelẽ epiſcopum Oſtiẽſem, Cardinalem ſancti Georgij vulgariter nũcupatum, S. R. E. camerarium, & collegij ſacri card. decanum, ac facto ſermone Latino per reuerendum patrem & magiſtrum fratrem Aegidiũ de Viterbio, ſacræ theologiæ profeſſorem ac ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini Priorẽ Generalem, ac verbi Dei prædicatorem celeberrimũ, cuius tenor in fine præſentis actus & ſolẽnitatis initij ſacri Lateranenſis concilij ponetur. Facta etiã priùs proceſſione per eundem ſanctiſſimum D. N. reuerendiſſimos cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos & Epiſcopos ac Abbates, necnon alios viros, qui de iure ſeu cõſuetudine ad cõcilium generale venire conſueuerunt, intrauerunt ornati pluuialibus, planetis, & dalmaticis iuxta ordinis qualitatẽ & mitris, locum in medio prædictæ Lateranẽſis Eccleſiæ pro celebratione concilij huiuſmodi paratum, cum ſuis ſubſellijs, tabellis, clauſuris, altaribus, põtificali cathedra, ornamẽtis, & ordinibus, quæ in huiuſmodi ſacrorum cõciliorum celebrationibus ſeruari & fieri cõſueuiſſe reperiũtur. In quo cantatis Litanijs & alijs deuotis orationibus, & hymno, Veni creator ſpiritus &c. de more in principio celebrationis conciliorum à ſanctis patribus & S. R. E. legi & decantari ſolitis & conſuetis, capella cantorum incipiente, Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meã &c. & inuocata ſpirituſſãcti gratia, ac exhibita per omnes cardinales & prælatos præfatos ſanctiſſimo domino noſtro obedientia & reuerentia conſueta, in paramentis ordinatè & conuenienter, cãtatoq; Euangelio per reuerendiſſimum in Chriſto patrem dominum Ludouicum ſanctę Mariæ in Coſmedin diaconum Card. de Aragonia vulgariter nuncupatum, incipiẽte, Deſignauit Dominꝰ & alios ſeptuagintaduos &c. Reuerendiſſ. in Chriſto pater dominus Alexãder ſancti Euſtachij diaconus card. de Farneſio vulgariter nuncupatus, ſtans in thalamo eminẽti, vbi dictus dominus noſter Papa ſedebat, legit ſchedulam tenoris infraſcripti, nomine ſuæ ſanctitatis, propter indiſpoſitionem ſui corporis impediti: videlicet,

Pſal. 68.

Luc. 10. a

INdicto p nos hoc ſacro Lateranẽ cõcilio, de quo, cùm in minoribꝰ eſſemus, ſæpenu-

merò cogitauim⁹,&ad ſummi Apoſtolatus apicem vocati:omnino nobis celebrandum propoſuimus,dum ante ipſius inchoatiõem bella inter Chriſtiãos vigẽtia ſedare,&,oues perditas ad ouile dominicum reducere intẽdimus,repentè inteſtina hæreſis, inſidiante ſatana bonorum operum perturbatore, do-

Pſal.42. mum Dei,quã decet ſanctitudo,inuaſit.Ne igitur cõtagioſa peſtis latiùs ſerperet,& Chriſti gregem nobis commiſſum ſenſim infice-

Eſa.16.a ret,Paſtorali officio iugiter inuigilantes,vocemque Eſaiæ animo repetentes:Ini cõſiliũ, coge concilium:diutiùs cunctandũ fore nõ duximus.conuenimus itaq; venerabiles fratres,voſq; dilecti filij,hodierna ſolenni die in hac Lateraň baſilica,vt in Spiritu ſancto

Rom.13.d congregati,viam veritatis eligamus,& abijcientes opera tenebrarũ,induamur arma lucis.Vos igitur hortamur in Domino, vt illũ præ oculis habẽtes,qui eſt via,veritas & vita,

Ioan.14.a in medium liberè cõſulatis,Deo magis q̃ hominibus placere ſtudentes. Speramus enim Domino cooperante in hac ſacra Lateraň ſynodo ſentes ac vepres ab agro Domini penitùs extirpare,deprauatos mores ad meliorem frugem redigere,pacem inter Chriſtianos principes componere, denique expeditiõem aduerſus hoſtes fidei inter ſe diſſidentes decernere,vt in hoc vexillo ſalutiferę trucis,quæ huic ſacro concilio auſpicatiſſimũ dedit initiũ, antiqui hoſtis inſidias ſuperare valeamus.

Qua lecta, ſanctiſſ. D. N. approbaň ſacro concilio,concilium ſacrum Lateraň inchoare decreuit:& declarauit primam ſeſſionem incipere die decima Maij futura, quæ erat dies Lunæ proximè ventura.

Iacob⁹ Sadolet⁹ Petro Bembo S. P. D.

HAbes Bembe,orationẽ Aegidij viterbiẽſis, quã tãta ope expetiuiſti, dignã illã quidẽ ꝓpter elegantiam quę ab ijs potiſſimũ legatur,qui iudicare aliquid de præſtantibus ingenijs poſſunt:ſed & alijs quoq; commendationibus prælucentem,tum quòd magna authoritate Lateraň principia cõcilij auſpicata eſt,quod à Iulio II.Pont.Max.pauloantè inſtitutũ, S. Chr̃ianæ Reip.optamus fore ſalutare: tũ ꝙ ab eo viro eſt,quẽ ego & tu ſæpè ſoliti ſum⁹ in ſermonibus noſtris clariſſimũ huius ſeculi,tanq̃ obſcuraſcẽtis,lumẽ appellare. Et q̃dem q̃ in communibus hominũ ſenſibus poſita ſunt ea nemo eſt, q̃ in Aegidio ſumma eſſe non agnoſcat. Sumus enim experti pluriès illã hui⁹ viri mulcentẽ omniũ aures atq; animos eximiã eloquẽtiã:vernacula q̃dẽ lingua Hetruſcorũ,q̃ illi p̃ria eſt,abũdantẽ: ſed ex vberrimis & Grecæ & Latinę eruditiõis fontibus deductã. Magno em̃ hic ſtudio theologiæ ac philoſophiæ altiſſimis artibus comites lr̃as politiores adiunxit.Ergo illa in ſacris cõcionibus diuina ſemp & admiranda, flectere arbitrio ſuo hominũ mẽtes,refrenare incitatas,lãguẽtes accendere,vel inflãmare potius ad virtutis,iuſtitiæ,tẽperantiæ ſtudiũ,ſummi Dei venerationẽ,ſanctæ religionis obſeruãtiã,nouit.Nec verò quicq̃ interfuit,illo dicẽte,inter doctos homines & idiotas:nõ ſenex ab adoleſcente,vir à muliere, Princeps ab infimo hoĩe potuit dignoſci:ſed oẽs pariter vidim⁹ p̃cipites ferri impetu aĩos audientiũ,quòcunq; eos oratori impellere libuiſſet.Tãta vis or̃onis,tm̃ flumen lectiſſimorũ verborũ,põdus optimarũ ſententiarũ ex eo ferebatur.Ex quo,quod ſemp euenire cernimus,iã planè intelligimus neceſſitate euenire,nõ caſu,vt quotieſcũq; dicturus eſt, cõcurſus maximi oĩbus ex locis audiendi cauſã fiãt. Sed nos hæc popularia cũ multis, illa ſecretiora cũ paucis cognoſcimus.Soleo em̃ mirari te Bẽbe,vehemẽterq́; ꝓbare iudiciũ tuũ,cùm ita dicas:Humanitatẽ ipſam, & eas artes,q̃ humãitatis ꝓprię & affines ſunt,ſi malo hoĩm fato amiſſæ intereãt, ab hoc vno homine exprimi & rep̃ſentari poſſe,nec adũbrata in eo ſimulacra, ſed totã effigiem virtutis agnoſci. Quòd verò addis, grãdiorem tibi etiam in cubiculo videri Aegidiũ quàm in pulpito, vbi certè eſt maximus, facilè tibi aſſentior. Sed hęc aliàs.Nũc orationẽ leges, de qua teſtatũ eſſe apud omnes volo, quicũque eã in manus ſumẽt,redẽpturos eos non Hectorẽ,ſed Hectoris corpus: quod ipſum tñ tanti precij eſt,vt iure optimo repẽdi auro queat.Certè non aderit calor ille & vis in dicendo oratoria,ſpirituſq́; ζωσῆς (vt aiunt) φωνῆς, quo tantum potuit Aegidius,vt omĩum adſtãtium animos primũ ſuauiſſimè demulſerit,deiñ ad extremũ vehementiſſimè cõmouerit.Verùm quid opus hæc ad te ſcribere,qui amore quidem & beneuolentia erga Aegidium mihi par,iudicio omnibus antecellis?Ego,quod egi,vt elucubratio optimi & religioſiſſimi viri nõ lateret in tenebris ſuppreſſa,ſed in populũ exiret,ſpero me bonis omnibus gratũ feciſſe:tibi quidem certè ſcio. Vale.

viuæ vocis

ORATIO PRIMA SYNODI LATERAnẽſis,habita per Aegidiũ Viterbiẽſem, Auguſtiniani ordinis Generalem.

NEminem hoc loco nõ mirari exiſtimo,cũ tot in vrbe viri ſint grauiter copioſeq́; dicendi facultate clariſſimi,cur ipſe vnus, qui cũ luminibus his nulla ſim ratiõe comparãdus: & ꝓ roſtris apparẽ, & in tanta præſertim re, tantoq́; cõſeſſu, quo ſpectatius ſacratiuſq́; nihil habet terrarũ orbis, audeã verba facere.Dicã ſanè aliquid interceſſiſſe, quãobrẽ ego nõ virtute vlla alijs p̃poſitus, ſed quadam ſuperiorum tum tẽporũ tũ actionũ ratione, & tanq̃ à cauſa ipſa inuitatus videar, qui primus hoc conflictu telum iaciam, & ſacroſancti Lateranenſis cõcilij auſpicia capiam.Nã cùm annis ab hinc circiter viginti, quantùm in me fuit, & perexiguæ vires tu-

lere, euãgelia populis interpretat⁹ ſim, ꝓphetarũ vaticinia apuerim, Ioãnis Apocalypſim de ſucceſſu Eccleſiæ, vniuerſæ fermè Italiæ enarrauerim, ac ſæpenumerò affirmauerim, eos ꝗ tũc audiebãt, ingẽtes Eccleſiæ & agitatiões, & clades viſuros, illiuſq́; emẽdatiõné aliqñ cõſpecturos: nũc par eſſe viſum eſt, vt ꝗ hæc dixerat vẽtura, idẽ veniſſe teſtet: & qui totiès exclamauerat, Videbũt oculi mei ſalutaria tẽpora: iã tãdẽ exclamet, Viderũt oculi mei ſalutare ſanctũq́; pricipiũ expectatę inſtaurationis. Modò adſis orbis inſtaurator, diuini parẽtis proles, ſeruator ſoſpitatorq́; mortaliũ: deſq́; vim mihi dicẽdi, oratiõe cõmouẽdi: patrib⁹, nõ verbis, ſed ipſa re, veri, ſancti, exacti cõcilij celebrãdi, extirpãdi vitia, virtutes excitandi, vulpes, quæ ad ſanctã demoliendam vineã hac tempeſtate ſcatent, capiendi: ac deniq; collapſam religionem, in veterem puritatẽ, in antiquam lucẽ, in natiuum ſplẽdorẽ, atq; in ſuos fontes * reuocari. Dicã itaq; de ſynodo, & quàm Eccleſiæ cõmoda ſemper ſũt, & quàm noſtris tẽporibus neceſſaria: præfatus, oraculorũ ſtylum me inuertere non auſurum eſſe, ſed integra (vt legi ſolent) verba atq; oratiões vſurpaturũ: tum quòd homines ꝑ ſacra immutari fas eſt, non ſacra per homines: tum quòd ἁπλὸσ ὁ μῦθοσ τῆσ ἀληθείασ ἔφυ, ſimplex ſermo veritatis eſt. Atque à principio partitio illa in mentẽ venit, rerũ alias diuinas eſſe, cæleſtes alias, alias humanas. Diuinę quippe, quòd ſunt motus ac mutatiõis expertes, emẽdatione nõ egẽt: cæleſtes verò atq; humanæ, agitationi obnoxiæ, inſtaurationem deſiderant. Nam Luna, cùm ad ſolis cõmercia venerit, Sol cùm à cancro in brumam deſcenderit, quaſi magno mortalium diſpẽdio, damna ab integro reponunt: coguntúrq́; præſcribente natura, lucis iacturam repẽdere: & quicquid cadendo abſtulerint, aſſcendendo mortalibus reſtituere. Quòd ſi cæleſtia ſiderum itinera, quanquã perpetua, immortalia, ſempiterna, redeunt tamẽ, reſtituunturq́;: quidnam tertium hoc faciet rerum genus, vtpotè fluxum, caducum, mortale? profectò aut interitu cito pereat neceſſe eſt, aut continua innouatione reficiat. Quod enim eſt cib⁹ corporibus, vt viuant: quod genitura gñib⁹, vt ꝑpetua ſint: id præſtat humanis animis ſua pro tempore emendatio, cultura, diſciplina: quamq́; abſque ciborum alimentis animantia diu viuere, tam humanæ animæ, tam Eccleſia abſque cura ſynodorum probè agere non poteſt. Ac quemadmodùm, ſi pratis imbres, ſi hortulis riuos, ſi agris cultum, ſi vineis putationem, ſi denique viuentibus alimẽta ſubduxeris, illa areſcent breuì, ſylueſcentq́;, hæc viuere deſinent atque emorientur: ita fermè poſt Conſtantini tẽpora, quæ vt ſacris rebus multum adiecere ſplẽdoris & ornamenti, ita morum & vitæ ſeueritatem non parum eneruârunt, quotiès à ſynodis habendis ceſſatum eſt, totiès vidimus diuinam ſponſam à ſponſo derelictã: illudq́; Euãgelij factũ, quod herì recitabatur: Iam modicũ, & non videbitis me. Vidimus Chriſtũ in nauicula obdormientẽ: vidimus ventorum rabiem, hęreticorũ furorem in candida veritatis vela irruentẽ: vidimus malas cupiditates, dirã auri atq; habẽdi ſitim: vidimus perditam malorũ audaciã aduerſus iura, authoritatẽ, maieſtatẽ Eccleſiæ ſæuientẽ: vidimus (inquã) vim, rapinas, adulteria, inceſtus, oẽm deniq; ſcelerum peſtẽ ita ſacra profanaq́; miſcere omnia, ita in ſanctã nauiculam impetum facere, vt penè ſcelerũ fluctibus illa latus dederit, ac propè merſa & peſſundata ſit. Rurſus cùm eo monente ſpiritu, cui hodiè ſupplicatiões decretę ſunt, patres ad ſynodum confugerũt, quamprimùm emendauere, compoſuereq́; omnia, ventis turbinibuſque imperauere, & quaſi in tutiſſimum portum delati, impetum rationi, iniuriam iuſtitiæ, vitia virtuti, tempeſtates ac fluctus ſerenitati, trãquillitatiq́; cedere cõpulerunt, hymnumq́; cecinerunt ſancto ſpiritui, piſcatorum maris, atq; aquarum Deo, Aquę multæ non potuerũt extinguere charitatem: & illud, Iam hyems tranſijt, imber abijt & receſſit, ſurge amica mea. Iacet enim ſponſa, vt hyeme frondes arborum: ſurgit, reuireſcitq́; ſynodorum ſtudio, vt ſyluæ veris tempore reuocato ſole frondeſcunt ad Solis redeuntis radios, & fœcundi ſpirant zephyri, & lęta plantaria germinant ad ſynodorum lumẽ, & diuini ſpũs flãt aurę, & emortui eccleſię oculi reuiuiſcunt, ac recipiunt lucem, vbi pars altera implet oraculi: Iterũ modicũ, & videbitis me: quod quidẽ nihil aliud ſibi vult, niſi ꝙ ſancti ſpũs lux, quę ſynodis omiſſis extinguiť, tanꝗ excuſſus à ſilice nouus ignis, iterũ accẽditur & recuperatur in ſynodis. Ad hæc Paulus apoſtolorũ decus, cùm ſalutis caput oſtenderet, Abſque fide (inquit) Deo placere nullo modo poſſumus: atqui ſine ſynodis ſtare non poteſt fides: abſq; ſynodis igiť ſalui eſſe non poſſumus. Verũ quod ratione dicimus, vt etiam experimento probemus, cogitandũ nobis eſt, tres eſſe credendarũ rerũ radices, è quibus vniuerſã Eccleſię fides manat. Prima diuinæ naturæ vnitas eſt. Altera, eadem in natura parentis, ſobolis, amoris, feliciſſima Trinitas. Tertia in Virginis vtero prolis diuinæ conceptio. In quibus veluti in altiſſimis apicibus, ac ſanctiſ. montibus & reliq̃ fidei partes nouem, & pietas vniuerſa fundata eſt. Fũdamenta eñ eius in mõtibus ſanctis. Vnitas nempe mons Dei nuncupatur, ꝙ in vna dũtaxat Dei eſſentia ſit atq; natura: & vt vnitatẽ illam nõ ſolitariam, nõ ſterilẽ, ſed vberrima fœcũditate præditam cogitemus, ideo mons pinguis adijciť. Corp⁹ verò in virgine verbo iunctũ, montẽ coagulatũ vocat vates. Hæc ita tripartita illa vinea eſt, ſuper vertices mõtium ſita, quã & futurã cecinere oracula, & pręſentẽ euãgelia indicauere. Sed iam

Margin notes (in order): * reuocandi; Ioan. 16. c; Cant. 8. b; Cant. 2. c; Ioan. 16. c; Heb. 11. b; Pſal. 86.; Pſalm. 67.; Eſa. 5.; Hier. 2.; Mat. 20. et 21

Pſal. 79. iam perierat vinea:nam(vt teſtis eſt Dauid)
illam aper è ſylua depopulatus erat,illam tu-
mor philoſophiæ vaſtauerat. Arrius primũ
montem auellere conatus eſt, qui vnitatem
diſcerpſit.Sabellius ſecũdum, qui perſonas
confudit.Photinus tertium,qui partum vir-
gineũ impura temeritate labefactauit. Tres
veluti impijſſimi gigãtes,qui glorię cupidi-
tate de rerum nouarum ſtudio illecti,mõtes
loco mouere auſi ſunt,vt viam ſibi facerent
ad cælum oppugnandum, reſcindendumq;.
Et erant iam voti compotes: nam quæ ipſi
philoſophia perſuadebant, armis ea recipi
principes imperabãt. Philoſophia nos argu-
mentis vrgebat, arma collatis ſignis oppu-
gnabant. Illa pręſtigijs, hęc vi fidem euerte-
re conabãtur.Illa inuertere,quæ credebant:
hęc eos qui credebant,perdere cõtendebãt:
illa in pietatem & animas,hæc in corpora vi-
tamq; ſæuiebant. Quid faceret diuina ſpon-
ſa iamiam peritura?Quò ſe verteret?quò cõ-
fugeret?Cuius fidem,cuius opem,cuius auxi
lium imploraret? Exhorreſcebat tempeſtas,
nauicula mergebatur.Deniq;(ne multis mo
rer)nulla effugiendi,nulla euadendi inuenta
via eſt,niſi Nicena ſynodus,vbi Syluestro ad
clauum ſedenti,& iamiã naufragium facięti,
Matth. 14 è cælo ſeſe oſtendens Deus,Modicę(inquit)
fidei,quare dubitaſti? Ac ſtatim diuinis ful-
minibus & fidei montes reſtituit,& gigantũ
temeritatem diſiecit, vbi erepta puella expe
rimento didicit,cùm quicquam ſibi aduerſi
imminere videat,nullũ omnino præſidium
ad ſe vel tuendam firmius,vel liberãdam ac-
commodatius,vel vindicandã efficacius ha-
bere,q̃ ſynodũ,qua ſola fit,vt nullę aquę ec-
cleſiæ charitatem extinguant,vtque diuinus
ſpiritus in noſtris animis mãſionem efficiat,
qui vnicus velut aquarum victor, tempeſta-
Gene. 1. a tumq; potẽs,teſte Moſe fert̃ ſuper aquas.Iam
verò quod de fide dixi, q̃ vtiq; nulla eſſet,ſi
ſynodi inſtitutio nõ fuiſſet:idẽ fermè de tẽ-
perãtia,iuſtitia,ſapiẽtia,cæteriſq; virtutibus
exiſtimari velim.Om̃es eñ deſidiã ꝓ labore,
ociũ ꝓ negocio,voluptatẽ ꝓ ſolicitudĩe ex-
petimus. Verũ cũ animaduertimus qñq; fo-
re,quod in ſynodis fit,vt cẽſus habeatur, vt
morũ & vitę exploret̃ ratio,vt imꝓbi deprę-
hendant̃, iudicent̃,plectant̃:cõtrà,ꝓbi allici-
ant̃,foueant̃, attollãtur, incredibiles ſtimuli
appetẽdę virtutis inijciũtur, vt homines col
ligant ſeſe,vt meliora deliberent, vt ad vitia
relinquẽda,& ad virtutem capeſſendã accen
dantur:nihilq; non honeſtum,nihil non ma
gnificum moliantur.Illud,illud ſynodi diſ-
cerniculum fuit,vnde veluti ex equo Troia-
no,tot clariſſima ingeniorum lumina emi-
cuere.Illa virtutum approbatio,illa deteſta-
tio vitiorũ,Baſilios,Chryſoſtomos, Dama-
ſcenos Græcię,Hieronymos,Ambroſios,Au
guſtinos,Gregorios Italię pepit,q̃ cũ magna
ſimiliũ turba,bone Deus,quos libros,q̃ ſcri-
pta,q̃ monumẽta,quod doctrinarum,quod
diſciplinarũ, quod diuini vel auri vel argẽti
gen⁹ in Chriſtianũ ærariũ nõ cõgeſſerũt? Rẽ
ꝑtereo(niſi tẽpus obſiſteret)minimè ꝑtereũ-
dã de eccleſiarũ rectoribus,de paſtoribus po
pulorũ,in quibus quidẽ vniuerſa rei Chri-
ſtianę ſita eſt & ſumma,& ſal⁹. Vt eñ inferior
hic mundus cæli tũ motu,tũ lumine regit̃,ità
Chriſtianæ gẽtes à rectorib⁹ ſuis velut à cæ-
leſtibus paſtorib⁹ gubernãtur:qui ſi boni fu-
turi ſint, neceſſe eſt vt & lumine diſciplinarũ
fulgẽtes,alios doceãt,& motũ ſanctarũ acti-
onũ exercẽtes,quæ docuerint,ipſi in primis
& maximè agẽdo præeãt. Hæc duo illa ſunt,
quæ & docuit paſtorum princeps Chriſtus, Luc. 12. d
cùm & lucernas ardentes geſtare ad clarè in-
ſtituendum,& ad ſanctè agendũ præcinctos
eſſe iuſſit,ſimul ipſe mirificè exercuit,cùm &
lux mundi,& diuini patris ſapiẽtia fuerit,&
ſanctus ſanctorum appellatus ſit,quòd pro-
bos omnes vitę ſanctimõia anteceſſerit,atq;
eas ob res: Ego, inquit, ſum paſtor bonus. Ioan. 10. c
Quòd verò ob vtrunque bonum ſe dixerit, Acto. 1. a
teſtatur euangeliſta:qui cœpiſſe eum ſcribit
tum facere,tum docere. Quin & duodecim Pſal. 44.
illi duces,qui ſuper omnem terram conſtitu
ti ſunt principes, Spiritus afflati numine cõ-
pletique,ita vtranque cęli vim ſunt aſſecuti,
vt etiam cęli appellationem promeruerint,vt Pſal. 18.
vulgatiſſimũ iactatur oraculũ: Cæli enarrãt
gloriã Dei. Quo monemur, eorũ rectorũ ce-
lebrandam eſſe gloriam,qui cæli tum lucem
ſapientia,tũ conuerſatiõis ſanctimonia imi-
tati conſecutiq; ſunt. Huius itaque rei, quæ
omniũ longè maxima eſt, quanta cura ſyn-
odis fuerit,hiſtoria memorat. Nam qui pręſtanti
doctrinæ ſanctum vitæ inſtitutũ ad-
iunxerint,à ſynodorum patribus ex vniuer-
ſo terrarum orbe conquiſiti,euecti,exorna-
tique ſunt, ſumma cum eligentium laude,
eccleſiarum fructu,commodo,lætitia, plau-
ſu populorum. Quid illud omnium grauiſ-
ſimum ac periculoſiſſimũ loquar, quod ne-
mo tempeſtate noſtra nõ deplorat? iniurias
Principum dico, legionum inſolentiam, ar-
matorum minas. Quid enim miſerius vel au
diri,vel cogitari poteſt, quàm vt cæli terra-
rumque regina Eccleſia, aut vi ſeruire, aut
manus dare,aut craſſantium tela pertimeſce-
re cogatur? Quę quidẽ peſtis adeò ſerpit hoc
tẽpore,adeò inſurgit,adeò inualeſcit, vt oĩs
illa Eccleſiæ authoritas,atque à Deo tradita
libertas,euerſa,ꝓfligata,& planè extĩcta eſſe
videatur. Quam ob rem caue, Iuli ſecunde
Pont. maxime,caue,credas vllum mortaliũ
quicquam melius,ſalubriùs ve cogitaſſe vn-
quam,q̃ ipſe ſpiritu ſancto monente cogita-
ueris in ſynodo inſtituẽda,cuius quidẽ nulli
Reges, nulli Principes poſsũt vel decreta cõ-
temnere,vel iuſſa negligere, vel authoritatẽ
detrectare. Si qui enim fortè Pontificem
ipſum per ſe inermem paruipendere auſi
ſunt,ſynodi authoritate,Principumq; & na-
tionũ conſenſu ac ſtudijs inſtructũ,metuere

ac vereri conſueuerunt. Nam ſi ſynodorum res geſtas repetamus, nihil illis potentius, nihil maius, nihil minutius eſſe intelligemus. Synodo nanq; in Ioannem Hiſpanum, & Alphōſum Luſitanū, Rodulphū Imp. deſignat Gregorius x. ſynodo Martinus IIII. in Petrū Aragonenſem animaduertit. Synodo VIII. Bonifacius in Philippum regē decernit. Synodo & olim Gregorius alter, & patrum memoria Eugenius Græcam Eccleſiam Latinæ coniūgit. Synodo in Fredericum Imperatorem agit & IIII. Innocentius, & Gregorius VIII. Quin in hac eadem æde omnium principe, & quæ vincere ſemper hoſtes ſolita eſt, vinci nunquam non niſi Synodo: & ſecundus Innocentius aduerſarios deiecit, & tertius Alexander Victorem ſociosque ſuperauit: & tertius Innocentius Othonem imperio ſubmouit, & Martinus V. hoſtilia tyrannorum arma diſſipauit: & (ne omia pſequar) quicquid laude, quicquid gloria dignum à Melchiadis ætate in Eccleſia geſtum eſt, aut ad hoſtem arcendum, aut ad rempublicam componendam, id omne de ſynodis originem ſumpſit, & proinde ſynodis referendum acceptum eſt. Quid enim aliud ſancta ſynodus eſt, niſi malorū metus, proborum ſpes, errorum eiectio, ſeges & reſtitutio virtutum, qua dæmonum fallacia vincitur, ſenſus illecebræ auferūtur, ratio amiſſam arcem recipit, terris è cælo iuſtitia reſtituitur?

Matth. 18.c Redit ſiquidē ad mortales Deus. Nā ſi dixerit, Vbi duo vel tres meo noīe conuenerint, ad eos venio, interq; eos ſum: q̄to huc libētiùs ſe cōferet, quò non duo tantùm vel tres, ſed tot Eccleſiæ capita proficiſcuntur? Nam

Apo. 2.& 3. ſi angelos Ioannes appellat eccleſiarū paſtores, qd eſt quod vel votis petere, vel precibus à Deo conſequi non poſſit tanta ſimul frequentia Angelorum? Hîc Eua ab exilio reuo

Gene. 15.b catur, hîc ſerpentis caput talo premitur puel

Gen. 16.c læ ſanctioris: Abraham educitur è Chaldęo-

Gene. 15.d rum terris, Agar ancilla obtēperat dominæ:

Gene. 28.c fœdus cum Deo rurſus ſcritur: animorū circuncîſio introducitur. Hîc ſcalam figens Patriarcharum pater, in cælum aditum pandit,

Gene. 32.f Deo iungitur in palęſtræ ludo, & à videndo deo accipit nomen. Hîc populi velut in ſolitudine fame oppreſſi, diuinit⁹ ſuppetias im-

Pſalm. 77. petrant, cæli angelorumque panem recipiūt,

Num. 20.b & ſuauitate veſcuntur cæleſtium epularum.

1 Cor. 10 ſaxa Moſis Hîc cùm hominum pectora tanq̄ ſaxea euaſerint, Moſis virga percuſſa, aquarum fontes effundūt: hîc theſaurus in agro abditus effo-

Matth. 13. ditur, margarita emitur, lampades accendū-

Matth. 13.f tur, ſemen in bonam ſeritur terram, ſinapis

Matth. 25.a grantum ſurgit in arborē, & feraci oleæ olea-

Mar. 4.a ſter inſeritur. O beata itaq; illa tempora, quę

Matth. 13.d ſynodos ſuſceperūt: hæc ſtulta, ſi non agno-

Rom. 11.c uerint: miſera, ſi non admiſerint: Et qm̄ vetera ſynodorū cōmoda ſtrictim attigim⁹, nūc quàm breuiſſimè nr̄a delibemus. Appello ergo te, Iuli II. Pont. Max. ſummus ille te appellat Deus, qui ſuam te gerere in terris vicem voluit, qui è tanto iampridē ſenatu te vnum delegit, qui nonum vſque in annum Eccleſiæ ſuæ te ſponſum defendit, qui & bonā cogitando mentem, & magnam agendo facultatem dedit, quantam nulli maiorū vnq̄ pręſtitit, vt ſcilicet prædones abigeres, vias purgares, ſeditiones tolleres, domi templū, oīm quæ vſquam viſa ſunt, magnificentiſſimum excitares: militiæ, (quod nemo antehac potuit) Eccleſiæ arma magnis regibus metuenda faceres: vt deniq; imperium propagares, vt Ariminum, Fauentiam, Rauennam, & alia permulta recuperares. Quæ & ſi eriperetibi hoſtis poteſt: quin tñ primus Pontificū hæc omnia geſſeris, efficere non poteſt. Magnorum enim Principum virtus non ex caſu, aut ex euentu, ſed ex concilijs actionibusq; cenſenda eſt. Nunc rebus geſtis hęc duo deerāt, vt ſynodum vocares, & communi Chriſtianorum hoſti bellum indiceres: & quę ab initio ſemper cogitaſti, ſpopondiſti, decreuiſti: iam Deo, iam Chriſtiano gregi, iam tuę præſtes tum pietati, tum fidei. Ac ſcias, te bonos omnes in magnam ſpem erexiſſe, quippe qui bellorum & malorum temporum iniuria, ad hæc differenda coactus quidem fueris: ad negligēda verò & deſerenda nō minis, nō telis, nō cladibus adduci potueris, quin animam ea cōſtantia firmaueris, vt hi fluctus, hę aquæ quanquam multæ, firmam tamē charitatem tuam extinguere non potuerint. Ille itaque idem Deus, qui præter hæc omnia, q̄ ad animum excitandum enumeraui, immortalia beneficia, his ſuperioribus annis tum Bononiæ, tum Romæ, cùm etiam intra ædes tuas extinctus habereris, in vitam reuocauit, & ad hæc maxima opera ferenda reſeruauit, vt & ipſe Deus extincto Pontifici manifeſtiſſimo miraculo, & Pontifex extinctæ Eccleſiæ ſanctiſſima ſynodo vitam reſtitueret, atque vnà cum reuiuiſcente pontifice, etiam Eccleſia moribus reuiuiſceret. Ille (inquam) Deus petit mādatq;, vt duo illa animo volutes, cures, peragas, & (quemadmodùm propheta iubet) deſtruas, euellas, eruas errores, luxū, vitia: inſtituas, ędifices, plantes moderatiōem, virtutem, ſanctimoniam. Ad hæc verò agen- Hier. 1.b

da, cùm alia permulta, tum præcipuè amiſſus exercitus excitare nos debet: quod equidē putem diuina prouidentia factum, quo armis Eccleſiæ alienis freti crederemus, vt ad noſtra redeuntes, victores euaderemus. Noſtra autē arma ſunt pietas, religio, probitas, ſupplicationes, vota, lorica fidei, atque arma lucis, vt Apoſtoli verbis vtar. Ad quæ ſi ſyn- Rom. 13.b

odi opera redibimus, vt armis nō noſtris in- Ephe. 6.c

feriores aliquo hoſte fuimus, ita noſtris erimus omni hoſte ſuperiores. Veniat (quæſo) in mentem Moſis bellum, quod aduerſus Amalech Regem geſſit. Videbis populum DEO charum, gladijs fidentem, vinci ſem- Exod. 17.c

per: contrà, ſemper vincere precibus ſupplicantem

cantem. Ioſuẽ exercitum in prælium duce-
Ibid. bat, Aaron ſacerdos cum Hur ac Moſe mon-
tem aſſcendebant. illi armato corpore fere-
bantur in hoſtem, hi Deum purgato animo
precabantur: illi enſibus, hi votis agebant: il-
li ferro, hi pietate pugnabãt. Vidimus vtraq;
arma, militiæ ſcilicet ac religionis. Sed iam,
quæ noſtra ſint, Deo rem oſtẽdente, cogno-
Ibid. ſcamus. Dum Moſes (inquit) manus attolle-
bat, noſter vincebat exercitus: dum manus
remittebat, exercitus inclinabat. Ac (ne caſu
id factum ſuſpicemur) in calce ſermonis il-
Ibid. lius ſcribitur, aduerſus Amalech, hoc eſt, in
Eccleſiæ hoſtem, Dei manum ac bellum eſ-
ſe in generatione & generationem. Quibus
quidem verbis monet Deus, vtranq; gñati-
onẽ atq; vtranq; Eccleſiá, & Moſis & Chri,
militiæ armis vinci, pietatis ſtudio vincere:
ſuperari telis decertando, ſacra faciendo ſu-
perare. Freta initio ſuis armis Eccleſia, Afri-
cam cepit, Europã obtinuit, Aſiam occupa-
uit, non vi, non bello, non ferro, ſed religio-
nis actionibus, & ſanctitatis opiniõe p vni-
uerſum orbem Chriſtiana ſigna circuntulit.
At vbi ſponſa, quæ tunc vndiq; vocabatur,
accerſebatur, expetebatur in veſtitu deaura-
to, aureum paludamẽtum ardentis ſpiritus,
ferreis Aiacis inſani armis commutauit: Im-
periũ, duodecim ducũ partũ ſanguine, ami-
ſit: Aſiam & Hieruſalẽ perdidit, Africã Ae-
gyptumq; relinquere coacta eſt: Europæ, cũ
Byzantino Imperio & Græcia, bonam eripi
Exo. 17. c d ſibi partem vidit. Vox Dei eſt, dicentis, laſſis
Moſis manibus, votis precibusq; ceſſantib⁹,
Ioſue vinci, vincere Amalech: ita & nos vidi-
mus, cùm religio vota ferro commutauit, to
to ferè orbe pulſam, eiectam, exploſam Ec-
cleſiam, aucto in immenſum Mahumethe: q,
niſi ferro relicto, rurſum in pietatis ſinum
ad aras & Dei puluinaria redeamus, creſcet
indiès magìs, ſubiget Imperio omnia, orbẽ
vniuerſum noſtræ impietatis vltor impijſſi-
mus occupabit. Video, video, niſi vel hoc
cõcilio, vel alia ratiõe noſtris morib⁹ modũ
imponamus, niſi noſtrã humanarũ rerũ cu-
piditatem, malorũ fontẽ, cedere diuinarum
amori cõpellamus, actũ de rep. eſſe Chriſti-
ana, actũ de religiõe, actũ de pietate, actũ eſ-
ſe de ijs ipſis opibus, quas pr̃es diuino cultu
aucto peperere, nos cõtrà, neglecto, amiſſu-
ri ſumus. Hæ em̃ ita ex extrema pauperie p-
uenere ad ſummũ, vt nõ ita multò pòſt in-
terituræ eſſe videãtur: ac niſi receptui cana-
mus, niſi rationib⁹ noſtris cõſulamus, inſula
illa ditiſſima, cuius ad ornãda ſacerdotis tẽ-
pora vſus fuit, vix ad opienda inueniat̃. Au-
dite diuinas voces vndiq; ſonantes, vndiq;
ſynodũm, pacẽ, ſanctá illã expeditionẽ efſla-
gitantes. Qñ em̃ vita noſtra mollior? qñ am-
bitio petulantior? qñ cupiditas inflãmatior?
qñ peccandi licentia impudentior? qñ auda-
cia aduerſus pietatẽ loquẽdi, diſputãdi, ſcri-
bendi aut frequẽtior, aut ſecurior fuit? quã-
do in populis rerum ſacratũ, quando ſacra-
mentorũ, qñ & clauiũ, & ſanctorũ pceptorũ
non modò negligentia, ſed & contemptus
maior? qñ apertiùs religio & fides noſtra lu-
dibrio (vel tenui plebeculæ) fuit? qñ (proh
dolor) ſchiſma in Eccleſia pernicioſius? quã-
do bellum periculoſius? quando hoſtis po-
tentior? quando exercitus truculentior? qñ
obiter monſtra, portenta, prodigia tum cęli
minitantis, tum terræ expaueſcentis, aut cre-
briora, aut horribiliora apparuere? quando
(heu fletus me impedit) cædes, quando cla-
des, aut poſt Briſciana, vel poſteà, Rauenna-
te cruẽtior? quando (inquàm) vllus inter in-
fauſtos dies, quàm ſanctiſſima illa reſurgen-
tis Chriſti lux, aut luctuoſior, aut calamito-
ſior illuxit? Quæ quidem omnia (niſi ferrei
ſimus) quidnam aliud quàm cælitùs miſſæ
voces ſunt? Voces nanq; dei, vtì Proclus ait,
facta ſunt, de quo vno aiunt oracula, quòd Gen. 1.
dixit, & facta ſunt. Et in arcanis Hebræorũ Pſal. 32. b
legimus, decem dictis, quæ in Geneſi legun- 148. a
tur, orbem vniuerſum eſſe conditum. Voces
igitur ſunt, quæ fieri cernimus, voces mo-
nentis dei ac præcipientis, vt ſynodum ha-
beas, vt Eccleſiam emendes, vt vtriuſq; ho-
minis bellum tollas, vt ſponſæ tuæ vndique
laceſſitæ pacem vtranque reſtituas, vt gla-
dios auertas, vrbis & Italiæ iugulis imminẽ-
tes, vt noſtram frenes viuendi licentiam, Ec-
cleſiæ viſcera maioribus vulneribus ferien-
tem. Non enim multi refert, quantum agri
poſſideam⁹, ſed quàm iuſti, quàm pij, quàm
diuinarum rerum ſtudioſi ſimus: vt deniq;
poſt tot mala, tot incommoda, tot calamita-
tes, principem Chriſtũ audias, Petro poſte-
riſque ſynodum oſtendentem, vt vnicã oĩm
malorum medicinam, ſingularem periclitã-
tis nauiculæ portum, ſolam reipub. confir-
mandæ rationem: Tu (inquit) Petre aliqñ Lucæ 22. d
conuerſus, confirma fratres tuos. Audis Pe-
tre? audis Paule? Auditis auguſtiſſima ſemp
capita, tutela ac pſidium vrbis Romæ? Audi-
tis, in quem malorum cumulum Eccleſia ve-
ſtro fundata ſanguine, deducta ſit? Videtis
acies vtrinq; profligatas? videtis cędes? vi-
detis clades? videtis campos occiſorũ acer-
uis opertos? videtis terrã hoc anno plus cru-
oris hauſiſſe, q̃ pluuiæ? min⁹ imbriũ bibiſſe,
q̃ ſanguinis? Videtis tantũ occubuiſſe Chri-
ſtiani roboris, quantum fuerat ad fidei ho-
ſtem debellandum ſatis? nihil nobis niſi ex-
itium, nihil niſi interitũ ſupeſſe? Ferte opem,
iuuate, ſuccurrite, & quam de Iudæorum &
Tyrannorum faucibus eruiſtis Eccleſiam,
nunc domeſticis cladibus occumbẽtem eri-
pite. Orat populus, viri, fœminæque, omis
ætas, omnis ſexus, omnis orbis: rogant pa-
tres, obſecrat ſenatus, obteſtatur ipſe deniq;
ſupplex pontifex, vt ſe, vt Eccleſiam, vt vr-
bem Romam, hæc templa, has aras, hæc ſa-
cra, hæc veſtra ipſorũ capita ſeruetis: ac ſyn-
odum Lateranenſem, hodiè ante ora veſtra

à Iulio ſecundo Pontifi. Max. indictã, quod fauſtum, felix, fortunatumque ſit nobis, Eccleſiæ veſtrę, totiq; reipub. Chriſtianę, in orbis terræ certiſſimam ſalutem ſancti ſpiritus numine firmetis: curetisq; & pacari Chriſtianos Principes, & in publicum Chriſti hoſtẽ Maumethem, noſtrorum Regum arma cõuerti, atq; his fluctibus, his tempeſtatibus, his aquis, non modò non extingui Eccleſiæ charitatem, ſed almæ crucis meritis, & diuini ſpiritus ductu, quibus iunctim hodiè ſacra fiunt, ablui potiùs ab omnibus conceptis maculis, & in antiquũ ſplendorẽ munditiamque reſtitui.

DIXI.

¶ Habita fuit oratio in æde Lateraneñ quinto Nonas Maias 1512.

SESSIO I.

DIe lunæ decima mẽſis Maij, anno, indictione, & pontificatu, de quibus ſuprà, cõgregata fuit ſacra & vniuerſalis ſynodus in baſilica Lateraneñ, præſidente præfato ſanctiſſimo D. N. Iulio, celebrata Miſſa de ſpiritusſancto per reuerẽdiſſ. in Chriſto patrẽ D. Dñicum Epiſcopũ Portuenſem, Cardinalem Grimanum ſeu ſancti Marci vulgariter nuncupatum, habitꝰ ſermo, per reuerendum patrem D. Bernardum archiepiſcopum Spalateñ. Interfuere infraſcripti reuerendiſſ. D. Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, epiſcopi, Abbates, Magiſtri Generales ordinũ, Oratores principum, & alij Illuſtriſſimi domini, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Raphael Oſtieñ.
Reuerendiſſ. D. Dominicus Portuenſis.
Reuerendiſſ. D. Iacobus Albanenſis.
Reuerendiſſimus D. Marcus Præneſtinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Thomas tituli ſancti Martini in montibus, Strigonienſis.
Reuerendiſſ. D. Nicolaus tituli ſanctæ Priſcæ, de Fliſco.
Reuerendiſſ. D. Robertus tituli ſanctę Anaſtaſiæ, Nanneteñ.
Reuerendiſſ. D. Chriſtophorus tituli ſanctę Praxedis, Anglicus.
Reuerendiſſ. D. Antonius tituli ſancti Vitalis, Sipontineñ.
Reuerendiſſ. D. Petrus tituli ſancti Euſebij, Anconitañ.
Reuerendiſſ. D. Achilles tituli ſancti Sixti, Bononieñ.
Reuerendiſſ. D. Bãdinellus tituli ſanctæ Sabinæ, de *Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Alexander ſancti Euſtachij Farneſius.
Reuerendiſſ. D. Ludouicus ſanctæ Marię in Coſmedin, de Aragonia.

Reuerendiſſ. D. Alphonſus ſancti Theodori, Seneñ.

PATRIARCHAE ET ASSIſtentes papæ.

Reuerendus pater D. Cęſar Alexandrinus.
Reuerend. P. D. Alphonſus Antiochenus.
Reuerend. P. D. Stephanus Patraceñ & Torcellanenſis.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Iadreñ.
Reuerend. P. D. Fredericus Salernitañ.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. P. D. Orlandus Nazarenus.
Reuerend. P. D. Franciſcus Vincentinus.
Reuerend. P. D. Franciſcus Sueſſanus.
Reuerend. P. D. Iulianus Agrigentiñ.
Reuerend. P. D. Ferdinandus Caietanus.
Reuerend. P. D. Laurentius Aſculanus epiſcopus, Vicecamerarius & gubernator Vrbis.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerendus P. D. Franciſcus Conſañ.
Reuerend. P. D. Ioannes Iacobus Bareñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius Seneñ.
Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicoſieñ.
Reuerend. P. D. Bernardus Spalateñ.
Reuerend. P. D. Antonius Auinioneñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus Antibareñ.
Reuerend. P. D. Mauricius Tuanieñ.
Reuerend. P. D. Ieremias Traneñ.
Reuerend. P. D. Andreas *Noboniaſieñ.

EPISCOPI.

Reuerendus P. D Alexius Melphitanus.
Reuerendus P. D. Ioſue Eſculañ.
Reuerendus P. D. Iacobus Potentiñ.
Reuerẽd. P. D. Ioãnes Baptiſta Cauallieeñ.
Reuerendus P. D. Galeſius *Beluneñ. *Bellunen.
Reuerendus P. D. Albertinus Piſaurieñ.
Reuerendus P. D. Octauianus Viterbieñ.
Reuerendus P. D. Ioãnes Antoninꝰ Calineñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Ortanus.
Reuerend. P. D. Latinus Veſtanus.
Reuerendus P. D. Ioannes Aquilanus.
Reuerendus P. D. Galaſius *Sarcineñ. *Sarſinateñ.
Reuerendus P. D. Iacobus Signinus. *Saſſenateñ.
Reuerend. P. D. Altobellus Poleñ.
Reuerendus P. D. Andreas Militeñ.
Reuerendus P. D. Iacobus Papheñ.
Reuerendus P. D. Simon Arimineñ.
Reuerendus P. D. Bernardus Taruiſinus.
Reuerendus P. D. Ludouicus Tricariceñ.
Reuerendus P. D. Thomas Ceruieñ.
Reuerẽdus P. D. Ioãnes Baptiſta *Maraneñ. *Moroneñ.
Reuerendus P. D. Frãciſcus Milopotamieñ.
Reuerendus P. D. Raphael *Capitraneñ. *Crapitanenſis
Reuerendus P. D. Franciſcus Biſignianeñ.
Reuerend. P. D. Matthæus *Vmbriaceñ. *Vmbriaticeñ
Reuerẽd. P. D. Ferdinandus Balneoregieñ.
Reuerend. P. D. Petrus *Vrgelleñ. *Algareñ.
Reuerendus P. D. Benedictus Chieñ.
Reuerend. P. D. Bernardinus Caſtreñ.
Reuerendus P. D. Petrus Caſtelli maris.

Reue-

Reuerendus P.D. Aloiſius Interamneñ.
Reuerendus P.D.Guillelmus Cortoneñ.
*Launeñ Reuerendus P.D.Nicolaus Neocaſtreñ.
*Noladislaueñ Reuerendus P.D.Ioannes Tudeñ.
Reuerendus P.D.Vincentius*Nauleñ.
Reuerendus P.D.Michael Monopolitañ.
Reuerendus P.D.Dominicus Aquenſis.
Reuerend.P.D Giſbertus Rapollañ.
*Sinieñ Reuerend.P.D.Ioannes Bobieñ.
*Marſiceñ Reuerend.P.D.Georgius Calleñ.
Reuerend.P.D.Ludouicus*Signeñ.
Reuerend.P.D.Iacobus *Marſicanus.
Reuerend.P.D.Lambertus Venuſinus.
Reuerend.P.D.Simon Modruſienſis.
Reuerẽd.P.D.Ioãnes Antonius Angloneñ.
Reuerend.P.D.Zacharias Terracinenſis.
Reuerendus P.D.Ioãnes Franciſcus Nolañ.
*Ilcineñ Reuerend.P.D.Corradus Aſtuneñ.
*Murgneñ Reuerendus P.D.Hieronymus*Inſuleñ.
Reuerendus P.D.Michael*Mordauieñ.
*Vgolinus Reuerendus P.D.Ioannes Arianeñ.
Reuerendus.P.D.*Hugolinus Licieñ.
Reuerẽd. P. D. Dominicus Luceriñ.
Reuerendus P.D.Hieronymus Aretiñ.
Reuerend.P.D.Bernardus Soranus.
Reuerendus P.D.Tranquillus Ferentiñ.

ABBATES.

Reuerendus P. D.Antonius abbas monaſterij ſancti Galgani ordinis Ciſtertieñ, Vulteraneñ diœceſis.

Reuerendus P.D.Floremondus abbas monaſterij ſancti Gregorij de Vrbe, ordinis ſancti Benedicti.

MAGISTRI GENERALES ordinum.

Magiſter Thomas Generalis ordinis Prædicatorum.

Magiſter Gemetius Generalis ordinis Minorum.

Magiſter Aegidius Generalis ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini.

Magiſter Bernardus Generalis ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo.

SENATOR VRBIS.

Magnificus dominus Petrus de Starcelupis Florentiñ.

ORATORES.

Magnificus Dominus Hieronymus Vich, orator Catholicorum regis & reginæ Hiſpaniarum.

Magnificus dominus Franciſcus Foſcarus eques, orator sereniſſimi & illuſtriſſimi domini Venetorum.

Magnificus dominus Antonius de Strozis, orator Florentinorum.

ILLVSTRISSIMI DOMINI temporales.

Illuſtriſſ.dominus Iulius de Vrſinis.
Illuſtriſſ.D.Marcus Antonius de Columna.
Illuſtriſſ.dominus Nicolaus de Ruuere.
Illuſtriſſ.dominus Franciottus de Vrſinis.
Dñs Fabricius de Careto, procurator ordinis S.Ioannis Hieroſolymitañ.
Dñs Sixtus de Ruuere prior vrbis, Miles ordinis S.Ioannis Hieroſolymitañ.
Dominus Petrus Grimanus, Prior de Vngaria,Miles ordinis S. Ioãnis Hieroſoly.

¶ Deinde præſentibus ſupradictis & alijs doctoribus & magiſtris, cãtatisq; litanijs & alijs orationibus cum genuflexionibus,benedictaq; ſynodo p ſanctiſſ.D.N.iuxta morem & laudabilem conſuetudinem in ſacris concilijs ſeruari ſolitam,& quãpluribus deuotis orationibus,ac cantato Euangelio p Reuerendiſſ.dominũ Ludouicum S. Mariæ in Coſmedin diaconum Cardinalẽ de Aragonia,quod incipit,Ego ſum paſtor bonus, idem D. N. Iulius papa habuit orationem, ſumpto themate: Conueniſtis in vnum patres,&c. Et allocutus eſt ſynodum,exhortãs omnes ad meditandum & ſolerter inſiſtendum ſuper ordinandis,quæ ad Eccleſiæ pacem & ſtatum pertinent,ac ſchiſmatis extinctionem, & dictæ Eccleſiæ reformationem, ac contra infideles per Chriſtianos principes expeditionẽ, pacemq; inter eos componendã.Facta itaq; exhortatiõe, magna cum grauitate & charitate quibꝰ Rom.Pontifex decebat, idem ſanctiſſ.D.noſter incepit hymnum,Veni creator ſpiritus &c.Quo abſoluto per cantores,Reuerendiſſ. D. Alexãder S.Euſtachij diaconus Cardinalis, de Farneſio vulgariter nuncupatus,ſtans in thalamo eminenti iuxta locum,vbi præfatus ſanctiſſimus D.N.ſedebat, alta & intelligibili voce legit quandam ſchedulam, Cuius tenor eſt talis:

SCHEDVLA PRIMA.

BVLLA INDICTIONIS SACRI GENERALIS concilij Lateraneñ.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad futuram rei memoriam. Intendẽtes executioni eorum, q̃ anno p̃terito & p̃ſenti pro celebratione generalis concilij,in hac Lateraneñ baſilica tenendi, & ꝓximis diebus inchoati,per noſtras intimationis & prorogationis literas denunciari, & peruulgari fecimus, quarum tenor ſubſequitur, videlicet:

IVLIVS epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, martyrum ſanguine conſecratæ, magiſtræ fidei, veritatis alũnæ, oĩm errorũ exptis,vnicæ & immaculatæ, diuina inſtitutiõe, ſanctorũ authoritatibꝰ cõciliorũ,canonumq; oĩm teſtimonio, eccleſiarũ cunctarũ primatũ tenentis,fideliũ matris,regimini ſuperna diſpoſitiõe p̃ſidentis, circa religionis Chriſtianæ puritatẽ,ipſiusq; vni-

vnitatem,pacem & tranquillitatem, quæ in coniunctione membrorum ad vnum caput, Chriſtum videlicet,cuius vices in terris gerimus,principaliter tendit,diuiſioné ouilis nobis ex alto commiſſi, in illoque ſchiſma,per quod Eccleſia ſcindi & ſcandalizari, grexque Dominicus nobis creditus turbari quoquo modo poſſit,quantū cum Deo poſſumus prohibentes,ac damna & ſcandala,quæ exindè euenire poſſent, eneruantes, ac palmites futuros infructuoſos ſuccidere, & quoſcunq; aliter quàm per oſtiū ad ouile ingredi cupientes,acà via Dñi, poſtq̄ illam ſemel cognouerant,retrocedentes, ad ſemitam veritatis reducere, vulpeculasq; ex vinea eiuſdem Dñi per miniſterium ſummi apoſtolatus etiam expellere deſiderantes, de opportunæ prouiſionis remedio prouidemus, aliaque ordinamus & mandamus, prout cōſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Sanè non ſine graui animi noſtri moleſtia percepimus,quòd quidā S. R.E.Card. qui nobiſcum,dum verſus ciuitatem noſtrā Bononieñ, pro recuperatione nōnullarum terrarum S.R.E. etiàm vnà cum noſtra curia perſonaliter accederemus,pro recuperādis terris huiuſmodi venire ſimulauerāt, ex noſtra licentia ab vrbe recedentes, Florentiam diuerterunt,ibiq; ſe continuerunt,etiā poſtquàm nos eos per dilectum filium noſtrum Franciſcū tituli S.Clementis presbyterum Cardinalem, tunc in minoribus conſtitutū epiſcopū Concordieñ, Datarium noſtrum, per literas noſtras ad nos tunc Bononiæ exiſtentes,vocari feceramus, licèt ſe venturos obtuliſſent, nihilominùs ſatore zizaniæ ſeminante,per quem morum ſubuerſio in clero & populo frequenter obrepit, tanquàm membra inſana ſine cauſa legitima à ſuo capite recedentes, armis ſatellitibusq; ſtipati, imò in ſeipſis armis aſſumptis, & pro ſacerdotalibus veſtibus thoracem induti, & gladijs armati, Papiā ſe contulerunt. Quò cùm perueniſſent,ſtimulo conſcientiæ (vt credimus) agitati, per internuncios perque Regiorum oratorum interceſſiōes reditum ad nos poſtulârunt. & pro deſertionis venia ſupplicârūt,quam benignè obtulimus. Sed ipſi,qui nobis ex officio tanquam conſultores aſſiſtere,neq; ſine licentia nobis & noſtra curia veluti corporis mēbra abeſſe debuiſſent,auſi tamen ſunt os in cælum ed ſpiritum blaſphemiæ, & cum Lucifero ſedem ad Aquilonem ponere, altitudinem nubiū tranſcendere,vt ſe ſimiles Altiſſimo conſtituant, Pontificalem authoritatem noſtram ſibijpſis aſſcribere ſatagentes, conuenientes vt locuſtæ, acephali aggreſſi ſunt ſine Rom.Pont.authoritate œcumenicum generale atq; vniuerſale Conciliū conuocare,locum concilij & tempus indicere, & valuis eccleſiarum ac alijs publicis locis per publica inſtrumenta etiam falſa, indictioné huiuſmodi affigere & publicare, eiſdemq; inſtrumentis falſis publicè atq; impudéter vti, quoſdā S.R.E.Card.ſui propoſiti ſocios in eorū ꝑtenſo edicto falſo declarando,qui tamen & publicis & priuatis ſcripturis eorum ꝓprijs manibus ſcriptis, ſe illis in huiuſmodi ꝓpoſito neq; verbo neq; ſcripto vnquā iunxiſſe,ſeu quomodolibèt cōſenſiſſe proteſtati ſunt, noſq; ac venerabiles fratres noſtros eiuſdé S.R.E.Card. ac alios tunc expreſſos, vocare & requirere, vt per nos vel alios ad huiuſmodi eorum conciliū accedere vellemus, non formidârunt, aſſerētes decennium poſt vltimum vniuerſale conciliū, etiā contra conſtitutioné concilij Conſtantieñ, q̄ incipit, Frequens,iam dudum effluxiſſe,& nos illud conuocare neglexiſſe, maximè cū iurauiſſem⁹, & vouiſſem⁹ illud poſt bienniū à creatióe noſtra tenere,tempusque ꝓ homine interpellare,neq; credendum fore noſtra authoritate & voluntate Conciliū futurū:& cùm de grauibus criminibus notorijs durantibus, vniuerſalé Eccleſiā ſcandalizantibus in capite agendū foret,ad ſummum Pontificem concilij cógregationé nō attinere,ſed ſecundo loco ad Cardinales,q̄ Pontifici in negligentia nō adhæſerūt, conuocationem concilij ſpectare. Ac vt huiuſmodi eorum conuocationé & cóuenticulū honeſtare viderentur, eisq; authoritaté adijcere,hoc idem ferè per omnia,per quoſdā aſſertos procuratores chariſſimorū in Chriſto filiorū noſtrorū Maximiliani Rom. Imꝑatoris electi, & Ludouici Francorū regis Chriſtianiſſ. principū,ſub eiſdé datis,modo & forma, & ſimilibus ſchedulis, ꝑter tñ voluntaté & menté dictorū principū (vt rationabiliter credi debet)fieri & publicari ꝓcurauerunt,& ordinauerunt. Sed hæc vt falſa, ficta,cómentitiaq; ſunt, & nō ex zelo charitatis & religióis,ſed odij fomite & inimicitiæ ꝓcedentia,ita omibus Principibus,necnon Chrifidelibus cupimus nota fieri. Quis em̄ tanti erroris particeps eſt,qui nos de negligentia erga cóuocationé concilij redarguere poſſit, cùm nihil nobis per vltimos vndecim annos, quib⁹ cardinalatus officio functi ſumus,magis cordi fuerit,q̄ celebrari videre generale conciliū, & eccleſiæ Romanæ ſtatum in melius reformari? Quid enim felicis recordationis Alexandro ſexto Romanorum Pontifici ꝑdeceſſori noſtro, magis nos odioſos fecit,niſi ſtudium & cura generalis concilij celebrandi? Quid nos terra mariq; iactauit,cùm nobis idem Alexander ꝑdeceſſor eſſet infenſus? Quid totiès alpes tranſcendere tranſalpinas,Gallias peragrare per æſtus,niues & glacies compulit,niſi q̄ nitebamur,vt à Romano pontifice conciliū indiceretur,conuocaretur, & celebraretur? Nota recenſemus, & Principibus Chriſtianis apertiſſima, immò illis ipſis, qui nos & fratrum noſtrorum Collegium criminantur,

cur, dudum pleneq; comperta. Quare ſi anteactæ vitæ ratio apud prudentes de præſenti, & futuro vitæ rationem facit, nulla ſubeſt ratio cur dicti Cardinales, qui à nobis receſſerunt, deſperent nos facturos, quod tam longo tempore, tam ardenter, & non ſine vitæ diſcrimine fieri deſiderauimus & ſtuduimus. Aperiant oculos cordis, & odij obſtacula reſecent, & cogitent, qua voce, quib⁹ oculis, qua facie promiſerimus (vt dicunt) in noſtra ad Pontificatum aſſumptione, iurauerimus & vouerimus generale celebrare Concilium: quoniam noſtræ promiſſiõi interfuerunt. Certè palpabunt, nos non ſola voce, non ſimulatè, ſed in cordis ſimplici veritate id egiſſe, quod prædicant. Quòd ſi ea, quæ diximus, attendere nolunt, examinent & inſpiciant omne ſtudium in pontificatu noſtro circa præmiſſa. Nónne omnes principes Chriſtianos, qui ad obedientiam ex more præſtandam miſerũt oratores, admonuimus de celebrando generali concilio, deq; expeditione in perfidos Turcas conciliariter decernenda, aſſumẽda, & proſequẽda? Nónne primo Pontificatus noſtri toto biennio Chriſtianos potentatus pacare ſtuduimus, vt conciliatis animis concilium iniretur? Quid vltrà facere debuimus, aut potuimus ad reſtituẽdam Eccleſiæ pacẽ, quod omiſerimus? Nouit ipſe Cardinalis, qui edicti ſeu indictionis huiuſmodi, & contentorum in ea ſe aurigam profitetur, & *a*claui moderatorem prædicat, quid à nobis habuerit in mandatis, cùm ad Romanorum Imperatorem electum per vniuerſam Germaniam illum noſtrum & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ legatum miſimus: communicet illa fratribus ſuis, qui cum illo ſentire videntur, ꝓferat monita in ſcriptis illi tradita. certo certius & luce meridiana clarius erit, hanc indictionis deſperationem de celebrando à nobis concilio, nedum leuem & inanem, ſed falſam, irrationabilem, impoſſibilemq; fuiſſe. Nulla noſtra culpa, neq; S.R.E. Cardinalium, dilata eſt generalis Concilij indictio, conuocatio, & celebratio. Diſtulit hæc infelicitas temporum, quæ ſub eodem Alexandro prædeceſſore noſtro vexare cœpit Italiam, & adhuc vexare non ceſſat, & inſtans neceſſitas recuperãdi terras & iura eiuſdem Romanæ Eccleſiæ Nam propoſitum noſtrũ ſemper ad Concilij celebratiõem promptiſſimum atq; intentiſſimum fuit. Quare ſpiritum diffidentiæ deponant, & ita huiuſmodi calumniæ authores, reuerſi ad cor, mordere deſinant paſtorem & patrem animarũ ſuarum. Deſinant etiam calumniari fratres ſuos eiuſdem Romanæ Eccleſiæ Cardinales. Quòd ſi tam ardẽter illis cordi eſt, ſe caput & authores generalis concilij conſtituere, quid ad hanc rem facto opus ſit, priùs diſcant: reuoluãt ſanctorum patrum & Romanorum vitas pontificum, & antiquũ morem indicendi & conuocandi & celebrãdi Concilium: traditiões & leges ſuper his editas à patribus, inſpiciant: videbunt huiuſmodi Concilia à ſolis Romanis Pontificibus eſſe indicta, & aliter indicta, rata non fuiſſe. Quòd verò attinet ad conſtitutionem concilij Conſtantieñ, quæ incipit, Frequens huiuſmodi, ea ad octuaginta annos ſeruata non fuit: & ſi ſeruata fuiſſet, teſte pię memoriæ Eugenio papa 4. etiam prædeceſſore noſtro, ac ſacrorum canonum ſanctionibus, ex cauſis prædictis eam licuit nobis transgredi, & quod fortius eſt, ſtante legitimo impedimento, de quo ſuprà, eam locum non habere, certo certius eſt. Votum autem & iuramentum quod ex ꝑdictis cauſis de iure nobis trãſgredi licuiſſet, tranſgreſſi nõ ſumus: quandoquidem legitimo impedimento detenti, non potuimus obſeruare. & quia votum & iuramentum, quantùm ad hanc materiam attinet, in foro conſcientiæ verſanẽ, de æquitate canonica purgatio moræ ſemp admittitur. Deſinant nobis & fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus negligentiam impingere, quæ (vt præmittitur) nulla fuit, & ſi qua fuiſſet, ipſis cum Alexandro ꝑdeceſſore præfato & nobiſcum manentibus, multo magìs imputari poſſet. Quòd autem docentes iuxta Prophetã, linguas ſuas loqui mendacium, & contra diuinum ꝑceptum aduerſus Principem populi ſui maledicentes, confingunt in nos crimina, & ea quidem (vt aſſerunt) durantia, grauiſſima, notoria, ſcãdalizantiaq; vniuerſalem Eccleſiam, dicuntq;, propterea negligentibus alijs S.R.E. Cardinalibus, ad eos deuolutam concilij congregandi facultatem, non miramur: quoniã teſte Hieronymo, ſchiſmatici, cùm dubitãt cauſas ſuas damnari, in contumelias proſiliunt. Dicant prædicti nomine tantùm Cardinales, Dathan & Abiron, Acaciumque & Dioſcorum repræſentantes, tenebrarum filij, nunquid ſummo Pontifici ſpectet & pertineat congregare Concilium, etiã ſi de ſua cauſa agatur? legãt vltra antiquos geſta Cõſtantieñ cõcilij, in q̃bus ſe potiſſimùm fundant, vt ex eis, tanq̃ Iudæi ex ꝓprijs codicibus, cõfundantur: reperient, Ioannem Papam 23. de cuius potiſſimũ cauſa agebatur, conciliũ Conſtantieñ huiuſmodi indixiſſe. Cùm ergò Concilium prædictum congregare parati ſumus, ſatis cõſtat, doloſas eorũ linguas locutas fuiſſe mendacium. Sed ſi hęc omnia ceſſarent, ſtantibus impedimentis ꝑdictis, in qua negligẽtia dici poſſunt eſſe fratres noſtri S.R.E. Cardinales huiuſmodi, nõ requiſiti ad Concilium congregandum, ita vt ad pauciſſimos, Ro. Pontifici eorũ culpa ambitioneq; infenſos, ſchiſmaticos, ac extra domũ Dei poſitos, potuerit poteſtas vniuerſalis Eccleſiæ deuolui, imò potiùs ab eis vſurpari. Adijciamus ergò nunc huiuſmodi poteſtatis abuſum oſtendere, trium menſiũ & qua-

a clauium

Hier. 9.b

Exod. 22.

& quatuordecim dierũ ab eis tempus in ſuo (vt volunt) edicto ſeu conuocatiõe aſſignatum, & ad œcumenicum Concilium congregandum, hoc tam breui temporis ſpatio, poterit natiõibus Chriſtianis à Mediolano remotiſſimis legitimè innotuiſſe? Poteruntne, ſi innotuiſſet in termino, diœceſanas & metropolitanas ſynodos conuocare, celebrare, & perficere? Poteruntne, qui venturi decernerentur, ad tantum iter neceſſaria cõquiſiuiſſe? Poterunt principes, accedere volentes, populis ſibi ſubditis & ſtatus ſui ſecuritati • bonæ conſuluiſſe? Poterunt, quos
*benè mittere decreuerint, procuratores aut oratores plenè informatos mittere? Vix curſor expeditus, trium menſium & ſemi ſpatio ire & redire poſſet ſine ſarcinis, vndè & quò ipſi graues viros & multa ſecum impedimẽta trahẽtes, ſine quibus venire non poſſunt, putant, immò decernunt, accedere poſſe & oportere. Quare ſi nihil aliud, indictionem Concilij, quam attentarunt, in tempore præfixo accedendi impoſſibilitas ipſa penitùs eneruat: Sed poſſibile fuerit, & aliqua ratione decretum. hoc ipſum Concilij tempus loci ratio, indictionem ipſam nullam facit locus. Locus concilij, commodus eſſe debet, & tutus. Quis ignorat, (quod dolenter dicimus) vrbem Piſas prope 14. cõtinuos annos obſeſſam duriſſimè fuiſſe, & ad eam deſolatiõem bello redactam, vt rariſſimæ dom⁹ integris parietibus, in illa conſiſtant, & ferè nullæ ſint, quæ contignationibus & ſolarijs muniantur? Habitaréntne ibi S.R.E. Cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, principes ſeculares, vel oratores eorum, communitatum item nuncij? Habitaréntne doctores celeberrimi tam diuini iuris quàm humani, ruinoſas domos, ciuitatemq́; penitùs deſolatã ꝓ celebrando œcumenico concilio? Nunquàm talibus in locis ſcriptum eſt, Concilium generale fuiſſe celebratum. Reuoluantur omnes Conciliorũ œcumenicorum hiſtoriæ: apparebit, patrib⁹ noſtris ſanctis ſanè & prudentibus viris, ꝓ celebrando Concilio ante omnia cordi fuiſſe, eligere ciuitatem amplam, ædificijs accommodatam, ſalubris aëris, fertilis ſoli, cõuehendis commeatibus facilem, q̃ omnia ſi Piſis adeſſe quiſpiam affirmauerit, ruinę ciuitatis, ædificiorum rudera, villarum & vinearum euerſiones redarguant; ſic dicentẽ. Hæc tamẽ ſi Piſis eſſent integra, vt non ſunt, nec affirmari poſſunt ſine impudentia: quomodò eſt ad Piſás tutus acceſſus, vel in ea manſio, cùm omnis Tuſcia arma nunc tractet, & nos pro paſtorali, quod gerimus, officio nil magis premat, q̃ Florentinos & Senenſes, inter quos fremit bellũ, ne ſe armis inuicem impetant, continere? Fidem de re hac facere poſſunt pleriq; Chriſtiani principes, à nobis ſæpiùs & inſtantiùs requiſiti, ſuam per literas & nuncios authoritatem & gratiam interponere, vt ſi inter ſe hi populi pacem habere noluerint, per inducias ſaltẽ ab armis abſtineant. Igitur cùm, ex præmiſſis & alijs etiã notiſſimis cauſis, acceſſus ad Piſas, vel ibì manſio ſecura habenda veriſimiliter credi non poſſit, cùm ciuitas, ipſa deſolatione, habitationibus pro Concilio nõ ſit fulta, cùm ager vaſtitate ſit deſolatus, cùm tempus in edicto ſeu indictiõe ꝑfixum ſufficere non poſſit, & terminus aſſignatus ab illis, tempori, pro generali Concilio celebrando dari ſolito, non reſpondeat, cùm inſupèr indicentes nulla ſint authoritate ſuffulti, & ſi quam habere poſſent, illa, vt decuit & fieri oportuit, immò debuit, non ſint vſi, cùm edictum ipſum ſeu conuocatio de falſitate ſe conuincant: NOS conſiderantes, quanta cum difficultate & temporis diuturnitate prædeceſſores noſtri ꝑfati in eorum Concilijs celebratis, priſcas hæreſes & ſchiſmata, etiam aliquando Imperiali maieſtatę adiuuante ſuſtulerunt, quodq́; illa in totum extinguere nequiuerũt, cùm eorum aliqua (quod dolentes referimus) vſque ad hodiernum diẽ in ſua ꝑtinacia perdurent, quamq́; calamitoſa fuerint ꝑlatis & oĩbus Chriſtifidelib⁹ ſchiſmatũ tempora, ſupradicta oĩa, tanquàm pernicioſiſſima ſchiſmatum atq; errorum ſeminaria, q̃ aliquandiu conniuentibus oculis tolerauimus, expectantes eorũ ad cor reuerſionem, ob Chriſti charitatem zelumq́; domus ſuæ diſſimulare vlteriùs nõ valemus, timentes nobis improperari illud
*Ieremiæ, Nõ aſcendiſtis ex aduerſo, neque Ezech. 13.a
oppoſuiſtis vos murũ pro domo Iſrael. verentes etiam, ne figmenta erroresq́; ꝑdicti Chriſtifidelium minùs eruditorum mentes aliquo infidelitatis laqueo inuoluant, apud quos ſæpè (vt inquit Origenes in Cantica) Pulchriora videntur mendaciorum ſophiſmata, quàm documenta veritatis: & ne error, cui non reſiſtitur, approbari videatur, & veritas Deiq́; cauſa, & iura indefenſa opprimantur, habita ſuper his cum venerabilib⁹ fratribus noſtris eiuſdem S.R.E. Cardinalibus matura deliberatione, de eorundẽ Cardinalium conſilio & vnanimi cõſenſu, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ꝑdictas indictionem, conuocationem & publicationem aſſertas, ſchiſmaticę cõuenticulæ, ſynagogæ ſatanæ, & Eccleſiæ malignantium, ꝑ Dathan & Abiron authores ſchiſmatũ, eorumq́; ſocios, & alias ſupradictas ꝓcuratorio nomine dictorũ chariſſimorum filiorũ noſtrorũ Maximiliani Imꝑatoris Romanorum electi, & Ludouici Francorũ regis Chriſtianiſſimi, illuſtrium principũ, factas, indictas & publicatas, omniaq́; & ſingula in eis & qualibet earum contenta, & indè ſecuta quæcunq́;, quorũ tenores, acſi de verbo ad verbum præſentibus inſererentur, pro ſufficienter expreſſis & inſertis haberi volum⁹, tanq̃ à non habentibus facultatem, & ex minùs

nùs legitimis cauſis, ac incõgruis terminis &
loco, nulla, irrita & inania, non legitimè, ad
ſcindendum & ſcandalizandũ vniuerſalis Ec
cleſiæ vnitatem, facta, ne cancerosus morbus
inualeſcat, reprobamus, reuocamus, caſſam⁹,
irritamus & annullamus, reuocataq́; irrita,
caſſa, reprobata, & annullata haberi volum⁹,
ac (prout ſunt) nullius roboris vel momenti
fuiſſe & eſſe decernimus & declaramus. Di-
ſtrictiùs ſub excõmunicationis, anathematis
& maledictionis æternæ, ac dignitatũ & be-
neficiorum eccleſiaſticorum quorumcunq́;
ſecularium vel regulariũ, feudorũ, indultorũ,
priuilegiorum, conceſſionum, facultatum &
gratiarum priuationum ipſo facto, infamiæ,
& alijs in vniuerſalem Eccleſiã ſcandalizãtes,
& ſchiſma in ea diſcordiãq́; ſuſcitantes, eiſq́;
conſilium, auxilium vel fauorem præſtantes,
tam à iure quàm aliàs promulgatis & indictis
pœnis inhibemus. Necnon eiſdem Cardina-
libus, qui à nobis receſſerũt, (vt præfertur) ac
omibus & ſingulis cuiuſcunq́; dignitatis, ſta-
tus, gradus, ordinis, qualitatis, conditionis,
præeminentiæ, authoritatis, & nobilitatis ex-
iſtentibus, & quacunq́; eccleſiaſtica etiã car-
primitiali dinalatus, Patriarchali, *Prouinciali, archie-
piſcopali, epiſcopali, abbatiali, ſeu ſeculari,
regali, reginali, ac etiam Imperiali, ac alijs di-
gnitatibus & præeminentijs fulgentibus, &
quos ab omni vinculo iuramenti, cõuentio-
nis, obligationis & promiſſionis per eos for-
ſan factarum, proptereà abſoluimus & libe-
ramus, ac abſolutos & liberatos fore nuncia-
mus, ne indictiõibus, publicationibus, & cõ-
uocationibus prædictis, omnibusq́; alijs &
ſingulis, vel eorum aliquo per reprobos, aut
alios præfatos, vel eorum aliquem (vt præfer-
tur) factis, directè vel indirectè, tacitè vel ex-
preſsè, ſeu quouis quæſito colore adhereãt,
accedant, interſint, obediant, aſſiſtant, conſi-
lium, auxilium vel fauorẽ præſtent, aut quo-
ſecta modolibet intendant, vt peſſima *facta ſuis
erroribus confuſa tanquàm nebula diſſoluã-
tur, etiam inhibemus. Omniaq́; & ſingula, ci-
uitates, terras & loca quæcunq́;, ad quæ per-
uerſa Concilia, ſeu potius conciliabula, ſchi-
ſmaticas conuenticulas, ſynagogas ac eccle-
ſias malignantium huiuſmodi indicentes, &
eis adhærentes, obedientiam, conſilium, au-
xilium, vel fauorem aliquem (vt præfertur) p̃-
ſtantes, & eorum quemlibet declinare conti-
gerit: & in quibus Concilia ſeu conciliabula,
aut eccleſias malignantium huiuſmodi cele-
brari, vel coadunari, & congregari cõtigerit,
eccleſiaſtico ſubijcimus interdicto. Et nihi-
lominus bonam intentionem noſtrã exequi
volentes, vt antiquæ hæreſes, quæ in diuerſis
Chriſtianorum partibus nondum extinctæ
ſunt, & peſſimum nouiter pullulans ſchiſma
extinguantur, reformationiq́; morũ tam ec-
cleſiaſticorũ quàm ſeculariũ perſonarũ, quæ
de iure vel cõſuetudine, reformatiõi vel de-
terminationi Concilij ſubijciũtur, bellorũq́;
imminentium ſeditioni cõſulatur, vnicuiq́;
quod ſuum eſt, reddatur, iuſtitia & pax ſe in- Pſalm. 84.
uicem oſculentur, Chriſtiq́; fideles in pace &
vnitate, in Dei nomine, non ex paſſionũ pri-
uatarum fomite, quæ (vt ex geſtis diuerſorũ
conciliorũ apparet) peſſimos effectus parere
conſueuit, cõgregati, ad faciendũ expeditio-
nem contra infideles iam regnum Siciliæ in-
feſtantes, meliora ac nobiliora loca Chriſtia-
norum occupantes, præſertim Hieruſalẽ ma-
trem noſtram antiquam, & ex antiqua Chri-
ſtianorum negligẽtia deperditam, faciliùs &
promptiùs intendant, IN NOMINE ſanctæ &
indiuiduæ Trinitatis, patris, & filij, & ſpiri-
tusſancti, authoritate omnipotentis Dei, ac
beatorum Petri & Pauli Apoſtolorũ eius, quã
in terris fungimur, de ſimili eorũdem fratrũ
conſilio & aſſenſu, œcumenicum, vniuerſale
ac generale Concilium in alma vrbe noſtra,
cõmuni omniũ patria, loco aptiſſimo & tu-
tiſſimo, apud Lateranũ, vbi plurima concilia
per antiquos & patres noſtros habita fuerũt,
& altiſſimus Petri ſedẽ collocari voluit, lite-
ratorumq́; & peritorũ numerus copioſus ha
betur, poſt feſtum reſurrectionis Dñi noſtri
Ieſu Chriſti proximè futurũ inchoandũ, an-
no Dñi 1512. die Lunæ, 19 menſis Aprilis, quę
erit feria 2. poſt octauã eiuſdẽ reſurrectionis
celebrandũ, &, vt ſequitur, authore Dño fi-
niendũ, nunciamus, conuocamus, ſtatuimus,
indicimus & ordinamus, licèt nos nõ lateat,
hãc nouẽ menſiũ præfixionẽ pro ſacro cõci-
lio generali celebrando, ex tot longinqs mũ-
di partibus venturis fortaſſis nõ ſufficere, &
de breuitate notari poſſe ad tantã rem pera-
gendã, præſertim cùm à ſanctis patribus Ro-
manis pontificibus prædeceſſoribus noſtris
aſſignato tẽpori ad ſimilia generalia Cõcilia
cõgreganda nõ reſpõdeat, qui nunq̃ minùs
quàm annũ ad hoc inchoandũ aſſignaſſe re-
periuntur. Sed quia ad Chriſtianiſſimũ regẽ
prędictũ, & quoſdã alios Principes de incho-
ando generali cõcilio in tẽpore præſentibus
inſerto, literas dedimus: & inſupèr, ne volen-
tibus nos & venerabiles fratres noſtros eiuſ-
dem S. R. E. Cardinales calũniari, anſam da-
remus, ſi lõgius tẽpus ſtatuiſſemus, viſum eſt
nobis hunc terminũ aſſignare. Inſupèr præfa-
tis & alijs venerabilib⁹ fratribus, Patriarchis,
archiepiſcopis, epiſcopis, monaſteriorũ ab-
batibus & prælatis, præſertim ſub vinculo iu-
ramenti ad viſitandũ certis tẽporibus limina
Apoſtolorum Petri & Pauli, etiam tempore
ſuæ promotionis adſtrictis & obligatis, non
obſtantibus quibuſuis cõceſſionibus, priui-
legijs, & indultis, eis, eorumq́; eccleſijs, mo-
naſterijs & beneficijs per dictos prædeceſſo-
res noſtros aut nos cõceſſis, cõfirmatis & in-
nouatis, quæ pro expreſſis habentes, ex certa
ſciẽtia & plenitudine præmiſſis, caſſamus, ir-
ritamus & annullamus. Omnibusq́; alijs ec-
cleſiaſticis, vel ſecularibus, etiã regib⁹ & prin-
cipib⁹, cęteriſq́; perſonis, quę de iure vel cõ-

ſuetudine in congregationibus generalium Conciliorum ſolent interuenire, ceſſante legitimo impedimẽto, de quo legitimè docere teneantur, per ſe vel alios idoneos nuncios, procuratores, vel oratores, legitima mãdata habentes, ſub excommunicationis, alijsq́; de iure vel cõſuetudine, aut aliàs nõ accedentibus ad generale conciliũ indictũ pœnis, mãdamus vt ad ipſum conciliũ Lateraneñ accedere, & vſq; ad dicti Cõcilij concluſionem & diſſolutioné per nos vel authoritate noſtra fiendam, in dicta vrbe morari debeant: Necnon chariſſimos in Chriſto noſtros & eiuſdẽ Romanæ Eccleſiæ filios Maximilianum Romanũ Imperatoré electũ prædictũ, cęterosq́; Chriſtianorum illuſt. reges, duces, marchiones, comites & alios nobiles in virtute ſanctę obedientiæ rogamus, hortamur & monem⁹, vt opem & operam adhibeãt efficaces, quòd omnes & ſingulæ, tam eccleſiaſticæ quàm ſeculares perſonæ, in eorum regnis, ducatibus & dominijs cõſiſteñ, quæ in generalibus cõcilijs de iure vel cõſuetudine intereſſe conſueuerunt, ad conciliũ Lateraneñ huiuſmodi, ceſſante impedimento prædicto, accedãt, poſtpoſitis odijs, cõciliatis in ſpiritu ſancto, non aũt paſſionibus repleti, veramq́; domũ Dei facientes, & his quæ ad Dei laudem, Eccleſiæ exaltationé, vnitaté & reformationé, ſchiſmatũ verò & hæreſum totalé extirpationem, fideliumq́; prædictorum pacé & ſalutem concernunt, charitate muniti intendãt. Et ne ad tantum laudabile & neceſſariũ opus accedere debentes, aliquibus de cauſis ſeu figmentis ab acceſſu ad dictũ concilium Lateraneñ quomodolibèt retrahantur, omnibus & ſingulis in cõgregationibus conciliorum generalium adeſſe ſolitis, & ad dictum cõcilium Lateranẽſe venientibus, eorumq́; ſeruitoribus & familiaribus cuiuſcunq; ſtatus, gradus, ordinis, cõditionis vel nobilitatis exiſtẽtibus, eccleſiaſticis & ſecularib⁹, pro ſe & bonis eorum quibuſcunq;, per ciuitates, terras, & loca terreſtria & maritima dictæ Romanæ Eccleſiæ ſubiecta, ad concilium Lateranẽſe ad vrbem huiuſmodi veniendi, & in ea morandi & liberè cõſiſtendi, & ab ea quotiès videbitur recedendi, etiam poſt quatuor mẽſes poſt dicti concilij Lateranẽſis cõcluſionem & diſſolutionem, liberum, tutum, & ſecurũ ſaluum conductum, ac plenam & omnimodam ſecuritatem de cõcilio & poteſtate præmiſſis, damus & cõcedimus, aliosque ſaluos cõductus & ſecuritates habere cupientibus dare pollicemur, eosq́; benignè & charitatiuè tractabimus & ſuſcipiemus. Mandantes ſub indignationis noſtræ & alijs arbitrio noſtro infligendis pœnis, omnibus & ſingulis gentibus noſtris armigeris, equeſtribus & pedeſtribus, ac arcium noſtrarum Caſtellanis, ciuitatum terrarumq́; & locorum dictæ Romanæ Eccleſiæ ſubiectorum Legatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Locatenentibus, Poteſtatibus, Officialibus & vaſallis, vt, nõ obſtantibus quibuſuis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, legibus Imperialibus, ſtatutis quoq; & conſuetudinibus municipalibus, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, aut quauis alia firmitate roboratis, quæ ſaluo conductui & ſecuritati præmiſſis in aliquo derogare, ſeu illos quomodolibèt impedire poſſent, etiã ſi talia forent, de quibus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & indiuidua, non autem per generales clauſulas id importantes, mentio ſeu quæuis alia expreſſio habenda foret, *illarum omnium tenores præſentibus, acſi de verbo ad verbum insererentur, pro expreſſis habentes, venientes ad Concilium Lateranẽſe huiuſmodi, liberè, tutè & ſecurè tranſire, morari & recedere permittant, & permitti faciãt, ne tantũ, *taleq́; laudabile & neceſſarium Concilium Lateranẽſe diſtrahatur, & vt ad illud venientes, tutè & in pacis trãquillitate viuere, dicere & expedire valeant, quæ omnipotẽtis Dei honorem concernent, totiusq́; Eccleſiæ ſanctæ ſtatum: Decernentes nihilominùs irritũ & inane, quicquid contra indictionem concilij Lateraneñ per nos *indictam huiuſmodi, ſeu ad impedimentum, præiudicium aut dilationem eiuſdem, per ſchiſmaticam *conuenticulam & eccleſiam malignantium prædictas, ſeu quemuis alium, quauis authoritate, quouis ingenio aut quæſito colore, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Inſupèr, vt præmiſſa omnia & ſingula ad omniũ, ad quos ſpectat, notitiam & cognitioné deueniant, omniumq́ue, quæ in præſentibus literis continentur, certa & indubitata notitia habeatur, nullusque præmiſſorum ignorantiam iuſtè prætendere poſſit, nec ſe legitimè excuſare, cùm etiam ad intimandum aliquibus perſonaliter in præſentibus literis comprehenſis, tutus non pateat acceſſus, literas prędictas: volumus & decernimus, præſentes literas noſtras, per aliquos curiæ noſtræ curſores vel notarios publicos, in baſilica principis Apoſtolorum & Eccleſia Lateranenſi, hora diuinorum, dum ibi multitudo populi ad diuina audiendum conuenire & congregari conſueuit, publicè ac alta & intelligibili voce legi & publicari, & dictarum eccleſiarũ portis ſiue valuis, & in acie Campifloræ & Cancellariæ Apoſtolicæ affigi, & ibidẽm per aliquod temporis ſpatium dimitti debere, vt ad ſingulorum notitiam publicamque notionem deuenire poſſit: Tranſumptisque illarum, manu publicorum notariorum factis vel ſubſcriptis, ſigilloq́; alicuius prælati munitis, fidem indubiam adhiberi. Omneſque & ſingulos in illis comprehenſos, & ad quos pertinet, perindè arctari & conſtringi ac teneri & obligari ad obſeruantiam omnium & ſingulorum in eis contentorum, cuiuſcunq; gradus & dignitatis exiſtant eccleſiaſticę vel mundanæ, poſt lapſum vnius integri menſis à data

* illorum

* for. tamq́;

* for. *indictã

à data præſentium numerandi, in omnibus & per omnia,& perinde ac ſi perſonaliter & in propria perſona intimatæ fuiſſent, & eis perſonaliter præſentatæ, pręſentium tenore decernimus,ſtatuimus & declaramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reprobationis,reuocationis,caſſationis,irritationis,annullationis,declarationis, abſolutionis, liberationis, inhibitionis, interdicti,nunciationis,conuocationis, ſtatuti, indictionis, ordinationis, conceſſionis, mandati,voluntatis & decreti infringere,vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotētis Dei,ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius,ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ milleſimo quingenteſimo vndecimo, quintodecimo Kalend. Auguſti,Pontificatus noſtri anno 8.

Sigiſmundus
D.de Comitibus.

Ego Iulius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi.

DOMINVS MIHI ADIVTOR, NON TIMEBO QVID FACIAT MIHI HOMO.

S.Petrus, S.Paulus.
Iulius Papa II.

Ego Raphael epiſcopus Oſtieñ,Card.S.Georgij,Camerarius ſubſcripſi.

Ego Dominicus epiſcopus Portueñ, Card. S.Marci,ſubſcripſi.

Ego Iacobus epiſcopus Albaneñ, Card. Arboreñ,ſubſcripſi.

CARDINALES PRESBYTERI.

Ego Nicolaus Cardinal. tituli ſanctæ Priſcæ, ſubſcripſi.

Ego F.Cardinal.de Claromonte manu propria.

Ego Marcus tituli ſanctæ Mariæ Tranſtiberim,Card.Senogallieñ.

Ego Robertus tituli ſanctæ Anaſtaſiæ presbyter Card.Nanneteñ.

Ego Leonardus tituli ſanctæ Suſannæ presbyter Card.ſubſcripſi.

Ego Chriſtophorus tituli ſanctæ Praxedis presbyter Card.ſubſcripſi.

Ego Sixtus tituli ſancti Petri ad vincula presbyter Card. Vicecanc.ſubſ.

Ego Chriſtophorus Eboraceñ. tituli ſancti Petri & Mar.presbyter Card.ſubſc.

Ego Antonius tituli ſancti Vitalis presbyter Card.ſubſcripſi.

Ego Petrus tituli ſancti Euſebij presbyter Card.ſubſcripſi.

Ego Achilles tituli ſancti Sixti presbyter Card.Bononieñ,ſubſcripſi.

Ego F.tituli ſancti Clemētis presbyter Card. ſubſcripſi.

DIACONI CARDINALES.

Hic poſteà fit Leo 10. Ego Ioānes ſanctæ Marię in Dominica diac. Card de *Medicis,manu propria ſubſc.

Hic verò *Paulus 3. Ego Alexander ſancti Euſtachij diac. Card. de Farneſio,manu propria ſubſcripſi.

Ego Ludouicus ſanctæ Mariæ in Coſmedin diac. Cardin. de Aragonia, manu propria ſubſcripſi.

Ego Marcus ſanctæ Mariæ in Porticu diac. Card.*Cornelius,manu propria ſubſc. *Cornelieñ

Ego B.ſancti Hadriani diac.Card.ſubſc.

Ego Alphonſus S.Theodori diac. Card. Petrucius,ſubſcripſi.

A tergo verò *dictæ Bullæ erant verba executionis & publicationis,& intimationis dictæ bullæ per tres curſores infraſcriptos, facta ſub hac forma,videlicet: *dictarū literarū apoſtolicarū infraſcripta verba erant.

Anno à natiuitate Domini 1511.indictione decimaquarta,die verò Veneris,vigeſimaquarta mēſis Iulij,Pontificatus S.D.N. Iulij diuina prouidentia Papę ſecundi anno octauo, retroſcriptæ literę Apoſtolicæ conuocationis Concilij generalis,publicatæ & affixę fuerunt in valuis ſancti Iacobi Hiſpanorum de vrbe,dum celebrabantur diuina, vbi magna multitudo conuenerat tam curialium,quàm Officialium & Romanorum propter feſtum ſolenne,quod in eadem Eccleſia celebrabatur.Eadem die in veſperis, dum celebrabantur diuina, publicata & affixa fuit in valuis Principis Apoſtolorum de vrbe.Die verò ſequenti ſabbati, retroſcriptam bullam in Baſilica Principis Apoſtolorum de vrbe, hora Miſſæ,dum celebrabantur diuina,& multitudo copioſa aſſiſteret, ego Petrus Mengiuar præfati D.N.Papę curſor,alta & intelligibili voce coram omni populo dictam bullam de verbo ad verbum legi,lectamq́; ad valuas dictæ baſilicę affiximus,& per ſpatiū vnius horæ affixam dimiſimus. Eadem die dictā bullam publicauimus,& affiximus in valuis Cācellariæ Apoſtolicę, & affixā dimiſimus durante cancellaria.Eodem die in eccleſia ſancti Ioānis in Lateraň,hora veſperarum, dum celebrabantur Diuina,ego Petrus Mengiuar S.D.N.Papę curſor, dictā bullā alta & intelligibili voce legi,lectamq́; ad valuas dictę Eccleſiæ affiximus & publicauimus, & per ſpatium vnius horæ affixam dimiſimus.Eadem die retroſcriptam bullam publicauimus, & affixam dimiſimus per ſpatium duarum horarum in acie Campifloræ, vt moris eſt. Per nos Honofrium Baleſtarium,Petrum Mēgiuar,& Ioannem Bernardi,pręfati domini noſtri Papę curſores.Et ita fidē facimus, & manibus proprijs ſcripſimus, & ſubſcripſimus.

Ita eſt,Honofrius Baleſtarij curſor.
Ita eſt,Petrus Mengiuar curſor.
Ita eſt,Ioannes Bernardi curſor.

Deinde pręlibatus S. D. N. dominus Iulius Papa ſecundus,prorogauit Concilium generale huiuſmodi ad certum alium terminum, vt in literis Apoſtolicis deſupèr confectis plenius continetur, quarum tenor ſequitur,& eſt talis:

BVLLA PROROGATIONIS concilij generalis.

IVlius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Inſcrutabilis diuinæ prouidentiæ altitudo ad hoc nos, maximę poteſtatis deſupèr plenitudine tradita, ſuper vniuerſum gregem Dominicum prę ſulem conſtituit, vt ad remouendum atque extirpandũ de agro Domini vepres, ex quibus poſſent eccleſiæ ſuæ ſanctæ & Chriſtianę reipublicæ diſſenſiones & ſcandala prouenire, cura & ſolicitudine aſſidua ac peruigili intẽdamus, & vt ea congruo tempore, & ſine alicuius incommodo & periculo expediri valeant, oportunè prouideamus. Nuper ſiquidem cupientes generale Concilium in alma vrbe noſtra apud Lateraň, vbi plurima Concilia habita fuerunt, iuxta deliberationem & ordinationem per nos de fratrum noſtrorũ S.R.E. Card. conſilio & aſſenſu factam, die Lunæ decimanona præſentis menſis Aprilis, quę erit feria 2. poſt octauam feſti reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti proximè pteriti, authore Domino celebrare, vt illa in eo ſtatuerentur & fierent, quæ cederent ad laudem Dei, & Eccleſiæ exaltationem, vnitatem & reformationẽ, ac ſchiſmatum & hæreſum totalem extirpationem, fideliumq́; pacem & ſalutem, ac bonum publicum Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, huiuſmodi venerabilibus fratrib⁹ noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, monaſteriorum Abbatibus, & prę latis, omibuſq́; alijs eccleſiaſticis, vel ſecularibus, etiã Regibus & Principibus, cęteriſque perſonis, quæ de iure vel conſuetudine in congregationibus generalium Conciliorum ſolent interuenire, ceſſante legitimo impedimẽto, de quo legitimè docere tenerent per ſe vel alios idoneos nũcios, procuratores, vel Oratores legitima mandata habentes, ſub excõmunicationis, alijſq́; de iure vel conſuetudine, aut aliàs, non accedentibus ad generale Concilium indictum infligi ſolitis pœnis, mandauimus, vt ad ipſum Concilium Lateraneň accedere, & vſq; ad dicti Concilij concluſionem & diſſolutionem, per nos vel authoritate noſtra faciendã, in dicta vrbe morari deberent. Necnon chariſſimos in Chriſto filios noſtros & eiuſdem Rom. Eccleſiæ filios, Maximilianum in Roman. Imperatorem electum, cæteroſq́; Chriſtianorum reges, Illuſtres, Duces, Marchiones, Comites, & alios nobiles in virtute ſanctæ obedientiæ rogauimus, hortati fuimus & monuimus, vt opem & operam adhiberẽt efficaces, quòd om̃es & ſingulę tam eccleſiaſticæ, quàm ſeculares perſonæ, in eorum regnis, ducatibus & dominijs conſiſtẽtes, quæ in generalibus Concilijs de iure vel conſuetudine intereſſe cõſueuerunt, ad Concilium Lateraneň huiuſmodi, ceſſante impedimento prędicto, accederent, prout in noſtris indè confectis literis pleniùs cõtinetur, ac locum apud Lateranum pro Cõcilio huiuſmodi habendo præparauimus, & pro reformatione prædicta ſtatuenda, puro corde & recta voluntate adimplere proponimus, ac ex literis chariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Ferdinandi Aragoniæ & Siciliæ, ac Henrici Angliæ, & aliorum regum illuſtrium, aliorumq́; Principum nobis conſtet, Epiſcopos & alios prę latos regnorum & dominiorum ſuorum, ad concilium per nos indictum venire, & in itinere eſſe. Verùm ꝓpter conflictum apud ciuitatem noſtram Rauennam Romandiolæ prouinciæ nuper habitum, vbi magna hominum ſtrages ſecuta fuit, cùm non ſolùm rei militari operamdantes, ſed etiã incolæ & habitatores illarũ partium ad prædam intenti exiſtant, & propterea etiam prælati & alij ad cõcilium huiuſmodi veniẽtes, ſine magno incommodo & vitæ diſcrimine, per ciuitates & loca Romandiolę, & illis circumuicina tranſire non valeant, viarumq́ue itinera tuta non ſint, ac proxima dies Lunæ, qua concilium per nos indictum huiuſmodi inchoari, ac prę lati & cęteri huiuſmodi concilio intereſſe debebant, inſtare noſcatur, ipſiq́ue prę lati adhuc non venerũt, & *propterea præmiſſa remorari aliquandiu cogantur. Nos igitur Archiepiſcoporum & epiſcoporum, ac aliarum perſonarum ad cõcilium huiuſmodi accedentiũ, periculis obuiare, & eorum commodo prouidere volentes, habita ſuper his cum prę fatis venerabilibus fratribus noſtris matura deliberatiõe, & ipſorum communi conſilio & aſſenſu, tẽpus concilij celebrandi huiuſmodi ad hoc, vt Archiepiſcopi, Epiſcopi, & prælati, ac Abbates, & alij ad concilium huiuſmodi accedentes, & in itinere exiſtentes, inchoando concilio intereſſe poſſint, ad Kalendas Maias proximè futuras authoritate Apoſtolica tenore prę ſentium prorogamus, non obſtantibus præmiſſis, ac alijs conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſq́; contrarijs quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam noſtræ volũtatis & prorogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorũ eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo duodecimo, quintodecimo Kalendas Maij, Pontificatus noſtri anno nono.

*propter

ALIA PROROGATIO SESSIONIS.

¶Succeſſiuè verò idem D. N. Papa ad aliumcertum terminum cõcilium prędictum prorogãdum duxit, & prorogauit, prout in Breui Apoſtolico deſupèr confecto pleniùs continetur, cuius quidem tenor ad verbum de verbo ſequitur, & eſt talis:

Iulius

IVlius Papa ſecundus, ad futuram rei memoriam. Romaň Pontifex Dominici gregis ſuprema ſibi diſpoſitione commiſſi curam agere ſtudens, ea, quæ pro vniuerſalis Eccleſiæ reformatione, & eiuſdem gregis vtilitate, ac catholicæ fidei & reipublicæ Chriſtianæ exaltatione certo præfixo tempore fieri ordinauerat, nonnunquàm ad aliud breue tempus, ſubſiſtente cauſa, libenter prorogat & extendit. Nuper ſiquidem cupientes generale concilium in alma vrbe noſtra apud Lateranū, vbi plurima concilia habita fuerunt, iuxta deliberationem & ordinationem per nos de fratrum noſtrorum R. S. E. Cardinalium conſilio & aſſenſu factam, die Lunæ 19. præſentis menſis Aprilis, quæ fuit feria ſecūda, poſt octauam feſti reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti proximè præteriti, authore Domino celebrare, vt illa in eo ſtatuerentur & fierent, quæ cederent ad laudē Dei, & Eccleſiæ exaltationem, vnitatem & reformationem, ac ſchiſmatum & hæreſum totalem extirpationem, fideliumque pacem & ſalutem, ac bonum publicum Eccleſiæ ſanctæ, huiuſmodi venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, monaſteriorum Abbatibus, & prælatis, omnibusque alijs eccleſiaſticis vel ſecularibus, etiam Regibus & Principibus, cæteriſque perſonis, quæ de iure vel conſuetudine in congregationibus generalium conciliorum ſolent interuenire, ceſſante legitimo impedimento, de quo legitimè docere tenerentur per ſe vel alios idoneos nuncios, procuratores vel oratores legitima mandata habentes, ſub excommunicationis alijſque de iure vel conſuetudine, aut aliàs, non accedentibus ad generale concilium indictum infligi ſolitis pœnis, per quaſdam mandauimus, vt ad ipſum concilium Lateranenſe accedere, ac vſque ad dicti concilij concluſionem & diſſolutionē, per nos vel authoritate noſtra faciendam, in dicta vrbe morari deberent: Necnon chariſſimos in Chriſto filios noſtros & eiuſdem Romanæ Eccleſiæ filios, Maximilianum in Romanum Imperatorem electum, cęteroſq; Chriſtianorum reges illuſtres, Duces, Marchiones, Comites, & alios nobiles in virtute ſanctæ obedientiæ rogauimus, hortati fuimus, & monuimus, vt opem & operam adhiberent efficaces, quòd omnes & ſingulę, tam eccleſiaſticæ quàm ſeculares perſonæ, in eorum regnis, ducatibus & dominijs conſiſtētes, quæ in generalibus concilijs de iure vel conſuetudine intereſſe conſueuerunt, ad cōcilium Lateranenſe huiuſmodi, ceſſante impedimento prædicto, accederent, ac locum apud Lateranum pro concilio huiuſmodi habendo præparauerimus, ac pro reformatione prædicta ſtatuenda puro corde & recta voluntate adimplere propoſuerimus, ac chariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Ferdinandi Aragonum & vtriuſque Siciliæ, ac Henrici Angliæ, & aliorum regum illuſtrium literis intelligeremus, Epiſcopos & alios prælatos Regnorum & dominiorum ſuorū, ad Concilium per nos indictum huiuſmodi venire, & in itinere eſſe, ac propter conflictum apud ciuitatem noſtram Rauennę Romandiolę prouinciæ nuper habitum, vbi magna hominum ſtrages ſecuta fuit, non ſolùm rei militari operam dantes, verùm etiam incolæ & habitatores illarum partium ad prædam intenti exiſterent, & proptereà prælati & alij ad concilium huiuſmodi venientes, ſine magno incommodo & diſcrimine tranſire non valerēt, viarumque itinera tuta non eſſent, ac dies Lunæ, in qua concilium per nos indictum huiuſmodi inchoari, ac prelati & cæteri huiuſmodi concilio intereſſe debebant, inſtare noſceretur, ipſique prælati tunc nō veniſſent, & proptereà remorari cogerentur: nos habita ſuper his cum præfatis venerabilibus fratribus noſtris matura deliberatione, ac de ipſorum communi conſilio & aſſenſu, per alias noſtras literas tēpus Concilij celebrandi huiuſmodi, ad hoc, vt Archiepiſcopi, Epiſcopi & prælati, & Abbates, & alij ad concilium huiuſmodi accedentes, & in itinere huiuſmodi exiſtentes, inchoando concilio intereſſe poſſent, ad Kalend. Maij proximè futuras prorogauimus, prout in ſingulis noſtris literis pleniùs continetur. Cùm autem terminus prorogationis huiuſmodi inſtare noſcatur, & cauſę prorogationis huiuſmodi non ſolùm non ceſſauerunt, verùm etiam noui incendij, quod prope vrbem exoriri inceperat, & indiès magis augeri formidabatur, extinctioni ſumma diligentia operam dare ſtuduerimus: nos itaque habita ſuper his cum præfatis venerabilibus fratribus noſtris matura deliberatione, ac de ipſorum conſilio & aſſenſu, concilij celebrandi tempus prorogatum huiuſmodi (vt præfertur) ad feſtum inuentionis ſanctæ Crucis, quod erit tertia Maij proximè futuri, authoritate Apoſtolica tenore præſentium prorogamus pariter & extendimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die vigeſimanona Aprilis 1512. Pontificatus noſtri anno 9.

Poſtmodùm verò lectis ſupradictis bullis, idem Reuerendiſſimus dominus Alexander proſecutus eſt eandem ſchedulam tenoris infraſcripti:

Statuto itaque tempore congregati per Dei gratiam, vnà cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & noſtra curia, pręſignato in loco Lateranenſis ipſius baſilicæ, de ſacræ ſynodi huius conſilio, publicæ fidelium paci, Catholicę fidei *prorogationi, & reformationi vniuerſalis Eccleſiæ, necnon hęreticæ prauitatis nuper exortæ extirpationi intendentes, quia non ſatis in re tam ardua & ponderoſa per ſe conſilia humana ſufficiunt, niſi diui-

for. *propagationi

diuinum adſit auxilium, ab ipſo per orationes & cultum Dei ſumentes initium, hoc ſacro generali approbante concilio ſtatuimus, *ſpecialis vt hac ipſa die* ſpeciali ad hoc conſtituta, celebrẽ Miſſa, queadmodùm eſt per Dei gratiam celebrata: quã etiam iuſſimus, & in hac & in ſingulis alijs collegiatis, tam ſecularibus quàm regularibus vrbis Romæ eccleſijs, ſemel in hebdomada, videlicet feria 2. ſacro hoc durante concilio, celebrari. Vtq; feruentiùs eiuſdem ſacri concilij celebrationi fideles aſſiſtant, ampliori ſe gratiæ munere ſentientes refectos, omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, videlicet ſacerdotibus eaſdem Miſſas celebrantibus, pro ſingulis Miſſis annos tres, intereſſentibus verò duos, de iniunctis eis pœnitentijs in Domino relaxamus in forma Eccleſiæ conſueta. Ad cuius Miſſę etiam celebrationem hortamur venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ eccleſię Cardinales, necnon Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & dilectos filios Abbates, cæteroſque in ſacerdotali ordine conſtitutos, vt & ipſi, ad impetrandum Diuinum auxilium, cum deuotione ſingulis ſeptimanis prędictã Miſſam celebrent ſemel, quibus celebrantib⁹ & celebrationi intereſſentibus ſimiles gratias largimur. Hortamur in Domino etiam omnes & ſingulos, qui Chriſti nomine cenſentur, vt ad conſequendum inceptę rei proſperum ſucceſſum & optatam cõſummationem, diligenter precibus, orationibus, ieiunijs, eleemoſynis, alijſque pijs operibus velint inſiſtere, vt Deus, noſtra & ipſorum humilitate placatus, dignetur felicem exitum huic ſacræ congregationi cõcedere. Inſupèr, quia veterum cõciliorum & patrum ſanctorum inſtituta nos monent, vt à concernentibus catholicam fidem ſacra incipiatur ſynodus, & ſeruandam eſſe laudabilem conſuetudinem cenſeamus, attendentes, talia propter eorum arduitatem & pondus, diligentiam & ſpatium temporis capax exigere, hortamur omnes & ſingulos literarum peritiam habentes, quibus huic ſacro generali cõcilio intereſſe cõtinget, vt diligenter ſecum & cum alijs illa cogitent atq; tractent, quę eis videbũtur ad hanc rem vtilia & oportuna, & cùm primùm commodè poterunt, illa ad noſtrã huiuſq; ſacræ ſynodi notitiam referant, vt tempore opportuno terminari poſſint, q̃ tenenda vel repudianda pro vtilitate & ipſius Catholicæ fidei incremento videbũtur. Hortamur propterea cõgregatos hîc omes alioſq; ad ſynodum hanc ſacram venturos, vt cogitare diligenter velint, deinde proponere ea, per quæ poſſit etiam cõgregatio Catholicorum ad debitam reformationem & tranquillitatem optatam Deo iuuante perduci. Noſtręq; intentionis & mentis eſt, vt omes hac cauſa congregati, cùm omnimoda libertate dicere, conſulere, & facere omnia & ſingula, quæ ad pręmiſſa putauerint pertinere, poſ-

ſint & valeant, iuxta aliorum conciliorũ antiquorum conſuetudinem. Vt autem notus ſit omnibus modus, qui in ſacræ huius ſynodi proceſſu erit ſeruãdus, tam quo ad ea, quæ dicenda terminandaq; erunt, quàm quo ad conſeſſum & geſtum, iuxta tenorem canonis Toletañ, erit hîc norma notata. Tolet. 11. c. 1

In loco benedictionis conſidentes ſacerdotes Domini, nullis debent aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuſlibet tumultibus perturbari, nullis etiam vanis fabulis & riſib⁹ agi, & (quod deterius eſt) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere. (5. q. 4. In loco) Si quis enim (vt ait Apoſtolus) religioſum ſe putat, non refrenans linguam ſuam, ſed cor ſuum ſeducens, huius vana eſt religio. (Iaco. 1. d) Cultũ enim ſuum iuſtitia perdit, quãdo ſilentia iudicij obſtrepentium turba confundit, dicẽte propheta: Erit enim cultus iuſtitiæ, ſilentiũ. (Eſa. 32. d) Debet ergo, quicquid aut conſidentium cõſultationibus agitur, aut à cauſantium parte proponitur, ſic mitiſſima verborum relatione proferri, vt nec contentioſis vocibus audientiam turbent, nec iudicum vigorem de tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu concilij hæc quæ præmiſſa ſunt, violanda crediderit, & cõtra hæc interdicta aut tumultu, aut contumelijs, vel riſibus conciliũ conturbauerit, iuxta legis diuinæ edictũ, quo pręcipitur, Eijce deriſorem, & exibit cũ eo iurgiũ: (Prou. 22. b) cum omni dedecore de cõſeſſione abſtractus, à cõmuni cœtu ſecedat, & trium dierũ excõmunicationis ſententiã perferat. Quoniã verò cõmuniter cõtingere poteſt, q aliqui ex cõſidentibus non erunt in ſedibus debitis collocati, eodem ſacro approbante concilio decernimus, quòd ex ſeſſione huiuſmodi nulli eccleſiaſticæ vel ſeculari perſonæ præiudicium generetur. Quia etiam ad proſecutionem huius generalis concilij, miniſtri & officiales idonei requirũtur, hoc eodem ſacro approbante cõcilio, infraſcriptos ſpectatæ fidei ſufficientesq; viros ad ipſa miniſteria deputauimus, videlicet: In primis dilectum filium nobilem virum Cõſtantinum Conunatũ Macedonię Ducem, Achaię principem, generalem concilij cuſtodem, conſeruatores almæ vrbis, & officiales Romanos loci ipſius cõcilij. Milites autem Hieroſolymitanos, perſonę noſtrę curã habere volumus. Item dilectos filios Nicolaum Lipomanum, Franciſcum Spinulam, Alphõſum de Lerma, & Paulũ de * Ceſis notarios noſtros, qui videndi omnes ſcripturas, quæ in eodem concilio fient, curam habeãt ſpecialem, ita quòd cõcorditer & ordinatè fiant, ſicut decẽs eſt, & omnibus ordinatis in pręfato concilio ſe ſubſcribãt. Necnõ dilectos filios magiſtrum Benedictum Trulleti, Bernardum Sculteti, Bernardinũ de Cõteras, Franciſcum de Atauantis, pręfati cõcilij notarios & ſcribas, qui notarijs ſupradictis ſubalternent. Item dilectos filios Thomam Phædram bibliothecæ

noſtræ præfectum, & Bartholomęum Salicetum eiuſdem concilij ſecretarios: necnon dilectos filios Iacobum Simonetam cauſarum ſacri palatij auditorem, Hieronymum de Geuutijs Apoſtolicæ camerę auditorem, Aluarottum de Aluarottis literarum Apoſtolicarum abbreuiatorem ex maiori parco, Manilium Rabbum acolythum capellæ noſtræ, ſcrutatores votorum. Quorum duo ex vna, alij verò ex altera præfati concilij parte vota ſcrutētur, & cum ipſis duo ex eiſdem notarijs, & duo ex ſcribis ſupradictis in votorum ſcrutatione ſemper debent intereſſe. Dilectos filios Paulum Plancam, Iuſtinum de Caroſijs fiſcalem, Angelum de*Ceſis, Ioannem Baptiſtam de Senis, Melchiorem de Bardaſinis aduocatos, Marianum de Puccinis fiſcalem, Thomam Regis, & Bernardum Mocharum procuratores. Locorum autem aſſignatores, Paridem de Graſſis, & Baltaſſarem Nicolai Viterbiēſem, magiſtros cæremoniarum volumus*loca aſſignare debentibus in concilio ſedere. Si qua verò legenda occurrerint ſeſſione ſequenti, venerabilem fratrem Archiepiſcopum Spalateñ, ei muneri deputamus.

for. *eſſe, & loca

¶Lecta itaque ſchedula huiuſmodi, idem Reuerendiſſimus dominus Alexander petijt ab omnibus, ſi placebant eis contenta in ſchedula, & omnes annuerunt, quòd ſic, nemine diſcrepante. Deinde infraſcripti officiales in ſuprà dicta ſchedula contenti, ad pedes præfati ſanctiſſimi domini noſtri, tactis ſacroſanctis ſcripturis, præſtiterunt corporale iuramentum, & quilibet eorum præſtitit, de fideliter exercēdo officia eis commiſſa, videlicet: Reuerendus pater dominus Alphonſus de Lerma, & Paulus de Ceſis protonotarij Apoſtolici de numero: dominus Aluarottus de Aluarottis, literarum Apoſtolicarum de maiori parco abbreuiator: Excellentes iuris vtriuſque doctores, domini Paulus de Planca, Iuſtin⁹ de Caroſijs, Angelus de Ceſis, Ioãnes Baptiſta de Senis, & Melchior de Bardaſinis aduocati: domin⁹ Bernardus Mocharus, & Thomas Regis procuratores: domini Bernardus Sculteti, & Bernardinus de Conteras ſcribæ: Excellens iuris vtriuſq; doctor dominus Paulus de Capozuchijs, & nobiles domini Iacobus de * Fragapanibus, & Petrus Pauli de Vechis, vrbis almæ conſeruatores: & dominus Fabricius de Careto, Sixtus de Ruuere, Petrus Grimanus, Priores & milites ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani. Et deinde idem ſanctiſſimus dominus noſter Iulius, commiſit reuerendiſſ. domino Raphaeli Epiſcopo Oſtieñ, Card. ſancti Georgij, S.R.E. camerario, vt reciperet, & iurare faceret officiales abſentes in prædicta ſchedula cōtentos, pręſentibus magiſtris cæremoniarum &c. Et hæc fuerunt pro prima ſeſſione.

*Fregepanibus

¶Inſupèr idem reuerendiſſimus dominus Alexander Cardinalis, de mandato præfati domini ſtatuit, & pronunciauit ſecundam ſeſſionem fieri debere die Lunæ ſequentis hebdomadæ, quæ erit decimaſeptima huius menſis, in qua tractabitur de annullatione geſtorum in conuenticulo ſatanæ, & conciliabulo Mediolaneñ ſeu Piſano, ſuper quo cogitare deberent. Super quibus omnibus & ſingulis magiſter Thomas Regis procurator, fieri petijt per protonotarios & notarios ad hoc deputatos, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta.

¶Tenor verò ſermonis & orationis habitę per reuerēd. P. D. Archiepiſcopum Spalateñ, præſente S. D. N. & reliquis patribus concilij in habitu cōſueto prælatorum, videlicet, cū pluuiali ſericeo & mitra, aſcenſo ambone conſueto, ſequitur & eſt talis:

THomas Niger canonicus archiepresbyter & vicarius Spalateñ, doctiſſimo & integerrimo M. Marulo nobili Spalateñ, S.

Cùm vrbem Romam ſanctorumque reliquias ex voto inuiſere ſtatuiſſem, eo tunc tēporis euocatum ad concilium Lateraneñ, Bernardum Zane archipręſulē noſtrū Spalateñ, operæprecium viſum eſt comitari. quò cùm lōgo poſtliminio tandē pueniſſem, peragratis omnibus penè ſanctorum ſacellis, eorumq; ſacris reliquijs ex Chriſtianorū inſtituto adoratis, cōtigit, interfuiſſe orationi ab eodem Archipræſule noſtro luculentiſſimè peroratæ coram Max. Pōt. Iulio II. cæterisq; patribus ex induſtria in Lateraneñ eccleſiæ ſynodo ad id in prima ſeſſione congregatis. Quam quidem oratiōem M. Marule, amicorum doctorumq; virorū *rariſſime, ad te pcipuè mittere viſum eſt, vt cui tu, in illo tuo præclaro opere de imitatione Chriſti, eruditionis atque ingenij laudem tribuiſti ſingularem, dignumque cenſuiſti, cui ipſum opus pręcipuè dedicares, eius nūc nō minùs commendes erga rempublicam Chriſtianam ſtudium atque curam, cùm perſpexeris, qualib⁹ ipſe argumentis, quanta animi verborumq; concitatione totus in eo ſit, vt bella inter Chrianos principes exorta ſedeñ, vt vnuſquiſque ſuis limitibus cōtineatur, vt hæreſis ſchiſmataq; extirpentur, vt pax reddatur Eccleſiæ, ac tandem aduerſus communes fidelium pſecutores Turcas, cōmunia Chriſtianorum arma ſumātur. Talia tu cùm lēgeris, putabis illum non in auditorio ac frequēti conſeſſu celeberrimorum virorum verba facere, ſed in acie totum verſari, arma tractare, buccina militari concrepare: tam acer eſt in dicendo, tam vehemens in exhortando, tam efficax in ſuadendo, vt omiſſa actione, pronunciationē vehementiamque verborū Demoſthenis Aeſchinisq;, ſua verba trutinātium, crederes. Quod nequaquàm auderē adſtruere, niſi & orationi priùs peroratæ, quàm penè demādatæ, ipſe interfuiſſem, & ab omnibus ferè, qui interfuere, commendatiſſimam

*chariſſime

cognouiſſem. Nam & tunc totius penè ſacratiſſimi theatri applauſu eſt excepta, & poſteà omnium (qui eam legerunt ſeu audierunt) rotundo ore celebrata, ac doctiſſimi cuiuſq; ſententia commendata. Magisque eius eloquij venuſtatem vehementiamque admirantur, qui philoſophię inſupèr & theologię pitiſſimum eum eſſe non ignorant. Rarum em̃ eſt, vt quis ad tam ingenuas tantæque difficultatis artes, etiam rhetoricen examuſſim adiecerit. Illud etiam non in vltimis Archipræſulis noſtri laudibus computandum cenſeo, vt qui in eccleſia ſua metropolitana, in prædicatione annunciationeque diuini verbi, per totam penè Quadrageſimam indefeſſo gradu, ac veluti quodam continuato virtutum pariete, à nullius ordinis religionisq; profeſſore ſe paſſus eſt ſuperari, in orãdo etiam eiſdem profeſſoribus præferri meritò & debuit, & meruit, cùm prælatorum, non monachorum, id præcipuè ſit muneris. ſed quibus mores quoque hominis, ſicut nobis, liq; dò innoteſcunt, nihil in eo deſiderari aiunt, vel quod ad eruditiõem, vel quod ad vitam pertineat. Idem te de ipſo iampridèm ſentire non dubito. Eo etiam magis in eo tantas ſortunę dotes mirandas cenſeo, quòd & nobilitate præcipua ſplendeſcens, & opibus non immodicis pollens, in gremio luxuriantis fortunæ molliter educatus, literas non eſt aſpernatus, nec eruditos eruditorumq; conſuetudinẽ faſtidiẽter illuſit. nam bona mens bonaque fortuna rarẽter copulantur. Quotus enim quiſque ex globo nobilium eloquentiæ ſtudet? quotuſquiſque aut eruditus eſt, aut eruditionis aſſertor? econtrariò compluſculos videas, (de nobilibus opulentioribusque loquor) qui vbi occeperint adoleſcenturire, ſe totos dedant dedicentque beluinis voluptatibus, quibus literatorium gymnaſium carcer eſt, doctrina ſupplicium, qui ſpretores ſunt ſtudiorum, oſores ſtudioſorum. At Archipræſul noſter in ampliſſimis (vti prædixi) fortunarum bonis conſtitutus, pręcipuo Veneti ſenatus genere pręfulgens, ſtemmata ſuorum tum ſummorum Pontificum, tum Cardinalium Patriarcharumque, affatim numerans, à teneris (vt Græci aiunt) vnguiculis ad hanc vſque ætatem, literarum ſtudia ſcienter amplexus eſt, datque iugiter operam, vt natalium ſuorum ſplendor eruditione magis illuſtretur, quàm genere. Veruntamen, vt reuertamur vndè digreſſi ſumus, cùm orationem, quam mittimus, mi Marce, perlegeris, quod intra te fortaſſe tacitus ſentis, etiam verbis ſcriptisque in publicum ſecurus dabis: delectabitque te ab eo plurimùm amari, quem plurimùm laudas: immò qui iam multorum ore celebratur vbique & extollitur, adeò vt nemo ſit qui dubitet, ex oratione ſuaſuque ſuo Pont. Max. Iulium compoſitis Eccleſiæ rebus, & his quæ per tyrannos erant occupata, reparatis, continuò expeditionem indicturum in Turcas, omnesque Chriſtianorum principes, qui ad hanc vſque diem dormitauerunt, ſimul, & dormierunt, veluti ex ſomno Endymionis excitaturum, cõuocaturumq; ad eam perficiendam, vt qui Chriſtiano nomini tam infenſi infeſtique ſunt, ipſius Chriſti vicarij inuictiſſimi auſpicijs profligentur. Etenim ſi nemo priorum Pontificum æquè, ac iſte, magnas res aut aggreſſus ſit, aut feliciſſimè geſſerit, cur non ſperemus ipſo duce & hoc futurum? Oremus igitur, vt qui Pont. Max. Iulio ſecundo tantæ gerendæ rei contulit voluntatem, non deneget facultatem. Cæterùm felix Spalatina ciuitas patria noſtra, cui Bernardus Zane contigit Archipręſul, qualem & habere iucundiſſimum eſt, & habuiſſe glorioſum. Vale ex Vrbe, quinto idus Maias, 1512.

BERNARDI ZANE VENETI Patricij, Artium doctoris & ſacræ Theologiæ magiſtri, Archipræſulis Spalateñ, oratio habita in prima ſeſſione Concilij Lateraneñ, præſente Iulio ſecundo Pont. Opt. Max.

Solent hi, qui coram ſingulis Principibus priuatisque conſeſſibus orationem habent, beatiſſ. ac ſacratiſſ. Põt. Max. Iuli, loci, temporis & perſonarum rationem, venerandumque cõſpectum in ſui excuſationem adducere, ſi minùs concinnè minùsve eleganter verba facerent, ſeu in media oratione deficerent. Ego verò qui coram te, hoc eſt, coram totius orbis principe & vero Chriſti vicario, in excelſiſſimo humani generis faſtigio poſito, coram tot ſapientiſſ. Pont. tot doctiſſ. prælatis & magiſtris, tot tantisq; principibus, ac (vnico verbo verum fatear) coram toto terrarũ orbe ſum verba facturus, non dicam (vt fieri ſolet) quò me vertam, ſed quo animo, quibus viribus, quo dicendi genere, qua demum memoria tantum oneris ſuſtinere, ad finemque perducere valeam, neſcio. Ad loci, temporis & perſonarum rationem, grauitatem, rariſſimum auguſtiſſimumque conſpectum, accedit rei, de qua dicturus ſum, magnitudo, amplitudo & dignitas maxima. Non enim vnum dicendi genus ſeſe mihi offert, ſed omnia ſimul: non de vnius perſonæ dignitate vel ſtatu, non de vnius prouinciæ conſeruatione, non de terrarum orbe tantùm, ſed de diuinis humanisque rebus, de rerum omnium Principe & moderatore Deo Opt. Max. de eius vicario ſummo ſanctiſſimoque Pont. de vtraque Eccleſia militãte & triumphante, de eius firmiſſimis Cardinalibus, de Principibus, de cælo ac terra deniq; ſum verba factur*. quę omnia, ſicuti ardua ſunt, impoſſibiliaq; videntur vni, quãuis cõſummatiſſimo

tiſſimo ad pronunciandum ac perorandum,
ita me recreat & reficit ſumma benignitas S.
T. ſacrat. Pont. qui vtpotè humaniſſ. munifi-
centiſſimusque non tam oblatum officium,
quàm animum, quo offertur, inſpicis & per-
pendis. Suſcepi igitur à S. T. demandatū mu-
nus ea mente, eo animo, vt ſi ad optatum fi-
nem perducere non valuero, intueatur ſaltē
T. beatitudo animi mei próptitudinem, de-
ſiderium, voluntatem. Ignoſcent præterea
omnes hi ſapientiſſ. patres, ſi ego prę cæteris,
ad munus hoc difficilimum ſubeundum, ab
eadem T. Beat. ſelectus fuerim, quandoqui-
dem id non inconſultò euenit. S. enim T.
non tam viri doctrinam & eruditionem, qua
hi omnes facilè præſtāt, quàm ſumma digni-
tate, vtpotè metropolitica, ſummorumque
Pont. affinitate inſignitum, & T. S ab ineun-
te pueritia ſummo ſtudio, obſeruantia & de-
uotione obnoxium prælegit. Verùm quia
inſtabile, inſolidum, & caducum eſt funda-
mentum, quod ſupra firmam petram iactum
non fuerit, ideo à diuinis auſpicabimur, nec
Spūs ſctūs dimittendo patrem, filiumq; diuinum, *S. S.
amborum nexum, ſummiſſa ac reuerenda vo
ce inuocabimus: Veni creator ſpiritus, men-
tes tuorum viſita, imple ſuperna patris & filij
gratia, quæ tu creaſti pectora, Amen. Salo-
monis verba, initium orationis meæ aptum
idoneumque mihi propono, Beatiſſime ac
Sacratiſſime Pontifex Maxime, dicentis:
2. Para. 6. d Ad hoc facta eſt domus tua, vt reſpicias ora-
tionem ſerui tui, & audias preces, quas fun-
dit famulus tuus coram te, & aperias oculos
tuos ſuper domum iſtam dieb⁹ ac noctibus,
ſuper locum, in quo pollicitus es vt inuoca-
retur nomen tuum, & exaudires orationem,
quam ſeruus tuus orat in eo: Exaudi, inquā,
orationē meam, immò noſtram, ſumme De-
us, ęterna veritas, vera charitas, & chara æter-
nitas, vniuerſi mens: qui, quicquid videmus,
& quicquid non videmus, exiſtens, per im-
menſas mundi partes vniuerſamque naturā
commeans, omnibus animantibus vitam p̄-
ſtas: orbem vniuerſum, quem cōdidiſti, ſum-
ma ac ineffabili prouidentia aſſiduè guber-
nas, & ita gubernas, vt excellētiori quodam
modo nos, hoc eſt, rationalem creaturam, q̄
cętera ames & conſerues. Quam quidē amo-
ris & protectionis pręſtantiam, ſacratiſſ. Pōt.
in tribus potiſſimùm licet intueri: Primò
equidem nos propter noſmet, cætera verò
non propter ſeipſa, ſed ob rerum naturas &
ſpecies conſeruandas, amat & tuetur. Secun-
dò ita nobis conſulit, vt noſmetipſos nobiſ-
met conſulere permittat. cætera verò ab ipſo
ſummo rerum principio reguntur, in fineſq;
proprios diriguntur. Tertiò demum cætera
omnia ad nos, nos item ad ſeipſos decreuit
& ordinauit, tanquam ad finem, quietem, p-
Marc. 2. b petuamque noſtram felicitatem, quā bapti-
& 16. d zatis credentibuſq; repromiſit, teſtibus Mar-
Ioan. 1. a b co & Ioanne. Baptizatis equidem, ob ſacra-

mentum ab ipſo in Iordane inſtitutum, vt,
veterum macularum ſordibus ablutis, nouū
hominem indueremus in Chriſto Ieſu Dño
noſtro, teſtāte Apoſtolo: Sicut per vnius de- Roman. 5 d
lictum in omnes homines in condemnatio-
nem, ſic per vnius iuſtitiam in omnes homi-
nes in iuſtificationem vitæ: Credentibus ve-
rò, vt per duodecim articulorum, decemque
præceptorum, ac ineffabilis incompræhenſi-
bilisque Vnitatis & Trinitatis diuinę fidem,
tanquam religionis ſanctiſſimæ ſundamen-
tum & veritatis vinculum, ad veram ſempi-
ternamque vitam certiſſimè deduceremur,
eodem Apoſtolo conſtantiſſimè aſſeuerāte,
fide aptata eſſe ſecula verbo Dei, ſine fide im- Heb. 11. b
poſſibile eſſe Deo placere. Oportet em̄ acce-
dentem ad Deum credere quia eſt. Cuius q-
dem fidei noſtræ præſtantiam, excellentiam,
dignitatē & veritatē, p̄bare nec poſſum, nec
debeo. non equidem poſſum, quia ſupra hu-
manam rationem, vtpotè diuinitùs reuelata,
conſiſtit. Nō debeo, qa nimìs elatus, nimiſq;
mihi de me promittens profectò iudicarer,
ſi id probare conarer, quod tot doctiſſimi &
ſanctiſſimi patres per tot annorum curricu-
la firmiſſimè aſſeuerârunt. quod item firmiſ-
ſimè tenet S. T. pater beatiſſime, tanquam ca
put & dominus, tenēt & hi ſapientiſſ. patres,
Chriſtianiſſimi Reges & Principes, & reſpub.
noſtra Veneta, quæ ſanguine & vita propria,
nedum opibus & diuitijs, per octoginta fer-
mè annos contra immaniſſimos Turcas fidē
ipſam facilè comprobauit, quam demum fir
miſſimè tenet magna orbis terrarū pars. Sed
duo ſilentio præterire non poſſum, quæ ean-
dem fidem noſtram ſtabiliunt & muniūt: al-
terum, tot doctiſſimorū & ſanctiſſimorū pa-
trum cōuerſio, qui inanes fabulas fallaceſq;
ritus, quibus iam aſſueti & adſtricti teneban
tur, non dimiſiſſent, niſi eandem fidē noſtrā
certā, indubitatā, & diuinam inſpexiſſent. Et
vt cæteros dimittā, ne modū excedat oratio,
proponite vobis, patres, Paulū Apoſtolorū
Principē, electionis vas, humanarū & diuina-
rum rerū ſciētiſſ. quem Chriſtianā religionē
mirificè inſequentem, vnica de cælo vox (vt Act. 9. a b c
teſtatur Actuum cap. 9.) ad Chriſtū deduxit.
Ipſe quoque teſtatur, ſe vſque ad tertium cæ-
lum, id eſt, vſq; ad ipſum ineffabilem Trini- 2. Cor. 12. a
tatem intuitiuè contemplandam, raptū exti-
tiſſe, vt & ipſius Trinitatis, & oīm indè pen-
dentium fidem firmiſſimè ſtabiliret. Propo-
nite & vobis Auguſtinum Africanum Taga-
ſtenſi vrbe oriundum, qui Chriſtianæ religi-
onis oppugnator acerrimus, Ambroſium do
ctiſſimum Mediolani Antiſtitem intuēs diſ-
putantem, ſacrum baptiſma ſuſcepit è mani-
bus eius, dicentis, Te Deum laudam⁹: ipſoq;
Auguſtino reſpondente, Te Dominum con
fitemur. Quem benè & optimè confeſſus eſt
in mille & pluribus excellentiſſ. & eminētiſſ.
voluminibus, & potiſſimùm in libris Trini-
tatis, de fide ad Petrum, & Retractationum.

Accedit & alterum non minoris efficaciæ argumentum: Poſt Chriſti veri Domini, Dei, mediatoris, reparatoris & redemptoris noſtri natiuitatem, paſſionem, reſurrectionem & aſſcenſiõem, vbi priſca illa inania & vaniſſima omnia, reſponſa & oracula? vbi idolorũ templa? vbi vaniſſimi ritus? vbi ſacris initiati vel potiùs ꝓphanis dehoneſtati ſacerdotes? Non hæc omnia iam in viſceribus totius humani generis inſita & ſtabilita, non (inquam) hæc omnia tam facilè credere potuiſſent, niſi firmiſſimæ, conſtantiſſimæ, ac indubitatiſſimę veritati, hoc eſt, orthodoxę fidei, Catholicæ & Apoſtolicæ diſciplinæ, cuius tu ſacratiſſime Pót. in terris vicarius & caput exiſtis, ac vnà cum ſacris cardinalibus, Pontificibus, ſacerdotibꝰ, Catholicisq́; Principibus ipſam Chriſti Eccleſiam militantem conſtituis. Sicut em̃ humanum corpus ex capite, multisq́; membris cõficitur ad diuerſa naturæ munera obeunda, ita & Eccleſia militans ex te ſanctiſſimo Pont. tanquam capite, cæterisque Chriſticolis tanquam membris integratur, teſtãte Apoſtolo: Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto. Et alibi: Sicut em̃ corpus vnum eſt, & membra habet multa, ita Chriſtus vnus eſt, & in vno ſpiritu omes nos in vnum corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi, & omnes in vno ſpiritu potati ſumus. Huius autẽ corporis & Eccleſię ſub Chriſti vexillo militantis poteſtas, libera ampliſſimaque iuriſdictio & habenæ, T. S. ſacratiſſ. Pont. ſunt demãdatæ, non quidem per internuncios, ſiue prophetas, ſeu Apoſtolos, vel ſanctos alios, ſed ab ipſa prima veritate Ieſu Chriſto vero Domino & Deo noſtro, dicente Petro, & in eo omnibus ſummis Pontif. Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolueris, erit ſolutum. Et iterũ: Paſce agnos meos, paſce oues meas. Sed quis paſtus ſuauior, quis amabilior, quis decentior à tua ſanctitate, ſacratiſſ. Pont. in membra & ſubditos tuos poteſt ꝓuenire, quàm vnitas in credendo, credulitas in amando, amor in amplectendo, amplexus in perficiendo, perfectio in contemplando Catholica, Apoſtolica, diuina & ſanctiſſima inſtituta, quibꝰ iurgia remouebuntur, bella ſedabũtur, ſeditiones, proditiones, periuria, ſacrilegia, homicidia, vſuræ, luxuriæ, adulteria, cæteraque deteſtanda humani generis facinora euellẽtur, deſtruentur, & in pacem, fidem, conſtantiam, fortitudinem, modeſtiam, temperantiam, liberalitatem, iuſtitiam, cæterasque animi & corporis virtutes commutabũtur? Hic eſt (inquã) paſtus ille, q nos vera Chriſti mẽbra, non ſubdititia: vigoroſa, non inania: recta, non obliqua efficiet: qui demum nos de militante deducet ad triumphantem Eccleſiam, quã beatiſſimi nos tam corpore quàm animis, in beatiſſima illa & Chriſti benedicti veri DEI noſtri intuitiua viſione conſtituemus, vbi felici æternitate, & æterna felicitate perfruemur. Verùm pater Sanctiſſime, duo ſunt, q̃ nos in militante Eccleſia potiſſimùm perturbant, & à triumphãte retrahunt, & deuiant: alterum, Dominandi cupiditas, luxuria, & ambitio: alterum, & id pernicioſiſſimũ, hæreſis, infidelitasque. Vtrique debet S. tua, debemus & nos oẽs totis viribus, toto mentis affectu occurrere, ne vniuerſalis Eccleſiæ ſtatus deturpetur, dehoneſtetur, confundatur. Priori quidem optimè conſultum erit, ſi Concilium iſtud, quo (te præſente, pater beatiſſime) nihil eſt maius in terris, decreuerit, imperauerit, ſanxerit, vt omnes Principes finibus ſuis contenti, magis vltrà non progrediantur: vtì poſſident, poſſideant, caſtra, oppida, vrbes, regiones, quarum poſſeſſionem ipſa temporũ diuturnitas, nullo interim reclamante, propriam fecit. Quę verò vi, ſæuiſſimis & iniuſtiſſimis armis, in oculis maximè tuæ Sanctitatis diripuere, dilaniauere, reddant, reſtituãt. Sic dominandi cupiditas ceſſabit, ſic ſanguis innoxius puerorũ & innocentum nõ effundetur. Sic virginum, matronarum pudicarum, (& proh ſcelus) etiã Deo dedicatarum honos, pudor, virginitas non corrumpetur, non violabitur, non poſtergabitur. Sic incendia, rapinæ, & violentiæ ceſſabunt. Sic denique Chriſtianus Chriſtiano, fidelis fideli, frater fratri non ſuccenſebit, non comminabitur, non inſidiabitur. Hæc ſunt, beatiſſime ac ſacratiſſime Pontifex, ampliſſimi & ſapientiſſimi patres, quæ vobis, celeberrimo auguſtiſſimoque conſeſſui veſtro ſupplicant, quæ à vobis auxilium expoſtulant, quæ quotidiè ſine intermiſſiõe proclamant: Succurre pater ſanctiſſime, ſuccurre orthodoxa & Apoſtolica fides, ſuccurre (inquam) miſeris, adiuua puſillanimes, reſoue debiles. Detineret me profectò iſtarũ calamitatum prolixior commemoratio, niſi in dicendo mihi modus habẽdus eſſet: tum, ne tanta tua audiẽdi facilitate viderer abuti, Pater beatiſſime: tũ, qa his maiora potioraq́; me expectãt & vocãt, q̃ pauciſſimis breuiſſimisq́; abſoluã. Officit nobis deinde alterũ, & nos, vniuerſalemq́; Eccleſiam magnoperè ꝑturbat hæreſis infidelitasq́;. Hæreſis ab electione dicta, teſte diuo Hieronymo, plures inducit ad eligẽdam diſciplinam, quam meliorem exiſtimant, Catholicam & Apoſtolicam dimittentes, diuerſos errores ſeminantes, ſchiſma interponentes: quod quàm pernicioſum & deteſtabile reperiatur, authoritate, exemplis, ac ratiõe facilè comprobatur. Teſtis itaque eſt Auguſtinus, inquiens: Non dubito catechumenum Catholicum, diuina charitate flagrantem, hæretico baptizato anteponere. Teſtis eſt & diuus Bernardus, aſſerẽs, plùs nocere falſum catholicum, quàm ſi verus appareat hæreticus. Teſtis demùm eſt doctiſſi-

Marginalia: loco mutil. — Rom. 12. b — 1. Cor. 12. b — Matt. 16. c — Iohan. 21. c

doctiſſimus & ſanctiſſimus prędeceſſor T.S. diuus Leo, dicens: Quid autem iniquius eſt, quàm impia ſapere, & ſapiẽtioribus doctioribusque non credere? In hanc autem inſipientiam cadunt, qui cùm ad cognoſcendã veritatem aliquo impediuntur obſcuro, nõ ad propheticas voces, Apoſtolicas literas, Euãgelicas authoritates, ſed ad ſemetipſos recurrunt, & ideo magiſtri erroris exiſtunt, quia veritatis diſcipuli non fuerunt. Perlege Apoſtolũ ad Corinth. (1.Cor.11.de) Sciſſuras eſſe inter vos non laudo. (1.Cor.12.d) Et infrà: Deus temperauit corpus, vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed in idipſum ꝓ inuicem ſolicita ſint mẽbra. Et ad Timoth. (1.Tim.6.a) Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſuperbus eſt, nihil ſciens, & lãguens circa quæſtiones & verborum pugnas. Et infrà: (2.Tim.2.c) Prophana & vaniloquia deuita. Multùm em̃ ꝓficiunt ad impietatem, & ſermo eorũ vt cancer ſerpit. (Ibidèm.d) Deinceps, Vanas & ſine diſciplina quæſtiones deuita, ſciens quia generãt lites. Secundo loco, exempla magìs mouentia ſeſe nobis offerunt. Innocentius itaque tertius Ottoni quarto, à ſe primitùs coronato, & de ſe, deque Romanis ac vniuerſali Eccleſia peſſimè merito, Imperium abſtulit. Honorius item tertius Fredericum ſecundum, eccleſiaſtica diuinaque inſtituta peruertentem, anathemate notatum, imperiali dignitate priuauit. Innocẽtius deinde quartus Fredericum *tertium, ob eius inſidias ac Põtificum perſecutionem, Siciliæ Apuliæq; Regno, ac Imperio exauthorauit. Bonifacius octauus Petro & Iacobo Columneñ Cardinalatũ, Philippo Gallorum regnum ademit. Ioãnes demum vigeſimus ſecundus, Ludouicum Bauariæ Ducem, Eccleſiæ rebellem ac ſchiſmaticum declarauit, ſicuti ſuæ ſanctitatis originales plumbatæ literæ ad prędeceſſorem meum Spalateñ Archipræſulẽ, ac penes me exiſtentes, apertiſſimè demõſtrant. Plurima alia ſchiſmatis ac (qui pœnas luerunt) ſchiſmaticorum deteſtabilia exempla præterire me cogit ratio, quæ tertium ſibi locum vẽdicauit. Schiſma igitur ab animorum ſciſſura, quæ obduratas mentes auerſosq; animos ab vniuerſalis Eccleſiæ vnitate ſeiungit, appellari, nemo eſt qui ambigat. Vnitas verò ipſa nos, hoc eſt, Chriſticolas om̃es in Apoſtolica atque Catholica Eccleſia, Eccleſiamque ipſam Catholicam & Apoſtolicã in nobis ſpiritali quodam dilectionis vinculo vnit, coniungit, confirmat. Ipſam autem Eccleſiæ vnitatẽ ſacri doctores in duobus conſiſtere affirmãrunt: primò, in membrorum Eccleſiæ, id eſt, fidelium adinuicem commixtione: ſecũdò, in eorundem ordine ad vnum caput, Chriſti ſcilicet vicarium, S. T. ſanctiſſime Iuli, iuxta Apoſtoli dictum ad Coloſſeñ: (Coloſſ.2.d) Inflatus ſenſu carnis ſuæ, & non tenens caput. Indè meritò infertur, neceſſarioque cõcluditur, ſchiſmaticos illos appellari, qui ſummo Pont. ſubeſſe, membriſq; Eccleſię ſubiectis cõmunicare recuſant, renuũt, inficiãtur. Et qa iure humano atque diuino ſancitũ eſt, per ea quenque (Sap.6.) puniri debere, ꝑ quæ peccat, ideo ſchiſmaticorum peccato duplici duplex pœna debet infligi: Altera, quia à fidelium communiõe ſe abdicârũt, meritò excõmunicari, id eſt, eſſe extra fideliũ cõſuetudinẽ declarari debẽt: altera verò, quia Eccleſiæ capiti, hoc eſt, tuæ Sanctitati ſubdi recuſant, omni Apoſtolico priuilegio & Pontificio priuari promereotur. Quare, ſacratiſſ. Pontifex, ſapientiſſ. patres, perſequimini, euellite, de medio auferte hæreticos ac ſchiſmaticos: manifeſtos, manifeſta, acri & ſeueriſſima punitione: occultos, ſolerti, vigilãti ac diligẽtiſſima indagatione, ne eueniat, quod teſtatur diuus Hieronymꝰ: (& Deus auertat) Arrius in Alexandria vna ſcintilla fuit: ſed qm̃ ſtatim oppreſſus nõ eſt, eius flãma per totum orbẽ *populata eſt. (*propagata) Reſecandæ deniq; ſunt putridę carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus maſſa, corpus & pecora ardeant, corrumpantur, putreſcant, intereãt. Infidelitatis poſtremò tres ſunt ſpecies, teſte diuo Thoma: (& vt eius verbis vtar) Paganorum, quæ grauis eſt: Iudæorum, quæ grauior: hæreticorum, quæ grauiſſima. Cùm hæreticos ꝑmiſerim ac deliberauerim, Iudęos dimittam, qui Apoſtolicis & prædeceſſorum T.S. Gregorij, Alexandri, Clementis & Innocentij decretis in ſua obſtinatione viuere permittũtur, in atteſtationem noſtræ veriſſimę redemptionis, in ꝑpetuam erroris ſui deteſtatiõem, in exemplũ deniq; acerrimę punitiõis. Et qa ad id, quod magis vrget, & me, immò omnes plurimùm mouet, orationis noſtræ finis ſe cõuertit: dimittam plures Barbaras nationes, quæ ſua ac parentum ſuorum culpa, Chriſtum verũ neum & redemptorem noſtrum ignorãtes, varios nefandosq; ritus ſeruãt. Dimittã Oriẽtales ferè oẽs, q̃ potiùs ferinis q̃ humanis moribꝰ vitã ducũt: & ad id, quod ceruicibus noſtris imminet, me conuertã. Sed equidẽ ſine maximo dolore, ſine ſingultibus, ſine lachrymis nec memorari, nec cogitare, nedũ exprimere valeo immaniſſimã Turcarũ rabiem & potentiã. Hi (vt optimè nouit S.T. noſtis & vos, patres ampliſſ.) à centũ octoginta fermè annis, hoc eſt, ab Ottomano primo vſq; ad *Pacietẽ præſentẽ vndecimũ eorũ Principẽ, (for.*Baiazetem) magnã Aſię partẽ, & eam potiorẽ, occupauere. Deinde Europę nõ minorẽ, cum maxima Chriſtiani cruoris effuſione, vſurpãrũt, dilaniãrũt, lacerãrũt, duobus Imperijs & duodecim Regnis vſurpatis, & quod formidabile eſt, Imperium ſuum Dalmatiam & Liburniã vſq; dilatauere, à quo quidem loco ad vrbes T.S. Picẽtinas vnius noctis ſpatio cõmodiſſimè poſſunt trãsfretari, effrenata gẽs, immaniſſima, Chriano nomini inimiciſſima. Suo em̃ ſordidiſſimo Mahumeto obſequiũ maximũ ſe pſtare putat, Chrianos inſequẽdo, dilaniando

Reuerendiſſ. D. Nicolaus tituli ſanctæ Priſcę, de Fliſco.
Reuerendiſſ. D. Robertus tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, Nanneteñ.
Reuerendiſſ. D. Leonardus tituli ſanctæ Suſannæ, Agenneñ.
Reuerendiſſ. D. Chriſtophorus tituli ſanctæ Praxedis, Anglicus.
Reuerendiſſ. D. Antonius tituli ſancti Vitalis, Sipontiñ.
Reuerendiſſ. D. Petrus tituli ſancti Euſebij, Anconitañ.
Reuerendiſſ. D. Achilles tituli ſancti Sixti, Bononieñ.
Reuerendiſſ. D. Bandinellus tituli ſanctę Sabinæ, de *Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Alexander ſancti Euſtachij, Farneſius.
Reuerendiſſ. D. Ludouicus ſanctæ Mariæ in Coſmedin, de Aragonia.
Reuerendiſſ. D. Alphonſus ſancti Theodori, Seneñ.

PATRIARCHAE ET ASSIſtentes papæ.

Reuerendus pater D. Cęſar Alexandrinus.
Reuerend. P. D. Alphonſus Antiochenus.
Reuerend. P. D. Stephanus Patraceñ & Torcellanenſis.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Iadreñ.
Reuerend. P. D. Fredericus Salernitañ.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhacieñ.
Reuerend. P. D. Orlandus Nazarenus.
Reuerend. P. D. Franciſcus Vincentinus.
Reuerend. P. D. Franciſcus Sueſſanus.
Reuerend. P. D. Iulianus Cibo Agrigentiñ.
Reuerend. P. D. Ferdinandus Caietanus.
Reuerend. P. D. Laurentius Aſculanus epiſcopus, Vicecamerarius & gubernator Vrbis.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerendus P. D. Franciſcus Conſañ.
Reuerend. P. D. Ioannes Iacobus Bareñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius Seneñ.
Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicoſieñ.
Reuerend. P. D. Bernardus Spalateñ.
Reuerend. P. D. Antonius Auinioneñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus Antibareñ.
Reuerend. P. D. Mauricius Tuanieñ.
Reuerend. P. D. Ieremias Traneñ.
Reuerend. P. D. Andreas *Noboniaſieñ.

EPISCOPI.

Reuerendus P. D. Iacobus Potentiñ.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptiſta Caualliceñ.
Reuerend. P. D. Galeſius *Beluneñ.
Reuerend. P. D. Albertinus Piſaurieñ.
Reuerendus P. D. Octauianus Viterbieñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Antonius Calineñ.
Reuerendus P. D. Franciſcus Ortanus.
Reuerendus P. D. Latinus Veſtanus.
Reuerendus P. D. Ioannes Aquilanus. *Sarcineñ
Reuerendus P. D. Galaſius *Sarcinateñ. *Saſſenateñ
Reuerendus P. D. Iacobus *Signinus. *Signeñ
Reuerendus P. D. Altobellus Poleñ.
Reuerendus P. D. Andreas Militeñ.
Reuerendus P. D. Iacobus Papheñ.
Reuerendus P. D. Simon Arimineñ.
Reuerendus P. D. Bernardus *Teruiſinus. * Taruiſin*
Reuerendus P. D. Ludouicus Tricariceñ.
Reuerendus P. D. Alexius *Malafiteñ. *Melfitan*
Reuerendus P. D. Ioſue Eſculañ.
Reuerendus P. D. Thomas Ceruieñ.
Reuerend. P. D. Ioannes baptiſta *Maraneñ. *Moraneñ
Reuerend. P. D. Franciſcus Milopotamieñ.
Reuerendus P. D. Raphael *Capritaneñ.
Reuerendus P. D. Franciſcus Biſignianeñ.
Reuerendus P. D. Matthæus *Vmbriaceñ. * Vmbriaticeñ
Reuerend. P. D. Ferdinandus Balneoregieñ.
Reuerendus P. D. Petrus *Vrgelleñ. *Algareñ
Reuerendus P. D. Benedictus Chieñ.
Reuerendus P. D. Bernardinus Caſtreñ.
Reuerendus P. D. Petrus Caſtelli maris.
Reuerendus P. D. Aloiſius Interamneñ.
Reuerendus P. D. Guillelmus Cortoneñ.
Reuerendus P. D. Nicolaus Neocaſtreñ.
Reuerendus P. D. Ioannes Tudeñ.
Reuerendus P. D. Vincentius *Nauleñ. *Noladiſlaueñ
Reuerendus P. D. Michael Monopolitañ.
Reuerendus P. D. Dominicus Aqueñ.
Reuerendus P. D. Giſbertus Rapollañ.
Reuerendus P. D. Ioannes Bobieñ.
Reuerendus P. D. Georgius Calleñ.
Reuerendus P. D. Iacobus Marſicanus.
Reuerendus P. D. Lambertus Venuſinus.
Reuerendus. P. D. Simon Modruſieñ.
Reuerẽd. P. D. Ioãnes Antonius Angloneñ.
Reuerendus P. D. Zacharias Terracineñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Franciſcus Nolañ.
Reuerendus P. D. Corradus Aſtuneñ.
Reuerendus P. D. Hieronymus *Inſuleñ. *Ilcineñ
Reuerendus P. D. Michael *Mordanieñ. *Murçneñ
Reuerendus P. D. *Guilhelmus Licieñ.
*Gulinus *Hugolinus *Vgolinus Lycieñ.
Reuerendus P. D. Dominicus Luciriñ.
Reuerendus P. D. Hieronymus Aretiñ.
Reuerendus P. D. Bernardus Soranus.
Reuerendus P. D. Tranquillus Ferentiñ.
Reuerendus P. D. Carolus Montis regalis.
Reuerend. P. D Silueſter Vuigornieñ.
Reuerend. P. D. Gaſpar ſanctæ Iuſtæ.
Reuerend. P. D. Marcus *Vngentinus. *Ogẽtinus
Reuerend. P. D. Ferdinandus Scaleñ.
Reuerend. P. D. Antonius Vrbinateñ.
Reuerend. P. D. Raphael Groſſetanus.
Reuerend. P. D. Matthæus *Biteteñ. *Biſteceñ
Reuerend. P. D. Petrus Narnieñ.
Reuerend. P. D. Iacobus ciuitatis ducalis.

ABBATES.

Reuerendus P. D. Antonius abbas monaſterij ſancti Galgani ordinis Ciſtertieñ, Vulteraneñ diœceſis.
Reuerendus P. Guilhelmus abbas monaſterij beatæ Mariæ Britonis.

MAGISTRI GENERAles ordinum.

Magiſter Thomas Caietanus, Generalis ordinis Prædicatorum.

Magiſter Demetrius, ordinis Minorum Vicarius.

Magiſter Aegidius, Generalis ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini.

Magiſter Bernardus, Vicarius ordinis B. Mariæ de monte Carmelo.

SENATOR VRBIS.

Magnificus dominus Petrus de Starcelupis Florentiñ.

ORATORES.

Magnificus dominus Hieronymus Vich, orator Catholici Regis & Reginæ Hiſpaniarum.

Magnificus dominus Franciſcus Foſcarus eques, orator ſereniſſimi ducis & illuſtriſſimi domini Venetorum.

Magnificus dominus Antonius de Stroxis, orator Florentinorum.

ILLVSTR. DOMINI temporales.

Conſtantinus dux Macedoniæ.

Illuſtriſſ. D. Fredericus marchio Mantuañ.

Illuſtr. dominus Iulius de Vrſinis.

Dominus Fabricius de Carreto, procurator ordinis S. Ioannis Hieroſolymitañ.

Dominus Sixtus de Ruuere Prior vrbis, Miles ordinis S. Ioannis Hieroſolymitañ.

Dominus Petrus Grimanus, Prior de Vngaria, Miles ordinis S. Ioãnis Hieroſolymitañ.

Excellens iuris vtriuſque doctor D. Paulus de Capozuchijs, & nobiles domini Iacobus de Fragapanibus, & Petrus Pauli de Vechis, vrbis almæ conſeruatores.

¶ Celebrata Miſſa per reuerendiſſ. in Chriſto patrem dominum Thomam tituli ſancti Martini in Mõtibus, presbyterum Cardinalem, facta oratione per reuerend. P. D. Thomam Caietanum ordinis Prædicatorũ priorem Generalẽ, aſcendit ambonem dominus Balthaſar Tuerdus, dñi noſtri Papæ ſecretarius, & legit quoddam mandatum illuſt. Hẽrici regis Angliç de confœderatione cũ eodẽ ſanctiſſ. D. N. Papa. Quo perlecto, R. pater D. Thomas Phędra pręfectus bibliothecæ ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, ac Concilij ſecretarius, aſcendit ambonem, & legit quoddam mandatum Catholici Ferdinandi regis Aragonum, in perſonam magnifici domini Hieronymi de Vich, ad intereſſendum & incorporandum ac vniendum ſe concilio Lateraneñ, cuius tenor talis eſt:

MANDATVM REGIS Hiſpaniæ.

FErdinandus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ citra & vltra Farum, Hieruſalem, Valentię, Maioricarũ, Sardiniæ & Corſicæ, comes Barchinoniæ, dux Athenarum & Neopotriæ, comes Roſſilionis & Ceritaniæ, marchio Oriſtani & Gotiani, necnon adminiſtrator & gubernator regnorum Caſtellę, Legionis, Granatę &c. ꝑ ſereniſſima & potẽtiſſima Regina Ioanna filia noſtra chariſſima, cuius perſonæ & bonorum curam gerimꝰ: Vniuerſis & ſingulis præſentium ſeriem inſpecturis notum facimus, quòd licèt nos cùm primùm intelleximus, ſanctiſſimum ac beatiſſimum dñm noſtrum Iulium diuina prouidentia Papam ſecundum, pro defendenda S. R. E. indiuiſibili vnitate, ſchiſmatum hæreſumque pullulatione ſecanda, morum vniuerſali reformatione, & ſanctiſſima cõtra infideles & ſacroſanctæ fidei Catholicæ hoſtes *obeunda, cõcilium Lateraneñ conuocaſſe propoſuerimꝰ, & tota mente ac totis viribus noſtræ præfatę Eccleſiæ & ſummi Pontificis monitionibus facere ſatis: multo tamen acriùs ſolicitati ſumus, poſteaquàm venerabilis & dilectus noſter vtriuſque iuris doctor Guillelmus Cacador cauſarum ſacri palatij auditor, & eiuſdem ſanctitatis capellanus, & nũcius ad hoc ſpecialiter deſtinatus, ad nos & alios Chriſtianos Principes miſſus, publicè atque palàm inſinuauit dicti ſacri Lateraneñ concilij cõuocationem, & ſchiſmatici Piſani continuationem, eſſe Eccleſiæ vnicæ Romañ ſciſſuram, & nauiculæ Petri fluctuatiõem, quid in cauſa tam ardua prouidendum ſit: quandoquidem tuitionem & propugnationem Eccleſiæ, licèt requiſiti, ſpontè tamen & gratuiter ſuſcepimus, ne Dei optimi Max. honorẽ negligere videremur. Profitemur enim nos filium eiuſdem S. R. E. matris noſtrę deditiſſimum, proque eius honore atque ſtatu animam ponere paratiſſimum. Cùm igitur præfata ſacroſancta Romana Eccleſia innitatur tam ſanctum, tam ſalubre, atque laudabile propoſitum proſequi atque perficere, vt *fides Catholica non modò conſeruetur & manuteneatur, ſed etiam augeatur, & Mahumetana ſecta eneruetur, cuius rei nos impulſores atque effectores Deo authore ſemper extitimus, operæprecium arbitramur, vt ea omnia, pro portione nos contingente, præparemus, quæ dicto ſacro Lateraneñ concilio conſentanea & opportuna fore videãtur. Quapropter fidem, cõſtantiam, ſagacitatem, atque agibilium experimentum veſtri magnifici & dilecti conſiliarij Hieronymi de Vich, noſtri in Romana curia oratoris haud paruifacientes, non tamen in præiudicium, nouationem, ſeu derogationem quarumuis poteſtatum, per nos vobis hactenùs tributarum, ſed illis potiùs addendo & accreſcendo, eis quidem melioribus, validioribus & efficacioribus via, modo, iure & cauſa, quibus facere poſſumus & debemus, facimus, conſtituimus, creamus, deputamus, & ſolenniter ordinamus, noſtrum & dictæ ſereniſſimæ Ioannæ Reginæ filiæ noſtræ chariſſimæ verum, certum, legitimum & indubitatum procuratorem, factorem, negociorumque infraſcriptorum geſtorem, ac nuncium ſpecialem & generalem, ita quòd ſpecialitas

*for. expeditione

*for. fides

alitas

alitas generalitati non deroget,nec econtrà, videlicet vos eundẽ Hieronymum de Vich oratorem noſtrum, licèt abſentem tanquam pręſentẽ ad intereſſendũ videlicet,conſentiendũ,diſſentiendũ,proteſtandũ,ac fieri requirendum,pro nobis dictis nominibus, proq; dicta sereniſſima Regina Ioanna filia noſtra chariſſima,regniſq; atq; dominijs & populis ditioni vtriuſque noſtrũ ſubiectis, omnia & ſingula, q̃ præparationi celebratiõis dicti ſacri Lateraneñ concilij opportuna,ſuffragantia,conducibilia & conuenientia ſint,& ſine quibus illud commodè celebrari nõ poſſet, necnõ dicti ſchiſmatici,pernicioſi Piſani cõciliabuli impeditiua,refragantia,& ad nullitatem in eo attentatorũ ſeu attentandorum tendẽtia,ne illud longiùs procedat,ſed tanq̃ iniuria,perperã & iniquè congregatũ,diſſoluatur & euaneſcat, & pnicioſiſſimũ ſchiſma fugetur & tollatur:comparendumq́; atq; intereſſendum,dum tempus affuerit,eiſdẽ nominibus in dicto ſacro Lateraneñ concilio, & in omnibus actis & proceſſu eiuſdẽ, ibiq; obedientiam debitã pręfato beatiſſimo dño noſtro Papæ totiès,quotiès opportunũ fuerit, præſtandũ & receſẽndũ, confitendumq́; atque recognoſcendũ, eundẽ dñm Iuliũ Papam ſecundũ,eſſe verũ,vnicum, canonicũ & iudubitatũ Pontificẽ,& dominici gregis paſtorem: & in eodẽ ſacro Lateraneñ concilio dicendũ,proponendũ, tractandum, vouendumq́; dictis nominibus & vtrouis eorũ,oĩa & quęcunq; inchoationi,celebrationi, continuationi & concluſioni dicti ſacri Lateraneñ concilij, & quæ in eo proponẽtur & tractabuntur, vnionique & indiuiduitati dictæ S.R.E.matris noſtrę & membrorũ eius,necnon morum vniuerſali reformationi,& dicti pernicioſiſſimi ſchiſmatis nullitati & extinctioni,fideiq; augmento, & ſanctiſſimæ atq; Catholicæ ligæ nuper initæ conſeruationi & implemento,atq; præfatæ (iamdiu eſt) à nobis optatæ,inceptęq; in hoſtes eiuſdem fidei expeditioni neceſſaria,ſeu etiã opportuna,& ſine quibus ea commodè fieri ſeu perfici nequirent. Et quoniam multa eorum veriſimiliter indiès occurrere poſſunt, quæ nobis ad præſens minimè occurrũt, exprimi & ſpecificari ad validitatem actorum ſeu agendorum neceſſaria, & ſine quorum expreſſione fortè de iure non tenerent, de quibus ſi notitiam informatiõemq́ue haberemus, ea oĩa exprimere non omitteremus, prouidere volentes, ne ipſa expreſſio per nos præſentibus non facta, vllum incommodum tantæ rei, ꝑpter loci diſtantiam pareret ſeu cauſaret, vobis poteſtatem tribuimus, ea omnia huic noſtro mãdato dictis nominibus & vtrouis eorum, de peritorum conſilio addendi, exprimendique per quoſcunque notarios atque tabelliones, indè per vos requirendos, ſecũdum eorum ſtylum adijcienda, annotanda, ſeu extendenda, iuxta occurrentium qualitatem, & exigentiam negociorum & rerum, de quibus ſuprà: quæ omnia & ſingula per vos(vt pręfertur)extendenda & declaranda, illam vim, illudque robur habere volumus, quam haberẽt,ſi per nos extenſa & declarata præſentibus extitiſſent, & pro omnibus & ſingulis ſupradictis quæcunque iuramenta de ſecreto ſeruãdo, & alia nomine noſtro & in animam noſtram præſtandi & ſubeundi, omniaque & quæcunque inſtrumẽta neceſſaria & opportuna cum pactis,pactionibus, ſtipulationibus bonorum noſtrorum,& dictæ sereniſſimæ Reginæ filiæ noſtræ chariſſimæ,obligationibus,renunciationibus,iuramentis, clauſulis & cautelis neceſſarijs, vtilibus, ſeu etiam opportunis faciẽdi & ſeruandi ſeu concedendi generaliter, & omnia alia peragendi,quę in prędictis & circa prędicta, neceſſaria & vtilia ſint,ſeu etiam oppottuna, etiam ſi talia forent, quæ mandatum ſpecialius exigerent,quàm præſentibus eſt inſertũ, & ſine quibus ea fieri nequirẽt, quæ nos, dictis nominibus faceremus, ſeu facere poſſemus, ſi adeſſemus. Nos enim ſupradictis nominibꝰ & vtrouis eorum nomine,in & ſuper prædictis omnibus & ſingulis,cum ſuis incideñ, dependentibus & emergentibus, annexis & connexis, committimus atque conferimus vobis eidem procuratori, nuncio & oratori noſtro plenarias vices noſtras, cum omnimoda & indefectura facultate, ratum, gratum, validum atque firmum perpetuò habituri quibus ſuprà nominibus,totum id, & quicquid & quãtum in prædictis,& circa ea, & quodlibet eorũdem procuratum & actum fuerit ſiue geſtum, & nunquam reuocaturi, ſub bonorum & iurium noſtrorum & dictæ sereniſſ. Reginæ Ioannæ filiæ noſtræ chariſſimæ reſpectiuè omnium hypotheca, & ſub omnis iuris & facti renunciatione ad hęc neceſſaria,pariter & cautela. In quorum fidem & teſtimonium præſentes fieri iuſſimus,manu propria ſubſignatas,ſigilloque noſtro impendente munitas. Datum Burgis, die 2. menſis Decemb. Anno à natiuitate Dñi 1511.

Yo el Rey

Dominus Rex mandauit mihi
Michaeli Perex Daluiacan.

¶Quo perlecto,dictis orationibus & litanijs more ſolito, præſtitaque ſolita & conſueta obedientia per Cardinales & prælatos ſanctiſſimo domino noſtro Papæ, & benedicto Concilio, cantatoque Euangelio per reuerendiſſimum dominum Ludouicum S. Mariæ in Coſmedin diaconum Cardinalem de Aragonia,quod incipit: Attendite à falſis prophetis, idem Sanctiſſimus dominus noſter incepit hymnum, Veni creator &c. Quo finito per cantores, Reuerend. pater dominꝰ Bernardus archiepiſcopus Spalateñ aſcendit ambonem, & legit quandam ſchedulam tenoris infraſcripti. Matth. 7.

BVLLA SECVNDAE SESSIONIS ſacri generalis concilij Lateranenſis.

IVlius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Sacro approbante concilio, cùm inchoatam huius ſacri Lateraneñ concilij celebrationem, ad Dei laudem, vniuerſalis Eccleſiæ pacem, fidelium vnionem, ſchiſmatis & hæreſum euerſionem, morum reformationem, ac contra perfidos fidei hoſtes expeditionẽ, Altiſſimi dextera aſſiſtente proſequi intendamus, vt omnium ſchiſmaticorum & pacis hoſtium, latrantium canum ora obtundantur, vniuerſique Chriſtifideles valeant à tam peſtifero & venenoſo contagio ſe immaculatos ſeruare, in hac præſenti ſecunda ſeſſione in ſpirituſancto legitimè congregata, indictionis, conuocationis, & publicationis ſchiſmaticæ *conuenticulæ; & aſſerti conciliabuli Piſani, ad ſcindendum & ſcandalizãdum Eccleſiæ præfatæ vnionem emanatarũ citationum, monitionum, decretorum, abſolutionum, ſententiarum, actorum, legatorum, creationum, obedientiarum, ſubtractionum, aſſertarum cenſurarum, appoſitionũ, ipſiuſque conciliabuli tranſlationis ad Mediolanum vel Vercelleñ ciuitates, aut alia loca quæcunque, omniumque & ſingulorum in dicto conciliabulo geſtorum & concluſorum reprobationes, damnationes, reuocationes, caſſationes, irritationes & annullationes, per nos habita cum venerabilibus fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus deliberatione matura, & de eorundem fratrum conſilio & vnanimi conſenſu, ac ex certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, per diuerſas noſtras literas reſpectiuè, præſertim ſub data 15. Kalendas Auguſti, Pontificatus noſtri anno octauo, ac tertio Nonas Decembris, & Idibus Aprilis eiuſdem Pontificatus anno nono editas, factas & emanatas, literaſque ipſas cum decretis, declarationibus, inhibitionibus, mandatis, hortationibus, monitionibus, interdictorum eccleſiaſticorum appoſitionibus, & alijs ſentẽtijs, cenſuris & pœnis, tam à canonicis ſanctionibus q̃ à nobis, maximè in literis indictiõis huius ſacri vniuerſalis concilij, ac omnibus & ſingulis alijs clauſulis in dictis literis cõtẽtis, quarum tenores, acſi de verbo ad verbum præſentibus infererent, pro expreſſis haberi volumus, licèt vt firma & valida, nulla alia confirmatiõe aut approbatione egerẽt, ad abundantiorem cautelam & veritatis manifeſtationem, hoc ſacro approbante Concilio, confirmamus, approbamus & innouamus, illaq; inuiolabiliter obſeruari volumus, ſtatuimus & ordinamus, ſupplentes omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan interuenerint in eiſdẽ. Necnon conciliabulum præfatum, illiuſque tranſlationem, ac omĩa & ſingula per ipſum conciliabulum, illique aſſiſtentes, adhærentes, fautores & conſentientes, directè vel indirectè, quomodocunque & qualitercunq; à die indictionis ipſius cõciliabuli, vſque in præſentem diem acta, facta, geſta & prolata, ac in poſterum gerenda, agenda, facienda & proferenda, etiam ſi talia ſint vel fuerint, de quibus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, ac indiuidua mentio habenda foret, illorum tenores & qualitates etiam pro expreſſis habentes, vt alia adulterina, & à veritate deuiantia Cõcilia, & in eis geſta, à iure ſacriſque canonibus damnata & reprobata fuerũt, damnamus & reprobamus, ac prout ſunt, nulla, irrita & inania, nulliuſque roboris vel momenti fuiſſe & eſſe nunciamus, & quatenùs opus ſit, caſſamus, irritamus & annullam^9^, ac pro caſſis, irritis & annullatis haberi volum^9^. Et nihilominùs hoc ſacrum Concilium œcumenicum iuſtè, rationabiliter, ac ex veris & legitimis cauſis, riteque & rectè indictum celebrari inceptum, omniaque & ſingula, quæ in eo facta & geſta ſunt, & decæterò fient ac gerentur, iuſta, rationabilia, firma & valida fore, ac idem robur, eãdemque vim, poteſtatem, authoritatem & firmitatem habere & obtinere, quæ alia concilia generalia, præſertim Lateraneñ, à ſacris canonibus approbata, habent & obtinent, hoc eodem ſacro Cõcilio approbante, decernimus & declaram^9^. Inſuperque temporũ diſpoſitione, æſtiuiſq; caloribus inſtantibus, vt commoditati & valetudini prælatorum conſulatur, vltramontanique & trans mare exiſtentes, qui hactenùs ad hoc ſacrum Concilium venire nõ potuerunt, expectentur, propterque alias iuſtas & rationabiles cauſas præfato ſacro Concilio notas, & ab eo approbatas, tertiam ſeſſionem continuationis celebrationis concilij præfati, tertio nonas Nouemb. proximè futuri faciendam, hoc præfato ſacro concilio ſimiliter approbante, indicimus. Omĩbuſq; & ſingulis prælatis, & alijs in eodem Concilio *tunc exiſtẽtib, à Romana curia recedendi, & pro eorum volũtate vbi eis placuerit morandi, dummodò dicta 3. Noñ. Nouembris in præfato concilio Lateraneñ (ceſſante legitimo impedimento, de quo clarè cõſtet, ſub pœnarum in literis indictionis ipſius Concilij & canonicis ſanctionibus cõtra non accedentes ad Concilia indictarum incurſu) præſentes exiſtant, licentiam & facultatem, præfato ſacro Concilio etiam approbante, concedimus & indulgemus. Nulli ergo omĩno hominũ liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, approbationis, innouatiõis, ſtatuti, ordinationis, ſuppletionis, damnatiõis, reprobationis, nunciationis, caſſationis, irritationis, annullationis, voluntatis, decreti, declarationis, indictionis, cõceſſionis & indulti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe-

Margin: dãnatur Piſanum concilium.

Margin: for. nunc

nouerit incurſurum. Datum Romæ in publica ſeſſione in Lateraneñ ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dominicę 1512. ſextodecimo kalendas Iunij, Pontificatus noſtri anno nono.

¶Poſtmodùm idem Reuerend. pater D. Bernardus archiepiſcopus petijt ab omnib⁹, an placeãt paternitatib⁹ ſuis cõtenta in ſchedula. Qui reſponderunt, & quilibet eorum reſpondit, placere contenta in ſchedula. Super quibus oĩbus magiſter Bernardus Mocharus, procurator concilij, petijt fieri per ꝓtonotarios & notarios ad hoc deputatos, publicum & publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta.

Deinde reuerend. pater dominus Vincẽtius Carapha archiepiſcopus Neapolitanus, procurator reuerend. P. D. Donati epiſcopi *Niſelitani, ad intereſſendum ſacro Cõcilio, dedit quoddam mãdatum, ſubſcriptum per dominum Iacobum Andream Parlatum ciuem Neapolitañ, notarium curiæ archiepiſcopalis Neapolitañ. Et venerabilis vir dominus Frãciſcus Inſart, ſolicitator literarum Apoſtolicarum, dedit mandatum reuerendi patris domini Petri de Coſta epiſcopi Portugaleñ diœceſis *publicũ notarium, in quo ipſe dominus Franciſcus principaliter nominatur ad intereſſendum ſacro Concilio. Et reuerend. pater dominus Ioannes Baptiſta epiſcopus Caualliceñ, procurator reuerend. P. D. Hieronymi Palauicini epiſcopi Aleriẽñ, dedit mandatum eiuſdem, ad intereſſendum dicto Cõcilio, ſubſcriptum per dominum Luchinum de Belganderio, & Balauic laicum Marianeñ publicum notarium, & ſigillatum ſigillo præfati epiſcopi Alerieñ. Ac reuerẽ. P. D. Giſbertus epiſcopus Rapolañ, dedit mandatum procurationis reuerend. P. D. Ioannis Baptiſtæ epiſcopi *Phaneñ, ſubſcriptum per dominum Malateſtã Thomaſinum publicum notarium, & ſigillatum ſigillo dicti epiſcopi. Et venerabilis vir dominus Petrus Perini, aſſertus procurator reuerend. P. D. Aymonis epiſcopi Lauſaneñ, dedit mandatum eiuſdem ad intereſſendum Cõcilio, ſubſcriptum per dominum Perret, & ſigillatum ſigillo dicti domini epiſcopi. Et reuerendiſſ. in Chriſto pater & dominus, D. Achilles tituli ſancti Sixti presbyter Card. Bonoñ vulgariter nuncupatus, dedit mandatum R. D. Ioannis de Scluſa abbatis Præmonſtrateñ, vt totius ordinis iudicis ſuperioris & reformatoris generalis, ſubſcriptum per dominum Ioannem Ray canonicum eccleſiæ collegiatæ S. Quintini, de S. Quintino Nouiomeñ diœceſis publicum notariũ.

*Nuſquitãi

for. *ſubſcriptum per

*Maraneñ

¶Anno à natiuitate Domini 1512. Indictione 15. Pontificatus præfati ſanctiſſimi domini noſtri Iulij papæ ſecundi anno nono, die vltima menſis Octobris, per diſcretum virum Bartholomæum de Mantua, præfati ſanctiſſimi domini noſtri papæ curſorem, affixæ fuerunt & publicatæ in Baſilicarũ Principis apoſtolorum de vrbe, & S. Ioannis Lateraneñ valuis ſeu portis, necnon cancellarię Apoſtolicæ, & acie Campiflorę certæ literæ prorogationis tertię ſeſſionis propter aduẽtum reuerend. & illuſt. domini Matthæi electi Gurceñ, sereniſſimi Maximiliani electi Imperatoris locumteneñ, vſque ad 3. diẽ mẽſis Decemb. proximè futuri, prout in eiſdem literis continetur, quarum tenor ſequitur:

PROROGATIO SESSIONIS 3. propter aduentum Gurceñ.

IVlius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Cupientes ingenti deſiderio ad omnipotentis Dei gloriam, plurimorumque optimorum operum perfectionẽ, aliàs inchoatam ſacri Lateraneñ concilij celebrationem proſequi, in ſecunda ſeſſione in ſpiritusancto legitimè congregata, vt temporũ indiſpoſitione, æſtiuiſque caloribus inſtantibus, commoditati & valetudini prælatorũ opportunè conſuleretur, vltramontanique & trans mare exiſtentes, qui catenùs ad concilium huiuſmodi venire non poterant, expectarentur: propterque alias iuſtas & rationabiles cauſas, dicto cõcilio notas, & ab eo approbatas, tertiam ſeſſionem continuationis celebrationis præfatæ, tertio Noñ. Nouemb. proximè futuri faciendam, ſub data 16. Kalendas Iunij, pontificatus noſtri anno nono, indiximus: ſperantes tunc Deo duce, ac Chriſtianorum regum & principum ope, Italicis & exteris rebus pacatis, prælatos pręfatos tutis itineribus cum quiete ad ipſum concilium venturos, nullumque aliud impedimẽtum ineſſe, quo minùs tertia ſeſſio huiuſmodi die (vt præfertur) indicta haberi potuiſſet. Cùm autem ſatore zizaniæ inſtigante, & nonnullorum malignitate, qui Chriſtianorum nomen in vanum recipere nõ formidant, bella atrocia tam in Italia quàm extra eam viguerunt & vigeant: dictique prælati Germani, Hiſpani, Anglici, Poloni & alij, propter hoſtium pericula tutè adhuc accedere non potuerint, nuperrimeque venerabilis frater noſter Matthæus epiſcopus Gurceñ, chariſſimi in Chriſto filij noſtri Maximiliani Romanorum regis in Imperaorem electi, in tota Italia locum tenens generalis, & ad nos orator deſtinatus, prope vrbem ad illam venturus ſit, cum quo multa *grauia importantia & magni ponderis, ſtatum & quietem Eccleſiæ, principum Chriſtianorum & Italiæ concernentia, præſertim de pace inter ipſum Maximilianum regem & dilectum filium Leonardum Lauredanum Venetorum ducem, quæ nobis cordi eſt, componenda, agenda ſint: ex quorum concluſione vniuerſalem pacem, aliaque innumerabilia bona ex eorum authoritate *intermiſſione verò grauiora prioribus ſcandala, damnaque intolerabilia futura *: dilationem indictæ ſeſſionis

*grauis importantiæ

for. ſperamus:

for. *timemus:

for.*nullũ onis ad paucos dies, *nedum præiudicium, ſed vtilitatem allaturam arbitramur: idcirco vt ſine perturbatione aliqua continuationi celebrationis tam*celeberrimi & neceſſarij concilij inſiſtere valeamus, prælatisq́; & oratoribus Principum ad dictum ſacrum concilium venturis, in itinere exiſtentibus (vt accepimus) aliqua vlterior dilatio concedatur, dictusq́ue venerabilis frater Matthæus epiſcopus Gurceñ, Cæſareæ maieſtatis locum tenens & Orator, circa diem ipſam celebrationis tertiæ ſeſſionis, & fortè ipſa die vel ſequenti almã vrbem eſt ingreſſurus, & de noſtro mãdato ob perſonam, quam gerit & repræſentat, honorificè excipiendus ſit, & cum ſolitis cæremonijs & curiæ Romanæ comitiua aſſociandus, & ad nos deducendus, qui cum omni celeritate deſiderare videtur expeditiõem negociorum ſibi commiſſorum, vt infra paucos dies ex vrbe recedere poſſit, habita ſuper his cum venerabilibꝰ fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, expreſſis, alijsq́; iuſtis & rationabilibus cauſis vrgentibus, de eorundem Cardinalium conſilio vnanimiq́; conſenſu, tertiam ſeſſionem, continuationẽ, celebrationem concilij præfati ad tertium Noñ. Decembris, ſimiliter proximè futuri, cęterisque in indictione concilij & in ſecunda ſeſſione pręfatis contentis, firmis manentibus, prorogamus, & iudicibꝰ præmiſſis, cæterisque contrarijs non obſtãtibus quibuſcunque, prout ſemper deſiderauimus, feliciter incepimus, & Domino adiuuante omnino perficere intendimus.

¶Placet, & publicetur.

¶Anno à natiuitate Domini 1512. Indictione 15. Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Iulij diuina prouidentia papæ ſecundi anno nono, vltima menſis Octobris, præſentes ſupraſcriptæ literæ ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, prout in eiſdem continetur, affixæ & publicatę fuerũt in baſilicarum Principis Apoſtolorum de vrbe, & ſancti Ioannis Lateraneñ valuis ſeu portis, necnon cancellariæ Apoſtolicæ in acie Campiflorę, & ſic affixas per longum temporis ſpatium dimiſi, copiam earundem literarum in locis ſupraſcriptis affixi, & affixam dimiſi, per me Bartholomęum de Mantua, ſanctiſſimi domini noſtri Papæ curſorem.

REVEREN. IN CHRISTO PAtri & domino, domino Thomæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ tituli ſancti Martini in Montibus presbytero Card. Strigonieñ, Procurator ordinis Prædicatorum ſeruus ſalutem dicit.

AD 17. Kalendas Iunij, qui dies ſecundã concilij ſeſſionem in æde præbuit Lateraneñ, cùm alia habuimus illius ſolennis & Sacratiſſ. lucis grata monumenta, tum illud maximum, quòd tu eodem die ac loco Romæ tum primùm diuinas res publicè peregiſti, magna quidem apud Deum (vt credimus) ob tuam virtutem gratia, ſed non minore apud homines ob virtutis opinionẽ laude & exiſtimatione. Quanquam enim tuum nomen vbique apud omnes probatum ſit ac clarũ, Romæ tamen apud bonos & graues clariſſimũ certè & probatiſſ. eſt. Eo itaq; die, quo de rerum ſumma grauiter conſtituendum erat, Conciliumq́ue ipſum, patrum ſententia, in aliud tempus differendum, cùm ritè à te & ſanctè myſteria ſanctiſſ. celebrata eſſent, tum pulpitum (vt ſcis) aſſcendit meus & totius prędicãtium ordinis Generalis magiſter, vir tum religione & doctrina ſingulari, tum præſtanti excellentia animi atque ingenij. Quod quidem quaſi geometricã quãdam videtur habuiſſe rationem: vt ille ſui ordinis primus, ſecundæ ſeſſionis orationem pronunciauerit, tu ſecundi ordinis in ſenatu Princeps, primis in hac vrbe myſterijs publicè fueris initiatus. Verùm cùm hæc ipſa oratio diues optimarum ſententiarum & luculenta, digna à ſummo Pont. iudicaretur, quę in acta referretur, multiq́ue illam boni viri quotidiè efflagitarent, operæpreciũ fore duxi, ſi ego qui Prædicatorum ordinis hîc res curo, eandem orationem, priuſquàm ab alijs legeretur, tibi potiſſimùm dedicarem. Feci igitur, & perquàm libenter feci, vt & illa tui nominis inſcriptione illuſtrata, maiore authoritate in publicum prodiret, tantiq́ue viri præſidio eſſet munitior, & meæ erga te obſeruãtiæ ac venerationis magnitudo hoc primo teſtimonio tibi innoteſceret. Sed & aptũ viſum eſt, cùm illius diei cæremonias coniũctim egiſſetis, vt non ſeparatim in ora hominum perueniretis, quãquàm tua virtus & authoritas multo maioribus & grauioribus rebus celebritatẽ promerita eſt. Scimus enim, tuus in vrbem aduentus quantam ſpem lætitiamq́ue bonis om̃ibus attulerit, qui pacem quidem & ſalutem continuè optant, bellum autem diuturnum & infeſtum coguntur ſuſtinere. Subit nanq; multos, q̃ virtutes amãt, qui tuo exemplo crudelia bella abhorrent, qui Chriſtianæ fidei infidelibus armis infeſtiſſimi ſunt, ſubit illos (puto) faſtidium incredibile, cùm videãt huiuſce temporis ſcelera & ruinas. Quis eñ non ſtomachetur, vacare Chriſtianos inteſtinis diſſenſiõibus, pace totiès attentata, nunquã verò firmata, elapſamq́; è manibus fuiſſe occaſiõem retinendæ Aphricæ, Græciæ atq; Aſię in libertatẽ & religionem vindicandæ. Ad quam Chriſtianorum vecordiam, ne fortè putemus Deum dormitare, omitto reliqua, quæ domeſtica ſunt: eccè nuper Turcarum rex ſenex inualidus, & Imperio & pecunia & exercitibus ceſſit, pręter omniũ opinionẽ, filio ætate tertio, iuueni ferociſſimo, & Chriſtiani ſanguinis appetentiſſimo, qui magno donatiuo concili- Baiazetes is fuit, quem paulopòſt Selymus eiꝰ filius & ſucceſſor veneno extinxit.

liatis ſibi militum animis, additiſque ad fœdus ſuum Scythicis nationibus, nihil non auſurus breui timetur. Iure hoc quidē optimo factum eſt, vt Christiani, qui oblatam occaſionem iuſtitiæ atque laudis cõtempſerunt, quiq; nuper recuperatam ferè Aphricã, totã iterum canibus illis abripiendam deuorandamq; obijciũt. Iuſtè (inquam) factum eſt, vt ij quandoque de pręſenti ſuo Imperio trepidare cogãtur, qui Imperium Chriſti nec amplificare ſtudẽt, nec defendere: quin illud potiùs & vitijs oppugnare, & labefactare diſſenſionibus nõ verẽtur. Sed de ijs ſatis. Melius enim longè tu, quàm ego aut quiſquam, hęc noſti & cogitaſti, quippe qui à puero acceptas contra Turcas inimicitias, & ab incunabulis ſuſceptam ſacratiſſ. fidei tutelam & defenſionem, adhuc perpetuam retinuiſti. Proptereaque in hanc vrbem veniſti, vt pacatis vniuerſis, non ſolùm ijs partibus, quæ fidei ſunt conſuleres, ſed etiam illis, quæ infidelitatem & diſcordiam alunt, vehemẽtiſſimè te opponeres. Sed redeo ad orationẽ, quę mihi cùm doctiſſima videtur eſſe, tum ita largiter ampla, vt non tantùm quæ præſentis concilij ſunt, ſed omnium cõciliorum vim, authoritatem, rationemq; amplexa videatur. Quam cùm tua amplitudo benigno vultu acceperit, exiſtimabim⁹ magnũ & illi ornamẽtum, & noſtro ordini vniuerſo ex tua beneuolentia acceſſiſſe. Vale.

ORATIO REVEREN. PATRIS FRATRIS THOMAE DE VIO CAIETAni, ſacræ Theologiæ profeſſ. ac totius ordinis Prædicatorum Generalis magiſtri, habita Romæ in ſecunda ſeſſione concilij Lateranẽ, 17. Kalendas Iunij, 1512.

CVM animaduertã, IVLI II. Pont. Max. reliquas omnes eccleſiaſticæ reip. conſuetudines actioneſque, ſingulas eſſe ſingulis Eccleſiæ partibus accõmodatas, generales verò ſynodos vniuerſalẽ Eccleſiã penitùs reſpjcere, eamq; tãquam finem ſibi propriũ attendere: exiſtimaui me facturum rem & vtilem & omibus gratam, ſi hodierno die primùm de Eccleſia ipſa, deinde de ſynodis huius temporis, illarumq; differentia ac diuerſitate dicerem. Sed cùm ijs diebus ex hoc loco viri doctiſſimi, q hoc oratorio munere magna cum laude perfuncti ſunt, de ijs ferè rebus verba grauiter ſapienterque fecerint, ego, qui ingenio illis & doctrina inferior ſum, quo meis viribus minùs confido, Pater ſancte, eo humiliùs atque propenſiùs tuam humanitatem & clementiã mihi propiciam eſſe, & ſummiſsè oro, & ſuppliciter peto. Sed quoniam nihil eſt, quod homo de ſemetipſo ſine auxilio opeq; diuina poſſit polliceri, ad glorioſam ipſam virginem Dei matrem primùm conuertam orationem meam. AVE MARIA &c.

CVm dilectus Chriſti diſcipulus & Euãgeliſta, multa nobis ex prophetica illa myſticaque viſione nunciare inſtituiſſet, de Deo, de agno, de Dei agniq; gloria, deq; venturis, pręteritiſq; temporibus ac rebus diuinitùs retulit, atque is etiam Chriſtianã remp. & Eccleſiam contemplatus, in hunc modum ipſe, aut per ipſum potiùs ſanctusſpiritus, locutus eſt: Vidi ciuitatem ſanctã Hieruſalem nouam deſcendẽtem de cęlo. Magna profectò & diuina, maximaq; inſupèr, atq; omem humanæ rationis terminum exuperantia Ioannes vidit. Vidi (inquit) ciuitatem, vidi ſanctam, vidi Hieruſalem, vidi illam nouam ac de cælo deſcendentem. Quæ eſt iſta ciuitas, quam Ioãnes vidit? Quę eſt iſta, quam magiſter diſcipulo, Chriſtus apoſtolo, Spiritusſanctus Euangeliſtæ ac vati figuris & allegorijs reuelauit? Certè ciuitas hæc, Chriſtianæ reipub. vrbs eſt, quæ non vallo aliquo terreno, non caduco murorum mœniumque ambitu cincta eſt, ſed multitudine copiaq; innumerabili clauſa eſt ac permunita. Quanquã enim huius mũdanæ ſapiẽtię antiſtites, certo quodam & pręſcripto ciuium numero ciuitates cõſtitui oportere arbitrati ſint, nimiamq; & nimis latè diffuſam multitudinẽ ſubmouerint, neq; inter centies centena millia (vt ipſi aiunt) commercium fieri poſſe vllum exiſtimauerint, ſolùm tamen Chriſtianum genus tanta, tamque mirabilia Deo optimo maximo, cognationis, neceſſitudinis, ſocietatiſq; copula deuinctum ac coniunctum eſt, vt in vnitate maximam multitudinem, vnius vrbis ambitu ſpatium ampliſſ. in vna deniq; ciuitate totum terrarum orbem complectatur. Nam cùm in condenda & conſtituenda qualibet ciuitate, duo in primis requirantur: Primum, vt partibus ſuis omnibus ipſa cõſtituatur reſpub. deinde, vt eę partes inter ſeſe ciuili amicitia quadam & cõſenſione cõſpirent: licet cognoſcere, quomodò priuatis publiciſque in rebus, ambabus ijs partibus noſtra hæc Chriſtiana ciuitas excellat. Quòd enim ea partes omnes perfectiſſ. reipub. habeat atque contineat, ea in primis ſacra, quæ Sacramẽta appellamus, oſtendunt, quæ tantæ ſunt efficaciæ & virtutis, partim, vt hominum generationes matrimonio propagent: partim, Deo filios baptiſmate vt gignant, tum, vt genitos communicatione corporis Chriſti alãt & vegetẽt: deinde, diuina chriſmatis virtute corroborent: vbi corroborauerint, poteſtate atque authoritate eccleſiaſticis ordinibus augeant: mox aliquo errore lapſos, confeſſione reſtituant, & poſtremò, humanis culpis abluendis, ſancti olei vnctione perungant. Præter hęc autem diuina & præclara munera, multa habet alia hæc ciuitas cumulatiſſimè. Habet nanq; Apoſtolos, habet Euangeliſtas, habet Prophetas, habet Paſtores, Doctores, Martyres, habet ſermones ſcientiæ, ſermones ſapientiæ, genera linguarũ, interpretatio-

In Apocal.

Apocal. 21. a

Sacramenta Eccleſiæ.

tationes ſermonum, diſcretionẽ ſpirituum, gratiam ſanitatum, fidem, vaticinia, miracula, & eam cælum claudendi, rurſumq; aperi-

Matth. 16. c. ndi poteſtatem, vt quicquid in terris ligauerit, quicquid ſoluerit denique, id continuò in cælo diſſolutum vel ligatum ſit. Et quanquam hæc magna maximaque ſint, ſatis tamen non fuit, tot tantaque Eccleſiam habuiſſe, niſi & Angelorum reuelationes, illuminationes, defenſionesque habuiſſet. Quibus omnibus, actionis noſtræ cõtemplationisq; ſtudia nó tueri modò ac defendere, ſed propenſiùs etiam & augere, & ornare, & perficere conatur. Ciuitas igitur hæc diuina, illis reipublicæ partibus illuſtratur, quibus nulla vnquàm alia vel melioribus vel ornatioribus illuſtrata eſt. Quòd autem ciues ipſi arctiùs in hac, copulatiusq; quàm in ciuili alia cómunitate deuinciantur, vel hinc patet manifeſtè, quòd ij non iam ciues ſunt aut aduen-

Epheſ. 2. d æ, ſed ciues ſanctorum, ſed domeſtici Dei, ſed membra Chriſti, & ita vnius eiuſdemque myſtici corporis mébra, vt alij alijs & membra ſint, & quemadmodùm ſunt, mutua ſeſe communicatione ac ſocietate confoueant. Cùm igitur hæc ciuitas ex perfectiſſimę reipublicæ partibus perfectiſſimis cõſtituatur, ipſiusq; ciues interiore & cognatiore, quàm omnes aliæ ſocietates, genere colligentur: patet certè, hanc vrbem alijs eſſe digniorem, perfectiorem, excellentiorem, ipſamq; præſtare omnibus honore, decore, & quod maximum eſt, humana beatitudine ac felicitate. Quanquam enim cuiuſuis ciuitatis proprium eſſe videatur, ſufficienter ex ſe, beneq; ac beatè viuere, nulla tamen alia niſi hęc noſtra, hoc ipſum habere cumulatè ac largiter poteſt, ſed ne imitari quidem. In alijs nanq; finis ciuilis amicitiæ & ſocietatis eſt, optima inter ſe hominum coniunctio: in hac verò noſtra, in qua hæredes Dei omnes, cohæredes autem Chriſti ſunt, ad Deum ipſum, vt proprium Chriſtiani generis finem, cuncta referuntur. Hæc cùm ita ſint, rectè Chriſti Eccleſia, non tam ciuitas ab Apoſtolo Chriſti, quàm ciuitas ſancta à viro ſanctiſſimo commemoratur. Id autem, patres, vt nunc vos alloquar, mox extrema oratione ad hũc ſummum Pontificem caput omnium reuerſurus, id (inquam) patres, qua & ego quoque ratione demonſtrauero, quæſo, intelligite. Sanctitas ipſa, vt à diffinitione incipiamus, vtq; Dionyſio Areopagitæ placet, immaculata, libera, perfectaq; munditia eſt. Proinde tametſi hoc ſummis antiquorum noſtrorumque rationibus firmatum ſit, in Deo vniuerſorũ authore & gubernatore, omnium rerum naturas, excellentias, dignitatesque conſiſtere, Deus tamen ipſe præ ijs omnibus propriam ita ſibi vendicat ſanctitatem, vt etiam ſummi philoſophi, Dei ſubſtantiam mũditia & ſan-

Rom. 1. b ctitate definirent. Nam quum inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, ſempiternam quoque eius virtutem ac diuinitatem intellectu conſpicerent, vellentque Dei naturam & voluntatem, ac quicquid in Deo eſt, vnica alijsque rebus incommunicabili proprietate exprimere, non virtutis quidem, non diuinitatis, aut reliquis tantæ maieſtati cõſentaneis nominibus vſi ſunt, ſed munditiæ & ſanctitatis ſignificationibus. Solam enim deitatis ſubſtantiam, à totius potentiæ macula & labe liberam remotamq; eſſe perpẽdentes, illamq; ob id eſſe dicentes actum purum, eandẽ certè ipſam diffinitione hac mundiſſimam eſſe ſanctiſſimamque dixerunt. Nec mirum, ſi talis tantaque ſanctitas tantum in mẽtibus hominum & numinis habuit & maieſtatis, quãdoquidem intelligentijs etiam beatis, quas Angelos dicimus, hymnum carmenq; Deo proprium conſtituat. Angeli nanque atque Archangeli, Cherubin quoque & Seraphin, Eſa. 6.

repetitis ingeminatiſque vocibus, ſanctus, ſanctus, ſanctus, proclamant. Quo fit, vt Dei quoque ciuitatem, in qua magnus Dominus eſt, deceat ſanctitudo. Pſalm. 92.

Atq; hanc partem, quę paucis demonſtrari poteſt, breuiſſimè oſtendam. Omnibus rebus tum natura tum arte conſtitutis, hoc principiò attributum ingeneratumque eſt, vt cùm aliæ alijs iungendæ ſint, pari mutuaque diſpoſitione ac ſimilitudine conueniant. Hoc ipſæ formæ, ſecundũ materiæ recipientis merita diſtributæ, teſtantur. Hoc ad propria peculiariaque munera obeunda aptæ, appoſitæque noſtrorum mẽbrorum habitudines, manifeſtant. Denique hoc confirmant innatæ materijs ipſis (vt ita dicam) patientiæ, quibus ipſæ res, hominum artificio ſubiectæ, obtemperant. Hęc nanque omnia & reliqua id genus, ſiue natura ſiue arte componenda ſint, niſi primùm amica inter ſe conſenſione conueniant, componi coniungíve non poſſunt. Cùm igitur ſanctitas & munditia propria Deo ſit, illique conueniat maximè, cumque coniungendas res ipſas, habiles inter ſe ſe ad coniunctionẽ eſſe oporteat, nemini dubium eſt, puto, eccleſiaſticam ciuitatem, quæ Deo coniunctiſſima eſt, puram, mundam, ſanctã, immaculatamq; exiſtere. Veritate etenim prima, qua confirmatur, ac in qua fundatur, & errorum omnium expers pura mente perſeuerat, & dilectione perpetua, qua ipſa in Chriſto, & Chriſtus in ipſa manet, vſq; ad ſeculi conſummationẽ, ab omni vitiorũ ſorde & cõtagione remota eſt, atq; ita virtute bonitateq; perficit ac vallatur, vt neq; mors, neq; vita, neq; inſtantia, Roman. 8. g.

neq; futura, neq; altitudo, neq; profundum, neq; creatura alia illã poſſit à Chriſti amore ſeparare. Rectè igitur ciuitas hæc noſtra, quãdoquidem omnium cęleſtium virtutũ pręcipua à Deo pollet ſanctitate, omnibus ea cęteris mũdi dignitatibus, poteſtatibus, imperijs antecellit. Satis eſſe arbitror hui' ciuitatis demonſtratã ſanctitatẽ, quę ciuitas, quia ſancta eſt, iure optimo à ſancto ſpiritu nomẽ illi impo-

impoſitum eſt præclariſſimum. Is enim hanc ſanctam ciuitatem, Hieruſalem appellauit. Quod profectò nomen ob hanc cauſam adepta eſt, quòd Hieruſalem nō modò pacem ipſam, ſed ea etiam, quæ pacis ſunt, innuere, ſanctorum interpretatiōe tradatur. Tria igitur in hoc ſunt. Nam & hoc Hieruſalem atq; pacis optimum eſt, & id verum huius ciuitatis nomen, & poſtremò huic ciuitati ita proprium, vt nulli præterea alteri verè conuenire poſſit. Optimum certè eſt. Nam optima res pax eſt, adeoque magna & diuina, vt vniuerſa creatura hāc appetere, & perquàm deſiderare videatur. Cùm enim pax ipſa (Auguſtino teſte) tranquillitas ordinis ſit, & tranquillitas ordinis tunc ſit, cùm ſecluſis cōtrarijs quibuſque ordo conquieſcit: conſtat res omneis, ſi quidem naturaliter fines ſuos appetant, & impedientia cūcta ſubmouere contendant, pacem appetere, pacisque & quietis fructus, vt adipiſcantur, ſumma ope laborare. Quòd autem Hieruſalem pacisq; nomen, verum noſtræ ciuitatis nomē ſit, is teſtis bonus eſt, qui dixit: Et factus eſt in pace locus eius, Dei ſcilicet, q & huiuſce vrbis fines pacem poſuit: & tantam in ea voluit propagari abundantiam pacis, vt ciues ipſi non modò cum Deo, pacis authore & Principe, non modò inter ſe omnes pacem haberent, ſed ſinguli etiam pacis tranquillitatisque abundātia, & intelligendo in veritate, & appetendo in ipſa bonitate cōquieſcerent. Ea verò pax, hæc vrbs Hieruſalem, hoc ſanctiſſimum Dei hominumque domicilium, non quidem impiorum hominum eſt, qui quomodò non vera bona ſectantur, ita nec veram pacem inquirunt: ſed illorum eſt, patres, qui pacifici ſunt, qui pacis domum vnanimes inhabitāt, qui pacē his qui propè, & his qui longè ſunt, annunciant: qui his, ad quos diuertunt, pacem deferunt, & cùm hoſpitio recepti non ſunt, redeuntem ad ſe pacem ipſi recipiunt. Illorum eſt hæc ſanctiſſima Hieruſalem, quę ex viuis lapidibus conſtruitur, de qua Dauid loquitur, & cuius portarum ſeræ ac clauſtra à Domino confortantur. Hæc eſt illa Hieruſalem, patres, in qua (ſicut pauloantè inter diuinas res perlectum eſt) Rex pacificus pacem relinquit nobis, pacem ſuam dat nobis: ſed non quomodò huius mundi homines dant, ipſe dat nobis. Ij enim pacem dant, vt moleſtia careant. Sed pax ibi vera non eſt, vbi nec vera concordia eſt: nec corda hominum coniuncta, ſed diſiuncta ſunt. Ea autem pax, quam Chriſtus dat, & quæ in teſtamento pacis & in Hieruſalem inuenitur, ea eſt, patres, amoris vinculum, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, conſortium diuinitatis. Quis vnquàm vidit vel audiuit talia? Quid fuit vnquàm tam ſingulare, tam nouum, tam inuſitatum? Pax Chriſti non modò corda noſtra & noſtras intelligentias cuſtodit, ſed omnem etiam & humanum & Angelicū ſenſum exuperat, omnisq; homo ſanctus vocatur, qui ſcriptus, & qui relictus, & qui reſiduus fuerit in Hieruſalem. Hanc itaq; præclaram in mutatione mundi rerum nouitatem videns Ioannes, ciuitatem hanc non ſolùm ſanctam, non ſolùm Hieruſalem, ſed nouam etiam Hieruſalem, ſpirituſancto dictante, appellauit. Noua eſt enim. Nam qui in throno ſedebat, & qui de theſauro ſuo noua & vetera profert, noua in ea fecit omnia. Fecit nanque, vt neque langueſceret aut veteraſceret vnquàm, neq; ſenio conficeretur. Ex quo fit, vt hæc longè ſit origine, dignitate, atque authoritate eminentior Hebręorum ſynagoga, quæ per antiquæ legis vetuſtatem conſumpta, cultum & notitiam veri olimq; promiſſi Dei filij, ſolita pertinacia atque animi obſtinatione repudiauit. Nam cùm in ſynagoga ipſa in hodiernum vſque diem vetus homo ſit, vetus lex, vetus fermentum, priſtina cōuerſatio: in noſtra certè hac noua Hieruſalem omnia noua ſunt, nouum cor, noua lex, nouus homo, noua cōſperſio. Quę enim maior nouitas eſſe poteſt, quàm Deum hominem eſſe, & rurſus hominem Deum, eundemq; verum Deum ac hominem clauis confixum, ſpinis coronatum, & innumeris affectum cōtumelijs, nō alijs ipſum armis quàm cruce, quàm morte, quàm vulneribus infernum viciſſe, cælos aſcendiſſe, ad patris dexteram conſediſſe, propterque ſuum nomen ac legem trucidatos, & gloria & honore & felicitate perpetua affeciſſe? Quid, quòd illius diſcipuli rudes, pauperes, abiecti, obſcuriq; homines, cùm vniuerſus ferè terrarum orbis ignorantiæ tenebris inuolueretur, & erroribus, ac ſuperſtitionibus, ſceleribusque obtemperaret tot atq; tantis, vt dęmones omnium gentium dominarentur, ac ſummoperè ab hominibus colerentur: hunc tamē ipſum mundum immundum, ij Chriſti diſcipuli, ij ex infima plebe viri contra ſynagogæ pontifices, contra mundi Imperatores, contra humani generis hoſtes, contra leges, conſuetudines, opiniones non armis, non opibus, nō vi aut ferro vicerunt, ſed fide tantùm, ſpe, & charitate ſuperārunt, purgauerunt, illuminārunt? Tam autem propria eſt noſtræ Eccleſiæ diuina atque ſempiterna nouitas hæc, vt nulla hominum ætas fuerit, nulla vnquàm ciuitas aut reſpublica quæ non ab hac Chriſtiana Eccleſia cuncta acceperit, quæ filiorū Dei adoptionis perpetuæ exiſtunt. Nam vt à diuo Thoma pręclarè ſcribitur, ſummum illud Dei beneficium, quod noſtri gratiam appellant, & quo Dei filij efficimur, id adeò noui teſtamenti eſt, vt à mundi creatione ſancti ſanctęq; omes, quatenùs naturæ diuinę participes fuerūnt, eatenùs ſub nouo teſtamēto comprehendantur, ad quod veteris omnia ſunt referenda. Verùm cū hoc fieri nequiuerit, vt excellēs hęc diuini humaniq; cōſortij nouitas ex terra terrenisque rebus oriretur: (quod

Pſalm. 75. Pſal. 147. Eſa. 57. d Matth. 10. Pſalm. 121. Iohan. 14. d Philip. 4. b Matth. 13. g Apoc. 21. b

(quod enim natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt) par certè & conſentaneum rationi fuit, vt de cęlo ciuitas hæc ſancta & noua Hieruſalem deſcenderet. Deſcēdit nanq; de cælo vrbs hæc noua, cuius fundamenta nec in poetarum figmentis, nec in humanæ ſapientiæ perſuaſibilibus verbis, neq; in cuiuſuis mortalis aut creatæ voluntatis appetitu ſeu opinione iacta ſunt: ſed quæ in mōtibus ſanctis, hoc eſt, in Patriarcharū figuris, in Prophetarum teſtimonijs, in pręconijs apoſtolorum, in ſupplicijs martyrum, in admirādis Chriſti operibus, & ſanctorum proborumq; hominum purgatiſſimis mentibus, in virtutis denique & ſpiritus oſtenſione incōcuſſa ac firma perſeuerant. Deſcendit autem de cęlo non greſſibus corporis, ſed imitatione ac ſimilitudine. Illius nanq; exemplò, quæ in cælis eſt, reipub. beatiſſimæ, huius, quæ in terris eſt, regimen conſtituit Deus, vt illud non penes oēs aut multos, ſed penes vnum Chriſti vicarium & Dominici gregis paſtorem conſiſtat. Nam ſicut in Hieruſalē illa, quæ in cęlis eſt, matre noſtra vnus tantùm dominus eſt Ieſus Chriſtus: ita in hac Hieruſalē illius filia, quę Chriſti ſanguine irrigata, & matris eſt illuſtrata ſplendoribus, vnus tātùm Princeps eſt, vicarius Chriſti & Pont. maximus, cui omnes deſcendentis Hieruſalem ciues & incolæ, non ſolùm vt ſeparatim ſinguli, ſed etiam vt ſimul vniuerſi obedire debēt: quemadmodùm qui in ſuperna ſunt Hieruſalem ſancti, cùm ſingulatim, tum vniuersè, diuiſimque ac ſimul, omnes vni omnium creatori ſubſunt, parēt, obtemperāt. Vt verò præclariſſima hæc ſunt. At dicet fortè quis: Cùm ijs temporibus duę nobis Eccleſiæ & duæ ſynodi proponantur, vna Romana, Piſana altera, vtrùm ambæ de cælo deſcenderunt? Alteram enim earum tātummodò deſcendiſſe neceſſe eſt, ſiquidem Chriſti ſponſa vna eſt. Sinite me hoc in loco, patres, reſpirare pauliſper: nam quid à vobis in hac re conſtituendum ſit, paucis dicam.

Eccleſiæ 5. cōditiones. Quinq; Chriſti Eccleſiæ conditiones nobis (vti audiſtis) ſanctus Euangeliſta propoſuit. Illam enim in primis eſſe ciuitatē, deinde ſanctam, Hieruſalem pòſt, tum nouam eſſe, & de cælo poſtremò deſcendiſſe affirmauit. Illam igitur ſynodum & in terris Eccleſiam militātem, quam de cælo credimus deſcendiſſe, cōſentaneam eſſe præſcriptis conditionibus, & in cælo triumphantis Eccleſiæ formulis, proculdubiò reperiemus. Eam verò, quę à ſupernorum imitatione prolapſa in præceps, ab illis deflectit viam, non vtiq; de cælo deſcendiſſe, quin potiùs ab inferis aſſcendiſſe iudicabimus. Hoc quando ita ſe habet, non deſcendit de cælo, patres, Piſana nuper patrum illorum eccleſia, non deſcēdit de cælo infauſtus vbique & inuiſus cœtus: non tantum è cælo facinus, nō deſcendit, inquam, ſed ruit. Quamobrem? Quia non obſeruat ea quę cęli ſunt, non imitatur quæ cælorum Regni eſſe traduntur. At quare hoc rurſus? quia prorſus aliena eſt à reuelatis Apoſtolo conditionibus. Vt autem eas congruo ordine percurramus, quis veſtrum putabit, patres, illum conuentum, qui vnius tantummodò nationis eſt, ſi tamen vnius eſt, & non dimidiatæ, vel nullius potiùs gentis legitima coitio, qs putabit illum vniuerſam coegiſſe Synodum eius ciuitatis, ad quam fortitudo gētium venit, ad quam multitudo maris conuertitur, ad quam omnes per circuitum orbis terrarum congregantur, cuius minimus in mille eſt, & paruulus in gentem fortiſſimam? Eſa. 60. d

Tantum enim abeſt, vt eccleſia illa Piſana vera Dei ciuitas ſit, quantum abeſt, vt ſancta & legitima ſit: tantumque recedit à candore ſanctitatis, quantùm ad errorum ſordes accedit. Accedit autem plùs tanto, quanto magis & Petrum Eccleſiæ, & Papam Concilio, & ſuo conciliabulo ſummum, verum, certumque Chriſti vicarium ſubijcere conatur. Quod tamen nil aliud eſt, mea ſentētia, quàm naturæ ipſius rationiſque ordinem peruertere, & filios patri, & membra capiti, paſtorique ipſi ſuarum greges ouium præficere. Sed & illud perſpicuum eſt, Hieruſalem nomen illi eccleſiæ nequaquàm cōuenire, proptereà quòd nec pacem habet, nec ordinis tranquillitatem, quodque tam excellentem Eccleſiæ ordinem ſubuertere connititur, vtpotè quæ contra Romanam Eccleſiam rogata armataque bella commouerit, quæque ad quoſcunque diuerterit, nō modo pacem illis non attulerit, ſed ſpem omēm pacis funditùs euerterit. Quę ſingulatim omnia commemorarem, niſi intelligerem, nimio etiam plùs, quàm vellem, eſſe manifeſta. Non igitur Piſarum ſynodus, Synodus Hieruſalem eſt, ſed ciuitas ac turris Babel potiùs, quæ in terra Sennaar confuſionem fecit, & concordiam ædificantium diſiecit. Gen. 11. At dicent nonnulli: Saltem vna ex multis, & quarta ex quinq; præſcriptis conditionibus Piſano cœtui conueniet, nouitas ſcilicet. Quid enim tam nouum & inuſitatum ac mirabile eſt, quàm eſſe, qui conentur efficere, vt miles duci, filius patri, domino ſeruus imperet, oues paſtori, deniq; pedes & cętera mēbra capiti? Fateor equidem & ego quoq; noua hęc eſſe, ſed tñ aliena prorſus ab illa ſempiternæ ſanctiſſimæq; ciuitatis nouitate. Multum enim inter hanc illamque intereſt nouitatem. Nomen vtriſque commune eſt, ſed res & ſignificatio diuerſa. Hæc enim Hieruſalem nouitas, à Spirituſancto eſt, & æterna eſt. At illam Piſanam vnica tantùm obedientia & Eccleſiæ pars tūc effecit, cùm ſchiſmatis illius tempore tres ita maximi Pontifices habebātur, vt nullus eorum aut certus quidem, aut abſq; ambiguitate verus Petri ſucceſſor exiſtimaretur. Hęc itaq; nūc Piſana nouitas, Conſtantię tūc ortū habuit, & euanuit: Baſileæ repullulauit, & exploſa eſt: Cōtra ſynodos Cōſtātieſi & Baſileēſi.

eſt:atq; ijs etiam temporibus, ſi vos viri eritis,interibit,queadmodùm ſub Eugenio 4. ſummo maximæ huiuſce ſedis Pontifice repreſſa eſt. Neq; enim de cælo deſcendit,atq; ob id diuturna non eſt:neq; vnius principatum amplectitur, qui & in illa triumphante Eccleſia eſt, & hanc militantem conſeruat, quemq; Synodus Piſana amplecti deberet,ſi è cælo deſcédiſſet, & nunquàm multitudinis regimini(vtì facit)inniti. Lógè igitur ab hac Chriſti,Piſarum eccleſia diſcrepat. Hęc enim fidelium eſt,illa cauillátium: hęc domeſticorum Dei, illa aberrantium: hæc Chriſtianorum hominum,illa verò eorum, qui Chriſti veſtem cóſcindere,& à myſtico Chriſti corpore myſtica Chriſti membra ſeiungere non verentur. Habetis,patres,quid de Piſana ſynodo cómuniter locutus ſum. Hoc enim vniuerſi totis deuotiſq; animis deprecamur. Aſſequetur autem hoc,te volente, teq; imperáte,ſi tu ipſe,pater ſancte,omnipotentis Dei, cuius vices in terris non ſolú honore dignitatis,ſed etiá ſtudio voluntatis gerere debes, ſi ipſius Dei potentiam, perfectionem, ſapientiamq; imitaberis. Atquì vt in primis potentiá imiteris,accingere pater ſancte gladio tuo,tuo(inquam)accingere,binos enim habes,vnum tibi,reliquiſq; huius mundi Principibus cómunem,alterum tibi propriú,atq; ita tuum,vt illum alius nemo niſi à te habere poſſit. Hoc itaq; gladio tuo,qui eccleſiaſticę
Pſalm.44. poteſtatis eſt, accingere potentiſſime, & accingere ſuper femur tuum, id eſt, ſuper vniuerſas humani generis poteſtates. Cumque accinctus fueris, tum intende cótra errores, contra hæreſes,contra diſſenſiones,denique contra inferni portas, errorum, hæreſum & diſſenſionum authores. Nec intende ſolùm, ſed etiam procede,& regna. Procede in primis,& proſperè procede,gétes quæ bella volunt,diſſipando:tum regna ſacerdos & Rex, quæ pacis ſunt cogitando, inquirendo, perſequendo. Is nanq; idem, qué imitari debes, & Rex regum eſt,paciſq; Princeps & Dominus dominantium,Rexq; pacificus. Hanc autem ſummam potentiam tuam diuina perfectio comitetur, Perfectio hæc, miſericordia eſt,qua pater ille cæleſtis & perfectus ſolé ſu-
Matth.5.g um oriri facit ſuper bonos & malos, pluitq; ſuper iuſtos ac peccatores. Nam ſi tāta vbiq; miſericordia pręſtabis, vt nó modò amicos, ſed inimicos etiam ac hoſtes ad tui nominis reuerentiam,ad Apoſtolicæ ſedis cultum, ad Chriſti Eccleſiæ vnitatem,ad huius Concilij manifeſtam proceſſionem venire compellas, rectè,pater ſancte,Dei perfectionem imitaberis humano more. Nulla enim de virtutibus omnibus,nec admirabilior nec excellentior miſericordia eſt, nulla magis Principi propria,nulla potentiæ ſummæ cognata magìs atque amica eſt. Hæc te præ regibus terrę excellentiſſimum, hæc te vniuerſis populis adorandum, Deoque inſupèr te & gratum, & amicum,& ſimilimum reddet. Verùm cùm multos multarum nationum gentiumq; viros clariſſimos,per Dei tuamq; miſericordiam,ad hanc ſynodum venturos acceſſuroſq; exiſtimemus, vna ſe tibi ad hanc rem offert diuina ſapientia,quæ à fine ad finem fortiter
attingit,& diſponit omnia ſuauiter. Huius Sap.8.a
nuper exemplo à fine ad finem tum attigiſti fortiter,pater ſancte, cùm indicto Concilio hoc atque inchoato, vniuerſos ad benè de Chriſtiana republica ſperandum excitaſti. Diſpones autem ſuauiter,prouidendo ſapienter,ne vocati à te,iuſtè queri poſſint, ſe, vt par erat,in re tāta expectatos nó fuiſſe. Quare poſtquàm hodierno die(quod bonú,fauſtum,felixq; ſit)de ſingulis, quæ ad huiuſce ſanctiſſimæ ſynodi conſeruationem & ſtatū ſpectare videbuntur,cóſtitutum fuerit,tum de ijs quoque conſtituatur nationibus, quæ quum intellexerint Romæ & à Romano pótifice concilium ſynodumq; haberi, & deſiderari ſe atq; expectari,cunctæ proculdubiò nobiſcum vnà ad Chriſtianæ religióis diſciplinam,ad Apoſtolicæ authoritatis maieſtatem,ad communem fidelis populi ſaluté, ad labentium rerum reſtitutionem,ad totius p̄tereà Eccleſię defenſionem & rem conuertentur. Sic nanq; hoc ſacroſanctum conciliū in cælum aſſcendet,cum Catholica Eccleſia, quam refert, & quam Ioannes ciuitatem eſſe ſanctam,eſſe Hieruſalem, nouamq; eſſe, atq; de cęlo deſcendiſſe,cótemplatus eſt. Dixi.

SESSIO TERTIA.

In hac ſeſſione reuerendus & illuſt. dominus Matthęus epiſcopus Gurceñ & Princeps Imperij,dedit mandatum inuictiſſimi Principis Maximiliani electi Imperatoris.

ANno & indictione quibus ſuprà,Pontificatus præfati ſanctiſſimi domini noſtri,domini IVLII Papæ 2. anno 10. die verò veneris, tertia menſis Decembris, fuit celebrata tertia ſeſſio Concilij generalis in baſilica Lateraneñ,pręſente pręfato ſanctiſſimo domino noſtro. In qua fuerunt pręſentes reuerendiſſ. domini Cardinales, Patriarchę, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Magiſtri Generales ordinū, Oratores principum, & alij illuſtr. domini, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſimus dominus Raphael Oſtieñ.
Reuerendiſſ. D. Dominicus Portueñ.
Reuerendiſſ. D. Iacobus Albaneñ.
Reuerendiſſ. D. Franciſcus Sabineñ.
Reuerédiſſ. D. Marcus Pręneſtinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Thomas tituli ſancti Martini in montibus, Strigonieñ.
Reuerendiſſ. D. Nicolaus tituli ſanctæ Priſcę, de Fliſco.

 Reue-

Reuerendiſſ. D. Robertus tituli ſanctę Anaſtaſiæ, Nanneteñ.
Reuerendiſſ. D. Leonardus tituli ſanctæ Suſannæ, Agenneñ.
Reuerendiſſ. D. Chriſtophorus tituli ſanctæ Praxedis, Anglicus.
Reuerendiſſ. D. Antonius tituli ſancti Vitalis, Sipontiñ.
Reuerẽdiſſ. D. Petrꝰ tituli ſancti Euſebij, Anconitañ.
Reuerendiſſ. D. Achilles tituli ſancti Sixti, Bononieñ.
Reuerendiſſ. D. Bandinellus tituli ſanctę Sabinæ, de Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Alexander ſancti Euſtachij, Farneſius.
Reuerendiſſ. D. Ludouicus ſanctæ Mariæ in Coſmedin, de Aragonia.
Reuerendiſſ. D. Marcus S. Mariæ in Porticu, de Cornelijs.

PATRIARCHAE ET ASSISTENTES PAPAE.

Reuerendus pater D. Cæſar Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Alphonſus Antiochenꝰ.
Reuerendus pater D. Stephanus Patraceñ & Torcellañ,
Reuerend. pater D. Bernardus Spalateñ.
Reuerend. pater D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. pater D. Fredericus Salernitañ.
Reuerend. pater D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. pater D. Franciſcus Iadreñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Vincentinus.
Reuerend. pater D. Iulianus Agrigentiñ.
Reuerend. pater D. Franciſcus Sueſſanus.
Reuerend. P. D. Ferdinandus Caietanus.
Reuerend. P. D. Hercules Auguſteñ epiſcopus, & illuſt. dñi ducis Sabaudiæ orator.
Reuerend. P. D. Laurentius Montis regalis epiſcopus, & gubernator Vrbis.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. pater D. Ieremias Traneñ.
Reuerend. pater D. Franciſcus Conſanus.
Reuerend. pater D. Aldronãdinus Nicoſieñ.
Reuerend. pater D. Rainaldus Raguſiñ.
Reuerend. P. D. Andreas * Noboniaſieñ.
Reuerend. pater D. Robertus Rheginus.
Reuerend. pater D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Ioannes Maria Sipontiñ.

EPISCOPI.

Reuerend. pater D. Lucas Fulginateñ.
Reuerend. pater D. Silueſter Vuigornieñ.
Reuerend. pater D. Iacobus Potentiñ.
Reuerend. pater D. Andreas Militeñ.
Reuerend. pater D. Franciſcus Spoletañ.
Reuerendus P. D. Guillelmus Cortoneñ.
Reuerend. pater D. Baſilius Tudertiñ.
Reuerend. pater D. Bertrandus Adrieñ.
Reuerend. pater D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. pater D. Alexius Melfitañ.
Reuerẽd. P. D. Ferdinãdus Balneoregieñ.
Reuerend. pater D. Benedictus Chieñ.
Reuerendus pater D. Petrus * Vrgelleñ. *Algareñ

Reuerendus pater D. Ioannes Tudeñ.
Reuerend. pater D. Alexãder Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Franciſcus Biſignianeñ.
Reuerend. pater D. Giſbertus Rapollañ.
Reuerend. pater D. Simon Modruſieñ.
Reuerend. pater D. * Corradus Aſtuneñ. * Conradus
Reuerẽd. P. D. Antoniꝰ Iacobus Camerineñ.
Reuerẽd. P. D. Bartholomęus Mõtis viridis.
Reuerend. pater D. Lambertus Venuſinus.
Reuerẽd. P. D. Ioãnes Antonius Anglioneñ.
Reuerend. pater D. Ioannes Arianeñ.
Reuerend. pater D. Baptiſta Aquinateñ.
Reuerend. pater D. Antonius Vrbinateñ.
Reuerend. pater D. Hieronymus Aretiñ.
Reuerendus pater D. Bernardus Soranus.
Reuerend. P. D. Nicolaus * Pergameñ. *Bergomeñ
Reuerendus pater D. Ioannes Elueñ.
Reuerend. pater D. Auguſtinus Sagoneñ.
Reuerend. pater D. Ludouicus * Sinieñ. for. *Signieñ
Reuerend. pater D. Hieronymus Aſculañ.
Reuerendus pater D. Petrus Foroliuieñ.
Reuerendus pater D. Lucas * Guardieñ. *Vuardieñ
Reuerendus pater D. Andreas Anſareñ.
Reuerend. pater Hieronymus * Inſuleñ.
Reuerend. pater D. Latinus Veſtanus.
Reuerendus pater D. Andreas Littereñ.
Reuerend. pater D. Ludouicus Tricariceñ.
Reuerẽd. pater D. Ioãnes Antonius Calineñ.
Reuerend. pater D. Hieronymus Nicieñ.
Reuerendus pater D. Ioannes * Bobieñ.
Reuerend. P. D. * Bernardinus Policaſtreñ.
Reuerend. pater D. Dominicus Imoleñ.
Reuerend, pater D. Vincentius Beliceñ.
Reuerend. pater D. Bartholomęus * Agieñ. for. *Agrieñ
Reuerend. pater D. Paulus Lectorieñ.
Reuerend. pater D. Albertinus Piſaurieñ.
Reuerend. pater D. Petrus Narnieñ.
Reuerend. P. D. Ioannes baptiſta * Maraneñ. *Moraneñ
Reuerendus pater D. Andreas Albeñ.
Reuerend. pater D. Scaramuza Cumanus.
Reuerend. pater D. Vincentius * Nauleñ. *Noladiſſinueñ
Reuerend. pater D. Bernardinus Caſtreñ.
Reuerend. pater D. Matthæus * Vmbriaceñ. *Vmbriaticeñ
Reuerẽd. P. D. Ioãnes Dominicꝰ Terdoneñ.
Reuerendus pater D. Hugo * Regieñ.
Reuerendus pater D. Iacobus Fauentiñ.
Reuerend. pater D. Galeſius * Belluneñ.
Reuerend. pater D. Iulianus Vulterañ. * Biduaneñ
Reuerend. pater D. Hieronymus * Bidrieñ. *Budineñ
Reuerend. pater D. Marinus Ceneteñ.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptiſta Caualliceñ.
Reuerẽd. pater D. Octauianus Viterbieñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Ortanus.
Reuerend. pater D. Iacobꝰ ciuitatis ducalis.
Reuerend. pater D. Ioannes Aquilanus.
Reuerend. pater D. Aloiſius Parentiñ.
Reuerend. pater D. Albertus * Valueñ. *Vilueñ
Reuerendus pater D. Iacobus Papheñ.
Reuerendus pater D. Simon Arimineñ.
Reuerend. pater D. Bernardus Taruiſinus.

ABBATES.

Reuerẽd. P. D. Floremũdus, abbas monaſterij S. Gregorij de vrbe, ordinis S. Benedicti.

 Reue-

Reuerendus P. D. Guillelmus abbas Monaſterij beatæ Mariæ Britoñ.

MAGISTRI GENERALES ordinum.

Magiſt. Thomas, Gñalis ord. Prædicatorū.
Magiſter Aegidius, Gñalis ord. Eremitarū.
Magiſt. Bernardinus, vicari⁹ Carmelitarū.
Magiſter Angelus B. Mariæ Seruorum.

LOCVM TENENS MAXIMIL.

Reuerend. & illuſt. D. Matthæus Epiſcopus Gurceñ, sereniſſ. domini Maximiliani electi Imp.* *for.* locū tenens.

ORATORES ET SENATOR VRBIS.

Illuſtr. D. Albertus de Carpi, dicti Maximiliani Orator.
Magnificus dominus Petrus de Starcelupis Florentiñ, ſenator vrbis.
Magnificus D. Hieronymus Vich, orator Catholici regis Hiſpaniarum.
Magnifici D. Iacobus de Saluiatis, & Matthæus de Strozis, dominij Floreñ. ac Parmeñ Oratores.

ILLVSTR. DOMINI temporales.

Illuſt. D. Fredericus Marchio Mantuañ.
Dominus Nicolaus de Ruuere.
Illuſtr. dominus Iulius de Vrſinis, & alij illuſt. domini de Vrſinis.

Celebrata Miſſa per reuerendiſſ. dominū Marcum epiſcopum Preneſtiñ. Card. Senogallieñ. & facta oratione per reuerend. patrem dominum Alexium epiſcopum Melfiteñ, cantatis litanijs & alijs orationibus, & cantato Hymno, Veni creator ſpiritus, vt moris eſt, cantatoq; Euangelio per reuerēd. dñm Ludouicum S. Mariæ in Coſmedin diaconum Card. de Aragonia, quod incipit, Ego ſum paſtor bonus &c. reuerend. D. Thomas Phædra ſecretarius concilij aſſcēdit ambonem, & legit quoddam mādatum procurationis ſereniſſ. & inuictiſſimi Principis Maximiliani electi Imperatoris, datū per ſupradictum dominum Matthæū Gurceñ epiſcopum, locūteneñ. Cuius tenor ſequitur, & eſt talis. (Ioan. 10.)

MANDATVM MAXIMILIANI.

MAXIMILIANVS diuina fauente clemētia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Dalmatiç, Croatiæ &c. Rex, archidux Auſtriæ, dux Burgundiæ, Brabātiæ &c. Comes Palatinus Hannoniæ &c. Recognoſcimus, & tenore pręſentium notum eſſe volumus vniuerſis, cùm in pręſentiarū nos deſtinamus in Italiam & ad vrbem, venerabilem Matthęum epiſcopum Gurceñ, Principem, conſiliarium, & locum tenentem noſtrum generalem in Italia, deuotum ac dilectum, pro quibuſdam rebus noſtris ibi faciendis: Idcircò nos de ei⁹ dexteritate, ingenio, atq; rerum gerendarum peritia plurimùm confiſi, motu proprio, & ex certa ſciētia, ac animo deliberato fecimus, conſtituimus, creauimus & ordinauimus, ac tenore præſentiū facimus, conſtituimus, creamus, & ſolenniter ordinamus præfatum Gurceñ Principē, & locumteneñ noſtrum procuratorē, actorem, ac negociorum noſtrorum geſtorem ſpecialem, omni meliori modo, via, iure & forma & ordine, quibus meliùs & validiùs de iure poſſumus & debemus, ad comparēdū pro nobis & nomine noſtro in ſynodo ſeu concilio Lateraneñ ſuperiori, per ſanctiſſimum in Chriſto patrem & D. dominū IVLIVM II. ſacroſanctæ Romañ ac vniuerſalis Eccleſiæ ſummum Pontificem dominū noſtrum ſanctiſſimum, de cōſenſu ſacri reuerendiſſ. dominorum Card. collegij indicto & denunciato, & illud approbādum & proſequendum, & ſi & inquātum opus foret, illud ad alium locum & aliud tempus trāſferendum, etiam ex toto tollendum, & extinguendum, necnon reuocandum, annullandum & irritandum, & penitùs delendum omnia & ſingula ea, quę per eccleſiam Gallicanam in ciuitate Turonis eodē anno ſuperiori fuerunt acta, cōcluſa & deliberata, & ſimiliter ad reuocandum om̄ia & ſingula mādata & procuratoria, ſi qua à nobis emanauerūt pro indictione concilij Piſani, quod nonnulli cardinales tunc indixerant, & idem conciliium Piſanum penitùs tollēdum & extinguendum. Dantes & concedētes eidem Gurceñ Principi, locumtenēti & procuratori noſtro, plenam & amplā poteſtatem gerendi & exercendi om̄ia & ſingula in pręmiſſis, & circa ea neceſſaria & opportuna, iuxta dexteritatem ſuā, prout magìs videbitur expedire, necnō ad faciendū om̄ia alia & ſingula, quæ verus & legitimus & indubitatus procurator, liberam & generalem facultatem habens, circa præmiſſa facere poſſet, & quę noſmet facere poſſemus, ſi pręmiſſis perſonaliter intereſſemus, etiam ſi talia forent, quæ mandatum exigerēt magìs ſpeciale: ponētes dictum procuratorem noſtrum, quo ad pręmiſſa, *totaliter in locū noſtrū. Inſupèr promittentes in verbo noſtro Cæſareo, & ſub bona fide noſtra, nos gratum & ratum habituros, quicquid p pręfatum Principem locumteneñ & procuratorem noſtrum, in præmiſſis & circa ea cum omnibus ſuis dependentibus, emergētibus & connexis, actum, dictum, tranſactum, cōcordatū ſeu concluſum fuerit, & nullo vnq̃ tempore cōtrauenire directè vel indirectè, aut quouis exquiſitò colore vel cauſa, de iure vel de facto, etiam ſi de iure poſſemus. Supplentes prætereà omnes & ſingulos defectus tam iuris quàm facti, qui in præmiſſis aliquo modo poterunt euenire: Promittentes quoq;, vt ſi fortè mandatum iſtud ad aliqua per ſupradictum procuratorem noſtrum tractanda & concludenda ſufficiens non foret, ꝙ nos oīa & ſingula huiuſmodi tractata, (*ſ. aliter)

tractata,& per ſupradictum procuratorem noſtrum ſic concluſa,rata,grata & firma habebimus & obſeruabimus,harum teſtimonio literarum,ſigilli noſtri appẽſione roboratarũ.Datum in ciuitate noſtra Imperiali Colonia,die prima mẽſis Septembris, Anno Dñi 1512. Regnorum noſtrorũ Romañ. 27.Hungariæ verò vigeſimotertio.

Per Regem.
Ad mãdatum Cæſareæ maieſtatis proprium.

¶ Quo perlecto, ſurrexit præfatus reuerend.& illuſt.dominus Matthæus, & legit quandam ſchedulam manu propria ſcriptã, cuius tenor eſt talis:

SCHEDVLA LECTA PER Gurcenſem.

EGo vigore dicti mandati Cæſareę Maieſtatis clementiſſ.& inuictiſſimi Principis,ad abolendum om̃e ſchiſma,quod in Eccleſia Dei oriri poſſet,& etiam pro executione capitulorum concluſorum corã ſanctiſſimo D.N.reuoco quodcunq; mandatũ qualitercunq; conceſſum conciliabulo Piſano,& ꝓcuratores quoſcũq;,qui in dicto conciliabulo interuenerunt, & omnia acta & agenda per illud conciliabulum, quę declaro irrita & nulla nomine præfatæ Cæſareæ Maieſtatis,& adhæreo ſacro & canonico Lateraneñ concilio,Eccleſiam vniuerſalem repræſentanti,ritè & legitimè congregato.Declaro etiam,maieſtatem Cęſaream nunquam dediſſe mandatum ad præfatum conciliabulum.

Et declaratione facta,præfatus dominus Matthæus Gurceñ acceſſit cum ea, qua decuit,reuerentia ad præfatum S.D.N. & deoſculatus eſt pedes eiuſdem ſanctiſſimi domini noſtri,comitãte eum dicto illuſtri domino Alberto de Carpi, præfatæ Cæſareæ maieſtatis Oratore. Quibus peractis,magiſter Marianus de Cuccinis,procurator fiſci & præfati Concilij procurator,petijt à protonotarijs & notarijs Concilij publicum & publica fieri inſtrumentum & inſtrumenta de omnibus ſuprãdictis &c.

Deinde diſcretus vir Petrus Mengiuar ſanctiſſimi D.N.curſor,retulit coram pręfato S.D.N.ſe,inſtante præfato magiſtro Mariano de Cuccinis procuratore, ad portas ipſius concilij citaſſe & monuiſſe omnes & ſingulos prælatos, & alios tam Eccleſiaſticos quàm ſeculares,qui in concilio intereſſe conſueuerunt, vt comparérent ad intereſſendum ſacroſancto cõcilio. Reſponſione facta,idem magiſter Marianus accuſauit eorum contumaciam. Demum reuerẽd.pater dominus Petrus Gryfus epiſcopus Foroliuieñ,aſſcendit ambonem,&legit quandam ſchedulam tenoris infraſcripti.

BVLLA TERTIAE SESSIONIS ſacri Generalis Concilij Lateranenſis.

IVLIVS epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Sacro approbante Concilio ad illius, cuius perfecta ſunt opera,laudem & gloriã, ſacrum Lateranenſe concilium proſequentes,in hac tertia ſeſſione Spiritusſancto fauente legitimè congregata,quam aliàs tertio Noñ. Nouemb.proximè præteriti faciẽdam in ſecũda ſeſſione indixeramus,& deinde de venerabilium fratrum noſtrorũ S.R.E.Card.conſilio vnanimiq́ue aſſenſu, in hodiernum diem tenendam,ex certis tunc expreſſis &alijs legitimis cauſis,prorogauim⁹ & indiximus, eodem ſacro concilio prorogationem & indictionẽ huiuſmodi ex cauſis præfatis ſibi notis approbante, poſt felicẽ fauſtamq; chariſſimi in Chriſto filij noſtri Maximiliani Romañ Imperatoris electi ſemper Auguſti, huic ſacroſancto Lateraneñ concilio veram adhæſionem & ſynceram vnionem,omnia & ſingula per damnationis alumnos Bernardinũ Caruaial,Guillelmum Brizonet,Renatum de Pria, & Fredericum de ſancto Seuerino olim Cardin. eorumq; fautores,adhærẽtes, complices & ſequaces,ſchiſmaticos,hæreticos,& in ſuam ac aliorum perniciem debacchantes, vnitatẽ ſanctæ matris Eccleſię ſcindere ſatagẽtes, in cõciliabulo Piſano,Mediolani,Lugduni, vel alibi,q̃cunq;,quotcunq;,& qualiacunq; fuerint, etiam decimarum impoſitiones in vniuerſo regno Franciæ per eos factas,quorum tenores & qualitates,acſi præſentibus de verbo ad verbum,nõ autem per clauſulas generales inſererẽtur, pro expreſſis haberi volumus,vſq; in pręſentem diem acta, geſta & facta,cõſcriptã & publicata ſeu ordinata,& in futurũ forſitan gerenda,quanuìs ſint nulla,irrita & inania,& à nobis,præfato concilio ſacro approbante,damnata & reprobata fuerint, potiori pro cautela damnationi & reprobationi huiuſmodi inhærendo, eodem ſacro concilio approbante, damnam⁹,reprobamus & deteſtamur,illaq; nulla,irrita & inania,nulliuſq; roboris,efficaciæ,effectus vel momẽti fuiſſe & eſſe decernimus & declaramus.Necnõ literas noſtras,per quas (propter receptiones, fauores,adhærentiam & auxilium, per regẽ Frãciæ & nonnullos alios Regni Franciæ pręlatos,officiales,nobiles & barones ſchiſmaticis & hæreticis in dicti conciliabuli Piſani damnati & reprobati proſecutione notoriè præſtita) Regnum Franciæ,& præſertim Lugdunum,ducatu Britãniæ excepto, ſub data videlicet,Romæ apud ſanctum Petrũ anno incarnatiõis Dominicæ milleſimo quingenteſimo duodecimo Idibus Auguſti,Põtificatus noſtri anno nono, de fratrum prędictorum conſilio, Eccleſiaſtico ſubiecimus interdicto,nundinaſq; Lugduni fieri ſolitas,in Lugduno extunc decæterò fieri inhibuim⁹:dictaſq; nũdinas in ciuitate Gebenneñ

benneñ faciendas tráſtulimus, cum decretis, declarationibus, inhibitionibus, omnibusq; & ſingulis in eis contentis clauſulis, ſimiliter ſacro cócilio prædicto de illis plenariam notitiam habente ac approbãte, innouamus: Regnumq́; præfatum, (vt præfertur) illiusq; ciuitates, terras, oppida, & loca quæcunq; huiuſmodi interdicto ſubijcim⁹, ipſas nundinas ex Lugduno in ciuitaté prçfatã Gebenneñ faciédas tráſferimus. Et vt ſacrũ hoc Lateraneñ cócilium ad finé vberrimę fertilitatis deducatur, aliaque plura & grauia in hoc ſacro Lateraneñ concilio tractanda & diſcutienda, veniant ad Dei omĩpotentis laudem & Eccleſiæ vniuerſalis exaltationem, quartã ſeſſionem continuationis celebratióis ipſius, quarto Idus præſentis menſis Decembris faciendam, ſacro cócilio præfato oĩa approbante, indicimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ proſecutionis, voluntatis, damnationis, reprobationis, deteſtationis, decreti, declaratióis, innouationis, interdicti, tráſlationis & indictióis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis aũt hoc attentare præſumpſerit, indignationé oĩpotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datũ Romę in publica ſeſſione, in Lateraň ſacroſancta baſilica ſoléniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1512. tertio Noñ. Decemb. Pontificatus noſtri anno 10.

D. de Comitibus.

¶ Qua quidem ſchedula (vt pręmittitur) perlecta, idé reuerend. pater Petrus epiſcopus petijt, an placerent paternitatibus ſuis contenta in dicta ſchedula. Et oẽs & ſinguli reſponderunt, placere contenta in dicta ſchedula. Fuit inſupèr indicta quarta ſeſſio quarto idus præſentis menſis. Et hæc fuerunt pro tertia ſeſſione. Super quibus idem magiſter Marianus de Cuccinis procurator petijt inſtrumentum & inſtrumenta &c. Et incepto per ſanctiſſimũ D. N. glorioſo hymno, Te Deũ Laudamus, & capella proſequeñ, & vſq; ad finé perducto, ſanctiſſimus D. N. cum Cardin. & alijs prælatis receſſit, & venit ad ſanctum Petrum in palatium Apoſtolicum in Vaticano.

IVLIO HVIVS NOMINIS SEcundo Pontifici Max. Alexius epiſcopus Melfitanus affectiſſ. famulus, S. D. P. perpetuamq; felicitatem.

Non me præterit, ſapientiſſ. Pont. parũ pij minusque grati erga Deum animi eſſe, quicquam ex ijs, quæ nobis contingũt, alij cuipiam, quàm illi eiusq; abſtruſo iudicio tribuere. Propterea quæ fortunam & fatum appellãt, aut nulla eſſe, aut ſi qua ſunt, ego quidem illi ſubijci ſentio: tantumque ſideribus tribuo, quantum eſt, quod nihil ex eius potentia detrahere poſſit. Veruntamé & D. Auguſtinum, diuinarum humanarumq; rerum interpretem eminentiſſimum, cauſas fortuitas non eſſe nullas, ſed latentes aſſerere, & mihi plurima & grauiſſima infortunia ab ipſis ferè ſtatim incunabulis accidiſſe, eoque grauiora, quò præter omné ſpem opinionemq; incidere, ſat ſcio. Quibus illud quoq; tanto magìs annumerauerim, quanto nihil ego enixiùs curo, q̃ ne quid à me vel dicatur, vel fiat, quod tibi non placeat. Iuſſus itaque à te, vt in tertia tui ſacri apud Lateranum Concilij ſeſſione concionarer, nec ignarus maxima vocis & laterum, & eadem vel minori fortaſſe diſciplinarum inopia laborare, nihil horum, quo rem euitarem, cauſatus ſum, temerarium & non minùs ſtolidum arbitratus, quicquam de ijs tuo præcepto opponere, q̃ tibi quoq; nota eſſe viderentur. Præterea, quæ poſteà ſuaſere, vt rem iam præparatam & intermiſſam ſententia mutata reſumerem, quòd & hæc ex ipſa oratione facilè percipere poteris, & epiſtolæ ad diem ipſius cócionis properandum eſt. Fuit hic tertio Nonas Decẽbris, cùm ſol longiſſimè à nobis recedés, & nos obliquus reſpiciés, dum paruam hemiſphærij noſtri partem ambit, dies breuiſſimos reddit. Cumque ad ea, quæ in ſynodo agenda erant, vix totus ſuffecturus videretur, res vel potiùs neceſſitas ita tulit, vt eodem ante oĩa Lateranum tibi è Vaticano eundum eſſet. Per properandi igitur curam magna ex parte ſomno excuſſo, nos ferè antelucanos præſtolandi proſequendiq; tuî gratia Vaticanum deduxit: vbi antequàm exires, tanta vis imbris procelloſi inhorruit, vt diuturnam ſerenitatem, quæ nobis ocioſis præceſſerat, iter facturis reſarcire velle ſibi videretur. Exiſti tamen, quę tua cóſtantia eſt, & procella pauliſpèr ceſſante, totum ferè iter pluuioſum perfecimus. Itaq; membra, quæ natura tegi non patitur, aqua, vento & anni tempore gelida, cætera veſtibus prælongis & madefactis grauata erant. His maximè impeditos, mulis deſcendétes cœnum excepit, ex cœno ſitibundos, famelicos, feſſos, madidos, implicitos, cœnulétos & ſomnolentos, ędes vaſtiſſima nulla teſtudine, ſed tignis tecta, & crebris tranſennis, per quas magnæ naues tranſmitti poſſent, patétiſſima: eadem multitudinis hominum & murmuris, ſtrepitus ac lamétorum ex incommodis oriétium, algoriſque plena. Sic affecto miſero mihi, & innata (quod dixi) vocis & corporis imbecillitate laboranti, à tot incommodis circunuento, vento, imbre & procella crepitantibus, & murmure, tecto & tranſennis templi verba intercepturis, concionandum erat. Inſupèr ſuggeſtum aſcendi, ſicut eregioné tráſennarum altiſſimarum ac latiſſimarum, ſic à te, ad quem labores meos & verba direxerã, longè, iuſſu quidem tuo, ante inceptam ſynodum poſitum, quo magìs multitudinis auditui,

ditui, quàm tuo, cóſuleretur. Omitto, quòd quidam ad ſuum commodum cuncta trahentes, ita tunc quoq; ad reddendum Deo & iuſtitiæ debitum, ſe difficiles duroſque præſtitere, vt ſicut te, multoſq; ex patribus per totam ferè ſeſſionem ſolicitos, ac ſuſpéſos tenuere, ita me quoq; in actióis medio *turbabundi viderentur. Super his mitra caput, parùm eius hyberna inſula tecti capax, ſic angebat, vt magis nuperrimè ſimul omnes in itinere ſub imbre ad Lateranum, quàm ego túc ſub illa ad orationis calcem properarem. Sed ſicut quondàm toti Græciæ belli, ita tunc mihi huius mali Paris cauſa erat. His ergo tot ſimul factum eſt, quorũ vel vnũ ſuppetijſſet, vt nec tu, nec pars maxima ſacri ſenatus & patrum audire me quiuerit. Quamobrem hæc mihi poſteà ſingula memoria repetenti, nec dijudicare quęunti quis minùs fecerim ſatis, illíſne, quibus ita me affectum & properátem locus audire permiſit, an quibus id ex parte vel omnino negauit: expedire viſum eſt, magnis etiá viris id ſuadentibus & amicis flagitantibus, vt inſtitutum tranſgrederer, & orationem impreſſoribus darem, quo & omnibus qui affuerant, hac ſaltem ratione facerem ſatis, & longè pluribus tacédo prodeſſem, quàm dicendo profueram. Si tamé ea ſit, vt quod eius initio maximè optaui, aliquibus cóferre poſſit. Tua beatitudo, ſi id ei cumulus & magnitudo cogitatióum ac rerum agendarum permiſerit, ita leget, vt omnem fructũ laborum meorum in eo maximè verſari exiſtimet, vt à te vno probentur.

for. * turbaturi

ALEXII EPISCOPI MELFITAni oratio, quam habuit in tertia ſeſſione ſacri Lateranenſis concilij, iuſſu IVLII II. Pont. Max.

MAximè vellem, atq; optarem à Dño Ieſu Chriſto, in cui⁹ nomine (vt par eſt credere) te duce, beatiſſime pater, hic ſacer ſenatus, præclarus Proceſar, inſignes reguli, Cæſaris, regum, & aliorum Principum oratores, ornatiſſimi præſules, & cæteri, qui adſunt humaniſſimi viri, huc hodiè conuenere, vt eadem ſynceritate, pietateque mentis qua ego erga beatitudiné tuam, vniuerſam Eccleſiam, & horum ſingulos ſum verba facturus, omnes præſentes atque abſentes, quibus celebrandę ſynodi onus incumbit, rem tam ſalubré & perneceſſariam agédam ſuſcipiant, ſuo tempore agant, & ad finem perducant. Mihi verò poſt annos octo & quadraginta, quibus maxima ex parte in hac aulica luce, in ſacro tuo, aliorumq; ſummorum Pontificum, & veſtro Patres, mihi iucundo venerandoq; conſpectu verſatus conſenui, huius ſaltem ſuſcepti hodiè muneris labor optatũ pariat fructum, vt ſacroſanctæ matri ac alumnæ Eccleſiæ, ſi non omnino, (neq; enim tanti me facio) vel aliqua ex parte conducat. Et quoniam, vbi facto opus eſt, compertum habeo, parùm verba proficere: & ſicut rectam valetudinem non conferri, ita nec res magnas ſolis verbis confici poſſe: præcipuè verò ratione, & eius miniſtris mente ac lingua, nos à cęteris animantibus differre: ſed his tantis naturæ bonis ita quoſdá abuti, vt raro admodùm vtantur cócordia mentis & linguæ, ſed plerunque aliud habent in ore, aliud in corde, quæ ferè ſola ſunt inſtrumenta conſilij: hoc autem morbo vbiq;, ſed præſertim in ſynodo, re omnium, quæ ad religionem & præſentem futuramq; ſalutem hominũ pertinent, maxima, cum ingenti diſcrimine vtriuſque ſalutis laborari: me denique in tanti morbi, tamque magnæ rei, & imbecillitatis meæ cogitatione penè deficere. Summus ille artifex métium illuſtrator & author inuocetur, qui & extinctas eas accendit, & accéſas inflammat, & ab illis ora diſſonare nõ patitur, quique in igneis linguis apparuit, & ora infantium fecit diſerta. Veni creator ſpiritus, mentes tuorum viſita, imple ſuperna gratia, quæ tu creaſti pectora. Vtinam tuos, Domine, vtinam tuos tuæq; gratiæ capaces nos reddas. HOC ergo duce, quod ipſe concedat, quàm breuiùs mihi fieri poterit; de concilio deque Eccleſia differendũ eſt. Et primò altiùs earũ primæua figura & origine repetítis, mixtim etiá incremento, maieſtate, poteſtateq; oſtenſis, necnon vtilitate & commodo, quæ ex eis humano generi proueniũt, ex parte enumeratis, poſtremò, mutatæ à me ſententiæ reddita ratione, dicendi faciam finem. Per hæc enim, etſi pro rei magnitudine pauciſſima parumq; ornata, opitulante illo, qui & publicè ab omnibus, & priuatim à me inuocatus eſt, ſiue rationibus, ſiue exemplis, ſiue authoritatibus innitédum procedendumq; in ſynodo fuerit, rectè omnia conſuli, & conſulta rectiùs decerni, & decreta rectiſſimè executioni mandari, quàm facilimè poterunt. Cùm Redemptor & Legifer noſter hominem, paruum mundum, collapſum erigere ac inſtaurare cum ſuis Patre & Spiritu ſtatuiſſet, nec in opere diſcedere à prima eius productione, cui etiam totam Trinitatem affuiſſe, per verbum, FACIAMVS, perſpicuum eſt, cùm in cæteris rebus, quátumuis bonis, multis ac magnis, creádis, DIXIT, ET VIDIT, de eo ſingulariter à Moſe proferatur: quod & in Iordane amni, per ſacri ac ſalutiferi lauacri inſtitutionem, & in patefacienda, pro capacitate viſurorum, gloria ſua ſuper montem Thabor tribus, & non paucioribus, diſcipulis, qui eum comitabantur, & paſſim per totam legis traditionem, & demum in corroborandis inſtruendiſque diſcipulis per Spiritum ſanctum, in eius nomine à Patre miſſum, pleniùs declarauit: rediturus ad patré, & à terrenis ad cæleſtia corpore tranſcenſurus, ita duodecim diſcipulos (& orando pa-

Acto. 2.

Geneſ. 1.
Marc. 1.

Matt. 17.

Ioan. 17. b

Ioan. 17. do patrem, Fac, inquiens, Pater, vt hi vnum
ſint, ſicut & nos vnũ ſumus: & eos monẽdo,
Ioan. 13. d In hoc, inquiens, ſcient om̃es, vos meos eſſe
diſcipulos, ſi vos mutuò dilexeritis) inſtitu-
tos reliquit, vt capiti, quod in primis ſuas
vices gerere voluit, reliqui vtì mẽbra con-
nexi, per totiès repetitum præceptũ mutuæ
charitatis & pacis, vnum corpus cõplerent.
Et quod vas electionis Paulus ait, Singuli
Rom. 12. b eius membra & aliorũ alij, vt vnius corporis
partes forẽt: quod etiã à duobus & ſeptua-
ginta pariter ab illo electis, & ab alijs, qui ad
fidem vndiq; quotidiè confluẽbant: Multi-
Acto. 4. f tudinis (inquit Lucas) erat cor vnũ & ani-
ma vna, & à poſteris per traditionẽ vtriuſq;
ordinis, & curam eorũ, qui illis ſucceſſere, q̃
diligentiſſimè obſeruatum fuiſſe, omnibus,
qui hiſtorias euoluerint, pleniſſimè cõſtat.
Et deindeper inauditam & incredibilẽ cõ-
ſtantiam & fortitudinem eorum aliorumq́;
Martyrum, & victorias de ſæuiſſimis torto-
ribus partas, religione longè lateq́; per totũ
orbem diffuſa, & Eccleſijs pro conditione
locorũ & temporum ſuper regiões vel pro-
uincias conſtitutis, & eiſdem præter mãda-
tum exemplumq́; Principis, naturę quoque
ratione edoctis, res omnes diſiunctas per ſe
imbecilliores fieri: coniunctas verò, validi-
Cõcordia res paruas creſcere, &c. ores: ſingulæ ſuæ ſaluti diuturnitatiq́; con-
ſulentes, id ipſum ſedulò ſeruare curârunt,
dum annis ferè ſingulis capite citiùs cũ ſuis
membris in locum om̃ibus tutum & com-
modum coeuntibus, q́ corripi emẽdariq́ue
oporteret, accuratiùs pẽſitata atq; diſcuſſa,
ad incrementum omnia, cõſeruationemq́;
religionis, publicam honeſtatẽ, bonos mo-
res, animarumq́; ſalutem redigebantur. In-
terdum etiam, cùm res exigeret, ſua cuique
iura quaſi municipalia, ꝓ ſalute proprij gre-
gis & cõmodo ſtatuebant. De rebus verò
põderoſis & dubijs ſummũ caput, vt com-
munis omnium magiſter & doctor, conſu-
lebatur. Quo fiebat, vt ſi quãdo hęreſis vel
alia res grauis & pernicioſi exempli alicubi
oriretur, præſertim quę religiõem & publi-
cè leges offenderet, ad illã eueſtigiò repri-
mendam, patres vndiq;, præcipuè tamen ꝓ-
batiſſimi, eruditiſſimi, ac integerrimi quiq;
accerſebantur, & ad locum tempusq́; aptũ,
à capite delectum, & ab ipſis approbatũ, cõ-
ueniebant. Vbi non minùs ardentiſſima di-
lectione in Deum, q̃ mutua inter ſe & erga
proximũ, quod eſt vniuerſum genus huma-
num, charitate om̃ia ſimul proſpicientes, &
ſingula ſedulò ſcrutantes & ponderantes,
vt, quæ ad omnes pertinerent, ab om̃ibus
reciperentur vel eliminarentur, quæ infrin-
genda dijudicaſſent, pro irritis & inanibus:
quæ verò probanda, ꝓ venerandis ſanctisq́;
ab omnibus habebantur: & ita eorum con-
ſultis atq; decretis publicè ab orbe vniuer-
ſo parebatur, vt vel ſi plures mundi (ſenten-
tia Democriti) eſſent, eorum iuſſis obtem-
peraturi viderentur. Hac ratione ſacrę ſyn-
odi malis erant metus, bonis ſpes, vitijs pœ-
na, virtutibus pręmiũ, laboribus quies, ſtu-
dijs fomes, incrementũ iuſtitiæ. Hac ratio-
ne turbulentiſſimę, ſeditioſiſſimę, ac perni-
cioſiſſimæ hæreſes extinctę deletæq́; fuere,
& fide ſacroſanctaq́; religione enucleata &
explicata, earumq́; capitibus & articulis ſta-
bilitis, mundus, expulſis errorũ tenebris, eã
aliquandiu totus retinuit, in qua nunc bre-
uis ei⁹ angulus luce ambulat veritatis. Hac
ratiõe tot ſacri & ſaluberrimi canones, du-
ces præſtantiſſimi ad benè beateq́; viuen-
dũ, & ad temporan[illegible]m comparandũ, æter-
namq́; ſalutem promerẽdum, per ipſas ſyn-
odos ſanciti conſcriptiq́; fuere, quibus non
minor fides & authoritas, q̃ ipſis Euangelijs
attributa eſt: & quorum, ſi q̃ à nobis ratio
curáve haberetur, ad has ſordes fœditatẽq́;
morum, ad quas per eorũ contemptũ & cõ-
ciliorũ intermiſſionẽ deuenimus, non vtiq;
deuentũ fuiſſet. Hac ratione Vrbanus Põt.
huius nominis ſecũdus, ſynodo habita, to-
tum ferè Occidentẽ exciuit, & numeroſiſſi-
mæ ac potentiſſimæ expeditionis illius au-
thor factus, Antiochiam & Hieruſalẽ ꝑcla-
ra Eccleſiæ mẽbra, & alias inſignes vrbes &
Regna cũ ingenti gloria recepit. Et poſt eũ,
ne amitterentur, Paſchalis & Gelaſius Põt.
ſupplementis, cõmeatu & pecunia exercitui
in Aſia ſubueniri fecere, & Caliſtus huius
nominis ſecundus, nongẽtorum patrum,
qua nullus ante & poſt eũ frequentior eſt
vſquã, in hoc ipſo Lateranẽ ad idẽ opus ſyn-
odũ habuit, vbi tu quoq; beatiſſ. pater, hui⁹
& aliorum exemplo, & recto (vt par eſt cre-
dere) animo, hanc edixiſti, quod bonũ, fau-
ſtũ, felixq́; tibi, vniuerſæ Eccleſiæ, & nobis
omnibus ſit, & ad eundem per illos mouea-
ris effectum. Hac ratiõe cùm alij, tum Inno-
cẽtius hoc nomine tertius, qui etiam Late-
rani ad hoc ipſum quingentorũ paulo mi-
nùs patrum concilio interfuit & ꝑſedit, tan-
ta authoritate fuere, vt Imperatorem, & Re-
ges Galliarum, Hiſpaniarum, & Neapolis ad
idem properandum cõpulerint. Hac ꝑterea
ratiõe Imperatores pedibus nudis, nõ bre-
ui ſpatio per niues curſim ante mœnia pro-
cumbentes, & alij ad pedes Pontificũ iner-
mium certè, ac ſola innocentia munitorum
prouoluti, eorũ veniam precabantur. Macti
virtute & verè felices Pontifices, quibus tã-
tum vltrò à ſummis etiã Principibus vene-
rationis & verecundię pendebatur: felicio-
res Principes, qui in perſonis hominũ tan-
tum Deo timoris cultusq́; exhibere nõ hę-
ſitabant. Feliciſſimi & hi & illi, qui depoſitis
odijs, ſic ad mutuã dilectionem conuerte-
bantur, vt alterorum alteri quãlibentiſſimè
onera ferrent, quo lex Redẽptoris [illegible] vtroſq;
adimpleretur, quiq́; non ex potentia licen-
tiam, ſed contrà ex licentia potentiã penſi-
tabant: nec quod ſibi placeret, ſed quod oĩ-

bus expediret: quodq; deceret, nó quod liceret proſpicientes, anteponebant. Deniq; qui ex maioribus, nó eos, quos & ipſi ante gerendum magiſtratum & oés boni vituperarent & reprobarent, ſed quos ſcirent oñi laude cõmendationeq; dignos, imitandos ſibi & ſuperandos pro viribus proponebát. Sed quid ego his ſideribus immoror, quæ,

Primorũ Pontificũ virtus ad quid poſteriorib⁹ cõducat.

quanuis per ſe micarent, magna ex parte ab alijs lumen mutuata fuere, & nó ad illas fulgẽtiſſimas ſtellas recurro, qui ita perpetuò vixere, ita varijs modis pro fide, proq; Eccleſia certauere, ita deniq; toti Deo dediti, gratiam eius promeruere, vt facilè affirmauerim, multa illum propter eorũ merita ſuamq; patientiam ſuſtinere, q́ per ſuam iuſtitiam nequaq̃ ſuſtinuiſſet? quis enim qui eorum facta vel dicta vel ſcripta ſcrutari voluerit, non inueniet vel primos illos tres & triginta à Petro Melciadem vſq; vno tenore & viuendi ſumma cũ temperantia, & gerendi magiſtratum ſumma cum ſapientia, & ſubeundi quęuis pericula pro fide proque Eccleſia ſumma cum fortitudine, denique migrandi à temporanea vita ad ęternã ſumma cum alacritate & gaudio, ita certaſſe aduerſus Romanũ Imperium, & reliquas orbis terrarum nationes & vires, vt nó modò illis inuitis & impugnantibus Eccleſiã, pro qua certabant, ſuo ſanguine ſolidauerint, dilatauerint & extulerint, ſed ita ipſos quoque hoſtes orbis domitores & armis inſuperabiles deuicerint, vt ſibi corona victoriæ, cæliq; regno per martyrium cõparatis, illos illorumque ſucceſſores Eccleſiæ iugo ęternùm ſubegerint? vel ſubſequutos à Silueſtro ad ſplendidiſſimum ſidus Gregoriũ Gordiani, totidé quidem numero, quanuis alio rerum curſu tenoreq; certandi, perſequutione Eccleſiæ per Chriſtianos Principes in fauoré protectionemq; conuerſa, ita & pręcepta ſui Principis ſeruantes, & exempla maiorum ſequentes, dignitati incremẽtoq; religióis & Eccleſiæ conſuluiſſe, vt ipſi quoq; omnes, ſicut priores, iure optimo in diuorum numerum ſint relati. Tãtum prætereà pietate, ingenio, diſciplina, moderatione, & oñi virtutis genere váluiſſe, vt cùm ipſi, tum eorũ imitatione poſteri quoq; immaniſſima hominum mõſtra vel potiùs ſæuiſſimas feras, Gotthos, Vandalos, Longobardos, & alios huiuſmodi, eorumq; Reges vſq; adeò leniuerint, vt ex truculentiſſimis cicures manſuetoſq; reddiderint: denique labore, inedia, ſiti, vigilijs, continentia, ſtudio iuſtitiæ, & illiciti abſtinentia lucri, hãc, quam videmus, amplitudinem & opulentiã nobis cõparauiſſe, per quas delicijs quotidie magis inuoluimur, & opibus penè inſanimus. O felix ſeculũ, quod illos viros non morbum (vt alios) rebus Eccleſiæ, ſed eius morbis & periculis p̃ſentaneum remedium attuliſti. O te Eccleſiã tui ſponſi gratia plùs

q̃ prudentiſſimã, quę ita tuis primordijs cõſuluiſti, vt tales tunc, nó quales poſteà multis temporib⁹ experta es, rectores defenſoreſq; haberes. O * ſolum tunc certè beatiſ- i. tem
ſimum, q̃ reuerenter te intueor, oſculariq; geſtio, ꝙ illos & tuliſti, & aluiſti, & magna ex parte produxiſti. Poſtremò quis eſt, qui hoc etiã in cogitatione auctę vel cóſeruatę, cùm in Occidente tum in Oriente, Eccleſię nó perpenderit, ita vtranq; partẽ patres earum inſtituiſſe, vt ſi qñ fortè inter ſe diſſentirent, acuendi potiùs ingenia ſtudio, & p̃ficiendi fidei perſpicuitatem, q̃ peruertendæ cauſa veritatis, tũc quoq; modeſtiori quadã æmulatione vtraq; abſtineret à vitijs, & bonis moribus inhæreret, & ambæ pariter Locus obſcurus.
ad religionis conuerſationem proficerent? *quàm
quod * quandò tunc valeret, donec p̃ſtari potuit, ſatis & Roma olim deleta Carthagine, & ab annis aliquot Occidentalis Eccleſia, Orientali collapſa, ſicut experta eſt, ita mẽbra eius, q́ rectè viuũt & ſentiũt, nó ſerò pœniteret. Digna profectò res, quę à multis accuratiùs cogitetur, & ante oés à te, beatiſſime pater, qui mancã & imperfectam felicitatem tuã putare propterea ſæpè viſus es, ꝙ earũ vtriq; pariter totiq; orbi, quod tuæ ſanctæ ſedi datũ eſt, nó ſimul p̃ſideres. Eat nũc quiſpiã, & Zoroaſtrẽ vel Triſmegiſthũ, vel Phoroneum, vel Piſiſtratum, vel Lycurgum, vel Solonem, vel Numam Põpilium, vel alios, non dicam cum legifero redẽptoreq; noſtro, ſed vel cum ipſis ſeruis eius, p̃ſertim quos dixi ſex & ſexaginta, conferat: quos ille ita partitus eſt, vt æqua portiõe & plùs q̃ miranda ratione, & primi cõfitendæ tuendæq; veritatis paſcendarumq; ouium curã martyrio, & ſecundi eadẽ cura voluntaté martyrij terminarent, & alterutri ſuo numero annos eius tẽporales æquarent, vel alijs Occidentalis & Orientalis eccleſię luminibus anteponat, qui vltra lucem veritatis, vita etiã, moribus, inſtitutis, ſcriptis & p̃ceptis lógiſſimè illos excelluere, & demum tantum authoritatis & ipſi cóſequuti, & ſucceſſoribus impertiti ſunt, vt non p̃cepto vel imperio, ſed nutui eorum ſubijci, omes felicitatis loco haberét. Multa grauiter & copioſè præco Chriſti egregius, eruditiſſimus vir Aegidius Viterbieñ de ratione cóciliorum, deq; accepto detrimẽto per intermiſſionem, & vtilitate per frequentationẽ eorum conſequenda, diſſeruit prima oratiõe, qua hoc ſacrum eſt auſpicatus Concilium: aliquanto plura Thomas Caietanus, philoſophicæ ac Theologicæ rationis vti peritiſſimus, ita diſceptator acerrimus, de triumphante ac militante, deq; Piſana (vt ipſe appellat) Eccleſia. Non paucis etiam p̃ſul Spalatenſis, diſciplinarum, quas dixi, nó vulgaris profeſſor, ſua cum Turcis prelia pro defenſione cómunis tecum gregis initia deſcripſit, Beatiſſime pater. Ego quoq; perbe-

nignè

nignè à te iuſſus, vt idem onus ſubirem, & humaniſſimè monitus, ne his mihi præuijs factis longiſſimo cederé interuallo, pro viribꝰ multa de ſynodis earumq́; definitióe, appellatione, origine, cauſis, numero, conatu & fine, multa de prauis ſectis ſiue hæreſibus, multa de Apoſtolis, de Martyribus, & de ſingulis diuorum ordinibus, de cóparatione bonorũ piorumq́; ſacerdotum cum diuinis ſpiritibus, de Siluestro Pót. de Cóſtantino principe, de prima ſynodo & eius 318. patribus, omnibus in diuorum numerũ relatis, & de reliquis vniuerſalibus ſynodis ſingulatim, & alijs memoria dignis, multa diſtinctè de vniuerſa triumphante ac militante Eccleſia, deq́; lœtifera ſibi & alijs turba Piſana, malis conſilijs & artibus nixa, & in caput ſuum more gigantum, cóſpirationis furijs ac inſidijs agitata, & à te q̃ prudétiſſimè per veri ac legitimi concilij edictionem, confuſa & eneruata: vbi de te quoque non pauca, ſeruato tñ modo, ne laco natus, & in concilio conſtitutus, Principi, & meo, & viuo, & præſenti, ac de me benemerito, aſſentari viderer. Poſt hæc de p̃ſentis ſynodi ratione pro curſu noſtrarũ rerum ac téporum, in quo, cũ ad leuamen fortaſſis aliarum multarum & ingétium Chriſtiani nominis cladium, hoc ſaltem Deus cóceſſerit, ꝙ hæreſibus, q̃ vtplurimùm cauſæ Conciliorũ fuere, neç publicè nec impunè laboramus, reliquum foret decernere, vt inſtaurationi ac propagationi religionis in hoc perangusto Europæ angulo per diſcordias & ignauiam coarctatæ, magna virium parte incumberetur. Sed quoniã tanto operi fruſtrà inſiſteremus, niſi priùs Deus iratus nobis placaretur, qui in tanta corruptióe morum & bellorum, ac ſimultatum culpa cóſtitutis placari nó poſſet, & propterea multis & acriter in mores, & pleraq́; flagitiorũ & ſcelerum, p̃cipuè tñ in pernicioſam ambitionem, peſtiferã omnium rerum venalitatem & luxum intolerabilem, & innumera deteſtanda queſtus & nefanda libidinis genera, & execrãdas luſiones diebus ſacratiſſimis, earumq́; comites blaſphemias nó ferendas inuecturus, mala etiã cóſilia, mutuas fraudes, & cupiditatẽ rerum alienarum, ex quibꝰ diſcordias & bella inteſtina oriri, fouerió; conſtat, & ſęuiſſimas Chriſtianorum inter ſe trucidatióes, ac tanti effuſi ſanguinis, cuius dimidio minùs ad profligandum cómunem hoſtem ſuppetijſſet, cauſas deteſtaturus, & idcircò de morum corruptione & culparum inhibitione, de tollendis vndiq́; diſcordijs, & pace vbiq́; inſeréda, deq́; ſalutifera in cómunem Chriſtiani nominis hoſtem expeditione, & eius in pręſentiarũ occaſione nó pauca, poſtremò te in primis, tuorũ verborũ nó immemor, & deinde Imperatorem & reges ſingulatim ac nominatim, & alios principes & populos Chriſtianos, ad illam (quòd ſperabã nónullos eorũ affuturos) hortaturus: multa (inq̃ de his, & q̃ ad ea pertinẽt, iam literis & memorię mandata, dicenda, & tribus vix horis abſoluéda paraui. Sed vbi animaduerti, q̃ parũ vel Aegidij mei, paucis vel nullis eorũ, q ad Concilium expectabãtur, ſuperuenientibus, verba profecerint, vel Thomę: eccleſia, & ſi nũc egregiè per te renouata, in meliori ſpe conſtituta, maximè Cęſare in tuũ ſanctũ fœdus recepto, tunc certè adhuc fluctuáte: vel Spalatéſis, puersè nó in Turcas, ſed inter Chriſtianos bellis feruentibus: cócidi prę indignatione (fateor) animo, etiam hoc ex parte vel tuę ſorti, ꝓ Maieſtatis celſitudine & felicitatis immenſitate, vel meę, pro exilitatis humilitate, vel vt rectiùs dicam, temporis & hominũ peruerſitati adſcribẽs, ꝙ cũ tãdiu tamq́; vehemẽter Conciliũ inuocarẽt & cuperẽt, nũc inceptũ, etiã vocati & iuſſi, poſtponũt: multorũ dierũ ac noctiũ labore vigilijsq́; abiectis, valoreq́; ad tẽpus vel ꝑpetuò iuſſis, ne loco pręmij riſum, vt ad tẽpus minùs pertinẽtes, reportarent, ꝙ ad abſentes nó parua ex parte pertinebat oratio: mutatã ſententia, his paucis apud te, corã ſacro ſenatu & his patribus agendũ putaui, cuius & poteſtatẽ ſupremã, & cóputati cum alijs, numerum 120. explere, & authoritatẽ & ſapiẽtiam in quacunq́; re maximã noui, & volũtatem ad omnia, q̃ in concilio agenda, tractanda, complendaq́; ſunt, propẽſiorẽ eſſe par eſt. Quòd ſi id minùs ex voto, & tua vel aliorũ ſententia ceſſerit, & quod initio pollicitus ſum, in repetẽda primæua figura vel origine conciliorũ & Eccleſię, & earum incremẽto, maieſtate, poteſtateq́; declarãdis, vtilitate etiã & cómodo, quas oĩbus conferunt, recẽſendis, deniq́; in reddenda mutatæ ſẽtẽtiæ ratione, parùm fortaſſe fecerim ſatis, in primis à tua beatitudine, & deinde à cęteris oĩbus veniã peto. Et vt in eo meritò deſinã, à quo incepi, tu ſancte Spiritus adſis, & ita meis faueto votis ac precibus, vt q̃ tibi grata, ſummo Pontifici, vniuerſæ eccleſię, & cum ſuis Principibꝰ toti generi Chriſtiano, & dignitati concilij profutura ſunt, ipſi Põtifici & his patribꝰ decernẽda inſpires. Qui cũ patre & filio in vnitate perfecta viuis & regnas in ſecula ſeculorũ. Amen. Dixi.

Locus obſcuriſſimꝰ, quales in hac oratione cóplures.

SESSIO QVARTA.

Anno à natiuitate dñi 1512. indictióe 15. Pont. S.D.N. Iulij diuina prouidentia Papę ſecũdi anno 10. die verò Veneris, 10. ſupradicti mẽſis Decẽb. fuit celebrata quarta ſeſſio in Eccleſia Lateranẽ de vrbe, p̃ſente & p̃ſidente p̃fato ſanctiſſimo D. N. Iulio in loco cóſueto. Et fuit celebrata Miſſa Spiritus ſancti per reuerendiſſ. in Chriſto patrẽ & dñm, dñm Nicolaum tituli S. Priſcæ presbyterum Card. de Fliſco vulgariter nũcupatũ. Fuerũt p̃ſentes infraſcripti reuerẽdiſſ. dñi Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, & epi-

& epiſcopi,ac abbates, & magiſtri ordinū, oratores Principum,& alij illuſt.domini,videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſimus dn̄s Raphael Oſtien̄. S.Romanæ Eccleſiæ Camerarius.
Reuerendiſſ.D.Dominicus Portuen̄.
Reuerendiſſ.D.Iacobus Albanen̄.
Reuerendiſſ.D.Marcus Præneſtinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Thomas tituli ſancti Martini in montibus,Strigonien̄.
Reuerendiſſ. D. Nicolaus tituli ſanctę Priſcæ,de Fliſco.
Reuerēdiſſ.D.Robertus tituli ſanctæ Anaſtaſiæ,Nanneten̄.
Reuerendiſſ.D.Leonardus tituli ſanctæ Suſannæ,Agennen̄.
Reuerendiſſ.D.Sixtus S. Petri ad Vincula, S.R.E. Vicecancellarius.
Reuerēdiſſ. D.Chriſtophorus tituli ſanctę Praxedis,Anglicus.
Reuerendiſſ. D. Antonius tituli ſancti Vitalis,Sipontin̄.
Reuerendiſſ. D.Petrus tituli ſancti Euſebij,Anconitan̄.
Reuerendiſſ.D.Achilles tituli ſancti Sixti, Bononien̄.
Reuerendiſſ. D. Bandinellus tituli ſanctæ Sabinæ,de Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerēdiſſ.D.Alexander ſancti Euſtachij, Farneſius.
Reuerēdiſſ.D.Ludouicus ſanctæ Mariæ in Coſmedin,de Aragonia.
Reuerendiſſ. D.Marcus S. Mariæ in Porticu,de Cornelijs.
Reuerendiſſ. D. Alphonſus S.Theodori.

PATRIARCHAE ET ASSIſtentes Papæ.

Reuerendus pater D.Cæſar Alexandrinus.
Reuerend.P.D.Alphonſus Antiochenus.
Reuerēd.P.D.Bernardus Spalaten̄.
Reuerend.P.D.Vincentius Neapolitan̄.
Reuerend. P.D. Fredericus Salernitan̄.
Reuerend. P.D. Gabriel Dyrrhachien̄.
Reuerend.P.D.Franciſcus Iadren̄.
Reuerend.P.D.Franciſcus Vincentinus.
Reuerend.P.D.Iulianus Agrigentin̄.
Reuerend.P.D.Franciſcus Sueſſanus.
Reuerendus P. D.Ferdinandus Caietanus.
Reuerendus P.D.Laurentius montis regalis epiſcopus,& gubernator Vrbis.
Reuerend. P. D.Hercules Auguſten̄ epiſc. & illuſt.dn̄i ducis Sabaudiæ orator.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend.P.D.Iulius Corinthien̄.
Reuerend.P.D. Franciſcus Conſan̄,
Reuerend.P.D.Ioannes Vincētius Senen̄.
Reuerend.P.D. Aldronandinus Nicoſien̄.
Reuerend.P.D.Ieremias Tranen̄.
Reuerend. P. D. Rainaldus Raguſin̄.
Reuerend.P.D.Andreas * Noboniaſien̄.

Reuerend.P.D.Petrus Arboren̄.
Reuerend.P.D.Robertus Rheginus.
Reuerend.P. D. Georgius Nazarenus.
Reuerend.P.D. Ioannes Maria Sipontin̄.

EPISCOPI.

Reuerend.P.D.Lucas Fulginaten̄.
Reuerend.P.D.Ferdinādus Balneoregien̄.
Reuerend.P.D.Iacobus Potentin̄.
Reuerend. P. D. Hieronymus *Biduanen̄. *Budinen̄
Reuerend.P.D.Andreas Alben̄. *Buducen̄
Reuerend. P. D. Bernardus Taruiſinus.
Reuerend.P.D. Simon Ariminen̄.
Reuerend.P.D.Iacobus Paphen̄.
Reuerend.P. D. Albertus * Valuen̄. *Valuen̄
Reuerend.P.D. Aloiſius Parentin̄.
Reuerend.P.D.Ioannes Aquilanus.
Reuerend.P.D.Iacobus ciuitatis ducalis.
Reuerend.P.D.Franciſcus Ortanus.
Reuerend.P.D. Octauianus Viterbien̄.
Reuerend.P.D.Bertrandus Adrien̄.
Reuerend.P. D. Albertinus Piſaurien̄.
Reuerend.P.D.Paulus *Lectoren̄. *Iucconen̄.
Reuerend.P.D.Marinus Ceneten̄. *Iuctoren̄
Reuerend.P.D.Galeſius *Bellunen̄. *Belunen̄
Reuerend.P.D.Iacobus Fauentin̄.
Reuerend.P.D.Hieronymus *Inſulen̄. *Ilcinen̄
Reuerendus P.D. Dominicus Lucerin̄.
Reuerend.P.D.Ioānes Baptiſta Cauallicen̄
Reuerend.P.D.Iulianus Vulteran̄.
Reuerē.P.D.Ioānes Antonius Angloten̄.
Reuerend.P.D.Franciſcus Biſignianen̄.
Reuerend.P.D.Ioānes baptiſta * Maranen̄. *moranen̄
Reuerend.P.D. Giſbertus Rapollan̄.
Reueren.P.D.Bartholomęus Mōtis viridis.
Reuerē.P.D.Antonius Iacob' Camerinen̄.
Reuerend.P.D.Simon Modruſien̄.
Reuerendus P. D. Lambertus Venuſinus.
Reuerendus P.D.Dominicus Imolen̄.
Reuerendus P.D.Ludouicus * Sinien̄. *Signien̄
Reuerendus P. D. Matthæus *Vmbriacen̄. *Vmbraticen̄
Reuerendus P.D.Antonius Vrbinaten̄.
Reuerend.P.D.Ioannes Franciſcus Nolan̄.
Reuerendus P. D. Hieronymus Aretin̄.
Reuerendus P.D.Bernardus Soranus.
Reuerendus P. D. Nicolaus * Pergamen̄. *Bergomen̄.
Reuerendus P.D.Ioannes Elneen̄.
Reuerendus P. D. Alexius Melfitan̄.
Reuerendus P. D.Andreas Militen̄.
Reuerendus P.D.Scaramuza Cumanus.
Reuerendus P.D.Alexander Alexādrinus.
Reuerē.P.D.Ioānes Dominicus Terdonen̄.
Reuerendus P.D.Ioannes Tuden̄.
Reuerendus P.D.Benedictus Chien̄.
Reuerendus P.D.*Bernardus Caſtren̄. *Bernardinus
Reuerend.P.D. *Bernardus Policaſtren̄. *Bernardinus
Reuerendus P.D.Hieronymus Nicien̄.
Reuerend.P. D.Ioānes Antonius Calinen̄.
Reuerendus P.D.Vincentius *Naulen̄. *Noladiſlanuen̄
Reuerendus P.D.Philippus *Adiacen̄. *Aiacen̄
Reuerendus P.D.Hugo *Reginen̄. *Regien̄
Reuerendus P.D.Latinus Veſtanus.
Reuerendus P.D.Auguſtinus Sagonen̄.
Reuerendus P. D.Petrus Narnien̄.

Reue-

Reuerendus P. D. Franciſcus Spoletañ.
Reuerend. P. D. Antonius Anximañ.
Reuerend. P. D. Baſilius Tudertiñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus *Millopotrineñ.
Reuerend. P. D. Corradus Aſtuneñ.
Reuerend. P. D. Ferdinandus Scaleñ.
Reuerendus P. D. Claudius Beliceñ.
Reuerendus P. D. Guillelmus Cortoneñ.
Reuerend. P. D. Ludouicus Tricariceñ.
Reuerend. P. D. Andreas Anſareñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus Aſculañ.
*Bouineñ Reuerend. P. D. Ioannes *Bobieñ.
*Guardieñ Reuerend. P. D. Lucas *Guardieñ.
Reuerend. P. D. Petrus Foroliuieñ.

ABBATES.

Reuerendus P. D. Antonius abbas ſancti Galgani Vulterañ diœceſis.
Reuerend. P. D. Guillelmus abbas monaſterij beatæ Mariæ Britoñ.
Reueré. P. D. Florenſúdus, abbas monaſterij S. Gregorij de vrbe, ordinis S. Benedicti.
Reuerend. P. D. Georgius Ganneñ. Merleburgeñ diœceſis.

MAGISTRI GENERALES ordinum.

Magiſter Thomas, Generalis ordinis Prædicatorum.
Magiſter Aegidius, Generalis ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini.
Magiſt. Bernardinus, vicarius Carmelitarũ.
Magiſter Angelus B. Mariæ Seruorum.

ORATORES ET SEnator vrbis.

Illuſtr. D. Albertus de Carpi, dicti Maximiliani Orator.
Magnificus dominus Petrus de Starcelupis Florentiñ, ſenator vrbis.
Magnificus D. Hieronymus Vich, orator Catholici regis Hiſpaniarum.
Magnificus D. Iacobus de Saluiatis, & Matthæus de Strozis dñij Floreñ Oratores.
Ac etiam fuerunt præſentes tres Oratores dominorum Heluetiorum.

ILLVSTR. DOMINI temporales.

Illuſt. D. Fredericus Marchio Mantuañ.
Dominus Nicolaus de Ruuere.
Illuſtr. dominus Iulius de Vrſinis.
Dominus Octauianus Palauicinus.
Illuſt. D. Franciottus de Vrſinis.
Dominus Chriſtophorus de Palauicinis.
Dominus Stephanus de Comitibus.
Fuerunt etiam præſentes quàm plures Reuerendi domini protonotarij apoſtolici, auditores cauſarum ſacri palatij, & cleri, cam. ac alij magiſtri in Theologia, & doctores diuerſarum profeſſionum, clerici & laici.

Fuit habita oratio per Reuerend. patrem D. Chriſtophorum Marcellum nobilē Venetum, ſedis Apoſtolicæ notarium, & artiũ doctorem, cuius tenor in fine præſentis ſeſſionis deſcribitur. Et cãtatis orationib⁹, cõſuetis litanijs, & benedicta ſacra ſynodo per Pont. & alijs ſolitis cõciliorum cæremonijs, præſtitaq; ab omnibus prælatis ſanctiſſimo dño noſtro conſueta obedientia, ſanctiſſimus D. N incepit hymnum, Veni ſancte ſpiritus, & Reuerendiſs. in Chriſto pater D. Marcus S. Mariç in Porticu diaconus Card. de Cornelijs vulgariter nuncupatus, legit Euangelium ſecundũ Matthæũ, quod incipit, Exijt qui ſeminat, ſeminare ſemẽ ſuum. Matt. 13. Deinde ſecretarius magnifici dñi Franciſci Foſcari equitis Oratoris illuſt. dominij Venetorum, dedit quoddam mandatum dicti dñij Venetorũ, nomine dicti magnifici dñi Frãciſci, in quo idem dñs Franciſcus eſt cõſtitutus ꝓcurator ad intereſſendũ ſacroſancto cõcilio Lateraneñ, & idẽ ſecretarius excuſauit eundẽ dñm oratorẽ, q̃a nõ intereſſe poterat ſeſſioni ꝓpter corporis alteratiõnẽ. Conſequenter idẽ ſanctiſſimus dñs noſter dedit dictum mandatũ reuerend. patri dño Thomæ Phædræ ſecretario Concilij, mandans eidem, vt illud legeret in ambone. Qui dictus dñs Thomas aſſcendit ambonem, & legit dictum mandatum tenoris infraſcripti alta voce & ab omnibus audienda.

MANDATVM VENETORVM.

Leonardus *Lauredanus Dei gratia dux Venetiarum &c. *Lauretanus Cùm ſanctiſſimus & beatiſſimus in Chriſto pater & dñs noſter dominus Iulius, digna Dei prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis Eccleſiæ Pontifex maximus, diuino afflatus numine, pro ſuo paſtorali officio, (vt verum decet in terris Chriſti Vicarium) & ad extinguendum hæreſes, tollendumq; peſſimum exortum ſchiſma, ac reprimendam eorum temerariam audaciam, qui diabolico ſpiritu inducti, tunicam incõſutilem Dñi noſtri Ieſu Chriſti diſcindere & dilacerare conãtur, & deniq; pro bono pacis oĩm Chriſtianorum celebrare decreuerit, & iam indixerit generale & vniuerſale cõciliũ in Laterano, noſq; inter alios Chriſtianos principes & potẽtatus eiuſmodi ſancto operi adeſſe paterna charitate ſit hortatus, ſedulam adhibuimus operã, vt ſtatus noſtri viri Eccleſiaſtici & ſeculares, doctrina, religione & moribus præſtantes, qui rei cõducere poſſent, ſeſe Romã conferrent. Et ne vlla in re à ſumma deuotione, reuerentia, cultu & obſeruantia noſtra erga ſacroſanctã ſedem Apoſtolicam, & eundem Sãctiſſimum dñm noſtrum deeſſe videamur, cùm perſonaliter intereſſe nequeamus, vices noſtras demandauimus, & tenore præſentiũ omni meliori modo, via, iure & forma, qb⁹ magis, meliùs & validiùs de iure vel de facto à nobis fieri poteſt & debet, demandamus nobili & dilectiſſimo patricio Veneto Franciſco Foſcaro equiti, Oratori noſtro Romę agenti, vt ſacroſancto concilio Lateraneñ noſtro nomine interſit, aſſiſtat, & ea omnia pręſtet & peragat, quæ à nobis

nobis quoquo modo adhiberi poſſent, aut incumberent ad honorem, decus, dignitatẽ, tutelam & cõſeruationem, amplitudinemq; & exaltationem perſonæ eiuſdẽ ſanctiſſimi dñi noſtri Iulij ſecundi ſummi Pontificis, necnon ſanctæ Ro. Eccleſiæ, ac vniuerſalis venerandi Lateraneñ cõcilij antedicti, cum ampla authoritate, poteſtate, facultate atq; arbitrio, à nobis cum cõſilijs noſtris ſibi tributis & impertitis, ad omnia & ſingula in tã pio, religioſo & ſalutari negocio, qualia & quantumcunq; fuerint tractanda, peragenda, promittenda, iureiurando firmãda, præſtanda, executioni mandanda & adimplẽda, quæ nobis Venetoq; dominio poſſent cõpetere, vel deberent tam de iure q̃ de conſuetudine, nõ ſecùs ac ſi nos ipſi cũ dominio & ſenatu noſtro coràm perſonaliter ageremus, faceremus & adimpleremus, promittẽtes oĩa & ſingula ab eodem oratore noſtro, quo ſuprà nomine, tam verbo q̃ ſcripto, in præmiſſis & circa premiſſa pertractanda, cõcludenda & firmãda approbaturos nos eſſe, rataq; & grata in perpetuum habituros. In quorum fidẽ & teſtimoniũ pręſentes literas noſtras in hac patenti forma fieri iuſſimus, & noſtri ſoliti ſigilli, quo in ſimilib' vtimur, appenſione muniri. Datum in noſtro ducali palatio, die 10. Aprilis, Indict. 15. 1512.

Quo perlecto, idem ſanctiſſimus dñs noſter mãdauit eidem domino Thomæ ſecretario, vt legeret quaſdam literas claræ memorię Ludouici regis Francorum xj. ſigillo eiuſdẽ ſigillatas, directas fe. re. Pio papæ ſecundo, ſuper reuocatione pragmaticæ ſanctionis, qui dominus Phædra in eodem ambone legit dictas literas alta & intelligibili voce, cuius tenor talis eſt:

LITERAE LVDOVICI REGIS Franciæ abrogationis Pragmaticæ ſanctionis.

LVdouicus Dei gratia Francorum rex, tibi ſanctiſſimo ac beatiſſimo patri noſtro Pio papæ ſecũdo, obedientiam filialem & plenos deuotionis affectus. Deum ſolum ſcientes, cuius prouidentia benè conſulitur rebus humanis, meliusque regna & vrbes religione * angi atq; defendi, quàm armis & mœnibus, te vicarium Dei viuentis ea veneratione ꝓſequimur, vt ſacra præſertim in Eccleſiaſticis rebus tua merita, veluti vocem paſtoris audire, illiſq; parére prompta mente velimus. Quapropter, beatiſſime pater, etſi conſtitutio quædam in Regno noſtro, quam pragmaticã vocant, magno præſatorum conuentu, magna temporis deliberatione cõcluſa fuerit, & iam callum obducens, quietum propè fixerit ſtatum, tu tamẽ tuis ad nos literis illam à Regno noſtro auferri, explodi, abrogarique flagitas. Nobis quoq; dilectus & fidelis conſiliarius noſter Ioannes epiſcopus Attrebateñ, quem cum poteſtate Legati de latere ad hoc noſtrum Regnum miſiſti, commemorauit ea, ad quæ per ipſum tibi noſtro nomine pollicenda, vouenda, expromittenda, nos anteq̃ Regnũ ſuſcepiſſemus, religionis in ſe ritus quidam deduxerat. Nos noſtra promiſſa exequi, accedente moderatrice rerum Eccleſiaſticarũ tua authoritate ſtudemus ac volumus, & id quidem tanto volumus animo propenſiori, quanto nobis Regnũ Frãciæ florens & bello vacuum tuetur Deus & protegit. Omnibus itaq; victimis potiorem obedientiam intelligentes aſſenſi ſumus his, quæ tuo nomine nobis aperta ſunt, ipſam ſcilicet pragmaticã ſanctionem, tibi tuæque ſedi eſſe infenſam, vtpotè quæ in ſeditione & ſchiſmatis tẽpore, atq; per ſeditionem, ſectionis à tua ſede figuram, mota ſit: & quę, dum tibi, à quo ſacrę leges oriuntur & manant, quantamlibet eripit authoritatẽ, omne ius & omnem legẽ diſſoluit. Illud enim exoritur, quod idẽ cõſiliarius in nomine tuę ſanctitatis adſtruxit, vt dum per pragmaticam ſanctionem ipſam ſummã in Eccleſia tuæ ſanctitatis authoritas minuitur, dũ platis in regno noſtro quoddam licentiæ tẽplum pręſtruitur, dum congruens vnitas ad alia Regna cõformitasque tolli videtur, abroganda ſit ipſa pragmatica, tollendaq; à Regno noſtro, quippe quę aduerſus tuam ſedẽ, omnium Eccleſiarũ * matronam, ab inferioribus pręlatis lata ſit, tanquam vt ſcriptura loquitur: Quomodò ſi eleuetur virga cõtra leuantem ſe, aut baculus, qui vtiq; lignum eſt: quicquid, Beatiſſime pater, licet pleriq; docti homines confutare niterentur atq; diluere, multaq; nos dehortarentur abrogare ſanctionẽ ipſam, te tamẽ principem totius Eccleſię, Antiſtitem ſacrorum, te Dominici gregis paſtorem profitemur & ſcimus, teq; iubentem ſequimur, tibi & beatiſſimi Petri cathedrę conſentimus, & * iniungimur. Itaq;, ſicut mandaſti, pragmaticam ipſam à regno noſtro, noſtroq; Vienneñſi delphinatu, & omni ditione noſtra per pſentes pellimus, deijcimus, ſtirpitusq; abrogamus, & quã qualémve ante pragmaticę ipſius editionem, circa Eccleſiarum, beneficiorum, aliarumq; rerum ſpiritualium diſpoſitionem, cenſuram, moderationem in regno noſtro, omnique ditione noſtra, tui prædeceſſores Martinus quintus & Eugenius quartus Romani Pontifices habebant & exercebant, talem eandemq; noſtro adiutorio beatiſſimo Petro, tibiq; ipſius ſucceſſori reddimus, præſtamus & reſtituimus, cũ ſummo imperio, cum iudicio libero, cum poteſtate non coarctata. Tu enĩ, cùm ſcias, quid authoritate diuinitus tibi tradita poſſis, quas pro regni noſtri & Eccleſiarum in eo tranquillitate poſtulabimus, non negliges, res neceſſarias: póterisq; ſemper, quod opportunum fuerit, iudicare. Vtere igitur deinceps in regno noſtro poteſtate tua, vt voles, atq; illam exerce. Nam vt hominum

fo.* mat. (Eſaię 10. d) *ſiſgimur.

membra nulla contentione, capite vno, atq; vna mente ducuntur, ſic tuis ſacris decretis Eccleſiæ prælati in Regno noſtro & Delphinatu cõſonantiam & obedientiam plenam refundent. Quòd ſi fortè obnitentur aliqui, aut reclamabunt, nos in verbo Regio pollicemur tuæ beatitudini, atque promittimus exequi facere tua mandata, omni appellationis aut oppoſitionis obſtaculo prorſus excluſo, eosque, qui tibi contumaces fuerint, pro tuo iuſſu comprimemus & refrenabimus. Datæ Turonis ſub magno ſigillo noſtro, die 27. menſis Nouemb. Anno Domini 1461. & Regni noſtri primo.

Poſtmodùm vero excellens doctor dominus Melchior de Bardaſſinis aduocatus cõcilij, habuit orationem multùm ornatam & luculentam ſuper reprobatione pragmaticæ ſanctionis, petens illam reuocari & annullari, ac decerni monitorium contra prælatos, capitula, cõuentus, Principes Franciȩ, prȩſidentes parlamentorum, & alios ſua cõmuniter vel diuiſim intereſſe putantes, vt cõparere deberent ad allegandũ, quare dicta pragmatica reuocari non debet. Et illud idem petijt dñs Marianus de Cuccinis procurator fiſci & ſacri concilij procurator. Et ſanctiſs. dñs noſter, ſacro approbante cõcilio, decreuit monitorium & citationem ſub termino 60. dierum tenoris infraſcripti.

MONITORIVM CONTRA PRAgmaticam & eius aſſertores.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam, ſacro approbante Concilio. Licèt ſacrorum canonum inſtituta, ſanctorum patrum & Rom. pont. prædeceſſorum noſtrorum, & in generalibꝰ legitimis concilijs pro defenſione Eccleſiaſticæ libertatis, dignitatisq; ſedis Apoſtolicæ tuitione, conſultiſſima deliberatione ſancita, inuiolabiliter ab omnibus cuſtodiri oporteat, ipſorumque decreta veluti diuina inſpiratione edita, immutabilia cenſeantur, Romanus tamen Põtifex, qui Regis æterni, rerumq; & iurium omnium conditoris, locum, licèt imparibus meritis, tenet in terris, cùm huiuſmodi decreta, ſaluberrima & honeſta, hominum in calliditate & ambitione vergi conſpiciat in abuſum, & humanas traditiones Chriſti legibus anteferri, vt Eccleſiæ indemnitati & libertati opportunè ſubueniat, & præſumptam curet deponere malitiam peruerſorum, eorumq; conatibus occurrat: interdũ cogitur abuſiones & humanas traditiones huiuſmodi, nullas & inualidas declarare & abrogare, prout temporum & locorum qualitate penſata, id conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Dudum ſiquidẽ diſplicenter per nos pluriès accepto, per multa temporum ſpatia per nonnullos prælatos Gallicæ nationis, & nobiles laicos, ac alios illis fauentes, præſertim cuiuſdam ſanctionis prætextu, quam ipſi Pragmaticã vocant, Apoſtolicæ ſedi, ſanctæq; Rom. vniuerſalis Eccleſiæ capiti, libertati & authoritati enormiter detractum, canonibusq; prȩfatis derogatũ fuiſſe, rem adeò pernicioſam in Dei offenſam, & Eccleſiȩ præfatȩ vilipendium & euidens detrimentũ, ampliùs ferre nequeuntes, cùm ſanctio ipſa ab omni ad id poteſtate carentibus, nullorumq; Ro. Pontificum aut generalium legitimorum conciliorum authoritate facta, ſed quodam abuſu tantùm in illis partibus introducta & obſeruata fuerit, illaq; cùm in cõtentis nulla & inualida meritò declarari & abrogari debeat, quã etiam claræ memoriæ Ludouicus 11. Francorum rex abrogauit, vt in eius patentibus literis deſupèr confectis pleniùs continetur, ſacro Lateranẽ cõcilio approbante in quarta ſeſſiõe, declarationis & abrogationis per nos faciendarũ, huiuſmodi negocium & diſcuſſionẽ venerabilium fratrum noſtrorum Ro. Eccleſiȩ præfatæ Cardinalium, & aliorum prȩlatorũ cõgregationibus in Lateranẽ ſala ſuperiori, quatenùs opus foret, faciendis, relationẽq; diſcuſſionis nobis & Lateranẽ cõcilio p̄fato faciendam cõmiſimus, Gallicosq; p̄latos, capitula Eccleſiarum & monaſteriorũ, parlamenta & laicos illis fauentes, cuiuſcunq; dignitatis, etiam ſi Regalis exiſterent, ſanctione prȩfata abutẽtes ſeu illam approbãtes, oẽsq; & ſingulos alios ſua cõmuniter vel diuiſim intereſſe putantes, per edictum publicũ, cùm ad partes illas tutus nõ pateret acceſſus, in Mediolanẽ, Aſtẽ, & Papiẽ Eccleſiarũ valuis affigendũ, moneri & citari infra certum cõpetentem terminum prȩfigendũ, ad comparendũ corã nobis & concilio p̄fato, cauſasq; dicendas, quare ſanctio prȩfata, illiusq; corruptela & abuſio in concernentibus authoritatem, dignitatẽ & vnitatem Eccleſiæ Ro. prȩfatȩ & Apoſtolicȩ ſedis, canonumq; prȩdictorũ & Eccleſiaſticæ libertatis violationem, nulla & inualida declarari, decerni & abrogari non deberet: illosq; ſic monitos & citatos, arctari & teneri, acſi perſonaliter moniti & citati fuiſſent, ſtatuimus & ordinamus, ac quintam ſeſſionem 14. Kalendas Martij, quæ erit quarta feria poſt primam Dominicam quadrageſimȩ proximè futurȩ, faciendam, eodem ſacro Lateranẽ cõcilio approbante, indiximus. Nos igitur, quorum intereſt, ne indefenſæ libertatis Eccleſiaſticæ ratio in extremo iudicio à nobis requiri poſſit, & peruerſorum & ambitioſorum ꝓteruia diutiùs conualeſcat, declarationis, abrogationis & diſcuſſionis negocium, monitionis & citationis ſtatutum & decretum huiuſmodi debitæ executioni demandare, omnes & ſingulos Gallicos prælatos, capitula ſeu conuentus, parlamenta & laicos illis fauentes, cuiuſcunque dignitatis, etiam ſi Regalis extiterint, ſanctione præfata abutentes ſeu illam approbantes, omnesque

alios & ſingulos ſua cõmuniter vel diuiſim intereſſe putantes, vt præfertur, ex certa noſtra ſcientia authoritate Apoſtolica tenore præſentiũ, primò, ſecundò, tertiò, & peremptoriè citamus, monemus & requirimus, quatenùs infra ſexaginta dierum ſpatium, à die præſentium in locis ſupradictis affixionis numerandũ, quorum viginti pro primo, alios viginti pro ſecũdo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino monitione canonica aſſignamus, ad cõparendũ coram nobis & concilio Lateraneñ pręfato, cauſaſque dicendas quare ſanctio præfata, illiusq́; corruptela & abuſio in cõcernentibus authoritatem, dignitatem ac vnitatem Eccleſiæ Romanæ & ſedis, canonumque & Eccleſiaſticæ libertatis prædictorum violationem, nulla & inualida declarari, decerni & abrogari non debeat. Quo termino aſſignato, ſiue comparere ſic moniti & citati curauerint, ſiue non, ad executionem negocij, decreti, abrogationis & ſtatuti prędictorum, illorumq́; & aliorum in præmiſſis neceſſariorũ, prout iuſtum fuerit, eodem ſacro Lateraneñ concilio approbante, procedemus. Et cùm pro citationibus & monitionibus huiuſmodi ad partes illas tutus non pateat acceſſus, ne præfati ſic moniti & citati, alijq́;, quos præſentes literæ contingunt, valeant de pmiſſis ignorantiã allegare, & prætextu ignorãtiæ huiuſmodi aliquod velamẽ excuſationis aſſumãt, volumus literas ipſas in valuis prædictis iuxta decretum & ſtatutum huiuſmodi affigi, & ipſam affixionem publicari. Decernentes etiã, quòd earundẽ literarũ publicatio ſic facta, perindè eoſdẽ ſic monitos & citatos arctet, acſi literæ ipſæ die affixionis & publicationis huiuſmodi, eis perſonaliter lectæ & inſinuatę forẽt, cùm non ſit veriſimilis coniectura, ꝙ ea, quę tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere: nõ obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis cõtrarijs quibuſcunq́;, ſeu ſi monitis & citatis prædictis, vel quibuſuis alijs communiter vel diuiſim à dicta ſede indultum exiſtat, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbũ de indulto huiuſmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginã noſtræ citationis, monitionis, requiſitionis, aſſignationis, voluntatis & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręſumpſerit, indignationem omnipotentis DEI, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ in publica ſeſſione, in Lateraneñ ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1512.

Deinde excluſis à loco concilij omnibus alijs non habentibus voces diffinitiuas, exceptis oratoribus Principum, & baronibus & pluribus principalibus ordinum, & porta concilij clauſa, ſanctiſſimo domino noſtro cum Cardinalibus & alijs prælatis in pluuialibus & caſulis & dalmaticis mitratis exiſtentibus, prout eſt cõſuetum, reuerend. pater dñs Alexander epiſcopus Alexandrinus, de mandato ſuæ ſanctitatis aſcendit ambonem, & legit ſchedulam ſeu bullã tenoris infraſcripti.

BVLLA SECVNDA SESSIONIS 4. ſacri Generalis concilij Lateranenſis.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbante concilio. Saluti gregis nobis deſupèr commiſſi, morum reformationi, defenſionique Eccleſiaſticæ libertatis, ac fidei Catholicæ tranquillitati & augmento, paternis & ſolicitis ſtudijs intendentes, ad omnipotentis Dei & indiuiduæ Trinitatis laudem & gloriam, ſacro hoc approbante concilio, literas noſtras à nobis dudum emanatas, eidem concilio notas, per quas Romanæ curiæ officiales & illorum exactiones generaliter reformauimus, approbamus & innouamus, illaſque, quas per nonnullos poſteà tunc expreſſos ad fidelium vtilitatem iuxta intentionem noſtram declarari mandauimus, per præfatos expreſſos, & cũ illis alios diuerſarum nationum prælatos, nũc in præfato concilio præſentes deputandos, omnibus, quæ iudicium humanũ peruertere poſſent, ceſſantibus, vt iuſtum & æquum fuerit, particulariter declarari, & declarationes ipſas, in alijs ſeſſionibus nobis in hoc ſacro Concilio referendas, & ab eodem Concilio approbandas, vt debitè exequantur, præcipimus & mandamus. Inſupèr cùm iam per multa temporum ſpatia per nonnullos prælatos Gallicæ nationis, & nobiles laicos, ac alios illis fauentes, pręſertim cuiuſdam ſanctionis prætextu, quam ipſi Pragmaticam vocant, Apoſtolicæ ſedi, ſanctæq́; Romanæ vniuerſalis eccleſię capiti, libertati & authoritati enormiter detractum, ſacriſq́; canonibus derogatum fuerit: nos rem adeò perniciosam in DEI offenſam, & Eccleſiæ præfatæ vilipendium & euidens detrimentum, ampliùs ferre nequeuntes, cùm ſanctio ipſa ab omni ad id legitima poteſtate carentibus, nullorumque ſummorum Pontificum aut generalium legitimorum conciliorum authoritate facta, ſed quodam abuſu tantùm in illis partibus introducta & obſeruata fuerit, illaque cum in ea contentis nulla & inualida meritò declarari, & abrogari debeat, quam etiam claræ memoriæ Ludouicus xj. Francorum rex abrogauit, vt in eius patentibus literis deſupèr confectis pleniùs continetur. Declarationis igitur & abrogationis per nos faciendarum, huiuſmodi negocium & diſcuſſionem venerabilium fratrum

trum noſtrorum Eccleſiæ præfatæ Card. & aliorum prælatorum cõgregationibus, quas in Lateraneñ ſala ſuperiori, quatenùs opus fuerit, facient, relationemq́; diſcuſſorum in prima aut alijs ſeſſionibus, prout commodè fieri poterit, nobis & ſacro Concilio faciendam, eodem ſacro concilio approbante, cõmittimus, Gallicosq́; prælatos, capitula Eccleſiarum & monaſteriorum, parlamenta & laicos illis fauentes, cuiuſcunque dignitatis, etiam ſi regalis exiſterẽt, ſanctione præfata abutentes ſeu illam approbantes, oẽsq́; & ſingulos alios ſua cõmuniter vel diuiſim intereſſe putantes, per edictum publicum, cùm ad partes illas tutus non pateat acceſſus, in Mediolaneñ, Aſteñ, & Papieñ Eccleſiarum valuis affigendum, moneri & citari infra certum competentem terminum præfigendum, ad comparendum coram nobis & Concilio præfato, cauſasque dicendum, quare ſanctio præfata, illiusq́; corruptela & abuſio in cõcernentibus authoritatem, dignitatem, & vnitatem Eccleſiæ Romanæ & Apoſtolicæ ſedis, ſacrorumque canonum & Eccleſiaſticæ libertatis violatione, nulla & inualida declarari, decerni, & abrogari non debeat: illosque ſic monitos & citatos, arctari & teneri, acſi perſonaliter moniti & citati fuiſſent, ſtatuimus & decernimus. Vlteriùs omnes & ſingulas prouiſiones, collationes beneficiorum Eccleſiaſticorum, cõfirmationes electionum & poſtulationum, conceſſionum gratias, mandata & indulta quæcunque, tam gratiam, quàm iuſtitiam, ſeu mixtim concernentia, cuiuſcunque tenoris exiſtant, quæ præſentibus pro expreſſis haberi volumus, per ſynagogam vel conciliabulum Piſanum, illiusque ſchiſmaticos adhærẽtes, authoritate & dignitatibus omnibus carentes, facta & conceſſa, quamuis ſint nulla & inualida, pro potiori tamen cautela, nulla & irrita, nulliusque roboris vel momenti eſſe, omnesque & ſingulos cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, nobilitatis, ordinis & conditionis exiſtentes, quibus conceſſa fuerũt, aut quorum commodum, vtilitatem ſeu honorem quomodolibèt reſpiciunt, nullos eorum fructus, redditus & prouentus ſuos facere, vel hactenùs feciſſe, ſed ad illorum reſtitutionem, & ipſorum beneficiorum & aliorum præmiſſorum cõceſſorum dimiſſionem teneri, & niſi beneficia ipſa & alia eis conceſſa, infra duos menſes à data præſentium computandos, realiter & omnino dimiſerint, etiam alijs beneficijs Eccleſiaſticis, quæ iuſto titulo poſſident, eo ipſo priuatos exiſtere, dicto ſacro approbante concilio, decernimus. Fructus quoque, redditus, & prouentus huiuſmodi, ac quaſuis pecunias decimarum per dictum conciliabulum impoſitarum, exactos & exigendos, expeditioni cõtra infideles faciendæ applicamus. Vt autem declaratio reformationis, & nullitatis ſanctionis prædictæ, aliaque gerenda maturè exequi, & prælati ad ſacrum concilium huiuſmodi venturi, quorum aliquos iam iter ad veniendum arripuiſſe accepimus, comodè venire poſſint, quintam ſeſſionem 14. Kalend. Martij, quæ erit quarta feria poſt primam Dominicam quadrageſimæ proximè futuræ faciendam, præfato ſacro Concilio approbante, indicimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, innouationis, præcepti, mandati, commiſſionis, monitionis, citationis, ordinationis, decreti, applicationis & indictiõis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis DEI, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ in publica ſeſſione in Lateraneñ ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis dominicæ 1512. quarto idus Decembris, Pontificatus noſtri anno decimo.

Ia. Queſtemberg.

Qua perlecta, idem reuerendus pater dominus Alexander Epiſcopus petijt à patribus exiſtentibus in Concilio, an placerent reuerend. paternitatibus ſuis contenta in ſchedula ſeu bulla. Et immediatè ſcrutatores votorum, vnà cum protonotarijs & notarijs iuerunt ad recipiendum vota patrum. Et omnes, poſt ſanctiſſimum dñm noſtrum, qui reſpondit per verbum, Placet, reſpõderunt, placere eis contenta in ſchedula.

Poſtmodũ verò de mandato præfati ſanctiſſimi domini noſtri, ad inſtantiam domini Mariani de Cuccinis ꝓcuratoris, diſcreti viri dñi Petrus Mengiuar, & Ioãnes Bernardi præfati domini noſtri curſores, ad portas Concilij alta & intelligibili voce citârunt omnes intereſſe debẽtes tam de iure quàm de cõſuetudine Cõcilio, & vocauerunt eos, vt accederent ad intereſſendum Concilio, ad euitandum pœnas contentas in iure & bullis indictionis contra non venientes ad concilium. Relatione facta, idem dominus Marianus accuſauit cõtumaciam abſentiũ, & petijt decerni citationem contra eos, ad videndum ſe declarari in proxima ſeſſione, & ſanctiſſimus dominus nihil reſpondit.

Deinde reuerend. pater dominus * Alexander Epiſcopus Melfitañ, procurator reuerend. patris domini Raphaelis Epiſcopi Melfieñ. ad intereſſendum concilio, & eum excuſando, dedit quoddam mãdatum ſubſcriptum per diſcretum virum Guillelmum de Voys clericum Cenomaneñ, Apoſtolica authoritate notarium. Et reuerend. dominus Rodericus Ioannis, Abbas beatæ Mariæ de Tauoica Tudeñ diœceſis, procurator reuerend. patris domini Henrici Epiſcopi Septeñ, * primus * Aphricanus, dedit mandatum dicti Epiſcopi ſubſcriptum propria * Alexius

 manu

manu & eius proprio ſigillo ſigillatum. Poſtmodùm vero venerabilis vir dominus Ioãnes Roderici de Tapia, portionarius eccleſiæ Cordubeñ, procurator reuerend. patris dñi Gometij de Toleto Epiſcopi Placentineñ, dedit quoddam mandatum dicti Epiſcopi, ſubſcriptum per diſcretum virum dominum Ferdinandum de Toro clericum Placentinæ diœceſis, publicum Apoſtolica authoritate notarium, ad intereſſendum cõcilio, & eundem dominum Epiſcopum excuſandum. Deinde ſupradictus dominus Marianus procurator concilij, petijt de omibus & ſingulis actis & geſtis in ſupradicta ſeſſione inſtrumentum & inſtrumenta. Et fuit indicta 5. ſeſſio 14. Kalendas martij proximè futuri. Et hæc fuerunt pro quarta ſeſſione. Qua abſoluta, ſanctiſſimus dominus noſter volẽs Deo gratias de geſtis reddere, incepit cantare hymnum exultationis, Te Deum laudamus, capella proſequente vſq; ad finem. Quo finito, ſua ſanctitas, cũ Cardinalibus & prælatis exeuntibus de loco Concilij, equitauit ad palatium ſancti Petri in Vaticano.

Hæc fuit vltima ſeſſio in qua interuenit perſonaliter ſanctiſſimus dñs noſter Iulius ſecundus, qui etiam tunc infirmabatur aliqualiter, adeò ꝙ cauſante graui ægritudine & creſcente, in quinta ſeſſione tenta tẽpore ſuo, non potuerit perſonaliter intereſſe.

CHRISTOPHORI MARCELLI in quarta Lateranenſis Concilij ſeſſione habita oratio.

SI quis antè miratus ſit, beatiſſime pater, quòd ad laudatiſſimum hoc dicẽdi munus admiſſus quiſpiam non ſatis dignus apparuit, hoc tempore mirandum potiùs eſſe videtur, quũ me, neq; aliàs hoc genere laudis functum, neq; (de more) candidatum, videat hunc aſſcendiſſe locum, hãc prouinciam tanto cum animo ſuſcepiſſe. Sed profectò non eſt, cur mirari debeat, ſi tuam inſpiciat pietatem, ſi meam in te obſeruãtiam, tuæq; in me gratię conquirẽdæ ſeruandęq; ſtudium recognoſcat. Iuſſiſti tu, Pater ſancte, & parui: hoc munere me dignũ efficere voluiſti, & contemnere nolui, ſed animo libenti ſuſcepi, ad quod alioquin me nulla cauſa, nullum iudicium, nulla ſententia cõpellere potuiſſet. Idq; vnum me magìs inter alia recreat, quòd ea de re dicturus ſum, ſola cuius amplitudine quæuis facilè ſplendere poteſt oratio. Dicendum eſt enim de officio Principis, quo ſuã rectè ciuitatem cõponat, regat, inſtituat. Dicendum (inquam) his temporibus, quibus ſanctiſſima* Chriſti reſpublica varia ciuium confuſione viſa eſt maximè perturbari. Neq; ita mihi dicẽdum, Pater ſancte, vt te moneam quicquam aut doceam, quod vſque modò non egeris: ſed ex his quæ dixero, quiſque probitatem tuã, vires, ingenium, optimeque adminiſtratum

*Chriſtiana

Imperium magìs ac magìs intelligat, ad benè beateq; viuendum animetur, deformitatem abijciat, conſuetudinẽ mutet, tibi optimo maximoque Principi læto inſeruiat animo. Quod vtinam (te duce) aſſequi valeamus, vt maiores laudes, quàm vel quiſq; meruerit antè, vel mente concipere poſſumus, ſub tuo tibi cumulatiſſimè contingant Imperio. Dicam igitur tuis fretus auſpicijs, ſacratiſs. Pont. Si qua vlla in re, quod non ambigo, ſed in multis defecero, ſic veniam dabis, vt oẽs ſat eſſe ſciant, me tua in primis authoritate ſuffultũ, in re magna dixiſſe quicquam, ſed lõgè meliùs voluiſſe. Quum rerũpublicarum ea præſtantiſſima ſit, vt philoſophi atteſtãtur omnes, quæ ab vno tantùm Principe & ciuili peritia prædito, & bonis moribus inſtituto regitur, duas præcipuas eius partes inuenio: quarum altera ad virtutes & iudicium pertinet, altera ad rerũ agendarum neceſſitatem, quã Imperatoriam vocant. Si enim Princeps ciuitatem ſuam benè inſtitutam, ciuesq; in ea ad benè agendum promptos eſſe voluerit, ipſe priùs tanquam ſpeculum, in quo bonarum actionum imagines ſplendeant, virtutes ſequatur, amplectatur & præferat, operæpretium eſt. Nanq; ſemper ad Principum mores omnis ciuitas, omniſq; reſpublica componi ſolet, in quos omnium vertuntur oculi, alliciuntur animi, ſuoq; nõ ampliùs, ſed eorum arbitrio & cõſuetudine viuunt. Ita enim quum Principi tanquàm præſtantiſſimo chariores fieri, inuicemq; præſtare, natiuo quodam inſtinctu percupiant, illum pro viribus imitari ſtudẽt, eius veſtigia ſequi, atq; ita mores imbibere, vt nihil aliud agere, nihil excogitare penitꝰ videãtur. Inde viſi ſunt ciues pro duce forti fortes maxima ſubire pericula, mortemque ipſam oppetere, indè abſtinentes fieri, iuſti, modeſti, cauti, liberales, magnanimi, cæteriſq; virtutibus præditi, & tãquam ab vnico eorum Sole ſuum quiſq; ſplendorem accipere. Quid de vitijs dicam? Quum natura ſemper ad malum prona, pro ſenſuum voluptatibus, quibus negocium commune habemus cũ feris, ſi malè agendi ciues in Principe amplum & manifeſtum habent exemplum, citiùs ad eius imitationem accedunt, currunt, aduolant, immò ipſum facilè exuperant. Hinc apertæ tyrannides, inhoneſta lucra, corruptiones, rapinę, ambitiones, Dei contemptus, ciuitatum mutationes, rerumpublicarum iacturæ, hinc ſæuitiæ, variaque tormẽtorum genera, ſtupra, inceſtus, ſacrilegia, & mille mortes quotidiè inſpiciũtur. Virtutis autem imitatio, etſi difficilior alijs videatur, quum tamen ad rationis ſtimulos & ignes aduertimus, nulla eſt magìs delectabilis, nulla dulcior, nulla ſuauior: qua nõ tantùm opus, (vt in pleriſq; alijs) ſed etiam eius authorem ſuſpicimus & laudamus. Ex quo ſapiens illud Antiſthenis, Iſmeniam opti-

Monarchia imperiũ optimum.

optimum fuiſſe tibicinem, ſed nequam hominem aſſerentis. Nam ſi probus foret, non eſſet vtique tibicen. Neq; vllus vnquam ingenuus vehemẽter etiam admiratus Iouem, aut Iunonem inſpiciens, Phidias aut Polycletus fieri concupiuit. Atq; ideò virtus in cunctis per ſe amabilis & honorabilis, ſed in Principe velut in maximè ingenuo, præcipuè commendatur, ſine qua nihil probum, nihil ſanctum, nihil egregium fieri, excogitaríve poteſt. Sed quoniam virtutum omnium fons & origo eſt amandi virtus, qua Deũ optimum maximum noſcimus, colimus & veneramur, qua bonitatem eius, pulchritudinem, potentiam, maieſtatem, rerumque omnium ab eo exitũ gradatim, noſquemetipſos aduertimus, conſpicimus, & amamus, præ cæteris eſt in principe collocanda. Hac enim religioſus fiet & optimus, hac optimè ſuam ciuitatem cuſtodiet, Deo & hominibus gratus. Longè nanque meliùs amore, quàm metu, ciuitatis imperium continetur. Metus plerunq; odium affert. Id autem publici boni deſpectum & priuati ſtudium parit, ex quo ſeditiones, rixæ, diſcordiæ, & rerumpublicarum euerſiones deniq; exoriuntur. At quum ciues à principe ſe amari perſpexerint, in ſententiam vnam coibunt oẽs, rem illi gratam facere, inſeruire, muneraq; ſibi impoſita exequi ardentiſſimè procurabunt, &, veluti facibus quibuſdam accenſi, nihil erit tam arduum, tam noxium atq; difficile, quod libenti non expediant animo, quantunuis terribilis prę oculis eorum adſtaret interitus. Tot ſunt hac in re maiorum noſtrorum exempla, qui pro patria, pro virtute, pro gloria, niſi diuino quodam ardore correpti, nunquam occubuiſſent. Tot in ſanctiſſima Chriſti familia Martyrum teſtimonia, qui acerrimos cruciatus, extremaq; vitę ſupplicia hac amandi virtute, tanquam aliarum omniũ radice, perpeſſi ſunt, quòd enumerare non poſſumus. Hæc eſt illa virtus, quæ infima ſupremis coniungit, quæ diuina omnia & humana cõplectitur: omnia perficit, omnia firmat, omnia ſubſiſtere facit. Hac mũdus ipſe productus, ſupernę creatæ mentes. Hac totius vniuerſi quàm admirabilis ordo cõcluditur: quę naturæ ſunt, omnia ex immenſa illa obſcuritate & cõfuſione in lucem ordinemq; redacta, immò & lux ipſa, quã inquiunt e cælo in terrã Prometheum detuliſſe, omniſq; & vitæ & ſapientię ſplendor indè proceſſit. Hęc deniq; virtus, immò virtutum omnium parens, eo magis eſt terreno Principe digna, quo Deus ipſe mundũ ſuo iure gubernat. Hanc ſi perfectè calluerit Princeps, tenore vno, velut ab Herculeo lapide, pendentes virtutes alias aſſequetᷣ: ictibus fortunæ reſiſtet: cum ea certabit, & vincet: nihil nimio amore vel odio, nimia lætitia vel dolore, ſpe vel deſiderio ꝓſequetur: ſed optimè ex vtroq; contrario cõpoſitam,

Charitas virtutum fons.

& ad medium redactã, in ſeipſo pariet harmoniã. Quã mox in ciuitate diffundet, voluptates abijciet, aſpernabitur opes, omnẽ ambitum ac inanem gloriam propulſabit: omnia illi ad vota ſuccedent, optimè imperabit, ſuumq; felix augebit, auctumq; perpetuò conſeruabit Imperium. Sed ad Imperatoriam artem, quæ principi magis eſt ꝓpria, iam conuenit vt accedamus. Imperatoriam artem veluti Principi ſummè neceſſariã, ita aliarum omnium præſtantiſſimã credimus. Si enim in hoc diſtat Princeps à ciue, quòd regit & imperat, hic verò regitur & gubernatur, vtriq; eædem aut dignitate pares artes eſſe non poſſunt. Quæ Principis ergo pręſtantior, quum tam varia tamq; multiplicia in ciuitate ſpectet officia, tot artes, quas liberales & mechanicas vocãt, tot magiſtratus, cæremonias, ritus ac humanæ vitæ conſuetudines, quæ à Principis regimine pendent, eſt vtiq; difficilis cognitu, ſed difficilior cõparatu, ideoq; in pauciſſimis ſemper inuenta. Neq; ex omnibus artibus quãdam vnam conflari poſſe cenſendum, quæ cõueniat Principi, ſed eam eſſe, qua vir bonus & ſapiens cum ratione rempublicam adminiſtrat ad ſubditorum ſalutem. Quæ verò pro varia temporum expectatione in republica debeat agere princeps, vt paulo altiùs repetamus, ſunt de ferendis legibus, de opibus, de bello & pace, de locorũ & regionum cuſtodia, & de his, quæ ad communem populi conuentum faciunt, pertractare, conſulere, deliberare. At quoniam quandoq; non eſt ea Regis prudentia, quæ vniuerſos valeat ſupplere defectus: neq; talis Rex ipſe in ciuitatibus naſcitur, authore Platone, qualis inter apum examina ſtatim à principio cęteras antecellens exoritur: plurium conſilio in ſtatuendis legibus, alijſq; rebus agendis vtatur neceſſe eſt. Ita nanq; multorum ſententia confirmata magis, & laudabilior, & gratior, & acceptior cunctis efficitur. Neque inde Principi authoritatis quicquã adimitur, ſed eius virtus, probitas, ſanctitas, ampliùs eluceſcit. Ad ferendas autem leges, non ex ſuo tantùm capite, ſed etiam à maioribus traditas, conuenit, vt Princeps accipiat: vtiles admittat, ſuperfluas deleat, ſuperſtitioſas abijciat: quæ rectæ rationi conſonant, obſeruandas inſtituat. Diuina profectò hæc eſt legum peritia, & adeò mortalibus neceſſaria, vt ſine ipſa in cœtu viuere, quídve ad publicum vitæ bonum conferat, agnoſcere nequeant: vel ſi noſcant, id ſemper nequaquam velint, aut poſſint, eo quòd ad priuatam commoditatẽ natura eos mortalis ſemper impellit. Atque ideò ars omnis, omnis multitudo, omne officium, magiſtratus omnis, priuatumque omne & publicum regimen legibus indiget, & domus, & ciuitas, & reſpublica, & præfecturæ, & exercitus, & cuiuſque denique ſingulatim homi-

Ars Imperatoria.

Leges omnibus neceſſariæ.

nis vita. Sine legibus fluctuāt omnia, omnia titubant, & in perturbatione ſunt poſita. His ſublatis æquitas aufertur, iuſtitia perit, religio tollitur, negligitur ratio, mens offuſcatur, vileſcit animus, amicitiæ corruunt, odia inſurgunt, omnis rectè viuēdi modus, omne denique bonum amittitur, & ruit in præceps. Diuina ſiquidem & humana, cæleſtia & terrena, animantia & vitæ carentia, & quæcunque in vniuerſo conſiſtunt, legibus indigent, legibus diſponuntur: legibus affectiones, vires, habitus, actiones, officia numerantur.

Neq; traditas tantùm leges Princeps debet accipere, ſed pro temporis mutatione alias condere. Et in primis, quæ ad animum pertinent, ad religionem, ad mores, ad vitæ conſuetudinem, ad concordiam, ad animi tranquillitatem, ad benè beateque viuendi rationem inſpicere: hinc benè merentibus præmia, fauores, largitiones, beneficia, magiſtratus: demerentibus mulctas, caſtigationes, correctiones, exilia, depreſſiones impendere: eosque tanquam putrida Reipublicæ membra adurere, abſcindere, amputare, ne totum corpus inficiant. Quocirca totiès frequentiſſimæ ſynodi, & œcumenica (ex toto ferè terrarum orbe conuocatis patribus) ſunt hinc indè celebrata concilia, ſanctiſſimæ confirmatæ leges, inſtitutiones mutatæ, hæreſes abiectæ, caſtigati errores, difficultates ſolutæ, veritas probata, ſeditiones extinctæ, cōcordia reſtituta, vna monſtrata fides, vna religio, vnus Princeps, qui ſummam in terris habeat poteſtatem. Taceo, quæ tanquam Euangelia quatuor venerari debemus. Taceo à Victore Pontifice Alexandrinum conuocatum cōcilium, à Dionyſio Antiochenum, ab Innocentio Lugdunenſe prius, & recentius à Gregorio quingentorum patrum numero celebratū, vbi Conſtantinopolitani Patriarchæ & Palæologi Imperatoris præſentia, poſt tertium decimum Orientalis Eccleſiæ ab Occidentali receſſum, vnio reſtituta fuit, ſponteque ſua nōnulli ex ferociſſimis Scytharum gentibus ſacri lauacri felicia inſignia ſuſcepere. Sileo, quibus alia Græcorum & aliorum perniciosiſſima extincta ſunt ſchiſmata. Prætereo, quę regibus & Principibus ſilentium, legesque impoſuerunt & frena. Ea denique in vniuerſum omitto, quibus pro reformāda Eccleſia, pro negligendis delicijs, abijcienda pompa, faſtu, luxu, mollitie, omniq; extinguenda libidine, ſanctiſſima inſtituta ſunt edita. Quæ ſi recenſere proponerem animo, nedum vobis in dicendo, patres, ſed mihi ipſi in connumerando deficerem. Id vnum præterire non poſſum, quòd vbi ſanctiſſimum hoc pro nouandis legibus ac ſedanda ſeditione, à te noſtro omnium patre IVLIO ſecundo Pontifice maximo, apud Lateranum fuit conuocatum Concilium, hisque diebus, quibus haberi debebat, de totius Eccleſiæ ſumma actum eſſe videbatur, quando audita eſt cruentiſſima illa & nunquam ſatis deplorata Rauennæ clades, quando nudatis enſibus hoſtes cuiuſq; iugulo imminere acerrimi videbantur, quando præſidium omne, omnis ſpes ſubſidij ſublata erat: illiſmet (inquam) diebus viſi ſunt hoſtes effugere, fuſi fugatique, nullum habere, qui eos caperet, Italiæ locum: omēs animi vires & Imperium ſtatim reſtitui. Credo equidem, Pater ſancte, quòd Deus optimus maximus per te pacificam Eccleſiæ reſtitutionem, ac ſæuiſſimi ſchiſmatis extinctionem excupiens, tantum à nobis auertere decreuit incendium. O felix Lateranenſe Concilium, ô ſanctiſſima concio, cui diuinus cœtus & multitudo reſpondet in cælis, vbi vna pietas viget, vnus amor, vna felicitas. Sed longè quidem felicius atque beatius, ſi quando (te duce) dabitur, vt reſtituta quiete, reſtitutis moribus, reſtituta Eccleſia, in ſumma animi tranquillitate viuamus. De opibus prætereà, de bello & pace debet agere Princeps, eo quòd, ſi nullæ ſint opes, ciuitatem tutari non poteſt, neq; bellum indicere, neq; pacem ſeruare, neq; ſeipſum intra mœnia cuſtodire. Illæ nanque ſunt opes, ſine quibus neque publica neq; priuata agitur vita. Quum enim communia nuſquam ſint omnia, ſed quiſq; arte ſua & ingenio viuat, quum domus, familiæ, agri, prędia, vrbes, oppida, arces, reſpublicę, Imperia, totusq; terrarū orbis ſit in partes diuiſus, & commutatio neceſſaria, & cunctis habendi & dominādi ſit innata libido: opes habeamus oportet, vt hinc bellum, indè pacem, hinc victus, annonam, commeatus, indè munitiones, arma, viros, equos, mœnia, propugnacula, muros, aggeres, valla, tormēta, aliaque inſtrumenta bellica comparare, erigere, ſeruare & cuſtodire poſſimus. Indè vectigalia, fiſci, æraria, ſolutiones, cenſus, penſiones, tributa ſunt (vt decet) à Principe inſtituenda. Bellum verò ſic ſemper agendum, vt nunquam niſi iuſtum ſuſcipiatur, illiusque tantùm cauſa, vt ſcilicet in pace viuamus. Pax enim eſt animi quies, pax vita, pax humana felicitas. A pace amicitię, ſocietates, fœdera, affinitates, cognationes, cōiugia, procreationes, liberi, virtus, religio, & rerumpublicarum incrementa procedūt. Iuſtum autem id bellum appellandum exiſtimo, ad quod vel inuiti, vt noſipſos noſtrumque defendamus Imperiū, trahimur, vel ſpontè, vt quæ quandoq; noſtra fuerint, capiamus, aggrediamur. Publicas enim iniurias, publica detrimenta, vſurpationes iniuſtas, violenta dominia Princeps ęquo animo ferre non debet: ſed totis viribus, quæ ſua ſunt, ſeruare, arrepta armis recipere, potiusque velle mori, quàm turpiter & cum ignominia viuere. Quid enim deterius viro pri-

priuato, nedum Principi, quàm ignauia vel metu torpere, ſuccûbere, & ſeipſum deſpicere? quid pulchrius, quid glorioſius atque præſtantius, quàm pro patria, pro iuſtitia, ꝓ libertate certare, mortemq́; ipſam, ſi oporteret, oppetere? Quemadmodum tu, pater ſancte, in tam iuſtiſſimo aduerſus potentiſſimos hoſtes ſuſcepto bello ita geſſiſti, vt ardétiſſimos æſtus, acerbiſſima frigora, noctes inſomnes, aduerſas valetudines, omnia vitæ incommoda, & ferè mortem ipſam nó tantùm intrepidè tuleris, ſed quaſi ſponte tua obieris. Vndè priùs, largiſſima opum effuſione ingenti cóparato exercitu, & Bononiæ ſalus apparuit, & pulſis nouiſſimè ab Italiæ finibus hoſtibus, omnem gloriã, oém immortalitatem, quam nullus vnquam Pontifex aſſequi potuit, tibi meritò vendicaſti. Rhegiumq́;, Parmam, Placentiam tuo ſacratiſſimo Imperio ſubdidiſti. Ex quo omnis Italiæ locus, omnis populus, omnis ciuitas, omnis reſpublica, omnes denique priuatim & publicè gaudent, iubilant, exultant. Teque omnis æui, omnium ſeculorum, omnium gentium Principem & caput appellant. Sed longè melius in poſterum appellabunt, habebuntque, ſi hac tua felicitate, fine tãdem armis impoſito, in pace ſint omnia conſtituta. Quæ verò ad regionum cuſtodiam & communem populi conuentum faciunt, iam temporis anguſtia pręterimus. Quum igitur tantæ reipublicæ vnicus atque ſupremus Princeps fueris inſtitutus, beatiſſime Pontifex, cui ſumma data poteſtas, ad diuinum iniunctum imperium, tuũ eſt, quemadmodùm oppreſſam armis erexiſti, amplificaſti, ita moribus deprauatam Eccleſiam reformare, corrigere, illuſtrare. In tanta nanque peccandi licentia conſtituti ſumus, vt (paucis quibuſdam exceptis) nullus ſit, qui virtutibus non officiat omnibus, qui leges neque minimas quidem obſeruet. Omnia improbitas & intemperantia complet & occupat, omnia à recto ęquitatis & iuſtitiæ tramite deuiant, in obliquũ tendunt, neq; vllus eſt, qui ad ſeipſum, ad cor ſuum, mentemq́; reſpiciat. Quiſque cómoditaté ſuam priuatamq́; vtilitatem prætendit. Ipſa verò reſpublica, ipſa Eccleſia derelinquitur, & derelicta conqueritur, & languet, & plorat. Eam nanq;, à nónullis integritatem eius lacerare volétibus, angi vidimus, & mirum in modum cruciari. Quam etiam penitùs laceraſſent, niſi tuis viribus obſtitiſſes, inuictiſſime Pontifex. Videmus multiformem centaurorum ſatyrorumque choream, qui reipublicæ huius formã quotidiè immutant, alterant, atque perturbant, qui ſeditiones parant, fouent, enutriũt. Videmus ſimulatores vndiq;, ſophiſtarumq́; ſophiſtas, quos Dominus in Euangelio rapaces lupos appellat, qui ouium veſtimẽtis induti, quibuſdam pietatis & religiõis pręſtigijs mortales cunctos illudũt. In quibus omnis impietas & libido viget, ambitio, liuor, rapacitas, tumor, ſæuitia dominatur.

Matth. 7.

Videmus altera ex parte rabidiſſimos leones & Chriſtiani nominis hoſtes, qui quotidiè Chriſtianas vires imminuunt, qui terra mariq́ue latiſſimum iactant Imperium. Quos niſi diuino & præpotenti quodã numine adiuti, (vt tu quoque inhias, magnanime Pont.) quandoq; oppreſſuri eſſemus, die vna profectò videremus paſſim per cãpos Italiæ ſpatiari, igniq́ue omnia ac ferro vaſtari. Hinc meritò cóqueri poteſt Eccleſia, & tanquam omnium mater, obortis lachrymis exclamare: Filios enutriui, ipſi autem ſpreuerunt me. Vę mihi miſeræ & infelici, ex quo dignitatis culmine iniquorum manibus detracta ſum? quo pacto me' mutatus color, offuſcatus nitor, cæleſtis pulchritudo terrenis ſordibus inquinata? His lamentationibus & querimonijs ad tuos ſanctiſſimos deuoluta pedes, in hunc modũ opem humiliter implorare videtur: Terras & maria circuiui, & nullũ præter te IVLI Pontifex beatiſſime, qui me magìs diligeret, dignitatemq́ue meam & ſalutem magìs curaret, inueni. Tua ſub ditione defenſa ſum, protecta, mirũ in modum aucta. Tuis viribus & authoritate inteſtini ceſſerunt hoſtes, ſeditioſa turba receſſit, à tyrannide liberata Italia. Ad te igitur ſupplex tãquam ad verum Principem, protectorem, Petrũ, & ſponſum accedo, quem oro, obſecro & obteſtor, ſi, quæ corporis ſunt, & temporanea iura reſpiciunt, armis curaſti: nunc, quæ ad cuiuſq; animum pertinent, nó armis, ſed ſanctiſſimis legibus cura. Id nanque longè faciliùs agere poteris, quàm quæ hactenùs egiſti. Cura (inquam) Pater beatiſſime, vt ſponſæ tuæ forma, decorq́ue redeat & pulchritudo. Cura, vt grex tibi cómiſſus, optimis ac ſpiritalibus alimentis alatur & viuat. Cura, vt valetudo hæc, quæ totum terratũ orbem inuaſit, abſcedat. Cura, vt fluctuanti nauiculæ, in alto à diris agitatæ ventis, ſalutis portus illuceat. Cura, ne früges, cuius es cultor, præ nimia ariditate ſiceſcat. Cura, vt ouile vnum fiat, quod modò eſt in partes diuiſum. Cura denique, vt ſalutem, quã dediſti nobis, & vitam & ſpiritum nó amittamus. Tu enim Paſtor, tu medicus, tu gubernator, tu cultor, tu denique alter deus in terris. Aduerte igitur, clementiſſime Pater, ſi ſponſam tibi deditiſſimam amas, ſi iuſtitiam, pietatem, modeſtiam, aliaſq́ue virtutes amplecteris, ſi velut es optimus ac ꝑſtantiſſimus Princeps, ita Principis artem & officium optimè calles, aduerte (inquam) & prouide, vt hac in tua republica virtutes colantur, foueantur, maximoque ſint habitæ precio, vitia expellantur, extinguantur, & tanquàm pernicioſiſſimæ peſtes abſiſtant. Aduerte & prouide, vt in ea concordia vi-

Eſa. 1. a

geat,diſcordia recedat,pax ſubeat, pax vera,pax ſancta, pax communis & perpetuis temporibus duratura, vt iuſtitiæ oſculo & veritatis coniugio cõfirmata,ſuper vniuerſam terram vberrimos cæleſtis benignitatis pariat fructus,ne fortè,ſi ſecùs fiat,velut ex quibuſdam paruis igniculis, maiores & ſæuiores indè, immò maximæ & ſæuiſſimæ belli flammę conſurgant. Quos igitur in tui obſequium admiſiſti,pientiſſime Pater, retine,foue,confirma: Quos reſpuiſti,cógrega,rédige,ſerua, vt in vera Chriſti familia verus Chriſtus inhabitet, vna ſit més, vnus animus,vna volútas. Cómunes aũt & Chriſtiani noĩs hoſtes vexa,turba,confringe Fideliſſimos & benemeritos ſuſcipe, amplectere,adiuua,malignos abige,ſeditioſos ꝓpelle,doloſos ac fœdifragos diſijce,perde, cófũde. Si denuò opus eſt armis,in eos armis & potétiſſimis vtere: ſin autem, ſola authoritate ꝓcede. Ad hoc enim is tibi à Deo conceſſus eſt Principatus, vt totius Chriſtianæ reipublicæ dignitas,ſalus,vita, libertas, omniaq; fortunæ bona,tuæ ſapientię & poteſtati ſint credita. Ad hoc Lateranenſe cócilium conuocaſti: ad hoc curæ tuæ, ſolicitudines,labores,& ſtudia fuere ſemper intenta: ad hoc reſpiciunt omium mortalium vota. Hoc expectant omnes, & apertis faucibus operam tuam implorant. Ita nanque optimo virtutum moderamine per te contexta atq; compoſita huius reipublicæ tela, reſtituetur tibi hæreditas tua, quam exiens aper de ſylua,totiès vorare prætendit. Redibunt aurea ſecula, tuoque flante ſpiritu effluent aquę, & irroratione tua terra pingueſcet.

Dixi.

SESSIO QVINTA.

Hæc notabilis & memoranda propter confirmationem bullæ factę in materia electionis R. Pont. canonicè faciendæ.

¶ Quinta ſeſſio tenta & celebrata, abſente dño noſtro IVLIO II. Pont. maximo propter ægritudinem, præſidente reuerendiſſ. in Chriſto patre domino Raphaele Epiſcopo Oſtień, ſanctæ Rom. Eccleſiæ Cam. Card. S. Georgij nuncupato.

ANno à natiuitate Domini 1513. Indictione prima, die verò Mercurij, decima ſexta menſis Februarij, fuit celebrata quinta ſeſſio in Eccleſia Lateraň, in loco ſolito. In qua propter corporis alterationem & aduerſam valetudinem S. D. N. IVLII Diuina prouidentia papæ ſecundi, fuit præſidens in præfata ſeſſione reuerendiſſ. in Chriſto pater & dominus, dominus Raphael epiſcopꝰ Oſtień, Cardinalis ſancti Georgij vulgariter nuncupatus, S. R. E. camerarius. In qua fuerunt præſentes infraſcripti reuerendiſſ. domini Cardinales, patriarchæ, Archiepiſcopi, epiſcopi, Abbates, Generales Ordinum, & principum Oratores, ac illuſt. domini; & quamplures alij in diuerſis facultatibꝰ doctores & magiſtri, videlicet reuerendiſſimi in Chriſto patres & domini, domini

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſimus dñs Raphael Oſtień prædictus præſidens.
Reuerendiſſ. D. Dominicus Portueň.
Reuerendiſſ. D. Iacobus Albaneň.
Reuerendiſſ. D. Marcus Præneſtinus.
Reuerendiſſ. D. Franciſcus Sabineň.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Thomas tituli ſancti Martini in montibus, Strigonień.
Reuerendiſſ. D. Nicolaus tituli ſanctę Priſcæ, de Fliſco.
Reuerédiſſ. D. Robertus tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, Nanneteň.
Reuerendiſſ. D. Leonardus tituli ſanctæ Suſannæ, Agenneň.
Reuerédiſſ. D. Chriſtophorus tituli ſanctę Praxedis, Anglicus.
Reuerendiſſ. D. Antonius tituli ſancti Vitalis, Sipontiň.
Reuerendiſſ. D. Petrus tituli ſancti Euſebij, Anconitaň.
Reuerendiſſ. D. Achilles tituli ſancti Sixti, Bononień.
Reuerendiſſ. D. Bandinellus tituli ſanctæ Sabinæ, de Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerédiſſ. D. Alexander ſancti Euſtachij, Farneſius.
Reuerédiſſ. D. Ludouicus ſanctæ Mariæ in Coſmedin, de Aragonia.
Reuerendiſſ. D. Marcus S. Mariæ in Porticu, de Cornelijs.
Reuerendiſſ. D. Sigiſmundus ſanctæ Mariæ nouæ.
Reuerendiſſ. D. Alphonſus S. Theodori, Seneň.

PATRIARCHAE.

Reuerendus pater D. Cæſar Alexandrinus.
Reuerend. P. D. Alphonſus Antiochenus.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. P. D. Iulius Corinthień.
Reuerend. P. D. Franciſcus Conſaň.
Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicoſień.
Reuered. P. D. Bernardus Spalateň.
Reuerend. P. D. Hieronymus Antibareň.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitaň.
Reuerend. P. D. Franciſcus Iadreň.
Reuerend. P. D. Fredericus Salernitaň.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachień.
Reuerend. P. D. Ieremias Traneň.
Reuerend. P. D. Rainaldus Raguſiň.
Reuerend. P. D. Andreas Nobonialień.
Reuerend. P. D. Petrus Arboreň.
Reuerend. P. D. Robertus Rheginus.
Reuerend. P. D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Ioannes Maria Sipontiň.

 EPI-

EPISCOPI.

* Taruiſinus Reuerend. P. D. Bernardus * Teruiſinus.
Reuerend. P. D. Simon Arimineñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Papheñ.
Reuerend. P. D. Albertus * Valueñ.
Reuerend. P. D. Siluester Vuigornieñ.
Reuerend. P. D. Iacobus ciuitatis ducalis.
Reuerend. P. D. Ioannes Aquilanus.
Reuerend. P. D. Franciſcus Vincentinus.
Reuerend. P. D. Octauianus Viterbieñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Ortanus.
Reuerend. P. D. Iulianus Agrigentiñ.
Reuerend. P. D. Ioães Baptiſta Cauallceñ.
Reuerend. P. D. Bertrandus Adrieñ.
Reuerend. P. D. Paulus Lectoreñ.
Reuerend. P. D. Marinus Ceneteñ.
* Buduєñ Reuerend. P. D. Hieronymus * Bidrianeñ.
* Budineñ Reuerend. P. D. Iulianus Vulterañ.
* Biduaneñ Reuerend. P. D. Iacobus Fauentiñ.
Reuerendus P. D. Antonius Vrbinateñ.
Reuerendus P. D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. P. D. Vincentius Nauleñ.
Reueré. P. D. Ioães Dominicus Terdoneñ.
Reuerend. P. D. Ferdinãdus Balneoregieñ.
Reuerendus P. D. Ioannes Tudeñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Sueſſanus.
Reuerendus P. D. Andreas Militeñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Biſignianeñ.
Reuerend. P. D. Ioães Baptiſta Brumateñ.
Reuerend. P. D. Petrus Caſtelli maris.
Reuerend. P. D. Gisbertus Rapollaneñ.
Reuerend. P. D. Ioães Frãciſcus Nolanus.
Reuerendus P. D. Hieronymus Aretiñ.
Reuerend. P. D. Gabriel Calueñ.
* Bergomeñ. Reuerendus P. D. Nicolaus * Pergameñ.
Reuerendus P. D. Ioannes Elneeñ.
* Acerreñ Reuerend. P. D. Ioannes * Acerrañ.
* Acerneñ Reuerendus P. D. Matthæus * Vmbriaceñ.
* Vmbriaticeñ Reuerendus P. D. Benedictus Chieñ.
Reuerendus P. D. Bernardus Caſtreñ.
Reuerend. P. D. * Bernardinus Policaſtreñ.
Reuerendus P. D. Alexander Alexãdrinus.
Reuerend. P. D. * Galeſius Vilueñ.

Hic legendum vel Albertus Vilueñ, vel Galeſius Belunenſis, ſi tamen certi quidquam in tanta propriorum nominum confuſione haberi poteſt.

Reueren. P. D. Ioannes * Bobieñ.
Reuerend. P. D. Baptiſta Aquinateñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Spoletañ.
Reuerendus P. D. Baſilius Tudertiñ.
* Cõradus Reuerendus P. D. * Corradus Aſtuneñ.
Reuerendus P. D. Ioannes Antonius * Anglioneñ.
* Signeñ Reuerend. P. D. Ludouicus * Sinieñ.
Reuerend. P. D. Simon Modruſieñ.
Reuerendus P. D. Ludouicus Tricariceñ.
Reuerendus P. D. Latinus Veſtanus.
* Littereñ Reuerend. P. D. Andreas * Litereñ.
* Adiaceñ Reuerendus P. D. Philippus * Adriaceñ.
* Aiaceñ Reuerend. P. D. Lucas Guardieñ.
Reuerendus P. D. Auguſtinus Sagoneñ.
Reuerendus P. D. Petrus Narnieñ.
Reuerendus P. D. Petrus Foroliuieñ.

Reuerend. P. D. Hieronymus Aſculañ.
Reuerendus P. D. Andreas * Anſareñ. * Auxereñ
Reueré. P. D. Zacharias Terracineñ.
Reueren. P. D. Dominicus Imoleñ.
Reuerendus P. D. Hieronymus * Inſuleñ. * Ilcineñ
Reuerendus P. D. Scaramuza Cumanus.
Reuerend. P. D. Chriſtophorus * Polignianeñ. * Pollinianeñ

ABBATES.

Reuerend. P. D. Baſilius Abbas & Generalis Vallis vmbroſæ.
Reuerend. P. D. Floremundus ſancti Gregorij de vrbe.
Reuerend. P. D. Polydorus ſancti Eutychij Spoletañ diœceſis.
Reuerend. P. D. Antonius ſancti Galgani Vulterañ diœceſis.
Reuerendus P. D. Guillelmus Abbas monaſterij beatæ Mariæ Britoñ.

MAGISTRI GENERALES ordinum.

Magiſter Aegidius ordinis eremitarum ſancti Auguſtini.
Magiſter Thomas ordinis Prædicatorum.
Magiſter Bernardinus ordinis Carmelitarum.
Magiſter Timotheus ordinis Minorum.

ORATORES.

Illuſt. Dominus Albertus de Carpi, sereniſſimi Maximiliani Romanorum Regis Orator.
Magnificus dominus Hieronymus Vich, Illuſt. & Catholici Ferdinandi regis Aragonum, & Caſtellæ gubernatoris.
Magnificus dominus Franciſcus Foſcarus Illuſt. Dominij Venetorum orator.
Nobilis dominus Bonus de Frãciſchis, cõmunitatis Luceñ orator.

ILLVST. DOMINI TEMPORALES, & ſenator vrbis.

Illuſt. Dominus Fredericus Marchio Mantuañ.
Magnificus Dominus Iulius Storciatus ſenator vrbis.
Dominus Hieronymus Benzon, vnus ex vrbis conſeruatoribus.
Illuſt. Dominus Iulius de Vrſinis.
Illuſt. Dominus Iacobus de Sabellis.
Et alij quamplurimi domini & milites ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitañ.

¶ Fuit celebrata Miſſa Spiritus ſancti per reuerend. patrem dominum Alphonſum patriarcham Antiochenum in altari exiſtẽte in loco Concilij, quod fuit mutatum propter abſentiam Papæ, & verſum verſus reuerendiſſimos dominos Cardinales & prælatos Concilij. Et facta oratione per reuerendũ patrem dominum Ioannẽ Mariam Archiepiſcopum Sipontiñ, cuius tenor in fine præſentis ſeſſiõnis inſeretur, reuerendiſſ. dominus Raphael epiſcopus Oſtieñ preſidens, acceſſit ad altare, & ibidẽm indutus ornamentis pontificalibus, ſedens ante-

te altare, habẽs dorſum ad altare, & faciem verſus concilium, incepit hymnũ, Veni creator Spiritus. Et cantatis litanijs & alijs deuotis orationibus conſuetis cantari, & cantato euangelio per dñm Antonium de Piperno, diaconum capellæ ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, quod eſt ſecundũ Ioannẽ, &
Ioan. 10. incipit, Amen amen dico vobis, qui nõ intrat per oſtium &c. nobilis dñs Bonus de Franciſchis orator cõmunitatis Luceñ, dedit mandatum cõmunitatis ſuæ præſidenti concilij ad intereſſendũ concilio. Et ſtatim ſupradictus reuerẽdiſſ. dominus Epiſcopus Oſtienſis, tradidit illud reuerend. patri domino Thomæ Phædræ ſecretario Concilij. Qui aſſcẽdit ambonem, & illud legit tenoris infraſcripti.

MANDATVM LVCENSIVM.

CVM ſit, ꝙ beatiſſimus & ſanctiſſimus dñs noſter Iulius ſumma Dei prouidẽtia ſacroſanctæ Romanę, ac vniuerſalis Eccleſię Põtifex optimus maximus, ad extinguendum hæreſes, abolendumq; pernicioſum ac deteſtabile exortum ſchiſma, & pro bono pacis vniuerſæ Chriſtianæ Reipublicæ, celebrari iam firma ſententia ſua decreuerit, indixeritq; generale & vniuerſale conciliũ in Laterano, noſq; vt alios Chriſti fideles, ad interueniẽdum huiuſmodi concilio ſua in nos paterna charitate ſit hortatus, ideo nos aulani & vexilliferiuſtitiæ populi & cõmunis Luceñ, vtpotè qui vniuerſam poteſtatẽ & imperiũ noſtræ ciuitatis & populi repræſentamus, iuxta formã ſtatutorum & ordinamẽtorum noſtri cõmunis, cùm perſonaliter intereſſe nequeamus, ſicuti noſtri præcipui eſſet officij & deſiderij, vices noſtras tenore pſentium noſtrarum patẽtium literarum, quas poteſtatẽ publici ſolẽnis & authentici inſtrumenti habere volumus, om̃i meliori modo, via, iure & forma, quibꝰ magìs, meliùs & validiùs tam de iure, q̃ de facto & conſuetudine à nobis fieri poteſt & debet, demãdauimus, & demandamus præſtantiſſimo Iur. Vtr. cõſulto, domino Bono de Franciſchis, ciui & Oratori noſtro dilectiſſimo Romæ agenti, vt huiuſmodi ſacroſancto concilio, noſtro & ciuitatis noſtræ Luceñ, populiq; vniuerſi nomine interſit, & aſſiſtat cum reliquis potẽtatuum Chriſtianorum legatis, qui etiã ibi aderunt, ea om̃ia & ſingula præſtando & peragẽdo, quæ à nobis quoquo modo adhiberi & præſtari poſſent, ad honorem, decus, ornamẽtum, amplitudinem, exaltationem & conſeruationẽ præfati ſanctiſſimi domini noſtri Papę Iulij ſecundi pontificis maximi, necnon S.R.E. ac vniuerſalis ipſius ſacroſancti Lateraneñ cõcilij, cum ampliſſima authoritate & om̃imoda poteſtate, facultate, balia & arbitrio nobis in hac parte attributis iuxta formam ſtatutorum, decretorũ, & ordinamentorũ noſtri cõmunis, ad omnia & ſingula in tam pio & ſacroſancto concilio, qualia & quantumcunq; fuerint tractanda, peragenda, ꝓmittenda, iureiurando firmanda, præſtãda, adimplenda, perficienda tam de iure, q̃ de facto & ex conſuetudine, & non ſecùs acſi nos ipſi coràm perſonaliter ageremus, faceremus & adimpleremus, promittẽtes om̃ia & ſingula à præfato noſtro Oratore nomine quo ſuprà, tam verboq̃ ſcripto in p̃miſſis, & circa præmiſſa tractanda, peragenda, concludenda, & firmãda nos eſſe approbaturos, rataq; & grata in perpetuum & omni tempore habituros. In quorum quidẽ om̃ium & ſingulorum fidem, robur & teſtimonium, has noſtras præſentes literas in patẽti forma tam viuę vocis oraculo, q̃ dato & obtento inter nos partito ad buxulas & pallo-ctas, ac ſeruatis ſeruãdis, fieri & ſigillari iuſſimꝰ noſtri ſoliti & maioris ſigilli diui Martini impreſſione. Datum in noſtro Luceñ palatio, anno Domini 1513. indictione prima, die verò octaua menſis Februarij.

Io. nobilis Cãcellariꝰ de mãdato ſcripſi.

¶ Quo perlecto, excluſiſq; de more alijs non habẽtibus voces diffinitiuas, exceptis Oratoribꝰ principum, & Baronibus, & alijs Prioribus prælatis in ſuis ſubſellijs exiſtentibus mitratis, clauſoque concilio & portis, reuerendus pater dominus Scaramuza epiſcopus Cumañ. aſſcendit ambonem, & legit quandam bullam tenoris ſequentis.

BVLLA INNOVATIONIS ET confirmationis conſtitutionis cõtra Simoniacam prauitatẽ, in electione pontificis non committendam.

IVlius Epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, ad perpetuam rei memoriã, ſacro approbante Concilio Si ſummus rerum opifex, terrarum cæliq; ſator, ſua ineffabili prouidentia Ro. pontificem in cathedra præeminentię paſtoralis Chriſtiano generi præeſſe voluit, vt ſanctam Ro. vniuerſalem eccleſiam ſynceris corde & opere gubernaret, fideliumq; omnium profectibus ſolicitis ſtudijs intenderet, decens & ſalutare reputamus, vt in electione præfati põtificis, in quem, vt puritatis & candoris ſpeculum fideles ipſi intuentur, omnis labes, omniſq; illius ſuſpicio abſit, taleſq; ad tanti faſtigij gradum aſſumantur, qui ritè & rectè & canonicè ingreſſi, modo & ordine cõuenientibus nauiculæ Petri gubernacula ſuſtineãt, taleſq; exiſtant, in tanto dignitatis culmine conſtituti, qui bonis & rectis ſolatio, malis autem formidini ſint, & eorũ exemplo cæteri fideles ad benè operãdum inſtruantur, & ad viam ſalutis dirigantur, & ea, quæ propterea per nos ſtatuta & ordinata fuerunt pro rei magnitudine & grauitate, per ſacrum generale Concilium approbé-

probentur & innouentur, & approbata & innouata cómuniātur, vt eo firmiùs perdurent, & tenaciùs obſeruētur, & aduerſus diaboli multiplices inſidias defendātur, quo fuerint dicta authoritate ſæpiùs circunfulta. Dudū ſiquidem à nobis magnis & vrgētibus cauſis, magnaq; & matura diſcuſſione & deliberatione, cum doctiſſimis & grauiſſimis viris etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus præcedentibus & prehabitis, emanârunt literæ tenoris ſubſequentis.

CONSTITVTIO INSERTA.

IVlius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriā. Cùm tam diuino quàm humano iure in ſpiritualibus præcipuè deteſtabiliter Simoniæ ſit labes prohibita, & longè magis in electione Romani pontificis vicarij Ieſu Chriſti Domini noſtri abominabilis ſit, & vniuerſali Eccleſiæ pernicioſa: nos, q regimini eiuſdem vniuerſalis Eccleſiæ, meritis licèt imparibus, authore Dño præſidemus, cupientes, quātùm cum Deo poſſumus, in præmiſſis pro tantæ rei neceſſitate ac periculi magnitudine (vt tenemur) in poſterum ſalubriter prouidere, de fratrum noſtrorū ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio & vnanimi conſenſu, hac noſtra perpetuò valitura conſtitutione, Apoſtolica authoritate, & de poteſtatis noſtræ plenitudine ſtatuimus, ordinam⁹, decernimus & diffinimus, ꝙ ſi (quod Deus pro ſua clemētia & in omnes bonitate auertat) contigerit, poſtq̄ nos vel ſucceſſores noſtros ſucceſſiuè ipſe De⁹ ab huiuſmodi vniuerſalis eccleſię regimine abſoluerit, humani generis inimico ꝓcurante, & ambitiōe vel cupiditate ad hoc inclināte ſeu impellēte, electiōe Romani Pont. ab eo, qué eligi cōtigerit, vel ab aliquo, ſeu aliquib⁹ de cœtu Card. quomodolibèt votum dantibus, per Simoniacam hæreſim in dando, promittendo vel recipiendo pecunias, bona cuiuſq; generis, caſtra, officia vel beneficia, ſeu promiſſiōes & obligatiōes, cōmiſſam per ſe vel aliū, ſeu alios quomodocunq; & qualitercunq; etiam in duarum partiū, vel omniū Cardinaliū vnanimi concordia quomodolibèt, etiā per viā aſſumptionis vnanimiter, nemine diſcrepāte, etiam ſine ſcrutinio factæ, celebrari vel fieri, non ſolū huiuſmodi electio vel aſſumptio eo ipſo nulla exiſtat, & nullam eidé ſic electo vel aſſumpto adminiſtrandi in ſpiritualibus & temporalibus facultaté tribuat, ſed etiā contra dictum ſic electū vel aſſumptum, de Simoniaca labe à quocunq; Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi & excipi poſſit, ſicut de vera & indubitata hæreſi, ita ꝙ à nullo pro Ro. Pōtifice habeatur, quinimò ipſe ſic electus, à priori ſuo Cardinalatus & alio quocūq; honore, eccleſijs cathedralibus, etiam metropolitanis & patriarchalibus, monaſterijs, dignitatibus, & alijs quibuſcunq; beneficijs & penſionibus, quæ tunc obtinebat in titulū vel in cōmendam, aut aliàs quomodocunque, eo ipſo abſque alia declaratione priuatus exiſtat: & idem electus, nō Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus, & tanq̄ Simon magus & hæreſiarcha, & ad prædicta oia & ſingula perpetuò inhabilis habeatur & ſit. Nec huiuſmodi Simoniaca electio per ſubſequentem ipſius inthronizationem, ſeu temporis curſum, aut etiam omnium Cardinalium adorationem ſeu obediētiam, vllo vnquàm tēpore conualeſcat. Liceatq; omnibus & ſingulis cardinalibus, etiā illis, qui huic Simoniacæ electioni ſeu aſſumptioni conſenſerint, etiam poſt inthronizationem & adorationem ſeu obediētiam, ac etiam vniuerſo clero, populo Ro. necnō ſubditis, & ſancti Angeli de vrbe, ac quarunuis aliarū Ro. Eccleſiæ arcium præfectis, caſtellanis, capitaneis, & alijs officialibus, quocunq; homagio ſeu iuramēto, vel cautione præſtitis nō obſtante, à talis electi, etiam inthronizati obedientia & deuotione, impunè & quandocunq; diſcedere, (ipſis fidei Ro. Eccleſię & obedientiæ futuri R. Pont. canonicè intrantis, nihilominùs adſtrictis permanentibus) & eum vt magum, ethnicum, publicanum, & hæreſiarcham euitare. Ad cuius quoq; confuſionem poſſint cardinales, qui præfatæ electioni ſe opponere voluerint, ſi præſumpſerit ſe regimini vniuerſalis Eccleſiæ ꝑtextu talis electionis ingerere, auxiliū brachij ſecularis cōtra eum implorare. Nec tales ab eius obedientia diſcedentes, tanq̄ tunicæ Dñi ſciſſores, aliquarū propter dictū diſceſſum, pœnarum ſeu cenſurarum vltioni ſubiaceant. Cardinales verò, qui eum ſic Simoniacè elegerint, à ſuis ordinibus & etiā Cardinalatus titulis & honore, ac quibuſcunq; patriarchalibus, Archiepiſcopalibus, epiſcopalibus, & alijs prælaturis, ac dignitatibus & beneficijs, quæ in titulum vel commendam tunc obtinebāt, vel in quibus ſeu ad quæ ius tunc habebant, abſque alia declaratione priuati exiſtant, niſi ab illo penitùs & cum effectu diſceſſerint, & reliquis Cardinalibus, qui huiuſmodi Simoniæ nō conſenſerint, infra terminum octo dierum, poſtquàm fuerint ab eis requiſiti perſonaliter, (ſi fieri poterit, aliàs per edictū publicum) ſe abſq; fictione vel fraude vniuerint & cōiunxerint. Et tunc, ſi ꝑfatis alijs cardinalibus ſe vniuerint & coniunxerint, in priſtinū ſtatū, & ad priſtinos honores & dignitates, etiā cardinalatus, ac eccleſias & beneficia, quibus ꝑerant, & quæ obtinebāt, reintegrati, rehabilitati, ac reſtituti & repoſiti, ab huiuſmodi Simoniæ labe, & cenſuris ac pœnis eccleſiaſticis quibuſcunq; abſoluti eo ipſo exiſtāt. Mediatores verò, proxenetæ, trapezitę tam clerici q̄ laici cuiuſcunq; dignitatis, qualitatis & ordinis fuerint, etiā patriar-

patriarchali,archiepiſcopali,ſiue epiſcopali, vel alia ſeculari,mundana ſiue eccleſiaſtica dignitate pditi, etiam quorumcunq; Regũ &principum Oratores vel nuncij,huius Simoniacæ electionis participes, ſint omĩbus ſuis Eccleſijs,beneficijs, platuris & feudis, ac alijs quibuſcunq; honoribus & bonis eo ipſo priuati,& ad ſimilia inhabiles,ac etiam actiuè & paſſiuè inteſtabiles,&eorum bona ipſo facto,ad inſtar reorum criminum læſę maieſtatis,Fiſco Apoſtolicæ ſedis applicentur,deuoluanturq́;,ſi prędicti delinquẽtes eccleſiaſtici fuerint,vel aliâs Romanæ Eccleſię ſubditi.Bona verò &feuda taliter delinquentium, non ſubditorum ſeculariũ in partibus exiſtentia,fiſco ſecularis principis, & in cuius territorio bona ſita fuerint, ipſo facto ſimiliter applicentur. Ita tamen,ꝙ ſi infra tres menſes, à die, quo notum fuerit illos Simoniã commiſiſſe, vel participaſſe, principes dicta bona fiſco ſuo actualiter nõ applicauerint,ex tunc illa fiſco eccleſię Romanæ applicata cenſeantur, & ſint eo ipſo, abſq; aliqua ſimiliter declaratione.Promiſſiones quoq; & obligationes,ſiue ſponſiones,propterea qñcunq;,etiam ante tempus dictæ electionis,etiã extra perſonas Cardinalium per quoſcunq; alios quomodocũq; factæ,cum quauis inexcogitabili ſolẽnitate & forma,etiã iuratæ,cõditionales ſiue euẽtuales,&in forma excõmiſſarũ ex quacũq; cauſa,etiã depoſiti,mutui,cambij, confeſſionis de receptis,donationis, arrendamenti vel venditionis,permutationis, vel alterius cuiuſcunq; contractus,etiã in ampliori forma cameræ Apoſtolicę factę,ſint nullę & inualidæ,& ad agendum inefficaces, nulluſq́; illarũ vigore cogi vel cõſtringi poſſit in iudicio vel extra,liceatq́; omĩbus ab illis impunè, abſq; aliquo metu ſiue periurij nota recedere. Et inſupèr liceat cardinalibus,qui electioni pdictæ Simoniacæ interfuerint,& à pfato ſic electo diſceſſerint,adhibitis ſecũ alijs cardinalib⁹,etiam illis, qui huiuſmodi Simoniacæ electioni cõſenſerunt, & poſteà eiſdem cardinalibus in dicta Simonia non cõplicibus ſe vniuerint, ſi ſe cum eiſdẽ vnire voluerint,alioquin ſine eis,ad alteri⁹ nihilominùs pontificis electionem, nõ expectata alia ſententia declaratoria Simoniacæ electionis huiuſmodi,eadẽ tñ præſente noſtra cõſtitutione ſemper in ſuo robore permanente,liberè aliâs tñ canonicè deuenire, & conciliũ etiam generale indicere,& conuocare in loco idoneo, prout eis videbitur expedire, nõ obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis,& pcipuè felicis recordationis Alexandri papæ 3. quæ incipit, Licèt de euitanda diſcordia, & aliorũ Romanorum põtificum pdeceſſorum noſtrorũ etiam in concilijs generalibus editis, cæteriſq́; contrarijs quibuſcunq; inhibẽtibus. Poſtremò omnibus & ſingulis ſanctę Romanæ eccleſiæ cardinalibus,qui pro tempore erunt, & eorũ ſacro Collegio,ne Apoſtolica ſede vacante,pdictis contrauenire, vel contra præmiſſa vel aliquod premiſſorũ ſtatuere, diſponere, ordinare, vel aliquo modo facere ſeu attentare pſumant quocunq; exquiſito colore vel cauſa,ſub excõmunicationis latę ſententiæ pœna,quã ipſo facto incurrãt,& à qua non niſi per Ro.pont. canonicè electũ abſolui poſſint,niſi in mortis articulo præcipimus: decernẽtes extunc irritũ & inane, ſi ſecùs ſuper his vel aliquo pmiſſorũ à quoquàm ſciẽter vel ignoranter, etiã p nos cõtigerit attentari. Vt aũt pſentis cõſtitutiõis, decreti,ſtatuti,ordinationis, ac inhibitiõis noſtræ huiuſmodi tenor ad oĩm notitiã deducatur,volumus,pſentes literas noſtras in valuis Baſilicę principis Apoſtolorũ,necnõ cancellarię,ac in acie Campiflorę affigi,nec aliã earundẽ literarũ publicationis ſolennitatẽ reqri aut expectari debere, ſed huiuſmodi affixionẽ pro ſolenni publicatione & perpetuo robore ſufficere.Nulli ergo omĩno hominũ liceat,hãc paginã noſtrorũ cõſtitutionis,ordinatiõis,ſtatuti,decreti, diffinitionis, applicationis, appropriationis & inhibitionis infringere,vel ei auſu temerario contraire.Si quis aũt hoc attentare præſumpſerit,indignationẽ omnipotentis Dei ac beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorũ eius, ſe nouerit incurſurũ. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dñicæ 1505. 19. Cal.Febr. pontificat⁹ nři anno 3.

Quæ literę deindè,pro ipſarum ſubſiſtẽtia firmiori & notorietate, dum Bononiæ cum noſtra curia eſſemus de menſe Octobris,pontificatus noſtri anno 7.in conſiſtorio noſtro ſecreto,etiam venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Ro. eccleſiæ Card. & aliquibus plātis noſtris domeſticis, lectæ & publicatæ & approbatæ,& demum in quinterno cãcellariæ deſcriptæ & annotatæ,& in audientia contradictarum,ac alijs locis publicis dictæ ciuitatis, & poſtremò Romæ in locis deſignatis ſolenniter publicatæ extiterũt,& eorũ exemplaria ad oẽs ferè Chriſtianos principes trãſmiſſa. Nos inſupèr attendentes,quanti ponderis, quantiq́; exitij Chriſti vicariorũ in terris adulterinæ electiones eſſent,quantumq́; detrimẽti Chriſtianæ religioni afferre poſſent, pſertim his difficilimis tẽporibus,quibus diuerſimodè vexatur Chriſtiana religio vniuerſa,volentes ſatanę dolis & inſidijs,humanæq́; pſumptioni & ambitioni, quãtùm nobis pmittitur,obuiare, vt literæ pdictæ eo magis obſeruenť,quo clariùs conſtiterit, eas matura & ſalubri deliberatione dicti ſacri concilij approbatas & innouatas, qua ſtatutæ & ordinatæ fuerunt,licèt ad ſuĩ ſubſiſtentiam & validitatẽ alia probatione non indigerent, ſed ad abundantiorẽ cautelã,& ad tollendã omnẽ doli ac malitię cauſam malè cogitantibus,

tibus,& tam ſaluberrimæ conſtitutioni cõtrauenire ſatagẽtibus,vt eo tenaciùs obſeruentur,& difficiliùs tollantur,quo tantorũ patrum fuerint approbatione munitæ,literas prædictas cum om̃ibus & ſingulis ſtatutis,ordinatiõibus,decretis,diffinitionibus, pœnis,inhibitionibus,alijsq́; om̃ibus & ſingulis clauſulis in eis cõtentis,ſacro hoc Lateranẽ concilio approbante, authoritate & poteſtatis plenitudine præfatis approbamus & innouamus , easq́; inuiolabiliter & irrefragabiliter obſeruari & cuſtodiri mandamus,roburq́; perpetuę firmitatis obtinere,ac cardinales,mediatores,oratores, nũcios,& alios in dictis literis contentos, ad ipſarum literarum,& omnium & ſingulorũ in eis expreſſorum obſeruationẽ, ſub cẽſuris & pœnis,& alijs in eis cõtentis,iuxta earundẽ literarum tenorẽ & formam teneri, & obligatos fore decernimus & declaramus, non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac om̃ibus illis,quæ in dictis literis voluimus nõ obſtare,cæteriſque contrarijs quibuſcunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat,hãc paginã noſtræ approbationis, innouatiõis, mandati,decreti & declaratiõis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare preſumpſerit,indignationem om̃ipotentis Dei,ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurũ.

Datum Romę in baſilica Lateranẽ,in ſacra ſeſſione,anno Domini 1512 14. Calend. Martij,pontificatus noſtri anno 10.

Bal. Tuerdus.
La. Queſtemberg.

¶ Qua perlecta,idem reuerend. pater petijt,an placerent paternitatibus patrum ibidèm exiſtentium contenta in bulla. Et immediatè ſcrutatores votorũ vnà cum protonotarijs & notarijs receperunt vota. Et omnibus ferè habentibus vocem diffinitiuam,placuerunt ſimpliciter cõtenta in bulla,præter infraſcriptos quinq;, qui votârũt, & reſponderunt vt infrà,videlicet. R. D. Ioan. Dominicus epiſcopꝰ Terdonẽ, qui noluit dare votum,quia dixit ſe non eſſe benè informatum. R. D. Benedicto epiſc. Chiẽ placuit diſpoſitio ſchedulę,ſed non forma. R. D. Bernardus epiſcopus Caſtrẽ dixit, pœnas contentas in ſupradicta ſchedula eſſe modificandas. R. D. Scaramuzę epiſcopo Cumano placuit de manifeſta Simonia, de occulta non, niſi declaratione priùs facta per generale concilium. R. D. Alexandro epiſcopo Alexãdrino placuit, quatenùs Simonia ſit notoria facti permanentis, vel ꝓcederet declaratio generalis Concilij, vel ab omnibus vel duabus partibus Cardinalium opponeretur de Simonia. Succeſſiuè idem reuerend. pater dominus Scaramuza epiſcopus Cumañ,legit aliam ſchedulã tenoris infraſcripti.

ALIA SCHEDVLA.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,ad perpetuam rei memoriã, ſacro approbante concilio. Inter alia neceſſaria & fructuoſa opera in ſacro Lateranẽ concilio,pacis authore fauente,peragẽda,in quarta illius ſeſſione literas noſtras,ꝑ quas Ro. curiæ officiales & illorũ exactiões generaliter reformauimus, per nonnullos alios deputatos & deputandos particulariter declarare,& declarationes ipſas in alijs ſeſſionibus nobis in eodẽ concilio referre, & ab ipſo Concilio approbari ꝑcepimus & mandauimus,necnon negociũ & diſcuſſionẽ declarationis,nullitatis,inualiditatis,& abrogationis aſſertæ ſanctionis pragmaticę in partibꝰ Gallicanis,nulla legitima authoritate, ſed cõtra Eccleſiaſticam libertatem, in ſanctæ ſedis vilipendium,abuſu Gallicorum prælatorum,& aliorum laicorũ eis fauentium introductæ, venerabilium fratrũ noſtrorum S.R.E. cardinalium, & aliorum prælatorũ congregationibus,relationemq́; diſcuſſorum in prima aut alijs ſeſſionibus, prout commodè fieri poſſet, nobis & concilio prefato faciendam,concilio huiuſmodi approbãte commiſimus,Gallicosq́; prælatos,capitula eccleſiarum,& monaſteriorũ parlamenta,& laicos illis fauentes, & dicta ſanctione abutentes, omnesq́; & ſingulos alios in premiſſis ſua communiter vel diuiſim intereſſe putantes,per edictum publicũ (cùm ad partes illas tutus non pateat acceſſus)in Mediolanẽ, Aſtẽ & Papiẽ eccleſiarum valuis affigẽdum, moneri, citari infra certum competẽtem terminum ꝑfigendum,ad cõparendum coram nobis & dicto concilio,cauſasq́; dicendum, quare ſanctio præfata,illiusq́; corruptela & abuſio in cõcernentibus authoritatem Rom. eccleſię & ſacrorum canonum,ac Eccleſiaſticæ libertatis violatiõem,nulla & inualida declarari & abrogari nõ deberet,ſtatuimus & decreuimus. Cùm autem particularis declaratio officialiũ fieri & referri, citatioq́; & monitio contra prelatos Gallicos,& alios illis fauẽtes,& ſua intereſſe putãtes,decretæ & executę, reproduci hactenus nõ potuerint,& tẽpus ad cõparendũ ꝑfixum nondũ lapſum extiterit,nosq́; notoria aduerſa valetudine impediti,iuxta deſiderium cordis noſtri in ipſo cõcilio perſonaliter intereſſe nõ poſſimus,cupiamusq́; particularẽ reformationẽ, & citatiõe ac monitione huiuſmodi reproductis,diſcuſſionẽ abrogationis & declaratiõis ꝑdictarũ, earumq́; relatiões maturè & accuratè fieri,ac priſtina noſtra valetudine reſtituta,quã pius & miſericors dñs ſua ſolita clemẽtia cõcedere nobis dignet, per nos ipſos debitũ Apoſtolicæ ſeruitutis in ipſo cõcilio exequi,eodẽ ſacro cõcilio approbãte,ſextam ſeſſiõem tertio idus Aprilis proximè ſequentis faciendam indicimus.

Nulli ergo omnino hominũ liceat, hanc paginam noſtrorum præcepti,mandati,cõmiſſionis, ſtatuti, decreti & indictionis infringere,vel ei auſu temerario contraire.Si quis autem hoc attentare præſumpſerit,indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius,ſe nouerit incurſurum.Datum Romæ in publica ſeſſione in Lateranenſi ſacroſancta Baſilica ſolenniter celebrata, Anno incarnationis dñicæ 1512. 14. Calendas Martij, Pontificatus noſtri anno decimo.

Qua perlecta,idem reuerendus pater petijt,an placerent paternitatib⁹ ſuis contéta in ſchedula, & oẽs, nemine penitùs diſcrepante,dixerũt,placere cõtenta in ſchedula.

Poſtmodùm dominus Marianus procurator fiſci & Concilij petijt,& obtinuit à reuerendiſſimo domino præſidente citationem ad portam Concilij, contra abſentes intereſſe debentes ipſi ſacro Concilio. Et deinde facta citatione & relatione, accuſauit contumaciam abſentium, & petijt contra eos declarari pœnas & cẽſuras decretas contra nõ venientes ad ſacrum Conciliũ: ſuper quibus omnibus petijt inſtrumẽtum & inſtrumenta.

Deinde reuerendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Dominicus Epiſcopus Portuenſis,Cardinalis Grimanus nũcupatus, procurator reuerendi patris domini Antonij Contareni Patriarchæ Venetiarum,dedit eius mandatum ad excuſandum eundem & nomine eius intereſſendum, ſubſcriptum per dominum Ioannem Franciſcum à puteo publicum notarium, & eius ſigillo ſigillatum.Ac etiam dictus reuerendiſſimus dominus Cardinalis procurator reuerẽdi patris domini Hieronymi Taruiſini electi Cremonenſis, ad excuſandum eundem electum,ac ad intereſſendum nomine eius ſacro Lateranenſi Concilio, dedit duo mãdata ipſius electi publica, & vnũ ſubſcriptum per diſcretum virum Iacobum Faſolum de Venetijs,eiuſdem electi ſigillo ſigillatum, & aliud ſubſcriptum tantùm per eundem Iacobum Faſolum publicum notarium.Et reuerendus pater dominus Hieronymus Epiſcopus * Biduanenſis, procurator reuerendi patris domini Iacobi de Petrucijs Epiſcopi*Larinenſis,dedit mandatum ad excuſandum eũdem Iacobum epiſcopum,& nomine eius intereſſendũ, ſubſcriptum per diſcretum virum Loyſiũ Granara de Neapoli,publicũ Apoſtolica authoritate notariũ. Et reuerendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Antonius tituli ſancti Vitalis presbyter Cardinalis ꝓcurator reuerend. patris domini Chriſtophori de Spiritibus electi Cæſenatenſis, ad excuſandum & intereſſendum Cõcilio dedit eius mandatum,ſubſcriptum per dominum Petrum Paulum Ludouici publicum notarium.Et reuerendus dominus Paris de Graſſis,ſanctiſſimi domini noſtri Papę magiſter cæremoniarum,procurator reuerẽd. patris domini * Fr. Rouarella Archiepiſcopi Rauennatenſis,docuit de eius mandato legitimo ad excuſandum & intereſſendum Concilio, ſubſcriptum per dominum Antonium Garuphum Britonẽſem, publicum notarium.Ac reuerendus dominus Andreas Sanna canonicus * Vſulenſis,procurator reuerend.patris domini Ioannis Sãnæ epiſcopi * Vſulenſis, docuit de eius mãdato ad intereſſendum & excuſandum, & erat ſubſcriptum per dominum Ioannem Ordium publicum notarium. Deinde reuerendus pater dominus Galeſius epiſcopus * Beluneñ, ꝓcurator reuerendi patris domini Angeli de Ripantibus de Eſio epiſcopi Eſini, dedit eius mandatum, ſubſcriptum per dominum Antonium Franciſcum Ser Angeli de Eſio publicum notarium. Et reuerendus pater dominus Laurẽtius de Fliſco,epiſcopus Montis regalis, procurator reuerendi patris dñi Bonifacij Ferrier epiſcopi Iporigieñ,docuit de eius legitimo mandato,ſubſcriptum per diſcretum virum Iacobum de *Peritis de Baergoro publicum notarium. Et etiam dedit mandatum reuerend. patris domini Auguſtini electi Vercelleñ, ſubſcriptum p dominum Paulum Petri de Maſæis publicum notarium, ad excuſandum eoſdẽ reuerẽdos dominos Bonifacium & Auguſtinum,ac eorum nominibus intereſſendũ ſacro Concilio. Succeſſiuè reuerendiſſ.in Chriſto pater & dominus, dominus Petrus tit.S.Euſebij presbyter Card. Anconitanus nuncupatus,procurator reuerẽd. patris domini Coſmæ Pacij Archiepiſcopi Florentini,volens docere de eius mãdato, dedit legitimum ſubſcriptum per dominum Laurẽtium Andreæ de Ciobis publicum notarium.Et reuerẽdus pater D. Vincentius archiepiſcopus Neapolitañ, procurator reuerend. patris D. Iuliani epiſcopi Rubeñ, ad excuſandum & nomine eius intereſſendũ, dedit mandatum eiuſdem,ſubſcriptum per diſcretum virum D. Ioannem Andreã Florentiñ,de Neapoli publicum notarium. Et reuerẽd. D. Manilius Acolytus ſanctiſſ. dñi noſtri,procurator reuerẽd. patris dñi Pauli epiſcopi Argoliceñ,ad excuſandum &intereſſendum Concilio,dedit mandatum, ſubſcriptum per dñm Cataneũ de Lipis publicum notarium.Et reuerẽd. pater dñs Iacobus epiſcopus Papheñ,procurator reuerẽd. patris dñi Bartholomæi epiſcopi Montis viridis,ad excuſandum & intereſſendum dedit mãdatum, ſubſcriptum per dñm Laurẽtiũ Frãciſci de Bonnicontijs ciuẽ Romanũ, de regiõe montiũ publicũ notariũ. Et demũ reuerẽd. D. Staniſla⁹ de Aualziuo decretorũ doctor,canonic⁹ *Noladiſla nueñ,dedit mãdatum

* Budimeñ
* Alarineñ
* Vſellei
* Belluneñ

datum reuerendi patris D. Vincentij epiſcopi * Noladiſlanueñ, ad excuſandum & interesſendum eius nomine in ſacro Lateranñ cõcilio, ſubſcriptum per dominum Matthiam Bernardi de Osſineza publicum notarium clericum Placentinæ diœceſis. Quibus peractis, indicta fuit ſesſio ſexta tertio Aprilis proximè futuri. Et hæc fuerunt pro quinta ſesſione.

* Naulen,

Finis quintæ ſesſionis tempore vitæ Iulij ſecundi expeditæ, eo abſente, propter ęgritudinem, ex qua quatriduo pòſt obijt.

Tenor verò ſermonis & orationis, habitæ in dicta ſesſione per reuerendum patrem dominum Ioannem Mariam de monte archiepiſcopum Sipontiñ, ſequitur & eſt talis:

Hic Ioãnes Maria fit poſteà 1550 Iulius III.

In prima orationis parte laudatur inſtitutio Conciliorum, & ſummus Pontifex Iulius, quòd Lateranenſe concilium indixerit.

In ſecunda ſuadentur patres ad reſtituendam iuſtitiam, vnitatem, pacem, quæ tria diuina munera, & hominum & temporum iniuria deleta videbantur.

PRiuſquàm in hoc celeberrimo Chriſtiani orbis, conuentu verba facere incipiam, vt ea dicenti mihi, vobisque audientibus facultas diuinitùs infundatur, qua & ego ad cõmunem Chriſtianæ Reipub. ſalutem dignitatemque pertinentia facilè recenſeam, & vos liberè decernatis, laudabili maiorum noſtrorum monente inſtituto, ſanctisſimi Spiritus, cuius numine ſalutaris hæc ſummo ſtudio celebratur Synodus, opem ac præſidium humilimè implorabo.

Tametſi loci huius ornatisſimi dignitas, & rei dignisſimæ (de qua mihi dicẽdum eſt) amplitudo, veſtrique amplisſimi conſpectus maieſtas, patres ſapientisſimi, ab hoc demandato dicendi munere me deterrebant, non tamen inuitus, ſed læto potiùs hilarique animo maiorũ imperio parui, ſi nihil aliud, hoc certè ſperans me aſſequuturum laudis, quòd indignus non fuerim iudicatus, cuius orationi grauisſima veſtrum omnium pſentia intereſſet. Suadebar prætereà, & magnoperè confirmabar Iulij Pontificis, veſtro ac tantorũ virorum erga Rempublicam Chriſtianam ſingulari & penè incredibili ſtudio, quod præ ſe quiſque ferre viſus eſt mihi, cùm anteà ſemper, tum verò quotiès ad hanc ſacroſanctam conuentum eſt Conſtantinianam ædem. Cunctos enim noſtræ religionis ac fidei inſtaurandæ, confirmandæ, amplificandæ, acerrimo inflammari deſiderio perſpiciebam: vndè facilè adducebar vt crederẽ, me de his rebus (quæ vniuerſo Chriſtianorum cœtui conſulerent atque proſpicerent) dicẽtem vos attentè benigneque audituros. Nam quæ maximè ad Chriſtiani generis vtilitatem, dignitatem, authoritatem ptineant, ſtatui quãtùm temporis anguſtia conceſſerit, hodierna oratione complecti. Adeſtote igitur animis, vosq́; ipſos mihi æquos benignosque iudices pbete. Ego in id præcipuè incumbam, vt niſi compoſita rerum varietate, audientium auribus iocunditatem, delectationemq́ue attulero, ſatietatem quidem ac moleſtiam, inculta verborum prolixitate minimè ſim allaturus.

Cùm autem ad illuſtrandam & propagãdam, nedum conſeruandam ac tuẽdam, noſtram fidem religionemq́ue, ſynodum hoc tempore ſapienter inſtitutã luce clariùs appareat, primùm de ſaluberrima eius inſtitutione dicemus, vbi ſingularem pontificis Iulij prudentiam atque incredibilẽ animi celſitudinem attingi æquo animo patiamini. Quæ deinde pro Chriſtianæ Reipublicę robore, ſplendore, amplitudine decernẽda potisſimùm videntur, quo breuiùs fieri poterit perſtringam. Sanctisſimæ igitur huius Lateranenſis ſynodi inſtitutionẽ cùm alia plurima mirificè commendant, ſummisq́ue in cælum laudibus extollunt, tum illud in primis, quòd nil niſi ex omni parte perfectum, iuſtum, optimum, & Chriſtianæ Reipublicę oportunum maximeq́; fructuoſum, ſapientisſimorum patrum, ac præſtantium omni virtutum & diſciplinarum genere hominũ conſilio (quorum lectisſima huiuſce templi ſubſellia ornari frequẽtia intuemur) ſtatui decernive poſſe cenſetur, quippe quod plurimarum ciuitatum, gentium, nationum periculis atque euentis (vel ab ipſa terrarum orbis origine) compertũ & exploratum eſt. Floruiſſe in Græcia Atheniẽſes, viguiſſe Lacedæmonios, claruiſſe Corinthios accepimus, quàm diu integerrimorum cõſilia domi militiæq́ue valuiſſent. Nihil enim (quod ad mores, ad inſtituta, ad leges, ad delectum habendum, ad aciem inſtruendam, ad conſerendam pugnam ſpectaret) niſi exquiſitis plurimorum ſententijs, ijſdem in ciuitatibus gerebatur. Nec ab re quidem apud Homerum Agamemnõ ille plures ſibi dari diutisſimo ad Troiam bello Neſtoris, q̃ Achillis ſimiles exoptabat, quorum alteri lacertis & viribus, alteri conſilijs ac ſententijs pſtarent. Quid, ꝙ hanc ipſam vrbem, ſummum Imperij Principatum, non abſq; ſapientisſimorum hominum conſilio adeptam, cunctis terrarũ gentibus nationibusq́; priuatim ac publicè agendi normam legemq́; præſcripſiſſe conſtat? Recolite ſingulaꝝ regum actiones, cõtemplamini poſt liberam ciuitatem vniuerſa conſulum, tribunorum, decemuirorum, aliorumq́; magiſtratuũ geſta. Euoluite cuncta Cæſarũ monumenta. Quidnam aliud, obſecro, niſi prudentium conſilia, regnum peperiſſe, Remp. cõſtituiſſe, Imperiũ, potentiamq́; auxiſſe comperietis? Sed quid in re

in re Chriſtiano nomini opportuna,ſeu potiùs neceſſaria, vbi non de vnius alteriúſve Reipublicæ ac prouinciæ ſalute, libertate, dignitate,ſed de ſanctiſſima Chriſti fide, de orthodoxa religione,de Chriſtianorũ omnium quiete agitur,Græcorũ Romanorúmve diutiùs immoramur exemplis, cùm longè melior conſultandi ratio, præſtantior cõcilij norma,exactius ſapientiſſimorum hominum iudicium,maioríque diligentia perpẽſum,vel hoc ipſo in loco, vel alibi gentium religionem noſtram aſſeruerit, conſeruârit, defenderit, amplificârit? Complectimini cogitatione (ſi placet) Romanorum pontificum ad noſtram hanc tempeſtatem labores,difficultates,pericula,tot tantarumq́; rerum diſcrimina.Quidnam aliud magis præſentaneum ad perferendas multiplices gentilium,hæreticorum, ſchiſmaticorum, improborum deniq; ac perditorum omnium agitationes atque procellas, ad euitãdas ſyrtes & cautes,ad portenta & monſtra conculcanda, ijs viſum fuiſſe remedium inuenietis, q̃ vt vniuerſos patres ad ſe conuocarent, quorum conſilio Apoſtolicæ ratis curſum in medijs fluctibus dirigerent, remis vndas perſtringerent, attollerent vela, ancoras iacerent, clauum tenerent, portum denique ipſum celerrimè aduectarent, lætiſſimè contingerent,ſecuriſſimè potirentur? Itaq; celebrent alij præclariſſimarum rerum à Iulio pontifice geſtarum magnitudinem, varietatem, numerum: commẽdent plurimi admirãdam in profanis ſacriſq́; ædificijs magnificentiam, perpetuam pleriq; omnes felicitatem extollant: ego verò ſingularem illius prudentiam, incredibilemq́; animi firmitatem admirari nunquam ſatis potero, quòd in ſumma totius Italiæ conſternatione, in perditiſſima nonnullorũ audacia nefariaq́; ambitione, in extrema potẽtiſſimi hoſtium exercitus immanitate intrepidus,interritus, inconcuſſusq́;, (vt tantorum patrum conſilio,ne dicam authoritate atque opera, vteretur) ſaluberrimam ſynodum (quod noſtrorum temporum pontifices in maiori omnium quiete, & Chriſtianorum principũ obedientia, minoríque hoſtium formidine aggredi non ſunt auſi) Chriſtiano orbi indixerit:indictam, nulla clade,nulla iactura deterritus, inſtituerit:inſtitutam, nulla corporis atque animi moleſtia,nullo aliter ſentientium ſuaſu abſtractus, ſic Deo fauente in hunc diem gerit, vt profanam oĩem cõtumaciam abolere, ſacrilegam dominandi libidinem cohibere, truculentam rapiendi licentiam refrenare, deteſtabiles & Chriſtianæ reipublicæ pernicioſas ac peſtiferas in occupanda ſacratiſſima Petri ſede largitiones in perpetuum delere, adoleſcentes, nedum pullulantes hęreticorum ac ſchiſmaticorũ ſegetes radicitùs extirpare: ridiculam deniq;,impiã, ac nefariam Mahumetis ſectã funditùs euertere atq; exterminare ſibi proponat. Quare fit,vt non ſanè obſcuriorem illum ex tam præclara ſynodi inſtitutione laudem omninò reportaturum confidam⁹, q̃ veteres ij maiores eius reportârunt, q innumeras Arrij, Photini, Sabellij, Ebionitarum,Macedonij,Eudoxij,Neſtorij, Pelagianorum,Eutychianorũ, Dioſcori, Theodori,Gregorij,Macarij,Monothelitarum,Acephalorum, ac cæterorum omnium hæreſes de medio ſuſtulerunt. Qñquidem cùm virtutes cæteras,tũ vel in primis tria hæc optima ac propè Diuina munera (quæ & temporum & hominum iniuria ſunt penè deleta) ſummã iuſtitiam,inſeparabilem vnitatẽ, cõmunem inter Chriſtianos pacem, eius reſtitutum iri ſapientia,ac veſtro patres conſilio non deſperamus.De quibus ſi me(vt cœpiſtis)breuiter differentem benignè attentéq́; audietis,& ego dicẽdo,& vos audiẽdo vberrimam (vt puto)frugem colligemus. Eſt igitur iuſtitia præ cæteris inſtauranda, reſtituenda,illuſtranda:quippe quæ virtutum oĩm fons atq; origo, & mortale genus Deo optimo maximo conciliat,& humanam ſocietatem arctiſſimo neceſſitudinis vinculo coniungit.Vt enim Deum immortalẽ, authorẽ, parentem,moderatoremq́; noſtrum, à quo bonorũ oĩm origo & cauſa eſt, à quo nobis eſſentia, motus, intellectus, contemplatio, actioq́; tributa,ſtudioſè colamus, piè veneremur, humilimè adoremus, vt eum nobis propicium faciamus, vt pro cumulatiſſimis in nos beneficijs memoriam gratiamq́ue nõ diſſimulemus,vt mentem ei ſanam, innocẽtem animũ,vitam probam, voluntatem rectam,caſtam, integram præbeamus, vt religionem cultumq́; ſacrorum minimè contemnamus,ipſa nos docet monetq́ue iuſtitia. Ea etiam,cùm natus ſit homo ſociabilis,q̃ppe qui in tãta rerũ naturæ copia,q̃ vſui ſunt, ſupra cætera animalia inopia laborat, alienæq́; opis indiget, ac proptereà neceſſitate impellente, vt arbitrati quidã ſunt, cœtum amat & ciuitates colit, ſola facit, vt ipſa ſocietas & coniunctio retineri poſſit. Nam q̃d patriæ,parentibus,propinquis,amicis, ciuibus,peregrinis,quid item magiſtratibus ꝓfanis ac ſacris, quid principibus debeamus, quid ſequi,quídve declinare,quid vel commendare vel improbare iure oporteat, nobis ante oculos proponit.Nempe vt æquitatem, fidem,beneficentiam, pietatem, ſeueritatem, integritatemq́ue complectamur: ſuperbiam, perfidiam, auaritiam, ſæuitiam, laſciuiã,ambitionẽ fugiam⁹,nos excitat atq; inflãmat.Quapropter hanc primùm omnium,patres,reſtituite virtutem:huius luce, q̃ penitùs extincta eſt, Chriſtianum orbem illuſtrate:hanc diligendã ijs iubete, qui iudicant terras:hanc ſeruandã ſtatuite Chr̃ianis principibus.Enimuerò eam eſſe virtutem,q̃ ſua cuiq; diſtribuit,Auguſtinus,Bernardus, Ambro-

Ambroſius,ſanctiſſimarumq; legũ authores diffinierunt. Porrò igitur inſpiciendum eſt,an quiſq;, quod ſuum eſt, poſſideat, an quis alienum occupatum detineat.Sed hoc loco ſinite me præterire,non dico Italiæ,verùm(quod longè miſerrimũ eſt) totius Europæ calamitates,quæ tantæ ſunt, vt eas cogitatione,nedum oratiõe perſequi, vix ſine lachrymis queam. Quem enim eſſe dicam tam obtuſo pectore,corde ſic immani, moribus tam efferatis,cuius animus tot ſedium atq; agrorum occupationes,tot vrbium, oppidorum, locorumq; omnium euerſiões ac direptiones,tot furta, tot rapinas, tot ſacrilegia meminiſſe, non perhorreſcat? Teſtes eſtis vos miſerrimæ ciuitates, quæ (nulla à vobis patrata culpa, in viſcerib⁹ veſtris atrociſſimos hoſtes pertuliſtis,q̃ in gremio parẽtum infantes trucidari, matronas innoxias imbelleſq; ſenes interfici, rapi ſacratiſſimas virgines,ornatiſſima tẽpla ſpoliari,omniaq; & flagitiorum & facinorum genera perpetrari conſpexiſtis, quibus vel ipſos Turcas Chriſtiani nominis hoſtes abſtinuiſſe nonnunquàm audiuimus. Quod ſi(vt nonnulli prædicant)finxere quõdam Poetæ, poſt Saturni tempora,cùm ſenſiſſent iuſtitiam à rebus humanis abeſſe,offenſam vitijs hominũ receſſiſſe à terra,in cælumq; migraſſe, & ad Iouis regnum ſe cõtuliſſe,bone Deus, quas nugas,quas fabellas, quas fallacias, excogitaturos eos fuiſſe arbitramur, ſi noſtrorum temporũ ſcelera, ſi flagitia,ſi facinora, ſi abiectum Chriſtianæ religionis cultum, ſi veſanam dominandi libidinem, ſi nefandam rapiendi licentiam,ſi inauditam in ijs impietatem,ſæuitiam,ambitionem, quos pietatis, charitatis, integritatiſque exempla eſſe oportebat,conſpicarentur? Quas ob res expergiſcimini,patres,vt cœpiſtis, expergiſcimini: & quandò non niſi pro reformanda confirmandaque Chriſtiana Republica in hunc ipſum locum conueniſtis, ſic eam reformandam confirmandamque vobis proponite, vt iuſtitiam in primis, virtutum reliquarum principem ac reginam, tum inſeparabilem Chriſtiano orbi vnitatem, pacemque, ſummis bonorum omnium votis ac ſtudijs expetitam, dicẽte pſalmographo, Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt,tandem aliquãdo reſtituatis. *Pſalm.84.* Neque enim ſeruari iuſtitia facilè poteſt,niſi & iuſtitiæ vnitas, & vnitati concordia copuletur.Diligenter idcircò videndum eſt,patres ampliſſimi,vt eam Chriſtiani retineant vnitatem, quam vniuerſas multitudines,cunctos cœtus,omnes mortalium ſocietates retinere cernimus. Nam ſi in primis quodcunque libuerit vel regnum, vel ciuitatem,vel domum quanuis priuatam inſpiciamus, nihil horum ſtare ac diu permanere poſſe,abſque ea, de qua dudum verba facere aggreſſi ſumus,vnitate, luce clariùs apparebit. Ruat enim illud atque euertatur regnum neceſſe eſt, quod non vniformi regis ac eorum, qui reguntur, voluntate gubernatur:exoriantur ac inualeſcant in ea ciuitate ciuiles diſcordiæ, inteſtina bella, odia ſempiterna, in qua Reipub.curam gerentium in vnum ſententiæ non conueniunt. Dilabatur breui ac diſſoluatur res familiaris, quãuis magna & ampla, niſi in vnã paterfamiliàs domeſticiq; voluntatem concurrant, id quod Euangelij verba illa locupletiſſimè teſtantur: *Lucæ 11.c* Omẽ regnum diuiſum contra ſe,deſolabitur: & omnis ciuitas, vel domus diuiſa contra ſe,non ſtabit.Ipſas deinde hominum actiones,quarum aliæ bello ad Rempub.armis tuendam,aliæ pace,mercium ac cæterarum rerũ humano vſui oportunarum commutatione alendam ſpectant, ſi nobis ꝓponere ante oculos velimus: nec victoriam parari, niſi vexilla ſequendi, ſeruandi ordines, ad tubæ ſignum ſeſe inſtruendi, conſerendi manum,pedem referendi, cæteraque id genus moliendi ac perferendi omnia,vna inſit militibus Imperatoribuſq; voluntas.Nec nauim vllam, niſi & gubernator, & nautæ inuicem conſentiant, & alius alij in iudicio atque opera nequaquàm aduerſetur,ad certum vnquàm peruenire portum comperiemus. Poſtremò,ſi noſtrũ hoc humanum cõtemplemur corpus, optimam prudentiſſimamq; rerum artificem naturã, cùm in eo fabricando complures ac diuerſas partes ad varia ſtudia & miniſteria (vtpotè oculos ad videndum, ad audiendum aures,pedes ad incedendum)formaſſet,vnã cæteris omnibus præfeciſſe, cuius citatu ac nutu cunctæ moueantur, ſeque ad agẽdum tolerandúmve quippiam in eius ipſius conforment voluntate,perſpiciemus. Quæ cùm ità ſint, quonam pacto perpetuum Chriſti regnum vndiq; telis laceſſitum vigere, æternam beatorum Rempublicam diuerſis factionibus diſſipatam florere, domum DEI ſanctiſſimam ſibi diſſidentem conſtare, cęleſtem angelorum militiam inter ſe digladiantem eminere, ſalutarem Apoſtolorum nauim,diuerſis remigum & magiſtri conatibus agitatam,contineri, redemptoris noſtri membra ſciſſa,ſeparata,diſcerpta,ab vnitate diſtracta,ſtare ac permanere vel minimo tẽporis ſpatio arbitrabimur? Sũma igitur ampliſſ.patres, vnitate,ſumma voluntatum animorumque concordia eſt opus, cum præſertim ea nobis Diuinis & præceptis & exemplis tantoperè inſinuetur. Omitto id, *Pſalm.67.* quod inquit Propheta in Pſalmis: Deus habitare facit vnanimes in domo. Subticeo agnũ Exodi in figura Chriſti occiſum, atq; *Exod.12.a* in vna domo comedi iuſſum. Prætereo mãdatum fuiſſe Raab, in qua Eccleſia præfor- *Ioſu.2.c* mabatur,vt parentes, fratres, totamque familiã in domũ ſuam colligeret ad ſeipſam: tranſeo verba illa,noſtra hac tempeſtatè ſępiùs repetita, Vnum ſumus ego & pater, & *Ioan.10.f* erit

erit vnus grex & vnus paſtor: relinquo ſupplicium de ijs diuinitùs ſumptum, qui ſibi Num. 16. aduerſus Aaron legitimum ſacerdotem ſacrificandi licentiam arrogauerant: om̃ia deniq; diuina præcepta atq; exempla prætermitto. Quid enim eorum vllum adducam, cùm nihil aliud ſacrarum literarum cõtine- Matth. 16.c ant monimenta, quàm vnum eſſe Deũ, vnũ Chriſtum, vnam Eccleſiã, vnam fidem, vnã cathedram, ſuper firmiſſimam petram Dñi voce fundatam? Cumq; id nos vel maximè vt inquit Auguſtinus, ad vnitatem cohortari debeat, quòd ex vno duntaxat homine vniuerſum gigni voluit humanum genus altiſſimus, vt quantoperè vnitatem in pluribꝰ diligeret, nobis apertiſſimè declararet: Hãc igitur primùm omnium inducite, hanc cuſtodite, hanc excolite, compoſiti in eodem Phil. 2.a ſenſu, vt Paulus apoſtolus inquit, & in eadẽ Ephe. 4.a ſententia ſuſtinentes inuicèm in dilectione, ſatagentes ſeruare vnitatem ſpiritus in coniunctione pacis. Pax itaq; vnitati coniungẽda, aggreganda, copulanda eſt. Tanta eſt enĩ inter vtrãq; neceſſitudo ac ſocietas, vt cùm arctiſſimo & firmiſſimo colligatæ ſint vinculo, diſſolui earum vna, quin & altera diſſoluatur, ac ſeruari vna, quin ſeruetur & altera, nullo modo poſſit. Quaꝓpter extinctis bellorum flammis, q̃ totum inflammãrũt ac incenderunt Chriſtianum orbem, ſacroſanctę Reipublicæ rebus compoſitis, cum iuſtitia pariter atq; vnitate excitanda atq; vrgenda pax eſt. De qua, cùm latiſſimus dicẽdi campus occurrat, nec temporis anguſtia, nec veſtra, patres, cæterorumque præſtantium virorum benignitas atque humanitas longiorem expetat orationem, plura nõ dicam. Siquidem ea, quæ ad Chriſtiani generis vtilitatem, dignitatem, authoritatem, ſaluberrima hac ſynodo decernenda maximè videntur, breuiter accepiſtis: quæ ſi vos veſtris cõſilijs, veſtris (inquam) ſuffragijs reſtituenda, ſeruanda, confirmanda ſtatuitis, non dico ſanctiſſimam hanc vrbem veram Pontificũ ſedem, ſed orbẽ vniuerſum, maximam atq; perpetuã frugem percepturam ſperate. Idq; vt ſummi pontificis votis, ac ſtudijs veſtrûm omnium, ac bonorum principũ optatis reſpondeat, ſupremum cæli numen his precibus obteſtabor: Te æterne olympi regnator Chriſte, cuius ditione atque imperio cũcta cæleſtia terrenaq; gubernantur, qui tuam à Nerone, Domitiano, Traiano, M. Antonino, & L. Aurelio Commodo, Seuero, Maximino, Decio, Valeriano. Aureliano, Diocletiano haud paſſus es exterminari religiõem ac fidem, qui Eccleſiam tuam, tot procellis hæreticorũ ac ſchiſmaticorum agitatam, in medijs ſubmergi nequaquàm pertuliſti fluctibus, te (inquam) inuocamus, tuum imploramus numen, tuã oramus clementiam. Reſpice vicariũ tuũ ſanctiſſimũ, & Eccleſię tuæ paſtorem ſolertiſſimũ, corpore licèt ægro, animo tñ firmiſſimo. Reſpice vigilantiſſimũ ſenatum, reſpice cunctos hos patres, reſpice noſtros principes, reſpice familiã tuam vniuerſam. Vides impia tyrannorũ pectora aduerſus iuſtitiã, cernis improbos ac nefarios in leges iuraq; inſurgentes, ſpectas habere conuenticulum perditæ factionis ad ſcindẽdam ac dirimendam tunicam tuam inconſutilem, vnitatemq; ab Eccleſia tua reijciendam. Perſpicis tuorum robore tot inteſtinis bellis perculſo, noſtriſque debilitatis ac penè confectis viribus, inſtaurantem ſe ad pugnam hoſtem, parantem ſe ad victimam noſtri ſanguinis. Tolle (vt cœpiſti) ſecures, tolle gladios. Sit finis ac terminus bellorum, ſit fas, reuiuiſcente iuſtitia, conſeruata vnitate, dulciſſimos optatæ pacis fructus colligere. Pacem à te Chriſte expetimus, pacem à te clementiſſime Deus efflagitamus, da illam dñe diebus noſtris, quia nõ eſt alius, qui pugnet pro nobis, niſi tu Dñe Deus noſter. Aut ſi bella gerenda ſunt, ſi acies inſtruendæ, ſi vulnera perferenda, ſi id noſtrorum expoſcunt vitiorum pœnæ, ſi noſtra piãda ſunt delicta ſanguine, aduerſus Turcas nominis tui hoſtes (quod & ſanctiſſimus Vicarius ipſe tuus, & nos omni ſemper ſtudio concupiuimus) bella geramus: pro tua fide, pro religione, pro aris ac focis dimicantes, pœnas noſtrorum criminum luamus: tua effundamus cauſa ſanguinem, quo tuo tandem vniuerſus inſeruiat orbis Imperio, tuam cuncti religionem ac fidem aſſerant, agnoſcant, profiteantur, vt ſuo quodammodo iure alacriter ac iucũdè canere id poſſit eccleſia: In om̃em Pſal. 18. terram propagatum eſt imperium eorum, & in fines orbis terræ religio eorum. DIXI.

OBITVS IVLII II. PONT. MAX.

¶Anno à natiuitate domini 1513. Indictione prima, die verò Lunæ, 21. menſis Februarij, ſe. re. D. Iulius Papa II. ſicut altiſſimo placuit, Romæ apud S. Petrum in palatio Apoſtolico ab hac luce migrauit, & viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt, & ſic Apoſtolica ſedes vacauit, & fuerunt celebratæ exequiæ eius iuxta ritum & conſuetudinem antiquitùs obſeruatam.

¶Die verò Veneris 4. *menſis Martij ſupradicti anni 1513. reuerendiſſ. in Chriſto patres & domini, Domini ſacroſanctæ Rom. Eccleſiæ Card. in vnum pro electione ſummi pontificis facienda, poſt celebrationem Miſſę Spiritusſancti in baſilica principis apoſtolorum in altari S. Andreæ, cõclaue, quod in palatio S. Petri in Capella ſuperiori, capella Sixti vulgariter nuncupata, factum fuerat, intrauerũt, & quilibet eorum intrauit, & clauſum fuit conclaue ad celebrandũ canonicam legitimamq; electionem Romani futuri Pontificis iuxta canonicas ſanctiones.

videtur deeſſe *Nonas

 LEO

LEO PAPA DECIMVS

*LATERANENSE CONCILIVM.

for. *cõtinuat

IN DEI OMNIPOtentis nomine, Amen. Sequuntur geſta eiuſdem ſacri Lateranenſis Concilij in Spirituſancto legitimè cõgregati, ſub Leone decimo Pontifice Maximo continuati & celebrati cum eiſdem ſolennitatibus & cæremonijs & officialibus, in principio dicti Cõcilij deputatis & nominatis.

Die autem Veneris vndecima ſupradicti menſis Martij, reuerendiſſimus in Chriſto pater & dominus, Dominus Ioãnes de Medicibus, ſanctæ Mariæ in Dominica ſanctæ Romanæ Eccleſiæ diaconus Cardinalis, de Medicibus vulgariter nuncupatus, Romæ in conclaui ſupradicto, per reuerendiſſimos Dominos cardinales ſancti Spiritus infuſione afflante, nemine diſcrepante, nulloque contradicente, concorditer & vnanimiter & purè ad ſummi Apoſtolatus apicem ritè & legitimè ac canonicè electus & aſſumptus extitit, necnon Dominus Leo papa decimꝰ nuncupatus, atque honorificè (vt decuit) de dicto palatio ad baſilicam principis Apoſtolorum de vrbe ductus, inibiq; ad altare maius eiuſdem cum cantico, TE DEVM laudamus, cum maxima lætitia & ſolennitate poſitus & inthronizatus.

Die verò Sabbati decimanona ſupradicti menſis Martij, præfatus ſanctiſſimus in Chriſto pater & dominus noſter, Dominus LEO diuina prouidentia Papa decimus, per reuerendiſſimos in Chriſto patres & dominos, Dominos ſacroſanctæ R. E. Card. diuino officio Miſſæ, ſolennitatibus in talibus fieri ſolitis in Eccleſia ſancti Petri peractis, ante porticum & introitum dictæ baſilicæ, videlicet ſupra ſcalam marmoream, in qua conſtructum fuerat quoddam tabernaculũ ornatum, ſiue ſolium eleuatũ pro dicti Domini Leonis Papę decimi coronatiõe, agenda per reuerendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, Dominum Alexãdrum ſancti Euſtachij diaconum cardinalem, de Farneſio vulgariter nuncupatum, in cæterorũ dominorum Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Prælatorũ, Clerique, atque populi præſentia extitit honorificè atque ſolenniter, vt decuit, & ſummo pontifici congruit, triplici diademate & corona coronatus & inthronizatus, cum magno totius Curiæ & Romani populi plauſu & lætitia.

Anno à Natiuitate Dñi milleſimo quingenteſimo decimotertio, Indictione prima, die verò Dominica, decima menſis Aprilis, fuerunt publicatæ & affixæ per Ioannẽ Dominicum de fidelibus, ſanctiſſimi Domini noſtri curſorem quædam literæ prorogationis ſextæ ſeſſionis tenoris infraſcripti.

LEO epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei. Ad ſanctæ Romanæ vniuerſalis Eccleſiæ regimen, meritis quanquã imparibus, diuina diſpoſitione vocati, inter omnia peragenda, quæ tantæ molis onus requirunt, illud in primis expetendum videtur, vt ijs, quæ ad omnipotẽtis Dei laudem, Eccleſiæq; præfatæ vnitatem & exaltatiõem, ac fidelium omnium profectum tendunt, omni conatu totiſque viribus ſalubriter intendamus. Cùm itaq; felicis recordationis Iulius papa ſecundus prædeceſſor noſter, vt ſtatus Eccleſiæ præfatæ in melius reformaretur, ſacrum ac generalẽ Lateraneñ concilium de venerabilium fratrũ noſtrorum, tunc ſuorum, Eccleſiæ præfatæ Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, conſilio & aſſenſu conuocauerit & indixerit, illudque deinde celebrare inceperit, & in eo plures vſque ad quintam ſeſſiones, incluſiuè tenuerit, ſextamque ſeſſionem tertio Idus præſentis menſis faciendam indixerit, prout in literis ſeu ſchedulis dicti Iulij prædeceſſoris deſupèr confectis, pleniùs continetur: nos qui etiã tunc in minoribus cõſtituti, concilium præfatum celebrari ſummoperè cupiebamus, & domino Iulio prædeceſſore (ſicut Domino placuit) rebus humanis exempto, illius ſucceſſores effecti, nõ minùs corde tenemus dicti Concilij celebrationem, vſque ad perfectionem cauſarũ, propter quas indictum fuit, cõtinuare & ad finem perducere, conciliumque huiuſmodi vſque ad illius debitum finem & complementum, proſequi velle nunciamus. Verùm cùm præfatus Iulius prędeceſſor, eodem cõcilio approbante, negocium & diſcuſſiõem declaratiõis, nullitatis & inualiditatis ac abrogationis aſſertæ pragmaticæ ſanctiõis, in partibus Gallicanis quodã abuſu introductæ, Apoſtolicæ ſedi, eccleſiaſticæ authoritati, & ſacris canonibus derogantis, dictis fratribus, & aliorum prælatorum congregationibus, relationemq; diſcuſſorum in eodem concilio faciendam commiſerit, Gallicoſq; prælatos, capitula Eccleſiarum & monaſteriorum, Parlamenta & laicos illis fauentes, cuiuſcunq; dignitatis etiam Regalis exiſtẽtes, omneſq; & ſingulos alios, ſua cõmuniter vel diuiſim intereſſe putantes, p edictum publicũ, cùm ad partes illas tutus non pateret acceſſus, in certis locis tũc expreſſis, moneri & citari infra certum terminum præfigendum, ad comparendum coram Iulio p̃deceſſore & concilio præfatis, cauſaſque dicendum, quare ſanctio ipſa in concernentibus authoritatẽ prædictam, & eccleſiaſticæ li-

libertatis violationem, nulla & inualida declarari, & abrogari non debere decreuerit: citatioq́; prædictorum Gallicorum capitulorum, Parlamentorum & laicorum præfatorum, cum termino competenti ad comparendum eis aſſignato, duodecimo calendas Martij proximè præteriti executa fuerit, dieſq́; comparitionis citatorum & monitorum huiuſmodi non niſi quartodecimo calendas Maij proximè futuri veniat, vt ſic citati & moniti, in dicta ſexta ſeſſione tenenda comparére, ſuaſq́; rationes allegare poſſint: cumq́; etiam dicta die tertio Idus præſentis menſis, ſolennis proceſſio noſtræ aſſumptionis ad Eccleſiam Lateraň, iuxta morem aliorum prædeceſſorum noſtrorum fieret, difficilimumq́; eſſet eadem die ſeſſionem & proceſſionem huiuſmodi celebrare, ac ex alijs iuſtis & rationabilibus cauſis, noſtrum & dictorum fratrum animos mouentibus, de conſilio & aſſenſu prædictis, ſextam ſeſſionem præfatam, quinto Calendas Maij proximè futuri, quæ erit die Mercurij vigeſimaſeptima præſentis menſis Aprilis, qua cauſæ huiuſmodi ceſſabunt, ac citati & moniti præfati comparére, & allegationes audiri, vel vera contumacia accuſari poterunt, prorogamus, illamq́; ipſa die quinto Calendas menſis huiuſmodi faciendam indicim⁹. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ prorogationis & indictionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum.

Datum Romę apud ſanctum Petrum anno incarnatiõis Dominicæ milleſimo quingenteſimo decimotertio, quarto Idus Aprilis, Pontificatus noſtri anno primo.

PLACET.

Executio & publicatio ſupraſcriptarum literarum prorogationis, ſequitur & eſt talis:

¶Die decima menſis Aprilis præſentes ſupraſcriptæ literæ, affixæ & publicatæ fuerũt in valuis principis Apoſtolorum de vrbe, in valuis Eccleſiæ ſancti Ioannis Lateranenſis, in valuis cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campifloræ, vt moris eſt, per me Ioannem Dominicum de Fidelibus curſorem.

Alia executio & publicatio earundem literarum prorogationis, eſt talis:

Die verò vndecima menſis Aprilis, affixę & publicatæ fuerũt in valuis baſilicæ ſancti Ioannis Lateranenſis, dum ibidèm gentium multitudo propter acceſſum ſanctiſſimi Dñi noſtri, Dñi Leonis Papę X. congregata erat, per Ioannẽ Dominicũ de Fidelibus curſorẽ.

Die verò Lunæ xj. ſupradicti mẽſis April. poſt diuinũ officiũ in baſilica S. Petri principis Apoſtolorũ peractũ, ante horã prandij, ſanctiſſ. in Chriſto pater & dñs noſter, Dñs LEO diuina ꝓuidentia Papa X. diademate Pontificali coronatus ſolẽniter cũ maximis mirificiſq́; triumphis, honeſtate, reuerentia & honore decentibus, p reuerendiſſ. in Chriſto patres & dños, dños S. Romanæ Eccleſię Cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, Abbates cum albis mitris, atq; pluuialibus ornatos, necnõ perplures illuſtres Duces & Barones, nobileſq́; Romanos atq; cæterarũ nationũ homines, de dicta baſilica S. Petri ad baſilicã S. Ioannis Lateranenſis, pro nonnullis cæremonijs ibidèm faciẽdis, laudabiliter aſſociatus extitit.

SEXTA SESSIO, ET PRIMA tempore ſanctiſſimi domini noſtri, domini Leonis Papæ X.

IN nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen. Anno à natiuitate eiuſdẽ milleſimo quingenteſimo decimotertio, Indictiõe prima, die verò Mercurij, vigeſimaſeptima menſis Aprilis, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, Domini Leonis diuina prouidentia Papæ decimi, anno primo, ſacra & vniuerſali ſynodo in baſilica Lateranẽſi cõgregata, fuit celebrata ſeſſio, præſidente ꝓfato ſanctiſſimo domino noſtro. Et fuerunt præſentes infraſcripti reuerendiſſimi Domini Cardinales, Patriarchæ, & Archiepiſcopi, ac reuerẽdi patres domini Epiſcopi, Abbates, & oratores principum, Illuſtres Dñi & alij quàm plures doctores & magiſtri & equites ac nobiles, in primis reuerẽdiſſ. Dñi

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſimus domin⁹ Raphael Oſtieñ.
Reuerendiſſ. dom. Dominicus Portuenſis.
Reuerendiſſ. dominus Iacobus Albaneñ.
Reuerendiſſ. D. Marcus Prænestinus.
Reuerendiſſ. dominus Franciſcus Sabineñ.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſimus Dominus Thomas tituli ſancti Martini in montibus, Strigonieñ.
Reuerendiſſimus dominus Franciſcus tituli ſanctorum Ioannis & Pauli.
Reuerendiſſ. dominus Nicolaus tituli ſanctæ Priſcæ, de Fliſco.
Reuerendiſſ. Dñs Hadrianus tituli ſancti Chryſogoni.
Reuerendiſſ. dominus Robertus tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, Nanneteñ.
Reuerendiſſ. dominus Leonardus tituli ſanctæ Suſannæ, Agenneñ.
Reuerendiſſ. D. Carolus tituli S. Cæciliæ.
Reuerendiſſ. dominus Antonius tituli ſancti Vitalis, Sipontiñ.
Reuerendiſſ. D. Matthæus titul. S. Potẽtianę.
Reuerendiſſ. Dominus Petrus tituli ſancti Euſebij, Anconitañ.
Reuerendiſſ. Dominus Achilles tituli ſancti Sixti, Bononieñ.

Reuerendiſſ. dominus Bandinellus tituli ſanctæ Sabinæ, de Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiſſ. dominus Alexander ſancti Euſtachij, Farneſius.
Reuerendiſſ. dominus Ludouicus ſanctæ Mariæ in Coſmedin, de Aragonia.
Reuerendiſſ. Dominus Marcus ſanctæ Mariæ in porticu, de Cornelijs.
Reuerendiſſ. Dominus Sigiſmundus ſanctę Mariæ nouæ.
Reuerēdiſſ. D. Alphonſus ſancti Theodori.

PATRIARCHAE ET ASSIſtentes Papæ.

Reuerend. pater D. Cæſar Alexandrinus.
Reuerēd. pater D. Alphonſus Antiochenus.
Reuerend. pater D. Franciſcus Conſanus.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius Seneñ.
Reuerend. P. D. Robertus Rheginus.
Reuerend. P. D. Fredericus Salernitanus.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerēd. P. D. Ioannes Baptiſta Cauallieceñ.
Reuerend. P. D. Scaramuza Cumanus.
Reuerend. P. D. Pompeius Reatinus.
Reuerend. pater dominus Ioannes Franciſcus Taurinenſis.
Taruiſinus Reuerendus P. D. Bernardus Teruiſinus epiſcopus, & Gubernator vrbis.
Reuerēdus P. D. Hercules epiſcopus Auguſtenſis, orator Sabaudiæ.
Reuerendus P. D. Bertrandus ep̄s Adrieñ, & orator Ducis Ferrariæ.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. P. D. Stephanus Patraceñ.
Reuerend. P. D. Iulius Corinthieñ.
Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicoſieñ.
Reuerend. P. D. Bernardus Spalateñ.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. P. D. Hieremias Traneñ.
Reuerend. P. D. Orlandus Auinioneñ.
Reuerend. P. D. Rainaldus Raguſiñ.
Monembaſieñ Reuerend. P. D. Andreas Noboniaſieñ.
Reuerend. P. D. Petrus Arboreñ.
Reuerend. P. D. Gisbertus Surrentiñ.
Reuerend. P. D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Iulius Florentiñ.

EPISCOPI.

Reuerend P. D. Iacobus Pontentiñ.
*Iannocius Reuerend. P. D. *Genocius Troiañ.
Reuerend. P. D. Simon Arimineñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Papheñ.
Reuerend. P. D. Albertus Valuenſis.
Moraneñ Reuerēd. P. D. Ioannes Baptiſta Maraneñ.
Reuerendus P. D. Bartholomæus Iuſtinopolitanus.
Reuerend. P. D. Aloyſius Interamneñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Aquilanus.
Reuerend. P. D. Ioannes Petrus Theatiñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Ciuitatis Ducalis.
Reuerend. P. D. Marinus Ceneteñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Fauentinus.
Budineñ Reuerend. P. D. Hieronymus Biduaneñ.
Reuerend. P. D. Dominicus Luceriñ.

Reuerend. P. D. Ioannes* Sibiniceñ. *Seboniceñ
Reuerend. P. D. Alexius Melphitanus.
Reuerend. P. D. Franciſcus Spoletañ.
Reuerend. P. D. Andreas Militeñ.
Reuerēd. P. D. Ioānes Dominic⁹ Terdoneñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Sueſſanus.
Reuerend. P. D. Petrus Vrgelleñ.
Reuerend. P. D. Hugo Rhegiñ.
Reuerend, P. D. Galeſius* Beluneñ. *Belluneñ
Reuerend. P. D. Ioannes Antonius Calineñ.
Reuerend P. D. Alexander Alexandrinus.
Reuerend. P. D. Iulianus Agrigentiñ.
Reuerendus pater D. Bernardinus* Polycaſtreñ.
Reuerend. P. D. Ioſue Eſculañ.
Reuerend. P. D. *Marius* Vgentinus. *Marcus *Ogētinus
Reuerend. P. D. Petrus Narnieñ.
Reuerendus P. Domin⁹ Ioannes Franciſcus Spigaceñ.
Reuerendus P. D. Andreas* Litreñ.
Reuerend. P. D. Simon Modruſieñ.
Reuerendus Pa. D. Ioannes Franciſcus* Lauellineñ. *Lauelleñ *Auellaneñ
Reuerend. P. D. Hieronymus* Ilcineñ. *Inſuleñ
Reuerend. P. D. Conradus* Aſtuneñ. *Oſtuneñ
Reuerend. P. D.* Scribonius Imoleñ. *Scabonius
Reuerend. P. D. Iulianus Vulteran̄.
Reuerend. P. D. Hugolinus Licieñ.
Reuerend. P D. Antonius Vrbinateñ.
Reuerend. P. D. Bernardus Soranus.
Reuerend. P. D. Nicolaus* Pergameñ. *Bergomeñ
Reuerend. P. D. Paris Piſaurieñ.
Reuerend. P. D. Andreas Anſareñ.
Reuerend. P. D. Ioannes* Acerraneñ. *Acerneñ
Reuerend. P. D. Thomas* Calleñ. *Callineñ *Callacañ
Reuerend. P. D. Albertus Sebaſteñ. *Caiaceñ
Reuerend. P. D. Vincentius* Caiacianus.
Reuerend. P. D. Hieronymus Aſculañ.
Reuerend. P. D. Iacobus Signeñ.
Reuerend. P. D. Matthæus* Vmbriaceñ. *Vmbriaticeñ
Reuerend. P. D. Franciſcus Biſignianeñ.
Reuerend. P. D. Benedictus Chieñ.
Reuerend. P. D. Latinus Veſtanus.
Reuerendus pater dominus Ioannes* Tribunienſis. *Trabunieñ
Reuerendus pater dominus Ludouicus Tricaricenſis.
Reuerendus pater dominus Petrus Caſtelli maris.
Reuerendus pater dominus Claudius Belicenſis.
Reuerendus pater dominus Paulus* Lectorenſis. *Luctorieñ
Reuerendus pater dominus Theſeus* Racanatenſis. *Macerateñ
Reuerend. pater dominus Ioannes Elneñ.

ABBATES.

Reuerendus pater dominus Antonius ſancti Galgani.
Reuerendus pater dominus Ioannes ſancti Sebaſtiani extra vrbem.

ORATORES.

Illuſtris dominus Albertus de Carpi, ſereniſſimi

reniſſimi Maximiliani Romanorum Regis orator.

Magnificus dominus Hieronymus Vich, Illuſtr. & Catholici Ferdinandi regis Aragonum & Caſtellæ Gubernatoris Orator.

Magnificus dominus Franciſcus Foſcarus, Illuſtr. Dominij Venetorum Orator.

Reuerendus pater dominus protonotarius Marinus Charatius, illuſtr. domini Maximiliani ducis Mediolanenſis orator.

Dominus Iacobus Saluiati & Franciſcus Victorius, dominij Florentinorum Oratores.

Illuſtr. dominus Ludouicus Comes Petiliani.

SENATOR VRBIS ET conſeruatores.

Illuſtr. dominus Iulius Senator vrbis.

Dominus Hieronymus Venzo, & dominus Stephanus Carbon.

Celebrata itaque Miſſa per reuerendiſſimum dominum Franciſcum epiſcopum Sabinenſem, Cardinalem Vulteranum, & habita oratione per reuerendum patrem dominum Simonem epiſcopum Modruſienſem, cuius tenor in fine præſentis ſeſſiõis deſcribitur, cantatisque Litanijs & Euangelio per reuerendiſſimum domiunm Alphõſum ſancti Thedori diaconum cardinalẽ, quod incipit, Cùm eſſet ſerò die illa vna ſabbatorum, &c. ſanctiſſimus dominus noſter Papa incepit hymnum, Veni creator ſpiritus &c. Quo finito, idem ſanctiſſimus dominus noſter habuit orationem, & incipit, Paſtoralis officij &c. exhortando patres exiſtentes in Concilio, ad cogitandum ea, quæ viderint pro Republica Chriſtiana expedire. Et etiã dixit intentionis ſuæ ſanctitatis eſſe, continuare concilium, donec fiat vniuerſalis concordia & pax inter Chriſtianos. Finita huiuſmodi oratiõe, ſupradictꝰ magnificus dominus Iacobus Saluiati Orator Florentinorum, præſentauit mandatum præfato Domino noſtro nomine dicti dominij ad intereſſendum Concilio. Et immediatè idem dominus noſter dedit illud reuerend. patri domino Thomæ Phædræ legendum in ambone. Qui aſcendit ambonẽ, & legit tenoris infraſcripti.

MANDATVM FLORENTINORVM

IN Nomine DEI, Amen, Anno domini noſtri Ieſu Chriſti ab eius ſalutifera incarnatiõe 1513. Indictione prima, die verò quarta menſis Aprilis, tempore pontificatus ſanctiſſ. in Chriſto patris & domini, domini Leõis diuina prouidentia papæ decimi, cum ſuperioribus mẽſibus, die videlicet trigeſima menſis Decembris, 1513. ſacroſancto concilio Lateranẽ per ſe. me. Iulium Pontificem maximum indicto & celebrato, intereſſe atq; adhærere ſummoperè cuperemus, vt veros Chriſtianos decet, mandauimus tribus legatis noſtris tunc, ac etiam ad præſens Romæ degentibus, Iacobo videlicet Saluiato, Matthæo Strozæ, ac Franciſco Victori, nobilibꝰ ciuibus noſtris & cuilibet ipſorum in ſolidum, vt noſtro nomine tali muneri atq; officio in tali cõcilio intereſſent, atq; adhærerent, vt de tali mandato per nos facto & celebrato, publicum conſtat documentum infraſcripti tenoris & exempli.

IN Dei nomine, Amen. Anno Domini noſtri Ieſu Chriſti ab eius ſalutifera incarnatione 1513. Indictione prima, die verò trigeſima menſis Decembris, tempore Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & dñi, D. Iulij diuina prouidentia Papæ ſecundi: Proſpexit tandem Deus noſter de excelſo ſan- Pſalm. 101.
cto ſuo, Dñs de cælo in terram adſpexit. Fluctuãte enim chriſtiana nauicula & periclitante, ne ictibus mergeretur vndarũ immanium & peſſimarum, dies tandẽ illuxit, quo ventorum rabie ſedata, & placatis poſitisq; procellis, ſalutarẽ nauis reperit portũ Chriſti, qui cùm in terris homo factus verſaretur ſalutem mundo illaturus, nulli rei magis incubuit, nihil præ ſe tulit vberius, quàm vt pacem procuraret, ſuis pacẽ relinqueret. Neq; Ioan.14.d.
à nobis poſtmodùm diſceſſurus quicquam dulcius mãdauit diſcipulis, quàm vt pacem colerent, paci ſtuderẽt, pacem rebus in omnibus amplexarentur. Neque id mirum. Quid enim pace ſanctius, quid iucũdius, quid vel nomine ipſo pacis ſuauius? Hæc enim bonos nutrit, diſperſos cogit, noxia quæq; tollit, & ſalutem perennem non parat modò, ſed præſtat. Hac vna re motus ſanctiſſimus ac beatiſſimus in Chriſto pater & dominus noſter, Dominus Iulius diuina prouidentia Papa ſecundus, & Catholicæ Eccleſiæ Pont. Max. verus & indubitatus Chriſti vicariꝰ, Petri ſucceſſor, cùm videret Chriſtianã pacem atq; vnitatem diſcindi atque dilacerari, plures in vinea domini Sabaoth hereſes pullulare, apros de ſylua imminere, vineam ipſam iamiam profanaturos atq; exterminaturos, ſchiſma inter Chriſtianos ſerpere, mortiferumque & abominãdum, lupos complures ouiũ pellibus amictos, Dominicum gregem inuadere, occurrendũ ꝓtinùs imminẽti malo, atq; exterminãdum tam immane facinus duxit. Ideoq; de cõſenſu ſacroſancti reuerẽdiſſimorũ cardinalium collegij, conciliũ ſuperiore anno indixit legitimũ ſacroſanctũ Romæ apud ſanctam Lateranẽſem Eccleſiam, ad quam Chriſtiani omnes conuenirẽt, ab eo vocati in cõmunem defenſionẽ Chriſtianæ Reipublicę, & eorum animaduerſionem, qui tunicam incõſutilem atq; vnicam Domini noſtri Ieſu Chriſti diſcindere, in partesque

teſque varias diſtrahere moliuntur. Cumq́; Florentinæ Reipublicæ, inter Chriſtianas primarias reſpublicas non poſtremę,ad con ciliumque huiuſmodi vocatæ, partes ſuas tueri,neque communi rei deeſſe conueniat, obſequendum votis vocationique ſanctiſſimi domini noſtri papæ ſtatuit,vt Chriſtianos principes decet.Idcirco cũ reſp. ipſa coram intereſſe Laterañ ſacroſancto concilio non poſſit,communem cæterorum vſum ſecuta,vicarios ſuos tali muneri deſtinandos decreuit.Quapropter nos Priores libertatis, & Vexillifer iuſtitiæ populi Florentini de Balia,vnà cũ concilio noſtro Baliæ, omĩbus modis,q̃bus magis,meliùs &validius potuimus ac poſſumus,ſtatutorum ac legum noſtræ reipublicę more ſeruato,facimus,cõſtituimus,creamus & ſolenniter ordinamus,ꝓcuratores noſtros & noſtræ reipublicæ, ac vices noſtras ac Reipub. ipſius noſtrę demãdamus nobilib⁹ ciuibus noſtris Iacobo Saluiato Ioannis filio,Matthæo Strozæ Laurentij filio,& Franciſco Victori Petri filio, oratoribus noſtris apud ſummum Pontificem Romæ degentibus,quibus omnibus ſimul, & vnicuiq; ipſorũ ſeiũctim & ſeparatim,noſtras noſtræq́; Reip. vices mandauimus atq; mãdamus,vt ſacroſancto cõcilio Lateraneñ prędicto,noſtro nomine interſint,adſiſtant, adhæreant,præſtent & tranſigant,quæ à nobis noſtraque Republica præſtari, exhiberi ac tranſigi quoquo modo poſſint in decus, honorem, dignitatem, amplitudinemq́ue præfati ſacroſancti concilij Lateraneñ,& exaltationem eiuſdẽ S.D.N.Iulij II. Pont. max. & ſanctæ Rom. Eccleſiæ catholicæ antedictæ,dantes eiſdem Oratoribus noſtris,& eorum cuilibet ampliſſimam authoritatẽ, poteſtatem atque arbitrium ad omnia & ſingula in ꝓdictis & circa ꝓdicta, videlicet, q̃ in tam pio,& ſalutari,ac religioſo negocio tractanda,peragenda,ꝓmittenda,ꝑſtanda,& executioni mandanda,atq; adimplenda forent, q̃ nos cũ ꝑfato nr̃o cõcilio Baliæ ex forma ſtatutorum ac legũ Reipũb. nr̃ę quoquo modo facere,tractare,promittere, præſtare,ac executioni mandare,atque adimplere poſſemus ac poſſumus,& quæ nos ipſi facere poſſem⁹, ſi pręſentes pręfato ſacroſancto concilio intereſſemus,promittentes omnia & ſingula à pręfatis oratoribus noſtris vel altero ipſorũ, facta,geſta,promiſſa,præſtitaq; in præmiſſis & circa pręmiſſa nos apꝓbaturos eſſe, rataq́; & grata in perpetuum habituros,decernẽtes præſens noſtrum mandatum vires habiturũ & duraturum,donec præfati oratores noſtri vel ipſorum quilibet,in præfata legatione ꝑmanſerit apud præfatũ S. D. N. Iulium pontificem maximum.In quorum omnium fidẽ & teſtimonium pręſens mandatum fieri iuſſimus &publicari in forma noſtræ Reipublicæ conſueta. Datum in palatio noſtro,die quo ſuprà.

Ego Antonius olim ſer Anaſtaſij, ſer Amerigi de Veſpuccis, Imperiali authoritate iudex ordinarius,notariusq́ue publicus & ciuis Florentinus,necnon cancellarius extractus officiorum populi & communis Florentiæ,prædictis omnibus & ſingulis, dum ſic agebantur,interfui:eaque rogatus ſcribere, ſcripſi rogatus & publicaui, & in hãc publicam formam redegi,& alijs magis arduis negocijs occupatus,alij mihi fido ſcribendum commiſi. Et quia cum meo originali concordare inueni,ideo in fidem præmiſſorum me ſubſcripſi, & ſolito mei ſigno ſignaui. Nunc autem eodem Iulio Pontifice Max. ab humanis ſubtracto, & in legitimũ eius locũ ac ſanctæ ſedis Apoſtolicæ ſucceſſorẽ diuina prouidentia ſuffecto ſanctiſſimo ac beatiſſimo D.N.D.Leone x.Põtifice Max.vero Chriſti vicario,ac Petri legitimo ſucceſſore,q̃ idẽ ſacroſanctum Lateranenſe conciliũ in Chriſtianæ Reipubli. ſanctificationem ac decus proſequi & celebrare pro ſua diuina clementia deſtinat,ita nobis ſignificantibus præfatis legatis, pręfati ſanctiſſimi D.noſtri nomine non viſum eſt, vt communi Chriſtianorum cauſæ,tam ſanctæ, tam Diuinæ, quantùm in nobis eſt, deſimus: idcirco notum ſingulis atque vniuerſis eſſe volumus, quibus intereſt, aut quomodolibèt intereſſe poſſet,ſi qua in re ꝑ præfati felicis recordatio. Iulij Pontificis obitum, eidem mãdato noſtro ſubtractum,aut aliqua in parte diminutũ quomodolibèt ſit, aut eſſe ꝑ quenquam putaretur,id nos omnemq́ue Rempublicam noſtram huius inſtrumenti noſtri ſerie penitùs ſupplere,inſtaurare & ſufficere. Volumusq́ue eiuſmodi mandatum omni dubitatiõe ſemota, in ſuo robore penitùs perſtare & remanere, eoſdemq́ue legatos noſtros & quemlibet eorum, eadem facultate, authoritate & poteſtate frui debere & poſſe, qua frui debebant ac poterant, dum præfatus fel. me. Iulius pontifex maximus in humanis ageret,decernentes præſens noſtrum mandatũ vires habere ac durare debere,donec præfati oratores noſtri vel ipſorum quilibet in ꝑfata legatiõe permãſerit apud præfatum ſanctiſſ.dñm noſtrum, dominũ Leonem decimum pontificem maximũ.In quorum omniũ fidem ac teſtimonium, pręſens fieri iuſſimus inſtrumentum, eundemq́ue Antonium Veſpuccium ſecretarium noſtrum,notariumq́ue publicum,de prædictis vnum ſeu plura,prout opus fuerit,conficere inſtrumenta. Datum in palatio noſtro, die quo ſuprà.

Ego idem Antonius olim ſer Anaſtaſij, ſer Amerigi de Veſpuccis,Imperiali authoritate iudex ordinarius,notariusq́; publicus & ciuis Florentinus, necnon cancellarius extractus officiorum populi & communis Florentiæ,ꝓdictis omĩbus & ſingulis dũ ſic agebantur,interſui:eaq́; rogat⁹ ſcribere,ſcripſi, rogaui

rogaui & publicaui, & in hãc publicã formã redegi. Et alijs magis arduis negocijs occupatus, alij mihi fido ſcribere cómiſi. Et quia cum meo originali concordare inueni, ideo in fidem pręmiſſorum me ſubſcripſi, & ſolito mei ſigno ſignaui.

Deinde dominus Marius de Peruſchis, ꝓcurator concilij, reproduxit bullam ſeu monitorium contra profitentes pragmaticã, tenoris prout ſuprà continetur, dans eius executionem, à tergo videlicet:

Anno à natiuitate domini 1513. Indictione prima, pontificatus ſanctiſſimi domini Iulij Diuina prouidentia papæ ſecundi anno decimo, die verò quintadecima mẽſis Februarij, præſentes retroſcriptæ literæ Apoſtolicæ præfati ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, fuerũt affixæ & publicatæ in metropolitana Mediolanenſi, & in cathedrali Papienſi die decimaſexta, ac cathedrali Aſtenſi die decimaoctaua mẽſis Februarij, affixę & publicatę in valuis ſeu portis, & ibidèm per longũ temporis ſpatiũ dimiſſæ, vt ab omnibus ibidèm ſtantibus legi & intelligi poſſent. Deinde copiæ earundem literarum ibidèm affixæ, dimiſſæ fuerunt in ſignum veræ publicationis earũdem literarũ prædictarum, per me Franciſcum Vaca, ſanctiſſimi domini noſtri Papę curſorem, & dictus dominus Marius procurator accuſauit eorum cõtumaciam prælatorum & aliorum intereſſe debentium ſacro concilio huiuſmodi, & non intereſſentium, petens decerni citationem cõtra eoſdem, & ſanctiſſimus dominus noſter nihil reſpondit. Demum excluſis alijs non habẽtibus vocem diffinitiuam, exceptis oratoribus & Baronibus ac pręlatis, & clauſis portis dicti concilij, vt moris eſt, ſanctiſſimo dño noſtro Leone decimo, cum cęteris pręlatis, ſacris veſtibus indutis & mitratis, in ſuis locis conſidẽtibus, Reuerendus pater dominus Robertus archiepiſcopus Rhegiñ. aſſcendit ambonem, & legit ſchedulam tenoris infraſcripti, de mandato dicti ſanctiſſimi domini noſtri.

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad futuram rei memoriam, ſacro approbante Concilio. Superna illius ordinatione, q̃ cæleſtia & terreſtria omnipotentis prouidentia moderatur, ſanctę ſuæ vniuerſali Eccleſiæ licèt immeriti præſidẽtes, inter multiplices curas, quibus aſſiduè angimur, doctoris gentium ſalubri ſanctiſſimaque doctrina moniti, ad ea maximè aciem noſtræ mentis cõuertimus, per quę in eccleſia ipſa perpetua vnitas & charitas inuiolata perdurent, grexq́; nobis commiſſus, rectis tramitibus in viã ſalutis ꝓcedat, ac chriſticolarũ nomẽ & precioſę crucis ſignũ, in quo fideles ſaluati ſunt, infidelibus depulſis, dextera Dei aſſiſtẽte, latiùs diffundatur. Sanè poſtquàm felicis recordationis Iulius papa ſecũdus prędeceſſor noſter, ſacrũ generale Lateranenſe conciliũ, de venẽrabiliũ fratrum noſtrorum S.R.E. cardinaliũ, de quorũ numero tunc eramus, cõſilio & aſſenſu, laudabiliter, legitimè, & ex rationabilibus cauſis Spiritu-ſancto cooperante, & in eo quinque ſeſſiões tenuerat, ſextamq́; ſeſſionẽ tertio Idus præſentis menſis faciẽdam indixerat, nos dicto prædeceſſore de medio ſublato, extunc expreſſis & alijs cauſis noſtrum & dictorũ fratrum animum mouentibus, ſextam ſeſſionẽ huiuſmodi, de eorundem fratrum cõſilio & aſſenſu, vſque in hodiernum prorogauimus. Cùm autem in minoribus cõſtitutis ſemper nobis inſitum cordi fuerit, generale concilium (vtpotè agri Dominici culturam pręcipuam) celebrari videndi, nunc ad Apoſtolatus apicem aſſumpti, honeſto vtilique deſiderio noſtro, debitum ex iniuncto nobis curę Paſtoralis officio acceſſiſſe conſpicientes; rem hanc ardentiori voto & tota animi alacritate ſuſcepimus. Itaque prorogationem huiuſmodi per nos factam, approbante eodem ſacro Lateranenſi concilio, approbamus, ac Concilium, vſque ad perfectionem cauſarum, propter quas indictum extitit, & præſertim vt inter Principes & potentatus Chriſtianos bellis atrocibus pacatis, hoſtilibusq́; armis depoſitis, vniuerſalis & firma pax componi valeat, pro qua indefeſſa ſolicitudine, nihil pro tam ſalubri bono intactũ relinquendo, omnes conatus noſtros adhibere intendimus, proſequi & fine debito terminare velle, noſtriq́; incõmutabilis animi & intentionis fore & eſſe declaramus, vt ijs, quæ ad Dei laudẽ, Eccleſięq́; præfatę exaltationẽ, ac Chriſtifidelium concordiam pertinent, peractis, ſancta ac neceſſaria expeditio contra catholicæ fidei hoſtes fieri, feliciterq́; ex illis (altiſſimo fauente) triumphari poſſit. Vt aũt ad tantum perutile cõciliũ accedere debẽtes ab acceſſu huiuſmodi quomodolibet non retrahant, omnibus & ſingulis, ad celebrationem concilij pręfati per dictum Iulium prædeceſſorem conuocatis, aut in congregationibus cõciliorum generaliũ, de iure vel conſuetudine intereſſe debentibus, præſertim Gallicę natiõis, & ad dictum conciliũ Lateranenſe venientibus, (ſchiſmaticis, & alijs q̃buſcunq;, de iure communi vel ſpeciali, per ſententiam ſeu literas Apoſtolicas prędeceſſorum noſtrorũ, vel ſedis Apoſtolicæ prohibitis, dũtaxat exceptis) venientiumq́; ſeruitoribus & familiaribus, cuiuſcunque ſtatus, gradus, conditionis vel nobilitatis exiſtẽtibus, eccleſiaſticis & ſecularibus, ꝓ ſe & eorum bonis quibuſcunq;, nõ obſtantibus q̃buſuis cenſurarum, & pœnarum eccleſiaſticarum & ſecularium adiectionibus, contra eos, ex quibuſuis cauſis, à iure, vel per ſedem præfatam, ſub quibuſuis verborum formis & clauſulis generaliter promulgatis, & quas generaliter incurrerunt, per ciuitates, terras, & loca terreſtria & maritima Romanæ Eccleſię

præ-

præfatæ ſubiecta, ad conciliũ Lateranẽſe ad vrbem huiuſmodi veniendi, & in ea morãdi, & liberè conſulendi, & ab ea quotiès videbitur recedendi, liberũ, tutũ, plenum & omnimodum ſaluumcõductum, cũ plena, libera, tuta & omimoda ſecuritate, atque in vera & infallibili fide Pontificia, approbãte ſacro concilio præfato, harum ſerie damus & cõcedimus. Et nihilominùs omnes & ſingulos Reges, Principes & potentatus Chriſtianos per literas noſtras hortabimur, monebimus & requiremus, vt ꝑ ſummi Dei & Apoſtolicæ ſedis reuerentia, veniẽtes ad ſacrum Lateranenſe concilium huiuſmodi, directè vel indirectè, quomodolibèt in perſona vel bonis non moleſtent, ſeu moleſtari faciant, ſed eos liberè, ſecurè & quietè venire permittant. Cæterùm pro exequenda celebratione ipſius concilij, ſeptimam ſeſſionem decimo calendas Iunij proximè futuri faciendam indicimus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, declarationis, cõtinuationis, proſequutionis, conceſſionis, monitionis & requiſitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Data Romæ in publica ſeſſione, in Lateranenſi ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ 1513. quinto calendas Maij, Pontificatus noſtri anno primo.

Die mercurij vigeſimaſeptima Aprilis, milleſimo quingenteſimo tertiodecimo. Lecta per reuerẽdum dominum Robertum archiepiſcopum Rhegiñ.

Qua perlecta, petijt idem Reuerend. dominus Archiepiſcop⁹, an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et omnes reſponderunt, placere contenta in ſchedula. Et fuit indicta ſeptima ſeſſio decimo Calen. Iunij. Super quib⁹ omnibus & ſingulis præfatus dominus Marius procurator petijt inſtrumentum & inſtrumenta.

Demum reuerendus pater dominus Carolus Orphe⁹ ſedis Apoſtolicæ notarius, dedit mandatum reuerendi patris domini Pauli Zanç Epiſcopi Brixieñ, & inſtrumentũ excuſationis illius. Et reuerẽd. pater dominus Franciſcus Inſert, literarum Apoſtolicarum ſolicitator, dedit mandatum reuerẽdi patris domini Georgij epiſcopi Colimbrieñ. Et reuerend. pater dominus Bernardus Archiepiſcopus Spalateñ, dedit mandatum reuerẽdi patris domini Octauiani epiſcopi Viterbieñ & dominus Iacobus Gerteuuitz dedit mandatũ reuerẽd. patris dñi Ioãnis epiſcopi Miſnenſis, ad intereſſendũ concilio huiuſmodi.

CONGREGATIO PRAELATORUM IN LATERANENSI PALATIO PRO REBUS CONCILIJ.

Anno à natiuitate domini 1513. Indictione prima, die verò Veneris decimaquarta menſis Maij, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Leonis Papæ decimi anno primo, poſt meridiem, in Baſilica Lateraň, in aula qua itur ad ſancta ſanctorum, vulgariter nuncupata aula concilij, fuit cõgregatio prælatorum exiſteñ in vrbe. Et fuerũt præſentes Cardinales Generales ordinum, videlicet:

Reuerendiſſ. Dominus Raphael Epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ camerarius, Cardinalis ſancti Georgij nuncupatus.

Reuerendiſſ. Dominus Thomas ſancti Martini in montibus, presbyter Cardinalis, Strigonienſis nuncupatus.

Reuerendiſſ. Dominus Alexãder ſancti Euſtachij diaconus Cardinalis, de Farneſio nuncupatus.

¶ Inſupèr fuerunt pręſentes octuaginta & ſeptem patriarchæ, archiepiſcopi, & Epiſcopi. Fuitque propoſitum per præfatum reuerendiſſimum Raphaelem epiſcopum Oſtieñ, etiam de mandato ſanctiſſimi domini noſtri, quòd difficile foret, pro ſingulo negocio tractando in concilio cõgregare omnes prælatos: ideo ſequendo ordinem & modũ aliorum conciliorum, paternitates ſuæ eligerent aliquos prælatos graues & doctos, qui eſſent vnà cum reuerẽdiſſimis cardinalibus ad pertractandum coram ſanctiſſimo domino noſtro ea, quę in ſeſſionibus conciliaribus eſſent proponẽda. Et ita prælati ibidèm exiſtentes, dixerunt fore honeſtum & rationi conſonum. Et ad electionem prælatorum deputandorum proceſſerunt, mediãtibus fabis albis & nigris, ſeu cum fabis albis & nigris, & ita elegerũt vigintiquatuor prælatos, videlicet:

Reuerendiſſ. dominum Bernardum epiſcopum Teruiſiñ, gubernatorem vrbis.

Archiepiſcopum Seneñ.
Epiſcopum Terdoneñ.
Epiſcopum *Biduaneñ. *Budineñ
Archiepiſcopum Salernitañ.
Archiepiſcopum Florentiñ.
Epiſcopum Cumañ.
Archiepiſcopum Traneñ.
Epiſcopum Fauentiñ.
Epiſcopum Militeñ.
Epiſcopum Caſtelli maris.
Epiſcopum Signeñ.
Epiſcopum Modruſieñ.
Epiſcopum Alexandrinum.
Epiſcopum Caualliceñ.
Archiepiſcopum Rheginum.
Archiepiſcopum Spalateñ.
Epiſcopum *Reliſiñ.
Epiſcopum Iuſtinopolitañ.
Archiepiſcopum Nazarenum.

Ileinen̄ Epiſcopum Inſulen̄.
Epiſcopum Vrbinaten̄.
Epiſcopum Anglionen̄.
Epiſcopum Taurinen̄.

PROROGATIO SEptimæ ſeſſionis.

¶ Deinde die vigeſima ſupradicti menſis Maij, diſcretus vir dominus Enrardus Duuiuier, præfati ſanctiſſimi domini noſtri curſor, retulit ſe affixiſſe literas prorogationis ſeptimæ ſeſſionis tenoris infraſcripti:

LEO epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei. Prouidentia ſedis Apoſtolicæ plurimùm circunſpecta, nonnunquàm ea, quæ certis tunc ſuadentibus cauſis & rationibus, ſtatutis temporibus facere diſpoſuit, ex alijs non minùs ponderandis rationibus & cauſis, in aliud tempus in melius cōmutat & prorogat, prout id in Domino videt ſalubriter expedire. Cùm itaque in ſexta ſeſſione ſacri Lateranen̄ concilij ſolenniter celebrata, in qua nos concilium proſequi & fine debito terminare velle, eodem ſacro concilio approbante nunciauimus, ſeptimam ſeſſionem concilij præfati decimo Calend. Iunij proximè futuri faciendam indixerimus, & certis ſuperuenientibus legitimis cauſis, præſertim quia propter temporis anguſtiam materiæ in dicta ſeſſione proponendæ prælatis deputatis & alijs generaliter intereſſe in dicta ſeſſione debentibus, notificari non potuerunt: aduentus quoque venerabilis fratris Ioānis Archiepiſcopi Gneznen̄, Primatis Poloniæ, chariſſimi in Chriſto filij noſtri Sigiſmundi Poloniæ regis oratoris, ad præſtandum nobis dicti regis nomine obedientiam, & adhærendum ac ſe incorporandum nomine totius Polonicæ nationis ſacro Lateranen̄ concilio, ad vrbem de proximo expectatur, qui dictæ ſeptimę ſeſſioni, quæ vltima erit ante Calend. Octobris proximè venturi, intereſſe cupit: alijsque cauſis, nobis & venerabilibus fratrib⁹ noſtris S. R. Card. notis, ſeptima ſeſſio decimo Calend. huiuſmodi commodè celebrari non poſſit, ſatiusque viſum ſit, eam ad aliquot paucos dies poſt decimum Calēd. præfatas celebrādam prorogare: Nos vrgentibus rationibus moti, de fratrum prędictorū conſilio & vnanimi aſſenſu, ſeptimam ſeſſionem prædictā ad xv. Calend. Iulij, quæ erit vj. feria, prorogamus, & ipſam xv. Calend. Iulij, faciendam indicimus. Data Romæ in palatio apoſtolico, die xx. menſis Maij, 1513. Pontificatus noſtri anno I.

PLACET.

Anno à natiuitate Domini 1513. Indictione prima, die verò tertia menſis Iunij, ſanctiſſimus dominus noſter diuiſit ſupradictos ꝓlatos deputatos per congregationem, vt aliqui eorum tractarent ea, quæ ſpectant ad pacem vniuerſalem componendam inter principes Chriſtianos, & etiam quæ ſpectant extirpationi ſchiſmatis: & alij ad tractandum ea, quæ ſpectant ad fidē: & ſuper reformatione & abolitione pragmaticæ ſanctionis. Et etiam ſanctitas ſua vltra prælatos deputatos per congregationes, addidit alios, qui intereſſe deberent congregationibus particularibus faciendis, ac etiam addidit Generales ordinum. Deputati fuerunt tales, & primò.

DEPVTATIO PRO REBVS pacis vniuerſalis componendæ inter Principes Chriſtianos, & pro extirpatione ſchiſmatis, eſt de infrà ſcriptis, videlicet:

Reuerendiſſ. Dominus Vulteran̄.
Reuerendiſſ. Dominus Strigonien̄.
Reuerendiſſ. D. Surrentinus.
Reuerendiſſ. Dominus de Fliſco.
Reuerendiſſ. D. ſancti Chryſogoni.
Reuerendiſſ. Dominus de Finario.
Reuerendiſſ. Dominus de Farneſio.
Reuerendiſſ. Dominus Mantuan̄.

PRAELATI HIS ADIVNgendi, ſunt infraſcripti electi per vniuerſos prælatos Concilij:

Reuerend. Dominus Gubernator Epiſcopus Teruiſinus.
Reuerend. Dominus Terdonen̄.
Reuerend. Dominus Biſignien̄.
Reuerend. Dominus Salernitan̄.
Reuerend. Dominus Florentin̄.
Reuerend. Dominus Cuman̄.
Reuerend. Dominus Theatin̄
Reuerend. Dominus Fauentin̄.

ADDITI PER SANCTISSImum dominum noſtrum, de his, qui nō interfuerunt congregationi tempore electionis:

Reuerend. Dominus archiepiſcopus Gneznen̄, orator Poloniæ.
Reuerend. Dominus Epiſcopus Rheatin̄.
Reuerend. Dominus Generalis Auguſt. eremitarum.
Reuerend. Dominus Generalis Seruorum.

DEPVTATIO PRO GENErali reformatione Curiæ & officialium eſt de infraſcriptis.

Reuerendiſſimus Dominus Camerarius.
Reuerendiſſ. Dominus Senogallien̄.
Reuerendiſſ. Dominus Agennen̄.
Reuerendiſſ. Dominus Eboracen̄.
Reuerendiſſ. Dominus ſancti Vitalis.
Reuerendiſſ. Dominus Sedunen̄.
Reuerendiſſ. D. Aragonen̄.
Reuerendiſſ. Dominus de Cornelijs.

PRAELATI HIS ADIVNgendi, ſunt infraſcripti, electi per vniuerſos prælatos Concilij.

Reuerendus Dominus Senen̄.
Reuerend. Dominus* Militen̄.
Reuerend. Dominus Caſtelli maris.
Reuerend. Dominus Signinus.

Reuerend. Dominus Modruſieñ.
Reuerend. Dominus Alexandrinus.
Reuerend. Dominus Caualliceñ.
Reuerend. Dominus* Rhegiñ.

ADDITI PER SANCTISSImum dominum noſtrum de his, qui non interfuerunt congregationi tempore electionis.

Reuerend. D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. Dominus Epiſcopus Auguſteñ, Orator Sabaudiæ.
Reuerend. D. Generalis Carmelitarum.
Reuerend. D. Generalis Camalduleñ.

DEPVTATIO SVPER materia pragmaticæ & rebus fidem tangentibus, eſt de infraſcriptis.

Reuerendiſſ. Dominus Grimanus.
Reuerendiſſ. Dominus Arboreñ.
Reuerendiſſ. Dominus Nanneteñ.
Reuerendiſſ. Dominus Vicecancellarius.
Reuerendiſſ. Dominus ſancti Euſtachij.
Reuerendiſſ. Dominus Bononieñ.
Reuerendiſſ. Dominus de Saulis.
Reuerendiſſ. Dominus de Petrucijs.

PRAELATI HIS ADIVNgendi, ſunt infraſcripti, electi per vniuerſos prælatos Concilij:

Reuerend. Dominus Spalateñ.
Reuerend. Dominus Raguſiñ.
Reuerend. Dominus Iuſtinopolitañ.
Reuerend. Dominus Nazareth.
Inſuleñ Reuerend. Dominus Ilcineñ.
Reuerend. Dominus Vrbinateñ.
Reuerend. Dominus Angloneñ.
Reuerend. Dominus Taurineñ.

ADDITI PER SANCTISSImum dominum noſtrum, de his, qui nó interfuerunt congregationi tempore electionis:

*Sebeniceñ Reuerend. Dominus *Sibiniceñ.
Reuerend. Dominus Melfitañ.
Reuerendus pater Generalis Prædicatorum.
Reuerend. pater Generalis Minorum.
Ita placet, & deputamus.

¶ Deinde ſupradicti deputati diuerſis vicibus conuenerunt in vnum, tractantes & conſulentes in tribus diuerſis locis, prout fuerunt deputati, de rebus pacis, fidei, & reformationis, in Palatio tamen Apoſtolico diuerſis Cameris, ſiue aulis, & locis, vbi ſteterunt ad plures horas qualibet vice clauſi, ad diſcutiendum & examinandum materias proponendas in ſacro Lateranenſi Concilio & ſequentibus ſeſſionibus tenendis & celebrandis. Quæ poſtmodùm in dictis ſeſſionibus poſt longam & maturam diſcuſſionem expeditæ fuerunt, vt infrà apparebit.

SIMON BEGNIVS EPISCOpus Modruſieñ, Bernardino de *Frangepanibus, Modruſiæ &c. Comiti, ſalutem.

*Fragepanibus
*Fregepanibus

CONſtitueram omnino, princeps Illuſtris, orationem hanc non edere, vtpotè quæ ſilentio potiùs premi, quàm in hominum exire notitiam mereatur: Ne ſi quid fauoris aut gratiæ (dum recitaretur pauloantè) conſecuta eſt, totum id nunc, ſua in lucem prodeundi temeritate diſpereat, cùm præſertim nullo eruditi laudatoris elogio muniatur, nullóſve commendationis titulos præ ſe ferat. Noſti verò tu, qui non ſucciſiuis modò temporib', ſed inter arma, inter gladios ipſos ſcribis aliquid ſemper aut transfers, quantùm referat, audiatur oratio an legatur, & in cuius aurem veniat, à quo probetur. Verùm mea hæc (vt ingenuè fatear) non oſtenſioni, ſed fidei & veritati innititur. Malui enim communes calamitates aperta oratione, nudis verbis & excuſſo (vt dicitur) ſinu denudare, quàm exquiſitis verbis aut ementitis locis rem ipſam per ſe veriſſimam inumbrare. Cum doctis actum eſt, quorum animis probè inſinuari poſſet habita oratio. Et qui veritatem dicit, iuxta illud ſapientis, non laborat. Nam & miſerabiles huiuſmodi conciones plus interim efficaciç obtinent, & magìs mouent, ſi res ipſç, de quibus agitur, iiſdem quibus concluduntur terminis, & eadem illa qua ſunt facie, ſine cultu, ſine affectatis (vt aiunt) cincinnis exhibeantur. Si quid verò noſtra hac profecerimus oratione, tu & noſtri omnes, immò Eccleſia omnis intelliget. Ego certè nihil dubito, Leonem Pont. noſtrum max. in quo çqua ſemper fuit bonitati liberalitas, prudentiæ charitas, integritati magnanimitas, & hunc etiam ſacroſanctum Cardinalium ſenatum, non nos, non noſtros tantùm, pro quibus etiam ſaluator noſter humanitatem ſubijt, & paſſus eſt, (haud deſpiciendam gregis dominici partem) ſed Chriſtianam rempublic. omnem, hancque Apoſtolicam ſedem, hæc templa, has aras, hos penates, hæc ſacra, hanc prouinciarum Principem & orbis caput vrbem Romam, ſeque adeò & ſalutem propriam cõſeruaturos. Vel ſi nil magìs hac induſtria conſecutus ero, id ſaltem efficiam, vt officij me mei nullo vnquam tempore pœnitentia ſubeat, quin & vera prędixerim, & neceſſarium remediũ pro virili implorauerim. Quod (etiam ſi debito euentu deſtituatur) & tibi, & noſtris, qui animũ in re hac expendere ſtatuent, & mihi etiam ipſi fiet ſatis. Vale.

ORATIO PER SIMONEM Begnium epiſcopum Modruſieñ, in ſexta ſeſſione Lateraneñ ſynodi habita.

NEmo vnquam extitit, Pater beatiſſime, vosq́; patres ampliſſimi, qui ſua virtute, ſuo ingenio niſus noſtrum hoc cęlum tráſcendere potuerit: quádoquidem comparare tantum arte aut induſtria núquam poſſumus, vt vndè noſtra culpa decidimus, noſtra eodé virtute reſiliam⁹. Quòd ſi cui datú eſt aliquando, datum eſt autem multis, felicitatem illá, quę cęteras omnes immenſitate ęternitateq́; ſuperat, adipiſci, veritatis eum pater attraxit. Hęc nanq; vna eſt ad beatitudinem via, ipſa eſt principium, ipſa finis. Hanc, qui proprijs viribus confidunt, relinquentes, non fermè ſecùs, quàm Thaletem illum Aſianum decidiſſe referút, in errorum damnationisq́; foueas prolabútur. Haud aliter certè à veritate ipſa & diuini iudicij ſpeculo facies ſuas auerterunt, qui loquétes in dolo verba pacifica, innumeras ferè eccleſię calamitates intulerunt. Quarum cauſa œcumenicum illud primum omnium & innumerabilium bonorum ſeminarium, apud Niceam Bithynię vrbem, & alia alibi multa concilia coacta & celebrata eſſe legim⁹. Ego verò in hac Lateranenſis concilij cótinuatione verba facturus, tametſi leue dicendi munus ſuſcepiſſe me arbitror, quippe q̃ certus ſim, vos & officij veſtri memores & dignitatis, tales vos chriſtianæ religioni exhibituros, quales temporum & rerum (de quibus agédum eſt) ratio ac magnitudo eſſe iubet: cum hac tamen pręfatione dicam, Patres, vt ſi quid, quod dicendum à me fuiſſet, omiſero, (tanta eſt huius prouinciæ difficultas) veniam me ab omnibus impetraturum ſperem. Vos verò, ſi (quæ veſtræ partes ſunt) labenti eccleſiæ non ſuccurreritis, quid ſpei, quid ſubſidij reliquum ſit, iudicate. Itaque de promiſſa totiès eccleſiæ reformatione, deque ſanctiſſima contra Turcas expeditione, quàm breuiſſimè dicturus, à veritate illa opem atq; auxilium implorabo, quæ loquuturis nobis coram regibus & præſidibus Spirituſſancti facúdiam pollicetur. Tu igitur Domine, q̃ os hominis feciſti, qui mutum, ſurdum, videntem, & cæcum fabricatus os, pone cuſtodiá ori meo & oſtiú circunſtantiæ labijs meis, vt quæ tuo nomine digna ſint, quæ Leoni pontifici noſtro maximo, hisq́; patribus ac dominis, & vniuerſæ eccleſiæ ſalutaria fuerint, perſtringere valeam. Quando ita conſtitutum eſt à natura, vt omnia orta occidant; plurimùm certè debemus maioribus noſtris, qui cùm perpetuò eſſe non poſſent, vſque adeò nobis proſpexerunt, vt, niſi qui omnem exuit humanitatem, rerum geſtarum memoria & præſentem vitá córrigere, & futuram etiam rectè ducere ſua ſponte vnuſquiſque poſſit, ac valeat. Cuius etiam rei gratia ſtatuariam & ſculpturæ & picturæ artes ſagaciſſima mortalitas adinuénit, vt qui literarum notitiam non habét, inſpectis magnorum virorum imaginibus, ad benè viuendum excitentur: tum etiam, vt maiores natu, præclara illorum geſta à generatione in generationem proferant & promittant. Nobis verò maiorum noſtrorum ſtudio atque vigilijs tantoperè conſultum eſt, nobis ex euangelicæ legis inſtitutionibus, & CHRISTI legiſlatoris noſtri actionibus, totius vitæ norma ita præſcripta eſt, vt illinc veluti ex archetypo quodam & exemplari, quid fugere, quidve ſequi debeat, vnuſquiſq; depromere poſſit, ſimulq́; qualem ſe ſibi, & qualem alteri exhibere teneatur, apertiſſimè ſciat. Et ſicut pro honore, pro potentia, pro imperio, pro republica animarum prodigos & extrema quæq; perpeſſos fuiſſe nonnullos refert antiquitas: ita nos quoq; pro Chriſtiani nominis honore, animas noſtras odiſſe debemus in hoc mundo, pro Chriſtiana fide nihil arduú, nihil terribile expaueſcétes, pro Chriſtianæ religionis imperio agrum dominicum excolere, vitia extirpare, virtutes ſerere debemus. In hac verò Chriſtiana republica corruptelas oẽs tanquàm boni ciues explodam⁹, errata corrigamus, inſtituta, quæ malorum ſtudijs in diſſuetudinem abierunt, ad communem bonorum vſum reuocemus, pacem amemus, amicitias celebremus: Et tales denique nos, qui tanquam luminaria in múdo lucere debemus & exhibeamus, vt qui in eccleſia Dei ſunt, noſtra bona opera, velut è ſpeculo videant, quæ ſequantur. Illis verò, qui cogente neceſſitate auxilium à nobis implorant, charitatis viſcera oſtendamus, ne ſi præmiſſorum rationem non habuerimus, lupi & impudici (iuxta Auguſtini ſententiam) iudicemur. Sed dicturus iam de his quæ facere nos oportet, rem altiùs aliquantulum repetam, vt recenſitis aliquorum malorum oppreſſionibus, quanta nos deinceps etiam incommoda maneant, ſi veſtro ſtudio, veſtra prudentia illis non occurratur, cognoſcatis, inſpiciatis, attingatis. Gregorio vndecimo, cui ob reſtitutam Italiæ Romanam curiam, plurimùm debemus, Romæ vita functo, Vrbanus ſextus legitimè ſucceſſit. Quòd cùm cardinales Galli incuſarent, Clementem ſeptimum deligunt: idemque illi cardinales in demortui Cleméris locum, Benedictum 13. ſubſtituút. Vrbano Bonifacius eo nomine nonus, Bonifacio Innocentius ſeptimus, Innocentio Gregorius duodecimus ſuccedút. Abdicatisque deinde in Piſano concilio, communi omnium cardinalium conſenſu, Gregorio & Benedicto, q̃ pmiſſis nó ſteriſſent, Alexáder quintus eligitur. In cuius poſteà locum Ioánes vigeſimuſtertius ſufficit. Et ita per quadraginta fermè annos, multis varijsq́; incómodis afflicta eccleſia, octo legitimos, mixtimq́; pſeudopótifices habuit. Eoq́; ventum erat, vt cùm velum templi Dei trifariàm ſciſſum, eccleſiam catholicam protegere, ac circunfouere negret, ſchiſmaticis ipſis

Exod.4.

Pſalm.140

ipſis longè lateque debacchãdi occaſionem prębuit ea peſtis, noſtris verò in noſipſos, & noſtra viſcera deſęuiẽdi fomitem ſubminiſtrauit, non tamen ſine ſuſpicione, quòd illorum temporum põtifices, qui bella extinguere, diſcordias tollere debuiſſent, ſuſcitarent ea potiùs atque nutrirent. Quibus rebus quaſi in præceps itum eſt. Et niſi Deus optimus maximus lucernam illam de domo Dauid, internecioni nunquàm demandandum promiſiſſet, quid de nobis nunc eſſet, arbitrari facilè poteſtis patres ampliſſimi. Quare, cùm nemo eſſet, qui languenti eccleſiæ opem ferret, recordatus Deus verbi ſui, Auguſtiſſimi illius tũc Romanorũ & Vngarię, nũc candidiſſimã animã Sigiſmundi regis ſpiritũ ſuſcitauit. Qui tanq̃ prudentiſſimus Samſon, & fortiſſimus virorum Gedeon temporum magis quàm cõmoditatis ſuę habuit rationẽ. Sed quid tanto principe dignius? quid omipotenti Deo gratius? quid, quod vniuerſæ eccleſiæ ex vſu magìs eſſet, facere potuiſſet? Et cùm dignitatis ſuæ ratio & rerũ neceſſitas ita expoſceret, nulla eum itinerum laborũmve difficultas dehortari, aut ab optimo vnquàm propoſito deducere valuit: ita vt non priùs conquieuerit, quàm tribus illis, qui de pontificatu contendebant, abdicatis deiectiſque, huic ſanctæ ſedi legitimum pontificem, pacemque plusquàm aurum deſiderabilem dederit. Martinus quintus is fuit, vnicum (mea ſententia) & pſentaneum tantis malis remedium, ante cuius ad vrbem aduentum, vniuerſæ eccleſiæ pax reſtituta eſt. Quieuimus tunc aliquãdiu, periclitati ſumus iterum. rebus enim ſic (vt diximus) foris compoſitis, & Martino vita functo, omnis belli moles in Eugenium recidit. Qui poſt amiſſas nonnullas vrbes & oppida, poſt ſuſcitatum in vrbe tumultum, fuga ſaluti ſuæ conſuluit. Superuenienteque Baſileenſis concilij tempore, cùm tollere illud fruſtrà tentaſſet (quantus eſt cenſuræ metus, quanta concilij authoritas) Bononiam primò id trãſtulit, Baſileæ deinde idipſum approbauit: rurſum Ferrariam, & demum Florentiam conuocauit. Baſileẽſis tñ conuẽtus patres, cõtra ſanctiſſimæ Nicenę ſynodi decreta, præter Ro. pont. ſententiam & authoritatẽ, concilium licèt acephali conuocantes & proſequentes, (vt hoc quoque cæteris illius cõgregationis malis adnumerauerim) abdicato Eugenio, *Amadeum Sabaudię Ducẽ ſuffecere. Quod tametſi temerè factũ, eccleſiæ tñ plurimùm obfuit. Nam & tripliciter ſciſſa tunc eſt, & longo poſt tempore ad verã vnitatem reduci vix potuit, renaſcentibus ſemper alijs & alijs nouis ac grauiſſimis bellis, quæ tanti boni effectũ impediebant, Eugenio tunc & Nicolao poſteà Italiam fruſtrà placare conãtibus. Effecit tñ id demũ Nicolaus, vbi Amade⁹ (de quo dixi) põtificatu ſeipſum abdicauit, ſumma Chrianorũ olm lætitia & exultatione. Sed interrupit tantum gaudium Conſtantinopolis & Peræ expugnatio, in qua Conſtantinopolitanus imperator obtruncatus eſt, & quod reliquum nobis erat Oriẽtalis roboris ac ſplẽdoris, amiſſim⁹, amiſſis anteà dudũ Hieroſolymis, Antiochia & Alexãdria, trib⁹ eccleſię catholicæ munitiſſimis arcib⁹. Adnitẽte deinde Calixti tertij põtificis Legato, cõpluribuſque cruce ſignatis Taurinũ Vngari defenderũt, multis hoſtium trucidatis. Et capta etiã ingẽti pda, quam noſtris paulopòſt diſſenſiõibus & ſecordia, cũ omi vſura repẽdimus, amiſſo Trapezuntis imperio cum tota Pontica regione & *Boſſinę regno cũ bona Illyrici parte. Recuperaſſet hæc oĩa Pius ſecundus, prudẽtia & charitate in Chriſtianos nulli prædeceſſorum Pontificum poſtponendus, ſi, dum in conuẽtu Mantuæ celebrato hęc meditatur, omnis ferè Italia inteſtinis odijs & bellis caruiſſet: ſed tota omninò recuperationis ſpes intempeſtiua tanti Pontificis morte ſublata fuit. Et ita, noſtra cauſa, tñ bonũ noſtris (vt diximus) malis impeditũ hucuſq; ſępiùs extitit, ſerpente magìs indiès, & Chriſtianã ditionẽ occupãte vicino iam & potẽtiſſimo hoſte. Ad noſtros redeo, qui diuina ira perciti, poſt amiſſam Eubœam, & magnã gręcię atq; Epiri partẽ, maiora bella parare, maiora odij & diſcordiarum domi militiæq; ſemina iacere, accedẽte ad hoc Boemorum regis pfidi, & in apertam iam hęreſim prolabẽtis, ſceleratáq; & vrbi vicina opinione. Quę demum omnia, aut maiori ex parte, Pauli ſecũdi ſapientiſſimi Pontificis ſuaſu & prudẽtia ſublata ſunt. Carptim hæc attigi patres, vt q̃ ſupra meos annos accidere, reminiſcamini: quę vero mea ætate geſta ſunt, neminem ex vobis eſſe arbitror, qui non, ſicut ego & meliùs me, oĩa nôrit. Quis eſt enim, ad quem illius nunq̃ ſatìs deploratę cladis, quam ante hos viginti annos in Illyrico accepim⁹, fama nõ peruenerit? Quis eſt, qui pulcherrimas & ditiſſimas Orientis atque Epiri ciuitates, ex corde & oculis Chriſtianorum à Turcis nuper erutas, non deplorauerit? omitto combuſtas naues, amiſſas triremes, deſideratum ſæpiùs nři noĩs robur. Quis eſt præterea, qui Iadrenſem agrũ qnqes eodẽ anno Turcarũ rabie vaſtatum, & ferro ac flammis deſolatũ neſciat? Scardona celeberrimi olim conuentus ciuitas, oppugnata ſæpi⁹ hoc etiã anno, & quod nuprimè vidimus, amiſſis prope eã 4. oppidis, ipſa Dei magìs quàm hominum pſidio defenſa eſt. At in eccleſia Modruſieñ, cui ego, licèt indignus, nũc pſum, continuas excurſiões fieri, villas incenſas, caſtra expugnata, & intra hos duos mẽſes duo vi capta & diruta, abductáq; eſſe (proh dolor, plus q̃ duo millia Chrianorũ, qs eſt, q nõ audierit iam, ingemuerit iã, niſi nos hîc in vrbe, q cõniuemus, obaudimus, diſſimulam⁹? Prætereo reliquam Adriatici maris oram, Dalma-

*Amadeum

*Boſnę

tiamq́; omnem, quæ & aſſiduis incurſionibus vel eo maximè infeſtatur, quòd quicqd in ea equitum aut peditum roboris erat, ad Italicos tumultus euocatum eſt, niſi tamen aſſiduis Venetorum vigilijs & validiſſima ſemper claſſe defenderemini: tum etiam niſi bellicoſi eſſent Dalmatæ, rupto iamdiu eo obice, refractis illis clauſtris repagulisq́;, Turcas in Italia coràm vidiſſetis. Quid de Vngaris dicam, quibus tantus ineſt ꝑ Chriſti nomine pugnandi feruor, vt quantumuis pauci, cum magno Turcarum numero congredi non vereantur? Quid de Polonis, quorum ita ſpectata eſt in vniuerſos Chriſti hoſtes ſtrenuitas, vt ab armis in Turcas, Tartaros, Ruſſos, Valacchos & alios eiuſcemodi Barbaros exercendis nunquàm reſpirêt? Horum præſidio & quibuſdam quaſi propugnaculis ſi careretis, experiremini profectò, quid Turcarum rabies, quid immanitas eſſet. Experiremini certè, quantum ſagittis valeant hoſtes hi, de quibus diximus. Videretis proculdubiò & ſentiretis, quàm longè volent, quàm acutè perforent, & quàm auidè Chriſtianum ſanguinem ſitiāt, qui equinum bibunt. Illud certè ſatis conſtat, profligatos ſæpiùs à decem annis Vngarorum exercitus, & intra hos ſex mēſes quinq; fortiſſima eorū caſtra à Turcis in Illyrico eſſe expugnata, & quod illis cōmune eſt, vnà cum incolis abſumpta. O ferrea Chriſtianorum pectora, ô immites Chriſtianos, qui hęc non videant, nō audiant, non credāt. Vnius olim Catonis ſentētia, & Africanæ ficus pro concione oſtenſæ, ſenatum populumq́; Romanum ad delēdam Carthaginem impulit: nos amiſſa ſępiùs Aſia, Africa, & magna iā Europæ portio, continuæq́; Chriſtianorum cædes & lachrymæ nil mouent: nos vicinior, potentior, crudelior hoſtis nihil deterret. Sūt hîc complures ex noſtris, qui poſt amiſſas pauloantè vxores cum liberis & fortunis omnibus, ad me miſeri confugerunt, conſilium & auxilium implorantes. Poſſem ego quoq; vobis hodiè, patres, hoc eodem in loco recentia & ſanguinolenta adhuc iſtorum vulnera oſtendere. Sed quouſq; iam patiemini tam vicinum hoſtem? Quandiu eum, vt clauos in oculis & lanceas in lateribus, feretis? An expectatis, dum parata & deducta iam ingens claſſis Rhodū occupet, aut Italiam depopuletur? Vereor profectò, vereor, & futurum certo certiùs credite, patres, nè breuì apud vos cœnent, (niſi prouideatur) qui, cum quibus diximus, iam pranſi ſunt. Multa reticeo quæ quoniam noſtra ætas vidit & paſſa, (ne alta vulnera recrudeſcāt) nō recenſere ſatiùs exiſtimo. Vnum hoc certè nullo pacto prętermittere poſſum, longè feliciores illos Italis, cæterisq; Chriſtiani orbis nationibus exiſtimandos, qui pro fide contra infideles perfidosq́ue pugnant: pro ſanctiſſima religione, contra fœdiſſimā ſectam ſanguinem fundunt: pro Deo optimo maximo contra turpiſſimum Maumetū corpora telis obijciunt, mortem oppetunt. Iſti contrà, quid pro paucorum potentia, pro priuatis odijs, pro ſimultatibus fecerint, dicat Brixia, exponat Rauenna, referat Hetruria, ediſſerat calamitates ſuas ciſalpina Gallia, Gallia item tranſalpina, Flaminia, Liguria. Citetur Liris teſtis victorię, inſpiciantur vrbana ſepulchra, recenſeatur Hiſpania, interrogetur Britannia. Quid dicam magis? Perluſtretur Europa, audiemus profectò ſanguinem clamantem de terra, & voces occiſorum dicentium: Vindica Domine, vindica Domine, vindica Domine ſanguinem noſtrum, qui effuſus eſt. Et quod deteſtabile omninò dixerim, parùm eſt, Italicum cruorem Italica manu fundi, niſi exteris etiam gentibus hauriendus præbeatur. Poſſem ad hæc de pernicioſiſſima illa Hydrunti inuaſione, deque continuis noſtri nominis hoſtium per Tyrrhenum mare excurſionibus, (ni temporis anguſtia cōcluderet) multa dicere. Sed dicemus de his oībus latiùs, cùm pacatis Italiæ rebus, (hanc enim omnium, quæ nunc vigent, bellorum arcem eſſe iudico) ſanctiſſimæ expeditionis tempus aduenerit. Nunc verò quod reliquum iam eſt, vt commodiùs à me dici, & fieri à vobis poſtmodùm poſſit, operæprecium exiſtimaui, ſi de eccleſia catholica aliquid (quantùm tamē temporis breuitate dabitur) in medium adduxero. Illud enim neceſſarium in primis ſemper fore duxi, vt fidei noſtræ caput, Romana ſcilicet eccleſia, componatur ante oīa, inſtauretur, reformetur. Nam ſicut grauiſſimus eſt morbus, qui à capite diffunditur: ita optima eſt valetudo, quæ ab optimo capite, tanquam à ſaluberrimo fonte, inter cætera mēbra defluit & corriuatur. Vidimus iam, quæ maiorum noſtrorum, quæ noſtra ætate acciderint. Et hæc fermè omnia, aut maiorē eorum partem, noſtra cauſa, noſtris (vt diximus) malis perpeſſi ſumus. Tædet verò, pigetq́;, fidem, pietatē, religiōem noſtris temporibus ita tepuiſſe & penè dixerim, contabuiſſe videri, vt vix earum vlla veſtigia ſint reliqua. Et in nobis, quo tēpore eccleſia ab hæreticorum perſequutionibus vacua, ſumma pace & libertate fruitur, tātoperè fidem ac feruorem maiorum noſtrorū animis inſitum refrixiſſe, vt cum Hieremia verè dicere poſſimus: Egreſſus eſt à filia Sion omnis decor eius, innocentiæ ſcilicet & caſtitatis. Principes eius facti ſunt vt arietes, hoſtes ingreſſi ſunt ſanctuaria eius. Eccleſias polluerunt, virgines eius & iuuenes in captiuitatē abierunt. Sacerdotes & ſenes ſpreuerūt Deū. Non eſt lex, non eſt mandatum, iudicia peruertuntur. Hæccine eſt illa Ieruſalē, ciuitas perfecti decoris, & gaudium vniuerſi orbis? Hæccine illa filia Sion, ſponſa Chriſti, quæ vna eſſe debet? Noſtri verò (tanquàm menda-

Apoc. 6.

Thren. 1.

 dax

3.Reg.3 dax illa fœmina, quæ diuidi puerum pete-
bat) diuiſerunt eam ſæpiùs, diſciderunt, di-
laniauerũt. Hæccine eſt illa filia Sion ſoror
Chriſti, quam maiores noſtri commendatã
ſibi pro viribus defenderũt, proprij ſangui-
nis effuſione incorruptam conſeruauerunt,
ieiunijs, lachrymis, orationibus auxerunt?
Apoc.5. Nos contrà quibus artibus maioré iam eius
partem amiſerimus, ſilẽtio inuoluam. Et de
minima iſta, quæ ſuperat adhuc portione,
nihil dicam, patres. Ponam digitum ſuper
os meum. dijudicet ſeipſum vnuſquiſque,
& quæ afflictus animo & pro veritate dixi,
æquis auribus accipite, æquo animo ferte,
& communẽ omnium vtilitatem apertis (vt
dicitur) oculis proſpicite. Sed ne fleueris fi-
lia Sion, quia eccè venit Leo de tribu Iuda,
radix Dauid. Eccè ſuſcitauit tibi Deus ſal-
uatorem, qui ſaluabit te de manibus vaſtan
tium, & populum Dei de manu perſequen-
tium liberabit. Te, Leo beatiſſime, ſaluato-
rem expectauimus, te liberatorem venturũ
ſperauimus. Ad te pro acceptis cladibus, ꝑ
perperàm geſtis gementes, pro malorum fi-
Pſalm.34. ne, & futuræ ſpe victoriæ læti & hilares cla-
mamus: Impugna impugnantes nos. Apprę-
hende ſcutum & gladium, & exurge in ad-
iutorium noſtrum. Concłude aduerſus eos
qui nos perſequuntur, & tabernaculũ ſpõ-
ſæ tuæ, quod manus impiorum polluerunt,
vindica, vt ſicut Chriſtianus populus te ſo-
lum & verum Pontificem veneratur, ita &
Chriſtiani nominis hoſtes te religioſiſſimũ
metuant, te potentiſſimum contremiſcant.
Da hoc, Pater beatiſſime, Iulij prædeceſſo-
ris tui & parẽtis optimi ſanctiſſimæ memo-
riæ, da perpetuæ quieti, vt ſicut lætatur iam
te ſucceſſore, ſicut gaudet, iam te, indictum
à ſe, Concilium proſequi & celebrare, ita &
conceptam animo eccleſię vnionem, eiuſq́;
reformationem, & ſanctiſſimam cõtra Tur-
cas expeditionem, te omni deſiderio expe-
tere, totis viribus complecti videat & læte-
tur. Vos verò patres ampliſſimi, (ingenuè
dicam quod ſentio) niſi certus eſſem, maio-
ribus iam auſpicijs & felici ductu eius ſpon-
ſi, quem DEVS nuper eccleſiæ ſuæ ſtabili
fide iugauit, daturos ſedulò operam, vt reſ-
publica noſtra in his, quibus conſtituti ſu-
mus periculis, veſtra cura, veſtro ſtudio, ve-
ſtra prudentia nihil detrimenti capiat, ſalua
ſit, liberetur: viderer profectò iam nunc vi-
dere domos noſtras deſeri, nos pro manci-
pijs duci, trahi, diſcerpi, & in nos, qualia ſæ-
pè anteactis temporibus, contumeliarum
omnium & ſcelerum fieri exempla. Vos ego
omnes appello, patres, qui ædificati ſupra
fundamentum Apoſtolorum, ſedetis ſuper
ſedes duodecim iudicantes, illud pro viri-
bus adnitimini, vt interiores & domeſticæ
primùm diſcordiæ vaſtationesque tollan-
Matth.16. tur. Et iuxta legiſlatoris noſtri ſententiam,
portæ inferi, id eſt, inferiores mundi pote-
ſtates, aduerſus Romanam Eccleſiam, quæ
ſumma eſt & ſuprema, non ꝑualeant. Qui-
bus ſublatis, tum demum cum apertis hoſti-
bus agendũ cenſeo. Serpentem verò ſęuiſſi-
mi ſchiſmatis hydram, charitatis igne & pa-
ſtoralis officij aduſtione extinguite, exicca-
te: ne, quæ nunc parua eſt ſcintilla, maximũ
paulopòſt incendium ſuſcitet: vnaque ſit
ſpõſa Chriſti, vna amica eius, vna dilecta. Si
quid prætereà in hac vniuerſi orbis ſpecula
vel incontinentium licẽtia honeſtati detra-
xit, vel ſi temporum malignitas æquitatis
ac iuſtitiæ (quæ humanarum diuinarumq́;
rerum fundamentum eſt & conſeruatrix) lu
men offendit, huius ſanctæ ſynodi iudicio
emendetur, quæ charitatis clypeo, poteſta-
tis mucrone, miſericordiæque ac ſeueritatis
libra bonos foueat, malos cõpeſcat, & (ma-
iorum more) ſortia confirmet, delibilitata
inſtauret, iniuſta in æquitatis gyrũ reducat,
vt non quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti,
quæſiuiſſe meritò commendetur. Cumque
reſtitutã ſibi integritatis ſuæ ſpeciem ac de-
corem ſancta Romana eccleſia viderit, & fi-
lijs ſuis ipſa glorietur, & nos tantæ parentis
gloria indigni minimè comprobemur. Pa-
cem verò non cum hoſtibus, prout hacte-
nùs factum eſt, ſed cum noſtris habeamus.
Bellum illis & arma inferamus, cum his be-
neficijs certemus, & de recuperandis, q̃ no-
ſtra ſunt, contendamus. Et cùm ad amorem
qui rerum omniũ cauſa eſt, & ad pacem atq;
concordiam nati ſimus, pacẽ amplectamur,
pacem amemus, pacem celebremus, vt rem-
publicam noſtram Chriſtianam in priſtinã
maieſtatem reſtituere, eamque qualis eſſe
debet, poſteris noſtris relinquere poſſimus.
Illis prætereà, qui ſeruitutis iugum apud ſæ-
uiſſimos Turcas iamdiu ſuſtinent, & redem-
ptionis expectationẽ ferre vlteriùs neque-
unt, vel benigni alicuius ſideris ſalutares
igniculos oſtendamus, ne quod multo-
rum annorum patientia promeruiſſent, no-
ſtra id culpa vel negligentia amittere videã-
tur. Illis deniq;, qui hoſtium ipſorum fauci-
bus expoſiti ad quinquageſimum annum,
iam abducuntur, diripiuntur, vulnerantur,
cædi demũ aſſiduæ & excidio patẽt, & quo-
rum quaſi deuotionis fidutia, in vtranque
aurem hucuſque dormiuimus, erogemus
aliquid, impartiamur aliquid, vt refecti ali-
quantulùm, viriliter agant, cõfidant, & ſint
robuſti, ne fortè rupto eo obice, ſublataq́;
media belli mora, hoſtilitatis impet᷒ (quod
flexis genibus deprecemur) nos quoque in
ꝑceps trahat. Mũdemus tamẽ priùs domos
nr̃as, interiores inquam, q̃ nõ fumo, nõ pul-
uere, ſed malis cogitationib᷒ ſordidãtur: ex-
teriores quoq; prudẽter diſponam᷒. Com-
modiſſimè enim reipublicæ rector ac mo-
derator efficitur, qui ſuorũ priùs extiterit.

An fortè arbitramini, patres ampliſſimi, cũ eccleſiam Dei benè diſpoſiturum, & diligẽtem fore de alieno, qui de ſuo negligens eſt? qui domum ſuam diſpenſare neſcit? Et cùm
1.Cor.1.b. in ſocietatem Ieſu Chriſti vocati ſimus, non ſint in nobis contentiones neque ſciſſuræ,
1.Cor.11.b quarum cõſuetudinem eccleſia Dei habere nõ debet, ſed vnanimes ſemper idipſum omnes intendamus, quod conſtruat & ædificet in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Ita demum deformata reformabuntur, dubij ſperabunt, nutantes confirmabuntur, fides exaltabitur, iuſtitia vigebit, pietas coletur, religio ſtabit, hoſtes propellentur, aurea pax reuocabitur, dicemusque cùm Eſaia & cantabimus: Exulta ſatìs filia Siõ, quia eccè ſaluator tuus veniet tibi. Dixi.
Eſaiæ 62. d
Zach. 9.b.

SEPTIMA SESSIO.

IN NOMINE DOMINI, AMEN. Anno à natiuitate Domini 1513. indictiõe prima, die verò Veneris, decimaſeptima menſis Iunij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia Papæ decimi anno primo, fuit celebrata ſeptima ſeſſio concilij generalis Lateraneñ in eccleſia Lateraneñ, præſente & præſidente preſato ſanctiſſimo domino noſtro papa. Fueruntque præſentes infraſcripti reuerẽd. domini Cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi & abbates Oratores principum & illuſtres domini, ac quamplurimi doctores & nobiles, & primò

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Raphael Oſtieñ.
Reuerendiſſ. D. Dominicus Portueñ.
Reuerendiſſ. D. Iacobus Albaneñ.
Reuerendiſſ. D. Marcus Præneſtinus.
Reuerendiſſ. D. Franciſcus Sabineñ.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Thomas tituli ſancti Martini in montibus, Strigonieñ.
Reuerendiſſ. D. Franciſcus tituli ſanctorum Ioannis & Pauli, Surrentiñ.
Reuerendiſſ. D. Nicolaus tituli ſanctæ Priſcæ, de Fliſco.
Reuerendiſſ. D. Hadrianus tituli S. Chryſogoni.
Reuerẽdiſſ. D. Robertus tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, Nanneteñ.
Reuerendiſſ. D. Leonardus tituli ſanctę Suſannæ, Agenneñ.
Reuerendiſſ. D. Carolus tituli S. Cæciliæ.
Reuerendiſſ. D. Chriſtophorus S. Praxedis.
Reuerẽdiſſ. D. Antonius tituli ſancti Vitalis, Sipontiñ.
Reuerendus D. Petrus tituli ſancti Euſebij, Anconitañ.
Reuerendiſſ. D. Achilles tituli ſancti Sixti, Bononieñ.
Reuerendiſſ. dominus Bandinellus tituli ſanctæ Sabinæ, de Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiſſ. dominus Alexãder ſancti Euſtachij, Farneſius.
Reuerendiſſ. dominus Ludouicus ſanctæ Mariæ in Coſmedin, de Aragonia.
Reuerendiſſ. Dominus Marcus ſanctæ Mariæ in porticu, de Cornelijs.
Reuerendiſſ. Dominus Sigiſmundus ſanctę Mariæ nouæ.
Reuerẽdiſſ. D. Alphonſus ſancti Theodori.

PATRIARCHAE ET ASSIſtentes Papæ, et Oratores.

Reuerend. pater D. Cæſar Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Franciſcus Sueſſanus.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius Seneñ.
Reuerend. P. D. Iulius Florentiñ.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. P. D. Scaramuza Cumanus.
Reuerend. P. D. Pompeius Reatinus.
Reuerẽd. P. D. Ioannes Franciſcus Tauriñ.
Reuerendus P. D. Bernardus* Teruiſinus epiſcopus, & Gubernator vrbis.
Reuerend. P. D. Silueſter Vuigornienſis Epiſcopus, orator regis Angliæ.
Reuerẽd. P. D. Ioannes Gnezneñ archiepiſcopus, orator regis Poloniæ.
Reuerẽdus P. D. Hercules epiſcopus Auguſtenſis, orator Sabaudiæ.
Reuerendus P. D. Bertrandus eps Adrieñ, & orator Ducis Ferrariæ.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. P. D. Iulius Corinthieñ.
Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicoſieñ.
Reuerend. P. D. Bernardus Spalateñ.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. P. D. Hieremias Traneñ.
Reuerẽdus P. D. Ioannes Matthæus ſanctæ Seuerinæ.
Reuerend. P. D. Orlandus Auinioneñ.
Reuerend. P. D. Rainaldus Raguſiñ.
Reuerend. P. D. Andreas* Monẽbaſieñ. *Noboniaſieñ
Reuerend. P. D. Petrus Arboreñ.
Reuerend. P. D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Stephanus Gabriel Bareñ.

EPISCOPI.

Reuerend. P. D. Simon Arimineñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Papheñ.
Reuerend. P. D. Albertus* Valuenſis. *Vitrieñ.
Reuerẽd. P. D. Bartholomę* Iuſtinopolitañ.
Reuerendus P. D. Raynaldus ſancti Angeli de Lombardia.
Reuerend. P. D. Ioannes Aquilanus.
Reuerend. P. D. Ioannes Petrus Theatiñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Vincentiñ.
Reuerend P. D. Iacobus Potentiñ. *Budineñ
Reuerend. P. D. Hieronymus* Biduaneñ. *Bodrineñ
Reuerend. P. D. Marinus Ceneteñ.
Reuerend. P. D. Iulianus Vulterañ.
Reuerend. P. D. Iacobus Fauentinus.
Reuerendus P. D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. P. D. Andreas* Anſareñ. *Anſereñ
Reuerend. P. D. Ioannes* Sibiniceñ. *Seboniceñ
Reuerend. P. D. Nicolaus* Bergomeñ. *Pergameñ

Reuerend.

Reuerend.P. D.Paris Piſaurieñ.
Reuerend.P.D.Alexius Melfitañ.
*Oſconeñ Reuerend.P.D.Ioſue Eſculanus.
*Oſtocieñ Reuerend.P.D.Vincentius *Othaiceñ.
*Othaneñ Reuerend .P.D.Franciſcus Spoletañ.
Reuerend.P.D.Andreas Militeñ.
Reuerend.P.D.Ioannes dñicus Terdoneñ.
Reuerend.P.D.Franciſcus Biſignañ.
Reuerend.P.D.Petrus Caſtelli maris.
*Moraneñ Reuerend.P.D.Ioannes Baptiſta*Maraneñ.
Reuerend.P.D.Bonifacius Iporigieñ.
Reuerend.P.D.Iulianus Agrigentiñ.
Reuerend.P.D.Zacharias Terracineñ.
*Inſuleñ Reuerend.P.D. Giſbertus Rapollaneñ.
Reuerend.P.D.Hieronymus*Ilcinenſis.
Reuerend.P.D.Bernardus Soranus.
*Firmanus Reuerend.P.D.Tranquillus*Ferentinus.
Reuerend. P.D.Iacobus Marſicanus.
*Vmbriaticenſis Reuerend.P. D. Matthæus *Vmbriacenſis.
Reuerend.P.D.Antonius Vrbinatenſis.
Reuerendus P.D. Petrus Foroliuienſis.
*Marcus Vrgentinus Reuerendus P.D.*Marius Vgentinus
Ogentin Reuerend.P.D.Hugolinus Licieñ.
Reuerendus P.D.Albertus Sebaſtenſis.
Reuerend.P.D.Iacobus Signeñ.
Reuerend.P.D.Marcus Senogallienſis.
Reuerend.P.D.Baptiſta Aquinatenſis.
Reuerend.P.D.Petrus Narnienſis.
*Algareñ Reuerēd.P.D.Petrus*Vrgellenſis.
Reuerend.P.D.Latinus Veſtanus.
Reuerend.P.D.Ioãnes Antoni* Anglonen.
*Cimeñ Reuerend.P.D,Benedictus*Chienſis.
Reuerend,P.D.Alexander Alexandrinus.
Reuerend.P.D.Galeſius Belluneñ.
*Littereñ Reuerend.P.D.Andreas*Litereñ.
*Lauaninns Reuerēd.P.D.Ioãnes Frãciſcus *Lauellin*.
*Lauelleñ Reuerendus P.D.Hugo Regiñ.
Reuerend.P.D.Ioannes Antonius Calineñ.
for. *Vincēti* Caiaceñ Reuerend.P.D.*Vicarius*Cayaceñ.
*Claudius Belliceñ Reuerend.P.D.*Georgius Beliceñ.
Reuerend.P.D.Ludouicus Tricariceñ.
Scriboni Reuerend.P.D. *Scabonius Imoleñ.
*Chieñ Reuerend.P.D.Ioannes*Elneñ.
Reuerend.P.D.Hieronymus Aſculañ.

ABBATES.

Reuerend. P.D. Floremundus abbas ſancti Gregorij de vrbe.
Reuerend.P.D.Ioãnes Andreas, abbas ſancti Sebaſtiani extra vrbem.
Reuerend.P. D. Hilarius præceptor ſancti Spiritus de vrbe.

GENERALES ORDINVM.

Magiſter Aegidius, Generalis ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini.
Magiſter Angelus Generalis ordinis B.Mariæ Seruorum.

ORATORES.

Illuſtris dominus Albertus de Carpi, orator Maximiliani electi Imperatoris.
Magnificus D.Hieronymus Vich, orator Catholici Ferdinandi Aragonum regis.
*Oſtrorog Illuſtris dominus Staniſlaus de *Oſteroch, orator regis Poloniæ.
Magnificus Dominus Franciſcus Foſcarus orator Venetorum.
Reuerend.P.D.Marinus Charatius, orator ducis Mediolaneñ.
Magnifici domini P.de Bõdelmonte, & Iacobus Saluiati,ac Frãciſcus Victori*, oratores Florentinorum.
Reuerendus dñs Alexander archidiaconus Mantuañ,orator marchionis Mantuæ.

ILLVSTR. DOMINI temporales.

Illuſt.Dominus Iulianus de Medicibus,frater germanus ſanctiſſimi D.N.
Illuſtr.dominus Camerini.
Magnificus dominus Franciſcus Cibo.
Illuſt.D.Marcus Antonius Columna.
Illuſt.D.Franciottus de Vrſinis cũ eius filio.

CONSERVATORES VRBIS.

Dominus Hieronymus Benzon cum ſocijs.

Fuit celebrata Miſſa ſubmiſſa voce per Reuerend. patrem dñm Gabrielem archiepiſcopũ Dyrrhachieñ, & habita oratio per D.Balthaſarem del Rio clericũ Palentiñ, ꝓtonotarium Apoſtolicum,Reuerendiſſ.domini Cardinalis Albaneñ ſecretarium. Cui* tenor in fine præſentis ſeſſionis eſt inſertus. Et cantatis litanijs & alijs deuotis orationibus,& ab eodem ſanctiſſimo D.N.benedicta ſynodo,prout moris eſt,Reuerendiſſ.dominus Alexander S.Euſtachij diaconus Cardinalis, de Farneſio vulgariter nuncupatus, cantauit euangelium ſecundum Lucã,quod incipit: Deſignauit Dominus & alios 72. diſcipulos &c. Quo finito, oratores Poloniæ ſupradicti,præſentãrunt mãdatum Illuſtriſ. domini Sigiſmundi regis Poloniæ. Et reuerend* pater D.Thomas Phędra aſcēdit ambonẽ,& legit illud tenoris inſerti, videlicet: Lucæ 10.

MANDATVM REGIS Poloniæ.

Sigiſmundus DEI gratia rex Poloniæ, magnus dux Lituaniæ, Ruſſiæque &c. dominus & hæres.Notum facimus vniuerſis & ſingulis harum ſeriem inſpecturis, lecturis ſeu audituris, quòd poſteaquàm accepimus dominum olim felicisque recordationis Iulium II.diuina prouidentia ſanctæ Romanę eccl. vniuerſalis Eccleſiæ ſummum pontificem, pro defendenda ſanctæ Romanæ Eccleſiæ vnitate, & ſanctiſſima contra Catholicæ fidei & crucis Ieſu Chriſti hoſtes expeditione ſuſcipienda, concilium generale in Laterano indixiſſe, memores officij ac debiti noſtri, quo eidem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ matri noſtræ ſumus adſtricti, pro cuius honore & trãquillo ſtatu omnes vires noſtras effundere ſemper parati ſumus, de certa noſtra ſcientia, ac vniuerſorum Regni ac dominiorum noſtrorum, principum ſpiritualium & ſecularium, procerum, communitatum ac militiarum conſilio & coaſſenſu, Reuerendum in Chriſto patrem dominum Ioannẽ Ec-

eccleſiæ metropolitañ Gnezneñ archiepiſcopum, & Regni noſtri primatē, & magnificum Staniſlaum de *Oſtrorog, equitē auratum Palatinatus caſtellanum, noſtros & Regni noſtri conſiliarios ſyncerè dilectos, quos etiam nuper, pijs paternisque monitis prædicti olim Iulij ſummi Pontificis, ad infraſcripta deſignatos legauerim⁹, eoſdemq́; ad ſanctiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Leonem decimum diuina prouidentia eiuſdē ſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummum Pontificem modernum, & ſanctam ſedem Apoſtolicam, ac ſacrum Lateraneñ concilium, ſi & inquantū cœptam proſequutionem habuerit, oratores deſignauimus & deſignamus, & deputamus harum ſerie literarum, dantes illis plenam & omnimodam poteſtatem pro nobis, ac regnis, dominijs, principibus ſpiritualib⁹ & ſecularibus, proceribus, & populis ditiōi noſtræ ſubiectis, coram eadē ſanctitate domini noſtri, domini Leōis decimi papę moderni comparendi, ibidemq; obedientiam (iuxta maiorum meorum conſuetudinem) præfato ſanctiſſimo domino noſtro nouo præſtandi, & recognoſcendi eūdem ſanctiſſimum dominum noſtrum Papam, eſſe verum, vnicum & indubitatum Pontificem, & Dñici gregis paſtorem, & in ſacro Lateranēſi concilio dicendi, proponendi, atque quæ Regno noſtro opportuna ſunt, petēdi, agēdi, tractandi omnia & ſingula, quæ ad celebrandum & concludendum ipſum ſacrum concilium, & quæ in eodem proponentur & tractabuntur, necnon ad dictæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ & membrorum eius vnionē, Chriſtianæq; religionis augmentum, atque ad ſanctiſſimam & à nobis deſideratam in eius Chriſtianæ religiōis, & Catholicæ fidei hoſtes expeditionem, & quæ ad obedientiā conſuetam præſtandam fuerint neceſſaria ſeu opportuna, etiā ſi talia forent, quæ mandatum exigerent magìs ſpeciale, quàm præſentibus eſt inſertum: & quæ ipſimet faceremus, ſeu facere poſſemus, ſi præſentes adeſſemus. Promittentes nos ratum, gratum, validum atq; firmum habituros, quicquid in prædictis & quolibet eorum, per dictos noſtros oratores actum & geſtū fuerit. In quorum fidem & teſtimonium præſentes ſcribi, & ſigillo noſtro ſigillari fecimus. Datum Poznaniæ decima menſis Aprilis, anno Domini 1513.

Sigiſmundus
rex ſcripſit.

Quo perlecto, Reuerendus pater dominus Marinus Caracciolus præſentauit mandatum illuſtriſſimi domini Maximiliani ducis Mediolaneñ. Et idem Phedra legit in ambone tenoris infraſcripti, videlicet:

MANDATVM DVCIS
Mediolani.

*Oſteroch

Maximilianus Maria Sfortia, Vicecomes, dux Mediolani &c. Papiæ princeps, Angleriæ comes, ac Genuæ & Cremonæ dominus. Nemini dubiū ſit, quòd ſacroſancta vniuerſalis ſynodus, in Deo optimo maximo congregata, vniuerſo Chriſtiano orbi & gregi Dominico, ac etiam Catholicis principibus, eſt admodùm proficua & ſalutaris. Nam circa Chriſtianæ religiōis indiuiſibilem vnitatem, pacem, & tranquillitatem verſatur, pro vniuerſali morum in capite & in membris eccleſiæ reformatiōe, ac Chriſtianæ fidei augmento, & vt vitia extirpentur, corrigantur exceſſus, & virtutes ſolidè inſerantur. Tendit etiam ad regum & principum inuicèm diſſidentium pacificationem & concordiam. Anno ſuperiore fe. re. Iulius ſecundus Lateraneñ cōcilium inſtituit, & reformandæ eccleſiæ initium tulit, & normam afferre cœpit, extirpando errores, qui ſurgere in Chriſtianis populis velle videbantur. Dehinc vt Piſanum conciliabulum tolleret, & eius pernicioſiſſimi ſchiſmatis extirparet authores, ipſos & p̄cipuos eorum fautores Italia expulit. Quibus expulſis, mihi in primis aditus patuit ad recuperandum paternum & hæreditarium ſtatū Mediolaneñ, Iulio ſecūdo ex humanis ſublato, qui tantorum operum author eſſe cœperat, illi ſucceſſor creatus eſt, in quo nec ſapientia maior, nec animi bonitas firmior ad peragendum, quæ inchoata fuerāt, deſiderari poſſet. Nup igitur certior factus ſum, ſanctiſſimum ac beatiſſimum dominum noſtrum, Dominum Leonem diuina prouidētia decimum, Pontificem maximum in Lateranenſi concilio ſextā ſeſſionē celebraſſe, & principes ac populos omnes monuiſſe, & ſtatuiſſe, q̄ finiendo concilio ſuperſunt, & pacando Chriſtiano orbi neceſſaria videñ, peragere velle. Res profectò admodùm ſalubris, & quæ nullis vnquàm laudibus ſatis efferri poſſet. Hæc autem cùm ab omnibus ſint magnifacienda, minimè à me ſine graui nota negligi poſſent. Neq; enim vnq̄ ex aīo excidet, occupato parētis mei ſtatu, idipſum ꝗ patria procul vixi, ſereniſſimi Cæſaris beneficio *rectū me vixiſſe, & niſi inter cęteros beatiſſimi Iulij ſecūdi arma Gallū hoſtē pepuliſſent, fruſtrà à me per hæc tempora parētis mei Principatus deſiderari potuiſſet. Collibens igitur atq; omi ſtudio ad Lateranenſe conciliū accedo. Cui niſi impius atq; ingratus eſſe velim, deeſſe nuſquā debeo. A ſancta noſtra matre eccleſia ſeparare me, iniqſſimū eſſet, p̄ſertim cùm ad idipſum, quod ſum, Apoſtolicæ ſedis & ſanctiſſimæ ligæ, Romaniq; Cæſaris bñficium eſſe agnoſcā ac fatear. Omib⁹ igitur meliori modo, via, iure, forma & cauſa, qb⁹ meliùs, validiùs & efficaciùs poſſum, eligo, creo, atq; cōſtituo Reuerēd. dñm Marinū Carazolū Apoſtolicū p̄tonotariū, conſiliarium & oratorem dilectū me-

*tectum

meum, verum & certum ac legitimum procuratorem, & mandatarium ac nũcium ſpecialem, vt nomine meo in hoc ſacro concilio, ac Chriſtiana religione & congregatione interſit, aſſiſtat, ſuffragetur, & in omnibus & ſingulis actis & proceſſibus ea agat, tractet, proponat & concludat, quæ pro ſanctæ Romanæ eccleſiæ reformatione, & pacandis Chriſtiani orbis turbationibus atq; incommodis agi, firmari, & concludi oportere cenſebitur. Polliceor autẽ in verbo veri Principis & cum iuramento, omnia & ſingula me firma & rata habiturũ, quæ per ipſum ad hoc publicum bonum procurata, dicta, acta, geſta aut promiſſa fuerint. In cuius rei fidem & teſtimonium præſentes fieri iuſſi, & non ſolùm ſigilli mei munimine, verùm manus meæ propriæ ſubſcriptione ſtabiliui. Datum Papiæ die nono Maij, 1513.

Maximilianus.

Quo etiam finito, Reuerendus dominus Alexander archidiaconus Mantuanus, dedit mandatum Illuſtriſſimi marchionis Mãtuæ, & dominus Thomas Phædra legit illud tenoris infraſcripti, videlicet:

MANDATVM MARCHIONIS Mantuæ.

FRANCISCVS marchio Mantuæ &c. S. R. E. Confalonerius. Sicuti contingit nobis diuino beneficio Eccleſiæ ſanctę Dei ſacri corporis eſſe membrum haud ignobile, ſic nobis conuenire intelligimus, præfatæ Eccleſiæ ſemper inhærere, pro ea & cum ea extrema quæque pati, & more boni militis, glorioſum ipſius vexillum nuſquàm deſerere. Cùm igitur aliâs ſacrum Lateranenſe concilium indixerit ſanctæ me. Iulius papa II. dignitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus, & in primis à nobis ſemp adorãdus. Is nanq;, vt erat piẽtiſſimus, è tenebris & vmbra mortis gratuita redemptione nobis ereptis, ſalutem & dulciſſimam libertatẽ reſtituit: propter quod immortale meritum, opinamur Deum optimum maximum (precibus noſtris exauditis) retribuiſſe copioſam ſibi in cælis mercedem. Quod quidem concilium beatiſſimus dominus Leo Papa decimus, nuper diuinitùs ad apoſtolatus apicem euectus (quod nobis fauſtum felixq; futurũ re ipſa perſpeximus) cum maxima populi Chriſtiani frequentia proſequitur, Licèt ſuperioribus diebus ſpeciales oratores Illuſtr. D. Aloyſium Gõzagani marchiõem, & etiam conſanguineum noſtrũ chariſſimum, & D. Franciſcum Bonatum iuris vtriuſq; Doct. ciuem noſtrum dilectiſſimum ad eius beatitudinem venerandam adorandamq; miſerimus, vt in his etiã, quæ in poſterum occurrere poſſunt, ꝓ virili noſtra integerrimè facere ſatis valeamus, ſpecialem nuncium, procuratorem, & in omnibus & ſingulis, in ampliſſima & validiſſima forma, vices noſtras omnimodas gerentem, facere perſuademur. Harum propterea ſerie omni meliori modo eligimus, conſtituimus, creamus & deputamus noſtrum verum, certum, legitimum & indubitatũ procuratorem, & nuncium ſpecialem & generalem, ita quòd ſpecialitas generalitati non deroget, nec cõtrà: & omnimodas vices noſtras gerentem, Reuerendum in Chriſto archidiaconum Mantuañ, D. Alexandrũ Gablonetam iuris vtriuſq; doctorem, & oratorem noſtrum chariſſimum. Cuius fidem & nobis inſeruiẽdi voluntatem, multis annis probauimus, & cognouimus, ad (quantùm in nobis eſt) ſacrũ Lateranẽ concilium per ſe. me. ſanctiſſimũ Iulium papam rectè & ritè diuinitùs indictũ & conuocatum, in omnibus & per omnia, prout & quẽadmodùm eius beatitudo ſtatuit & ordinauit, laudandum, confirmandũ & venerandum, atq; debitis temporibus in omnibus actis proceſſibusq; eiuſdem ſacri Lateranẽ concilij comparendum, in ipſoq; debitam audiẽtiam præfato ſanctiſſimo D. N. Leoni, totiès quotiès fuerit opportunũ, præſtandum, & eundem dominum noſtrũ verum, vnicum, canonicum & indubitatum Põtificem Dñici gregis paſtorẽ eſſe, quẽ (& ſi mori oportuerit) nunq̃ negabimus, confitẽdum, recẽſendũ, & recognoſcẽdũ, in ipſoq; ſacro Lateranẽ concilio dicendum, proponendum, tractandum, firmandum, reuocandum, damnãdum, laudãdum, vouendumq;, & noſtro nomine omnia & quæcunq; celebrationi, continuationi & concluſiõi dicti ſacri Lateranẽ concilij, & quæ in eodem ꝓponentur, tractabuntur, decidentur, vnioniq; & indiuiduitati dictæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris noſtræ & membrorum, necnon morum vniuerſali reformatiõi, fideiq; augmento neceſſaria ſeu etiam opportuna, & ſine quibus ea commodè fieri, ſeu perfici nequirent, etiamſi ſpeciale, ſingulare, & indiuiduum mandatum exigerent, & maiora eſſent expreſſa. Ita quòd ea omnia, quę nos ipſi, ſi præſentes eſſemus, omĩ validiori modo facere poſſemus, cum omnibus clauſulis, iuramentis & obligationibus neceſſarijs, & quibus efficaciùs fieri poteſt, valeat & ipſe validiſſimè celebrare, & noſtro nomine perficere, & ad conſilium ſapientis non ſolùm præſens noſtrum mandatum extendere, ſed in omnibus & ſingulis occurrentibus, maioribus etiam expreſſis, addere, & cum clauſulis & obligationibus, prout expedierit, confirmare: quoniam ſuper prædictis omĩbus & ſingulis, cum annexis, dependentibus, emergentibus, incidentibus & connexis, omni meliori modo & forma, quibus de iure efficaciùs fieri poteſt, præfato reuerendo domino Alexandro plenariè vices noſtras committimus, damus & conferimus, promittentes ratum, gratum, validum atq; firmum, omni in loco & tempore perpetuo habere, quicquid in prædictis & cir-

circa prædicta,& quodlibet eorum per præfatum dominum archidiaconum dictum, actum,procuratum, geſtúmve fuerit, & in nullo vnquàm contrà facere vel venire aliqua ratione vel cauſa.Renunciantes omnibus exceptionibus tam iuris q̄ facti, & om̄ia & ſingula bona noſtra tam præſentia quàm futura, cum præmiſſorum omnium & ſingulorum obſeruantia obligantes. Datum Mantuæ,die 12. Iunij 1513.

Franciſcus marchio Mantuæ manu propria.

Statius Gadius Secretarius mandato ſuo ſubſcripſit.

¶Quo finito, Reuerend. Laurentius de Medizeldri,orator Illuſtriſſ.dñorum Staniſlai & Ioannis ducum Mazouiæ, dedit mandatum:& idem Phædra legit illud tenoris infraſcripti, videlicet:

MANDATVM DVCVM MAZOVIAE.

STaniſlaus & Ioannes Dei gratia duces Mazouiæ,Ruſſiæq; &c. Significamus p̄ p̄ſentes noſtras literas vniuerſis, quibus expedit,quia venerabilem dominū Laurentiū de Medizeldri cathedralis Vilneñ p̄poſitū, & parochialis in Vitepſtro archipresbyterū eccleſiarum, ſecretarium regium, oratorem nuncium & procuratorem ſpecialem, ad ſacrum generale concilium Lateranenſe, per modernum S.D.N.Iulium diuina prouidētia Papam ſecundum, cum ſacro Reuerendiſſ.D.Card.collegio inſtitutum, & ad Kalendas Nouembris tranſlatum, de mente noſtra benè & plenè informatum, iuſſis eiuſdē S.D.N.morem gerentes,deputauimus,deſignauimus,miſimus & conſtituimus, deputamusq;,deſignamus,mittimus & conſtituimus, dantes & concedentes eidem plenam & omnimodam facultatem nomine noſtro in eodem concilio ſuper ſtatu religiōis Chriſtianæ, ac ſanctæ Rom. vniuerſalisq; Eccleſiæ rebus:etiam ducatus noſtri, conſulendi, agendi,differendi & concludendi, volentes ea omnia,q̄ idem nomine noſtro egerit in eodem ſacro conuentu, rata, grata atq; firma habere,etiam ſi talia forent,quæ mandatum exigerent magis ſpeciale. In cuius rei teſtimonium,ſigillum noſtrum præſentibus ſubappēdi iuſſimus. Datum in ciuitate noſtra *Eziechonouu, vigeſima Februarij anno domini 1513.

Quo finito,idem dñs Thomas Phædra legit quandā ſchedulā ſubſcriptam per dominum Bernardinū de Caruaial, & F.de S.Seuerino,olim ſanctæ Rom.Eccleſię Cardinales,ſuper materia abiurationis ſchiſmatis, & vnionis eccleſiæ,cum conuenientibus verbis & humili erroris confeſſiōe,& veniæ petitione,tenoris infraſcripti,videlicet:

¶Tenor hui' ſchedulæ nō eſt inſertus,q̄a cùm eſſet in manu dicti Thomæ ſecretarij,q̄ poſtmodū defunct' eſt, nunq̄ potuit repiri.

Qui dñi Bernardinus Caruaial & F.de S. Seuerino, poſtmodùm per S.D.N. ſeruatis ſolennitatibus conſuetis,paucis diebus elapſis,in palatio Apoſtolico priſtinæ dignitati in conſiſtorio ſecreto ſoléniter poſt ſchiſmatis abiurationem reſtituti fuerunt, cùm veniſſent priùs per aulas palatij Apoſtolici, vbi magna multitudo conuenerat, táquàm priuati clerici & non Cardinales,habitu clericorum ſecularium induti, ſimpliciter coloris violati,& bireto eiuſdem coloris: ante pedes ſanctitatis ſuæ coram ſacro ſenatu genuflexi, & ſchiſma in ſolenni forma, intelligibili voce iuxta tenorem certæ ſchedulæ, quam in manibus tenebant,factæ:& realiter abiuraſſent, & veniam humiliter erratorum petiſſent,prioribus veſtibus exuti, habitum cum bireto rubeo Cardinalium conſueto induti per magiſtrum cæremoniarum,& ad oſculum pedum & oris per S.ſuam admiſſi, & capello rubeo accepto de manu S. ſuæ, & ad oſculum aliorum Cardinalium recepti, & de ſpeciali gratia ad priorem locum reſtituti fuiſſent, iuxta morem p̄deceſſorū ſuorum ſeruari ſolitum in ſimilibus, prout latiùs in actis publicis in Can. Apoſtolica, & apud Secretarios domeſticos Pontificis & concilij,latiùs continetur.Deinde lecta ſchedula p̄dicta,excluſisq; ceteris de more, non habentibus voces diffinitiuas in concilio: clauſoque oſtio concilij, exceptis oratoribus, & baronibus qui remanſerunt, prælatisq; omnibus, poſt ſanctiſſimū in ſuis ſubſellijs cum mitris & veſtibus ſacris conſedētibus de more.

Demum reuerēdus pater dominus Pompeius de Columna, Epiſcopus Reatiñ aſſcēdit ambonem, & legit quandam ſchedulam tenoris infraſcripti de mandato ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, alta & intelligibili voce,videlicet:

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbante concilio. Meditatio cordis noſtri aſſidua *ſacri Lateraũ Concilij vigilans & intendens,ad ea potiſſimùm vertitur, per q̄ prædeceſſores noſtros Romañ Pontifices p̄ tuitione eccleſiaſticæ libertatis, deformatorumq; præſertim in officijs Apoſtolicæ ſedis reformatione,ac Chriſtifidelium pace & tranqllitate, prouidè ſtatui & ordinari incepta, per noſtræ prouiſionis miniſterium, debitum & ſalubrem ſortiantur effectum. Dudum felicis recordationis Iulius Papa ſecundus p̄deceſſor noſter, negociū & diſcuſſiōem declaratiōis, nullitatis & abrogationis aſſertæ ſanctionis pragmaticæ in partib' Gallicanis contra libertatē p̄ſatam in dictæ ſedis vilipendiū,abuſu Gallicorū p̄latorum & nobiliū,& aliorum laicorum eis fauentiū introductæ, venerabilium fratrū noſtrorū, tunc ſuorum,ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium,& aliorum prælatorum congregatiōibus, relationemq; diſcuſſorū ſibi & cōcilio

for. *ſacro Lateranēſi concilio

cilio præfato faciendam, dicto concilio approbante commiſit, Gallicoſque prælatos, capitula eccleſiarum & monaſteriorum, parlamenta & laicos illis fauentes, & dicta ſanctione abutentes, omneſq; alios & ſingulos in præmiſſis ſua communiter vel diuiſim intereſſe putantes, moneri & citari infra certũ competentem terminum præfigendum, ad comparendum coram prædeceſſore & concilio præfatis, cauſaſque dicendum, quare ſanctio præfata, illiusque corruptela & abuſio, in concernentibus authoritatem dictæ eccleſiæ ſacrorum canonum & libertatis p̄ſatæ violationem, nulla & inualida declarari et abrogari nõ deberet, ſtatuit & ordinauit, necnon literas ſuas, per quas Romanæ curię officiales, & illorum exactiones generaliter reformauerat, per nonnullos deputatos & deputandos, particulariter declarari, & declarationes ipſas ſibi in eodem concilio referri præcepit, prout in literis ſeu ſchedulis dicti Iulij prædeceſſoris deſupèr confectis pleniùs continetur. Cùm autem dicto Iulio prædeceſſore in humanis agente, diuerſis impedimentis cauſantibus, citatio exequi & reproduci, ac negocium abrogationis diſcuti, ac reformatio huiuſmodi particulariter, vt intentionis ipſius Iulij prædeceſſoris fuerat, fieri non potuerint, ſed ipſo Iulio prædeceſſore rebus humanis exẽpto, citatio ipſa legitimè exequuta, in proxima præcedenti ſeſſiõe per procuratorem fiſcalem noſtrum reproducta, ipſorumq; citatorum nõ comparentium contumacia accuſata, & ad vlteriora procedi petitum fuerit, nos, licèt totis animi deſiderijs nil magis affectãtes, quàm præmiſſas & alias cauſas vtiles & neceſſarias, propter quas dictum concilium indictum extitit, ad debitum finem perducere: tamen, vt maturè & humaniter procederetur, petitioni præfatæ reſponſionem non dedimus, nuncque etiam cum præfato concilio intelligentes, per citatos & monitos huiuſmodi diuerſa impedimenta allegari, quare in termino eis præfixo comparére, defenſioneſq; eorum allegare, & de eorum iure docere nõ potuerunt, vt omnis iuſtæ excuſationis & querelæ materia eis auferatur, iam libero ſaluoconductu ipſis, & alijs ad concilium huiuſmodi venire volentibus, in dicta proxima præcedenti ſeſſione conceſſo, Cardinalium aliorumque prælatorum, qui p̄miſſa & alias conciliares materias audiant, diſcutiant, auditaq; & diſcuſſa in eodem concilio referãt, particulari deputatiõe per nos facta, etiam vt maiorem noſtram & concilij pręfati erga eos benignitatem ſentiant, eodem ſacro concilio approbante, terminum citationis & monitionis huiuſmodi præfixum, vſque ad primam ſeſſionem poſt Kalendas Nouemb. proximè venturi tenẽdam prorogauimus: ipſumq; terminum illis non currere, niſi poſt primam ſeſſionem prædictã tenendam, nec in aliquo præiudicare decernimus. Et inſupèr cùm vltra Cardinales iam deputatos, nonnullos prælatos per dictum concilium electos, additis aliquibus ex legitimis cauſis, qui reformationi prædictæ generali intendere debeant, deputauerimus, ſitq; noſtra firma intentio & diſpoſitio, vniuerſalem reformationem, tanquam vtilem & neceſſariam ad dominici agri purgationẽ & culturam, omnino proſequi & perficere, domino diſponente: ſed quia graues querelæ indiès contra officialium Romanæ curiæ abuſum & extorſiones, ad nos deferũtur ex diuerſis orbis partibus, dictaq; reformatio iam cœpta tempore fe. re. Iulij ſecundi prædicti prædeceſſoris noſtri fuerit, ſacro approbante concilio: ideo ad hoc, vt illa citiùs terminetur, & ea abſoluta, ad alias reformationis partes deueniri poſſit, & querelę prędictæ tollantur, quòd Cardinales & prælati per ipſam reformationem deputati, auditis priùs & intellectis officialibus præfatis, eorumque iuribus examinatis, reformatiõem prædictam iuxta tenorem literarum dicti Iulij prædeceſſoris deſupèr editarum, & cõcilij præfati in tertia ſiue quarta ſeſſiõe determinationem, ac iuxta primæuas officiorum inſtitutiones ſeu antiquas conſuetudines, vſque ad tempora piæ memoriæ Sixti quarti etiam prædeceſſoris noſtri obſeruatas, vel alias, prout eis videbitur, facere, formaſque & modos, quos officiales ipſi in exigendis taxis, emolumentis regalibus, & prouentibus quibuſcunq; ſeruare, & à quibus ſub pœnis in literis ipſius Iulij prædeceſſoris deſupèr contẽtis abſtinere teneantur, particulariter & diſtinctè declarare, & decídere, ac reformationem & deciſionem per eos faciendas, in proxima futura vel alijs ſeſſionibus, quibus commodè id fieri poterit, referre debeant, vt per dictum ſacrum Concilium & nos approbari, & debitæ executioni demãdari valeant, & inuiolabiliter obſeruentur, eodem ſacro concilio approbante, ſtatuim⁹ & ordinauimus. Cæterùm, quia tam ex debito iniuncti nobis deſupèr Apoſtolicæ ſeruitutis officij, q̃ vt imminenti & notorio infidelium periculo, ac effuſioni Chriſtiani ſanguinis, qui exigentibus noſtris culpis frequenter indiès effunditur, occurratur, & diſſenſiones, quæ inter Chriſtianos Principes vigent, tollãtur, cogimur inter reges & principes Chriſtianos totis viribus pacem quærere, cuius componẽdæ vna ex principalioribus congregationibus concilij præfati cauſa extitit, vt ipſa ſequatur, & inuiolata perduret, & debitæ executiõi demandetur, præſertim his temporibus, quib⁹ potentia infidelium & inimicorũ fidei creuiſſe dicitur, concilio p̄fato approbãte, ad reges, principes, & potentatus præfatos, legatos & nuncios pacis, vigiles, doctrina, experientia & probitate inſignes, pro tractanda

ctanda & componenda vniuerſali pace mittere diſpoſuimus & decreuimus, vtque arma deponant, Domino auxiliante, quantùm in nobis eſt, pro viribus laborare & opari, Regumq; & Principum & poteſtatuum huiuſmodi oratores, in ipſo cócilio præſentes, pro Apoſtolicæ ſedis reuerentia fideliumq; vnione requirimus, vt regibus, Principibus, & potentatibus ſuis reſpectiuè hæc ſignificét, eoſque noſtro nomine hortentur, ad ipſos legatos Apoſtolicos benignè & honorificè tractandum & audiendum, votiſque noſtris tam iuſtis & pijs per eos illis exponendis ſatisfaciendum, quod eos facturos credimus, vt quantocitiùs fieri poterit, & abſque legitima excuſatione per nos mittendi, legationis munus eis impoſitum ſpontè ſuſcipere, & ſuſceptum viriliter adimplere poſſint, ac
Iaco.1. patre luminum, à quo omne datum optimū eſt, fauéte, pax ipſa tractari & componi, eaq; compoſita, ſancta & neceſſaria contra infidelium rabiem, Chriſtianum ſanguinem ſitientium, expeditio fieri valeat, & pro totius Chriſtianitatis ſecuritate & quiete feliciter terminari. Poſtremò, quia iam temporis diſpoſitione calores æſtiui inſtant, prælatorum valetudini, & ad concilium præfatū venire volentium commoditati conſulétes, alijsque iuſtis & rationabilibus cauſis moti, octauam ſeſſionem ſextodecimo Kalendas Decembris proximè futuri, præfato ſacro concilio approbante, indicimus faciendam, prælatisq; omnibus & ſingulis, & alijs in eodem concilio exiſtentibus, à curia præfata recedendi, & vbi eis placuerit, ad eorum libitum commorandi, ita tamen, quòd niſi dicta die ſextodecimo Kalēdas Decembris, ceſſante impedimento legitimo, præſentes fuerint, in literis indictionis ipſius concilij, & canonicis ſanctionibus contra non accedentes ad Concilia contentas pœnas incurrant, præfato ſacro concilio approbante, licentiam & facultatem cócedimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ prorogationis, aſſignationis, deputationis, confirmationis, commiſſionis, cótinuationis, reformationis, deliberationis, monitionis, voluntatis & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ in publica ſeſſióe in ſacroſancta Lateranenſi baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dominicę 1513. quintodecimo Kal. Iulij. Pontificatus noſtri anno 1.

Ia. Sadoletus.
Ia. Queſtemberg.

Qua perlecta, idem epiſcopus petijt à patribus, an placerent eis contenta in ſchedula. Et omnes reſponderunt placere contentu in ſchedula, excepto reuerendo patre domino Hieremia Archiepiſcopo Tranenſi, qui dixit, non placere dilationem quo ad reformationem, nec etiam quo ad pacem & reuocationem pragmaticæ. Et etiam dixit, quod cum tractatu reuocationis deberet tractari de prouiſione facienda ſuper cauſis conteñtis in reuocatione. Et hæc fuerunt pro ſeptima ſeſſione. Et fuit indicta octaua ſeſſio decimo Kalendas Decembris. Super quibus omnibus & ſingulis dominus Marius de Peruſchis procurator concilij, petijt inſtrumentum & inſtrumenta.

Deinde anno à natiuitate Domini 1513. indictióe prima, die verò decimaſexta menſis Decemb. Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia Papæ decimi, anno primo, diſcretus vir Bellauilla eiuſdem ſanctiſſimi domini noſtri curſor, in valuis baſilicæ Principis Apoſtolorum, & ſancti Ioānis Lateraneñ, ac Cancellariæ Apoſtolicæ, publicauit literas ſiue ſchedulam prorogationis octauæ ſeſſionis, cuius tenor talis eſt:

LEO epiſcopus ſeruus ſeruorum DEI, octauam ſeſſionem ſacri, celeberrimiq; Lateraň Concilij, in qua terminum in ſeptima ſeſſione præcedente Gallicis prælatis, & eis fauentibus, ſuaque intereſſe putantibus citatis & monitis ad dicendū cauſam, quare ſanctio pragmatica, in concernentibus ſacrorum canonum & libertatis eccleſiaſticæ violationem, nulla & inualida declarari, & abrogari non deberet, præfixum, & quarum citationis & monitionis exequutio reproducta, & ipſorum citatorum & monitorum contumacia accuſata fuerat, eiſdem citatis & monitis non currere, niſi poſt primā ſeſſionem, nec in aliquo eis præiudicare decreuimus, ac declarationem & deciſionem reformationis officialium, & hæreſum extirpationem, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus & prælatis per nos commiſſas, referendas ſtatuimus & ordinauimus: necnon pro vniuerſali pace inter Chriſtianos Principes & potentatus componenda, ad eos legatos & nuncios mittere diſpoſuimus. Regumque, principum, & potentatuū huiuſmodi oratores in ipſo concilio tunc pręſentes, vt regibus, principibus, & potentatibus ſuis reſpectiuè id ſignificarent, eoſque noſtro nomine hortarentur, ad ipſos legatos Apoſtolicos benignè & honorificè tractandum & audiendum, votiſque noſtris tam iuſtis & pijs per eos illis exponendis ſatisfaciendum, ad 16 Kalend. Decemb. proximè præteriti faciendam per nos indictam, ex certis legitimis cauſis tunc expreſſis, ad diem Veneris poſt proximum feſtum ſanctæ Luciæ prorogamus, quæ erit 17. Kalend. Ianuarij, faciendam indiximus: terminumq; citatis & monitis præfatis (vt præfertur) præfixum, interim non currere, & in aliquo eis non præiudicare, niſi poſt octauam ſeſſionem

hem præfatã,decernim⁹ & declaramus. Cùm autem Cardinales & prælati congregationũ, quibus fidei & reformationis officialium, & pacis cauſæ huiuſmodi commiſſæ fuerunt,licèt omni ſtudio & diligẽtia circa illarum expeditionem elaborauerint,quia tamen reſolutiones per eos factæ, in debitam ſchedulã adhuc reduci non potuerunt,id infra triduũ factum eſſe,ac proxima dies Veneris,qua dicta octaua ſeſſio per nos indicta, teneri debeat,inſtare noſcatur: Nos igitur ex premiſſis & alijs cauſis ſuper hoc prouidere volentes,de venerabilium fratrum noſtrorum cõſilio & vnanimi cõſenſu,octauam ſeſſionem & diem Veneris huiuſmodi, ad diem Lunæ proximè futurum prorogamus, & octauam ſeſſionem ipſam dicta die Lunæ, quę erit 14. Kalend. Ianuarij,faciẽdam indicimus,terminumq; citatis & monitis pręfatis (vt pręfert) pręfixum,interim non currere, & in aliquo eis non pręiudicare,niſi poſt ipſam octauam ſeſſionem,decernimus & declaramus. Datũ Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1513. Idibus Decemb. Pontificatus noſtri anno primo. Placet.

Deinde die 17. eiuſdem menſis fuit congregatio in capella ſuperiori palatij Apoſtolici omnium trium cõgregationum, ſuper fide,pace & reformatione, in qua reuerendiſſimi domini Cardinales & p̃lati deputati legerũt ſchedulas tres ſuper fide,pace,& reformatione,quæ in octaua ſeſſione inſeruntur, & hoc poſt multas congregationes priùs factas ſuper huiuſmodi conſultatione.

Inuictiſſimo & Auguſto Principi Ferdinando Hiſpaniarum ſceptra tenenti,Aragonum,vtriuſq; Siciliæ ac Hieruſalem Regi Catholico,Balthaſar del Rio ſcholaſticus Myndonieñ, Apoſtolicę ſedis protonotarius, poſt debitam mancipij reuerentiam,felicitatem P.D.

ARiſtoteles philoſophãtium princeps, inuictiſſime Rex,Calliſthenem ſuum auditorem ad magnum Alexandrũ condiſcipulum mittens, monuiſſe fertur, vt cum eo, aut quàm rariſſimè,aut q̃ iucundiſſimè loqueretur,quo apud Regias aures vel ſilentio tutior,vel ſermone eſſet acceptior. Xenocrates quoq; philoſophus alter,qui nobis multa audire,pauca verò loqui licere, & eapropter duas nobis à natura aures,& os vnũ inſitum fuiſſe aiebat,quũ maledico quorundam ſermoni ſummo cum ſilentio intereſſet, interrogatus,cur ſolus linguã cohiberet: quia dixiſſe,me,inquit,aliquando pœnituit,tacuiſſe nunquam. Graue quidem alterius,pręceptum,alterius autem pręclara ſententia fuit. At ego,quũ à ſilentio iocunditatẽ,à iocunditate veritatem ſępiùs procul eſſe cõſpexerim,æſtimaui tutius mihi fore, amicũ habere Platonem: ſed ſalubrius,dominam & parentem veritatem colere: quia quanto magìs veritati preſto ſum,tanto minùs à rerum omnium opificis via & vita ſecedere videor. Quã ob rem,quum in dies & in horas fama crebuerit,atrociorem in præſentiarum hoſtem habere Chriſtianam religionem,quàm antehàc fuerimus experti, quem amicis & affinibus, conſanguineis & fratribus,proprio denique ſanguini nõ peperciſſe intelleximus. nam & binos ex fratre nepotes, & fratrẽ ipſum (nepotibus priùs ſtrangulatis,vt S.D.N. Leoni, & ſacroſancto Cardinalium ſenatui nudiuſtertiùs per fide dignas literas denunciatum eſt)nuperrimè occidiſſe non expauit, Vngariæ Regnum mox inuaſurus, cuius iam duo emporia,Regni pręcipua antemuralia, igne vaſtauit,quo illinc commodior ſit illi ad nos aditus.

De Selymo Turcarum Tyranno dicit.

Ego verò tanto repentè laceſſitus infelici nuncio, vtriuſque ſpreto philoſophi conſilio,licèt alios hac ipſa de re verba feciſſe,& parùm aut nihil ad tam ſanctum opus animos allexiſſe compererim, vt quemadmodùm duræ cautes aſſiduo lymphæ tenui delapſu perforantur,ita & inconcuſſæ audientiũ mentes (quibus quæ reipublicæ noſtrę conducunt,quandoque obaudire mos eſt) repetita toties viuida verborum vi penetrentur, accendantur,incitentur, efflagitatus à maximè venerando antiſtite D.Laurentio Puccio Florentino,fe.re.Iulij ſecundi Pont. Max. & in eius locum ſuffecti Leonis ſanctiſſimi à datandis,dictandisq; literis Apoſtolicis obſequentiſſimo mancipio,& veræ huius Romanæ curiæ pręfulgido ſidere, literatorum præſidio,& denique abſque adulationis labe,bonitatis integritatisq; cultore optimo, & de Maieſtate tua optimè merito: qui dum proximè exacto anno coram vigili paſtore Iulio præfato,de Dominica paſſione ac mortis noſtræ morte me concionantem audiret, de hac ipſa ſanctiſſima in Turcas expeditione orationem aliquando habere me coegit, non potui tandem in tanta rei neceſſitudine rerumque expectatione formidoloſus, non paruiſſe,ac parendo carptim nõ tetigiſſe nõnulla de te,deque alijs Chriſtianis Principibus, quibus Chriſtianæ reipublicæ tutandæ ampliandęque cura eſt. Inter quos quia eminentiſſimum ſidus ſemper fulſiſti,etiam ſi ad gloriæ tuæ ęmulorum perniciem, Maieſt. tuę aſſentari videar,dum vera loquor,loqui non pudet. Nec puduit pariter aperta voce mutire,& in media vrbis & orbis terrarum,ac vniuerſalis Eccleſiæ ſacroſancta area propalàm bonos extuliſſe,de fide catholica benè meritos commendaſſe,Chriſtiani nominis hoſtium domitores alijs prætuliſſe, reliquos verò ſibi tantùm natos principes, (vt aiebat diuinus ille Plato) ſilentio præterijſſe, clariſque tuis facinoribus intentos ad hanc ſanctiſſimam expeditionem maximè neceſſariam inuitaſſe & prouocaſſe. Accipe igitur Auguſtiſſ. Princeps ſubditi tibi addictiſſimi, homagijque tibi debiti lucubratiunculam hãc qua-

qualemcunque, quam coram tuo & aliorum Principum ſolio, te abſente, acſi præſentem fuerim intuitus, non intempeſtiuè habui. Et quia coram tanto conſeſſu ineptias meas veſanè fortaſſis prodere ſum auſus, nunc in lucem edere Maieſtati etiam tuæ eaſdem temerè, reuerenter tamen dicare non ſum veritus, ſciens in Chriſti negocio præſentaneo morem tibi geſſiſſe, & votiuè tibi fuiſſe obſequutum, dum non immeritò ab omnibus rectè ſentiẽtibus, Regum exemplar Chriſtianorum (vt es) & haberis & iudicaris, cuius propterea omnes Dei cauſam, teque cauſæ eiuſdem cauſidicum appellant, tutorem prędicant, & eccleſiaſticę colunt libertatis aſſertorem. Orationi igitur noſtræ, quando quid ocij aut curarum vacatio acciderit, Rex ſacratiſſime intẽde proſperè, procede & regna, non iſthic tãtùm, ſed in medio illo orbis terrarũ & Ioſaphat vmbilico, ibiq́;, vbi Chriſt⁹ mortem noſtram moriendo deſtruxit, vbi & vitam reſurgendo reparauit, quò ipſum rurſus ſupremum iudicem venturum ſperamus, pro acquirenda tua Hieruſalem, pro viſendo Caluariæ loco, pro colendo vitæ noſtræ ſepulcro, pro adorando (iam à Regibus fidei noſtræ primitijs adorato) præſepio, caſtrametare, & ſacratam precioſo ſanguine humum deiſeram tuis tentorijs fode. Extenſis autem in Hieroſolymitanis arcibus tuis aquilæferis, alteram altera Hieruſalem facilè conſequéris. Alteram, inquã, cuius nõ petra ſolidata, ſed lapis angularis eſt Chriſtus, qq́; in vna crucifix⁹ apparuit, in altera glorioſus manet in ſecula, comitaberis rex Regem gloriæ, conſtituet te ſupra multa longè maiora, qui in pauca te fidelem & Catholicum adinuenit. Et deniq́;, ne prolixiùs vagari videar, ꝙ ipſa rei ſeries expoſcit, tu, qui inter cæteros ſacro chriſmate vnctos Reges ſolus Catholicus (vt non ab re) nuncuparis, fidei Catholicæ ac tuum nomen & ditionem, dum datur occaſio, vt ſolitus es, extende, ampla, dilata, ne (quod Deus auertat) quando diutiùs oppreſſis Chriſtianis ſuppetias feram⁹, ſuppetijs p̃ſertim nobis opus ſit, vicino iam hoſte acerrimo p̃territis. Vale, Regum optime, diuq́; viue Regnorum amœnitate feliciſſimus. Romæ ex ædibus Reuerẽd. D. mei Card. Arboreñ, vndecimo Kalend. Iulij, anno Chriſtianæ ſalutis 1513. Põtif. domini noſtri Leonis Papæ decimi anno primo,

NIHIL IMPOSSIBILE ERIT vobis.

Matt.17.e MATTHAEI XVII.

ASſcenſurus ad ſuperos vndè venerat, ſeruator noſter Ieſus, beatiſſime Pontifex, miſſurus pariter athletis ſuis paraclitũ Spiritum, quo totius orbis accolas aggredi, inuadere & expugnare non formidarent: Si habueritis, inquit, fidem, ſicut granũ ſinapis, (Ibidèm.) diceretis monti huic, Tranſi hinc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis. Cui⁹ firma veræ fidei inſtitutoris pollicitatione confiſus, tantorum patrum, qui hoc ipſo in loco ante me verba fecerunt, quorum ego corrigiam calceamenti nedum ſoluere, verùm deoſculari videar minùs dignus, authoritatem, doctrinam, grauitatem, prægrandes bonarum artium & eloquentiæ torrentes admiratus, nihil de hac omnium celeberrima per glorioſæ memoriæ Iulium ſecundum indicta, nihil de alijs, per alios S. tuæ prædeceſſores celebratis ſynodis, (quum tot & tanta, tamque luculenter & copioſè dicta ſint) differẽdum putaui, niſi vt iam tandem vberrimum aliquem fructum, tanti ouium Chriſti ſatagentiſſimi paſtoris, tantarumque ouium fœcundus conſeſſus, ex hoc ſacro Dei ouili, fœcundet, pullulet, pariat, & contra immaniſſimos fidei noſtræ hoſtes, contra Chriſtiani ſanguinis ſitibundas feras, contra patrimoniũ Chriſti tyrannicè occupantes, arma lucis induti, Chriſtianorum arma conuertamus. Et licèt Modruſienſis præſul in proximè habita ſeſſione, & Lucenſium primò, Florentiñ deinde reipublicæ, poſtremò ſereniſſimi Polonię Regis oratores inſignes in reuerentia tibi & Regis ſui & gentilium tuorum nomine exhibito, de huiuſmodi bello ſuſcipiendo multa ſapientiſſimè diſſeruerint, quia tamen pauci tanta complecti nequiuerunt, quin plura alijs recenſenda reliquerint, vt eo libentiùs communi Chriſtianorum iacturæ conſulatur, quo inſtantiùs periculum formidãdum eſt: vtque ea omnia (& ſi pluriès repetita) balbus ego & hebes, ac ab om̃i dicẽdi genere immunis, paucis abſoluam, voſque deſidioſi & ſegnes, iamiam expergiſcentes, non ingrata audire, & audita exequi poſſitis, Gabrielis prece ſolita Deiparæ noſtræ præſidium imploremus: Aue Maria.

NIHIL IMPOSSIBILE erit vobis. Matth.17.e

VErberabat iam tertiò cui inſidebat, aſinam Balaã, (Nu.22.d) beatiſſime Chriſtiani gregis animarum protomedice: quia quò vellet herus, nollet aſina, obuij Angeli expaueſcẽs gladium, iter facere. Aperuit Dominus os aſinæ conquerentis, & contra nutum Dei verberantis Balaæ oculos diuino fulgore luſtrauit, vt quod humano capite erat delicturus in Deum, aſellę verbis à labris Angeli iuſſa capeſſeret, iubentem adoraret, eiuſque nutui parẽret. Quid mirum ergo? Quid quì dudũ antè locutus eſt in igne, in rubo, & nunc in (Exodi 3.a b) aſina, loquatur in me Deus? & ab eo quem rectum reris tramitem, tibi deuiare conſulat, (Pſal.50.) labia mea aperiens, & os meum annunciabit laudem ſuam? Reris profectò (ni fallor) verũ iter proficiſci, ſi iam reſtituto & aucto B. Petri patrimonio, pacato aliquãto Italię tumultu, cõpoſitis demum Chriſtianorũ Principũ nõnullis ſimultatibus, darẽtur Turcarum rabiem exinde frenatum iri. Sed vbi periculũ maius intẽditur, vt aiebat in ſacro Lugduneñ concilio

concilio prædeceſſor tuus Gregorius (vt tu) decimus, ibi proculdubiò pleniùs eſſe conſulendum cenſeo. Inſtat Turcarum gladius faucibus noſtris, & nos eius acumini colla ſubmittimus: obrepit littora, & ad auratos receſſus illecebris educati, cóprimimur. Depopulatur oppida, vaſtat agros, graſſatur in compitis, & nos ſegnitie marceſcimus. A proprijs laribus euellimur, retrudimur ad hos, qui extant, ſacros penates. Illi igne, ferro, tormentis in vniuerſam vndequaq; Chriſtianam rempublicam: nos in nos ipſos ſæuientes, illis ad noſtrum interitum opitulamur. Nos vt parua tueamur, amittimus magna. Illi, vt maiora ſibi poſterisq; ſuis relinquãt hereditatis monuméta, grandia quæq; ſua (ne diſcordia dilabantur) floccifaciunt & paruipendunt. Ita vt ſi inuictiſſimus ille Ferdinandus, Hiſpaniarum ſceptra feliciter tenens, vitæ vmbratilis amator extitiſſet, tãtum Granatæ regnum, & quaſi totam illam Bæthicam prouinciam, in occiduo noſtro octingentis fermè annis à Mauritanis occupatam, in veri Dei cultum ac ditionem ſuam venire minimè coegiſſet: vt quod in Oriente aliorum Principum inertia, orthodoxæ ditioni per infideles abtruncatũ eſt, idipſum catholicus Princeps Catholicæ fidei & ſibi ipſi in Occidente reſtitueret. Reminiſcens diuini verbi, ſi contra fidei hoſtes fide & armis dimicandum erat, nihil formidandum, nihil impoſſibile futurum auſpicabatur. Si his igitur armis cótra inermes dimicandũ nobis eſt, & nihil impoſſibile erit nobis: aggrediamur nobis debitã prouinciam, amplectamur omnium ſanctiſſimã expeditionem, irruamus in perterritos hoſtes, iam ſectæ ſuæ (ſecúdum eorum Prophetiam) finem pertimeſcentes, quæ ſexcentis circiter annis poſt ſalutiferũ virginis partum incepiſſe, & ſecundum aſtrorum peritos, breui finienda eſſe perhibetur, in tali aſſerentes ſigno initium habuiſſe, vt diu durare poſſe impoſſibile ſit, aut ſupra naturam magis, ſeu ob peccatorum noſtrorum demerita. Quod ab Aliono to regis Armeniæ fratre facilè comprobatur, dum in Orientali ſcribens hiſtoria, eſſe apud Mahumetanos hoſtes indubiã prophetiam, cuius prætextu ad annum milleſimum quingenteſimum à Chriſti ortu, duraturam eorũ ſectam, pro comperto aſſeuerat. In iſto obiter cétum annorum curriculo, quorum iam tertium cum decimo ſupputamus, deleri radicitùs tantam ſuperſtitionem, ſi non negligimus, ſi ocio nó torpemus, aut negocio nó diſſidemus, ambigendum non eſt. Lex enim & prophetę eorum vſque ad Ioãnem * Medicum, qui infecta terrarum orbis membra abſcindet, diruet, & vt leo rugiens deuorabit. quæ omnia licèt aliter ſe haberent, quàm futura prænunciamus, vrget tamen neceſſitas, impellit ratio, cogit & hortatur nos ipſa noſtra iam imminuta reſpublica. Nam ante Euboeæ & Aulonis incédium, dum ſenatus Venetus nobis arx Chriſtiana & propugnaculum extitit, mare illud piratis omnibus & graſſatoribus vacuum audiuimus. Redactis tamen in miſeram Turcarum ſeruitutem Euboea & Aulone, liber eis ad nos patet aditus. Nouit, quæ loquor, ſignifera illa immortalis memoriæ Iulij ſecundi cataphratta quadriremis, ab hoſtibus haud dudum prope Corſicam expilata & direpta. Expertæ ſunt, nec multo pòſt, tres aliæ Catholici regis validiſſimæ triremes, & introcluſi Chriſtiani, ſui nominis hoſtium efferatam ſæuitiem. Quarum vexillis (proh dolor) velut piſces hami eſca, cæteros maria ſulcantes Chriſticolas (ni Deus auertat) deglutient, diſcerpent, deuorabunt. Senſit quæ recolo, fe. re. Sixtus quartus, qui tunc * Fernando Parthenopeo regi, ſacri collegij & ſubditorum eccleſiæ communi pecunia adiutus, maximo terreſtri exercitu contracto, inſtructa cum Apoſtolico legato munitiſſima claſſe, ſuppetias miſit. Quia traiecto ex Aulone Hadriatico ſinu, & expoſitis in Apuliam haud exiguis militum copijs, tanto impetu * Idruntem eius regionis metropolim oppugnare adortus eſt quidam Mahumeti Ottomani dux impiger, vt paucis paulo poſt diebus tranſactis, nemine interim ante ſuppetias Sixti ſuccurrente, illam vi ceperit, omnique crudelitatis genere in ea ſit debacchatus, & Archiepiſcopo Pontificalia paraméta induto, cum clero & ciuibus in eccleſia trucidato, ſacris omnibus profanatis, proſtitutis virginibꝰ, iunioribus cum pueris Byzantium in lugubrem captiuitatem tranſmiſſis, magnam vtrique Siciliæ iacturã, ſed maximum toti Chriſtiano orbi terrorem incuſſit. Nam ſi pręter ſuppetias ipſas eccleſiæ, diuinum auxilium tunc nobis pręſto nó fuiſſet, quo imperantis Mahumeti mors, & inter filios diſcordia interuenerat, actũ erat de his, quæ extãt, Europæ anguſtijs: quia formidandum nobis eſſet, quòd illud incendium latiùs fuerat diffundédum. Sed quos ſuo ipſius precioſo ſanguine mercatus eſt Chriſtus, noluit periclitantibus ſuę ſubuentionis penitùs deeſſe ſubſidium. Taceo quot idem Mahumetes, viuente nunc Turcarum tyranno lógè mitior & humanior, à noſtris manibus ſuo imperio, ſuo regno ſubdiderit. Nam præter Pontum, Bithyniam, Cappadociam, Paphlagoniam, Ciliciam, Pamphyliam, Lyciam, Cariam, Lydiam ac Phrygiam regna, prouincias, vrbes inſignes, totũ ferè Helleſpontum * aduſſit. Peram & Mithylenen Ianuenſium colonias diripuit, Peloponeſſum inuaſit, Ipſiſque Achaiæ, Acarnaniæ, Epiri, maioris Macedonię Chriſtianis populis non pepercit. Raxiam pariter & Seruiam prouincias, ac quicquid ab Adrianopoli Sauumque & Danubium amnes interiacet, ſuæ ditioni adſcripſit, & à noſtra abſtulit. Valachi capropter timore perculſi, pro maiori parte ad ipſum defecerunt. * Boſnam poſtmodùm, obre-

Nota de duratiõe regni Turcarum prophetiam

for. Medicem,

*Hydruntẽ

*Boznam

obrepens velut horrenda tempeſtas, cerbereis faucibus exhauſit vſqueadeò, vt ſenes & infantes, quorum ætati indulgendum: fœminas, quarum ſexui naturæ lege parcendum erat: cæterosque locorum incolas in plateis concatenatos, ceu boues euiſcerari, mactari, dilacerari canino rictu nefariè iuſſerit. Illinc Sinopem & Trapezundam, vetuſta noſtrorum monumenta maiorum, ſuæ feritati ſubegit. Ipſam denique Byzantium, Conſtantini vrbem Auguſtã ſub fide fœderis quieſcentem (ac ſi ab infidelibus fides, ab immaniſſimis pietas, à perfidis hoſtibus vita ſperanda eſſet) machinis & tormentis, extemplò & inopinatè oppreſſam vi cepit, eiusque vniuerſa plebe venundata, & in atrociſſimam ſeruitutem ſubacta, expugnauit, diripuit, aduſſit. Et vt nobilitatem omnem penitùs deleret, ac indigenę nobiles, Chriſti milites ingenui, ſub ficta libertatis ſpe fruſtrarentur, ſæuus ille canis eoſdem iam libertate donatos, repentè obtruncari præcepit.

NOSTRA, noſtra (inquam) hæc, non proauorum, tempeſtate accidiſſe cõperimus: & ſi iamiam per charitatis alumnũ, maximeq; reuerendiſſ. Vngariæ Card. quem interea & ſanctiſſimè quidem, pro te & ſacroſancta iſta ſede, omnium ſanctiſſimæ legationis officio fungi ſtatuis, imminẽs Turcarum Imperatoris procella non retunditur & propulſatur, vereor pater beatiſſime, vereor patres ampliſſimi, ne, dum abſenti hinc Vngarię & Polonię calamitati non conſulitur, noſtratum præſentaneã formidemus: immò (quod abſit) deploremus, lamentemur, patiamur. Sed quid in externis (vt ita dicam) enarrandis tẽpus contero? Noſti pater beatiſſime Coclearium oppidum Valentini littoris, Capritanũ caſtrum Arborenſis marchionatus, & alia vtriusq; Heſperiæ & inſularum maris noſtri maritima loca, quæ noſtri nominis hoſtes, circunuentores & piratæ, propalàm aſſiduè depopulantur. Penſita, oro, quanti te, quanti ſacroſanctam iſtam ſedem, quanti faciant cęteros Chriſtianæ reipublicæ primores inteſtinis bellis laborantes, qui noſtri vſque dominij pręcordia penetrare nõ expaueſcunt? Quorum contagioſam peſtem ſi per Africæ fines Ferdinandus noſter nõ compeſcuiſſet, irruiſſent enimuerò in nos, & ceu dudum fecerunt, huic ſacræ Lateranenſi baſilicæ, igne ſuppoſito tunc dilapſæ, nunc minimè pepercilſent. Nouerunt tamen eius potentiæ ſcintillam Melhila, Auranum, *Buſia, Tripolis ciuitates perpulchræ, Mazarquibir, & alij portus celeberrimi, quibus rex ipſe alter Hannibalis annulus, nobis verò noſtri & Romani ſanguinis vindex & vltor eſt. Ladiſlaum etiam Vngariæ regem ſereniſſimum, Chriſtianæ religionis athletam & ducem ſtrenuum (ne ſilentio pręteream us) ſuis tantùm Regni primatibus comitatum, innumeram ſępè hoſtium multitudinem aut profligaſſe, aut dum

*Buzia

noſtra ambire ſtudebãt, ſua propria reliquiſſe, tergaque & vitam noſtrorum manibus ſępiùs dediſſe, non dubitamus. Emmanuelem pariter Luſitanorum regem, fidei noſtrę ſidus præclarum, Orientis viſcera noſtris à Gadibus vſque ad Auroram & Gangem penetraſſe, fidei expertes vexillo crucis inſigniuiſſe, Paganas gentes domuiſſe, in ditionem noſtram venire coegiſſe, nemo noſtrûm ambigit. Sigiſmundum prętereà Poloniæ regem, aſſiduum & acerrimum infidelium domitorem, contra Tartaros & alios hoſtes conuicinos dimicantem, maximam reportaſſe victoriam, perennis memorię Iulio ſecundo, & ſacroſancto huic collegio, cuius tu præcipuus Archidiaconus & colẽdus collega tunc exiſtebas, denunciatum eſt. Quo in conflictu ſupra 40. hoſtium millia cæſa fuiſſe, pro comperto habemus. Et ſi (ô vtinàm) iam datum eſſet ſolam tantorum Principum manum, in veros hoſtes conuerti potuiſſe, crediderim profectò de te Leo Max. eorundem Regum impẽſa illud Prophetici pſalmi dictum, Dominabitur à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terrarum: Coram illo procident Aethiopes, & inimici eius terram lingent: Et adorabũt eum omnes reges, & omnes gẽtes ſeruient ei. Tu verò qui ſummi DEI geris vices in terris, quique Chriſti tunicam, ſciſſuræ iam proximam, inconſutilem (vt erat) pręſeruaſti, vniuerſalisque eccleſię Cardines & Principes (vt olim manus domini, apoſtolorum principem à fluctibus, ne mergeretur, erexit) tu quoq; in lachrymarũ fluctuoſa valle, ne diſſenſionis turbine obruerentur, erexiſti, euocaſti: ouesq; ipſas tuas, vocem tuam audientes, paſtoris boni veſtigia & verba ſequutus, ad te traxiſti: quandoquidem dudum ante oues exiſtens, prędicebas: Cùm exaltatus fuero, omnia traham mecum. Traxiſti, inquam, domine omnia ad te, quando, quæ aberant ab ouili oues, iam paſtor effectus attrahis, foues, amplexaris, vt villicationis tuæ rationem redditurus, Dei verba dicas Deo: Quos mihi dediſti, non perdidi ex eis quenquam. Attrahe pariter & conuoca religionis noſtræ ſeculares Principes: cõpone eorum ſimultates: largiantur te duce vnius ſaltem triennij ſanctiſſimas inducias Deo, quæ mediocri amico etiam non efflagitanti darentur, vt rixis tandem particularibus ſedatis, maius & validius copiarum corpus efficiamini: quia nullum robur tam firmum atque ſolidum, quod diuiſum non debilitetur, non cadat, non diſſipetur. Ignis, in ſtipites ſegregatus, extinguitur: domus in lapides diuiſa, corruit: nauis, in tabulas diſciſſa, demergitur: omne regnum in ſeipſum diuiſum, vt aiebat legiſlator noſter, deſolatur: Chriſtianis etiam principibus inter ſe diſſidentibus, prolabitur funditùs Chriſtiana religio. & denique nihil eſt, quod concordia non conſtet, cadat diſcordia. Pariat ergo cõcordes

Pſal. 71.

Matth. 14.

Iohan. 12.

Ioan. 18.

Luc. 11.

cordes animos concors fides,& concordib⁹ membris te ſanctiſſimum amplexātibus caput,expergiſcere in Dei ſubſidiū, obliuiſcere populum tuum,& domum patris tui. Excita Domine potentiam tuam,& veni. Succurre miſeris exploſis Chriſticolis, qui te ꝑſtolantur. Conſule renatæ labenti religioni, quia omnes amici eius ſpreuerunt eam,& nō eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis eius. Audi Dominum,qua te de cauſa in hunc terrarum orbem miſerit,& qua delendæ pręſertim Mahumeticæ ſectæ tempeſtate, oues ſuas tibi crediderit. Vt conſolarer (inquit) omnes lugentes Sion,& ponerem conſolationem lugentibus Sion. Tuo nempe gladio fretus, Cōuertam(ait)luctum eorum in gaudium, & conſolabor eos, & lætificabo à dolore.Hac propterea ipſi fide ſecuri, Cōuerte (clamitāt)luctum noſtrum in gaudium.nam viæ Sion lugent,quia non ſunt, qui veniant in eius leuamen,& ipſa oppreſſa eſt amaritudine. Tria enim hoc vno nondum exacto anno,vt hanc conſolationis ſpem iam breuì complendam,faciliùs crederemus& intueremur,operata eſt in te Dei omnipotentia maximi,diue Leo:mirabile,primum, tuam medijs ab hoſtibus libertatem, non hominum, ſed Dei manu donatam: Deſperatam,alterū, in proprios lares & patrię amplexus reductionem & receptionem:Reliquum,quod non ab re,nec niſi(vt ego ipſe vidi,vidi, inquam, immeritus:vidi,& qui vidit, teſtimoniū perhibuit, & ſcitis patres, quia verum eſt teſtimonium eius)verè diuina prouidentia factū cenſendum eſt,quòd te ſacerrimus iſte ſenatus,ex tot tantiſq; patribus, tibi ætate maioribus,meritis & vitæ integritate paribus, iuniorem in ſenem,fratrem & (vt ita dixerim) filium in patrem, collegam in dominum, in Petri ſucceſſorem, in ſummum ſacerdotem, in Chriſti vicarium elegerint, aſſumpſerint, adorauerint,vt hanc ſcilicet ſanctam prouinciam aſſumeres,aſſumptam proſequereris,& longo ſaltem temporis interuallo longæuus perficeres, perfectam pacares, & Chriſtiano dogmate inſtitueres: ac ceu leo rex quadrupedum,tu alter Leo,hominum non alter rex tantùm,ſed regum rex, & orbis terrarū monarcha effectus,alias oues quas habes, q̄ non ſunt de hoc ouili, ad tuum ouile reduceres, alliceres,reuocares. Accingere ergo gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime. nam & tu duos gladios habes, ſpiritalē ſcilicet & tēporalem.altero igitur euaginato,altero in vaginam repoſito,in hoſtes irrue,quia nihil impoſſibile erit tibi. Vinces profectò, quia vicit Leo.Aggredere certamen glorię, vbi qui legitimè certauerit, coronabitur. Diſſolue compedibus mācipatos, aſſere pedicis aſtrictos,aufer vinctis manicas, audi noſtrorum lugubres vlulatus, excogita miſerandos gemitus.Penſita lachrymarū & ſanguinis profundos torrentes,perpēde flebiles ſingultus.

Pſal.79. Thren.1.a Eſa.61.a Hier.31.c Thre.1.b Ioan. vlt. Pſalm.44. 2.Tim.2.a

Volue tecum animo, quot nefandas ſtrages, quot ſanguinolentas cædes, quot incendia, quot excidia Chriſtianorū, quot Dei noſtri tēpla incenſa,diruta,prophanata,& ceu proſtibula ſpurcata exiſtima. Miſerere noſtræ Chriſtianæ reip.hanc ſacrā ſynodū appellantis,vociferātiſq;, Miſeremini meî,miſeremini meì ſaltem vos amici mei. Fer illis opem, diſcerpe ergaſtula,vendica captiuos, manumitte concatenatos. Eccè te inuitat rex Propheta: Dirumpamus(ait)vincula eorum,& proijciamus à nobis iugum ipſorum: deduc eos ad tuum & domini iugum ſuaue:quia cadent(cadent enim)à latere tuo mille, & decē millia à dextris tuis.Et vnum interea excogita Pontificū feliciſſime: Si nunc atrociſſimæ Turcarū ſiti minimè obſimus, quo in ſtatu nos, quo in ambiguo poſteros noſtros, ad has Europę rimas cōpreſſos,ſumus relicturi. Et ſi nihil impoſſibile erit nobis,cōtra patrimoniū Chriſti occupātes, cōtra fidei noſtræ hoſtes,cōtra inimicos crucis, arma ſumam⁹. Ad quod etiam electionis vas nos hortatur, dicens:Perſequimini inimicos crucis,quorū finis interitus eſt. Si ergo interitus,audeam⁹ certa Pauli ſpōſione ſecuri. Tuq; beatiſſime pontifex, quē item ſacroſancta hæc ſynodus appellat,obteſtatur,& in Prophetę verbis ꝓclamat,Tu es qui reſtitues hæreditatem meā mihi:cuius ductu & auſpicio Chriſtiana religio reuiuiſcit,nitere,vt te duce,qui bonitate inſignis,ſapientia præcipuus,prouidētia circunſpectus,præpotēs armis,authoritate grauis,conſilio & rerum experiētia pollēs,Chriſtianæ reipub.prim⁹ & caput es, ſit vna fides, vnum baptiſma:deniq;,vt es vnus paſtor, ſit vnum ouile:vt hac orbis machina ſub illius, qui paſtor bonus eſt, bacillo, fide & ditione introducta, quam ipſe mercedem copioſam in cęlis,pro fidei noſtrę retributione ſpopōdit,eam ipſi operibus aſſequamur.

Dixi.

Iob 19.c Pſal.2. Pſal.90. Philip.3. d Pſal.15.

SESSIO OCTAVA.

IN nomine domini,Amen. Anno à natiuitate domini 1513.indictiōe prima, die verò Lunæ,decimanona mēſis Decēb. celebrata fuit octaua ſeſſio Concilij generalis in ſacroſancta baſilica Lateraneñ, ꝑſente & præſidente ſanctiſſimo domino noſtro LEONE Papa decimo. Et fuerunt pręſentes infraſcripti Reuerendiſſ. domini Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates,Generales ordinum,Oratores Principum & Illuſtriſſ. domini, ac in ſacra pagina,& vtraque cenſura doctores celeberrimi, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſ.dominus Raphael Oſtienſis.
Reuerendiſſ.D. Bernardinus Sabinenſis.
Reuerendiſſ.D. Dominicus Portuenſis.
Reuerendiſſ. D Franciſcus Tiburtinenſis.
Reuerendiſſ.D.Marcus Præneſtinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſ. dominus Franciſcus tituli ſanctorum Ioannis & Pauli, Surrentiñ.
Reuerendiſſ. Dominus Hadrianus tituli ſancti Chryſogoni.
Reuerendiſſ. Dominus Nicolaus tituli ſanctę Priſcę, de Fliſco.
Reuerendiſſ. D. Leonardus tituli ſanctæ Suſannæ, Agennenſis.
Reuerendiſſ. D. Carolus tituli S. Cæciliæ.
Reuerẽdiſſ. D. Chriſtophorus S. Praxedis.
Reuerendiſſ. D. Antonius tituli ſancti Vitalis, *Sipontiñ. *Papieñ
Reuerendiſſ. D. Petrus tituli ſancti Euſebij, Anconitañ.
Reuerendiſſ. D. Bandinellus tituli ſanctę Sabinæ, de Saulis.
Reuerendiſ. dominus Laurentius tituli ſanctorum quatuor Coronatorum.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiſſ. dominus Fredericus de ſancto Seuerino, ſancti Angeli.
Reuerendiſ. dominus Alexander ſancti Euſtachij, Farneſius.
Reuerendiſ. dominus Ludouicus ſanctę Mariæ in Coſmedin, de Aragonia.
Reuerendiſ. dominus Marcus ſanctæ Mariæ in Porticu, de Cornelijs.
Reuerẽdiſſ. D. Alphonſus ſancti Theodori.
Reuerẽdiſſ. D. Matthæus S. Angeli, Gurceñ.
Reuerendiſſ. D. Iulius S. Mariæ *de Nauicula. *in Dñica, de Medicis.
Reuerendiſſ. dominus Innocentius ſanctorũ Coſmæ & Damiani.

PATRIARCHAE, ET ASSISTENTES Papæ, & Oratores.

Reuerend. pater D. Bernardus epiſcopus Taruiſinus, & vrbis Gubernator.
Reuerẽd pater D. Claudius Maſſilieñ epiſcopus, Chriſtianiſſimi Francorũ regis Orator.
Reuerend. pater D. Ioannes Gnezneñ Archiepiſcopus, Orator regis Poloniæ.
Reuerẽd. pater D. Bertrãdus epiſcopus Adrieñ, & orator ducis Ferrariæ.
Reuerend. P. D. Dominicus epiſcop' Aqueñ, Marchionis Montisferrati Orator.
Reuerendus pater D. Cæſar Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Alphonſus Antiochenus.
Reuerẽd. p. D. Robertus Archiepiſ. Rhegiñ.
Reuerend. pater D. Ioãnes Vincẽtius Seneñ.
Reuerend. pater D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. pater D. Franciſcus Conſanenſis.
Reuerend. pater D. Pompeius Reatiñ.
Reuerend. pater D. Andreas Militenſis.
Reuerend. p. D. Ioãnes Franciſcus Taurineñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptiſta Caualiceñ.
Reuerend. pater D. Iulianus Vulterañ.
Reuerend. pater D. Dominicus Luceriñ.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. pater D. Iulius Corinthieñ.
Reuerend. pater D. Aldronãdinus Nicoſieñ.
Reuerend. pater D. Bernardus Spalateñ.
Reuerend. pater D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. pater D. Hieremias Traneñ.
*Adrieñ. Reuerend. pater D. Franciſcus Iadreñ.

Reuerend. pater D. Orlandus Auinioneñ.
Reuerend. P. D. Andreas *Monenbaſieñ. *Nobonaſieñ
Reuerend. pater D. Petrus Arboreñ.
Reuerend. pater D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Stephanus Gabriel Bareñ.

EPISCOPI.

Reuerend. P. D. Dionyſius Toloneñ.
Reuerend. pater D. Franciſcus Nanneteñ. *Nouarieñ *Nauarreñ
Reuerẽd. pater D. Lactantius *Suaneñ. *Suanneñ
Reuerend. pater D. Iacobus Fauentiñ.
Reuerẽd. pater D. Marinus *Ceneteñ. *Seniteñ
Reuerend. pater D. Octauianus Viterbieñ.
Reuerend. pater D. Iacobus Potentiñ.
Reuerend. pater D. Franciſcus Vincentiñ.
Reuerend. pater dominus Andreas Anſareñ. *Aſſoreñ
Reuerend. pater D. Ioannes Aquilanus.
Reuerend. p. D. Bartholomæus Iuſtinopol.
Reuerend. pater D. Albertus *Vilueñ. *Valueñ
Reuerend. pater D. Ioannes *Sibiniceñ. *Seboniceñ
Reuerend. P. D. *Hienotius Troianus. *Iannotius
Reuerend. pater D. Petrus *Narnieñ. *Marinieñ
Reuerend. pater D. Ioannes *Sarcinateñ. *Sarcineñ
Reuerend. pater D. Ioannes Tudeñ. *Saſſenateñ
Reuerend. pater D. Martinus Zarneñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Antonius Calineñ.
Reuerẽd. pater Dominus Hugo Rhegienſis.
Reuerend. pater D. Aloyſius *Iporienſis. *Parienſ
Reuerend pater D. Marinus *Minernienſis. *Menernieñ
Reuerend. pater D. Matthæus *Vmblaceñ. *vmbraticeñ
Reuerend. pater D. Nicolaus *Pergameñ. *Bergomeñ
Reuerend. pater D. Robertus *Ciuitenſis. *Ciuitateñ
Reuerend. pater D. Iacobus Marſicanus.
Reuerẽd. P. D. Chriſtophorus Cæſenateñ.
Reuerend. pater D. Theſeus Racanateñ.
Reuerend. pater D. Corradus *Oſtanenſis. *Aſtuneñ
Reuerend. pater D. Hieronymus *Ilcinenſis. *Inſuleñ
Reuerend. pater D. Michael Archenſis.
Reuerend. pater dominus Ioannes *Eliceñ. *Elneñ
Reuerend. pater D. Lambertus Venuſiñ.
Reuerend. pater D. Antonius Vrbinatenſis.
Reuerend. pater D. Andreas Lauſanenſis.
Reuerend. pater dominus Sixtus *Salutiarũ. *Sulcitanus in Sardinia
Reuerend. pater D. Marcus Senogallienſis.
Reuerend. pater D. Vincentius *Signius. *Signinus
Reuerend. P. D. Tranquillus *Seratinus. *Ferentinus
Reuerend. P. D. Baptiſta *Vmereñ. *Vincieñ
Reuerend. pater D. Petrus Paulus *Exiñ. *Veroneñ
Reuerend. pater D. Nicolaus *Corſulenſis. *Eſineñ *Torçellanus
Reuerend. pater D. Vgolinus Licienſis.
Reuerend. pater D. Hercules Vrbeuetanus.
Reuerend. pater D. Franciſcus Biſignianus.
Reuerẽd. pater Dominus Galeſius Belluneñ.
Reuerend. pater D. Zacharias *Terraquiẽſis. *Terracineñ
Reuerend. P. D. Ioãnes Antonius Angloneñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptiſta *Maraneñ. *Moraneñ
Reuerend. P. D. Alexander Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Gabriel *Caliceñ. *Calueñ
Reuerend. P. D. Vincentius Aſquilaceñ.
Reuerend. pater D. Iacobus Aquinatenſis.
Reuerend. pater D. Alexius Melfitanus.
Reuerend. pater dominus Ioſue Eſculanus.
Reuerendus pater dominus Ioãnes Dominicus Terdoneñ.

Reue-

Reuerend.P.D.Bonifaci⁹ Iporieñ, vel, Eporedieñ.
Reuerend.P.D.Petrus Caſtelli maris.
*Marcus *Vgentinus *Ogentin⁹ Reuerend.P.D.*Marius*Obientiñ.
Reuerend.P.D.Benedictus Chieñ.
Reuerend.P.D.Vincentius Caiacieñ.
*Litterẽ Reuerend.P.D.Andreas*Littereñ.
Reuerend.P.D.Latinus Veſtañ.
Reuerend.P.D.Iulianus Agrigentiñ.
Reuerend.P.D.Ludouicus Tricariceñ.
Reuerend.P.D.Hieronymus Aſculañ.

ABBATES.

Reuerend.P.D.Blaſius generalis Vallis vmbroſæ.
Reuerend P.D.Petrus Camalduleñ.
Reuerend.P.D.Zacharias Sebaſteñ.
Reuerend.P.D.Ioannes S.Sebaſtiani extra vrbem.
Reuerend.P.D.Nicola⁹ S.Gregorij de vrbe.

GENERALES ORDINVM.

Reuerend.P.D. Hilari⁹ p̃ceptor ſanctiſpũs.
Reuerend.P.D.Thomas Gñalis S. Dñici
Reuerend.P.D.Bernardinus S. Franciſci.
Reuerend.P.D. Aegidius Eremitarum ſancti Auguſtini.
Reuerend.P.D.Angelus S. Mariæ Seruorũ.

ORATORES ET ILLVSTR. domini.

Illuſt.Dominus Maria Sfortia, & illuſt.Dominus Albertus Pius de Carpi, & Antoni⁹ Iuba sereniſſ.Maximiliani electi Imp. oratores.
Magnificus dominus Ludouicus de Solier, Chriſtianiſſimi regis Franciæ orator.
Magnificus dominus Hieronymus de Vich, Catholici Regis Ferdinandi Aragonum orator.
Magnificus dominus Totus Lupus de lapide Eques,& Benſo de Aluenſchñ.& Ioannes Benceluil oratores Illuſtr.domini Ioachim Marchionis Brandeburgeñ electoris Imperij.
Magnificus dominus Petrus Landus, orator Illuſt.Dominij Venetorum.
Reuerendus P.D. Marinus Charatius protonotarius Apoſtolicus,orator illuſt,domini Maximiliani Sfortiæ Ducis Mediolañ.
Oratores dominij Florentinorum.
*Galeoctus *Carecto *Pugella Magnifici domini *Galeotus de Carreto,& Franciſcus *Pugilla,oratores illuſt.domini marchionis Montisferrati.
Dominus Franciſcus de Guidono, orator Magiſtri Rhodi.
Illuſt.dominus Galeatius Sfortia.
Illuſt.dominus Ioãnes Ludouicus marchio Pallauicinus, ac quamplures Illuſt. domini, & Magiſtri ſacrarum literarum, & in vtroque iure Doctores celeberrimi.

¶Fuit celebrata Miſſa ſubmiſſa voce per reuerendum patrem dominum Gabrielem Archiepiſcopũ Dyrrhachieñ. & habita oratio *Garge per dominum Ioannem Bap.de*Gargijs militem ordinis S.Ioãnis Hieroſolymitañ.quę in fine præſentis ſeſſionis ponetur.Et cantatis deuotis orationibus ac hymno conſueto, Veni creator Spiritus, & litanijs, ac præſtita obedientia,& alijs cęremonijs ſeruari ſolitis ſeruatis,Reuerendiſſ.in Chriſto pater dominus Marcus Car.de Cornelijs,cantauit euangelium ſecundũ Matth.quod incipit:Simile factum eſt regnum cælorum homini patrifamiliâs, qui exijt ſeminare &c. Et deinde reuerend. pater dominus Claudius Epiſcopus Maſſilieñ, & Magnificus dñs Ludouicus de Solier,oratores Chriſtianiſſ.Francorũ regis, dederũt mandatũ ipſius Chriſtianiſſimi regis,& iuxta illius tenorẽ adhęſerunt nomine præfati regis ſacro Lateraneñ Cõcilio, & reuocauerunt cõciliabulum Piſanum,ac petierunt prorogari terminum ad allegandum de iuribus ſuper pragmatica ſanctione.Quo facto, reuerend,P.D.Thomas Phædra,de mãdato ſanctiſſimi domini noſtri aſcendit ambonem,& legit prędictum mandatum,cuius tenor talis eſt: Matth.13.

MANDATVM REGIS Francorum.

LVdouicus Dei gratia Francorũ rex,dux Mediolani,& dominus Genuæ,Vniuerſis pręſentes inſpecturis. Fieri volum⁹ manifeſtum,quòd cùm chariſſimus conſanguineus noſter Fredericus tituli S. Angeli, ſanctæ Romanæ eccleſiæ diac.Card.de S. Seuerino nuncupatus, & dilecti ac fideles conſiliarij noſtri,magiſtri,Claudius de Seyſello electus Maſſilieñ , & Ludouicus Forbin dominus de Solerijs,apud ſanctiſſimum dominũ noſtrum Papam Leonem decimum in præſentiarum oratores tanquã procuratores noſtri, & procuratorio nomine certas promiſſiones, obligationes & ſubmiſſiones fecerint p̃fato ſanctiſſimo domino noſtro per inſtrumentum publicum,manu venerab.viri Petri Bembi pręfati ſanctiſſimi domini noſtri Papæ ſecretarij,& notarij Apoſt.receptum,cui⁹ tenor ſequitur & eſt talis:

IN nomine Domini,Amen.Vniuerſis præſentes inſpecturis fiat manifeſtum, quòd ſuperioribus annis bo.me. Iulio ſecũdo Pontifice maximo in humanis agente, ſubdolæ falſæque ſuggeſtiones inimicorũ atque ęmulorum sereniſſimi & Chriſtianiſſimi Ludouici Francorum regis, apud eundem Iulium vſqueadeò inualuiſſent, quòd illũ aduerſus dictum regem obſequentiſſimum filium, & eccleſię primogenitum ex patre,apertũ acerrimumque hoſtem effeciſſent. Et licèt idem rex (quantùm fieri potuit) patiẽti animo dicti Pontificis impetum atque iracundiam tolerare ſtatuiſſet, ſperans aliquando fore, vt ſuæ ſanctitati recõciliaretur, nihilominùs tamen præter opinionem dicti regis euenit, quòd multi eccleſiaſtici, etiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinales, alijq; doctiſſimi & præſtantiſſimi viri, in ciuitate Piſana ſub nomine concilij generalis conuenerint,aſſe-

ſonaliter comparebunt, dictoque Concilio Piſano, purè & ſimpliciter renunciabunt, illudque abiurabunt, & veniam atque abſolutionē à ſua ſanctitate humiliter in forma cōueniēti, & ſuę ſanctitati accepta, poſtulabūt: & vlteriùs dicto concilio Lateranen̄, tāquàm vero, vnico, indubitatoq́; tam ſuo quàm aliorum adhærentium prædictorum nomine, adhærebunt, & ſe incorporabunt. Quodque ſi pręmiſſa facta non fuerint, p̄fatus Rex nulli eorum, qui dicto prætenſo cōcilio Piſano interfuerunt, aut fauerunt, opem, auxilium, aut fauorē dabit aduerſus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ authoritatem, quinimmò præfati ſanctiſſimi D. N. ſententias, decreta & cenſuras contra eos exequi faciet ſuo poſſe, etiam manu forti & armata (ſi opus ſit) abſque vlla ſimulatione vel fraude. Et vlteriùs promiſerunt præfati procuratores, quo ſuprà nomine, quòd quamprimùm commodè fieri poterit, veniēt aliqui prælati & inſignes viri nomine totius eccleſiæ Gallicanæ cum ſufficienti mandato, qui dicto concilio Lateranen̄ adhærebunt & aſſiſtent, quemadmodùm cęteræ nationes. Quę omnia & ſingula p̄nominati procuratores promiſerūt ratificari facere per præfatum Chriſtianiſſimū regē in bona & ſufficiēti forma, cum p̄inſertione p̄ſentis inſtrumēti, de verbo ad verbum, intra 40. dies proximè futuros, ſub obligationibus & ſubmiſſionibus in forma:

Ego Fredericus diaconus Card. S. Angeli de ſancto Seuerino, ita promitto.

Ego Claudius electus Maſſilien̄, manu propria ita promitto.

Ego Ludouicus de *Solerijs, manu propria ita promitto.

*Solier

Ego Petrus Bembus clericus Venetiarū, ſanctiſſimi D. N. Papæ ſecretarius, ac publicus apoſtolica authoritate notarius, quoniā pręmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic (vt prædictū eſt) in antecubiculo ſanctiſſimi D. N. Papæ, atque in eius præſentia reuerēdiſſimorumque dominorum Antonij tituli S. Vitalis presbyteri Card. Papien̄, & Petri tituli S. Euſebij presbyteri Card. Anconitan̄, & Laurentij Sanctorum quatuor presbyteri Card. de Puccijs, ac Iulij ſanctæ Mariæ in Dominica diaconi Card. de *Medicis, tractarentur & fierent, præſentibus etiam teſtibus ad id vocatis, Philippo Aldimario, Latino de Banaſſais, ac Ioanne Lazaro Pulica, & requiſitis rogatus interſui, eaque ita fieri vidi & audiui, & hoc ipſum publicum inſtrumentum alijs impeditus negocijs, alterius manu ſcriptum confeci, & in hanc publicam formam redegi, ſignumque meum atque nomē in prædictorum fidem appoſui. Anno domini 1513. indictione prima, die 6. menſis Octob. Pontificatus eiuſdem ſanctiſſ. domini noſtri anno 1. ſignatum. ¶ Idem B. Hinc eſt, ꝙ nos de dictis promiſſionibus, obligationibus & ſubmiſſionibus, totoq́; tenore dicti inſtrumenti p̄ſentibus inſerti, ad totum informati, ex certa noſtra ſcientia & regia authoritate, omnia & ſingula in dicto inſtrumento contenta, harum tenore laudamus, ratificamus & approbamus, illaq́; obſeruare & attendere, in nulloq́; cōtrauenire, vel facere aliqua ratiōe vel cauſa, p̄mittimus bona fide noſtra, & in verbo Regis, ac ſub expreſſa obligatione omnium bonorum noſtrorum præſentium & futurorum. In quorum fidem præſentes manu noſtra ſubſcriptas iuſſimus ſigilli noſtri munimine roborari. Datū Corbeiæ, die 26. mēſis Octob. anno Dn̄i 1513. & regni noſtri 16.

*Hunc Iuliū ferūt poſteà factum Clementē VII.

Ludouicus Dei gratia Francorum rex, dux Mediolani, dn̄s Genuæ, vniuerſis pręſentes literas inſpecturis ſalutē. Notum facimus, quòd nos confidentes de prudētia, dexteritate, diligentia, & fide chariſſ. & amātiſſ. conſanguinei Frederici Card. de S. Seuerino, protectoris negociorum noſtrorum in Ro. curia, & dilectorum ac fidelium conſiliariorum noſtrorum Claudij Epiſcopi Maſſilien̄, & domini Ludouici de Solerijs, oratorum per nos deſtinatorum ad ſanctiſſimum Papam, eoſdem & quēlibet eorum ex noſtra certa ſcientia & authoritate regia, fecimus & conſtituimus, ac per p̄ſentes facimus & conſtituimus noſtros veros & indubitatos p̄curatores, generales & ſpeciales, ita tamē quòd ſpecialitas generalitati non deroget, nec contrà: ad petendum nomine noſtro & eccleſiæ Gallicanę, pro qua, quo ad hoc, promittimꝰ, à ſanctiſſimo domino noſtro Papa, & à ſacro concilio Lateranenſi in ſeſſione, quæ proximè celebrabitur, (aut aliàs, prout eis videbitur) terminum & dilationem competentem pro dicta eccleſia Gallicana, vt intereà poſſint congregari, deputari, & mitti aliqui prelati, & aliæ notabiles perſonæ ad ſe præſentandum in dicto ſacro Lateranen̄ cōcilio, & ibidèm ſuper facto pragmaticæ ſanctiōis reſpondendum, conſiderato quòd anteà & in præſenti propter bella & diſſenſiones, quæ ſunt in Italia, non fuit, neq́; tutum eſt iiſdem prælatis & alijs perſonis dictæ eccleſiæ Gallicanę, Romam poſſe accedere, & quòd dicta eccleſia Gallicana cùm in præſentia congregata non ſit, ad ſe cōgregandum propter regni magnitudinem, diſtantiam diœceſum & habitationū dictorum prelatorum, necnon propter bella, quæ in limitibus regni noſtri geruntur, indiget temporis ſpatio conuenienti. Et inſupèr ad requirendum à p̄fato ſanctiſſimo D. N. Papa. & à ſacro concilio Lateranen̄ prædicto, tam noſtro q̄ dictæ eccleſiæ Gallicanæ nomine, pro qua p̄mittimus, (vt præfertur) ne vllo modo velint procedere in facto prędictæ pragmaticæ ſanctionis, dicta eccleſia Gallicana, & noſtris procuratoribus & deputatis non auditis, & ad petendum & requirendum de præmiſſis inſtrumentū publicum, loco & tempore profuturum & valiturū, prout iuris fuerit. In quorū fidem p̄ſentes

tes literas manu noſtra ſcripſimus, & ſigilli noſtri iuſſimus munimine roborari. Datum Corbeiæ, die 26. Octobris, anno ſalutis 1513. & regni noſtri ſextodecimo.

Loys.

Per regem Robertet.

¶Quo finito, Reuerend. pater dominus Marinus Charatius protonotarius apoſtolicus, orator illuſt. dñi ducis Mediolaneñ, ſupplicauit ſanctiſſimo D.N. ne pmitteret quòd Chriſtianiſſimus rex Franciæ nominaret ſe ducem Mediolani in mandato, atteto, quòd ipſe vſurpauerat ducatum Mediolanenſem, & dictus dux auxilio ſanctæ ſedis recupauerat, aliâs proteſtabatur &c. Exaduersò reuereñ pater dominus Claudius epiſcopus maſſilieñ, dixit illa alio loco & tempore determinari debere. Et tandem Dominus noſter reſpondit, quòd omnia dicta tranſirent ſine piudicio. Deinde ſupradicti oratores Illuſt. marchiõis Brandenburgeñ Electoris Imperij, dederunt mandatum, & id reuerendus pater dominus Thomas Phędra legit in ambone, cuius tenor talis eſt:

MANDATVM MARCHIONIS Brandenburgenſis.

DEi gratia Ioachim marchio Brandenburgeñ, ſacri Romani Imperij archicamerarius, princepsque Elector, Stetinię, Pomeraniæ, Caſſuborum & Sclauorum dux, Burgrauius Nurébergeñ, ac Ruſſię princeps, vniuerſis pręſentes literas inſpecturis, amicabile obſequium, ſalutem, fauorem, & cóplacendi animũ affectuoſum. Ad hoc nos omipotẽs Deus in mẽbrum, & * vnũ de Catholicæ eccleſię columnis, meritis licèt inſufficientibus conſtituit, vt eius mandatis ad extremum parére etiam dinoſcamus atque cupiamus. Cùm igitur fe. re. Iulius Papa ſecundus, cuius, & non minùs ſanctiſſimi in Chriſto patris & dñi noſtri D. Leonis moderni Pontificis, laudes tacere nequiuimus, ſacrum Lateraneñ concilium ad eccleſiæ ſanctæ Dei, ad Chriſtianæ reipub. augmentum, extinctionem hæreſis, reformationẽ morũ, ac communem Chriſticolarum pacem tractandam indixerit: verùm quia pluribꝰ, innumeriſq; negocijs præpediti, ac varia propter itineris diſcrimina, huiuſmodi concilio perſonaliter ad pręſens intereſſe minimè valemꝰ, propterea pręſentibus conſiliarijs & oratoribus noſtris fidelibus nobis dilectis, venerabilibꝰ ac magnificis dominis * Enttelvuolffo de lapide equiti aurato, capitaneoq; noſtro, Buſſoni de Alueſtent iuris doctori, ac eccleſiæ Magdeburgeñ canonico, Ioanni Blanctenfeldo doctori, Teutonicorumque ordinis Pruſſiæ in Ro. curia procuratori generali, cóiunctim & diuiſim, melioribus quibus poſſumus & debemus, modis in mandatis tradidimus atque cõmiſimus, eos etiã conſtituimus, illiſq; vt noſtris oratoribus in præſentiarum committimus atque mãdamus, quatenùs pręſenti Lateraneñ concilio, ſanctè & ritè indicto ac conuocato, noſtro nomine (quantum per eos fieri poterit) intereſſe, in illoque comparendo, actus & proceſſus cócelebrare, cauſas tractare, omniaq; alia agere ac determinare, quæcunq; celebrationi Lateraneñ cócilij interueniunt, proponẽturq;: necnõ q̃ neceſſaria & opportuna vniuerſali reformationi, fideiq; augmento videãtur, & ſi ſpeciale mandatum exegerint, & maiora eſſent expreſſis, nosque ipſi, ſi pſentes eſſemus, validiori modo facere poſſemus, cum omnibus clauſulis, iuramentis, & obligationibꝰ neceſſarijs, & quibus efficaciùs fieri poteſt, valeãt. Promittẽtes ratum, gratum & validum omni in loco & tempore perpetuo habere, quicquid in prædictis & circa prædicta, & quodlibet eorum per præſentes, nominatosque noſtros conſiliarios & oratores, actum concluſumque fuerit. In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes noſtras literas ac conſtitutionis mandatum, ſigilli noſtri appenſione duximus roborandum, ſub anno à natiuitate Domini 1513. penultima die menſis Septembris.

¶Quo perlecto, magnifici domini oratores marchiõis Montisferrati ſuperiùs nominati dederũt mãdatũ, quod etiam fuit lectũ per eundem dominum Thomam Phædram in ambone, cuius tenor talis eſt:

MANDATVM MARCHIONIS Montisferrati.

GVilielmus marchio Mõtisferrati, ſacri Romani Imperij Princeps, vicariusque perpetuus. Cùm pro maiorum noſtrorum & cuiuſlibet Chriſtiani principis more, Reuereñ in Chriſto patrem dominum Dominicum de Schiliuis epiſcopum Aqueñ, ac magnificos dominũ * Galeoctum de Carreto, & dominũ Franciſcũ * Pugellani, IV. Doc. conſiliarios & oratores noſtros, ad ſanctiſſimũ dominum D.N. Leonẽ Papam x. pro obedientia & reuerentia ſuæ ſanctitati præſtanda nuper deſtinauerimus, accepimus ſeptimam Laterani concilij diuinitùs conuocati, vniuerſalem repræſentantis eccleſiam, imminere ſeſſiõem. Ne igitur ab Dominico ouili, cuius non ſpernendum membrum ſumus, tanquàm vagi aberrare, & in cóſutilis veſtis Domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti temerarij & improbi laniatores iudicemur, ipſam in primis vniuerſalem ſynodum Lateraneñ, per ſanctæ memoriæ Iulium II. in Spiritu ſancto legitimè & canonicè congregatam, atq; alias antecedentes ſeſſiones, in quibus de vniuerſalis eccleſiæ & totius reipub. Chriſtianæ bono actum eſt, approbantes, omnibus melioribus modo, via, iure, forma & cauſa, quibus meliùs & efficaciùs de iure facere poſſumus & debemus, vices noſtras Reuerend. in Chriſto patri domino Marco tituli ſanctę Mariæ Trãſtibe-

* Galeotti
* Pugillum.

Transtiberim presbytero Card. Senogallien̄ protectori noſtro, necnon præfatis Reuerēd. *Aquen̄ epiſcopo * Dn̄ico ac Galeocto & Franciſco oratoribus noſtris, & cuilibet eorum in ſolidum, tenore præſentium demandamus, quatenùs inſtanti ſeptimæ ſeſſioni, necnon om̄ibus & ſingulis deinceps in præſato ſacroſancto concilio Lateranen̄ faciendis & peragendis noſtro nomine aſſiſtant, ſeu alius eorum aſſiſtat, eaque omnia & ſingula peragant, ſeu peragat, quæ per nos ipſos exhiberentur & agerentur, ſi præſentes adeſſemus, & quæ ad dignitatem, amplitudinem & exaltationem perſonæ ſanctiſſimi domini noſtri Leonis decimi Pontificis maximi, necnō ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac ſacroſancti Lateranen̄ concilij exhibenda meritò eſſe conſpexerint.

Dantes & tribuentes præfato reuerēdiſſ. domino Marco Card. Senogallien̄, necnon oratoribus noſtris præfatis, & cuilibet corū in ſolidum, amplam facultatem, authoritatem & * bailiam, omnia & ſingula ſanctę Romanę eccleſiæ & Chriſtianæ religionis bonum & ſalubrem ſtatum tangentia, in præfato ſacroſancto Lateranen̄ cōcilio tractanda & peragenda, approbandi & iureiurando (ſi opus fuerit) firmandi noſtro nomine. Promittentes in verbo veri & Catholici principis, om̄ia & ſingula ab eodem D. Marco Card. Senogallien̄, necnon oratoribus noſtris præfatis, ſeu eorum aliquo, noſtro quo ſuprà nomine, tam verbo, quàm ſcriptis, in præmiſſis & circa præmiſſa peragēda approbaturos, eaq́; rata & grata in perpetuū habituros. In quorum fidem & teſtimōium, præſentes noſtras literas fieri, noſtrique ſigilli robore communiri iuſſimus. Datum * Tridini die vndecimo Decemb. 1513. *Tridenti

Antonius.

¶ Quo finito, dominus Marius procurator Concilij, dedit quandam ſupplicationē ſanctiſſimo D. N. tenoris infraſcripti, proponēs & ſupplicans, prout in ea. Tenor verò ſupplicationis talis eſt:

Beatiſſime pater, licèt prouincia Prouinciæ, illiusque clerici in quacunque dignitate conſtituti, ac perſonæ ſeculares ſemper ſedi Apoſtolicæ nō minùs debitam, quàm deuotam obedientiam præſtiterint, illiq́; paruerint, resq́; & perſonas eccleſiaſticas debita libertate & immunitate frui ꝑmiſerint, & in eadem defendere & manutenere conati fuerint: nihilominùs iniquitatis filij, domini Geruaſius de Bellomonte præſidēs, Petrus de Braudis, Bertrandus Duranti, Petrus Matthæi, Simon de Trabutijs, Guillelmus de Perrerio, Marcellinus Giuriuand, Elzianus Roſtagin, Ioannes * Toruatoris, Antonius de Albis, Stephanus Pariſij, necnon reuerend. patres domini Auguſtinus de Grimaldo epiſcopus Graſſen̄, ac etiam epiſcopus Senecen̄, Franciſcus de Senatro, Toſſantius Corriolis, conſiliarij curię Regię parlamenti dictę prouinciæ Prouincię, necnon adminiſtran̄ iuſtitiam inter laicos per Chriſtianiſſimum Franciæ regem deputati, parlamentum dictæ prouinciæ Prouinciæ nuncupatum, DEI timore poſtpoſito, relaxatis debitæ obedientiæ habenis, vt tyrannidem plenariè ſibi in dicta prouincia vſurparent, omnia mala tentare, authoritatem ſedis Apoſtolicæ nedum paruifacere, ſed illam ſibi vendicare, non erubeſcunt. Nam etſi literas à ſanctitate veſtra, ſedeque Apoſtolica illius authoritate, tam ex gratia, quàm iuſtitię debito decretas, promptam & paratam executionem habere deceat, prout in eadem prouincia per anteà ſemper habuerunt, illi tamen, ne illas quiſquam ſine eorum licentia in ſcriptis obtēta, quam annexam appellant, in eadem prouincia exequatur, ſub grauiſſimis pœnis inhibuerūt. Quin etiam requiſiti pluriès illam denegant, ſicque impetrationem literarum Apoſtolicarum eodem modo fruſtrantes, quod profectò nil aliud eſt, niſi in hanc ſanctiſſimam ſedem, ſuperbiam ſatanæ imitādo, ceruicem erigere. Et licèt ipſis in clericos, resq́; eccleſiaſticas nulla penitꝰ cōpetebat iuriſdictio, eccleſias tamen per ſe vel alios, ordinarijs inſcijs & irrequiſitis, viſitant, numerum deſeruientiū in illis ꝓ libito minuunt, augent, fructus pro conficta reparatione eccleſiarum ad ſimplicē requiſitiōem ſub ſequeſtro detineri iubent, eoſque fructus manibus corūdem laicorū deponūt, quosq́; ſub hoc conficto colore vſurpāt: cauſas ſpūales & beneficiales, nō tātùm ſup poſſeſſorio, ſed etiā ſub poſſeſſorij cōficto colore, ſup titulo audiūt: partesq́; quaſcūque, etiā ſi epiſcopali ac cardinalatus præfulgeant dignitate, coram eis (contra omne ius) per fas & nefas litigare cogunt: & ne ad ſedem apoſtolicam recurſum habeant, prohibent: & contrafacientes, grauiſſimis pœnis per ſubtractionem bonorum temporalium afficiunt. Beneficia vacātia, etiam ſi alijs canonicè collata fuerint, per ſe vel eorum nepotes, ꝓpinquos & amicos occupant, & occupata detinent, ad manus Regias capiunt, annotant: & quos volunt, in eis intrudunt: nec illis, quibus ius in eis vel ad ea competit, propter eorum authoritatem & tyrannidem, ius ſuum proſequi licet. Quin etiam contra quaſcunque perſonas, quauis etiam epiſcopali fulgentes dignitate, inquirunt, citant, coram ſe perſonaliter comparére compellunt, procedunt, mulctant & puniunt: computa & rationes quarumcunque perſonarum eccleſiaſticarum, etiam regularium, pro eorum dignitate per ſe, ſeu commiſſarios laicos, reddere & reliqua præſtare coram eiſdem laicis cogūt, ordinationesque faciunt & indícunt, ſuper modo & forma pſallendi ſeu cantandi in choro, ſuper habitu & modo incedēdi: quantitates & ſummas pecuniarum pro dictis cōmiſſiōibus

*Tornatoris.

bus à dictis eccleſiaſticis exigunt, & ſub colore reparationis eccleſiarum, commiſſarios laicos mandant ad capieñ fructus beneficiorum, quos multipliciter diſtrahunt, dilaniãt, & in proprios vſus conuertunt. Et quod neſariſſimum eſt, in maius eccleſiaſtici ordinis dignitatisq́; epiſcopalis dedecus & vilipendium, adſtante populi multitudine, per eorũ Procuratorem fiſcalem, etiam epiſcopos coram eis pro tribunali ſedentibus, nudato capite ſtãtes, de varijs criminibus accuſari, obnigrari, & opprobria ꝑdicare non dubitant, ita quòd omnem ordinarijs locorum iuriſdictionem, authoritatem & obedientiam ſubtraxerunt, & dictæ prouinciæ clerum, in teterrimam ſeruitutem ſubegerunt, cùm etiam laicis obedientiam eccleſiaſticis perſonis debitam, quauis dignitate ac honore præditis, ſubtrahentibus aſſiſtant, quin potiùs eos in eorum nefando propoſito confouent & protegunt; ipſiſq́ue ordinarijs, ne in clericos vel laicos ſua iuriſdictione vtãtur, ſub amiſſione temporalitatis & alijs pœnis inhibent, ac damnatam pragmaticam ſanctionẽ in eadem prouincia impudenter introducere, & obſeruari facere, aliaque nefandiſſima & deteſtanda, ab omni iure & ratione aliena, facinora indiès peragere & perpetrare, ac eorum damnatas conſtitutiones, ordinationes, ſeu ſtatuta & abuſiones deſuper edere & ꝓmulgare ſatagunt, in ſedis Apoſtolicæ notorium contemptum, in grauiſſimum totius cleri dictæ prouinciæ detrimentum, populorumq́; ſcandalum, & aliorum pernicioſiſſimum exemplum, ſententias, cenſuras & pœnas, tam à iure communi, quàm etiam à ſacris conſtitutionibus per Eugenium IIII. & alios Romanos Pontifices ſanctitatis veſtræ prædeceſſores, etiam in die cœnę Dñi, quotannis publicatis, editis & promulgatis, damnabiliter incurrendo. Et quoniam, pater beatiſſime, prę-miſſa ſunt ꝑnicioſiſſimi exempli, & adeò publica & notoria, vt nulla poſſint tergiuerſatióe celari, nec vllo quouis modo, præſertim hoc ſacro Lateraneñ imminenti cócilio, con niuentibus oculis ſub ſilentio vlteriùs impunita dimitti & tolerari cóueniant, igitur ego Marius de Peruſchis veſtrę ſanctitatis & fiſci ſedis Apoſtolicæ procurator, ad cuius officium etiam in prę miſſis animaduertere ſpectat in hoc ſacro Lateraneñ concilio, ad pedes veſtræ ſanctitatis humilis & ſupplex flexis genibus hodiè conſtitutus, cum debita reuerentia ſupplico ſanctitati veſtrę, vt illa hoc ſacro Lateraneñ approbãte cócilio, in ꝑmiſſis tam publicis & notorijs, & q̃ vlteriori ꝓbatione nó indigẽt, debitas & cóueniẽtes ꝓuiſióes adhibere digneẽ, ac cótra ꝑnominatos ꝑſidentes & conſiliarios, necnon dominos Honoratum Laugerij aduocatum, & N. procuratores fiſcales dictæ curiæ parlamẽti Prouinciæ, clericos & laicos, præſidentes, officiales, & alios forſan in eorum locum in dicto parlamento deputatós, & deputandos, eorumque complices, fautores, adhærentes, etiam maiores, expreſſos, & in executione nominandos, vt omnes & quaſcunque prohibitiones, ordinationes, mandata, decreta, per eos hactenùs quomodolibèt contra libertatem eccleſiaſticam & canonicas ſanctiones, & ipſorum Pontificum conſtitutiones, resque & perſonas eccleſiaſticas, quouis modo concernentes & concernentia, factas & editas, penitùs caſſent, irritent & annullent, irritaque & inania declarẽt, ordinariosq́ue, collegia eccleſiaſtica, & monaſteria, ac eccleſiaſticas quaſcunque perſonas, ſua iuriſdictione, immunitate, libertate, ac priuilegijs quibuſcunque, vti & frui permittant, ac res quomodolibèt directè vel indirectè non impediant. Eccleſiasq́ue, monaſteria, & perſonas eccleſiaſticas ad priſtinam poſſeſſionem priuilegiorum, iurium, iuriſdictionum & bonorum per eos, vel de eorum mandato ad alterius inſtantiam occupatorum & ablatorum, cum damnis expenſarum & intereſſe proprijs expenſis ipſorum realiter reintegrent & reſtituant, & ab eiuſdem damnatæ pragmaticæ ſanctionis introductione & abuſu, præmiſſiſque omnibus & ſingulis, & alijs quibuſcunque, etiam hîc non expreſſis, criminibus, tranſgreſſionibus & exceſſibus, contra libertatem eccleſiaſticam, & in vilipendium ac contemptum ſedis Apoſtolicæ tendentibus in futurũ, ac actis cauſæ (ſi opus fuerit) latiùs exprimendis, decęterò penitùs ſe retrahere & abſtinere, ac de caſſatione, reuocatione & declaratione huiuſmodi per publica documenta ibidèm voce præconia bannita, & publicata coram veſtra ſanctitate in hoc ſacro concilio legitimè doceant. Et nihilominùs perſonaliter, & non per Procuratorem coram veſtra ſanctitate in hoc ſacro Lateraneñ concilio, vel alio iudice per eundem deputando, ad ſe de præmiſſis excuſandum, & iuri ſtando, ſub maioris excommunicationis, omnibusq́ue alijs & ſingulis cenſuris & pœnis à iure communi, & ſacris conſtitutionibus prædictis, editis & promulgatis, ac decem millium ducatorum auri pro quolibet, ac omni beneficiorum eccleſiaſticorum dignitatum eccleſiaſticarum, etiam cathedralium, ac inhabilitate ad præmiſſa & alia obtinenda, & quo ad laicos, ſub cenſuris & pœnis eccleſiaſticis & pecuniarijs, prædictis ac perpetuæ infamiæ, priuationis feudorum, incapacitatis actuum legitimorum, ac teſtamenti factione, actiuæ & paſſiuæ inhabilitatis eorum, & cuiuſlibet eorum filiorum, vſquè ad tertiam generationem pœnis, monitorium contra eoſdem & alios etiam in executione nominandos, ſub certo termino per ſanctitatem veſtram ſtatuendo, ac etiam per edictum publicum exequendum & publicandum. Attẽto quòd etiam notoriè conſtat de non tuto acceſſu,

decernere & cócedere dignemini, & in euentum non paritionis, omnes & ſingulas ſententias & cenſuras & pœnas prædictas, eoſdem & quemlibet eorum incidiſſe & incurriſſe declarare, aggrauare, reaggrauare, ac interdictum eccleſiaſticum, etiam in omnibus & ſingulis ciuitatibus, caſtris, oppidis & locis, in quibus & ad quæ ipſos vel eorum alterum declinare, ſtare vel morari contigerit, decernere & apponere, ac apponi mandare, vſque ad inuocationem brachij ſecularis incluſiuè, procedere ſeu declarari, apponi ac procedi, mandare dignemini. In contrarium facientibus non obſtātibus quibuſcunque, prænarratorum, & aliorū latiùs in monitorio decerneñ ſpecificandorum qualitates & circunſtantias omninò pro expreſſis habendo, die Lunæ decimanona Decembris, 1513. Et tunc ſanctiſſimus dominus noſter eodem ſacro Lateraneñ concilio approbante, monitorium pœnale, etiam ad perſonaliter com pareñ, cótra perſonas in eadem ſchedula annotatas & deſignatas, ſub pœnis & cenſuris omnibus & ſingulis in eadem ſchedula expreſſis, ac ſub termino trium mēſium, & per edictum in Auinioneñ, Niceeñ & Vintimilieñ ciuitatibus exequendum decreuit atque conceſſit, & tradi mandauit. Attento quòd idem ſanctiſſimus dominus N. Papa, eodem ſacro approbante cócilio, affirmauit ſibi notorium conſtare de contentis & expoſitis in ſchedula prædicta.

¶Poſtmodùm verò excluſis de more, de loco Concilij, omnibus non habentibus voces diffinitiuas, remanentibus in ſuis ſubſellijs prælatis poſt Cardinales mitratis, & ſacris veſtibus indutis in præſentia ſanctiſſimi D. N. reuerendus pater dñs Ioānes archiepiſcopus Gnezneñ, orator regis Poloniæ aſcēdit ambonem, & legit quandam ſchedulam ſuper fide tenoris infraſcripti.

LEo epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, ad perpetuam rei memoriam ſacro approbante concilio. Apoſtolici regiminis ſolicitudo nos aſſiduè pulſat, vt medendis animarum languoribus, quarum nos ex alto omnipotens author curam habere voluit, ijs potiſſimùm qui inſtātiùs fideles nunc vrgere cernuntur, ſalutifero olei & vini medicamine ad inſtar Samaritani in Euangelio ſolicitam operam impendam⁹, ne nobis illud Hieremiæ obijciatur: Nunqd reſina non eſt in Galaad, aut medicus non eſt ibi? Cum itaque diebus noſtris (quod dolenter referimus) zizaniæ ſeminator, antiqu⁹ humani generis hoſtis, nonnullos pernicioſiſſimos errores à fidelibus ſemper exploſos, in agro Domini ſuperſeminare & augere ſit auſus, de natura præſertim animæ rationalis, quòd videlicet mortalis ſit, aut vnica in cunctis hominibus, & nonnulli temerè philoſophantes, ſecundum ſaltem philoſophiam verum id eſſe aſſeuerent, cótra huiuſmodi peſtem opportuna remedia adhibere cupientes, hoc ſacro approbante concilio damnamus & reprobamus omnes aſſerentes animam intellectiuam mortalem eſſe, aut vnicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes, cùm illa non ſolùm verè per ſe & eſſentialiter humani corporis forma exiſtat, ſicut in canone felicis recordatiōis Clementis papæ quinti pdeceſſoris noſtri in generali Vienneñ concilio edito continetur, verùm & immortalis, & pro corporum quibus infundit, multitudine ſingulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda ſit. Quod manifeſtè conſtat ex Euangelio, cùm Dominus ait: Animam autem occidere non poſſunt. Et alibi: Qui odit animā ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. Et cùm æterna præmia, & æterna ſupplicia pro merito vitæ iudicandis repromittit: aliàs incarnatio, & alia Chriſti myſteria nobis minimè profuiſſent, nec reſurrectio expectanda foret, ac ſancti & iuſti miſerabiliores eſſent (iuxta Apoſtolum) cunctis hominibus. Cumque verum vero minimè contradicat, omnem aſſertionem veritati illuminatæ fidei contrariam, omninò falſam eſſe diffinimus, & vt aliter dogmatizare non liceat, diſtrictiùs inhibemus: Omneſq; huiuſmodi erroris aſſertionibus inhærētes, veluti damnatiſſimas hæreſes ſeminantes, per omnia vt deteſtabiles & abominabiles hæreticos & infideles, Catholicam fidem labefactantes, vitandos & puniendos fore decernimus. Inſupèr omnibus & ſingulis philoſophis in vniuerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi publicè legentibus, diſtrictè præcipiendo mandamus, vt cùm philoſophorū principia, aut concluſiones, in quibus à recta fide deuiare noſcuntur, auditoribus ſuis legerint ſeu explanauerint, quale hoc eſt de animæ mortalitate aut vnitate, & mūdi æternitate, ac alia huiuſmodi, teneantur eiſdem veritatem religionis Chriſtianæ omni conatu manifeſtā facere, & perſuadēdo pro poſſe docere, ac omni ſtudio huiuſmodi philoſophorum argumenta, cùm oīa ſolubilia exiſtant, pro viribus excludere atque reſoluere. Et cùm non ſufficiat aliquando tribulorum radices præſcindere, niſi & ne iterum pullulent, funditùs euellere, ac eorum ſemina, originaleſque cauſas, vndè facilè oriuntur, remouere: cùm præcipuè humanæ Philoſophiæ ſtudia diuturniora, quam Deus ſecundum verbum Apoſtoli euacuauit, & ſtultam fecit, abſque diuinæ ſapientiæ cōdimento, & quæ ſine reuelatæ veritatis lumine in errorē quandoque magis inducunt, q̄ in veritatis elucidationem: ad tollēdam omnem in præmiſſis errandi occaſionem, hac ſalutari conſtitutione ordinamus & ſtatuimus, ne quiſquā de cætero in ſacris ordinibus cōſtitutus, ſecularis vel regularis, aut aliàs ad illos à iure arctatus in ſtudijs generalib⁹, vel alibi publicè audiendo,

Marginal notes: Luc. 10. — Hier. 8. — Matth. 13. — Matt. 10. c — Iohan. 12. d — 1. Cor. 15. — 1. Cor. 1. e

diendo, philoſophiæ aut Poeſis ſtudijs vltra quinquénium poſt grãmaticam & dialecticam, ſine aliquo ſtudio Theologiæ aut iuris Põtificij incumbat. Verùm dicto exacto quinquénio, ſi illis ſtudijs inſudare voluerit, liberum ſit ei, dũ tñ ſimul aut ſeorſum, aut Theologiæ, aut ſacris canonib⁹ operam nauauerit, vt in his ſanctis & vtilibus profeſſionib⁹ ſacerdotes Domini inueniant, vndè infectas philoſophiæ & Poeſis radices purgare & ſanare valeant. Et hos canones per ordinarios locorum vbi generalia ſtudia vigẽt, & rectores vniuerſitatis eorundem ſtudiorũ ſingulis annis in principio ſtudij, in virtute ſanctæ obedientiæ publicari mandamus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ damnationis, reprobationis, diffinitionis, inhibitionis, decreti, ordinationis, ſtatuti & mãdati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorũ eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ in publica ſeſſione, in Lateraneñ ſacroſancta baſilica ſolẽniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1513. quartodecimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno primo.

¶ Qua perlecta, petijt an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et omes reſponderũt ſimpliciter placere, excepto reuerendo patre domino Nicolao epiſcopo
*Pergameñ. *Bergomenſi, qui dixit, quòd non placebat ſibi, quòd Theologi imponerent philoſophis diſputãtibus de veritate intellectus tanquam de materia poſita de mẽte Ariſtotelis, quam ſibi imponit Auerrois, licèt ſecundum veritatem talis opinio eſt falſa. Et reuerend⁹ pater dñs Thomas Generalis ordinis Prædicatorum, dixit, quòd non placet ſecũda pars bullæ, præcipiẽns philoſophis, vt publicè ꝑſuadendo doceant veritatem fidei.

Deinde reuerendus pater dominus Ioannes Vincentius archiepiſcopus Seneñ, aſcendit ambonem, & legit quandam ſchedulam ſuper pacem, tenoris infraſcripti:

LEo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam ſacro approbante concilio. Ad omnipotentis & indiuiduæ Trinitatis laudem, & gloriam illius, cuius vicem in terris gerimus, & qui pacem & concordiam nutrit
Iob 25.a in ſublimibus, pacemq́; ipſam è mundo diſ-
Ioan.14. cedẽs, iure quodam hæreditario ſuis reliquit diſcipulis, ſacrum Lateraneñ concilium proſequentes, cùm aliâs inter cætera in ſeptima proxima præcedenti ſeſſione, vt imminenti & notorio infidelium periculo, Chriſtianiq́; ſanguinis effuſioni, qui exigentibus noſtris culpis etiam tunc effundebatur, occurreret, diſſenſioneſque inter Chriſtianos reges & principes & gentes tollerentur, & inter ipſos totis viribus pacem quęrere cogeremur, cui⁹ componẽdæ vna ex principalioribus cõgregationibus concilij pręfati cauſa extiterat, vt pax ipſa ſequeretur, inuiolataq́; perduraret, & debitę executioni demandaretur, his pręſertim temporibus, quibus potentiã infidelium mirum in modũ creuiſſe cognoſcebat, eodẽ ſacro concilio approbante, ad Reges, Principes, potẽtatusq́; ꝑfatos legatos & nuncios pacis, vigiles doctrina ac experientia, ꝓbitate inſignes pro tractanda & componẽda vniuerſali pace mittere diſpoſuim⁹ & decreuimus, vtque arma deponãt, Dño auxiliantẽ (quãtum in nobis eſſet) pro viribus laborare & operari, Regumque, principũ, & potentatuum prędictorum Oratores in ipſo cõcilio tunc præſentes, pro Apoſtolicæ ſedis reuerentia, fideliumq́; vniõe requiſiuimus, vt Regibus, principibus & potentatibus ſuis ea ſignificarent, eoſque noſtro nomine hortarẽtur ad ipſos legatos Apoſtolicos benignè & honorificè tractandum & audiendũ, votiſq́; noſtris tam iuſtis & pijs per eos illis exponendis ſatisfaciendum. Quod eos facturos nobis perſuadebamus, vt quanto citiùs fieri poſſet, per nos mittendi, legationis munus eis impoſitũ alacriter ſuſcipere, ſuſceptumq́; viriliter implere poſſent, ac patre luminum (à quo omne datum optimum eſt) fauente, Iacob.1.
pax ipſa tractari atque componi, eaque compoſita, ſancta & neceſſaria contra infidelium rabiem Chriſtiano ſanguine ſatiari anhelantem, expeditio fieri valeret, & ꝓ totius Chriſtianitatis ſecuritate & quiete feliciter terminari. Noſque poſtmodùm pro debito paſtoralis officij, pacẽ & vnitatem ipſam cum vniuerſo populo Chriſtiano tum maximè eiſdẽ Regibus, principibus & potentatibus ex intimo cordis affectu optãtes, ex quorum diſſenſiõe diuturniora & grauiora indiès Chriſtianæ reipublicæ damna ꝑuenire poſſe formidabatur, ex eorũ authoritate, pace & vnitate eidem reipub. vtiliter & ſalubriter conſultum iri ſperabatur, nuncios noſtros & literas ad præfatos Reges, principes & potentatus inter ſe diſſidentes, hortandos, requirendos, monendoſq́; miſimus, nihilq́; (quãtum in nobis fuit) obmiſim⁹ tractare ac operari omni noſtro conatu, vt ſemotis quibuſuis diſſidijs atque diſcordijs, vnanimi tandẽ conſenſu, gratia, & amore ad vniuerſalem pacem, concordiam & vnionem redire vellent, ne vlteriùs per immaniſſimum Turcarum tyrannum ac infideles alios damna Chriſtianis inferrentur, ſed ad reprimendum gentium illarum immanem furorem elatoſque conatus accingerentur. Quæ cùm ita ſint, nos cũcta ad optatum finem perduci, omni cogitatione, cura, ſtudio ac ſedulitate affectantes, & dante Domino confidentes, legatos de latere noſtro ſanctæ Romanæ eccleſiæ Card. in conſiſtorio noſtro ſecreto de fratrum noſtrorum cõſilio per nos poſtmodùm nominãdos, cũ authoritate & facultatibus neceſſarijs & opportunis, tanquàm angelos pacis pro

pro huiuſmodi Chriſtianorũ pace vniuerſali tractanda, cõponenda, & conducẽda, expeditioneq; contra Infideles ineunda, eodẽ ſacro Concilio approbante, ad eoſdem Reges, pro eorũ Regia magnanimitate, & erga Catholicã fidem deuotione, prompto & alacri animo ad vtrunq; ſanctiſſimũ opus pacis expeditionisq́ue inducẽdos, pro vniuerſæ reipublicæ Chriſtianæ integra atq; pfecta tutela, defenſione & ſalute mittẽdos & deſtinandos eſſe decernimus. Præthereà cùm ex diuturna & multiplici hæreſi Boẽmorũ plurimùm Deus offendat, & Chriſtianus populus ſcandalizetur, quorum etiam ad veræ fidei lumẽ atque concordiã reducendorum prouincia, dilecto filio noſtro Thomę tituli ſancti Martini in Mõtibus presbytero Card. Strigonieñ, ad Hũgariam & Bohemiã noſtro & Apoſtolicæ ſedis legato, eſt à nobis his proximis diebus plenè demãdata, eoſdem tamen hortamur in Domino, vt vel ad nos & hoc ſacrũ Lateraneñ cõcilium, vel ad eundem Thomã Car. legatum, qui propinquior illis erit, aliquot ex ſuis Oratores, cum ſufficienti mãdato deſtinare non negligant, ad tractandũ de opportuno remedio, quo errores, quib⁹ diu detinentur, agnoſcãt, & ad verum religionis cultum, & ſanctę matris eccleſię gremiũ deo duce reducantur. Quibus hoc ſacro approbante concilio veniendi, eundi, ſtandi, quouſque præmiſſa tractãda durauerint, & poſtmodùm diſcedendi & ad propria redeundi, in fide Põtificia liberum ſaluum conductũ, & fidem publicam tenore præſentium concedimus & elargimur, eorumq; votis, quantùm cum Deo poterimus, annuemus. Vt autem hoc ſacrum Lateraneñ concilium ad finem vberrimę ſperatęq́ue vtilitatis perducatur, alia nanque plura & grauia in eo tractanda, diſcutiendaq́ue remaneant, ad omnipotentis Dei laudem & eccleſiæ ſuæ exaltationem, nonam ſeſſionem continuationis celebrationis ipſius ſacri Lateraneñ concilij, nono Aprilis, 1514. Põtificatus noſtri anno primo, quæ erit 4. feria poſt Dominicam paſſionis, ſacro concilio approbante, indicimus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, conceſſionis, elargitionis & indictionis infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si qs aũt hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ in publica ſeſſione, in Lateraneñ ſacroſancta baſilica ſolẽniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1513. quartodecimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno primo.

¶ Qua perlecta, petijt à patribus, an placerent paternitatibus contenta in ſchedula. Et om̃es vnanimiter reſponderũt placere.

¶ Demum reuerendus pater dominus Ioannes Frãciſcus epiſcopus Taurineñ, aſcendit ambonem, & legit quandam ſchedulam ſuper reformatione tenoris infraſcripti.

LEo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbante Concilio. In Apoſtolici culminis ſpecula Diuinæ gratiæ munere collocati, nil magìs eſſe noſtri officij duximus, q̃ ſedulò ac diligẽter om̃ia circũſpicere, q̃ ad catholici nobis commiſſi gregis cuſtodiã, incolumitatẽ, augmentum pertinere poſſent, & in hoc ipſum oẽs induſtrię neruos, oẽs animi ingenijq́ue vires contulimus. Cùm igitur fe. re. Iulius papa ſecundus prædeceſſor noſter, vt erat fidelium cõmodi ſolicitus, & tutelæ ſtudioſus, tũ alijs multis de cauſis, tum quia frequens circa Rom. curiæ officiales querimonia vrgebat, œcumenicũ Lateraneñ cõciliũ indixiſſet, & deputatis várijs venerabiliũ fratrũ ſuorum ſanctæ Rom. eccleſię Card. de quorũ numero tunc eram⁹, & plãtorum inſupèr congregationibus, q de querelis ipſis accuratè inquirerẽt, & ne curiales interim & alij ad curiã pro gratijs accedentes, nimio expenſarum onere fatigarentur, ſimul vt infamia qua dicti officiales flagrabant, mitigaretur celeri remedio, bullam reformationis edidiſſet, qua illi officiorum ſtatutis cuſtodiendis ſub graui pœna denuò adſtringebantur, nec circa exceſſus ſpecialiter decernere, aut Conciliũ abſoluere, morte prę uentus quiuiſſet: nos eius nõ minùs curę, quàm officij ſucceſſores, initio ſtatim noſtri pontificatus, & continuare ſynodum, & pacem inter Chriſtianos principes procurare: nec minùs, cùm vniuerſalem reformationẽ perficere noſtræ mentis ſit, primùm à prædeceſſore ipſo, ſuper officijs prouiſa, nouis fulcire ſubſidijs, & auctis deputationibus exeq non deſtitimus. Enimuerò nulla vehemẽtior cura nos angit, q̃ vt tribuli & ſentes ex Dominico agro eruantur, et ſi quid eſt, quod ei⁹ culturę officiat, radicitùs euellatur atque extirpetur. Sedula ergo à deputatis relatiõe habita, & quid à qbus exorbitaretur animaduerſo, vt quæque vel à decenti & laudabili more, vel à primæua inſtitutione deſciuerãt, ad normam retraximus, & ea in vnam reformationis bullam, ſacro approbãte Concilio, ſuper hoc editam, ex ordine congeſſimus, in eaq; executores, qui ordinata ſeruari cogerẽt, deputauimus: quam ab officialibus ipſis & cæteris vt quenque tanget, ſine fraude & inuiolabiliter obſeruari, hoc ſacro approbãte Concilio mãdamus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, à qua, niſi per Ro. pont. (excepto mortis articulo) abſolui non poſſint, ita vt vltra hãc, & alias pœnas in bulla illa particulariter expreſſas, cõtrauenĩẽtes officio, in quo deliquerint, ad ſemeſtre temp⁹ ſint eo ipſo ſuſpẽſi: et ſi ſecũdò errauerint in eodẽ officio, quod quantùm in ſe fuit, coinquinârunt, perpetuò careant. Qui poſtq̃ conſtitutione nr̃a ad frugẽ reducti erunt, in-

hibito atque ſublato cõmuni damno, ad cæteras reformationis partes procedemus. Et ſi nobis omnipotens pro ſua miſericordia conceſſerit, vt pacem inter Chriſtianos principes componamus, non noxijs ſolùm ſeminibus extirpandis, ſed & propagandis Chriſti finibus inſiſtemus, ac ſanctiſſimam contra infideles expeditiõem, cuius deſiderium aſſiduè noſtro cordi inhæret, Deo ipſo rei ſuę fauente, eorundem fulti præſidijs, aggrediemur. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtri mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attẽtare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ in publica ſeſſione in Lateranen̄ ſacroſancta baſilica ſolẽniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1415. quartodecimo Cal. Ianuarij, pontificatus noſtri anno primo.

P. Bembus.
D. de Comitibus.

Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et reſponderunt oẽs placere, exceptis reuerendo patre dño Hieremia Archiepõ Tranen̄, q dixit, ꝙ nõ placebat ſibi modus ſchedulę, & reuerẽdo patre dño Iacobo Epõ Potentiñ, q dixit ꝙ placet bulla, ſed vult, ꝙ videãtur reformationes, & reuerendo patre dño Bernardo Archiepõ Spalaten̄, q dixit, ꝙ placet Bulla mãdati, non tñ reformationes, donec audiantur & publicent̃, & reuerẽdis patribus dominis Alexio Melfitañ, & Paride Piſaurien̄ epis, qui dixerũt placere eis, dũmodò fiat reformatio generalis. Poſtremò verò dñs Marius de Peruſchis procurator Concilij, accuſauit contumaciam non comparentium. Et petijt ſup omnibus fieri inſtrumentum & inſtrumẽta. Et fuit indicta nona ſeſſio pridiè Idus Aprilis, q̃ erit quarta feria poſt dñicã in paſſiõe. Et hæc fuerunt pro octaua ſeſſione.

Qua finita, & cantato hymno exultationis per capellam ſanctiſſimi, incipiente, Te Deũ &c. ſanctiſſimꝰ dominus noſter cum vniuerſis patribus & curia reuerſus eſt ad palatium, & locus concilij remanſit vacuus.

Anno à natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti 1514. indictione ſecũda, die verò decimaquinta menſis Ianuarij, Pontificatus ſanctiſſimi domini noſtri domini Leonis Papę decimi anno primo, de mãdato præfati ſanctiſſimi domini noſtri, fuerũt affixæ & publicatæ in acie Campifloræ, & Baſilicæ principis Apoſtolorum de vrbe, ac audientiæ publicę, necnon ſancti Ioannis Lateranen̄. & Cancellariæ Apoſtolicæ diuerſæ ſchedulæ tenoris infraſcripti. ¶ De mandato ſanctiſſimi dñi noſtri Papæ intimetur omnibus & ſingulis prælatis, magiſtris, doctoribus, & alijs religioſis viris, volentibus dare notitiam rerum & materiarum proponendarum in ſacro Lateran̄ concilio, quæ expedire & conuenire eis videbuntur, vt accedant, recurrantq; ad reuerendiſſ. dominos cardinales tres ex qualibet congregatione trium deputationum antiquiores, qui ad præſens in curia ſeu vrbe ſe continent & ſunt præſentes, & eis vel eorum alteri iuxta ſchedularum aliàs impreſſarum de dictis deputationibus continentiam & tenorem, dictas materias aperiant, & illarum notulas ſeu informationes tradant ad eum finem & effectum, vt illis examinatis & diſcuſſis, illæ commemorationes quæ laudabiles ac bonę videbuntur, in congregationibus & ſeſſionibus futuris dicti ſacri concilij proponi poſſint & approbari, ad Dei omnipotentis laudem, & eccleſiæ ſuæ ſanctæ exaltationem. ¶ Die decimaquinta menſis Ianuarij, 1514. ſupraſcriptæ literæ affixæ & publicatæ fuerunt in acie Campifloræ, ac baſilicæ principis Apoſtolorum de vrbe, & audientiæ publicæ, necnon ſancti Io. Lateran̄ & cellariæ Apoſtolicæ valuis ſitę portis, dimiſſis ibidèm earundem ſupraſcriptarum literarum copijs, affixis per me Ioannem Antoniũ ſanctiſſimi domini noſtri papæ curſorem.

¶ Anno à natiuitate Domini 1514. indictione ſecunda, die verò 4. menſis Aprilis, Pontificatus ſanctiſſimi domini noſtri Leonis papæ decimi anno ſecundo, fuit publicata in locis publicis ſchedula prorogatiõis nonę ſeſſionis, vſque ad diem quintam menſis Maij proximè futuri, cuius tenor talis eſt:

Leo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſis & ſingulis pręſentem ſchedulam inſpecturis. Licèt aliàs in octaua proximẽ præcedenti ſeſſione, vt ſacrum Lateranen̄ concilium, in quo plura & grauia, ad omnipotentis Dei laudẽ, & Ro. Eccleſiæ exaltationem, tractanda diſcutiendaq; ſupererãt, ad finẽ vberrimæ ſperatæq; vtilitatis cõmodiùs pducantur, nonã ſeſſionẽ continuatiõis & celebratiõis ipſius ſacri Lateranen̄ cõcilij, eodẽ approbãte concilio, ad Nonas pſentis mẽſis Aprilis indixerimus, tñ cùm dies nonæ ſeſſionis huiuſmodi inſtare noſcatur, & ea quæ in eadem ſeſſione expediẽda & ſancienda ſunt, per venerabiles fratres noſtros ſanctæ Ro. eccleſiæ cardinales, in pluribus congregationibus coram nobis habitis, diligenter & maturè (vt par eſt) diſcuſſa fuerint hactenùs (vt deſiderabamus) alijs prælatis, qui in dicto Concilio votum dare debent, communicari & examinari, ac perfici & abſolui nequiuerint, volentes nos (ea qua decet dignitate ac maturitate) in eodem concilio expediri, nonam ſeſſionem pdictam ad tertiam Noñ. Maij proximè futuri, quæ erit dies quinta dicti mẽſis Maij, 1514. Pont. noſtri anno ſecundo, de eorundem fratrum noſtrorũ conſilio ꝓrogamus, ipſamq; 9. ſeſſionẽ dicta qnta die tenedã ac celebrandã eſſe om̃ibus intimamus, pręſentemq; noſtram ſchedulam in valuis baſilicæ principis

 Apoſtolo-

Apoſtolorum de vrbe, ac ſacroſanctæ Lateranẽ eccleſię, affigi & publicari mãdamus.

Placet, & ita mandamus.

¶Anno à natiuitate Domini 1514. indictione ſecunda, die verò quarta menſis Aprilis, pontificatus ſanctiſſimi Domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno ſecundo, ſupraſcriptæ literæ fuerũt affixæ & publicatæ in valuis baſilicæ principis Apoſtolorũ de vrbe, ac in valuis ſiue portis baſilicæ ſancti Ioannis Lateranẽ, per me Franciſcum Vaca ſanctiſſimi Domini noſtri papæ curſorem.

Ita eſt, Eurard' * Duuiuer curſorũ magiſter.

¶Deinde die vigeſimanona ſupraſcripti menſis Aprilis in locis publicis affixæ & publicatæ fuerunt diuerſæ ſchedulę tenoris infraſcripti.

¶De mandato ſpeciali ſanctiſſimi domini noſtri Leonis decimi pontificis maximi, intimatur & mandatur omnibus & ſingulis patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, Abbatibus & generalibus, in generali concilio vocem diffinitiuam habẽtibus, in vrbe præſentibus, quatenùs omni exceptione & excuſatione remotis, hodiè quæ erit vigeſima nona Aprilis, hora decimanona debeãt omnes perſonaliter comparére in palatio Apoſtolico, in capella maiori, vbi tenebitur generalis congregatio om̃ium prælatorum pro rebus ſacrum Lateranẽ concilium concernentibus, coram ſua ſanctitate, vnà cum reuerendiſſ. dominis ſanctæ Ro. eccleſiæ cardinalibus, ſub pœna excommunicationis, quam contrafacientes incurrant, ſi non paruerint.

A. Car. S. Vit.

¶Anno à natiuitate Domini 1514. indictione ſecunda, die verò vigeſimanona ſupraſcripti menſis Aprilis, Pontificatus p̃fati ſanctiſſimi D. N. domini Leonis, diuina prouidentia papę decimi anno ſecundo, pręſentes literæ fuerũt affixę in baſilicæ principis apoſtolorum de vrbe, & cancellariæ Apoſtolicę, ac officij literarum cõtradictarum valuis ſeu portis, & in acie Campifloræ. Et in quolibet loco ſolito affixę, dimiſſæ fuerũt per me Eurardũ * Duuiuier, ſanctiſſimi domini noſtri papæ ac Ro. curiæ curſorem. *Duuiuer

Ita eſt, Io. Diouerit curſor.

¶Deinde eadem die hora veſperarũ fuit congregatio in loco ſuperiùs nominato. Et fuerunt in dicta congregatione ſanctiſſimus dominus noſter, & reuerendiſſimi domini Card. pręſentes in vrbe, excepto reuerendiſſimo in Chriſto patre domino Bernardo epiſcopo Sabinẽ, Card. ſanctæ crucis, qui non potuit intereſſe propter corporis alterationem, ac etiam fuerunt præſentes Patriarchæ, archiepiſcopi & epiſcopi numero ſeptuaginta & nouẽ, & duo Abbates, & Generales ordinum, habita priùs oratione. Et per præfatum reuerendum patrem dominum Thomã Phædram de mandato ſuę ſanctitatis, alta & intelligibili voce propoſitum fuit, an placeret paternitatibus ſuis, quòd ſchedula, quæ fuerat eis lecta in alia congregatione particulari, deletis & cancellatis his, quæ concernunt pręlatos, proponeret̃ & publicaretur in proxima nona ſeſſione. Super huiuſmodi propoſitione fuerunt vota particularia, quæ ſequuntur: Primò reuerendus pater domin' Bernardus epiſcopus Taruiſin. Gubernator vrbis dixit, quòd placebant ſibi propoſita p̃ dominum Thomam Phædram. Et idem dixit reuerendus pater dominus Cæſar Patriarcha Alexandriñ. Reuerendus pater dominus Ioannes Vincentius archiepiſcopus Senẽ, dixit quòd daretur copia & tempus deliberandi. Et ad idem fuerunt omnes ſtantes in eodem ſedili. Reuerendus pater dominus Alexius epiſcopus Melfitañ, dixit placere, ꝑut Phedra dixit, dummodò decętero detur copia. Et R. dominus Giſbertus epiſcopus Rapollañ, dixit quòd differantur, quæ concernunt prælatos, & detur tempus deliberandi. R. D. Franciſcus Nãnetẽ dixit, quòd detur copia & tempus, & interim ſua ſanctitas videat petitiones prælatorum. R. D. Ludouicus Tricaricẽ dixit, quòd detur copia, & tempus ſaltem deputatũ. R. D. Thomas Comaclẽ dixit, quòd differantur ea, quæ concernunt prælatos, & detur copia & tempus. Ad idem fuit R. D. Hieronymus Aſculanus. R. D. Pompeius Reatiñ dixit, quòd deleantur, q̃ concernunt prælatos, & circa alia contenta in bulla reſeruabat votum ad aliud tẽpus, quando erit meliùs informatus. R. D. Nicolaus * Pergamẽ dixit, quòd ea quę cõcernunt prælatos, pertractentur per electos, & expediantur ſimul cum alijs contentis in bulla. Ad idem fuit R. D. Paris Piſaurieñ. R. dominus Ioannes Aquilañ dixit, quòd placebat, ꝑut dixit Phędra. R. D. Maximus Iſernieñ dixit, quòd placebat, ꝑut dixit Phędra. In reliquis detur copia & tempus. R. D. Ioãnes Antonius Angloneñ dixit, quòd placebat, quòd ſuſpenderẽtur quę ſpectãt ad epiſcopos, donec cum alijs petitiões eorum diſcutiantur & determinentur in ſecunda ſeſſione à proxima. R. D. Ioanni Antonio Calineñ placent contenta in ſchedula, dummodò concernentia epiſcopos examinentur, & deinceps det̃ copia & tempus, vt meliùs conſulatur & reſpõdeatur. Similiter R. D. Petro Foroliuieñ, demptis omnibus contentis in bulla, quatenùs concernunt epiſcopos & eccleſias, cętera placẽt. Et ſupplicat ſanctiſſimo domino noſtro, vt habeat prælatos recommendatos. R. D. Lactantius Suaneñ dixit, ſe non audiuiſſe, nec legiſſe bullam. Ideo non reſpondit ad idem. R. D. Ioanni * Tribarieñ & R. D. Ioãni Bobieñ placuit ſimpliciter ꝑut in Bulla. Et ad idem fuerunt duo ſedentes prope eos. R. D. dominicus Luceriñ dixit, ſe obtemperaturũ in om̃ibus ſanctiſſimo dño noſtro, tamen libenter vellet legere bullam, & pru-

*Bergomeñ

& prudẽter deliberare R.D.Ioanni † Sibinicẽ placet, ꝙ in omibus cõtentis in ſchedula, & quo ad oés cuiuſcunq; ordinis ſeruetur diſpoſitio iuris cõmunis. R.D.Angelo *Foropopulienſi placet, quod placuit domino noſtro. Supplicat tamẽ, ꝙ ſua ſibi tam illicitè & atrociter ablata, reſtitui faciat. Cæteri verò dixerũt, ꝙ daref eis copia & tempus deliberandi. Et tandẽ dñs noſter reſpõdit, ꝙ daretur eis copia & tempus deliberandi.

†Sebonicẽ

*Breteno-meñ

Et ſic die ſequẽti de manè in eodem loco conuenerunt prælati, & ſupradictus domin' Thomas Phædra legit eiſdem ſchedulam, & volentibus habere dedit copiam. Et tandem dicti prælati elegerũt infraſcriptos prælatos, qui vnà cum reuerendiſſ. dominis Card. deputandis per ſanctiſſimum D.N. deliberarẽt ſuper ſchedula proponenda in nona ſeſſiõe. Prælati electi fuerũt infraſcripti, videlicet reuerendi patres & domini Seneñ, Spalateñ, & Rhegiñ Archiepiſcopi, & reuerẽdi patres & domini Melfitañ, Reatiñ, Fauentiñ, Luceriñ & Foroliuieñ epiſcopi.

¶ Deinde dicti prælati die ſequenti in aula ſuperiori ipſius palatij conuenerunt cum reuerendiſſimis dominis cardinalibus, & ibidèm conſultârunt, & deliberârunt ſuper ꝓponendis in nona ſeſſione, prout in ea inſeruntur, & remanſerunt concordes.

¶ HVMILIS SERVVLVS IOANNES Baptiſta Gargia Seneñ Eques Hieroſolymitanus, Illuſtriſſimo Rhodiorum principi Fabricio Carreto, ſacræ Hieroſolymitanæ religionis magno Magiſtro S.P.D.

RElıgionis noſtræ Hieroſolymitanæ ſtudio atque obſeruantia impulſus, princeps illuſtriſſime, non potui iuſſis tuis, dùm admirat' in vrbe ageres, promptiſſimus non obtẽperare. Nobilis item vir Philippus Prouamus, vices nunc *in vrbe gerens, adhortatus vehemẽter eſt, ad idque ab ipſo omẽ auxilium ac fauor mihi pſtitus eſt, vt onus orandi pro religionis noſtræ decore, Lateraneñ Synodi ſeſſiõe octaua, adſpirante Leone decimo pontifice maximo, ſubirem. Quod etſi arduũ, ac meis humeris impar eſſet, qua tamẽ potui ſedulitate ac cura abſolui. In quo orandi munere, vt in omibus noſtræ religionis negocijs Reuerendiſſ. cardinalis Iulius Medices, noſtri ordinis ingens præſidiũ, mihi opem & fauorem impendit, tanquã is, q de religiõe noſtra ſemp eſſe optimè meritus cenſeretur, exiſtimaui hos noſtros qualeſcunque labores, tibi eſſe deſtinandos, vt de his te omibus, quæ ꝓ religione noſtra in ipſa ſynodo, in qua Chriſtianæ reipublicæ decus ac ſplẽdor maximè effulſit, recenſuerim, facerẽ certiorem. At hoc vnũ ingenuè fateor, ſi quando illius loci amplitudinẽ, dignitatemq; animo voluerẽ, atq; onus iniunctũ nobis conſiderarẽ, totus eqdem algebã, & cor atq; animus quodã metu

for.*tuas

Hunc ferũt poſtea Clementem ſeptimum fuiſſe.

perculſus, me ab incepto plurimùm deterrebant. Ac perquã libenter hanc orandi arduã atq; difficilẽ prouinciã detrectaſſem, niſi fuiſſet mihi & religioni, & celſitudini tuæ morem gerendi incredibilis cupido. Id etiã pręſtiti, ne inter cõmilitones viderer prorſus inutilis, qui licèt corpore aliquãdo ſeruire nequiuerim, at ingenij atque animi opibus, ac quãtulocunq; valui ingenio, religiõi noſtræ non defui. Gaudeoq; mirũ in modũ, ſi quid eiuſdẽ cauſa facio, nihilq; animo gratius, q̃ de religione aliquid mereri. Tuæ etiã præſtãtiæ eſſe ſignificãdum putaui, queãdmodùm ab ipſo ſummo pontifice cœptum eſt agi, de vnione eccleſiæ eiuſq; reformatiõe, ac de pace inter Chriſtianos principes facienda, & de expeditione aduerſus Turcas ſuſcipienda, & ad hæc omia ab eodem Leone vehementer incumbif. quamobrẽ ſperandum ab his plurimùm eſt, qui duro ſubſunt Turcarum Impio, atq; ab illis pariter, q Turcis finitimi, eorum ſemper arma formidant, Leone Pontifice maximo annitente, imminutum iri Turcarum Imperium, atque ab eorum immanitate ac barbarie ereptum iri ſaltem populos, quos ſeptuaginta ab hinc annis ſuo adiecerunt Imperio. Quòd ſi in oratione mea vim, vbertatem, atque elegãtiam deſideres, ingenij mei tenuitati precor aſſcribas. Non equidem ſpe q̃ſtus aut gloriæ ad id muneris obeundum commotus fui, ſed vt re(qua aliquid valerem) me noſtræ religioni nõ incõmodũ, ac prorſus inutilem exhiberem, cuius ab ineunte ætate obſeruantiſſimus ſemp fui. Tuæ quoque pręſtantiæ ante iſtam ad principatũ euectionem deditiſſimus fui, ſemperque magnoperè colui ac ſum veneratus, quaſi animus præſagiret, te quandoque hunc tam altum, tamque tuis meritis dignum honorem eſſe aſſecuturũ. Quãto fuerim de hac tua electione gaudio affectus, nullis poſſim conſequi verbis. Et quo id præ me declararem aliqua in re, libentiſſimè mihi tuo nomine iniunctam ſuſcepi apud Leonem decimum orãdi prouinciam: quamque apud illum habui orationem, alteri in Lateranñ concilio habitæ ſubnectendã curaui, ac ſimul imprimendam, tuæq; celſitudini eſſe tranſmittendã aut deſtinandam cenſui: quãquàm nos minimè præterit, hanc talem non eſſe, qualẽ tuæ ſingulares diuinæque virtutes merebanf. Priuilegia aũt nr̃a, indulta, cõſtitutionesq; ab alijs põtificibus conceſſa, benigniſſimus Leo decimus Pon. max. humaniſſimè confirmauit, atq; magnoperè auxit, ꝑpetuoq; robore muniuit. Supereſt princeps illuſtr. vt ſeruuli tui Io. Baptiſtę ſynceræ mentis atq; animi obſequium, abſolutumq; tanto ingenij diſcrimine ſuſceptum onus ſolita benignitate ſuſcipias, & q tuę exaltationi glorioſiſſimæ, à qua ſemp beneficijs ſum innumeris affectus, deditiſſimus ſemp extiti, quaſi nunc aucto ſeruitutis vinculo, ſub tuo vt pſidio ſim peto, ac vehe-

ac vehementiſſimè precor,tueq; Illuſt. D. me totum trado atq; addico. Vale. Romæ Calend. Aprilis. 1513.

ORATIO IOANNIS BAPTISTÆ Gargiæ Seneñ, Equitis Hieroſolymitani, habita apud Leonem decimum Pont. Max. ac Lateraneñ conciliũ in ſeſſione octaua, quartodecimo Calend. Ianuarias 1513.

Veni ſancte ſpiritus, omnium tuo amore corda fidelium comple, & in me tuæ virtutis ignem accende, vt tam arduum hodiè inceptum te adſpirante exequi valeam.

CVM P.B. voſq; Chriſtianæ religionis fulgẽtiſſima ſidera, onus orãdi in hoc tam auguſto cõſeſſu mihi minùs experto fuiſſet iniunctũ, diu mente reuolui, quàm meis id impar viribus foret. Nam tum ingenij imbecillitas, tenuiſq; dicendi copia mihi ſilẽtium indicere videbantur, tum coram tanto pontifice, ac ſacroſancta ſynodo Lateraneñ verba facturus, verebar ne in dicendo obmuteſcerem. Et id acriùs me vexabat, quia idem grauiſſimis ac maximis Oratoribus & Philoſophis aliquãdo eueniſſe cõpertum habeo. Quod ego animo complectens, huius ornatiſſimi & ſacerrimi loci amplitudinem, maieſtatemq; meritò expaueſcebam. Sed cùm planè P.S. tuę ſerenitas frontis, atq; animi benignitas, ſingulariſque tantorum patrum humanitas me ita recrearet atque reficeret, vt obire munus mihi delegatum non dubitarem, adquod huius etiam præcipui temporis obſeruãtia me hortabatur: quare audẽtiori animo hoc tam eminens ſuggeſtum, vndè totus ferè terrarum orbis conſpicitur, acceſſi. Confiſus igitur omipotẽtis Dei & intemeratę virginis, diuiq; Ioannis Baptiſtæ noſtri fautoris auxilio, tuaq; P.B. me hortante innata clementia, cùm de Chriſti militia, tum de ſancta ſynodo breuibus perſtringã. De Chriſti militia in primis dicere, noſtrum eſt inſtitutum, cui ille operã dat, qui magnæ & ſupernę militiæ cęleſtis eſt cupidus, & Chriſto ſemper hærere deſiderat, quiq; illius diuinæ vocis nõ ocioſus auditor Ioan. 12. d eſt. Si quis meus (inquit) miniſter eſt, me ſequatur: & vbi ego ſum, illic & miniſter meꝰ erit. Chriſtus autẽ in cælis eſt, illuc igitur nos curſum dirigere decet. Nemo terrenæ cõſuetudinis, caducęq; dilectiõis reminiſcatur: nam qui huic Chriſti militiæ accingitur, non ſibi domum conſtruere, nõ poſſeſſiones cõparare debet. Eſcas em̃ regias habet, & Imperatoris annona fruitur. Manſio aũt in caſtris eſt. Vbi ſi mors Chriſto bellante contingat, glorioſa eſt. Vincentes enim dona regalia, & honores quàm maximos adipiſcuntur. Et licèt vita in prælijs laborioſa ſit, in pace tamẽ ſplẽdida & honorata tranſigitur. Chriſti aũt militum arma, nõ lorica, nõ clypeus, nõ gladiꝰ, ſed pietas, religio, probitas, innocentia, & caſtitas ſunt. Nõ cedat armatę mentis cõſtantia terroribꝰ inimicorum. nam niſi quis ſtrenuè pugnauerit, non coronabitur. 2. Tim. 2. a Nihil autẽ eſt nequius, nihil crudelius noſtro hoſte, qui in cælo bellum, in terris fraudẽ & odium inter primos fratres excitauit. Et is in omni noſtro opere ſua tẽdit retia. Et ne multis vos remorer, omnia mũdi mala, ſua ſunt prauitate cõmiſſa. Et cùm mens humana varijs huius mũdi illecebris deuicta ſit, & laborem fugiat, voluptatem verò ſequatur, prauiſque reſiſtere deſiderijs ægrè ferat, nos ſic Apoſtolus hortatur: Induite vos armaturam fidei, vt aduerſus diaboli inſidias ſtare poſſitis. Ephe. 6. b Victorem Chriſtũ Regẽ ſequamur, qui nos vult victoriæ ſuæ habere participes. Crux illius, noſtra eſt victoria: cuius patibulũ, noſter eſt triumphus. Terra non nobis patria eſt, ſed cælum nos ciues & incolas expectat. Vbi hęc vtinam verba domini audiamus: Math. 25. b Eugè, inquit, ſerue bone & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituã. Eugè, inquam, miles ſtrenue, imitator Domini tui & regis æterni Comes, dignis & optatis remuneraberis pręmijs. O ſalutifera & præ omnibus expetenda Chriſti militia, in qua certa & precioſiſſima ſunt trophæa, quibus tot Martyres, ac beati patres cæleſti Imperio gloriãtur, ac perpetua pace quieſcunt. Licèt paruulus ex collo pendeat nepos, licèt ſparſo crine & ſciſſis veſtibꝰ D. Hieronymus in epiſtola ad Heliodorum. vbera mater oſtẽdat, quibus te nutriuit, licèt in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem. Crudelitas iſta, pietas eſt, & ſiccis oculis ad crucis vexillum euola. Gladium tenet hoſtis, vt nos perimat. Nec de matris lachrymis eſt cogitandũ, nec propter patrẽ, Chriſti militia eſt deſerenda, cui etiã ſaluatoris cauſa, vitam debemus. Huic Chriſti militiæ Leo decimus pontifex maximus, à ſummo Deo inuictus vexillifer prefectus fuiſti, tibiq; ille ligandi & ſoluendi poteſtatem dedit. Math. 16. c Tu in ſpecula domini peruigil fortiter adſtãs, cuncta in rectum tramitem rediges. Tibi ergo omnium eccleſiarum Præſides, & totius orbis Chriſtiani principes parẽre affectant. O q̃ diuina & ſalutifera fuit hęc tua ad ſummi pontificatus apicem aſſumptio, à quo pro pacando ſtatu Chriſtiani populi, qui tot ſceleribus, rapinis & ſeditionibus permiſcebatur, ad ſalutiferam huius cœptæ ſanctæ ſynodi curam deuentum eſt, cui rei quantum nobiliſſimę tuæ familiæ Medices nomen cõſonũ ſit, clarè conſtat. Tu nanq; optimus Paſtor. Tu ſalutifer medicus in̄firmitati Chriſtianæ religiõis cælitùs datus es. Tua enim cura, tua tutela, ſolertia, ꝓbitate atq; virtute grex nomini egebat, vt ab imminenti capitali exitio liberaret, vt priſtinę ſanitati, abs te vero eruditiſſimoq; medico reſtitueretur. Ad quam rem ſola ſynodus hęc erit veluti quoddam mithridaticũ antidotum. In ſynodis * quoniã * quippe ſolita plerunq; eſt mater eccleſia ſalubria remedia ꝓuidere, ſi q̃n nocendi cupiditas, vlciſcẽdi crudelitas, implacabilis animꝰ, & feritas re-

rebellādi,ſuo in populo oriebātur. Nunc impius lucri furor,ac effrenis cupido,iraq; pręceps,atq; immanis libido,quę ſuccenſas agit mentes,honeſtatis fines effregerant, & omīs deniq; ſcelerum labes in mundū irrepſerant. Mores verò & iuſtituta maiorū,pro lege tenenda,ſpreta iacebant: Pręuaricatores diuinarum legū,& eccleſiaſticarū cōſuetudinum cōtemptores,impunè ceruicib⁹elatis incedebant. Abuſus verò & deprauata volūtas, vbi ſemel cœperāt,indiès duriores efficiebātur: & animus ſceleribus adſtrictus, nō facilè ab eis diuelli poterat. Quæ omīa ab hac ſanctiſſima ſynodo ſyncero examine pendentur. O ſaluberrimā medicinā omnibus conſulentē, omīa tumētia cōprimentem,omīa tabeſcētia reficientem, omnia ſuperuacanea reſecantē, omīaq; deprauata corrigentē: Hāc reges principesq; meditabantur, hanc populi omēs efflagitabāt,hāc ſenes,iuuenes, cunctiq; Chriſtiani cupere videbātur, quibus tacitū Deus deſideriū huiuſmodi inſpirabat. Et his omībus tu ſolus P.B.ſatisfacies, qui hūc tantorū patrum in tui tam fauſto pontificatus initio cœtum hūc in ædem Lateraneñ coegiſti, vbi illa duo Petri & Pauli precioſiſſima capita repoſita venerantur,quę hic totius Chriſtianę reipub.imperiū,tribunal & decus poſuerūt. Et cùm ab omnibus ſynodis Lateraneñ.ſemper ingens ipſi Eccleſię adiumentū & vtilitas pręſtita ſit,hęc mirū in modū rectè ꝓſpiciet, à qua omnis ſua ſalus atq; quies pendet: quæ quantū ſynodali auxilio egeret, nullus eſt q neſciat. Qua de re P.S.inter ea, quæ abs te ꝓclariſſimè geſta,gerendaq; ſunt,hāc ſanctam ſynodum rem adeò arduā,& his temporibus opportunā,ꝓſequi perſanctè decreuiſti. Ab hac enim religioſi vrbaniq; mores inſtaurati erunt, & flagitia, quę diuinū examē notauerit,coercebuntur,in qua ſola animorūſynceritas & religionis amor cuncta pēſabit. Quibus ſic geſtis, cęleſtes irę futura tēporum felicitate expiatę videbuntur. Aurea nempe te ætas regnāte incipiet,& iuſtitia dę cœlo lapſa in terras redibit. Tu literarum virtutumque omnium exoptatum præſidiū diuinitùs datus es,à quo cuiq; ſua pręmia tribuentē. Nunc ſiderum cęleſtis omīum harmonia tibi Chriſti vicario applaudit, & cunctorum hominū pectora incredibili,de tua ſumma felicitate, gaudio perfunduntur,& ſub te paſtore optimo omnis exultat populus,à quo pacē, concordiam,& tranquillitatē expectat, quas oīs
Pſal.84. iam homo optat,cupit,amat, & vult. Et cùm pacis amica ipſa ſit iuſtitia, & ſe inuicē oſculentur,ea etiā ſumma in te cōſpicitur. Tu igitur pacis donator, & iuſtitiæ defenſor diceris,à quibus immortalitate donaberis. Quid eſt enim quod principē meliùs ꝓdicet,quàm qetus populus,cōcors ſenatus,& tota reſpublica morum honeſtate inſignita? O pacis dulce nomē,à qua tranqlla libertas,mētis ſerenitas,ſimplicitas cordis,vinculum amoris, & cōſortium charitatis gignitur. Hæc ſimultates tollit,bella cōpeſcit,iras cōprimit, ſupbos calcat,humiles amat,diſcordes ſedat,inimicos pacat,cūctiſq; eſt placida. quam obrē Antiſtes Max.voſq; Chriſtianæ religiōis firmiſſimæ columnæ,& militiæ Chriſti ſummi duces,qui in tanta horum tēporum expectatione in ſacerrimum hoc tēplum cōueniſtis, & fluctuāti ſummis Petri nauiculę procellis opem tuliſtis,maxima & perenni laude eſtis digni,& cęleſte ſtipēdium vobis dabit Deus, ſi hoc tam ſalutiferū, ſanctūq; cōcilium ſanctæ matri Eccleſię profuturum,cui libertatis decorē reſtituet,& ſuo populo mores viuēdi religioſiùs præcipiet,toto pectore amplectemini,& faciles cœpto operi fauebitis, in quo veſtra erga ipſam eccleſiā bonorū pietas filiorum,& Chriſtianæ reip.ciuium verus amor cōſpicietur. Eccè enim nunc tēpus,quo corporis ocium,mētis ignauia expellēda eſt. Eccè tempus,quo in armorum cœleſtium,terreſtriumq; meditatione,cordis ſynceritas,animi magnitudo,vireſq; corporis pro republ. Chriſtiana exercendę ſunt. Verùm cùm hæc militia noſtra diui Ioannis Baptiſtæ, aſſiduis Turcarum incurſibus ſemper fuerit obuia,& de ipſis quāplurimas iā victorias, meritoſq; triumphos obtinuerit,tum à ſummis pōtificibus,tum à ſanctis cōcilijs, maximè à cūctis Lateranēſibus miris fauoribus & priuilegijs affici,& varijs ſtipēdijs cōmilitonib⁹ noſtris conceſſis,multiſq; beneficijs donari meruit, quæ recenſendo nimis prolixa foret oratio. Itaq; Pater beatiſſime,& tu tātorum patrum ſplendidiſſime cœtus, qui in hoc tēplum cōuocatus fuiſti,cui diuus ille Ioānes Bapt. noſtri ſaluatoris præcurſor pręſidet,qui ſumm⁹ patriæ tuę Florētiæ,vrbiſq; Rhodi & Hieroſolymitani ordinis patronus exiſtit, cuiuſq; olim noīe vocari non parū lętabaris,quemq; ante alios oēs colere cōſueuiſti, toto tibi pectore & imis ſenſibus hanc ſuā Rhodienſem religionē,& pręſtantiſſimū Rhodiorū principē,qui Chriſtianæ fidei defenſor eſt acerrimus,cū toto populo,& hos ſedulò tibi aſtātes noſtros cōmilitones cōmendamus, vt nō ſolùm noſter ordo in ſuis priuilegijs & cōſtitutionibus ab hac ſancta ſynodo confirmeē, ſed etiā augeatur. Scis enim pater beatiſſime, & tu Lateranenſis ſynode, Rhodon inſulā ab omnibus laudatā,atq; opportuniſſimā ſemper ad res gerēdas eſſe iudicatam. Nam Rhodos nr̃a adiacet Aſię,qua maximè Aſia in mare nr̃m excurrit: hinc in Syriā & in Aegyptū cōmodiſſima eſt nauigatio,hinc in mare Aſiaticū,Helleſpontū, Propōtida, ac Pontū cōmodiſſimè ſoluitur,& rebus naualibus atq; claſſicis ea ciuitas ſemper polluit. quamobrē Rhodiorū amicitiā ſemper Romani magnifecerūt,eorumq; ad multa bella vſi ſunt opera. Quare arcis ac rei Chr̃ianę propugnaculi curam tibi pōtifex maxime nō in poſtremis eſſe habendā arbitror,ac danda eſt opera, vt quēadmo-

Rhodi inſulæ opportunitas.

admodùm eam Soli fuiſſe vrbem cōſecratam
tradunt,ac nullo die,quanuìs nubilo ac plu-
uio,Solem in ea non illuxiſſe: danda eſt (in-
quā)opa,vt ea inſula vero Soli,hoc eſt,Chri-
ſto ſemper ſit ſacra, ac ſemper verum Solem
colat,in eaq; ſemper illuceſcat. Tu nos igitur
fauore & clementia protegas,quo alacriùs ea
pro republica Chriſtiana contra infideles re-
gredi valeat,qui rabido & truci animo ſem-
per contra Rhodienſe præſidium inhiant, &
vſque ſub diui Ioannis Baptiſtæ auxilio co-
piæ Hieroſolymitanæ militiæ,eorumq; cru-
delibus auſis fortiter reſiſtunt,& feroces ani-
mos innumeris prælijs compeſcunt. Nam nec
principes noſtri,nec commilitones certa vi-
tæ diſcrimina ſubire vnq̃ recuſant, nec recu-
ſarunt, ne illa Chriſtianæ reipublicæ firma
Rhodiorum propugnacula in Turcarum di-
cionem redigerentur. Arx enim illa eſt expul
trix ſæuiſſimorū hoſtium,qui ſemper veſtras
vrbes & imperia inuadere,& religionem no-
ſtram funditùs euertere ſtudēt. Et vt iam per
literas præteritis menſibus pater ſanctiſſime
tibi illinc à noſtris ſignificatum fuit,Sulthan
Selyn ſectæ Mahumetanæ immitem tyrannū
claſſem ingentem parauiſſe,& innumeras co-
pias cōtra Chriſtifideles,& Rhodi inſulę mi-
lites & incolas cōtraxiſſe,& tantam tormen-
torum vim, quantam nullus vnquàm, ad id
bellum inſtituiſſe exploratū habuimus, qui
illinc poſtmodùm ſemotis caſtris aliò, cōtra
orthodoxæ fidei cultores impetum fecerūt,
vbi multas clades & vrbium euerſiōes infer-
re conati ſunt. Et nuperrimè cum quieturum
eſſe illum ſperarem⁹,per alteras à noſtris ſan-
ctitati tuæ ſignificatum eſt,in eoſdē belli ap-
paratus ingēti ſtudio,ſummaq; celeritate in-
cūbere. Et cùm nihil maiori odio proſequā-
tur,quàm Rhodum,ei multo magis in poſte
rum timendum eſt,cui nunquàm minari de-
ſiſtunt. Neceſſe igitur eſt, vt principib⁹ Chri-
ſtianis accerſitis,& tuis in ſancta diſperſioni-
bus ſepta collectis, quo vnum ſit ouile, ſicut
vnus eſt paſtor, cui pacificè & quietè præci-
Ioan. 10. pias,vt abs te magnanimo Duce & Vexillife-
ro tua animi ſynceritate, mirabili ſapientia,
cęleſtiq; virtute aduerſus hanc infideliū po-
tentiam bellum ſuſcipiatur. Expergiſcimini
ergo,expergiſcimini tandem Chriſtiani prin
cipes,& labanti Eccleſiæ auxilium afferte, &
ſub Leone feliciſſimo paſtore,inuictoq; du-
ce,de bello Turcis inferendo in medium cō-
ſulite, nec vlteriùs patiamini noſtri redem-
ptoris ſepulchrum,& Conſtantinopolim no
uam Romam ſub Turcarum Imperio deti-
neri, & tantam peſtem atque perniciem ad-
uerſus Chriſtianos populos diutiùs ſæuire.
Sed religionem veſtram propiùs reſpiciatis,
quā colere & augere, veſtri Imperij & Regni
intereſt. Cuius rei fidiſſimū vobis Romanorū
exemplū propono,quorū reipublicę ſplēdor
ſemper emicuit,dum religiōnē prę cūctis re-
bus obſeruārūt. His enim nō ſolùm ſeruādæ,

ſed etiā amplificādę religiōis ſtudiū fuit, quā
ſi qs cōtempſiſſet,nō immeritas diuinę vltio-
ni pœnas dabat. Ne miremini igitur,ſi tot in-
fortunia Chriſtianis rebus acciderunt. Rara
enim inter principes Chriſtianos concordia
hactenùs fuit. Qui cùm debuiſſent vnanimes
ſalutiferę cōtra infideles expeditiōi cōſule-
re,& opē ferre,bella eis gerere magìs placuit,
quæ nullos honeſtos, meritoſq; triumphos
habitura eſſent,& religionē cōſeruare atque
defendere cōtempſerunt. Deponite nūc, de-
ponite Chriſtiani principes,hanc tarditatem
atq; ſegnitiem, & ad vindicandā Chriſtianā
Rempublicā ab atrociſſimorū hoſtiū ſerui-
tute accurratis,& inſulæ Rhodo opem affer-
te,quæ(quod Deus auertat)ſi expugnaretur,
væh vęh Chriſtianis vrbibus & Imperijs. Prę-
ſtate igitur auxiliū. Nam quid magis vos de-
cet,quàm nō ſolùm pecunias atq; vires om̄es
pro Chriſti nomine & gloria exponere, ſed
etiā voſmet deuouere,vt vita frui æterna va-
leatis? Hac em̄ cōditione gignimur,vt gene-
rati nos Deo iuſta & debita obſequia prębe-
amus. Viriliter ergo agite probati principes,
currite fortiter curſum hūc feliciſſimū,& cer
tate bonū certamē, vt ęterna p̄mia cōſequa-
mini. At*P.C. cui Chriſtianę religiōis habe- for. *P.B. aut P.S.
nę traditę ſunt, hęc te cura, hoc te deſideriū
tangat,hęc te victoria, hic te triūphus expe-
ctat maxim⁹, q̄ nullo ſeculo aboleri poterit.
Magni em̄ & ingenij diuini eſt,magna aggre-
di,atq; ea moliri,q̄ nō minus meriti,q̃ glorię
ſint paritura. Iacet deſolata Aſia,iacet Aphri-
ca,iacet Aegyptus, ac bona Europę pars de-
ſerta,abiecta ſine lege,ſine moribus,ſine vllo
Chriſtianę religiōis cōſortio. Vbi tot ciuita-
tes,tot populi,tot imperatores,reges,princi-
pes,cultu verę fidei & armorū vſu pręſtantiſ-
ſimi,vbi tot celeberrima Chriſti & ſanctorū
tēpla,in crudeliſſimā iam Turcarū & Barba-
rorū ditionē deuenerūt,à qbus acceptas cla-
des,euerſiōes,cōtumeliaſq;, nō eſt huius tē-
poris recēſere, cū iam om̄ibus notę ſint atq;
teſtatæ,& cùm tot iam annos nihil aliud au-
diamus,quàm excidia alia ſuper alia Chriſti-
anorum. Quid ꝙ Tyrrhenū mare totiès infe-
ſtārunt? et quod pudet referre,ad littora vſq;
Romani agri prędatū venerunt. Sed hęc loca
tam efferata,barbara,ſine fide,ſine Deo tan-
diu in poteſtate infideliū eſſe,ac non tam re-
gi,q̃ deuaſtari paſſi ſunt principes Chriſtiani,
dum quæ ſua ſunt quęrunt,non q̄ Ieſu Chri-
ſti: dum quiſq; luxui, ſimultatibus, ocio in-
dulget,dum Ro Pont. totiès acclamantem ra-
bidos lupos gregē Dn̄i inuaſiſſe nō audiunt.
Atquì non tanta eſſet rerum iactura fragiliū,
niſi cum his innumeræ quoq; animæ fideliū
deperirent,quæ partim metu,partim labefa-
ctata religione, quaſi plantæ incultæ ſenſim
indies à fide deficiūt. Huc Pōt. Maxime Leo
animū te decet aduertere,aduerſus horum ra
biem,cōpoſita inter Chriſtianos pace, cōſur
gere,exercitum in ea loca traijcere, illatas ab
hoſti-

hoſtibus iniurias vlciſci, ad tãtum decus, tantam gloriam ante alios euolare. Crux Chriſti in aciem pro vexillo prodibit, Dux agminis ſui præcedet omnipotẽs, inſultabitur vndiq; eorum capitibus, tanquàm parieti inclinato & maceriæ depulſæ. Perſequéris & compræhẽdes illos, & nõ cõuertéris donec deficiant. Sed ſine te Deus miſeri quid ſumus? aut quò recidunt conatus noſtri? Cogitat iam bonus paſtor vicarius tuus, cogitat, inquam, in verã ſanctamq; ſponſæ tuæ vnionem, eiusq; reformationem incumbere, & populi tui in angulum redactas ſeruare reliqas, amiſſa recuperare, fines eccleſiæ propagare. At ſcriptum eſt, (Pſal. 32.) quòd reprobes cogitationes populorum, & reprobes conſilia principum. Parentes ergo ad vnum putem* fideles principes, ituros in hoſtes tuos Chriſtianos omnes, paratam putemus eſſe claſſem, inſtructam aciem, niſi tu Deus *exercitum (*exercituũ) adiuues, noſtris his cogitationibus, his conſilijs præſens aſſiſtas, adſpires, faueas: niſi deniq; cuſtodieris ciuitatem, (Pſal. 126.) fruſtrà vigilant qui cuſtodiunt eam. Tibi ergo Regi regum & Domino dominantium, preces ſoli fundẽdæ ſunt. Ne memineris iniquitatum noſtrarum. Exurge, & diſſipentur inimici tui, vindica ſanguinem iuſtorum tuorum, qui effuſus eſt. Erue de manu canũ vnicam ſponſam tuam, labãti tuæ religioni porrigito dexteram. Leoni Pont. Max. quem ad paſcendas oues tuas vnum præ omnibus elegiſti, mitte auxilium de ſancto tuo, vt pacatis Chriſtianorum animis, in hoc tam ſanctum, tam neceſſarium, tamq; Eccleſiæ tuæ vtile & expediens opus, toto (vt aiunt) pectore incũbere, illud feliciter abſoluere te duce valeat, qui viuis & regnas in ſecula.

SESSIO NONA.

ANNO à natiuitate Dñi 1514. indictiõe 2. die verò Veneris, quinta menſis Maij, põtificat' ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini N. D. Leonis diuina prouidentia Papæ decimi Anno 2. fuit celebrata nona ſeſſio Generalis Concilij in eccleſia Lateraneñ, in loco ſolito manè hora tertiarũ. In qua fuit pręſens pręfatus ſanctiſſ. D. N. D. Leo Papa X. indutus veſtibus Pontificalibus, ſedens in thalamo conſueto. Fuerũt quoq; pręſentes infraſcripti reuerendiſſ. D. cardinales, Patriarchę, Archiepiſcopi, epiſcopi, Abbates, & magiſtri Generales ordinum, & oratores principum, & quamplures illuſtr. domini, & alij doctores & nobiles in copioſa multitudine.

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſ. dominus Raphael Oſtienſis.
Reuerendiſſ. D. Bernardinus Sabinenſis.
Reuerendiſſ. D. Dominicus Portuenſis.
Reuerendiſſ. D. Iacobus Albanenſis.
Reuerendiſſ. D. Franciſcus Tiburtinenſis.
Reuerendiſſ. D. Marcus Præneſtinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſ. dominus Franciſcus tituli ſanctorum Ioannis & Pauli, Surrentiñ.
Reuerendiſſ. Dominus Nicolaus tituli ſanctę Priſcę, de Fliſco.
Reuerendiſſ. Dominus Hadrianus tituli ſancti Chryſogoni.
Reuerendiſſ. D. Leonardus tituli ſanctæ Suſannæ, Agennenſis.
Reuerendiſſ. D. Chriſtophorus tituli ſanctæ Praxedis.
Reuerendiſſ. D. Antonius tituli ſancti Vitalis, *Sipontiñ. (*Papieñ)
Reuerendiſſ. D. Petrus tituli ſancti Euſebij, Anconitañ.
Reuerendiſſ. D. Bandinellus tituli ſanctę Sabinæ, de Saulis.
Reuerendiſ. dominus Laurentius tituli ſanctorum quatuor Coronatorum.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiſſ. dominus Fredericus de ſancto Seuerino, ſancti Angeli.
Reuerendiſ. dominus Hippolytus ſanctę Luciæ in Silice.
Reuerendiſ. dominus Alexander ſancti Euſtachij, Farneſius.
Reuerendiſ. dominus Ludouicus ſanctę Mariæ in Coſmedin, de Aragonia.
Reuerendiſ. dominus Marcus ſanctæ Mariæ in via lata, de Cornelijs.
Reuerẽdiſſ. D. Alphonſus ſancti Theodori.
Reuerendiſſ. dominus Matthæus ſancti Angeli, Gurcenſis.
Reuerendiſſ. dominus Iulius ſanctæ Mariæ de Nauicula.
Reuerendiſ. dominus Bernardus ſanctę Mariæ in Porticu.
Reuerendiſſ. dominus Innocentius ſanctorũ Coſmæ & Damiani.

PATRIARCHAE ET ASSISTENTES Papæ & Oratores.

Reuerendus pater D. Alexandrinus Cæſar.
Reuerend. pater D. Alphonſus Antiochenus.
Reuerend. pater D. Ioãnes Vincẽtius Seneñ.
Reuerend. pater D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. pater D. Robertus Rhegienſis.
Reuerend. pater D Angelus Turritañ.
Reuerend. pater D. Scaramuza Cumañ.
Reuerend. pater D. Pompeius Reatiñ.
Reuerend. pater D. Iulianus Vulterañ.
Reuerend. pater D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptiſta Caualiceñ.
Reuerend. pater D. Andreas Militenſis.
Reuerend. pater D. Bernardus epiſcopus Taruiſienſis, vrbis Gubernator.
Reuerend. pater D. Petrus Tergeſtiñ. ſereniſ. Maximiliani electi Imperatoris Orator.
Reuerẽd. pater D. Claudius Maſſilieñ epiſcopus, Chriſtianiſſimi Francorũ regis Orator.
Reuerend. pater D. Sylueſter Vuigornienſis epiſcopus, Orator Illuſtr. Henrici Regis Angliæ.
Reuerend. pater D. Ioannes Gnezneñ Archiepiſco-

epiſcopus, Orator illuſtriſſimi Sigiſmundi Poloniæ Regis.
Reuerendus pater D. Bertrãdus Adrieñ epiſcopus, illuſtriſſimi domini ducis Ferrariæ Orator.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. P. D. Alexander Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Stephanus Patraceñ.
Reuerend. pater D. Iulius Corinthieñ.
Reuerend. pater D. Aldronãdinus Nicoſieñ,
Reuerend. pater D. Bernardus Spalateñ.
Reuerend. pater D. Hieronymus Antibareñ.
Reuerend. pater D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. pater D. Franciſcus Iadreñ.
Reuerend. pater D. Hieremias Traneñ.
Reuerend. pater D. Orlandus Auinioneñ.
Reuerend. P. D. Andreas Monouaſieñ.
*Gilbertus Reuerend. P. D. *Giſbertus Surrentiñ.
Reuerend. pater D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Stephanus Gabriel Bareñ.
Reuerend. pater D. Fabricius Idruntiñ.

EPISCOPI.

*Iannotius Reuerend. pater D. *Ioannatius Troianus.
Reuerend. pater dominus Simon Arimineñ.
Reuereng. pater dominus Iacobus Papheñ.
Reuerend. pater D. Ioannes Aquilanus.
Reuerend. pater D. Franciſcus Vincentiñ.
Reuerend. pater D. Iacobus Potentiñ.
Reuerend. pater D. Octauianus Viterbieñ.
*Comacleñ Reuerend. pater D. Thomas *Cumachieñ.
Reuerend. pater D. Marinus Ceneteñ.
Reuerend. pater D. Iacobus Fauentiñ.
*Sibonicen Reuerend. pater D. Ioannes Sibiniceñ.
Reuerend. pater D. Paris Piſaurieñ.
*Bobieñ Reuerend. pater D. Ioannes *Bodineñ.
Reuerend. pater D. Alexius Melfitañ.
Reuerend, pater D. Ioſue Eſculañ.
Reuerend. P. D. Ioãnes Dominicus Terdoñ.
*Vaſinus Reuerend. pater D. *Vaſinius Placentinus.
Reuerend. pater D. Franciſcus Biſignianeñ.
*Moraneñ Reuerend. P. D. Ferdinandus Balneoregieñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptiſta Maraneñ.
Reuerend. pater D. Petrus Caſtelli maris.
*Vienneñ Reuerend. pater D. Alexander Vrbeuetañ.
*Bergomeñ Reuerend. pater D. Nicolaus *Pergameñ.
Reuerend. pater dominus Ioannes Elneñ.
Reuerend. pater dominus Petrus Foroliuieñ.
Reuerend. pater D. Lambertus Venuſiñ.
Reuerend. pater D. Paulus Foroſempronieñ.
*Polymarteñ Reuerẽd. P. D. Chriſtophorus *Pollimaneñ.
Reuerend. pater D. Aloyſius Arbeñ.
*Poſigniañ Reuerend. pater dominus Cęſar Inſuleñ.
Reuerend. pater D. Gisbertus Rapollañ.
Reuerend. P. D. Ioãnes Antonius Angloneñ.
Reuerend. pater D. Auguſtinus Peruſieñ.
Reuerend. pater D. Ioãnes Baptiſta Phaneñ.
*Aceraneñ Reuerend. pater D. Ioannes *Aſeraneñ.
*ſaluciarum Reuerend. pater dominus Sixtus *Salueeñ.
Reuerend. pater dominus Andreas Anſareñ.
*Tiburieñ Reuerend. pater D. Auguſtinus *Tribuneñ.
*Cataceñ Reuerend. pater D. Tryphon *Catarenſis.
Reuerend pater D. Vincentius Signinus.
Reuerend. pater D. Lactantius Suaneñ.

Reuerend. pater D. Marcus Senogallienſis.
Reuerend. pater D. *Vincius Garaceñ. for. *Vincẽti *Caraceñ
Reuerend. pater D. *Marcus Vrgentiñ. for. *Marcus Ogentinus
Reuerend. pater dominus Ioãnes Arianẽſis.
Reuerend. pater D. Hieronymus Nicinenſis.
Reuerend. pater D. Hugolinus Lycienſis.
Reuerend. pater D. Hugo *Rhegienſis. *Rhegineñ
Reuerẽd. pater D Ioãnes Antoni⁹ Callineñ.
Reuerend. pater D. Iacobus Aquinatenſis.
Reuerend. pater D. Tranquillus Ferentiñ.
Reuerend. pater D. Petrus Narnienſis.
Reuerend. pater D. Dionyſius Tolonenſis.
Reuerend. pater D. Benedictus Chienſis.
Reuerend. pater D. Iulianus Agrigentinus.
Reuerend. pater D. Zacharias *Tarachinẽſis. *Terracinẽ.
Reuerend. pater D. Baptiſta Pennenſis.
Reuerend. pater D. Ludouicus Tricaricẽſis.
Reuerend. pater D. Antonius Vrbinatenſis.
Reuerend. pater D. Hieronymus Nicienſis.
Reuerend. pater D. Hieronymus Aſculañ.
Reuerend. pater D. Franciſcus Nannetenſis.
Reuerend. pater D. Angelus *Britonorienſis. *Bretonomeñ
Reuerend. pater D. Andreas Litterenſis.
Reuerend. pater D. Auguſtinus Sagonenſis. *Foropopulieñ
Reuerend. pater D. Dominicus Tabatenſis.
Reuerend pater D. Ricardus *Venafranus. *Racoman⁹
Reuerend. pater D. Hieronymus Aretinus.
Reuerend. pater D. Nicolaus *Curciolenſis. *Torcellan⁹
Reuerend. pater D. Petrus Paulus *Exinenſis. *Torcellan⁹ *Eſineñ
Reuerend. pater D. Maximus *Iſarnienſis. *Iſerniñ
Rerẽd. pater dominus Iacobus *Marſichañ. *Marſican⁹
Reuerend. pater D. Theſeus Racanatenſis.
Reuerend. pater D. Frãciſcus *Milopotaneñ. *Milopotameñ
Reuerend. pater dominus Latinus Veſtanus.
Reuerend. pater D. Franciſcus Spinacenſis. *Spigaceñ
Reuerẽd. pater D. Chriſtophor⁹ Ceſenateñ.
Reuerend. pater D. Matthęus *Vmbriacenſis. *Vmbriaticeñ
Reuerend. pater D. Matthias Famaguſtenſis.

ABBATES.

Reuerendus pater dominus Ioannes ſancti Sebaſtiani extra muros vrbis.
Reuerend. P. D. Nicolaus S. Gregorij de vrbe.

GENERALES ORDINVM.

Reuerend. P. dominus Petrus Camalduleñſis.
Reuerend. pater D. Thomas Prædicatorum.
Reuerend. pater dñs Bernardinus Minorum.
Reuerendus pater dominus Aegidius Eremitarum ſancti Auguſtini.

ORATORES, SENATOR, ILluſtr. domini temporales.

Illuſtr. Dominus Sfortia Dux Barenſis, & ſereniſſimi Maximiliani electi Imperatoris in Italia locumtenens generalis.
Illuſtr. Dominus Albert⁹ Pius de Carpi, Orator Imperatoris.
Magnificus dominus Iacobus ſenator vrbis.
Magnificus domin⁹ Ludouicus Solier, Orator Chriſtianiſſimi regis Franciæ.
Magnificus dñs Hieronymus Vich, Orator catholici regis Hiſpaniæ.
Magnificus dominus * Triſtandus de Acugna, & *Triſtanus de Cugna
Magnificus dominus Didacus Pacheco, &
Magni-

Magnificus dominus Ioannes de Farra, illuſt. Regis Portugalliæ oratores.

Magnificus dominus Ioannes Baduer, orator illuſt. Dominij Venetorum.

Magnificus dominus Totus Lupus de lapide Eques, & Benſo de *Aluenſchñ, & Ioannes Benceluil Oratores illuſtr. Domini Ioachim Marchionis Brandeburgenſis electoris Imperij.

Magnificus Petrus Landus illuſt. Dominij Venetorum.

Orator Florentinorum.

Reuerendus pater Dominus Alexander Archidiaconus Mantuanus, illuſtr. Domini Marchionis Mantuani orator.

Magnificus Dominus Franciſcus de Guidono, Orator Magiſtri Rhodi.

Orator Patriarchæ Hieroſolymitañ.

Illuſt. Dominus Ludouicus Comes de Petiliano.

Dominus Antonius de Stunega Prior Caſtellæ, ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani.

CONSERVATORES VRBIS.

Magnificus domin' Euãgeliſta Magdalenæ.

Magnificus dominus Marius de Creſcẽtijs.

Et alij quamplures domini eccleſiaſtici & ſeculares, Auditores Rotæ, & Clerici cameræ, ac in diuerſis facultatibus Doctores.

Fuit celebrata Miſſa de ſpiritu ſancto ſubmiſſa voce per reuerend. patrem dominum Gabrielem Archiepiſcopum Dyrrhachieñ. Et habita oratione per reuerend. patrem dominum Antonium Puccium clericum Cameræ Apoſtolicæ, quæ ponetur in fine ſeſſionis iuxta ſtylum aliarum: Cantatiſq; Litanijs ac orationibus conſuetis, & benedicta ſynodo per ſanctiſſimum dominum noſtrum, & cantato Euangelo ſecundum Ioannem per reuerendiſſimũ in Chriſto patrem dominum Ludouicum ſanctę Mariæ in Coſmedin, Cardinalem Aragoniæ, quod incipit: Si diligitis me &c. ſanctiſſimus dominus noſter incepit hymnum, Veni creator ſpiritus &c. Quo finito, & oratione cantata per pręfatum ſanctiſſimum dominũ noſtrum, ſupradicti oratores illuſtr. regis Portugalliæ, acceſſerunt ad pedes ſanctitatis ſuæ, & pręſentauerunt mandatum præfati illuſtriſ. regis ad intereſſendũ ſacro concilio. Et idem ſanctiſſimus domin' noſter tradidit illud reuerẽdo domino Thomæ Phædræ Secretario concilij. Qui aſſcendit ambonem, & legit illud alta & intelligibili voce. Cuius tenor eſt talis:

MANDATVM REGIS PORtugalliæ.

EManuel Dei gratia rex Portugalliæ & Algarbiorum citra vltraq; mare in Africa, Dñs *Guneæ ac Conquiſtæ, nauigationis ac cõmercij Aethiopiæ, Arabiæ, Perſiæ, atque Indiæ, vniuerſis & ſingulis harum ſeriem inſpecturis. Notum facimus, quòd confidentes nos plurimùm de fide & induſtria nobilis & inſignis viri Triſtanni de Cugna conſiliarij noſtri fideliſſimi, & dilectorum atq; egregiorum iuris doctorum Didaci Pacheci, & Ioannis de Farra noſtræ Curiæ Auditorum, quos ad ſanctam ſedem Apoſtolicã ac ſanctiſſimum dominum noſtrum, Dominum Leonem decimum, diuina prouidentia S. Rom. & vniuerſalis eccleſiæ Pont. Max. cum obedientia oratores deſtinauimus: ipſosq; etiam oratores ac procuratores ad hoc ſacrum Lateranenſe Concilium, quod ſua ſanctitas continuare & proſequi delibcrat, deſignamus, deputamus, conſtituimus, dantes illis plenum mãdatum & omnimodam poteſtatem pro nobis, & regnis dñijsq; noſtris, in ipſo ſacro Lateranenſi Concilio dicendi, proponendi, agendi, tractandi omnia & ſingula, quæ ad celebrandũ & concludendum ipſum Conciliũ, tam quo ad ſanctiſſimam & omibus Chriſtianis optabilem contra Chriſti hoſtes expeditionem, quàm quo ad cætera ad S. R. E. eiusq; membrorum vnionem, & Chriſtianæ religionis, fideiq; catholicæ augmentum & commodũ ſpectantia, neceſſaria, ſeu opportuna fuerint, etiam ſi talia forent, quæ mandatũ exigerent ſpecialius: ac deniq; omia circa hoc faciẽdi, quæ vobis viderint expedire, & nosipſi præſentes faceremus, promittentes nos gratum, ratum, firmum & validum habituros, quicqd in prædictis & quolibet eorũ per dictos noſtros Oratores actum, factum, & geſtum fuerit. In quorum fidem & teſtimonium pręſentes ſcribi, & ſigillo noſtro cõmuniri fecim', manuq; noſtra ſubſcripſimus. Datum in vrbe noſtra *Vlixbonæ, duodecimo Calendas Nouembris, anno domini milleſimo quingenteſimo duodecimo.

*Guineę ac conquiſitæ nauigatiōis

*Vlixbonæ

Deinde dominus Marius de Peruſchis, fiſci & ſacri Concilij procurator, expoſuit pręfato ſanctiſſimo domino noſtro, quòd licèt aliàs fuerit decretum monitoriũ contra pręlatos Gallicæ nationis, & alios vtẽtes quadã pragmatica ſanctione, & fuerit citatio decreta contra eoſdem, vt venirent ad allegandum cauſam, quare dicta pragmatica reuocari nõ debet, & fuerit huiuſmodi monitorium ſeu citatio legitimè executa, & reproducta, & ſua ſanctitas prorogauerit eiſdem terminum vſque ad præſentem ſeſſionem, tamen ipſi minimè comparére curãrũt, nec curant, tam ad defendẽdum dictam pragmaticam, quàm ad intereſſendum ſacro Concilio. Quare contumaciam eorum accuſauit, & accuſat, petens procedi contra eos ad declarationem, & decerni proceſſus per affixionem citationum ad valuas Eccleſię Lateranẽſis. Exaduersò verò reuerẽd. pater dominus Claudius epiſcopus Maſſilienſis, Orator Chriſtianiſſimi Frãcorum regis, allegauit, excuſando dictos pręlatos, dicens eos veniſſe vſque ad montes ſeu

Delphinatum, & quia non potuerunt obtinere ſaluũ conductum à detentoribus Ducatus Mediolanenſis & Dominij Ianueñ, ideo non venerunt. Et pro verificatione dictorum, produxit vnum instrumentum, & certas literas miſſiuas tenoris infraſcripti, videlicet instrumentum.

EXCVSATIO PRAELATORUM Gallicorum.

VNiuerſis & ſingulis præſentes literas inſpecturis, Guillelm⁹ Coſtę presbyter in Decretis Baccalaureus, Prior ſeu commendatarius Prioratus S. Stephani de Valleloiſia Ebreduneñ diœceſis, & canonicus eccleſiæ collegiatæ S. Saluatoris Montis Peſſulani diœceſis Magaloneñ, Vicarius in ſpiritualibus & temporalibus generalis, Reuerend. patres dñi Ludouic⁹ de Mazis, S. ſedis Apoſtolicæ protonotarius, ac ꝑpoſiti, commendatarij Prępoſitat⁹ ſeu cœnobij Vlcieñ, ordinis S. Auguſtini Taurineñ diœceſis, Salutem in Dño ſempiternam. Notum facimus, ꝙ in noſtra, notariorumq; ac ſpectabiliũ & ſcientificorum doctorum & teſtium infraſcriptorum ꝑſentia exiſtentes, & pſonaliter cõſtituti corã nobis ſedentibus pro tribunali in cœnobio dicti Præpoſitatus, reuerẽ. in Chriſto patres ac Domini, Domini

EPISCOPI

Ioannes Lexouienſis,
Antonius Engoliſmeñ,
Franciſcus Ambianeñ,
Ioannes Cabiloneñ,
Symphorianus Lauduneñ:

MAGISTRI IN THEOLOGIA,

Ioannes Lelamieñ,
Antonius Leſcurre:

ARCHIDIACONI,

Ioannes de Fraxino Toloſaneñ,
Guillelmus de Noſſai Lexouieñ,

Iuriũ doctores, Legati, Oratores & procuratores ad ſanctiſſ. in Chriſto patrem & D. N. D. Leonem Papam 10. & modernum, per nonnullos reuerend. patres, qui in congregatione Piſana interfuerunt, ſuo & aliorum nomine ꝓcuratores decreti & deſtinati, expoſuerunt, ꝙ ſunt ſupra LX. dies effluxi, quibus huic loco applicuerũt, & plùs q̃ quatuor menſes huic legationi vacârunt. Veruntñ cùm primùm huic loco applicuerunt, fuere à Mazerio ꝑfati S. D. N. Papæ certiores effecti, ꝙ Maximilianus Sfortia Ducatus Mediolanenſis detentor, eidem Mazerio breue Apoſtolicum ſibi offerenti, commeatum & ſaluum conductum præfatis oratoribus recuſare non erubuit. Quod intelligẽtes præfati oratores, * viſi ſunt viam Genuenſium tentare, quibus ſignificatum eſt, illam propter diuiſiones, factiones & bella ipſorum Genuenſium, ac incurſiones vicinorum & cõfœderatorum prefati Maximiliani, minimè tutam eſſe, nec poſſe illac proficiſci ſine ſuarum diſcrimine & periculo perſonarũ, tam ex cauſis pręmiſſis, q̃ ex inſidijs ab hoſtibus Chriſtianiſſimi Regis eiſdem paratis. Quare pręfati oratores de præmiſſis omnibus eiuſdem ſanctiſſ. D. N. Papæ nuncio ſuper hoc ſpecialiter deſtinato certificauerũt & reſponſum à ſua ſanctitate acceperũt per ſuum Breue, Datum Romæ die 17. Februarij, anno Dñi 1514. quo continebatur, quòd ſanctitas ſua de ſaluo conductu Maximiliani & Octauiani, nobiliũ Mediolani & Genuæ detentorum, eis prouideri faceret, * ꝓut ex literis reuerẽd. patris dñi Claudij epiſcopi Maſſilieñ, Chriſtianiſſ. Ludouici Frãcorum regis oratoris, latiùs certiores redderentur. Inſequendo igitur prædictũ mãdatum Apoſtolicũ, ſupra 20. dies hic expectauerunt, nullo ſaluo conductu à dicto Maximiliano recepto, nullaq; dictum ſaluũ cõductum recipiendi ſpe data. Quapropter pręfati oratores, ne mora poſſit eis quomodolibèt imputari, ſed vt de eorum obediẽtia, deq; ipſius Maximiliani contumacia, inobediẽtia & reluctatione, ipſi ſanctiſſ. Dño appareat, curârũt ſuam ꝑfatam ſanctitatem de omnibus ꝑmiſſis iterum certiorare, & vt apertiùs liqueat, non tantùm de eorum debita diligentia, ſed etiam de bona, quã erga præfatũ S. D. N. & ſedem Apoſtolicam gerunt, voluntate, & talem hactenùs fuiſſe, vt ab illius vnitate nunq̃ voluerint, minuſq́ue in futurum velint vllo pacto diſcedere, ſed illius mãdatis perpetuò obtemperare, neq; ſchiſmaticos vnquam fuiſſe, ſed vnã Eccleſiam catholicam ſub vno põtifice maximo coluiſſe & obſeruaſſe, quicquid ab inimicis veritatis & Chriſtianiſſimi regis & regni exaduersò dictum fuerit. Ipſi, inquã, Oratores non valentes habere optatam ꝑſentiam ꝑdicti ſanctiſſ. D. N. (quod dolẽtes ægrè tulerũt) & hoc propter viarum diſcrimina, & inimicorum Chriſtianiſſimi regis & regni exaduersò inſidias eis paratas, prout ipſis apertiùs cõſtitit, tam nomine ſuo, q̃ procuratorio reuerend. patrum dñorum Gaſpardi de Turone Valentineñ & Dieñ, Claudij de longo vico Matiſconeñ, & Guiſcardi Hieropolitaneñ titulari, & Lugduneñ ſuffraganei epiſcoporũ, ac D. Ioãnis Arzeleri Iurium doctoris Lugduni exiſtentiũ, qui quidem ꝑdicti patres interfuerunt ꝑdictę congregationi Piſanæ, prout dixerunt, & expoſuerunt, tam nomine ſuo, q̃ aliorũ reueren. patrum Archiepiſcoporũ, epõrum, & oĩm & ſingulorũ cuiuſcunq; ſtatus, grad⁹ & dignitatis exiſtẽtiũ eccleſiaſtici vel tẽporalis, qui in cõgregatione Piſana interfuerũt, eis adhærentiũ, & adhęrere volentiũ, ſub illa meliori forma, qua potuerũt & debuerũt, obtemperãdo mãdatis Apoſtolicis & exhortationibus regijs, ſuos fecerunt & cõſtituerũt ꝓcuratores legitimos & Oratores, ꝑdictos reuerẽ. patres dños ad ſanctiſſimũ dñm noſtrum

Margin notes: *for. viſi — *donec

ſtrum Papã ſpecialiter,& expreſsè ad renũciandum cõgregationi Piſanæ iam diſſolutæ,& adhęrendum concilio Lateranẽ,necnõ ad petendum abſolutionẽ, quatenùs opus eſſet,à pfato ſanctiſſimo dño noſtro, prout latiùs continetur in dicto procuratorio inſtrumento,cuius tenor ob ſuí prolixitatẽ,& breuitatis cauſa,hic nõ fuit inſertus, quod tñ vidimus & tenuimus. Et publicè coram nobis & pdictis notarijs & teſtib⁹ infraſcriptis renunciauerunt,& renunciãt dictę cõgregatiõi,1514. 11.menſis Ianuarij, Indictione 2.& D.N.Leonis Papæ 10.anno 1. receptum per magiſtros Ioannem de Aluernia Lemouicẽ, & Petrum Queſuel Lexouiẽ diœceſis notarios Apoſtolicos. Præfati igitur reuerẽd.patres,& ſpectabiles doctores, legati & Oratores corã nobis pro tribunali ſedentibus,& notarijs teſtibusq; infraſcriptis renunciàrunt, & renunciant dictæ cõgregationi Piſanæ iamdudum diſſolutæ, & adhærent, adhærereq; volunt in futurũ cõcilio Lateranenſi,vt optata reformatio Eccleſiæ,& pax vniuerſæ Chriſtianæ religiõis, necnon prouiſio neceſſaria cõtra immaniſſimum Turcam & hoſtes fidei ſubſequantur.Et ſi forſan occaſione dictæ congregationis Piſanæ & geſtorũ in ea, aliquas cẽſuras iuris hominis,aut alias quaſcũq; pœnas de iure, aut de facto incurrerint, præſtito priùs debito iuramento de parendo mãdatis Eccleſię & pręfati ſanctiſſimi D.N.Leonis Papæ decimi, cum illa humilitate, qua poſſunt & debent,vſq; ad proſtrationem & pedum oſcula, abſolutionem, qua indigẽt, ſibi dari,& quamcunq; aliam iuris pœnam ſeu maculam aboleri petierunt, & poſtulauerunt,prout per tenorem præſentium petunt & poſtulant, acſi coram ſanctitate ſua pręſentes &perſonaliter intereſſent,ſupplicãdo ſanctitati ſuæ cum illa deuotione qua valent, vt ipſis præfatis oratoribus & alijs quorum legatione funguntur, & qui in dicta congregatione interfuerũt, conſilium, auxilium,opem,fauorem,aut obedientiam præſtiterunt,abſolutionẽ pro ſua ſolita clementia concedere dignetur, offerentes ſe ſupplices preces Deo effundere, vt regimini ſanctiſſimæ matris Eccleſiæ ſua ſanctitas feliciter & longæuè præeſſe valeat. De quibus omnibus & ſingulis cum quanta maxima inſtantia potuerunt & valuerunt, rogârunt,vt pro iuſtificatione eorũ præfatæ voluntatis & excuſationis,quæuis acta prædicta,inquantùm de iure poſſumus,vellemus recipere,pro & nomine eiuſdem ſanctiſſimi Domini noſtri,& ſanctæ ſedis Apoſtolicæ,& de receptis eis actum publicum cõcedere,quod quidem actũ,prout de iure potuimus & debuimus,recepimus, & per notarios publicos in formam publicam redigi fecimus,& eis tradi cõceſſimus & præcepimus.Datum in dicto cœnobio Vlciẽſi, ſub ſigillo noſtri Vicariatus,die decimaſeptima menſis Martij,anno à natiuitate Dñi 1514. Indictione ſecunda, Pontificatus prælibati ſanctiſſimi domini noſtri Leonis Papæ decimi Anno primo,præſentibus ad hæc ſpectabilib⁹ viris dominis ac magiſtris,Aluano de Varenijs, Stephano Viuet,iuriũ doctoribus,Albanẽſis ac Tutellenſis diœceſis, ac Deo deuotis religioſis * Orencio de Bardonethia infirmario,& Marcellino Casferij Cocreario, canonicis dicti cœnobij, teſtibus *vocatis & rogatis. for.*ad præmiſſa vocatis

Et ego Petrus Queſuel presbyter in artibus magiſter,Lexouiẽſis diœceſis, publicus Apoſtolica authoritate notarius, quia prædictæ expoſitioni,renunciationi,adhæſioni,iuramenti præſtationi,& abſolutionis petitioni, cæteriſq; præmiſſis omnibus & ſingulis dum ſic (vt ſuprà) ſcriberẽtur,agerentur,dicerentur,& fierent,vnà cum Ioãne Iuſteri notario publico collega meo, ac prænominatis teſtibus pſens interfui, eaq; ſic fieri & *dicere audiui:ideo hoc præſens publicum inſtrumẽtum manu mea ſcriptũ, vnà cum ſigilli Vicariatus dicti domini Vicarij appenſione ſubſignaui,in fidem & teſtimoniũ præmiſſorum requiſitus & rogatus.et approbo in raſura ipſa,ſi qua indigeat ſibi dari,& quamcunq; iuris pœnã ſeu maculam aboleri. for.*dici

P. Queſuel.

Et ego Ioannes Iuſteri in Delphinatu Taurinenſis diœceſis publicus authoritatibus Apoſtolica,Imperiali & Delphinali notarius,quia prædictis expoſitioni,renunciationi, adhæſioni, iuramenti præſtationi, & abſolutionis petitioni, cæteriſq; omibus & ſingulis,dum ſic (vt ſuprà) ſcriberẽtur, agerentur,dicerentur & fierent,vnà cum dicto magiſtro Petro Queſuel notario publico collega meo,ac pręnominatis teſtibus,eaq; ſic fieri vidi & audiui,ideo hoc pręſens publicum inſtrumentum manu dicti domini Petri Queſuel ſcriptum, fideliter facta debita collatione cum proprio originali vnà cum ſigilli Vicariatus dicti domini vicarij appenſione ſubſignaui,in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum pręmiſſorum veritatis requiſitus & vocatus, approbo in raſura ſi qua indigeat ſibi dari,&quamcũq; aliam iuris pœnam ſeu maculam aboleri inſtare.

Tenor verò literarum cõcilij Sabaudiæ, directarum ad pręlatos Gallicanos,eſt talis: Et primò ſupraſcriptio talis eſt: Reuerend. patribus & dominis præſtantiſſimis, Dominis Oratoribus Regiæ maieſtatis ad vrbem dominis hoñ. Et intus tenor eſt talis:

Reuereñ patres & domini hoñ. ex literis,quas ſcribit nobis Magnificus D. Aſtenſis Gubernator, videbunt D. veſtræ, quantùm exhortetur aliqualẽ retardationem vlterioris tranſi-

tranſitus veſtri, donec reſpõſum, quod pro voto facere ſperatur, breuiter conſequatur, prout latiùs in eiſdem literis, quas, ne prolixiores ſimus, eiſdem D. veſtris mandamus his introcluſas, quæ pro earum ſolitis prudentijs non niſi rectè prouidebunt & agẽt, prout meliùs conſulto eis videbitur. Nos autem ſi quid pro eis valeamus, ad id paratiſſimos offerimus animo quàm libenti. Ex Taurino die vigeſimaſexta Februarij.

Concilium Ducis Sabaudiæ, citra montes Taurinenſes reſidens.

Tenor verò literarum prælatorum Gallicæ natiõis, directarum ſanctiſſimo domino noſtro, talis eſt. Et primò in ſupraſcriptione: Sanctiſſimo domino noſtro Leoni Papæ decimo Põtifici maximo. Intus verò,

Sanctiſſime pater, cum omni humilitate, reuerentia & honore, vſq; ad pedum oſcula procidentes, Beatitudinis veſtræ perpetuũ incrementũm à Deo ſuppliciter petimus.

SAnctiſſime pater, ex breui Apoſtolico, quod ad nos mittere S. v. placuit, intelleximus datam eſſe operam ab eadẽ S. V. cũ Maximiliano & Octauiano, Mediolanenſis & Genuenſis *Ducatus detentoribus, vt nobis ſaluum cõductum darent. Vndè gratias agimus, qua valemus humilitate, eidem S. veſtræ, quæ pro innata clementia nos non niſi tutò & ſecurè ad ſe proficiſci iubet. At verò, ex quo breue Apoſtolicũ accepimus, interea, dum ſaluum conductum præſtolamur, dies viginti effluxere. Cumq; iã antè quadraginta lapſi eſſent, dum hîc agimus, factum eſt, vt ſexaginta dierum numerũ egerimus, quatuor mẽſium interuallo per agros ac diuerſoria deducti. Beatiſſime pater, cùm Maximilianus S. V. maſſario ſaluum abnuere cõductum nõ veritus ſit: cumq; etiam diuturna nos tenuerit expectatiõe ſuſpẽſos, quo in nos animo ſit, quàm ſuſpecta nobis eſſe debeat ꝓfectio noſtra, facilè cognoſcimus. Oramus itaq;, & totis animis obſecramus, vt Maximiliani contumacia, qui ſpretis ſemel & iterũ mandatis veſtris, durum ſeſe ac renitẽtem præbuit, moram noſtrã excuſet, & promptam, q̃ in nobis eſt, voluntatẽ parendi, nequaquàm obſcuret. Quam vt V. S. certiùs teſtatam relinquamus, actum iudiciale mittimus, corã ordinario iudice ſpeciali huius loci legitimè (vt voluimus) cõfectũ, quale potuiſſemus agere, iuxta ꝓcuratoris noſtri facultatẽ in V. S. præſentia Piſanæ congregationi iam diſſolutæ nomine & noſtro, & quorũ cauſa ꝓcedimus, renunciando, & adhẽrẽdo ſacro Lateraneñ cõcilio, Apoſtolicã deniq;, vtcunq; indigemus, humiliter ac deuotè petendo abſolutionem.

*Ducatuſ

Sanctiſſime pater, ſolitam illam animi veſtri manſuetudinem obnixiè imploramus, miſereatur tantorum laborum atq; impenſarum. Dignetur expletos ſexaginta dies & ampliùs in deſerto hoc & vaſta ſolitudine, pœnitentiæ noſtræ loco ſuſcipere, velitque ſacri huius temporis & imminentis feſti Paſchæ rationem habere, quo diuinis (vt officij noſtri eſt) vacare cõmodè valeamus, ne commiſſis nobis gregibus diutina abſentia noſtra ſalutis diſpendium ferat. Beatiſſime pater, paratos omni tempore ad obſequia V. S. animos offerimus. Diuinam maieſtatẽ oraturi, vt felicem donet V. S. curſum hic agere, & in cælis vnà cum omnibus, quos dedit vobis pater, perẽnnẽ gloriã adipiſci. Ex *Vleijs propè Secuſiam, die 19. Maij. *Vleijs
E. S. V. Humilimæ creaturæ & deuoti oratores & Epiſcopi,

I. Cabiloneñ.
*E. Lexouieñ. *I.
F. Ambianeñ.
A. Engoliſineñ.
S. Lauduneñ.

Exaduersò contra dicta & allegata per præfatum reuerend. patrem D. Claudium epiſcopum, magnificus dominus Hieronymus Moron orator Illuſtriſſ. Maximiliani Sfortiæ Ducis Mediolani, dixit, quòd præfatus Illuſt. D. Dux non negauerat prælatis Gallicę nationis ſaluum cõductum, ſed diſtulerat eis dare cauſa deliberandi & cõſulendi. Et auditis hinc indè propoſitis, tandẽ S. D. N. abſoluit cum reincidentia prælatos præfatos à cenſuris, ſi quas incurrerant, & prorogauit eiſdem terminum vſq; ad proximam ſeſſionem, & interim ſuſpendit cẽſuras, & voluit eos interim non incurrere, ſed elapſo termino, in priſtinas cenſuras reincidere, & non antè. Poſtmodùm verò excluſis alijs non habentibus vocem diffinitiuam in Concilio, à loco Concilij, exceptis Oratoribus & Baronibus ſuprà deſcriptis, prælatiſque omnibus exiſtentibus in veſtibus & paramentis ſacris in ſubſellijs mitratis ex ordine, poſt reuerendiſſimos dominos Cardinales in præſentia ſanctiſſimi D. N. Papæ, præfatus reuerend. pater dominus Claudius epiſcopus Maſſilienſis aſſcendit ambonem, & legit quandam ſchedulam tenoris infraſcripti.

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam ſacro approbante Concilio. Poſteaquàm ad vniuerſalis Eccleſiæ curam & regimen, licẽt tanto oneri impares, Diuina diſpẽſatione vocati fuimus, ex ſummo ſtatim Apoſtolatus apice, tanquam ex vertice mõtis Sion, ea proſpicere ac animo voluere cœpimus, quæ ad ſalutem, trãquillitatem, ac propagationem ipſius Eccleſiæ pertinere in primis videbantur. Cumq; in hanc rem omnem noſtram curam, cogitationem ac ſtudium, more ſolertis vigiliſque paſtoris conuerteremus, nihil grauius aut Chriſtianæ Reipublicæ pernicioſius, & pio noſtro deſiderio magis aduerſum bellorũ

effera rabie comperimus: quæ vſq;adeò armis craſſata eſt,vt vaſtata penè mutuis cladib⁹ Italia,deformatiſq;, ac partim euerſis, æquatis partim ſolo ciuitatibus &terris,cōcuſſis prouincijs &regnis, in Chriſtianum ſanguinem furere ac debacchari non deſinant.Nihil itaq; priùs, nihil ſtudioſiùs, aut magis ex animo curandum duximus, q̃ ea bella ſedare, Eccleſiaſticamq; diſciplinam pro viribus ac temporū ratione componere,vt placato ꝑ er vitæ emendationem Deo, dñicum gregem noſtræ fidei cōmiſſum,cōpoſitis diſſidijs,in vnum cogere & aggregare,vnanimemq;,ac pacis & concordiæ vinculo tanq̃ firmiſſimo glutino vnitū,aduerſus cōmunes hoſtes fidei Chriſtianis ceruicibus imminentes,faciliùs adhortari ac cōcitare poſſimus.Cuius quidem expeditiōis in impios,&crucis Chriſti implacabiles inimicos,hoc vehemens noſtrum deſiderium ita cordi noſtro infixùm eſt, vt ſacrum Lateraneñ Conciliumà fe.re. Iulio II. prædeceſſore noſtro indictū ac inchoatū, eiuſq; obitu intermiſſum, ea præcipuè cauſa cōtinuare & proſequi decreuerim⁹,vt in diuerſis ſeſſionibus in eodem ſacro concilio per nos habitis omnibus patet, vt Chriſtianis principibus,ſeu eorū Oratoribus in eo cōcilio congregatis,prælatiſq; ex diuerſis mūdi partibus eò venientibus,pace inter ipſos Chriſtianos principes compoſita, extirpatiſq; (vt par eſt) primò ex dñi agro peſtiferis hæreſum ſentibus,ea quę ad ipſam expeditionem contra eoſdem hoſtes neceſſaria ac ad gloriam & exaltatiōem orthodoxæ fidei,aliarúmve rerum cōſultationem pertinent,maturo conſilio omiumq; aſſenſu decerni feliciter poſſent. Ad quod quidē Cōciliū ſolenniter indictum, riteq; denunciatum,&ſi multi ex diuerſis Europæ partibus ꝓclari & omni ſcientia prēſtantes viri cōuenerint,multi etiā legitimè impediti, mādata in publica forma miſerint, non tñ bellorum ac temporū difficultatibus, quib⁹ loca plurima iādiu hoſtilibus armis obſeſſa fuerūt,ea,quam deſiderabamus, copia & multitudo conuenire potuit.Nihil eſt præterea, quod nobis aſſcribi poſſit,ſi hactenꝰ(quod forſitan multis neceſſarium videtur) & nos opportunum præ cæteris putamus,Legatos de latere ad reges & principes pro concordia eorundem principum & pace non miſimus. Hac ſanè cauſa id facere deſtitimus. Principes enim ferè omnes ſuis ad nos literis ac nuncijs, Legatos mitti, minimè expedire aut neceſſarium eſſe,ſignificârunt. Circūſpectos nihilominùs ac probatæ fidei viros nūcios noſtros,etiam epiſcopali dignitate ꝓditos,ad eos ipſos principes grauiora inter ſe armis ac (quantùm conijci poterat) aſperiora bella molientes, vltrò miſimus. Quorū pręcipuè opera effectum eſt, vt pactis iam inter quoſdā principes inducijs,cæteri eas breuì approbaturi eſſe credantur. Quare legatos,vti proxima ſeſſione decreuimus,vbi opus & expediens fuerit,pro ſtabili ac perpetua pace inter eos cōponenda, ac vti anteà propoſuimus, mittere nō poſtponemus.Neq; interim cum eorundē principum Oratoribus apud nos agētibus, q̃ ad rem huiuſmodi pertinēt, agere & meditari, neq; ipſos etiam principes ꝑ noſtros nūcios & literas ad id vrgere & admonere ceſſabimus.Quinetiā vt noſtra pacis cōſilia & iuges cogitatus,oīpotens & miſericors Deus promoueat ex alto,ac fidelē plebē æquis ac propicijs magìs oculis aſpiciat,& ꝓ cōmuni ſalute ac pace,cōpeſcēdaq; nefariorū Chriſtiani nominis hoſtium ſuperbia rabie, eius pijs annuat precibus: vniuerſis & ſingulis Primatibus,Patriarchis,Archiepiſcopis,epiſcopis, necnon eccleſiarū, tam Cathedraliū q̃ Collegiatarum, tamq; ſecularium q̃ quorumuis ordinū regulariū Capitulis, Collegijs,Cōuentibus,Plebanis,Decanis,Eccleſiarū rectoribus,cæteriſq; animarū curā habentibus,Prædicatoribus,Quæſtoribus, ac verbum Dei ad populū pronunciātibus, authoritate Apoſtolica iniungimus, & in virtute ſanctę obedientię mādamus,quatenùs intra Miſſarum ſolennia, & dum inter aut extra illa verbū Dei ad populū proponetur, ac in eorū orationibus,quas capitulariter & cōuentualiter,aut aliàs in quibuſcunq; cōgregationibus facient reſpectiuè, pro pace Chriſtianorū, & infidelium cōfuſione has collectas habeant ſpeciales, videlicet,Deus à quo ſancta deſideria:Et,Deꝰ in cuius manu ſunt cōmunes poteſtates, & omnia iura regnorū,reſpice in auxilium Chriſtianorū. Et nihilominùs ſuis diœceſanis,& alijs quibuſcūq; perſonis vtriuſq; ſexus, tam eccleſiaſticis q̃ ſecularibus,quibus ratione prælaturæ & alterius cuiuſcūq; ſuperioritatis eccleſiaſticæ ꝓſidebunt, iniungant, ac in Dño eos hortentur,quibus Dei verbum ſua aut alterius authoritate ꝓponetur, vt priuatim pro pace (vt ꝓmittitur) Chriſtianorum, & infideliū exterminatione,ad Deū ipſum ac glorioſiſſimā eius matrē in oratione Dñica & in Angelica ſalutatione pias preces effundant.Et inſupèr quicunque ex ſupradictis apud principes ſeculares cuiuſcūq; gradus, præeminentię vel dignitatis exiſtāt,aut etiā conſiliarios,familiares domeſticos,&Officiarios eorum, necnon apud ciuitatū, Oppidorum,vel vniuerſitatum, quorumcunq; ſecularium Magiſtratus,Rectores,Locumtenentes,aut alias vtriuſq; ſexus pſonas eccleſiaſticas vel ſeculares, quas ad pacē vniuerſalē aut particularē inter Principes, Potentatus & Chriſtianos populos,necnon ad expeditionem contra infideles perſuadendā,authoritate & gratia valere putauerint, illos ad huiuſmodi pacem & expeditionem hortentur & inducant. Quos oēs per viſce-

ra miſericordiæ Dei noſtri, & per meritum paſſionis vnigeniti eius filij Ieſu Chriſti, q̃ maximo poſſum⁹ cordis affectu in dño hortamur, ac pro paſtoralis officij, qua fungimur, authoritate monem⁹, vt depoſitis priuatis ſimultatibus, apertiſq; inimicitijs, ad pacis ſtudia amplectenda, & ad expeditioné prędictã decernendam ſe conuertant. Proptereaq; omnibus & ſingulis p̄latis, principibus & perſonis, tam ſecularibus q̃ eccleſiaſticis, cuiuſcunq; ſtatus, gradus, dignitatis & præeminentiæ, aut códitionis exiſtãt, ſub interminatiõe Diuini iudicij diſtrictiùs inhibemus, ne dictæ paci p nos aut noſtros, ſeu ſedis Apoſtolicæ Legatos vel nuncios, & epiſcopali dignitate p̄ditos (vt pręfertur) pro Chriſtianę Reipub. defenſione, & fidelium ſalute tractanda, aliquod impedimentum directè vel indirectè, palàm aut occultè interponere quoquo modo p̄ſumãt. Sed qui in pace cóficienda priuatum aut publicum ſuorũ principum, ſuarúmve ciuitatũ, aut rerumpublicarum, quorum quarúmve ad eos ratione officij, vel publici alicuius muneris cura ſpectabit, intereſſe p̄tendant, illud quoad modeſtiùs trãquilliúsve poterunt, proſequẽtęs, pacis nihilominùs partes & ſtudia, quãtum in Dño poterunt, amplectantur. Quinetiam ad dictam pacem, & expeditioné cõtra dictos Chriſtianæ fidei hoſtes procurandã, & ab ipſo Deo impetrandam, volentes ſpiritualibus donis Chriſtifideles animare, oñibus verè confeſſis & cõtritis, qui pro ipſa obtinenda pace ac decernenda expeditione, in Miſſis, Prædicatiõibus, & alijs Diuinis officijs, aut in Collegialibus, conuentualibus, aliiſve publicis aut cómunibus orationibus deuotè ad Deum preces effundant, aut apud principes, cõſiliarios, officiaros, rectores, vel alias p̄ſonas ſupradictas, quę ad pacé faciendam vel tractandã, & expeditionem in hoſtes inuictæ Crucis (vt pręmittitur) decernendã, aliquã authoritaté habere videbuntur, diligentem ac ſolerté operam adhibebũt, quotiès id fecerint. Qui verò priuatim ac particulariter pro p̄miſſis à Deo cõſequendis, deuotas effuderint preces, ſeptiès in die, ſi totiès id fecerint, aut ſi minùs, quotiès id fecerint, donec pax vniuerſalis, q̃ per nos aſſiduè tractatur, inter principes & populos in p̄ſentiarũ armis diſſidentes, confecta ſit, & expeditio cõtra infideles noſtris auſpicijs decreta, de omnipotentis Dei miſericordia, ac de beatorũ eius Apoſtolorũ Petri & Pauli authoritate confiſi, cẽtum dies de iniunctis eis pœnitentijs relaxamus. Mandantes propterea venerabilibus fratribus Primatibus, Patriarchis, Archiepiſcopis & epiſcopis, ad quos p̄ſentes ſeu earũ exempla ſub ſigillis authẽticis, vel in vrbe, aut alibi fideliter impreſſa peruenerint, quatenùs illas per ſuas p̄uincias & diœceſes, quãto citiùs poterunt, faciant publicari, ac debitę executioni demãdari. Cæterùm, quod propoſuimus, & toto corde cõcupiuimus, reformationé interim eccleſiaſticam, tam Curiæ noſtræ, q̃ etiã venerabilium fratrũ noſtrorum S.R.E. Card. & aliorũ in vrbe commorantiũ, & alia cõplura neceſſaria, ſacro approbante concilio decreuimus, q̃ alijs noſtris literis in hac eadẽ ſeſſione publicandis continebuntur. Et licèt idem Iulius p̄deceſſor noſter ad huiuſmodi concilium oẽs, qui adeſſe cõſueuère, conuocauerit, & vt tutè ac ſecurè venire & accedere poſſent, eis amplum ſaluum cóductum dederit: quia tñ hactenùs ob prædicta forſitan impedimenta cõplures Prælati, qui venire deberent, adhuc nó venerunt, cupientes nos ad grauiora in futura p̄xima ſeſſione procedere, denuò ipſos ac reges, Duces, Marchiones, Comites, & alios ad Concilia generalia venire aut mittere aſſuetos, qui hactenùs oratores vel mãdata legitima non dederint, in dño hortamur, ac p eiuſdẽ miſericordię viſcera rogamus & monemus, vt quamprimùm poterunt, vel ipſi p̄ſonaliter accedere, vel ſpeciales & idoneos nuncios cũ legitimis mandatis ad hoc ſacrũ, & Chriſtianę Reipub. perutile futurum Lateraneñ Cõcilium mittere velint. Venerabilibus aũt fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, p̄latis, præſertim ſub vinculo iuriſiurandi, ad viſitandũ certis, ſtatutiſq; temporibus limina Apoſtolorum Petri & Pauli, & ad generalia Concilia indicta perſonaliter accedẽdum, etiã tẽpore ſuæ promotionis adſtrictis, quorum non cõparentium cõtumacia in diuerſis ſeſſionibus per promotorem dicti concilij ſępiùs accuſata extitit, & contra eoſdem petitum p̄cedi, & de incurſu cenſurarum & pœnarũ proteſtatũ ſolenniter reperitur, non obſtãtibus quibuſcunq; priuilegijs, cõceſſionibus & indultis, eorumq; eccleſijs, monaſterijs & beneficijs, per dictos p̄deceſſores noſtros aut nos cõceſſis, confirmatis & innouatis: quę habentes pro expreſſis, ex certa ſcientia & plenitudine poteſtatis caſſamus, irritamus & annullamus, in virtute ſanctæ obedientiæ iniungimus, ac ſub excõmunicationis & periurij, aliiſq; de iure vel conſuetudine, & p̄ſertim in literis indictiõis & publicationis dicti Concilij Lateraneñ, per ipſum Iulium p̄deceſſorem noſtrũ indictis, aut alijs non accedentibus ad Concilium ritè indictum pœnis, diſtrictiùs mandamus, vt ad dictum Cõcilium Lateraneñ accedere perſonaliter, & vſquequò concluſum, & authoritate noſtra abſolutũ fuerit, in vrbe morari debeant, niſi aliqua legitima cauſa impediti fuerint. Et ſi (vt pręfertur) modò fuerint impediti, procuratores ſuos ſpeciales cum pleno mandato, ad ea q̃ tractanda, agenda & deliberanda erunt, idoneos mittant. Et vt oñis prorſus excuſatio tollatur,

néve cuiquã venire debenti ꝑtextus aliquis cuiuſcũq; impedimenti relinquatur, preter publicã fidem, quã in indictiõe huius ſacri cõcilij, oĩbus ad id venientibus liquet eſſe cõceſſam, hoc eodẽ approbãte Concilio, oĩbus & ſingulis in cõgregationibus Cõciliorũ generaliũ adeſſe ſolitis, & ad ipſum Lateranẽ cõcilium venientibus, eorumq; domeſticis familiaribus, cuiuſcunq; ſtatus, gradus, ordinis & cõditionis, vel nobilitatis exiſtãt, eccleſiaſticis & ſecularibus ꝓ ſe & bonis ſuis quibuſcunq; p ciuitates, terras & loca, tã maritima, q̃ terreſtria, dictę Rom. Eccleſię ſubiecta, ad cõcilium Lateranẽ ad vrbem veniendi, & in ea liberè cõmorandi, & ꝓ animi ſentẽtia cõſulendi, & ab ea (quoties videbit) recedẽdi, & poſt quatuor mẽſes à dicti concilij cõcluſionẽ & diſſolutiõne liberum, tutum & ſecurum ſaluum conductum, ac plenã & oĩmodam ſecuritatẽ authoritate Apoſtolica tenore pſentium, de cõſilio & poteſtate pdicti, damus & cõcedimus & impartimur, alioſq; ſaluos cõductus & ſecuritates habere cupiẽtibus, dare liberè pollicemur. quos oẽs & ſingulos, benignè & charitatiuè tractabimus & ſuſcipiemus. Mãdantes oĩbus & ſingulis principib' ſecularibus, quantũcunq; grandi dignitate, etiã Imperiali, Regali, Reginali, Ducali, aut alia quacunq; fulgentib', & ciuitatũ rectorib', ac ciuibus eorũ Rempublicã gubernãtibus & regentibus, vt ꝓlatis, & alijs ad dictũ Cõcilium Lateranẽ venientibus, ſub Diuinæ maieſtatis & indignationis noſtræ incurſu, & pœnis cõtra impedientes cõciliorum celebrationẽ, & pſertim dicti Lateranẽ concilij, in iure, ſiue literis pfatæ indictiõis per ꝑdeceſſorem noſtrum cõtentis & appoſitis, liberam licentiã & facultatẽ, ſaluumq; conductum veniendi & redeũdi, & per eorum dñia, terras & loca, per q̃ ipſos tranſitum facere oporteat, cum eorũ rebus & bonis ac equis, liberũ tranſitum & innoxium cõcedant, oĩbus prorſus exceptiõibus ſiue excuſationibus ſemotis ac ceſſantibus. Mandamus inſupèr & iniungimus, ſub indignatiõis noſtrę & alijs arbitrio noſtro infligendis pœnis omnibus & ſingulis gentibus noſtris armigeris, tam pedeſtribus, q̃ equeſtribus, eorumq; Ducibus & ductorib', ac etiã arciũ noſtrarum caſtellanis, ciuitatumq; & locorũ dictæ Rom. Eccleſiæ ſubiectorũ legatis, gubernatoribus, rectoribus, locumtenentibus, poteſtatibus, officialibus, & vaſallis, vt quibuſuis cõſtitutionibus, ordinationibus Apoſtolicis, legibus Imperialibus, ſtatutiſq; & cõſuetudinib' municipalibus, etiã iuramento & cõfirmatione Apoſtolica aut quauis alia firmitate roboratis nõ obſtantibus, q̃ ſaluo conductui & ſecuritati pmiſſis in aliquo derogare, ſeu illa quoquo modo impedire poſſent, etiã ſi talia forent, de quibus ſpecialis & ſpecifica, expreſſa & indiuidua, non aũt per generales clauſulas id importãtes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda foret, illorũ omniũ tenores pſentibus, acſi de verbo ad verbũ insererentur, ꝓ expreſſis habentes, & alijs quibuſcunq;, cuiuſcũq; gradus, ſtatus, cõditionis, & præeminentiæ fuerint, vt ipſos veniẽtes ad Cõcilium Lateranẽ, liberè, tutè & ſecurè trãſire, morari, & recedere pmittant, & permitti faciãt; ne tam ſanctũ, laudabile ac pneceſſarium cõcilium, quauis cauſa vel ptextu diſtrahatur, & vt ad illud venientes, tutè ac in pacis trãquillitate, libertateq; viuere, dicere & expedire valeant, q̃ honorẽ Dei omnipotentis, ſtatumq; totius Eccleſiæ cõcernãt. Nulli ergo oĩnò hoĩm liceat hãc paginã noſtræ iniunctionis, inhibitionis, relaxatiõis, exhortatiõis, rogationis, monitionis, caſſationis, irritatiõis, annullationis, donatiõis, cõceſſionis, obligationis & mandati infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si quis aũt hoc attentare pſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorũ eius, ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ in publica ſeſſione in Lateranẽ ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnatiõis dñicæ 1514. 3. Nonas Maij, Põtificatus noſtri anno 2. ¶ Qua perlecta, petijt à Cõcilio, an placerẽt paternitatibus ſuis cõtenta in ſchedula. Et oẽs, nemine penitùs diſcrepãte, ac quilibet eorum reſpõdit placere cõtenta in ſchedula. Deinde reuerẽd. pater dñs Vincẽtius Archiẽps Neapolitanus aſſcendit ambonẽ, & legit quandã aliã ſchedulam tenoris infraſcripti.

BVLLA REFORMATIONIS CVRIAE.

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad perpetuam rei memoriã ſacrõſancto approbante concilio Supernæ diſpoſitionis arbitrio, quo cæleſtia pariter & terrena ineffabili prouidentia diſponuntur; in ſublimi B. Petri ſolio Chriſti vnigeniti filij gerentem vices in terris Roma. Pont. decet in primis, pro cura & ſalute Dominici gregis ſibi diuinitùs cõmiſſi, prouidi exercere paſtoris officium. Quare pro dicti paſtoralis officij ſollicitudine, cùm eccleſiaſticam diſciplinam, ac per oẽs ferè Chriſtifidelium gradus, benè directeq; viuendi regulam, temporum difficultate ac hominum malitia, licentiaque & impunitate in deterius ita labi, diffluere, aberrareq; longiùs à recta via animaduertimus, vt niſi prouida corrigatur emendatiõe in varios errores ſecuritate peccandi quotidiè magis incidere, moxq; obortis publicè ſcandalis, prorumpere ſit verendum. Cupientes igitur, quatenùs nobis ex alto permittitur, ea iam nimiùm inualeſcentia mala corrigere, ac pleraq; in priſtinã ſacrorũ canonũ obſeruantiã reducere, ac in ſemel [illegible] iuxta ſanctorũ patrũ inſtituta, [illegible] bnõ reformare,

mare, eaq́; oĩa ſacro approbãte Lateranenſi Concilio, à fe. re. Iulio II. prædeceſſore noſtro, inter alia propterea incepto, & per nos cõtinuato ſalubriter moderari: vt ab his ſumamus exordiũ, quę pro nunc magìs expedire videnť, & quæ ſæpè per ſingulas ætates neglecta, magnã Chriſtianæ religioni attulere perniciẽ, & in Eccleſia Dei maxima ſcãdala pepererunt, à ꝓmotionibus ſcilicet ad Eccleſiaſticas dignitates cõſtituimus exordiri. Cùm piæ me. Alexander Papa tertius prędeceſſor noſter etiã in Lateranẽ concilio decreuerit, vt ętas, morum grauitas, ac literarũ ſcientia in perſonis promouendis in Epiſcopos & Abbates, diligenter inquiranť, nihilq́; magìs Dei eccleſię officiat, quàm cũ immeriti aſſumuntur prælati ad regimẽ Eccleſiarũ, propterea in ꝓmotionib⁹ p̄latorũ, quarũ à Ro. põtificibus magna ratio hãberi debet, eo præſertim, ꝙ de promptis per eos ad Eccleſias ſeu monaſteria, in extremo iudicio rationẽ ſeo reddituri ſunt, ſtatuimus & ordinamus, vt deinceps perpetuis futuris tẽporibus, patriarchalibus, Metropolitañ ac cathedralib⁹ Eccleſijs, & monaſterijs ꝓ tempore vacãtibus, de perſonis (iuxta p̄fati Alexandri cõſtitutionẽ) ætate matura, grauitate morum, literarũq́; ſcientia p̄ditis, nõ ad alicuius inſtantiã, per cõmendã, & adminiſtrationẽ ſeu cõſeruationẽ, aut alio quouis modo prouideatur, niſi ratione vtilitatis Eccleſiarum, prudentiæ, nobilitatis, ꝓbitatis, experiẽtię, atq; curialitatis antiquæ cùm cõpetenti literatura, & in * ſede Apoſtolica merito, aliter viſum fuerit faciendũ. Idemq́; in electis & poſtulatis, quorũ electiones & poſtulationes per ſedẽ Apoſtolicã admitti cõſueuerũt, volumus obſeruari. Et ſi de minoribus ætate 30. annorũ, Eccleſijs aut monaſterijs huiuſmodi cõtigerit prouideri, non diſpenſeť cum eiſdem, vt Eccleſijs citra 27. ætatis annũ, monaſterijs verò citra 22. p̄eſſe valeant. Quinimmò vt accuratiùs, diligentiusq́; idoneæ perſonę promoueanť, ſtatuimus, vt cardinalis, cui electionis, poſtulationis, aut prouiſionis Eccleſiæ ſeu monaſterij relatio cõmitteť, anteq̃ in ſacro conſiſtorio (vt moris eſt) referat cõmiſſionẽ examinis ac relatiõis huiuſmodi ſibi datã, vni cuiuſlibet ordinis antiquiori cardinali in ipſo cõſiſtorio per ſeipſum, vel ſi ea die, qua ſibi cõmiſſionis onus iniunctũ fuerit, cõſiſtorium non fuerit, per ſecretarium ſuum, aut alium quẽlibet ex ſuis domeſticis familiarib⁹ notam illã facere debeat, qui tres priores alijs q̃ primùm ſui ordinis card. eã ſignificare teneanť, negociũq́; electionis, adminiſtrationis, poſtulationiſve aut ꝓmotionis ſummariè & de plano per ſeipſum dict⁹ relator examinet, & ſi qui cõtradixerint, his vocatis, idoneos, graues & fidedignos teſtes, & ſi expediens opuſve fuerit alios ex officio aſſumere, ꝓceſſusq́; & iura eiuſmodi relationis,

for. * ſedẽ Apoſtolicam

vnà cũ dictis teſtiũ die faciendæ relationis ſecũ ad cõſiſtoriũ deferre debeat, neq; vllo modo referat, ſi p̄ſens in curia ꝓmouẽdus, maiorẽ card. partẽ anteà nõ adiuerit, vt quę à referente collega ſint, Card auditurí, oculata fide, quantũ ad perſonã ꝓmouendi attinet, cognoſcere poſſint. Promotus verò, eoſdẽ Cardinales, qui p̄ſentes in curia fuerint, ex antiquo more cõſuetudineq́; laudabili q̃primũ viſitare teneať. Quẽ quidẽ morem, laudabilẽq́; cõſuetudinẽ innouamus, ac inuiolabiliter obſeruari mandamus. Et quoniã epiſcopalẽ dignitatẽ tueri illęſam, & ne improborũ impugnationib⁹, aut accuſantium calũnijs paſſim pateat, muniri par eſt: ſtatuimus, vt nullus Ep̄s aut Abbas, quouis inſtante ac requirẽte, (niſi ſibi copia & facultas legitimę defenſionis permittať) etiam ſi crimina fuerint notoria, diligẽterq́; partib⁹ auditis, cauſa plenariè ꝓbata fuerit, dignitate priuari valeat. Nẽve aliquis p̄latus inuitus, niſi alijs iuſtis efficacibusq́; rationib⁹ & cauſis, tranferať iuxta formã ac decretũ cõcilij Cõſtantieñ. Et q̃m ex cõmendis monaſteriorũ (vt magiſtra rerũ experientia ſępiùs docuit) monaſteria ipſa, tã in ſpiritualib⁹ q̃ in tẽporalibus grauiter lędunť, quippe quorum ædificia, partim cõmendatariorũ negligẽtia, partim auaritia vel incuria collabunť, & indies Diuinus cultus in his magis diminuitur, paſſimq́; obloquendi materia perſonis p̄ſertim ſecularib⁹ prębetur, nõ abſq; dignitatis Apoſtolicę ſedis diminutione, à qua cõmendæ huiuſmodi proficiſcunť: vt eorũ indemnitati ſalubriùs conſulať, volumus ac ſancimus, vt cùm illa per obitũ Abbatũ, qui illis præerãt vacauerint, nullo pacto cuiquã poſſint commendari, niſi pro cõſeruatione authoritatis Apoſtolicę ſedis, & ad occurrẽdum malitijs illã impugnantium, pro tẽporum qualitate aliter nobis de fratrũ noſtrorum conſilio viſum fuerit expedire. Sed de perſona idonea iuxta p̄ſcriptã cõſtitutionẽ eis ita ꝓuideať, vt illis idonei Abbates (ꝓut decet) p̄futuri ſint. Ea verò monaſteria, quæ cõmendata fuerint, cũ per eorũ ceſſum vel deceſſum, quibus erant cõmendata, cõmendæ huiuſmodi ceſſauerint, cardinalibus dũtaxat ac perſonis qualificatis & benemeritis cõmendari poſſint: ita tamẽ, ꝙ eorũ monaſteriorum cõmendatarij, quibus ea decæterò cõmendata fuerint, cuiuſuis dignitatis, honoris & præeminentiæ exiſtant, etiam ſi Cardinalatus honore & dignitate funganť, ſi menſam habuerint ſeparatã, ac ſeorſum à menſa cõuentuali, quartã ſuę menſę partem pro inſtauratione fabricæ, ſeu pro ornamentis, veſtib⁹ ac paramẽtis emẽdis, ſarciendiſq́; aut pauperũ alimonia, aut ſuſtentatione, vt maior exiget ac ſuadebit neceſſitas, ſi verò menſa fuerit communis, tertiam omnium fructuum dicti monaſterij ſibi commendati partem pro ſupradictis oneribus ſup-

portandis & ſuſtentatione monachorum, omnibus alijs deductis oneribus, impartiri teneantur. Ac literæ, quæ ſuper monaſteriorum huiuſmodi cómendis expedientur, cũ clauſula hoc ipſum ſpecificè exprimête debeant expediri. Alioqui ſi aliter expediantur, nullius ſint roboris vel momenti. Et quoniam Eccleſijs huiuſmodi abſq; aliqua fructuũ diminutione ꝓuideri decet, vt tam dignitati ꝓſidentium, ꝙ Eccleſiarũ & ædificiorũ neceſſitati cóſulatur, decernimus pariter ac ſtatuimus, vt ſuper earũdẽ Eccleſiarum fructibus penſiones minimè reſeruentur, niſi ex reſignationis cauſa, aut etiã alia quę in ſecreto noſtro conſiſtorio iuſta, probabilis & honeſta habita fuerit.

Statuimus quoq;, vt decætero parochiales Eccleſię ac dignitates maiores & principales, aliaq; beneficia Eccleſiaſtica, quorum fructus, redditus & prouentus, ducẽtorum ducatorũ auri de camera, ſecundũ cõmunẽ extimationẽ, valorẽ annuũ non conſtituunt vel attingunt, necnõ hoſpitalia, leproſariæ, xenodochia cuiuſcũq; valoris, quæ ad pauperũ vſum & alimoniã inſtituta ſunt, S. R. E. Card. non cõmmendentur, aut alio quouis titulo cõferãtur, niſi per obitum familiariũ ſuorum vacauerint, quæ illis commendari poſſint, vt illa ad illarũ perſonarũ ſibi gratarum & idonearũ cómodũ, infra ſex menſes dimittere teneantur, quibus etiã quo ad bñficia, ad quæ haberent regreſſum, prçiudicare non intendimus. Ordinamus etiã, ne Eccleſiarũ, ac quorũcunq; monaſteriorũ mẽbra, à ſuo capite (quod eſt abſurdũ) abſq; legitima & rationabili cauſa diſiũgant aut ſeparent. Vniones perpetuę præterꝙ in caſib⁹ à iure permiſſis, vel ſine rationabili cauſa, nequaquã fiant. Diſpẽſationes aũt ad plura incõpatibilia vltra duo, niſi qualificatis iuxta formã iuris cõmunis, non cócedantur, niſi ex magna & vrgenti cauſa. Ex perſonis cuiuſcũq; dignitatis, parochiales Eccleſias & earum perpetuas vicarias, ac dignitates maiores & principales, etiã per viã vnionis vel cõmendæ ad vitam, vltra quatuor obtinentibus, exnunc terminũ duorũ annorũ ꝓfigimus, vt interim quatuor tãtùm ex eis retentis, reliquas dimittere tenẽatur, & bñficia dimittenda huiuſmodi reſignari valeãt in manib⁹ ordinariorũ, ad effectũ, vt de illis ꝓuideatur perſonis per eos nominandis, quacunq; reſeruatione etiam generali, etiam ex qualitatibus reſignantium perſonarum reſultante non obſtante: quo elapſo termino, niſi dimiſerint, omnia vacare cẽnſeantur, ac poſſint liberè vt vacantia impetrari: talesq; prætereà retinentes, pœnas extrauagantis execrabilis recolendę memorię Ioannis Papæ 22. etiam prædeceſſoris noſtri incurrant. Item ſtatuimus, vt ſpeciales reſeruationes quorumcũq; beneficiorum, ad cuiuſuis inſtantiam minimè concedantur.

DE CARDINALIBVS.

Et cùm S. R. E. Card. cæteros oẽs in ipſa Eccleſia poſt ſummũ Pont. honore ac dignitate pręcedant, conueniens ac debitũ eſt, vt vitæ munditia ac virtutum ſplendore cũctis pręfulgeant. Quapropter non modò hortamur eos ac monemus, verumetiã ſtatuimus & ordinam⁹, vt decætero quilibet cardinalium pro tẽpore exiſtens, iuxta doctrinam Apoſtoli, ita ſobriè, caſtè ac piè viuat, vt non ſolùm à malo, ſed ab omni etiã ſpecie mali abſtinens, coram hominibus luceat, Deũq; in primis operibus honorificet. Sint omnes vigiles, ac Diuinis officijs, Miſſarumq; celebrationibus intenti, habeantq; capellas ſuas in loco honeſto, prout facere cóſueuerunt. Sitq; eorum domus, familia, menſa, ſupellexq;, non faſtu aut põpa, neq; ſuperfluis rebus, neq; aliquo modo rep̃henſibilis, ñe peccandi, excedendiq; modũ licentia indè naſcat̃, ſed vt æquũ eſt, modeſtię & frugalitatis ſpeculũ dici mereant̃. Illis itaq; ſint cõtenti, quæ ſacerdotalẽ præ ſe ferãt modeſtiam, ac p̃latos & quoſcunq; alios inſignes viros ad Ro. curiã venientes, benignè honorificeq;, tam publicè ꝙ priuatim, tractẽt, & apud nos & ſucceſſores noſtros, gratiosè liberaliterq; eorum negocia commendata ſuſcipiant. 2. Tim. 4. a 1. Tim. 3 d 1. Theſ. 5. d

Prætereà miniſteriũ indecorũ Epiſcoporum, prælatorumq; in domib⁹ nõ habeant, ne cæteris p̃eſſe inſtituti, & ſacro charactere inſigniti, in vilia deſcendant miniſteria, paſſimq; paſtoralis officij cõtemptum inducãt. Eos itaq; quos vel nũc habent, vel in poſterum ſunt habituri, honorificè vt fratres ac iuxta eorum ſtatus condecentiam tractent.

Cumq; Ro. pont. cõmuni omnium Chriſtifideliũ patri aſſiſtant, perſonarũ acceptatores vel aduocatos eos fieri, valdè incõueniens eſt. Propterea ſtatuimus, ne partialitatem ſuſcipiãt aliquã, neq; principũ aut communitatũ, vel quorumcũq; aliorum contra quenquã (niſi quantũ iuſtitia & ęquitas poſtulat, eorumq; dignitas & cõditio requirit) ꝓmotores aut defenſores fiant, ſed à priuata omni paſſione ſeiuncti, ſedandis & cõponendis inter quoſcũq; litibus omni diligentia vacent incumbantq;: principum & quorumcunq; aliorũ, ac pręſertim pauperum & religioſorum, iuſta negocia pio promoueãt affectu, oppreſſos & iniuſtè grauatos, iuxta vires ſuas & officij debitum, adiuuent.

Tituli ſui loca, ſi præſentes in curia fuerint, perſonaliter: ſi verò abſentes, per vicarium idoneum ſemel ſaltem ſingulis annis viſitent: clericos & populos Eccleſiarum titulo ſuo ſubiectarum, cum diligẽtia inquirant, vigilentque circa cultum diuinum, & bona dictarum Eccleſiarum, moresque in primis & vitam clericorum & parochianorum ſolerter explorent, eosq; omnes & ſingulos, ad rectè honeſteq; viuendum paterno moneant affectu.

¶Pro augmento autem diuini cultus & ſalute animæ ſuæ, quilibet cardinalis vel in vita donet, vel in mortis articulo relinquat ſuo titulo, quãtum ſit ſatis ad presbyterum vnum commodè ibi ſuſtentãdum: vel ſi Eccleſia indigeat reparatione, vel alia ſubuentione, tantum illi relinquat vel donet, quantum conſcientiæ ſuæ videbitur.

Et cùm minimè deceat, affines & cõſanguineos, præſertim benemeritos & ope indigentes, negligere, ſed illis prouidere iuſtũ & laudabile ſit, nõ propterea tamen vel beneficiorum multitudine, vel Eccleſiaſticis redditibus ita eos impleri conuenire arbitramur, vt cæteri damnũ ex huiuſmodi largitionis intẽperantia patiantur, & indè ſcandalum naſcatur. Statuimus itaq;, vt Eccleſiarum bona temerè non effundant, ſed ea in pijs & ſanctis operibus exponant, quorum cauſa, magni & opimi redditus per ſanctos patres ſtatuti & ordinati fuerunt.

Volumus etiã, vt Eccleſijs eiſdẽ cardinalibus cõmendatis, etiã ſi cathedrales, abbatiales ve aut prioratus, vel quæcunq; alia beneficia Eccleſiaſtica fuerint, abſq; omi prorſus excuſatione procurent, ac omni conatu ſuo ꝓuideant debitè inſeruiri cathedralib⁹, dignos & idoneos vicarios ſeu ſuffraganeos, prout conſuetudo fuerit, cũ digna & cõpetenti mercede apponẽtes, reliquis aũt ſibi cõmendatis Eccleſijs aut monaſterijs de iuſto clericorum vel capellanorũ, ſeu religioſorum aut monachorum, Deo ſufficienter & laudabiliter ſeruientium numero prouidentes: ædificia quoq;, poſſeſſiones, & iura quęcunq; in ſtatu conuenienti cõſeruent, & diruta inſtaurẽt, ſicut ad bonorũ prælatorũ & commendatariorum officium ſpectat.

Statuimus etiam, vt dicti cardinales circa numerum familiarium, equorumq; ſuis impenſis alendorũ, magna vtantur circunſpectione ac diligenti prouidẽtia, ne maiorem numerũ, q̃ ſua facultas, cõditio ve ac dignitas patiatur, habentes, luxus ac ꝓdigalitatis vitio notari poſſint: neve rurſus auari, ſordidiq; habeãtur, ſi in magnis & amplis redditibus, pauciſſimis victũ ꝑbeant, cùm domus cardinaliũ patens hoſpitiũ, portusq; ac refugium proborũ & doctorũ maximè virorum & pauperum nobilium, honeſtarũq; perſonarum eſſe debeat. Sint igitur circa modum & numerũ tenendi prudẽtes, ac de familiarium qualitate in primis curioſi, ne ex alienis vitijs turpem ſibi cõtrahant infamię notam, vulgoq; obloquendi, calumniandique iuſtas præbeant occaſiones.

2.Cor.8.d Et cùm maximè prouidendum ſit, vt non ſolùm coràm Deo, cui primùm placere debemus, ſed etiam corã hominib⁹ opera noſtra probentur, vt cæteris exemplo ad imitandum poſſimus eſſe, ordinamus vt quilibet cardinalis ſe domus ac familię ſuæ optimum rectorem, præfectumq; oſtendat eſſe, tàm circa ea, quæ extrinſeca omnibus apparent, quàm quæ intùs latent abſcondita. Habeat itaq; eorum quiſq; ſacerdotes & Leuitas honeſtis veſtimentis indutos: attenteq; ꝓuideat, ne quis in familia ſua quoquo modo beneficiatus, & in ſacris ordinibus conſtitutus, veſtes portet verſicolores, nec eo habitu vtatur, qui ordini Eccleſiaſtico parũ conueniat. Quare in presbyteratus ordine cõſtituti, veſtes colorum, quæ clericis à iure non prohibeantur, deferre debeant, vſq; ad talos ſaltem demiſſas. Et habentes dignitates in cathedralib⁹, & canonici etiam dictarum cathedralium, ac primã dignitatem in collegiatis habentes, & cardinalium capellani Miſſas celebrantes, caputium deferre in publico teneantur, ſcutiferis verò paulò ſupra talos concedantur.

Parafrenarij, quia in aſſiduo ſunt motu, miniſterioq; funguntᷣ laborioſiore, breuioribus ac magìs expeditis veſtib⁹ vti poſſint, etiãſi fuerĩt clerici, dũmodò in presbyterat⁹ ordine nõ ſint conſtituti: ita tñ, vt ab honeſtate nõ diſcedãt, ſed ita viuãt, vt mores Eccleſiaſticis ſuis ordinibus non diſcrepent.

Reliqui verò clerici tẽperatè ac modeſtè oĩa faciãt, & tam ipſi clerici beneficiati, q̃ in ſacris ordinibus cõſtituti, comam neq; barbam nõ nutriant, neq; mulas aut equos cum phaleris, ornamentiſq; ex velluto aut ſerico factis habeãt, ſed eiuſmodi rebus ex panno tantùm aut corio ſimpliciter vtantur.

Si quis aũt familiarium prędictorũ cõtrafecerit, aut poſt tres mẽſes legitima monitione ꝓcedente à ꝓſentium publicatione, huiuſmodi veſtes ꝓhibitas geſtauerit, ip̃o excõmunicationẽ incurrat. Si verò infra tres alios mẽſes nõ ſe correxerit, à perceptione fructuũ ex bñficijs, q̃ obtinet, ſuſpenſus intelligatᷣ. quòd ſi per alios ſex mẽſes in huiuſmodi pertinacia obſtinat⁹ ꝑmanſerit, legitima ſimiliter monitione ꝓcedente, bñficijs omibus, quæcũq; habet, priuatus ſit & eſſe cenſeatᷣ: eaq; ſic vacãtia, à ſede Apoſtolica liberè impetrari valeant. Quę oĩa & ſingula in noſtris & cuiuſcũq; Ro. põt. pro tẽpore exiſtẽtis familiarib⁹, & ſimiliter in omib⁹ alijs clericis bñficiatis, vel in ſacris ordinibus cõſtitutis, ac etiã curialibus, locum habere volumus. Hoc vno tñ excepto, ꝙ dicti noſtri & Ro. põt. familiares, rubri coloris veſtimenta geſtare poſſint, pro decentia & conſuetudine dignitatis pontificalis. ¶Et quoniam ad Cardinales maximè ſpectat operũ optimorum cura, pro viribus laborabunt ſcire, quæ regiones hæreſibus, erroribusq; ac ſuperſtitionibus cõtra veram & orthodoxam fidem infectæ ſint, & vbi diuinorum mãdatorũ Eccleſiaſtica deficiat diſciplina: quiq; Reges ac principes ſeu populi bellis infeſtentur, vel infeſtari timeant. Hæc & huiuſmodi ſcire, ac nobis & Romani Pont. pro tempore exiſtenti referre operam dabunt, vt

vt opportuna & ſalutaria talib⁹ malis ac peſtibus remedia vigilanti ſtudio excogitari valeant. ¶Et cùm frequenti ac prope quotidiana experientia notum ſit, prouincijs ac ciuitatib⁹ propter ſuorũ legatorũ de latere abſentiam multa ſæpiùs cõtingere mala, variaq; non ſine Apoſtolicæ ſedis præiudicio ſcãdala oriri, ſtatuimus & ordinamus, vt nullis cardinalib⁹ prouincias ac ciuitates legationis titulo obtinentibus, eas per locũ tenentes aut officiales quoſcũq; adminiſtrare liceat, ſed perſonaliter ipſi ꝓ maiori parte tẽporis adeſſe, atq; eas omni vigilãtia regere & gubernare teneantur. Et qui nũc titulũ legationis obtinẽt, aut pro tẽpore obtinebunt, ſi in Italia, intra tres mẽſes: ſi extra Italiã, quinq; à die præſentis publicationis ad ſuas prouincias ire, ac maiorẽ tẽporis partem ibi reſidere teneantur: niſi de noſtro & ſucceſſorũ noſtrorũ mãdato, pro aliquibus grauiorib⁹ negocijs in Ro. curia retineãtur, vel ad alia loca, ꝓut neceſſitas poſtulat, mittantur: & tũc in dictis ꝓuincijs ac ciuitatib⁹ vicelegatos, auditores, & locũ tenentes cæterosq; cõſuetos officiales, cum debitis ꝓuiſionibus ac ſalarijs habeant. Qui præmiſſa omnia & ſingula nõ ſeruauerit, emolumentis quibuſcunq; legationis careat. Quæ quidem propter hoc antiquitùs ordinata & inſtituta fuerunt, vt oportuna legatorum pręſentia populis eſſet ſalutaris, nõ vt ipſi laborum & curarum penitùs expertes, lucro tantùm ſub legationis titulo inhiarent. Et cùm card. officiũ in primis verſetur in frequenti Ro. põt. aſſiſtentia & ſedis Apoſtolicę negocijs, propterea ſtatuimus, vt oẽs card. in Ro. curia reſideãt. Et qui ſunt abſentes, ſi in Italia, intra ſex mẽſes: ſi extra Italiã, infra annũ à die publicationis p̃ſentis cõſtitutionis reuertantur. Alioquin fructus bñficiorũ & omnium officiorũ ſuorũ emolumẽta amittant, oĩbusq; priuilegijs generaliter & ſpecialiter cardinalib⁹ cõceſſis, quãdiu abfuerint, omninò careãt, exceptis tñ illis, quos ratione officij ab Apoſtolica ſede iniuncti, vel de Ro. pont. mandato aut licentia, vel iuſto metu, aut quauis alia legitima cauſa impediente, vel ęgrotationis abeſſe cõtingat: priuilegijs, indultis, & immunitatibus, eiſdẽ cardinalibus cõceſſis, & in bulla noſtra ſub data coronationis noſtrę cõtentis & expreſſis, in ſuo robore nihilominùs permanentibus.

Statuimus inſupèr, vt expenſæ funebres cardinalium, cõputatis omnibus, M.D. florẽn. ſummam excedere non debeant, niſi executorũ prouidentia, iuſtis allegatis cauſis ac rationibus, plùs exponendum eſſe duxerit. Exequiæ & caſtrum doloris, prima & nona die fiant: infra octauam verò, Miſſę de more celebrentur.

Pro reuerentiã aũt ſedis Apoſtolicæ, vtilitateq; & honore cõmuni põtificis & ipſorum cardinalium, vt ſcandalorũ, quæ naſci poſſent, occaſio tollatur, maiorq́ue in ſacro ſenatu libertas votorum fiat, liceatq;, vt par eſt, cardinali cuiq; ſecundũ Deũ & cõſcientiam ſuã, liberè & impunè quodcũq; ſentiat, dicere: ſtatuimus, ne quis cardinalium vota in cõſiſtorio dãta, & quæcunq; ibì geſta aut dicta, quę in odium, aut præiudiciũ, aut ſcãdalũ alicuius redundare poſſint, ſcripto aut verbo, vel quouis alio modo reuelet ſub pœna periurij & inobediẽtię: & quotieſcũq; à nobis & Ro. pont. pro tẽpore exiſteñ, ſpecialiter & expreſsè vltra præmiſſa indictum fuerit ſuper aliqua re ſilentium, ſi quis contrafecerit, vltra dictas pœnas excõmunicationem latæ ſententiæ incurrat: à qua non poſſit abſolui, niſi à nobis vel præfato pont. Ro. & cum expreſſione cauſæ, præterquàm in mortis articulo.

REFORMATIONES CVRIAE ET ALIORVM.

Et cùm omnis ætas ab adoleſcẽtia prona ſit ad malum, & à teneris aſſueſieri ad bonũ, magni ſit operis & effectus, ſtatuimus & ordinamus, vt magiſtri ſcholariũ & p̄ceptores, pueros ſuos ſiue adoleſcẽtes nedum in grãmatica & rhetorica, ac cæteris huiuſmodi * audire & inſtruere debeant, verùm etiam docere teneãtur ea, q̃ ad religionẽ pertinẽt, vt ſunt præcepta diuina, articuli fidei, ſacri hymni & pſalmi, ac ſanctorũ vitæ: diebusq; feſtiuis nihil aliud eos docere poſſint, q̃ in reb⁹ ad religionẽ & bonos mores pertinentibus, eosq; in illis inſtruere, hortari & cogere, inquantum poſſint, teneantur, vt nedum ad Miſſas, ſed etiam ad veſperas diuinaq; officia audienda, ad Eccleſias accedãt, & ſimiliter ad prædicationes & ſermões audiendos impellant, nihilque contra bonos mores aut quod ad impietatem inducat, eis legere poſſint.

Gen.6. a

for.* erudire

Ad abolendam verò execrabilẽ blaſphemiam, quę in maximũ diuini nominis, & ſanctorum contemptũ ſupra modum inualuit, ſtatuimus & ordinamus, vt quicunq; DEO palàm ſeu publicè maledixerit, cõtumelioſisq; atq; obſcœnis verbis Dominum noſtrũ IESVM Chriſtum vel glorioſam virginem Mariam eius genitricẽ expreſsè blaſphemauerit, ſi munus publicum, iuriſdictionẽmve geſſerit, perdat emolumenta triũ mẽſium ꝓ prima & ſecũda vice dicti officij: ſi tertiò deliquerit, illo eo ipſo priuatus exiſtat. Si cleric⁹ vel ſacerdos fuerit, eo ipſo ꝙ de delicto huiuſmodi fuerit conuict⁹, etiã beneficiorũ q̃cũq; habuerit, fructib⁹ applicãdis, vt infra vnius * anni mulctet: & hoc ſit ꝓ prima vice, qua blaſphem⁹ ita deliquerit: ꝓ ſecũda verò ſi ita deliquerit, & cõuictus (vt p̃fert) fuerit, ſi vnicũ habuerit beneficiũ, eo priuet: ſi aũt plura, quod ordinari⁹ maluerit, id amittere cogatur. Quòd ſi tertiò eius ſceleris arguat & cõuincatur, dignitatib⁹ ac bñficijs oĩbus quæcunq; habuerit, eo ipſo priuatus exiſtat,

for.* anni ſpatium

ad eaq; vlteriùs retinenda inhabilis reddatur, eaq; liberè impetrari & cõferri poſſint. Laicus verò blaſphemans, ſi nobilis fuerit, pœna 25. ducatorũ mulctetur:& pro ſecúda vice, L. fabricę Baſilicę principis Apoſtolorũ de vrbe applicãdis: & alijs, vt infrà deducif: pro tertia verò, nobilitatem perdat. Si verò ignobilis ac plebeius fuerit, in carceré detrudatur. Quòd ſi vltra duas vices publicè blaſphemãs depręhẽſus fuerit, mitra infami per integrã diem ante fores Eccleſiæ principalis mitratus ſtare cogaf. Si verò pluriès in hoc ipſum peccatũ lapſus fuerit, ad ꝑpetuos carceres vel ad triremes dãnetur ad iudicis deputati arbitrium. In foro aũt cõſcientiæ nemo blaſphemię reus, abſq; grauiſſima pœnitentia, ſeueri confeſſoris arbitrio iniuncta, poſſit abſolui. Qui verò reliquos ſanctos blaſphemauerit, arbitrio iudicis rationé ꝑſonarũ habituri, mitiùs aliquãto puniri volumus. Statuimus etiã, vt ſeculares iudices, q cõtra tales blaſphemię cõuictos nõ animaduerterint, eoſq; iuſtis pœnis minimè affecerint, quantum in eis fuerit, quaſi eidẽ ſceleri obnoxij, eiſdẽ quoq; pœnis ſubijcianf. Qui verò in illis inquirẽdis puniẽdiſq; diligẽtes & ſeueri fuerint, pro qualibet vice decẽ annorũ indulgentiã cõſequanf, & tertiã partẽ mulctę pecuniarię habeant. Quicunq; verò blaſphemanté audierint, eum verbis acriter obiurgare teneantur, ſi citra periculũ ſuum id fieri poſſe cõtinget, eũdemq; deferre, vel notificare apud iudicẽ Eccleſiaſticũ, ſeu ſecularẽ intra triduũ debeant. Quòd ſi plures dictũ blaſphemantẽ ſimul audiuerint, ſinguli eum accuſare teneantur, niſi fortè oẽs cõuenerint, vt vnus pro cũctis tali fungatur officio. Quos oẽs in virtute ſanctæ obediẽtiæ hortamur & monemus in dño, vt pro diuini nominis reuerentia & honore, in ſuis dominijs ac terris præmiſſa omnia ſeruari & exactiſſimè exequi mandent ac faciant, vberrimã ab ipſo deo tam boni ac pij operis mercedem habituri, ſimilemq; annorũ decem indulgentiam ab Apoſtolica ſede conſecuturi cum tertia parte mulctę, qua dictus blaſphemus plectetur, quotiès tale ſcelus ꝑuniendum curauerint. Quam quidem indulgentiam, & reliquã tertiam mulctæ partem accuſatori, blaſphemi nomẽ deferenti, ſimiliter concedi & aſſignari volumus, alijs pœnis cõtra huiuſmodi blaſphemos per ſacros canones expreſſis, nihilominus in ſuo robore manentibus.

Vt clerici præſertim caſtè, continenterq; iuxta canonum præcepta viuant, ſtatuimus, vt contrafacientes acriter ſecundũ canones puniãtur. Si quis verò tam laicus, quàm clericus, de crimine, ꝓpter quod venit ira Dei in filios diffidentię, conuictus fuerit, pœnis per ſacros canones aut ius ciuile reſpectiuè impoſitis puniatur. Concubinarij autẽ, ſiue laici ſiue clerici fuerint, eorũdem canonum pœnis mulctentur: neq; ſuperiorum tolerãtia, ſeu praua cõſuetudo, quę potiùs corruptela dicenda eſt, à multitudine peccãtium, aliáve quælibet excuſatio eis aliquo modo ſuffragetur, ſed iuxta iuris cenſuram ſeuerè puniantur.

Colo.3.

At bonum verò & quietum regimẽ ciuitatum, ac locorũ omnium Romanæ Eccleſiæ ſubiectorũ conſtitutiones bonæ memoriæ Aegidij Epiſcopi Sabinenſis olim editas innouamus, eaſq; inuiolabiliter ſeruari pręcipimus & mandamus.

Et vt nefariæ Simonię labes ac peſtis non ſolùm à Ro. curia, ſed ex omni etiã Chriſtiana ditione in perpetuũ eijciatur, cõſtitutiones per anteceſſores noſtros etiam in ſacris cõcilijs cõtra huiuſmodi Simoniacos editas innouamus, eaſq; inuiolabiliter ſeruari pręcipimus, ac pœnas in eis contentas, pro expreſſis & inſertis haberi, & delinquẽtes etiã authoritate noſtra affici volumus.

Statuimus quoq; & ordinamus, vt quilibet habens beneficiũ cum cura vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento beneficio diuinũ officium nõ dixerit, legitimo impedimẽto ceſſante, beneficiorũ ſuorũ fructus ſuos non faciat pro rata obmiſſionis recitationis officij & tẽporis, ſed eos tanq̃ iniuſtè perceptos, in fabricas huiuſmodi bñficiorũ vel pauperũ eleemoſynas erogare teneaf. Si verò vltra dictũ tẽpus in ſimili negligentia cõtumaciter permãſerit, legitima monitiõe ꝓcedente, beneficio ipſe priueſ, cùm ꝓpter officiũ detur bñficium. Intelligatur aũt officiũ omittere, quo ad hoc, vt bñficio priuari poſſit, qui per 15. dies illud bis ſaltem nõ dixerit, deo tamẽ vltra pręmiſſa de dicta omiſſione redditurus rationẽ. Quæ pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis totiès ſit, quotiès contra facere conuincãtur.

Et cùm fructuum Eccleſiarum cathedralium & metropolitanarum, monaſteriorũq; & aliorum quorumcunq; beneficiorum eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio & adminiſtratio, ad nos & Rom. pont. pro tempore exiſtentem, & illos etiam, qui eiuſmodi Eccleſias, monaſteria & beneficia iure & canonicè obtinẽt, ſolùm pertineant, ſeculareſq; principes, omni etiam diuino iure id prohibente, dictis Eccleſijs, monaſterijs, ac beneficijs intromittere ſe nullatenùs debeant: ſtatuimus & ordinamus, vt fruct⁹, redditus & prouentus Eccleſiarum, monaſteriorum ac beneficiorum, per ſeculares vllos principes, etiam ſi Imperator, Reges, Reginæ've, ſeu reſpublicæ vel potentatus fuerint, aut per eorum officiales, ſeu iudices etiam eccleſiaſticos, vel quaſcunq; aliãs perſonas, publicas vel priuatas, de eorundem Imperatoris, Regum, Reginarúmve ac Principum, rerumque publicarum, vel potentatuum mandato, ſequeſtrari occupariſve aut modo aliquo detineri, ipſiq; huiuſmodi Eccle-

Eccleſias, monaſteria ac beneficia obtinentes, ſub prætextu fabricæ inſtaurationisque ſine Ro. pont. pro tẽpore exiſtentis expreſſa licẽtia, aut eleemoſynarũ, ſeu quouis alio colore aut fuco, impediri non debeant, quo minus de illis vt antea liberè ac ſine impedimento diſponere valeant. Et ſi ſequeſtrati fuerint, occupatíve aut detẽti, integrè liberéque, ac ſine exceptione vel mora, prælatis ad quos de iure legitimeq; ſpectãt, reſtituãtur: de quib⁹ ſi diſſipati nuſquã reperiri poſſint, eorũ iuſta æſtimatione facta, dictis prælatis ſatisfieri volum⁹ per eos, qui dictas ſequeſtratiões, applicationes, diſſipationesq; fecerint, aut fieri mãdauerint, ſub pœna excõmunicationis aut interdicti Eccleſiaſtici, taliũ principum terris & dñio eoipſo incurrendis. Et vt eorũ, ac eiſdẽ ſubiectorũ bona vbicũq; reperta, ſi moniti parére noluerint, capi & retineri poſſint. Ipſi verò cõtrafaciẽtes, tã ſupradictis pœnis, q̃ priuationis feudorũ & priuilegiorũ, quæ à nobis & Romana vel alijs Eccleſijs nunc & pro tẽpore obtinuerint, & alijs cõtra violatores & oppreſſores libertatis Eccleſiaſticæ etiã per extrauagantes & alias cõſtitutiones, etiã incognitas, & forſan in vſu nõ exiſtentes, impoſitis, quarum omniũ tenores pro expreſſis & inſertis habentes innouamus, ac perpetuũ firmitatis robur habere decernim⁹ & declaramus, ac ſecũdum eas per quoſcũq; iudices, etiam ſanctę Ro. Ec. Card. ſublata & adepta eis aliter iudicandi declarandiq; poteſtate, ſententiari, iudicari, & interpretari debere volumus atque mandamus.

Et cùm à iure, tam diuino q̃ humano, laicis poteſtas nulla in Eccleſiaſticas perſonas attributa ſit, innouamus omnes & ſingulas conſtitutiones fe. re. Bonifacij papæ VIII. etiam ꝓdeceſſoris noſtri, quę incipit, Felicis. & Clemẽtis V. quę incipit, Si quis ſuadente, necnõ quaſcũq; alias apoſtolicas ſanctiões, in fauorem libertatis Eccleſiaſticę, & contra eius violatores quomodolibèt editas, & pœnis etiam cõtra talia præſumentes, in bulla, quæ legitur in cœna Dñi, contentis, in ſuo robore permanſuris. Et cùm in Lateraneñ pariter ac cõcilijs generalibus ſub excõmunicationis pœna prohibitũ fuerit, ne Reges, Principes, Duces, Comites, Barones, reſpublicæ, & alij potentatus quicunq; regnis, ꝓuincijs, ciuitatib⁹ ac terris quoquo modo ꝑſidẽtes, collectas, decimas & alia huiuſmodi onera, clericis, ꝑlatis & alijs quibuſcũq; perſonis Eccleſiaſticis imponant, exigãtq;, néve à ſpõtè etiam dantibus & cõſentientib⁹ etiã recipiant: atq; in ꝑmiſſis auxiliũ, fauorẽ, cõſiliúmve palàm vel occultè ꝑſtantes, in excõmunicationis latę ſententię pœnã eoipſo incidãt, & ipſę quoq; reipublicę ac cõmunitates & vniuerſitates circa hoc quomodolibèt delinquẽtes, Eccleſiaſtico eo ipſo ſubijciantur interdicto: prælati etiam præmiſſis abſq; Ro. pont. expreſſa licentia, vltrò conſentientes, excõmunicationis & depoſitionis pœnam ipſo facto incurrãt, ſtatuimus & ordinamus, vt decætero talia præſumentes, etiã ſi (vt præfertur) qualificati fuerint, vltra ſupradictas pœnas, quas cõtraueniendo eo ipſo incurrere volumus, innouamus, quòd ad omnes actus legitimos, inhabiles & inteſtabiles habeantur. Et cùm ſecundũ leges ciuiles, & ſacrorum canonum cenſuras, ſortilegia per inuocationẽ dæmonum, incantationes ac diuinationes, ſuperſtitionesq; ꝓhibitæ ſint: ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, vt clerici, qui in præmiſſis culpabiles inuenti fuerint, arbitrio ſuperiorũ infamia notentur: ſi verò non deſtiterint, deponantur, atq; in monaſterium ad tẽpus arbitrio ſuperioris perfiniendum detrudãtur, beneficijsque & officijs Eccleſiaſticis priuentur. Laici verò vtriuſq; ſexus, excommunicationis & alijs pœnis iuris, tam ciuilis, quàm canonici, ſubiaceant.

Et omnes ficti Chriſtiani, ac de fide malè ſentientes, cuiuſcunq; generis aut nationis fuerint, necnon hæretici, ſeu aliqua hæreſis labe polluti, vel Iudaizantes, à Chriſtifidelium cœtu penitùs elimінẽtur, & à quocunque loco, & præſertim à Ro. curia expellantur, ac debita animaduerſione puniañ, ſtatuimus, vt cõtra eos diligenti inquiſitione vbiq; & in dicta curia maximè, procedatur per iudices per nos deputandos, & eius criminis reos, & legitimè cõuictos, debitis pœnis puniri, relapſos verò, abſq; vlla ſpe venię aut remiſſionis affici volumus. Et cũ cõſtitutiones & ordinationes noſtrę huiuſmodi, quas pro nũc ordinamus, vitã, mores, Eccleſiaſticamq; diſciplinam concernant, tam officiales noſtros, q̃ alios, tam in Ro. curia, q̃ extra vbiq; locorũ cõmorantes imitari conuenit, illis ligari, eosq; ad eorũ obſeruationem inuiolabiliter teneri volumus atq; decernimus. Et ne conſtitutiones ipſæ alijs cenſuris ac pœnis in cõtrafacientes per antiqua iura & cõſtitutiones impoſitis, derogare in aliquo videañ, cùm ad augmentum editæ atq; excogitatæ fuerint, etiã declaramus, per earũ diſpoſitiones ordinationesq;, nihil prorſus iuri cõmuni, vel decretis aliorum Ro. põt. vllatenùs derogatũ eſſe. Quinimmò ſi qua in eis ꝓpter peruerſam tẽporũ, aut locorũ vel hominũ corruptelã, vel abuſum, aut quãcunq; aliam cauſam minimè ꝓbandã, vigorẽ ſuũ amiſerint, ea ex nunc innouamus, cõfirmamus, & inuiolabiliter obſeruari mãdam⁹. Quas noſtras cõſultiſſimas cõſtitutiones, poſt duos menſes ab earũ publicatiõe, ligare debere, etiã decernimus & declaramus: diſtrictiùs inhibentes, ne qs eas gloſare, vel ſuper eis cõmentaria, interpretationésve facere, abſq; ſpeciali noſtra vel ſedis Apoſtolicæ licentia, præſumat. Si quis autem auſu temerario contrauenerit, excõmuni-

municationis latæ ſententię pœnam eo ipſo incurrat. Nulli ergo omninò hominũ liceat hanc paginam noſtrorũ ſtatuti, ſanctionis, reformationis, intẽtionis, ordinationis, exhortationis, monitionis, præcepti, voluntatis, innouationis, confirmationis, mandati, decreti, declarationis, & inhibitionis infringere, vel eo auſu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare pręſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romę in publica ſeſſiõe, in Lateranenſi ſacroſancta Baſilica ſolenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ 1514. tertio Nonas Maij, pontificatus noſtri anno ſecundo.

Bulla ſeu ſchedula indictiõis decimę ſeſſionis ſacroſancti Laterani cõcilij, lecta per eundem reuerend. patrẽ dñm archiepiſcopum Neapolitanum in nona ſeſſione.

LEo Epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad futurã rei memoriam, ſacro approbante concilio. Vt hoc ſacrum Lateraneñ concilium, ad finẽ vberrimæ ſperatæq; vtilitatis perducat̃, poſſintq; dicti prælati & alij vocati commodè venire, & perſonaliter adeſſe, vt ſperamus: cumque alia plura & grauiora in eo tractanda, diſcutiendaq; remaneant, ad omnipotentis Dei laudem & Eccleſiæ ſuæ exaltationem, decimam ſeſſionem continuationis celebrationis ipſius ſacri Lateraneñ concilij, Cal. Decembris, quæ erit ſexta feria poſt feſtum S. Andreæ Apoſtoli, 1514. Põt. noſtri anno ſecundo, ſacro cõcilio approbãte, indicimus.

Nulli ergo omninò hominum liceat hãc paginam noſtræ indictionis, deſignationis, voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorũ eius, ſe nouerit incurſurum. Datũ Romę in publica ſeſſione, in Lateraneñ ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1514. tertio Nonas Maij, põt. noſtri anno ſecundo.

Qua perlecta, idem Archiepiſcopus petijt à ſanctiſſimo domino noſtro, & à Reuerend. patribus concilij, an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula, ſeu bullis per eum recitatis. Et omnes præter infraſcriptos, qui votãrunt prout infrà, reſpõderunt placere.

Particulares qui votãrunt, primò reuerẽdus pater dñs Ieremias archiepiſcopus Traneñ, qui dixit, nõ placere ea, quæ deuiant à iure, & etiam, quia prouidetur quo ad multa non neceſſaria, & generalia omittuntur.

*Schonicen. Reuerendus pater dominus Ioãnes Staphyleus epiſcopus *Sibiniceñ, dixit placere ſibi, quòd in omnibus in ſchedula cõtentis, quo ad omnes cuiuſcunq; ordinis, ſeruetur diſpoſitio iuris communis.

Reuerendus pater dominus Scaramuza epiſcopus Cumañ dixit, placere verba, ceſſante metu cardinalium.

Reuerend. patri dño Gabrieli archiepiſcopo Dyrrhachieñ placent omnia, præter cõſtitutiones Aegidij Card. quas ignorat.

Reuerẽdo patri dño Chriſtophoro Polignianeñ non placet, quo ad reſignationem beneficiorum, ſed quo ad cætera ſic.

Reuerend. patri dño Michaeli Monopolitano placent, pręter quo ad duo incompatibilia, quia vult, quòd ſint qualificati.

Reuerend. patri domino Benedicto epiſcopo Chieñ placent, præterquàm de incõpatibilibus. reſignandum quo ad præterita, & de accuſandis & repræhẽdendis blaſphemijs in criminalibus. *Locus obſcurus.*

Deindè ſanctiſſimus dñs noſter auditis votis reſpõdit, ꝙ mutabuntur aliqua verba, ſed nõ mutabitur ſententia: & ꝙ contenta in eis, ſuæ ſanctitati aliàs placent. Super quibus omnibus & ſingulis, dominus Marius de Peruſchis procurator concilij, petijt inſtrumentum & inſtrumenta.

Quibus abſolutis, & incepto hymno per ſanctiſſimum dñm noſtrum Leonẽ, Te deũ laudamus, &c. ad referendũ Deo gratias de bonis operibus expletis, prout eſt de more ſacrorum cõciliorum, & capella cantorum reſpondẽte vſq; ad finem hymni, fuit diſſoluta ſeſſio. Et ſanctiſſimus dñs noſter cum reuerend. dominis cardinalibus & prælatis equitando acceſſerunt ad palatium S. Petri in Vaticano, aſſociantes ſanctiſſimũ dominum noſtrum, vt tenentur. Quo ibi dimiſſo, omnes reuerſi ſunt ad ꝓprias domos & habitationes ad Dei laudem.

LEONI DECIMO PONT. Max. Antonius Puccius humilimè pedes oſculatus, ſeſe commendat.

PAulò poſt tuam ad ſummi Apoſtolatus apicem gratiſſimam omnibus aſſumptionẽ, Beatiſſ. pater, ad vrbẽ profectus, quo Septemuiratus munus, à reuerendiſſimo patruo meo gratia & munificentia tua in me tranſlatum exercerem, nihil ſanè magis optaui, quàm aliquam dari occaſionẽ, qua ſingularẽ meæ erga ſanctitatem tuam ſeruitutis affectum, ſi nõ implere, aliquo ſaltẽ indicio declarare poſſem. Qua de re ſuperioribus menſibus Beatitudine tua velut æſtuantis deſiderij mei præſaga, perdifficile mihi orandi in Lateraneñ concilio munus demandante, licèt impar meis illud humeris viderẽ, more tamẽ amãtium, non quid vires poſſent ingenij, ſed quantum vis auderet amoris, inſpiciens, qcquid benignè per te fuit iniunctum, prompta mentis hilaritate ſuſcepi, ſuſceptumq; hodiè in Auguſtiſſimo Lateranenſi templo coram inclyto ſanctitatis tuæ cõſpectu, benigna grataq; eius attentione ꝑ viribus pręſtiti. Et cùm non ab re fore duxerim, vt quã

adſtantib⁹ voce protuleram, eam literis tibi vni, à quo omnium ſalus vnicè pendet, perpetuò dedicarem: Accipe (quæſo) meæ in te obſeruantiæ ac ſeruitutis qualecunq; teſtimonium, eo præcipuè animo, vt ſi quid fortè aures, mentemq; tuam minùs grauiter vel ornatè dictũ offenderit, nõ temeritati, quã cum tanto periculo minimè attẽtaſſem, ſed flagranti potiùs amori aſſcribas, qui (Hieronymo teſte) modum non habet, ordinem neſcit, menſuram ignorat. Si qua verò non tam ex intima Rhetorices officina, q̃ præcipuis hauſta Theologis, legentem te oblectauerint, ea obedientiæ merito tribuas, cùm diuinæ miſericordiæ munere factum ſit, vt quod optaui & volui, aliqua etiam ex parte poſſem. Reliquum ergo mihi eſt, dies noctesq; clementiſſimum Deum orare, vt ſi dicendo expreſſerim, quę tu ꝓ pietate in Deũ, pro morum diſciplina, pacisq; cultu in hac ipſa nona ſeſſione ſacroſancto approbante concilio decreuiſti, vbiq; ab omnibus Chriſtifidelibus ſyncerè ac integerrimè obſeruentur. Vale.

In ſermone de Aſſumptiõe virginis Mariæ.

ORATIO HABITA PER REuerendum patrem dominum Antonium Puccium, cameræ Apoſtolicæ clericũ, in nona Sacroſancti Lateraneñ concilij ſeſſione tertio Nonas Maij, 1514.

NVllum tempus vnquã fuiſſe memini, Pont. Max. patres ampliſſimi, & clariſſimi pręſules, quo magìs animum meum commotum, affectum, inflãmatumq; ſenſerim, quàm hodiè totum me apud ſanctitatẽ tuam de vniuerſo Eccleſiæ DEI ſtatu verba facturum, commoueri, affici, inflammariq; ſentio. Licèt enim diuinæ maieſtatis tuæ conſpectus, rutilãti cuius fulgore imbecilles oculi mei caligant, tot ampliſſimorum patrum cõſeſſus, quorum nemini ingenio vel ſapientia plurimarumq; rerum peritia mereor comparari, ipſius deniq; pertractãdæ rei magnitudo, quę omnem ingenij vbertatem, omnẽ dicendi copiam, omne orationis genus excedit, non mediocriter me dicere incipientem terreat: recręat tamen, recreat, ac ſummoperè animum meum reficit ratio cõmunis boni, quod ex ſacroſancti iſtius conſeſſus cõſilio atq; decreto vniuerſę Chriſtianę fidei, Catholicæque Eccleſiæ prouenturum ſpero, mihique omninò polliceor. Noſter nanq; Deus Ieſus à morte reſurgẽs, & in altum aſcendens, vt cæleſtia indè dona mortalibus largiret, ſi Eccleſię ſponſæ ſuæ, à qua corpore diſceſſerat, pro miniſterio exercendo, pro gente illuminanda, pro fide cõſummanda, quoſdam conceſſit Apoſtolos, Prophetas aliquos, nonnullos Euangeliſtas, doctores nõ paucos, paſtores verò q̃plurimos, nimirùm ego velut Simeon alter aïo & corpore debeo exultare, qui hodiè non virtute

Ephe. 4.

Luc. 2.

ꝓpria excitatus, ſed obedientiæ ratione cõpulſus, eò meruerim oratur⁹ accedere, quò pro vniuerſa tandẽ Eccleſia Dei reformãda ſingulorũ, quos dixi, ſacros, piosq; ſucceſſores ac imitatores, & iam frequentes video cõueniſſe, & frequentiores propediem cõuenturos non dubito. Gaudeo igitur iure optimo, vtq; cõceptum à me gaudiũ vberiori plenitudine cõpleatur, duo dicturo mihi à Beatitudine tua Pont. Max. bona horum ampliſſimorũ patrũ venia, cõcedi flagrãter opto, humilimeq; depoſco. Primũ, vt ſacratiſſimæ Dei ſponſæ (præſenti cuius corpori in melius reformando toto animi inhæres affectu) excellentiam, præcipuas deinde reformandi cauſas, pro mea, quantula ſit, dicendi facultate, in medium afferã, quo cõceptam animo tuo reformationem, & à nobis optatam diu, vehemẽtiſſimeq; ſperatam, omni ſtudio, labore atque conatu proſequi non deſiſtas. Sed antequàm hæc aggrediar, per Angelicam ſalutationem à beatiſſ. Virgine opem ſuppliciter implorabo.

Aue Maria gratia plena &c.

CVpientibus nobis, beatiſſ. Pater, ſupernæ illius Hieruſalẽ (quã rectè liberam, cõmunemq; omniũ matrẽ ſacra teſtatur pagina) excellentiã, admirabileq; gloriã & dignitatẽ accuratiùs indagare, tria potiſſimũ cõſideratione, attẽtioneq; digna in mentẽ veniũt: Primũ, q gratuita dote à ſponſo ſelecta, deinde ſpiritali & indiuidua copula illi coniuncta, beatiſſima poſtremò ſobole fœcunda mater effecta eſt. Vniuerſo ſiquidem humano genere protoparentũ noſtrorum tranſgreſſione vanitati ſubiecto, eiusq; rationabili intellectu peccatorum caligine obſcurato, ac diuinorũ ſemitam mãdatorũ prorſus oblito, impiaq; cordis ſui deſperatione in omnẽ impudicitiam, turpitudinẽ, immunditiã prolapſo, demerſo atq; defixo, ſapientis Dei filius coomnipotenti & coæterno cum patre ſapientiæ ſuę lumine in beneplacita paternę voluntatis diſpenſatione perſpiciens mortales oẽs nõ per alium q̃ per ſeipſum filium ab æterno Deum, ſed in extremo tempore hominẽ factum, inter Deũ patrem & homines mediatorẽ futurum, ipſi paternæ maieſtati reconciliari oportere, cęleſtiq; gratia recreari, ac perenni demum cęlorum hæreditate donari, tam inſigne miſericordię ac pietatis & dilectionis erga nos ſacrificium vel in ipſo crucis patibulo offerre non recuſauit. Licèt enim vnicam illam ſponſam, cui per ſpiritale & caſtiſſimũ matrimonium adueniente tẽporis plenitudine in odorem ſuauitatis inſolubiliter iungendus erat, ita ſordidam atq; inopem cõſpicaretur, vt neq; ſordes eius humano more copia rerum delere, neque forma inopiam excuſare poſſet, nimio tamen humanæ ſalutis ardore flagrans, antequàm è paterno ſinu prodiens, mundum ingrederetur, ad patrem

Galat. 4. d

trem ipſum in throno conuerſus clamauit: Hoſtiam & oblatioñe noluiſti, Holocauſta & pro peccato nõ poſtulaſti, Corpus autem adaptaſti mihi: tunc dixi, Eccè venio. In capite libri ſcriptũ eſt de me, vt faciam voluntatem tuam. Quam, obſecro, voluntatem ad nos veniens Ieſus Dei filius facturus erat? Illam nẽpe, illã, qua prædeſtinatus adoptionis filios ſanctificauit, cùm ſanctiſſimo illo corpore diuinæ ſuæ naturæ inuiſibili Spirituſſancti artificio, de puriſſima virginis carne aptato, in araq; crucis vltrò ꝓ nobis oblato, de ſacratiſſima ipſius corporis aqua ſanguineq; precioſiſſimo, gratuitã dotem heu nimis charam, nimiſq; precioſam, Eccleſiæ ſponſæ ſuę cõſtituit atq; confecit. Quo quidem lauacro, profluuioq; dotali eandẽ ſpõſam ab omni labe ita mundauit, omniq́ue ſcientiæ ac ſapientiæ theſauro locupletauit, vt omnium meritò pulcherrima atq; ditiſſima prædicari deberet, ſacro illo teſtãte eloquio: Sicut lilium inter ſpinas, ita amica mea inter filias. Ac rurſus: Multæ filiæ congregauerunt ſibi diuitias, tu verò ſupergreſſa es vniuerſas. At per quam reputamus ſpiritualem copulam, tam ſanctũ Chriſti & Eccleſiæ matrimonium cõſummatũ? per eam profectò, theologorũ iudicio, qua nõ ſolùm duo per mutuam cõiunctionẽ caro vna, ſed vnũ potiùs in carne vna effecti ſunt, canẽte ſpõſa: Dilectus meus mihi, & ego illi. Id quod ſacrum diuinumq; myſterium pręclarus ille vniuerſarum gẽtium inſtitutor vas electionis diuinitùs contemplatus, magnum matrimonij ſacramentum in Chriſto & Eccleſia conſummatum eſſe teſtatus eſt. Quippe qui tãta vnitatis vi, tamq; indiſſolubili amoris nexu mutuò coniuncti ſunt, ligati, atque cõſtricti, vt non minùs difficilè iudicetur, à latere ſponſi cõſortem eius eccleſiam ſegregari, quàm ſit etiam impoſſibile, Chriſtum Ieſum ſaluatorem noſtrum, aut hominem ſine Deo interpretari, aut Deum ſine homine intelligere, cùm vtranque in ſe naturam pleniſſimè cõtineat: nec aliquo modo Chriſtus exprimi poſſit, quin Deus pariter atque homo, idemque mediator Dei & hominum exprimatur. Non eſt igitur mirum, tale tantumq; matrimonium non modò ſecundum legem diuortium nullũ pati, ſed quod oẽm naturæ ordinem, modum, cõſilium, inſtitutum, atq; decretum excedit, nec ipſa quidẽ temporali ſponſi morte dirimi vllo modo potuiſſe. Siquidem mortales matrimonio coniungit Deus, quos licèt homo ſeparare non poſſit, mors tamen ipſa dirimit atq; diſſoluit. In Chriſti verò Eccleſiæq; matrimonio coniungitur ipſe Deus, qui vt per ſe incorruptibilis & immortalis exiſtens, ita incorruptibile & immortale matrimoniũ cum ſponſa contrahens & conſummans, inſolubili eius amplexu atq; conſortio poſt mortem magìs quàm in pręſenti vita potitus eſt.

Pſal.39. Hebr.10. Cant.2.a Pro.31.d Cant.2.d Ephe.5.g Matt.19.a Marc.10.a

Quam ſanè mũtuam, inſolubilemq; cõiunctionem aſſcendente Ieſu ad patrem vehementiſſimè admirantes Angeli conclamãrunt: Quæ eſt iſta, quæ aſſcendit * per deſertum delicijs affluens, innixa ſuper dilectum ſuum? Sed quid mirum, cæleſtem ſponſum, ſpecioſum forma prę filijs hominum, perpetua indiſſolubiliq; copula cum ſponſa ſua in terra & in cælo cõiunctum fuiſſe? cùm mortales omnes vxoribus ſenio confectis, non alia ferè quàm ꝓlis ſuſceptæ gratia, diuturno earum conſortio delectentur: ipſe verò ex virgineo ac fœcundiſſimo conſortis ſuæ ventre, non quidem areſcente vnquàm vel ſeneſcente, ſed viridi ſemper atque integro permanẽte, eam ſuſceperit prolem, quæ numero, decore, gloria cæteras ſoboles antecellit. Abrahæ nanq; in aliena regione verſanti, cui domeſticè primo de incarnatione verbi, Spirituſſancti miniſterio factæ ſunt promiſſiones, cælitùs dictũ eſt: Multiplicabo ſemẽ tuum ſuper numerum arenæ maris &*ſtellę celi, & in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Quidnã, obſecro, patres tam ampla de futuro Abrahæ ſemine promiſſio innuebat? quid præmonſtrabat? quid pollicebatur, niſi ꝙ nõ in pluribus, ſed in vno tm̃ ſemine, in ipſo videlicet Dei hoĩmq; mediatore Chriſto, & Dei & hominis filio, DEO pariter atque homine, mortales oẽs diuinæ immortalitatis benedictione replendi erãt, cùm per fœcundiſſimũ Eccleſiæ partũ, vniuerſum terrarũ orbem Deo & patri regenerandum, prolapſaq; omnia ſiue cęleſtia ſiue terrena in integrũ reſtituendũ, ac ipſas ꝑcipuè gentes à recta Dei ſemita alienatas, ſanctorum cõſuetudine deſtitutas, ſine ſpe ambulantes, abſq; timore viuentes, & prorſus ſine Deo in mundo hoc temerè vagãtes, illuminandum, erigendũ, ſaluandumq; ꝓperauit, vt meritò dilect⁹ ille diſcipulus, attonita viſione in admirandum ſuperni Regni lumen abſorptus, in diuina illa ſua Apocalypſi cantãrit: Vidi turbam magnã, quã dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, tribubus & linguis, ſtantes ante thronum. Qua aũt pulchritudine, quo decore, qua venuſtate redẽpti filij, & à ſuperna illa Hieruſalẽ adhuc peregrini, refulſerint: quis tantæ ingenij perſpicaciæ, tamq; perſpicuæ vbertatis eloquij vel poſſet mente concipere, vel oratione auderet attingere? Ij enim per hoſtiam corporis Chriſti ſemel oblatã in æternũ ſanctificati, nõ vltrà carni & ſanguini indulgere, prætereuntemq́ue caduci ſeculi figuram diligere, ac ſecundum principem & poteſtatẽ caliginoſi huius aëris ambulare curantes, ſed omni prorſus abnegata impietate, ad verum, vberem, ac ſalutarẽ ſobrietatis, pietatis & iuſtitiæ cultũ cõuerſi, audire de ſe meruerũt: Fulgebũt iuſti ſicut ſol in conſpectu Dei. Quippe qui diuinis illuſtrati fulgoribus, æternæq; charitatis ar-

Cant.8.b *de deſerto Gen.22.c *ſtellas Apoc.7.c Matt.13.f

Pſal.83. dore ſuccenſi, de virtute in virtutem ambulando, in virum perfectum ſecundū menſuram plenitudinis ætatis Chriſti, vnanimi zelo euadere cupiētes, magnificati indè & consummati in opere miniſterij, poſt miſerrimum carnis ſuæ habitaculum diſſolutū beatiſſima demū digni effecti gloria, illud quoque in cæleſti regno de ſe dictum audierūt: Beatus populus qui ſcit iubilationem, quo ſanè iubilo ante regium thalamum pſallentes & exultantes, alterno cantu clamare nō ceſſant: Benedictio & claritas & ſapientia & gratiarū actio, honor & virtus & fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorū. Hæc illa eſt ſponſa, beatiſſime Pater, de cuius excellētia ac dignitate in ipſo oratiōis principio apud S. tuam pollicitus ſum me verba facturum. Hæc (inquam) ſpōſa eſt, quæ omnium mater Eccleſia dicitur, quā ab æterno cæleſtis eius ſponſus vltronea ſanguinis effuſione ſibi prouidit: prouiſam, lateri ſuo indiſſolubiliter copulauit: copulatam, innumera, pulcherrima ac feliciſſima prole in perpetuū propagauit. Quid igitur oneris, quid officij, quid ſolicitudinis ſanctitati tuę incumbat, vt hāc ſpōſam pro dignitate regere, extollere, decorareq; poſſis, etſi nō parū ex his, quæ hactenùs oratione perſtrinxi, menti tuæ innotuiſſe arbitror, ſingulis tamē perſpectis cauſis, quibus ad eiuſdem diuinæ ſponſæ regimen, decus atq; ſalutem toto debeas animi ſtudio inhærere, (quod ſecūdò me pręſtiturum obtulerā) tanto quidē id clarius innoteſcet, vt quātum cæteri ad cōparandos honores fortunaſq; cumulandas, quantum ad ocioſos dies in delicijs cōterendos, quātum pleriq; ad humana ſtudia exercenda, voluptateſq; captandas, quātum ad ipſam animi corporiſq; requiem concedunt tēporis, tantum tute ipſe tibi ad recolendam, perſuadendam, ac perficiendam totius Eccleſiæ, Chriſtianæq; reipub. reformationem, ſumēdum impendēdumq; fore exiſtimabis. Duæ mihi præcipuè, Beatiſſime pater, in mentē occurrunt cauſæ, quarum vna, vt inceptā Eccleſiæ reformationē alacri animo proſequaris, inuitat: altera, ni hoc feceris, horrendum in Chriſtianos omnes diuinæ vltionis iudiciū comminatur. Cùm hoc igitur vniuerſo generi hominum fuerit à natura tributum, ſi qua in familia laus præcipua vel animi vel corporis pręclarè floruerit, hanc ferè omnes illius ſtirpis cupidiſſimè æmulari, ea in primis tibi vni Max. Pont. offertur cauſa, qua vberrimum Eccleſię Dei fructum ſis allaturus, præſens ſcilicet ſacroſanctum œcumenicum, Auguſtumq; Lateranēſ. Concilium, maximi illius Principis Iulij ſecundi prædeceſſoris tui prouidentia, opera, ſolicitudine inchoatum. Vt enim tu Leo Pontifex, diuino numine annuente, in regale Romanorū Pontificum genus cōſentientibus omnium ſuffragijs adſcitus, totum in rebus agendis eorundem maiorum tuorum cōſilium, grauitatē, ſapientiam, prouidentiā, ac iudicium debeas imitari, illius tamē ſummi Pōtificis, cui egregijs tuis virtutum meritis ſucceſſiſti, clariſſimum huius indicti Concilij munus tanto cordis affectu ardoriſque ſtudio amplecti ac proſequi debes, vt velut alter Adrianus Nicolai ſucceſſor, præclari huius muneris author potiùs, q̃ imitator, à Chriſtianis omnib⁹ iudiceris: cùm præſertim ex ea hora, qua ſaluatore Ieſu in carne glorioſa & immortali ſuper omnes cælos, obſtupentibus Angelis, ad patris dexterā ſublimato, ſacratiſſimi eius diſcipuli pro vinea Sabaoth excolenda in Spirituſancto congregari cœperunt, nihil tam ſalutare, tamq; magnificū & glorioſum in hanc ipſam omnium matrē militantem Eccleſiam profectum eſſe nouerimus, quàm quod ex ſacroſancta œcumenicorum Cōciliorum celebratione, tanquā ex peculiari ſpirituſſancti aula omnium aromatum refertiſſima, diuinitùs emanauit. Indè enim diſperſæ dominicæ oues colliguntur, varij languores ac morbi dignoſcuntur, opportuna languentibus remedia adhibentur, veritas totius Chriſtianæ legis rationali cuiq; menti clariùs innoteſcit, ſuauiùs inſinuatur, veriùs perſuadetur, tenaciùs imprimitur. Id quod in Ioſue (ſi quis diligenter attenderit) figuratū percipiet, dum ait: Congregati ſunt omnes filij Iſrael in Silo, & fuit illis terra ſubiecta. Propter quod Pōt. Max. ſi à perenni teſtataq; maiorum tuorum Romanorum Pontificum multiplici virtute nō te degenerem, immò verò laudabilis totius eorū vitæ, conſuetudinis, virtutis atq; actionis verum, ſingularemq; imitatorem, ac expreſſorem pręſtare magnoperè cupis, iam tui cōſilij eſt, tuæ ſapientiæ, hoc vnum te decet, hoc (inquā) à tua poteſtate debetur, vt præclara tot Ro. pontificum geſta, tu vnus imitaturus, indictum iam biennio Concilium, ad optatum vſq; finem ſalubriter, honorificeq; perducas. Id autē vt omninò perficias, ſuauis quoque illa ac periucunda proximæ ſeſſionis memoria ſuadet, monet, hortatur, impellit, qua inconſutilis Chriſti tunica in varias forſan (ni Deus occurriſſet) particulas diſcindenda, in priſtinum ſuum inconſutilem ſtatum per te vnum Leo X. eſt reſtituta. Tunc enim diuinę miſericordię beneficio, inauditæq; manſuetudinis tuæ merito factum eſt, vt quorū ferox anteà Imperium timebatur, promptā obedientiam tui adſpexerint oculi: quorum aſperæ comminationes audiebantur, humiles preces tuæ perceperint aures: quorum truculenta vulnera formidabantur, libentia oſcula tui exceperint pedes: quaſi in te vno vero atque legitimo Chriſti & Dei vicario, propheticū illud debuerit rurſus impleri: Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient ei. Quid eſt, obſecro, reliquum, niſi quòd inuiola-

Marginal notes: Pſal.83. — Ephes.4.c — Pſal.88. — Apoc.7.c — Ioſ.18.a — Pſal.71.

inuiolabili Eccleſiæ vnitate procurata atq; compoſita, tu Leo fortiſſime tanquam Dei zelotes, pro domus eius decore atq; ſalute, liberiùs cuncta, feruentiùs ſingula, audentiùs vniuerſa proſequaris? Iam nemo reclamat, nullus obſiſtit, oẽs ad petram paruulos alliſère, vtq; illis tandem ſalutarem prębeas eſcam, omnes à te expectãt. Quid enim flagrantiùs nobiſcum ſimul optare debét, qui modò erant in Eccleſia Dei hoſpites atque aduenæ, quàm vt nunc fiant cũ alijs per morum inſtauratiouẽ ſanctorũ ciues & domeſtici Dei, ſuperædificati ſupra fundamẽtum Apoſtolorum & Prophetarum in ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, in quo oĩs ædificatio conſtructa creſcit in templũ ſanctum, vtq; omnes pariter in vno ſpiritu ad ipſum Deum & patrem tendentes, incompræhenſibilem eius maieſtatem & gloriam vno ore celebrare poſſimus? Excitare igitur beatiſſime Pater, excitare in hoc vnum præclariſſimum ac ſaluberrimũ Chriſtianæ cenſuræ opꝰ, ipſum amplectere, ipſum ad optatum vſque finem proſequere. Væ enim nobis. Quid autem nobis? Id enim parùm dixiſſe eſt. Væ (inquam) vniuerſis Chriſtifidelibus, ſi tam raram futuri boni occaſionem, quod ne quidẽ cogitandum eſt, fruſtrà labi permiſeris. At dicet fortaſſe quiſpiam: Iam Eccleſia Dei in integrum fidei, ſpei, charitatiſq; vinculum eſt reſtituta. Fateor. Iam vniuerſum illius corpus vni capiti, hoc eſt, tibi ſubditum eſſe conſpicitur. Et hoc ſumma cum alacritate affirmo. Iam omnes vnum Deum, vnam fidem, vnum baptiſma, ipſam deniq; Eccleſiæ vnitatem, extra cuius gremium quis conſtitutus, veniam conſequi peccatorum nullo modo poteſt, & corde iuſtè credunt, & ore ſalubriter confitentur, nihil horum inficior. Sed quid hæc, obſecro, emolumenti ſunt allatura, ſi reges, ſi principes Chriſtiani nobiliſſima Eccleſiæ membra, temporali adhuc truculentoq; gladio, (heu heu miſeram noſtram nimiſq; lachrymabilem tempeſtatem) mutuò vexari, dilaniari, confici, ac miſerrimè trucidari nõ deſiſtunt? Si vniuerſum orbem quà poſſum mente colluſtro, præcipuè autem Italiam, Germaniam, Galliam, Hiſpaniam, Angliáq; potiſſimas eius partes auro, argẽto, diuitijs, populis, armis, robore, ingenioque refertas animaduerto. Quid vbique gentium proh dolor comperio, quod non vehementi me dolore affligat atq; proſternat? Imminentes inuicèm hoſtium terrores, inuaſiones, incurſiones, impetus, prælia, direptiones, incendia, clades, ſtrageſq; Chriſtianorum innumeras. Heu eſurientia principum corda, nondum innoxijs Chriſtianorum viſceribꝰ ſatiata: heu ſitibundam terram, nondum de feruenti Chriſtiani cruoris gurgite tumefactam: heu cæcam dęmonum rabiem, nondũ innumeris fidelium cladibus expletam. Vſquequò in humanam peruiciem anhelatis, æſtuatis, ardetis? Quingentis Chriſtianorũ millibus vigeſimo ab hinc anno, cruento gladio confoſſis atq; proſtratis, adhuc eſuritis? adhuc ſititis? adhuc inhiatis? En, Pater Beatiſſime, qui nihil libẽtiùs facere ab ipſo matris vtero didiciſti, quàm parcere inimicis: & qui tuam victor amari manſuetudinẽ, quàm virtutem vincendo formidari maluiſti: parce (obſecro) filijs tuis, non corruptibili emptis auro vel argento, ſed precioſo ac viuifico Chriſti ſanguine è diabolica poteſtate redemptis. Euigila, (quæſo) intende, enitere in ſaluberrimum componendæ pacis opus, quo perficiendo, dum per Legatos ac nuncios ſedulam impartiris operam, vt arma interim conquieſcant, à Chriſtiano ſanguine temperetur, expetendæ à cunctis induciæ ſtatuantur, omnem tuam authoritatem decretumque interpone. Cùm enim tantis in rebus tam arduiſq; negocijs, Principum animos nõ minùs opinio famę, quàm ratio certa ad alterius vel contemptum, vel metum, vel odium, vel amorem ſoleat commouere, optatam hanc ipſam inter Chriſtianos pacem celerrimè confectum iri ſperandum eſt. Sperandum dixi? immò (vt veriùs loquar) te huiuſmodi peragendæ pacis authore tam caſto, tam pio, tam religioſo conſtantiſſimè affirmandum. Quippe cuius celeberrimum nomen apud Chriſtianos Principes tantæ hucuſq; fuit authoritatis & gratiæ, vt quod tu pro cõmuni omnium quiete, dignitate, ſalute, decreueris, ratum, gratumque omnes proculdubiò ſint habituri. Nõ ignari, omnem tibi vni in cælo & in terra traditam à Domino poteſtatem, vt non ſpiritalibus tantùm viris, ſed terrenis quoque huius ſeculi poteſtatibus in cauſa communis boni ius dicere non pertimeſcas. Quod tum demum (vt ad alteram doloris cauſam iam deueniam) feliciſſimè contigerit, ſi hoc potiſſimùm tempore, cùm omnis caro vitam ſuam corrupit, ſimulque omnes declinauerunt à recto, nec eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum, ad vniuerſam Chriſtianæ religionis cenſuram, quo cœpiſti ardore, procedas. O nos ignaros, ô cęcos, ô noſtrimet prorſus oblitos, qui iucundo temporalis pacis ſolatio perfrui volumus, horrendis æterni belli ſupplicijs cruciandi, qui humanã rabiem ſedari cõfidimus, iram omnipotentis DEI, ſuum in nos vibrantis gladium, ſubituri. Optas tu, ſumme Pont. immò nihil te magis hoc optare affirmas, pacem inter Chriſtianos tuos à domino impetrare? Internas noſtras vitiorum ſimultates attende, vt his ſedatis, quæ ſunt externa, pace ſuauiſſima perfruantur. Nam ſi te ad ſecularem in primis hominum ſtatum diligentiſſimè diſcutiendum conuerteris, quid in eis exiſtimas offenſum iri, niſi impietatẽ circa diuina fidei noſtræ myſteria, quæ aut curioſè

Ephe. 2. — 1. Pet. 1. c — Gen 6. b — Pſal. 13. & 52.

curioſè perquirunt, aut leuiter derident, aut ſuperbè contemnunt, blaſphemiam ac deteſtationem aduerſus Deum horribilem, in ſanctosq; abominabilem, detractionem in Paſtores ſacros impiam atque nefandam, ſacrarum cenſurarum contemptum, ſacrilegia, rerumque diuinarum occupationem ac ſurreptionem, auaritiam in comparãdis fœnore opibus damnatis, vix Hebræis permiſſo, turpitudinem in quouis obſcœnitatis genere inauditã, odium inextinguibile, ſumẽdæq; pro acceptis iniurijs vindictæ flagrantiſſimam cupiditatem, vndè frequẽtes rixæ, quotidiana vulnera, homicidiaque crebra proueniunt, extremam denique in quõquis flagitio ac facinore perpetrando licentiam? Quæ quidem omnia tanto acerbiori animũ tuum dolore conficient, quãto ea in hominibus diuturniora, grauiora, impudentioraq; eſſe conſpexeris. Quid ſi in obligatiorem obſeruãdæ virtuti & honeſtati religioſorum gradum mentem intenderis, nonne ibi quàm plurima deprælendes, quę in maximum animarum fidelium * exẽplum, & ex eo ſcandalum, vergere dignoſcuntur? Vt enim præcipuam illam doloris cauſam ſilentio præteream, inter eoſdem ipſos non minùs præcepto quàm nomine fratres, quos partìm Conuentuales, partìm Obſeruantes trito vocabulo nuncupamus, tam magnum chaos interueniſſe, vt qui Obſeruantum ordine non cenſentur, religioſorum numero excludantur, cùm tamen nomen ipſum Cõuentuale, modò reliquum vitæ reſpondeat, purgatis aurib⁹ nil niſi pudicum, ſanctumq; repræſentet: quonam mœrore, quo gemitu, quo ſingultu reliquum ſacrarum religionum ſtatum expreſſero? Si enim vel temporum malignitate, vel diſſimilitudine voluntatum eò deuentum eſt, vt neceſſariò in eccleſia DEI conuentus vnus, vnaque obſeruantia ſit futura, quod ego maximè deploro: cur, quæſo, obſeruantia ipſa in plures rurſus obſeruantias ſcinditur, diuellitur, ac laceratur? vt dum vno regendo corpori, plura quidem capita, quàm vix membra in ipſo corpore ſint regenda, præeſſe cernamus, veluti vnum in plures riuulos deriuatum flumen faciliùs exiccari contingit, ita omnem ſpiritalem eorum profectum non mediocriter extenuari timendum eſt, monente
1. Cor. 1. a Apoſtolo Chriſticolas omnes, eos pręcipuè, qui & habitu, & diſciplina in vnum conuenerint, eodem ſenſu, eademq; ſcientia abũdare, idipſum dicere, nullam inter eos ſchiſmatis cauſam fouere, vnum denique corpus atque vnum ſpiritum exiſtentes, vnam ſcilicet obedientiam, vnamque charitatem profitentes, ad optatum ſupernę vocationis brauium properare debere. Ex quo fit Pater beatiſſime, vt ſi hodiè ſub diuerſis patrũ vexillis fideli cuique merere liceat, ne fortè in vanum Propheta cantârit: Adſtitit regina à dextris eius in veſtitu deaurato circundata varietate: illud quidem pro Euangelica Pſal. 44.
diſciplina ſeruãda omninò expediat, vt cuilibet eorum corpori ſuum præſit caput, non autem vni capiti plura ſubinde capita ambitiosè vel monſtrosè potiùs adſtruantur. Nam ſi ad monaſticum indè ordinem te cõtuleris, citra primam illam obſeruantiæ conuentusq; diſſonantiam, ac nonnullas etiam inter Obſeruantes ipſos obedientiæ contentiones atque ſciſſuras, ne qua præcipua ignorantiæ, ambitionis, auaritiæ, ac ſolicitudinis temporalis labes, intimis eorum præcordijs medullitùs inhæſerit, etiam atq; etiã animaduertendum, inſpiciendumque pro tua ſapientia iudicabis. Vt autem de fœmineo deuotoque ſexu, miſerabilis cuius ſtatus ex conditione viri, qui caput eſt mulieris, attendi poteſt, quæ dicenda ſe offerunt, ex induſtria præteream: iam (obſecro) ad eos, qui in ſortem Domini vocati, clericalique inſigniti charactere, præcipuam animarum curam ac ſolicitudinem gerunt, omnem mentem & cogitationem conijcito. Quid enim indè regendis ouibus documenti, quid vtilitatis, quid ſalutis ſperari poſſit, clariùs atque apertiùs conſpicaberis. Heu heu miſeros patres, talia ex ore meo de filijs audituros: ſed me longè miſeriorem, proprijs eadem labijs prolaturum: miſerrimos autem eos, qui & vobis audiendi occaſionem, & mihi dicendi cauſam ſuis operibus præbuere. Eò deuenit inſignis noſter clericorum ordo, vt contempto acceptabili tempore, tantaque dierum noſtrorum neglecta ſalute, charitatis regnum vſqueadeò deſtruxerimus, cupiditatis verò tyrannidem auxerimus, vt ne pręclaram hanc ipſam militiam noſtram coram Diuina maieſtate dictis factisq; mentiamur, & vobis pro veſtrę in nos pietatis officio diligentiſſimè aduertendum, & nobis ex pungenti conſcientiæ ſtimulo vehementiſſimè ſit timendum. Neque enim modò (vt Auguſtini vtar verbis) mendacium illud eſt, falſa proferre, ſed Epiſcopum ſe aut ſacerdotem, vel clericum profiteri, & contraria huic ordini operari.

Sacra parumper volumina reuoluere placeat, vetuſta patrum ſcita perſcrutari, oẽm deniq; canonum tenorem repetere: nónne clericũ adulatorẽ, impiumq; ꝓximi ꝓditorem, maledicũ, fratriſq; ſui peruerſum inſimulatorẽ, inuidũ, paciſq; alienæ ſeditioſum perturbatorẽ, ambitioſum, ſacrarũq; dignitatum ſacrilegum vſurpatorem, adulterum, cæterarumq; obſcœnitatũ turpiſſimum perpetratorem, crudelem per ſe, iniuriarumq; ſuarum ſæuiſſimum vindicatorem, fœneratorem, turpiumque lucrorum nefandiſſimũ queſtorem: nónne (inquam) huiuſmodi oẽs clericos, aut ad ſacerdotiũ non promoueri,

aut promotos partìm ab ordine ſacerdotali deponi, partìm verò ſuſpendi omninò debere, eorundem ſacrorum voluminum, ſcitorumq; patrũ, ac priſcorũ canonum ſumma authoritate, inuiolabiliq; decreto didicimus? Quòd ſi eccleſiæ matris noſtræ benignitas, prouidis ſuis conſilijs à tanta priſcorum canonum ſeueritate aliquantulùm nõ temperaſſet, quonàm eiuſmodi clerici tempeſtate noſtra confugerent? quò conſciam ſibi tot ſcelerum faciem obuoluerẽt? cuius opem ac miſericordiam implorare non formidarent? Nam dum omnibus eccleſię gradibus ita diſcuſſis, ad vrbem ipſam, quã Babylonem Apoſtolorum Princeps diuino afflatus ſpiritu nuncupauit, aciem mentis cõijcio, eiuſq; incolas paſtores, qui quotidiè per vniuerſum terrarum orbem animarum ſaluti præficiuntur, tantorum cauſam errorum interrogare contendo: eccè diuinã illam ſponſam Hieruſalẽ ſupernam, non myſtici ſui corporis ſplẽdore fulgentem, aut ipſius ſponſi humanitatis fulgore ſplendẽtem, ſed lugubri indutam veſte, totã ſqualore confectam, lachrymiſq; perfuſam, ad infimum ſuum corpus, quod hac fidelium vnitate repræſentatur, viſitandum deſcendere, neſcio quo intuitu videor mihi conſpicere, taliaque ad ſacratiſſimos Pontificis pedes ſparſis crinibus prouolutam, multo cum gemitu deplorantem audire: Hæccine ego, ſuauiſſime ſponſe, vnica illa dilecta tua atq; formoſa, quæ iam clamare poſſum, Noli me conſiderare quia fuſca ſum? Heccine inclyta illa mea celebriſq; domus, quã penè deſertam, ac ſitu ſqualentem, à nemine video frequentari? Hæccine florida illa vinea, quã vt produceret vuas expectans, eam ſpinas tribuloſq; produxiſſe perſpicio? Vbi ille, iucundiſſime ſponſe, hortus meus irriguus? Vbi lilia mea candentia? Vbi roſæ immarceſcibiles? Nõnne hæc omnia, gloria Libani cum decore Carmeli à me tranſeunte, euanuere? Vbi paſcua gregis mei, quę tãquam arua deſerti arefacta perluſtro? Vbi paſtores gregis, quos præeſſe potiùs quàm ꝓdeſſe, diſpergere quàm colligere, mactare quàm ſaluare intelligo? Vbi demũ chariſſimi illi filij, quos genui, quos educaui, quos foui, quos decoraui? Illi autem ſpreuerunt me, & aduerſus me vnam tanquàm paruulam, maternaq; vbera non habẽtem, cornua erexère. Accurre pater, ſuccurre fili, occurre ſponſe: ego enim te vt Dei vicarium patrem colo, vt hominem filium diligo, vt eccleſiæ vniuerſæ præpoſitũ ſponſum amplector Miſeremini autem, miſeremini mei vos quoque amici mei, quia filij dereliquerunt me, & ex chariſſimis meis non eſt qui conſoletur me. Audiſtis, patres, matris veſtræ ſingultus, lachrymas cõſpexiſtis, vociferatiões intellexiſtis, implorationẽ miſericordiæ, pietatiſque veſtræ animaduertiſtis. Eia agite, obſeruãdi Antiſtites, vos primò nunc appellare iuuat. Omnem (quæſo) cogitationem, vigilantiam, cõſilium, induſtriam, operam atq; conatum in hanc ipſam tam neceſſariam, tamq; ſalubrem morũ reformationem intendite, adhibete, configite, ac locate. Quid ſobrietatis, quid decoris, quid pudicitiæ, q̃d hoſpitalitatis, quid ſapientiæ, quid rectitudinis ac iuſtitiæ de quouis perfecto paſtore optatur, ſperatur, ac ꝑdicatur: totum id in cæteros Chriſtifideles, & vitæ cãdore, & verbo doctrinæ, diuinæ cooperantis gratiæ largitate transfundite, huius præſertim ampliſſimi Senatus fauente conſilio, authoritate, decreto. Vos enim iã appello, patres ampliſſimi, vos obteſtor, vos imploro, vos (inquam) prouidi totius Chriſtiani orbis moderatores, diuini Chriſtianæ fidei conſultores, proprij ac ſingulares Rom. Pont. electores, dilectiſſimi ſedis Apoſtolicæ filij, amplum Ro. Eccleſiæ gremium, latiſſimumq; omnium bonorũ perfugium, firmiſſimi deniq; terrarũ cardines, ſolidiſſimæq; columnæ, quibus vniuerſum noſtræ fidei ædificium ſuffultum atque firmatum, in conſummationem vſque ſeculi perdurabit immobile. Tantam (obſecro) veſtri ordinis dignitatem perpendite, ne ſi fortè eam, veſtrique gregis ſalutem ſinguli neglexeritis, nobiliſſima cuiuſq; veſtrũ anima ante horrẽdum Chriſti tribunal vel inuita cogat audire: Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, & paſce hœdos tuos iuxta tabernacula paſtorum. Vt autẽ dignitatem hanc ipſam veſtram, & animo cognoſcatis, & opere comprobetis, quod in humanis ſtudijs, quod in religiõe, quod deniq; in vniuerſo Romano Chriſtianoq; clero, ſalutari ac neceſſaria indiget diſcuſſione, cenſura, inſtitutione, pullulantium ſcilicet hæreſum extirpatio, morum diſciplina, regularis obedientiæ vnitas, clericalis amictus inſtitutum, ſacrorũ initiatio, multiiuga ſacerdotiorum collatio, animarũ cura, Paſtorum præſentia, diœceſum viſitatio, annua Epiſcopalium ſynodorum cõgregatio, frequens metropolitanorum Conciliorum celebratio, hæc omnia diligentia, conſilio, integritateq; veſtra diſcutite, caſtigate, componite. Niſi enim hoc ipſo Concilij tempore, niſi per vos, niſi ſub tanto animarum noſtrarum epiſcopo atq; paſtore, & famã noſtram, q̃ ferè prorſus amiſſa eſt, recuperârimus, & ſalutẽ ipſam, q̃ ſpe exigua, extremaq; pẽdet, retinuerim⁹: nihil eſt ꝑterea quò cõfugere, aut in quo ſperare poſſimus. Verùm vt alacriori tandẽ aio ad hãc ipſam morũ inſtitutionẽ ſuſcipiendã ſinguli conuertamur, recordare (obſecro) Leo ſanctiſſime, recole atq; cõſidera, q̃ ineſtimabili dotis precio noſtra ſuperna mater eccleſia ſancta vnigenito Dei filio deſponſata, q̃ inſo-

1.Pet.5.g

Cant.1.

Eſa.5.a

Iob 19.e

Thre.1.a

Cant.1.e

Iubili copula cum eo coniuncta, q̃ præclara ſobole fœcunda mater effecta ſit. Contemplare ſingulas vniuerſaſq; cauſas, quæ vt ꝓ eo Eccleſiæ corpore (quod nos ſumus) inſtituendo ac reformando, omnes animi vires intẽdas, cunctoq; induſtriæ neruos adhibeas, partim alliciunt & inuitant, partim verò ſtimulant atq; impellunt. Tu quidem in celebri & florida ciuitate natus, ex ſapiẽtiſſimis parentibus ortus, ac eximijs animi dotibus excellẽs, & inter eruditiſſimos homines, liberaliaq; ſtudia nutritus, meritoq;, nondum puerilibus annis egreſſus, Cardinea dignitate ornatus, inter ſacra arduaque negocia diutiſſimè verſatus: tãta præter naturæ bonitatem & rerum experiẽtiam ingenij gloria excelluiſti, vt occurrente Romani Põtificis obitu, ſic aſſcenſus tuus ad ſummum iſtum Pontificatũ celebraretur, quòd veluti cætera in te pręclara fama ingenij ſuperabat, ita ingenij famam expectatio tãtæ dignitatis, expectationem verò aſſumptio ipſa mirabiliter ſuperaret, acclamãtibus cũ-
Pſalm. 117. ctis, à Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris: Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit te. Ne duriorem autem humeris tuis conditionẽ, quàm ferre poſſis, hæc omnia imponere videantur: ego ille, qui nihil horum ſine magna cura, pietate, ac reuerentia ſupremę dignitatis tuæ, ſacroſanctique huius ampliſſimi ordinis, ac vniuerſi Eccleſiaſtici gradus locutus ſum, prædico, clamo, denuncio, & ſi per viſcera Ieſu Chriſti obteſtari: e ſemel licet, nunc vtique obteſtor: Concitare atq; exurge: Sion matrem noſtram ſponſamque tuam circunda, ipſam complectere, in turribus eius mirabilia Dei enarra, fidelium corda virtute inſtrue atque compone. Vrbem primùm, vt iudicium incipiat à domo Domini: indè orbem diſciplinæ tuæ cenſura in priſtinum fidei, ſpei, charitatiſq; cultũ reſtitue. Omnia nanq; Chriſtianæ reipub. iura, ſingula bonorum perfugia, innocentũ pręſidia, pœnitentum merita, malorum ſupplicia, omnis denique temporum præteritorũ memoria, ratio præſentium, ſpes futurorũ, vt in tua hodiè poteſtate, in tua ſententia, in tuo iudicio ſunt poſita atque defixa, ita & per te vnũ, ſi partim recuperata, partim verò fuerint conſeruata, iam pacatè omnia ſe inter Chriſtianos habebunt. Iam Deo reconciliati, vnanimi conſilio atq; ardore in ꝑfidos ac immanes Chriſtiani nominis hoſtes, bellum & propulſabimus, & aggrediemur. Iam victricem claſſem & exercitũ glorioſum Conſtantinopolim & Hieruſalem verſus, curſu proſpero Deo fauente dirige-
Pſal. 131. mus, Propheticum illud memorantes & cõcinentes: Introibimus in tabernaculũ Dei, adorabimꝰ in loco vbi ſteterũt pedes eius. Iam te inuicto nobiſcum Leone pugnante, vniuerſis tandem corporis & animæ hoſtibus debellatis, deuictis, atque conſumptis, ſub felici fauſtoque beatitudinis tuæ vexillo, ſupernam illam Hieruſalem introeũtes, ac ſimul cum ſanctis Apoſtolis, prophetis, euangeliſtis, doctoribus, atque paſtoribus diuinæ hæreditatis effecti participes, ante regium thalamum decantabimus: Regi ſe- 1. Tim. 1. d.
culorũ immortali & inuiſibili ſoli Deo honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Dixi.

Anno à natiuitate Domini 1514. indictione ſecunda, die verò vigeſimaſexta menſis Nouembris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno ſecũdo, præfatus ſanctiſſimus dominus noſter ex certis cauſis vrgentiſſimis, & præſertim, quia ea quæ in decima ſeſſione determinari debent, non fuerunt adhuc abſoluta per reuerendiſſimos dominos Cardinales & congregationes prælatorum, in quibus ea diſcutiuntur, ideo de conſilio pręfatorum reuerendiſſimorum Cardinaliũ decimam ſeſſionem ad diem Veneris poſt feſtum ſancti Benedicti proximè futuri, quæ erit dies vigeſimatertia Martij anni ſequentis, prorogauit, prout in ſchedula prorogationis cõtinetur, quæ legitimè affixa, & per curſores executa fuit.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò vigeſimaſecũda menſis Martij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & dñi noſtri, dñi Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, diſcreti viri Frãciſcus Vacca, & Eurardus Duuiuier, præfati ſanctiſſimi domini noſtri curſores, in valuis baſilicæ principis Apoſtolorum de vrbe & Lateraneñ eccleſiarum quaſdam literas prorogationis affixerunt & publicauerunt, tenoris infraſcripti:

LEO &c. Licèt aliàs decimam ſeſſiõem continuationis celebrationis ſacri Lateraneñ concilij, Kalendis Decemb. in vltima nona ſeſſione ſacro approbante Concilio, per nos indictam, ex certis cauſis tunc expreſſis ad diem veneris poſt feſtũ ſancti Benedicti proximè præteriti, quæ erit dies vigeſimatertia Martij præſentis menſis, de fratrum noſtrorum conſilio prorogauerimus, & extenderimus, prorogatamq; & extenſam eſſe omnibus nunciauerimus: quia tamen ea quæ in dicta decima ſeſſione determinari debent, matura indigent diſcuſſione, & per congregationes ſanctæ Romanæ eccleſię Cardinalium & prælatorum in quibus ea diſcutiuntur, non fuerunt adhuc abſoluta: eapropter prorogatiõem decimæ ſeſſionis huiuſmodi, de ſimili fratrũ noſtrorum cõſilio, ad IIII. Noñ. Maij, quę erit dies quarta mẽſis Maij proximè futuri, etiã prorogamus & extendimus, prorogatamque & extenſam etiam omibus nunciamus.

PLACET. I.

Anno

Anno à natiuitate domini 1515. indictione tertia, die verò vigeſimaſecunda menſis martij, Pontificatus ſanctiſſimi domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, ſupraſcriptæ literæ fuerunt affixæ & publicatæ in valuis baſilicæ principis Apoſtolorum ſancti Petri de vrbe, ac in valuis eccleſię Lateranen̄, per me Frãciſcum Vacca ſanctiſſimi domini noſtri papæ curſorem.

Eurardus Duuiuier magiſter curſorum.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione 3. die verò vigeſimaſexta menſis Aprilis, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, Domini Leonis diuina prouidentia papę decimi anno tertio, reuerendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Antonius tituli ſanctæ Praxedis presbyter Cardinalis, de Monte vulgariter nũcupatus, nobis notarijs & ſcribis ſacri cõcilij quaſdam literas ſalui cõductus ducis Ianuen̄, de mandato præfati ſanctiſſimi Domini noſtri tradidit, mandans nobis, vt eas magnificis oratoribus Chriſtianiſſimi regis Franciæ traderemus, ſeu tradi faceremus, & eiſdem dicere faceremus de mandato præfati ſanctiſſimi domini, vt eas prælatis Gallicanæ eccleſiæ mitterent, ad effectũ, vt volentes & debentes venire ad ſacrum conciliũ, tutè & ſecurè poſſent venire. Quas quidem literas ſalui conductus nos Bernardus Sculteti, & Bernardinus de Contreras notarij & ſcribæ infraſcripti, per duos teſtes recognoſci fecimus, & eaſdem literas ſic recognitas, cum earum recognitione à tergo venerabili viro magiſtro Eurardo Duuiuier ſanctiſſimi dñi noſtri Papæ magiſtro curſorum dedimus, vt eas ſupradictis magnificis oratoribus Chriſtianiſſimi regis Frãcię per duos curſores tradi faceret.

Die verò ſabbati vigeſimaoctaua menſis Aprilis eiuſdem anni, diſcreti viri Ioannes Bernardi, & Ioannes Duueti curſores, præfatas literas ſalui conductus ſe magnificis oratoribus Chriſtianiſſimi regis Franciæ præſentaſſe & intimaſſe, ac eiſdem dimiſiſſe, nobis notarijs, prout in ſchedula eorũ manibus ſubſcripta, retulerunt.

Tenor autem literarum ſalui conductus, de quo ſuprà fit mentio, talis eſt:

OCtauianus de Cãpofregoſo, Dei gratia Genuen̄ dux & populi defenſor. Literis ſanctiſſimi domini noſtri moniti, harum noſtrarũ authoritate damus, concedimus, & impartimur tutum, amplum, validum & generalem ſaluum conductũ, omimodamq; fidentiam, & liberam facultatem quibuſcunq; prelatis Gallicis, & alijs cuiuſuis nationis vocatis à ſummo Pontifice ad ſacrum Lateranen̄ concilium, necnon eorũ ſeruitorib', equitaturis, bulgijs, valiſijs, bonis & rebus quibuſcunq;, tranſeundo per totum territoriũ & diſtrictum Genuæ, tam mari quàm terra, ſibiq; per tranſitum morandi, & pro libito diſcedendi ac redeundi tutè, liberè & impunè, omniq; impedimẽto & moleſtia reali & perſonali ceſſante, penituſq; remota, non obſtantibus aliquibus guerris, odijs, inimicitijs, cõtrouerſijs & differentijs inter nos & commune Genuen̄ ex vna parte, & alios quoſcũq;(ſint qui velint) ex altera, vertentibus, ſeu quæ in poſterum verti poſſent, damnis, prædis, iniurijs, & offenſionibus cuiuſq; Genuen̄ per quenuis illatis, vel inferendis, repræſalijsque ſeu repræſaliarum literis cõceſſis, vel concedendis, nec alijs obſtantijs quibuſcunq;, etiam ſi talia forent, de quibus oporteret mẽtionem facere ſpecialem, quæ pro ſpecificatis habeantur. Mandantes quibuſcunq; officialibus & ſubditis totius territorij Genuen̄, tã in mari, q̃ in terra, vt has noſtri ſalui conductus literas obſeruent, faciantq; ab omnibus inuiolabiliter obſeruari, ſub pœna indignationis noſtræ. In quorum teſtimoniũ præſentes fieri iuſſim' & regiſtrari, noſtriq; ſigilli impreſſione muniri. Datum Genuæ in palatio ducali, die 22. Martij, 1515.

Idem Octauianus.
Simon.

¶ Tenor verò recognitionis, talis eſt:

Die Iouis vigeſimaſexta Aprilis 1515. cõſtituti in domo dominorum Bartholomæi & Eduardi Doria mercatorum Ianuen̄, Roman̄ curiam ſequen̄, dominus Eduardus p̃fatus, & dominus Thomas * Pecunia ciues & mercatores Ianuen̄, medio eorum iuramento recognouerunt, & ſe recognoſcere dixerũt manum & perſonam Illuſt. domini ducis Ianuen̄ Octauiani de Cãpofregoſo, manum & perſonam Cãcellarij & ſigillum eiuſdem ducis in retroſcriptis literis appoſitum &c. Et dixerũt eſſe illorum, quorum inibi eſſe dicuntur. for.* de Cunia

Ita eſt. B. de * Contreras.
Ita eſt. B. Sculteti.

¶ Tenor verò intimationis.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò ſabbati vigeſimaoctaua menſis Aprilis, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, originales literæ *paſſus præſentatæ & intimatæ ac dimiſſe fuerunt Illuſtriſſimis dominis de Solier, & Noſtromars, oratoribus Chriſtianiſſimi regis Frãciæ, cuius præſens copia extracta & collatiõata fuit à ſuo proprio originali per nos Ioannem Bernardi, & Ioannem Duueti curſores. for.* paſſim

Eurardus Duuiuier magiſter curſorum.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò ſecunda menſis Maij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & dñi noſtri, dñi Leonis diuina prouidentia

 Papæ

papæ decimi anno tertio, fuit congregatio reuerendiſſimorum dominorum Cardinalium, & omium prælatorum exiſtentiam in curia, & intereſſe volétium in palatio Apoſtolico in ſuperiori capella. In qua interfuit ſanctiſſimus dominꝰ noſter præfatus, & interfuerunt Cardinales numero viginti & *vnus, & prælati numero * ſexaginta & ſeptem. Et fuerunt lectę per reuerendum patrem dominum Thomam Phædram ſecretarium Concilij ſchedulæ proponendæ in proxima ſeſſione. Et fuerunt ab omnibus approbatæ. Et poſt aliqualem & maturam diſcuſſionem ſuper aliquibus ex ipſis, tandem votatæ & approbatæ ad Dei omnipotentis laudem, & eccleſiæ exaltationem.

*tres *nonaginta.

SESSIO DECIMA.

Anno à natiuitate domini 1515. die verò Veneris 4. menſis Maij, Indictione tertia, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri, Domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno 3. fuit celebrata decima ſeſſio ſacroſancti concilij generalis in Eccleſia Lateraneñ in loco ſolito, in qua fuit præfatus ſanctiſſimus dominus noſter, & fuerunt præſentes infraſcripti reuerend. Cardinales, Patriarchæ & Archiepiſcopi, & Epiſcopi, ac principum oratores, ac illuſtres domini & barones, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſimus dñs Raphael Oſtieñ
Reuerendiſſ. D. Bernardinus Sabineñ.
Reuerendiſſ. D. Dominicus Portueñ.
Reuerendiſſ. D. Franciſcus Tiburtineñ.
Reuerendiſſ. D. Marcus Præneſtinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Franciſcus tituli ſanctorũ Ioannis & Pauli, Surrentiñ.
Reuerendiſſ. D. Nicolaus tituli ſanctę Priſcæ, de Fliſco.
Reuerendiſſ. D. Hadrianus tituli S. Chryſogoni.
Reuerendiſſ. D. Leonardus tituli ſanctæ Suſannæ, Agenneñ.
Reuerendiſſ. D. Antonius S. Praxedis.
Reuerendiſſ. D. Petrus tituli ſancti Euſebij, Anconitañ.
Reuerendiſſ. D. Achilles tituli ſancti Sixti.
Reuerendiſſ. D. Bandinellus tituli ſanctæ Sabinæ, de Saulis.
Reuerendiſſ. dominꝰ Laurentius tituli ſanctorum quatuor Coronatorum.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Fredericus de ſancto Seuerino, ſancti Angeli.
Reuerendiſſ. Dominus Hippolytus ſanctæ Luciæ in Silice.
Reuerédiſſ. D. Alexander ſancti Euſtachij, Farneſius.
Reuerédiſſ. D. Ludouicus ſanctæ Mariæ in Coſmedin, de Aragonia.
Reuerendiſſ. Dominus Marcus ſanctę Mariæ in via lata, de Cornelijs.
Reuerendiſſ. D. Alphonſus S. Theodori.
Reuerédiſſ. D. Iulius S. Mariæ de Nauicula.
Reuerendiſſ. Dominus Bernardus ſanctæ Mariæ in porticu.
Reuerédiſſ. D. Innocétius ſanctorum Coſmæ & Damiani.

PATRIARCHAE ET ASSIſtentes Papæ Oratores.

Reuerendus pater D. Cęſar patriarcha Alexandrinus.
Reuerend. P. D. Franciſcus Conſanus.
Reuerénd. P. D. Ioannes Vincentius Seneñ.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerendus P. D. Robertus Rheginus.
Reuerend. P. D. Bernardus Taruiſinus.
Reueréd. P. D. Ioãnes Franciſcus Taurineñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptiſta Caualliceñ.
Reuerend. P. D. Pompeius Reatinus.
Reuerend. P. D. Andreas Militeñ.
Reuerend. P. D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. P. D. Silueſter Vuigornieñ eṗs, orator Illuſt. regis Angliæ.
Reuerend. P. D. Ioannes Archiepiſcopus Gnezneñ, orator Illuſtriſſ. Sigiſmũdi regis Poloniæ.
Reueréd. P. D. Ludouicus epiſcopus Maurianeñ, orator ducis Sabaudiæ.
Reuerend. P. D. Bertrandus epiſc. Adrieñ, orator ducis Ferrariæ.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. P. D. Stephanus Patraceñ.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. P. D. Hieremias Traneñ.
Reuerend. P. D. Orlandus Auinioneñ.
Reuerend. P. D. Andreas *Mononaſieñ. *monēbaſieñ.
Reuerend. P. D. *Gilbertus Surrentiñ. *Gisbertꝰ
Reuerend. P. D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Stephanus Gabriel Bareñ.
Reuerend. P. D. Andreas Spalateñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Turritañ.
Reuerend. P. D. Alexander Vienneñ.
Reuerend. P. D. Antonius *Athaneñ. Cataneñ

EPISCOPI.

Reuerend. P. D. Iannotius Troianus.
Reuerend. P. D. Aloyſius Parentiñ.
Reuerẽ. P. D. Bartholomæꝰ Iuſtinopolitañ.
Reuerend. P. D. Ioannes Aquilañ.
Reuerend. P. D. Iacobus Potentiñ.
Reuerend. P. D. Octauianus Viterbieñ.
Reuerend. P. D. Marinus *Teneteñ. * Ceneteñ
Reuerend. P. D. Hieronymus *Bondoneñ. *siduaneñ
Reuerend. P. D. Iacobus Fauentiñ. * Budineñ
Reuerend. P. D. Ioannes *Cibineñ. *Sibiniceñ
Reuerend. P. D. Paris Piſaurieñ. *Seboniceñ
Reuerendus P. D. Alexius Melfitañ.
Reuerend. P. D. Siluius Boianeñ.
Reuerend. P. D. Marinus *Caſineñ. *Caſſineñ
Reuerend. P. D. Ioannes Dominicus Terdoneñ.
Reuerendus P. D. *Vaſinus Placentinus. *Vaſinius
Reuerend. P. D. Aloyſius Interamneñ.

Reue-

[*Nineteñ] Reuerend.P. D. Franciſcus *Maneteñ.
[* Marius] Reuerend.P.D. *Marcus Vrgentiñ.
[Vgenti-] Reueréd. P. D. Iuſtinianus * Antmerinus.
[nus,vel *Ogẽtin*] Reuerend.P.D.Hugo*Rhegieñ.
[*Amerin*] Reuerend.P.D.Bartholomę* Mõtis viridis.
[*Regineñ] Reuerend.P.D.Aloyſius ſancti Marci.
Reueren.P.D.Benedictus Chieñ.
Reuerendus P.D.Paulus Foroſempronieñ.
Reuerend. P.D.Chriſtophorus Cęſenateñ.
[*Moraneñ] Reuerend. P.D.Ioãnes Baptiſta*Maraneñ.
Reuerendus P.D.Petrus Caſtelli Maris.
[*Inſuleñ] Reuerendus P.D.Hieronymus *Ilcineñ.
Reuerend. P.D.Ioãnes Antonius Calinen.
[* Aiaceñ] Reuerendus P. D. Philippus *Adiateñ.
Reuerendus P. D. Theſeus Racanateñ.
[*Vmbria-] Reuerendus P. D. Matthæus *Vmbriaceñ.
[ticeñ] Reuerendus P.D. *Scabonius Imoleñ.
[*Scribo-] Reuerendus P. D.Giſbertus Rapollañ.
[nius] Reuerend.P.D.Ioannes *Ariaceñ.
[*Arianeñ] Reuerendus P.D. Auguſtinus Peruſiñ.
Reuerend.P.D. Tranquillus Ferentiñ.
Reuerend.P.D.Ioannes Baptiſta Veuereñ.
Reuerend.P.D.Ioãnes Frãciſcus Veſtanus.
Reuerend.P.D. Hercules Vrbeuetañ.
[*Foropo-] Reuerend.P.D.Angelus *Britonorieñ.
[pulonieñ] Reuerendus P. D.Vincentius Signinus.
Reuerend.P.D. Petrus Paulus Eſineñ.
Reuerend. P. D.Ioannes Baptiſta Anſareñ.
Reuerendus P.D.Ioãnes Baptiſta Caſertañ.
[*Agrieñ] Reuerend.P.D Auguſtinus *Argieñ.
[*Guarri-] Reuerendus P.D.*Martinus Nucerinus.
[nus] Reuerendus P.D.Ioannes *Algereñ.
[*Vrgelleñ] Reuerend. P. D. Iacobus Marſicanus.
[*Vigilieñ] Reuerendus P. D.Natalis *Veglieñ.
[*Coma-] Reuerend.P.D.Siluius *Comaceñ.
[cleñ] Reuerend.P.D. Valentinus Penneñ.
Reuerend.P.D.Thomas*Legluneñ.
[*Lechli-] Reuerend.P.D.Petrus *Sermeñ.
[neñ] [* Ceruieñ] Reuerend.P.D.Lactantius Suaneñ.
[*Strigal-] Reuerend.P.D.Marcus *Cenoualieñ.
[beñ] Reuerend.P.D.Laurentius *Dalameñ.
[*Dulcineñ] Reuerend.P.D.Sixtus*Saluceñ.
[*Salutieñ] Reuerend.P.D.Zacharias Terracineñ.
[*Cathareñ] Reuerend.P.D Euãgeliſta*Cathaceñ.
[* Cathari-] Reuerend.P.D.Iulianus Agrigentiñ.
[neñ] Reuerend.P.D.Hieronymus Aſculañ.

ORATORES.

Illuſt. Dominus Albertus de Carpi, sereniſſimi Maximiliani electi Imperatoris Orator.

Magnificus dominus Ludouicus de Solier, Chriſtianiſſimi regis Franciæ orator.

Magnificus dominus Hieronymus Vich, Catholici regis Hiſpaniæ orator.

Reuerend.P. D. Michael Brut, Illuſt. regis Portugaliæ orator.

Magnificus dominus Martinus Georgius, dominij Venetorum orator.

Magnificus dominus Marinus Charatius, Illuſt.ducis Mediolaneñ orator.

Magnificus dominus Frãciſcus Victorius, dominij Florentinorum orator.

Illuſt.dominus Ioañes Filbertus de Palude, comes de Iaes,& reuerend.pater dominus Petrus de Baonia, Illuſtr. domini ducis Sabaudiæ oratores.

SENATOR, CONSERVATORES, Illuſt. domini temporales.

Magnificus dñs Iacobus Senator vrbis.

Illuſt.D.Proſper de Columna, dux Caniæ.

Illuſt. D. Marcus Antonius de Columna.

Illuſt.D.Ludouicus de Vrſinis, comes Petiliani.

Illuſt.D.Nicolaus Volſchi,miles Polonus.

Illuſt.D.Laurentius de Satmat.

Illuſt.D.Mutius de Columna.

Illuſt.D.Ioannes Franciſcus de Columna.

Magnificus D.Euangeliſta Magdalenæ, cõſeruator vrbis.

Magnificus D.Marius de Creſcentijs, conſeruator vrbis.

Et quàm plures alij nobiles & milites Hieroſolymitañ. Celebrata Miſſa per Reueré. in Chriſto patrem Ioãnem archiepiſcopum Gnezneñ, oratorem regis Poloniæ,& habita oratione per Reueréd. patrem dominum Stephanum archiepiſcopum Patraceñ, quæ iuxta moré infrà ponetur. Et cantato euangelio per Reuerendiſſ. dñm Alexandrum S. Euſtachij diaconum Card. ſecundum Matthæum, quod incipit, Dixit Ieſus parabolam hãc, ſimile eſt regnum cęlorum homini regi &c. Et cantatis orationibus conſuetis, & hymno, Veni creator, per pręfatum ſanctiſſimum dñm noſtrum pręſcripti oratores Illuſt. ducis Sabaudiæ dederunt præfato ſanctiſſimo domino noſtro mandatum pręfati Illuſt. ducis ad intereſſendum nomine ſuo in ſacroſancto Lateraneñ cõcilio. Et idem ſanctiſſim* dedit illud reuerendo patri dño Thomæ Phędrę legendum in ambone. Qui aſſcendens ambonem, legit illud alta & intelligibili voce, Quo perlecto, præfati oratores acceſſerũt ad pedes ſanctitatis ſuæ, & genibus flexis, oſculati ſunt beatiſſimos pedes. Deinde excluſis illis qui de more intereſſe non debent,& clauſis portis cõcilij, Reuerend. pater dominus Bertrandus epiſcopus Adrieñ, aſſcendit ambonem, & legit ſchedulam ſuper confirmatione montis pietatis. Cuius tenor talis eſt:

LEO epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad perpetuã rei memoriam, ſacro approbante concilio. Inter multiplices noſtræ ſolicitudinis curas, illã in primis ſuſcipere pro noſtro paſtorali officio debem*, vt quę ſalubria & laudabilia, ac catholicæ fidei cõſona, & bonis moribus cõformia, noſtro tempore nõ ſolùm enucleentur, verumetiã ad poſteros ꝓpagẽtur: & q̃ materiam ſcandali pręberé poſſent, penitùs ſuccidantur, & radicitùs extirpentur, nec pullulare vſq̃uã ſinantur, ea in agro Dominico & vinea Domini Sabaoth duntaxat conſeri permittẽdo, quibus fidelium mentes paſci ſpiritualiter poſſint, eradicatis

dicatis zizanijs &oleaſtri ſterilitate ſuccisa. Sanè cùm olim inter nonnullos dilectos filios ſacræ Theologiæ Magiſtros, ac iuris vtriuſq; Doctores, controuerſiam quãdam non ſine populorum ſcandalo & murmuratióe exortam, & nuper his diebus innouatam eſſe comperierimus circa pauperum releuationem, in mutuis eis publica authoritate faciẽdis, qui Montes Pietatis vulgò appellantur, quiq; in multis Italiæ ciuitatibus ad ſubueniendum per huiuſmodi mutuum pauperum inopiæ, ne vſurarũ voragine deglutiãtur, à ciuitatum magiſtratibus & alijs Chriſtifidelibus ſunt inſtituti, atq; à ſanctis viris diuini verbi præconibus & laudati, & perſuaſi, ac à nonnullis etiam ſummis Pontificibus prędeceſſoribus noſtris probati & cõfirmati, ſint'ne præfati montes à Chriſtiano dogmate diſſonantes, vel non, vtraque parte diuerſimodè ſentiente atq; prędicante. Nonnullis enim magiſtris & doctoribus dicentibus eos montes non eſſe licitos, in quibus aliquid vltra ſortem pro libra, decurſo certo tẽpore per miniſtros huius mõtis ab ipſis pauperibus, quibus mutuum datur, exigitur, & ꝓpterea ab vſurarũ crimine iniuſtitiáve, ſeu ab aliqua certi ſpecie mali mundos non euadere, cùm Dñs noſter, Luca euangeliſta atteſtante, aperto nos præcepto obſtrinxerit, ne ex dato mutuo quicquam vltra ſorté ſperare debeamus. Ea eñ propria eſt vſurarum interpretatio, quandò videlicet ex vſu res, quæ non germinat, nullo labore, nullo ſumptu, nullóve periculo, lucrum *fœtusq; conquiri ſtudetur. Addebãt etiam ijdem magiſtri & doctores, in his montibus, neq; commutatiuę neque diſtributiuæ iuſtitię fieri ſatis, cùm tamen iuſtitię terminos contractus huiuſmodi excedere non debeant, ſi debeãt approbari: idq; prætereà probare nitebantur, quia impenſę pro huiuſmodi montium conſeruatione à pluribus (vt aiunt) debitæ, à ſolis pauperibus, quibus mutuum datur, extorqueantur: pluraq; interdum vltra neceſſarias & moderatas impenſas, non abſq; ſpecie mali ac incẽtiuo delinquendi, quibuſdam alijs perſonis (vt inferre videntur) exhibeantur. Alijs verò pluribus magiſtris & doctoribus contrà aſſerentibus, & in multis Italiæ Gymnaſijs verbo & ſcripto conclamantibus pro tanto bono, *tanq̃ reipublicæ perneceſſario, modò ratione mutui nihil petatur, neq; ſperetur: pro indemnitate tamen eorundẽ montium, impenſarum videlicet miniſtrorũ eorundem ac rerum om̃ium ad illorũ neceſſariam cõſeruationem pertinentium, abſq; montium huiuſmodi lucro, idq; moderatũ & neceſſariũ ab his, qui ex huiuſmodi mutuo commodum ſuſcipiunt, licitè vltra ſortem exigi & capi poſſe non nihil licere, cùm regula Iuris habeat, quòd qui commodum ſentit, onus quoq; ſentire debeat, pręſertim

Luc. 6. e

* fœnusq;

* tamq;

ſi Apoſtolica accedat authoritas. Quã quidem ſententiam à fe. re. Paulo II. Sixto IIII. Innocentio VIII. Alexandro VI. & Iulio II. Rom. Pontificibus prædeceſſoribus noſtris probatam, à ſanctis quoq; ac Deo deuotis, & in magna ob ſanctitatis opinionẽ exiſtimatione habitis euangelicæ veritatis prędicatoribus prędicatam eſſe oſtendunt. Nos ſuper hoc (prout nobis eſt ex alto conceſſum) oportunè prouidere volentes, alterius quidem partis, iuſtitiæ zelum, ne vorago aperiretur vſurarum: alterius, pietatis & veritatis amorem, vt pauperibus ſubueniretur: vtriuſque verò partis ſtudium commẽdantes, cùm hæc ad pacem & tranquillitatẽ totius reipublicæ Chriſtianę ſpectare videantur, ſacro approbante concilio, declaramus & diffinimus, montes pietatis antedictos per reſpublicas inſtitutos, & authoritate ſedis Apoſtolicæ hactenùs probatos & cõfirmatos, in quibus pro eorum impenſis & indemnitate aliquid moderatum ad ſolas miniſtrorum impenſas, & aliarum rerum ad illorum conſeruationem (vt præfertur) pertinentium, pro eorum indemnitate dũtaxat, vltra ſortẽ abſq; lucro eorundẽ montium recipitur, neq; ſpeciem mali præferre, nec peccandi incentiuum præſtare, neq; vllo pacto improbari, quinimmò meritorium eſſe, ac laudari & probari debere tale mutuum, & minimè vſurarium putari, licereq; illorum pietatem & miſericordiam populis prędicare, etiam cum indulgentijs à ſancta ſede Apoſtolica eã ob cauſam conceſſis. Ac deinceps alios etiam ſimiles mõtes cũ Apoſtolicæ ſedis approbatione erigi poſſe: multo tamen perfectius, multoq; ſanctius fore, ſi om̃inò tales montes gratuiti conſtituerẽtur, hoc eſt, ſi illos erigentes, aliquos cenſus aſſignarent, quibus ſi non omni, ſaltem vel media ex parte huiuſmodi montium miniſtrorum ſoluantur impenſę, vt ad leuiorem ęris ſoluendi portionem medio hoc pauperes grauari contingat, ad quos, cũ huiuſmodi cenſus aſſignatiõe, pro impenſarum ſupportatione erigendos, Chriſtifideles maioribus indulgentijs inuitandos eſſe decernimus. Om̃es autem religioſos & eccleſiaſticas ac ſeculares perſonas, qui cõtra præſentis declarationis & ſanctionis formã decæterò prædicare ſeu diſputare verbo vel ſcriptis auſi fuerint, excõmunicatiõis latæ ſententiæ pœnam, priuilegio quocunque non obſtante, incurrere volumus: nõ obſtantibus pręmiſſis, ac cõſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcunq;. Nulli ergo om̃inò hominum liceat hanc paginã noſtrę declarationis, diffinitionis, decreti & excõmunicationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis aũt hoc attentare ꝓſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorũ eius, ſe nouerit incurſurum.

ſurum. Data Romæ in publica ſeſſione, in Lateranẽ ſacroſancta baſilica ſoléniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingéteſimo quintodecimo, quarto Nõ. Maij, pótificatus noſtri anno tertio.

Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et interrogati per ſcrutatores votorum, reſponderunt placere contenta in ſchedula, excepto reuerendo patre domino Hieremia archiepiſcopo Tranẽ. qui dixit, non placere, quia didicit per experientiam, quòd præfati montes ſunt plùs damnoſi q̃ vtiles. Deinde reuerendus pater dñs Bernardus epiſcopus Taruiſinus aſſcendit ambonem, & legit cõtra exemptos ſchedulã & alias materias, eccleſiaſticam libertatem & dignitatẽ epiſcopalem concernentes, cuius tenor talis eſt:

LEO epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbãte concilio. Regimini vniuerſalis Eccleſiæ (diſponente Domino) pſidentes, iuxta paſtoralis officij debitum, libenter intẽdimus vtilitatibus ſubditorum, & ad conſeruandã libertatẽ eccleſiaſticam, & remouenda ſcandala, ponendã concordiam, & nutriendam quietem inter eccleſiarum prælatos & eorum ſubditos, eo propenſiùs Apoſtolicæ ſolicitudinis ſtudiũ adhibemus, quo diſſenſionem talium fore diſpendioſam experimento comprobatur: necnon indulta pariter & priuilegia eiſdem ſubditis in ipſorum prælatorum diſpendiũ, tam per prædeceſſores noſtros, q̃ ſedẽ apoſtolicam conceſſa, ita libenter moderamur, ne exindè ſcandala procedant, néve ex eis vlli detur materia malignandi, & perſonę eccleſiaſticæ à bono obedientiæ, necnon diuini perſeuerantia ſeruitij nullatenùs retrahantur. Sanè nuper ad noſtrum relatio fide digna perduxit auditum, ꝙ canonici Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium & collegiatarum eccleſiarum, & alij clerici ſeculares plura præſumunt, quæ ipſis infamiam non paruam pariunt, & alijs inferũt læſionem prætextu exemptionis & libertatis à dicta ſede obtẽtæ, ordinariorumq; correctiones & ordinationes ſubterfugiunt, ac eorum forum ſiue iudicium declinãt. Nonnulli etiam impunitatem ſuorum exceſſuũ per priuilegium exemptionis obtinere ſperantes, exceſſus ipſos cómittere non verentur, quos, niſi per exemptionem, qua gaudent, crederent ſe defendi, nullatenùs fuiſſent commiſſuri. Hinc itaque accidit, vt ꝓpter eorum audaciam, qui prætextu priuilegij exemptionis, impunitatem exceſſuum obtinere confidentes, nonnulla multotiès committant enormia, per quæ plurimũ diffamatur eccleſia, & ſcandala grauia generãtur, potiſſimè autem cùm talia per eos, ad quos horum ſpectat correctio, incorrecta remaneant, ſeu illi, ad quos ſpectat, illa punire negligunt: Nos volentes, ne eo prætextu delicta remaneãt impunita, morbo huiuſmodi neceſſariam adhibere medelam, ſacro approbante concilio ſtatuimus, vt decæterò illi, quibus exemptorum correctio & punitio à dicta ſede demandata eſt, circa illam vigilanter intendant, & diligenter officij ſibi commiſſi debitum exequantur. Et quamprimùm eis, exemptos ipſos deliquiſſe, legitimè conſtiterit, ità eoſdem exemptos delinquẽtes puniant, ꝙ ijdem exempti metu pœnæ à ſuis arceantur inſolentijs, & alij eorum exemplo perterriti, proſilire ad ſimilia meritò perhorreſcant. Et ſi circa hoc negligentes fuerint, Diœceſani, & alij locorũ Ordinarij eoſdem, quibus exemptorũ correctio huiuſmodi competit, perſonaliter, ſi illorum copia & notitia haberi poterit: alioquin, vel ſi nullus in partibus exemptorum ipſorum certus iudex fuerit, eos quorũ ſua in pręmiſſis intereſſe putauerint, per edictũ publicum Cathedralium ſeu aliarum eccleſiarum locorum, in quibus exemptorum iudices huiuſmodi reſidere, ſeu nullis eorundem exemptorum iudicibus exiſtentibus, ipſos exemptos deliquiſſe contigerit, valuis affigendum, moneant, vt ipſi tales exẽptos delinquentes & criminoſos puniant & caſtigent infra competentem terminum, monentium ipſorum arbitrio moderandum. Et ſi ipſi moniti in hoc negligentes fuerint, & id adimplere neglexerint, ſeu recuſauerint, tunc, vt in eo, in quo deliquerint, puniãtur, cognitione huiuſmodi ea vice ſint priuati, & ſe non intromittant vllatenùs de eiſdem: ſed diœceſani & alij locorũ ordinarij huiuſmodi, contra tales exemptos delinquẽtes & criminoſos authoritate noſtra ad inquiſitionem, vel per accuſationem ſine aliquibꝰ tormẽtis procedere, & teſtes per ſeipſos examinare poſſint, ac proceſſum ipſum, quem ratione ſolennitatis iuris, præterquàm ratione citationis omiſſæ (dummodò delictum aliàs ritè probatum fuerit) nullum allegari vel dici poſſe prohibemus, ſed per eos habitum, clauſum, & eorum ſigillo munitum, ad ſedis apoſtolicæ examen, ipſorum exemptorum delinquentium expenſis, etiam in ipſo proceſſu factis, ad quarum ſolutionem ordinarij ipſi poſſint eoſdem inquiſitos & accuſatos compellere, per proprium vel alium nuncium, quanto citiùs deſtinare procurẽt, apud eandem ſedem per Romanum Pontificem vel alium, cui duxerit committẽdum, diligenter examinandum, & ita culpabiles repertos quòd ad condemnationem vel ꝓpter ſufficiẽtia indicia, propter quæ ad torturam pro veritate exquirenda procedi valear, ad ipſos diœceſanos, ſeu ordinarios p eos authoritate noſtra in cauſa inquiſitiõis ſeu accuſatiõis vlteriùs legitimè procedendum, & cauſam ipſam, prout iuſtum fuerit, terminandam remittendum. Notarij autem

dictæ ſedis, quorum officium in ipſis primitiuæ eccleſiæ initijs à fe.re. Clemente Papa primo ad ſanctorum geſta perquirenda atq; conſcribenda noſcitur inſtitutum, ad protonotariatus officium aſſumpti, habitum & rochetum deferentes, & alij noſtri & dictę ſedis officiales, actu ſua officia exercentes, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus ab omni ordinariorum iuriſdictione ſint exempti. Alij verò notarij habitum protonotariatus non deferentes, niſi illum infra trimeſtre, poſt præſentium publicationem aſſumpſerint, & ipſi ac alij in poſterum aſſumendi, habitum & rochetũ huiuſmodi continuè non geſtantes, atq; alij noſtri & dictæ ſedis officiales, officia ſua actu non exercẽtes, tam in criminalibus ꝗ in ciuilibus, ratione cauſæ ſummã 25. ducatorũ auri de camera non excedentis duntaxat, eorundẽ diœceſanorum & ordinariorum iuriſdictioni ſubiaceãt. In ciuilibus vero cauſis ſummam huiuſmodi excedentibus, plena gaudeãt exemptione, & à dictorum diœceſanorum & ordinariorum iuriſdictione penitùs ſint exempti. Dignum quoq; & etiam congruum arbitrantes, ꝙ ex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium familiaribus illi duntaxat priuilegio exemptionis gaudeant, qui actu domeſtici & cõtinui ſunt commenſales, vel ab eiſdem cardinalibus ad ipſorum exequenda negocia miſſi, vel qui recreationis cauſa ad tẽpus à Romana curia abſentes fuerint. Cęteris verò, etiam familiaritatis literas habentibus, quo minùs coercitiõi diœceſanorum & ordinariorum eorundem ſubiaceant, familiaritatis huiuſmodi priuilegium nullatenùs ſuffragetur. Et cùm eiſdem diœceſanis, vt monaſteria monialium ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, in eorum diœceſibus conſiſtentia, ſemel in anno viſitare poſſint, per conſtitutionem in concilio Viennenſi editam, quæ incipit, Attendentes, plena fuerit data facultas: illam innouamus, ac exemptionibus & priuilegijs quibuſcunque non obſtantibus, diſtrictè ſeruari præcipimus & mandamus. Per p̄miſſa quoque eiſdem diœceſanis & ordinarijs, caſibus quibus in exemptos à iure iuriſdictio conceſſa eſt, nullatenùs p̄iudicium generetur. Exemptiões autem decætero abſq; ratiõabili cauſa, & quorum intereſt, minimè citatis, pro tempore conceſſas, nullius roboris & momenti eſſe decernimus. Et cùm eccleſiaſticus ordo cõfundatur, ſi ſua vnicuiq; iuriſdictio nõ ſeruetur, ordinariorum iuriſdictioni (quãtùm cum Deo poſſumus) fauere, ac litibus finem celeriùs imponi, & litigantium immoderatis ſumptibus & expenſis parci ſatagentes, ſtatuimus & ordinamus, ꝙ ſingulæ cauſæ, tã ſpirituales, ꝗ ciuiles & mixtæ, ac forum eccleſiaſticum quomodolibèt concernentes, & beneficiales, dummodò beneficia ipſa generaliter reſeruata non fuerint, & ipſorum ſingulorum beneficiorum fructus, redditus & prouentus, 24. ducatorum auri de camera ſecundùm communem extimationem valorem annuum non excedant, in prima inſtantia extra Rom. curiã, & in partibus corã ordinarijs locorum dũtaxat cognoſci & terminari, ità ꝙ nulli ante diffinitiuam ſententiam liceat appellare, nec appellatio (ſi fuerit emiſſa) vllatenùs admitti, niſi ab interlocutoria, quæ vim habeat diffinitiuæ, vel à grauamine minimè concernente negociũ principale, quod per appellationem à diffinitiua ſententia reparari nõ poſſit: niſi alter collitigantium aduerſarij ſui potentiam meritò perhorreſcẽs, ſeu alia probabili & honeſta cauſa, aliter ꝗ per proprium iuramẽtum ſaltem ſemiplenè probata, coram ordinario non auderet litigare. Eo em̃ caſu cauſę ipſę, etiam appellatiõum, in dicta curia, etiam in prima inſtantia, committi & cognoſci & terminari poſſint. Alioquin appellationes, & illarum etiam aliarum cauſarum huiuſmodi commiſſiones in poſterum, & quicquid indè ſecutum fuerit, nullius ſint roboris vel momenti. Iudices autem & conſeruatores à ſede Apoſtolica deputati, ſi in altero iurium graduati non fuerint, aſſeſſorẽ partibus non ſuſpectum, ab ipſis partibus vel earum altera requiſiti, aſſumere, & ſecundùm eius relationem iudicare teneantur. Et quia ſæpiùs & multiplici relatione percepimus, quamplurimas eccleſias, & illis præſidẽtes epiſcopos, tam citra ꝗ vltra montes, vexari in eorũ iuriſdictionibus, iuribus & dominijs, ac turbari à domicellis, principibus & nobilibus eorundem, qui ſub colore iuriſpatronatus, quod in beneficijs eccleſiaſticis habere conſingunt, nullo priuilegio Apoſtolico ſuffulti, ſine ordinariorum collatiõibus & literis, & abſq; aliquo ſaltẽ colorato titulo, beneficia non ſolùm clericis, ſed etiam laicis cõferre, ſacerdotes & clericos delinquẽtes ad eorum libitum punire, decimas om̃ium rerum, ad quarum ſolutionem de iure tenentur, ac Cathedralium & alia, quæ legis diœceſanæ & iuriſdictionis ſunt, & ad ipſos epiſcopos duntaxat pertinent, temerè auferre, fraudare, vſurpare, ſeu vt præmiſſa fiãt, mandare, ac ipſa & fructus quoſcunque, ne à ciuitatibus, terris & locis eorum extrahantur, prohibere: feuda, poſſeſſiones & prædia occupare, & indebitè detinere, ſeu ad feuda & bona ipſarum eccleſiarum eis cõcedẽdum, ac beneficia eccleſiaſtica perſonis per eos nominatis conferendum, minis & terroribus ac alijs vijs indirectis inducere & compellere, & alia quãplurima damna, iacturas, & iniurias eccleſijs & earum prælatis, ac clericis p̄fatis referri, nõ modò permittere, ſed etiàm expreſsè mandare p̄ſumant. Attendẽtes igitur, ꝙ laicis in clericos & perſonas eccleſiaſticas, ac bona eccleſiaſtica non eſt attributa facultas, atq; æquũ & iuſtũ eſſe, vt in

eas iura inſurgant, qui illa offendere præſumunt: necnon conſiderantes, quantum ex his tam noſtro & Apoſtolicæ ſedis honori, q̃ perſonarum eccleſiaſticarũ quieto & proſpero ſtatui, non ſine damnãda pernicie derogetur: & accipiẽtes eos, quos ad obſeruantiam iurium, virtutum præmia non inducũt, tam adiectarum exaggeratione pœnarum, q̃ adijciendarum de nouo formidine à temerarijs auſibus refrenare, omnes & ſingulas conſtitutiones, quæ ſuper decimarum ſolutione, & contra violatores & raptores eccleſiarum, & incendiarios, agrorum depopulatores, & tam S. R. E. cardinales, quàm venerabiles fratres noſtros epiſcopos, & alias pſonas eccleſiaſticas, ſeculares & regulares capientes, detinentes, & eorum iuriſdictiõem & iura quomodolibèt indebitè occupãtes, aut eos in eorum iuriſdictionis exercitio perturbantes ſeu moleſtantes, eos quoq; ad conferendum beneficia eccleſiaſtica perſonis per eos nominatis, aut aliàs de illis pro eorum libito voluntatis diſponendum, & feuda ac bona eccleſiaſtica in emphyteoſim concedendum, aut aliàs vendendum temerè compellentes, necnon ſtatuta contra libertatem eccleſiaſticam facientes, & ad præmiſſa, auxilium, conſilium vel fauorem præſtantes hactenùs emanarunt, innouamus. Et cùm ea, nedum iuri contraria, ſed etiã eccleſiaſticæ libertati opprobrioſa ſint quamplurimùm & aduerſa, vt de officio nobis credito dignam Deo poſſimus reddere ratiõem, affectibus & monitis paternis Imperatorẽ, reges, principes, duces, marchiões, comites, barones, & quoſcunq; alios alterius cuiuſcunq; nobilitatis, præeminentiæ, potentiæ ſeu poteſtatis, excellẽtiæ vel dignitatis exiſtentes, attentè hortamur in Dño, eiſdem in virtute ſanctæ obedientiæ mãdantes, vt ipſi conſtitutiones prædictas obſeruent, & faciant à ſuis etiam ſubiectis inuiolabiliter obſeruari, quacunq; conſuetudine contraria nõ obſtante, ſi diuinã offenſam & ſedis apoſtolicæ debitam vitare voluerint vltionem. Ac collationes de dictis beneficijs ſic factas, nullas & irritas nihilominùs eſſe decernim⁹: ac illis vtentes, reddantur inhabiles ad alia beneficia eccleſiaſtica obtinẽda, donec cum eis ſuper hoc p ſedẽ pdictam fuerit diſpenſatum. Maturè quoque conſiderantes, quòd poſt Chriſti ad cælos aſcenſionẽ, Apoſtoli p ſingulas vrbes & diœceſes epiſcopos diſtribuerunt, ſicut ſancta Romana Eccleſia per orbem conſtituit, eoſdem epiſcopos in partem ſolicitudinis vocãdo, onera gradatim diſtribuendo per patriarchas, primates, archiepiſcopos & epiſcopos: ac ſacris etiam canonibus fuerit diffinitum, per eos, p morum correctione, & controuerſiarum deciſione & determinatione, ac mandatorũ Dñi obſeruatione, fieri debere conciliũ prouinciale, ac ſynodum epiſcopalem, vt depraua-ta corrigerentur, & illa facere negligẽtes, canonicis pœnis ſubiacerent: cùm conueniat, nos circa ea q̃ rempublicã Chriſtianã cõcernunt, eſſe intẽtos, deſiderãtes canones ipſos firmiter obſeruari, eiſdẽ patriarchis, primatibus, archiepiſcopis & epiſcopis diſtrictè iniungimus, vt de officio eis commiſſo dignam Deo poſſint reddere rationem, canones, cõcilia & ſynodos, huiuſmodi fieri mãdantes, quocunq; priuilegio nõ obſtãte, inuiolabiliter obſeruent, pterq̃ quo ad concilium prouinciale, quod decæterò ſingulis triennijs fieri mandamus, ad illaq; etiam exemptos accedere debere decernimus, priuilegio ac conſuetudine quacunq; contraria non obſtantibus. Circa hoc autem negligẽtes, pœnas in eiſdem canonibus cõtentas ſe nouerint incurſuros. Et cùm conſtitutione in cõcilio Viennenſi edita, q̃ incipit, In pleriſq;, vt Pontificiæ dignitatis honor ſeruaretur, ſtatutũ fuerit, ne eccleſijs Cathedralibus bonis temporalibus, ſine quibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt, priuatis, ac clero & populo Chriſtiano carentibus, de aliquibus perſonis pſertim religioſis, pruideretur, conſtitutionẽ ipſam innouamus, illamque inuiolabiliter obſeruari debere volum⁹ atq; mandamus, niſi aliqua iuſta cauſa, in cõſiſtorio noſtro ſecreto approbanda, aliter duxerimus faciendũ. Nos enim quicquid contra præmiſſa, vel aliquod pmiſſorum contigerit attentari, irritum decernimus & inane, contraria quacunq; cõſtitutione vel priuilegio nõ obſtãte. Nulli ergo omninò hoĩm liceat hanc paginam noſtrorũ ſtatuti, prohibitionis, præcepti, conſtitutionis, ordinationis, hortationis, iniunctionis, innouationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare pſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Data Romæ in publica ſeſſione in Lateraneñ ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dñicæ 1515. 4. Nonas Maij, Pontificatus noſtri anno tertio.

Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et omes reſponderunt placere, dempto præfato Reuerend. patre dño Hieremia archiepiſcopo Traneñ. qui dixit, non placere inquantùm ſchedula dat ordinem, q epiſcopi cõtra exemptos debeant formare proceſſus & mittere ad curiam.

Poſtmodùm verò reuerendus pater Dñs Franciſcus epiſcopus Nannetenſis aſcendit ambonem, & legit ſchedulam ſuper impreſſione librorum, cuius tenor talis eſt:

Leo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriã, ſacro approbante concilio. Inter ſolicitudines noſtris humeris incumbẽtes, perpeti cura reuoluimus, vt errantes in

viam veritatis reducere, ipſosq́; lucrifacere Deo (ſua nobis cooperāte gratia) valeamus. Hoc eſt quod profectò deſideranter exquirimus, ad id noſtræ mentis ſedulò deſtinamus affectum, ac circa illud ſtudioſa diligentia vigilamus. Sanè licèt literarum peritia p librorum lectionem poſſit faciliter obtineri, ac ars imprimendi libros temporibus potiſſimùm noſtris, diuino fauēte numine, inuenta ſeu aucta & perpolita, plurima mortalibus attulerit commoda, cùm parua impenſa copia librorū maxima habeatur, quibus ingenia ad literarum ſtudia percómodè exerceri, & viri eruditi in omni linguarū genere, præſertim autem Catholici, quibus ſanctam Romanam eccleſiam abundare affectamus, facilè euadere poſſunt, qui etiam infideles ſciant & valeāt ſacris inſtitutis inſtruere, fideliumq́; collegio per doctrinam Chriſtianæ fidei ſalubriter aggregare: quia tamen multorum querela noſtrum & ſedis Apoſtolicæ pulſauit auditum, quòd nónulli huius artis imprimendi magiſtri, in diuerſis mundi partibus libros, tam Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ & Chaldææ linguarum in Latinum tranſlatos, quàm alios, Latino ac vulgari ſermone editos, errores etiam in fide ac pernicioſa dogmata etiā religiói Chriſtianæ contraria, ac contra famam perſonarum etiam dignitate fulgentium continentes, imprimere ac publicè vendere præſumunt, ex quorum lectura non ſolùm legentes non ædificantur, ſed in maximos potiùs, tam in fide, quàm in vita & moribus prolabuntur errores, vndè varia ſæpè ſcādala (p ut experientia rerum magiſtra docuit) exorta fuerunt, & maiora indiès exoriri formidantur. Nos itaque ne id, quod ad DEI gloriam & fidei augmentum, ac bonarum artium propagationem ſalubriter eſt inuentum, in contrarium conuertatur, ac Chriſtifidelium ſaluti detrimentum pariat, ſuper librorum impreſſione curam noſtram habēdam fore duximus, ne decætero cum bonis ſeminibus ſpinæ coaleſcāt, vel medicinis venena intermiſceantur. Volentes igitur de opportuno ſuper his remedio prouidere, hoc ſacro approbante cócilio, vt negocium impreſſionis librorum huiuſmodi eo proſperetur feliciùs, quo deinceps indago ſolertior diligentiùs & cautiùs adhibeatur, ſtatuimus & ordinamus, quòd decætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquē, ſeu aliam quamcunq; ſcripturam, tam in vrbe noſtra, q̃ alijs quibuſuis ciuitatib⁹ & diœceſibus imprimere ſeu imprimi facere præſumat, niſi priùs in vrbe per vicarium noſtrū & ſacri palatij magiſtrum, in alijs verò ciuitatibus & diœceſibus per epiſcopum vel alium habentem peritiam ſcientiæ, libri, ſeu ſcripturæ huiuſmodi imprimendæ ab eodē epiſcopo ad id deputādum, ac inquiſitorem hæreticæ prauitatis ciuitatis ſiue diœceſis, in quibus librorum impreſſio huiuſmodi fieret, diligenter examinētur, & per eorum manu propria ſubſcriptionem, ſub excommunicationis ſententia gratis & ſine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem ſecùs præſumpſerit, vltra librorum impreſſorum amiſſionem, & illorum publicam cóbuſtionem, ac centum ducatorum fabricæ Principis Apoſtolorum de vrbe ſine ſpe remiſſionis ſolutionem, ac anni continui exercitij impreſſionis ſuſpenſionem, excommunicationis ſententia innodatus exiſtat, ac demùm ingraueſcente contumacia taliter per epiſcopum ſuum vel vicarium noſtrum reſpectiuè per om̄ia iuris remedia caſtigetur, quòd alij eius exemplo ſimilia minimè attentare præſumant.

Nulli ergo omninò hominum liceat hāc paginam noſtrorum ſtatuti & ordinationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem om̄ipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Data Romæ in publica ſeſſiōe, in Lateranen. ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo decimo quinto, quarto Nonas Maij, Pōtificatus noſtri anno tertio.

¶ Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et reſponderunt omnes placere, excepto reuerēdo patre domino Alexio epiſcopo Melfitano, qui dixit, placere de nouis operibus, nō autem de antiquis.

¶ Deinde reuerendus pater dominus Petrus epiſcopus Caſtelli maris, aſcendit ambonem, & legit ſchedulam ſuper præfixione termini contra profitentes pragmaticā ſanctionem, & ſuper indictione vndecimæ ſeſſionis, cuius tenor talis eſt:

LEO epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei, ad futuram rei memoriā, ſacro approbante concilio. Cùm inter alia in hoc ſacro concilio expedienda, quid ſuper ſanctione, per nonnullos prælatos Gallicæ nationis, tam clericos quàm laicos etiam nobiles, ac alios illis fauentes, quā ipſi pragmaticam vocant, edita, determinādum & declarandum foret, expedire & declarare ſummoperè deſideraremus, prout etiam felicis recordationis Iulius papa II. prædeceſſor noſter huius concilij indictor deſiderabat, & prælati & alij clerici ac laici præfati, ad comparendum tam coram præfato Iulio prædeceſſore, quàm nobis pluriès citati fuerint, & eorum cótumacia in dicto concilio ſæpiùs allegata, ſeu accuſata extiterit: cumque poſtmodùm pro parte prælatorum, clericorum, & laicorum etiam nobilium, ac fautorum prædictorum, ad hoc (vt præfertur) legitimè vocatorum, allegatū fuerit, nullum locum, per quem tranſeundum eſſet,

eſſet, vt tutè venire ad comparendum in dicto concilio poſſent, habere: nos, ne eo prætextu quoquo modo ſe excuſare poſſent, à communitate Ianuenſium, per quorum loca tutè ad Romanam curiam, ad allegãdum ea, quæ in huiuſmodi cauſa pragmaticæ allegare voluerint, venire poſſint, amplum ſaluum conductum concedi curauimus, & eiſdem aſſignari. Et ne aliquid ampliùs contra præmiſſa allegare, & iuſtam poſſint prætendere ignorantiam, clericos & laicos etiã nobiles, etiam p̄latos & fautores, clericorumq́; ac ſecularium collegia, ad eorum contumaciam conuincendam, ſacro approbante cõcilio, de nouo pro vltimo & peremptorio termino requirimus & monemus, vt ante Kalendas Octobris proximè futuri, omni excuſatione & dilatione ceſſantibus, legitimè comparére debeant, quem terminum & dilationem huiuſmodi, ex cauſis prædictis ad omnes accuſationes tollendas, ad dictã diẽ Kalendas Octobris pro vltima & peremptoria dilatione (vt præfertur) prorogamus, & de nouo concedimus & aſſignamus. Quo termino elapſo, ad vlteriora & terminationem dicti negocij etiam diffinitiua ſententia, p̄cedetur, eorum contumacia & nõ comparitiõe minimè obſtãtibus, in prima extũc futura ſeſſione, quam ad hoc & alia quamplura vtilia peragẽda, videlicet vndecimam ſeſſionem, quæ erit die quartadecima Decembris poſt feſtum beatæ Luciæ proximè futurum, præfato ſacro approbante concilio, indicimus.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtrarum requiſitionis monitionis, prorogationis, cõceſſionis, aſſignationis & indictionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare p̄ſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datũ Romæ in publica ſeſſione, in Lateraneñ ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dñicæ milleſimo quingenteſimo decimoquinto, quarto Nonas Maij, Pontificatus noſtri anno tertio.

Qua perlecta, magnificus dominus Ludouicus de Solier, orator Chriſtianiſſimi regis Franciæ acceſſit ad pedes ſanctitatis ſuæ, & dixit in excuſatione profitentiũ pragmaticam ſanctionem, quòd prælati Franciæ fuerunt impediti per inimicos Francorum, non verentes cenſuras contentas in bulla cœnæ Domini, & ideo ſanctitas ſua habuit eos aliàs excuſatos. Cùm igitur de præſenti eodem impedimento detenti ſint, & non audeãt venire, quia inter Delphinatum & Lombardiam eſt periculum, quare p̄ parte eorũ ſupplicatur ſanctitati ſuæ, vt habeat eos nunc excuſatos. Et cùm dabitur eis tutus acceſſus, offerunt ſe venire ad concilium & allegare de iuribus ſuis. Et idem magnificus orator dedit ſchedulam tenoris infraſcripti:

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO D. N. PAPAE.

Pater beatiſſime, nouit optimè ſanctitas veſtra, & nos Chriſtianiſſimi regis oratores apud eandem fidem facimus, prælatos eccleſiæ Gallicanæ ad pedes & imperium ſanctitatis veſtræ, & ad ſacrum concilium venientes, prohibitos fuiſſe, ac impeditos comminationibus, & detectis in ſidijs inimicorum regis eiuſdẽ Chriſtianiſſimi, non verentium cenſuras & pœnas in bulla Cœnæ Domini comprehenſas: & ideo iure ac meritò Beatitudo veſtra tunc prælatos illos excuſatos habuit. Non enim citatum legimus quenquam teneri ſe periculis committere maris, latronum, itinerum & inimicorum. Cùm igitur pater beatiſſime, eodem notorio impedimento perdurante, maximè inter Delphinatum & Liguriam & Lombardiam, prælati ipſi ad hoc ſacrum concilium venire non potuerint, nõ etiam venturi ſint, donec liberè liceat & expeditè, ſupplicatur humiliter pro parte illius Gallicanæ eccleſiæ, quòd & nunc ſanctitati veſtræ placeat illam, eoſdemq́; prælatos excuſatos habere: & ita pro ſua prudentia ſolita prouidere, quòd tutus eſſe poſſit acceſſus ac expeditus ad eãdem ſanctitatem & ſacrum concilium: tunc etenim & quamprimùm ad ſanctitatis veſtræ pedes prælati ipſi, aut alij dictæ eccleſiæ nomine venient, immò obtemperaturi eiuſdem imperio, & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ: alioquin per illos non ſtabit, prout nec ſtat, quo minùs adueniant. Cæterùm pater Beatiſſime, pro exoneratiõe Ludouici de Solerijs, oratoris regis Chriſtianiſſimi, qui has offert, ſupplicatur humilimè, vt placeat iubere notarijs omnibus & ſingulis in præſenti concilio & ſeſſione aſſiſtentibus, quos rogat, quòd de excuſatiõe huiuſmodi, declaratiõe, oblatione, vnà cum decreto ſanctitatis veſtræ actum ſumant, & indè inſtrumentum conficiant, eidem oratori expediendum ad eccleſiæ Gallicanæ & aliorum, quorum intereſſe poterit, vberiorem cautelam.

Eiuſdem Sanctitatis veſtræ humilimus Seruitor, Chriſtianiſſimi Francorum regis orator Loys de Soliers.

¶ Præfatus ſanctiſſimus dominus noſter reſpondit præfato oratori, quòd ex prouincia Prouinciæ erat facilis & tutus tranſitus p̄ Ianuam, & quòd prouiderat de ſaluo cõductu Ianueñ, & eis mãdauerat tradi, & ſi opus eſſet, prouideret de meliori & tutiori ſaluo conductu, & propterea volebat ſanctitas ſua quòd ſchedula p̄dicta ſtaret in ſuo robore.

¶ Deindè præfatus reuerendus pater do-

minus Petrus epiſcopus Caſtelli Maris petijt, an placerent paternitatib⁹ ſuis cōtenta in ſchedula. Et reſponderūt omēs placere. dēpto reuerend. dño Iacobo epiſcopo Potentino, qui dixit non placere, ꝙ detur iſte terminus ꝓfitentibus pragmaticā, quia contemnunt bullas & mandata Apoſtolica.

Demùm dñs Marius de Peruſchis ſacri concilij procurator, accuſauit cōtumaciam non intereſſentium, in concilio intereſſe debentium. Et petijt per ſanctitatem ſuam declarari. Et præfatus dominus noſter declarauit, niſi ad primam comparērent. Et hæc fuerunt pro decima ſeſſione.

Fuerunt inſupèr data mandata infraſcripta per procuratores infraſcriptos, excuſando principales ſuos, videlicet reuerend. pater dominus Ioannes Franciſcus de Ruuere epiſcopus Taurineñ, dedit mandatum reuerendi patris dñi Ioānis de Sabaudia epiſcopi Gebenneñ. Et venerabilis vir dñs Humbertus Caneti, dedit mandatum reuerendi patris domini archiepiſcopi Tarentinenſis. Et dominus *Zudfeldus Vardemberch dedit mandatum reuerendi patris domini Ioannis epiſcopi Hauelbergeñ. Et reuerendus pater dominus Giſbert⁹ epiſcopus Rapollañ, dedit mandatum reuerendi patris domini Ioānis Baptiſtę epiſcopi Valueñ & Sulmoneñ. Et reuerend. pater dominus Ioannes archiepiſcopus Gnezneñ, dedit mandatum reuerēdi patris D. Fabiani epiſcopi Narnienſis. Et diſcretus D. Ludouicus Molon clericus Cæſarauguſtañ, dedit mandatū reuerendi patris D. Ludouici epiſcopi Ampurieñ. Et reuerendus pater dominus Bartholomæus epiſcopus Iuſtinopolitanus, dedit mandatum reuerendi patris domini Bernardini epiſcopi Cluggieñ. Et reuerendus pater dominus Bernardus epiſcopus Taruiſiñ, dedit mādatum reuerendi patris domini Georgij epiſcopi Noneñ. Et reuerendus pater dominus Ioannes epiſcopus* Sibiniceñ, dedit mandatum reuerendi patris domini epiſcopi Fareñ. & dominus Petrus Raymiardi, dedit mandatum reuerēdi patris domini Antonij epiſcopi* Regieñ. Et reuerendus pater dominus frater Guillelmus de Saluaterra, dedit mandatum reuerendi domini Guilelmi epiſcopi* Gerundeñ. Et dominus *Zutfeldus Vardemberch, dedit mandatum Reuerendi domini Henrici epiſcopi * Rotheburgeñ. Et reuerendiſſ. in Chriſto pater & dominus D. Antonius de monte, tituli ſanctæ Praxedis presbyter Cardinalis, dedit quaſdam literas miſſiuas, & quoddam mādatum reuerēdi patris domini Iacobi archiepiſcopi Vpſaleñ, ad excuſandū cū in ſacro Laterañ cōcilio, & intereſſeñ noīe ſuo & ſuæ ꝓuinciæ. Et reuerend. pater dñs Ferdinandus epiſcop⁹ Scaleñ, dedit mandatū reuerēdi patris dñi Bernardi epiſcopi Sorani. Et reuerendiſſimus in Chriſto pater & dñs D. Nicolaus tituli ſanctæ Priſcæ presbyter Cardinalis, de Fliſco nūcupatus, dedit mandatū reuerēdi patris dñi Hieronymi epiſcopi* Torcellañ. Et reuerendus pater dñs Andreas archieps Spalateñ, dedit mandatū reuerēdi patris dñi Antonij epi* Calamoueñ. Et reuerendus pater dñs Ioannes Antonius eps Calineñ, dedit mandatū reuerēdi patris dñi Galleſij epi*Beluneñ. Et reuerēdus pater dñs Petrus Paulus epiſcopus Eſinus, dedit mandatum reuerendi patris domini Antonij Epiſcopi Auximañ.

*Seboniceñ

*Regeñ

* Geruntineñ

* Raſceburgeñ

* Claramōteñ

* Belluneñ

Quibus perlectis, ſanctiſſ. dñs noſter incepit, Te Deum laudamus. Et cantato per capellam cantorum, expletaq; decima ſeſſiōe, ꝑfatus ſanctiſſ. dñs noſter equitauit ad palatium aſſociantibus reuerēdiſſimis dominis Cardinalibus, & alijs prælatis & curialibus in copioſo numero.

ORATIO R. P. D. STEPHANI Archiepiſcopi Patraceñ & epiſcopi* Torcellañ, habita in Concilio Lateraneñ coram Leone X. Pontifice Max. in decima ſeſſione dicti concilij, 4. Maij, 1515.

Magnus Dominus & laudabilis nimìs in ciuitate Dei noſtri, in monte ſancto eius. Pſal. 47.

Rem grandem & ſummè difficilē, ac paruitati meæ imparem, P. B. ne obedientię bonum perderem, hodiè hoc in loco ampliſſimo, ornatiſſimoq; huius ſacroſancti Lateranenſis concilij, coram tuo iudicio grauiſſimo & tantorum patrum iuſtiſſimo tractandā ſuſcepi. In qua quaſi meī ipſius & ſenectutis ac aduerſæ valetudinis oblitus, zelo tamē fidei Catholicæ & Apoſtolicæ perfuſus, quo anima mea iam diu comeſta fuit, in diſcrimen maximum, decorum actionis meæ poſui, cùm ab hoc genere dicendi per annos plures me abſtinuerim. Et hoc quidem, ſi aſſumptæ propoſitioni, in qua de ſumma omnium rerum agitur, in tanta anguſtia temporis in quo breuitati in dicendo ſatisfaciendum eſſe cēſeo altiſſimo & ꝓfundiſſimo ſacramēto magnæ & vltimæ reformationis, diuinis myſterijs ꝓpoſiti pſalmi inuoluto, correſpōdere nō valuero. Nā quis eſt adſtātiū ſpeculatorū S. E. etiā ſumma doctrina (vt par eſt) repletus, qui in ſe, & non in Chriſto viuēs, *quo tantæ pſalmodiæ fracto alabaſtro, in quo opus creatiōis, myſteriū reparatiōis, ſacramentū reformatiōis, & vltimę cōſummationis decretum miro ſecreto continentur, non in litera, ſed in ſpiritu: nō in ſuperficie, ſed in medulla: non in ſermonum folijs, ſed in radice rationis: non in montibus philoſophantium Gelboe, vbi, propheta dicente, Ceciderūt fortes Iſrael, ſed in mōtib⁹ ſanctis 2. Reg. 1. c

for.* qui

&

& ęternis,in quibus poſitum eſt fundamentum fundamentorum,ſancti ſanctorum, in odorem tantorum vnguentorum ſuauiſſi-
1.Cor.3.c mum,de quo Apoſtolus, Fundamẽtum aliud nemo poteſt ponere,præter id quod poſitum eſt,quod eſt Chriſtus Ieſus:dignè poſſit & valeat mentes adſtantium patrum tantis vnguentis optimis inungere,tum pro cognitione veritatis boni & mali conſilij,tum pro reformatione Eccleſiæ & orbis, ac contra hoſtes fidei expeditione ſummè neceſſa-
2.Cor.2.d ria,vt Chriſti bonus odor Deo fieri poſſit? inuenire etiam longa meditatione non valeo. Verùm P.S. in tantorum myſteriorum, quę latent in litera propoſiti pſalmi,cõtemplatione quaſi eſtatica mente & corde iam poſitus, profiteor me in dicendo hodiè nihil aliud ſcire,quàm Chriſtum & hunc pro
1.Cor.2.a nobis cruci affixum. Ideo cum Apoſtolo libera voce clamabo: Viuo iam,ſed non ego,
Gal.2.d. viuit verò in me Chriſtus. Non mirum igitur adſtantibus accedat,ſi pro declaratione pſalmi Dauid, ipſi Dauid, ſcilicet Chriſto, pro ſecunda ſabbati in filijs Core,qui Caluariarum filij in Apoſtolis interpretantur à cuſtodia ſerotina(ſic enim eius titulus eſt) humanę ſapientię verbis inſiſtere non curabo. Sed quàm breuiſſimè ſpiritum vitæ in tanti pſalmi demonſtratione perquiram non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis,prout aliàs conſueui,ſed in oſtenſione tantùm ſpiritus & virtutis,præſertim coram te Leone X. Pontifex Max. quem diuina fauente clementia hoc tempore magnæ reformationis, perſecutioniſque infidelium,canonicè electum exiſtimo,vt ſis Leo in ſede Petri, non ab re decimus, pro Chriſti regno,noſtro tempore,ſi volueris,toto orbe terrarum innouando, aſſumptus: quandoquidem non fruſtrà in vltimo decalogi poſitus,Leo X. vocatus fueris. Et ego quidẽ
Iob.30.d iam ſeptuagenarius, cuius cithara verſa eſt in luctũ,& organũ cum Iob in vocẽ flẽtium, in oculis meis abiectus,& omnium ſpeculatorum ſanctæ Eccleſiæ minimus,in decima quoque tanti concilij ſeſſione, pro myſterijs Regis magni enucleãdis te iubẽte oraturus,nõ fruſtrà etiã aſſcenderim. Quapropter vt hæc tam diuina,tam excelſa & ſublimia, ac mira,mirandaque,quæ in dicta pſalmodia continentur, & ad præſens humili ſermone meo dicenda veniunt, à ſpiritu Chriſti,in quo eſt mihi vita,in dicendo progreſſu orationis digniùs,largiuſque diſponantur, ipſa virgo beata, angelorum domina, fons omnium gratiarum, quæ omnes hæreſes interemit,cuius opera, magna reformatio,concordia principum,& vera contra infideles expeditio fieri debet, opem ferre dignetur,quòd talia dignè cum profectu audientium dicenda ſuo ore, ſicut in apoſtolis,ſua facundia,ſicut in doctoribus, & ſua gratia,ſicut in martyribus, electiſque omnibus,ita in nobis pro aſſumpta breuitate copioſè, tam pro vera tanti concilij concluſione, quàm pro neceſſaria & celeri contra hoſtes fidei noſtræ expeditione infundere velit,quòd lumen Chriſti plùs ſolito ad gloriam & honorem tanti Concilij in cordibus auditorum accendi valeat. Cuius auxilium deſupèr implorantes humiliter proſtrati,cãticum nouum pro nouo ſuffragio cantabimus,dicentes:

Omnium ſplendor,decus & perenne
Virginum lumen,genitrix ſuperni,
Gloria humani generis Maria
Vnica noſtri.

Sola tu virgo dominaris aſtris,
Sola tu terræ,maris, atque cæli
Lumen,inceptis faueas,rogamus,
Inclyta noſtris.

Vt queam ſacros reſerare ſenſus,
Qui latent chartis nimiùm ſeueris:
Ingredi & celſæ,duce te,benigna
Mœnia terræ.

Si omnia P.B. quæ pro declaratione propoſiti pſalmi dicenda ſeſe offerunt, perquirere vellem,longa eſſet oratio. Quandoquidem hæc tam altiſſima & profundiſſima pſalmodia, non ſolùm in ſe opera creationis vniuerſi, myſterium reparationis humani generis,pro innouatione ſeculi prima ſabbati,& ſacramentum magnæ reformationis pro ſecunda ſabbati in magno Lateranẽ noſtro Concilio demonſtrandum, ac decretum vltimæ conſummationis vniuerſi per finale iudicium miro & ineffabili modo contineat, verùm etiam & myſterium incarnationis verbi DEI pro ciuitate magni Domini in cælis & in terris ex lapidibus viuis cõſtruenda præ ſe ferre inuenitur, ꝑ qua Rex magnus ab initio & ante ſecula præparauerat terram immaculatam, in qua ædificaret ſibi domum, de qua glorioſè educeret immaculatam æternam ſponſam, matrem iuſtorum lætantem,& non minùs in poſterum fidem catholicam & Apoſtolicam ſuam,iuxta decretum ſacroſancti conſiſtorij Trinitatis & vnitatis diuinæ, pro communi ſalute per orbem vniuerſum promulgandam eſſe ſtatuerit, tam pro intellectuali, quàm pro rationali Eccleſia beatificanda, exaltandaque temporibus præfinitis à patre, in quibus eam toto orbe ter- Pſal. 44.
rarum per ſuos principes conſtituendos ſuper vniuerſam terram annunciaret & prædicaret, in qua quidem prædicatione luce meridiana clariùs oſtenderent, quòd æternitas CHRISTI, antequàm ex virgine naſceretur, in myſterio præmõſtrata ac prædeſtinata eſſet, ita quòd myſterium non præiudicaret tempori, nec econtra, quin ipſe ille ſolus eſſet, qui ante mundi conſtitutionem, vſque ad conſummationem omnia operaretur,ſecundùm arcanum ſuæ

diuinæ mentis in cælis & in terris, tã pro natura angelica, quàm pro humana, donec in Chriſto Deo omnes vnum fierẽt, & magnus ipſe Dominus tũc in ciuitate Dei, & in mõte ſancto eius nimiùm laudabilis inueniretur, tum in gradibus, tum in domibus ſuis, dum eam carnem, quam ab æterno prædeſtinauerat, ac pro temporis plenitudine præparauerat, vnione ineffabili, in ſuppoſito verbi aſſumeret de domo Mariæ ſemper virginis, dicente propheta: Deus in domib⁹ eius cognoſcetur, dum ſuſcipiet eam. De hac ergo ineffabili ſuſceptione, tum pro prima, tum pro ſecunda ſabbati, in quibus & ædificatio & reformatio ciuitatis magni Regis ex mõte Sion & lateribus Aquilonis cum exultatione vniuerſæ terræ continetur, quàm breuiſſimè dicemus: Reliqua verò maiora & profundiora myſteria, in tribus alijs orationibus meis, pro tanto Concilio, à die ſuſcepti oneris in dicendo diſpoſitis, legenda relinquã. Et nõ minùs breuitatis cauſa in volumine decẽ librorum, in quibus ab origine vſque ad con ſummatiõem vniuerſi, ſpeculum lympidiſſimum militãtis Eccleſiæ inſtar triumphantis mirificè cõtinetur, S. D. N. dedicato, calamo exarãda reſeruabim⁹. Siquidẽ & audita modò duriſſima inter duos infideles reges pugna, & illorum iniquam intẽtionem contra rempublicam Chriſtianam noſtram ex illorum antè malè geſtis mecum perpendẽs, aliam, quam ad præſens recitamus, breuiorem orationem humiliori ſtylo non abſque cauſa diſpoſuimus. Verùm P. S. non minùs nunc quàm tunc, quando reges terræ malè conuenerunt in vnum, tam primò cõtra regnum Iudęorum, quàm ſecũdò Chriſtianorum, vt deſtruerent fidem vnigeniti à patre ſuper terram, Reges noſtri cæli eccleſiæ & terræ, nunc etiam benè conuenerunt in hoc ſacroſancto Laterañ Concilio in vnum, ad reformatiõem tum eccleſiæ, tum orbis vniuerſi pro gloria regni Chriſti, & ſuæ ſanctæ Romanæ eccleſię & Apoſtolicę ſedis exaltatione, ac hoſtium tantæ fidei extirpatione, quæ per veros ſpirituales venatores de proximo iuxta temporum computatiõem pro ſecunda ſabbati fieri debet in magna & vltima reformatione, ſicut prima ſabbati ędificatio fuerat per piſcatores, dicente Hieremia pro ſecunda ſabbati, ſicut dixerat pro prima de piſcatoribus: Et eccè mittam venatores meos, & venabuntur eos de montibus, & de collibus, & ſpeluncis, & de cauernis terræ. Et ideo propheta alio in pſalmo dixerat, Veritas iam diu de terra Virginis orta eſt, & iuſtitia de cælo ad eam, pro ædificatione ciuitatis DEI magni, in terram proſpexit: quæ non minùs ad præſens pro reformatione, innouatione, dilationeque illius per orbem vniuerſum reſpicit. Et id quoque pro noſtro tempore perficere ſummoperè quærit, feſtinatque, ne fiant noſtra, in perſecutione tum Turcarum, tum Sophi & aliorum impiorum, peiora peioribus, quòd culpa noſtra, noſtro vtiquè tempore ſtante magno Lateranenſi Concilio diuinitùs, pro tempore magnæ tribulationis, in ciuitate magni Regis congregato, non fiat in eo, & ſit illa vera & magna reformatio, pro qua priores Pontifices hactenùs ideo laborauerunt in vanum. Quòd noſtro quoque tempore rex noſter magnus Chriſtus in Concilio noſtro Lateraneñ non minùs nimirùm laudabilis pro reformatione inueniretur, quàm anteà fuerat pro ædificatione, quando præſtantiùs ſolito per vniuerſi orbis ſecundam conuerſionem & obedientiam ſedatis bellis, quæ in orbe Chriſtiano culpa malorum vigent, hoſtibusque fidei noſtræ virtute altiſſimi ſuperatis, & ad noſtram fidem miraculosè etiam conuerſis, ac Mahumeti ſpurciſſima ſecta vnà cum omnibus alijs vbiquè terrarum dextera excelſi extincta, ſolus rex magnus noſter CHRISTVS ſedere habeat in monte ſancto Apoſtolicæ ſedis eius, de qua ſcribitur: Et ſedes eius ſicut ſol in conſpectu meo ſemper, & id profectò cum exultatione conuerſionis vniuerſæ terræ, de qua etiam habetur: Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos. Et alibi: Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrabit, & in eo parabit vaſa mortis. Quandoquidem abyſſus, abyſſus tanti Sacramenti, abyſſum reconciliationis cum DEO, plùs ſolito imminente duriſſima perſecutione domus Ottomannorum & Sophi, per opera Lateraneñ Concilij, agente Leone decimo Pont. Max. inuocat, vt ſit in vrbe Roma, quæ (DEO præuidente) regnante impiorum Eccleſia ſub idololatria caput orbis ideo data fuerat, quòd regnante ſucceſſiuo tempore iuſtorum Eccleſia ſub vera latria multo amplior, glorioſior & præſtantior in magnæ ciuitatis reformatione fieret, quàm anteà fuerat. Rectè ergo ille dixerat, Vidi ciuitatem ſanctam nouam Hieruſalem deſcendentem de cælo, à DEO paratam ſicut ſponſam ornatam viro ſuo. In hac igitur tali ac tanta ciuitate DEI, ſancta videlicet Romana Eccleſia, magn⁹ Dominus nimiùm laudabilis etiam inuenitur, & in monte ſancto Apoſtolicæ ſedis eius pro ſecunda ſabbati, plùs ſolito exaltari & magnificari iure æterno reperitur. Et nimiùm quidem laudari dicitur, quoniam quantùm laudari debeat, nec angelica, nec humana lingua exprimi poſſet, præſertim cùm ipſe ſit magn⁹ Dominus, & magna virtus eius, & ſapientię eius nõ eſt numerus. Qui quidem pro ſua magnitudine, in concilio impiorum laudari nõ reperitur, quãdo in talium ore ſua laus ſordeſcat: non in atrijs Synagogæ Phariſæorum & hypocritarum, quorum os maledictione plenum eſt: nec in palatijs Regum & Principum,

Pſalm. 47. Hier. 16. d Pſalm. 84. Pſalm. 88. Pſalm. 125. Pſalm. 7. Pſalm. 41. Apoc. 21. Pſalm. 146

pum, quorum manus plenæ ſunt ſanguine
& infidelitate: nec deniquè in Babylone phi
loſophantium de corde ſuo, ac iuris humani
peritorum, vbi omnis confuſio contra veri-
tatem ſanctæ Eccleſiæ adducitur. Sed vbi,
dicit quiſpiam, laudabitur? Dicat propheta:
Pſal.47. In ciuitate Dei, in ſancta vtiquè immacula-
ta Eccleſia Dei, & quod fortius & dignius
eſt, in monte ſanctæ Apoſtolicæ ſedis eius.
Eſa.2.a De quo Eſaias: Et erit in nouiſſimis diebus
mons præparatus in domo domini ſuper
verticem omnium montium, qui eſt pote-
ſtas plenitudinis Chriſti eius in ſede Apo-
ſtolica, per legé immaculatam ſuper omnia
regna mundi ſedens, & confluent ad eum
omnes gentes, & adorabunt eum, & dicent:
Gloria tibi domine, qui es Deus & homo.
Apo.19.c Dicente etiam Ioanne, Rex regum & Domi-
nus dominantium, per myſterium incarna-
tionis, per opus redemptionis, & gloriam re-
ſurrectionis: In qua omnia innouâſti, & mũ-
dum Eccleſiæ tuæ ſuper omnes & omnia ex-
altâſti, & qui eras ante mundi conſtitutio-
nem per myſterium ſacramenti in vnitate
pſonæ vnigenitus à patre. Propter quod di-
Ioan.8.d. xeras, Antequàm Abraham fieret, ego ſum:
quoniam in Chriſto erat æternitas ab initio
& ante ſecula, & in Abraham breuitas, in qua
Deus homo factus eſt, vt homo in tali breui-
tate fieret DEVS, & in mundi plenitudine
primogenitus virginis matris in terris fie-
ret, qui erat vnigenitus filius DEI in cælis,
Hiere.31.d de quo Hieremias: Nouum faciet dominus
vide ſuper terram, fœmina circundabit virum.
Quod, cómutata forma verborum talium,
Plato ipſe, qui à ſacra Hebræorum vera phi-
loſophia & Dei ſcientia lumen habuerat, di-
xerat, Deum circunrotundum & decurtatũ,
Matth.16.c quando vnigenitus Dei filius factus eſt ho-
mo. Propter quod Petrus Apoſtolus, reue-
lante patre, ei dixerat: Tu es CHRISTVS
filius Dei viui, pro prima ſabbati. In qua ꝓ-
latione fidem Catholicam & Apoſtolicam,
ab æterno patre pro æterno filio ordinatam
ad fundamentum Eccleſiæ, confeſſus eſt. Et
nunc quoque, quod ipſe venturus ſit in ſpi-
ritu pro ſecunda ſabbati ad magnam orbis
reformationem, non minùs opera ſpiritusſ.
ſancti & virtute inſinuare reperitur, vt orbis
terrarum & vniuerſa quæ cæli ambitu con-
tinentur, ad montem ſanctum Apoſtolicæ
ſedis eius in vtroque gladio cum vera obe-
1.Theſſ.4.a dientia veniant. Et tunc cognoſcat vnuſ-
quiſque noſtrûm, ſuum vas poſſidere in Dei
magna ciuitate ad ſanctificationem & ho-
norem per humilitatem ſcientiæ DEI, &
non per ſuperbiam humanæ ſcientiæ, ad
contumeliam & errorem, in quo & Auer-
roiſtæ in ſcientia diaboli, & Iuriſtæ in ſcien-
tia mundi, & Mahumetiſtæ in ſcientia car-
nis, extollunt ſe aduerſus ſcientiam Dei ac
lumen fidei Catholicæ. Et idcircò à ſpiritu-

ſancto dicitur: Super quem requieſcam, niſi Eſa.66.
ſuper humilem & trementem ſermones me-
os? Siquidem & ſpiritusſanctus diſciplinę effu- Sap.1.b
git fictũ, nec habitat in corpore ſubdito pec
catis. Hinc etiam ſcribitur: Vani ſunt omnes Sap.13.a
ſenſus hominis, in quibus non ſubeſt ſcien-
tia Dei.

¶ Verùm P.S. ſi hæc talis ac tanta ſcientia
Dei, in noſtro Lateraň magno Concilio, núc
mundi & diaboli & carnis ſpreta ſciétia, gra
to animo iam ſuſcipietur, vera & repentina
reformatio per totam Eccleſiam, orbemque
vniuerſum, glorioſè miraculoſeque abſque
liuore fiet. Et hoc certè, ſi in nouitate vitæ
depoſitis veteribus pannis, cum veris Iebu-
ſæis corde contrito & humiliato, ad pientiſ-
ſimum regem noſtrum Chriſtum accederè
curabimus. In qua humiliatione vera cum
Chriſto rege magno reconciliatio fiet, ſine
qua nec vnionem Principum Chriſtiano-
rum, nec expeditionem contra hoſté poten-
tiſſimũ ſummè neceſſariam obtinere vale-
bimus. Quandoquidem cognita magnitu-
dine ipſius magni domini, exuere nos opor Col.3.b
tet veterem hominem cum omnibus malis
actibus ſuis, in quibus ira Dei contra nos
populumque ſuum prouocata iam diu fuit,
& nouum hominem Chriſtum, in ſanctitate
& veritate induere: alioquin peribimus re-
gnante diluuio maximæ tribulationis in vi-
nea domini. Siquidem magnus ipſe domi-
nus vitia, ſcelera & peccata, ac blaſphemias
contra Deum, Virginem & ſanctos turpiſſi-
mas, quæ in Romana & vniuerſali Eccleſia,
ac populo ſuo Chriſtiano, & orbe vniuerſo
perpetrantur, pro ſua iuſtitia ampliùs tole-
rare non valeat, ne magnitudo ſua ludibrio
iri vlteriùs in tanta vniuerſi corruptione ha-
beat, quaſi hæc inferiora ipſe, qui eſt, negle-
xerit: nam & ſua negligere non valet, quoni-
am domini eſt terra & plenitudo eius: & ne- Pſal.23.
glecto per ſuos miniſtros in terris regimine
vniuerſi, in quibus & ſtatus clericorũ & reli-
gioſorum ac laicorum, terminos, quos po-
ſuerant ſancti patres, dicente ſcriptura, Ne Pro.22.d.
tranſgrediaris terminos, quos poſuerunt
patres tui, tranſgredi non verentur, corrige-
re, & de medio auferre ſummoperè inten-
dat & quærat. Ideò opera Lateraneň Con-
cilij dignè reformanda veniunt, ne perea-
mus de via iuſta. At verò adhuc in no-
ſtro ſeculo, patres optimi, multi ſunt legis
diuinę peruerſores, qui non modò pręmiſſa
fouere, ſed & leges veteris mũdi in maligno
poſiti, quę proprio fine carent, cótra imma-
culatam legem Dei ponere ſatagũt, quando
tales poteſtatem coactiuam Imperij, pręfer-
re Romano pontifici: & regnũ mortis Prin-
cipis tenebrarum, regno Chriſti anteferre: &
Imperium puri & mortalis hominis, impe-
rio Dei & immortalis hominis: ac leges ma-
culatas ad animarum perditionem, legi im-
macula-

maculatæ cõuertenti animas anteponere conantur. Et ita tales peruerſi, & non conuerſi & inreligioſi, & non, religioſi totius Chriſtianæ fidei decorum, contra magni- Ioan. 10.b tudinem magni Domini deturpare non verentur: quaſi CHRISTVS bonus paſtor animam ſuam pro ouibus ſuis, in quibus ædificaret ſibi Eccleſiam ſine ruga & macula, in mortem ſolus non poſuerit, & per ſanguinem ſanctorum, ſuper ſe lapidem viuum & angularem, talem dilectam non ædificaſſet. O hypocritarum & perditorum hominum peſſimam conditionem, ô inimicorum fidei perditionem, ô ignorantium, pro ſalute animarum, viam mandatorum DEI. Quis vos ita faſcinauit, quòd indè diuino iudicio rei facti eſtis, quando terminos ſanctorum diuinæque ſcripturæ tranſgredientes, iura puri hominis, contra veritatem Dei hominis, & magnitudinem æterni Regis, ac contra ſcientiam DEI extollere adhuc contenditis, & cornua contra ſedem Apoſtolicam erigere per magiſtros erroris non erubeſcitis, vndè tot mala religioni Chriſtianæ non minùs, quàm ex alijs malè geſtis prouenerant? Sed heu heu, quàm calamitoſa erit de proximo talium perditio, & laborantium in DEI ſcientia & obſeruatione mandatorum Dei exaltatio: quoniam de magna Turcarum & infideliũ aliorum à tot annis perſecutione, iam rex noſter Chriſtus ad reformationem vniuerſi, ſua magnitudine miro modo educet bonũ pro ſecunda ſabbati, ſicut cùm prima ſabbati in maxima perſecutione Romanorum, Regnum cælorum Romanæ Eccleſię in ipſa vrbe adduxerat, vt eſſet in ea gloria omnibus ſanctis eius, qui ſanguinem ſuum fuderant pro firmamento Apoſtolicæ ſedis & ſedentis canonicè in ea, & non minùs in ſua Rom. 13.d inſtanti reformatione nunc id futurum exiſtimo. Ideo iam hora eſt, patres optimi, horo (inquam) eſt, nos de malo ſomno ſurgere, & magno Domino vigilare, quoniam ipſe eſt, qui noſtro quoque tempore in fremitu ſuæ magnitudinis propter lachrymas Magdalenæ & Marthæ, id eſt, contemplatiuæ & Ioan. 11.f. actiuæ rogantis eccleſiæ, Lazarum quatriduanum & iam diu in laſciuia mundi fœtentem, ſuſcitabit ꝑ ſua magnitudine in ſecunda orbis conuerſione demonſtranda, in qua ſtatus clericorum in Lazaro deſignatus, præ alijs opera Virginis glorioſæ ad vitam contemplatiuam pro 7. ſtatu Eccleſiæ trahetur. Et non minùs religioſorum quatuor rotarũ Marc. 5.e ſtatus, in filia mortua in domo archiſynagogi demonſtratus, ad primam vitam, in qua ſpiritus vitæ erat in rotis, miro modo à mortuis reuocabitur: ſtatus verò laicorum in fi- Luc. 7.e lio matris viduæ extra ciuitatem reſuſcitato præfiguratus, vbiquè terrarum multo glorioſiùs quàm alia, ad fidei Catholicæ obſeruãtiam Apoſtolicæq; doctrinæ, quaſi reminiſcẽdo primitias fidei noſtrę vocabitur, & pientiſſimè intra ciuitatẽ Dei ſub matris ſuę Ro. eccleſię obedientia adducetur, q indè Ioan. 10.a glorioſè toto orbe terrarum vnum ouile & vnus paſtor vſq; ad ſeculi cõſummationem, in magnitudine vtiq; ipſius magni Domini fiat. Nam & hãc magnitudinem in cęlo empyreo in primo magno generali Cõcilio intellectualis eccleſiæ pro hominis ſuſceptione, in quo magnus Dominus ſuo tẽpore eleuandus in terra ſuppoſito verbi Dei ad vniuerſi decorũ erat, vt in illo cõſtitueret vnam ſanctam eccleſiam, electorum omnium matrem & Reginã: ſi Lucifer, q tanti boni Concilij in cælo diuiſionem fecerat, & primam viam mali Concilij inuenerat ſua malitia ſuperbiaque cum ſuis cohærentibus iuxta legem & conditionem eis appoſitam ꝑ ſigno, in quo ipſe habebat ſignaculum ſimilitudinis Dei, ſuſcipere (vt par erat) per veram obedientiam voluiſſet, & æterni Sacerdotis magni ante eum geniti, Regnum & Imperium ac Hierarchiam, harmoniam & monarchiæ vniuerſorum temperatiſſimum Principatum, æqua mente in magnitudine creatoris ſui & omnium præponderare quæſiuiſſet, & ſe ſupra ſe extollere non concupiuiſſet, à tãta magnitudine Domini, tanquàm primus hęreſiarcha ſub anathemate perpetuę dãnationis, ad ima deiectus, & extra bonorum Angelorum Eccleſiam & bonum Conciliũ factus, nec donis ſupernaturalibus, in quibus plenus decore erat, ſpoliatus fuiſſet. Hanc magnitudinem, ſi Adam ſuaſione mulieris ſerpentina lingua deceptæ, in ſe non concupiuiſſet, donis gratuitis denudatus, ſub maledicto terræ in ope ſuo, extra paradiſum deliciarum eiectus in ſudore vultus Gen. 3.d ſui non vixiſſet. Hanc magnitudinem ſi Imperatores & Reges, tum Romanorum, tum aliorum, ſi philoſophi, ſi ſapientes in ſcientia noctis non ignorarẽt, idola non adoraſſent, Dei potentiam in agẽdis ſecundis cauſis non ſuppoſuiſſent, & primas ſex veritates in diuinis Philoſophus non negaſſet: hanc magnitudinem ſi Principes ſeculi, ſi populi & idolorum ſacerdotes cognoſcere voluiſſent, idololatriam contra veram latriam per orbem vniuerſum non prædicaſſent: Babylonem omnium confuſionum & errorum matrem, cõtra ciuitatem Dei & iſtorum eccleſiã nõ erexiſſent: nec monarchias ſeptem Luciferi, ſuorumque principum & Imperiũ puri hominis ſupra regnũ & Imperiũ Chriſti filij DEI viui, extollere falſo titulo non perquiſiuiſſent. Nec minùs ſacerdotes & principes ſynagogæ Iudæorum, ſi talem magnitudinem Domini ſuo grato animo ſuſcipere voluiſſent, nunquàm Dominum gloriæ crucifixiſſent, nunquàm regno, ſacerdotio, & ciuitate Dei priuati fuiſſent: Nec Imperatores & principes Romani Imperij, qui vbiquè terrarum in ſanguinem ſanctorum de-

debacchātur, ſi celſitudinem verè magnitudinis in fide Chriſti cognoſcere voluiſſent, in qua ſui principes & miniſtri, ac milites nõ in potentia armorum & ſeculi fauore, ſed in virtute pſecta, in vita immaculata, in ſignis & miraculis, in ſciētia Dei & doctrina Chriſti, in qua dęmones expellebāt, idola deſtruebant, cathedram peſtiferæ doctrinæ deijciebant, & cathedram veræ & Apoſtolicæ doctrinę ſola operatione perfecta exaltabant, nunquàm vſque ad magni Conſtantini tempora, in quibus ipſe Conſtantinus à diuina gratia afflatus deſupèr, cognita æternitate Regis gloriæ & poteſtate in Regno ſuæ Eccleſiæ, & ſe poſſeſſorem malæ fidei in mundi Principatu poſt reſurrectionē illius ex mortuis aduertens, ſceptrum Imperij orbis & vrbis ac monarchiam vniuerſi, vero & proprio domino & omnium creatori victori Deo, & homini in ſede ſua Romana Silueſtro Pontifici Max. in iure primæuo & naturali Chriſti æterni Sacerdotis ſecundùm ordinem benedicti patris plenè ceſſit, & CHRISTVM regem magnum in ſuo vicario per obedientiam adorauit, aliamq; ſedem iuſſu illius & conceſſione Apoſtolica quæſiuit, & ſub obedientia ſedis Apoſtolicæ in Byzantio erexit, & contra hoſtes fidei noſtræ ſemper glorioſè pugnauit. Quæ quidem omnia ſic diuinitùs geſta, ſi alij Imperatores cognoſcere & ſuſcipere voluiſſent, nunquàm (inquam) tales Imperatores in ſanctorum ſanguine tam crudeliter polluti fuiſſent. Nec minùs etiam poſt Conſtantini tempora, ſi Imperatores, ſi legum Imperialium cultores & conditores, & noſtri etiam temporis illarum profeſſores, talem magnitudinem Regni Chriſti & ſaluatoris noſtri Ieſu, æterni Sacerdotis aduertere voluiſſeut, omnia temporalia & poteſtatem, tum in diuinis, tum in humanis, ſpreto iugo Chriſti, in ſuis vicarijs ad Imperium trahere non præſumerent. Nec Cæſares electiones Pontificum pro eorum argumẽto confirmaſſe aſſererent. Nec talia malè geſta, diutiùs ſuo tempore euacuata allegarent. Nec poteſtatem coactiuam & tyrannicam, iteratò ſuper libram, vnicam & ſupremam vicarij Chriſti poteſtatem & ſanctæ Eccleſiæ ponerent. Nec ſola ſpiritualia Pontifici Romano aſſeriberent, nec verba Chriſti, dicta ſanctorum & ſacrorum Conciliorum ſummorumq; Pontificũ decreta, opera Spirituſſancti edita, ac ſacras ſanctiones obliqua interpretatione aberrãtes ab vtero ſacrarum literarum violaſſent. Nec deniquè noſtris temporibus, ſi cardines orbis, ſi reges tum cæli eccleſiæ, tum terræ, ſi quatuor rotarum patres & religioſi, ſi magiſtri & Doctores, ſi Aduocati & Procuratores, ſi iudices & Romanæ curiæ officiales, eccleſiarumq; rectores, tãtam magnitudinem magni Domini & inuiolabilis iuſtitiæ ſuæ ſceptrum, recta, ſimplici ac pura mente, iuxta legis Dei & regularum diuinum intellectũ, ſuſcipere vellent, tot enormia & legi immaculatæ contraria, fracto iugo Chriſti, ſine charitate ac Dei timore, plebem Chriſti quaſi panem deuorantes, non perpetrarent, & terminos, quos poſuerunt ſancti Patres, non tranſirent. Pro. 22. d Quapropter Bernardus ad Eugenium tanquàm ad ſummũ Hierarchicum in cælo Eccleſiæ virũ, in quo erat omnis poteſtas ſupra omnes poteſtates tam cæli quàm terræ, rectè ſcripſerat, Tibi data eſt omnis poteſtas, in qua qui totum dicit, nihil excludit. Sed cogita, vtrùm omnia concedere debeas. Quod ſi non debes, ſerua modum, vt iuſtificeris, cùm iudicaris. Pſal. 50. Et alibi: Vt quid in palatio tuo leges Iuſtinianæ garriunt, & tuæ Chriſtianæ ſilent? in q̃bus ſi tãtùm, patres optimi, leges Chriſti non ſiluiſſent, & pręſidentes in Dei eccleſia in regimine eis cõmiſſo modum in omnibus ſeruaſſent, ſancta Eccleſia tantorum hęreticorum hæreſes & ſchiſmata ac impiorũ perſequutiones non ſuſtinuiſſet, nec ſceleratam Mahumeti ſectam, nec Ottomannorum & Sophi inſtantem maximam perſecutionem ſubire cogeretur: ſi tamen Dominus ipſe magnus, magnitudinem ſuam contra potentiſſimum hoſtem, ſicut ſub *Eliſeo contra Sennacherib, & Macchabæorum tempore contra Antiochum non appoſuerit, quòd indè virtus fidei ſuæ eluceſcat. (*Eſaia vel Ezechia legendum.) Rectè ergo ad nos conuerſa mater noſtra eccleſia, voce lugubri dicere poteſt: Filios enutriui & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me, Eſa. 1. a vt non ſit in pace adhuc amaritudo mea amariſſima. Eſa. 38. d Siquidem & amara fuit tyrannorum in filijs meis occiſio, ſed indè fidei meæ amplificatio: & non minùs amarior hæreticorum perſecutio, ſed Catholicæ fidei exaltatio: verùm & iam diù, ſed fortiùs nunc, propter falſam & ſimulatam hypocritarum irreligionem, facta eſt mihi amariſſima, quando talium cauſa, ſpurciſſima ſecta Mahumeti tantùm per orbem creuerit, quæ tamen de proximo virtute dexterę excelſi, & non humana, extincta erit: vt ſit pro ſeptimo ſtatu in vera pace amaritudo amariſſima, & pax in terra hominibus bonæ voluntatis. Luc. 2. b. Quibus quidem ſic ſtantibus, P. S. talibus iam ſpeculationibus tanti Pſalmi poſtpoſitis, ad illas tantùm pro concluſione orationis noſtræ ſummè & repentinè, neceſſaria veniamus, in quibus anima mea iam corde & mente immerſa, dolores parturientis Romanæ Eccleſiæ noſtræ & vniuerſalis, tam vehementer in ſe ſuſcepit, quòd contremiſcunt labia, viſcera quatiuntur, oculi lachrymarum flumina deſiderant, lingua calculum ignis Chriſti exoptat; vt circunquaquè lingua velociter dicentis diffundere valeat, quanta ſit latitudo, ſubmerſio & periculum imminentis tribulationis, tũ Sophi & impiorũ hominũ, tum Tur-

carum

carum, in qua dñs ꝑpter ſcelera, vitia & peccata, quæ in regibus tum cæli, tum terræ, ac populo Chriſtiano hoc noſtro tempore vigent, ad noſtri temporis flagellum potentiſſimos fidei noſtræ hoſtes excitauit, & negligentiſſimos Principes Chriſtianos pro illius defenſione adhuc multis flagellis à ſomno turpiſſimo excitare non valuit, quandoqui- Sap.1.a dem in maleuolam animam intrare ſapientia diuina nequeat, vt fiant noſtra poſteriora peiora prioribus, in quibus ab annis multis populus Chriſtianus Chriſti ſanguine redemptus, ductus eſt captiuus incuria & negligentia prælatorum Eccleſiæ & Principum Chriſtianorum, qui quærentes quæ etiam ſua non ſunt, quæ Chriſti ſunt, neglexerũt, ac ad præſens ſortiùs ſolito negligũt, quãdoquidem bella duriſſima ab annis 20. inter ſe exercentes, tantorum bellatorum ſanguinem, tum in Italia, tum extra, ſine pietate fuderunt, presbyteris, religioſis, nobilibus, honeſtiſq; viris, ſanctimonialibus, virginibus, viduis, aliorumque vxoribus, pueris & puellis, tam turpiter abuſi fuerũt, quòd nec ſexui, nec ætati, nec religioni, nec eccleſiæ, nec ſacris rebus pepercerunt, acſi feræ ſyluarum immaniſſimæ, & ſine ratione fuiſſent in membrorũ Chriſti cõculcatiõe turpiſſima ſæuiẽtes, & nõ minùs in extinctione veteranorum militum laborauerũt, in qbus robur exercitus Chriſtianorum contra tantos hoſtes tutiſſimum erat. O miſerrimã populi Chriſtiani conditionem. O ſummis lachrymis deplorandam tot animarũ perditionẽ: O miſeræ Italiæ crudeliſſimam conculcationẽ, deprædationemque, in qbus latior via, extinctis noſtris ꝑſidijs, hoſtibus fidei noſtræ data eſt. Siquidẽ tales authores, crudeliſſimique belli nimia propria cupiditate ducti, Reipublicæ Chriſtianæ defenſionem diſtulerũt, & bella inter Chriſtianos exercẽtes, ſtragem maximam ſanguinis Chriſtiani dederunt. Et ideo vada (quoàd potuerũt) ad occupandum maiora indiès, Turcis & alijs infidelibus aperuerunt. Et eo quidẽ tempore, in quo ſi Principes chriſtiani vniti eſſent, facilimè, ſtãte taliũ infideliũ duriſſima ſtrage inter ſe, dominia Chriſtianorum occupata recuperare poſſent. Propterea dominus Eſa.5.c per Eſaiam conqueritur, dicẽs: Ideo popul' meus ductus eſt captiuus, quoniam non habuit ſcientiam, ſcilicet veræ doctrinæ & immaculatæ vitæ, in qua eccleſiæ paſtores, non paſtores fuerunt tunc, ſed lupi rapaces, ꝑut multis notum eſt. Veruntamen quanto maior erit noſtrì cauſa perſecutio, tanto glorioſior erit per conuerſionem omnium, in Chriſto Rege noſtro, & non à nobis, liberatio. Et hinc fuit, patres optimi, quòd breui tempore quatuor patriarchales eccleſiæ, aliæque innumerabiles, in quibus Hebræorum & Græcorum Eccleſiæ de titulo Crucis abraſæ opera diaboli fuerũt, ac ꝑpter il-

larum hæreſes & rebellionem contra obedientiam ſanctæ ſedis Romanæ, ad manus infidelium deuenerunt. Siquidem & in ſede Romana in ſuo vicario Deus ſibi obediẽtiam incommutabilem reſeruauerat, inſtar illius, quam in ligno paradiſi Adę poſuerat, vt imperaret mundo, & ſoli Deo vnicè ſeruiret Gen.2.d & obediret, & tantam obedientiam à ſubditis exigeret, quantam ipſe DEO præſtaret. Idcirco aduerſantes obedientiæ ligni ſedis Apoſtolicæ, à Crucis ligno aſſumptæ, dicente Propheta: DOMINVS regnabit à ligno, Pſal.95. grauiſſimè duriſſimeque puniti fuerunt, quòd talium exemplo etiam ſedens in ipſa Apoſtolica ſede animaduerteret, qua cenſura plectendus veniret, ſi ipſe DEO non obediret: quandoquidem DEVS illum ſibi ſoli iudicandum ſeruauerat, prout in pontifice Aaron & Petro concipere potuimus. Quapropter noſtro tempore duo Imperia, tot tantaque regna & Chriſtianorum dominia, ad ſpurciſſimam ſectam Mahumeti cum maxima iactura Reipublicæ Chriſtianæ & regentium in ea venerunt, quoniam ab obedientia ſedis Apoſtolicæ receſſerunt. De quibus valdè timeo, & pertimeſco, quoniam obſtinationem in malo in rectoribus tum Eccleſiæ, tum reſidui populi Chriſtiani in orbe terrarum non ignoro, quòd dicente Ezechiele, Dominus iam per flagellum Turcarum ſiue impiorum, à paſto- Eze.34.c ribus requiret gregem ſuum, tempore nubis & caliginis malè præſidentium diſperſum, & ab vberibus ſanctæ Eccleſiæ euulſum per inobedientiam. O me miſerum, quid audio? quid mente concipio ex his? Væh inquã mihi, qa tandiu tacui, vt indè vir pollutus labijs eſſem. Veruntamen tacui ô patres, Eſa.6.b. ô domini, ô maiores mei, quia aliquantiſpèr propheticus ille ſermo me retardauit quo dicitur: Qui intelligit, taceat, quoniam Amos.5.d prauum tempus eſt, in quo alij ſupplantant, alij qui in eum, qui cecidit, inſiliunt, alij ſuper eum plaudunt: qui autem manum porrigat ex affectione, non eſt. Et quoniam charitas extincta eſt, admonitiones ex charitate ſublatæ ſunt, concordiæque etiam nomen ipſum ad præſens ignoratur. O tempora: à ſummis ad ima facta tranſgreſſio: improbitati probitas, inopiæ copia, ſuperbiæ humilitas, auaritiæ charitas ceſſit. Non mirum igitur, ſi cauſis diuerſis, vtì natura eſt, diuerſi pro temporibus oriuntur effectus. Nam & ſancti Apoſtoli, & illi qui noſtram Eccleſiam ſuo ſanguine ædificãrunt, cæleſtia & bona immortalia, nos verò caduca & mortalia terrena quęrimus: illi miracula & virtutes, nos piacula & ſcelera. Illi ſummis virtutibus gratiam, nos vitijs iram conſecuti ſuimus. Sed væ væ gubernacula Chriſtianorum malè flectẽtibus, qui propria duntaxat curantes, mentiũ animarũque ſalutem neglexerunt, gregemque rapienti-

bus lupis non modò non obuiant, ſed vada (quoàd poſſunt) per deſidiam ampliãt. Iam-iam tempus vindictę aderit, niſi per verã Lateranẽ Concilij ordinationem, pœnitentiam de commiſſis & omiſſis in populo Chriſtiano, te iubente P. S. qui plenitudinem poteſtatis in te habes, prædicabitur, & vera reformatio tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, vbiq; terrarum tuo decreto diffuſa fuerit. Arripe ergo gladium diuinæ poteſtatis tibi traditum bis acutum, & iube, impera & manda, vt pax vniuerſalis & colligatio per decennium inter Chriſtianos ad minùs fiat, & Reges ad id in compedibus magnitudinis magni Regis liga, & nobiles in manicis ferreis cenſurarum conſtringe, quoniam tibi data eſt omnis poteſtas in cęlo & in terra. Matth. 16. Vtere ergo illa, vt pacẽ inter Chriſtianos habeas, & expeditionem contra hoſtes fidei (vt par eſt) e veſtigiò obtineas: quandoquidem hoſtis noſter, tanquam draco ſæuiſſimus, ad nos deuorãdos ꝓperat & feſtinat. Et ſi ante prouiſionem noſtram ingredietur terrã noſtræ promiſſionis Italiam, quid tibi tunc pater ſancte dignitas Pontificalis ꝓderit? quid gemmę? qd precioſa latera domus? quid dominia & Principatus tui & tuorũ? quid ſponſæ fidei tuę commiſſę ornamenta? quid vaſa precioſa, & palatia dignè conſtructa? Quid Cæſari maximo noſtro Imperij ſceptrum, & regni Romani dignitas valebit, ſi eo viuente & negligẽte, talis calamitas eueniret? Quid regibus Chriſtianiſſimo & Catholico, talis denominatio Chriſtianiſſimi & Catholici operabitur, ſi de illorum negligentia rei diuino iudicio fient? Quid alijs Regibus Chriſtianis, cęteriſq; tum Italię, tum extra, dominia, Regna, theſauri maximi, filij, & paratus armorum, ſi ſanctam eccleſiam Romanam dominam & Reginam, ac omnium matrem prophanari permiſerint? Quid vobis, patres optimi, dignitas maxima cardinalatus? quid arca plena nummis? quid vaſa aurea & argentea? quid lapides precioſi? quid equorum & familiæ ornatus, & domorum cæterarumque rerum vſus deceptione plenus? Quid denique Eccleſiæ ſanctæ prælatis dignitas, poteſtas & diuitiæ? Quid Romanis, alijſque populis, & Romanæ curię officialibus, cæteriſque miſeræ Italiæ cultoribus vita & opera ipſorum tunc prodeſſe poterunt? Dicat à memoria mea calamitoſa illa Conſtantinopolitanę ciuitatis clades. Probet totius illi⁹ Imperij dura ſanguinis effuſio. Confirmet Trapezũdę & omium populorũ Helleſpontici maris circunquaq; euerſio. Clamet Theſſalonicarum, * Mityleni & Peloponeſſi occupatio. In mediũ afferãt Aſię & Europę ditiſſimę deuaſtatę prouincię. Inſinuẽt totius Theſſaliæ, Macedoniæ, Epiri & Illyrię opulentiſſimę ſine numero deprędatę ciuitates, oppida, & caſtra. Exclament tot millia millium populorum totius ferè plagę Orientis, Meridiei, ac Septentriõis, q ab annis ducẽtis, ſed turpiùs duriuſq; noſtris temporib⁹, ab infidelibus ſubiugati fuerunt, & iam ſucceſſiuis temporibus (quod dolẽter dico) à ſide noſtra diuerſi, quorũ ſanguinem, dicẽte Ezechiele, in die diſtricti examinis dominus Ezech. 34. c de manib⁹ illorum, qui tunc in Dei eccleſia indignè prę ſidebãt, duriſſimè requiret. Declaret tantarum virginum violatio, puerorũ vlulatus, mulierum planctus, matrimoniorum diuiſio, captiuorum venditio, & aliorũ abſq; numero occiſio. Aperiat, & ante oculos noſtros ponat hui⁹ matris noſtrę, & ſpõſę Dei tantarum Eccleſiarum vbique fornicatio, & ſanctarũ religionum diſſipatio, & in reliquijs ſanctorum cõculcatio: quæ quidẽ omnia in illa miſera * Calcidij, ſeu * Euboię, Croię, Driuaſti, Aliſſij, Scodræ, Motoni, & Coronę, & aliorum direptione fuerũt, quæ cuncta hęc domus Ottomãnorum breui temporis ſpatio debacchata eſt. Et deniq; proclamet in auribus noſtris crudele ac nefandum Hydrunti excidiũ, in quo quàm ſęua fuerit Turcarum rabies, nemo noſtrũm ignorat. Nam & quo in periculo tunc fuerit & Romana eccleſia & tota Italia, quòd tertium væ Apocalypſis nõ ſuſtinuerit, ſicut Hierosolymitana primum & Conſtantinopolitana ſecundum propter illarum auerſionem cõtra regnum Chriſti & ſuę ſanctę Apoſtolicæ ſedis ſuſtinuerunt, miſericordia & miſeratio magni nomini ad ſuorũ fideliũ preces apertiſſimè declarauit, quando inſtante periculo noſtro, opportuno tẽpore Turcarum principẽ Imperatorẽ ſęuiſſimum Mahumetũ * Soldanum interemit. Hęc nos doceant, hæc nobis ad doctrinam fiant, hæc in exemplum accedant, hęc nos excitent, hæc nos cautiores & diligentiores faciãt & reddant. Et quę nobis viui & ornatui ſunt, pro ſalute noſtra & multorum, ac pro liberatiõe toti⁹ reipublicę noſtræ Chriſtianæ nos ipſimet potiùs exponam⁹, largiſſimeq; effundamus, q ad talium pollutas manus vna nobiſcum deueniant. Quod vtiq; dignè fiet, P. B. ſi, quæ diximus, opere complere curabim⁹. Verùm quo id à nobis digniùs, prę ſtãtiuſq; exequatur, colligite, vos patres, vos domini, vos eccleſiarũ Rectores ac Præſides, vos (inquam) etiã Reges & principes Chriſtiani populi, vos iterùm (inquam) qui in ſanguinem Chriſti & ſanctorum nimium impinguati & dilatati eſtis, colligite fragmenta Alabaſtri, confractæ in dicendo pſalmodię ne pereãt, & implete cophinos animarum veſtrarum, ſicut Apoſtolorum numerus, prima ſabbati, pro ſecunda ſabbati orbis cõuerſione complenda, quaſi priora reminiſcendo, & poſteriora ꝓuidendo, iuſſu domini duodecim cophinos, iuxta partes duodecim orbis ſecundò cõuertendas impleuerunt, de qbus Prophetã: Reminiſcentur, & conuertentur ad te omnes fines terrę. Quapropter vos cardines orbis,

Apoc. 8. d & 18. c

* for. Chalcidis

* Euboeæ

* for. Mytilenes.

* Sulthanũ

Marc. 6. f Lucæ 9. b Ioan. 6. b

Pſal. 21.

orbis,vos principes terræ,docéte Regē noſtro Dauid,circūdate iam digniùs ac præſtātiùs ſolito mōtem Sion ſpeculatricem,videlicet ſanctam Apoſtolicam ſedem veſtram. Et vos etiam veri Epiſcopi & ſanctę eccleſię digni prelati,matrem noſtram Rom. eccleſiam,vnicam dominam omnium & reginam, vero & pio affectu complectimini, & veſtra immaculata vita,doctrina,& operatiōe perfecta fouete eam,orationibus inſtātes, ieiunia & eleemoſynas obſeruantes,ſacras vigilias adamantes,& diſtribuite fragmēta Apoſtolicæ doctrinæ in domibus eius,ſcilicet in eccleſijs illius,in quib' tāquàm Turres *dati eſtis cum propugnaculis contra hoſtes fidei,vt enarretis pro progenie altera,quæ ad iugum fidei catholicæ & Apoſtolicæ vētura eſt:qm hic magnus domin', nimiùm laudabilis in ciuitate Dei & in monte ſancto eius: ipſe,& nō alius,eſt Deus dominus noſter,& ſolus ſaluator & liberator,q dignè & glorioſè miraculoſeque cum exultatione vniuerſa terra, ab omni periculo nos liberabit,& in fremitu fortitudinis ſuę cōculcabit omes contrarias poteſtates:& ipſe,inquam,& non alius,cū gloria & honore nominis ſui reget nos in ſecula ſeculorum,Amen.

Pſalm. 47.

*Dauid

DEO GRATIAS.

Die verò 20.præfati mēſis Maij, Reuerēdiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Antonius tituli ſancti Vitalis,nūc verò ſanctæ Praxedis presbyter Card. ꝓtector Illuſtr.Caroli Ducis Sabaudiæ, dedit mandatum præfati Illuſt. domini. Cuius tenor talis eſt.

Mandatum Ducis Sabaudiæ.

Carol' Dux Sabaudię, Chablaiſij, & Auguſtę,ſacri Romani Imperij princeps vicariusq; ꝑpetuus,marchio in Italia,princepsPedemōtium,Comes Gebēneſij,Bangiaci & Rotundi mōtis,baro Vuādi,*Foncigmaci & Gaij, Niciéq;,Breyſſię ac Vercellarum &c.dominus,vniuerſis & ſingulis pręſentes patentes literas inſpecturis facimus manifeſtū,ꝙ cū quōdàm ſe.re.Iulius papa ſecundus,ſacrum Lateraneñ cōcilium in vrbe Roma celebrādum indixerit,quod ſanctiſſimus dominus noſter,dominus Leo diuina prouidētia papa decimus,ꝑfato Iulio (ſicut domino placuit)de medio ſublato,ad ſummi Apoſtolatus apicem diuina fauente clementia aſſumptus,pro rebus vniuerſalis eccleſiæ ac totius Chriſtianæ religionis ſalubriter dirigendis,diſponēdisq; (vt experientia edocet)cū maxima catholicorum principum,Chriſtianiq; populi frequentia proſequitur:nos igitur tā ſalubre & laudabile ſuæ beatitudinis propoſitum,ac pmaximè neceſſarium opus collaudantes,illi'q; pia deuotione & reuerentia aſſiſtētes,licèt ſuperioribus proximis diebus ſpeciales Oratores noſtros ſuę beatitudini,tanquàm Vicario Chriſti & beati apoſtolorum principis Petri vero ſucceſſori,reuerentiam obedientiamque præſtādam deſtinauerimus,nihilominùs vt ſanctis inſtitutis ſuæ beatitudinis,cui' & ſanctæ matris eccleſiæ membrum nos eſſe profitemur, iuxta Illuſtriſſimorum progenitorum noſtrorum laudabilem conſuetudinem conformemur, ex noſtra certa ſciētia, maturaque deliberatione,citra tamē quorumcunque procuratorum noſtrorum hactenùs per nos cōſtitutorum reuocatiōem, tenore pręſentium facimus,conſtituimus,& deputamus noſtrum verum,legitimum,& indubitatum procuratorem ſpecialem,ita tamē, quòd ſpecialitas generalitati nō deroget,nec econtrà, videlicet Reuerendiſſ.in Chriſto patrem & dominum,dominum Antonium ſanctæ Romanę eccleſię tituli ſancti Vitalis presbyterū cardinalem,noſtrum & negociorum noſtrorū in Romana curia protectorem,ſpecialiter & expreſsè ad ſe nomine noſtro in dicto ſacroſancto concilio,illiusque ſeſſionibus (quatenùs expediat)præſentandum,illisque intereſſendum,ad dicendum, proponendum, tractandum & procurandū,necnon laudandum & emologādum omnia & ſingula,quæ ad laudem Dei,animarum ſalutem, morum reformationem,vniuerſalisque Eccleſiæ,ac totius religionis Chriſtianæ bonum,pacem quoque & vnionem Chriſtifidelium cōcernere videbuntur,& quæ præfatus ſanctiſſimus dominus noſter papa ſacro huiuſmodi Concilio approbante duxerit reformanda, ſtatuenda & ordinānda,necnon & ad alia faciendum,dicendum,gerendum & exercendum,quæ nos ipſi in pręmiſſis,& circa ea faceremus,diceremus, & ꝓponerem', & ageremus,ſi pſentes perſonaliter intereſſemus, etiam ſi talia forent,quæ mandatum exigerent magìs ſpeciale, quàm præſentibus eſt expreſſum.Quę quidē omia & ſingula promittim' bona fide noſtra,& in verbo principis perpetuò habere & tenere rata,grata, valida & firma,in nulloque contrafacere,dicere,opponere vel venire,nec contrauenire volenti aliqualiter conſentire clàm, palàm, tacitè vel expreſsè, ſub obligatione omniū bonorum noſtrorum, præſentium & futurorum,cum renūciationibus & cæteris clauſulis ſolitis & oportunis.In quorū teſtimoniū has duximus cōcedendas, quas per ſecretarium noſtrum ſubſignatum fieri iuſſimus,ſigillo cancellariæ noſtræ roboratas. Datæ Taurini,die quarta menſis Maij,1515.

Carolus.

Primùm præſentibus dominis Illuſt.Philippo deSabaudia Comite Gebenneñ,R.Ioanne de Sabaudia epiſcopo Gebēnarum,R. Vrbano de*myolano Electo Valētineñ,Angelino de Prouais præſide patrimoniali, G. dño Salloyſonis Barone ſancti Germani, Reuerend. domino de Piouana Abbate Noualeſij,Frāciſco Piouana,Ioannē de Lucerna,

cerna, Franciſco de Boſcho domino Preſſiaci magiſtro hoſpitij, Iaſebro Paſerij aduocato Fiſcali.

¶ Anno à natiuitate domini 1515. indictione tertia, die verò vigeſimaprima menſis Iunij, pontificatus ſanctiſſimi in CHRISTO patris & domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, dominus Marius de Peruſchis ſacri Concilij aut Fiſci procurator, petijt quoddã inſtrumentum, datum coram ſanctiſſimo domino noſtro per magnificum dominum Ludouicum de Solerijs, & in libris cameræ Apoſtolicæ regiſtratum, in actis Concilij de nouo regiſtrari tradens illud facto tenoris infraſcripti.

¶ In nomine domini, Amen. Anno natiuitatis dominicæ 1515. & die vigeſimaſecunda menſis Februarij, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno ſecundo. Nouerit modernorum præſentia, & futurorum poſteritas nõ ignoret, quòd magnifici & ſpectabiles iurium profeſſores domini Geruaſius de Bello monte miles & præſidens, Bertrandus Duranti dominus de Podiouerio, Simon de Tributijs dominus de ſancta Margarita, Gaſpar de Pererio, Marcellinus Giuremandi, Bertrandus Roſtagui, Antonius de Albis, Claudius Sarente dominus de Souaſſu Regij conſiliarij, in ſuprema curia inſignis Parlamenti Prouinciæ, & item magnifici etiam iurium doctores domini Aymericus de Andrea præſidens computorũ, Ioannes Arbaudi, & Michael Guirani Magiſtri rationales magnæ Regiæ curiæ, & cameræ computorum Aqueñ, necnon egregij domini Iacobus de Angelo & Franciſcus Guarini iurium licentiati, Regij generales procuratores conſtituti infra Cameram Concilij dictæ ſupremæ curiæ, certificati (vt dixerunt) de actis, geſtis, & promiſſis per magnificum & ſpectabilem militem dominum Ludouicum Forbinum dominum de Solerijs, primum in dicta parlamenti curia Regium conſiliarium, & apud ſummum pontificem pro Chriſtianiſſimo domino noſtro Francorum Rege oratorem digniſſimum, eorúmve ſpectabilium dominorum procuratorem, conſtante de eius procuratoria poteſtate inſtrumento, in notam ſumpto, & rogato per me notarium & ſecretarium Regium infraſcriptum, apud dictum ſanctiſſimum dominum noſtrum Papam iuxta poteſtatem eorum parte illi datam, prout de actis, geſtis, atque promiſſis iam dictis ſpectabilibus dominis conſtitit per actum, ſeu illius exemplum nupèr eiſdem tranſmiſſum per Reuerendum & ſpectabilem Iurium doctorem Dominum Petrum de Brandis Archidiaconum Veneteñ, etiam Regium in dicta curia parlamenti conſiliarium Romæ exiſtentem. Cuius quidem exempli tenor ſequitur:

¶ Anno à natiuitate domini, 1514. indictione ſecunda, die verò decimaquinta menſis Nouembris, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Leonis Diuina prouidentia papæ decimi anno ſecundo, conſtitutus perſonaliter coram præfato ſanctiſſimo domino noſtro, ac teſtium, & mei notarij cameræ Apoſtolicæ infraſcriptorum Romæ in palatio Apoſtolico, ac in aula ſeu camera ipſius palatij, præfatus magnificus dominus Ludouicus procurator, & procuratorio nomine præmiſſorum in eodem procuratorio nominatorum, aſſerens & notificãs eidẽ ſanctiſſimo domino noſtro, quòd ipſi conſiliarij Regij ſuperiùs nominati, voluntariè & ſcienter nõ admiſerant contenta in dicto monitorio, ſed quodammodò in anteà intendebant eſſe obedientes filij ſuæ ſanctitatis, & nihilominùs vigore facultatis ſibi in dicto inſtrumento artributæ, omnes & ſingulas prohibitiones, mandata & decreta per ipſos conſiliarios, ac parlamentum huiuſmodi hactenùs contra eccleſiaſticam libertatem & canonicas & pontificum ſanctiones factas, & facta ac geſta, eis omnibus melioribus modo, via, iure, cauſa & forma, quibus meliùs potuit, ſciuit, & debuit, coram ipſo ſanctiſſimo domino noſtro reuocauit, caſſauit & annullauit: ac reuocat, caſſat & annullat, & ad priſtinum ſtatum omnia reducit, ac eiſdem literis monitorialibus expreſſè (quantùm potuit) obediuit & obtemperauit, & quòd dicti ſui principales illis obedient & obtemperabunt, ac facient & exequentur in futurum in omnibus & per omnia, prout in eiſdem literis monitorialibus pleniùs cõtinetur, expreſſè dixit atque promiſit, me notario præſente & ſtipulante &c. prout etiam ipſi principales ſui iam in partibus publicè reuocauerant, caſſauerant, & annullauerãt, & alia fecerant (prout in publicis documentis deſupèr factis conſtantibus) de quibus fidem facit, ac ea mihi notario infraſcripto conſignauit inſerenda, quorum tenores inferiùs deſcribuntur. Et inſupèr eoſdem principales ſuos, & eorum quemlibet in ſolidum virtute dicti mandati & poteſtatis ſibi attributæ quodammodò in anteà ipſi ſui principales & eorum quilibet, quantùm in eis vel eo eſt, omnia & ſingula contenta in dicto monitorio adimplebunt, & præmiſſis omnibus parebunt, & Eccleſiaſticam libertatem non perturbabunt, ſed tanquàm catholici & obedientes filij ſuæ ſanctitatis mandatis acquieſcent. Et quòd non contrauenient in futurum directè vel indirectè alio quouis quæſito colore. Et eorum, & cuiuſlibet ipſorum bona quęcunque ſpecialiter & expreſſè obligant, & pro eis & eorum quolibet, de rato & ratihabitione. Ac ſe

ſe acturum & curaturum, quòd infra quatuor menſes proximè futuros dicti ſui principales, omnia & ſingula, ſuprà & infrà ſcripta ratificabunt & approbabunt. Et quòd omnia & ſingula in dictis monitorialibus ſemper & perpetuò obſeruabunt & adimplebunt, prout in eiſdem literis continetur & præcipitur, ſolenniter & expreſſè promiſit, me notario infràſcripto tanquàm publica & authentica perſona, pro ſancta Romana eccleſia & omnibus alijs quorũ intereſt, ſtipulañ & recipieñ.

¶ Quibus ſic geſtis, præfatus ſanctiſſimus dominus noſter more pij patris, motus benignitate & clementia, conſiderans & attendens, quòd præfati conſiliarij ad cor reuerſi ſunt, & quòd ſancta ſedes Apoſtolica poſt lapſum cum humilitate ab ea veniam petentibus & recurrentibus ad eam, non conſueuit claudere ſuæ pietatis gremium, etiã ad vniuerſas preces ipſius magnifici domini Ludouici præfatos conſiliarios ſuperiùs nominatos & eorum ſingulos authoritate Apoſtolica, & ex ſua ſolita clementia præmiſſis viſis & intellectis, exceptis duntaxat his, qui per ſecũdum monitorium ad comparendum perſonaliter ſunt adſtricti, à cenſuris & pœnis etiam inhabilitatis, factionis teſtamenti, eorumque poſteritatem & generatiões & deſcẽdentes ab eis, abſoluendos duxit & abſoluit, & facto ſigno ſanctæ crucis in perſonam præfati magnifici domini Ludouici eorum procuratoris, benedixit, & interdictum eccleſiaſticum præmiſſorum occaſione forſan appoſitum, penitùs & omninò relaxauit, eoſque & eorum quemlibet rehabilitauit, & ab eis & quolibet eorum omnem infamiæ maculam ſiue notam penitus remouit, ac eos & eorum ſingulos (quatenùs opus ſit) ad priſtinos honores, gradus, dignitates, beneficia & officia reſtituendos duxit, & reſtituit cum reincidentia & ſine aliqua ſuſpenſione, reuocatione, & præiudicio dictarum literarum monitorialium, & proceſſus perindè, àc ſi præſens abſolutio facta non fuiſſet, niſi omẽs ſinguli principales ꝓdicti infra dictos quatuor menſes proximè futuros præmiſſa omnia & ſingula, ſic (vt præfertur) ratificauerint & approbauerint.

Ipſi verò ſpectabiles & magnifici domini parendo mandatis & beneplacitis ipſius ſanctiſſimi domini noſtri papæ, quantùm in eis eſt, & eos tangit, ſeu tangere poterit in futurum communiter & diuiſim omnia & ſingula per dictum ſpectabilem dominum de Solerijs, iuxta mandatum ſibi datum, acta, geſta, promiſſa & procurata, & quæ in exemplo ſuperinſerto continentur, omnibus melioribus modo, via, iure & forma, quibus potuerunt & debuerunt, approbârũt, laudârunt, emologârunt, & ratificârunt, laudátq́; approbant, emologant & ratificant, promittentes emologationem, approbationem & ratificationẽ huiuſmodi, ac omnia alia & ſingula ſupradicta, firma & valida habere, tenere & obſeruare, ac nunquàm in aliquo contrafacere, dicere, vel venire, per ſe vel aliam interpoſitam perſonam, tacitè vel expreſſè ſub expreſſa hypotheca & obligatione omnium bonorum ſupranominatorum ſpectabilium dominiorum, & cuiuſlibet ipſorum, mobilium & immobilium, præſentium & futurorum, ac ſub omni iuris & facti renunciatione pariter & cautela. Et ita ad ſancta Dei euangelia per eoſdem ſeriatim tacta, vnus poſt alium iurârunt, de quibus præmiſſis omnibus fieri & expediri iuſſerunt & voluerũt vnum & plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, per me notarium & ſecretarium Regium infraſcriptum. Acta fuerunt hæc omnia in ciuitate Aqueñ, vbi ſuprà, videlicet infra cameram Regij Concilij dictæ curiæ ſupremæ parlamenti, præſentibus ibidèm nobilibus viris magiſtris Guillelmo Morini, Ioanne Malhart, & Antonio malbequi regijs ſecretarijs & eiuſdẽ curiæ Grafferijs, teſtibus ad ꝑmiſſa vocatis & aſſumptis. Et me Ioanne Boycelli ciue Aqueñ, Regio Secretario & notario publico, & comitatibus prouinciæ & Fortulquerin, terriſque illis adiacentibus Regia & aliâs vbiquè terrarum Apoſtolica authoritatibus conſtituto. Qui præmiſſis ratificationi, approbationi & emologationi, promiſſionique & obligationi, & alijs ſupradictis vnà cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque in notam ſumpſi, legi & publicaui, à qua, ſeu illius originali extenſo, hoc inſtrumentum publicum, in hanc publicam formam redactum aliena manu, mihi fideli virtute gratiæ mihi conceſſæ extrahi feci, & indè collatione facta cum eodẽ extenſo, compertaque conformitate, hîc me ſubſcribens, ſignum meum interpoſui authenticum, in fidem, robur & teſtimonium omnium præmiſſorum.

¶ Anno prædicto, & die vigeſimaſexta menſis ſupradicti Februarij in loco ſupradicto, videlicet infra cameram Concilij in præſentia nobilium Stephani de Gennes commentarieñ palatij, & Ioannis Draconis Villæ* exeratum, meique notarij ſecretarij Regij ſuprà & infràſcripti cõſtituti, magnifici & ſpectabiles iurium profeſſores domini, Petrus Matthæi dominus de Reneſto Broſſiæ, & Ioannes Toruatiris dominus de Canilhaco, etiam Regij in dicta curia conſiliarij, certiorati per lecturam præſentis inſtrumenti, de ratificatione, approbatione & emologatione geſtorum & promiſſorum ꝑ ſupraſcriptum magnificum dominum de Solerijs, illam & omia in huiuſmodi inſtrumento contenta, grata & ratam, rataque &

grata habentes, omnibus melioribus modo, via & forma quibus potuerunt & debuerũt, quantum in eis eſt, & eoſdem coniunctim & diuiſim tangit, ſeu tangere poteſt, ratificârunt, approbârunt & emologârunt, ratificantque, approbant & emologant ſub illis, & eiſdem promiſſionibus, obligationibus, renũciationibus, & iuraméto ſupraſcriptis, acſi præſentes in præmiſſis interfuiſſent. Et hanc ratificationem & approbationem iuſſerunt notari, & deſcribi per me dictum notarium & ſecretarium, hîc me propria manu ſubſignantem.

Boycelli.

Vniuerſis & ſingulis has pſentes teſtimoniales literas inſpecturis, viſuris & auditturis. Nos Guillelmus de cordoano Iurium licétiatus, ſanctę metropolitañ Aqueñ eccleſię canonicus, vicariusque generalis in ſpiritualibus & temporalibus totius Archiepiſcopatus Aqueñ. Notũ facimus & atteſtamur, nobilem virum magiſtrum Ioannem Boycelli ciuem Aqueñ, qui præſens ſiue præcedés inſtrumentum ratificationis ſumpſit, ſubſcripſit & ſubſignauit, fore & eſſe Regium Secretarium, notarium publicũ Apoſtolica & Regia authoritatibꝰ notum, virumq; boni nominis & famæ, ac laudabilis conuerſationis, ad eumq; tanq̃ notarium & publicum & perſonã publicã, cómunem & publicũ haberi recurſum & pro tali in tota patria Prouinciæ reputari, ſuis quoque inſtrumétis & actis publicis, manu & ſigno ſuis roboratis, in iudicio & extra ſtari, & fidem indubiam adhiberi. Et vt præſcripto inſtrumento fides indubia per quoſcunque adhiberi valeat, has prǽſentes teſtimoniales literas, per Honoratum Parcatoris notarium, & curiæ Archiepiſcopalis Aqueñ ſcribam fieri, ſigilliq; eiuſdem curiæ cum manus noſtræ ſubſcriptione fecimus & iuſſimꝰ debita appéſione communiri. Datæ Aquis die vigeſimatertia menſis Februarij, anno à natiuitate Domini 1515. tertiæ indictionis.

G. de Cordoano
vicarius pfatus.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò octaua menſis Iulij pótificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Leonis diuina prouidétia papæ decimi anno tertio, reuerendiſſ. in Chriſto pater & dominus, Dominus Antonius tituli ſanctæ Praxedis presbyter Card. de mãdato præfati ſanctiſſimi dñi noſtri, Dñi Leonis papæ decimi, ſibi viuæ vocis oraculo facto, mandauit nobis Bernardo Sculteti, & Bernardino de Contreras, notarijs & ſcribis ſacri cócilij, vt daremus in publica forma magnifico domino Ludouico de Solerijs, Chriſtianiſſimi Francorũ regis oratori, inſtrumentun authenticum cuiuſdam proteſtationis per eum factæ in decima ſeſſione, excuſando prælatos Gallicanæ nationis, quod quidem inſtrumentum eidem magnifico oratori fuit traditum tenoris infraſcripti.

Vniuerſis & ſingulis præſentis publici inſtrumenti ſeriem inſpecturis, viſuris, lecturis pariter & audituris, notum ſit, quòd anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò veneris quarta menſis Maij, pontificatꝰ ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, Romæ in baſilica Lateraneñ fuit celebrata decima ſeſſio ſacroſancti generalis concilij Lateraneñ. In qua quidem ſeſſione fuit præfatus ſanctiſſimus dominꝰ noſter. Et poſt multa tractata & acta in præfata ſeſſione, circa finem reuerendus pater dominus Petrus epiſcopus Caſtelli maris aſſcendit ambonem, & legit ſchedulã tenoris ſupraſcripti.

Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, vt ſuperiùs.

¶ Qua perlecta, magnificus dominus Ludouicus de Solerijs orator Chriſtianiſſimi Regis Franciæ, acceſſit ad pedes pręfati ſanctiſſimi domini noſtri, & dixit, excuſando prælatos eccleſiæ Gallicanæ profitentes pragmaticam ſanctionem, quòd prælati Franciæ fuerunt impediti per inimicos Chriſtianiſſimi Regis Francorum, non verentes cenſuras contentas in bulla Cœnæ Domini, & ideo ſanctitas ſua habuit aliàs excuſatos. Cùm igitur de præſenti eodem impedimento detenti ſint, & nó audent venire, quia inter Delphinatum & Lombardiam eſt periculum, quare pro parte eorum ſupplicatur ſanctitati ſuæ, quòd habeat eos nunc excuſatos, & cùm dabitur tutus acceſſus, offerũt venire ad concilium, & allegare de iuribus ſuis. Facta itaque prædicta excuſatione, idé magnificus orator dedit quandam ſchedulam. Præfatus ſanctiſſimus dominus noſter reſpondit præfato oratori, quòd ex prouincia Prouinciæ erat facilis & tutus tranſitus per Ianuam, & quòd prouiderat de ſaluocóductu Ianueñ, & eis mandauerat tradi, & ſi opus eſſet, prouideret de meliori & tutiori ſaluoconductu: tamen volebat ſanctitas ſua, quòd ſchedula ſupradicta ſtaret in ſuo robore.

Tenor autem ſchedulæ datæ per oratoré, de qua ſuprà fit mentio, talis eſt:

Sanctiſſimus &c. prout ſuperiùs.

Super quibus omnibus & ſingulis idem magnificus dominus orator petijt à protonotarijs, notarijs & ſcribis concilij inſtrumentum & inſtrumenta. Acta fuerunt hæc in præfata baſilica Laterañ, in decima ſeſſione ſacroſancti Lateraneñ concilij generalis ſub anno, indictione, die, menſe, & pontificatu, quibus ſuprà, præſentibus ibidém reueréndo patre dño Thoma Phędra & Bartholomæo Saliceto ſecretarijs, & Franciſco de Actauantis, & Bñdicto Trocileti, & Au-

relio Amerino notarijs & ſcribis pręfati con cilij,teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter atque rogatis.

Et ego Bernardus Sculteti decretorũ do-ctor,Decanus Vuarmieñ,publicus Apoſto-lica & Imperiali authoritatibꝰnotarius,& ſa cri Laterañ generalis concilij ſcriba deputa-tus,quia prẽmiſſis oĩbus & ſingulis,dum ſic (vt prẽmittitur)fierent & agerẽtur, vnà cum ꝓnominatis teſtibus,ac infraſcripto collega & cõnotario meo p̃ſens interfui, eaq; oĩa & ſingula ſic fieri vidi & audiui,ac in notam ſumpſi.Ideo hoc p̃ſens publicũ inſtrumentũ manu alterius fideliter ſcriptum,exindè con ſeci,ſubſcripſi,publicaui,& in hanc publicã formã redegi,ſignoq; & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignaui & communiui, rogatus & requiſitus,in fidem & teſtimoniũ oĩum & ſingulorum præmiſſorum.

Et ego Bernardinus de Cõtreras clericus Burgeñ,Iuris vtriuſq; doctor,publicus Apo ſtolica authoritate notarius,ac ſacri Lateraũ concilij ſcriba,quia prẽmiſſis oĩbus & ſin-gulis, dum ſic (vt prẽmittitur)fierẽt & dice-rentur,vnà cum prænominatis teſtibus prę-ſens interfui,ac fieri vidi & audiui,& in no-tam ſumpſi,ex qua prẽſens publicum inſtru mẽtum manu alterius fideliter ſcriptũ, ſub-ſcripſi & publicaui,ſignoq; & nomine meis ſolitis ſignaui, in fidem & teſtimoniũ oĩi-um & ſingulorum præmiſſorum rogatus & requiſitus.

CONGREGATIO GENERALIS pro diſcuſſione eorum quæ tractanda ſunt in vndecima Seſſione.

ANNO à natiuitate Domini 1516.indictiõe quarta, die verò decimaquinta men-ſis Decembris, Pontifica-tus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri,do mini Leonis diuina proui-dentia papæ decimi anno quarto, fuit con-gregatio generalis Prælatorũ in palatio Apo ſtolico,in ſuperiori capella dicti palatij,pro diſcutiendis & examinandis ſchedulis in vn decima ſeſſione legendis. In qua quidem congregatione fuerunt præſentes Reueren-diſſ. domini

CARDINALES.

Reuerendiſſ.D.Dominicus Ep̃s Portueñ.
Reuerendiſſ.D.Antonius tituli ſanctę Pra-xedis.
Reuerendiſſ.D.Petrus ſancti Euſebij.
Reuerendiſſ.D.Laurentius ſanctorum qua-tuor Coronatorum.
Reuerendiſſ.D.Alexander ſancti Euſtachij.

ARCHIEPISCOPI, EPI-ſcopi & Oratores.

Reuerendus P.D.Ioannes Reualienſis ep̃us, orator Marchionis Brandenburgeñ.
Reuerend.P.D.Bertrandus ep̃s Adrieñ,ora-tor Ducis Ferrariæ.

Reuerend.P.D.Hieronymus Antibareñ.
Reuerend.P.D.Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend.P.D.Hieremias Traneñ.
Reuerend.P.D.Ioannes*Traneñ. *Ariaueñ
Reuerend.P.D.Georgius Nazarenus.
Reuerend.P.D.Stephanus Gabriel Bareñ.
Reuerendus P.D.Andreas Cornelius*Spo-letañ. *Spalateñ
Reuerend.P.D.Ioannes Thebañ.
Reuerend.P.D.Marcus* Monobaſieñ. *Monembaſieñ
Reuerend.P.D.Iulianus*Salutiarum. *Sulcitanus
Reuerend.P.D.Hugolinus Lycieñ.
Reuerend.P.D. Alexius Melfitañ.
Reuerend.P.D.Bernardus Taruiſiñ.
Reuerend.P.D.Andreas Militeñ.
Reuerend.P.D.Paulus Foroſempronieñ.
Reuerend.P.D.Ioannes Dominicus Terdoneñ.
Reuerend.P.D.Bonifacius Iporegieñ.
Reuerend.P.D.Benedictus Chieñ.
Reuerend.P.D.Petrus Caſtelli maris.
Reuerend.P.D.Alexander Hieronymus ſancti Dominici Inſulæ Hiſpaniarum.
Reuerend.P.D.Scaramuza Cumañ.
Reuerend.P.D.Marius Aquinateñ.
Reuerend.P.D.Simon Arimineñ.
Reuerendus P.D. Iacobus Antonius Su-trinus.
Reuerendus P.D. Ioannes Baptiſta Caſer-tanus.
Reuerend.P.D.Marcus Senogallieñ.
Reuerend.P.D.Paris Piſaurieñ.
Reuerend.P.D.*Scabonius Imoleñ. *Scribonis
Reuerend.P.D Bernardus Soranus.
Reuerẽd.P.D .Petrus*Acceraneñ. *Acereñ
Reuerend.P.D. Angelus*Lozaneñ. *Acerreñ
Reuerend.P.D.Baltaſſar ciuitatis Caſtellañ. *Lauſaneñ
Reuerẽd.P.D.Bartholomęꝰ Mõtis viridis.
Reuerend.P.D.Tranquillus Ferentinus.
Reuerend.P.D.Thomas Lechelieñ.
Reuerend.P.D.Valentinus*Parmeñ. *Penneñ
Reuerend.P.D.Vincentius Arbeñ.
Reuerend.P.D.Zacharias Sebaſteñ.
Reuerẽd.P.D.Petrus*Lancilinus. *Lauellinus vel Lauelleñ
Reuerend.P.D Paulus*Nimoſieñ. *Nemauſeñ
Reuerend.P.D.Ioãnes Baptiſta Caualliceñ. *Limoleñ
Reuerend.P.D.Maximus Iſernieñ.
Reuerend P.D Thomas Saoneñ.
Reuerend.P.D.Petrus Paulus Eſiñ.
Reuerendus P.D. Ioannes Baptiſta Auxi-manus.
Reuerend.P.D.Guarinus Nucerinus.
Reuerend.P.D. Theſeus*Macerateñ. *Racanateñ
Reuerend.P.D.Auguſtinus *Nebieñ. *Nubieñ
Reuerend.P.D.Iacobus Marſicanus.
Reuerend.P.D.Ioannes Baptiſta Valueñ.
Reuerend.P.D.Hieronymus* Budueñ. *Biduaneñ
Reuerend.P.D.Philippus*Primateñ. *Budineñ
Reuerend.P.D.Chriſtophorus*Polimaceñ, *Brumateñ
Reuerend.P.D.Gisbertus Rapollañ. *Polignianeñ
Reuerend.P.D.Simon Modruſieñ. *Vincẽtin
Reuerend.P.D.Ioannes Baptiſta* Vencieñ. *Viceñ
Reuerend. P.D.Ioannes *Algareñ. *Veneteñ
Reuerend.P.D. *Vrgelleñ

Reuerendus P.D. Chriſtophorus Cæſenatenſis.

Ac vallis Vmbroſæ,& ſancti Dominici, ſancti Franciſci,ſancti Auguſtini,& ſanctæ Mariæ Seruorum,ordinum Generales. Quibus omibus congregatis & ſedétibus more ſolito, dominus Andreas Piperarius ſecretarius Concilij,de mandato præfatorum reuerendiſſ.Card.legit ſchedulam continentem cócordata per S.D.N. cũ Chriſtianiſſimo Fräcorum Rege. Qua perlecta, petijt,an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et omnes reſponderunt ſimpliciter placere,exceptis infraſcriptis,qui dederunt vota particularia, & primò reuerend. dñs Bertrandus epiſcopus Adrieñ. dixit placere, pſertim quia erant concordata cum S.D.N. Reuerendus dominus Hieronymus epiſcopus Antibareñ,dixit ꝙ placebant:quia credebat,ꝙ proueniebant à Spiritusancto. Reuerend.dominus Hieremias Traneñ archiepiſcopus dixit, ꝙ licèt in illis concordatis lectis in ſchedula multa eſſent,q̃ ſibi diſplicerent,quòd ſint facta & concordata, tamẽ poſtquàm S.D.N.iam fecerat & dederat bullam, & ſe obligauerat in vim contractus facere approbari per Concilium, non deuiabat à voluntate ſanctitatis ſuæ. Et*ſi placebant ea de cauſa. Reuerendus dominus Maximus epiſcopus Iſernienſis dixit placere,q̃a placuit ſanctiſſimo Domino noſtro. Reuerendus Dñs Ioannes Dñicus epiſcopus Terdonenſis dixit,quatenùs tribuũt iuriſdictionem laicis cõtra Eccleſiaſticos,nõ placere. *ſic

Deindè præfatus Dominus Andreas legit ſchedulam abrogationis pragmaticæ ſanctionis. Qua perlecta, petijt,an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et omib' vnanimiter & ſimpliciter placuerũt.

Poſtmodùm verò fuit per eundem Andream lecta ſchedula ſuper ijs, quæ debent obſeruare prædicatores prædicantes verbũ Dei. Qua perlecta,petijt,an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et placuerunt omnibus,excepto reuerendo Dño Mario epiſcopo Aquinatenſi,qui ſibi placere dixit, quòd prædicatores prædicent, ſecundùm quod ſpiritus eis inſpirat.

Demum idem Dñs Andreas legit ſchedulam concernentẽ priuilegiũ religioſorũ. qua perlecta,petijt,an placerent contenta in ſchedula paternitatibus ſuis. Sed propter diuerſitatem votorum prælatorum exiſtentium in congregatione circa narratiuam & diſpoſitiuam ſchedulæ,viſum fuit pfatis reuerendiſſimis Cardinalibus, ꝙ ſchedula aptaret, & die ſequenti fieret alia congregatio in eodem loco,& iterùm legeretur ſchedula aptata,& deliberaretur per ea.

Die verò decimaquinta ſupradicti menſis Decembris,fuit cõgregatio in eadem capella. In qua interfuerunt reuerendiſſimi in Chriſto patres & dñi, Antonius S.Praxedis, Petrus ſancti Euſebij, & Laurentius ſanctorum Quatuor Coronatorum tituli, S.R.E. presbyteri Card. Prælati verò *quadragintaſex,& generales ordinum, qui in ſupradicta congregatione interfuerunt. Et fuit lecta p ſupradictum D.Andream ſchedula, continens priuilegia religioſorum. Qua perlecta, petijt,an placerent paternitatibus ſuis. Et reſponderunt omnes placere,hoc tamen addito,quòd reueréd.dñs Vincentius epiſcopus Signinus dixit, quòd videbatur ſibi ꝙ narratiua,vbi ponebantur illa verba, quòd epiſcopi fuerunt aſſumpti à Pontifice,debebat poni,ꝙ fuerunt aſſumpti à Chriſto. Et reuerend.dñs Scaramuza epiſcopus Cumanus dixit,ꝙ placebant ei contenta in ſchedula, dummodò excluderetur approbatio priuilegiorum.& eiuſdem opinionis fuerũt Brumateñ,Cerulieñ, Senogallieñ, Ferentiñ, Soranus,& Polignianeñ. Schedulæ verò, de quibus ſuprà fit mentio,inſeruntur in infraſcripta vndecima ſeſſione. *LXVI.

SESSIO XI.

IN nomine Dñi,Amen. Anno à natiuitate Dñi 1516. indictione 4. Die verò decimanona menſis Decembris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & D.N.D. Leonis Diuina prouidẽtia Papæ X. Anno quarto, fuit celebrata vndecima ſeſſio in baſilica Lateraneñ de vrbe, in loco conſueto,pſente pfato ſanctiſſ. Dño noſtro. Et fuerunt præſentes infraſcripti reuerendiſſimi Dñi Cardinales,Patriarchæ, Archiepiſcopi,& epiſcopi:& Abbates, & magiſtri generales ordinum,oratores principũ, & quamplures alij illuſtr.domini, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſ.Dominus Raphael Oſtienſis.
Reuerendiſſ. D.Bernardus Sabinenſis.
Reuerendiſſ.D.Dominicus Portueñ.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſ.D.Franciſcus tituli ſanctorum Ioannis & Pauli,Surrentiñ.
Reuerendiſſ. D. Nicolaus tituli ſanctæ Priſcæ,de Fliſco.
Reueródiſſ. D. Hadrian' tit. S. Chryſogoni.
Reuerendiſſ. D.Leonardus tituli S.Suſannę, Agenneñ.
Reuerendiſſ. D. Antonius ſanctæ Praxedis.
Reuerendiſſ. D. Bandinellus tituli ſanctæ Sabinæ,de Saulis.
Reuerendiſſ. D.Laurẽtius tituli ſanctorum quatuor Coronatorum.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiſſ.D.Alexander S.Euſtachij,Farneſius.
Reuerendiſſ.D.Ludouicus ſanctæ Marię in Coſmedin, de Aragonia.
Reuerendiſſ.D.Marcus S.Mariæ in via lata, de Cornelijs.
Reuerendiſſ.D.Iulius ſanctæ Mariæ de Nauicula.

Reuerendiſſ. D. Bernardus ſanctæ Mariæ in porticu.

Reuerendiſſ. D. Innocentius ſanctorum Coſmæ & Damiani.

PATRIARCHAE, ET ASSISTENTES Papæ, & Oratores.

Reuerend. P. D. Cæſar Alexandrinus.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius Seneñ.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. P. D. Robertus Reginus.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptiſta Caualliceñ.
Reuerend. P. D. Bernardus Taruiſinus.
Reuerend. P. D. Scaramuza Cumanus.
Reuerend. P. D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. P. D. Andreas Militeñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Reualienſis epiſcopus, orator Marchionis Brandeburgenſis Electoris Imperij.
Reuerẽd. P. D. *Bertrãdus epiſcopus Adrieñ, orator Illuſt. Ducis Ferrarienſis.

ARCHIEPISCOPI ET EPISCOPI.

Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicoſieñ.
Reuerend. P. D. Hieremias Traneñ.
Reuerend. P. D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Clemens Coloſſeñ.
Reuerend. P. D. Stephanus Gabriel Bareñ.
Reuerend. P. D. Andreas Spalateñ.
Reuerend. P. D. Alexander Vienneñ.
*Monenbaſieñ Reuerend. P. D. Marcus*Monobaſieñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Thebanus.
Reuerend. P. D. Alexius Melfitanus.
Reuerend. P. D. Angelus Lauſaneñ.
Reuerend. P. D. Bonifacius Iporegienſis.
Reuerend. P. D. Benedictus Chienſis.
Reuerend. P. D. Bernardus Soranus.
Reuerẽd. P. D. Balthaſar ciuitatis Caſtellañ.
Reuerend. P. D. Blaſius Theleſineñ.
Reuerend P. D. Chriſtophor⁹ Cæſenateñ.
Reuerẽd. P. D. Chriſtophorus Polignianeñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Digneñ.
Reuerend. P. D. Guarinus Nucerinus.
Reuerend. P. D. Gisbertus Rapollanus.
Reuerend. P. D. Galeſius *Beluneñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Dñicus Terdoneñ.
Reuerẽd. P. D. Iacobus Antonius Sutrinus.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptiſta Caſertan⁹.
Reuerend P. D. Ioannes Baptiſta Auximañ.
Reuerend. P. D. Ioannes Vrgelleñ.
Reuerend P. D Gabriel Calueñ.
Reuerend. P. D. Iannotius Troianus.
Reuerend. P. D. Hieronymus Aſculanus.
Reuerend. P. D. Maximus Iſernieñ.
Reuerend. P. D. Marius Aquinateñ.
Reuerend. P. D. Marcus Senogallieñ.
Reuerend. P. D. Matthæus S. Leonis.
Reuerend. P. D. Thomas Saoneñ.
Reuerend. P. D Petrus Ceruieñ.
Reuerend. P. D. Paulus Foroſempronieñ.
*Minoreñ Reuerend. P. D. Petrus Caſtelli maris.
Reuerend. P. D Paulus *Nimoſieñ.
Reuerend. P. D. Petrus Paulus Eſinus.
Reuerend. P. D. Philippus Brumateñ.
*Acerreñ Reuerend. P. D. Petrus *Acerneñ.

Reuerend. P. D. *Racomanus Venafranus. *Ricardus
Reuerend. P. D. Tranquillus Ferentinus.
Reuerend. P. D. Theſeus *Maceranateñ. *Racanateñ
Reuerend. P. D. Auguſtinus Peruſinus.
Reuerend. P. D. Altobellus Poleñ.
Reuerend. P. D. Auguſtinus Nobieñ.
Reuerend. P. D. Simon Arimineñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Potentinus.
Reuerend. P. D. Ioannes*Sibiniceñ. *Seboniceñ
Reuerend. P. D. Paris Piſaurieñ. *Sulcitan⁹
Reuerend. P. D. Iulianus*Salutiarum.

ABBATES ET GENERALES Ordinum.

Reuerend. P. dominus Ioannes, ſancti Sebaſtiani extra muros vrbis Abbas.

Generales Vallis Vmbroſæ, ſancti Franciſci, S. Dominici, & S. Mariæ Seruorum.

ORATORES, ET ILLVST. DOMINI temporales.

Illuſtr. dñs Laurentius de *Medicis, nepos p̃fati S. D. N. ſecũdũ carnẽ, dux Vrbinatẽ.

Illuſtr. dñs Albertus de Carpi, Orator inuictiſſimi Imperatoris.

Magnificus D. Hieronymus Vich, Orator Catholici regis Hiſpaniarum.

Magnificus D. Michael de Silua, orator Illuſtr. regis Portugalliæ.

Et quamplures alij nobiles, & milites Hieroſolymitani.

Celebrata Miſſa per Reuerend. dñm Gabrielem Archiepiſcopũ Dyrrhachieñ, & cãtato per reuerendiſſ. in Chr̃o patrẽ & dñm, Dñm Marcũ S. Mariæ in via lata Diaconum Cardinalẽ Euangelio ſecundũ Matthæum, Matt. 24. incipieñ, Sedente Ieſu ſup montem Oliueti &c. ac cantato hymno per ſanctiſſimũ dñm noſtrum, incipieñ, Veni creator ſpiritus, ac peractis orationibus cõſuetis, oratores Patriarchæ Maronitarum Montis Libani, p̃ſtiterunt obedientiã nomine dicti Patriarchæ ſanctiſſ. dño noſtro, & p̃ſentauerũt quoddã mandatum in lingua Chaldæa ſeu Arabica. Et p̃ſtita obedientia, vnus dictorum oratorum aſſcendit ambóem, & legit dictum mãdatum in lingua propria. Deindè Reuerẽd. dñs Andreas ſecretarius Concilij aſſcendit ambonem, & legit dictum mãdatum interpretatum in lingua Latina. Cuius tenor ſequitur, & eſt talis:

MANDATVM PATRIARCHAE Maronitarum.

GRATIAS DEO REVEREnter agimus ſub mũdiſſimis pedibus patris noſtri ſanctiſſimi Chriſti vicarij & D. noſtri Papę Leonis decimi, qui vices beati Petri veritatis petræ gerit in terris, ſedetq́; ſuper Apoſtolicam ſedẽ ipſius ſanctiſſimæ benedictionis ſuper nos, Amen. Cogimur in Diuinas laudes erumpere, Deoq́; à quo om̃e bonum, gratiarum actio-

actiones indeſinenter agere, qui puriſſimæ S.V.menti illabi dignatus eſt,eamq; p inſpirationem pulſare,vt nos per ſanctũ núcium ſuum fratrem Ioanné Franciſcũ de Potentia viſitaret.Is enĩ fratre Franciſco Reatino interprete,& viã ſalutis nobis oſtẽdit,& ſancta documenta reliquit: nempe quó ſanctũ cóficiatur chriſma, ex puro videlicet oleo & balſamo,nihilq; pter hæc immiſcẽdum,quo etiam tẽporeq aquis ſalutaribus infantes ablui debeant,& ſacro baptiſmatis fonte renaſci: *non ſitq; quadrageſimus poſtulandus dies, ſicuti anteà erroris tenebris inuoluti pſtolari conſueuimus,ſed in octauo,vel etiã antè cum neceſſitas expoſtulauerit. quã verò ratióe iuxta patrũ & ſanctæ Rõ.Eccl.inſtituta matrimonia cótrahantur, q̃ eadẽ impediant:ac ſacri quonam pacto conferantur ordines,qbus itẽ verbis in cóſecratióe dñici corporis ac ſanguinis vti debeam⁹, & ꝙ ſpirituſſanctus à patre,pcedat & filio, ſicuti ab vnico principio & vnica ſpiratióe,& ꝙ chriſtianus,q in hac vita ſufficientẽ de ſuis delictis pœnitentiã non egit, ea ſunctus, ad quendã (diuina pmittente iuſtitia)ducat locum,qui purgatoriũ dicit,vt ibidẽ (quouſq; dignior ſit cælum aſſcendere)maneat:& ꝙ ſemel ſaltem in anno noſtra,pprio ſacerdoti confiteamur peccata, ſanctiſſimumq; Euchariſtiæ ſacramentũ in Paſchate ſuſcipiam⁹ D.N.Ieſu Chr̃i, qui in ſanctorũ Apoſtolorũ Petri & Pauli natali hoc cóſueuerimus adimplere,& vt ſemp & in omnibus Apoſtolicæ ſedis ac S. V.eiusq; ſucceſſorũ ſubmittamur mãdatis, pſentib⁹ Archiepiſcopis,epis,necnõ doctoribus noſtris cleri & populi maiorib⁹,& claro nos docuit eloquio, & dulciter inſtruxit. Hæc enĩ,pater ſancte, & nonnulla alia ab eo inſtituta,noſtrarũ ſalutẽ cócernẽtia aĩarum, & in Arabico cóſcripta ſermone nobis relicta,quibus euitãtur peccata, moresq; reformantur in melius, pmpta obedientia acceptamus,& cófitemur,adimplereq; ſperam⁹. Et,ppterea apprimè in dño exultauimus, & animi noſtri immodicã ſpiritalẽ conceperũt lætitiã,Deoq; Opt.Max.ac S. V.gratias egimus, fratres hos ſanctos ad nos dirigenti, q ſalutis iter nobis oſtenderũt, & animas noſtras in Dño recrearunt. Nos verò cum pſibato fratre Ioãne Frãciſco quoſdã ex noſtris ad S.V.deſtinamus,ea ducti opinióe, vt patrum inſtituta ac S.R.E. dogmata addiſcãt, & cùm edocti fuerint, ad nos docturi alios poſtmodùm redeant.Interea nõ paruo afficimur tædio, qm̃ ad deoſculandũ, adorandumq; ſanctiſſ.S.V. pedes accedere,phibemur,& q̃ mente gerimus,fixis in terrã poplitibus,pprio ore exprimere ipſi nequim⁹. Vt autẽ affectui nr̃o ac voto vtcunq; ſatisfaciamus,cum pręfato S.V.nuncio fratre Ioanne Franciſco,oratorẽ noſtrũ Acuri Ioſeph cum Helia,ac Helia monacho, ad S.V.deſtinandum decreuimus,vt nr̃o ac totius cleri, Maronitarumq; populi nomine, terram fronte tangens,flexiſq; genibus ſanctiſſ.S.V.& adoret,& deoſculetur,ac S.Apoſtolicæ ſedi coram fratribus veſtris S.R.E. Cardinalibus, S.V.obedientiã pſtet, & fidelitatẽ iuret,& ꝙ veraciter S.ſedis Apoſtolicæ & S.V. ſerui fideles ſumus,demiſſo capite firmiter ,pteſtetur,Amẽ,Amen. Quędã verò alia ſupradicto fratri noſtro Ioanni Franciſco reſeruauim⁹, *quem vt S.V. enarret, ſub Dei atteſtatióe adſtrinxim⁹.erit enim veluti noſter amabilis frater bñdicti monaſterij S.Mariæ de Camibin in monte Libano ſancto, ac totius cleri & Maronitarum populi ad pedes S. V. ſolicitus,pcurator. Oĩa quidem noſtra, & quo modo ſub infidelium deteſtanda ſeruitute, tanq̃ omni auxilio orbati, infeliciſſimã vitã ducimus,pprijs oculis ipſe conſpexit. Hoc eſt reſponſum puritatis noſtræ ſanctiſſ.& puriſſimo patri noſtro. Cuius ſanctas benedictiones miſericors Deus ad nos tranſmittat, Amẽ,Amẽ,Amẽ. Scripta ſunt hęc anno dñicę incarnationis 1515. menſis Februarij die 14.

fer. neque ſit

*qua

A Tergo.

¶Præſentabuntur cum Dei gratia in manus ſanctiſſ.D.N.Leonis, qui ſuper ſanctam ſedem Petri Apoſtoli reſidet,pro parte pauperis diſcipuli ſui Petri patriarchæ Maronitarum ex monaſterio Camibin in mõte Libano ſerui ſeruorum Dei.

Quo perlecto, dicti oratores acceſſerunt ad ſanctiſſ.D.N.& deoſculati ſunt eius beatiſſimos pedes, pſtantes eidem S.D.N.noĩe quo ſuprà debitam obedientiam & reuerẽtiam. Qua præſtita, D. Marius de Peruſchis procurator concilij, petijt inſtrumentum & inſtrumenta dictæ obedientiæ.

Deinde reuerendus pater dominus Ioannes epiſcopus Reualieñ, orator Marchionis Brandeburgeñ electoris imperij,aſſcẽdit ambonem,& legit ſchedulam diſponentẽ circa modum prædicandi,cuius tenor talis eſt:

LEo eps ſeruus ſeruorum Dei, ad pꝑetuam rei memoriã, ſacro approbante concilio. Supernæ maieſtatis præſidio, per cuius ineffabilem prouidentiam cæleſtia ſimul & terrena diriguntur, ſuper gregem Dominicum nobis commiſſum,ſpeculatoris officium (quãtùm imbecillitati noſtræ conceditur) exercẽtes, totaq; mente nobiſcum ipſi reuoluentes,inter alia complura & magna ad nos pertinere,vt munus prędicationis,quod in eccleſia Dei præcipuum ac perneceſſarium,magniq; fructus atq; vtilitatis,dummodò rectè & ex ſyncera charitate erga Deũ & proximum pceptiſq; & exemplis ſanctorum patrum, qui hæc profitentes cum fidei fundatione & ,pagatione plurimùm eccleſiæ contulerunt, exerceatur: quippe quod redemptor noſter primus fecit, & docuit,& eius præcepto & imitatione duodenus ille Apoſtolorum numerus,quaſi totidẽ cæli,Dei veri gloriam enar-

enarrantes per orbem terrarum, vniuerſum genus humanum, quod ſub peccati iugo vetuſta ſeruitute continebatur, ſenſim ab eorũ tenebris educẽtes, & ad perpetuæ ſalutis lucem excitantes, verbum ipſum in omnẽ terram & in fines orbis terræ, tum ipſi priùs, tũ deinde ſui ſucceſſores, longè lateque propagauerunt, altiſſimeque fundârunt, vt qui nunc tantum ſubeunt onus, meminiſſe debeant, creberrimeque ſecum reuoluere, prę ter authoris ipſius ac fundatoris Ieſu Chriſti pientiſſimi redemptoris, Petri etiam & Pauli cæterorumq; Apoſtolorum & Domini diſcipulorum ſe vices, quo ad hoc officium, ſubire ac ſuſtinere. Sanè fidedignorum relatione percepimus, quòd nonnulli prædicatores noſtris temporibus (quòd dolenter referimus) non attendentes, ſe eorum, quos diximus, & inſupèr ſanctorum Eccleſię Doctorum, aliorumq; ſacram Theologiam ꝓfitentium, qui aſſiſtẽdo iugiter Chriſtianis, ac ſe falſis prophetis rectam fidem ſubuertere annitentibus opponentes, Eccleſiã militantem illæſam priùs, per ſe talem eam eſſe manifeſtârunt, officium exercere, & non niſi vtilia concurrenti eorum ſermonibus populo ad vitiorum extirpationem, virtutum laudem, animarum deniq; ſalutẽ fidelium, meditanda & perficiẽda debere aſſumere, multa tamen & varia contra inſtitutiones & exempla, q̃ diximus, quandoq; etiam ſcãdaloſa populis prædicare, quod mẽtem certè noſtram mirum in modũ cõmouit, dum nobiſcum ipſi mente voluimus, ꝙ illi officij immemores ſui, in ſuis ſermonibus non ad vtilitatem audientium, ſed ad ſuam potiùs oſtentationem laborantes, vanis quorundã auribus blandiuntur, qui ad hoc iam deueniſſe appárẽt, vt verificetur dictum apoſtoli, ad Timotheum ita ſcribentis: Erit enim tẽpus cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebũt, ſed ad ſua deſideria coacerúabunt ſibi magiſtros prurientes auribus, & à veritate q̃dẽ auditum auertent, ad fabulas autem cõuertentur: quorum falſas & inanes mentes, prędicantes ipſi præfati, non modò in rectam veramq; viam reducere minimè ſtudent, ſed illas maioribus etiam erroribus implicant, dum ſine vlla canonum atteſtatione vel reuerentia, immò contra ipſas canonicas ſanctiones, ſacrę ſcripturę ſenſum multifariàm peruertẽtes, temereq; ac perperàm plerunq; interpretantes, contra veritatem prædicare, terroresq; ac minas, multaq; mala propediè̀m affutura, iamq; ingruentia, nulla prorſus legitima ratione muniti, ſed ſuo duntaxat ſenſui obſequentes comminantur, repræſentant, adeſſeq; aſſeuerant, plerunq; etiam vana q̃dam & inania, & alia huiuſmodi populis ingerere, & (quod enormius eſt) ab æternitatis lumine, & ſancti ſpiritus admonitione aut infuſione, illa ſe habere aſſerere audent. Cumq; ij ſub confictorum miraculorum mendacijs, varios errores fraudeſque diſſeminant, deniq; populos, quos in Euangelica doctrina ſedulò inſtruere, & in vera fide retinere & conſeruare deberẽt, ſermones ſuos à ſenſu & præceptis vniuerſalis eccleſiæ retrahentes, à ſacriſq; conſtitutionibus, quas maximè ſequi deberent, deuiãtes, auditores ſuos amouent ac longè faciunt à ſalute. Per hæc nanq; & alia huiuſmodi ſimpliciores homines, vt ad deceptionem procliuiores, à via ſalutis & obediẽtia Romanę Eccleſiæ deuiantes, in errores varios perfacilè inducuntur. Propterea Gregorius hui⁹ muneris pitiſſimus, & feruore charitatis incenſus, ꝑdicatores vehementer hortatur & monet, vt dicturi ad populum, prudẽtes cautiq; accedant, ne dicendi impetu rapti, verborum erroribus quaſi iaculis audientium corda cõfigant, & cùm ſapientes fortaſſe videri deſiderant, decepti, ſperatæ virtutis cõpagem inſipienter diſcindant. Sæpè nanque verborum effectus amittitur, cùm loquacitate importuna vel incauta, audiẽtium corda leuigantur. Et ſanè in nullo alio rudem ij plebem maiori dãno ſcandaloq; afficiunt, q̃ cùm vel tacenda ꝑdicant, vel falſa & inutilia docendo, eam in errorẽ inducunt. Quæ q̃m huic ſacræ religioni Diuinitùs inſtitutæ, vt noua & aliena, omninò contraria eſſe noſcuntur, graui certè accuratoq; ſunt examine digna, ne ſcandalum populo Chriſtiano, & ſuorum authorum ac aliorum animabus interitum pariant. Nos igitur ſanctæ Dei eccleſiæ (cui diſponente Dño ꝓſidemus, q̃ quidem vna eſt, & vnum Deum prædicat, colit, ac vnam fidem firmiter & ſyncerè cõfitetur, iuxta illud Prophetæ vaticinium, Qui habitare facit vnius moris in domo) vniformitatem, quãtùm cum Deo poſſumus, poſthabitam reducere, & retentam conſeruare, quiq; populo verbum Dei ꝑdicant, tales eſſe cupientes, vt eorũ ꝑdicatione, Dei eccleſia nullum ſcandalum patiatur, & ſi qui corrigibiles ſunt, ab his, q̃ proximis noſtriſq; temporibus ꝓſumpſerunt, cùm nonnullos eorum, ꝑter illa q̃ duximus, in prædicationibus nõ viam ampliùs Dñi in virtute docentes, non Euangelium (vt deberent) explanantes, ſed cõficta miracula, & noua ac falſa vaticinia, aliaq; leuia & ab anilibus fabulis parùm diſtantia, magnumq; ſcãdalum parientia, nulla deuotionis & authoritatis, (eiuſq; improbantis ac repellentis hæc) habita ratione, vaſtis clamoribus imprimere ac ſuadere vbiq; conantes, & ne Pontificali quidẽ dignitate fulgentibus, & alijs Eccleſiæ ꝑlatis parcentes, quibus potiùs honorẽ ac reuerentiã exhibere deberent, ſed in eorum perſonas ac ſtatum audaciter ac temerè inuehi conſueuiſſe, & alia huiuſmodi commiſiſſe conſtat, in futurũ abſtineãt, vt tam piculoſum cõtagioſumq; malũ, ac mortifera peſtis radicit⁹ euellaẽ, & areſactũ ita penitùs deleaẽ, vt nec me-

Psal. 18.

Quo tẽpore publicatum eſt edictum hoc, cœperat iã tum monachus ille, q Germaniã ſuis ꝑſtigijs demẽtauit, virus ſuum diffundere, q̃q̃ nõ certũ an adeò, vt ſingularis iam tum Romæ eius notitia eſſet.

2. Tim. 4. a

Psal. 67. a

memoria eius remaneat: ſacro approbante Concilio ſtatuimus & ordinamus, vt nullus tam clericus ſecularis, q̃ cuiuſcunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi, tam de iure q̃ de cõſuetudine vel priuilegio aut aliâs pertinet, ad huiuſmodi officium exercendum admittatur, niſi priùs per ſuperiorẽ ſuũ reſpectiuè diligenter examinatus, (in qua re conſciẽtiam ipſius ſuperioris oneramus) ac morum honeſtate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplaritate ad illud aptus & idoneus repiatur, & hic, quòcunq; poſteà pdicaturus acceſſerit, de huiuſmodi examine & idoneitate ſua per literas authẽticas, ſeu aliâs ſui examinatoris approbatoriſq;, epiſcopis & alijs locorum ordinarijs fidem legitimè faciat. Mandantes omnibus qui hoc onus ſuſtinent, quiq; in futurũ ſuſtinebunt, vt Euangelicam veritatem & ſanctam ſcripturam iuxta declaratiõem, interpretationem, & ampliationem doctorum, quos eccleſia vel vſus diuturnus approbauit, legẽdoſq; hactenùs recepit, & in poſterũ recipiet, pdicent & explanẽt: nec quicquam eius proprio ſenſui contrarium aut diſſonũ adijciant, ſed illis ſemper inſiſtant, q̃ ab ipſius ſacræ ſcripturæ verbis, & præfatorũ doctorum interpretatiõibus, ritè & ſanè intellectis, non diſcordant. Tempus quoq; præfixum futurorum malorum, vel antichriſti aduentum, aut certum diem iudicij pdicare, vel aſſerere nequaq̃ præſumant, cùm veritas dicat, Non eſſe veſtrum noſſe tempora vel momenta, quę pater poſuit in ſua poteſtate: ipſoſque qui hactenùs ſimilia aſſerere auſi ſunt, mentitos, ac eorum cauſa, reliquorum etiam rectè pdicantium authoritati nõ modicum detractum fuiſſe conſtet: inhibentes omnibus & ſingulis clericis ſecularibus vel regularibus præfatis, cæteriſq; cuiuſcunque ſtatus, gradus, & ordinis exiſtant, qui hoc onus aſſumunt, ne decæterò in ſermonibus ſuis publicis, alia q̃q; futura ex literis ſacris conſtanter pdicere, nec illa à ſpirituſancto vel diuina reuelatione ſe habuiſſe affirmare, & alienas inaneſq; diuinationes aſſeuerando, aut alio quocunq; modo tractanda aſſumant, ſed ex diuinæ vocis pcepto euangeliũ omni creaturæ cum vitiorum deteſtatione, & virtutum commendatione enucleent & declarent, & pacem ac dilectiõem mutuam à redemptore noſtro tantoperè commẽdatam, vbiq; fouentes, non ſcindant veſtem inconſutilem Chriſti, ſed ab epiſcoporũ & platorum, ac aliorum ſuperiorum, eorumque ſtatus ſcandaloſa detractione, quos coram vulgo & laicis non modò incautè, ſed etiã intemperanter repræhẽdunt & mordent, & ab eis malè geſtorum expreſſis q̃nq; nominibus apta & manifeſta redargutione abſtineant. Deniq; conſtitutionẽ felicis recordationis Clementis papæ V. q̃ incipit, Religioſi, quã tenore pſentium innouamus & approbam⁹, inuiolabiliter ab eis obſeruari debere decernimus, vt hac ratiõe ad vtilitatem populi pdicantes, & cũ Dño lucrifacientes, talentũ, quod ab illo acceperant, ſuplucrari, & eiuſdẽ gratiã & gloriã conſequi mereanť. Cæterùm ſi quibuſdã eorum Dñs futura q̃dam in Dei eccleſia inſpiratione quapiã reuelauerit, vt per Amos prophetam ipſe promittit, & Paulus apoſtolus pdicatorum princeps, Spiritum, inquit, nolite extinguere, pphetias nolite ſpernere, hos aliorum fabuloſorum & mẽdacium gregi connumerari, vel aliter impediri minimè volumus. Extinguiť nanq; ipſius gřa Spiritus, Ambroſio teſte, ſi incipientibus loqui feruor cõtradictiõe ſopitur: & tunc ſpũiſancto iniuria certè fieri diciť. Et qm̃ res magni momenti eſt, eò q nõ de facili credendum ſit omi ſpiritui, ſed ſint pbandi ſpũs, teſte Apoſtolo, an ex Deo pueniant: volumus, vt lege ordinaria tales aſſertæ inſpiratiões, anteq̃ publicenť, aut populo pdicentur, ex nunc Apoſtolicæ ſedis examini reſeruatæ intelligant. Quòd ſi ſine moræ piculo id fieri non valeret, aut vrgens neceſſitas aliud ſuaderet, tunc eodem ordine ſeruato, ordinario loci notificentur, vt illi adhibitis ſecũ tribus aut quatuor doctis & grauibus viris, & huiuſmodi negocio cum eis diligenter examinato, qñ id expedire videbunt, (ſuper quo eorum conſcientias oneramus) licentiã concedere poſſint. Si qui autẽ cõtra pmiſſorũ aliquod cõmittere quicquã auſi fuerint, vltra pœnas contra tales à iure ſtatutas, excomunicationis etiã ſententiam, à qua non niſi à Rom. Pon. pterq̃ in mortis articulo cõſtituti, abſolui poſſint, eos incurrere volumus. Et vt eorum exẽplo alij attentare ſimilia minimè audeant, eis pdicationis etiam officiũ interdictũ eſſe ppetuò decernimus. Nõ obſtãtibus conſtitutiõibus, ordinatiõibus, ac priuilegijs & indultis, & literis Apoſtolicis, ordinibus & pſonis pſatis, etiã in mari magno cõpræhenſis, ac etiã à nobis forſan approbatis, innouatis, vel etiam de nouo conceſſis, quæ quo ad hoc, nolumus eis in aliquo ſuffragari.

Nulli ergo omìnò hoĩm liceat hãc paginã noſtri ſtatuti, ordinatiõis, mãdati, inhibitionis, innouatiõis, approbatiõis, decreti & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si quis aũt hoc attentare pſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorũ ei⁹, ſe nouerit incurſurũ. Data Romę in publica ſeſſiõe, in Lateranẽ ſacroſancta baſilica ſolẽniter celebrata, Anno incarnationis Dñi 1516. 14. calendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno 4.

¶ Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et omnibus vnanimiter placuerunt.

¶ Poſtmodùm verò reuerendus pater D. Maximus eps Iſerniẽ, aſcẽdit ambonẽ, & legit

Marginal notes: for. & expla. nationem — Act. 1. a — 1. Theſſ. 5. d — 1. Ioan. 4. a — 19. Decẽb.

git ſchedulam, in qua continentur concordata cum Chriſtianiſſimo rege Francorum. Cuius tenor ſequitur & eſt talis:

Prou.8.b

LEo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriã, ſacro approbante concilio. Diuina diſponente clementia, per quam reges regnant,& principes imperant,in eminenti Apoſtolatus ſpecula, & ſuper gentes & regna meritis licèt imparibus conſtituti, animo reuoluentes, ꝙ etſi ea, quæ pro ſalubri & quieto regimine Regnorum,& ad pacem & iuſtitiam populorum perpetua eorundem Regnorum ſtabilitate Regibus, ꝑſertim de fide Catholica & de Republica Chriſtiana & Apoſtolica ſede benemeritis, laudabili & prouida noſtra ordinatiõe cum venerabilibus fratribus noſtris S.R.E. Cardinalib' conceſſa,ac ad effectum huiuſmodi geſta,ſtatuta,ordinata,decreta, factáve ſunt, plenã roboris obtineant firmitatem: illis nihilominùs interdum, ſacro approbante cõcilio, noſtræ innouationis & approbationis robur adijcimus, vt eo firmiùs illibata perdurent,quo ſæpiùs erũt noſtra authoritate, ac etiam generalis concilij præſidio cõmunita, efficacemq́; operam circa eorundem conſeruationem libenter adhibemus, vt reges & ipſorum regnorum perſonæ, conceſſionibus,priuilegijs,ſtatutis & ordinationibus huiuſmodi in Domino plenè gaudentes,in pacis & tranquillitatis ac amœnitatis dulcedine conquieſcant,& in eorum ſolita erga eandem ſedem deuotione feruentiùs perſeuerent. Nuper ſiquidẽ, vt Eccleſia ſpõſa noſtra in ſancta vnione conſeruaretur, & per Chriſtifideles ſacris canonibus à Rom. Pont.& ſacris generalibus concilijs duntaxat editis vteretur, quaſdam Conſtitutiones,quas decætero loco pragmaticæ ſanctionis & contentorum in ea, in Regno Frãciæ *pro bono pacis & concordiæ, ac illius cõmuni & publica vtilitate, cum chariſſimo in Chriſto filio noſtro Franciſco Francorum rege Chriſtianiſſimo,dũ Bononiæ cum noſtra curia eſſemus, tractatas, & cum eiſdem fratribus noſtris diligenter examinatas, & de eorum conſilio cum præfato Rege concordatas,& per ipſius regis legitimum procuratorem acceptatas, de eorũdem fratrum conſilio & vnanimi conſenſu ſtatuimus & ordinauim', prout in noſtris literis deſupèr confectis pleniùs continetur,quarum tenor ſequitur, & eſt talis:

for. *haberent, pro

LEo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,ad perpetuam rei memoriam.

Primitiua illa Eccleſia in angulari petra à Saluatore noſtro Ieſu Chriſto fundata, Apoſtolorum præconijs elata, martyrumq́; ſanguine cõſecrata & aucta,vbi primùm iuuante Domino per orbem terrarum lacertos mouere cœpit,*prouidè attendẽs,quantũ oneris humeris impoſitum haberet, quot oues paſcere,quot cuſtodire,ad quot etiã remotiſſima loca oculos intendere oporteret, diuino quodam conſilio parochias inſtituit, diœceſes diſtinxit,epiſcopos creauit,& metropolitanos ꝑfecit, vt tanq̃ membra capiti obſequentia,cũcta ſecundùm eius voluntatem ſalubriter in Dño*, & tanq̃ riuuli à perenni fonte,Romana videlicet eccleſia, deriuãtes, ne angulũ quidẽ Dñici agri irrigatũ dimitterent. Vndè ſicut alij Rom. Pon. ꝑdeceſſores noſtri ſuo tempore omni ſtudio curârunt,vt dicta Eccleſia vniret,& in ſancta vnione ſine ruga & macula conſeruaretur, & omes vepres ab eadem Eccleſia abolerent, cui propriũ eſt, Diuina opitulãte gratia, virtutes colere,& vitia radicitùs extirpare: ita & nos tẽpore noſtro & ꝑſenti durante concilio,ea facere & curare debemus, q̃ vnioni & cõſeruatiõi eiuſdẽ eccleſiæ cõducere videntur. Eapropter omes ſpinas,q̃ vniõi huiuſmodi obſiſtũt,& ſegetẽ Dñi pullulare non ſinunt,tollere,ꝓrſus & extirpare,ac virtutes in vinea Dñi interere ſatagim'. Sanè inter arcana noſtræ mentis reuoluẽtes,quot tractatus inter piæ me. Piũ II. Sixtũ IIII. Innocẽtiũ VIII. Alexandrũ VI.& Iuliũ II. Rom. Pont. ꝑdeceſſores noſtros,& cla.me. Reges Frãciæ Chriſtianiſſ. ſup abrogatiõe certæ cõſtitutionis in dicto regno Franciæ vigentis, q̃ pragmatica vocat,habiti fuerũt,& licèt Pius II. ꝑfatus,nuncijs ad cla.me. Ludouicũ vndecimum Franciæ regẽ Chr̃ianiſſ. deſtinatis,tantis eidẽ ꝑſuaſerit ratiõibus, vt rex ipſe pragmaticã ſanctionẽ huiuſmodi,tanquã in ſeditione & ſchiſmatis tẽpore natã, ſuis patẽtibus literis abrogauerit, tñ huiuſmodi abrogatio,nec etiã literæ Apoſtolicæ ꝑfati Sixti ſuper cõcordata cum Oratorib' ꝑfati regis Ludouici,ad ꝑfatum Sixtũ ꝑdeceſſorem deſtinatis habita, expeditæ, per ꝑlatos & ꝑſonas eccleſiaſticas dicti regni receptæ fuerunt, nec ipſi ꝑlati & ꝑſonæ eccleſiaſticæ illis parere, nec monitis Innocentij & Iulij ꝑdictorum aures ꝑbere, ſed eidẽ pragmaticæ conſtitutioni inhærere voluerunt. Vndè ꝑfatus Iulius ꝑdeceſſor in ꝑſenti concilio Lateranẽ, vniuerſalẽ eccleſiã repſentante, per eam legitimè indicto, abrogatiõis pragmaticæ ſanctiõis huiuſmodi negociũ, & illius diſcuſſionẽ venerabiliũ fratrũ ſuorũ Card. de quorũ numero tunc eramus, & aliorum ꝑlatorum congregationibus, relationemq́; diſcuſſorum ſibi & eidem concilio faciendam cõmiſit, Gallicosq́; prælatos, capitula eccleſiarum,& monaſteriorũ conuentus, ac Parlamenta & laicos illis fauẽtes,cuiuſcunq́; dignitatis,etiã ſi regalis, exiſterẽt,ſanctione ꝑdicta vtentes,ſeu illã approbantes, omeſq́; & ſingulos alios ſua cõmuniter vel diuiſim intereſſe putantes, per edictũ publicũ, cùm ad partes illas tutus non pateret acceſſus, in certis eccleſijs tunc expreſſis affigẽdum,moneri & citari infra certum competẽtem terminum

for. * [illegible] gerebat,

minum præfigendum, ad comparẽdum corã eo in Concilio præfato, cauſasq́; dicendum, quare ſanctio pręfata in concernentibus authoritatem, dignitatem, & vnitatem Eccleſię Romanæ & Apoſtolicæ ſedis, ſacrorumq́ue Canonum & eccleſiaſticæ libertatis violationem, nulla & inualida declarari, decerni, & abrogari nõ deberet. Et cùm ſuper his in forma iuris in pręfato Concilio Lateranẽ procederetur, dictusq́; Iulius prædeceſſor (ſicut Domino placuit) rebus ſuiſſet humanis exemptus, nosq́; diuina fauente clemẽtia ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumpti fuiſſemus, & contra prælatos, capitula, cõuentus & perſonas huiuſmodi ad nonnullos actus proceſſiſſemus, tandẽ conſiderantes pacem eſſe vinculum charitatis & ſpiritualem virtutem, qua
Ioan. 4. b ſaluamur, dicẽte Domino: Qui biberit aquã, quam ego dabo ei bibere, non ſitiet in æternum: & quòd in pace conſiſtat ſalus vniuerſorum, Caſſiodoro teſtãte, Omni quippè regno deſiderabilis debet eſſe tranquillitas, in qua & populi proficiunt, & vtilitas gentium cuſtoditur: matura deliberatione cognoſcimus, non per nũcios aut legatos noſtros, ſed in præſtatione obedientię filialis, quam chariſſimus in Chriſto filius noſter Franciſcus Francorum rex Chriſtianiſſimus perſonaliter nobis præſtitit, hęc cum maieſtate ſua coràm diſcutere, eumq́; paternis hortari monitis, vt ad laudem Dei & ſui honorem, prompto animo libens ac volẽs dictę pragmaticæ ſanctioni abrenunciare, & ſecundum Canones & cõſtitutiones ſanctę Romanæ Eccleſię, quẽadmodùm cæteri Chriſtiani viuere, mãdatis Apoſtolicis & prouiſiõibus, quę à ſede Apoſtolica pro tempore emanarẽt, parẽre & obedire vellet: & cùm ex electionibus, quę in eccleſijs Cathedralibus & metropolitanis ac monaſterijs dicti regni, à multis annis citra fiebant, grandia animarum pericula prouenirent, cùm plerq; per abuſum ſecularis poteſtatis, nonnullæ verò præcedentibus illicitis & Simoniacis pactiõibus, aliæ particulari amore & ſanguinis affectione & nõ ſine periurij reatu fierent, cùm electores ipſi, etiam ſi ante electionem per eos faciendã, magìs idoneum, & nõ eum, quem promiſſione aut datione alicuius rei tẽporalis, ſeu prece vel precibus per ſe vel alium interpoſitis, electionẽ procurare didiciſſent, eligere ſpontè iurarẽt, iuramentum huiuſmodi non ſeruarent, ſed contra proprium huiuſmodi iuramẽtum in animæ ſuæ præiudiciũ venirent, vt nobis notoriè cõſtat ex crebris abſolutionibus & rehabilitationibus, à nobis & prædeceſſoribus noſtris petitis & obtentis: Idẽ Franciſcus rex noſtris paternis monitis, tanquàm verus obedientiæ filius, parere volens, tam bono obedientiæ, in qua magnum meritum verè conſiſtit, quàm pro cõmuni & publica regni ſui vtilitate, in locum dictæ pragmaticę ſanctionis, & ſingulorum capitulorum in ea cõtentorum, conſtitutiones infraſcriptas inuicèm tractatas, & cum fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus diligenter examinatas, & de eorũ cõſilio cum præfato rege cõcordatas, per dilectum filium Rogeriũ Barnæ regiũ aduocatum oratorẽ ſuũ, ad hoc ab eodẽ Franciſco rege ad nos deſtinatũ, habentẽ ad hoc ſpeciale & ſufficiens mandatum, acceptauit, de eorundẽ fratrum cõſilio & vnanimi cõſenſu, ex certa noſtra ſciẽtia, & poteſtatis plenitudine ſtatuimus & ordinamus, ꝙ decæterò perpetuis futuris temporibus loco dictę pragmaticæ cõſtitutionis, ac omium & ſingulorum capitulorũ in ea contentorũ, in dicto regno, Delphinatu & Comitatu Dieñ ac Valẽtineñ, infraſcriptæ obſeruẽtur cõſtitutiones, videlicet ꝙ Cathedralibus & Metropolitanis Eccleſijs in Regno, Delphinatu & Comitatu ꝑdictis nunc & pro tẽpore, etiam ſi per ceſſionem in manibꝰ noſtris & ſucceſſorũ noſtrorum Romañ Pontificũ canonicè intrantium ſpontè factã vacãtibus, illarũ capitula & Canonici, ad electionẽ ſeu poſtulationem inibì futuri prælati, procedere nõ poſſint: ſed illarum occurrente huiuſmodi vacatione, Rex Frãcię pro tẽpore exiſtẽs, vnum grauẽ magiſtrũ ſeu licẽtiatũ in Theologia, aut in vtroq; ſeu in altero iuriũ doctorẽ aut licẽtiatum, in vniuerſitate famoſa & rigore examinis, & in 27. ſuæ ætatis anno ad minus conſtitutum, & aliàs idoneũ, infra ſex menſes à die vacatiõis Eccleſiarum earundẽ cõputandos, nobis & ſucceſſoribus noſtris Rom. Pontificibus ſeu ſedi prędictę nominare, & de perſona per regem huiuſmodi nominata, per nos & ſucceſſores noſtros ſeu ſedẽ prædictã prouideri: & ſi cõtingeret, pręfatum regẽ, perſonã taliter nõ qualificatã, ad dictas Eccleſias ſic vacãtes nominare, ꝑ nos & ſucceſſores ſeu ſedẽ huiuſmodi de ꝑſona ſic nominata eiſdẽ Eccleſijs minimè prouideri debeat, ſed teneatur idem rex infra tres alios menſes, à die recuſationis ꝑſonæ nominatę nõ qualificatæ, ſolicitatori nominationẽ nõ qualificatã proſequẽti, cõſiſtorialiter factæ, intimãdę cõputandos, aliũ ſupradicto modo qualificatũ nominare: alioquin, vt diſpẽdioſæ Eccleſiarũ huiuſmodi vacationi celeriter cõſulatur, Eccleſię tũc ſic vacãti, per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu ſedẽ huiuſmodi de perſona (vt præfertur) qualificata, necnon Eccleſijs per obitũ apud ſedem prædictã vacãtibus ſemper, nulla dicti Regis præcedente nominatione, liberè prouideri poſſit: decernẽtes, electiones cõtra præmiſſa attẽtatas, ac prouiſiones per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu ſedẽ huiuſmodi factas, nullas & inualidas exiſtere. Conſanguineis tñ præfati regis, ac perſonis ſublimibus ex cauſa rationabili & legitima, in nominatiõe & Apoſtolicis literis exprimenda, necnõ religioſis mẽdicantibus reformatis, eminẽtis ſcientiæ & excellentis doctrinæ, qui iuxta ſui ordinis regularia inſtituta ad gradus huiuſmodi aſ-

ſumi nõ poſſint, ſub ꝓhibitione ꝑmiſſa minimè cõpræhẽſis, ſed de eorũ perſonis dictis Eccleſijs pro tẽpore vacãtibus, ad dicti regis nominationẽ per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu ſedẽ huiuſmodi, liberè prouideri poſſit. Monaſterijs verò, & prioratibus cõuentualibus & verè electiuis, videlicet in quorũ electionib⁹ forma capituli, *Quaꝓpter, ſeruari & cõfirmationes electionũ huiuſmodi ſolẽniter peti cõſueuerunt, in regno, Delphinatu & Comitatu, huiuſmodi nunc & pro tẽpore etiã per ſimilẽ ceſſionẽ vacãtibus, illorũ Conuentus ad electionẽ ſeu poſtulationẽ Abbatis ſeu Prioris, procedere non poſſint, ſed idẽ rex illorũ occurrẽte huiuſmodi vacatiõe, religioſum eiuſdẽ ordinis in ætate 23. annorũ ad minùs cõſtitutum, infra ſimile tempus ſex menſiũ, à die vacatiõis monaſteriorũ & prioratuũ huiuſmodi, cõputandorum, nobis & ſucceſſoribus nr̃is, aut ſedi huiuſmodi noĩare, & de pſona p regẽ huiuſmodi monaſterio vacanti noĩata, p nos & ſucceſſores nr̃os, ſeu ſedẽ huiuſmodi, ꝓuideri: Prioratus verò, pſonę ad illũ per eundẽ regẽ nominatę, cõferri debeat. Si verò idẽ rex presbyterũ ſecularẽ, aut religioſũ alterius ordinis, aut minorẽ *23 annorũ vel aliàs inhabilẽ, nobis aut ſucceſſorib⁹ nr̃is infra dictũ ſemeſtre, ſeu ſedi huiuſmodi nominaret, talis nominatus recuſari, & nullatenùs ſibi prouideri debeat: ſed rex ipſe infra trimeſtre, à die recuſationis ſupradicto modo intimãdę cõputandos, aliũ modo ſupradicto qualificatum, monaſterio ſeu prioratui tunc vacãti nominare, & de perſona ad monaſteriũ nominata, illi prouideri: ad prioratũ verò nominato, prioratꝰ ipſe p nos & ſucceſſores noſtros, ſeu ſedẽ prędictã cõferri debeat. Alioqn dictis nouẽ mẽſibus effluxis, nulla, ſeu de perſona minùs idonea, & modo ꝑmiſſo nõ qualificata facta nominatione, ac etiã vacãtibus apud ſedẽ prædictã, ſemp, etiã nulla dicti regis expectata nominatione, per nos & ſucceſſores nr̃os, ſeu ſedẽ prædictam, monaſterijs ꝓuideri: Prioratꝰ verò, perſonis (vt præfert) qualificatis dũtaxat cõferri liberè poſſint. Electiões aũt & illarũ cõfirmationes, necnõ prouiſiões, per nos & ſucceſſores nr̃os, & ſedẽ prędictã cõtra ꝑmiſſa pro tẽpore factas, nullas, irritas & inanes eſſe decernimus. Per ꝑmiſſa tñ nõ intẽdimus in aliquo ꝑiudicare capitulis Eccleſiarum, Cõuentibus monaſteriorũ & prioratuũ, huiuſmodi priuilegia à ſede Apoſtolica propriũ eligẽdi prælatũ obtinentiũ, quo minùs ad electionẽ epiſcoporũ ac abbatũ & Priorũ, iuxta priuilegia eis cõceſſa, liberè ꝓcedere poſſint, iuxta formã in eorũ priuilegijs contentã, & ſi in eorũ priuilegijs forma aliqua expreſſa non fuerit, tũc formã cõcilij generalis, Quia propter, ſeruare teneanẽ, dũmodò de priuilegijs ſibi cõceſſis huiuſmodi, per literas Apoſtolicas ſeu alias authenticas ſcripturas docuerint, omni alia ſpecie probationis eis in hoc adẽpta. Volumus quoq; & ordinamus, ꝙ in regno, Delphinatu, & Comitatu prędictis, decętero nõ dentur aliquæ gratiæ expectatiuæ ac ſpeciales vel generales reſeruatiões ad vacatura beneficia, per nos & ſedẽ prædictã nõ fiant: & ſi de facto per importunitatẽ, aut aliàs à nobis & ſucceſſoribus noſtris & ſede prædicta emanauerint, illas irritas & inanes eſſe decernimus. In cathedralibus tñ, Metropolitanis & collegiatis Eccleſijs, in quarũ ſtatutis cauetur expreſsè, ꝙ nullus ibidẽ dignitatẽ, perſonatum, adminiſtrationẽ vel officium obtinere poſſit, niſi in illis actu Canonicus exiſtat, Canonicos ad effectũ duntaxat inibì *obtinendum dignitatẽ, perſonatũ, adminiſtrationẽ vel officiũ huiuſmodi, & nõ *cõſequendum primã præbendã vacaturã, creare poſſe intendimus. Statuimus inſupèr, ꝙ ordinarius collator in vnaquaq; Cathedrali ac etiã Metropolitana Eccleſia Canonicatũ & præbendã theologalẽ inibì cõſiſtentem, cõferre teneaẽ vni magiſtro ſeu licentiato, aut baccalaureo formato in Theologia, qui per decenniũ in vniuerſitate ſtudij generalis priuilegiata ſtuduerit, ac onus reſidẽtiæ, lecturę & prędicationis actu ſubire voluerit, quiq; bis aut ſemel ad minùs per ſingulas hebdomadas, impedimento ceſſante legitimo, legere debeat, & quotiès ipſum in huiuſmodi lectura deficere cõtigerit, ad arbitriũ capituli per ſubtractionẽ diſtributionũ totius hebdomadę puniri poſſit, & ſi reſidẽtiã deſeruerit, de illis alteri ꝓuideri debeat. Et vt liberiùs ſtudio vacare poſſit, etiãſi abſẽs fuerit à diuinis, habeaẽ pro pſente, ita vt nihil perdat. Præfatiq; ordinarij collatores, ſeu patroni Eccleſiaſtici quicũq; fuerint vltra dictã præbendã theologalem, quã (vt præferẽ) qualificato cõferre tenentur, tertiã partẽ omniũ dignitatũ, perſonatuum, adminiſtrationũ & officiorũ, cæterorũq; beneficiorũ eccleſiaſticorũ, ad eorũ collationẽ, ꝓuiſionẽ, nominationẽ, pſentationẽ ſeu quãuis aliã diſpoſitionẽ quolibet ſpectãtium, viris literatis, graduatis, & per vniuerſitates nominatis hoc modo, videlicet primo mẽſe poſt prẽſentiũ acceptationẽ, & earundẽ publicationẽ prẽfati ordinarij collatores, dignitates, perſonatus, adminiſtratiões, & officia ad eorũ collationẽ, prouiſionẽ, noĩationẽ, pſentationẽ, ſeu quãuis aliã diſpoſitionẽ (vt præferẽ) ſpectãtia graduatis huiuſmodi, q literas ſuorũ graduũ cũ tẽpore ſtudij debitè inſinuauerint, cõferre teneanẽ. Beneficia verò, q in duobus ſequẽtibus menſibus vacare cõtigerit, illa iuxta iuris cõmunis diſpoſitionem perſonis idoneis liberè cõferre, ſeu perſonas idoneas ad illa præſentare poſſint. Beneficia autem, quæ in quarto menſe vacare contigerit, viris graduatis per vniuerſitatem nominatis, qui gradus & nominationis literas cum tẽpore ſtudij debitè inſinuauerint, conferre ſeu pręſentare teneantur. Beneficia verò, quæ quinto menſe & ſexto vacare contigerit,

for.* Quia propter

for.* q 23.

In Concil. Lateranẽ ſub Innocentio 3 cap. 24.

for.* obtinendi

* cõſequẽdi

tigerit, ſimili modo perſonis idoneis liberè conferre, ſeu perſonas ad illa præſentare poſſint. Beneficia autem quæ ſeptimo menſe vacare contigerit, graduatis, qui ſimili modo literas grad⁹ cum tēpore ſtudij debitè inſinuauerint, cōferre teneātur. Beneficia verò, quæ octauo & nono menſibus vacare cōtigerit, pari modo perſonis idoneis cōferre, ſeu perſonas idoneas ad illa præſentare teneātur. Beneficia autē, quæ menſe decimo vacare cōtigerit, graduatis nominatis, qui gradus & nominationis literas cum tēpore ſtudij debitè inſinuauerint, per eoſdē ordinarios cōferri, ſeu ipſi ad illa præſentari debeant. Beneficia aūt quæ vndecimo & duodecimo menſibus vacare cōtigerit, per eoſdē ordinarios perſonis idoneis iuxta iuris cōmunis diſpoſitionē conferri, ſeu ipſi ad illa præſentari debeant.

Si quis verò cuiuſcunq; ſtatus, etiā ſi cardinalatus, patriarchalis, archiepiſcopalis, aut pontificalis, vel alterius cuiuſlibet dignitatis cōtra prędictū ordinē, & qualificationes ſuperiùs ordinatas, de dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus vel officijs, ſeu quibuſuis alijs beneficijs Eccleſiaſticis huiuſmodi, aliter quàm modo præmiſſo diſpoſuerit, diſpoſitiões ipſę ſint ipſo iure nullæ: collationesq; & prouiſiones, ac diſpoſitiões illorū ad immediatum ſuperiorem deuoluātur, qui eiſdē perſonis modo pręmiſſo qualificatis ꝓuidere teneaẽ. Et ſi cōtrauenerit, ad alium ſuperiorē deuoluatur prouiſio & præſentatio huiuſmodi gradatìm, donec ad ſedem Apoſtolicam fiat deuolutio. Prætereà volumus, ꝙ collatores ordinarij & patroni Eccleſiaſtici p̄fati, q̄ dignitates, perſonatus, adminiſtrationes & officia ac beneficia, in mēſibus graduatis & nominatis aſſignatis vacantia, illis graduatis ſimplicibus aut nominatis illa cōferre, aut ad illa eos dūtaxat p̄ſentare, teneantur, q̄ per tēpus cōpetens in vniuerſitate famoſa ſtuduerint. Tempus aūt competēs, decenniū in magiſtris ſeu licentiatis aut baccalaureis in theologia: Septenniū verò, in doctoribus ſeu licētiatis in iure canonico, ciuili, aut medicinis: quinquenniū aūt, in magiſtris ſeu licētiatis in artib⁹ cum rigore examinis à logicalib⁹ incluſiuè, aut in altiori facultate: Sexenniū aūt, in baccalaureis ſimplicib⁹ in theologia: Quinquenniū verò, in baccalaureis iuris canonici aut ciuilis, in quib⁹ baccalaureis iuris canonici aut ciuilis, ſi ex vtroque parēte nobiles fuerint, trienniū eſſe decernim⁹. Præfatiq; graduati & noīati, Collatorib⁹ Ordinarijs ſiue patronis Eccleſiaſticis, ſemel ante vacationē beneficij de literis gradus ſeu noīationis, & de p̄fato tēpore ſtudij, p literas patētes vniuerſitatis, in qua ſtuduerint, manu ſcribę & ſigillo vniuerſitatis ſignatas, fidē facere teneanẽ. Cū verò ꝓbatio nobilitatis fieri deberet, ad effectū, vt nobiles ipſi gaudere poſſint beneficio minoris temporis ſtudij, tūc nobilitas ipſa p quatuor teſtes deponētes in iudicio corā iudice ordinario loci, in quo eſt natus ille, de cuius nobilitate ex vtroq; parēte cōſtare debet, etiā in partis abſentia ꝓbari poſſit: teneātur q; p̄fati graduati, tam ſimplices q̄ noīati, patronis Eccleſiaſticis aut Collatorib⁹ ordinarijs, q̄bus grad⁹ aut noīationis lr̃as huiuſmodi inſinuare deberēt, lr̃as ſuorū gradus & noīationis, certificationis ſtudij, & atteſtatiõis nobilitatis, duplicatas dare, ac ſingulis annis, tempore quadrageſimæ, per ſe vel procuratorē ſuū, Collatoribus, nominatorib⁹, ſeu patronis eccleſiaſticis, aut eorū vicarijs, eorū noīa & cognomina inſinuare, & eo anno quo prefatā inſinuationē facere omiſerint, beneficiū in vim gradus aut noīationis huiuſmodi petere nō poſſint. Et ſi collatoribus ordinarijs, aut patronis Eccleſiaſticis in mēſibus deputatis graduatis ſimplicib⁹, aut graduatis noīatis, non eſſet graduat⁹ aut noīatus, q̄ diligētias p̄ſatas fecerint, collatio ſeu p̄ſentatio per collatorē ſeu patronū eccleſiaſticū etiā eiſdē menſibus facta alteri, q̄ graduato vel noīato, nō ꝓpter hoc irrita cenſeaẽ, ſi tñ graduat⁹ ſimplex *aut beneficiū poſt inſinuationē gradus aut nominationis, in menſibus eis aſſignatis vacans petierit, & inter ſuā inſinuationē & præfatā requiſitionē nō ſuperuenerit quadrageſima, in q̄ nomē & cognomen inſinuare debuerit, ad beneficiū ſic vacans, eum capacē, ipſumq; illud conſequi poſſe & debere decernimus. *for. aut nominatus.

Statuimus quoq; & ordinamus, ꝙ Collatores ordinarij & patroni Eccleſiaſtici p̄fati inter graduatos, qui literas gradus cū tēpore ſtudij & atteſtatiõe nobilitatis debitè inſinuauerint, quo ad beneficia in mēſibus eis deputatis vacātia, gratificare poſſint illū ex eis, quē voluerint: quo verò ad beneficia in mēſibus graduatis nominatis deputatis, antiquori nominato cōferre, ſeu antiquiorē nominatū, qui literas nominatiõis, tēporis ſtudij, & atteſtationis nobilitatis, debitè inſinuauerit, pręſentare ſeu noīare teneanẽ. Cōcurrentib⁹ autē noīationibus eiuſdē anni, doctores licētiatis, licētiatos baccalaureis, dēptis baccalaureis formatis in theologia, quos fauore ſtudij theologici, Licētiatis in iure canonico, ciuili, aut medicina, p̄ferendos eſſe decernimus: Baccalaureos iuris canonici aut ciuilis, magiſtris in artib⁹ p̄ferri volumus. Cōcurrentibus aūt plurib⁹ doctorib⁹ in diuerſis facultatibus, doctorē Theologū, doctori in iure, doctorē in iure canonico, doctori in iure ciuili, doctorē in iure ciuili, doctori in medicina p̄ferendos eſſe decernim⁹. Et idē in licentiatis & baccalaureis ſeruari debere volum⁹. Et ſi in eiſdē facultate & gradu cōcurrerent, ad datā nominatiõis ſeu gradus recurrendū eſſe volumus. Et ſi in oībus his cōcurrerent, tūc collator ordinarius inter eoſdē cōcurrentes gratificare poſſit. Volumus aūt, ꝙ noīati literas nominationis ab vniuerſitatib⁹, in q̄bus ſtuduerint, obtinētes, in nominationum

literis beneficia per eos poſſeſſa,& eorũ verũ valorẽ exprimere teneant:alioqn literę noiatiõis huiuſmodi,eo ipſo nullæ ſint & eſſe cẽſeant. Si qs verò ex dictis qualificatis,graduatis ſimplicib⁹,aut noiatis,tẽpore vacationis beneficij in menſibus eis deputatis vacantis, duas obtineat præbẽdas in Cathedralib⁹ etiã Metropolitañ aut collegiatis,ſeu dignitatem vel pbendã,vel aliud beneficiũ ſeu alia beneficia,quorũ inſimul vel cuius fruct⁹,redditus & ꝓuentus tẽpore reſidẽtię, & horis diuinis intereſſendo,ad ſummã ducentorũ florenorum auri de camera aſſcenderẽt,beneficiũ,in vim grad⁹ ſeu noiationis huiuſmodi,tũc petere ſeu cõſequi nõ poſſit. Et inſupèr,ꝙ tam graduati ſimplices,q̃ noiati, beneficia in mẽſibus eis aſſignatis vacãtia, petere & cõſequi poſſint ſecundũ ꝓpriæ pſonæ cõdecentiã & cõformitatẽ, videlicet ſeculares ſecularia, & religioſi regularia beneficia eccleſiaſtica, ita ꝙ ſecularis nominatus,beneficia regularia in mẽſibus deputatis vacãtia,prætextu cuiuſuis diſpẽſationis apoſtolicę,& ecõtrà religioſus beneficia ſecularia,petere aut cõſequi minimè poſſint. Quodq́; beneficia ſimpliciter vel ex cauſa permutatiõis in mẽſibus, graduatis ſimplicib⁹ & noiatis aſſignatis vacãtia,eis nõ ſint affecta nec debita,ſed ex cauſa permutationis cũ permutãtibus dũtaxat, ſimpliciter verò vacãtia bñficia huiuſmodi,pſonis idoneis p ipſos ordinarios liberè cõferri poſſint.

Statuimus quoq;,ꝙ Parochiales Eccleſiæ in ciuitatibus aut villis muratis exiſtẽtes, nõ niſi perſonis modo pręmiſſo qualificatis,aut ſaltẽ q per tres annos in Theologia vel altero iuriũ ſtuduerint, ſeu magiſtris in artib⁹, q in aliqua vniuerſitate priuilegiata ſtudẽtes,magiſterij gradũ adepti fuerint,cõferantur. Monemus aũt pfati Regni vniuerſitates,ſub pœna priuatiõis oĩm & ſingulorũ priuilegiorũ, à nobis & ſede apoſtolica obtentorũ,ne collatorib⁹ ſeu patronis eccleſiaſticis habeãt aliquos nominare,niſi eos, q ſecundũ pfata tẽpora ſtuduerint,& ſecundũ dictarũ vniuerſitatum ſtatuta ad gradus & non per ſaltũ prouecti fuerint. quòd ſi ſecùs fecerint,vltra nullitatis pœnam, quam in præfatarũ nominationum literis declaramus,vniuerſitates ipſas nominandi priuilegio ad tempus,ſecundum culpæ qualitatem,ſuſpendimus.

Si quis aũt graduatorum aut nominatorũ in mẽſibus deputatis,à collatoribus ordinarijs aut perſonis eccleſiaſticis,beneficium vacãs in vim grad⁹ aut nominatiõis petierit, & collatorẽ ordinarium in vim præfati gradus aut nominatiõis in ꝓceſſu poſuerit, & aliter moleſtauerit, illũ vltra expenſarũ, dãnorum & intereſſe cõdemnationem, à fructibus ſui gradus & noiationis priuandũ eſſe decernimus: eodemq́; vinculo collatores ordinarios & patronos eccleſiaſticos, quib⁹ graduati & nominati debitè (vt ſuprà) qualificati, ſuos gradus & nominatiõis literas inſinuauerint, adſtringimus,vt beneficia ad eorum collationem vel præſentationem ſpectantia,in menſibus graduatorũ ſimpliciũ & nominatorum vacantia,ſtantibus pręfatis graduatis aut nominatis debitè qualificatis,illa proſequentibus,alijs, q̃ graduatis aut nominatis cõferãt, ſub pœna ſuſpenſionis poteſtatis conferendi beneficia in octo mẽſibus, illo anno ad collationẽ eorũ ac præſentationẽ liberã ſpectãtibus. Statuimus quoq; & ordinamus,ꝙ quilibet Rom. Pont. ſemel duntaxat tẽpore ſui Põtificatus,literas in forma mãdati iuxta formã inferiùs annotatã, & nõ vltrà dare poſſit hoc modo, videlicet vnũ collatorẽ habẽtem collationẽ decẽ beneficiorũ,in vno: habentẽ aũt collationẽ quinquaginta beneficiorũ & vltrà,in duobus beneficijs duntaxat grauare poſſit,ita tñ,ꝙ in eadem Eccleſia Cathedrali vel Collegiata, Collatorẽ vnũ pro tẽpore in duabus prębendis nõ grauet. Et vt obuietur litibus,quæ occaſione literarum mandatorũ huiuſmodi oriri poſſent,mãdata huiuſmodi ſub forma,q̃ eſt inferiùs annotata,dari volum⁹,quã ad perpetuã rei memoriã in Cãcellaria Apoſtolica publicari, & in illius quinterno regiſtrari mãdamus,declarãtes,proſequẽtes huiuſmodi mãdata, quo ad beneficia ſub illis compræhenſa,ordinarijs collatoribus & graduatis ſimplicibus & nominatis pręferendos eſſe,noſq́; & ſucceſſores noſtros iure ꝓuẽtionis,dignitates,perſonatus, adminiſtrationes & officia,cæteraq́; beneficia eccleſiaſtica,ſecularia,& quorũuis ordinũ regularia, quęcunq; & quomodocũq; qualificata, tam in menſibus graduatis,ſimplicibus & nominatis,quàm ordinarijs collatoribus præfatis aſſignatis,vacantia,ac etiam ſub dictis mandatis compræhenſa,liberè conferre.

Statuimus inſupèr,quòd in prouiſionib⁹, quas perſonis quibuſuis de beneficijs vacantibus ſeu certo modo vacaturis,p nos & ſucceſſores noſtros,ac ſedem prædictam, etiam motu proprio,etiã promotis ad eccleſias cathedrales,& Metropolitañ,ac monaſteria,vt obtenta per eos beneficia retinere poſſint,fieri cõtigerit,illorum verus annuus per florenos, aut ducatos auri de camera, aut libras Turoneñ,ſeu alterius monetæ, valor ſecundum cõmunem extimationẽ exprimi debeat: alioquin gratiæ ipſæ ſint ipſo iure nullæ.

Statuimus quoq; & ordinamus, ꝙ in Regno, Delphinatu & Comitatu pdictis, oẽs & ſingulę cauſę,exceptis maioribus in iure expreſsè denominatis,apud illos iudices in partibus,q de iure aut cõſuetudine pſcripta, vel priuilegio illarũ cognitionẽ habẽt,terminari & finiri debeãt. Et ne ſub vmbra appellationũ q̃ nimiũ & nõnunq̃ friuolè interponi cõſueuerũt,atq; etiã in eadẽ inſtãtia ad ꝓrogationẽ litiũ ſępè multiplicari,iniuſtis vexationibus materia prębeatur: volumus,ꝙ ſi quis offenſus,corã ſuo iudice iuſtitiæ cõplementum habere nõ poſſit,ad immediatũ ſuperiorem,

oré, etiá ad nos & ſucceſſores noſtros, vel ſedem prædictá, omiſſo medio, nec à grauamine in quacúq; inſtátia ante diffinitiuá ſententiá quólibèt appellet: niſi forſitá tale grauamé extiterit, quod in diffinitiua reparari nequiret, & eo caſu nó niſi ad immediatú ſuperioré liceat appellari. Si qs verò immediatè ſubiectus ſedi Apoſtolicæ, ad eandé ſedé duxerit appellandú, cauſa cómittatur in partib' p reſcriptú vſq; ad finé litis, videlicet vſq; ad tertiá ſententiá conformé incluſiuè, ſi ab illis appellari cótigerit, niſi ,ppter defectú denegatæ iuſtitiæ, aut iuſtú metú: & túc committi debeat in partib' cóuicinis, & cú cauſarú expreſſione, q́ etiá de illis, etiá legitimè aliás, q̄ p iuramentú, corá iudicib' à ſede Apoſtolica deputádis, cóſtare debeat. Proceſſus aút contra ṗmiſſa attétatos, nullos & irritos eſſe volumus: ac reſcripta contra præmiſſa impetrátes, in expenſis, dánis & intereſſe condemnari debere decernim' atq; declaramus. Sanctæ verò Ro. eccleſiæ Card. qui ,p vniuerſali Eccleſia cótinuè laboránt, necnó dictæ ſedis officiales, officia ſua actu exercétes, ſub ṗſéti decreto nó intendimus cópręhendi. Statuimus etiá & ordinamus, ꝙ iudices cauſas, q́ in partib' terminari debét, corá eis pro tépore pendentes, ſub pœna excómunicationis & priuatióis beneficiorú per eos obtentorú, eo ipſo incurréda, infra bienniú terminare debeant. Pars verò diffugiés, & expeditioné ipſius cauſæ malitiosè impediés, grauiſſimè per eoſdé iudices mulctet, etiá vſq; ad priuationé iuris in huiuſmodi proceſſu prætenſi, ſi eis viſum fuerit, ſuper quo eorú cóſcientias oneramus. Ab interlocutorijs aút ſecundò, à diffinitiuis verò tertiò dútaxat ,puocare licere decernim'. Volumusq; ſecundá ſententiá interlocutoriá conformé, & tertiá diffinitiuá etiá conformé, omi mora ceſſante, executioni debitę demádari debere, quacúq; appellatióe interpoſita, nó obſtáte. Statuimus quoq;, ꝙ quicúq;, dúmodò nó ſit violétus, ſed habés coloratú titulú, pacificè & ſine lite ṗlaturá, dignitaté, perſonatú, adminiſtrationé, vel officium, ſeu quodcunq; beneficiú eccleſiaſticú trienio ,pximo hactenùs poſſidet, vel ,p tempore poſſidebit, in petitorio vel poſſeſſorio, à quoq̄ etiá ratióe iuris nouiter repti moleſtari nequeat, præterq̄ ,ptextu hoſtilitatis aut alteri' legitimi impediméti, de quo ,pteſtari, & illud iuxta conciliú Viennen, intimari debeat. Lis aút hoc caſu quò ad futuras controuerſias intelligat, ſi ad executioné citationis, iuriſq; ſui in iudicio exhibitioné, aut terminorú omniú obſeruationé proceſſum fuerit. Monemus etiá ordinarios, vt diligéter inquirant, ne quis ſine titulo beneficiú poſſideat: & ſi qué beneficiú ſine titulo poſſidere repererint, declarét, illi ius nó cópetere, cuiuſuis téporis detentione nó obſtáte, de ipſoq; beneficio poſſit illi, dummodò nó ſit intruſus, vel violétus, aut aliás indignus, vel alteri idoneo ,puideri. Et inſupèr ſtatuimus, ꝙ quicúq; clericus cuiuſcúq; códitionis, ſtatus, religionis, dignitatis, etiá ſi Pontificalis, vel alterius pręeminétię fuerit, qui poſt habitá præſentium notitiá, quá habere pręſumat poſt duos méſes poſt earundé præſentiú publicationé, in eccleſijs cathedralibus factá, quá ipſi diœceſani omìnò facere teneant, poſtq̄ pręſentes ad eorú notitiá puenerint, publicus cócubinarius à perceptióe fructuú omniú beneficiorum ſuorú triú menſiú ſpatio ſit ipſo facto ſuſpéſus, quos ſu' ſuperior in fabricá vel aliam euidenté eccleſiarú vtilitaté, ex quibus hi fructus percipiunt, conuertat. Necnó huiuſmodi publicú concubinarium, vt primú talé eſſe nouerit, mox ſuus ſuperior monere teneatur, vt infra breuiſſimú terminú concubiná dimittat, & ſi illá non dimiſerit, vel dimiſſam ſeu aliam publicè reſumpſerit, iubemus, vt ipſum oibus ſuis beneficijs oiñò priuet. Et nihilomin' hi publici cócubinarij, vſq; quo cú eis p ſuos ſuperiores poſt ipſarum cócubinarum dimiſſioné, manifeſtamq; vitę emédationé fuerit diſpéſatum, ad ſuſceptioné quorúcunq; honorú, dignitatú, beneficiorú officiorúm ve ſint inhabiles. Qui ſi poſt diſpenſationé recidiuo vomitu ad huiuſmodi publicú cócubinatú redierint, ſine ſpe alicuius diſpéſationis ad ṗdicta prorſus inhabiles exiſtant. Quodq; ſi hi, ad quos talium correctio ptinet, eos (vt ṗdictú eſt) punire neglexerint, eorú ſuperiores, tam in ipſos de neglectu, q̄ in illos pro concubinatu modis oibus digna punitione animaduertát. In Concilijs etiam prouincialib' & ſynodalibus aduerſus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiá per ſuſpenſioné à collatióe beneficiorú, vel alia códigna pœna ſeueriter ,pcedatur. Et ſi ij, quorú deſtitutio ad nos & ſedé prædictá ſpectat, per concilia ,puincialia, aut ſuos ſuperiores propter cócubinatú publicú reperiant priuatióe digni, ſtatim cú proceſſu inquiſitióis ad nos deferant. Eadé diligétia & inqſitio in qbuſcunq; generalibus capitulis etiá prouincialibus, quo ad eos ſeruet, pœnis alijs cótra ṗdictos, & alios nó publicos cócubinarios à iure ſtatutis, in ſuo robore pmanſuris. Publici aút intelligédi ſunt, nó ſolú hi, quorú cócubinatus per ſententiá aut cófeſſioné in iure factá, *ſed per rei euidentiá, quę nulla poſſit tergiuerſatióe celari, notori' eſt, ſed etiá, ꝙ mulieré de incontinentia ſuſpectá & diffamatá tenét, & per ſuum ſuperioré admoniti, ipſam cú effectu non dimittút. Quia verò in quibuſdam regionibus nonnulli iuriſdictioné eccleſiaſticam habentes, pecuniarios quæſtus à concubinarijs percipere non erubeſcút, patiétes eos in tali fœditate ſordeſcere, ſub pœna maledictionis æternæ pręcipimus, ne deinceps ſub pacto, compoſitióe, aut ſpe alterius quæſtus talia quouis modo tolerét, aut diſſimulent: alioquin vltra præmiſſam negligétiæ pœná, duplum eius, quod

Pœna publici concubinarij.

Publici concubinarij qui ſint.

for. *ſeu

propterea acceperint, reſtituere, & ad pios
vſus om̃inò cõuertere teneãtur & cõpellan-
tur. Ipſas aũt cõcubinas aut ſuſpectas prælati
om̃ibus modis curẽt à ſuis ſubditis per auxi-
lium & brachij ſecularis inuocationẽ (ſi op⁹
fuerit) penitùs arcere, qui etiam filios ex tali
cõcubinatu ꝓcreatos, apud patres ſuos coha
bitare non permittãt. Iubemus inſupèr, ꝙ in
prędictis ſynodis & capitulis pręmiſſa publi-
centᷣ, & vt quilibet ſuos ſubditos ad ipſarum
concubinarum dimiſſionẽ moneat, diligen-
ter iniungimus. Præterea omnibus ſeculari-
bus viris, etiã ſi Regali præfulgeãt dignitate,
ne vllum qualecunq; inferãt impedimentũ,
quocunq; q̃ſito colore, prælatis, q̃ ratiõe of-
ficij ſui aduerſus ſubditos ſuos pro huiuſmo
di cõcubinatu, & alijs caſib⁹ ſibi à iure ꝑmiſ-
ſis ꝓcedunt. Et cũ om̃e fornicatiõis crimẽ le-
ge diuina prohibitũ ſit, & ſub pœna peccati
mortalis neceſſariò euitandũ, monem⁹ om̃es
laicos tã vxoratos q̃ ſolutos, vt ſimiliter à cõ-
cubinatu abſtineant. Nimis em̃ rep̄henſibilis
eſt, q̃ vxorẽ habet, & ad aliã vxorẽ ſeu mulie-
rem accedit. Qui verò ſolutus eſt, ſi cõtinere
1. Cor. 7. b nolit, iuxta Apoſtoli conſilium, vxorẽ ducat.
Pro huiuſmodi aũt diuini obſeruãtia p̄cepti
hi ad quos ꝑtinet, tã ſalutarib⁹ monitis, q̃ alijs
canonicis remedijs om̃i ſtudio laborẽt. Sta-
tuim⁹ inſupèr, ꝙ ad vitandũ ſcãdala & multa
pericula, ſubueniẽdumq́; cõſcientijs timora-
tis, ꝙ nemo deinceps à cõmunicatiõe alicui-
us in ſacramentorũ adminiſtratiõe vel rece-
ptione, aut alijs q̃buſcunq; diuinis vel extra,
p̄textu cuiuſcunq; ſentẽtię aut cẽſurę Eccle-
ſiaſticę, ſeu ſuſpẽſiõis aut ꝓhibitiõis ab hoĩe
vel à iure gñali ꝓmulgatæ, teneatᷣ abſtinere,
vel aliquẽ vitare, vel interdictũ eccleſiaſticũ
obſeruare: niſi ſentẽtia, prohibitio, ſuſpenſio
for. *, eccleſiam, vel cẽſura huiuſmodi, fuerit vel cõtra perſo-
nã, collegiũ, vniuerſitatẽ * eccleſiaſticã, aut lo
cum certũ, aut certã, à iudice publicata, & de-
nũciata ſpecialiter & expreſsè, aut ſi notoriè
in excõmunicationis ſententiã cõſtiterit in-
cidiſſe, ꝙ nulla poſſit tergiuerſatione celari,
aut aliquo iuris ſuffragio excuſari, cum à cõ-
munione illius abſtinere volum⁹ iuxta cano-
nicas ſanctiões, Per hoc tñ huiuſmodi excõ-
municatos, ſuſpẽſos, interdictos ſeu ꝓhibi-
tos nõ intendimus in aliquo releuare, nec eis
quomodolibèt ſuffragari. Et qm̃ ex indiſcre-
ta interdictorũ ꝓmulgatione multa cõſueue
runt ſcãdala euenire, ſtatuimus, ꝙ nulla ciui-
tas, oppidũ, caſtrũ, villa, aut locus eccleſiaſti-
co ſupponi poſſit interdicto, niſi ex cauſa ſeu
culpa ipſorũ locorũ, aut dñi, ſeu rectoris vel
officialiũ. Propter culpã aũt ſeu cauſam alte-
rius cuiuſcunq; priuatæ perſonę, huiuſmodi
loca interdici nequaquã poſſint authoritate
quacunq; ordinaria vel delegata, niſi talis ꝑ-
ſona priùs fuerit excõmunicata ac denuncia-
ta, ſeu in Eccleſia publicata, aut dñi ſeu recto-
res vel officiales ipſorũ locorum, authoritate
iudicis req̃ſiti, huiuſmodi perſonã excõmu-
nicatã, infra biduũ indè cum effectu nõ eie-
cerint, aut ad ſatisfaciendũ compulerint, quæ
etiã poſt biduũ eiecta, recedẽte vel ſatisfaciẽ-
te, mox diuina reſumi poſſint. Quod etiã in
pendẽtibus locũ habere decernimus. Necnõ
conſtitutionẽ de eorundẽ fratrum noſtrorũ
cõſilio editã, quã cum irritãti decreto ſtatui-
mus, decernimus & ordinamus, ꝙ extũc de-
cæterò perpetuis futuris tẽporibus de ceſſi-
one regiminis & adminiſtrationis eccleſiarũ
& monaſteriorũ, facta per eos q̃ Eccleſijs &
monaſterijs ipſis pręerunt, ſeu illa in admini-
ſtrationẽ ſeu cõmendã, aut vt alijs vnita, aut
aliàs obtinebãt, ſeu reſignatione aliorũ quo-
rumcunq; beneficiorũ Eccleſiaſticorum, ſeu
ceſſione iuris in eis vel ad ea quomodolibèt
cõpetentis, aut priuatiõis vel depoſitiõis, aut
cenſurarum fulminationẽ, etiã in literis Apo
ſtolicis, à nobis & ſede Apoſtolica etiã motu
proprio pro tẽpore emanatis, q̃ in manibus
Ro. Pont. factæ dicerentᷣ, contẽtis, etiã ſi ſup
illis narrãtis fundaretur intẽtio, cõſtare & ap
parere deberet per publica inſtrumenta, vel
documenta authẽtica: alioquin tam in iudi-
cio, q̃ extra illud, narratiuæ & aſſertionibus
huiuſmodi in p̄iudicium tertij minimè ſtari,
nec ex illis alicui p̄iudiciũ afferri debere, niſi
de huiuſmodi narratiua & aſſertione etiã in
literis Apoſtolicis facta, altero ex præmiſſis
modis doceretur: innouam⁹, illamq́; ꝑpetuis
futuris tẽporib⁹ inuiolabiliter obſeruari mã-
dam⁹. Et q̃a ad ſupradictã cõcordiã cũ p̄fato
Francorũ rege, ob illius ſyncerã deuotionẽ,
erga nos & ſedẽ p̄dictam oſtẽſam, cũ ad præ-
ſtandã nobis reuerentiã & filialẽ obedientiã,
ad ciuitatẽ nr̃am Bononieñ perſonaliter ac-
ceſſit, cõſentimus, illãq́; inuiolabiliter obſer
uari deſideram⁹, illã veri cõtractus & obliga-
tiõis inter nos & ſedẽ Apoſtolicã p̄dictam ex
vna, & p̄fatũ Regẽ & Regnũ ſuũ ex altera par
tib⁹ legitimè initi vim & robur obtinere: * ac for. * nec
illi & p̄ſentibus in aliqua ſuiᷣ parte per quaſ-
cunq; literas & gr̃as, ꝓ nos & ſucceſſores no-
ſtros deſupèr cõcedẽdas, derogari: clauſulãq́;
cũ earundẽ derogatiõe p̄ſentiũ latiſſimè ex-
tendẽda, ac ꝙ eædẽ p̄ſentes literæ, & earũ te-
nor pro expreſſis habeantᷣ in q̃buſuis ſuppli-
cationib⁹ pro tẽpore ſignatis, appoſitã nihil
penitùs operari: & illius vigore in literis Apo
ſtolicis ſuper ipſis ſupplicationibus cõficien
dis, quicquã, ꝓ quod p̄ſentibus, aut alicui par
ticulę de cõtẽtis in eis derogaretᷣ, ſeu deroga-
ri videretᷣ, narrari nõ poſſit: & ſic ꝑ quoſcũq;
iudices & cõmiſſarios, etiã cauſarũ dicti pala
tij Apoſtolici auditores, & p̄fatæ Ro. Eccleſię
cardinales, in q̃buſuis cauſis ſuper p̄miſſis vel
eorum aliquo, pro tẽpore motis, iudicari, dif
finiri & ſententiari debere, ſublata eis aliter
ſententiandi & diffiniendi omnimoda facul
tate & authoritate: necnõ irritũ & inane, ſi ſe-
q̃d ſec⁹ ſup his vel eorũ aliquo à quoquã qua-
uis authoritate etiã per nos & ſucceſſores no
ſtros præfatos, ſcienter vel ignorãter contige
rit

rit attẽtari, decernimus. Volumus aũt, ꝙ ſi p̄fatus Rex p̄ſentes literas, ac omnia & ſingula in eis contenta, q̃ in prima futura ſeſſione p̄ſentis Concilij Lateraneñ approbari & confirmari facere promiſimus, infra ſex menſes à die approbationis & cõfirmationis computãdos, nõ approbauerit & ratificauerit, & ea perpetuis futuris tẽporibus in Regno ſuo, & omnibus alijs locis & dominijs dicti Regni, ꝑ omẽs prælatos & alias etiam Eccleſiaſticas perſonas, ac curias parlamentorũ legi, publicari, iurari & regiſtrari ad inſtar aliarũ cõſtitutionum Regiarum, & de acceptatione, lectione, publicatione, iuramento & regiſtratione prędictis, infra p̄dictum tempus ꝑ oĩm & ſingulorũ ſupradictorũ patẽtes literas aut authenticas ſcripturas nobis nõ trãſmiſerit, aut nuncio nr̃o apud ipſum Regẽ exiſtẽti, per eũ ad nos deſtinãdas nõ cõſignauerit, & deinde ſingulis annis etiam legi, ꝓut alię ipſius Francorũ Regis cõſtitutiões & ordinatiões, q̃ in viridi ſunt obſeruãtia, obſeruari debẽt, inuiolabiliter obſeruari cũ effectu non fecerit, p̄ſentes literæ & indè ſecuta quæcũq;, ſint caſſa & nulla, nulliusq́; roboris vel momẽti. Et cùm omnium, quæ in Regno, Delphinatu & Comitatu prædictis agãtur, notitiã nõ habeamus, cõſuetudines, ſtatuta, ſeu vſus libertati eccleſiaſticæ & authoritati ſedis Apoſtolicæ quomodolibèt p̄iudicantia, ſiqua in Regno, Delphinatu & Comitatu prędictis aliàs quàm in p̄miſſis exiſtant, nõ intendimus nobis & eidẽ ſedi in aliquo præiudicare, ſeu illa tacitè vel expreſsè quomodolibèt apꝓbare.

¶ Et nihilominùs p̄fato Frãciſco & ꝓ tempore exiſtenti Francorum Regi in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus, quatenùs per ſe vel alium, ſeu alios in dignitate Eccleſiaſtica cõſtitutos, pręſentes literas ac omnia & ſingula in eis contenta, quãdo & quotiès opus fuerit, publicari, & ea inuiolabiliter obſeruari faciant, contradictores, cuiuſcunq; dignitatis & præeminẽtiæ fuerint, per cenſuras eccleſiaſticas & pecuniarias pœnas, aliaq́; iuris & facti quæuis oportuna remedia, appellatione qualibet omninò poſtpoſita, cõpeſcendo. Non obſtãtibus om̃ibus ſupradictis, aut ſi aliquibus cõmuniter vel diuiſim ab eadẽ ſit ſede indultum, ꝙ interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiuſmodi mentionẽ. Forma verò ſupradicti mãdati Apoſtolici, ſequitur & eſt talis:

Leo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri epiſcopo N. & dilectis filijs, capitulo, ſingulisq́; canonicis eccleſię N. ſalutem & Apoſtolicam benedictionẽ. Vitę ac morum honeſtas, aliaque laudabilia probitatis & virtutũ merita, ſuper quibus dilectus filius N. apud nos fide digno commendatur teſtimonio, nos inducũt, vt ſibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc eſt, ꝙ nos cupiẽtes, vt eidem N. iuxta illius, quæ olim per fe. re. Gregorium papam 9. prædeceſſorem noſtrũ ad tunc epiſcopum Nouiomeñ directa extitit, q̃ incipit, Mandatum, & aliarum duarum illã immediatè ſequẽtium decretalium formas, de canonicatu & prębeñ aut dignitate, perſonatu, adminiſtratiõe, vel officio veſtrę vel alterius eccleſiæ, aut alio beneficio, cũ cura vel ſine cura, etiam ſi Parochialis eccleſia, vel eius perpetua vicaria, aut capella, ſiue perpetua capellania ad veſtram collationem, nominationem ſeu præſentationem, & aliam quamcunq; diſpoſitionem prouideri poſſit: ac volentes pręfato N. meritorum ſuorum intuitu gratiam facere ſpecialem, ipſumq́ue N. à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, alijsq́ue eccleſiaſticis ſentẽtijs, cenſuris & pœnis, à iure vel ab homine quauis occaſiõe vel cauſa latis, ſi q̇bus quomodolibèt innodatus exiſtit, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cẽſentes, nec non omnia & ſingula beneficia eccleſiaſtica cum cura & ſine cura, quæ præfatus N. etiam ex q̇buſuis Apoſtolicis diſpenſationibus obtinet & expectat, ac in quib9 & ad quæ ius ſibi quomodolibèt competit, quæcunque, quotcunque, & qualiacunque ſint, eorumq́; fructuum, redditũ & prouẽ veros annuos valores & huiuſmodi diſpenſationum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, motu proprio, non ad ipſius N. vel alicuius alterius pro eo nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenùs ſi vobis pro alio non ſcripſerimus, qui ſimile mandatum aut ſimilem gratiam proſequatur, canonicatum & prębendam aut dignitatem, perſonatum, adminiſtrationem, vel officium veſtræ vel alterius eccleſiæ aut aliud beneficiũ eccleſiaſticum cum cura vel ſine cura, etiam ſi parochialis Eccleſia, vel eius perpetua vicaria, aut capella vel perpetua capellania fuerit, ad veſtrã collationem, prouiſionem, pręſentationem, nominationem, ſeu quauis aliam diſpoſitionem pertinens, etiam ſi dignitati, perſonatui, adminiſtrãtiõi, vel officio huiuſmodi cura immineat animarum, dummodò talis dignitas electiua nõ exiſtat, cum creatiõe in canonicum veſtræ vel alterius eccleſię, etiam ſi in eo ſtatuto & priuilegio expreſsè caueatur, quòd nulli de dignitate, p̄ſonatu, adminiſtratione vel officio prouideri non poſſit, niſi cum effectu illius eccleſiæ canonic9 exiſtat, canonicatũ huiuſmodi eccleſiæ cum plenitudine iuris canonici, & nõ obſtañ, de certo canonicorum numero ad effectum huiuſmodi dignitatem, perſonatũ, adminiſtrationem, vel officium dũtaxat obtineñ, & non aliàs, authoritate Apoſtolica, tenore præſentium cõferimus, & de illo etiam prouidem9, ſi quemquam vel quod poſt menſem, poſt-

quàm præſentes literæ vobis præſentatę fuerint, extra Romanam curiam vacare contigerit, cum plenitudine iuris canonici, ac omnibus iuribus & pertinentijs ſuis eidem N. conferatis, & de illo aut illa ꝓuideatis, ſeu ipſum ad illum, illam, vel illud præſentetis aut nominetis, ipſumque N. in canóicum & in fratrem veſtræ vel alterius Eccleſię, ad effectum tantùm obtinendi dignitatem, perſonatum, adminiſtrationem vel officium huiuſmodi, recipiatis, ſtallum ſibi in choro, & locum in capitulo cum plenitudine iuris canonici aſſignetis, inducentes eundem N. vel procuratorem ſuum eius nomine, in corporalē poſſeſſionem canonicatus & præbendę, aut dignitatis, pſonatus, adminiſtrationis, vel officij, ſeu beneficij huiuſmodi, iuriumq́; & pertinen̄ vniuerſorum prędictorum, defendentesq́; inductum, ac facientes N. vel pro eo ꝓcuratorem prædictum, ad prębendam aut dignitatem, perſonatum, adminiſtratióem, vel officium ſeu beneficium huiuſmodi, quodcunq; fuerit, vt moris eſt, admitti, ſibiq́; de illius, vel illorū fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus & obuétionibus vniuerſis integrè reſpóderi, non obſtãtibus de certo canonicorū numero (vt præfertur) & alijs conſtitutióibus & ordinationib⁹ Apoſtolicis, ac dictæ veſtrę vel alterius Eccleſię iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatitis & conſuetudinib⁹ cõtrarijs quibuſcunq;, aut ſi vobis ab Apoſtolica ſit ſede indultū, ꝙ ad receptionē vel ꝓuiſionē alicui⁹ minimè teneamini, quodq́; de canonicatibus & ꝑbendis ſeu dignitatib⁹, perſonatibus, adminiſtratióibus vel officijs veſtræ vel alteri⁹ eccleſię, aut alijs bñficijs eccleſiaſticis quibuſcunque, ad veſtrã collationem, prouiſionem, præſentatióem, nominationem, ſeu quanuis aliam diſpoſitionē, cõmuniter vel diuiſim pertinentibus, nulli valeat prouideri per literas Apoſtolicas non ſacientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiuſmodi mentionē: & qualibet alia dictę ſedis indulgentia generali vel ſpeciali, cuiuſcunq; tenoris exiſtãt, per quam pſentibus non expreſſam, vel totaliter non inſertam, effectus huiuſmodi gratię impediri valeat quomodolibèt vel differri, & de qua cuiuſq; toto tenore habēda ſit in noſtris literis mētio ſpecialis, ſeu ſi dictus N. ꝑſens nō fuerit ad præſtandū de obſeruantijs, ſtatutis & conſuetudinibus veſtræ vel alterius eccleſiæ ſolitum iuramentum, dummodò in abſentia tua per procuratorem idoneum, & cùm ad eccleſiam ipſam acceſſeris, corporaliter illud præſtēs. Data &c. ¶ Dilectis filijs N. & N. ac N. officialibus, ſalutē & Apoſtolicam benedictionem. Hodiè cupientes, vt dilecto filio N. clerico N. diœc. iuxta illius, quæ olim per fe. re. Gregorium papam 9. prædeceſſorem noſtrum ad tũc epm̄ Nouiomen̄ directa extitit, quæ incipit, Mandatum, & aliarum duarum illam immediatè ſequentium decretaliū formas, de canonicatu & ꝓbenda, aut dignitate, perſonatu, adminiſtratióe, vel officio eccleſiæ N. aut alio beneficio eccleſiaſtico cum cura vel ſine cura prouideri poſſet, motu proprio venerabili fratri noſtro epiſcopo N. & dilectis filijs, capitulo, ſingulisq́; canonicis eccleſiæ N. per alias noſtras literas mãdauimus, quatenùs ſi eis communiter vel diuiſim pro alio nō ſcripſiſſemus, ꝙ ſimile mandatum aut ſimilem gratiam ꝓſequeretur, eidem N. canonicatū & præbendã, aut dignitatem, perſonatū, adminiſtrationē, vel officium, aut beneficium Eccleſiæ N. aut aliud beneficium Eccleſiaſticum, ad eorum collationem, prouiſionem, præſentationem, nominationem ſeu quanuis aliam diſpoſitionem, communiter vel diuiſim pertinẽtia, ſi quenquam vel quod poſt menſem poſt pręſentationem earūdem literarum vacare contingeret, cum plenitudine iuris canonici, ac omnibus iuribus & pertinẽtijs ſuis, prout ad eos cõmuniter vel diuiſim pertineret, cóferrent & aſſignarent, aut eum ad illa præſentarent, eligerent, nominarēt, ſeu de illis prouiderent, prout in eiſdem literis pleniùs continetur. Quocirca diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta motu ſimili mãdamus, quatenùs vos vel duo, aut vnus veſtrū, per vos, vel alium ſeu alios, ſi eps̄, capitulum & canonici prædicti canonicatum & præbēdam, aut dignitatem, perſonatum, adminiſtratióem vel officium, aut beneficium huiuſmodi eidem N. conferre & aſſignare, ac de illis etiam prouidere recuſauerint, ſeu diſtulerint, aut negligentes fuerint, canonicatum & præbendam, aut dignitatem, perſonatum, adminiſtrationem vel officium huiuſmodi cum plenitudine iuris canonici, ac omnibus iuribus & pertinẽtijs ſupradictis eidem N. conferre & aſſignare, necnō eundem N. ad illa (vt moris eſt) admittere, & in canonicum recipere & in fratrem, ſtallo ſibi in choro & loco in capitulo aſſignatis, omniaq́; & ſingula alia in dictis literis cõtenta, aliàs iuxta earūdem continentiam ac formam, in omnibus & per omnia facere & exequi curetis, contradictores (prout iuſtitia ſuadebit) ad hoc compeſcendo, non obſtantibus oĩbus, quæ in dictis literis voluimus non obſtare. Datum &c. Pro regularibus aūt ſimilis forma illis cõueniens detur &c. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, ordinationis, ſuſpenſionis, adſtrictionis, declaratióis, præcepti, iniectionis, nominationis, innouationis, conſenſus, decreti, voluntatis, promiſſionis & mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attẽtare præſumpſerit, indignationem oĩpotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1516, quintodecimo Calen-

Calendis Septembris, pōtificatus noſtri anno quarto.

¶Nos igiť, vt literæ ipſæ, q̄ ob id p̄cipuè editę fuerūt, vt in corpore myſtico, ſancta videlicet Eccleſia, ꝑpetua charitas & pax inuiolata perdurét, & ſi qua mébra diſſentiant, ea cōmodè ſuo reinſerantur corpori, eo magis obſeruentur, quo clariùs conſtiterit, ipſas literas ea matura & ſalubri deliberatione à nobis, dicto ſacro Lateraň approbante cōcilio, approbatas & innouatas, qua ſtatutę & ordinatæ fuerunt, licèt ad earundem literarū ſubſiſtentiam & validitatem, alia approbatione non indigerent, ad abundātiorem tamé cautelam, vt eo tenaciùs obſeruentur, & difficiliùs tollantur, quo tantorum patrum fuerint maiore approbatione munitæ, literas prædictas cum om̄ibus & ſingulis ſtatutis, ordinationibus, decretis, diffinitionib⁹, pactis, conuentionibus, promiſſione, voluntate, ac pœnis, inhibitione, alijsq; oībus & ſingulis clauſulis in eis contentis, illa præſertim, qua voluimus, ꝙ ſi præfatus Francorum Rex ſupradictas literas, ac omnia & ſingula in eis contenta, intra ſex menſes à data præſentiū computandos, non approbaret & ratificaret, & ea perpetuis futuris temporibus in Regno ſuo & alijs locis & dominijs dicti Regni, per oés prælatos & alias Eccleſiaſticas perſonas, ac curias parlamentorum acceptari, legi, publicari, iurari & regiſtrari ad inſtar aliarum conſtitutionum Regiarum, & de acceptatione, lectione, publicatione, iuramēto & regiſtratione prædictis intra prædictum tempus per omnium & ſingulorum ſupradictorum patentes literas, aut authenticas ſcripturas nobis non trāſmitteret, aut nūcio noſtro apud ipſum Regem exiſtente, per eum ad nos deſtinandum non conſignaret, & deinde ſingulis annis etiam legi, prout alię ipſius Francorum Regis cōſtitutiones & ordinationes, quę in viridi ſunt obſeruantia, obſeruari debent, inuiolabiliter obſeruari cum effectu non fecerit, literæ ipſæ & indè ſecuta, quæcūque eſſent, caſſa & nulla, nulliusque roboris vel momenti, ſacro Lateraneň cōcilio approbante, Apoſtolica authoritate & poteſtatis plenitudine approbamus, & innouamus, eaſq; inuiolabiliter & irrefragabiliter obſeruari & cuſtodiri mandamus, roburq; perpetuæ firmitatis in euētum dictarū approbationis & ratificatiōis, & nō aliter, nec alio modo obtinere, omneſq; in dictis literis cōpręhenſos, ad ipſarum literarum ac omnium & ſingulorum in eis expreſſorum obſeruationem, ſub cenſuris & pœnis, ac alijs in eis contentis, iuxta earundem literarum tenorem & formam, teneri & obligatos eſſe decernimus & declaramus, non obſtantibus conſtitutionibus illis, quę in dictis literis voluimus non obſtare, cæteriſq; contrarijs quibuſcunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, innouationis, mādati, decreti, declarationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis auté hoc attétare præſumpſerit, indignationem om̄ipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ in publica ſeſſione, in Lateraneň ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1516. quartodecimo Calend. Ianuarij, pontificatus noſtri anno quarto.

Viſa Ie. Saluius.
Bembus.
A. de Caſtillo.

¶Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et om̄ibus placuerunt ſimpliciter, excepto reuerendo patre domino Dominico epiſcopo Lucerino, qui dixit, ꝙ placebant ſibi contenta in bulla, dummodò Galli acceptent bullam reuocationis pragmaticæ ſanctionis. Et in eodem voto fuit reuerendus pater dn̄s Philippus epiſcopus Brumateň, & etiam reuerend. dominus Petrus epiſcop⁹ Caſtelli maris. Reuerēdo patri domino Benedicto Chieň placuerunt omnia, excepto, ꝙ in quātùm diſponitur circa reſignatiōes factas in curia, ꝙ requiratur conſenſus Regis, hoc non placuit. Nec etiam placuit eidem Benedicto, ꝙ appellationes non admittantur, ſed placeret ei, ꝙ appellationes admitterentur. Reuerendo patri domino Ioanni Dominico Terdoneň, nō placuit conſuetudo parlamētorum, ꝙ habeant iuriſdictiōem in perſonas eccleſiaſticas. Et in quantùm ſupraſcripta bulla tribuit iuriſdictionem ſecularibus in perſonas eccleſiaſticas, nō placet ei. Reuerendo patri domino Hieronymo epiſcopo Aſculano placent contenta in ſchedula, dummodò acceptentur per partes hincindè.

¶Deinde reuerendus pater dominus Ioānes Baptiſta ep̄s Cauallıceň, aſcendit ambonem, & legit ſchedulā abrogationis pragmaticę ſanctiōis ſeu corruptelæ, Cuius tenor ſequitur & eſt talis.

LEo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbante concilio. Paſtor æternus gregē ſuum vſq; ad conſummationem ſeculi nunquàm deſerturus, ita Apoſtolo teſte, obedientiā dilexit, vt ꝓ expiādo primi parētis inobediētiæ peccato, ſeipſum humiliauerit, factus obediens vſque ad mortem: migraturus verò ex mundo ad patrem, in ſoliditate petræ, Petrum eiuſq; ſucceſſores vicarios ſuos inſtituit, quibus ex libri *Regum teſtimonio ita obedire neceſſe eſt, vt qui non obedierit, morte moriatur. Et vt alibì legitur, in eccleſia eſſe non poteſt, qui Romani Pont. cathedram deſerit: quoniam Auguſtino Gregorioque authoribus, ſola obedientia eſt mater cuſtoſque om̄ium virtutum, ſola fidei meritum poſſidēs: ſine qua, quiſque

Matt.28.
Philip.2.a
Deut.17.

quiſq; infidelis conuincitur, etiam ſi fidelis eſſe videatur. Itaq; nos, eodē *Petro docēte, ſoliciti eſſe debemus, vt q̄ à Ro. pon. p̄deceſſoribus noſtris, præſertim in ſacris Concilijs p̄ obediētiæ huiuſmodi, authoritatis, libertatisq; eccleſiaſticæ, & ſedis Apoſtolicæ defenſione, maturè & ex legitimis cauſis inchoata ſunt, noſtris ſtudio, cura & diligentia debitè abſoluant, & ad optatū finem p̄ducantur: ſimplicium quoq; animæ, quarum etiam rationem Deo reddituri ſumus, à dolis & laqueis tenebrarum principis liberentur. Sanè fe. re. Iulius papa II. prædeceſſor noſter, poſt indictum ex legitimis tūc expreſſis cauſis, de venerabilium fratrum ſuorum S. R. E. Card. de quorum numero tunc eramus, conſilio & aſſenſu, ſacrum Lateran̄ concilium, prouidè conſiderans cum eodē ſacro Lateranen̄ concilio, Bituricen̄ Regni Franciæ corruptelam, quam illi pragmaticam ſanctionem vocant, cum maximo animarum periculo & ſcandalo, ac dignitatis ſedis Apoſtolicæ detrimēto & vilipēdio, retroactis temporibus viguiſſe, & adhuc vigere, eiuſdē pragmaticæ ſanctionis negocium, eodem approbante concilio, diſcutiendum certis tunc nominatim deputatis cardinalibus & prçlatis certç congregationis commiſit. Et quanquàm ſanctio præfata ex multis nullitati notoriè ſubiaceret, ſchiſmaque manifeſtum foueret & contineret, & propterea citatiōe aliqua minimè prçcedente, per ſe irrita, nulla & inualida declarari potuiſſet, ex abundanti tn̄ cautela idem Iulius prædeceſſor Gallicos prælatos, capitula eccleſiarum & monaſteriorum parlamenta, & laicos illis fauentes, & dicta ſanctione vtentes, omnesq́; & ſingulos alios in prçmiſſis ſua communiter vel diuiſim intereſſe putantes, per edictum publicum, cùm ad partes illas tutus tunc non pateret acceſſus, in Mediolanenſis, Aſten̄, & Papien̄ eccleſiarum valuis affigendum, monuit & citauit, vt infra tunc expreſſum terminum, coram eo & dicto concilio comparērent, cauſasq́; dicerent, quare ſanctio p̄fata, illiusq́; corruptela & abuſio in concernentibus authoritatem Ro. Eccleſiæ, & ſacrorum canonum, ac eccleſiaſticæ libertatis violationem, nulla & inualida declarari non deberet. Cumq́ue dicto Iulio prædeceſſore in humanis agente, diuerſis impedimentis cauſantibus, citatio exequi & reproduci, ac negocium abrogationis huiuſmodi plenè diſcuti, vt intentio ipſius Iulij prædeceſſoris fuerat, nō potuiſſet, ſed eodem Iulio prædeceſſore rebus humanis exempto, citatio ipſa legitimè executa, & per procuratorem fiſcalem ſacri concilij promotorem reproducta, ipſorumq́; citatorum non comparentiū contumacia accuſata, & ad vlteriora procedi petitum fuiſſet: nos, diuina fauente clementia, ad ſummi Apoſtolatus apicē aſſumpti, om̄ibus ritè penſatis, petitioni prædictæ ex certis cauſis nullum tunc reſponſum dedimus.

Ac deinde cùm p dictos monitos & citatos diuerſa impedimenta allegarentur, quare in termino eis (vt præfertur) præfixo comparēre non potuiſſent, vt omnis iuſtæ excuſationis & querelæ occaſio eis auferretur, terminum citationis & monitionis huiuſmodi p̄fixum, eodem ſacro approbāte Concilio, ad alium tūc expreſſum terminū iamdiu effluxum, in diuerſis ſeſſionibus pluriès p̄rogauimus. Cùm autem moniti & citati prçdicti, ſublatis iam omnibus impedimentis, effluxisq́ue om̄ibus terminis, coram nobis & dicto concilio non comparuerint, nec comparēre curauerint, ad allegandum cauſam, quare ſanctio prædicta nulla declarari nō deberet, ita vt excuſationi vltrà locus non ſit, poſſintq́ue meritò contumaces reputari, prout eos exigente iuſtitia reputamus: nos maturè attendentes, pragmaticam ſanctionē vel potiùs (vt dictum eſt) corruptelā, ſchiſmatis tēpore à non habentibus poteſtatem, editam, reliquæ Chriſtianæ reipublicæ eccleſiæq́ue ſanctæ Dei nullatenùs conformem, & à cla. me. Ludouico XI. Francorum Rege Chriſtianiſſimo reuocatam, caſſatam atq; abolitam, authoritatem, libertatem, ac dignitatē dictæ ſedis violare ac diminuere, facultatemq́; Ro. pontificis pro tempore exiſtentis de S. R. E. Card. pro vniuerſali eccleſia aſſiduè laborantium, virorumq́ue doctorum perſonis, q̄bus abūdat curia, & quorum conſilijs ſedis apoſtolicæ & Ro. pōtificis atq; vniuerſalis eccleſiæ authoritas & poteſtas conſeruantur, negociaq́; diriguntur, & in proſpero ſtatu confouētur, de eccleſijs & monaſterijs, eiſdemq́; perſonis de reliquis beneficijs eccleſiaſticis iuxta eorum ſtatus exigentiam prouidendi, penitùs auferre, prælatis verò eccleſiaſticis illarum partium cauſam præbere, vt ipſi neruum eccleſiaſticæ diſciplinæ obedientiç ſanctum frāgant & violent, ac contra nos & ſedem prædictam eorum matrem cornua erigant, & eis ad prçmiſſa audendum viam aperire, ipſamq́; notoriè nullaten⁹ ſubiacere, nulloq́; niſi alicuius tēporis ſeu potiùs tolerātiæ cuiuſdā adminiculo fulciri, & ſi Ro. pōt. p̄deceſſores noſtri p̄fati (prout ipſi ſuo tempore ſummoperè optare demōſtrārūt) corruptelam & abuſiōem huiuſmodi, vel malignitate tēporū, vel aliâs illi p̄uidere, & in totū occurrere nō valentes, ſuis tēporibus toleraſſe viſi fuerunt, conſiderantes tamen ab ipſius Bituricenſis ſanctionis editione vix annos ſeptuaginta fluxiſſe, nullumq́; infra hoc temporis ſpatium præter hoc Lateranen̄ conciliū legitimè fuiſſe celebratū, in quo cùm (diſponente Domino) conſtituti ſimus, ab eiuſdem improbç ſanctionis extirpatiōe & totali annullatione, ſine noſtra & tantorum patrum in p̄ſenti cōcilio congregatorum nota, ac noſtrç & dictorum illa vtētium animarum periculo, abſtinere ſeu deſiſtere nō poſſe, Auguſtino teſte, iudicam⁹ atq; cenſemus. Et ſicut piç

memoriæ

memorię Leo papa I. prędeceſſor noſter, cuius in hoc libenter, quoàd poſſumus, veſtigia imitamur, ea quæ in ſecunda Epheſina ſynodo temerè cōtra iuſtitiam & catholicam fidem geſta fuerūt, poſtmodùm in Chalcedoneñ concilio mandauit ac fecit, pro dictæ fidei firmitate, reuocári: ita & nos à tam nefariæ ſanctionis & contentorū in ea reuocatione, retrahi aut deſiſtere, ſalua cōſcientia ac noſtro & ipſius eccleſię honore, nō poſſe aut debere, cenſemus. Nec illud nos mouere debet, ꝙ ſanctio ipſa & in ea contenta, in Baſileenſi concilio edita, & ipſo concilio inſtante, à Bituriceñ congregatione recepta & acceptata fuerint, cùm ea omia poſt tranſlationem eiuſdem Baſileeñ concilij, per Re. me. Eugenium papam quartum, etiam prędeceſſorem noſtrum factam, à Baſileeñ cóciliabulo, ſeu potiùs * conuenticula, quæ præſertim poſt huiuſmodi tranſlationem conciliū ampliùs appellari non merebatur, facta extiterint, ac propterea nullum robur habere potuerint: cùm etiam ſolum Ro. pontificem ꝓ tempore exiſtentem, tãquàm authoritatem ſuper omnia concilia habentem, conciliorū indicendorum, transferendorum, ac diſſoluēdorum plenum ius & poteſtatem habere, nedum ex ſacræ ſcripturæ teſtimonio, dictis ſanctorum patrum, ac aliorum Romanorum pōtificum etiam prędeceſſorum noſtrorum, ſacrorumque canonum decretis, ſed propria etiam eorundem Conciliorum confeſſione manifeſtè cōſtet: quorum aliqua referre placuit, reliqua verò, vtpotè notoria, ſilentio ꝓterire. In Alexandrina enim ſynodo Athanaſio ibidèm exiſtente, Felici Ro. pont. ab eadem ſynodo ſcriptum ſuiſſe legimus, Nicenā ſynodum ſtatuiſſe, nō debere abſq; Ro. pōt. authoritate cōcilia celebrari. Neq; nos latet, etiam eundem Leonem pontificem Epheſinam ſecundam ſynodum ad Chalcedoneñ trāſtuliſſe. Martinum etiam papam V. præſidentibus ſuis in Concilio Seneñ poteſtatem transferendi Concilium, nulla cōſenſus ipſius Cōcilij mentione habita, dediſſe. Epheſinam quoq; primam ſynodum Cæleſtino, ac Chalcedoneñ eidem Leoni, ſextam Agathoni, ſeptimam Hadriano, octauam Nicolao, octauam etiam Cōſtantinopolitañ ſynodū Hadriano Ro. pont. prædeceſſoribus noſtris maximã reuerentiã exhibuiſſe, eorundemq; pontificum inſtitutionibus & mãdatis in ſacris concilijs per eos editis & factis, reuerenter & humiliter obtemperaſſe. Vndè Damaſus papa & cæteri epiſcopi Romæ congregati, ſcribentes de Concilio Arimineñ Epiſcopis in Ilyrico conſtitutis, prçiudiciū aliquod per numerum Epiſcoporum Arimini congregatorum fieri non potuiſſe teſtant: quandoquidem conſtet, Roma. Pont. cuius ante omnia decebat ſpectari decretum, talibus non præbuiſſe conſenſum: eundemque Leonem pontificem, vniuerſis Siciliæ epiſcopis ſcribentem, idem voluiſſe appàret. Conſueuerunt que antiquorum conciliorum patres, pro eorū, q in ſuis Cócilijs geſta fuerūt, corroboratióe à Ro. pon. ſubſcriptionē, approbationēq; hūiliter petere & obtinere, ꝓut ex Nicena & Epheſina ac Chalcedoneñ huiuſmodi & 6. Conſtãtinopolitañ, & 7. eadē Nicena, & Ro. ſub Symmacho ſynodis habitis, earumque geſtis, necnon in Aimari libro de ſynodis manifeſtè colligitur, quod etiã nouiſſimè Conſtãtieñ patres feciſſe cōſtat: quã laudabilē conſuetudinem ſi Bituriceñ & Baſileenſes ſecuti fuiſſent, huiuſmodi moleſtia proculdubiò careremus. Cupientes quoque huiuſmodi negociū ad debitū finem perduci, ac tam vigore citationū hactenùs à nobis & præfato Iulio prædeceſſore ex abundanti emanatarum, quàm aliorum prēmiſſorum, q̃ ita notoria ſunt, vt nulla valeant excuſatione aut tergiuerſatióe celari, etiam ex noſtro paſtorali officio procedẽtes, omnesq; & ſingulos, tam iuris q̃ facti defectus, ſi qui forſan in præmiſſis interuenerint, ſupplentes, ex certa noſtra ſcientia & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, eodem ſacro approbante Concilio, tenore præſentium præfatam pragmaticam ſanctionem ſeu corruptelam, eiuſque approbationem quomodolibèt emanatam, omniaq; & ſingula decreta, capitula, ſtatuta, conſtitutiones, ſiue ordinationes in eodem quomodolibèt cōtentas, ſeu iñã inſertas, ac ab alijs priùs editas, necnon conſuetudines, ſtylum, vſus ſiue potiùs * abuſum ex ea in hác vſq; diem quomodolibèt emanatos ſeu obſeruatos, nullius roboris vel momẽti ſuiſſe & eſſe decernimus & declaramus. Necnon ad abundatiorē cautelã eandem Bituriceñ ſanctionem ſiue corruptelam, eiuſq; approbationem tacitã vel expreſſam, vt præfertur, & in ea contenta omnia & ſingula, etiam inſerta quęcunque reuocamus, caſſamus, abrogamus, irritamus, annullamus ac damnamus, & ꝓ infectis, reuocatis, caſſatis, abrogatis, irritatis, annullatis, & dãnatis haberi volumus, decernimus & declaramus. Et cùm de neceſſitate ſalutis exiſtat, omes Chriſtifideles Romano Pontifici ſubeſſe, prout diuinę ſcripturę & ſanctorum patrum teſtimonio edocemur, ac conſtitutione fe. me. Bonifacij papæ 7. ſimiliter prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Vnam ſanctã, declaratur: ꝓ earundem fidelium animarum ſalute, ac Ro. Pontificis & huius ſanctæ ſedis ſuprema authoritate, & eccleſiæ ſponſæ ſuæ vnitate & poteſtate, conſtitutionem ipſam, ſacro præſenti concilio approbãte, innouamus & approbamus, ſine tamen præiudicio declarationis ſanctæ me. Clementis papæ 5. quæ incipit, Meruit. inhibentes in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœnis & cenſuris infrà dicendis, omnibus & ſingulis Chriſtifidelib', tam laicis quàm clericis ſecularibus, & quorumuis ordinum etiam mendicantiū regularibus, & alijs quibuſcunque

Non de cōcilio Baſileēſi.

Authoritas Rom. Pont. ſupra concilia.

* abuſus

cunque

cunq; perſonis, cuiuſcunq; ſtatus, gradus & conditionis exiſtant, etiam S.R.E. Card. Patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, & quibuſuis alijs, eccleſiaſtica vel mundana, vel quauis alia dignitate fulgentibus, omnibusq́; alijs & ſingulis prælatis, clericis, capitulis, & cõuentibus ſecularibus, & ordinum prædictorũ regularibus, etiã monaſteriorum abbatibus, prioribus, ducibus, comitibus, principibus, baronibus, parlamentis, officialibus etiam regijs, iudicibus, aduocatis, Notarijs & tabellionibus eccleſiaſticis vel ſecularib⁹, & q̃buſuis alijs pſonis eccleſiaſticis regularib⁹ & ſecularib⁹ (vt p̄ferĩ) quacũq; dignitate fulgentib⁹, in p̄fato regno Franciç, Delphinatu, & vbicunq; prædicta pragmatica directè vel indirectè, tacitè vel expreſsè vigeret, quomodolibèt exiſtẽtibus, vel pro tẽpore futuris, ne decęterò p̄ſata pragmatica ſanctiõe, ſeu potiùs corruptela, quomodolibèt ex quauis cauſa, tacitè vel expreſsè, directè vel indirectè, aut quouis alio q̃ſito colore vel ingenio, in quibuſcunq; actib⁹ iudicialibus vel extraiudicialibus vti, ſeu etiã eam allegare, vel ſecũdũ eã iudicare, aut quoſuis actus iudiciales vel extraiudiciales, ſecũdum dictæ pragmaticæ tenorem vel capitula in ea contenta, per ſe vel aliũ ſeu alios nullatenùs facere præſumant, aut per alios fieri permittant ſeu mandent, nec præfatã pragmaticam ſanctionem, aut in ea contenta capitula ſeu decreta, vlteriùs in domibus ſuis, aut alijs locis publicis vel priuatis teneant: quinimmò illã ex quibuſuis archiuis etiã regijs, ſeu capitularibus & locis prædictis, infra ſex menſes à data præſentium computandos, deleãt ſeu deleri faciant, ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ, necnon quo ad eccleſiaſticas & regulares perſonas p̄dictas, om̃ium etiam patriarchalium, Metropolitanarum & aliarum Cathedralium eccleſiarũ, monaſteriorum quoq; & prioratuum, etiam conuentualium, & quarumcunq; dignitatum aut beneficiorum eccleſiaſticorũ ſecularium & quorumuis ordinum regularium priuationis & inhabilitatis ad illa in poſterum obtinenda: quo verò ad ſeculares, p̄fatæ excommunicationis, necnõ amiſſionis quorumcunq; feudorum, tam à Romana q̃ alia eccleſia ex quauis cauſa obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa in poſterum obtinẽda, inhabilitatisq́; ad om̃s & ſingulos actus legitimos quomodolibèt faciendos, infamesq́; ac criminis læſæ maieſtatis in iure expreſſis pœnis, eo ipſo & abſq; vlteriori declaratione per omnes & ſingulos ſupradictos, ſi (quod abſit) contrafecerint, incurrendis: à quibus vigore cuiuſcunq; facultatis, aut clauſularũ etiam in confeſſionalib⁹ quibuſuis perſonis ſub q̃buſuis verborum formis conceſſis contẽtarum, niſi à Ro. Pontifice canonicè intrante vel alio ab eo ad id in ſpecie facultatem habẽte, præterq̃ in mortis articulo conſtituti, abſolui nequeant. Non obſtantibus præmiſſis, necnon conſtitutionib⁹ & ordinationib⁹, decretis ac ſtatutis Apoſtolica, ſeu quacunq; alia etiam conciliari authoritate quomodolibèt, etiam ex certa ſcientia & Apoſtolicę poteſtatis plenitudine editis & emanatis, & ſæpiùs innouatis, repetitis, confirmatis & approbatis: q̃bus illorum om̃ium & ſingulorum tenores, acſi de verbo ad verbum infererentur, ad effectum præmiſſorum, pro ſufficiẽter expreſſis & inſertis habentes, illis aliás in ſuo robore permanſuris, ſcientia, poteſtate & tenore præmiſſis, ſpecialiter & expreſsè derogamus contrarijs quibuſcunque: Aut ſi communitatibus, vniuerſitatib⁹, & perſonis ſingulis ſupranominatis, etiam Cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, marchionibus, & ducibus prçfatis, vel quibuſuis alijs, communiter vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quòd interdici, ſuſpendi vel excommunicari, aut propterea priuari, & inhabiles reddi non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiuſmodi mentionem: & quibuſcunque alijs priuilegijs, indulgentijs & literis Apoſtolicis, generalibus vel ſpecialibus, quorumcũque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus nõ expreſſa, vel totaliter non inſerta, effectum earundem impediri valeat quomodolibèt vel differri, & de quibus quorumq́ue tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis. Nulli ergo omninò hominum liceat hãc paginam noſtri ſupplementi, decreti, declarationis, reuocationis, caſſationis, abrogationis, irritationis, annullationis, damnationis, voluntatis, conſtitutionis, innouationis, approbationis, inhibitionis, & derogationis infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Data Romæ in publica ſeſſione, in Lateranenſi ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata anno incarnationis Dominicæ, 1516. quartodecimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno quarto.

Viſa Ie. Saluius.

F. De ſancto Ioanne.

¶Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et omnibus placuerũt ſimpliciter, excepto reuerendo domino epiſcopo Terdoneñ, qui dixit, quòd non placebat ſibi reuocatio illorum, quæ habuerint originem à Baſileeñ & Bituriceñ concilijs ſeu conuenticulis.

¶Poſtremò Reuerend. pater dominus Ioannes epiſcopus *Sibiniceñ, aſcendit ambonem, & legit ſchedulam diſponentem circa religioſos & eorum priuilegia. Cuius tenor talis eſt: *Seboniceñ

Leo

LEo episcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbante concilio. Dum intra mentis arcana reuoluimus, & diligenti conſideratione penſamus operoſa ſolicitudinis ſtudia, cótinuosq́ue labores pro diuini nominis gloria, exaltatiõe Catholicæ fidei, eccleſię vnitate ſeruáda, & inſtitutione ac ſalute fidelium animarum per coepiſcopos eorumque ſuperiores, in diuerſis orbis partibus ac regimen ſuarum eccleſiarũ à ſede Apoſtolica conſtitutos, necnon per fratres diuerſorum ordinum, præſertim mendicantium, indefeſsè & indeſinéter impẽſos tanta ex eorum in vinea Dñi fructuoſis operibus & oportunè ac laudabiliter geſtis, cordi noſtro prouenit ſatisfactio, vt ijs quę ad pacem & quietem inter eos conſeruandam conducere cognoſcimus, omni ſtudio intẽdamus. Nouimus enim epiſcopos ipſos in partem ſolicitudinis noſtræ aſſumptos fuiſſe, quorum honor & ſublimitas (teſte Ambroſio) nullis poteſt comparationibus adæquari. Religioſos etiam in agro Dominico pro Chriſtianæ religionis defenſione & ampliatione complura feciſſe, ac vberes fructus protuliſſe, & in dies ſingulos proferre, ita vt eorundẽ epiſcoporum ac religioſorum bonis operibus orthodoxam fidem incremẽta ſumpſiſſe, & per orbem terrarum vndiq; dilatatã fuiſſe, fidelium nullus ignoret. Et ſicut ipſi ſæpenumerò vigilãtiſſima & ſolerti cura ſchiſmata in Dei eccleſia extinguere, & eccleſię vnitatẽ reddere, & vt eidem eccleſiæ pacis tranquillitas daretur, innumeros labores ſubire non dubitârunt: ita quoq; par eſt, eos inter ſe, noſtris prouiſiõibus, pacis vinculo ac fraterna charitate & vnitate coniungi, vt eorum concordi doctrina & mutuis operib' vberiores in eccleſia Dei fructus proueniant. Sanè cupientes vt iura ſpiritualia, q̃ ad Dei laudem & Chriſtifideliũ aĩarum ſalutẽ ptinent, & quorum exercitium pfatis epiſcopis & eorum ſuperiorib' in ſuis diœceſibus, cùm ipſi in partẽ ſolicitudinis (vt pręfert) aſſumpti, ac diœceſes diſtinctę, & cuilibet eorundem epiſcoporũ aſſignatæ fuerunt, cõmiſſum extitit, vt p ipſos epiſcopos exerceant, & ius illa liberè exercendi, quantùm fieri poteſt, eis illæſum præſeruetur: & ſi aliqua dictis fratribus mẽdicantibus in eorundem epiſcoporũ lęſionẽ per Romañ pontifices pdeceſſores noſtros & ſedẽ Apoſtolicã cõceſſa fuerint, cõceſſiones huiuſmodi eiſdem religioſis factas, in ſubſequentibus duxim' moderãdas, vt ipſi fratres potiùs ab eiſdem epiſcopis omni cum charitate foueantur, q̃ aliquo modo moleſtentur & inquietẽtur. Vna enim eſt regulariũ & ſeculariũ, prælatorũ & ſubditorũ, exẽptorum & nõ exemptorum vniuerſalis eccleſia, extra quã nullus omninò ſaluatur: eorumq; omniũ vnus dñs, vna fides: & pptergã decet eos, qui eiuſdẽ ſunt corporis, vni' etiã eſſe volũtatis, & ſicut fratres nexu inuicẽ charitatis adſtricti ſunt, ſic nõ cõuenit alterũ in alteri' iniuriam ſeu iacturã pſilire, dicẽte Saluatore: Hoc eſt præceptũ meum, vt diligatis inuicẽ, ſicut dilexi vos. Ioan. 15.b Ad conſeruãdam igitur inter epiſcopos & eorũ ſuperiores, ac prælatos & fratres huiuſmodi mutuam charitatem & beneuolẽtiam, diuini quoque cultus augmentũ, pacemq; & trãquillitatẽ vniuerſalis eccleſiæ ſtatus, quod ita demùm fieri poſſe cognoſcimus, ſi vnicuiq; quantùm fieri poteſt, ſua iuriſdictio conſeruet, ſacro approbãte cõcilio, ſtatuimus & ordinamus, q epiſcopi & eorũ ſuperiores & alij plati præfati, parochiales eccleſias ad eoſdẽ fratres ratione locorũ ſuorũ legitimè ſpectãtes, quo ad ea, q̃ ad parochianorũ curam, & ſacramentorum conſeruationem, adminiſtrationemq; ptinent, ſine tamẽ viſitatorum inſolito grauamine vel impẽſa, viſitare, & illarum curam gerentes, & circa illã delinquẽtes, ſi religioſi fuerint, iuxta ipſi' ordinis regularia inſtituta intra ſepta regularis loci: ſeculares verò presbyteros & fratres huiuſmodi beneficia obtinentes, liberè tanquàm ſuæ iuriſdictioni ſubiectos punire. Ac tam plati q̃ presbyteri ſeculares, qui vinculo excõmunicationis ligati nõ fuerint, miſſas in eccleſijs domorũ eorundem deuotiõis cauſa celebrare volẽtes, celebrare poſſint: Ipſiq; fratres tales celebrare volentes, libẽter recipere debeant. Ac ab eiſdem prælatis ad pceſſiones ſolennes pro tẽpore faciẽdas reqſiti, dummodò eorũ loca ſuburbana vltra vnum milliare à ciuitatibus reſpectiuè non ſint remota, accedere: necnon ſuperiores eorundẽ fratrum fratres, quod ad audiendas cõfeſſiones ſubditorum eorundem prelatorum pro tempore elegerint, eiſdem prælatis perſonaliter exhibere ac præſentare, ſi eos ſibi exhiberi & pſentari petierint: alioquin eor viũcarijs, dummodò ad prælatos vltra duas diętas accedere nõ cogantur, omninò teneãtur. Poſſintq; illi per eoſdem epiſcopos & platos, ſup ſufficiẽti literatura & aliqua faltẽ huiuſmodi ſacramẽti peritia duntaxat examinari: talibusq; pſentatis admiſſis, vel etiam indebitè recuſatis, confitentes conſtitutioni, quę incipit, Omĩs vtriuſq; ſexus, quo ad confeſſionem, duntaxat ſatisfeciſſe cenſeãtur, ipſiq; fratres etiam forenſium confeſſiones audire valeant. Laicos tamen & clericos ſeculares, à ſententijs ab homine latis, nullatenùs abſoluere poſſint. Euchariſtię verò & extremę vnctionis, aliaq; eccleſiaſtica ſacramenta illis, quorum etiam infirmorum ac decedentium confeſſiones audierint, dicẽtibus proprium ſacerdotem illa ſibi dare denegaſſe, dare nequeant: niſi denegatio ſine legitima cauſa facta, vicinorum teſtimonio pbata, aut requiſitio corã notario publico facta, doceretur. Eorundem verò fratrũ obſeqo inſiſtentib', ſacramenta huiuſmodi nullatenùs miniſtrare valeant, niſi illorum durante obſequio.

Pacta aũt & cõuentiones inter eoſdẽ fratres & prælatos atq; cũratos pro tẽpore inita, valeant, niſi per ſubſequutum capitulum proximum generale vel prouinciale refutata, ac per eos refutatio huiuſmodi intimata debito tempore fuerint. Parochias autẽ cum cruce ad leuanda funera eorum, qui apud eccleſias domorum & locorum eorundem ſuam elegerint ſepulturam, intrare nõ poſſint, niſi prius præmonito & requiſito * ac recuſante
for. *ac non parochiano presbytero, & tunc ſine eius ac ordinati præiudicio: niſi eiuſdẽ fratrib9 ſup hoc antiqua cõſuetudo, quæ ſit in viridi obſeruantia & cum pacifica poſſeſſione, ſuffragetur. Volentes quoq; ſepeliri in habitu eorundẽ fratrum in clauſtro nõ degẽtes, ſed in ꝓprijs domib9 habitãtes, in eorũ vltima volũtate ſepulturam ſibi liberè eligere poſſint. quodq; fratres ipſi ad ordines ꝓmouendi, p ordinarios de grãmatica & ſufficiẽtia examinari, & dũmodò cõpetenter reſpondeãt, per eoſdem ordinarios liberè admitti, ac nullatenùs in eorum eccleſijs ſeu domibus, aut alijs eorũ locis, ab alio q̃ à diœceſano epiſcopo, vel eius vicario, ſuper hoc cum debita reue-
for. *nec rentia requiſito, * & abſq; rationabili cauſa cõtradicente, vel ea in diœceſi abſente, ad dictos ordines promoueri debeãt. Nec ab alio epiſcopo conſecrationẽ eccleſiæ, vel altaris, aut cœmeterij benedictionem petere, ſeu in eccleſijs per eas pro tempore ædificandis, primum lapidẽ per alienum epiſcopum poni facere poſſint, niſi vbi ordinarius bis aut ter cũ debitis reuerentia & inſtãtia requiſitus, ſine legitima cauſa id recuſauerit. Et abſq; curatorum conſenſu ſponſum & ſponſam benedicere nequeant. Et vt debitus honor matrici eccleſiæ reddatur, tam ipſi fratres q̃ alij clerici ſeculares, etiam ſuper hoc Apoſtolicæ ſedis priuilegio muniti, die ſabbati maioris hebdomadæ, anteq̃ cãpana Cathedralis vel matricis eccleſiæ pulſauerit, campanas in eccleſijs ſuis pulſare minimè poſſint. Cõtrafacientes, pœnam cẽtum ducatorum incurrãt. Cenſuras autem per eoſdem ordinarios latas & promulgatas, ac in matrici eccleſia ciuitatum, necnon in collegiatis & parochialibus eccleſijs caſtrorum & oppidorum reſpectiuè ſolẽniter publicatas, qñ ſuper hoc ab eiſdem ordinarijs reqſiti fuerint, in eccleſijs domorum ſuarum publicare ac ſeruare: Et vt animarum vtriuſque ſexus Chriſtifidelium ſaluti vberiùs conſulatur, illos, quorum confeſſiones pro tempore audierint, cuiuſcunq; ſtat9 & conditionis fuerint, ad ſoluendũ decimas, ſiue aliam bonorũ ſeu fructuum quotã in locis, in qbus decimę ipſæ aut ſimilia ſolui conſueuerunt, etiam ſub onere conſcientiarum ſuarũ monere & hortari, ipſiſq; etiã illas ſoluere recuſantibus, abſolutiõem denegare, & ſuper hoc requiſiti, id populo etiam publicè prædicare & perſuadere teneantur. Conſeruatores autem eiſdem fratribus pro tẽpore à ſede Apoſtolica deputandi, doctrina & probitate præſtantes, & in eccleſiaſtica dignitate conſtituti eſſe debeãt: & coram eis per eoſdẽ fratres, quibus dati fuerint, vltra duas diętas à loco ſuę ſolitę habitatiõis nullus trahi poſſit, priuilegijs ſuper hoc aliàs eis cõceſſis, nullatenùs ſuffragãtibus. Excõmunicati quoq; ordinem Mendicantium profiteri volentes, vbi de intereſſe tertij agetur, abſolui nõ poſſint, niſi præuia ſatisfactione. Procuratores quoq;, & negociorum geſtores, ac operarij eorundem fratrum ſeruitijs inſiſtentes, ſententijs excõmunicationis promulgatis illaqueati ſint, & eſſe cenſeantur, ſi illis cauſam dederint, aut dantibus, conſilium, auxilium vel fauorem præſtiterint. Fratres autem & ſorores tertij ordinis, necnon Mantellati, Corrigiati, Pizochatæ, Chordellati, & alij quocũque nomine nũcupati, in proprijs domibus habitantes, ſepulturam, vbi voluerint, eligere valeant: ſed die Paſchatis tantùm euchariſtiam, necnõ extremam vnctionem, cęteraq; eccleſiaſtica ſacramenta, pœnitentiæ ſacramento duntaxat excepto, à proprio ſacerdote recipere, & ad onera, quæ laicis incumbũt, perferẽda teneantur, ac in foro ſeculari corã iudicibus ſecularibus conueniri poſſint. Et ne cenſura vileſcat eccleſiaſtica, & minoris authoritatis interdicti ſententia reputetur, ijdem dicti tertij ordinis, ad diuina audiẽda in eccleſijs ſuorum ordinũ tempore interdicti nullatenùs admittãtur, ſi cauſam dederint interdicto, vel cauſam ipſam nutriant ſeu foueant, aut dantibus, auxilium, conſilium vel fauorem quoquo modo præſtiterint. Collegialiter autem viuentes, ſeu cum clauſtralib9 habitantes, ac mulieres virginalem ſeu cælibem, aut caſtam vidualem (expreſſo voto, & ſub dicto habitu) vitam ducẽtes, priuilegijs, quibus fratres ordinis, cuius tertię regulę habitum geſtant, gaudere debeant. Omnia etiã ſingula ſupradicta, ad reliquos religioſos ordinum quorumcunq; extendi, & per eos etiã ſeruari debere volumus atq; decernim9. Saluis tamẽ in reliquis deſupèr non expreſſis, tã epiſcoporum quàm fratrum & aliorum religioſorum prędictorum iuribus, quibus p præmiſſa in aliquo præiudicare, ſeu quicquam innouare non intendimus. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis ac ſtatutis & conſuetudinibus dictorũ ordinum, iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis alia firmitate roboratis, priuilegijs quoq; & indultis, ac literis Apoſtolicis, cõtra ꝑmiſſa ſeu aliquod ꝑmiſſorum eiſdem ordinibus conceſſis, etiam in mari magno contentis, quibus, etiam ſi ad illorum derogationem, de eis eorumq; totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, indiuidua, ac de verbo ad verbũ, non aũt per generales clauſulas id importãtes, mentio ſeu quęuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ſeruanda eſſet, illorum tenores præſentibus

pro

pro ſufficienter expreſſis & inſertis habétes, ſpecialiter & expreſsè derogamus, cæteriſq; contrarijs quibuſcunq;, decernentes exnunc irritū & inane, ſi ſecùs ſup his à quoquā quauis authoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Eoſdem inſupèr fratres in virtute ſanctę obediētię monemus, vt eoſdē epiſcopos, loco ſanctorum Apoſtolorū ſubrogatos, pro debita & noſtra ac Apoſtolicæ ſedis reuerentia, congruo honore & conuenienti obſeruantia venerentur: Ipſos quoq; epiſcopos hortamur, ac per viſcera miſericordiæ Dei noſtri reqrimus, vt fratres ipſos affectu beneuolo proſequentes, charitatiuè tractent ac benignè foueāt: ſeq; illis minimè difficiles, ac duros vel moroſos, ſed potiùs faciles, mites, propicios, piaq; munificentia liberales exhibeant, ac in omnibus prædictis tanq̄ in agro dominico coopatores, eorūq; laborum participes própta benignitate recipiant, eorumq; iura omni cum charitate cuſtodiant atq; defendāt, vt tam epiſcopi q̄ fratres præfati, quorum opera veluti lucernæ ardentes ſupra mótem poſitæ, omnibus Chriſtifidelibus lumen prębere debēt, ad Dei laudem, fidei catholicę exaltationem, populorumq; ſalutem, de virtute in virtutem proficiāt, ac exinde à largiſſimo bonorum omniū retributore domino perennis vitæ pręmium conſequi mereantur. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, ordinationis, voluntatis, derogationis, decreti, monitiōis, exhortationis & requiſitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Data Romæ in publica ſeſſione, in Lateraneñ ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1516. decimonono Decembris, Pontificatus noſtri anno quarto.

Qua perlecta, idem epiſcopus legit indictionem duodecimæ ſeſſiōis, videlicet ſexto Noñ. Martij proximè futuri. Et petijt, an placerent lecta in dictis ſchedulis paternitatib⁹ ſuis. Et fuerunt vota infraſcripta aliqualiter diſcrepantia, *alijs cæteris reſpondentib⁹ per verbum, placet. Nam Reuerend. dominus Iacobus epiſcopus Potentiñ dixit, ꝙ non fuerat vocatus nec informatus; & ea de cauſa remittit ſe ad ſanctiſſimum Dominū noſtrū, à quo bona cuncta procedunt.

Cumanus & Taruiſinus dixerunt, ꝙ videbatur eis, ꝙ eſſet adimenda illa clauſula, ſaluis &c. & quòd poneretur, approbare, vbi dicit, innouare.

Cauellicenſi etiam non placuit illa clauſula, ſaluis &c.

Melſitañ dixit, placere ſibi, quo ad ea, quę reſtituuntur ordinarijs, in alio verò ſine pręiudicio ordinariorum & ſucceſſorū ſuorum.

*Iporienſi placuerūt, ſine approbatione priuilegiorū. Et in eodem voto fuit *Beluaceñ. [*Iporegieñ vel Iporedieñ] [*Belluneñ]

Terdonenſi placuerunt, exceptis duobus, videlicet de conſeruatoribus, quibus dari deberent aſſeſſores, & ſine approbatione priuilegiorum, quia vnius incluſio, eſt alterius excluſio.

Cęſenatenſi placuerunt, ſine approbatione priuilegiorum.

Brumatenſi placuerunt, dummodò tollatur clauſula, ſaluis, aut verbum, innouare, deponatur, & ponatur, approbare.

Vinciēſi, Ferētino & Senogallienſi placuerūt, ſine approbatiōe priuilegiorū fratrum. [Vincétino] [* Vicentiñ vel Veneteñ]

†Allegarieñ placuerunt, pro ſe, ſed pro alijs, quib⁹ eſt ꝓcurator, dicit ſe nihil velle dicere. [*Aſtoriceñ]

Dignenſi placuerunt, ſine præiudicio eccleſiæ ſuæ. [*Vrgelleñ vel Algoriceñ]

¶ Fuerunt inſupèr data mandata prælatorū abſentium, & primò reuerendus dominus Zutfeld⁹ Vuerdēberg dedit mādatū reuerēdi patris domini Hērici epiſcopi Coronieñ. Et dominus Petrus de Candia, dedit mandatum reuerendi patris domini Auguſtini epiſcopi Graſſeñ.

Reuerendus dominus Ioānes Noendōman, dedit mandatum reuerendi patris dñi Theodorici epiſcopi Lubeceñ.

Reuerēdus dominus Benedictus epiſcopus Chieñ, dedit mandatum reuerēdi domini Iacobi epiſcopi Fauentiñ.

Reuerendus dñs Ioannes de *Treda nomine epiſcopi Caietañ, ſiue de Lipari, dedit mandatum reuerendi patris domini Petri epiſcopi *Luceñ. [*Lucañ]

Reuerendus dominus Hieronymus epiſcopus Aſculañ, dedit mandatum reuerendi dñi epiſcopi Ioannis Antonij Calineñ.

Reuerendus dominus Alexius eþs Melfitañ, dedit mandatum reuerendi domini Iuliani Cibo epiſcopi Agrigentiñ.

Reuerendus dñs Ioannes epiſcopus *Algareñ, dedit mandatum reuerendi dñi Guilelmi epiſcopi Tyraſoneñ. [*Vrgelleñ]

Reuerendus dominus Petrus epiſcopus Caſtelli maris, dedit mandatum reuerendi domini Franciſci epiſcopi Spoletañ.

Reuerendiſſ. dominus cardinalis ſancti Georgij, dedit mandatum reuerēdi domini Alberti Magdeburgeñ & Moguntiñ archiepiſcopi, ac marchionis Brandeburgeñ.

Reuerendus dominus Ioānes Ingenvuinkel, dedit mandatum reuerēdi domini Frederici epiſcopi Traiecteñ.

Reuerēdus dominus Ioannes epiſcopus *Algareñ, dedit mandatum reuerēdi domini Petri Conceptionis in inſula Hiſpañ. [*Vrgelleñ]

Reuerēdus pater dominus Georgius archiepiſcopus Nazarenus, dedit mandatum reuerendi domini epiſcopi Tribunieñ & *Marchariēñ. [*Marturaneñ]

Et dominus Zutfeldus *Noiodeburgeñ, dedit mandatum pro reuerendo domino Ioanne epiſcopo Hauelbergeñ. [*Vuardenberg]

Et dominus Petrus de Soto, dedit mandatū reuerendi dñi Alfonſi archiepiſcopi Compoſtellañ.

Reuerendus domin⁹ Alexius epiſcopus Melfitañ præfatus, excuſauit reuerendum dominum Nicolaum epiſcopum* Bergomeñ.

Reuerendus dñs Ioannes Pels, dedit mandatum ſreuerendi domini * Meynardi abbatis *Menardi ſancti Adalberti in Egmonda, ordinis ſancti Benedicti Traiecteñ diœceſis.

¶ Quibus finitis, cantores inceperunt, Te Deū laudamus. Quo finito, ſanctiſſimus dominus noſter, comitantibus reuerendiſſimis dominis cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis & epiſcopis, & alijs prælatis & nobilibus viris, equitando redijt ad ſacrum palatiū Apoſtolicum in Vaticano.

PROROGATIO SESSIONIS duodecimæ.

ANno à natiuitate Domini 1517. indictione quinta, die verò vigeſimaſeptima menſis Februarij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno 4. præfatus ſanctiſſimus dominus noſter de S. R. E. cardinalium conſilio duodecimam ſeſſionem ex certis rationabilib⁹ cauſis & legitimis prorogandam duxit, & prorogauit, prout in ſchedula per curſores in baſilicæ principis Apoſtolorum de vrbe, & ſancti Ioannis Lateraneñ eccleſiarum valuis, ac cācellariæ, & audientiæ Apoſtolicæ portis affixa apparuit. Tenor verò ſchedulæ & executionis earum, ſequitur & eſt talis:

LEO epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei, duodecimam ſeſſionem ſpirituſancto fauente legitimè congregandā, quam aliâs 6. Noñ. Martij proximè futuri faciendam in 11. ſeſſione indixeram⁹, de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Card. conſilio, vnanimiq; conſenſu, ex certis rationabilib⁹ & legitimis cauſis, ad 16. diem dicti mēſis Martij, quæ erit 16. Kalend. Aprilis, Pōtificatus noſtri anno quarto, prorogamus pariter & extendimus. Data Ro. apud ſanctum Petrum tertio Kalend. Martij, Pontificatus noſtri anno quarto.

Fiat.

¶ Tenor exequutiōis ſequitur & eſt talis:

¶ Die 27. Februarij 1517. præſentes literæ fuerunt affixæ ad valuas audientiæ p me Michaelem de Billeno curſorem.

¶ Anno, menſe, die & pontificatu ſupradictis, pſentes literæ affixæ & publicatæ fuerunt in valuis ſeu portis baſilicæ principis Apoſtolorum de vrbe, & ſancti Ioannis Lateraneñ, ac cancellariæ Apoſtolicæ, necnō in acie Campiflorę per me Michaelem de Billeno curſorem.

ANno à natiuitate Domini 1517. indictione quinta, die verò decimatertia menſis Martij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri, domini Leonis diuina prouidētia papæ decimi anno quarto, fuit congregatio prælatorum in ſuperiori capella palatij Apoſtolici, in qua interfuerunt infraſcripti reuerendiſſimi domini cardinales, & reuerēdi patres archiepiſcopi & epiſcopi. Et quia fuerat differentia in quadam congregatione priuata inter reuerendum patrem dominum Petrum epiſcopum Syracuſanum, Catholici Hiſpaniarum regis oratorem ex vna, & reuerendum patrem dominum* Marinum Patriarcham Aquilegieñ ex alia, ſuper anteſedentia, hoc eſt, quis eorum in priori loco ſedere deberet, ex ordinatione reuerendiſſimorum dominorum cardinalium infraſcriptorum, in hac congregatione prælati ſederunt non ordine conſueto, ſed vnuſquiſque prout ingrediebatur capellam, ad libitum volūtatis. *Marinum

Reuerēdiſſimorū dominorum cardinaliū nomina ſunt hæc:

CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Antonius ſanctę Praxedis.
Reuerendiſſ. dominus Petrus ſancti Euſebij, Anconitañ.
Reuerendiſſ. dominus Laurētius ſanctorum quatuor Coronatorum.

PATRIARCHAE, ARCHIEPISCOPI, Epiſcopi, & oratores.

Reuerend. P. D. Bernardus eps Taruiſinus.
Reuerend. P. D. Dominicus Lucerinus.
Reuerend. P. D. Bertrandus Adrieñ, orator Ducis Ferrariæ.
Reuerend. P. D. Petrus epiſcopus Syracuſanus, orator catholici regis Hiſpaniarum.
Reuerendus P. D. Stephanus Gabriel archiepiſcopus Bareñ.
Reuerend. P. D. Ioānes Baptiſta Cauallicēñ.
Reuerend. P. D. Amadeus Auguſteñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius archiepiſcopus Seneñ.
Reuerend. P. D. Andreas Militenſis. *Orhaceñ. vel Othaneñ
Reuerend. P. D. Vincentius* Octocieñ.
Reuerend. P. D. Altobellus Poleñ. *Biduaneñ vel Budineñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus* Budeñ.
Reuerend. P. D. Gabriel archiepiſcop⁹ Dyrrhachieñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Salamantinus.
Reuerend. P. D. Petrus Ceruieñ.
Reuerend. P. D. Philippus* Brunateñ. *Brunateñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Reualieñ.
Reuerend. P. D. Maximus Iſernieñ.
Reuerend. P. D. Georgius archiepiſcopus Nazarenus.
Reuerend. P. D. Chriſtophorus Cæſenateñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptiſta* Vincieñ. *Veroneñ.
Reuerend. P. D. Ioānes Dñicus Terdoneñ.
Reuerend. P. D. Galeſius* Beluneñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Dominicus archiepiſcopus* Traioceñ. *Belluneñ.

*Tarſeñ, vel Tarraconeñ, vel Treuereñ, vel Tarentinus, vel Strigonieñ, vel Tharantaſieñ, vel Turoñ.

Reuerend. P. D. Simon Ariminen.
Reuerend. P. D. Bernardus Soranus.

Reue-

Reuerend.P.D. Iacobus ciuitatis Ducalis.
Reuerend.P.D.Paulus Foroſempronieñ.
Reuerend.P.D.Octauianus Viterbieñ.
*Lauellinus Reuerend.P. D.Petrus *Lauelinus.
Reuerendus P.D. Gisbertus Rapollanus.
Reuerend.P. D Simon Andreñ.
Reuerend.P.D.Zacharias Sebaſteñ.
*Nubieñ. Reuerend.P.D. Auguſtinus*Nebieñ.
Reuerend.P.D.Franciſcus Digneñ.
*Dulchineñ. Reuerend.P.D.Laurentius *Dulcineñ.
*Sarneñ. Reuerend.P.D.Ludouicus Sorneñ.
Reuerend.P.D.Valentinus Penneñ.
Reuerend.P.D.Auguſtinus Graſſeñ.
*Abellineñ Reuerend.P.D.Archangelus*Auellineñ.
Reuerend.P.D.Baltaſſar ciuitatis Caſtelleñ.
*Lauſaneñ Reuerend.P.D.Angelus *Lauzaneñ.
Reuerend.P.D.Simon Modruſieñ.
Reuer. P.D.Marc⁹ Archiepš Monobaſieñ.
Reuerend.P.D.Camillus Tiburtinus.
Reuerend.P.D.Guarrinus Nucerinus.
*Racanateñ Reuerend.P.D.Theſeus*Macerateñ.
Reuerend.P.D. Bartholomę⁹ mótis viridis.
*Catheri-neñ.vel Ca-tharceñ. Reuerend.P.D.Tryphon*Cathareñ.
Reuerend.P.D. Vincentius Arbeñ.
*Minoreñ vel Limo-leñ.*Nemau ſeñ. Reuerend.P.D Paulus *Minoſieñ.
Reuerend.P.D.Paris Piſaurieñ.
Reuerend.P.D.Scaramuza*Comeñ.
Reuerend.P.D.Petrus Caſtelli maris.
*Comanus. Reuerend.P.D. Petrus *Acerneñ.
*Acerreñ. Reuerend.P.D.Baſilius Tudertinus.
Reuerend.P.D. Ioannes Baptiſta Caſertan⁹.
Reuerend.P.D.Georgius Caſtreñ.
Reue.Ioannes archiepiſcopus Corinthieñ.
*Scaboni⁹ Reuerend.P.D.*Scribonius Imoleñ.
Reuerend.P.D.Vincentius Signinus.
Reuerend P.D.Philippus Philadelphieñ.
*Sulcitan⁹. Reuerend.P.D.Iulianus*Salutiarum.
Reuerend.P.D. Hieremias archiepš Traneñ.
Reuerend.P.D.Ioannes archiepš Thebanus.
Reuerend.P.D.Marcus Senogallieñ.
Reuerend.P.D.Hippolytus Albeñ.
Necnon ſancti Dominici, ſancti Auguſtini ordinum Generales.

¶De mãdato reuerendiſſimi domini Antonij tituli ſanctę Praxedis presbyteri cardinalis,de Monte nuncupati,& aliorum cardinalium ibidèm præſentium ſupranominatorum, dominus Andreas Piperarius ſecretari⁹ Concilij legit tres ſchedulas, vnam videlicet ſuper confirmatione & extenſione Paulinæ de rebus eccleſiæ non alienandis,aliam verò ſuper punitione inuadentium domos cardinalium, ac aliam ſuper impoſitione decimarum,ac abſolutióe ſacri Lateraneñ Concilij.

¶Quibus perlectis petijt,an placerent cótenta in dictis ſchedulis paternitatibus ſuis. Et ſuper ſchedula Paulina, fuerunt diuerſæ opiniones,& varię altercationes,ꝑpter quas viſum fuit præfatis reuerendiſſimis dominis Cardinalibus, quòd dicta ſchedula omitteretur, & quòd Paulina remaneret in eodem ſtatu,in quo tunc exiſtebat.

¶Super Schedula impoſitionis decimarũ, & abſolutionis Concilij, fuerunt opiniones infraſcriptæ,videlicet:

Salamantino non placuit, quòd clauderetur Conciliũ, immò fuit opinionis,quòd de nouo vocentur prælati, ex quo non eſt pax generalis, vt poſſint ſecurè venire. Quo ad approbationem geſtorũ,dixit, quòd approbat ea,quæ apꝓbauerat: & quo ad decimas, quòd apponatur clauſula in ſchedula, quòd exigãtur poſtquàm fuerit indictum bellum contra Turcas.

Adrienſi placuit,excepto,quòd cupiebat, quòd vbi dicit in ſchedula, eſſe relatũ à Cardinalibus & prælatis, nulla remanere indiſcuſſa & inexaminata, placeret, quòd adderentur iſta verba, ex deductis ſeu propoſitis.

*Budenſi non placuit,quòd approbentur omnia hactenùs geſta per Concilium. *Budineñ *Biduaneñ

Imolenſi non placuit,quòd ſoluatur Cócilium cum impoſitione decimarum.

Et ſic poſt varias & diuerſas diſcuſſiones, fuit abſoluta prædicta congregatio.

SESSIO XII.

ANno à natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo decimoſeptimo, Indictione quinta, die verò decimaſexta mẽſis Martij,Pontificat⁹ ſanctiſſimi in Chriſto patris & dñi noſtri,domini Leonis diuina prouidentia Papæ decimi anno quarto, fuit celebrata duodecima & vltima ſeſſio ſacroſancti Concilij gñalis in eccleſia Lateraneñ in loco ſolito.In qua fuit præſens præfatus ſanctiſſimus dominus noſter. Et fuerũt præſentes infraſcripti reuerẽdiſſimi dñi Cardinales,Patriarchę,Archiepiſcopi & Epiſcopi, necnon Principum oratores,& Illuſtres dñi & Barones,& alij quãplurimi doctores & nobiles, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiſſ.dominus Raphel Oſtieñ.
Reuerendiſſ. dominus Bernardinus Sabinẽ.
Reuerendiſſ.D.Dominicus Portueñ.
Reuerendiſſ.D.Franciſcus Albaneñ.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiſſ D.Nicolaus tituli ſanctæ *Lucię,de Fliſco. *Priſcæ
Reuerendiſſ D.Hadrianus tituli S. Chryſogoni.
Reuerendiſſ. D. Leonardus tituli ſancti Petri ad vincula,Ageneñ.
Reuerendiſſ.D Antonius S.Praxedis.
Reuerendiſſ. D. Petrus tituli ſancti Euſebij, Anconitañ.
Reuerendiſſ.D Achilles tituli ſancti Sixti.
Reuerendiſſ. D. Bandinellus tituli S. Mariæ in Tranſtiberim,de Saulis.
Reuerendiſſ. D. Laurẽtius tituli ſanctorum quatuor Coronatorum.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiſſ.D. Alexander ſancti Euſtachij, Farneſius.

Reuerendiſſ. D. Ludouicus ſanctæ Mariæ in Coſmedin, de Aragonia.
Reuerendiſſ. D. Marcus ſanctæ Mariæ in via lata, de Cornelijs.
Reuerendiſſ. D. Iulius S. Mariæ de Nauicula.
Reuerendiſſ. D. Bernardus ſanctæ Mariæ in porticu.
Reuerendiſſ. D. Innocentius ſanctorum Coſmæ & Damiani.

PATRIARCHAE, ET ASSISTENTES Papæ, & Oratores.

Reuerend. P. D. Alphonſus Antiocheñ.
Reuerend. P. D. Cæſar Alexandrinus.
*Marius Reuerend. P. D. *Marinus Aquileieñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius Seneñ.
Reuerend. P. D. Latinus Rhegieñ.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. P. D. Bernardus Taruiſinus.
Reuerend. P. D. Franciſcus Salamantiñ.
Reuerend. P. D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptiſta Caualliceñ.
Reuerend. P. D. Andreas Militeñ.
Reuerend. P. D. Amadeus Auguſteñ, Gubernator.
Reuerend. P. D. Petrus Epiſcopus Cæſarauguſtañ, orator Regis Hiſpaniarum.
Reuerend. P. D. Ioannes Reualieñ eps, orator Marchionis Brandenburgeñ.
*Bertrãdus Reuerend. P. D. *Beltrandus Adrieñ, orator Ferrariæ.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicoſieñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus Antibareñ.
Reuerend. P. D. Hieremias Traneñ.
Reuerend. P. D Clemens Coloſſeñ.
Reuerend. P. D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Stephanus Gabriel Bareñ.
Reuerend. P. D. Andreas Spalateñ.
Reuerend. P. D. Alexander Vienneñ.
*Monembaſieñ. Reuerend. P. D. Marcus *Monobaſieñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Thebanus.

EPISCOPI.

Reuerend. P. D. Altobellus Poleñ.
*Budineñ. Reuerend. P. D. Hieronymus *Budeñ.
Reuerend. P. D. Simon Arimineñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Potentiñ.
Reuerend. P. D. Iacobus ciuitatis ducalis.
Reuerend. P. D. Georgius Caſtreñ.
*Sulcitanus Reuerend. P. D. Iulianus *Salutiarum.
Reuerend. P. D. Vincentius Signinus.
Reuerend. P. D. Theſeus *Maceratеñ.
*Racanateñ Reuerend. P. D. Marcus Senogallieñ.
Reuerend. P. D. Hugolinus Lycieñ.
*Scriboni⁹ Reuerend. P. D. *Scabonius Imoleñ.
*Dulchineñ Reuerend. P. D. Laurentius Dulcineñ.
Reuerend. P. D. Iannotius Troianus.
Reuerend. P. D. Paulus Foroſemproniеñ.
Reuerend. P. D Octauianus Viterbieñ.
Reuerend. P. D. Bartholomæ⁹ Mõtis viridis.
*Polignianeñ. Reuerend. P. D. Chriſtophor⁹ *Pollimaneñ.
Reuerend. P. D. Galeſius *Beluneñ.
*Belluneñ. Reuerend P. D Maximus Iſernieñ.

Reuerend. P. D. Philippus *Brunateñ. *Brunateñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus Aſculanus.
Reuerend. P. D. Petrus Ceruieñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus *Dignieñ. *Digneñ.
Reuerend. P. D. Auguſtinus *Nebieñ. *Nubieñ.
Reuerend. P. D. Petrus Paulus *Exiñ. *Eſinus.
Reuerend. P. D. Ioannes Caſertañ.
Reuerend. P. D. Baſilius Tudertinus.
Reuerend. P. D. Iacobus Antonius Sutrin⁹.
Reuerend. P. D. Baltaſar ciuitatis Caſtellæ.
Reuerend. P. D. Angelus *Lazaneñ. *Lauſaneñ.
Reuerend. P. D. Gratianus *Alandriñ. *Alatrinus.
Reuerend. P. D. Simon Andreñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptiſta Auximan⁹.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptiſta *Salmoneñ. *Sulmoneñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus Aretinus.
Rererend. P. D. Ludouicus Sarneñ.
Reuerend. P. D. Petrus *Laualeñ. *Lauelleñ. *Lauellinus
Reuerend. P. D. Zacharias Sebaſteñ.
Reuerend. P. D. Paulus *Nimoſieñ. *Minoreñ *Limichonieñ. vel Limoleñ.
Reuerend. P. D. Blaſius Theleſinus.
Reuerend. P. D. Tryphon *Catareñ. *Nemauſeñ.
Reuerend. P. D. Vincentius *Octocieñ. *Catherineñ, vel Cathareeñ.
Reuerend. P. D. Bonifacius *Iporieñ.
Reuerend. P. D. Auguſtinus Graſſeñ.
Reuerend. P. D. Benedictus Chieñ. *Othaiceñ. vel Othaneñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Marſicanus.
Reuerend. P. D. Chriſtophorus Cæſenateñ. *Eporedieñ vel Iporieñ.
Reuerend P. D. Ioannes Baptiſta *Vincieñ. *Veroneñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptiſta *Marineñ. *Maraneñ. vel Moraneñ.
Reuerend. P. D. Petrus Caſtelli maris & *Perſpoletañ.
Reuerend. P. D. Marius Aquinateñ.
Reuerend. P. D. Tranquillus Ferentiñ.
Reuerend. P. D. Auguſtinus Peruſinus.
Reuerend. P. D. Bernardus Soranus.
Reuerend. P. D. Valentinus Penneñ.
Reuerend. P. D. Matthæus S. Leonis.
Reuerend. P. D. Ioannes *Algareñ. *Vrgelleñ.
Reuerend P. D. Hippolytus Albeñ.
Reuerend. P. D. Archangelus *Auelineñ. *Abellineñ.
Reuerend. P. D. Petrus *Acerneñ. *Acarreñ.
Reuerend. P. D. Petr⁹ Ioãnis Mõtis *Marini. *Marani.
Reuerend. P. D. Giſbertus Rapollañ.
Reuerend. P. D. Thomas Saoneñ.

ABBATES ET GENERALES Ordinum.

Generales ordinum Vallis Vmbroſæ, Carmelitarum, ac minorum, & S. Dominici.
Abbas S. Sebaſtiani, Abbas S Gregorij.

ORATORES, ET SENATOR Vrbis.

Illuſt. D. Albertus de Carpi, Maximiliani Romanorum Imp. electi Orator.
Magnificus D. Ioãnes Baptiſta Senator vrbis.
Magnificus D. Hieronymus Vich, Orator Catholici regis Hiſpaniarum.
Magnificus D. Michael Siluius, orator regis Portugalliæ
Magnificus D. Marcus Minius, orator dominij Venetorum.
Reuerendus P. D. Alexander Archidiaconus

nus Mantuanus, orator Marchionis Mantuani.
Magnificus D. Virgilius de Poetis, orator Bononien̄.

ILLVST. DOMINI TEMPORALES.

Honoratius Dux* Traiecti.
Illuſt. dominus Franciottus de Vrſinis.

Celebrata Miſſa per reuerendiſſ. dominū Bernardinum epiſcopum Sabinen̄, Cardinalem ſanctæ Crucis, & facta oratione per Reuerendū patrem dominum Maximum Epiſcopum Iſernien̄, cuius tenor ex more cōſueto ponetur in fine ſeſſionis præſentis. & cantato Euangelio ſecundū Matthæum per Reuerendiſſimum dominum Bernardum ſanctæ Mariæ in Porticu Diaconum Cardinalem, quod incipit, Aſſcendens Ieſus in nauiculam &c. cantatiſq; orationibus & litanijs conſuetis, ſanctiſſimus dominus noſter incepit hymnum, Veni creator ſpiritus. Quo finito, dominus Andreas ſecretarius Concilij aſſcendit ambonem, & legit quaſdam literas sereniſſimi domini Maximiliani electi Imperatoris, quarum tenor talis eſt:

BEatiſſime pater, domine reuerendiſſime, nuncius beatitudinis V. apud nos reddidit nobis breue ſanctitatis V. in quo nobis ſignificat Illuſtrem victoriam Turcarum Tyrāni aduerſus Sultanū Aegypti dominū: noſq; toto animo hortatur, rogat, obteſtatur, vt ſanctā expeditionē aduerſus tam impiū Chriſtiani nominis hoſtem ſumere velimus, & vnà cum beatitudine V. illius furorem cōprimere, & Chriſtianæ reipub. pariter cōſulere. Idq; etiā ex relatione præfati nuncij ſui intelleximus, & quo fidei amore, qua pietate optet animā ſuam pro ouibus ſibi cōmiſſis ponere. Quæ quidem res gratiſſima nobis, ſed & moleſtiſſima fuit. Quippe non potuimus non afflictim dolere Chriſtiano nomini inimiciſſimi tyranni tantam & tam nobilem victoriam: cui, vbi ille, quem optat, finem impoſuerit, ac ſuam ſibi potētiam firmauerit, in quos potiùs aut libentiùs debacchabiť, quàm in miſeros Chriſtianos? Miſeros eos appellamus, qui quum opibus florētiſſimi ſint, viribus & animi magnitudine egregij: quorum virtuti non Aſia ſolùm cederet, ſed & ſi alter terrarū orbis reperiretur: quaſi tamen nullibi locorum diuitiæ extent, niſi inter ipſos Chriſtianos, nullibì ciuitates, ſeſe inuicèm abſumūt: perfidos autem Chriſti hoſtes, hac & illac victores impunè vagari permittunt, quin & (ſi Deo placet) de ſemet triumphū referre ſinūt: Cæterùm quum animo noſtro repetimus, ꝙ nullus Deus fortis eſt, præter Deum noſtrū, nullus porrò alius, qui cōuinciat gētes in fortitudine brachij ſui: in eam ſententiam deuenimus, vt pro certo habeamus, Turcarum victoriam Chriſtianis ſalutarem fore. Voluit enim diuina maieſtas per hæc cęcas Chriſtianorum aliquorum mentes illuminare, & dormientes excitare, ac ianuam pulſare, tempus iam eſſe ex ſomno ſurgere. Quæ nobis cogi- Rom.13. tantibus omis mœror ille à nobis recedit, & in lætitiam potiùs vertitur. Speramus enim iam propè futurum, cùm externæ & infidæ gentes agnoſcent Chriſtum Dominum Deum ſuum, neq; Turcarum tanta victoria nobis formidoloſa eſſe debet. Scim⁹ enim quotiès omnipotens Deus hoſtibus ſuis vires dederit, vt ſuorum ſcelera ac peccata vlciſceretur. Nouimus etiā, quotiès voluerit fidos numinis ſui cultores parua manu ingentes hoſtium copias fundere. Sperauerunt in eo pa- Pſal.21. tres noſtri, ſperauerūt, & liberauit eos.* Quaſi * ſor. quòd ſi tam cæcæ aliquorum mentes erunt, quę tam certis futuri exitij nuncijs nondū reſipiſcāt, non tamē nobis deſperandum erit tali Pontifice, qualem multa ſecula non tulerunt. Scimus egregias virtutes, inclytas animi dotes beatitudinis V. & nūc cernimus, quo feruore, qua pietate pro commiſſo ſibi grege inſudet. Quæ quanquàm nobis gratiſſima ſunt, vnum tamen nobis ſummę admirationi fuit, admirationi ne an potiùs mœrori, quòd ſanctitas V. optat, vt Deus aures noſtras aperiat ad audiendam aliquando veritatis vocem: quaſi verò veritati aures hactenùs occluſerimus. Atqui ita de nobis reſpōdemus, nos nō tam profundo ſomno ſopitos in hanc vſque horam obdormiuiſſe, vt hæc demùm Turcarum victoria nos excitaret, ſed diu antè pręuidimus ea, quæ nunc ante oculos habemus, ſanctiſſimæq; memoriæ prædeceſſores ſanctitatis V. q ętate noſtra vixerūt, monuimus, rogauimuſq;, & per viſcera miſericordię Dei obteſtati ſumus, vt Chriſtianę reipub. conſulerent. Quorum aliqui nobiſcum conſenſerunt, ſed tamen ſemper reperti ſunt, qui tam glorioſæ & tam Deo acceptæ expeditioni inuiderent, & omni nixu nobis aduerſarentur. Quòd ſi illi ijdem ſanctitatis V. pędeceſſores viuerent, qui ætate noſtra fuere, redderēt veritati⁹ teſtimonium, & nobiſcum vnà Chriſtianæ reipublicæ tam lugubrem hoſtium victoriam ingemiſcerent, & ſpontè ſua faterentur expeditionem iſtam non hac tempeſtate magis, quàm ſemper neceſſariam fuiſſe. Verùm Deo Opt. Max. gratias agim⁹, quòd maieſtas ſua nos potiſſimùm excitare voluit, beatitudine V. eius vicem gerēte, & gregē ouium ſuarum egregiè tutante. Quæ ſi cœptum iter peregerit, duce virtute ſua, nullū diſcrimen, nulla calamitas Chriſtianæ reipublicæ ſubeunda aut pertimeſcēda eſt. Noſq;, quoad vita ſupererit, nunquàm deſeremus tam glorioſam prouinciam, tam neceſſariam, tam ipſi Deo acceptam: ſed opes, vires, ſanguinem noſtrum etiam ad certum exitium pro Chriſti fide conferemus. Non laboret in nobis itaque ſanctitas V. qui à teneris annis, cùm adhuc, quid eſſet bella gerere, per æta-

tem neſciremus,cùm tamen audiremus, eſſe Turcas,qui Chriſti religionem negligerent, odiſſent,perſequerétur,eos potiſſimùm cùm primùm licuiſſet, radicitùs euertere optabamus.Non laboret in nobis,qui vbi adoleuimus,& militarem artem didicimus,non eam ſcire voluimus ad Chriſtianorũ ciuitates occupãdas,ſed potiùs ad eas vindicandas è manibus Tyrannorum:non ad fines adimẽdos, ſed tuẽdos:nõ ad eorum dedecus,ſed ad laudem: non ad perniciem denique, ſed ad cuſtodiam:huiusq; rei teſtes erunt cuncta bella quæ geſſimus ſemper inuiti,ſemper laceſſiti, ſemper coacti.Et nunc cùm videremus beatitudinem V.tot perſuaſionibus nos ad pacem & cõcordiam cohortari, & ita velle, pro bono Chriſtianitatis flecti nos permiſimus, & conditiones quaſcunque ſuſcepimus, ne mora vlla in nobis eſſet, ne per nos defuiſſe videretur,quin labanti fidei Chriſtianæ opitularemur:néve vnquàm vox iuſti corã Deo ſuper nos clamaret. Neque verò nos cohortetur ſanctitas V.qui poſtquàm Imperij ſceptrum ſuſcepimus, ipſi nũquàm deſtitimus, cum quocunque Pontifice agere,vt ſanctam hanc expeditionem ſuſciperet.Scimus enim eam & neceſſariam, & vtilem, & glorioſam fore.Excitet modò ſe beatitudo V. & Chriſti vexillum erigat,'& cum reuerendiſſimis illis patribus iter feliciſſimè aduerſus hoſtes arripiat:nos comitabimur eam,& opes ac vires noſtras omnes conferemus. Neque ætas noſtra,quæ iam celeri gradu ad ſenectutem feſtinat, nos tantillùm morabitur: quin ſi mors illa ꝑ Chriſti nomine optatiſſima obtigerit, reuiuiſcere nos ad æternam gloriam ſperamus.Sed quid de nobis dicimus?Nemo tam impudens erit, aut tam Chriſtiano nomini inimicus,qui ſi viderit Dei vicarium cũ reuerẽdiſſimis Cardinalibus bellum in Turcas mouentem,ac met in expeditionem euntem, non omni renunciata merce, etiam ad certam mortem conuolet. Imbecillis nimirùm ſexus, & infirma ætas beatitudinem V. ſequetur.Quare nos itidèm rogamus ſanctitatem V.imploramus,obteſtamur, vt prouideat, ne quid detrimenti Chriſtiana reſpublica capiat. Confirmet opinionem, quam omnes de ea conceperunt, ſuccurrat nutanti reipublicæ Chriſtianæ,liberet è faucibus ſæuiſſimorum luporum oues ſibi commiſſas. Neque expectet, quòd Chriſtiani Principes congregentur, (quippe longum illud eſſet, & fortaſſe periculoſum)ſed ſanctitas V. gladio domini ſuper femur potentiſſimum cincta,iter auſpicatiſſimum ingrediatur. Quæ quanto magìs ab alijs principibus derelicta erit,tanto erit glorioſior, tantoq; magìs immenſa Chriſtianorum multitudo confluet, Deo victimas gratas offerri optantium. Nos verò qui aut vbi ſanctitatem V. deſeremus, qui vltrò cupimus hãc fragilem & corruptibilem coronam,quam gerimus,cum illa precioſiſſima & æterna martyrij coronã permutare?Neque verò ſubuereatur beatitudo veſtra Turcarum potentiam.Non tot apparatibus,non tanta bellatorum copia indigemus. Ipſe nanque Deus eſt pro quo certaturi ſumus. Ipſe docebit manus noſtras ad præliũ, Pſal. 17.
& ponet vt arcũ æreum brachia noſtra, ipſe dabit nobis protectionem ſalutis ſuæ, & dextera eius ſuſcipiet nos. Quòd ſi hęc tam ſancta deliberatio in auras euaneſcat,prout aliȩ hactenùs fecerunt, neque alia expeditio fiat, tum ſummum illum rerum opificem obteſtamur,per nos non defuiſſe,quin vita & ſanguine noſtro Chriſtianæ reipub. conſuleremus: videbuntque gentes, & ipſe, cui nihil ignotum eſt Deus, nos nulla alia pro re magis vnquàm elaboraſſe. Per quem verò deerit,is ſciat ſe rationem ante tribunal Dei redditurũ. Cętera intelliget ſanctitas V.ab Oratore noſtro,cui latiùs ſcribimus. Datum in oppido noſtro Mechliniæ,die vltima menſis Februarij,anno domini milleſimo quingenteſimo decimoſeptimo, Regnorum noſtrorum Romani triceſimoſecundo, Hungariæ verò viceſimoſeptimo.

Maximilianus diuina fauente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ,Hungariæ,Dalmatiæ,Croatię &c.Rex.Archidux Auſtriæ, Dux Burgũdię, Brabantiæ &c. Comes Palatinus &c.

Maximilianus.

Ad mandatum Cæſareæ Maieſtatis proprium.

Ia. de Panniſſis.

A tergo.

Sanctiſſimo in Chriſto Patri & domino, Domino Leoni decimo,diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici,dño noſtro reuerendiſſ.

Quo finito,reuerendus pater domin⁹ Andreas epiſcopus Militeñ, aſcẽdit ambonem, & legit quandam ſchedulam contra inuadẽtes domos Cardinalium.Qua perlecta,petijt an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula.Et reuerendiſſ. domino Franciſco epiſcopo Albaneñ non placuit narratiua,inquantùm narrabãtur caſus particulares. Reuerendiſſ.dño Antonio Cardinali S. Praxedis placuit,quo ad extenſiones canonum Bonifacij & aliorum Roma.Pontificum,diſponentes contra contemnentes reuerendiſſ. dominos Cardinales, & in eorum res & bona manus violentas imponentes, alia verò non placuerunt et in eodem voto fuerunt Petrus tituli S.Euſebij,& Hadrianus tituli S.Chryſogoni,& Leonardus S.Petri ad Vincula. reuerendo patri domino Amadeo Epiſcopo Auguſteñ placuit,dummodò extendatur ad prælatos exiſtentes in eccleſijs eorum, quia patiuntur multas inſidias. Et in eadem opinione fuerunt Bareñ, Spalateñ, Vienneñ, ac *Monoueſieñ archiepiſcopi,necnon Arimineñ,Potentiñ,& Poleñ Epiſcopi. Et propter

vota

vota reuerendiſſimorum dominorum Cardinalium ſupradictorum, ſchedula fuit aptata, in hunc, qui ſequitur, modum:

LEo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbante Concilio. Temerariorum quorundã, qui S.R.E. Card. præcipuas Catholicę eccleſiæ columnas, ea, qua cõuenit, reuerentia obſeruare contemnunt, & in eorum res & bona manus violentas auſu ſacrilego inijcere non verẽtur, effrenata libido nos admonet & inducit, vt ad eorum audaciam, antequàm longiùs prorepat, comprimendam, ea quę à prędeceſſoribus noſtris in dictorum Card. dignitatis conſeruationem prouida ſunt conſideratione ſtatuta, pro illorum obſeruantia firmiore noſtrę innouationis munimine roboremus, extendamus & ampliemus, prout temporum qualitas exigit, & tam eminẽti in eccleſia Dei dignitate conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Sanè ab aliquibus citrà temporibus damnabilis quidam in Vrbe inoleuit abuſus & licentia delinquendi, quo dum Apoſtolica Sede vacante, per Cardin. in conclaui exiſtẽtes, de futuri Romani Pontificis electiõe tractatur, ſi qua de vno ex eiſdem Cardin. quòd in Pontificem ſit electus, vox prodeat, etiam non vera, illius domum vulgus armis aggreditur, & ſuper ea diripienda, cum ipſius Cardinalis conclaue nondùm egreſſi familiaribus eam cuſtodientibus vi contendit: & ſi etiam effractis foribus, aut pariete effoſſo, aditus pateat, in prædã omnium bonorum, quæ ibi extant, hoſtiliter corruit, niſi armatorum præſidio defendatur. Nonnulli que quandoque reperiuntur, ita temerarij & audaces, vt alijs etiam temporibus prætextu rixarum, domos Cardinalium hoſtiliter & cum armis aggredi non vereantur: in eaque morantes offendere & vulnerare, ex quibus Cardinalatus honori, quibus ſacroſancta militans eccleſia tanquam purpureo tota decoratur amictu, non parùm detrahitur, & eorum generatur contemptus, & homicidiorum & aliorum ſcandalorum occaſio exhibetur. Nos igitur huiuſmodi temerarios conatus debita volentes animaduerſione reprimere, ſacro approbante Concilio, ſe. re. Honorij tertij & Bonifacij octaui Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum, contra aliquem dictæ eccleſiæ Cardin. hoſtiliter inſequentes, & illis præſentia, conſilio, aut fauore aſſiſtentes, eóſve ſcienter receptantes aut defendẽtes, & eorum domos & ædes (vt ſuprà) inuadentes, & eorum *poſteros bona, editas cõſtitutiones authoritate Apoſtolica tenore præſentium innouamus, decernentes eas vbiquè debere perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari. Et nihilominùs conſtitutiones eaſdem cum omnibus & ſingulis in eis contentis cenſuris & pœnis, ad omnes & ſingulas,

*for. & diripientes

perſonas cuiuſcunque ſtatus, conditionis & excellentiæ exiſtentes, qui alicuius dictorum Card. domum tam tempore dicti conclauis, etiam ſi in Roman. tunc Pontificem ſit electus, quàm aliàs quandocunq; & ex quacunque cauſa armata manu inuadentes, & in ea violenter aut hoſtiliter aliquid diripientes, aut quenquam ex inibi exiſtentibus vulnerantes, & eorum ſocios, & qui id fieri mãdauerint, vel factum eius nomine ratum habuerint, ac ipſis inuaſoribus conſilium in præmiſſis vel fauorem præſtiterint & defenderint, extendimus & ampliamus. Non obſtantibus cõſtitutionibus & ordinationib⁹ Apoſtolicis, cæteriſq; contrarijs quibuſcunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hãc paginam noſtræ innouationis, decreti, extenſionis & ampliationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Data Romæ in publica ſeſſione, in Lateranẽ ſacroſancta baſilica ſolẽniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſeptimodecimo, Decimoſeptimo Kalen. Aprilis, Pontificatus noſtri anno quarto.

¶ Deinde reuerendus pater dominus *Marinus Patriarcha Aquileiẽ, aſſcendit ambonem, & legit ſchedulam impoſitionis decimarum & abſolutionis Concilij. Cuius tenor talis eſt:

*Marius

LEo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbante Concilio. Conſtituti iuxta verbum Prophetæ, meritis licèt imparibus, ſuper gentes & regna, officij noſtri debitum decenter exequimur, cùm vniuerſi. ſtatus eccleſiaſtici ac vniuerſalis eccleſiæ, eorumque negociorum reformationem per nos vtiliter factam innouamus, & pro illius inuiolabili obſeruatiõe oportuna remedia adhibere, & eccleſijs Cathedralibus ac etiã metropolitañ, ne diutiùs ſuis paſtoribus careant, prouidere cogitamus, ac ad illa curis aſſiduis vigilamus, & operibus intendimus indefeſſis, per quę Dominicum gregem curæ noſtræ commiſſum, in conſpectu diuinæ maieſtatis acceptum & obſequentem reddere valeamus. Turcas verò & infideles alios, tam in Orientalibus q̃ in Meridionalibus partibus conſiſtentes, qui veri luminis, veræque ſalutis iter pertinaciſſima mentium caligine contemnentes, viuificæ Cruci, in qua Saluator noſter mortem vltrò ſuſcipere voluit, vt mortem noſtram moriendo deſtrueret, ac vitã ſacratiſſimæ vitæ ſuæ ineffabili myſterio repararet, inſidiantes, & hoſtes Deo odibiles, ac Chriſtianæ religiõis perſecutores acerrimos ſeſe reddũt, reprimere, ac infeſtiſſimis crebriſq; eorũ inſultib⁹, qbus in Chriſtianũ ſanguinẽ crudeliter

Hier. 1.

ter debacchantur, non ſolùm ſpiritualibus, verùm etiam temporalibus muniti pręſidijs, poſſimus authore & fautore Domino cōtraire. Sanè cùm Fel. Rec. Iulius Papa ſecundus prędeceſſor noſter, ſacrum generale Lateraň Cōcilium, de venerabilium fratrum ſuorum S.R.E. Cardinalium, de quorū numero tunc eramus, cōſilio & aſſenſu, laudabiliter, legitimè, & ex rationabilibus cauſis, ſpirituſancto cooperante, conuocaſſet, & in eo quinque ſeſſiones tenuiſſet, ac ſextam ſeſſionem indixiſſet: nos, quibus etiam in minoribus conſtitutis inſitum cordi deſiderium ſemper fuerat, generale Concilium, vtpotè agri dominici culturam præcipuam, celebrari videndi, dicto Iulio prædeceſſore humanis rebus exempto, Diuina fauente clementia ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumpti, honeſto, vtilique deſiderio noſtro debitum ex iniuncto nobis curæ paſtoralis officio acceſſiſſe conſpicientes, rem hanc ardentiori voto, & tota animi alacritate ſuſcepimus, ac in dicta ſeſſione illius prorogationem ex tunc expreſſis & alijs cauſis noſtrum & dictorum fratrum animum mouentibus, de eorundem fratrum conſilio & aſſenſu, ad certum tunc expreſſum tempus per nos factę, approbante eodem ſacro Lateraň Concilio, approbauimus, & Concilium ipſum vſque ad perfectionē cauſarum propter quas indictum extiterat, & p̄ſertim inter Principes & potentatus Chriſtianos bellis atrocibus pacatis, hoſtilibusque armis depoſitis, vniuerſalis & firma pax componi valeret, pro qua tanquam pro ſaluberrimo bono, intactum nihil relinquendo, conatus omnes noſtros adhibere intendebamus, proſequi, & fine debito terminare velle: noſtrique incommutabilis animi & intentionis fore & eſſe declarauimus, vt his, quæ ad Dei laudem eccleſiæque præfatæ exaltationem, & Chriſti fidelium concordiam pertinent, abſolutis, ſancta & perneceſſaria expeditio contra Catholicæ fidei hoſtes fieri, feliciterq; de illis, altiſſimo fauente, triumphari poſſet: & vt ad tam perutile Concilium accedere debentes, ab acceſſu huiuſmodi nullatenùs retrahantur, nullamq; omninò cauſam prætendere poſſent, omnibus & ſingulis ad celebrationem Concilij per Iulium prædeceſſorem conuocatis, & ad dictum Concilium Lateraň venientibus, ipſorumque venientium ſeruitoribus ad Concilium Lateraň ad vrbem huiuſmodi veniēdi, & in ea liberè commorandi ſaluum cōductum, dicto ſacro Lateraněn approbante Concilio, dedimus & conceſſimus, ac Reges & Principes hortati ſumus, vt pro ſedis Apoſtolicæ reuerentia venientes huiuſmodi non moleſtarēt, ſed eos liberè venire permitterent: ac ſeptimam ſeſſionem indiximus, in qua cùm nihil magis affectaremus, quàm vt cauſæ vtiles & neceſſariæ, propter quas dictum Concilium Lateraň indictum fuerat, vt deſiderij noſtri

erat, ad finem debitum perducerentur, tres Cardinalium aliorumque prælatorum, qui cauſas huiuſmodi & alias conciliares materias audirent & diſcuterent, auditaque & diſcuſſa in eodem Concilio referrent, particulares deputationes fecimus, atque mandauimus: quarū quidem deputationum vna, pacis vniuerſalis componendæ inter Reges ac Principes Chriſtianos, quæ vna ex principalioribus cōgregationis Concilij præfati cauſa fuerat, & ſchiſmatis extirpationis: Altera, generalis reformationis, etiam curiæ: reliqua verò, diſcuſſionis & abrogationis pragmaticæ ſanctionis, & rerum Orthodoxam fidē concernentium, peculiarem curam haberēt.

Deputationes quæ & quot huius concilij.

Et cùm vnaquæque deputatio, quàm plura vtilia & neceſſaria diligenter examinauerint, & accuratè nobis retulerint, ac p eos diſcuſſa & examinata in alijs quinque ſeſſionibus ſucceſſiuè per nos tentis, ſacro approbante Concilio, per nos fauente Domino abſoluta & terminata fuerint, proculdubiò cognoſcimus, Deum ipſum bonorum datorem pijs noſtris, & non niſi ad commune bonum tendentibus deſiderijs, pro ſua immenſe pietate & miſericordia plurimùm fauiſſe, ac nobis, vt quæ mente noſtra geſſimus, & circa quæ plurimùm laborauimus, videlicet vt Concilium ipſum cauſis, propter quas indictū fuerat, iuxta votum terminatis, feliciter claudi & abſolui poſſet, conceſſiſſe. Chariſſimus nanque in Chriſto filius noſter Maximilianus in Imperatorem electus, Iulij prædeceſſoris præfati, noſtro verò tempore Cla. Me. Ludouicus Francorum Rex, & cæteri Reges & Principes Chriſtiani ſummo cum omniū gaudio Lateraň Concilio in ſpirituſancto legitimè congregato adhæſerunt, ac Piſanum cōciliabulum per quoſdam nullam poteſtatem habentes indictum, & per eundem Iulium prædeceſſorem damnatum, iuxta ipſius Iulij prædeceſſoris ſententiam pro damnato habuerunt, & ſchiſma ex his pullulare cœptum, (quod ſemper dum viguit, quàm plurimas calamitates prælatis alijs Chriſti fidelibus ex diuerſis ſchiſmatū temporibus & alijs generalib' Concilijs hactenùs celebratis attuliſſe cōſtat) extinctum ac vniuerſalis eccleſiæ pax & vnio ſecuta extitit: necnon tam eccleſiaſticarum quàm ſecularium & aliarum perſonarum mores, quātùm expedire viſum fuit, reformati: & nonnullæ cauſæ, orthodoxam fidem concernentes, terminatæ: ac nonnullæ aliæ materiæ, in dictis tribus deputationibus Cardinalium & prelatorum diligenter examinatæ & diſcuſſæ, in dicto Concilio ſolerti cūra expeditæ & terminatæ fuerunt: nobiſque per Cardinales & prælatos deputationum huiuſmodi pluriès relatum fuit, nulla negocia eis diſcutienda, examinandaque remanſiſſe, & à pluribus menſibus citra nulla prorſus dènouo à quoquam ad eos prolata fuiſſe: Epiſcopoſque, in partem ſolicitudinis

nis ad curam gregis Dominici nobiſcū perſerendam vocatos, ac alios prælatos in dicta vrbe præter ſacrorū Conciliorum conſuetudinem, cum eorū & eccleſiarum ſuarum incommodo ac damno, diutiùs permanſiſſe.

Itaq; ex præmiſſis omnibus, quæ per nos & dictas deputationes in ipſo Concilio expediri deſiderabantur, ſola Regum & principum pax & animorum concordia reſtare videbatur: pro qua, qualis mens noſtra ſemper fuerit, quantúmve omni ſtudio noſtro circa illā componendam laborauerimus, cunctis literas à nobis emanatas legentibus apertiſſimè conſtare poteſt: nouitq; Deus ipſe, qui ſumma eſt omniū rerum lux & veritas, quot precibus, quámve aſſiduis orationibus ab eo petere & implorare nunquàm deſtiterimus, vt Chriſtianum gregem, cuius cuſtodiā nobis (licèt immeritis) commiſit, mutuo charitatis feruore accenſum, ad firmam ac perpetuam pacem ineundam pro ſua clementia inducere dignaretur. Et nihilominùs tam nuncijs noſtris, quos apud Maximilianum Imperatorem electum ac eoſdem Reges & Principes habem⁹, quàm literis, eos multis & efficaciſſimis rationibus, pręſertim ſi religioni Chriſtianæ & Catholicę fidei, in graue periculum ac diſcrimen propter tyranni Turcarum potentiam nuper dilatatam & auctam deductę, vt par eſt, conſulere & prouidere vellent, in Domino, cuius cauſa pręcipuè agitur, hortati fuimus, ac ex eorum nunciorum, Regumque & Principum ipſorum literis percepimus, exhortationes noſtras tantæ apud eoſdem Reges & Principes authoritatis & efficaciæ fuiſſe, illorumq; corda & animos adeò flexiſſe & cōmouiſſe, vt ferè inter omēs pax tandiu à nobis pro reipublicæ Chriſtianæ vniuerſali bono deſiderata, animo concluſa fuerit, & ſi quid ſupereſt, propedièm componendū (ipſo Deo fauente) ſperetur: quod mente animoq; noſtro ſubindè nobis reuoluentibus, exultat cor noſtrum in Domino noſtro Ieſu Chriſto, ipſiq; ſuper hoc gratias agimus omnium gratiarum largitori, quòd ipſos ad optatam nobis cōcordiam induxerit: ac per omnes Chriſti fideles ea ſigna lætitię, quæ in ſimilibus fieri conſueuerunt, & gratias Deo agendas, ipſumque Deum, vt pax concluſa perduret, rogandum eſſe, cenſemus. Solùm itaq; ſupereſt, vt ſancta ac perneceſſaria contra infidelium rabiem, Chriſtianum ſanguinem ſitientium, expeditio capiatur: necnon omnia & ſingula, quę in vndecim ſeſſionib⁹ partim per nos, partim per Iulium prædeceſſorem huiuſmodi, hactenùs tentis, geſta & facta, potiori pro cautela, approbētur & innouentur, ac inuiolabiliter obſeruari mandentur. Habita igitur ſuper his cum fratribus noſtris & alijs prælatis matura deliberatione, ſacro approbante Concilio, omnia & ſingula in dictis vndecim ſeſſionib⁹ geſta & facta, ac literas deſupèr editas, cum omnib⁹ in eis contentis clauſulis, exceptis quibuſdam quę certis perſonis pro vniuerſalis eccleſiæ pace & vnione duximus cōcedenda, necnon executorum in illis deputatione Apoſtolica authoritate approbamus & innouamus, illaq; perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari debere decernimus atq; mandamus, & illorum executores ad illa & in eis contenta obſeruari faciendum, in Ro. Curia gubernatorem almæ vrbis noſtræ, & vicarium noſtrum pro tēpore exiſtentes, ac cameræ Apoſtolicæ generalem auditorem, qui perſonas ſibi reſpectiuè ſubiectas, ad id cogere & cōpellere valeant: extra verò eam, omnes & ſingulos locorum ordinarios deputamus, inhibentes ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, ne in præſenti Concilio geſta & facta ſine noſtra & dictæ ſedis licentia ſpeciali, gloſare aut interpretari præſumant. Ac fidei vrgente nos zelo, dictam contra infideles expeditionem, per nos & dictum Iulium prædeceſſorem, dictis cauſis Cōciliaribus expeditis, totiès in dictis ſeſſionibus propoſitam & promiſſam, & cum Oratoribus Regū & Principum apud nos exiſtentibus pluriès cómunicatam & diſcuſſam, piæ me. Nicolaum Papam V. etiam prædeceſſorem noſtrum, qui poſt Conſtantinopolitanæ vrbis calamitoſum excidium, ad vindicandas Chriſti iniurias & infidelium furorē reprimendū, generalem contra eos expeditionem indixit, & quem ſolerti ſtudio Re. Me. Calixtus tertius, ac Pius ſecundus Rom. Pontifices etiam prędeceſſores noſtri imitati fuerunt, imitantes, ad triennium proximè futurum cum facultate per nos, vnà cum eiſdem fratribus noſtris, decimas fructuū ex eccleſijs & monaſterijs, ac alijs beneficijs in vniuerſo orbe conſiſtentibus, imponendi & exigēdi ac omnia & ſingula alia, quæ ad huiuſmodi expeditionem neceſſaria ſunt, & quæ in ſimilibus expeditionibus fieri cōſueuerunt, faciendi, ſacro approbante Concilio, ſumendam, faciendam, & proſequendam decernimus. Et vt felicem ſortiatur effectum, pias, humiles, ac deuotas ad omnipotentem Deum preces iugiter fundimus, idemq; omnibus vtriuſq; ſexus Chriſti fidelibus faciendum mandamus, eoſdem Maximilianum in Imperatorem electum, ac Reges, Principes & potentatus Chriſtianos, quorum virtutem Deus excitare nos iubet, hortātes, ac per viſcera miſericordię Dei noſtri Ieſu Chriſti obſecrantes, perq; tremendū eius iudicium obteſtantes, vt ipſi, memores ſe de ipſa Eccleſia Chriſti ſanguine redempta, & per eos etiā propriæ vitæ non parcendo, tuendæ & cōſeruandæ rationem reddituros eſſe, omibus inuicèm poſthabitis odijs, mutuiſq; diſſenſionibus ac ſimultatibus obliuioni perpetuæ demandatis, ad defenſionem Chriſtianæ fidei, ſicut proprio & neceſſario eorum incumbit officio, fortiter & potentes

tenter exurgant:& in tantæ neceſſitatis articulo,prout eorum fuerint facultates, prompta auxilia prębere ſtudeant,eoſdem nihilominùs paterno affectu monétes ac requirentes,vt pro ſummi Dei & Apoſtolicæ ſedis reuerentia,pacem per eos initam, ſaltem dicta expeditione duráte, inuiolabiliter obſeruare procurét,ne tantum bonum,quod dextera Domini aſſiſtente ſecuturum ſperamus & optamus, aliqua interueniente diſcordia & diſſenſione,valeat impediri. Et ne prælati ac alij ad præſens Concilium, quod ferè quinquennium durauit,laboribus & expenſis vlteriùs fatigentur, & vt corú eccleſias viſitare & conſolari poſſint, ac alijs certis rationabilibus & iuſtis cauſis præſens Concilium abſoluimus,& cũ benedictione domini dimittimus,omnibusq; & ſingulis in eo exiſtentibus ad propria remeandi, ſacro eodé approbante Concilio,licentiam concedimus. Et vt ad propria, aliquibus ſpiritualibus muneribus refecti,cumulatiori gaudio remeare poſſint, illis eorumque familiaribus plenariam omium peccatorum ſuorum remiſſionem & indulgentiam ſemel in vita,& in mortis articulo elargimur.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, innouationis,cõſtitutionis,mandati, deputationis, inhibitionis,decreti, monitionis, requiſitióis, abſolutionis,dimiſſionis,cóceſſionis, & largitióis infringere,vel ei auſu temerario contraire Si quis auté hoc attentare præſumpſerit,indignationem omnipotentis Dei,ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romę in publica ſeſſione,in Lateraň ſacroſancta baſilica ſoléniter celebrata,anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſeptimodecimo,decimoſeptimo Kalédas Aprilis,Pontificatus noſtri anno quinto.

Qua perlecta,petijt,an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula. Et omibus placuerunt,exceptis infraſcriptis, qui dederunt vota,prout infrà.

Adrienſi placent omnia, excepto, ꝙ in confirmatione geſtorum per Concilium,placeret ſibi,quòd ad illa verba,omia negocia:addantur iſta verba,ex propoſitis: ita quòd ſenſus ſit,quòd omia negocia ex propoſitis fuerunt expedita.

Tranenſi non placuit clauſura Concilij.

Dyrrhachieň,quo ad decimas placet,quãdo erit incepta expeditio contra Turcas.

Salamantino placet quo ad decimas, quãdo erit incepta expeditio: ſed quo ad diſſolutinem Concilij,non placuit.

Teruiſieň placet, quòd cófirmentur ea,quæ ſibi placuerunt in alijs: & quo ad decimas, quando erit incepta expeditio.

Graſſeň,Chieň,Montis viridis, Montis Marani placent,quo ad decimas, quãdo erit incepta expeditio.

Imolenſi nõ placuit de decimis ſimpliciter. Ceruieň,*Licieň,Ferentiň,Peruſiň, Sorano, Maceratcň, & Nubieň placent, quo ad decimas,prout Dyrrhachieň & alijs,quando erit incepta expeditio.

Algareň placet,quo ad decimas, ꝙ obſeruet cóſuetudo antiqua, qñ fuit facta expeditio. Generali pręd icatorũ*placet diſſolutio Cócilij,in reliquis dixit ſe paratum obedire. *Vrgelleň for.*nō placet

Et ſic collectis votis per ſcrutatores, & facta relatione Sanctiſſimo D. N. venerabilis vir domin⁹ Marius de Peruſchis, Procurator ſacri Concilij, petijt inſtrumentum & inſtrumenta omnium geſtorum.

Demum reuerendiſſimus in Chriſto pater & dominus,dominus Alexáder ſancti Euſtachij,S.R.E.diacon⁹ Cardinalis, alta & intelligibili voce cãtauit: Domini, ite in pace. & cantores capellæ domini noſtri,in eodem tono reſponderunt,Deo gratias. Et conſequenter inceperunt canticum,Te Deum laudamus. Quo finito,ſanctiſſimus domin⁹ noſter equitauit,comitantibus reuerendiſſimis dominis Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis & Epiſcopis, & quàm pluribus alijs Illuſt.dñis,& redijt ad palatium Apoſtolicũ.

Maximi Coruini epiſcopi Iſernienſis,oratio in duodecima ſeſſione ſacroſancti Lateraneň Concilij dicta 17, Kalendas Aprilis, anno dñi 1517.

SEDENTE LEONE X. PONT. MAX. ANNO V.

CVm ab ineunte ætate, ſanctiſſime pater, ſacri Principes atq; Pontifices,ſtatuiſſem eos,ę ob rem Apoſtolicam, laborem ocio, communem vtilitatem priuatę gratię, pręclarã mortem caducæ vitæ,non anteferrent,malè de fide Catholica ſentire,& ab hinc fermè triginta annis in omni meæ vitæ ratione,pro huius Imperij fide, dignitate & authoritate, omne meum tempus,ſtudium,laborem,atq; induſtriam,etiam aduerſus hoſtes & inimicos,caſtè & integrè impendiſſem: nihilo ſeciùs, ex quo huius ſanctæ ſedis beneficio in hoc ſacrum collegium Pontificum cooptatus ſum, non obſcura res eſt, quot labores, pericula, diſcrimina, iacturas, carceres, calamitates, domi foriſque,difficilimis huius ſacri Imperij temporibus,eius iuſſu ſubierim. Ex quibus,optimo cuiq; ſatìs datur cernere, quanto cum mei capitis periculo, hanc ſanctam ſedem iuuauerim, quanta cum innocétia inſimulantium inuidiam & ementientium calumniam peruicerim,& quanto meo cum labore viuat mecum ſimul exemplum tum priuatæ,tum publicæ fidei. Nunc quoniam hác prouinciã in hoc ſacroſancto Lateraň Concilio mihi decreuiſtis, facilè intellexi, neque meorum laborum memoriã apud vos abolendam eſſe,neque veſtram erga me gratiam. Quare vt meo priſtino more, & veſtro obté-

 perare

perare iudicio,& huic quoq; prouinciȩ fructum afferre videar,ab ipſa Laodicen Concilij ſententia, q̃ Pontificem quenq; in omi Concilio de omi re atq; vtilitate totius Catholicȩ eccleſiȩ dicere voluit oportere,breui &compendioſa dicendi ratione non diſcedam. Itaq; cùm in eo genere omes ingenij vires aut periclitandæ, aut tanq̃ chordæ intendendæ ſint, & veſtræ aures ita caſtȩ & religioſæ haberentur,vt ſi quis ſe illis accõmodare velit,nõ ſolùm eleganter, verũ etiã Atticè dicat oportet,omnem meȩ orationis aditum,(ſicuti in ſacris fieri conſueuit) diuino numini conſecrare inſtitui. Quapropter te Deum ſolum Regem, te ſolum Dominũ,qui in vna ſubſtantia trium perſonarum,per ſimplicem, ſummam, fontalem & perfectam vnitatem,vnus ſupra omne Concilium,& in omni Concilio, tam præſens,q̃ verus exiſtis,quem propter beneficia Chriſtianæ reipublicæ,optimũ:propter vim atq; potentiam, maximum nominamus, & qui meæ fidei laborumq; meorum teſtis, ingenij atq; concilij adiutor,& orationis ac ditionis author ſemper exiſtis,precor & quæſo,vt ex tui diuini eloquij fonte, hodierna die mihi caſta & religioſa contingat oratio. Verũ (quod vitio dari ſolet)ne meȩ orationis membra,ab ipſo deprecatiõis capite abhorrere videãtur,dicam breuiter, quàm res tanta dici poteſt,primò de origine & maieſtate Concilij,*dicam de myſterio & beneficio,poſtremò dicam de doctrina atq; virtute.In quibus oſtendam potiſſimùm,quãtùm Põtifices & ſacerdotes eccleſiȩ,& quãtùm Pontificibus & ſacerdotibus debeat Chriſtiana reſpublica.

for.* deinde

Cõcilij originẽ (ſicutì ego accepi) à Deo Opt.Max.initium & formam ſumpſiſſe, ſatis conſtat.Nam cùm in principio cælum & terrã creaſſet,cęlum ipſum in tres Principatus (quos Hierarchias vocant) inſtituit; ac quemlibet Principatum in totidẽ Angelorum choros diſtinxit. Quos cùm ipſe Princeps & parens Deus,vnitas prima,lux pura, diuina & infinita creaſſet, eos deiformes ſpiritus,mentes,intellectus & intelligentiæ capaces,&quaſi oculos eſſe voluit, qui ad Deum ipſum cõuerſi,& ab eo diuinitùs exciti,lucem,eſſentiam,vitam,& omnem perfectionem acciperent,& rurſus ita diuini & ſancti ignis imaginem præ ſe ferrent,vt primus Principatus (qui in cælo empyreo ſub Trinitatis ſede exiſtit) ſola luce diuinȩ vnitatis,nullis interiectis ſpiritibus,ſecũdus in cryſtallino eodẽ fulgore,per primum tranſmiſſo,extimus verò in ſapphireo orbe, quẽ firmamentũ vocant,radijs diuinæ maieſtatis, ex transfuſione ſecundi, qui ſecundus *laco ſupremi lumine cõſperſus inluſtraretur,&inluſtraret:purgaretur,& purgaret:p̄ficeretur,& perficeret.Hic eſt fons diuinæ lucis,hæc origo atq; maieſtas cõcilij. Cuius quidẽ cõcilij cùm ſedem tum regnum Lucifer (qui vt alij,primæ:vt alij,ſecundæ Hierarchiæ Principatũ gerebat) ilicèt adfectaret, cælũ Trinitatis ſuperbia inuadere voluit.Vndè ingenti cum exercitu, qui fuit ex omi choro Angelorũ,ſubitò tanq̃ fulgur in terram excuſſus,in monſtrum deformatus, & in barathrũ detruſus fuit.Cuius occaſu, diuini concilij regnum inluſtratum,purgatum,& perfectum eſt. Sed neq; ab re dictũ fuiſſe velim,Luciferum,fulguris in morem cecidiſſe.Nam quid aliud ſuperbia eſt, niſi fulgur,cuius furor quanto magìs ardere videtur incurſu,tãto magìs ſubito occaſu extinguitur?Diuino igitur cõcilio in hũc modum illuſtrato,ſtatuit Deus,magno quoq; myſterio & beneficio terrã (hoc eſt, humanum genus,quod terra dicitur) illuſtrare,q̃ primùm veneno cadentium ſpirituũ, mox primi parentis noxa(quandò ſi Angelus nõ cecidiſſet, homo nõ peccaſſet) corrupta fuerat.Verùm cùm omnis cęlorum virtus,vehiculo lucis ad terram trãſferatur, Angelorum miniſterio(qui in extimo ſunt orbe,& quib⁹ ſacra myſteria,cæremoniæ, regna,vrbes,mortales curæ ſunt) factũ eſt, vt diuini concilij myſterium &beneficium in terram tranſueherẽtur,quibus poſſent animȩ corporibus clauſæ,diuini ſpiritus lumine, vi & gratia,per immortalis virtutis participationem(quam cum angelis habere vidẽtur) in cælum trahi,quãdo,qui trahuntur ſpiritu, ij filij Dei ſunt, non autem Luciferi exemplo,qui non extolli,ſicuti cæteri Angelorũ chori,qui radijs diuinæ gratiæ illuſtrantur, ſed aſſcẽdere voluit.Demens, & ipſa quoq; ſuperbia demẽtior,cui tam p̄clarum munus à Deo collatum fuiſſet,ſi in fide permanſiſſet.Igitur Deus viuo oraculo elegit ſibi Põtifices & ſacerdotes,Moſen & Aarõ,qui inter deſerta loca montis Oreb, gregẽ paſcebant,quorum monitis,ſignis & legibus ab Aegyptiorũ tyrannide liberati ſunt populi, promiſſam in terram ducti, cæleſti rore nutriti,ſubmerſi tyranni,debellati hoſtes,deiecta idolorum ſimulacra, deuorati ab ipſis terrȩ faucibus ſchiſmatis authores,formati mortalium mores,auctus Pontificum & ſacerdotũ numerus,conſtituti duces, principatus,cõuentus,collegia,ordines, inſtituta ſacra altaria,ſacrificia,deniq; prȩpotẽti Deo tabernaculum(quod eſſet vnum in populo, & vnum in quolibet mortaliũ)conditũ eſt. Sed ne ſingulis in figuris meæ narrationis immorari videar,tacebo ipſius montis loca circumadiacẽtia, ſiccitatem omniũ doctrinarum (in quibus greges Dñi fruſtrà paſcebãtur)ſignificare:Tacebo Moſen & Aaron à Deo Opt.Max.Pontificalis & ſacerdotalis ordinis ſumpſiſſe originẽ,cuius ordinis doctrina & beneficio,ſpirituſancto authore,à ſeruitute vitiorum liberati populi, & viam rectã ingreſſi,ad promiſſum ſalutis regnum perdu-

3. Hierarchiæ Angelorum.

Luc.10.c

perducerentur. Tacebo etiã, ſublata idolorum ſimulacra, diuerſorum tyrannorũ prauos animos, malis artibus imbutos, & variarũ diſciplinarũ prodigia, & vanitates oſtendere, quæ cùm mortalium vitam & ingenia captiuare aſſueſcerent, Euãgelicę veritatis eloquio abolerentur. Aggrediar tamen, nó tranſuerſis locis aut tranſlationibus, vt pleriq; faciunt hallucinatores, ſed veris ſentẽtijs, ab ipſo Moſis & Eſdræ ſecretioris doctrinæ ſenſu depromptis tabernaculi diuinum & neceſſarium opus. Cuius quidem ſi quæris ædificium, totũ ſpiritus, totũ Eccleſia, totũ cælum & Chriſtus eſt. Nam primò,

Tabernaculi veteris myſtica interpretatio.

quid ſibi volũt loca illa in eo ſancta, niſi vt pacem & ſanctitatẽ ſequamur, ſi Deũ ipſum videre, ſi placidum & fautorem habere volumus? Quid columnæ argenteæ, niſi Pontifices & ſacerdotes, qui patiẽtia, fide, iuſtitia, pietate, continentia, doctrina & mentis candore, ſtabiles, firmi, nitidi, & præfulgentes ſint, vt ipſi quoq; Dei tabernaculũ fieri poſſint, quo ſancto impleri ſpiritu, diuino frui eloquio, & alios docere queant, ſi Pontifices, ſi ſacerdotes eſſe volunt? alioqui nó columnæ, ſed vmbræ: nó argenteæ, ſed plũbeę erunt & obtuſę. Quid candelabrum ſeptem luminibus diſtinctum, niſi ſeptifariũ ſancti ſpiritus lumen? Cuius fulgore Pontificum & ſacerdotum lumina ita noctes & dies accenderẽtur, vt ſemper vigilare, ſemper inſidias ſatanæ intueri poſſint. Quorũ lumbi caſtitate pcincti, ſpe firmi, bonis exẽplis robuſti, manus charitatis & fidei lucernis accenſas prętenderent. Quid alia? Ipſa enim menſa Chriſtus eſt, in qua duodecim

for. * propoſitionis

panes *propiciationis, duodecim ſunt Apoſtoli, qui Ieſu Chriſti virtute atq; doctrina imbuti, panem quotidianum Angelorũ, panem ſalutis noſtræ, panem euchariſtiæ quo veſcimur, panem deniq; euangelicę doctrinæ & admirabilis, ac diuini verbi quod audiuimus, obtulerũt. Thuribulum, ſanctorũ oratiões & mortaliũ ſupplicationes, quę per ora ſanctorum aſcenduut ad Deum. Quid illa duo altaria? vnum incenſi, hoc eſt, odor charitatis & fidei, qui Angelorũ miniſterio fertur ante tribunal, & ante ipſum ſancti & puri agni altare diuinum? alterum victimarum, in quo continentiæ cultro ſuperbiam quaſi taurum, arietem quaſi iracũdiam, hircum ipſam luxuriam, hœdum vitiorum fœditatem, & vitulum quaſi ſaginam omnium voluptatũ cupiditatumq; immolare debemus? Arca teſtamenti, in qua ſecundæ legis tabulę, hoc eſt, nouum inſtrumentum Euangelicę veritatis, & Ieſu Chriſti myſteria (quę in arca eccleſię, in arca animorum noſtrorũ perpetuò erant permanſura) portendiſſe videtur. Virga Aaron, virga recti, virga regni, virga Pontificum & ſacerdotum, quę ſancta eſt inſtitutio, ſumma dignitas, & iuſta ac ſuprema iuriſdictio, & quæ non vitiorum vi, non terreo putris dominatus humore, ſed ſuo ingenito virtutis & dignitatis victitat ſucco, & vigore floreſcit diuinitùs. Vrnæ Mannæ auro intercluſæ, ſubtilis diuini verbi intellectus, & dulcis ſancti eloquij cibus, qui non aurario in plumbo obliquæ & obtortæ diſſimulationis, ſed ipſo puro in auro fidei ſeruatus, Pontificum & ſacerdotũ miniſterio, peregrinantibus in hoc vitæ curriculo ſenſim exhibetur. Ipſas etiam gẽmas, coccum, byſſum, purpuram, hyacinthum, quorum ornatu, ſæpè Angeli coruſcare videntur: nitorem, mũditiam, ſcientiam, charitatem, iuſtitiã, ſpem, fidem, & cæteras virtutes, quas tametſi totius eccleſię, tñ Pontificum & ſacerdotum ornatus & indumenta eſſe ſatis conſtat. Vna & altera Cherub, quę ſupra arcam explicatis alis ſunt poſitæ, ſciẽtiæ, intelligentiæ & ſapientiæ fulgores, ab illa pura, diuina, & infinita luce per tranſennam eccleſiæ, in animos Pontificũ & ſacerdotum tranſmiſſos, accendunt. At verò ſancta ſanctorum quæ ſemel duntaxat intrare fas eſt, cælum ipſum *oſtendere, vbi in latiſſima & lucidiſſima regia, quã vigor humanę

for. *oſtẽdunt.

mentis penetrare nequit, perpetua in maieſtate atq; vnitate cũ patre & ſpiritu ſancto, Ieſus Chriſtus ſuper Seraphim charitatis igne incendit, ſuper Cherubim intelligẽtiæ ſplendore fulget, ſuper verò thronum ſedet iudex ſeculorũ. Infelix Iudæa, quæ cùm per tot annos ſediſſet ſuper cathedram Moſis, & ſpiritusſancti ſacrarium ſępè extitiſſet, nó in Abraham, non in Iſaac, non in Iacob, nó in Moſe tabernaculum intellexit: qui cùm per ſanctitatem Deum excoluiſſent, non ex caducis arborum frondibus, ſicuti ſuperſtitioſa & cæca Iudæorũ turba quotannis facere conſueuit, ſed ex virentibus virtutum omnium ramis ita animos formauerunt, vt ſinguli, Dei tabernaculum & ſpiritusſancti ſacrarium fierent. Infelix Græcia, quę olim humanarum rerum arbitra, atq; omniũ doctrinarum inuẽtrix, & orbis terræ flos ſemper extitit, vſqueadeò ab hinc cẽtum annis pertinaciter illam caſtam & ſanctã Hilarij, Athanaſij, Chryſoſtomi, Cyrilli, Pamphili, Hierothei, Epiphanij, Baſilij, Gregorij, & aliorum ſanctorum patrum doctrinam deſeruit, vt ea deſerta, collapſa ſit religio: qua collabente, ita corruit Imperium, vt hodiè non ſolũ ab illo ſancto tabernaculo abhorrere, verùm etiã fidei & doctrinæ ignara videatur. Infeliciáne dicam, an ingrata Chriſtianæ reipublicæ regna atque imperia, quæ nequiſſimorũ ſpirituũ fallacijs, & ſuperbo tyrãnorum dñatu cùm diu captiuata eſſent, ac Ieſu Chriſti myſterio, & Apoſtolorũ, Pótificũ & ſacerdotũ beneficio in tabernaculũ recepta fuiſſent, tãta diſcordię, cupiditatis, & luxus infelicitate, tãta bonorũ ingratitudine tenent, vt iure, multò infeliciſſima & ingratiſſima dici poſſint? Quid enim in humana

na natura infelicius,quid miſerius eſſe poteſt illo,quem nimia inſperatę fortunę aura euexit,quem nimia diuitiarũ affluentia impleuit,necdum expleuit, & quem nimia felicitatis opinio corripuit?quid etiam ingratius, quid deteſtabilius, q̃ nulla beneficiorũ memoria,ſicuti noſtra tempeſtate omnibus datur cernere, nullis laborũ & virtutũ meritis tangi,aut nulla eos gratia proſequi, qui vt grati viderẽtur, ſub ipſo laborũ faſce defeſſi,ſpoliati,vexati,euerſi,afflicti, & necati ſunt,quorum merita non ſolùm perpetuæ obliuioni tradita,verùm etiã qui viuũt, ab om̃i honoris aditu aut excluduntur, aut vexantur aſſiduè?Rurſus verò, quid infelicius & ingratius ſimul eſſe videtur, q̃ nullo virtutis p̃mio (in quo humana felicitas collocata eſt)adduci, nullo Iudæorũ aut Græcorum exemplo vitam in melius inſtituere, ſuper modiũ voluptatum ſedere, animi vigorem pro fide Catholica non accendere, finitimis & ſocijs arma inferre, Oriẽtis Imperium(quod totiès declamatum,acclamatum,& conclamatum eſt)nõ vindicare, tot populorum ſeruitutem nõ reſpicere,corruenti tabernaculo eccleſiæ nõ occurrere,infelicitatis & ingratitudinis pœnam nõ expauęſcere,deniq; nulla iuſtitia, nulla pietate,nullo Dei metu p̃moueri?Atrox eſt enim, ferum & inhumanum,ita ſuis cupiditatibus incubare,ita ſibi indulgere,ita ſui obliuiſci, ita fortunam non metiri ſuam,vt aliorũ calamitates,labores,iacturas,merita,virtutes, benefacta, aut neglexiſſe, aut toto pectore non excepiſſe videatur. Sed ô ferrea,deuia, & dura tempora, ô cupiditatũ cæcam & diuturnã curam, ô miſeram beneficiorũ obliuionem,& ô tenacem,noxiam,atq; ſuperbam ingratitudinis naturam, infinitamq́ue duritiem,q́ quanto magìs tuarum cupiditatum venenis indulges, tanto magìs mortalium odia acuis,vitę labores exaggeras,animi anxitudinem accumulas,pietatis lumen extinguis,atq; vltoris Dei iram,furoremq́; tibi aſſiduè prouocas. Nũc verò de doctrina atq; virtute,quarum tametſi magnus eſt campus,tñ omnia in breuiſſimam arcam à me deducenda erunt. Omnis enim quæ à Magis,Chaldæis,Gymnoſophiſtis,Bragmanis,Dryidis,Vatibus,Pythagoricis,& cæteris Philoſophis effluxit ſapientia, tam vana & incerta,q̃ inanis & ſuperſtitioſa ſemp viſa eſt, & ſicuti in prouerbio, ingenita leuitas,& erudita vanitas. Docuit diuino eloquio Moſes Dei diſcipulus,cùm primas veteris diſciplinæ tabulas confregiſſet, ſecundas verò digito Dei viui(hoc eſt,virtute verbi humanati) inſcriptas, in quibus Euangelicæ veritatis myſteria cõtinębantur, in arca teſtamenti, quod Chriſti morte ſancitũ eſt,ſeruãdas duxiſſet. Docuit Salomon rex, cùm opulentiſſimum Dei templũ, ad illius ſanctiſſimi tabernaculi exemplũ, pro abrogatione veteris ritus & diſciplinæ; ac receptione nouæ & Euãgelicæ doctrinæ, à fundamentis ędificaſſet:cuius velũ,in quo ſancta ſanctorũ erant,& tanq̃ cælũ ab alijs partib⁹ diſcludebãt,in morte Chriſti ſciſſum Matt.27. eſt,vt diuina myſteria humano generi manifeſta fierẽt,& vt per altioris Euangelij ſacramentũ atq; eius virtutem, tum primùm mortalibus viam, ad illã veram ſapientiã & cæleſte Regnum,pateſactã eſſe oſtenderet. Poſtremò docuit Chriſtus, ſolus magiſter & Põtifex futurorũ bonorum, cùm tẽplum Heb.9.c d & tabernaculum nõ manu factũ, ſed maius & perfectius,hoc eſt,ipſum cælum,p̃ ſe ferret,cuius ſemel nõ per ſanguinẽ hircorũ aut vitulorũ, ſed per proprium cruorẽ primus introiuit ſancta ſanctorum,admirabilẽ, p̃fectam,ſanctã atq; diuinam ſapientiã & doctrinam, vita, virtute & eloquio docuit & oſtẽdit,ſuos Pontifices & ſacerdotes in terris conſtituit, diuino igne afflauit, legatos ſpirituſſancti elegit,columnas eccleſię effecit,eccleſiã eorum humeris impoſuit, & p̃cones diuini eloquij eſſe voluit: atq; ſicuti ipſe miſſus à patre ſub legibus fuerat,identidẽ eos in vniuerſum terrarum orbẽ, tanq̃ agnos inter lupos miſit,nõ vt vanã & vacuã Luc.10.a Barbarorum,Græcorum, Latinorúmve ſapientiã docerent,ſed vt om̃i creaturæ Euãgeliũ,Euangeliũ dico,euangeliũ p̃dicarent. Marc.16.d

Eſt igitur Euangelij inſtrumentum,ſola intelligentia,ſola diſciplina,&ſola,vera,caſta & ſancta ſapientia: cuius non mortalis, ſed ipſe Deus Opt.Max.author, effector,& illuſtrator exiſtit: ex quo quidẽ Euãgelio, omnium doctrinarum, virtutum & rerum diuinarum atq; admirabilium, tanquàm ex Oceano,cùm venæ tum fontes effluxerũt. Quorum ſanctos latices cùm Pontifices & ſacerdotes ebibiſſent, dæmonia & dæmoniorum miniſtros (qui per tyrannidem Catholicæ fidei cultoribus aqua & igni interdixerãt)eiecerunt:ſerpentes,vitia, ſchiſmata,hæreſes & hæretiſtas, atq; eorum p̃digia (quorum venenum terrã om̃em ſubuerterat)ſuſtulerũt:Linguis loquuti ſunt nouis, cùm ſanctiſpiritus eloquio pleni, mortales ad pœnitentiã permouerẽt, ac diuinæ ſapientiæ arcana,tot editis voluminibus,nobis aperirẽt:Mortiferum poculum impunè biberunt, cùm nullis illecebris, nullis cupiditatib⁹ tacti,per medios venenorum potus, ignes,gladios,aculeos, interitus & mortes, vitã & immortalitatẽ inuenirent. Deniquè ſup ægros manus impoſuerunt, cùm eccleſiã,fidem,atq; religionem,ęgras,exanimes, & iam collabentes,ad ſanitatẽ,vitã,&in ſuã ſedem reſtituerent,corporum ægritudines curarent,ſordes animorum delerẽt, ac ſolo ſancto & ineffabili Ieſu Chriſti nomine oẽs ad ſalutem reducerent. Quorum illuſtres animæ,reb⁹ ſanctè & feliciter geſtis, ea via, qua Ieſus Chriſtus victor & triumphator

ad patrem aſſcendit,ſemel duntaxat ſancta
ſanctorum ingreſſæ, diuinum templum &
tabernaculum tot varijs ſtellis,tot innume-
rabilibus luminibus,tot claris ſideribus ita
ornárunt,vt eorũ ſulgoribus aſſiduè ſacro-
ſancta illuſtretur,purgeť,& perficiatúr ec-
cleſia. Quapropter te in primis ſanctiſſimũ
patrem,qui Pontificum & ſacerdotũ omni-
um Pontifex optimus maximus exiſtis, de-
inde vos ſacros Principes, qui tanq̃ viuę le-
ges in ſenatu aſſiduè conſiſtitis, maximè &
q̃ maximè decet,cùm pro diuini cõcilij ma-
ieſtate,tum pro ſacroſanctę eccleſiæ digni-
tate,quiete & authoritate hunc ordinẽ ſa-
crorum Põtificum & ſacerdotũ, quos deus
elegit,Ieſus Chriſtus inſtituit,ſpiritusſanct⁹
firmauit, ac veſtra mẽbra, veſtros Angelos,
quos ad manum haberetis,& quos in vni-
uerſum mitteretis,eſſe voluit: in ſacroſancta
Catholica & apoſtolica eccleſia,cuius onus
(vt hoc ſanctum Imperiũ latè propagarent)
ſuppoſitis humeris per tot annos ſuſtinue-
runt,labores obiérunt, inſectationes, iniu-
rias,pericula,cruces & cruciatus ſubiérunt,
ob tot meritorum magnitudinem, ac eorũ
ipſorum p̃cipuam dignitatem, fidem,virtu-
tem,doctrinã,conſtantiam,patientiam atq;
vigiliam,quib⁹ maximè addicti ſunt, in ea,
quã diuini verbi eloquio à Deo acceperũt,
gratia,poteſtate,& libertate ſeruare,colere,
ornare,honeſtare: vt & ſua ſibi reddatur ec-
cleſia,& vt eccleſiæ dignitas, dignitati au-
thoritas, authoritati Chriſtiana Reſpubli-
ca, Chriſtianæ verò reipublicæ,pax,iuſtitia,
pietas,& ipſa Ieſu Chriſti ſacra & ſancta in-
ſtitutio reſtituatur.

Dixi.

FINIS.

¶ Explicit Lateraneñ Concilium, extractũ
à proprio originali, Romæ per Iacobũ Ma-
zochium Romanæ academiæ Bibliopolã,
de mandato ſanctiſſimi dñi noſtri, dñi Le-
onis Papę 10. Pontificatus ſui anno octa-
uo,25. Menſis Octobris,1520.

BVLLA APOSTOLICA
LEONIS PAPAE X. CONTRA ERRORES MARtini Luteri & ſequacium.

Psal.73.d LEO epiſcopus ſeruus ſeruorũ dei,
ad perpetuã rei memoriam. Exur-
ge dñe & iudica cauſam tuam, me-
mor eſto improperiorũ tuorũ, eo-
rum q̃ ab inſipientibus fiunt tota die: incli-
na aurem tuã ad preces noſtras,qm̃ ſurrexe-
rũt vulpes q̃rentes demoliri vineã, cuius tu
Ioan.21. torcular calcâſti ſolus, & aſſcenſurus ad pa-
trem,eius curã,regimen,& adminiſtrationẽ
Petro tanq̃ capiti,& tuo vicário, eiusq; ſuc-
ceſſoribus inſtar triumphãtis eccleſiæ com-
miſiſti. Exterminare nitiť eam aper de ſyl-
ua,& ſingularis ferus depaſciť eam. Exurge
Petre,& pro paſtorali cura p̃fata tibi (vt pręe-
fertur) diuinitùs demãdata, intende in cau-
ſam S.R. Eccleſiæ,matris oĩm eccleſiarũ, ac
2.Pet.2.a fidei magiſtrę: quã tu,iubente deo,tuo ſan-
guine cõſecrâſti: cõtra quã,ſicut tu p̃mone-
re dignatus es, inſurgunt magiſtri menda-
ces,introducẽtes ſectas perditionis, ſibi ce-
lerem interitum ſuperducentes: quorũ lin-
gua ignis eſt,inquietũ malũ, plena veneno
Iaco.3.b motifero: q zelum amarũ habentes & con-
tentiones in cordib⁹ ſuis,gloriaň & mẽda-
ces ſunt aduerſus veritatẽ. Exurge tu quoq;
q̃ſumus Paule,qui eam tua doctrina ac pari
martyrio illuminâſti atq; illuſtrâſti. Iam eñ
ſurgit nouus Porphyri⁹, quia ſicut ille olim
ſanctos apoſtolos iniuſtè momordit,ita hic
ſanctos pontifices p̃deceſſores noſtros cõ-
tra tuã doctrinã eos nõ obſecrando,ſed in-
crepãdo,mordere,lacerare,ac vbi cauſę ſuę
diffidit,ad cõuicia accedere nõ vereť,more
hæreticorum,quorum (vt inquit Hierony-
mus) vltimũ p̃ſidium eſt,vt cùm conſpiciãt
cauſas ſuas damnatum iri,incipiãt virus ſer-
pentis lingua diffundere: & cùm ſe victos
cõſpiciant,ad cõtumelias proſilire. Nam li-
cèt hæreſes eſſe, ad exercitationẽ fidelium, 1.Cor.11.d
tu dixeris oportere,eas tñ,ne incrementum
accipiant,néve vulpeculæ coaleſcãt, in ipſo
ortu,te intercedente & adiuuante,extingui
neceſſe eſt. Exurgat deniq; oĩs ſanctorũ ac
reliqua vniuerſalis eccleſia, cui⁹ vera ſacra-
rum literarum interpretatione poſthabita,
quidã,quorum mentem pater mẽdacij ex-
cæcauit, ex veteri hæreticorum inſtituto,
apud ſemetipſos ſapiẽtes, ſcripturas eaſdem
aliter q̃ ſpiritusſanctus flagitet, proprio dũ-
taxat ſenſu,ambitionis, auræque popularis
cauſa,teſte Apoſtolo,interpretaň,imò ve- 2.Tim.4.a
rò torquent & adulterant: ita vt iuxta Hie-
ronymum, iam nõ ſit euangelium Chriſti,
ſed hominis,aut quod pei⁹ eſt, diaboli. Ex-
urgat,inquã,p̃fata eccleſia ſancta dei,& vnà
cum beatiſſimis apoſtolis p̃fatis, apud Deũ
omipotentem intercedat, vt purgatis ouiũ
ſuarum errorib⁹, eliminatisq; à fidelium fi-
nibus hæreſibus vniuerſis,eccleſiæ ſuæ ſan-
ctæ pacem & vnitatem cõſeruare dignetur.
Dudùm ſiquidẽ,quod p̃ animi anguſtia &
mœrore exprimere vix poſſum⁹,fide digno-
rum relatu ac fama publica referẽte, ad no-
ſtrum p̃uenit auditũ: immò verò, proh do-
lor,oculis noſtris vidimus ac legimus mul-
tos & varios errores, quoſdã videlicet iam
per cõcilia ac p̃deceſſorum noſtrorũ cõſti-
tutiones dãnatos,hæreſim etiã Græcorũ &
Bohemicã expreſsè continentes: alios verò
reſpectiuè vel hęreticos, vel falſos, vel ſcan-
daloſos, vel p̃iarũ auriũ offenſiuos, vel ſim-
plicium mentium ſeductiuos, à falſis fidei
cultoribus, q per ſuperbã curioſitatẽ mũdi
gloriã cupiẽtes, cõtra apoſtoli doctrinã pl⁹
ſapere

ſapere volunt, q̄ oporteat: quorũ garrulitas (vt inquit Hieronymus) ſine ſcripturarum authoritate nõ haberet fidem, niſi viderent̃ peruerſam doctrinam etiã diuinis teſtimonijs, malè tñ interpretatis, roborare. A quorũ oculis Dei timor receſſit, humani generis hoſte ſuggerente, nouiter ſuſcitatos, & nup apud quoſdã leuiores in inclyta natione Germanica ſeminatos. Quod eo magis dolemus ibi eueniſſe, ꝙ eandem nationem & nos, & prędeceſſores noſtri, in viſceribus ſemp geſſerimus charitatis. Nã poſt tranſlatum ex Gręcis à Romana eccleſia in eoſdẽ Germanos imperiũ, ijdem ꝓdeceſſores noſtri & nos, eiuſdẽ eccleſiæ aduocatos, defenſoresq; ex eis ſemp accepimus. quos qdem Germanos, catholicæ veritatis verè germanos, cõſtat hæreſum acerrimos oppugnatores ſemp fuiſſe, cuius rei teſtes ſunt laudabiles illæ cõſtitutiones Germanorũ Imperatorũ pro libertate eccleſię, proq; expellẽdis exterminandiſq; ex omĩ Germania hęreticis, ſub grauiſſimis pœnis etiã amiſſiõis terrarũ & dñiorum, cõtra receptatores vel nõ expellentes olim editę, & à noſtris ꝓdeceſſoribus cõfirmatę: q̄ ſi hodiè ſeruarentur, & nos & ipſi vtiq; hac moleſtia careremus. Teſtis eſt in cõcilio Conſtantieñ Huſſitarũ ac Vuicleffiſtarũ, necnon Hieronymi Prageñ dãnata ac punita pfidia. Teſtis eſt totiès cõtra Bohemos Germanorũ ſanguis effuſus. Teſtis deniq; eſt ꝓdictorũ errorũ ſeu multorũ ex eis per Colonieñ & Louanieñ vniuerſitates, vtpotè agri dñici pijſſimas religioſiſſimaſq; cultrices, nõ minùs docta q̄ vera ac ſancta cõfutatio, reprobatio, & dãnatio. Multa quoq; alia allegare poſſemus, q̄, ne hiſtoriã texerẽ videamur, ꝑtermittenda cẽſuimus. Pro paſtoralis igitur officij diuina grã nobis iniũcti cura, quã gerim⁹, ꝓdictorũ errorũ virus peſtiferũ vlteri⁹ tolerare ſeu diſſimulare, ſine Chriſtianę religiõis nota atq; orthodoxę fidei iniuria, nullo modo poſſumus. Eorũ aũt errorũ aliquos pſentibus duximus inſerẽdos, quorũ tenor ſequit̃ & eſt talis: ¶ Hęretica ſententia eſt, ſed vſitata, Sacramenta nouæ legis iuſtificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

Primę Luteri hæreſes.

In puero poſt baptiſmũ negare remanens peccatũ, eſt Paulũ & chrm̃ ſimul cõculcare.

Fomes pctĩ, etiã ſi nullũ adſit actuale pctm̃, morat̃ exeũtẽ à corpore aĩam ab ĩgreſſu cęli.

Impfecta charitas morituri, fert ſecũ neceſſariò magnũ tĩorẽ, q ſe ſolo ſatis eſt facere pœnã Purgatorij, & impedit ĩtroitũ regni.

Tres eſſe partes pœnitentiæ, contritionẽ, confeſſionem & ſatisfactionem, nõ eſt fundatũ in ſacra ſcriptura, nec in antiquis ſanctis Chriſtianis doctoribus.

Contritio quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorũ, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatẽ, amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem, hæc contritio facit hypocritam, immò magis peccatorem.

Veriſſimum eſt prouerbium, & omnium doctrina de contritionibus hucuſquè data præſtantius, decætero non facere, ſumma pœnitentia: optima pœnitentia, noua vita.

Nullo modo pſumas cõfiteri pctã venialia, ſed nec oĩa mortalia, quia impoſſibile eſt, vt oĩa mortalia cognoſcas. Vndè in primitiua eccleſia ſolũ manifeſta mortalia cõfitebãt̃.

Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, q̄ quòd miſericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoſcendum.

Peccata nõ ſunt vlli remiſſa, niſi remittẽte ſacerdote, credat ſibi remitti: immò peccatũ maneret, niſi remiſſum crederet: non eñ ſufficit remiſſio peccati, & gratiæ donatio, ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum.

Nullo modo confidas abſolui propter tuã contritionem, ſed propter verbum Chriſti, Quodcunq; ſolueris &c. Hic, inquam, cõfide, ſi ſacerdotis obtinueris abſolutionẽ, & crede fortiter te abſolutũ, & abſolutus verè eris, quicquid ſit de contritione.

Si p impoſſibile cõfeſſus nõ eſſet cõtritus, aut ſacerdos nõ ſeriò, ſed ioco abſolueret, ſi tñ credat ſe abſolutũ, veriſſimè eſt abſolut⁹.

In ſacramẽto pœnĩæ ac remiſſione culpæ, non plùs facit Papa aut eps, q̄ infimus ſacerdos: immò vbi nõ eſt ſacerdos, ęquè tm̃ qlibet chrĩanus, etiam ſi mulier aut puer eſſet.

Nullus debet ſacerdoti reſpõdere, ſe eſſe contritum, nec ſacerdos requirere.

Magnus eſt error eorũ q ad ſacramẽta Euchariſtię accedũt, huic innixi, ꝙ ſint cõfeſſi, ꝙ nõ ſint ſibi cõſcij alicuius pctĩ mortalis, ꝙ pmiſerint oratiões ſuas & pparatoria, oẽs illi ad iudiciũ ſibi mãducant & bibũt: ſed ſi credant & cõfidant ſe gratiã ibi conſecuturos, hęc ſola fides facit eos puros & dignos.

Conſultũ videt̃, ꝙ eccleſia in cõmuni cõcilio ſtatueret laicos ſub vtraq; ſpecie communicãdos, nec Bohemi cõmunicantes ſub vtraq; ſpecie, ſunt hęretici, ſed ſchiſmatici.

Theſauri eccleſiæ, vndè Papa dat indulgẽtias, non ſunt merita Chriſti & ſanctorum.

Indulgentię ſunt pię fraudes fidelium, & remiſſiones bonorum operum: & ſunt de numero eorum quæ licent, & nõ de numero eorum quæ expediunt.

Indulgẽtiæ his q veraciter eas cõſequunt̃, non valent ad remiſſionẽ pœnę ꝓ peccatis actualibus debitę apud diuinam iuſtitiam.

Seducuntur credentes indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus vtiles.

Indulgẽtiæ neceſſariæ ſunt ſolùm publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolummodò & impatientibus.

Sex generibus hominum indulgẽtię nec ſunt neceſſarię, nec vtiles: videlicet mortuis ſeu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his

his qui non commiſerunt crimina, his qui crimina commiſerunt,ſed non publica, his qui meliora operantur. ¶Excómunicationes ſunt tm̃ externæ pœnæ, nec priuant hoīem coībus ſpũalib⁹ eccleſiæ oratióibus.

Docẽdi ſunt Chriſtiani plùs diligere excommunicationem,quàm timere.

Romanus pōtifex Petri ſucceſſor, nō eſt Chriſti vicarius ſup oẽs totius mũdi eccleſias ab ipſo Chriſto in B.Petro inſtitutus.

Verbum Chriſti ad Petrum, Quodcunq; ſolueris ſuper terram &c. extenditur duntaxat ad ligata ab ipſo Petro.

Certum eſt in manu Eccleſiæ aut Papæ prorſus nō eſſe,ſtatuere articulos fidei, immò nec leges morum ſeu bonorum operũ.

Si Papa cum magna parte Eccleſiæ ſic vel ſic ſentiret,nec etiam erraret: adhuc nō eſt peccatum aut hæreſis, contrarium ſentire, præſertim in re non neceſſaria ad ſalutem, donec fuerit per Concilium vniuerſale alterum reprobatum, alterum approbatum.

Via nobis facta eſt enarrãdi authoritatẽ cõciliorum,& liberè cõtradicendi eorũ geſtis,& iudicãdi eorum decreta,&cõfidenter cõfitendi,quicquid verũ videt̃, ſiue probatũ fuerit,ſiue reprobatũ à quocũq; cõcilio.

Aliqui articuli Ioannis Huſs condemnati in concilio Cõſtantieñ, ſunt Chriſtianiſſimi,veriſſimi, & Euangelici, quos nec vniuerſalis eccleſia poſſet damnare.

In omni opere bono iuſtus peccat.

Op⁹ bonũ optimè factũ, eſt veniale pc̃m̃.

Hæreticos cõburi,eſt cõtra volũtatẽ ſpũs.

Præliari aduerſus Turcas, eſt repugnare Deo viſitanti iniquitates noſtras per illos.

Nemo eſt certus,ſe nō ſemp peccare mortaliter ꝓpter occultiſſimum ſuperbię vitiũ.

Liberũ arbitriũ poſt pc̃m̃,eſt res de ſolo titulo: & dum facit quod in ſe eſt, peccat mortaliter. ¶Purgatoriũ non poteſt probari ex ſacra ſcriptura,quę ſit in canone.

Animę in Purgatorio nō ſunt ſecuræ de eorum ſalute,ſaltẽ oẽs:nec probatũ eſt vllis aut rationibus aut ſcripturis,ipſas eſſe extra ſtatum merendi,aut augendę charitatis.

Aīæ in Purgatorio peccant ſine intermiſſione,q̃diu q̃runt requiẽ,& horrent pœnas.

Aīæ ex Purgatorio liberatæ ſuffragijs viuẽtium,minùs beant̃ q̃ ſi p ſe ſatisfeciſſent.

Prę lati eccleſiaſtici &pricipes ſeculares nō malefacerẽt,ſi oẽs ſaccos mẽdicitatis delerẽt

Qui quidẽ errores, reſpectiuè,q̃ ſint peſtiferi, q̃ pnicioſi, q̃ ſcandaloſi, q̃ piarum & ſimpliciũ mentium ſeductiui, q̃ deniq; ſint contra oẽm charitatẽ, ac S.R.E. matris oīm fideliũ,& magiſtræ fidei reuerẽtiã atq; neruũ eccleſiaſticæ diſciplinę, obedientiam ſ. q̃ fons eſt & origo oīm virtutũ, ſine qua facilè vnuſquiſq; infidelis eſſe cõuincit̃,nemo ſanę mentis ignorat. Nos igit̃ in p̃miſſis, vtpote grauiſſimis,ꝓpenſiùs (vt decet) procedere, necnõ huiuſmodi peſti,morboq; cancеroſo,ne in agro dñico tanq̃ vepris nociua vlteriùs ſerpat,viam p̃cludere cupiẽtes, habita ſuper p̃dictis erroribus & eorũ ſingulis diligenti trutinatiõe,diſcuſſione, ac diſtricto examine,maturaq; deliberatione, omibuſq; ritè penſatis ac ſæpiùs ventilatis cum venerabilibus fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus,ac regulariũ ordinum Prioribus ſeu miniſtris gñalibus,pluribuſq; alijs ſacrę theologiæ,necnõ vtriuſq; iuris ꝓfeſſoribus ſiue magiſtris,& quidẽ peritiſſimis: reperimus eoſdem errores,reſpectiuè (vt p̃fertur) aut articulos non eſſe catholicos, nec tanq̃ tales,eſſe dogmatizãdos,ſed cõtra eccleſiæ catholicæ doctrinã ſiue traditionẽ, atq; *ab ea verã diuinarũ ſcripturarũ receptã interpretationẽ,cuius authoritati ita acquieſcẽdum cenſuit Auguſtinus,vt dixerit ſe euangelio non fuiſſe crediturũ,niſi eccleſiæ Catholicæ interueniſſet authoritas. Nã ex eiſdem erroribus,vel eorum aliquo vel aliquibus palàm ſequitur,eandem eccleſiã,q̃ ſpũſancto regit̃,errare & ſemper erràſſe. Quod eſt vtiq; cõtra illud, quod Chriſtus diſcipulis ſuis in aſcenſione ſua (vt in ſancto euangelio Matthei legitur) promiſit,dicens: Ego vobiſcum ſum vſq; ad cõſummationem ſeculi. Necnon cõtra ſanctorũ patrum determinationes cõciliorum quoq; & ſummorũ pontificũ expreſſas ordinationes ſeu canones: quibus nõ obtemperaſſe, omium hęreſum & ſchiſmatũ, teſte Cypriano, fomes & cauſa ſemper fuit. De eorundẽ itaq; venerabilium fratrum noſtrorũ cõſilio & aſſenſu, ac oīm & ſingulorũ p̃dictorum matura deliberatione p̃dicta, authoritate oīpotentis Dei,& beatorũ Apoſtolorũ Petri & Pauli, & noſtra, p̃fatos oẽs & ſingulos articulos ſeu errores,tanq̃ (vt p̃mittitur) reſpectiuè hęreticos: aut ſcãdaloſos, aut falſos,aut piarum aurium offenſiuos,vel ſimplicium mẽtium ſeductiuos,& veritati catholicę obuiantes, damnamus,reprobamus,atq; omīnò reijcimus,ac ꝓ dãnatis,reprobatis & reiectis, ab oībus vtriuſq; ſexus Chriſtifidelib⁹ haberi debere,harum ſerie decernimus & declaramus: inhibentes in virtute ſanctæ obedientię,ac ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ: necnõ quo ad eccleſiaſticas &regulares perſonas, ep̃alium oīm etiã patriarchaliũ,metropolitanarũ,& aliarũ cathedraliũ eccleſiarum,monaſteriorũ quoq; & prioratuum etiã cõuentualium,& quarũcunq; dignitatũ, aut bñficiorum eccleſiaſticorũ, ſeculariũ aut quorumuis ordinũ regulariũ, priuationis,& inhabilitatis ad illa & alia in poſterũ obtinẽda: quo verò ad conuentus, capitula,ſeu domos aut pia loca ſecularium vel regulariũ, etiã Mẽdicãtium, necnõ vniuerſitatis etiã ſtudiorum gñalium, quorũcunq; priuilegiorũ indultorum à ſede Apoſtolica vel ei⁹ legatis,aut aliãs quõlibet habitorũ vel obtẽtorũ,cuiuſcũq; tenoris exiſtẽt nec-

*adeò veram

Matt. 28.

necnō noīs & poteſtatis ſtudiū gñale tenē-
di, legēdi, ac interpretādi quaſuis ſciētias &
facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in
poſterū obtinēda: Prædicatiōis quoq; offi-
cij, ac amiſſionis ſtudij gñalis, & oīm priuile-
giorū eiuſdē. Quo verò ad ſeculares eiuſdē
excōmunicationis, necnō amiſſionis cuiuſ-
cūq; emphyteoſis ſeu quorūcunq; feudorū
tā à RO. Eccleſia, q̄ aliàs quólibèt obtentorū,
ac etiā inhabilitatis ad illa & alia in poſterū
obtinēda. Necnō quo ad oēs & ſingulos ſu-
periùs noīatos, inhibitionis Eccleſiaſticę ſe-
pulturæ, inhabilitatiſque ad oēs & ſingulos
actus legitimos, infamiæ ac diffidationis, &
criminis lęſę maieſtatis, & hęreticorū & fau-
torū eorūdē in iure expreſſis pœnis, eo ipſo
& abſq; vlteriori declaratiōe per oēs & ſin-
gulos ſupradictos, ſi (quod abſit) cōtrafece-
rint, incurrēdis. A qb⁹ vigore cuiuſcunq; fa-
cultatis & clauſularū etiā in confeſſionalib⁹
qbuſuis pſonis, ſub qbuſuis verborū formis
cōtentarū, niſi à Ro. pōt. vel alio ab eo ad id
in ſpecie facultatē habente, p̄terq̄ in mortis
articulo cōſtituti, abſolui nequeāt. Oīb⁹ &
ſingulis vtriuſq; ſexus Chriſidelib⁹, tā laicis
q̄ clericis, ſecularib⁹ & quorſuis ordinū re-
gularib⁹, & alijs qbuſcūq; pſonis, cuiuſcūq;
ſtatus, grad⁹ vel cōditiōis exiſtāt, & quacūq;
Eccleſiaſtica vel mūdana p̄fulgeāt dignitate,
etiā S.R.E. cardinalib⁹, patriarchis, primati-
bus, Archiepīs, Epīs, patriarchaliū, Metropo-
litanarū, & aliarū cathedraliū collegiatarum
ac inferiorū Eccleſiarū p̄latis, clericis, alijſq;
pſonis Eccleſiaſticis, ſecularib⁹ & quorūuis
ordinū, etiā Mēdicantiū regularib⁹, Abbati-
bus, priorib⁹, vel miniſtris gñalib⁹ vel parti-
cularib⁹, fratrib⁹ ſeu religioſis, exēptis & nō
exēptis: Studiorū quoq; vniuerſitatib⁹, ſecu-
larib⁹ & quorūuis ordinū etiā Mendicātium
regularib⁹: necnō regibus, Imperatoris Ele-
ctorib⁹, principib⁹, ducib⁹, marchionib⁹, co-
mitib⁹, baronib⁹, capitaneis, cōductoribus,
domicellis, oībuſq; officialib⁹, iudicibus,
notarijs, Eccleſiaſticis & ſecularib⁹, cōmuni-
tatibus, vniuerſitatib⁹, potētatib⁹, ciuitatib⁹,
caſtris, terris & locis, ſeu eorū vel earū ciui-
bus, habitatorib⁹ & incolis, ac qbuſuis alijs
perſonis eccleſiaſticis vel regularib⁹ (vt prę-
ferē) per vniuerſum orbē, vbicunq;, p̄ſertim
in Alemania exiſtētib⁹, vel ꝓ tēpore futuris,
ne p̄fatos errores, aut eorū aliquos, peruer-
ſamq; doctrinā huiuſmodi aſſerere, affirma-
re, defendere, p̄dicare, aut illi quólibèt, pu-
blicè vel occultè, quouis q̄ſito ingenio vel
colore, tacitè vel expreſsè fauere p̄ſumāt. In-
ſupèr, qa errores p̄fati & plures alij cōtinenē
in libellis ſeu ſcriptis cuiuſdā Martini Luter,
dictos libellos & oīa dicti Martini ſcripta
ſeu p̄dicationes, in Latino vel quocūq; alio
idiomate reperianē, in qb⁹ dicti errores ſeu
eorū aliquis cōtinentur, ſimiliter dānamus,
reprobam⁹, atq; oīnò reijcimus, & ꝓ oīnò
dānatis, reprobatis, ac reiectis (vt p̄ferē) ha-
beri volumus: mandantes in virtute ſanctæ
obedientiæ & ſub pœnis p̄dictis eo ipſo in-
currendis, oībus & ſingulis vtriuſq; ſexus
Chriſidelib⁹ ſuperiùs noīatis, ne huiuſmodi
ſcripta, libellos, p̄dicationes ſeu ſchedulas,
vel in eis cōtenta capitula, errores aut arti-
culos ſupradictos cōtinentia legere, aſſere-
re, prędicare, laudare, imprimere, publicare,
ſiue defendere, per ſe vel aliū ſeu alios, dire-
ctè vel indirectè, tacitè vel expreſsè, publicè
vel occultè, aut in domib⁹ ſuis, ſiue alijs pu-
blicis vel priuatis locis tenere quoquo mo-
do p̄ſumāt: quinimmò illa ſtatim poſt harū
publicationē vbicunq; fuerint, per ordina-
rios & alios ſupradictos diligēter q̄ſita, pu-
blicè & ſolenniter in p̄ſentia cleri & populi,
ſub omnibus & ſingulis ſupradictis pœnis,
cōburant. Quòd verò ad ipſum Martinum
attinet, bone Deus, quid p̄termiſimus, quid
nō fecimus, qd paternæ charitatis omiſim⁹,
vt eum ab huiuſmodi erroribus reuocare-
mus? Poſtq̄ enim ipſum citauimus, mitiùs cū
eo procedere volētes, illū inuitauimus: atq;
tā per diuerſos tractatus cū legato nr̄o ha-
bitos, q̄ per literas nr̄as, hortati fuimus, vt à
p̄dictis erroribus diſcederet, aut ad nos, ob-
lato etiam ſaluo cōductu & pecunia ad iter
neceſſaria, ſine metu ſeu timore aliquo, quē
perfecta charitas foràs mittere debuit, veni-
ret, ac Saluatoris nr̄i Apoſtoliq; Pauli exem-
plo, non in occulto, ſed palàm & in facie lo-
querē. Quod ſi feciſſet, ꝓ certo (vt arbitra-
mur) ad cor reuerſus, errores ſuos cognouiſ
ſet: nec in Ro. curia, quā tātoperè, vanis ma-
leuolorū rumorib. plùs q̄ oportuit tribuen-
do, vituperat, tot reperiſſet errata: docuiſſe-
muſq; eū luce clariùs, ſanctos Ro. pōtifices
p̄deceſſores nr̄os, quos p̄ter oēm modeſtiā
iniurioſè lacerat, in ſuis canonibus ſeu cō-
ſtitutionibus, quas mordere nititē, nunq̄ er-
raſſe: qa iuxta Prophetā, nec in Galaad reſi- Hier. 8. g
na, nec medicus deeſt. Sed obaudiuit ſemp,
& p̄dicta citatione, oībuſq; & ſingulis ſu-
pradictis ſpretis venire contēpſit, ac vſq; in
p̄ſentē diē cōtumax atq; aīo indurato, cēſu-
ras vltra annū ſuſtinuit: & quod deteri⁹ eſt,
addēs mala malis, de citatiōe huiuſmodi no
titiā habēs, in vocē temerarię appellatiōis ꝓ-
rupit, ad futurū cōciliū, cōtra conſtitutionē
Pij 2. ac Iulij 2. p̄deceſſorū nr̄orū, qua cauē,
taliter appellātes hęreticorū pœna plecten-
dos, (Fruſtrà etiā cōcilij auxiliū implorauit,
q illi ſe nō credere palàm ꝓfitē) ita vt cōtra
ipſū, tanq̄ de fide notoriè ſuſpectū, imò verè
hęreticū, abſq; vlteriori citatione vel mora,
ad cōdēnationē & dānationē ei⁹, tanq̄ hęre-
tici, ac ad oīm & ſingularū ſuprafcriptarū pœ
narū & cenſurarū ſeueritatē ꝓcedere poſſe-
mus. Nihilomin⁹ de eorūdē fratrū nr̄orū cō-
ſilio, oīpotētis Dei imitātes clementiā, q nō Eze. 18
vult mortē pctōris, ſed magìs vt cōuertaē &
viuat: oīm iniuriarū hacten⁹ nobis & Apoſto
licæ ſedi illatarū obliti, omni qua poſſumus

pietate vti decreuimus, & quãtùm in nobis
eſt, agere, vt propoſita mãſuetudinis via, ad
cor reuertat̃, & à p̃dictis recedat errorib⁹, vt
Lucæ 15. ipſum tanq̃ filiũ illum ꝓdigũ ad gremiũ ec-
cleſiæ reuertentẽ, benignè recipiam⁹. Ipſum
igit̃ Martinum, & quoſcunq; ei adhærentes,
eiusq́; receptatores & fautores, per viſcera
miſericordię Dei nr̃i, & p aſperſionẽ ſangui-
nis Dñi nr̃i Ieſu Chr̃i, quo & per quẽ humani
gñis redẽptio, & S. matris Eccleſię ædifica-
tio facta eſt, ex toto corde hortamur & ob-
ſecramus, vt ipſius Eccleſiæ pacẽ, vnitatẽ &
Ioan. 17. veritatẽ, ꝓ qua ipſe Saluator tã inſtãter ora-
uit ad patrẽ, turbare deſiſtãt, & à p̃dictis tam
pernicioſis errorib⁹ ꝓrſus abſtineãt: inuen-
turi apud nos, ſi effectualiter paruerint, &
paruiſſe per legitima documẽta nos certifi-
cauerint, paternę charitatis affectũ, & apertũ
mãſuetudinis & clemẽtię fontẽ. Inhibentes
nihilominùs eidẽ Martino exnũc, vt interìm
ab om̃i p̃dicatiõe ſeu p̃dicatiõis officio om̃nò
deſiſtat. Alioquin, vt ipſum Martinũ, ſi fortè
iuſtitiæ & virtutis amor à peccato nõ retra-
hat, indulgẽtiæq́; ſpes ad pœnitentiã nõ re-
ducat, pœnarum terror coërceat diſciplinæ,
eundẽ Martinũ, eiusq́; adhęrẽtes, cõplices,
fautores, & receptatores tenore p̃ſentiũ re-
quirimus & monem⁹, in virtute ſanctę obe-
diẽtiæ & ſub p̃dictis om̃ib⁹ & ſingulis pœnis,
eo ipſo incurrẽdis, diſtrictè p̃cipiendo mã-
dam⁹, quatenùs infra 60. dies, quorũ 20. pro
primo, 20. ꝓ ſecũdo, & reliquos 20. dies pro
tertio & perẽptorio termino aſſignamus, ab
affixione p̃ſentiũ in locis infraſcriptis, im-
mediatè ſequẽtes numerãdos, ipſe Martin⁹,
cõplices, fautores, adhęrentes, & receptato-
res p̃dicti, à p̃fatis errorib⁹, eorumq́; p̃dica-
tione ac publicatione & aſſertiõe, defenſio-
ne quoq;, & librorũ ſeu ſcripturarũ editiõe
ſuper eiſdẽ ſiue eorũ aliquo omninò deſi-
ſtant, libroſq́; ac ſcripturas oẽs & ſingulas,
præfatos errores ſeu eorũ aliquos quõlibèt
cõtinentes, cõburant, vel cõburi faciãt. Ipſe
etiã Martinus errores & aſſertiões huiuſmo-
di om̃inò reuocet, ac de reuocatione huiuſ-
modi per publica documẽta in forma iuris
valida, in manib⁹ duorum p̃latorũ cõſigna-
ta, ad nos infra alios ſimiles 60. dies trãſmit
tenda, vel per ipſummet (ſi ad nos venire vo
luerit, quod magis placeret) cum p̃fato ple-
niſſimo ſaluo cõductu, quẽ exnunc cõcedi-
mus, deferenda, nos certiores efficiat, vt de
eius vera obediẽtia nullus dubitatiõis ſcru-
pulus valeat remanere. Aliàs ſi (quod abſit)
Martinus p̃fatus, cõplices, fautores, adhæ-
rentes, & receptatores p̃dicti ſecùs egerint,
ſeu p̃miſſa om̃ia & ſingula infra terminũ p̃di-
ctũ cum effectu nõ adimpleuerint, Apoſtoli
imitãtes doctinã, qui hęreticũ hominẽ, poſt
primã & ſecundã correptionẽ, vitandũ do-
cuit, exnunc prout extũc, & ecõuerſo, eun-
dem Martinum, cõplices, adhærẽtes, fauto-
res, & receptatores p̃fatos, & eorũ quem-
libet, tanq̃ aridos palmites in Chriſto non
manentes, ſed doctrinã cõtrariam catholicę
fidei inimicã, ſiue ſcandaloſam, ſeu damna-
tam, in nõ modicam offenſam diuinę maie-
ſtatis, ac vniuerſalis Eccleſię & fidei Catho-
licæ detrimentũ & ſcandalũ dogmatizantes
& prædicantes, claues quoq; Eccleſiæ vili-
pendentes, notorios & pertinaces hęreticos
eadem authoritate fuiſſe & eſſe declarãtes,
eoſdem vt tales, harum ſerie cõdemnamus,
& eos pro talibus haberi ab omnib⁹ vtriuſq;
ſexus Chriſtifidelibus ſupradictis volumus
& mandamus. Eoſq́; oẽs & ſingulos omni-
bus ſupradictis & alijs cõtra tales à iure in-
flictis pœnis, p̃ſentium tenore ſubijcimus, &
eiſdẽ irretitos fuiſſe & eſſe decernimus &
declaramus. Inhibemus pręterea ſub om̃ib⁹
& ſingulis pręmiſſis pœnis, eo ipſo incurrẽ-
dis, om̃ibus & ſingulis Chriſtifidelib⁹ ſupe-
riùs nominatis, ne ſcripta, etiam p̃fatos erro-
res nõ cõtinentia, ab eodẽ Martino quomo-
dolibèt condita vel edita, aut condenda vel
edẽda, ſeu eorũ aliqua, tanq̃ ab homine or-
thodoxę fidei inimico, atq; ideò vehemẽter
ſuſpecta, & vt eius memoria om̃inò deleat̃
de Chr̃ifideliũ cõſortio, legere, aſſerere, prę̃-
dicare, laudare, imprimere, publicare ſiue
defendere per ſe vel alium ſeu alios, directè
vel indirectè, tacitè vel expreſſè, publicè vel
occultè, ſeu in domibus ſuis ſiue alijs locis,
publicis vel priuatis, tenere quoquo modo
p̃ſumant: quinimmò illa cõburant, vt p̃fertur.
Monemus inſupèr oẽs & ſingulos Chr̃ifide-
les ſupradictos, ſub eadẽ excõmunicationis
latę ſententię pœna, vt hæreticos p̃dictos de-
claratos & cõdemnatos, mãdatis noſtris nõ
obtẽperantes, poſt lapſum termini ſupradi-
cti euitẽt, & quantũ in eis eſt, euitari faciãt,
nec cũ eiſdẽ vel eorũ aliquo cõmerciũ aut
aliquã cõuerſationẽ ſeu cõmunionẽ habe-
ant, nec eis neceſſaria miniſtrẽt. Ad maiorẽ
p̃tereà dicti Martini, ſuorumq́; cõplicũ, fau-
torũ & adhærentiũ, ac receptatorũ p̃dicto-
rum, ſic poſt lapſum termini p̃dicti declara-
torũ hæreticorũ & cõdemnatorũ confuſio-
nẽ, vniuerſis & ſingulis vtriuſq; ſexus Chr̃i-
fidelib⁹, patriarchis, archiep̃is, Ep̃is, Patriar-
chaliũ, Metropolitanarũ, & aliarũ cathedra-
liũ, collegiatarũ, ac inferiorũ Eccleſiarũ p̃la-
tis, capitulis, alijsq́; perſonis Eccleſiaſticis,
ſecularib⁹ & quorumuis ordinũ etiã Mẽdi-
cantiũ (p̃ſertim eius cõgregationis, cuius di-
ctus Martinus eſt ꝓfeſſus, & in qua degere
vel morari dicit̃) regularib⁹, exemptis & nõ
exẽptis, necnõ vniuerſis & ſingulis principi-
bus, quacunq; Eccleſiaſtica vel mũdana ful-
gẽtib⁹ dignitate, Regib⁹, Imperatoris Electo-
rib⁹, ducib⁹, marchionib⁹, comitib⁹, baroni-
bus, capitaneis, cõductorib⁹, domicellis, cõ-
munitatib⁹, vniuerſitatib⁹, potẽtatib⁹, ciuita
tibus, terris, caſtris, & locis, ſeu eorũ habita-
torib⁹, ciuib⁹ & incolis, om̃ibusq́; alijs & ſin-
gulis ſupradictis, per vniuerſum orbẽ, p̃ſer-

tim

tim in eadem Alemania conſtitutis mandamus, quatenùs ſub prædictis omnib⁹ & ſingulis pœnis,ipſi vel eorũ quilibet,pręfatum Martinũ,cõplices,adhærentes, receptantes, & fautores perſonaliter capiãt, & captos ad noſtrã inſtantiã retineant, & ad nos mittãt: Reportaturi pro tam bono opere,à nobis & ſede Apoſtolica remunerationẽ præmiumq́; condignũ: vel ſaltẽ eos & eorũ quẽlibet,de metropolitanis, cathedralib⁹, collegiatis & alijs Eccleſijs, domib⁹,monaſterijs,cõuentibus,ciuitatib⁹, dñijs,vniuerſitatibus,cõmunitatib⁹, caſtris, terris ac locis reſpectiuè tã clerici & regulares, q̃ laici oẽs & ſinguli ſupradicti omninò expellant. Ciuitates verò, dominia,terras,caſtra,villas,comitatus, fortalicia,oppida, & loca q̃cunq; vbilibèt cõſiſtẽtia eorũ & earũ reſpectiuè: metropolitanas,cathedrales, collegiatas & alias Eccleſias,monaſteria, prioratus,domus,cõuentus, & loca religioſa vel pia cuiuſcunq; ordinis, vt p̃fertur,ad quę p̃fatũ Martinũ, vel aliquẽ ex p̃dictis, declinare cõtigerit, quandiù ibì permãſerint,& triduo poſt receſſum,Eccleſiaſtico ſubijcimus interdicto. Et vt p̃miſſa om̃ibus innoteſcant,mãdamus inſupèr vniuerſis patriarchis,archiep̃is,ep̃is,patriarchaliũ,metropolitanarũ,& aliarũ cathedralium ac collegiatarũ Eccleſiarũ prælatis,capitulis, alijsq́; perſonis Eccleſiaſticis, ſecularibus & quorũuis ordinũ ſupradictorũ regularib⁹, fratribus religioſis, monachis, exẽptis & nõ exẽptis ſupradictis,vbilibèt p̃ſertim in Alemania cõſtitutis,quatenùs ipſi vel eorũ q̃libet ſub ſimilib⁹ cẽſuris & pœnis, eo ipſo incurrẽdis,Martinũ,oẽsq́; & ſingulos ſupradictos, qui elapſo termino huiuſmodi mãdatis ſeu monitis noſtris nõ paruerint,in eorũ Eccleſijs,Dñicis & alijs feſtiuis dieb⁹,dũ inibì maior populi multitudo ad diuina cõuenerit,declaratos hęreticos & condemnatos publicè nunciẽt, faciãtq́; & mãdent ab alijs nũciari,& ab om̃ib⁹ arctiùs euitari. Necnon omnibus Chriſtifidelib⁹,vt eos euitent,pari modo ſub p̃dictis cẽſuris & pœnis. Et p̃ſentes literas vel earũ tranſſumptũ ſub forma infrà ſcripta factũ, in eorũ Eccleſijs, monaſterijs,domib⁹, cõuentib⁹, & alijs locis,legi, publicari,atq; affigi faciant. Excõmunicam⁹ quoq; & anathematizamus oẽs & ſingulos, cuiuſcunq; ſtatus,gradus, cõditionis, præeminentiæ, dignitatis aut excellẽtiæ fuerint, qui, quo minùs p̃ſentes literæ, vel earũ trãſſumpta, copiæ ſeu exẽplaria in ſuis terris & dominijs legi,affigi & publicari poſſint, fecerint: vel quoquo modo ꝓcurauerint per ſe vel alium ſeu alios, publicè vel occultè, directè vel indirectè,tacitè vel expreſsè.Poſtremò,quia difficile foret præſentes literas ad ſingula quæq; loca deferri,in quibus neceſſarium foret: volumus & Apoſtolica authoritate decernimus, ꝙ earum trãſumptis manu publici notarij cõfectis & ſubſcriptis, vel in alma vrbe impreſſis,& ſigillo alicuius Eccleſiaſtici prælati munitis, vbiq; ſtetur & plena fides adhibeatur, prout originalibus literis ſtaretur & adhiberetur, ſi forẽt exhibitæ vel oſtenſæ. Et ne præfatus Martinus, omnesq́; alij ſupradicti, quos p̃ſentes literæ quomodolibèt cõcernunt,ignorantiã earũdem literarũ,& in eis cõtentorum omnium & ſingulorũ prętendere valeant,literas ipſas in baſilicæ principis Apoſtolorum,& cancellariæ Apoſtolicę,necnon Cathedralium Eccleſiarum Brandeburgeñ, Miſneñ, & Merſpergeñ,valuis affigi & publicari debere volumus:decernentes,ꝙ earundem literarum publicatio ſic facta, ſupradictum Martinũ, oẽsq́; alios & ſingulos prænominatos, quos literæ huiuſmodi quomodolibèt cõcernũt, perindè arctent, acſi literæ ipſæ die affixionis & publicationis huiuſmodi,eis perſonaliter lectæ & intimatæ forent:quum non ſit veriſimile, ꝙ ea quæ tam patenter fiunt,debeant apud eos incognita remanere. Non obſtãtibus cõſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ſeu ſi ſupradictis omnibus & ſingulis,vel eorũ alicui,aut quibuſuis alijs à ſede Apoſtolica prędicta,vel ab ea poteſtatem habẽtibus,ſub quauis forma, etiam cõfeſſionali, & cum quibuſuis etiã fortiſſimis clauſulis,aut ex quauis cauſa ſeu grandi cõſideratione,indultum vel cõceſſum exiſtat, quòd interdici,ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales id importantes,de indulto huiuſmodi mentionem, eiuſdem indulti tenores, cauſas & formas, perindè acſi de verbo ad verbum insererentur, ita vt omninò tollantur, præſentibus pro expreſſis habentes. Nulli ergo omninò hominum liceat hãc paginam noſtræ dãnationis,reprobationis, reiectionis,decreti,declarationis, inhibitionis, voluntatis,mãdati,hortationis, obſecrationis, requiſitionis,monitionis, aſſignationis,cõceſſionis,condemnationis,ſubiectionis,excõmunicationis & anathematizationis infringere,vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romę apud S.Petrum, anno incarnat. Dominicæ 1520.17.Calend. Iulij,Pontificatus noſtri anno octauo.

Viſa.R.Milaneſius

Albergatus.

BREVE SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI, D. ADRIANI DIVINA PROVIDENTIA Papæ ſexti, ad Fredericum Saxoniæ ducem aduerſus Luterum.

Dilecte

DIlecte fili,ſalutem & Apo-
ſtolicam benedictionem.
Satis & plùs q̃ ſatis ſuſti-
nuim⁹ dilecte in Chriſto,
ſi fortè DEI pietas tuam
animã dignetur inuiſere,
ac dare pœnitentiã ad co-
gnoſcendum veritatẽ, vt reſipiſceres à dia-
boli laqueis,à quo captiuus detineris.Noui-
mus te paternè monitum à fe. re. prædeceſ-
ſore noſtro, vt à te ſeparares perniciem illã
Chriſtianæ religionis Martinum Luterum:
& cùm iam toti orbi manifeſtę eſſent ſcele-
ſtiſſimæ machinationes illius,ſperauimus &
Esaiæ 5.a te ad cor pœnitens reuerſurum.Sed quoniã
Hier.6.g expectauimus vuas,.& ecce quia fruſtrà cõ-
flauit conflator, malitiæ enim tuæ non ſunt
cõſumptæ: coêgit nos miſeratio tui, coêgit
patern⁹ amor, quo te & tibi ſubditos Saxo-
nes in Dño ſemper fuimus proſequuti,ſalu-
taribus & paternis monitis adhuc cõuenire,
vt vel tandem reſipiſcatis, antequàm planè
in vos cõueniat, quod mox ſubdit Prophe-
Ibidem. ta: Argẽtum reprobum vocate eos,quia Dñs
proiecit eos. Et quid dicemus vobis,quàm
Gala. 3.a quod Galatis ſuis Paulus: O inſenſati,quis
vos faſcinauit veritati non obedire? Curre-
batis benè.Interrogate patres veſtros,ac di-
cent vobis:maiores veſtros,& annunciabũt
Deut. 32.a vobis.Quod ab ea ætate,quo vno eodemq;
tẽpore vixere Adrianus Rom. põt. & Caro-
lus ille Magnus Imperator, Saxonicæ fidei
plantatores,ad noſtra vſque & chariſſimi in
Chriſto filij noſtri Caroli tẽpora,aui & pa-
ui veſtri, atq; adeò Saxones oẽs, ſemper ha-
biti eſtis veluti pacis amatores, fidei propu-
gnatores, & per omnia obedientiæ pacifici
filij: taleſq;,vt non immeritò Gregorius V.
natione Saxo,olim Ro. pont. Saxoniæ ducẽ
Thre. 4.a in Ro. Imperatoris cõſtituerit electorẽ.Quõ
ergò tam citò mutatus eſt color optimus?
Cur tam facilè transferimini ab eo, qui vos
Gala. 1.b vocauit in gratiã Chriſti,in aliud Euangeliũ,
quod non eſt aliud, niſi ſunt quidã, qui vos
conturbant,& volũt cõuertere Euangelium
Esaiæ 5.a Chriſti? Quis vineam Domini Sabaoth tam
Psal. 79.b pulchrè plantatã eſt demolitus?Certè exter-
minauit eã aper de ſylua, & ſingularis ferus
depaſtus eſt eam. Sed vę illud à vobis,à do-
meſticis & amicis, à cruciatu præcordiorũ.
Obſecramus te fili dilecte in Chriſto, leua
oculos tuos in directũ, & vide vbi ſis pſtra-
tus. Cõſidera quantam Eccleſiæ Chriſti,tot
malis vndiq; circũuallatæ ac penè oppreſſæ,
pro opera qua illi ſubuenire debueras, cla-
dem inſupèr intuliſti. Oppugnatur foris ab
infeſtiſſimo illo ac potentiſſimo Chriſtiani
nominis hoſte. Diſſident intùs principes
Reipub. Chriſtianæ,& in mutuã armati per-
niciem,cruentiſſimis inter ſe odijs cõflictã-
tur: & in fraterna viſcera ferrum ſtringunt,
vt vix ethnici inter ſe crudeliùs. An hæc ita
tibi viſa ſunt non ſatis grauia, niſi cõtritio-
nem induceres ſuper contritionẽ, nutriens
ac fouens ſerpentem illum in ſinu tuo, qui
veneno linguæ ſuę Eccleſiam & terras infe-
cit adeò, vt nunc peruenerit gladius etiam
vſq; ad animam? Quanto aũt pluris eſt ani-
ma,quàm corpus: tãto grauius eſt prædictis
omnibus horrẽdum illud & plùs quàm tar-
tareum venenum,quò hæreſum ac ſchiſma-
tum cõtagione tot myriades animarum in-
teriêrunt,intereuntq;.Ita tibi debemus oẽs,
quòd nunc paſſim ab vnitate matris Eccleſię
recedatur:quòd auertatur vulgus indoctũ,
ac bis mille præſtigijs ac faſcinationibus re-
trahatur à fide, quam ſuxit ab vbere mater-
no: Quòd baſilicæ ſint ſine plebibus, plebs
ſine ſacerdotibus:ſacerdotes ſine debita re-
uerentia, & ſine Chriſto deniq; Chriſtiani:
Quòd ſacramenta fidei, non ſacra cenſean-
tur: Quòd ſanctuarium Chriſti,ſanctũ eſſe
negetur: quòd dies feſti feſtiuis fruſtrentur
ſolennijs:Quòd moriantur homines in pec-
catis ſuis,rapiantur animę ad tribunal terri-
ficum,nec pœnitentia reconciliati,nec ſacra
communione muniti: Quòd pulcherrimus
ille tabernaculi ordo confuſus ſit, & pro
Chriſtiana pace ac tranquillitate ad rebel-
lionem, ad rapinas, ad cædes, ad incendia,
cum magno ac manifeſto Chriſtianæ reipu.
diſcrimine, veluti claſſico paſſim excitati:
Pro quibus egregijs tuis in Eccleſiam Chri-
ſti meritis, quo te præmio, immò quo non
ſupplicio dignum cenſebimus?At dices for-
tè,Serpens me decepit. Dignam certè rece-
piſti mercedem, qui illum nutriuiſti in ſinu
tuo. Sed itáne ſtultus es ac ſine corde,vt in
eis maximè rebus, in quib⁹ errare, damnari
eſt: vni homuncioni cooperto peccatis, q̃
tot ſanctiſs. ab initio patrib⁹,qui in lege Dei
meditati ſunt die ac nocte: & q̃ tot vniuer-
ſalibus concilijs,aduerſus quę impudens os
illud velut ſepulcrum patens,ſe aperire non
erubeſcit:ſanctæ deniq; & catholicæ Eccle-
ſiæ,cuius ritum, conſuetudinem & decreta,
à temporibus Apoſtolorum ad nos vſq; in-
uiolabiliter obſeruata, vn⁹ iſte ſacrilega te-
meritate dãnare præſumit, plùs credere po-
tueris? O cæcam dementiam, ac plùs q̃ Iu-
daicam cæcitatem. At fortaſſis hoc tibi im-
poſuit,quòd veterator ille Martinus & eius
ſequaces,de capitulis ſcripturarum viſi ſunt
ſua confirmare.Et quis tandem hæreticorũ
ita non fecit? An nõ hæ ſunt veteris ſerpen-
tis aſtutiæ, qui hac veluti eſca obducto ha-
mo, miſeris animab⁹ mille technis & verſu-
tijs ſemper eſt inſidiatus: quiq;, quo angu-
larem infringeret verę fidei lapidẽ,ac Chri-
ſtianam ſcinderet vnitatẽ, in ſcripturarum
agrum, ſuum ſeminare ſemen & peruerſam
ſcripturarum intelligentiam,iampridèm eſt
aggreſſus?Cùm itaque maxima ſemper pars
Eccleſiarum, imperita turba ſit, & vix vnus
reperiatur aut alter,qui ſpiritualbus oculis
de ſcripturarũ intelligentia dignè valeat iu-
dicare:

dicare:ſiquidē librum ſignatū legimus, quē ſolus Leo de tribu Iuda dignatus eſt aperi-
Apoc. 5. b re, ac ſoluere ſignacula eius: quę tandem eſt iſta diabolica excæcatio, vni carnali homunculo, ſemper eructanti crapulam & potum, quàm reliquo orbi vniuerſo, quàm tot ſpiritualibus patribus, quorū voluntas ſemper fuit in lege Domini, qui vitæ ſanctimonia, oſtenſione ſpiritus, ac virtute, glorioſo denique martyrio ſuam doctrinam cōprobauerunt, in ſcripturarum intelligentia plùs te fidei habere potuiſſe? O cæcitatem nouam & inauditam. Vnus apoſtata tibi potuit perſuadere, feſelliſſe priores vniuerſos, errare poſteros, & in ſolum ſe & quos decepit perueniſſe Regnum Dei, perueniſſe totas miſerationum Dei diuitias, ac gratiam vniuerſitatis? Et quid non dicimus cum propheta:
Hier. 4. c Heu, heu, heu domine: ergóne decepiſti populum tuum? Quin potiùs, cur nō deuitatis
1. Tim. 6. a (ſecundùm Apoſtolicum præceptum) quæſtionibus ac pugnis verborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contētiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malę, conflictationes hominum mente corruptorū, & ſubuertunt corda audientium, ex operibus ſuis, iuxta Dominicā deſignationē, ſtuduiſtis cognoſcere filium
Matt. 7. prophanum iſtum, qui ad vos venit primùm in veſtimentis ouium, lupus intrinſecùs rapaciſſimus? Siquidem non ex folijs, non ex floribus, ſed ex fructibus arbor cognoſcenda erat. An nō manifeſti ſunt nequiſſimi fructus eius? Siquidem ſacrilegus hic aduerſus Deum, imagines ſacras, atq; adeò ipſam crucem Chriſti, ſceleratis manibus cōfringere, & pollutis cōculcare pedibus nō formidat: cōtra ſacerdotes Dei furore impio temerariè debacchans, nō deſinit laicos, ad lauandas ſibi in eorū ſanguine manus, ſedulò concitare: Eccleſiam Chriſti parricidalibus armis oppugnans, hoc agit aſſiduò, vt ſuffocētur homines in peccatis ſuis: hoc vnum elaborat, ne diuina miſericordia ſuis ſacramentis, quæ peccatorū remedia efficacia eſſe voluit, vulneratos in Eccleſia ſua curet. Ita em̄ ea aut ſuſtulit vniuerſa, aut hæreſeos ſuæ peſtifero infecit veneno, vt toxicum magis requirat, quàm animarū medicinas. Præcepit ſuis, ne indignanti Deo quis ſatisfaciat: ne ieiunijs, orationibus, lamentationibus peccata redimat: ne hoſtia illa placens Deo, corpus & ſanguis Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti, à ſacerdotibus offeratur quotidiè pro peccatis noſtris. Vota docet non reddere Domino Deo ſuo. Et cùm ipſe ſit apoſtata, ac profeſſionis ſuæ deſertor, vt plurimos ſui faciat ſimiles, ſancta illa Deo vaſa polluere non veretur, conſecratasq; Chriſto virgines, & vitā monaſticā profeſſas, extrahere à monaſterijs ſuis, & mundo, immò diabolo, quem ſemel abiurauerunt, reddere. Quod in veteri lege in vmbraticis ſacerdotibus Dominus nō tulit, quod ethnici in idolorum ſuorum flaminibus omnes ſunt abominati, Chriſti ſacerdotes etiam viliſſimis copulat meretricibus. Sanctos patres illos, quorum vita & doctrina illuſtrauit vniuerſum mundū, non ſolùm debito honore non proſequitur, ſed multò quàm Cain ſceleſtiùs deſpicit, deridet, cōtemnit, inſectatur. Sacroſanctis omnibus vniuerſalibus Concilijs impudenti ore palàm contradicit, ac ſacrilega lingua detrahit: libertatis ſpecie, licentioſam quandam vitam, nullis conſtrictam legibus ac verè ferinam, inducere conatur. Vndè & exlex homo, contemptor ac violator legum omniū, in tantam erupit mētis veſaniam, vt ſanctiſſimorum patrum decreta & Eccleſiaſticos canones igne publico concremare non formidârit. Et breuiter Chriſtianā veritatem, omnem rerum ordinem, pulcherrimam deniquè Eccleſiæ faciem, à Chriſto, ab Apoſtolis, Apoſtolicisq; viris ac ſanctiſſimis patribus ab initio conſtitutam, vnus hic poſt tot centenos annos diſcindere, inuertere, ac deformare molitur. Quòd ſi nondùm ſatis etiam internoſcis, de Chriſtiano magiſterio, an de Antichriſti ſpiritu iſta proficiſcātur: ſi ita faſcinauit te præſtigiator ille, vt credere poſſis vnum hunc perfidiſſimum apoſtatam, veluti alterum Heliſæum habere duplicē ſpiritum Heliæ, aut alterum eſſe (quem ſe iactitat) Danielem, in quo ſit ſpiritus amplior & intelligentia ſcripturarum maior, quàm in omnibus olìm ſanctiſſimis illis doctiſſimisque viris, quàm in ſacroſancta Eccleſia Catholica, quid eſt te vno cæcius? Aut ſi iam ex fructibus arborem cognoſcens, in errore perſiſtis tamen, quid te miſerius? Sed eſto: transfiguratus ſit coram
te ſatanas ille in angelum lucis, & quę manifeſta ſunt opera carnis ac diabolica, ſpiritus 2. Cor. 11.
eſſe & CHRISTI opera, venenata ſua facundia perſuadere potuerit. Nunquid non vbiquè vel hoc ipſo prodidit, cuiúſnam ſpiritus ſit, quòd omnis eius ſermo amarus eſt, virulentus, arrogans, ac maledicentiſſimus, nuſquàm nō ſcatens conuicijs, blaſphemijs, ac ſcommatibus plùs q̄ venenatis, aduerſus omne Chriſtianæ pietatis, modeſtiæ, manſuetudinis ac benignitatis officium? Nunquid ita docuit Paulus, cuius ſe iactitat ſpiritum habere, cùm nulla eius extet epiſtola, quę non pacē & vnitatem, ac alias id genus
virtutes redoleat? An non Romanos ſuos Rom. 12. c
hortatur in dn̄o, vt in charitate fraternitatis ſe diligant, inuicèm ſectentur quæ ſunt pacis, & quæ ædificationis cuſtodiant? Corin-
thijs an non teſtatur, ſe docere in Eccleſijs, 1. Co. 14 g
Deum, non diſſenſionis, ſed pacis DEVM eſſe? Et breuiter, nunquid non vbiquè clamat, vbiq; docet Euangelica illa tuba, vt di-
gnè ambulemus in omni humilitate ac mā- Galat. 6.
ſuetudine, cum patientia ſupportantes inui-
cèm in charitate, ſoliciti ſeruare vnitatē ſpi- Ephe. 4.
ritus in vinculo pacis, vtq; deponamus oēm Col 3.
iram,

iram, indignationẽ, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem? Quo igitur pacto maledicentiam, amaritudinem, iram, indignationem, blaſphemiam, inflationem, iactationẽ, quæ ita huic peculiaria ſunt, vt illa Paulo, ac illius diſcipulis vniuerſis, q̃ mitis eſt ac humilis corde; non Paulini, nõ Chriſtiani, ſed diabolici ſpiritus eſſe certiſſima indicia, vel cæco nõ clariſſimè appareat? Ex verbis illius quomodò nõ intellexiſti, Chriſtum in corde ſuo, an verò Antichriſtum haberet, ſecũdùm quod ipſa veritas in Euãgelio ait: Progenies viperarum, quomodò poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali? De abundantia enim cordis, os loquitur. Et cùm ſcriptũ ſit, quòd maledici regnũ Dei non poſſidebunt: Item cùm in Euãgelio dicat Dominus, Quicunq; dixerit fratri ſuo Racha, reus erit Concilio: Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ incendio: illúmne eſſe Antichriſti apoſtolum, cuiquam obſcurum eſſe poterit? Qui non modò ſacerdotes Dei, ſed & principem ſacerdotum Petri ſucceſſorem, Ieſu Chriſti in terris vicariũ, tam nefandis infamibusq; nominibus, tam inauditis cõtumelijs, conuicijs, ac blaſphemijs, nuſquàm non lacerat, diſcerpit, & inſectatur, vt ea commemorare pudica refugiat lingua, & audire horreant aures caſtæ: Qui Apoſtolicam cathedram, in qua præſedit caput Apoſtolorum Petrus, cui præfuerunt tot ſancti Pontifices, quã Eccleſiam principalem, vndè ſit exorta vnitas ſacerdotalis, ſanctus ille & glorioſus martyr Cyprianus nõ dubitat aſſerere, impio ac peſtilenti ore cathedram peſtilentiæ, Antichriſtianam, diabolicam, & ſi quæ potuit excogitare nefandiora, totiès appellare non ceſſat: Qui ſcholas Chriſtianas, quæ tã multos doctiſſimos ſanctiſſimosq; viros, tam egregias in Eccleſia Dei columnas nobis protulerunt, impudica lingua ſua, lupanaria, Sodomas & Gomorrhas vbiq; vocare non verecundatur: Qui non ſatis habet, omnipotentis Dei ſacerdotes probris omnibus, cõuicijs, contumelijs, ac blaſphemijs horrendis & inauditis, nunquã non publicè ac priuatim inſectari, quibuſuis canibus viliores facere, niſi etiam laicos cõcitet ad lauandas ſibi manus in ſanguine ipſorum: Cùm tamẽ quãto honore haberi velit ſacerdotes ſuos, maximè autẽ principem ſacerdotum, idem ipſe Dominus in Deuteronomio teſtatus eſt, dicens: Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & non lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variari, ſurge & aſſcende ad locum, quem elegerit Dominus DEVS tuus, veniesque ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudicẽ qui fuerit illo tempore, quæresq; ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunq; dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, ſequérisq; ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram. Qui aũt ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Iſraël: cũctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Et Samuel cùm ſperneretur à filijs Iſraël, an non dicit Dominus: Non enim te ſpreuerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos: manifeſtè oſtendens, inuiſibilem ſe contemni, cùm viſibilẽ quis ſpernit ſacerdotem? Quare & Moſes murmuranti, aduerſus ſe populo reſpondit: Nõ aduerſus me murmurâſtis, ſed aduerſus Dominum Deum veſtrum. Quòd ſi Leuiticos illos ſacerdotes tanta honoris prærogatiua præcellere voluerit Dominus, qui exẽplari tantùm ac vmbræ deſeruiebant cæleſtium, in vmbratico illo tabernaculo ſacrificiorum officia cõſummantes: quo tandem honoris loco eos haberi voluit, quibus tradidit claues regni cælorum? tãtamq; tribuit poteſtatem, vt quæ ligarent ſuper terram, ligarentur & in cælis: & quæ ſoluerent ſuper terram, ſoluta eſſent & in cælis: vtq; quorũ ipſi dimitterẽt peccata, dimiſſa forent: quorum retinerent, forent & retenta? Qui non ſanguinẽ hircorum aut vitulorum, ſed hoſtiam viuam, ſanctam, immaculatam, corpus & ſanguinẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti offerunt quotidiè pro peccatis noſtris, conficiunt verbo ſuo ac manibus tractant, & breuiter ſacramenta omnia, quibus hominibus vita ſalusq; tribuitur animarũ, ſuis perficiũt orationibus. Quanto, inquam, honore hos præcellere voluerit Dominus, quis tandem dubitabit, quod nec ipſe tacuit in Euãgelio, cùm dicit ad eos: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: qui autem me ſpernit, ſpernit & eum qui miſit me? Et quid cõſequitur? Quòd in eundem Chriſtũ blaſphemus eſſet & maledicus, qui ſacerdoti Chriſti blaſphemat aut maledicit. An nõ hoc primum mãdatum in retributione, Honora patrem & matrẽ, vt ſis longæuus ſuper terram? Qui autẽ maledicit patri aut matri, morte moriatur. Nunquìd ad carnales tantùm parentes illud eſt referendum? Et num minùs ad eos qui nos in Chriſto regenerauerunt, per quos Chriſtiani ſumus, qui nobis peccata dimittũt, qui cæleſtibus nos paſcunt ſacramentis? Quid ſi peccatores ſunt & mali ſacerdotes? quid ſi & parentes? Nunquid ꝓptereà eos non honorare, aut eis maledicere licebit? Nunquìd non & Iudas erat inter eos, quos Dominus miſit ante faciem ſuam, & ad quos dicebat: Quicunq; non receperit vos, neq; audierit ſermones veſtros, exeuntes foràs de domo aut ciuitate, excutite puluerem de pedibus veſtris. Amẽ dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorũ & Gomorrhæorũ in die iudicij, quàm illi ciuitati.

Matt. 3.b 12.c 23.d — 1. Cor. 5. — Matth. 5. — Deut. 17.b — 1. Reg. 8.b — Exod. 16.b — Matth. 16. — Luc. 10. — Exod. 20. Deut. 5. — Luc. 10. — Matt. 10.

Hebr. 13. c tati. An nó præcepit ita Apoſtolus, Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis? Quòd ſi malis & peccatoribus non ſit obediendum, quibus tádem? Quoniam ſi dixerimus, pec- 1. Ioan. 1. catum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Quis es, noli diſcutere paſtoré: Noli te iudicem Dei conſtituere & Chriſti. An non ita præcepit Dominus Matth. 23. in Euangelio, dicens: Super cathedrá Moſis ſederút ſcribę & phariſæi: omnia quæcunq; dixerint vobis, ſeruate & facite: Si quæ auté fecerint malè, facere nolite: manifeſtè ſignificans, habere eos dignitatem, tametſi vitæ eſſent perditæ. Nunquid idé Dominus, cùm poſteà tempore paſſionis alapá accepiſſet à Ioan. 18. ſeruo ſacerdotis, dicenti ſibi: Sic reſpondes pontifici? aduerſus pontificem quicquam dixit cótumelioſè? quin magis innocétiam ſuam aſſerens & oſtendens, Si malè, inquit, locutus ſum, exprobra de malo: ſin benè, quid me cędis? An non & Paulus, cùm cędeActo. 23. a retur in concilio iuſſu Ananiæ, diceretque ad eum, Percuciet te Deus paries dealbate: Et tu ſedens iudicas me ſecúdùm legem, & contra legem iubes me percuti: Audiens ab adſtátibus, Sic inſimulas ſacerdoté Dei, maledicendo ipſum, tamé inane nomen & vmbram quádam ſacerdotis cogitans, expauit? Neſciebam, inquit, fratres, quia princeps eſt ſacerdotum. Scriptum eſt enim: Principi po- Exo. 22. d puli tui nó maledices. Quo magis miramur, quòd ex iſtis diabolici ſpiritus operib⁹, velut fructibus nequiſſimis, arborem peſſimá nondùm cognouiſtis. Et quis tandem eſt ita hebes animo, vt non videat quò nunc prorumpant furioſiſſimi conatus iſtius, cùm vt quiſq; eſt facinoroſiſſimus, deſperatiſſimus aut perditiſſim⁹ latro aut homicida, ſub iſti⁹ vexillis ac ſignis cóueniant? Eccleſiam iam Chriſti parricidalib⁹ armis ac ſacrilegis manibus, non clàm, ſed palàm oppugnátes, cóſecrata Deo loca, templa & monaſteria exurunt & prophanant: Chriſto dicatas virgines, ſacerdotes Chriſti & monachos crudeliſſimè perſequuntur, Eccleſiarum bona diripiunt: & breuiter, rapinis, latrocinijs, cædibus ac incendijs confundunt vniuerſa: excæcante nimirùm eos iuſto Dei iudicio, & in inſaniam tam manifeſtam erumpere permittéte, vt neminem iam latére poſſint ſceleſtiſſimę machinationes iſtius. Atq; hi, qui peſtifera contagione ipſius infectos ſeſe núc tandem cognouerunt, ſchiſmatico errore depoſito, ac hæretico furore deſerto, vnitatis ac veritatis domicilium fidei ſanitate repetunt. Inter quos, dilecte nobis in Chriſto Ieſu, cùm & te nó ex poſtremis reuerſurum ad ſalutarem matris ſinum ſperaſſemus, qué reuertentem libenter & obuijs excepiſſemus manibus: bona ſpe tandem noſtra fruſtrati, videmus ſupra petram induraui ſſe te faciem tuam: videmus perniciem illam animarum Luterum ſub tuo patrocinio latitantem, ſuum adhuc virus longè lateq; ſpargere. Sed quoniam adhuc potens eſt Dominus Deus etiam de lapidibus iſtis ſuſcitare Matth. 3. filios Abrahę, antequàm egrediatur vt ignis indignatio eius, & ſuccendatur, nec ſit qui extinguat: ideò te fili dilecte in Chriſto obſecramus per viſcera noſtri redemptoris Domini noſtri IESV Chriſti, per Chriſtianam vnitatem, per patriæ charitatem, per tuam deniquè ipſius tuorumq; ſalutem, miſerere Eccleſię Chriſti, & tot iam malorum procellis vndique exagitatæ ac penè oppreſſæ tua maximè culpa, aliquando fer opem: miſerere patriæ noſtræ, quæ ſyncerę olim fidei, eximiæ religionis, ſanctæ ſub iugo Domini ac religioſæ obedientiæ inſigni præcellens gloria, perniciem iſtam religionis Chriſtianæ, ac fidei ac pietatis publicum hoſté Martinum, in ſuis ſe peperiſſe ac fouiſſe viſceribus, nunc erubeſcit. Miſerere deniquè tui ipſius, tuorumq; miſerè ſeductorum Saxonum. Quos, niſi reſipiſcatis, & quidem citò, manet præſens & certa vltio Diuina, quam neq; in hoc ſeculo effugietis, neq; in futuro. Hæc dicit Dñs Deus: Audi popule ſtulte, Hier. 5. audi princeps qui nó habes cor: qui habetis oculos, & non videtis: aures, & non auditis: Me ergo non timebitis, & à facie mea non dolebitis? nunquid nó audiſtis, quę fecerim in diebus antiquis? Legite ſcripturas, in qui- Ioan. 5. bus putatis vos vitam æterná habere, & inuenietis, quàm grauis ſemper fuerit, & quá terribilis Diuina vindicta in illos qui in populo Dei ſchiſmata cócitauerunt. Nunquid Num. 16. non legiſtis horribilem Diuinam vltionem aduerſus Dathan & Abiron, quòd multitudinem aduerſus Moſen cócitauiſſent, quos dehiſcens ſub pedibus terra, & aperiens os ſuum, deglutiuit, & omnia quæ ad eos pertinuerunt, ita vt deſcenderent viuentes in infernum? Et aduerſus Core, quem eandem ob cauſam cum ducentis & quinquaginta viris cæleſtis flamma deuorauit. Quòd ſi ob durius imperium fortaſſis, aut quorundam paſtorum ſeu ignauiam, ſeu malitiam, ſchiſmata excitanda putatis: nunquid non ex libro Regum audiſtis adeò indignatum fuiſſe 4. Reg. 17. Dominum aduerſus decem tribus filiorum Iſraël, & in omne ſemen eorum, vt dimoueret eos, & tradiderit in direptionem, donec proijceret eos à facie ſua? Ob quam tandem culpá, niſi quòd ob durius imperium Salomonis, & imprudentius arrogátiusq; reſpó- 3. Reg. 12. ſum Roboam regis Hieruſalé, ſciſſæ fuerút à tribu Iuda & Beniamin? Quàm præſens ſemper fuerit Dominus vindex ſacerdotib⁹ 1. Reg 15. ſuis, an non Saul ab regio abiectus honore, & Ozias Rex Iuda percuſſus lepra, propterea 2. Para. 26. quòd quæ ſacerdotum erant, contra ſacerdotes Domini ſunt auſi vſurpare, ſufficienti vobis potuerunt eſſe argumento? Et breuiter: An nó omnes teſtantur hiſtoriæ, vniuerſos vltrice Dñi manu infelici perijſſe exitu, qui

qui in Chriſtos Domini ſacrilegas manus inijcere non formidauerunt? Cõtrà autem, felicia omnia & longam illis contigiſſe vitã, qui Chriſtum in ſacerdotibus ſuis venerati ſunt? Moueant ergo vos exempla aliorum, & cogitate quid vobis ſit expectandum, qui venerabilem Dei chorum, in manus tentatis tradere prophanas. Proinde quod Do-
Num. 16. minus per Moſen præcepit vniuerſo populo Iſraël, vt ſepararentur à tabernaculis Core, Dathan & Abiron, nec tangerent quicquam quod ad eos pertineret, ne inuoluerentur in peccatis eorum: hoc & vobis, præcipuè autem tibi dilecte fili, eiuſdẽ Domini noſtri authoritate præcipimus & obſecramus & Chriſto Ieſu, vt ſeparemini à Martino Lutero, auferatis à vobis petram illam ſcandali, neq; tangatis quod illius eſt, ne & vos diuina vltio inuoluat ſubitò in peccatis
1. Cor. 5. illius. Expurgate quamprimùm fermentum illud, quod reliquã fidei veſtræ maſſam corrupit, vt ſitis noua conſperſio, nouaq; creatura. Non dedigneris fili dilecte Paulum imitari, quem ſicut viciſti in Eccleſiæ DEI perſecutione, tam grauem animarum perniciem ſub tuo nutriens patrocinio: ita reuerſus ad cor, effice vt oẽs intelligant tuam conuerſionem: vtq; qui per te ſunt ſcandalizati, in te rurſus glorificent Deum. Maximè autem hoc præſta quamprimùm, vt impurum os illud obſtruatur, vt capuletur blaſphema lingua, quæ contra DEVM ac ſanctos eius loqui non ceſſat, & virus ſuum vn-
Hier. 6. diquè ſpargit. Et vt propheticis vos verbis admoneamus, ſtate ſuper vias, & videte ac interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus veſtris. State, inquam, &
Heb. 13. doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, per quam ambulauerũt patres veſtri, quam demonſtrauerunt tot myriades martyrum, docueruntq; tot millia cõfeſſorum, & ambulate in ea. Quod ſi à vobis impetrauerimus, ſicut & ſyncerè ſperam⁹, erit quod
gaudeamus cũ angelis de peccatore pœni- Luce 15.
tentiam agente, & perditã ac rurſus inuentã ouẽ humeris noſtris ad ouile Domini gaudentes reportabimus, paternaque pietate quantùm in nobis fuerit, ſtolam vobis pri-
ſtinam reſtituemus. Quòd ſi dixeritis, Non Hier. 6.
ambulabimus: & paternè ſalubriterq; vos monenti reſpõdebitis, Non audiemus. Ideò audite gentes, dicit Dominus, & cognoſcite congregationes, quanta ego faciam eis.

Eccè ego adducam mala ſuper populum iſtum, fructum cogitationũm eius, quia verba mea non audierunt, & legem meam proiecerunt. Sed & hoc tibi denunciamus in virtute omnipotentis DEI, & Domini noſtri Ieſu Chriſti, cuius in terris vicarius ſumus, nec te in præſenti ſeculo hoc laturum impunè, & in futuro æterni te ignis expectare incendium. Viuunt vnà Pontifex Adrianus & religioſiſſimus Imperator Carolus, meus chariſſimus in Chriſto filius & alumnus. Cuius tu edictum verè Chriſtianum aduerſus Luteranã perfidiam, & quod talem decebat Imperatorem, non ſine graui offenſa ac vilipenſione Cæſareæ maieſtatis violare non timuiſti. Non committemus, vt quos olim cũ Magno Carolo Adrianus põtifex in Chriſto genuerunt, nunc Adrianus põtifex & Imperator Carolus ſub ſchiſmatico ac hæretico tyranno, hæreſum ac ſchiſmatum ſinamus interire contagione. Quare reuertimini ad cor, & reſipiſcite tu tuiq; miſerè ſeducti Saxones, niſi vtrunq; gladiũ, Apoſtolicum ſimul & Cæſareum, olim velitis experiri.

Scripta Romæ anno Domini M.D.XXII.

CONSTITVTIO AD REMOVENDOS ABVSVS ET ORDINATIO AD CLERI VITAM REFORMANDAM, PER REVERENDISSIMVM IN CHRISTO PATREM ET DOMINVM, D. Laurentium tituli ſanctæ Anaſtaſiæ,

S. Romanæ Eccleſiæ presbyterum Cardinalem, & ad Germaniam &c. de latere legatum, nuper anno Domini M. D. XXIIII. Ratiſponæ edita.

LAVRENTIVS miſeratione Diuina tituli ſanctæ Anaſtaſiæ ſanctæ Romanę Eccleſię presbyter Cardinalis, per vniuerſam Germaniam, ac Hũgariæ & Bohemię, Polonięq; Regna, & quæcunque alia loca ad quæ nos declinare contigerit, domini noſtri papæ & Apoſtolicæ ſedis Legatus, ad perpetuam rei memoriam. Ex legationis officio à ſede Apoſtolica nobis commiſſo obligamur, vt circa ſtatum perſonarum Eccleſiaſticarum ſub finibus noſtræ legationis cõſiſtentium, in melius reducendum, propenſiùs cogitemus, vt quæ in eis à ſanctorum patrum decretis & ordinatione deuiare perpendimus, ad

ad debitam reformationis normam dirigentes, eis opem & operam adhibeamus efficaces. Nuper ſiquidem cùm ſanctiſſimus dominus noſter Clemens papa ſeptimus, cùm pro paſtorali ſuo officio, tum pro ea affectione qua inclytam nationem Germanicam paternè proſequitur, intellectis eius fluctuationibus, hæreticorumq; impietate indiès creſcente: Nos ad vniuerſam Germaniam ſuum & Apoſtolicæ ſedis legatum de latere miſerit non aliam ob cauſam, quàm vt tranquillitati prouinciæ & ſaluti animarum, quę periclitantur ob dictam nuper natam impuriſſimam omnis hæreſeos ſentinam, conſulat. Quod onus, licèt humeris noſtris impar, eius tamen præceptis & mandatis obedire, vt tenemur, volentes, freti Chriſti fauore Seruatoris noſtri, cuius negocium agatur, ſubiuimus: nihil hìc prorſus noſtris viribus tribuentes, aut prætereà cupientes, q̃ quod ad munus hoc feliciter implẽdum attineat. Cumq; aliquot menſium experientia, multa collapſa & præter omnem opinionẽ difficultatibus plena perpenderimus, cum ſereniſſimo Ferdinando Hiſpaniarum principe, Archiduce Auſtriæ, Imperiali locum tenente generali, communicatis conſilijs, cõcordi ſententia particularem cõuentum in ciuitate Ratiſponę conuocare decreuimus: in quo vnà nobiſcum interfuerunt præfatus sereniſſimus princeps & archidux, reuerendiſſimus Matthæus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſancti Angeli presbyter Cardinalis Archiepiſcopus Saltzburgenſis, ac illuſtriſſimi Guilielmus & Ludouicus Palatini Rheni Duces in ſuperiori & inferiori Bauaria fratres germani, venerabiles in CHRISTO patres Bernardus Epiſcopus Tridentinus, Ioannes adminiſtrator Eccleſiæ Ratiſponenſis, Palatinus Rheni Dux Bauariæ, ac nuncij ſiue oratores omnes cum pleno mandato venerabilium in Chriſto patrum & illuſtriſſimorum principum Vigandi Epiſcopi Bambergenſis, Georgij Epiſcopi Spirenſis Palatini, VVilhelmi Epiſcopi Argentinenſis, Chriſtophori Epiſcopi Auguſtenſis, Hugonis Epiſcopi Conſtantienſis, Chriſtophori Epiſcopi Baſileenſis, Philippi Epiſcopi Friſingenſis, Palatini Rheni Ducis Bauariæ, Erneſti adminiſtratoris Eccleſiæ Patauienſis ac Palatini Rheni Ducis ſuperioris & inferioris Bauariæ, & Sebaſtiani Epiſcopi Brixinenſis. Cum quibus pluribus hincindè in diſcuſſionem allatis, & pręcipuè quibus conſilijs, quibuſq́ue modis præfatæ nationi Germanicę periclitanti cõſuleretur, paribus ſententijs receptum fuit, hanc perditiſſimam hæreſim rudi populo plauſibilem, ob libertatem illi falsò perſuaſam prætextu Euangelicæ charitatis, non paruam habuiſſe occaſionem partim à perditis moribus & vita clericorum, partim ob non diutiùs diſſimulandum ſacrarum ſanctionum Eccleſiaſticarumq́ue conſtitutionum abuſum, & proinde nõ parùm momenti fore extirpandæ hæreticorum Luteranorum & eorum ſequacium ſectæ, vt clerici ad honeſtatem vitæ moreſq; ſuos illos, quos diuus Paulus exigit & præſcribit, debita cenſura reducti, abuſusque laicos malè offendentes, ſublati fuerint. Itaque habitis maturis deliberationibus & pijs conſilijs præfatorum Ferdinandi principis, cardinalis, ac ducum, & Epiſcoporum, atq; nunciorum ſuorum, infraſcriptos ſalutares aliquot tam neceſſarię reformationis ſacerdotum, presbyterorum, religioſorum & clericorum modos præſcribere, ſtatuere, ſancire, atque edere neceſſarium duximus. Quocirca authoritate Apoſtolica, qua fungimur in hac parte, ſtatuta & ordinationes per nos (vt præfertur) edita ab omnibus & ſingulis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Præpoſitis, Decanis, Archidiaconis, & alijs perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, ac parochialium Eccleſiarum aliorumq́ue beneficiorum Eccleſiaſticorum rectoribus, presbyteris, religioſis ac clericis, in vniuerſa Germania reſidentibus, prout eos & eorum quemlibet reſpectiuè tangit, aut tangere poterit in futurum, perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari volumus, decernentes irritum & inane, ſi ſecùs ſuper his à quoquã quauis authoritate ſciẽter vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominùs vniuerſis & ſingulis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, ac alijs perſonis in Eccleſiaſtica dignitate cõſtitutis, necnon Metropolitanarum & aliarum cathedralium Eccleſiarum canonicis, ipſorumq; Archiepiſcoporum & Epiſcoporum officialibus & vicarijs generalibus per præſentes committimus & mandamus, quatenùs ipſi & eorum quilibet, ſi & poſtquàm pro parte illorum quorum intereſt, aut in futurum intereſſe poterit, fuerint requiſiti, ſtatuta & ordinationes huiuſmodi, & horum ſingula, inuiolabiliter obſeruari faciant, contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas & alia iuris remedia compeſcendo, inuocato, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis, non obſtante conſtitutione felicis recordationis Bonifacij papæ octaui, qua cauetur, ne quiuis extra ſuam ciuitatem & diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis vltra vnã diætam à fine ſuæ diœceſis ad iudicium euocetur. Seu ne iudices à ſede Apoſtolica vel eius authoritate deputati, extra ciuitatem & diœceſim, in quibus deputati fuerint, cõtra quoſcunque procedere, aut alij vel alijs vices ſuas committere præſumant. Et in cõcilio generali de duabus diætis & perſonis, vltra certum numerum ad iudicium nõ vocandis, & alijs conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſq́ue contrarijs quibuſcunque. Verùm quia difficile foret,

præſentes literas ad ſingula loca ad quæ expediens fuerit, differri: volumus & authoritate Apoſtolica decernimus, quòd tranſumptis præſentium literarũ, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, ea fides adhibeatur, quę eiſdem originalibus, ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ, adhiberętur. Et vt huiuſmodi ſtatuta & ordinationes ad ſingulorum notitiam deducantur, vniuerſis locorum ordinarijs authoritate Apoſtolica præfata in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus, quatenùs ſtatuta & ordinationes huiuſmodi per ſe vel aliũ ſeu alios in eorum Eccleſijs vel ciuitatibus publicét, ſeu publicari faciant, quæ poſt publicationem ipſam eoſdem quorum intereſt aut intereſſe poterit, perindè arctent, àc ſi eis perſonaliter intimatæ eſſent aut intimarentur. Tenor verò ſtatutorum & ordinationum prædictarum, ſequitur & eſt talis:

1 Cùm potiſſimum anima verbo quod ex ore Dei procedit, viuat: id auté nec paſſim, nec ab omnibus expediat prædicari, admonente Apoſtolo, qui inquit: Quomodò em̃ prædicabunt, niſi mittantur? Ideò ſtatuimus & ordinauimus, vt nó liceat cuiquam, etiam religionem profeſſo, ac quomodolibèt exempto Euangelium docere, niſi ab ordinario vel eius vicario, tam moribus quàm doctrina probatus fuerit, facta fide per patentes literas, quæ præter Notarij mercedem gratis prorſus concedantur. Miſſi itaq; atq; probati, Euangelicum negocium tractabũt rectè, ſobriè & purè, loca quæq; recondita magìs & abſtruſa, intellectuq; difficilia, nó ad nouum & adulterinum ſenſum, ſed iuxta ſanctorum patrum & ab Eccleſia receptorum doctorum, ꝓcipuè Cypriani, Chryſoſtomi, Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini & Gregorij, exponant & interpretentur. Omni etiam ope ſtudeant, ne pro veris ſomnia & aniles fabulas, pro certis dubia, pro receptis apocrypha, & iamdudũ exploſa, damnataq; ab orthodoxa Eccleſia, tradant vel depromant. Idq; omni modeſtia, ne vnquã eos ad conuicia iniuriaſq; delabi cótingat, locuſq; ille cum populi offendiculo dehoneſtetur. Itaq; ordinarius aliquot excellenti doctrina præditos conſtituat, qui per diœceſim inquirant, qui ſint ad Euangelicã doctrinam idonei diſſeminãdam, quiq; ad impias nouitates & perfidiam aliquam nó deflectãt, vt remedia adhibeantur, quo populus rectè inſtituatur in Chriſtiana lege: & ab ea deficiens, ne ſecum alios trahat, debitè coerceat: cultus diuinus obſeruetur: peragaturq; his modis & ritibus, qui per manus ſanctorũ patrũ nobis traditus, & per maiores noſtros obſeruatus eſt in ſacrificio altaris, officijs defunctorũ, cãnonicis horis, cæteriſq; diuinis laudibus atq; cæremonijs.

Rom.10.c

2 Hinc hortamur atq; monemus omnes & ſingulos, qui ſacris initiati ſunt, vt viuant vitam, quã ꝓfeſſio exigit, & Chriſtꝰ requirit, inquiens: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrũ qui in cælis eſt. Cum veſtitu honeſto incedãt, quem Paulus alibi præſcripſit. Quapropter ſingulari cura intédat quiſq; prælatus, ne hi quibus præeſt, in ſacris ordinibus cõſtituti, veſtes varij coloris velut virgatas & fimbriatas deferant, ſed longis atq; talaribus vtantur. Nulla arma induant, niſi itinerantes: barbam & comã non nutriant, coronam & tonſuram deferentes, tum ſummoperè curantes, ne quem Laicorum indecentia veſtitus offendant, vt ſacris canonibus cautum eſt.

Matth.5.

1.Tim.2.c

Inſupèr tabernas publicas euitét, niſi eas peregrè proficiſcentes ingredi oporteat, & tam inibi q̃ domi & alibi à crapula & ebrietatibus, omniq; ludo à iure prohibito, blaſphemijs, rixis, ac alijs quibuſcunq; exceſſibus & offenſionibꝰ penitùs abſtineãt. Choreas, ſpectaculaq; & cõuiuia publica vitent, ne ob luxum, petulantiamq; eorum, nomen Eccleſiaſticum malè audiat. 3

Cumq; ſecundùm Apoſtolum, Nemo militans Deo, ſe ſe negocijs ſecularibus implicare debeat: Nemini liceat cótra prouincialia ſtatuta & ſynodalia domi ſuæ tabernam compotandiq; locum aperire Laicis: quoniã non rarò ſequi ſolent ebrietatem rixæ, cædes, & multa hoc genus ſcelera, quæ ſacerdotalem polluunt dignitatem. Prætereà negociationibus mercimonijſq; more mercatorum abſtineant. 4

2.Tim.2.a

Sacerdotes* quoq; curati, quiq; vicé eorum referunt, ſubditos in remedijs, & alijs iuribus parochialibus, vltra ea quæ ſibi de iure debentur, non grauent, vltraq; depoſitioné, eos ad peractiones ſeptimi, triceſimi vel anniuerſarij peragi faciendas nó cogãt, tum præter oblationes feſtis ſolennibus fieri ſolitas, cùm illa pro arbitrio fieri non debeant, ab inuitis non exigant. 5

* autem

De ſepultura quoq; ac adminiſtratione ſacramentorũ, alijſq; ſpiritualibꝰ paciſci, aut aliquid ab inuito exigere nemo poſſit aut debeat, & ꝓpter eiuſmodi à parochianis neglecta, cuiquã nó liceat aliquod ſacramétorum denegare: Neq; ꝓpter debita quempiã ab Eccleſiaſtica ſepultura ꝓhibere. Parochialia tamé iura, quę vſus recepit, & debentur altari ſeruienti, per prędicta nõ abrogamus. 6

Cùm aũt in diœceſibus nó ſit eadé conſuetudo, & inter ſubditos & paſtores multa & varia emergãt diſſidia, paſtoribꝰ quibuſdã plura exigere ꝓpenſis, ſubditis vero ob penuriam & egeſtaté reclamãtibus & recuſantibus: ordinamus, ꝙ quilibet ordinariũs infra ſex menſes poſt ꝓſentium publicationé, omibus perpéſis, beneq; & ſufficienter examinatis ſuper ꝓdictis, certã legé ordinationemq; vnà cum principũ aut dominorũ ſecularium 7

cularium cõſilio, quos iſta negocia tangũt; conſtituat, ne viduæ, pupilli & alij pauperes nimiùm vltra vires iniuſtè grauentur, quod nos, ſi neglectũ fuerit, ſi in ꝓuincia adfuerimus, vel ſucceſſor noſter, habita de his plena informatiõe, facturos pollicemur, aut rẽ ipſam ſanctiſſimo dño noſtro relaturi ſum⁹, qui huic rei ꝓſpiciendæ iudices deputabit.

Conuiuia presbyterorũ quæ in exequijs & fraternitatib⁹ publicè in tabernis hucuſq; exhibita ſunt, prorſus abrogamus, ꝙ plerũquè laicis ſint ſcãdalo. ſi autem conuiuium vel cõſuetudo, vel locorum diſtãtia exiget, fiat illud in domo ſacerdotis: honeſteq;, nõ ad luxum, ſed ad neceſſitatẽ, inſtruatur. Siquidem neq; cõmeſſationi, neq; cõpotationi vacandum eſt ſacerdotibus, cùm ꝙ non
Phil.3.d audiant, Quorum Deus venter eſt: tum ꝙ officij eorum eſt, & ſobriè & caſtè pro peccatis Deo dona ſacrificiaq; offerre.

9 Porrò ne & ipſi videantur pecuniæ aucupium magìs, q̃ ſalutis animarũ ſtudium amplecti, dum laicos grauiora delicta cõfeſſos hincindè remittunt non ſine famæ rerumq; diſpendio: cõſtituimus & ordinamus, vt deinceps quilibet confeſſor abſoluere poſſit laicos contritos & confeſſos à quibuſcunq; peccatis occultis, quãtumcunq; grauibus & enormib⁹, quę ordinarij ſuæ authoritati reſeruauerant, exceptis duntaxàt homicidis, hæreticis, & excõmunicatis, ad Epiſcopum vel eius vicarium mittẽdis. Quo aũt ad clericos, nihil, quo ad hoc ſtatutum, intelligaꝰ innouatum. Pro condonatione autem & remiſſione peccatorum, quam abſolutionem vocant, nihil omninò ab inuito exigant.

10 Statuimus quoq; iuxta Apoſtoli ſententiã,
1.Tim.5.a q̃ dicit, Nemini citò eſſe manũ imponẽdam: ne cui temerè cura animarum committatur. Itaq; ꝓbetur priùs per Epiſcopum vel eius officialẽ, etiã religionẽ profeſſus. Nec liceat vlli, vicarium Eccleſiæ & plebis ſuæ ſufficere, illámve locare, ſiue emolumẽtum, quod abſentiæ noĩe recipiet, conſtituere ſine authoritate Epi aut vicarij. Nã cùm os boui tri-
1.Cor.9.b turanti nõ ſit alligandum, Epiſcopi vel officialis arbitrio eiuſmodi emolumenta locationũ & abſentiarum moderãda cenſemus.

11 Domos quoq;, fundoſq; dotales beneficiorũ collapſos inſtaurent poſſeſſores, quãtùm neceſſitas poſtulauerit, reparataque in debita ſtructura cõſeruent, & per Archidiaconos & Decanos rurales, ac alios ad quos de iure vel cõſuetudine ſpectat, vbi negligẽtes fuerint, per ſubtractionẽ ꝓuentuum authoritate noſtra arctiùs compellantur.

12 Expreſsè cauentes, ne cura Eccleſiarum beneficiorumq; concedaꝰ religionem quãcunq; profeſſis, etiam exemptis: quòd ſi hactenùs aliqui admiſſi vel recepti eſſent, niſi de voluntate fauoreq; ſuperioris ſui legitimiſq; cauſis cõſtiterit, extra ſua monaſteria degere nequaquàm ſibi integrum fore putent, quando illos ſic vagos, per ordinarios vel vicarios ad ſuperiores ſuos, per vict⁹ denegationem aut alia iuris remedia remittẽdos eſſe iubemus.

Monaſteriorum prælati vnítas Eccleſias 13
habentes, ꝑdictos vicarios perpetuos vel ad nutum amouendos, in eiſdẽ Eccleſijs in poſterum nõ cõſtituant, niſi priùs per ordinarios aut eorũ vicarios, vt idonei & apti, fuerint admiſſi. Eccleſiæ tamẽ ſuis monaſterijs vnitę vſqueadeò propinquæ, ꝙ religioſi earundem curã habituri, ſub religione in monaſterio ſub debitaq; obedientia ſtare poſſent, modò ſint habiles & idonei, per huiuſmodi religioſos prouideri poſſint. Id quoq; permittimus de monaſterio, quod tã tenue eſt, vt debitã ſuſtentationẽ habere nequeat, volentes religioſos & qualitercunq; exemptos, curata beneficia habentes, ordinario loci eſſe ſubiectos. Cumq; in Eccleſia DEI magìs ꝓſtet, paucos bonos & doctos, q̃ plures, indoctos & imperitos habere miniſtros, id quod ratio noſtrorũ temporum exigere videꝰ: idcircò deinceps nõ initientur ſacris ordinibus, niſi viri morum vitæ candore & doctrina præ cæteris ſpectati, probatiq; per teſtimonium examinis ritè ſeruandi.

Quòd attinet ad ordinatos in vrbe vel in 14
alia quacunq; aliena diœceſi, ſancimus, vt & illi ſuarũ ordinationũ literas & titulos oſtẽdant. Et ſimili modo ad diuina peragenda priùs nõ admittãtur, quàm ab Epiſcopo vel vicario ſeu officiali fuerint ritè admiſſi.

Prętereà, cùm nihil æquè conueniat omĩ- 15
bus numeris, àc eos eſſe mundos qui vaſa Domini portant, & in ſacrario operanꝰ, quales ſacerdotes conſtituit ipſe Dñs, qui quotidiè ſacroſancta tractant, & in illis verſanꝰ: Igitur volumus, atq; iuxta ſanctiones canonicas feliciter à diuis patrib⁹ inſtitutas ſancimus, vt caſtè continenterq; viuant: Sacerdotes concubinarij, incontinenterq; vitam agentes, Canonum pœnis in ordinem redigantur, nulla conſuetudine eis, nulla conniuentia, immò damnoſa prælatorum negligentia, patrocinante.

Quo verò ad queſtores, qui vulgò ſtatio- 16
narij appellantur, ſtatuimus, ne quis quauis authoritate & literarum occaſione, vel ad ꝑdicandum, vel ſubſidia eleemoſynaſq; colligendas ſe ingerat, vtcunq; ſe iactet indulgentijs abundare, niſi priùs literę admiſſionis & approbationis ordinariorum vel vicariorum ab eo prolatę fuerint, adſtringentes ipſos ordinarios, vt tales admittãt, qui ꝓbæ vitę teſtimoniũ habeant, & de prædicatione ſua, dum opus erit, rationẽ reddere poſſint, eleemoſynis piorumque oblationibus non abuſuri per luxũ ꝓprium, religione iuriſiurandi affirmaturi, ſe nec quotam nec totam colligendi facultatem certa ſumma pecuniarum pactos eſſe. Fratribus tamen mendicantibus integras ſaluaſque conceſſiones, à

ſede Apoſtolica factas, relinquimus.

17 Et vt paſtor agnoſcat vocem ouis, & illa viciſſim vocem paſtoris audiat, tollaturque omnis vagandi occaſio: ordinamus, ꝙ preſbyteri peregrini & ignoti, ad Miſſarũ ſacrificium non admittãt: nec vltra menſis ſpatium in cõſortio presbyterorum tolerẽtur, niſi exhibeãt literas admiſſionis alterius ex Archiepiſcopis vel Epiſcopis, in cuius diœceſim ſe tranſtulerint, ac documenta & literas teſtimoniales ſui ordinarij, à cuius diœceſi proximè diſceſſerunt, quibus de eorum ordinibus & honeſtate conſtet, Ne aliquis incorrigibilis poſt perpetratos exceſſus, impunè ad aliam diœceſim tranſeundo euadat.

18 Vt autem Chriſtifidelium Eleemoſynæ in vſum, pro quo erogantur, vertantur: non liceat procuratoribus ſeu vitricis fabricarũ, in ſingulis Eccleſijs quicquam de pecunijs ad fabricã prouenientibus, diſtribuere, aut in ædificiorũ vel alterius rei vſum diſpenſare ſine rectoris ſcitu, ſed ad armaria fabricæ reponantur, vt hactenùs ſeruatum eſt, duabus vel tribus clauibus pro loci conſuetudine tenendis: quarum vna ipſi rectori ſeruanda tradatur, obſeruato vſu, in clauibus & rationibus reddendis à principibus & ſuperioribus hactenùs recepto.

19 Statuimus quoque & ordinamus, ne epiſcoporum in Põtificalibus vicarij, in cõſecrandis Eccleſijs & altaribus, quod ſacri iubent canones, quicquam omninò exigant, excepta procuratione. Conuenit namq;, vt pro qualitate ſtatus ipſorum, Epiſcopi proſpiciant, præſtando præcipuè penſiones ſuper fructibus mẽſæ Epiſcopalis à ſede Apoſtolica conſtitutas, ne aliquid attentare habeant in dedecus Epiſcopalis dignitatis.

20 Nec ab re, immò iuſtis de cauſis adducti, feſtorum multitudinem conſtringendã eſſe duximus: ſtatuentes & ordinantes, vt decętero Dominica dies, quæ in gloriam Dominicæ reſurrectionis ad nos vſq; à primitiua Eccleſia maximè celebris ſemper habita eſt. Dies quoque natiuitatis Chriſti, ſancti Stephani, Ioannis & Innocẽtium, Circunciſionis, Epiphaniorum, Paſchæ cum feria ſecunda & tertia duntaxàt, Aſſcenſionis, Georgij, Pentecoſtes cum feria ſecunda & tertia dũtaxàt, Corporis Chriſti, & ꝑſertim quatuor beatæ virginis, Purificationis, Annunciationis, Aſſumptionis, & Natiuitatis, Natalitia Apoſtolorum, Ioãnis Baptiſtæ, Magdalenæ, Laurentij, Dedicationis, Michaelis, om̃ium Sanctorum, Martini, Nicolai, & Catharinæ, & per diœceſim Saltzburgẽſem feſtiuitates ſancti Ruperti, ſicuti hactenùs obſeruatæ fuẽre, celebres quoq; & feſti habeantur. In cæteris autem feſtiuitatibus, quacunq; ratione vel inſtitutis vel receptis, & quæ ſub præcepto celebrari debeant, permittimus, liberumq; cuiq; facimus, vt Miſſa audita, ad operas ſuas, quibus ſuam ſuorumq; alimoniam quærere cogitur, redire poſſit: Feſtis tamen Dedicationum & patronorum principalium, nihil derogantes, quo ad eorum celebrationem in Cathedrali ſede, ciuitateque ac loco etiam Epiſcopalis reſidentiæ duntaxàt.

21 Cumq; in certis locis & diœceſibus inter Paſtores & gregem propter nuptiarum celebritatem, quam alij inthronizationẽ, alij ſolennizationẽ vocare ſolent, multa & iurgia & ſcãdala eueniãt: declaramus & ſtatuimus, quòd matrimonia in cõſpectu Eccleſię poſſint ſolennizari, nullo ab ordinario ad hoc cõſenſu petito, aut quapiam re pro ea expoſita, exceptis tamen tota quadrageſima, vltima hebdomada aduentus, feſtis Paſchæ, Pentecoſtes & Natiuitatis Dominicæ, cum octauis ac diebus Rogationũ. Ieiunia quoque ab Eccleſia inſtituta, ſub debito obedientiæ ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ in poſterũ indici debent omiſſo excommunicationis verbo, ne infirmorũ conſcientiæ offendantur, cùm his temporibus pietas penè omnis iaceat, ſacerdotibusq; parùm deferatur.

22 Vt igitur extinctus cultus excitetur, populusq; non fiat indiès negligentior: ſtatuimus, vt propter cædem Clericorum, perſona tantùm, non autem locus interdicendus veniat, niſi cœtu concurſuq; populari facinus patratum eſſet.

23 Inhibemus inſupèr, ne in poſterum Epiſcopi Clericis legitimis, ab inteſtato decedentibus, in patrimonialibus bonis aut induſtria propria acquiſitis, ſuccedere poſſint aut debeant.

24 Cumque quotidiè ob nouas, immò iam olim damnatas hæreſes, apoſtatarum numerus tam religioſorum, quàm ſacerdotum in immenſum creſcat, quàm plurimis eorum vxores ducẽtibus, vt ergo ſacrilegia hæc impunita non remaneant, cõcedimus quibuſcunq; principibus, ſtatibusq; poteſtatis ſecularis, eorumq; officialibus facultatem, vt eiuſmodi apoſtatas & ſacrilegos capere poſſint, modò reos ipſos ordinarijs infra tẽpus debitum tradant & aſſignent, abſq; aliqua in eos tortura & animaduerſione, debitè puniendos: quibus enixè mandamus, vt omni poſita mora fauoreq;, diligentiùs quàm hactenùs factum ſuit, iuxta ſacras ſanctiones omninò puniant facinoroſos, adeò quòd criminis enormitate expoſtulante, poſſit Epiſcopus, ſeruata forma Capituli primi de hæreticis in Sexto, reum Curiæ ſeculari relinquere, vel ad perpetui carceris ærumnam damnare. Negligentia autẽ ordinariorũ ad Apoſtolicam ſedem deducta, Iudices Eccleſiaſtici ab ea deputabunt, qui cõſtito de ordinariorũ negligentia, ad preces principum aliorũq; ſecularium reos maximè hæreſeos meritis pœnis afficient. Quod iã Epiſcoporum quidã, vt accepimus, de beneficiorum penſioni-

penſionibus atque abſentijs decimas exigant,cùm ſit in contrarium iuri, longeque pręſtet,malè inductos vſus delere,quàm inuſitatum quid admittere: idcirco decimas eiuſmodi vlterius exigi ſoluique interdicimus,vſumque talem qualitercunquè receptum caſſantes,caſſatumq; eſſe cenſentes.

25 Item improbamus, & vt abſonum prorſus reijcim',ab Epiſcopis medios exigi fructus de beneficijs,q̃ vnius ſuſtentationi vix ſufficiunt, vt ſunt q̃ non excedunt valorem trigintaduorum Rhenenſium,de quibus in Rom.Curia medij fructus non exiguntur. Quod etiá ab ordinarijs obſeruandum eſſe præcipimus, niſi concordatis aliter cautum eſſet,vel honeſta ratione aliquid,ſine tamẽ repræhenſibili grauamine, accipiant.

26 Cæterùm quo maior fiat coniunctio,firmaque magìs inter prouinciales ſtabiliatur concordia totius prouincię,antiquum morem ſynodorum innouantes, ſtatuimus vt ſingulo triennio poſt Paſcha prouinciale Concilium celebretur.

27 Ad hæc, cùm beneficia propter officia, iuxta patrum ſanctiones, dari cõſueuerint, fieriq; vix poſſit, vt in tanta præbendatorũ caterua non reperiatur, qui officij oblitus horas negligat canonicas: hinc ſtatuentes volumus & ordinamus,vt locorum ordinarij per Archidiaconos & Decanos de huiuſmodi ſacerdotibus negligentibus ſeſe diligenter edoceãt, & ſecundùm vniuſcuiuſq; negligentiam atque deſidiam, fructus perceptos vel in vtilitatẽ Eccleſię, vel in vſum pauperum vertãt. Quòd ſi poſt legitimas monitiones & ſimul primam correctiõem, in eandẽ negligentiam,quæ diſſolutę prorſus mẽtis indicium eſt.quis relabatur, tum beneficio etiam Eccleſiaſtico priuetᷣ, Collatorique vel patrono de alio idoneo prouidendi aut præſentandi ſit poteſtas.

28 Sanctionem patrum,qua Eccleſiaſtica ſepultura priuatur,quiſquis nõ cõfeſſus, nec Euchariſtiæ Paſchali tempore communionem ſumpſerit: inuiolabiliter obſeruãdam eſſe ſtatuimus,ac vbi quem contigerit inopinata morte obire inconfeſſum, ſepultura præfata illum carere non volumus, modò ipſius curato conſtet,vel doceatᷣ ille, ipſum ſecundùm iam dictam ſanctionem confeſſum eſſe,& ſimul communicatum, aliudq; non obſtet canonicum impedimentum.

29 Ad tollẽdam execrabilem blaſphemiam diuini nominis ac diuorum, quos temnere fas non eſt:ſtatuimus & ordinamus,vt quicunq; clericus vel ſacerdos Deo palàm maledixerit conuicijs cõtumelijsq;,atq; adeò obſcœnis verbis inceſſerit Deum & dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,aut nunquã ſatis laudatam matrem eius glorioſam virginem,pari blaſphemia lingua impetiuerit, alioſque ſanctos blaſphemauerit,fructuum vel bonorum priuatione ſeu alijs pœnis ꝓ qualitate blaſphemiæ & delicti plectatur.

30 Contra Simoniæ labem non diſcedimus à patrum ſanctionibus,iubẽtes eas ſub pœnis in illis contentis obſeruari.

31 In ſortilegos,diuinaculos, incãtatoreſq; clericos,quos tam ſacræ leges q̃ patrum decreta execrantur,ſtatuimus & ordinamus, vt arbitrio ſuperiorum infamia notentur:ſi qui moniti non deſtiterint, ordine amoueantur:inq; monaſterium ad tẽpus iuxta arbitrium ſuperioris relegẽtur, beneficijs officijsq; ſuis Eccleſiaſticis priuati. Cęteri aũt pſeudochriſtiani,de fideq; parũ probè ſentiẽtes,citra delectum perſonarum,hæretici quoq; vel Iudaiſmũ referentes, à ſancta cõgregatione Chriſtianorũ procùl arceantur. Cõtraq; eos diligenti inquiſitiõe procedatᷣ per ordinarios vel eorundem vicarios aut hereticę prauitatis inq̃ſitores, vel ꝑ iudices à ſede apoſtolica,vel ꝑ nos deputandos, vt non reſipiſcentes,pœnis puniantur debitis.

32 Prohibemus etiam tam clericis quàm laicis,de ſacroſancta fide temerè,præcipuè inter pocula atq; conuiuia, diſceptare:iniungentes ſacerdotibus,vt omni modeſtia vtãtur,& peculiariter operam impendant nouo veteriq; teſtamento legendo, vt par eſt, ne per ocia in vitia voluptateſq; labantur.

33 Statuimus & ordinamus,vt quilibet Epiſcopus diligenter prouideat,atq; in primis id curet,vt vicarij ſiue perpetui,ſiue ꝓ nutu poſiti, competentem viuendi portionem aſſequantur,ne detur eis anſa ſuos ſubditos ob rei familiaris penuriam grauandi. Porrò,quod proximè accedit ad Apoſtolorum inſtitutiõem,moremq; primitiuę Eccleſiæ, hortamur, cùm Prælatos, tum reliquos ſacerdotes,vt meminerint pauperum,& eleemoſynis ſtudeant alter alterum vincere.

34 Sunt item pleraq; alia à ſummis Pontificibus,ſacris concilijs, prouincialibuſque & ſynodalibus conſtitutionibus prodita,quę mirè decent & adornãt candorem vitę clericalis.Nec minùs obuiãt offendiculis, quæ Chriſtus paſſim cauenda præcepit, quæ velut ſancta teneri & obſeruari mandamus, tranſgreſſores ſecũdùm canones ipſos prædictaſque conſtitutiones puniri volentes.

35 Inhibenteſque propterea omnibus & ſingulis vicarijs & officialibus, necnon & Archidiaconis & Decanis ruralibus, alijſq; ad quos criminum denunciatio correctioq; quomodolibèt ſpectant, aut quibus id per ordinarios committetur:ne ad exceſſus tranſgreſſioneſque alicuius dictarum conſtitutionum, ſtatutorum & ordinationum noſtrarum,ob pecuniam etiam vltrò oblatam,aut alterius rei gratia conniueant, ſed potiùs ad pœnas de iure vel conſuetudine debitas, contra delinquentes pro delicti qualitate & officij ſui debito procedant. Atque vt ita fiat, quoniam nihil proderit leges condere,niſi ſint qui conditis viuant,

mentemq́; earum exequatur, vtq́; refloreat Catholica fides, eccleſiaſticaq́; dignitas, hæreſibus radicitùs extirpatis, ſuum locum recuperet: idq́; vix alio medio aptiùs atq; cómodiùs fieri poſſit, q̃ ſynodis: Itaq; priſcum ſynodorum moré renouare cupientes, ſtatuimus & ordinamus, vt ſingulo anno ſalté ſynodus diœceſana opportuno tempore à ſingulis Epiſcopis celebretur cum potioribus prælatis, Decanis Ruralibus, viriſq́; dignis. In quibus per quartas deſignentur iudices, qui diligenter intendant, ſi ſtatuta p̃dicta ac alia per ſynodos de ſcitu Epiſcopi ſtatuenda, obſeruentur: inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, brachio ſeculari. Mandantes propterea, vt huius noſtræ conſtitutiõis ordinationiſq́; ſeries, in præfatis ſynodis tam prouincialibus quàm diœceſanis, in earundem principio diligenter legatur, ne quis in futurum ignorantiam prætexere poſſit. Datum Ratiſponæ à Natiuitate Dñi milleſimo quingenteſimo vigeſimoquarto, Nonis Iulij, pontificatus præfati domini noſtri papæ Anno primo.

Viſa. Iul. Flo. Montinus.
D. de Paternina.
G. Prego.

DECRETA PROVINCIALIS CONCILII SENONENSIS, CELEBRATI SUB REuerendiſſimo Domino, Antonio à Prato, tituli ſanctæ Anaſtaſiæ presbytero Cardinali, Senonenſi Archiepiſcopo, Galliarum & Germaniæ Primate, necnon Albigienſi Epiſcopo, Franciæ Cancellario, Anno Domini M. D. XXVIII.

ANtonius miſeratione Diuina, tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſię presbyter Cardinalis, Archiepiſcopus Senonenſis, Galliarũ & Germaniæ Primâs, Albigienſis Epiſcopus, ac Franciæ Cancellarius: vniuerſis præſens hoc ſcriptum inſpecturis, ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus.

Cùm frequẽs Conciliorũ celebratio, agri Dominici præcipua ſit cultura, quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam domini ad frugem vberrimæ fertilitatis adducit: Generalia autẽ non facilè poſſint aut ſoleant adunari, quibus ſuboleſcentes errorum fibræ, animaduerſionis tempeſtiuæ ſarculo præcidantur: prouidè admodùm à ſanctis patribus inſtitutum eſt, vt metropolitani prouincialia ſubindè Concilia cóuocarẽt: quibus, vnà cum ſuis ſuffraganeis, irrepentibus animorum morbis & commiſſæ ſibi plebis contagioni, digna cautione mederentur. Quod etſi ſemper vtiq; fuerit nõ ſegniter obſeruandum, ea tamẽ ſeſe nobis obtulit neceſſitas, vt in tanta curarum noſtrarum mole, nulla dilatione negociũ tam ſanctum protrahi pateretur. Siquidem cùm grauis & lœtifer morbus affligat corpus ac depaſcit, adhibenda eſt eueſtigiò ſalutaris medicina ſine vlla procraſtinatione, quę p̃pulſato morbo, priſtinam ægroto ſanitatẽ inſtauret. Et periculoſa tum ſolet eſſe mora, cùm per illum languor exitialis inualeſcit ampliùs, & valentiores ſumit vires. quid igitur factitandum, cùm extrema quædam animorum peſtis immaniter graſſatur in omnes, & lue ſua mortifera longè latéque debacchatur? Nónne reiecta omni prorogatione, incunctanter occurrendum eſt & maturè tam peſtilẽti malo remedijs ſalutaribus & accómodis, ne ſi oſcitãter idipſum & lentè agatur, interea tabes illa peſtifera latiùs proſerpat in plures, & diffuſiùs propagetur? Tale autem quiddam noſtra accidiſſe ætate circa fidei & morum corruptelã, vel tacentibus linguis, res ipſa planè loquitur: Adeſſe iam tempora illa periculoſa, de quibus ad Timotheum ſcribit Apoſtolus, ipſa rerum experiẽtia dilucidè comprobat. 2. Tim. 3. Tanta enim, Martini Luteri & perditorum quorundam hominum auſpicijs, in orthodoxam fidẽ peſtis efferbuit, tam grauis Eccleſiæ procella ſuperioribus hiſce diebus incubuit, vt electi (quod eſt apud matthęũ) Matt. 24. propemodùm viderentur in errorem induci, & dirum cócuſſæ Petri nauiculæ naufragium intentari. Nempe eò dementię proruperunt Eccleſiæ perduelles, in eam venêre perfrictæ frõtis impudentiã, dum extinctarum quondàm hæreſum cineres exuſcitãt, dum hæreſiarchas ab omñi fidelium theatro quondã exploſos, orthodoxis patribus anteponunt, vt ſacroſanctam Cóciliorum authoritatem reſpuãt, nullum vel apertiſſimũ ſcripturæ locum non deprauent, ſed corruptum atq; adulteratum in ſuam vtcunquè ſententiam detorqueant. Ne ſerpat itaque latiùs hic cancer, ne quis è commiſſa nobis plebe, vanæ cuiuſdã libertatis prætextu, aut adulterino ſcripturarũ fuco deceptus, tam dirum ac peſtilẽs venenum hauriat: de ſuffraganeorum noſtrorum conſilio Decreta promulgari iuſſimus, quibus exiti[illegible] Luteri & cęterorum id genus hęreticorum virus, aliqua ex parte detegatur. Adiectæ ſunt & nonnullę Cõſtitutiones, quibus inſoleſcẽtes noſtra tẽpeſtate mores & ſuppullulãtes quidã exceſſus cóprimantur. Diſciplinæ tñ ordinẽ ſequuti, à generali primùm decreto ſuſceptũ fidei negociũ inchoamus, ad ſpecialia ſubindè progreſſuri. Datum Pariſijs, Anno Dñi 1528. die verò 20. mẽſis Februar.

SCribēs Regius Pſaltes de Eccleſia eiusq; aduerſarijs, & vano atq; inani eorum conatu: Sępè, inquit, expugnauerunt me à iuuentute mea, dicat nunc Iſrael: Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea: etenim nō potuerunt mihi. [Pſal. 128.] Quibus ſanè verbis indicat, Eccleſiæ vel à primordijs ſuis hoſtes non defuiſſe: qui atrociter quidem illam impugnàrūt, ſed minimè deuicerūt: hoſtiliter quoq; exercuerunt, ſed non pro ſua potuerunt libidine extinguere. Quarè cùm præpoſuiſſet, Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea: mox ſubiunxit, Etenim non potuerūt mihi. quod idem facilè cognoſcet, quiſquis veteres hæreſiarchas & eorum errores paululùm diſcuſſerit. Nam à plurimis aduerſarijs oppugnatam Eccleſiam fuiſſe percipiet, ſed ſemper de illis nobiliter triumphâſſe.

Impugnarunt in primis Eccleſiam in primo ſuæ iuuentutis flore Simoniani, Nicolaitæ, Gnoſtici, Carpocratiani, Chiliaſtę, Ebionęi, & plerique alij hæretici, qui falsò arbitrati, vafris ſuis argutijs & dolis ſupplantare Eccleſiam, tanq̃ fumus euanuerunt: Eccleſia autem victrix glorioſaq; permanſit. Subſequuti ſunt deinde alij, Eccleſiā inſidioſiùs & occultiùs adorti: qui ſacras literas aliquatenùs ſuſcipiētes, & nudo earum cortici inhærentes, eius authoritatē non ſolùm moliti ſunt imminuere, verùm etiam prorſus eneruare. Huiuſmodi fuerunt, Manichæus, Aerius, Vigilantius, Valdo, Marſilius Patauinus, & Ioannes Vuiclefus. At fruſtrà id tētârunt: quandoquidem ſolido fundamēto innixa, euerti non potuit. Voluit nempe Deus tantam eſſe Eccleſiæ ſuæ ſtabilitatem & poteſtatem, vt per eam veluti per infallibilem quandam regulam, ad ſalutem mortales dirigerentur. Nam vt ſanctæ ſcripturæ conteſtantur, nulli ad vitam beatam patet aditus, qui Eccleſiam certè non audiat, aut qui ab eius communione excluſus ſit. [Matt. 18.] Nec certè gloriari poſſunt hæretici, quaſi apud illos reſideat Eccleſia Catholica. Nam cum illa ſit vniuerſalis, omneſq; fideles complectatur, (alioqui Catholica non eſſet) angulis aut latibulis hæreticorum nequit circūſcribi. Huic accedit, q̄ in integritate fidei, Eccleſia Catholica eadem ſemper perſeuerat, nec vllis erroribus coinquinatur. At cōtrà, nefarijs ſuis cōuenticulis veluti infamibus proſtibulis, fidem hæretici proſtituere ac violare ſatagunt, dum impiè in ſuis adinuentionibus fornicantur. Prætereà, in finē vſq; ſeculi, iuxta Chriſti pollicitationē, perduratura eſt Eccleſia catholica, [Matt. 28.] quod nullis adhuc hęreticorum ſectis contigit. Quare nō poteſt apud hæreticos Catholica Eccleſia reſidere, licèt ſecùs arbitrati ſunt Manichæus, Aerius, Vigilantius, & cæteri prænominati. Quorū pernicioſos errores paulo diffuſiùs explicare cōſtituimus, quòd ijdem ſint aut ferè ſimiles illis, qui hac tempeſtate repullulare videntur. Præfatorum itaq; hæreſiarcharum primus, fuit non minùs impius, quàm ridicul⁹, Manichæus: [Manichęo] qui tollens liberum arbitrium, duplicem in homine ſtatuit naturam: alteram bonam, alteram malam: & bonam quidem à Deo, immò de Dei ſubſtantia conditam aſſerit, & eandem ſemper benè agere: malam verò à principe tenebrarum, ſemper malè. Agunt enim iuxta illius ſententiam non liberè & volūtariè, ſed neceſſariò & naturaliter: ob idque nihil imputandum putat humanæ voluntati, ſed naturis illis, maximè inter ſe contrarijs. Nec ea in re multùm diſtat à Manichęo Luterus. Nam cuncta quę ab homine fiunt, [Luterus.] neceſſariò fieri Luterus credit, nec in hominis ſitum poteſtate, vias ſuas bonas facere aut malas. Aufert etiam ipſe, vt Manichæus, liberum arbitrium, licèt aliàs ab eo diſſentiat. Manichæus nanq; humanam ſalutē ponit in operib⁹ bonæ illius naturæ. At Luterus ſola fide & fiducia in Deum eiusq; promiſſa, ſecluſis bonis operibus, homines iuſtificari arbitratur. Errat Manichęus, errat [Pelagius.] & Luterus. Errauit cōſimiliter Pelagius, dū aliud extremum ſecutus, ad vitam beatam comparandam, minimè neceſſariā putat diuinam gratiā: ſed ad id ſufficere cenſet liberum arbitrium, ſi modò adſit diuinæ legis cognitio. Porrò talia deliramenta reſpuens Eccleſia catholica, hæc tria ad ſalutē requiri docet: [☞] fidem, bona opera, & diuinam gratiam, neq; abſq; his patére homini adulto viam ſalutis. Accedētem ſiquidem ad Deū, [Heb. 11.] oportet primùm diuinæ gratiæ munere adiutum, credere: deinde bonis operibus intendere: in quibus efficiendis & liberū arbitrium operatur, & gratia: primò tamen & principaliùs, gratia. Quapropter qui hominem benè operari & ſalutem cōſequi arbitratur abſq; gratia, aut primatum boni operis libero arbitrio aſſcribit, nō gratię, Pelagianus cenſendus eſt: Qui verò ſaluari hominem exiſtimat, neglectis bonis operib⁹, à libero arbitrio procedentibus, hic Manichæus eſt & Luteranus. Nam in errorē Manichæi incidit Luterus, dum nimìs anxiè & ſcrupuloſè deuitat Pelagiū. Metuens nanq; liberum arbitriū cum Pelagio nimis efferre, omne bonum opus quod eſt in homine, Deo tribuit & diuinæ gratiæ, nihil prorſus libero arbitrio. ſicq; tollens omninò liberū arbitrium Luterus, factus eſt Manichæus, dum refugit eſſe Pelagianus. Debuerat certè Luterus ex Apoſtolo nôſſe, ita neceſſariā eſſe diuinā gratiā ad benè operādum, vt cū ea tamen liberum arbitrium, bonum opus efficiat. Teſtis ſiquidē eſt Apoſtolus, diuinam gratiam in ſe vacuam non fuiſſe: [1. Cor. 15.] cùm abundantiùs (inquit) laboraui, non ego autem,

tem, ſed gratia Dei mecum. Vndè rectè cõ-
ficitur, ipſum diuinæ gratiæ, vt & reliquos
1. Cor. 6. fideles, cooperatum fuiſſe: quos ipſe cohor-
tatur, ne in vacuum gratiam Dei recipiant:
laborem eorum pronuncians nequaquàm
fore vanum, ſi ſic gratia vtantur, vt nõ fru-
ſtrà illam videantur ſuſcepiſſe. Vtrunq; ni-
mirùm alteri connectens Apoſtolus, noluit
liberum arbitrium ocio torpeſcere cũ Ma-
nichæo: & arrogantiam deuitans Pelagij, ſic
cooperatiõem tribuit libero arbitrio, vt ex
ſe tñ & citra diuinæ gratiæ munus, ſufficere
non poſſit ad ſalutem. Hæc vtiq; ſententia
eſt Eccleſiæ Catholicæ, quã ſemper Catho-
lici doctores tenuerunt: & in oppoſitã par-
tem declinantes hæreticos, diuinorum elo-
quiorũ teſtimonijs confutârunt & damnâ-
runt, quales (vt præmiſſum eſt) fuerunt Pe-
lagius, Manichæus, & hoc tẽpore Manichæi
diſcipulus, Luterus. Atquì Manichæo ſuc-
Aërius. ceſſit Aërius, diſſimili quidem volũtate, ſed
ſimili vanitate oppugnans Eccleſiam. Hic
nanq; carnalem molitus ſtatuere libertatẽ,
ſolenniter indicta ab Eccleſia nolebat ieiu-
nia ſeruari, ne legi viderent̃ fideles obnoxij.
Arbitrabatur enim, ſi ieiunia ab eccleſia cõ-
ſtituta ſeruarent, aut ſacris eius legibus ac
inſtitutis obtemperarent, eos in ſeruitutem
redigendos, Chriſtianis hominibus minùs
cõuenientem. Qua in re liquidò oſtendit, q̃
ignarus, quamq; in Diuinis ſcripturis parũ
eſſet exercitatus. Intelligere ſiquidem de-
buerat ex apertiſſimis ſacræ ſcripturæ do-
cumentis, ꝙ vera libertas Chriſtianorũ, qua
Libertas christiana fideles Chriſtus liberauit, non libertas eſt
carnis, ſed ſpiritus, per quã mortificatur ca-
ro cum ſuis concupiſcentijs, ſpiritus autem
viuificatur. Aduerſatur enim prorſus liber-
tati ſpiritus libertas carnis, vt præclarè ſub
typo Iſaac & Iſmael, Saræ & Agar, ad Gala-
Galat. 4. tas Apoſtolus deducit. Volẽs itaq; Deo in-
ſpirante Eccleſia hanc ſpiritualem libertatẽ
Chriſtiana pietate dignam ſtatuere, mode-
rata indixit ieiunia, ac rationabilem ciborũ
delectum certis temporibus & diebus ſapi-
entiſſimè ſanciuit, non hæc (vt volebat inſi-
piens Aërius) arbitrio relinquens filiorum,
quorum vt pia mater ſalutem affectaret &
Gene. 6. haberet ſolicitudinẽ. Nouerat enim, ſenſus
humaniq; cordis cogitatiões, prona eſſe ad
malum ab adoleſcentia: nec facilè ex ſe &
ſuapte voluntate, ad hanc libertatem ſpiri-
tus peruenire poſſe. Tanta autem modera-
tione, tantaq; circunſpectione om̃ia digeſ-
ſit, vt ijs qui Chriſtiano animo ſunt imbuti,
nullus prorſus iuſtæ querelæ locus relin-
quat, atq; illa inſtituens, haudquaq̃ nos rur-
ſum in legis Moſaicæ ſeruitutem obtrudit:
quæ iam om̃inò deſijt, ſed in libertatẽ aſſe-
rit filiorum Dei. Vndè cõſtat q̃ fallatur Aë-
rius, dum in carnalẽ fideles nititur deijcere
libertatem. Quamobrem cum ſua Iſmaeli-
tica aut Agarena, eaq; carnali atq; impia li-
bertate, nõ heri aut nudiuſtertiùs, ſed ante
annos mille damnatus eſt, & cum eo ſatani-
ca eiuſmodi libertas funditùs eſt euerſa.
Quam nihilominùs homines impij, his tem-
poribus incaſſum laborant rurſus excitare
& erigere: dicẽtes, nequaq̃ Eccleſię hoc eſſe
conceſſum, vt fideles valeat lœtiferæ noxæ
reddere obnoxios, aut ſic ad mortale pec-
catũ obligare, vt lœtalem noxã præceptorũ
eccleſiæ incurrãt tranſgreſſores: cùm tamẽ
ex ſacris literis, donatã eſſe à Chriſto eccle-
ſiæ eiuſmodi authoritatẽ, clarè innoteſcat,
qui inter ethnicos eos ſanè deputauit, qui Matt. 18.
ꝑceptis Eccleſiæ non obediunt. Contraria
aũt aſſertio, non catholicorum eſt, ſed hęre-
ticorum: qui hoc vnum pręter cętera, ſuorũ
habent errorum fundamẽtum. Hoc ample-
xãtur Aërius, Iouinianus, Lamperius. Huic
adſtipulantur Valdenſes, Vuicleſiſtæ, Boẽ-
mi, ex eo fonte oẽs ferè Luteranæ impieta-
tis blaſphemiæ proficiſcuntur. Nec mirum,
ſi tantoperè huiuſmodi ſententiã probant
hæretici, & oppoſitam reijciunt: cùm ſciant,
ſicut baculo canes, ita vniuerſas ſuas hære-
ſes Eccleſiæ repelli authoritate, & ſe, vt pu-
trida membra, ab eius cõſortio reſecari. Sic
olim reiectus eſt delirus Manichæus, & cũ
carnali ſua libertate inſanus Aërius. Reie-
ctus eſt & poſt eos Epicureus Vigilantius, Vigilãtius
infenſus admodùm eccleſiaſticæ pudicitię,
quandoquidẽ immũdo ſpiritu agitatus, in
tantam prorupit amentiam, vt cõtinentiam
hereſim, pudicitiã dicat libidinis ſeminariũ.
Quare ſacrã continentiæ legẽ nõ ferens, li-
bidini frena permittit, nullos volens ſacris
initiari, qui vxores priùs nõ duxerint: neq;
ijs credi pudicitiã, qui cælibes viuant, quaſi
nihil ſit quo hoĩes, diuina gratia adiuti, di-
ſtẽt à porcis, nihil quo differãt à brutis ani-
mantibus, nihil quo à iumentis ſeparentur.
Peſſimè certè de reſtituto à Chriſto huma-
no genere iudicat, q̃ ita cenſet. Nam qui ita
de hoĩbus ſentit, homines humana exuit
dignitate, & in ſeruilẽ brutorũ deijcit cõdi-
tionẽ, vt ſint tanq̃ equus & mulꝰ, quibus nõ Psal. 31.
eſt intellectus. Probãda itaq; eſt Latinæ ec-
cleſiæ continentia, vtpotè q̃ ſanctitate ꝑful-
geat, libertatemq; pręſtet Dñm ſine impe-
dimẽto obſecrandi, necnõ profectui eccle-
ſiæ maximè ſit accõmoda. Non ob re ergo
Eccleſiaſtica cẽſura repulſa eſt Vigilantij &
aſſeclarũ eius aſſertio impudẽtiſſima. Sequẽ-
tes aũt Vigilantiũ Valdẽſes, homines idiotę Valdẽſes.
& literarũ expertes, ordinẽ hierarchicũ Ec-
cleſiæ cõfundũt, perturbãt, deſtruũt: liberũ
cuiq; eſſe aſſerentes, ꝑdicare & docere ver-
bũ Dei: nullũ ſexus aut ſtatus diſcrimen fa-
ciẽtes, ſacerdotes itidèm & ꝑſules, cùm pri-
mùm lœtaliter deliquerint, om̃i ſpoliant di-
gnitate ſacerdotij aut epiſcopatus: neq; eos
tũ poſſe cõſecrare, aut ſacerdotes ordinare
aſſeuerant. Pręcepta inſupèr eccleſiæ parui-
pẽdunt, q̃ alicuius eſſe momẽti minimè cre-
dunt.

dunt. Purgatorium etiam inficiantur, neq; orant pro defunctis: omne rurſus iuramentum, illicitum arbitrantur, ſimul & iudiciũ, nihil demùm teneri aut agi volunt, quod non fuerit expreſſum in ſanctis ſcripturis: quæ ſanè aſſertio, aliorum multorum baſis eſt & fundamentum errorum, cùm tñ per eaſdem ſanctas ſcripturas manifeſtè elidaṫ. Porrò huiuſmodi illorum rudium & indoctorũ inſanos errores diuulgantiũ, mox reiecta eſt impietas, atq; per Eccleſiæ cenſurã reciſa. Poſt hos autẽ ignaros homines, ſurrexit Marſilius Patauinus: cuius peſtilens liber, quod Defenſoriũ pacis nũcupatur, in Chriſtiani populi perniciẽ, procurantibus Luteranis, nup excuſus eſt. Is hoſtiliter Eccleſiã inſectatus, & terrenis principibus impiè applaudens, omnem platis adimit exteriorem iuriſdictionẽ: ea duntaxat excepta, quam ſecularis largitus fuerit magiſtratus. Oẽs etiã ſacerdotes, ſiue ſimplex ſacerdos fuerit, ſiue Epiſcopus, Archiepiſcopus, aut etiã Papa, æqualis ex Chriſti inſtitutiõe aſſerit eſſe authoritatis: quodq; alius plùs alio authoritate prgſtet, id ex gratuita laici principis conceſſione vult prouenire, quod pro ſua volũtate poſſit reuocare. Verũ ex ſacris literis coercitus eſt delirantis huius hęretici immanis furor: quibus palàm oſtẽditur, nõ ex principũ arbitrio depẽdere Eccleſiaſticã poteſtatẽ, ſed ex iure diuino, quo Eccleſiæ conceditur, leges ad ſalutem condere fidelium, & in rebelles legitima cẽſura animaduertere. Iiſdẽ quoq; literis apertè monſtratur, Eccleſiæ poteſtatẽ longè alia quauis laica poteſtate nõ modò ſuperiorem eſſe, ſed & digniorem. Cæterùm hic Marſilius & cęteri pnominati hæretici, aduerſus Eccleſiam impiè debacchati, certatim eius aliqua ex parte nituṅ diminuere authoritatẽ. Nam quod in bonis & in malis operibus ſtatuit ſcriptura, tollit Manichæus liberũ arbitriũ: ad ſuum nutum reuocat Aerius Eccleſiaſtica ieiunia: Vigilantio, cõtra Eccleſię decretum, ſacrilegæ Eccleſiaſticorum nuptiæ pbantur. Vitijs prçlatorũ tantoperè Valdenſes offenduntur, vt indè eorum ſtatum damnent. Excellens à Chriſto conceſſa Eccleſiæ poteſtas, grauis eſt Marſilio, nec illã poteſt ferre. At verò his ſuccedens Luteranæ ſectę fons & origo Vviclefus, cuiq; Luterus per omnia fermè conſentit, non aliqua tantùm ex parte, vt priores illi hæretici, ſed radicitùs totam Eccleſiæ eneruare authoritatem contendit. Is enim nõ cum vno, aut altero tantùm hæreticorum priorum, cõmercium habet, ſed cum ſingulis. Cũ Manichęo nanq; humanorum actuum tollit libertatẽ: cũ Aërio, nihili facit pcepta Eccleſiæ. Vigilantium ſecutus, eccleſiaſticorũ pudicitiam proſtituit, terrenis etiã illos poſſeſſionibus exuens. Paſſim & ab vnoquoq;, iuxta hæreſim Valdenſium, pdicandum verbũ Dei decernit, nulla habita ratione prohibitiõis ſuperiorum. Marſilij item dogma probat, ne quis excõmunicari poſſit, qui ad ſeculares iudices prouocàrit. Cumq; oĩbus his cõſentiat, non tñ quieſcit mala mens, nec prauum impiumq; ingenium ſibi ſatisfacit, niſi oẽs longè ſuperet impietate, ſeq; hoſtem prodat Eccleſiæ, alijs multò infeſtiorẽ. Hinc certè qcquid ab Eccleſia Spiritu ſancto ſuggerente cõſtitutũ eſt, hoc ille delirus, veluti dæmonio arreptus, cõterere, lacerare, abijcere molitur. Hic eſt qui vniuerſitates aſpernatur & generalia ſtudia, ciuilia Dñia perplexa reddit & incerta: Eccleſiaſticis poſſeſſiões adimit & decimas, clericos ſubijcit laicis, ipſos bonaq; eorũ, laicorũ tribuens iuriſdictioni: religiones & religioſorũ abijcit inſtituta, cenſuras Eccleſiæ floccipẽdit, minimeq; curandas pronunciat. Quid plura? Sacrum ille ridet Canonẽ Miſſæ, dies feſtos ſanctorũ pariter & reliquias tollit, preces fideliũ ad eos dirigi vetat. Horas Canonicas & vocales cõcentus, eos potiſſimùm q in tẽplis alta voce efferuntur, ſubſannat. Sanctas etiã in Eccleſia piè ac laudabiliter cõſtitutas cæremonias, ridet. Nec his cõtentus eſt, niſi ſuæ virus pfidiæ, in diuina quoq; ſacramẽta Euchariſtiæ, ordinis, Cõfirmationis, & Pœnitentiæ euomat. Quanuis aũt oĩa fermè herçſum portenta, q̃ inducere ſtudet: anteq̃ ipſe naſceretur, falce Eccleſiaſticæ cenſuræ eſſent præciſa: ne tñ haberet, in quo gloriareṫ incircunciſus Philiſtęus in ſuperbia ſua, exprobrareq; agminibus Dei viuentis non poſſet, aut in Deum & Eccleſiã ſponſam ſuã tam execrandas blaſphemias effutire: in celeberrimo illo Cõſtantienſi cõcilio repreſſa eſt Vuiclefi (& in eo, Luteri & ſequaciũ) tam effrenis & priùs inaudita inſania. Proindè dũ reiecta eſt impijſſimi hæretici Vuiclefi dementia, dum Marſilij, dũ Valdenſiũ, dum Vigilãtij, dum Aerij, dum deniq; Manichęi: ſimul etiã corruit & funditùs euerſa eſt temeraria & impudens aſſertio eorũ, qui calumnias, blaſphemias, atq; hæreſes pſcriptas tueṅ & imitãtur. Cuiuſmodi ſunt Luterus, ſequaceſq; illius, Melanchthon, Carloſtadius, Lambertus, Zuinglius, Oecolampadius, & cæteri huiuſce cõiurationis execrãdæ cõplices, quos ideo ex noĩe citauim⁹, ne peſtiferos illorũ libros qs legere audeat, ne vipereis dogmatibus inficiaṫ. Quo fit, vt nõ parùm demiremur, quonã pacto tã impudentes ſint hodiè, aut tam arrogãtes Luterani, vt damnatã Vuiclefi dãnati viri doctrinam audeant diſſeminare, eamque probare, prædicare, ſcribere, aut diuulgare non erubeſcant, quã ſemper eccleſia Spiritu ſancto illuſtrata reiecit, reſpuerũt orthodoxi, probati doctores execrati ſunt: quaſi verò magis ſit paucis, iiſdemq; temerarijs, errorum ſatoribus credendum, quàm omnibus doctoribus, ſanctis martyribus, academijs, Epiſco-

Marſilius Patauin⁹.

Vuiclefus.

Epiſcopis, ſummis Pontificibus, generalibus concilijs, quo ſtultius dici nihil poteſt, aut furioſius. Nam q̃ maior ſtultitia, ſi non inſania dicẽda eſt potiùs, q̃ ꝙ prædamnatas tot retrò ſeculis hęreſes reuocare conãtur, & extinctos execrandarũ blaſphemiarũ cineres, ſtudẽt ex inferis denuò ſuſcitare? At certè in vanũ laborant, cùm aduerſus Chriſtum & Eccleſiam nihil vnq̃ feliciter attentetur. Quapropter quãtumlibèt tumultuẽtur, innumeras licèt inſipiẽtium huiuſmodi cateruas, in animarũ & corporum perniciẽ, ad nefariam impietatem tuendam technis & fraudibus alliciant: quotquot libros ad firmandã execrabilẽ hanc ſectã conſcribãt, quantumuis nugas & calumnias ſuas cõpoſito fucatoq; ſermone ſatagant adumbrare, quantumuis deniq; in Eccleſiæ Catholicæ cõſpirent exitium, impij tñ eorum conatus in ventos tandem effluent & vaneſcẽt. Zelatur enim Chriſtus zelo magno Eccleſiæ ſponſæ ſuæ integritatem, q̃ in fidei & charitatis potiſſimùm ſynceritate conſiſtit, nec paſſurus eſt aliqñ fidẽ Eccleſiæ iniquis hæreticorum coniurationibus corrumpi. Eapropter dum eam illi oppugnant, potenti brachio virtutis ſuæ illos repellit, ac vana eorũ molimina fruſtratur. Et quemadmodùm facilè ſolis calore nix diſſoluitur, faciliùs longè diuina virtute impiorũ conſilia vixdum exorta diſſipari, & cordis eorũ cogitationes diſpergi ſolent. Hoc vtiq; in Luteranis hodiè videmus impleri, qui quãuis longè ab Eccleſiæ Catholicæ dogmatibus abſint: tñ inter ſe admodùm diſſident, dum alij vnũ, alij aliud tenẽdum arbitrantur. Ex eis enim nonnulli ſanctorũ imagines deijciunt, alij contrà erigunt: quidam humanas diſciplinas, vt venenum pietatis reprobant, quas alij vt apprimè vtiles defendũt: iteratũ baptiſmũ ab aliquibus ſuſceptũ, alij omninò execrantur. De Euchariſtia inſupèr minimè cõueniunt. Nam eorum nõnulli, ſolùm eſſe ſignum corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia, cõtendunt: alij verò veraciter eſſe Chriſti corpus & ſanguinẽ certò profitentur: in hoc tñ à veritate diſſidentes, ꝙ ſubſtantiã panis & vini cum corpore Chriſti aſſerũt remanere. Eò etiam veſaniæ deuenerunt eorũ nonnulli, vt Spiritũ Dei iactãtes ſe habere, ſcripturas ſacras luce clariores aſfirment, omnibus ſacris interpretibus reiectis, quibus tñ pleriq; alij refragantur. Sunt & alia nõ pauca, de quibus inter ſe Luterani digladiantur. Hæc autẽ diſcrepantia planè indicat, q̃ à veritate ſint alieni. Veritas ſiquidem vbiq; ſibi conſtat, nuſquã diſſidet. Non enim Spiritus Dei, ſpiritus eſt diſſenſionis. Cùm itaq; in his q̃ ad fidem ſpectant, tam manifeſtariè diſſideãt: perſpicuum eſt, eos nullatenùs in ſolidę veritatis radice ſtabiliri. Eos enim qui ab vnitate Eccleſiæ diſſident, relinquit Deus in manu conſilij ſui, vt nec ſibijpſis, nec alijs hæreant. Cõtrà verò catholicorum dogmatũ incõcuſſam veritatem, demonſtrat vnus & idem cõſenſus: inter q̃ nulla vnquàm poterit inueniri diſcordia. Vndè ſatis exploratum eſt, illa à Deo proficiſci, neque aliquando diſſolutum iri, quantumuis ea euertere nitantur veritatis inimici. At verò Luterana doctrina, à patre mendacij (qui diſſenſiõis ſpiritus eſt) exorta, tandem veluti fœnum exareſcet: nempe vſqueadeò pudendos atq; execrandos illa continet errores, & tam malè ſibi cohærentes, vt facilè fugienda appareat & deteſtanda. Et quia ſuapte natura talis eſt eiuſmodi doctrina Luteri, ſerpẽtina quadam malitia laborant (quod dolentes referimus) Luterani, orthodoxorũ procerum libris eam inſerere, quo eorũ prętextu faciliùs ſuſcipiat. Hinc impijs tum p̃fationibus, tum annotationibus marginibus adiectis, tum ſcholijs, tum indicibus: lympidiſſimos illos fontes catholicæ pietatis, & antiquorum doctorũ libros, virulẽto ſulfure damnati ſui erroris inficere moliũtur: ſed non poteſt aduerſus veritatem p̃ualere falſitas: veritas enim ſuper om̃ia vincit. Nam cùm Deus veritas ſit, & Deum nemo valeat ſuperare, nec veritas certè poterit aliquãdo vlla hęreticorũ verſutia ſupplantari. Quare non eſt, quod editorũ librorũ copia glorietur Luterani. tam enim poteſt nefanda ſcriptorũ farrago damnatã impietatem firmare, q̃ ſtramineę ſtipulę fundamentũ domus reddere ſtabilius. Non enim pluris faciunt huiuſmodi libros orthodoxi, q̃ puluerem quem proijcit ventus à facie terræ: habituri idem iudiciũ, tam pro dogmatibus q̃ libris, quod p̃cedentes hæreſiarchæ, quorũ ita ſunt ſcripta p̃petuis tenebris ſepulta, vt ne eorũ veſtigia quidẽ ſuperſint: quapropter fruſtrà laborãt, in ſcribendis libris ſuæ perfidiæ, aut ſuã veſaniam publicis concionibus prodendo. Nec enim ſtabilientur, ſed peribunt, ſicut priorum, ſic horũ impiorum hęreticorum cum ſuis ſcriptis deſideria, neq; contra Eccleſiam Dei p̃ualebunt, quæ glorioſa in ſecula permanebit, de illis (prout & de cęteris hactenùs hęreſiarchis) inſignem relatura triumphum.

Luteranorum inter ipſos diſcordia.

3. Eſd. 3.

Pſalm. 1.

GENERALE DEcretum,

Continens hæreſum quæ nunc pullulant ſpecies: earum deteſtationem, modum iudicandi ac diſcernendi hæreticos ac relapſos, formam & ordinẽ procedendi contra eoſdem: eorũdem etiã acerbas pœnas, ac demùm exhortationem ad principes poteſtateſq́ ſeculares de illis profligandis & exterminandis.

ANtonius miſeratione Diuina, tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſię presbyter cardinalis, Archiepiſcopꝰ Senonenſis, Galliarũ & Germaniæ

maniæ Primas,Franciæ cancellarius: vniuerſis præſentes literas inſpecturis, ſalutẽ in eo qui eſt omniũ vera ſalus. Inter cunctas paſtoralis officij ſolicitudines, quibus premimur inceſſanter,illa fortiùs non angit,vt cũctis hæreticis de finibus Chriſtianorum expulſis,ſuiſque falſis & virulentis ſcriptis ac peſtilentibus doctrinis, penitus extirpatis: fides catholica,quæ ſolidæ ſemper fuit ſubnixa petræ,integra illibataq́; pmaneat:ac populus Chriſtianus,noſtræ potiſſimùm prouinciæ,in fidei ſynceritate (quolibet obſcuritatis ſemoto velamine) immobilis inuiolatusq́; perſiſtat. Sanè proſpicientes (quod non ſine graui diſplicentia referimus) inſurrexiſſe nonnullos pſeudochriſtos ac pſeudoprophetas, quorum dux & vexillifer eſt Martinus Luterus, qui à veritate excidẽtes, nonnullos ac penè infinitos, etiam ſi fieri

Matt. 24.

poſſit,electos(vt eſt apud Matthæum)ad errores inducunt homines: hauddubiè hæreſiarchas faſtuoſos, ſeditioſos, Luciferiana ſuperbia ac rabie lupina erectos: ac demùm

2.Tim. 4.

quales Apoſtolus ad Timotheum graphicè deſcribit,ſuiſq́; pingit colorib9, & adamuſ-

2.Pet.2.

ſim exprimit. Qui rurſus (vt inquit Petrus) ſectas perditas ac damnatas introducunt,libertatem promittentes, cùm ipſi ſint ſerui corruptionis, in maximam certè Reipublicæ Chriſtianæ perniciem & iacturam:ac tandèm niſi citò occurratur,ruinam & euerſionem:vtpotè quos non pudet nouas hæreſes effingere, ſed etiam ſatagunt ac ſtudent veteres,& iam diu per Eccleſiam ſopitas, inſtaurare. Et inter hæc,primùm de ſacramentis Eccleſiæ multa perniciosè dogmatizant: affirmantes,laicos & mulierculas æquè,atq; presbyteros, poſſe abſoluere. Et quod hactenùs fuit inauditum, laicis vt ſacerdotib9, Euchariſtiæ conſecratiõem permittunt. Inter ſacerdotes & plebem, nihil intereſſe dicunt:ſed om̃es ſacerdotes putant, quicunq; ſunt Chriſtiani. In clericis,in ſacris ordinib9 conſtitutis,cælibatum non admittunt. Monachis & alijs voto obſtrictis, libertatem laſciuiendi indulgent. Quibus relicto velo & abiecta cuculla,ad ſeculum redeundi facultatem relaxant, & apoſtaſiam permittunt. Romanorum pontificum decreta, decretales epiſtolas, etiam & Canones conciliares eneruare contendunt. Veteres Eccleſiæ ceremonias, ac receptas tot annis laudabiles conſuetudines, ridiculas cenſent. Et vt ad impietatis cumulum addant, ſacram ſcripturam figere ac refigere non dubitant, ac relicto ſenſu patrum orthodoxorum, vellicare,& ad ſuum ſenſum reprobum cõtorquere. Conuicijs ſemper & maledicentijs pleni, & non ſolùm aceto perfuſi, ſed vbiq; veneno reſpſi. Articulos inſupèr infinitos (quos non magnoperè attinet referre) diſſeminãt, aut ſcandaloſos,aut temerarios, aut blaſphemos,aut piarum aurium offenſiuos. Ac tandèm ſuper exitiali peſtilentique dogmatum veneno,pleraq; alia tam fœda ac malè olentia nauſeabundi euomunt, vt quaſi ex profeſſo habeant,ſpeciem ac decorẽ ſanctę matris Eccleſiæ,non habentis maculam neque rugam,fœdare,ſpurcare,ac cõtaminare. Veriti ergo, ne hoc veneficum virus, in nobis

Ephe. 5.

credito dñico agro radices ageret, ac velut cancer creſceret in perniciem aliorum: officij noſtri paſtoralis eſſe duxim9, vepres huiuſmodi nociuas falce authoritatis eccleſiaſticæ reſecare,& plantulam priuſquàm ſuboleſceret,& in plures ſerpet, radicitùs euellere. Hinc eſt quòd in hoc noſtro prouinciali concilio, quod ad corrigendos exceſſus

Ca. qm̃ 18. diſt.

& extirpandas hæreſes, iuxta Chalcedoneñ ac Lateranenſe concilia,adunatũ eſt:ad Dei

Ca. ſicut olim. de acc.

honorem, fidei orthodoxæ exaltatiõem, ac ſubditorum noſtrorum pacem, augmentũ, & tranquillitatem: duximus habito ſuffraganeorum noſtrorum conſenſu,ac multorũ Diuini & humani iuris interpretum cõſilio, his tantis periculis ſalubriter ac celeriter ꝓuidendum: Antiquos ſcilicet canones(quorum vtiquè cuſtodes & executores conſtituimur)aut declarantes,aut renouantes,ſeu ex poteſtate nobis conceſſa, interdùm adiectione pœnæ communiẽtes. In primis iuxta

Ca. excommunicamus 1. in principio de hær.

ſacrum Lateraneñ concilium, excommunicamus & anathematizamus om̃em hæreſim, extollentem ſe aduerſus orthodoxam & catholicam eccleſiam. Vniuerſos inſupèr, qui aliter quàm Romana credit & prædicat eccleſia,credere & pertinaciter aſſerere attentant: eiuſmodi Concilij authoritate, velut hæreticos & pertinaces, & à communiõe fideliũ ſeparatos declaramus. Eccleſia quippe vniuerſa, errare non poteſt: vtpotè quæ

Ioan. 14.

regitur ſpiritu veritatis, ſecum manente in æternũ,& cum qua Chriſtus manet ad vſque

Matt. 28.

ad conſummationem ſeculi. Quæ etſi diuerſa,& nonnunquàm (quod ſæpiùs neoterici hæretici obijciunt) pugnantia propoſuerit decreta,nihil tamen eſt in tanta decretorum multitudine, quod fidei orthodoxæ * obuerſetur. Sed ab vno eodemq; ſpiritu edocta fuit, vt ita pro conditione tẽporum ſtatueret,vt viſum fuerit conducibilius: Eiuſdemq; concilij authoritate,credentes, receptatores,defenſores,& fautores hęreticorũ, excommunicationi ſubiacere decernimus. Suſpectos autem de hæreſi & notatos, poſt vnam aut alteram correptionem,decernim9 ab omnibus deuitandos, ſcientes (vt dicit Apoſtolus)quòd ſubuerſi ſunt, & ſuo planè iudicio condemnati. Ac ſubinde dum intelligunt ſe à cõſortio hominum ſeparatos, rubore plerunq; ſuffuſi, ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectũ faciliùs inclinentur. Damnati de hæreſi, ſi ad vniõem fidei catholicæ redire voluerint, maneãt de foro Eccleſiæ,& ad agendam perpetuã pœnitentiam in pane doloris & aqua triſtitiæ, per-

* aduerſet.

Dicto cap. excommunicamus, 1. § credẽtes.

Tit. 3.

Dicto cap. excommunicamus, ſecundo.

perpetuo carceri deputentur. Damnati de
hęreſi, ſi eã abiurare noluerint: ſi laici ſunt,
ſtatim ſunt iudicio ſeculari relinquẽdi. Sed
clerici, præſente poteſtate ſeculari, ſunt à ſu-
is ordinibus degradandi, & pronunciãdum
eſt, vt eos ſecularis iudex in ſuum forũ reci-
piat. Cæterùm quia epiſcoporũ numerus ꝑ
ſacros canones ad degradationẽ requiſitus,
non facilè poteſt adunari: concedimus, vt cũ
ſacerdos aut alius in ſacris ordinibus cóſti-
tutus, fuerit pro crimine hæreſis degradan-
dus: poſſit, accerſitis Abbatibus alijsq́; præ-
latis, ſolus epiſcopus degradare. Qui in hæ-
reſim ſemel abiuratã reciderint, ac velut ca-
nes ad vomitũ redierint: tanq̃ palmites ari-
dos in vite non manẽtes, foràs mittẽdos de-
cernimus, & ſeculari iudicio ſine vlla audiẽ-
1. tia relinquendos. Relapſos aũt in hæreſim,
iuxta decretũ Alexãdri 4. declaramus eos, q
in iudicio hæreſim abiurârunt, & pòſt com-
mittunt in ipſa, licèt prius crimẽ hæreſis nó
2. plenè contra ipſos probatum fuiſſet. Inſup
eos, q in vna ſpecie hæreſis commiſerunt,
aut in vno fidei articulo errauerunt, & pòſt
ſimpliciter vel generaliter hæreſim abiurâ-
runt, ſi ex tunc in aliam ſpeciem hæreſis có-
mittunt, velut relapſos in hæreſim decerni-
3. mus iudicandos. Præterea, is de cuius lapſu
in hæreſim ante abiurationẽ conſtiterit, vel
nunc conſtat: ſi poſt illam hæreticos dedu-
cat, acceptet, ſiue aſſociet, vel dona ac mune-
ra eis mittat, ſeu fauorem eis impendat qui
excuſari non poſſit, meritò debet iudicari
relapſus: cùm illum ex approbati à ſe erroris
4. conſequẽtia, non ſit dubium id feciſſe. No-
uiſſimè, abiurans in iudicio hæreſim, ꝓpter
vehementẽ p̄ſumptionem, ſi iteratò labitur,
licèt non fuiſſet plenè probata, relapſus di-
citur. Cæterùm relapſis etſi reſipiſcentia nó
ꝓfuerit ad euitationẽ pœnæ temporalis, tñ
cùm Eccleſia nulli claudat gremiũ redeunti,
non ſunt ipſis relapſis, ſi pœnituerint, & pœ
nitentiæ ſigna apparuerint, Pœnitentiæ &
Euchariſtiæ ſacramenta deneganda. Qui de
hæreſi depræhenſi fuerint ſola ſuſpicióe no-
tabiles, niſi iuxta conſiderationem ſuſpicio-
nis, qualitatemq́; perſonæ, innocentiam ſuã
congrua purgatione mõſtrauerint: anathe-
matis gladio feriantur, & vſq; ad ſatisfactio-
nem condignã ab omnibus euitentur. Hæ-
reticorum bona tanquã reorũ læſæ maieſta-
tis, ſi laici ſint, fiſco ſeculari applicẽtur: ſi ve-
rò clerici, Eccleſijs à quibus ſtipendia rece-
perint. Confiſcationis autem executio non
fiat per iudicem ſecularẽ, niſi priùs à iudice
Eccleſiaſtico ſuper crimine ſententia pro-
nunciata extiterit.

Ca. excoicamus. 1. § damnati de hære.

15. q. 7. ca. ſi quis.

Ca. 1. de hære. in 6.

relapſi quatuor modis cognoſcunt

Ca. ſup eo. de hære. in 6.

Cap. vergẽtis. de hære.

Cæterùm quia intelleximus, per nonnul-
la loca prouinciæ noſtræ quoſdam (qui in
nulla vnquã academia incorporati fuerint,
ſed in verba Luteri iurârũt, aut Lutero ſunt
nequiores) monopolia illicita facere & oc-
culta cõuenticula, necnon cum laicis ſeſe in
penetralibus domorũ recipere, & cum idio-
tis ac mulierculis cóuerſari, de fide catholica
diſputare, & non ſecùs q̃ impius Mótanus cũ
ſuis Priſcilla & Maximilla, ſimpliciũ animos
eludere & faſcinare, inter hæc iactantes ſe ha
bere ſpiritũ Dñi: Propterea, ne vitia ſub ſpe-
cie virtutũ ſubintrent, p̄cipimus ſuffragane-
is noſtris, vt congregationes huiuſmodi oc-
cultas & adeò pernicioſas prohibeant, ac
tranſgreſſores pœna condigna puniant. De-
us enim q eſt lux vera, & qui illuminat oẽm
hominem venientem in hunc mundũ, adeò
execratur opera tenebrarũ, vt Apoſtolos in
vniuerſum mundũ p̄dicaturos miſſurus, p̄-
ceperit eis apertè: Quod dico vobis in tene-
bris, dicite in lumine. Rurſus etiã intellexi-
mus, nonnullos Martini Luteri libellos per-
nicioſos, iampridèm cum ſuo authore à ſan-
ctiſſimis pontificibus Leone papa & Adria-
no, necnon Clemente papa moderno da-
mnatos: à nõnullis nihilo ſeciùs, timore di-
uino & pudore humano ꝓrſus abiectis, ad-
huc euulgari, legi, & circunferri. Propterea
prohibemus ſub pœna excommunicationis
latæ ſententiæ, ne qui cuiuſcunq; conditio-
nis aut ſtatus exiſtant, p̄dicti Luteri libellos,
aut qui ab eo & ſuis ſequacibus prodijſſe aſ-
ſeruntur: deinceps comparent, habeant, &
circunferant: aut in concionibus publicis
ſeu priuatis cóſabulatiõibus laudẽt, appro-
bent, tueantur, aut euulgent. Porrò cùm ſe-
cundùm Apoſtolũ alios dedit Dñs Apoſto-
los, alios doctores, alios prophetas: hinc eſt,
ꝙ diſtrictè iuxta ſacrum generale Lateranẽ
conciliũ ꝓhibemus, ne paſſim liceat cuiuis,
p̄dicatiõis officiũ vſurpare: neq; ad p̄dican-
dum ꝓdeant, niſi quibus aut à iure, aut à pa-
pa, aut epiſcopo loci, licẽtia concedeẽ. Quó
enim p̄dicabunt, niſi mittantur? Et veritas
ipſa dicit in euangelio: Rogate Dñm meſſis,
vt mittat operarios in meſſem ſuam. Ioánes
quoq; Baptiſta, ſpecialis ſuę miſſiõis teſtimo
nium protulit de ſcriptura, dicens: Ego vox
clamantis in deſerto: dirigite viã Dñi, ſicut
dixit Eſaias propheta. ¶ Ordinam⁹ inſupèr,
ꝙ ſuffraganei noſtri ſi viderint aliqua loca
eſſe de hæreſi ſuſpecta: per ſe aut alios ido-
neos quamcitiùs ad illa accedant, & ab illis
de vicinia exigant ſacramentũ de prodendis
huiuſmodi hæreticis, ac conuenticula illici-
ta facientibus. Quibus etiã diſtrictè p̄cipi-
mus, vt ad hæc exequenda diligẽter inuigi-
lent, & in negocio huiuſmodi hæreticæ pra-
uitatis, ſummariè & de plano procedãt. Et ſi
in expurgando huiuſmodi fermẽto fuerint
remiſſi aut negligentes, intelligant ſe pœnas
incurſuros, quæ in ſacro generali Lateranẽ
concilio continentur. Pœnas inſupèr refor-
mident, contra inquiſitores in officio delin-
quentes, in ſacro Viennẽ concilio promul-
gatas. Cõſtitutiões autẽ Vrbani V. Clemen-
tis V. & Bonifacij VIII. diligenter obſeruẽt
ſuffraganei noſtri. Obſecramus autem per
viſcera

Ioann. 1.

Marc. 16. Matt. 10.

Ephe. 4. Cap. excoicamus 1. §. quia vero

Rom. 10.

Matt. 9.

Ioan. 1. Eſaię 40.

Dicto cap. § adijcis.

Ca. ſtatuta de hær. in 6

Dicto cap. excoicam⁹ 1. §. volum⁹,

Cap. volentes. de hær. in cle.

viſcera miſericordiæ Dei noſtri Chriſtianiſ-
Cap. volentes. de hær. in 6. ſimum regem & principem ac dñm noſtrum
ſupremum, vt pro ſuo ſingulari zelo, miroq;
affectu & incredibili deuotione religionis
Chriſtianæ, à ſuis terris & dominijs vniuerſos
hæreticos confeſtim repellat, extermi-
netq; hanc tetram & diram luem hæretico-
rum, quæ indiès magìs ac magìs pullulat.
Res hauddubiè inaudita, cùm ab exordio
naſcentis eccleſiæ vſq; ad hæc nouiſſima tē-
pora, regnum hoc Chriſtianiſſimum (vt in-
Hieronym. quit Hieronymus) hæreticorum prodigio-
ſis monſtris caruerit. Proindè principes or-
thodoxi, ſi Chriſtiano nomini cōſultum eſ-
ſe volunt, ſi religionis Chriſtianæ ruinā me-
tuunt: neceſſe eſt in exterminandis profli-
gandiſq; hæreticis omnes ſuos conatus in-
tendant, omnem ſuam poteſtatem exerceāt.
Periculū alioquì eſt, ne Petri nauicula ope-
riatur fluctibus, ac demergatur in profun-
dum. nunq̄ eñ ſic vndis iactata eſt Eccleſię
nauis, ſic ventis validis (id eſt, vanis doctri-
nis) impulſa, ſic vndiq; procellis agitata. In-
dè, quod Chriſto in naui dormiente apud
Matt. 8. Matthæum Apoſtoli fecerunt inſtante nau-
Cap. excoīcamus 1 §. moneātur. de hæreticis. fragio, clamemus neceſſe eſt, & dicamus: do-
mine, ſalua nos: perimus. Nouiſſimè ordina-
mus, ꝙ rectores & conſules ciuitatum, iuxta
ſacrum generale Lateraneñ concilium cor-
poraliter præſtent ſacramentum, ꝙ fideliter
& efficaciter eccleſiam in huiuſmodi nego-
cio hæreſis (cùm fuerint requiſiti) iuxta ſuū
officium pro viribus adiuuabunt, manuſq;
porrigēt adiutrices. Epiſcopi autem vel in-
quiſitores dum in huiuſmodi negocio pro-
cedunt, & à ſecularibus iudicibus forſan ex-
communicatis ſubſidia poſtulāt: nullam ex
participatione huiuſmodi, excommunicati-
onem incurrant. Pręcipimus tandèm ſingu-
lis ſuffraganeis noſtris, vt hoc noſtrum tam
ſalubre, tamq; pro conditione temporū ne-
ceſſarium ſtatutum, ſuis ſtatutis ſynodalib⁹
adijciant, ac in prima eorum ſynodo faciāt
publicari. Datum Pariſijs in prima ſeſſione
concilij noſtri, facta apud fratres Eremitas
ſancti Auguſtini, Anno dñi 1527. die tertia
Februarij.

INDEX DECRETORVM FIDEI.

CAEterùm, quia magìs ſolent ſermones particulares moribus eſſe accōmodi, q̄ vniuerſales: iam ſupereſt, particularia q̄dam decreta ſuper renaſcentibus nonnullis præfatis erroribus, in medium proferre: Quibus tum per ſanctas ſcripturas, tum per ſacra concilia, traditionem Eccleſiæ, antiquitatis conſenſum, tum per incōcuſſum Eccleſię vſum, & certam eiuſdem authoritatem eiuſmodi elidantur errores. Quorum quidem decretorum index ſubſequitur:

¶ De vnitate & infallibilitate eccleſiæ. 1
Quòd eccleſia non ſit inuiſibilis. 2
De authoritate ſacrorum conciliorum. 3

Quòd ad Eccleſiā ſpectet determinare, qui libri ſint canonici. 4
Aliqua eſſe firmiter credenda, quæ nō cōtinentur expreſsè in ſcriptura 5
De conſtitutionibus humanis. 6
De ieiunijs eccleſiaſticis. 7
De cælibatu ſacerdotum. 8
De votis, & præſertim monaſticis. 9
Quòd ſeptem ſunt ſacramenta eccleſiæ. 10
De ſacrificio Miſſæ. 11
De ſatisfactiōe, purgatorio, & commemoratione defunctorum. 12
De veneratione ſanctorum. 13
De veneratione ſacrarum imaginum. 14
De libero arbitrio. 15
De fide & operibus. 16
Annotatio aliquot errorum, quondàm damnatorum, ſed nunc repullulantium. 17
Exhortatio ad principes Chriſtianos, vt extirpandis hæreticis animum intendāt. 18

Indicis decretorum fidei, finis.

DE VNITATE, SANCTITATE & infallibilitate Eccleſiæ.

DECRETVM I.

SAnctū quidē & indiſſo- Matth. 19.
lubile, viri & vxoris vin- Ephe. 5.
culum. At verò magnum
iſtud, in Chriſto & Eccle-
ſia ſacramētum: quam il-
le tantoperè dilexit, vt ſe-
ipſum traderet ꝓ ea, quô
illam ſanctificaret, mundans eam lauacro
aquæ in verbo vitæ, & exhiberet ſibi glori-
oſam, non habentem maculam neq; rugam.
Cùm igitur eam ſibi in fide deſponſauerit, Oſeæ 2.
ab eo profectò per infidelitatem, aut vllum
circa mores errorem, non eſt aliquando di-
uellenda, nec vllo patietur Chriſtus à ſe di-
uortio illam ſeparari, cum qua ſe futurū ſpo- Matt. 28.
pondit vſque ad conſummationem ſeculi.
Ea quippe non modò ſponſa, ſed & domus
illa Dei eſt, quæ columna eſt & firmamentū 1. Tim. 3.
veritatis, firmiter ædificata, benè fundata
ſupra firmam petram. In quam licèt deſcen-
dat pluuia, irruant venti, inundent flumina: Matt. 7.
euerti tamen non poterit, neq; portæ inferi Matth. 16.
præualebunt aduerſus eam, aut aliquādo po
terunt illi, qui expugnant illam à iuuentute Pſal. 128.
ſua. Non enim dormitabit neque dormiet, Pſal. 120.
qui cuſtodit eam: Is nimirùm, qui aſſcendēs
in altum, dedit quoſdam quidē Apoſtolos, Ephe. 4.
quoſdam autem prophetas, alios verò Euā-
geliſtas, alios paſtores & doctores, ad con-
ſummationem ſanctorum, in opus miniſte-
rij, in ædificationem corporis Chriſti: do-
nec occurramus omnes in vnitatem fidei &
agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in
mēſuram ætatis plenitudinis Chriſti: vt iam
non ſimus paruuli fluctuantes, & circunfe-
ramur omni vento doctrinæ, in nequitia ho
minum, in aſtutia, ad circunuentionem er-
roris: ſed maneat nobiſcum in æternum ſpi- Ioan. 14.

ritus veritatis, & ſanctificet nos in veritate. Ea inquã, tabernaculũ illud Dei cum hominibus, in quo habitabit cum eis, & ipſi populus eius erunt: & ipſe Deus cũ eis, erit eorum Deus. Extra quam, non ſecùs, àc quondàm extra arcam Noe, nemo ſaluus eſſe poſſit, quin inſurgẽtibus hæreſum ꝓcellis obruatur. Ea ipſa, vna eſt domus, in qua agnus paſchalis manducari eſt iuſſus, & extra quã participatio menſæ Domini nequaquã poteſt haberi. Eadem quoq;, vnica eſt domus Raab, qua concluſi, euadunt exterminium vrbis Hiericho, neq; ancipité ſentiunt gladium, in exitiũ hoſtiũ fidei & eccleſiæ exertum. Vna igitur ſancta & infallibilis eccleſia, quæ nec à charitate decidere poteſt, nec ab orthodoxa fide deuiare: cuius authoritatem qui in fide & moribus ſecutus nõ fuerit, quaſi Deum abnegauerit, (cui gloria in eccleſia & Chriſto Ieſu in omnes generationes) infideli deterior habeatur.

Ioan. 17. Apoc. 21. 1. Pet. 3. Exod. 12. Ioſuæ 6. Ephe. 3.

QVOD ECCLESIA NON SIT inuiſibilis. DEC. II.

CVm adeò explorata ſit ex ſcripturis tũ vnitas eccleſiæ, tum ſanctitas, vt qui ſecùs auſit affirmare, manifeſtæ ſtatim impietatis conuincatur: apertiſſimum autem in hæreticos argumentum, & quo minore negocio contundi queant, ſit eius authoritas: cuius definitiones & decreta, propter ſuî claritatem, non facilè ſint cauillis & tergiuerſationibus obnoxia: operæprecium ſe facturos eſſe putauerunt, ſi quã inficiari non poſſunt, dolo tandèm & verſutijs eludant. Id quod tum demùm aſſequuti fuerint, ſi pro ſententia Luteranorum, inuiſibilis & tota ſpiritualis, ac proindè nobis incognita, credatur eccleſia. Nam quis futurus contentionis modus, vbi prouocatur ad iudicem, qui nec inueniri, nec inuentus, internoſci poſſit? Atquì (inquit Chriſtus) ſi te corripienté frater tuus non audierit, dic eccleſiæ. Quid autem craſſius, aut quid inutilius fingi poſſit, ſi prorſus occulta ſit & imperueſtigabilis eccleſia, cuius maiores natu admonet Apoſtolus, vniuerſo gregi non quidem inuiſibili attendere, in quo eos ſpiritusſanctus poſuerat epiſcopos ad regendam eccleſiã Dei? Nunquid inuiſibilis illa, à qua pro Petro, cũ carcere teneretur, aſſidua fiebat oratio, aut in qua Timotheũ conuerſari docet apoſtol⁹? Non igitur fide tm̃ & internis chariſmatib⁹, ſed confeſſione fidei, & externa ac viſibili ſacramentorum participatione cõſtat, ſemperq; conſtitit Eccleſia, q̃ ab ipſis incunabulis, communi & ꝑſcripta vnius & eiuſdẽ fidei ꝓteſtatione non caruit. Vnum corpus, inqt Paulus, vnus ſpiritus, vnus Dñs, vna fides. Sed ne ab his inuiſibilibus tantùm pendere videreť eccleſia: vnũ, adiecit, baptiſma. Etenĩ in vno ſpiritu omẽs nos in vnum corpus baptizati ſumus: ſiue Iudæi, ſiue gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi: omẽs in vno ſpiritu potati ſumus. Quiſq; igitur tergiuerſandi ſtudio, inuiſibilem & incertis ſedibus errantem dixerit eccleſiam: non hæreſim tãtùm dixiſſe, ſed hæreſum oĩm puteum fodiſſe iudicetur.

Matt. 18. Acto. 20. Act. 12. 1. Tim. 3. Ephe. 4. 1. Cor. 12.

DE AVTHORITATE SACRORum conciliorum. DEC. III.

ABſurdũ non ab re videri poſſit, ſi tanto ſtudio veteri ſynagogæ Deus affuit, vt ſi quid in lege difficile vel ambiguum occurreret, quod citra controuerſiam à iudicibus & legiſperitis abſolui nõ poſſet, deſignato tamen cœtu non carerent, cuius arbitrio res tota finiretur: Eccleſiam aũt longè ſynagoga potiorem, ità neceſſarijs deſtituat auxilijs, vt prorſus non habeat, cui ſuborta de fide quæſtione, tutò ſatis inniti poſſit. Proindè cùm certa ſit & infallibilis eccleſiæ regula, nec aliquando inuiſibilitatis ꝑtextu tandèm eludi queat: ea profectò ſacris generalibus cõcilijs authoritas derogari nõ poteſt, q̃ proximè vniuerſalem repræſentãt Eccleſiam. His enim concilijs ſi ea decernẽdi quæ ad ſynceritatem fidei, & extirpationem hæreſum, Eccleſiæ reformationem, & morum integritatem pertinẽt, poteſtas adimatur: nihil certũ, nihil ſtabile futurum eſt, nihil deniq;, quo hæreticus ab orthodoxo poſſit internoſci: cùm ille frequẽter tum impendiò loquacior, tum peruicacior, plurib⁹ (licèt perperàm intellectis) ſcripturarum teſtimonijs falsò glorietur. Nec erat, quo veterum quondàm hæreticorum retunderentur inſultus, niſi Eccleſiaſtici proceres apoſtolorum exemplo concilia celebrâſſent, q̄bus ſancti ſpiritus authoritatẽ ferocientib⁹ illis & rerum humanarũ ſcientia tumentib⁹, opponerent. Quo fit, vt ſi conciliorum authoritati, ſub hac temporũ calamitate, tãtillùm depereat: protinùs velut ab inferis ſuſcitandæ ſint damnatæ hæreſes, neq; defuturi ſint, qui hinc Arrio, inde Neſtorio, cæteriſq; id genus peſtibus, palàm ſubſcribere non formident. Etſi autem nonnihil quoq; laicorum interſit, quid credendum ſit, quid agendum: id tñ ab Apoſtolis (quibus ſuccedunt epiſcopi) legimus obſeruatum, vt ſiue murmuri Græcorum occurrendũ foret, ſeu pacanda ſuper legalibus oborta ſeditio: nõ centurionem, non promiſcuam è plebe multitudinem accerſerent, ſed ꝑſentẽ ſibi ſpiritũ ſanctum affirmarent: cuius inſtinctu, quod iuſtum eſſet & æquum, ſanciretur. Quòd ſi vbi duo vel tres in nomine Domini congregantur, (licèt ſibi ipſis relicti, falli poſſint) continuò tñ in medio eorum ſit Dñs: quanto magis, vbi ſummus pontifex, cæterique primores eccleſiaſtici conueniunt, vt hæreſibus ſubindè pullulãtibus occurrant, & Dominicum agrum ſubortis expurgent zizanijs? Sancta igitur & inuiolabilis eſt ſacrorũ conciliorũ vniuerſalium authoritas, cui qſquis pertinaciùs refragatur, hoſtis fidei iure optimo cenſeri debet.

Deut. 17. Acto. 6. & 15. Acto. 6. Acto. 15. Matt. 18.

QVòD

QVòD AD ECCLESIAM PERtinet determinare, q libri ſint canonici, & qui non, & ſcripturæ ſenſum interpretari. DEC. IIII.

MAgna profectò fuit, ſemperque futura eſt ſcripturæ ſacræ authoritas: in
1.Pet. 1. qua nihil falſum, nihil ocioſum eſſe poſſit.
2.Tim. 3. Cùm enim non humana voluntate allata ſit aliquando prophetia, ſed ſpiritu ſancto inſpirati, loquuti ſint ſancti Dei homines: oĩs ſcriptura diuinitùs inſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiẽdum, & ad erudiendum in iuſtitia. At nihilo minùs mutilum eſt & prorſus inualidum, ſumptũ è ſcripturis argumentum, ſi pro cuiuſuis arbitrio, quod adductum fuerit, ſacrum aut prophanum, canonicum aut apocryphum
2.Pet. 3. habeatur, vel quod in canonem admiſſum receptumq́; fuerit, indocti & inſtabiles deprauent ad ſuam ipſorum perditionem, ac paſſim cerdones, ac infimæ plebis homines, in eam quam ſemel imbiberint, ſententiam
Tertull. de præſcrip. hæretic. pertinaciùs detorqueãt. Nam quid promouebis, cùm ſi quid defenderis, negetur? ex diuerſo, ſi quid negaueris, defendatur? & tu quidem nihil perdes, niſi vocem in contentione: nihil conſequẽris, niſi bilem de blaſphematione. Nullus quidem tam deploratus quondàm ſurrexit hæreticus, qui non ſuum erroré ſcriptura tueri conaretur: nulla tam abſurda, tam impudens hæreſis, quæ non ſacris vtcunquè fulciatur eloquijs, ſed corruptis, & à genuino ſenſu deprauatis. Immò verò ſi quis literæ corticem tantùm, ſuo fretus ingenio percurrat, ſi penitiſſimos ſenſus cùm Eccleſiaſticis interpretibus non penetret, vix vnquàm confutabitur hæreticorum verſutia. Obortis igitur de fide diſſidijs, fruſtrà ſæpè ſcriptura cõſulitur, niſi Eccleſiæ certa & infallibilis litem dirimat authoritas, quę canonicum librum ab apocrypho, catholicũ ſenſum ab hæretico, germa-
Ioann. 14. num ab adulterino diſcernat. Hac nempe velut internuncia, patrum & ſacrorum conciliorum organis, ſpiritusſanctus docet nos
1.Tim. 1. Matt. 13. Eſa. 6. omnia, & ſuggerit nobis omnia: ſine quorũ auſpicijs, qui ſcripturæ ſacræ ſenſum habere ſe iactant, non intelligunt quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant: ſed videntes non vident, & audientes non audiunt. In annumerandis itaq; canonicę ſcripturę libris, qui præſcriptum eccleſiæ vſum & authoritatem
Cap. 47. non ſequitur, ſacrum Carthaginenſe concilium tertium, Innocentij & Gelaſij decreta, & deniquè definitum à ſanctis patribus librorum catalogum reſpuit: aut in exponen-
Cant. 1. dis ſcripturis non paſcit hœdos ſuos iuxta tabernacula paſtorum, ſed fodit ſibi ciſternas diſſipatas, quæ cõtinere nõ valẽt aquas: & ſpretis orthodoxorũ patrũ veſtigijs, proprij ſpiritus iudicium ſequitur: is velut ſchiſmaticus, & hæreſum omnium incentor & fautor, à tanta temeritate reprimatur.

ALIQVA ESSE FIRMITER tenenda, quæ non continentur expreſſè in ſcriptura ſacra: ſed à Chriſto vel Apoſtolis ipſis, familiari colloquio & quaſi per manus ad nos deuenerunt. DEC. 5.

AMpla certè ſcripturæ latitudo, ingens & incompræhenſibilis profunditas, pernicioſum eſt tamen eo errore laborare, vt nihil admittendum putetur, quod non Diõ. eccle. hier. cap. 2.
è ſcriptura depromptum ſit. multa quippe à Chriſto ad poſteros, per manus Apoſtolorũ ore ad os & familiari colloquio transfuſa ſunt: quæ etſi in ſacra ſcriptura expreſſè cõtineri non videantur, inconcuſsè tamen tenenda veniũt. Nã q genua flectamus orãtes ad orientem, ſed & ſacroſanctæ Euchariſtiæ Orig. hom. 5. ſup Num.
percipiendæ ritus, vel eorum quæ dicuntur in baptiſmo verborum, geſtorumq́; & ordinum, atq; interrogationum & reſponſionũ, quis facilè explicet rationem? Et tamen oĩa Cap. eccleſiaſticarum 11. diſtinct.
hæc, operta licèt & velata, portamus ſuper humeros, atq; ita implemus, vt à magno põtifice Chriſto aut primitiuæ Eccleſię proceribus tradita. Ad hæc, vbi quæſo ſcriptũ eſt illud, quod à Chriſto dictum commemorat Apoſtolus, Beatius eſt magìs dare, quàm accipere? Act. 20.
Quis ſcripto redegit ea, quæ per dies à reſurrectione quadraginta dominus cũ diſcipulis de regno Dei diſſeruit? atque alia Act. 1.
id genus multa, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum mundum (iuxta Ioannem) ar- Ioann. 21.
bitramur poſſe cape eos, qui ſcribendi ſunt, libros. A quibus nõ longè ſunt aliena, Symbolum illud Apoſtolorum, & quòd ſine vnctione non fit confirmationis ſacramentũ, & in ſuperbenedicto Miſſæ ſacrificio aqua vino miſceatur, aut fideles viuificæ crucis ſigno frontem communiant: pluraque id genus, quæ velut ex receptione quadã & quaſi per manus, ab Apoſtolis emanârunt. Hinc Paulus non eas tantùm traditiones iubet à 2. Theſſ. 2.
Theſſalonicenſibus obſeruari, quas per epiſtolam, ſed etiam quas per ſermonem didiciſſent. Neq; prætermiſiſſe putandus eſt cætera, quæ circa venerandum euchariſtiæ ſacramentum Corinthijs ſeſe diſpoſiturum, cùm veniſſet, vltrò ſpoponderat. Quorum plurima licèt à Chriſto fortè non ſint inſtituta, id tamen ratum eſt, quod dictante ſpiritu ſancto Apoſtoli tradiderunt, veluti quod Chriſtus ipſe tradidit, & in ſui cõmemorationem fieri præcepit. Oportet itaque 1. Cor. 11.
nos authoritati patrum, conſuetudinique maiorum, vſq; ad tantum tempus per tãtam annorum ſeriem protelatæ, etiam non perceptà ratione credere, eamque vt antiquitùs tradita eſt, iugi obſeruantia ac reuerentia cuſtodire. Quam ſi quis eo prætextu pertinaciùs reijciat, quòd non legitur in ſcripturis ſacris, vt hæreticus & ſchiſmaticus habeatur. Cyp. in ſer. de ablu. pedum. Caſſianus coll. 21. c. 12.

DE CONSTITVTIONIBVS humanis. Dec. 6.

SI tanta erat ſynagogæ maieſtas, tanta Leuitici ſacerdotis authoritas, vt q. ſuperbiret, nolés obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore Domino miniſtrabat, decreto iudicis moreretur: vt hac animaduerſione auferretur malum de Iſrael, cunctuſq; populus audiens timeret, & nullus deinceps intumeſceret ſuperbia: qua fronte in eam prorupit hereticus audaciam, vt quicquid ſcriptura non expreſſum, à ſacroſanctis concilijs & ſummis Eccleſiæ pontificibus ſtatutum ſit, auſu temerario reſpuat & ſubſannet? An nó attendit verba Chriſti? qui, ne quiſpiam à pſtanda ſcribis & phariſæis obedientia, ob quantunuis apertam morum impuritatem auocaretur: Omnia, inquit, quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite: ſecundùm autem opera illorum, nolite facere. & ad ſuos conuerſus, quibus regendam committebat Eccleſiam: Qui vos audit, inquit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Atq; id optimo quidem iure. Nam cùm filios patribus, & ſubditos poteſtatib⁹ ſublimiorib⁹ oporteat eſſe morigeros, non ſolũ propter iram, ſed etiam propter conſcientiam: nec in ijs tantùm quæ iure diuino cauta ſunt, ſed quæ vel ad familiam, aut ad rempublicam pertinent: profectò qui præſunt Eccleſijs, patres ſunt. Nam ſi decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto, inquit Paulus, ſed nó multos patres. Ego em (ait) in Chriſto per Euãgeliũ vos genui. Nec patres tantùm ſunt, ſed & in ſibi commiſſos poteſtatem accepêre, ſeculari non inferiorem, in ædificatiõem quidem, & non in deſtructiõem. Quæ omia cùm eſſent priſcis olim patribus perſuaſiſſima, non inueniebatur, qui nó vltrò iuſſa capeſſeret, cùm ſynagogæ primores ieiunium aliquod & dies feſtos indicerét: vel apoſtoli à ſanguine, ſuffocato & idolothytis abſtinẽdum eſſe. Quin Paulus hominem contentioſum, legem illam de velandis mulieribus non probantem, quòd ea ſortè non inniteretur ſcripturæ, Eccleſiaſtica conſuetudine refellendum cenſuit, quæ contentiones huiuſmodi non admittit. Oportet itaq; præpoſitis obedire & ſubiacere eis, qui peruigilãt, quaſi ratiõem pro animabus noſtris reddituri, qui ſi quid inſtituerint, quanuis huius rei certum de ſcripturis non proferatur exemplum, earundem tamen ſcripturarum etiam in hac re à nobis tenetur veritas: cùm hoc facimus quod vniuerſæ placuit Eccleſiæ, quam ipſa ſcripturarum commendat authoritas. In omnibus igitur, in quibus nihil certi definiuit ſcriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum, pro lege habéda ſunt: & ſicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum, coercendi.

Deut. 17. Matt. 23. Lucæ 10. Ephe. 6. Rom. 13. 1. Cor. 4. 2. Cor. 10. & 13. 1 Para. 20. Act. 15. 1. Cor. 11. Heb. 13. Auguſt. Idem.

DE IEIVNIIS ECCLESIASTICIS. Dec. 7.

CVm in omnibus Eccleſiaſticis conſtitutionibus, vtilis quædam honeſtas & ſpiritualis profectus incremẽtum eluceſcat: in indicendis tamen ieiunijs inſigniter emicuit, quibus nihil aptius retundendæ carnis petulantiæ potuit inſtitui, cùm id genus dæmoniorum (vt ad ſpiritum, dictum Chriſti referamus) ieiunio tantùm & oratione pellatur. Nec ſanè quippiam, exemplo Moſis, promouendæ mentis puritati commodius: aut demùm exemplo Niniuitarum, ad impetrandum, aut iram Dei placandam, efficacius ab eccleſiaſticis quondàm præſidibus potuit ordinari. Quæ res Apoſtolos impulit, vt quadrageſimale ieiunium ſanctificarent, quo Chriſtifideles, non tam Moſen aut Heliam, quàm Chriſtũ imitati, totius anni decimam exoluerẽt. Quæ verò à Calixto martyre in quatuor anni partes diſcreta ſunt ieiunia: quarti, quinti, ſeptimi, & decimi menſis legem referunt, ac figuram adimplent. Et velut quædam noſtri temporis primitię, ſub illis quatuor anni partibus offeruntur: ea q. dem obſeruantia, vt duodenarius dierũ numerus, duodecim mẽſium numero reſpondeat. Neq; diſſimili religiõe ſtatuta ſunt cætera vigiliarum ieiunia, quo puriores ſacris ſolennitatibus accedamus. Cæterùm quòd ad ciborum delectum attinet, & ſi iam olim exoleuerit vetus illa Moſaicæ legis ſeruitus, quam vmbram futurorum Apoſtolus appellat, nec iam aliquid commune dicendum ſit aut immundum: nihil tamen ſanctius, nihil vtilius potuit inſtitui, quo pruriens carnis laſciuia frenaretur, quàm vt ieiuniorum & ſtatutis ab eccleſia abſtinentiæ diebus, à carnium eſu temperantes, cibis tantùm aridioribus veſceremur. Neq; profectò minor eſſe debet apud nos ſacroſanctæ matris Eccleſiæ authoritas, quàm apud filios Rechab, morituri patris imperiũ: qui, ne patris edictum violarent, à vino perpetuò abſtinuerunt. Si quis igitur Aërianorum huiuſmodi errorem, mille ab hinc annis damnatum, & à Iouiniano, Vigilantio, Valdenſibus, Vuicleuo, Huſſitis, ac nouiſſimis iſtis diebus à Lutero & ſequacibus ſuſcitatũ, ſequutus: quadrageſimale ieiunium, non tam terrena cogitatione initiatum, quàm cæleſti maieſtate conſecratum, & cætera Eccleſiaſtica ieiunia, vel præſcriptas à patribus abſtinentias non obſeruauerit, aut nó obſeruãdas duxerit: ſacrorũ conciliorũ authoritate, anathema ſit.

Marc. 9. Exod. 34. Deut. 9. Ionæ 3. 76. diſt. ca. 1. Zach. 8. De cõſecra. diſt. 3. & 5. in pluribus ca. Acto. 10. 15. Heb. 10. Coloſſ. 2. De cõſecra. diſt. 3. c. ieiunia. & pluribus alijs. Hier. 35. Maximus.

DE CAELIBATV SACERDOTVM. Dec. 8.

NON ſatis eſſe, viſum eſt Luteranæ factionis authoribus, ſi quis in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: niſi Luciferiana quadam malitia magnam ſtellarum partem ſecum traherent: & qui iamdudũ impudicitiæ frena laxâſſent, multò plurimos in ſacrilegos

Apoc. 22.

legos inceſtus & nefanda prodigioſæ libidinis exempla, ſecum præcipites agerent. Vt enim qui laſciuia diffluebant, plures haberent ſui ſimiles, & coaceruata multitudine ſuam vtcunquè turpitudinem adumbrarẽt,
Leui.21. in eam proruperunt audaciam, vt ſacerdotes Euangelicos nulla cælibatus lege teneri velint: ſed contra totius Eccleſię ritum, & præſcriptam ab eius incunabulis conſuetudinem, liberas quibuſcunque poſt adeptum ſacerdotium affirment nuptias. Leuiticis quidem ſacerdotibus licita fuére cõ-
1.Paral. 24. Ambr. in 1. ad Tim.ca.3 iugia, vtpotè qui paucis tantùm diebus ſua vice miniſtrarent, & ex ea tantùm tribu, iure ſucceſſionis ſacerdotio fungerentur. Neque voluit orientalis Eccleſia ſuos ea ſeueritate coerceri, vt contractis primùm matrimonijs vti non liceret. At ſacerdotio Chriſti, vtpotè ſublimiori & excellentiori, ſuperinductas aliquando fuiſſe de iure nuptias, exemplo caret: & tanquàm ab apoſtolis in-
Cap. 2. terdictum, ſecundo Carthaginenſi concilio prohibetur. Neq; potuit quicquam illo ſanctiꝰ inſtitui, quò miniſtri puriores ſacris ac-
Diſt.32.cap. Si quis. cedant altaribus, & iugi penè ſacramentorum adminiſtrationi reddantur aptiores: q̃ neminem nec ad ſubdiaconatum quidem admitti, qui non ſeſe voto perpetuæ caſtitatis adſtrinxiſſet. Etenim ſi lege veteri, ij tan-
1.Reg.21. tùm ſanctis panibus veſcebanť, qui ab vxoribus mundi forent: ſi procùl à ſuis domi-
31. diſt.cap. propoſuiſti. 1.Cor.7. bus habitabant, quibus ſua vice ſacrificandum erat, ne coniugum fortè polluerentur amplexibus: ſi quibus orandum eſt, à coniugali commercio ſit ad tempus abſtinendum: ſi deniquè à viduis, quas ſuis ſumptibus Eccleſia quondàm alendas admittebat, conti-
1.Timo.5 nentiæ votum exegerit: iure quidem optimo à ſummis pontificibus & ſanctis Eccleſiæ concilijs indictum eſt, vt qui ſacris vltrò ſeſe ordinibus manciparẽt, ꝑpetuo cælibatus vinculo nectèrentur. Nam qui ſine vxo-
1.Cor.7. re eſt, ſolicitꝰ eſt quæ Domini ſunt, quomodò placeat Deo. Qui autem cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodò pla-
Carth.2.c.2 Carth.5.c.3 Tolet.1.c.4 ceat vxori, & diuiſus eſt. Degrauat quippe animum, & ad terrena deijcit vſus matrimonij: amor liberorum, auarum & ſolicitũ reddit. Quiſquis igitur contra ſacrorum conciliorum & patrum decreta, ſacerdotes, diaconos aut ſubdiaconos lege cælibatus non teneri docuerit, aut liberas illis conceſſerit nuptias: inter hæreticos, omni tergiuerſatione reiecta, numeretur.

De votis, & præſertim monaſticis.

Decretum IX.

Non abſimili ſanè verſutia, veritatis inuerſores declinauerunt in verba mali-
Pſalm. 140. tiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis: dum vota perpetua, & in his potiſſimùm monaſtica, nõ vanitatis tm̃, ſed & impietatis accuſant: & abiecta peſſimo quidem exemplo cuculla, ad ſacrilegas ſe conuertunt nuptias. Quod infandũ apoſtaſię genus, hac vna maximè prætexunt ratione, quaſi vota eiuſcemodi, libertati Chriſtianæ præiudicium afferant, nec ſatis in noſtra ſit poteſtate iugis illa perpetuaque caſtitas. Atque his ſtrophis 2.Pet.2.
in deſideria carnis pelliciunt eos, qui paululùm effugiunt: libertatem eis promittentes, cùm ipſi ſint ſerui corruptionis. At verò nulla maior libertas, quàm cùm repreſſa carnis tyrannide, corpus in obſequium Chriſti trahitur: nec tam cõcupiſcẽtia ducimur, quàm ſpiritu. Nempe vbi ſpiritus Domini, ibi liber- 2.Cor.3.
tas: neque quicquam eſt, quod non poſſumus in eo, qui nos confortat Chriſtus: quip- Philip. 4.
pe qui non patitur nos tẽtari ſupra id quod 1.Cor.10.
poſſumus, ſed facit cum tentatione prouentum, vt poſſimus ſuſtinere. Cuius auxilio freti, inuenti ſunt eunuchi, qui ſe caſtrauerunt Matth. 19.
propter regnum cælorum. Ac proindè certa ſit damnatio viduarum, quæ cùm luxuriatæ forent, in Chriſto volebãt nubere, turpi cer- 1.Tim.5.
tè trãsfugio primam fidem irritam faciẽtes, nõ quam baptiſmo, qui nuptiarum fœdera non reſpuit: ſed iuxta expoſitionem cõcilij Carthaginẽſis, quam ꝑpetuæ caſtitatis pro- 27. q.1. cap.
feſſione ſpopondiſſent. Ab hoc autem per- ſicut bonũ.
petuæ caſtitatis voto qui Chriſtum aliquando dehortantem facit, in eum blaſphemat, & Apoſtolo cõtrarius eſt: qui palàm nec ſemel tantùm ad perpetuæ virginitatis obſer- 1.Cor.7.
uantiam inſtigaſſe legitur. Cæterùm cùm Chriſtus apertè ſuadeat, vt qui vult perfe- Luc. 9.
ctus eſſe, abneget ſemetipſum, & tollat crucẽ ſuam: vadat & vendat omnia quæ habet, & Matth.19.
det pauperibus, ad perpetuæ profectò tum obedientiæ, tum paupertatis vota cohortatur. Si quis igitur votum aliquod huiuſmodi vouerit Domino, etiam ſi perpetuum fue- Num.30. Deut. 23.
rit: nõ faciet irritum verbum ſuum, ſed Dei- Lucæ 1.
paræ virginis, Annæ matris Samuelis, & Re- Hiere. 35.
chabitarum exemplo, omne quod promiſerit, implebit, neq; tardabit reddere, ſed quę 1.Reg.1.
ſemel de labijs ſuis egreſſa fuerint, obſeruabit, & faciet ſicut promiſit Domino: quãdoquidẽ ruina eſt homini, deuotare ſanctos, & Pro.20.
poſt vota retractare. Quòd ſi quis ſecùs fecerit, aut hæretica prauitate corruptus, ſecùs facere licitum eſſe docuerit: is velut iuris tũ diuini, tum naturalis infractor, nedũ ſacroſanctis concilijs iniurius, condigna per ſuos ſuperiores animaduerſione plectatur.

QVòD SEPTEM SVNT SAcramenta, à Chriſto inſtituta: & ꝙ illa conferant gratiam, obicem non ponenti.

Decretum X.

Etſi nihil intentatum reliquit hęreticus, quò Chriſtianam fidem om̃i parte profligaret: in abrogandis tamen ſacramentis, vipereo dente ſacra matris Eccleſię viſcera crudeliter dilaniat. Et quibus aliquando ſpiritualibus coaluit incrementis, ea non in-

grato tantùm, ſed & pſido per nefas auſu co
natur abrumpere. Nec enim ſatis eſſe viſum
eſt, ſi ſacramentorum Eccleſiaſticorum nu-
mero detraxerit, dum pleraq; ex eis huma-
num & recens inuentum eſſe dicit, niſi tandẽ
omnibus conferendæ gratiæ vim negaret.

De baptiſmo.

VErũ vt ad ſingula deſcẽdamus, quàm
efficax ſit baptiſmi ſacramentum, pri-
Zach. 13. mùm innoteſcat. Hoc certè eſt fons ille pa-
tens domui Dauid & habitãtibus Hieruſa-
lem, in ablutionem peccatoris. Hæc aqua
Ezech. 36. munda, cuius effuſione mundamur ab omi
1. Pet. 3. bus inquinamentis & ſpurcitijs noſtris. Hoc
quod nos ſaluos fecit baptiſma, quo denuò
Tit. 3. naſcimur. Per hoc lauacrum regenerationis
& renouationis ſpiritusſancti, quem effudit
in nos abundè per Ieſum Chriſtum ſaluato-
rem noſtrum, iuſtificati gratia ipſius, hære-
Ephe. 5. des ſumus ſecundùm ſpem vitę æternę. Hoc
aquæ lauacro mundat Chriſtus eccleſiam in
verbo vitæ, vt eam ſibi exhibeat glorioſam,
non habẽtem maculam neq; rugam. Quot-
Galat. 3. quot enim baptizati ſumus in Chriſto Ieſu,
Roman. 6. Chriſtum induimus: cõſepulti enim ſumus
cum illo per baptiſmum in mortem. Cùm
igitur ablutio peccatorum, ab inquinamen-
tis & ſpurcitijs emundatio, ſalus, renouatio,
regeneratio ſpiritusſancti, cęteraq; id genus,
infuſionem gratiæ palàm inſinuent: perſpi-
cuũ euadit, baptiſmi ſacramẽtum ſua virtu-
te gratiam conferre.

De ſacramento ordinis.

1. Pet. 2. POrrò ſacramẽtum ordinis vel hinc faci
Apoc. 1. lè colligi poteſt, quòd etſi omnibus adeò
Roman. 12. commune ſit internum illud ſacerdotium,
quo exhibemus corpora noſtra hoſtiam ſan-
ctam, viuentem, Deo placentem, vt priſcis
Exod. 19. quoque ſub Moſaica lege patribus conueni
1 Cor. 4. ret: non protinùs tamen quilibet, diſpenſa-
1. Cor. 3. tor miniſteriorum Dei, vel architectus ędifi
cij ſpiritualis habendus eſt. Non continuò, ſi
2. Cor. 5. puer aut mulier baptiſmum ſuſceperit, lega-
1. Cor. 12 tione pro Chriſto fungitur, ſed diuiſiones mi-
niſtrationum ſunt: deditque Deus quoſdã
Ephe. 4. quidem apoſtolos, quoſdam prophetas, alios
euangeliſtas, alios autem paſtores & docto-
res: ad cõſummationem ſanctorum, in opus
miniſterij, ad ædificationem corporis Chri-
Tit. 1. ſti. Atque eius gratia Titum Cretæ reliquit
Apoſtolus, vt cõſtitueret per ciuitates presby-
1. Cor. 12. teros. Nam ſi totum corpus oculus, vbi audi-
tus? ſi totum auditus, vbi odoratus? Deniq;
ſi omnia eſſent vnum membrum, nec eſſet
aliquis qui nõ ſit ſacerdotali ordine inſigni-
tus, vbi corpus? aut quid deniquè cõfuſius,
quid perturbatius eſſe queat? Quoſdam ita-
que Chriſtus ſacerdotes inſtituit, quibus ſui
corporis poteſtatem cõmiſit: Veri quidem,
dũ inſtituto ſui corporis & ſanguinis ſacra-
Luc. 22. mento: Hoc facite, inquit, in meam commę-
morationẽ. Myſtici verò, dum poſteaquàm
Ioan. 20. in diſcipulos inſufflaſſet, Accipite, inquit,
ſpiritumſanctũ: quorum remiſeritis pecca-
ta, remittuntur eis: & quorum retinueritis,
retenta ſunt. Quibus palàm euadit, in ſuſce-
ptione ordinis conferri gratiam. Rectè igi- 1. Tim. 4.
tur Timotheum Paulus admonet, vt nõ ne- 2. Tim. 1.
gligat gratiam quæ data eſt ei, cũ impoſitio- 1. Tim. 5.
ne manuum presbyterij, ſed eam reſuſcitet
potiùs. Quod ſi pro ſuî dignitate quis fece-
rit, duplici honore dignus habeatur.

De ſacramento Euchariſtiæ.

QVis autẽ viuificum eſſe neget Eucha-
riſtię ſacramentum, quod tam apertis 1. Cor. 10.
teſtimonijs ſcripturæ comprobatur? Calix
enim benedictionis, cui benedicimus, nõn-
ne cõmunicatio ſanguinis Chriſti eſt? & pa-
nis quem frãgimus, nõnne participatio cor-
poris domini eſt? hic nempe calix ille pręcla- Pſalm. 23.
rus inebrians: hoc frumentum, hoc vinum Pſalm. 4.
germinans virgines. Probet itaque ſeipſum Zach. 9.
homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bi- 1. Cor. 11.
bat. Nam qui manducat & bibit indignè, iu-
dicium ſibi manducat & bibit, non dijudi- Ioan. 6.
cans corpus domini. Caro enim mea (inquit
dominus) verè eſt cibus, & ſangnis meus ve-
rè eſt potus: qui manducat meam carnem &
bibit meum ſanguinem, in me manet & ego
in illo. Et rurſum: Qui manducat meam car- Ibid.
nem & bibit meum ſanguinem, habet vitam
æternam. Quibus hac luce clariùs conſtat,
hoc ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentũ
non ſolùm gratiam conferre: ſed & alia ple-
raque aduerſus hæreticos roborari, quæ de
ipſo catholica tradit eccleſia: atq; adeò qui-
dem, vt poſt tam aperta ſcripturarum ora-
cula, plura conſarcire, ſuperuacuum foret.

¶ De ſacramento Con-
firmationis.

NEc obſcurius quidem ſacramentum
cõfirmationis Chriſtus inſtituit cùm Matt. 19.
paruulis manus imponeret. Quod & ab apo-
ſtolis legimus promulgatum, cùm ad Sama- Actor. 8.
ritas miſerunt Petrum & Ioannem, à quibus
illi (licèt à Philippo diacono anteà baptiza-
ti) per impoſitionem manuum, ſpiritumſan
ctum acciperẽt. Quod & ex Actis apoſtolo- Actor. 19.
rum apud Epheſios à Paulo, & ex Dionyſio,
Clemente & Fabiano pontificibus, à primi-
tiua quódàm eccleſia legimus obſeruatum.
Vndè & nunc Impoſitionis manuum, nunc
Cõfirmationis, appellatum eſt ſacramẽtum.
Baptiſmo ſiquidem regeneramur ad vitam:
poſt baptiſmum hoc ſacramento confirma-
mur ad pugnã, in baptiſmo abluimur, poſt
baptiſmum hoc ſacramẽto roboramur: cui-
us conferendi poteſtas, epiſcopis à Chriſto
cõceſſa, donum Dei eſt: quod aſſeruit Petrus Actor. 8.
pecunia poſſideri non poſſe.

De ſacramento pœni-
tentiæ.

POenitentiæ verò tam neceſſarium eſt ſa
cramẽtum, quàm impoſſibile eſt bapti-
ſmum iterari. Voluntariè enim peccantibus Heb. 10.
nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam
non

non relinquitur pro peccatis hoſtia. Neque ei qui ſemel tantùm paſſus eſt Chriſtus, ſæpiùs conſepeliri poſſumus per baptiſmum.

1.Pet.3. Rom.6. Iacob.3. Prouer.20. Hieronym.

Cùm igitur in multis offendamus om̄es, neque ſit qui poſſit dicere, Mundū eſt cor meum, & purus ſum à peccato, neceſſaria eſt ꝑfectò ſecunda poſt naufragiū tabula. In qua diſcuſſa diligenter conſcientia, quicquid occurrit Dei offenſiuum, deteſtemur. Nam ad pœnitentiam nos adducit benignitas Dei. ſecundùm autem duritiã & impœnitẽs cor, homo theſaurizat ſibi iram, niſi reſipiſcens ſciat & videat, quàm malum eſt & amarum, reliquiſſe Dominum & non eſſe timorem eius apud ſe. Contrà verò, quę ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Neque enim cor contritum & humiliatum deſpicit Deus: qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. ſed commouet terram, & conturbat eam: tum ſanat contritiones eius, quia commota eſt. Nemo igitur tantum de fide ſua præſumat, nemo adeò pœnitentiam nouam vitam exiſtimet, & nō recogitet annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ.

Rom.2. Hier.2. 2.Cor.7. Pſal.50. Pſal.146. Pſal.59. Eſa.47.

¶ De confeſſione.

Prouer.28.

SEd vt vetuſtiſſimū illud, ita veriſſimum: qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Neque ſatìs fuerit de peccatis conteri, & ea apud ſeſe Deo confiteri, niſi ſacerdoti quoque ſacramētali confeſſione detegātur. Ea quippe, nec humanum nec recens inuentū eſſe poteſt, quæ tot & tantis fulcitur ſcripturarum oraculis. Ad hanc enim, præter multas Moſaicæ legis figuras, propiùs manuduxiſſe videtur, primùm ille Chriſti præcurſor: à quo qui baptizabantur, confitebantur peccata ſua. Tum Chriſtus ipſe, dum ſuſcitatum Lazarum, ab apoſtolis ſolui iubet: & ei quem à lepra curauerat, pręcipit vt ſeſe ſacerdotibus oſtēdat. At tum demùm huiuſcemodi confeſſionem inſtituit & præcepit, cùm poſtquàm in apoſtolos inſufflāſſet, Accipite, inquit, ſpiritum ſanctum: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Nam quomodò remittet, quæ ſibi cognita non fuerint? aut quo pacto eorum iudex eſſe poterit, quæ prorſus ignota ſint? Oportet itaque, quem antiquus ille ſerpens occultè momorderit, abſtruſiſſimum quodque vulnus medico detegere, omnem indigeſtum & virulentum humorem (etſi ſtomacho mentis altiùs inſederit) euomere: pudorem, in ſatisfactionis partē, de ſingulo quouis errato pati: ne, dum occultis peccatorum vinculis ſeſe teneri diſſimulat, horrendæ tandèm ſub omnium oculis æternæ damnationis laqueo conſtringatur. Proindè ſtatìm ab ipſis Eccleſiæ naſcentis incunabulis, ſacer iſte confitendi ritus, de interioribus, nedùm de exterioribus tantùm, inoleuit: vt tum ex Iacobo, tum ex diui Dionyſij, Alexandri, Vrbani, & Cypriani ſcriptis manifeſtum euadit. Rectè igitur hanc exomologeſis legem à Chriſto inſtitutam, per apoſtolos ad nos vſque deductam, & ab vniuerſali Eccleſia inuiolabiliter obſeruatam, à cunctis Chriſti fidelibus ſectandam eſſe: & contrauenientes, authoritate Concilij Conſtantienſis & aliorum complurium damnatos declaramus.

Matth.3. Ioan.11. Matth.8. Ioan.20. Hiero.in ecclesiaſten. Cyprianus. ſermone 5. de lapſis. Chryſo.ſuper Matth. homilia 5. Iacob.5. Dionyſi9 in epiſtola ad Demophi.

¶ De extrema Vnctione.

Marc.6.

AD vnctionis autem extremę ſacramētum, Chriſtus manuduxiſſe primùm videtur, cùm apoſtoli oleo vngerent multos infirmos, & ſanarentur. Neque enim id ſuo ſenſu, ſed præceptoris inſtituto, feciſſe putandi ſunt. Sed ne hic noſter vngendi infirmos ritus, Chriſti præceptum, non tamen ſacramentum, eſſe videretur: ſi quis infirmatur (inquit Iacobus) in vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eū, vngētes eum oleo in nomine Domini. & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Quibus liquidò conſtat, extremam vnctionem non ægritudinis tantùm corporalis medicamentum eſſe, ſed etiam cæterorum ſacramentorum inſtar, remiſſionem peccatorum efficaciter operari: ac proindè nec ab Iacobo quidem fuiſſe inſtitutum, ſed ab eo tantùm, cui peculiare eſt, vt gratiam & gloriam conferre poſſit.

Iacob.5. Pſal.38.

¶ De ſacramento Matrimonij.

POſtremò matrimonium eſſe ſacramentum, abundè ſatìs, ſacroſanctę matris eccleſię tum vſu, tum authoritate comprobatur. Hoc quippe ſacramētum, magnum eſt, in Chriſto quidem & eccleſia, quo ſanctificatur vir infidelis per mulierem fidelem, & mulier infidelis per virum fidelem. Hoc honorabile coniugium, torus immaculatus: in quo nō ſolùm ſaluatur mulier per filiorum generationem, ſed fas eſt vnicuique vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore: ꝑ quod coniuges benedictionem conſequuntur in filijs, nec habet in eos dæmonium poteſtatem, niſi ita coniugiū ſuſcipiant, vt Deū à ſe & ſua mente excutiant, & ſuæ libidini vacent, ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Qui negat itaque matrimonium eſſe ſacramentum, aut deniquè ſeptem ſacramenta non admittit, inter hæreticos habeatur.

Ephe.5. 1.Cor.7. Heb.13. 1.Tim.2. 1.Theſ.4. Tob.6.

De ſacrificio Miſſæ.

Decretum XI.

Prouer.21.

QVàm verè à ſapiente dictum eſt, Vir qui errauerit in via doctrinę, in cœtu gigantum commorabitur. Errauit quidē Luterus in via doctrinę, cùm quicquid agamus, peccatum eſſe cenſuit. At tum demùm irruit quaſi gigas, & poſuit in cælum os ſuum: cùm, ne quid noſtrum Deo gratū eſſe fateretur, ſacroſanctū illud

Iob 10. Pſal.72.

illud Miſſæ ſacrificium abrogari voluit, tan-
toperè nobis neceſſarium, tātis ſcripturę te-
Heb. 5. ſtimonijs roboratum. Nam ſi omnis pōtifex
ex hominibꝰ aſſumptus, pro hominibus con
ſtituitur in ijs quæ ſunt ad Deum, vt offerat
dona & ſacrificia pro peccatis: quod tādèm
proprium & peculiare nouę legis ſacrificiū
à ſacerdote offerendū eſſe queat, niſi ſuper-
benedictū iſtud corporis & ſanguinis Chri-
ſti ſymbolum, quod eſu paſchalis agni, man-
na, cæteriſque propemodùm omnibus Mo-
ſaicæ legis cæremonijs figuratum eſt? Neque
enim lex eſſe poteſt, quæ ſacerdotio careat:
Heb. 9. quòd ſi ſacerdotiū habet, habet & ſacrifici-
um. Porrò etſi Chriſtus, aſſiduus pro nobis
pontifex, non per ſanguinem hircorum aut
vitulorum, ſed per proprium ſanguinem in-
Pſalm. 109. troiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione
inuenta: negari tamen non poteſt, ſacerdos
in æternum ſecundùm ordinem Melchiſe-
dech: ac proindè huius exemplo, ſacrifici-
um aliquod obtuliſſe, quod exteriore panis
& vini forma, veteri illi Melchiſedech obla-
Gen. 14. tioni reſponderet. Erat enim ſacerdos DEI
altiſſimi. quod vtiquè fecit in ſuprema cœ-
na illa. Nam accepto pane gratias egit, & fre-
Luc. 22. git, deditque diſcipulis ſuis, dicens: Hoc eſt
corpus meum, quod pro vobis datur, & ab
euangelicis ſacerdotibus iugi ſemper obſer-
Ibid. uantia præcepit iterari. Hoc facite, inquit,
in meam cōmemorationem. Hoc enim ho-
locauſtum, hæc victima pro peccato, hæc ho
ſtia pacifica, hoc iuge ſacrificium, hæc mun-
Mala. 1. da (iuxta Miſſæ nominis hebraici rationem)
oblatio, quam in omni loco Malachias præ-
dixit offerendam, cùm repudiatis legis an-
tiquæ cæremonijs, ab ortu ſolis vſque ad oc-
caſum, magnum eſſet nomen Domini in gen
tibus. Nihil igitur in ſacrificijs maius eſſe
poteſt, quàm corpus & ſanguis Chriſti, nul-
la potior oblatio. Qua in re, cum vniuerſalis
Eccleſiæ ritu, tam apertè conſentiunt Igna-
tius, Irenæus, Cyprianus, Athanaſius, Chry-
ſoſtomus, ac reliqui poſteriores, & concilia
propè innumera: vt qui contrarium ſenſiſſe
præſumpſerit, manifeſtam hæreſeos labem
incurrat.

¶ De ſatisfactione, purgatorio, & com-
memoratione diſunctorum.

Decretum 12.

VNVM illud videmus in primis
hactenùs obſeruatum ab ijs, qui
propagandis hæreſibus animum
intenderint, vt ea ſibi dicenda
putent, quæ maximè placitura videantur,
quo prurientes multitudinis aures demul-
ceant, & à ſecretioribus patrū auertant inſti-
tutis. Hac ratione Mahometica quondàm
peſtis inualuit. Hoc aucupio Luterus plu-
res illaqueat, dum ſimul cum culpa ſemper
omnem cuiuſuis pœnæ temporalis reatum
aboleri contendit. Purgatorium tollit, &
quò laicos grauiùs in clericorum odium ex-
aſperet, ſacrificia, oblationes, & omnes id ge-
nus pro defunctis orationes, recens eſſe ſa-
cerdotum commētum, impudenter aſſeue-
rat Præuidit enim verſutus artifex; nihil eſſe
quod effreni plebeculæ poſſit eſſe iucundi-
us, quàm ſi facilima prorſus in cælum prædi
cetur via, ſi omnis acerbæ illius purgatoriæ
pœnæ decutiatˀ metus: ſi quid habeat, quod
aliquo tandèm prætextu ſacerdotibus im-
pingat. Ne igitur incautus fortè quiſpiam,
vafris huiuſmodi blanditijs pellectus, erro-
rum ſcopulis illidatur: ſacro approbāte pro-
uinciali concilio, firmiter tenendum decre-
uimus, culpa per pœnitentiam abolita, fre-
quenter ſupereſſe temporalis pœnæ reatum,
velut ſuperſtites quaſdam peccati reliquias,
quæ per dignos pœnitentiæ fructus veniant Matth. 3.
expiandę: adeò, vt iniquitate & culpa pecca- Luc. 3.
ti dimiſſa, peccator adhuc pœnæ temporali
ſit obnoxius. Hinc murmurāti aduerſus Do- Num. 14.
minum Iſraëliticæ plebi, indè Dauid dimiſ- 2. Reg. 12.
ſam primùm adulterij noxam ſcriptura com
memorat, pro qua tamen ſubindè pœna tē-
poralis irrogata eſt. Superabūdans quidem
atque exuberans, eſt Chriſti ſatisfactio: cui- 1. Pet. 2.
us plenitudinem aſſequimur, dum ſicut ſe- Rom. 6.
mel tantùm mortuus eſt, ita ſemel illi conſe-
pelimur per baptiſmum. Peccata verò quæ
poſt baptiſmum commiſſa fuerunt, pœniten
tia quidem expiantur, ſed quæ morienti
Chriſto non ſemper configuret. Cùm autem
huiuſmodi pœnę tēporalis, aut venialis tan-
tùm peccati reus, repentè nonnunquàm in- Matt. 12.
tereat, de omni verbo etiam ocioſo rationē
redditurus, nec illi pateat aditus in cæleſtem Apoc. 21.
illam Hieruſalem, in quam nihil intrat coin-
quinatum: nec item gehēnę ſubiaceat, quip- 2. Cor. 5.
pe qui gratiæ ſit particeps, ac pœnæ tempo-
ralis tantùm debitor: fit vt primùm purge-
tur ex ijs quæ geſſit in corpore, ſaluus tan- 1. Cor. 3.
dèm aliquando futurus, ſic tamen quaſi per
ignem: de ſua ſemper interim ſalute, ex re-
manentibus in eo fide, ſpe & charitate, ſecu- Matt. 12.
rus. Neque enim ex eorum eſt numero, quo-
rum blaſphemia non remittitur neq; in hoc
ſeculo, neque in futuro, quorum ſuperbia Pſalm. 73.
aſſcendit: ſed eorum potiùs, quos ſub terra
DEO laudem acclamantes, ſacer Apoca- Apoc. 5.
lypſis liber commemorat. Sancta igitur 2. Mac. 12.
& ſalubris eſt cogitatio, pro defunctis exo-
rare, vt à peccatis ſoluantur. Nec ab re ab
Apoſtolis traditum, vt in tremendis & viui- Chryſoſt.
ficis myſterijs, agatur commemoratio defū-
ctorum. Sciebant enim, illis indè multum
cōtingere lucrum, vtilitatem multam. Cùm
igitur tam ſanctum Apoſtolorum inſtitutū,
ab initio naſcentis eccleſiæ, ex ſacro Diony- Dionyſius eccleſi. Hiera. cap. 7.
ſio legamus obſeruatum, & in Cabilonen-
ſi ac pluribus ſubindè Concilijs promulga- De cōſecra. diſt. 2. cap.
tum: quiſquis Catharorum, Armeniorum, viſum.
Vuiclefi, Bohemorum, Luteri aut Valden-
ſium exemplo, hos errores cum ſacro Con-
ſtan-

ſtantienſi concilio non damnârit, hæreticæ prauitatis pœnas incurrat.

¶ De veneratione ſanctorum.

Decretum 13.

Pſal. 41. VT abyſſus abyſſum inuocat, & in aliud ſcelus ex alio labimur: in eam demùm hæreticus incidit inſaniam, vt qui pijs animabus quæ purgatorio detinentur, ſuffragia viuorum adimit: viciſſim quoque viuos ſanctorum, qui in cælis ſunt, defraudet auxilijs: quaſi vel preces noſtras non audiant, vel noſtris calamitatibus non tangantur: quaſi diuinæ clementiæ deroget, quòd, qui Chriſto miniſtrauerit, hoc honore dignus habeatur, vt pro cæteris intercedat. Sed quàm ſit primum horum non modò veritati, ſed ſcripturis quoque diſſonum: facilè intelligit, qui beatis peruium eſſe non ignorat omniſorme illud diuinitatis ſpeculum, in quo quicquid eorum interſit, illuceſcat. Etſi neque deſint nobis Angeli, Gabriele Danielis, Raphaele Tobiæ haudquaquàm ſegniores, qui nobis ab exordio precum noſtrarum aſſideant, vt illis mox offerant, quorum ſuffragium imploramus. Nec pigriùs quàm olim, præueniant principes coniuncti pſallentibus, è quorum manibus aſcendat fumus aromatum de orationibus ſanctorum. Porrò quòd ad ſecundum attinet, quî fieri poteſt, vt noſtris non afficiantur incommodis, quorum nunquàm excidit charitas, quibus tantum gaudium in cælo, ſuper vno peccatore pœnitentiam agente? Abraham, cùm hîc diuerſaretur, pro ſalute Sodomitarum apud Dominum ſemel & iterùm, quinimmò & ſæpiùs interpellauit, vt pro certo iuſtorum numero, qui inter eos reperiretur, toti parceretur ciuitati. An nunc cùm cælo glorioſus regnat, vſqueadeò refriguit eius charitas & imminuta eſt, vt immemor filiorum ſuorum factus, nó oret pro ijs, qui in hoc procelloſo mari adhuc cóſtituti, diris iactantur mundi fluctibus? Nec enim à beatorum communione (quorum alter alterius, membra ſumus) poſſumus aliquando ſeparari, quin auctiore nobis charitate conſulant, quàm cùm terrena nobiſcum conuerſatione tenerentur. Hinc Angelus ille Zachariæ, & Hieremias iamdudum in ſinum Abrahæ receptus, multùm orant pro populo & vniuerſa ſancta ciuitate, & pro pœnitentis impietate orabit omnis ſanctus in tempore oportuno. Nihil autem diuinæ benignitati vel omnipotentiæ deperit, quæ ſumma & incompræhenſibili ſapientia, infima quæque per intermedia moderatur & regit: neque minùs vnus eſt mediator DEI & hominum IESVS Chriſtus, ſi iuxta ſacram Aurelianenſis concilij atque aliorum complurium inſtitutionem, litanijs ad aliquos ſanctorum conuertamur: CHRISTO tamen accepta ferantur omnia: per quem, omne id genus interueniendi munus, cæteraque in humanum genus beneficia, deriuentur. Abſit igitur, vt tanti ſint apud aliquem, hæreticorum præſtigiæ, vt cum Manichæis, Catharis, Bohemis, & Valdenſibus, beatis illis cæleſtis aulæ proceribus (ex quibus, non ſecùs àc ex igne ſplendor, odor ex vnguento, noſtra omnium dimanat vtilitas) cultum exhiberi non ſinat: dicata martyribus templa ſubſannet, dies feſtos inſcribi, & eorum (vt aiunt) paſſiones palàm in Eccleſia legi, cachinnis inſectetur. Pluris ſit ſacrorum conciliorum authoritas: quibus ſi quis pertinaciùs obſtiterit, hunc pœnis in hæreticos à iure ſtatutis, declaramus coercendum.

Dan. 9. Tob. 12. Pſalm. 67. Apoc. 8. 1. Cor. 13. Luc. 15. Gene. 18. Sanctorum cómunioné in ſymbolo. Rom. 12. Zacha. 1. 2. Macab. 15. Pſalm. 31. 1. Tim. 2. 1. Cócilij Aurel. cap. 23. aliàs 29. De conſe. diſt. 3. cap. rogationes. Baſilius.

De veneratione ſacrarum imaginum.

Decre. 14.

SI tam candidè quàm curioſè hæreticus ea loca perluſtrâſſet, quibus ſcriptura paſſim ab idolorum & ſimulacrorum cultu reuocat, nequaquàm certè tanto ſtrepitu Chriſtianos ab imaginum honore deterreret. Neque enim dum catholicus quiſpiam ſanctam CHRISTI veneratur imaginem, aliquod numen illi ſubeſſe putat, aut quaſi DEVM colit: ſed ob recordationem filij DEI, vt in eius amore recaleſcat, cuius imaginem videre deſiderat. Et nos quidem non quaſi ante diuinitatem, ante imaginem proſternimur: ſed illum adoramus, quem per imaginem, aut paſſum, vel in throno ſedentem, recordamur. Et dum per ipſam picturam quaſi per ſcripturam, ad memoriam filium DEI reducimus: animum noſtrum de reſurrectione lætificat, aut de paſſione mulcet, non maiore quidem idololatriæ periculo, quàm cùm in nomine IESV omne genu flectitur cæleſtium, terreſtrium & infernorum. Quem enim vocula curſim auribus inſinuat, hunc eundem fidelibus oculis imago ſedulò repræſentat. Accedit & ex imaginibus alia non inferior vtilitas, idoneum videlicet àtque accommodum indoctæ plebi rudimentum: vt cùm ſacratiſſimæ virginis Mariæ, aut ſancti cuiuſquam imago ſeſe offert, ea velut archetypo, ad propoſitę ſanctitatis imitationem & veram vtcunquè pietem, rudi quadam introductione, ſimplex populus animetur. Et ſepoſita tantiſpèr diſtractione dum ad vnius imaginis contuitú ſe colligit: vno obtutu ſibi plura proponit, quàm diuturna librorum euolutione cópræhéderet. Non ab re igitur apoſtoli viuificam Crucem & ſacras erexerunt imagines: quæ quum ab initio naſcentis Eccleſiæ, debita ſemper ab orthodoxis veneratione colerentur, nihil illis à ſacroſanctis quatuor vniuerſalibus Concilijs derogatum eſt. Quin & ab Auguſtino moribundis proponi iubentur, & à Grego-

De cóſecra. diſt. 3. c. perlatú. Et cap. venerabiles. Gregorius ad Secundinum. Philip. 2. Damaſcen. lib. 4. Auguſtinus lib. de viſitatione infirmorum.

 rio

rio magno, tum ad Richaredum, tum ad Se-
cundinum miſſę leguntur. Et inſurgentibus
tandèm imaginum euerſoribus, Romani
pontifices, Conſtantinus, Gregorius ſecun-
dus, & tertius, Paulus primus, Stephanus ter
tius, & Adrianus primus, tanta animi con-
ſtantia reſtitêre, vt illi ſeptima tandèm apud
Niceam ſynodo, concordi patrum aſſenſu
Carolus magnus. damnarentur: & Carolus ille cognomento
Magnus, Francorum rex Chriſtianiſſimus,
Franckfordienſi conuentu, eiuſdem erroris
ſuppreſſerit inſaniam, quam infeliciſſimus
quidam Felix in Gallias & Germaniam in-
uexerat. Quiſquis igitur de Chriſti vel ſan-
ctorum imaginibus aliter ſenſerit, is Chri-
ſto & ſanctis iniurius, cum Valdenſibus pe-
ſtiferam hæreſeos labē ſe nouerit incurriſſe.

¶De libero arbitrio.

Decre. XV.

ETſi nulla penè ſit tam aperta catho-
lica veritas, nullus tam manifeſtus
ſacræ ſcripturæ locus, quem non
hæretici ſuis cauillis & tergiuerſati-
onibus eludant: nulla tamen in re tam im-
pudenter, tantaque rei Chriſtianæ iactura
debacchati ſunt, quàm in exterminando
profligandoq́ue libero arbitrio. Nam quid
Chriſtifidelibus pnicioſius excogitare po-
tuit hoſtis ille veritatis, quàm ſi vel à Pela-
gio ſeducti, omnia ſine præſidio gratiæ ſibi
tumidiùs arrogent, vel fatiſcenti puſilloq́ue
animo, cum Vuiclefo, neceſſitati fatiſq; cō-
mittant omnia? Nihil profectò reliquū erit,
tum diuinis legibus, tum humanis: nullus
conſilijs aut electioni, nullus precibus aut
obiurgationi, cæteriſq; id genus, locus: nul-
la deniq; iuſtitia futura eſt, qua quibuſdam
pœnæ, quibuſdam conſtituta ſint præmia: ſi
pro Vuicleſi & Luteranorū ſententia, omia
de neceſſitate eueniant. Prodierat hic error
primùm apud gentiles, ſed ſummo omnium
conſenſu mox exploſus eſt: adeò, liberū eſſe
arbitrium, velut euidenti quodam experi-
Eccl.15. mento cognitum, omnium mentibus ſeſe
inculcat. Cùm igitur reliquerit Deus homi-
nem in manu conſilij ſui, appoſueritq́; corā
eo ignem & aquam, bonum & malum: vt ad
quodcunq; voluerit, porrigat manū ſuā: nec
Eccl.31. ab re beatus ille dicatur, q potuit tranſgredi,
& nō eſt trāſgreſſus, & facere mala, & non fe-
Gen.4 cit: quòd ſub eo ſit appetitus eius, & domi-
netur illius: ac deniquè percurrenti ſacram
ſcripturam paſſim obuium ſit, quòd liberū
vtramuis in partem hominis arbitriū aſſeue-
ret: ſatìs eſſe viſum eſt ſacro ꝓuinciali conci
lio, libertatis huiuſmodi vires & metas ex-
ponere. Neq; enim liberū arbitrium aſſeren-
tes, diuinam excludimus propterea gratiam:
quod illi falſò totiès imponere non veren-
tur, atque hoc fumo credulorum oculos
perſtringere. Sed iuxta ſacram ſcripturam
eò extendimus, vt voluntas humana miſeri-
Pſalm.58. cordiæ præuenientis auxilio ſuffulta, & in-
teriori quodam & occulto ſecretioris inſpi-
rationis afflatu contacta, ſeſe conuertat in
DEVM, Deo appropinquet, & ad veram Iacob.4. Zach.1.
illam gratiam ſe pręparet, qua tandèm acce-
pta ſit ad vitam æternam. Neque tamen tan- 1.Reg.17.
ta gratiæ neceſſitas libero præiudicat ar-
bitrio, cùm illa ſemper ſit in promptu, nec Amos.5.
momentum quidem prætereat, in quo Deꝰ
non ſtet ad oſtium & pulſet: cui ſi quis ape- Apoc.3.
ruerit ianuam, intrabit ad illum, & cœnabit
cum illo. Nec deniquè tale ſit huiuſmodi tra
hentis Dei auxilium, cui reſiſti non poſſit.
Quotiès enim Dominus voluit congregare Matth.23.
filios Hieruſalem, ſicut gallina congregat
pullos ſuos ab alas, & noluerunt? Fruſtrà cer-
tè Stephanus Iudæos, duræ ceruicis & incir- Actor.7.
cunciſi cordis argueret, qui ſemper ſpiritui- 1.Theſſ.5.
ſancto reſiſterent. fruſtrà Paulus Theſſalon.
admoneret, ſpiritum ne extinguerent, ſi di-
uinis inſpirationibus homines ineuitabili-
ter raperentur. Trahit quidem Deus, ſed in Cant.1.
eius odorem currimus: non vi, non vnco ra-
ptamur. Prædeſtinat, eligit, vocat, ſed eos
demùm adultos glorificat, q in fide & chari- 2.Pet.2.
tate radicati, per bona opera certam ſuam
vocationem, electionemq́ue fecerint. Et li- Sap.8.
cèt attingat à fine vſque ad finem fortiter,
diſponit tamen omnia ſuauiter. Hanc igitur Concil.Cartha.4.cap.1.
hæreſim, arbitrij libertatem prorſus auferen
tem, non tam damnamus, quippe quæ iam Sexta ſynodo Conſtantinop.ſeſſ.8.
olim ab eccleſia & ſacroſanctis concilijs da-
mnata ſit, quàm communi hominum cōce-
ptioni & apertis ſcripturæ teſtimonijs decla
ramus eſſe contrariam.

De fide & operibus, merito & gratia.

Decre. XVI.

FRequens illud eſt apud imprudētes,
& qui non tam animi moderatione,
q̄ impetu feruntur: vt dum ab altero
vitiorum incautè diffugiunt, in alte-
rum prolabantur. Cuius rei Luterus fidē fa-
cit, qui dum operum fiduciam nimìs inſecta
tur, nihil tandèm operibus reliquum facit:
atq; ita vnius fidei patrociniū ſuſcipit, vt ſo-
lam agnoſcat, opera reijciat & condemnet.
Verùm ſi rectè perpendantur, quæ pro fide
producit de ſcripturis, teſtimonia, reliquas
virtutes non excludunt. Quæ verò contra
opera citat, ea omnia vel ad nimiā in operi-
bus fiduciam, vel ad legales cęremonias per-
tinent. Fide quidem viuimus: & ſine hac, im- Abac.2.
poſſibile eſt placere Deo. Si quis nihilo mi- Heb.11.
nùs habuerit omnem fidem, ita vt montes 1.Cor.13.
transferat, charitatem autem non habuerit,
nihil eſt. Fide iuſtificamur: ſed & ſpe ſalui fa- Rom.9.
cti ſumus: Et dimiſſa ſunt Mariæ Magdale- Rom.8.
næ peccata multa, quoniam dilexit multùm, Luc.7.
ſi quis enim (dicit Dominus) diligit me, ſer- Ioan.14.
monem meum ſeruabit: & pater meus dili-
get eum, & ad eum veniemus, & māſionem
apud eum faciemus. Nunc igitur manent
fides, ſpes, charitas, tria hęc, maior autē horū 1.Cor.13.
eſt charitas, & in viuificando iuſtificandoq́;
potior:

potior? quandoquidem fides ſine operibus
Iaco. 2. mortua eſt. Tum demùm vtilis eſt ad ſalu-
Galat.5. 1.Cor.13. tem, cùm per dilectionem operatur. At cha-
2.Pet.1 ritas non eſt ocioſa, ſed per bona opera ſata-
Rom.2. git, vt certam vocationem noſtram electio-
nemq́ue faciat. Non enim auditores legis iu
ſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſti-
ficabuntur: dum ille reddet vnicuique iuxta
1.Cor. 3. opera ſua, dum vnuſquiſq; mercedem acci-
piet ſecundùm laborem ſuum. Quandoqui-
2.Cor.5. dem omnes nos manifeſtari oportet ante tri
bunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; propria
corporis, prout geſſit, ſiue bonum ſiue ma-
lum. Vbi eos qui à ſiniſtris erunt, non ſolum
increpabit dominus, quia non crediderunt,
ſed quia miſericordiæ non vacârunt. Eos au
tem qui à dextris erunt, commendabit non
Apoc.14. tam à fide, quàm à bonis operibus: opera
enim illorum ſequũtur illos. Talibus ſiqui-
Heb.13. dem hoſtijs promeretur Deus, facietq; tan-
Eccl.16. dem omnis miſericordia locum vnicuique,
iuxta meritum operum ſuorum, non abſolu
Roman.8. tà condignitate quidem, (neque enim con-
dignæ ſunt paſſiones huius ſeculi ad futurã
gloriam quæ reuelabitur in nobis) ſed gra-
Matth. 20. tuita magis & liberali repromiſſione: qua,
conuentione facta de denario diurno, con-
Iacob.1. duxit operarios in vineam ſuam. qua, inquã,
qui ſuffert tentationem, cùm probatus fue-
2.Tim.4. rit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit
Deus diligentibus ſe. & ei qui fidem ſerua-
uerit, certauerit bonum certamen, curſum
Luc.17. conſummauerit, coronam iuſtitiæ reddet
in illa die iuſtus ille iudex, qui nos, etſi ſer-
Coloſ.1. uos inutiles, ſua miſericordia dignos facit,
in partem ſortis ſanctorum. Non iuſtificat
igitur ſola fides, ſed magis charitas. nec que-
uis opera, peccata ſunt: ſed eatenùs adultis
ad ſalutem neceſſaria, vt meriti quoque ra-
tionem non reſpuant.

¶ Decretorum fidei, finis.

¶ Annotationes aliquot errorum, iam olim damnatorum, & nunc repullulantium paucis conſtrictæ. 17.

HIs ſanè decretis, poſſent plura alia adiungi. verùm nimia huiuſmodi decretorũ multiplicatiõe, orthodoxos lectores grauare metuẽtes, haudquaquàm alia in præſentia cenſemus adijcienda. Quia tamen plurimæ aliæ ſunt hæreſes, quas aut editis libris, aut publicis prædicationibus, aut familiaribus etiam colloquijs minimè erubeſcunt homines peruerſi hodiè, promulgare, peſtilentibus dogmatibus enitentes inficere populum Chriſtianũ: generali quadam definitione tales damnatæ doctrinæ aſſertiones operæprecium eſt indicare, quo faciliùs vitentur. Exploratum nempe eſt, quòd non alia via conuenientiùs hæreticorum calumniæ, hæreſes atque impietates caueantur, quàm vbi deteguntur & manifeſtãtur. Tũc enim omnibus facilè conſtat, quàm vana ſint ac futilia, immò quàm ſtulta & impia eorum dogmata. At verò vt cõmodiùs tales errores diſcernantur, certis ſubnectuntur indicibus modo ſequenti.

¶ Nuſquàm legitur Dei cognomen apertè tribui Chriſto, in apoſtolorum & euangeliſtarum literis, præterquàm in duobus aut tribus locis. *Error fauẽs Arrio.* Audemus ſpiritumſanctum appellare Deum, quod veteres auſi non ſunt. *Error fauẽs macedonio.*

Chriſtus ſuam mortem deplorari non voluit, ſed adorari: vt quæ ſpontè pro ſalute totius mundi ſuſcipiebatur. Non enim deflenda eſt mors innocentis. A cõſortio Eccleſiæ reſecatur, quiſquis admittit crimen lœtale. *Error Ioan. Hus, dãnat⁹ in concilio Cõſtantiẽſi ſeſſione 15.*

Eccleſia non conſtat niſi ex bonis.

Primatus ſummi põtificis, nõ eſt à Chriſto. *Error Ioan. Hus, dãnat⁹ in concilio cõſtantienſi ſeſſione 15.*

Nõ rectè aut piè ab eccleſia canunt illę orationes, Salue regina miſericordiæ, Regina cæli, Aue maris ſtella.

Nouiſſima pars capituli vltimi euãgelij beati Marci, ex apocrypho quopiam euãgelio aſſcripta apparet à lectore ſtudioſo.

Indecorũ vel ridiculũ videtur, quòd idiotæ & mulierculæ pſitaci exemplo, pſalmos ſuos & precationem dominicam latinè murmurant: quum ipſæ quod ſonent, non intelligant. *Error Bohemorum.* Baptizati infantes, cùm veniunt ad annos diſcretionis, ſunt rebaptizandi.

Infantes non ſunt baptizandi.

Baptizati paruuli poſtquàm ad pubertatis annos peruenerint, vt in communibus fidei articulis fuerint inſtructi: interrogentur, ratũm ne habeant quod ſuſceptores nomine illorum pollicitiſunt in baptiſmo. Id ſi non approbent, fortaſſis expediet illos nõ cogi, ſed ſuo relinqui animo, donec reſipiſcant: nec ad aliam vocari pœnam, niſi vt ab euchariſtia ſumenda, reliquiſq́ue ſacramentis arceantur. Cæterum nec à ſacris, nec à concionibus excludantur.

Fomes peccati, etiam ſi nullum adſit actuale peccatum, moratur animam ab ingreſſu cæli.

Iuſtus in omni bono opere peccat.

Omne opus bonũ, optimè factũ, eſt veniale.

Deus obligauit hominem ad impoſſibile, in nono & decimo præceptis, prohibens non concupiſcere: quod qui negat, peſſimè facit: & qui hoc falſum eſſe dicit, pluſquã peſſimè facit.

Hoc eſt mortalium mortaliſſimum, nõ credere ſeſe damnabili & mortali peccato eſſe obnoxium coram Deo.

Modus celebrandi miſſam, quo vtitur eccleſia catholica, non eſt conueniens. *Error fauẽs Vuicleſo.*

Miſſa debet dici lingua vulgari. *Error Bohemorum.*

Manifeſtus eſt error, Miſſam applicare ſeu offerre pro peccatis, pro ſatisfactionibus, pro defunctis aut quibuſcunque neceſſitatibus ſuis, aut aliorum. *Error Aërianorũ & Arthotiratarũ*

Non eſt dubium, vniuerſos hodiè ſacerdotes & monachos, cum epiſcopis & omnibus ſuis maioribus, eſſe idololatras: in ſtatu pericu- *Error donatiſtarũ, Acitarũ & Apoſtolicorum.*

periculoſiſſimo agentes, ob Miſſæ ſeu Sacramenti ignorantiam, abuſionem & irriſionem.

Magna eſt fides, cognoſcere Chriſtũ corporaliter eſſe, vbi ſacramentaliter eſt. Sed maior eſt, cognoſcere eum abſolutè vbiquè corporaliter eſſe.

Nihil cõducit ad ſuſceptionẽ euchariſtię, ſe pręparare per contritionẽ, confeſſionem, ſatisfactionem, & alia bona opera.

Non licet inducere homines ad pœnitentiam per timorem gehennæ.

Epiſcopus non poteſt quod non poſſit ſimplex ſacerdos.

Eccleſia non potuit illegitimare aliquas perſonas, ſic quòd nõ poſſint cõtrahere matrimoniũ. Humana inſtituta, ſi obſeruas vt humana, nihil te iuuant: ſin vt diuina, mendacium committis. Lex euangelica, quo tutiores ſint homines à periurio, damnat om̃e iuſiurandum: vt iam fas nõ ſit iurare neque per Deum, neque per cælum, neque per terram. *Catharorũ error & Valdenſium.*

Excõicationes nõ ſunt timẽdę, ſed optãdæ. Qui venialia peccata docent eſſe diſtincta à mortalibus, ad inſaniam perditiſſimè nituntur trahere hominum conſcientias. *Error Vuicleſi dãnat⁹ in cõcilio Cõſtantiẽſi ſeſſione 8.*

Opera nihil ſunt coram Deo: aut omnia ſunt æqualia, quantùm ad meritum attinet.

Meritũ tribuere operibus, propemodùm cum eis eſt ſentire, qui credunt nos ex operibus iuſtificari poſſe, de quo errore damnãtur Iudæi plurimùm. *Error fauẽs Iouiniano.*

Illi qui habent charitatem, nullis præceptis humanis ſunt ſubiecti. *Error Begardorum.*

Habentes charitatem, non tenentur ieiunare, orare, vigilare, aut alia conſimilia bona opera efficere: ſed liberum eſt illis, facere aut omittere huiuſmodi bona opera, pro ſuo beneplacito.

Indulgentiæ prorſus ſunt abijciendæ. *Error Vuicleſi.*

Fũdatiões obituũ, ſunt inuẽtiones diaboli. *Error fauẽs Vuicleſo.*

Eccleſiaſtici nõ debent gaudere priuilegijs & immunitatibus plùs quàm laici. *Error dãnat⁹ in cõcilio Cõſtantiẽſi.*

Nõ licet eccleſiaſticis habere bona immobilia. Deus non vult pſeudoapoſtolos & hæreſiarchas extingui, ſed tolerari, ſi fortè reſipiſcant, & è zizanijs vertant̃ in triticũ. Quòd ſi non reſipiſcant, ſeruentur ſuo iudici, cui pœnas dabunt aliquando. *Error Catharorũ, Valdenſium, Begardorũ, & Huſſitarum.*

Decimę ſunt purę eleemoſynę: & poſſunt parochiani, propter peccata ſuorum prælatorum, ad libitum ſuum eas auferre.

In eccleſia non debent eſſe varia viuẽdi genera, quæ religiones appellantur. *Error Vuicleſi.*

Nulli licet, inuitis parentibus, intrare religionem. *Error Vuicleſi, dãnat⁹ in concilio Cõſtantiẽſi ſeſſ. octaua.*

Si ꝓximũ voco in ius, ſi ei dãna procuro: q̃ neceſſariò vocationẽ illam prętorialem ſequunt̃, ſi etiã tanq̃ ethnicũ omi ſanctorũ cõſortio & participatiõe totius eccleſię, eũ priuatũ iri obtineo: quomodò nõ facio iniuriã q̃ iuſtitiã peto? quomodò mandatũ Dei non ſoluo, qui ſanctam inter me & fratrem dilectionis neceſſitudinem violo?

Ad principes Chriſtianos exhortatio, vt elaborent pro hęreticis exterminandis. 18.

PLurimos hactenùs errores cõmemorauim⁹: ſed nõ illorũ ſufficit cõmemoratio. Opus nãq; eſt, ꝙ chr̃ianiſſimi principes ſuppetias ferãt, zelo zelãtes ꝓ domo Domini exercituũ, quę iuxta Apoſtolum eſt eccleſia. 1 Tim. 3. Poſſet haud dubiè Deus, abſq; illis, vniuerſam hęreticorũ cohortẽ cõterere ac exterminare: nullius enim creaturæ ſuæ eget miniſterio. Vult tamen pro ſua benignitate homines ſibi cooperari: ampla quoquẽ eos donat mercede, qui ei cooperãtur, in ijs præſertim negocijs, quæ ad fidei dinoſcuntur ſpectare integritatem, quemadmodùm multæ indicant hiſtoriæ. Laborârũt olim aduerſus hæreticos ſtrenuè Chriſtianiſſimi principes, Conſtantinus, Valentinianus, Theodoſius, Clodoueus, Carolus Magnus, & Ludouicus pater ſancti Ludouici. ſed nunquid præmio defraudati ſunt? minimè certè. Nam apud Deum gratiam inuenerunt, qua nihil in vita eſt expetibilius, & apud homines immortale ſui nominis decus adepti ſunt. Contrà verò principes, qui hæreticorum conſuetudine abuſi & eorum deliniti conſortio, impijs erroribus non obſtitêre, ſed impenderunt ſubſidium, iram Dei vindicem ſenſêre. Diuino ſiquidem fauore deſtituti, in graues ærumnas prolapſi ſunt, miſerabilem vitę exitum ſortiti. Cuius rei (vt alios taceamus) teſtes ſunt, vel locupletiſſimi, Licinius à Conſtantino deuictus, Iulianus apoſtata, Valens Arrianus, Philippicus, Conſtantinus quintus, & Leo eius filius, ſacrarum imaginum impij euerſores. Hi profectò deteſtandam impietatem conſectati, digna ſuæ perfidiæ reportârunt ſtipendia. Longum eſſet, reliquorum principum qui à fidei ſynceritate deficientes, peſtifero hæreticorum contagio infecti ſunt, miſerias enumerare & calamitates. Longum itidẽm eſſet, eorum felicitatem & gloriam recenſere, qui fidei catholicæ *incõcuſſæ adhærentes, hæreticos tanq̃ capitales ſuæ coronæ hoſtes, ad internecionem vſque deleuerunt. *incõcuſſæ Hęc itaque attendẽtes, ꝓ noſtri officij debito Chriſtianos principes inſtanter rogamus, & in nomine exhortamur: ſi ſuæ ſaluti conſulere, ſi ſuæ ditionis iura illibata cuſtodire, ſi in pace & tranquillitate ſubditas ſibi nationes continere exoptant: potenti brachio fidem catholicam tueantur, ac eius hoſtes viriliter ſatagãt debellare. Id aũt haud factu erit difficile, vbi antiqua Chriſtianiſſimorum principum in hæreticos, eorum libros & fautores edicta inſtaurabuntur. Quæ ſi ſalutari iudiciorum ſeueritate executioni demandentur, nulla prorſus hæreticorum monumenta, nulli libri,

bri, nulla ſcripta in ſuis prouincijs reperientur. Maleſanæ item conciones ceſſabũt, necnon & clandeſtina conuenticula: in quibus peregrinos cultus à Chriſtiana pietate degenerantes, inducere ſolent hęretici. Vſque eò effrenis inſupèr impiorum audacia retũdetur, vt iam orthodoxæ fidei ac eccleſiæ catholicæ ſacriſque eius conſtitutionibus, audeat nemo contraire. Hoc profectò noſtrũ deſiderium, hæc votorũ ſumma, hæc noſtri conatus gloria. Hoc eſt quod tota mẽte expoſcimus, & aſſiduis precibus à Domino efflagitamus: ſperantes, dum ſtrenuè Chriſtianiſſimi principes hæreticos debellant, & nos pijs laboribus, ne creditę nobis oues, luporum morſibus trucidẽtur, prohibituros. Et tum demùm donabit nobis Dominus ſua pietate, tantoperè à fidelibus exoptatã atq; expetitam pacem & tranquillitatem in hac vita: & poſt huius vitæ decurſum, cõſummatam felicitatem. At verò quia ſcimus non ſatìs eſſe, ad hæc obtinenda fideles adhortari, niſi rebelles conuenienti diſtrictione reprimanť, ſalutari antidoto decreuimus huic negocio ꝓuidere. Authoritate itaq;, qua fungimur, omnes in noſtra prouincia conſtitutos, qui tam impia dogmata auſu temerario aſſerere, docere, ſcribere, præſumpſerint, his ſcriptis ſentẽtia excommunicationis innodamus. Necnõ & eos, qui illis auxilium, conſilium, aut fauorem quouis modo fuerint impartiti. Sub eadem quoque pœna omnibus nobis ſubditis inhibemus, ne Luteri libros ſiue Luteranorum quorumcunque retinere præſumant, qui ad peſtilentem doctrinam promouendam conſcripti ſunt.

INDEX MATERIARVM, IN SEQVENTIBVS MORVM DECRETIS contentarum, per capitum ordinem digeſtus.

FRequẽtandas eſſe preces in eccleſijs, ꝓ tranquillo ſtatu totius eccleſiæ & regnorum orbis Chriſtiani. Cap. 1
Omnem exactionem indebitam, pro ſacramẽtorum, aliarumq; rerũ diuinarũ adminiſtratione, eſſe à viris eccleſiaſticis ſummoperè deuitandam. 2
Quòd promouendi ad ſacros ordines, exhibeant literas teſtimoniales de ſufficiẽtia ætatis & honeſtate vitæ ſuæ. 3
Neminem ad ſacrum ſubdiaconatus ordinẽ eſſe promouendum, niſi ſufficiẽtem exhibeat titulum beneficialem, vel patrimonialem. 4
Quomodo diœceſani examinare debẽt petẽtem literas dimiſſorias, antequã illas ipſi concedant. 5
Diligẽtem etiã inquiſitionem debere fieri à diœceſanis ſuper ętate, moribus & literatura iam promotorum ad ſacerdotiũ. 6
Promotos in curia Romana ad ſacros ordines, non eſſe admittẽdos ad illorũ executioné, niſi priùs à diœceſanis fuerint examinati. 7
Inſtituendi ad curam animarum, diligenter antè examinẽtur à diœçeſanis, an ſint idonei gerendæ illi prouinciæ. 8
Ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda aſſumantur idonei à diœceſanis, qui ſuo erga Deũ & eccleſiã ritè fungantur officio. 9
Quotidianas diſtributiones ſatis largas & ſufficienses aſſignari debere ijs, qui diuino officio in Eccleſijs celebrando interſunt. 10
Curati reſideant in ſuis eccleſijs, niſi ſint legitimè excuſati: & populũ ſibi cõmiſſum, diligenter inſtruant documentis fidei & morum. 11
De ijs, quæ curati ſuos ſtudioſè debẽt admonere parochianos, ad ipſorũ ſalutem. 12
De fundationibus antiquis eccleſiarũ accuratè obſeruãdis, & ſedulò cõplendis, 13
In oratorijs priuatis, ſine diœceſani facultate nõ eſſe celebrandum neque in capellis hoſpitiorum, neglecta eccleſia parochiali. 14
Die Dominico nõ celebrẽtur miſſę in capellis, etiam ex fundatione, niſi poſt cõpletã miſſam parochialem. 15
In eccleſijs nihil inhoneſtũ aut indecens fieri debere, quo diuinũ impediatur aut minùs reuerenter audiatur officium. 16
Pſalmodia maturè & cũ diſtinctione peragatur: ac muſicus cãtus, organorumq; modulatio, ad deuotioné excitãs, nõ laſciuiam, in eccleſijs exhibeatur. 17
De horis canonicis, debitè, reuerenter & honeſtè in eccleſia decãtandis, diſtincto tẽpore, & congruo pulſu. 18
De ijſdem integrè, maturè & deuotè legẽdis à viris eccleſiaſticis, ſine aliquo leuitatis aut irreligioſitatis exemplo. 19
De tabula officiariorum in choro ponenda, & tempore ingreſſus in chorum, cùm diuinum celebratur officium. 20
Canonici, cùm primũ recepti fuerint in cõſortiũ capituli, ſuos fructus integrè recipiant, ſine dilatione aut expectatione per aliquot annos. 21
De regulari diſciplina, in victu, veſtitu & moribus, in monaſterijs tam religioſorum q̃ monialium, exactè obſeruanda. 22
De honeſtate morum in vita & habitu à clericis ſeruanda, ſine veſtium precioſarum pompa & luxu. 23
Qualis debet eſſe habitus clericorum, & virorum eccleſiaſticorum. 24
De honeſtate clericorum obſeruãda in inceſſu, cõuerſatione cũ laicis, in euitatione chorearũ & actiõis ludorũ ſcenicorũ. 25
Incontinentes ſacerdotes & concubinarios, clericos itidèm venatores, & negocijs ſecularibus deditos, grauiter eſſe puniendos. 26
Quid agendum, quando prioratus religioſorum aut monialium, nõ habent prouẽtus

tus ſufficientes ad plurium in illis locis educationem. 27

De numero monialium, in monaſterijs earũ inſtituendo, perpetuaq; ipſarum clauſura vigilanter obſeruanda. 28

De viſitatione & reformatione diligenti hoſpitalium, leproſariarum, & ſimilium domorum faciẽda per eos, ad quos idipſum legitimè ſpectat, & de gubernatoribus earundem domorum. 29

Confratrias non eſſe de nouo erigendas, niſi ex conſenſu & approbatione diœceſanorum: antiquarum autem ſtatuta & fundationes, vt viſitentur, illis exhiberi debere. 30

De excommunicationibus non concedendis, niſi pro ardua & graui cauſa: neq; decernẽdis pro iniurijs verbalibus, niſi ſint admodùm atroces, de quo officiales locorum dijudicent. 31

Diœceſani per ſe aut vicarios ſuos viſitent frequenter parochias, in quibus audiunt hæreticos habitare, & ad illorũ exterminationem atque extirpationem, pro viribus elaborent. 32

Libri de fide & moribus differentes, non imprimantur ampliùs, nec alibì impreſſi vendantur: ſine ſpeciali diœceſanorum authoritate & permiſſione, qui eos priùs viſitent. 33

Libros lingua vernacula compoſitos, & de fide ac moribus tractantes, legi vulgò nõ debere: niſi à diœceſanis antè viſitati ſint & approbati, atque permiſſi vt publicè legantur. 34

Non eſſe admittendos quoſcunque ad exercendum prædicationis ad populum, officium, niſi à diœceſanis approbati fuerint & miſſi. 35

Quales eſſe debent verbi diuini prædicatores, & quid potiſſimùm prædicare ſtudeant, & quibus vti ſermonibus. 36

Solos illos mendicantes habere poteſtatem abſoluendi, qui antè per ſuos prælatos diœceſanis præſentati fuerint, & per eoſdẽ commiſſi. 37

Abbates ſacramentum confirmationis non conferant, nec calicum conſecrationem attentent: niſi diœceſano antè exhibuerint ſpeciale (ſi quod habent) ſuper hoc priuilegium. 38

Cum quanta reuerentia, grauitate, & honeſtate ſacramentum matrimonij eſt ſuſcipiendum. 39

Imagines ſacræ, præcedente epiſcopi viſitatione, in Eccleſijs collocentur. neque prætextu noui miraculi erigatur capella aut altare nouum, niſi epiſcopus loci de eo negocio antè definiêrit. 40

Indicis capitum, decreta morum complectentium, finis.

IN NOMINE DOMINI, Amen. Sequuntur conſtitutiones editæ in ſacro prouinciali Concilio Senonenſi, celebrato Pariſijs per Reuerendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Antonium, miſeratione diuina & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ gratia, tituli ſanctæ Anaſtaſiæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyterum Cardinalem, archiepiſcopum Senonenſem, Galliarum & Germaniæ primatem, Franciæ cancellarium, & Reuerendos in Chriſto patres Epiſcopos, ſuffraganeos eiuſdem Reuerendiſſimi patris, videlicet epiſcopos, Carnotenſem, Pariſienſem, Meldenſem, Antiſſiodorẽſem, Trecenſem, Niuernenſem, & Petrum de Stella, vicarium epiſcopi Aurelianenſis, per eundẽ Reuerendiſſimum admiſſum, vnà cum clero totius prædictæ prouinciæ, legitimè congregato & euocato, Anno ab incarnatione Domini 1527. die tertia mẽſis Februarij, qua fuit inchoatum prędictum concilium & cõtinua proſecutione deductum vſque ad nonam diem Octobris anni viceſimi octaui ſupra milleſimum & quingenteſimum. Qua quidem die, extrema fuit manus ſupradicto Concilio impoſita.

Frequentandas eſſe preces, & publicas & priuatas in eccleſijs, pro trãquillo ſtatu eccleſię catholicę & regnorum orbis Chriſtiani.

Cap. I.

PAulus gentium apoſtolus, cùm Timotheum in primis admonuiſſet, vt à pſeudoapoſtolis creditam ſibi plebem auocaret, qui volentes eſſe legis doctores, non intelligebãt quę loquebantur, neque de quibus affirmabant: protinùs ad mores conuerſus, Obſecro. inquit, primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate cõſtituti ſunt, vt tranquillam & quietam vitam agamus in omni pietate & caſtitate. Proindè Paulum imitati, de ſuffraganeorum noſtrorum conſilio & aſſenſu in primis diſtrictè iniũgimus, vt per cathedrales, collegiatas, parochiales & alias quaſcunque ipſius noſtræ prouinciæ eccleſias, fiant preces tam publicè quàm priuatim, quibus auertatur ira Dei, & de peccatis noſtris meritam non ſumat vltionem. Nam ſi precibus locus aliquando affuerit, ſi qua olim orandi neceſſitas inſtitit: ea profectò nobis hac noſtra tempeſtate ſeſe offert, qua atroces aſſiduoſque bellorum tumultus, inter Chriſtianos principes exardeſcere videmus: & nauis Eccleſiæ pluribus ſchiſmatum vndis iactata, vanæ doctrinæ ventis fluctuat. Orandus igitur benigniſſimus Deus, vt qui no-

1. Timot. 1.

1. Timot. 2.

Pſalm. 67. Matth. 8. noſtris iniquitatibus offenſus, hactenùs in puppi dormitâſſe videtur, exurgat, & diſſipentur inimici eius, imperet mari & ventis, ceſſetque tempeſtas: peſtilentes hæreſes indiès pullulátes tollat, falſa amputet dogmata, diſſidétes & exulceratos principum animos conciliet: pacatiſque hæreſum procellis, fatiſcentem Petri nauiculã tuta tandèm ſtatione recipiat. Sanctiſſimum dominum noſtrum papam, & ſtatum hierarchicum eccleſiæ in pfecta charitate contineat: & Chriſtianiſſimum regem noſtrum ac ſupremum dominum, incolumem nobis ſeruet, votorumq; compotem efficiat, vt commiſſus illi populus, Deum vnicũ pacis authorẽ agnoſcat, & in agendis illi gratijs totus inhiet & inardeſcat.

Omnem exactionem indebitam, pro ſacramentorum, aliarumq; rerum diuinarum adminiſtratione, eſſe à viris eccleſiaſticis ſummoperè deuitandam.

Caput II.

SAcro hoc approbãte cõcilio, ſtatuimus & ordinamus, vt omnia ſyncerè, purè & mundè fiant in domo Domini, ſine labe labís ve ſuſpicione, aut ſpecie mali. Ad quod prælati, eccleſiarum cathedralium & collegiatarum capitula, archidiaconi, abbates, abbatiſſę, & alię quæcunque perſonæ eccleſiaſticæ, diligentem gerant curam & ſtudium exercendi, adminiſtrandi, & exequẽdi onus eis à Domino conceſſum, (ne ſanguis ſubditorum, de manibus eorum requiratur) non quęſtus cauſa & pecuniæ. Ideo ſtatuimus, inquam, & ordinamus, conformiter ad ſacrorum conciliorum, ſanctorumq; patrum decreta, vt manus ſuas illibatas, integras & intactas ſeruent, iuxta iuris communis diſpoſitionem & ordinationem, ab omni exactione abſtinentes: non obſtantibus quibuſcunque iuramentis, ſtatutis & cõſuetudinibus introductis, & in futurum introducendis. Irrationabilem illam conſuetudinem iudicãtes, qua ad vnam pręb endam receptus, ſuorum in dicta præbenda prædeceſſorum non receptorum (à quibus ius nõ habet, ſed à conferente vel inſtituente) plures receptiones ſoluere compellatur. Prouideant autẽ diœceſani, ne eccleſiarum parochialium rectores, matricularij, aut alij quicunq;, indebitas exactiones pro ſacramentorum, ſacramentaliumque ac diuinorum adminiſtratione faciant.

Ad vnã receptus pręben di, non ſolu at plures receptiones

Quòd promouendi ad ſacros ordines, exhibeant literas teſtimoniales de ſufficientia ætatis, & honeſtate vitæ ſuæ.

Caput III.

ET vt deindè de miniſtris eccleſiæ prouideamus, ne circa pmouendos ad ſacros ordines fraus aliqua cõmittatur: ſacro approbante prouinciali cõcilio, de fratrum noſtrorum ſuffraganeorum ſententia & cõſenſu ſtatuimus, vt promotionis tempore, ordo qui proximè ſequitur, diligẽter obſeruetur. Vt quantùm attinet ad ætatem & mores, non priùs promoueant diœceſani ſuos ad aliquem ſacrum ordinem, quàm viderint literas teſtimoniales presbyteri parochialis, quæ contineant duorum aut trium teſtium pbatorũ, non ſuſpectorũ, diſpoſitiones iuramẽto ſolenni firmatas de ſufficiẽtia ętatis promouendi, & de probata & inculpata illius vita. Quo abſoluto, inquirant, ſi pmouendus habeat ſcientiam, à iure ad ordinem ſuſcipiendum requiſitam. Neque aliquẽ ad ſacerdotium promoueant, niſi qui (quantùm fragilitas humana patitur) ſciat ea quæ continentur in canone, Quæ ipſis. 38. diſtinctione.

Neminem ad ſacrum ſubdiaconatus ordinẽ eſſe promouendum, niſi ſufficientem exhibeat titulum beneficialem, vel patrimonialem.

Caput IIII.

POrrò in graue clericalis ordinis ſcandalum ac dedecus, videmus haud paucos ſacerdotes, nudos ac mẽdicos. Prohibemus itaq;, ne aliqui ad ſacrum ſubdiaconatus ordinem aſſumantur, niſi ſub titulo beneficij viginti librarum Pariſienſium ad minus, vel patrimonij ſimilis valoris. Super quo per vicarios noſtros in nr̃a diœceſi, aut in diœceſi ſuffraganeorũ noſtrorum, per eoſdem ſuffraganeos eorúmve vicarios vel officiales, fiat diligens inquiſitio per teſtes, omni exceptione maiores. Si autem titulus patrimonialis ad eum peruenerit ex ceſſiõe aut donatione alterius: ſimiliter inquiratur, an pręfatam ſummam poſſit redditus rei cẽſſæ reprę ſentare. Deindè ſuper fraude, ſi qua interuenerit inter cedentem & ceſſionarium, exigat ſacramentum cedẽtis ac ceſſionarij. Iurabit autem cedẽs, ſe donâſſe ſine vlla fictiõe, aut ſpe in futurum recuperãdi: Ceſſionarius autem affirmabit, nullum eſſe inter ſe & cedẽtem, pactum de reſtitutione rerũ ceſſarum: ſuęq; intẽtionis eſſe, illa retinere, ac quãdiu viuet, illis vti & frui. Prohibemus aũt diſtrictè, ne ordinatus ad titulũ patrimonialem, eundem vendat aut alienet ſine permiſſione epiſcopi ordinantis, donec beneficiũ aut patrimoniũ prętaxati valoris fuerit aſſecutus.

Quomodò diœceſani examinare debẽt petentem literas dimiſſorias, antequã illas ipſi concedant.

Caput V.

ET quanuìs epiſcopus originis, beneficij, aut domicilij, non ſolùm ad ordines promouere, ſed etiam literas dimiſſorias ad ipſos ordines concedere poſſit: iniungimus tamen ſuffraganeis noſtris, vt ſi quando literas dimiſſorias ad ſacros ordines indulgere voluerint, ne indigni aſſumantur, obſeruent ordinem qui ſequitur: videlicet

quòd volẽtes impetrare literas dimiſſorias, accedãt ad diœceſanos: qui ſuper pręmiſſis ætate, literatura, moribus, beneficio ſeu patrimonio inquirant, ſeruentque diligenter prædictas ſolennitates, perindè ac ſi in propria ordinare vellẽt. Ac tunc ſic examinato concedantur literæ dimiſſorię: remittaturq; ita examinatus cum literis ipſis: In quibus etiam declaretur prædicta ſolennitas ſic obſeruata, fiatque mentio expreſſa de beneficio aut patrimonio, vt epiſcopus ad quem ſe cõferet ordinandus, eum ſine ſcrupulo promouere & ordinare poſſit. quòd ſi propter infirmitatem aut aliam cauſam rationabilẽ, is qui literas dimiſſorias obtinere cupit, non poſſit commodè accedere ad ſuum epiſcopum: tunc remittatur ſuper ætate, literatura ac moribus, vt priùs, examinãdus ad epiſcopum, cui literæ dimiſſoriæ præſentabuntur, inſeraturque in illis literis dimiſſorijs clauſula, Super quo conſcientiam tuam oneramus. Prouiſo tamen, quòd nunquàm concedantur literæ dimiſſoriæ, niſi illi qui habuerit beneficium aut patrimonium prætaxati valoris.

¶Diligentem etiam inquiſitionem debere fieri à diœceſanis ſuper ætate, moribus & literatura iam promotorum ad ſacerdotium.

Caput 6.

SEd quantùm attinet ad iam promotos ad ſacerdotium, iniũgimus ſuffraganeis noſtris, vt ſuper illis diligẽtem & accuratam faciant inquiſitionem. Et quos inuenerint ꝓmotos ante ætatem legitimam, iuxta iuris diſpoſitionem ab executione ordinũ ſuſpẽdant, donec ad ætatem legitimam peruenerint: Et quos vita repręhenſibiles cognouerint, debitè coerceãt: Quos inſupèr non eſſe literaturæ ſufficientis deprehenderint, ab executione ordinum ſuſpendant, donec in ſcientia quæ ordini eſt requiſita, ad plenum fuerint inſtructi.

Promotos in curia Romana ad ſacros ordines, nõ eſſe admittendos ad illorum executiõem, niſi priùs à diœceſanis fuerint examinati.

Caput 7.

RVrſus quia nonnulli, ſuę ignorantię & incapacitatis & delictorum cõſcij, fugientes examen ſuorum epiſcoporum, ſciẽtes ſe non eſſe ab illis promouẽdos, ad curiam Romãnam confugiunt, etiam abſq; literis dimiſſorijs eorundem epiſcoporum, & in eadem curia ſe faciũt promoueri ad omnes ſacros ordines, per quoſdam aſſerẽtes ſe eſſe epiſcopos, & habere à Romano põtifice authoritatem ordinandi, de quorum poteſtate ac commiſſione non appãret: ſintq; ordinati huiuſmodi, promoti extra tempora, ac interdùm tribus ſucceſſiuis diebus: Talibus diœceſani non permittant executionẽ ſuorum ordinum, niſi viſis diligenter eorundẽ literis: conſtito etiam ſufficienter de poteſtate ordinantium, & eorum commiſſione, eis à Romano pontifice conceſſa. Ad hæc etiã, ꝙ rurſus examinent de vita, ſciẽtia, ętate, ac inquirat de beneficio ſeu patrimonio. Qui ſi in prędictis aut aliquo præmiſſorum inuenti fuerint minùs ſufficientes, declarentur ſuſpenſi ab executione ordinum modo & forma ſuprà declaratis.

¶Inſtituendi ad curam animarum, diligenter antè examinentur à diœceſanis, an ſint idonei gerendæ illi prouinciæ.

Caput VIII.

CAeterùm ꝗa eccleſiæ Dei nihil magis officit, ꝗ̃ ꝙ indigni ꝓficiãtur curę animarum, & ad aliorum aſſumantur regimen, qui ſeipſos regere nõ poſſunt: diœceſani ergo ad parochiales eccleſias non inſtituant præſentatos ab eccleſiaſticis laicíſve patronis, niſi eos priùs diligenter examinauerint: neq; indignos pręficiant, aut incapaces admittãt. Quòd ſi qui ſint inſtituti vel prouiſi, etiam per ſedem Apoſtolicã, nihilo minùs diœceſani eos examinẽt: & ſi minùs idonei fuerint inuenti, ad adminiſtrationem beneficij non admittãtur, ſed loco eorum per epiſcopos inſtituantur vicarij idonei, quibus congrua portio aſſignetur. Et tandiu in beneficio adminiſtrent, donec ſic inſtituti aut prouiſi, literaturam ſufficientem aſſecuti fuerint, aut ſint ætatem legitimam adepti.

¶Ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda, aſſumantur idonei à diœceſanis, qui ſuo erga Deum & eccleſiam ritè ſungantur officio.

Caput IX.

CVmq; graue nimis ſit & abſurdum, ꝙ quidam eccleſiarum prælati, cùm poſſint viros idoneos ad beneficia eccleſiaſtica promouere, aſſumere nõ verẽtur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſufficiẽtia ſuffragatur: carnalitatis ſequẽtes affectum, non iudiciũ rationis: vndè quanta eccleſijs damna proueniant, nemo ſanę mentis ignorat. Nos ergo volentes huic morbo mederi, pręcipimus omnibus & ſingulis collatoribus, vt (pretermiſſis indignis) idoneos aſſumant, qui Deo & eccleſijs gratum valeãt impendere famulatum. Fiatq; iuxta ſacrum Lateranenſe concilium, in prouinciali concilio diligẽs inquiſitio, vt qui poſt primam & ſecũdam correptionem fuerit repertus culpabilis, à beneficijs conferendis per ipſum prouinciale concilium ſuſpendatur: inſtituta in eodem concilio perſona prouida & honeſta, quæ ſuſpẽſi ſuppleat defectum in beneficijs conferendis.

Quotidianas diſtributiones ſatis largas & ſufficientes, aſſignari debere ijs, qui diuino officio in eccleſijs celebrando intereſſunt.

Cap. X.

AD nos (quod amariùs dolendum eſt) peruenit, ꝙ in multis cathedralib⁹ & collegiatis eccleſijs huius noſtræ prouinciç, nullæ ſunt aut vſqueadeò tenues quotidianæ diſtributiones, vt vix tertiam partẽ groſſorum fructuum aſſcendant. In quibus hactenùs inualuit conſuetudo, ꝙ illarum eccleſiarum canonici abſentes, per intereſſentiã vnius diei groſſos fructus totius anni percipiant. Ex quibus vagandi materia oritur, cultus diuinus (quem augeri optamus) diminuitur, officium (propter quod, beneficium eccleſiaſticum datur) omittitur, quibuſdam clericis admodùm ignaris tenui precio conductis, cura diuini officij committitur: quod vnico contextu, non ſeruatis interſtitijs temporum, ab Eccleſia præfixis, per huiuſmodi mercenarios tranſcurrendo & ſyncopando celebratur, vt aliundè ex quæſtu Miſſarum vitam ſibi mendicent. Nos igitur cupientes prædictis occurrere, & quantùm poſſumus, aduerſus futura cauere: ſacro approbante concilio, huiuſmodi conſuetudines tanꝗ eccleſijs nociuas, & cultui diuino detrahentes, caſſamus & reuocamus. Hiſque non obſtantibus ſtatuimus, ꝙ diœceſani in ſuis diœceſibus dictarum eccleſiarum canonicos, per iuris remedia, etiam ſuarum præbendarum priuationẽ, ad ſuas eccleſias reuocent: dictosq́; groſſos fructus, pro maiori parte, in quotidianas diſtributiones conuertant. Et reſidẽtes & diuino officio actualiter intereſſentes, ſecundùm menſuram laborum, plùs minúſve capiant emolumenti: ſub obteſtatione diuini iudicij, omnibus ꝓcipientes, vt reſpectu huiuſmodi quotidianarum diſtributionum, iura antiqua ſacrorum conciliorum & patrum decreta integrè obſeruari faciant.

Abiatur irrationabilis cõſuetudo.

¶Curati reſideãt in ſuis eccleſijs, niſi ſint legitimè excuſati: & populum ſibi commiſſum diligenter inſtruant documentis fidei & morum. Cap. xi.

REctores eccleſiarum (quorum ſingularis eſt electa induſtria) compellantur per ſuffraganeos noſtros, quoàd fieri poterit, ad perſonalem reſidentiam: neq; cum illis de non reſidẽdo, niſi cauſa probabili intercedente, diſpenſetur.

¶Et in eccleſijs parochialibus per ſingulos dies Dominicos, presbyteri parochiales curati per ſe aut vicarios eorum, clara voce & intelligibili ac verbis maternis, annuncient decem præcepta decalogi & articulos fidei. Et ſi qui fuerint presbyteri, quibus nõ ſuppetat doctrina aut prædicandi gratia, legant & declarent ꝓdicta die Dominica vnũ capitulum Ioannis de Gerſon, in opere ſuo tripartito.

¶De ijs, quæ curati ſuos debent admonere parochianos ad ipſorum ſalutem. Cap. 12.

ADmoneant frequenter curati ſuos parochianos, vt interſint Miſſæ parochiali dieb⁹ Dominicis, & feſtis per hebdomadã occurrentibus. Et vt ad omnia illa, quæ per ſingulos dies Dominicos in ✱pronis præcipiuntur, diligenter attendant. Quòd ſi legitimo ceſſante impedimento, abſq; licentia ſui curati, per tres Dominicos neglexerĩt intereſſe Miſſæ parochiali: denunciẽt ſtatìm promotoribus, vt pro menſura contemptus vel offenſæ puniantur.

Hortentur inſupèr ijdem curati eoſdem parochianos ſuos, vt frequenter peccata ſua confiteantur, & ſacramentũ euchariſtię percipiãt, pręſertim in feſtis ſolennib⁹, & tẽpore infirmitatis aut peſtis, aut vbi inſtat periculũ mortis: ſeu cùm mare ſunt nauigaturi, aut ꝑ diuerſa loca peregrinaturi. Quos etiam cõmoneãt, ne peregrinẽt̃ ſine literis teſtimonialibus Chriſtianitatis eorum: quas ijdẽ curati, per ſe aut eorũ vicarios, ſi petantur, liberaliter tradant.

Curati diligenter aduertant, ſi parochiani eorum ad minùs ſemel in anno, ſanctam eccleſię cõmunionem euchariſtiamq́; percipiant: & cõmunicãtium nomina, ſi cõmodè fieri poteſt, ſcripto redigant.

De fundationibus antiquis eccleſiarum, accuratè obſeruandis & cõplendis. Caput XIII.

VOlumus etiam, ꝙ in ſingulis parochialibus eccleſijs non ſolùm dicat̃ Miſſa parochialis Dñicis, ſed etiam alijs per hebdomadam diebus diuina officia, ſecundùm primam fundationem ipſius eccleſię, vel illius augmentationem, celebrentur.

Et ne diuinus cultus (quẽ omninò augeri deſideramus) minuatur, fundatorúmve intẽtio fraudetur: per diœceſanos compellantur omnes & ſinguli rectores eccleſiarum parochialium, capellani, alijq́; beneficiati, leproſariarũ aliarumq́; domorũ adminiſtratores, ad oſtendẽdas exhibendasq́; literas fundationis, inſtitutionis & augmẽtationis beneficiorũ & ſuorũ adminiſtrationum: vt oĩbus viſis, de diuinis officijs iuxta fũdatorum intentionem, quod opportunum fierit, ab eiſdem diœceſanis ſtatuatur.

Inhibemus capellas de nouo erigi, conſtrui, etiam omninò dirutas rędificari, ſine diœceſanorum licentia & permiſſione.

De capellis nõ temerè de nouo erigendis.

In oratorijs priuatis, ſine diœceſani facultate, non eſſe celebrandum: neq; in capellis hoſpitiorũ, neglecta eccleſia parochiali. Cap. XIIII

NOn liceat in oratorijs priuatis, quæ in domibus priuatorum interdùm habẽtur, Miſſas celebrare pretextu diſpenſationis ſedis apoſtòlicę: niſi priùs viſis ab epiſcopis, recognitis & approbatis dictis literis diſpẽſationis: tranſgreſſores autem, ꝑ ordinarios locorum pœna condigna plectantur.

Sed quia in diuerſorijs aut hoſpitijs ſunt

interdùm capellæ, vbi viatores ac tranſeuntes paſſim celebrari faciunt, neq; curant ad eccleſiam parochialẽ, vel aliã eccleſiam accedere: præcipimus ſuffraganeis noſtris, vt inhibeant ſub pœna ſuſpenſionis à diuinis, om̃ibus & ſingulis presbyteris ſibi ſubditis, ne in huiuſmodi capellis deinceps celebrare attentent. Quia tamẽ extranei ſacerdotes à celebratione Miſſæ, aut tranſeuntes ab auditione facilè cohiberi non poſſent: idcircò ijdem ſuffraganei noſtri prohibeant ſub pœna excommunicationis vel alia pœna, magiſtris dictorum hoſpitiorum ſeu diuerſoriorum, quòd non patiantur deinceps in illis capellis celebrari.

¶ Die dominico non celebrentur Miſſæ in capellis, etiam ex fundatione, niſi poſt cõpletam Miſſam parochialẽ. Cap. 15.

ITem ne populus diſtrahatur à Miſſa parochiali, & ab auditione mandatorũ Dei & Eccleſiæ: prohibemus, ne in capellis ab antiquo etiam epiſcoporũ authoritate fundatis, aliæ Miſſæ celebrentur, q̃ illæ quæ de fundatione extiterint. Et ſi q̃ ſint Miſſæ, quę ex tenore fundationis dici debeant die dominico, nõ dicantur niſi poſt Miſſam parochialem.

Admonemus inſupèr ſuffraganeos noſtros, vt ex cauſis præmiſſis, & præſertim hoc tempore, quo videmus multos adduci ad contemptum p̃ceptorum eccleſiæ, & miniſtrorum eiuſdem: non facilè admittant fundationes capellarum, quibus ordinatur celebratio miſſę dominico die, ea potiſſimùm hora, qua populus vniuerſus conuenire debet ad audienda diuina, p̃ceptaq; Dei & Eccleſiæ.

De altarib⁹ portatilib⁹ non facilè conſecrãdis

Et vt magis ac magis tollatur occaſio celebrandi Miſſas in locis ac oratorijs priuatis, iniungitur ſuffraganeis noſtris, vt non ſint faciles ad conſecranda altaria portatilia: ſed tunc demùm ad ea cõſecranda accedãt, cùm intellexerint, ea eſſe requiſita pro eccleſijs aut alijs locis, in quib⁹ licitè celebratur. Et per ſuos decanos rurales, alióſve officiarios prouideant, ne prædicta altaria portatilia retineantur in domibus priuatorum.

¶ In eccleſijs nihil inhoneſtum aut indecens fieri debere, quo diuinum impediatur, aut minùs reuerenter audiatur officium. Cap. 16.

Pſal. 92.
Pſal. 75.

CVm autem deceat domum Dei ſanctitudo, vt cuius in pace factus eſt locus, eius cultus ſit cum debita veneratiõe pacificus: ſit itaq; iuxta Gregorij X. conciliũ generale Lugduneñ, ad eccleſiã humilis & deuotus ingreſſus: ſit in ea, quieta cõuerſatio, Deo grata, inſpicientib⁹ placita, quę cõſiderantes non ſolùm inſtruat, ſed & reficiat. Ceſſent in eccleſijs vniuerſitatũ & ſocietatũ quarumlibet concilia, conciones, & publica parlamẽta. Ceſſent confabulationes q̃libet: ceſſent vana, & multo fortiùs fœda & prophana colloquia. Ceſſent poſtremò quæcunq;, q̃ diuinum poſſunt perturbare officium, aut oculos diuinæ maieſtatis offendere: ne vbi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut depræhendantur peccata committi. Prohibemus idcircò, ne hiſtriões aut mimi intrent eccleſiam, ad pulſandum tympano, cithara, aut alio inſtrumento muſicali: neq; in eccleſia aut iuxta eccleſiam, ſuis pulſent inſtrumẽtis. Prohibemus inſupèr, ne fiat deinceps feſtum fatuorum aut innocentium, neq; erigatur decanatus patellæ.

Mimi non intrent Eccleſiam ad pulſandum ſuis inſtrumentis.

¶ Pſalmodia maturè & cum diſtinctione pagatur: ac muſicus cantus, organorumq; modulatio, ad deuotionem excitans, non laſciuiam, in eccleſia exhibeat. Cap. 17.

ET cùm in eccleſijs Dei pſalmodia cantanda præcipiatur, vt fidelium deuotio excitetur: in hoc nocturnum diurnumq; officium & Miſſarum celebritates, aſſiduè clero ac populo, ſub maturo tenore diſtinctaq; gradatione cantentur, vt eadem diſtinctiõe collibeant, & maturitate delectent. Proptereà præcipimus, vt in eccleſijs ſint muſici cantus diſtincti ac diſcreti, mouẽtes cor ad deuotionem compunctionemq;. Porrò in eccleſijs prætextu muſici cantus, non ſunt audiendæ publicæ cantilenæ, & laſciuiæ. Neq; enim (inquit Hieronymus) in tragœdiarum modum, guttur & fauces medicamine ſunt lenienda: ne, dum blanda vox quæritur, cõgrua vita negligatur. Nam vt cãtor miniſter Deum moribus ſtimulat, cùm populum vocibus delectat: ita laſciuus animus dum laſciuioribus delectatur modis, eos ſæpè audiens emollitur & frangit. Curent ergo ſacerdotes & clerici ſic ſuos cantus inſtituere, vt modeſta honeſtaq; pſallẽdi grauitate, placidaq; & grata modulatione, ſic audientium aures deliniãt, vt p̃uocent excitentq; ad deuotionem, compunctionemque: non ad laſciuiam, cordis ve aut animi titillationem.

Organorũ vſus.

Organorum vſum eccleſia à patribus ad cultum ſeruitiumq; diuinũ recepit. Nolum⁹ itaq;, ꝙ organicis inſtrumentis reſonet in eccleſia impudica aut laſciua melodia: ſed ſonus omninò dulcis, qui nihil præter hymnos diuinos & cantica ſpiritualia repreſentet.

¶ De horis canonicis, diſtinctè, reuerenter & honeſtè in eccleſia decantandis. Cap. 18.

ET vt in maiorib⁹ eccleſijs cult⁹ Dei viuſ ſanctior, iuxta maiorum traditiones in melius reformet: ſtatuimus, vt in cathedralibus ac collegiatis & cõuentualibus eccleſijs, horis debitis, ſignis congrua pulſatione p̃miſſis, laudes diuinæ per ſingulas horas, nõ curſim ac feſtinanter, ſed tractim cum pauſa decenti, præſertim in medio cuiuſlibet verſiculi pſalmorum, debitam faciẽdo inter ſolenne & feriale officium differentiam, reuerenter ab omnibus perſoluantur.

Horas autem canonicas dicturi, cum tunica talari ac ſuppellicijs mundis & cappis, iuxta temporum diuerſitatem, ingrediatur eccleſias: caputia, almutias, vel birreta tenẽtes in capite. Qui cùm in choro fuerint, grauitatem ſeruent, quam locus & officium expoſcunt: non cum alijs confabulantes ſeu colloquentes, aut literas ſeu ſcripturas alias legentes.

De grauitate in choro ſeruanda.

Et cùm pſallendi gratia ibidèm conueniant, muta aut clauſa labia tenere non debẽt: ſed omnes, præſertim qui maiori ſungũtur honore, in pſalmis, hymnis & canticis. Deo alacriter modulentur.

Cùm dicitur, Gloria patri & filio & ſpiritui ſancto, omnes conſurgant.

Cùm nominatur illud nomen glorioſum Ieſus, in quo om̃e genu flectitur cæleſtium, terreſtriũ & infernorũ, om̃es caput inclinẽt.

Philip. 2.

Nemo ibidèm, cùm horæ in cõmuni cantantur, legat vel dicat priuatim officiũ. Nam non ſolùm officiũ quo obnoxius eſt choro, ſubtrahit, ſed & alios pſallentes perturbat.

De officio horarũ, nõ dicendo à quopiã priuatim in choro, cùm illæ cantantur.

Super his debitè obſeruandis, alijsq́; ad diuini officij proſecutionem ac chori diſciplinam ſpectantib⁹, decanus & capitulũ, vel cui onus incũbit, diligenter inuigilet, hincindè, ne quid inordinatè fiat, circunſpiciẽs.

Horum autem trãſgreſſores, illius horæ, in qua circa p̄dicta exceſſerint, vel alia maiori, prout tranſgreſſionis grauitas exegerit, plectatur pœna.

¶ De horis canonicis, integrè, maturè & deuotè legendis à viris eccleſiaſticis, ſine aliquo leuitatis aut irreligioſitatis exemplo. Cap. 19.

ADmonemus beneficiatos & alios in ſacris ordinibus cõſtitutos, qui ad horas canonicas tenentur, vt ſi orationes ſuas Deo acceptas fore cupiunt, non in gutture, vel inter dentes ſeu deglutiendo aut ſyncopando dictiones, vel colloquia aut riſus intermiſcendo: ſed ſiue ſoli, ſiue aſſociati, diurnum nocturnumq́; officium reuerẽter, verbisq́; diſtinctis peragant: ac tali in loco, vndè à deuotione non retrahantur.

Quicunq; in eccleſia beneficiatus, p̄ſertim de maioribus, diuinorum tempore per eccleſiam, vel foris circa eam deambulãdo, aut cum alijs colloquendo viſus fuerit: non ſolùm illius horæ, ſed totius diei diſtributiones ipſo facto amittat. Et ſi ſemel correpť non deſtiterit, per menſem diſtributionibus careat: & ſi pertinacia exegerit, grauiori pœnæ ſubijciatur. Regulares, qui in conuentualibus eccleſijs circa prędicta exceſſerint, ſuperiorum arbitrio caſtigentur.

¶ De tabula officiariorum, in choro ponenda: & tempore ingreſſus in chorũ, cũ diuinũ celebratur officium. Cap. 20.

COnſtituatur tabula in choro, in qua quid per vnũquenq; ex canonicis vel alijs beneficiatis, in ſingulis horis p hebdomadam aut maius tempus, cantandum legendúmve ſit, deſcribatur. Qui autem ſecundum quod ibi perſcriptum fuerit, facere per ſe vel alium neglexerit: pro qualibet hora, diſtributiones vnius diei amittat.

Qui in matutinis & veſperis, ante Gloria patri primi pſalmi, conſimiliter in alijs horis: in Miſſa, ante finem epiſtolæ vſq; in finẽ, diuino officio nõ interfuerit, (niſi fortè neceſſitate cogente, ac petita ac obtenta licentia, diſcedere oporteat) pro illa hora abſens cenſeatur: ſaluis eccleſiarum conſuetudinibus, ſi quæ fortè circa hæc arctiores exiſtãt. Idem obſeruetur in ijs, qui à principio vſq; ad finem, in p̄ceſſionibus nõ permanſerint. Pro cuius executione deputet̃ aliquis, onus habens notandi perſonas ſingulas, ſtatuto tempore non cõuenientes, iuramẽto adſtrictus agere fideliter, & nulli parcere.

Præcipimus etiã cõformiter ad ſtatutũ p̄cedentis cõcilij, q̄ in illis eccleſijs, quib⁹ ſingulis horis certæ diſtributiões ſtatutæ non ſunt, omĩnò etiã de groſſis fructibus (ſi opus ſit) deputẽtur: vt iuxta menſurã laboris, plus minúsve quiſq; capiat emolumenti. Tollentes prorſus abuſum illum, quo in vna duntaxat hora præſens, totius diei diſtributiões vſurpat. Et illum, quo p̄poſiti vel decani & alij officiales, ex hoc ſolo q̄ officiales ſunt, licèt actualiter p̄ vtilitate eccleſiæ non abſint, quotidianas diſtributiones percipiunt.

De diſtributiõib⁹, cuiq; ſecũdũ mẽſuram laboris faciẽdis.

Damnantur abuſus circa quotidianas diſtributiones.

¶ Canonici, cùm primùm recepti ſunt in conſortium capituli, ſuos fructus integrè recipiant, ſine dilatione aut expectatione per aliquot annos. Cap. 21.

CVm autem (ſecundùm Apoſtolum) is qui altari ſeruit, de altari viuere debet: ſtatuimus ad iuris diſpoſitionem, vt om̃es & ſinguli canonici Eccleſiarum cathedralium & collegiatarum noſtræ p̄uinciæ, lucrentur & percipiant poſt eorum receptiõem & admiſſiõem in fratres, groſſos fructus & alios quoſcunq; ſuarũ p̄bendarum, perſonaliter reſidendo & deſeruiẽdo ſuis bñficijs, ęqualiter inter ſe diſtribuendo. Niſi ex fundatione eorũdem locorum ſpeciali & legitima, ſufficienter probata, p̄dicti groſſi fructus p̄ certo tempore alijs eccleſijs aut pijs vſibus, expreſsè pertineant & deputentur. Damnabilem illam conſuetudinem iudicantes, qua in certis eccleſijs prædicti fructus ad certum tempus, in vtilitatẽ cedunt iam receptorum: ſiue qua cauetur, vt ad certũ tempus ſint de nouo recepti, expectantes: veram corruptelam & notoriũ abuſum, tales & ſimiles, declarantes per hoc præſens noſtrum ſtatutũ. Et qm̃ diſpoſitione iuris duo canonici aſſiſtentes epiſcopis, ſeu de familia eorum exiſtentes, ſimiliter & alij priuilegiati, debent gaudere groſſis fructibus ſuarum p̄bendarum: ideo non intendimus eis p̄iudicare per hoc præſens ſtatutum, ſed volumus eos illibatos conſeruare in dictis ſuis priuilegijs. Dioe-

1.Cor.9.

Damnatur cõſuetudo in aliquib⁹ eccleſijs inualeſcens.

De viſitandis per diœceſanos breuiarijs & miſſalibus.

Diœceſani ſtatìm poſt diſſolutum p̄ſens concilium, diligenter viſitabunt breuiaria, miſſalia, antiphonalia, ac ſanctorum Legendas. Et quæ depræhẽderint in illis ſuperflua, aut non ſatis pro eccleſiæ dignitate conuenientia, ipſi continuò tollent & reſecabunt: & quæ viderint eſſe neceſſaria, adijcient.

De regulari diſciplina, in victu, veſtitu, & moribus, in monaſterijs tam religioſorũ q̃ monialiũ, exactè obſeruãda. Cap. 22.

FIdedignorum relatio ad noſtrum auditum perduxit, quantùm in multis monaſterijs ſit à primæ inſtitutiõis puritate receſſum. Siquidem illorum cœnobitæ ſic vitã monachalem & regularem reiecerunt, vt & moribus & nomine & habitu, religioſi haberi & nominari vereantur. Quòd ſi in præmiſſis gubernaculum diſciplinæ contemnatur, hoc ſolũ reſtare videm⁹, vt religio naufragetur. Rebus itaq; in deteriora prolabẽtibus obuiàm ire volentes, ſtatuimus vt abbates, abbatiſſæ, priores, prioriſſæ, & alij religioſorum ſuperiores, quocunque nomine cenſeantur: ſic ſua monaſteria in cultu diuino, vita & moribus, veſtimẽtis monachalibus, cibis & potibus reforment, & ſuos religioſos & moniales, ad vitã regularem & monaſticam, ſecundùm inſtitutiones ſuorũ ordinũ & *alias regulares, reducant, ꝙ in eis nihil reperiatur, quod diuinã maieſtatem & ſimplicium animos offendere poſſit. In præmiſſis autẽ, per diœceſanos in ſuis viſitationibus diligens inq̃ſitio fiat. Et q̃ repererint deformata, reforment, & omninò corrigant: q̃ ſuper p̄dictis facta fuerint, ſequenti concilio referant. Et ne notoriũ illũ abuſum, quo nonnulli regularẽ apoſtaſiã incurrẽdo, ſine habitu regulari etiam in publicum incedere non erubeſcunt, ſub diſſimulatiõe ꝑtranſire videamur: ſtatuimus ꝙ canonici regulares decætero ſuper veſte exteriori togam lineã, tam intra q̃ extra monaſteriũ, ferre omninò teneantur. Niſi fortè ſuper huiuſmodi toga non deferenda, priuilegiũ habeãt: quod ſuis diœceſanis exhibere infra duos menſes, à die publicationis cõputando⁹, habeant. Qui viſo priuilegio, ſuper alio habitu patenter diſtincto à veſtimentis clericorũ ſeculariũ, ordinabunt, vt expedire & iuris eſſe videbit̃.

*aliàs

De toga linea, ſup veſtem à canonicis regularibus ferenda.

De honeſtate morum in vita & habitu, à clericis ſeruanda, ſine veſtium precioſarũ pompa & luxu. Cap. 23.

OMnes clericos, maximè in ſacris cõſtitutos, admonitos eſſe volum⁹: ſe, cùm in ſanctorum loco ſint, neceſſitatẽ benè viuendi, non licentiam peccãdi, eſſe aſſecutos. Idcircò eos hortamur, vt opera ſanctorũ exerceant, luceantq; coram hominibus opera eorũ, ſintq; verè illud ſal euãgelicum. In miniſterio vigilantes & ſoliciti, plantent, euellant, diſſipent: & cum ſummo ſtudio ædificent, quæ pietatem reſpiciunt.

Matt. 5.

Hiere. 1.

Inſupèr profeſſionem ſuam probent habitu, ſcilicet vt per decentiam habitus extrinſeci, intrinſecam morum honeſtatẽ oſtẽdant. Veſtitus ergo clericorum, maximè in ſacris conſtitutorum, non ſit expectoratus: ſedà collo deſup vndiq; clauſus, à manicis, lateribus, & retrò.

Cùm elatiõis habeat calumniã, quicquid propter venuſtatẽ, nõ ꝓpter neceſſitatẽ, accipitur: & ne bona eccleſiæ, q̃ pauperũ ſunt, in faſtum & corporis ornatum (qui à ſacrato ordine alienus eſſe debet) conuertantur: inhibemus om̃ibus & ſingulis eccleſiaſticis noſtræ ꝓuinciæ, ne veſtimentis exterioribus & ſagis oblõgis ſericeis, in publico aut domeſticè vtant̃, ſub pœnis arbitrio diœceſanorum imponendis. Non tñ intẽdimus, eccleſiaſticis ex ſanguine regio aut ducali ortis, huiuſmodi veſtimentorũ ſericeorũ delationem ꝓhibere: quos tñ hortamur, vt in veſtimentis decentiã eccleſiaſticã obſeruẽt.

De veſtibus ſericeis, nõ deferendis à clericis.

Qualis debet eſſe habitus clericorũ, & virorum eccleſiaſticorum. Cap. 24.

VEſtes ſint talares, nõ frõciatæ aut partitæ: nec nimia amplitudine ſupfluæ, nec plùs æquo cõſtrictæ: in quibus clericalis ordinis honeſtas & modeſtia, non faſtus iactantia, vel elationis vitiũ, dep̄hendatur. Nõ etiã camiſias geſtẽt (quod dicũt) fronciatas.

Non pannoſi ſint clerici, aut in veſtibus laceri. Neq; enim affectatę ſordes, aut exquiſitæ deliciæ, laudem pariunt.

Non caligas partitas aut ſcacatas aſſumãt, neq; circa genu diſſutas. non lunatis ſeu cornutis, ac nimìs feneſtratis, calceis vtãtur. Nõ annulos in digitis deferant: niſi fortè huiuſmodi ſint, quibus id ad decorem ſuarũ dignitatum permittatur.

Ipſi quoq; clerici, in ſacris præſertim cõſtituti, & eorum commenſales, neque comã relaxent, aut barbam nutriant: Sed tonſurã, coronam, ſeu raſuram habeant, ſecundùm ordinem ſuum honeſtè raſam.

De honeſtate à clericis ſeruanda, in crinibus & tonſura.

Deniq; iuxta concilium Lateraneñ, pãnis rubeis aut viridibus nõ vtãtur: Ab ijs deniq; abſtineant, q̃ in eodem concilio continent̃.

De honeſtate clericorum, obſeruanda in inceſſu, cõuerſatione cum laicis, in euitatione chorearum & actionis ludorum ſcenicorum. Cap. 25.

IN inceſſu quoq; honeſtatem exhibeant, vt grauitate itineris, mentis maturitatem oſtendant. Incompoſitio enim corporis, riſus diſſolutus, indecens oculorum vagatio, inæquulitatem indicãt mentis.

In conuerſatione autem cum laicis, ità ſe habeant, vt neque ex nimia familiaritate, aut conuerſatione æquali, reddatur cõtemptus dignitatis: neque ex nimia auſteritate, faſtu aut pompa ſuperbi aut plùs æquo elati iudicentur.

Neq; in publico ludãt pila aut alijs ludis, maximè cum laicis. A ludo alearum, alijſq; qui à forte pendent, abſtineant: neq; luden-

Qui ludi à clericis ſunt vitandi.

tium fautores,ſpectatores,aut teſtes exiſtăt.

Non ſe admiſceant choreis publicis,tripudiationibus,aut ſaltationibus: Non turpes, amatorias, aut laſciuas depromant cantilenas,ſeu cantantibus faueant aut adſint.

Non in ſcenam velut hiſtriones prodeăt, non comœdias vernaculas agant:nõ ſpectaculum corporis ſui faciăt in publico, priuatóve loco.

Quę oĩa,cũ oĩb⁹ ſacerdotib⁹ ſunt indecora,& ordini clericali multũ detrahẽtia, tum illis ꝓcipuè,quibus aĩarum cura eſt cõmiſſa.

¶Incontinentes ſacerdotes, & cócubinarios clericos, itidẽ venatores & negocijs ſecularibus deditos,grauiter eſſe puniendos. Cap.26.

INcõtinentes ſacerdotes, & concubinarios clericos, epiſcopi p ſe vel ſuos officiales,ad continentiam & eccleſiæ regulam remedijs conuenientibus reuocabunt.Salutares pœnas, iuxta ſanctorũ patrum decreta, & ſacrorum ac generaliũ cõciliorum canones, in illos(ſi moniti nõ deſiſtăt) exequenť.

Cõtra clericos venatores,vel negocijs ſecularib⁹ implicitos,ſi à venădi, negociădíve cõſuetudine,moniti nõ deſiſtăt,ad pœnã Aurelianeñ cõcilij & alteri⁹ Lateraneñ ꝓcedeť.

Quid agendũ,qñ prioratus religioſorum aut monialium,nõ habent prouẽtus ſufficientes ad plurium in illis locis educationem. Cap.27.

ET cùm ſacrum Vienneñ concilium ſtatuerit, vt monachi in ſuis ſibi cõmiſſis adminiſtrationib⁹ vel prioratib⁹ nõ ꝓſumăt ſoli habitare,ſed ſi prouentus prioratuũ vel adminiſtrationũ huiuſmodi fortè non ſuppetant,duobus alijs viciniorib⁹ locis,ad eorum monaſteria ꝑtinentibus,vel ipſorũ monaſteriorum officijs,aut inter ſe inuicẽ,ꝓut erit cõmodius,cũ cõſenſu & cõſilio abbatũ, per locorum ordinarios vniantur:Nos illud Vienneñ concilij tam ſalubre, tamq́; prouidum ſtatutum,obſeruari præcipimus.

Ad hoc ſtatuim⁹,ꝙ moniales cuiuſcunq; ordinis exiſtant,morantes in prioratibus,q̃ non ſunt idonei ad confouẽdam reformationem,& conuentum cuſtodiendum,neq; ad id fortè redditus eorũ ſuppetere poſſunt: remittantur ad abbatiam ſeu monaſterium, vndè huiuſmodi prioratus depẽdent. Redditus autem prædictorum prioratuum, applicentur abbatiæ vel monaſterio,vbi etiam pro menſura augmenti augeatur numerus religioſarum.Ex ordinatione autem epiſcopi,prouidebitur de ſeruitio competenti in ꝓdicto prioratu, celebrădo p presbyterum ſecularẽ:cui de conſenſu religioſarũ, p eundem epiſcopum congrua portio aſſignabiť.

De reuocatione religioſarum, in aliena diœceſi exiſtentium.

Et qm̃ ſunt aliqua monaſteria ſita extra prouinciam noſtrã, à quibus dependẽt prioratus,infra limites prouinciæ noſtræ cõſtituti:rogamus diœceſanos locorum, vt religioſas illorum prioratuum aduocent ad ſuas abbatias ſeu monaſteria:offerentes,ꝙ nos & ſuffraganei noſtri etiã curabimus modo conſimili,ad abbatias noſtrarum diœceſum reuocare religioſas, exiſtentes in prioratib⁹ extra prouinciam noſtram ſitis, quibus inſufficientes redditus eſſe, nobis conſtiterit.

De numero monialiũ, in monaſterijs earum inſtituendo:ꝑpetuaq́; ipſarũ clauſura,vigilanter obſeruanda. Cap.28.

ITem conſtituimus, vt in monaſterijs monialium tot inſtituantur moniales, quot de facultatibus eorundẽ monaſteriorũ (reparationibus eccleſiæ, clauſuræ, & aliarũ regularium domorum, necnõ & proceſſuum expenſis,deductis) cõmodè & ſine penuria ſuſtẽtari poſſint. A quibus pro ingreſſu aut receptione, nihil prorſus ꝑtextu conſuetudinis aut quouis alio q̃ſito colore,exigatur. Si qua tñ vltra eas in huiuſmodi monaſterijs ſe recipi petat,id nõ interdicimus, dummodò congruam ſecum afferat penſionem,qua cum cęteris religioſis numerarijs alatur. Nõ tamẽ in locum numerariarum ſuccedat: ſed decedentibus numerarijs,aliæ nouæ & pauperes ſurrogentur.

Prouideant etiam epiſcopi, vt illud ſalubre ac frugiferum decretũ,incipiens,Periculoſo:in eo ꝓſertim, quod continet de clauſura perpetua monialium:ſeruetur, ac ꝑpetuò cuſtodiatur. Nihil eñ magis officit regulari monialiũ diſciplinæ,ſpiritualiq́; profectui,q̃ reſeratis clauſtri ſeptis,portiſq́; pro cuiuſq; earum nutu patentibus,frequens & licentioſa extra monaſterium euagatio, & tanq̃ ruptis obicibus, diſſoluta ac inſolens vltra metas conuentus eruptio. Siquidẽ exindè dedecoroſa enaſcitur earum cũ laicis perſonis tam viris q̃ mulieribus cõuerſatio: & ꝑter cætera ſalutis animarum detrimenta, ingens in præcipiti pendentis earũdem caſtitatis periclitatio.

De ſtatu regulariũ. ca. periculoſo, in 6.

De viſitatione & reformatione diligenti hoſpitalium,leproſariarũ,& ſimilium domorũ:facienda per eos,ad quos idipſum legitimè ſpectat. Cap 29.

CVm autem ea,q̃ ad certum vſum pium ſunt largitione fidelium deſtinata, nõ debeant in alium vſum conuerti: ꝓcipimus iuxta concilium Vienneñ, xenodochia, leproſarias, eleemoſynarias, & alia hoſpitalia quocunq; nomine cenſeanť,viſitari & reformari per eos, ad quos de iure, ſtatutóve in locorum fundatione appoſito,vel ex cõſuetudine ꝓſcripta,aut priuilegio ſedis Apoſtolicæ ſpectat & pertinet.Gubernatio verò, viris prouidis & diſcretis ac boni teſtimonij, committatur. Qui inſtar tutorum & curatorum,præſtare iuramenta, ac de locorũ ipſorum bonis inuentarium cõficere, & ordinarijs ſeu locis illis quibus ſubſunt loca huiuſmodi, vel deputandis ab eis, annis ſingulis de adminiſtratione ſua teneantur reddere rationem: Volentes, quòd hæc in prouiſiõe

ſeu

ſeu commiſſione, quæ fiet de eiſdem hoſpitalibus, exprimantur.

Confratrias non eſſe de nouo erigendas, niſi ex conſenſu & approbatione diœceſanorum: antiquarum autem ſtatuta & fundationes, illis, vt viſitentur, exhiberi debere. Cap. xxx.

CVm ex multiplicatione confratriarũ, ſæpè monopolia oriri contingat: & q̃ in vſus pios conſumenda ſunt, in crapulam cõuerti videantur: ſiquidem dies feſtos cõfratriarum, non aliter ſe cõfratres dignè celebrare putant, niſi comeſſationibus & ebrietatibus deſeruiant: Sacro approbante concilio, ſub pœna excommunicationis inhibemus: ne aliqui, cuiuſcunq; ſtatus extiterint, confratrias erigere & de nouo inſtituere, ſine epiſcoporum expreſſo conſenſu & approbatione, audeant. Antiquas auté, quas per epiſcopos inſtitutas, aut aliter approbatas fuiſſe conſtiterit, toleramus. Omnem baculorum delationem, confratribus & alijs quibuſcunq;, tam extra q̃ intra eccleſiã, necnon conuenticulares comeſſatiões, maximè diebus feſtis illarum confratriarum, & ex denarijs earundem fiendas ſeu ſoluẽdas, ſub prædictis pœnis prohibentes.

Ordinamus inſupèr, ꝙ quantùm ad antiquas confratrias attinet, teneantur cõfratres ſeu procuratores infra ſex menſes à die publicationis præſentium, afferre diœceſanis eorúmve officialib⁹ aut vicarijs, ſtatuta, ſi qua habeant: & eoſdem diœceſanos inſtruere de modo & forma, quam in eis ſeruant: de quantitate redditaum, & in quos conuertãt vſus: vt ſic iuſtitia mediãte, quod ſuper his opportunũ fuerit, ſtatuatur, oĩaq; ad ſobrietatem & modeſtiam reuocentur. Alioquin, elapſis ſex mẽſibus, ad earum annullationem procedatur.

Eiſdem confratribus & alijs, delationem calicum, vaſorum ſacrorum, & capparum eccleſiaſticarum, prohibemus. Iniungentes de ſuffraganeorum noſtrorum conſenſu, ſacerdotibus & alijs per prouinciam noſtram conſtitutis, ne ipſas deinceps concomitentur, aut illis deſeruiãt. Ex nunc autem, iuramenta quæ ſolent præſtari in ingreſſu, omninò reprobamus & caſſamus. Prohibentes, ne deinceps iuramenta ſuper obſeruatione ſtatutorum prædictarum cõfratriarum, aut præſtentur, aut exigantur. Et etiam vbi cõfratriæ erunt permiſſæ, volumus ꝙ ab inuitis pro egreſſu nihil exigatur.

De calicib⁹ & cappis eccleſiæ non deferẽdis in feſto cõfratriarum per laicos.

Confratriarum prouiſores, procuratores, ſeu magiſtri, vel gagiatores eccleſiarum parochialiũ, teneant̃ pſtare iuramẽta in initio officij ſuſcepti, coram epiſcopis aut eorũ officialibus, eliganturque ſingulis annis, mox reddituri de receptis & ſolutis rationem. Et pecuniæ quæ ſupererunt, applicentur per eos vel in vſum reparationis eccleſiæ, aut curam ſeu alimoniam pauperum, aut alios pios vſus, prout epiſcopus arbitratus fuerit.

¶De excommunicationibus non cõcedendis, niſi ꝓ ardua & graui cauſa: neque decernendis pro iniurijs verbalibus, niſi ſint admodũ atroces. Cap. 31.

INſupèr, ne quis per excommunicatiõem (quam pro pcipuo mucrone eccleſia habet) à fidelium cõmunione ex leui cauſa innodetur: ſacro approbante concilio, ꝓhibemus, quatenùs decæterò nullæ excõmunicationes concedantur, niſi pro graui cauſa: & ea cognita, ſecundùm formam iuris. Generaleſq; monitiões in forma malefactorũ, non decernãtur pro iniurijs verbalibus, niſi fortè atrociorib⁹: quarũ diſtinctio, arbitrio officialium relinquatur. Quos nihilominùs diligenter & diſtrictè monemus, vt omninò caueant ab illarum multiplicatiõe, ne in vilipendium & contemptum deducantur.

¶Diœceſani per ſe aut vicarios ſuos viſitent frequẽter parochias, in quib⁹ audiũt hæreticos habitare: & ad illorum exterminationé pro viribus elaborẽt. Cap. 32.

STatuimus & præcipimus, vt ad tollẽdas hæreſes, q̃ magìs ac magìs (quod dolẽtes referimus) pullulant, diœceſani iuxta ſacrũ generale concilium, aut per ſe aut archidiaconos ſeu alias honeſtas pſonas, bis in anno, aut ſæpiùs, ſi ita res poſtulauerit, parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeant. Et ibì tres aut plures boni teſtimonij viros, vel etiam vbi opus fuerit, totam viciniam iurare cõpellant, ſi quos ibidèm hęreticos, vel aliqua occulta conuenticula celebrãtes, vel à cõmuni cõuerſatiõe fidelium diſſidentes, ſciuerint: & quos ſciuerint, epiſcopis ſeu eorum officialibus indicare. Qui verò ex his, iuramenti religionem obſtinatione damnabili reſpuentes, iurare fortè noluerint: hoc ipſo tanq̃ ſuſpecti de hæreſi reputentur, & contra eos tanquàm hæreticorum fautores, ꝓcedatur. Qui auté ſic indicati fuerint, niſi ſe ab obiecto crimine purgauerint, vel ſi poſt purgationẽ, in priſtinã lapſi fuerint perfidiam, canonicè puniantur.

¶Libri de fide & moribus differentes, nõ imprimantur ampliùs, nec alibì impreſſi vendantur, ſine ſpeciali diœceſanorũ authoritate & permiſſione. Cap. 33.

QVia hæreticorũ mos eſt, non ſolùm ſacram ſcripturã cõuellere, ac relicto vero ſenſu, ad ſuam phantaſiam contorquere: ſed & ſacros libros transferre, & in eiſdem libris ac ſacrorum doctorũ, ſcholia quædam & annotationes marginales, ſed deprauatas adijcere, quo eam, quã pollicent̃, libertatem ob oculos obtrudãt ſimpliciũ, eoſq; fallacibus errorũ inuolucris quaſi tenaci viſco inuoluant, & in errorum labyrinthum cõijciant: Indè eſt ꝙ hui⁹ ſacri cõcilij authoritate, ac de conſenſu ſuffraganeorum noſtrorum, prohibemus, ne deinceps per prouinciam noſtram imprimantur libri ſacri aut ſanctorum

rum doctorum, qui vel de fide aut moribus eccleſiaſticis habeant tractatum, ſine noſtra ſuffraganeorumq́; noſtrorum per ſuas diœceſes ſpeciali authoritate & permiſſiõe. Contrà facientes, ipſo facto, ſententię excommunicationis ſubiaceant.

Et ſi qui ſint tales libri, ſeu in prouincia ſeu alibì impreſſi, prohibemus ſub eadẽ excõmunicationis pœna, prædictos libros vẽdi vel publicari, ſine nr̃a (vt priùs) ſuffraganeorúmve noſtrorum permiſſione. Adijciẽtes ſub prædictis pœnis, ꝙ eiſdem libris non adijciãtur annotationes marginales quę hæreſim ſapiant, aut ſcandaloſæ ſint, ac piarum aurium offenſiuæ.

¶ Libros lingua vernacula compoſitos, de fide & moribus tractantes, legi vulgò non debere, niſi à diœceſanis antè viſitati ſint & approbati. Cap. 34.

VErùm quia intelleximus libros nõnullos ſcriptos lingua vernacula, impios & ſcandaloſos, per noſtrã prouinciam enchiridij more, à quibuſdã circunferri: & à laicis, pueris, ac mulieribus, interdum publicè, aliquando occultè legi: q etſi fortè incertos habeant authores, nemini tamen dubiũ eſt, eos ex materia operis, ab hæreticis & perditionis magiſtris prodijſſe: de fratrum & coepiſcoporum noſtrorum conſilio & conſenſu, pręcipimus ſub excõmunicationis pœna, omnibus & ſingulis, cuiuſcunq; ſtatus, cõditionis aut ſexus, vt ſi quos habuerint libros, fidem aut mores concernentes, à viginti annis citra in vulgari ſeu latino ſermone editos, eoſdem ad diœceſanum ſuum confeſtim deferant: vt cùm ab eo aut eius vicarijs & commiſſis viſi fuerint ſedulò & examinati diligenter, eorũdem librorum vel interdicatur vel permittatur lectio. Quorum quidem librorũ, ſeu iam impreſſorum, ſiue poſthac imprimẽdorum, ſi lectio permiſſa fuerit: addatur eiſdẽ libris decretum epiſcopi, quo ſignificet per ſe aut alios doctos & apꝓbatos viros, ſeipſum examinationem diligentẽ feciſſe, ac tũc demùm eorũ publicationẽ permittere. Volumus aũt hoc præſens tam vtile tamq́; ſalubre ſtatutũ, per ſingulas parochias prouinciæ noſtræ, ter aut quater in anno publicari.

¶ Non eſſe admittendos quoſcunque ad exercendum prædicationis ad populum officium, niſi à diœceſanis approbati fuerint & miſſi. Cap. 35.

INuidens ſemper humanæ ſaluti zizaniorũ ſator diabolus, quod in agrum Dominicũ per ſe directè non poteſt, id nonnũquàm per ſuos quos poſſidet cupiditatis igne ſuccẽſos exquiſitis modis efficere conatur. Siquidem dum nonnulli prædicatores, quæſtores, vel falſo nonnunquàm ſimulatę religionis habitu ſubintrant, prædicationis officium circunuẽtis parochialibus presbyteris vſurpãt, nouas doctrinas & ſæpenumerò hæreſes apud rudem plebeculã diſſeminant. Et beneuolentiam vulgi captantes, adminiſtratorib⁹ tam eccleſiaſticis, quàm ſecularib⁹ detrahũt, ſubditos ſuis maioribus rebelles & penitùs inobedientes reddunt: plantare fingentes, deſtruunt, ſeditiones excitant, ſcandala immittunt. Et dum quem venantur, quæſtum fuerint aſſequuti, cõtinuò recedentes, anxias ſuorum auditorũ animas, promiſſæ ſibi ſalutis ſpe vacuas, ſed & varijs expoſitas periculis, relinquunt, errorũ laqueis multiplicibus inuolutas. Nos ergo talibus viam (quantùm cum Deo poſſumus) præcludere cupientes, præcipimus omĩbus & ſingulis ſuffraganeis noſtris, ne vllos (cuiuſcunque ſtatus, ordinis, vel cõditionis exiſtãt) prædicatores, quęſtores, religioſos ſeu ſeculares, extraneos ſiue diœceſanos, quauis occaſiõe ſeu cauſa, ad officium pręedicatiõis in eccleſijs per ſuas diœceſes conſtitutis pmittant, toleréntve: niſi ab ipſis ſuffraganeis, eorúmve vicarijs apꝓbati, & ad hoc nominatĩm miſſi extiterint. Quomodò enim, ſecundùm Apoſtolum, prædicabunt, niſi mittantur? Et veritas ipſa dicit in euangelio: Rogate Dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam. Proinde ſuffraganei noſtri nullos ad prædicandum mittant, niſi viros ætate maturos, moribus graues, & in ſacris literis ſufficienter eruditos. Rom. 10. Matth. 9.

Eoſdem etiam ſuffraganeos admonemus, vt ſi per ſe aut alios probos ac delectos viros prædicare voluerint, euãgelium Chriſti ſyncerè populo annuncient & prædicent. Imitentur veſtigia Chriſti, præcipientis apoſtolicis viris: Prædicate euangelium omni creaturę. Et iterùm: Docete omnes gentes, ſeruare quæcunq; mandaui vobis. Ceſſent in ſanctis illis concionibus, prophanarum legum minimè neceſſariarũ citationes: poetarumq́; authoritates ſuperuacaneæ, ſubtilium quæſtionum & plerunquè futilium inanes allegationes. A ridiculis etiam, hiſtrionicisq́; ſermonibus abſtineant. Quę materia fidelibus prædicãda. Mar. 16. Mat. 28.

¶ Quales eſſe debent diuini verbi prædicatores, & quid potiſſimùm prædicare debeant, & quibus vti ſermonibus. Cap. 36.

SInt prædicatores, iuxta Gregoriũ, in verbo diſcreti: ne vel tacenda proferant, vel dicenda reticeant. Pr̨ædicent rurſus ſacrum euangelium: innitãtur interpretationibus ſacrorum doctorum. Inſtruant populũ ad obſeruationem præceptorum Dei, vt fidem inconcuſsè teneant: atque omnibus mandatis Dei & Eccleſiæ parẽãt, nec ab eiuſdem Eccleſiæ decretis & ſanctionibus declinent. Gregorius.

Sint etiam prædicatorum ſermones, caſti & examinati, ad amorem Dei populum trahentes. deteſtentur vitia concionatores verbi diuini, alliciantq́; auditores ad amplexus virtutum. Habeant præ oculis pro ſcopo honorem Dei & profectum animarum: nihil ad gloriam & oſtentationem faciant: non quæ-

ſtui ſint intenti, aut vindictæ appetentes.

Quòd ſi secùs fecerint, aut ſi populũ more ſcurrarum viliſſimorũ, dum ridiculas & aniles fabulas recitãt, ad riſus cachinnationesq́; excitauerint: aut (quod deterius eſt) ſi prælatis eccleſiæ, principibus, ſacerdotibusq́; detraxerint, ac tandèm populum ab obedientia ſuperiorum retraxerint: eundemq́; à ſolutione decimarum ac aliorum, ad quæ iure diuino & poſitiuo ſunt omnes obſtricti, abalienauerint: Nos volumus tales, tam ineptos & pernicioſos concionatores, ab officio prędicationis ſuſpendi, & à ſuis ſuperioribus, pro modo & mẽſura exceſſus, acriter puniri. Per præſens tamen ſtatutum, nõ intendimus derogare Clementinæ, Dudùm.

De prohibẽdis & puniendis ineptis prędicatoribus.

Solos illos mendicantes habere poteſtatem abſoluendi, qui antè per ſuos prælatos diœceſanis pręſentati fuerint, & per eos commiſſi. Cap. 37.

NOs prætereà cupientes animarum periculis (quantùm cum Deo poſſumus) conſulere, volumus omnes & ſingulos intelligere, ꝙ illi ſoli mendicãtes habent poteſtatem abſoluẽdi, qui primùm per ſuos prouinciales, cuſtodes, miniſtros, priores, gardianos, alióſve eorundẽ mendicantium prælatos, electi fuerint tanquàm ſufficiẽtes & idonei, vita probati, diſcreti, modeſti, atq́; periti: indè ſuffraganeis noſtris, in ſuis diœceſibus per præfatos mendicantiũ prælatos præſentati, qui ab eiſdẽ epiſcopis ad audiendas confeſſiones ſint commiſſi. qui ſic electi, præſentati, deputati ſeu cõmiſſi, iuxta canones conciliares, & Romanorum pontificum decreta, confeſſiones ſibi confiteri volentium liberè audire poſſunt, imponere pœnitentias ſalutares, & beneficium abſolutionis impẽdere. Declaramus autem, non cõpetere mendicantibus ſic deputatis & cõmiſſis, in abſoluẽdo ampliorem poteſtatem, quàm curatis vel parochialibus ſacerdotibus eſt à iure conceſſa: niſi forſan eis eccleſiarum prælati, vberiorẽ in hac parte gratiam, ſpecialiter duxerint faciẽdam. Gardianos autem, cuſtodes, & alios fratrum mendicantium pręfectos, hortamur in Domino, vt in eccleſiarum ſuorum conuẽtuum loco ad legendum aptiore, chartã præſentatorum ſuorum nomina continentẽ ſtatuant: quatenùs qui volent mendicantibus cõfiteri, videant priùs ſi ſint de nominatorũ & approbatorum numero: aliàs abſolutos ſe non fore intelligant.

Abbates ſacramentum confirmationis non conferant, nec calicum cõſecrationem attentent, niſi diœceſano antè exhibuerint ſpeciale (ſi quod habent) ſuper hoc priuilegium. Cap. 38.

QVoniam abbates nonnunq̃ attentant munus Cõfirmationis conferre, idq́; vendicant ex conſuetudine præſcripta ad ſe pertinere: nos attendentes hanc impoſitionẽ manuum, à Chriſto primùm inſtitutam & ab apoſtolis receptam, ſolis epiſcopis (qui apoſtolorum ſunt ſucceſſores) reſeruatã, conſuetudinem huiuſmodi (quæ potiùs corruptela dicenda eſt) reprobamus. Quòd ſi qui ſint, qui cõtendant ſibi competere hanc facultatem ex priuilegio: volumus ꝙ cùm primùm fuerint requiſiti à ſuffraganeis noſtris, de priuilegio fidem facere teneantur. Et idem ſtatuimus obſeruandum, quantùm ad illos, qui calicum conſecrationem attentant.

Marc. 6. Act. 8.

Cum quanta reuerentia, grauitate & honeſtate ſacramentum matrimonij eſt à fidelibus ſuſcipiendum. Cap. 39.

SAnè cùm matrimonium à Deo rerũ omnium conditore, in paradiſo & in ſtatu innocentiæ inſtitutum fuerit, ſitq́; teſte Apoſtolo ſacramentum: proindè cum magna reuerentia ac deuotione ſuſcipiendum, vtpotè in quo (ſicut & in reliquis ſacramẽtis) gratia conferatur: prohibemus, ne in ſponſalibus aut nuptiali benedictione fiant riſus, cachinnationes, aut alia ridicula verba enunciẽtur. Quinimmò moneãtur affidati, quatenùs ieiuni, contriti, & confeſſi, ac cum multa reuerentia, ad hoc ſacramentum accedant. Illum quoque abuſum, qui inualuit in quibuſdam partibus, vt benedictio nuptialis & Miſſa celebrentur ſtatìm poſt mediam noctem, tollimus & amputamus: ſtatuentes quòd talia deinceps non fiant, niſi poſt ortum ſolem ac illuceſcentem diem. Siquidem exemplo pernicioſo interdùm compertum eſt, ſolennitates huiuſmodi nũptiales ſic in latebris & occulto factas, clandeſtinis matrimonijs viam aperuiſſe, & occaſionẽ dediſſe contemnendi tam excellens ſacramentum, & laſciuias ac ſpurcitias quaſdam committendi.

Gen. 2. Ephe. 5.

Bñdictionẽ nuptialẽ & miſſam, ſolũ in die celebrari debere.

Sed cũ ex clandeſtinis matrimonijs grauia eueniãt indiès ſcandala ac pericula, volumus omnes cõtrahentes, cõſulentes, ſcienter intereſſentes, auxiliãtes, & adiuuãtes, ſentẽtię excõmunicationis ipſo facto ſubiacere.

De clandeſtinis matrimonijs non attentãdis.

Imagines ſacræ, præcedente epiſcopi viſitatione, in eccleſijs collocentur: neque prætextu noui miraculi erigatur capella aut altare nouum, niſi epiſcopus loci de eo negocio antè definierit, quid ſit tenendum. Cap. 40.

ET vt nihil ſine diſcretione in eccleſia Dei fiat, expediens & rationabile viſum eſt, propter laſciuas imagines & veritati ſcripturę non cõuenientes: ſi in poſterũ, præcedente epiſcopi aut commiſſi eius iudicio & viſitatione, imagines in eccleſijs collocẽtur.

Ex multorum fida relatione didicimus, ſimplicem populum aliquando leui aſſertione miraculorum, ad vnum & alterum locum populariter concurriſſe, candelas & alia vota obtuliſſe. Vt igitur credulę ſimplicitati nobis cõmiſſæ plebis conſulamus, & nouis impudentibusq́; hominum mẽte corruptorum ad

ad quæſtum occaſionibus obuiemus: ſacro approbante prouinciali concilio, diſtrictè prohibemus,ne quis poſtbac miraculum de nouo factum prętendat:néve intra aut extra eccleſiam,titulum,capellam, aut altare prætextu noui miraculi erigat,aut populi cócurſum in miraculi gratiam & venerationem recipiat:niſi priùs loci epiſcopus de negocio, quid ſentiendum tenendumq; ſit, cauſa cognita,decreuerit.

Decretorum ad mores ſpectantium,finis.

Concilij poſtrema concluſio.

ET quia parùm eſſet,iura & ſtatuta condere: niſi eſſent, qui ea tuerentur & executioni demãdarent:idcirco volumus, ſtatuimus & ordinamus ſub pœnis antè dictis,omĩa & ſingula ſupraſcripta,ſic,vt præmittitur,in dicto ſacro prouinciali concilio decreta,ſtatuta & ordinata,per omnes ſuffraganeos noſtros in ſuis ſynodis intimari & publicari, illaq; in futurũ inuiolabiliter obſeruari,executionem huiuſmodi pœnarum eiſdem noſtris ſuffraganeis tenore præſentium committentes. In quorũ omniũ & ſingulorum fidem & teſtimonium,pręſentes literas,ſeu præſens publicum inſtrumentum,decreta & ſtatuta noſtra in ſe continentes ſiue continens,exinde fieri,& per notarios publicos ſubſcriptos, dicti prouincialis cócilij ſcribas ſeu *graffarios,ſignari & publicari,ſigilliq; noſtri iuſſimus & fecimus appẽſione communiri. Datum & actum Pariſijs, quo ad præmiſſorum concluſionem & definitionem,nobis in eodem concilio præſidẽtibus in domo ſolitæ habitatiõis noſtrę. Sub anno domini 1528. indictione ſecũda,die verò nona menſis Octobris, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Clementis diuina prouidentia papę ſeptimi anno quinto.

*grapharios

¶ Actorum & decretorum Prouincialis concilij Senonenſis, inchoati anno 1527. & conſummati anno 1528. finis.

CANONES CONCILII PROVINCIALIS COLONIENSIS, CELEBRATI Anno M.D.XXXVI.

INDEX TITVLORVM PRINCIPALIVM AC Capitulorum Concilij prouincialis Colonienſis, anno 1536. celebrati.

PARS PRIMA.

DE MVNERE EPISCOPALI

Officium Epiſcopi,poſt verbi prædicationem,conſiſtit potiſſimùm in impoſitione manuum,& viſitatione Eccleſiarum.

De impoſitione manuũ,quę eſt ordinum eccleſiaſticorum collatio,ac inſtitutio miniſtrorum. Cap. 1.
Ad certum titulum, eccleſiæ miniſtros canonicè deligendos ordinandosque. 2
Manum nemini citò imponendam. 3
Humani adfectus & venalitas in beneficijs eccleſiaſticis,execrabiles. 4
Beneficia eccleſiaſtica, priuſquàm vacẽt, nemini promittenda. 5
Dignis tantùm beneficia eſſe conferenda. 6
Idoneos tantùm in prælatos eligendos eſſe. 7
In eligendo, ætas, mores, literatura & ſacer ordo,ſpectanda. 8
Electionem ſynceram eſſe oportere. 9
In confirmatione electionis,quę expendenda. 10
Per patronos,idoneos pſentari oportere. 11
Quid incumbat archidiaconis. 12
Aliquot abuſus Officialium inter viſitãdum corrigendi. 13
Omnes qui de beneficijs diſponunt,ſui officij admonendi. 14
Moderatio patronos laicos reſpiciens. 15
De officio vicariorum in pontificalibus. 16
Quid epiſcopis potiſſimùm curandũ ſit. 17
De ętate ordinandorum. 18
Teſtimonium vitæ ac doctrinæ per initiandos ſacris,exhibendum. 19
De eruditione ordinandorũ inquirendũ. 20
Videndũ quo affectu ad ordines accedat. 21
Quãto temporis ſpatio ante maiorum ordinum receptionem,initiandi ſe pręſentare debeant. Item & quid initiandi tum ſecũ allaturi ſint. 22
Quale teſtimonium afferendum. 23
Die Mercurij proxima ante ſuſceptionẽ ordinũ,examinandi qui initientur ſacris. 24
Neminem ab examinatione immunem eſſe oportere. 25
Cuius admonendi ſint pridiè ordinationis, initiandi ſacris. 26
In minoribus ordinibus conferẽdis,quę cura adhibenda. 27
Ab initiandis nihil exigendum. 28
Literæ dimiſſorię nulli temerè cõcedẽdæ. 29
Tituli ordinandorũ diligẽter diſcutiẽdi. 30
Peregrini clerici quomodò admittendi. 31
Odioſa beneficiorũ pluralitas in vna eadẽq; perſona. 32
Diſpenſationes inſpiciendæ, vt occurratur abuſibus. 33
In reſignationibus ac permutationibus beneficiorum,quæ cura adhibenda. 34
Pręſtat paucos eſſe bonos,quàm multos inutiles ſacerdotes. 35

De viſitatione vltimo loco dicendum. 36

PARS II.

DE officio priuato ac publico, vitaq; ac moribus Clericorũ generatim. ca.1
Vndè clerici appellatio deriuata. 2
Clericũ ſuo officio intentũ eſſe oportere. 3
Duplex clericorum miniſterium. 4
Biblia à clericorum manibus nunquàm deponenda. 5
De horarijs precibus indiès perlegẽdis, & reformandis Breuiarijs. 6
Pro cuiuſlibet affectu, non facilè nouandum quid in eccleſiaſtico officio. 7
Quo affectu horarias preces pſoluere oporteat. 8
Summa deuotione Miſſæ ſacrum celebrari oportere. 9
Arguuntur, qui polluta mente ad altare nomini accedunt. 10
Reuidenda Miſſalia ac Breuiaria. 11
Quę omitti aut decurtari vel organorum vel cantorum concentu haud debeant. 12
Quemadmodùm Miſſa legenda. 13
Quid poſt eleuationem Euchariſtiæ agendum. 14
Organorum melodia quemadmodùm temperanda. 15
Singulis dominicis diebus, quæ ipſis peculiaria ſunt, officia dicenda. 16
Confeſſio, Miſſę præambulum, deuotè recitanda. 17
Cur ſacerdos in altari miniſtrum habeat. 18
Omnis cultus diuinus ſumma cum veneratione peragendus. 19
De vita ac moribus clericorum. 20
Ob quam cauſam clerici malè audiant, ac puniantur. 21
Præcipuæ cauſæ omnis mali, tres. 22
Ambitionem ac faſtum, clericali officio maximè repugnare. 23
Omnis luxus clerico interdictus. 24
Clerico non licere vel cauponem agere, vel tabernas, niſi neceſſitatis cauſa, intrare. 25
Habitus ſeu exterioris corporis cultus modeſtia, à clericis exigitur. 26
Mali exempli eſt, ſacerdotem ſe venditare in Capellànum delicato laico aut mulierculæ. 27
Suſpecta mulierum cohabitatio clericis interdicta. 28
Auaritia in clero execrabilis. 29
Honeſto artificiolo victum quærere Clerico licet. 30
Clerici ne mercatores ſint, multo minùs fœneratores. 31
Damnantur clerici ſuperſtitioſi, ſcurrę, curioſi ac leuiculi. 32

PARS III.

DE metropolitanis, cathedralibus & collegiatis eccleſijs, & in his miniſtrantibus. Cap.1
De officio Decanorum. 2
De officijs in eiuſmodi eccleſijs miniſtrantium, generatim. 3
De canonicorum vita & officio. 4
Quemadmodùm preces horariæ, aliæq; diuinæ laudes, decantandæ. 5
Inter ſacra nihil ne cogitandum quidẽ, quod Dei aut eccleſiæ oculos offendat. 6
Decani templi ſummi poteſtas in pręuaricatores. 7
Quem oporteat eſſe veſtitum miniſtrantium in hiſce eccleſijs. 8
Decani vndiquaquè aduigilabunt. 9
Ante omnia verò, vt Canonici ſacris adſint. 10
Vicarij, vt diuinis laudibus decantandis interſint, adigendi. 11
Ad perſonalem reſidentiam cogendi, quibus hæc per fundatiões beneficiorum eſt impoſita. 12
Lucri tantùm cauſa ſacris adeſſe non oportere. 13
Capitula diſciplinæ qualiter obſeruanda. 14
Officium Decani in rebelles. 15
Contentioſi, ad pacem & concordiam per Decanum & Capitulum reuocandi. 16
Pœna aduerſus contentioſos pertinaces. 17
Quo tempore Capitulorum quotidianorũ conuentus obſeruandi. 18
Volumina ſtatutorum reuidenda. 19
In capitulis, à iuramentorum facili exactione temperandum. 20
Inter viſitandum, de moderandis annis, qui expectantiæ appellantur, videndum. 21
Non oportere, à Canonico recèns admiſſo, pecuniam ſtatutariam duplicatã ob anteceſſorem, exigi. 22
Communi neceſſitati eccleſiæ, cõmuni contributione conſulendum. 23
Tribunalia extra templa collocanda. 24
Optandum, vt deambulationes in hiſce eccleſijs prohiberi poſſint. 25
Theatrales ludos non inferendos tẽplis. 26
Cuiuſdam abuſus abrogatio. 27
Proceſſionum collegiatarum eccleſiarum, quæ ad maiorem fiunt, moderatio. 28
De proceſſionibus non abrogatis. 29
Quomodò ad anniuerſaria epiſcoporum in maiori eccleſia conueniendum ſit. 30
Minora miniſteria idoneis committenda, ac decenter peragenda. 31

PARS IIII.

DE parochis, ac eorum Vicarijs, alijsq; verbi miniſtris. Cap. 1.
Qui admittendi. 2
Orãdus Deus, vt mittat operarios in meſſem ſuam. 3
Vndè dignoſcere oporteat pſeudoeccleſiaſtas. 4
Soli authoritate ordinaria comprobati, ad verbi miniſterium admittendi. 5
Quòd ordinarij verbi miniſtri, ſunt legitimi parochi & illorum vicarij, modò tamen hi examinati priùs, & admiſſi ſint. 6

Fratres mendicantes quatenùs admittendi. 7
Quam modeſtiã fratres mendicantes in verbi prædicatione ſeruare oporteat. 8
Non ferendi, qui in iuriſdictiones & poteſtates temerè ad plebem inuehuntur. 9
Abuſus eſt, qui parocho ſuo officio interdicit. 10
Fratres mendicantes his ſynodalibus conſtitutionibus erunt parentes. 11
Decet quoque, vt fratres eatenùs ordinariæ poteſtati ſubijciantur. 12
De ſemel certo loco deſtinatis ac admiſſis, non temerè retrahendis. 13
Qui nulla legitima authoritate innixi, ſe verbi miniſterio ingerunt, vti ſeditioſi comprimendi. 14
Prohibẽtur omnes apoſtatæ, monachi ignoti, ac peregrini ſpermologi. 15
De Terminarijs, quatenùs admittendi. 16
Priuilegijs fratrum nihil derogatur. 17
Monachorum eccleſiæ, per ſeculares (vt vocant) presbyteros gubernandæ. 18

PARS V.

DE vita ac moribus parochorum. Cap. 1.
Vita vt doctrinæ in parocho conueniat, neceſſarium. 2
Paſtorem, gregis exemplum eſſe oportere. 3
Vitanda parocho in primis auaritia. 4
Parochi familiam, irreprehenſibilem eſſe debere. 5
Parocho luxus omninò cauendus. 6
Pudicitia ſeruanda parocho. 7
Quæ fugienda parocho, & quæ ſectanda. 8

PARS VI.

DE diſſeminatione verbi. Cap. 1.
Quid parocho meditandum. 2
Fidelitas in primis in parocho requiritur. 3
Quis ſit fidelis verbi diſpenſator. 4
Omnis ſcriptura ad geminam charitatẽ exigenda. 5
Summa euangelicæ prædicationis. 6
Parocho cautiſſima ſolicitudine in prædicatione verbi vtendum. 7
Quemadmodùm ſermo temperandus. 8
Quid cauendum inter concionandum. 9
Nihil aut fabuloſum, aut ſuſpectum adferendum. 10
Loquacitas vitanda. 11
Quemadmodùm parochum aduerſus hęreticos pugnare oporteat. 12
A ſcommatis & conuicijs abſtinendum. 13
In contentioſis dogmatibus, quomodò docendus populus ſapere. 14
Qualem oporteat eſſe parochũ in repræhendendis criminibus. 15
Manifeſta repræhenſio vtriuſque poteſtatis, vitanda. 16
Quomodò corripiendi magiſtratus. 17
Admonẽdus populus, vt oret pro magiſtratibus. 18
Notantur qui ſecùs docent. 19
Summa doctrinę Chriſtianę in Enchiridion contrahenda. 20
Enchiridion quæ docebit. 21
Ordo concionandi quem ſimpliciores ſequentur. 22
Sanctorum hiſtoriæ quatenùs attingẽdæ. 23
Allegoriæ quomodò explicandæ. 24
Quomodò finienda concio. 25
Quid recitandum finita concione. 26
Quomodò, finita concione, populus excitãdus ad orandum pro defunctis. 27

PARS VII.

DE adminiſtratione ſacramentorum. Cap. 1.
Inſtruendus populus, quid agatur in cuiuſlibet ſacramenti exhibitione. 2
Quid agatur in baptiſmo. 3
Cuius ſint admonẽdi ſuſceptores infantis. 4
Populus docẽdus, qd velint externa ſigna. 5
Quomodò accedendum ad baptiſmum. 6
Baptiſmus in facie eccleſiæ peragendus. 7
In Confirmationis exhibitione quid docendum. 8
Quomodò ad ſacramentum Confirmationis accedendum. 9
Cuius ſint admonendi ſuſceptores Confirmati. 10
De moderãdis donarijs, quæ ſuſceptores infantibus donant. 11
Docendus populus de ſignis externis. 12
De ſacroſancta Euchariſtia. 13
Quid docendus populus in huius ſacramenti miniſtratione. 14
Quibus perſuaſum eſt, vtranque ſpeciem laicum participare oportere, quomodò docendi. 15
De veneratione ſacroſanctæ Euchariſtiæ. 16
Quomodò tantum miraculum in hoc ſacramento fiat, populus docendus. 17
quomodò admonenda plebs, ad ſumendam Euchariſtiam accedens. 18
Qui ad hoc ſacramentum participãdum admittendi. 19
Quatenùs alteri quàm ſuo parocho confeſſus, ad Euchariſtiam admittendus. 20
Intra annum ſaltem ſemel cõmunicandũ. 21
Quorum admoneri populus, hoc ſacramentum participaturus, maximè debeat. 22
Docendus quoq;, cur hoc ſacramentum ſub ſpecie panis & vini inſtitutum ſit. 23
Quomodò ſingulis dominicis diebus plebs ad audiendam Miſſam ſe præparabit. 24
Docendus populus generatim quid agatur in Miſſa. 25
Corripiẽdus abuſus eorum, qui ante finitam Miſſam irreuerenter diſcedunt. 26
Docẽdus popul9, quale ſit miſſa ſacrificiũ. 27
Exequiæ ac Miſſæ pro defunctis, quando & cum qua admonitione celebrandæ. 28
Qui ad exequias euocandi. 29
De pœnitentiæ partibus. 30
Prima pœnitentiæ pars cõtritio, in ſuggeſto ſemper pertractanda. 31
Neminem non ad pœnitentiam inuitari. 32

Presbyter qui à cōfeſſionibus eſt, qualis eſſe debeat. 33
Quid confitentem docebit presbyter confeſſarius. 34
Remediū pro ratione morbi adhibendū. 35
Nimis anxij quomodò tranquillandi. 36
Moderatio in caſibus reſeruatis. 37
Publicæ pœnitentiæ vſus in eccleſiam reuocandus. 38
Recitata confeſſione, quid agendum per parochum. 39
In matrimonij ſacramento quid agatur. 40
Quēadmodùm monendi ſunt, qui matrimonium contrahere affectant. 41
Matrimonium tria complecti. 42
Pium votum & in clandeſtinè contrahentes cenſura. 43
Coniunctio coniugum in facie eccleſię peragenda. 44
Peregrinos & ignotos ſine legitimo teſtimonio non coniungendos. 45
In gradibus cōſanguinitatis & affinitatis cōcilium generale obſeruandum. 46
Ludicra tollenda. 47
De ſacro ordine dictum eſſe priùs. 48
Cur adhibeatur extrema vnctio. 49
Quomodò impendenda vnctio extrema. 50
A ſepultura nemo, in communione decedēs, repellendus. 51
Quam admonitionem in ſepulturis & exequijs fieri oporteat. 52

PARS VIII.

DE victu parochorum. Cap. 1
Parochis victus neceſſarius ſuppeditādus. 2
Vicecuratos quos vocant, ex prouentibus eccleſiæ congruam ſuſtentationem recepturos. 3
Qui eccleſias vnitas habent, vicarijs perpetuis portionem congruam aſſignare oportere. 4
Vbi reditus non ſuffecerint, quid agendū. 5
Denarius conſuetus, ſed duplicatus, pendendus. 6
Laudabilem conſuetudinem Agrippinę Coloniæ per hæc non abrogari. 7

PARS IX.

DE conſtitutionibus ac cōſuetudinibus eccleſiaſticis. Cap. 1
Ieiunia ab eccleſia indicta, reuerenter obſeruanda. 2
Irriſores eccleſiaſticorum ieiuniorum refelluntur. 3
Eccleſiæ conſtitutionem, charitati cedere. 4
Quid in ieiunio potiſſimùm ſpectandum. 5
Redarguuntur qui quadrageſimæ obſeruationem contemnunt. 6
Litaniæ & rogationes cur inſtitutæ: & quomodò populus admonendus ſit. 7
Proceſſiones intra ſepta eccleſiarum peragendæ. 8
Admonendus populus, cur feriæ inſtitutæ. 9
In ferijs ſoli Deo vacandum. 10

Dies dedicationis templi extra Coloniam, vno die vbiquè celebrandus, & quomodò ſit admonendus populus. 11
Cur templa & altaria conſecrentur. 12
Populus docēdus, quid agatur & ſignificetur in cōſecratione tēplorum & altarium. 13
Cur benedicantur campanæ. 14
Docendus populus, vt ſignatis potiùs quàm ſignis inhæreat. 15
Quicquid in cæremonijs ad abuſum ſpectat, cautè ac diligenter cauendum. 16
Cur reconcilietur templum aut cœmeterium. 17
Quæ pollutio reconciliationem requirat. 18
Quorum ſumptu & expenſis reconciliatio facienda. 19
Immunitatem eccleſiaſticam in duobus potiſſimùm ſitam eſſe. 20
Quemadmodùm fraternitates reformandæ ſint. 21

PARS X.

DE vita ac conuerſatione monaſtica. Cap. 1.
Neminem monachiſmi profeſſione temerè alligandum. 2
Admonendi parentes, ne liberos inuitos in monaſterium detrudant. 3
Quo affectu monaſtica vita amplectenda. 4
In monaſterijs habendus, qui doceat legem Domini. 5
Verbi prædicatorē in monaſterijs eſſe oportere. 6
Monachi bonæ indolis, ad Academias mittendi. 7
Moniales non eſſe alligandas, vt nulli quàm ſuo (vt vocant) patri aut præpoſito confiteantur. 8
Mutatam eſſe paulatìm faciem monaſteriorum, ac vſurpatum hoſpitij ius, ſimul cum acceſſu moderandum. 9
Viſitatio monaſteriorum neceſſaria. 10
Sumptuoſi monialium præpoſiti abrogandi, & frugales œconomi conſtituendi. 11
In monaſterijs monialium, victum ac menſam communem eſſe oportere. 12
De præpoſitis ſolitariè commorantibus. 13
Viſitādæ domus fratrum Teutonicorum, diui Ioannis Baptiſtæ, & Antonitarum. 14
De vita & conuerſatione monachorum. 15
Monachorū ſtudia atq; exercitationes quales eſſe oporteat. 16
Monachos vagos ſub cuſtodiam reuocandos. 17
Literas priuatas monacho aut monachæ, iniuſſu Abbatis, reſignare non licere. 18
Canoniſſarum ſecularium mores reformandi. 19

PARS XI.

DE hoſpitalib⁹ & orphanotrophijs, aliiſq; id genus pijs locis. Cap. 1
In hoſpitalibus in primis animæ curandæ, deindè corpus. 2
In hoſpitalia qui recipiendi. 3

In

In hoſpitalia pauperes eius loci, vbi conſtituta ſunt, potiſſimùm recipiendos, maximè contagioſis morbis implicitos. 4
Mendicantibus validis hoſpitalia clauſa, & mendicitatẽ interdictã eſſe oportere. 5
Magiſtrorum hoſpitalium praui affectus damnantur. 6
Quàm grauiter peccẽt, qui ex pauperum victu ſe ditant. 9

PARS xij.

DE ſcholis, typographis, ac bibliopolis. Cap. 1
Scholę inter viſitãdum repargandę, ac inſtituendæ. 2
Apud ſingulas eccleſias habendus vir eruditus, qui clericos eius Eccleſiæ inſtituat. 3
Qui huic viro victum ſuppeditabunt. 4
Quẽadmodùm Academiæ inſtaurari, ac ſtudia ali poſſint. 5
Pium votum ad ſtudia ſubleuanda. 6
Decretalem Honorij tertij, quoad eius fieri poteſt, renouari æquum eſſe. 7
Quid curandum in Academijs. 8
Nihil imprimendum aut vendẽdum, niſi reuiſum priùs. 9

PARS XIII.

DE iuriſdictione eccleſiaſtica contentioſa. Cap. 1.
Excommunicatiõis origo & pcipuus vſus. 2
Quur paſſim in oẽs inobedientes excommunicationis cenſura diſtringi cœperit. 3
Vſum excommunicatiõis in publicè criminoſos, in lucem reuocandum. 4
Quid cauendum in decernenda excommunicationis cenſura. 5
Excommunicatos vitandos. 6
Non paſſim contra omẽs delatos, per Fiſcales inquirendum. 7
Manifeſtè criminoſi, pro quæſtu nequaquã ferendi. 8
Clerici grauiſſimorum criminum rei, ſecundùm canonicas ſanctiones puniendi. 9
De teſtamentis inſinuandis, approbandis, ac exequendis. 10
Bona presbyteri ab inteſtato defuncti, in piam cauſam conuertenda. 11
Portio quę Archiepiſcopo ſoluitur, minimè grauis. 12
Iuramentorum facilis exactio, in iudicijs refrenanda. 13
Formula inquirendi hæreticos, delineãda. 14

PARS XIIII.

DE viſitatiõe ac ſynodis archiepiſcopalibus archidiaconalibusq;. Cap. 1
Quo ordine viſitatio inſtituenda. 2
Quæ vbiquè corrigere oporteat. 3
In primis reformãdos eſſe Decanos. 4
Inquietos & plãtis rebelles, corripiendos. 5
In monaſterijs quomodò abuſus pcipiẽdi. 6
In viſitatiõe parochiarum quid agendum. 7
Habenda concio per viſitatores. 8
Interrogandus Parochus, quo titulo miniſterium gerat. 9
De vita, moribus, & doctrina inquirendum. 10
De habitu, tonſura, ac reliquis externis vidẽdum. 11
Num hæreſis quæpiam ſerpat, diligenter inueſtigandum. 12
Num agantur alia, quæ cum Dei & Eccleſiæ inſtitutis pugnent, diſpiciendum. 13
De puerorum inſtitutione, & hoſpitalium cura quærendum. 14
Vitia, quibus aſſueuerint Parochiani, acriter corrigenda ac refrenanda. 15
De officio Parochi inquirendum. 16
Synodus epiſcopalis anno bis habenda. 17
Quid agendum in ſynodo epiſcopali. 18
De ſynodis Archidiaconalib⁹ ac ruralib⁹. 19
Officiales archidiaconorum & decanos rurales, viros graues eſſe oportere. 20
Synodi archidiaconales antiquitatem quandam præ ſe ferunt. 21
Abuſus in ſynodorum archidiaconalium ac ruralium obſeruatione. 22
Inter viſitandum abuſus corrigendi. 23
Procurationem ſuo officio rectè fungentib⁹ pendi, æquum eſſe. 24

PARS PRIMA.

De munere epiſcopali.

Officium Epiſcopi, poſt verbi prædicationem cõſiſtit potiſſimùm in impoſitione manuum & viſitatione Eccleſiarum.

EPiſcopi munus in duobus potiſſimùm conſiſtit. Primum, in impoſitione manuum, quæ eſt ordinum eccleſiaſticorum collatio, ac inſtitutio miniſtrorũ. Deindè in viſitatione diœceſeos. Vtrunq; beatiſſimus Apoſtolus, ad Titum dilectũ filium, Cretæ epiſcopũ ſcribens, cõplectitur: Huius, inqt, rei gratia reliqui te Cretę, vt ea quę deſunt, corrigas, & cõſtituas p ciuitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi. Alterum verò idẽ Apoſtolus, cùm à Mileto diſceſſum maturaret, pfectur⁹ Hieroſolymã, ac certus q̀ ampliùs haud viſurus eſſet faciem eorum omniũ, per quos trãſiuit, pdicans regnum Dei, vocatis illò ad ſe ab Epheſo Eccleſiæ presbyteris, apoſtolica vehemẽtia inculcat, cùm ait: Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos ſpũs ſanctus poſuit epõs, regere eccleſiam Dei quã acqſiuit ſanguine ſuo. Et quoniam ſcio, inquit, q̀ intrabunt poſt diſceſſionem meã lupi rapaces in vos, non parcẽtes gregi: & ex vobiſipſis exurgẽt viri loquentes peruerſa, vt abducãt diſcipulos poſt ſe: propterea vigilate. Cui muneri vt ambo illa apoſtolici ordinis eximia luminaria, nimirùm Petrus ac illius collega Paulus, ſatisfacerent: alter trãſiuit & inuiſit vniuerſos, alter pambulauit Syriã & Ciliciã, cõfirmans eccleſias, præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum & ſeniorũ: nimirùm nõ

Epiſcopi mun⁹ in qui bus cõſiſt.

Titi 1.

Acto. 20.

Acto. 9.

Acto. 15.

tantùm verbo, ſed & exemplo Epiſcopos commonentes, vt qui ſpeculatores in Dei eccleſia conſtituti ſunt ac appellantur, prouinciæ ſibi mandatæ vigilantiſſimè intendant, fidem, conuerſationem, mores & vitam ſingulorum explorẽt examinentq́;, ac prouideant, ne alicubì quis in ea vocatione, ad quam à Deo vocatus eſt, torpeſcat.

De impoſitione manuum, quæ eſt ordinum eccleſiaſticorum collatio, ac inſtitutio miniſtrorum.

Cap. I.

IMpoſitio manuum eſt oſtium, ꝑ quod intrant qui eccleſiarum gubernaculis admouentur. Proindè quia eiuſcemodi oſtium diligenter cuſtoditum non eſt, factũ eſt vt tãta mala quæ ſentimus, agminatìm in Eccleſiam Dei irruperint. Huius ianuæ vigilãtiſſimi cuſtodes fuerunt apoſtoli Chriſti, & quotquot ipſis ſucceſſerunt apoſtolici epiſcopi. In primis verò diuiniſſimus Paulus, q̃ dilectiſſimis

1. Tim. 3. Tit. 3.

diſcipulis Timotheo ac Tito, eiuſcemodi cuſtodiæ formulã ex profeſſo pręſcribit. Porrò Apoſtoli, cùm eſſet in locum Iudę proditoris

Acto. 1.

deligendus duodecimus collega, ſtatuerunt duos ex his viris, qui cũ ipſis congregati fuerunt in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter eos Dominus Ieſus, probatiſſimos, electionẽ alterutrius Domino cõmittentes. Ad hæc, cùm eſſent deligendi primi illi eccleſiæ diaconi: Apoſtoli, conuocata diſcipulorum

Act. 6.

multitudine, dixerũt: Conſiderate fratres ex vobis viros boni teſtimonij, plenos ſpiritu ſancto ac ſapientia, quos cõſtituamus ſuper hoc opˀ. Atq; illi (cùm placuiſſet hic ſermo) corã omni multitudine elegerunt Stephanũ, virũ plenũ fide & ſpiritu ſancto, ac reliquos ſex, quos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum: qui dein non temerè, ſed orantes, illis impoſuerũt manus. Deniquè de Barnaba, per Apoſtolos ad Antiochiam deſtinato,

Act. 11.

refert ſcriptura: Quoniam Apoſtoli miſerũt Barnabã, q̄ eſſet vir bonus & plenus ſpiritu ſancto ac fide. Quibus exemplis edocemur, quãta cura ac delectu manus impoſitionem fieri oporteat. Beatus Apoſtolus inter alia Timotheum ſic alloquitur: Cõmenda, inquit,

2. Tim. 2.

quę audiſti à me per multos teſtes, fidelibus, qui & idonei erunt alios docere. Et iterũ: Manus nemini citò impoſueris, neq; cõmunicaueris peccatis alienis.

1. Tim 5.

A qua regula cùm lõgè lateq́; diſceſſum ſit, affectibˀ priuatis ſibi oĩa vendicãtibus, morbus obortus eſt plurimus, atq; ita radicatus, vt vix ſpes medendi relicta ſit. Neq; tamen in medijs & exulceratiſſimis morbis, de remedio deſperandum erit, ſed tanto magìs de pharmaco idoneo cogitandum prouidendumque.

Ad certum titulum, Eccleſię miniſtros canonicè deligendos ordinandoſque.

Cap. II.

Ex cõcil. Lateranẽ. ſub Alexan. 3.

QVoniam verò primitiuæ eccleſiæ facies, quòd ad inſtitutionem miniſtrorũ

attinet, paulatìm immutata fuit: nimirũ dotatis tẽplis, ſacerdotijsq́; ac certis ſtipendijs miniſtrãtibus cõſtitutis: viſum ſubindè ſanctis Patribˀ nõ abſq; multa ratiõe fuit, ne q̃ſquã ſine certo titulo, qui illi victũ neceſſariũ ſuppeditaret, ad maiores, quos & ſacros ordines vocamˀ, ordinaretur: adhibita etiã nõ leui ſeueritate in epos, q̃ ſecùs facere pręſumpſiſſent. quę cùm ſic ſe habeant, reformationem ordiri hinc fuerit neceſſe. Vidẽdum itaque in primis eſt, vt collatiões eccleſiaſticorum ſacerdotiorum ſeu beneficiorum vt electiones, præſentationes, & inſtitutiones clericorum ac miniſtrorum, maximè eorũ qui curæ præficiuntur animarum, quę ſciẽtia ſcientiarum meritò appellãda eſt, ritè ac canonicè fiãt: vtq; maximi illi & teterrimi abuſus & vitia, q̃ in deligendis pſonis eccleſiaſticis, nõ vulgari cum detrimẽto Eccleſiæ ſæpenumerò cõmittunt, quoàd fieri poteſt, tollant. Quod tunc demùm futurũ eſt, cùm repulſis ac ſubmotis indignis, digni tãtùm ac idonei admittentur, qui & velint & poſſint officium (propter quod beneficium datur) gerere & explere. Scriptum eſt enim: Qui non laborat, non manducet. 1. Theſſ. 3.

Manum nemini citò imponendam.

Cap. 3.

QVamobrem omnibus, qui pręficiendi eccleſiaſticis munijs miniſtros poteſtatem habent, illa (quam pauloàtè retulimus) 1. Tim. 5. Paulina admonitio ſemp ob oculos verſabit: Manus citò nemini impoſueris, neq; cõmunicaueris peccatis alienis. Si em̃ ad honores mundi, ſine ſuffragio tẽporis, ſine merito laboris indignũ eſt puenire, & notari ambitus ſolẽt, quos ꝓbitatis documẽta nõ adiuuãt: q̃ diligẽs, & q̃ prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerũ & cæleſtium dignitatũ? Certè olim excõmunicatione percellebant, q eccleſiaſtica beneficia cõtuliſſent indignis.

S. Leo. c. miramur. 61. diſt. Ex cõc. Toleta.

Humani affectus & venalitas in beneficijs eccleſiaſticis execrabiles.

Cap. 4.

Hier. in xu. Philip. 2.

NVlla itaq; conſanguinitatis ratio, nulla propinquitatis contẽplatio, facere debet hoc, vt populi gubernatio, alij quàm meliori tradatur. Ceſſent omnes affectus humani, qui ſua, non q̃ Ieſu Chriſti ſunt, quærunt. Maximè verò ſacerdotiorum ac beneficiorum venalitas execranda eſt, quòd qui ſic ꝓficiunt, ac pręficiuntur, inter ementes & vendentes columbas, quos Dominus flagello de funiculis facto è templo eiecit, ac menſas nummulariorum & cathedras vendentium columbas euertit, computentur. Mat. 21. Ioan. 2. Marc. 11. Luc. 19. Si enim is dignus ſacerdotio creditur, cui non actionis merita, ſed pręmiorum copia ſuffragatur: reſtat, vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus, grauitas, nihil ſibi defendat induſtria, ſed totum auri prophanus amor obtineat. Et cùm fides ſimul & vita in ſacerdotibus & miniſtris eligenda ſit, quæ tandèm vita, & quæ opera

opera ſacerdotis illius erũt, qui honores tãti ſacramenti per præmiũ conuincit̃ obtinere?

¶Beneficia eccleſiaſtica, priuſquã vacent, nemini promittenda. Cap. 5.

Ex cõcil. Lateranẽſ. CVm olim Conciliari inſtitutiõe vetitũ ſit, ne vlla eccleſiaſtica miniſteria ſeu beneficia promittant̃ alicui priuſquã vacent: tũ ne quis mortem proximi, in cuius locũ & beneficiũ ſe crediderit ſucceſſurum, deſiderare videatur: tum quòd turpe ſit, diuiniq; plenũ animaduerſione iudicij, ſi locum in Eccleſia Dei futuræ ſucceſſiõis expectatio habeat: quã ipſę etiam ſeculares leges condemnare curàrunt: idq; verò quum nũc paſſim p̃ter om̃em perſonarum delectũ, deſignatis etiam ex nomine beneficijs, in quę ſtipulatores ſucceſſuri ſunt, peſſimo exẽplo fiat, tollendus abuſus eſt. Idq; nõ aliter, quàm ſecundũ canonicam ordinationem, ne quis ſolicitus ſit, non tam de officio, quàm de beneficio viuentis.

¶Dignis tantùm beneficia eſſe conferenda. Cap. 6.

QVi ſacerdotia eccleſiaſtica pleno (vt aiunt) iure poteſtatẽ conferẽdi habẽt, alium factę à ſe manuum impoſitiõis diſcuſſorẽ nõ expectãt. Præcipua ergo illis habẽda cura eſt, idq; maximè in p̃ficiendis parochis, ne apoſtolici præcepti præuaricatores ac rei fiant. Quis em̃ non intelligit, q̃ graui culpa ſe obſtringit is, qui in cauſa eſt, vt cæcus cæco ducatum præſtet, nimirùm ambob⁹ in foueã delabentibus? Deſpiciunt (inquit Malachias propheta) nomen Dñi, qui cæcum, qui claudum, qui languidum animal ad immolandũ offerunt, & propterea grauiter à Dño increpantur. Quis verò cæcum animal offert, niſi q indoctũ in docti locũ ordinat: magiſtrũq; facit, qui vix diſcipulus eſſe poterat? Claudũ verò, q lucra terrena q̃rentẽ, locat in dignitate, veluti pedẽ in diuerſa ponẽtem? Cui po teſt inferri illud: Vſquequò claudicatis in duas partes? Languidum deniquè, qui vitioſum pro religioſo habet, quique tardum & pigrũ probat patientem.

Matt. 15. Lucę 16. Malac. 1. Hieron. in Malach. 3. Reg. 18.

¶Idoneos tantùm in prælatos eligẽdos eſſe. Cap. 7.

SAcris canonibus ſaluberrimè conſtitutũ eſt, vt oẽs Cathedrales eccleſiæ, collegia, & cõuentus ad dignitates vacãtes, ex ſua congregatione idoneos eligant prælatos. Atque eos demũ ſacris adminiſtrationibus dignos eſſe exiſtiment, quorum oĩs ætas per diſciplinas eccleſiaſticas cucurriſſet. Iã vt primitię eccleſiæ cẽſura, mitigationem recipiat diſcretiõis: is ſaltẽ aliorũ curæ p̃ficiatur, cuius comparatione, grex cæteri meritò dicatur. Quomodò em̃ fieri poteſt, vt non viliſſimus repu tetur, qui eſt honore p̃ſtantior, niſi quoq; ſcientia & ſanctitate p̃cellat? Atq; vtinã hîc penſitetur, & nautis & nauigio deferendis eandẽ imminere periclitandi neceſſitatem.

Ex cõcil. generã. c. ne pro defectu. de electiõe. Ex cõcil. Baſileẽſ. Hieron. Symma. ad Laurent. c. viliſſimus. 1. q. 1. Ex cõcil. Baſileẽſ.

¶In eligendo, ætas, mores, literatura & ſacer ordo, ſpectanda. Cap. 8.

QVapropter electores ſoliciti ſint, vt talem p̃ficiant, qui officio credẽdo ſatisfacere poſſit, virũ ætatis legitimæ, morib⁹ grauem, literarum ſcientia p̃ditum, atq; in ſacris ordinibus conſtitutũ: ſcientes, ipſis in re tam graui vel dolo vel negligenter agentib⁹, non minorẽ, q̃ malis illis paſtoribus ac p̃latis, quos ipſi p̃fecerunt, in diſtricto Dei iudicio imminere pœnam. Neq; em̃ impunè peccatur in ſpiritum ſanctũ, qui in omni electione vt author inuocatur. Neq; inultum permittet Deus, ſi quis iureiurando, quod ſub electionẽ p̃ſtatur, fruſtrà nomẽ Dñi vſurpauerit. Vt omittamus pœnas canonicas, quæ perperàm eligentes manent. Deut. 5.

¶Electionem ſynceram eſſe oportere. Cap. 9.

ABſit ergo omnis ſimoniæ prauitas, oĩs perſonarũ reſpectus. Ceſſent potẽtiorum preces, q̃ minis æquiparantur, omniſq; impreſſio: ceſſet ambitio, ac dominandi libido. Ad hæc, procul abſint oẽs illicitę obligationes, quæ ſub electionẽ aut paulò pòſt, ab eligendo vel electo, haud præter ſimoniæ labem extorquentur. Et procedat de vultu Dei opus ipſius, vt ſ. qui p̃ſtantior eſt omnibus, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, hic eligatur.

Hier. 8. q. 1. c. licet. & c. Si ergo.

¶In confirmatione electionis, quæ expendenda. Cap. 10.

ELectione facta, nos & cęteri qui confirmationis munus impendemus, officio noſtro, Deo volẽte, non deerimus, diſcuſſuri ſ. diligenter & formã electionis, & electi merita, priuſquàm noſtras imponamus manus.

¶Per patronos, idoneos p̃ſentari oportere. Cap. 11.

PAtroni tum eccleſiaſtici, tum laici, quos hac de re diligẽter admoneri curabim⁹, videbunt vt idoneos (quemadmodùm antè diximus) Archidiaconis præſentent. Cõpertum ſiquidẽ habemus, q̃ hîc ſupra modũ peccetur. Sunt em̃ qui tantùm filios ac cõſanguineos, ſeu aliter ipſis addictos, citra vllum delectum aut diſcrimen ſcientiæ, morũ, ac ætatis, beneficijs eccleſiaſticis admouent. Sunt qui admotis nomẽ tantùm relinquunt, cenſum aũt atq; eccleſiaſticos redditus, ſibi auſuquodã ſacrilego (nihil minùs q̃ de eccleſiaſtico miniſterio cogitantes) vſurpant. Quæ oĩa, cùm ſanctorum patrum ſanctionibus damnentur, multorumq; malorũ in eccleſia Dei cauſa ſint, poſthàc non cõmitti, ſed ſublata penitùs eſſe, ſuamq; vim canonicis regulis conſtare, ex animo cupimus.

Alexan. 3. c. ex frequent. de inſtit.

Quid incumbat Archidiaconis. Cap. 12.

ARchidiaconi noſtri, ad quorum curã inter alia pertinet, vt noſtro nomine parochias ordinẽt, ac miniſtros Eccleſię ipſis p̃ſentatos ac oblatos inquirant: ſcient ſui muneris eſſe, negligentiam patronorũ ſupplere. Cùm enim oculi noſtri ſint, diſpicient, ne qs alioquì

C. & c. ad hæc de offi. archidiac. C. finali. de elect. in 6

alioquì indignus, ſub alicuius præſentatiōis prætextu, irrepat ac admittatur. Nec cōtenti ꝙ poſt edicta ter publicata nuſquã compareat, qui præſentationẽ oppugnet: eorũ etiã qui ipſis præſentãtur, & ad inſtituendũ offeruntur, vitam, mores, & eruditionẽ accuratè peruestigabũt: ac niſi cōperti illi fuerint, muneri, cui præfici poſtulantur, pares: fore nefas putabũt, ſtultè petẽtibus aſſentiri. Neq; exiſtimabunt id temporis, quod huic examini impendent, perdi: cùm nequaquã poſſit collocari meliùs, maximè quòd officium eorũ, hoc ipſum vt fiat, magnoperè requirat.

¶ Aliquot abuſus officialium, inter viſitandum corrigendi. Cap. 13.

ET quoniam ad nos quorũdam querela perlatum eſt, nõnullos officiales Archidiaconorum noſtrorum, inueſtituræ nomine plùs æquo interdùm petere, quoſdam etiam inſtitutionẽ ipſam petẽtibus, vel temerè negare, vel ſaltẽ in longũ differre tẽpus, quãlibèt legitima ſit præſentatio, & idoneus is ꝙ præſentatus eſt: Curę itaq; nobis erit, inter viſitandum de his diligẽter inquirere, & quę vitioſa comperiẽtur, Archiepiſcopali authoritate, communicato tamen cum Archidiaconis noſtris (vt par eſt) conſilio, quoad eius fieri poterit, corrigere.

¶ Omnes qui de beneficijs diſponunt, ſui officij admonendi. Cap. 14.

REferre etiam non parùm exiſtimamus, oẽs qui de ſacerdotijs ſeu beneficijs eccleſiaſticis, quamcunq; diſponendi poteſtatem habent, ſpeciatìm ac diligenter admoneri, vt hiſce ſynodaticis canonibus per oĩa obtemperent, niſi in eo ipſo in quo deliquerint, puniri velint.

¶ Moderatio patronos laicos reſpiciens. Caput 15.

ATtamen quòd ad patronos laicos attinet, hanc cenſuram eatenùs moderamur, vt ſi Archidiaconi noſtri pręſentatos ab eis, ꝙ inidonei ſunt, inſtituere recuſent, liceat ipſis inutilium loco, alios iterùm intra tẽpus legitimũ ꝓſentare, modò tñ dolus abſit.

¶ De officio vicariorum in pontificalibus. Cap. 16.

POſteaquàm de illorum officio dixim⁹, ꝗ ſacerdotijs ſeu beneficijs rectores admouent eccleſiaſticis ordinibus initiandos: reſtat vt de Vicarijs noſtris in pōtificalibus, qui huic muneri (in partẽ ſolicitudinis noſtrę vocati) potiſſimùm delegati ſunt, paucis dicam⁹. Nobis quidẽ vti cæteris omnib⁹ pontificibus, in Aaronis perſona loquut⁹ eſt Deus: Homo per familias, qui habuerit maculã, non offeret panes DEO ſuo, nec accedet ad miniſterium eius. Si cæcus fuerit, ſi claudus, ſi vel paruo, vel grãdi, vel torto naſo, ſi fracto pede, ſi manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginẽ habens in oculo, ſi iugem ſcabiẽ in corpore, vel hernioſus. Omnis em̃ qui habuerit maculam, nõ accedat offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo. Quid per allegoriam ſermo diuinus ſignificare voluerit, maximus ille cæleſtium rerũ perueſtigator Paulus, in epiſtolis, quas Timotheo ac Tito, ambobus naſcẽtis eccleſiæ epiſcopis inſcripſit, grauiſſimè explicauit. Quum em̃ mandâſſet, vt per ciuitates presbyteri conſtituerẽtur, ſtatìm ſubiecit, quales ſubſtitui vellet & oporteret. Oportet (inquit) conſtituendum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem, non ſuperbum, nõ iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum: ſed hoſpitalem, benignum prudẽtem, ſobrium, iuſtum, ſanctum, continentem, amplectentem eum, qui ſecũdùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit exhortari doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere. Diaconos ſimiliter pudicos, nõ bilingues, nõ multo vino deditos, non turpe lucrũ ſectãtes, habẽtes myſterium fidei in cōſcientia pura. Et vt iterùm nos officij noſtri cōmonefaceret, ſubiecit: Et hi probentur primùm, & ſic miniſtrẽt, nullum crimen habentes.

Leui. 21. | Titi 1. | 1. Tim. 3.

¶ Quid epiſcopis potiſſimùm curandum ſit. Cap. 17.

INcumbit itaq; nobis, vt ꝓbemus primùm eos qui ordinibus, maximè ſacris, initiari deſiderant. Curæ ergo erit vicarijs noſtris in pontificalibus, manus impoſitionem auſpicaturis, ne hîc q̃d deſit, néve ordines ſacros aliter q̃ ſecundùm regulã euangelicã impartiãtur. Vt adiutores in hoc examinatiōis munere habeãt, non repugnamus, modò primæ ſolicitudinis partes apud eos ſint, nec q̃ ipſis ante oĩa agenda erãt, in alios penitùs relẽgẽt, interìm ipſi de oĩbus incerti: ꝑ hæc tñ ſuffraganeis noſtris nihil ꝓiudicantes, quò minùs ipſi, quemadmodùm videbitur opportunũ, de huiuſcemodi examine faciẽdo diſpiciãt. Vt verò ſummatìm multa cōplectamur, diſpicient de ordinandorũ ætate, vita, ſcientia & affectu.

¶ De ætate ordinandorum. Cap. 18.

OLim Diaconus ante 25. Presbyter verò ante 30. ætatis annos, non ordinabantur. In Viennenſi verò concilio ſub Clemẽte quinto, ordines ſacri minori etiam ætati cōceſſi ſunt: nẽpe ſubdiaco natus, 18. diaconatus, 20. presbyteratus deniquè, 25. ætatis annum nato. Nũ ad antiquos canones regredi referat, futurum concilium diſpiciet. Nos interìm admonemus, Viennenſe concilium, tũ ex alijs canonib⁹, tũ ex ſeipſo interpretandũ: nimirùm vt ætas quidem illa ſufficiat, modò tamen cætera quoque, q̃ canones plùs quàm ætatem reſpiciunt, haud deſint: nempe literarum ſcientia, & morum grauitas.

Ex cōmarelateñ 3. Ex Vienneñ conc. cle. generalem. de æta. & qual. Ex eodem conc. cle. eod. tit. Ex Later.

Teſtimonium vitæ ac doctrinæ, per initiandos ſacris exhibendum. Cap. 19.

DE doctrina, vita, ac moribus, Suffraganeus noſter teſtimonium præceptorũ, qui

qui ipſos in literis inſtituerunt docueruntq́;, eorum quoque, apud quos ſacris initiandus potiorē vitæ partē trāſegit, ac diuerſatus eſt, exigere non omittet, ne manifeſtè crimino ſi irrepant: Idq́; ad certam formulam, quā delineari curabimus. Dum enim priſcam eccleſiam reſpicimus, ſummo deſiderio tāgimur, priſcos illos ſanctiſſimos mores, non tantùm verbis, ſed & re ipſa in eccleſiam, quod in nobis eſt, reducendi. Illa certè vetuit, ne epiſcopus ſine teſtimonio clericorum & plebis, clericos vllos inſtituat. Hinc illę interrogationes ſolennes ꝑambulæ: Sunt iuſti? ſunt caſti? atq; aliæ ſimiles. Neq; fruſtra ſcriptū legim⁹, ꝙ quanq̃ Dn̄s de conſtituendo Ioſue principe pręcepiſſet, eūdemq́; elegiſſet, nihilo ſeciùs tamen conuocari ſynagogam voluiſſe.

Ex 3 Carth.

Hieron. in Leuit.

¶De eruditione ordinandorum inquirendum. Cap. 20.

DE eruditione quoque & ſcientia diſq̄ret, ne ſtatim à ſtiua ad eccleſiaſtica munia cōfugiatur. Per prophetam Dominus dixit: Quoniam tu ſciētiam repuliſti, & ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Subſtantia ſiquidem ſacerdotij, ſunt eloquia diuinitùs tradita, vti Dionyſius ille magnus appoſitè dixit. Quæ verò in parochis, quæ in cęteris eruditio requirenda ſit, pòſt dicemus.

Oſeæ 4.

Dionyſius.

¶Videndum, quo affectu ad ordines accedatur. Cap. 21.

QVo deniquè affectu ac propoſito accedant ordinandi, videndum, accurateq́; inueſtigandum eſt: num videlicet Dei cauſa tantùm, an potiùs ſuæ commoditatis gratia ad ordines capeſſendos adſpirēt, q̄rentes q̄ ſua ſunt, nō q̄ Ieſu Chr̄i. Quid em̄ eſt ſua q̄rere, & nō q̄ Chr̄i ſunt, niſi cùm tales nō gratis Deū diligūt, nō Deū ꝓpter Deū q̄runt, tēporalia cōmoda ſequentes, lucris inhiantes, & honores ab hominibus expetentes? Quiſq; ergo talis eſt, nō Dei filius, nec ouili Chriſti idoneus paſtor futurus, ſed mercenarius eſt. Vbiquè Deus hominis intentionem & mentem ſpectat, quam Chriſtus in Euāgelio lucernam corporis atq; oculū vocat. Qui ſi ſimplex fuerit, totum corpus lucidum erit. Sin autē fuerit nequā, totū corpus tenebroſum erit. quare ſi lumē (quod in initiādo eſt) tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt?

Philip. 2.

Au. 8. q. 1. c. ſunt in eccleſia.

Matt. 6.

¶Quanto temporis ſpatio, ante maiorum ordinum receptionem, initiandi ſe præſentare debeant. Item, & quid initiandi tum ſecum allaturi ſint. Cap. 22.

VT aūt hic animus Vicarijs nr̄is in pontificalibus eo exploratior ſit, neq; em̄ qualicunq; aſſertiōi ſtatìm tutò credit: operępreciū exiſtimamus, vt qui ad ſacros (quos vocamus maiores) ordines capeſſendos adſpirant, quatuor tēporibus, vt vocant, q̄ tempus impertitiōis eiuſcemodi ordinū ꝓximè ꝑcedunt, Vicarijs nr̄is in pōtificalib⁹ ſeſe repſentent, q eos (queadmodùm diximus) rogabunt, qd eos huc permoueat, an expenderint, quid in hac vocatione ꝑſtare oporteat, an huic vocationi ſe ſentiāt poſſe reſpōdere: & an ſperent ſe, adiutore Deo, cōtinere poſſe ac velle. Item an affectu carnis huc ducantur, vt videlicet in ocio & ſuauiter viuāt, opéſve & honores parent. Admoneātur quoque, vt bene ſeipſos explorent, excutiantq́;, ne quū ad capiendos ordines reuerſi fuerint, ſpiritumſanctum fraudent.

Eo ipſo etiā tempore ordinandi, teſtimonium vitæ ac conuerſationis ſecū afferent, vt Vicarij nr̄i in pōtificalibus, cùm ex reſponſione, tum vita ꝑcedente colligere poſſint, an admittendi videātur: Et num referat, diligētiùs de vitę teſtimonio, ante appetēs ordinationis tempus, inquirere.

¶Quale teſtimonium afferendum. Cap. 23.

QVi ciuitatem aut oppidum, ſenatus: q̄ verò pagū aut vicū incolit, iudicij eius loci literas ſigillatas, q̄ gratis dabunt, ſecum feret. Quæ ne cuipiam vel per inuidētiā, vel aliū minùs ſyncerū affectū denegent, ꝓhibemus: Alioquì adferēs documentū factæ req̄ſitionis & denegati teſtimonij, nec tn̄ incuſatus criminis vel defectus, ac idoneus ꝑ Vicarios nr̄os in pontificalibus repertus, nihilo ſeciùs admittet. Qui verò nō in oppidis aut pagis in quib⁹ titulū nacti ac miniſtraturi ſunt, ſed in longinqua regione moram traxerunt, hi canonicis ſatisfaciant inſtitutis.

¶Die Mercurij proxima ante ſuſceptionem ordinum examinandi, qui initientur ſacris. Cap. 24.

ET vt hæc oīa eo accuratiùs obſeruētur, viſum nobis eſt, vt ordināndi, maximè ad ſacerdotij gradū, quod die ſabbatino ex more eccleſiaſtico fieri ſolet, die Mercurij ꝓximè ꝑcedente, ad nr̄as ciuitates, vbi Vicarij noſtri in pōtificalibus ordines ipſos ſacros impartient, ſeſe conferant, quô duobus dehinc ſequētibus diebus, videlicet Iouis & Veneris, quos eiuſcemodi diſquiſitioni peragēdę deputamus, Vicarijs nr̄is, ipſiſq́; noſtra authoritate in eo munere adiungēdis Theologis, ſe repſentent, examinationiq́; corū ſubmittāt.

¶Neminem ab examinatione immunē eſſe oportere. Cap. 25.

AQua quidem neminē excipimus, etſi magiſterij titulum pretexat, niſi quem publicū ſit & vitam integrā egiſſe, & ea quæ ordo impertiēdus req̄rit, facilè callere. Quāobrem nedū clerici, q ſeculares appellantur, ſed & religioſi, cuiuſlibet etiam profeſſionis fuerint, hanc cenſuram experientur.

¶Cuius admonendi ſint pridiè ordinationis, initiandi ſacris. Cap. 26.

PRidiè ordinationis admonebit vicarius noſter in pontificalibus iterùm oēs, quô ſeſe quiſq; diſcutiat, ne officio ſe alliget, cui non poſſit ſatisfacere. Néve mētiatur ſpiritui ſancto, aut impœnitenti corde accurrat, ſed ore cōfeſſus, ac ſpiritu cōtrit⁹, humiliatusq́;, poſt

poſt perceptam ſacroſanctam eucharistiam, Deo totus deditus accedat.

¶In minoribus ordinibus conferendis, q̃ cura adhibenda. Cap. xxvij.

QVanq̃ qui minores vocantur ordines, tam exactã curam nõ requirãt, ſuo tñ modo pro gradu & excellentia ordinis, oĩm eorum quæ diximus, ratio habẽda eſt. Quid em̃ indecorũ magìs, q̃ admoueri infantes, q non intelligant q̃d agãt, immò ne capiant q-dem, quid Clerici nomen, & reliqua minorũ ordinũ vocabúla ſignificent? Quid turpius, q̃ quòd penitùs Analphabeti, ac interdũ flagitioſi (qui vt legũ ciuiliũ cenſuras ac pœnas eludãt, ſeſe impudẽtiſſimè ingerũt) in maximã eccleſiaſtici ordinis ignominiã, ſacris initiantur? Qua de re nemo poſthàc ordinibus hiſce inſigniẽdus eſt, niſi quẽ & vita cõmendet, & literaturæ ętatisq́; ſit, p̃ ratiõe ſuſcipiendi ordinis, ſufficientis, ac rectæ ſynceræq́; volũtatis. Qui em̃ in clerũ allegunt̃, rem p̃fiteñt minimè ridiculam, nẽpe ſe peculiariter in ſorté Domini adſcitos, quib⁹ poſthàc oĩa terrena ſordeãt, ac ſolus Dñs ſors ac pars hæreditatis futurus ſit. Cuius quoq;, priuſquã ordinentur, diligenter admoneri debent.

Hiero. ad Nep.

¶Ab initiandis nihil exigendum. Cap. 28.

VT autem eccleſiaſtici ordines ſumma ſynceritate, omni quæſtus ſuſpicione, omniſq́; mali ſpecie quàm lõgiſſimè ſubmota, conferãtur: nolumus vt ab initiatis quicquam, vel ſigilli nomine, à vicarijs noſtris in pontificalibus exigatur, ſed tantùm ſcribis earum literarum (quæ formata appellãtur) vnus albus ſoluatur. Nam eos ſumptus, quos antehàc vicarius noſter in diœceſi Coloniẽſi choralium cauſa facere conſueuit, nos deinceps pẽdemus. Non dubitamus interìm Suffraganeos noſtros, ſuis vicarijs in pontificalibus ita prouiſuros, ne quis iuſtam querendi cauſam inueniat.

¶Literæ dimiſſoriæ nulli temerè concedendæ. Cap. 29.

PRohibemus quoq;, ne officiales noſtri literas dimiſſorias, quæ vulgò licẽtiatoria ordinandi vocantur, alicui temerè concedant. Illorũ enim prætextu, qui ſuæ ruditatis & inſcitiæ ſibi conſcij ſunt, noſtrorũ Vicariorum in pontificalibus diſquiſitionem ſubterfugiunt, ac aliò demigrant, vbi nullus canonicæ traditionis reſpectus habetur.

¶Tituli ordinandorum diligenter diſcutiendi. Cap. 30.

TItuli quoq; ordinandorũ diſcutiantur. Pleriq; enim inuenti ſunt, qui fictis & emendicatis titulis, ad ſacerdotij dignitatem euecti, eandẽ turpiter proſtituere poſteà coacti ſunt, vendibiles, quandocunquè doloſi ſpes refulſerit nummi. Quorum numerum, quòd nihil ferè aliud quàm numer⁹ fuit, imminui plurimùm referret. Inter hos ſiquidẽ eſt, qui in plateis mendicat infelix clericus, & ſeruili operi mancipatus, publicam depoſcit eleemoſynam: qui eo magìs à cunctis deſpicitur, quòd miſer ac deſolatus, iuſtè putatur ad hanc ignominiam deueniſſe. Inter hos eſt, qui in diuitum ac nobiliũ domibus, ſcurram aut mimum aut morionem agit, quem ab officio retrahendum, Carthaginenſe concilium decernit.

Hieron. ad Ruſtic. diac. 95. diſt.

¶Peregrini clerici quomodò admittendi. Cap. 31.

PEregrini clerici, Romę aut alibì ordinati, priuſquàm de ordinatiõe ſua ritè adepta, deque vita, moribus, eruditione ac titulo fidem fecerint, ac commẽdatitias, ſuorum epiſcoporum, ſuæq́ue ordinatiõis literas exhibuerint, repellantur. Quanta enim per hos (qui euagandi licentia abutuntur) ſcandala, animarumq́ue pericula, & in clero & in populo frequenter eueniant, nemo eſt qui non videat.

Ex Agath. c. 25. decle. pe. regr. toto titul. 61. & 63. diſt.

¶Odioſa beneficiorum pluralitas in vna eademq́ue perſona. Cap. 32.

ODioſa ſemper apud veteres fuit pluriũ ſacerdotiorum ambitioſa cupiditas, neque ſemel generalibus Concilijs dãnata. In Chalcedonenſi enim inter alia cautũ eſt, clericum in duabus eccleſijs conſcribi nõ oportere, quòd difficile videatur, vt vnus vicem duorum ſuſtineat: & abſurdum, ſi promiſcuis actibus rerum turbentur officia. Id verò in primis noxium eſt, vbi plures parochiæ ſeu dignitates vni presbytero committuntur, quòd ſolus per omnes eccleſias, nec officium perſoluere, nec rebus earum neceſſariam curam impendere valeat. Quare tam eos qui de ſacerdotijs eiuſcemodi diſponendi poteſtatem habent, quàm qui ea cæca cupiditate ducti ambiunt, commonitos volumus, vt ſuos effect⁹ canonicis inſtitutis ſubmittant. Qui verò diſpenſatione Apoſtolica aduerſus hæc ſe tueri velint, hi viderint, vt cauſam diſpenſationis obtentæ, Deo comprobent. Neque enim ſublimes, atque admodùm literatas perſonas ſuo priuilegio nudamus, modò illo rectè & ſecundùm Deum vtantur.

Ex Chal.

Ex Tolet. c. vnio. 10. q. 3.

Ex cõc. gen. c. de multa. de pręben. & digni.

¶Diſpenſationes inſpiciendæ, vt occurratur abuſibus. Cap. 33.

QVàm impudenter plerique diplomatîs ac diſpenſationibus apud ſedem Apoſtolicam extortis, præter ſummi pontificis mẽtem (qui & vult & debet poteſtate ſibi cõceſſa, nõ ad deſtructionem, ſed ad ædificationẽ vti) abutantur, nullus eſt qui ignoret. Non prohibeo (inquit quidam vir pius) diſpenſare, ſed diſſipare. Diſpẽſatio quidem credita eſt, ſed hîc iam quęritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. Quãquàm apud illos maxima culpæ pars reſideat, qui vel nulla, vel minùs legitima, vel etiam ficta cauſa, ſupplicatorijs precibus inſerta, diſpenſatio-

2. Cor. 10.

Ber. ad Eug.

1. Cor. 4.

ſationis tectorium tandèm eliciunt, quos apud Deum, qui renes & corda ſcrutatur, omnemq́; hypocriſim ac fraudem execrat, ſecuros quis dixerit? Nemo tibi (ait idem ille quem iam citauimus) de diſpenſatione Apoſtolica blandiatur, cuius conſcientiam diuina ſententia tenet alligatam. Sed quia pauci ſunt, in quorum conſpectu eſt Deus, pleriq; verò, qui ſacra authoritate pro ſua libidine paſſim abutuntur: fit, vt Lugdunenſis concilij, ſub Gregorio decimo celebrati, non inſalubre decretum, aduerſus inſolentiam eiuſcemodi hominum in vſum reuocare cogamur: quo ſubnixi, cunctis qui talibus diplomatis ſibi blandiuntur, neceſſitatem imponemus literas ſuas nobis exhibendi, viſuris, num ritè impetrauerint, ac rectè impetratis vtãtur. Et vt quàm maximè robuſtæ ſint diſpenſationes iſtæ, curabimus tamen, vt menti canonis ac ſummi pontificis ſatisfiat: videlicet, ne animarum cura in his eccleſijs, perſonatibus, ſeu dignitatibus, quas ſub hoc prætextu occupãt, negligatur, nec beneficia ipſa debitis obſequijs defraudentur.

Pſal. 7.

Bern. ad Rupert. cog.

Ex cõ. Lug. cõtil. de offic. ord. lib. 6.

¶In reſignationibus ac permutationibus beneficiorum, quæ cura adhibenda. Cap. 34.

POſtremò, quum nobis haud clam ſit, in reſignationibus permutationibusq́; beneficiorum multa ancipitia periuria cómitti ab his, qui frequenter ſubitò, ac nó præmeditati, aut ipſi, aut per ſuos procuratores (id quod eiuſdem reatus ac culpę eſt) iureiurando ante manus impoſitionem teſtanť, in huiuſmodi reſignationibus ſeu permutationib⁹ nullam ſimoniæ labem, aut aliam illicitã interueniſſe corruptelam, cùm res crebrò longè ſecùs habeat, per quod illi graué in ſe Dei iram proculdubiò prouocant. Maiori ergo cura diligentioriq́;, quàm antehàc fieri conſueuit, perueſtigatione pręuia, hæc iuramenta recipi conuenit.

¶Præſtat paucos eſſe bonos, quàm multos inutiles ſacerdotes.

Cap. 35.

ET vt cum diuo Clemẽte hoc caput concludamus, Melius eſt epiſcopo paucos habere ſacerdotes ac eccleſiæ miniſtros, qui poſſint dignè opus Dei exercere, quàm multos inutiles, qui onus graue ordinatori adducant.

Clemens.

¶De viſitatione vltimo loco dicendum.

Cap. 36.

DE viſitatione (quæ eſt altera muneris noſtri epiſcopalis pars) hîc dicendi locus non fuerit importunus. Expedientius tamẽ erit, hanc partem in vltimã harum ſynodalium inſtitutionum claſſem reijcere, quòd illic tractetur commodiùs, maioriq́; cum fructu, nimirùm traditis iam atque expoſitis regulis, ad quas oporteat veluti ad amuſſim quandam, viſitationem redigere, ordiri, atque peragere.

PARS SECVNDA.

¶De officio priuato ac publico, vitaq́; ac moribus Clericorum generatìm.

Capvt primum.

QVi exactè volet cognoſcere clericorum officium & vitam, is diuũ Hieronymum ad Nepotianum, ac cæteros patres non minùs eruditione quàm vitæ ſanctimonia claros (qui de hac re ex profeſſo iuſtis voluminibus ſcripſerunt) perlegat. Sat nobis in pręſentiarum erit, carptìm quædam delibare, ex quibus Clerici noſtri ſummatìm deprehendant, quàm longè lateq́ue à recta ſemita declinauerint, ſubindeq; errones ipſi, tam periculoſę digreſſionis commoniti, pedem in viam mandatorum Domini referant. Quod ab illis pientiſſimus ſimul ac iuſtiſſimus Deus, quum verbo hactenùs adhortans, parùm ꝓfecerit, innumeris plagis iuſtiſſimè immiſſis commonens, manifeſtò requirit.

Hier. ad Nepot.

1. Cor. 11.

¶Vndè clerici appellatio deriuata.

Capvt 2.

NEminem fugit, vndè clerici appellatio deriuata ſit: nempe à κλῆρος, quod ſortem ſonat. Propterea enim (ſi diuo Hieronymo credimus) Clerici dicuntur, quia de ſorte Domini ſunt, vel quia ipſe Dominus, ſors (id eſt, pars) eorum eſt. Quia ergo vel ipſi pars Domini ſunt, vel Dominum partem habent, tales ſe exhibere debent, vt & ipſi poſſideant Dominũ, & poſſideãtur à Domino, quô cum propheta confidenter dicant: Dominus pars hæreditatis meæ. Non quidem quòd à ſorte Domini laicos ſecludamus, (omnes enim qui Chriſto per baptiſmum & fidem concorporati ſumus, populus acquiſitiõis eius ſumus, de quo propheta dixit: Pars autẽ Domini populus eius, Iacob funiculus hæreditatis eius) ſed, quòd clerici peculiari quadam ratione miniſterio Dei & eccleſię dedicati ſint. Omnis quidem multitudo ſanctorum erat. attamen Dominus Tribum Leuiticam ſuo miniſterio peculiariter delegit, quam in terra Iſrael pręter primitias, decimas, parteſq́ue immolatorum, ac reliqua quæ ipſis peculiariter lex dedicauit, nihil proprium poſſidere, nec habere partẽ inter fratres voluit. Dominus enim ipſe eſt hæreditas eius, quam in hoc elegit ex omnibus tribubus, vt ſtet & miniſtret nomini eius. Habet euangelium ſuam Magdalenam, habet & Martham: & ſecreuit quoſdã Chriſtus, quos dedit Apoſtolos, quoſdam aũt ꝓphetas, alios verò Euangeliſtas, alios aũt Paſtores & doctores, ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti. Breuiter à condito orbe, & ab eccleſiæ, quæ in Adam cœpit, crepundijs ſemper vidẽtur ex hominibus aſſumpti quidam, conſtituti ꝓ hominibus in his quę ſunt ad Deum. Semperq́; viſum eſt genus humanum à duob⁹ miniſtris Dei optimè regi, quæ ſunt

Hier. ad Nepot.

Pſal. 15.

Deu. 32.

Num. 18.
Deu. 18.

Luc 10.
1. Cor. 12
Ephe. 4.

Heb. 5.
Gela. ponti. ad Anaſt.
Aug.

ſunt ſacerdotalis authoritas&regia poteſtas. Quibus quãdiu inter ſe cõuenit,benè actum eſt de repub. Dei:quũ ſecùs,omnia in diuerſum repẽte mutata ſunt. Ponit ob oculos ſermo diuinus pleraq; exempla huc ſpectantia, perpetuò memorabilia. Sed quid attinet antiqua repetere,quum noſtri temporis exempla nõ minùs inſignia, non in aures tantùm, ſed in oculos ipſos influant?quę nimìs abundè docent, quantum malorum in eccleſiam Dei inuexerit,ſacra prophanis miſcuiſſe.

¶Clericum ſuo officio intentum eſſe oportere.

Cap. 3.

1.Tim.5. OMnis mali ſeminarium,cupiditas ſemper fuit. Nam dum nemo ſuum peragit officium, alienis ſemper intentus: nempe clericus quæ laici, laicus quæ clerici ſunt (vt deteriora ſileamus)vſurpat:fit vt eccleſię harmonia diutiùs conſtare non poſſit. Obteſtatur Paulus apoſtolus Timotheum, quin po-
2.Tim.4. tiùs cõteſtatur ſimul omnes quotquot erant Timotheo ſucceſſuri:Tu,inquiens,vigila,in omnibus labora, opus fac euangeliſtæ,miniſterium tuum imple.

¶Duplex clericorum miniſterium.

Cap. 4.

CLericis, & in primis eccleſiæ presbyteris,duplex miniſterium, diuinis & humanis legibus eſt iniunctum. Alterum, vt in commiſſum ſibi populũ, Deum propicium habere cunctis rationibus enitantur: quod non tantùm ſacrificijs ſolennibus efficitur, ſed etiam precibus, quæ à pio corde profici-
Iac.5. ſcuntur,teſte Iacobo, qui nos ad precandum cohortans:Orate,inquit,pro inuicèm,vt ſaluemini. Multùm enim valet deprecatio iuſti
Matt.7. aſſidua. Oĩbus quidem dictum eſt: Petite, & accipietis. His verò,vt ſemper petant, nec pro ſemetipſis tantùm, ſed & pro tota eccleſia Dei,vt vincat populus, q ſub ipſis eſt,hoſtes illos inuiſibiles, impugnãtes eos qui vo-
Exo 17. Pſal. 105. Heb.5. lunt piè viuere in Chriſto,vt ſtent ſicut Moſes,leuatis ſemper interioribus animi manibus in cælum, in confractione, in conſpectu Domini,ad auertendum iram eius,ne diſperdat populum ſuum aſſiduè precantes: deindè vt offerãt dona ac ſacrificia pro peccatis,
Leui.21. quemadmodùm ſcriptum eſt: Quoniam ſancti erunt Deo ſuo, & non polluent nomẽ eius. Incenſum enim Domini & panes Dei ſui offerent,& ideò ſancti erunt. Alterum,vt ſint religionis magiſtri,proindeq; vt in lege Do-
Pſal.18. mini meditentur die ac nocte, vt iudicia Domini vera, iuſtificata in ſemetipſa, deſiderabilia ſuper aurum & lapidem precioſum multùm,dulciora ſuper mel & fauum, totis præcordijs amplectãtur, exquirãt, ſcrutenturq;.
Ex decre.d. Clemen. Idq; non propria præſumptione aut humano ſenſu,ſed ſpirituſancto dictante,qui abſcondit hæc à ſapientibus & prudentibus in
Matt.11. oculis ſuis, & reuelat ea paruulis. Vndè ſcri-
Mal.2. ptum eſt: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam,& legem exquirũt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum eſt. Qui in hoc ſecundo munere præſtant, gregi Chriſti paſcendo admouendi ſunt: de quibus ſuo loco dicemus.

¶Biblia à Clericorum manibus nunquàm deponenda.

Cap. 5.

HIc ſatìs eſt admonuiſſe oẽs pariter eccleſiaſticis munijs conſecratos, ipſos precibus ſupplicationibusq́ue publicis Deo Hieron. perſoluendis mancipari. Quas vt non tãtùm ore murmurent,ſed & corde perſoluãt,nunquàm à manibus eorum liber Legis(hoc eſt, Biblia)deponatur. Nam vt quæ legunt & canunt,diſcant intelligere,tota vita vix ſuffecerit:ſi tamen quid eſt in literis ſacris, quod totum humanus intellectus aſſequi poſſit, alijs ſubindè diuitiarũ fonticulis ex eodem fonte ſemper ſcaturientibus.

¶De horarijs precibus indiès perlegendis, & reformandis Breuiarijs.

Cap. 6.

VEteris ergo inſtituti,quo ſancitum eſt, vt Clerici ſacris initiati,vel ſacerdotijs præſidentes, ſingulis diebus perlegant horarias preces,quas canonicas appellamus, cauſæ multæ,& potiſſimùm eæ, quas iam cómemorauimus,videri ſolent. Hìc multo iam ex tempore, pio (vt ſpes eſt) animo deſiderauimus repurgari Breuiaria. Nã cùm olim à ſan- In cõ.aphri. ctiſſimis patribus inſtitutum ſit, vt ſolæ ſcripturę ſacræ in eccleſia recitarentur,neſcimus qua incuria acciderit,vt in earum locum ſucceſſerint alia, cum his neutiquàm comparanda. Atq; interìm hiſtoriæ ſanctorum,tam incultè ac tam negligenti iudicio conſcriptæ, vt nec authoritatẽ habere videantur, nec grauitatem. Deo itaq; authore,deq; conſilio Capituli noſtri,ac Thæologorum,aliorumq; piorum virorum,reformatiõem Breuiariorum meditabimur.

¶Pro cuiuſlibet affectu, non facilè nouandum quid in eccleſiaſtico officio.

Cap. 7.

SVnt in clero zelum quidẽ Dei habentes, Rom. 10. ſed non ſecundùm ſcientiam, qui priuatis quibuſdam affectibus ducti, vel teſtamẽto vel(vt vocant) fundationibus efficiunt,vt noua feſta præter eccleſiæ authoritatem, ſolenniter ſubindè celebrentur. Quo interìm fit,vt preces horariæ,ac reliqua publicè recepta,pro affectu cuiuſlibet facilè nouentur,id quod nobis non ſatis probatur. Neque enim errârunt patres, à quorum inſtitutis in dicendis precibus vtinàm tam longè diſceſſum nõ fuiſſet. Quòd ſi hìc ſingulorum affectib⁹ indulgebitur, tandèm antiquus ritus penitùs euaneſcet.

¶Quo affectu horarias preces perſoluere oporteat.

Cap. 8.

Non

Ex cõc. Agathen.cũ presbyter. Ex eodem cõc. gñal. c.dolẽter de celeb Miſſar.

NOn ſuffecerit autem, preces iſtas horarias vtcunquè permurmuráſſe: ſed vt conciliari conſtitutione cautum eſt, presbyter ex intimo affectu, eleuataq́; mente in ſolum Deum, nocturnum hoc, diurnumq́; ſuę ſeruitutis penſum exoluat. Maledictus enim qui facit opus Domini negligenter. Alioquì in precãtes competet: Populus hic labijs me honorat, cor aũt eorũ lõgè eſt à me. Quammaximè verò orantem cauere oportebit, ne aliò reſpiciat quàm ad DEVM. Quòd ſi externæ gloriæ aucupãdæ, aut lucri grã, deniq; potiùs ex more quàm mente orare inſtituat, pars eius inter hypocritas reputabitur, de q̃bus Dominus in euangelio pronunciauit, q̃ ament in ſynagogis & in angulis platearum ſtantes orare, vt videantur ab hominibus, ꝓindeq́ue mercedem ſuam receperint. Et alibì ipſis interminans: Vę (inquit) vobis Scribæ & Phariſæi hypocritę, qui comeditis domos viduarum, oratione longa orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. Alibì quidẽ Dominus ait, oportere ſemper orare, ac nunquàm deficere: ſed alia prorſus ratiõe, quàm precabantur Phariſæi: nempe ſecũdùm diui Pauli ſententiam, qui diuini numinis clemẽtiam ſibi conciliare volet orando, oculis interioribus in cælum ſemper intentis orabit ſpiritu, orabit pariter & mente: pſallet ſpiritu, pſallet & mente. quemadmodùm de Anna Samuelis matre legimus, quòd multiplicans preces, coram Domino loquebatur in corde ſuo tantumq́; labia illius mouebãtur, & vox penitùs non audiebatur. Effudit enim animam ſuam in conſpectu Domini. Deniquè curandum eſt, vt pœnitenti animo ac corde contrito, humiliatoq́ue, gratiæ Deo dicantur, ac pſallatur. Vt enim diuinus Pſaltes ait, Peccatori dixit Deus, Quare tu enarras iuſtitias meas? & ea quæ ſequuntur. Vtq́ue oculi inter orandum ab omni vanitate auertantur.

Hiere.48. Eſa.29. Matt.6. Matt.23. Luc.18. 1.Cor.14. 1.Reg.1. Pſal.49.

¶Summa deuotione Miſſæ ſacrum celebrari oportere.

Cap. 9.

IAm ſi tanto mentis ardore quælibet preces dicendæ ſunt, quanta putamus deuotione ſacroſanctum Miſſæ miniſterium, in quo Corporis & ſanguinis Dominici ſacramenta tractantur, conficiunturq́;, peragendum eſt? Certè grauiter dolemus atque animo inhorreſcimus, vbi videmus paſſim tãtis myſterijs indignos, ac conductitios illos ac indignos ſacerdotes, publicis etiã ac manifeſtis criminibꝰ cõtaminatos, ſeſe (idq; irreuerẽter, & interdũ magìs lucelli ac ſtipis, q̃ Dei cauſa) ſacris ingerere, quorũ inſtat interitus, & perditio nõ dormitat. Probet (inquit Paulus) ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, nõ dijudicãs corpus Domini. Atq; ideo (vt ſubdit) inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Nam ſi noſipſos dijudicaremus, non vtiquè iudicaremur.

1.Cor.11.

¶Arguuntur, qui polluta mente ad altare Domini accedunt.

Cap. 10.

TErret, nec immeritò, nos ſermo Dominicus, qui vetat nos ſanctum dare canibus, & margaritas noſtras proijcere ante porcos, quũ quoſdam leuiculos ſacerdotes illotis manibus pedibusq́; (vt in prouerbio eſt) audaciùs in hæc ſacratiſſima myſteria, quàm in prophana, irrumpere cõperimus. Quales ſunt, qui humano affectu tãtùm, & potiùs ex more, quàm deuotionis ardore ad altare accedunt, quorum polluta eſt & mens & conſcientia, quos meritò horrendum Euangelij exemplum (quod Ioannis 13. legimus in hæc verba: Et poſtquàm accepiſſet buccellam, introiuit in eum ſatanas. & cætera quę ſequuntur) ad meliorem vitæ frugem, altioremq́ue tanti myſterij contemplationem reuocaret. Matt.7.

¶Reuidenda Miſſalia ac Breuiaria.

Cap. 11.

PEculiaria Miſſarum argumenta, recèns præter veterum inſtitutionem inuenta, etiam patribus diſplicuerunt, quòd tantum myſterium pro affectu cuiuſlibet tractari nõ deceat. Proſas indoctas nuperiùs Miſſalibus cæco quodam iudicio inuectas, pretermittere per nos liceret. Videbimur ergo operępre cium facturi, ſi Miſſalia perindè atquè Breuiaria peruideri curemus, vt amputatis tantùm ſuperfluis, & quæ ſuperſtitioſiùs inuecta videri poſſint, ea tantùm, quæ dignitati eccleſiæ & priſcis inſtitutis conſentanea fuerint, relinquantur.

¶Quæ omitti aut decurtari vel organorum vel cantorum concentu haud debeant.

Cap. 12.

IAm & illud non rectè fit in quibuſdam eccleſijs, vt ob cãtorum & organorum concentum, omittantur aut decurtentur ea quæ ſunt præcipua. Cuius generis ſunt, recitatio verborum propheticorum aut Apoſtolicorum, quam epiſtolam vocamus, Symbolum fidei, præfatio, quæ & gratiarum actio, atque precatio Dominica. Quamobrẽ hæc tota diſtinctiſſimè ac intelligibiliter, vtì cætera oĩa (ſi tamen non leuis decurtandi cauſa ſubſit) decantentur. Sit quoque cantus quo presbytero reſpondetur, æqualis, nec præcipitatus.

¶Quemadmodùm Miſſa legenda.

Cap. 13.

QVi legit Miſſam, cum reuerenda modeſtia, clarè, diſtinctè, & exertè legat omnia vſq; ad canonẽ. vt q̃ audiendi ſacri cauſa adſtat, quod legitur, intelligat, atq; ad pietatem excitetur.

Quid poſt eleuationem Euchariſtiæ agendum.

Cap. 14.

POſt eleuationem conſecrati corporis ac ſanguinis Dominici, in nónullis templis canunt Antiphonas pro pace, aut contra peſtilentiam & mortalitatem, cùm potiùs tum videretur ſilendum, & ab omni populo mortis Dominicæ commemoratio habenda, pſtratisq; humi corporibus, animis in cælum erectis, gratiæ agendæ Christo redemptori, qui nos ſanguine ſuo lauit, morteq; redemit. Cantiones verò illæ cótra mortalitatem ſeu cladem, aut pro pace, ſatiùs poſt finitam Miſſam canantur. Quæ vt ad Deum dirigantur, excerptæ ex canonica ſcriptura plùs placuerint, quales ſunt ANTIPHONÆ, MEDIA VITA: AC, DA PACEM DOMINE, & ſimiles. Sic tamen, vt illis etiam quæ glorioſæ virgini matri dicatæ ſunt, ſuus honos ac locus ſeruetur.

Ephe.5.

Organorum melodia quemadmodùm temperanda.

Cap. 15.

ORganorum melodia in templis ſic adhibebitur, ne laſciuiã magìs, quàm deuotionem excitet: néve prẹter hymnos diuinos ac cantica ſpiritualia, quicquam reſonet ac repræſentet.

Singulis Dominicis diebus, quæ ipſis peculiaria ſunt officia, dicenda.

Cap. 16.

De cóſ. diſt. 3. Sabbato c. a. de ferijs.

MOs inoleuit non admodũ improbandus, vt diebus Dñicis, toto fermè anno officium Miſſæ vel de ſacroſancta Trinitate, vel de Spiritusſancto dicatur. Nobis ſatius videtur, vt q̃ priſca eccleſia ſingulis Dominicis peculiaria fecit, obſeruent. Quòd ſi illorum loco alia vſurpanda erũt, videbitur, quod de reſurrectióe Domini eſt, diei Dominico magìs conuenire, quòd dies illa potiſſimùm reſurrectioni dedicata ſit. Neq; ignoramus, nó abſq; cauſa in Cócilio Triburieñ conſtitutũ, ne propter Miſſas peculiares, miſſa, quam de feria vocamus, prætermittatur.

Ex cóc. Tribur. c. 1. de celeb. Miſſ.

Confeſſio, Miſſæ præambulum, deuotè recitanda.

Cap. 17.

COnfeſſio illa, Miſſæ præambulum, deuotè cum miniſtris vno aut pluribꝰ viciſſim confitentibus, ac ſacerdotis abſolutionẽ in verbo Chriſti, plena pœnitẽtis cordis erga Dei pietatẽ fidutia, recipientibꝰ recitanda. Ad omnes enim ſacro adſtantes ea abſolutio refertur, vt dignè tantis myſterijs valeant intereſſe. Quamobrem dum hęc fiunt, nó ſit miniſter accẽdendis luminaribus, aut alijs mentem auocantibus (quę priùs facta oportuit) intentus.

Cur ſacerdos in altari miniſtrum habeat.

Cap. 18.

Ex cóc. Tolet. c. 11. c. vt illud. de cóſe. diſt. 1.

NEc ſine magna ratione in Cócilio Toletão cõſtitutum fuit, vt habeat quiſque canens Deo atque ſacrificans, poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem, vbi temporis, loci, ſiue cleri copia ſuffragatur: idq́; pꝑter morbos & caſus diuerſos qui occurrere poſſunt, quo is qui impleturus officia accedit, ſi aliquo caſu turbatus, vel in terram eliſus fuerit, à tergo ſemper habeat, qui eiꝰ vicẽ & officiũ intrepidus exequatur. Alijs inſupèr canonibus cauetur, ne presbyter niſi duobus teſtibus præſentibus, celebret. Quæ decreta in quam diſſuetudinẽ abierint, in aperto eſt, nimirùm presbyteris frequẽter celebrantibꝰ talibus tãtùm adhibitis, qui vix ipſi reſpondere, nec quid agatur, ſciant.

De cóſ. diſt. 1. hoc quoq;

Omnis cultus diuinus ſumma cum veneratione peragendus.

Cap. 19.

Ex cóc. Lugd. ſub Greg. x.

IN ſumma cultus diuinus, quem ſacerdos in Domo Dei exhibet, debita cum veneratione peragendus eſt, vt & Deo gratus ſit, & inſpicientibus placitus, q̃ conſiderantes non ſolùm inſtruat, ſed & reficiat. Monet ſiquidẽ diuiniſſimus Paulus, vt oĩa noſtra ordinatè ac honeſtè fiant: ac acerrimè increpat Corinthios, quòd irreuerenter conuenirent in vnum ad cœnam Domini manducandam.

1. Cor. 14.

1. Cor. 11.

De vita ac moribus Clericorum.

Cap. 20.

NVnc de vita ac moribus paucis videamus. De vita inſtituenda ſic præcepit Paulus nedum clericis, ſed omnibꝰ Chriſtianis: Mortificate, inquiẽs, membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & auaritiam, quę eſt ſimulacrorum ſeruitus, pꝑter quę venit ira Dei in filios diffidẽtię. Nũc autem deponite & vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam de ore veſtro, expoliãtes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum, eum qui renouatur in agnitionem ſecundùm imaginem eius qui creauit illum, qui eſt omnia & in omnibus CHRISTVS. Induite verò vos ſicut electi DEI, ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam. Super omnia autem hæc charitatẽ habete, quod eſt vinculũ perfectionis, & grati eſtote. Verbum CHRISTI habitet in vobis abundanter in omni ſapientia, docentes & commonẽtes voſmetipſos in Pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes & pſallentes in cordibus veſtris DEO. Omne quodcunque facitis, in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri IESV CHRISTI, gratias agentes DEO & patri per ipſum. Non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timẽtes Deum. Quodcunque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus. Orationi inſtate, vigilantes in ea in gratiarum actione. Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditꝰ, vt ſciatis quomodò oporteat vos vnicuique reſpondere. Omnis autem ſermo malꝰ, ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonꝰ, ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum

Col. 3.

Col. 4.

Ephe. 5.

Philip. 4. ctum Dei. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Decætero, quæcunque ſunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iuſta, quæcunque ſancta, quæcunq; amabilia, quçcunque bonæ famæ, ſi qua virt⁹, ſi qua laus diſciplinæ: hæc cogitate, & Deus pacis erit vobiſcum.

Ob quam cauſam Clerici malè audiant, ac puniantur.

Cap. 21.

Gal. vlt. Eſa. 5. Eze. 16. OLim Clericis hæc apoſtolica præcepta tenentibus, pax ſuper illos erat: quomodò ergo non tantùm vinea, ſed & vineæ cultores facti ſunt in direptionem? Eccè (inquit Ezechiel, ad Hieruſalem verba faciens) hæc fuit iniqtas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis & abundantia, & ocium ipſius & filiarum eius, & manum egeno & pauperi non porrigebant, & eleuatæ ſunt, & fecerunt abominatiões coram me, & abſtuli eas, ſicut vidiſti.

Præcipuæ cauſæ omnis mali, tres.

Cap. 22.

PRæcipuæ ergo cauſæ oĩs mali, ſunt faſtus, luxus, & auaritia, à quibus Clerici potiſſimùm malè audiunt.

Ambitionem ac faſtum clericali officio maximè repugnare.

Cap. 23.

Matt. 18. Luc. 22. VT omnem ambitionis radicem Chriſtus diſcipulorum cordibus eximeret, paruulũ in medio illorũ ſtatuit, deq; primatu certare ꝓhibuit: Qui maior (inqt) eſt in vobis, fiat ſicut iunior: & q̃ pceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Nam qs maior eſt, q̃ recũbit, an qui miniſtrat? Nónne q̃ recũbit? Quis verò ignorat clericum in medio eccleſiæ eſſe tanquàm eum qui miniſtrat? Quare meminerimus potiùs officij noſtri q̃ dignitatis. Neq; enim ad dominationem vocati ſumus, ſed ad opus. Hieron. Non immeritò Hieronymus, vt peſtẽ quandam, fugiendos clericos ait, qui à ſpeluncis domorum paternarũ abſtracti, & pòſt in eccleſia ſublimati, ac ſacerdotijs ditati, vanæ gloriæ & ſuperbiæ ſtimulis efferuntur.

Omnis luxus clerico interdictus.

Cap. 24.

Hierony. in Mich. c. 2. BEatus Hieronymus eccleſiæ præfectos, qui luxu ac delicijs affluunt, Michçam deſcribere aſſerit, quòd eijciendi ſint de ſpatioſis domibus, lautiſque cõuiuijs, & multo labore conquiſitis epulis, in tenebras exteri- Matth. 8. b 13. 22. 24. 25. ores, vbi erit fletus & ſtridor dentium. Viuere quidem de altario ſacerdoti licet, luxuriari non permittitur. A crapula itaque & ebrietate, à cõpotationibus illis ad hauſt⁹ æqua- Ex c. 6. c. gſa. de vit. & ho. cler. c. A. crapula. les, à luxu, ab alea, ab immoderatis ſumptib⁹ & comeſſationibus, Concilium generale clericos reuocat vniuerſos, ſequutũ veteris teſtamenti inſtitutum: quo miniſtris templi vi- Leu. 10. i num & ſicera prohibebatur, ne ebrietate grauarentur corda eorũ, & vt ſenſus eorum ſemper vigeret & eſſet tenuis. Et Apoſtolus ait: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed Ephe. 5. impleamini ſpiritu ſancto. Et iterùm: Non in Rom. 13. comeſſationibus & ebrietatibus, & quæ ſequuntur. Atque alibi Salomó: Luxurioſa res Pro. 20. vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicunq; his delectatur, non erit ſapiens.

Clerico non licere vel cauponem agere, vel tabernas, niſi neceſſitatis cauſa, intrare. Cap. 25.

OLim tanta honeſtas deſiderabatur in Ex cõ. Aga. th. Laodic. Carth. vlt. clero, vt ne nuptialibus quidem cõuiuijs ipſis intereſſe liceret, nec immiſceri ſpectaculis ac cœtibus, vbi amatoria cantantur, aut obſcœni mot⁹ corporis, choreis & ſaltationibus efferuntur: ne auditus & intuitus ſacris myſterijs deputatus, turpiũ ſpectaculorum atque verborum contagione pollueretur. Quid, ſi videret eccleſia illa priſca Clericos noſtri temporis tabernarios, tabernisq́; (quaſi domos non haberent) noctu diuq́; alligatos? quàm execraretur facinus? Poſthàc Ex cõci. Viennẽ. ergo, non ſolùm nullus ex clero ſordidiſſimum cauponem aut tabernariũ agat, ſed ne ad tabernas qdem, niſi neceſſitatis cauſa, diuertat: alioqui pœnę canonicę imminent ei, qui ordini ſuo hanc ignominioſam notã inurere tentauerit.

Habitus ſeu exterioris corporis cultus modeſtia, à clericis exigitur.

Cap. 26.

BEatiſſimus Paulus habitus modeſtiam 1. Tim. 2. & in mulieribus deſiderat, quem vult verecundũ eſſe, nó in tortis crinib⁹ aut auro, aut margaritis, vel veſte precioſa, ſed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. Itidèm apoſtolus Petrus eas cõ- 1. Pet. 3. mendat, quarum non ſit extrinſecùs capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus, ſed qui abſconditus eſt cordis homo in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples. Quàm turpis ergo putanda eſt in clericis tanto gradu ſublimioribus, deformiſſima illa ac frequentiſſima noſtræ tempeſtatis habituum variatio, quam ne inferiori qdem vaſculo Apoſtolorum principes permittendam duxerũt? Ex veſte apud homines ſanctimoniæ opinionem aucupari ꝓhibuit Chri- Matt. 23. ſtus, q̃ in oĩbus opibus noſtris, id quod intùs eſt, primũ reſpicit, mundariq́; iubet: deinde quod deforis eſt, Væ illud horrendũ Phariſæis hypocritis interminãs, q̃ vt viderẽtur ab hoĩbus iuſti, dilatabãt phylacteria ſua, & magnificabant fimbrias, cùm eſſent intùs pleni rapina & immunditia. Interim tamen euangelium non temerè veſtimentum Ioánis Ba- Matth. 3. ptiſtę, quod illius ꝓfeſſioni ac menti reſpondebat, de pilis camelorũ cõtextum celebrat, ac ipſe Chriſtus veſtium mollitiem ac lenita- Matt. 11. tem auerſatur: Eccè, inquiens, qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Quę oĩa huc ſpectant, vt velimus clericos præter indictam tõſuram, veſtes quoque ſuo ordini cõgruen-

gruentes deferre, quemadmodùm olim generali concilio cautum eſt. Pudet ſiquidem nos, cùm videmus prodire clericos, perindè atq; ſeculi milites amictos, vel qui ſint vt fœmina compti. Itidèm pannoſi clerici ac veſtibus laceri diſplicét. Neq; enim affectatæ ſordes aut exquiſitæ deliciæ laudem pariunt.

Ex cóc.gñali.c. Cler. de vita & hon. cler. Hiero.

¶Mali exempli eſt, ſacerdotem ſe venditare in Capellanum delicato laico aut mulierculæ.

Cap. 27.

MAgna eorum leuitas eſt, in magnã clerí ignominiam redundans, qui ſe laicis atque adeò delicatis fœminis, ventris cauſa in capellanos (vt appellant) atq; anteambulones venditant. Qui enim debebant eſſe gregis duces, rediguñt in caudã, & ſordidiſſimis qbuſq; negocijs alligãtur. Proh nefas.

Hieron.

¶Suſpecta mulierum cohabitatio, clericis interdicta.

Cap. 28.

NIceno Concilio neque Epiſcopo, neq; presbytero, neque diacono, neq; vlli clericorum om̃ium habere ſecum mulierem extraneam permittitur, niſi fortè mater, aut ſoror, aut auia, vel amita, vel matertera ſit. Nos (ſi tamen hæc tempora tantam ſeueritatem pati non videntur) ſaltem ſuſpectam cohabitationem prohibemus.

Ex cócil. Niceno.

Ex concil. Mogunt.

¶Auaritia in clero execrabilis.

Cap. 29.

EX quo in eccleſia Dei auaritia creuit, perijt lex de ſacerdote, & viſio de ꝓpheta, quemadmodùm diuus Hieronymus ad Ruſticum Narboneñ ait. Nec mirum, quòd nemo poſſit ſeruire Deo & mammonæ: aut em̃ vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Vbi eſt em̃ theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuũ. Habentes autem alimenta & quibus tegamur, quiſq; ſecundùm ſuæ vocationis rationem, his contenti ſumus.

Eze. 7. Hieron. ad Ruſt.

Matt. 6. 1. Tim 6. Ex cóc. Carthag. c. cler. vict. 91. diſt.

¶Honeſto artificiolo victum quęrere clerico licet.

Cap. 30.

QVibus nõ ſuppetit ex ſacerdotio, honeſto artificiolo vi~~b~~um quærant, ſequuti diui Pauli exemplum: Sic tamẽ, ne ſordidam aliquam artem, ſacerdotio ignominioſam, exerceant.

Act. 18. Ephe. 4. 1. Cor. 4. 2. Tim. 2.

¶Clerici ne mercatores ſint, multo minùs fœneratores.

Cap. 31.

NEmo militans Deo, implicet ſe negocijs ſecularibus, vt ei placeat cui ſe probauit. Quare multa prouidentia olim vetitũ eſt, ne clerici vel monachi, mercatores (tacemus fœneratores) ſint lucri cauſa.

Ex cóc Mogunt. c. 1. ne cle. vel mo. c. ſo. eo. tit.

¶Damnantur clerici ſuperſtitioſi, ſcurræ, curioſi, ac leuiculi.

Cap. 32.

REperiuntur qui ſuperſtitioni, diuinationibusq; ac ſortib⁹ dediti ſunt, quos damnamus. Sunt qui ſcurras in conuiuijs diuitum ac potentũ agũt, qui quum malefecerint, gloriantur & exultãt in rebus peſſimis: q digni non ſunt, vt clerici appellentur. Sunt curioſi & leuiculi, qui in foris, in compitis, in plateis, in vicis obambulant, vagis oculis, effreni lingua, ꝑetulante fluido que inceſſu, & leuitatem animi, impudentiamque mentis oſtendũt: quos auerſamur. Eos verò tantùm & re & nomine clericos reputamus, q legem Dei die noctuque meditantur, munus ſuſceptum debitè exequuntur, ac vitam agunt ſacerdotio dignam.

In có. Agat. 7. c. quã ſit graue. de exceſſ. præ.

23. di. c. [illegible]

PARS TERTIA.

¶De metropolitanis, cathedralibus, & collegiatis eccleſijs, & in his miniſtrantibus.

Caput primum.

QVVM metropolitana ſeu cathedralis eccleſia ſedes ſit epi, principemq; locũ in clero obtineat, nequaquã poſtremũ in reformatiõe locum obtinere debet. Niſi enim ea eccleſia præluceat omnibus, quæ in tota prouincia aut diœceſi cõſtitutæ ſunt, fruſtrà intendimus redigere in ordinem eccleſiaſticæ diſciplinæ cæteras.

¶De officio decanorum.

Cap. 2.

POrrò quum collegiatæ eccleſię ſecúdariæ ſunt poſt cathedrales, & inſtar illarũ (quòd ad ordines miniſtrãtium, diuinumq; cultum attinet) conſtitutæ, vtrobiquè Decanis curæ erit, vt clericos ſuos ad obſeruationem piorum rituum prouocét ac reducãt, vt ad agẽdam vitam clericis dignam perpetuò cohortentur ac impellant, vt à negocijs, à tumultibus mũdanis reuocent, ne magìs ſeculi, quàm Chriſti milites videantur, vt comeſſationibus, ebrietatibus, ac omni luxui interdicant, deniquè vt ſuo officio ſatisfacere cõpellant.

¶De officijs in eiuſcemodi eccleſijs miniſtrantium generatìm.

Cap. 3.

SVnt in hiſce eccleſijs diuerſi miniſtrantium gradus: nẽpe Præpoſiti, Decani, Archidiaconi, Scholaſtici, Cãtores, qui & Chori epiſcopi, Theſaurarij, q & Sacriſtę ſeu Cuſtodes, Canonici, Vicarij, atque id genus alij. Interpretetur quiſque vocabulum ſuum, & curet eſſe quod dicitur, ſecũdùm veterem patrum inſtitutionem ac regulam. Atque eo ſo lo fecerint, vt quum noſtrę, tum omnium piorum expectationi magna ex parte reſpondiſſe videantur.

De canonicorum vita & officio.

Cap. 4.

VT de canonicis dicam⁹ paucis, reſpõdeat eorum vita titulo, reſpondeat nomini: ſint re ipſa, vt ſunt nomine, Canonici,

id

id eſt, regulares. Neq; enim clàm eſt, primam eorum originem monaſticæ diſciplinæ fuiſſe. Imitentur Apoſtolos & naſcentis eccleſiæ miniſtros, quorum erat cor vnum & anima
Act. 4. vna, qui quotidiè (vt in actis Apoſtolicis legimus) perdurátes vnanimiter in templo, &
Acto. 2. frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis, perſeuerantes in orationibus, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem ple-
Pſal. 133. bem. De tali conuentu Pſaltes dixit: Eccè quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Qui & compellés ac prouocans ei-
Ibidem. uſcemodi conuentum, ait: Eccè nunc benedicite Domino, omnes ſerui Domini, qui ſtatis in domo Domini, in atrijs domus Dei noſtri. Porrò eccleſiæ iſtæ collegiatæ quandam vetuſtatem ſpirant, & eccleſiæ primitiuæ inſtitutum præ ſe ferunt, quòd vel forma ædificiorum oſtendit, quę Canonicos prope templum, in vnum penè habitaculum collocauit, vt procul à promiſcua multitudine ſeparati, diuinis pariter laudib⁹ iugiter inſiſterét.

¶ Quemadmodùm preces horarię, aliæq; diuinæ laudes, decantandæ. Cap. 5.

Ex cócil. Agat. in c. presbyter. c. dolentes. de cel. miſſ. STatis ergo ac debitis horis laudes diuinæ, non curſim ac feſtinãter, ſed tractìm: non truncatè, ſed integrè, diſtinctè, deuotè, reuerenterq; ab omnibus decantentur, perſoluanturq;. Et quum pſallendi gratia conueniatur ibidé, muta aut clauſa labia nemo tenuerit: ſed omnes pariter, ſenes cum iunioribus, laudent nomen Domini in pſalmis, hymnis & canticis, Deo alacriter modulátes: ſic tamen, ne boatus confundat recitationem. Nemo tum, cùm publicè vel preces horariæ, vel Miſſæ ſacrum cãtando peraguntur, legat vel dicat priuatim officiũ: nam is id quo obnoxi⁹ eſt, choro ſubtrahit, atq; alios vel pſallentes perturbat, vel à pſallendo retrahit. Quem tamen aliud officium eccleſiaſticum, aut publicum aliò ſtatim rapiet, vt niſi legés preces horarias, tempeſtiuè abſoluere haud poſſit, hac lege teneri nolumus. Quàm autè à vero aberrant, qui exiſtimant ſeſe non alicuius officij in eccleſia exercendi, ſed quietis & inertiæ tantùm cauſa canonicatus eſſe adeptos: perindè atquè ſatis ſit, paucis quibuſdam clericis admodùm ignaris, tenui precio conductis, curam diuini officij committi, quod deindè eiuſcemodi mercenarij, nõ ſeruatis temporũ interſtitijs, ſyncopando trãſcurrunt, interim ipſis canonicis tota vita torpentibus?

¶ Inter ſacra nihil ne cogitandum quidem, quod Dei aut eccleſiæ oculos offendat. Cap. 6.

LOngè verò abominabile eſt, quòd quidam tum, cùm diuina aguntur, inter ſeſe de rebus prophanis tractát, muſſitationes, colloquia, riſus & cachinnos intermiſcent. Quidam aut in aliquem chori angulũ ſe recipientes, de nugis, ne quid grauiùs dicamus, commentantur: aut foris per templum magno cum populi offendiculo deambulantes, oculos pariter & aures ad vanitatem conuertunt, atque ſacra loca fœdant, poſiti in lapidem offenſionis & petram ſcandali. Hac lege nullum excipimus, ſiue claris ſit natalibus prognatus, ſiue plebeius. Quin potiùs, qui genere præſtant, meminerint ſe illic canonicos agere, & conuerſari non in aulis, ſed in ſcholis virtutum ac eccleſiaſticæ diſciplinæ.

¶ Decani templi ſummi poteſtas in præuaricatores. Cap. 7.

FAcimus quoque decano eccleſiæ noſtrę poteſtatẽ, perſonas eccleſiaſticas ex alijs collegiatis eccleſijs, interdùm magis curioſitate rerum nouarum, quàm deuotionis cauſa ad templum ſummum ſe recipiẽtes, ac inibì, præter omne decorum, ſæpè etiam eccleſiaſtico habitu non amictas, inter laicos ſurſum ac deorſum inambulantes, pœna canonica, nimirùm ſuſpenſionis temporariæ, aut maiori etiam pro ratione culpæ coercendi.

¶ Quem oporteat eſſe veſtitum miniſtrantium in hiſce eccleſijs. Cap. 8.

DE veſtitu clericorum antè diximus, qui in his tanto debet eſſe decentior, quo ſunt altiori loco, perindeq; atquè in ſpeculo quodam cõſtituti. Sit ergo chorum ingredientib⁹ veſtis talaris, ſint pilei, (quę bireta vocamus) ſint camiſię, ſint deniq; calcei pariter & caligæ tales, in quibus nõ faſtus, iactantia, elationis vitium, vel mentis leuitas, ſed clericalis ordinis honeſtas & modeſtia deprehendatur. Siquidem ita ſemper viſum eſt maioribus noſtris, externum habitũ, quid intùs crepet, deſignare: adeò vt & leges ciuiles iniuriam matronæ, habitu meretricio vtenti, illatam, non vindicét: ac canones clericum non alligatum cõiugio, habitum ac tonſurã clericales deſerẽtem, poſt tertiam monitionem: clericum verò cõiugatum, ſtatìm priuilegio exuant clericali: adeò, vt ſic in maleficijs deprehenſi, animaduerſionem ciuilium magiſtratuum nõ euadant. Ne autẽ poſthàc quiſpiam excuſationem non factæ aut præuiæ monitiõis prętexat, hac noſtra ſynodali conſtitutione omnes (quotquot ſunt in noſtris diœceſibus conſtituti) clericos, qui habitu minùs decenti vtuntur, monemus, vt intra tres mẽſes, quorum ſingulos pro ſingulis dilationibus, tertium verò vel peremptorium terminũ præfigimus, habitum qui clericos deceat, reaſſumant: Alioquì ipſo facto, nulla poſthàc alia monitione expectanda, in cenſuras ac pœnas conſtitutionum canonicarũ incurſuri.

Agat. 20. Hono. 3. c. ex parte de priu. & exceſ priuil.

¶ Decani vndiquaquè aduigilabunt. Cap. 9.

QVo ergo hæc quæ diximus, repurgentur, ac debitè ſimul cum omnibus alijs

ad diuini officij proſecutionem ac chori diſciplinam ſpectantibus obſeruentur, Decanus diligenter inuigilabit, hinc & hinc circunſpiciens, ne quid inordinatè fiat.

Ante omnia verò, vt canonici ſacris adſint. Cap. 10.

QVi ante omnia curæ erit, ne quis canonicorum ſacris abſit, ſed vt qui emolumentum ferre volent, officium quoq; ſuum, propter quod beneficium datur, in eccleſia gerant. Aurelianeñ Concilio cauetur, clericos qui officio adeſſe cōtemnunt, eccleſiaſticam diſciplinam arbitrio epiſcopi recepturos. (Aurel.25.) Sed facilè caſtigabit hic lapſus, ſi neglig̃etes, ſubtractione prouētuum ſeu diſtributionum mulctentur. Quare qui ab epiſtolæ lectiōe, exinde toti Miſſę, & à primo pſalmo, ſingulis horis canonicis integris ac minimè interpellatim (niſi forſan neceſſitate auocante, petitaq; ac obtenta licentia, non interfuerit, iuſtum eſt, vt hic illius horæ aut officij ſtipendio in totum careat.

¶ Vicarij, vt diuinis laudibus decantandis interſint, adigendi. Cap. 11.

QVi vicarij dicūtur, in quibuſdam collegijs ſe in libertatem quandam potiùs carnis, quàm ſpiritus vēdicare cōtendunt, nolentes choro, decantandisq; ſimul cum canonicis diuinis laudibus ac ſacris eſſe addicti: ſed hi reſipiſcant, ac incipiant intelligere cur Vicarij dicantur. Superpelliceis quoque vtantur. Cuius enim vices gerent, niſi canonicis adiutores accedant? Horum nimirùm vice, qui vel aduerſa valetudine detenti, vel negocijs neceſſarijs auocati, intereſſe non poſſunt. Cur tandem ſuperpelliceis vtentur, qui chori ſacris ſe mancipatos nō agnoſcūt? In ordinem ergo diſciplinæ redigantur, ſuſpenſionisq; pœna, etiam à fructibus, nedum quotidianis illis quæ diſtribuūtur, ſed à groſſis etiam, pro culpæ modo animaduertendū in non parentes.

¶ Ad perſonalem reſidentiam cogendi, quibus hæc per fundationes beneficiorum eſt impoſita. Cap. 12.

QVorum fundationes perſonalem reſidentiam requirunt, illi aut ipſi reſideant, aut à prouentuum perceptione ſuſpendantur, & fructus illi in alios pios vſus conuertantur, niſi qui reipubl. cauſa ex authoritate noſtra abfuerint.

Lucri tantùm cauſa ſacris adeſſe non oportere. Cap. 13.

VTinàm optando à Deo Opt. Max. cōſequi poſſimus, ne quiſquā lucri cauſa diuinis intereſſet, alioquì non acceſſurus ſacra, veluti quem nummi magis, quàm Dei amor in templum trahit, quæſtum pietatem eſſe putans: qui, non dubium, ex numero eorum eſt, de quibus Eſaias dixit: Omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. (Eſa.1.) Nec multùm is abeſt (vti pleriſque doctiſſimis viris placuit) ab horrendo crimine Giezi, qui exiſtimauit diuinum munus pecunia redimēdum. (4.Reg.5.) Quare viderint clerici noſtri, vt eorum mens & intentio tota in Deum referatur, vt cum Dauid confiteātur Deo in directione cordis, ac in labijs ſuis pronunciantes omnia iudicia oris eius. In via etiam teſtimoniorum Domini delectentur ſicut in omnibus diuitijs. Optandum, vt pſalmus ille centeſimus decimuſoctauus, qui totiès non ſine cauſa in eccleſijs replicatur, ore ſimul & correſpondente ſingulis verbis mente decantetur. (Pſal.118.) Et cum eodem Pſalte ex animo dicatur: Voluntariè ſacrificabo tibi, & cōfitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum eſt. (Pſal. 53.) Non adimit Chriſtus, ſed decernit operanti ſuam mercedem: Dignus eſt enim operarius mercede ſua. (1.Cor.9.) Et: Qui altario deſeruit, de altario & viuet. (1.Tim.5.) Sed interim cogitare debet clericus, ſe viuere non vt edat, ſed edere vt Chriſto viuat, habereq; ſemper menti reconditū Chriſti verbum: Primùm quærite regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis. (Matth.6.)

Capitula diſciplinæ qualiter obſeruanda. Cap. 14.

CApitula verò diſciplinæ (quæ vocant) multō maiori diligentia obſeruentur, atq; hactenùs. Id ita fiet, ſi nō tam prophanę, quàm res ſacræ in his tractentur. Si de moribus inquiratur, ſi vita expendatur ſingulorū: & quod olim ſancti patres feciſſe dignoſcuntur, extemporali oratione interdùm cōmonerentur fratres. Et in primis ad ſacras literas capeſſendas inſtigarentur, atq; vt in his optimas horas collocarent, incitarentur, q̃ hic reperiatur fons vitæ ſcaturiens, ex quo q̃ baurit, non ſitit in æternum. (Ioan. 4.) Hic theſaurus euangelicus, propter quem oportet vendere vniuerſa, reconditus ſit, ex quo prudens ille paterfamiliâs profert noua & vetera. (Matth.13.)

Officium Decani in rebelles. Cap. 15.

SI quos Decanus rebelles cernat, ſi diuini cultus atq; ſui officij negligentiores, ſi rixoſos, ſi litigioſos, ſi percuſſores, ſi aleatores, ſi ſcorta fouentes, aut alijs publicis criminibus irretitos, atque hi fraternam correptionem audire recuſauerint, agat in his capitulis quod iubet Paulus: (Ex concil. Agat.ca.2.) Peccantes coram omnibus argue: (1. Tim.5.) Tum ſi reſipiſcere nolint, arceat à ſacris, prohibeat participare fructus, donec ad meliorem vitæ frugem reuertantur, ſic tamen, vt hic ſeruetur regula apoſtolica: Corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, patientes eſtote ad omnes, & neq; ira, neque odium, neq; rancor vllas ſibi partes vēdicet. (1.Theſſ.5.) Nam illa prępoſitorū ſolicitudo eſt vtilis, illa cautela eſt laudabilis, in qua totū ratio agit, & furor nihil ſibi vendicat. Ira enim ſæpè etiam innocentes ad crimen inducit. Dum enim iuſto ampliùs iraſcimur, & volumus (Innocent. Pap.2. Gregor. ad mau. Imp. c. illa 11. q. 3.)

aliena coercere peccata, grauiora committimus. Per hæc tñ noſtris, ac eccleſiarum prouinciæ noſtræ priuilegijs ac legitimis conſuetudinibus, & præſertim mori ac conſuetudini qui in aliquibus eccleſijs eſt, (nẽpe vt cauſæ diſciplinæ per Diaconos dijudicentur) nihil præiudicamus: modò tamen Diaconi, ad requiſitionem Decani, ſuo officio gnauiter ac ſtrenuè incumbant ac ſatisfaciant. Quòd ſi Decanus & Capitulum, negligẽtes, aut eiſdem criminib' irretiti fuerint, ad iuris communis diſpoſitionem redire neceſſe erit.

Contentioſi, ad pacem & concordiam per Decanum & Capitulum reuocandi.

Cap. 16.

INuidię detractioniſq; vitium longè omnium peſtilentiſſimum, in collegijs non eſt nouũ, quod humani generis hoſtis inter fratres ſerere ſemper conatus eſt, quẽadmodùm de Abel & Cain, de Ioſeph & fratrib' eius legimus. Quin parùm aberat ab omnium ſanctiſſimo illo collegio, nempe apoſtolico, niſi pacificator Chriſtus Ieſus interceſſiſſet, ac ſatanam repentè eieciſſet. Hinc ſæpenumerò in clero rixæ, iurgia, & iniuriæ naſcuntur. Hinc multæ falſæ criminationes, æmulationes, obtrectationes & delationes oriuntur. Et fit lingua, ordinata in laudem Dei, inquietum malum, plena veneno mortifero. Fit deniquè, vt in ea qua benedicimus Deum & patrem, in ipſa maledicantur homines, qui ad imaginem & ſimilitudinem Dei facti ſunt, atq; ex eodẽ ore procedat benedictio & maledictio. Non oportet, inquit diuus Iacobus, fratres mei, hæc ita fieri: ſed qui ſapientes & diſciplinati inter vos, oſtendant ex bona cõuerſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ. Nam ſi zelum amarum habetis, & cõtentiones ſint in cordibus veſtris, nolite gloriari & mendaces eſſe aduerſus veritatem. Non enim eſt iſta ſapientia de ſurſum deſcẽdens à patre luminum, ſed terrena, animalis, diabolica. Vbi enim zelus & cõtentio eſt, ibì inconſtantia & omne opus prauum. Quæ autem de ſurſum eſt ſapientia, primùm quidẽ pudica eſt, deindè pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis cõſentiens, plena miſericordia & fructibus bonis, non iudicans, ſine ſimulatione. Fructus enim iuſtitiæ, in pace ſeminatur facientibus pacem. Proindè ſi quis putat ſe religioſum eſſe, nõ refrenans linguã ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio. Hæc ille.

Gen. 4. Gen. 37. Ioan. 13. Iac. 3.

Pœna aduerſus contentioſos pertinaces.

Cap. 17.

AGathenſi concilio conſtitutum eſt, vt quicunque odio aut longinqua inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem reuocari nequiuerint, primitùs arguantur. Qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de eccleſiæ cœtu iuſtiſſima excommunicatione pellantur. Decanus ergo, vbi viderit intercedere inter fratres diſſenſiõis materiam, quæ fraternam dirimat charitatẽ, huius Canonis authoritate vtatur: ac ꝓ pace ſarcienda conſeruandaq;, Capituli ſui conſilium atque auxilium imploret, quod inuicèm libenter præſtabunt, cuiuſcunque odio vel amore longè poſtpoſito.

Ex concil. Agat. ca. 31.

Quo tempore Capitulorum quotidianorum conuentus obſeruandi.

Cap. 18.

QVotidiani Capitulorum conuentus, aut maturiùs ſub ſummam miſſam, aut ſtatìm poſt illam ſeruãdi ſunt, ne ob illos diuinum officium vel ſuſpendatur, vel præcipitetur, vel deniquè ab ipſis Canonicis negligatur. Debet enim Dei cauſa omnibus alijs anteponi.

Volumina ſtatutorum reuidenda.

Cap. 19.

HAbent ferè quotquot ſunt cathedrales ac collegiatæ eccleſiæ, ſuum volumen peculiarium ſtatutorum, quæ interdùm pro affectu priuato cuiuſlibet augentur ac creſcũt. Inter hæc reperias quamplura, quę quęſtum magìs quàm pietatẽ reſipiant, & ad inæqualitatem potiùs, quàm æqualitatẽ faciãt: vndè diſcordia inter fratres (vtì fieri ſolet) frequenter alitur, concordia verò ſcinditur, laceraturq;. Et quantumuis pleraque inter hæc iniqua reperias, adiguntur tamen omes qui recèns admittũtur, vt ad eiuſcemodi ſtatutorum obſeruationẽ (etiam penitùs ignari, quid cõtineant illa) citra vllum delectum iureiurando ſeſe alligent, quum tamen iuramentum non debeat eſſe iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extẽdi. Operæprecium itaque nobis videtur, huiuſcemodi ſtatutorum volumina inter viſitandum excutere, & quę euangelicę puritati, atque fraternę charitati, deniquè diſciplinæ eccleſiaſticę minùs conſentanea reperta fuerint, reſecare: caueréq;, ne poſthàc vlla noua ſtatuta in eiuſmodi eccleſijs (niſi tamen noſter acceſſerit calculus) edantur. Cap. 1. de iureiur. in 6.

In Capitulis, à iuramentorum facili exactione temperandum.

Cap. 20.

ET quum Chriſtus tanto ſerio iurãdi facilitatem prohibuerit, vt niſi neceſſitate veritatis, alioquì periclitãdæ, cogamur, omninò non iurare debeamus: coercenda eſt illa immoderata in Capitulis iuramẽtorum exactio, per quam neceſſe eſt, vt multi in anci- pitia periuria corruant, quorum non tãtùm illi qui peierant, ſed & qui cauſam periurij temerè exigendo præſtãt, rei ſint. Nam Chriſti verbum eſt: Sit verbum veſtrũ, Eſt eſt: nõ, non: quod amplius eſt, à malo eſt. Et in Eccleſiaſtico legim': Vir multùm iurans, replebitur iniquitate, & nõ diſcedet à domo eius plaga. Si noſipſos dijudicaremus, nõ vtiquè iudicaremur.

Matt. 5. Cap. & ſi Chriſtus. de iureiur. Eccli. 23. 1. Cor. 11.

Inter

¶Inter viſitandum de moderandis annis qui expectantię appellantur, videndum.

Cap. 21.

NVm annos, qui expectantiæ appellantur, moderari poſſimus, videbimus inter viſitandum, quádo nobis vel id maximè curæ erit, vt qui recèns acceſſerunt Canonici, aliquot annis de conſenſu Capitulorũ ſuorum, bonarum ac potiſſimùm ſacrarum literarum ſtudijs, in Academia aliqua publica & benè Chriſtiana incũbant, vtq; tum ſequãtur illos interim redditus prębendarũ ſuarũ, quotidianis diſtributionibus tantũ exceptis, atq; portio eiuſcemodi perſonis, iuxta eccleſiarũ ſtatuta & cõſuetudines aſſignata. Multùm enim refert, viros doctos eſſe in eccleſia Dei, qui veluti ſplendor firmamenti fulgeãt, & tanq̃ ſtellæ in perpetuas æternitates manſuri, ad iuſtitiam plurimos valeant erudire. Indignum ergo, ſtudio tam frugifero intentos, ac in vinea dñi operãtes, diurno denario fraudari, modò tamen teſtimonium exhibeant magiſtrorum, quòd totos illos annos rectis operam dederint diſciplinis. Per hæc tamen Canonis inducias, quæ ſe latiùs porrigunt, nolumus coarctare.

Hono.3.c. ſuper ſpecul. de magiſt.

¶Non oportere, à canonico recèns admiſſo, pecuniam ſtatutariam duplicatam ob anteceſſorem exigi.

Cap. 22.

NEc ferẽdus nobis diutiùs videtur mos ille irrationabilis, quo ad vnã prębendam receptus, ob ſuos in eadẽ præbenda anteceſſores non receptos, (à quib⁹ ius non habet, ſed potiùs à conferente vel inſtituente) pecuniam ſtatutariam ſæpiùs exoluere compellitur. Nec ignoramus quoſdam Decanos & capitula in eo eſſe, vt hæc pecuniaria onera (qua recèns recepti, contra ſacrorũ Canonum diſpoſitionem grauantur) indiès nouis quibuſdam adinuẽtionibus grauiora, ac tandèm importabilia efficiãt: quod penitùs improbamus.

c. nõ debet de reg. iu. in 6.

¶Communi neceſſitati eccleſiæ, communi contributione conſulendum.

Cap. 23.

QVòd ſi fabricæ aut alia neceſſitas eccleſiæ immineat, ſatius eſt, vt quod in cõmunem vertetur vtilitatem, ex cõmunibus redditibus deſumat̃, quàm vt quis priuatìm grauetur. Euangelicũ præceptum eſt, in quo vniuerſa lex conſiſtit & Prophetæ: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Et: Quæcunq; vultis vt faciant vobis homines, hæc & vos facite illis. Ad hanc regulam, veluti ad Lydium quendam lapidẽ, omnes actiones ſuas, quum omnes Chriſtianos, tum viros eccleſiaſticos redigere, æquum eſt pariter ac neceſſarium.

Matth.7.

¶ Tribunalia extra templa collocanda.

Cap. 24.

CVM in quibuſdam noſtris templis iuriſdictionis eccleſiaſticæ officiales pro tribunali ſedeant, ad quod interdùm multo cum tumultu concurritur, delitigaturq;: viſum nobis eſt, vt hæc tribunalia foris, intra tamen eccleſiarum pomœria, collocẽtur. Cordi ſiquidem nobis eſt, vt quæcunq; diuinum officium perturbare poſſunt, aut diuinę maieſtatis oculos offendere, è templis eliminentur: ne, vbi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibì peccandi detur occaſio, aut depræhendãtur peccata committi.

Ex cõc. Lugdu. c. decet

de imm. eccle. lib. 6.

Optandum, vt deambulationes in hiſce eccleſijs prohiberi poſſint. Cap. 25.

ATq; vtinàm commodè deambulationes etiam illas laicorum (qui ad cathedrales ac collegiatas eccleſias ſola rerum nouarum curioſitate ducti cõfluunt, ibidemq; nihil minùs quàm de rebus ſacris: quę inſpectantibus illis aguntur, cogitant) ſubmouere poſſimus. Grande equidem putamus piaculum, tam veneranda myſteria, quibus adſtat Deus, & inter quæ Chriſti corpus & ſanguis conficitur, tam irreuerenter haberi. tacemus quòd domus Dei contemnitur, de qua Chriſtus eiecit ementes & vendentes, & non ſinebat vt quis transferret vas per templum, & dicebat docens: Nónne ſcriptum eſt, Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronũ? Duplici cura hìc videbitur opus: tum vt prædicatores verbi Dei ex ſuggeſtis populum ab iſtis deambulationibus ex ſcripturis deterreãt, tum vt magiſtratus ciuiles huic rei corrigẽdæ officium accommodent, cum quibus hac de re agemus.

Marc.11.

¶Theatrales ludos non inferendos templis. Cap. 26.

OLim theatrales quoq; ludi & laruarum ludibria inferebãtur templis, peſſimo quidem exemplo, adeò vt prouiſione canonica, qua hic deterrimus abuſus aboleretur, opus fuerit: quẽ ex noſtris diœceſibus iam, vt ſperamus, eiectum gaudemus.

Inno.3.c. cũ decorem. de vita & ho. cleri.

Cuiuſdam abuſus abrogatio.

Cap. 27.

IN quibuſdam collegiatis eccleſijs ad ſummum altare, non ordinarij, ſed mercenarij clerici, presbytero ſacra peragenti, miniſtraturi adiunguntur, qui tamen officio ſuo ſatisfaciũt minùs, quum ab altari ad ſubſellia, ex quibus ſuccinitur, à ſubſellijs rurſus ad altare multùm incõpoſitè ſubindè diſcurrunt, quod fieri non oportuit, maximè in eccleſijs illis, quæ ordinarijs perſonis abundant, & quorum miniſtri copioſis redditib⁹ ſunt ditati. Nam omnis occaſio contemptus & ſcandali, promiſcuo vulgo adimenda eſt.

Proceſſionum collegiatarum eccleſiarum quæ ad maiorem fiunt, moderatio.

Cap. 28.

PRoceſſiones eccleſiarum collegiatarum ad ſummum templum, quæ diebus maximè celebribus ac feſtis fiunt, proculdubiò inſtitutæ ſunt cauſa cõueniendi illuc ad Miſſas

Agath. c. 63. & 64.

Miſſas epiſcopales, deſiderioque recipiendi communionem, vel benedictionem epiſcopalem: iam quum iſti côuentus ſpeciem quidem antiquitatis, & nihil præterea repræſentent, immò pernicioſæ euagationis materiã, & crapulæ occaſionem diebus illis ſacratiſſimis præſtét, illas nobis eatenùs abrogare viſum eſt, vt Collegia in ciuitate noſtra Colonieñ, in quatuor illis ſummis anni feſtis ac diebus celebribus ſequentibus, quæque in ſuis eccleſijs diuinum officium ſtatis horis reuerenter ſolenniterq́; concelebrent ac peragãt: neque his diebus, niſi quum nos in ſummo templo noſtro præſentes erimus, collegialiter accedãt. Nam quantula ſit deuotio collegiorum quæ tum accedunt, quis Dei cultus ac veneratio, ſatis in aperto eſt. Tacemus, quòd interim apud ipſas collegiatas eccleſias hiſce diebus, maximè inſignibus, ſolenne officium prætermittitur: aut ſi quod dicitur, veriùs præcipitatur ac truncatur, quàm celebratur.

¶ De proceſſionibus non abrogatis.
Cap. 29.

RElíquas autem proceſſiones more antiquo obſeruari volumus: iubemus tamen, vt clerus ciuitatis noſtræ, abuſus q̃ hactenùs irrepſerunt, matura conſultatione pia, tollere pergat.

Quomodò ad anniuerſaria Epiſcoporum in maiori eccleſia conueniendum ſit.
Cap. 30.

DVm vigiliæ in anniuerſarijs Epiſcoporum in ſummo noſtro templo, conuenientibus illic collegijs, perſoluuntur: incôcinnus, atque adeò ſpecie ipſa non ſatis pius ac deuotus, cãtus editur. Quare nobis viſum eſt expediẽtius, vt collegia ſingula in ſuis tẽplis vigilias haſce deuotè abſoluant, dein eccleſiam noſtram maiorem ad ſacrum tantùm accedant, illic tãtiſper facturi moram, donec id compleatur, ſingulis interim animum ad Deum ac pias precationes côuerſuris, quemadmodùm ſuperiori articulo diximus.

Minora miniſteria idoneis committenda, ac decenter peragenda.
Cap. 31.

ANtiquiſſimis Canonibus in pleriſque etiam Concilijs ſancitum eſt, ne laici ſecus altare inter clericos miniſtrẽt, néve inſacrati miniſtri, licentiam habeãt ingrediendi in ſacrarium, quod Græci diaconium appellant, néve vaſa dominica contingãt. Præterea, ne reliquiæ ſanctorum & veſtimẽta eccleſiaſtica, quę honeſta eſſe decet, niſi tãtùm à ſacratis miniſtris attrectẽtur: adeò, vt ne ſacratis quidem Deo fœminis ac monachabus aut lectoribus, etiã ſacra vaſa vel ſacratas pallas contingere, vel incenſum circa altare pręſerre licuerit, verùm id ſolis diaconis permiſſum ſit. expreſſim autem laicis vetitũ, ne pallas, eccleſiæ vela, ac altaris ornamẽta abluant. Neque patres hîc ſcripturis deſtituũtur. Iam verò eò ventum eſt, vt quatuor illi minores ordines, nempe oſtiarij, exorciſtæ, pſalmiſtæ ac lectores, nõ temerè ab eccleſia inſtituti ac recepti, præter nomen nihil in eccleſia retinuerint, illorumq́; loco tenues aliquot homines laici, qui per eccleſię prælatos minoris compendij gratia ſubrogantur, illorum officijs ſeſe ingerant, idq́; indecorè: quippe nullo penitùs clericali habitu amicti, inter quos ſunt, quos appellamus campanarios, quos ad minimum (cereis accẽdendis, alijsq́; in choro miniſtrationibus intentos) deceret ſuperpelliceis indui. Ne interim prætereamus ablutionem pallarum, veſtimentorumq́; altarium: breuiter, ſacrorum cuſtodiam talibus per cuſtodes ſeu theſaurarios noſtri temporis committi, quos hæc côtingentes antiquitas nefarij criminis ſimul cum ſurrogãtibus damnâſſet: quare cautiùs poſthàc agendum, ne ob talem præſumptionẽ Dominus iratus, plagam populo, qua ſimul innocens cum nocente inuoluatur, immittat.

Ex cõc. Mogunt. de vit. & ho. de. c. non liceat. Ex cõ. agat. c. ſacr. 23. diſtinct.

PARS QVARTA.
De Parochis ac eorum vicarijs, alijsque Verbi miniſtris.
CAPVT I.

TItulus hic cùm generalis ſit, in pleroſq; alios ſcinditur. Primùm eñ videndum eſt, qui ad verbi miniſterium & regimen eccleſiarũ admittendi ſint: deindè, de vita ac moribus eorum: pòſt, de officio, quod in duobus potiſſimùm ſitum eſt, diſſeminatione verbi, & adminiſtratione ſacramentorum. Poſtremò, de ipſorum victu, de quibus ſpeciatim diſpiciemus. Ante omnia tamen lectorem admonitum eſſe volumus, hos eſſe locos, quos eccleſiarum iubar diuus Paulus in epiſtolis ad Timotheum ac Titum accuratiſſimè tractat. 1. Tim. 5.
Nam huc illi potiſſimùm ſpectant, vt ſciant Timothe⁹ ac Titus, quomodò oporteat eos in domo Dei conuerſari, quæ eſt eccleſia Dei viuentis, niſi quòd articulus adminiſtrationis ſacramentorum, & qui de victu eſt, alibi fuſiùs explicãtur. Porrò cùm hę Paulinę epiſtolæ merè aureæ ſint, & nulli non parocho cognitu in primis neceſſariæ: idcirco ad verbum ediſcendæ, memoriæ mandãdæ, ac opere complendæ erunt. Ex quibus & alijs euangelicis apoſtolicisq́; ſcripturis ac patrum ſanctionibus, nos quædam decerpemus, quò dilucidius fiat, in quibus hactenùs magno cũ reipub. detrimento peccatum, & quid decętero parochis facto opus ſit. In priori ad Corinth.

Qui admittendi. Cap. 2.

QVum Chriſtus Ieſus paſtor ille bonus, ac paſtorum princeps, qui poſuit animã ſuam pro ouibus ſuis, circuiret omnes ciuitates & caſtella, docẽs in ſynagogis eorum & prędicans euangeliũ regni, & curans oẽm languo- Ioan. 10. Matth. 9.

languorem & omnem infirmitatem, quum, inquã, is qui venit requirere & ſeruare quod perierat, vidiſſet turbas, miſertus eſt eis, quia erant vexati & iacentes ſicut oues non habẽ- Marc.6. Luc.10. tes paſtorem, dicebatq; diſcipulis ſuis: meſſis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominũ meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam.

¶ Orandus Deus, vt mittat operarios in meſſem ſuam. Cap. 3.

NVm, quæſo, putamus necdùm tempeſtiuum eſſe, interpellare dominũ meſſis, vt mittat operarios in meſſem, ac paſtores, non quoſlibet, ſed ſecundùm cor ſuum, nimirùm ouibus miſerè diſſipatis ac balantibus requirendis? Quis, niſi in media luce cæcus non pręſentiſcat, nos in ea periculoſiſſima tempora incidiſſe, in quibus prædictiones Chriſti & apoſtolorum ſcripturæ, omninò atq; omni ex parte complentur? Quis enĩ non videt veniſſe, irrepſiſſeq; numeroſa admodùm caterua ad nos, falſos illos prophe- Matth.7. tas in veſtimẽtis ouium, qui ſint intrinſecùs lupi rapaces, qui non introierint per oſtium Ioan.10. in ouile ouium, ſed aſſcenderint aliundè fures ac latrones? Non enim venerunt, niſi vt furentur & mactent & perdant, quos videntes mercenarij, & qui non ſunt paſtores, venientes, fugiunt & dimittunt oues, & lupi rapiũt & diſpergunt eas. Fugit enim mercenarius, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus. Poterant direptores iſti ſub exuuio ouino aliquandiu deliteſcere, niſi Chri- Matth.7. ſtus eos prodidiſſet: Ex fructibus, inquiens, eorum cognoſcetis eos, quòd non poſſit arbor bona fructus malos facere, nec arbor mala fructus bonos. Ex fructu enim ſuo vnaquæq; arbor cognoſcitur.

¶ Vnde dignoſcere oporteat pſeudoeccleſiaſtas. Cap. 4.

2.Petr.2. Iudæ. Ad timoth. & Titum. 2.Tim.3. 1.Tim.1.

QVos qui velit penitùs agnoſcere, is 2. Petri epiſto. legat cap. 2. & quę eiuſdẽ argumenti eſt, Iudæ apoſtoli vnicam, & eas potiſſimùm diui Pauli epiſtolas, quas ad Timotheum ac Titum coepiſcopos ſuos ꝑſcripſit, in quibus illos eodẽ quo dominus, nomine, appellat lupos rapaces, non parcentes gregi. Ex nobis quidem ſuborituros, ſed peruerſa loquentes, vt abducant diſcipulos poſt ſe, homines ſeipſos amãtes, cupidos, elatos, ſuperbos, blaſphemos, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, proter- 1.Tim.3.4. uos, reprobos circa fidẽ. A fine pręcepti, quæ charitas eſt, de corde puro & cõſcientia bona & fide non ficta, toto cælo aberrantes, in vaniloquium cõuerſos, ſeductores, ꝓficientes in peius, errantes, & in errorem mittẽtes, magiſtros prurientes aurib⁹, & in fide (quòd bonam conſcientiam repulerint) naufragos, verbis contendentes, ſanis verò ſermonibus, & ei, quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ, neutiquàm acquieſcentes, ſuperbos, languẽtes circa quæſtiones & pugnas verborum, ex

quibus oriuntur inuidię, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, ac proindè ad nihil vtiles, niſi ad ſubuerſionem audientium, quorum ſermo vt cancer ſerpit. Nunquid poterat Apoſtolus futurorum cõſcius, hoſce pſeudoeccleſiaſtas apertiùs aut dilucidiùs deſignare? quos nullus profectò Apelles tam expreſſim ſuis coloribus depingere potuiſſet. 1. Tim.2.

¶ Soli authoritate ordinaria comprobati, ad Verbi miniſterium admittendi. Cap. 5.

ADuerſus hos pſeudochriſtos & pſeudoprophetas, nos ꝓmuniuit Chriſtus: Videte, inquit, ne ſeducamini. Multi enĩ ve- Matth.24. nient in nomine meo, & multos ſeducent, vt Luc.21. in errorem (ſi tamen fieri poteſt) ducantur Marc.13. etiam electi. Nolite ergo ire poſt eos. Vos ergo (vtì ſubiecit cõmonens) videte, Eccè prædixi vobis omnia. Chriſti ergo præceptum, quantùm nobis ipſe cõceſſit, ſequentes, quo lupos tam peſtilentes ab ouilibus ac diœceſibus noſtris abigamus, viſum nobis eſt operæpreciũ fore, antiquos innouare canones, quibus præcipitur, ne vlli ad Verbi miniſterium ſeu prædicationis officium, niſi miſſi, authoritateq; ordinaria approbati ſint, admittantur. Quomodò enim (ſecundũ Apo- Rom.10. ſtolum) prædicabunt, niſi mittantur?

¶ Quòd legitimi & ordinarij verbi miniſtri ſunt, parochi & illorum vicarij, modò tamen hi examinati priùs, & admiſſi ſint. Cap. 6.

ORdinarij ergo verbi miniſtri, eccleſia- c.licet.it rum parochialiũ legitimi rectores ac etiã.de ele. parochi ſunto, quos etiam perſonaliter apud lib.6. eaſdẽ eccleſias, ſecundũ canonicas ſanctiões perpetuò reſidere volumus: niſi tamẽ eos magna ratio, velutì quòd vel maioris ac publicę vtilitatis cauſa abſint, quę & noſtro calculo approbari debet, vel ꝙ ſoli ob parochię amplitudinem gubernationi tantæ non ſufficiant, excuſauerit. Tum enim qui per illos delegabuntur vicarij ſeu vicecurati, (modò tamen hi etiam examinati, & tam quòd ad vitę integritatem, quàm Chriſtianæ eruditionis puritatem & zelum attinet, idonei reperti fuerint) nr̃o permiſſu eodẽ officio perfungẽt. Qui verò deinceps in vicecuratos aſſumẽtur, Vicarij noſtri in põtificalibus ac Theologorum ei per nos adiungendorũ: in diœceſibus verò Suffraganeorũ noſtrorũ, illorũ, quibus hoc muneris cõmittendum duxerint, cenſuram (num videlicet obeũdo muneri apti ſeu idonei ſint, vel minùs) expectabunt.

Fratres mendicantes quatenùs admittendi. Cap. 7.

ALiquot retrò ſeculis in eccleſiã recepti Ex cõc. Viſunt quatuor mendicãtium fratrũ or- enneñ. cle. dines, quo parochorum in verbi miniſterio dudum de cooperarij forent. Quos abſit vt repellamus, ſepul. ſi tamẽ intra cõcilij Vienneñ, ſub Clemente quinto

quinto celebrati, aliarumq; canonicarum conſtitutionum cancellos ſe continuerint. Nec antè acceſſerint, quàm per ipſorum p̃latos, vt viri inculpatæ vitæ, diſcreti pariter ac modeſti, ac verbi diuini probè gnari, iudicétur, atq; ad hoc munus deligantur: deindè etiam vicarijs noſtris in pontificalibus præſentati, tales inuenti fuerint ac permiſſi.

Quã modeſtiã fratres mendicãtes in Verbi p̃dicatione ſeruare oporteat. Cap. 8.

QVi tñ quum in ſubſidiũ tantùm vocati ſint, ordinarijs eccleſiarum rectoribus moleſti eſſe deſinent, ita videlicet, ne eoſdẽ (quum ſuo munere fungi ipſimet velint, p̃occupẽt, néve quos in excolenda vinea dñi iuuare debent in cõcionibus, virulenta ac
Ex decr. Pō ua. pont. detractoria lingua carpant, vti nonnulli huius generis ſolent, qui inſlati ac incõpoſiti populi auribus demulcẽdis ſtudẽt, ſuã, non Chriſti, gloriam ambientes: Tam ignari omnis eccleſiaſticæ diſciplinæ, vt ignorẽt parochos, ſi fortè ceciderint, ſuos habere iudices, non ipſos fratres cenſores: multo minùs promiſcuam plebem, quam exploratum eſt, multis eccleſiaſticorũ virorũ amarulentis detractionibus adeò non emendari, vt ſcandalizetur multo magis. Nec audiendi ſunt iſti, ſi ſeruos Dei accuſare ſe di-
Ex decre. Anacle. cant, vt meliores fiant, quum potiùs inuidię ſtimulis adulationiſq;, q̃ charitatis ſtudio agitari cõuincãtur. Idipſum vel propria eorum cõſcientia atteſtante, ꝙ ſciant nullum vel in ſeculo, ne dicamus in eorũ monaſterijs, inueniri, qui velit ſuũ ſeruum ab alio, q̃ à ſe, iudicari: adeò vt ſi quis ſecùs facere p̃ſumpſerit, hunc & multa ſequaꝛ indignatio & vlciſcendi cupiditas. quin Paulũ audiant
Rom. 4. dicentem: Nolite iudicare inuicèm, ſed hoc iudicate magis, ne offendiculũ detis fratri.

Nõ ferendi, q in iuriſdictiões & poteſtates temerè ad plebẽ inuehuntur. Cap. 9.

MVlto minùs ferendi ſunt, qui, vt aurã venenꝛ popularem, in iuriſdictiones epiſcopales ac ordines eccleſiaſticorum pariter & ciuilium magiſtratuum inuehentes,
1. Tim. 1. temerè vociferantur ad populum: nõ intelligentes interdùm neq; de quibus loquuntur, neque de quibus affirmant. Quo nihil aliud efficiunt, q̃ vt plebem, alioquì ſatis in clerum irritatam, irritatiorem reddant, ac gliſcenti ſeditionum igni oleũ ſubminiſtrent. Iuriſdictiones ac magiſtratus eſſe oportet. Quòd interdùm perſonarum, non ordinis ſeu magiſtratus, vitio peccaꝛ, alia prouidentia purgandum eſt, nõ cæco plebis iudicio
Matt. 18. expendendum. fraterna correptione opus erat, nõ accuſatione aut laceratione ex ſuggeſtis. Et vt oĩa nõ ſtatìm ad viuum vſq; repurgenꝛ, quod fieri vix poteſt, nõ grauabũtur iſti oculati, in ſe quoq; deſcẽdere, ac ſuos erratus inſpicere, quo tandẽ æquiores fi-
Ex canon. Anaclet. ant, diuiniſq; iudicijs etiam quædam relinquant. Si enim oĩa (vt ſcitè Anacletus ait) in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent. Sed de his ſatis.

Abuſus eſt, qui parocho ſuo officio interdicit. Cap. 10.

EX his q̃ diximus, conſequitur, cũ morem, qui alicubi irrepit, penitùs irrationabilem, ne dicamus execrabilem abuſum eſſe, quo legitimi eccleſiarum parochi adigunꝛ iureiurando affirmare, ſeſe in ſuis Eccleſijs fratres mẽdicantes ad verbi miniſterium (etiam ſi ipſimet pro ratione ſuſcepti ac concrediti muneris eo fungi velint) perpetuò admiſſuros. quid enim hoc more aliud agiꝛ, q̃ vt parocho officium, quo ſe Chriſto & eccleſiæ obſtringit, adimaꝛ, ac in aliũ relegetur? Id vitij, vt ſpes eſt, curabimus.

Fratres mendicantes his ſynodalibus cõſtitutionibus erunt parentes. Cap. 11.

AEquũ quoq; cenſemus, vt qui ex fratrib⁹ huic muneri accingi velint, noſtris Vicarijs in pontificalibus ſeriò promittant, ſeſe hiſce ſynodalibus inſtitutis omninò obtemperaturos, quò ſermo Dei purè, ſyncerè, ac ſine offenſione decurrat.

Decet quoq;, vt fratres eatenùs ordinariæ poteſtati ſubijciantur. Cap. 12.

QVi vt ordinarię noſtrę poteſtati, quòd ad eiuſcemodi functionem attinet, ſubijciantur, & eatenùs monaſticę profeſſionis regulis, obligationibuſq; eximantur, non decens tantum, ſed & iuſtum putamus.

De ſemel certo loco deſtinatis ac admiſſis, non temerè retrahendis. Cap. 13.

QVi verò ſemel p̃ſentati & admiſſi fuerint, vt certo loco hoc miniſterio fungantur, nõ debebunt temerè ſeu pręter noſtrũ aſſenſum à ſuſcepto munere retrahi. Nã frequentem perſonarum mutationẽ, periculoſam putamus: vt interim ſileamus, ſępè minùs idoneum in idonei locum ſurrogari.

Qui nulla legitima authoritate innixi, ſe Verbi miniſterio ingerũt, vti ſeditioſi comprimendi. Cap. 14.

EXtra ordinarios parochos, illorumq́ue Ex concil.
legitimos cooperarios, nemo dein- Antio. c. 5.
ceps neq; ſuggeſtum occupet, neque conuenticulas vel in priuatis domibus vel vicis faciat, aut quouis tandèm modo vſurpet. Quòd ſi quis ſecùs agere præſumpſerit, & inobediens perturbare eccleſiam Dei (quæ foris eſt) perſeuerauerit, hunc tanquàm ſeditioſum corripi oporteat.

Prohibenꝛ oẽs apoſtatæ, monachi ignoti, ac peregrini ſpermologi. Cap. 15.

QVamobrem prohibemus oẽs apoſtatas, monachos ignotos, item iſtos ac peregrinos ſpermologos, quorum neq; doctrina, neque vita vlli perſpecta eſt: eritq; proindè curæ ciuilibus magiſtratibus ac præſidibus, vt de his inquirant diligenter: & quos nos proſcripſimus, eos illi cum receptatoribus ipſorum doli mali conſcijs, excedere prouincia compellant: Niſi quid

ſeueriùs culpa horum præuaricatorum in ipſos ſtatuere poſtulauerit. Iam vt inueniatur quiſpiam (quod abſit) qui aliter q̃ legitimè parochiam occupauerit, hunc abijci ſtatim oportet, quantumuis plebs, quã corrupit, eum retinere contendat. Ex concil. Sardi. 1. & 18. lao. 13.

De Terminarijs, quatenùs admittendi. Cap. 16.

EX ordine mendicantium, qui oppidatìm ſoli cõmorantur, quos Terminarios appellamus, vitam interdùm agere monachiſmo plurimùm diſsimilem cognouimus, proindeq; multis eſſe inuiſos: hos potiùs, quũ officio p̃dicationis ſtatis illis diebus perfuncti eſſent, eleemoſynasq́; collegiſſent, ſtatìm ad monaſteria ſua regredi, ibidemq́; quieti operã dare, atq; obſeruare ieiunia & orationes iuxta ordinis ſui inſtitutum malumus, q̃ vitam cõmunem, ne dicamus licẽtioſam, inter ciuium turmas ducere. Vbi tñ monaſteria ab oppidis aut vicis tam lõgè diſsita fuerint, vt vnius diei itinere repeti nõ poſsint, nolumus Terminarios iſtos hac lege teneri, modò tñ viri graues & annoſi, vitæ quoq; ex om̃i parte integræ, ac ſanæ doctrinæ cõperti fuerint, ac id etiã viſitatione potiùs q̃ cõſtitutionibus cauebit. Ex Chal. concil.

Priuilegijs fratrũ nihil derogat. Ca. 17.

NOlumus aũt per prędicta, priuilegijs, ordinibus fratrum mẽdicantium ritè & legitimè conceſsis, præiudicare.

Monachorũ eccleſiæ, p̃ ſeculares (vt vocãt) presbyteros gubernandæ. Cap. 18.

EAdem ratione decens eſt, vt monachi, qui parochiales eccleſias cura animarum apud ipſum monaſterium, non perſonam, relicta, incorporatas (vt vocant) monaſterijs ſuis habẽt, non p̃ religioſos, quos in monaſterijs perpetuam vitã agere cõuenit, ſed per vicarios presbyteros ſeculares, modò haberi poſsint, ad eundẽ modũ quẽ ſuprà diximus, examinãdos admittẽdosq́;, gubernari procurent. Quibus etiam de eccleſiæ prouentibus tantum aſsignare obligati erũt, vndè & iura epiſcopalia perſoluere, & congruam ſuſtentatiõem habere poſsint: quod vt fiat, nobis curæ erit. Non tamẽ tam duri hic erimus, quo minùs interdùm viros monaſticos, quos ſingulari vitę exemplo & doctrinæ ſalutaris diſſeminatione inſignes comperiemus, apud eccleſias parochiales relicturi & confirmaturi ſimus. Can. de monac. de presb. c. 1. de capell. mo.

PARS QVINTA.

DE VITA AC MORIBVS parochorum Cap. 1.

QVanquàm de vita ac morib⁹ clericorum ſuprà dixerimus, videtur tamen hîc locus poſtulare, vt ſpeciatim aliquid de conuerſatione ac moribus parochorũ dicamus, q̃ horum vita & officium diuo Paulo præcipuè curæ fuerint, adeò vt his rectè ſe habentibus, de reliquis non admodùm magnã ſoli-

citudinem habuiſſe videatur. Nec immeritò: res em̃ ipſa declarat, ac priſca ſecula meminerunt, q̃ tranquilla, q̃ florens, q̃ fructificans, q̃ deniq; felix eccleſia fuerit, dum talibus eſſet parochis inſignis, qui euangelicis apoſtolicisq́; inſtitutis, ſanctorumq́; patrũ regulis adducti, non tantùm vocabulo, ſed & facto præſtabant quod dicebantur. Contrà verò, in quantos æſtus, tempeſtates, procellas, ac pericula, ob eoſdem ſenſim in diuerſum mutatos ac varicantes, eccleſiæ nauicula miſerè coniecta ſit, nos ſentimus. Ex quibus rurſus emergere quũ certo certiùs non poſſumus, niſi nos (quibus gregem ſuũ Chriſtus paſcendum commiſit) vias nr̃as rectas, à quibus varicãdo excidimus, inambulare pergamus: quid tandem aliud conſilij capiendum nobis, quàm vt ſinguli, quales eſſe debemus, tales & ſimus? atq; hoc inſigne Chriſti verbum, quod hinc diſcedens, Petro ouiculas ſuas committens, poſt tertiã demùm dilectionis ſtipulationem, promiſſionemq́;, vtì vltimum elogium ac memoriale, fideliſsimè diligẽtiſsimeq́; inculcauit, & mente & opere teneamus, quod eſt, Paſce Ioan. vlt. agnos meos. Id fecerimus, ſi gregem Chriſti poſt Chriſtum vnicè diligamus, atq; eũdem tam verbi doctrina, quàm operis exẽplo paſcamus, diuinorumq́; ſacramentorũ diſpenſationem tueamur, defendamusq́;.

Vita vt doctrinæ in parocho conueniat, neceſſarium. Cap. 2.

VBiquè fermè, cùm de parochis ſermo incidit, ſcriptura vitam doctrinæ copulat: nimirùm quòd qui vitam agit doctrinæ cõtrariam, plùs exemplo deſtruit, quàm ædificet verbo. Oportet enim & fieri ſermonem, non tãtùm dici: alioquì competet in parochum, quod Seneca Platoni obiectũ fuiſſe refert: Aliter loqueris, aliter viuis. Et quod Chriſtus Phariſæis imputat: Dicunt Matt. 23. enim, & non faciũt: Alligant onera importabilia in humeros veſtros, digito autẽ ſuo nolũt ea mouere. Apponat ergo manus ori neceſſe eſt, ne ſit vox quidẽ vox Iacob, manus autem Eſau. Porrò vox operum fortiùs Geneſ. 27. ſonat, q̃ verborum. Intuẽdus nobis paſtorũ princeps eſt, cui⁹ tota vita ſua doctrina eſt, 1. Pet. 2. qui cœpit primùm facere, pòſt docere. Siquidem potens opere & ſermone, qui diſcipu- Acto. 1. Luc. 24. los Ioannis, de aduentu Meſsiæ rogãtes, ad opera remiſit, dicens: Ite, dicite Ioanni q̃ vi- Matt. 11. diſtis & audiſtis. Qui deniq; nõ ſolùm vocat oues ſuas nominatìm, ſed & vadit ante Ioan. 10. Matt. 5. eas. Et eum tantùm qui ſic docuerit & fecerit, magnũ in regno cęlorum fore pollicet.

Paſtorem, gregis exemplum eſſe oportere. Cap. 3.

QVare beatiſsimus Paulus Eccleſiæ miniſtrum inſtituturus: Exemplũ, inquit, 1. Tim. 4. eſto fideliũ, in verbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate. Itidẽ ad Tit. 2. Tit. 2. In oĩbus teipſum prębe exemplũ bonorum operum

operū in doctrina, in integritate, in grauitate, verbū ſanum, irrepræhenſibile, vt is qui ex aduerſo eſt, vereatur, nihil habens malū dicere de nobis. Sal enim terræ & lux mundi, prædicator Euangelij dicitur, & lucerna ſuper candelabrum poſita, vt luceat omnibus qui in domo ſunt: ſic, vt videant homines opera illius bona, & glorificent Patrem qui in cælis eſt. Quòd ſi ſal infatuatum fuerit, in quo ſalietur? ad nihilū enim valet vltrà, niſi vt proijciatur foràs, & conculcetur ab hominibus. Apoſtolus itaq; hoc præceptū cōmendat Timotheo, vt militet bonā militiam, habens nó tantùm fidem, ſed & bonā conſcientiā: quam quidam repellentes, circa fidé naufragauerunt: ex quibus tum erāt Hymenæus & Alexander, quos tradidit Satanæ, vt diſcant non blaſphemare. Interea verò ex eodem numero oēs heretici fuere. Matt.5. 1.Tim.1.

Vitād a parocho in primis auaritia. Ca. 4.

IAm quæ clericis vitanda erunt, ſuprà diximus. Ea ipſa potiſſimùm Paulus quàm longiſſimè à parochis eſſe vult, & quæ illis oppoſita ſunt, in ipſis quàm maximè eluccre. Primùm ſcilicet, vt abſtineant ab omni auaritia. Hoſpitales enim erunt, non turpis lucri cupidi, non opes, ſed animas venātes, non auri, ſed hominum piſcatores: alioqui ex paſtoribus fient mercenarij, & vertentur in lupos, audientq; dñm per Ezechielem exprobrātem: Lac comedebatis, & lanis operiebamini: quod craſſum erat, occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis: quod infirmum fuit, non conſolidâſtis, & quod ægrotum erat, non ſanâſtis, quod confractū eſt, non alligâſtis, & quod abiectum eſt, nó reduxiſtis, & quod perierat, nó quæſiuiſtis, ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potētia, & cætera quę ſequuntur. Qui enim volunt diuites fieri, incidunt in tentationé & in laqueū diaboli, & deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix quippe omnium malorum, eſt cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inſeruérūt ſe doloribus multis. Tu verò ô homo Dei, hæc fuge: ſectare verò iuſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, & manſuetudinem. 1.Tim.5. Titi 1. Matt 4. Ezech.34. 1.Tim.6.

Parochi familiam, irrepræhenſibilem eſſe debere. Cap. 5.

INterim erit domui ſuæ benè prępoſitus, vt non tantùm ipſe, ſed & ſua familia irrepræhenſibilem vitam agat. Qui enim domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodò eccleſiæ Dei diligentiam habebit? Oportet autem illum & teſtimonium habere ab his qui foris ſunt, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli. 1.Tim.3.

Parocho luxus omninò cauendus. Cap. 6.

DEindè procul abſint parochi ab omni luxu. Sobrium enim vult parochum eſſe Paulus, nec multo vino deditum, ac vino potiùs ad neceſſitatem, q̄ ad voluptatem vtentem, quemadmodùm ipſe Timotheo præcipit, ne aquam adhuc bibat, ſed modico vino vtatur, propter ſtomachum ſuum & frequentes infirmitates. Neſciat ergo parochi domus comeſſationes crapuloſas, execretur compotatiōes illas, ad æquales hauſtus obligatorias. Sit procul à ſymbolorum (vt vocāt) dationibus. Turpiſſimum putet, niſi cauſa neceſſitatis, intrare tabernā, quaſi domum non habeat ad edendum & bibendum. Breuiter, vitet omnia quæ paſtoralem authoritaté aut dedecorāt, aut imminuūt. 1.Tim.3.

Pudicitia ſeruanda Parocho. Cap. 7.

DEteſtetur quoq; omné libidiné. Nam oportet parochū eſſe pudicū, 1.Ti.3. & ſe præbere exemplū in caſtitate, 1.Tim.4. ne in eum verè dicatur: qui alium doces, teipſum non doces: Qui prædicas non furandum, furaris: Qui dicis non mœchandum, mœcharis: Qui in lege gloriaris, per pręuaricationem legis Deum inhonoras: p quod blaſphematur nomé Dei inter gentes. Quo enim vultu fornicarios cælo excludet cum Paulo, q huic volutabro cœni ipſe immerſus eſt? An exiſtimas (inquit ipſe Paulus) ô homo omnis qui iudicas eos qui talia agūt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? In quo enim iudicas alterum, teipſum condemnas: eadé enim agis quæ iudicas. Scimus quippe, quia iudicium Dei eſt ſecundùm veritatem in eos qui talia agunt. Rom.2. 1.Cor.6. Ephe.5. Galat.5. Rom.2.

Quæ fugienda parocho, & quę ſectanda. Cap. 8.

DEniq; Paulus ad Timotheum: Iuuenilia, inquit, deſideria fuge, ſectare verò iuſtitiam, fidem, ſpem & charitatem, & pacem cum his qui inuocant dñm de corde puro. Labora ſicut bonus miles Chriſti. Nemo enim militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. & quæ ſequūtur. In ſumma, ſolicitè cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis. 2.Tim.2. 2.Timo.2.

PARS VI.

DE DISSEMINATIONE verbi. Cap. I.

HOc miniſteriū ſanctiſſimus Apoſtolus cæteris omnibus præfert. Vndè & Corinthijs ſcribens, ait: Non miſit me Chriſtus baptizare, ſed euāgelizare: cui & cęteri Apoſtoli adſtipulantur, quum inquiunt: Non eſt æquum nos relinquere verbum, & miniſtrare menſis. Quinimmò & Chriſtus alijs anteponit: Euntes, inquiens, in mundum vniuerſum, pdicate Euangeliū omni creaturæ, ac docete omnes gentes, baptizātes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritusſancti, docētes eos ſeruare omnia quęcunque mandaui vobis. Quamobrem Paulus Timotheum ſuū excitans, ait: Attende lectioni, attende exhorta- 1. Cor. 1. Acto. 6. Marc.16. Matt. vlt. 1.Tim.4.

tioni & doctrinæ, noli negligere gratiã quę
in te eſt,quę data eſt tibi per prophetiã cum
impoſitione manuum presbyterij. Hęc me-
ditare,in his eſto, vt profectus tuus mani-
feſtus ſit omnibus. Attẽde tibi & doctrinę,
inſta in illis. hoc em̃ faciẽs, & teipſum ſaluũ
facies,& eos qui te audiunt. Et iterùm: Tu
verò vigila,in om̃ibus labora, opus fac euã-
geliſtę,prędica verbũ, inſta opportunè, im-
1.Tim.4. portunè,miniſterium tuum imple.

Quid parocho meditandum. Cap. 2.

MEditabitur parochus quid ipſi Dñs
per Ezech. cap. 3. 33. ac 34. præcepe-
rit,parabolaq́; ſpeculatoris menti infigen-
da eſt: Speculatorem,inquit,dedi te domui
Iſrael. Quòd ſi ſpeculator viderit gladium
venientem,& nõ inſonuerit buccina,& po-
pulus ſe non cuſtodierit, veneritq́; gladius,
& tulerit de eis animam,ille quidem in ini-
quitate ſua captus eſt, ſanguinẽ autem eius
de manu ſpeculatoris requiram. Parochi ſi-
quidem ſunt,quibus potiſſimùm dictũ eſt:
Iaco. 5. Fratres,ſi quis ex vobis errauerit à veritate,
&conuerterit quis eum,ſcire debet,quoniã
qui conuerti fecerit peccatorem ab errore
Thre. 4. viæ ſuę,ſaluabit animam eius à morte. Dura
eſt nimìs illa Prophetæ lamentatio: Paruuli
Ambroſ. petiẽrunt panem,& nemo dabat eis. Paſce
ergo fame morientem: ſi non paueris, occi-
diſti. At homo ex duabus partibus conſtat,
ex carne ſcilicet & ſpiritu. Duplici ergo ci-
Matt.4. bo opus eſt. nam vt ſcriptura ait: Non in ſo-
lo pane viuit homo,ſed in om̃i verbo quod
procedit de ore Dei. Cibus exterior carnem
tãtùm mortalem reficit, & intrans per os,in
ventrem vadit,& in ſeceſſum emittitur. Pa-
nis autem ſpiritus, tam per verbum prædi-
cationis,quàm ſacramentaliter in veritate
corporis & ſanguinis Dominici, in viua fide
Ioan.6. comeſtus,viuificat,reficit,ac vegetat animã,
qui non perit,ſed permanet in vitam æter-
nam: & hunc qui ederit, non morietur in
æternum. Id quod omnes pij ſciunt ac ſen-
Heb.4. tiunt. Viuus enim ſermo Dei eſt, & efficax,
& penetrantior quouis gladio ancipiti, ac
pertingẽs vſq; ad diuiſionem animæ & ſpi-
ritus,compagumq́; & medullarum.

Fidelitas in primis in parocho requi-
ritur. Cap. 3.

1.Cor.4. HIc iã inter huius cæleſtis panis diſpẽ-
ſatores quęrit̃,vt fidelis qs inueniat̃.
Fidelis,inquam,ſeruus & prudẽs,quẽ cõſti-
tuit Dñs ſuper familiam ſuã, vt det illis eſcã
Matt. 24. in tempore. Beatus ille ſeruus,quem,quum
venerit Dñs eius,inuenerit ſic faciẽtem. Sin
ſecùs,veniet Dñs ſerui illius in die quo non
ſperat,& hora quã ignorat, & diuidet eum,
partemq́ue eius ponet cum hypocritis, vbi
erit fletus & ſtridor dentium.

Quis ſit fidelis verbi diſpenſator.
Cap. 4.

IS autem fidelis eſt diſpẽſator, atteſtante
diuiniſſimo Ioanne,cuius ſcopus vnicus
ille Chriſtus eſt,& cuius ſpiritus confitetur 1.Ioan.4.
Chriſtũ in carne veniſſe: id eſt, vt D. Paulus Tit.2.
interpretatur,qui docet apparuiſſe gratiam
Dei & Saluatoris noſtri,omnibus homini-
bus ad erudiẽdum nos, vt abnegantes oẽm
impietatem & ſecularia deſideria,ſobriè,iu-
ſtè,& piè viuamus in hoc ſeculo, expectãtes
beatam ſpem,& aduentũ gloriæ magni Dei,
& Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Qui,inquã,
docet eundem Chriſtum Ieſum Dñm no-
ſtrum hominẽ factum,vt daret ſemetipſum
pro nobis,vt nos redimeret ab om̃i iniqui-
tate,& mundaret ſibi populum acceptabilẽ,
ſectatorẽ bonorum operũ. Quibus verbis
ſanctus Paulus duas in Chriſto naturas,verbi
ſcilicet & carnis,indiſſolubili vinculo cohę
rẽtes,& vtriuſq; naturæ rationem comple-
ctitur. Verbi,quatenùs erudit nos, docens
quæ ſit voluntas patris,quam faciẽtibus de-
nunciat præmiũ,præuaricantibus verò pœ-
nam æternam. Carnis verò,quatenùs datus Ioan. 1.
& immolatus eſt pro nobis in ara crucis 1.Pet.2.
Agnus immaculatus,& victima tollẽs pec-
cata mũdi,nobis relinquens exemplũ,vt ſe-
quamur veſtigia eius,& eadẽ cogitatiõe ar- 1.Pet.4.
memur: quia qui paſſus eſt in carne, deſijt à
peccatis,vt iam nõ deſiderijs hoĩm, ſed vo-
luntate Dei,quod reliquũ eſt in carne tẽpo-
ris,viuamus. Oĩs autem ſpiritus q ſoluit Ie- 1. Ioan. 4.
ſum,ex Deo nõ eſt: & hic eſt Antichriſtus,
de quo audiſtis,qm̃ venit,& iã in mũdo eſt.

Omnis ſcriptura ad geminam charitatẽ
exigenda. Cap. 5.

IS item fidus eſt miniſter verbi,qui omnẽ
ſcripturam ad Chriſtianam exigit chari-
tatem. Charitas enim Chriſtianiſmum con-
ſummat,quemadmodùm apud diuum Pau-
lum legimus: Finis præcepti, eſt charitas de 1.Tim.1.
corde puro,conſcientia bona, & fide nõ fi-
cta. Et eſt potiſſimum illud indicium, quo
chriſtiani eſſe cõprobamur. In hóc (ait Chri Ioã. 13. 15.
ſtus) cognoſcent oẽs q̃ diſcipuli mei eſtis,
ſi dilectiõem habueritis inuicèm. Vndè B.
Auguſtinus in libris de doctrina Chriſtia- Auguſt. de doctrina Chriſt. li. 1. c. 36.
na,breuiſſimã methodum ad perueſtigan-
das,intelligendasq́; ſcripturas cõmonſtra-
re volens: Quiſquis,inquit, ſcripturas diui-
nas vel quãlibet earum partẽ intellexiſſe ſi-
bi videtur,ita vt in illo intellectu non ędifi-
cet geminã charitatẽ Dei & proximi, is nõ-
dũ intellexit,q̃ legis ac ſcripturarũ ſumma, Rom.13.
finis ac plenitudo,ſit dilectio, quæ duobus
mandatis cõpræhenditur: nempe, Diliges Matt.22.
Dñm Deum tuũ ex toto corde tuo,ex tota
anima tua,ex tota mẽte tua, ex tota virtute
tua,& diliges proximũ tuum ſicut teipſum.
Et quẽadmodùm vultis vt faciãt vobis ho- Matt.7.
mines,ita & vos facite illis. In his duobus
mandatis vniuerſa lex pendet & Prophetæ.
Quicũq; ergo ad hãc amuſſim doctrinã ſuã
attẽperat,is nunq̃ poteſt perniciosè errare.

Summa Euangelicæ prædicationis.
Cap. 6.

Ezechiel

Ezech. 18. EZechiel verò Propheta ſummã ſuæ prædicationis dñm enarrãtem facit, hiſce penè verbis: Viuo ego, dicit dñs: Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur impius, & viuat. Iuſtitia iuſti non liberabit eum, in quacunq; die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei, in quacunq; die conuerſus fuerit ab impietate ſua. Quare q̃ egerit pœnitentiam à peccato ſuo, feceritq; iudicium & iuſtitiã, & in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquã iniuſtũ, vita viuet & nõ morieť. quod Chriſtus breuiùs cõplexus: Matt. 4. Pœnitentiam, inquit, agite: appropinquabit enĩ regnũ cęlorum. Sed de his aliâs locupletiùs. Suffecerit hîc vtcunq; indicâſſe ſcopũ.

Parocho cautiſſima ſolicitudine in prędicatione verbi vtendũ. Cap. 7.

QVo autem ſolicitiùs parochus prouinciam, cui admotus eſt, gubernare ſatagat, haud exiſtimabit ſe alicui leui muneri, ſed omnium grauiſſimo ac difficilimo præfectum, tãtæ nimirùm difficultatis, vt verbi prędicatorẽ vndequaq; abſolutũ, vix vnũ è millibus reperias. Nõ idẽ eſt ouiũ palatum, magna in paſcẽdis varietas: quod vnã ouiculã nutrit, alterã macerat aut mactat. Culpauerit aliquis auaros, prodigus hinc argumentum prodigalitatis ſuę colliget. Culpauerit prodigos, auarus indè tenacitatis ſuæ excuſationẽ arripiet. Ea eſt hominũ malitia, vt nedùm alia, ſed & ſanctiſſimũ Dei verbũ, pro ſuis quiſq; affectibus, ac ad ſua deſideria confouenda potiùs q̃ eradicãda, trahat. Videmus, proh dolor, quemadmodùm hac tempeſtate pleriq; ſacras literas in parabolam ac prouerbium vertãt, atq; ad excuſandas excuſationes in peccatis, ſumma vi atq; impudentia torqueant, adulterantes verbũ Dei. Quare parochus cautiſſima ſolicitudine agere debet, per gladiũ Dei ſecantem à dextris & ſiniſtris, vt mediũ iter pateat ad incedendũ per viam regiã mandatorũ Dei. Pſal. 140.

Quemadmodùm ſermo temperãdus. Cap. 8.

ATtemperãdus ſermo, quoad eius fieri poteſt, pro auditorũ captu. Alij ſiquidem acri ingenio ac iudicio ſunt, alij hebetes aĩo, ac rudi Minerua prędıti: quidã attẽti, quidam verò deſides: hi rectè ac ſyncerè inſtituti, illi ſeducti ac decepti. Diſcretione ergo maxima opus eſt. Breuiter, nemo erit cõcionator abſolutus, cui præter vitam exemplarem non adſint omnia q̃ ſequuntur, nempe, cognitio ſcripturarũ vtriuſq; Teſtamenti, ingeniũ velox, ſolers atq; verſatile, eloquentia vehemens, ſuadibilis & ſuauis: neq; interim minùs tẽperata, q̃ copioſa, prudentia rerum ac perſonarũ docendarũ, experientia multiplex, immobilis conſtantia. Deniq; ſpiritus, qui ſi deerit, reliquis donis parùm profecerit. Non enĩ vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquiť in vobis. Quomodò enim ad æternarũ rerũ deſideria alios accendet, qui ipſe totus languet ac friget, nõdùm ſpiritu concepto, qui ex Deo eſt, quem & ipſe Deus dat bonum petentibus ſe? En q̃ arduum eſt concionãdi munus. Nec tamen propterea diffidentia (quæ plerunq; multos auertit) deſerẽdum. Ad euangelizandum miſſi ſunt parochi. Vę ergo illis, ſi non euangelizauerint. Si quis autem eorum ſapiẽtia indiget, ſcruteť ſcripturas, & poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei. Matt. 10. 1. Cor. 11. Iaco. 1.

Quid cauẽdum inter concionandum. Cap. 9.

CAuebit autẽ modis omnibus, ne lubricus in docendo ſit, huc illucq; effluẽs. Ex epiſt. Iud. 2. Tim. 1. Et in primis, ne vento doctrinarũ ab eccleſia catholica non receptarum, veluti nubes ſine aqua circunferatur, ſed formã habebit ſanorum verborum, ab eccleſiæ (quæ columna veritatis eſt) inſtituto nihil diſcrepantium. Tu (inquit Paulus ad Titum) loquere Titi 2. quæ decent ſanam doctrinam, verbum ſanũ & irreprehenſibile.

Nihil aut fabuloſum, aut ſuſpectum adferendum. Cap. 10.

INeptas autem & aniles fabulas deuitabit, 1. Tim. 14. qualia nuper erant, quæ ex nullis probatis authorib⁹, ſed potiùs ſuſpectiſſimis obſcurorum hominum commentis, adferebãtur exempla: Olim verò genealogiæ interminatæ, quòd ad pietatẽ illa nihil fecerint. 2. Timo. 1. Tit. 3. 1. Tim. 4. Exercebit autem ſeipſum ad pietatẽ, quòd corporalis exercitatio ad modicũ vtilis ſit. Pietas autem ad omĩa vtilis, promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt, & futuræ.

Loquacitas vitanda. Cap. 11.

NEq; minùs vitabit prophana & vaniloquia, hoc eſt, futilẽ & inanẽ loquacitatem, qua nõnulli ratiocinationibus humanis falſam ſcientiæ opinionẽ ſibi venantur. Sic enim ſuum compellat Timotheum Paulus: O Timothee, depoſitum ſerua, de- 1. Tim. 6. uitãs prophanas vocum nouitates & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ, quam quidã promittentes, circa fidem exciderunt.

Quemadmodùm parochũ aduerſus hæreticos pugnare oporteat. Cap. 12.

PAratos nos eſſe vult Apoſtolus Petrus 1. Pet. 3. ad ſatisfactionẽ omni poſcenti nos rationẽ de ea, quæ in nobis eſt, ſpe & fide, ſed cum modeſtia & timore. Neq; ergo doceat, neq; intẽdat his parochus, quæ quæſtiones magìs præſtant, quàm ædificatiõem quæ eſt ex charitate, 1. Tim. 1. Et iterùm 2. Tim. 2. & 3. Paulus ait: Stultas & ſiue diſciplina quæſtiones & pugnas legis reſpue, ſciens quia generant lites. Seruum autem dñi nõ oportet litigare. Proindeq; vbi cum hæreticis res eſt, corripiet quidem eos cũ modeſtia qui reſiſtunt veritati, ne quandò Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo tenẽtur captiui ad ipſius voluntatem. Quòd ſi Titi 3.

non profecerit, hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionẽ deuitet, ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſcemodi eſt, & delinquit, quum ſit proprio iudicio condemnatus. Nequaq̃ autem ad populũ verbis cótendat: ad nihil enim vtile eſt, niſi ad ſubuerſionem audientium, memor Apoſtolici ſermonis, quo reijciuntur omnes, qui ſciſſuram quærunt. Si quis enim vult cótentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.

2.Tim.2.
1.Cor.11.

A ſcommatis & conuicijs abſtinendum. Cap. 13.

INter concionandum ergo à ſcommatis, maledictis, ac conuicijs omninò abſtinẽdum eſt. Prædicet purè ac ſyncerè Dei verbum, iuxta eccleſiaſticam traditionẽ, & patrum ab Eccleſia catholica approbatorum interpretationẽ. Quæ verò in contentionẽ vel diſceptationem reuocari poſſunt, penitùs ſileantur, quemadmodùm quoq; pragmatica Auguſtẽ ſanctione cautum eſt.

Prag. Auguſtana.

In contẽtioſis dogmatibus, quomodò docendus populus ſapere. Cap. 14.

IN controuerſis autem & cótentioſis, obſcuriſq; dogmatibus, quę ſacris voluminibus vel vniuerſali Eccleſiæ conſenſu expreſſim deciſa non ſunt, populus priuatim (maximè cùm exomologeſi ſe purgat, modò grauatam conſcientiam in hoc habeat) ita docendus eſt ſapere, atq; hac cautione, profiteri de his ſe credere, ſicut credit Eccleſia. Hoc enim tutius, quàm aſſeuerare, de quo dubites, aut quod non intelligas.

Qualem oporteat eſſe parochum in repræhendendis criminibus. Cap. 15.

ERit quoq; parochus in repræhendendis criminibus vehemẽs atq; acer. Cóſtitutus eſt enim, vt annunciet populo ſcelera eorum, ſic tñ, vt in ſuggeſto vitia tantũ repræhendat, nó perſonas nominatìm perſtringat. Argue, inquit Apoſtolus, increpa, obſecra in omni patientia & doctrina. Vbi perſona arguenda, denunciatione euangelica vtẽdum. Si peccauerit in te frater tuus, inquit Chriſtus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Quòd ſi te audiérit, lucratus eris fratrem tuum. Quòd ſi te nó audierit, adhibe tecum adhuc vnũ aut duos, vt in ore duorũ vel trium teſtium ſtet om̃e verbum. Quòd ſi eos non audierit, dic eccleſiæ: quòd ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Sic Paulus Corinthium reſipiſcere nolẽtem excómunicauit. Et hic iterùm Chriſti doctrina & exemplum ſequendum, vt beneuolẽtia ſeueritatem vincat, vt paratus ſit parochus dimittere peccanti nó modò ſeptiès, ſed & ſeptuagiès ſeptiès. Et cum Chriſto paratior ſit ad abſoluendum adulteram, ad frugẽ melioris vitæ reuertentem, q̃ ad condemnandũ. Quemadmodùm Paulus quoq; in gratiam recepit Corinthium illum pœnitentem.

2. Tim. 4.
Matt. 18.
1. Cor. 5.
Matt. 18.
Ioan. 8.
2. Cor. 2.

Manifeſta repræhenſio vtriuſq; poteſtatis vitanda. Cap. 16.

VItanda quoq; manifeſta repræhenſio vtriuſq; poteſtatis, tam eccleſiaſticæ quàm ciuilis. Neq; inuehẽdum in ordinem aliquem aut aliquod ab eccleſia receptum viuendi genus. Omnis enim poteſtas à Deo eſt, & propterea eatenùs honoranda, nó inceſſenda. Sequenda præcurſoris Dominici doctrina & exemplum, qui ne milites quidem à ſe repulit, aut vlla contumelia affecit, ſed magìs viam rectè viuendi oſtendit. Per eiuſcemodi enim incautã repræhenſionẽ, plebs ad ſeditionem magìs ac rebellionem incitatur. Hanc murmur, odium, impatientia, cõtumacia, proteruia, & detractionis libido comitantur: quin potiùs docẽdus populus eſt obedire magiſtratibus, parére prępoſitis ſuis, etiã dyſcolis: ac interim admonendus eſt, vt ſi ſint magiſtratus interdùm vitioſi, id euenire, quòd Dominus regnare facit malos & hypocritas, ꝑpter peccata populi. Omnem animã poteſtatibus ſublimioribus ſubditam eſſe: quodq́; omnis poteſtas à Deo ſit: quòd deniq;, qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtat: niſi tamẽ poteſtas expreſſim præcipiat, quod eſt contra mãdatum Dei. tum enim oportet plùs obedire Deo, quàm hominibus.

Rom. 13.
Luc. 3.
1. Pet. 2.
Iob 14.
Prou. 28.
Eſa. 3.
Rom. 13.
Acto. 5.

Quomodò corripiendi magiſtratus. Cap. 17.

IN corripiẽdis verò magiſtratibus, correctioni quoq; fraternæ locus eſt, quemadmodùm Ioannes repræhendit Herodẽ. Sic enim legimus: Dicebat enim Ioannes Herodi, non populo: Non licet tibi habere vxorẽ fratris tui. Qua ſi nihil promoueas, poſtulãda & expectanda prouiſio prælatorũ ac maiorum magiſtratuum eſt: qui ſi diſſimulent, etiam conſultum magìs, vt vltio remittatur ad Deum, quàm vt tantum ſcandalum indè deterius ſubſequatur.

Marc. 6.

Admonendus populus, vt oret pro magiſtratibus. Cap. 18.

ESt autem populus frequẽter in cócionibus, poſt cócìones verò ſemper diligentiſſimè cõmonendus, vt Deũ Opt. Max. pro poteſtatibus deprecẽt. Volo (inquit gẽtium magiſter Paulus) vt fiant omnium primùm obſecrationes, oratiões, poſtulatiões, gratiarum actiões pro om̃ibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietam & tranquillã vitam agamus in om̃i pietate & caſtitate. Hoc enim bonum eſt & acceptum corã ſaluatore noſtro Deo, qui om̃es homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

1. Timo. 2.

Notantur qui ſecùs docent. Cap. 19.

SI quis aliter docet, & nó acquieſcit ſanis ſermonibus Dñi noſtri Ieſu Chriſti, & ei quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ, ſuperbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborum, ex quibus orìun-

1. Tim. 6.

oriuntur inuidię, cōtentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malę, cōflictationes hoīm mente corruptorum, & qui veritate priuati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem.

Summa Doctrinæ Chriſtianæ in Enchiridion contrahenda. Cap. 20.

Ex conci. Aphr. Prag. Auguſtana.

POrrò cùm ſecundùm Euāgelicam atq; Apoſtolicam doctrinā, quibus decreta patrum ac conciliorum, deniq; pragmatica ſanctio Auguſtana meritò accedunt, in Eccleſia Dei ſola canonica ſcriptura ac diuina eloquia, ſecundùm eccleſiaſticam interpretationem ſanctorum patrum ac doctorum, & recitari & prædicari debeant: non abs re videbitur, parochis ſummā Bibliorum pauciſſimis pręſcribere, ne alicubi, dum ſcripturæ metas neſciunt, impingant.

Enchiridion quæ docebit. Cap. 21.

ET cùm præcipuè ipſis incumbat, vt plebem erudiant in præceptis Decalogi, articulis fidei, qui ſymbolo Apoſtolico recenſentur, ac Eccleſiæ ſacramentis ſimul cū explicatione orationis Dominicæ: (Hic eſt enim inchoationis Chriſti ſermo, quo iacitur fundamentum ab operibus mortuis & fidei in Deū) idcircò vt imperitioribus cōſulatur, quoddam Enchiridion dabimus, in quo breuiſſimè hæc omnia ſecūdùm ſanam & Eccleſiaſticam doctrinam exponentur: ſimul & loci quidam communes, ad omnes omnium hominum ætates ac ordines commonitorij inſerentur. Veneratio quoq; ſanctorum ac reliquiarum. Deniquè quatenùs imaginibus ac picturis vtēdum, docebitur. Nec interìm quid ſibi Eccleſiaſticæ cæremoniæ, præſertim illæ piæ ac antiquiſſimæ velint, & quò conducant, in eodem libello declarare omittemus, idq; ſuccinctiſſimè.

Ordo concionandi quem ſimpliciores ſequentur. Cap. 22.

Auguſt. li. de doctr. Chriſt. li. 4. cap. 30.

SImpliciores ac minùs eruditi concionatores, feſtis quibuſq; diebus concione in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis, cum imprecatione gratiæ Dei (nempe vt Dominus ſuum ſpiritum verbo addere dignetur) cœpta, initio ambas lectiones, quæ Epiſtola ac Euangelium Miſſæ eius diei appellantur, ad verbum denarrabunt. Deindè poſt imploratam Diuini numinis clementiam, regrediantur ad vtriuſq; lectionis breuem dilucidationem, locos aliquot communes ex vtraq; deligentes, quibus populus ad vitæ pietatem, charitatemq; DEI ac proximi inflammetur. Denunciabunt quoquè, quid Eccleſia Dei eo die potiſſimùm Deum oret ac precetur, quod in precationibus ſeu collectis, quæ poſt canticum Kyrie eleiſon, aut Gloria in excelſis, dicuntur, continetur: ac hortabuntur populum, vt idem pariter intereà dum ſacra aguntur, Deum oret, ſi non verbotenùs, mente tamen.

Sanctorum hiſtoriæ quatenùs attingendæ. Cap. 23.

SAnctorū hiſtorijs ne nimis diu immorentur: quin potior pars (vti iam diximus) Euāgelio detur & Epiſtolæ explicandis. Quòd ſi fabuloſa videbitur hiſtoria, ne attingat quidem: ſi veriſimilis, leuiter, eaque decerpat, quæ imitanda videantur. Miracula quoquè ne impudentiùs iactentur, niſi quæ ſcripturis prodita, aut à non leuibus ſcriptoribus ſumma cum hiſtoriæ fide tradita fuerint.

Allegoriæ quomodò explicandæ. Cap. 24.

SI quas allegorias aut ſenſus ſcripturæ reconditiores, ſpiritualia ſpiritualibus cōferentes, adferre velint: has ex receptis Eccleſiæ doctoribus, veluti Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, Chryſoſtomo, ac ſimilibus cōprobatis authoribus deſumēt.

Quomodò finienda concio. Cap. 25.

VBi ad calcem concionis deuentū erit, breui epilogo, quo argumētum ac capita totius concionis renarret, vtatur. Id enim ad captum ac fulciendam memoriam auditorum plurimùm fecerit.

Quid recitandum, finita concione. Cap. 26.

DEbet quoq;, finita concione, decalogus ac ſymbolum fidei & ſuccinctè & exertè recitari. Illa quoq; exomologeſis ac publica peccatorum confeſſio, cum imploratione miſericordiæ Dei, purè ac diſtinctè pronunciari, ac moneri populus, vt eiſdem verbis ſacerdotem pronunciantē ſubſequatur: ac deindè recenſeri cōſolatoria imprecatio remiſſionis peccatorū, vt populus deiecto, cōtrito, humiliato animo ac toto corde, cum presbytero accingatur ad myſteriū redemptionis ſuæ (quod in altari tractatur) cōtemplandum, fructumq; Dominicæ paſſionis, quę in altaris myſterio commemoratur repræſentaturq;, participandum. Pſal. 50.

Quomodò, finita concione, populus excitandus ad orandum pro defunctis. Cap. 27.

CVm multùm plerunq; temporis, paruo cum fructu teratur in recenſendis ſingulatim defunctorum nominibus, vbi viritim ꝓ quolibet exigitur vna oratio Dominica, idq; interdùm nō citra ſuſpicionem vel quæſtus vel ambitionis fiat: nobis potiùs videbitur, vt populus ad cōmunem pro defunctis orationem piè ac deuotè dicendam accendatur, & hę genealogię intermittantur. Super qua re tamē, quòd ad morem ciuitatis noſtræ Colonieñ attinet, & cū parochis, & cum Senatu latiùs agere non omittemus.

PARS SEPTIMA.

DE ADMINISTRATIONE SACRAMENTORVM.

Caput 1.

ECcleſiæ Catholicæ vſus, ſeptem myſteria (quæ ſacramenta appellātur) ob-

ſeruat, veluti ſeptem quædam parata remedia, per quæ Deo viſum eſt peccatis noſtris mederi, ac nobis gratiæ ſuæ ſalutaris medicinam (diuerſa tamen ratione) infundere, quæ ſunt, baptiſmus, confirmatio, euchariſtia, pœnitentia, extrema vnctio, ordo & matrimonium. Quæ cur à Chriſto & Eccleſia inſtituta ſint, & à veteribus ſacramenta peculiariter appellata: deinde, quæ illorum ſit per gratiam Dei efficacia & virtus, nunc nō eſt dicendi locus. Tantùm admonebimus in præſentia parochum, quæ illum circa diſpenſationē ſingulorū obſeruare cōueniat.

Inſtruendus populus, quid agatur in cuiuſlibet ſacramēti exhibitione. Cap. 2.

Auguſt. li. de doctr. Chriſt.

QVia igitur in ſacramentis aliud videtur, atq; aliud agitur: inſtruendus eſt populus in cuiuſlibet exhibitione, quid in huiuſmodi religioſo arcano (id enim ſacramentum ſonat) agatur. Cùm enim in ſacramentis iſtis per ſigna quædā ſenſibilia infundatur inſenſibilis gratia, cōgruens externis ſignis, excitanda eſt fidelium fides & deuotio in Deum, vt credentes, ac diuinum myſterium intelligentes, ad Dei ac ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti participandā gratiam accedant. Quod fiet, cùm parochus ſub adminiſtrationem cuiuſlibet ſacramenti, ſacra concione populum breuiter admonuerit quid in ea re agatur.

Quid agatur in baptiſmo. Cap. 3.

ET vt de ſacro baptiſmo exordiū capiamus, docendus eſt populus, q͏̄ illic aboleatur vetus homo, remiſſo omni peccato: atque nouus exoriatur, ab omni labe purgatus per fidem in Chriſtum: quòd illic qui baptizatur, lauetur lauacro regenerationis & renouationis ſpirituſſancti in ſanguine Chriſti pro nobis effuſo: quòd illic veterem Adam exuimus, ac viciſſim Chriſtum induimus, conſepulti cum illo per baptiſmum in mortem, vt quomodò Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus: quēadmodùm hæc Enchiridion latiùs edocebit.

Gala. 5.

Tit. 3.

Rom. 6.

Cuius ſint admonendi ſuſceptores infantis. Cap. 4.

SVſceptores infantis (patrini qui dicuntur) meritò admonentur, quòd ipſi ſint, qui Eccleſiæ nomine, & in Eccleſiæ fide Chriſto paruulos offerant per baptiſmum, ac ſe propemodùm pro paruulis fideiuſſores cōſtituant, nomine paruuli reſpondentes: quem etiam poſtquàm adoleuerit, ſymbolum ſimul & orationē Dominicam edocere, atque vitam Chriſto ac profeſſione in baptiſmo facta dignam perpetuò agere, ſaltem vbi id neceſſitas poſcere videbitur, cohortari non omittent. proindeq; malumus illos deligi prouectæ ætatis, quàm impuberis, ne videatur infans infantem offerre, ac ſponſorem ſe Deo pro alio conſtituere, qui quod promittit, nō intelligat: ideoq; multò minùs, quod non intelligit, docere queat.

c. vos ante oſa de cōſ. diſt. 4.

Populus docendus, quid velint externa ſigna. Cap. 5.

PRætereà docebunt populum quid ſit, quòd catechizetur baptizandus: quid reliqua ſolennia, quæ Eccleſia adhiberi voluit, ſignent. videlicet, Cur inſuffletur in faciem baptizandi, cur ſignum crucis & in pectore & in fronte fiat, cur ſal in os detur, cur aures & nares ſputo attingātur, liniantur q;, cur inunctio in pectore & ſcapulis fiat, & cur poſt baptiſmi tinctionē in vertice. Deniq;, quid ſignificet amictus albus, quo infans ſeu alius baptizatus ſuperinduitur: quę omnia ſunt myſteriorū plena, quemadmodùm Enchiridion declarabit.

Quomodò accedendum ad baptiſmum. Cap. 6.

CVm beatiſſimus Apoſtolus in Eccleſia omnia honeſtè atq; ſecundùm ordinē fieri iubeat, debebit baptiſmus ſumma mentis in Deum & in ſacratiſſima quæ aguntur myſteria, intentione & dari & accipi. Quare quicquid hinc ſuſceptores ſeu alios adſtātes auocat, procùl tollendū eſt. Accedatur itaq; depoſito omni faſtu, humili ſpiritu, ac recta in Deum fidutia, quemadmodùm acceſſerunt qui Ieſu paruulos obtulerūt, vt manus eis imponeret. Nam hîc renunciatur ſatanę, omnibus operibus atque omnibus pompis eius. Conueniaturq; antè inter patrinos de nomine infantis, vt potiùs in baptiſmo ipſo cogitetur de lucrāda anima Chriſto, quàm de retinendo nomine.

1. Cor. 14.

Matth. 18.

Baptiſmus in facie Eccleſiæ peragendus. Cap. 7.

MAgna certè ratione Eccleſiaſticis patribus viſum eſt, vt baptiſmus in cōſpectu Eccleſiæ in loco ſacro recipiatur, niſi tamen imminens neceſſitas fieri aliud ſuaſerit. Quamobrē diſplicet nobis quòd quidam faſtuoſi templum Domini deſpicientes, ambiunt magìs ſuos infantes in domib⁹ priuatim baptizari. Quod deinceps, niſi neceſſitas idipſum exegerit, & cauſæ cognitio præceſſerit, indulgere nolumus.

In Confirmationis exhibitione quid docendum. Cap. 8.

ITidèm dum ſacramentum cōfirmationis cōfertur, docebunt Vicarij noſtri in pontificalibus, quid agatur, nempe quòd illic ambiatur gratia ſpirituſſancti, qua confirmatur tyro aduerſus ſatanæ tentationes, roboraturq;, vt quod corde credit ad iuſtitiā, ore quoque palàm confiteatur ad ſalutem. Quamobrem eo cōmuniri ſolet ætas tenera, quæ ad nequitiam procliuior eſt, quàm ad pietatem, vt ea procliuitas minuatur, docilitasq; ad pietatē augeatur. Omnes fideles (inquit Vrbanus pōtifex Romanus) per manus impoſitionē epiſcoporum, ſpiritumſanctum poſt baptiſmum accipere debent,

Act. 8. 19. De conſe. diſt. 5. c. nouiſ.

Rom. 10.

ex canone Vrbani.

vt pleni Chriſtiani inueniantur: quia cùm ſpiritusſanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & conſtantiam roboratur. De ſpiritusſancto accepimus, vt efficiamur ſpirituales, quia animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. De ſpiritusſancto accepimus, vt ſapiamus inter bonũ malumq; diſcernere, iuſta diligere, iniuſta reſpuere, vt malitiæ ac ſuperbiæ repugnemus, vt luxuriæ & diuerſis illecebris ac fœdis indignisq; cupiditatibus reſiſtamus. De ſpiritu ſancto accepimus, vt amore vitæ & gloriæ ardore ſuccenſi, erigere à terrenis mentem ad ſuperna & diuina valeamus. Sed de hoc alibì latiùs.

1. Cor. 2.

Quomodò ad ſacramentum Confirmationis accedendum ſit. Cap. 9.

Ex conci. Aurel. c. vt ieiu. de cõſ. diſt. 5.

AN expediat imitari conſuetudinẽ, qua obſeruatur, vt nedum adultis, ſed & infantibus detur confirmatio, idq; pranſis, hîc non definimus: quanquàm quod Aurelianeñ Concilio ſancitum eſt, nobis magìs placuerit, videlicet vt ieiuni ad cõfirmationem veniant perfectæ ætatis, vt moneantur confeſſionẽ ſacramentalẽ facere priuſquàm acceſſerint, quo mũdi donum ſpiritusſancti mereantur accipere. Cùm enim hoc ſacramentum non ſit neceſſitatis abſolutæ, conuenientiùs & vtiliùs dabitur, ſi addatur admonitiuncula. At antequàm infans ſupra ſeptimum ætatis annum progreſſus fuerit, parùm aut nihil horum quæ agũtur intelliget, ne dicamus, meminerit.

Cuius ſint admonendi ſuſceptores Confirmati. Cap. 10.

QVēadmodùm in baptiſmo ſuſceptores ſunt, ita hîc qui cõfirmandũ præſentant, ac coram Epiſcopo ſiſtunt: idq; nõ admodùm diuerſa ratione, niſi quòd quidã etiam dicunt, decens eſſe, vt qui nondũ aduerſus carnis, mundi, ac ſatanæ tentationes roborati ſint, per confirmatos iamdudùm atq; exercitatos ſenſus habentes, quibus fides confirmandi cognita atq; explorata ſit, Epiſcopo preſentētur. Quamobrem quoq; admonendi ſunt iſti officij ſui, curãdumq;, vt tanti ſacramenti perceptio dignè ac reuerenter peragatur, quemadmodùm in primitiua Eccleſia obſeruatum legimus.

Gerſon.

De moderandis donarijs, quæ ſuſceptores infantibus donant. Cap. 11.

QVibuſdam in locis, ambitionis magìs quàm pietatis cauſa, dum vtrunque tam baptiſmi quàm confirmationis ſacramentum peragitur, hi qui patrini dicuntur, certant, vt alter alterum donariorum precio (quo ſuſcepti ac præſentati pueri donantur) vincant. Præthereà itur ſtatìm, maximè poſt baptiſmũ, ad comeſſationes, cùm tum maximè comeſſationibus eſſet abſtinendũ. Qua de re monendus eſt populus, vt quæ digna ſunt his ſacramentis, tantùm curent. Cætera aut moderentur, aut penitùs tollãt.

Nam non offenderimus DEVM grauiùs, quàm cùm illius ſanctiſſima myſteria indignè tractamus.

Docendus populus de ſignis externis. Cap. 12.

DOcebit prætereà parochus populum, quid ſignet chriſma, & cur ex oleo oliuæ ac balſamo conficiatur, quemadmodùm docebit Enchiridion.

De ſacroſancta Euchariſtia. Cap. 13.

EVchariſtia, vnicum illum piarum mentium ſolatium ac delicium, hac deploratiſſima tempeſtate, execranda inſania ac abominabili prophanatione hæreticorum, de re tanta quodlibet comminiſcentium, pleriſq; quodammodò in nauſeã vertitur: adeò, vt (quod dolentes referimus) multi nunc ſint, qui nõ tantùm hunc panem vitæ, qui de cælo deſcendit, accipere non deſiderent, ſed & auerſentur, homines ſolo nomine Chriſtiani, re ipſa verò Capernaitis ipſis deteriores, etiam quos poſt acceptam notitiam veritatis, voluntariè in filium Dei peccãtes, ac corpori Dominico & ſanguini cõtumeliam inferentes, terribilis quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio (quę conſumptura eſt aduerſarios) manet. Ioan. 6. Hebr. 10.

Quid docendus populus in huius ſacramenti miniſtratione. Cap. 14.

DOcendus eſt itaq; populus Chriſtianus certiſſima fide credere, ꝙ in hoc ſacramento ſit verum corpus & verus ſanguis Chriſti Ieſu. Neq; enim veritas mentitur, quæ apud Matthæum, Marcum & Lucã, hoc ſacramentum inſtituens ac porrigens, ſimpliciſſimè dixit: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur. Hic eſt ſanguis meus noui teſtaméti, qui pro vobis & ꝓ multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Hoc facite in meã commemorationem. Sic docet Paulus Apoſtolus: Calix benedictionis cui benedicimus, nónne cõmunicatio ſanguinis Chriſti eſt? Et, Panis quem frangimus, nónne participatio corporis Domini eſt? Vndè conſequitur, in Euchariſtia totum eſſe Chriſtum, quanquàm ibì ſit ſub ratione cibi & potus. Qui enim tradidit verum corpus & ſanguinem, haud dubiè tradidit viuum. Quare ſi credimus in ſepulcro Diuinam naturam nõ fuiſſe ſeparatam ab exanimi corpore, quãto magìs credemus eam à viuo corpore nõ eſſe ſeparatam in ſacramento? Matt. 26. Marc. 14. Lucę 22. 1. Cor. 10.

Quibus perſuaſum eſt, vtranq; ſpeciem laicum participare oportére, quomodò docendi. Cap. 15.

VBi ſunt, quibus contra Eccleſiæ conſuetudinem perſuaſum eſt, oportére laicos participare corpus & ſanguinem Domini ſub vtraque ſpecie: ibì docebit parochus hos, qui grauatam habent conſcientiam, corpus & ſanguinem DOMINI

altera

altera tantùm ſpecie perfectè cõſiſtere, adeò vt laicus, qui ſub ſpecie panis communicat, non tantùm corpus, ſed & ſanguinem Domini nõ minùs recipiat, quàm qui capit ſub vtraq; ſpecie & panis & vini. Eccleſiã quoq; laicis vnam tantùm ſpeciem dare, quòd pro reuerentia ipſius ſacraméti & ſalute fideliũ, Eccleſia (cui diſpenſatio ſacramentorũ Dei commiſſa eſt) ſic viderit expedire. Nam quũ nullatenùs ambigẽdum ſit, ſub ſpecie panis nõ tãtùm carnẽ, nec ſub ſpecie vini ſanguinẽ tantũ, ſed ſub qualibet ſpecie totũ Chriſtum cõtineri: cur ſe laicus iudicio eccleſiæ, quã Dominus audiri voluit, non ſubmittet? quæ non temerè, ſed multis rationibus permota, decreuit ſalubrius eſſe, vt nõ tantùm populus, ſed & ſacerdotes non ſacrificantes, Chriſtum ſub vna tantùm ſpecie, q̃ ſub duabus perciperẽt. Quid enim panis viniq; ſpecies aliud ſunt poſt conſecrationẽ, quàm ſpecies ſacramẽtales, & accidẽtia ſine ſubiecto? vt nõ habeat laicus cur queratur ſibi alteram ſubtrahi ſpeciẽ, vbi totum quod ſub vtraque ſpecie continetur, integrè accipiat. De qua re alibì latiùs dicetur.

Ex conc. Conſtan.

Matt. 18.

Ambr. de ſacra. c reuerà. de cõſ. diſt. 2.

De veneratione ſacroſanctæ Euchariſtiæ. Cap. 16.

ET quoniam in hoc ſacraméto Chriſtus continetur, cohortandus eſt populus, vt ad hæc myſteria contremiſcens, quum in celebratione Miſſarum eleuatur hoſtia ſalutaris, ſe reuerẽter inclinet, corporeq; humi fuſo, mente adoret crucifixum, facturus idem, quum presbyter defert ad infirmum Euchariſtiam, quam ob id paratam ſemper habere debet, vt quãdo quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione decedat. Quod faciens decenti habitu indutus, hanc ſalutarem hoſtiam palàm ac honorificè ante pect⁹ cum om̃i reuerẽtia & timore ferat & referat lumine ſemp præcedente, vt ſigno populus intelligat, illic eum eſſe præſentẽ, qui eſt candor lucis æternæ. Hæc deniquè ſacroſancta hoſtia reponatur ſemper in loco ſingulari, mundo & ſignato, honorificeque collocata, deuotè ac fideliter conſeruetur.

Hono. 3. c. ſanè de celebr. miſſ. Ex Conc. Mogũt. c. presb. de conſ. diſt. 2. i. c. ſan.

Quomodò tantum miraculum in hoc ſacramento fiat, populus docendus. Cap. 17.

DOcẽdus item eſt populus, quòd tantum miraculum in hoc ſacraméto virtute Chriſti fiat, non ex merito ſacerdotis, quod & in cæteris ſacramẽtis obtinet. Nam intra ſanctam Eccleſiam catholicam in myſterio corporis Chriſti, nihil à bono maius, nihil à malo minus, perficitur ſacerdote: qa non in merito conſecrantis, ſed in verbo efficitur creatoris, & in virtute ſpiritusſãcti. Si enim in merito eſſet ſacerdotis, nequaq̃ ad Chriſtum pertineret. Nunc autem ſicut ipſe eſt qui baptizat, ita ipſe eſt qui per ſpiritum ſanctum hanc ſuam efficit carnem, & tranſit vinum in ſanguinem. Sed hoc tãtùm intereſt, quòd malus ſacerdos ſibi tantum nocet, indignè tanta myſteria tractans. Nam quòd ad veritatem corporis Dominici attinet, ita percipit hic, cui dicit Apoſtolus: Qui manducat indignè, iudicium ſibi mãducat, ſicut is, cui dicitur: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinẽ, in me manet & ego in eo.

1. Cor. 11.

Ioan. 6.

Quomodò admonenda plebs, ad ſumendum Euchariſtiam accedens. Cap. 18.

PRætereà inſtituenda plebs eſt, quomodò Euchariſtia ſumenda ſit. Et in primis admonenda, quàm graue crimen ſit, ad tanti ſacramenti participationem indignè accedere. Nam Apoſtolus ait: Quicunque manducauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Et iterùm hanc horrendam ſententiam congeminans: Qui, inquit, manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Ideoq; (vtì ſubijcit) multi inter vos infirmi & imbecilles ſunt, & dormiunt multi. Quòd ſi noſipſos dijudicaremus, non vtiquè iudicaremur.

1. Cor. 11.

Qui ad hoc ſacramentum participandum admittendi. Cap. 19.

PRoindè nemo admittẽdus eſt, niſi eius conſcientia parocho ſit, aut cui poteſtas ſuper hac re legitimè facta eſt, per exomologeſim explorata, & qui pœnitenti ac contrito corde corpus Domini dijudicans acceſſerit, quod iubet Apoſtolus, quum ait: Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: ne cum Iuda, qui cœnæ Dominicæ ad iudicium interfuit, locum diabolo præbeat. Mens ergo ab omni affectu peccandi longè abſit. Nam ſi adhuc habet voluntatem peccãdi, grauatur magìs Euchariſtiæ perceptione, quàm purificatur. At cõtrà, quanuìs quis peccato mordeatur, ſi tamen pœniteat, & decęterò peccandi voluntatem nullam habeat, confidens de Domini miſeratione, accedat ad Euchariſtiam intrepidus & ſecurus.

Ibidèm. Ioan. 13.

Auguſt. c. quoti. de cõſ. diſt. 2.

Quatenùs, alteri quàm ſuo parocho confeſſus, ad Euchariſtiam admittendus. Cap. 20.

QVI alteri quàm ſuo parocho confeſſus eſt, is ſi non factæ confeſſionis ſuſpectus habeatur, teſtimonium adferet ſe confeſſum eſſe, cuius etiam conſcientiam verus ipſe parochus in principalibus Chriſtianiſmi articulis excutere non omittet. Ac generatìm ſinguli parochiani rudiores, anno ſaltem ſemel, quum adibunt mẽſam Dominicam, examinãdi priùs in præceptis Domini, articulis fidei, oratione Dominica, ac Eccleſiæ ſacramentis, maximè baptiſmi & Euchariſtiæ.

Intra annum ſaltem ſemel communicandũ.
Cap. 21.

Ex cõ̃e general. c. omnes de pœnit. & remiſſ.

Ex Conc. Toletã. Et lib. de cõſec. diſt. 2. oĩs homo

ET vt cohortandus eſt populus, quò ſæpenumerò cõmunicet, quẽadmodùm olim ſingulis diebus Dominicis fieri conſueuit: (quod quidem nunc quo minùs fiat, per laicos ſtat, quibus nõ debet cæleſtis ille cibus inuitis aut nauſeantib' obtrudi) ita ad minimũ populus ipſe in diſciplina Eccleſiaſtica retinẽdus eſt, vt ſaltẽ toto anno ſemel ab omnibus, qui ad diſcretionis annos perueniſſent, confeſſis & contritis, Euchariſtia ſumma cum reuerẽtia ſuſcipiatur. Olim qui non cõmunicâſſent in anno ſaltẽ ter, in Paſchali videlicet, Pentecoſte, & Natali dñi, inter fideles catholicos non connumerabantur. ſed quum ſenſim omnis penè refrixerit charitas, in hoc quoque Eccleſiaſtica diſciplina cœpit eſſe remiſſior.

Quorum admoneri populus, hoc ſacramẽtum participaturus, maximè debeat.
Cap. 22.

Auguſt ca. omnẽ de cõſ. diſt. 2.

Matt. 26.

OMnium aũt maximè inſtruẽdus eſt populus, vt recta fide accedat, ſermoni dñi firmiter credens, quo nos edocet Chriſtus, dicens: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Quibus verbis & veritatem ſui corporis adſtruit, & credentibus, digneq; ſuſcipientibus, remiſſionẽ peccatorum ꝓmittit, iubens vt hoc faciamus in ſuã cõmemorationem. Porrò anima quę fidẽ habet, & eiuſmodi Chriſti verbis credit, in memoriã chr̃i ſacramẽtum edit, quum ſecũ recogitat, quẽadmodùm vnigenitus filius Dei, ob perditũ hominem Deo patri recõciliandũ, & delendum quod cõtra nos ſcriptum erat, chirographum, de cælo deſcenderit, ſemetipſum exinaniuerit ac humiliauerit, fact' obediẽs patri vſq; ad mortẽ, mortem autẽ crucis. In quo maxima erga nos Dei charitas cõmendatur, qui vnico filio ſuo nõ pepercit, ſed ꝓ omnibus nobis à peccati & ſatanæ vinculis redimendis tradidit illum. Talem ergo fidẽ & affectum, Deo ſuggerente, præparare debet in animo ſuo is, qui euchariſtiã percipit.

Coloſſ. 2.

Philip. 2.

Ephe. 2.

Ioan. 3.

Docendus quoque, cur hoc ſacramentum ſub ſpecie panis & vini inſtitutum ſit.
Cap. 33.

Auguſt. in Sermone de Dedic. Eccleſiæ.

NEq; interim negligẽdũ, ſed perpetuò inculcandũ erit, hoc ſacramentũ corporis & ſanguinis dominici ſub ſpecie panis & vini inſtitutũ eſſe, vt ꝑter veritatẽ corporis & ſanguinis, q̃ in eo cõtinetur & recipiẽ, quoddã etiã eximiũ ſignũ mutuæ dilectiõis & charitatis excitãdę in nobis foret, quẽadmodùm D. Paulus inquit: Quoniam vnus panis & vnũ corpus multi ſumus, qui de vno pane & de vno calice participamus. Quãobrem ab huius cõuiuij ſpirituali participatione lõgè abſunt, qui inuidię vel odij veneno infecti, aut iracundię furore repleti fuerint. monendi itaq; ſunt qui cõmunicare deſiderant, vt depoſita omni ſimultate, diligant alterutrum, vti vnius corporis membra, vt nõ ſit ſchiſma in corpore, ſed in idipſum pro inuicèm ſolicita ſint membra.

1. Cor. 10.

Quomodò ſingulis dominicis diebus plebs ad audiendam Miſſam ſe præparabit.
Cap. 24.

DOcendus quoq; populus, vt qui iuxta antiquum Eccleſiæ ritum, ſingulis dominicis diebus ad cõmunicandum corpori & ſanguini Dñico non ſe ꝑparat, Miſſæ ſaltẽ parochiali hiſce, alijſq; feſtis dieb' interſit, vt tametſi inter ſacrificantẽ & aſſiſtentes nõ ſit (more illo antiquo) tam frequens ſacramentalis cõmunio, ſit ſaltẽ ſacræ doctrinæ, piæ exhortationis, precationis, laudis & gratiarũ actionis cõmunio, vt ſic quodãmodò oẽs ſpiritualiter cõmunicẽt, cum deſiderio etiã ſacramentaliter cõmunicandi. Ne verò populus ab hac Miſſa parochiali, & ab auditione verbi Dei diſtrahatur, placuerit nobis, vt ſi quę ſint aliæ Miſſæ legendæ die Dominico, hę inchoentur primùm poſt verbi prędicationem finitam; quemadmodùm latiùs viſitatione ſecundùm diuerſorum locorum mores ordinare ſtudebimus.

C. & hoc attendendũ. de cõſec. diſt. 5. Ex conci. Carth. ca. ſacerdos de cõſ. diſt. 1.

Docendus populus generatìm, quid agatur in Miſſa. Cap. 25.

DOcẽdus populus generatìm, qd agaẽ in Miſſa, & quibus partib' cõſtet. Cõſtat ſiquidẽ pſalmodia, quẽ vocamus introitum, inuocatione & glorioſa celebratione ſanctiſſimę Trinitatis, quę in canticis Kyrie eleiſon, & Gloria in excelſis Deo, peraguñ: precatione ſeu collecta, recitatione verborum Propheticorũ aut Apoſtolicorũ, quam vocamus Epiſtolam: ſacris Canticis, quę vocamus Gradualia & Alleluia, & quæ ſequuntur: lectione Euangelica, ſymboli recitatione, ſeu profeſſione fidei catholicæ: cantico, quod nõ ſine myſterio Offertoriũ appellatũ eſt: Gratiarum actione, quę dicta eſt Pręfatio: religioſa cõmemoratione mortis, cõſecratiõeq; corporis & ſanguinis dñici, q̃ fit in Canone. Rurſus, precationib', inter quas eſt precatio Dñica: ſequiẽ oſculũ pacis ſymbolum Chr̃ianæ charitatis, mox Cõmunio. Rurſus ſacrũ canticũ, quod cõmune appellatur, & precatio. Poſtremo loco ſacerdos totũ populũ velut in ſuã tutelã receptũ, Deo bñdictione tradit atq; cõmendat, vt perſeueret in affectu pietatis, mutuæq; charitate: quorum quũ admonetur populus, incipiet nedum credere, ſed & ſentire, quòd in miſſa nihil non ſit pium ac venerandum.

Corripiendus abuſus eorum, qui ante finitam Miſſam irreuerenter diſcedunt.
Cap. 26.

COrripiendus verò abuſus eſt, ꝙ quidã poſt adſperſam aquã, & ante Miſſæ introitum, exitum faciunt: quidam, poſt auditũm & non intellectũ Euangelium, abeunt: alijque, poſteaquàm ſacerdos dixit, Surſum corda,

Ex conc. Agathen. c. miſſa. de cõſ. diſt. 5. & c. ſeq.

Cypria. c. quādo autē de cōſ. diſt.1.cap. omnes fideles. de cōſ.diſt.1. corda, & Gratias agamus. Atqui tunc præcipuę populi partes erant, quando ſubmiſſiùs legente aut tacente ſacerdote, quiſque cum neo loquitur. Deniq; alij ſtatim poſt eleuationem corporis & ſanguinis Dominici, nō expectantes præcipuam Miſſæ partē, quæ eſt communio. Antiquiſſimus ergo Canon populo rememorandus eſt, qui ſic habet: Oēs fideles qui in ſolennitatib⁹ ſacris ad Eccleſiam cōueniunt, & ſcripturas Apoſtolorū & Euangelium audiant. Qui aūt non perſeuerant in oratione vſquedum miſſa peragatur, nec ſanctam cōmunionem percipiunt, (quā nos, vt nō exigimus quotidiè ſacramentalē, ſaltē ſpiritualē à populo requirimus) velut inquietudines Eccleſiæ commouentes, cōuenit communione priuari.

Docendus populus, quale ſit Miſſæ ſacrificium. Cap. 27.

Auguſt. de Trin. & in Pſal. 20. c. ſemel. de cōſ. diſt. 2. & duobus ſequent. DOcendus item eſt populus, quale ſit Miſſæ ſacrificium, nempe repræſentatiuum. Semel quidē Chriſtus mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis: ſemel in manifeſtatione ſui corporis, in diſtenſione ſuorū membrorum omnium. Verus Deus & verus homo 1. Pet. 3. ſemel tātùm in cruce pependit, offerens patri ſeipſum hoſtiam viuā & paſſibilē, immortalem, viuorum & mortuorū redemptionis efficacem. Et ſcimus quia Chriſtus reſurgēs Rom. 6. à mortuis, iam nō moritur: mors illi vltrà nō dominabitur. Et tamē quotidiè immolatur in ſacramento, nō quòd totiès Chriſtus occidatur, ſed ꝙ illud vnicum ſacrificium myſticis ritib⁹ quotidiè renoueī, quotidianaq; recordatione mortis Dñi (qua liberati ſumus) in edendo & potando carnem & ſanguinē, quę pro nobis oblata ſunt, hoc ipſum repræſentetur, quod olìm factū eſt, facitq; oblatio iſta ſacramentalis moneri nos, tanꝙ videamus præſentem Dominum in cruce. Elicientes ſubindè nobis ex illo fonte inexhauſto gratiam ſalutarem, immolamusq; hoſtiam pro viuis & defunctis, dum pro illis patrem per filij mortem deprecamur.

Exequiæ ac Miſſæ pro defunctis, quando & cum qua admonitione celebrandæ. Cap. 28.

EXequias ac Miſſas, quæ ꝓ defunctis peculiariter dicuntur, malumus in alium diem transferri, ꝙ die Dominico celebrari, niſi tamen plebs diei tranſlatione grauareī. In quibus etiam ad populū fiat admonitio, declareturq; quibus potiſſimùm modis, Dei miſericordia pro animab⁹ ambienda ſit: ſic, vt interìm admoneantur hi, qui funebres pōpas ac Miſſas gloriæ tantùm aucupandæ cauſa inſtituunt, perdere mercedem ſuam. Cap. non ęſtima. cā. tēpus 23. q. 2. Ex prag. Auguſt. 1. Tim. 3. Debet quoq; plebs doceri, pium eſſe, quēadmodùm ab Apoſtolorū tēporibus, Eccleſia (quæ colūna & firmamentū veritatis eſt) & docuit & obſeruauit, pro defunctis Dñm exorare, & eleemoſynas in ſinus pauperum elargiri, atq; hæc eis prodeſſe, qui in cōmunione eccleſiæ & ſigno pacis deceſſerunt, & qui cùm viuerent, hæc ſibi vt poſteà poſſent prodeſſe, cooperando meruerunt.

Qui ad Exequias euocandi. Cap. 29.

AD exequias, quæ extra ciuitatē noſtrā Coloniam celebrantur, nō euocandi monachi, nec iſta cohors leuiū ac indignorum ſacerdotū. Aut ſi euocentur, vidēdum ipſis ne laſciuiāt. Quāquàm nobis magìs ꝓbetur, vt qui volet, pietate ductus, multiplicari ꝓ defuncto preces, is monachos in ſuis monaſterijs, ac clericos ſingulos in ſuis tēplis permanere ſinat, ibidēq; preces ac Miſſas peragere. Quonàm enim ſpectat cōcurſus iſte, interdū quàm par eſt, immodeſtior, quàm ad captandam auram popularem? Cauenda verò ſummoperè poſt exequias delicata conuiuia, crapulæ ac comeſſationes, ne Deus placandus, magìs irritetur.

De pœnitentiæ partibus. Cap. 30.

IN ſacramento pœnitentiæ explicando, ac rectè miniſtrādo, maturitate multa ac diligentia opus eſt. Veteres orthodoxi pœnitentiæ partes tres nobis tradiderunt, cōtritionem, confeſſionem, ac ſatisfactionē, ſeu fructum pœnitentia dignū. Quanquàm pœnitentia quatenùs ſacramentum dicitur, potiſſimùm in abſolutione presbyteri conſiſtat, qua ille ex virtute verbi & clauium ſibi à Chriſto traditarum, peccatorem pœnitentem, & in miſericordia Dei ſperātem, à peccatis ſuis abſoluit, de quibus paulo latiùs in Enchiridio dicemus. Ioan. 20.

Prima pœnitentiæ pars, contritio in ſuggeſto ſemper pertractanda. Cap. 31.

PRima pœnitētiæ pars, quū omnis Euāgelicæ prædicationis exordium ſit, nūquàm non eſt in ſuggeſto pertractāda. Hac Hebr. 6. enim confugitur ab ira Dei ad miſericordiā, hac conuertimur ab operibus mortuis ad Deū viuentem, hac ſubducimur à peccati ac diaboli laqueis, ac cōcorporamur Chriſto. Vndè à pœnitentia ꝑcurſor Ioannes, deindè Matt. 3. & 4. Acto. 2. Chriſtus ipſe, ac princeps Apoſtolorum Petrus, prædicationis Euangelicæ doctrinam ſunt exorſi. Pœnitentia autē tum rectè prædicatur, quum arguuntur ſcelera ac flagitia per verbum Dei, & incutitur populo timor iræ, indignationisq; ac iuſti iudicij Dei, certo certiùs manentis eos, qui malè agunt, ac Rom. 2. malè agendo perſeuerāt. Subindè verò vino oleum miſcendum eſt, vt ex animo vereq; territis ac conuerſis promittatur gratia ac miſericordia. Ad eū modū Paulus ad Epheſios ſcribens: Hoc, inquit, ſcitote, quòd om̄is Ephe. 5. fornicator, aut immundus, aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus, nō habet hæreditatē in regno Chriſti & Dei. Nemo vos ſeducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Nolite ergo effici participes eorum. Et iterùm ad Galatas: Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt, Galat. 5. fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,

ria,idolorum ſeruitus,veneficia,inimicitiæ, contentiones,æmulationes,rixæ,irę,diſſenſiones,ſectæ,inuidiæ, homicidia,ebrietates, commeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis,ſicut prędixi,quoniam qui talia agũt, regnum Dei non conſequentur.

Neminem non ad pœnitentiam inuitari. Cap. 32.

Ioan. 6. IAm,quanquàm nemo cõuertatur ad Dominum, niſi tractus per patrem, attamen nemo hîc excuſationem prætexat, quòd nõ trahatur: quòd ille ſemper ſtet ante oſtium pulſans, nimirùm per internum & externũ verbum commonens, vt conuertamur à via

Rom. 2. noſtra peſſima, & inclamans quoniam ira, indignatio,tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum, gloria aũt,& honor,& pax omni operanti bonum. Hic cõcuſſis conſcientijs commonſtrandus

Luc. 10. eſt Samaritanus ille, qui infundit vinum & oleum,qui ſanat omnes contritos,& alligat

Pſal. 146. omnes cõtritiones eorũ. Filioli mei, inquit

1.Ioan.2. diuiniſſimus Ioãnes,hæc ſcribo vobis,vt nõ peccetis. Sed & ſi quis peccauerit,aduocatũ habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum,& ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed & pro totius mundi. Hęc eſt doctrina,quę docet mori mundo,& viuere Chriſto.

Presbyter qui à cõfeſſionibus eſt,qualis eſſe debeat. Cap. 33.

DE confeſſione, & quotuplex ſit, alibì dicemus. Tantùm,quod ad eam quæ ſacerdoti priuatìm ſit,attinet, paucis admonebim⁹. Primùm magnoperè neceſſariũ iudicamus, vt ſacerdos, qui à cõfeſſionib⁹ eſt, ſit integer,eruditus, ac ſilẽtij tenax: alioquì ſi ad quæſtum intentus ſit,ſi ad malum ſolicitet, ſi curioſior explorator ſit,ſi pertinacibus blandiatur, ſi intricatam conſcientiam extricari neſciat, ſi deniq; vel ebrioſus, vel iracundus, vel leuis, vel ſecreti minimè tenax, diſſipandis magìs quàm paſcendis ouibus videbitur idoneus.

Quid confitentem docebit presbyter confeſſarius. Cap. 34.

IN primis autem qui huic muneri intẽtus eſt, docebit confitentem, ne ambiguis ac perplexis ſermonibus ſe remoretur, & percontando cogatur velut expiſcari crimina, (quod ſæpenumerò periculoſum eſt) ſed ſimpliciter,tanquàm coram Deo aperiat lœthalia crimina, & quæ cõſcientiam onerant ac lædunt,ꝙ ea quæ cõtra conſcientiã agun-

Roma.14. tur,ædificent ad gehennam. Atq; ibì maximè opus eſt ſacerdote iudice, diſcernente inter lepram & non lepram.

Remedium pro ratione morbi adhibendum. Cap. 35.

QVod omnibus Chriſtianis præcepit Paulus,(dicens: Rogamus autem vos

1.Theſſ.5. fratres, corripite inquietos, cõſolamini puſillanimes,ſuſcipite infirmos,patientes eſtote ad omnes: Hoc cum qui à confeſſionibus eſt,maximè cõuenit obſeruare, nimirùm vt conſolando erigat puſillanimes per immenſam Dei miſericordiam:præfractos autẽ obiurget,tremendumq; Dei iudiciũ ante oculos ponat. Deniq, vti prudentiſſimus medicus, pro morbi qualitate temperabit medicinam, obfuturus magìs quàm profuturus, ſi putauerit vno collyrio omnium mederi morbis. Monendi ergo qui confitentur,ſinguli ſecundùm ordinem,ſtatum,ac ætatem, atque id per locos quoſdam communes ex ſcriptura deprõptos, quos in numerato habere debet parochus.

Nimìs anxij, quomodò tranquillandi. Cap. 36.

QVi nimìs anxij ſunt in repetenda cõfeſſione vel iteranda apud aliũ ſacerdotem, vel etiã in enumerandis circunſtantijs, quales ſunt quidam, qui quantumuis confitendo, conſcientiam tamen vix tranquillare poſſunt,docendi erunt, Deum (cui omnia patent) ſynceritatem tantùm cordis à nobis requirere, nec tam ſeuerum eſſe exactorem, qui conſcientiam ob vnam vel ob aliam delicti circunſtantiam, inter confitendum nõ dedita opera neglectam, perpetuò turbatã eſſe velit. Nam quis omnes erratus ſuos enumerauerit? quemadmodùm Dauid ait: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis Pſal.18. munda me Domine.

Moderatio in caſibus reſeruatis. Cap. 37.

IN occultis delictis ex reſeruatione caſuũ cõpertũ habemus,nonnihil mali interdũ accidere: vel quòd peccator non habens in promptu ſacerdotẽ qui illum abſoluat,cõfiteri vel differt vel contemnit, vel ꝙ qui minores ętate ſunt vel mulieres,difficilè adducantur, vt ex ſuis parochijs non ſine leui ſuſpicione ad nos ſeu cõmiſſarios noſtros ꝓficiſcantur. Quare,vt cõſulamus & verecũdiæ & famæ, viſum nobis eſt,hanc poteſtatẽ noſtram abſoluẽdi à peccatis,& caſibus noſtræ abſolutioni reſeruatis, (occultis tamẽ) omnibus parochis per diœceſim noſtrã cõſtitutis, ritè vocatis, delegare, modò tamen Vicariorum noſtrorum in pontificalibus cõſilium requirant ac adhibeant: noſtris tamen Suffraganeis poteſtatẽ facientes, aliter in diœceſibus ſuis, vtì conſultius videbitur, ſuper hac re ordinandi.

Publicæ pœnitentiæ vſus in Eccleſiam reuocandus. Cap. 38.

IN publicis verò criminibus,quemadmodùm neceſſe eſt, ita iubemus ad canones antiquos publicæ pœnitentiæ regredi, atq; adeò ad Chriſti & ſui diſcipuli Pauli inſtitutum reuerti,qui ad Corinthios exẽplo oſtẽ- 1.Cor.5. dit,quomodò oporteat Eccleſiam,in publicè peccantem animaduertere, donèc ipſi publicè peracta pœnitentia ſatisfecerit, de quo fuſiùs dicemus ſub titulo, de iuriſdictione

ctione Eccleſiaſtica contentioſa.

Recitata confeſſione, quid agendum per parochum. Cap. 39.

PEracta confeſſione, ſub abſolutionẽ ſacerdos monebit confitentem, vt quod admiſſum eſt, deteſtetur, vt ſic deinceps vitã inſtituat, ne in vllũ lœthale crimen poſthàc incidat, quẽadmodùm Chriſtus ad mulierẽ dixit: Vade, & noli ampliùs peccare. Vtq; cũ affectũ habens, credat, per Dei miſericordiã virtute ſanguinis Chriſti per abſolutionem impartiendam in verbo eius, ſibi remiſſum iri peccata. Iniungat etiã illi fructum dignũ pœnitentiæ facere, ac tum deniq; imponat manum, ac abſoluat confitentem.

Ioan. 8.

In matrimonij ſacramento quid agatur. Cap. 40.

DVm matrimonio iungunt parochi virum ac mulierem, docebũt matrimonium inſtitutum eſſe à Deo, confirmatũ per Chriſtum, vt Geneſeos 2. & Matthæi 19. legimus. Quod ſacramentum ſi quis, ſicut decet, acceperit, accedente ſacerdotali precatione, confert donum ſpiritus, quo vir diligat vxorem amore caſto, ſicut Chriſtus dilexit eccleſiã: mulier viciſſim, propter Chriſtum, amet, reuereaturque virum ſuum vti dominum. Vterq; liberos (ſi dentur) ſumma cura inſtituant ad Chriſtianam pietatẽ. Copioſam monendi materiam Paulus ad Epheſios 5. ſubminiſtrat.

Gene. 2. Matt. 19. Ephe. 5.

Quemadmodùm monendi ſunt, qui matrimonium cõtrahere affectant. Cap. 41.

QVum matrimonium ante lapſum Adę propter procreandos liberos inſtitutum, ac benedictione Dei firmatum ſit, qua dixit ille: Creſcite & multiplicamini, & replete terram: peculiariter aũt homini, Erunt duo in carne vna: Propterea relinquet homo patrẽ & matrẽ ſuam, & adhærebit vxori ſuæ. Nec ratio cõiunctionis, ſeu benedictio poſt lapſum defecit: ſed tm̃ quod ſanis potuit eſſe officium, id ægrotis factũ etiam ſit remedium, dũ vtriuſq; ſexus infirmitas ꝓpendens in ruinã turpitudinis, rectè excipitͬ honeſtate nuptiarũ, quẽadmodùm D. Paulus ait: Vnuſquiſq; vxorẽ ſuã habeat ꝓpter fornicationem, nimirùm vitandã: Monendi ſunt, q matrimoniũ cõtrahere affectant, ne alius affectus ipſos huc rapiat, vt ſit honorabile coniugium ac cubile impollutũ. Nam ſi neq; ob ꝓlẽ ſuſcitãdã, neq; ob fornicationẽ vitandã, ſed potiùs diuitiarũ aut opum nanciſcendarũ, aut alterius rei gratia matrimoniũ cõtrahatur: perperàm agitur, ac grauiter in ſacramentũ peccatͬ. Hic, q̃ Tobię 6. 7. & 8. ſcribũtur, enarrari, proponi, ac doceri cõueniet. Vbi locus pulcherrimus eſt, exẽplo cõmonſtrans, quẽadmodùm bona vxor donũ Dei ſit, debitũ timenti Dñm, quomodò in timore Dei * apparẽtibus, nõ luxuriæ cauſa, ſed ſola poſteritatis dilectiõe, in qua benedicatur nomen Dei in ſecula, petenda. Quo pacto coniugij conſcriptione facta, tradenda, quemadmodùm etiã conuiuium nuptiale cum laude & benedictione Dei agendũ. Deniq; quo modò precandus ſit Deus per coniuges, vt benedictionem ſuam in ipſos, quos coniunxit, impleat. Hæc enim decent ſanctorum filios, qui non debent ita cõiungi ſicut gentes quæ ignorant Deum. Eritq; horrendum illud exemplũ de ſeptem Sarræ viris à dæmonio occiſis, replicandum. His nãq; (vt Raphael angelus apud Tobiam ait) qui cõiugium ita ſuſcipiunt, vt Deum à ſe & ſua mente excludãt, & ſuę libidini ita vacẽt, ſicut equus & mulus, in quibus nõ eſt intellectus, dęmonium malũ dominatur. Quamobrem vehementer cõprobamus illum morem, quo matrimonio iungendi, ante eccleſiaſticam coniunctionem, ieiunio ſe præparant, & ſacram Euchariſtiam ſumunt.

Gene. 2. 1. Cor. 7. * legendũ videtur, à parentib.

Matrimonium tria complecti. Cap. 42.

DOcendi itaq; breuiter, matrimonium tria complecti, fidem, prolem & ſacramentum. In fide attenditur, ne præter vinculum coniugale, cum altera vel altero concumbatur. In prole, vt amanter ſuſcipiatur, benignè nutriatur, religioſè educetur. In ſacramento autem, ne coniugium ſeparetur, néve dimiſſus aut dimiſſa, etiam prolis cauſa alteri coniungatur.

Auguſt. de Geneſi ad literã lib. 9. cap. 7. tom. 3.

Pium votum & in clandeſtinè contrahentes cenſura. Cap. 43.

OPtandum, vt Canon Euariſti põtificis Concilio generali renouetur, tollanturq́; illa clandeſtina matrimonia, quę inuitis parentibꝰ ac ꝓpinquis, Veneris potiùs q̃ Dei cauſa contrahũntur. Nam quãta ex his clandeſtinis matrimonijs mala ſuboriãtur, in aperto eſt. Intereà verò donec Eccleſia de hoc proſpiciat, ſi nõ irrita, prohibita ſaltẽ ſint, & pœnæ canonicæ, hoc eſt, excommunicationi, cõtrahentes & qui his ope aut cõſilio adſuerint, ſubiaceant: quã nec tam facilè, niſi Eccleſiæ ſatisfiat, tolli, admodùm expedire nobis videtur. Quantùm fieri poteſt, cauebit parochus, ne liberos citra parẽtum authoritatem coniungat. Quòd ſi parentes negligentes fuerint, aut in admittendo matrimonio iam cõtracto, rigidiores negatores: admonebit eos, vt liberos maturæ ætatis elocent, néve vinculo iam per Eccleſiam indiſſolubili, pertinaciùs obluctentur.

ex canon. Euariſti.

Coniunctio coniugum in facie Eccleſiæ peragenda. Cap. 44.

COniunctionem per ſacerdotem cum benedictione ſacerdotali ac precibus, inter Miſſarum ſolennia in templo ſecundũ antiquos canones & eccleſiaſticum ritum fieri decernimus. Superbia ac faſtu tumidis, qui in priuatis domicilijs mãlunt, quàm in tẽplo, vbi Eccleſia conuenit, ac coniungendis benè precatur, copulari, quis non ineptè oppo-

oppoſuerit illud Paulinum: Num Eccleſiam Dei contẽnitis? Nec ſacerdos antè quoſlibet cõiugio iungat, niſi edictis aut ꝓclamationibus tribus, publicè è ſuggeſto ad populũ factis, præcedentibus, ob multas ac varias fraudes euitandas. Contra hæc haud facilè, ſed tantùm vbi ratio admodùm neceſſaria, hoc ipſum fieri poſtulauerit, idque non niſi cauſa cognita, diſpenſabitur. 1. Cor. 11.

Peregrinos & ignotos, ſine legitimo teſtimonio non coniungendos. Cap. 45.

PEregrini & ignoti nõ coniungãtur, niſi legitimis teſtimonijs doceãt, ſe vbi antè verſati fuerint, nullis matrimonij vinculis adſtringi, ipſiſq; per ſuum parochum licere per alium parochum copulari.

In gradibus conſanguinitatis ac affinitatis, Concilium generalè obſeruandum. Cap. 46.

QVòd ad gradus conſanguinitatis ac affinitatis attinet, qui matrimonium contrahendum ac cõtractum dirimunt, decretum Cõcilij generalis obſeruabitur. Hic ſi parochi in dinumeratione graduũ addubitauerint, peritiores conſulent. Vbi Rom. põtifex diſpenſatorio diplomate matrimonium ſecùs contractum, approbandum iuſſerit, examinẽtur cauſæ diligentiùs, quę diſpenſationem extorſerunt. Quæ ſi cõperiantur aliter, q̃ narratum eſt, ſe habere, non dubium eſt, diſpenſationẽ nullius roboris eſſe. Ex conci. genera. c. nõ debet de cõſan. & affin.

Ludicra tollenda. Cap. 47.

LVdicra illa, quę in templis poſt cõiunctionem ſacerdotalem fieri conſueuerunt, veluti in pulſando ſpõſo, atq; alia eiuſdem generis, penitùs tollantur. Nam res ſeria, quam Deus ipſe inſtituit, benedixit, inuiolabilemq; decreuit, agitur.

De ſacro ordine dictum eſſe priùs. Cap. 48.

DE ſacro ordine, & quæ ſalutaris gratia hoc ſacramento conferatur, quæ deniquè in eodem ſacramento cõferendo obſeruari oporteat: titulo primo, qui de munere epiſcopali eſt, abundè diximus.

Cur adhibeatur extrema vnctio. Cap. 49.

REſtat extrema vnctio, quæ (quoniã in morte extrema lucta eſt) adhibetur, vt vel cõualeſcat ægrotus, ſi Deo ita viſum, vel ſide bonaq; ſpe obdormiat in Domino.

Quomodò impendenda vnctio extrema. Cap. 50.

EST aũt vnctio impendenda cum expoſitione vnctionis & mãdati apoſtolici, quod ſic habet: Infirmatur aliquis in vobis? inducat presbyteros eccleſię, vt orent ſuper eum, vngentes eum oleo in noĩe dñi, & oratio fidei ſaluabit infirmũ, & alleuiabit eum Dñs: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Poſtremò loco adhibebit parochus admonitionem pręparationis ad mortem, quemadmodùm Enchiridion docebit. Iaco. vlti.

A ſepultura nemo, in communione decedens, repellendus. Cap. 51.

QVòd ad ſepulturam attinet, quis poterit negare rem lõgè pijſſimam eſſe, & in veteri & in noua lege accuratè obſeruatam, vt Chriſtianorum (qui ſpem reſurrectionis habent) corpora nõ pecudum more diſijciantur, ſed in cœmiterij ſinum recondantur, quod etiam alto myſterio nõ caret? Ab hac ergo ſepultura nemo Chriſtianus, qui in cõmunione deceſſit Eccleſiæ, arceatur, etſi caſu mortuus fuerit. Quum enim communicabatur viuenti, & mortuo communicandum eſt. Soli verò hæretici, excõmunicati, publici latrones, & hi, q ſibi mortem criminis cõſcientia adacti, cõſciuerũt, & quos in peccato lœtali, nullis pœnitentię ſignis præcedentibus, deceſſiſſe conſtiterit, prohibeantur. Gen. 23. 25 c. ex parte de ſepult.

Quam admonitionem in ſepulturis & exequijs fieri oporteat. Cap. 53.

IN ſepulturis aũt & exequijs mortalitatis atq; huius calamitoſæ vitę, admonitio diligens fiat, atq; excitandi inter alia præſentes, vt recogitent ſibi eodem modo hinc excedendum eſſe, ſeſe in hac terra peregrinos agere, aliam autem inquirere, ad quam ſemper oporteat ſuſpirare. Nam quo pacto ad exorandam pro defunctis Dei miſericordiã commonendi ſint, ſuprà diximus. Hebr. 11.

PARS OCTAVA.

DE VICTV PAROCHORVM.

Caput 1.

SVpereſt vt de victu parochorum diſpiciamus. Hîc in primis, quod Chriſtus docuit, & ſacri canones maximo ſerio præceperunt, præmittendum duximus: nempe vt ſacramenta eccleſiaſtica gratìs miniſtrentur, dicẽte Domino: Gratìs accepiſtis, gratìs date. Quamobrẽ neq; pro baptizandis, conſignandiſq; fidelibus, neq; pro collatione chriſmatis, vel promotionibus graduum, neq; alijs ſacramentis, diſtribuendis precia quælibet vel præmia, niſi q̃d voluntariè offeratur, recipiẽda ſunt. Neminem quoq; ad quæſtuoſas exequias cogi, aut pro ſepultura munus aut precium exigi volumus, ſecundùm canonicas ſanctiones, Cuſtodi interìm ac veſpilloni de ſua mercede nihil detrahentes. Ex conci. Toleta. 11. cap. 8. Matt. 10. Ex conci. Tribureñ ac Vaſeñ c in Eccleſiaſtico c. ꝑcipiendũ. 3. q. 2.

Parochis victus neceſſarius ſuppeditandus. Cap. 2.

AT quum lex diuina præcipiat, nõ alligãdum os boui trituranti, quod vtiq; non boum cauſa, ſed propter nos dictum, Chriſtus in Euangelio explicat: Dignus, inquiens, eſt operarius mercede ſua. Ac Paulus toto cap. 9. primæ ad Corinth. cõfirmat: Quis enim militat ſuis ſtipendijs vnquàm? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? Neq; enim magnum eſt, ſi qui ſpiritualia ſeminant, carnalia etiã metãt. Deut. 25. Lucæ 10. 1. Tim. 5. 1. Cor. 9.

Quamobrem diſpiciendum eſt, vt parochis Euangelij prędicatoribus, certa ac cōpetens ſubminiſtratio victus & veſtitus fiat, idq́; ad eum modum, ne in adminiſtrandis ſacramētis quippiam exigendo, oneri ſint parochianis, aut cibum vicatim diſcurrendo emendicare cogantur, quo nihil turpius aut ſordidius.

Vicecuratos, quos vocant, ex prouentibus Eccleſiæ congruam ſuſtentationem recepturos. Cap. 3.

IN primis igitur, qui per vicarios ſeu Vicecuratos Eccleſias parochiales regēdi poteſtatem à nobis acceperunt, iiſdem vicarijs tantam ex prouentibus Eccleſiæ partem aſſignabunt, qua vitam congruè ſuſtentare poſſint. Quod nos inter viſitandum pro ratione locorum ac parochiarum vt fiat, ordinabimus.

Qui Eccleſias vnítas habent, Vicarijs perpetuis portionem congruam aſſignare oportere. Cap. 4.

De prębē. & dignit. lib. 6.

ECcleſiæ cathedrales ac collegiatæ, itidē monachi ſeu religioſi, qui eccleſias parochiales aut ſuis Eccleſijs vel monaſterijs vnítas habent, aut regendas alijs committunt, aut præſentando committi procurant: adeò interdùm omnem prouentum emungunt, vt reſidui redditus, qui rectoribus Eccleſiarum permittuntur, nimìs tenues ſint & exiles. Quamobrem noſtræ curæ erit, vt tanta portio rectoribus iſtis aſſignetur, vndè iura epiſcopalia ſoluere, & congruam ſuſtentationem habere poſſint.

Vbi redditus non ſuffecerint, quid agendum. Cap. 5.

Ex Vienñ cōc. clem. ſi vna.

VBi verò redditus Eccleſiarum nō ſuffecerint, iuris conſilium ſequendum putamus, nempe vt duæ vniantur: aut ſi id graue videbitur, ſaltē vna, aut plures etiam vicariæ, quæ ad altaria in eiuſmodi Eccleſijs fundatæ ſunt, ipſi Eccleſię parochiali (vt vocant) incorporentur: ſic tamē, vt quoàd fieri poteſt, per parochum officium, ob quod vicarię illæ fundatæ ſunt, minimè negligatur. Porrò decimas potiſſimùm parochis ac Eccleſiæ miniſtris deberi, non dubiū eſt. Nunc quū illæ paſſim à laicis magna ex parte vſurpentur, neq; facilè ex eorū manibus diuelli poſſint: videndum, num diligenti cohortatione, aut alia via iuri cōſentanea, parocho, cui Eccleſię redditus ad victū nō ſufficiunt, hinc aliquid emendicari poſſit.

Denarius conſuetus, ſed duplicatus, pendendus. Cap. 6.

POſtremo loco iuſtū ac decēs putamus, vt ſinguli parochiani denarium illum conſuetum, ſed duplicatum, ſaltem in anno quater, videlicet in feſtis illis maioribus, veluti in Natali Dñico, Paſchate, Pentecoſte, Aſſumptioneq́; virginis glorioſæ, id eſt, ſingulis feſtis duos denarios parocho pēdant. Neq; enim tantillum offerre, vlli oneroſum eſſe aut videri poteſt. Quis enim tam ſordidus eſt, qui non ęquum putet, modicum q̄d caduci ac tēporalis ſubminiſtrare illi, à quo ſpiritualia ac æterna viciſſim repetit? Certè omnes ſcire debent, eos qui in ſacrario operantur, quę de ſacrario ſunt, edere: & qui altario deſeruiunt, cum altario participare. Nam & Dñs ordinauit, his qui Euangelium annunciant, de Euāgelio viuere. Qui ſe vnica ſolutione (quæ vno albo rotato fiet) liberare volet, id ipſi liberum eſto. Ne verò parochus aut in contentionem aut ſuſpicionē trahatur, potiùs hæc pecunia per Eccleſiæ œconomos, aut alios ꝓbatæ fidei viros colligetur, ac ipſi parocho numerabitur. 1. Cor. 9.

Laudabilem conſuetudinem Agrippinæ Coloniæ per hæc non abrogari. Cap. 7.

LAudabilem tamen conſuetudinem in ciuitate noſtra Colonieñ erga ſanctam Eccleſiam, pia deuotione fidelium introductam, per has noſtras ſynodales conſtitutiones nolumus immutare, donec ipſis parochis intra eandem ciuitatē de ſufficientiori victu fuerit prouiſum.

PARS NONA.

DE CONSTITVTIONIBVS ac cōſuetudinibus eccleſiaſticis.

Cap. 1.

DE conſtitutionibus humanis, ac Eccleſiaſticis conſuetudinibus, magna in pręſentiarum in eccleſia Dei concertatio eſt, quam eccleſiæ turbatores, vt Eccleſiæ authoritatem euerterent, ad nihilumq́; redigerent, inuexerunt. At populus hic docendus eſt, ſanctorum patrum regulam ſequi, qui diligenter admonent, traditiones Eccleſiaſticas, pręſertim quę fidei non officiunt, ita obſeruandas, vt à maioribus traditæ ſunt. Sunt autem illa, quæ nō ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, non vnius generis, quemadmodùm D. Auguſtinus tradit. Alia enim toto terrarum orbe obſeruant, à patribus nobis quaſi per manus tradita. Quæ quidem putanda ſunt vel ab ipſis Apoſtolis, vel ex plenarijs concilijs (quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima authoritas) commendata atq; ſtatuta retineri, veluti quòd paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio in cælum, aduentus ſpiritusſancti, & quadrageſima annua ſolennitate celebrātur, quòd die Veneris à carnibus abſtinetur. Atq; alia multa, quę ab vniuerſis meritò obſeruantur. Alia verò quę per loca terrarū, regioneſq́; variantur, ſicut eſt, ꝙ alij ieiunāt diem mercurij, alij non: alij quotidiè cōmunicāt corpori & ſanguini Domini, alij certis diebus accipiūt. Et ſi quid aliud huiuſmodi animaduerti poteſt, totum hoc genus rerū liberas habet obſeruationes. Quod em̄ neq; contra fidem catholicam, neq; cōtra bonos mores eſſe conuincitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum inter quos viuitur, ſocie-

Auguſ. ad Ianuariū. c. illa aūt. 12. diſt.

ſocietate ſeruandum. Sic diuus Ambroſius Auguſtinum docuit, de hoc altero genere interrogantem: Tu (inquit) ad quamcunq; fortè Eccleſiam (nimirùm in vnitate Catholicæ Eccleſiæ permanentem) veneris, eius morem ſerua, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quenquam tibi. Sed de his, ac quatenùs Eccleſiaſticæ iſtæ conſtitutiones obligent, alibì latiùs dicemus.

Ieiunia ab Eccleſia indicta, reuerenter obſeruanda. Cap. 2.

IEiunia ergo ab Eccleſia indicta, reuerenter obſeruari volumus, admonendusque populus cur ſint inſtituta, nempe vt corpus per intemperantiam cibi ac potus luxuriãs, caſtigetur, in ſeruitutemq; redigatur, quô animus vegetior ac liberior laudibus diuinis inſiſtat, diuineq; voluntati ſeſe attemperet. Magnum certè & generale ieiunium eſt, abſtinere ab omnibus iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus ſeculi. Ad hoc perfectionis qui nondùm peruenit, is ecclesię indictum huc vocans, haud contemnat.

Auguſt. in Ioan. c. ieiuniũ aũt magnũ de cõſ. diſt. 5.

Irriſores Eccleſiaſticorum ieiuniorum refelluntur. Cap. 3.

QVi Eccleſię ordinationẽ irridẽt, illiq; D. Paulum opponũt, quaſi is ieiunijs Eccleſiaſticis contradicat, grauiſſimã vtriq; contumeliam (Apoſtoli doctrinam dedita opera adulterantes) inferũt. Non enim Eccleſia aliquod cibi genus perpetuò interdixit, aut Iudaicum ciborum delectum cõtra Apoſtolicam doctrinã inuexit: quinimmò cum Paulo ſemper docuit, doctrinã eſſe dęmoniorum, cibum aliquem immundũ iudicare & prohibere, quẽ Deus creauit ad percipiendum cum gratiarũ actione fidelibus, & his qui cognouerũt veritatẽ, ꝙ ſcilicet oĩs creatura Dei bona ſit, & nihil reijciendum quod cum gratiarũ actione percipitur. Sed potiùs Eccleſia veteris legis ac Apoſtolicorum virorũ exempla ſequuta, ieiunia quędã publica certis diebus indixit, iubens tum à carnibus abſtinere, & cibis aridioribus vti: nõ ꝙ carnes immundæ ſint, ſed vt luxui tẽperetur. Qua de re in Gangrenſi concilio, quod non multò pòſt Apoſtolorũ tempora obſeruatum eſt, pari cẽſura damnati ſunt, tũ hi qui nõnullos cibos carnium illicitos reputârunt, tum illi qui ꝑter neceſſitatẽ corporalẽ ſuperbientes, ieiunia cõmunia totius eccleſię putauerint cõtemnenda, perfectam in ſua ſcientia rationẽ vindicãtes, quos anathema eſſe concilium illud decreuit. Atque alia multa, quæ nunc in cõtentionem rurſus vocantur, vt ſuccinctè admodùm, ita Chriſtianiſſimè Apoſtolico ſpiritu definit.

Coloſſ. 2. 1. Timo. 4.

Ex conci. Gangreñ.

Eccleſiæ conſtitutionem, charitati cedere. Cap. 4.

CVr verò criminentur hoſtes Eccleſiæ eius inſtitutum, non videmus, quum ipſa nulli inijciat laqueum, quòd hanc conſtitutionem adeò ligare nõ velit, vt vel charitati vel neceſſitati minimè cedere debeat. Quinimmò liberum facit, quolibet tempore quibuſlibet veſci, modò id vel charitas vel neceſſitas ſuadeat, adhibito tamen vtriuſq; medici, ſi præſtò ſint, aut ſaltem alterius, nimirùm animæ conſilio.

Cap. cõſilium de obſeruat. ieiunij.

Quid in ieiunio potiſſimùm ſpectandum. Cap. 5.

IAM quum in ieiunijs ratio potiùs indictionis, quàm abſtinentia iſta à carnibus, ſpectetur: admonendus eſt populus, quum ieiunandum erit, non minùs ſumptuoſa & prolixa illa piſcium fercula, quàm carnium, vitanda, bellaria item illa, magìs quàm carnes inflammantia.

Redarguuntur qui Quadrageſimæ obſeruationem contemnunt. Cap. 6.

QVadrageſimæ inſtitutio antiquiſſima eſt, à temporibus Apoſtolorũ ad nos vſq; deducta, cui⁹ violatores pleriſq; generalibus Concilijs, præſertim Toletano octauo, acerrimè redarguuntur, religioniq; contraire mõſtrantur. Atq; adeò oẽs quotquot ſine ineuitabili neceſſitate ſeu fragilitate, euidentiq; languore, ſeu etiam impoſſibilitate ætatis, diebus quadrageſimę eſum carnium attentare præſumpſerint, alienos à ſancta communione decernit, quòd ſacris diebus abſtinentiæ obliti ſint, diſciplinã ac quadrageſimę dies (quę anni totius decimę putantur, quæ & in oblatione ieiunij Dño conſecrantur) temerariè prophanauerint. Quos verò aut ætas incuruat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat: non antè ꝓhibita violare præſumant, quàm à ſacerdote permiſſum percipiant.

Orig. ſup Leuit. Hieron. aduerſus Mont. hęres.

Ambr. de ſermo. de Quadrageſima 36.

Ex conci. Toleta. 8.

Litaniæ & Rogationes cur inſtitutæ, & quomodò populus admonendus ſit. Cap. 7.

LItanias, id eſt, ſupplicationes ſeu rogationes, indicto triduano ieiunio ante Domini aſcenſionẽ, patribus placuit celebrari: quibus omnes intereſſe iubentur, vt quemadmodùm oẽs peccauerunt, ſic & oẽs pro venia ſupplicẽt, omneſq; ad Deũ corda cum manibus eleuent: Quanquàm potiſſimùm Litaniæ iſtę principiò inſtitutę ſunt, vt tum populus diuina inſtitutione admonit⁹, clementiam Dei exoret, quô peſtes, clades, calamitates, fames, bella, & id generis aduerſa, quę nobis iuſtiſſimo Dei iudicio ob peccata noſtra infliguntur, ac ſub id anni tẽpus, nempe Veris (quũ bella emergere atq; terrę fructus, qui tum in flore, atq; teneri adhuc ſunt, facilè corrumpi ſolẽt) potiſſimùm imminent, auertat & tollat. Vt autẽ Eccleſia fiduciam erga Deum (quam orãtes ac petentes habere neceſſe eſt) tum nobis adaugeat, Heliam proponit hominẽ nobis ſimilem & paſſibilem, qui oratione orauit, vt nõ plueret ſuper terram, & non pluit annos tres & menſes ſex: & rurſus orauit, & cælum dedit

Ex conci. Aure. c. 23

Iaco. vlti. 3. Reg. 17.

pluuiam, & terra dedit fructū ſuum. Quòd ſi ſolus Helias petens exauditus eſt, nū Chriſtus Eccleſię ſuæ preces auerſabitur? Hic interim populus docendus eſt, ꝙ non ſolùm quę animi, ſed & q̄ corporis & externa bona ſunt, à Deo omniū authore poſtulare oporteat. Et redarguendi illi, (haud ita multo q̄ gentes, meliores) qui vel fortunę, vel ſuę induſtriæ, bona temporaria accepta ferunt.

Proceſſiones intra ſepta Eccleſiarum peragendæ. Cap. 8.

QVòd proceſſiones per agros & campos peraguntur, rationē quidem habet, nempe quòd populus oret, vt ſegetes ac fruges terræ à Domino cōſeruentur. Verùm vt alia plurima, ita & hic mos hominum malitia deprauatus eſt, quòd per occaſionem talis deambulationis, quæ Deo placādo erat inſtituta, pleraq; ſcelera com-
Marc, 11. mittantur. Quamobrem nobis ſatiùs videtur, vt hæ, aliæq; ſupplicationes ac proceſſiones, decæterò intra ſepta Eccleſiarum religioſè fiant, ac vt in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, habeaturq; tum pius rei ac tēporis cōueniens ad populum cōmonitorius ſermo. Noſtris tamen Suffraganeis liberum relinquimus, vt ipſi in ſuis diœceſibus de hac re, vtì mores regionis patientur, diſpiciant.

Admonendus populus, cur feriæ inſtitutæ. Cap. 9.

DIligenter quoq; populus admonēdus eſt, cur feriæ, & potiſſimùm dies Dominicus, qui à temporibus Apoſtolorum in
Apoc. 1. Eccleſia Dei ſemper celebris fuit, inſtitutæ ſint. Nempe, vt tum in vnum omnes pariter conuenirent ad audiendum verbum Dn̄i, ad audiendū quoq; ſacrum, & cōmunicandum: Breuiter, ad vacandū Deo ſoli, vt dies illa tantùm orationibus, hymnis, pſalmis, &
Exo. 20. canticis ſpiritualibus tranſigatur. Hoc enim
Deut. 5. eſt ſanctificare ſabbatum.

In ferijs ſoli Deo vacandum. Cap. 10.

QVamobrem cupimus, hiſce dieb⁹ prohiberi nundinas, claudi cauponas, vitari comeſſatiōes, ebrietates, ſumptus, lites,
Eſa. 1. luſus improbos, choreas plenas inſanijs, colloquia praua, cantilenas turpes: Breuiter, omnem luxum. Nam hiſce & (quæ hæc ferè ſemper conſequuntur) blaſphemijs ac periurijs nomen Domini prophanatur, ac ſabbatum (quod nos admonet, vt quieſcamus peruerſè agere, & benefacere diſcamus) cōtaminatur.

Dies dedicationis templi extra Coloniam, vno die vbiq; celebrandus, & quomodò ſit admonēdus populus. Cap. 11.

ET quū in diebus feſtis, qui dedicationi Eccleſiarum peculiariter dicati ſunt, plerunq; indigna cōmittantur, adeò vt videatur populus tū potiſſimùm comeſſationis cauſa conuenire: viſum nobis eſt, vt per

diœceſes noſtras, vno certo die anni quo eiuſmodi feſtum dedicationis in metropolitana noſtra colitur, in reliquis quoq; Eccleſijs omnibus, extra ciuitatē noſtram Coloniam Agrippinā cōſtitutis, obſeruetur. Nam intra Coloniam ſummo noſtro tēplo ſuus honos cōſtare debet, quod & in alijs oppidis inſignioribus, vbi vna cæteris Eccleſijs præeminet, obtinere placuerit: videlicet vt ibì minores Eccleſiæ pridiè eius diei, q̄ dedicationi Eccleſię ſummę eius loci cōſecratus eſt, aut die Dn̄ico ꝓximo ꝓcedente ſuas ſingulæ dedicationes celebrēt, obſeruet. Docendus autē eſt populus, dedicatione tēpli, ſignificari dedicationē Eccleſiæ Catholicæ ac cuiuſlibet hoīs chriſtiani, qua copulatur Deo. Nā vt D. Auguſtinus ait: Quotieſcūq; August.
tēpli feſtiuitatē colimus, ſi fideliter ac diligenter attēdimus, & ſanctè & iuſtè viuimus, quicqd in tēplis manufactis agit, totū in nobis ſpūali ędificatione cōplet. Nō em̄ eſt mētitus ille, qui dixit: Templū em̄ Dei ſanctum 1. Cor. 3.
eſt, quod eſtis vos. Et iterùm: Neſcitis quia corpora veſtra templū eſt Spiritusſancti?

Cur templa & altaria conſecrentur. Cap. 12.

EX vetuſtiſſima inſtitutione & more receptum eſt, templa & altaria, & pleraq; cap. Sicut
alia, quibus in tēplis ad excitandū fidelium nō alij. c.
animos, & diuinum cultū explendū vtimur, Miſſarum
cōſecrari, ſolennibusq; precibus, ac bene- ſolēnia. c.
dictionibus dedicari Deo, quod in veteri Eccleſias.
quidē Teſtamēto præceptū etiam diuinum de conſe.
habuit, quēadmodùm Exod. 31. & 2. Parali. diſt. 1.
22. legimus. Vngitur preterea ſecundum Eccleſiaſticā cōſuetudinem, quum cōſecratur altare, quū dedicatur tēplum, quum benedicitur calix, idq; nō ſolùm ex mandato veteris legis, verumetiā exemplo B. Syluestri, qui quum conſecrabat altare, illud chriſmate perungebat. Verùm vnctionis ſacramentum, aliud quidem efficit & figurat, tam in nouo q̄ in veteri Teſtamento. Vndè nō iu- c. 1. & fi. de
daizat Eccleſia, quū vnctionis celebrat ſa- ſac. vn.
cramentū, ſicut aliqui mentiuntur, qui neq; ſcripturas, neq; Dei nouère virtutem.

Populus docendus, quid agatur & ſignificetur in conſecratione templorum & altarium. Cap. 13.

QVamobrem populus docendus eſt, hic aliud agi, atq; aliud ſignificari, quū cōſecratur templum. Funduntur preces Dn̄o, vt hunc locū ſibi peculiariter dedicatū eſſe velit, vt diabolum & eius poteſtatē inde pe- 2. Reg. 6.
nitùs expellat, vt oēs qui huc deprecaturi cōueniunt, ex quacūq; tribulatione cōſolationis diuinę beneficia conſequantur, vt ab oībus pariter cōuenientib⁹, Deo laudes ſoluantur, diuinum verbum audiatur, ac Eccleſiaſtica ſacramēta miniſtrentur. Peculiariter altare cōſecratur, vt illic oblatio mūda Deo offerat, hoc eſt, ſacramentū corporis & ſanguinis Chriſti, quod in memoriā paſſionis Domi-

dnicę immolamus. Quòd verò pter preces, adſperſionis etiã atq; vnctióis aliarumq; rerum ſolénia adhibenť, myſterij ſecretioris plenum eſt: nõ φ inanimata iſta gratię diuinæ ſuſceptiua ſint: ſed quum hęc viſibiliter fiunt, admoneť Chriſtianus, Deum oĩa hęc per inuiſibilem virtutem in aĩa operari, quę eſt domus Deo dedicanda, vbi fides fundamẽtum facit, ſpes erigit, & charitas cõſummat. Signat ergo templi dedicatio tam fidelis aĩæ, q̃ eccleſiæ cum Chriſto deſponſationem. Ipſa enim eccleſia catholica ex multis viuis lapidibus adunata, verum Dei templũ eſt. Quòd ſi Dei templum ſumus, altare intùs habemus. Altare quidem noſtrum, cor noſtrum eſt. In hoc altari fit ſacrificiũ laudis. Sacrificium enim Deo, ſpiritus cõtribulationis & cor cõtritum. In hoc altari fit cõmemoratio corporis & ſanguinis Chr̃i. Hinc preces ad cęlum aſſcendunt: ad cor eñ reſpicit Deus. Quãobrem niſi oĩa q̃ in huiuſcemodi cõſecratione exteriùs aguñť, in nobis ſpiritualiter impleanť, parùm hinc fructus nobis acceſſerit. Quid enim exterior ablutio vel inunctio ſine interiori prodeſt?

1. Co. 3. 6.

Pſal. 50.

Cur benedicantur campanæ. Cap. 14.

Benedicunť quoq; cãpanę, vt ſint tubæ eccleſię militantis, quibus voceť populus ad cõueniendum in templum, & audiẽdum verbũ Dei: clerus verò ad annũciandũ manè miſericordiã Dei & veritatem eius p noctem, vt p illarum ſonitum fideles inuiteñť ad preces, & vt creſcat in his deuotio fidei: quamuis etiã patres aliò reſpexerint, videlicet vt dæmones tinnitu campanarum Chr̃ianos ad preces cõcitantiũ, terreantur, quin potiùs precibus ipſis territi, abſcedãt, illiſq; ſubmotis, fruges, mentes & corpora credentiũ ſerueñť, vt ꝓcul pellanť hoſtiles exercitus & oés inſidię inimici, fragor grãdinũ, ꝓcellę turbinũ, impetus tempeſtatũ & fulgurum tempereñť, infeſta tonitrua & ventorum flamina ſuſpendanť, ſpiritus ꝓcellarum & aereæ poteſtates proſternãtur. Breuiter, vt audientes cõfugiant ad ſanctæ matris eccleſię gremiũ, ac ante ſanctę crucis vexillũ, cui flectiť oĩe genu. quemadmodũ hæc in ſolẽni bñdictione cãpanæ reperies.

Phil. 2.

Docendus populus, vt ſignatis potiùs, q̃ ſignis inhæreat. Cap. 15.

Docendus eſt ergo populus ab exterioribus iſtis, vt ſignatis potiùs q̃ ſignis inhæreat ac intendat. Quod & in oĩbus alijs obtinet cæremonijs, alioqui parùm ad pietatem ꝓfuturis. Nã qui in exterioribus iſtis cõſiſtit, ac nõ potiùs illis admonetur, vt ad Deum reſpiciat, cõfugiat, ac totam ſuam fiduciã in illum collocet: huic citiùs externa iſta in ſubuerſioné, q̃ ædificationem, erunt.

Quicqd in cęremonijs ad abuſum ſpectat, cautè ac diligenter cauendũ. Cap. 16.

Qvamobrẽ quicquid in eiuſcemodi rebus ad abuſum & ſuperſtitionem ſpectat, & quo populus à Deo ad collocandum in externis iſtis aliquã fiduciam abduci poſſit, prohibemus. Quale inter alia eſt, φ ſanctorũ imagines cum indulgentijs & impoſitione incertarum reliquiarum dedicãtur: φ quidam aqua, ſale, cereis, ac herbis benedictis, in medicandis pecoribus ſuperſtitioſiùs abutuñť. Omnis quidẽ creatura p verbũ Dei & orationẽ ſanctificať, quemadmodùm D. Paulus teſtatur. Ergo quanto res ſacratior, tanto abuſus eius damnabilior.

C Placuit de conſec. diſt. 1.

Cur reconcilietur templum aut cœmeterium. Cap. 17.

Reconciliatur Eccleſia aut cœmeteriũ ob ſeminis emiſſiõem, peccandi libidine factam. Itidèm ob enormem ſanguinis effuſionem, dedita opera violẽter & iniurioſè cõmiſſam, ac alijs quibuſdã de cauſis, qui mos ex Leuit. 14 & 15. ſuam originẽ trahit. Fit autem hæc reconciliatio, non φ templum reuerà polluatur. Eccleſia enim, quum ſãcta ſit, coinquinari nõ poteſt: immò ipſi⁹ loci ſanctitas, infamiã loci abolet. Sed quum templũ locus ſit, vbi delictorum venia poſtulatur, vbi ſalutaris hoſtia ꝓ peccatis immolatur, vbi Deo laudes exoluuñť, vbi tutela refugij eſſe debet: fit, vt ſcandalum, horror, atq; abominatio turpitudinis & peccati ibi cõmiſſi, propoſitum quoq; & voluntas lœthaliter delinquentis, in cauſa ſint, vt ſacer locus reconcilietur, idq; ad exemplum & terrorem, vt videntes locum ſacrum ſeu inanimatũ templum, nullo peccato obnoxiũ, lauari & purificari: delicti horrore cõcutiantur, & recogitent quantùm ꝓ expiatione delictorum, viuo Dei templo ſit elaborandum. Sic Chriſtus ementes & vendentes è templo eiecit, flagello facto de funiculis, ipſos acerrimè corripiens, ac dicẽs: Domũs mea, domus orationis vocabiť, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Aliud quidem agens, aliud verò innuens.

Matt. 21. Ioan. 2.

Quæ pollutio reconciliationem requirat. Cap. 18.

Non tñ omnis pollutio hanc reconciliationẽ requirit, ſed tantùm publica vel per rei euidentiã, vel ſaltem per famam. Quòd ſi occulta ſit contaminatio, quæ etiã baptiſmi ac pœnitentiæ ſacramenta non remorať: ſolennitas nõ exigitur, φ ratio recõciliationis in occultis non habeat locum.

Quorum ſumptu & expenſis reconciliatio facienda. Cap. 19.

Reconciliationem autem eiuſcemodi gratis fieri, ac tãtùm itineris ſumptus Vicarijs noſtris in põtificalibus ſuppeditari volumus. qui quidẽ ſumptus ex bonis delinquentis deſumentur, modò tamen tantę illi⁹ facultates ſint: ſin ſecùs, parochiani nõ grauabuñť vel tãtillos ſumptus itineris ſuppeditare, ne populus pręter culpã ſuam grauetur. Ne verò diutiùs ob talem pollutionẽ diuinum ſuſpẽdatur officium, aut eccleſia-

ſtica intermittatur ſepultura, Vicarius noſter in pontificalibus ſtatim vt vocatus fuerit à populo, (modò grauioribus rebus id temporis non fuerit implicitus) vltrò ibit, officium ſuum expleturus.

Immunitatem eccleſiaſticã in duobus potiſſimùm ſitam eſſe. Cap. 20.

Ex conci. Latera. c. nõ minùs. Ex gener. c. aduerſ⁹. de immu. eccleſiæ. Ex conci. Tolet. 3. c. eccle. ſeruos. 12. q. 2 Gene. 47. c. iter alia cap. immunitatẽ. de immu. ec. Ex Gãgr. ca. ſi quis per ſuper. 30. diſt.

IMmunitas eccleſiaſtica, vetuſtiſſima res eſt, iure pariter diuino ac humano introducta, quæ in duobus potiſſimùm ſita eſt. Primùm, vt clerici, illorumq; poſſeſſiões & bona, à vectigalibus & tributis, alijſq; muneribus laicis libera ſint. Nam (vt de libertate Leuitarũ ſileamus) non temerè refert ſcriptura, Pharaonẽ totam terram Aegypti ſibi tributariã feciſſe, præter terrã ſacerdotum, & poſſeſſiones q̃ à rege traditæ fuerãt eis, quas vẽdere nõ ſunt compulſi: quin potiùs ipſis etiã ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebanť, vt legimus Gen. 47. Deindè, ne rei criminis ad eccleſias cõfugientes, indè violenter extrahanť, exceptis publicis latronibus, qui p induſtriã proximum occiderint, ac nocturnis depopulatoribus agrorũ, qui itinera obſidẽt aggreſionũ inſidijs. Deniq; his, qui ſub immunitatis ſpe in Eccleſijs ac cœmeterijs delinquũt. Quòd ſi à confugientibus ad eccleſias paria his commiſſa ſint crimina, quæ reipublicæ referat puniri, tantiſper ſaltem debet ſecularis poteſtas à manuum iniectione abſtinere, donec noſtros conſulat Officiales, ne deuenire neceſſe ſit ad ceſſiones à diuinis & interdicta, quæ viſum eſt anteceſſoribus noſtris, ob violatióem eiuſcemodi immunitatis, editis conſtitutionibus promulgare.

Quemadmodùm fraternitates reformandæ ſint. Cap. 21.

FRaternitates, q̃ vocantur, & in honorẽ aliquorum ſanctorum in eccleſijs fiũt, ſpeciem quidẽ pietatis habent: ſed quales hac tempeſtate ſeruanť, nempe in quibus tã clerici q̃ laici potiſſimũ comeſſationibus & ebrietatibus vacãt, interdùm etiã varijs cõſpirationibus aduerſus poteſtates intenti ſunt, ſi non omninò ſublatas, ſaltẽ correctas ac reformatas volum⁹. omnĩo ſublatas mãlimus, ac reditus ſeu cenſus earũdem, vel in vſus pauperum, vel parochi, expendi nobis magìs placuerit. At cùm hæ ſodalitates forſan præter publicum offendiculum, ac pauperum (qui ab eis eleemoſynas ex cõſtitutione accipiunt) p̃iudicium commodè tolli non poſſint, videbimus inter viſitãdum, vt ſaltẽ tollanť abuſus, vt prima ſeruеť inſtitutio, & examinẽtur formulæ earũ & ſtatuta, vt ratio ac calcul⁹ ſingulis annis per Prouiſores (vt vocant) earundẽ fraternitatũ corã parochis eccleſiarũ reddať, vt ſuperextãtes fructus ac reditus, in pauperum ſeu eccleſię vſum ac vtilitatem conuertantur, aut etiam indè aliquid parocho ad victum decidatur.

PARS X.

DE VITA AC CONVERSATIone monaſtica. Cap. I.

VIta monaſtica non multò poſt Apoſtolorum tẽpora cœpit, quãquã multis perſuaſum ſit, aliam tũ fuiſſe, q̃ nunc eſt, monachiſmi rationem. Nemo tñ negauerit, hoc vitæ genus ad pfectionem euangelicã maximè accõmodum, modò ſecundũ ſanctiſſimã inſtitutionem purè immaculateq; obſeruеť. Quia verò res eſt quãmaximè ardua, in carne viuere, & carnis ſtimulis nullũ locũ dare, diaboliq; mille fraudibus (quibus p̃ſertim ſolitarios aggrediť) feliciter ſemp reſiſtere, idcircò in hoc vitæ genus nemo vel inuitus intrudẽdus, vel pelliciendus, vel temerè ſuſcipiendus, ſed ſumma cura adhibita, poſt diligentiſſimã demũ examinationẽ monachi ac monachę recipianť. Quibus ſæpè inculcãdũ eſt priùs Chr̃i verbũ de Eunuchis, qui ſe caſtrârunt propter regnum cęlorum, quum inquit: qui poteſt capere, capiat. Proponenda Sapientis ſententia, quæ habet in hæc verba: Altiora te ne quæſiẽris, &c. Rememorandum quoq; diligentiſſimè, quòd Deo ſtulta & infidelis promiſſio admodùm diſpliceat. Breuiter, admonendus eſt omnis ad hãc vitam adſpirãs, vt primùm ſe totum excutiat, ne ꝓuinciam ſuſcipiat, cui nõ ſuffecerit, alioquì parabolæ euangelicæ dicterio notãdus, ꝙ cœperit ædificare, & nõ potuerit cõſummare. Maxima aũt cautio adhibenda eſt in puellis, ꝓpter ſexus fragilitatẽ: ne vel ob ætatẽ deſit voluntas, vel metus adſit, aut alius affectus minimè chriſtianus.

Philo. August. Matt. 19. Eccle. 3. Luc. 14.

Neminem monachiſmi profeſſione temerè alligandum. Cap. 2.

CErtè ſancti patres admodũ fuerunt ſoliciti, vt nõ niſi volũtario ac ſpõtaneo iudicio virginitatis ꝓpoſitum atq; habitus ſuſciperenť, ꝙ coacta ſeruitia Dño ingrata eſſe dignoſcanť: ſiquidẽ voluntariè Dño ſacrificandũ eſt, & voluntaria oris ſui beneplacita fieri in cõſpectu Dñi Pſalmographus obſecrat. Quod em̃ qs nõ eligit, nec optat: quod nõ optat, nec diligit: quod nõ diligit, facilè cõtemnit. Vndè conſequiť, Nullũ eſſe bonum, niſi voluntarium: adeò, vt qui alio affectu q̃ bonę voluntatis monachiſmo ſe alligant, magìs peccent q̃ mereanť. Ambigi em̃ nõ poteſt crimen magnũ admitti, vbi & ꝓpoſitum deſeriť, & cõſecratio violať. Nam ſi humana facta nõ poſſunt impunè calcari, quis de eis manebit qui corruperint fœdera diuini ſacramenti? De adoleſcẽtioribus viduis Paulus ꝓnunciauit, ꝙ quum fuerint luxuriatæ, in Chr̃o nubere volunt, habẽtes dãnationem, qa primã fidẽ irritã fecerunt.

Ca. puella 12. q. 2. ca. præſens 12. q. 2. Pſal. 118. Cap. 1. de regula. 1. Tim. 5.

Admonendi parẽtes, ne liberos inuitos in monaſterium detrudant. Cap. 3.

ADmonendi quoq; erunt parẽtes, ne liberos in monaſteriũ inuitos detrudant, ꝙ illos væ lõgè grauius maneat, quàm Phari-

Matt. 23. Phariſęos,q̃ circumibãt mare & aridã,vt facerent vnum proſelytum,& quũ eſſet fact⁹, fiebat filius gehennę duplo magis q̃ ipſi.

Quo affectu monaſtica vita amplecte̅da. Cap. 4.

August. QVi monaſteriũ ingreditur, alio affectu q̃ ſimplici amore Dei ductus, veluti vel ſpem vel promiſſionẽ Abbatiam conſequẽdi habens, vel in ocio viuere affectans, vel lucris tẽporalib⁹ inhiãs, vel honores ab hominibus appetẽs, quiſq; talis eſt, nõ Dei fili⁹ aut monach⁹, ſed planè mercenari⁹ eſt, quẽadmodũ ſuperi⁹ nos de clericis etiã dixiſſe meminimus. cui verendũ eſt, vt quũ volet ingredi nuptias euangelicas, obijciaĩ illud: Matt. 22. Amice, quõ huc intrâſti, nõ habens veſtem nuptialem? Quodq́; ipſo obmuteſcẽte, rex ſit præcepturus miniſtris, vt ligatis manibus & pedib⁹, ipſum in tenebras exteriores mittant, vbi erit fletus & ſtridor dentium.

In monaſterijs habendus, qui doceat legem Domini. Cap. 5.

HAbẽdus eſt in virorũ monaſterijs vir pius ac doctus, q̃ doceat monachos, ab adoleſcentia meditari in lege Dñi die ac nocte, ad quod munus in monaſterijs monialiũ, ſanctimonialis cęteris vita & doctrina p̃ſtantior deligaĩ. Debet aũt qui monaſterio p̄eſt, ſumma diſcretione vti, maximè erga eos, quos cõpererit diuinis literis intẽtos aut contẽplatiõi deditos, vt ſcilicet tales à ſordidioribus officijs ſinat eſſe immunes.

Verbi prædicatorem in monaſterijs eſſe oportere. Cap. 6.

IN monaſterijs quoq; verbi p̄dicator erit pius quidẽ ac eruditus: nã nulla armatura fortior ad reſiſtẽdum diabolicis inſidijs ac iaculis, q̃ gladi⁹ ille ſpiritus, quod eſt verbũ Dei, Matt. 4. quo Chriſtus in deſerto ſolitarius, ieiunijs & orationibus vacans, & nihilo ſeciùs tentationibus diabolicis expoſitus, retudit omnẽ diaboli fraudem ac nequitiam. Nihil quoq; potentius illo ad deijciendos, ac viciſſim cõſolandos animos noſtros, nihil efficacius ad cõcitandũ mẽtem in amorem Dei, contemptũ mundi, ac omniũ quæ in mundo pulchra ac ſpecioſa appârent.

Monachi bonæ indolis, ad Academias mittendi. Cap. 7.

NEq; nobis diſplicuerit, vt aliquot ex monachis bonę indolis, ad Vniuerſitates publicas & benè Chriſtianas, aliquot annos theologicis ſtudijs operam nauaturi mitterentur: illic tamen non alibi, quàm in monaſterijs ſeu gymnaſijs ſub cura & oculis præceptorum commoraturi, ne bonis ac rectis ſtudijs deſtinati, mores minimè monaſticos imbibant ac contrahant.

Moniales non eſſe alligandas, vt nulli q̃ ſuo (vt vocant) patri aut præpoſito confiteantur. Cap. 8.

SInt prætereà in monaſterijs virginum, præſertim præter Abbates aut præpoſitos, alij conſcientiarum examinatores ac à cõfeſſionibus. Aut ſaltem virginibus liberũ ſit, bis aut ter in anno alijs (quos elegerint) probis ac doctis viris, de ſuorum ſuperiorũ (vt vocant) conſenſu (quẽ hi interpellati, ratiõabili cauſa intellecta, nequaquàm negabũt) cõſcientias ſuas exomologeſi exponere, exonerareq́;, ne ſcilicet adigaĩ monialis renitens, ſemper vni homini delicta cõfiteri. Debent aũt hi qui eiuſcemodi munere in monaſterijs monialium funguntur, eſſe hoĩes vitæ probatiſſimæ, ac morũ q̃ maximè inculpatorũ, eruditi ac ſingularis iudicij, obſeruaturi ea, q̃ ſuprà, vbi de pœnitẽtiæ ſacramento tractatum eſt, delibauimus. Cauebit aũt is in primis, criminũ nõ cõfeſſorũ rememorationẽ, ne virgines diſcant q̃ priùs neſciẽrũt. Cauebit p̄tereà, niſi res oĩnõ exegerit, duritiẽ increpatiõis, magis intentus ad modeſtiſſimè arguendũ, & pientiſſimè viciſſim cõſolandũ. Cõfeſſiones aũt monialiũ nõ priuatim audiet, ſed in cæterarum conſpectu, nõ tantùm vt oẽ malum, ſed & omnis mali ſuſpicio omninò ceſſet.

Mutatam eſſe paulatim faciẽ monaſteriorũ, ac vſurpatum hoſpitij ius, ſimul cũ acceſſu moderandum. Cap. 9.

MOnaſteria, olim virtutum ſcholæ ac pauperum hoſpitalia erãt: nũc, proh dolor, videmus ea quæ virorũ ſunt, è ſcholis virtutum, in diuerſoria militũ ac raptorum: quæ verò mulierum ſunt, in pleriſque locis in ſuſpectas de incontinentia domos (ne quid grauius dicamus) eſſe commutata. Quamobrem diſpiciendũ nobis eſt, ne tam paſſim à quibuſuis militibus hoſpitij ius à monaſterijs vi exigatur, & eleemoſynę pauperibus deputatæ, improborũ luxu deuorẽtur, néve ad monaſteria virginũ acceſſus, toties à ſacris canonib⁹ prohibitus, pateat: Et vt q depręhẽſi p̄ter hęc fuerint offendiculũ aut occaſionẽ illis labẽdi, ſiue intra ſiue extra monaſteria, dediſſe, dignas pœnas ferãt. Cap. 1. de emu. eccl. Ca. in mona$ſ$t. de vit. & hone$ſ$t. cle.

Viſitatio monaſteriorũ neceſſaria. Cap. 10.

VIſitationẽ ergo monaſteriorũ q̃ maximè opus eſſe intelligimus, quã & canones nobis imponũt. In hac verò oportebit omnia ad regulã ordinis monaſtici exigere, nihil nõ ad pietatẽ & vitę ſanctimoniã dirigere, & quicq̃d mali exẽpli aut improbę cõſuetudinis irrepſit, penitùs tollere ac eradicare. Profecerit quoq; hîc, examĩari regulas, ſtatuta & cõſuetudines, tolli ſupſtitioſa. C. in ſingul. para. Porro diœc. de ſtatu mon.

Sumptuoſi monialium Præpoſiti abrogandi, & frugales œconomi cõſtituendi. Cap. 11.

Hieron. HAbent quędam monialiũ monaſteria ſumptuoſos Prępoſitos, ſub quorũ poteſtate quũ oĩs bonorũ adminiſtratio ſit, ipſi de redditib⁹ mõaſticis luxuriãtur. Et q monaſticę cõuerſatiõis exemplum eſſe debuerant, ad mundi delicias reuoluuntur: faſtidiẽtes interdũm ſimilã & mella, interim

monialibus ipſis vix milio & cibario pane rugientem ventrẽ ſaturantibus. Sunt quoq; virginum monaſteria, vbi non eſt victus & menſa cõmunis, ſed mos ille (quem ad Corinthios ſcribens Paulus, quanuìs in longè ſacratiori cõuiuio damnauit) quotidianus, nempe ꝙ vnaquæq; ſuum cibum præſumit ad mãducandum: & alia quidem eſurit, alia verò ebria eſt. Quos abuſus tollere neceſſarium putamus, videlicet vt in illorum delicatulorum Præpoſitorum locum, probi œconomi à nobis cõprobandi (quorum victus ſit monaſtico ſimilis) ſurrogentur, qui etiam obligati erunt ſingulis annis rationẽ de receptis ac erogatis integram reddere.

1. Cor. 11.

C. Oſius, 9. q 3. cap. qui rel. 17. q. 2.

In monaſterijs monialiũ, victum ac mẽſam cõmunem eſſe oportere. Cap. 12.

ITidèm vt moniales victũ ac menſam cõmunem vbiq; habeãt, & quę pari ſunt officio deſtinatæ, pari etiã cibo alantur. Quod vt quàm minimè onerosum ſit, non debebunt plures in monaſterium moniales recipi, quàm cõgruè poterunt in ſingulis monaſterijs ſuſtentari, de quo nobis priùs legitimam fidem fieri conueniet.

De præpoſitis ſolitariè cõmorantibus. Cap. 13.

DIſplicet etiam nobis, ꝙ quædam monaſteria quoſdam Præpoſitos habẽt, qui in Capellis ſolitarij commorãtur, quod Lateranenſi concilio vetitum eſt ac cautũ, vt epiſcopus Abbates, monitione præmiſſa, per cẽſuram eccleſiaſticam compellat, vt eiuſcemodi Præpoſitos aut Priores ad clauſtrum reuocent, faciantq; eccleſijs ipſis ſeu capellis per ſeculares clericos deſeruiri, aut ſaltem alios monachos ipſis adiungant.

ex Lateranẽ cõcil.

Viſitandæ domus fratrum Teutonicorum, diui Ioannis Baptiſtæ, & Antonitarum. Cap. 14.

VIſitandæ quoq; in primis & reformãdæ erunt domus hoſpitalium militũ Teutonicorum, præterea ordinis diui Ioãnis Baptiſtę, ac Antonitarum: atq; initio ꝓuidendum, vt in ijſdem domibus cultus diuinus ritè ac debitè peragatur, vt hoſpitalitas pro pauperibus ſeruet, vt vita ac cõuerſatio regularis ſecundũ inſtitutionẽ primã ac regulã (quam illi profeſſi ſunt) illic geratur, vt ab ipſis veſtes ordini ac profeſſioni dignæ ac cõuenientes, publicè deferantur: vt comeſſationes, crapulæ, ac omnis luxus prohibeatur: vt prędę illę bonorũ mobiliũ, quę poſt mortem pręlatorum per primores ordinis fieri, ac in exteras regiones deferri, peſſimo omniũ exẽplo conſueuerunt, amodò nequaquàm fiant. Sed quicquid parſimonia defuncti pręlati coaceruatum ac relictum fuit, vel neceſſarijs vſibus Eccleſiæ, aut ſucceſſorum, aut pauperũ eius regiõis, vbi religioſa iſta domus ſita eſt, applicetur.

De vita & conuerſatione monachorum. Cap. 15.

ET vt reuertamur ad monachorũ vitã, haud ignorare debent, Cõcilio Chalcedonẽ cautum, monachos oportere quieti operam dare, ieiunia & orationes obſeruare, in his locis, in quib9 ſe ſemel Deo deuouerũt, remanere, nullas eccleſiaſticas ſeu ſeculares actiones tractare, nunquàm ſua monaſteria relinquere, niſi forſan ob ingẽtes neceſſitates id facere à ſuo epiſcopo iubeantur, ne nomen Dñi blaſphemetur. Quare libertas illa peregrinandi ſeu exeundi, prętextu inuiſendi parentes, moderãda ſeu penitùs tollenda erit.

Ex Cõcil. chalcedo.

Monachorũ ſtudia atq; exercitatiões quales eſſe oporteat. Cap. 16.

MOnachus & monacha amare debent ſcripturarum ſcientiam, & carnis vitia non amare. Pſalterij librum de manu aut oculis nunquàm deponere, ſemper orare, ſenſu vigilare, vanis cogitationibus aditum ꝑcludere, corpore pariter & animo in Deũ tendere, iram patientia vincere. Breuiter nullis animi perturbationibus (quæ ſi inſederint, ad delictum maximum inducũt) locum dare: ſemper aliquid operis facere, vt eos diabolus ſemper inueniat occupatos. Et vt nulla ſint quę manibus operari liceat, libros tamẽ ſacros deſcribere ipſis maximè conueniret, vt & manus operetur cibos, & lectione anima ſaturetur. Porrò Aegyptiorum monaſteria hunc morẽ ſeruâſſe leguntur, vt nullum monachum abſq; opere & labore ſuſciperent, non tam propter victus neceſſaria, quàm propter animę ſalutem, ne pernicioſis cogitationibus vagarẽtur, néve inſtar fornicantis Iſrael, omĩ tranſeunti diuaricarent pedes ſuos.

Hieron. ad Ruſt. mo.

c. núquàm de conſ. diſt. 9.

Hier. 3.

Monachos vagos ſub cuſtodiam reuocandos. Cap. 17.

MOnachi qui peruagati fuerunt, vbicunq; inueniẽtur, tanquàm fugaces noſtro auxilio ſub cuſtodia reuocentur. Et ſi qui habitum abiecerint, vt eundem reaſſumant, cogendi.

Literas priuatas monacho aut monachæ, iniuſſu Abbatis reſignare non licere. Cap. 18.

VT monachi ſeu monachæ literas nullas vel deſtinare vel recipere audeãt, abſque Abbatis ſeu Abbatiſſæ, aut eius qui ipſorum loco monaſterio præeſt, ſcientia, ſumma ratione olim conſtitutum eſt, ſed per incuriam abolitum: id præſenti conſtitutione innouandum cenſuimus.

Canoniſſarum ſecularium mores reformandi. Cap. 19.

POſtremò, vitam, conuerſationẽ ac mores Canoniſſarum, quæ ſeculares ob id appellantur, quòd perpetuæ caſtitatis ac reliqua vota monaſtica non emittant, reformari omninò ducimus neceſſarium. Nam vitam agunt plùs nimio licentioſam, ac pleriſque ſcandaloſam. Quæ vt in ordinem & eccle-

eccleſiaſticam quandam diſciplinam, quoàd fieri poteſt, reuocentur, nobis quum viſitationem aggredimur, curandum eſt.

PARS VNDECIMA.

De hoſpitalibus & orphanotrophijs, alijsq; id genus pijs locis. Cap. I.

NOn ſolùm canonicis conſtitutionibus, ſed & Imperialib⁹ ac regalibus inſtitutis antiquitùs piéntiſſimè ſancitum eſt, vt habeantur quàm fieri poteſt frequẽtia in repub. xenodochia, ptochotrophia, Orphanotrophia, Gerõtocomia & Brephotrophia, & id genus alia loca pietati cõſecrata, in quæ recipiantur peregrini, pauperes, inualidi, ſenes, parẽtibus orbati, atq; inopes liberi, infantes expoſiti, furioſi, leproſi, cõtagioſisq; ac perpetuis morbis obſiti, atq; aliæ miſerabiles perſonæ: idcirco curę noſtræ imminebit, vt eiuſcemodi loca, vbi conſtituta ſunt, ſarta tecta teneantur. Vbi verò diſſipata ſunt, inſtaurentur, reformenturq;. Deniq; vbi necdùm conſtituta ſunt, epiſcopali noſtra prouidentia ædificenť, conſtruanturq;. Pauperum enim curam nobis Chriſtus pręcipuam eſſe voluit, & horum totiès meminit diuiniſſimus Paulus apoſtolus.

Cod. de Epiſco. & cleric. — Matt. 26. Matt. 14. 2. Cor. 8.

In hoſpitalibus in primis animæ curãdæ, deinde corpus. Cap. 2.

HIc ante omnia curandum nobis eſt, vt in domibus iſtis, quæ ad ſalutem animarum pertinent, minimè negligantur, ſed ante omnia de ſacramentorum adminiſtratione, pauperibus, debilibus & ægrotis prouideatur. Ac vbi corporis infirmitas medicum poſtulat, ibì priùs animæ, deinde corporis medicus accerſatur.

In hoſpitalia qui recipiendi. Cap. 3.

IN eiuſcemodi autẽ hoſpitalia, nullæ aliæ quàm eæ, quas diximus, miſerabiles perſonæ, quę aut morbo, aut debilitate aut ętate impeditæ, ſuis manibus laborare victũq; ac veſtitum ſibi comparare non poſſunt, recipiantur: quas ad eccleſiaſticam diſciplinã canones pertinere, ac noſtris aliorumq́ue piorum hominum largitionibus victitare, voluerunt.

In hoſpitalia pauperes eius loci, vbi conſtituta ſunt, potiſſimùm recipiendos, maximè contagioſis morbis implicitos. Cap. 4.

IN primis autem recipiãtur in hæc hoſpitalia perſonæ miſerabiles eius loci, vbi hoſpitalia conſtituta ſunt. quod ſi rectè curatum fuerit, ſuffecerint penè (niſi tamẽ fallamur) iam conſtituta hoſpitalia, omnibus verè pauperib⁹ per ſingula oppida ac vicos repertis, vt amodò illis non fuerit neceſſe oſtiatìm panem emendicare, aut eos qui lepra ſeu alio contagioſo morbo impliciti ſunt, inter homines diuerſari, quod lege diuina, ne fiat, prohibitum legimus. Nec immeritò, quòd ex tali commixtione ac conuerſatione cum ſanis, infinita pericula ſubſequãtur, etiam ex ſolo adſpectu, qui intuentibus horrorem ſolet incutere. Quòd ſi leproſis, alijsque qui ſimilibus morbis implicíti ſunt, hoſpitalium, quibus addicũtur, redditus nõ ſuffecerint, ſatius eſt, vt ipſorũ nomine in conuentu eccleſiæ, eleemoſyna per aliquot viros probos ad hoc munus deputandos, colligatur ac præſtetur, atque vt trunci in templis eleemoſynis iſtis colligẽdis aſſeruandisq́ue erigantur, quàm vt ipſi morboſi alimoniæ petendæ obtentu, aut quocunque alio pretextu, conſortijs hominum miſceantur.

Nume. 12.

Mendicantibus validis hoſpitalia clauſa, & mendicitatem interdictam eſſe oportere. Cap. 5.

SInt autem mendicantibus validis non ſolùm hoſpitalia clauſa, ſed & publicè ac oſtiatìm mendicare penitùs interdicti. Et qui ſecùs agere comperti fuerint, arceãtur, ac legalibus noſtrisq́ue cõſtitutionibus compræhenſis pœnis ſubdantur. Vtiliùs enim eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecurus, iuſtitiam negligat: quàm eidem frangitur, vt ſeductus, iniuſtitiæ acquieſcat.

Codi de mendic valid. 12.

Magiſtrorum hoſpitalium praui affectus damnantur. Cap. 6.

DAmnamus autẽ abuſum, quo in quibuſdam locis fit, vt neglectis miſeris ac inopibus, quib⁹ hoſpitalia dedicata ſunt: ex priuato affectu magiſtrorũ aut magiſtratuum, qui hoſpitalibus hiſce præſunt, non modò validi, ſed & quibus victus & veſtitus ſuppetit, recipiantur, tantùm quòd illic cõmodiùs & in ocio viuatur: qui certè aliter cenſeri non poſſunt, quàm pauperum deprædatores, raptoresq́ue, de alieno viuentes, ac velut ex ſanguine pauperum ſaginati. Quos diuus Hieronymus grauiſſimè increpat. Qui (inquit) ex bonis parentum & ſuis opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperũ eſt accipiunt, ſacrilegium profectò cõmittunt, & per abuſionem talium, iudiciũ ſibi manducant & bibunt.

Hieron.

Quàm grauiter peccent, qui ex pauperum victu ſe ditant. Cap. 7.

VIderint quoque hi magiſtri ac hoſpitalium pręſides, ne Iudam imitentur, qui loculos (ex quibus pauperibus diſtribuebatur) ferebat, ac fur erat, ne ſicut ille, ita & ipſi pereant. Nouerint ergo ſe tali muneri addictos, non vt ſuî, ſed vt pauperum curam gerant, quos neglexiſſe, occidiſſe eſt: quib⁹ quid ſubtraxiſſe, ſacrilegij inſtar eſt. Et quò vigilantiores in officio ſint, ſingulis annis aut ſæpiùs, magiſtratui eius loci, præſente parocho, rationem de omnibus reddant. Non meum eſt (inquit Proſper) dicere, quantum peccatum eſt eorum qui cibos pauperum ſibi vſurpant, & vndè pauper victurus erat, præſumendo ſuſcipiunt.

Ioan. 12.

PARS

PARS XII.

De ſcholis, Typographis, ac bibliopolis.

CAPVT I.

ECcleſiæ reformatio à ſummis pariter & infimis, à capitibus ſimul & paruulis ordienda eſt. Paruuli eñ ſunt, qui ſuccreſcẽtes, in maiorum locum ſubinde decedentium, in reipub. tam eccleſiaſticæ q̃ ſecularis adminiſtratione ſuccedunt, vt cõſequens ſit, ab ipſis praue ac nequiter inſtitutis, reipub. perniciem imminere. quamobrem ſummoperè refert, vt pueritia, quæ ſeges eſt omnium rerũ publicarum, in timore dñi ac bonis diſciplinis edoceatur. Id quod dñs præcepit Exod. 13. & Prou. 6. Siquidem ea ætas nullis alijs vſibus accõmoda, per id tempus colligere poterit, & ſibi & reip. luculentum fructum. In primis autem operæprecium nobis videtur, vt clancularij illi magiſtelli, qui in conuenticulis vicatim docent, prohibeãtur, vtque gymnaſia illa ac ſcholæ minores, in quibus pueri primis rudimentis imbuuntur, diligenter repurgentur, præfectis illis didaſcalis ſeu præceptoribus, nõ tam eruditis, q̃ ſanæ doctrinæ, integræque ac inculpatæ vitæ viris, idque hac potiſſimùm tempeſtate, qua innumeræ peſtilentes hæreſes totam ferè Germaniam ſummo cum Chriſtianiſmi ac reipublicæ detrimento, iuſto Dei iudicio peruadunt, ac velut cãcer ſerpunt: quas quũ pueri ſemel imbiberint, difficile, immò impoſſibile erit, vt eaſdem penitùs iterũ eluãt. Nam, Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem Teſta diu. Horatius.

Scholæ inter viſitandum repurgande, ac inſtituendæ. Cap. 2.

QVemadmodùm verò didaſcali pueros in claſſes digerent, quę dein ipſis prælegent, tam ad eruditionẽ, quàm ad vitam Chriſtianam rectè inſtituendam pertinentia, nos inter viſitandum pro ratione cuiuſcunque ſcholæ trademus.

Apud ſingulas eccleſias habendus vir eruditus, qui clericos eius eccleſiæ inſtituat. Cap. 3.

c. 1. & c. 2. nonnullis. de. magiſt. OLim conciliari conſtitutione cautum eſt, vt non ſolùm apud quamlibet cathedralem Eccleſiã, ſed & apud alias nimirùm collegiatas, quarum ſufficere poterũt facultates, conſtituatur̃ magiſter idoneus, qui clericos earundem eccleſiarum doceat & inſtituat. Apud metropolim autẽ theologũm haberi præceptum eſt, qui ſacerdotes ac quoſcunq; alios in ſacris literis doceat, & in his præſertim inſtituat, quæ ad curam animarum pertinere dignoſcuntur. Viſum etiã concilio fuit, vt ſingulis magiſtris vni præbendæ prouentus tantiſpèr, quoàd in docendo perſtiterint, aſſignentur. Cuius quidem ſaluberrimæ conſtitutionis vix veſtigia quędã apud eiuſcemodi Eccleſias reliqua videmus. Nã vt ſcholas ipſas reperias, didaſcalum tamen vix vllum eruditum ac pium repereris, quòd nihil penè ſtipẽdij (ne dicamus vnius præbẽdæ prouetus) illi ſuppeditetur, quod emendatione magna indiget. neque enim hæc res leuis momenti eſt, à qua totius propemodùm reipub. tum ſalus, tum pernicies dependet.

Qui huic viro victum ſuppeditabunt. Cap. 4.

CVrãdum itaq;, vt ſingula Collegia ludos literarios diligenter inſtituant, eiſq; de idoneis ludimagiſtris ac ſumptibus proſpiciant: vbi Collegia non ſunt, ſenatus & reſpublica idem curet.

Quemadmodùm Academiæ inſtaurari ac ſtudia ali poſſint. Cap. 5.

ACademias ſeu Vniuerſitates publicas per hanc hæreſum colluuiem perire miſere cernimus, quas inſtaurari maximè in votis eſt. Id fieri poſſe nobis videtur, ſi modus aliquis inueniat̃, quo pauperibus ſcholaſticis ex eccleſiaſticis ſtipẽdijs aliq̃d poſſit decidi. Clericos enim illos cõuenit eccleſiaſticis ſtipendijs ſuſtentari, quibus parentum & propinquorũ nulla bona ſuffragant̃. Quo inſupèr profeſſoribus atq; his, qui in bonis literis, optimis quibuſq; diſciplinis, ac in primis Theologiæ ſtudijs multùm ꝓfeciſſent, ſpes ꝓmij fieret: nã ſpes alit artes.

Pium votum ad ſtudia ſubleuanda. Cap. 6.

Cõc. Baſ. ET quanquàm hic articulus à ſummo pontifice potiſſimùm pendere videat̃, tamen quòd in nobis eſt, cuperemus om̃es ordinarios collatores, præſertim parochialium eccleſiarum, huc induci poſſe, vt Academiæ poteſtatẽ facerent, ſignificandi ſubindè ipſis viros literatos ad regendum Eccleſias eiuſcemodi idoneos, quos ipſi collatores quibuſcunq; alijs non idoneis præferrent, ac parochijs quum vacarent, ꝓficere non differrent, modò tamẽ perſonaliter reſidere non detrectarent. Quòd ſi idem apud collegiatas eccleſias (qui menſe ordinario canonicatus & præbendas conferũt) obtineri poſſit, non dubium id pleriſq; ad ſtudia capeſſenda calcar fore nõ exiguum.

Decretalem Honorij tertij, quo ad eius fieri poteſt, renouari æquũ eſſe. Cap. 7.

c. ſup ſpecul. de ma giſt. PRæterea non parùm huc fecerit, ſi Honorij tertij decretalis ſeruet̃, n'empe vt Canonici eccleſiarũ diœceſis noſtrę Colonien̄ dociles ad ſtudia, potiſſimùm theologiæ, per capitula tranſmittantur, percepturi tòto quinquennio beneficiorũ ſuorũ fructus, non obſtante aliqua cõtraria conſuetudine vel ſtatuto, quũ denario fraudari nõ debeant in vinea dñi operantes, de quo dictum eſt partim ſuperiùs. Ex his enim tandẽ ſpes non vana concipi poſſit, aliquando futurum, vt doctorum copia habeatur, quo veluti ſtellæ valerent plurimos ad iuſtitiam erudire,

erudire,& temporis ſucceſſu eccleſiam Dei vniuerſalem in vita ac doctrina reformare.

Quid curandum in academijs. Cap. 8.

NEq; ignoramus multa ac diligēti ꝑuiſione opus eſſe in Academijs, qua in primis curare neceſſe erit,vt optimi quique libri in ſingulis profeſſionibus ac diſciplinis per doctiſſimos profeſſores ſtatis diebus ac horis vigilātiſſimè ꝑlegantur,enarrenturq;. Deindè,vt ſcholaſticis viuendi regulæ præſcribātur,nempe vt bonis diſciplinis vacēt, à pompis.commeſſatiōibus,ebrietatib',aleę ludis,diſſenſionibus ac rixis abſtineāt,vt ꝓdigi eſſe deſinant,ac quiſque ſe ſuo modulo metiatur,vt faſtum omnem ac doctrinæ ſupercilium deponat.Nec incipiant eſſe magiſtri, priuſquàm fiant diſcipuli. Hieron. Quot enim ſunt,q̨ magiſtrorum ac doctorum inſignia ambiunt,ac per ambitum extorquēt, etiam qui nunquàm eam artem quā poſt magiſterium ꝓfitentur,vel à liminè ſalutārūt? quod quàm turpe ac indecorū ſit, nemo ignorat.

Nihil imprimendum aut vendendum,niſi reuiſum priùs. Cap. 9.

PRæterea quū per abuſum artis impreſſoriæ,librorum plurimū malorū ſemerſerit,prohibem',ne vlli Typographi aut Bibliopolæ,quempiam recens editum librum aut chartam vel imprimant, vel venum exponant,vel vendant publicè vel occultè,niſi hic liber reuiſus,& charta vel ſcripturam vel picturam continens,per noſtros ad hoc deputatos commiſſarios diligenter perſpecta ſit priùs. Quæ & Typographi nomen & cognomen complectantur, atque eam ciuitatem ſeu oppidum in quibus excuſſa ſunt,nominatìm deſignent. Quę verò his caruerint, nullo pacto venum exponantur.Porrò Typographi, Bibliopolæ, ac reliqui librorum inſtitores ac geruli,qui huic ordinatiōi cōtrauenerint, præter confiſcationem librorum,pœnis etiam legalibus ac pragmaticæ Pragmā Auguſt. conſtitutioni Auguſtanæ ſubiacebunt.Cōtra quos in territorijs noſtris Fiſcalis noſter acerrimè inquirere,ac ad iuſtarum pœnarū declarationem procedere non omittet.

PARS XIII.

De iuriſdictione Eccleſiaſtica contentioſa.

CAPVT I.

ANte annos nō admodùm multos, reformationem iuriſdictionis noſtræ eccleſiaſticæ edi curauimus, per quam ita temperata ac moderata oīa ſperamus,vt nemo de ea iure queri poſſit.

Excommunicationis origo & præcipuus vſus. Cap. 2.

NE autem quiſpiam excommunicationis eccleſiaſticę originem ignoret,primus excōmunicatiōis in eccleſia vſus, qualis fuerit,Paulus primæ ad Corinthios quinto manifeſtè oſtēdit,vbi Corinthium publicè cum nouerca fornicātem,tradit ſatanæ in interitum carnis,vt ſpirit' eius ſaluus fieret in die domini noſtri Ieſu Chriſti. Nō tātùm exemplo indicans,ſed & expreſsìm iubens, vt qui eiuſcemodi ſunt,è medio eccleſię,eijciātur. Si is(inquit)qui frater nominatur inter vos,eſt fornicator,aut auarus,aut idolis ſeruiens,aut maledicus,aut ebrioſus, aut rapax, cum eiuſcemodi nec cibum ſumere ꝑmitto. Quin ante diſcipulum ille,qui ſolus verè magiſter eſt Chriſtus, eiuſcemodi excōmunicationis vſum Matthæi 18. docuit. Quē optamus in eccleſiam reuocari ac frequētiſſimum eſſe,nempè vt tales publicè ac enormiter peccantes,ne alijs offendiculo ſint, & notati tandèm reſipiant, extra communionem ſacramentorum ac vitæ communis ponātur,donec ad cor & eccleſiæ gremium reuerſi, ſuum reatum deplorent. Diuus ſanè Paul' grauiſſimè Corinthios increpat,quòd inceſtum illum tantiſper paterentur. Omninò(inqt) audiē inter vos fornicatio, & talis 1.Cor.5. fornicatio,qualis nec inter gētes,ita vt vxorem patris ſui q̨s habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrùm,qui hoc opus fecit. Non Matt.18. eſt bona gloriatio veſtra. Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Expurgate ergo vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio,ſicut eſtis azymi,& cęterā,quæ ſequuntur. Quòd ſi denunciationē Euangelicam(qua nulla res ſalubrior eſſe poteſt,& quæ nobis non tantùm facienda ſuadetur,ſed præcipitur)frequētarem',& Apoſtolica præcepta mordicùs teneremus,rariores profectò in cœtu noſtro haberem' adulteros,raptores,homicidas,& id genus alios publicè criminoſos,propter quos blaſphematur nomen noſtrum inter gentes,& ſcan- Eſa.52. Rom.2. dalizantur multi inter nos infirmiores.

¶ Cur paſſim in omnes inobedientes excōmunicationis cenſura diſtringi cœperit. Caput 3.

IAmdudū verò cœpit excommunicatio in oēs inobedientes diſtringi, q̨ quaſi peccatū hariolādi ſit repugnare, & quaſi ſcelus 1.Reg. 15. idololatriæ,nolle acquieſcere.

¶ Vſum excommunicationis in publicè criminoſos,in lucem reuocandū Cap. 4.

VSum ergo excommunicationis, præſertim aduerſus publicè criminoſos, in lucem reuocari conuenerit: deinde poſthàc in alijs cauſis excommunicatio tantùm in manifeſtè contumaces feratur.

¶ Quid cauendum in decernenda excōmunicationis cenſura. Cap. 5.

CAuebit autem in primis Iudex,ne hāc, aliáſve cēſuras eccleſiaſticas,vel ex iniuſtis,vel ex leuibus cauſis, vel iuris ordine non ſeruato,vel ex odij fomite proferat vnquàm. Quum enim excommunicatio pœ- Ex cōc. Meldē. & Aſcer. c. nemo. & c. nullus ſacer. 11. q. 3. Ex cō. Lug.

c. 1. de ſen. excõmu. in 6. Ex com. Ant. Carth. Arelat. Bracar.

na ſit, qua nulla maior eſt in eccleſia: nec ſit excommunicãdus quis, niſi pro peccato lœthali, quòd anathema ſit æternæ mortis damnatio: nec infligẽda veniat, niſi his qui aliter corrigi non poſſunt: debebit Iudex non antè excommunicare quempiam, quàm cognouerit, id vel cauſæ grauitatem, vel eius q extra communionem ponendus eſt, apertã contumaciam, præcepto iuſto acquieſcere nolentis, exigere.

Excommunicatos vitandos. Cap. 6.

VOlumus autẽ vt hęc cenſura ab omnibus (iure non tantùm humano, ſed & diuino idipſum poſtulante) timeatur: vtq́ue excommunicati in familiari conuerſatione vitentur, & à nemine recipiantur, quẽadmodùm antiquiſſima Concilia, ſub grauis reatus incurſu idipſum fieri præceperunt.

Non paſſim contra omnes delatos, per Fiſcales inquirendum. Cap. 7.

Cap. cùm oporteat. c. inqſitionẽ. § tertiæ dubita. de accuſatio.

PRocuratores noſtri Fiſcales aduerſus neminem inquirant, niſi quem legitima ac frequens grauat infamia, non quidem à maleuolis & maledicis, ſed à prouidis & honeſtis, iuſtitiæ zelo commotis, ſuborta: quã ſi non probauerint, condemnentur ipſi, nõ autem inquiſiti, in expenſis. Neq; enim ſpeciem aliquã æquitatis habet, q̃ ab innocentibus abſolutis, quippiam expenſarum nomine extorqueatur: alioquì calumnia & iniuſta diffamatio, mercedem (quod abſit) haberent. Valeant ergo alij maleuoli delatores, depeculatores famæ, ac reipub. peſtes. Neq; enim ad petitionem eorum qui libellum infamationis porrigunt, in occulto inquirendum eſt ſuper criminibus in eodem deſcriptis: quum inquiſitio fieri tantùm debeat ſuper illis, de quibus clamores aliqui præceſſerint.

Manifeſtè criminoſi, pro quæſtu nequaquàm ferendi. Cap. 8.

NOlumus autem, vt concubinarij, aut alij manifeſtè criminoſi, vllo modo ꝓ quæſtu aut pecuniæ emungendæ cauſa ferãtur, tolerenturq;: aut vt pœnæ pecuniarię ꝓ criminibus paſſim imponantur, q̃ res mali exempli ſit, crimen pecunia redimere, ſed reformationis noſtræ cõſtitutio, quæ de officio Sigilliferi poſtrema eſt, ſeruetur. quòd ſi interdùm vel perſonæ delinquentis, vel delicti qualitas pœnam pecuniariã imponi poſtulauerit, hæc in pios tantùm vſus conuertatur, ne magìs auaritiæ, quàm correctionis cauſa exacta videatur.

Clerici grauiſſimorum criminũm rei, ſecundùm canonicas ſanctiones puniendi. Cap. 9.

CLerici in grauiſſimis criminibus depræhenſi, iuxta canonicas ſanctiones puniantur. Expedit enim, vt publicè delinquentes & Eccleſiam Dei ſcandalizãtes, publicè quoq; arguantur & puniantur. Quamobrem tales vel à nobis depræhenſi, vel extra territoria noſtra per magiſtratus capti, a nobis iuxta ſanctiones canonicas traditi, dignam ſui ſceleris pœnam recipient. Quòd ſi tam graue fuerit, vt degradatione dignũ ſit, faciemus ipſos curiæ tradi ſeculari, ne clericali priuilegio gaudeant, quo ſe per flagitia reddiderunt indignos.

1. Tim. 5.

De teſtamentis inſinuãdis, approbandis ac exequendis. Cap. 10.

Ex cõ. mog. c. ſi hæred. de teſt.

IN concilio Moguntino ſancitum eſt, vt hæredibus qui iuſſa teſtatorum nõ adimpleuerint, ab epiſcopo loci illius omnis res quæ eis relicta eſt, interdicatur, cum fructibus & emolumentis, vt vota defunctorũ adimpleantur. Quamobrem ꝓcuratores noſtri Fiſcales in diœceſi noſtra Colonieñ aduigilabunt, vt Teſtamenta, maximè eccleſiaſticarum perſonarum, priuilegijs eccleſiæ noſtræ maioris saluis, intra anni ſpatiũ exequutioni mandentur: vtq́; intra idem tempus executores teſtamentorum legitimum calculum reddant. Quorum etiam teſtamẽtorum inſinuationem approbationemq́ue intra triginta dies à morte ſacerdotis peti volumus atque obtineri, niſi rationabilis cauſa longiorem dilationem expoſcat in ꝑmiſſis. Diſpiciet autem Sigillifer noſter, vt ſi quid in quempiam ſtultum aut iure prohibitum vſum, temerè relictum ſit, in pium cõuertatur.

Bona presbyteri ab inteſtato defuncti, in piam cauſam conuertenda. Cap. 11.

VBi ſacerdos noſtræ diœceſis Colonieñ mortuus eſt inteſtatus, bona ipſi⁹, ꝑter patrimonialia, quæ hæredibus cedunt, deducto ære alieno & funeralibus, in piam cauſam ꝓ defuncti animæ ſalute cõuertanť.

Portio quæ Archiepiſcopo ſoluitur, minimè grauis. Cap. 12.

Cap. Offic. de teſta.

EA portio quæ nobis vtì Archiepiſcopo ſecundùm rationem bonorum (extra ꝗ tñ patrimonialia immobilia ſunt) deducto ære alieno, ex more & ſpeciali conuentione cum clero noſtro inita, debetur, nemini grauis eſſe poteſt, quòd maior Epiſcopo ſecundùm canonicas ſanctiões portio, q̃ ea eſt, q́ ex remiſſione noſtra nobis ſoluitur, debeať.

Iuramentorum facilis exactio, in iudicijs refrenanda. Cap. 13.

MVltiplex illa & facilis iuramentorum exactio, quæ in iudicijs eccleſiaſticis fit, nobis probari non poteſt. Chriſtus inter perfectionis hortamenta ponit & illud, vt in totũ abſtineamus ab omni iureiurandõ. Quo colore ergo conſuetudo nunc paſſim iurantiũ in om̃i negocio excuſari poſſit, nõ videm⁹, niſi aut grauitate negocij, aut neceſſitate. Crebris iuramentis rarò deeſt piuriũ, quod grauiſſimè punit Deus. Quãobrẽ monemus Cauſidicos, ne tam faciles ſint in exigendis malitiæ ac alijs iuramentis. Compertum eñ habemus, quoſdã eſſe tam malè

Matt. 5.

Deut. 5.

lè Chriſtianos, qui in re tam ſeria ludant, ac iuramenta interdùm exigant, quibus præſtitis credere nolint. Ne dicamus quoſdam eò veſaniæ prolabi, vt iuſiurandum exigant, quod mâlint ſuſpicari, præſtando violatum iri, q̃ verè reuerẽterq; adhiberi. Quo laqueo quis pernicioſior eſſe poteſt? Admonebit igitur Officialis noſter Cauſidicos, atq; alios iuramenta exigentes, vt ea quæ iudiciarij proceſſus ſolennitas neceſſariò non requirit, remittant: vtq; memores ſint, eandem manere pœnam temerè exigentem, quæ manet fruſtrà præſtantem iuramentum.

Formula inquirendi hæreticos delineanda. Cap. 14.

QVum hæreſium ac ſchiſmatum in præſentiarum plena ſint omnia, videbimur operæprecium facturi, ſi communicato cum inquiſitoribus Apoſtolicis conſilio, formulam quandã inquirendi iuri conſentaneã, ac tantũ negociũ decentẽ, minimeque captioſam, præſcribamus. Quamobrem ea de re noſtris iuriſperitis mandabimus.

PARS XIIII.

De Viſitatione ac ſynodis Epiſcopalibus Archidiaconalibuſque.

CAP. I.

QVum fruſtrà ſint in ciuitate leges, niſi & ſint qui eas exequantur: itidèm inſtitutiones canonicas inefficaces & languidas eſſe oporteat, niſi ab epiſcopo & reliquis (quibus ea cura demãdata eſt, & quodam modo viua lex ſunt, qui & in Euangelio nuncupantur ſal terræ) mancipentur effectui: idcircò viſitatione per noſtram diœceſim Colonieñ opus eſt, quam Deo authore per noſtrum in pontificalibus Vicarium, ac ipſi adiunctos viros iuxtà pios ac doctos, quibus plenam dabimus in his ſpiritualibus ac eccleſiaſticis reb9 ordinãdi poteſtatẽ, aggrediemur, eodẽq; adiuuãte Deo peragem9. Matt. 5.

¶Quo ordine viſitatio inſtituẽda. Ca. 2.

EX ſuperioribus verò liquet plùs ſatis, quo ordine viſitatio inſtituenda ſit. Siquidem in primis ab eccleſijs noſtris metropolitana ac cathedrali inchoandum, dehinc ſingulæ collegiatæ ſimul cum monaſterijs & virorum & mulierum inuiſendę: poſt hęc ad parochiales eccleſias omnes, in noſtris ciuitatibus ac diœceſibus cõſtitutas (vbi maxima cura opus erit) tranſeundum: ibì non ſolùm parochi, ſed alij etiam (quotquot ibidèm commorãtur) ſacerdotes ac clerici aduocandi. Atq; interim non prætermittendæ ſcholæ & bibliothecæ, vbi illæ reperientur: ac poſtremò hoſpitalia pauperum diligenter perluſtranda erunt.

¶Quæ vbiq; corrigere oporteat. Cap. 3.

QVæ verò oporteat vbiq; ſciſcitari ac inueſtigare, quæ corrigere ac repurgare, quæ ſtatuere ac ordinare, ſuperiores conſtitutiones abundè docent.

¶In primis reformãdos eſſe Decanos. Cap. 4.

QVòd ad cathedrales & collegiatas eccleſias attinet, prima cura erit in reformandis eccleſiarum prælatis, maximè Decanis. Qui ſi cæci fuerint, conſequitur neceſſariò, vt hi quibus ducatum præſtant, ſimul in foueam trahantur ac cadant. Quod enim ab illis committitur, facilè ab alijs trahitur in exemplum.

¶Inquietos & prælatis rebelles, corripiendos. Cap. 5.

ET quoniam alicubì tanta eſt cleri diſſolutio, vt p̃latis quantunuìs bonis ac eruditis, neq; ſuus honor, neque authoritas ſeruet, intendẽt Viſitatores noſtri animum, vt inquieti corripiãtur. Qui corripi & obedire nolunt, cenſura eccleſiaſtica ſecundùm culpæ modũ p̃cellantur, donec reſipuerint.

¶In monaſterijs quomodò abuſus percipiendi. Cap. 6.

IN monaſterijs facilè percipientur abuſus, modò regulę ordinis relegantur, interrogenturq; qui illis p̃ſunt, num illis ſcilicet ſimul cum noſtris conſtitutionibus per om̃ia ſatisfiat.

¶In viſitatione parochiarum quid agendum. Cap. 7.

VBi ad parochias ibitur, debebit parocho ac populo paucis antè dieb9 aduent9 Viſitatorũ ſignificari, quò tum om̃es expediti adſint, ac publicæ ſaluti intendant. Deniq; ea ſacramenta ac munera, quæ per ſolum epiſcopum adminiſtrantur, expurgati & præparati recipiant.

¶Habẽda cõcio per Viſitatores. Cap. 8.

NEc videbitur inutile, vt Vicarius noſter in pontificalibus, ſeu alius ex Viſitatoribus noſtris Theologus, concionem ad populum habeat, eundemq; de omnibus de quibus vtile videbitur, ex diuinis ſcripturis per Dei verbum admoneat.

¶Interrogandus parochus, quo titulo miniſterium gerat. Cap. 9.

INterrogãdus deinde Parochus, num ipſe principalis rector ſit, aut Vicarius mercenarius, an ordinaria authoritate admiſſus, nécne: vbi Vicarius p̃eſt parochiæ, videndũ quo priuilegio abſit parochus principalis.

De vita, moribus, & doctrina inquirendum. Cap. 10.

DEindè inueſtigandum de vita, morib9 ac de doctrina, quo pacto verbum diuinum diſſeminet, ac ſacramenta eccleſiaſtica adminiſtret, & num omnia calleat quę ad officium ſuum ſpectant. Vbi verò minùs fuerit inſtructus, erudiatur maximè in his, quę ad diſpenſationem eccleſiaſticorũ ſacramẽtorum attinent, p̃ſertim pœnitentiæ. Subindè inquiratur, num in his deſes aut negligẽs interdũ ſit: & num illi neceſſarius & honeſt9 victus ſuppetat, ſeu digna ſtipendia exoluãtur. Nam ſi competens victus defecerit, ad

eum modum (vti ſuprà diximꝰ) ꝓcurandus erit, aut ad nos referendum.

De habitu, tóſura, ac reliquis externis videndum. Cap. 11.

Videndum deindè de eruditione, habitu, tonſura, ac familiari conuerſatióe: honeſtas familiæ exploranda, libri quoque omnes inſpiciendi, qui ſi nothi aut ſuſpecti erunt, auferendi ac tollendi ſunt.

Num hæreſis quæpiam ſerpat, diligenter inueſtigandum. Cap. 12.

Inſupèr inueſtigandum erit diligétiſſimè, num in tota parochia vllus hæreticus aut ſchiſmaticus deliteſcat, num hæreſis aliqua ſerpat, atq; hìc apponenda ſecuris ad radicem, vt ſeducti, per verbum Dei in viã veritatis & eccleſiæ vnitatem reducantur. Qui cõtumaces fuerint, è cœtu cæterorũ tollanť.

Num agantur alia, q̃ cum Dei & Eccleſiæ inſtitutis pugnent, diſpiciendum. Cap. 13.

Prętereà num in parochia ſuperſtitiões, ſortilegia, diuinationes, atq; alia id generis, quibus mentes à Deo viuo per diaboli fraudes ſeducuntur, exerceãtur: num periuria, blaſphemiæ, adulteria, & ſimilia crimina, ob quæ iratus Deus in nos gladium iræ ſuæ vibrat, publicè committantur: nũ eccleſiaſticæ cenſuræ contemnantur: num ſint q̃ parocho obedire flocciſaciant, qui ſacramẽta Eccleſiæ non participent: item, num feſti dies & ieiunia eccleſiaſtica ritè obſeruenť.

De puerorum inſtitutione, & hoſpitaliũ cura quærendum. Cap. 14.

Dein videndũ quo pacto pueri inſtituantur, qui prætereà ſint ſcholis præfecti. Hoſpitalium quoque cura haud prætermittenda.

Vitia quibus aſſueuerint parochiani, acriter corrigenda ac refrenanda. Cap. 15.

De vitijs quibus parochiani vel maximè aſſueuerint, inq̃ſitio faciẽda, vt ꝑ Viſitatores verbo diuino ab his populus auocetur.

De officio parochi inquirendũ. Cap. 16.

Deniquè expiſcandum, num parochus diuinum officium in Eccleſia canendo, legédoq; ritè gerat, num ſacrum baptiſma, itidèm ſacroſanctã Euchariſtiam cum chriſmate ſecurè ac decenter cuſtodiat, num veſtes & reliqua ornamenta quibus in diuinis officijs vtimur, mũdè aſſeruet: num ipſe aut qui Eccleſiæ ꝓuiſores appellantur, templum ſartum tectum curent: num ſacris altaribus ſuus honos impendatur: num ruinis domus parochialis occurrat: num de rebus Eccleſiæ alienationes faciat. Atq; his ſimilia, quæ viſitatoribus noſtris pro eorũ circunſpectione & prudentia facilè occurrent, & ex conſtitutionibus noſtris, quæ vbiquè pro loci ac perſonarum ratione rememorari debebunt, ſuppeditabuntur.

Synodus epiſcopalis anno bis habenda. Cap. 17.

Et quoniam viſitationes iſtæ generales per ſingulas parochias abſque magno ſumptu ſingulis quibuſq; annis frequentari haud poſſunt, ſaluberrimè ſancitũ eſt in antiquiſſimis canonibꝰ, bis per ſingulos annos in ſingulis ꝓuincijs Concilium fieri: Vt primũ ante dies Quadrageſimæ habeatur, videlicet quò oĩbus, ſi quæ ſunt, ſimultatibus amputatis, mundum ſolenneq́ue Deo munus poſſit offerri: Secundum verò agať ante tempus Autũni, in quo ſi cómuni oĩm conſenſu rationabiliter comprobato, ſecũdùm eccleſiaſticã regulã, duo vel tres animoſitate ducti per contentionem contradicãt, obtineat plurimorũ ſentẽtia ſacerdotũ.

Nice. c. 5. Anti. c. 20. Cõſtã. c. 3. Chalcedo. c. 19. c. ſicut olim de acuſat.

Quid agendum in ſynodo epiſcopali. Cap. 18.

In his ergò concilijs, anno bis, de his oĩbus apud metropolitanæ, cathedralium, collegiatarum, monaſteriorumq́; ꝑlatos, & ꝑſertim Archidiaconos, ac quos vocamus Decanos rurales, qui vocati ſunt in partem ſolicitudinis epiſcopalis, per Vicarium noſtrum in pontificalibus ac Officialem diſq̃ſitio diligens fiat: Et q̃ ex illorũ iudicio reformatione opus habere comperientur, cõmuni conſilio emendentur.

De ſynodis Archidiaconalibus ac ruralibus. Cap. 19.

Deniq; archidiaconi, qui epiſcoporum oculi dicuntur, ac Decani iſti rurales in ſuis deinceps ſynodis, q̃ ſancita fuerint, in prouinciali ſeu epiſcopali concilio publicabunt. Et ad eundem modum (qui in viſitatione præſcriptus eſt) vitijs extirpandis ac virtutibus inſerendis ſtudeant, criminibus publicis, magìs per pœnitentias canonicas, quàm pecuniæ exactione, puniendis intẽti.

Officiales Archidiaconorũ, & Decanos rurales, viros graues eſſe oportere. Cap. 20.

Qvod vt rectè ac prudenter fiat, Archidiaconis nr̃is incũbit, ne vllos inidoneos Officiales aut Decanos rurales deligant aut admittant, ſed ad has functiões viros tantùm aſſumant, cùm doctrina præſtãtes, tum vitæ innocentis inculpatæq́; ꝗ nullius criminis labe notabiles, officium ſuum irrepræhenſibiliter exequantur.

Synodi archidiaconales antiquitatem quandam præ ſe ferunt. Cap. 21.

Ex vetuſtiſſima quadam inquirẽdorum criminum formula relictum eſt, vt Archidiaconi anno biſſextili circumeant, & peccata enormia emendent, quæ ſequitur in hæc verba: In concilio publico ab epiſcopo habito, primitùs iurare debent de villis ſingulis fideliſſimi quiq; liberi & ſerui, tres vel quatuor, ſeu etiã plures, vt rei veritas omninò inquiratur. Iuramentum auté illud huiuſcemodi eſſe debet: Quicquid in villa in

Can. 1. de offic. archi.

qua

qua habitat, veraciter ſciat, vel ſeriò audierit actum cõtra fidem rectam & Chriſtianitatem, epiſcopum aut eius nuncium, quantùm recordari poſſit & ſciẽtia ſubminiſtrat, non lateat. Poſt iuramentum verò epiſcop⁹ per ſingula numerare debet, q̃ priùs iuramẽto compræhendit, hoc eſt: Si vir, ſuper vxorem ſuam, aliquã clanculò corrupit: Si cum duabus cognatis, ſiue mulier cum duobus propinquis fornicata ſit: Si commatrem ſpiritualem aut filiolam ſuam ſtupro violauit: Si qua mulier partum ſuum necauit, vel cõceptũ quocunq; modo excuſſit: Si quis cognatum ſuum volũtate aut caſu occidit, ſeu morbidum fecit, & necdum ad publicã pœnitentiam venit: Si mulier maritum ſuum, aut maritus vxorẽ ſuam iniquo conſilio interemit: Si quis virum aut fœminã veneno, aut aliqua alia potiõe occidit, & qui hoc ſcilicet veneno machinatur: Si ſciat diuinatrices vel augures, etiam illos, qui per incredulitatem illas inquirant: Si ſciant meretrices, quia meretrix appellatur, ſi vno cõtempto, cum alijs fornicatur, licèt nupta non ſit: Si illos etiam ſciant, qui cum excommunicatis communionem habent: Si illos ſciant, qui conuicti ſunt periurium perpetraſſe: Si & illos nouerint, qui loca Deo non dicata, contra fidem eccleſiaſticã colunt, & ad Chriſti eccleſias venire contemnunt: Illos etiam ſi ſciant, qui indictum ieiunium negligũt. Hęc omnia dum epiſcopus habet recitata, iuratores per iuramentum commoneat, cæteros verò om̃es nobiles & ignobiles, per bãnum Chriſtianitatis conſtringat, vt ſupradictas res minimè celent, àcſi in die iudicij ante tribunal Dñi noſtri Ieſu Chriſti, rei occultatione p̃fatarum rerum nefandarum inueniantur. Hoc enim indicet & per bannũ conteſtetur, vt nemo per vllius timorem aut fauorem vel etiam amicitiam, præfata reticeat, veraciter ſcita. Neq; per odium, neq; per inimicitiã vllã quicquã alicui irroget, quod veraciter non poſſit probare. Horum aliqua ſi anteà in præſentia epiſcopi allata eſſent, eiusq; iudicio terminata, poſteà iterata, cõperta fuerint, veluti in initio referantur, & epiſcopali decreto conſtituantur.

Abuſus in ſynodorum archidiaconalium ac ruralium obſeruatione.
Cap. 22.

PRæſcripta quidem formula, quam antiquitatis cauſa retulimus, ſucceſſu temporis in abuſum, quod negare nõ poſſum⁹, deducta eſt, q; non fideliſſimi quiq;, ſed leues delatores, nõ qui veraciter ſciant, aut ſeriò audiuerint, idq; à probatis: neq; vno tàtùm, ſed plurib⁹, hisq; fide dignis, minimeq; maleuolis, ſed frequentiùs abſq; om̃i delectu vel leues ac futiles, vel inuidi ac rapaces calumniatores, delatiõi comperiãtur adſciti. Quodq; pro manifeſtis criminibus non canonicæ pœnitentiæ, ſed pecuniariæ potiſſimùm mulctæ à delinquentibus fuerint exactæ, permiſſis interim delinquentibus, haud præter graue populi offendiculum, in publica ſcelerum infamia perſeuerare.

Inter viſitandum abuſus corrigendi.
Cap. 23.

QVæ omnia magna correctione indigent, quam, volente ac adiuuãte Deo, inter viſitandum adhibebimus, nimirùm curaturi, vt viris exploratæ virtutis tantùm hoc officij delegetur.

Procurationẽ ſuo officio rectè fungẽtibus pendi, æquum eſſe. Cap. 24.

HIs autem qui ſynodo pręficiendi ſunt, ſumptus neceſſarios (quam procurationem canones vocant) per parochianos ſuppeditari, iuſtum atq; ęquum eſt. Ex concil. Lateranẽ. ex cõc. gñali c. cũ apoſtolicis c. p̃curatiões de cẽſibus.

CAetera, quæ præſentis concilij decretis compræhenſa non ſunt, (ſunt autẽ pleraq;, non minorem quàm ea quæ correximus, caſtigationem poſtulantia) ea ſecundùm ſacrorum canonum cenſuram, partìm in Viſitatiõe, partìm in futuris ſynodis epiſcopalibus, Deo dante, emendare diligẽter adnitemur.

CANONVM CONCILII PROuincialis Colonienſis, anno 1536. celebrati, FINIS.

ACTA ET STATVTA

SYNODI DIOECESANAE AVGVSTENSIS, REVERENDISS. IN Chriſto patre & Illuſtriſſ. Principe & domino, Dñ. Othone S.R. Eccleſiæ TT. Sanctæ Balbinæ presbytero Cardinale, & Epiſcopo Auguſtano præſidẽte, ad diem XII. Nouemb. anni 1548. conuocatæ, & continuo triduo celebratæ.

REuerendiſſimus in Chriſto Pater & Illuſtriſſimus princeps & dominus, dominus Otho S.R. Eccleſię TT. ſanctæ Balbinæ presbyter Cardinalis, & Epiſcopus Auguſtanus, memor communis Eccleſiaſticorum ſacri Romani Imperij ſtatuum conſenſus, inuictiſſimo & potentiſſimo principi & domino, domino Carolo quinto Romanorum Imperatori maximo, in proximis comitijs Auguſtanis de reformandis cleri & populi moribus, deformitatibusque eccleſiarum tollendis, præſtiti: etſi calamitatũ ſuperiorum reliquijs ſanandis apprimè diſtractus, ſummo

dali ſubſtructū eſt; eademq; amplitudine patens, diuertere, quò eos ad recreāda prādio corpora cum benedictione dimiſit.

Hora pomeridiana tertia conuenerūt in eadem aula omnes, vbi Reuerendiſſ. Cardinalis iuſſu cōcellarius Synodum alloquutus eſt in hanc ferè ſententiam: Proculdubiò intellexiſſe eos, memoriaque recenti adhuc retinere, in cuius nomine congregati ſint, qd in ſacris ſolennibus à Deo Opt. Max. cōmunibus votis poſtulārint: quid nō modò paſtori & Epiſcopo ſuo, ſed & gregi ſibi commiſſo quiſque debeat: quanta doctrinæ & vitæ ad patrum regulas cōformandæ neceſſitas omneis ferè ordines eccleſiaſticos vrgeat: quàm habeāt prōptā epiſcopi ſui volūtatem ad proſpiciendum ſibi & gregi: & demùm, quod præcipuum tamen in hoc toto negocio eſt, quāta pietate, diligētia & feruore Cæſaræa Maieſt. veluti nauis Reip. diſcordiarum tēpeſtatibus iactatæ prudentiſſimus gubernator, incolumitati oīm ꝓuiſum cupiat, cuius rei ſingulare è multis exemplum ſit, ꝙ Reformationis eccleſiaſticæ formulā, antiquorū patrū rationi diſciplinæq; maximè cōſentaneā ꝓpoſuerit, quam eccleſiaſtici ſtatus in Synodis celebrandis ceu normā decretorum ſequerentur. Eam igitur formulam, tanquàm ſummam totius conſultationis, dominationem ſuam Reuerendiſſ. quod factum hodiè ante prandium ſit, publicandam omnibus cenſuiſſe.

Quoniam verò dn̄ationi ſuę Reuerēdiſſ. dubiū non ſit, quin pro ſuo quiſq; officio vt iuſſus fuerat, Formulæ huius capita ſingula apud ſuos diligēter tractārit, atq; de ijs quid in hac conſultatione offerri oporteat, deliberārit: ſuperuacuum ſanè videri, vt ſingulorum ſententiæ de ſingulis capitibus Cæſarianæ formulæ priùs exquirantur, quàm ſtatutorum indè excerpēdorum ratio ineatur. Vt igitur compēdio maiore negocium hoc expediretur, dominationem ſuam Reuerendiſſ. formulam totam reformationis paucis obmiſſis, quorum deliberatio & cognitio pertinere ad ſuperiores viſa eſt, inſertiſq; ex prioribus ſtatutis nōnullis alijs, in decretorum ſeu ſtatutorum ſynodalium ſpeciē contraxiſſe, eumq; ordinem, qui cùm in Pontificio iure, tū in alijs Auguſtanæ Eccleſię ſynodalibus ſtatutis ſeruari cōſueuit, ſequutum fuiſſe.

Quibus dictis, cācellari9 ſtatuta tenore cōtinuo ad finē vſq; vt ſequuntur, prælegit.

TITVLI STATVTORVM.

De ſumma Trinitate & fide Catholica. Cap. 1
De conſtitutionibus. 2
De electione. 3
De renunciatione. 4
De qualitate Ordinandorum. 5
De clericis peregrinis. 6
De officio Archidiaconi. 7
De parochis ſiue presbyteris curatis. 8
De officio Decani & Canonicorum. 9
De vita & honeſtate clericorum. 10
De pluralitate beneficiorum. 11
De ſtatu monachorum, monialiū, & Canoniſſarum. 12
De officio concionatoris, & diuini verbi ꝓdicatione. 13
De cultu diuino. 14
De adminiſtratione Sacramentorum. 15
De Baptiſmo. 16
De Confirmatione. 17
De celebratione Miſſarum & Sacramento Euchariſtiæ. 18
De pœnitētia & remiſſionibus cap. Omnis vtriuſq; ſexus, lingua Latina & vulgari, & alia quędam lingua Germanica quadragenarij ieiunij tempore vulgò à parochis publicanda inſeruntur. 19
De extrema vnctione. 20
De matrimonio. 21
Ne pro Sacramentis aut Sacramentalib9 qdquam exigatur. 22
De cōſecratione, benedictione & cęremonijs eccleſiaſticis. 23
De ferijs & feſtis Sanctorum. 24
Vt oratio Dominica, angelica Salutatio, & Symbolū Apoſtolorū ab om̄ibus æqualiter dicantur, eorumq; interpretatio vulgaris. 25
De Magiſtris & ſcholis inſtituendis. 26
De Hoſpitalibus pauperum, infirmorum, & peregrinorum. 27
De maioritate & obedientia & diſciplina populi. 28
De Viſitatione. 29
De ſententia excōmunicationis, ſuſpenſionis & interdicti. 30
De precibus pro ſummo Pōtifice, Romanorum Imperatore & Rege ac Principibus catholicis, alijsq; ad Deū fundendis. 31
De pœnis. 32
De Synodis. 33

Finis titulorum.

STATVTA

SYNODI DIOECESANAE Auguſtenſis, XII. XIII. & XIIII. Nouembris, Anno M.D.XLVIII. Othone cardinale & epiſcopo Auguſtano pręſidente, Dilingæ celebratæ.

De ſumma Trinitate & fide Catholica. Caput I.

QVum tota creationis vniuerſi ratio, atq; redemptionis noſtrę fundamentū, in ſummæ indiuiduęq; Trinitatis recta indubitataq; fide conſiſtat, & à redemptore noſtro Ieſu Chriſto per ſuos Apoſtolos, eorumque ſucceſſores vna fides Catholica in vniuerſum orbē, cuius primatus Romanæ ſedi ex D. Petri apoſtoli ꝓrogatiua iure tribuitur, deriuata ſit: Statuim9, atq; omnibus prelatis, vniuerſo clero

clero & populo noſtrę diœceſis mandamus, vt in ſancta fide Catholica, quam diuina clementia & ſanctiſſimorum hominum prædicatione ſecundùm prædictæ ſanctæ ſedis puram & incorruptam traditionem, maiores noſtri ab initio acceperũt, cõſtantes firmiq́; permaneant, eandem credãt, obſeruẽt ac doceant: atque paſtores oues agnosq́; ſuę curæ commiſſos, in eadem fide orthodoxa pro cuiuſque captu erudiant, ſummoque ſtudio confirment.

¶De conſtitutionibus. Cap. II.

SAcrorum canonum & conciliorum decreta, & tam prouinciales Maguntinę ſedis, quàm à noſtris predeceſſoribus nobisq́; editas Synodales conſtitutiones in vniuerſum, præcipuè verò eas, de quibus ſpecialis mentio in ſequentibus noſtris ſtatutis non habebitur, firmiter obſeruari præcipimus, tranſgreſſores ſecundùm canones ipſos prędictasque conſtitutiones, puniri decernentes.

Maximi cognomẽ tribuit Carolo v. Paulus 3. Põtifex.

Inuictiſſimi etiã chriſtianiſſimiq́; Imperatoris Caroli quinti, cui Maximi cognomentũ meritò tribuimus, cõſtitutionẽ de Interreligióe in comitijs Auguſtanis hoc anno editã in ea parte, qua ad ſtatus Catholicos pertinet, acceptamus, noſtręq́; diœceſis ſubditis innouari decernimus, ſcilicet vt Eccleſiæ catholicę inſtitutiones hactenùs ab eis ſumma cũ laude obſeruatas, deinceps religioſè obſeruent, teneantq́; cõſtanter: ne ſe ab eis vllo modo auelli patiãtur, aut omninò quidquã immutent: cæteros verò, qui nouationes induxerũt, vnà cum clementiſſimo Imperatore valdè hoc ab eis ac ſeriò requirẽte, in Domino hortamur, vt ad eccleſiam catholicam accedentes, in obſeruatione cõſtitutionum & cæremoniarum Eccleſię catholicę per omnia nobiſcũ conueniant, & ſe hiſce noſtris ſaluberrimis & catholicis ſtatutis conforment.

Quin & formulam Reformationis ab eadem Cæſarea maieſtate eccleſiaſticis ſtatibus in ijſdem Comitijs propoſitã, quã nos in his noſtris Synodalibus ſtatutis ſequi profitemur, omnibus noſtræ Diœceſis eccleſiaſticis perſonis crebrò legendam, verſandam & ſequẽdam proponimus.

Conſtitutiones quoq; & ordinationes à Reuerend. domino Laurẽtio Campegio S. R. E. Cardinale, & ſedis Apoſtolicæ per germaniã Legato, Ratiſbonæ Anno M.D.XXIIII. editas & publicatas, tanquàm ſalutares, de Capituli noſtri conſilio & aſſenſu acceptamus, easque ab omnibus prælatis, presbyteris & clericis nobis ſubiectis, volumus obſeruari.

Statuimus præterea, vt pręſens libellus Synodalium conſtitutionum noſtrarum in eccleſia noſtra cathedrali, alijsque collegiatis & monaſterijs, quamprimùm typis excuſus fuerit, habeatur: & in choro, vt cuilibet acceſſus ad eum pateat, ſeruetur. Decani quoque rurales, camerarij, plebani, capellani, cęterique presbyteri noſtræ Diœceſis priuatim eum ſibi comparent, frequenterque legant, vt quiſque tam repentinis quàm indictis viſitationibus de his, quæ ad ſe pertinent, rationem reddere poſſit. Volumus etiam, vt abbates & præpoſiti, conuocatis omnibus monachis & canonicis regularibus, necnõ Decani collegiatarũ eccleſiarũ canonicis, Decani verò rurales in capitulo ſuis cõfratribus accerſitis, eadẽ ſtatuta bis in anno ad verbum perlegant, aut perlegi curent. Si quis verò huic noſtro mandato non obtemperauerit, à nobis ſeu vicario noſtro canonicè punietur.

De electione Cap. III.

APprobante cathedralis eccleſiæ noſtrę venerabili capitulo, ſtatuimus & ordinamus, vt poſthàc ad epiſcopatum eccleſiæ Auguſtẽſis, nullus niſi presbyteratus ordine inſignis, aut qui ſe gradus, quos nondùm habet, oẽs ſtatutis ordinationũ tẽporibus, nulla interiecta mora aut tergiuerſatione, adeptũrum promiſerit, eligatur aut aſſumatur.

De renunciatione. Cap. IIII.

AD eccleſiaſticas dignitates, animarum curas, aliaq́; beneficia ad noſtrã diſpoſitionẽ ſeu approbationẽ pertinentia, nullus poſthàc coadiutor vel reſignatarius, niſi examinationis teſtimonio ſubnixus fuerit à nobis aut vicario noſtro in ſpiritualibus admittetur. Si qui verò per ſurreptionẽ eiuſmodi dignitatum, curarum aut beneficiorum coadiutores ſiue reſignatarij ſucceſſores in illis ſine examinatione præſcripta extiterint, amouebuntur.

De qualitate ordinandorum.
Caput V.

VT Catholica doctrina atq; diſciplina eccleſiaſtica meliùs conſeruetur, ſtatuimus atque ordinamus, vt ordinandi ſuper hæreſibus hoc tẽpore iactatis, quid de illis, & cõtrà quid de Romana catholica & Apoſtolica eccleſia ſentiant, diligenti examinatione explorentur. Deindè, vt nullus ordinetur, niſi qui publicum à primario ſacerdóte vel magiſtratu patriæ ſuæ aut eius loci, vbi maiorem vitæ ſuæ partem exegerit, de vita eius & moribus probatis, teſtimonium literis conſignatum attulerit, qua in re primarij Sacerdotis ſeu Magiſtratus & teſtium conſcientiam oneramus.

Ad hæc, vt ordinandi ſcientia explendis ſaltem eccleſiæ miniſterijs ſufficiẽs, nõ titulis, ſed diligenti conſtet examinatione.

Eandem quoque rationem in his, qui ad prælaturas admittendi, & ad eccleſias parochiales prouehendi ſunt, volumus haberi: atque ad parochiales eccleſias quenquam, niſi populum docere & velit & ſciat, nolumus admitti.

Poſtremò neminẽ ad prælaturas aut eccleſias parochiales ſiue per electionem, ſiue per inferio-

inferiores collatores aut patronos deſignatus fuerit, priùs inueſtiri aut ad eccleſiæ munera ſubeunda admitti debere, quàm examini ſatisfecerit, & vocationi ſuæ ſatisfacturum ſe pro viribus pollicitus fuerit, ſtatuimus atque mandamus.

Aetaté etiã ordinãdorũ, ſecundũ laudabilẽ eccleſię nr̃ę moré, hactenùs ĩtroductũ & ſeruatũ, deinceps quoq; obſeruari p̄cipimus.

Pro examinatione verò nullã ab his, q à nobis deputati ad hoc fuerint, pecuniam exigi debere præcipimus: quod & hactenùs in eccleſia noſtra factum fuiſſe, compertum habemus.

Quòd auté ad noſtrum epiſcopale officiũ attinet, profitemur nos pro gratia, quã Altiſſimus largiri nobis dignatus fuerit, munus noſtrũ ritè recteq;, tam p nos q̃ p vicarios & cooperarios nr̃os exequuturos. Voluműſq; poſthàc ordinandorũ examini paſchali Pentecoſteſq; tẽpore Auguſtę, reliqs verò anni tẽporibus cõſuetis in oppido nr̃o Dilinga celebrãdo, ipſi corã adeſſe & pręeſſe, ne & in hac parte in nobis quidquam deſideretur.

De clericis peregrinis. Cap. VI.

IGnotos atque vagos ſacerdotes & monachos, abſq; prælatorum ſuorum teſtimonijs ſeu formatis, multoq; minùs ſuſpectos de fide aut flagitioſos ſacerdotes vel monachos ſeu fratres fugitiuos, ad concionãdi ſacraque peragendi officium nuſquàm in nr̃a Diœceſi admitti, nec peregrinos & ignotos presbyteros in cõſortio aliorũ presbyterorum tolerari, vel ad Miſſarum ſacrificiũ, niſi ſui ordinarij, è cuius diœceſi p̄ximè diſceſſit, literas de eorũ ordinib⁹ & honeſtate docentes oſtenderint, & à nobis vel noſtro in ſpiritualibus vicario admiſſorias habuerint, admitti debere præcipimus.

De officio Archidiaconi. Cap. VII.

QVos Græci Chorepiſcopos, hoc eſt, certarum regiuncularum in qualibet diœceſi ſpeculatores, alij archidiaconos, alij archipresbyteros vocant, in noſtra eccleſia cathedrali, quo ad certum diſtrictum mœnijs Auguſtanæ ciuitatis adiacentem Archidiaconi, in reliqua verò diœceſi Decanorũ ruralium nomine cenſentur.

His igĩ hoc ſtatuto mandamus, vt hęc nr̃a placita atq; ſynodolia decreta curæ ſuæ parochis publicẽt & exequant̃, vt capitula ſua ruralia, ſicuti hactenùs cõſuetum fuit, cõgregẽt & ſeruẽt: ad futuras ſynodos citati veniant, diligenter quoque inuigilẽt, vt parochi ſubditos ſuos doceant, corrigant, & veluti paſtores fideles in via Catholicæ doctrinæ ducant, ne irregularitate cõtracta miniſtrẽt, néve in foro conſcientiæ in dubijs conſultent, niſi peritiores priùs ſuper his adhibuerint in conſilium: ad hæc, vt ab extorſionibus & exactionibus illicitis & inſolitis abſtineant, & libertatem eccleſiaſticam, quantùm in eis eſt, tueãtur. Hos etiam ſenis quibuſque menſibus diſtrictus ſeu regiunculæ ſuæ eccleſias ſuas viſitare, & de omnibus rebus tam ſpiritualib⁹ quàm temporalib⁹ ſibi concurrentibus curam habere præcipuã, & ſi quæ emendare non poterunt, ad Synodũ pro tempore, aut ſi mora periculum habuerit, ad nos, vt opportunè prouidere de omĩbus poſſimus, referre iubem⁹. Si quos intruſos ad parochias aut alia bñficia eccleſiaſtica in ſuis diſtrictibus eſſe Decani intellexerint, aut ſuſpectas de ſurreptiõe abſolutiones diſpenſationéſve oſtẽtari aut circũferri à quibuſcunq; cognouerint: Eos moneant primùm, ne ſibi bñficia Sacramentorumque adminiſtrationẽ vſurpẽt, néve gregẽ Chriſti huiuſmodi diſpenſationũ vel abſolutionũ prætextu decipiant. Si q verò parére monitis noluerint, hi nobis à Decanis, quos fidei iuramento nobis præſtitæ ſuper hoc admonemus, ſine mora indicentur.

Decanis quoque ruralibus iniungimus, ne in templis, ſacellis, aut oratorijs ſuarum regiuncularum, picturas aut imagines quaſcunque depingi, ſculpi aut fieri, nobis aut vicario noſtro incõſultis, patiantur, vt in his veteris Eccleſiæ decorum, ſacrarum hiſtoriarum veritas, & imaginum honeſtas, maturiore deliberatione circa ea pręcedente, conſeruetur. Idem decernimus in cæteris Diœceſis noſtræ ſacris ædibus omnibus diligenter obſeruandum.

Iiſdem Decanis ruralib⁹ præcipimus, vt in inquirendis hęreticorum libris aut de hęreſi ſchiſmatéve ſuſpectis, nullam diligentiam prætermittãt. Contrahant etiam, vndecunquè in ſuis regiunculis poſſunt, eiuſmodi libros omnes, & in primis formulas adminiſtrationis Sacramentorum, quas Aduerſarij ordinationes eccleſiaſticas vocant, eoſque libros ad nos quamprimùm tranſmittant, & in concionibus ſuis Sacramentorumq; adminiſtratione, Catholicos doctores & Romanæ eccleſię Manualia ſequãtur, cęteriſq; eiuſdem rei pro officij ſui cura monitores authoreſque exiſtant.

De parochis ſiue presbyteris curatis. Caput VIII.

PArochi de fide & religione noſtra populum ſibi commiſſum doceant atque inſtruant, Sacramenta adminiſtrent, eorum myſticam gratiam exponãt, publicis peccatis irretitos canonicè, occultis verò delictis occultè arguant, & ad pœnitentiam adducant. Incorrigibiles, nobis aut noſtro in ſpiritualibus vicario indicẽt, vt vel publica ſatisfactione curentur, vel communione catholica arceantur: paruulos quoque & rudes quoſq; parochię ſuę, doceãt certis tẽporib⁹ Symbolũ fidei, Dominicã precationem, Salutationẽ Angelicã, & Decalogi p̄cepta: aut ea diebus Dominicis è ſuggeſtu diſertè pronũcient, vt reuerà duplici honore digni habeantur.

Quum

Quum nihil magìs officiat Eccleſię Dej, q̃ ꝙ ad regimen animarũ indigni aſſumuntur, ſtatuimus & diſtrictè ꝓcipiendo mãdamus, vt à vicario noſtro in ſpiritualibus generali alijſq; p̃latis viri graues, docti, & ad curã animarum habendam idonei deligantur, diligenſq; & anniuerſaria de eorum vita & moribus inquiſitio habeatur.

Et quoniã non rarò accidit, vt presbyteri & clerici beneficia eccleſiaſtica curata abſq; inſtitutione ſeu commiſſione vel nr̃a vel vicarij nr̃i, de facto occupẽt, atq; nulla ligandi aut abſoluendi poteſtate ꝓditi, populũ Dei decipiant: volumus & mãdamus, vt quilibet Decanus vel camerarius in capitulo proximo ſui decanatus, literas huiuſmodi cõmiſſionum ſibi petat exhiberi, nobiſq; aut vicario noſtro, ſi qui nullas habuerint, intra mẽſis ſpatium ſignificet. Idemq; de beneficijs non curatis, ad eaque intruſis, intelligi volumus atque mandamus.

Parochi ſeu presbyteri curati om̃es, libros apud eccleſias ſuas habeãt quatuor: Primũ, in quo baptizatorum: Secũdum, in quo ſtatuto ab eccleſia tẽpore confitentium & communicãtium: Tertium, in quo eorũ, qui matrimonia in facie eccleſiæ contraxerunt: & Quartum, in quo mortuorum & eccleſiaſticę ſepulturę traditorum nomina & cognomina cum annotatione diei & anni deſcribantur. hęc eñ diligentia cùm ad multa vtilis eſt, tum verò ad hoc pręcipuè, vt paſtoribus ouium ſuarum ratio meliùs conſtet.

Capellani & primiſſarij, rectoribus aut plebanis ſuis debitã reuerẽtiam exhibeãt, ac oĩa debita officia, ſiue in fundatiõibus expreſſa ſint, ſiue ex cõſuetudine introducta, ſuis locis tẽporibuſq; exequãtur in iuribus parochialibus, niſi fundationũ ſuarũ tenore ſpecialiter & expreſſè fuerint priuilegiati, ipſis minimè aduerſent̃, vel inobediẽtes exiſtant, ſed in executione curæ & diuinis officijs cãtando & legendo fideliter aſſiſtant. Quòd ſi aliter fecerint, canonicam noſtram vindictã minimè euadent.

Meminerint porrò presbyteri oẽs, & in primis hi, quibus animarũ cura incũbit, vt eorũ quę ad officij ſui eſſentiam pertinent, notitiam habeant certam & indubitatam, veluti ſunt, abſolutionis aliorumq; Sacramentorũ collationis formæ ſubſtantiales.

Quoniam autem intereſſe plurimùm cõſtat, qua ratiõe pueri & rudes catechizẽtur, parochis noſtrę Diœceſis Catechiſmum ſiue libros de inſtitutione Chriſtiani hominis Reuerendi patris domini Petri de Soto ex prædicatorio ordine, Theologi Hiſpani, & Cæſa. Maieſtatis cõfeſſoris doctiſſimi & religioſiſſimi viri, legendos docendoſq; commendamus: alios verò de hæreſi aut ſchiſmate ſuſpectos, ex vſu eorum tolli pręcipimus.

De officio Decani & Canonicorum.

Caput IX.

Decanus collegij ſui clericos & familiã in officio quenq; ſuo cõtineat, exemplo alios præcedat, vitę morumq; honeſtatem in habitu & diſciplina, debitumque in diuinorum officiorum pſolutione & cæremonijs exigat: Ebrios, aleatores, pcuſſores, ſcortatores, & officij ſui immemores corripiat, ſacris abigat, & pro iure ſibi competenti mulctet.

Scholaſtici eccleſię noſtrę dignitate aut titulo eminens, iuuentutẽ eccleſię miniſterijs deſtinatam, doctrina, pietate, & morũ honeſtate imbuat: aut per idoneos & probos pædagogos inſtitui curet, atque ordinãdorum examini de more noſtrę eccleſiæ vnaq; nobiſcum diligenter intendat.

Canonici Decano ſuo obediant, diuinis omnibus interſint, qua decet modeſtia, grauitate & pietate. Eleemoſynas pauperibus diſtribuant, populum bonis exemplis ædificent, diuinorum tempore deambulare in tẽplo nec ipſis liceat, neq; alij cuiquam permittatur. Turpe enim eſt, in eo loco quacunque de cauſa motoriam agere, & ambulationes inſtituere, vbi & geſtu corporis & animo in ſacrorum myſteriorum tractationem defixos intentoſque eſſe oporteat.

Studioſis quoq; aliq̃bus, bonamq; de ſe ſpem præbentibus Decanus & Collegium prouideant, vt iuſto ſtudiorum ſuorum tempore iuſtiſque ſumptibus in academijs & catholicis vniuerſitatibus ſuſtententur: q poſt tempus eis conceſſum redeuntes, de diligentia, probitate, pietateque ſua teſtimonium eius Vniuerſitatis publicum ſecum adferre teneantur.

Cæterùm horas canonicas, reſidentes canonici tam cathedralis noſtræ, quàm collegiatarum eccleſiarum, decenti modulatiõe, pro eccleſiæ noſtræ cathedralis & collegiatarum more perſoluant, & hanc curam ad conductitios tantùm ſuccẽtores minimè reijciant.

Canonici etiam iuniores theologum, qui in ſingulis collegijs frequentioribus haberi debet, lectionem ſuæ profeſſioni & inſtituto congruentem, certis horis, quemadmodùm & vicarij aliaque collegiorum mẽbra facere teneantur, prælegentem audiãt, itaq; & animos diuinis ſtudijs excolãt, & ab ocio remoueantur.

De vita & honeſtate Clericorum.

Caput X.

Clerus noſtrę Diœceſis in habitu, coronę tõſura, & inceſſu decorũ ſeruet, ſuperiore veſte talari iudutus, atq; pietate magis venerabilis, q̃ aut famulorũ multitudine aut vano armorum terrore contẽptibilis incedat. Menſa quoq; vtat̃ frugali, & ab ebrietate, ludis à iure ꝓhibitis, atq; om̃i ludicra leuitate abſtineat, luxũ omnẽ fugiat, & ab vſuris, mercaturę & cauponario exercitio, auari-

tiæ

tiæ ſordibus,ſortilegijs,diuinationibus,venationibus clamoſis,omnibusq; prophanis negocijs,& à quibus cura ſacerdotalis meritò abhorret,prorſus alienus exiſtat.

Hoſpitia quoq; publica,tabernas aut œnopolia compotandi cauſa non ingrediať. Qui ſec⁹ fecerit,florenos quatuor depẽdet, quorum dimidiã partem fabricæ templi noſtri cathedralis,reliquum delatori impartiemur. Pœnam feſtus dies grauiorem efficiet.

Inſtituta quoq; eccleſiaſtica de ieiunijs & abſtinentia carnium, ferijs,atq; huiuſmodi, ab vniuerſo noſtrę diœceſis clero religioſè ac piè obſeruari,atq; ſub debito obedientiæ ſanctę eccleſię catholicę pręſtandæ, populo indici debere ſub cenſuris & pœnis grauiſſimis,mandamus.

Pręterea cùm ęquũ in primis ſit,eos mundos eſſe, qui vaſa domini portãt, & in ſacrario operantur,volumus atq; iuxta ſanctiões Canonicas decernim⁹,vt ſacerdotes profeſſionis ſuę memores,caſtè cõtinẽterq; viuãt, atq; à nefario concubinatu abſtineant.

Sacerdos,Diacon⁹,& Subdiaconus fornicationis,adulterij aut familiaritatis ſuſpectę conuictus,remota ꝓtinus concubina,ab officio ſuſpendatur,& beneficij fructibus ad certum tempus ꝓ ſcandali grauitate priueť: Iterùm conuictus,ſuſpenſione & priuatióe fructuũ grauiùs plectatur. Incorrigibilis demum factus,beneficium amittat. Concubinę autẽ clericorum, excõmunicẽť. Cęteris verò clericis infra ſubdiaconatum conſtitutis,&eccleſiaſtico beneficio prędìtis,eadem priuationis fructuum pœna infligatur, & à miniſterio,ſi quod in eccleſia habuerint,repellantur. Et cum his omnibus nullas fœminas,niſi aut ſanguinis neceſſitudine iunctas, aut annorũ quadragẽario numero maiores, aut ſaltem ſuſpicione carẽtes,in illa vicinia, easq; verecundas,ſobrias & publico teſtimonio caſtas liceat cohabitare.

Clerici nr̃ę diœceſis domos fundosq; dotales bñficiorũ collapſos inſtaurẽt, quantũ neceſſitas poſtulauerit:reparataq; in debita ſtructura cõſeruent,& negligẽtes p decanos rurales ac alios,ad quos de iure vel cõſuetudine ſpectat,eorũ ꝓuentuum domibus fundisq; applicãdorũ ſubtractione mulctẽtur.

De pluralitate beneficiorum. Cap. XI.

QVicũq; vel cupiditate, vel quouis etiã honeſto colore impellente, plura beneficia eccleſiaſtica obtinent, hoc noſtro mandato iubentur, ſicuti diſtrictè pcipiendo mandamus,vt retento quod ex illis maluerint vnico beneficio, cætera intra annum reſignent,aut nobis vel deputatis ad hoc noſtris,diſpenſationum ſuarum priuilegia huiuſmodi oſtendant. Quod niſi debita obedientia præſtiterint,ſciant ſe ex noſtra diligentia in recta & vera eccleſiaſticorum bñficiorum diſpenſatione adhibenda,inobedientiæ aut cupiditatis ſuæ pœnas legitimas ſuſcepturos.

Si qui verò poſthàc ſedis Apoſtolicæ diſpenſatione plura beneficia obtinuerint,cõpertumq; à nobis fuerit,eidem ſedi (q̃ in literis,conceſſionibus,priuilegijsq; ſuis rationes cauſasq; honeſtas & neceſſarias, prout ſuggeſtum ei fuerit,ſequi cõſueuit) illuſum ab impetrantibus fuiſſe,hi ſciãt nos ſanctiſſ. domino noſtro meliùs informato diſpenſationum huiuſmodi reuocatióem ꝓcuraturos. Vndè ſtatuimus & ordinamus,vt in poſterũ nullus,cuiuſcunq; gradus aut dignitatis fuerit, ad alterius aut pluriũ bñficiorum poſſeſſionẽ admittať,niſi nobis tanq̃ ordinario loci,diſpenſationis eiuſmodi literas, ꝓ ſedis Apoſtolicæ dignitate conſeruanda inſpiciẽdas,priùs exhibeat, Bonifacij IX.& Leonis X.maximorũ põtificum cõſtitutióibus ſemp ſaluis. Et ſi diſpenſatione dignus videbitur, nihilominus ſtatuimus, vt tales aut alij quicunq; eccleſiarum rectores & beneficiati,vicarijs ſuis tãtã ex fructib⁹ portionẽ relinquant,quãta ad hoſpitalitatẽ ſeruãdam,ad iura epiſcopalia & archidiaconalia pſoluẽda,aliaq; onera ferẽda ſufficiat. Alioquin à ſuis beneficijs, reſeruato tamen vnicuiq; patrono aut collatori iure ſuo, decernimus amouendos.

Hortamur etiã in dño eos,q plura bñficia curata ex diſpẽſatióe Apoſtolica iã obtinẽt, vt vno quod maluerint retẽto, cętera intra annũ ſine vlla penſióe idoneis presbyteris reſignẽt,& Chriſtiano hoc officio pietateq; ſua ſeueritatem & coactionẽ ſynodalium, prouincialium,aut generalium ſtatutorum aut decretorum anteuertant.

Monaſteria porrò & collegia,aut ſi q alij incorporatas cum decimis & cẽſibus eccleſias quas retinere velint,habuerint,idoneos ſacerdotes eis pręficiant:quibus de victu,veſtitu honeſto & competentia iuſta proſpici decernimus:alioquin aut per priuationem incorporationis legitimam, aut honeſtã ex eccleſiæ illius decimis & *virib⁹ aſſignationem, aut ineptorum ſacerdotum remotionem, eiuſmodi Eccleſiarum commoditati prouiſuri. *iuribus

Pręlati monaſteriorũ,collegia aut alij,vnitas eccleſias habentes, vicarios huiuſmodi aut ſacerdotes nõ cõſtituãt, niſi priùs p nos aut nrũm vicariũ,vt idonei,fuerint admiſſi. Religioſos verò,bñficiorũ huiuſmodi curæ à ſuis Pręlatis pfectos,non obſtante eorum qualicunq; exemptione,volumus nobis tãquàm ordinario eſſe ſubiectos.

De ſtatu monachorum,monialium,& Canoniſſarum. Cap. 12.

MOnaſteria cuiuſcunque ordinis, ſecundùm regulas quas profeſſi ſunt, reformari,ipſosque monachos in obedientia & religione ſui ordinis contineri, Capitulum diſciplinæ frequenter ſeruari, vitia illic

illic quotidiè ſubnaſcétia ſeueriter corrigi, cultũ diuinũ reuerenter & debitè ſeruari, cócubinarios, adulteros, ebrios, criminoſos, ĩfames, ſuſpectos de hæreſi alijsve criminib⁹, pœnis debitis caſtigari, habitum & tóſuram diligenter ſeruari, ædificia & bibliothecas ſtudioſè curari, prædia, cenſus & iura conſeruari præcipimus: repugnantes, aut reformationis impatientes, ſeuera coercitione debitisque medijs caſtigaturi.

Intermiſſa ſacrarũ literarũ atq; ea etiã, p q́ ad ſacras literas puenit, ſtudia, apud opuléta monaſteria intra ſex mẽſium ſpatium reſtaurent. Vbi verò pauci ſunt monachi, ijdemq́; egétes, vnus atq; alter ad aliud eiuſdẽ, aut ſi cómodum videbitur, diuerſi ordinis monaſterium, vbi ſcholę reſtitutę ſunt, mittantur, vbi & in ſacris literis, & in religionis obſeruantia inſtitui & proficere, atque ad prædicationem diuini verbi idonei reddi poſſint.

A rerũ prophanarum exercitio Monachi abſtineant, atque intra monaſterij ſepta, niſi concionum aut ſacrorum peragendorũ gratia à ſuis p̃latis dimittant, ſeu ad aliud monaſteriũ deſtinent, vel à nobis tanq̃ ordinario ad curá animarũ ſecundũ Canonũ pmiſſioné euocentur, ſeſe contineant. Tempore verò eis à diuinis lectionibus vacuo, ſemper pij & honeſti aliquid agãt.

Monachi à ſolitaria vita nomé adepti, familia ſuperflua, equorũ faſtu & pompa multitudini ne ſe ingerát, aut ſibi ocioſis vanisq́; ſumptib⁹ frequentiá in ſolitudine pcurent, ſed frugaliter in humanitate viuant: & quæ neceſſitati ſuperſunt, pauperibus ſtudioſorumq́; educatiói, eccleſię ſementem vberrimam facturi, erogent atque diſpenſent.

Monaſteria exciſa aut deſerta, quantùm fieri poterit, reſtaurentur.

Moniales ab egreſſu monaſteriorũ ſuorũ, virorumq́; cóſpectu cótineant: earumq́; monaſteria viri non ingrediant, niſi id poſtulet ineuitabilis neceſſitas. Oeconomũ ad res ſuas forìs procurandas deligant honeſtum, fidum, frugalẽ, qui eis & viſitatori ternis menſibus rationem reddat negociorum ſuorũ. Inutilem, grauem, infidũ amoueãt, aliumq́; ſurrogandum procurent.

Canoniſſę continentiæ ſtudium nulla voti ſolennitate obſtrictum ſectantes, commune habeãt dormitoriũ, habitu modeſto, mũdo & caſtitatis indice vtant: magna quoque inſtituti ſui cómoda ex mẽſę cómunióe pcipe͂rét, ſi cótra inueteratũ apud eas moré adduci ad hoc poſſent: quod vt faciant, eas in Domino hortamur. Sicubì liberiore vita detrimentũ famę patiantur, reformari eadẽ curabimus.

De Officio Concionatoris, & diuini verbi prædicatione. Caput 13.

CONcionandi officium ſoli vocati, & ab ordinaria eccleſiaſtica poteſtate admiſſi, ſuſtineant.

Paſtores, quibus animarum cura incũbit, vicarios ſacerdotes, ſi ipſi iuſta ex cauſa mun⁹ hoc explere nequeãt, admittere poſſunt: notos tamen, & prælatorum ſuorũ teſtimonijs ſubnixos.

Cócionator ſeu doctor diuini verbi, Euãgeliũ & ſacras ſcripturas nó ſuo, ſed orthodoxorum & ſanctorũ patrum ſenſu & interpretatióe tractet ac doceat. Homilias ſanctorum patrum & martyrum paſſióes, à fide dignis tamen ſcriptoribus proditas, poſt euangelia ſtatis diebus poterit recitare.

In concione nihil prophani, fabuloſi, ſuſpectíve proferatur, ſed ſint cóciones ſanorum verborum & ſanæ doctrinæ. Cócionator ſe ad captũ auditorũ demittat: núc catechiſtã agat, nũc interpreté ſcripturarũ, núc vitiorũ rep̃hẽſoré, núc doctorem myſteriorũ, oĩaq́;, ad lucrũ Chr̃o afferendũ, oĩbus fiat: & à q̃ſtionib⁹ pplexis & difficilibus, omni eruditióis oſtẽtatione reiecta, abſtineat, caueatq́; ne ſe vnq̃ ad conuicia iniuriasq́;, quibus eccleſia cum populi offendiculo dehoneſtatur, delabi contingat.

Ijdem Clerum & Magiſtratum aut abſentes quoſuis, ſuo quoſq; iudici relinquẽdos, puerſo & multis hacten⁹ vſitato iudicij gñe, apud populũ nó accuſent, nó deferát, nó calumnient: linguisq́; ſuis pro ſeditionum flagellis non vtantur: ſed ſit oratio eorum modeſta, ſobria, grauis, & verbi diuini neruis cópacta, qua potẽtes ſint exhortari ſana doctrina, & eos qui contradicunt, arguere. Tit. 1.

Miſericordiam, bonitatem & charitatem Dei opportuno tempore prædicent & extollant, ita tamen, vt iuſtitię eius in bñfactorũ præmijs largiendis, malefactorumq́; pœnis infligendis non obliuiſcant, vt dubitãtes & anxij, ſpe & amore diuino inflamment, mali à peccatis deterriti reſipiſcant.

Eleemoſynas, ſatisfactiones & opera pietatis inducãt, ne populus ab eis ſeductus credat, opinione quadam ſua tutum ſe eſſe, etiamſi huiuſmodi opera, quib⁹ chriſtianę fidei parios liniendus eſt, nó faciat, cũ tñ Deus, ſicuti de pſeudoprophetis apud Ezechielem dictur⁹ ſit: Et cóplebo indignationẽ meam in pariete, & in his qui liniunt eum abſque temperamento. Ezech. 13.

Aduerſus graſſantium hæreſum tẽpeſtatem, populum præmoneant ſæpè & confirment. Catechiſmum & Decalogi p̃cepta crebrò relegant & explicent, in primisque dent operam, vt pernicioſiſſimus error, q multorum animos occupat hoc tempore, eradicetur, quo verbum Domini limitibus adeò anguſtis quidam includunt, vt ab eis nihil niſi atramento in ſacris Biblijs exaratum, pro verbo Domini habeatur, cùm verbũ Domini initio nullis libris, ſed Apoſtolorũ cordibus impreſſũ inueniret: quod poſteà nó ſcriptura tm̃, ſed magna ex parte eccleſiæ & fideliũ animis ſermone cómunicauerũt: & ſacræ li-

teræ teſtentur, legem Euãgelicam ipſiſſimũ
1. Cor. 3. domini verbũ, in tabulis cordium carnalib⁹
ſpũ dei viui ſcribendũ fuiſſe. Hortet̃ p̃tereà
populũ, vt verbũ Dei attẽtè audiat, ab hæreſibus abhorreat, Miſſę officio libenter interſit, frequenti confeſſione ſe expurget, mundo corde & auido ſalutarẽ Chriſti corporis cibum excipiat, ſacramentis & eorum myſterijs ſecundùm eccleſiæ traditionem religioſè vtatur, & diebus feſtis, ſanctis tãtùm vacet operibus: memineritq; cócionator, vt corpus ſuum in ſeruitutem redigat, ne quos ſermone ad pietatem adducere conatur, ipſe in ſeruitute ventris & peccati obſordeſcẽs, deterreat, aut illis opprobrio fiat.

De cultu diuino. Cap. 14.

Diuinus cultus obſeruetur, peragaturq; his modis & ritibus, qui p manus ſanctorum patrum nobis traditus, & per maiores noſtros in ſacrificio altaris, officijs defũctorũ, canonicis horis, cęterisq; diuinis laudibus atq; cæremonijs obſeruatus fuit.

De adminiſtratiõe Sacramentorũ. Ca. 15.

IN adminiſtratiõe vſuq; Sacramentorum, vt cõfuſio & ſchiſmata in eccleſia Dei vitentur: & Apoſtolicis traditionibus, ſacriſque canonibus & legibus reuerentia debita habeatur, cæremoniarum, orationũ, rituumque receptam vniformitatem parochos noſtros in omnibus ſequi volumus atque iubemus.

Volumus etiam populum, quid in cuiuſque ſacramenti collatione agatur, in concionibus & ſacramentorum adminiſtratione frequenter doceri.

Lingua Latina, cui veluti diuino inſtrumẽto in ipſa crucis ara ſacris vſib⁹ dedicato, eccleſia occidentalis religionem Chriſtianam fert acceptam, in ſacramentorũ adminiſtratione alijsq; eccleſiaſticis officijs per totam noſtrã diœceſim retineatur, & excluſa, reuocetur. Quę verò Germanica lingua ſecundũ antiquas agendas p̃nũciari cõſueuerũt, mutare fas non ſit, ſed & ipſa quoq; cõſeruent.

De baptiſmo. Cap. 16.

SOlennes Cæremoniæ & orationes circa Baptiſmum hactenùs in eccleſia Catholica vſitatæ, & in Agendis eccleſię noſtræ deſcriptæ, niſi neceſſitas aliud cogat, non omittantur. Quarum ſignificatiões populo ſæpiùs exponi mandamus, vt profeſſiõis ſuę, qua Chriſto initiatus eſt, admoneatur.

Suſceptores quoque ſeu ſponſores paruulorum, ætatis prouectæ ſint, atque in fide probè catechizati & inſtructi, quo non ore tantùm, ſed & mente & ſeriò ad interrogata reſpondere, ſuum munus intelligere, & paruulos vbi adoleuerint, & res poſtulauerit, in fide orthodoxa, inſtituere poſſint: ætate verò aut fide nondùm prouectos, ad tãtum munus admitti non debere & ipſa ratió ſuadet, & nos præcipiendo decernimus.

De confirmatione. Cap. 17.

PArochi ſuo tempore de cõfirmationis origine, myſterio & chriſmatis arcano ſubditos ſibi doceant, eoſque ad eius deſiderium accendant: vt nobis, quod ex officij noſtri debito crebrò facere inſtituimus, aut ſi qua iuſta cauſa impediti fuerimus, ſuffraganeo noſtro, diœceſim noſtram ad confirmandos baptizatos circumeuntibus, prompti paratique ſint ad huius ſacramenti ſuſceptionem, faciliusque, quæ ipſo adminiſtrationis tempore dicentur agentúrve, percipiant.

De celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtię. Cap. 18.

CAnõ Miſſę ſubmiſſa voce, excepta dominica oratiõe, pacis exoptatiõe, agni Dei inuocatione, & poſtrema populi ſalutatione, quemadmodùm hactenùs à Catholicis factum eſt, ſummaque religione, vt myſterijs tremendis ſua cõſeruetur authoritas, pronuncietur.

Reliquæ verò Miſſæ, quæ catechumenorum dicitur, partes, debita religione & voce alta intelligibilique legantur, adſitque ſemper legenti miniſter, qui eccleſię nomine reſpondeat ſacrificanti.

Euangelia vel epiſtolę dominicis & feſtis diebus in parochialibus eccleſijs populo, ſiue ante ſacrum, ſiue ſub eo, ſiue etiam à prãdio, quod tempus Epiſtolæ declarationi non incommodum videretur, lingua Germanica exponantur: eoque tempore nulla Miſſa, ne populum ab auſcultatione diſtrahi contingat, celebretur. Vt nimia feſtinatio in Miſſæ lectione aut celebratione religioſas aures oculoſque offendit, ita incondita prolixitas faſtidium potiùs generat, quàm deuotionem. Quapropter ſacerdotibus noſtrę diœceſis deuotam mediocritatẽ & toto ſacratiſſimæ actionis tempore decorum quod ex corporis geſtu, veſtium ſacrarum munda compoſitione, ipſoque vultu eluceat, commendamus.

Organa ad populi aures nullum aliũ ſonitum aut numerum deferãt, quàm qui religioſus ac pius ab omnib⁹ habeatur. Melodiæ laſciuæ aut aliò pertinẽtes, procùl abſint: p̃phani etiam rhythmi eccleſiaſticis ſonis, aut verba ſententiæ've eccleſiaſticæ prophanis numeris aut rebus ludibrij cauſa non accõmodentur. Nam cùm aut melodię aut orationes ſententię've ſacræ in prophanam conſuetudinem abeunt, fieri nõ poteſt, quin ad ſuum vſum in eccleſijs depromptæ, animos audientium memoria illius ludibrij aut ſcommatis pũgant, atque auocent à deuotione.

Sub eleuatione ſacræ hoſtiæ, Antiphonæ ad hoc ſacrificium tantùm pertinentes cantentur: quanquàm melius & veteri eccleſiæ conuenientius eſſet, præſentiam Dominici corporis in altiſſimo ſilentiõ p̃ſtratos cõtemplari. Si quæ autem aliæ Antiphonæ ex conſue-

conſuetudine aut fundatione cantare ſolitæ fuerint, ex peracto ſacro cantentur.

Concordiæ & pacis Symbolú veluti imaguncula crucifixi, ab ore ſacerdotis pacé populo imprecátis, ſecúdú cuiuſq; eccleſię ritú hactenꝰ ſeruatú, aut cómodiorē īſtitutioné, ad adſtátes in miſſis ſolenniorибꝰ deferatur.

Ignotos ſacerdotes & qui publicis criminibus infames ſunt, aut ſolum quæſtum ſectantur, à celebratione huius ſacri repelli iubemus.

Hoſtia vitalis pro infirmorum viatico in loco mundo & honorato, accenſo ad eum perpetuō lumine, ſeruetur.

Eadem ſi in ſolénibus feſtiuitatibus aut magnis ſupplicationibus circúfertur, (quod niſi ex Catholico inſtituto, aut graui cauſa prçſentibusq; deuotis cultoribꝰ, fieri nó debet) qcq̄d veram deuotionem nó excitat, ludique omnes prophani remoueantur.

Sed & quando ad infirmos defertur, lumen præferri, & campanella fidelibus ſignú dari præcipimus. Caueat tamen presbyter, vt ad infirmum pauciores duabus particulis non deferat, ne populus in redeuntis manibus inane vaſculum adoret. ſin autem contigerit fortè, vt reuerti ad templum ſine Euchariſtiæ ſacramento cogatur, lumen ꝑferri aut ſignum dari prohibeat.

De pœnitentia & remiſſionibꝰ. Ca. 19.

NOn ſine magna animi nr̄i moleſtia intelleximꝰ, nónullos nr̄æ diœceſis laicos ſalutis ſuæ adeò immemores eſſe, vt nec cóſtituto ab eccleſia catholica tépore confiteant̄, neq; ad ſacratiſſimę euchariſtię ſumptioné vlla ratióe ſe ꝑparét, aut ab ea penitꝰ abſtineāt. Quocirca in virtute ſanctę obedientiæ, & ſub pœna aliâs ſuper hoc cóſtituta, vniuerſis & ſingulis parochis aut eorú vicarijs ꝑcipimus, vt q̄dragenarij ieiunij ſingulis dn̄icis diebus, Capitulú, quod incipit, Omis vtriuſq; ſexus, ſubditis ſuis publicét in eccleſijs, & contra inobedientes, ad pœnas iuxta tenorem conſtitutionis iam dictę ꝓcedant.

Tenor ac verba Cap. Omnis vtriuſq;.

OMnis vtriuſque ſexus fidelis, poſtquá ad annos diſcretionis peruenerit, omia ſua ſolus pctā ſaltem ſemel in anno fideliter cófiteatur ꝓprio ſacerdoti: & iniunctā ſibi pœnitétiā ꝓprijs viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiēs reuerenter ad minus in paſcha Euchariſtiæ ſacramentum, niſi fortè de proprij ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab huiuſmodi perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & viuens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Vndè hoc ſalutare ſtatutum frequéter in eccleſijs publicetur: ne quiſquam ignorátiæ cæcitate velamé excuſationis aſſumat. Si quis autem alieno ſacerdoti iuſta de cauſa peccata ſua confiteri voluerit, licétiam priùs poſtulet & obtineat à ꝓprio ſacerdote, cùm aliter ipſe illū nó poſſit abſoluere vel ligare. Sacerdos aūt ſit diſcretus & cautus, vt more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligéter inquirés de peccatoris circunſtantijs & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere conſilium, & cuiuſmodi remedium adhibere, diuerſis experimentis vtendo ad ſaluandum ęgrotú. Caueat autem omninò, ne verbo aut ſigno aut alio quouis modo aliquatenùs prodat peccatorem: ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque vlla expreſſione perſonæ cautè requirat: quoniam ſi peccatum in pœnitentiali iudicio ſibi detectum, præſumpſerit reuelare, non ſolùm à ſacerdotali officio deponédum decernimus, verùm etiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudendum.

Finis Cap. Omnis vtriuſque ſexus.

Sequútur caſus aliquot, in quibus ſacramentum Euchariſtiæ perſonis eiuſmodi criminibus grauatis non miniſtrari, aut ſaltem ad tempus differri debet: qui & ipſi vnà cum capitulo, Omnis vtriuſq; ſexus, vulgari lingua, ſuo tempore ſunt publicandi.

CVm ex laudabili catholicę Eccleſiæ cóſuetudine ſingulis annis vobis dilectiſſimi in Chriſto denunciari ſoleat, cuinam ſacroſanctæ ac venerabilis corporis Dominici ſacramenti perceptione interdictum ſit, Reuerendiſſimus in Chriſto pater & princeps ac dn̄s, dn̄s Ottho 6. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis & epiſcopus Auguſtanus in cunctis ſuę diœceſis parochijs eam denunciationem ſub hac, quę ſubditur, forma & ratione fieri mandauit.

Primò, quando hoc præſtantiſſimum ſacramentum hominum è religione Chriſtianorum vnio eſt & coniúctio cum Deo, cuncti infideles, qui ab eccleſiæ cómunione & ſocietate diſiúcti ſunt, vt ſunt Iudæi, Ethnici, Hæretici, & quotquot hæreſes manu tenent, tuentur, eiſq; opem ferút, ab eius perceptione arcendi ſunt.

Arcédi ſunt etiam, qui vel papalis vel Epiſcopalis excommunicationis ſententia conſtricti ac publici denunciati ſunt: ſiquidem & illi ab Eccleſię communione excludútur, donec abſolutionis beneficiú conſequútur.

Item vbi cantione & lectione Eccleſiaſtica communiter interdictum eſt, vt fit tépore interdicti, donec eiuſmodi perdurat interdictum, non licet ſanis hoc percipere ſacramentum: at tamen ægrotis ad extrema tendentibus id miniſtrare permittitur.

Item cùm vnuſquilibet in ſua parochia veneranda debeat accipere ſacramenta, illis qui alterius ſunt parochiæ, non licet in alienis Eccleſijs hoc percipere ſacramentum, dú abſque ſui Paſtoris permiſſu atque ex illius contemptu alijs in locis id ſumere volunt. Et ſacerdos, ſi ea de re certus fuerit, eiuſce-

modi alienæ parochiæ ſubditis ſacramentum non porriget.

Item quãdo præcelſum hoc ſacramentum ſana mente & ex vera deuotione ſumendum eſt, ei⁹ perceptiõe pueris infra annos diſcretionis interdictũ eſt: ſicut & illis qui mente capti ſunt & ratiõe deſtituti, vt ſunt amẽtes & inſani, ſiue id naturaliter, ſiue ex dæmonum obſeſſione patiantur: niſi fortè quandoq; mentis cõpotes reddantur. Tum enim quãdiu ratione ſua probè vtuntur, ſacramẽtum hoc eis miniſtrari poteſt.

Itẽ ex ijſdem iam dictis cauſis etiam illis hoc venerabile ſacramentum pbendum nõ eſt, qui ppetua ſtomachi cruditate laborãt: ſiquidem dum is perſeuerat morb⁹ aut ægra affectio, ſacramenti huius ſumptione eis interdictum eſt. Si quis etiam venerandũ hoc ſacramentum abſq; vlla ratione vel deuotione, aut ſecùs quàm inſtitutum eſt, expetat, aut indignè, puta vel ad incantationem aut ſuperſtitionem eo vti velit, ei ſacerdos, dum id reſciſcit, neutiquàm ea ratione miniſtrare debet, ſed populum Chriſtianum ſibi ſubditum inſtituere ac informare, vtì pro catholicæ Eccleſiæ conſtitutione ad id ſumẽdum præparare ſe debeat.

Item ne hoc præcellens ſacramẽtum aliqua afficiatur iniuria & contemptu, ex ſanctorum Patrum decreto & inſtitutiõe etiam infames omnes ab eius perceptione prohibendi ſunt, cuiuſmodi ſunt Præſtigiatores, Incantatores, publicè rei, & ſcurræ, & qui ludis vacant Iure Põtificio ꝓhibitis, itidemq; ſcorta ac lenones, & qui Iudæis ſeruiunt, aut eorum alunt proles, vel alia illicita cum eis cõmercia habent, & ſi qui alij eius gñis ſunt: Ij, inquam, omnes ab altaris ſacramento remouẽdi ſunt, donec vita ſua improba penitùs abdicata, irrogatam ſibi pœnitentiæ mulctam perſoluerint.

Item fœminæ virilem habitum malo animo geſtantes, quo peruerſam ſuam expleant voluntatem, à venerando hoc ſacramẽto arcendæ ſunt, donec id mali penitùs correxerint, & ſatisfecerint.

Itẽ quotquot ſe ſegregãt, & ad hæreſes deficiũt, & peregrina q̃dam ſectant̃ inſtituta ab eccleſia minimè approbata, vt ſunt, qui in latebris clandeſtinò conueniunt, & ſingularẽ, aut etiam reiectam atque damnatam colunt fidem: Illi etiam, qui eiuſcemodi hæreſes palàm præ ſe ferunt & exercent, vt qui ad fores templorum cõſiſtunt, ferreis ſua ſponte circulis deuincti, aut ſine pœnitentiæ iniunctione ſeſe flagellis cædunt.

Itẽ qui ſectam pauperũ de Lugduno colunt, in plateis panem propter ðeũ ſibi dari alta voce precãtes, tanq̃ pfecti ſint. Hos oẽs ſinguli Parochi trib⁹ ðñicis publicè è ſuggeſtu, vt ab his abſtineãt, & cæteris Chrianis ſeſe cõformẽt, admonebũt. Quòd ſi obtẽperare nolint, ex ſua eccleſia & Parochia eos expellẽt, nec ſacroſanctum eis miniſtrabunt ſacramẽtum. Ita enim habent ſtatuta ſynodalia prouinciæ Moguntinæ.

Itẽ quicunque ſuperſtitioni dediti ſunt, vt certis quibuſdam ac ſingularibus nec approbatis vtendis benedictionibus, aut reiectis diebus, aut incantationibus dæmonum, aut futura prædicendo ex libris magicis, aut aliâs, vel quippiam eiuſmodi ſectãdo, quod ſit Chriſtianæ fidei, aut præceptis & cõſtitutionibus Eccleſiæ aduerſum: ijs omnib⁹ negandum eſt hoc venerabile ſacramentũ, niſi pro ſui cõfeſſoris cõſilio eiuſcemodi ſuperſtitionib⁹ ꝓrſus renũciârint, & pro admiſſis pœnitentiæ mulctam ſuſceperint.

Item cùm vnus qlibet Chriſtian⁹ ad idem ſacratiſſimum ſacramentum percipiendum per veram cõtritionem, & peccatorum ſuorum puram cõfeſſionem ſeſe pparare obſtrictus ſit, illis omnib⁹ eius ſumptione interdictum eſt, qui abſq; cõtritione & cõfeſſione in ſuis manẽt peccatis: & ſpeciatim illis, q ſecũdùm ſanctæ Eccleſiæ pceptũ ſingulis annis ſemèl nõ cõfitentur. Tales enim ab Eccleſia eijciẽdi ſunt, & in extremis, ſi ſic decedant, Chriſtiana ſepultura eis neganda eſt.

Item cùm cõfeſſio integra & indiuiſa eſſe debeat, & cum propoſito deinceps peccata non admittendi, eam ob rem qcunq; in publicis ac notorijs degunt ſceleribus, vt ſunt manifeſti adulteri & adulteræ, aut qui aliâs in lupanaribus ſimul victitant, & publici fœneratores, & qui alios ad eadem inducunt, & id genus alij, ad huius venerandi ſacramenti communionem admittendi nõ ſunt, donec re ipſa & factis teſtatũ reddãt, ſe ſuis omnò valeſeciſſe criminibus, & pœnitentiæ ſatisfactionem recepiſſe.

Item quãdo legitimo iuncti matrimonio, ſimul degere ſunt obligati, ſi q ex illis abſq; ſuperioris Eccleſiaſtici ſeu ſpiritalis iudicis ſui permiſſu ipſi ſe diſiũxerint ſiue diuortiũ fecerint, q̃diu abſq; iuridica ſeparatione vel cõceſſione ſeiũctìm vixerint, non miniſtrandum, ſed negandũ eſt eis ðñicum ſacramẽtũ.

Item ijs annumerandi ſunt, qui alearum luſui perpetuò vacant: quibus nõ eſt porrigendum venerabile ſacramẽtum, donec indè abſtineant.

Item qui ebrietati & crapulæ ac comeſſationibus perpetuò dediti ſunt & inhærẽt, & maximè q feſtos dies aut noctes in tabernis exigũt, illis poſt factã confeſſionẽ venerabilis huius ſacramẽti ſumptiõe per 30. dies eſt interdicendũ, vtì ab his vitijs ſeſe emẽdent. Quòd ſi facere nolint, iuxta canonũ decreta etiam morte mulctandi ſunt.

Itẽ q aliena detinẽt bona inuitis illis, quorum ea ſunt, poſſuntq; reſtituere, ijs negandum hoc digniſſimum ſacramẽtum eſt, donec reſtituerint.

Item qui ſacras perfringũt ædes, & deſpoliant, & q ſanctorũ ac Dei templis dãna inferunt,

ſubinſeritur, deinceps celebres habeantur.

Chriſtophorus Dei gratia Epiſcopus Auguſteñ, dilectis nobis in Chriſto Decano & Camerario capituli in N. ſalutem in Dño.

Licèt ſuperioribus annis conſtitutiões in particulari conuentu Ratiſponæ habito per ſedis Apoſtolicæ legatum factas, per totam diœceſim noſtram publicari fecerimus: ad aures tñ noſtras peruenit, q̄ hæ conſtitutiones, & p̄ſertim quo ad obſeruãtiam dierum feſtiuitatum ab aliquib⁹ veſtris capitularib⁹ plebanis, inæqualiter obſeruentur. Ex quo multi emergunt errores, in diuini cultus cõtemptum & ſcandalum plurimorum. Vndè nos, ſicuti noſtro incũbit officio, huiuſmodi erroribus in futurũ obuiare cupientes, feſta in diœceſi noſtra celebranda, hic inſeri fecimus: videlicet ſtatuimus, ordinamus, & volumus, vt decæterò Dñica dies q̃ in gloriam Dñicæ reſurrectiõis, ad nos vſq; à primitiua eccleſia maximè celebris ſemper habita eſt, dies quoq; natiuitatis Chriſti, S. Stephani, Ioannis & Innocentium, Circuncitiõis, Epiphaniæ, Paſchæ cum feria 2. & 3. duntaxàt, Aſcenſionis, Georgij, Pentecoſtes, cum feria 2. & 3. tm̃, Corporis Chriſti, Quatuor feſta B. Mariæ virginis, nempe Purificationis, Annunciationis, Aſſumptiõis & Natiuitatis, Natalitia Apoſtolorũ, Ioannis Bapt. Magdalenæ, Laurentij, Dedicationis, Michaelis, Oĩm ſanctorum, Martini, Nicolai, Catharinæ, Hulderichi atq; Affræ patronorum noſtrorum, ſicuti hactenùs obſeruati fuêre, celebres quoq; & feſti habeantur. Mandantes inſupèr vobis, vt feſta iam ſpecificata obſeruetis, & à parochianis veſtris obſeruari faciatis: in cęteris autem feſtiuitatibus, quacunque ratione vel inſtitutis vel receptis, cuiq; liberũ permittatis. Datum in caſtro noſtro Dillingeñ, anno à natiuitate Dñi 1539.

Vt oratio Dñica, Angelica ſalutatio, & ſymbolum Apoſtolorum, ab oĩbus æqualiter dicantur. Cap. 25.

QVum poſt innumeras nouationes nr̃a tẽpeſtate in fidei orthodoxę articulis, moribus & ritibus à peruerſis hominibus introductas, nihil intentatum relinqueretur, quo populi aures à nouatoribus captæ detinerentur: eò tandèm ventum eſt, vt oratio Dñica, Angelica ſalutatio, Apoſtolorum Symbolum, & Decalogi præcepta, q̃ maiores noſtri in Germanicam linguam religioſiſſimè conuerſa nobis tradiderunt, ab iſtis inuerterentur: illaq́; reuerendiſſima religio, verborum maieſtas, tenor atq; numeri, in animos hoĩm vnà cũm materno lacte inſtillati, è media eccleſia tollerẽtur: adeoq́; vt qui noua interpretatione vſi ſunt, intelligerent ſe à vetere deuotiõe eſſe dimotos. Nam vt vnico exemplo oſtendamus, ſequẽs noſtrũ ſtatutum ratione non carere, ab iſtis nouis interpretibus factum eſt, vt quod anteà in Oratiõe Dñica dictum fuit, Pater noſter qui es in cælis: ab iſtis dicatur, Noſter pater in cælis: iamq́; ſiue data opera, ſiue caſu aliquo hoſtili id acciderit, eſſentiæ verbum ſedem ſuam in diuinæ paternitatis inuocatione amiſerit. Vt igitur antiqua verborum religio atq; in ea deuotio paſſim conſeruetur, plebanis eccleſiarum parochialium in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè p̄cipiendo mandamus, vt ſingulis diebus Dñicis, finita concione, orationem Dominicam, Angelicã ſalutationem, ſymbolum Apoſtolorum, & Decalogi p̄cepta, ſicuti ea oĩa vernaculo ſermone ſubſcripſimus, diſtinctè ac tractìm ita p̄legant, vt populus legentẽ repetitione ſubſequi, ea diſcere & memoriæ mãdare poſſit.

ORATIO DOMINICA.

VAtter vnſer der du biſt in himeln/ Gehailiget werd dein Nam/ Zu kũ dem Reich/ Dein will geſchech als im himel vñ auff erd/ Vnſer täglich Brot gib vns heut. Vñ vergib vns vnſer ſchulden/ als wir vergeben vnſern ſchuldigern/ Vñ nit eynfür vns iñ verſuchung/ ſonder erlöß vns vom vbel/ Amen.

Salutatio Angelica.

BEgrüſſet ſeyeſt Maria/ vol gnadẽ/ Der Herr mit dir/ du biſt geſegnet vnder den Weibern/ Vñ geſegnet iſt die frucht deines leibs Jeſus Chriſtus/ Amen.

Symbolum Apoſtolorum.

ICh glaub in Got Vatter almechtigen/ Schöpffer himels vnd der erd. Vñ in Jeſum Chriſtũ ſeinẽ ainigẽ Sun vnſern Herrn/ Der empfangẽ iſt võ dem hailigẽ Gaiſt/ geborẽ auß Maria der Junckfrawẽ/ Gelittẽ vnder Põtio Pilato/ gecreutziget/ geſtorbẽ vnd begraben/ Abfur zu den Hellen. Am dritten tag aufferſtund von den todtẽ/ Auffur zu den Himeln/ ſitzt zu der gerechtẽ Gottes vatters des almechtigen/ Von dannen er kunfftig iſt zu richtẽ lebendig vnd todt. Jch glaub in den hailigẽ Gaiſt/ die hailige Chriſtliche kyrche/ Gemainſchafft d̓ hailigẽ/ Ablaß d̓ ſundẽ Vrſtend des flaiſchs/ vñ das ewig leben/ Amẽ.

Præcepta decem Decalogi.

DAs erſt Gebott/ Du ſolt allain in ainen Gott glauben. Das ander/ Du ſolt den namẽ Gottes nit eytel nennen. Das dritt/ Du ſolt die feyrtag hailigen. Das vierd/ Du ſolt vatter vnd mutter eeren. Das funfft/ Du ſolt niemãt tödten. Das ſechſt/ Du ſolt nit ſtelen. Das ſibend/ Du ſolt nit vnkeuſch treiben. Das acht/ Du ſolt nit falſche zeugknuß geben. Das neũdt/ Du ſolt nit begerẽ deines nechſten haußfrawen. Das zehendt/ Du ſolt nit begeren deines neben menſchen guts.

De Magiſtris & ſcholis inſtituendis. Cap. 26.

IN primis ſtatuimus & ordinamus, vt nullus noſtræ Auguſtenſis ditionis aut diœceſis, cuiuſcunque ætatis, ſtatus ordinis aut gradus fuerit, ad ſcholas & Gymnaſia de ſchiſmate aut hæreſi ſuſpecta, nuperq; natis de religione peruerſis opinionibus contaminata, diſcendi docendíve cauſa ꝓficiſcatur. Nam qui contrà fecerit, is ſciat ſe nobis pœnas debitas daturum.

Quòd verò ad nos attinet, Academijs incorruptis & in Catholica doctrina vitaque pſeuerantibus poteſtatẽ facimus, nobis viros literatos ad regendum eccleſias idoneos ſignificandi: quorum in collatione beneficiorum, parochialiumq; eccleſiarũ, apud quos reſidere voluerint noſtræ diœceſis, honeſtiſſimam rationem nos habituros, eosq; ſi digni ea re videbuntur, etiã apud S. D. N. Paulũ III. pontif. Max. cuius optimã mentem ad hoc inclinare cognouimus, ſummo ſtudio atq; diligẽtia ꝓmoturos pollicemur.

Concilij quoq; Lateranẽ decretum amplexi, ꝓcipimus, vt q́cunq; aut qualiacunq; canonicorum collegia, ſcholas pro cuiuſq; collegij magnitudine, ſicubì aut deſitę ſunt, aut nouis opinionibus infectæ, erigant & reſtituant.

His præficiãtur Magiſtri & pædagogi incorruptæ vitæ, à quibus tam pietatis Chriſtianæ prima principia, q̃ rudimenta literarum iuuentus hauriat, eaq; in claſſes, ſi ętatis aut ingeniorum ratio id poſtulare videbitur, diuidatur.

Quibus etiam nihil quod eorum innocẽtiam vel in religione, vel in moribus lædere poſſit, prælegi mandamus.

In reliquis verò oppidis vbi collegia nõ ſunt, ſcholas, quarũ magiſtri boni, honeſti & docti ſint, inſtaurari aut cõſeruari iubemus.

Apud ſingula frequentioraq; Canonicorum collegia ſinguli Theologi honeſtis ſtipendijs conducti habeantur: qui certis diebus & horis interpretentur Biblia, ac de re Theologica iuniores canonicos, vicarios, & alia collegij membra doceant: vbi eorum quiſq; ad lectionem ſuæ profeſſiõi & inſtituto congruentem comparére teneatur.

Doctori vnius præbendę prouentus, donec in docendo perſtiterit, aſſignetur: qui ſi non ſuffecerit, ratio aliqua ineat̃, vt ei, quantum ſit ſatis, ſuppeditetur.

De hoſpitalibus pauperum, infirmorũ, & peregrinorum. Cap. 27.

HOſpitalia noſtræ diœceſis conſeruari, redditus ad ea deſtinatos, in nullos alios vſus conuerti, atq; ſicubi alienati, aut in priuatos vſus conuerſi fuerint, reuocari iubem⁹. Sin apud Collegia, monaſteria, aut ſacras alioquin ædes, hoſpitalium redditus cum cæteris redditibus aut bonis cõfuſi fuerint, & hodiè ignorentur: curabimus nihilominus, ex collegij, monaſterij, aut ſacræ illius ædis ærario aut ꝓuentibus, pauperum & infirmorum neceſſitati prouideri.

Viduæ, orphani, & qui ad quærendũ victum ſibi nõ ſufficiũt, ex eo loco, vbi hoſpitalia conſtituta ſunt, oriundi, in ea recipiantur: peregrinis autẽ hoſpitalia pro refectiõe tantùm, non autem in fraudem indigenarũ pauperum, pro inhabitatione patére concedimus.

Hoſpitalium, quorum fundatores ſibi ꝓuiſionem ac diſpenſationem retinuerũt, adminiſtratores, ſaltem ſemel in anno Prouiſoribus rationem reddant, quorum oĩum curam & inſpectionem præcipuã, nobis diuino adſpirante numine, pro ordinaria noſtra authoritate ſumemus.

De maioritate & obedientia & diſciplina populi. Cap. 28.

PRincipes, Comites, Barones, nobiles, ciuitatiſq; Auguſteñ atq; aliorum oppidorum & municipiorum noſtræ diœceſis Magiſtrat⁹ & ꝓfectos hortamur in Domino, atq; in virtute eccleſiaſticæ obedientiæ req́rimus, eiſq; munere quod Deo authore gerimus, confiſi, mandamus, vt inuocati nobis noſtriſq; vicarijs in exequẽdis huius S. ſynodi decretis auxilio ſint: Iuriſdictionem, libertatem, ac immunitatem eccleſiaſticã, Imperatorum legibus & ſacris Canonibus, epiſcopis & clero tributam ac firmatam tueantur, nobiſq; conſeruent: ad hæc etiam, ne eccleſijs quas tuitionis, ꝓtectionis aut aduocationis iure tueri deberent, contra fidei datæ ſacramentum, grauia & iniqua onera imponant, ne ipſos tandèm Cæſareæ Maieſtatis ꝓcepto aut amoueri contingat, aut limitibus ꝓſcriptis, quid alteri alteris inuicẽ debeant, includi. Cæſaris em̃ iuſſum in re tam iuſta ꝑuenire honorificentius eſt, q̃ eum ad exequendum inuitum cõpelli.

Quum populus ꝓter obedientiam, quam principibus & ciuili magiſtratui debet, ad eam quoq; quam nobis aut alijs eccleſiaſticis ordinibus debet, redigendus ſit, vniuerſos & ſingulos noſtræ diœceſis laicos in Domino hortamur, eiſq; ꝓcipimus, vt clerũ noſtrum, parochos, alioſq; ordines eccleſiaſticos venerentur: eorum facta non temerè iudicent, aduerſus presbyteros ſuos præfractè non contendant, ſed morigeros ſe ꝓbeant atq; obſequentes. Ad Chriſtũ em̃, cuius legatione funguntur, eorum tam honor q̃ cõtemptus, pertinere credendus eſt. 2. Cor. 5.

Conueniat quoq; diebus dñicis & feſtis ad diuina, q̃ in eccleſijs catholicis celebrant̃: cocionẽ ſub ſilentio audiat, memoriæ cõmendet, & concionatorem vel auſcultantes ſtrepitu aut deambulatione non perturbet. In Miſſa audienda ad finem vſq;, donec bñdictionem ſacerdotalem acceperit, perſeueret: & qui peccati vinculo retinentur ligati, abſq; abſolutione & veræ emendatiõis propoſito,

gnitudine & grauitate eiſdem ſibi confitentibus ſeu filijs confeſſionis ſuæ, ex cauſa quę ſibi iuſta videbit, ad tēpus ſacra cōmunione interdicere, eiq́; tales cófitétes moré gerere debent: niſi à ſupiori eccleſiaſtica poteſtate aliud impetrauerint. Quòd ſi peccatū occultum ſit, & talis quiſpiam ad altare accedens, venerabile ſacramentū ſibi porrigi publicè petat, nó id illi ſacerdos negare debet: quáquàm hoc ipſo quod contra ſui confeſſoris prohibitionem accedit, peccatum admittit.

CAtholicę eccleſiæ piētiſſimę matris lenitas, de rigore pœnarū canonicarū, de qbus canones pœnitētiales extát, tm̄ remiſit, populusq́; ſibi ex ea clemētia permiſit tm̄, vt difficile ſit, eas leges hoc tēpore in vſum eccleſiaſticū reuocare. Nā cùm chr̄ianorū licētia in peccādo creuiſſet, ſępeq́; anni pœnitētiales ex ijs canonib⁹ numerū ingentē pœnitentisq́; vitā etiā longiſſimā excedentē cōficerēt, aut ſenio morbisq́; grauati ſatisfacere neq̃rēt: factū deinceps fuit, vt illę pœnæ ex clemētiſſimę matris eccleſię indulgentiæ & theſauri meritorū Chr̄i & martyrū diſpenſatione, in eleemoſynas, oratióes, ſacrorum locorum viſitationes, aliáve Chriſtiani hoı̄s exercitia commutarentur. Quoniam igitur & pœnarū vſus exoleuit, & indulgētiæ huiuſmodi hæreticorum culpa apud pleroſque contemptui ſunt, parochis noſtræ diœceſis iniungimus atque mandamus, vt cófitentes harum pœnarū ſaltē admoneant, iudiciūq́; veteris eccleſiæ circa eas explicēt, & peſtilentem illam opiniōem, qua perſuaſum pleriq; habent, hominem pc̄tī actualis pœnā diuinę iuſtitię nō debere, ex animis cōſitētiū euellant, atq; pœnitētialiū canonū ſeueritatem, pro recepta poſterioris ętatis conſuetudine, orationibus, eleemoſynis, ieiunijs, alijsq́; id genus pietatis operib⁹, ꝓ ſatisfactiōe pœnarū iniunctis mitigent, prudētiq́; iudicio pro lepræ qualitate, pœnitentisq́; viribus, facultate & affectibus expenſis, ſimul & medicinam animæ vlcerib⁹ adhibeát, & pœnas delinquentibus infligant.

In peccatorum ſacramentali inquiſitione caueant, ne inconſulta diligētia, puſillorum animæ ſcandalizentur.

Decernimus etiam, vt confeſſores probatam aliquam confeſſionis Summam legant, qualis eſt B. Antonini, Caymi mediolanēſis, aut Thomę Cardinalis caietani, ex eaq́; criminum differentias, magnitudines, cauſasq́; optimè diſcant, vt ſalutarem medicinam facere ſuo tempore poſſint.

Præterea ne eccleſiarum rectores videátur pecuniæ magìs, quàm animarum ſaluti ſtudere, ſtatuimus & ordinamus, vt deinceps quilibet confeſſor idoneus, laicos cótritos & confeſſos ab omnibus peccatis occultis, quantumcunquè grauibus & enormibus, nobis táquàm ordinario antè reſeruatis, abſoluere poſſit: homicidis, hæreticis, & excommunicatis, quos ad nos vel pœnitentiarium noſtrum remitti volumus, dūtaxat exceptis. Quòd ad clericos attinet, in hac parte nihil eſſe volumus innouatum.

Mandamus deniq́;, vt à confitentibus pro confeſſionis auſcultatione aut abſolutione nihil exigatur.

Poſtremò presbyteris noſtræ diœceſis omnibus præcipimus, ne poſthàc eos qui ſe in monaſterijs aliíſve locis in caſibus ſedi Apoſtolicæ aut nobis tanquàm ordinario ſpecialiter reſeruatis, aut ad contentioſi fori indagationem pertinentibus, abſolutos eſſe prętendunt, tanquàm ritè abſolutos admittant, aut tolerēt: ſed eos ad nos ſeu pœnitētiarium noſtrum remittāt, vt nobis aut officialibus noſtris de canonicis eorum abſolutionibus fidem faciant legitimam, ſuperq́; præmiſſis expeditionem ſalubrem recipiāt, & quod vel iuſtitia ſuaſerit, vel ratióis ordo dictauerit, exequātur, donec hi qui ſe abſoluēdi poteſtatem huiuſmodi habere aſſeruerunt, priuilegia ſua nobis congruo tutoque loco exhibuerint, eaq́; à nobis fuerint examinata. Qua tn̄ in re Mendicantium ordinum fratribus, eorumq́; facultatibus, ipſis à ſummis pōtificibus conceſſis, nolumus ꝓiudicari: Quin ipſi, tam vt iure pontificio cautū eſt, q̄ vt à nobis prędeceſſoribusq́; noſtris eis conceſſum fuit atq; cōceditur, Chriſti fidelium confeſſiones audire, & eos in caſib⁹ ſibi (vt pręfertur) conceſſis, in foro pœnitentiali abſoluere, pœnitentiasq́; ſalutares iniungere valeant & poſſint, quemadmodùm eccleſiarum rectoribus noſtræ diœceſis concedere conſueuimus.

De extrema vnctione. Cap. 20.

VNctionis extremę ſacramentū cū litanijs & orationib⁹ à maiorib⁹ acceptis, totaq́; eccleſia ſeruatis, fidelibus impartiendum iubemus.

Sacerdos infirmū cōſoletur, à curis & deſiderijs p̄ſentis vitę ad ſpem ęternę ſalutis erigat: Diabolū & terriculamenta eius alto animo cōtemnere, Chr̄iq́; miſericordiā ſperare doceat, atque ita cōfirmatum, cum benedictione Chriſto commendet.

A reditu quoq; comitantē multitudinem infirmitatis humanę admoneat, atq; ad preces ꝓ infirmo in calce terreni agonis luctāte fundendas hortetur.

De Matrimonio. Cap. 21.

SAcerdotem nuptias alibì quàm in eccleſia, quæ proprius eſt ſacramentorum locus, admittere, coniungere, aut benedicere prohibemus.

Vetamus etiam à ſacerdotibus eos cōiungi, de quib⁹, edictis aut proclamationib⁹, vt minimùm tribus, ijsq́; trib⁹ diebus feſtis ſibi ſuccedētibus, propoſitis, aut in cócione publicè factis, non conſtiterit eorū coniunctionem nulla legitima canonicáve cauſa impediri, aut eos à parētibus, tutoribus, vel co-

poſito, ab euchariſtiæ ſacroſanctæ perceptione abſtineant: palam verò criminoſos, & q. peccati certiſſimam occaſionem dimittere nolunt, ſiue ſacerdotes ſint, ſiue laici, omninò à cõmunione volumus arceri.

Patres & matresfamiliàs liberos & familiam ſecundùm audita in cócione, domi inſtruant, timorem Dei, ſymbolum Apoſtolicum, Orationem Dñicam, Salutatióem angelicam, pcepta Decalogi, & quicquid pertinet ad bonos mores & virtutem in eis educandam, doceant: præcipuè verò eos à blaſphemijs, iuramentis & execratióibus, cum domeſtica diſciplina, tum iræ diuinæ pdicatione deterreant. Cætera, quæ hîc breuitatis cauſa omittim⁹, vt à pijs cócionatorib⁹ acceperint, ita doctrina & vſu domeſtico tractẽt, atq; ſicuti Chrianos hoíes decet, exerceant.

Cæremonias quoq; Chrianæ pietatis & inſtituta eccleſiaſtica de ieiunijs & abſtinẽtia carniũ, de ferijs, de proceſſionibus, & id genus ritib⁹, à populo nobis cõmiſſo ſub debito obedientiæ ſanctæ eccleſiæ Catholicæ, religioſè ac piè obſeruari mandamus.

Sanctióem patrum Chriſtianus populus de confeſſione & Euchariſtiæ cõmunione, paſchali tempore, ſub pœnis in canone cótentis obſeruet.

Libros contagioſos, de falſa religione ſuſpectos, & impijs iocis refertos, imagines præterea & picturas obſcœnas, vel ad ludibrium religionis catholicæ, aut ad certorum hominum infamiam expreſſas, populũ noſtræ diœceſis legere aut habere, atque de ſacroſancta fide, præcipuè inter pocula atque conuiuia, temerè diſceptare non liceat. Legat autem libros ſacros, ſanctos patres, vitas ſanctorum, pclarorum & fortium virorum hiſtorias & imagines tales ſpectet, quib⁹ ad pietatem, virtutem, religionis & reipublicæ amorem accendatur.

Ebrietatem atque infames compotatióes fugiat, quib⁹ & corporis & animi vires eneruantur.

Tabernæ & œnopolia diebus feſtis ante ſacrũ in eccleſia peractum, infirmis & peregrinis exceptis, non pateant.

Nouorũ & ab eccleſia non receptorũ dogmatũ authores, pdicatores, aut iactatores, ſacrilegos, periuros, blaſphemos, vſurarios, adulteros, ebrios, alijsq; publicis criminib⁹ obnoxios, ferri in eccleſia noſtraq; diœceſi prohibemus: in quos etiam cẽſuris & pœnis eccleſiaſticis ſumma ſeueritate animaduerti debere ſtatuimus & ordinamus.

De Viſitatione. Cap. 29.

VT porrò ſciant Abbates, ppoſiti, Decani, & clerus nſæ diœceſis, nos hęc ſtatuta ſynodalia ex ſacræ Cæſareæ Maieſtatis formula ſacrisq; Canonibus & patrũ anteceſſorumq; noſtrorum decretis & ſtatutis, non ad oſtentationem, ſed ad indubitatã reformationem ipſorum noſtriq; gregis, pro iſtorum temporũ vſu atq; neceſſitate collegiſſe, poſthàc tertio quoq; anno, quotannis, aut quotiès res poſtulauerit, diœceſim nſam totam viſitationis gratia vel ipſi circumibimus, aut per ſuffraganeum noſtrum, qui baptizatos etiam Confirmationis ſacramento ſignet, mandabimus viſitari.

Viſitationis autẽ normã, ſi quid in eccleſiæ noſtræ formulis deſiderabitur, ſuffraganeo aut vicario nſo, quorũ alteri vel vtriq; in occupationibus noſtris viſitandi munus delegabimus, pſcribemus: eamque decanis quoq; diœceſis noſtræ ruralibus in ſuis viſitationibus ſequendam, quatenùs ptinere ad eos videbitur, pponemus: operamq; dabim⁹ indefeſſam, vt in hac quoq; parte eorũ, q̃ hoc quidẽ tẽpore effici poſſunt, nihil deſiderẽt.

De ſententia excõmunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti. Cap. 30.

EXcõmunicationis, ſuſpẽſióis, & interdicti noſtri ſententias, à nullo, cuiuſcunque ſtatus, gradus & conditionis fuerit, negligi, contemni, aut quo ad publicatióem & executionem earum impediri debere, ſtatuimus, atq; ſub pœnis & cenſuris eccleſiaſticis, quibuſcunq; impedientibus irrogãdis, diſtrictè præcipimus.

Officiali quoq; noſtro iniũgimus, ne diuinam hanc cenſurã, qua nulla eſt maior in eccleſia, leuiter aut ppter exiguas paruique momenti cauſas proferat: ſed vt ad ſanitatẽ magis, quàm ad interitum, contumacium & rebellium animorum reſpiciat.

Excommunicatos & denũciatos, ab omnibus vitari, & à nemine in conſortium recipi decernimus, eosq; ante pœnitentiam emẽdationisq; ſponſionem atq; ſatisfactionem tam eccleſiæ quàm iniuriam paſſo faciendam, ad ſacramenta communionemq; fidelium admitti atq; abſolui prohibemus.

Niſi populari concurſu cædes cleri facta ſit, perſona tantùm clericalis homicidij rea, non autem locus delicti, interdicendus erit: idq; ea de cauſa, ne p hanc occaſionẽ populus indiès negligentior fiat, néve à ſceleratis hominibus ocium à diuinis, patrato crimine, dataq; opera, procurari poſſit.

¶De precibus, p ſummo pótifice, Romanorũ Impatore & rege, ac principib⁹ catholicis alijsq;, ad Deũ fundendis. Ca. 31.

VNiuerſis ſacerdotibus & omnibus noſtris ſubditis, tam religioſis q̃ ſecularibus iniungimus & mandamus, vt pro ſanctiſſimo domino noſtro Paulo Papa III. ac Inuictiſſimo Imperatore noſtro Carolo V. cuius immortali beneficio hanc pacem quietemque publicam debemus: pro ſereniſſ. principe Ferdinando Rom. rege, ac alijs principibus catholicis, in Miſſis, orationibus & concionibus ſuis deuotiſſimè precentur: populumque vt idem faciat, hortentur, vt orthodoxam fidem, ſedisq; Apoſtolicæ, à qua fidei Chriſtianæ incunabula

la traximus, authoritatem, vt hactenùs factũ ab eis fuit, ad gloriam omipotentis Dei tueantur: & ſi qui alij fortè callidis aduerſarij noſtri artibus in errores prolapſi addictíve ſint, pro his vnà cum populo atq; in ſacris orent, vt in tempore reſipiſcant, atq; ad priſtinam eccleſiæ catholicę vnitatẽ & obediẽtiam vnà cũ populis ſibi ſubiectis reuertant.

De pœnis. Cap. 32.

QVum porrò ſine coercitione iuriſdictio nulla ſit, & abſq; pœnis non modo leges vileſcant, verumetiam ꝗlibet ciuilis ſocietas in deterius facilè abeat atq; diſſoluatur, ne fruſtrà huic ſancto muneri operam impendiſſe videamur, ſtatuimus atque ordinamus, vt pœnæ canonicæ tam in corpore iuris clauſæ, ꝗ prouincialibus ſynodalibusve ſtatutis aliàs editis annexæ, tranſgreſſoribus horum ſtatutorum, ſicubi ſpecialis pœna expreſſa nõ ſit, infligatur, nobis aut vicario ſeu officiali nr̃o, earũ electionẽ, moderationẽ aut aliam quãlibet arbitrariã pœnã, earũ loco, ꝓ pſonarũ, locorũ aut trãſgreſſionis qualitate exigendam, reſeruãtes.

De ſynodis. Cap. 33.

CVm ſynodorũ celebrãdarum ratio in tanta rerum eccleſiaſticarum perturbatione pleriſq; ignota ſit, voluimus ſubditis noſtræ diœceſis omnibus, noſtram in hac re mentem, & quid quiſq; in ea facere aut ex ea ſperare poſſit vel debeat, explicare.

Synodos igitur noſtras diœceſanas anniuerſarias & quotiès neceſſitas eccleſiæ noſtræ poſtulauerit, eſſe & habere volumus atque decernimus.

Qui ex noſtra diœceſi in ſynodalem cõſeſſum recipiuntur, ſinguli iuriſiurandi nobis præſtiti admoniti, aut ſi videbitur, iurati eccleſiarum ſuarum, ꝓlatorum, atq; etiã officialium noſtrorum & populi detrimenta, defectus, vitia grauia, aut ſeculariũ quorumcunque, ſiue præſentium ſiue abſentium tyrannidem in eccleſias, populum, viduas, vel orphanos ſæuientem ꝓferant in medium, à ſynodo ſine vllo reſpectu corrigenda.

Appellationes quoq; eorũ, qui ad noſtrã ſynodum prouocârunt, abſentiumq; grauamina aut deſideria per Epiſtolas aut libellos ſupplices explicata, audientur.

Laicis etiam ſuas querelas, modò res aut cauſas eccleſiaſticas concernant, aut ad iudicium ſynodi pertineant, in ſcriptis proponendi poteſtas fiet: quibus procuratores & aduocatos ſynodales ex noſtris conſiliarijs laicis deputabimus, aut ipſos, ſi digni vel ad cauſas ſuas diſtinctè exponendas apti ſint, intromitti mandabimus.

Matt. 18. Et quicunq; diuini amoris zelo ducti, crimina diſciplinam & quietem eccleſiaſticam perturbantia denunciare voluerint, vel publicè vel priuatìm audiẽtur: ad quam denũciationem ceu Euangelicam, & ex charitatis viſceribus proficiſcentem, vniuerſos & ſingulos per amorem quo reipub. Chriſtianæ quiſq; infixus eſſe debet, exhortamur.

Inteſtina quoq; odia & capitales inimicitias, ex ꝗbus noſtræ diœceſis tranꝗllitas ꝑturbari aut ſcãdala oriri poſſent, ſummo ſtudio ſummoq; moderamine æquitatis, extingui, deponi, atq; ad amicitiã, aut ſaltẽ ad cõpoſitionem & pacem traduci adnitemur.

Qm̃ verò multi ſunt, qui aliorum vitia & defectus aut potentiorũ iniurias, oppreſſiones ſeu tyrannidem, corã tota ſynodo ꝓponere aut accuſare nõ audeant: deputabimus tres aut plures ex ſynodo commiſſarios auditores, apud quos vniuerſi & ſinguli tam clerici, ꝗ laici, quæ volũt, tutò depõere poſſint. Sciantq; omnia ſub ſilentio tegẽda eſſe.

Et ne quis exiſtimet noſmet aut noſtros officiales ex eorũ numero, quorũ vita, mores & actiones corrigi debeãt, exemptos eſſe velle, à tota ſynodo teſtes ſynodales qui noſtræ noſtrorumq; officialiũ reformatiõi intendant, deputari mandabimus. nam etſi multa nobis deeſſe cognoſcimus, multa tamen nos fugere non ignoramus.

Neq; ſynodum aut eius deputatos dimittemus, donec de omnibus cauſis, oĩmq; grauaminibus ſufficienter fuerit informata.

Vitijs & querelis auditis, adhibito Theologorum & Iuriſperitorum conſilio, ea atq; alia incommoda, admonitione, correctiõe, executione, epiſtolis, ſtatutiſq; ſynodalibus pro viribus noſtris Dei omnipotentis auxilio innixis, apud omnes emẽdari & tolli curabimus: & alia oĩa ad rem ſacram, diuina officia & laudes pertinentia, ex libri pontificalis præſcripto peragemus.

Quòd autem ad apocrypha, inepta, parumq; ſyncera, quæ temporum vitio in Breuiaria irrepſerunt, emẽdanda: earundemq; precum & pſalmorum frequẽtes repetitiones, innumera ſuffragia & nouas collectas, ſequentias, præfationes, & id genus faſtidiũ afferentes, & officijs diuinis Miſſæq; ſacrificio parùm congruentes, tollendas mutãdaſque attinet, ad hæc etiam, vt ſub ſacro ſolenni corã eodem populo Miſſæ ſpeciales nõ legantur, vt excommunicationis ſententiæ ob criminales tantùm cauſas, eaſque valdè graues & lœtales ferantur: vt apoſtolicè vel coadiutores facti, vel aliàs prouiſi examinẽtur: vt beneficiorum pluralitas refrenetur, vt beneficia tenuiora vnione creſcant, atq; ad pauciorem numerum redigantur: vt exempti, Ordinariorum reformationi, viſitationi & correctioni ſubiaceant: vt Academiæ ſeu doctorum & ſtudioſorum hominũ vniuerſitates, quarum in diœceſi noſtra nullam habemus, reformentur, eiſque priuilegia ſua & immunitates conſeruentur: & ſi quæ ſunt alia, quæ in Cæſareæ Maieſtatis formula delibata ſunt, & in hiſce ſtatutis noſtris vel prætermiſimus, vel exhortando potiùs ꝗ ſtatuendo inſeruimus, ad ſynodũ pro-

ꝓuincialē,& ſi in ea ſup his ſtatui nihil queat,ad Oecumenicū conciliū, Sanctiſſimiq; dñi noſtri deliberationē duximus reijciēda. Oſtenditur autem nobis ex Reuerend.& Illuſtriſſ.principis & dñi Sebaſtiani Electoris & archiepiſcopi Moguntini, Metropolitani dñi & amici noſtri chariſſimi,pietate,eruditione,induſtria,ingenio, animique magnitudine ſpes optima fore,vt in ꝓxima ſynodo prouinciali de his alijsq; noſtræ religionis negocijs rebusq; omnibus,ratio ineatur certiſſima, qua ampliſſima illius Metropolis ꝓuincia,orthodoxæ fidei ipſiq; Chriſto tota reſtituatur.

Finis Statutorum ſynodalium.

FInita ſub irruētem iam noctē Statutorum lectiōe,Reuerendiſſ.cardinalis cācellario mandauit,vt Synodū his ferè verbis alloqueret: Quō reformatiōis formulę hodiè publicatæ Statutorū ratio cōueniat, ex lectiōe hac pſpectū planè oībus eſſe:reſtare nunc illud ſolùm, vt vniuerſa ſynodus de his oībus ſuffragia ferat:vt igitur cogitandi deliberandiq; de ſingulis ſpatiū habeant ad Synodū vocati, ſequenti die primū (quę 13.Nouemb.futura erat) poſt rem ſacram pactam,de his omnibus ineunda ſuffragia eſſe,itaq; Reuerendiſſ. Cardinalis eos ad cœnam in cœnaculo ad hoc inſtructo ſumendam,cum ſua benedictione dimiſit.

ACTA SECVNDAE DIEI SYNODI.

ALtera die huius ſanctiſſimæ tractationis,cōuenerunt oēs cōſtituto tempore, & Miſſa p R. D.Philippū à Rechberg de Hohenrechberg Decanū Eccleſiæ Auguſteñ, de S.Trinitate ſolenni canticorū ritu celebrata,moxq; reliqs ex libri pontificalis pręſcripto peractis,Reuerēdiſſ.Cardinalis, laicis anteà p dñationis ſuæ Reuerendiſſ.fiſcalem exire iuſſis,ſynodum obteſtatus eſt ferueti ſermōe,vt meminiſſe velit, ſe nō priuato cuiuſquā mortalis, aut quenquā ſuo,ſed vniuerſos Chriſti,per quē creati & redempti eſſemus,noīe conueniſſe, Chri hanc cauſam eſſe,de qua nunc ſit deliberandū: afferrent igit hodiè aīos ab omi pturbatione, cupiditate,ptinacia,immūditia,& ſocordia expurgatos:cōſulerentq; in mediū de his, q̄ diſciplinam eccleſiaſticā in eccleſia Dei excitare, reſtituere, & cōſeruare queant, Quòd ad ſe priuatim attineret,daturū operā,vt Deo duce,epi munere,quantū in ſe eſſet,ritè recteq; fungeretur, & quanq̄ imbecillitatē defectusq; ſuos pleroſq; in ſeipſo agnoſceret, tñ nō dubitare ſe,quin multa ſint q̄ latere ipſum poſſint.Quaꝑpter poſtulare ſe ab vniuerſa ſynodo,vt ex platorū, canonicorū & Decanorū ruraliū triplici ordine, ſingulos binos, ternos aut plures,ſi ita videret,eligerent, q ceu teſtes ſynodales, de his, q̄ emendanda in ſe eſſent,inquirerent:ſeq; Synodi nomine admonerent,paratū eñ ſe eſſe, ꝓmptumq; & ad audiendum tranquillo aīo ſingula, & ad obtēperādum monitis ſalutaribus ſanctæ hui⁹ ſynodi in ſpirituſancto cōgregatæ. His in hanc ferè ſententiā,maiore tñ ſermōis affluentia,dictis, ſummū aliquādiū ſilentium fuit. Quod cùm à nemine rumperetur, D.ſua Reuerendiſſ. aduocatis ad ſe cōſiliarijs, cōſtituit ſuffragiorū ſcrutiniū inchoandū eſſe. Quo cōſilio per Cancellariū publicato, Fiſcalis è ſchedula noīatim ordineq; ſingulos ad mandata procuratoria aut ſyndicatoria afferenda cōpellauit: ſinguli itaq; depoſitis apud R. D. Iacobum Henrichmannum Auguſteñ eccleſiæ canonicū & vicariū,atq; Notarios ad hoc deputatos,mandatorū inſtrumentis,ſup ſtatutis ſynodalibus approbandis ſententias dixerunt: Quorū primus R. D. Marcus Auunculus eps Nazianzenus & Suffraganeus Auguſteñ,breui candidaq; oratione ſtatuta Synodalia adprobauit, ſeq; obſeruatiōi eorum, quatenus ad ſe pertinerēt, adſtrinxit: hunc ſequuti ſunt reliqui plati, abbates,ꝑpoſiti & Decani tam collegiorum, quàm regiuncularum ruralium : nemoq; in tanta multitudine extitit, qui voce ſua ſtatuta hæc ſaluberrima non collaudaret, atq; ſe vnà cum his,quorū noīe huic ſynodo intereſſet,illis pro viribus pariturum, alijſque vt idem facerent authorem futurum nō ꝓfiteretur.

Tanta igitur cōſenſiōe oīm, votisq; cōcordibus animaduerſis, Reuerendiſſ. Card. Deo Opt.Max.cuius ſpiritu afflante hęc gerebantur,gratias egit: & accito ad ſe Cācellario mandauit,vt Synodo, q̄ à prādio agēda eſſent,indicaret,nempe dñationem ſuam Reuerendiſſ.negociū dediſſe RR.DD. epiſcopo Nazianzeno, Philippo à Rechberg &c. Decano, Iacobo Henrichmāno vicario & Cancellario ſuo,vt horis pomeridianis cauſas,grauamina & defectus tam eccleſiaſticorum q̄ laicorū ad Synodi cognitionē ptinētes, audiant, expediant, aut, ſi res ita poſtulet,ad dñationem ſuam Reuerēdiſſ. vel ſynodum ipſam referant decidēda.Cupere prętereà dñationē ſuā Reuerendiſſ. obnixeque petere à ſynodo,vt tres pluréſve deputet, q de officialiū,aliorumq; eccleſiaſticæ functionis & fori miniſtrorum ſuorū negligentia alijſve grauaminib⁹ indè fortaſſe ad ſe manantib⁹ inquirāt, atq; ad D.ſuā Reuerēdiſſ. ſine vlla reformidatione deponant, vt diligentia eiuſdem curaq; debita, ſi quid incōmodi fuerit, emendetur.

His dictis, Reuerendiſſ. cardinalis ſynodum, ad corpora in cœnaculo inferiore,ſicuti toto hoc ſynodi tempore impēſis eiuſdē factū fuit,prandio curāda,de more dimiſit.

A prandio auditores cauſarū ſynodalium negocio ſibi dato ſatisfecerūt,cauſaſq; ſcripto vel voce ꝓpoſitas aut expediuerūt,aut ſi quæ maiore indagatione opus habere viſæ ſunt,in aliud tēpus, dum veritas inquiri,aut pars altera audiri potuerit,reiecerunt.

ACTA TERTIAE DIEI SYNODI.

POſtrema die Synodi quæ fuit Nouembris decimaquarta, hora ſublucana celebrauit officiũ Miſſæ de B. Maria virgine ſolenne & habitu Pontificali Reuerendus D. Gaſpar, abbas monaſterij Othoburenſis. Et ſacris tum Miſſæ tum ſynodalibus in libro Pontificali præſcriptis, ritè ſummaq; totius Cleri & populi deuotione peractis, Cancellarius, quæ à Reuerendiſſ. Cardinale fuerat iuſſus, in eam, quæ ſequitur, ſententiam ſynodo expoſuit: Dominationem ſuam Reuerendiſſ. videlicet, intellecta totius ſynodi in adprobandis ſtatutis ad Cæſ. Maieſt. formulam conditis, heſternaq; die plectis, ſumma concordia, reliquum eſſe cenſere, vt ea ꝓ rogatis publicatiſq; habeantur: idcirco candẽ paterno benignoq; affectu omes admonere, meminiſſe vt velint, ſe conſenſu hoc ſuo ſynodali ad ea obſeruanda, perpetuaq; vitę, morum, atq; officij integritate cuſtodienda, Deo omnium bonorum conſiliorũ authori & humanarum actióum inſpectori, ipſiſq; Eccleſiæ Chriſti eiusq; antiſtitib. obſtrictos eſſe. Cauendum igitur omnibus, ne à legib° ipſis authorum ſuorum culpa coarguatur.

Poſt hæc Reuerendiſſ. cardinalis Synodũ denuò admonuit, ab eaq; vrgendo petijt, vt monitores ex ſe deligerent, qui dominationem ſuam Reuerendiſſ. de his, q̃ ſe fortaſſe circa officij ſui ſuorumq; miniſtrorũ negligentem aut improuidam curã ſeu adminiſtrationem lateant, admonerent: daturũ eñ ſe operam, vt ſeipſum ſuoſq; ad rectam epiſcopalis officij regulã pro viribus emendet. His dictis, Synodus communicatis inter ſe omnium ordinum cõſilijs, per R. D. epiſcopum Nazianzenum reſpondit, ſe ampliùs in dñatione ſua Reuerendiſſ. nil deſiderare, q̃ vt pro conſcientiæ ſuæ modo, ſtatutis hiſce ſynodalibus vnà cum ſuis inſiſtat, atq; veluti lex animata, in eccleſiæ ſuæ cardine eminens, cætera membra in officio contineat.

Hoc reſpõſo, Reuerendiſſ. cardinalis tanq̃ reſtituendæ apud ſuos catholicæ pietatis ingenti ſpe excitatus, Synodo gratias egit, Deumq; omnipotentem ſupplex rogauit, vt ſibi in explendis exequendiſq; huius Synodi conſtitutionibus diuino ſuo numine aſſiſtere dignetur.

Poſtremò, pſentibus atq; comparentibus in hac Synodo tanq̃ obedientiæ filijs, gratiæ à Cancellario actę ſunt, benignitatis dominationis ſuæ Reuerendiſſ. plenæ, addita etiam clementiſſima obteſtatiõe, dñationi ſuæ Reuerendiſſ. gratius accidere nil poſſe, q̃ ſi ad eum veluti ad patrẽ & paſtorẽ in reb° ſuis dubijs aduerſiſ've confugiant: auxilio enim, conſilio, ſtudio, cura, beneuolentiaq; ſua ſe eis pro viribus ſemper adfuturum.

Cùm igit Synodus, pactis ferè iam omnibus, dimittenda eſſet, ꝓdijt in medium fiſci ꝓmotor, atq; citatorum non comparẽtium contumaciam accuſauit, petijtq; eos contumaces atque in conſiſtorio epiſcopali ea de cauſa proceſſum decerni atq; cõmitti: cuius petitioni Reuerendiſſ. D. ſua annuit, præcepitq; contra contumaces iuris ordine ſeruato procedi. Citati fuerunt etiam omnes ad Synodum proximam, quæ indicta fuit ad Kal. Sept. anni 1549. in oppido Dilinga celebranda.

His omnibus magna oĩm attentione abſolutis, admiſſi ſunt Laici, hymnoq; TE DEVM LAVDAMVS, cãtato, Reuerẽdiſſ. Cardinalis ſolẽni bñdictiõe receſſuros eſt ꝓſequut°.

Actorum Statutorumq; Synodi Diœceſanæ Auguſtenſis, finis.

REVERENDI D. MARTINI de Olaue Theologi Hiſpani, & Cęſareæ atq; Catholicæ Maieſt. Sacellani, oratio habita in ſynodo Auguſtana.

¶ Attẽdite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos poſuit ſpiritusſanctus e͞pos, regere Eccleſiam Dei, quã acquiſiuit ſanguine ſuo. Act. 20.

DIcturus hodiè apud vos pclari Eccleſiæ Dei pſides ac paſtores, de inſigni illo ſtudio ac pietate, quam quiſq; veſtrum ꝓ ſuo officio ad huius ſanctiſſimæ ſynodi celebrationem afferre debet: vereor ego nõ parùm, ne temerè ac valdè inconſultè feciſſe videar, ſi rem ingenij mei viribus longè maiorem ſuſcipere, & in hac tam celebri corona, homo peregrinus, de re cum primis ardua & minimè populari, loqui audeam. Quanq̃ autem mandatum illuſtriſſ. principis & excellentis Reipub. Chriſtianæ Card. quo ad hoc munus ſuſcipiendũ impulſus ſum, ſatis magnam vim apud vos habere non dubitem, vt me poſſit ab omni temeritatis ſuſpiciõe vendicare, præſertim cùm tantum apud me ſemper eximia eius dignitas & ſapientiæ valuerit, vt ego nec beneuolentiã ipſius erga mẽ ignorare, nec voluntatem negligere, nec authoritatem non reuereri abſq; nefario ſcelere poſſem: verùm animo meo penitùs non ſatisfacio, cùm ſimul de earũ rerũ q̃ mihi ad dicẽdum ꝓponuntur, ſanctitate & maieſtate, ſimul de ſumma mea indignitate & vehementi ſpiritus mei remiſſione ac indeuotione altiùs cogito. Doleo equidem plurimũ me tam ſanctæ functioni parem morum integritatẽ, paremq; ſpiritus acrimoniã & ardorem minimè afferre. Nam de facultate dicendi, quæ ſentio, q̃ in me ſit exigua ac penè nulla, nõ ita ſum ſolicitus. Nec enim cauſam agendam ſuſcepi, q̃ perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis indigeat, quin ipſo ſpiritu Dei, ipſo inquã Dei ſpiritu orõnẽ noſtrã inſtructã & ornatã eſſe oporteret, vt cõmouere illa veſtros animos poſſet, & ad hoc ſynodale munus ſanctè & religioſè gerendũ, incendere & inflãmarẽ. In quo munere nõ arbitror ignorare vos, quantũ momenti ſitum I. Cor. 2. ſit ad ea mala magna ex parte ſananda, quibus tam miſerè hodiè affligimur.

Ve-

Verũ ne quicquã nobis ex eo breuiſſimo tempore,quod mihi ad dicendũ conceſſum eſt, in pfatiõe aut mei officij purgatiõe depereat,aggrediar ad rem:illud ante oĩa vos oẽs viri Chriani,etiã atq; etiã obſecrans & obteſtans,vt quo me nunc pluribꝰ difficultatibus circunſeptũ eſſe videtis, quoq; meliùs agnoſcitis,quantũ mihi hodiè Dei pſidio & gra ſit opus, eo ardentioribus votis mecũ iuxtà illi ſupplicetis,vt orationẽ mihi inſpiret,q ſit digna ea expectatione, quam fortaſſe dñs Reuerendiſ.concepit,cùm hãc mihi puinciam demãdauit,digna ipſius veſtriſq; auribꝰ,digna huius cõſeſſus celebritate & amplitudine,digna deniq; grauitate & ſanctimonia earũ rerũ, de quibus dicturi ſumꝰ. Cõcedat, vt ſpũſſanctus aio meo nũc illabat,quò poſſit cor meũ in huius ſanctæ Synodi cõſpectu verbũ eructare bonũ,verbũ ignitum,verbum ſalutis & ædificatiõis. Eiuſmodi eñ verba ſunt, q ſanctũ & ſpiritalẽ cõuentũ decent. Quid eñ paleis ad triticũ,dicit dñs?nõne verba mea quaſi ignis? Hoc aũt ita cõmodiſſimè efficiemꝰ, ſi omes ſupplices & venerabundi ſacratiſſimã virginẽ Mariam deprecemur,vt nobis filiũ ipſa ſuum, eundemq; ſeruatorẽ noſtrum aduocare & cõciliare dignetur, ſalutationem illi angelicã offerentes. AVE MARIA.

Pſalm.44.

Hier.23.

¶ Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos poſuit ſpiritus ſanctus Epiſcopos,regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Actorum 20.

HAec ſunt verba,viri chriani,magni illius Apoſtoli,q vas electionis à Chro dictus eſt,qbus oẽs ille eccleſię pſides ac rectores,quos hoc loco epos,i.prępoſitos appellat,ad gubernandum inſtituit, hęc Pauli doctrina, eſt diuinitùs inſpirata, qua ſi imbuti eſſent oẽs dñici gregis paſtores,tutò & diu eũ paſcere poſſent,gratũ deo obſequiũ pſtantes,ſibi verò ac ſuis ouibus æternã felicitatem & ſalutem conciliantes. Ac mihi quidem eiuſmodi hæc verba eſſe vident, q oẽs magni eccleſiæ Pontifices in ſuis aulęis & magnificis tapetis,reliqui etiã paſtores in humilioribꝰ ſtragulis inſerta & intexta habere deberẽt, vt ſemp eis aliquid ante oculos verſaret,quod ſui officij ipſos admoneret. Perſarũ rex,vt literis pditum eſt, vnum habebat cubiculariũ,cui hoc muneris mandatũ erat,vt diluculo ingreſſus illi diceret: Surge Rex,& ea cura negocia,quę te curare voluit Meſoroſmados. At multo magìs cõueniret,hunc diuinũ Apoſtoli ſermonem oĩbus eccleſiæ paſtoribꝰ quotidiè inculcari, nõ ſe, inquã, à regibus,nõ à magiſtratibus, nõ à Senatu,non à plebe gregi dñico fuiſſe pfectos,ſed ab ipſo ſpirituſancto,vt ſemper meminerint,ei,à quo acceperunt, muneris rationẽ eſſe reddendã Ac gregem quidem nõ quẽuis illis eſſe cõmiſſum,ſed eum, cuiꝰ ſalus tam chara ſit maximo vniuerſæ naturę principi,ac optimo oĩm creatori & parenti Deo,vt filiũ ipſe ſuũ vnigenitũ tradere nõ dubitauerit,qui pro eo ſanguinẽ ſuum funderet,ac mortem cũ primis ignominioſam oppeteret. Operæpreciũ eſt aũt, vt cauſam etiã illã cõſiderẽmꝰ,qua adductus Apoſtolus fuit,vt tam diligenter curã gregis paſtoribus cõmendaret. Addit ergo ille: Ego ſcio quoniam intrabunt lupi rapaces in vos, nõ parcentes gregi: & ex vobis ipſis exurgent viri loquentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe,propter quod vigilate. Mihi igitur viri Chriſtiani,ad eam admonitionẽ, quã à principio propoſui, diligentiùs inſpicienti,& hanc eius cauſam ac rationẽ altiori etiã animi cogitatione perpẽdenti, viſum eſt,nihil à me in hunc cõuentũ afferri nunc potuiſſe,quod vel muneri meo,vel huic hodiernæ celebritati magìs cõueniret. Video etenim nõ abſq; ſumma quidem animi lætitia,veluti cæleſtẽ quendã exercitum fortiſſimorum fidei propugnatorũ & optimorum eccleſiæ Chriſti paſtorum,in hunc locum hodiè cõueniſſe,vt de bello inſtruẽdo aduerſus ſatanã & eius fautores, ac de grauiſſimo periculo depellẽdo,quod ſuis ouiumq; oĩm ſuarum ceruicibus imminet, cõſultent ac deliberent. In quo exercitu te Deus,Optime pontifex,velut principem & Imperatorẽ eſſe voluit:reliquos clariſſimos & honeſtiſſimos viros qui hic adſunt, tibi tanq aſſeſſores & duces ac tribunos exercitus attribuit,vt eorum tu cõſilio & viribus vtaris. Terribilẽ certè quidem exercitum & formidoloſum aduerſarijs ſi quidẽ illis armis inſtructus accedat,quibus eum munitũ eſſe debere, D. Paulus his verbis explicat: Arma militiæ nrę non carnalia ſunt,ſed potẽtia Deo ad deſtructionẽ munitionũ,conſilia deſtruẽtes,& oẽm altitudinẽ extollentẽ ſe aduerſus ſcientiã Dei, & in captiuitatẽ redigẽtes oẽm intellectũ in obſequiũ chri. Quorũ armorũ quãta ſit vis & efficacia,idẽ Apoſtolus Timotheo diſcipulo ſuo indicat: Oĩs,inquiens,ſcriptura diuinitùs inſpirata, vtilis eſt ad docendũ,ad arguendũ, ad corripiendũ,ad erudiendũ in iuſtitia, vt perfectꝰ ſit homo dei,ad oĩe opꝰ bonũ inſtructꝰ.

Acto. 9.

Acto. 20.

Acto. 20.

2. Cor. 10.

2. Tim. 3.

Igitur vt etiam ego aliqua ſaltẽ ex parte, pro exigua mea facultate,& pro officij mihi impoſiti ratione,vos cõtra cõmunes hoſtes adiuuem,tractabo nunc paucis q ad admonitionẽ ex D. Paulo à principio allatam, & ad ipſius cauſam atq; rationem in primis ptinere exiſtimo. Ac priùs quidem dicam de pręſenti Reipub. Chriſtianę ſtatu & conditione,deq; magnitudine periculorum,in qbus oẽs hodiè verſamur,id quod cauſæ iam dictæ reſpondet. Deindè, quid nos hoc tẽpore potiſſimùm facere oporteat, Dei gra & ope adiutus, iuxta Pauli exhortationem explicabo. Quibus de rebus dum breuiter diſſero,& breuiùs fortaſſe q varietas & magnitudo

gnitudo huius cauſę poſtulét, peto à vobis viri Chriſtiani, vt me pro veſtra religione & pietate libenter & ſtudioſè audire velitis.

Nullum vnq̄ tẽpus extitiſſe, cum nõ grauiſſimis Satanæ bellis Dei Eccleſia infeſtaret, cùm veterum tẽporum monumentis, tũ pſentium experientia didicimus: quin & illas ſcripturæ voces, Pſal. 118. Sæpè expugnauerũt me à iuuentute mea, Sæpè expugnauerunt me à iuuẽtute mea, eccleſiæ multi eſſe arbitrant̃. Etenim vt oĩa alia tẽpora ſilentio tacitus p̄termittã, q̄ Euangelij grãm anteceſſerunt, in quib⁹ nõ puto ignorare vos, q̄ variè & crudeliter pleriq; iuſti & fideles Dei ſerui, à Satana & eius miniſtris exerciti & vexati fuerint: in ipſo certè eccleſiæ Chr̃ianæ naſcẽtis exordio aĩaduertere poteſtis, quot machinas capitalis ille gn̄is humani hoſtis contra Chr̃i Apoſtolos & alios ſanctos Dei hoĩes, qui eorũ vitã & mores ſecuti ſunt, admouerit: quot artes nocendi excogitauerit, quot principes & tyrannos potentiſſimos impulerit, vt innocẽtes & inermes aptè & hoſtiliter inſequerent̃: quot itẽ hypocritas excitauerit, q ouiũ veſtibus induti, occultè & inſidioſè lupos rapaces agerẽt, & miſeras multorum aĩas deuorarent. Verùm cùm multa atq; innumerabilia maximarũ pſecutiõum gn̄a extiterint, quibus ille Dei eccleſiã laceſſere atq; exagitare nunq̄ intermiſit, tñ hoc affirmo, ex oĩbus eã longè grauiſſimã & pnicioſiſſimã quouis tẽpore habitã eſſe, qua fidẽ inuaderet & conuellere niteret̃. Atqui hanc etiã non arbitror neſcire vos, tũc eſſe periculoſiſſimã, cùm res per eos miniſtros gerit̃, q nos noſtris armis, i. teſtimonijs ſcripturarũ, & magnifica ac populari Dei & chr̃i cõmendatione aggrediunt̃ & oppugnant. Sed ego pptereà perſecutionẽ illã, q̄ cõtra fidẽ intendit̃, reliquis oĩbus anteponẽdam cenſeo, nõ q alia peccata infidelitate deteriora inueniri poſſe nõ exiſtimẽ, ſed qm̃ crimina illa, q̄ cõtra ſolã charitatẽ admittunt̃, & diuinũ fidei lumen in mentibus noſtris nõ extinguũt, etſi inuiſos illi admodũ ſæpè nos reddãt, nõ ita pcul tñ ab eo nos ſemouent, vt nõ vel vnico gemitu recõciliari illi & cõiungi poſſimus. At fidem ſi quis ſemel amittat, Titi 3. is nec facilè eam recuperare poteſt: qm̃ ſuo ſe ipſe iudicio condemnauit, vt D. Pauli ratione vtar, & reliq̃s adminiculis ſæpiùs ad perniciem, q̄ ad ſalutẽ ſuã abuti ſolet. Nã qui abſq; fide eſt, eo lõgiùs à Deo abducit̃, quo ſibi iuſtior & ſanctior eſſe videt̃. Itaq; vt in Chr̃iano ædificio erigẽdo à fide exordiri neceſſum eſt, quod nõ niſi in ea fundamenta iaci & poni poſſint, ita in amoliẽdo hoc ædificio, quod extremo loco cõcutit̃, fides eſt: quã donec cõuulſam videat, nihil ppemodũ pfeciſſe ſe diabolus exiſtimat: intelligit nimirũ, reliqua oĩa q̄ deſtruxerit, p eam facilè & nullo negocio poſſe inſtaurari. verũ hac vna euerſa, velut parta oĩnõ victoria triumphat & conquieſcit. Hinc ob rem ppetuò hoc ille ſuis ſatellitibus inculcat: Exinanite Exinanite, vſq; ad fundamentum in ea, i. cõuellite oĩa religionis pſidia, Pſalm. 136. nec ceſſate, quoàd fidem, q̄ altiſſimũ & firmiſſimum ipſius fundamentũ eſt, ab imis radicibus extirpetis. Nõ latuit ſanè hoc veteres illos ſanctiſſimos patres, qui quanquã alijs etiã in pſecutionibus gnauiter & ſtrenuè aduerſus ſatanã decertarent, cùm bellũ ille tñ fidei inferebat, ita animis oẽs cõmouebant̃, vt nõ ſibi ſatisfacerent, niſi vniuerſas eccleſię vires colligerent, ac tanq̄ cõmuni claſſico euocati, oẽs vnà ad reſiſtendum occurrerent. Alia vitia vt depellerẽt, nemo de ſua ſtatione diſcedebat: hæreſim vt propulſarent, domos & pꝛouincias ſuas deſerere, & ignotas ac longiſſimè ſepoſitas regiones cũ maximo etiãnum vitæ diſcrimine adire nihil dubitabant. Permulta huius rei exẽpla notiora ſunt oĩbus, q̄ vt à me huc adduci cõueniat. Quis em̃ non legit, q̄ frequẽtes olim & q̄ vehemẽti ſtudio & ardore incitati permulti ex Ep̃is & alijs eccleſiæ paſtoribus, ex oĩbus totius orbis terrarũ finib⁹, cõtra vnũ Arrium, vel vnũ Macedoniũ, vel vnũ Photium, vel vnũ deniq; ex q̄plurimis alijs hæreſiarchis, ſedibus ſuis relictis, cõuenerint? Quòd ſi priſcis illis tẽporibus, cùm non ita vbiq; Chr̃i fides explicata & cõfirmata erat: vnus error totũ chr̃ianiſmũ vſq; adeò commouebat & cõcitabat, quo tandem aĩo nos nunc eſſe par eſt, viri Chr̃iani, q non vno errore, ſed ipſa (vt ita dicã) hęreſum colluuiõe appetimur & exercemur, nec alienis armis, vt quondã, i. philoſophorum & ethnicorũ teſtimõijs, ſed noſtris ipſis, Chriſti nimirũ, pphetarum & apoſtolorũ verbis, contortis illis quidẽ & adulteratis, at illorum tñ verbis inuadimur & oppugnamur? Nõ nobis, inquã, vt olim, de vno vel altero fidei articulo contentio eſt, ſed de tota ppemodùm religionis ſumma diſſidemus. Nã eò hæreticorum huius temporis doctrina & labor ſpectant, vt nobis ſacramẽta ſalutis eripiãt, vt totũ ordinem eccleſiæ cõturbent, vt vniuerſas ſanctiſſimas eius cæremonias exterminẽt, vt veterũ ſapientiſſimorũ & ſanctiſſimorũ doctorũ diſciplinã & doctrinã conculcẽt, vt oẽm oĩm tẽporũ authoritatẽ cõuellant, vt ad immoderatã quandã viuendi libertatẽ & licentiam hoĩes inducãt, Dei timore oĩnò ſublato. An non meritò cũ Propheta nũc exclamabim⁹: Pſal. 73. Quantũ malignatus eſt inimicus in ſancto, incenderunt ſanctuariũ Dei, polluerunt tabernaculũ ei⁹? niſi fortè leuius eſt, ædes ſacras in equorum ac ferarũ, religioſis viris eiectis, ſtabula cõuertiſſe, q̄ igni illas incẽdiſſe: aut quaſi nõ polluiſſe tabernaculũ Dei illi videri debeãt, qui clauſtra pudoris laxãtes, & impuriſſimas ac ſacrilegas nuptias inducẽtes, mortales oẽs votorũ ſanctimõia & nexu liberãrũt. O miſeram,

feram, & in breui tam celerem & tam variã in Eccleſia Dei cõmutationem. O luctuoſam religionis conuerſionem. O excellenté olim & omni laude ac cõmendatione celebratam Germaniam, quàm negligenter cauiſti, ne in te lupi rapaces, quos tantoperè reformidandos eſſe Paulus admonuerat, ingrederentur. Act.20. Quàm multi viri peruerſa loquentes ex te his temporibus prodierunt, & quàm innumerabiles illi diſcipuli fefellerunt, ac poſt ſe abduxerunt? Equidem non poſſumus non ex animo dolere omnes, qui te, quam non ita pridèm vt tutiſſimã arcem fidei, vt eximiũ pietatis domiciliũ, vt vnicũ religionis firmamẽtum ſuſpiciebamus, nunc tanq̃ ſcapham ſine remige ſęuiſſima hęreſum tempeſtate iactari videmus. Vtinã verò nõ extrema hęc tua ſit diſceſſio, vtinã nõ in finem repulſa ſis, ac celeriùs opinione hominũ, domino infideli parére cogaris, quẽadmodùm & nunc illa olim inclyta Gręcia páret. Nõ enim dubito, quin tuam infidelitaté ſeueriùs adhuc vindicaturꝰ ſit Deus, niſi breuì reſipiſces.

Sed vndè, quæſo, tanta aduerſus Chriſtianos Satanæ poteſtas? vndè tãta in nos vis hoſtibus addita? vndè? niſi ex ſceleribus noſtris, quæ alia ſuper alia adijcere nunquàm ceſſamus, quibus vtiq; ita in nos Dei iram inflammauimus, vt verendum ſit, ne non ſolùm Satanã, ſed etiã ipſum Deũ, ipſum inquam Deũ conſeruatoré noſtrũ, cuius ſolo preſidio vti poſſumus, hoſté & inimicũ habeamus, ac cũ Thren.2. Hieremia lugere cogamur: Factꝰ eſt dñs velut inimicus, ꝓcipitauit Iſrael, ꝓcipitauit mœnia eius, diſſipauit munitiões eius. Tetendit arcũ ſuũ quaſi inimicus, firmauit dexterã ſuã quaſi hoſtis, & occidit omẽ quod pulchrum erat viſu in tabernaculo filiæ Sion.

Verùm q̃d nos agimus, O Chriſti ſacerdotes? vos enim nũc omẽs appello, vt de remedio eo, de quo extremo loco me acturũ promiſi, cõſultemus. Quid nos, inquã, nũc in tãto diſcrimine poſiti agimus? quibus de rebꝰ, tot tantiſq; periculis circunſepti, cogitamus? Immò verò quid nos nunc agere & quæ potiſſimũ cõſilia capere oportet? Nam q̃d agamꝰ, nimio pluſquã ſatis, proh dolor, perſpicuũ eſt oĩbus. Ociamur & ſtertimus omẽs, magni iuxtà & parui, ad rem noſtrã attẽtiſſimi ſumus. Oẽs Dei patiẽtia & longanimitate abutimur. Oẽs toto aĩo & ſtudio oĩ in eam curã incũbimus, vt cupiditatibꝰ & deſiderijs noſtris ſatisfaciamꝰ. Oẽs in res inanes & fallaces vniuerſas nr̃as cogitatiões abijcimus. In medio grauiſſimi belli oĩm, q̃ vllo vnquàm tépore in Eccleſia Dei geſta ſunt, conſtituti, nihil de periculo cogitamus, immò nec bellũ quidé vllũ eſſe exiſtimamus, ſi de nr̃is opibus nihil diſcedat, & reliquas voluptates ſectari liceat. Tot tãtaq; mala & tam graué Reipub. Chr̃ianæ perſecutioné pacé ducimus, nec ſatanæ incurſiones, nec Dei flagella ſentimus. Nam quotuſquiſq;, obſecro, ex nobis his flagellis atq; hac tam ſeuera Dei correctiõe cõmonitus, factꝰ melior eſſe videt? Nimiũ profectò verè in nos illud Hieremię congruit: Hier.5. Dñe, percuſſiſti eos, & nõ doluerũt: attriuiſti eos, & renuerũt accipe diſciplinã: indurauerunt facies ſuas ſupra petrã, noluerũt reuerti.

Attendite igitur diligenter, O vos exercitus Dei duces ac principes, quantam ruinam hoc tempore catholica religio minetur, perſpicitis. Quàm innumerabiles miſerorũ hominũ animę periérint, & quot nũc quotidiè tentẽtur, ex quibus partìm victæ ſuccũbunt, partìm nutãt ac vacillãt, non ignoratis. Hoc vtiq; tempus illud eſt, cùm Deus à vobis exigit, vt ſanguiné & vitã pro ſuis ouibus offeratis. Quòd ſi morté veſtrã nihil nunc profuturam exiſtimatis, nec ego ſanè author vobis eſſe velim, vt eã temerè & abſq; fructu ſuſcipiatis. Cupio tamen vehemẽter vt omnes intelligatis, cuiuſmodi ſuſpirijs & deſiderijs pectora veſtra nunc plena eſſe debeant. Meminiſſe certè perpetuò nos cõuenit eorum Pauli verborum, quæ à principio attulimus, Vos ab ſpirituſancto gregi Dominico fuiſſe præpoſitos: veſtræ curæ eas oues eſſe cómiſſas, quas ſuo ſanguine Chriſtus acquiſiuit. De illis igitur adeò nunc ſolicitos vos eſſe oportet, vt parati ſitis fortunas omẽs veſtras & vitam, ſi interſit, pro earum ſalute ac libertate libenter impendere. Quæ cura, ſi pro eo àc debet, defixa in animis veſtris inſideret, admittere haud dubiè nullã illi conſolationem aut remiſſionem poſſent, donec ouium veſtrarum ſaluti rectè proſpectum eſſe videretis. Quis ſcandalizatur, & ego non vror? quis 2.Cor.11. infirmatur, & ego non infirmor? dicebat magnus ille animarum zelator Paulus.

Ad hunc modũ ſi vos omnes nunc ad hãc ſanctam ſynodum compoſiti accedatis, non equidem dubito, quin Deus optima & ſalutaria conſilia ſit inſpiraturus.

Non eſt neceſſe, in diſcrimen veſtrum nũc offerre vitam, Eſto. At neceſſum eſt certè, vitam nos omnes emendare, vt Dei iram vehementer in nos cõcitatam leniamus: neceſſum eſt diù & multùm nos orare, vt eius miſericordiam cõciliemus. multa etiam alia præter tuum ſanguiné neceſſaria ſunt, quæ ſi tu nũc præſtare recuſas, quemadmodũ tandé vitam te, ſi interſit, traditurum credemus?

In ea ſanè tẽpora auditores incidimus, vt veri fideles nõ diſtingui & internoſci ab infidelibus nõ facilè poſſint. Nunc demũ veriſſimè Euangelicũ illud impletur in nobis: Qui Matth.12. non eſt mecũ, cõtra me eſt: & qui nõ colligit mecũ, diſpergit. Tepidus exiſtere nemo nũc poteſt. Frigidum te aut calidũ eſſe neceſſe eſt: aut enim pro Chriſto, pro fide, pro religiõe, pro animarum ſalute ſtare in acie debes, aut Chriſto renũciare, & illi cum Satana tãquàm hoſtis & inimicus bellum inferre. Non licet mediam his tẽporibus tenere viam. Nõ fert hoc tam ingẽs & flagrãs hæreſum incẽdium fide-

fidelem quempiam diſſimulare, multò autẽ minùs vos Eccleſiæ Dei paſtores.

A vobis nunc magnus ille gubernator & paſtor animarum Chriſtus, vitæ reformationem & orationis aſſiduitatem in primis exigit. His vos potiſſimùm armis & hæreticis ad calumniandum aditum intercludere, & ſimplicẽ populum in officio cõtinere, & diſperſas oues ad Dominicũ ouile reuocare poteſtis. Nemini (inquit diuus Paulus, nos alloquens) demus vllam offenſionem, ſed exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros.

2. Cor. 6.

Non eſtis neſcij, quẽadmodùm nos hæretici apud populũ ꝑpetuò traducãt, nos ſcortatores, nos ambitioſos, nos auaros, nos ignaros & rudes eſſe, nos ocio ſemper, luxui & vẽtri ſeruire, identidèm vociferantur. Superbè quidem illi & inſolẽter, negare non poſſum, cùm ſe ipſi quotidiè oĩm flagitiorũ dedecore & turpitudine polluant & contaminẽt, ac alijs omnibus magnã vitiorum omnium impunitatem polliceri nõ ceſſent. Superbè itaq; illi, ſed vtinã non nimiũ ſæpè verè: nam ſi vera potiùs hoc loco, quàm plauſibilia, dicẽda ſint, negare certè non poſſumus, quin maximam ad nos accuſandos occaſionẽ ſępè dederim⁹. Nos ea tela ſuggeſſim⁹, quibus acriùs & vehementiùs, quàm vllis alijs, exagitamur. Dicam etiam ampliùs, nos, nos inquam, aduerſum Chriſtum arma dedimus, nos eorum aciem inſtruxim⁹: propter nos catholicæ religionis nomen inter ipſos blaſphematur, ꝓpter nos vtiq;, qui cùm bonus odor Chriſti omnibus eſſe deberemus, ingens fœtor effecti ſumus: propter nos qui magna ex parte extra Eccleſiam flagitioſiſſimè viuimus, in Eccleſia autem tanta oris & cordis impuritate ſacra myſteria attrectamus, tam irreuerenter ad ſanctiſſima Chriſti ſacramenta accedimus: tam nulla adhibita deuotione neq; modeſtia, Euangelica verba, hymnos & pſalmos pronunciamus, atq; alia eccleſiaſtica munera obimus, vt multorum infirmorum mẽtes & voluntates à Dei cultu & veneratione frequenter alienemus: Ita fit, vt quibus nos armis in primis vti debeamus, ea omnia in diaboli arma aduerſus nos conuerterimus. Etenim orationibus noſtris & ſacrificijs tãtum abeſt, vt iram Dei in nos incenſam reſtinguamus, vt vehementiùs eam quotidiè commoueamus & inflammemus: Vt ego quidem nõ dubitem, hanc tantam calamitatem, quãtam hodiè vniuerſa Reſpub. Chriſtiana patitur, propter noſtra pręcipuè peccata eſſe illi illatã, ac quadrare in nos veriſſimè, quod apud Hieremiam ſcriptum legimus: Propter peccata prophetarum & iniquitates ſacerdotum compleuit Dominus furorem ſuum.

2. Cor. 6.

Thren. 4.

Eze. 22.

Apud Ezechielem autem Deus, vbi ſacerdotum peccata his cõmemorat verbis: Sacerdotes eius contẽpſerunt legẽ meã, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſacrum & prophanum nõ habuerunt diſtantiã: inter pollutum & mundum non intellexerunt. Sed poſt hãc criminationem, volens Dominus oſtendere, quàm veluti inuitus ad puniendos nos trahatur, & quàm vehemẽter cupiat noſtris precibus & vitæ noſtræ reformatione flecti atq; placari: contrà verò, quantùm noſtra omniũ pertinacia & obſtinatione offendatur & irritetur, ſubijcit: Quęſiui virum qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus coram me pro terra, & non inueni: & effudi ſuper eos indignationem meam, & in igne iræ meæ cõſumpſi eos: viam eorum in caput eorum reddidi.

Ibid.

Timeamus igitur viri Chriſtiani, ne grauiorem adhuc indignationem Deus in nos effundat, niſi celeriter reſipiſcamus. At ne tandem iræ ſuæ nos igne conſumat, ad ipſum toto animo & ſtudio omni cõuertamur. Fallacia bona & breui interitura libenter alijs relinquamus. nos certè religionem & pietatem colentes, ſolida illa & vera atq; æterna bona conſectemur, & veterem morũ diſciplinam, quoad eius fieri poterit, in nobiſipſis inſtaurare conemur.

Huius autẽ tam diuini boni conſequendi hæc vna ratio inueniri poteſt, ſi omnem ambitionem & auaritiam cum iniquiſſima beneficiorum pluralitate, omnem item impudicitiam, omnem luxum & ebrietatem exterminemus: Si execrabilem & abominandũ concubinatũ funditùs conuellamus: ſi ſacris miniſterijs puritatem & ſanctitatem, reuerentiam item ac deuotionem reſtituamus: Si orationi, ieiunio, & eleemoſynæ multùm & ex animo nos dedamus: ſi ſtudia pietatis & veræ ſapientiæ excolamus, erigentes & aperientes ſcholas multas, atq; in hunc vſum in primis pium & in his temporibus maximè neceſſarium, de noſtris opibus libenter impertiẽtes: Ad extremum ſi non honeſtos & ſpecioſos canones condidiſſe cõtenti ſimus, ſed eos re ipſa atque opere diligenter præſtare & implere ſtudeamus.

At me quidem viri Chriſtiani, optima ſpes tenet, fore vt breuì in hac prouincia religionem in integrum reſtitutam videamus. Nam præter voluntatem quam in Chriſtianiſſimo & potentiſſimo Cęſare ſolidam ad hanc rem & expreſſam eſſe cognoſcimus, maximis illã quidem & nũquàm intermorituris laudibus & pręconijs commemorandã, in multis certè Germaniæ Eccleſiaſticis præſidibus, ac in vobis præſertim optimi antiſtites, tam ardẽs huius rei deſiderium & tam incredibilem voluntatum, ſtudiorum & ſententiarum conſenſionem eſſe perſpicio, vt leniuiſſe magna ex parte Deus iram ſuam, & oculos clementiores ad nos adieciſſe videatur.

Nam de immortali & propè diuina tua diligentia, clariſſime Cardinalis, non patieris te præſente & auſcultante, me plura dicere: alioqui non commiſiſſem, vt tam rarum, tam inſolitum, tam excellens virtutis genus ſilentio tacitus præterijſſem. Gratias age Deo, q

te vnum ex pauciſſimis eſſe voluit, qui primi depellẽdi omnem hæreſim ex Germania authores extitiſtis: primi contra fidei & religionis hoſtes arma cepiſtis: primi ꝓ ipſius Eccleſia, fortunas om̃es veſtras, vitamq́; in apertiſſimum diſcrimen & periculum obtuliſtis. Gratias age Deo, quòd nũc etiam tam acres tibi admoueat ſtimulos ad hanc ſanctam eccleſiaſticæ diſciplinæ & vitæ reformationẽ, verè & ex ipſius ſententia procurandam, & modis omnibus promouẽdam, vt oculi, ſenſus omnes & cogitationes tuæ, in hanc vnam rem duntaxat, pro eo àc debent, intentæ eſſe videantur: vt primus eſſe velis, qui reliquis omnibus, quibus honore gradus & dignitate præcellis, maximũ etiam & illuſtriſſimum in teipſo reformationis præbeas exemplar: vt collegium literarum vel ſolis tuis impenſis erigere conſtitueris, ne ſtudia pietatis & Chriſtianæ doctrinæ, quibus ſolitudo & exilium in hac prouincia indictum his temporibus eſſe videtur, penitùs dilabantur. Hæc nimirùm vera tua gloria eſt, optime Pontifex. Huic (vt magnus ille Orator aiebat) tu inſeruias, huic te oſtentes oportet, quæ vigebit memoria ſeculorum omnium, quam poſteritas alet, quam ipſa ſemper intuebitur æternitas.

Nec verò viri Chriſtiani, quòd tam anguſtæ & aſperæ res noſtrorum temporum ſint, vt illis minimè occurrere poſſe videamur, ꝓpterea debilitari aut frangi nos decet. Non enim noſtris viribus hæc conficienda ſunt, nec illis nos vlla ex parte niti debemus. Hoc vtiquè opus ſolius DEI & nullius præterea eſſe poteſt. quare nos ad ipſius ſanctiſſimum numen, tanquàm ad tutiſſimam arcem, ſumma cum fiducia confugiamus: ab eo certiſſimam opem expectemus, qui nullius ſpem fallere poteſt: ipſiusq́; ſolo præſidio confidentes, & reliqua omnia adiumenta inania exiſtimãtes, audacter cum propheta exclamemus: Dominus illuminatio noſtra & ſalus noſtra: Pſalm. 26. quem timebimus? Dominus protector vitæ noſtræ: à quo trepidabimus? Nec dubitemus quin exauditurus ſit nos maximus ille cõſeruator & parẽs ſalutis noſtræ, cuius ſummum in ſecula ſeculorum, & in omnem æternitatẽ durat imperium. Amen. Dixi.

DE VRBE TREVIRENSI LONgè antiquiſſima, atq; olim celeberrima & potentiſſima, in qua ſequens ſynodus habita eſt, ita ſcribit Auſonius:

Armipotens dudum celebrari Gallia geſtit,
Treuericaq́, vrbis ſolium, quæ proxima Rheno,
Pacis vt in medio gremio ſecura quieſcat,
Imperijq́, viros, quod alit, quod veſtit & armat.
Lata per extentum procurrunt mœnia collem:
Largus tranquillo prolabitur amne Moſella,
Longinqua omnigenæ vectans commercia terræ.

Hæc ille.

Frequens eſt apud Cæſarem in commentarijs huius ciuitatis mentio.

ACTA ET DECRETA

SYNODI DIOECESANAE TREVEREN. PRAESIDENTE REuerendiſſimo in Chriſto patre, & ampliſſimo Principe ac Domino, domino Ioanne Archiepiſcopo Treuereñ, ſacri Romani Imperij per Galliam & regnum Arelatenſe Archicancellario, ac Principe Electore &c. celebratæ vigeſimaquinta Nouembris, Anno M.D.XLVIII.

MANDATVM CONVOCATIONIS.

IOANNES Dei gratia ſanctę Treuereñ Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſacri Romani imperij per Galliam & regnũ Arelateñ Archicãcellarius, ac princeps Elector, Vniuerſis & ſingulis Cathedralis noſtræ, & Collegiatarum Parochialiumq́; Eccleſiarum, Abbatibus, Prioribus, Prępoſitis, Decanis, tum Ruralibus diuinorum Rectoribus, curatis ac non curatis, alijsq́; eccleſiaſticis perſonis, Ciuitatis & diœceſis noſtræ Treuereñ quibuſcunque coniunctìm aut ſingulatìm, qui noſtræ ſynodo Epiſcopali, de Iure aut cõſuetudine intereſſe cõſueuerunt & tenentur, Salutem in Domino ſempiternam.

Neminem veſtrũm latére volumus, quòd Clementiſſimus & inuictiſſimus Princeps & Dominus noſter Carolus quintus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, publicę pacis & tranquillitatis vindex, Comitijs hiſce ſuperioribus Auguſtæ celebratis, om̃em animi conſilijq́; rationem in id cõtulerit, vt pro admirabili ſua prudentia ſimul & ſuſcepto cælitùs eccleſiam tuendi catholicam officio, rebus iam in extremum periculum abductis, ac religioni propè vniuerſæ improborum licentia obliteratæ, opem ferret, eamq́ue quoquo modo poſſet, diuina adſpirãte gratia, in tutum trãquillitatis portum, de medijs procellarum, turbinumq́ue fluctibus reduceret. Itaq; hac tam iuſta ac neceſſaria ratiõe com-

motus, nimirùm quo celeriorib' cõſilijs rebus lapſis ſuccurreret, idoneaque magis via ſubuenire poſſet, tantamq; ac tam peſtilentẽ hæreticarum contentionum inundationem reprimeret, reuocata redditaq; inclytæ Germanicæ nationi priſtina auitaq; luce & pace, à catholicis imperij membris, præter alia de religionis forma, à ſua maieſtate diſertè declarata, clementer monendo poſtulauit, ne q̃d ab obſeruatis hactenùs in vniuerſali Dei eccleſia ritibus, ſanctisque obſeruationibus quiſquã digrederet: Immò, vt cùm nosipſos in primis inculpatos, circa religionis normã exhiberemus, tum etiam noſtræ fidei cõmiſſos, in diuina diſciplina ita moderaremur, vt omni diligentia cautum accurateque prouiſum videretur, ne alicundè inſolẽs quid aut alienum à vetuſtis Eccleſiæ catholicæ ritibus irreperet, aut intromitti pateremur, ſed immobiles potiùs, tanquàm ad ſcopulum tabula aliqua naufragio eiecti, ita ad relictã à maioribus religionem, vſque ad generalis Concilij definitionem, adhereremus. Quo'd quidem fieri poſſe illius Maieſtas exiſtimauit, ſi eccleſiarum mores, vitæq; ratio ad meliorem ſanctioremq; formam reuocarẽtur. Huic igitur tam piè monẽti, perindè atq; diuino oraculo omẽs catholici, Imperijq; Principes, ac ſtatus, vt par erat, lubenter paruerunt, & pro ſe quiſque ſimul atquè ad ſuos rediſſet, curaturum recepit. Et ne foret cuiquam neceſſarium, qualiſnã eſſet reformandi proceſſus modusq; aſſumendus, longũ cogitandi tempus impẽdere, ſacra illius Maieſtas ſibi haud quaquàm graue duxit formã nobis proponere, adamuſsìm conſentaneam ſcripturis & cælitùs inſpiratis canonibus, quam de ſacrorum Voluminũ penu, piorum literatiſſimorumque hominum induſtria, depromſerat: Qua quidem admoniti ſinguli, quid apud ſuos facto opus eſſet, ad reſtaurandum eccleſię integritatem, non difficulter neque obſcurè perſpicerent. Hanc igitur nos protinùs, vt à Comitijs vobis redditi ſumus, cõuocato Clero noſtro, ſuperioris noſtrę Diœceſis Treuerẽ, in Cathedrali Eccleſia: inferioris verò, in Confluentina arce, Reformationis formulam, iuxta Cæſaris mandatũ publicari & prelegi omnibus vobis curauimus: ac nunc de integro etiam à vobis exigimus, monentes & obſecrantes, aut etiam virtute ſanctæ obedientiæ, & authoritate noſtra præcipientes, ne quiſquã veſtrûm à declarata Cæſareæ Maieſtatis Formula, inſtitutionisq; Eccleſiaſticæ, & à maioribus noſtris cõſeruatæ diſciplinæ, vel in Cathedrali, aut ſecundarijs parochialibusq; Eccleſijs, Monaſterijs, ſacellis, oratorijs, aut vllis locis religioni dicatis, diſcedat, aut alienũ aliquid inſolitúmve agat, vel obſtrepere præſumat, ſed ea omnia qualia ſunt, ſummo ſtudio & animo cõplectatur, obſeruet, & conſtanter re ipſa & opere ꝓſequatur.

Deindè quoque eadem authoritate requirimus, vt ad ſynodum noſtram epiſcopalem, in qua executionis edictum cõcludetur, die cõſtituto, in eccleſia noſtra Metropolitana, cæteris poſtpoſitis rebus omnibus, propenſis animis conueniatis, quò poſſimus in commune conſulere, ac diſpicere ea omnia, quæ extirpandis erroribus erunt neceſſaria, & ad rectam diuinorum officiorum adminiſtrationem conducibilia. Inquiſituri ꝑtereà, quod etiam communis ſalus maximoperè poſtulat, quid ad morũ ornamenta, ſplendoremq; conferat, quid vitam emendet, ac nos deniq; extra maleuolorum repræhenſionem ponat. Quas quidem commoditates ac officiorum certiſſima adiumenta ſuppeditabit, cùm recti cupidus in ſynodum allatus animus, tum ipſa norma & obſeruatio veterũ Canonum diuinorumq; ſcriptorum, quæ ſacro ſpiritus afflatu, quaſi indice viam oſtendẽt. Ac ne q̃s dicat, ſibi de huius noſtræ ſynodi, deq; reſormationis intimatione certi nihil conſtitiſſe, talique prætextu effugere ſe ſperet: Ideo in omnem Eccleſiæ noſtræ regionem & agrum tot Reformationis exempla ſpargi curauimus, vt omnibus vobis à maximo ad minimum ſufficere credamus. Quamobrem ad vnum omnes ratione officij noſtri appellamus, & paterna charitate adhortamur, obſecramus & monemus, vt cùm hanc religionis diſciplinam diuinitùs Cæſari inſpiratam nacti ſitis, operam detis, neruosq; omẽs huc intendatis, vt illi per vos reſpondeatur, eiusq; tanquàm fideles miniſtri in omnibus & ſingulis articulis curam ſummã habuiſſe videamini: neq; impunitum erit ea quæ hìc iubentur, non præſtare, aut ad illius præſcriptum non explodere in totũ, quicquid iam diu ſęuientibus diſſenſionum tempeſtatibus à Catholica eccleſia alienum, ſanctoq; gregi noxium, atq; huic reformationi contrarium fuerit inuectum. Si verò quiſquã obtemperare noluerit, aut obſtiterit, quo minùs hęc reformatio in opus ꝓducatur, eius in futura ſynodo indicia faciatis: vt aut noſtra in talẽ authoritas iuxta Canonum cenſuram animaduertat, aut ad Cæſareã Maieſtatem, vti iniunctum eſt omnibus, de huiuſmodi pertinacia relatio fiat. Quamobrem vnumquenque magno ac ſecuro animo ad promulgandum reformatiõis doctrinam procedere iubemus, quia certus modò luculentę veritatis ſcopus à Cæſare erectus eſt. Ad cuius conſpectũ, nulla vi aut poteſtate territi, vnà cum illis, quorum curã geritis, conniti debetis. Et hoc modo ad conſtitutũ diem in ſynodo idonei cõpareatis: in qua ſanè, nos vnà cũ vobis, iuxta promulgationem harum literarum, ad reformationis executionem erimus intenti, digna videlicet exceſsibus iſtis, qui cõtra reformationem cõmiſſi ſunt, & contumacibus remedia adhibituri. Porrò in fidem & teſtimonium pręmiſſorum, pręſentes noſtras literas ſigillo noſtro ſubimpreſſo fecimus cõmuniri.

Datum

Datum ex oppido noſtro Vuitlich, die 30. Octobris, Anno 1548.

Cùm itaque dies veniſſet, qui à Reuerendiſſimo patre ac Domino, D. Ioanne Archiepiſcopo Treuereñ Principe Electore, indictus erat ad celebrãdam Synodum, comparuerunt Nobiles & Reuerendi patres, ac dñi Archidiaconi, Abbates, Præpoſiti, Prælati, Archipresbyteri, Decani, cæterique vocati, qui omnes ſimul in Baſilicam maiorẽ Treuerenſem ꝓceſſerunt, & inuocato ante omnia ſpũs ſancti auxilio, & officio diuino peracto, Vicarius Reuerendiſſimi in Pontificalibus, Nicolaus epiſcopus Azoteñ, toti ordini Eccleſiaſtico pſenti ſolẽniter benedixit, & ad Deum preces direxit: quibus trãſactis, in medium chori progreſſus, pſentes in ſynodo pia & erudita oratione hortatus eſt, vt omnem operam ſuam in ſalutarem Eccleſiæ Treuereñ Reformationem conferre dignentur.

Poſt hunc Doctor Pelargus prodijt, qui in eandẽ ſentẽtiã Reuerẽdos Patres in ſynodo cõgregatos, copioſa oratiõe cohortatus eſt.

¶ Oratio D. Pelargi Doctoris Theologi, in Synodo Treuereñ habita.

Aegrè quidem, ſed tamen paſſus ſum, in hoc tam celebri patrũ conſeſſu dicendi prouinciam mihi mãdari, quòd publicam authoritatem (quæ eam neceſſitatem impoſuit) detrectare integrum non fuerit, etiamſi rerum hac ratione tractãdarum, magnitudo & difficultas propemodùm deterreat ab officio. Proindè cùm hanc tam ancipitem prouinciam, & gratificandi ſtudio, & recuſandi pudore ſuſceptam, vlteriùs deprecari non liceat, & tamen veſtræ expectationi reſpondere nequeam, (non enim qualiſcunq;, ſed grauis equidem pro grauitate exigitur oratio) precium operæ me facturum exiſtimo, ſi liberandæ fidei meæ, flexanimum illum ſpiritum cælis deuocauero, qui mentes noſtras luminis ſui radijs coruſcet, oratiõi vim & energiam ſuppeditet: deniq; in amorem eorum, ad quæ vos in hoc Synodali conſeſſu cohortaturus ſum, corda veſtra excitet, extimulet, rapiat, accendat, inflammet, & incaleſcere faciat: quod vt facere dignetur, vos quoque flagrantibus votis ab ipſo contendere cõuenit.

Porrò, nõ ſtat ſententia, hac oratione operam ſumere colligendis, celebrãdiſq; virtutum veſtrarum laudibus, quod & dignitatibus, & meritis veſtris fortè conueniet. Certæ cauſæ, inquam, tota ferè hac noſtra oratio incumbit: magìs exhortatio cõgruit, tametſi permulta ſunt, fateor, quare gratulationem ſanè & laudem merẽtur, cur hoc vnum commemorãſſe ſatìs habeo, quòd in hoc odioſiſſimo tumultu, ac formidanda renouatione, variè tentati & pulſati, nulla ratione aut perſuaſione paſſi eſtis, in deditionem hoſtium, proditorumque Eccleſiæ & fidei vos redigi, ſed in caſtris Chriſti, firmi, immoti, inuicti & ipſi conſtitiſtis, & fidei veſtræ concreditos, etiam eos qui fortè vacillantes, ac propemodùm perſuaſi, iam defecturi videbantur in apoſtaſian & hæreſim, in fide & officio continuiſtis. Quod ſi laude dignum eſt, à deſertoribus ac profugis in totum abſtinuiſſe, nullamq; vnquàm cum ipſis habuiſſe conſuetudinem: ſi virtus eſt, & vitam illorũ & dogmata odiſſe ex animo: quibus vos laudib⁹ ferendos eſſe ſentiam, qui nõ modò non ad hæreticorum caſtra defeceritis, verumetiam pro defendenda Eccleſiæ dignitate, & fortunarum & capitis quoq; periculum fortiter neglexeritis, dum ſcilicet ſuperioribus aliquot annis iuratus hoſtis ꝑ Treuericos agros graſſatus, & religionem labefactare, & fidem etiam veſtram expugnare, nefandis auſibus ſibi ſumpſit? Verùm enimuerò, cùm ego veſtram hanc in fide conſtantiam, obfirmatam pertinaciam, ac ſingularem animi fortitudinem vobis congratulor, laudo quidem vos, ſed in tranſcurſu, & tanquàm aliud agẽs, hoc nimirùm, vt magìs magiſq; vos incitẽ & cohorter ad iſtiuſmodi virtutum ſtudia: haud ignarus eius ſententiæ, quam externæ ſapiẽtiæ author quidem extulit, Virtutem laudatam creſcere, gloriamq; immẽſum calcar habere. Mactè igitur hac cõſtantiæ virtute eſte viri patres ac dñi, & ad quod Paulus quoque cohortatur: Vigilate, ac ſtate in fide, quã gratia Dei aſſecuti eſtis, per quam & ſalutem vos conſequuturos eſſe ſperatis, neq; ab ea vlla hæreticorum perſuaſione diuelli vos patiamini. Hoc enim pacto perpetuam & nunquã intermorituram nominis veſtri memoriam comparabitis. Immò verò partã iam comparatamq;, tam inſigni ꝓclaroq; facinore, etiã atque etiam confirmabitis. 1. Cor. 16.

Eſt verò aliud, viri patres ac dñi, quod in vobis deſiderem, quod vnum moneo, hortor, oro, obſecro, omni deniquè ſtudio à vobis contendo ac flagito: Quamobrem peto, vt pro humanitate veſtra, & admonentem & obteſtãtem me, æquis benigniſq; animis audiatis. Rem nanque iuſtam, honeſtam, & reipublicæ quàm maximè profuturam, oratum vos huc venio: niſi fortè nõ ſit iuſtum & vtile, inſtaurare bonarum ſacrarumque literarum ſtudia, aut non ex honeſto publicam Eccleſiæ luſtrare diſciplinam, aut fortè eſt aliud Chriſtianæ reipublicæ magìs neceſſarium & vtile. Quòd ſi æquum & bonũ me poſtulare iam intelligitis, impetrem obſecro. Ideò enĩ ea de re, etiam atque etiam admonendos atque obteſtandos vos eſſe duxi, quòd hunc vnum coactæ ſynodi ſcopum ac finem eſſe videam, ni fallar, vt & obliterata diu res literaria reſtituat̃, ac repurgetur diſciplina ſtatus Eccleſiaſtici: quod vt fiat, luculẽta neceſſitas vos monet vrgetque.

Vt enim neglectis agris filix noxiumq; id genus germen innaſcitur, ita neglectis ſcholis, ingenij inquam & animi cultura, immane dictu, quãta, quamq; venenata errorum, hæreſum,

reſum, ſcandalorum, offenſionumq; zizania ſusq; deque in agro Dominico ſuppullulét, non ſine incredibili Eccleſię malo & incommodo. quantis enĩ bone Ieſu tenebris, quàm horrẽda caligine obruta & obducta videm⁹ propemodùm oĩa? Quis non deploret ſtudiorum puritatem, à multis iam indè annis, nedum neglectam, etiam contaminatam, labefactatá, cõdenſatisq; tenebris obumbratam? artes, philoſophiã, diuinasq; literas non ſatìs pro dignitate tractatas, quæ rectiùs tractatæ, multùm profectò attuliſſent luminis, pl⁹ religioſæ minimeq; fucatæ pietatis? quid diſſimulamus? quin, quod omnium veriſſimum, fatemur? an non, collapſis ac propè extinctis ſcholis, magnũ vulnus Chriſtiana accepit reſpublica? Quid ita, inquis? dicam in genere, ſiquidem libera eſt ſynodus: In ſcholis docentur bonæ literæ & artes, quas Greci ἐλεύτεριας vocant, nos liberales. Literarum ſtudia ad Philoſophiam, tum naturalé, tum moralem, viam ſternunt. Porrò vt rerum naturæ cognitio viam munit ad profeſſiõem medicam, ita morum diſciplinę non parùm adminiculantur & Theologiæ, & iuriſprudentiæ: ex qua nimirùm ius, ſiue ſacrum, ſiue ꝓphanum, ortum eſſe exiſtimãt. Quis iam non videt, quantùm fructus ex ſcholarum ſeminarijs ad rempub. redijt, ſiue ad bonam corporum habitudinem, conſtitutionemq; inſtaurandam, alendam, & confirmandam, ſiue reſpublicas rectè & ordine gerendas & adminiſtrandas, ſiue ad vitam piè ac religioſè inſtituendam & componendam? Contrà neglectis literarum & Philoſophiæ ſtudijs, qualis, amabò, poſſit eſſe doctrina in templis? quid ſani iudicij? quid opis apud medicos? q̃d conſilij aut patrocinij apud eos qui iuris ꝓfitentur peritiam? Verum eſſe quod dico, res ipſa clamat, & rerum euentus confirmat. Nuſq̃ ferè non deſiderãtur artium, honoratiorumq; facultatum profeſſores. In republica quidem experti medici, prudentes Iureconſulti: in cathedra & publico ſuggeſtu, eximij & cãdidè docti Theologi: in templis, Paſtores: in ſcholis, ꝓbè inſtructi & eruditi ꝑceptores. Vndè q̃ſo? Neglectæ ſunt ſcholæ, à quibus complures annos exulârũt cùm liberalia ſtudia, tum verò ſanctiſſima illa, ampliſſimaque diuinarum literarum diſciplina: recepta eſt in ſcholas, & aliquandiu obtinuit ſpinoſa, ſenticoſa, frigida, ieiuna, ac nimìs quàm infelix illa tum Philoſophiæ, tum Theologiæ tractatio, eis nimirùm in vtramuis aurem dormientibus, altumq; ſtertentibus, quorum aduigilare aut inſpicere intererat. Animaduerſum eſt tãdèm, Romanorũ Imperatori Domino noſtro clementiſſimo, neſcio quibus ſuggerentibus, eum ſtudiorum antiquę religionis neglectum, principem cauſam eſſe, quáobrem tot hodiè malis premitur, angitur, & affligitur Eccleſia ab hæteticis: nec ſurdo narrata eſt fabula. ſimul enim vt reſciuit rem ita habere, ſimul neruos oẽs intendit, ſtrenuamq; nauauit operã, vt poſtliminio ad nos redeant honeſta & literarum & pietatis ſtudia. Certè non poterat melioribus conſilijs ac rationibus ſuccurſum eſſe afflictis ac penè deploratis rebus eccleſię, quàm inſtauratione publicorum ſtudiorum, & reformatione collapſi ſtatus Eccleſiaſtici. Atque vtinàm ego ſyncerum, ardentem, rectiq; ac pietatis amantem illius animũ, tam dignè poſſim vobis oratione commendare, quàm nunquàm ſatìs pro dignitate poteſt celebrari. Felicib⁹ illius cœptis agedũ viri, Patres, ac domini, fauete oẽs, non vtroque modò (quod aiunt) pollice, ſed toto quoque, apertoq; pectore. Sed ad rem. Hoc fateamur omnes oportet, nulla re æquè opus eſſe eccleſiæ, in has quas videmus anguſtias contractæ, àc liberaliori eruditiõe, qua ſuffragãte, ſuppetiasq; ferẽte, facilè & libertaté ſuã & prioré dignitatis ac glorię ſplẽdoré amplitudinemq; vindicauerit. Quę cauſa, ſi non eſt & alia, vel ſola hortari & excitare nos debet, vt ſumma animorum contentiõe, liberalia expetamus & reuocemus literarum ſtudia: quos vtinàm ea res oẽs ex æquo haberet ſolicitos. Vereor enim, vt ea cura tanto minùs tangat aliquos, quanto magìs ſtudent rebus & à literis & à religione alienis: Venationibus, inquam, aucupijs, aleæ, ventri deniq; ac Veneri, vt nihil aliud dicam. Hi hoc duriùs obiurgandi ſunt, quòd cùm plerique ipſi impẽdiò indocti ac barbari ſunt, culpandæ deniq; ignorantiæ tenebris inſuſcati, oppreſſa, extincta, ac deleta cupiunt etiam ſacrarum literarum ſtudia: ſperantes hac ratione, ſuam quoque inſcitiam faciliùs latére poſſe, ſatìs eſſe rati, ſi nomé ac dignitatem ſuam tueãtur ocioſis titulis. Habetis priorem orationis partem.

Venio nunc ad religionis ac diſciplinę Eccleſiæ repurgationem. q̃ verò cupiam veræ, ſynceræ, minimeq; ſuperſtitioſę religiõis formam & imaginem, non iam literis in tabulis aut membranis deformatam circunferri, verùm cordibus veſtris inſcriptam, impreſſam, pietatisq; operibus expreſſam, exhiberi ſpectandam cæteris, ex qua alij viua virtutum ſimulacra exprimant, ad quam item vitam ſuam exigant, quamq; imitẽtur. Quemadmodùm enim permagni refert, rectè ſecúsve diſcipulos præceptor doceat, ita plurimùm intereſt, benè an malè viuat, qui vitæ aliorum fingendæ ac formandę ſuſcepit prouinciam. Ita enim ſiue natura, ſiue moribus comparatum eſt, vt nõ tam facilè verba eius, cui ſe totum quis credit, quàm facta æmulari contendat. Quo fit, vt ſi ij qui ꝑſunt, perperàm agãt. fiãt ipſis ſubditi quàm ſimilimi, vt nihil hoc Gregoriano verbo veri⁹ ſit, quo ait: Gregem conſequenter ferri in præceps, ſi per prærupta vitiorum gradiatur Paſtor. Quale aũt eſt, obſecro, ſi ij, quorũ refert, errantes & delinquentes corrigere, obiurgare, coercere, neq; omni-

omninò continere in officio, ſint ipſi omnium corruptiſſimi moribus? Qua etiam fronte, qua libertate alios repræhēdent, ſi iiſdem aut grauiorib⁹ fortè vitijs ſunt ipſi obnoxij? Quiſque ſecum ipſe reputet, quanto pudore ſui nominis delinquant ſubditi, dū ad ipſius exemplum alius ludat aleam, alius ebrietati ac crapulæ eſt deditus, alius fœdis voluptatibus dat operam, alij alia pro ſua quiſq; libidine deſignant. Meminerit proindè quiſque vocatiōis ſuæ, & hoc eſſe ſtudeat quod dicitur, quodq́; audit: Poſuit vos Deus in eccleſiam, alios Ep̄os, alios Doctores, alios Euangeliſtas, ſeu p̄dicatores, alios Paſtores & diſpēſatores myſterij verbi, diſpēſatores multiformis gr̄æ Dei. Magnifici tituli, & quos blādè cōpellati, facilè agnoſcitis. Atq; vtinā verè agnoſcatis omnes. Hi enim nō tam dignitatis quàm officij veſtri vos admonent, ſi ſapitis, an verò ſusq; deq; habetis, ſedere ad eccleſiarū gubernacula, regere ac paſcere gregem Chriſti, quem tanti ipſe fecit, vt ei redimendo ſanguinem & ſudauerit & fuderit, ſi non etiam ſanguine fleuerit? Quòd ſi magni hæc vobis ſunt, quin (amabô) probè, vt cōuenit, reſpōdere curetis vocationum veſtrarum titulis? Hem Pelarge, dicet aliquis, extra chorum ſaltas. Minimè gētium, cohortator ſum, non obiurgator: ſiquidem rogo, hortor, moneo, idq́; amāter, quiſq; vt ſuo fungatur munere, & clauū rectum (quod dicitur) teneat. Quòd ſi me inhortantem ęgrè fortè auditis, Petrum quæſo audito etiam obſecrantem, & ampliſſimis præmijs inuitātem, vt commiſſum gregem, exemplo etiam, nedum verbo paſcatis. Recito verba Pōtificis: Presbyteros vos ipſe quoque presbyter, obſecro: paſcite qui in vobis eſt, gregem Chriſti, curam illius habētes non coacti, ſed volentes: non turpis lucri gratia, ſed propenſo animo: neque ceu dominium exercentes aduerſus clerum, ſed ſic vt ſitis exemplaria gregis: & cùm apparuerit Princeps paſtorū, p̄cipietis immarceſcibilem æternæ gloriæ coronā. Certè vel hinc colliqueſcit, non ſatìs eſſe commodo paſtori ad populū è ſuggeſtu agere, niſi & vita ſeu conuerſatione ſtudeat aliorū animis certam morum formam imprimere: idq́; non neceſſitate, aut religione officij, neq; quæſtus gratia, ſed paterno ſynceroque affectu. (1.Pet.5.)

Porrò, vt Petrus Eccleſiarum pręſides, typos ſeu formas factos eſſe dicit gregis Dominici, ita eoſdem ipſe ſeruator ſalem terrę eſſe dicit, lucemq́; mundi, opinor, vt non vno tātùm noīe, de officio ſuo illos cōmoneſaciat. (Matth.5.)

Verùm cùm hoc non ſolùm Apoſtolis dictum ſit, ſed oībus quorum intereſt, iuſto clauo deſignatas gubernare Eccleſias: veſtræ quoq; curę ac laboris erit, ſana doctrina, ſalſa ac mordaci repræhenſione, honeſtæ etiam vitę exemplis, luxos animos, velut ſale perfricare, vrere, & reſtringere, ne in vitiorum putredinem diffluant, perpetuosq́; vermes ſpargant. Sic item ignorātiæ errorumq́; tenebris offuſas infuſcatasq́; hominū illuſtrare mentes, vt & ipſi eadem luce potiantur in Dei gloriam. Inde eīm Saluator poſtq̄ dixit, non eſſe ex more hoīm, vt accenſam lucernam ſubtus modium ponant, ſed ſuper candelabrum, vt luceat oībus in domo exiſtentibus, continēter ſubiunxit: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videntes op̄a veſtra bona, glorificent patrem veſtrum cæleſtem. (Matth.5.)

Si his qui in Chriſtianiſſimo vix tertias tenent, Apoſtolus præcipit, vt vita, conuerſatione ac moribus, ceu luminaria in edito poſita luceant in medio nationis prauæ ac peruerſæ, ſi quem fortè è tenebris in lucem vindicent: quid non his qui primas tenent in Eccleſijs, faciēdum eſt, in veritatis lucem reuocandis errantibus? Hæc eīm qui ſedulò p̄ſtant & candidè, magnum profectò merētur operæprecium. nam & Daniel vaticinatur eos q̄ & docti ipſi fuerint, & alios ad iuſtitiam finxerint, ceu ſplendorem firmamenti, & quaſi ſtellas perpetuò æternumq́; fulſuros. Et ipſe ſeruator, eum verò magnum vocatum iri ait in regno cælorum, qui iuſtitiæ præcepta, & ipſe fecerit, & alios edocuerit. Contrà, eum minimū fore in regno, qui vel vnum ex minimis etiam mandatis ſoluerit, aut ſoluendū eſſe docuerit. Nihil verò minùs conuenit, q̄ vel ſal fatuum fieri ac deſipere, vel lucem tenebroſam eſſe. Quorū hoc quidē tum deniquè fit, cùm ij, quorum eſt ſapientiam in alios transfundere, & quaſi de ſuo lumine, lumen in aliorum mentibus accēdere, perniciosè & ipſi errant, & alios in errorē adducūt. Illud autem tunc fit, cùm ij quorum refert, ſermone gratia ſalito, probatæq́; vitæ exemplo aliorum condire mores, luxosq́; ſolidare animos, aut nō ſolidè docent, ſed ſtulti ipſi cùm ſint, fatua (vt Eſaias ait) loquuntur, aut non ita vt loquuntur, viuunt. quo ſit, vt doctrina illorum deſipiat, adeoque conculcetur, deſpiciatur, reijciaturq́; ab hominibus, vt hìc quoque locum habeat Gregorianum illud: Cuius vita deſpicitur, reſtat vt eius p̄dicatio contemnatur. Prius illud Doctorum ac Paſtorum genus Ieremias ſubindè taxat, in prophetis mendacia loquentibus, quibus nihil vanius eſſe poſſit aut tenebroſius. Poſterius verò ipſe ſeruator in phariſæis notat, aut mandata hominum docētibus, aut alios, vt ad præſcriptum Moſaicæ legis viuerent, vt gentibus, cùm diuerſum ipſi facerent. Qua q̄dem re q̄d, amabô, cogitari poſſit ſtultius? dicunt, inquit, & non faciunt. imponunt humeris hominū onera grauia, & portatu difficilia, quę tamen ipſa ne digitulo quidem vel mouere volunt. His non melioris notæ ſunt, qui hac noſtra quoque ætate aliud forìs docent, aliud ipſi domi agunt. (Philip. 2.) (Danie.12.) (Matth.5.) (Eſa 32.) (Hiere.14.) (Matt.5.) (Matt.23.)

Prædicant Chriſtum in deſerto ieiunantem, viuunt Epicurum ſplēdidè in hortis cœnantem: alijs ieiunia commendant, ipſi Bacchanalia

chanalia viuunt. Tales Apoſtolus graphicè ſuis coloribus alibi exprimit atque obiurgat duriùs. Vt ſciens interim ac prudens pretere-am obiurgatricem illam expoſtulationē, qua
Pſal.49. in Pſalmis cuidam dicitur: Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamētum meum per os tuum? Sed his valere iuſſis, ad figuram orationis redeam: & quantū poſſum, vos oēs venerādi Patres ac dñi hortor, moneo, rogo, & obteſtor: Agedū fauete rectiorib⁹ ſtudijs, eaque poſtliminio redeuntia obuijs (quod aiūt) vlnis excipite, iuuate, hisq; inſtaurādis totū adijcite animum. Huc ſtudium, curam, cogitationes, conſilia, operam, conatum, authoritatem omnem, deniquè & fortunas veſtras, quantùm res fert, conferte.

Quòd ſi quid fortè & in religionis ſtudio neglectū eſt, curet pro ſe quiſq; emēdatioris vitæ vſura ſarcire, aut anteacti temporis negligētiam compenſare. Facietis autem omninò, niſi fortè ſi quis eſt, qui nullam vel communis reipub. Chriſtianæ, vel dignitatis Eccleſiaſticæ, vel propriæ ſalutis rationem habendam eſſe putet. quod mihi quidem de vobis dicere religio ſit.

Attamen cogitet quiſq; in eadē, quod dicitur, naui nos oēs eſſe, cōmune eſſe periculum: nondùm enim proh dij immortales, ex tantis malis emerſimus. Iactatur adhuc fluctibus ventiſque concutitur Petri nauicula. Quare ſedulò aduigilādum. Cum primis verò orandus eſt Chriſtus, vt ventos ipſe increpet, procellis imperet, hanc rerum tempeſtatem in tranquillitatem vertat, ac fluctuātem nauiculam in portū vindicet: Eccleſiam honeſtis literarum, tum verò religionis ſtudijs, præcipuis vtiquè vitæ ornamentis, exornet, foueat, alat, conſeruet ac tueatur ad laudem & gloriam nominis ſui ſancti, & in ſecula benedicti, Amen.

Poſtquàm igitur doctor Pelargns orandi finem feciſſet, celebri atq; decenti proceſſiōe, ex maioris Eccleſiæ choro, ad vicinum adeoque cōtiguum beatæ virginis templum itū eſt: in quo cùm ordine Patres conſediſſent, Reuerendiſſimus Treuereñ dominus, ſequēti verborum forma per eundem ſuum Vicarium omnes compellari iuſſit.

¶Summaria tractandarum rerum propoſitio.

TAmetſi Reuerendi, Generoſi, Nobiles, alijq; Patres venerabiles in Chr̃o chariſſimi, Reuerendiſſimus dñs noſter, ob veſtrum omnium conſpectum, atq; parēdi alacritatem, qui vt membra capiti morigera, ad præſentem Synodū libenter quoq; adeſtis, plurimùm ſibi gratuletur: tamē quia corporum repræſentatione tantùm, atq; perſonarum intuitu, animorum abdita haud quaq̃ pateſcunt, idcircò in primis ad huius negocij tractationem, quomodò in manibus eſt, plurimū referre exiſtimauit ſua Paternitas, ſi pia atq; libera, claraque confeſſione fateamini: vtrùm vos non modò æquo animo laturi ſitis, illius Reuerendiſſimā Paternitatē, veſtris moribus, ſi quos veſtra parū dignos vocatione fortè perſpexerit, iuxta reformationis normam, ac pium eius in vos oēs affectum conſulere volentem: verùm etiam eum animū mentemq; huc intuleritis, vt perſuaſum vobis ſit, hanc cauſam, de qua in præſentiarū agitur, ex æquo oībus eſſe cōmunem. ſiqdem omnes deliquimus, culpamq; admiſimus, cur pauloantè acta ætate, immenſam malorum colluuiem, in noſtras oīum ceruices vidimus cōſtillāſſe, quam Dei benignitas aliò deriuabit, reddita nobis ampla tranquilliùs viuendi reſpiratione. Quamobrem ſi omnes affecti eſtis, vt quidem eſſe debetis, vt cum Reuerēdiſſima illius Paternitate, erecto in religionē animo, ſiue collatis (vt aiūt) ſignis, ſeu priuata quiſque vi atque virtute, iuxta officium ſibi cōmiſſum, in primis contra hæreticos atque prauas illorum doctrinas, vobis bellum ſuſcipiendum eſſe putetis. Deindè ſi de proprijs moribus turpitudinē, ſi ſunt inſecti, tollendam, ſi ruptam Eccleſiæ vnionem reſarciendam, integramque tutandam vobis exiſtimabitis, ſi deniquè oīum rerum agendarum ordinem inſtruendi ſubditos veſtros rationem habendam ſtatuendamq; tū ex reformationis forma, tū ex p̄dictis ſynodi decretis, firmiter indubitanterq; animū induxiſtis, idque alta voce prędicaueritis, iam opportunum Reuerendiſſima illius Paternitas iudicat, ad reliqua, quæ ex vſu erunt præſenti ſynodo, tranſire, eaque quàm poterit maximo cum fructu abſoluere.

His auditis, hilari & læto vultu Patres reſponderunt, ſibi nihil eſſe prius aut magis in votis, quàm iſta omnia quæ in reformatione continentur, tum ea quæ per Synodum oīm ſuffragijs forent decernenda, verbo & opere exequi, atque, ſi vel vitæ periculum obſtet, etiam præſtare.

Poſtquàm aūt hanc Patrum cæterorumq; expectatam iuxtà & piam reſponſionem Reuerendiſſimus gratioſè accepiſſet, collaudari primùm per Vicarium ſuum, deindè gratias Patribus agi & cæteris omnibus iuſſit, eò quòd & promptè denunciationi paruiſſent, & res ſerias, ſanctas ac ſalutares, non vt bona mortalium pars per ignorantiam reijceret, ſed obuijs vlnis ac toto pectore in vniuerſum reciperent atque complecterentur.

Adiecit etiam Suffraganeus, non ſine diuina benignitate factum eſſe credi oportere, quòd poſt tot præclariſſimarum regionum concuſſiones, poſt tantas templorum ædiumque inſigniū, atque monaſteriorum ruinas, quibus ciuitatum prouinciarumque ornamenta & decus continentur, poſt tot religionis miſerandas ſtrages, Treuerenſis Eccleſia bonorum precibus & ſanctimonia, Patrum cura, paſtorum excubijs, veterem & ab Apoſtolis penè traditam formam ad hæc vſque

vſque tempora inuiolabiliter retinuiſſet. Quam rem acceptam ferre hortabatur diuinæ miſericordiæ, quæ in maxima Prophetarum inopia, cùm vnus tantùm ſupereſſe videretur, ſibi ſeptem millia virorum cultorum reſeruauerat, qui genua ad idolũ Baal non flexerant. Itaque poſtquàm Dei fauorem, gratiam, atque clementiam iugiter implorandum admonuiſſet, atque iam omnia quæ ad Decretorum rogationem, patrumq; ſuffragia colligenda pertinerent, contuliſſet, placuit Reuerendiſſimo, vt iterùm à prandio conueniretur, atque à Patribus Decreta de publicis criminibus relegerentur, lectaque ac diligenti cura examinata, poſtero die ad vniuerſum Synodi conſeſſum referrentur, ac Patrum atteſtatione recepta in Synodo, ab illius Paternitatis Suffraganeo in Metropolitanæ Eccleſiæ choro publicarentur, & poſtremùm huius Synodi actis infererentur. Quod quidem iuxta Archiepiſcopi noſtri ſententiam factũ eſt. Hic Reuerendiſſimus dominus attendens, quòd à capite, vt eo faciliùs ad mébra deueniatur, omnis emendatio vitæ ſit inchoãda, ſe humiliter ſubmittit reformationi, oratione vt ſequitur:

3. Reg. 19.

Cum animo reputaret, non ſatis eſſe rectè viuendi formam alijs præſcribere, niſi ille ipſe qui leges dictaret, ſuiipſius paré vel maiorem etiam rationé habuiſſe videretur: & quia omni vitio carere angelicum magis quàm humanũ arbitrabatur, & alios quoq; in alienis peccatis vel oculatiores eſſe vel ſeueriores iudices, tum nos etiam indulgentia, qua noſtra extenuamus, plerunq; impediri: ideò reuerendiſſima eius gratia, haud quaquam committendum ſibi putat, ne, dũ aliorum moribus opportuna conſuluiſſet, ipſe ſibi in proprijs tollendis erroribus videretur defuiſſe. Quare vnumquenq;, qui huic celebri Synodo aliquid cõſilio & prudentia attulerũt, per fraternam charitatem obſecrare ſtatuit, immò & nunc obteſtatur, vt libertate in ſe monendi vtantur, & candidè vitium, ſi quod fortaſſis humano errore ad Archiepiſcopatus faſtigium ab ipſius gratia ſit allatum, aut maiorum conſuetudine traditum, in apertum proferant, quò ſalutari ſubindicatione reſecetur, aut opportuna ratione retexatur. Nam eo prorſus affectu ſuam Paternitatem ad publicam Synodum deſcédiſſe nó dubitarent, vt nihilo ſegniùs propriæ ſalutis, cuius cura maximoperè ageretur, quàm illorum qui noxijs erroribus bonorum oculos perſtringerent, rationem cõſiliumq; eſſet habiturus. Ita demùm fieri poſſe ratus, vt capite repurgato, membra faciliùs ad ſanitaté reſtaurent. Deindè quoq; vniuerſi, probi exemplo præſidis excitati, ſeipſos excuterent, & quod à Cæſaris, immò ipſorum veterũ, totiès recuſis Reformationibus diſſidens, peregrinum atq; abſonum in ſe quiſque depræhendiſſet, non expectata vlteriùs exequutionis medela, ipſam turpitudinem abominatus, aut Diuino deniq; iudicio permotus, cupidè repudiaret. Quãobrem ſi quid per incuriam aut ſocordiam fuiſſet omiſſum, ſi quid publicæ vtilitatis, priuati commodi gratia occultatum, ſi quid illicitis exactionibus à ſubditis, qui propria vita ſunt illius gratiæ chariores, eſſet extortum, ſi pupilli, viduę & innocẽtes, ab officialibus vtriuſque conditionis, per vim oppreſſi: poſtremùm, ſi pro iuſtitia Tyrannis dominaretur: id quicquid eſſet, quod ad ſuam quidem Paternitatem ſpectare videretur, candidè (vt precata eſt) à patribus admonita eius gratia, quàm poſſet maximè, & citò & diligenter emendare velle promittit: potiſſimùm, cùm non dubitet, ſe eo nomine apud Deum, cuius Vicarius eſt, gratiam inire, & Reipublicæ ſuæ commodis, cum pace tranquillitateq; conſulere poſſe.

Reſponſio patrum.

HVIC tam piæ petitioni, à Synodi ſtatibus, & in primis à reuerendis Abbatibus, deindè à Metropolitanæ Treuerenſis Eccleſiæ dominis canonicis reſponſum eſt, nihil ſe reperire poſſe, quod reuerendiſſimam gratiam ſuam dedeceret, aut in adminiſtranda publica re, tanquàm graue & damnoſum offenderet: ſed hortari omnes, vt eum quem ipſe ſtatim gubernatiõis curſum à portu inſtituiſſet, ad vltimam vſque metam indefeſſus teneret: ſpem maximam patribus inuectam eſſe, ſub tanta præſidis bonitate, omnibus beatè viuendi ſummam occaſionem firmamque propoſitam eſſe. Collegiatæ autem & ſecundariæ Eccleſiæ, quia grauari ſe contributionum inæqualitate, quæ ad ſubſidia impoſitæ dudùm fuerunt, ſentirent, humiliter ſupplicauerunt, vt quiſque ſtatus cenſu valdè inæquali conſiderato, pro Collegiorum tenuitate atque vbertate cenſerentur, & Reuerendiſſima illius Paternitas eorundem collegiorum, ac reliqui Cleri Eccleſiaſticam libertatem, vt cœpiſſet, tueri dignaretur. Hoc equidem ſe, quoàd fieri poſſet, curaturam, per dominum Suffraganeum illius gratia benignè promiſit.

Submiſſio Suffraganei.

VBi autem Reuerendiſſimus dominus patrum de ſe ſententiam cognouiſſet, Reuerendus dominus Suffraganeus: Quæ, inquit, Pontificalis muneris ſunt, ipſum reuerendiſſimum dominũ Treuerenſem proprijs humeris ſubire quidem æquum eſſet, nec dignitate inferioribus ſanctum officiũ committere. Verùm quia diſtrahunt non pauca, atque ſubindè recenter emergentia hinc indè Archiepiſcopatus negocia, iuſtiſſima de cauſa ad me tanquàm fidelem Suffraganeum, eiuſmodi Eccleſiæ miniſteria pro ſuæ voluntatis iudicio traduxit. Et quoniam

quoniam ſancta munia, ſub tribus inſigni-
bus virtute præſulibus continuaui, à me nũc
porrò adminiſtrando, ideò non ſine pudore
aliter agere licet, quàm officij mei ratio de-
poſcit, vt videlicet ſanctum & inculpatum
in omnibus me præſtem, virtutumq; exem-
plar aliquod factus, ceteris Eccleſiaſticis vi-
ris pietatis facem accendam. Idcircò obni-
xè vos patres reuerendos oro, vt veſtro Re-
uerẽdiſſimum dominum noſtrum indicio,
benignè de omnibus, quæ officio noſtro
dedecori eſſe queant, admoneatis, quò de-
indè me Paternitatis illius reformatiõe cor-
recto, prouincia mea omnibus vtilis ac ſalu-
taris eſſe queat.

Ad hæc dum Patres vno ore reſponde-
runt, Suffraganeum ſub prioribus memoria
dignis præſulibus, officio liberaliter fun-
ctum fuiſſe, nihilq; aliud accuſatione dignũ
reperiri, quàm quòd cõferendis ordinibus
in iure ſtatutas inſinuationes, vel prorogan-
do, vel anteuertendo turbâſſet: ſed extẽplò
illius rei veraces, cur ita neceſſitate compul
ſus feciſſet, cauſas cùm adduxiſſet, Patres in
omnibus purgatum habuêre.

Ac deindè ſtatim reuerendiſſimus domi-
nus per ſuum ſuffraganeum, Reuerẽdos do-
minos Abbates, aliosq; profeſſione digni-
tateq; eximios, ſimili examinatione percur-
rendos innuit.

SEQVVNTVR EDICTA SYNODI DIOECESANAE TREVERENSIS, PRAESIDENTE Reuerendiſſimo in Chriſto Patre, & ampliſſimo Principe &c.

IOANNES Dei gratia
archiepiſcopus Treuerẽ-
ſis, ſacri Romani Imperij
per Galliã & regnum Are-
latẽ Archicancellarius,
ac Princeps Elector, Vni-
uerſis & ſingulis quorũ-
cunq; Monaſteriorum, Cathedralis noſtræ,
& Collegiatarum, Parochialiumq; eccleſia-
rum, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, De-
canis, etiam ruralibus diuinorũ rectoribus,
curatis & non curatis, alijsq; Eccleſiaſticis
perſonis ciuitatis & Diœceſis noſtræ Tre-
uerẽ, Salutem in Domino.

Cùm olìm Chriſtũ in carne ambulãtem,
& verbum Dei ſeminantem, ſe veritatẽ, ap-
Ioan. 14. pellâſſe (nõ ignoremus, certò perſuadendũ
nobis omnibus erit, per ipſiſſimam illam ve-
ritatem, nos falli minimè poſſe, quum eius
præſentia nos quotquot in hoc cœtu ſacro
ad euangelizandum bona & exterminandũ
mala compererit, ſpiritus ſui chriſmate illu-
Matt. 18. minatura ſit. Ait nanq;: Vbi duo vel tres in
nomine meo congregati ſunt, in medio eo-
rum ſum. Huic ideò veritati, tanquàm ſacræ
ancoræ innixi, nõ modò ſeculo noſtro, licèt
turbulentiſſimo, ſed & poſteritati cõſulere
volentes, quædam pudenda atq; fœda, neq;
vllo modo ferenda in Clero flagitia, vt eſt
concubinatus, ſcortatio, & ſimilia: de quib9
ordine inquiretur, Synodico hoc Decreto
inſectari, caſtigare, deniq; excindere, ſecun-
dùm inuectas olìm Canonicas ſanctiones,
ſeuerè ſtatuimus, mandamus, atq; per præ-
ſentes decernimus. Deindè refractarios atq;
pertinaces, pręſentes ſeu futuros, Canonum
cenſuris & reformationis pœna, Synodi au-
thoritate freti, iuxta delictorũ genera, ma-
gnitudinem, atq; fœditatẽ, coërcendos atq;
puniendos demãdamus. Ita enim Legum &
Canonum ſeueritatem veriti, admiſſorum
pœnitentia peracta, Deum timere & amare,
& ab iniquitate ſeſe auertentes, honeſta vi-
uendi exempla eſſe conſueſcent. Cæterùm
quando ingluuies, viniq; intemperantia, nõ
paucos obnoxios habet atq; delectat, quo
vitio cùm omnes, tum Clericali ordini ini-
tiati, Deum grauiter offendunt, ideò nobis
& ſanctæ Synodo viſum eſt, huic turpitudi-
ni ante omnia, vtpotè multorum malorum
fonti, medelam adhibere.

De Clericorum temulentia.

POrrò Ebrietas, vt palàm eſt, inſignium
flagitiorum incitatrix ac ſcaturigo, quę
in commeſſationibus & cõuenticulis domi-
natur, Eccleſiaſticum gradum ſumma cum
turpitudine paſſim infamauit. Quod perpẽ-
dens Reuerendiſſimus dñs noſter, quàm te-
trum & abominabile ſit, cùm in prophanis,
tum in ſacerdotibus vitium, quamq; pericu-
loſum, rixis nimirùm, cædibus atq; vulneri-
bus ſcatens, quod cõfeſſionum arcana ſæpè
effutit, iudicium mentẽq; peruertit, in quaſ-
cunq; deniq; libidines, pecudis inſtàr ratio-
ne priuatũ, impellit atq; exagitat: ideò huic
fœditati deditos Eccleſiarum miniſtros, re-
uerendiſſima illius Paternitas, vnà cum pre-
ſenti Synodo, ab officijs, curis, & Eccleſiæ
muneribus remouendos decernit. Quid
enim inhoneſtius, quàm vino aſſiduè madi-
dos, eiuſmodi helluones animarum curæ
præeſſe, de quibus Propheta dicit: Væ ſacer-
doti & Prophetæ prę ebrietate errãti, & nũ- Eſaię 28.
quàm iudicium adſpicienti. Formidabilem
nanq; in eos ſtatuit pœnã Euangelica tuba,
niſi Iohele propheta monente, fleuerint atq;
vlulauerint, ex inopinato diuidendi à ſo- Iohel. 1. & 2.
brijs, vt cum Hypocritis, exitij æterneq; da- Matt. 24.
mnatiõis partẽ ſortiantur. Quare ad ſobrie-
tatem, cùm omnes tum præcipuè Eccleſiæ
ſeruos, qui luminaria mũdi & ſal terræ ſunt, Matt. 5.
vnà cum Paulo, Reuerendiſſima illius pater- Ephe. 5.
nitas inhortatur, vtq; temulentiam, in qua
luxus eſt, deuitent, obnixè precatur. Cæte-
rùm qui turpiter illi vitio indulgent immo-
rigeri, ab officijs & beneficijs, vt dictum eſt,
Eccleſiaſtica cenſura & Synodi authoritate
primùm ſuſpendit. Deindè ſi etiam impu-

denter deteſtandæ conſuetudini, & dictu pariter ac viſu fœdiſſimæ, vlteriùs inhæſerint, omnibus honorum gradibus exutos, ad quadrupedum ſortem, quę natura prona atq; ventri obedientia finxit, maioribus ſupplicijs affectos, ſtatuit abijciendos.

De eorundem Concubinatu.

HVic verò alia ſuccedit, & penè grauior offenſionis macula, illicitus ſacerdotum & diaconorum concubitus: qui quantùm iam indè ab initio, apud oēs fidei Catholicæ cultores, cōſecratis hominibus pepererit inuidiæ atq; cōſciuerit odij, vix dici poteſt. Audemus tamen ingenuè fateri, nullam aliam labem, ebrietate & concubinatu, vulgi oculos acerbiùs offendiſſe, maioremq; cauſam dediſſe ſæuiendi ac murmurādi cōtra Eccleſiæ ſtatus. At etiam illud negari nō poteſt, quòd preter euidentia ſacrarum literarum teſtimonia, præter Canonum vbiquè caſtimoniam initiatis inculcantium Decreta, etiam ipſa ratio quodammodò loquitur, Eccleſiaſticum hominem, qui diuinis legibus ſeſe & animarū ſaluti obſtrinxit, caſtitatem ſectari oportere. Quomodò enim aliàs,
1. Cor. 7. iuxta Pauli admonitionem, præſtare poſſemus, vt adhæreamus Dño abſq; vlla diſtractione? Cùm enim corpus noſtrum templū ſit habitantis in nobis ſpiritusſancti, quem habemus à Deo, & noſtri negamur eſſe iuris, qua ratione fieri poteſt, vt ſine Dei iniuria in alterius redigamur poteſtatem? Siquidem etiam maritus proprij corporis ius non habet, ſed vxor. Quid igitur iuris nunc ſpiritumſanctum in Eccleſiæ ſeruis habere dicemus, qui corpus ſuū, ſcorti per illecebroſum concubitum fecerint membrum? Hæc nimirùm ſolicitè penſiculantes, viſum fuit nobis ac toti Synodo, non obſtāte priori cōtra concubinarios mādato à nobis emiſſo, de integro admonere, ac illos per Chriſtum rogare, vt qui hactenùs caſtitatis vota non violauerunt, ſtudeant ad vltimum vſq; terminum vitæ, incomparabile bonum ne
Apoc. 14. amittant: memores, quòd agnum immaculatum quòcunq; ierit, comitabuntur.

Cæterùm quicunq; carnis imperio, quo nihil poteſt huiuſmodi accidere indignius, vinci ſe paſſi ſunt, cōſpurcatiſq; per exoſam Deo impudicitiam membris, in contumeliā ſacrorum myſteriorum abuti non verentur, illis nimirùm, abactis eiuſmodi incōtinentiæ latrinis, piè conſulimus, (quoniam Deus
Ioel. 2. benignus & miſericors eſt) vt ſecūdùm hui⁹ ſanctiſſimæ Synodi decretum, ſe ad integritatem totos conuertant, pœniteant, culpam deprecentur, erroris ſui veniam apud Deum & homines conſequuturi.

Deploratorum pœna.

QVando tamen hæc peſtis, vt veriſimile eſt, quoſdam adeò peruaſit, ac ita in totum labefecit, vt perquàm exigua ſpes ſit à fornicationis maculis, vel diuturnitate tēporis, vel Reuerēdiſſimi gratia, tanquàm mitiori medicina elui poſſe: in illos igitur primùm diuinæ vindictæ metu, deindè Synodi huius cēſura, eius paternitas decernit, vt ſimul atq; huiuſmodi in libidinis cœno volutari depræhendentur, ilicò mandati cōtra concubinarios editi vigore, oībus Eccleſiæ bonis ſpolientur: ſcorta verò, aut de impura conſuetudine, illorum nomine ſuſpectæ, longiſſimè ab irretitorum mijſereq; captorum ædibus, Synodi virtute firmaq; Reuerendiſſimi authoritate, pellantur.

De Concubinis ad parentes redire volentibus.

SI qua verò abiectarum, ſi res ita fert, in eadem parochia, in qua miniſtro altaris adglutinata fuit, hæreditariam domum habeat, ea ne ob decreti vigorem priuata animum deſpondeat, & ad deſperationem adigatur, reuerēdiſſimus noſter vnà cum ſynodi authoritate permittit, vt ad ſuos parentes commigret, & de priore conuerſatione pœniteat, omnemq; anteactæ vitæ infamiam, conſtāti pudicitia in poſterum ſeruatā, abſtergat.

De relabentibus.

POrrò ſi qui aut ea qua dictum eſt cauſa remanentes, aut extra Parochiam relegatas, Concubinarij euidentibus indicijs & fide dignis teſtimonijs clàm ſeu palàm reuiſiſſe, adijſſeq; conuicti fuerint, illos cōmuni noſtra & Synodi ſentētia, ipſo facto, ab officijs & beneficijs cecidiſſe, & iiſdem priuatos eſſe, decernimus. Præuaricatrices verò, vt canes ad vomitum reuerſas, dignis cenſuris extra hæreditarias ædes exterminandas edicimus.

De ſortilegis Sacerdotibus & Laicis.

QVi verò auguria & ſortes tractāt ſiue ſacri, ſiue prophani, aut diuinationibus & incantamentis vacāt, quibus ſanè ſtudijs Dei cultus deſeritur, & ad dæmonū fallaciūmq; ſpirituum præſtigias confugitur, illos quotquot Officiales attenta inueſtigatione deprǽhenderint, Canonico anathemate, niſi à damnatis diuinitùs erroribꝰ, ad legitimum Dei cultum ilicò admoniti animum atq; mentem reuocauerint, nō modò non ferēdos Reuerendiſſimus vnà & Synodi ſenatus declarat, ſed per Officiales in vincūla quoq; conijciendos decernit, quouſq; dæmonum, magiſtrorum videlicet ſuorum, ſuſurris ac illuſionibus liberentur.

De Apoſtatis.

VErùm vt nullū facinus turpe, ſine cacodæmonum inſtinctu admittitur, ita etiam religioſa profeſſio illius inſpiratione, in oībus penè prouincijs, à quibuſdā votorum ſanctorum oblitis, nulla de cauſa eſt violata. Iſti quidē pro nihilo duxerūt, poſtquàm ad Dominicum aratrum manum appoſuiſſent, non reſpicere tantùm, ſed & turpiter

piter damnare, inſectari, & quibus poſſent, conuicijs proſcindere omnem quam profeſſi ſunt aliquandiù anteactæ vitæ rationē. Cùm igitur tales, qui ſpretis votis, proiectis cucullis, ac religioſa in totum deſerta vita, ad ſeculum ſeſe retulerunt, paſſim etiam in Treuerēſi Diœceſi vagari, ac libidinum nexibus ad ecclesiæ offendiculum inuoluti reperiantur, Reuerendiſſimus dominus cum congregatis Patribus, nefas eſſe putauit, niſi præſentis Synodi decreto, vtriuſque ſexus Apoſtatę, ad propria Monaſteria, habita ſingulorum iuſta ratione, aggregentur.

Contra Apoſtatarum Patronos.

VErùm enimuerò nonnullam quibuſdam ex illis præbuit fortaſſe ad deſertionem occaſionem, refugij quorundā patrocinium, quo quaſi tecti, Eccleſiaſticam ſe cenſuram euitare poſſe confiderent. Ideò Reuerēdiſſima gratia ſua, huius Synodi ſuffragijs adiuta, ſub cēſuris huic negocio idoneis, ac ſuo tempore ſpecificandis, omnibus Treuerenſi Diœceſi ſubiectis, cuiuſcunque ſtatus & præeminentiæ extiterint, mandat ac præcipit, ne poſthàc tales Apoſtatas recipere, ſouere, tueri, aut animarum curis præficere, vllámve in Eccleſia prouinciam illis committere pręſumant. Quin etiam potiùs, ne ſe alienis pręuaricantium ſordibus coinquinent, illos admonitos eſſe de paterno affectu deſiderat, vt hactenùs contra Eccleſię decreta defenſos, ita pro viribus ad profeſſionum repetitionem, reditumq́; adhortentur: ad quem Reuerendiſſima eius gratia propenſis, & auxilium, & opem, & reſtitutionem benignam, præuia pœnitentia, miſericorditer promittit.

De ijs, qui contra votum ſolenne præſtitum, connubio ſeſe alligârunt.

POſtremò, quia Pontificum & occidentalis Eccleſiæ ordinatione, iam olim diuinitùs conſtitutum eſt, vt ritè conſecrati vtriuſq; ſexus homines, quo corpore & animo iugiter Deo inſeruirent, non tantùm in ſuis conuenticulis caſtimoniam colerent, ſed etiam ſi fortè de ſuſcepta ſolenniter profeſſione, aut errore ſeducti, vel intemperantia incitati defeciſſent, neutiquàm contrahendi matrimonij ius haberent: atq; adeò communi id apud omnes conſuetudine receptum fuit, & Canonicis & Ciuilibus legibus, de vano & inceſtuoſo talium coniugio ſatis ſuperq; eſt proditum. Nam proli quoque, ſi quam ſuſtulerunt tales, legibus ſucceſſione eſſe interdictum tenetis. Ad tollendum igitur eiuſmodi vetitum matrimonium, ſuo ac patrum decreto, Reuerendiſſimus dñs noſter decernit, ac ſtrictè mandat, vt quocunque loco in Diœceſi ſua, aut ſub quacunque Eccleſiaſtica vel prophana ditione Monachi, Moniales, aut alijs ſacris ordinibus initiati, nuptiali fœdere copulati deliteſcant, ab Officialibus præhenſi, ſuis impenſis, ſibi velut ordinario præſententur, vt ex his pro delicti qualitate alij caſtigati, alij monaſticis diſciplinis emēdati, exēplo ſint poſteritati, vt ab enormi ſcelere caueant. Porrò reſipiſcentes, & ad Eccleſiam matrem redire vltrò volentes, quatenùs ad Reipublicæ Chriſtianæ vtilitatem ſpectare cognouerit, placabili & propenſo animo, vt oues perditas & filios prodigos, Reuerendiſſima illius gratia recipiendos pollicetur.

Ordinum explorationes.

FVerunt autem examinationum capita, quæ verè Euangelicos fructus producunt. Quæſitum enim eſt, num eſſent faſtu turgidi quidam? num ſuperbia inflati? aut libidinum illecebris ineſcati, (qua ſcabie Monaſtici plerique ad bonorum virorum nauſeam vſque ſunt infecti) qui diaboli imperio magis quàm Chriſto parērent? Deindè, an temperantiam, humilitatem, patientiam, cæteraq; virtutum Monaſticarum arma, contra vitiorum impetū, vt milites Chriſti decet, parata haberent? & an vt alij idem conarentur, ſedulò prædicarent? Et ſi quid fortè turbulentum, odioſúmve inter confratres ſubortum, num etiam vt ſopiretur, tanquàm pacis boni amatores, collaborâſſent? Ad hæc, an (quippe Monaſtici viri) præcipuam nauarent operam, ne cultu tantùm foris, atq; compoſito ad pietatem corpore, id quod maior pars ſatis eſſe ad pietatem iudicat, ſed intùs in pectore virtutum theſaurum, & religionis veram imaginem circunferrent? Deindè, an horis decantandis, orationibus fundendis, atque ieiunijs ſtato tempore ſtrenuè vacarent? Num hoſpitales eſſent? num peregrinorum, pauperum & pupillorum curam ſubirēt, proprijs, honeſtisq; ad hoc comparatis ædificijs, tum competenti ſupellectile adiecta? Quod inter extrema quidem monaſticæ vitæ opera, minimè ponitur: quoniam in hoc tot tamq; ampli redditus ſunt piorum hominum liberaliter congeſti. An poſtremò ea omnia, quæ ſanctimoniam commendarent, grauiter ſinguli ſuis fungendo probè, tanquàm coram Deo, officijs perſequerentur? nam ea eſt Dei voluntas.

Ad hunc autem modum, monaſtici ordinis Patres, cōpellati ſunt, quo quid religionis diſciplina, verusq; Dei cultus exigeret, in memoriam prolixiùs reuocare, & manum iuxta Synodi præſentis decretum, operi adhibere poſſent.

Tandèm, ne qd pręteriretur, quod ad celebris ſynodi abſolutam rationem pertineret, gratia reuerēdiſſimi, metropolitanę Treuerenſis Eccleſię, cæterorumq; collegiorū, cùm ſuperioris tū inferioris Diœceſis, egregios nobileſq; Prępoſitos, Decanos, Archidiaconos,

aconos,aliosq́; Prelatos,quorum omniũ cura & exemplis publica ſalus cótinetur, beniginiter atq; gratioſè rogauit, vt & ipſi qui lucernæ eſſent in domo Dei, ita ſeſe compararent, vt virtutũ veros & æternos radios ſubditorum oculis inferre poſſent: nam dubiũ nulli eſſe,ſi quorũ id maximè intereſſet, tum ob generis ſplendorem,tum propter eccleſiaſticæ dignitatis eminentiam, ſeſe tales præſtarent,quales haberi & eſſe cuperẽt, fore,vt inferiores hominũ ordines, bonorum exemplis commoniti, ad virtutis pietatisq́; ſtudium ardentioribus animis raperentur. Quare ante omnia bonis operibus,beneficentia,ſobrietate, modeſtia in ſermone, conuerſatióe atque mutua charitate,diuites atq; locupletes fieri ſtudeant, bonaq́; ſtudia promoueãt. Eæ nimirùm diuitiæ,immortalitatis gloriam merentur,quando cæteræ quidem res oĩes, occupationes atque ſtudia, nihil quicquam ſolidæ beatitudinis merentur. Sed hæc reuerendiſſima illius gratia ad morum qualemcunque inſtitutioné ſatis eſſe putauit. Quod verò ad grauiora incommoda euellenda maximoperè requiritur, illud ordine quo ſeq̃tur,propoſitum fuit.

In primis Reuerendiſſimus dominus noſter à ſingulis certiorem ſe fieri poſtulauit, de hæreticis vſpiã in tota ſua diœceſi palàm aut abſtruſè verſantibus, vel in monaſterijs ſiue collegijs,aut agrorum vicis deliteſcentibus. Deinde audire quoque à ſingulis indicio facto poſtulat,ſi vſquàm inueniantur, qui catholicam religionem, eiusq́; ſacros ritus oppugnant. Tum eadem obediendi religione, Paternitati ſuæ Paſtores inſigniter illiteratos nominatim patefaciant, & illos qui Eccleſiæ doctrinam adulterant,aut Sacraméta perperàm adminiſtrãt, aut vitam pecuinam bonis odioſam ducant,manifeſtent: ſuppreſſis minimè Prælatorum cuiuſcunq; ordinis nominibꝰ, qui aliqua huiuſmodi nota fuerint cóſperſi.

In ſumma,quia eccleſiam Dei grauem maculam rugamq́ue habere non oportet,quam Epiſcopi vigilãtia tollere poſſet: ideo vſurarios. Simoniacos,aleatores, pcuſſores, vinolentos,iniuriatores,ac contumelioſos, calumniatores, ad hæc eccleſijs cenſus denegantes,aut æditũum pernicioſum agentes, calamitatem egentium floccipendentes, quíve peregrinos de monaſteriorum Xenodochiorumq́; limine arcent, aut quoquo modo eccleſiaſticam libertatem corrodunt & opprimunt, necnó alia, cuiuſcunq; ſint claſſis,dedecora admittunt, eos omnes reuerendiſſimus ſibi indicari nominariq́; petit, quo cuiuſq; defectui idoneo auxilio poſthàc mederi poſſit.

Archipresbyteri verò, qui & Decaui Rurales appellantur, quum ad ſynodi conſeſſum admiſſi ſint,etiam & compaſtorũ,& ſuijpſorum officij rationem reddere Reuerendiſſimo domino noſtro iubentur: quandoquidẽ ad eos pertinet, publica ſubditorum delicta corripere,animarum curæ conſulere, omnes pura verbi Dei doctrina paſcere, miſeros atque calamitoſos conſolando ſuſtentare, Eccleſiæ in omnibus benè præeſſe,deniq; ipſos ſana viuẽdi exempla, verbo & opere exhibere: quod qui faciunt, eos duplici honore dignos Apoſtolꝰ iudicat. Nã turpiſſimũ Ethnicus eſſe cenſet, committere, quod doces alios non eſſe committendũ. De ijs igitur, tum etiam de alijs ſacerdote dignis curis,reſpondere ſuę Reuerendiſſimę gratię debent,quô cognoſcat illorum in adminiſtrandis officijs integritatem. Eo ſanè nomine bonis ac lubenter pariturįs, gratiam & laudem referri: malos verò & reprobos, cuiuſcunque conditionis fuerint, ignominia & pœna poſthàc Eccleſiaſticæ cẽſuræ vigore,affici imperabit. 1.Tim. 5.

Porrò autem vniuerſis ordinibus,eo quo propoſitum eſt modo, ad rogata reſpóſuris, reuerẽdus dominus Treuereñ ipſe præſedit, ac coram duobus Notarijs reſponſa accipiẽtibus,omium & ſingulorum quæſtiones, accuſãtiones,examinatióes & dubia, magna diligentia & labore multo auſcultauit atq; inquiſiuit,nihilq́; prętereũdum putauit,quod ad ſubditorum obediẽtiam,communem vitæ emendationem,& Dei honorem,ac eccleſiarum vſus ſpectare cenſeret. Itaque triduo moleſtiſſima omìnò inq̃ſitione iam abſumpto,atque patribus cæteriſq́; ſtatibus,qui ex ordine fuerãt exploratis, cùm omnes & ſinguli omnia ſancta,pia, honeſta ac laudabilia promitterent, atque ad communem patriæ tranquillitaté,quæ Dei & eius filij Ieſu Chriſti puro cultu,& viuẽdi integritate facilè paratur, concordibus votis conſpiràſſent, ſeq́; vna iam voce Cæſareę Maieſtatis reformationi ſubmiſiſſent: tandèm ad reuerẽdiſſimum dominum tanquàm ad vnicum publicæ felicitatis patronum, omnes ora vultusq́; verterunt. Precabantur autem vt opem ferret, damna temporum perturbationibus incuſſa,& eccleſiaſtica priuilegia, partìm per vim potentiorum miſerè vexata, partìm defenſióis inopia etiam erepta, reſarciat, atque in integrum ſua amplitudine reſtituat. Etẽm proditum eſſe ſacris literis, neque id reuerẽdiſſimam gratiam eius ignorare, neminem ſuis militare facultatibus, & præceptum eſſe, vt qui ſeruirent altari, etiam de altari viuerent: quod q̃dem perauguſtum factum foret, ſi eccleſiæ libertas, ſi prouẽtuum integritas conſeruetur incolumis. Poſtremò & illud Patres orabant, vt illius reuerendiſſima prudentia, præcipuam curam expenderet, vt Officiarios paſſim præficeret orthodoxæ fidei tenaces: nam illis vitiatis, apoſtatarum pernicioſa dogmata,illorum diſſimulatione gliſcere. Poſtquã hæc patres & piè & ſyncero animo locuti eſſent,reuerendiſſima eius gratia, prout debuit, omnium in religioné affectus vnicè 1.Cor.9.

vnicè cóprobauit. Deindè petitiones, quantùm per ætatem liceret, ac diuina gratia adſpiraret, ſibi in primis & ſemper curæ futuras promiſit: neq; dubitarét, quin Reipublicæ ſuæ felicitati, cuius ſalutem diuinitùs cómendatam ſibi eſſe ſciret, ita proſpiceret, vt omnia illi aduerſantia impedimenta, incommoda atque offendicula, prout Notariorum ſumma cura & fide, accedente omnium conſenſione, excepta eſſent, ſeuerioribus executionum telis, à reuerendiſſima ſua gratia con foſſa, exciſa, penitusq; ſublata, aliquádo cognoſcerent.

MANDATVM CONTRA CONCVBINARIOS.

IOannes Dei gratia ſanctæ Treuerẽſis eccleſiæ Archiepiſcopus, Sacri Romani Imperij per Galliam & regnum Arelatẽſe Archicancellarius, ac princeps Elector, vniuerſis & ſingulis cathedralis noſtræ, & Collegiatarum, Parochialiumque Eccleſiarum Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis, tum ruralibus, tũ diuinorum Rectoribus, curatis & non curatis, alijsque eccleſiaſticis perſonis ciuitatis & diœceſis noſtrę Treuerenſis quibuſcunque, coniunctìm aut ſigillatìm, qui ſynodo noſtræ Epiſcopali, de iure aut conſuetudine intereſſe conſueuerunt & tenẽtur, Salutem in Domino ſempiternam.

Perſuaſum habemus, exactis iam aliquot diebus omnium reformandæ vitæ formam, Eccleſiaſticis viris à Cæſarea maieſtate commendatam, atq; à nobis publicatam, penitùs pſpectam eſſe. Neq; quẽquã è vobis exiſtere arbitramur, quẽ iſta tam ſalutaria, nõ eluẽdis tm̃ Eccleſiæ neuis, ſed atrocib9 etiã atq; pniciosis in religione contagion um vlceribus repurgãdis, pharmaca diutiùs latére poſſint. Et quum non pauca, neque eadẽ cõtemnenda animorum vitia, atque morũ peſtes, in eccleſiaſtico corpore graſſari cernãtur, quæ pperam atq; citam ſanationẽ depoſcunt, idcirco auxiliatricẽ manũ diutiùs differre non licet, ſed quod lædit, canonico enſe excindendum eſt, ne pars ſyncera trahat. Quare cùm animum aduertimus, & cauſam quærimus, cur pleriq; Eccleſiæ miniſtri, & verbi Dei diſpenſatores, cęteriq; de altari viuẽtes, hac noſtra tẽpeſtate non modò cõtemnant à plebe, verũ etiã in odio iam diu antè fuerint, nullã aliã euidentiorẽ rationẽ reperire potuimus, q̃ vitã eorundẽ, à connubiali indulgẽtia nihil diſtantẽ. Quæ ſanè culpa, vt in primis diuinarũ rerũ tractationi plurimùm officit, ita etiam Eccleſiæ Dei, illiusq; ſeruis contẽptum odiumq; haud mediocre parit. Quod qdem vitium, vbi cognouimus in noſtra Diœceſi paſſim temporum licentia, Officialiumque incuria, vt zizaniã agrorum neglectu ſuccreuiſſe, falcẽ ſacrorũ canonũ, cõſtitutionemq; veterũ Patrũ, tum ipſius quoq; Cęſaris reformationem, ac ſynodi noſtræq; authoritatis cenſurã, ne poſthàc ampliùs creſcat, adhibẽdam eſſe cẽſuimus: atq; illud qdem hoc eodem mãdato factũ eſſe volum9, quanq̃ deinceps ſæpiùs facturi ſumus, pſertim cũ intelligamus, nihil æquè dedecere hominẽ diuinis rebus militãtem, q̃ ea quæ carnis ſunt, ſectari. Quare etiã nunc vobis edicimus, quotquot hanc tũ eccleſiæ, tũ vobis ipſis ignominioſam notã cõtraxiſtis, qui quidẽ ſacris initiati eſtis, mãdam9 atq; pcipimus, nullo Eccleſiaſtici ordinis gradu aut ſtatu excepto, vt infra nouẽ dies, vos ab omni concubinatu, immò cõcubitus atq; incõtinẽtiæ ſuſpiciõe om̃inò abdicetis, procùl de domibus ac parochijs veſtris eiuſmodi offendiculi ſaxa, viſis his pſentibus literis, exterminantes. Neq; poſthàc vnq̃ depræhendamini cũ ſuſpectis, aut parùm continentibus, aut ætate petulcis commercium habere. Erũt aũt ij nouẽ dies, in ſingulas triades peremptoria, atq; canonica admonitiõe vobis indulti, quô ſit mouendi extrudendiq; ſpatiũ. Quòd ſi quiſpiã veſtrûm, vel quicunq; illi ſint, interea loci à ſe nõ ſegregauerint probroſam conſecratis eiuſmodi cõſuetudinem, ſed ptinaciter tanquàm ad ſacrum pergant adhæreſcere, illi ſe ſciãt ab officio pariter & beneficio, ſecundũ dictæ reformatiõis tenorẽ, ſuſpenſionis ſententia, quam hiſce in literis in illos ferimus, ſubmouendos: fœminę aũt, huiuſmodi concubit9 infamia cõſpurcatę, niſi domibus ceſſerint, & conſueta ſuſpectaq; libidinũ diuerſoria fugerint, ſed dephẽſe fuerint, ijſdem in locis, vbi incontinentiæ ludũ exercuerunt, à Collegiorum, locorumq; illorũ Decanis authoritate noſtra excõmunicentur, ac publicè pronunciẽtur. Ad hæc ijſdem Prælatis ac Decanis ſeuerè etiam mandamus, vt ad proximè à nobis indictam ſynodum, rebelles, peruicacesq;, ac noſtro huic mandato morẽ gerere vltra nouem dies procraſtinãtes, nobis nominatìm proferant, quô poſſimus, iuxta canonicas ſanctiones, aut beneficiorum priuatione, aut alio genere pœnæ, aut iuxta reformationis Imperialis regulam, ad integriorẽ, Deo vulgoq; minùs odioſam vitam, obſtinatos adigere, vt nimirùm offenſionũ cauſæ à domo Dei quàm lõgiſſimè faceſſant. In fidem præmiſſorũ præſentes literas ſigilli noſtri impreſſione communiri iuſſimus.

Datum ex oppido noſtro Vuitlich. Die 30. menſis Octobris, Anno M.D.XLVIII.

¶ Executionis commiſſio.

VErùm qa conſultationũ edictorumq; finem, executione, qua tanquàm falce flagitiorum atq; incommodorum noxia ſeges amputatur, metimur: ideò reuerẽdiſſima eius gratia, hac ſynodo feliciter completa, quod ad Reipublicæ vſum, & religionis celerem

lerem reſtauration e plurimùm valet, maturare animũ induxit: quò igitur illius ſucceſſus ad opus ſtatìm accommodatus, boni euẽtus ſpecimen, ſanctiorisq́; imaginem vitæ præberet, poſtulauit idoneos iuxtà & graues, de illorum q conuenerant, numero viros commiſſarios ſibi dari, qui religionis offendicula, pacisq́; impedimẽta, & alias diſſenſionum acerbitates, iuxta Decreta ac ſynodi placita, vigili atque ſtricta cura omniũ nomine perſequantur. Hanc Reuerendiſſimi poſtulationem, tum aliarum rerum corrigendarũ commiſſionem, Reuerendi Patres, ne plus operę ſumendum eſſet, & iam redeundi ad ſuos expectationem diutiùs fallerent, ad amplitudinis eius arbitrium atque prudentiã, cum humili ſubmiſſione tranſtulerunt.

¶De libertatis Eccleſiaſticæ violatoribus.

ET cùm ſint, qui potentia freti, Eccleſiæ Iura inuadunt, aut ipſius cleri Priuilegia perturbant: bonaque, conficta & falſa iuris ſpecie occupant, quorum nefaria ſtudia, oppreſſorum impotentia & formidine, vnà cum nominibus reticentur: vt hãc ergo tam ſacrilegam violentiam, qua hoc genus luporum graſſatur, Reuerendiſſimi Principis gratia, acerba animaduerſione reprimat, ſingularem commiſſariũ ad iſtiuſmodi hominum inquiſitionem decernet: cui ſine metu inter viſitandum opprimẽtium nomina deſignabuntur, atque ita demùm à ſua amplitudine cogniti, Eccleſiæ cenſuris, Canonico & Cæſaris Decreto damnati atque puniti, à ſacrilego aucupio repulſi conquieſcant.

Præterea, quando Cæſareæ Maieſtatis reformatio, liberam in Eccleſiaſticos exceſſus accuſationẽ Laicis, & viciſsìm in illorum crimina in ſynodali conſeſſu clero permittit: ideo illius reuerendiſſimæ gratiæ viſum eſt, quòd ad eum articulum attinet, in ſequenti ſynodo Prouinciali, vnà cum Patribus ꝓ rei exigentia tractare: vbi etiã tum de Sacramẽtorum conſtanti adminiſtratione, deq́; ſimilibus Eccleſiæ vtilitatibus, iuxta Cæſareæ reformationis præſcriptum, ſi non maiori ſaltem pari diligentia, per Dei adiutorium habebitur ratio.

Rebus igitur ad hunc modum, ſpiritu Dei duce, per decẽ dies geſtis & pertractatis, ſynodi Patres, vnà cum reuerendiſſimo domino Treuerenſi, obſeruata grauibus viris digna modeſtia, à tẽplo Matri virgini ſacro, ad maioris eccleſiæ chorum ordine proceſſerunt, ibique actis per ſuffraganeum omnibus gratijs, ſynodum Prouincialem ad diem Lunæ, poſt Dominicam Miſericordias Domini, ꝓximè venturum, Reuerendiſſimo iubente, Suffraganeus indixit.

Recitatum quoque eſt, eodem loco & clara voce, poſtquàm à Patribus eſſet receptum, Synodi Decretum, in calce hìc adiectũ: quo audito, ſacra ſynodus eſt ſoluta.

¶DECRETVM.

Quandoquidem honorabiles viri Patres, & fratres dilectiſſimi, non ignoratis, quibus de cauſis per aliquot dies hìc ad vos cõtinuè deſcenderit reuerendiſſ. Treuereñ dominus, & quo ſtudio quantaque pietate in hac celeberrima ſynodo vobiſcum, Spirituſancto cooperante, de rebus ad animarum ſalutem & communẽ pacem neceſſarijs, ſedulò tractàrit: itaque & veſtro cõſilio, atque omniũ qui hactenùs interfuerunt fauore, iam ſua reuerendiſſ. gratia, eò deductam eſſe exhauſtorũ in hoc conſeſſu laborum rationem putat, vt nihil dubitari poſſit, quin ad reſtaurãda religiõis mœnia, ad ſyncerũ Dei cultũ erigendũ, ad effuganda obſcœna hęreſum mõſtra, pulcherrima firmaq́; fundamẽta iacta ſint. Quæ qdẽ multo feliciùs in ꝓximè indicta ſynodo perficient, & ad emendationẽ Treuereñ Diœceſis ꝑducent: quod fiet, ſi ꝓ ſe quiſq́; hui9 S. Synodi Decreta, & Cęſareæ maieſtatis edicta, ope & vita ꝑſtiterit. Id eñ reuerend. Treuereñ dñs Archiepſ, hicq́; ſanct9 Patrũ ſenat9, cõmuni authoritate om̃ibus faciendũ, iuxta præſentis Decreti vigorem, & pœnarum edicto expreſſorum cenſuram, ſtatuit, In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spirituſſancti, Amen.

Actum in publico Synodi Concilio Treueri, Anno Dñi M. D. XLVIII. menſe & die vt ſuprà.

DECRETA CONCILII

PROVINCIALIS COLONIENSIS, SVB REVERENDISSIMO in Chriſto Patre & Domino, D. Adolpho, ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, ſacri Romani Imperij per Italiam Archicancellario, Principe Electore, Vueſtphaliæ & Angariæ Duce, Legatoque nato, celebrati in Quadrageſima anni 1549.

CAROLVS Quintus, diuina fauente clementia, Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Rex Germaniæ, Hiſpaniarum, vtriuſque Siciliæ, Hieruſalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Comes Habsburgiæ, Flandriæ, Tyrolis, &c. Vniuerſis & ſingulis Principibus Eccleſiaſticis & ſecularibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Prælatis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Militaribus Præfectis, Poteſtatibus, Vicedo-

minis, Caſtellanis, Magiſtratibus, Conſulibus, Iudicibus, Officialibus, Aduocatis, Procuratoribus, Ciuibus, Communitatibus, & omnibus alijs noſtris & Imperij Sacri & Ditionũ noſtrarum hæreditariarum in Prouincia Archiepiſcopatus Colonienſis comprehenſarum, ſubditis, & in eccleſiaſticis rebus eiuſdem Prouinciæ Epiſcoporum & Prælatorum Iuriſdictioni ſubiectis, cuiuſcunque præeminentiæ, dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis & conditionis exiſtant, Gratiam noſtram & omne bonum.

Venerabiles & Illuſtres Electores, Principes, & conſanguinei noſtri chariſſimi, Generoſi, Nobiles, honorabiles, deuoti & fideles dilecti, Quum Venerabilis Adolphus Archiepiſcopus Colonienſis, Sacri Romani Imperij per Italiam Archicancellarius, Princeps Elector, & conſanguineus noſter chariſſimus, & eius Comprouinciales Epiſcopi, in executionem formulæ Reformationis, in nuperrimis Comitijs apud ciuitatem noſtram Imperialem Auguſtam Vindelicam habitis, eidem Archiepiſcopo & alijs Epiſcopis, & ſtatibus Eccleſiaſticis per nos propoſitæ, & ab ipſis probatę, & quantùm in eis eſſet, receptæ, vt monitis noſtris ea de cauſa factis parérent, & eidem Reformationi commodæ viæ præſternerétur, per quas ad meliorem viuendi rationem tranſitus fieret, in Cócilio prouinciali apud Coloniam Agrippinam habito, canones quoſdam Synodales, tum ad efficacem & indiès ſurgentem, ac permanſuram Reformationis executionem, tum ad mores prauos extirpádos: potiſſimùm verò manifeſtos abuſus in Clero & populo coercendos, & ſeductores, qui corrumpendis ſimplicibus hominibus ſtudent, è grege propulſandos ediderint, & nobis obtulerint, authoritate noſtra, quatenùs expedire videretur, muniendos, & in executionem mittendos: Nos verò eoſdem canones primarijs noſtris Conſiliarijs, & alijs rerum Theologicarum peritis, ad id ſpecialiter per nos deputatis, propoſitos, & per eos diligenter reuiſos & examinatos, eorumque relatione nobis facta, cùm illos prædictę formulę Reformationis conformes inuenerimus: Proindè ipſos canones Synodales, ratos & gratos habentes, & quoàd opus eſt, & per nos fieri poteſt ac debet, approbantes, & decreto noſtro corroborantes, Imperiali authoritate noſtra & qua aliàs fungimur, vobis omnibus & ſingulis, ſeriò & ſub pœna grauis indignationis noſtræ & alijs pœnis noſtro arbitrio imponendis, huius edicti noſtri vigore præcipimus & mandamus, vt ea omnia Prouincialis huius Concilij Colonienſis decreta, in omnibus ſuis punctis, clauſulis, articulis, ſententijs, & verborum expreſſionibus, eo modo, quo illa quemlibet veſtrûm concernunt, ritè, ſanctè, inuiolabiliter, citra vllam fraudem & tergiuerſationem obſeruetis, impleatis, & exequamini. Voſque Principes & Magiſtratus ciuiles, in refrenandis & coercédis iuxta eadem decreta rebellibus, peruerſis & refractarijs, ſiue illi Eccleſiaſtici, ſiue laici ſint, Eccleſiarum Epiſcopis & Pręlatis, vbi ab illis requiſiti fueritis, omnem legitimum fauorem, auxilium, opem præbeatis, & per miniſtros & officiarios veſtros atque alios, in quos vobis imperium competit, præberi iubeatis & curetis. Ac nullus omninò veſtrûm, cuiuſcunque præeminentiæ, dignitatis, gradus, ordinis & conditionis ſit, aut quocunque munere aut iuriſdictione fungatur, memoratos Epiſcopos & Prælatos in eorum munere, iuriſdictione, officio, ſecundùm canones & leges, ad ipſorum functionem pertinentes, quouis modo impediat aut turbet, neque id ab alijs fieri iubeat, nec permittat. Præterea quicunque veſtrûm Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum piorum locorum Aduocati, Præfecti & Protectores fuerint, ac Prælatos, Eccleſias & loca pia eorumque bona in fidem, tutelam, & protectionem ſuam, ſiue ex commiſſione diuorum Principum, prædeceſſorum noſtrorum in ſacro Imperio, ſiue noſtra, aut alio quouis iure receperint, eadem præfectura, tutela, ſeu protectione neutiquàm abutantur, neque ipſos Prælatos, Eccleſias, Monaſteria & loca pia, contra formam & naturam protectionis vſurpent, opprimant, grauent. Quin potiùs illos & illa in ſuis priuilegijs, Iuriſdictionibus, & rebus conſeruent & tueantur, & tam ij, quàm vos alij omnes ſupradicti, contra præmiſſa facere ſeu attentare, neq; præſumatis, neque ab alijs fieri aut attentari ſinatis, quouis quæſito colore ſeu prætextu: quatenùs pœnas ſupradictas, & alias in formula memoratæ Reformationis à nobis prępoſitæ, & decretis prouincialis Synodi Colonienſis contentas, præter eas quas alioquì canones & leges in violatores perſonarum & rerum eccleſiaſticarum decernunt, malueritis euitare. Hæc eſt enim noſtra ſententia & ſeria voluntas. Datum in oppido Bruxelleñ Ducatus noſtri Brabantiæ, ſub impreſſione ſigilli noſtri, quarto Nonas Iulij, Anno à natiuitate Domini ſupra ſeſquimilleſimum quadrageſimonono, Regnorum noſtrorum, Imperij vigeſimonono, & aliorum omnium trigeſimoquarto.

CAROLVS.

Ad mandatum Cæſareæ & Catholicæ
Maieſtatis proprium.

Vid. Anton. Peren.

Obernburger ſubſ.

 ADOL-

ADOLPHVS

DEI GRATIA SANCTAE COLONIENSIS ECCLESIAE ARCHIEPIſcopus, ſacri Romani Imperij per Italiam Archicancellarius, Princeps Elector, Vueſtphaliæ & Angariæ Dux, Legatusq; natus &c.

VNiuerſis ad quos legatiõe pro Domino fungimur, grã & pax à Deo, q̃ diues eſt in miſericordia, & propè adeſt omĩbus inuocãtibus eum in veritate. (Pſalm. 144.) Qui poſtquàm nos, licèt indignos, ſanctæ Colonienſis Eccleſię ac prouincię, procelloſa tempeſtate grauiter iactatæ atque afflictę gubernaculis admouit, huc continuò animum omneq; ſtudium noſtrum ſua inſpiratione conuertit, quô diœceſim illã ab hæreſum inundatione, quę prauorum hominum ſtudijs iam plùs nimio inualuerãt, repurgare, ſchiſmataq;, quibus miſerè, atq; adeò, vt in ea iam actum de fide catholica poterat videri, diſcerpebatur, tollere, & oues nobis creditas in vnum ouile Chriſto colligere, pro virili adniteremur. Eaq; de cauſa in primis lupos, pro boni paſtoris officio, ab ouili Dominico abigere, & omnis mali originem, concionatores ſectarios, pernicioſos illos hominum ſeductores, ditiõe noſtra protinùs, quanquàm non ſine difficultate, eijcere ſategimus, ſubſtitutis catholicis & incorruptis verbi Dei concionatoribus in eorum locum. Qua ratione plurimùm quidem profecimus. Etenim progreſſum huius cancri hoc impetu ſumus remorati, & catholicis aperuimus feneſtram rurſus reſpirandi. Non tamen hæ ſcopæ purgamentis iſtis ſufficiebant penitùs euerrendis: Iam enim hæreſeos malum altiùs, quę eſt eius natura, fixerat radices, quàm vt potuerit vna falce ſemel demeti: ac hęrebat in mentibus ac penetralibus hominum, vndè neq; vi extrahi, neq; perſuaſione ſuffodi, aut ſenſim ratione tanquã cauterio pungi atque curari ſe pateretur.

Durabant quoque abuſus & mores corrupti, quibus Eccleſiaſtici ordinis pars maxima dedita, infirmis erat offendiculo, & vt malè de religione laici ſentirent, cauſa: vt verè quadraret in eos, quod in Euangelio Dominus dicit: (Luc. 11.) Væ vobis legiſperitis, q̃ tuliſtis clauem ſcientiæ: & ipſi non introiſtis, & eos qui introibant, prohibuiſtis.

Plurimum autẽ nobis erat fiduciæ in Concilio Tridentino, quod feliciter inchoatum, ac ſeſſionibus aliquot habitis, celebre iam factum, acceſſu omnium Imperij ordinum, qui ſe reuerenter ei ſummiſerãt, potentiſſimum ac ſaluberrimum fore credebatur, cuius progreſſu ſperabamus nanciſci opem & vires iuſtas, quæ erroribus iſtis & vitijs radicitùs extirpandis ſufficerent, eiusq; authoritate, quę apud omnes maxima eſt, ſublatum iri, nõ in noſtra modò diœceſi & ꝓuincia, verùm etiam toto orbe Chriſtiano, quicquid vſpiàm irrepſit malorum, & eccleſiam Chriſti priſtinum ſuum nitorem, concordia atque vnitate redintegrata, recuperaturam.

Quæ ſpes quum inexpectata contentione inter patres de transferenda Concilij ſede ſuſcitata, nobis penè eriperetur, atq; in longum tempus extraheretur, nõ ſine metu grauiorum perturbationum in repub. Chriſtiana: en omĩbus nobis, hoc eſt, eccleſiaſtici ordinis ſtatibus, conſternatis, atq; in metu conſtitutis, adſuit eius, qui conatibus religioſis & pijs nunquàm deeſt, Dei, à quo eſt omne (2. Cor. 1. a) bonum, conſolatio. Enimuerò miſericordiarum pater Deus, qui nuper dedit fortiſſimo, inuictiſſimo, feliciſſimoq; religionis orthodoxæ propugnatori Carolo Imperatori noſtro de cælo victoriam, (Victoria Caroli V. in Saxonia 1547.) vt hoſtium validiſſimorum vires & conſilia, non tam viribus, q̃ conſilijs melioribus frãgeret, & imperio ſuo, non multo fuſo ſanguine, cogeret parére: cuiq;, quod mirãdum magìs eſt, dedit victoria parta modeſtè ac clementer vti, vt rebelles filios caſtigâſſe potiùs, more boni patris, q̃ bello petiuiſſe videatur: eius nũc animum impulit, vt ad catholicæ fidei, paternarumq; traditionum reſtitutionem omnia conſilia, omniaq; ſtudia ſua conuerteret. Hinc, quod vix quiſquam mortalium ſperâſſet futurum, egit cum eis, vt proteſtatione, fœderibusq; & contentionibus poſitis, duobus tãtùm articulis ad Concilij definitionem reiectis, doctrinam catholicã, traditiones & cęremonias eccleſiaſticas, Concionatorum bona parte, vndè pendére ſolebant, reclamante, receperint. Quos cùm Deo & eccleſiæ, quantùm in ſe erat, Imperator pijſſimus lucrifeciſſet, atq; in plenioris vnionis ac concordiæ ſpem adduxiſſet: neceſſe erat, vt firmioris illius ac ſolidæ ſpei, offendicula quoque tollerentur.

Quamobrem animum appulit & ad cleri corruptos mores reformandos, quò benefactis ſuis obmuteſcere facerent, vt apoſtolus Petrus ait, (1 Petr. 2. c) imprudentium hominũ ignorantiam, & qui carpere clerum tanquàm malefactores ſolebãt, conſpectis bonis eorum operibus, glorificent Deum in die viſitationis. Deditq; negocium quibuſdã theologis, pijs, eruditis, & Deum timentibus, qui formulam quampiã, ad quam reformatio cleri videretur inſtituẽda, iuxta ſacræ ſcripturæ normã, antiquos patrũ canones, & rectæ rationis iudicium, cõciperent. Hanc Cæſar acceptam, tradidit vniuerſis eccleſiaſtici ordinis ſtatibus, diligenter expendendã, qui annotarent, dicerentq;, quid qua ratione repudiandũ ſibi putarent, quidq; recipiendum. Multis igitur

tur cõſultationibus ac deliberationibus, priuatim & communiter habitis, quibuſdam in formula expunctis, alijs mutatis vel additis, tandèm communi conſenſu eam probârunt: Cæſareæq; maieſtati, vt ſe reformarent, inſtâti, polliciti ſunt, ſeſe ipſos, ſuosque ſubditos, ad illam velle componere ac reformare, ſalua ſummi pontificis authoritate, quæ vt eis in articulis quibuſdam accederet, neceſſarium arbitrabantur: id quod in præfatione, quam Cæſarea Maieſt. formulæ huic præfixit, clariùs eſt videre.

Nos itaque conſiderantes noſtri muneris etiam aliâs eſſe, vt vigilemus ſuper gregẽ noſtrum, vt infirmum conſolidemus, ægrotum ſanemus, cõfractum alligemus, abiectum reducamus, & perditas oues quęramus, niſi velimus æternæ maledictionis illud Væ, quod apud Ezechielem Dominus paſtoribus malis & negligentibus comminatur, certiſſimo iudicio incurrere, tam præclaram rerum benè & ſanctè gerẽdarum occaſionẽ, nequaquàm duximus negligendam. Ezech. 34. Hier. 23.

Proindè ad Diœceſim & Prouinciam noſtram reuerſi, primò omnium indiximus clero noſtro ſynodum diœceſanam, quam & ad eum modum, quem Reformationis formula ꝑſcribit, propicio Deo celebrauimus, in qua publicatam, & ab vniuerſis imperij ſtatibus eccleſiaſticis comprobatam receptamq; Reformationem, clero noſtro iniunximus ſeruandam. Tranſmiſimus quoque eam ad reuerendos comprouinciales epiſcopos, noſtros ſuffraganeos & fratres, ſimiliter in eorum diœceſibus publicandã, & clero iniungendam: quod ipſos ſedulò curâſſe, ex geſtis & ſtatutis ſynodorum, quas ipſi quoque celebrârunt, nobis oblatis, & Legatorum eorum fida relatione cognouimus.

Verùm negocium iſtud maius erat, quàm vt paterẽ ſe vnico impulſu moueri, & morbus inueteratus leui medicamini non cedit: vndè hac ratione vix quicquã aliud promotum eſt, quàm vt ſciret quiſq;, quod alioquì nemo ignorabat, quomodò ſibi viuendum eſſet piè ac canonicè. Contingit eñ ferè mortalibus, quod poeta quidã ait: Video meliora, proboq;, Deteriora ſequor. Vndè eſt illa apoſtoli Pauli cõfeſſio de lege mentis & mẽbrorum: Etenim cùm legi Dei condelectemur ſecundùm interiorem hominem, & eam bonam ac ſanctam eſſe confiteamur, eſt tamẽ in nobis torpor quidam membrorum, ſpiritui ac menti repugnans, vt non perficiamus quæ volumus. Rom. 7.

Proindè non erat nobis hîc quieſcẽdum, quaſi iam ſatisfecerimus: ſed vlteriùs de modo erat cogitandum, quo ad efficacem Reformationis executionem poſſemus pertingere. Siquidem inutilis eſt, quantumuis bona, Eccleſiaſtici ordinis inſtituta Reformatio, quam nemo exequatur: quẽadmodùm & lex bona, contra quã liceat cuilibet impunè peccare, iacet inutilis. Multi ſunt antiquorũ patrũ canones ſaluberrimi: at q̃ eſt illorũ vtilitas, quos pauci nôrũt, pauciores ſeruãt? Quãobrẽ veſtigijs Maiorũ noſtrorũ inſiſtẽtes, q in rebus magnis cogere ſolebãt comprouincialiũ epiſcoporũ cõuentus, Reuerendis cõprouincialibus epiſcopis, confratribus noſtris, totiq; clero noſtro, indiximus conciliũ prouinciale, in quo de rebus ad efficacem & durabilẽ reformationis executionẽ conſtituendam pertinẽtibus ac neceſſarijs, cõmunibus conſilijs tractaretur, ac ſtatueretur. Qui cùm ipſi ad conſtitutũ vndecimũ Martij diẽ, Concilij locũ, ob aduerſam valetudinẽ, adire nõ potuiſſent, miſére ſummę authoritatis in Clero ſuo, & præſtantis eruditionis legatos, q eorũ loco & nomine Concilio intereſſent, & de rebus tractandis nobiſcum agerent, tractarent, ac conſulerent in commune.

Multis itaque deliberationibus ac conſultationibus cum Capitulo noſtro & Legatis illis, ac Clero noſtro, à iã dicta vndecima Martij die, ad ſextam vſque Aprilis, quotidiè habitis, tãdèm apparuit, propterea quòd rigor antiquorum canonũ ſtatim reuocari in vſum abſq; motu grauiori hac tempeſtate nõ poſſit, ad media quædam, ſacris tamen canonibus cõſentanea, quibus clerus & populus ad pleniorem reformationem ſenſim perduceretur, eſſe confugiendum: viſaq; nobis ſunt plurimùm momenti ad durabilem & efficacem Reformationis executionem comparãdam allatura media ſex, nempe: Quo & quãto ſynodus iſta prouincialis tẽpore celebrata & abſoluta.

1 Inſtaurationẽ ſtudiorũ, potiſſimũ ſacrorũ.

2 Examen ordinandorum, & ad miniſteria vel prælaturas inſtituendorum.

3 Officiorum ſeu munerum ſuſceptorum ſedulam perfunctionem.

4 Viſitationem Archiepiſcopalem, Epiſcopalem, Archidiaconalem, & eorũ quibus hoc incumbit.

5 Synodorum frequentẽ celebrationem.

6 Iuriſdictiõis eccleſiaſticę, iã ꝓpemodũ collapſæ, & abuſu deprauatæ, reſtitutionem.

Primum quidem inſtaurationẽ ſtudiorum, q̃ ea quę Reformatio & Eccleſię neceſſitas exigit, nemo pręſtiterit meliùs q̃ ſcripturarũ ſacrarum, canonũ & munerum Eccleſiaſticorũ peritus. Siue enim regere eccleſias, & docere populum, ſiue hęreticos conuincere. & ſcripturarum aperire myſteria, ſiue ſacramẽta conficere, eaque adminiſtrare, ſiue examinare ex ordine Eccleſiæ miniſtros, ſiue viſitare diœceſes, aut ſynodos celebrare, vel iudicia eccleſiaſtica exercere oporteat, ſcientia opus eſt: alioquì, vt inquit in Euangelio Chriſtus, ſi cæcus cæco ducatũ præſtet, ambo in foueam cadent. Matth. 15.b Quo etiã modo Eſaias, indoctos Eccleſiæ ꝑlatos, cęcos & mutos appellat: Speculatores eius, inq̃t, cęci, neſcierũt vniuerſi, canes muti nõ valẽtes latrare. Eſa. 56.a Nõ valẽtes, inq̃t,

 etiam

etiam ſi cupiat, latrare, hoc eſt, officia ſua exequi. & ſubdit: Videntes vana, dormientes, & Ibid. amantes ſomnia ſua: Canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem, ipſi paſtores ignorauerunt intelligentiam, propterea omnes in viam ſuam declinauerũt, vnuſquiſq; ad auaritiam ſuam, à ſummo vſq; ad nouiſſimum, dicentes: Venite, ſumamus vinum, & impleamur ebrietate, & erit ſicut hodiè, ſic & cras, & multo ampliùs. Quibus verbis propheta ſignificat, nõ poſtremam vitiorum in populo Dei cauſam, eſſe ignorantiam paſtorum.

Etiam magna religionis orthodoxæ iactura, Chriſtianæq; reip. irrecuperabili fraude, experti per hanc tot hæreſum & ſeditionum tempeſtatem ſumus, quantã Eccleſiæ Chriſti perniciem adferat prælatorum & cleri ignorantia, quibus ſcripturas diuinas negligentibus, ſutores, textores, calcearij, & id gen⁹ opifices, nemine prohibẽte, quidlibet impunè ꝓ Euangelio docentes, irrepſère, & mira audacia, etiam munera eccleſiaſtica inuaſère: vndè teterrima hæreſum monſtra ſuppullulãrũt, & ſacra prophanis, ſuperis infera miſcuerunt & confuderunt.

Nec hoc modò, quinetiam ſtudiorum ſacrorum neglectus in cauſa eſt, cur tam innumeræ ædemq; locupletes Eccleſiæ, per Germaniã miniſtris idoneis ac poſſeſſoribus careant, etiam nunc cùm reſtituuntur: neq; eñ deſunt benemereri de Eccleſijs cupiẽtes, ſed potentes deſunt & idonei, nempe literarum periti, qui eccleſiaſticis muneribus perfungi queant, earumq; hoc nomine poſſidere bona. Neq; enim ad eccleſiarũ munera & bona proſiliunt catholici, ſicut hæretici aut bonorum eccleſiaſticorum occupatores ſacrilegi.

Percipitur autem ſcientia, ad Eccleſiæ ędificationem neceſſaria, in ſcholis potiſſimùm Theologorum, quas cõſtat eſſe propria quędam ſeminaria miniſtrorum & prælatorũ Eccleſiæ. Quibus florẽtibus, floret Eccleſia doctoribus & miniſtris: neglectis & cõtemptis, Eccleſia quoq; miniſtris idoneis deſtituitur. Actu, 2. Neq; enim vt olim in die Pentecoſtes repentino ſpiritusſancti afflatu, aut velut fungi calore ſolis exciti, prodeunt nobis paſſim Theologi ſubitò, ſed exercitijs longis, eiuſdẽ tamen ſpiritus vnctione, formantur in ſcholis.

Quibus rationibus (cùm ſtabilẽ Reformationis executionem meditaremur) permoti, noſtrarum eſſe partiũ putauimus, vt ſcholas theologicas apud Vniuerſitates, Collegia, & Monaſteria magna cura, cum primis Concilij huius authoritate, inſtauraremus: nec has modò, verumetiam ludos triuiales & pædagogia, vndè non parùm malorum per hanc tempeſtatem in Eccleſiam defluxit, repurgaremus. Quapropter habita cũ Capitulo noſtro, & Reuerendorum Comprouincialium epiſcoporum Legatis, ac ſynodalibus huius Concilij patribus, matura deliberatione, cõſentientibus & adſtipulantibus eis omibus, de ſtudiorum inſtauratione ſtatuimus & ordinauimus in modum ſequentem.

QVOD AD INSTITVENDAM IVVENTVTEM non ſint admittendi, niſi de fide, moribus, & inſtitutione ſua priùs examinati.

Percepimus ſectarios quoſdam concionatores, à nuperrimis Comitijs, cathedris, quas inuaſerant, deturbatos, incertiſq; ſedibus vagãtes, nũc magiſterijs inhiare ſcholarum, & operam ſuã inſtituendæ iuuentuti paſſim vẽditare, vt q. bus non datur ampliùs graſſari publicè, & venena ſua è cathedra ſpargere, teneræ ea iuuẽtuti inſtillent, quò cuniculis talibus Eccleſiã Chriſti ſuffodiãt: quippe quòd è iuuentute, qui olim regãt eccleſias, & gubernationi admoueantur rerum publicarum, videntur fore potiſſimũ ij, qui nũc dant operã literis. Quibus corruptis durabit hoc malũ multo tempore, atq; in multos trãsfundetur: vt verendum ſit, ne ſi admittãtur qualeſcũq; in ludis literarijs pręceptores, grauẽ indè atq; indelebilẽ accipiat Reſp. Chriſtiana corruptionẽ. Idcirco nos, quibus nõ minor adhibenda eſt cura, ne inſtituãt illi malè iuuẽtutẽ in triuijs, q̃ ne populũ è ſuggeſtis corrũpant, cõmuni omniũ cõſenſu ſtatuimus & ordinauim⁹, Neminẽ ꝑceptioni triuialiũ ſtudiorũ admittendum eſſe, niſi q ſit de fide & religione ſua, de vita item & morib⁹, probè examinatus, & cõſtiterit, vbinã gentiũ & apud quos ſit ipſe inſtitutus. Neq; enim parui retulerit, à catholico an ſchiſmatico ſit inſtitutus, qui iuuentutem docturus eſt. Pertinebit aũt examẽ ꝑcipuè ad ordinariũ, q ordinet ꝑ diœceſim viros idoneos, q̃bus hoc negocij cõmittat. Nec abs re fuerit, ſi examinenť quoq; in ciuitatib⁹ à prælatis & rectoribus eccleſiarũ, qui ſcholę ꝑſunt: ruri aũt à paſtoribus & decanis ruralibus idoneis & eruditis. Viſitatores verò de facto examine inquirãt: & ſi cõtra hãc formã ſint aliq admiſſi, reijciãtur. Præcipimusq; & mãdamus magiſtratibus, ædilib⁹ & ꝓuiſoribus, qui ſcholas ſuis impenſis erexerunt, ne propterea examen huiuſmodi quouis modo impediãt, alioquì cenſura eccleſiaſtica & alijs remedijs opportunis coercendi. 1

QVAE ARTES IN TRIVIIS, ET quid in Gymnaſijs ſtudiorum ſeu Vniuerſitatibus doceri debeat.

Paſſim Ludimagiſtri ingenia iuuẽtutis, q̃ primis literarũ rudimẽtis & artibus minoribus expolienda ſuſceperant, deprauant, præpoſtera docẽdi ratione quidlibet, ad eruditionis ſuę oſtentationẽ, quibuſlibet ꝓmittẽtes: & cũ encyclopędian quandã oĩm diſciplinarũ, velut in ſumma cõpræhenſam, iuuenib⁹ polliceanť, nõ abſq; aliorũ profeſſorum eleuatione, nihil tradũt abſolutũ atq; perfectũ. Qua re ingenijs eorũ imponũt, q tali accepto prægustu, cõtinuò ſe abũdè oĩa tenere confi- 2

cõſidunt,ſtudiaq; grauiora faſtidiũt,& nunquàm perueniũt ad frugẽ maturã: ex quibus officinis prodeũt nobis imperiti medici,hominum temerarij interemptores, & iuriſperiti omnia perturbãtes, nouarumq; religionum authores glorioſi theologaſtri,qui magna ſtoliditate non verentur velut è tripode Apollinis,de dogmatibus eccleſiaſticis & religionis veritate pronũciare atq; ſtatuere, cũ ſolidi nihil ferè de eis ſint aſſecuti. Intereſt aũt eccleſiæ,quomodò ſacerdos, quẽ populus velut ducem ſequitur,& à cuius ore (vt in Malach. 2, b Malac. dicitur) legẽ Dei requirit,ſit inſtitut⁹. Siquidẽ quantũ ex eccleſiarũ rectoribus,bene ac gradatìm diuinis literis imbutis, boni: tantum à nõ rectè inſtitutis,mali,ſolet eccleſiæ plerũq; euenire. Quẽadmodũ & in Rep. de medicis & iuriſperitis res habet.Ea de cauſa triuijs modum eſſe dandũ cẽſuimus, intra quem ſe contineant:ſtatuimusq;, vt in triuialibus non niſi Grammatica,Poetica,Rhetorica,Dialectica,Arithmetica,& quæ huius generis ſunt triuiales & liberales artes : Dominicis verò & feſtis diebus,literalis Euangeliorum & epiſtolarum, Hymnorũ, Pſalmorũ, Parabolarum Salomonis, & eiuſcemodi ſacrorum librorum expoſitio, pro ætatis illius & ingenij captu,tradatur. Quanquàm Dialectice etiam requirit vſum diſputãdi, qua exercentur ſtudioſi in gymnaſijs, ſine quo ars ipſa ocioſa eſt.Poterunt & linguarũ rudimẽta in triuialibus doceri. Cęterùm exacta atq; abſoluta artiũ & linguarũ cognitio ratioq;, & reliqua Philoſophia,Phyſica itẽ & ars medica,iuriſprudẽtia,& Theologia ſeu ſcriptura ſacra,nõ niſi in probatis Academijs, & catholicis vniuerſalium ſtudiorum ſcholis,expectentur,doceantur,ac tradãtur: niſi quòd theologia etiam in Monaſterijs opulentioribus,& collegijs canonicorũ iuxta Reformationis formulam,debeat doceri.

QVOS AVTHORES IVVENTVti pręlegere,& quos vitare oporteat.

3 INtereſt quoque reipub. Chriſtianæ, quales authores iuuentuti,impietatis iuxtà ac pietatis capaci,prælegantur,vt rectiſſimè Reformationis formula monuerit,ne libri obſcœni, ſuſpecti, aut contagioſi, eorum qui perfidiæ ſuæ virus, religioniſque & pietatis odium teneræ iuuentuti ſuis ſcriptis inſtillant:ſed tantùm caſti,pij, & religioni orthodoxæ conſentientes authores, prælegantur: quod iudicium cùm non ſit penes omẽs, ſtatuimus nullum authorem in triuialibus ludis prælegendum,qui non ſit à decano artium vicinæ & catholicæ Vniuerſitatis examinatus,& ad prælegendũ iuuentuti admiſſus. Aut ſi procùl diſtent ludi ad Vniuerſitatibus catholicis,examen & admiſſio pertinebit ad vicinæ ciuitatis præſtantis eruditionis Prelatum,aut aliũ aliquẽ doctũ virum,cui epiſcopus illius diœceſis hoc muneris delegauerit. Quòd verò bonis & receptis authoribus repudiatis,quidam gloriæ aucupandæ ſtudio, noua quotidiè Grãmatica cõminiſcuntur,& adoleſcentium ingenia ſuis figmentis confundunt,omninò prohibendũ & vetandum cenſemus. Maximè verò omnium,ſub anathemate interdicimus & prohibemus lectionem eorum librorũ in triuijs, qui ad ſeducẽdam in prauas opiniones iuuentutẽ,aliud agentẽ & quærentẽ,ſcripti videntur. Quales ſunt quorundam Grammaticę,Dialecticę,& Rhetoricæ inſtitutiones, in quibus exempla ferè è prauis aduerſariorũ dogmatĩs petuntur,quo iuuentus incauta, hæreſum & ſectarum dogmata ſimul cum artibus imbiberet. Quales item quædam familiarium colloquiorum formulæ,in odium monaſtici inſtituti,& cæremoniarum eccleſiaſticarũ contemptum,cõpoſitę atq; effictę,quarum pręcipua vis eſt, animos iuuenum corrumpere, & iam à teneris eos ab huiuſmodi pietatis exercitiis,ac vitæ monaſticæ inſtitutis alienare. Dabimus idcirco viros aliquot pios & doctos, qui ferant iudicium ſuũ de authoribus,quos iuuentuti potiſſimùm prælegere conueniat, eoſq; Comprouincialibus epiſcopis ſignificabimus,quò in inſtituenda rectè iuuentute, eadem forma per vniuerſam prouinciam ſeruetur.

QVI LIBRI PAROCHIS ET Concionatoribus ſint vitandi & fugiendi.

COmpertum nobis eſt, ſimplices & in- 4
doctos Parochos,quibus non eſt datũ pura ab impuris diſcernere,obuios quoſque de negocijs religionis tractantes libros emere,& eos potiſſimùm,q ſpecioſis titulis venditantur,quales ſunt conciones aduerſariorum,& commẽtarij eorum in ſacras ſcripturas. Quanuis autem quidam eorum ſpeciem pietatis alicubì præ ſe ferre videantur, habẽt tamen quotquot ſunt,latens ſub melle venenum, vndè incauti & ſe contaminant ipſos, & auditores quoque. Idcirco paterna ſolicitudine pro grege noſtro ſoliciti, ne pabulum mortis pro vitæ pabulo ei porrigatur: præcipimus omnibus fidelibus,quorum animæ curæ noſtræ à Deo commiſſæ ſunt, potiſſimùm verbi Dei tractatorib⁹, ſub anathemate,quod aliàs incurrant, vt ſibi caueant, non modò ab his, quæ ex officina venerunt Luteri,Buceri,Caluini,Oecolampadij, Bullingeri, Franciſci Lamperti, & Philippi Melanchthonis,quos conſtat omnia ſua ſcripta ad decipiendum & ſeducendum homines à vera fide,edidiſſe:fugiant etiam Coruinum, Capitonem,Brentium,Pomeranum,Pelecanum,Muſculum,Sarcerium, & Chriſtophorum Hegendorphinum, Oſiandrum, Spangenbergium,Oldendorpium, Hermannum Bonnum, Hedionem, & eius in Eccleſiaſticam hiſtoriam peſtilentiſſima ſupplementa, Chronicon Sebaſtiani Franck, & quicquid eius eſt farinæ, donec pleniori catalogo libros

Anteſignanorum aliquot ex hodiernis ſectatoribus catalogus.

bros contagioſos per hanc tempeſtatẽ editos, eis indicauerimus.

DE STVDIOSIS CANONICIS mittendis ad ſtudia Vniuerſitatum, ſumptibus Collegiorum.

5 NE quod in formula Reformationis iuxta ſanctorum patrum decreta ſalubriter inſtitutum eſt, vitio vel Collegiorum, vel adoleſcentum canonicorum euaneſcat, decernimus & ſtatuim⁹, vt dent collegia vni, duobus, vel tribus, vt multus vel exiguus fuerit perſonarũ numerus in Collegio, bonæ ſpeiac ſtudioſis adoleſcentib⁹, nõ minus q̃ triennij tempus, quo poſſint in ſtudio, potiſſimùm theologico, verſari: in quo ſi laudis aliquid obtineant, tempus eis prorogetur, atq; interim percipiãt integros præbendæ ſuæ fructus, quotidianis diſtributionibus exceptis, aut ſaltem quãtùm ad victum & libros neceſſarios ſufficiat: niſi de cõpetenti ſubſidio ſit olim per capitula ſtudioſis prouiſum: dum tamen certis teſtimonijs ſingulis annis ad collegia mittẽdis cõſtet, nec peruerſis moribus eos deditos, nec ſtudia vana, quæ ad eccleſiæ ædificationem non conferant, ſectari: committẽdum enim non eſt, vt cultui diuino dedicata ſtipẽdia, in huiuſcemodi canonicos dyſcolos erogentur. Debent tamẽ curare, vt ipſis abſentibus, alij eorũ in diuinis ſuppleãt vices.

DE CAVTIONE, QVAM dare debeant mittendi ad Vniuerſitates.

6 QVum formula Reformatiõis exigat, vt iuniores in gymnaſijs alantur impẽſis collegiorum, ad hoc, quò collegia claris & doctis viris ornentur: vt huic menti ſatisfiat, & collegia non fraudentur expectatiõe ſua: ſtatuimus, & communi cõſenſu decernimus, vt canonici, nondùm in maioribus ordinibus conſtituti, poſcentes hoc nomine aut fruct⁹ integros, aut decreta ſubſidia, à collegijs, quæ pro more habẽt, vt de fructibus participent, etiam in minoribus conſtituti ordinibus, priùs dent cautionem ſufficientem, ſe non velle ordinem & inſtitutum eccleſiaſticum deſerere, aut ſi mutato propoſito forſan reſiliant, tum ſe velle & debere fructus perceptaque ſubſidia, collegio illi integraliter ſoluere ac reſtituere.

COLLEGIA IN VNIVERSITATE aliqua ſita, quò ſuos ſtudioſos mittere debeant.

7 CAeterùm in locis vbi vniuerſitas Catholica eſt, iuxta primariam inſtitutionem reformata & probata, nõ videtur cauſa digna eſſe, Collegia magnis ſumptibus grauandi, & mittendi ſtudioſos foràs ad Vniuerſitatem exterã. Proindè ſtatuimus, vt tales dent operã literis bonis in ipſa vniuerſitate, vbi ad mores & ſtudia ipſorũ poteſt haberi reſpectus: niſi decanus & collegium cauſam habeant, cur cenſeant eos ad exteras Vniuerſitates mittendos. Quòd ſi qui fugientes diſciplinam, velint omninò non ad eam, quæ eis à ſuo decano & capitulo deſignatur, ſed ad aliam, quæ ipſiſmet videbitur, Vniuerſitatem proficiſci, nõ tenebitur collegium illis dare ſubſidium decretum. Ne vero canonici, vicarij, & choriſocij cleri noſtri Colonieñ, vigilijs defunctorũ, quas manè hora ſeptima perſoluere cõſueuerunt, à frequentatione lectionum præcipuarum impediantur: volumus, vt poſthac vigiliæ tempore pomeridiano ad horã circiter ſecundam incipiantur, vt ante preces veſpertinas compleantur.

QVI GAVDERE POSSINT Vniuerſitatum Priuilegijs.

AD prohibendũ grauem abuſum, quo ſe quidam ad Vniuerſitates, non ſtudij, ſed priuilegiorum gratia, conferunt: ſtatuimus & mandamus, ſicut ante nos in ſynodo Leodieñ ſtatutum eſt, vt nulli niſi ad ſtudia literarum idonei, & illarum præcipuè gratia, ſe ad Vniuerſitatem conferentes, in membra ſeu ſuppoſita, atq; ad vſum priuilegiorum huiuſmodi Vniuerſitatis recipiantur, aut ſuorum beneficiorum fructibus eo prætextu gaudeant: nec recepti, ipſis priuilegijs & beneficiorum fructibus vti ſinãtur, niſi quandiù cauſa ſtudij permanſerint, & ſpes ſit, quòd ex ſtudio ſuo fructum vberiorem in eccleſia Dei ſint parituri. Qui verò deſides & ocioſi comperti fuerint, ab eorũdem priuilegiorum vſu & fructuum perceptione repellantur. 8

DE THEOLOGO QVI doceat, in Collegijs alendo.

QVò verò & reliqui ſiue canonici ſiue vicarij, capellani ſiue choriſocij, cãtores quoq;, ſeu chorales collegiorum, q̃ extra Vniuerſitates, aut in Vniuerſitatibus, procul à ſcholis ſita ſunt, habeant etiam occaſionem in ſacris diſcendi & proficiendi: Decernimus & ſtatuim⁹, vt eiuſcemodi collegia ſingula, aut ſi vicina ſint, inuicèm duo aut plura, ſimul alant Theologum aliquem docentem, vel binos, qui hãc operam inter ſe partiantur, conceſſione fructuum vnius præbendæ, authoritate Apoſtolica, in hunc vſum ſupprimendæ: aut ſi illa non ſufficiat, vnione beneficiorum vel vicariarum, quæ nullam vel non adeò neceſſariam functionem requirunt, iudicio viſitatorũ Epiſcopalium decernenda & cõficienda: ſic tamẽ, vt fructus præbendæ vel ſtipendij diuidantur, ſecũdùm numerum lectionum: vt quãdò nõ legit, detrahatur illi etiam de fructib⁹ portio deſtinata. Quòd ſi inter ipſoſmet fratres inueniatur, qui hoc docẽdi munus velit & poſſit obire: huic par eſt, vt diſtributiones quotidianæ, præter iuſtum ſtipendium, à choro abſenti pridiè quàm legat, & eo die quo legit, concedantur. 9

DE

DE INSTAVRANDIS LEctionibus Theologicis in Vniuerſitate Colonienſi.

VT Cæſareæ Maieſtatis voluntati ſanctiſſimæ de reformandis Vniuerſitatibus, iuxta modum in formula præſcriptũ, ſatisfiat, & ratio ſit, quare Collegia in Colonia nõ teneãtur ſuos canonicos mittere ad exteras Vniuerſitates, & eis abſentibus, aut integros ꝑbendæ ſuæ fructus, aut quantum in victũ & libros ſufficiat, ſuppeditare: danda eſt collegijs illis opera, vt lectiones, potiſſimùm ſacræ Theologiæ, in ipſa Vniuerſitate vigeant, & canonici illi, qui habent ꝑbendas, ſibi ex indulto Apoſtolico cũ onere legendi collatas, ſuo muneri iuxta tenorem bullę ſummi Pontificis, vndè ꝑbendas illas cõferendi authoritas manauit, ſatisfaciant. Quãobrẽ monemus & hortamur eos, qui de ꝑbendis gratiæ primæ gaudẽt, vt aut legant ipſi in ſua facultate, aut ſi legitimo impedimento teneantur, conducant alios idoneos Magiſtros, qui vices eorũ in docẽdo ſuppleant. Qui ſi monitionibus noſtris paternis auſcultare noluerint, cũ noſtra (ad quos pertinet bonũ publicum promouere) interſit, lectiones Apoſtolicæ ſedis beneficio Vniuerſitati debitas ꝑſolui, Cenſuimus totius Concilij nomine requirendos eſſe Vniuerſitatis rectorẽ & Prouiſores, vt munere ſuo perfunganẽ, & eos quibus de Præbẽdis ſeu Beneficijs prouiderunt, requirãt ad legendum & ſatisfaciendum oneri Præbendæ annexo, & iuxta Apoſtolici priuilegij tenorem, contra non parentęs procedãt: alioquì negligentiam eorum deferendam ad Summum Pontificem, & petendam prouiſionem qua huic caſui prouideatur.

DE ALTERO MEdio, ad conſequendam reformationis executionem neceſſario, quod eſt Examen Ordinandorum.

1 DEindè viſum nobis fuit, ad ſtabilem & duraturam Eccleſiaſtici ordinis Reformationem cõparandam, neceſſarium eſſe, vt initiandi ſacris ordinibus, ritè examinẽtur. Hi verò, qui ad Prælaturas & regimen animarum aſſumuntur, nouo eidemq; rigidiori examini ſubmittanẽ, propthereà ꝙ mortales omnes ſequi ſuum genium quotidiè experiamur, & aſinum manere aſinum, etiam ſi exuuijs leonis induatur: atq; ita euenire, vt cùm vitijs dediti homines, aſſumũtur ad dignitates & Prælaturas, vertant dignitates & curas nõ quò oportet, ſed vel ad auaritiam implendam, vel in ventrem ſaginandũ, aut ad faſtum & pompam: quidã etiam vt in luxu & delicijs viuãt. Quibus profectò rebus fit, vt planè in diuerſum abeant officia & munera diuinæ miſſionis, nec ferè vlla ſit animarũ & rerũ eccleſiaſticarum cura vera, ſed imagines tantùm & apparatus: nec ſeria benè inſtitutæ reformationis executio, ſed maior indiès morũ & doctrinæ corruptela. Quamobrem in primis ſtatuimus & ordinamus, ne quis ad ſacrorum Ordinum perceptionem admittatur, niſi diligenter examinatus de fide quã teneat, de affectu quo ducatur ad petendos Ordines, de ſcientia quæ ſufficiat ad Ordinis, quem petit, miniſteria explenda, de moribus Ordinem decentibus, & ætate legitima.

AD QVOS PERTINEAT Examen.

QVoniam verò difficile erat, vbi ſunt magnæ Eccleſiæ & multi ordinandi, Epiſcopos, ad quos examinatio propriè pertinet, hoc negocij per ſe obire: olim ea cura in quibuſdã Diœceſibus in Scholaſticos Cathedralium Eccleſiarũ, in alijs verò in prælatos alios relegata eſt, quibus iam examinandi ius eſt quæſitum, & maiora ꝙ̃ cæteris Canonicis ſtipendia ab Eccleſia decreta: verùm quales nunc ſunt pleriq; Scholaſtici, & illi penes quos eſt examinandi poteſtas, iura quidem ſua tuentur, nec tamen docent iuuentutem, nec examinant: officiumq; & curas illas alijs, non multo melioribus, examinatoribus interdùm delẽgant: quo fit, vt alio in alium hanc curam transferente, aut nullæ, aut perfunctoriæ & admodùm frigidæ fiant ordinandorum examinationes. Quem defectum ſupplere cupiẽtes, & examen ad ſua principia, hoc eſt, ad Epiſcopos reuocare, quibus ex lege diuina incumbit, nemini citò manus imponere, matura deliberatione præhabita, declaramus, Epiſcopos nõ debere huiuſcemodi examinationibus (quando nõ ignorant eas perfunctoriè factas) ſtatìm acquieſcere, & inquiſitionis ſpecie, quã ex reliquijs antiqui moris retinent in altari, cùm rogant vtrùm ſint digni, iuſti, & ſancti, putare ſe ſatisfeciſſe, atq; ita inutiles & indignos homines, nonnunꝙ̃ etiam ſceleratos, ab alijs fortè (quos ea cura non admodùm tangit) dignos iudicatos, ſacris illis ordinibus contra conſciẽtiam propriã inſignire. Eaq; de cauſa requirimus Prouinciæ noſtrę Epiſcopos in Dño, vt vel ipſimet huic ſuo muneri ſatisfaciant, vel curam illam imponant viris pijs, doctis, & de Eccleſię profectu ſolicitis, quorum diligentia ſit eis explorata, niſi certiſſimo experimento cognouerint Scholaſticum, vel eum ad quem hoc pertinet, diligentiam talem, cui meritò fidant, adhibuiſſe.

a · 1.Tim.5.

DE LICENTIATORIIS AD ſuſcipiẽdos Ordines extra Diœceſim.

STatuimus vt nemini poſthàc (vbi digna & iuſta cauſa nõ eſt) dentur licentiatoria, ordines extra ſuã Diœceſim recipiendi: niſi priùs ſit, iuxta modum præſcriptum, in ſua Diœceſi examinatus. Ad hoc enim comperi- b

perimus quoſdã licentiatoria petere,vt examen ſubterfugiant.

DE PROCLAMATIONE ANte maiores ordines facienda.

4 QVoniam non oportet ſacros Ordines quaſi furtim ſurripere, ſtatuimus & ordinamus,vt quemadmodũ iungendi matrimonio trina proclamatione populo denunciantur:ita maioribus Ordinibus initiandi,trina proclamatione denuncienturin Eccleſia Parochiæ,quam inhabitant,ad percipienda impedimenta,ſi quæ ſunt,quę debeat Paroch⁹ Epiſcopo aut Officialibus ei⁹ ſignificare: vbi tũ proclamatio talis cõmodè fieri poteſt, nec veriſimilis ſit metus, ne maleuoli homines clericos innoxios à maiorum Ordinum ſuſceptione deterreant.

DE TEMPORE QVANDO debeant ordinandi dare nomina ſua, & examinari.

5 MAndamus,vt volentes ad Subdiaconatus vel Diaconatus ordinem promoueri,præſententur, & dent Intitulatoribus nomina ſua feria quarta diem ordinationis præcedente,ac eodem & ſequẽti die examinentur,hora quam eis conſtituẽt examinatores. Promouẽdi verò ad Sacerdotij gradũ, dent nomina ſua feria quinta ante diem ordinationis: quibus ſimiliter ſtatuetur hora, cùm ſimul ob multitudinem examinari non poſſint. Adferant verò promouendi omnes ſecũ teſtimonia,nõ modò ſuorum Parochorũ, verumetiã præceptorũ aut proborum virorum,apud quos maiorẽ vitæ partem tranſegerũt, per examinatores diſcutiẽda, vndè poſſit Epiſcopo, vtrùm irrepræhenſibiles ſint,conſtare.

DE EXAMINE INSTITVENdorum ad dignitates,curas animarum,aut alia officia.

6 POrrò quo plus negociorum incumbit eis,qui ad Prælaturas,dignitates & curas animarum vocantur,hoc magis intereſt Eccleſiæ & Chriſtifideliũ,vt tales ſingulari examine,maioriq́; diligentia, q̃ reliqui explorenẽ,vtrùm ſufficiant ad præſtanda munera illa ad quę vocantur. Pręcipuè verò Epiſcoporum intereſt,quales habeãt in excolendo agro dñico cooperarios. Hinc ſtatuimus & ordinamus,vt nemo electus cõfirmetur,nemoq́; præſentatus ad dignitatẽ vel animarũ curam inſtituatur, priuſquàm ſit à ſuo Epiſcopo, aut Archidiacono Epiſcopi,aut hac in parte vicario,alijs've ſacrarum literarum,canonum, & traditionũ Eccleſiaſticarum peritis viris, quos Epiſcopus aut Archidiaconus ad hoc deſignabit, examinatus & comprobatus idoneus, poſſitq́; & velit muneri ad quod vocatus eſt,pro virili ſatisfacere, & formulã Reformationis qua parte eum concernit,exequi. Quòd ſi quis Archidiaconorũ,vel ius inſtituẽdi habentiũ,contra hanc conſtitutionẽ præſumpſerit aliquem nõ ita examinatum inueſtire:ipſe quidẽ pro iudicio Epiſcopi,per certum tempus ab officij ſui executiõe, & fructuum perceptione,ſuſpendetur:inſtitutus verò eouſq;,donec Epiſcopo comprobabitur qualificatus & idoneus. Neq; tamẽ per examen epiſcopale, derogatum volumus iuri examinandi,ſi quod alij prælati habẽt.

DE EXAMINE EORVM, QVI per reſignationes aut permutationes ad beneficia contendunt.

AD hæc ſtatuimus & ordinamus, vt in 7
permutationibus & reſignationibus beneficiorum,eadem cura adhibeatur examinandi eum,in cuius fauorem permutatio vel reſignatio concepta eſt. Et præſertim diligens fiat inquiſitio,etiam per diſerta iuramenta,num permutatio ſit ad contegendũ Simoniæ vitium fraudulẽter excogitata ac ſimulata: ꝙ ſi vel examinis tempore, vel in poſterum compertũ fiat,pactionem illicitã & iure non probatam interceſſiſſe, vterque permutantium pro Simoniaca fraude puniatur.

DE FORMVLIS AD EXAminationem aptis.

QVoniam diuerſi ordines,officiorumq́; 8
& dignitatum gradus diuerſi,alias atq; aliàs requirunt in hominibus conditiones: & ratio prætereà habenda eſt eorum religioſorum,qui perpetuò deliteſcere quærunt in ſuis Monaſterijs,& ad nullas animarum curas euocari, ſed tãtùm cupiunt Chori officijs in ſuis Monaſterijs adhiberi,ſacrificiumq́; pro Eccleſia in Miſſis offerre, & monaſticę indulgere: viſum fuit præſenti concilio expedire, vt extarẽt formulæ, ad quas examinarentur ordinãdi,ſecundùm diuerſos ſuſcipiẽdorum Ordinum gradus,& inſtituendi & confirmandi ſecundùm conditiones munerum & officiorum quibus adſciſcũtur. Petentibus Suffraganeorum noſtrorum cõprouincialium Epiſcoporum legatis,negocium tales formulas congerendi dabimus eruditis aliquot viris, qui nõ modò in literis ſint exercitati,verùm etiam cognitionem eccleſiaſticorum officiorum teneant,& cõſcribãt in genere, quod cõmunicet eis omnibus pro locorũ & eccleſiarũ diuerſitate,in ſpecies aptas deducendum.

DE INSTITVTIS PLEno iure à Prælatis & alijs Eccleſiaſticis.

CVm bonorum omniũ teſtimonio ma- 9
gnus & pernicioſus ſit abuſus, ꝙ Archiepiſcopi, Epiſcopi, Præpoſiti, Abbates, Prælati,& quibus in Clero eſt poteſtas cõferendi beneficia eccleſiaſtica pleno iure, conferunt Eccleſias parochiales abſolutè & ſimpliciter quibuſlibet, interdùm indignis & ineptis,hominibus inexploratis,nullo p̄cedente examine: & quod intolerabili⁹ eſt, nonnunq̃ ſpurijs,nothis, pueris, aut ſeruis

indignis: cenſuimus hanc rem totius cócilij nomine ad ſummũ Pontificem deferẽdam, petendamq́; ſedis illius prouiſionem & declarationem, irritantem tales collationes, quas vocant pleno iure, niſi præcedat examen Epiſcopale, ſeu eorum, quos Epiſcopi ad hoc dabunt, & vt poteſtatem faciat Epiſcopis, vt quos nó cóſtaret à ſua ſanctitate, vel aliàs ritè examinatos, non teneant, quãuis licèt authoritate nitẽtes, ad poſſeſſiones Prælaturarum vel Sacerdotiorum curã animarum habẽtium admittere, niſi examine diligẽter excuſſos atq; probatos. Similiter, ne quenquam in ordine, ab alio quàm ſuo proprio Antiſtite, ſurreptitiè, & nullo præuio examine, ſuſcepto, teneantur ad Eccleſiaſticas functiones admittere, ſed ab ordinis ſuſcepti executione ſuſpendere, donec exhibitis ſuæ promotionis literis, per examen debitum & iuxta Reformationis formulam factum, fuerit repertus idoneus.

DE SECVLARIBVS VSVRpantibus ſibi poteſtatem pleno iure conferendi beneficia.

10 DE ſecularibus verò, habentibus ius pſentandi aliquem ad beneficium Eccleſiaſticum, ſiue Curatum, ſiue à cura liberum, qui contra regulas canonicas adnitũtur pleno iure conferre, abſq; inſtitutione canonica, aut præſentatum via facti intrudere: Decernimus cum toto concilio, tales conatus irritos ac nullos eſſe: & ſi qui tale quiddam facere tẽtauerint, hos ipſo facto, iure præſentandi pro vice illa priuatos eſſe: illum verò qui beneficium tali titulo recipit, aut ſe ei intromittit, nihil per hoc iuris acquirere, & procùl ab illius occupatióe remoueri debere, & per ordinariũ in eius locum ſurrogari alium: quin & iura decernũt vtrunq;, & intrudentem & recipiẽtem, anathemate feriendum eſſe.

De iure patronatus, ca. Preterea.

DE OFFICIORVM PERFVNCTIONE, MEDIO tertio, ad cóparandam executionem Reformationis neceſſario.

1 NOn prodeſt ad Eccleſiæ ædificationem, Prælatos & Paſtores, curam animarum habentes, fuiſſe diligẽter examinatos, probatos, & legitima manuũ impoſitione inſtitutos, atq; admiſſos, niſi pręſtent etiam officiũ, ad quod ſunt vocati, & cuius gratia ſtipẽdia ab eccleſia accipiũt. Idcircò pro conſequenda Reformationis executione, curandum eſſe cenſuimus, vt eccleſiarũ Prælati & Paſtores ſuo munere ſtrenuè pfungantur. Quod niſi fiat, iacent oĩa quæ Reformatio exigit.

QVIBVS POSSINT ARCHIdiaconi munus ſuum committere.

2 IAm quòd paſſim tam indoctos & inutiles ſacerdotes videmus Eccleſiarũ regimini præfectos, vndè & mores boni corrũpuntur, & omnis diſciplina populi labaſcit, quodq́; tam turpiter in cócubinatu, perpetua ebrietate, & alijs infamibus vitijs, vndè & populus ſcandalizatur, quidam viuunt: Epiſcoporum negligẽtiæ, & Archidiaconis illis qui quæſtum auarum & officiorum ſeu munerum ſuorũ locationes faciunt, & mãlunt homines de ſalute æterna periclitari, ꝙ ſe lucro turpi ac temporali non ditari, acceptum ferendum eſſe fatentur oẽs, quibus dolet, animas hominum, quos ſanguine ſuo Chriſtus mercatus eſt, non pluris æſtimari, & Cleri infamia populum ſcandalizari. Cui accuſationi & iuſtæ querelæ mederi cupiẽtes, ſancimus & ſtatuimus, vt Epiſcopi, Archidiaconi, & omnes qui functionem munerum ſuorum nó per ſe, ſed per miniſtros aut commiſſarios ſeu collectores ſolẽt obire, vices ſuas non committant hominibus leuibus, vitioſis, aut coniugatis: ſed tantùm Eccleſiaſticis, grauibus, & probatæ opinionis viris.

NON LICERE PRAELATIS, officia ſua pro pecunia pacta alicui committere.

SImiliter ad tollendum grauem & ſcandaloſum abuſum, quo quidã pecunijs oblatis comparant ſibi à Prælatis cómiſſiones & officia, non ſalutem animarũ, ſed pecuniam vberiorem ex officijs quærentes: Statuimus & mandamus, ne quis Prælatus, cuiuſcunq; ſit dignitatis, ſuam Iuriſdictionem & munera vlli commiſſario ſeu collectori, licèt Eccleſiaſtico, plus offerenti, pro pecunia aut pro certo annuo cenſu, cómittat vel vendat, ſub pœna excommunicationis, quam emens ſeu pecuniã paciſcens, ipſo facto incurrat: vendens verò, præter pœnas canonicas, amittat etiam actióem, pecuniã pactam exigendi: Decernentes contractum huiuſmodi illicitum, à Iure damnatum, ac nullum eſſe & haberi debere. 3

QVOD NON LICEAT RElinquere peccata pro pecunijs impunita.

MAgno populi Chriſtiani ſcandalo, q. dam, ad quos pertinet vitiorum correctio, relinquunt peccata ob pecunias & munera impunita, non perpendẽtes pudendum eſſe crimen, crimina non coercere: nec quicquã eſſe, quod atrociùs epos & pręlatos coram Deo accuſet, ꝙ huius rei neglectus. Idcircò deliberatione cum Cócilio habita, Mandamus & ſancimus, ne Epiſcopi, Archidiaconi, vel alij iuriſdictionem habentes, aut eorum Officiales ſeu Commiſſarij, vitiorum correctiones diſſimulent, permittentes cuiquã pecuniæ, munerũ, vel neceſſitudinis cuiuſcũq; gratia in eis hærere: ſed delicta præterita caſtigent, pœnitentia ſalutari, pro delicti grauitate, impoſita: nec pœnitentiæ loco pecuniam emungant, niſi vbi permittunt Iura aut Canones: ſeu vbi 4

pro

De pœnis c.licèt De Offic. Ord.c.Irrefragabili paragrap.Prouideant. De ſen.excóm. li.6. c. venera. paragrap. Deniquè.

ꝓ tranſgreſſione mandati vel inhibitionis, certa mulcta(cuius habuerit tráſgreſſor cognitionem,& tñ contempſerit) decreta ſit. Verũ mulcta ex permiſſione Iurium aut canonum proueniens, ſecundũ illorum præſcriptum cóuertatur. Cæterùm vbi eiuſcemodi caſtigationibus nó proficitur, & tãta ſit delicti grauitas, poterit etiam cenſuris & pœnis canonicis caſtigari: nimirùm ſuſpẽſionis ab officio, excómunicationis, & priuationis beneficiorum eccleſiaſticorum.

Vt muneri ſuo Collegiorum Præpoſiti ſatisfaciant.

5 QVerela eſt Collegiorum, Præpoſitos quoſdã, ad quos ꝓſtito iuraméto pertineat iura & ſtatuta eccleſiarum tueri atq; defendere, nihil agere minùs: ſed percipere tantùm amplos fructus, ceterùm Eccleſias, quarum cauſa illos percipiunt, relinquere indefenſas: immemores iuriſiurãdi, & eius ꝙ beneficium propter officium datur. Hinc decernimus & ſtatuimus, vt ſi iſtiuſmodi Præpoſiti à ſuis collegijs, ad bonorum, priuilegiorũ, iurium & ſtatutorũ defenſioné, expenſis capitulorũ, neceſſitatis tépore vel imminéte diſcrimine, requiſiti, muneri ſuo ſatisfacere neglexerint, & indè Collegium ſeu eccleſia illa damnum accipiat: pœnã incidant, pro damni accepti magnitudine & Præpoſiti negligentia, ab Epiſcopo ſeu ſuperioribus taxandam & moderandam.

Quòd non liceat Decanis à ſuis Collegijs abeſſe.

6 VIdemus Decanis abſentibus, vel officio ſuo ſegniter perfungétibus, leuiſſimorum quorunq; canonicorum & vicariorũ inſolentiã preualere ferè aduerſus meliores, pietatem & zelum bonorum haberi ludibrio, officia negligi diuina, neque ritè neq; ab omnibus perſolui, cantum ꝓcipitari, vitæ & morum honeſtaté periclitari, diſciplinam prorſus nullã eſſe: breuiter, licere prauis quibuſq; quicquid libeat. Præcipimus idcircò & mãdamus, vt Decani apud ſuas eccleſias perſonaliter reſideant, & officio ſuo per ſeipſos ſtrenuè perfungantur, exceſſuſq; ſubditorũ quotiès opus erit, caſtigent, ſub pœna priuationis fructuum Decanalium, pro rata temporis quo abſq; cauſa rationabili moniti non reſederint, fabricæ aut pauperibus applicãdorum, vbi aliàs non eſt pœna digna contra non reſidentes decreta, niſi fortè neceſſitatis cauſa contigerit eos abeſſe: quo caſu, capitulari alicui, qui ſuſcepti officij rationé reddere poſſit, quemq́ue inferiores reuereantur, vices ſuas cómittant, niſi talem abſentis vicariũ peculiaria Collegiorum ſtatuta deſignent.

Quòd Abbatiſſæ nobiliũ virginum, quas Canoniſſas appellant, debeant apud ſua Collegia reſidere.

7 IDem ſtatuimus de Abbatiſſis collegiorũ nobilium virginum Canoniſſarum, quas tanto magìs oportet collegijs ſuis adeſſe, & perpetuò reſidere, quanto virgines illę maiori cuſtodia ſunt dignæ. Quibus prætereà mandamus, vt diligenter obſeruent, num omnes in Dormitorio communi nocte decumbant, & in habitu ipſas decéte incedãt, ac horas Canonicas ritè perſoluãt, cæteraq; quæ reformationis Cæſareanæ formula, & probatæ earum conſtitutiones exigunt, diligenter obſeruent. ſub pœna ſuſpenſionis à perceptione fructuum, in fabricam eccleſiæ applicandorum, donec pareant.

Illas verò Abbatiſſas, quæ duobus Collegijs cótra Decreta ſanctorum Patrũ præpoſitæ ſunt, & duorum in ſe recipiunt curã, quum vix vni regédo ſufficiant, cenſendas decernimus iuxta decretum De reſtringéda pluralitate beneficiorum, inferiùs paulo ſubiectum. Atq; vt Canoniſſę ſecundũ formulam aliquam, ipſorum ſtatui conuenientem, poſſint in vitę & morum honeſtate reformari, conſcribi quædam in eam rem iuſſimus, quæ Viſitatoribus noſtris tradęmus exequenda: Cómunicabimus quoq; ea reuerẽdis cófratribus noſtris Comprouincialibus Epiſcopis, quò & ipſi in ſuis Diœceſibus, ſecundùm locorum & perſonarũ rationem, (quantùm fieri poteſt) reformationis vnitaté ac conformitatem introducant.

Vt Abbates à monaſterijs ſuis non diſcedant.

MAndam⁹ quoq; & ꝓcipimus, vt Abbates quorũlibet Monaſteriorum, nó niſi intra Monaſteriorũ ſepta, cũ fratribus habitent, nec morã longã extra ea trahant. 8

De reſtringẽda plurimorũ beneficiorũ curã animarum habentiũ, coaceruatióe.

CVpientes ex animo, quantùm in nobis eſt, prohibere ac tollere odioſum illud & inſatiabile(quod & Patrum canones deteſtantur)ſtudium coaceruãdi multa beneficia, curam animarum habétia, vndè populus fidelis grauiter ſcãdalizatur, & optimorum quorunq; animi à clero alienãtur, ſpoliantur Eccleſiæ debitis miniſterijs, ceſſatio inducitur cultus diuini: fundatores, quorũ ſacroſancta & inuiolabilis debebat haberi ſuprema voluntas, ſpe & expectatione ſua fraudantur: meliores, quibus beneficiũ aliquod eccleſiæ certæ debetur, quiq́ue miniſtrare in eo cupiant & poſſint, non abſque iniuria & offenſione Dei excluduntur, & ad ſtudia prophana impelluntur, vbi Eccleſiæ poterant eſſe ornamento: donec Cæſarea maieſtas prouiſionem melioré aduerſus licentiam hanc à ſummo Pontifice impetret, id quod ab Eccleſiaſticis Imperij ſtatib⁹ rogatus, ſe recepit à ſanctitate eius eniti atq; efflagitare velle: Statuimus, & cómuni maturaq; deliberatione cum cócilio præhabita, quod iuſtiſſimũ eſt, & ad Eccleſiæ ædificationé pertinet, ſancimus, vt beneficiatus quiſq;, ſi beneficia habet à curis libera, aut 9

vnum curatum, aliud ſimplex, ſatisfaciat officio cuius gratia beneficium accipit, ſecundùm Fundatorum intentionem, ſacros
1.Cor.9. canones,& Patrũ decreta:& ab Eccleſia vbi beneficium negligit,nó participet. Etenim diuini iuris eſt,vt qui ſeruit altari, de altari viuat:nec bono iure is qui non ſeruit altari, viuit de altari:ſicut ſtipendium nõ debetur niſi militanti. Si verò curatum habet beneficiũ,apud Eccleſiam vbi beneficiũ habet, reſideat, & officio ſatisfaciat, alioquì nihil percepturus:pertinebitq́; ad Epiſcopũ, ſeu eos quibus hoc iuris cópetit, vt de ꝓbendæ ſeu beneficij fructib⁹,ad Eccleſię illi⁹ vtilitaté diſponãt: niſi beneficiat⁹ ille Eccleſię Dei vtilius aliquod ſeruitiũ interìm impendat. Quòd ſi quis iuxta C. De multa, De pręben. qualificatus iam impetrauit à ſede Apoſtolica facultatem plura q̃ vnum beneficiũ retinendi:Mandamus,vt hanc Epiſcopo ſuo, aut eius Viſitatoribus ſecundùm diſpoſitionem c. Ordinarij, De offi. Ordina. in VI. ꝑſentet atq; exhibeat. Quæ ſi appareat ſufficiens,curet Epiſcopus vt beneficia debitis obſequijs non fraudentur. Alioquì beneficiatus vno (quod maluerit) retento, reliqua liberè reſignet,aut dimittat viris idoneis,ꝑſonaliter reſidere volentibus, abſq; ꝑiudicio tñ præſentantium, eligentium, & collatorũ cóferenda. Si verò diſpenſatũ ſit cum indigno,ſummo illud Põtifici curet Epiſcop⁹ ſignificare,vt digniori de bñficio illo ꝓuideatur per eos,quibus aliàs competit ius eligendi,conferendi, vel præſentandi.

De Cõpetentia iuſta rectoribus Eccleſiarũ, ſiue ꝑpetuis ſiue tẽporalibus aſſignãda.

10 VBi collegia vel monaſteria, vel habẽtes dignitates,habent Eccleſias parochiales incorporatas,cum decimis, iurib⁹ & cenſibus,quas cõmittere ſoleant paſtorib⁹ vel perpetuis vicarijs,cum aſſignatione portionis fructuum regendas, ſi portio talis ſit acciſa,nec ſufficiat, vt honeſtè ac decenter ex ea viuatur,ne cauſa ſit cur animæ negligant,aut deſeratur officiũ,vel ad curas ſor-
De prębẽ. didas paſtor ille pro victu cõparando adi-
c. extirpã- gat:Mandamus & decernimus,vt iuſta por-
dę & c ex- tio ſecundùm Reformationẽ ei de decimis
poſuiſti. Collegij vel monaſterij bonis aſſignetur,ſi-
Et c. i. eo- ue per epiſcopũ loci,ſiue ꝑ eius viſitatores.
dẽ titulo Similiter vbi temporales rectores ad regẽ-
in ſexto. das Eccleſias conducuntur, Decernimus,vt ijs iuſtum ſtipẽdium detur, pro locorum & perſonarum cõditione ab epiſcopo moderandum, quod decentem eis & honeſtum victum atq; veſtitum ſuppeditet.

Ne cogantur Eccleſiarum Rectores opera ſeruilia ſubire.

11 OMninò aũt vetam⁹, ne vlla Collegia, monaſteria,vel habentes dignitates, locent Eccleſiarũ ſuarum regimen cũ agris, vineis,ſyluis, pratis & iuribus, rectori plùs offerẽti ſub annua penſione:tales enim,coloni veriùs q̃ paſtores,ſeruilibus & ſordidis negocijs ſe dedere,& maiorem temporaliũ, q̃ ſpiritualium bonorum ſolicitudinẽ habere,dignamq́; animarum curã negligere ſolent. Poſſunt tñ colonis ſecularibus Eccleſiarum prędia ſub annuo cenſu locari,emolumentaq́; ꝓ vtilitate eccleſiarũ cõmutari, vel vendi:quinetiã non vetamùs, quin collegia & monaſteria poſſint eccleſię Rectori, bonorum ad ipſam Eccleſiam pertinẽtium, adminiſtrationem plenam cõmittere, pro moderato cenſu,quem de prædijs pendat: ſic tñ,vt ei ſuperſit honeſtus & ſufficiẽs victus ac veſtitus: nec ad ſupremum cenſum adigatur,vt ſolent licitantes à plùs offerentibus,pro quo corradẽdo cogatẽ ſe ſordidis & ſeruilibus operibus mãcipare,ac ruſticus fieri,vt vix aut ægrè ei ſupſit,vndè nuditatẽ ſuam veſtiat,& vitã miſeram ſuſtentet:quales multos,magno Eccleſiaſtici ordinis dedecore,in pagis videmus ſacerdotes.

De Vicariorum ſeu capellanorum in Eccleſijs collegiatis,officijs.

AD poſtremũ ſtatuimus & ordinamus, 12
vt Eccleſiarum collegiatarum vicarij, quos aliqui vocant Capellanos aut Chориſocios,nomini ſuo reſpõdeant:nec tempore diuinorũ,alijs pſallẽtibus, ipſi extra chorum ſpatientẽ,deſideant,confabulentur,aut aliud quid agant in eccleſia,in populi ſcandalum. Sed canonicis in perſoluẽdis horis canonicis & diuinis ſint adiumento,& onera ſpecialia,ad q̃ vel ex fundatione, vel antiqua cõſuetudine,aut eccleſiarum ſtatutis, obligantur,deuotè & diligenter pſoluant, ſub pœna ſuſpẽſionis,non à diſtributiõibus tantũmodò quotidianis, verumetiã à vicariarũ ſuarum fructibus, donec negligentiã iuxta Decani & Capituli iudiciũ emendẽt.

DE QVARTO MEDIO REFORMANDI ECcleſiam per viſitationem.

NOn aliàs ſanè meliùs, q̃ in viſita- 1
tione, depræhenduntur, corriguntur & eradicantur errores & vitia, quæ viſitatoribus dormiẽtibus ſeminantur,creſcunt,& ſecurũ robur
acquirunt. Sic in Euangelio dicitẽ: Cùm dor- Matt. 13.
mirent homines, venit inimicus homo & ſuperſeminauit zizania, morum nimirũ & doctrinæ corruptelam. Dormiunt prælati, qui nó viſitant:ſoli vigilant, & ſeruant cuſtodias noctis ſuper gregem ſuum,qui mala quæ metuuntur,viſitatione præcidunt. Et quoniam ſemper oportet eos in ſibi cómiſſas oues habere oculos intentos,ſpeculato-
res appellantẽ: Speculatoré, inquit Prophe- Ezech. 3.d
ta,dedi te domui Iſrael. Nec aliud eſt epiſcopus etiam ex noĩe,q̃ ſpeculator. Hinc etiam
Apoſtolus:Attẽdite vobis & vniuerſo gre- Acto. 20.
gi, in quo poſuit vos Spiritusſanctus epiſcopos. Et vniuerſo,inquit,gregi,quod viſitatio-

tationem requirit, vt epiſcop⁹ nemini deſit. Quale exemplũ dedit ipſe de ſe Apoſtolus, nõ ſemper predicans, ſed viſitans etiã ſuos, quos ad Chriſtum conuerterat, vt exploraret, vtrùm ſeruarent doctrinas & traditiões Apoſtolorũ & ſeniorum. Sic habito cõcilio Hieroſolymitano, in quo Apoſtoli & ſeniores ſtatuerant, quonam pacto lex vetus ſepeliri deberet, ait ad Barnaban Paulus: Reuertẽtes viſitemus fratres per vniuerſas ciuitates, quomodò ſe habeãt. Qualiũ viſitationũ frequens mentio eſt in Actis Apoſtolorum. cap. 20. cõmemorat epiſcopis Aſiaticis labores ſuos, ac tandẽ conteſtatur eos in hæc verba: Quapropter cõteſtor vos hodierna die, ꝙ mundus ſum à ſanguine oĩm: Non enim ſubterfugi, quo minùs annunciarem vobis omne cõſiliũ Dei. Qua ſanè cõteſtatione pronunciat reos ſanguinis oĩm percũtium animarũ, epiſcopos illos, q oues ſuas nõ requirunt. Viſitatione igit̃ opus eſt, tùm archidiaconali, tum epiſcopali atq; archiepiſcopali, & eorũ, quibus hoc muneris incumbit, ad extirpãdos errores ac vitia, & mores bonos plantãdos, eosq; in vſu & vigore ſuo retinendos. Hactenùs autẽ (quod negare non poſſumus) alto ſomno dormiẽrunt epiſcopi, de archidiaconorum viſitatione ſecuri, qui ſpeciẽ quandam viſitationis retinuerunt, ſed deformẽ, & prauorũ Officialium ſeu Viſitatorũ quæſtu vitioſam ac repræhenſibilẽ. Nunꝗ profectò, quod nũc ſerò querimur, tot hęreſes & ſectę moreſq; corrupti euſquè inualuiſſent, nec iaceret adeò diſciplina Eccleſiaſtica neglecta, ſi rectè viſitatũ ab epiſcopis & archidiaconis, & ijs, quib⁹ hoc muneris incũbit, fuiſſet. Quapropter Archidiaconis quidẽ totius cõcilij authoritate mãdamus & ꝓcipimus, vt abuſu correcto, viſitationẽ inſtituant ad formulã Reformatiõis, nec quenquã ſinant in vitijs, pecunię vel munerũ cauſa, hærere, iuxta ſuperiores noſtras conſtitutiones, ſub pœna quã epiſcopi vel ſuperiores dignã iudicauerint. Epiſcopos aũt nequirimus, vt frequẽtiũs p hoc trienniũ viſitẽt ſuas Diœceſes, cũ ad extinguendas hęreſum & ſchiſmatũ reliquias, tũ verò vt archidiaconales & inferiores viſitatores obſeruent, atq; in ordinẽ redigant. Nam niſi hoc fiat, verendũ eſt, inferiores viſitatores ſuum morem retenturos.

Acto. 15.

De Notario in Viſitatione adhibendo.

2 STatuimus ad hęc, vt Viſitatoribus adhibeatur Notarius qui ſit ſacerdos, aut ſaltem clericus non coniugatus.

De viſitatione exemptorum & non exemptorum.

3 CAutum eſt in Reformationis formula, vt à viſitatione epiſcopali nulla eccleſia eſſet libera ſeu exẽpta, propterea, vt opinamur, ꝙ exempti multi, ab inſtitutis ſuis latè deflexerunt, & populum grauiter irreligioſa vitæ conuerſatione & moribus corruptis ſcandalizent: induceretur autem Eccleſię turpis facies, plurimaq; in populo ſcãdala naſcerẽtur, ſi viſitatis ac reformatis nõ exemptis, exempti, quos oportebat eſſe potiùs reformatos, hæreãt perpetuò in eodẽ luto. Verùm quum in hoc negocio deeſſet Epiſcopis ſummi põtificis authoritas, Cęſarea maieſtas recepit ſe velle cũ ſummo pontifice agere, vt operi huic tam ſancto, ſanctitas ei⁹ ſe accõmodaret. Quod ipſum vtrùm iam factum ſit, nécne, nondùm ad nos peruenit. Idcircò ſtatuimus intereà, donec de hoc reddamur certiores, vt epiſcop⁹ quiſq; viſitet omnes ſibi ſubiectos, nõ exemptos, licèt ſint per Archidiaconos aut alios ꝓlatos viſitati. Exemptis verò, ne quid in ſe patiantur Epiſcopi deſiderari eorum quę Cęſarea maieſtas ſeriò requirit, ſuum viſitãdi ſtudium atq; operam offerant, hoc periculoſo præſertim tempore. Et nihilominùs ꝓſenti Concilio ſtatuente, requirimus, & à Reuerendis Coëpiſcopis noſtris ſuffraganeis in eorum Diœceſibus requirendos cẽſemus, omnes exemptorum prælatos & viſitatores, vt munus ſuum ſtrenuè exequantur, reformẽtq; ſubditos ſuos, iuxta Reformationis Cæſareanæ (quam ſibi comparare quiſq; teneatur) formulam, & Cæſareę Maieſtatis mentem. Qua in re ſi fuerint negligentes, & nõ cum effectu Reformationem exequantur, tum Epiſcoporũ erit, vt negligentiã hanc, aut ſummo Pontifici, aut Cæſareæ maieſtati ſignificẽt, quò proſpiciatur eis de remedio opportuno.

De Viſitatione Hoſpitalium etiam exemptorum.

CVm Reipublicæ, ſed præcipuè Epiſcoporũ interſit, vt viſitentur ac reſtituãtur hoſpitalia, quippe quòd Epiſcopi ſint & eſſe debeant patres pauperum & infirmorum, nec ferendũ eis ſit, vt eleemoſynæ debitæ eis ſubtrahantur, ſtatuimus hoſpitalia omnia eſſe diligenter & magna cura viſitãda, impetrãdumq; ordinarijs à ſummo Põtifice, Cæſareę Maieſtatis interceſſione, priuilegium viſitandi & reformandi etiam exemptorum hoſpitalia, ſaluo tamen in alijs exemptionis iure.

De Authoritate, qua oportet viſitatores Epiſcopales præditos eſſe.

ERit quoq; viſitatoribus epiſcopalibus opus flagello Euangelico, & Eccleſiaſtica coercendi poteſtate, vt vendentes & ementes, ſcorta, neqtias, impoſturas, oẽmq; turpitudinem ex Eccleſia eijcere valeant. Proindè decernimus, vt Epiſcopi & Prælati, mittentes aliquò, vbi ipſi fuerint negocijs alijs occupati, ſuos viſitatores, inſtruant eos etiam authoritate ac poteſtate ſufficiẽti, rebelles ac criminoſos per cẽſuras eccleſiaſticas coercendi, & vitia, vt magna vel parua fuerint, caſtigandi.

De Formulis inquirendi in viſitationibus.

QVanquàm nulla certa inquirendi regula, ob rerum omnium inſtabilitatem, & diuerſos caſus, qui ſubindè accidũt, viſitatoribus poteſt præſcribi, expedit tamẽ extare formulas, ad quas pro diuerſa locorum, ordinum, & eccleſiarum conditione, aliter atq; aliter inquiſitionem ſuam illi inſtituant, & quibus ſubmonitorij loco vti poſſint. Quæ ſi non inueniantur editæ, quo viſitatores hoc onere leuem⁹, dabimus pijs & eruditis aliquot viris negociũ, tales formulas, etiam ſuffraganeis noſtris Epiſcopis communicandas, colligendi ac ſcribendi.

De Sumptuum & Procurationum in viſitatione exigendarum moderatione.

SEmper manſit extra cõtrouerſiam, eos qui viſitarentur, debere ſuis viſitatoribus ſumptus omes, dicente Apoſtolo: Quis
1.Cor.9. plãtat vineam, & de fructibus eius nõ edit? Quis paſcit gregem, & de lacte eius nõ mãducat? Si nos ſpiritualia vobis ſeminauim⁹, magnũ eſt, ſi carnalia veſtra metamus? Sed quoniam frigeſcente charitate, populus nõ vt olim benignè & liberaliter ſuccurrit Eccleſiarũ neceſſitatibus, & grauibus inſupèr exactionibus eccleſiæ per hanc tempeſtatẽ atteruntur: ne viſitatio ſuperueniens, fiat onus importabile, & offenſionem demus,
Ibidèm vt Apoſtolus loquitũr, Euangelio: Requirimus reuerendos Comprouinciales Epiſcopos, noſtros Suffraganeos, vt quando non per ſe, ſed per Cõmiſſarios viſitabunt, non ſinant viſitandos ſupremis euectionum ac procurationum iuribus grauari: neq; enim debent filij theſaurizare parentibus, ſed parentes filijs: Pręcipimusq; & mãdamus vni-
2.Cor.12. uerſis & ſingulis nobis inferioribus viſitatoribus, nę ſuperfluũ famulitiũ in comitatũ aſſumant, & victualium ſumptu mediocri, pro ſua decentia, ſint contẽti. De Parochijs verò, vbi tenues ſunt reddit⁹, & paucus eſt populus, ordinamus, vt viſitandi vocentur ad vicinũ aliquem illius decanatus ſeu regiunculæ locum, & moderatum tãtummodo ſubſidium conferant in ſumptus communes. Ceterùm ſi pauperis cuiuſpiam parochiæ neceſſitas requirat viſitationẽ perſonalẽ, cum hac viſitatores agãt benignè, &
Act. 20. g ad exemplũ apoſtoli pauli, qui malèbat ma-
1.Cor.4. c nuum labore victum ſibi & ſuis quærere, q̃
2.The.3. b quẽ grauare, eccleſiæ pauperi de ſuo, quod à locupletiori Eccleſia habent, ſeruiant.

DE SYNODORVM CELEBRATIONE MEDIO QUINTO, ad Reformationem exequendam neceſſario.

1 MAgno ſtatũs eccleſiaſtici, immò Reipublicę chriſtianę detrimẽto ſerò querimur, Synodos vel intermiſſas, vel nõ rectè hactenùs fuiſſe celebratas. Quarũ neceſſitas hinc intelligitur, quòd vbi deficit viſitatio, vbi Officiorum nõ eſt cura, vbi examen & ſtudia bona iacuẽre neglecta, ſolę reſtant Synodi ſeu Concilia in nomine Chriſti cõgregata, idonea non tantùm ad bonorum morum plantationem, & extirpationem malorum, verumetiam ad Mediorum ſeu Viarũ, quibus ad iſtas pertingimus, reſtitutionem, cum primis valẽtia. Siquidem in ſynodis redintegratur vnitas, ſtudetur corpori in ſua integritate conſeruando, vbi ea, quæ in viſitatione nõ dabatur exequi, executionem ſtudijs communibus aſſequũtur, vbi de capite & membris, de fide & pietate, de religione & cultu diuino, de moribus, de diſciplina, de obedientia, de iudicijs & rebus omnibus, ad benè Chriſtianeq; viuendum commodis vel neceſſarijs, tractatur atq; ſtatuitur, vt veriſſimè in Reformationis formula dicatur: Salus Eccleſiæ, terror hoſtiũ eius, & fidei catholicæ ſtabilimentum ſunt ſynodi, quas etiam rectiſſimè corporis Eccleſiæ neruos dixerimus. Neglectis enim ſynodis, non aliter eccleſiaſticus ordo diffluit, q̃ ſi corpus humanum neruis ſoluatur. Idcircò ſtatuimus, vt ſynodus diœceſana quotannis bis, pro veteri quidem more, ſed iuxta Reformationis formulam religioſiùs, & meliori cum fructu celebretur. Sufficerit tamẽ in diœceſi Leodienſi, propter eius latitudinem & multitudinem Prælatorum, ſemel quotannìs rectè & ſtudio feruẽti celebrare, ſynodum verò prouincialem volũmus, iuxta Baſileenſis Concilij decretũ ſin- Seſſ. 15.
gulo quoq; triennio cogi debere.

De Sumptibus, quos in Synodis faciunt Decani Collegiorum & Paſtorum.

DEcani Collegiorum accedentes Syn- 2
odum, pro ſuis Collegijs in religiõis officio & dignitate ſua conſeruandis, & Decani rurales pro ſuæ regiunculæ Parochis, Deo vtiq; militant. Nemo verò, vt Apoſto- 1.Cor.9.
lus ait, militat vnquàm ſtipendijs ſuis. Proptereà decernimus & ſtatuimus, vt pro numero dierum, quibus concilium durat, cõferãt Decanis ſuis Collegia & Parochi ſubſidia, in ſumpt⁹, quos neceſſariò facere debent, abſq; omni tergiuerſatione. Qua in re tam iuſta, ſi qui rationis & æquitatis obliti, reddiderint ſe difficiles, Viſitatorũ noſtrorum erit hos tales nõ modò compellere ad id, quod iure diuino debent, perſoluendũ, verùm etiam pœnas ab eis pro iniquitatis modo exigere.

De nouis Conſtitutionibus in Synodis edendis.

STatuimus quoquè, vt in Synodis com-
munibus conſilijs decernatur, de tol- 3
lendis abuſibus & moribus corruptis, quos cõtigerit ad ſynodi iudicium referri, diſciplina eccleſiaſtica caſtigandis. Et ſi opus ſit,

ſit, Canones veteres renouentur, aut noui in nouis caſibus, iuxta ſacrã ſcripturam, Patrum ſanctiones, & rectæ rationis iudicium condantur: id quod modò nos quoque ex his quæ ad Synodum relata ſunt, facere decreuimus.

DE MEDIO SEXTO AD REFORMATIONIS executionem neceſſario.

1 SEXTVM Medium ad exequendam Reformationem efficax, eſt Iuriſdictio Eccleſiaſtica, qua tãquàm ſupremo refugio compelluntur, qui ſponte non ducuntur, ad vitæ emendationem. Hanc Chriſtus Eccleſiæ in Petro, pro Eccleſia confitenti ipſum eſſe filium Dei, prõmiſit, quandò dixit: Tibi dabo claues regni cælorum: Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolueris ſuper terrã, erit ſolutum & in cælis. Quam promiſſionem non ad vnum Petrum pertinere, ſed in omes Apoſtolos tranſmiſſam, alio loco inſinuat, vbi dicit: Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erũt ſoluta & in cælo. Eccleſiæ igitur ſunt claues iſtæ ligandi atque ſoluendi datæ, quas non ab hominibus, ſed à Chriſto accepit: vt abſque diuinæ authoritatis contemptu, contemni non poſſint. Quapropter Chriſtus præcipit, vt eum qui Eccleſiam ius dicentem nõ audierit, pro ethnico habeamus & publicano. Tanta eſt Eccleſiaſticæ iuriſdictionis vis & poteſtas. Hac coercentur obſtinati in ſceleribus, peruicaces, rebelles, flagitioſi, & contumaces. Hac vſus eſt beatus Apoſtolus Paulus, quandò Corinthium, nouercæ ſuæ ſtupratorem, tradidit ſatanæ: Ego, inquit, abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudicaui vt præſens, Eum, qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini Ieſu, tradere huiuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Hac item vſus eſt aduerſus Hymenæum & Alexandrum, qui operum conſcientiam, quæ fidei rectæ congrueret, repellentes, circa fidem naufragauerũt, quos tradidit ſatanæ, vt diſcerent non blaſphemare. Et increpat beatus Apoſtolus Corinthios apud iudices infideles & ethnicos iudicio contendentes: An neſcitis, inquit, quoniam ſancti de hoc mundo iudicabunt? & ſi in vobis iudicabitur mundus, indigni eſtis qui de minimis iudicetis? Neſcitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis ſecularia? Et per ironiam ſubdit: Secularia igitur iudicia ſi habueritis, cõtemptibiles ſcilicet qui ſunt in eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum. Ad verecundiam veſtram dico. Sic non eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit iudicare inter fratrem ſuum, ſed frater cum fratre iudicio cõtendit, & hoc apud infideles? Quibus permoti rationibus, decreuimus cum præſenti Synodo iudicia Eccleſiaſtica inprimis reformanda eſſe. Et quidem in hanc rem anteceſſores noſtri ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopi, Theodoricus & Ropertus quędam ſtatuère, poſt quos anteceſſor noſter Hermannus, Anno vigeſimonono, copioſiorem noſtræ Curiæ Reformationem edidit, quę in Prouinciali cõcilio, anno trigeſimoſexto, cõmuni omniũ conſenſu publicata atq; recepta eſt. Verùm cùm prohibente hominum malitia, non ſit reformatio illa per hanc tempeſtatem ſortita per omnia executionem, Decreuimus hanc primùm in diœceſi noſtra diligenter exequi, & omnes curiæ noſtræ Officiarios iureiurando adſtringere ad eius obſeruantiam. Requirimus quoque & monemus reuerendos confratres noſtros Suffraganeos Epiſcopos, vt & ipſi ſecũdùm hoc exemplar, prout meliùs videbitur congruere ſaluti & tranquillitati ſubditorum, ſuas quoq; Curias reforment, & executionem reformatæ iuriſdictionis, epiſcopali ſua authoritate inferioribus omnibus ad eundem modum, hoc eſt, per iuſiurandum imponant.

Matth. 16.

Matt. 18.

Ibidem.

1. Cor. 5.

1. Timo. 1.

1. Cor. 6.

De impedientibus executionem mandatorum & ſententiarum iudicũ Eccleſiaſticorum.

ECcleſiaſticus iudex officio ſuo nequit perfungi, vbi Magiſtratus & ſeculares homines, contumacibus, flagitioſis & rebellibus patrocinium ferunt aduerſus Eccleſiaſtica iudicia, vel ea impediunt. Idcircò mandamus omnibus Magiſtratibus, Præfectis, Iudicibus ſecularibus, & quibuſcunq; Eccleſiæ filijs, ne quis ad iudicium Eccleſiaſticum vocatis, aduerſus dei ordinationem, vndè eſt iſta poteſtas, & ſacros Canones, patrocinetur, aut quouis modò impediat mãdatorum & ſententiarum Eccleſiaſticorum iudicum executionem, ſub pœna excõmunicationis, qua, niſi admoniti reſipiſcãt, ſint plectendi. Pijſſimum quoq; Imperatorem noſtrum, & Principes ſeculares, quorum ditiones in Prouinciam noſtram excurrunt, vel intra eius ambitum continentur, duximus totius Concilij nomine, tanquàm iuſtitiæ patrocinatores inuocandos, vt ditionum illarum Satrapis, Præfectis, Iudicibus, Magiſtratibus, ſuiſque vicarijs mandare ac præcipere velint, ne Eccleſiaſtico iudici, brachium ſeculare petenti, illud denegent, aut cuiuſcunq; exceptionis per reos propoſitæ occaſione differant, etiamſi nullitatem 2

exceptio coacernat, quemadmodùm iure communi cautum eſt.

Ne Iudices ſeculares de Matrimonialibus & alijs ſpiritualibus cauſis iudicent.

3 QVVM Matrimonij ſacramentum, vt Sacramenta reliqua, in theſauris Eccleſiæ numeretur, nec ſit ciuilis quidam cõtractus, vt olìm putârunt Ethnici, ad ſoliũs Eccleſiæ iudicium, præſertim vbi quæſtio iuris verſatur, eius diſcuſſio pertinet. Idcircò ſtatuimus cum præſenti Concilio, & ſub Excommunicationis pœna prohibemus, ne Magiſtratus aut Iudices ſeculares, in Matrimonialib⁹ aut alijs Spiritualibus, ꝗbuſcũq; cauſis, ad cognitionem ſolius Eccleſiaſtici iudicis ſpectantibus, inter ſuos ſubditos aut alienos iudicent, nec diſpẽſandi aut tranſigendi poteſtatem in matrimonio ac gradibus prohibitis ſibi vſurpent, ſed eiuſcemodi cauſas omnes ad iudicis Eccleſiaſtici cognitionem & definitionem remittant.

CENSVRAE ET DECRETA LATA PRO ABVSVVM & vitiorum ad Synodi iudicium perlatorum emendatione.

NE QVIS RECIPIAT AVT FOVEAT MONACHOS ET SANCTIMONIALES, ſui inſtituti deſertores, ac fugitiuos apoſtatas, ſub excommunicationis pœna.

1 NVLLA re magìs per hãc tempeſtatem fœdata eſt Eccleſiæ CHRISTI facies, quàm profugorum monachorum & ſanctimonialium perfidia atq; flagitijs: quorum vt erat vitæ inſtitutum arctum priùs & ſanctum, ita eo abiecto, abſq; omni freno ad quæuis flagitiorum genera prouoluti ſunt: his enim authoribus natæ ſunt hæreſes, ſacrilegia, inceſtuoſa connubia & ſacrorũ omnium prophanatio. Nec ab alijs magìs quàm ijs, quos iſti ſeduxerunt, ſunt hæc mala defenſa atq; promota. Ideò magna ſeueritate opus eſt, vt flagitioſiſſimũ hoc genus hominum reprimatur, atque ab Eccleſia fidelium, videlicet ne plures eorum contagione inficiantur & pereant, ſubmoueatur. Proindè quod nuper in diœceſana Synodo noſtra decreueramus, nunc renouamus. & eius innixi (Matt. 18.) authoritati, qui dixit: Quicquid ligaueritis ſuper terram, erit ligatum & in cælis: Sancimus vnanimi totius Concilij conſenſu, iudicio ac ſententia, ac præcipimus, ne quis cuiuſcunque ſtatus vel conditionis fuerit, poſthàc monachos vel monachas fugitiuos, & extra ſuperiorum ſuorum obedientiam vagantes, quos nouerit veridica aliorum relatione, aut ſuperiorum teſtimonio, vel alio quouis modo eſſe tales, recipere, fouere, aut ad ſacramenta vel Eccleſiaſtica miniſteria admittere auſit, ſub excommunicationis, quam ipſo facto incurrant, pœna, qua & ſacri Canones feriunt eos, qui huiuſcemodi fugitiuis apoſtatis atque excommunicatis communicant.

DE MONACHIS SANCTIMONIALIBVS, & ſacerdotibus coniugatis.

2 PErlatum ad Concilium eſt, apoſtatas illos varia vitæ genera ſectari: quoſdam enim ſeculare inſtitutũ in omnibus aſſumpſiſſe, & pudicitia, quã Deo conſecrauerant, proſtituta, Monachos ſanctimonialibus, duplicato inceſtu, ſub coniugij prætextu adhęrere. Quo vitio & ſacerdotes, ac maiorum ordinum quidam Clerici, contra ſacros canones ſe contaminârunt. Quoſdam verò viduis & fœminis ſecularibus ſe copulâſſe. In quo gradu & ſanctimoniales quędã Deo ſub velamine dicatæ, ſe viris coniugij nomine proſtituerunt: quas nuptias omnes, quia priorem fidem irritã fecerunt, (27.q.1.Nuptiarum.) Deo abominabiles atq; execrabiles, vti nupèr in ſynodo noſtra diœceſana declarauimus, ita nũc quoq; totius cõcilij approbatione ac iudicio declaramus & pronunciamus illicitas, ꝓphanas, ſacrilegas, atq; inceſtuoſas eſſe, & nuſquàm tolerãdas, & anathemati eos oẽs, qui ita contraxerunt, eſſe innexos: proleſq; indè ſuſceptas, illegitimas eſſe, nec aliter ꝗ̃ ſpurios & nothos habendas: ac proindè hæreditario nomine parẽtibus ſuis neque in mobilibus, neque in immobilibus ſuccedere poſſe aut debere.

DE CONCVBINARIIS MOnachis vel ſacerdotibus.

3 IN tertio genere verſantur Monachi apoſtatæ, qui miniſterijs Eccleſiaſticis perfunguntur, & ſcortis ſeu concubinis adhærent. Quorum quidam religionis ſuæ habitũ penitùs abiecerunt, quidam nõ integrum, ſed partem eius ob metum retinuerunt. De quibus ſtatuimus, vt ſeueriori ordinis diſciplinæ pro tanti ſcandali expurgatione ſubmittantur, & carnis ſuæ petulantiam pœnitẽtiæ afflictione mortificẽt. De ſacerdotibus verò & clericis beneficiatis, quibus concubinæ vel fœminæ, de incontinentia ſuſpectæ, ſeu cum quibus ipſi antehàc de fornicatiõe diffamati fuerunt, manifeſtè cohabitant, vt nupèr in ſynodo diœceſana, ita nunc quoq; totius Cõcilij cõſenſu & approbatione decernimus & ꝓnunciamus, eos qui tales fœminas apud ſe detinent, ſententiã ſuſpẽſionis ab officio & beneficio incurriſſe: Mandamuſq; & pręcipimus, vt iuxta nouiſſimam declarationẽ, eas tam procùl è vicinia ſubmoueant, vt cõmercijs non detur facilis occaſio, & ſuſpenſiones oẽs vitentur: ipſas verò fœminas, ſi poſthàc in domibus vel vicinia permanſerint, cẽſemus excõmunicationis

nis cenſura plectendas: Volumus quoq; & iubemus, vt Eccleſiarum prelati ſententiam memoratā contra concubinarios notorios, & de concubinatu ſuſpectos, diligenter exequantur: alioqui noſtrarum partium erit eorum negligentiam ſupplere, & pœnas dignas pro ea exigere. Quòd ſi qui libidinis furijs correpti, inſtar equi & muli, quib⁹ nō
Pſal. 31. eſt intellectus, ſuſpenſionis pœna nō emendentur, aut his noſtris mandatis facto contrario docuerint ſe non velle parére: contra hos tales ad vlteriorē beneficiorum priuationem, aliasq; duriores pœnas, decreuimus & cenſuimus eſſe procedendum.

DE MONACHIS QVI EXTRA obedientiam degentes, diuina tractāt & populo Sacramenta adminiſtrant.

4 IN genere quarto verſantur monachi profugi, qui extra Obedientiæ iugū & ordinis ſui obſeruantiam, alij in habitu, alij habitu cum Religione reiecto degentes, regimini ſe intromittunt Eccleſiarum. Sacramenta conficiunt & populo adminiſtrant, cùm ſint ipſi excōmunicati, & ſacramētorum omniū expertes: Confeſſiones audiunt, cùm abſoluendi non habeant poteſtatem, multis modis & populo imponentes, & ſeipſos cenſuris grauioribus illaqueantes: Nonnunquàm etiam dogmata falſa diſſeminantes: quos cùm animaduertimus eſſe propria quædam inſtrumenta, quibus Eccleſiaſtica diſciplina ſubuertatur, & pietatis obtenta ſpecie, tam ſibi quàm populo perniciem adferre: Mandamus & præcipimus ſub anathematis vinculo, ne quis tales Eccleſiarum regimini aut ſacramētorū adminiſtratiōi admoueat.

DE SANCTIMONIALIBVS, Religionis ſuæ habitum ſubindè mutantibus.

5 HIs finitimæ ſunt ſanctimoniales quædam, Religionem benè & ſanctè inſtitutam profeſſæ, quas accepimus Religionis ſuę habitum ſubindè deponere, & veſtes ſeculares Religionis tædio ſibi aptare, non abſq; graui fidelium ſcandalo, & ſtatus ſui ignominia: Quippe quòd ſicut mulier impudica cum veſte pudorē, ita ſanctimonia-
* deponit. lis Religionem cum veſte*. Quam indignitatem prohibere volentes, præcipimus, ne qua Religioſa virgo ſub excommunicationis pœna habitum alium, quàm ſuæ religioni conuenientem, ſibi induat, aut alia videri velit ſpōſa Deo cōſecrata, quàm ea, quam ſe eſſe profiteatur.

DE REQVIRENDIS OMNIS generis Apoſtatis, vt reſipiſcant, & vt ad inſtituta ſua reuertantur.

6 IAm licèt Apoſtatarum, & corū qui miſſa ad aratrum manu, retroſpexerunt ad ſeculum, & ſe ineptos reddiderūt regno Dei, alius alio grauiùs impegerit: & quidam humanitate propter errorem communem, & eorum qui, cùm ꝓhibere hunc curſum potuiſſent, officium neglexerunt, cōniuentiā: alij ſeuera vltione ob maleuolentiam & impietatem digni videantur: in hoc tamē ſunt oēs pares, ꝙ Religionis ſuæ vota illa ſolennia, quibus ſe Deo præ cæteris mortalibus nuncupārunt, timore Dei & æterna animæ ſalute poſtpoſitis, perfidè ſoluerunt. Quæ ꝑfectò magna eſt impietas. Enimuerò pro- Baruch. 6.
pheta Baruch, deos gentium falſos, à Deo Nume 30.
vero hoc veluti ſigno proprio diſcernit, ꝙ Deut. 24.
falſi illi, votum quo ſe quis obligauerit, nec tamen reddiderit, nō requirant: Deus autē verus requirit. Vndè perſpicuū eſt, ſecuros illos votifragos apoſtatas, q̄ ſibi perſuadent Deū vota nō reqrere, habere ſibi perſuaſum Deum eſſe falſum, quales ſunt dij Gentiū: quod vel cogitâſſe, horrendum idololatriæ ſcelus eſt. Petrus quoq; in Actis apoſtol. te- Acto. 5.
ſtatur eos, qui cōmunē vitæ ſocietatē, qualis olim inter Apoſtolos erat, & nunc apud Religioſos conſeruari debet, ſemel receptā deſerunt, tentare Spiritūſanctū, & mentiri non hoībus, ſed Deo. Idcircò duximus eos oēs ſalutis de qua periclitanī, grauiter admonendos, & vno noīe requirēdos, quib⁹ & p̄ſentis Synodi authoritate inuocato Chriſti nomine, quē ſceleratis ſuis factis abnegārunt, mādamus & p̄cipimus, vt relictis falſis cōiugib⁹ & cōcubinis, ſi qbus adhærēt, poſtpoſitiſq; negocijs, quib⁹ ſe implicuerūt, habitum Religionis ſuæ reſumant, & ad ſuum qq; monaſterium reuertanī, vbi pœnitentiā ſalutarē ad diuinā vltionē auertendam, veniāq; erratorū impetrandā, humiliter agant.

DE ABIVRANDA HAERESI, ET communione ſchiſmatica vitanda.

SImiliter requirimus, & paterno affectu monemus monachos & ſanctimoniales apoſtatas, ſacerdotes, ſui ordinis & diſciplinæ deſertores, clericos & laicos, eoſq; oēs q̄ communione ſchiſmatica, aut prauorū dogmatum contagione per hanc tempeſtatem ſe ab vnitate Eccleſiæ Catholicæ, extra quā non eſt ſalus, ſeparārunt, vt hæreſi ſchiſmateq; omni abiurato, abſolutionem & reconciliationem à ſede Apoſtolica, vel eis quib⁹ hoc muneris delegatū eſt, petāt, ſtudeantq; deinceps in vnitate communionis & fidei cum Eccleſia ſancta Catholica permanere. Propter eos verò Prouinciæ noſtræ incolas, q̄ ſibi arbitranī vtriuſq; ſpeciei cōmunionē à Cæſarea M. permiſſam, operæpreciū duximus de hoc iterùm ferre noſtrū iudicium. Proindè Cæſareæ M. declaratione maturo iudicio lecta atque expenſa, quod in nupera ſynodo noſtra fecimus, nunc totius Cōcilij ſentētia declaramus, omnibus ꝓuinciæ noſtræ fidelibus, nihil tale in religioſiſſ. catholiciſſimiq; Imperatoris declaratiōe, qua ſuā mentē expoſuit, inueniri, quin potiùs contrarium: ſiquidē expreſſis & diſertis verbis à catholicis Imperij Statibus, & eorum ſubditis,

ditis, ſeriò valdè exigit, ne quid in ſacramẽtorum adminiſtratione præter Eccleſiæ catholicæ cõſuetudinem immutẽt, aut immutari in ſuis ditionibus vllo pacto permittãt. Cui Cæſareæ M. planè catholicę & Chriſtianæ ordinationi decreuimus Nos, tanq̃ Archiepſ & Princeps Elector per Dei gratiam Catholicus, cum Reuerẽdis cõfratrib⁹ nr̃is cõprouincialibus Ep̃is & Principibus, eadẽ gratia diuina cõcedẽte ſimiliter catholicis, fideliter & obediẽter per oĩa obtẽperare: Id quod & alioqui pro nr̃a erga ſanctã Eccleſiã deuotione, ſtudio pacis & vnitatis, q̃ diuino illo ſacramẽto ſignificat, cõſeruandę, eram⁹ facturi. Præcipimus idcircò, & authoritate p̃ſentis ſynodi in noĩe Dñi nr̃i Ieſu Chriſti cõuocatę, mãdamus oĩbus Prouincię noſtrę incolis, q Chiſtiano noĩe cenſent, vt corporis & ſanguinis Chr̃i veritatẽ ſub vna ſacramenti ſpecie percepiſſe contenti, vinculum pacis cum gratiarum actione ſeruent.

VT SACERDOTES AB HAEreticis reuertentes, non ſtatim inuolent miniſterijs Eccleſiarum.

8 CAueant autẽ ſacerdotes ſiue Religioſi ſiue Seculares, ab hæreticis vel ſchiſmaticis ad Eccleſiam reuertentes, ſe miniſterijs diuinis ſtatim ingerere, & ſacrificare, aut Sacramenta populo adminiſtrare, etiam ſi maximè id non more hereticorũ, aut ſchiſmaticorum, ſed ſecundùm Eccleſiæ Catholicæ ritum facere velint, priuſquàm ſint abſoluti, Eccleſiæ recõciliati, & officijs ac miniſterijs ſuis, irregularitate ſublata, reſtituti: ne damnationẽ grauiorem incurrant, propter irregularitatis impedimentum, quo tenentur per ſacros Canones illaqueati.

VENIAE SPE PROPOSITA, errantes omnes ad Eccleſiam Catholicam reuocandos.

9 NE verò pœnarũ ſeueritate ꝓpoſita, reuerti ad Eccleſiã ab hæreſi cupientes, auertamus & retrò pellamus, & non potiùs etiam duros & obſtinatos veniæ blandimẽtis emolliamus, atq; ad pudorẽ & reſipiſcentiam inuitemus, En om̃ibus cuiuſcunq; ſint ſtatus, gradus aut cõditionis, ad mentẽ cum filio ꝓdigo redeuntibus, reſipiſcentib⁹, atq; ad Eccleſiã, patris ſui domum, vndè aufugerant, ab hereſum & ſchiſmatũ lenocinijs cupientibus reuerti, Eccleſię valuas, quantũ in nobis eſt, aperimus, & facilẽ ignoſcentiam pollicemur. Requirimuſq; Reuerend. confratres nr̃os ſuffraganeos Ep̃os, vt aĩo volentes, boni paſtoris officiũ eſſe, nõ imperare cum auſteritate & potẽtia, ſed infirmas oues cõſolidare, ægrotas ſanare, confractas alligare, ꝑditas per deſerta q̃rere, atq; in humeris reportare: Patris itẽ boni officiũ eſſe, ꝓdigo filio à lõgè reuertẽti venię ꝓpoſitiõe occurrere: ſtudeãt etiã ipſi errãtes ad reſipiſcentiã & Eccleſiã reuocare. Oĩbus verò p̃latis, Abbatibus, Prioribus, Guardianis, & Monaſteriorũ vtriuſq; ſexus Superioribus mandamus, vt pœnitentia ductos ſuos ſubditos & vltrò reuertẽtes, veniãq; petẽtes, & emendationẽ pollicentes, paternè recipiant ad pœnitentiã tolerabilẽ: quã, emẽdatione eorum perſpecta, ſenſim minuant, vt ſanẽt, nõ interimãt ſuas oues. Quòd ſi fortè caſus ſit, vt in monaſteriũ & locũ ꝓpriũ abſq; ſcãdalo recipi pœnitentes nequeant, curẽt eos in alio eiuſdẽ ordinis monaſterio, ſecũdùm Iuris Canonici diſpoſitionẽ recipi. Nec eos tãtùm qui intra diœceſeos noſtræ pomœria continentur, cogi volumus, vt huic muneri ſuo ſatisfaciant, ſed oẽs vbiq; locorum per totã Prouinciã. Proindè requirimus & monemus Reuerend. cõfratres noſtros ſuffraganeos cõprouinciales Ep̃os, vt ad eundem modũ & ipſi ſuarũ Diœceſiũ Prælatos requirant & cogãt, reſipiſcẽtes ac vltrò redeũtes, benignè ad modum prædictum recipere.

Lucæ 15. — Ezech. 34. — Lucæ 15. — C. fin. De Regularibus.

DE REFRACTARIIS ET IN errore perſiſtentibus, vi cogendis.

QVòd ſi qui apoſtatæ & ordinis ſui deſertores, faſcino diabolico & vitiorũ amore excæcati atq; illaqueati, nõ patiantur ſe inuitari ad vitæ emendationẽ, aut ad Eccleſiæ ſinum benignè adduci, eos decernimus, poſt ſpretã beneuolentiã noſtrã paternam, vi cogendos, per Dei miniſtros illos, q gladiũ tenẽt ad vindictã malorũ & laudem bonorũ, vt intrare vel inuiti cõpellant, qui ſpõtè reuerti nolebãt. Idcircò cõcilij totius noĩe, per authoritatẽ Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui nos vocauit, & cuius cauſam agimus, requirimus Chriſtianos Principes, Magiſtrat⁹ ſeculares, & quotquot poteſtatẽ coërcendi malos habent oẽs, vt ſuo miniſterio ad laudem Dei & Eccleſiæ, cuius ſunt filij, ſalutem perfungentes, obſtinatos apoſtatas, monachos & ſanctimoniales in ſuis ſordib⁹ & rebellione hęrentes, ſeductores quoq; fideles populi, eis indicatos, potenti manu capiant, tradãtq; ſuis ſuperioribus aut monaſterijs, pœnitẽtięſeueriori, ſalutari tñ, ſubmittẽdos. 10

Rom. 13.

DE APOSTATIS, QVI SVB prætextu diſpenſationum Apoſtolicarum, vota religioniſq; ſuæ inſtituta deſeruerunt.

APoſtatæ quidã extra Monaſteria ſua degũt, ſuperioribus rebelles, & ad rebellionẽ alios ſolicitantes, tanto nocẽtiores in Eccleſia, quãto hoſtis domeſticus externo pernicioſior eſt: qui nequitiã ſuam velãt diſpenſationũ Apoſtolicarũ prætextu, quas plerunquè vel in Curia, vel à Pœnitentiarijs ſummi Põtificis, aut Legatis & Nũcijs Apoſtolicis, ſurreptitiè, vel allegatione cauſarũ falſarũ impetrãt. Et ſi cauſę Iuri innixę, Bullis obtentis interſerãtur, tales tñ petunt ſibi dari, atq; impetrant earum examinatores & iudices, ſummo Põtifici, Legatis, Nuncijs & diſpenſatoribus ignotos, qui neq; cauſas allegatas examinẽt, nec partibus legitimè vocatis 11

catis de earum veritate inquirant: ſed ſimpliciter eorum libidini patrocinentur: aut ſi dátur iudices incorrupti & ꝓbitatis amãtes, ijs Bullas ſuas nó exhibent cognoſcendas, & nihilominùs ſecum diſpenſatum eſſe iactát, vtunturq́; diſpẽſationibus obtentis, haud aliter quàm ſi cauſas illas legitimè veriſicaſſent. vndè nó infrequenter plùs malorum & ſcandalorum, quàm à Notorijs apoſtatis accipitur: noſtrum verò non eſt, ſuſtinere in Eccleſia tantam impoſturam, tamq́; licentioſam votorum violationem. Proindè ſtatuimus & ordinamus, vt qui diſpenſationes tales obtinuerunt, in habitu & obedientia ſuę religionis, quam profeſſi ſunt, coram nobis aut reuerendis Comprouincialibus noſtris Coepiſcopis, compareant, atque ita diſpenſationes ſuas exhibeant, examinandas, & vocatis eorum ſuperioribus, ac quorum intererit diſcutiendas: Aut ſi iam habitum temerè & abſq; præuia bullarum examinatione depoſuerunt, eum reaſſumant, & euſq; in Monaſterio, ac ſub obedientia ſe cõtineát, donec diſpenſationibus nobis ad examinandum oblatis, inueniantur nó etiã ſummum pótificẽ & eius Legatos, vel alios diſpenſatores feſelliſſe, aut ſiniſtrè aliquid impetraſſe. Quòd ſi diſpenſationibus obtentis, aliter atq; iam ſtatutũ eſt, voluerint vti, eos pro notorijs apoſtatis habendos, vitandos, à Magiſtratu capiendos, & ſuperiorib⁹ cum rebus omnibus quas habent, expenſis tamẽ Monaſteriorum, tradendos, ad eundẽ omninò modum, quo de apoſtatis iam decretum & ſtatutum eſt, totius Concilij ſententia decernimus & approbamus.

VT QVI HABENT ADMINIſtrationem bonorum Eccleſiaſticorũ vel officia, reddant rationem.

12 ACcepimus in quibuſdam Collegijs Theſaurarios fabricę ꝑfectos, & alios rerum adminiſtratores, vel officia ſpiritualia habentes, rarò aut nunquàm dare adminiſtrationum ſuarum rationem, nó ſine ſuſpicione infidelitatis, cui permagna datur occaſio, vndè res Eccleſiarum diffluunt, & quæ à maioribus ad ornatum Eccleſiarum magnis ſtudijs congeſta ſunt, negligentia & fraude poſteritatis turpiter dilabuntur: Idcircò ſtatuimus & ordinamus, vt Collegiorum & monaſteriorum officiarij, quibus cura adminiſtrandorum & diſpenſandorum bonorum Eccleſiaſticorum committitur, iureiurando promittant, ſe velle ea fideliter conſeruare, tractare & adminiſtrare, ac quotieſcunque petuntur, dare rationem, & ea quæ rationes conſectari debent. Diem autẽ certum computandi Decanus & capitulum eis præfigant, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio & emolumentorum perceptione. Ad hæc ordinamus, ne facilè vbi ſunt idoneæ perſonę, vni plura, quàm vnum, officia committantur, niſi ſint natura connexa, aut perſonæ paucæ, & valeat vnius induſtria tanta, vt pluribus ſufficere poſſit. Statuimus quoque, vt iuxta conſtitutionem felicis memoriæ Vuigboldi Archiepiſcopi, anteceſſoris noſtri, laici prouiſores parochialium Eccleſiarum, qui pro conſeruatione ędificiorum, luminarium, & comparatione ornamentorum inſtituuntur, nihil ordinent vel diſponant, abſque conſilio ſui Plebani, cui bis in anno teneantur reddere rationem, vt ſi qd inordinatè egerint, pro vtilitate Eccleſiarum, prout ſecundùm Deum & conſcientias ſuas videbitur expedire, corrigatur atq; reformetur.

VT CAMPANARII SEV cuſtodes religioſè Officia ſua exequantur.

DElatum quoq; ad ſynodum eſt, campanarios, ſeu cuſtodes quoſdã, quos alij Matricularios vocát, tam parochialium, quàm collegiatarum Eccleſiarum, qui pallas, mappas, veſtes ſacras, ſordidè & irreuerenter ſeruant, peraguntq́; miniſteria ſua ꝓlixis barbis horridi, ac nulla religionis veſte à plebeijs diſcreti: Statuimus igitur, ne liceat campanarijs ſeu matricularijs nutrire barbam, aut in veſte laica in Eccleſijs circũcurſitare, ſed miniſteria ſua in ſuperpelliceis exhibeát, linteaq; Eccleſię & ſacrarij, vt mũda ſint, diligenter aſſeruent. De eorum verò lotione, quæ pertinent ad vſum ſacrorum, illos admoneant ſedulò, quibus hæc cura incumbit, qui talium ablutionem fieri procurent per eos, quibus hoc per canones licet: ſub pœna ſuſpenſionis ab officio & emolumentis, donec pareant. 13

DE BENEDICTIONE FONtis, & paruulis tempore Paſchali baptizandis.

INoleuit grauis abuſus in Collegijs quibuſdam, qui tẽpore paſchalis officij aquã omnibus baptiſmi cęremonijs benedicũt, quam poſteà effundunt: ſtatuimus propterеà, vt nullum fontem ſeu aquam, collegia poſthàc cõſecrent, cuius nullus eſt vſus, ſed cæremonijs & benedictionib⁹ vtantur apud illum fontem parochię ſuæ, quem intra collegij ſepta, aut in proxima vicinia habent. Et vt orationes & cæremoniæ ſolennes, quæ tempore paſchali & pentecoſtes, baptiſmo adhibentur, habeant res eis reſpondentes: Statuimus vt paſtores & concionatores adhortentur populum, vt paruulos natos inſtante feſto Paſchæ, ſeruent baptizandos in vigiliam Paſchæ, & natos feſto Pentecoſtes inſtante, ad feſtum Pentecoſtes vſque ſeruent: ſi tamen nullum immineat vitæ periculum. 14

VBI ET QVIBVS HORIS debeant paruuli baptizari.

DEteſtanda eſt nó minùs laicorum ſuperbia, quàm Paſtorum eis obſequẽtium 15

tium adulatio: qui contempta Eccleſia, proles ſuas volunt in ſuis domibus baptizari, & eò baptiſmi aquam deferri. Quem abuſum prorſus reſcindere volentes, Statuimus, neminem alibì quàm in Eccleſia, quocunque loco natus ſit, debere baptizari, exceptis regum filijs, &c. quibus valeat ſecundùm Cōcilium Viennenſe deferri. Paſtores verò qui ſecùs fecerint, ab officio ſuſpendimus, donec abſolutionem à nobis obtineant. Similiter multos abuſus & leuitates, quæ paſſim apud digniſſimū illud ſacramentum admittuntur, amputare cupientes, prohibemus paruulos tempore pomeridiano baptizari, ſed quādo ieiuni & ſobrij ſunt homines, & ad res tantas attenti. Si verò pauca ſint in ciuitate aliqua baptiſteria, & multi baptizandi, poterunt reſidui qui apud ſacrum matutinale baptizari commodè non poterant, tempore pomeridiano baptizari. Et ſi adſit digna populi frequentia, Paſtor eos de baptiſmi myſterijs doceat: præſertim, vt cogitent quāta ſit Dei miſericordia peccata abluentis, & nos in ſuos filios adoptantis. Prętereà vetamus, Ethnicorum more, ab hoc ſacramēto magna conuiuia inſtruere, epulari, & ebrietate (vt paſſim homines parùm Chriſtiani faciunt) omnia miſcere.

QVOD NON LICEAT RELIGIOSIS ſuſcipere in fonte baptizatos, aut nuptijs intereſſe.

16 QVanuìs Religioſis omnibus interdictum ſacris Canonibus ſit, ne paruulos in baptiſmo ſuſcipiant, aut nuptiarum conuiuijs interſint: paſſim tamen hi canones negliguntur, & Religioſi ad paruulorum ſuſceptionē & nuptias inuitantur, vndè ſuſpecta plerunq; naſcitur & alitur familiaritas, & aculei nonnunquàm in pectoribus relinquuntur: qui vt fortè vbi arcta eſt cognatio, vel ſenectus emortua, deſint, tamen nocet exemplum iunioribus propoſitum. Idcircò Abbatibus, Prioribus, & Religioſis quibuſcunq;, ſuſceptionem paruulorum in baptiſmo, & nuptiarum conuiuia planè interdicimus, quantáuis neceſſitudine vel paruulis, vel deſponſatis iungantur. Contrarium facientes, pro tranſgreſſione & ſcandalo dato, ſeuera pœnitentia decernimus caſtigandos.

COMOEDIAS QVATENVS LIceat in monaſterijs ludere.

17 PErcepimus Comœdiarū actores quoſdā, ſcena & theatris nō cōtentos, tranſire etiam ad monaſteria Monialium, vbi geſtibus prophanis, amatorijs & ſecularibus commoueant virginibus voluptatem. Quæ ſpectacula, etiamſi de rebus ſacris & pijs exhiberentur, parùm tamen boni, mali verò plurimùm relinquere in ſanctimonialium mentibus poſſunt, geſtus externos ſpectantibus & mirantibus, cæterùm verba non intelligentibus. Ideò vetamus & prohibemus poſthàc vel Comœdos admitti in virginum monaſteria, vel virgines Comœdias ſpectare.

ABVSVS POPVLI IN AVDIENdis Miſſis quomodò coërcendus.

ANimaduertentes populum rudem & 18
ſimplicem, religionis antiquæ & veræ ignarum, actiones propè nullas in Miſſæ ſacrificio, præter hoſtiæ ſacroſanctæ oblationem obſeruare: & hinc abuſum natum in ciuitatibus, vbi multæ celebrantur Miſſæ, vt ab altari ad altare diſcurrant, nulli ſacrificio plenè intenti: in oppidis verò & pagis cœmeteria circunambulent, & de rebus nonnunquàm prophanis tractent, donec detur ad hoſtiæ eleuationē ſignum, qua vel è longinquo conſpecta ac ſalutata, putant ſe hominis Chriſtiani officio abūdè perfunctos: è ſalute fore populi fidelis exiſtimauimus, ſi hoc vitium gladio ſpiritus excinderetur. Idcircò Paſtoribus & verbi diuini concionatoribus omnibus iniungimus ac mandamus, vt vbi irreligioſus hic abuſus irrepſit, frequenter doceant populum de tremēdis atq; adorādis Miſſæ myſterijs, iuxta ſanctorum patrum doctrinam, & ea quæ in declaratione Cæſareæ Maieſt. de Miſſa tradūtur: & quòd Chriſtianorū ſit, integro Sacro auſcultare, quo participes fiāt cōfeſſionis, quā ſacerdos pro tota plebe facit, & omniū orationum, & benedictionis qua eos dimittit.

Et ſi quidem peccat ea in re tota (vt alicubì fit) ruſtica communitas, cenſemus Præfectum loci requirendum, vt abuſum talē coerceat ac prohibeat. Qui ſi fortè hoc facere recuſet, prohibemus omnibus Paſtoribus, Vicecuratis, & animarum curatoribus quibuſcūq;, ne quis eum abſoluat, aut ad ſacramentorum perceptionem admittat, niſi certa fide polliceāt, ſe velle regulis iſtis Eccleſiaſticis obtemperare. Si verò paucorū iſtud vitium eſt, & moniti nō emendent, cera, vel rebus alijs ad Eccleſiæ ornatum, vel pauperum ſubuentionem pertinentibus, pro arbitrio Paſtoris & ædilium mulctentur.

Et ne cui deſint pietatis ſub Miſſa exercitia, dabimus pijs quibuſdam & eruditis viris negocium conſcribendi diuino huic officio cōgruentes meditationes & orationes, pro populi ſimplicis captu, quas vel ipſimet legentes intra ſe reuoluant, vel è Parochi frequenti inſtitutione addiſcant.

QVANDO ET VBI CONVEniat ſimul plures Miſſas dicere.

MEntem ſequentes formulæ, ad quam 19
Reformatio inſtituenda erat, ordinamus, vt in Eccleſijs Parochialibꝰ, ad quas potiſſimùm confluere ſolet populus in vnū collectus, & in minoribus Collegijs ac Monaſterijs, ſacerdotes, quibus dicendæ ſunt Miſſæ ſpeciales, eas finiant ante ſolennis Miſſæ Euangelium, aut ad ſummum ante actionem, aut ab eius cōmunione facta incipiant,

cipiant, ne populus in diuerſa diſtrahatur. Vbi verò amplæ ſunt Monaſteriorũ vel collegiorum Eccleſię, ſic in Oratoria diſtinctę, vt in locis diuerſis diuerſus accipiatur populus, nec poſſint vni Miſſæ commodè oēs eſſe intenti, poterunt ſingulis populorum turmis ſingulæ Miſſæ celebrari, qbus vnuſquiſq; populus ſit intentus: ſub Concione autem nulli ſacerdotum liceat in Eccleſia illa Miſſam celebrare.

DE OBLATIONIBVS IN Miſſa faciendis.

20 VAria fuerunt olim in lege veteri ſacrificia & oblationes, Chriſti perfectum ſacrificium præfigurantes, quas vnica Chriſtus hoſtia in crucis ara cõſummauit, ſemetipſum pro nobis offerens. Hæc eſt hoſtia ſempiterna, quam eandem in miſſa ſacerdos eorum omnium nomine, qui Chriſtum pro ſe oblatum cupiũt, offert ac ſiſtit ante patrẽ. Fuerunt & aliæ Primitiarum, Decimarum, & liberalium votorum oblationes, quibus in Eccleſia, præter ſacrificia ſpiritualia, mactationis vitiorum, gratiarum actionis, laudis & ſeruitutis, quæ diuinæ maieſtati debetur, ſucceſſerunt etiam rerum temporalium ad vſum miniſterij neceſſariarum oblationes, quas olim in primitiua Eccleſia magnis ſtudijs offerebant in Miſſa, quo ſuffragijs eiuſcemodi ſacerdotes & Eccleſiæ miniſtros ſuſtentarent. Vndè adeò locupletatæ ſunt initio Eccleſiarũ res etiam perſequutionis tẽpore, tanta copia, vt poſt ſacerdotum & miniſtrorum alimenta, partiti ſint eas etiam in alimenta viduarum, orphanorũ & pauperum: in veſtes item & vaſa miniſterij, ornatum & fabricam Eccleſiarũ: de quibus extãt adhuc antiqui Patrũ canones, extant quoq; orationes, quas Secretas appellamus, ſub Offertorio Miſſę, quibus oblationes populi Deo commendantur. Qui mos offerendi ſemper fuit in populo fideli retentus ad nouiſſima vſq; iſta ſecula. Verùm res tam altæ originis, & ratione tam ſancta ſubnixa, iam tota propè abire cœpit in deſuetudinẽ, hominibus pijs cauſam & originem offerendi ad altare ignorantibus, & impijs cupiditate ſacerdotum vſum illum introductum calumnioſè aſſerentibus. Quamobrẽ diuini verbi concionatorib⁹, illis pręſertim, qui de oblationibus populi nõ participant, ad cupiditatis ſpeciem tollendam, præcipimus, vt populo veritatẽ rei iſtius & vtilitatẽ exponant, hortenturq; omnes ſequi maiorum ſtudia, vt vel exigui munuſculi oblatione, ſuam ꝓ rebus à Deo acceptis oſtendant gratitudinem, quô etiam preces illæ in eos conquadrent: inculcentq; eis, quòd Deus non tam ad dona, quàm ad voluntatem & mentem piorum, reſpiciat: quanquàm locupletes & diuites conuenit eſſe liberaliores, quo gratitudinis ſignum de ſe amplioris præbeant, & teſtentur ſe à DEO ad Dei honorem & cultum habere, quicquid habent.

DE OBLATIONIBVS PRO defunctis, & exequijs pomposis prohibendis.

21 CVm mortuus ſit Chriſtus pro viuis & defunctis, offertur etiam in Miſſa, non tantùm pro viuis, verùm etiam pro defunctis. Quod rudes, & Sadducæis craſſiores homines ignorantes, neq; orant, neq; Sacrificium expetunt, aut exequias aut iuſta pro parentibus, liberis, cognatis, & amicis perſoluunt: Non aliter ſanè, quàm ſi cum corporibus ſimul & animæ extinguerẽtur. Mãdamus idcircò, vt verbi diuini Concionatores, populum hac de re diligenter ac piè informent & doceant, ne animæ amicorum in Chriſto defunctorũ, ſuffragijs orationum & oblationis Chriſti fraudentur. Qui modus ſemper fuit retentus in Eccleſia, atque etiam ante Chriſtum apud Iudæos celebris. Neq; enim ex vnico Machabæi facto concluditur, ſanctum eſſe pro defunctis orare & ſacrificium offerre, vt à peccatis ſoluantur, ſed quoniam ita pij & de vera fide inſtructi Iudæi, abſq; hæſitatione credebant: verùm non probamus propterea pompoſos & ſumptuoſos apparatus ſupra hominis conditionem, qui valent ad oſtentationem potiùs opum, quàm vt defuncto ſuffragentur. Improbamus verò comeſſationes & ebrietates, quibus poſt exequias quidam indulgent, quaſi mortuorum amicorum memoriam vino abluere velint, vbi potiùs, eadem via ſibi ſequẽdum eſſe, cogitare debebant. 2. Mach. 12

DE PROCESSIONIBVS, IN quibus ſacra hoſtia cum Imaginibus Sanctorum circunfertur.

22 NIhil propè tam ſanctum eſt, quod ſecularium hominum vanitas non trahat in abuſum: Eccleſia de theſauro corporis Chriſti exultans, circunfert longis Proceſſionibus, etiam extra ſacras ædes Hoſtiã illam ſalutarem, videlicet ſimul repræſentãs itineris Chriſti hiſtoriã, q dũ quæreret ſalutem noſtrã, in medio populi verſatus eſt, & vniuerſam Iudeã circunambulauit, docens, & ægrotos ſanans, diſcipulis comitantibus: quamobrem & ſanctorum reliquias & imagines eorum, qui veſtigia eius ſecuti ſunt, ſimul circunferimus, ſignificantes illos nunc cum ipſo regnare & triumphare in cælis. Quæ memoria debet pijs eſſe iucunda & læta. Verùm huc ſecularis ſtultorum hominũ vanitas irrepſit, & adhibentur etiam ludi ꝓphani & ſcurriles magno ſtrepitu, ac quaſi ad

Patres dant & alias proceſſionum rationes, quarum præcipua eſt, fideles, quando prælata cruce procedunt extra Eccleſiam, & ad eam reuertuntur, admoneri imitationis Chriſti, qui de ſummo cælo egreſſus in mundum, per crucẽ regreſſus eſt in gloriam patris, iuxta illud quod in peregrini ſpecie ipſe de ſe in Emaus ait: Nónne oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam? Luc. 24.

ad bellum procedendum eſſet,tympana pulſantur, & ocioſa ſpectacula eduntur, rebus iſtis non congruentia, quibus populus delectatus, à rebus quæ proceſſione aguntur, auocatur. Mandamus idcircò, vt iuxta Cæſareæ Maieſtatis reformationem, quicquid non valet ad deuotionem excitandam,à ꝓceſſionibus remoueatur: Sed ſint proceſſiones compoſitæ, graues & modeſtæ, abſint riſus, ioci, & confabulationes, & orent homines, aut ſuauiter corde & voce modulentur:nec beatæ Virginis aut alterius cuiuſlibet Sancti, plures quàm imago vna vniuſcuiuſq; circunferatur, vt videamur magnas & paruas, cultas & incultas ſtatuas inſpicere, & non ſurſum mente in cælum ſubducta,rem ſignificatam potiùs cogitare. At vbi populus vanus noluerit abuſum hunc corrigere,& inſolentiam prohibere,mandamus & præcipimus ſacerdotibus & clero,ne talibus proceſſionibus interſint, vbi iram Dei, nõ verò miſericordiam,in nos ꝓuocamus.

DE STATIONIBVS ET Supplicationibus.

23 QVantum in Proceſſionibus feſtiuis peccat turba populi, tãtum in ſtationibus & ſupplicationibus ſolet clerus peccare, & populum deuotum nudis interdùm plantis & capitibus incedentem, ſua inſolentia,confabulationibus, cachinnis, incõpoſitis moribus & diſcurſibus ſcãdalizare. Præcipimus idcircò,vt in omnibus cuiuſcũque generis proceſſionibus, clerus exẽplis bonis populum ædificet,& aut oret,aut cantet,cum grauitate per plateas incedens: nec dilabantur ad ientacula, nec in Eccleſijs,dũ ſacrum in ſtationibꝰ peragitur, deambulẽt, aut confabulentur,ſed choro omnes interſint, habeantq; ſinguli Decani & Seniores ad Iuniores reſpectum,puniãturq; trangreſſores pœnis quas Decanus iniunget.

VT DISTRIBVTIONVM NON ſint participes, qui officijs integris non interfuerint.

24 NOn minori populi ſcandalo Clerici quidam,quando ſunt pingues diſtributiones, Chorum ad breue tantummodò tempus,quo ſuî præſentiam teſtentur, ingrediuntur, nec officium totum perſoluũt: ſed continuò egreſſi chorum, aut obambulant in Eccleſia vel eius immunitate, aut ad aliam in qua ſimul beneficium habent,celeri tranſitu ſe proripiunt, vbi ſimiliter teſtentur ſe fuiſſe præſentes: quô duarum Eccleſiarum diſtributiones pro eodem officio integras percipiant, cùm in nulla Eccleſia officium integrum perſoluerint, manifeſto indicio,ſe pecuniæ, non Chriſto aut Eccleſiæ, ſeruire, vt ter peccent: primùm cupiditate,deindè cultus diuini negligẽtia, tertiò exemplo prauo, quo populum ſcãdalizant, vt tranſgreſſionem canonum prætereamus.

Etenim in Concilio Chalcedonenſi ſtatuerunt Patres, Cap.19. ne quis Clericus in duabus Eccleſijs inſcriberetur aut miniſtraret,nec cõmunicaret prioris Eccleſiæ rebus,qui ad ſecundam tranſiret. Quamobrem ſtatuimus, vt illi ſoli qui horis diuinis aut defunctorũ exequijs ſeu memorijs à principio ad finem vſq; interſunt,idq́ue in habitu qualem temporis & perſonę conditio requirit,diſtributiones percipiant, niſi iuſta cauſa ſit, quare ante officium finitum diſcedant,aut tardiùs ipſum accedant. Nolumus tamen hac cõſtitutione priuilegio Prælatorum derogatum.

DE PROCESSIONIBVS Ruralibus.

25 DEcanis ruralibus committimus,vt rurì, vbi maior eſt abuſus, per ſuas regiunculas paſtores adhortentur, vt ad prædictum modum ſuas proceſſiones inſtituant, nec vagi & incompoſiti per agros diſcurrãt, & præſertim Rogationum tempore, quãdo Deum pro miſericordia & frugum conſeruatione imploramus:trãſgredientes, Paſtores aut ipſi in Synodis ſuis corrigãt, aut viſitatoribus noſtris indicent.

VT PASTORES RVRALES Decanis ſuis obediant.

26 QVod præcipit Apoſtolus, vt fideles omnes Prepoſitis ſuis,quorum eſt vigilare pro animabus eorum ad red- Hebr.13. dendam Deo rationem, obediant atq; ſubiaceant, intelligant paſtores rurales,non ad laicam modò turbam, ſed etiam ad ſe pertinere,qui debẽt Decanis ſuis in licitis & honeſtis omnibus reuerenter auſcultare & parére:& æquum eſt,vt obedientiam quam ab inferioribus ſuis tanq̃ Chriſti vicarij exigũt, ſuperioribus exhibeant. Præcipimus ob id, vt viſitatores de obedientia, quam mauult 1.Reg.15. Deus quàm ſacrificiũ, potiſſimùm inquirãt, nec ſinant inobedientiam impunitam.

NE MAGISTRATVS SECVlares Decanis & Paſtoribus in officiorum ſuorum executione ſint impedimento.

27 ACcepimus Magiſtratꝰ ſeculares quoſdam, & Principum præfectos, munera Eccleſiaſtica inuadere, ac tyrannidem in Chriſti ſacerdotes & clerum exercere, cogere Paſtores,vt præter Eccleſiæ Catholicæ conſuetudinem, ſubditos ſub duplici ſpecie communicent, & cæremonias *piè inſtitutas* abrogent:quos ſchiſmaticos,atq; cum Core, Dathan & Abiron,quos terra deglu- Num.16. tiuit,æternæ maledictionis obnoxios eſſe,è ſacra ſcriptura diſcimus. Alios quoſdam accepimus impedire Decanos rurales,quo minùs poſſint officia & Iuriſdictionem ſuam exercere,ſynodos liberè celebrare,& exceſſus corrigere, ſed iudicium hoc vendicare ſibi, qui & ipſi intelligant ſe excommunicationem à Iure & canonibus latam, incurrere. Quos & excommunicatos totius Cõcilij autho-

authoritate (vbi præmoniti non abſtinuerint) pronunciamus & declaramus. Volumus quoq; vt Viſitatores, tales eccleſiaſticę diſciplinæ ac libertatis violatores atq; oppreſſores, ad nos pro vlteriori eorum perſecutione perferant: quos, ſi noſtræ ditionis fuerint, pro malis meritis plectemus: ſin alterius, eorũ principibus, aut Cæſareæ Maieſtati plectendos denunciabimus.

NE MAGISTRATVS SECVLARES ONERENT DOMOS RELIGIOſorum & eorum perſonas ſeruitijs ſecularibus.

28 PEruenit ad ſacrũ Concilium, pręfectos quoſdam in religioſarum ſororum domos irruiſſe, & fractis per vim foribus occupâſſe, atq; in granaria ſua conuertiſſe earum officinas: quinetiam religioſas ipſas ſorores magna ſeruitute opprimere, cõpellere frequentiùs monaſterijs ſuis egredi in arcem, vbi eas domeſticis ſuis ſeruitijs grauet. Quã indignitatem ſacri Canones grauiſſimis cẽſuris damnant, nec diſſimulare abſque magno reatu nos poſſumus. Proindè hos tales vbi res ita aguntur, cum toto Concilio pronunciamus anathema violatæ immunitatis Eccleſiaſticæ incurriſſe: Committimusque Viſitatoribus noſtris, vt de facti enormitate inquirant, quo de remedio vlteriori poſſimus cogitare.

NE COLONI ECCLESIARVM, ſeruitijs indebitis grauentur.

29 AD hæc præcipimus & mandamus vniuerſis Magiſtratibus & Pręfectis fidelibus, ne contra Iuris diſpoſitionem, Eccleſiarum colonos ſeruitijs & impoſitionibus grauent, ſed iuxta Cæſ. M. Reformationem, ſacros canones, & Imperatorum leges, libertatem, priuilegia, & immunitates Eccleſiaſticas cõſeruent eis illibatas: ſi anathema & animæ damnationem velint euitare.

NE IVDICES SECVLARES clerum iudicialibus impenſis vltra æquitatem grauent.

30 PErlatũ eſt in concilium, ſeculares quoſdam Iudices, prauo & nuſquàm gentiũ audito exẽplo, ab annis paucis introducto, exigere à clero, ſi quandò clericus vel religioſus ratione bonorum Eccleſiaſticorum, vel alijs de cauſis, laicum in ſuo foro conuenit, impenſas duplicatas, vt vbi laici actores vel rei dant ſimplum, clerici & religioſi (ſi velint iuſtitiam ſibi adminiſtrari) duplum ſoluere cogantur. Quod profectò iniquum eſt grauamen, & tam rationi rectæ quàm legibus Imperatorum, & ſacris canonibus, grauamina à clero depellentibus, aduerſum. Proindè ſtatuimus & ordinamus, ne liceat vllis Iudicibus vel Scabinis, quicunque illi ſint, clericos & religioſos impenſis maioribus quàm laicos grauare, aut ad dupli ſolutionẽ eos quocunq; prætextu cogere, vbi in cauſa ſimili dat laicus ſimplum, ſub cenſuris cõtra eos qui exactionibus & oneribus clerum grauant, decretis.

NE CLANDESTINA CONIVgia contrahantur & tolerentur.

SAepiùs experti, quanta mala ex clandeſtinis cõiugijs oriantur, qualia ſunt per- 31
iuria, ſtupra virginum, adulteria, homicidia, parentum & amicorum offenſiones, exhæredationes, vt prætereamus ea quæ Cæſ. M. Reformatio piè & Chriſtianè commemorat, decreuimus & ſtatuimus, vt clandeſtinè cõtrahentibus tantiſpèr ſacramẽta negentur, donec ab excommunicatione à Iudice cõpetente abſoluantur, atq; ita in facie Eccleſię ſacramenti ſolennia celebrent. Idem ſtatuimus de incolis & aduenis illis, de quibus ſuſpicio eſt, eos in facie Eccleſiæ non eſſe coniunctos: qui aut matrimonij ſolennes ritus in Eccleſia celebrent, aut alibì id ſe feciſſe idoneis teſtimonijs probent. Dum verò huius gratia ad Eccleſiam conuenitur, & qui iunguntur, benedictioni ſacerdotali ſe ſubmittunt, abſit omnis leuitas & iocus ſecularis, ſed cum Dei timore cogitent quale ſit vinculum quo colligantur, & quòd Deus ſit qui eos coniungat, vt diſcant in Chriſto nubere, cuius gratia & dono torus immaculatus datur & conſeruatur.

QVOD MATRIMONIVM DEbeat præcedere trina proclamatio, & nemo niſi à Paſtore ad quẽ hoc pertinet, coniungi.

FIt ſæpè, vt dum paſtor alter alterius ouile inuadẽs, copulat virum & fœminam 32
ſibi non ſubditos, abſque Epiſcopi licentia, vt vnus fiat duarum maritus, & contrà vna multorum vxor. Ideò ſub pœnis & cenſuris canonicis, ſtatuimus & ordinamus, vt nemo parochus vel presbyter auſit ſibi nõ ſubditos copulare, niſi ſit alter alterutrius parochus ꝓprius, & paſtoris alterius dimiſſorias literas acceperit, nec niſi in vtriuſque parochia, trinę proclamationes tribus diebus feſtis à ſe inuicèm diſtantibus, ad populi frequentiam, præceſſerint.

QVOD NON DEBEANT SPONſus & ſponſa coniungi, niſi in Eccleſia & 33
tempore ab Eccleſia nõ interdicto.

SVperbiam eorũ qui eccleſiam Dei contemnunt, reprimere volentes, mãdamus & pręcipimus vniuerſis parochis & presbyteris, ne quis alibì, ꝙ in eccleſia publicè poſt Miſſam auditam iungẽdos matrimonio copũlet: nec alio tẽpore, quàm iura permittãt, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio, quam ſacerdotes mandatum hoc prætergredientes, incurrant: nec volumus per officiales noſtros, cum quouis, niſi ex cauſis grauiſſimis, & vrgente magna neceſſitate, diſpenſari.

Tert. li. 2. ad vxorẽ: Vndè ſuf. ficiam ad enarrãdũ felicitatẽ eius cõiugij, quod Eccleſia conciliat, confirmat oblatio, & obſignatũ angeli renunciant, Pr ratum habet?

DE COMMVNIONE ET confeſſione Sacramentali.

PErlatum eſt in conciliũ, multos reperiri atheos homines, qui ſacram cõmu- 34
nionem

nionem ab annis aliquot à ſuo parocho nõ perceperint, quos veriſimile eſt vel non cõmunicâſſe, vel alibi clanculùm apud ſchiſmaticos communicare. Quoſdam etiam adire ſacram Synaxim, de quibus non conſtet, vtrùm ſint confeſſi peccata ſua, abſoluti, an ſecùs. Statuimus idcircò, vt quicunq; Chriſtiano nomine volunt cenſeri, ſemel vt minimùm in anno accipiant à ſuo parocho ſacram communionem, ſecundùm Catholicæ Eccleſiæ ritum, ſub vna tantùm ſpecie. Et vel eidem priùs cõfiteantur, vel ſi de eorum confeſſione probabilis eſt dubitatio, teſtimonium adferant, quòd alibi ſint confeſſi & abſoluti. alioqui viuentes ab ingreſſu Eccleſiæ arceantur, & mortui, Eccleſiaſtica careãt ſepultura.

NE FRATRES QVATVOR ORdinum audiendis cõfeſſionibus ſe intromittant, niſi ſint præſentati.

35 EXploratum habemus quoſdam è fratribus quatuor Ordinum mendicantium iuuenes, imperitos & inexpertos ſacerdotes, fiducia priuilegiorum ſuorũ audire paſſim confeſſiones, & quoslibet paſſim abſq; iudicio & diſcretiõe caſuum, quã nullã nouerũt, abſoluere: Cui periculo obuiare volentes, præcipimus, ne quis fratrum Ordinũ mendicantium, confeſſiones audire præſumat, niſi legitimè & ſecũdùm formam iuris, nobis vel comprouincialibus epiſcopis pręſentatus, & de his, quæ ad officiũ illud pertinent, ꝓbè informatus ſit, & iudicatus idoneus. Quòd ſi Priores & guardiani nõ compulerint ſuos fratres ad ordinationis huius obſeruantiam, & diſſimulauerint, tales nouerint ſe ab omni miniſterio eccleſiarũ noſtrarum cum ſuis fratribus ſubmouendos. Ne verò habeant, quod de præſentatione querantur, has gratis, ſalua Scribarum moderata mercede, eis impartiemur.

DE POENITENTIARIIS Epiſcopalibus.

36 INſupèr, vt conſcientijs ſcrupuloſis conſulatur, ac facilior pateat omnibus ad veniam & abſolutionem peccatorum aditus, ordinamus noſtros in hac diœceſi pœnitentiarios, qui facultatem habeant, ſibi confeſſos ab omibus caſibus nobis de iure vel per ſtatuta ſynodalia reſeruatis, in foro cõſcientiæ abſoluendi.

In primis reuerendum Cyrenenſem Epiſcopum, noſtrum in pontificalibus Vicariũ. Deindè metropolitanæ eccleſię noſtrę Presbyteros Canonicos Theologos, oẽs quoq; intraneos & extraneos collegiorum, & ruralium paſtorũ decanos, & quatuor primarum parochialium Eccleſiarum in Colonia paſtores: ſcilicet Martini, Colũbæ, Laurentij & Albani: Priores quoq; quatuor Ordinum mendicantium, & prætereà ex ordine Pręedicatorum fratrẽ Georgium de Tremonia, ex ordine Minoritarũ fratrem Vuinandum ab Effrem, Licentiatum Theologiæ: ex ordine Carmelitarum fratrem Vuilhelmũ à Blatzhem: ex ordine Auguſtinenſium, fratrem Henricum à Vuyerd. Prætereà addimus in maiori noſtra Eccleſia venerabilem Licentiatum Theologiæ Ioannem Luneñ, Ioannem Lamb decretorũ doctorẽ, Ioannẽ ab Heinsberg Theologiæ Licentiatum, & Gotfridum Ditmarum ab Hagen.

DE CONFESSORIBVS Sanctimonialium.

VOlentes conſulere infirmitati ſanctimonialium, quas nonnunquàm pudor vel metus retinent à cõfeſſione libera, quando ad vnum tantùm patrem vel cõfeſſorẽ eis familiariter notũ, alligantur, vndè fit, vt ſępè nõ integrè, ſed vix vnquàm liberè conſcientiam ſuam exonerent: & tamen ad ſacroſanctã cõmunionẽ ſtatutis temporib⁹ cum alijs accedant: Clementer indulgemus & concedimus, vt ſanctimonialibus bis aut ter in anno fiat poteſtas, alij quàm ſuo presbytero confitendi, ab ordinario loci deputando, niſi proprius eorum viſitator aut cõmiſſarius huic rei priùs prouiderit. 37

DE CONTEMNENTIBVS ſacram Vnctionem.

RElatum nobis in Concilio eſt, impios quoſdam homines infirmitatis ſuæ tẽpore vnctionem ſacram reſpuiſſe ac cõtempſiſſe: quamobrem ſtatuimus, vt ſi quis ſacramẽtum illud nobis ab Apoſtolo Iacobo tantoperè commendatum, contempſerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura. 38 Iacob. 5.

Eſt quoq; in obſeruatione dierũ feſtorũ multa varietas, de qua in proxima ſynodo noſtra diœceſana ſtatuemus. Ea verò quæ hic cõſtituta ſunt, iudicio ſanctę ſedis Apoſtolicæ, & Oecumenici Concilij, vt omnia noſtra, reuerenter ſubmittimus: nec per ea ſacris canonibus, traditionibus Eccleſiaſticis, aut reliquis maiorum noſtrorũ Prouincialibus & diœceſanis ſynodalibus cõſtitutionibus volumus derogatum. Poteſtatẽq; præmiſſa omnia & ſingula interpretandi & declarãdi, quotiès opus fuerit, & viſum erit expedire, nobis reſeruamus. In cuius rei fidem & teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum in Metropolitana eccleſia noſtra Colonienſi, 6. Aprilis, Anno Domini 1549.

CONSTITVTIONES CONCILII PROVINCIALIS MOGVNTINI, SVB REVERENDISSIMO IN CHRIſto patre & Ampliſſ. Principe & Domino, Dn. Sebaſtiano Archiepiſcopo Moguntino, Sacri Rom. Imperij per Germaniam Archicancellario & Principe Electore, &c. ſexta Maij, Anno Dñi milleſimo quingenteſimo quadrageſimonono celebrati.

INDEX CAPITVLORVM CONCILII PROVINCIAlis Moguntinenſis, eorum quæ ad doctrinam fidei pertinent.

DE Sancta Trinitate & fide Catholica. Caput 1
De creatione & conſeruatione mundi. 2
De hominis creatione. 3
De lapſu hominis. 4
De peccato Originali. 5
De Redemptione per Chriſtum. 6
De Iuſtificatione. 7
De Charitate & bonis operibus, & merito eorum. 8
Obſeruationem mandatorum DEI, verè Chriſtianis eſſe poſſibilem. 9
De vera libertate Chriſtiana. 10
De Sacramentis in genere. 11
Modus doctrinæ circa Baptiſmum. 12
De Baptiſmo paruulorum. 13
Baptiſmum, adhibitis ritibus ſecundùm veterem Eccleſiæ morem, adminiſtrari debere. 14
Vnctiones in Baptizandis paruulis omiſſas, expleri debere. 15
Baptiſmũ ante meridiem adminiſtrari debere. 16
Modus doctrinæ circa Sacramentum Confirmationis. 17
De vnctione chriſmatis in Cõfirmatiõe. 18
De cognationibus ſpiritualibus, ex his duobus potiſſimùm Sacramentis, Baptiſmi & Confirmationis, prouenientibus. 19
Modus doctrinę circa Sacramentum Pœnitentiæ. 20
De Contritione. 21
De Confeſſione. 22
De Satisfactione. 23
De abſolutione. 24
De iis, qui Confeſſionibus audiendis præfici debent. 25
De reſeruatione caſuum relaxanda. 26
Ne religioſi Laicos communicent ſine conſenſu Parochorum. 27
Sine Teſtimonio factæ Confeſſionis, nemo ad ſacræ Euchariſtiæ perceptionem admittatur. 28
De Confeſſione non reuelanda. 29
De Satisfactionibus. 30
Modus doctrinæ circa Sacramẽtum Euchariſtiæ. 31
De communione vnius ſpeciei. 32
Vt à ieiunis & confeſſis ſacroſancta Euchariſtia ſumatur. 33
Modus doctrinæ circa Sacramentum extremæ vnctionis. 34
Modus doctrinæ circa Sacramentum Ordinis. 35
Modus doctrinæ circa ſacramentum Matrimonij. 36
Monendos liberos, ne inſcijs parentibus contrahant. 37
De Matrimonij Solennitate. 38
De benedictione Salis, Aquæ, & aliarum rerum, quæ per Exorciſmos & orationes, ad vſum fidelium præparantur. 39
De Cæremonijs. 40
De Imaginibus. 41
De abuſu Imaginum prohibendo. 42
De reliquijs Sanctorum. 43
De peregrinationibus ad reliquias Sanctorum. 44
De Inuocatione & veneratiõe Sanctorũ. 45
De orationibus pro defunctis, & de Purgatorio. 46
De Ieiunio, & delectu ciborum. 47

INDEX EORVM QVAE PERTINENT AD MORES.

DE conſtitutionibus Eccleſiæ. 48
Ne ignoti & inexplorati, ad prædicationis munus admittantur. 49
Obſeruandi Parochi & cõcionatores, quomodò quiſq; doceat. 50
Videndum, quibus libris Parochi & Cõcionatores paſſim vtantur. 51
Plebs, vt concionibus & diuinis interſit, per Magiſtratus adigenda. 52
De horis Canonicis. 53
Quæ ad tremenda Miſſæ myſteria. 54
Presbyteri, cum irreuerentia Miſſas celebrantes, coërcendi. 55
De præmittenda Sacerdotum Confeſſione ante ſacrificium Miſſæ. 56
Miſſæ, ſub Concione aut ſolenni ſacro, non celebrentur. 57
Concionatores plebem verum Miſſæ vſum diligenter edoceant. 58
Miſſa quo geſtu aut qua deuotione audienda. 59
In Primitijs omittendæ comeſſationes. 60
Sanctorũ ſolennitates Dominicis cedant. 61
De ſacris libris recognoſcendis & repurgandis. 62
De examine Prælatorum. 63
De his, qui plura beneficia Curata obtinent. 64
De generalibus ſtudijs inſtaurandis: Et de Adoleſcentibus ad ſtudia publicè alendis. 65
De clericis ſecularibus & regularibꝰ, ad ſtudia ablegandis: Et de ſtudijs, apud Monaſteria inſtaurandis & conſeruandis. 66
De Theologiæ apud Eccleſias Collegiatas profeſſoribus. 67
De Patronis & collatione beneficiorum. 68
De admiſſione ad beneficia Eccleſiaſtica, & eorum reſignatione. 69
De iuſta diſtributione prouentuum Eccleſiaſticorum. 70
Vt Præpoſiti, Decani, Scholaſtici, Cuſtodes, & Cantores, apud Eccleſias ſuas reſideant. 71

De modo deſeruiendi quotidianas diſtributiones. 72
Ocioſas deambulationes in Eccleſijs inter diuina prohibendas. 73
De honeſtate & decentia Clericali. 74
De decimis & offertorijs perſoluendis. 75
De foro competenti, & emunitate Eccleſiaſtica. 76
Quibus Epiſcopi aut Archidiaconi ſuas vices committere debeant. 77
De Regularibus. 78
De clauſuris Monaſteriorum Virginum. 79
Paſtores & alij, Eccleſijs ſuis, quibus per ſe non præſunt, idoneos & perpetuos Vicarios præficiant. 80
De promouendis ad ſacros Ordines. 81
De ordinandorum Teſtimonio. 82
Qui in baptiſmo vnctiões ſacri olei & chriſmatis, iuxta vetuſtiſſimum Eccleſiæ morem non ſuſceperunt, ad Ordines ſacros ante talium vnctionum ſuppletionẽ non admittantur. 83
De ijs, qui ordinanẽ extra ſuas diœceſes. 84
De honore Prælatorum. 85
Ne domicellares Canonici, ante merita virtutis & doctrinæ, ad Capitula aſſumantur. 86
De iuramentorũ exactione reſtringẽda. 87
Pecunias ex ſtatutis beneficiorũ, aut aliundè cedentes, in Eccleſiarum vtilitatẽ impendi debere. 88
De rebus Eccleſiarũ diligenter curãdis. 89
De procuratione ſeu Fabricis Eccleſiarum Parochialium. 90
De Simonia. 91
Vt Parochi ſacramẽta gratis adminiſtrẽt. 92
De competentijs Parochorum. 93
De clericis peregrinis. 94
De ſacellanis Nobilium. 95
De Magiſtris ſcholarum. 96
De Teſtamentis & vltimis voluntatibus. 97
Mercatus diebus Dominicis & feſtiuis prohibendos. 98
De libris per Typographiam publicãdis. 99
De pœna clerici percuſſoris, aut rixoſi contra alium clericum. 100
De pœna Sortilegorum. 101
De clericis concubinarijs. 102
De Excommunicatione. 103
De vitandis excommunicatis. 104

PRAEFATIO.

SEBASTIANVS Dei gratia Sanctę ſedis Moguntinæ, Archiepiſcopus, Sacri Romani Imperij per Germaniam Archicancellarius, & Princeps Elector &c. Vniuerſo clero & populo per diœceſim noſtram Mogunt. Salutem in Domino ſempiternã. Poſteaquàm graue illud Paſtoralis muneris onus humeris noſtris (Domino ſic diſponente) incubuiſſet, ſanè nunquàm quaſi in dignitatis & honorum faſtigio ſublimati, lætari potuimus, ſed quaſi in quadam ſpecula poſiti, ingentem & anxiam ſolicitudinem animo cõcepimus, & quaſi importabile onus humeris ſuſtinentes, ad omnem ſuſcepti muneris recordationem frequenter ingemuimus. Nõ enim ignorabamus depoſitum, quod tradẽte & cõmendante Chriſto ſuſcepimus, quãta in illo aſſeruando cura, ſolicitudine, & labore deſudare nos oporteat: quãtáve pœna nos maneat, & q̃ terribilis nos Dñi ſententia expectet, ſi quicquam de Theſauro illo, quem Chriſtus, velut ſedulus & prudẽs negociator, precio ſanguinis ſui cõparandum duxit, noſtra fortè incuria perire cõtigerit.

Accedebat ad cumulum ſolicitudinis noſtræ, & timoris noſtri pondus in immenſum augebat, quòd functionem noſtram Paſtoralem in eam videbamus tempeſtatem incidiſſe, qua tot ſectæ, ſchiſmata, & omnes penè præteritorum temporum hæreſes, velut conſpiratione facta, agminatim in Eccleſiã irruerant, & diſperſum CHRISTI gregem immanes lupi ad interitum rapiebant: & qua, vniuerſa vitiorum corruptela & grauiſſimorum ſcelerum lues, ouile Chriſti quaſi cõtagione perſerpens, ouiculas CHRISTI ſanguine redemptas, crudelem in modum depaſcebatur.

Atq; hac temporum iniquitate nobis nequaquàm deſidiæ patrocinium, aut negligentiæ excuſationem, præberi exiſtimabamus: ſed curam & ſolicitudinem noſtrã potius augeri, vt quanto grauioribus malis laborantem Eccleſiam conſpiciebamus, tanto attentiore animo & ſtudio vigilantiore, in eam, quam Dominus nobis impoſuerat, Paſtoralis officij functionem incumberemus, & gregi nobis credito cuſtodiam ſimul & diſciplinam ſedulò adhiberemus: Cuſtodiam quidem, vt ex commonitione noſtra, cauere noxia, & ſalutaria appetere: peccata refugere, & virtutes ſectari, plebs nobis cõmiſſa ſedulò addiſceret. Diſciplinam verò, vt qui ſpretis ſalutaribus monitis, aut torpentes negligentia, aut malitia incitati, delinquerẽt: per nos à vitijs ſuis, Eccleſiaſticæ cenſuræ ſeueritate coërcerentur. Siquidem memineramus, hanc vtranq; curam à Domino ouilis ſui cuſtodibus ſub graui comminatione iniungi. Cuſtodiam quidẽ, cum ait: Si Speculator viderit gladium venientẽ, Ezec. 33.
& nõ inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autẽ eius de manu Speculatoris requiram. Seueritatem vero diſciplinæ Dominus à Paſtoribus exigens: Non Eccl. 7.
quæras, inquit, fieri Iudex, niſi valeas virtute ir-

te irrumpere iniquitates: nimirùm innuēs, graui culpæ alligari eum, qui vitia ſubditorum, quæ pro poteſtate ſibi tradita compeſcendo emendare debet, diſſimulando nutrit & auget. Et alibi Dominus Paſtorū negligētiam ſeueriſſimis minis increpans: Ecce ego ipſe, inquit, ſuper Paſtores, gregem meum de manu eorum requiram. Ezech. 34.

His nos Domini commonitionibus incitati, iam indè ab initio ordinatiōis noſtre, propenſa voluntate ad debitam commiſſæ nobis functionis executionem; omem animi & conſilij vim conuertebamus. Sed pios conatus noſtros inquietudo temporis illi' impediebat, dum tumultibus & bellis feruerent omnia, ac planè appareret, ſeculum noſtrum iam nec vitia ſua ferre poſſe, nec remedia pati velle. Et iam nihil aliud quàm grauem Eccleſiarum ruinam, & de proximo imminentem Religionis noſtræ interitum oculis præuidebamus, niſi Deus pro immēſa ſua miſericordia miſeratus, Eccleſiam ſuā tot malis grauiſſimè afflictam, & ſub tantarum calamitatum onere iamiam ruituram, Inuictiſſimi & Potentiſſimi Principis Caroli Quinti, Pientiſſimi & verè Catholici Imperatoris armis texiſſet, & à caſu præſeruatam, pia eiuſdem Imperatoris ſolicitudine ad priſtinæ ſecuritatis recuperandæ ſpem erexiſſet.

Cùm igitur ſingulari Dei gratia & miſericordia, & Chriſtianiſſimi ac Potentiſſimi Imperatoris beneficio hæc quies Eccleſijs reddita eſſet, vt iā de rebus religionis conſilia tutò capere liceret: Nos tantam opportunitatem, quam nobis diuinitùs concedi diu deſideraueramus, nequaquàm negligēdam rati, omes animi & conſilij conatus ad Eccleſiarum nobis ſubiectarum diſciplinā ritè conſtituendam, & ad plebis commiſſæ ſalutem promouendam, adeoque ad totius Paſtoralis muneris noſtri functionem pro virili exequendam, applicuimus. Et veterē Eccleſiæ cōſuetudinem inſequentes, quam Apoſtoli nobis reliquerūt, & Sancti Patres quaſi per manus traditam ſedulò retinuerunt, vt quotiès in fide Chriſtiana dubiæ quæſtiones orirentur, aut alioquì ancipiti malo Eccleſia periclitaretur, mox Synodū conuocarent, & dubias quæſtiones ex ſcripturis ſanctis, iuxta communem Sanctorū Patrum conſenſum, & receptā Eccleſiæ authoritatem, dirimerent, & ſuboriētibus difficultatibus & periculis collato inter ſe cōſilio, matura & ſalutaria remedia adhiberēt: Nos quoque, poſt celebratam à nobis Synodum Diœceſanam, præſentibus malis etiā amplioris conſilij remedia credentes quærenda, iuxta Sacrorum Canonum ſanctiones Prouinciale Concilium duximus congregandum. Itaque Comprouinciales noſtros amicos chariſſimos, & dilectos in Chriſto Reuerendos Coepiſcopos, ad diem ſextum Maij in ciuitatem noſtram Moguntiā euocauimus, è quibus cùm Reuerendus in Chriſto, & amicus noſter ſyncerè dilectus, Mauritius Epiſcopus Eyſtetenſis, vir inſigni eruditione præditus, & promouendæ Religionis zelo mirificè flagrans, per ſeipſum: pleriq; verò alij per idoneos nuncios, pietate, doctrina, prudentia, & conſilij magnitudine præſtantes viros, promptè comparuiſſent: omnium qui conuenerant, voluntates ad Eccleſiæ tot malis afflictæ, & tantis Cleri & populi vitijs deturpatæ, auxilium & emēdationem valdè pronas depræhendimus. Qua animorum alacri pietate, & pia alacritate exhilarati, inuocato Dei auxilio, ſine ampliore mora ſancto & neceſſario negocio manus admouimus, & quantùm is nos adiuuare dignatus eſt, cui' cauſam agebamus, in commune cœpimus conſulere, quanam ratiōe populos nobis commiſſos in officio continere, noxia quæque ab eis auertere, & ſalutaria eis prouidere, ac Eccleſias noſtras in pace & puritate regere poſſimus, donec generale concilium his tantis malis aptiora remedia prouideret, & omnium abuſuum pleniorem emendationem, ac Deo propicio calamitatum & diſſidiorum finem inueniret. Tandèm, cùm dies aliquot cōtinuis deliberationibus abſumpſiſſemus, quæcunq; ad Dei gloriam illuſtrandam, ad Eccleſiaſticæ diſciplinæ emendationem, & ad ſalutem commiſſi nobis gregis promouēdam, apta & ſalutaria nobis viſa ſunt, in Conſtitutiones diuinæ legi, Orthodoxorum Patrū ſententijs, & ſacrorum Canonum ſanctionib', ac rectæ rationis iudicio conſentaneas, cōgeſſimus, & eas vt ab omnibus per ciuitates & Diœceſes noſtras obſeruentur, communi conſenſu publicandas decreuimus. Dedimus autem operam in ijs noſtris Conſtitutionibus, vt ſolicitudinis & paſtoralis noſtræ curæ vtranq; partem complecteremur, & gregi nobis commiſſo cuſtodiam ſimul & diſciplinam præſtaremus: omnem curam adhibentes, quatenùs in Eccleſijs noſtris ſimul ſalutarem Chriſti doctrinā, in qua vita & ſalus Chriſtiani gregis conſiſtit, à prauis opinionibus immunem & puram cōſeruare, & diſciplinam Eccleſiaſticam magna ex parte collapſam erigere, & ſic Chriſto principi Paſtorum, oues, quas ſuo ſanguine redimendas ſibi exiſtimauit, in illo die incolumes ſiſtere valeamus: nequaquàm immemores, vt ingentis meriti ſibi comparāt fructum, qui ſuper gregem Domini diligenti cuſtodia excubantes, ad iuſtitiam erudiunt, & ad ſalutem promouent multos: ſic æterni ſupplicij ſe reos conſtituere, qui ad Paſtoralis officij functionem admoti, ſua negligentia interire ſinūt animas, pro quibus ſanguinem ſuum impendere, & acerbiſſimam mortem tolerare ſuſtinuit Chriſtus filius Dei.

NOS IGITVR IVXTA APOstoli Actor. 20. cômonitionē,attédere volentes vniuerſo gregi,in quo nos Spirituſſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quā acquiſiuit ſanguine ſuo:memores nos aliquādo coram iuſto Heb. 13. Iudice,pro animabus commiſſæ nobis ple- 1.Pet.1. bis,rationem reddituros eſſe,in primis ſolicita cura duximus prouidendum, vt in Eccleſijs per vniuerſam noſtram Prouinciam & diœceſes conſtitutis,ſana & ſyncera,tum etiam vna,cōſentiens & concors ſacroſanctæ fidei noſtræ,doctrina tradatur,quaten⁹ populi curæ noſtræ commiſſi,ſicut vno Ba- Ephes. 4. ptiſmo in ſpem viuam regenerati,vnum colunt Deum, vnamq́; fidem profitentur, & vnam omnes ambiunt vnius Patris in cælo hæreditatem,ſic ad eandem vna & concordi doctrina erudiantur.

Proindè vniuerſos & ſingulos Paſtores, Parochos, Concionatores, & Curatos, per Ciuitates & Diœceſes noſtras conſtitutos, in domino exhortamur,eiſq́; diſtrictè prę̄cipiédo iniungimus, vt tū vniuerſam Chriſtianam doctrinam,iuxta receptum ſanctorum Patrum & orthodoxæ ac catholicæ Eccleſiæ ſenſum (vitatis noxijs nouitatibus,& ſuſpectis opinionibus penitùs omiſſis) plebibus ſibi commiſſis fideli cura tradāt: tum verò eos præcipuè, qui hiſce temporibus in controuerſiam trahuntur, ſacroſanctæ Religionis noſtræ articulos,in eam quæ ſequitur,ſententiam explicent.

De ſancta Trinitate & fide Catholica. Cap. I.

PRincipio,vt ſuperbenedictę Trinitatis fidem,ſimplici populo nō anxia nimìs & ſcrupuloſa, ſed plana & ſimplici oratiōe, iuxta ſcripturę ſacræ,& trium ſymbolorum Apoſtolici, Niceni & Athanaſij traditionē, exponant,& eos vnum Deum in Trinitate, & Trinitatem in vnitate credere & cōfiteri edoceant. Vnum eūdemq́; Deum in eſſentia,& in perſonis trinum, Patrem & Filium & Spiritumſanctum.

De Creatione & Conſeruatione mundi. Cap. 2.

HVnc Deum Conditorem, Conſeruatorem & gubernatorem eſſe rerum omnium,in pœnis &vindictis iuſtum,ſimul & miſericordem:in donis liberalem,omnis quidem boni, ſed nequaquàm mali culpæ, authorem:Siquidem nos peccata,nulla impulſi neceſſitate,ſed malitia & vitio noſtro, perpetramus.

De hominis Creatione. Cap. 3.

Gene. 1. INter cætera bonitatis & potētię ſuę opera,Deum ab initio hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam cōdidiſſe, corporis & animæ viribus rectum,ornatum iuſtitia & gratia: intùs in anima prauis moti- Eccl. 15. bus vacuum,in corpore infirmitatis omnis & omnium ærumnarum expertem,& à moriendi neceſſitate immunē,in voluntate ad bona malaq́; appetenda ex pari liberum.

De Lapſu hominis. Cap. 4.

QVi cùm mandatū Dei conditoris ſui prę̄uaricat⁹ eſſet,ſanctitatē, gratiam, & iuſtitiam,in qua erat conſtitutus,iuſtiſſimo Dei iudicio amiſit:iræ Dei ac damnationi obnoxius,& in corpore ſimul & anima factus deterior, vt iam in corpore famem, ſitim,& innumeras aliâs miſerias & infirmi- Gene. 3. Eccle. 40. tates,in anima concupiſcentiā ad mala pro- Gene. 6. licientem,multáſq́; noxias & moleſtas ę̄rumnas,ac tādem vtriuſque, videlicet corporis & animæ,mortem ſuſtineret.

De peccato originali. Cap. 5.

HOc primorum hominū peccatū, pro- Rom. 5. pagatione in omes homines tranſire, Ephe. 2. ac ſecum pœnam ſuā trahere,vt ſint natura Gene. 8. omnes homines irę Dei,mortis & damna- 1. Cor. 2. tionis rei,& in peccatū proni:qui per libertatem arbitrij ſui,(quæ exigua & infirma in ijs reſidet)nōdùm adiuti gratia Dei,ea quæ ſunt ſpiritus,& ad ſalutem conferunt, non agnoſcere,nedum appetere queant.

De redemptione per Chriſtum. Caput 6.

AB hoc Originalis peccati morbo, homines ſola Dei miſericordiā,per Redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, liberari:Qui infirmitates & languores noſtros Rom. 5. in ſe ſuſcipiens, & peccata noſtra in Cruce Eſa. 53. 1 Pet. 2. perferens in corpore ſuo, Patri nos recōci- Ephe. 5. liauit,vt ſatisfactionem pro delictis noſtris, 1. Cor. 5. quam in noſtris meritis non inuenimus,de Titi 3. Chriſti ſanguine & meritis eius aſſumam⁹: 1. Cor. 6. Cui dum per Baptiſmū inſerimur, per Spiritumſanctum mundamur, & omnem reatum,quem naſcendo vel prōpriè peccando contraximus,renaſcédo exuimus,& ab omi prorſus peccato liberamur, & per Spiritum ſanctum ſanctificamur,& innouamur ſecūdùm internum hominem, vireſque contra relictæ concupiſcentiæ impetus accipimus, vt iam nō regnet peccatum in mortali no- Rom. 6. ſtro corpore:nec ad culpam nobis, ſed ad meriti occaſionem, ſi per gratiam Dei gnauiter pugnauerimus,concupiſcentia in nobis ſit relicta.

De Iuſtificatione. Cap. 7.

ATq; hac ratione iuſtificari homines, cùm qui immundi & natura iræ filij, & damnationis rei ſunt, per Chriſti meritū peccatorum ſuorum remiſſione impetrata,renouantur ſpiritu Dei per Chriſtum ſecundùm internum hominem: vt iam iuſtificati gratia ipſius, & reconciliati Deo, & ab æternę damnatiōis reatu abſoluti, hæredes Rom. 5. Tit. 3. ſint ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

Talis

Talis autem iuſtificationis initiũ ex Dei gratia prouenire, qua ante omne meritum, dum adhuc inimici & peccatores ſunt, excitati & adiuti, & eidem gratiæ ſic excitanti & adiuuanti conſentientes & cooperantes, ad Iuſtificationem diſponuntur.

Hanc verò præuenientem gratiam, cùm per alia media, tum potiſſimùm in prædicatione verbi, ad cõuerſionem hominis operari, dum homo peccatorum ſuorũ admonitus, & à Deo iuſto Iudice conſtituta peccatis ſupplicia metuẽs, mox excitatus & adiutus Dei gratia, à timore peccati, ad Dei miſericordiam cogitatione deflectit: & cũ alia omnia in ſcripturis reuelata, tum hoc præcipuè fide firma capit, Deum peccatoribus propter Chriſtum miſereri velle: Qua ſubnixus fiducia, ſpem cõcipit, & timorem animo eijcit, ac Deum, quem ad miſerendum procliuem, ſibiq; iam propicium credit, diligere, & peccata quæ ipſum à Deo ſeparabant, odiſſe incipit, iamque Deo per Baptiſmum vniri, ſi nondùm eſt in Chriſto regeneratus: aut ſi poſt acceptam Iuſtificationis gratiam in peccata relapſus eſt, per Pœnitẽtiam Deo reconciliari deſiderat, eique per vitę nouitatem placere, & per mandatorum ipſius obſeruationem perpetuò adhærere velle proponit. Sicq; is, qui tunc primò fidei Chriſtianæ initiandus venit, regenerationis lauacro ſuſcepto, aut ſaltem votis expetito, dum ſuſcipiendi facultas nõ ſuppetit: ille verò, qui poſt acceptam Iuſtificationis gratiam per peccatũ rurſus excidit, per Pœnitentiæ remedia Iuſtificatiõem accipit. Quæ cum peccatorũ remiſſione etiam ſanctificationem, & interni hominis innouationem confert, quatenùs per meritum paſſionis Chriſti, quod iam credenti communicatur: cum venia peccatorum homo etiã Dei gratiam, & per Spiritumſanctum vnà cũ fide, ſimul charitatem in corde diffuſam ac ſpem accipit. Hiſque Dei donis in ipſo permanentibus, non iam ſolùm reputatur aut nominatur, ſed verè exiſtit iuſtus: non tamẽ ſua propria, aut ſuis meritis comparata, ſed ex gratia Dei per Chriſtum donata & communicata, iuſtitia.

Gen. 3.23. Acto. 10. Ioan. 13. Rom. 3. Rom. 5.

Itaque hominem iuſtificari gratìs per fidem, quia nullis præcedentibus meritis iuſtificatio acquiritur, ſed ex DEI gratia per Chriſtum donatur, his quibus in eum credentibus, mortis eius & fuſi pro peccatoribus ſanguinis meritum applicatur.

Rom. 3. Ephe. 2.

De Charitate & bonis Operibus, & merito eorum.

Cap. 8.

1. Ioan. 3.

CHaritatem verò, ſine qua nemo iuſtus eſſe poteſt, iam tum, cùm in Iuſtificatione hominis accedit, operibus bonis grauidam eſſe, nec ocioſam manere in verè iuſtificatis: quin oblata occaſione, & facultate permiſſa, promat de ſe opus bonum, & quotidiana faciat iuſtitiæ incrementa, ſecũdùm ſcripturam: Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc. Ea verò, quæ iuſtificati iam, mẽbra ſua exhibentes arma iuſtitiæ in ſanctificationem, fide per dilectionem operante, fecerint opera: tum quia Deus benè operãtibus, & in ipſo ſperantibus, mercedem miſericorditer promiſit: tum etiam quia eiuſmodi iuſtificatorum opera, gratiæ Dei effectus ſunt, & mouente & adiuuante Spiritusſancto fiunt: verè bona, & Deo grata, ac remuneratione vitę æternæ digna eſſe. Apo. 22. Rom. 6. Galat. 5.

Nõ enim ſecundùm humanas vires, æſtimanda ſunt Iuſtificatorum opera, ſed ſecũdùm eam gratiam, quã in ipſos influit Chriſtus, ex qua deindè bona ipſorum opera emanant. Et ſecundùm eam dignitatẽ, quam de Spiritusſancto, velut omnis boni operis motore & operatore, ſumunt. Sic enim extenuandę vires humanæ, vt nõ ſimul & gratia Dei vilis reputetur: ſic in bono opere faciendo, deprimẽda eſt facultas hominis, vt interim cogitemus, Spiritusſancti motum, & in nobis efficacem, & apud Deum acceptum ac precioſum eſſe.

Obſeruationem mandatorum Dei, verè Chriſtianis eſſe poſſibilem.

Cap. 9.

EX eadem cauſa demonſtrandum eſt, Mandatorum Dei obſeruationem renatis ac iuſtificatis eſſe poſſibilem, non ſecundùm Naturæ infirmitatem, quam habẽt cum alijs hominibus cõmunem: ſed ſecundùm gratiam Chriſti, qua imbuti ſunt, & ſecundùm opem Spiritusſancti, quem renati ac iuſtificati acceperunt: Vt iam diuinorum præceptorum obſeruatio renatis tanto ſit poſſibilior, quanto maiorem gratiam, eodẽ ſemper opitulante Spiritu, vel ſemel acceptã retinent, vel amiſſam nouo ſubindè munere recuperant. Phil. 2. 4.

De vera libertate Chriſtiana.

Cap. 10.

EAm verò libertatem ſuam (quam lex Spiritus, quæ eſt ipſa Charitas, diffuſa in cordibus noſtris, nobis affert) Chriſtiani intelligant, non, vt non impleant ea, quæ in mandatis Dei exiguntur, ſed quatenùs ad ea adimplenda non, vt alij homines, pœnarum metu & Imperio legis cõpellantur, ſed ea iam non inuiti, immò verò volentes faciant: ita, vt obedientia ipſorum ſecundùm animi promptitudinem, & in rectè factis lętitiam, vera libertas: ſecundùm pręcepti adimpletionem, plena & pia ſeruitus exiſtimetur. Alioquì cupiditatibus frena laxare, & carnis curam ſecundùm eius deſideria facere, non Chriſti libertas, ſed pernicioſa diaboli ſeruitus reputanda eſt. Rom. 5. Rom. 13.

De Sacramẽtis in genere. Cap. 11.

DOceant etiam Paſtores noſtri, Septẽ eſſe Eccleſiæ Sacramenta diuinitùs inſtituta, per quæ velut apta remedia atque

atq; inſtrumenta, & peccatis noſtris mederi,& ſuæ gratiæ munera nobis impartiri,Deus voluerit.Eaque non eſſe ritus ſimplices, quod quidã impunè confingunt,ſed ſacroſancta ſignacula,& efficacia ſigna, quæ ritè ea ſuſcipiẽtes,gratiam eis conferendo, ſanctificent.Gratiam verò ſacramentorũ, non ex ipſa externarũ rerum virtute,nec ex merito Miniſtri:ſed ex internæ & diuinæ operationis virtute,æſtimandam eſſe.

Modus doctrinæ circa Baptiſmum. Cap. 12.

ET vt populus virtutem ac fructum vniuſcuiuſq; Sacramenti planè intelligat, concordi doctrina erudiri populos nobis cõmiſſos volumus,vt credant Baptiſmi vir-
1.Cor.6. Acto.2. tute omne prorſus peccatum,tam Originale quàm Actuale,remitti, nec quicquam in ritè baptizato relinqui, quod ab ingreſſu Regni cæleſtis remorari eum queat. Concupiſcentiam enim, quæ poſt Baptiſmũ in nobis,ad Agonem, non ad culpam, relinquitur,iam non eſſe peccatum vera ratione
Rom.7. peccati:ſed peccatum ob id appellari,quòd per peccatum facta,& ex peccato relicta ſit, & ad peccatum ampliùs inclinet.

De Baptiſmo Paruulorum. Cap. 13.

DAtum etiam Paruulis in fide Eccleſię Baptiſmum,ad abolendum Originale peccatum,& ad ſalutem conſequendam, efficacẽ eſſe. Eumq; ſemel ritè, etiam à paruulo,ſuſceptum, aut ab hæretico vel infideli in forma Eccleſiæ,cum recta intentione datũ, ſine iniuria Chriſti (in cuius mor-
Rom. 6. tis ſimilitudinem,ſemel pro nobis redimẽdis toleratæ, traditur) ſine grandi piaculo ampliùs iterari nec poſſe,nec debere:ne inuocatio ſanctiſſimi nominis Dei, in qua ſemel ablutio data eſt, per iterationem quaſi vana accuſetur:& mors Domini,in cuius ſimilitudinẽ ſemel baptizamur, repetito baptiſmo,quaſi inefficax arguatur.

Baptiſmum,adhibitis ritibus ſecundũ veterem Eccleſię morem,adminiſtrari debere. Cap.14.

PArochis verò,& alijs Eccleſiarum Miniſtris, per noſtras ditiones conſtitutis, ſedulò iniungimus, & ſub graui pœna, præuaricantibus ſine remiſſione infligenda,comminamur,ne aliter, quàm adhibitis Exorciſmis & Exufflationibus, Vnctionibus etiam & cæteris ritibus, per Catholicã Eccleſiam ab antiquo obſeruari ſolitis, & in aqua non prophana,ſed ſolenni benedictione,&ſacri Chriſmatis,Vnctione ſanctificata,extra caſum neceſſitatis, Baptiſmum adminiſtrare præſumant.

Vnctiones in baptizatis paruulis omiſſas,expleri debere. Cap. 15.

CVm autem circa ſacrum Baptiſma nõ rarò euenire ſoleat,vt myſticæ illę vnctiones,iam indè ab initio Religionis Chriſtianæ per vniuerſam Eccleſiam adhiberi ſolitæ,vel ex neceſſitate propter metũ imminentis mortis infantiũ,vel etiam ex contemptu omittantur: Nos Parochis noſtris hanc curam ſeriò iniungimus,eiſque diſtrictè præcipiendo mandamus,vt de pueris ſic baptizatis diligenter inquirentes, ſi cõperint alioquì debitam verborum formam obſeruatam,Baptiſmum quidem ſic tradi- De conci. dist.4.cab antiquo.
tum approbent: Eos verò,qui dum baptizarentur,Vnctiones non receperunt, ſeriò exhortentur & ſedulò inducere tentent,vt conſuetas Vnctiones cum Oleo ſancto, in pectore & ſcapulis,& in vertice cum Chriſmate,(adiũctis ſolitis precatiõibus,quæ in Agendis habentur) aliosque ritus omiſſos, in ſeipſis per Catholicum Sacerdotẽ, iuxta vetuſtiſſimum Eccleſiæ morem,cautè & piè ſuppleri curent. Quòd ſi depræhenderint, in tali Baptiſmo nec formã debitã eſſe obſeruatam,his qui ſic baptizati fruſtrà putabantur,totum Baptiſma ſecundùm Eccleſię ritum tradant.

Baptiſmum ante meridiem adminiſtrari debere. Cap. 16.

ET vt tanto myſterio debita omninò reuerẽtia exhibeatur, Parochos & Eccleſiarum miniſtros ſeriò monemus,vt manè intra officia diuina,aut mox poſt ea peracta, (non autẽ tempore pomeridiano poſt epulas &prandia,niſi neceſſitas aut periculum infantium accelerare baptiſmum expoſcat) cũ multa ſobrietate, & accurata deuotione,Baptiſmum adminiſtrent.Comeſſationes verò,& parùm ſobria Conuiuia, q̃ quibuſdam in locis poſt Baptiſmum fiunt, per ciuiles Magiſtratus inhiberi,aut ſaltem ad moderationem Chriſtianis dignam, reduci volumus.

Modus Doctrinæ circa Sacramentum Confirmationis. Cap. 17.

SAcramentum Confirmationis ex inſti- Ioan.14.
tutione Chriſti, & Apoſtolorum praxi, 15.&16.
Eccleſiæ relictum eſſe,in quo, iuxta Domi- Acto.8.
ni promiſſionem,Spiritumſanctum, quo in &19.
Baptiſmo ad peccati emundationem ſignati ſumus,cum nouo gratiæ ſuæ munere accipimus: Videlicet, vt virtute eius contra ſatanæ tentationes muniamur:vt gratia ei᷑, ad meliùs capienda fidei myſteria, illuminemur:Ad Confeſſionem Chriſti fiduciam, & contra vitia robur accipiamus. Quę oĩa Chriſtus Dominus, per Spiritumſanctum, quem miſſurus erat, fidelibus conferenda, disertè promiſit.Ea verò,vt erant à Chriſto promiſſa,ipſis Apoſtolis in die Pentecoſtes exhibita,& ab eiſdem per manuum impoſitionem in alios transfundi cœpta, Actus ipſorum ſatis teſtantur. Vndè Eccleſia Catholica Spiritumſanctum per manus Epiſcoporũ fidelibus tradendi normã accepit.

De Vnctione Chriſmatis in Confirmatione. Cap. 18.

DIligenter etiam populũ inſtruant, cur hoc Sacramentum, ab initio ſola manuum impoſitione exhibitũ, mox ſub ipſis (Acto. 8. & 19.) temporibus Apoſtolorum ex eorundẽ traditione, adhibita Chriſmatis vnctione, cœperit conferri. Nã cùm in initio Spiritusſanctus ad euidentiorem recentis adhuc fidei commendationem, ſigno viſibili influeret confirmatis: externa Vnctione, quæ illã internam deſignaret, tunc non erat opus. Poſteà verò adulta Eccleſia, & ſtabilita fide, cũ ſigna externa apparére ceſſauerunt, nec iam ampliùs Spiritusſanctus viſibiliter deſcenderet, mox in locum viſibilis ſigni, Vnctio Chriſmatis adhiberi cœpit, quæ his, qui cõfirmarentur, internam & ſpiritalem Vnctionem repræſentaret, vt quid intùs agatur per gratiam, forìs aliquo viſibili ſigno innoteſcat, & verbi fidem externi elementi ſimilitudo confirmet.

De Cognationibus ſpiritualibus, ex his duobus potiſſimùm ſacramẽtis Baptiſmi & Confirmationis, prouenientibus. Cap. 19.

(Ex Cõcil. Mogũ. Dñi Petri. De cõ. diſ. 4. c. Non plures.) NOn raró ex impedimentis cognationum ſpiritualiũ, difficultates & pericula ſolent euenire: Ad quæ cohibenda decernimus, ne cuiquã, ſiue ex ſacro fonte leuando, ſiue ad ſacram Confirmationem tenendo, plures, quàm vnum Patrinum, liceat adhibere.

Modus doctrinæ circa Sacramentum Pœnitentiæ. Cap. 20.

POenitentiam, velut ſecũdam poſt naufragium tabulã, cuius præſidio, in peccatorum voraginem relapſi, denuò perniciem effugimus, & gratiam reconciliationis & remiſſiõis peccatorum recipimus: Paſtores noſtri in Eccleſijs ſedulò vrgeant, & admoneant fideles, his partibus integrã & vtilem Pœnitẽtiam abſolui: Contritione, Cõfeſſione, & Satisfactione.

De Contritione. Cap. 21.

NEque enim remitti peccatum, cuius eum qui admiſit, non pœniteat.

De Confeſſione. Cap. 22.

(Matt. 18. Ioan. 20.) ET cùm ad ſananda hominum peccata, Chriſtus duplicem Miniſtris Eccleſiæ ſuæ poteſtatem reliquerit, vt remittant aut retineant, ſoluãt aut ligent: quatenùs id remedium ſanandis peccatis apponendũ nobis Dominus tradidit, eatenùs Cõfeſſionẽ, cum enumeratione peccatorum faciẽdam, nobis commendâſſe: vt ex recenſione peccatorum, is, qui diſcernendi poteſtatem accepit, ſciat vtram commiſſi muneris partem debeat exercere.

De Satisfactione. Cap. 23.

SAtisfactionem verò ab his, qui deliquerunt, doceant præſtandam. Non illam quidem, qua culpa peccati, & æterna pœna diluitur: hæc enim ſatisfactio ex ſola Chriſti propiciatione donatur: ſed illa à nobis pſtanda eſt, qua pœna temporalis, quæ poſt culpæ remiſſionem nõnunquàm remanet, aut Eleemoſynis alijſque pietatis operibus redimitur, aut Ieiunijs & alijs Satisfactionibus (quæ tamen ipſæ etiam ex merito Paſſionis Chriſti efficaciam ſumunt) auertitur. (Dan. 4. 1. Cor. 11.)

De Abſolutione. Cap. 24.

SAcerdotes verò, qui Cõfeſſionibus audiendis dant operam, abſolutionis formam non intricent pluribus membris, aut Conditionibus appoſitis, ſed planis & ſimplicibus verbis depromant: Ego abſoluo te, à peccatis tuis, in nomine Patris & Filij & Spiritusſancti. Non tamen prohibemus, vt idoneo loco, ſeu ante Abſolutionem, ſeu poſt eam, orationes, pro petenda delictorũ veniã, adiungant.

De ijs, qui Confeſſionibus audiendis præfici debent. Cap. 25.

EPiſcopis, qui curam animarum ſuſceperunt, hac præſertim tempeſtate, qua varijs & pernicioſis opinionibus, ſimpliciũ animi, miſerandum in modum, deprauantur: ſummo ſtudio enitendum eſt, vt audiendis Confeſſionibus, quæ ad formandas conſcientias opportunè ſeruiunt, Sacerdotes viri integri & periti præficiantur. Vndè omnes Superiores fratrum mendicantium (qui in hac parte Parochis in adiutoriũ accedunt) inducẽdos cenſemus, & ſeriò monemus, vt fratres ſuos, quos ad audiendas Cõfeſſiones admittere deſtinauerint, priùs Commiſſarijs noſtris exhibeant: Qui eos aut per examen, aut fide digno ſuorum Superiorum teſtimonio dijudicent, num idonei ſint, quibus ouium Chriſti ſalus tutò committi queat. (Ex Synodo celebrata Mogũt. ſub cardinale Nicolao Tit. S. Petri ad Vincula, & Theodorico Archiepõ anno 1451.)

De Reſeruatione caſuum relaxanda. Cap. 26.

NE autem propter caſus reſeruatos, à ſalutari Confeſſionis remedio homines retrahãtur, dum vel in promptu Sacerdotẽ non inueniunt, qui eos abſoluere poſſit: vel etiam famæ ſuæ & ſumptui timent, ſi longiùs pro abſolutione conſequenda ablegentur: Nos pudori ſimul & ſumptibus ſubditorum noſtrorum conſulere volẽtes, præſenti Decreto ordinamus & conſtituimus, vt deinceps omnes Parochi, per prouinciam noſtram ritè ordinati & vocati, oẽſq; fratres mendicantes, per ſuos ſuperiores, vt præmittitur, præſentati, & per Commiſſarios noſtros approbati, poteſtatem habeant, vice & nomine noſtro, abſoluendi Laicos contritos & confeſſos, à quibuſcunq; peccatis occultis, quãtunuis grauibus & enormibus, quæ alioqui authoritati noſtræ ordinariæ reſeruari debebant: exceptis duntaxàt Homicidis, Hæreticis, & Excommunicatis, ad nos, vel Commiſſarios noſtros, mittendis.

Ne Religioſi Laicos cõmunicent ſine conſenſu Parochorum. Cap. 27.

Ex Cõcil. Fritzlar.

NVlli tamen Religioſo (etiamſi ad cõfeſſiones audiendas, vt præmittitur, admiſſus fuerit) licere volumus, cuiquam Laico ſacroſanctæ Euchariſtiæ communionem, ſine ſpeciali cõſenſu Parochi, ad cuius curam ille pertinet, porrigere. quemadmodùm & Parochis omibus ſeriò inhibemus, ne quenquam alienum Parochianum, ſine conſenſu ſui Parochi, extra neceſſitaté, ſiue ad Confeſſionem, ſiue ad vllius Sacramenti perceptionem, recipiant: Si tamen ſubditus rationabilem cauſam allegás, alij Sacerdoti confeſſionem faciendi cõſenſum à ſuo Parocho petiuerit, talem ei conſenſum volumus non denegari.

Sine teſtimonio factæ Confeſſionis, nemo ad ſacrę Euchariſtię perceptionem admittatur. Cap. 28.

1. Cor. 11.

ET ne contempto Confeſſionis remedio, homines ſacroſanctam Euchariſtiã percepturi, periculum ſibi, quod Apoſtolus indignis & inexploratis grauiter cõminatur, accerſant: Parochis noſtris iniungimus, ne poſthàc quenquam Parochianũ, qui non ſuo Parocho Confeſſionem fecerit, (ſaltem vbi non factæ Confeſſionis ſuſpicio ſubſit) ſine teſtimonio eius, cui Confeſſionem fecit, ad ſacroſanctam Euchariſtiam admittere præſumant.

De Confeſſione non reuelanda. Cap. 29.

Ex Cõcil. Fritzlar.

MAgnam etiam cautionem adhibere debent Confeſſarij ſacerdotes, ne de inuſitatis criminibus, præſertim à iunioribus inquirendo, inexpertis, nouæ cupiditatis, aut criminis antè non tentati, occaſionem obijciant. Caueant etiam, ne confitentis peccatum ſermone, vel ſigno, vel aliqua vlla ratione ꝓdant. Sed ſi conſilio ſuper aliqua re, in Cõfeſſione ſibi manifeſtata, indiguerint: rem ipſam, ſine vlla authoris mentione, ad peritiorem referant. Quòd ſi ſacerdos alicuius crimen, per cõfeſſionem ſibi compertum, vel aperto indicio, aut ſaltem conditionis, aut loci, aut viciniæ, aut cuiuſcunq; circunſtantiæ ſignificatione, reuelauerit: à beneficio Eccleſiaſtico remot⁹, ad arctum Monaſterium, ad agẽdam pœnitentiam, retrudatur. Nec etiam ſacerdos cõfeſſarius à quoquam, ſibi cõfitente, de peccatis alterius expreſſo nomine, vllo modo inquirere præſumat.

De Pœnitent. & remiſſio. Cap. Omnis.

De Pœnitent. & remiſſio.

Ex Cõcil. Fritzlar.

De Satisfactionibus. Cap. 30.

SAcerdotes etiam cõfeſſarios monemus, ſcisq; ꝑcipiendo iniũgimus, ne in vſura, furto, rapina aut fraude, abſolutioné Confitenti impertiantur: niſi ea, quæ iniuſtè abſtulit, quatenùs eius facultates permittunt, ſe reſtituturũ promiſerit. In alijs leuioribus delictis, ſatisfactiões, iuxta qualitaté culpę, aut cõfitentis poſſibilitatem, moderentur.

Eoſdem hortamur, vt iuxta delictorum qualitatem, Satisfactionis modum temperent, & auaris Eleemoſynas, incontinentibus ieiunia, pro Satisfactione imponãt, quô ſemper confitentium vitia, contrarijs virtutibus compenſentur.

Modus Doctrinæ circa ſacramentum Euchariſtiæ. Cap. 31.

DE veritate corporis & ſanguinis Dominici in Euchariſtia, plebem ex verbis Dñi inſtruant, vt credant poſt conſecrationém, ſub ſpeciebus panis & vini, veram corporis & ſanguinis Dñi ſubſtantiã contineri: Nec iam diuidi Chriſtũ, aut ſanguiné eius à carne ſeparari vnq̃ poſſe, quoniá ampliùs non moritur, ideoq; ſub alterutra ſpecie Chriſtum integrũ contineri, & ſub vna ſpecie tantũ à fidelibus, quãtum ſub vtraq;, ſumi.

De Communione vnius ſpeciei. Cap. 32.

CVm auté nemo fidelium dubitet, virtutem ſacroſanctæ Euchariſtię, non ex ſpeciebus pendére, ſed ex viuifica Chriſti carne & ſanguine prouenire: iam ne hoc ꝗdem quiſquam fidelis dubitare debet, illũ ſub vna ſpecie cõmunicandi morem, ad ſalutem ſumétium æquè vtilem & efficacem eſſe, quàm alterum ſub vtraq;: cùm conſtet, non minùs accipi in vna ſpecie, & cũ quoq; communicandi morem in vna ſpecię, iam indè ab initio praxis Chriſti & Apoſtolorũ, in eccleſiam introduxerit: Vnicuiq; autem fidelium, ex his duobus communicãdi modis, eum meritò tenédum eſſe, quem eccleſia, propter cauſas rationabiles, pro temporum ratione elegerit, & populo tradiderit obſeruandum.

Vt à ieiunis & confeſſis ſacroſancta Euchariſtia ſumatur. Cap. 33.

PArochis etiam & miniſtris eccleſiarum ſeriò inhibem⁹, ne cui extra caſum infirmitatis aut neceſſitatis, ſacroſanctam Euchariſtiã, niſi ieiuno & confeſſo, porrigere præſumant.

Modus doctrinæ circa ſacramentum extremæ Vnctionis. Cap. 34.

SAcram Vnctioné doceant Paſtores noſtri, ad infirmorũ, & eorũ qui ad vitę exitũ vergunt, præſidium, à pio Dño traditam eſſe, quã eius iuſſu primi Apoſtoli exercuérunt. Quæ dum per orationé fidei infirmis adhibetur, per diuinæ virtutis operationé, contra corporis infirmitates & terrores cõſcientiæ, alleuiatiõem & hilaritatem ritè ſumentibus præbet: Leuiora peccata tollit, & grauiorum reſtantes reliquias expurgat, iuxta Apoſtoli teſtimonium, & receptam cõſentientis Eccleſiæ doctrinam. Iaco. 5.

Modus doctrinæ circa ſacramentum Ordinis. Cap. 35.

IN collatiõe Ordinum, quæ cum impoſitione manuum, velut viſibili ſigno, traditur:

ditur:

ditur: doceant, ritè ordinatis gratiam diuinitùs conferri, qua, ad Eccleſiaſtica munera ritè & vtiliter exercenda, apti & idonei efficiantur, & qua rata ſint & efficacia, quæ à ritè ordinatis in Eccleſia, iuxta Chriſti & Eccleſiæ inſtitutionem, geruntur. Hanc verò gratiam, eſſe ordinis & muneris, non hominum aut perſonarum, nec ad cuiuſquam priuatam, ſed ad communẽ totius Eccleſiæ vtilitatem, accommodari. Ideoque in ritè ordinatis, ſiue boni ſiue mali ſint, efficacem eſſe. Atq; ita inter diſpares miniſtros, Domini noſtri dona ſemper æqualia, ſemper bona & ſancta permanere.

Modus doctrinæ circa ſacramentum Matrimonij. Cap. 36.

DE hoc Sacramento doceant Paſtores noſtri, Matrimonium ab initio ad officium inſtitutum, tandèm ex Dei benignitate, infirmis hominibus ad remedium ceſſiſſe: Vt iam hæc maris & fœminæ commixtio, quæ alioqui, propter turpem concupiſcentię motũ, peccato ex ſe nõ careret, propter gratiã Sacramenti, coniugibus ad peccatum non imputetur, ſed ſit honorabile in

Heb. 13. omnibus connubium, & torus immaculatus. Eſſe autem cõiunctionem maris & fœminæ, duorum tantùm: nec alicuius tertij conſortium, nec duorum à ſe inuicèm ſeparatiõem, niſi per alterius mortem, vllo mo-

Matt. 5. & 19 do admittentem. Quòd ſi ob fornicationẽ (quæ ſola illis, ſeparandi cauſa, à Dño per-

1. Cor. 7. miſſa eſt) coniuges inuicèm dimiſerint, manere debere innuptos, aut dimiſſo coniugi reconciliari, & neutri eorum, donec vixerit prior coniunx, ad ſecunda tranſeundi Matrimonia poteſtatem eſſe.

Matrimonia etiam, ſine conſenſu parentum legitimè inita, non debere reſcindi.

Hanc coniunctionem, ex libero cõſenſu contrahentium, per verba de præſenti expreſſo, ſtabiliri, nec à parẽtibus (ſi fortè eorum voluntas nõ acceſſerit) reſcindi poſſe.

Monendos liberos, ne inſcijs parentibus contrahant. Cap. 37.

VOlumus tamen liberos ſedulò admoneri, vt diuini præcepti memores, velint in parentum eſſe poteſtate, nec illis inſcijs aut inuitis, inire Matrimonia, aut quicquam rei ſeriæ inchoare, præſumant.

De Matrimonij ſolennitate. Cap. 38.

ET vt Matrimonio ſuus honos conſeruetur, coniunctiones coniugum volumus in cõſpectu Eccleſiæ, adhibita celebritate conſueta, confirmari: ne per occultas

Ex Cõcil. Fritzlar. de Sponſ. & Matrimon. copulationes, ſub prætextu coniugij, illicitæ libidines graſſentur. Et vt pericula, quæ ex clandeſtinis copulatioibus ſuboriri poſſunt, excludantur: nomina contrahere volentium, ante cõiunctionem, tribus diebus feſtiuis, non immediatè ſe inuicèm ſequentibus, ſed per aliquot dierũ interualla à ſe diſtantibus, in Eccleſia coram multitudine, proponi debent: Vt ſi qui impedimentum Matrimonij inter eos nouerint, id ante nuptiarum diem Parocho reuelent. Nec cõtra huiuſmodi denunciationem, niſi ex ardua & neceſſaria cauſa, diſpẽſari debet. Quòd ſi qui tempore huius denunciationis præſentes fuerint, & impedimentum reticuerint, poſt coniunctionem in conſpectu Eccleſiæ celebratam, ampliùs ad eius matrimonij accuſationẽ, aut ad teſtimonium cõtra ipſum, admitti non debet. Caueant etiam Parochi & curati noſtri, ne peregrinos & ignotos ad matrimonia iungenda admittant, niſi libertatis ſuæ teſtimonia ex his locis attulerint, vbi priùs vixerunt. Leuitates verò, quas in pulſando ſponſo (& ſi quæ ſunt ſimiles) abuſus in ipſam vſq; Eccleſiam inuexit, omittantur: Saltationes laſciuæ, & comeſſatiões parùm ſobriæ, ſi in totum tolli nequeãt, ſaltem ad moderationem Chriſtianis dignam reducantur, vt ſic hilaritas nuptialis, pietate & modeſtia condita, oculis Dei, qui Matrimonij author & copulator eſt, commendetur. Parochis ſeu Curatis, p vniuerſam Prouinciam noſtram conſtitutis, iniungimus, Si ſub cura ſua habuerint ſubditũ, qui mulierem, cui Matrimonio iungi per impedimenta canonica non poteſt, tñ vxoris loco publicè foueat, vt ad dimittẽdã eam, ipſum ſeriò inhortentur: aut, Si Matrimoniũ eorũ dubium ſit, num de iure ſubſiſtat, eoſdem infra duos proximos mẽſes ad nos, aut Officiales noſtros, pro declaratione accipienda, venire iubeant. Quòd ſi ſic moniti, ab inuicèm nõ diſceſſerint, aut declarationem (vt præmittitur) non petiuerint, aut noſtræ vel Officialium noſtrorũ deciſioni & ſententiæ non acquieuerint: ab Eccleſiaſticis ſacramentis protinùs arceantur, & niſi ante mortem peccatum ſuum emẽdauerint, aut ſaltem id confeſſi fuerint, aut ſerium ſuper eo animi dolorem oſtenderint, Eccleſiaſtica etiam ſepultura priuentur.

De Benedictione ſalis, aquæ, & aliarũ rerũ, quæ per Exorciſmos & orationes ad vſum fidelium præparantur. Cap. 39.

VEterem morem in Eccleſia ſequimur, dum ſalem, aquam, & cæteras quaſdã res, in vſum fidelium, per orationes in verbo Dei præparamus. Quem morem nemo repræhendet, qui ſecum reputauerit, Eccleſiam inter cętera ſalutis & vtilitatis ſuę, tum augendæ, tum conſeruandæ præſidia, etiam exorcizandi poteſtatem, cõtra inſidias dæmonum, aliaſque noxias peſtes auertendas, accepiſſe. Quam poteſtatem dum per res externas ad vtilitatem fidelium exercet Eccleſia, nimirùm in eo Sanctorum imitatur exempla, qui ad eliciendos quoſdam effectus, diuino iuſſu res corporales adhibuiſſe leguntur. Quem morem in Eccleſijs noſtris Matt. 10. Luc. 10.

ſtris præcipimus conſeruādum, dummodò populum Paſtores ſedulò doceāt, effectus, qui indè petuntur, non ipſarum rerum efficaciæ, ſed diuinæ virtutis operatiōi, per fortiſſimi nominis diuini inuocatiōem, tribuendos eſſe: Et cauerint, ne rebus talibus ad impias ſuperſtitiones abuti quiſquam præſumat.

De Cæremonijs. Cap. 40.

SImiliter & reliquas Cæremonias, quæ aut in cultu diuino ornatum augēt, aut mentes hominum ad pias & vtiles cogitationes excitare poſſunt: diligenter retinēdas cenſemus, præſertim eas, quas ex multa antiquitate profectas, & per vniuerſam eccleſiā obſeruatas, quaſi per manus traditas accepimus. Quales ſunt, quæ in adminiſtratione Sacramentorum adhiberi conſueuerūt: quibus adnumeramus, vt templa (velut orationum & diuini cultus & ſacramentorum officinæ) per loca idonea habeātur, ad quorum ornatum (ſimul etiam velut diuini cultus & promouendæ pietatis apta inſtrumenta) in ijs ſigna crucis, aliasq; imagines, vexilla, veſtes ſacras, altaria, & vaſa ſacra, cōſeruari & vſurpari volumus.

De Imaginibus. Cap. 41.

IMaginum autem vſum, velut pro erudiēda plebe, & omnium animis excitādis vtilem, in Eccleſijs noſtris retineri ſeriò mandamus, dummodò Paſtores noſtri populū accuratè moneant, Imagines non ad id proponi, vt adoremus aut colam' eas: ſed vt qd adorare aut colere, aut quarum rerum vtiliter meminiſſe debeam', per Imagines recordemur. Procaces verò Imagines, & nimio artis lenocinio, ad mundanæ potiùs vanitatis ſpeciem, quàm ad pietatis commonitionem, effigiatas: in templis proponi omninò vetamus, tam laſciuam artis oſtētationem, frugi & ſeuero patriſamiliâs intra priuatas ædes grauem, templis prorſus intolerabilē cenſentes.

De abuſu Imaginum prohibendo. Cap. 42.

CVm vtilis & legitimus Imaginū vſus, intra eos limites contineri meritò debeat, vt ſimplex populus, non ipſas Imagines adorare, aut fidutiam in eis vllam pōnere: ſed quem adorare, quósve honorare, & vndè omnia bona ſperare debeant, per Imagines diſcant recordari. Nos prauæ ſuperſtitioni viam præclūdere volentes, omibus locorum Ordinarijs iniungimus, vt ſi fortè in Territorijs ſuis, ad Imaginē aliquam cōcurſus fieri, & homines ad ipſius Imaginis figuram reſpectum habere, & quaſi quandā Diuinitatis opinionē illi tribuere, animaduerterint: ipſam Imaginem (adhibitis priùs in conſilium Theologis, & Chriſtianarum antiquitatum ſcientiſſimis iuxtà àc pientiſſimis viris) pro cauſæ qualitate, aut tollant aut mutent, & aliam, à prima notabili quantitate differentē, reponant, ne rudis populus, in intellectu ſuo depreſſus, & ideo per media corporalia ad diuina erigēdus, ſpem ſuam contra Eccleſiæ intentionem, in corporali, & quidē certa Imagine, priuata phātaſia atq; inhæſione collocet: quaſi in illa ſit quædam neceſſitas, vt per eam, & nō aliter, inducatur Deus & Sancti id facere, quod petuntur. Verùm hæc omnia, vti dictū eſt, de Theologorum & ſapiētiſſimorum virorum ſententia, vt ſic ſalubri Ordinariorum prouidentia, à pernicioſo Idololatriæ ſcelere, populi præſeruetur ſimplicitas.

De reliquijs Sanctorum. Cap. 43.

REliquias etiam Sanctorum velut diuinæ gratiæ olim receptacula, & veriſſima Chriſti membra, & pura Spiritusſancti domicilia, monemus in Eccleſijs noſtris vel ob id proponendas, & religioſa pietate venerandas, vt per eas fideles commoniti, diſcant virtutem & fidem Sāctorum imitari. Et alicubì in ijs ſanguinolentas notas, & ꝓ fide Chriſti tolerati Martyrij veſtigia, cernentes: admoneantur ſpem fidei noſtræ nō eſſe inanem, pro qua omnia dira pati, ſancti Martyres in animum ſibi induxerūt. Quorum exemplo, ipſi etiam, ad aduerſitatum omnium tolerantiam animentur.

De Peregrinationibus ad Reliquias Sanctorum. Cap. 44.

PEregrinatiōes etiam ad certas Sanctorū Reliquias, aut ad templa memorijs eorū dedicata, vel ob id Chriſtiano populo cenſemus permittēdas, vt ex ipſorum locorum admonitione, homines ad imitandā Sanctorum fidem, pietatem & conſtātiam, vehementiore affectu incitentur, & vt maiori deuotione ſe meritis Sanctorū ſociari, & precibus eorū adiuuari poſtulent: dūmodò ſedulò caueant Paſtores noſtri, ne vſpiā incertæ Reliquiæ, aut nouæ ſine Eccleſiæ authoritate, aut ne vllæ etiam ad quæſtum proponantur, & ne concurſus ſuperſtitioſi ad ſtatuas, ꝓphanis potiſſimùm locis ſitas, aut priuata authoritate erectas fiant.

De inuocatione & Veneratione Sanctorum. Cap. 45.

DOctrinam magno totius eccleſiæ cōſenſu iam indè ab initio receptam, & quaſi per manus traditam, retinēri in eccleſijs noſtris omninò volumus: Sanctos videlicet, qui in fide Chrī nos præceſſerūt, & vitæ huius curſum beato fine clauſerūt, veluti eius corporis, quo Chriſto coniungimur, nobiliſſima membra, à nobis meritò honorari, non tamē eo, qui vni Deo debetur, cultu: ſed eo ſocietatis & dilectiōis cultu, quo in hac vita ſancti homines, à nobis ritè coli poſſunt. Illos tamen tanto deuotiùs, quāto ſecuriùs poſt incerta omnia ſuperata, quanto etiam fidentiore laude prædicamus iam in vita feliciore victores, quā in iſta adhuc vſq; Auguſtin. cōtra Fauſtum, lib. 20. cap. 21.

vſq; pugnantes. Quorum etiam meritis aſſociari, & orationibus adiuuari, ritè petim*, qui vno ſpiritu nobiſcum colligati, velut eiuſdem corporis membra, vtiquè hac nobis lege Charitatis obligãtur, qua pro inuicèm membra ſolicitudinem gerere, & pro inuicèm orare iubentur, vt ſalutem conſequantur: *1. Cor. 12. Iacob.5.* Quod eo magis Sanctos in alia vita pro nobis facere confidimus, quo illis poſt infirmæ carnis depoſitionẽ, & feruẽtior charitas, & de ſe ſecuris, ad promouẽdam aliorum ſalutem, promptior facultas acceſſit.

De orationibus pro defunctis, & Purgatorio. Cap. 46.

EX eadem lege Charitatis, qua nobiſcũ adhuc cohærẽt, qui in fide & communione Christi ex hac vita migrârunt, tenendum eſt, defunctos viuorum pietate & orationibus adiuuari, ſaltem eos, qui cùm viuerent, vt eis hæc prodeſſe poſſent, meruerunt: *August. in enchiridio cap. 109.* qui non ita boni ex hac vita diſceſſerunt, vt ijs nõ indigeant: nec ita mali, vt eis hæc prodeſſe non queant.

Eſt autem conſentiens Eccleſiæ doctrina, multarũ ſcripturarum collatione, & euidenti ratione firmata, Talem eſſe quendam medium decedentiũ ſtatum, qui non mox, vt carnem hanc exuerint, aut æternis cruciatibus tradantur, aut ad beata illa Sanctorũ conſortia admittantur: In quos, moderata & mixta Clementiæ ſeueritate, vindicat ad tempus is, qui & miſericordię ſuę, & tormẽtorum modũ, & menſuram nouit. *Ratio pro Purgatorio.* Alioquĩ, cùm ex ijs qui peccauerunt, & per pœnitentiam ſanantur, alij in hac vita multas aduerſitates, alij aut paruas, aut nullas experiantur: & cùm multi ex hac vita migrent, à lœthalibus quidem criminibus immunes, leuioribus tamen alius alio magis implicatus: quorũ tamen nemo, ſiue ob plura, ſiue pauciora hæc delicta quotidiana, damnationẽ æternam ſuſtinebit: Non facilè modus inueniri poſſet, quomodò Deus (qui eſt in omnibus, & erga omnes iuſtiſſimus) nõ iniuſtus videretur, ſi non poſt hanc vitam, per temporales, & non ęternas pœnas, omnium compenſatio expectaretur.

De ieiunio, & delectu Ciborum. Cap. 47.

PLebem Christianam Paſtores noſtri (ſumpta ex diuinis literis commonitione) ad perpetuam vitæ ſobrietatem ſedulò cohortentur, vt cibi potuſq; moderatione carnis laſciuiam comprimẽtes, ad exercitia pietatis mentẽ liberiùs intendere queant. Eos verò, quos neceſſitas nulla excuſat, etiam ad ſtata Eccleſiæ ieiunia, obſeruãda inducant: ipſumq; ieiunium, diuini eſſe præcepti doceant. Tempora verò ieiunãdi, prout ſalubritati corporum & animarũ expedire videbatur, ab Eccleſia ordinata, & totius Christiani orbis conſenſu recepta, & iã indè ab Apoſtolorum temporibus obſeruata ſunt: quæ qui extra neceſſitatem non obſeruauerint, velut Eccleſiaſticæ diſciplinæ violatores, & conſuetudinum Eccleſiæ temerarij contemptores, ſeueritate pœnarũ coerceri debent.

Huic ieiuniorum obſeruationi, iungendus eſt ciborum delectus, itidèm conſenſu totius Eccleſiæ ad noſtra vſq; tempora retentus: monẽdiq; ſunt fideles, vt diebus ieiuniorum, ſimiliter ſextis ferijs, & Sabbatis, à carnium & aliorum ciborum eſu, quos eccleſiæ conſuetudo per eos dies hucuſq; vitare perſeuerauit, extra legitimam neceſſitatis excuſationem, ſibi temperent, nõ quidem ab ijs, velut immundis, abſtinẽtes: ſed edomandi corporis cauſa, propter animam, ab irrationabilibus motibus ampliùs humiliandam. Non tamen exiſtiment Chriſtiani, ſola carnis abſtinentia ſe DEO gratos eſſe poſſe, cum meminerint, primos homines, q carnẽ nondùm guſtauerant, ob vitę nequitiam, diluuij immiſſione deletos: *Gene.7.* ſed cum abſtinentia carnis, etiam cæterorum ciborum moderatiõem, & perpetuam totius vitæ ſobrietatem coniungant.

De Conſtitutionibus Eccleſiæ. Cap. 48.

DE Conſtitutionibus Eccleſiæ, quę ad diſciplinam Eccleſiæ continendam, ad bonum & decentem ordinem, in Eccleſia tuendum & conſeruandum, & ad pietatẽ publicè ac priuatim promouendam, introductæ ſunt: Paſtores plebem ſibi cõmiſſam probè & diligẽter inſtruant, vt diſcant, eas ab ordinata poteſtate conditas, velut Dei ordinationes, reuerenter agnoſcere, & gratanter eiſdem obedire: ſiue hæ conſtitutiones ſeruentur ex conſuetudine, quam Paulus violari non vult: *1. Cor. 11.* Si quis videtur contentioſus eſſe, inquit, nos talem conſuetudinẽ nõ habemus, neq; eccleſia Dei: Siue tradantur ſcriptis Canonibus, quales Apoſtoli Spirituiſancto tribuere non verentur: Viſum eſt (inquiunt) Spirituiſancto & nobis. *Acto. 15.* Itaque plebs Chriſtiana eccleſiæ cõſtitutiones, nequaquàm vt traditiones hominum (quales erant Phariſæorum, ad ſubuerſionẽ diuinæ legis adinuentæ, quibus Deus fruſtrà colit) aſpernentur: ſed, vt ad pietatem colendam, & continendam in officio plebem vtiles, libenter amplectantur, nec eas exiſtiment ſine grandi piaculo violari poſſe: Conſiderãtes, etſi hoc in præceptis diuinis non continetur, quod tales Maiorum noſtrorum cõſtitutiones iubent, tñ vt maioribus obediamus, (ſaltem in ijs, quæ legi diuinæ non aduerſantur) diſerti iuris diuini eſt. Vndè & ꝑ occaſionem talium conſtitutionũm tranſgreſſiones, grandis peccati reos faciunt temerarios violatores: maximè, dum ex contemptu, aut cum ſcandalo, charitatẽ violãt, quorum vtrunq; per ſe peccatum mortale opera-

operaſ. Alioquì Eccleſia cóſtitutiones ſuas charitati & neceſſitati libenter ſubmittit.

Hác doctrinam, quæ in ſuperioribus cópendio tradiſ, adiecta inſtitutione ad Chriſtianam pietatem, diffuſiùs explanari curabimus. In qua omnia, quæ ad ſacræ Religionis noſtrę fundamenta pertinent, & Chriſtianis omnibus cognitu admodùm neceſſaria ſunt, copioſiùs explicabuntur: quàm à Parochis & paſtoribus noſtris diligéter legi, & ex ea populos ſibi cómiſſos, in ijs quæ ſunt fidei, ſedulò erudiri volumus.

Ne ignoti & inexplorati, ad prædicationis munus admittantur.

Cap. 49.

Et quo minùs in poſterú ſalutaris Chriſti doctrinæ ſynceritas, peruerſis dogmatibus, aut noxijs opinionibus & hęreſibus deprauetur: Decernimus, definimus, & pręcipimus, vt homines vagi & ignoti, qui teſtimonia Epiſcoporum ſuorum, tam eius à quo receſſerint, q̃ illius, ad cuius diœceſim diuerterint, nõ habeant, à Miniſterio verbi ſeu prędicationis officio, in Prouincia noſtra prohibeátur: & ſoli admittantur hi, qui ad id munus ritè vocati, & ordinaria authoritate examinati fuerint & approbati.

Ex diœceſana Synodo Moguntię celebrata anno 1548

Fratres tamen mendicantes, quorú pleriq; pietate & doctrina ſatìs inſtructi, in aſſerenda catholicæ doctrinæ veritate, his téporibus vtilem ſanè operam præſtant, (ſaltem vbi tales noti ſunt, & ꝓbitatis, doctrinæ, & modeſtiæ ſuæ teſtimonium à ſuis Superioribus habẽt) à concionandi munere excludere non intendimus. Quos tñ ipſos etiam priuſquàm cócinandi munus in Prouincia, aut Diœceſibus noſtris, ſibi vſurpét: nobis aut Vicarijs noſtris præſentari, & per eos, vel examine preuio, vel ſufficienti & fide digno ſuorum Superiorum teſtimonio, tanquàm ad id munus idoneos, approbari volumus.

Obſeruandi parochi & Concionatores, quomodò quiſq; doceat.

Cap. 50.

Ex eadem Synodo.

Et vt peſtilentes doctrinæ, & pernicioſi errorum magiſtri, ex eccleſijs protinùs eijciantur: mãdamus & iniungimùs Viſitatoribus noſtris, Archipresbyteris, ſeu Decanis Ruralibus, & Teſtibus Synodalibus, nunc exiſtentibus aut in poſterum futuris, vt Diœceſes crebrò & ſedulò luſtrantes, ſi quos compererint eccleſiæ miniſtros, in exponendis ſcripturis ſacris, & adminiſtrãdis Sacramétis, ab Orthodoxorum Patrum cõmuni conſenſu, & recepta Eccleſię conſuetudine & authoritate, deflectétes: tales Ordinario loci, aut eius Fiſcali, pro exceſſuum qualitate aut corripiendos, aut à miniſterio eccleſiæ prorſus abijciendos, denuncient.

Iidem, ſi quos per Diœceſes viros, doctrina & pietate excellétes, & ad Miniſteria Eccleſiæ idoneos, cognouerint: loci Ordinario in locum abiectorum ſufficiẽdos, aut alioquì deſtitutis Eccleſijs præficiẽdos, cõmendent.

Commiſimus autem Vicarijs ſeu Officialib⁹ noſtris, eisq; in hoc viros pios & peritos adhibuimus, vt Archipresbyteris & Teſtibus Synodalibus, tales querelas ad Religionem pertinentes deferentibus, conſilió & auxilio ſint.

Videndum, quibus Libris Parochi & Concionatores paſſim vtantur.

Cap. 51.

Libros autem Parochorum & Cócionatorum Viſitatores inſpiciant, & ab eis diligenti inquiſitione cognoſcát, quoſnam potiſſimùm Authores legant, & in cócionibus imitentur. Contagioſos auté, & de hæreſi ſuſpectos libros, ab eis auferant: & ad lectionem Veterum Orthodoxorum, aut etiam recentiorum, qui ſuſpecti non ſint, eos exhortentur. Ex eadem Synodo.

Plebs, vt Concionibus & Diuinis interſit, per Magiſtratus adigenda.

Cap 52.

Et ne Parochi ac Concionatores ſedulitatis & laboris ſui fructum amittant, ſi plebs ſacra eorum & cóciones audire refugiat: præfectis noſtris per loca ditionibus noſtris ſubiecta iniũgemus, vt tempore cócionũ & diuinorum Officiorum, ocioſam turbam è tabernis, è foro & plateis abigant, & concionibus & diuinis Officijs intereſſe, niſi legitimis cauſis impeditos, debitis pœnis compellant. Ex eadem Synodo. Luc. 14.

De horis Canonicis. Cap. 53.

Et vt ab hac retinédæ in verbo Dei puritatis cura, propinquo gradu ad diuinorum officiorum celebrationem ritè conſtituẽdam, & debita cum veneratione peragendam, tranſeamus: Clericos, quibus ea cura incumbit, ſedulò commonẽdos, & per Prælatos digna mandamus animaduerſióe compellendos, vt non vocis tantum modulatione, ſed deuotione cordis, debitum ſuę ſeruitutis penſum abſoluát, & ad diuina officia peragenda corpore pariter & mente ſe componant, quo ſimul & Deo cultum gratum exhibere, & populo conſideranti, deuotionem augere valeant. Ex eadem Synodo.

Nemo in choro, alijs pſallẽtibus, ſeorſim legere aliqd, aut ſuas horas Canonicas orare, aut fabulari, aut alijs leuitatibus intẽdere permittatur: Negligentes verò legere horas Canonicas, ſi depræhenſi fuerint, ꝑ Prelatos ſubtractione portionis fructuum, in Eleemoſynas pauperum, aut alios pios vſus conuertendæ, puniantur.

Quæ ad tremenda Miſſæ Myſteria.

Cap. 54.

Circa ſacroſanctę Miſſæ Officium, quo immẽſum redemptionis humanę beneficium, & ſummum illud ac tremendum Chriſtianæ Religionis Myſteriũ recolitur: Ex eadem Synodo.

volentes

volentes omnia prouidere, quæ populi animos ad amorem & venerationem tanti myſterij inducere valeant: in primis ſancimus & præcipim⁹, ne quis Sacerdos, ſolus ad celebrandam Miſſam accedere præſumat: ſed ad minimùm vno aut altero, quaſi teſte adhibito, qui, quod publico nomine agitur, ratum habeant, & ad publicas orationes Eccleſiæ nomine reſpondeant.

Presbyteri, cum irreuerentia Miſſas celebrantes, coercendi.

Cap. 55.

PResbyter verò, qui veſpertinam compotationem vſq; ad intempeſtam noctem produxerit, & manè adhuc heſternam crapulam eructans, celebrare prẹſumpſerit, aut qui hoc ſacro Myſterio ad ſuperſtitiones abuti auſus fuerit, Prælati ſui arbitrio ſeuerè puniatur.

Similiter & hì, qui talem vitæ turpitudinem, leuitatem aut negligentiam, ad celebrationem Miſſarum attulerint, vt & plebis animos offendant, & ab hoc ſacro abhorrere faciant, Prælatorum ſuorum authoritate coerceantur.

De præmittẽda Sacerdotum Confeſſione ante Sacrificium Miſſæ.

Cap. 56.

Hier. 48. ET cùm ſecundùm Sacram ſcripturam maledictus ſit, qui opus Dei agit negligenter: nemo autem æquè negligẽter opus Dei in Eccleſia agere videatur, quàm qui ꝓpriẹ ſalutis prodigus, impura conſcientia & illotis (vt dicitur) manibus, tremendo altaris ſacrificio aſſiſtit, cõtra id quod Propheta ait: Quid eſt, quòd dilectus meus facit in domo mea ſcelera multa? Nunquid carnes ſanctæ auferent à te malitias tuas? Et Apoſtolus: Probet, inquit, ſe homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Cumq; non minimam malorum huius tempeſtatis partem, huic malo acceptã feramus, quòd tam impurè, non dijudicãdo corpus Dñi, ſacroſancta hæc Myſteria tractantur: Nos animarum ſalutis cupidi, ſtatuimus & ordinam⁹, ne aliter liceat cuiquam Miſſam celebrare, q̃ prẹmiſſa Sacramentali Cõfeſſione & Abſolutione emendato, ijs quæ huius Sacrificij deuotio requirit, anteà perſolutis. Iniungimus prætereà & diſtrictè præcipiẽdo mãdamus Decanis, alijsq; Prælatis, vt diligenter ſuper hoc excubias agant, & ſi quos ita delinquentes depræhenderint, condigna animaduerſione plectant: Super quo etiam conſcientias eorum duximus onerandas.

(Margin notes: Hier. 11. — 1. Cor. 11.)

Miſſæ, ſub concione aut ſolenni ſacro, non celebrentur.

Cap. 57.

1. Cor. 14. ET cùm Apoſtolus iubeat, omnia honeſtè & ſecundùm ordinem fieri in Eccleſia, citràq; tumultum: ſtatuimus & ordinamus, ne deinceps Concionis tempore, aut ſub ſolenni Miſſa, aliæ ſpeciales Miſſæ celebrentur: ſed aut Concionem & ſolenne Sacrum præcedant, aut in aliud tempus differãtur, ne populus in diuerſa diſtractus, nulli Sacro aut Concioni ſatis intendat. Quam rem, pro opportunitate cuiuſuis loci & tẽporis, Prælatorum diſcretioni relinquimus curandam.

Concionatores, plebem verum Miſſæ vſum diligenter edoceant.

Cap. 58.

COncionatoribus autẽ & Parochis noſtris, ſimplicem plebem committimus & præcipimus diligẽter erudiendã, vt vſum Myſterij huius intelligant, ac omnem mentis vim atq; ſenſum, tam ſalutari actioni intendant, & voto id agant, quod Sacerdos agit miniſterio, vt ſcilicet diſcant & ipſi ſuã, totiusq; Chriſtiani orbis ſalutem, tam ſalutaris & gratæ Hoſtiæ interuẽtione, & Chriſti Ieſu meritis, Deo Patri commẽdare. Prẹtereà Sacram Euchariſtiam cum celebrante, ſi non ore, ſaltem fide & deſiderio cordis, ad percipiendum ſpiritalem eius fructum, crebrò ſumere.

Miſſa, quo geſtu & qua deuotione audienda. Cap. 59.

SEdulò commonẽdus eſt populus fidelis, Clerici etiã per Prælatos debita animaduerſione inducendi, vt in celebratiõe Miſſarum, aduerſus tantum Myſteriũ, quãtum quiſque per valetudinem poteſt, etiam corporis geſtu reuerentiam quandam adhibeãt: videlicet, vt dum in Collectis, pro cõmuni orbis Chriſtiani incolumitate, ad Deũ preces fundunt, ipſi quoq;, tanquàm huius ſacrẹ Communionis ciues, ſuas preces cum oratione publica coniungant, & vultu ad altare verſo, aperto & demiſſo capite ſtãtes, geſtum orantibus conuenientem præ ſe ferant. Pari Religione ad nomen Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, ſimiliter ad Euãgelium, Magnificat, Benedictus, Nũc dimittis, Gloria in excelſis, Gloria Patri, cæteraſq; id genus diuinorum Officiorũ partes, ſic genuũ flexione, apertione capitis, ac totius corporis geſtu ſe cõponant, vt ad ea, quæ ibì agũtur, animum intendere videantur.

Iam ſtatìm ab inceptione Canonis non ſedeant: ſed ad tremẽdi Myſterij pertractationem intenti, vultu itidèm ad altare conuerſo, corporibus humi demiſſis, & mẽte in cælum eleuata, ſub ſilentio, Redemptionis humanæ beneficium & Chriſti paſſionem ſecum meditantes, ſalutis noſtrẹ authori de impenſo ſanguine, & tolerata ꝓ nobis morte, debitam gratiarum actionem exhibeãt. Cæterùm ad ſumptionem ſacroſanctæ Euchariſtiæ, corporis humilitate & incitatiõe animi ſe componentes, ſi non ore cum celebrante de corporis & ſanguinis Dominici ſacrificio communicent, ſaltem fructũ eius ſpiritalem ſibi applicari, intimis animi votis exoptent.

In primitijs omittendæ comeſſationes. Cap. 60.

DVm verò à nouitijs Sacerdotib⁹ huius ſacri primitiæ celebrant, ſeriò mādamus, choreas & omninò ſeculares pompas omittendas, & conuiuia non permittēda, niſi inter paucos amicos, & ea ſobria tñ, & quæ ſine luxu in timore Dñi ineantur.

Sanctorum ſolennitates Dominicis cedant. Cap. 61.

SEd & Sanctorum celebritates, in diem Dominicam incidentes, cenſemus ſubmouendas, & in Feriam aliquam præcedentem vel ſequentem transferendas, quò Sanctorum omnium Domino ſua conſeruetur ſolennitas: Exceptis beatæ Mariæ, Apoſtolorum, & alijs ſummis Feſtiuitatibus. Nec tñ legem imponimus his, qui peculiaria ſingularum Dnicarū Officia, propter Cantorū paucitatem, obſeruare nō valentes, Officia de Trinitate, de Spiritusſancto, aut (quod decentiſſimum erat) de Reſurrectione nomini, diebus Dominicis ſeruauerint.

Et quo Dei gloria in obſeruatione diuini cultus magis illuſtretur, & fideliū deuotio minùs impediatur: diebus Dominicis & Feſtiuitatib⁹ celebriorib⁹, mercimonia, tripudia, ſaltationes, quas damnat Concilium Toletanum, & prophana ſpectacula, decernimus non pmittenda: ſimul etiam ludicra quædam à pietate aliena, & Theatris quàm Templis aptiora, cenſemus in Eccleſias nō admittenda.

De ſacris libris recognoſcendis & repurgandis. Cap. 62.

CVm etiam libros miſſales, Antiphonarios, Agendas, & Breuiaria, per viros doctos & pios inſpici & repurgari res poſtulet: hāc operam neceſſariam cum primis, & Eccleſijs vtilem, à ſingulis Comprouincialibus cenſemus præſtandam, per viros idoneos ad hoc adhibitos: qui ſentētiam ſuam ſuper emēdatione librorum, primò ad Ordinarium, & mox ad Metropolitanum referant, vt collatis conſilijs, ſana & (quoàd fieri poteſt) concors diuinorum Officiorum celebratio, in oṁibus Prouinciæ Eccleſijs recipiatur, & conſeruetur.

De examine prælatorum. Cap. 63.

QVum his, qui ad Prælaturas Eccleſiarum prouehūtur, & in dignitatibus, velut excelſiore loco ponuntur, ab inferioribus honorem & obedientiam exhiberi debere, omnes Eccleſiaſticæ conſtitutiones iubeant: vtiq; tali eos virtute, doctrina, prudentia, præditos eſſe conuenit, vt honorem hunc mereri videantur, & cęteri, ipſorum comparatione, gregem ſe meritò dici reuerēter agnoſcant. Nos igitur ad honores & dignitates Eccleſiarum, ſubmotis minùs idoneis, dignis modò & idoneis viā aperire volentes, conſtituimus & ordinamus, vt hi, q ad Prælaturas (quæ ſub noſtrā, aut aliorum Prælatorum nobis ſubditorū, diſpoſitionem cadunt) aſſumendi ſunt, præuio examine, de doctrina, de moribus, deq; oṁibus ijs diſciplinis, quæ ad regimen, cui deſtinātur, neceſſariæ ſunt, accuratè explorentur ab ijs, qui ius inueſtiendi & confirmandi habent. Qui, niſi digni reperti fuerint, confirmationem recipere nō debent: ſed ijs abiectis, alij in eorum locum, magis apti & digni, ſubſtituantur.

De his, qui plura beneficia curata obtinent. Cap. 64.

REs ipſa loquitur, plura beneficia, potiſſimùm quibus animarum cura ſubmiſſa eſt, nō ſine graui Eccleſiarum damno ab vno obtineri, cùm vnus in pluribus Eccleſijs ritè officia perſoluere, aut rebus earum neceſſariam curā impendere nequeat. Nos igitur, iuxta Reformatiōis commonitionem, cōtra hanc Eccleſiarum calamitatem velut ſalubre remedium, illud Lugdunenſis Concilij decretum opponentes, ſingulos eiuſmodi curatorum beneficiorum detentores monemus, & diſtrictè eis præcipiendo iniungimus, vt intra trimeſtre tempus, poſt huius Synodi Prouincialis exitū, nobis aut Comprouincialibus noſtris, locorum ordinarijs diſpenſationes, quarum prætextu eiuſmodi beneficia obtinent, exhibeant. Quod ni fecerint, talia beneficia quaſi eo ipſo illicitè obtineri conuincātur, poſt trimeſtre tempus elapſum, per eos, ad quos collatio eorum pertinet, alijs perſonis idoneis conferri debent. Quòd ſi diſpenſatio alicuius legitima & ſufficiens videbitur, is beneficia ſine moleſtia retinebit: Nihilominùs tamē prouidebit, per idoneorum Vicariorum deputationem, & cōgruę portionis fructuum aſſignatiōem, ne cura animarum in his Eccleſijs negligatur, nec ipſa beneficia debitis officijs fraudentur: Alioquì negligentia eius, per Ordinariū de fructib⁹ beneficij ſuppleri, & ipſe inſupèr ſubtractione certæ portionis reliquorum fructuū, pro arbitrio Ordinarij, puniri debet. Sin diſpenſationes inualidæ, aut non ſatis legitimæ viſæ fuerint, ſi is, qui earum prætextu plura beneficia Curata obtinuit, vno retēto, cætera liberè reſignare recuſauerit: cauſa illius ad ſedem Apoſtolicam referatur, eiuſdemq; iudicium expectetur, quem ſui beneficij modum eſſe velit. Quod ſi qs in diuerſis Diœceſibus eiuſmodi beneficia Curata obtineat, à quolibet Ordinario ad talem exhibitionem compelli debet. Et ſi legitima diſpenſatione munitus nō fuerit, vltimo quod accepit beneficio retento, cętera reſignet: cùm iuxta iuris cōmunis diſpoſitionem, per ſubſequentis beneficij curati acceptationem, quod priùs obtinebat, ipſo iure vacare dinoſcatur.

 De

De Generalibus ſtudijs inſtaurandis & cõſeruandis: Et de adoleſcentibus ad ſtudia publicè alendis. Cap. 65.

PRudentes homines facilè proſpiciunt, & boni ac pij iam diu querũtur, interitum ſtudiorum, quæ in hac miſera perturbatione rerum, ſaltem in locis Catholicis, propemodùm in vniuerſum perierunt: in primis Eccleſiaſtici ſtatus extirpationem, adeoq; ſacroſanctæ Religiõis, ac totius Reipublicæ Chriſtianæ ruinam ſecuturam eſſe. Cùm enim ſucceſſio eorum, qui vtranque Rempublicam adminiſtrare debent, ex iuuentute depẽdeat, ſi illa aut prauis, aut nullis doctrinis imbuat: ſpes nulla eſſe poteſt, aut in Eccleſijs puritatem Religionis, aut in externa Politia priſtinam tranquillitatem, vnquàm nobis reddi poſſe. Itaque quanto quiſq; deſiderio ſacroſanctam Religionem noſtram poſt ſe ſuperſtitẽ relinqui, ac porrò ſaluam cõſeruari expetit, quanto deſiderio communis patriæ incolumitatem, & viuus reſtitutam videre, & ad poſteros tranſmittere ſatagit, tanto conatu ad inſtaurationem ſtudiorum incumbere debet. Præſertim verò homines Eccleſiaſtici, quib⁹ etiam huius vitæ benè ac beatè tranſigendæ omnis facultas, ab incolumitate Religionis (quæ ſine ſtudiorum auxilio nequaquàm durare poteſt) dependet, ad ſtudiorum conſeruationem, veluti ad vnicum ſtatus ſui conſeruandi, & retinẽdæ dignitatis præſidium, omnes vires ſuas certatim conferre debent. Hinc Comprouinciales noſtros in Domino exhortamur, & ſeriò commonemus, eiſq; pro authoritate noſtra Metropolitica iniungimus, vt omni cura, ope & induſtria, vbiquè per vniuerſam Prouinciam noſtram, ſtudia præcipuè generalia inſtaurare, promouere, & conſeruare ſatagant, & hanc Religioni ac publicæ tranquillitati pernicioſam neceſſitatem parentibus iuuentutis adimant: Qui alioquì ſanctæ religioni noſtrę benè affecti, tamen ex neglectu ſtudiorum in locis Catholicis, compelluntur filios ſuos ad alias Vniuerſitates & Scholas ablegare, vbi vnà cum literis noxias de Religione opiniones hauriunt, quibus infecti & peruerſi, domũ redeuntes, ipſos plerunq; parentes, ac totam ſæpè viciniam peſtilẽtibus opinionibus imbuunt, & ſynceritatem fidei Chriſtianæ in eis corrumpunt. Ad quam perniciem auertendam, omnes boni, quos vlla pietatis ratio & ſacræ Religionis noſtræ amor tangit, & in primis Proceres Eccleſiaſtici, omni conatu incumbere debent, quatenùs in hac re ſaluti ciuium, & ſanctæ Religionis ꝓfectui, & publicæ tranquillitati conſulatur.

Nec minorem curam & ſolicitudinem, Comprouinciales noſtri circa Scholas, per ſuas Diœceſes in ciuitatibus & Pagis conſtitutas, impendere debẽt, vt paſſim inſtaurentur & conſeruentur, & eiſdem idonei & Catholicę veritatis amantes, & de hęreſi nõ ſuſpecti, præficiantur Pædagogi.

Et ne deſint, qui ad meſſem ſpiritalem, velut idonei operarij, mitti ritè queant: Cõprouinciales noſtros ſimiliter, per honorem Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſacroſanctæ Religionis noſtræ conſeruandæ & promouendæ amorem, exhortamur, quatenùs curare velint, vt aliquot Adoleſcentes felicioris ingenij & melioris ſpei (quibus alioquì ad ſtudiorum ſuorum ſuſtentationem, à parentibus & propinquis facultates non ſuppetunt) publicis Eccleſiarum & monaſteriorum ſumptibus in ſtudijs alantur. Qui ad Theologiæ ſtudium operam ſuam applicent, in qua ſi operæprecium fecerint, deindè Eccleſijs & Parochijs per Diœceſes præficiantur. Quos in Eccleſiarum miniſterio ſeruituros, maximè conuenit earundem ſumptibus ſuſtentari.

De Clericis ſecularibus & Regularibus, ad ſtudia ablegandis: Et de ſtudijs, apud Monaſteria inſtaurandis, & cõſeruandis. Cap. 66.

ET quo magìs Eccleſiæ idoneis Miniſtris abundent, decernimus, vt Capitula quarumlibet Eccleſiarum, in Prouincia Moguntina conſtitutarum, ex clericis ſecularibus beneficiatis, iuxta cuiuſq; Collegij facultates & perſonarum numerum, Adoleſcentes aliquot bonæ ſpei & docilis ingenij, ad priuilegiatas Vniuerſitates, pro ſtudio potiſſimùm Theologico (cuius vſus cũ primis eſt Eccleſijs neceſſarius) mittant. Et ijs ad quinquẽnium fructus beneficij omnes, exceptis quotidianis diſtributionibus, cõcedant. Si tamen cœptis ſtudijs gnauiter incubuerint, & de ꝓfectu eorum fructus ſperetur, (negligentes enim & prauis moribus deditos, Eccleſiarum patrimonijs non exiſtimamus alendos) vbi fructus Præbendæ non ſuffecerint, de communi Eccleſiarum cenſu, pro cognitione Prælatorũ pars adijciatur. Eos verò, qui ſic mittuntur, Capitulis ſuis ſufficientem cautionem prẽſtare volumus, ſeſe in ordine clericali permanſuros eſſe. Quòd ſi mutato propoſito, ab ordine Eccleſiaſtico reſiluerint, & ad Matrimonia ſeu negocia ſecularia ſe trãſtulerĩt, ad reſtitutionem omnium fructuum ac ſumptuum Eccleſiaſticorum, quos ſic perceperint, eos teneri & omninò compelli volumus.

De clericis verò regularibus, diſpoſitionem Reformationis & Iuris communis volumus obſeruari: vt Monaſteria opulentiora, intermiſſa ſtudia, in primis verò Theologica, apud ſe inſtaurent. Quæ verò minùs opulenta ſunt, & pauciores habent Monachos, aliquot tamen iuuenes felicioris ingenij, ad eiuſdem ordinis & Prouinciæ Monaſterium

ſterium, in quo ſtudia vigeant, ablégét. Vbi verò Prælati, ſiue Seculares ſiue Regulares, in ea re negligentes fuerint, per ordinarium debent ad hoc debitis pœnis compelli.

De Theologiæ apud Eccleſias Collegiatas profeſſoribus. Cap. 67.

COllegijs Eccleſiarum, iuxta Reformationis preſcriptum, iniungimus, vt doctores, qui Theologiam profiteantur, pro cuiuſque Eccleſiæ facultate & conditione, conducant: Contra negligentes ſic acturi, ne quid vel in publicis vel priuatis hiſce ſtudijs conſtituendis, ad pietatis incrementa paſſim promouenda, quantùm in nobis fuerit, deſideretur.

De Patronis & Collatione beneficiorum. Cap. 68.

De Præbendis, c. Graue nimis.

RES eſt pernicioſi exempli, & quæ grauem ſæpè Eccleſijs calamitatē adfert, quòd Patroni, tum Eccleſiaſtici, tum Laici, propinquitate iunctos, aut * alijs meritis & officijs ſibi conciliatos, ſine omni ætatis aut eruditionis reſpectu, idoneis præteritis, ad beneficia Eccleſiaſtica admouent. Alij de Cenſibus beneficiorum partem ſibi retinēt, aut etiam in totum fructus beneficiorū intercipiūt, his, quibus ea ad ſpeciem infamis cupiditatis ſuæ obuclandæ conferunt, inanem modò titulum relinquētes: Quos præſenti conſtitutione Prouinciali in Domino hortamur, & perēptoriè monemus, vt à pernicioſo hoc conatu ſibi temperent: alioquì ſeueritate pœnarum rigidè cenſemus coërcendos, ac talis beneficij collatione vel præſentatione ſaltem pro hac vice, aut pro grauitate exceſſus, per omnem vitam ſuam priuandos: Ita tamē, vt collatio talis beneficij, hæredibus aut ſucceſſoribus eorum integrè reſtituatur, & liberè permittatur. Quō verò pernicioſam temeritatē Patronorum, à Curatis beneficijs ſalubri conſilio prorſus ſecludamus: diſtrictè prçcipimus, ne quis Prçlatus, ſeu officialis eius, ad quem munus inueſtiendi pertinet, ad beneficium, cui animarū cura annexa eſt, quenquā inueſtire ꝓſumat, niſi qui annum ætatis ſuç vigeſimum quintùm attigerit: & qui, in cçteris idoneus, etiam ordines, quos cura Eccleſiæ, cui præfici vult, requirit, aut habeat, aut infra tempus à iure ſtatutum ſe ſuſcepturū, ſub amiſſione beneficij, ad quod inueſtiendus eſt, promiſerit: & qui cenſum iſtius Eccleſiæ, ad ſuam ſuſtētationem ſufficientē eſſe, eumq; ſibi à Patrono integrum relinqui, docuerit. Alioquì inueſtituram talem inanem & irritam, & ſalutaris huius inhibitionis temerarium tranſgreſſorem, ipſo facto ab officio ſuſpendendum, & arbitrio ordinarij ſui puniendum, decernimus. Eum verò, qui præſentationem ſeu prouiſionem alicuius beneficij, ſiue curati ſiue nō curati, à Patrono receperit, cum tali pactione, vt Patronus de prouentibus beneficij portionem reſeruet, ad tale beneficium prohibemus inueſtiri: aut ſi poſt inueſtituram talem pactionem feciſſe deprçhenſus fuerit, beneficio decernimus priuandum, & eidem beneficio aliū idoneum præficiendum.

* aliàs

Ex Conc. Mogunt.

De inſtitutione c. Si is ad quem, in ſexto.

De admiſſione ad beneficia Eccleſiaſtica, & eorum Reſignatione. Cap. 69.

Petrus Archiepiſco. Mogunt.

VNiuerſis Archipresbyteris, aut alijs Cōmiſſarijs noſtris ſeriò inhibemus, ne quem ad alicuius beneficij poſſeſſionem vel ad regimen, aut ad officiaturam alicuius Eccleſiæ admittāt, niſi qui inueſtituram ſeu prouiſionem & inſtitutionem ſuam Canonicam, literis earundem ſigillatis oſtēderit. Beneficiū verò, quod quis legitimè tenuit, non aliter quàm in manus noſtras, aut vicarij ſeu Officialis noſtri, ſiue alterius collatoris ſuperioris, ad hoc poteſtatem habentis, reſignare aut dimittere præſumat. Quòd ſi quis ſine noſtra aut ſuperioris, ad id poteſtatem habentis, authoritate aut conſenſu beneficium aliquod dimiſerit, ad beneficiū ſic dimiſſum nemo alius in fauorem dimittentis inueſtiri aut inſtitui: ſed beneficium illud, pro arbitrio Ordinarij, ſiue ſpecialis ſiue generalis, alteri idoneo tradi debet: niſi Nos, vel officiales noſtri aut ſuperior, reſignationem factam ex rationabili cauſa cōfirmauerimus.

De iuſta diſtributione Prouentuum Eccleſiaſticorum. Cap. 70.

PErnicioſus abuſus eſt, cum pudendo Cleri dedecore, & animarum periculo, grauique Eccleſiarum detrimento coniunctus, quòd in Eccleſijs quibuſdā cathedralibus & Collegiatis, potiſſima prouentuum portio Canonicis etiam apud Eccleſias non reſidētibus, nec quicquam vtilis aut neceſſarij Miniſterij exequentibus, diſtribuitur: Vicarijs, qui diurna & nocturna fatigatione omnes Eccleſiç functiones ſuſtinent, vix tenui cenſu, & qui ad vitam miſerè ſuſtentandam ægrè ſufficiat, relicto. Hinc Capitula & Canonicos Eccleſiarum in Domino exhortamur, vt ęquitatis & rationis olim Deo reddendæ memores, ad functiones Eccleſijs ſuis neceſſarias, his qui eas gerunt, de fructibus Eccleſiarum ſufficientem & honeſtum victum deputent: ne cauſam præbeant, de Eccleſiarum prouentibus neceſſariò aliter diſponendi.

Vt Præpoſiti, Decani, Scholaſtici, Cuſtodes & Cantores, apud eccleſias ſuas reſideant. Cap. 71.

CVm conſtet, harum dignitatum officia Maiores noſtros ideò in Eccleſijs inſtituiſſe, vt eſſent, qui diſciplinam Eccleſiaſticam, tanquàm inſpectores & moderatores, conſeruarent: iam verò videamus, ea ab ijs occupari, qui dignitatum titulos tantùm gerunt, & emolumentis gaudent, & tamen

men ab Eccleſijs ſuis abſunt, nihil minùs quàm appellationibus ſuis reſpondentes. Quare ſtatuimus,vt poſthàc omnes, qui vel Præpoſitorum,vel Decanorum,vel Scholaſticorum,vel Cuſtodum, vel Cantorum dignitatibus(quatenùs hæc ad noſtram aut cõprouincialium noſtrorum diſpoſitionem pertinent)iam præfulgent,aut porro ornandi erunt, præſentes ſuis Eccleſijs, vtilem & nomine dignam operam præſtent: Non abſentes, fructus tantum auferant: neq; liceat cuiquam abſenti, vllam harum dignitatum gerere: ſed quiſq; tali titulo inſignitus, ſuæ Eccleſiæ non abſens, neq; conducta aliorũ opera,ſed reſidendo præſens ipſe inſeruiat.

De modo deſeruiendi quotidianas diſtributiones.

Cap. 72.

2. Theſſ.3. CVm Apoſtolus victu, adeoq; ipſa vita, indignos iudicet homines ocioſos,qui panem non labore ſuo partum, cum grauamine aliorum edunt: quanto grauiori indignationi diuinæ eos ſubiacere putandum eſt,qui Cenſus Eccleſiæ,Sanctorum Martyrum patrimonia, & donaria piæ plebis, ad Miniſterij ſuſtentationẽ collata, ocioſè abſumunt, pro ijs debita ipſis Eccleſijs obſequia rependere non curantes? Nos igitur periculo animarum obuiare, & neceſſitati Eccleſiarum conſulere volentes, præſenti ſtatuto decernimus & ordinamus, ne poſthàc in Metropolitana, Cathedralibus, Collegiatis,aut quibuſcunq; alijs noſtris,& nobis ſubiectis Eccleſijs, per vniuerſam prouinciam cõſtitutis, quotidianæ diſtributiones, ad breuiſſima quædam momenta, putà, ad lectionem Epiſtolæ, ſeu vnius Pſalmi, aut Reſponſorij: ſed integris ac totis officijs, & horis aſſignẽtur,& ijs modò tribuantur,qui officijs diuinis, de quibus hæc emolumenta dantur, ab initio ad finem interfuerint. Hi verò qui excurſus & recurſus ſuos ita partiri conſueuerunt, vt de laboribus minimùm, de emolumentis autem plurimùm perciperent:in poſterũ, niſi integris Officijs & horis intereſſe ſtudeant,illius Officij aut horæ fructu in totum mulctentur, quibuſcunq; irrationabilibus aut prauis conſuetudinibus (quæ potiùs corruptelę cenſendę ſunt) non obſtantibus. Si qui tamen infirmitate aut legitima cauſa impediantur, apud Prælatum aut alium, cui de Eccleſiæ conſuetudine competit,ſe excuſent, & veniam abſentiæ ſuæ impetrẽt: Canonicos verò,per actus Capitulares ab ingreſſu Chori,quandiu capitulis interſunt,& nõ diutiùs, excuſari volumus. In qua re Decanos Eccleſiarum, aut quibus ea cura pro tempore incumbit, monemus,eiſdem præcipientes,ne,extra neceſſitatem,Capitula indicãt in eam horam,qua diuina officia peraguntur:quum poſſint aut maturiùs, aut ſeriùs Capitula haberi, vt ipſi etiam Prælati & Canonici diuinis officijs commodiùs intereſſe queant. Quos vtiquè, ſupra Chori officia, quæ ipſis incumbunt cum Vicarijs communia, actuum Capitularium labor grauare non debet: cùm ſupra cõmunes diſtributiones, de Præbendis ſuis ampliore etiam emolumento potiantur.

Simili modo diſtributiones,quæ de Proceſſionibus percipiuntur,his modò dari volumus, qui eiſdem ab initio ad finem præſentes intereſſe perſeuerauerint.

Et ne beneficia per Eccleſias debitis obſequijs fraudentur,omnibus beneficiorum poſſeſſoribus, ſub amiſſione beneficiorum, iniungimus, vt ordines, quos eorum beneficia requirunt, ſi nondùm habent, proximis temporibus à iure ſtatutis recipiant: Ad quod etiam Canonicos Eccleſiarum, pro ſuo quenque ordine teneri volumus,vt obſequium, quod quiſque pro officij ſui exigentia Eccleſiæ debet, cùm res poſtulat,per ſe præſtare queat.

Ocioſas deambulationes in Eccleſijs inter diuina prohibendas.

Cap. 73.

EOs verò,qui interim,dum diuina peraguntur, in Eccleſia, in qua beneficiati ſunt,aut foris circa eam ocioſi inambulant, & alijs pſallentibus & Deo ſeruientibus, ipſi inanibus, nõnunquàm etiam turpibus confabulationibus, tẽpus terũt; ampliùs ferendos nõ cenſemus: quos illius nõ ſolùm horę,ſed totiùs diei emolumento decernimus priuandos: Seculares verò,per Magiſtratus ciuiles,debita animaduerſiõe à tali ſacrorũ contemptu coërcendos.

De honeſtate & decentia clericali.

Caput 74.

HInc hortamur atque monemus oẽs & ſingulos Clericos, vt vitam viuãt,quã profeſſio eorum exigit, & Chriſt' requirit, inquiens: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videãt opera veſtra bona, & glorificẽt patrem veſtrum, qui in cælis eſt:& cum veſtitu honeſto incedant: Quapropter ſingulari cura intendat quiſq; Prælatus, ne ij, quib' præeſt, torques aureos publicè in Eccleſia,aut veſtes varij coloris,velut virgatas & fimbriatas aut diſciſſas,deferant: ſed longis atque talaribus vtantur. Nulla arma induant, niſi itinerantes, barbamq; non nutriant, Coronam & tonſuram deferentes,tũ ſummoperè curantes, ne quem Laicorum indecentia veſtitus offendant, vt ſacris Canonibus cautum eſt. Matt.5.

Inſupèr tabernas publicas euitent, niſi eos peregrè proficiſcẽtes ingredi oporteat, & tam inibi quàm domi & alibi, à crapula, ebrietatibus,omniq; ludo à iure prohibito, blaſphemijs,rixis& alijs quibuſcunq; exceſſibus & offenſionibus, penitùs abſtineant: Choreas, ſpectaculaq; & conuiuia publica vitent, ne ob luxum petulantiamq; eorum, nomen Eccleſiaſticum malè audiat.

 Cumq;

2.Tim. 2. Cumq; ſecundùm Apoſtolum nemo militans Deo, ſeſe negocijs ſecularibus implicare debeat: nemini clerico liceat, domi ſuæ tabernam cõpotandiq; locum aperire Laicis: quoniam non rarò ſequi ſolent ebrietatem rixę, cædes, & multa hoc genus ſcelera, quę ſacerdotalem polluunt dignitatem: negociationibus quoque, mercimonijsque more mercatorum, abſtineant.

De Decimis & Offertorijs perſoluendis. Cap. 75.

Math. 10. CVm autẽ, Domino teſtante, Mercenarius dignus ſit mercede ſua: ſtatuimus & decernimus, vt Decimæ, quæ iure debentur diuino, tam maiores quàm minores, ſine fraude aut diminutione ſoluantur, etiam perſonales, in quibus eas ſoluendi conſuetudo eſt.

Simili modo debẽt etiã quatuor offertoria, & cætera iura parochialia, integrè ſolui.

De foro competenti, & emunitate Eccleſiaſtica. Cap. 76.

PRæterea, cùm omnibus palàm ſit, ſuper Eccleſiarum atq; eorum, qui in ſortem Domini delecti, pro Magiſtratuum, immò totius Reipublicæ ſalute, apud Deum quotidiè interpellant, libertate & immunitate, non tam Pontificio quàm etiam ciuili iure, cautum atque prouiſum: comperimus tamẽ infelici hac rerum perturbatione, Eccleſiarum quarundam bona, immò ipſas Deo dicatas Eccleſias, in prophanos vſus ceſſiſſe: Clericos ad munia ciuilia, etiam ſordida interdùm coactos: quæſtiones contra ipſos, eorumq; & Eccleſiarum bona: ſimiliter ſuper cauſis Matrimonialibus, & alijs etiam merè Eccleſiaſticis, coram ſecularibus ſtatibus intentari ac definiri. Proindè adhortamur omnes & ſingulos in Domino, vt ſi non diuini iudicij reſpectu, vel eorum ſaltem, quæ legibus ſancita ſunt, memores, ab iniuſta hac Eccleſiaſticæ libertatis imminutione atq; oppreſſione abſiſtant: Eccleſias, ſacerdotes, atque res ipſorum, ſuæ reſtituãt atq; permittant emunitati & libertati. Quorundam igitur vim iniuſtam inhibere, & perſonis Eccleſiaſticis ſuam libertatem vel in hoc aſſerere volentes: ſtatuimus, vt actor clerico coram ſeculari iudicio actionem intendens, eo ipſo omni cauſa cadat, nec ampliùs ad eius cauſæ querelam, etiam coram Eccleſiaſtico Iudice, admittatur. Iudicem verò ſecularem, qui cauſam Clerici, etiam eo conſentiente, aut aliam quamcunq; cauſam ad eccleſiaſticum iudicium pertinentẽ, quales ſunt matrimoniales & ſimiles, iudicandam ſibi deſumpſerit: excõmunicationis pœnã ipſo facto incurrere decernimus.

Similiter iudex Eccleſiaſticus cauſas, quas Laici adinuicèm habent, iudicandas ſibi nõ aſſumant: niſi tales cauſæ ſint, quę ad forum Eccleſiaſticum de iure vel cõſuetudine pertinere noſcantur.

Quibus Epiſcopi, aut Archidiaconi, ſuas vices committere debeant. Cap. 77.

CAueant autem Epiſcopi & Archidiaconi, dum ipſi officijs ſuis præeſſe non poſſunt, ne vices ſuas hominibus dubiæ famæ, aut ab ordine eccleſiaſtico prorſus alienis, cõmittant: ſed in ſuum locum, quotiès ſuis muneribus per ſe non præſunt, viros bonos, graues, peritos, prudentes, & in primis Eccleſiaſticos ſubſtituant. Nec vnquàm crimina ſubditorum, per ſe, aut ſuos ſubſtitutos, mulcta pecuniaria punire prẹſumant: ſed alijs debitis, & à iure conſtitutis pœnis, coerceant.

De Regularibus. Cap. 78.

QVoniam inſolentia quorundam, qui à Religionibus, ſemel profeſſione ſolenni receptis, temerè reſiliunt, hoc noſtris calamitoſiſſimis temporibus diſciplinã Eccleſiæ, adeoq; totam Religionem, non parùm perturbauit: Nos huic calamitati, ex monaſticæ diſciplinæ neglectu prouenienti, pro viribus occurrere volentes, Prælatos monaſteriorum, per charitatem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, hortamur & ſeriò requirimus, vt curæ ſibi traditæ diligentiùs incumbentes, perſonas regulares ſibi ſubiectas, ad monaſticæ diſciplinæ, & Regularum ſuarum obſeruantiam, ſolicitiùs inducãt, aut refractarios etiam debitis pœnis compellant: Alioquì ceſſationem & negligentiam Prẹlatorum, nos iuxta canonum ſanctiones, ſupplebimus. Quum verò perſonæ quędam regulares, iugum iamdudùm excuſſerint, & deſertis Monaſterijs, & ſpreta ſuorum Prælatorum obediẽtia, in ſeculo verſentur: nos huiuſmodi Regulares, contra Regulam diuagantes, volentes ad ſua monaſteria reducere, ne alij ex prohibita illorum communione, periculis inuoluantur: Superiores eorum monemus, vt eiuſmodi vagos monachos diligenter inquirant, & ad ſua monaſteria eos retrahere quoquo modo procurent. Similiter & omnibus perſonis Eccleſiaſticis nobis ſubiectis mandamus, vt omnes Regulares cuiuſcunq; ſint conditionis aut ordinis, in ſuis diſtrictibus commorantes, diligenter moneant & requirant, vt infra menſis ſpatium, poſt eiuſmodi requiſitionẽ, ad ſua monaſteria redeant, & obedientiæ Superiorum ſuorum ſubdantur: aut diſpenſationes ſuas, quarũ prætextu obedientiam Prẹlatorum ſuorum reliquerunt, intra idem tempus nobis aut officialibus noſtris examinandas exhibeant. Huiuſmodi verò monitioni non parentes, & in rebellione & inobediẽtia ſua perſeuerãtes, ſine mora nobis aut Officialibus noſtris denuncient, quos Nos per Eccleſiaſticę cenſurę pœnas, & omi ſeuera animaduerſione, quantùm nos iuſtitia permiſerit, ad ſuas regulas redigere, & ſub

Ex Conc. Aſchaffẽ domini Gerardi.

ſub Prælatorum ſuorum obedientiam retrudere, non omittemus.

Quum verò aliquotiès contingat, vt perſonæ aliquæ Regulares, aut grauiorum exceſſuum conſcientia, aut etiam ex animi leuitate, Monaſteria ſua deſerant, deindè pœnitentia ductę, redire ad ſua monaſteria volentes, à ſuperioribus quibuſdam nimìs rigidis, aut pœnarum aſperitate abſterreantur, aut prorſus nõ recipiantur: Nos à quantacunq; peruerſitate reſipiſcenti, gremium miſericordiæ non eſſe claudendum conſiderantes, ne huiuſmodi repulſis etiam ampliùs delinquendi occaſio præbeatur, præſenti ſtatuto cauemus & ordinamus, vt monaſteriorum Abbates & Prælati, Abbatiſſæ, Præpoſiti, Priores & Magiſtratus, cuiuſcunque ordinis nobis ſubiecti, regulares perſonas in apoſtaſiam ex quacunque cauſa lapſas, & cum humilitate redire volentes, iuxta cuiuſcunq; ordinis diſciplinam ſiue regulam & conſuetudinem obſeruatam benignè recipiant: nec eis pro exceſſibus grauiores pœnas, quàm quæ in ſacris Canonibus, & regulis ordinum expreſſæ ſunt, imponant: ita tamen, vt propter exceſſus ſuos, nec victus nec veſtitus neceſſarius eis ſubtrahatur. Prælatos verò, & quoſcunq; monaſteriorum Magiſtratus, huic conſtitutioni noſtræ contrauenientes, ſententiæ ſuſpenſionis à diuinis, ſimul etiam ab adminiſtratione, tam ſpiritualium quàm temporaliũm, (quam in contrafacientes, pręſenti Canonica monitione præmiſſa, ferimus in his ſcriptis) volumus ſubiacere.

Et cùm hoc tẽpore paſſim Eccleſiæ idoneorum miniſtrorum penuria nimìs periculosè laborent: Prælatos Regulares ſummoperè exhortamur, & ſeriò monemus, ſi qui fratres eorum poteſtati ſubiecti, per Ordinarios locorum ad regimẽ Eccleſiarum Parochialium, aut ad munus prædicationis adhibiti ſint, aut tales ad eandem operam in poſterum euocari contingat, vt promouendæ pietatis & conſeruandæ ſanctæ religionis noſtræ intuitu, Ordinarijs locorum in tanta neceſſitate deeſſe non velint. Religioſos tamen, de conſenſu ſuorum Prælatorum ſic euocatos, nihilominùs ſub eorundẽ obedientia, qui eos corrigere & reuocare valeant, volumus permanere.

De Clauſuris monaſteriorum Virginum.

Cap. 79.

Vide cõc. Fritzlar. domini Sifridi.

VIrginum Monialium, velut imbecillioris ſexus, continentiam & munire præſidijs, & adiuuare opportunis auxilijs volẽtes, præſenti ſtatuto inhibemus, Ne ſanctimoniales cuiuſcunque ordinis, quas votum ſub perpetua clauſura manẽdi adſtringit, quacunq; de cauſa: niſi ſola ineuitabili neceſſitate compulſæ, aut tali morbo infectæ, vndè ex cõtagione alijs periculum immineret: cõſortium ſororum ſuarum relinquere, aut extra monaſterium prodire, vllo modo præſumant. Viciſſim verò, quo minùs animi Deo dicatarum Virginum, prauis cupiditatibus tententur, aut à ſalutaribus meditationibus diſtrahantur: omnibus perſonis, ſiue Eccleſiaſticis & Regularibus, ſiue Laicis præſertim viris, ſeriò interdicimus, ne in ipſa Monaſteria quarumcunq; monialiũ ſeu clauſuras, niſi ex neceſſaria cauſa, ſub honeſto comitatu, & de manifeſto conſenſu ſuperioris, ad quem pertinet, introire audeant. Alioqui huic noſtræ prohibitioni temerè contrauenientes, ſi Eccleſiaſtici ſint, ſuſpenſionis ab officio & Beneficio: ſi ſeculares, excõmunicationis pœna percellantur.

Paſtores & alij, Eccleſijs ſuis, quibus per ſe non præſunt, idoneos & perpetuos vicarios pręficiant.

Cap. 80.

PAſtoribus etiam & ijs, qui curata beneficia obtinent, iniungimus, vt Eccleſijs, in quibus per conſenſum Diœceſani inſtituti ſunt, nec tamen eiſdem per ſe præſunt, vicarios idoneos & canonicè inſtitutos, pręficiant, eiſq; pro ſufficienti victu, portionẽ cõgruam de prouentibus Eccleſiæ aſſignẽt: nec ſic à ſe inſtitutos Vicarios, ab eadem Vicaria amoueant, niſi ipſi iam actu Sacerdotes, Eccleſias ſuas per ſeipſos regere velint, aut aliquam rationabilem amotionis cauſam, contra vicarium coram Diœceſano, aut eius Officiali, probauerint.

Ex Cõc. Fritzlar. D. Sifridi.

De promouendis ad ſacros Ordines.

Cap. 81.

DE his, qui ad ſacros Ordines ꝓmoueri volunt, ordinamus & decernimus, vt nemo ad quemcunq; ordinem maiorem recipiendum admittatur, niſi qui pauloantè confeſſus fuerit idoneo Sacerdoti, qui vitæ conditionem in ordinando ſedulò ſcrutatus, eum inſtruxerit, vtrùm expediat, eum ordinari: an potiùs, propter irregularitatis aut legitimi alicuius impedimenti ſequelã, abſtinere, donec tale impedimentum à ſe remouerit. Nec quiſquam ordinandus recipiatur, niſi ad certum titulum Eccleſiaſtici beneficij, quod ſit perpetuum, à quo non poſſit ad inordinatũ alicuius placitũ amoueri, aut cui de ꝓprio Patrimonio ſufficienter ſit prouiſum.

Ex Conc. domini Gerardi.

De ordinandorum Teſtimonio.

Cap. 82.

ET ne Eccleſiarum miniſteria quibuſuis (quæ res hactenùs multis malis cauſam prębuit) ſed dignis modò & idoneis permittantur: ſancimus, eos, qui ad ſuſcipiendos ordines aſſumi expetunt, Epiſcopi ſimul & plebis iudicio cõprobandos, hoc modo, Vt Epiſcopus doctrinam examinet, plebs quoque de moribus teſtimonium præbeat. Morum itaque & vitę teſtimonium ordinandi, idq; in literis ſigillatis, adferant, acceptum à Prælatis Eccleſiaſticis ſeu Parocho, atque etiam

etiam à ſenatu, ſiue iudicio eius loci, in quo maiorem vitæ partem exegerint. Quod teſtimonium illis gratìs concedi volumus. Ex longinquo verò venientes, ſi in Prouincia Moguntina ordinari expetiuerint, ad Canonicarum Sanctionum obſeruantiam adigantur.

¶ Qui in Baptiſmo Vnctiones ſacri Olei & Chriſmatis, iuxta vetuſtiſſimũ Eccleſiæ morem nó ſuſceperunt, ad ordines ſacros ante talium vnctionum ſupplementum nó admittantur.

Cap. 83.

HAc calamitoſa tempeſtate, qua ſacrorum prophanorumque omnium periculoſa cõfuſione laboramus, plerũq; euenire ſolet, vt in ſacri Baptiſmatis adminiſtratione, Vnctione ſacri Olei, in pectore & ſcapulis, & chriſmatis in vertice infantium, iam indè à temporibus Apoſtolorũ per vniuerſam Eccleſiam religioſa pietate adhiberi ſolitæ, quorundã temerario auſu omittantur. De qua re circa eos, qui ordinibus ſacris initiari volunt, diligentem inquiſitionem per noſtros in Põtificalibus Vicarios, aut alios, qui ordinandorũ examinibus præſunt, præcipimus faciendam. Eos Verò, qui tales Vnctiones, dum baptizarentur, nó receperint, niſi eas (vnà cum orationibus, quę in Agendis ad tales vnctiones adhibẽdæ inueniuntur) in ſe per Catholicum ſacerdotem piè ſupplere curauerint, ab Ordinibus prorſus mandamus repellendos.

De ijs, qui ordinantur extra ſuas Diœceſes.

Cap. 84.

EVenire ſolet, vt aliqui eruditionis & vitæ nó ſatìs probatæ, aut alioquì cenſuris Eccleſiaſticis obnoxij, conſcientiam eorum, quibus noti ſunt, ſubterfugientes, ad remotiores Diœceſes ſe conferant, & ordines ab ignotis Epiſcopis, qua poſſunt fraude extorqueant: aut ſaltem eos ſe cõſequutos, cõminiſcentes, in ijs miniſtrare præſumant. Quorum temeritatem reprimere volentes, Commiſſarijs noſtris ſeriò inhibemus, ne in poſterum alicui literas dimiſſorias ad aliam Diœceſim, ſine magna & neceſſaria cauſa, quam benè exploratam habere debent, cõcedant. Qui verò in aliena Diœceſi ordines ſuſceperint, ad miniſterium ſeu exequutionem Ordinum, quos ſe habere aſſeuerant, nó admittantur: niſi priùs Vicarijs ſeu Cõmiſſarijs noſtris, de ſuſceptis ordinib⁹ legitimo documento fidem fecerint, & ab eiſdem, quòd admitti debeant, teſtimonium patentibus literis obtinuerint: Alioquì tales per Archipresbyteros noſtros ab omni Eccleſiæ officio ſemoueri, aut ſi ijs non paruerint, nobis denunciari debent.

De honore Prælatorum.

Cap. 85.

AD confuſionem & dehoneſtamentũ Eccleſiaſtici Ordinis facit, ſicubì honorum diſcrimina tolluntur, nec ſuus cuiq; honos habetur. Vndè ordinamus & decernimus, vt inferioris dignitatis Clericus ſeu Vicarius, ſiue canonicus, Prælato ſuo reuerentiã, ſiue in aſſurgendo, ſiue in alijs prærogatiuis, iuxta conſuetudinem illius Eccleſię debitam ſubtrahens: fructuũ Præbẽdæ ſubtractione ad tempus, pro exceſſus qualitate, puniatur. Quòd ſi ſimultate aut animi arrogantia prouectus, in tali contemptu Prælati ſui perſeuerauerit, à reliquis confratribus, velut inobediens, & iuramenti ſui parùm memor, à conſortio Eccleſiæ & omni fructuum perceptione, amoueatur: non niſi de ipſius Epiſcopi conſenſu ad eandem rurſus admittendus, vt diſcat, poteſtatem ſupra ſe poſitam, velut Dei ordinationem, agnoſcere & venerari. Ex Conc. Aſchaffẽd domini Gerardi.

Ne domicellares Canonici, ante merita virtutis & doctrinæ, ad capitula aſſumantur. Cap. 86.

HActenùs in Eccleſijs cathedralibus & Collegiatis (ſaltẽ in ea parte, qua Maiores noſtri, non ſine magna ratione, Iuniores Canonicos, quos Domicellares vocant, non ſtatim vt beneficia acceperint, ad Capitula admitti, ſed ad tempus ſub iugo Prælatorum detineri voluerunt) ſatìs negligenter aduigilatum eſſe non ſine Eccleſiarum pernicię ſentimus, dum hi, quibus ea cura incumbit, ad ſtudia & mores Domicellariũ parùm attendentes: ſi modò Domicellares certum tempus in beneficij poſſeſſione exegiſſent, aut pecuniam, pro emancipatione conſtitutam, numerâſſent: ſine ampliori delectu quoſuis ad Capitula admiſerunt, etiã eos, quos nec vitæ honeſtate, nec doctrina ſatìs idoneos, aut Eccleſijs vtiles futuros nõrint. Vndè fit, vt interdùm Eccleſiæ, minùs vtili Canonicorum turba oneratæ, nec in ſpiritualibus, nec in temporalibus, debitis obſequijs adminiſtrentur. Quarum indemnitati conſulere volentes, Pręlatorum, capitulorum & aliorum, quorum intereſt, cõſcientias duximus onerandas, hiſq; diſtrictè præcipiendo iniungimus, vt in poſterum, non ſecundùm prætenſam conſuetudinem (quę in hac parte, vt Eccleſijs pernicioſa, irrationabilis, aut potiùs corruptela cenſenda eſt) quoſlibet, ſed ſecundùm conſcientiam idoneos tantùm & dignos, ad Capitula, præſertim Metropoliticum & Cathedralia, admittant. Prauis verò moribus deditos & ignaros, tantiſper à Capitulari dignitate & emolumento arceant, donec emendatione vitæ locum hunc mereri videbuntur: aut ſi contra omnem emendationem præfracti, & incorrigibiles ſe exhibere perſeuerauerint, ad dimiſſionem beneficiorum, remedijs iuris, tanquàm inhabiles & inſufficientes ac minùs idoneos, prorſus cogant. Qua conſtitutione noſtra, & ipſis Prælatis & Capitulis, vt officio ſuo diligentiùs inuigilent, &

& iuuentuti eccleſiaſticæ, vt vitæ ingenijq; cultum accuratiore ſtudio capeſſant, occaſionem præſtari arbitramur.

De iuramentorum exactione reſtringenda.

Caput 87.

Eccleſi.23. CVM Scriptura admoneat, Virum crebrò iurãtem iniquitate oppleri, ac plagis multis obnoxium fieri: Iurationem nanque multa comitari pericula, quæ non tam peierãtem, quàm eum, qui periurio cauſam, cùm debet & poteſt, non ſubtrahit, inuoluunt: Nos igitur crebram illam iuramentorum exactionem in capitulis, ſi non vt iniuſtam, certè vt periculoſam, cenſemus coarctandam. Iniuſta verò & illicita iuramenta, per quæ nonnunquàm via debitæ correctionis præcluditur, & Prælati à promouenda Eccleſiarum ſuarum diſciplina & vtilitate impediuntur, omninò tolli debent. Et nos, cum hac ſãcta Synodo talia om̃ia damnantes, locorum Ordinarijs & Prælatis Capitulorum, ad eiuſmodi correctionem p præſentes facultatem impertientes, diſtrictè eis p̃cipiendo iniungimus, Vt eccleſiarum ſtatuta diligenti cura reuideant, & iuramenta nõ neceſſaria, à ſede Apoſtolica non confirmata, in primis verò iniuſta & pernicioſa, non obſtantibus quibuſcunque conſuetudinibus, (cùm iniquitati longiquitas temporis patrocinari non debeat) corrigant, caſſent, & tollant. Quod ſi facere inferiores prælati & Ordinarij, vltra ſex menſes poſt publicationem huius cõſtitutionis, diſtulerint: Nos ad primam opportunitatem, aut ſaltem in futura Prouinciali ſynodo, negligentiam illorum ſupplebimus, ipſoſque ceſſatores debitis inſupèr pœnis afficiemus.

Pecunias ex ſtatutis beneficiatorum, aut aliundè cedentes, in eccleſiarum vtilitatem impendi debere. Cap. 88.

MVltas Eccleſias in bonis temporalibus ingentia detrimenta ſuſtinere, ac domos earum aut collapſas, aut ruinis proximas videm⁹, ex praua cõſuetudine ſeu potiùs corruptela, qua canonici qdam pecuniam ex poſſeſſionibus nouorũ canonicorũ, aut optione domorum receptas, non in vtilitatẽ eccleſiarũ, ſed in proprios vſus conuertunt. Quod nos vltrà fieri omninò prohibemus, taleſq; pecunias neceſſitatib⁹ eccleſiarum, aut domorum reparationi & conſeruationi, impẽdi volumus. Si quos huic conſtitutioni nr̃æ rebelles depræhenderimus, priuatione omnium fructuum, quos ab ea eccleſia percipere deberent, per ſemeſtre tempus plectemus, fructuſque eis ſic ademptos, in eccleſiæ vtilitatem impendi curabimus. Sicubi verò in Eccleſijs aliundè ſumptus, ad conſeruationem templorum, ædificiorum & domorum, ad eccleſias aũt earum perſonas pertinentium, & in alios neceſſarios vſus ſuppetũt: rationabiles conſuetudines, ſuper huiuſmodi pecunijs diſponendis hactenùs obſeruatas, hac præſenti conſtitutione adſtringi aut abrogari non volumus.

De rebus Eccleſiarum diligenter curandis. Caput 89.

NE ex incuria aut negligentia, ſicut cõſueuit damna eccleſijs accidant, Capitulis metropolitanæ, Cathedralium & Collegiatarum, aliarumq; eccleſiarum Rectoribus & Curatoribus mãdando iniungimus, vt ſingulis annis, ſemel ad minimùm, omnes Eccleſiarum res & ornat⁹ inſpiciãt, & in Indice ſingula diligenter conſcribant, quò, ſi quid indè perierit, faciliùs depræhendi & ſarciri, & ratio ab his, quibus ea cura commiſſa eſt, expoſci & reddi queat. Ex Concil. Fritzlar.

Eadem diligẽtia volumus & præcipimus, vt omnium eccleſiarum prædia & redditus, tum communes, tum etiã ad ſingulas dignitates ſeu beneficia pertinentes, in libro ad id deputato, exactiſſimè conſcribantur. Literæ verò Originales Cenſuum, tam communiũ, quàm ad ſingula beneficia pertinentiũ, non apud ſingulos poſſeſſores relinqui: ſed in publica & benè munita cuſtodia (copijs earundem auſcultatis apud poſſeſſores retentis, aſſeruari debẽt. Vndè, ſi occaſio exegerit, depromi & ſingulis perſonis ſub cautiõe redhibitionis permitti poterunt.

De procuratione ſeu fabricis Eccleſiarum Parochialium.

Caput 90.

VT Eccleſiæ per Prouinciam noſtram conſtitutæ, à damnis, quæ nonnunquàm ex infida procuratione accipiunt, in poſterũ vindicentur: decernimus & ordinamus, ne poſthàc ſolis Laicis, ſed cũ aliquot Laicis, cuiuſque Eccleſiæ Rectori ſeu Plebano, velut Principali, officium Fabricæ ſeu procuratio Eccleſiæ committatur: ita tamẽ: ne ipſi Eccleſiarum Rectores ſeu Plebani, officio exactionis cenſuum, prouentuum ſiue redditũm, ſeu procurationis labore grauentur. Tales etiam eccleſiarum procuratores, de pecunijs ſeu prouentibus Eccleſiarum nihil in ſuum priuatum vſum conuertant: ſed omnia in Eccleſiæ vtilitatem impendant, & de omnibus acceptis & expenſis debito tempore, ad minimùm ſemel in anno coram ipſo Plebano ſeu Rectore Eccleſiæ, & alijs ad hoc deputatis, rationem conficiant.

Volumus etiam ad ſingulas Eccleſiarum Ciſtas, in quibus literæ cenſuum, ſeu pecuniæ & precioſiores eccleſiarum res aſſeruantur, diuerſas ſeras, & ad minimùm duas fieri, & ex clauibus ſemper vnam apud Parochũ ſeu Rectorem eccleſiæ relinqui & cuſtodiri: ſic vt tales Ciſtæ non ab vno aliquo procuratore, nec vnquàm abſẽte Parocho aut Rectore Eccleſiæ, poſſint aut debeant aperiri.

Huic verò noſtræ conſtitutioni in eccleſiarum fraudem non parentes,ipſi Plebani nobis aut vicarijs noſtris denuncient, debita monitione præuia excommunicandos.

De Simonia.

Caput 91.

Ex Cõcil. Aſchaffen.

VT ab inſtitutione ad eccleſiaſtica beneficia,omnẽ ambitionem,omnemq; Simoniæ prauitatem præcidamus, præſenti ſtatuto ordinamus & decernimus,vt quicũque vel muneribus vel pollicitatióibus, ſeu quibuſcunq; pactionibus, vnius vel pluriũ ſibi fauorem conciliauerit,vt per eos ad beneficiũ ſeu dignitatem qualemcunq; (quatenùs ad noſtram diſpoſitionem pertinent) promoueatur: eo ipſo excommunicationis ſẽtẽtiam incurrat,& reddatur inhabilis, ne ampliùs ad tale beneficium ſeu dignitatem eligi aut aſſumi poſſit. Quòd ſi electus & aſſumptus poſteà fuerit depræhẽſus, tales donatiões,promiſſiones ſeu pactiones feciſſe, beneficio ſic occupato priuari, & de dignitate omninò deponi debet. Simili modo, q. cunque Penſiones non legitimè aſſignatas aut dederint,aut receperint,aut alioqui illicitis modis beneficia aut dignitates occupauerint, pro exceſſuum qualitate puniri, & talibus beneficijs aut dignitatibus priuari debent. Quæ vt arctiùs obſeruentur, nullus in poſterum clericus ad aliquod beneficium ſeu dignitatem admitti debet,niſi priùs iurauerit,quòd in eius adeptione nullam com miſerit Simoniam, aut illicitam fecerit pactionem.

De inſtitutióe ex cõc. Fritzlar.

Vt parochi ſacramenta gratis adminiſtrent. Caput 92.

Ex Cõcil. Aſchaffen.

EXecrabilis quorundã Sacerdotum auaritia,vſq; ad Sacramentorum ipſorum contemptum & iniuriam nonnunquàm irrumpit,dum ſine numerato precio conferre ſacramenta detrectant. Quorum prauam cupiditatem, ſacris etiam concilijs inuiſam & damnatam,comprimere volentes,omnibus nobis ſubiectis Parochis ſeu eccleſiarum miniſtris ſeriò prohibemus,ne quid de Sacramentorũ adminiſtratióe à quoquam, velut debitum,aut exigant,aut recipiãt,quod conſuetudo rationabilis, laudabiliter introducta & hactenùs obſeruata,non permittit:ſed vltra id etiam oblatum,quaſi non debitum, modeſtè recuſent. Quòd ſi aliquis ſubditus vltrò aliquid dare voluerit, non obſtamus, quin quod libera voluntate & ex charitate offertur,recipere valeant. Archidiaconis etiam noſtris,ſiue eorum Officialibus, iniũgimus,vt in ſynodis ſeu capitulis ſuper huiuſmodi exactione ſedulò inquirãt, & huic noſtrę conſtitutioni non parentes,, ſeueris pœnis,vſque ad ſuſpenſionem ab officio & beneficio,compeſcant.

De competentijs Parochorum.

Caput 93.

Matth.10. Lucæ 10. 1.Cor.9.

CVM Dominus ipſe pronunciet mercenariũ ſua mercede dignum, & Apoſtolus clamet, Altari ſeruientem, de Altari viuere debere: Vniuerſos eccleſiarũ metropolitanæ, Cathedralium & Collegiatarum Prælatos, Canonicos & capitula,omnes etiam regulares Prælatos & conuentus, quicũque Eccleſias Parochiales,ſuis Eccleſijs ſeu monaſterijs vnitas & incorporatas habent, in Domino exhortamur,& diſtrictè eis pręcipiẽdo iniungimus, vt intra trimeſtre tempus,poſt huius conſtitutionis noſtræ publicationem,Eccleſiarum ſibi incorporatarum Rectoribus talem fructuum portionem ordinent,qua pro loci conditione honeſtè ſuſtentari,ac inſupèr epiſcopalia & Archidiaconalia iura ſoluere, hoſpitalitatem exercere,& alia neceſſaria onera ſuſtinere queant. Quod ni fecerint,nos illorum iniuſtam negligentiam, ipſis eccleſijs & animarum ſaluti nimìs periculoſam,ampliùs ſufferre nõ volentes,apud omnes eccleſias parochiales, iuriſdictióibus noſtris ſubditas, talem iuſti & ſufficientis victus deputationem de decimis,prouẽtibus,vel bonis collegiorum aut monaſteriorum aut Prælaturarum, per nos aut Officiales noſtros ſecundùm iuris communis & ſacrorum Cõciliorum diſpoſitionem ordinare,ſepoſita ampliore mora,omninò aggrediemur.

Caput 49.

CLerici aliundè aduenientes, nec in ijs ordinibus quos iactãt,miniſtrare permittantur, nec ad vlteriores ordines promoueantur: niſi fide digno teſtimonio docuerint,ſe eos ordines,quos habere ſe aſſeuerant,ritè & legitimè ſuſcepiſſe. Peregrini aũt ſacerdotes, ad Miſſarum celebrationes nõ admittantur,nec vltra menſem in aliquo Presbyterorum cõſortio foueantur, niſi teſtimoniales literas ſuper vita,moribus & receſſu ab eo Epiſcopo, à quo diſceſſerunt: ſimiliter admiſſionis teſtimonium eius Epiſcopi, ad cuius Diœceſim ſe contulerunt, oſtendant.

De Sacellanis nobilium.

Caput 95.

Vide Cõcil. Fritzlar. dñi Sifridi.

SAcellani verò nobiliũ, in ſacellis caſtrorum Miſſas celebrare,aut alia ſacramenta conferre, aut etiam prædicare non pſumãt, niſi ſuper eo authoritatem & conſenſum ordinarium obtinuerint, & priùs manualem promiſſionem Epiſcopo ſeu loci illius Archipresbytero fecerint,ſe in obediẽtia diœceſani manſuros,& ad Synodos & Capitula venturos,& mandatis Eccleſiaſticis ſecundùm iuſtitiam,& quatenùs eos attingunt,parituros eſſe. Saluis etiam iuribus Parochiarum,ad quas talia caſtra Nobilium pertinere noſcuntur.

De Magiſtris Scholarum.

Caput 96.

Hoc

HOc in primis totius Reipublicæ Chriſtianæ vtilitas expoſcit, vt erudiendæ Iuuentuti paſſim Magiſtri, eruditione, honeſtate vitæ, & fidei ſynceritate commendabiles, pficiant, quod in adminiſtratiõe vtriuſq; Reipub. & Eccleſiaſticæ & ſecularis ſucceſſio à pueris dependeat: Qui ſi pueſis & prauis hominibus erudiẽdi tradant, à quib⁹ recentes eorũ animi (qui malorũ ac bonorum vt quidque primùm hauſerint, æquè tenaces ſunt) prauis & impijs opinionibus imbuant, ſpes non eſt, ſacroſanctam religioné noſtrã in integrũ reſtitui, aut à prauis doctrinis repurgari, aut priſtinam felicitaté & tranquillitatem in Germaniam noſtram reduci, vnquã poſſe. Proindè ſiue Prælatis & capitulis, ſiue communitatibus aũt locorũ Præfectis, ad quos ea cura pertinet, ſeriò iniungimus, vt in poſterũ ſcholis ſibi commiſſis didaſcalos præfecturi, eoſdé ad Vicarios noſtros in ſpũalibus, ſeu locorũ commiſſarios ablegét, qui eruditionem, mores, & fidei ſynceritaté in eis accurato examine explorent, eoſq; qd in ſcholis tam ad eruditionem, quàm ad mores iuuentutis excolendos, conducibile potiſſimùm prælegant, pro cuiuſque loci ratione, diligenter admoneant, ſine quorum teſtimonio (quod ſcripto his, quos dignos iudicauerint, exhibeant) quenquam alicui ſcholæ præfici omninò prohibemus.

De teſtamentis & vltimis voluntatibus. Caput 97.

QVanuis iam olim multis cõcilijs Prouincialibus, velut Fritzlarienſi, domini Gerardi, & aliorũ Archiepõrum Moguntinenſium, ſuper Teſtamentorũ ordinatiõe cautũ ſit, quib⁹ omĩnò ſuũ robur manere volumus: videmus tñ hac temporũ licẽtia pleraſque morientiũ voluntates incaſſum recidere, defunctorumq; ſubſtantiã cõtra ipſorum legitimam voluntatem interuerti, à teſtamentarijs præſertim, & qbus pro officio competebat ratum ſeruare defuncti arbitrium: Statuimus, vt qui deinceps nominati fuerint Teſtamentarij, quamprimùm & ante om̃ia ipſius defuncti hæreditatem ſiue ſubſtantiam, coram Notario & teſtibus fide dignis conſcribant, & in Inuentariũ fideliter redigant, omnimodamq; morientis volũtatem, arbitriũ & ordinationé, intra debitum tempus executioni demandét & exequant, de quo ordinario aut ipſius commiſſario rationé faciant. Quòd ſi quis infideliter agés, huius noſtræ Conſtitutionis tranſgreſſor repertus fuerit, pro Ordinarij arbitrio, aut aliàs condigna pœna, pro exceſſus qualitate, plectatur.

¶ Mercatus diebus Dominicis & feſtiuis prohibendos. Cap. 98.

MAgnus abuſus eſt, cùm ad rerũ temporalium & mox periturarũ conquirenda lucra, ſex diebus homines intendant: ad regnũ cęlorũ, eiuſq; iuſtitiã inquirẽdam, ſeptimũ diem deſtinatũ, ne eũ qdem à prophanis negocijs liberum execrãda hominũ auaritia relinquat. Cui nos improbę hominum cupiditati modum ponere volẽtes, ſeriò prohibemus, ne in poſterum in locis noſtræ Prouinciæ ſubiectis, diebus Dominicis aut pręcipuis Eccleſię feſtiuitatibus, mercatus (niſi fortè earũ rerum, quæ ad vſum quotidiani victus neceſſarij ſunt) exerceãtur, aut ne ſubditi noſtri vlli operi ſeruili, quod ſine euidenti detrimento dilationem ſuſtinere poteſt, manum admoueant: ſed dies dñicos & feſtiuos, ſpiritualibus lucris conquirendis, & ſaluti animarum procurandæ adeoque pietatis & diuini cultus exercitijs, impendant. Quam noſtram conſtitutioné, niſi Magiſtratus locorum, quorũ ea poteſtas eſt, ſub grauib⁹ pœnis ita obſeruari curauerint, ipſos Magiſtratus, debita admonitione præuia, ſententiam excommunicationis incidere, & vbi ad noſtras temporales iuriſdictiones pertinét, inſupèr alijs pœnis, pro noſtro arbitrio, puniri volumus.

De libris per Typographiam publicandis. Caput 99.

MVltis conſtitutionibus Imperialibus cautum eſt, ne quis librum alqué, ſine certo authoris & loci, vbi excuſus ſit, nomine: aut qui per Commiſſarios, qui p loca huic rei curãdæ deſtinati ſunt, comprobatus nõ ſit, vel excudat, vel excuſum vendat. Quã ordinationem renouantes, inhibem⁹, ne qs tales libros in noſtris ditionibus védere, aut emere, aut donare, aut occultè quouis modo alij obtrudere, aut omninò apud ſe retinere audeat: Officialibus noſtris, tam Eccleſiaſticis q̃ ſecularibus, iniungẽtes, vt in eam rem acri diligentia inuigilent, & ſi quos librorum vel excuſores vel venditores aut detentores, huic ordinationi non parentes, depræhenderint, ſupra librornm confiſcationé, etiã pœnis in multis Receſſibus Imperialibus conſtitutis, ſine remiſſione afficiant.

De pœna clerici percuſſoris, aut rixoſi contra aliũ clericũ. Cap. 100.

PAci, etiã tranquillitati ac honeſtati clericorũ conſulere volentes, decernendũ duximus, Vt quicunque clericus alium clericum probris, maledictis aut conuicijs inceſſerit, ſub duorum aut trium teſtimonio, ab omni prouentuum Eccleſiaſticorum perceptione per vnũ menſem ſuſpendaſ. Quòd ſi manus alteri clerico violentas, citra tamé vulnus, attulerit, iam dictam pœnam ſuſtineat duplicem. Si vulnus inflixerit, vltra pœnam excommunicationis, quam ipſo facto incidit, ad quatuor menſes tali fructuũ priuatione mulctetur. Si membrum aliquod mutilauerit, aut inutile reddiderit, omni beneficio Eccleſiaſtico ſit ipſo facto priuatus. Nihilominùs etiam in omnibus ijs caſibus, iuxta Diœceſani arbitrium, læſo ſatisfacere cogatur, & pro delicti grauitate, à Diœceſa-

no,ſi videbit,etiam grauiùs puniatur. Illud ſuperioribus cõminationibus duximus addendum,ſi linguæ petulantiam aut violentas manus in Prælatum intorſerit, in tribus prioribus caſibus ſuprà memoratis, vbiquè pœnæ duplicatione grauandum eſſe: ſaluo tamen iure,quod vim vi repellere permittit. Similiter clericos,ſi aut iurgijs aut armis cõtra Laicos contenderint,per prælatos ſuos, pro exceſſuum grauitate,irremiſſibili pœna decernimus ac mandamus plectendos.

De pœna Sortilegorum. Cap. 101.

Ex concil. Fritzlar.

SOrtilegia,quæ ad iniuriã ſacrę religionis noſtrę,deteſtando malorum dæmonum commercio exercentur,omnibus Chriſtianis prohibẽda: in clericis verò omni pœnarum acerbitate coercenda cenſemus: proinde clericum ſortilegum protinùs ab om̃i functione Eccleſiaſtica & ordine remouendum,& excommunicationis ſententia cenſemus alligãdum,à qua,niſi in articulo mortis,à nemine,quàm à ſuo Diœceſano, aut à ſummo Pontifice,ſeu Legato eius ad id poteſtatem habente,abſolui debet. Et ſi incorrigibilis eſſe perrexerit,ad Monaſterium arctum,pro agenda pœnitẽtia,detrudatur,aut prorſus abijciatur. Laici vero ab hac arte execrabili,publicatione bonorum ſuorũ, aut peruicacia eorum exigente,perpetua captiuitate,aut grauiore etiam animaduerſione coerceri debent.

26.q.5.c.Nõ oportet C. Si qs xpũs.

1.de malef. & Mathe. l. nullus.l.Nemo.l.culpa.

De clericis concubinarijs. Cap. 102.

MIniſtris Eccleſiarum, q. ſacris fũctionibus operam ſuam addixerunt, nihil ęque cõuenit,quàm vitæ caſtimonia: intolerabileq; videtur,quòd contra conciliorum ſanctorumq; Patrũ authoritatem, paſſim concubinis adhereant. Quis enĩ in miniſtrorum Dei collegio patiatur talem, quem Paulus hominum conſortio indignum iudicet,cum quo etiam ne cibum qdem ſumendum putauit? Quia ergo Clerici quidã Synodorũ cuiuſq; Diœceſis epiſcopalium ſpecialiter deſupèr habitarum, Decretis, de dimittendis concubinarijs,ægriùs paruerunt: ne in huiuſmodi ſcandalo & ſordibus volutari diutiùs permittantur, qbuſcunq; locorum Ordinarijs iniũgimus & ſeriò committimus,vt ſecundùm Canonum præcepta,& precipuè Baſileenſis concilij definitionem, concubinarios huiuſmodi corrigant atque emendent,eaſq; mulieres,quę citra ſcandalũ atq; offendiculũ retineri non poſſunt,extra viciniam,ne commercij facultas aut ſuſpicio remaneat,amoueri procurent. qua in re, cùm ſæpè compertum ſit, facilius ab initio malis reſiſti, quàm ſemel in ea demerſum rurſus erigi atque emergere: omninò Prælatis intendendum præcepimus,ne patiantur Iuniores clericos pernicioſa cohabitatione irretiri,à qua deinde extricari facilè non queant: Eccleſiaſticis etiam magiſtratibus, iuxta præfati concilij decretum,nę vllo ſub pacto, compoſitione, aut ſpe cuiuſcunque quæſtus, tales quouis modo tolerent, aut diſſimulent,penitùs interdicentes: & ſi opus ſit,vt Brachium ſeculare in hanc rem implorent,iniungentes.

1.Cor.5.

Seſſ.20.

De excommunicatione. Cap.103.

Ex Concil. Fritzlar.

EXcommunicationem, qua nulla pœna maior eſſe poteſt,cautè ab Officialibus nr̃is, & non niſi ex ineuitabili neceſſitate,& ꝓpter manifeſtã cõtumaciã,in quenquã intentari volumus,ideoq; Officialibus nr̃is & Prętatis omnibus,q alioqui excommunicandi poteſtatem habent,mandamus,ne ſententiam excõmunicatiõis, niſi competenti admonitione pręmiſſa & in præſentia fide dignorum hominum (vt ſi neceſſe ſit,teſtimonio eorum probari queat) promulgare præſumant. Qui aliter excommunicationem in quenquam promulgauerit,& admonitus errorem ſuum nõ reuocauerit,per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ ſit excluſus, & ſic à ſe excommunicato omnes expẽſas,quas talis excommunicationis occaſione neceſſariò fecit,reſtituere cogatur.

De vitandis excommunicatis.

Caput 104.

Ex Concil. Baſileeñ.

ET vt timoratis cõſciẽtijs ſubueniamus, & ſcandala excludamus,generalis ſynodi Baſileenſis conſtitutionẽ volumus obſeruari,quæ decernit: Quòd nemo deinceps à communione alicuius, in ſacramentorũ adminiſtratione vel receptiõe,aut in alijs quibuſcunq; diuinis,vel extra,ꝓtextu cuiuſcũq; ſentẽtię,aut cẽſurę eccleſiaſticę,aut ſuſpẽſionis vel prohibitiõis ab homine, vel ab iure generaliter promulgatæ occaſiõe, teneatur abſtinere,vel aliquem vitare,aut eccleſiaſticum interdictũ obſeruare: niſi ſentẽtia,prohibitio,ſuſpenſio, vel Cenſura Eccleſiaſtica huiuſmodi,fuerit vel cõtra perſonã, Collegiũ,vniuerſitatẽ,Eccleſiam,aut locũ certum aut certam,à iudice publicata vel denunciata ſpecialiter & expreſſè: aut ſi aliquẽ ita notoriè excommunicationis ſententiam cõſtiterit incidiſſe,ꝙ nulla poſſit tergiuerſatiõe celari,aut aliquo iuris ſuffragio excuſari. Nã à communione illius abſtineri,vult iuxta canonicas ſanctiones: per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos & interdictos ſeu prohibitos non intendit in aliquo releuare,nec eis quomodolibèt ſuffragari.

Cùm humana fragilitas in omnibus actionibus,& pręſertim in ijs,quę pietatis ſunt,ſi ope diuina non adiuuetur & dirigatur, ſine fructu deſudet: pręſenti cõſtitutione duximus ordinãdum, vt in poſterum per omnes totius Prouinciæ Eccleſias, quotiès in illis multitudo fidelium conuenerit, fiant precationes ad deum,pro Spirituſſancti gratia,ad ſalutarem harum cõſtitutionum Prouincialium obſeruantiam, impetranda. Similiter

 pro

pro ſummi Pontificis, Imperatoris ac Regis Romanorum incolumitate & felici gubernatione, & pro omnibus, qui ad vtriuſque Re- 1.Tim.2. giminis gubernacula in orbe chriſtiano præſident, vt quietam & trãquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate. In ipſa verò ſacri Miſſæ celebratione, alternis diebus pro peccatis & pro pace, ſiue in ipſo ſacro Collectam pro ſuffragio, ſiue poſt illud Antiphonam cum collecta pro implorãda Dei miſericordia; deuotè recitari aut cantari volumus. Quam rem diſcretioni Prælatorum, pro loci & temporis conditione, committimus curandam.

Quô verò ſupradicta omĩa & ſingula accuratiore cura obſeruent, & ad excuſationẽ ignorãtię, nullus locus relinquat̃, ordinamus & præcipimus, vt præſentiũ conſtitutionũ liber apud Metropolitanam, cathedrales, & Collegiatas Eccleſias in Choro aut Capitulis, ſimiliter apud Parochiales Eccleſias idoneo loco, fabricæ ſumptu comparatus, habeatur, ad quem omnibus, quorum intereſt, pateat acceſſus.

Poſtremò cũ his præſentibus noſtris conſtitutionibus, omnes etiam generalium conciliorum conſtitutiones & decreta, ſimiliter omnia & ſingula alia ſtatuta Prouincialia in Concilijs Prouincialibus, ſub noſtris Præceſſoribus celebratis, edita, quorum in his noſtris cõſtitutionibus etiã nullam mentionẽ fecimus, in ſuo vigore permanere volumus, & ab omnibus nobis ſubiectis, quaquenq; parte attingunt, pro confirmatis & authẽticis agnoſci, haberi & obſeruari diſtrictè pręcipiendo mandamus, ſacroſanctę Romanæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ iudicio, cuius authoritatem in omĩbus ſaluam conſeruari volumus, hæc omnia cum debitâ obedientia ſubmittentes.

DECRETA CONCILII

PROVINCIALIS TREVERENSIS, PRAESIDENTE REuerendiſſimo in Chriſto Patre ac Domino, D. Ioanne Archiepiſcopo Treuerenſi, ſacri Romani Imperij per Galliam & regnum Arelatenſe Archicancellario, Principe Electore &c. celebrati Anno Ieſu Chriſti M.D.XLIX.

IOANNES DEI GRATIA SANctæ Treuerenſis Eccleſiæ, Archiepiſcopus, ſacri Romani Imperij per Galliam regnumque Arelatenſe Archicancellarius, & princeps Elector, ad perpetuam rei memoriam.

REM omninò non nouam aggredimur, neque per viam inſolitam ambulamus: verùm & orthodoxorum patrũ & ꝓdeceſſorum noſtrorũ veſtigijs tritam ingredimur, ſyncero corde ſemper affectantes, vt vniuerſum clerum & gregem nobis commiſſum, vſquequaquè luſtremus & contemplemur, atque ſalubris ſtudij vigilantia in hoc ſedulò incumbamus, vt eam more boni paſtoris, (quantùm nobis ex alto conceditur) pura & ſana Euangelicæ veritatis doctrina paſcamus & reficiamus, vt cùm vniuerſalis & tremendi iudicij tempus ingruerit, & pa- 1.Pet.5. ſtor ille paſtorum glorioſus in maieſtate ſua apparuerit, ad cuius laudem hanc noſtram functionem obire cupimus, de muneris impoſiti adminiſtratione cum lucro & ex voto reſpondere valeamus. Hac igitur occaſione prouocatos nos, & diligens cura & paterna ſolicitudo extimulat, vt circa noſtrorũ ſubditorum ſtatum & vitam probè inſtituendam, indefeſſo ſtudio ac labore aduigilemus: vtque ex hac animi noſtri promptitudine, ipſis piarum rerum cultus indiès magis ac magis creſcat pariter & placeat, ipſorum onera & grauamina, pro huius temporis iniquitate, inter manus in morem hydrę renaſcentia, imminuantur, ceſſent, finiantur, tollãtur, atque tranquillitatis & pacis optatus portus, velut in alto nauigantibus aperiatur: Id quod tum demùm rectè conſequi credimur, cùm ſiniſtris euentibus viam pręcludimus, vitiorum & malorum materiam reſecamus, & noxia diſſuadentes, ad optima quæque promouenda animum applicamus.

Quapropter horum noſtrorum ſtatutorum editione, tum antiquorum renouatione & explanatione, tum pœnarum comminatione impios & orthodoxæ Eccleſiæ hoſtes ab infelici ſuo propoſito deterreamus & depellamus, vt in quibus virtutis zelus & ardor ad emendationem nihil proficit, eos ſaltem honeſtæ diſciplinæ ſeueritas atque pœnæ rigor retrahat & coerceat. Sanè quondàm felicis recordationis Balduinus Archiepiſcopus Treuereñ, & alij ꝓdeceſſores noſtri, pro ſubditorum vtilitate, pro libertate Eccleſiæ & miniſtrorum eius, quàm plurima ſtatuta Synodalia & Prouincialia: non minùs vtilia quàm neceſſaria ediderunt, promulgârunt, publicârunt, & pœnarum adiectionibus,

prout opportunum viſum fuerat, prouidè & conſultè vallàrunt. Quæ nos omnia de conſilio & cõſenſu capituli Eccleſiæ noſtræ Metropolitanę Treuereñ, & nũciorum ſeu procuratorum aliorum, Reuerendi domini Nicolai Epiſcopi Virduneñ, & nunciorum ſeu procuratorum Reuerendiſſimi Domini Ioãnis cardinalis de Lotharingia, Adminiſtratoris Meteñ, & Reuerendi Domini Tõſani epiſcopi Tulleñ, ſuffraganeorum noſtrorum, in præſenti Concilio Prouinciali congregatorum, quatenùs per infrà ſtatuenda expreſſè non fuerint reuocata & caſſata, approbamus & innouamus, atque in ſuo robore permanere volumus, & eadem antiqua ſtatuta Prouincialia, atque ea noua, quę nos in prę ſenti concilio pro temporum ac rerum neceſſitate ſtatuimus & ordinamus, vt per totam noſtram Prouinciam Treuereñ firmiter & inuiolabiliter, prout ſtatuuntur, publicentur; teneantur & obſeruentur, firmiter decernimus.

¶ De fide Orthodoxa catholicæ & Apoſtolicæ eccleſię fideliter & firmiter tenenda.

QVando vera in Ieſum Chriſtum fides fundamentum eſt, & petra illa de qua Saluator noſter dixit, ſuper eam ædificandam eſſe eccleſiã ſuam, aduerſus quam inferorum portę nunq̃ præualituræ eſſent, (præualerent autem, ſi Eccleſia errare pernicioſè poſſet, aut docere noxia) fateri oportet, Eccleſiam in fide & veritate radicatam & fundatam, errare non poſſe. Nam & in confeſſo eſt, teſtantibus nimirùm ſanctæ Eccleſię patribus, ac re ipſa clamante, Chriſti Apoſtolos Petrum & Paulum, Dei ſanctum Euãgelium in ſanguine quoque ipſorum ſignatum, Romanæ Eccleſiæ reliquiſſe, atque in illius fidem Eccleſias omnes, quæ vbiquè ſunt fideles in toto orbe terrarum, religioſè conſpirâſſe, atque ſocietate ſacramenti confœderatas & coniunctas eſſe. Itaque cùm ad nos per Epiſcoporum ſucceſſionem perpetuò cõtinuatam ea fides peruenerit, non dubitamus hanc vnam eandemq́ue eſſe, atque adeò veram fidem, quæ ab Apoſtolis ipſis in veritate eſt tradita, & vſq; nunc religioſè ſemper cuſtodita, & in Catholica Eccleſia ſemper cõſeruata. Nihil proindè aliud credendum, tenendum, aut docendum eſt, niſi quod ſancta Romana tenet & docet Eccleſia, omnium conſentientium Eccleſiarum mater & magiſtra. Eum verò qui à fide Catholicæ & Romanæ Eccleſię recedit, neceſſe eſt à veritate & capite deficere. Hortamur itaque & in Domino obteſtamur om̃es & ſingulos clericos & Laicos, nobis Metropolitico iure ſubiectos, vt tenaciter & indiuulſè adhæreant, non ſolùm his quæ in diuinorum eloquiorũ Canone expreſſa ſunt, verùm etiam his, quæ Eccleſia ſancta Catholica habet, & cum omnium orthodoxorum conſenſu probata & recepta ſunt, neque vlla ratione aut perſuaſione à veritate fidei, Eccleſiæ & Euangelij quod acceperunt, & in quo ſtant & ſaluantur omnes gentes, auelli ſe patiantur, ſed in eo quod hactenùs piè & rectè docti ſunt & crediderunt, permaneant.

Matth.16.

De prædicatoribus verbi, quos miſſos eſſe oportet.

HOc habet Apoſtolica Eccleſia, vt nullus niſi miſſus prædicet. ſic Chriſtus non niſi miſſus prædicauit, ipſo apud Eſaiam teſtante: Spiritus Domini ſuper me, eò quòd vnxerit me, ad euangelizandum pauperibus miſit me. Neque item ipſius pręcurſor, de quo ſcriptum eſt: Fuit homo miſſus à Deo: ſed nec Apoſtoli hoc feciſſent, niſi mandato à Chriſto accepto: Ite, Eccè ego mitto vos. Proindè nos Euangelicæ & Apoſtolicæ regulæ innitentes, ſtatuimus & præcipimus, ne quiſquam poſthàc, etiam quamcunque religionem profeſſus, publicè prædicare præſumat, niſi ab Epiſcopo Ordinario, vel eius Vicario admiſſus fuerit, Et ſi quis etiam religioſus, Apoſtolicæ ſedis priuilegio nitatur, tenebitur nobis aut officialibus aut Vicarijs noſtris de hoc fidẽ legitimã facere. Laicis verò prorſus interdicim⁹, ne prædicandi officiũ vſurpent, aut occulta cõuẽticula faciãt, & ſacerdotum ſimplicitatem eludant. Et ſi fortè neceſſitas poſtulet, vt ſacerdos tanquàm inutilis & indignus à cura gregis debeat remoueri, ſeruato ordine iuris, de hoc agendum eſt apud Epiſcopum, ad cuius officiũ tam deſtitutio quàm inſtitutio ſacerdotum pertinere dinoſcitur. Om̃es verò & ſingulos, aliter quàm præmiſſum eſt, publicè vel priuatim prædicationis officium vſurpare præſumentes, præſentis ſtatuti rigore excommunicationis vinculo innodamus, & excommunicatos declarari publicè mandamus. Et niſi reſipuerint, alia competenti pœna à nobis aut noſtris Suffraganeis, vel locorum Ordinarijs plectendi ſunt.

Eſa.6.
Luc.4.
Ioan.1.
Matth.10.

¶ Non quiuis admittendi ſunt, etiamſi præſentati fuerint.

QVando non parùm refert, qs qualíſve ſit, cui alios inſtituendi & docendi poteſtas tradita eſt, probandi primùm & explorandi ſunt futuri concionatores, à quibus & quomodò inſtructi ſint, ne peregrinis fortè & hæreticis doctrinis imbuti, non ſatis perſpecti recipiantur in ouile Chriſti, ad grauem Dominici gregis perniciem. Attamen non tam eloquentiores, quàm ſapientiores, neque tam argutiores, quàm meliores eligẽdi ſunt, modò gregi ſana doctrina paſcendo non ſint prorſus inidonei. Immò tanto magis aliquotiès cauendus eſt is q̃ eloquẽtia pollet, quanto plùs ob eloquentiam, dum

dum rectè dicere & docere exiſtimatur, nocere & fallere poteſt.

Vocatus & admiſſus, quid pro concione docere debeat.

MIſſi & admiſſi verbi prædicatores, in hoc toti incumbant, vt verbum veritatis rectè & bona fide tractent, tanquàm diſpẽſatores multiformis gratiæ Dei, omiſſis his quæ à puritate Euangelij aliena ſunt, vel ſuperuacanea, vel parùm ædificantia: ſed nec opinabilia ac dubia ꝓ certis & receptis aſſeuerare audeant. Ab apocryphis abſtineant, & quæ Eccleſia occultanda eſſe decreuit, de ſuggeſto non promulgabunt. Comicas, aniles, & interim obſcœnas fabulas; & q̃ riſum moueant citiùs quàm lachrymas, propter peccata, populi auribus non ingerant. Et omiſſis odij, inuidiæ, inſectationis, quæſtus, ambitionis, & conſimilibus nequã affectibus, ſyncerè & pacificè Euangelium pacis annuncient, mutuis conuicijs ſe non ꝓſcindant, nec alius alium pro concione impugnet. Sed ſi quis alteram hæreſim, vel pniciosum erroré, aut aliud quippiam, quod piarum aurium ſit offenſiuũ, dixiſſe depręhenderit: epiſcopo aut illius Vicario, aut inquiſitori Apoſtolico, vel Officiali loci, ordine etiam ſeruato Euangelico, ſignificet. Matt. 18.
Et cùm catholicas traditiones tanquàm arctiſſima quædam Chriſtianæ religionis & pacis vincula conſeruare & cuſtodire om̃es ex æquo deceat, neq; dubitemus traditiões & conſuetudines vniuerſales, pręſertim eas, quas per orbem tota frequentat Eccleſia, ab Apoſtolis in Eccleſiæ ſinum transfuſas, vel à generalium ſacrorum Conciliorũ authoritate profectas, nos eas ſimili religióe, qua ea quæ ſacræ ſcripturæ præſcribit authoritas, vt obſeruentur, doceri omninò mandamus. Quæ verò per loca vel regiões noſtræ Diœceſis vel Prouinciæ variantur, eas quiſq; obſeruet ad ædificationem morum & fidei. Ac ne quiſquam temerè contra eas de ſuggeſto rogationem facere præſumat, Mandamus epiſcopis Prouinciæ noſtræ & Officialibus noſtris, vt ſi qui ritibus Eccleſiæ antiquandis vel nouãdis priuata authoritate ſtudere comperti fuerint, in eos ſeueriter animaduertant.

Quare qui paſcendi gregis Dñici curam ſuſceperunt, ea potiſſimùm doceant quę ad tranquillitatem & piam cócordiam facere, & ad captum rudis populi accommodata eſſe cognouerint. Cuiuſmodi eſt ſimplex explanatio ſymboli, decem præceptorũ, ſacramentorũ & cæremoniarũ eccleſiæ, orationis Dñicæ. Item cohortatio ad pœnitentiam in qua Chriſti Seruatoris cómemorent bñficia, ac pœnas nunquã finiendas, q̃ in malo obſtinatis paratæ ſunt, ob oculos ponãt: ſed ne miſericordiã deſperent, rurſum ſubleuẽt ac ſolentur. Ceſſantes ac torpentes excitent, animo deiectos in ſpem erigant: Voluptuarijs, reſq; mundi admirantibus, vitæ breuitaté & æternos ignis cruciatus ſubindè ingerant, vt ſaltem futuris malis territi, peccare deſinant, atq; ad melioré frugem ſe recipiant: necnon populo omninò perſuadeant, non quamlibet fidem qua in Deũ creditur, ſed eam demùm ſalutiferã fore, q̃ (Apoſtolo teſte) per dilectioné operatur: ac ſic ad Gal. 5.
bona opera ſedulò hortentur, & pſertim ad opera miſericordiæ: patres ac matresfamiliãs, vt proles & familiam Chriſtianè educẽt, grauiter & continuè commonefaciant, atq; vt adulti cõſueta & ordinaria ieiunia, Quadrageſimæ videlicet, & Quatuor temporũ, & Vigiliarum, infringere non præſumant: plebem admoneant, & vt frequenter, vel ad minùs in Quadrageſima, in initio eius, vel ante medium ad confeſſionem veniant: & ſi nó ſæpè, ſaltẽ in Paſchate corpꝰ Dñi recipiant, ſi velit inter Catholicos reputari. Sãctorum religioſam mentionem ſubindè faciãt, animosq; Chriſtifideliũ illorũ exemplis incitent, confirmẽt, & interceſſione cóſolentur. Doceant quoq; veras ſanctorũ reliquias reuerenter habendas. Cõtenti ſint Euangelia & lectiões, quibꝰ in Dñicis & feſtis diebus Eccleſia vtitur, interpretari populo, & ex his ſermonem & doctrinam ad ædificationem populi formare.

De cultu diuino diligenter & religioſè exequendo, deq; diſciplina Chori obſeruanda.

DEus etſi ſpiritus ſit, non tamen internis tantùm affectibus fidei, ſpei & charitatis, verùm etiam externis actibus colen- Ioan. 4.
dus & adorandus eſt, vt cor & caro exultẽt Pſal. 83.
in Deum viuum. Eſt enim externus cultus ſignum ac manifeſtatio q̃dam cultus interni: qualis eſt laus communis, & oratiões publicæ, quæ per Eccleſiæ miniſtros, ex perſona totius populi fidelis Deo offerũtur, quò alij quoq; (quatenùs per ipſorum occupationes licet) ad laudes Dei & gratiarum actiones excitẽtur. Neq; enim Eccleſiaſticæ melodiæ ſua deeſt energia. Id quod Auguſtinꝰ Lib. 8. conf. cap. 7.
teſtatur, referens Ambroſium Mediolani cantum inſtituiſſe Eccleſiaſticum, ſecũdùm morem Eccleſiarum Orientalium, eumque cultum celebrari cœptum magno ſtudio fratrum, hymnos & pſalmos canentium: quem etiam cæteræ eccleſiæ imitatæ ſunt. Sed & ipſe Auguſtinus, quantùm eccleſiaſticis fuerit cãticis affectus, his verbis teſtatur: Quantum fleui Domine in hymnis & canticis Ibid. cap. 6.
tuis, ſuauè ſonãtis Eccleſiæ vocibus acriter cómotus? Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & ex ea æſtuabat affectus pietatis, & currebãt lachrymæ, & mihi benè erat cum illis. Et rurſus: Cùm reminiſcor, inquit, lachrymas, quas in primordio fidei meæ fudi ad cantus eccleſiæ, & nunc quoq; commoueor, nó cantu, ſed rebus quæ cantantur, cùm liquida vo-

ce & conuenientiſſima modulatione magnam huius inſtituti vtilitatẽ rurſum agnoſco, magisque adducor conſuetudinem approbare in eccleſia, vt per oblectamenta aurium, infirmior animus in affectum pietatis aſſurgat. Hæc cùm ita ſe habeant, hortamur omnes & ſingulos clericos, vt omnes pariter conuenienti modulatione, conſona deniq; voce, debitum Deo cultum nocturnũ & diurnum deuotè & religiosè exhibeant & exequantur, eo modo, his ritibus & cæremonijs, quibus hactenùs vſa eſt Eccleſia, & vt à ſanctis Patrib' eſt traditus, atq; à maioribus noſtris obſeruatus.

De horis Canonicis.

OMnes qui horis Canonicis perſoluẽdis deputati ſunt, dent operam, vt collectis animis, quoàd fieri poteſt, debitum penſum abſoluant: nec ita ſe habeãt, vt dum voce pſallunt, quiduis potiùs quàm Deum animo cogitare videantur, ſemper cauentes, ne propheticum illud audiãt: Labijs quidẽ me honorant, cor autem eorum longè eſt à me. Quid autem eſt, voce quidem pſallere, mente autem domum aut forum circumire, niſi homines fallere, & Deum irridere? Graue admodùm eſt quod ſcriptura dicit: Maledictus qui facit opus Dei negligẽter. Statuimus proindè, vt laudes diuinæ per ſingulas horas non curſim ac feſtinanter, ſed tractìm, ſeruatis interuallis decentibus, ratiõe dierum feſtorum, à profeſtis & intermedijs ſecernendorum, habita reuerenter & alacriter abſoluantur, nequaquàm ſublato in altũ clamore, ne vel inſanire, vel animi laſciuia geſtire videãtur potiùs, quàm feruore ſpiritus exultare, ſemper verſiculum decantatiſſimũ animo voluentes:

Eſa. 19. Matt. 15.

Hier. 48.

Nõ clamãs, ſed amans cantat in aure Dei: audit enim ille vocem cordis, ſine qua ſonũ oris contemnit. Quare videndum eſt, vt qui ſpiritu pſallunt, & mente pſallant.

Caueant item qui alijs occupati negocijs, extra chorum horas priuatìm legunt, ne ſomnolentè aut truncatis verbis, aut intra fauces compreſſo ſpiritu preces demurmurare, vel vt Ethnicus quidam ait, rabioſa ſilentia rodere videãtur, ſed articulatè, diſtinctè, diſertè, & cum attentione integrè omnia pronuncient.

Ne qua item occaſiõe in diuerſa rapti deſint officio ſuo, diſtrictiùs prohibemus, ne deambulando Horas dicant, ſed in locum aliquem orationi aptum tantiſpèr concedant, ne mentis euagatio, quæ ex tumultuaria deambulatione naſci ſolet, fructum orationis intercipiat.

Nullus item dum Canonicæ preces in tẽplò publicè cantantur aut leguntur, audeat priuatìm ibidèm aliquid legere, ac ne horas quidẽ Canonicas abſoluere, ſed concinat, ac vnà cũ fratrib' Deũ honorificet. Contrarium qui fecerit, tanquã abſens habeatur.

De his qui, dum ſacra fiunt, per templa vagantur, prophana miſcentes colloquia.

QVicunque tempore, quo diuina peraguntur, ſpatiari in eccleſia, vel circa eã deambulare, ſimul & ocioſis fabulis vacare, comperti fuerint, tanquàm abſentes pro die illo habeantur. Et ſi ſemel admoniti, nõ deſtiterint, ſed pertinaces fuerint, grauiorem ſubeant pœnam, arbitrio Prælatorum, aut eorum vices gerentium, infligendam. Quos & ipſos hortamur, immò eis diſtrictè iniungimus, præſertim in Metropolitana eccleſia noſtra Treuerenſi, & in cathedralibus ſuffraganeorum noſtrorum, tanquàm inſignioribus & frequentioribus eccleſijs, vt nulla ratione patiantur diuina officia quorumcũque colloquiorum, confabulationum, deambulationum, aut canum, auium, morionum, & ſimilium ſtrepitu, garritu & latratu, ſiue à Clericis, ſiue à Laicis perturbari, aut irreuerentia affici.

Sed nec ipſi Prælati, quorum maximè intereſt remouere ſcandala, atque ea quæ verbis imperant, facto & exemplo confirmare, in ijs ſeſe culpabiles reddant, neq; in correctione, ſubditorum ſuorum negligentes ſe exhibeant: & quò nullus in peccatis excuſationi locus relinquatur, præſentis decreti tenore in irritum reuocamus & annihilam' omnia ſtatuta, ordinationes, cõſuetudines, & priuilegia exemptionum quibuſcunque eccleſijs, militijs, hoſpitalibus, locis & monaſterijs quorumcunq; ordinũ, quacunque authoritate & qualitercunq; conceſſa, q̃ reformationi prædictorum abuſuum, & correctioni peruerſorum morum aduerſantur, aut in mora ſunt, vt contra perſonas & loca prædictarum eccleſiarum, ordinum, domorum, militiarum, hoſpitalium, monaſteriorum, ſine omni exceptione ad correctionem ſeu emendationem procedi non poſſit aut valeat. Cuius executio in caſu negligentię, à capitulis ad Prælatos, & Prælatorum negligentia intercedente, ad Officiales vel Vicarios locorum, aut eorum ſuperiores deuoluatur.

Quo tempore quiſq; in Choro eſſe debeat.

MAiorum noſtrorũ veſtigia ſequẽtes, & authoritati ſacrorum generalium conciliorum innitentes, vt cuncta in domo Dei ordinatè fiant: volumus, vt in Metropolitana noſtra Treuereñ, & in omĩbus cathedralibus & collegiatis eccleſijs ciuitatis, diœceſis & Prouinciæ noſtræ Treuereñ habeantur duæ tabulæ, quarũ vna habeatur aut ponatur in aut circa chorum: in qua diſciplina obſeruãda deſcripta ſit: ex cuius tenore ſatìs liqueat, qñ & qualiter quis horis canonicis intereſſe debeat. Ad cuius diſciplinę obſeruantiã, Prælati cunctos ſibi ſubditos rigorosè cõmoneant & compellãt. Et ſi alicubi

cubì hactenùs erecta non fuit, aut deperdita, eam rurſum erigi & deſcribi iubemus.

Secunda verò tabula locabitur & ponetur in ſacrario, aut alio loco conuenienti: in qua quid ab vnoquoque canonico, vel alio beneficiato legendum cantandumq́; ſit ſingulis diebus & horis per hebdomadam, ſcribatur: & hìc negligentiam committens, pro modo delicti corrigatur.

Nolumus autē, vt collegia canonicas preces in templis pſoluere aut ſacra facere, Vindemiæ aut aliorum negociorum & ſecularium occupationum prætextu omittant, non obſtante quacunque conſuetudine: ſed ita partiantur onera, vt dum alij temporalia ꝓcurent, alij orationibus & publicis precibus vacent. Et ſi alicubì hoc fieri non poteſt, ſaltem hebdomadarius pro tempore, præſentibus alijs quotidiè, durantibus vacationibꝰ vindemialibus, Canonicas horas in choro ſaltem legendo perſoluere curabit. Ita tamē, vt Dñicis diebus, & Apoſtolorū feſtis, Tertiæ, Sextæ, Veſperæ & Completorium cantentur, & ſummum ſacrum fiat.

Statuimus inſupèr & ordinamus, vt deinceps capitula, actus & tractatus capitulares, tantùm profeſtis ſeu ferialibus diebus teneantur. Sed nec in ijs, ſub Miſſa, Veſperis aut Completorio indicantur, aut teneantur. Quinimmò, vt omnes Miſſæ interſint, diſtrictè mandamus. In alijs verò ſi ſubſit vrgens neceſſitas, aut euidens Eccleſiæ vtilitas poſtulet, vt capitulū teneatur, Decanus indicabit dilationem ſeu moram capituli & actuum capitularium non carere periculo, & proptereà ſub prædictis horis tractandū & agendum eſſe. Et ſi in his ſecùs actum fuerit, tam indicens, quàm intereſſentes, reſidentia & præſentijs pro illa vice carebunt, quinimò omninò vti abſentes his horis reputabuntur.

De Miſſæ officio ritè peragendo.

HOrtamur, vt ſacroſanctam illam actionem, in qua ſacrificiū precij noſtri, corpus ſcilicet & ſanguis Chriſti veraciter offertur pro viuis & defunctis, ſumma religione & deuotione ſacerdotes peragant, ac quotiès datur, ſedulò frequentent & celebrent eo modo, & his cæremonijs ſeu ritibꝰ obſeruatis, quos hactenùs Romana & occidentalis ſeruauit & hodiè ſeruat Eccleſia.

Dum ſacerdos ſacrū facturus, in ſacrario cum miniſtris induitur, nemo inibi cōfabulari præſumat, vndè vel ipſius, vel miniſtrorum deuotio interturbetur.

Egrédienti ſacrarium ad altare, vel reuertenti poſt ſacrum, omnes aſſurgant, ſimiliter & miniſtris, dum ſacris induti, lecto Euāgelio, Epiſtola aut Homilia, prætereunt.

Dum ſacerdos ſacrum facturus, confeſſionem ex more ꝑmittit, miniſtri nequaquā dent operam accendendis luminaribus, aut alijs rebus mentem auocantibus, ſed adſint ſacerdoti confeſſionem perſequentes, & ꝓ ſe inuicèm Eccleſiæ nomine orantes.

Veterem canonem inſtaurantes, prohibemus, ne quis ſacerdos Miſſarum ſolennia publica celebrare præſumat, niſi ad minus duobus p̄ſentibus. Quod ſi in priuata miſſa commodè fieri non poteſt, ad minus adſit vnus, qui reſpondentis locum ſuppleat, ſed ita, ne ſit proles illegitima, quā omninò, patre celebrante, altari adſtare prohibemus, multo magis concubinam, ſi quam habuit.

Et ieiunus quilibet celebret, & velato capite altari aſſiſtere, aut ita illud accedere nullus omninò præſumat: Quæ & Diaconos & ſubdiaconos obſeruare mandamus, ſi quis temerè contrarium facere præſumpſerit, excommunicationis vinculo innodetur.

In miſſa publica & ſumma, p̄fatio & oratio Dominica, nō debent priuatim dici aut abrumpi. Ita & Symbolum, epiſtola, & euāgelium integrè, diſtinctè, & clarè cantari debent. Neque ferendum eſt, vt chorus verba ſacerdotis vel ſubdiaconi, mox in ipſo lectionis veſtibulo interrumpens, auſpicetur graduale, Tractum vel Alleluia, quaſi ſcilicet hoc ſatìs ſit, ſi adſtātes ſciant, cuius ſit lectio aut epiſtola.

Dum Euangelium cantatur in ſummo ſacro, expedit dare ſignum per campanam, vt exiſtentes in vicino Laici, ad eleuationem Dominici corporis & ſanguinis inuitentur.

In eleuatione corporis & ſanguinis Chriſti, & poſt, vſq; dum cantatur Agnus Dei, ſileant organa. Nulla cātetur Antiphona, neque pro pace, neq; aduerſus peſtē, aut mortalitatem, ſed ſilenter pro ſe quiſque, aut flexis genibus, aut proſtratis humi corporibꝰ, paſſionis ac mortis Chriſti commemorationem faciat, ac redemptori gratias agat, pro bñficijs per mortē ipſius largiſſimè acq̄ſitis.

Statuimus inſupèr, imò antiquorum Patrum ſtatuta innouamus, vt ſub ſummo ſacro, nulli ſacerdotum liceat eodem in templo ſacrā rem facere, ſed priuatas Miſſas anteà abſoluant, vt omnibus ad publicum ſacrum conuenire ſit integrum, & chorus plenus & collectior pleniorem ac puriorē Deo cultum exhibeat.

Et ſi optare potiùs q̃ ſperare liceat, adeſſe quotidiè aliquos, qui euchariſtiam accipiāt: volumus tamen, vt ſacerdotes ad frequentationē huius myſterij, & ſacram communionem Laicos adhortentur: nec tamē ideo ſacerdotes à quotidiano ſacro deſiſtere oportet, quòd deſint, qui cum ſacerdote ſacra faciente, menſæ Dominicæ quotidiè ſacramētaliter communicent.

Ordinamus prætereà, vt per ſingulas Diœceſes noſtræ prouinciæ, Miſſarum officia decantentur & legantur, prout in miſſali ordinario vniuſcuiuſq; Diœceſis ordinatū eſt. Et ſi qua Diœceſis ꝓprio ordine miſſalis caruerit, ad modum noſtræ Treuerē eccleſię

Miſſali vtetur: neq; alicui publicè aut priuatìm alienis Miſſalibus vti licebit. Idem & de Breuiarijs obſeruari volumus.

De moderandis ferijs.

NVmerum feſtorũ creuiſſe admodùm videmus, ſed calentem fidelium deuotionem frigeſcere: eoq; ventum eſſe, vt bona pars hominum om̃ia feſta negligat, idq; impunè, nec ſine Eccleſiæ dedecore. Pauperes, qui non habent vndè alant vxorẽ & familiam, clamant omnem ferè ceſſationẽ damnoſam ſibi eſſe. Operæprecium ꝓinde nobis viſum eſt, feſtorum numerum contrahere, quò & effrenes coerceãtur, & aliquid detur neceſſitati pauperum. Itaque hæc feſta omninò celebria eſſe volumus, & pro paſtorali noſtro officio ſoléniter celebrãda mandamus & ꝓcipimus: Dies Dominicos om̃es, feſtum Natiuitatis Chriſti, Stephani, Ioãnis, & omnium Apoſtolorum, Circunciſionis, Epiphaniæ & Purificationis, Annunciationis, Aſſumptionis, Natiuitatis virginis Mariæ, Paſchę cum duobus ſequentibus, Aſſcẽſionis, Pentecoſtes cum duobus ſequentib⁹, Corporis Chriſti, Ioannis Baptiſtæ, Magdalenæ, Laurentij, Crucis, Michaëlis, Omnium ſanctorum, Martini, Catharinę, Andreæ, Nicolai, Thomæ. Et in ciuitate noſtra Treuerenſi hæc feſta Patronorum: Maximini, Simeonis, Viſitationis, Helenæ, Paulini, Trãſlationis Materni & Eucharij. Et in ſingulis ciuitatibus, oppidis, & Parochijs Dedicationis feſta, & Patrocinia celebrari mãdamus. Cæterùm dies Innocentum, Cinerum, Paraſceues, Cœnæ Dominicæ, Sabbati magni, Marci, tres Rogationum, Commemorationis animarum, & omnes reliquos dies ſtationum, quos eccleſia noſtra Treuerenſis in diebus aliorum Patronorum, vel pro ſpecialibus rogatiõibus ab antiquo introductis, in ciuitate noſtra Treuerenſi vel eius ſuburbio obſeruatis, vſque in meridiem feriari volum⁹, ita vt facto ſacro, cuiq; ad labores aut negocia ſua redire liceat. Simili ratione in cathedralibus & Diœceſibus Suffraganeorum noſtrorum, quibus tamen arbitrium ſuum in hoc relinquimus, & in alijs locis & parochijs Diœceſis noſtræ obſeruanda. Et ſi quis, ſiue clericus, ſiue laicus, in prænominatis celebribus feſtis, aut in alijs ante meridiem operæ mercenariæ publicè vel priuatim, aut compotatiõibus, choreis, ludis, aut id genus laſciuijs & leuitatibus temerè & contumaciter ſeſe dederit aut immiſcuerit, ab Officialibus noſtris arbitraria pro modo delicti, etiã brachij ſecularis auxilio (ſi opus erit) inuocato, puniri mandamus. Cætera verò feſta, quacunq; ratione inſtituta ſunt vel recepta, in foro libera facimus. In choro verò & eccleſia eadem feſta, prout ab antiquo obſeruata ſunt, deuotè celebrentur: ita tamen, vt hiſtoriæ & lectiones parùm probatæ, omittantur.

Et cùm potiſſimùm hac de cauſa indictæ ſint feriæ, vt feſtos dies in Dei laudibus, & gratiarum actione, ac audiendo verbo Dei populus tranſigat, curent noſtrarum Diœceſis & Prouinciæ, Ciuitatum, oppidorum, & locorum magiſtratus ac Rectores, vt populus prænominatis diebus feſtis, verbum Dei deuotè audiant, & diuina frequentent. Neq; tempore diuinorum, & præſertim hora, qua concionatores verba faciunt ad populum, patiantur ciues vacantes ocioſis fabulis, in foro ſtantes.

¶ De religioſis monachis & monialibus.

REligioſos varij nominis & regulæ, ſimul & pia loca, ſancta Romana eccleſia, benigno fauore ſemper proſecuta, ſpecialibus gratijs, priuilegijs, immunitatibus, & exemptionibus decorauit: ea omnia nos per noſtram Diœceſim & Prouinciam noſtram Treuereñ nullatenùs imminuere, ſed magìs illibata cõſeruare, & quatenùs aliorum iure ſaluo poſſumus, augere & extendere in votis habemus & intendimus. Sed ita, ne ſub ouina pelle, gregem Dominicum truculentia lupi rapacis inuadat, ſub pietatis imagine, virus hæreticæ prauitatis obrepat, & ſub prætextu conuerſationis Euangelicæ, ſpiritus malignus illudat. Cuius rei gratia (præter ſingulorum Ordinum ab eccleſia receptorum regulares inſtitutiones, quas tanquàm ſalutares ab omnibus & ſingulis, prout illos reſpectiuè concernunt, obſeruari mandamus) varij Canones editi ſunt, à quibus (quod dolẽter referimus) ſi nõ ab om̃ibus neq; in omnibus, à pleriſq; tam̃e & multis declinatur: non ſolùm in propriæ ſalutis diſcrimen, ſed & in religionis opprobrium, & plurimorum fidelium ſcandalum, ſed & in illius, cui ſuam integritatem ſpontanea voluntate deuouerunt, grauem offenſam. Quapropter quæ in ijs ab Eccleſia & prędeceſſoribus noſtris ſanctè & canonicè ſtatuta ſunt, vt inuiolabiliter ab omnibus obſeruentur, ſeriò mandamus & præcipimus.

Et inter cæteros abuſus reformandos curent Prælati, Abbates, Priores, guardiani, ſimul & monaſteriorum Viſitatores, & alij quocunq; titulo nominentur, ne aliquis ante decimumquintum annum, ad probatiõis annum admittatur.

Item ne quis anno probationis non completo, ad profeſſionem recipiatur.

Item receptis ſic, præceptores idonei deputentur, qui eos in regulari obſeruantia, & diuinis officijs non minùs quàm in literis, & è conuerſo, inſtituant & forment.

Ad ſacros ordines ſuſcipiendos, non niſi ætate & ſcientia ſufficientes præſentent.

Itẽ idonei ad iuſſum ſuperioris ſui, excuſatiõe legitima ceſſante, ſe faciãt ꝓmoueri.

Quodq; gratìs ſinguli ad profeſſionẽ recipiãtur, nullo accepto precio, nec aliqua fa-cta

ſta conuentione: & ne hæc ſub paupertatis prætextu pallientur, diſtrictè inhibemus.

Nó patiátur Abbates, Priores, Abbatiſſę, aut Prioriſſæ, vt ſuorũ Monaſteriorum monachi aut moniales, honeſtatis habenis & monachali modeſtia laxatis, impudenter ſe ſecularibus negocijs inuoluant, aut extra monaſteriorum ſepta deambulent, vagent, & diſcurrant: & ſi qua ineuitabilis neceſſitas intercedat, quòd túc nullus egrediatur, niſi honeſta ſubſit cauſa. Et tunc non niſi de expreſſa licentia ſuperioris, & cum habitu decenti & honeſto ſocio.

Cæteris canonibus de veſtitu, cibo, peculio, officio, capitulis, Viſitatoribus, & correctione monachorum promulgatis, in ſuo robore permanentibus, volumus, vt omnes Abbates & priores, tales diligenter obſeruare procurent, quod ijſdem diſtrictè præcipiendo iniungimus.

Moniales verò, quarũ ſexus fragilior eſt, nulla ratione vel cauſa, niſi tanta & talis ſit, quòd omninò notoriè excuſet, monaſteria ſua egredi facultatem habeant: ſed & tunc, non niſi cum honeſto & decenti habitu, & aſſociatæ egrediantur, idq́; de expreſſa licẽtia Epiſcopi, Abbatis, Viſitatoris aut ab ijs poteſtatem habentis, quam patri confeſſori pro tempore exiſtenti, concedi prohibem⁹.

Nulli prorſus inhoneſtæ perſonæ, nec etiam honeſtæ, niſi rationabilis & manifeſta cauſa ſubſit, ac túc ſpeciali licentia illius, ad quem ſpectat cóceſſio petita & obtenta, acceſſus vel ingreſſus ad moniales pateat. Et quę de clauſura in regularibus ordinum cóſtitutionibus mandantur, om̃inò & illibatè teneantur & obſeruentur: vt ſic à publicis & mundanis conſpectibus ſeparatæ, ſeruire Deo liberiùs valeant, & ſublata laſciuiendi opportunitate, corda & corpora ſua in om̃i ſanctimóia diligẽti⁹ cuſtodire poſſint.

Prohibemus inſupèr diſtrictè, ne moniales ordinẽ aliquẽ ꝓfeſſæ, Cófeſſorẽ habeant alium, quàm eiuſdem ordinis & regulæ.

Religioſi om̃ium ordinũ, vt ſiniſtrę ſuſpicionis etiã tollatur occaſio, quaſcunq; mulieres, & religioſas, & ſeruientes Deo, in ambitum ſeu periodũ monaſterij recipere, aut introducere nullatenùs præſumant.

Religioſi conuiuia ſecularium non frequentent, ſed nec facilè illos ad cœnobia inuitent, niſi neceſſitas & honeſtas ad ſuperiorum dictamen id ſuadeant.

Religioſi menſam nó nimiùm lautam aut ſumptuoſam, neq; delicijs ad luxum exqſitis, redundantem habeant: quam à bñdictione auſpicari, ſacræ lectionis paſtu fouere, hymno & gratiarum actione abſoluere cóuenit. Interim à lógo accubitu, comeſſationibus fœdis, compotandi ſtudio, à crapula & ebrietate omninò abſtineant.

Religioſi, vt omnibus bono exemplo, nullis verò, quantũ in ipſis erit, offendiculo ſint, honeſto prædeceſſorum ſuorum more, non nudis * byrrhis, aut pileis, ſed capitibus cucullo tectis in publico incedant. Et nullatenùs ad balnea promiſcua, aut alia loca publica intrent: ſed nec ad nuptias, aut nuptiarum conuiuia vadant. Neque pueros de ſacro baptiſmatis fonte, per ſe vel ſuffectas perſonas ſuſcipere præſumant.

Inſupèr ſtatuimus, imò antiquorũ Patrũ Canones renouando mandamus, ꝙ nullus monachorum pro lucro terreno, de monaſterio ſuo exire, nefandiſſimo auſu, aut ſecularibus negocijs ſeſe immiſcere p̃ſumat. Itaq; religioſos à curtibus monaſteriorum ſuorum, ad monaſteria reuocari, & curtes ꝑ fideles Laicos, ſeu ꝑbendarios adminiſtrari iubemus.

Inſupèr, Mendicantium ordinum Prælati omninò prouideant, ne poſthàc terminarij eleemoſynarum partem quouis modo ſibi vendicent, ſed eas colligentes cum honeſtate morum, Dei habito timore, omni ſcãdalo ſemoto, integram ad Conuentum, & in commune conferre & præſentare, ad euitãdam proprietatis notam, ſtudeant.

De monaſterijs non moleſtandis.

LIcèt ex iniuncti nobis paſtoralis officij debito, ſuper cunctum gregem nobis cõmiſſum, mentis noſtræ aciem dirigere teneamur, vigilantiùs tñ & cautiùs agendum ducimus in ijs, vbi ſubditorum noſtrorũ maiora incómoda & p̃icula vertuntur. Sanè vtĩ ex plurimorum querela didicimus, multi Barões, Præfecti, Officiati, aut alij nobiles & ignobiles, in tranſigendis aut componendis ſuis, vel aliorũ controuerſijs & diſſidijs, vel ſimili prætextu, ſeſe cum equis & iumẽtis in monaſteria, vel eorũ curtes, aut poſſeſſiones conferunt, & hoſpitio excipi volunt, vt nedum luxus, diſſoluendæ religionis & monaſticæ diſciplinæ, ac turbandorum diuinorũ inibi in animarum diſcrimen, & Dei offenſam occaſio naſcatur, verumetiam vt experientia docti comperimus, niſi prouiſionis noſtræ auxilio ſuccurramus, p̃iculum ſit, ne monaſteria tãdem funditùs exhauſta depauperentur & collabãtur. Nos itaq; huiuſmodi malo, ac innumeris ꝑtereà, & diuerſis tribulationibus & iniurijs, qbus ſub p̃fato prętextu religioſi ſæpè afficiũtur, medelã competentem, quã poſſumus, adhibere volẽtes: Mandamus omnibus Præfectis & Officiatis noſtris, ac alijs qbuſcunq; baronibus, nobilibus & ignobilibus, vt nũc & poſthàc, talia iam ꝑdicta tentare & facere nullo modo p̃ſumant, neq; ſub colore memorato aut ſimili, monaſteria aut eorum curtes infeſtare aut moleſtare deinceps attentent.

Mandamus inſupèr diſtrictè omnibus & ſingulis Abbatibus, Prioribus & Religioſis, ne deinceps tales etiã proprio ſuo conſenſu recipiant vel admittant. Et ſi per aliquẽ pręlatum, aut alium quempiam permiſſum, cóceſ-

ceſſum, vel actum fuerit, animaduerſione condigna ita cum illo agemus, vt cæteri ab exemplo diſcant obedire. Et ſi contra præmiſſa violenter quiſquam ſeſe ingeſſerit, aut indebitè iniurias, aut moleſtias monaſterijs, aut eorundem perſonis intulerit, in eundem præſentis ſtatuti vigore excommunicationis ſententiã ferimus. Atq; volumus, quòd Prælati & Religioſi eundem nobis, aut officialibus noſtris, publicè ſignificare & deferre nominatim teneantur. Nos verò aut Officiales noſtri, extunc contra eundem ordine iuris ſeruato, vſq; ad condignam violentiæ, iniuriarum & damnorum ſatisfactionem procedemus, & per Officiales noſtros procedi mandamus: ſaluis nihilominùs, & in ſuo robore duraturis omnibus alijs Apoſtolicis, Imperialibus, ac prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus & ordinationib⁹; per quas eccleſijs & perſonis Eccleſiaſticis, in ſuis libertatibus proſpectum eſt & prouiſum: quas etiam innouamus, & per noſtrã ciuitatem, Diœceſim, & prouinciam Treuerenſem, inuiolabiliter obſeruari mandamus: Iure etiam & præeminentia patronorũ & fundatorum, ſemper ſaluis & illibatis.

Prætereà inhibemus hac noſtra Synodali conſtitutione, ne quis aliquam religionem profeſſus, Eccleſiarum parochialium gubernacula & curam ſuſcipiat, niſi de noſtra vel ordinariorum admiſſione, ſubſiſtente cauſa legitima, & ſuperiorum ſuorũ voluntate & licentia obtenta. Ita tamen, quòd per ſuperiores ſuos reuocari poſſint, ac reuocati humiliter obedire teneantur. Et ſi qui hactenus aliter admiſſi ſunt, vel aſſumpti, volumus & iubemus, per Officiales noſtros, in ciuitate & Diœceſi noſtra Treuereñ, ac per Suffraganeos noſtros, eorundemque Vicarios, per totam prouinciam Treuereñ, ad ſuperiores illorum remitti, vt dignas dent temeritatis ſuæ pœnas.

Eccleſias verò Monaſterijs vnitas ſeu incorporatas, ſi nõ tanta intercapedine diſtãt, quin religioſi earundem curam habituri, in communis vitæ regulari obſeruãtia & obedientia degere poſſint, per huiuſmodi religioſos prouideri & regi, modò idonei ſint, permittimus. Si verò Vicarios alios, ſiue in propinquis, ſiue in diſtantibus Parochijs, perpetuos vel amobiles pro arbitrio conſtituere velint, hæc non p̄ſumãt, niſi per nos, noſtros Suffraganeos, aut officiales noſtros & Vicarios, tanquã habiles & idonei reperti & admiſſi fuerint.

Volumus inſupèr, q̄ religioſi ad curã animarum ſic admiſſi, per omnia ſe parochialibus ſacerdotibus, iuxta has noſtras & p̄deceſſorum noſtrorum ſynodales conſtitutiones & ordinationes, necnon vniuerſalis eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis Canones in verbi diuini explanatione, Euangelij prædicatione, diuinorum celebratione, ſacramentorum adminiſtratione, per omnia cõforment, & nihil nouitatis introducere præſumant.

Mendicantiũ verò ordinũ fratres, in verbi Dei ꝑpoſitiõe & p̄dicatione, in audiẽdis confeſſionibus Chriſtifideliũ, in ſepulturis & funeralibus & alijs huiuſmodi, ſe p omia cõforment cõſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis deſupèr editis: quas in poſterum inuiolabiliter obſeruari mãdamus, ſublata penitùs poteſtate, cæteris religioſis quorumcunq; ordinum, non mendicantiũ, ad curam animarũ, vt ꝑmittitur, non admiſſis nec receptis, ne ijs ſe ingerant: quod eiſdem diſtrictè præcipiendo mandamus: ſaluis tamen regularibus conſtitutiõibus omium eorundem ordinum.

De caſibus verò nobis reſeruatis, hoc ſtatuimus, ne qs eorũ deciſionem ſibi arroget, niſi à nobis ſpecialiter ſibi cõmiſſum fuerit. Nos tñ hoc negociũ dabimus exptis, eruditis & ꝓbatis aliquot presbyteris: prout etiã in ſimilibus caſibus Suffraganei noſtri aliquos per ſuas Diœceſes deſignare poterũt, quibus hoc committant.

In caſibus verò non reſeruatis, nullus Parochianũ alterius Parochiæ abſoluere præſumat, niſi de licentia ordinariorũ loci, vel ex permiſſiõe ꝓprij Parochialis ſacerdotis, idq; non niſi in caſibus in cõſtitutione Balduini felicis recordationis p̄deceſſoris noſtri expreſſis. Et religioſi, etiã mẽdicantium ordinum fratres, non obſtante quocunque priuilegio, in ciuitate, Diœceſi & Prouincia noſtra Treuereñ, præmiſſa obſeruare debebunt & tenebuntur. Immò priores & Guardiani, non debent deputare fratres ſuorum ordinum, ad confeſſiões audiẽdas, niſi pitos & prudẽtes, q etiam à nobis & ordinarijs locorũ, & nõ alijs, (q̄bus p ſcripta ſuperiorum noiãri & p̄ſentari teneñ) admittendi ſunt.

Et cùm omes Chriſtifideles, ex cõſtitutione Eccleſiæ, ſemel in anno teneañ ꝓprio ſacerdoti confiteri, ſi quis hoc neglexerit, & in Paſchate ſacrã Euchariſtiam accipere recuſauerit, (niſi fortè de licẽtia & cõſilio cõfeſſoris abſtineat) ſic decedens, careat Eccleſiaſtica ſepultura, & viuus ab ingreſſu eccleſiæ arceañ. Proindè in virtute ſanctę obedientiæ p̄cipimus eccleſiarũ Rectoribus, Vicarijs & Capellanis, curam gerentibus animarum, vt omnes huiuſmodi rebelles & inobedientes, nobis aut locorum Epiſcopis & Ordinarijs, per ſcripta nominatim indicẽt, vt vel Canonicè puniantur, vel pudore ſuffuſi, reſipiſcant. Quãobrem etiam diſtrictè ꝓhibemus oĩm Ordinum religioſis, curam animarum non habentibus, ne alicui ſacram Euchariſtiam porrigere p̄ſumant, niſi de expreſſa permiſſione & ſcientia paſtoris.

De Decanis Chriſtianitatis.

VOlumus, vt omnes Decani Archidiaconatus tituli ſancti Lubentij in Dietkyrchen/ ſe conforment Archipresbytero in Vuetz-

Vuetzflaria,& illius ſtatutis & iuribus,in caſibus qui ſingularibus ſtatutis deciſi non ſunt.

Cæterùm in omnibus alijs Archipresbyteratibus, & ſedium Chriſtianitatis Decanatibus noſtræ Diœceſis, volumus & mandamus,quòd omnium & ſingularum Eccleſiarum Parochialium curati, intra annum à die acceptæ poſſeſſionis, per ſe vel procuratorem legitimum,præſtent iuramentum Decano:quo præſtito,in fratrem recipiatur, & ſaluis Iuribus Capituli conſuetis, Decanus nunc & poſthàc à ſic recepto, habebit pro ſe vnum aureum Rheneñ.Et tenebitur quilibet in Capitulis generalibus & annalibus, & ſimilitor,quando neceſſitate occurrente, Decanus capitulum indicit,ſub pœnis conſuetis comparére,& quotam expenſarum & ſumptuum à Decano factorum perſoluere. Necnon deinceps, quocunque paſtore plebano decedente,noſtro nomine marcã nobis debitam,ipſe Decanus ſubleuabit, & Sigillifero noſtro fideliter tradet.

Et pro ſe & iuribus ſuis,à quolibet ſic decedēte,ipſe Decanus habebit tres florenos Rheneñ in auro, non obſtantibus quibuſcunque alijs ſtatutis & conſuetudinibus: q̃ & quas præſentium tenore caſſamus,irritamus & reuocamus. Atq; præcipimus, quòd deinceps contra præmiſſa nullæ fiant pactiones,ſtatuta,aut ordinationes,niſi de noſtra aut Archidiaconorũ loci, expreſſa admiſſione & licentia.

Et quò præmiſſa in plenarium effectum deducantur,vt cupimus,volumus & pręſentium tenore ſtatuimus, ſi quis elapſo anno in fratrem capituli, vt præmittitur, ſe recipi non curauerit,tunc in pœnam eius,propter contumaciam,fructus anni illius,qui noſtrũ annum conſequitur, ſequeſtrentur. Et niſi intra eundem annum paruerit, extunc tales fructus confiſcabũtur:nobis pro media parte,reliqua medietate inter Archidiaconũ loci & Decanum diuidẽda.Et ſic deinceps ſingulis annis fiat,donec & quouſq; paruerit.

Præterea ſinguli capellani,aut vicecurati, non reſidentium Paſtorum, tenebuntur ſingulis annalibus capitulis comparére,& oſtẽdere Decano commiſſionem regendi: aliàs eoſdem præſentis ſtatuti vigore excommunicationis ſententia teneri volumus,mandãtes Decanis locorũ, vt mox tales nobis, aut archidiacõis noſtris denũcient declarãdos.

Atq; ipſi Capellani, ſeu vicecurati, nunc & in poſterum de fructibus aut arrenda nullatenùs reſpõdeant ante finem anni, niſi retenta marca & media marca præmiſſis. Alioquin ipſi de his reſpondere, & de ſuo ſoluere tenebuntur. Quod etiam tempore Capitulorum obſeruãdorum generaliter, & cuilibet ſpecialiter, tempore admiſſiõis iniungi volumus & mandamus.

Inſupèr ſtatuimus & ordinam⁹, quòd deincèps decedentibus Prælatis Monaſteriorum, ſiue Collegiatarum Eccleſiarum, quibus quacunq; authoritate Eccleſię parochiales vnitæ aut incorporatæ ſunt,ita tamen & taliter, ꝙ non per fixos Vicarios, ſed duntaxat ad nutum amobiles Capellanos gubernentur & regantur, ꝙ extunc morte Prælatorum intercedente, nobis marca argenti, alijs verò Archidiaconis, ſedium Chriſtianitatis Decanis & capitulis,infra annum iura *alijs præſcripta perſoluantur. Inſupèr pręcipiẽtes,vt ipſi capellani,vt p̃mittitur, amobiles,non niſi idonei admittãtur, & admiſſi, ad comparitionem & omnia capitularia onera teneantur & compellantur, ſub modis & formis præſcriptis. for. *aliàs

¶ De Competentia Paſtorum.

QVum multorum querela pulſante intellexerim⁹, varios eſſe, qui vel ob inopiã Parochias ſuas deſerere & mutare,aut contra Canonum ſanctionem ſecularibus negocijs ſeſe implicare, aut pro ſacramẽtis Eccleſiaſticis immoderatè exactionem facere præſumũt, aut in dedecus clericalis ordinis, victum quaſi mendicare coguntur: dignum eſſe & æquum arbitramur, vt qui altari ſeruiũt, de altari & viuant. Neq; 1. Cor. 9. abſonum reputamus, vt ea quæ ex antiqua conſuetudine locorũ, Paſtoribus & Curatis ſolui & præſtari eiſdem ſolita ſunt, etſi modica ſint, benignè perſoluantur: eoque minùs ſub hoc p̃textu ſacramentorũ venditionem cauſentur iſti, q omĩa ſiniſtrè in ordinis clericalis confuſionẽ interpretantur: atq; vt omnium in hoc vniformis obſeruantia in noſtra Diœceſi conſtituatur, maturo conſilio ſtatuimus & ordinamus, vt deinceps in noſtra ciuitate & Diœceſi Treuerenſi, curatis pro licentiatorio ſeu dimiſſorijs literis, duodecim albos rotatos: pro educendis ſeu benedicendis puerperis, duodecim denarios:pro eo tempore, quo ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramẽtum ad infirmos defertur, quatuor denarios : *extremæ verò vnctiõis for. *ob ſacramentum,duodecim denarios, pro offertorio quatuor feſtiuitatum,pro qualibet vnum denarium exigere liceat.

Vltrà tñ nullus curatus exigere p̃ſumat, datũ tñ aut oblatũ liberaliter recipe poteſt.

Pariformiter, pro Baptiſmi aut pœnitentiæ ſacramentis nihil exigat:liberaliter oblatum recipere poteſt.

In nuptijs verò celebrãdis,ſacerdos iuxta cõſuetudinem loci,cibarijs miſſis à nuptijs, debet cõtentus eſſe,nihil vltrà exigendo. Si verò copulati, pro ijs pecuniã largiri vellẽt, numerũ octo Alborum excedere nõ debẽt.

In funeralibus verò, aut exequijs defunctorũ,aut tertio,ſeptimo,& triceſimo,expẽſis & duobus albis,aut deficientibus expenſis, vltra tres albos ſacerdotes exigere nõ p̃ſumãt:ſed liberaliter oblata recipe poſſunt.

In pecoribus verò paſcẽdis & cuſtodiendis,

dis.& quæ ſunt domus dotis Eccleſiæ, curtis & ædificiorũ reparatiõis, Decanatus ſtatuta obſeruentur:& ijs deficientibus,ad ſtatuta Diœceſana,olim per felicis recordationis Balduinum prædeceſſorem noſtrũ edita & condita,recurſus haberi debet.

Inſupèr,ſi ſuper competentia q̃ſtio emerſerit,cùm certa regula dari nõ poſſit, coram ordinario loci proponetur & deducetur,ac ſummariè ſimpliciter & de plano per Officiales noſtros procedi, & ſententiam ferri mandamus: & ſi diffinitum aut cognitum fuerit, quòd competentia danda ſit,extunc nos aut Commiſſarij noſtri, quos ſpecialiter ad hoc deputabimus, primò recurſum habebunt ad decimam Parochiæ, ſiue eam Clerici ſiue laici habeant:atq; hac deficiẽte,ad plurium parochialiũ vniones ſeu annexiones,prout commodiùs fieri potuerit, & vltimò ſi nec ſic ꝓuideri poteſt, ordinaria authoritatẽ Parochianos ad debitam parochi ſuſtentationem cõpellere oportebit.

De ſcholis.

MAgna & præcipua cura habenda eſt, vt iuuentus noſtræ ciuitatis, Diœceſis & Prouinciæ Treuerenſis,à primo ætatis flore, non minùs Chriſtianæ pietatis inſtitutis & incorruptis morib⁹ imbuatur,quàm rudimentis literarum incontaminatis rectè inſtituatur. Quapropter ꝑcipimus,vt iuxta Patrum antiquorum decreta,ſingula Collegia ſcholas inſtaurare,vel erectas conſeruare debeant,& Prælati Eccleſiarũ,ac alij, quibus id muneris ex officio incumbit, ſolerter prouidere,vt pædagogi & magiſtri idonei ſint & probi,atq; vitæ omninò inculpatæ:qui ea prælegant,quæ puerorũ ſeu adoleſcentum ætati conueniunt: dummodò nõ ſint obſcœna,ſuſpecta aut contagioſa. Simili ratione hæc obſeruãda ſunt in ſcholis parochialibus oppidorum & aliorum locorũ diœceſis & Prouinciæ noſtræ Treuerenſis. In quibus curent parochiales ſacerdotes, ſi in præmiſſis defectus aut negligentia ſuboriatur,ꝙ Ordinarijs locorum denunciẽt: quibus iniungimus,vt diligenter circunſpiciant, ne quid in ijs quæ ad veram eruditionem, aut ad pietatem & cultum Dei attinent,negligatur. Prçtereà,quo Collegia doctis & bonis viris ornentur & illuſtrentur, Prælati Eccleſiarum & Capitula, canonicos ſuos,id petentes,tribus annis expectantiarũ finitis,(quorum primus nobis,ſecũdus prçſentiarum augmento, tertius Eccleſiarũ fabricis debetur,non obſtantibus alijs expectantiarum,aut primæ reſidentiæ annis, ex ſtatutis vel conſuetudinibus debitis,quæ & quas ad effectũ præſentem ſtudiorum obtinendum,reuocamus & caſſamus,ſed quæ tñ ad alios, ad ſtudia non deſtinatos, illibata eſſe volumus) ſi in ſacris maioribus ordinibus fuerint,& ſtudijs apti extiterint,ad vniuerſitates Catholicas,arbitrio capituli, non ſufficienti tempore eis determinato,ac præbenda debita eiſdem aſſignata, ſaluo tñ & deducto conſueto onere, mittere debent. Ipſis verò in minoribus ordinibus exiſtentibus,de præbenda, quæ eis deducto onere,ſi reſiderent,deberetur,in abſentia reſpõdere tenebuntur:data tamen priùs ſufficiẽti cautione,de perceptis ſimpliciter Eccleſiæ reſtituendis, ſi finitis annis pro ſtudio cõceſſis,mox tunc infra proximum annum ſacris maioribus ordinibus initiari, & apud eaſdem eccleſias reſidere diſtulerint:nõ obſtantibus quibuſcunq; ſtatutis vel conſuetudinibus Eccleſiarum, quibus authoritate noſtra de conſenſu huius Synodi noſtræ Prouincialis, quatenùs præmiſſis contraria fuerint, præſentium tenore derogamus, & pro iſta parte tollimus, caſſamus, & annullamus.

Vt nemo clericos vel Eccleſiaſticas perſonas, ad iudicium ſeculare trahere præſumat.

MAgnũ abuſum & Canonibus & Imperialibus legibus contrarium, omninò tollere & abolere affectantes, vetera ſtatuta prouincialia prædeceſſorũ noſtrorum innouamus, & diſtrictè præcipiendo, mandamus,ꝙ nullus eccleſiaſticam perſonã trahere ad iudicium ſeculare præſumat.

Et ſi laicus actor hoc fecerit,à iure ſuo cadat,& iudicatum non teneat,& iudex extũc omni poteſtate iudicandi ſit priuatus.

Clericus verò actor alium Clericum trahens vltra præmiſſa,ipſo facto ſententiã excommunicationis incurrat.

Clericus verò reus ſub ſimili pœna, ꝑter alias pœnas iuris,in iudicium Laicale non conſentiat.

Et quicunq; iudex ſecularis, directè vel indirectè per ſe vel alium Clericum coram ſe litigare aut reſpondere compellit,aut cautionem vel fideiuſſionem exigit, aut impedimentum & moleſtiã infert aut procurat, quo minùs Eccleſiaſticæ pſonæ, in foro eccleſiaſtico liberè agere & defendere poſſint, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat:à qua non debet abſolui, niſi priùs omni damno & intereſſe (vt vocamus) reſtituto, prout latiùs in prioribus ſtatutis prædeceſſorum noſtrorum ordinatum reperitur. At ſub ſimilibus pœnis, Iudex ſecularis Clericos reos nõ cõpellat,ſed & eis agentib⁹ in foro ſeculari,iuſtitiã denegare nõ p̃ſumat.

De Immunitate Eccleſiarum.

PRætereà ſtatuimus, ꝙ nullus à perſonis Eccleſiaſticis,ſeu eorum bonis, contra libertatem eccleſiaſticã pçdagia,telonia,angarias,perangarias,collectas, aut exactiones extorquere aut imponere p̃ſumat, quinimò ad abſtinendũ ab ijs & ſimilibus, & ad reſtituendum, ſi quis aliquid extorſerit, Canoca monitiõe ꝑmiſſa, per ordinarios locorũ, iuxta eccleſiaſticam cenſuram cogatur.

¶Ne quis aliqua ſtatuta, contra libertatem Eccleſiæ facere præſumat.

VEtera ſtatuta prædeceſſorum noſtrorum innouando & extendendo, præſente noſtra ordinatione caſſamus & irritamus omnia ſtatuta & conſuetudines, quæ & quas ciuitates, communitates & loca, Præſides, Poteſtates, Rectores & conſules, & quęcunq; aliæ perſonæ, contra libertatem Eccleſiæ edere vel ſeruare præſumpſerint, & ſi aliqui ſecundum ſtatuta vel conſuetudines memoratas iudicauerint, iudicatum vigore careat, & ipſi iudicantes vel exequentes, ipſo facto inhabiles ſint ad omnem legitimum actum in Eccleſia: ſaluis nihilominùs alijs pœnis, contra tales in Concilio generali ꝓmulgatis.

¶De vita & honeſtate Clericorum.

ETſi ſacræ Cæſareæ Maieſtatis Auguſtanam reformationem nobis & alijs Archiepiſcopis, Epiſcopis & Eccleſiarum Pręlatis, ad deliberãdum traditam, & eam quaſi ſacris canonibus conſonam & conuenientem, ſine omni ſanctæ ſedis Apoſtolicæ prędiudicio probatam receperimus, & in noſtra Diœceſi Treuerenſi ſolenniter publicari & exequi, quãtùm in nobis fuit, curauerimus, atq; nonnulla ſtatuta morum correctionem concernentia, in noſtra Epiſcopali ſynodo edi & publicari mandauerimus: in quibus abundè & ſufficienter contra ſimoniacos, concubinarios, ſortilegos, ebrioſos, vſurarios, & alios crimin oſos prouiſum exiſtit: Nos tamen nunc authoritate Metropolitica, ea omnia innouando hortamur & monemus omnes & ſingulos noſtræ Ciuitatis, Diœceſis & Prouinciæ Prælatos & ſubditos, quatenùs quemlibet concernit, vt Dei timore & reuerentia habitis, omi prauo affectu ſemoto, cùm ſacræ Cæſareæ reformationis intuitu, tum noſtra Metropolitica authoritate, ex ſacrorum canonum & generalium Conciliorum pręſcripto, ſanctę ſedis Apoſtolicę authoritate ſemper ſalua, in omnibus ijs ſeſe irrepræhenſibiles & inculpabiles reddant & exhibeant. Alioquin Prælatorum negligentiam, ſubditorum verò exceſſus, opportunis iuris remedijs, inquãtum poſſumus, ſupplebimus & corrigemus.

¶Vt quilibet habeat copiam ſtatutorum Prouincialium.

NE quiſpiam affectata ignoratia ſe valeat excuſare, præcipimus & mandamus, quòd per ciuitatem, Diœceſim & Prouinciam noſtram Treuerenſem, horum noſtrorum ſtatutorum legitima fiat publicatio, & quòd omnium & ſingulorum Monaſteriorum, collegiorum Prælati & Rectores, necnõn Chriſtianitatis Decani & Plebani locorum, copiam ſtatutorum & aliorum prædeceſſorum noſtrorum, & præſentium ſtatutorum ſemper & continuò penes ſe habeant & teneant, & in ijs ſtatuta & ordinata, inquantùm quemlibet concernunt, inuiolabiliter obſeruent. Alioquin negligẽtes ſeu contrarium facientes, in ijs ſcriptis excommunicamus, præter alias pœnas ſuprà comminatas: reſeruando tamen nobis, & ſucceſſorib⁹ noſtris Archiepiſcopis Treuerẽſibus Metropolitanis, poteſtatem ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, addendi, minuẽdi, corrigendi, extendendi, interpretandi & declarandi, quotiès opus fuerit, & viſum erit expedire. In cuius rei fidem, ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datũ in Metropolitana noſtra eccleſia Treuerenſi, die decimotertio Maij, Anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimonono.

CONCILIVM OECVMENICVM TRIDENTINVM, SVB PAVLO III. IVLIO III. ET PIO IIII. CELEBRATVM.

DE TRIDENTO.

TRidentum oppidum eſt peruetuſtum, in Italiæ & Germaniæ confinibus ſitum in planitie fertili, atq; vndiq; ferè montibus altiſſimis ſeptum, rebus maximis gerendis aptiſſimum. Sunt qui ſcribãt à Brenno Gallorum Senonum duce ante annos mille nongentos conditũ, & à Theodorico Gotthorũ rege mœnibus & propugnaculis cinctum.

BVLLA INDICTIONIS SACRI OECVMENICI CONCILij Tridentini ſub Paulo III. Pontifice maximo.

PAulus epiſcopus, ſeru⁹ ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Initio noſtri huius Pontificatus, quem non ob merita noſtra, ſed propter ſuã magnã bonitatem, Dei omnipotentis prouidentia nobis commiſit, cernẽtes iamtum in quas perturbatiões temporũ, quotq; incommoda rerum ferè omnium noſtra paſtoralis ſolicitudo & vigilia eſſet vocata, cupiebamus quidẽ mederi Chriſtianæ Reip. malis, quibus illa iamdudùm vexata, & propemodùm oppreſſa eſt: ſed ipſi etiam vt homines, circundati infirmitate, ad tantũ onus tollendum impares vires noſtras eſſe ſentiebamus. Nam cùm pace opus eſſe intelligeremus ad liberandam & conſeruandã à plurimis impendentibus periculis Remp. omia inuenimus odijs & diſſenſióibus plena, diſſentientibus præſertim Principibus ijs inter ſe, quibus ſumma rerũm penè omnis à Deo per-

permiſſa eſt. Cùm vnú ouile & vnum paſtorem Dominici eſſe gregis, ad integritatem Chriſtianæ religionis & ad cæleſtium bonorum ſpem in nobis confirmandam, neceſſarium duceremus, ſchiſmatis, diſſidijs, hæreſibus erat Chriſtiani nominis diuulſa iam penè & lacerata vnitas. Cùm tutam atq; munitam ab infidelium armis atq; inſidijs Rempub. optarem', noſtris erratis, noſtraq; cunctorum culpa, Dei videlicet ira peccatis noſtris imminente, Rhodus fuerat amiſſa, Hungaria vexata, conceptum & meditatum contra Italiam, contraq; Auſtriam & Illyricum terra mariq; bellum: cùm impius & immitis hoſtis noſter Turca nullo tempore requieſceret, noſtrorumq; inter ſe odia & diſſenſiones ſuam benè gerendæ rei occaſioně duceret. Igitur, vt dicebamus, in tanta hæreſum, diſſenſionum, bellorumq; tempeſtate, tantisque excitatis fluctibus, cùm eſſemus ad moderandam & gubernandam Petri nauiculam vocati, nec viribus ipſi noſtris ſatis fideremus: primùm coniecimus in Domino cogitatus noſtros, vt ipſe nos nutriret, animumq; noſtrum firmitate & robore, mentě conſilio ſapientiaq; inſtrueret: deindè animo repetentes, maiores noſtros ſapiětia admirabili & ſanctitate præditos, ſæpè in ſummis Chriſtianæ reipublicæ periculis, remedium optimum atque oportuniſſimű œcumenica concilia & Epiſcoporum generales conuětus adhibuiſſe, ipſi quoq; animum ad generale habendum Concilium adiecimus, exquiſitisq; principum ſententijs, quorum nobis videbatur vtilis in primis & opportuna ad hanc rem eſſe conſenſio, cùm eos tunc non alienos ab hoc tam ſancto opere, inueniſſemus, œcumenicum Concilium & generalem eorű epiſcoporum aliorumq; Patrű, ad quos pertineret, conuentum in ciuitate Mantuæ indiximus, anno incarnationis Domini, ſicut literis & monumentis noſtris teſtatum eſt, milleſimo quingenteſimo trigeſimoſeptimo, Pontificatus noſtri tertio, ad 10. Calend. Iunij inchoandum: ſpem propè certam habentes, fore vt cùm illic in nomine Domini eſſemus congregati, ipſe, ſicut promiſit, Dominus in medio noſtrûm affuturus, & bonitate ac miſericordia ſua omnes temporum procellas, omniaq; pericula ſpiritu oris ſui facilè depulſurus eſſet. Sed vt ſemper inſidiatur pijs actiõibus humani generis hoſtis, primùm contra omnem ſpem & expectatiõem noſtram denegata fuit nobis Mantuana ciuitas, niſi aliquas conditiones ſubiremus, ab inſtitutis maiorű noſtrorum, & conditione temporum, noſtraq; ac huius ſanctæ ſedis ac nominis Eccleſiaſtici dignitate libertateq; prorſus alienas, quas in alijs literis noſtris expreſſimus. Quapropter alium inuenire locum, aliamque deligere ciuitatem neceſſe habuimus: quæ cùm non ſtatìm nobis occurreret idonea & apta,

Matt. 18.

ad ſequentes Calend. Nouemb. prorogare concilij celebrationem fuimus coacti. Interim ſæuus & perpetuus hoſtis noſter Turca ingenti claſſe Italiam adortus, aliquot oppida in litoribus Apuliæ cepit, vaſtauit, diripuit, prædas hominum abegit: nos in maximo timore & periculo omnium, muniendis litoribus noſtris, finitimisq; auxilio iuuandis fuimus occupati: nec tamen intereà deſtitimus conſulere & hortari Chriſtianos principes, vt de idoneo ad habendum concilium loco quid ſentirent, nobis exponerent. Quorum cùm eſſent incertæ varięq; ſentětiæ, tempusq; diutiùs, quàm erat op', videretur extrahi, nos optimo animo atque (vt arbitramur) etiá conſilio Vincentiá elegimus, vrbem copioſam, & Venetorum, qui eam nobis concedebant, virtute, authoritate, potentia cùm aditum patentem, tum ſtationem omnibus liberam atq; tutam in primis in ſe habentem. Sed cùm iam tempus lõgiùs progreſſum eſſet, nouæq; vrbis electionem omnibus ſignificari conueniret, iamq; calendæ Nouemb. appetentes facultatě huius diuulgationis excluderent, hyemsq; eſſet propinqua, rurſus altera prorogatione tempus Concilij differre in proximum ſequens ver, Maijq; futuras Calendas compulſi fuimus. Qua re firmiter conſtituta atq; decreta, cùm & noſipſos & cætera omnia ad eű benè agendum, Deo iuuante, celebrãdumq; conuentum pararemus, plurimum reputantes intereſſe cùm celebratiõis concilij, tum vniuerſæ Chriſtianę Reipublicę Chriſtianos principes pace inter ſe & concordia conſentire, chariſſimos in Chriſto filios noſtros, Carolum Romanorum Imperatorem ſemp Auguſtum, & Chriſtianiſſimű regem Franciſcum, duo pcipua Chriſtiani nominis firmamenta atq; ſubſidia, orare atq; obſecrare inſtitimus, vt ad colloquiű inter ſe & nobiſcum vnà conuenirent: quorum quidem apud vtrunq; literis, nuncijs, & à latere noſtro miſſis ex venerabilium fratrum noſtrorum numero legatis ſæpiſſimè egeramus, vt ex ſimultate & diſſidijs ambo in vnum fœdus & piam amicitiam vellent conuenire, labentibusque ſuccurrere Chriſtianis rebus: quarum ſeruandarum cùm eſſet illis poteſtas ab Deo præcipuè tributa, ſi id non agerent, & ad commune Chriſtianorum bonű ſua conſilia non dirigerent, acris & ſeuera ratio eidem Deo ab ipſis reddenda eſſet. Qui aliquando precibus noſtris annuentes, *Niceam ſe contulere: quò nos quoq; longum iter, & ſenili ætati noſtræ vehementer contrarium, Dei & pacis conciliãdæ cauſa ſuſcepimus: neque prætermiſimus intereà, cùm tempus concilij pſtitutum, Calendæ videlicet Maij appropinquarět, tres legatos ſummæ virtutis ac authoritatis à latere noſtro, de numero eorundem fratrum noſtrorum, S.R.E. Cardinalium, Vincentiam mittere, qui *Nicæa

q initiũ Concilij facerẽt, Prælatosq; vndiq; venientes exciperent, & ea quæ iudicarent eſſe opus, agerent & tractarent, quò nos ab itinere & negocio pacis reuerſi, omnia accuratiùs dirigere poſſemus. Interim verò in illud ſanctum opus maximeq; neceſſarium, tractatiõem videlicet pacis inter principes, incubuimus, & quidem omni animi ſtudio, omni pietate ac diligentia. Teſtis eſt nobis Deus, cuius freti clementia, noſmetipſos itineris & vitę periculo expoſuimus. Noſtra teſtis conſcientia, q̃ nihil habet hac in re quidem, in quo nos arguat aut prætermiſſæ, aut non quæſitæ ad pacificandum occaſionis: Principes ipſi teſtes, quos tam ſæpè, tamque vehementer nuncijs, literis, legatis, monitis, hortatu, precibusq; omnibus obſecraueramus, vt ſimultates deponerẽt, vt ſocietatem coirent, vt Chriſtianæ Reipub. in maximum & propinquum iam adductæ diſcrimen, cõmunibus ſtudijs & ſubſidijs opitularentur. Iam verò teſtes illæ vigiliæ atq; curæ, illi diurni nocturniq; animi noſtri labores, grauesq; ſolicitudines, quas ob hanc rem & cauſam plurimas iam ſuſcepimus, nec tamen ad optatum exitum noſtra conſilia & acta adhuc perducta ſunt. Ita enim viſum Domino Deo eſt, quem tamen non deſperamus aliquando optata noſtra benigniùs reſpecturum. Ipſi quidem, quãtùm in nobis fuit, nihil quod eſſet paſtorali noſtro officio debitum, in hac re omiſimus. Quòd ſi qui ſunt, q actiones pacis noſtras in aliam interpretentur partem, dolemus quidem, ſed tamen in dolore noſtro gratias Deo om̃ipotenti agimus, qui ad exemplum & doctrinam patiẽtiæ noſtræ ſuos voluit apoſtolos haberi dignos, qui pro nomine Ieſu, qui pax noſtra eſt, contumeliam paterentur. Verùm in illo congreſſu colloquioq; noſtro, quod Niceæ habitum eſt, etſi peccatis noſtris impedientibus, inter duos principes vera & perpetua pax non potuit confici, induciæ tamen decennales factæ ſunt: quarum opportunitate nos ſperantes & ſacrum Concilium commodiùs celebratum iri, & deinde ex concilij authoritate perfici poſſe pacem, apud principes inſtitimus, vt & ipſi venirent ad cõcilium, & prælatos ſuos præſentes ducerẽt, abſentesq; accerſerent. Qui cùm de vtroq; ſe excuſaſſent, quòd & ipſis redire in regna ſua tum neceſſè eſſet, & Prælatos, quos ſecũ habuiſſent, itinere atque impendijs feſſos, atque exhauſtos recreari & refici oporteret, nos hortati ſunt, vt aliam quoq; prorogationem temporis habẽdi concilij decerneremus. Qua in re concedenda cùm eſſemus aliquantùm difficiles, literas interim à legatis noſtris, qui Vincentiæ erant, accepimus, tranſacto iam & longiùs præterito concilij ineundi die, vnum vix aut alterum ex externis nationibus prælatum Vincentiam ſe contuliſſe. Quo nuncio accepto, cùm vide-

Act. 5.
Ephe. 2.

remus eo tempore nulla iam ratione haberi Concilium poſſe, ipſis principibus conceſſimus, vt differretur tempus Concilij vſq; ad ſanctum Paſcha, diemq; feſtum futuræ Dominicæ reſurrectionis. Cuius noſtri præcepti expectationisq; decretæ literæ, Genuæ anno incarnatiõis Domini M.D.XXXVIII. 4. Calend. Iulij factæ publicatæq; ſunt: atq; hanc dilationem eò propenſiùs fecimus, q pollicitus eſt nobis vterq; princeps legatos ſuos Romam ad nos ſe miſſurum, vt ea, quę ad perfectionem pacis reliqua eſſent, neque Niceæ ob breuitatem temporis potuerant omnia confici, Romæ commodiùs coram nobis agerentur & tractarentur. Et ob hanc rationem etiam à nobis ambo petierunt, vt hæc pacificationis procuratio concilij celebrationi proponeretur, cùm ipſum conciliũ pace facta multo deinde vtilius & ſalutarius Chriſtianæ Reipublicæ futurum eſſet. Semp enim hæc pacis ſpes nobis iniecta, Principũ nos volũtatibus aſſentiri hortata eſt: quam ſpem vehementer auxit poſt diſceſſum à Nicea noſtrum, ipſorum duorum Principum inter ſe beneuola amicaq; congreſſio: quæ maxima noſtra cum lætitia à nobis intellecta, confirmauit nos in bona ſpe, vt tandem aliquando noſtras preces apud Deum exauditas, & vota pacis accepta eſſe crederemus. Hanc igitur pacis concluſionem cùm & expeteremus & vrgeremus, nec ſolùm duobus antedictis principibus, verùm etiam chariſſimo in Chriſto filio noſtro Ferdinando regi Romanorum videretur actionem concilij, niſi pace facta, ſuſcipi non oportere, cunctiq; à nobis per literas ſuosq; oratores cõtenderent, vt alias rurſus temporis prorogationes faceremus, præcipuè autem inſtaret ſereniſſimus Cæſar, promiſiſſe ſe demonſtrans ijs, qui à catholica vnitate diſſentiũt, ſe operam ſuam apud nos interpoſiturum, vt aliqua cõcordiæ ratio iniretur, quod ante ſuam in Germaniam profectionem aptè non poſſet fieri: nos eadem ſemper ſpe pacis, & tantorum Principum voluntate adducti, cùm præſertim cerneremus, ne ad dictum quidem reſurrectionis feſtum alios p̃latos Vincentiam conueniſſe, prorogatiõis nomen iam fugientes, quod tam ſæpè fruſtrà fuerat repetitum, celebratiõem generalis concilij ad noſtrum & ſedis Apoſtolicæ beneplacitum ſuſpendere maluimus: itaque fecimus, & de ſuſpenſiõe huiuſmodi literas ad ſingulos ſupradictorum principum decima die Iunij 1539. dedimus, ſicuti ex illis perſpicuè poteſt intelligi. Ea itaque ſuſpenſione neceſſariò per nos facta, dum tempus illud magis idoneum à nobis pacisque aliqua concluſio expectatur, quæ & dignitatẽ poſteà frequentiamque concilio, & Chriſtianæ Reipub. præſentiorem ſalutem erat allatura, Chriſtianæ intereà res in deterius quotidiè prolapſę ſunt, Hungaris rege ipſo-

rum mortuo Turcā vocantibus, Ferdinan-
do rege bellum in eos mouente, Belgis ad
defectionem à Cæſare ex parte quadam in-
citatis, cuius defectiōis cōprimendæ cauſa p
Galliam amiciſſimè, & cum rege Chriſtia-
niſſimo cōcordiſſimè, magno beneuolę in-
ter eos voluntatis indicio, tranſiens in Bel-
gas ſereniſſimus Cæſar, & illinc deinde in
Germaniam profectus, conuentus Germa-
niæ principum & ciuitatum, tractandæ eius,
quā dixerat, concordiæ cauſa habere cœpit.
Sed cùm, ſpe pacis iam deficiente, ille quoq;
modus curandæ in cōuentibus tractandęq;
concordiæ ad maiores potiùs diſcordias cō-
citādas *aptus eſſe videretur, inducti fuimus *apertus
ad priſtinum Concilij generalis remedium
reuerti: idq́; per legatos noſtros S.R.E. car-
dinales ipſi Cæſari obtulimus, quod etiam
poſtremò & præcipuè in Ratiſponenſi con-
uentu egimus, cùm illic dilectus filius noſter
Gaſpar tituli S. Praxedis Cardinalis Conta-
renus, ſumma doctrina & integritate, Lega-
tum noſtrum ageret. Nam cùm (id quod ne
accideret, anteà veriti eramus) ex eius con-
uentus ſententia peteretur à nobis, vt ab ec-
cleſia diſſentientiū quoſdā articulos tolerā-
dos declararemus, quoàd per œcumenicum
Concilium illi excuterentur & deciderent,
idq́; nobis vt concederemus, neq; Chriſtia-
na & Catholica veritas, neq; noſtra & ſedis
Apoſtolicæ dignitas permitteret, palàm po-
tiùs Cōcilium vt quamprimū fieret, propo-
ni mandauimus. Neq; verò in alia vnquàm
ſententia & voluntate fuimus, quàm vt pri-
mo quoq; tempore concilium œcumenicū
& generale congregaretur. Sperabamus eñ
ex eo & pacem populo Chriſtiano, & Chri-
ſtianæ religionis integritatem poſſe recupe-
rari: veruntamen id cum bona gratia & vo-
luntate Chriſtianorum principū habere vo-
lebamus. Quam voluntatem dum expecta-
mus, dum obſeruamus tempus abſcōditum,
tempus beneplaciti tui, ô Deus, aliquandò
tandem decernere compulſi ſumus, omne
eſſe tempus beneplacitum Deo, cùm de re-
bus ſanctis & ad Chriſtianam pietatem ptī-
nentibus cōſilia ineuntur. Quapropter vi-
dētes, maximo quidē animi noſtri cū dolo-
re, rem Chriſtianā quotidiè in peius ruere,
Hūgaria à Turcis oppreſſa, Germanis pīcli-
tantibus, cæteris omnibus metu mœroreq;
afflictis, nullius iam principis cōſenſum ex-
pectare, ſed tantùm Dei omnipotentis vo-
luntatē & Chriſtianæ Reipub. vtilitatem at-
tendere conſtituimus. Itaq; cùm Vincētiam
ampliùs nō haberemus, cuperemusq́ue cùm
vniuerſę Chriſtianorum ſaluti, tum Germa-
nicæ nationis incōmodis in eligendo p nos
nouo Concilij habendi loco conſulere, ali-
quotq́; locis ꝓpoſitis, ipſam Tridentinam
ciuitatē ab ipſis deſiderari videremus: nos
etſi in citeriore Italia cōmodiùs oīa tractari
poſſe iudicabamus, ad eorum tamen poſtu-
lationes noſtrā voluntatē paterna charitate
deflexim⁹: itaq; Tridentū ciuitatē elegim⁹,
qua in ciuitate œcumenicū conciliū ad pro-
ximè vēturas Calēd. Nouemb. haberet, ido-
neum locū illū ſtatuentes, quò ex Germania
quidē, alijsq́; Germaniæ finitimis nationib⁹
facilimè, ex Gallia, Hiſpania cęterisq́; ꝓuin-
cijs remotioribus nō difficiliter epiſcopi &
ꝑlati conuenire poſſent. Dies autē Concilij
ea à nobis ſpectata eſt, q̄ ſpatiū in ſe haberet
& publicandi p Chriſtianas nationes noſtri
huius decreti, & facultatis oībus Prælatis
ad veniendū tribuēdæ. Quo minùs autē an-
nuum tēpus ꝑfiniremus mutādo concilij lo-
co, ſicut quibuſdā cōſtitutionibus aliàs prę-
ſcriptū eſt, ea res fuit in cauſa, ꝙ longiùs ex-
trahi ſpē ſanandæ aliqua in parte Chriſtianę
Reip. q̄ tot detrimentis & calamitatibus af-
fecta eſt, noluimus. Et tñ videmus tempora,
agnoſcimus difficultates: quid ſperari poſ-
ſit ex conſilijs noſtris, incertū eſſe intelligi-
mus. Sed q̄a ſcriptū eſt, Reuela Dño viā tuā, Pſal. 36.
& ſpera in eo, & ipſe faciet: magis Dei clemē-
tiæ & miſericordiæ confidere, q̄ noſtræ im-
becillitati diffidere cōſtituimus. Sæpè enim
fit in bonis operibus incipiēdis, vt quod hu-
mana conſilia non valent, diuina virtus effi-
ciat. Huius igitur ipſius Dei oīpotētis, Pa-
tris & filij & ſpiritusſancti, ac beatorum eius
apoſtolorum Petri & Pauli authoritate, qua
nos quoq; in terris fungimur, freti atq; ſub-
nixi, de venerabiliū itē fratrū noſtrorū S.R.
E. Cardinaliū cōſilio & aſſenſu, ſublata atq;
amota ſuſpenſiōe, de qua ſuprà commemo-
ratum eſt, quā p ꝑſentes tollimus & amoue-
mus, ſacrū œcumenicū & generale conciliū
in ciuitate Tridentina, loco commodo & li-
bero, omnibusq́; nationibus opportuno, ad
Calēd. ꝓximas Nouemb. anni ꝑſentis ab in-
carnatione Dñi 1542. incipiendū, ꝓſequen-
dum, & eodem Domino adiuuante, ad ipſi-
us gloriam atq; laudem, & Chriſtiani totius
populi ſalutē abſoluendū perficiendumq́ue
indicimus, annunciamus, conuocamus, ſta-
tuimus atque decernimus: omnes omnibus
ex locis tam venerabiles fratres noſtros Pa-
triarchas, Archiepiſcopos, epiſcopos & di-
lectos filios abbates, q̄ alios quoſcunq;, q̄-
bus iure aut priuilegio in Concilijs genera-
libus reſidēdi, & ſententias in eis dicendi
pmiſſa poteſtas eſt, requirentes, hortantes,
admonentes, ac nihilo minùs eis in vi iuriſ-
iurandi, quod nobis & huic ſanctæ ſedi prę-
ſtiterunt, ac ſanctæ virtute obediētiæ, alijsq́;
ſub pœnis, iure aut cōſuetudine in celebra-
tionibus conciliorum aduerſus non acce-
dentes ferri & proponi ſolitis, mādantes ar-
ctèq; ꝑcipientes, vt ipſimet, niſi fortè iuſto
detineantur impedimento, de quo tñ fidem
facere compellantur, aut certè per ſuos le-
gitimos procuratores & nuncios ſacro huic
Concilio omninò adeſſe & intereſſe debeāt.
Suprà autem dictos Imperatores regemq́ue
Chri-

Chriſtianiſſimum, necnon cæteros reges, duces, principes, quorum præſentia ſi aliàs vnquàm, hoc quidem tempore maximè ſanctiſſimæ CHRISTI fidei, & Chriſtianorũ omnium futura eſt ſalutaris, rogantes atque obſecrantes per viſcera miſericordiæ Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, cuius fidei veritas & religio & intùs & extrà grauiter iam oppugnatur, vt ſi ſaluam volunt Chriſtianã eſſe Remp. ſi ſe Domino obſtrictos & obligatos pro maximis illius erga ſe beneficijs intelligunt, ne deſerant ipſius Dei cauſam & negocium, ipſimetad ſacri Concilij celebrationem veniant. in quo ipſorum pietas atque virtus communi vtilitati ſalutiq; ſuæ ac cæterorum & temporali & æternæ plurimùm eſt profutura. Sin autem, id quod nollemus, accedere ipſi nõ poterunt, at graues ſaltem viros legatos cũ authoritate mittant, q̃ perſonã Principis ſui quiſq; & cum prudẽtia, & cum dignitate poſſint in Concilio referre. In primis verò vt id curent, quod ipſis facilimum eſt, vt ex ſuis cuiuſq; regnis ac ꝓuincijs epiſcopi & prælati ſine tergiuerſatione & mora ad conciliũ ꝓficiſcãtur. Quod maximè quidem à Prælatis Principibuſque Germaniæ Deum ipſum atq; nos impetrare æquum eſt, vt cùm eorum præcipuè cauſa ipſiſque cupientibus concilium indictũ ſit, & in ea ciuitate indictum, quæ ab eis eſt deſiderata, non grauentur ipſi ſua cunctorum præſentia id celebrare & ornare, quò meliùs atque commodiùs quæ ad integritatẽ & veritatem Chriſtianę religionis, quę ad bonorum morũ reductionem, emendationemq; malorũ, quę ad Chriſtianorum inter ſe, tam principum, q̃ populorum pacẽ, vnitatẽ, concordiamq; pertineant, & quæ ad repellẽdos impetus Barbarorũ & infidelium, quib⁹ illi vniuerſam Chriſtianitatẽ obruere moliunt̃, ſint neceſſaria, Deo noſtris cõſultationibus præeunte, & lumen ſapientię ſuę ac veritatis mentibus noſtris preferente, agi in dicto ſacro Oecumenico Concilio, & conſpirante om̃ium charitate cõſuli, tractari, confici, ad optatoſq; exitus deduci q̃primùm, & q̃optimè poſſint. Atq; vt noſtræ hæ literæ, & quæ in eis continentur, ad notitiam cunctorũ, quorum oportet, perueniant, néve quis illorum ignorãtiæ excuſationẽ prætendat, cùm præſertim etiam non ad omnes eos, quibus nominatim illæ eſſent intimandæ, tutus forſitan pateat acceſſus. volumus & mãdamus, vt in Baſilica Vaticana principis apoſtolorũ & Eccleſia Lateranenſi, cùm ibi multitudo populi ad audiendam rem diuinam congregari ſolita eſt, palàm clara voce per curię nr̃ę curſores, aut notarios aliquos publicos legãtur, lectæq; in valuis dictarũ eccleſiarum, itemq; Cãcellarię Apoſtolicę portis, & cãpi Floræ ſolito loco affigant̃, vbi ad lectionẽ & notitiã cunctorũ aliquandiù expoſitæ pendeant: cumq; inde amouebunt̃, earũ nihilo minùs exempla in eiſdẽ locis remaneãt affixa. Nos em̃ ꝑ lectionẽ, publicationẽ, affixionemq; huiuſmodi oẽs & quoſcunque quos antedictę nr̃ę cõpræhẽdũt, poſt ſpatiũ duorũ menſiũ, à die literarũ publicatiõis & affixionis, ita volum⁹ obligatos eſſe atq; adſtrictos, acſi ipſiſmet illæ coràm lectę & intimatæ eſſent: tranſſumptis quidẽ earũ, quæ manu publici notarij ſcripta aut ſubſcripta, & ſigillo pſonæ alicuius eccleſiaſticæ in dignitate conſtitutæ munita fuerint, vt fides certa & indubitata habeat̃, mandam⁹ atq; decernim⁹. Nulli ergo om̃inò hominũ liceat hãc paginã nr̃æ indictionis, annũciationis, conuocationis, ſtatuti, decreti, mãdati, præcepti & obſecrationis infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si quis autẽ hoc attentare ꝓſumpſerit, indignationem om̃ipotentis Dei ac beatorũ Petri & Pauli apoſtolorũ eius, ſe nouerit incurſurũ. Dat. Ro. apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1542. 11. Calendas Iunij, Pontificatus noſtri anno 8.

Bloſius.

Hier. Dand.

SESSIO PRIMA SACROSANcti *Oecumenici & generalis Concilij Tridẽtini ſub Paulo 3. Pont. Maxim. celebrata die 13. menſis Decembris, Anno Domini 1545. præſidentibus in ea nomine eiuſdem Pontificis, Reuerendiſſ. D. D. D. Iohanne Maria de monte, Marcello Ceruino, & Reginaldo Polo, S.R.E. Cardinalibus, & Apoſtolicæ Sedis de latere Legatis.*

IN noĩe dñi Amẽ. Anno à natiuitate eiuſdẽ Domini noſtri M.D.XLV. Indictione tertia, die verò Dominica tertia Aduẽt⁹ dñi, in qua fuit feſtũ ſanctę Luciæ, & xiij. menſis Decẽbris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Dñi nr̃i, Dñi Pauli, diuina ꝓuidẽtia Papæ tertij, anno xij. ꝓ felici inchoatione ſacroſanctæ œcumenicæ & generalis Tridẽtinæ Synodi, fuit facta ꝓceſſio gñalis in ciuitate Tridẽtina, ab eccleſia ſanctiſſimę & indiuiduę Trinitatis, ad eccleſiã Cathedralẽ: aſſiſtẽtibus in ea tribus ſedis Apoſtolicæ legatis, & R. & Illuſtriſſ. D. Chriſtophoro Madrucio, tituli S. Cæſarij ſanctę Roma. eccleſię presbytero Cardinali & epo Tridẽtino: necnõ R. Patribus Dñis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Doctorib⁹, ac illuſtrib⁹ & nobilibus viris infraſcriptis, cum multis alijs Doctoribus, tũ in Theologia, tum in vtroq; iure: etiã cum magno numero Baronum & Comitũ, necnon

cum clero & populo dictæ Ciuitatis: Qua finita, præfatus Reuerend. & illuſtriſſimus Dominus cardinalis de monte, primus legatus, celebrauit Miſſam de ſancto Spiritu in ſancta cathedrali Eccleſia, & Reuerend. Pater Dominus Epiſcopus Bitontinus habuit orationem. Deinde finita Miſſa, dictus Reuerendiſſi. D. de Monte Cardinalis dedit benedictionem populo. Poſtmodùm comparuit coram eiſdem R. Legatis & prelatis, egregius vir magiſter Zorrilla, Secretarius Illuſtriſſ. D. Didaci de Mendoza, oratoris Cæſareæ & Catholicæ maieſtatis, & præſentauit literas excuſatorias ſuper eius abſentia, quæ fuerunt lectæ alta voce. Intereà lectæ fuerunt Bullæ indictionis Concilij. Poſtmodùm præfatus Reuerendiſſ. de Monte legatus, vertit ſe ad Patres Concilij, dicens: Placét ne vobis ad laudem & gloriā ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus ſancti, ad incrementum & exaltationem fidei & religionis Chriſtianæ, ad extirpationē hæreſum, ad pacem & vnionē Eccleſiæ, ad reformationem cleri & populi Chriſtiani, ad depreſſionem & extinctionē hoſtiū Chriſtiani nominis, decernere & declarare, ſacrum Tridētinum et generale Cōcilium incipere & inceptum eſſe? Reſpōderunt, Placet. Et cùm proxima ſit celebritas Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chri, & ſubſequantur aliæ feſtiuitates labentis & incipientis anni, placétne vobis primam futurā ſeſſionem habēdam eſſe die Iouis poſt Epiphaniam, quæ erit ſeptima menſis Ianuarij anno Domini 1546? Reſponderunt, Placet. Poſtremò idem Reuerēdiſſimus de Monte, benedixit Synodum: & deinde cantores cātauerunt, Te Deū. Super quibus omibus D. Hercules Seuerolus, ipſius Cōcilij ꝓmotor, petijt à D. Claudio de la Caſa, Clerico Virdunenſis diœceſis, & notario eiuſdē Concilij, & ab alijs notarijs, vnum vel plura fieri inſtrumentum, ſeu inſtrumenta.

Sequuntur nomina Prælatorum, qui interfuerunt apertioni Concilij.

Reuerendiſſ. P. D. Archiepiſcopi.

Aquenſis, Panormitanus, Vpſalenſis, Armacanus. Epiſcopi.

Hipporegienſis, Feltrenſis, Cauenſis, Feſulanus, Caputaquenſis, Sancti Marci, Gienenſis Hiſpanus, Stabiēſis, Pacenſis, Aſtoricēſis, Sidoniēſis, Thermularū, Lancianēſis, Syracuſanus, Agathenſis, Aquinatenſis, Bitontinus, Vigorniēſis, Bellicaſtrēſis, Britonorienſis, Clodienſis, Ioānes Fonſeca Epiſcopus Caſtelli maris Hiſpanus.

Fuerunt præſentes Illuſtres D.

Caſtel Alto, Capitaneus ciuitatis Tridentinę, & D. Antonius Queta, oratores ſereniſſimi Romanorum Regis.

Interfuerunt etiam Generales ordinum Mendicantium.

Ordinis Minorū, Ordinis Cōuentualiū, Ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini, Ordinis beatæ Mariæ de monte Carmelo, Ordinis beatæ Mariæ ſeruorū cum multis, tum ſecularibus, tum regularibus Doctoribus. Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij ſecretarius, manu propria.

Admonitio, atque hortatio Legatorum Sedis Apoſtolicæ, ad patres in Concilio Tridentino, lecta in prima Seſſione.

PAtres Reuerend. &c. Cùm ipſa muneris noſtri ratio, qui in hac ſancta Synodo Præſidentium & Sedis Apoſtolicæ Legatorum perſonā gerimus, hoc poſtulatura videtur, vt creſcentibus negocijs, quæ in hoc ſacro conſeſſu, ad Dei gloriam, & eccleſię vtilitatē ſunt expediēda, ſępiùs apud vos cohortandi & commonendi cauſa, verba faciamus: tum verò in hac prima Seſſione, quę felix (vt ſperamus) principiū ipſi Cōcilio eſt datura, minimè hocā nobis ptermittēdum duximus. Eò verò libentiùs hoc officio ſungimur, quòd cùm vos vel hortamur, vt ea faciatis, quæ digna tanto conuentu ſint, vel à contrarijs dehortamur, noſmetipſos etiam hortamur ac dehortamur, qui in eadē quaſi naui vobiſcum ſumus, ijſdemque periculis, quibus vos, ijſdē tempeſtatibus ſubijcimur. Noſmetipſos (inquam) excitamus ad vigilādum, ne vel in ſcopulos incidamus, qui plurimi proculdubiò in hoc curſu ſeſe offerēt: vel magnitudine negociorum, tanꝗ fluctuū obrui nos negligentia noſtra patiamur: verùm ſpe & fide erecti, eò nauigationē dirigamus, quò maximè portus ſalutis, ad DEI gloriam in Chriſto Ieſu ſeſe oſtendet. Igitur vt ab eo incipiamus, de quo maximè in hoc principio admonendi omnes ſumus, vnuſquiſque noſtrûm ante oculos ſibi in primis proponere debet, quænā ſint, quę ab hoc ſacro Concilio expectentur: ex quo quiſque facilè intelliget, quantum ſibi oneris incūbat. Sunt verò ea (vt omnia ſummatim complectamur) quæ in Bulla indictionis Concilij continentur: nempe hæreſum extirpatio, diſciplinæ Eccleſiaſticæ & morum reformatio, ac tandèm pax æterna totius Eccleſiæ. Hæc ergo ſunt, quæ nos curare, vel potiùs ꝓ quibus aſſiduè orare, vt Dei benignitate fiant, oportet: atq; illud eſt, de quo ante omia in ipſo Concilij exordio, omnes & ſingulos qui huc cōuenimus, primùm autē nos ipſos qui in tam ſancto miniſterio præſidem⁹, admonēdos duximus, ne vnquàm cogitemus, vel per ſingulos, qui hîc adſunt, vel per vniuerſum Cōcilium, etiam ſi omnes Paſtores ex vniuerſo terrarum orbe huc coirent, tantis malis, quibus nunc grex Chriſti eſt oppreſſus, ꝓuideri poſſe. Si enim putamus hoc à nobis perfici poſſe, aut ab alio, quàm ab ipſo Chriſto, quem Deus pater vnicum nobis ſeruatorem & paſtorem dedit, cui etiam omnem poteſtatem dedit, erramus ſanè in Matth. 28. fundamento omnium actionum noſtrarū, & diui-

& diuinam iram magìs prouocabimus. Adiungimus enim ad ſuperiora mala, quæ propterea nobis acciderunt, quòd ipſum fontem aquæ viuę reliquimus, hoc alterum maximum peccatū, quod noſtra vel prudentia, vel potentia iiſdem malis mederi velimus: vt meritò de nobis dicatur, quod Propheta in perſona Dei, veterem populum accuſans,
Hier. 2. dicit: Duo mala fecit populus hic. me dereliquerunt fontem aquę viuæ, & foderunt ſibi ciſternas non valentes continere aquas. Tales verò ciſternæ ſunt omnia conſilia, quæ à noſtra prudētia, non afflata ſpiritu diuino, proficiſcuntur, quæ non modò populos in pietate & obedientia, tanquàm aquas in ciſternis, continere nō valent: ſed quò magìs his artibus retinere eos laboramus, eò violentiùs tanq̃ torrentes à nobis defluunt & diſcedunt: Vt ſuperiorum annorum experientia, multis in locis, ſatis nos docere poteſt, & nunc admonere, vnicā tantùm viam medendis his malis relictam, ſi noſtra omia
1. Cor. 1. remedia inutilia eſſe agnoſcentes, & valere potiùs ad augēda, q̃ ad tollēda mala: ad Chri potentiā, quem dexteram ſuā Deus pater appellat: ad Chriſti ſapientiam, qui eſt ſapiētia patris, in omnibus nos, qui patrum perſonā gerimus, fide & ſpe confugiamus: huius nos in omnibus miniſtros eſſe agnoſcamus. Hic
1. Cor. 4. verò quæritur (inquit Apoſtolus) inter diſpēſatores, vt fidelis quis inueniatur. Hoc autem nunc nobis agendum eſt, vt miniſtros nos in omnibus idoneos præbeamus. Eri-
2. Cor. 2. mus verò idonei, ſi nos ex nobis minimè
2. Cor. 3 idoneos eſſe iudicauerimus. Quis enim (inquit idem Apoſtolus) ad hæc idoneus? vt, q̃ ne cogitare quidem aliquid ex nobis, quaſi ex nobis, ſimus ſufficientes. Verùm hoc fateri non ſatis eſt nobis: hoc dicere potuit Apoſtolus, & per hanc portam ingredi ad obeundum munus ſuum, in eo ſe miniſtrum fidelem, ac idoneum oſtendere, qui ſimul di-
1. Cor. 4. cere potuit, de miniſterio ſuo loquens: Nihil mihi conſcius ſum. Nobis verò, qui, ſi verum fateri volumus, aliter dicere non poſſumus, quin nobis conſcij ſimus, in adminiſtrando munere nobis impoſito in plurimis defeciſſe, & horū etiam malorū, ad quę corrigenda vocamur, non minima ex parte cauſam extitiſſe, non ſatis eſt hìc fateri, ad tantū munus nos impares eſſe. Quid ergo nobis agendum, vt idonei hoc tēpore Chriſti miniſtri in Eccleſia inſtauranda eſſe poſſimus? Idem prorſus quod Chriſtus ipſe Epiſcop' animarum noſtrarū fecit, cùm venit ad fundandam & formādam Eccleſiam ſuā. Idem ſanè Patres faciendum erit nobis, quod ipſa ſapientia Patris fecit, cùm venit, vt multos filios in gloriam adduceret: Id quod nobis item propoſitum nunc eſſe debet. Is enim cùm oppreſſos peccatis oēs inueniſſet, omia omnium peccata in ſeipſum tranſtulit, ſeq; vnum ante Deum pro omnibus reum & nocentem conſtituit, ac pœnam nobis debitā ſuſtinuit, tanquam omnia flagitia & omnia ſcelera, quę nos commiſeramus, ipſe commiſiſſet, cùm tamen ab omni labe peccati puriſſimus eſſet quippe qui peccatum nō fecit 1. Pet. 2. neq; vnquàm inuētus eſt dolus in ore eius. Quòd verò Chriſtus pro immenſa ſua charitate erga Deum patrem, & pro miſericordia erga noſtrū genus fecit: hoc nunc, vt ipſi faciam', iuſtitia ipſa à nobis flagitat, vt omnium horum malorū, quibus grex Chriſti eſt oppreſſus, nos Paſtores corā tribunali miſericordię Dei reos cōſtituamus, atq; omium peccata in nos ipſos nō tam piè, q̃ iuſte trāſferentes, quia reuerà horum malorū magna ex parte nos cauſa ſumus, diuinā miſericordiam p Ieſum Chriſtum implorem'. Quòd verò dicim', nos paſtores his malis qbus Eccleſia eſt oppreſſa, cauſam dediſſe, ſi qs hoc acriùs, & magis per exaggeratiōem quandā verborum, quàm verè dictū exiſtimet, hoc quidem ipſa rerum experientia, quæ mentiri nō poteſt, comprobabit. Reſpiciamus ergo paululùm ad ipſa mala, quibus Eccleſia opprimitur, ac ſimul etiam ad noſtra peccata. Sed quis hæc numerare valeat, quæ ſimul cum reliquis malis multitudine ſuperāt arenam maris, & vſque ad cęlū clamāt? Circunſcribamus ergo tantā multitudiné noſtrorū malorū illis limitibus, quib' hoc Conciliū, quod capitalibus malis medendis eſt vocatum, ea circūſcripſit. Sunt verò illa tria, quæ ſuprà commemorauimus, hæreſes, lapſa morum diſciplina, & inteſtinū atq; externū bellum. Hic ergo videamus & conſideremus, cùm tam multis annis Eccleſia his calamitatibus vexetur, vndenā ipſa originem habuerunt: num illis nos quodammodò principium, num fomentum dederimus? Primùm verò examinemus initium hæreſum, quæ hac noſtra ætate paſſim pullularūt: quibus ſi negare volumus nos principium dediſſe, quia nullius hæreſeos ipſi authores fuimus: tamē cùm peruerſæ de fide ſententiæ, tāquàm vepres quædam ſint & ſpinæ, quæ in agro Domini, qui nobis colendus commēdatus eſt, ortæ ſunt: & ſi illæ quidem ſua ſponte, vt ſolent aliquando vitioſæ herbæ, pullularunt: tamen qui non coluit quem debuit agrum, qui non ſeminauit, qui pullulantes per ſe non ſtatim curam adhibuit vt extirparet, non minùs quidem principium illis dediſſe dicendus eſt, quàm ſi ipſa ſeminauerit, præſertim cùm hæc omnia à negligentia agricolæ ortum ducant, & incrementum habeant. Hìc ergo ſeipſos excutiant, qui ſunt agricolæ in agro Domini, conſciētiam ſuam interrogēt, quo modo in eo colendo, quo modo in ſeminando ſe geſſerint: Quod qui fecerint, his præſertim temporibus, quibus pauciſſimi agro Domini co-

colendo incumbunt, non multùm (credimus) dubitabunt, num ad ipſos pullulantium paſſim in Eccleſia hæreſum culpa pertineat. Hæc verò monendi tantùm cauſa dicta, ſatis ſint de his, quæ ad primum caput pertinent. Veniamus ad ſecundum, quod lapſam morum diſciplinam, & abuſus (vt vocant) complectitur. Hic verò nihil attinet diu inueſtigare, quinam tantorum malorũ authores fuerint, cùm præter nos ipſos ne nominare quidem vllũ alium authorẽ poſſimus. Quare ad tertium accedamus, quod impedimenta pacis Eccleſiæ in ſe continet: qualia ſunt arma vel domeſtica, vel externa: hæc enim iampridèm pacem Eccleſiæ perturbarunt, & adhuc perturbant. De quibus hoc tantùm dicimus: ſi (quod Deus ipſe certiſſimis ſignis oſtendit) hæc arma flagella eius ſunt, quibus nos affligit: quia duorum priorum capitum rei ſumus, in quibus nos excuſare nõ poſſumus, etiam horum armorum, præcipuam nos cauſam eſſe negare nõ poſſumus. Eiuſmodi verò flagella Deum ob eam cauſam immittere cẽſemus, vt nos peccantes caſtiget: & peccata ipſa, quibus maieſtatem eius maximè offendimus, nobis ante oculos ponat. Hic verò quiſquis aliquãdo animaduertit, quibus modis eccleſia armorum violentia vexata fuerit, ſecum ipſe conſideret, quęnam illa ſint, in quibus pręcipuè Eccleſia propter ipſa arma detrimentum patiatur. Nec verò hic refert, de quorum armis loquamur, ſiue de inteſtinis noſtrorũ Principum, ſiue de externis Turcarum armis, q̃ ſuperioribus annis nos magnis calamitatibus affecerunt: ſiue de eorum, qui ab obedientia ſuorum Paſtorum diſceſſerũt, & ipſos à ſuis ſedibus expulerũt. Hoc enim ſummatim dicimus de omni genere armorum, ſi q illa cõtra nos tractarũt, à ſuis Eccleſijs paſtores fugarũt, ordines confuderũt, Laicos autem in epiſcoporum locum ſuffecerunt, Eccleſiæ bona diripuerunt, curſum verbi Dei impediuerũt: hic, inquam dicimus, nihil horum eſſe, quod in libro abuſuum Paſtorum, maxima illorum pars, qui hoc nomen ſibi vendicant, per ſe factum eſſe, ſi legere libuerit, nõ ſcriptum apertis verbis inueniat. Noſtram enim ambitionẽ, noſtram auaritiam, noſtras cupiditates his omnibus malis populũ Dei priùs affeciſſe ſtatìm inueniet, atque harum vi ab eccleſijs Paſtores fugari, eaſque pabulo verbi priuari, bona Eccleſiarum quæ ſunt bona pauperum, ab illis tolli, indignis ſacerdotia conferri, & illis, q nihil à Laicis, præterquàm in veſtis genere, ac ne in hoc quidem differunt, dari. Quid enim horum eſt, quod negare poſſimus per hos annos à nobis factũ eſſe? Quare ſi Turca, ſi hæretici hoc idem aduerſus nos faciunt, quid hic aliud, quàm flagitia noſtra, & ſimul iuſtum Dei iudicium videmus? iudicium verò plenum miſericordia: ſi enim pro meritis nos caſtigaret, iampridèm ſicut Sodoma & Gomorrha fuiſſem⁹. Eſa.1. Cur verò hæc nunc commemoramus? an vt vos cõfundamus? abſit, ſed magìs, vt vos ceu Patres & fratres chariſſimos, primùm autẽ noſmetipſos admoneamus, quo pacto hæc, quibus nunc affligimur, flagella & grauiora quæ impendent, niſi reſipiſcamus, vitare poſſimus, vt effugiamus tremẽdum illud Dei iudicium, omnibus quidem non reſipiſcentibus tremendum, maximè verò illis, qui præſunt. Iudicium enim graue (inquit ſcriptura) his q̃ p̃ſunt, fiet. Sap.5. 1.Pet.4. Iudicium verò incipere nũc vidimus à domo Dei. Dum enim nunc eijciuntur Sacerdotes, dum cõculcantur ab hominibus: quid aliud hoc indicat, quàm diuinũ de nobis iudicium, quod prędixit Chriſtus, cùm diceret ſacerdotes ſuos eſſe ſal terræ: Matth.5. quòd ſi ſal euanuerit, ad nihil valere vltrà, niſi vt eijciatur foràs, & conculcetur ab hominibus? Hæc verò omnia nos nunc patimur. Quòd ſi propter iuſtitiã, vt noſtri maiores, beati nos quidem: at nũc iuſtè quidẽ, quia ſal euanuit: minimè autem propter iuſtitiam patimur: in omnibus enim noſtris afflictionibus videmus iudicium Dei. Atq; vtinàm quidem illud videremus: hoc enim initium eſſet omĩa Dei iudicia & flagella effugiendi, atq; in gratiam & veram gloriam ingrediendi. Quæ res fecit, vt in his commemorandis acriores & lõgiores fuerimus: niſi enim hæc benè cognita & p̃ſpecta fuerint, fruſtrà intramus in Concilium, fruſtrà inuocamus Spiritum ſanctum, qui primum ingreſſum in animam hominis ſemper facere ſolet, per ipſius hominis cõdemnationem, vt condemnet mundum de peccato. Quare niſi ille ſpiritus nos apud noſmetipſos primùm condemnauerit, nondùm illum ingreſſum eſſe ad nos affirmare poſſumus, ac ne ingreſſurũ quidem, ſi peccata noſtra audire recuſamus. Idem enim dicetur nobis, quod populo veteri p Prophetam Ezechielem eſt dictum, cùm nõdùm agnitis ſuis ſceleribus, Deum per Prophetam interrogare vellent. Sic autem ait Propheta: Venerunt Ezech.20. viri Iſrael ad interrogandum Dominum, & ſederunt coram me. Hæc autem dicit Dominus: Nunquid ad interrogandum me veniſtis? Viuo ego, dicit Dominus, quia nõ reſpõdebo vobis. Sequitur autem: Si iudicas eos, abominationes patrum illorũ oſtende illis. In quibus verbis oſtendit Deus, quare noluerit reſpondere illis, quia nondũ ſcilicet abominationes ſuas & patrum ſuorum audierant. Quare cùm idem Dei ſpiritus ſit, qui tum dabat reſponſa, & quem nunc nos ſedentes coram Domino inuocamus: quid nobis faciẽdum ſit, vt propitia reſponſa habeamus, ex his videtis: & ſimul quàm neceſſariò nos, qui præſidemus in hoc ſacro conſeſſu, à detegendis noſtris peccatis ſermonis exordium vobiſcũ duximus. Quia verò

nonnullos nunc videmus,ſua primùm peccata & noſtri ordinis grauiter deflentes,atq; Dei miſericordiam omnibus votis implorantes,ideo quidem in maxima ſpe ſumus, ad nos veniſſe,quem inuocamus,Dei Spiritum.Hoc verò maximum pignus diuinæ miſericordiæ habemus,nempe ipſam hanc inchoationem Concilij,in quo nunc conuenimus ad erigendam & inſtaurandam penè collapſam Eccleſiam,vt vetus populus poſt diuturnam captiuitatem apud externos reges,redijt Hieroſolymam ad inſtaurandum templum.In illius verò populi ſtatu, in illorum læta ad patriam profectione, & templi inſtauratiõe,noſtri quidem temporis & noſtri ſtatus,in hoc præſertim Concilio, imaginem intueri poſſumus: & in ducum eiuſdem populi exemplo,veſtrũ,qui duces eſtis populo DEI ad cæleſtem patriam contendenti officiũ videre.Quare omnes vos magnoperè hortamur,vt ſæpiùs ad memoriam reuocetis,quæ in Eſdræ, quæ in Nehemiæ, quæ etiam in Danielis libris ſunt ſcripta: in quibus conſilia omnium Ducum populi explicantur, quæ hunc vnum ſemper ſcopum habuerunt,vt ſua & populi atque Patrũ peccata confitentes,ad pœnitentiam & implorationem diuinæ miſericordiæ omnes excitarent.Quod cùm populus faceret,tum quidem omnia illis feliciter ſucceſſere. Eadem verò conſilia nobis, ſi felicem ſucceſſum & exitum expectare volumus in inſtauranda Eccleſia,ob quam cauſam læti huc in ſpiritu conuenimus,ſequenda erunt:atque eo quidem magìs,quo etiam maiora nobis certamina impendent inſtauraturis Eccleſiam,q̃ illis inſtauraturis templum.Si enim illis multi,quo minùs id perficeretur,ſe oppoſuêre: ſi multi etiam,cùm opus impedire nõ poſſent, eos irriſerunt:hoc quidem ſic habetote,nobis nec irriſores defuturos,nec qui maximis viribus à cœpto opere nos deterreãt & auocent.Habebimus verò non modò colluctationem cum carne & ſanguine,ſed cum ſpiritualib⁹ nequitijs in cæleſtibus. Verùm his omnibus potentior eſt is, in cuius nomine hoc opus ſumus aggreſſi. Quare in eo cõfidamus,ipſum precibus inuocemus, & ipſe omnia perficiet.Quia verò hoc Concilium cùm deliberantium,tum verò iudicantium ſpeciẽ refert,in quo & deliberatur de ijs,quę ad vniuerſalis Eccleſiæ bonum pertinent,& etiam iudicatur,tam de rebus,quàm de perſonis: ſedemus enim tanquàm iudicantes duodecim tribus Iſrael,quibus comprehenditur vniuerſus populus Dei: ideò maximè locus videtur nos ipſos admonẽdi,vt caueamus ab his,quæ vel conſultandi,vel iudicandi vim in nobis deprauare ſolent. Hæc verò ſunt ipſæ animi paſſiones: quę ideò etiam perturbationes vocantur,quia rectum & verũ de rebus iudicium & ſenſum perturbant ac peruertunt.In quibus maximè illa ſunt ca-

Ephe. 6.

uenda,quæ rectè monet Ethnicus ille in cõſilijs abijcienda,cùm dicit: Omnes homines qui de rebus dubijs conſultant,ab ira,odio, amicitia,vacuos eſſe debere.Nã cùm in hæc omne genus hominum ſit propenſum, tum verò ij maximè, qui Principibus ſeruiunt:tales enim vehementiores habent affectiones: facilimè autem ad gratiam loquũtur, vel ad odium:prout ſcilicet ipſos exiſtimant Principes affectos eſſe,à quibus mercedem expectant.Cùm verò de Principibus loquimur, tam de his qui Eccleſiaſtici vocantur, quàm qui ſeculares,loquimur.Ac licèt quidẽ nos Principes Chriſtianos habere agnoſcamus & gaudeamus,id quod in veteri,& iam recẽs fundata Eccleſia patres noſtri nõ habuerũt: tamen ante omnia nobis in hoc Concilio ſemper eſt animaduertendum,hunc non eſſe locum laudandi aliquem,niſi ſolum Deũ in Chriſto Ieſu,atque illum ſolum iuſtificãdi,omne autem genus hominũ condemnãdi,primùm verò nos ipſos,q hęc loquimur, vt cum Daniele dicamus:Nobis confuſio faciei,Regibus noſtris, Principibus noſtris,& patribus noſtris,qui peccauerunt: tibi autẽ Domino Deo noſtro miſericordia & propitiatio,quia receſſimus à te,& nõ audiuimus vocem Domini Dei noſtri,vt ambularemus in lege eius, quam poſuit nobis per ſeruos ſuos Prophetas.Et omnis Iſrael præuaricati ſunt legem tuam & declinauerunt, ne audirent vocem tuam:& ſtillauit ſuper nos maledictio & deteſtatio. Hic verò nunc locus eſſet,vt eiuſdem Prophetę exẽplum ſequentes,cuius verba modò recitauimus, non ſolùm noſtra qui ſacerdotes ſumus, ſed populi,ſed Principum, coram DEO & Eccleſia eius,peccata confiteremur, proq; omnibus veniam imploraremus.Sic verò dicit Daniel: Cumque adhuc loquerer,& orarem,& confiterer peccata mea, & peccata populi mei: nomine populi hoc loco omnium ordinum perſonas complectens,vt eius confeſſio,quã modò recitauimus,declarat:qua in re, quid nobis,qui pro ſalute vniuerſæ Eccleſiæ tantis malis oppreſſæ,huc conuenimus, faciendum ſit, ſatis indicare videtur:nimirùm,vt noſtra, & ſimul principum, ac populi peccata flentes confiteamur. Id quòd planè in ſpiritu mœroris ſatis nunc abundè facimus: verbis verò vberiùs faceremus, ſi ipſi principes adeſſent, qui ſuam nobiſcum confeſſionem & lachrymas coniungerent. Eiuſmodi verò quaſi funiculis peccatorum, vt Prophetæ loquuntur,Sacerdotum ac Principum,atque ipſius populi peccata ſunt colligata,vt difficile ſit de vnius ordinis peccatis inquirere, quin reliquorum ſimul ordinum peccata appareant. Sic verò omnes ordines vna rationis ſerie accuſans, in veteri populo dicit Ezechiel in perſona Dei: Sacerdotes eius contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea:inter ſacrum &

Cæſaris in Catil. verba

Baruc. 1.

Danie. 9.

Ezech. 22.

profanum non habuerunt diſtantiam. Principes eius in medio illius, quaſi lupi rapientes prędam, ad effundendum ſanguinem, ad perdendas animas, & auarè ſectanda lucra. Populi terræ calumniabantur calumniam. Hæc ille. Quę vtinàm ad illa ſolùm tempora pertinerent, ac non noſtri quoque temporis imaginem referrent. Vtinàm cùm de corruptela morum Sacerdotum loquimur, huic maximam occaſionem, maximã materiam, & authoritatem ipſos Principes, atq; ipſum populum dediſſe negare poſſemus. Sed reprimamus nunc verba, vſque ad tempus magìs opportunũ, fontes autem communium lachrymarum aperiamus. Redeamus verò ad eos, quos cœpimus admonendos, præſertim Epiſcopos, qui cum mandatis Principum huc venerunt. Sic verò illos admonemus, vt omni, qua poſſunt, fide & diligentia ſuis Principibus ſeruiant: verùm vt Epiſcopos decet, ſic illis ſeruiant, vt ſerui Dei, non vt ſerui hominum. Nolite, inquit Apoſtolus, ſerui hominum eſſe. Primùm verò ſeruiãt vni Regi, CHRISTO, cui Deus Pater omnẽ poteſtatẽ dedit: deindè verò propter eum omnibus, maximè autem Principibus: cui honorem, honorem: cui tributũ, tributum. Hortamur autem, vt Principibus ſeruiant ad honorem, quemadmodùm eorum mãdata verbis ipſis præ ſe ferunt: in quibus nihil ferè, niſi honorificum, & ad publicam vtilitatem ſpectans, proponitur. Sic verò in ſumma ſeruiant, vt eorum officium in primis ſpectet ad honorem Dei, & vtilitatem huius Concilij, quod propter publicum bonum eſt conuocatum. Quare vt ab hoc maximè dehortamur omnes, qui hîc ſententias coram Deo & Angelis eius, atq; coram vniuerſa Eccleſia ſumus dicturi, ne ad gratiam hominis alicuius loquamur: ſic etiam multò magìs, ne ad odium cuiuſquam ſententiam proferamus, etiam ſi cõtra nos aduerſarij, vel inimici & hoſtis perſonam gerat: deniquè vt ab omni inter nos contentione abſtineamus, maximè optamus, & in Domino hortamur. Hæ enim ſunt, quæ contriſtant & repellũt, quem inuocauimus Spiritum ſanctũ, ſine quo nihil omninò facere poterimus, quod ad bonum & pacem Eccleſiæ cedat. Cùm enim (inquit Apoſtolus) ſint inter vos contentiones, nónne homines eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis? Cùm verò homines eos appellat, Spiritus Dei expertes intelligit. In omnibus autem, quæ ad reformationem Eccleſiæ pertinent, ob quam cauſam conuenimus, imitari nos oportet illum, qui eam primùm formauit: de quo hoc ipſum opus ingrediente, ſic in perſona Dei Propheta loquitur: Ecce ſeruus meus, quem elegi: dilectus meus, in quo benè complacuit animæ meæ: dedi ſpiritum meum ſuper eum: iudicium gentibus nunciabit: non contendet, neque clamabit, arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans, non extinguet. Hunc verò ſpiritum pacis, charitatis & manſuetudinis, cùm ſemper apud omnes, & cum omnibus oſtendere debeamus, tum verò maximè in hoc ſacro conſeſſu, in quo conuenimus, vt per gratiam ipſius Spiritus, contentionibus, quæ nimìs diu Eccleſiam vexârunt, finis tandem imponatur. Quare ne ipſi vllam contentionis anſam alicui demus, qui pacificorum perſonam gerimus, maximè eſt cauendum. Hoc verò, & cętera omnia incommoda & impedimenta pacis vnico modo euitabimus, atque ad optatum pacis portum perueniemus, ſi precibus ab humili & contrito corde profectis, ipſum CHRISTI Spiritum, qui eſt pax noſtra, inuocauerimus: vt in hoc concilio præſideat, vt lucem cordibus noſtris infundat, vtque nos in omnibus ad ipſius honorem, & veram Eccleſię vtilitatẽ regat & dirigat. Ad tales enim ipſe dicit: Adhuc te loquente, ecce adſum. Quare vt huiuſmodi oratiõibus aſſiduè incumbamus, quanta poſſumus charitate vos in Domino hortamur, vt vno ore atq; vno ſpiritu Deum patrem in Chriſto Ieſu glorificemus, qui eſt Deus benedictus in ſecula, Amen.

1. Cor. 7. · Rom. 13. · 1. Cor. 3. · Eſa. 42. · Eph. 2. · Eſa. 65.

SESSIO SECVNDA, CELEBRATA die 7. Menſis Ianuarij, Anno 1546.

Anno à natiuitate Domini 1546. indictione 4. die Iouis, 7. menſis Ianuarij, põtificatus ſanctiſſ. in Chriſto patris & D.D.N. Pauli, diuina prouidentia Papæ 3. anno 12. reuerendus pater D. Epiſcopus Caſtellimaris celebrauit Miſſam de Spiritu ſancto in eccleſia cathedrali & in loco ſeſſionis. Qua finita, reuerendus pater dominus Epiſcopus S. Marci habuit orationem. Deinde Reuerendiſſ. Cardinales & alij prælati acceperũt pluuialia & mitras, fueruntque cantatę Litanię. Poſteà Reuerend. Cardinalis de Monte benedixit Synodum, & fuerunt factæ cęremoniæ, in ſeſſionibus publicis fieri ſolitę. Deinde reuerendus pater D. Epiſcopus Caſtellimaris legit decretum. Quo lecto, interrogauit Patres, vtrùm hæc placerent: qui reſponderunt, Placẽt, cum aliquibus additionibus, per aliquos ex patribus additis. Deinde interrogauit eos: Placet quòd proxima Seſſio fiat 4. Februarij proximè futura? Qui reſpõderunt, Placet.

SEQVVNTVR NOMINA PRAElatorum, qui interfuerunt huic Seſſioni, & in primis

Antedicti Legati.

Archiepiſcopi,

Aquenſis, Vpſalenſis, Panormitanus, Armacanus.

Epiſcopi.

Hipporegienſis, Cauẽſis, Feltrenſis, Gienenſis, nunc Cardinalis: Placentinus, Forouilienſ. Claramontanus, Fęſulanus, Caputaquenſis

quenſis, Sancti Marci, Soranus, Motulenſis, Stabienſis, Sidonienſis, Termularum, Agathenſis, Lancianenſis, Syracuſanus, Vigornienſis, Bitontinus, Bellicaſtrenſis, Paceñ, Aſtoricenſis, Britonorienſis, Aquinatenſis, Clodienſis, Canarienſis, Caſtellimariſ.

Oratores Regis Romanorum.

Caſtel Alto, & Antonius de Queta.

Tres Abbates ordinis ſancti Benedicti.

Generales ordinum Mendicantium.

Minoris obſeruantiũ & alter Côuentualium, Eremitarum ſancti Auguſtini, generalis ordinis Carmelitarum, & ſanctæ Mariæ ſeruorum. Et Claudius *Layus Sabaud*, & Presbyter reformatus, procurator R. D. C. Auguſtenſis, & plures Barones.

Decretum ſecundæ ſeſſionis.

De modo viuendi & alijs in Concilio ſeruandis.

SAcroſancta Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, in ea præſidentibus eiuſdem Apoſtolicæ ſedis legatis, agnoſcens cum beato Iacobo Apoſtolo, quòd omne datũ optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, qui ijs, qui poſtulant à ſe ſapiẽtiam, dat omnibus affluenter, & non improperat eis: & ſimul ſciens, quòd initium ſepientiæ, eſt timor Domini: ſtatuit, & decreuit, omnes & ſingulos Chriſtifideles, in ciuitate Tridentina congregatos, exhortandos eſſe, prout exhortatur, vt ſe à malis & peccatis hactenùs cõmiſſis emẽdare, ac decæterò in timore Domini ambulare, & deſideria carnis non perficere, orationibus inſtare, ſępiùs confiteri, Euchariſtiæ ſacramẽtum ſumere, Eccleſias frequentare, præcepta deniquè Dominica (quantùm quiſque poterit) adimplere, necnon quotidiè pro pace Principum Chriſtianorum ac vnitate Eccleſię priuatim orare velint: Epiſcopos verò, & quoſcũq; alios in ordine ſacerdotali conſtitutos, œcumenicum Concilium in ea ciuitate cõcelebrantes, vt aſſiduè Dei laudibus incumbere, hoſtias, laudes, & preces offerre, ſacrificium Miſſæ quolibet ſaltem die Dominico (in quo Deus lucẽ cõdidit, & à mortuis reſurrexit, ac Spiritũſanctum in diſcipulos infudit) peragere ſatagãt: faciẽtes, ſicut idem Spiritusſanctus per Apoſtolum præcipit, obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro ſanctiſſimo D. N. Papa, pro Imperatore, pro Regibus, & cæteris, qui in ſublimitate conſtituti ſunt, ac pro omnibus hominibus, vt quietam & tranquillam vitam agamus, pace fruamur, & fidei incremẽtum videamus. Prętereà hortatur, vt ieiunẽt ſaltem ſingulis ſextis ferijs in memoriam paſſionis Domini, & eleemoſynas pauperibus erogent: in Eccleſia autem Cathedrali ſingulis quintis ferijs celebretur Miſſa de Spiritu ſancto, cum Litanijs & alijs orationibus ad hoc inſtitutis. In alijs verò Eccleſijs eadem die dicatur ad minùs Litaniæ & oratiões. Tempore autem quo ſacra peragentur, colloquutiones & confabulationes non fiant, ſed ore & animo celebranti aſſiſtatur.

Iacob. 1. Eccl. 1. Pſal. 110. Act. 4. 1. Tim. 2.

Et quoniã oportet Epiſcopos eſſę irrepręhẽſibiles, ſobrios, caſtos, domui ſuæ benè pçoſitos, hortatur etiam, vt ante omnia quilibet in menſa ſeruet ſobrietatẽ moderationemq; ciborum. Deinde cùm in eo loco ſæpè ocioſi ſermones oriri ſoleant, vt in ipſorũ Epiſcoporũ menſis diuinarum ſcripturarũ lectio admiſceat. Familiares verò ſuos vnuſquiſque inſtruat & erudiat, ne ſint rixoſi, vinoſi, impudici, cupidi, elati, blaſphemi & voluptatũ amatores: vitia demũ fugiant, & virtutes amplectãtur, & in veſtitu & in cultu, & omnibus actibus honeſtatem præ ſe ferant, ſicut decet miniſtros miniſtrorum Dei. 1. Tim. 3. Tit. 1.

Ad hæc, cùm huius ſacroſancti Concilij præcipua cura, ſolicitudo & intentio ſit, vt propulſatis hæreſum tenebris, quæ per tot annos operuerunt terram Catholicæ veritatis, lux, Ieſu Chriſto, qui vera lux eſt, annuẽte, candor, puritasq; refulgeat, & ea q̃ reformatione egent, reformẽtur: ipſa Synod⁹ hortatur omnes Catholicos hîc congregatos & congregãdos, atq; eos præſertim, qui ſacrarum literarũ peritiam habent, vt ſedula meditatione diligenter ſecũ ipſi cogitent, quibus potiſſimùm vijs & modis ipſius Synodi intentio dirigi, & optatũ effectũ ſortiri poſſit, quò maturiùs & conſultiùs damnari damnanda, & probanda probari queant, vt p totum orbem omnes vno ore, & eadem ħdei confeſſione glorificent Deum & Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti. In ſententijs verò dicendis, iuxta Toletani Concilij ſtatutum, in loco benedictionis conſidentibus Domini ſacerdotibus, nullus debeat aut immodeſtis vocibus perſtrepere, aut tumultibus perturbare: nullus etiam falſis vaníſve aut obſtinatis diſceptationibus cõtendere: ſed quicquid dicatur, ſic mitiſſima verborũ prolatione temperetur, vt nec audientes offendantur, nec recti iudicij acies perturbato animo inflectatur. Ioan. 1. 11. Ca. 1.

Inſupèr ipſa ſacra Synodus ſtatuit & decreuit, quòd ſi fortè contigerit aliquos debito in loco nõ ſedere, & ſententiam etiam ſub verbo Placet proferre, congregationibus intereſſe, & alios quoſcunque actus facere Concilio durante, nulli propterea præiudicium generetur, nulliq; nouum ius acquiratur.

Angelus Maſſarellus ſacri Concilij ſecretarius, manu propria.

Deinde indicta fuit futura Seſſio ad diem Iouis quarta menſis Februarij proximè venturi.

TERTIA SESSIO.

ANno à natiuitate Domini 1546. quarto mẽſis Februarij fuit ſeſſio generalis, &

runt cantare antiphonam, Exaudi nos do-
mine, quoniam benigna eſt miſericordia
tua. Qua finita, Diaconus clamauit, Orate:
quo dicto, omnes Prælati flexerunt genua,
& orârunt. Deinde ſubdiaconus clamauit,
Erigite. Tunc R. de Monte, primus Præſi-
dens, dixit hanc orationem: Adſumus Do-
mine ſancte Spiritus. Qua finita, idem Dia-
conus dixit iterùm, Orate: & paulò pòſt di-
xit, Erigite. Deinde idem Præſidens dixit
hanc orationem: Mentibus noſtris quæſu-
mus Domine adſpirãdo, &cæt. Quibus per-
actis, cantores inceperunt Litanias: & cùm
venerunt ad illum locũ, Vt Dominum Apo-
ſtolicum, Præſidẽtes, qui flexis genibus erãt,
ſurrexerunt, & R. Cardinalis de Monte pri-
mus Preſidens, vertit ſe ad congregationem,
dans benedictionem, & dixit: Vt hanc ſan-
ctam Synodum &cæt. Cantores reſponde-
runt, Te rogamus audi nos. Completis verò
Litanijs, Diaconus dixit, Flectamus genua:
& ſubdiaconus reſpondit, Erigite. Deinde
idem R. Præſidẽs dixit hanc orationem: Da
quæſumus Eccleſiæ tuæ miſericors Deus, vt
ſpirituſancto congregata. Quibus peractis,
Matth.7. Diaconus cantauit Euangelium, Attendite
à falſis Prophetis. Quo finito, præfatus Re-
uerendiſſimus Præſidẽs incepit hymnum,
Veni creator Spiritus. Quo finito, idem R.
Præſidens dixit hanc orationem: Deus qui
corda. Deinde præfatus Dominus Archie-
piſcopus legit decretum, & quæſiuit ex Pa-
tribus, vtrùm hæc placerent. Qui omnes re-
ſponderunt, Placet, cum aliquibus additio-
nibus. Poſtremò, vtrũ placeret, quòd prima
futura ſeſſio celebraretur die Iouis poſt fe-
ſtum Pentecoſtes: qui reſponderunt, Placet.

Item hæc ſancta Synodus ſtatuit & decre
uit, proximam futuram ſeſſionem tenen-
dam & celebrãdam eſſe feria quinta poſt ſa-
cratiſſimum feſtum proximũ Pentecoſtes.

Quo quidem decreto, vt præmittitur, le-
cto, poſtquàm Patres in Concilio præſen-
tes reſponderunt, Placet: D. Angelus Maſſa-
rellus, ipſius Concilij ſecretarius, legit de-
putationem Oratorum Cęſareæ & Catho-
licæ Maieſtatis, in perſonam Illuſtrium do-
mini Didaci de Mendoza, & domini Fran-
ciſci à Toleto ad Concilium Tridentinum,
ad faciendum ea, quæ Cæſarea Maieſt. face-
ret, ſi præſens eſſet.

Nomina Prælatorum, qui interfue-
runt huic Seſſioni.

In primis antedicti Præſidentes & Legati
Seſſionis ſecundæ, Cardinales ijdem, qui in
præcedenti Seſſione.

Archiepiſcopi.

Aquenſis, Turritanus, Corcyrenſis, Se-
nenſis, Materanus, Acheruntinus. Vpſalen-
ſis, Panormitanus, Armacanus.

Epiſcopi.

Senogallienſis, Aſculanus, Cauenſis, Feltrẽ-
ſis, Acienſis, Placentinus, Gadditanenſis,
Torcellanenſis, Sibinicẽſis, Pientinus, Cla-
ramontanus, Chironenſis, & Milopotamẽ-
ſis, Reatinus, Fęſularum, Sancti Marci, Ca-
putaquenſis, Maioricenſis, Aquenſis, Sora-
nus, Vaſionenſis, Motulanenſis, Caſtellima-
ris, Fanenſis, Motonenſis coadiutor Vero-
nenſis, Termularum, Agathenſis, Lancianẽ-
ſis, Syracuſanus, Caprulanus, Vigornienſis,
Bituntinus, Corſulanenſis, Bellicaſtrenſis,
Pacenſis, Aſtoricenſis, Britonoriẽſis, Aqui-
natenſis, Oſcenſis, Bergonenſis, Clodienſis,
Canarienſis.

Oratores.

Illuſtriſſ. Dominus Franciſcus à Toleto,
Orator & Procurator inuictiſſimi Caroli
Quinti Romani Imperatoris.

Procuratores.

D. Claudius Layus Procurator R. D. Cardi-
nalis & Epiſcopi Auguſtenſis.

Abbates & Generales ordinum ijdem, qui
in præcedenti Seſſione.

Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij ſecreta-
rius.

*Decretum de Canonicis Scripturis, 8. Aprilis pro-
mulgatum in 4. Seſsione.*

SAcroſancta œcumenica
& generalis Tridentina
Synodus, in Spirituſan-
cto legitimè cõgregata,
præſidentibus in ea eiſ-
dem tribus Apoſtolicæ
ſedis Legatis, hoc ſibi ꝑ-
petuò ante oculos proponens, vt ſublatis er-
roribus, puritas ipſa Euãgelij in Eccleſia cõ-
ſeruetur: quod promiſſum antè per Prophe-
tas in ſcripturis ſanctis Dominus noſter
Chriſtus DEI filius proprio ore primùm
ꝓmulgauit, deinde ꝑ ſuos Apoſtolos, tanq̃
fontẽ omnis ſalutaris veritatis & morũ di-
ſciplinę, omni creaturę prædicari iuſſit: per-
ſpiciensq; hanc veritatem & diſciplinã con- Marc.16.
tineri in libris ſcriptis, & ſine ſcripto, Tradi-
tionibꝰ, quæ ex ipſius Chriſti ore ab Apoſto-
lis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis Spirituſan-
cto dictante, quaſi ꝑ manus traditæ, ad nos
vſq; peruenerũt: orthodoxorũ Patrum ex-
empla ſequuta, omnes libros tam veteris q̃
noui Teſtamẽti, (cùm vtriuſque vnus Deus
ſit author) necnõ Traditiones ipſas, tum ad
fidem, tum ad mores pertinẽtes, tanquã vel
oretenùs à Chriſto, vel à Spiritu ſancto di-
ctatas, & cõtinua ſucceſſione in Eccleſia ca-
tholica cõſeruatas, pari pietatis affectu ac re-
uerẽtia ſuſcipit ac veneratur. Sacrorũ verò
librorum indicem huic decreto aſſcriben-
dum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſ-
ſit, quinam ſint, qui ab ipſa ſynodo ſuſci-
piantur. Sunt verò infraſcripti: Teſtamenti
veteris, quinque libri Moſis, ſcilicet Gene-
ſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuterono-
mium: Deinde Ioſue, Iudicum, Ruth, qua-
tuor Regum, Paralipomenôn duo, Eſdræ
duo, primus ſcilicet, & ſecundus qui dici-

tur Nehemias, Thobias, Iudith, Eſther, Iob, pſalterium Dauidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ Salamonis, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapiētia, Eccleſiaſticus, Eſaias, Hieremias, cū Baruch, Ezechiel, Daniel: 12. prophetæ minores, ſcilicet Oſee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahū, Habacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorū, primus & ſecundus. Teſtamenti noui, quatuor Euangelia, ſecundùm Matthæū, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apoſtolorum à Luca Euangeliſta cōſcripti: quatuordecim Epiſtolæ beati Pauli Apoſtoli, ſcilicet ad Romanos, ad Corinthios duæ, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, Ad Coloſſenſes, ad Theſſalonicēſes duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum, ad Philemonē, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Ioannis Apoſtoli tres: Iacobi Apoſtoli vna: vna Iudæ Apoſtoli: & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli.

Si quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia catholica legi cōſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit, & Traditiones prædictas ſciens & prudens contempſerit, anathema ſit. Omnes itaque intelligant, quo ordine & via ipſa Synodus, poſt iactum fidei confeſſionis fundamentum, ſit progreſſura, & quibus potiſſimùm teſtimonijs ac præſidijs in confirmandis dogmatibus, & inſtaurandis in Eccleſia moribus, ſit vſura.

DECRETVM DE EDITIOne & vſu ſacrorum librorum.

INSVPER EADEM SACROſancta Synodus conſiderans, nō parùm vtilitatis accedere poſſe Eccleſiæ DEI, ſi ex omnibus Latinis editionibus, quæ circunferuntur ſacrorum librorum, quænam pro authentica habenda ſit, innoteſcat: ſtatuit & declarat, vt hæc ipſa vetus & vulgata editio, quæ longo tot ſeculorum vſu in Eccleſia ipſa probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus & expoſitionibus, pro authentica habeatur, & vt eam nemo reijcere quouis prætextu audeat vel præſumat.

Præterea ad coërcenda petulantia ingenia, decernit, vt nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum, ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus extorquens contra eum ſenſum, quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu & interpretatione ſanctarum Scripturarum, aut etiam contra vnanimem conſenſum Patrum ipſam Scripturam ſacram interpretari audeat, etiam ſi huiuſmodi interpretationes nullo vnquàm tēpore in lucem edendæ forent. Qui contrauenerint, per ordinarios declarētur, & pœnis à iure ſtatutis puniantur.

Sed & impreſſoribus modum in hac partē (vt par eſt) imponere volēs, q̃ iam ſine modo hoc eſt, putātes ſibi licere quicquid libet, ſine licētia ſuperiorū Eccleſiaſticorum, ipſos ſacræ ſcripturæ libros, & ſuper illos annotationes & expoſitiōes quorūlibet indifferenter, ſæpè tacito, ſæpè etiam ementito prælo, & (quod eſt grauius) ſine noīe authoris imprimūt, alibi etiam impreſſos libros huiuſmodi temerè venales habēt: decernit & ſtatuit, vt poſthàc ſacra Scriptura, potiſſimùm verò hæc ipſa vetus & vulgata editio, quàm emēdatiſſimè imprimatur, nullique liceat imprimere vel imprimi facere quoſuis libros de rebus ſacris ſine nomine authoris, nec illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primùm examinati probatique fuerint ab ordinario ſub pœna anathematis & *pœnæ in canone Concilij nouiſſimi Lateranenſis appoſitæ. Et ſi regulares fuerint, vltra examinationem & probatiōem huiuſmodi, licentiam quoque à ſuis ſuperioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam ſuarum ordinationum. Qui autem ſcripto eos communicant vel euulgant, niſi anteà examinati probatique fuerint, eiſdem pœnis ſubiaceāt, quibus impreſſores: & qui eos habuerint vel legerint, niſi authores prodiderint, pro authoribus habeātur. Ipſa verò huiuſmodi librorum ꝓbatio in ſcriptis detur, atque adeò in fronte libri vel ſcripti vel impreſſi authenticè appareat. Idq́; totum, hoc eſt, & probatio & examen, gratis fiat: vt probāda probentur, & reprobentur improbanda.

*pecuniæ

Poſt hæc temeritatem illam reprimere volens, qua ad prophana quæque conuertuntur & torquentur verba & ſententiæ ſacræ ſcripturæ, ad ſcurrilia ſcilicet, fabuloſa, vana, adulationes, detractiones, ſuperſtitiones impias, & diabolicas incantationes, diuinationes, ſortes, libellos etiam famoſos: mandat & præcipit ad tollendam huiuſmodi irreuerentiam & contemptum, ne decæterò quiſquam quomodolibèt verba ſacræ ſcripturæ ad hæc ſimilia audeat vſurpare, & vt omnes eius generis homines, temeratores & violatores verbi DEI, iuris & arbitrij pœnis per Epiſcopos coërceantur.

Indictio futuræ Seſſionis.

Item hæc ſacroſancta Synodus ſtatuit & decernit, proximam futuram ſeſſionem tenendam & celebrandam eſſe feria quinta poſt ſacratiſſimum feſtum proximum Pentecoſtes.

QVINTA SESSIO.

ANNO A NATIVITATE DOmini 1546. indictione 4. die verò Iouis, decimaſeptima menſis Iunij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & D.N.D. Pauli, diuina prouidentia Papæ tertij, anno 12. Præſiden-

dentibus eiſdem tribus Apoſtolicæ ſedis Legatis, Reuerendus Pater Dominus Alexander de Picolominibus Senenſis, Epiſcopus Pientinus in Tuſcia, celebrauit Miſſam de ſancto Spiritu in Cathedrali Eccleſia & loco Seſſionis. Deinde Magiſter Marcus Laurens Calaber, frater ordinis Prædicatorum, habuit orationem. Qua finita, reuerendiſſimi Cardinales & alij Prælati acceperunt pluuialia & mitras: fueruntque factæ ceremoniæ, in alijs ſeſſionibus fieri ſolitæ. lectũ fuit etiam decretum.

Indictio futuræ ſeſſionis.

Item hæc ſacroſancta Synodus ſtatuit & decreuit, primam futuram ſeſſionem tenendam & celebrandam eſſe die Iouis, feria v. poſt feſtum beati Iacobi Apoſtoli.

NOMINA, COGNOMINA, ET patriæ Prælatorum, qui interfuerunt quintæ Seſſioni.

Præſidentes & Legati.

R. & illuſtriſſimus D. D. Ioannes Maria, Epiſcopus Præneſtinus, de Monte, Aretinus.

R. & illuſtriſſimus D. D. Marcellus tiuli ſanctę Crucis in Hieruſalem presbyter, ceruinus, Politianus.

R. & illuſtriſſ. D. D. Reginaldus, ſanctę Mariæ in Coſmedin diaconus, Polus, Anglicus.

Sanctæ Rom. Eccleſiæ Cardinales, ſacri cõcilij Præſidentes, & Apoſtolici de latere Legati.

Cardinales.

R. & illuſtriſſ. D. D. Petrus Pacecus, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter Cardinalis, & epiſcopus Gieneñ. Hiſpanus.

Oratores.

Illuſtriſſimus D. Don Didacus hurtadus de Mendoza, Hiſpanus.

Illuſt. D. Don. Frãciſcus à Toleto, Hiſpanus.

Oratores & procuratores inuictiſſimi D. D. Caroli Quinti romanorum Imperatoris, ac Hiſpaniarum &c. Regis.

Archiepiſcopi.

R. D. Antonius Filholi, Archiepiſcopus Aquenſis. Gallus.

R. D. Saluator Alexius Saſſarus, Archiepiſc. Torritan. Hiſpanus.

R. D. Iacobus Cauchus, Archiepiſcopus Corcyreñ. Venetus.

R. D. Franciſcus Bandineus, archiepiſcopus Seneñ, Senenſis.

R. D. Ioannes Michael Sarracenus, Archiepiſcopus Materanus & Acheruntinus. Neapolitanus.

R. D. Sebaſtianus Lecauela, Archiepiſcopus Parienſis, & Naxieñ. Græcus.

R. D. Olaus Magnus, Archiepiſcopus Vpſaleñ. Gothus.

R. D. Petrus Tagliauia, Archiepiſcopus Panormitañ. Siculus.

R. D. Robertus Vuaucop, Archiepiſcopus Armachañ. Scotus.

Epiſcopi.

R. D. Marcus Vigerius, Epiſcopus Senogallieñ. Saoneñ.

R. D. Philos Rouerella, Epiſcopus Aſculañ. Ferrarieñ.

R. D. Robertus de Croy, Epiſcopus Cameraceñ. Germanus.

R. D. Ioannes Thomas de ſancto Felicio, Epiſcopus Caueñ. Neapolitanus.

R. D. Thomas Campegius, Epiſcopus Feltreñ. Bononienſis.

R. D. Benedictus de Nobilibus, Epiſcopus Acieñ. Lucenenſis.

R. D. Quintius de Ruſticis, Epiſcopus Militeñ. Romanus.

R. D. Cathalanus Triuultius, Epiſcopus Placentiñ. Mediolanen.

R. D. Hieronymus Fuſcherus, Epiſcopus Torcelañ. Venetus.

R. D. Antonius de Numai, Epiſcopus Iſernieñ. Foroliuieñ.

R. D. Hieronymus Theodolis, Epiſcopus Gaditañ. Foroliuieñ.

R. D. Ioannes Lucius Staphyleus, Epiſcopus Sibiniceñ. Illyricus.

R. D. Alexander Picolomineus, Epiſcopus Pientiñ. Senenſis.

R. D. Guilhelmus à Prato, Epiſcopus Claramontañ. Gallus.

R. D. Dionyſius Epiſcopus Chironenſis, & Milopotameñ. Græcus.

R. D. Marcus Aligerius de Columna, Epiſcopus Reatiñ. Reatiñ.

R. D. Braccius Martellus, Epiſcopus Feſularum. Florentiñ.

R. D. Coriolanus Martyranus, Epiſcopus ſancti Marci. Neapolitañ.

R. D. Henricus Ioffredus, Epiſcopus Caputaquen. Neapolitañ.

R. D. Baptiſta Campegius, Epiſcopus Maioriceñ. Bononieñ.

R. D. Hieronymus Vida, Epiſcopus Albenſis. Cremoneñ.

R. D. Eliſeus Theodinus, Epiſcopus Soranus. Arpinàs.

R. D. Iacobus Corteſius à Prato, Epiſcopus Vaſioneñ. Romañ.

R. D. Baldaſſar de Heredia, Epiſcopus Boſaneñ. Sardus.

R. D. Angelus Paſchalis, Epiſcopus Motulan. Dalmatus.

R. D. Ioannes Fonſeca, Epiſcopus Caſtellimaris. Hiſpanus.

R. D. Petrus Bertanus, Epiſ. Faneñ. mutineñ.

R. D. Ludouicus Simonetta, Epiſcopus Piſaurieñ. Mediolaneñ.

R. D. Aloyſius Lypomanus, Epiſcopus Motoneñ, coadiutor Veroneñ. Venetus.

R. D. Vincentius de Durantibus, Epiſcopus Thermula. Brixieñ.

R. D. Andreas Centanus, Epiſcopus Nemaſieñ. Venetus.

R. D. Ioannes Petrus Ferretus, Epiſcopus Milen. Rauennaten.
R. D. Claudius de la Guiſche, Epiſcopus Agathen. Gallus.
R. D. Ioannes de Salazar de Burgo, Epiſcopus Lancianen. Hiſpanus.
R. D. Fabius Mignanellus, Epiſcopus Lucerin. Senenſis.
R. D. Hieronymus de Bononia, Epiſcopus Syracuſan. Siculus.
R. D. Aegidius Falſetta, Epiſcopus Caprulan. Cingulan.
R. D. Ricardus Patus, Epiſcopus Vuigornien. Anglicus.
R. D. Cornelius Muſſus, Epiſcopus Bitontin. Placentin.
R. D. Iacobus Iacobellus, Epiſcopus Bellicaſtren. Roman.
R. D. Franciſcus de Nauarra, Epiſcopus Pacen. Hiſpanus.
R. D. Didacus de Alaua, Epiſcopus Aſtoricen. Hiſpanus.
R. D. Thomas Caſellus, Epiſcopus Britonorien. Roſſanen.
R. D. Iulius Contarenus, Epiſcopus Bellunen. Venetus.
R. D. Galeatius Florimanſius, Epiſcopus Aquinaten. Sueſſan.
R. D. Petrus de Auguſtinis, Epiſcopus Oſcen. Hiſpanus.
R. D. Bernardus Diaz, Epiſcopus Calagurritan. Hiſpanus.
R. D. Gregorius Caſtagnola, Epiſcopus Mylen. Græcus.
R. D. Antonius de Cruce, Epiſcopus Canarien. Hiſpanus.

Procuratores.

R. D. Claudius Zayus, procurator Reuerendiſſimi & illuſtriſſ. D. D. Othonis Truchſes, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, & Epiſcopi Auguſtenſis. Sabaudienſis.
R. D. Ambroſius Pelarg⁹, Ordinis Prędicatorum, procurator Reuerendiſſimi D. D. Archiepiſcopi Treuerenſis ſacri Imperij Electoris. Germanus.

Abbates.

R. D. Iſidorus Clarius, Abbas Pontidæ Bergomen. Brixien.
R. D. Chryſoſtomus Gimilianenſis, Abbas ſanctæ Trinitatis de Caieta. Calaber.

Generales Ordinum.

R. P. Hieronymus Seripandus, Generalis ordinis Eremitarũ ſancti Aug. Neapolitan.
R. P. Nicolaus Audetus, Generalis Ordinis Carmelitarum. Cyprius.
R. P. Auguſtinus Bonucius, Generalis ſanctæ Mariæ Seruorum. Aretinus.
Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius.

Decretum de peccato Originali.

VT fides noſtra Catholica, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, purgatis erroribus, in ſua ſynceritate integra & illibata permaneat, & ne populus Chriſtianus omni vento doctrinæ circunferatur: cùm ſerpens ille antiquus, humani generis perpetuus hoſtis, inter plurima mala, quibus Eccleſia Dei his noſtris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali eiuſque remedio non ſolùm noua, ſed etiam vetera diſſidia excitauerit, ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spirituſancto legitimè congregata, præſidentibus in eiſdem tribus Apoſtolicæ ſedis Legatis, iam ad reuocandos errantes, & nutantes confirmandos, accedere volẽs, ſacrarum ſcripturarum & ſanctorum Patrum, ac probatiſſimorum Conciliorum teſtimonia, & ipſius Eccleſiæ iudicium & conſenſum ſequuta, hæc de ipſo peccato originali ſtatuit, fatetur, ac declarat. Heb. 11.

Si quis non cõfitetur, primum hominem Adam cùm mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem & iuſtitiam, in qua conſtitutus erat, amiſiſſe, incurriſſeque per offenſam præuaricationis huiuſmodi iram & indignationem Dei, atque adeò mortem, quam anteà illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem ſub eius poteſtate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc eſt, diaboli, totumq; Adam per illam præuaricationis offenſam, ſecundum corpus & animam in deterius commutatũ fuiſſe, anathema ſit. Heb. 2.

Si quis Adæ præuaricationem ſibi ſoli, & non eius propagini, aſſerit nocuiſſe, & acceptam à Deo ſanctitatem & iuſtitiam, quã perdidit, ſibi ſoli, & non nobis etiam eum perdidiſſe: aut inquinatum illum, per inobedientiæ peccatum, mortem & pœnas corporis tantùm in omne genus humanum transfudiſſe, non autem & peccatum, quod mors eſt animæ, anathema ſit: cùm contradicat Apoſtolo dicenti, Per vnum hominem peccatum intrauit in mũdum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertrãſijt, in quo omnes peccauerunt. Rom. 5.

Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum eſt, & propagatione, non imitatione transfuſum, omnibus ineſt vnicuiq; proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium aſſerit tolli, quàm per meritum vnius mediatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui nos Deo recõcilliauit in ſanguine ſuo, factus nobis iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio: aut negat ipſum Ieſu Chriſti meritum, per baptiſmi ſacramentum in forma Eccleſiæ ritè collatum, tam adultis quàm paruulis applicari, anathema ſit: quia non eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluós fieri. Vndè illa vox, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et illa, Quicunque baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. 1. Cor. 1. Acto. 4. Ioan. 1. Gal. 3.

Si quis paruulos recentes ab vteris matrum

trum baptizandos negat, etiam ſi fuerint à baptizatis parentibus orti: aut dicit in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adã trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro neceſſe ſit expiari ad vitam æternam conſequendam: vndè fit cõſequẽs, vt in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum, nõ vera, ſed falſa intelligatur, anathema ſit: quoniam nõ aliter intelligendum eſt id, quod dixit Apoſtolus, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerũt, niſi quemadmodùm eccleſia catholica vbiquè diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apoſtolorum, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerũt, in remiſſionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spirituſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

Hæc ratio ſumitur ex cõcilio Mileuitano. Rom. 5. Ioan. 3.

Si quis p Ieſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam aſſerit non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, ſed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema ſit. In renatis enim nihil odit Deus: quia nihil eſt damnationis ijs, qui verè conſepulti ſunt cum Chriſto per baptiſma in mortẽ, qui non ſecundùm carnem ambulãt: ſed veterem hominem exuentes, & nouum induentes, qui ſecundùm Deum creatus eſt, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo dilecti, effecti ſunt hæredes quidẽ Dei, cohæredes autem Chriſti, ita vt nihil prorſus eos ab ingreſſu cæli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiſcentiam vel fomitem, hæc ſancta ſynodus fatetur ac ſentit: quæ cùm ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, & viriliter per Ieſu Chriſti gratiam repugnantibus, non valet: quinimmò qui legitimè certauerit, coronabitur. Hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, ſancta ſynodus declarat Eccleſiam Catholicã nũquàm intellexiſſe peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autẽ cõtrarium ſenſerit, anathema ſit.

Rom. 8. Col. 3. Rom. 8. 2. Tim. 2. Col. 3.

Declarat tamen hæc ipſa ſancta Synodus, nõ eſſe ſuæ intentiõis, cõpræhendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatã & immaculatam virginem Mariã Dei genitricem: ſed obſeruandas eſſe cõſtitutiones felicis recordationis Sixti Papæ Quarti, ſub pœnis in eius conſtitutionibus contentis, quas innouat.

DECRETVM DE REFORMAtione.

Cap. I.

EAdem ſacroſancta Synodus, pijs ſummorum Pontificum & probatorum conciliorum conſtitutionibus inhærens, eaſque amplectens, & illis adijciens, ne cæleſtis ille ſacrorum librorum theſaurus, quẽ Spirituſſanctus ſumma liberalitate hominibus tradidit, neglectus iaceat: ſtatuit & decreuit, quòd in illis Eccleſijs, in quibus præbenda aut præſtimonium, ſeu aliud quouis nomine nuncupatum ſtipendiũ, pro lectoribus ſacræ Theologiæ deputatum reperitur, epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & alij locorum ordinarij, eos qui præbendam, aut præſtimonium, ſeu ſtipendium huiuſmodi obtinẽt, ad ipſius ſacræ ſcripturæ expoſitionem & interpretationem per ſeipſos, ſi idonei fuerint, alioquin per idoneum ſubſtitutum ab ipſis epiſcopis, Archiepiſcopis, Primatibus, & alijs locorum ordinarijs eligendum, etiam per ſubtractionem fructuum cogant & compellant. Decæterò verò præbendã, præſtimonium, aut ſtipendium huiuſmodi, non niſi perſonis idoneis, & quæ per ſeipſos id munus explicare poſſint, conferatur: & aliter facta prouiſio, nulla ſit & inualida.

In Eccleſijs autem Metropolitanis vel Cathedralibus, ſi ciuitas inſignis vel populoſa fuerit, ac etiam in collegiatis exiſtentibus in aliquo inſigni oppido etiam nullius diœceſis, ſi ibi clerus numeroſus fuerit, vbi nulla præbenda, aut præſtimonium, ſeu ſtipendium huiuſmodi deputatum reperitur, præbenda quomodocunq; præterquàm ex cauſa reſignationis, primò vacatura, cui aliud onus incompatibile iunctum non ſit, ad eum vſum ipſo facto perpetuò conſtituta & deputata intelligatur, & quatenùs in ipſis eccleſijs nulla, vel non ſufficiens præbenda foret, Metropolitanus, vel epiſcopus ipſe p aſſignationem fructuum alicuius ſimplicis beneficij, eiuſdem tamen debitis ſupportatis oneribus, vel per contributiõem beneficiatorum ſuæ ciuitatis & diœceſis, vel aliàs prout commodiùs fieri poterit, de capituli conſilio ita prouideat, vt ipſa ſacræ ſcripturæ lectio habeatur: ita tamen, vt quæcunq; aliæ lectiones, vel conſuetudine, vel quauis alia ratione inſtitutæ, propter id minimè prætermittantur.

Eccleſiæ verò, quarum annui prouentus tenues fuerint, & vbi tam exigua eſt cleri & populi multitudo, vt Theologię lectio in eis commodè haberi non poſſit, ſaltem magiſtrum habeant ab Epiſcopo cum conſilio Capituli eligendum, qui clericos alioſque ſcholares pauperes Grammaticam gratis doceat, vt deincèps ad ipſa ſacræ ſcripturæ ſtudia, annuente DEO, tranſire poſſint. Ideoque illi Magiſtro Grammatices, vel alicuius ſimplicis beneficij fructus, quos tandiù percipiat, quandiu in docendo perſtite-

ſtiterit, aſſignentur: dum tamen beneficium ipſum ſuo debito non fraudetur obſequio: vel ex capitulari, vel epiſcopali menſa condigna aliqua merces perſoluatur: vel aliàs Epiſcopus ipſe aliquam rationem ineat ſuę Eccleſiæ & diœceſi accõmodam, ne pia hęc, vtilis atq; fructuoſa prouiſio, quouis quæſito colore negligatur.

In monaſterijs quoque monachorum, vbi commodè fieri id queat, etiam lectio ſacræ ſcripturæ habeatur. Qua in re ſi abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc vt Sedis Apoſtolicæ delegati, eos ad id opportunis remedijs compellant.

In conuentibus verò aliorum Regulariũ, in quibus ſtudia commodè vigere poſſunt, ſacræ ſcripturæ lectio ſimiliter habeatur, q̃ lectio à capitulis generalibus vel prouincialibus aſſignetur dignioribus magiſtris.

In Gymnaſijs etiam publicis, vbi tam honorifica, & cęterorum omnium maximè neceſſaria lectio hactenùs inſtituta non fuerit, religioſiſſimorum Principum ac Rerum publicarum pietate & charitate ad Catholicæ fidei defenſionem & incrementum, ſanæ doctrinæ conſeruationem & propagationẽ, inſtituatur: & vbi inſtituta foret, & negligeretur, reſtituatur.

Et ne ſub ſpecie pietatis, impietas diſſeminetur, ſtatuit eadem ſancta Synodus, neminem ad huiuſmodi lectionis officiũ tam publicè quàm priuatim admittendum eſſe, qui priùs ab epiſcopo loci de vita, moribus, & ſcientia examinatus & approbatus non fuerit: quod tamẽ de lectoribus in clauſtris monachorum non intelligatur.

Cap. 2.

Docentes verò ipſam ſacram ſcripturã, dum publicè in ſcholis docuerint, & ſcholares, qui in ipſis ſcholis ſtudent, priuilegijs omnibus de perceptione fructuum p̃bendarum, & beneficiorum ſuorum, in abſentia à iure communi conceſſis, plenè gaudeant & fruantur.

Quia verò Chriſtianæ Reipublicæ non minus neceſſaria eſt prædicatio Euangelij, quàm lectio, & hoc eſt præcipuum Epiſcoporum munus: ſtatuit & decreuit eadẽ ſancta Synodus, omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & omnes alios Eccleſiarum prælatos, teneri per ſeipſos, ſi legitimè impediti non fuerint, ad prædicandum ſanctum Ieſu Chriſti Euangelium.

Si verò contigerit Epiſcopos & alios prędictos legitimo detineri impedimento, iuxta formam generalis Concilij, viros idoneos aſſumere teneantur, ad huiuſmodi prędicationis officium ſalubriter exequendum. Si quis autem hoc adimplere contempſerit, diſtrictæ ſubiaceat vltioni.

Archipresbyteri quoq;, plebani, & quicunq; parochiales, vel aliàs curam animarũ habẽtes, Eccleſias quocunq; modo obtinẽt, per ſe vel per alios idoneos, ſi legitimè impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis & feſtis ſolennibus plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, annunciandoq; eis cum breuitate & facilitate ſermonis, vitia q̃ eos declinare, & virtutes quas ſectari oporteat, vt pœnam æternam euadere, & cæleſtẽ gloriam conſequi valeãt. Id verò ſi quis eorum præſtare negligat, etiam ſi ab Epiſcopi iuriſdictione quauis ratione exemptum ſe eſſe prætenderet, etiã ſi Eccleſię quouis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monaſterio etiàm extra diœceſim exiſtenti forſan annexæ vel vnitæ, modò re ipſa in diœceſi ſint, prouida paſtoralis epiſcoporum ſolicitudo non deſit, ne illud impleatur: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Thren. 4. Itaque vbi ab epiſcopo moniti, triũ menſium ſpatio ſuo muneri defuerint, per cenſuras Eccleſiaſticas, ſeu aliàs ad ipſius Epiſcopi arbitrium cogantur: ita vt etiam, ſi ſic ei expedire viſum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præſtet, honeſta aliqua merces perſoluatur, donec principalis ipſe reſipiſcens, officium ſuum impleat.

Si quæ verò parochiales Eccleſiæ reperiantur ſubiectæ monaſterijs in nulla diœceſi exiſtentibus, ſi Abbates & regulares prælati in prædictis negligẽtes fuerint, à Metropolitanis, in quorum prouincijs diœceſes ipſę ſitæ ſunt, tãquam quoad hoc ſedis Apoſtolicæ delegatis, compellantur. Neque huius decreti executionem cõſuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio, ſiue recurſus impedire valeat, quouſquè deſupèr à competenti iudice (qui ſummariè, & ſola facti veritate inſpecta procedat) cognitum & deciſum fuerit.

Regulares verò cuiuſcunque ordinis, niſi à ſuis ſuperioribus de vita & moribus & ſcientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Eccleſijs ſuorũ ordinum, prædicare non poſſint: cum qua licentia perſonaliter ſe coram epiſcopis præſentare, & ab eis benedictionẽ petere teneantur, antequàm prædicare incipiant.

In Eccleſijs verò quę ſuorũ ordinum non ſunt, vltra licentiam ſuorum ſuperiorũ, etiam Epiſcopi licentiam habere teneantur, ſine qua in ipſis Eccleſijs non ſuorum ordinũ nullo modo prædicare poſſint. Ipſam autem licentiam gratìs Epiſcopi concedant.

Si verò (quod abſit) p̃dicator errores aut ſcandala diſſeminauerit in populum, (etiam ſi in monaſterio ſui vel alterius ordinis prædicet) Epiſcopus ei prædicationem interdicat. Quòd ſi hæreſes prædicauerit, contra eum ſecundùm iuris diſpoſitionem aut loci conſuetudinem procedat, etiam ſi prædicator ipſe generali vel ſpeciali priuilegio exẽptum ſe eſſe prætenderet. Quo caſu epiſcopus

pus authoritate Apoſtolica, & tanquàm ſedis Apoſtolicæ delegatus procedat. Curent autem Epiſcopi, ne quis prædicator vel ex falſis informationibus, vel aliàs calumnioſè vexetur, iuſtámve de eis conquerendi occaſionem habeat.

Caueant præterea Epiſcopi, ne aliquem vel eorum qui cùm ſint nomine regulares, extra clauſtra tamen & obedientiam religionum ſuarum viuunt, vel presbyterorũ ſecularium, niſi ipſis noti ſint, & moribus atq; doctrina probati, etiam priuilegiorũ quorumlibet prætextu, in ſua ciuitate vel diœceſi prædicare permittant: donec ab ipſis Epiſcopis ſuper ea re ſancta ſedes Apoſtolica conſulatur: à qua priuilegia huiuſmodi, niſi tacita veritate, & expreſſo mendacio, ab indignis extorqueri veriſimile non eſt.

Quæſtores verò eleemoſynarij, qui etiã queſtuarij vulgò dicuntur, cuiuſcunq; conditionis exiſtant, nullo modo nec per ſe, nec per alium prædicare præſumant: & contrà facientes, ab epiſcopis & ordinarijs locorum, priuilegijs quibuſcunque non obſtantibus, opportunis remedijs omninò arceantur.

Item hæc ſacroſancta ſynodus ſtatuit & decernit, primam futuram ſeſſionem tenendam & celebrandam eſſe die Iouis, feria 5. poſt feſtum beati Iacobi Apoſtoli.

Præfatæ ſeſſioni interfuerunt Cardinales quattuor, Archiepiſcopi nouem, & epiſcopi quinquaginta: Abbates ordinis ſancti Benedicti duo: Generales duo ordinum Mendicantium.

Prorogata deinde fuit ſeſſio ad diem 13. menſis Ianuarij, 1547.

SESSIO SEXTA.

IN nomine Domini IESV Chriſti, Amẽ. Anno à natiuitate eiuſdem Domini 1547. Indictione v. Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto P. & D. N. D. Pauli diuina prouidentia Papæ tertij, anno tertiodecimo, die verò Iouis decimatertia menſis Ianuarij, Tridenti in Eccleſia Cathedrali, in loco eminentiori ipſius Eccleſiæ, ad Concilium celebrandum & ſeſſiones habẽdas deputato, celebrata eſt ſexta publica ſeſſio ſacroſancti œcumenici & generalis Cõcilij Tridentini, præſidentibus in ea nomine eiuſdem ſanctiſſimi D. N. Papæ, reuerendiſſimis Patribus & Illuſtriſſimis D. Ioanne Maria de Monte Epiſcopo Præneſtino, & Marcello tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem presbytero, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Apoſtolicis de latere Legatis. In qua quidem ſeſſione, poſt celebratam Miſſam de Spirituſancto per R. P. D. Archiepiſcopum Spalatreñ, & habita oratione per reuerendum P. D. Epiſcopum Salpenſem, necnon peractis per R. & illuſtriſſ. Cardinalem de Monte præfatum ſolitis cæremonijs, publicatum eſt decretum de Iuſtificatione tenoris infraſcripti.

DECRETVM DE IVSTIFICAtione.

PROOEMIVM.

CVm hoc tempore non ſine multarum animarum iactura, & graui Eccleſiaſticæ vnitatis detrimento, erronea quædam diſſeminata ſit de iuſtificatione doctrina: ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, Eccleſiæ tranquillitatem, & animarum ſalutem, ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè cõgregata, præſidentibus in ea nomine ſanctiſſimi in Chriſto Patris & domini noſtri, domini Pauli diuina prouidentia Papæ tertij, Reuerendiſſimis dominis, D. Ioanne Maria Epiſcopo Præneſtino de Monte, & Marcello tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalẽ presbytero, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Apoſtolicis de latere Legatis, exponere intendit omnibus Chriſtifidelibus veram ſanamque ipſius Iuſtificationis doctrinam, quam ſol iuſtitiæ Chriſtus IESVS fidei noſtræ author & conſummator docuit, Apoſtoli tradiderunt, & Catholica Eccleſia, Spirituſancto ſuggerente, perpetuò retinuit: diſtrictiùs inhibendo, ne deinceps audeat quiſquam aliter credere, prædicare, aut docere, quàm præſenti decreto ſtatuitur ac declaratur. Heb. 12.

De naturæ & legis ad iuſtificandos homines imbecillitate. Cap. 1.

PRimùm declarat ſancta Synodus, ad iuſtificationis doctrinam, probè & ſyncerè intelligendam, oportere, vt vnuſquiſq; agnoſcat & fateatur, quòd cùm omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam perdidiſſent, facti immundi: & vt Apoſtolus, inquit, natura filij iræ, quemadmodùm in decreto de peccato originali expoſuit, Ephe. 2. vſqueadeò ſerui erant peccati, & ſub poteſtate diaboli ac mortis, vt non modò gentes p vim naturæ, ſed ne Iudæi quidẽ per ipſam etiam literam legis Moyſi indè liberari aut ſurgere poſſent, tametſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſet, viribus licèt attenuatum & inclinatum.

De diſpenſatione, & myſterio aduentus Chriſti. Cap. 2.

QVo factum eſt, vt cæleſtis Pater, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, Chriſtum Ieſum Filium ſuum, & ante legem, & legis tẽpore multis ſanctis patribus declaratum ac promiſſum, cùm venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miſerit, Galat. 4. vt & Iudæos, qui ſub lege erant, redimeret: & gentes, quæ non ſectabantur iuſtitiam, iuſtitiam appræhenderẽt, Rom. 9. atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc propoſuit Deus propitiatorem Ephe. 2. per fidem in ſanguine ipſius pro peccatis 1. Ioann. 2. no-

noſtris: non ſolùm autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi.

Qui per Chriſtum iuſtificantur. Cap 3.

VErùm etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt, ſed ij duntaxat, quibus meritũ paſſionis eius cõmunicatur. Nã ſicut reuerà homines, niſi ex ſemine Adæ ꝓpagati naſcerentur, nõ naſcerẽtur iniuſti, cùm ea ꝓpagatione, per ipſum dum concipiuntur, propriam iniuſtitiam contrahant: ita niſi in Chriſto renaſcerentur, nunquàm iuſtificarentur, cùm ea renaſcentia per meritum paſſionis eius gratia, qua iuſti fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio Apoſtolus gratias nos ſemper agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lu- Col. 3. mine, & eripuit de poteſtate tenebrarum, tranſtulitq; in regnum Filij dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem & remiſſionem peccatorum.

Inſinuatur deſcriptio iuſtificationis impij, & modus eius in ſtatu gratiæ. Cap. 4.

QVibus verbis iuſtificationis impij deſcriptio inſinuatur, vt ſit tranſlatio ab eo ſtatu, in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatũ gratiæ & adoptionis filiorum Dei per ſecundum Adã, Ieſum Chriſtum ſaluatorem noſtrum. Quæ quidẽ trãſlatio, poſt Euangelium promulgatum, ſine lauacro regeneratiõis, aut eius voto fieri nõ poteſt, ſicut ſcriptum eſt: Niſi quis renatus Ioann. 3. fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

De neceſſitate præparationis ad iuſtificationem in adultis, & vndè ſit. Cap. 5.

DEclarat prætereà, ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Chriſtũ Ieſum præueniente gratia ſumendũ eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem atq; adiuuantem gratiam ad conuertẽdum ſe ad ſuã ipſorum iuſtificationẽ, eidem gratiæ liberè aſſentiendo & cooperando diſponantur: ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritusſancti illuminationem, neq; homo ipſe nihil omninò agat, inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & abijcere poteſt: neque tamen ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit. Vndè in ſacris literis cùm dicitur, Zach. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis noſtræ admonemur. Cùm re- Thren. 5. ſpondemus, Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri cõfitemur.

Modus Præparationis. Cap. 6.

DIſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera eſſe, quæ diuinitùs reuelata & promiſſa ſunt, atque illud in primis, à Deo iuſtificari impium per gratiam eius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu: & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à diuinæ iuſtitiæ timore, quo vtiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe conuertendo, in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propicium fore, illumque tanquàm omnis iuſtitiæ fontem, diligere incipiunt: ac propterea mouentur aduerſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum agi oportet. Denique dum proponunt ſuſcipere baptiſmũ, inchoare nouam vitam, & ſeruare diuina mandata. De hac diſpoſitione ſcriptum eſt: Accedentem ad Heb. 11. Deum oportet credere quia eſt, & quòd inquirentibus ſe remunerator ſit: &, Confi- Matt. 9. de fili, remittuntur tibi peccata tua. &, Ti- Eccles. 1. mor Domini expellit peccatum. &, Pœnitentiam agite, Actor. 2. & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm in nomine IESV Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus ſancti. Luc. 24. Matt. 28. &, Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis. deniq;, Præparate corda veſtra Do- 1. Re. 7. mino.

Quid ſit iuſtificatio impij, & quæ eius cauſæ. Cap. 7.

HAnc diſpoſitionem ſeu præparationẽ iuſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum, vndè homo ex iniuſto fit iuſtus, & ex inimico amicus, vt ſit hæres ſecundùm ſpem Ephe. 1. vitæ æternæ. Huius iuſtificationis cauſæ ſunt, finalis quidem, gloria DEI & Chriſti, ac vita æterna. Efficiens verò, miſericors Deus, qui gratuitò abluit & ſanctificat, ſignans & vngens Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ. Ephe. 1. Meritoria autem, dilectiſſimus vnigenitus ſuus, dominus noſter IESVS CHRISTVS, qui cùm eſſemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, ſua ſanctiſſima paſſione in ligno crucis nobis iuſtificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit. Inſtrumentalis item, ſacramentum baptiſmi, quod eſt ſacramentum fidei, ſine qua nulli vnquàm contigit iuſtificatio. Demum vnica formalis cauſa eſt, iuſtitia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos iuſtos facit, qua videlicet ab eo donati, renouamur ſpiritu mentis noſtræ, & non modò reputamur, ſed verè iuſti nominamur & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes, vnuſquiſque ſuam ſecũdùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundùm propriam cuiuſque diſpoſitionem & cooperationem.

Quanquam enim nemo poſſit eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis Domini noſtri IESV Chriſti communicantur, id tamē in hac impij iuſtificatione fit, dum eiuſdem ſanctiſſimæ Paſſionis merito per Spiritum ſanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorū qui iuſtificantur, atque ipſis inhæret: vndè in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per IESVM Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem & charitatem. Nam fides, niſi ad eam ſpes accedat & charitas, neq; vnit perfectè cum Chriſto, neque corporis eius viuum membrum efficit. Qua ratione veriſſimè dicitur, Fidem ſine operibus mortuam & ocioſam eſſe: & in Chriſto Ieſu neque circuncīſionē aliquid valere, neq; pputium, ſed fidem quę per charitatem operatur. Hāc fidem ante baptiſmi ſacramentum ex Apoſtolorum traditione Catechumeni ab Eccleſia petunt, cùm petunt fidem vitam ęternam præſtantem, quam ſine ſpe & charitate fides præſtare nō poteſt. Vndè & ſtatim verbum Chriſti audiunt: Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Itaque veram & Chriſtianam iuſtitiam accipientes, eam ceu primam ſtolam, pro illa quam Adā ſua inobedientia ſibi & nobis perdidit, per Chriſtum Ieſum illis donatam, cādidam & immaculatam iubentur ſtatim renati conſeruare, vt eam perferant ante tribunal Domini noſtri IESV Chriſti, & habeant vitam æternam.

Rom. 5. · Iaco. 2. · Gal. 5. · Matt. 19.

Quomodò intelligatur, impium per fidem & gratis iuſtificari. Cap. 8.

Rom. 5.

CVm verò Apoſtol' dicit, iuſtificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit & expreſſit, vt ſcilicet per fidem ideò iuſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis iuſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum eius conſortium peruenire; gratis autē iuſtificari ideo dicamur, quia nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur. Si enim gratia eſt, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apoſtolus inquit, gratia iam non eſt gratia.

Heb. 11. · Rom. 11.

Contra inanem hæreticorum fiduciam. Cap. 9.

QVanuis autem neceſſarium ſit credere, neque remitti, neque remiſſa vnquàm fuiſſe peccata, niſi gratis diuina miſericordia propter Chriſtum: nemini tamen fiduciam & certitudinem remiſſionis peccatorum ſuorum iactanti, & in ea ſola quieſcenti, peccata dimitti, vel dimiſſa eſſe dicendū eſt, cùm apud hæreticos & ſchiſmaticos poſſit eſſe, immò noſtra tempeſtate ſit, & magna contra Eccleſiam Catholicam contentione pdicetur vana hæc & ab omni pietate remota fiducia. Sed neq; illud aſſerendum eſt, oportere eos, qui verè iuſtificati ſunt, abſq; vlla omninò dubitatione apud ſemetipſos ſtatuere ſe eſſe iuſtificatos, neminemque à peccatis abſolui ac iuſtificari, niſi eum qui certò credat, ſe abſolutū & iuſtificatum eſſe, atq; hac ſola fide abſolutiōem & iuſtificationem perfici: quaſi qui hoc non credit, de Dei pmiſſis, deq; mortis & reſurrectionis Chriſti efficacia dubitet. Nam ſicut nemo pius de Dei miſericordia, de Chriſti merito, deq; ſacramētorum virtute & efficacia dubitare debet: ſic quilibet dum ſeipſum, ſuamq; propriam infirmitatem & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia formidare ac timere poteſt, cùm nullus ſcire valeat certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſequutum.

De acceptæ iuſtificationis incremento. Cap. 10.

SIc ergo iuſtificati, & amici Dei ac domeſtici facti, euntes de virtute in virtutem, renouantur, vt Apoſtolus inquit, de die in diem, hoc eſt, mortificando membra carnis ſuæ, & exhibendo ea arma iuſtitiæ in ſanctificationem, per obſeruationem mandatorum Dei & Eccleſiæ, in ipſa iuſtitia, per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, creſcunt, atq; magis iuſtificantur, ſicut ſcriptum eſt: Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc. Et iterùm: Ne verearis vſque ad mortem iuſtificari. Et rurſus: Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tātùm. Hoc verò iuſtitiæ incrementū petit ſancta Eccleſia, cùm orat: Da nobis Dn̄e fidei, ſpei, & charitatis augmentum.

Ephe. 1. · Pſalm. 83. · 2. Cor. 4. · Apoc 22. · Eccl. 18. · Iaco. 2.

De obſeruatione mandatorum, deq; illius neceſſitate & poſſibilitate. Cap. 11.

NEmo autem, quantumuis iuſtificatus, liberum ſe eſſe ab obſeruatione mandatorum putare debet: nemo temeraria illa, & à Patribus ſub anathemate prohibita voce vti, Dei pcepta homini iuſtificato ad obſeruādum eſſe impoſſibilia. Nam Deus impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adiuuat vt poſſis. Cuius mandata grauia non ſunt, cuius iugum ſuaue eſt, & onus leue. Qui enim ſunt filij Dei, Chriſtum diligunt: qui autem diligūt eum, vt ipſemet teſtatur, ſeruant ſermones eius: quod vtiquè cum diuino auxilio præſtare poſſunt. Licèt enim in hac mortali vita, quantumuis ſancti & iuſti, in leuia ſaltem & quotidiana, q̄ etiam venialia dicuntur, peccata quādoque cadāt, non propterеà deſinunt eſſe iuſti. Nam iuſtorum illa vox eſt & humilis, & verax: Dimitte nobis debita noſtra. Quo fit, vt iuſti ipſi eo magis ſe obligatos ad ambulandum in via iuſtitiæ ſentire debeant, quo liberati iam à peccato, ſerui autem facti DEO, ſobriè, iuſtè & piè viuentes, proficere poſſunt per CHRISTVM IESVM, per quem acceſ-

1. Ioann. 5. · Matt. 11. · Ioan. 14. · Matt. 6. · Tit. 2.

acceſſum habuerunt in gratiam iſtam. Deus
nanq; ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſe-
rit, niſi ab eis priùs deſeratur. Itaq; nemo ſi-
bi in ſola fide blandiri debet, putans fide ſo-
la ſe hæredem eſſe conſtitutum, hæredita-
temque conſequuturum, etiam ſi Chriſto
non compatiatur, vt & cõglorificetur. Nam
Heb. 5. & Chriſtus ipſe, vt inquit Apoſtolus, cùm eſ-
ſet filius Dei, didicit ea his, quæ paſſus eſt,
obedientiã: & cõſummatus, factus eſt omni-
bus obtemperãtibus ſibi, cauſa ſalutis ęter-
1. Cor. 9. næ. Propterea Apoſtolus ipſe monet iuſti-
ficatos, dicens: Neſcitis, quòd ij qui in ſta-
dio currunt, omnes quidem currunt, ſed
vnus accipit brauiũ? ſic currite, vt comprę-
hendatis. Ego igitur ſic curro, non quaſi in
incertum: ſic pugno, non quaſi aërem ver-
berans: ſed caſtigo corpus meum, & in ſer-
uitutem redigo, ne fortè cùm alijs prædica-
uerim, ipſe reprobus efficiar. Item princeps
2. Pet. 1. Apoſtolorum Petrus: Satagite, inquit, vt p
bona opera certam veſtram vocationem &
electionem faciatis. Hæc enim facientes, nõ
peccabitis aliquando. Vndè conſtat eos or-
thodoxæ religionis doctrinæ aduerſari, qui
dicunt iuſtum in omni bono opere ſaltem
venialiter peccare: aut, quod eſt intolerabi-
lius, pœnas æternas mereri: atq; etiam eos, q
ſtatuunt in omnibus operibus iuſtos pec-
care, ſi in illis ſuam ipſorum ſocordiam ex-
citando, & ſeſe ad currendum in ſtadio co-
hortando, cum hoc vt inprimìs glorificetur
Deus, mercedem quoq; intuẽtur æternam,
Pſalm. 118. cùm ſcriptum ſit: Inclinaui cor meum ad fa-
ciendas iuſtificationes tuas, propter retri-
Heb. 11. butionem. Et de Moſe dicat Apoſtolus, q
reſpiciebat in remunerationem.

*Prædeſtinationis temerariam præſumptio-
nem cauendam eſſe. Cap. 12.*

NEmo quoq;, quandiu in hac mortali-
tate viuitur, de arcano diuinæ pdeſti-
nationis myſterio vſq; adeò præſumere de-
bet, vt certò ſtatuat, ſe omninò eſſe in nume-
ro prædeſtinatorũ: quaſi verum eſſet, quòd
iuſtificatus, aut ampliùs peccare non poſſit,
aut ſi peccauerit, certã ſibi reſipiſcentiã pro-
mittere debeat. Nam niſi ex ſpeciali reuela-
tione ſciri nõ poteſt, quos De⁹ ſibi elegerit.

De perſeuerantiæ munere. Cap. 13.

Matt. 10. SImiliter de perſeuerãtiæ munere, de quo
& 24. ſcriptum eſt, Qui perſeuerauerit vſq; in
finem, hic ſaluus erit: quod quidem aliundè
haberi non poteſt, niſi ab eo qui potens eſt,
eum qui ſtat, ſtatuere vt perſeueranter ſtet,
& eum qui cadit, reſtituere: nemo ſibi certi
aliquid abſoluta certitudine polliceať, tam-
etſi in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collo-
care & reponere omnes debẽt. Deus enim,
niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut cœpit
Phil. 1. opus bonum ita perficiet, operans velle &
1. Cor. 8. perficere. Veruntamen qui ſe exiſtimãt ſta-
re, videant ne cadant, & cum timore ac tre-
more ſalutem ſuam operentur, in laboribus,
in vigilijs, in eleemoſynis, in orationibus &
oblationibus, in ieiunijs, in caſtitate. Formi-
dare eñ debent, ſcientes quòd in ſpem glo-
riæ, & nondum in gloria renati ſunt, de pu-
gna, quæ ſupereſt cum carne, cum mundo,
cum diabolo, in qua victores eſſe non poſ-
ſunt, niſi cum Dei gratia, Apoſtolo obtem-
perent, dicenti: Debitores ſumus non carni, Rom. 8.
vt ſecundùm carnem viuamus. Si enim ſe-
cundùm carnem vixeritis, moriemini: ſi au-
tem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, vi-
uetis.

De lapſis & eorum reparatione. Cap. 14.

QVi verò ab accepta iuſtificatiõis gra-
tia per peccatum exciderunt, rurſus
iuſtificari poterunt, cùm excitante Deo, per
pœnitentiæ ſacramentum merito Chriſti
amiſſam gratiam recuperare procurauerint.
Hic enim iuſtificationis modus, eſt lapſi re-
paratio, quam ſecundam poſt naufragium
deperditæ gratiæ tabulam ſancti Patres aptè
nuncuparunt. Etenim pro ijs, qui poſt Ba-
ptiſmum in peccata labuntur, Chriſtus Ie-
ſus ſacramentum inſtituit Pœnitentiæ, cùm
dixit: Accipite Spiritum ſanctum: Quorum Ioan. 20.
remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quo-
rum retinueritis, retenta ſunt. Vndè docen-
dum eſt, Chriſtiani hominis pœnitentiam
poſt lapſum, multò aliam eſſe à Baptiſmali,
eaq́; contineri non modo ceſſatiõem à pec-
catis, & eorum deteſtationem, aut cor con-
tritum & humiliatum: verùm etiam eorun-
dem ſacramentalem confeſſionem, ſaltem in
voto & ſuo tempore faciendam, & ſacerdo-
talem abſolutioné, itemq́; ſatisfactionem p
ieiunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia
ſpiritualis vitæ exercitia: non quidem pro
pœna æterna, quæ vel ſacramento, vel ſacra-
menti voto vnà cum culpa remittitur, ſed p
pœna temporali, quæ vt ſacræ literæ docẽt,
non tota ſemper, vt in Baptiſmo fit, dimitti-
tur illis, qui gratiæ Dei quam acceperũt, in-
grati, Spiritum ſanctum contriſtauerunt, &
templum Dei violare nõ ſunt veriti. De qua
pœnitentia ſcriptum eſt: Memor eſto vndè
exciderís, & age pœnitentiam, & prima opa Apoc. 2.
fac. Et iterùm: Quæ ſecundùm Deum triſti- 2. Cor. 7.
tia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilé ope-
ratur: & rurſus, Pœnitentiam agite: & Facite
fructus dignos pœnitentiæ. Matt. 3. Luc. 3.

*Quolibet peccato mortali amitti gratiam,
ſed non fidem. Cap. 15.*

ADuerſus etiam hominum quorundã
callida ingenia, qui per dulces ſermo- Rom. 16.
nes & benedictiones ſeducunt corda inno-
centium, aſſerendum eſt, non modò infide-
litate, per quam & ipſa fides amittitur, ſed
etiam quocunq; alio mortali peccato, quã-
uìs non amittatur fides, acceptam iuſtifica-
tionis gratiam amitti, diuinæ legis doctrinã
defendendo, quæ à regno Dei non ſolùm
infideles excludit, ſed & fideles quoq; for- 1. Cor. 6.

1.Cor.6. nicarios,adulteros,molles, maſculorum concubitores,fures,auaros,ebrioſos,maledicos, rapaces,cęterosque omnes,qui lœtalia committunt peccata:à quibus cum diuinæ gratię adiumento abſtinere poſſunt, & pro quibus à Chriſti gratia ſeparantur.

De fructu Iuſtificationis, hoc eſt, de merito bonorū operum,deq; ipſius meriti ratione.

Cap. 16.

HA C igitur ratione iuſtificatis hominibus, ſiue acceptam gratiam perpetuò cōſeruauerint, ſiue amiſſam recuperauerint, Hebr.10. proponenda ſunt Apoſtoli verba: Abundan- 1.Cor.15. tes in omni opere bono,ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino. Non enim iniuſtus eſt Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri & dilectionis quam oſtendiſtis in nomi- Hebr.10. ne ipſius. Et, Nolite amittere confidentiam veſtram,quę magnam habet remunerationē. Atq; ideo bene operantibus vſq; in finem,& in Deo ſperantibus,proponenda eſt vita ęterna,& tanquam gratia filijs Dei per Chriſtum Ieſum miſericorditer promiſſa, & tanquam merces ex ipſius Dei promiſſiōe,bonis ipſorum operibus & meritis fideliter reddenda. Hæc eſt enim illa corona iuſtitiæ,quam poſt ſuum certamen & curſum repoſitam ſibi eſſe 2.Tim.4. aiebat Apoſtolus,à iuſto iudice ſibi reddendam,& non ſolùm ſibi, ſed & omnibus, qui diligunt aduentum eius. Cùm enim ille ipſe Chriſtus Ieſus tanquam caput in membra,& tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influat,quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit,comitatur & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto DEO grata & meritoria eſſe poſſent, nihil ipſis iuſtificatis ampliùs deeſſe credendum eſt, quò minùs plene illis quidem operibus, quæ in Deo ſunt facta,diuinæ legi pro huius vitę ſtatu ſatisfeciſſe,& vitam ęternam ſuo etiam tēpore,ſi tamē in gratia deceſſerint,conſequēdam,verè promeruiſſe cenſeantur,cùm Chri- Ioan.4. ſtus Saluator noſter dicat: Si quis biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum,ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitā æternam. Itaque neque propria noſtra iuſtitia,tanquam ex nobis propria,ſtatuitur,neq; ignoratur aut repudiatur iuſtitia Dei. Quæ enim iuſtitia noſtra dicitur,quia per eam nobis inhærentem iuſtificamur, illa eadem Dei eſt,quia à Deo nobis infunditur per Chriſti meritum.

Neque verò illud omittendum eſt,quòd licèt bonis operibus in ſacris literis vſqueadeò tribuatur, vt etiam,qui vni ex minimis Matth.10. ſuis potum aquæ frigidæ dederit, promittat Chriſtus eum non eſſe ſua mercede cariturū, 2.Cor.4. & Apoſtolus teſtetur,Id quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operari in nobis: abſit tamen, vt Chriſtianus homo in ſeipſo vel confidat vel glorietur,& non in Domino: cuius tanta eſt erga omnes homines bonitas,vt eorum velit eſſe merita,quæ ſunt ipſius dona. Et quia in multis offendimus omnes, vnuſquiſq; ſicut Iacob.3. miſericordiam & bonitatem,ita ſeueritatem & iudicium ante oculos habere debet: neq; ſeipſum aliquis, etiam ſi nihil ſibi conſcius fuerit, iudicare: quoniam omnis hominum vita,non humano iudicio examinanda & iudicanda eſt,ſed Dei,qui illuminabit abſcon- 1.Cor.4. dita tenebrarum,& manifeſtabit cōſilia cordium:& tunc laus erit vnicuique à Deo, qui, vt ſcriptum eſt, reddet vnicuique ſecundùm Matth.16. Rom.6. opera ſua.

Poſt hanc catholicam de Iuſtificatione doctrinam, quam niſi quiſque fideliter firmiterq; receperit, iuſtificari nō poterit, placuit ſanctę ſynodo hos canones ſubiungere, vt omnes ſciant,nō ſolùm quid tenere & ſequi, ſed etiam quid vitare & fugere debeant.

CANONES DE IVSTIficatione.

1 Si quis dixerit hominem ſuis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiant,abſque diuina per Chriſtum Ieſum gratia,poſſe iuſtificari corā Deo, Anathema ſit.

2 Si quis dixerit,ad hoc ſolùm diuinā gratiam per Chriſtum Ieſum dari, vt faciliùs homo iuſtè viuere,ac vitam æternam promereri poſſit,quaſi per liberum arbitriū ſine gratia vtrunque, ſed ægrè tamen & difficulter poſſit,Anathema ſit.

3 Si quis dixerit,ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atq; eius adiutorio hominem credere,ſperare,diligere,aut pœnitere poſſe,ſicut oportet,vt ei iuſtificatiōis gratia conferatur,Anathema ſit.

4 Si quis dixerit,liberum hominis arbitrium,à Deo motum & excitatum,nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atque vocāti, quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat ac præparet,nec poſſe diſſentire, ſi velit,ſed velut inanime quoddā,nihil omino agere,mereque paſſiuè ſe habere,Anathema ſit.

5 Si quis liberum hominis arbitrium, poſt Adæ peccatum, amiſſum & extinctū eſſe dixerit,aut rem eſſe de ſolo titulo, immò titulum ſine re,figmentum deniq; à ſatana inuectum in Eccleſiam,Anathema ſit.

6 Si quis dixerit,non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere, ſed mala opera, ita vt bona,Deum operari, nō permiſſiuè ſolùm,ſed etiam propriè & per ſe,adeò vt ſit eius proprium opus non minùs proditio Iudę quàm vocatio Pauli,Anathema ſit.

7 Si quis dixerit,opera omnia,quæ ante iuſtificationem fiunt,quacunque ratione facta ſint,verè eſſe peccata, vel odium Dei mereri: aut quantò vehementiùs quis nititur ſe diſponere ad gratiam, tātò eum grauiùs peccare,Anathema ſit.

8 Si quis dixerit gehennæ metū, per quem

ad Dei miſericordiam de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abſtinemus, peccatũ eſſe, aut peccatores peiores facere, Anathema ſit.

9 Si quis dixerit ſola fide impium iuſtificari, ita vt intelligat nihil aliud requiri, quod ad iuſtificationis gratiam conſequendã cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe eum ſuæ voluntatis motu præparari atque diſponi, Anathema ſit.

10 Si quis dixerit homines ſine Chriſti iuſtitia, per quam nobis meruit, iuſtificari, aut per eam ipſam formaliter iuſtos eſſe, Anathema ſit.

11 Si quis dixerit hominem iuſtificari, vel ſola imputatiõe iuſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per ſpiritũ ſanctum diffundatur, atq; illis inhæreat, aut etiam gratiam qua iuſtificamur, eſſe tantùm fauorem Dei, Anathema ſit.

12 Si quis dixerit, fidem iuſtificantem nihil aliud eſſe, quàm fiduciam diuinæ miſericordiæ, peccata remittentis propter Chriſtum, vel eam fiduciã ſolam eſſe qua iuſtificamur, Anathema ſit.

13 Si quis dixerit, omni homini ad remiſſionem peccatorum aſſequẽdam, neceſſarium eſſe vt credat certò & abſque vlla hæſitatione propriæ infirmitatis & indiſpoſitionis, peccata ſibi eſſe remiſſa, Anathema ſit.

14 Si quis dixerit, hominem à peccatis abſolui & iuſtificari, ex eo, quòd ſe abſolui ac iuſtificari certò credat: aut neminẽ verè eſſe iuſtificatum, niſi qui credat ſe eſſe iuſtificatũ, & hac ſola fide abſolutionem & iuſtificationem perfici, Anathema ſit.

15 Si quis dixerit hominem renatum & iuſtificatum, teneri ex fide ad credẽdum ſe certò eſſe ex numero prædeſtinatorum, Anathema ſit.

16 Si quis magnum illud vſq; in finem perſeuerãtiæ donum ſe certò habiturũ abſoluta & infallibili certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali reuelatione didicerit, Anathema ſit.

17 Si quis iuſtificationis gratiam non niſi prædeſtinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos verò omnes qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiam non accipere, vtpotè diuina poteſtate prędeſtinatos ad malum, Anathema ſit.

18 Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam iuſtificato, & ſub gratia cõſtituto, eſſe ad obſeruandum impoſſibilia, Anathema ſit.

19 Si quis dixerit, nihil præceptum eſſe in Euangelio præter fidem, cætera eſſe indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, ſed libera: aut decem præcepta nihil pertinere ad Chriſtianos, Anathema ſit.

20 Si quis hominem iuſtificatum, & quantumlibèt perfectum, dixerit non teneri ad obſeruantiam mandatorum Dei & Eccleſię, ſed tantùm ad credendum: quaſi verò Euangelium ſit nuda & abſoluta promiſſio vitæ æternæ, ſine conditione obſeruationis mandatorum, Anathema ſit.

21 Si quis dixerit, Chriſtum Ieſum à DEO hominibus datum fuiſſe, vt redemptorẽ cui fidant, non etiam vt legiſlatorem cui obediant, Anathema ſit.

22 Si quis dixerit, iuſtificatum vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo nõ poſſe, Anathema ſit.

23 Si quis hominem ſemel iuſtificatum, dixerit ampliùs peccare non poſſe, nec gratiam amittere, atque ideo eum qui labitur & peccat, nunquàm verè fuiſſe iuſtificatum: aut cõtrà, poſſe in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare, niſi ex ſpeciali Dei priuilegio, quemadmodùm de beata virgine Maria tenet Eccleſia, Anathema ſit.

24 Si quis dixerit, iuſtitiam acceptam non conſeruari, atq; etiam nõ augeri coram Deo per bona opera: ſed opera ipſa fructus ſolũmodò & ſigna eſſe iuſtificationis adeptę, nõ *etiam ipſius augendæ cauſam, Anathema ſit. *autem

25 Si quis in quolibet bono opere iuſtum ſaltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius eſt, mortaliter, atq; ideo pœnas æternas mereri, tantumq; ob id non damnari, quia Deus ea opera bona non imputet ad damnationem, Anathema ſit.

26 Si quis dixerit, iuſtos nõ debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare & ſperare ęternã retributionem à Deo, per eius miſericordiam, & Ieſu Chriſti meritum, ſi benè agendo, & diuina mandata cuſtodiendo vſque in finem perſeuerauerint, Anathema ſit.

27 Si quis dixerit, nullum eſſe mortale peccatum, niſi infidelitatis, aut nullo alio quantumuìs graui & enormi, præterquàm infidelitatis peccato, ſemel acceptam gratiã amitti, Anathema ſit.

28 Si quis dixerit, amiſſa per peccatum gratia, ſimul & fidem ſemper amitti, aut fidem quæ remanet, non eſſe veram fidem, licèt nõ ſit viua: aut eum, qui fidem ſine charitate habet, non eſſe Chriſtianum, Anathema ſit.

29 Si quis dixerit, eum qui poſt baptiſmum lapſus eſt, non poſſe per Dei gratiam reſurgere, aut poſſe quidem, ſed ſola fide amiſſam iuſtitiam recuperare ſine ſacramento pœnitentiæ, prout ſancta Romana & vniuerſalis Eccleſia, à Chriſto Domino & eius Apoſtolis edocta, huc uſq; profeſſa eſt, ſeruauit & docuit, Anathema ſit. Mat.10. 2.Tim.4.

30 Si quis poſt acceptam iuſtificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitẽti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ, vel in hoc ſeculo, vel in futuro in Purgatorio, antequàm ad regna cælorum aditus patére poſſit, Anathema ſit.

31 Si quis dixerit iuſtificatum peccare, dum intui-

intuitu ęternę mercedis benè operatur, Anathema ſit.

32 Si quis dixerit, hominis iuſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, vt non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita, aut ipſum iuſtificatum, bonis operibus, quæ ab eo per DEI gratiam & Ieſu Chriſti meritum, cuius membrum viuum eſt, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam ęternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem atque etiam glorię augmentum, Anathema ſit.

33 Si quis dixerit, per hanc doctrinam Catholicam de Iuſtificatione, à ſancta Synodo hoc pſenti decreto expreſſam, aliqua ex parte glorię Dei vel meritis Ieſu Chriſti Domini noſtri derogari, & nō potiùs veritatem fidei noſtræ, Dei deniquè, ac Ieſu Chriſti gloriam illuſtrari, Anathema ſit.

DECRETVM DE REFORMAtione, publicatum in eadem ſexta Seſſione, decimatertia Ianuarij.

CAPVT I.

Eadem ſacroſancta ſynodus, eiſdē Præſidentibus, & Apoſtolicæ ſedis Legatis, ad reſtituendam collapſam admodùm Eccleſiaſticam diſciplinam, deprauatosq́; in Clero & populo Chriſtiano mores emendandos ſe accingere volens, ab his, qui maioribus Eccleſijs prę́ſunt, initium cenſuit eſſe ſumendum. Integritas enim præſidentium, ſalus eſt ſubditorum. Confidēs itaq; per Domini ac Dei noſtri miſericordiam, prouidamq́; ipſius Dei in terris Vicarij ſolertiam, omninò futurum, vt ad Eccleſiarum regimen (onus quippe angelicis humeris formidandum) qui maximè digni fuerint, quorumq́; prior vita ac omnis ętas à puerilibus exordijs vſque ad perfectiores annos, per diſciplinæ ſtipendia Eccleſiaſticæ laudabiliter acta, teſtimoniū prębeat, ſecūdùm venerabiles beatorū Patrū ſanctiones aſſumant: Omēs Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Eccleſijs quibuſcunque, quouis nomine ac titulo præfectos monet, ac monitos eſſe vult, vt attendentes ſibi & vniuerſo gregi, in quo Spiritus ſanctus poſuit eos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo: vigilent, ſicut Apoſtolus præcipit, in omibus laborēt, & miniſterium ſuum impleant. Implere autē illud ſe nequaquàm poſſe ſciāt, ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant, atque ouium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à ſupremo iudice requirendus, cuſtodiæ minimè incumbant: cum certiſſimum ſit, non admitti paſtoris excuſationem, ſi lupus oues comedit, & paſtor neſcit. Ac nihilominùs, quia nonnulli (quod vehementer dolendum eſt) hoc temporē reperiuntur, qui propriæ etiam ſalutis immemores, terrenaque cæleſtibus, ac diuinis humana præferentes, in diuerſis curijs vagantur,

Acto. 20.

1. Tim. 4.

aut in negociorum temporalium ſolicitudine (ouili derelicto, atque ouium ſibi commiſſarum cura neglecta) ſe detinent occupatos: placuit ſacroſanctæ Synodo antiquos canones, qui temporum atq; hominum incuria penè in deſuetudinem abierunt, aduerſus non reſidentes promulgatos, innouare, quemadmodùm virtute pręſentis decreti innouat: ac vlteriùs pro firmiore eorundē reſidentia, & reformandis in Eccleſia moribus in hunc, qui ſequitur, modum ſtatuere atque ſancire: Si quis à Patriarchali, Primatiali, Metropolitana ſeu Cathedrali Eccleſia, ſibi quocunq; titulo, cauſa, nomine ſeu iure cōmiſſa, quacunq; ille dignitate, gradu & præeminentia pręfulgeat (legitimo impedimento, ſeu iuſtis & rationabilibus cauſis ceſſantibus) ſex menſibus cōtinuis extra ſuam diœceſim morando abſuerit: quartæ partis fructuum vnius anni, fabricæ eccleſiæ & pauperibus loci, per ſuperiorem eccleſiaſticum applicandorum pœnā ipſo iure incurrat. quòd ſi per alios ſex menſes in huiuſmodi abſentia perſeuerauerit, aliam quartā partem fructuum ſimiliter applicandam eo ipſo amittat. Creſcēte verò cōtumacia, vt ſeueriori ſacrorum canonum cenſuræ ſubijciatur, Metropolitanus ſuffraganeos Epiſcopos abſētes, Metropolitanū verò abſentem ſuffraganeus Epiſcopus antiquior reſidens, ſub pœna interdicti ingreſſus Eccleſię, eo ipſo incurrenda, infra tres menſes per literas ſeu nuncium Romano pontifici denunciare teneatur: qui in ipſos abſentes (prout cuiuſque minor aut maior contumacia exegerit) ſuæ ſuprem̄ę ſedis authoritate animaduertere, & Eccleſijs ipſis de paſtoribus vtiliorib⁹ prouidere poterit, ſicut in Domino nouerit ſalubriter expedire.

CAPVT II.

Epiſcopi inferiores quæuis beneficia eccleſiaſtica, perſonalem reſidētiam de iure ſiue conſuetudine exigentia, in titulum ſiue commendam obtinentes, ab eorum ordinarijs, quemadmodùm eis pro bono eccleſiarū regimine, & diuini cultus augmēto, locorum & perſonarum qualitate penſata, expediens videbitur, opportunis iuris remedijs reſidere cogantur: nulliq́; priuilegia ſeu indulta perpetua de non reſidendo, aut de fructibus in abſentia percipiendis ſuffragentur: Indulgentijs verò & diſpenſationibus temporalibus, ex veris & rationabilibus cauſis tantùm cōceſſis, & coram ordinario loci legitimè probandis, in ſuo robore permanſuris. Quibus caſibus, nihilominùs officiū ſit Epiſcoporum, tanquam in hac parte à ſede Apoſtolica delegatorum, prouidere, vt per deputationem idoneorum Vicariorum, & congruæ portiōis fructuum aſſignationem, cura animarum nullatenùs negligatur, nemini, quo ad hoc, priuilegio ſeu exemptione quacunquē ſuffragante.

Cap. 3.

Eccleſiarum prelati, ad corrigendum ſubditorum exceſſus, prudenter & diligenter intendant: & nemo clericus ſecularis, vel cuiuſuis ordinis perſonalis, vel regularis extra monaſterium degens, etiam ſui ordinis priuilegij pretextu tutus cenſeatur, quô minùs, ſi deliquerit, ab ordinario loci, tanquam ſuper hoc à ſede Apoſtolica delegato, ſecundùm canonicas ſanctiones viſitari, puniri & corrigi valeat.

Cap. 4.

Capitula cathedralium & aliarum maiorum Eccleſiarum, illarumque perſonæ nullis exemptionibus, conſuetudinibus, ſententijs, iuramentis, concordijs, (quæ tantùm ſuos obligent authores, non etiam ſucceſſores) tueri ſe poſſint, quô minùs à ſuis Epiſcopis & alijs maioribus prælatis, per ſe ipſos ſolos, vel illis quibus ſibi videbitur adiunctis, iuxta canonicas ſanctiones, totiès quotiès opus fuerit, viſitari, corrigi, & emendari, etiam authoritate Apoſtolica, poſſint & valeant.

Cap. 5.

Nulli Epiſcopo liceat cuiuſuis priuilegij prætextu pontificalia in alterius diœceſi exercere, niſi de ordinarij loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem ordinario ſubiectas tantùm. Si ſecùs factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio pontificalium: & ſic ordinati, ab executione ordinum, ſint ipſo iure ſuſpenſi.

Indictio futuræ ſeſſionis.

Placétne vobis proximam futuram Seſſionem celebrari die Iouis feria quinta poſt primam Dominicam ſubſequentis Quadrageſimæ, quæ erit dies 3. menſis Martij? Reſponderunt, Placet.

NOMINA ET COGNOMINA & patriæ prælatorum, qui interfuerunt ſextæ Seſſioni.

Præſidentes & Legati.

D. D. Ioannes Maria de Monte, Epiſcopus Prænestinus, Aretinus.

D. D. Marcellus, tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem Presbyter, Ceruinus, Politianus. Cardinales

D. D. Chriſtophorus Madrucius, tituli ſancti Cæſarij in palatio presbyter Cardinalis, & Epiſcopus Tridentinus, ac adminiſtrator Brixinenſis, Germanus.

D. D. Petrus Pacechus, presbyter Cardinalis, Epiſcopus Gienenſis, Hiſpanus.

Archiepiſcopi.

R. D. Andreas Cornelius, Archiepiſcopus Spalatrenſis, Venetus.

R. D. Antonius Filholi, Archiepiſc. Aquenſis, Gallus.

R. D. Saluator Alexius Saſſarus, Archiepiſc. Turritanus, Hiſpanus.

R. D. Ludoui. Chieregatus, Archiepiſcopus Antibarenſis, Vicent.

R. D. Iacobus Caucus, Archiepiſcop. Corcyren. Venetus.

R. D. Ioannes Michael Sarracenus, Archiep. Materan. & Acheruntinus, Neapolitan.

R. D. Sebaſtianus Lecauela, Archiepiſcopus Naxien. Grecus.

R. D. Olaus Magnus, Archiepiſcopus Vpſalenſis, Gothus.

R. D. Petrus Tagliauia, Archiepiſcop. Panormit. Siculus.

R. D. Robertus Vuaucop, Archiepiſc. Armacan. Scotus.

Epiſcopi.

R. D. Marcus Vigerius, Epiſcopus Senogallien. Sauonen.

R. D. Philos Rouerella, Epiſcop. Aſculanenſis, Ferrarien.

R. D. Thomas Campegius, Epiſcopus Feltren. Bononien.

R. D. Benedictus de Nobilibus, Epiſcopus Aſcien. Lucenſis.

R. D. Quintius de Ruſticis, Epiſcopus Militen. Romanus.

R. D. Antonius de Numai, Epiſcopus Iſernienſis. Foroliuien.

R. D. Hieron. Theodolus, Epiſcopus Gaditan. Foroliuien.

R. D. Hieronymus Fuſcherus, Epiſcop. Torcellanus, Venetus.

R. D. Ioannes Lucius Staphyleus, Epiſcopus Sibinicenſis, Dalmata.

R. D. Guilhelmus à Prato, Epiſcopus Claramonta. Gallus.

R. D. Dionyſius Græcus, Epiſcopus Chironen. & Millopotamenſis, Græcus.

R. D. Braccius Martellus, Epiſcopus Feſulatum. Florentin.

R. D. Coriolanus Martyranus, Epiſcopus S. Marci, Neapol.

R. D. Henricus Iofredus, Epiſcopus Caputaquen. Neapol.

R. D. Eliſeus Theodinus, Epiſcopus Soranus, Arpinâs.

R. D. Iacob' Corteſius à Prato, Epiſcop. Vaſionen. Romanus.

R. D. Baldaſar de Heredia, Epiſcopus Roſan. Sardus.

R. D. Alexander de Vrſis, Epiſcopus Emonien. Venetus.

R. D. Angelus Paſchalis, Epiſcopus Motulanus, Dalmata.

R. D. Baldaſar Limpus, Epiſcopus Portuenſis. Portugallen.

R. D. Ioannes Fonſeca, Epiſcopus Caſtellimaris, Hiſpanus.

R. D. Petrus Bertonus, Epiſcopus Fanenſis, Mutinenſis.

R. D. Ioannes Campegius, Epiſcopus Parentinus, Bononienſis.

R. D. Ludouicus Simonetta, Epiſcop' Piſaurienſis. Mediolan.

R. D. Aloyſius Lipomànus, Epiſ. Motonen. coadiutor

coadiutor Veronenſis, Venetus.
R. D. Philippus Archintus, epiſcopus Salutiarum, Vicarius ſanctiſſimi D.N. Papæ in Vrbe. Mediolanen.
R.D. Ioannes Petrus Ferretus, Epiſcop. Mylen. Rauennaten.
R.D. Claudius de la Guiſche, Epiſcop. Agathen. Gallus.
R.D. Ioannes Salazar, Epiſcopus Lancianenſis, Hiſpanus.
R. D. Hieronymus de Bononia, Epiſcopus Syracuſanus, Siculus.
R.D. Ricardus Patus, Epiſcop. Vvigornienſis, Anglicus.
R.D. Cornelius de Mullis, Epiſcop. Bituntinus, Placentin.
R.D. Marcus Maliperius, Epiſcopus Corſulan. Venetus.
R.D. Iacobus Iacobellus, Epiſcopus Bellicaſtren. Romanus.
R.D. Franciſcus de Nauarra, Epiſcopus Pacen. Hiſpanus.
R.D. Didacus de Alaba, Epiſcopus Aſtoricen. Hiſpanus.
R.D. Thomas Caſelus, Epiſcopus Britonorien. Roſanen.
R.D. Galeatius Florimõtius, Epiſcop. Aquinaten. Sueſan.
R.D. Petrus de Auguſtinis, Epiſcopus Oſcen. Hiſpanus.
R. D. Philippus Bonus, Epiſcopus Famauguſt. Venetus.
R.D. Ioannes Baptiſta Cicada, Epiſc. Albiganen. auditor Cameræ Apoſtol. Gienen.
R.D. Thomas de Stella, Epiſ Salpen. Venet.
R.D. Bernardus Diaz, Epiſcopus Calagurritan. Hiſpanus.
R.D. Gregorius Caſtagnola, Epiſcopus Mylen. Græcus.
R.D. Antonius de la Cruz, Epiſcopus Canarien. Hiſpanus.
R.D. Sebaſtianus Pighinus, Epiſc. Alyphan. auditor rotæ Romanæ. Rhegien.
R.D. Ambroſius Catharinus Politus, Epiſc. Minorienſis, Senenſis.

Procuratores abſentium.

R.D. Claudi⁹ Zayus, procurator R. D. D. Othonis Truchſes, Cardinalis & Epiſco. Auguſten. Sabaudus.
R.P. Ambroſius Pelargus, ordinis Prædicatorum, procurator R.D.D. Archiep. Treuiren. Electoris Imperij Rom. German.

Abbates.

R.D. Lucianus de Othonibus, Abbas Pompoſiæ Ferrarienſis, Mantuan.
R.D. Chriſtophorus Gimilianen. Abbas ſanctiſſimæ Trinitat. de Caieta. Calaber.

Generales.

R.P. Franciſcus Romæus, Generalis ordinis Prædicatorum, Aretinus.
R. P. Bonauentura Pius, Generalis ordinis Minorum Conuẽtualium, Coſtacciarius.
R.P. Hieronymus Seripandus, Generalis ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini, Neapolitanus.
R. P. Nicolaus Audetus, Generalis ordinis Carmelitarum, Cyprius.
R.P. Auguſtinus Bonucius, Generalis ordinis ſanctæ Mariæ Seruorum, Aretinus.

Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius.

SESSIO SEPTIMA.

IN nomine Domini, Amen. Anno à natiuitate eiuſdem domini, M.D.XLVII. Indictione quinta, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri, Domini Pauli, diuina prouidentia Papæ III. anno eius tertiodecimo, die verò Iouis, tertia menſis Martij, Tridenti in Eccleſia Cathedrali, in loco eminentiori ipſius Eccleſiæ, ad Concilium celebrandum & Seſſiones habẽdas deputato, celebrata eſt ſeptima publica Seſſio ſacroſancti œcumenici & generalis Concilij Tridentini: præſidentibus in ea nomine prælibati ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ, reuerendiſſimis patribus, & illuſtriſſimis Dominis Ioanne Maria de Monte, Epiſcopo Prçneſtino, & Marcello, tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem presbytero, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Apoſtolicis de latere Legatis. In qua quidem Seſſione, poſt celebratam Miſſam de Spirituſancto per reuerendiſſimum Dominum D. Archiepiſcopum Corcyrẽſem (non fuit enim habita oratio, quia reuerendus pater D. Epiſcopus ſancti Marci Neapolitanus, qui eam habiturus erat, erat raucus) necnõ poſt peractas per reuerendiſſimum & illuſtriſſimum D. Cardinalem de Monte, Præſidentem præfatum ſolitas cçremonias, publicata fuerunt duo Decreta, ſeu certi canones ſuper Sacramentis in genere, & ſuper Baptiſmo & Confirmatione in ſpecie: necnon certi alij canones ſuper reſidentia, tenorum infraſcriptorum.

NOMINA, ET COGNOMINA, & patriæ prælatorum, qui interfuerunt ſeptimæ Seſſioni.

Præſidentes & Legati.

D.D. Ioãnes Maria de Monte, Epiſcopus Prçneſtinus, Aretinus.
D.D. Marcellus, tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem presbyter, Ceruinus, Politianus, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſacri Concilij Præſidentes, & Apoſtolici de latere Legati.

Cardinales.

D.D. Petrus Pacechus, presbyter Cardinalis, Epiſcopus Gienenſis, Hiſpanus.

Archiepiſcopi.

R. D. Andreas Cornelius, Archiepiſcopus Spalatren. Venetus.
R. D. Saluator Alexius Saſſarus, Archiepiſc. Turri. Hiſpanus.
R.D. Ludoui. Chieregatus, Archiepiſcopus Antibaren. Vicent.

R.D.Iacobus Caucus, Archiepiſcop. Corcyren. Venetus.
R.D.Ioannes Michael Sarracenus, Archiep. Materan.& Acheruntinus, Neapolitan.
R.D.Sebaſtianus Lecauela, Archiepiſcopus Naxien. Grecus.
R.D.Olaus Magnus, Archiepiſcopus Vpſalenſis, Gothus.
R.D.Petrus Tagliauia, Archiepiſcop. Panormit. Siculus.
R.D.Robertus Vuaucop, Archiepiſc. Armacan. Scotus.

Epiſcopi.

R.D.Marcus Vigerius, Epiſcopus Senogallien. Sauonen.
R.D.Philos Rouerella, Epiſcop. Aſculanenſis, Ferrarien.
R. D. Thomas Campegius, Epiſcopus Feltren. Bononien.
R. D. Benedictus de Nobilibus, Epiſcopus Aſcien. Lucenſis.
R.D.Quintius de Ruſticis, Epiſcopus Militen. Romanus.
R.D.Cathalanus Triuultius, epiſcopus Placentin. Mediolanen.
R.D.Hieronymus Fuſcherus, Epiſcop. Torcellanus, Venetus.
R.D.Hieron. Theodolus, Epiſcopus Gaditan. Foroliuien.
R.D.Antonius de Numai, Epiſcopus Iſernienſis. Foroliuien.
R.D.Marcus Antonius Crucius, Epiſcopus Tiburtin. Tiburt.
R.D.Ioannes Lucius Staphyleus, Epiſcopus Sibinicenſis, Illyricen.
R.D.Guilhelmus à Prato, Epiſcopus Claramonta. Gallus.
R.D.Dionyſius Græcus, Epiſcopus Chironen.& Millopotamenſis, Græcus.
R.D.Braccius Martellus, Epiſcopus Feſularum. Florentin.
R.D.Hieronymus Vida, Epiſcopus Albenſis, Cremonen.
R. D. Eliſeus Theodinus, Epiſcopus Soranus, Arpinâs.
R.D.Iacob. Corteſius à Prato, Epiſcop. Vaſionen. Romanus.
R. D. Petrus Franciſc. Ferretus, Epiſcopus Vercel. Hiporigi.
R.D.Baldaſar Limpus, Epiſcopus Portuenſis, Portugallen.
R. D. Baldaſar de Heredia, Epiſcopus *Roſan. Sardus. *Boſan.
R.D.Angelus Paſchalis, Epiſcopus Motulanus, Dalmata.
R.D.Alexander de Vrſis, Epiſcopus Emonien. Venetus.
R.D. Georgius Cornelius, Epiſcopus Taruiſin. Venetus.
R.D. Ioannes Fonſeca, Epiſcopus Caſtellimaris, Hiſpanus.
R.D.Petrus Bertonus, Epiſcopus Fanenſis, Mutinenſis.

R.D.Ioannes Campegius, Epiſcopus Parentinus, Bononienſis.
R.D.Ludouicus Simonetta, Epiſcop. Piſaurienſis. Mediolan.
R.D.Aloyſius Lipomanus, Epiſ. Motonen. coadiutor Veronenſis. Vener.
R.D.Philippus Archintus, epiſ. Saluciarum, Vicarius ſanctiſſimi D. N. Papæ in Vrbe. Mediolanen.
R.D.Ioãnes Petrus Ferretus, Epiſcopus Mylen. Rauennaten.
R.D.Claudius della Guiſche, epiſcopus Mirapicen. Gallus.
R.D.Ioannes Salazar, Epiſcopus Lancianenſis, Hiſpanus.
R. D. Hieronymus de Bononia, Epiſcopus Syracuſanus, Siculus.
R. D. Aegidius Falſetta, Epiſcopus Caprulan. Cingulan.
R.D.Ricardus Patus, Epiſcop. Vvigornienſis, Anglicus.
R.D. Cornelius * Muſſus, Epiſcop. Bituntinus, Placentin.
R.D.Marcus Maliperius, Epiſcopus Corſulan. Venetus.
R.D.Iacobus Iacobellus, Epiſcopus Bellicaſtren. Romanus.
R.D. Franciſcus de Nauarra, Epiſcopus Pacen. Hiſpanus.
R.D. Didacus de Alaba, Epiſcopus Aſtoricen. Hiſpanus.
R.D.Thomas Caſelus, Epiſcopus Britonorien. Roſanen.
R.D.Galeatius Florimãtius, Epiſcop. Aquinaten. Sueſſan.
R.D. Petrus de Auguſtinis, Epiſcopus Oſcen. Hiſpanus.
R. D. Philippus Bonus, Epiſcopus Famauguſt. Venetus.
R. D. Ioannes Baptiſta Cicada, Epiſcopus Albiganen. Auditor Cameræ Apoſtolicæ Gienen.
R. D. Thomas de Stella, Epiſcopus Salpen. Venetus.
R.D.Gregorius Caſtagnola, Epiſcopus Mylen. Græcus.
R.D.Bernardus Diaz, Epiſcopus Calagurritan. Hiſpanus.
R.D.Petrus Donatus Ceſius, Epiſcop. Narnien. de Cæſis.
R.D.Antonius de *Cruce, Epiſcopus Canarien. Hiſpanus. *la Cruz
R.D.Sebaſtianus Pighinus, Epiſc. Alyphan. auditor rotæ Romanæ. Rhegien.
R.D.Ambroſius Catharinus Politus, Epiſc. Minorienſis, Senenſis.

Procuratores abſentium.

R.D.Claudi. *Zayus, procurator R. D. D. Othonis Truchſes, S.R.Eccleſ. presbyteri Cardinalis,& Epiſc. Auguſten. Sabaudus.
R.P. Ambroſius Pelargus, ordinis Prædicatorum, procurator R.& illuſtriſſ. D.D. Archiepiſc.

chiepiſcop. Treuiren. Electoris Imperij Romani. Germanus.

Abbates,

R.D. Lucianus de Othonibus, Abbas Pompoſiæ Ferrarien. Mantuanus.

R.D. Chriſtophorus Gimilianen. Abbas ſanctæ Trinitatis de Caieta. Calaber.

Generales.

R.P. Franciſcus Romęus, Generalis ordinis Prædicat. Aretin.

R.P. Bonauentura Pius, Generalis ordinis Minorum conuentualium. Coſtacciarius.

R.P. Hieronymus Seripādus, General. ord. Eremitarum ſancti Auguſt. Neapolitan.

R.P. Nicolaus Audetus, Generalis ord. Carmelit. Cyprius.

R.P. Auguſtinus Bonucius, Generalis ord. ſanctæ Mariæ Seruorum. Aretinus.

Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius.

DECRETVM DE SACRAMENTIS Eccleſię, publicatum in ſacroſancta œcumenica & generali Tridentina Synodo, ſeptima Seſſiōe, die tertia martij, 1547.

PROOEMIVM.

Ad conſummationem ſalutaris de iuſtificatione doctrinæ, quæ in præcedenti proxima ſeſſione, vno oīm Patrum conſenſu promulgata fuit, cōſentaneum viſum eſt de ſanctiſſimis Eccleſiæ Sacramentis agere, per quæ omnis vera iuſtitia vel incipit, vel incepta augetur, vel amiſſa reparatur. Propterea ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis Legatis, ad errores eliminandos & extirpandas hæreſes, quę circa ſanctiſſima ipſa ſacramenta hac noſtra tempeſtate, tum de damnatis olim à Patribus noſtris hæreſibus ſuſcitatæ, tum etiam de nouo adinuentæ ſunt, quæ catholicæ Eccleſiæ puritati & animarum ſaluti magnoperè officiunt, ſanctarum ſcripturarum doctrinæ, Apoſtolicis traditionibus atque aliorum conciliorum & Patrum conſenſui inhærendo, hos præſentes Canones ſtatuendos & decernendos cenſuit, reliquos qui ſuperſunt ad cœpti operis perfectiōem, deinceps diuino ſpiritu adiuuante editura.

Canones de Sacramentis.

1 Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia à IESV CHRISTO Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura vel pauciora quàm ſeptem, videlicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionē, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum ſeptē non eſſe verè & propriè ſacramentum, Anathema ſit.

2 Si quis dixerit ea ipſa nouæ legis ſacramenta à ſacramentis antiquæ legis non differre, niſi quia cęremoniæ ſunt aliæ, & alij ritus externi, Anathema ſit.

3 Si quis dixeris, hæc ſeptem ſacramenta ita eſſe inter ſe paria, vt nulla ratione aliud ſit alio dignius, Anathema ſit.

4 Si quis dixerit, ſacramenta nouæ legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eis aut eorum voto per ſolam fidem homines à Deo gratiam iuſtificationis adipiſci, licèt omnia ſingulis neceſſaria nō ſint, Anathema ſit.

5 Si quis dixerit, hæc ſacramenta propter ſolam fidem nutriēdam inſtituta fuiſſe, Anathema ſit.

6 Si quis dixerit, ſacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tàtùm externa ſint acceptæ per fidem gratiæ vel iuſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homines diſcernuntur fideles ab infidelibus, Anathema ſit.

7 Si quis dixerit, non dari gratiam per huiuſmodi ſacramenta ſemp & omnibus, quantùm eſt ex parte Dei, etiamſi ritè ea ſuſcipiant, ſed aliquando & aliquibus, Anathema ſit.

8 Si quis dixerit, per ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem diuinæ promiſſionis, ad gratiā cōſequendā ſufficere, Anathema ſit.

9 Si quis dixerit, in tribus ſacramentis, baptiſmo ſcilicet, Cōfirmatione, & ordine, nō imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignū quoddam ſpirituale & indelebile, vnde ea iterari non poſſunt, Anathema ſit.

10 Si quis dixerit, Chriſtianos omnes in verbo & omnibus ſacramentis adminiſtrandis habere poteſtatem, Anathema ſit.

11 Si quis dixerit, in miniſtris, dum ſacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciēdi quod facit Eccleſia, Anathema ſit.

12 Si quis dixerit, miniſtrum in peccato mortali exiſtētem, modò omnia eſſentialia, quæ ad ſacramentum conficiēdum aut conferendū pertinent, ſeruauerit, non conficere aut conferre ſacramentum, Anathema ſit.

13 Si quis dixerit, receptos & approbatos, Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſolenni adminiſtratione ſacramentorum adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcunque Eccleſiarum paſtorem mutari poſſe, Anathema ſit.

De Baptiſmo. Canon I.

Si quis dixerit, Baptiſmum Ioannis habuiſſe eādem vim cum Baptiſmo Chriſti, Anathema ſit.

2 Si quis dixerit, aquam veram & naturalem non eſſe de neceſſitate Baptiſmi, atque ideo

ideo verba illa Domini noſtri Chriſti Ieſu, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, ad metaphoram aliquam detorſerit, Anathema ſit.

Ioan. 3.

3 Si quis dixerit, In Eccleſia Romana, quæ omnium Eccleſiarum mater eſt & magiſtra, non eſſe veram de Baptiſmi ſacramento doctrinam, Anathema ſit.

4 Si quis dixerit, Baptiſmū, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, cum intentiōe faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe verum Baptiſmum, Anathema ſit.

5 Si quis dixerit, Baptiſmum liberum eſſe, hoc eſt, non neceſſarium ad ſalutem, Anathema ſit.

6 Si quis dixerit, Baptizatum nō poſſe, etiam ſi velit, gratiam amittere, quantumcunquè peccet, niſi nolit credere, Anathema ſit.

7 Si quis dixerit, Baptizatos, per Baptiſmum ipſum ſolius tantùm fidei debitores fieri, nō autem vniuerſę legis Chriſti ſeruandæ, Anathema ſit.

8 Si quis dixerit, baptizatos liberos eſſe ab omnibus ſanctæ Eccleſiæ præceptis, quæ vel ſcripta vel tradita ſunt, ita vt ea obſeruare nō teneantur, niſi ſe ſua ſponte illis ſubmittere voluerint, Anathema ſit.

9 Si quis dixerit, ita reuocandos eſſe homines ad Baptiſmi ſuſcepti memoriam, vt vota omnia, quę poſt baptiſmum fiunt, vi promiſſionis in Baptiſmo ipſo iam factæ, irrita eſſe intelligāt, quaſi per ea & fidei quam profeſſi ſunt, detrahatur, & ipſi Baptiſmo, Anathema ſit.

10 Si quis dixerit, peccata omnia, quæ poſt Baptiſmum fiunt, ſola recordatione & fide ſuſcepti Baptiſmi vel dimitti, vel venialia fieri, Anathema ſit.

11 Si quis dixerit, verum & ritè collatum Baptiſmum iterandum eſſe illi, qui apud infideles fidem Chriſti negauerit, cùm ad pœnitentiam conuertitur, Anathema ſit.

12 Si quis dixerit neminem eſſe baptizandum, niſi ea ætate, qua Chriſtus baptizatus eſt, vel in ipſo mortis articulo, Anathema ſit.

13 Si quis dixerit, paruulos, eò quòd actū credendi non habent, ſuſcepto Baptiſmo inter fideles computandos nō eſſe, ac propterea cùm ad annos diſcretionis peruenerint, eſſe rebaptizandos, aut præſtare omitti eorum baptiſma, quàm nos non actu proprio credētes, baptizari in ſola fide Eccleſię, Anathema ſit.

14 Si quis dixerit, huiuſmodi paruulos baptizatos, cùm adoleuerint, interrogandos eſſe, an ratum haberi velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti ſunt, & vbi ſe nolle reſpōderint, ſuo eſſe arbitrio relinquēdos, nec alia interim pœna ad Chriſtianam vitā cogēdos, niſi vt ab Euchariſtiæ aliorumq; ſacramentorum pceptione arceantur, donec reſipiſcant, Anathema ſit.

De Confirmatione. Canon I.

Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum ocioſam cæremoniam eſſe, & non potiùs verum & proprium ſacramentum, aut olim nihil aliud fuiſſe, quàm catecheſim quandam, qua adoleſcentiæ proximi, fidei ſuæ rationem coram Eccleſia exponebant, Anathema ſit.

2 Si quis dixerit, iniurios eſſe Spiritui ſancto eos, qui ſacro Confirmationis chriſmati virtutem aliquam tribuunt, Anathema ſit.

3 Si quis dixerit, ſanctæ Confirmationis ordinarium miniſtrum, non eſſe ſolum Epiſcopum, ſed quemuis ſimplicem ſacerdotē, Anathema ſit.

DECRETVM DE REFORMATIONE, publicatum in eadem ſeptima Seſſione Concilij Tridentini, die verò tertia menſis Martij anno 1547.

EAdem ſacroſancta Synodus, eiſdē præſidentibus & Legatis, inceptum reformationis & reſidentiæ negocium, ad Dei laudem & Chriſtianæ religionis incrementum proſequi intendens, vt ſequitur, ſtatuēdum cenſuit, ſalua ſemper in omnibus ſedis Apoſtolicæ authoritate.

Caput primum.

Ad cathedralium eccleſiarū regimen, nullus niſi ex legitimo matrimonio nat⁹, & ętate matura, grauitate morū, literarumq; ſciētia, iuxta conſtitutionem Alexandri tertij, quæ incipit, Cùm in cunctis, in Concilio Lateranenſi promulgatā, præditus aſſumatur.

Cap. 2.

Nemo quacunque etiam dignitate, gradu aut prędminentia pręfulgens, plures Metropolitanas ſeu cathedrales Eccleſias in titulū ſiue cōmendā, aut alio quouis nomine, contra ſacrorum Canonum inſtituta, recipere, & ſimul retinere præſumat: cùm valdè felix ſit ille cenſendus, cui vnam Eccleſiam benè ac fructuosè, & cum animarum ſibi commiſſarum ſalute regere contigerit. Qui autem plures Eccleſias contra præſentis decreti tenorem nunc detinent, vna quam maluerint retenta, reliquas infra ſex menſes, ſi ad liberam ſedis Apoſtolicæ diſpoſitionem pertineant, aliâs infra annum dimittere teneantur: alioquin Eccleſiæ ipſæ (vltimò obtenta duntaxat excepta) eo ipſo vacare cenſeantur.

Cap. 3.

Inferiora beneficia eccleſiaſtica, præſertim curam animarum habentia, perſonis dignis & habilibus, & quæ in loco reſidere, ac per ſe ipſos curam ipſam exercere valeant, iuxta conſtitutionem Alexandri tertij in Lateranenſi, quæ incipit, Quia nonnulli, & aliam Gregorij decimi, in generali Lugdunēſi concilio, quæ incipit, Licet canon, editam conferātur. Aliter autem facta collatio ſiue prouiſio, omninò irritetur, & ordinarius collator pœnas Conſtitutionis Concilij generalis,

ralis,quæ incipit,Graue nimis,ſe nouerit incurſurum.

Cap. 4.

Quicúque decætero plura curata, aut aliàs Incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica, ſiue per viam vnionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ,aut alio quocunque nomine & titulo contra formam ſacrorum Canonum,& præſertim conſtitutionis Innocentij tertij, quæ incipit,De multa,recipere ac ſimul retinere pſumpſerit, beneficijs ipſis iuxta ipſius Conſtitutionis diſpoſitionem ipſo iure, etiam præſentis Canonis vigore, priuatus exiſtat.

Cap. 5.

Ordinarij locorum quoſcunque plura curata,aut aliàs incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, diſpenſationes ſuas exhibere diſtrictè compellant, & aliàs procedant iuxta conſtitutionem Gregorij decimi, in generali Lugdunenſi Concilio editam, quæ incipit, Ordinarij, quam eadem ſancta Synodus innouandam cenſuit & innouat: addens inſupèr, quòd ipſi ordinarij etiam per idoneorum Vicariorum deputationem, & congruæ portionis fructuum aſſignationem omninò prouideant,vt animarum cura nullatenùs negligatur,& beneficia ipſa debitis obſequijs minimè defraudétur, appellationibus,priuilegijs, & exemptionibus quibuſcunque,etiam cum iudicum ſpecialium deputatione, & illorum inhibitióibus in præmiſſis nemini ſuffragantibus.

Cap. 6.

Vniones perpetuæ à quadraginta annis citrà factæ, examinari ab ordinarijs,tãquam à ſede Apoſtolica delegatis poſſint,& quæ per ſubreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint,irritæ declarétur. Illę verò quæ à dicto tempore citrà conceſſæ, nondum in toto vel in parte ſortitæ ſunt effectum, & quæ deinceps ad cuiuſuis inſtantiam fient, niſi eas ex legitimis,aut aliàs rationabilibus cauſis corã loci ordinario, vocatis quorum intereſt, verificandis factas fuiſſe conſtiterit, per ſubreptionem obtẽtę præſumantur:ac propterea, niſi aliter à ſede Apoſtolica declaratum fuerit,viribus omninò careant.

Cap. 7.

Beneficia Eccleſiaſtica curata, quæ cathedralibus, collegiatis, ſeu alijs Eccleſijs, vel monaſterijs, beneficijs,ſeu collegijs, aut pijs locis quibuſcunque perpetuò vnita & annexa reperiuntur,ab ordinarijs locorum annis ſingulis viſitentur: qui ſolicitè prouidere procurent, vt per idoneos Vicarios etiam perpetuos,niſi ipſis ordinarijs pro bono Eccleſiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiæ partis fructuum, aut maiori,vel minori,arbitrio ipſorum ordinariorum, portione, etiam ſuper certa re aſſignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, priuilegijs, exemptionibus, etiam cum iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuſcunque in præmiſſis minimè ſuffragantibus.

Cap. 8.

Locorum ordinarij Eccleſias quaſcũque, quomodolibèt exemptas, authoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare teneantur, & opportunis iuris remedijs prouidere,vt quę reparatione indigent, reparentur,& cura animarum, ſi qua illis immineat, alijſque debitis obſequijs minimè defraudentur, appellationibus, priuilegijs, conſuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præſcriptis, iudicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitùs excluſis.

Capi 9.

Ad maiores eccleſias promoti,munus conſecrationis infra tempus à iure ſtatutum ſuſcipiant:& prorogationes vltra ſex menſes conceſſæ,nulli ſuffragentur.

Cap. 10.

Non licet capitulis Eccleſiarum, ſede vacante,infra annum à die vacationis,ordinandi licentiam,aut literas dimiſſorias,ſeu reuerendas, vt aliqui vocant, tam ex iuris communis diſpoſitione,quàm etiam cuiuſuis priuilegij aut conſuetudinis vigore, alicui qui beneficij eccleſiaſtici recepti ſiue recipiendi occaſione arctatus non fuerit,concedere. Si ſecùs fiat, capitulum contrauenieus eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto: & ſic ordinati, ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerint, nullo priuilegio clericali,pręſertim in criminalibus,gaudeant:in maioribus verò, ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri prælati, ſint ipſo iure ſuſpenſi.

Cap. 11.

Facultates de promouendo à quocunque, non ſuffragentur,niſi habentibus legitimam cauſam,ob quam à proprijs Epiſcopis ordinari non poſſint, in literis exprimendam: & tunc non ordinentur, niſi ab epiſcopo in ſua diœceſi reſidente,aut pro eo pontificalia exercente,& diligenti præuio examine.

Cap. 12.

Facultates de non promouendo, præterquàm in caſibus à iure expreſſis conceſſæ,ad annum tantùm ſuffragentur.

Cap. 13.

Præſentati, ſeu electi, vel nominati à quibuſuis eccleſiaſticis pſonis,etiam ſedis Apoſtolicæ nuncijs, ad quæuis eccleſiaſtica beneficia non inſtituantur, nec confirmentur, neque admittantur etiam prætextu cuiuſuis priuilegij ſeu conſuetudinis,etiam ab immemorabili tẽpore pręſcriptę, niſi fuerint priùs à locorum ordinarijs examinati & idonei reperti: & nullus appellationis remedio ſe tueri poſſit,quò minus examen ſubire teneatur: præſentatis tamen, electis, ſeu nominatis ab vniuerſitatibus ſeu collegijs generalium ſtudiorum, exceptis.

Cap. 14.

In exemptorum cauſis conſtitutio Innocentij quarti, quæ incipit, Volentes, in generali Concilio Lugdunenſi edita, ſeruetur: quam eadem ſacroſancta Synodus innouandam cenſuit, & innouat: addendo inſuper, quòd in ciuilibus cauſis mercedum & miſerabilium perſonarum, clerici ſeculares aut regulares extra monaſterium degentes, quomodolibet exempti, etiam ſi certum iudicem à ſede Apoſtolica deputatum in partibus habeant: in alijs verò, ſi ipſum iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs, tanquam in hoc ab ipſa ſede delegatis, conueniri, & iure medio ad ſoluẽdum debitum cogi & compelli poſſint, priuilegijs, exemptionibus, conſeruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus, aduerſus præmiſſa nequaquàm valituris.

Cap. 15.

Curent ordinarij, vt hoſpitalia quæcunque à ſuis adminiſtratoribus, quocunque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter & diligenter gubernentur, conſtitutionis Concilij Viennenſis, quæ incipit, Quia contingit, forma ſeruata. quam quidem conſtitutionem eadem ſancta ſynodus innouandam duxit, & innouat, cum derogationibus in ea contentis.

Indictio futuræ Seſſionis.

Item hæc ſacroſancta Synodus ſtatuit & decreuit proximam futuram ſeſſionem habendam & celebrandam eſſe die Iouis feria quinta poſt ſequentem Dominicam in Albis, quæ erit vigeſimaprima menſis Aprilis præſentis anni 1547.

Et quia ego Angelus Maſſarellus, Sancto-ſeuerinas, vtriuſque Iuris Doctor, & Protonotarius Apoſtolicus, ac ſacri Tridẽtini Concilij Secretarius, publicationi ſupraſcriptorum decretorum, manu aliena mihi fida ſcriptorum, interfui, & ea cum originalib. quæ penes me ſunt, collata ſunt, & cum eis concordant: ideo ſupraſcripta decreta ſingula, manu mea propria obſignaui, ac de eis omnibus, ad quorum manus peruenerint, fidem facio indubitatam.

BVLLA FACVLTATIS TRANSferendi Concilij.

PAulus Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Ioanni Mariæ Epiſcopo Præneſtino, & dilectis filijs Marcello tituli S. Crucis in Hieruſalem Presbytero, ac Reginaldo S. Mariç in Coſmedin Diacono, Cardinalibus, noſtris & Apoſtolicæ ſedis Legatis de latere, ſalutem & Apoſtolicam benedictionẽ. Regimini vniuerſalis Eccleſiæ, meritis licet imparibus, diſponente Domino pſidentes, noſtri officij partes eſſe putamus, vt ſi quid grauius cauſa Reip. Chriſtianæ conſtituendum ſit, id non modò tempore opportuno, verùm etiam loco cõmodo & idoneo perficiatur. Cùm itaq; nos nuper, poſtquàm ſuſpenſionem celebrationis ſacri œcumenici & vniuerſalis concilij, aliâs per nos in ciuitate Tridentina ex cauſis tunc expreſſis, de venerabilium fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinaliũ cõſilio & aſſenſu indicti, ex certis alijs etiam tunc expreſſis cauſis, vſque ad aliud opportunius & commodius tempus per nos declarandum, de ſimili conſilio & aſſenſu factam, audita pace inter chariſſimos in Chriſto filios noſtros, Carolum Rom. Imperatorem ſemper Auguſtum, & Franciſcum Francorum regem Chriſtianiſſimum conciliata, pari conſilio & aſſenſũ ſuſtuleramus & amoueramus: nequeuntes ipſi tunc legitimè impediti, ad dictam ciuitatem perſonaliter accedere, & eidem concilio intereſſe, vos noſtros & Apoſtolicæ Sedis legatos de latere, in eodem Concilio de ſimili conſilio conſtituerimus & deputauerimus, voſque ad eandem ciuitatem tanquam pacis angelos deſtinauerimus, prout in diuerſis noſtris deſupèr confectis literis pleniùs continetur: Nos, ne tam ſanctum celebrationis Concilij huiuſmodi opꝰ ex incommoditate loci, aut aliâs quouis modo impediatur, aut plùs debito differatur, opportunè prouidere volentes, motu proprio & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, parique conſilio & aſſenſu, vobis inſimul, aut duobus ex vobis, reliquo legitimo impedimento detento, ſeu indè fortè abſente, quandocunquè vobis videbitur, Concilium prædictum de eadem ciuitate Tridentina ad quancunque aliam commodiorem & opportuniorem ſeu tutiorem ciuitatem, de qua vobis etiam videbitur, transferendi & mutandi, ac illud in ipſa ciuitate Tridentina ſupprimendi & diſſoluendi: necnon Prælatis & alijs pſonis Concilij huiuſmodi, ne in eo ad vlteriora in dicta ciuitate Tridentina procedant, etiam ſub cenſuris & pœnis eccleſiaſticis inhibendi, ac idem Concilium in alia ciuitate huiuſmodi, ad quam illud transferri & mutari contigerit, continuandi, tenendi & celebrandi, & ad illud Prælatos & alias perſonas Concilij Tridentini huiuſmodi etiã ſub periurij & alijs in literis indictionis Cõcilij huiuſmodi expreſſis pœnis, euocandi, eidemq; ſic tranſlato & mutato concilio nomine & authoritate prędictis præſidendi, ac in eo pcedendi, cæteraque in præmiſſis & circa ea neceſſaria & opportuna, aliàs iuxta priorum vobis directarum literarum continentiam & tenorem faciendi, ſtatuendi, ordinandi & exequẽdi, plenam & liberam APOSTOLICA authoritate tenore præſentium concedimus, poteſtatem & facultatem: ratum & gratum habituri, quicquid per vos in præmiſſis factum, ſtatutum, ordinatum, executúmve fuerit, idque facturi authore Domino inuiolabiliter obſeruari: non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus

Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eiꝰ, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1544. octauo Calend. Martij, Pontificatus noſtri anno vndecimo.

Fab. Epiſcopus Spol.
B. Motta.

Hucuſquè progreſſum fuit Concilium Tridentinum ſub Paulo tertio, à quo poſteà Concilium idem Bononiam tranſlatum, illic ad tempus eſt intermiſſum. Interim verò Paulus tertius viam vniuerſæ carnis ingreſſus, ſucceſſorem habuit Iulium tertium, ſub quo poſteà conuocatum eſt iterùm in eadem ciuitate Tridentina, & vocati omnes, qui ſolent intereſſe Concilio, ad primam diem Maij, M. D. LI. Qua die adfuit præſens Legatus Creſcentius cum nonnullis Epiſcopis, nihil tamen actum eſt propter paucitatem Epiſcoporum vſque ad xj. Octobris eiuſdem anni, qua die celebrata eſt tertia ſeſſio ſub Iulio Pontifice.

SESSIO OCTAVA.

Decretum ſancitum & publicatum in octaua Seſſione, habita die vndecimo menſis Martij 1547. ſuper tranſlatione Concilij ex Tridento ad ciuitatem Bononień rogante Reuerendiſſimo & illuſtriſſ. D. Cardinale de Monte, ipſius Concilij præſidente & Legato Patrum ſententias ſub infraſcripta forma, videlicet:

Placétne vobis decernere & declarare, de huiuſmodi morbo ex præmiſſis & alijs allegatis ita manifeſtè & notoriè cóſtare, vt Prælati in hac ciuitate ſine vitæ diſcrimine commorari, & in ea idcircò inuiti minimè retineri poſſint & debeant? Itemque attento receſſu multorum Prelatorum poſt proximè preteritam Seſſionem, & attentis proteſtationibus aliorum quamplurium Prælatorum in congregationibus generalibus factis, hinc omninò timore ipſius morbi abire volentium, qui iuſtè detineri nó poſſunt, & ex quorum diſceſſu Concilium vel diſſolueretur, vel ex paucitate Prelatorum bonus eius progreſſus impediretur, & attento etiam imminenti periculo vitæ, & alijs cauſis per aliquos ex Patribus in ipſis congregationibus allegatis, vtpotè notoriè veris & legitimis: placétne vobis ſimiliter decernere & declarare pro conſeruatione & proſecutione ipſius Concilij, & ſecuritate vitæ ipſorum prælatorum, Concilium ipſum ad ciuitatem Bononiæ, veluti ad locum magìs paratum, ſalubrem & idoneum, pro tempore transferendum eſſe, & ex nunc transferri, & ibidem ſeſſionem iam indictam ſtatuta die vigeſima prima Aprilis celebrandam eſſe & celebrari, & ſucceſſiuè ad vlteriora procedendum, donec ſanctiſſimo Domino noſtro & ſacro cócilio expedire videbitur, vt ad hunc, ſeu alium locum, communicato etiam conſilio cum inuictiſſimo Cæſare, & Chriſtianiſſimo rege, & alijs regibus ac principibus Chriſtianis, ipſum Conciliũ reduci poſſit & debeat?

Decretum ſupraſcriptum placuit longè maiori parti Patrum, contradicentibus tamen & palàm reclamantibus Patribus nonnullis.

NOMINA, COGNOMINA ET patriæ prælatorum, qui interfuerunt tranſlationi Concilij.

Præſidentes & Legati.

R. & Illuſt. Dominus, D. Ioãnes Maria, Epiſ. Præneſtinus de Monte. Aretinus.
R. & Illuſtriſſ. D. D. Marcellus, tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem presbyter, Ceruinus. Politianus.
Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſacri Concilij Præſidentes, & Apoſtolici de latere Legati.

Archiepiſcopi.

R. D. Andreas Cornelius, Archiepiſcopus Spalatren. Venetus.
R. D. Ludoui. Chieregatus, Archiepiſcopus Antiba. Vicent.
R. D. Ioannes Michael Sarracenus, Archiepś Materanus, & Acherontinus. Neapolitan.
R. D. Sebaſtianus Lecauela, Archiepiſcopus Naxien. Græcus.
R. D. Olaus Magnus, Archiepiſcopus. Vpſalen. Gothus.
R. D. Robertus VVaucop, archiepiſcop. Armacan. Scotus.

Epiſcopi.

R. D Philos Rouerella, Epiſcopus Aſculan. Ferrarien.
R. D. Thomas Campegius, Epiſcopus Feltren. Bononien.
R. D. Benedictus de Nobilibus, Epiſcopus Aſcien. Lucenſis.
R. D. Quintius de Ruſticis, Epiſcopꝰ Militen. Romanus.
R. D. Antonius de Numais, Epiſcopus Iſernienſis. Foroliuien.
R. D. Cathalanus Triuultius, Epiſcopus Placentin. Mediol.
R. D. Hiero. Fuſcherus, Epiſcopus Torcellanus. Venetus.
R. D. Hiero. de Theodolis, Epiſcopus Geddicen. Foroliuien.
R. D. Ioannes Lucius Staphyleus, Epiſcop. Sibinicen. Illyricen.
R. D. Hieronymus Vida, Epiſcopus Alben. Cremonen.
R. D. Iacobus Corteſius à Prato, Epiſcopus Vaſionen. Romanus.
R. D. Alexander de Vrſis, Epiſcopus Emonien. Venetus.

R. D.

R.D.Georgius Cornelius, Epiſcopus Taruiſin. Venetus.

R.D.Ioannes Campegius, epiſcopus Parentinus. Bononien.

R.D.Ludouicus Simonetta, Epiſcopus Piſaurien. Mediol.

R.D.Aloyſius Lipomanus, Epiſcopus Motonen. coadiutor Veronenſis. Venet⁹.

R.D.Philippus Archintus, Epiſcopus Salutiarum, Vicarius ſanctiſſ. D.N.Papæ in Vrbe. Mediol.

R. D. Ioannes Petrus Ferretus, Epiſcopus Mylen. Rauennaten.

R.D.Aegidius Falſetta, Epiſcop⁹ Caprulan. Cingulan.

R.D.Ricardus Patus, Epiſcopus VVigornienſis. Anglicus.

R.D.Marcus Maliperius, Epiſcopus Corſulan. Venetus.

R.D.Iacobus Iacobellus, Epiſcopus Bellicaſtren. Roma.

R.D.Thomas Caſelus, Epiſcopus Britonorien. Roſanen.

R.D.Ioan.Baptiſta Cicada, Epiſc. Albigan. Auditor Cameræ Apoſtolicæ. Gienen.

R.D. Philippus Bonus, Epiſcopas Famauguſt. Venetus.

R.D.Gregorius Caſtagnola, epiſcopus Mylen. Græcus.

R.D. Petrus Donatus Cæſius, epiſcop. Narnien. de Cæſis.

R.D.Sebaſtianus Pighinus, Epiſc. Alyphan. Auditor rotæ Romanæ. Rhegien.

R.D.Ambroſi⁹ Catharinus Politus, Epiſco. Minoric. Senen.

Abbates.

R.D.Lucianus de Othonibus, Abbas Pompoſiæ Ferrarien. Mantuan.

R.D. Chryſoſtom⁹ Gimilianeñ. Abbas ſanctiſſ. Trinitatis de Caieta. Calaber.

Generales.

R.P. Franciſcus Romæus, Generalis ordin. Prædicatorum. Aretinus.

R.P.Hieronymus Seripandus, Generalis ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini. Neapolitan.

R.P.Auguſtinus Bonucius, generalis ordinis ſanctæ Mariæ Seruorum. Aretinus.

Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius.

Patres, qui non conſenſerunt in tranſlationem Concilij.

R & illuſtriſſ. D.D. Petrus Pacecchus, S.R.E. presbyter Cardinalis, & Epiſcopus Gienen. Hiſpanus.

Archiepiſcopi.

R.D.Saluator Alexius Saſſarus, Archiepiſcopus Turritan. Hiſpanus.

R.D. Petrus Tagliauia, Archiepiſcopus Panormitan. Siculus.

Epiſcopi

R.D. Marcus Vigerius, Epiſcopus Senogallien. Sauonen.

R.D.Braccius Martellus, Epiſcopus Fęſularum. Florentin.

R.D.Coriolanus Martyranus, Epiſcopus S. Marci. Neapolitan.

R.D.Baldaſar de Hęredia, Epiſcopus Boſan. Sardus.

R.D.Ioannes Fonſeca, Epiſcopus Caſtellimaris. Hiſpanus.

R.D.Ioannes Salazar, Epiſcopus Lácianen. Hiſpanus.

R.D. Hieronymus de Bononia, Epiſcopus Syracuſan. Siculus.

R.D. Franciſcus de Nauarra, Epiſcopus Pacen. Hiſpanus.

R.D. Didacus de Alaba, epiſcopus Aſcoricen. Hiſpanus.

R.D.Petrus de Auguſtinis, Epiſcopus Oſcen. Hiſpanus.

R.D. Bernardus Diaz, Epiſcopus Calagurritan. Hiſpanus.

R.D. Antonius de Cruce, Epiſcopus Canarien. Hiſpanus.

R.D.Baldaſar Limpus, Epiſcopus Portuen. Portugalen.

R.D.Claudius della Guiſche, Epiſcopus Mirapicen. Gallus.

R. D. Galeatius Florimantius, Epiſcopus Aquinaten. Sueſſan.

SESSIO NONA.

Bononiæ celebrata die 21. menſis Aprilis, 1547.

DECRETVM PROROGATIONIS Seſſionis.

HAec Sacroſancta, œcumenica & generalis Synodus, quę dudùm in ciuitate Tridenti congregata erat, núc Bononiæ in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea, nomine ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini Pauli, diuina prouidentia Papæ tertij, eiſdem reuerẽdiſſimis Dominis, Dominis Ioanne Maria, Epiſcopo Præneſtino de Monte, & Marcello, tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem presbytero, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Apoſtolicis de latere Legatis: conſiderans quòd die 11. mẽſis Martij præſentis anni, in generali publica Seſſione in eadem ciuitate Tridenti, & in loco conſueto celebrata, omnibuſque agendis de more peractis, ex cauſis tunc inſtantibus, vrgentibus & legitimis, interueniente etiam authoritate ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, eiſdem reuerendiſſim. Præſidentibus etiam ſpecialiter conceſſa, decreuit & ordinauit Concilium ex eo loco in hanc ciuitatem transferendum eſſe, ſicuti tranſtulit: itemque Seſſionem pro præſenti die vigeſima prima Aprilis illic indictam, vt de ſacramentorum, & reformationis materijs, de quibus tractandum propoſuerat, Canones ſancirentur & promulgarentur, in hac ipſa ciuitate Bononiæ

niç celebrari debere:conſiderâſq; nonnullos ex Patribus,qui in hoc concilio intereſſe conſueuerunt, his ſuperioribus maioris hebdomadæ,& ſolennitatis Paſchalis diebus,in proprijs Eccleſijs occupatos,aliquos etiam alijs impedimētis detentos,huc nondùm acceſſiſſe,quos tamen breuì affuturos ſperandum eſt:ac propterea factum eſſe, vt non ea,quam ſancta Synodus deſiderabat, Prælatorum frequentia potuerint materiæ ipſæ ſacramentorum & reformationis examinari &diſcuti: vt omnia maturo conſilio cum dignitate & grauitate debita fiant, bonum,opportunum & expediens cenſuit cēſetque,Seſſionem prædictam,quæ hoc ipſo die,vt præfertur, celebranda erat, ad diem Iouis infra octauam Pentecoſtes proximè futuram, quo ad ipſas materias expediendas,differendam & prorogandam eſſe,quēadmodùm differt ac prorogat: quam diem & rei gerendæ maximè opportunam, & Patribus præſertim abſentibus percōmodam iudicauit & iudicat: hoc tamen adiecto, ꝙ terminum ipſum ipſa ſancta Synodus pro eius arbitrio & voluntate,ſicuti rebus Cōcilij putauerit expedire,etiā in priuata congregatione reſtringere, & imminuere poſſit & valeat.

NOMINA, COGNOMINA ET patriæ prælatorum,qui interſuerunt nonæ Seſſioni.

Præſidentes & Legati ijdem, qui in præcedenti Seſſione.

Archiepiſcopi.

R.D.Iacobus Caucus,Archiepiſcop⁹ Corcyren. Venetus.

Et alij qui in præcedenti Seſſione,prçter Olaum Magnum.

Epiſcopi.

R.D.Marcus Antonius Campegius, Epiſc. Groſetan. Bononiē.

R. D. Dionyſius Græcus, Epiſcopus Chiron:& Millopotamenſis. Græcus.

R.D.Ioannes Baptiſta Campegius, Epiſco. Maioricen. Bonon.

R. D. Petrus Boriſtius, Epiſcopus Aquen. Flandrus.

R.D.Auguſtinus Zannetus, Epiſcopus Sebaſten. Bonon.

R.D.Eliſeus Theodinus, Epiſcopus Soranus. Arpinâs.

R.D.Vincentius de Durantibus, Epiſcop. Thermula. Brixien.

R.D. Cornelius Muſſus, Epiſcopus Bituntinus. Placentin.

R. D. Galeatius Florimantius, Epiſcopus Aquinaten. Sueſſan.

R.D.Camillus Mantuanus, Epiſcopus Satuanen. Placentin.

Et alij omnes qui in præcedenti Seſſione,demptis his decem, Epiſcopo Feſtrenſi, Torcellano,Gaddicen. Albenen.Emonienſi,Parentino,Piſaurien. Albiganen.Mylen. Narnien.Exceptis etiam illis,qui non conſenſerunt tranſlationi Concilij præter Galeatium Florimantium,Epiſcopum Aquinaten.Sueſſan.

Abbates.

R.D.Chryſoſtom⁹ Gimilianen.Abbas ſanctiſs.Trinitatis de Caieta, Calaber.

Generales Ordinum ijdem, qui in præcedenti.

Et adhuc R.P.Bonauentura Pius, Generalis Ordinis Minorum conuentualium, Coſtacciarius.

¶ Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius.

SESSIO DECIMA,

Bononiæ celebrata die ſecunda menſis Iunij, 1547.

Decretum prorogationis Seſſionis.

QVanuìs hæc ſacroſancta Oecumenica & generalis Synod⁹ Seſſionem, quæ die vigeſimaprima menſis Aprilis proximè præteriti, ſuper ſacramentorum & reformationis materijs in hac inclyta ciuitate Bononię,ex Decreto in vrbe Tridentina in publica Seſſione die vndecima menſis Martij promulgato, celebranda erat: propter aliquas cauſas, ac præſertim propter abſentiam nonnullorum Patrū, quos breuì affuturos ſperabat,ad hunc præſentē diem differendam & prorogandam eſſe decreuerit: volens tamen cum his, qui non venerunt, etiam adhuc benignè agere,eadem ſacroſancta Synodus in Spirituſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem ſanctę Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus,& Apoſtolicæ ſedis Legatis,ſtatuit & decernit Seſſionē ipſam, quam hac die ſecunda menſis Iunij pręſentis anni milleſimi quingētesimi quadrageſimi ſeptimi celebrare decreuerat, ad diem Iouis poſt feſtum Natiuitatis beatæ Mariæ Virginis,quæ erit decimaquinta menſis Septembris proximè futuri,quo ad prędictas & alias materias expediendas, differendam & prorogandam eſſe, quemadmodùm differt & prorogat:ita tamē, quòd proſecutio diſcuſſionis & examinationis tam eorum quæ ad dogmata,quàm quę ad reformationem pertinent, interim non omittatur, & terminum ipſum ipſa ſancta Synodus pro eius libito & voluntate,etiam in priuata cōgregatione abbreuiare & prorogare liberè poſſit & valeat.

R. Prælati, qui interfuerunt decimæ Seſſioni.

Præſidentes & Legati.

R.& Illuſtriſ. D.D.Ioannes Maria, Epiſcopus Præneſtinus de Monte, Aretinus.

R.& Illuſtriſ. D. D.Marcellus, tituli ſanctę Crucis in Hieruſalem presbyter, Ceruinus, Politianus.

Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſacri Conci-

Concilij Præſidētes, & Apoſtolici de latere Legati.

R.D. Archiepiſcopi.

Antibaren. Corcyrenſis, Materan. & Acheruntinus, Naxien. Vpſalen. Armacanus.

R.D. Epiſcopi.

Aſculan. Feltren. Aſcien. Militen. Bononiē. Iſernien. Sibinicen. Groſſetan. Chironen. & Millopotamenſis, Maioricen. Aquen. Sebaſteenſis, Soranus, Vaſionen. Motulanus, Parentinus, Piſaurienſis, Motonen. Ieracēſis, Salutiarum, Mylenſis, Thermular. Caprulanēſis, Vvigornienſis, Gauillicenſis, Bituntinus, Corſulan. Bellicaſtren. Venuſin. Britonorien. Aquinaten. Famauguſtan. Lauelen. Mylen. Alphan. Minoricen.

Abbates.

R.D. Chryſoſtomus Gimilianenſis, Abbas ſanctiſſimæ Trinitatis de Caieta, Calaber.

Generales Ordinum.

R.P. Bonauentura Pius, Generalis ordinis Minorum conuentualium. Coſtacciarius.

R.P. Auguſtinus Bonucius, generalis ordi. ſanctæ Mariæ Seruorum. Aretinus.

¶ Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius.

SESSIONIS VNDECIMAE prorogatio.

Acta in generali cōgregatiōe, habita die Mercurij 14. mēſis Septemb. anni milleſimi quingenteſimi quadrageſimiſeptimi, ſuper prorogatiōe vndecimæ Seſſionis Bononiē.

IN nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, amen. Anno à Natiuitate eiuſdem M.CCCCC. quadrageſimo ſeptimo, indictiōe quinta, die verò mercurij decimaquarta menſis Septembris, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini Pauli, diuina prouidentia Papæ tertij anno tertiodecimo, Bononię in domo Campegiorum, & ſolitæ reſidentiæ Reuerendiſſimorum & illuſtriſſ. Dominorum, ſacri Concilij Præſidentiū, & Apoſtolicorū de latere Legatorū, & in aula vbi generales congregationes fieri conſueuerūt, hora circiter vigeſimaprima, habita fuit cōgregatio generalis Patrum ipſius ſacri concilij. In qua quidē congregatione primùm, more ſolito, reuerendiſſimus & illuſtriſſimus dominus Ioānes maria, Epiſcopus Preneſtinus, Cardinalis de Monte, ipſius ſacri concilij Præſidens & legatus inuocauit auxilium ſancti Spiritus, legens alta & intelligibili voce infraſcriptam orationem, videlicet: Adſumus Domine Sancte ſpiritus, adſumus quidem peccati immanitate detēti, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregati. veni ad nos, & eſto nobiſcum, & dignare illabi cordib⁹ noſtris. Doce nos quid agamus, quò gradiamur, & oſtēde quid efficere debeamus, vt te auxiliante, tibi complacere in omnibus valeamus. Eſto ſalus & effector iudiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre & eius Filio nomen poſſides glorioſum. Nō patiaris perturbatores eſſe iuſtitię, qui ſummam diligis æquitatem. Nō in ſiniſtrum nos ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio munerum vel perſonę corrumpat: ſed iūge nos efficaciter tibi ſolius tuæ gratiæ dono, vt ſimus in te vnū, & in nullo aberremus à vero: quatenùs in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iuſtitiam, vt hic à te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis cōſequamur premia ſempiterna. Qua oratione abſoluta, idē Reuerendiſſimus & illuſtriſſ. D. Cardinalis de Monte, Præſidens & Legatus pręfatus, alloquutus fuit patres his verbis, videlicet:

Dies Craſtina, ſanctiſſimi patres (vt dominationes veſtræ ſciunt) erit ea dies, quæ ſtatuta fuit à nobis ad ſeſſionem celebrandam. Quot quantiſq;, & quàm diuerſis circumueniamur anguſtijs, difficultatibus & impedimentis, nemo eſt qui nō videat. Nōdùm venerunt Prælati complures, quos ſcimus arripuiſſe iter, ac p̄ſertim piæ & inclytę nationis Gallicanę. Aliqui venerunt hodiè, heri, nudiuſtertiùs, nudiusquartùs, deniq; tam derepentè, vt non potuerint ſeipſos & animū ſuum informare in materia tam graui, ampla & diffuſa, prout eſt hæc Sacramētorum Eccleſię, & abuſuum innumerabiliū, qui in miniſterio ipſorum Sacramentorum irrepſerunt. Sed quid loquimur de abſentibus, aut de ijs qui nuper venerunt, cùm illi, qui ſemper fuerunt pręſentes, & tota æſtate verſati ſunt in diſputationibus & examinationibus, & in audiēdo priuatim & publicè minores theologos, adhuc parati non ſint, neq; eſſe potuerint? His difficultatibus accedit atrocitas inſperati caſus Illuſtriſſ. Ducis Placentiæ, qui nos ita detinet occupatos in tuenda libertate ciuitatū Eccleſię, vt nos ipſi neq; per horam quidē vel punctū temporis liberi ſimus. Lætamur & gratias agimus Deo, ꝙ in decreto proximæ præteritæ ſeſſionis fuerit addita illa clauſula in fine, prorogandi & reſtringendi terminū, etiā in priuata cōgregatione &c. per quā certè magna cura & ſolicitudine leuamur, cùm non oporteat nos imparatos ad Eccleſiam accedere, vt ſeſſionē celebremus. Itaq;, ne diutiùs dominationes veſtras perplexas detineamus, conſilium noſtrum eſt, (quid dicimus cōſilium? quinimmò neceſſitas) vt beneficio illius decreti & clauſulæ nos iuuemus, prorogando nunc terminū Seſſionis, & omittēdo craſtina die celebrationē. Cupimus intelligere, vtrùm placeat dominationibus veſtris conſilium noſtrū. Hoc puncto abſoluto, agemus de tempore.

Super qua re rogatis ſententijs Patrum, placuit

placuit omnibus Seſſionem ipſam, quæ die craſtina celebranda erat, prorogari.

Deinde idem R. & illuſt. D. Cardinalis de Monte, Præſidens & Legatus præfatus, proſequendo ſermonem ſuum dixit infraſcripta verba, videlicet:

Multùm cogitauimus de tempore huius prorogationis: nullam tandem inuenimus in mente noſtra rationem, in qua poſſimus figere pedem pro aliquo die certo. Certi eſſe non poſſumus, quando erimus parati in materijs noſtris, ita vt ſuper ipſis poſſit promulgari decretum. Scimus quòd cùm eſſemus Tridẽti, & crederemus ſpatio quindecim dierum expediri poſſe decretum Iuſtificatiõis, coacti fuimus inſudare in eo ſeptem continuis menſibus, non intermittẽdo vnam diem, & habendo ſæpè duas congregationes in vno & eodem die. Vbi agitur de fide, de dogmatibus, de confundendis hæreticis, oportet nos cum pede plumbeo procedere, & interdũ in vnius verbuli diſcuſſione longo tempore immorari. Occurrunt nobis etiam aliæ difficultates permultæ: ſed quæ nos acriùs & vehementiùs vrget, eſt, quia eam videmus eſſe conditionem temporum, & ita eſſe tempora præparata & diſpoſita ad producendas res nouas, vt neſciamus, neque pro firmo & conſtanti aſſerere poſſim⁹, vtrùm neceſſitas nobis futura ſit celebrandi Seſſionem perendiè, ex aliquo nouo & inſperato emergenti & incidenti, vel hinc ad octo dies, vel ad vnũ mẽſem, vel plures. Propterea ſumus huius ſententiæ, vt ſi velimus cautè & prudenter agere, debeamus facere prorogationem ipſam ad beneplacitum Concilij. Hoc modo, & hac ratione erit ſemper ſacro concilio liberum & integrum, vt poſſit celebrare Seſſionem tunc & quando nouerit ita honori diuino, & rationibus ipſius Concilij & Reipublicæ expedire. Sic deniquè putamus ex vſu eſſe præſentis tẽporis. Sciunt Patres nos ſemper habuiſſe oculos ad conſeruandum ius & authoritatem Concilij, & ad bene dirigendum & ordinandum ipſum conciliũ: credere debent, nos non mutaſſe animum: & propterea poſſunt habere aliquam fidem in nobis, & quo ad hoc, ſe nobiſcũ conformare: habentes pro certo, quòd nos bene conſiderabimus, quid deceat & expediat in præſenti rerum & temporum ſtatu. Vna tantùm ratio poſſet fortè aliquid ſcrupuli inijcere in mente alicuius, videlicet quia ſi Patres ſcirent diem certũ Seſſionis, poſſent aliqui ex eis meliùs conſulere rebus ſuis ꝓprijs vna ratione, vel alia. Credimus, quòd hæc hæſitatio haud longo tempore durabit, & quòd vnuſquiſque poſt non multos dies videre poterit, quem curſum & quem progreſſum ſit ſancta hæc Synodus habitura. Et nihilominùs, capiendo rem in quemcunq; ſenſum etiam aſperiorem, & in quocunq; euentu poſſunt Patres ſperare & ſibi polliceri de nobis, quòd non erimus ſecũdiores, quàm hactenùs fuerimus: & quòd ita ſemper publica dirigemus, vt priuatę Patrum commoditatis rationem (quantũ fieri poterit) habeamus. Sit igitur concluſio, quòd huius ſententiæ & opinionis ſumus, vt ſi Patribus ita videatur & placeat, hęc ꝓrogatio fiat ad beneplacitũ Concilij. Vnuſquiſq; dicat liberè, more ſolito, ſentẽtiam ſuam, prout Reipublicæ Chriſtianæ, honori Concilij, cõmoditati Patrum putauerit expedire, & Spiritusſanct⁹ ſuggeſſerit ei. Quęcunq; à nobis dicta ſunt, nulla alia ratione dicta eſſe cẽſeri volumus, quàm pro maiori Patrũ informatione: quia multi à nobis petierunt, vt quid in hac re ſentiremus, Patribus aperire vellemus.

Poſteà Patres dixerunt ſententias ſuas, & omnibus placuit, Seſſionem ipſam, quæ die craſtina iuxta decretum publicatũ in proxima præcedenti Seſſione, die 2. Iunij præſentis anni celebrãda erat, prorogari ad beneplacitum ſacri Concilij. Et ita fuit cõcluſum decretum & firmatum. Deinde dimittitur congregatio, & Patres omnes receſſerunt circa horam vigeſimamtertiam.

INTERFVERVNT HVIC SESſioni Patres præcedẽtis Seſſionis præterquàm ſequentes.

Archiepiſcopi.

R.D. Archiepiſ. Antibaren. Venetus.
R.D. Archiepiſ. Corcyren. Venetus.

Epiſcopi.

R.D. Epiſcopus Aſculan. Ferrarien.
R.D. Epiſcopus Militen. Romanus.
R.D. Epiſcopus Soranus. Arpinas.

Orator Chriſtianiſſimi Regis
Illuſtriſſimus D. Claudius Durſe. Gallus.

BVLLA RESVMPTIONIS Concilij Tridentini ſub Iulio III. Pont. Max.

IVlius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad futurã rei memoriam. Cùm ad tollẽda religionis noſtræ diſſidia, quę in Germania longo tempore, non ſine totius Chriſtiani orbis perturbatione & ſcandalo viguerunt, bonum, opportunum & expediens eſſe videatur, ſicuti etiam chariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, nobis per ſuas literas & nuncios ſignificari fecit, vt ſacrum œcumenicum & generale Cõcilium, per felicis recordationis Paulum Papam tertium prædeceſſorem noſtrum indictum, & per nos tũc Cardinalatus honore fungentes, atq; ipſius prædeceſſoris nomine, vnà cũ duobus alijs ſanctę Romanę Eccleſię Cardinalibus, ipſi Concilio pręſidentes, inceptum, ordinatũ & cõtinuatum, in quo plures publicæ & ſo-

lennes habitæ fuerunt Seſſiones, pluraque tam in cauſa fidei quàm reformationis promulgata decreta, multáq; etiam ad vtranq; cauſam pertinẽtia, examinata & diſcuſſa, ad ciuitatem Tridentinam reducatur. Nos, ad quos vt ſummos pro tempore Pontifices, ſpectat generalia Concilia indicere & dirigere, vt Eccleſiæ pacem, & Chriſtianæ fidei atq; orthodoxæ religionis incremẽtum ad omnipotentis Dei laudem & gloriam procuremus, & quantùm in nobis eſt, tranquillitati ipſius Germaniæ, quæ ſanè prouincia retroactis temporibus in vera religione, ac ſacrorum conciliorum & ſanctorum Patrũ doctrina excolenda, exhibendáq; maximis Pontificibus, Chriſti redemptoris noſtri in terris Vicarijs, debita obedientia & reuerẽtia, nulli Chriſtianorum prouinciæ fuit vnquàm ſecunda, paternè conſulamus, ſperãtes per ipſius Dei gratiam & benignitatem futurũ, vt Reges omnes ac Principes Chriſtiani, iuſtis pijsq; noſtris in hac re votis annuant, faueant atque aſſiſtant: Venerabiles fratres Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & dilectos filios Abbates, omnesq; alios & ſingulos, qui de iure vel cõſuetudine vel priuilegio cõcilijs generalibus intereſſe debẽt, quosq; idem prædeceſſor noſter in ſuis Indictionis, & alijs quibuſcunque deſuper confectis & publicatis literis cõcilio intereſſe voluit, per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Ieſu Chriſti hortamur, requirim' & monemus, vt proximis futuris Calendis Maij, quem diem ad ipſum conciliũ, in eo in quo nunc reperitur ſtatu, reſumendum & proſequendum, præuia matura deliberatione, ex certa noſtra ſcientia, & de Apoſtolicæ authoritatis plenitudine, ac venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio & aſſenſu, ſtatuimus, decernim' & declaramus, in ipſa ciuitate Tridẽti, legitimo ceſſante impedimento, conuenire & ſe congregare, ac ipſius concilij continuationi & proſecutioni, omni mora poſtpoſita, incumbere velint. Nos eñ operam ſedulò daturi ſumus, vt eodem tẽpore, in eadem ciuitate noſtri omninò adſint Legati, per quos ſi per ætatem noſtram valetudinemq;, & ſedis Apoſtolicæ neceſſitates perſonaliter adeſſe nequiuerim', Spiritu ſancto duce, ipſi cõcilio præſidebimus, quacunq; ipſius concilij tranſlatione & ſuſpenſione, cæterisq; contrarijs non obſtantibus quibuſcunque, ac præſertim illis, quæ idem prædeceſſor noſter in ſuis literis prædictis, quas cum omnibus & ſingulis in eis contentis clauſulis & decretis in ſuo robore permanere volumus, atq; decernimus, & quatenùs opus ſit, innouamus, voluit non obſtare: Irritum nihilominùs decernentes & inane, ſi ſecùs ſuper his à quoquam quauis authoritate ſcienter vel ignoranter cõtigerit attentari. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtrorum hortationis, requiſitionis, monitionis, ſtatuti, declarationis, voluntatis, innouationis & decretorum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno incarnatiõis Dominicę 1550. Decimaoctaua Calend. Decemb. Pontificatus noſtri anno 1.

M. Car. Creſcentius. Rom. Amaſæus.
R. per Romulum ſecre.
R. de ſancta Maria.

IVLIVS PAPA III.

Ad futuram rei memoriam. Superioribus dieb' de venerabilium fratrũ noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, ex cauſis tunc expreſſis Apoſtolica authoritate decreuimus, quòd ſacrum œcumenicum & vniuerſale concilium Tridentum, vbi olim inceptum fuerat, reduci, & ibi (adiuuante Domino) terminari deberet, tempusq; ad illud reſumendum & proſequendum Calẽdas Maij proximè futuri præfiximus, oẽsq; & ſingulos quomodolibet in eo intereſſe debentes hortati fuimus & monuimus, vt dicto tempore Tridenti eſſe vellent, prout in noſtris, ſub plumbum deſuper expeditis literis, pleniùs continetur. Ne autem propterea quòd dictæ literæ nondum publicatæ fuerunt, aliqui ignorantiam rei vllo modo prætexere poſſint, ſed omnes plenam illius notitiam habeãt, dicta authoritate per præſentes ordinamus, quòd tam prædictæ, quàm præſentes literæ, per aliquem ex noſtris curſoribus in baſilicis ſancti Petri de Vrbe & ſancti Ioãnis Lateranenſis, dum ibi diuina celebrantur, publicè ac alta & intelligibili voce legatur, & poſtquàm lectę fuerint, valuis ipſarum baſilicarum affigantur, & ibi aliquandiù dimittantur, & relicta poſteà illarum copia, amoueãtur: Decernẽtes publicationẽ ſic faciẽdam, omnes & ſingulos ipſius concilij celebrationi quomodolibet intereſſe debentes, perindè arctare, àc ſi eis perſonaliter intimatę fuiſſent: quodq; ipſarum literarũ tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicuius Notarij ſubſcriptis, ac ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis originalibus adhiberetur: Ac hortantes & in Domino requirentes omnes & ſingulos venerabiles fratres noſtros, Patriarchas & Archiepiſcopos, ad quos ipſarum literarũ exempla impreſſa tranſmitti curabimus, vt pro ſuo officio

ficio & debito, id eorum ſuffraganeis & alijs minoribus Prælatis & Abbatibus notificét, contrarijs non obſtantibus quibuſcunque. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die 27. Decēb. 1550. Pontificatus noſtri anno primo.

MANDATVM IVLII TERTII ſummi Pontificis, in reductione concilij ad ciuitatem Tridentinam.

IVlius Epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei, dilecto filio Marcello, tituli Sancti Marcelli presbytero Cardinali, Creſcentio nūcupato, noſtro & Apoſtolicæ ſedis ad Cōcilium Tridentinum legato de latere, & venerabilibus fratribus Sebaſtiano Pighino Archiepiſcopo Sipontino, ac Aloyſio Lipomano Epiſcopo Veronēſi, noſtris & ipſius ſedis, ac in dicto Concilio vnà cum eodem Marcello Cardinali & legato, nomine noſtro ad præſidendum nūcijs, ſalutem & Apoſtolicam benedictionē. Ad prudentis patris familiàs officiū ſpectat, ea quæ per ſeipſum commodè efficere non poteſt, vt per alios idoneos fiant, diligenter curare. Dudum ſiquidem, cùm ex certis tum expreſſis cauſis bonum, opportunum & expediens eſſe videretur, vt ſacrū œcumenicum & generale Cōcilium, per felicis recordationis Paulum papam tertium prædeceſſorem noſtrum indictum, ad ciuitatem Tridentinam reduceretur, nos ſperātes per omnipotentis Dei gratiam & benignitatem futurum, vt Reges omnes & Principes Chriſtiani iuſtis pijsque noſtris in hac re votis annuerent, fauerent & aſsiſterent, venerabiles fratres noſtros Patriarchas, Archiepiſcopos & epiſcopos, ac dilectos filios Abbates, omnesq; alios & ſingulos, qui de iure vel conſuetudine aut priuilegio Cōcilijs generalib⁹ intereſſe debēt, hortati fuimus, requiſiuimus & monuimus, vt ꝓximè futuris Calendis Maij, quam diem ad ipſum Concilium, in eo quo reperitur ſtatu reſumendum, præuia matura deliberatione, ex certa noſtra ſciētia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac venerabiliū fratrum noſtrorum ſanctę Romanę Eccleſię Cardinalium cōſilio & aſſenſu, ſtatuimus, decreuimus & declarauimus in ipſa ciuitate Tridentina, legitimo ceſſante impedimēto, cōuenire & ſe congregare, ac ipſius Concilij continuationi & proſecutioni, omni mora poſtpoſita, incumbere vellēt, prout in alijs noſtris indè confectis literis pleniùs continetur. Nos igitur, qui ætate noſtra iam ingraueſcente & alijs multipliciter impediti, ad dictam ciuitatem ad præſens perſonaliter accedere, & ipſi Concilio iuxta deſiderium cordis noſtri intereſſe nequimus, volentes reſumptionem, continuationem & proſecutionem Concilij huiuſmodi ex noſtra abſentia non impediri, te fili Marcelle Cardinalis, fide feruentem, prudentia, ſciētia ac rerum vſu cōſpicuum, noſtrū & Apoſtolicæ ſedis ad Concilium huiuſmodi legatum de latere, ac vos fratres, Sebaſtiane Archiepiſcope & Aloyſi epiſcope, pietate & doctrina ac rerum experientia inſignes, noſtros & ipſius ſedis ad dictum Conciliū vnà tecum fili Marcelle, cardinalis & legate, nomine noſtro præſidendum nuncios cū ſpeciali & expreſſo mandato, necnon ratihabitionibus & alijs clauſulis in ſimilib⁹ apponi ſolitis, de ſimili eorundem fratrum noſtrorum conſilio, Apoſtolica authoritate tenore præſentium conſtituimus & deputamus, vosque ad dictam ciuitatem Tridentinam tanquàm pacis angelos deſtinamus, ac vobis nomine & authoritate noſtra eidē concilio præſidendi, ac illud reaſſumendi, continuandi, dirigendi & proſequendi, necnon in illo pro veſtra pietate & ſapientia ea oīa, quæ in præmiſſis & circa ea neceſſaria & aliàs quomodolibèt opportuna eſſe, ac aliàs ad laudem & honorem DEI pertinere noueritis, etiam ſi magis ſpeciale mandatum exigant, iuxta noſtrarum prædictarum, ac Indictionis & aliarum ipſius prædeceſſoris ſuper præmiſſis confectarum & publicatarum literarum formam, faciendi & exercēdi plenam & liberam, authoritate & tenore prædictis, cōcedimus poteſtatem & authoritatem. Hoc itaq; munus vobis iniunctum ita implere ſtudeatis, vt ſperati fructus indè proueniant, vosque à nobis commendatiōem, & à Deo bonorum operum retributore, felicitatis æternæ gloriā conſequi mereamini. Datis pontificatus noſtri anno ſecundo.

MANDATVM IMperatoris.

CArolus V. diuina fauente clemētia Romanorū Impator ſemp Auguſtus, ac Rex Germaniæ, Hiſpaniarum, vtriuſque Sicilię, Hieruſalē, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Comes Habſpurgi, Flandriæ & Tyrolis &c. Quum beatiſſimus in Chriſto pater & D. D. N. Iulius III. diuina prouidentia, S. R. ac vniuerſalis Eccleſiæ Pontifex Maximus D. N. R. ſacrum œcumenicum & generale Concilium, per ſanctitatis ſuæ prædeceſſorem felicis recor. Paulum Papam III. indictum & inceptum & aliquandiu intermiſſum, ad tollenda religionis noſtræ diſſidia, quæ in Germania longo tempore, maxima totius orbis Chriſtiani ꝑturbatione viguerunt, denuò ad ciuitatem Tridentinam reuocauerit, ac per literas ſuæ ſanctitatis ad Calend. Maias proximè præteritas conuocauerit: Nos verò ob aduerſam valetudinem, cum qua aliquādiù iam continuò fermè cōflictamur, tum alijs negocijs impediti, quum eidem Concilio, vti cupiebamus, perſo-

perſonaliter intereſſe non poſſimus, ne tamen muneri noſtro in re tam ardua defuiſſe videamur, operæprecium duximus mandatarios & procuratores noſtros eò ablegare: ac proinde cõfiſi de fide, probitate & rerum experientia, ac erga ſacroſanctam religionem noſtram orthodoxam zelo & pietate, venerabilium, deuotorum ac generoſitate nobilium fidelium, nobis dilectorũ Hugonis Comitis à Monfort, don Fráciſci à Toleto, Prioris monaſterij Reconuallenſis, & Guilhelmi à Pictauia, Archidiaconi Campaniæ, conſiliariorum noſtrorum, eoſdem tam ratione Imperialis noſtræ dignitatis, quam ſuſtinemus, quàm regnorum & prouinciarum, hæreditario iure nobis ſpectantium, cõiunctim & ſeparatim fecimus, creauimus, conſtituimus & ordinauimus, atq; ex nunc tenore præſentium, ex certa animi noſtri ſcientia, & omnibus alijs melioribus medio, via, iure & cauſa, quibus validiùs & efficaciùs poſſumus & debemus, ſolenniter facimus & creamus, conſtituimus & ordinamus noſtros veros, legitimos & indubitatos oratores & mandatarios: dantes eis, & cuilibet eorũ in ſolidum amplam facultatem & poteſtatem, vt omnes ſimul, aut tres, duo vel vnus ipſorum nomine noſtro in dicto Concilio œcumenico comparere, in omnibus ſeſſionibus noſtrum locum, vti oratores & mandatarij noſtri habere, res & negocia religionis & fidei, & alia quęcunq; in prædicto Concilio tractanda, vnà cũ alijs ibidèm ſtantibus Reipublicæ Chriſtianæ principibus, eorum've legatis, oratoribus, mandatarijs conſultare, agere & tractare, illisq; omnibus & per omnia adeſſe, conſiliũ, votum & decretũ noſtro nomine dare, impartiri ac interponere, aliaque oĩa tractare, procurare, agere, concludere & exercere debeant & poſſint, quæ ad Dei gloriam, fidei vnionem & exaltationem, & Reipublicæ Chriſtianæ honorem, cõmodum & augmentum pertinere, & in ipſo concilio expedire viſa fuerint, & quæ nos ipſi agere, tractare, procurare & facere poſſem', ſi præmiſſis omnibus & ſingulis perſonaliter intereſſemus: etiam ſi talia eſſent, quę mandatum exigerẽt magìs ſpeciale, quàm præſentibus eſt expreſſum: ponentes idcirco præfatos oratores & mandatarios noſtros, quo ad præmiſſa, in locum & vicem perſonę noſtræ: promittẽtes in verbo noſtro Cæſareo, nos habituros ratum & gratum, quicquid per ipſos oratores, mãdatarios noſtros, tres aut duos vel vnũ ipſorum, ad modum prænarratum, actũm, procuratum & geſtum fuerit, dolo & fraude penitùs ſemotis: Harum teſtimonio literarum, ſigilli noſtri appenſione munitarum. Datis in ciuitate noſtra Imperiali Augusta Vindelica, die primo menſis Iulij, Anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, Imperij noſtri 31. & Regnorum noſtrorum 36.

CAROL.

Ad mandatum Cæſareæ & Catholicæ M. proprium.

Ioannes Burger.

ORATIO ORATORIS IMPERAT. POST PRÆSENTATIONEM ſui mandati.

POſtquàm intermiſſum annis aliquot ſacroſanctum concilium, Illuſtriſſ. D. R. Præſules, P. ampliſſimi, ad fidei & religionis Chriſtianæ incrementum, hæreſes extirpandas morumq; reformationem non modò vtiliſſimum, verùm & neceſſariũ, à ſanctiſſimo Patre Iulio tertio Pontifice maximo Cæſar inuictiſſimus in hac ciuitate Tridentina proſequendum impetrauit, omnes tam imperij Romani quàm regnorum ſuorum & patrimonialium prouinciarum præſules hortari, monere, frequenter etiã orare, vt ad conciliũ ſe conferrent, non deſtitit: quod equidem & Præſulum in hoc conuentu frequẽtia, & illuſtriſſimorum ſacri Romani Imperij Electorum præſentia, vel me tacente, atteſtatur. Nec his contentus Cæſar, quò maiorem teſtatioremq; animi ſui erga ſacram Synodum propenſionem oſtenderet, præter fideliſſimum, & iam dudum hoc munere fungentem dominum Illuſtriſſimũ Fráciſcum à Toleto, vnum ex Hiſpaniarum regnis, ex patrimonialibus ſuis prouincijs, alterum me quoque, licèt indignum, ex Germania ad ipſius vices vnà cum illo hic gerendas oratorem ac mandatarium conſtituit. Vndè magnum animi Caroli Cæſaris inuictiſſimi erga religionem Chriſtianam, ac Germanicę nationis ſalutem extat argumentum. Vt verò voluntati clementiſs. domini mei morem gererem, eiusq; iuſſis obtemperarem, omiſſis rebus oĩbus, huc me quàm diligentiſſimè potui, contuli. Quamobrèm ego vos Præſules Reuerendiſſimi ac Patres ampliſſimi precor, vt iuxta Cæſarei mandati tenorem, in eius me oratorem recipiatis. Dixi.

RESPONSVM SYNODI AD oratores Imperatoris.

ILluſtres domini, Mandatum Cæſareæ Maieſtatis, quod modò à dominationibus veſtris exhibitum eſt, & coram Patribus recitatum fuit, huic ſanctæ Synodo iucundiſſimum nuncium attulit: Quantùm enim in hoc tam vniuerſę Chriſtianę reipublicę ſalutari opere, de pijſſima hui' religióe & potẽtiſſimi principis animo ſibi polliceri poſſit, facilè tũ ex ipſius mãdati lectione, tum ex perſonarũ veſtrarum deſtinatione intellexit. Quare & dominatiões veſtras, quas ob ſingularem earum prudentiã & religionis ſtudiũ magno ſibi adiumẽto fore ſperat, grato & beneuolo aĩo amplectitur,

ctitur, & mandatum ſuæ Cæſareæ maieſtatis, quantùm de iure poteſt, libentiſſimè admittit: Et cùm de his omnibus ſancta Synodus DEO benedicto gratias aget, ſimul & Diuinam clementiam pro ſalute eiuſdem maieſtatis, & felici rerum ipſius euentu aſſiduè precabitur.

SACROSANCTI OECVMENICI ET GENERALIS CONCILII Tridentini Seſſio XI. quæ eſt prima sub Iulio III. Pont. Maximo, celebrata Calend. Maij, 1551.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritusſancti, Amen. Anno à natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, Indictione nona, die verò Veneris, prima menſis Maij, pontificatus ſanctiſſimi Domini noſtri Iulij, diuina prouidentia Papæ tertij, anno ſecundo, Reuerẽd. & Illuſtr. D. Marcellus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter Cardinalis de Creſcentijs, prælibati ſanctiſſimi D. N. Papæ de latere Legatus, ac R. D. Sebaſtianus Pighinus, Archiepiſcopus Sipontinus, & Aloyſius Lypomanus, Epiſcopus Veroneñ. Apoſtolicæ ſedis nuncij, vnà cum reliquis Patribus, qui Tridenti aderant, de manè conuenerunt in Eccleſia cathedrali ſancti Vigilij ciuitatis Tridẽtinæ, in qua celebrârunt primam Seſſionem huius ſacri Concilij Tridentini ſub eodem ſanctiſſimo D. N. Iulio: Vbi celebrata priùs de Spiritusſancto ſolenni Miſſa, peractisq́; conſuetis cæremonijs, lectæ fuerunt literæ eiuſdem ſanctiſſimi D. N. Papæ ſuper reaſſumptione & proſecutione ſacri œcumenici & generalis Concilij Tridentini. Deinde R. D. Archiepiſcopus Turritanus conuerſus ad Patres, alta & intelligibili voce legit hæc, quę ſequuntur.

Decretũ de reſumendo Concilio.

Reuerend. & Illuſtr. D. & Reuerendi Patres, placét ne vobis ad laudem & gloriam ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritusſancti, ad incrementum & exaltationem fidei & religionis Chriſtianę, ſacrum œcumenicum & generale Concilium Tridentinum, iuxta formam & tenorem literarum ſanctiſſimi domini noſtri reſumi debere, & procedendum eſſe ad vlteriora? Reſponderunt, Placet.

Indictio futuræ Seſſionis.

R. & Illuſtr. domini, reuerendiq́; patres, placét ne vobis proximè futuram Seſſionẽ, habendam & celebrandã eſſe in futuris Calendis Septembris? Reſponderunt, Placet. Et ſucceſſiuè ab ipſo Reuerẽd. & Illuſt. dño Legato declaratum eſt, Cõcilium ipſum reſumptũ eſſe, & ꝓcedendũ eſſe ad vlteriora.

Ego Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius, ſcripta omñia, ita vt notata ſunt, acta fuiſſe: in quorum fidem manu mea ꝓpria ſubſcripſi.

EXHORTATORIA ORATIO, Reuerendiſſimorum ſacri Concilij Tridentini Præſidum nomine recitata Calen. Septemb. M. D. LI.

CVM poſt reſtitutam huc Synodum Patres Ampliſſimi, recens isq́; peropportunus ac nobis optatiſſimus duorum clariſſimorum Germaniæ Pręſulum, & eorundem ſacri Romani Imperij principum Electorum aduentus magnam ſpem attulerit nobis, fore vt non ſolùm multi eiuſdẽ nationis Epiſcopi, illorum exemplo excitati, verùm etiam alij quamplurimi varijs ex locis propediem huc adſint, atq; ita ſacrum Cõcilium, ad Dei omnipotentis honorem, proſequi & peragere liceat: nunc deniquè noſtras eſſe partes duximus, pro loco ac perſona, quã ſuſtinemus, vt in principio & tanquàm limine actionum noſtrarũ, pauca verba veſtrì ſimul & noſtrì hortandi atque admonendi cauſa faciamus. Etſi enim vos pro veſtra pietate & ſapientia ac ſtudio ſalutis animarum, in tam graui Chriſtianæ Reipu. tempore ac neceſſitate, bonorũ ſacerdotũ & paſtorum officio fungi paratos eſſe minimè dubitamus: tamen tanta eſt earum rerũ, quas præclarè inchoatas, Deo adiuuãte, perſequi & ad exitum adducere inſtituimus, magnitudo, vt nulla, quæ nos vehementiùs excitet & officij noſtri ſæpiùs admoneat, ſuperuacanea videri debeat oratio. Tollendę enim nobis, vt ſcitis atq; extirpandę ſunt hæreſes: quibus nõ ſine maxima animarum iactura longè lateque diſſeminatis, & indiès lõgiùs ſerpentibus, miſerandum in modum Eccleſia ſciſſa, lacerata & perturbata eſt. Corrigenda, & reformanda eſt Eccleſiaſtica diſciplina, quæ iamdiù deprauata atque corrupta, harum ipſarum hæreſium magna ex parte cauſa origoq́ue extitit. Poſtremò agendum eſt de ſedandis Regum inter ſe Principumq́ue diſcordijs: quibus effectum eſt, vt Chriſtiana Reſpublica maximas intùs & foris calamitates acceperit, & impiorum hoſtium aucta potentia, noſtris autem fractis & debilitatis viribus, ſalus iam & libertas Chriſtianorum omnium, atque adeò ipſa fides & religio in ſummum & extremũ penè diſcrimen adducta ſit. Vndè autem noſtræ hortationis initium aptiùs duxerimus, quàm vt nos tantis ac tam arduis rebus non modò perficiendis, ſed ne aggrediendis quidem impares eſſe intelligamus? Quis enim oculos ad tantarum rerum molem inſpiciendam attollens, inde eoſdem ad humanarum virium exiguitatem conſiderandam deijciens, hoc non intelligat, nequaquàm tanto oneri ſubeundo ac ſuſtinẽdo infirmitatem humanam poſſe ſufficere? Nec verò hoc deterrendi veſtrì cauſa dicimus, ſed vt noſtram imbecillitatem agnoſcentes, ad Dei opt. max. opem & miſericordiam nobis confugiendum eſſe ſtatuamus.

2.Cor. 3. Ex eo enim omnis, vt inquit Apoſtolus, ſuf-
ficientia noſtra eſt. Itaq; in illo noſtra omis
nobis ſpes & fiducia collocanda & reponen
da eſt, qui omnibus, dummodò in fide po-
ſtulent, affluenter dat, & non improperat.
Agitur ipſius religionis cauſa, agitur Eccle-
ſiæ ſalus: quam tantoperè dilexit, vt eam filij
ſui vnigeniti paſſione & morte redimẽdam
putauerit. Vt ſuperioribus temporibus illi
nunquàm defuit, ita nec hoc quidem tem-
pore aut in poſterum vnquã eſt defuturus.
Iacta ſunt, eo authore, harum rerum ferè
omnium fundamenta. Profectò cuius im-
pulſu atq; auxilio opus iam inſtitutũ & cœ-
ptum eſt, eodem quoq; vires ſubminiſtrãte
& nobiſcum ſimul operante, abſoluetur. Nõ
Esai. 59. eſt abbreuiata manus Domini, vt Eccleſiæ
ſuæ opitulari non poſſit: neque minuta cle-
mentia, vt nolit. Cuius quidem propitię vo-
luntatis erga nos, cùm alia multa, tum hoc
nõ minimum teſtimonium habemus, quòd
hos duos Germaniæ præſules, authoritate,
prudentia, pietate præſtantiſſimos in eam
mentem impulit, vt tam opportuno tẽpore,
multis & magnis, quibus impediebantur,
difficultatibus conſilio & virtute ſuperatis,
ad hanc ſacroſanctam Synodum accederet.
Nos modò contrito & humiliato corde ſup
plices eius opem aſſiduè imploremus, quẽ-
admodùm paulò antè more Maiorum atq;
inſtituto fecimus. Intimo animi dolore pec-
cata noſtra ingemiſcam', atq; in bonis ope-
ribus & dignis pœnitentiæ fructibus ambu-
lantes, animas noſtras & corda Spiritui ſan-
cto tanquam ſedes ac templa munda præ-
Esaiæ 52. beamus, memores eius, quod ſcriptum eſt:
Mundamini, qui fertis vaſa Domini. Maxi-
ma ſemper, vt vos minimè præterit Patres,
generalium Conciliorum vis, maxima fuit
authoritas. Nec enim dubium eſt quin eis,
modò rectè & ordine habeantur, Spiritus
Matt. 18. ſanctus ipſe præſideat. Etenim ſi Dominus
noſter, vbicunquè duo aut tres in nomine
eius fuerint congregati, in medio eorum ſe
futurum eſſe confirmauit: quis eum & ſan-
ctum ipſius Spiritum abeſſe putet ab huiuſ-
modi plurimorũ Patrum & ſacerdotũ con-
uentu iuſto atq; legitimo, qui, quemadmo-
dùm hic noſter, propter cauſam fidei & re-
ligionis, propter correctioné morum, pro-
pter pacem deniq; & tranquillitatem Eccle
ſiæ ſit coactus? Itaque talium Conciliorum
ſcita, non hominum magis quàm Dei ipſius
exiſtimantur eſſe decreta. Horum exemplũ
nobis primis illis Eccleſiæ temporibus, Spi-
ritu ſancto pleni Apoſtoli prodiderunt. Ad
hoc remedium maiores noſtri deinceps gra
uiſſimis Eccleſiæ temporibus cõfugerunt.
Hoc Arrianam illam ſectam, toto terrarum
orbe diffuſam, tam inueteratam, tantis ſtu-
dijs opibusq; potentiſſimorum principum
defenſam. hoc Macedonij, Neſtorij & Euty-
chetis hæreſim, innumerabileſq; alias ſuſtu-

lerunt: Hoc ſæpè ſacerdotum & populi vitã
ac mores reformarunt: Hoc ſeditionibus &
diſcordijs aliquando agitatam Eccleſiam,
in quietum & tranquillum ſtatum redege-
runt. Quarè magna ſpe, magno animo, Pa-
tres, tam pias actiões & tam Chriſtiano no-
mini ſalutares perſequamur. Hoc munus,
hæ partes, hoc officium noſtrum eſt, qui hãc
ob cauſam ex tam diſtãtibus ac remotis re-
gionibus in hanc vrbem conuenimus. Ac
primùm quidé æterni Dei honor & gloria,
& ſanctiſſimæ ipſius fidei, ac religionis cau-
ſa nos moueat. Nam cùm propter prauos &
corruptos mores, Dei venerationem, cultũ
& charitatem vbiq; imminuta, tum verò hę-
reſibus & impietate dogmatum, veritatem
& ſynceritatem fidei nuſquàm ferè non cõ-
taminatam atque pollutam videamus, quis
tam ingratus ac tam immemor diuinorum
munerum ac beneficiorum erit, qui nõ Dei
benedicti cultum & gloriam, non cæteris
modò rebus anteponat, ſed vita & anima
ſua habeat chariorem? Qui, vt reliqua eius
in humanum genus beneficia, quæ ſunt in-
numerabilia & longè maxima, omittamus,
tantoperè nos, figmẽtum manuum ſuarum
luteum, amauit, quanquàm inimici ei eſſe-
mus, & eo impiè relicto ac repudiato, muta
& fragilia quædam ſimulacra coleremus,
tamen per vnigeniti filij ſui mortem crude-
liſſimoſq; cruciatus nos ſibi reconciliaue-
rit, & Satanæ dominatu ac peccatorum mo-
le oppreſſos, æterniſque ſupplicijs addictos
liberãrit, atque in filios ſibi in ſpem æternæ
gloriæ & cæleſtis hæreditatis adoptãrit.
Quòd ſi eius honori & gloriæ fideles oẽs
tantoperè inſeruire oportet, quantò maio-
re ſtudio nos, quos ille ſibi ſacerdotes ele-
git, eius cultum & religionem tueri, defen-
dere & conſeruare debemus? Salus prętereà
nos moueat animarum, pro quibus agnus
ille immaculatus, D.N.Ieſus Chriſtus ſuum
in ara crucis ſanctiſſ. & precioſiſſ. ſanguinem
effudit: quæ cùm fidei & cuſtodiæ noſtræ
commiſſæ & cõmendatæ fuerint, earum in-
columitati à nobis cura & ſolicitudine pui-
dendum eſt, ſi officio noſtro ſatisfacere, ſi
noſtræ ipſorum ſaluti conſulere volumus.
Væ enim ijs, qui DEI opus negligenter fa- Hier. 48.
ciunt. Væ nobis, ſi tam neceſſario tempore,
officio ac muneri noſtro defuerimus. Quas Cap 34.
per Ezechielem minas Dominus paſtoribus,
oues ſibi commiſſas negligentibus, intenta-
uit? quàm acriter, quàm ſeuerè, quàm atro-
citer gregé ſuum ſe de eorum manu requi-
ſiturum eſſe denunciauit? Qui cùm primò
eorum negligentiam his verbis accuſaſſet,
Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis: & Ezec. 34.
quod ægrotum, non ſanaſtis: & quod con-
fractum, nõ alligaſtis: & quod abiectum, nõ
reduxiſtis: & quod perierat, non quæſiſtis:
hæc paulopòſt adiunxit: Viuo ego, quia pro
eo, quòd facti ſunt greges mei in rapinã, &
oues

oues meę in deuorationē omnium beſtiarū agri: eccè ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum. Quæ eadem ferè, quanquàm alijs verbis, per Hieremiam, minatus eſt. Vtinàm verò, Patres, hæc magno animæ diceremus cum dolore, vtinàm hæc tam vehemens increpatio in noſtra tempora minimè conueniret, nō tantum ouium numerum deſideraremus, non grex Domini tantoperè diiectus ac laceratus fuiſſet. Heu quis tantam eius diſſipationem, diſſipationem autem ſummò verò ſtragem ac vaſtitatem ſatis dignè poſſit deplorare? Superat omnem non orationis modò copiam, ſed vim etiam doloris, tantæ & tam luctuoſæ cladis magnitudo. Expergiſcamur igitur, expergiſcamur per viſcera miſericordię Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et quoniam ijs, quæ interierunt, ouibus ampliùs ſubuenire non poſſumus, demus ſaltem operam, vt tum ab ouili Dominico abductas recuperemus, tum illas, quæ inde non exierunt, diligentiùs in poſterum cuſtodiamus. Non de ſalute tātùm eorum agitur: noſtra quoq; ipſorum ſalus agitur. Neq; perire illæ incuria noſtra poſſunt, quin id animabus noſtris exitioſum futurum ſit. Earum à nobis rationem in tremendo illo iudicio is repoſcēt, qui illas ſanguine ſuo redemptas, nobis paſcendas cuſtodiendasque commiſit. Hinc nos viuentis Dei minæ commoueant, cuius in manus incidere horrendum eſt, ſi officio noſtro defuerimus: inde parata nobis laboris & ſolicitudinis futuræ merces excitet, ſi fuerit per nos Dominici gregis ſaluti proſpectum atque conſultum. Omittimus laudem, quæ ab omnibus nō huius modò ætatis hominibus, ſed ab omni poſteritate ſacro huic Concilio ſine dubio maxima tribuetur: & eam omittimus, propterea quòd minimè decet nos inanem iſtam & falſam gloriam aucupari, aut in ea vllum rectè factorum fructum ponere: Quod qui faciūt, ij, vt Dominus in Euangelio inquit, mercedem iam ſuam receperunt. De vera illa & ſolida & ſempiterna gloria loquimur, quæ bonis operibus à Chriſto Domino noſtro promiſſa & præparata eſt. Etenim ſi ijs, qui proximum ſuum eſurientem, aut ſitientem, aut nudum, cibo, potu, veſte, aut alijs huiuſmodi charitatis officijs iuuerint, regnum ab eo cęleſte promiſſum eſt: quātò illud magis ſperare is debebit, qui proximi & fratris ſui animam ex ipſis Satanæ faucibus eripuerit? Quid? qui non de vno aut altero fratre, ſed de cuncto fidelium cœtu & vniuerſa republica Chriſtiana optimè fuerit meritus, ipſamque Dei religionem conſilijs & laboribus ſuis inſtaurauerit, quantò maiora ab illo omnium bonorum operum authore, & eodem remuneratore præmia conſequetur? Hæc ſunt quæ ſpectare, quæ intueri, quæ propoſita habere & poſſumus & debemus. Hæc ſunt genere ipſo ineffabilia, magnitudine infinita, diuturnitate perpetua & ſempiterna. Quamobrem incumbamus Patres toto pectore, vt aiunt, ad ſananda Chriſtianæ Reipublicæ vulnera: incumbamus quanta maxima poſſumus cura & diligentia ad eas actiones, ex quibus ad Deum honor, ad Eccleſiam ſalus, ad nos æterna gloria & felicitas peruentura eſt. Incredibile eſt, quibus piorum omnium votis expetitum, qua lætitia cœptum, qua expectatione rurſus reſtitutum huc fuerit inſtauratumque Concilium. Perſuaſum ijs eſt & rectè perſuaſum, hoc vnum eſſe remedium, quo Eccleſiæ nauis, iam diù hæreſum & diſcordiarum procellis agitata atq; quaſſata, & cùm vi tempeſtatis, tùm nautarum etiam negligentia propè obruta, è periculo eripi, & tuto in portu poſſit collocari.

Hæc'ne eorum vota inania, has ſpes fallaces, hanc voluptatem irritam patiemur euadere? Quid reliquum erit ampliùs, quod ſperent? quid ſupererit, quod expectent? Si vllo vnquàm tempore bonorum & ſapientium ſacerdotum ECCLESIA fidem auxiliumque implorauit, hoc tempore Patres, hoc tempore maximè implorat, afflicta, vexata, lacerata, tot ſpoliata præſidijs, tot chariſſimis filijs orbata, ſupplex DEO & vobis manus tendit: filios ſuos è ſinu ſibi ereptos recuperare pia parens deſiderat, & cùm eorum deſiderio angitur, tum de reliquorum etiam ſalute eſt ſolicita. Quas illa Deo grates aget? quanta præ lætitia ac voluptate exultabit, ſi quod optat, per vos fuerit conſecuta? quam ea res nō huic ſolùm quæ in terris eſt, verùm etiam illi cæleſti Eccleſiæ grata, iucunda, optataq; accidet? Etenim ſi vel vno peccatore in terris pœnitentiam agente, beatæ illæ mentes tantoperè in cælo gaudent, quid tot populis ad veritatis lucem & rectam viuēdi rationem reuocatis futurum eſſe cenſemus? Ipſum profectò cęlum eccleſiæ hac vnione, & religionis ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ inſtauratione lętabitur, & terra ob factoris ſui gloriam iubilabit, ac Dño nobis placato, atq; ꝓpitio, lætiores poſthàc dies, feliciora tempora, vberiores terræ fructus erunt. Reliquum eſt, Patres ampliſſimi, vt vos pro officio noſtro admoneam⁹, tametſi grauitas & ſapientia veſtra minimè admonitionem noſtram deſideret, vt hæc quę pro totius Eccleſiæ ſalute agere molimur, in ſpiritu lenitatis & manſuetudinis, quemadmodùm ſanctę huic Synodo dignum eſt, agātur. Faceſſat hinc omnis huius ſacroſancti cœtus maieſtate indigna contentio. Faceſſat omne odium, omnis verborū immoderatio. Sit ſumma inter nos, vt debet, charitas, ſumma animorū cōſenſio, ſumma cōcordia. Nemo noſtrū quę ſua ſunt q̄rat, ſed quę Ieſu Chriſti. Deniq; meminerim⁹, huic cōuentui Deū ipſum, noſtrorū cōſiliorum &

Marginal notes: Hier. 2. — Hebr. 10. — Matt. 6. — Matt. 25. — Luc. 15. — Gala. 6.

& actionum omnium ſpectatorem ac iudicem eſſe affuturum. Cui ſalus eſt & honor in ſecula ſeculorum. Amen.

SESSIO XII. QVAE EST SECVNDA SVB IVLIO III. PONT. Max. celebrata die 1. Septemb. 1551.

Decretum prorogationis Seſſionis.

Sacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legato & Nuncijs, quę in proximè præterita Seſſione ſequentem hanc hodiè habendam, & ad vlteriora procedendum eſſe decreuerat, cùm ob inclytę Germanicæ nationis, cuius præcipuè cauſa agitur, abſentiam, ac non magnam cæterorum Patrum frequētiam procedere hactenùs diſtulerit, de venerabilium in Chriſto fratrum & filiorum ſuorum, Maguntini & Treuirenſis Archiepiſcoporū, ac ſacri Romani imperij Principum Electorum, & cōplurium ipſius aliarumq; prouinciarum Epiſcoporum ſub hāc ipſam diem aduentu in Domino exultans, & dignas ipſi omnipotenti Deo agens gratias, firmamq; ſpem concipiens quamplurimos tam ipſius Germaniæ, quàm aliarū nationum Prælatos, & ſui officij debito & hoc exemplo commotos propedièm eſſe venturos, futuram ſeſſionem ad quadrageſimam diem, quæ erit xj. menſis Octobris proximè ſequentis, indicit: & Concilium ipſum in ſtatu, in quo reperitur, proſequēdo, cùm in præteritis ſeſſionibus de ſeptem ſacramentis nouæ legis in genere, & in ſpecie de baptiſmate & Confirmatione diffinitum fuerit, ſtatuit & decreuit de ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſacramento, necnon quòd ad reformationem attinet, de reliquis, quæ ad faciliorem & commodiorem Prælatorum reſidentiam pertinent, agi & tractari debere: Ac monet & hortatur omnes Patres, vt interim D. N. Ieſu Chriſti exemplo, quantùm tamen humana fragilitas patietur, ieiunijs & orationibus vacent, vt tandem placatus, qui in ſecula ſit benedictus Deus, corda hominum ad verę ſuę fidei agnitionē, & ſanctę matris Eccleſiæ vnitatem, ac rectè viuendi normam reducere dignetur.

Concordat cum originali: in cuius fidem ego Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius, ſubſcripſi manu propria.

SESSIO XIII. QVAE EST III. SVB IVLIO III. PONTIF. MAX. celebrata die vndecima Octobris 1551. Celebrauit autem Miſſam ſummam Epiſcopus Maioricenſis, Orationemque habuit Archiepiſcopus Turritanus.

Decretum de ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

Sacroſancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè cōgregata, pręſidentibus in ea eiſdem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ legato & nuncijs, & ſi in eum finem non abſq; peculiari ſcilicet ductu & gubernatione conuenerit, vt veram & antiquam de fide & ſacramentis doctrinam exponeret, & vt hæreſibus omnibus, & alijs grauiſſimis incommodis, quibus Dei Eccleſia miſerè nunc exagitatur, & in multas & varias partes ſcinditur, remediū afferret, hoc præſertim iam inde à principio in votis habuit, vt ſtirpitùs conuelleret zizania execrabiliū errorum & ſchiſmatum, quæ inimicus homo his noſtris calamitoſis temporibus in doctrina fidei, vſu, & cultu ſacroſanctæ Euchariſtiæ ſuperſeminauit: quam alioquì Saluator noſter in Eccleſia ſua tanquàm ſymbolū reliquit eius vnitatis & charitatis, qua Chriſtianos omnes inter ſe coniunctos & copulatos eſſe voluit. Itaq; eadem ſacroſancta Synodus, ſanam & ſyncerā illam de Venerabili hoc & Diuino Euchariſtiæ Sacramento doctrinā tradens, quam ſemper Catholica Eccleſia ab ipſo Ieſu Chriſto Domino noſtro & eius Apoſtolis erudita, atque à Spiritu ſancto, illi omnem veritatem indiēs ſuggerente, edocta retinuit, & ad finem vſq; ſeculi conſeruabit, omnibus Chriſtifidelibus interdicit, ne poſthàc de ſanctiſſima Euchariſtia aliter credere, docere aut prædicare audeāt, quàm vt eſt hoc præſenti decreto explicatum atq; diffinitum.

De Reali præſentia Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento.

Cap. I.

Principio docet ſancta Synodus, & apertè ac ſimpliciter profitetur, in almo ſanctæ Euchariſtiæ ſacramento, poſt panis & vini conſecrationem D. N. Ieſum Chriſtum, verum DEVM atque hominem, verè, realiter ac ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium contineri. Nec enim hæc inter ſe pugnant, vt ipſe Saluator noſter ſemper ad dexteram Patris, in cælis aſſideat iuxta modum exiſtendi naturalem, & vt multis nihilominùs alijs in locis ſacramentaliter præſens ſua ſubſtantia nobis adſit, ea exiſtēdi ratione, quam etſi verbis exprimere vix poſſumus, poſſibilem tamen eſſe Deo cogitatione, per fidem illuſtrata, aſſequi poſſumus, & cōſtantiſſimè credere debemus. Ita enim Maiores noſtri omnes, quotquot in vera Chriſti Eccleſia fuerūt, qui de ſanctiſſimo hoc Sacramento diſſeruerunt, apertiſſimè ꝓfeſſi ſunt, hoc tam admirabile Sacramentum in vltima cœna redemptorem noſtrum inſtituiſſe, cùm poſt panis viniq; benedictionē, ſe ſuum ipſius corpus illis præbere ac ſuum ſanguinem diſertis ac perſpicuis verbis teſtatus eſt. Quæ verba à ſanctis Euangeliſtis commemorata, & à D. Paulo poſteà

poſteà reperta, cùm propriam illam & apertiſſimam ſignificationem præ ſe ferant, ſecundùm quam à Patrib⁹ intellecta ſunt, indigniſſimum ſanè flagitium eſt, ea à quibuſdam contentioſis & prauis hominibus ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & ſanguinis Chriſti negatur, contra vniuerſum Eccleſiæ ſenſum detorqueri: quę tanquam columna & firmamentum veritatis, hæc ab impijs hominibus excogitata commenta, velut Satanica deteſtata eſt, grato ſemper & memore animo præſtantiſſimum hoc Chriſti beneficium agnoſcens.

De ratione inſtitutionis huius ſanctiſſimi Sacramenti. Cap. II.

Ergo Saluator noſter diſceſſurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc inſtituit, in quo diuitias diuini ſui erga hoĩes amoris velut effudit, memoriã faciens mirabilium ſuorum: & in illius ſumptione colere nos ſui memoriam præcepit, ſuamque
Pſal. 110. Matt. 26. 1. Cor. 11. annunciare mortẽ, donec ipſe ad iudicandũ mundũ veniat. Sumi aũt voluit ſacramentũ hoc tanquàm ſpiritalẽ animarũ cibum, quo alantur & confortentur viuentes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipſe viuet
Ioan. 6. propter me: & tanquàm antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſeruemur. Pignus prætereà id eſſe voluit futuræ noſtrę gloriæ & perpetuæ felicitatis, adeoq; ſymbolũ vnius illius
Ephe. 4. corporis, cuius ipſe caput exiſtit, cuiq; nos tanquàm mẽbra, arctiſſima fidei, ſpei & charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit, vt idipſum omnes diceremus, neque eſſent in nobis ſchiſmata.

De excellentia ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſuper reliqua ſacramenta. Cap. III.

Commune hoc quidẽ eſt ſanctiſſimæ Euchariſtiæ cum ceteris ſacramentis, ſymbolũ eſſe rei ſacræ, & inuiſibilis gratiæ formã viſibilem: verùm illud in ea excellens & ſingulare reperitur, quòd reliqua ſacramenta tunc primùm ſanctificãdi vim habent, cùm quis illis vtitur: at in euchariſtia, ipſe ſanctitatis author ante vſum eſt. Nondùm enim
Luc. 22. Marc. 14. Euchariſtiam de manu domini Apoſtoli ſuſceperant, cùm verè tamen ipſe affirmaret, corpus ſuum eſſe quod præbebat. Et ſemper hęc fides in eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum domini noſtri corpus, verumq; eius ſanguinẽ ſub panis & vini ſpecie, vnà cum ipſius anima & diuinitate exiſtere: ſed corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinẽ ſub vini ſpecie ex vi verborum: ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamq; ſub vtraq; vi naturalis illius cõnexionis & concomitantiæ, qua partes Chriſti Domini, qui iam ex mortuis reſurrexit non amplius moriturus, inter ſe copulantur: diuinitatẽ porrò propter admirabilẽ illam eius cum corpore & anima hypoſtaticam vnionem. quapropter veriſſimũ eſt, tantundẽ ſub alterutra ſpecie, atquẽ ſub vtraq; cõtineri: totus enim & integer Chriſtus ſub panis ſpecie & ſub quauis ipſius ſpeciei parte: totus itẽ ſub vini ſpecie, & ſub eius partibus exiſtit.

De Tranſſubſtantiatione. Cap. IIII.

Quoniam autẽ Chriſtus redemptor noſter corpus ſuum, id quod ſub ſpecie panis offerebat, verè eſſe dixit, ideò perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, idque nunc denuò ſancta hæc Synodus declarat, per conſecrationem panis & vini, conuerſionem fieri totius ſubſtantiæ panis, in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri, & totius ſubſtantię vini, in ſubſtantiã ſanguinis eius: quæ conuerſio conuenienter & propriè à ſancta Catholica Eccleſia, Tranſſubſtantiatio eſt appellata.

De cultu & veneratione huic ſanctiſſimo Sacramento exhibenda. Cap. V.

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Chriſtifideles, pro more in Catholica Eccleſia ſemper recepto, latriæ cultum, qui vero DEO debetur, huic ſanctiſſimo Sacramento in veneratione adhibeant. Neque enim minùs eſt adorandum, quòd fuerit à Chriſto Domino, vt ſumatur, inſtitutum. Nam illum eundem Deum præſentem in eo adeſſe credimus, quem Pater æternus introducẽs in orbem terrarum, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei, quẽ Magi procidentes adorauerunt: quẽ deniq; in Galilæa ab Apoſtolis adoratũ fuiſſe ſcriptura teſtatur. Hebr. 1. Pſal 96. Matt. 2. Matt. 28.

Declarat prætereà ſancta Synodus, piè & religioſè admodùm in Dei Eccleſiam inductum fuiſſe hunc morem, vt ſingulis annis peculiari quodã & feſto die præcelſum hoc & venerabile Sacramentum ſingulari veneratione ac ſolennitate celebraretur, vtq; in proceſſionibus reuerenter & honorificè illud per vias & loca publica circunferretur. Aequiſſimum eſt enim, ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies, cùm Chriſtiani omnes ſingulari ac rara quadam ſignificatione gratos & memores teſtentur animos erga communem Dominum & redemptorem, pro tam ineffabili & planè Diuino beneficio, quo mortis eius victoria & triumphus repræſentatur. Ac ſic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio & hæreſi triumphũ agere, vt eius aduerſarij in conſpectu tanti ſplendoris, & in tanta vniuerſæ Eccleſiæ lætitia poſiti, vel debilitati & fracti tabeſcant, vel pudore affecti & confuſi, aliquando reſipiſcant.

De aſſeruando ſacræ Euchariſtiæ Sacramento, & ad infirmos deferendo. Caput VI.

Cõſuetudo aſſeruandi in ſacrario ſanctã Euchariſtiã adeò antiquã eſt, vt eam ſeculũ etiam

etiam Niceni Concilij agnouerit. Porrò deferri ipſam ſacrã Euchariſtiam ad infirmos, & in hunc vſum diligenter in Eccleſijs conſeruari, præterquàm ꝙ cum ſumma æquitate & ratione coniunctum eſt, tum multis in Cócilijs pręceptũ inuenitur, & vetuſtiſſimo Catholicæ Eccleſiæ more eſt obſeruatum. Quare ſancta hæc Synodus retinendũ omninò ſalutarem hunc & neceſſarium morem ſtatuit.

De præparatione quæ adhibenda eſt, vt dignè quis ſacram Euchariſtiam percipiat. Cap. VII.

Si non decet ad ſacras vllas functiones quépiam accedere niſi ſanctè, certè quo magis ſanctitas & Diuinitas cæleſtis huius Sacramenti viro Chriſtiano cóperta eſt, eo diligentiùs cauere ille debet, ne abſq; magna reuerentia & ſanctitate ad id percipiendum accedat: præſertim cùm illa plena formidinis verba apud Apoſtolũ legamus: Qui mãducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Dñi. Quare cõmunicare volenti reuocãdum eſt in memoriã eius præceptũ: Probet ſeipſum homo. Eccleſiaſtica aũt cóſuetudo declarat eam probatjoné neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi cóſcius mortalis peccati, quantũuis ſibi cótritus videatur, abſq; præmiſſa ſacramentali cóféſſione ad ſacrã Euchariſtiã accedere debeat: quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab ijs ſacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuò ſeruandũ eſſe decreuit, modò nó deſit illis copia cõfeſſoris. Quòd ſi neceſſitate vrgente ſacerdos abſq; præuia confeſſione celebrauerit, quamprimum confiteatur.

1. Cor. 11.

Ibidèm.

De vſu admirabilis huius Sacramenti. Caput VIII.

Quo ad vſum auté, rectè & ſapienter Patres noſtri tres rationes, hoc ſanctum Sacramentum accipiendi diſtinxerũt. Quoſdam enim docuerunt ſacramẽtaliter duntaxat id ſumere, vt peccatores: alios tantùm ſpiritualiter, illos nimirùm, qui voto propoſitũ illũ cæleſtem panem edentes, fide viua, quæ per dilectionem operatur, fructum eius & vtilitatem ſentiunt: tertios porrò ſacramentaliter ſimul & ſpiritualiter: ij auté ſunt, qui ita ſe priùs probant & inſtruunt, vt veſtem nuptialem induti, ad Diuinam hanc menſam accedant. In ſacramentali autem ſumptione ſemper in eccleſia Dei mos fuit, vt laici à ſacerdotibus cõmunionem acciperent, ſacerdotes aũt celebrantes ſeipſos cõmunicarẽt: qui mos tanquam ex traditione Apoſtolica deſcendens, iure ac meritò retineri debet.

Demum verò paterno affectu admonet ſancta Synodus, hortatur, rogat & obſecrat per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, vt oẽs & ſinguli, qui Chriſtiano nomine cẽſentur, in hoc vnitatis ſigno, in hoc vinculo charitatis, in hoc cõcordię ſymbolo iam tandem aliquando conueniant & concordent: moresq; tãtæ maieſtatis & tam eximij amoris Ieſu Chriſti Domini noſtri, qui dilectam animam ſuam in noſtræ ſalutis precium, & carnem ſuam nobis dedit ad mand.cãdum, hæc ſacra myſteria corporis & ſanguinis ei⁹, ea fidei conſtantia & firmitate, ea animi deuotione, ea pietate & cultu credant & venerentur, vt panem illum ſuperſubſtantialem frequenter ſuſcipere poſſint, & is verè eis ſit animæ vita, & perpetua ſanitas mentis: cuius vigore confortati, ex huius miſeræ peregrinationis itinere ad cæleſtem patriam peruenire valeant, eundem panem angelorũ, quẽ modò ſub ſacris velaminibus edunt, abſq; vllo velamine manducaturi.

Quoniam autem non eſt ſatis veritatem dicere, niſi & detegantur & refellantur errores, placuit ſanctæ Synodo hos Canones ſubiungere, vt omnes iam agnita doctrina Catholica, intelligant quoque, quę ab illis hereſes caueri vitariq; debeant.

DE SACROSANCTO EVCHARISTIAE SACRAMENTO.

Canon I.

Si quis negauerit in ſanctiſſimo Euchariſtię ſacramento contineri verè, realiter & ſubſtantialiter corpus & ſanguinem, vnà cum anima & diuinitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, ac proindè totum Chriſtum, ſed dixerit tantummodò eſſe in eo, vt in ſigno, vel figura, aut virtute, Anathema ſit.

Canon II.

Si quis dixerit, in ſacroſanctæ Euchariſtiæ ſacramento remanere ſubſtãtiam panis & vini, vnà cũ corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti, negaueritq; mirabilem illam & ſingularem conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, manẽtibus duntaxat ſpeciebus panis & vini: quam quidé conuerſionem, Catholica Eccleſia aptiſſimè Trãſſubſtantiationem appellat, Anathema ſit.

Canon III.

Si quis negauerit in venerabili Sacramẽto Euchariſtiæ ſub vnaquaq; ſpecie, & ſub ſingulis cuiuſq; ſpeciei partibus ſeparatione facta totum Chriſtum contineri, Anathema ſit.

Canon IIII.

Si quis dixerit, peracta conſecratione in admirabili Euchariſtiæ ſacramento nó eſſe corpus & ſanguinem Domini noſtri IESV Chriſti, ſed tantùm in vſu dum ſumitur, nó autem antè vel pòſt: & in hoſtijs ſeu particulis conſecratis, quæ poſt communionem reſeruantur vel ſuperſunt, non remanere verũ corpus Domini, Anathema ſit.

Canon V.

Si quis dixerit, vel præcipuum fructum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ eſſe remiſſionem peccatorum, vel ex ea nó alios effectus próuenire, Anathema ſit.

Canon VI.

Si quis

Si quis dixerit, in ſancto Euchariſtiæ ſacramento Chriſtum vnigenitum Dei filium nó eſſe cultu Latriȩ etiá externo adorandű, atque ideò nec feſtiua peculiari celebritate venerandum, neq; in proceſſionibus ſecundùm laudabilē & vniuerſalē Eccleſię ſanctæ ritum & conſuetudinem ſolenniter circūgeſtandum, vel nó publicè, vt adoretur, populo proponendum, & eius adoratores eſſe idololatras, Anathema ſit.

Canon VII.

Si quis dixerit, nō licere ſacram Euchariſtiam in ſacrario reſeruari, ſed ſtatim pòſt conſecrationem adſtantibus neceſſariò diſtribuendam, aut non licere, vt illa ad infirmos honorificè deferatur, Anathema ſit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, Chriſtum in Euchariſtia exhibitum, ſpiritualiter tantùm manducari, & non etiam ſacramentaliter ac realiter, Anathema ſit.

Canon IX.

Si quis negauerit, oēs & ſingulos Chriſti fideles vtriuſq; ſexus, cùm ad annos diſcretionis peruenerint, teneri ſingulis annis, ſaltem in Paſchate, ad communicandum, iuxta præceptum ſanctæ matris Eccleſiæ, Anathema ſit.

Canon X.

Si quis dixerit, non licere ſacerdoti celebranti ſeipſum cómunicare, Anathema ſit.

Canon XI.

Si quis dixerit, ſolam fidem eſſe ſufficientem præparationem ad ſumendum ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentű, Anathema ſit. Et ne tantùm ſacramentum indignè, atque ideò in mortem & condemnationem ſumatur, ſtatuit atque declarat ipſa ſancta Synodus, illis, quos cóſcientia peccati mortalis grauat, quantumcunq; etiam ſe cótritos exiſtiment, habita copia cóſeſſoris, neceſſariò præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem. Si quis autem contrariű docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publicè diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excómunicatus exiſtat.

DECRETVM DE REFORMATIONE. Cap. I.

EAdem ſancta Tridētina Synodus, præſidentibus in ea eiſdem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legato & Nuncijs, intendens nonnulla ſtatuere, quę ad iuriſdictionē pertinent Epiſcoporum, vt iuxta proximæ Seſſionis decretum, illi in cómiſſis ſibi Eccleſijs eo libentiùs reſideant, quo faciliùs & commodiùs ſibi ſubiectos regere & in vitæ ac morum honeſtate cótinere potuerint: illud primùm eos admonendos cenſet, vt ſe paſtores, non percuſſores, eſſe meminerint: atq; ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt nó in eis dominētur, ſed illos tanq̃ filios & fratres diligant, elaborētq;, vt hortādo & monendo ab illicitis deterreant, ne vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur. Quos tamen ſi quid per humanam fragilitatem peccare cōtigerit, illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruanda præceptio, vt illos arguant, obſecrent, increpēt in omni bonitate & patientia: cùm ſæpè plùs erga corrigēdos agat beneuolentia, quàm auſteritas: plùs exhortatio, quàm cōminatio: plùs charitas, quàm poteſtas. Sin autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia iudicium, cū lenitate ſeueritas adhibenda eſt, vt ſine aſperitate diſciplina populis ſalutaris ac neceſſaria cóſeruetur, & qui correcti fuerint, emendentur: aut ſi reſipiſcere noluerint, cæteri ſalubri in eos animaduerſionis exemplo à vitijs deterreantur: cùm ſit diligentis & pij ſimul paſtoris officiű, morbis ouium lenia primùm adhibere fomenta: pòſt, vbi morbi grauitas ita poſtulet, ad acriora & grauiora remedia deſcendere: ſin autem ne ea quidē proficiant, illis ſubmouendis cęteras ſaltem oues à contagionis periculo liberare. 1. Tim. 4.

Cùm igitur rei criminum plerunquè ad euitandas pœnas & Epiſcoporum ſubterfugienda iudicia, querelas & grauamina ſimulent, & appellationis diffugio iudicis processum impediant, ne remedio ad innocentiæ præſidium inſtituto, ad iniquitatis defenſionem abutantur, atq; vt huiuſmodi eorum calliditati & tergiuerſationi occurratur, ita ſtatuit & decreuit:

In cauſis viſitationis & correctionis, ſiue habilitatis & inhabilitatis, necnon criminalibus ab Epiſcopo, ſeu illius in ſpiritualibus Vicario generali, ante diffinitiuam ſententiam, ab interlocutoria vel alio quocunque grauamine non appelletur: nec Epiſcopus ſeu Vicarius appellationi huiuſmodi, tanquàm friuolæ, deferre teneatur, ſed ea, ac quacunque inhibitione ab appellationis iudice emanata, necnon omni ſtylo & conſuetudine etiam immemorabili, contraria non obſtante, ad vlteriora valeat procedere, niſi grauamen huiuſmodi per diffinitiuā ſententiam reparari, vel ab ipſa diffinitiua appellari non poſſit: quibus caſibus, ſacrorum & antiquorum Canonum ſtatuta illibata perſiſtant.

Cap. 2.

A ſententia Epiſcopi, vel ipſius in ſpiritualibus Vicarij generalis, in criminibus appellationis cauſa (vbi appellationi locus fuerit) ſi Apoſtolica authoritate in partibus eam committi contigerit, Metropolitano, ſeu illius etiam Vicario in ſpiritualibus generali, aut ſi ille aliqua de cauſa ſuſpectus foret, vel vltra duas legales dietas diſtet, ſeu ab ipſo appellatum fuerit, vni ex viciniorib⁹ Epiſcopis, ſeu illorum Vicarijs, non autem inferioribus iudicibus committatur.

Cap. 3.

Reus ab Epiſcopo, aut eius Vicario in ſpirituali-

ritualibus generali, in criminali cauſa appellans, coram iudice ad quem appellauit, acta primæ inſtantiæ omninò producat, & iudex niſi illis viſis, ad eius abſolutionem minimè procedat: is autem, à quo appellatum fuerit, intra triginta dies acta ipſa poſtulanti gratìs exhibeat, alioquì abſq; illis cauſa appellationis huiuſmodi, prout iuſtitia ſuaſerit, terminetur.

Cap. IIII.

Cùm verò tam grauia nonnunquàm ſint delicta ab Eccleſiaſticis commiſſa perſonis, vt ob eorum atrocitatem è ſacris ordinibus deponendæ, & curiæ ſint tradendæ ſeculari, in quo ſecundùm ſacros Canones certus Epiſcoporum numerus requiritur, quos ſi omnes adhibere difficile eſſet, debita iuris executio differretur, ſi quãdo autem interuenire poſſent, eorum reſidentia intermitteretur: proptereà ſtatuit & decreuit, Epiſcopo per ſe, ſeu illius Vicarium in ſpiritualibus generalem, cõtra clericum in ſacris etiã presbyteratus ordinibus cõſtitutum, etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depoſitionem, & per ſeipſum, etiam ad actualem atq; ſolennem degradationem ab ipſis ordinibus & gradibus Eccleſiaſticis, in caſibus, in quibus aliorum Epiſcoporũ præſentia in numero à Canonibus diffinito requiritur, etiam abſq; illis procedere liceat: adhibitis tamen & in hoc ſibi aſſiſtentibus totidem Abbatibus, vſum mitrę & baculi ex priuilegio Apoſtolico habentibus, ſi in ciuitate aut diœceſi reperiri, & commodè intereſſe poſſint: alioquin alijs perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graues ac Iuris ſcientia cõmendabiles exiſtant.

Cap. V.

Et quoniam per fictas cauſas, quæ tamen ſatìs probabiles vidẽtur, interdum accidit, vt nonnulli eiuſmodi gratias extorqueant, per quas pœnæ illis Epiſcoporum, iuxta ſeueritatem inflictę, aut remittuntur omninò aut minuuntur, cùm non ferendum ſit, vt mendacium, quod tantoperè Deo diſplicet, non modò ipſum impunitum ſit, verùm etiã alterius delicti veniam impetret mentienti: idcircò, vt ſequitur, ſtatuit & decreuit: Epiſcopus apud Eccleſiam ſuam reſidens, de ſubreptione & obreptione gratiæ, quæ ſuper abſolutione alicuius publici criminis vel delicti, de quo ipſe inquirere cœperat, aut remiſſione pœnæ, ad quam criminoſus per eum cõdemnatus fuerit, falſis precibus impetratur, per ſeipſum, tanquàm ſedis Apoſtolicæ delegatus, etiã ſummariè cognoſcat, ipſamq; gratiam, poſtquàm per falſi narrationem aut veri taciturnitatem, obtentam eſſe legitimè conſtiterit, non admittat.

Cap. VI.

Quoniam verò ſubditi Epiſcopo, tametſi iure correpti fuerint, magnoperè tamẽ eum odiſſe, & tanquàm iniuria affecti ſint, falſa illi crimina obijcere ſolent, vt quoquo pacto poſſint, ei moleſtiam exhibeant: cuius vexationis timor plerunq; illum ad inquirenda & punienda eorum delicta ſegniorem reddit: idcircò ne is magno ſuo & Eccleſiæ incommodo, gregem ſibi creditum relinquere, ac non ſine Epiſcopalis dignitatis diminutione vagari cogatur, ita ſtatuit & decreuit: Epiſcopus niſi ob cauſam, ex qua deponendus ſiue priuandus veniret, etiam ſi ex officio, aut per inquiſitionẽ ſeu denunciationem, vel accuſationẽ, ſiue alio quouis modo procedatur, vt perſonaliter cõpareat, nequaquã citetur vel moneatur.

Cap. VII.

Teſtes in cauſa criminali ad informationem, vel indicia, ſeu aliàs in cauſa principali, contra Epiſcopum, niſi conteſtes & bonę conuerſationis, exiſtimationis & famæ fuerint, non recipiantur: & ſi odio, temeritate aut cupiditate aliquid depoſuerint, grauibus pœnis mulctentur.

Cap. VIII.

Cauſæ Epiſcoporum, cùm pro criminis obiecti qualitate comparere debeãt, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipſum terminentur.

DECRETVM PROROGATIONIS diffinitionis quatuor articulorum de ſacramẽto Euchariſtiæ, & ſalui conductus Proteſtantibus dandi.

Eadem ſancta Synodus errores omnes, qui ſuper hoc ſanctiſſimo Sacramento repullularunt, tanquàm vepres ex agro Dominico euellere, ac omnium fidelium ſaluti proſpicere cupiens, quotidianis precibus Deo omnipotenti piè oblatis, inter alios ad hoc ſacramentum pertinentes articulos diligentiſſima veritatis Catholicæ inquiſitione tractatos, plurimis accuratiſſimiſq; pro rerum grauitate diſputationibus habitis, cognitis quoque præſtantiſſimorum Theologorum ſententijs, hoc etiam tractabat: An neceſſarium ſit ad ſalutem & Diuino iure præceptum, vt ſinguli Chriſtifideles ſub vtraq; ſpecie ipſum venerabile ſacramentũ accipiant: & num minùs ſumat qui ſub altera, quàm qui ſub vtraq; communicat: & an errauerit ſancta mater Eccleſia laicos, & nõ celebrantes ſacerdotes, ſub panis ſpecie dũtaxat communicando: & an paruuli etiam communicandi ſint. Sed quoniam ex nobiliſſima Germaniæ prouincia ij, qui ſe Proteſtantes nominant, ſuper his ipſis articulis, antequàm diffiniantur, audiri à ſancta Synodo cupiunt, & eam ob cauſam fidẽ publicam ab illa poſtularunt, vt ipſis tutò huc venire & in hac vrbe commorari, ac liberè coram Synodo dicere atque proponere quæ ſenſerint, & poſteà cũ libuerit, recedere liceat: ſancta ipſa Synodus, licèt magno deſiderio eorum aduentũ multos anteà menſes expe-

expectârit,tamen vt pia mater,quæ ingemiſcit & parturit, ſummoperè id deſiderans ac laborans, vt in ijs, qui Chriſtiano nomine cenſentur, nulla ſint ſchiſmata: ſed quemadmodùm eundē omnes Deum & redemptorem agnoſcunt,ita idē dicant,idem credant, idem ſapiant: confidens in DEI miſericordia & ſperans fore,vt illi in ſanctiſſimam & ſalutarem vnius fidei,ſpei,charitatiſque concordiam redigantur, libenter eis in hac re morem gerens, ſecuritatem & fidē vt petierunt, publicam, quam ſaluum conductum vocant, quo ad ſe pertinent, eius, qui infrà ſcriptus erit, tenoris dedit atque conceſſit, & eorum cauſa diffinitionem illorum articulorum ad ſecundam ſeſſionem diſtulit: quam, vt illi commodè ei intereſſe poſſent, in diem feſtum Conuerſionis Diui Pauli, quæ erit XXV. die menſis Ianuarij anni ſequentis, indixit: illudque præterea ſtatuit, vt in eadem ſeſſione de ſacrificio Miſſę agatur, propter magnam vtriuſque rei connexionem. Intereà ſeſſione proxima de Pœnitentiæ & Extremæ vnctionis ſacramētis tractandum. Illam autem die feſto Diuæ Catharinæ virginis & martyris (qui erit vigeſimaquinta Nouembris) habendam eſſe decreuit: ſimulq; in vtraq; materiam reformationis proſequatur.

SALVVS CONDVCTVS DATVS PROTESTANTIBVS.

SAcroſancta generalis Tridētina Synodus, in Spirituſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legatis & Nuncijs.

Omnibus & ſingulis, ſiue Eccleſiaſticis, ſiue ſecularibus perſonis vniuerſæ Germaniæ, cuiuſcunque gradus, ſtatus, conditionis, & qualitatis ſint, quæ ad œcumenicum hoc & generale concilium accedere voluerint, vt de ijs rebus, quæ in ipſa Synodo tractari debent, omni libertate conferre, proponere & tractare, ac ad ipſum œcumenicum Concilium liberè & tutò venire, & in eo manere & commorari, ac articulos, quot illis videbitur, tam ſcripto quàm verbo offerre, proponere, & cum Patribus, ſiue ijs, qui ab ipſa ſancta Synodo delecti fuerint, conferre, & abſque vllis conuicijs & contumelijs diſputare, necnon quando illis placuerit, recedere poſſint & valeant, publicam fidem & plenam ſecuritatem, quam ſaluum conductum appellant, cum omnibus & ſingulis clauſulis, & decretis neceſſarijs & opportunis, etiamſi ſpecialiter, & non per verba generalia exprimi deberent, quæ pro expreſſis haberi voluit, quātùm ad ipſam ſanctam Synodum ſpectat, concedit. Placuit præterea ſanctæ Synodo, vt ſi pro maiori libertate ac ſecuritate eorum, certos tam pro commiſſis quàm pro committendis per eos delictis iudices eis deputari cupiāt, illos ſibi beneuolos nominent, etiam ſi delicta ipſa quantumcunq; enormia ac hæreſim ſapientia fuerint.

Angelus Maſſarellus Secretarius.

R. PATRES ET ORATORES, qui adfuerunt in Seſſione, quæ habita fuit vndecima Octobris.

R. Marcellus, tituli ſancti marcelli Cardinalis Creſcentius, Legatus concilij à latere, patria Romanus.

Præſidentes Concilij.

Sebaſtianus Pighinus, Archiepiſcopus Sipontinus. Reſan.

Aloyſius Lypomanus, epiſcopus Veronen̄. Venetus.

Chriſtophorus Madrucius, tituli ſancti Cęſarij in palatio S. Rom. Eccleſiæ Card. & princeps Trident. de Madrucio.

Electores & principes ſacri R. Imp.

Sebaſtianus ab Hauſenſtain archiepiſc. moguntinen̄. Germa.

Ioannes Comes ab Eyſemburg archiepiſc. Treuiren̄. Germa.

Adolphus à Schauuemburg archiepiſcopus Colonien. Germa.

Oratores Imperatoris.

Hugo Comes à Monfort & Rotenfels, orator Imperij. Germanus.

Franciſcus à Toleto, Prior Reconuallenſis orator Cæſaris. Hiſpan.

Guilhelmus à Pictauia, Archidiaconus Cāpaniæ, Orator Flandriæ. Flandrus.

Oratores Regis Romanorum.

Paulus de Gregorianis, Epiſco. Zagabrien. Hungar.

Fredericus Nauſea, epiſcopus Viennenſis, Germa.

Archiepiſcopi.

Archiepiſcopus Turritanus, Antibaren. Vpſalen. Panormitan. Granaten̄. Calaritan.

Epiſcopi.

Epiſcopus Feltrenſis, Senobricenſis, S. Marci, Maioricen̄, Camerinen̄. Caſtellimaris, Lancianenſis, Algueréſis, Mitienſis, Syracuſan. Vuigornienſis, Bellicaſtrenſis, Bizont. Aurienſis, Pacenſis, Argētin̄. Cōſtant. Oſcen. Clodien. Solonen̄. Calagurritan. Eluenſis, Ecneden. Monopothan. Legion. Oueten. Triden. Iacorē. Gnichxerſis, Aſtoricen. Virdunen̄. Salaminē. Boſen. Mutinē.

Abbates & Generales.

Gerardus Hamericurth, Abbas Bortini, ordinis Carmelitarum. Germ.

Marcus de Brixida, Abbas ſancti Vitalis, de Rauenna, ordinis S. Benedicti. Ital.

Euſebius de Parma, abbas ſanctæ MARIAE Gratiarum, diœceſ. Placen. eiuſdem ordinis. Italus.

Chriſtophorus Patauinus, Generalis ordinis ſancti Auguſtini. Italus.

Oratores marchionis Brandeburgen̄.

Chriſtophorus de Straſſen.

Ioannes Hofmannus.

¶ Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius.
Ioannes Baptiſta Caſtellus, promotor Concilij, Italus. Bononien.
Ludouicus Firmanus, Magiſter cæremoniarum. Italus.

SESSIO XIIII. QVAE EST IIII. ſub Iulio III. Pont. Max. celebrata die 25. Nouembris, 1551.

Doctrina de ſanctiſſimis Pœnitentiæ & extremæ Unctionis Sacramentis.

SAcroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè cógregata, præſidétibus in ea eiſdem ſanctæ Apoſtolicæ ſedis Legato & Nuncijs. Quamuis in decreto de Iuſtificatione multus fuerit de Pœnitentiæ ſacramento propter locorum cognationem, neceſſaria quadam ratione ſermo interpoſitus, tãta nihilominùs circa illud noſtra hac ætate diuerſorum errorum eſt multitudo, vt non parùm publicæ vtilitatis retulerit, de eo exactiorem & pleniorem diffinitionem tradidiſſe: in qua demonſtratis & conuulſis Spiritusſancti præſidio vniuerſis erroribus, Catholica veritas perſpicua & illuſtris fieret, quam nunc ſancta hæc Synodus Chriſtianis omnibus perpetuò ſeruandam proponit.

De neceſſitate & inſtitutione Sacramenti Pœnitentiæ. Cap. I.

SI ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum eſſet, vt iuſtitiã in Baptiſmo ipſius beneficio & gratia ſuſceptam, conſtanter tuerentur, non fuiſſet opus, aliud ab ipſo Baptiſmo ſacramẽtum ad peccatorum remiſſionem eſſe inſtitutum. Quoniam autem Deus diues in miſericordia cognouit figmentum noſtrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui ſeſe poſteà in peccati ſeruitutem & dæmonis poteſtatem tradidiſſent: ſacramentum videlicet Pœnitentiæ, quo lapſis poſt Baptiſmũ beneficium mortis Chriſti applicatur. Fuit quidẽ Pœnitentia vniuerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinâſſent, quouis tempore ad gratiam & iuſtitiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam, qui Baptiſmi Sacramento ablui petiuiſſent, vt peruerſitate abiecta & * eliminata, tãtam Dei offenſionem cum peccati odio & pio animi dolore deteſtarentur: Vndè Propheta ait: Conuertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & nó erit vobis in ruinam iniquitas. Dominus etiam dixit: Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis. Et princeps Apoſtolorum Petrus, peccatoribus Baptiſmo initiandis pœnitentiam cómendans, dicebat: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm. Porrò nec ante aduentum Chriſti pœnitentia erat ſacramentum, nec eſt poſt aduentum illius cuiquam ante Baptiſmum. Dominus autem ſacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè inſtituit, cùm à mortuis excitatus, inſufflauit in diſcipulos ſuos, dicens: Accipite Spiritũ ſanctũ: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Quo tã inſigni facto & verbis tam perſpicuis poteſtatẽ remittendi & retinẽdi peccata, ad reconciliandos fideles poſt Baptiſmum lapſos, Apoſtolis & eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe cómunicatam, vniuerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit: & Nouatianos remittendi poteſtatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Eccleſia Catholica tanquàm hæreticos exploſit atq; condemnauit. Quare veriſſimum hunc illorum verborum Domini ſenſum ſancta hæc Synodus probans & recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad poteſtatem prædicãdi verbum Dei, & Chriſti Euangelium annunciandi, cótra huiuſmodi ſacramenti inſtitutionem falsò detorquent.

[Margin: * emendata. Ezec. 18. Lucæ 13. Actor. 2. Ioan. 20.]

De differentia Sacramenti Pœnitentiæ & Baptiſmi. Cap. II.

Cæterùm hoc ſacramentum multis rationibus à Baptiſmo differre dignoſcitur. Nam præterquàm quòd materia & forma quibus ſacramenti eſſentia perficitur, longiſſimè diſſident, cõſtat certè Baptiſmi miniſtrum iudicem eſſe non oportere, cùm Eccleſia in neminẽ iudicium exerceat, qui non priùs in ipſam per Baptiſmi ianuam fuerit ingreſſus. Quid enim mihi, inquit Apoſtolus, de his qui foris ſunt, iudicare? Secùs eſt de domeſticis fidei, quos Chriſtus Dominus lauacro Baptiſmi, ſui corporis membra ſemel effecit. Nam hos, ſi ſe poſteà crimine aliquo contaminauerint, non iam repetito Baptiſmo ablui, cùm id in Eccleſia Catholica nulla ratione liceat, ſed ante hoc tribunal tanquàm reos, ſiſti voluit, vt per ſacerdotũ ſententiam non ſemel, ſed quotiès ab admiſſis peccatis ad ipſum pœnitentes cõfugerint, poſſent liberari. Alius eſt præterea Baptiſmi, & alius Pœnitentiæ fructus. Per Baptiſmum enim Chriſtum induentes, noua prorſus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamen nouitatem & integritatem per ſacramentum Pœnitentiæ ſine noſtris magnis fletibus & laboribus, Diuina id exigente iuſtitia, peruenire nequaquàm poſſumus, vt meritò Pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus à ſanctis Patribus dictus fuerit. Eſt autem hoc ſacramentum Pœnitentiæ lapſis poſt Baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, vt nondùm regeneratis ipſe Baptiſmus.

[Margin: 1. Cor. 5.]

De partibus & fructu huius ſacramenti. Cap. III.

Docet præterea ſancta Synodus, ſacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipſius

ipſius vis ſita eſt, in illis miniſtri verbis poſitam eſſe, Ego te abſoluo &c. Quibus quidem de Eccleſiæ ſanctæ more preces quædam laudabiliter adiunguntur, ad ipſius tamen formę eſſentiam nequaquàm ſpectant, neque ad ipſius ſacramenti adminiſtrationem ſunt neceſſariæ. Sunt autem quaſi materia huius ſacraméti, ipſius pœnitentis act*, nempe Contritio, Confeſſio & Satisfactio: qui, quatenùs in pœnitente ad integritatem ſacramenti, ad plenamq́; & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione partes Pœnitentiæ dicuntur. Sanè verò res & effectus huius ſacramenti, quãtùm ad eius vim & efficaciã pertinet, reconciliatio eſt cum DEO, quam interdùm in viris pijs & cum deuotiõe hoc ſacramentum percipientibus, conſcientiæ pax ac ſerenitas cum vehementi ſpiritus cõſolatione conſequi ſolet. Hæc de partibus & effectu huius ſacramenti ſancta Synodus tradens, ſimul eorum ſentẽtias damnat, qui Pœnitentiæ partes, incuſſos conſcientię terrores & fidem eſſe contendunt.

De Contritione. Cap. IIII.

Contritio, quæ primum locum inter dictos Pœnitentis actus habet, animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato cõmiſſo, cum propoſito non peccandi decætero. Fuit autem quouis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarius: & in homine poſt Baptiſmum lapſo ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia Diuinæ miſericordiæ, & voto præſtãdi reliqua coniunctus ſit, quę ad ritè ſuſcipiendum hoc ſacramentum requiruntur. Declarat igitur ſancta Synodus, hanc contritionem non ſolùm ceſſationem à peccato, & vitæ nouę propoſitũ & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere,

Ezec. 18. iuxta illud: Proijcite à vobis omnes iniquitates veſtras, in quibus præuaricati eſtis, & facite vobis cor nouum & ſpiritum nouum. Et certè, qui illos ſanctorum clamores con-

Psal. 50. ſiderauerit, Tibi ſoli peccaui, & malum co-

Psal. 6. ram te feci: Laboraui in gemitu meo, laua-

Esa. 38. bo per ſingulas noctes lectum meum: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: & alios huiuſmodi generis, facilè intelliget eos ex vehemẽti quodam anteactæ vitæ odio & ingenti peccatorum deteſtatione manâſſe. Docet prætereà, etſi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemq́ue Deo recõciliare, priuſquàm hoc ſacramentum actu ſuſcipiatur, ipſam nihilominùs reconciliationem ipſi Contritioni ſine ſacramenti voto, quod in illa includitur, nõ eſſe aſſcribendam. Illam verò Cõtritionem im-

Attritio. perfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu cõmuniter cõcipitur, ſi volũtatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, declarat non ſolùm non facere hominem hypocritã, & magis peccatorem, verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritusſancti impulſum, nõ adhuc quidem inhabitãtis, ſed tantùm mouentis, quo pœnitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat: & quanuìs ſine ſacramento Pœnitentiæ per ſe ad iuſtificationẽ perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit. Hoc enim timore vtiliter concuſſi Niniui- Ionæ 3.

tæ, ad Ionæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerũt, & miſericordiam à Domino impetrârunt. Quamobrem falsò quidam calumniantur Catholicos ſcriptores, quaſi tradiderint ſacramentum Pœnitentiæ abſq; bono motu ſuſcipientium gratiam cõferre: quod nunquàm Eccleſia Dei docuit, nec ſenſit: ſed & falsò docent, Contritionem eſſe extortam & coactam, non liberam & voluntariam.

De Confeſſione. Cap. V.

Ex inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ iam explicata, vniuerſa Eccleſia ſemper intellexit inſtitutam etiam eſſe à Domino integram peccatorum cõfeſſionem, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis, iure diuino neceſſariam exiſtere. Quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus, è terris aſſcenſurus ad cælos, ſacerdotes ſuiipſius vicarios reliquit, tanquam præſides & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quę Chriſti fideles ceciderint, quò ꝓ poteſtate clauiũ, remiſſionis aut retentionis peccatorum ſententiam pronuncient. Conſtat enim, ſacerdotes iudicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe, neq; æquitatem quidem illos in pœnis iniungendis ſeruare potuiſſe, ſi in genere duntaxàt, & non potius in ſpecie ac ſigillatim ſua ipſi peccata declarâſſent. Ex his colligitur, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in cõfeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint, & tantum aduerſus duo vltima Decalògi præcepta commiſſa, quæ nõnunquàm animum grauiùs ſauciant, & periculoſiora ſunt his, quæ in manifeſto admittuntur. Nam venialia, quibus à gratia DEI non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quanquam rectè & vtiliter citràque omnem præſumptionem in confeſſione dicantur, quod piorum hominũ vſus demonſtrat, taceri tamẽ citra culpam, multiſq́; alijs remedijs expiari poſſunt. Verùm cùm vniuerſa mortalia peccata, etiam cogitationes, homines irę filios & Dei inimicos reddant, neceſſum eſt omnium etiã veniam cũ aperta & verecunda confeſſione à Deo quærere. Itaquę dum omnia, quę memoriæ occurrunt, peccata Chriſtifideles cõfiteri ſtudẽt, procul dubiò oĩa diuinę miſericordię ignoſcenda exponunt. Qui verò ſecùs faciunt,

& ſcienter aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per ſacerdotem remittendum proponũt. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat medicina, non curat. Colligitur prętereà, etiam eas circunſtantias in cõfeſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant: quòd ſine illis peccata ipſa neq; à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innoteſcãt, & fieri nequeat, vt de grauitate criminũ rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere. Vndè alienũ à ratione eſt, docere circunſtãtias has ab hominibus ocioſis excogitatas fuiſſe, aut vnã tantùm circunſtantiam confitendã eſſe, nempe peccaſſe in fratrem. Sed & impium eſt cõfeſſionem, quę hac ratione fieri pręcipitur, impoſſibilem dicere, aut carnificinã illam conſcientiarum appellare. Conſtat enim nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi, q̃ vt poſtquàm quiſq; diligentiùs ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuę ſinus oẽs & latebras explorauerit, ea peccata cõfiteatur, quibus ſe Dominum & Deum ſuũ mortaliter offendiſſe meminerit. Reliqua autẽ peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in vniuerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur: pro quibus fideliter cum Propheta dicimus, Ab occultis meis munda me Dñe. Pſal. 18. Ipſa verò huiuſmodi cõfeſſionis difficultas, ac peccata detegẽdi verecundia, grauis quidem videri poſſet, niſi tot tantiſq; commodis & cõſolationibus releuaretur, quæ omnibus dignè ad hoc ſacramentum accedentibus, per abſolutionem certiſſimè cõferuntur. Cæterùm quo ad modum cõfitendi, ſecretò apud ſolum ſacerdotem: & ſi Chriſtus nõ vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum & ſui humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem, delicta ſua publicè cõfiteri poſſit, non tamen hoc diuino præcepto mandatum, nec ſatis cõſultè humana aliqua lege præciperẽt, vt delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent cõfeſſione aperienda. Vndè cùm à ſanctiſſimis & antiquiſſimis Patribus, magno vnanimiq; conſenſu ſecreta cõfeſſio ſacramentalis, qua ab initio Eccleſia ſancta vſa eſt, & modò etiam vtitur, fuerit ſemper cõmendata, manifeſtè refellitur inanis eorũ calumnia, qui eam à diuino mandato alienam, & inuentum humanum eſſe, atq; à Patribus in Cõcilio Lateranenſi congregatis initium habuiſſe, docere nõ verentur. Nec enim per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit, vt Chriſtifideles cõfiterentur, quod iure Diuino neceſſarium & inſtitutum eſſe intellexerat: ſed vt præceptũ cõfeſſionis ſaltem ſemel in anno ab omnibus & ſingulis, cùm ad annos diſcretionis perueniſſent, impleretur. Vndè iam in vniuerſa Eccleſia, cum ingenti animarũ fructu, fidelium obſeruatur mos ille ſalutaris cõfitendi ſacro illo & maximè acceptabili tempore Quadrageſimæ: quẽ morẽ hæc ſancta Synodus maximè probat & amplectitur, tãquàm piè & meritò retinendum.

De miniſtro huius ſacramenti, & abſolutione.

Cap. 6.

Circa miniſtrum autem huius ſacramenti declarat ſancta Synodus, falſas eſſe & à veritate Euãgelij penitùs alienas doctrinas oẽs, quæ ad alios quoſuis homines, præter Epiſcopos & ſacerdotes, Clauium miniſterium perniciosè extendunt, putantes verba illa Domini, Quæcunq; alligaueritis ſuper terram, erunt alligata & in cælo: & quæcunque ſolueritis ſuper terrã, erũt ſoluta & in cælo: Matt. 18. &, Quorum remiſeritis peccata, remittũtur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt: ad Ioan. 20. omnes Chriſtifideles indifferenter & promiſcuè cõtra inſtitutionẽ huius ſacramenti ita fuiſſe dicta, vt quiuis poteſtatem habeãt remittẽdi peccata, publica quidem per correptionem, ſi correptus acquieuerit, ſecreta verò per ſpontaneam confeſſionẽ cuicunq; factam. Docet quoq;, etiam ſacerdotes qui peccato mortali tenentur, per virtutẽ Spiritusſancti in ordinatione collatam, tanquàm Chriſti miniſtros functionẽ remittendi peccata exercere, eosq; prauè ſentire, qui in malis ſacerdotibus hanc poteſtatẽ non eſſe cõtendunt. Quãuis autem abſolutio ſacerdotis, alieni beneficij ſit diſpenſatio, tamen nõ eſt ſolùm nudum miniſterium, vel annunciandi Euangelium, vel declarandi remiſſa eſſe peccata, ſed ad inſtar act⁹ iudicialis, quo ab ipſo velut à iudice ſententia pronunciaẽ. Atq; ideò non debet pœnitens adeò ſibi de ſua ipſius fide blãdiri, vt etiã ſi nulla illi adſit cõtritio, aut ſacerdoti anim⁹ ſeriò agendi & verè abſoluendi deſit, putet tamẽ ſe propter ſuam ſolam fidem verè, & coram Deo eſſe abſolutũ. Nec enim fides ſine pœnitentia remiſſionẽ vllã peccatorũ præſtaret, nec is eſſet niſi ſalutis ſuę negligentiſſimus, qui ſacerdotẽ ioco ſe abſoluentẽ cognoſceret, & nõ alium ſeriò agentẽ ſedulò requireret.

De caſuum reſeruatione.

Cap. 7.

Quoniam igitur natura & ratio iudicij illud expoſcit, vt ſententia in ſubditos duntaxàt feratur, perſuaſum ſemper in Eccleſia DEI fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam ſacerdos in eum pfert, in quem ordinariam aut ſubdelegatam non habet iuriſdictionem. Magnoperè verò ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere ſanctiſſimis Patribus noſtris viſum eſt, vt atrociora quædam & grauiora crimina non à quibuſuis, ſed à ſummis duntaxàt ſacerdotibus abſoluerentur. Vndè meritò Pontifices maximi pro ſuprema poteſtate, ſibi in Eccleſia vniuerſa tradita, cauſas aliquas criminum grauiores ſuo potuerũt peculiari

Rom.13. culiari iudicio reſeruare. Neq; dubitandum eſt, quando omnia, quę à Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem Epiſcopis omnibus, in ſua cuiq; diœceſi, in ædificationẽ tamen, non in deſtructiõem liceat, pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores ſacerdotes authoritate, præſertim quo ad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt. Hanc autem delictorum reſeruationem, conſonum eſt diuinæ authoritati, non tantùm in externa politia, ſed etiã coram Deo vim habere. Veruntamen piè admodùm, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditũ ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis, atque ideo omnes ſacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſint: extra quem articulũ ſacerdotes, cùm nihil poſſint in caſibus reſeruatis, id vnum pœnitẽtibus perſuadere nitantur, vt ad ſuperiores & legitimos iudices pro beneficio abſolutionis accedant.

De Satisfactionis neceſsitate & fructu. Cap. 8.

Demum quo ad Satisfactionem (quæ ex omnibus Pœnitentię partibus, quemadmodùm à patribus noſtris Chriſtiano populo fuit perpetuo tempore cõmendata, ita vna maximè noſtra ętate, ſummo pietatis pręte-xtu impugnatur ab his, qui ſpeciem pietatis habent, virtutem autem eius abnegârunt) Sancta Synodus declarat, falſum omninò eſſe, & à verbo Dei alienum, culpam à Dño nũquàm remitti, quin vniuerſa etiam pœna

Gene.3. cõdonetur. Perſpicua enim & illuſtria in ſa-
2.Reg.12. cris literis exempla reperiuntur, quib⁹, præ-
Num.12. ter diuinam Traditionem, hic error quàm
& 20. manifeſtiſſimè reuincitur. Sanè & diuinæ iuſtitię ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmum per ignorãtiam deliquerint: aliter verò, qui ſemel à peccati & dæmonis ſeruitute liberati, & accepto Spiritusſancti dono, ſciẽtes templum Dei violare & Spiritumſanctum contriſtare non formidauerint. Et diuinam clementiam decet, ne ita nobis abſque vlla ſatisfactione peccata dimittantur, vt occaſione accepta, peccata leuiora putãtes, velut iniurij & cõtumelioſi Spiritui ſancto, in grauiora labamur, theſaurizãtes nobis iram in die iræ. Proculdubiò enim magnoperè à peccato reuocant, & quaſi freno quodam coercẽt hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioresq́; & vigilantiores in futurũ pœnitentes efficiunt: medẽtur quoq; peccatorum reliquijs, & vitioſos habitus, malè viuendo comparatos, contrarijs virtutum actionibus tollũt. Neq; verò ſecurior vlla via in Eccleſia Dei vnquàm exiſtimata fuit ad amouendũ imminentem à Dño pœnam, quàm vt hęc Pœnitentiæ opera homines cũ vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quòd dũ ſatisfaciẽdo patimur pro peccatis, Chriſto Ieſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficiẽtia eſt, conformes efficimur, certiſſimã quoq; indè arram habentes, quòd ſi compatimur, & conglorificabimur. Neq; verò ita noſtra eſt ſatisfactio Rom.8.
hæc, quam pro peccatis noſtris exoluimus, vt non ſit per Chriſtum Ieſum: nam qui ex nobis, tãquàm ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia poſſumus. Ita nõ habet homo vndè glorietur, 1.Cor.15.
ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt: in Matt.13.
quo viuimus, in quo meremur, in quo ſatiſ- Luc.3.
facimus, facientes fructus dignos pœnitẽ- Ioan.15.
tiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offerun- Ioan.17.
tur Patri, & per illum acceptantur à Patre. Debent ergo ſacerdotes Dñi, quantùm Spiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, ſalutares & conuenientes ſatisfactiones iniungere, ne ſi fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, vt ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad nouæ vitę cuſtodiam, & infirmitatis medicamẽtum, ſed etiam ad præteritorum peccatorũ vindictam & caſtigationẽ. Nam claues ſacerdotum nõ ad ſoluendum duntaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiã antiqui Patres & credunt, & docent. Nec proptereà exiſtimârunt ſacramentum Pœnitẽtiæ eſſe forum iræ vel pœnarum, ſicut nemo vnquã Catholicus ſenſit ex huiuſmodi noſtris ſatisfactionibus, vim meriti & ſatisfactionis Dñi noſtri Ieſu Chriſti vel obſcurari, vel aliqua ex parte imminui: quod dum Nouatores intelligere nolunt, ita optimam pœnitentiam, nouam vitam eſſe docent, vt omnem ſatisfactionis vim & vſum tollant.

De operibus Satisfactionis. Cap. 9.

Docet prætereà, tantam eſſe diuinæ munificentiæ largitatem, vt non ſolùm pœnis, ſpontè à nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, aut ſacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis, ſed etiàm (quod maximũ amoris argumentum eſt) temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Chriſtũ Ieſum ſatisfacere valeamus.

Doctrina de ſacramento extremæ Vnctionis.

VIſum eſt aũt ſanctæ ſynodo, pręcedẽti doctrinę de Pœnitentia adiungere ea, quę ſequuntur de ſacramẽto extremæ Vnctionis: quod nõ modò Pœnitentiæ, ſed etiã toti⁹ Chriſtianę vitæ, q̃ perpetua pœnitentia eſſe debet, cõſummatiuum exiſtimatũ eſt à Patrib⁹. Primùm itaq; circa illius inſtitutionẽ declarat & docet, ꝙ clementiſſimus redẽptor noſter, qui ſeruis ſuis quouis tẽpore voluit de ſalutaribus remedijs aduerſus omnia omniũ hoſtium tela eſſe proſpectũ, quemadmodùm auxilia maxima in ſacramẽtis alijs ꝑparauit, quibus Chriſtiani

conſeruare ſe integros, dum viuerent, ab omni grauiore ſpiritus incõmodo poſſint: ita extremæ Vnctionis ſacramento finem vitę tanquàm firmiſſimo quodam prǽſidio, muniuit. Nam etſi aduerſarius noſter occaſiones per omnem vitam quærat & captet, vt deuorare animas noſtras quoquo modo poſſit: nullum tamen tempus eſt, quo vehementiùs ille omnes ſuæ verſutiæ neruos intendat ad perdendos nos penitùs, & à fiducia etiam, ſi poſſit, diuinæ miſericordię deturbandos, quàm cùm impẽdere nobis exitum vitæ proſpicit.

De inſtitutione Sacramenti extremæ Vnctionis. Cap. 1.

Inſtituta eſt autem ſacra hæc Vnctio infirmorum, tanquàm verè & propriè ſacramentum noui Teſtamenti, à Chriſto Domino noſtro, apud Marcum quidẽ inſinuatum, per Iacobum autem Apoſtolũ ac Domini fratrem, fidelibus commendatum ac promulgatum. Infirmatur (inquit) quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſię, & orẽt ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittẽtur ei. Quibus verbis, vt ex apoſtolica traditione per manus accepta Eccleſia didicit, docet materiã, formam, propriũ miniſtrũ, & effectum huius ſalutaris ſacramenti. Intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum. Nam Vnctio aptiſſimè Spiritusſancti gratiã, qua inuiſibiliter anima ægrotantis inungitur, repræſentat. Formam deindè eſſe illa verba, Per iſtam Vnctionem &c.

Marc. 6. Iaco. 5.

De effectu huius Sacramenti. Cap. 2.

Res porrò & effectus huius ſacramenti illis verbis explicatur, Et oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittẽtur ei. Res etenim hæc gratia eſt Spiritus ſancti, cuius vnctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animã alleuiat & confirmat, magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciam excitãdo: qua infirmus ſubleuatus, & morbi incõmoda ac labores leuiùs fert, & tentationibus dęmonis calcaneo inſidiantis faciliùs reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum vbi ſaluti animæ expedierit, conſequitur.

Iaco. 5.

De miniſtro huius Sacramenti, & tempore quo dari debeat. Cap. 3.

Iam verò quòd attinet ad præſcriptionẽ eorũ, qui & ſuſcipere & miniſtrare hoc Sacramẽtum debent, haud obſcurè fuit illud etiam in verbis prædictis traditum: Nam & oſtenditur illic, proprios huius ſacramẽti miniſtros eſſe Eccleſię presbyteros: quo nomine eo loco non ętate ſeniores, aut primores in populo intelligendi veniunt: ſed aut Epiſcopi, aut ſacerdotes ab ipſis ritè ordinati per impoſitionem manuum presbyterij. Declaratur etiam, eſſe hanc Vnctionẽ infirmis adhibendam, illis verò præſertim, qui tam periculosè decumbunt, vt in exitu vitæ conſtituti videantur: vndè & ſacramẽtum exeuntium nuncupatur. Quòd ſi infirmi poſt ſuſceptam hanc Vnctionem cõualuerint, iterùm huius ſacramenti ſubſidio iuuari poterũt, cùm in aliud ſimile vitę diſcrimen inciderint. Quare nulla ratione audiendi ſunt, qui cõtra tam apertam & dilucidam Apoſtoli Iacobi ſententiam, docent hanc Vnctionem vel figmẽtum eſſe humanum, vel ritum à Patribus acceptũ, nec mãdatum Dei, nec promiſſionẽ gratiæ habentem: & qui illam iam ceſſaſſe aſſerunt, quaſi ad gratiam curationum duntaxat in primitiua Eccleſia referenda eſſet: & qui dicunt ritum & vſum, quem ſancta Romana Eccleſia in huius ſacramẽti adminiſtratione obſeruat, Iacobi Apoſtoli ſententiæ repugnare, atq; ideo in alium commutãdum eſſe: & deniq; qui hanc extremam vnctionem à fidelibus ſine peccato contemni poſſe affirmãt. Hæc enim omia manifeſtiſſimè pugnãt cum perſpicuis tanti Apoſtoli verbis. Nec profectò Eccleſia Romana, aliarum omniũ mater & magiſtra, aliud in hac adminiſtranda Vnctione, quantùm ad ea, quæ huius ſacramenti ſubſtantiam perficiunt, obſeruat, quàm quod beatus Iacobus præſcripſit. Nec verò tanti ſacramenti contemptus abſque ingenti ſcelere & ipſius Spiritus ſancti iniuria eſſe poſſet.

Hæc ſunt, quæ de Pœnitẽtiæ & Extremæ Vnctionis ſacramentis hæc ſancta œcumenica Synodus profitetur & docet, atq; omibus Chriſtifidelibus credenda & tenenda proponit. Sequentes autem canones inuiolabiliter ſeruandos eſſe tradit, & aſſerentes contrarium perpetuò damnat & anathematizat.

DE SANCTISSIMO POEnitentiæ ſacramento.

Canon primus.

Si quis dixerit, in Catholica Eccleſia Pœnitentiam non eſſe verè & propriè ſacramẽtũ pro fidelibus, quotiès poſt Baptiſmũ in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, Anathema ſit.

Canon II.

Si quis ſacramenta confundens, ipſum Baptiſmum, Pœnitentiæ ſacramentum eſſe dixerit, quaſi hæc duo ſacramenta diſtincta non ſint, atque ideo Pœnitentiam non rectè ſecundam poſt naufragium tabulam appellari, Anathema ſit.

Canon III.

Si quis dixerit, verba illa Domini Saluatoris, Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt, nõ eſſe intelligenda de poteſtate remittendi & retinendi pec- Ioan. 20.

di peccata in ſacramento Pœnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit: detorſerit autem contra inſtitutionem huius ſacramenti, ad authoritaté prædicandi Euangelium, Anathema ſit.

Canon IIII.

Si quis negauerit, ad integrã & perfectã peccatorum remiſſionem requiri tres actus in pœnitente, quaſi materiã ſacramenti Pœnitentiæ, videlicet Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem, quę tres Pœnitétiæ partes dicuntur: aut dixerit duas tãtùm eſſe Pœnitentiæ partes, terrores ſcilicet incuſſos conſcientiæ agnito peccato, & fidem conceptam ex Euangelio vel abſolutione, qua credit quis ſibi per Chriſtum remiſſa peccata, Anathema ſit.

Canon V.

Si quis dixerit, eam contritioné, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem & de-
Eſa. 38. teſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ: non eſſe verum & vtilem dolorem, nec pręparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam & magis peccatoré: demùm illam eſſe doloré coactum, & non liberum ac voluntatem, Anathema ſit.

Canon VI.

Si quis negauerit Confeſſionem ſacramétalem vel inſtitutam, vel ad ſalutem neceſſariam eſſe iure diuino: aut dixerit, modum ſecretè cõfitendi ſoli ſacerdoti, quem Eccleſia Catholica ab initio ſemper obſeruauit & obſeruat, alienum eſſe ab inſtitutione & mandato Chriſti, & inuentum eſſe humanum, Anathema ſit.

Canon VII.

Si quis dixerit, in ſacramento Pœnitétiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſariũ nõ eſſe iure diuino, confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, quorũ memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta & quę ſunt cõtra duo vltima Decalogi præcepta, & circunſtantias quæ peccati ſpeciem mutant: ſed eam confeſſionem tantùm eſſe vtilem ad erudiendum & conſolandum pœnitentem, & olim obſeruatam fuiſſe tantùm ad ſatisfactioné canonicam imponendam: aut dixerit: eos qui omnia peccata cõfiteri ſtudent, nihil relinquere velle diuinæ miſericordiæ ignoſcendum: aut demùm, non licere confiteri peccata venialia, Anathema ſit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, confeſſionem omnium peccatorũ, qualem Eccleſia ſeruat, eſſe impoſſibilem, & traditionem humanam, à pijs abolendam: aut ad eam non teneri omnes & ſingulos vtriuſque ſexus Chriſtifideles, iuxta magni Concilij Lateranen. conſtitutionem, ſemel in anno, & ob id ſuadendum eſſe Chriſtifidelibus, vt non confiteantur tempore Quadrageſimæ, Anathema ſit.

Canon IX.

Si quis dixerit, abſolutionem ſacramentalem ſacerdotis nõ eſſe actum iudicialem, ſed nudum miniſterium pronunciandi & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, modò tantùm credat ſe eſſe abſolutum: aut ſacerdos nõ seriò, ſed ioco abſoluat: aut dixerit, non requiri confeſſionem pœnitentis, vt ſacerdos eum abſoluere poſſit, Anathema ſit.

Canon X.

Si quis dixerit, ſacerdotes qui in peccato mortali ſunt, poteſtatem ligandi & ſoluendi non habere, aut non ſolos ſacerdotes eſſe miniſtros abſolutionis, ſed omnibus & ſingulis Chriſtifidelibus eſſe dictũ, Quęcunq; ligaueritis ſuper terrã, erunt ligata & in cælo: & quæcunq; ſolueritis ſuper terrã, erunt ſoluta & in cęlo: & quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt: quorum verborum virtute quilibet abſoluere poſſit peccata, publica quidem per correptionem dũtaxàt, ſi correptus acquieuerit, ſecreta verò per ſpontaneam confeſſionem, Anathema ſit.

Canon XI.

Si quis dixerit, Epiſcopos nõ habere ius reſeruandi ſibi caſus, niſi quo ad externam politiam, atque ideo caſuum reſeruatiõem nõ prohibere, quo minùs ſacerdos à reſeruatis verè abſoluat, Anathema ſit.

Canon XII.

Si quis dixerit, totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper à Deo, ſatisfactionẽq; pœnitentium non eſſe aliam, quàm fidem, qua appræhendunt Chriſtum pro eis ſatis feciſſe, Anathema ſit.

Canon XIII.

Si quis dixerit, pro peccatis quo ad pœnam temporalem, minimè Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à ſacerdote iniunctis, ſed neque ſpontè ſuſceptis, vt ieiunijs, orationibus, eleemoſynis, vel alijs etiam pietatis operibus, atq; ideo optimam pœnitentiã eſſe tantùm nouam vitam, Anathema ſit.

Canon XIIII.

Si quis dixerit, ſatisfactiões, quibus pœnitentes per Chriſtum Ieſum peccata redimunt, non eſſe cultus Dei, ſed traditiones hominum, doctrinam de gratia, & verũ Dei cultum, atq; ipſum beneficiũ mortis Chriſti obſcurantes, Anathema ſit.

Canon XV.

Si quis dixerit, Claues Eccleſię eſſe datas tantùm ad ſoluendum, non etiam ad ligandum, & proptereà ſacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem Clauiũ, & contra inſtitutioné Chriſti, & fictio-

& fictióem eſſe, quòd virtute clauium ſublata pœna æterna, pœna temporalis plerũq; exoluenda remaneat, Anathema ſit.

DE SACRAMENTO EXtremæ Vnctionis.

Canon primus.

Si quis dixerit, Extremam vnctioné non eſſe verè & propriè ſacramentum, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, & à beato Iacobo Apoſtolo promulgatum, ſed ritũ tantùm acceptum à Patribus, aut figmentũ humanum, Anathema ſit.

Canon 2.

Si quis dixerit, ſacram infirmorum Vnctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos, ſed iam ceſſaſſe, quaſi olim tantùm fuerit gratia curationum, Anathema ſit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Extremæ Vnctionis ritũ & vſum, quem obſeruat ſancta Romana eccleſia, repugnare ſentétię beati Iacobi Apoſtoli, ideoq; eum mutãdum, poſſeq; à Chriſtianis abſque peccato contemni, Anathema ſit.

Canon 4.

Si qs dixerit, presbyteros Eccleſię quos beatus Iacobus adducẽdos eſſe ad infirmũ inungendum hortatur, non eſſe ſacerdotes ab Epiſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quauis communitate, ob idque propriũ Extremæ Vnctionis miniſtrum non eſſe ſolum ſacerdotem, Anathema ſit.

DECRETVM DE REformatione.

Procœmium.

CVm propriè Epiſcoporũ munus ſit, ſubditorum omnium vitia redarguere, hoc illis præcipuè cauendũ erit, ne Clerici, præſertim ad animarum curam conſtituti, criminoſi ſint, néve inhoneſtam vitam ipſis cõniuentibus ducant. Nam ſi eos prauis & corruptis moribus eſſe permittant, quo pacto laicos de ipſorum vitijs redarguẽt, qui vno ab eis ſermone conuinci poſſent, quòd Clericos ipſis patiantur eſſe deteriores? Qua etiam libertate laicos corripere poterunt ſacerdotes, cùm tacitè ſibi ipſi reſpondeant, eadem ſe admiſiſſe quæ corripiunt? Monebũt proptereà Epiſcopi ſuos clericos, in quocunq; ordine fuerint, vt conuerſatione, ſermone & ſcientia commiſſo ſibi Dei populo præeant, memores eius quod ſcriptum eſt: Sãcti
Leu. 19. & 20. eſtote, quia & ego ſanct⁹ ſum: & iuxta Apo-
2. Cor. 6. ſtoli vocem, Nemini dẽt vllam offenſioné, vt non vituperetur miniſterium eorum: ſed in omnibus exhibeant ſe ſicut miniſtros Dei, ne illud Prophetæ dictum impleatur in eis,
Ezech. 22. Sacerdotes mei contaminant ſancta, & reprobant legem. Vt autem ipſi Epiſcopi id liberiùs exequi, ac quoquã prætextu deſupèr impediri nequeant, eadem ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicę ſedis Legato & Nuncijs, hos qui ſequuntur Canones ſtatuẽdos & decernendos duxit.

Canon primus.

Cùm honeſtius ac tutius ſit ſubiecto, debitam præpoſitis obedientiam impendendo, in inferiori miniſterio deſeruire, q̃ cum præpoſitorum ſcandalo graduũ altiorũ appetere dignitatem, ei cui aſſcéſus ad ſacros ordines à ſuo prælato ex quacunque cauſa, etiam ob occultum crimen, quomodolibèt etiã extraiudicialiter fuerit interdictus, aut qui à ſuis ordinibus ſeu gradib⁹, vel dignitatibus Eccleſiaſticis fuerit ſuſpẽſus, nulla cõtra ipſius prælati volũtatem cõceſſa licẽtia de ſe promoueri faciendo, aut ad priores ordines, gradus & dignitates ſiue honores reſtitutio ſuffragetur.

Canon 2.

Et quoniam nonnulli Epiſcopi Eccleſiarum, quę in partibus infidelium conſiſtũt, clero carentes & populo Chriſtiano, cùm ferè vagabundi ſint, & permanẽtem ſedem non habeant, non quę Ieſu Chriſti, ſed alienas oues inſcio proprio paſtore quęrentes, dum per hanc ſanctam Synodum ſe pontificalia officia in alterius diœceſi, niſi de loci ordinarij expreſſa licentia, & in perſonas eidem ordinario ſubiectas tantùm, exercere prohibitos vident, in legis fraudé & contemptum, quaſi Epiſcopalem cathedram in loco nullius diœceſis ſua temeritate eligũt, & quoſcunq; ad ſe venientes, etiam ſi ſuorum Epiſcoporum ſeu Prælatorum literas cõmendatitias non habeant, clericali charactere inſignire, & ad ſacros etiam presbyteratus ordines promouere prę̃ſumũt: quo plerũq; fit, vt minùs idonei & rudes ac ignari, & qui à ſuo Epiſcopo tanquàm inhabiles & indigni reiecti fuerũt, ordinati, nec diuina officia peragere, nec Eccleſiaſtica ſacramenta rectè valeant miniſtrare: nemo Epiſcoporum, qui titulares vocãtur, etiam ſi in loco nullius diœceſis, etiam exempto, aut aliquo monaſterio cuiuſuis ordinis reſederint, aut moram traxerint, vigore cuiuſuis priuilegij, ſibi de promouendo quoſcunq; ad ſe venientes pro tempore conceſſi, alterius ſubditum, etiam prętextu familiaritatis continuæ cõmenſalitatis ſuæ, abſq; ſui proprij Prælati expreſſo conſenſu, aut literis dimiſſorijs, ad aliquos ſacros, aut minores ordines, vel primam tõſuram promouere ſeu ordinare valeat: cõtrà faciens, ab exercitio pontificalium per annum: taliter verò promotus, ab executióe ordinum ſic ſuſceptorum, donec ſuo Prælato viſum fuerit, ipſo iure ſint ſuſpenſi.

Canon 3.

Epiſcopus quoſcunq; ſuos clericos, præſertim in ſacris conſtitutos, abſque ſuo præcedenti examine & commendatitijs literis qua-

quacunq; authoritate promotos, licèt tanquàm habiles ab eo à quo ordinati ſunt, ꝓbatos, quos tamen ad diuina officia celebrāda, ſeu eccleſiaſtica ſacramēta miniſtrāda minùs idoneos & capaces reppererit, à ſuſceptorum ordinum exercitio ad tempus, de quo ei videbitur, ſuſpēdere, & illis ne in altari aut aliquo ordine miniſtrent, interdicere poſſit.

Canon 4.

Omnes Eccleſiarum Prælati, qui ad corrigendum ſubditorum exceſſus diligenter intendere debent, & à quibus nullus clericus per huius ſanctæ Synodi ſtatuta cuiuſuis priuilegij prætextu tutus cenſetur, quo minùs iuxta Canonicas ſanctiones viſitari, puniri & corrigi poſſit, ſi in eccleſiis ſuis reſederint, quoſcūq; ſeculares clericos, qualitercunq; exēptos, qui aliàs ſuæ iuriſdictioni ſubeſſent, de eorum exceſſibus, criminibus & delictis, quotiès & quādò opus fuerit, etiam extra viſitationem, tanquàm ad hoc Apoſtolicæ ſedis delegati, corrigēdi & caſtigandi facultatem habeant: quibuſcūq; exemptionibus, declarationibus, cōſuetudinibus, ſententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantùm ſuos obligent authores, ipſis clericis ac eorū conſanguineis, Capellanis, familiaribus, procuratoribus, & alijs quibuſlibet, ipſorum exemptorum contemplatione & intuitu minimè ſuffragantibus.

Canon 5.

Inſupèr cùm nonnulli, qui ſub prętextu, ꝙ ſuper bonis & reb⁹ ac iuribus ſuis diuerſę eis iniuriæ ac moleſtiæ inferātur, certos iudices ꝑ literas cōſeruatorias deputari obtinent, qui illos à moleſtijs & iniurijs huiuſmodi tueantur ac defendant, & in poſſeſſione, ſeu quaſi, bonorum, rerum ac iurium ſuorum manuteneant & cōſeruent, nec ſuper illis eos moleſtari permittāt, eiuſmodi literas in pleriſq; contra concedentis mentem in reprobum ſenſum detorqueant: idcircò nemini omninò, cuiuſcunq; dignitatis & cōditionis ſit, etiam ſi Capitulum fuerit, conſeruatoriæ literæ cū quibuſcunq; clauſulis aut decretis, quorumcunq; iudicum deputatione, quocunq; etiam alio prętextu aut colore conceſſæ ſuffragentur ad hoc, vt coram ſuo Epiſcopo ſiue alio ſuperiore ordinario in criminalibus & mixtis cauſis accuſari & conueniri, ac contra eum inquiri & procedi nō poſſit, aut quo minùs, ſi qua iura ei ex ceſſione competierint, ſuper illis liberè valeat apud iudicem ordinarium conueniri. In ciuilibus etiam cauſis, ſi ipſe actor extiterit, aliquem ei apud ſuos conſeruatores iudices in iudicium trahere minimè liceat. Quòd ſi in his cauſis, in quibus ipſe reus fuerit, contigerit, vt electus ab eo cōſeruator ab actore ſuſpectus eſſe dicatur, aut ſi quā inter ipſos iudices, conſeruatorē & ordinarium, controuerſia ſuper competentia iuriſdictionis orta fuerit, nequaquā in cauſa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos, ſuper ſuſpicione aut iuriſdictionis competentia fuerit iudicatum. Familiaribus verò eius, qui huiuſmodi literis cōſeruatorijs tueri ſe ſolent, nihil illæ proſint, præterquàm duobus duntaxàt, ſi tamen illi proprijs eius ſumptibus vixerint. Nemo etiam ſimilium literarum beneficio vltra quinquennium gaudere poſſit. Non licèt quoq; cōſeruatoribus iudicibus vllum habere tribunal erectum. In cauſis verò mercedum aut miſerabilium perſonarū, huius ſanctæ Synodi ſuper hoc decretum in ſuo robore permaneat. Vniuerſitates autē generales, ac collegia doctorum ſeu ſcholarium, & regularia loca, necnō hoſpitalia, actu hoſpitalitatem ſeruantia, ac vniuerſitatum, collegiorum, locorum & hoſpitalium huiuſmodi perſonæ, in præſenti Canone minimè comprehenſa, ſed exempta omninò ſint, & eſſe intelligantur.

Canon 6.

Quia verò, etſi habitus non facit monachū, oportet tamen clericos veſtes proprio congruentes ordini ſemper deferre, vt per decētiam habitus extrinſeci morum honeſtatem intrinſecam oſtendant: tanta autem hodiè aliquorum inoleuit temeritas religioniſq; cōtemptus, vt propriam dignitatem & honorem clericalem paruipendentes, veſtes etiam deferāt publicè laicales, pedes in diuerſis ponētes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus: Propterea omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, quantumcūq; exēptæ, quæ aut in ſacris fuerint, aut dignitates, perſonatus, officia, aut beneficia qualiacunq; Eccleſiaſtica obtinuerint, ſi poſtquàm ab Epiſcopo ſuo etiam per edictum publicū moniti fuerint, honeſtum habitum clericalē, illorum ordini & dignitati congruentem, & iuxta ipſius Epiſcopi ordinationem & mādatum non detulerint, per ſuſpenſionem ab ordinibus, ac officio & beneficio, ac fructibus, redditibus & prouentibus ipſorum beneficiorum, necnon ſi ſemel correpti, denuò in hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum & beneficiorum huiuſmodi coerceri poſſint & debeant, conſtitutionē Clementis quinti in Concilio Viennen. editā, quæ incipit, Quoniam, innouādo & ampliādo.

Canon 7.

Cùm etiam qui per induſtriam occiderit proximum ſuū & per inſidias, ab altari auelli debeat, quia ſua voluntate homicidium perpetrauerit, etiam ſi crimē id nec ordine iudiciario probatū, nec alia ratiōe publicū, ſed occultum fuerit, nullo tēpore ad ſacros ordines ꝓmoueri poſſit, nec illi aliqua Eccleſiaſtica beneficia, etiam ſi curam nō habeant animarum, conferre liceat, ſed omni ordine ac beneficio & officio Eccleſiaſtico

ſtico perpetuò careat. Si verò homicidium nó ex propoſito, ſed caſu, vel vim vi repellendo, vt quis ſe à morte defenderet, fuiſſe commiſſum narretur, quã ob cauſam etiam ad ſacrorum ordinum & altaris miniſteriũ, & beneficia quæcunq; ac dignitates iure quodammodò diſpenſatio debeatur, committatur loci ordinario, aut, ex cauſa, Metropolitano ſeu viciniori Epiſcopo, qui nó niſi cauſa cognita, & probatis proceſſibus ac narratis, nec aliter diſpenſare poſſit.

Canon 8.

Prætereà quia nonnulli, quorum etiam aliqui veri ſunt paſtores, ac ꝓprias oues habent, alienis etiam ouibus præeſſe quærũt, & ita alienis ſubditis quandoq; intendunt, vt ſuorũ curam negligant, quicunq; etiam Epiſcopali præditus dignitate, qui alienos ſubditos puniendi priuilegium habuerit, contra clericos ſibi nõ ſubditos, pręſertim in ſacris conſtitutos, quorumcunq; etiam atrocium criminum reos, niſi cum proprij ipſorum clericorum Epiſcopi, ſi apud Eccleſiam reſederit, aut perſonæ ab ipſo Epiſcopo deputandæ interuẽtu, nequaquàm procedere debeat: aliàs ꝓceſſus & indè ſequuta quæcunque, viribus omninò careant.

Canon 9.

Et quia iure optimo diſtinctæ fuerũt diœceſes & parochiæ, ac vnicuiq; gregi ꝓprij attributi paſtores, & inferiorum eccleſiarũ rectores, qui ſuarum quiſq; ouium curã habeant, vt ordo eccleſiaſticus non confundatur, aut vna & eadẽ Eccleſia duarũ quodammodò diœceſum fiat, nõ ſine graui eorũ incõmodo, qui illi ſubditi fuerint: beneficia vnius diœceſis, etiã ſi parochiales Eccleſiæ, vicarię ꝑpetuæ, aut ſimplicia beneficia ſeu pręſtimonia, aut pręſtimoniales portiones fuerint, etiã ratione augendi cultum diuinum, aut numerum beneficiatorũ, aut alia quacunque de cauſa alterius diœceſis beneficio, aut monaſterio, ſeu collegio, vel loco etiam pio, perpetuò non vniantur, decretũ huius ſanctæ Synodi ſuper huiuſmodi vnionibus in hoc declarando.

Canon 10.

Regularia beneficia, in titulum regularibus profeſſis prouideri conſueta, cùm per obitum, aut reſignationem, vel aliàs illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religioſis tãtùm illius ordinis, vel his qui habitum omninò ſuſcipere & profeſſionẽ emittere teneantur, & non alijs, ne veſtem lino lanaque contextam induant, conferantur.

Canon 11.

Quia verò regulares de vno ad alium ordinem tranſlati, facilè à ſuo ſuperiore licentiam ſtandi extra monaſteriũ obtinere ſolent, ex quo vagandi & apoſtatandi occaſio tribuitur, nemo cuiuſcũq; ordinis prælatus vel ſuperior, vigore cuiuſcunque facultatis aliquem ad habitum & profeſſionẽ admittere poſſit, niſi vt in ordine ipſo, ad quem transfertur, ſub ſui ſuperioris obedientia in clauſtro perpetuò maneat, ac taliter trãſlatus, etiam ſi Canonicorum regularium fuerit, ad beneficia ſecularia etiam curata omninò incapax exiſtat.

Canon 12.

Nemo etiam, cuiuſuis dignitatis eccleſiaſticæ vel ſecularis, quacunque ratione, niſi eccleſiam, beneficium, aut capellam de nouo fundauerit & conſtruxerit, ſeu iam erectæ, quæ tamen ſine ſufficienti dote fuerit, de ſuis proprijs & patrimonialib⁹ bonis cõpetẽter dotauerit, ius patronatus impetrare aut obtinere poſſit aut debeat. In caſu autẽ fundationis aut dotationis, huiuſmodi inſtitutio Epiſcopo, & non alteri inferiori, reſeruetur.

Canon 13.

Nõ licet prætereà patrono, cuiuſuis priuilegij prætextu, aliquem ad beneficia ſui iuris patronatus, niſi Epiſcopo loci ordinario, ad quẽ prouiſio ſeu inſtitutio ipſius beneficij, ceſſante priuilegio, iure pertineret, quoquo modo præſentare: aliàs præſentatio ac inſtitutio forſan ſequutę, nullę ſint & eſſe cenſeantur.

Declarat prætereà ſancta Synodus, in futura Seſſiõe, quam ad 25. diem Ianuarij ſubſequentis anni 1552. habendam eſſe iam decreuit, vnà cum ſacrificio Miſſæ, agendum & tractandũ etiam eſſe de Sacramento Ordinis, & proſequẽdam eſſe materiam de reformatione.

¶ Angelus Maſſarellus ſubſcripſit, in fidem & teſtimonium præmiſſorum.

¶ Subſcripſerunt prælati ijdem, qui in Seſſione præcedenti.

SESSIO XV. QVAE EST V. ſub Iulio III. Pontif. Max. celebrata die 25. Ianuarij, 1552.

Rem diuinam fecit Epiſcopus Catanenſis: Orationem autem habuit Epiſcopus Maioricenſis.

Decretum prorogationis Seſſionis.

CVM ex eo, quòd proximis Seſſionibus decretum fuit, ſancta hęc & vniuerſalis Synodus per hos dies accuratiſſimè diligentiſſimeq; tractauerit ea, quæ ad ſanctiſſimũ miſſę ſacrificiũ, & ad ſacramẽtum Ordinis ſpectant, vt hodierna Seſſione, quẽadmodùm Spiritusſanctus ſuggeſſiſſet, decreta de his rebus, & quatuor pręterea articulos ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum pertinentes, in hanc tandem Seſſionem dilatas publicaret, atq; interim affuturos eſſe putauerit ad hoc ſacroſanctũ Conciliũ eos, qui Proteſtantes ſe vocant, quorũ cauſa eorum publicationẽ articulorũ diſtulerat, & vt liberè

berè ac ſine cunctatione vlla huc venirent, fidem eis publicam ſiue ſaluum conductum conceſſerat: tamen cùm illi nōdùm venerint, & eorum nomine ſupplicatum huic ſanctæ Synodo fuerit, vt publicatio, quæ hodierno die facienda fuerat, in ſequentem Seſſionem differatur, certa ſpe allata, affuturos eos eſſe omninò multò ante illam ſeſſionem, ſaluo conductu amplioris formæ interim accepto, eadem ſancta Synodus in Spiritu ſancto legitimè congregata, iiſdem Legato & Nuncijs Præſidentibus, nihil magìs optans, quàm ex præſtantiſſima natione Germanica omēs de religione diſſenſiones & ſchiſmata tollere, ac eius quieti, paci ocioque conſulere, parata ipſos, ſi venerint, & humaniter excipere, & benignè audire, confidensque eos non fidei Catholicæ pertinaciter oppugnandę, ſed veritatis cognoſcendæ ſtudio eſſe venturos, & vt Euangelicæ veritatis ſtudioſos decet, ſanctæ matris Eccleſiæ decretis ac diſciplinę, ad extremum eſſe acquieturos, ſequentem Seſſionem ad edenda & publicāda ea, quę ſuprà cōmemorata ſunt, in diem feſtum ſancti Ioſephi, qui erit die xix. menſis Martij, diſtulit, vt ſatìs illi temporis & ſpatij habeant, non ſolùm ad veniendum, verumetiam ad ea quæ voluerint, antequàm is dies veniat, proponenda. Quibus vt omnem cunctandi diutiùs cauſam adimat, fidem publicam ſiue ſaluum conductum eius, qui recitabitur, tenoris & ſententię, libenter dat & cōcedit. Intereà verò de Matrimonij ſacramento agendū, & de eo, præter ſuperiorum decretorum publicationem, diffiniendū eſſe eadem Seſſione ſtatuit & decernit, & proſequendam eſſe materiam reformationis.

SYNODI TRIDENTINAE PROteſtatio in congregatione generali 25. Ianuarij, 1552. anteà quàm Proteſtantes audirentur, acta.

HAEC Sacroſancta ſynodus, &c. ne ob diſceptationes, (quæ tam de perſonis comparentibus, mandatiſq; & ſcripturis exhibendis, quàm de loco ad ſedendum perſonis aſſignando oriri poſſent) felix ipſius concilij progreſſus retardetur, inhærens decreto in ſecunda ſeſſione promulgato, atque illud innouans ſtatuit, decernit, declarat, quòd ſi fortè contigerit aliquos, qui ex diſpoſitione iuris aut ex approbatorum Conciliorū more admittendi aut recipiendi non eſſent, vel per ſeipſos vel per interpoſitas perſonas admitti aut recipi, vel in loco non debito ſedere, vel ſententiā etiam ſub verbo, Placet, proferre, vel congregationibus intereſſe, vel alios quoſcunq; actus facere Concilio durāte, quodq; ſi etiam contigerit mandata, inſtrumenta, proteſtationes, & alia cuiuſuis generis ſcripta quęcunq;, quæ ipſius Concilij honorem, ius, ac poteſtatem quomodocunquè læderent ſeu lędere poſſent, recipi aut admitti, proptereà non præiudicetur, neq; aliquo modo præiudicatum cenſeatur vel intelligatur præſenti Concilio, neq; Concilijs œcumenicis ac generalibus in perpetuū celebrandis: cùm omnis intentio huius Concilij ſit & eò tendat, vt pax & concordia quacunq; ratione, licita tamen & congruenti, in Eccleſia reducantur.

SALVVS CONDVCTVS, DAtus Proteſtantibus.

SAcroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, pręſidentibus in ea eiſdem ſanctæ ſedis Apoſtolicę legato & Nuncijs, inhærendo ſaluo conductui in penultima Seſſione dato, & illum iuxta tenorem infraſcriptum ampliādo, Vniuerſis fidem facit, quòd omnibus & ſingulis Sacerdotibus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militaribus, Popularibus, & alijs quibuſcunq; viris, cuiuſcunque ſtatus & conditionis aut qualitatis exiſtant, Germanicæ prouincię & nationis ciuitatibus ac alijs locis eiuſdē, & omnibus alijs eccleſiaſticis & ſecularibus, præſertim Auguſtanę cōfeſſionis perſonis, qui aut quæ vnà cum ipſis ad hoc generale Tridentinum Concilium venient, aut mittentur ac profecturi ſunt, aut huc uſq; venerunt, quocunque nomine cenſeantur aut valeant nuncupari, tenore præſentium publicam fidem & pleniſſimam veriſſimamque ſecuritatem, quam ſaluum conductū appellant, liberè ad hanc Tridentinam ciuitatem veniendi, ibidemq; manendi, ſtandi, morandi, proponendi, loquendi, vnà cum ipſa ſynodo de quibuſcunque negocijs tractandi, examinandi, diſcutiendi, & omnia quæcunq; ipſis libuerit, ac articulos quoſlibet tam ſcripto quàm verbo liberè offerendi, propalandi, eoſque ſcripturis ſacris & beatorum patrum verbis, ſentētijs & rationibus declarandi, adſtruēdi & perſuadendi, & ſi opus fuerit, etiam ad obiecta Concilij generalis reſpondendi, & cum ijs, qui à Concilio delecti fuerint, diſputādi Chriſtianè, aut charitatiuè abſq; omni impedimento conferendi, opprobrijs, conuicijs ac contumelijs penitùs ſemotis, & ſignanter, quòd cauſæ controuerſæ, ſecundùm ſacram ſcripturam & Apoſtolorū traditiones, probata concilia, Catholicæ Eccleſiæ cōſenſum, & ſanctorum Patrum authoritates in prædicto Concilio Tridentino tractentur: illo etiam addito, vt religionis prætextu, aut delictorum circa eam cōmiſſorum aut committendorum minimè puniantur, impartitur ac omninò concedit: ſic etiam, vt propter illorū præſentiam neq; in itinere, aut quocunq; locorum eundo, manendo, aut redeundo, nec in ipſa ciuitate Tridentina à diuinis officijs quouis modo ceſſetur: & vt his peractis, vel non peractis, quandocunq; ipſis libuerit, aut maiorum ſuorum mādato & aſſenſu ad propria reuerti optabunt, aut aliquis eorū optabit,

bit, mox abſque vlla renitentia & occaſione aut mora, ſaluis rebus eorum & ſuorum pariter honore & perſonis, vice verſa poſſint iuxta beneplacitum liberè & ſecurè redire, de ſcientia tamen ab eadem ſynodo deputãdorum, vt tunc opportunè eorum ſecuritati abſque dolo & fraude prouideatur. Vult etiam ſancta ſynodꝰ in hac publica fide ſaluoq; conductu omnes quaſcunque clauſulas includi ac contineri, ac pro incluſis haberi, quę pro plena, efficaci & ſufficienti ſecuritate in eundo, ſtando & redeundo neceſſariæ & opportunæ fuerint. Illud etiam ad maiorem ſecuritatem & pacis ac conciliationis bonum exprimẽs, quòd ſi quiſpiam aut illorum aliqui, ſiue in itinere Tridentum veniendo, ſiue ibidèm morando aut redeundo, aliquod enorme (quod abſit) egerint aut cõmiſerint, quo poſſet huius fidei publicæ & aſſecurationis beneficium eis conceſſum annullari aut caſſari, vult & concedit eadem ſancta ſynodus, vt in huiuſmodi facinore depręhenſi, ab ipſis duntaxat, & non ab alijs, condigna animaduerſione cum emẽda ſufficienti, per partem ipſius ſynodi meritò approbanda & laudanda, mox puniantur, illorum aſſecurationis forma, conditionibus & modis omninò manentibus illibatis. Pariformiter etiã vult, vt ſi quiſquam, vel aliqui ex ipſa ſynodo, ſiue in itinere, aut manẽdo, aut redeundo, aliquod enorme (quod abſit) egerint aut commiſerint, quo poſſet huius fidei publicę & aſſecurationis beneficium violari, aut quoquo modo tolli, in huiuſmodi facinore depręhẽſi, ab ipſa ſynodo duntaxat, & nõ ab alijs condigna animaduerſione & emẽda ſufficienti, per partem dominorum Germanorum Auguſtanæ confeſſionis tunc hîc præſentiũ meritò laudanda & approbanda, mox puniantur, pręſenti aſſecurationis forma, conditionibus & modis omninò manentibus illibatis. Vult prætereà ipſa ſynodus, quòd liceat ipſis ambaſiatoribus omnibus & ſingulis, totiès quotieſcunq; opportunũ fuerit ſeu neceſſarium, ad auram capiẽdam exire de ciuitate Tridentina, & reuerti ad eandem: necnõ nuncium vel nuncios ſuos ad quæcunq; loca pro ſuis neceſſarijs negocijs ordinãdis liberè mittere ſeu deſtinare, ac ipſos miſſos ſeu deſtinatos, ſęu miſſum & deſtinatum ſuſcipere, totiès quotiès eis videbitur expedire, ita quòd aliqui vel aliquis per deputandos Cõcilij ſociẽtur, qui eorum ſecuritati prouideant vel prouideat. Qui quidem ſaluus conductus & ſecuritates ſtare ac durare debẽt & à tempore & per tempus, quo in ipſius ſynodi & ſuorum tuitionis curã ipſos ſuſcipi cõtigerit, & vſque ad Tridentum perduci, ac toto tempore manſionis eorum ibidèm, & rurſum poſt ſufficientem audientiam habitam, ſpatio viginti dierum præmiſſo, cùm ipſi petierint, aut Concilium, habita huiuſmodi audientia, ipſis receſſum indixerit, à Tridento vſque in quem quiſque elegerit ſibi locum tutum, Deo fauente, reſtituet, dolo & fraude prorſus excluſis. Quæ quidẽ omnia pro vniuerſis & ſingulis Chriſtifidelibus, pro omnibus Principibus tam eccleſiaſticis quàm ſecularibus quibuſcunq;, atque omnibus alijs eccleſiaſticis ac ſecularibus perſonis, cuiuſcunq; ſtatus & cõditionis exiſtant, aut quocunque nomine cenſeantur, inuiolabiliter obſeruanda eſſe promittit, & bona fide ſpondet.

Inſuper omni fraude & dolo excluſis, vera & bona fide promittit, ipſam ſynodum nullam vel manifeſtè vel occultè occaſionẽ quęſituram, aut aliqua authoritate, potẽtia, iure, vel ſtatuto, priuilegio legum vel canonũ, aut quorumcunq; Conciliorum, pręſertim Conſtantienſis & Senenſis, quacunq; forma verborum expreſſa, in aliquod huius fidei publicæ & pleniſſimæ aſſecurationis, ac publicę & liberæ audientiæ, ipſis per ipſam ſynodum conceſſæ, præiudicium quouis modo vſurã, aut quenquã vti permiſſuram, quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quòd ſi ſancta ſynodus, aut aliquis ex ea vel ſuis, cuiuſcunq; cõditionis, vel ſtatus, aut præeminentiæ exiſtens, præſcriptæ aſſecurationis & ſalui conductus formam & modũ in quocunq; puncto vel clauſula violauerit, (quod tamen dignetur auertere Omnipotens) & ſufficiens emenda non fuerit mox ſubſequuta, ipſorũ arbitrio meritò approbanda & laudanda, habeant ipſam Synodum & habere poterũt incidiſſe in omnes pœnas, quas iure diuino & humano, aut conſuetudine huiuſmodi ſaluorum conductuũ violatores incurrere poſſunt, abſque omni excuſatione aut quauis in hac parte contradictione. Datum Tridenti in ſeſſione publica, die 25. Ianuarij, M.D.LII.

Ego Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij ſecretarius, in fidem & teſtimonium præmiſſorum manu propria ſubſcripſi.

SVBSCRIPSERVNT HVIC Seſſioni patres, qui in præcedenti, & inſupèr ſequentes:

Epiſcopus Placẽtin.	Epiſc. Zamoren.
Epiſcopus Carthagin.	Epiſc. Segobien.
Epiſcopus Pampilon.	Epiſc. Ciuitaten.
Epiſcopus Mondonien.	Epiſc. Leriden.
Epiſcopus Elenen.	

SESSIO XVI. QVAE EST VI. & vltima ſub Iulio III. Pont. Max. celebrata die 28. Aprilis, 1552.

Decretum ſuſpenſionis Concilij.

SAcroſancta œcumenica & generalis Tridẽtina ſynodus, in ſpirituſancto legitimè cõgregata, p̄ſidentibus in ea reuerendiſſ. Dñis Sebaſtiano Archiepiſc. Sipõtino, & Aloyſio epiſ. Veronẽ Apoſtolicis Nũcijs, tam eorũ proprio q̃ Reue-

Reuerendiſſimi & Illuſtriſſimi domini Marcelli, tituli ſancti Marcelli, S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Creſcentij Legati, ob aduerſam eius grauiſſimam valetudinem abſentis, nomine, non dubitat Chriſtianis omnibus patére, hoc Concilium œcumenicum Tridentum primò à Paulo felicis recordationis conuocatum & collectum fuiſſe: deinde à ſanctiſſimo domino noſtro Iulio III. (efflagitante Carolo quinto Auguſtiſſimo Imperatore) ea præcipuè de cauſa fuiſſe reſtitutū, vt religionem in multis orbis partibus, & pſertim in Germania, in diuerſas opiniones miſerabiliter diſtractam, in ſtatum priſtinum reuocaret, abuſus & mores Chriſtianorum corruptiſſimos emendaret: Cumque ad hoc agendum quamplurimi patres, nulla laborum ſuorum periculorumq; habita ratione è diuerſis regionibus alacriter confluxiſſent, resque ſtrenuè magno fidelium concurſu feliciterque procederet, ac ſpes eſſet non leuis, illos Germanos, qui eas nouitates excitârât, in Concilium venturos ſic animatos, vt veris Eccleſiæ rationibus vnanimiter acquieſcerent: lux deniquè quędam rebus affulſiſſe videretur, caputque attollere inciperet profligata anteà & afflicta Reſpubl. Chriſtiana: hi repentè tumultus, ea bella (hoſtis generis humani verſutia) exarſerunt, vt Concilium velut hærere ac ſuum curſum interrumperé ſatis incommodè cogeretur, ſpesq; omnis vlterioris progreſſus hoc in tēpore tolleretur: tantumq; aberat vt ſancta ſynodus Chriſtianorum malis & incommodis mederetur, vt multorum mentes præter ſui animi ſententiam irritaret potiùs quàm placaret. Cùm igitur ipſa ſancta ſynodus omnia, & præcipuè Germaniam, armis ardere & diſcordijs videret, omnes ferè Epiſcopos Germanos, præſertim Principes Electores ſuis cōſultum Eccleſijs è Concilio abijſſe, decreuit tantæ neceſſitati non reluctari, & ad meliora tempora reticere, vt Pátres, quod eis nunc agere nō licet, ſuis ouibus proſpectum ad ſuas Eccleſias regredi valerent, ne diutiùs vtrobiq; inutili ocio conterantur. Atque ita, quoniam ſic temporum conditio tulit, huius œcumenici Concilij Tridentini progreſſum per biennium ſuſpendendum fore decérnit, prout præſenti decreto ſuſpendit: ea tamen lege, vt ſi citiùs pacata res ſit, ac tranquillitas priſtina reuertatur, quod ſperat Dei Optim. Maximi beneficio non longo fore ſpatio futurum, ipſius Concilij progreſſus, eodemmet tempore ſuam vim, firmitatem vigoremque habere cenſeatur. Sin autē (quod Deus auertat) peracto biennio prędicta legitima impedimenta nō fuerint ſubmota, quamprimùm ceſſauerint, talis ſuſpēſio eo ipſo ſublata eſſe intelligatur, ac ſuus vigor & robur Concilio ſit reſtitutum & eſſe intelligatur, ſine alia noua Concilij conuocatione: accedente ad hoc decretum conſenſu & authoritate ſanctitatis ſuæ, & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ.

Interea tamen eadem ſancta ſynodus exhortatur omes Principes Chriſtianos & oēs Prælatos, vt obſeruēt, & reſpectiuè, quatenùs ad eos ſpectat, obſeruari faciāt in ſuis regnis, dominijs & Eccleſijs omnia & ſingula, quę p hoc ſacrum œcumenicum cōcilium fuerunt hactenùs ſtatuta & decreta.

Angelus Maſſarellus, Secretarius Concilij ſacri, ſubſcripſi.

BVLLA CELEBRATIONIS CONcilij Tridentini ſub Pio IIII. Pont. Max.

PIVS EPISCOPVS SERVVS SERuorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

AD Eccleſiæ regimen, licèt tāto oneri impares, ſola Dei dignatione vocati, ſtatìm circumferentes mentis oculos per omnes Reipublicæ Chriſtianæ partes, cernentesq; non ſine magno horrore, quàm longè lateque peſtis hęreſum & ſchiſmatis peruaſiſſet, & quanta Chriſtiani populi mores correctione indigerēt: in eam curam & cogitationem pro ſuſcepti muneris officio incumbere cœpimus, quēadmodùm ipſas hęreſes extirpare, tantumq; & tam perniciosum ſchiſma tollere, moresq; adeò corruptos & deprauatos emendare poſſemus. Cùm autem intelligeremus ad hæc ſananda mala aptiſſimum eſſe remedium, quod ſancta hæc ſedes adhibere conſueuiſſet, œcumenici generaliſq; Concilij, eius cōgregandi & Deo iuuante celebrandi conſilium cepimus. Indictum illud quidem anteà fuit à felicis rec. Paulo III. & eius ſucceſſore Iulio prędeceſſoribus noſtris, ſed varijs de cauſis ſępiùs impeditum & interpellatum, perfici non potuit. Siquidem Paulus cùm id primò in vrbē Mantuam, deinde Vincētiam indixiſſet, quaſdam ob cauſas in literis eius expreſſas id primò ſuſpendit, poſteà Tridentum tranſtulit. Deinde cùm quibuſdā de cauſis ibi quoq; eius celebrandi tempus dilatum fuiſſet, tandem ſuſpenſione ſublata, in eadē ciuitate Tridentina inchoatum fuit. Verùm ſeſſionibus aliquot habitis, & nōnullis decretis factis, ipſū ſe poſteà Conciliū aliquibus de cauſis, accedente etiā Sedis Apoſtolicę authoritate, Bononiam trāſtulit. Iulius autem, qui ei ſucceſſit, in eandem ciuitatem Tridentinam id reuocauit: quo quidem tēpore facta alia quædam decreta ſunt. Sed cùm noui in propinquis Germaniæ locis tumultus excitati fuiſſent, & bellum in Italia & Gallia grauiſſimū exarſiſſet, rurſus Concilium ſuſpenſum & dilatum fuit: adnitente nimirùm humani generis hoſte, aliaſq; ex alijs difficultates & impedimenta obijciente, vt tantum eccleſię cōmodum, quod prorſus auferre non poterat, ſaltem quàm diutiſſimè retardaret. Quantoperè verò intereà auctæ fuerint & multiplicatæ ac propagatæ hæreſes, quantoperè ſchi-

ſma creuerit, ſine maximo animi dolore nec meminiſſe poſſumus, nec referre. Sed tãdem pius & miſericors Dominus, qui nunquàm ita iraſcitur, vt miſericordiæ obliuiſcatur, regibus & principibus Chriſtianis pacem & vnanimitatem donare dignatus eſt. Qua nos occaſione oblata maximam in ſpem venim⁹, ipſius miſericordia freti, fore vt his tantis quoque Eccleſiæ malis eadem Concilij via finis imponatur. Nos itaq; ad ſchiſma hæreſesq; tollendas, ad corrigendos & reformandos mores, ad pacem inter Chriſtianos Principes conſeruandam, celebrationem eius nõ eſſe duximus diutiùs differendam. Habita igitur cum Venerabilibus fratribus noſtris ſacræ R. Eccleſ. Cardinalibus deliberatione matura, factis etiam cõſilij noſtri certioribus chariſſimis in Chriſto filijs noſtris, Ferdinãdo Romanorum Imperatore Electo, & alijs Regibus atque Principibus, quos quidẽ (ſicut de eorum ſumma pietate & ſapientia nobis pollicebamur) paratiſſimos ad ipſius cõcilij celebrationem adiuuãdam inuenimus: ad Dei omnipotentis laudem, honorẽ & gloriam, atque vniuerſalis Eccleſiæ vtilitatem de eorundem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, Sacrum œcumenicũ & generale concilium ex authoritate eiuſdem Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum (qua nos quoq; in terris fungimur) freti & ſubnixi, in ciuitate Tridentina ad ſacratiſſimum diem reſurrectionis Dominicæ proximè futurum indicimus, & ibi celebrandũ, ſublata ſuſpenſione quacunq;, ſtatuimus atq; decernimus. Quocirca venerabiles fratres noſtros omnibus ex locis patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, & dilectos filios Abbates, cæterosq;, quibus in concilio generali ſedere & ſententiam dicere iure communi vel ex priuilegio, vel ex antiqua cõſuetudine licet, vehementer in Domino hortamur & monemus, atque etiam diſtrictè præcipiendo mandamus, in virtute ſanctæ obedientiæ, in vi quoque iuramenti quod præſtiterũt, & ſub pœnis, quas in eos, qui ad concilia generalia conuenire neglexerint, ſacris ſciunt eſſe Canonibus cõſtitutas, vt ad concilium ibi celebrandũ conueniant intra eam diem, niſi fortè impedimẽto fuerint legitimo præpediti: quod tamẽ impedimentum per legitimos procuratores Synodo probare debebunt. Monemus præterea omnes & ſingulos, quorum intereſt intereſſéve poterit, vt in Concilio adeſſe ne negligant. Chariſſimos verò in Chriſto filios noſtros, Romanorum Imperatorem electũ, cæterosque Reges & Principes, quos optandum ſanè eſſet concilio intereſſe poſſe, hortamur & rogamus, vt ſi ipſi intereſſe concilio non potuerint, Oratores ſuos prudẽtes, graues & pios viros vtiquè mittant, qui ipſorum nomine illi interſint, curentq; diligenter pro ſua pietate, vt ex eorum regnis atq; dominijs Prælati ſine recuſatione ac mora, tam neceſſario tempore Deo & Eccleſiæ officium ſuũ præſtent: eoſdem etiam curaturos eſſe minimè dubitantes, vt per ipſorum regna & dominia tutum ac liberũ iter Prælatis eorumq; familiaribus, comitibus & alijs omnibus ad Concilium euntibus & ab illo redeuntibus pateat, benigneq; ac comiter omnibus in locis recipiantur atq; tractẽtur, ſicut (quòd ad nos attinet) ipſi quoq; curabimus: qui nihil omninò prætermittere decreuimus, quod ad tam pium & ſalutare opus perficiẽdum à nobis in hoc loco conſtitutis præſtari poſſit: nihil, vt Deus ſcit, quærentes aliud, nil propoſitum habentes in hoc Concilio celebrando, niſi honorem ipſius Dei, diſperſarum ouium reductionem ac ſalutem, & perpetuam Chriſtianæ Reip. tranquillitatem ac quietem. Vt verò hæ literæ, & quæ in eis continentur, ad omnium quorum oportet, notitiam perueniant, nec quiſquam ea excuſatione vti poſſit, quòd illa ignorauerit: præſertim cùm nõ ad omnes, quos de his literis certiores fieri oporteret, tutus forſitan pateat aditus: volumus & mandamus, vt in Baſilica Vaticana principis Apoſtolorum, & in Eccleſia Lateranen. tunc, cùm in eis populus vt Miſſarum ſolennibus interſit, congregari ſolet, palàm clara voce à Curiæ noſtræ curſoribus ſeu Notarijs aliquibus publicis recitentur, & poſtquàm recitatæ fuerint, ad valuas earum Eccleſiarum, itemque Cancellariæ Apoſtolicæ, & in loco ſolito campi Floræ affigãtur, ibiq; quò legi & omnibus innoteſcere poſſint, aliquandiù relinquantur. Cùm autẽ indè amouebuntur, earum exempla in iiſdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem & affixionem, omnes & ſingulos, qui his literis comprehẽduntur, poſt duos menſes à die publicationis & affixionis earum, volumus perindè adſtrictos & obligatos eſſe, ac ſi ipſiſmet illæ coràm editæ & lectæ fuiſſent. Tranſumptis quoq; earum, quæ manu publici alicuius Notarij ſcriptæ ſubſcriptǽve, & ſigillo ac ſubſcriptione alicuius perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munita fuerint, vt ſine dubitatione vlla fides habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omninò hominũ liceat hanc paginam noſtræ indictionis, ſtatuti, decreti, præcepti, admonitionis & adhortationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicę 1560. 3. Calendas Decembris, Pontificatus noſtri anno primo.

Antonius Florebellus.

Barengus.

Ego Pius, Catholicæ Eccleſiæ epiſcopus.

Pſalm.18.

SI MEÎ NON FVERINT

IMMACVLATVS ERO.

S. S.	P. P.
PI PP.	VS IIII.

DOMINATI,

TVNC

Ego R.Cardinalis de Carpo, Epiſcopus Portuen.

Ego F.Cardin.Epiſcopus Tuſculanus.

Ego Fed.Cardin.Cæſius,Epiſcopus Prænestinus.

Ego Io.Cardin.Moronus, Epiſcopus Albanen.

*

*

Ego Chriſtophorus Madrucius, Card. Tridentinus.

Ego Ottho Truchſes, Cardinalis Auguſtanus.

Ego B.de la Cueua, Cardinalis ſanctæ Crucis.

Ego Tiberius Card.Criſpus.

Ego Ioan Mich.Cardin.Saracenus.

Ego Io.Card.S.Vitalis.

Ego Io.And.Card.Meſſanen.

Ego Iacobus,Card.Puteus.

Ego Io.B.Cicada,Card.S.Clementis.

*

*

Ego Scipio,Card.Piſarum.

Ego Io.Card.Romanus.

Ego Io.Ant.Card.Capiſuccus.

Ego Thad.Card.Gaddus.

Ego F.M.Card.Alexandrinus.

Ego Clem.Card.Aræ cæli.

Ego Io.Card.Sabellus.

Ego Io.Card.S.Georgij.

*

Ego A.Card.Farneſius,vicecancel.

Ego G.Aſ.Cardin.Camerarius.

Ego Hip.Card.Ferrarien.

*

Ego Iu.Card.Vrbin.

Ego Aloy Card.Cornelius.

Ego Hier.Card.Simoncellus.

Ego Vitellotius Card.Vitellius.

Ego Io.Card.de Medicis.

Ego Carolus,Card.Borromæus.

Antonius Florebellus Lauellinus,Barengus.

Anno à natiuitate Domini Milleſimo Quingenteſimo Sexageſimo,Indictione tertia,die verò ſecunda menſis Decembris,Pōtificatus Sanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri,Domini Pij,diuina prouidentia Papæ 4.Anno Pri.Retrorſ.literę Apoſtol.lectę,affixę,& publicatæ fuerūt in locis ſupraſ. iuxta earū ſeriem & tenorē,& etiam vt moris eſt:& illis amotis,dimiſſis illarum copijs affixis per nos Bernardinum Andreutium,& Ioann.Andream Panizza Apoſtolicos Curſ. Petrus Valtrini magiſter Curſorum.

BREVE PII PAPAE IIII. SVper ordine ſedendi in Concilio, non habita ratione dignitatis primatialis.

Dilecti filij noſtri, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Sicut ea quæ pacem & concordiam nutriunt,pura mente ſemper inquirimus,ita ex debito noſtræ paſtoralis ſolicitudinis tenemur illa ſubmouere,quę diſcordiam ſuſcitare,& ſcādalum introducere poſſe videntur.Itaque ad tollendam omnem cōtrouerſiam materierum,quæ inter Prælatos, ad celebrationem ſacri Oecumenici & generalis Concilij in ciuitate Tridentina pro tēpore congregatos,ſuper eorum pręcedentia fortè iam ſunt exortę,& indies oriri poſſunt: Volumus ac vobis per pręſentes mandamus, vt omnes & ſingulos prælatos prædictos, videlicet venerabiles fratres patriarchas primo, ſecundo Archiepiſcopos, tertio autem loco Epiſcopos in quibuſuis actibus publicis ſecūdùm gradum & ordinem ſuarum ad eorum Eccleſias promotionum(ita quòd, q priùs promotus ad eas fuerit, in ſuo quiſque ordine prior exiſtat)incedere,ſedere,ac locū habere(nulla habita ratione ad ipſorum dignitates primatiales,ſiue veræ ſiue prætenſæ illæ fuerint) authoritate noſtra faciatis, ſtudioseque & diligenter curetis,atque pro veſtra prudentia ac pietate geratis, vt cuncta iſtic concordibus animis in virtute Spiritus ſancti cum Dei omnipotentis honore atque timore,quietè feliciterque procedere valeāt: non obſtantib' pręmiſſis, & quibuſuis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis,cęteriſq; contrarijs quibuſcunque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum,ſub annulo Piſcatoris, die vltima Decembris, M.D.LXII.pont.noſtri anno ſecundo.

DECLARATIO FACTA PER Illuſtriſſimos D.D.Legatos, ſuper Decreto Sanctiſſimi D.N.D.Pij PP.Quarti.

QVIA dubitari poſſet,an ex prædicto Decreto ſanctiſſimi D.N. aliquod præiudicium generetur Primatibus ſupradictis in proprietate ſeu poſſeſſione ſuarum primatiarum,ſiue verarum,ſiue prætenſarum: Nos Hercules tituli ſanctæ Mariæ nouę de Mantua,Hieronymus tituli ſanctæ Suſannæ Seripandus, Staniſlaus tituli ſancti Laurentij in Paliſperna, Varmienſis,ac Ludouicus tituli ſancti Cyriaci in Thermis Simonetta nun-

cupati S. R. E. Presbyteri Cardinales, ſacri Oecumenici Concilij Tridentini Præſidentes,& Apoſtolici de latere legati, declaramus quòd mens ſanctiſſimi D.N. & noſtra eſt, quod per hoc decretum nulli ius de nouo acquiratur, nullique præiudicium generetur, nulliusq; ius in proprietate vel poſſeſſione lædatur, atque demùm in omnibus & per omnia vnumquenq; Primatem verum vel Prætenſum, in eodem ſtatu poſt hoc Concilium remanere, in quo anteà permanebat.

SACROSANCTI OECVMENICI & Generalis Concilij Tridentini Seſſio XVII.

Quæ eſt prima ſub Pio quarto, Pontifice Maximo, celebrata die XVIII. Ianuarij, M. D. LXII.

Decretum de celebrando Concilio.

Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi D.D. Reuerendiq; Patres, Placét ne vobis ad laudem & gloriam ſanctæ ac indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritusſancti, ad incrementum & exaltationé fidei & religionis Chriſtianæ, ſacrum Oecumenicum & generale Concilium Tridentinum, in Spiritusſancto legitimè congregatum, ab hodierno die, qui eſt decimus-octauus mẽſis Ianuarij, anni à natiuitate domini milleſimi quingenteſimi ſexageſimi ſecundi, Cathedræ Romanæ beati Petri Apoſtolorum Principis conſecrato, ſublata quacunque ſuſpenſione, iuxta formam & tenorem literarum ſanctiſſimi D.N. Pij iiij. Pont. Max. celebrari, & in eo ea debito ſeruato ordine tractari, quæ proponentibus Legatis ac Præſidentibus ad horum temporum leuandas calamitates, ſedandas de religiõe cõtrouerſias, coercendas linguas doloſas, deprauatorum morum abuſus corrigendos, Eccleſię veram atque Chriſtianam pacem conciliandam, apta & idonea ipſi ſanctæ Synodo videbuntur? Reſponderunt, Placet.

Indictio futuræ ſeſſionis.

Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Domini, Reuerendiq; Patres, Placét ne vobis proximam futuram Seſſionem habendam & celebrandam eſſe feria quinta poſt ſecundã Dominicam Quadrageſimæ, quæ erit die vigeſima ſexta Menſis Februarij? Reſponderunt, Placet.

PROPOSITIO FACTA.

In prima præterita Seſſione declaratũ eſt & cõmuni omniũ voto approbatum, pertractandum eſſe de eis, quæ neceſſaria videbuntur ad Catholicæ fidei doctrinam ſtabiliendam, atq; morum integritaté reſtituendam.

Vt autem hæc, Deo Duce, aggrediamur, viſum eſt magnoperè referre ad doctrinam de fide in ſuam puritatem reſtituenda, vel libri à varijs authoribus poſt exortas hæreſes ſcripti, atq; etiam librorum cenſurę in diuerſis locis à Catholicis editæ examinentur. De quibus quicquid ſancta Synodus ſtatuerit, tanquàm ſacroſanctum decretum ſuo tẽpore publicabitur, vt ab omnibus abſq; vlla tergiuerſatione cuſtodiatur. Super qua re quicunq; pro eius faciliori expeditione aliquid afferre voluerint, libenter audientur.

Ad hæc ritè dijudicanda vt vocentur om̃es ex decreto ſanctę ſynodi, conſentaneum fore exiſtimauimus, ad quos iſtarum rerum aliqua pertinere quoquo modo poteſt, ne deinceps inauditos ſe eſſe condemnatos *cenſeri poſſint. *conqueri

Non ab re quoq; putauimus eſſe, omnes qui in hęreſes quaſcunq; lapſi ſunt, & adhuc irretiti ſunt, ad pœnitentiã inuitare, cum ſalui conductus ampla conceſſione, ac promiſſione magnæ & ſingularis clementiæ & benignitatis, modò redeãt ad cor, & ſanctę Eccleſiæ Catholicę poteſtatem agnoſcant.

Tam ſuper modo facilioris expeditionis examinis librorum & cenſurarum, quàm ſuper alijs quæ ſequuntur, Patres, poſtquàm huius ſcripti exemplum acceperint & conſiderauerint, dicant ſententias ſuas in ſequenti congregatione.

SESSIO XVIII. QVAE EST II. ſub Pio 4. Pont. Max. celebrata die 26. Februarij, 1562.

DECRETVM DE LIBRORVM delectu, & omnibus ad Concilium fide publica inuitandis.

Sacroſancta Oecumenica & Generalis Tridentina ſynodus, in Spiritusſancto legitimè congregata, præſidẽtibus in ea eiſdẽ Apoſtolicæ ſedis legatis, non humanis quidem viribus confiſa, ſed Domini noſtri Ieſu Chriſti (qui os & ſapientiam Eccleſiæ ſuæ daturum ſe promiſit) ope & auxilio freta, illud pręcipuè cogitat, vt Catholicæ fidei doctrinam, multorum inter ſe diſſidentium opinionibus pluribus locis inquinatam & obſcuratam, in ſuam puritatem & ſplendorem aliquando reſtituat, & mores, qui à veteri inſtituto deflexerunt, ad meliorem vitæ rationem reuocet, corq; patrum ad filios, & cor filiorum ad patres conuertat. Lucæ 21. Cùm itaq; omnium primùm animaduerterit, hoc tempore ſuſpectorum ac pernicioſorum librorum, quibus doctrina impura continetur, & longè lateq; diffunditur, numerum nimis excreuiſſe (quod quidem in cauſa fuit, vt multæ cenſurę in varijs prouincijs, & præſertim in alma vrbe Roma pio quodam zelo editę fuerint) neq; tamen huic tam magno ac pernicioſo morbo ſalutarem vllã profuiſſe medicinã, cenſuit vt delecti ad hanc diſquiſitioné patres, de cenſuris librisq; quid facto opus eſſet, diligenter cõſiderarent, atq; etiam ad eandem ſanctam Synodum ſuo tempore referrent, quò facilius

liùs ipſa poſſit varias & peregrinas doctrinas, tanquàm zizania à Chriſtianæ veritatis tritico ſeparare, deque his commodiùs deliberare & ſtatuere, quæ ad ſcrupulum ex tom plurium animis eximendum, & tollendas multarum querelarum cauſas magis opportuna videbuntur. Hæc autem omnia ad notitiam quorumcunque deducta eſſe vult, ꝓut etiam præſenti decreto deducit, vt ſi quis ad ſe pertinere aliquo modo putauerit, quæ vel de hoc librorum & cenſurarum negocio, vel de alijs, quæ in hoc generali concilio tractanda prædixit, non dubitet à ſancta Synodo ſe benignè auditum iri.

Quoniam verò eadem ſancta Synodus ex corde optat, Deumque enixè rogat quæ ad pacem ſunt Eccleſiæ, vt vniuerſi communem Matrem in terris agnoſcẽtes, (quæ quos peperit, obliuiſci non poteſt) vnanimes, vno ore glorificemus Deum & Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti: per viſcera miſericordiæ eiuſdem DEI & Domini noſtri omnes, qui nobiſcum communionem non habent, ad concordiã & reconciliationem, & vt ad hanc ſanctam ſynodum veniãt, inuitat atque hortatur, vtque charitatem, quod eſt vinculum perfectionis, amplectantur, pacemque Chriſti exultantem in cordibus ſuis pręſe ferant, in quem vocati ſunt in vno corpore. Hanc ergo non humanam, ſed Spiritus ſancti vocem audientes, ne obdurent corda ſua: ſed in ſuo ſenſu non ambulantes, neque ſibi placentes, ad tam piam & ſalutarem Matris ſuæ admonitionem excitentur & conuertantur. Omnibus enim charitatis officijs ſancta Synodus eos vt inuitat, ita complectetur.

Inſupèr eadem ſancta Synodus decreuit, fidem publicam in congregatione generali concedi poſſe, & eandem vim habituram, eiuſdemque roboris & momenti futuram, àc ſi in publica Seſſione data & decreta fuiſſet.

Indictio futuræ Seſſionis.

EAdem ſacroſancta ſynodus Tridentina, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis Legatis, ſtatuit & decreuit, proximam futuram Seſſionem habendam & celebrandam eſſe feria quinta poſt ſacratiſſimum feſtum aſſcenſionis dñi, quę erit die 14. menſis Maij.

SALVVS CONDVCTVS, CONceſſus Germanicæ nationi, in congregatione generali, die 4. Martij, 1562.

SAcroſancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, pſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis Legatis, vniuerſis fidem facit, ꝙ omnibus & ſingulis ſacerdotibus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchióibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, militaribus, popularib9, & alijs quibuſcunq; viris cuiuſcunq; ſtatus & conditionis aut qualitatis exiſtãt, Germanicæ, ꝓuinciæ & nationis, ciuitatibus ac alijs locis eiuſdem, & omnibus alijs Eccleſiaſticis & ſecularibus, præſertim Auguſtanæ confeſſionis perſonis, qui aut quę vnà cum ipſis ad hoc generale Tridentinum Concilium venient, aut mittẽtur, ac profecturi ſunt, aut huc uſquè venerunt, quocunque nomine cenſeantur aut valeant nuncupari, tenore præſentium publicam fidem, & pleniſſimam veriſſimamq; ſecuritatem, quam ſaluum conductũ appellant, liberè ad hanc Tridentinam ciuitatem veniendi, ibidemq; manendi, ſtandi, morandi, proponẽdi, loquẽdi, vnà cum ipſa Synodo de quibuſcunque negocijs tractandi, examinandi, diſcutiendi, & omnia quæcunque ipſis libuerit, ac articulos quoſlibet tam ſcripto quàm verbo liberè offerendi, ꝓpalandi, eoſque ſcripturis ſacris & beatorum Patrum verbis, ſententijs & rationibus declarandi, adſtruẽdi, & pſuadendi, &, ſi opus fuerit, etiã ad obiecta Concilij generalis reſpondendi, & cum ijs, qui à Concilio delecti fuerint, diſputandi, aut charitatiuè abſque omni impedimento conferendi, opprobrijs, conuicijs ac contumelijs penitùs ſemotis: & ſignanter, quòd cauſæ controuerſæ ſecũdùm ſacram ſcripturam & Apoſtolorum traditiones, probata Concilia, Catholicæ Eccleſiæ conſenſum, & ſanctorum Patrum authoritates in prædicto Cócilio Tridentino tractentur: illo etiam addito, vt religionis prætextu, aut delictorum circa eam commiſſorum aut committẽdorum minimè puniant, impertitur ac omninò cócedit: ſic etiam, vt propter illorum præſentiã, neque in itinere, aut quocunque locorum eundo, manendo aut redeundo, nec in ipſa ciuitate Tridẽtina à diuinis officijs quouis modo ceſſetur: & vt his peractis vel non peractis, quandocunquè ipſis libuerit, aut maiorum ſuorum mandato & aſſenſu ad propria reuerti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox abſque vlla renitẽtia & occaſióe aut mora, ſaluis rebus eorum & ſuorũ pariter honore & perſonis, vice verſa, poſſint iuxta beneplacitum liberè & ſecurè redire, de ſcientia tamen ab eadem Synodo deputandorum, vt tunc opportunè eorũ ſecuritati abſq; dolo & fraude prouideatur. Vult etiam ſancta Synodus, in hac publica fide ſaluoque conductu omnes quaſcunque clauſulas includi & contineri, ac pro incluſis haberi, quæ pro plena, efficaci & ſufficiẽti ſecuritate in eundo, ſtando ac redeũdo neceſſariæ & opportunæ fuerint. Illud etiam ad maiorem ſecuritatem, & pacis ac conciliationis bonum exprimẽs, quòd ſi quiſpiam, aut illorum aliqui, ſiue in itinere Tridentum veniendo, ſiue ibidèm morando, aut redeundo, aliquod enorme (quod abſit) egerint aut commiſerint, quo poſſet huius fidei publicæ & aſſecurationis beneficium eis conceſſum annullari

annullari aut caſſari, vult & concedit, vt in huiuſmodi facinore deprẹhẽſi, ab ipſis duntaxat & non ab alijs, condigna animaduerſione, cum emẽda ſufficienti, per partem ipſius Synodi meritò approbanda & laudanda, mox puniantur, illorum aſſecurationis forma, conditionibus & modis omninò manentibus illibatis. Pariformiter etiam vult, vt ſi quiſquam vel aliqui ex ipſa Synodo, ſiue in itinere, aut manendo, aut redeũdo aliquod enorme (quod abſit) egerint aut commiſerint, quo poſſet huius fidei publicæ & aſſecuratiõis beneficiũ violari aut quoquo modo tolli, in huiuſmodi facinore depræhenſi, ab ipſa Synodo dũtaxat, & non ab alijs, condigna animaduerſione & emenda ſufficienti, per partem Dominorum Germanorum Auguſtanæ Confeſſionis tunc hîc præſentium meritò laudanda & approbanda, mox puniantur, præſenti aſſecurationis forma, conditionibus & modis omninò manẽtib' illibatis. Vult prætereà ipſa Synodus, quòd liceat ipſis Ambaſiatoribus om̃ibus & ſingulis totiès quotieſcunquè opus fuerit ſeu neceſſarium, ad auram capiendam exire de ciuitate Tridentina, & reuerti ad eandem: necnon nuncium vel nuncios ſuos ad quæcunque loca, pro ſuis neceſſarijs negocijs ordinãdis, liberè mittere ſeu deſtinare, ac ipſos miſſos ſeu deſtinatos, ſeu miſſum & deſtinatum ſuſcipere totiès quotiès eis videbitur expedire, ita quòd aliqui vel aliquis per deputandos Concilij ſocientur, qui eorum ſecuritati prouideant, vel prouideat. Qui quidem ſaluus conductus & ſecuritates ſtare ac durare debeant, & à tempore & per tempus quo in ipſius Synodi & ſuorum tuitionis curam ipſos ſuſcipi contigerit, & vſque ad Tridentum perduci, ac toto tempore manſionis eorum ibidèm: & rurſum poſt ſufficientem audientiam habitam, ſpatio viginti dierum præmiſſo, cùm ipſi petierint, aut Concilium, habita huiuſmodi audientia, ipſis receſſum indixerit, à Tridento vſque in quem quiſque elegerit ſibi locum tutum, Deo fauente reſtituet, dolo & fraude prorſus excluſis. Quæ quidem omnia pro vniuerſis & ſingulis Chriſtifidelibus pro omnibus principibus tam Eccleſiaſticis quàm ſecularibus quibuſcunque, atque omnibus alijs Eccleſiaſticis ac ſecularibus perſonis, cuiuſcunque ſtatus & conditionis exiſtant, aut quocunq; nomine cenſeantur, inuiolabiliter obſeruanda eſſe promittit & bonâ fide ſpõdet. Inſupèr omni fraude & dolo excluſis, vera & bona fide promittit, ipſam Synodum nullam vel manifeſtè, vel occultè occaſionem quæſituram, aut aliqua authoritate, potentia, iure, vel ſtatuto, priuilegio Legum vel Canonum, aut quorumcunq; Conciliorum, præſertim Conſtantieñ & Seneñ, quacunque forma verborum expreſſa, in aliquod huius fidei publicæ & pleniſſimæ aſſecurationis, ac publicæ & liberæ audiẽtiæ, ipſis per ipſam Synodum conceſſæ, præiudicium quouis modo vſuram, aut quenquam vti permiſſuram: quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quòd ſi ſancta Synodus, aut aliquis ex ea vel ſuis, cuiuſcunque conditionis, vel ſtatus, aut præeminentiæ exiſtens, præſcriptæ aſſecurationis & ſalui conductus formam & modum in quocunque puncto vel clauſula violauerit, quod tamen auertere dignetur Omnipotens, & ſufficiens emenda non fuerit mox ſubſecuta, & ipſorum arbitrio meritò approbanda & laudanda, habeât ipſam Synodum & habere poterunt incidiſſe in omnes pœnas, quas iure diuino & humano aut conſuetudine, huiuſmodi ſaluorum conductuum violatores incurrere poſſunt, abſque om̃i excuſatione aut quauis in hac parte contradictione.

Extenſio ad alias nationes.

EAdem ſacroſancta Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis de latere Legatis: omnibus & ſingulis alijs, qui nobiſcum in ijs, quæ ſunt fidei, communionem non habent, ex quibuſcunque regnis, nationibus, prouincijs, ciuitatibus ac locis, in quibus publicè & impunè prædicatur, vel docetur, ſiue creditur contrarium eius, quod ſancta Rom. ſentit eccleſia, dat fidem publicam ſiue ſaluum conductum ſub eadem forma & eiſdẽ verbis, quibus datur Germanis.

SESSIO XIX. QVAE EST III. ſub Pio 4. Pont. Max. celebrata die 14. Maij, 1562.

Decretum prorogationis Seſſionis.

SAcroſancta Oecumenica & gñalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus, in ea eiſdẽ Apoſtolicæ ſedis legatis, Decreta ea quę hodiè in pręſenti Seſſione ſtatuenda ac ſancienda erant, iuſtis nonnullis ac honeſtis cauſis in feriam quintam poſt proximã ſolennitatẽ corporis Chriſti (q̃ erit pridiè Nonas Iunij) prorogãda eſſe cenſuit ac prorogat, dictaq; die Seſſionẽ habendam eſſe ac celebrandam, omnibus indicit. Interea rogãdus eſt Deus & Pater D. N. Ieſu Chriſti, author pacis, vt ſanctificet corda om̃ium, quo adiuuãte Sancta Synodus & nũc & ſemper meditari atq; peragere valeat, quæ ad eius laudem & gloriam pertineant.

SESSIO XX. QVAE EST IIII. ſub Pio 4. Pont. Max. celebrata die 4. Iunij, 1562.

Decretum prorogationis Seſſionis.

SAcroſancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, pręſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis legatis, ꝓpter varias difficultates ex diuerſis cauſis

cauſis exortas, atque etiam vt congruentiùs
maiorique cum deliberatione omnia proce-
dant, nempe vt dogmata cum iis, quæ ad re-
formationem ſpectant, ſimul tractentur, &
ſanciantur ea quæ ſtatuẽda videbuntur, tam
de Reformatione, quàm de dogmatibus, in
proxima Seſſione, quam omnibus indicit in
diem ſextamdecimam ſubſequentis menſis
Iulij, diffiniendã eſſe decreuit: Hoc tamen
adiecto, quòd dictum terminum ipſa ſancta
Synodus, pro eius arbitrio & voluntate, ſic-
uti rebus concilij putauerit expedire, etiam
in generali congregatione reſtringere & ꝓ-
rogare liberè poſſit & valeat.

SESSIO XXI. QVAE EST V.

ſub Pio 4. Pont. Max. celebrata die 16.
Iulij, 1562.

DOCTRINA DE COMMVNIONE ſub vtraque ſpecie, & paruulorum.

PROOEMIVM.

SAcroſancta œcumenica &
generalis Tridentina Syn-
odus, in Spiritu ſancto le-
gitimè congregata, præſi-
dentibus in ea eiſdem Apo
ſtolicæ Sedis legatis, cùm
de tremẽdo & ſanctiſſimo
Euchariſtiæ ſacramento varia diuerſis in lo-
cis errorum monſtra nequiſſimi dæmonis ar
tibus circunferantur; ob quæ in nonnullis
Prouincijs multi à Catholicæ Eccleſiæ fide
atque obedientia videãtur diſceſſiſſe, cenſuit
ea, quę ad Communionem ſub vtraque ſpe-
cie, & paruulorum pertinent, hoc loco expo-
nenda eſſe. Quapropter cunctis Chriſtifide-
libus interdicit, ne poſthàc de eis aliter vel
credere, vel docere, vel prædicare audeant, q̃
eſt ijs Decretis explicatum atq; definitum.

LAICOS, ET CLERICOS NON conficiẽtes, non adſtringi iure diuino ad Communionem ſub vtraque ſpecie. Cap. I.

Eſai. 11. ITaque ſancta ipſa ſynodus, à Spiritu ſan-
cto (qui ſpiritus eſt ſapiẽtiæ & intellectus,
ſpiritus conſilij & pietatis) edocta, atq; ipſi-
us Eccleſiæ iudicium & conſuetudinem ſe-
quuta, declarat ac docet, nullo diuino præ-
cepto laicos & clericos non conficiẽtes, ob-
ligari ad Euchariſtiæ ſacramentum ſub vtra-
que ſpecie ſumendum: neque vllo pacto ſal-
ua fide dubitari poſſe, quin illis alterius ſpe-
ciei communio ad ſalutem ſufficiat. Nam etſi
Chriſtus Dominus in vltima Cœna venera-
Matth. 26. bile hoc ſacramentum in panis & vini ſpeci-
Marc. 14. ebus inſtituit, & Apoſtolis tradidit: non ta-
Luc. 22. men illa inſtitutio & traditio eò tendunt, vt
oẽs Chriſtifideles ſtatuto Domini ad vtran-
que ſpeciem accipiendam adſtringãtur. Sed
Ioan. 6. neque ex ſermone illo apud Ioannem ſexto
rectè colligitur, vtriuſque ſpeciei Commu-
nionem à Domino præceptam eſſe, vtcunq;
iuxta varias ſanctorum Patrum & Doctorum
interpretationes intelligatur. Nanque qui
dixit, Niſi mãducaueritis carnem filij homi-
nis, & biberitis eius ſanguinem, non habebi-
tis vitam in vobis: dixit quoque, Si quis man
ducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Et
qui dixit, Qui mãducat meam carnem, & bi-
bit meum ſanguinem, habet vitam æternam:
dixit etiam, Panis quem ego dabo, caro mea
eſt, pro mundi vita. Et deniquè qui dixit, Qui
manducat meam carnem, & bibit meum ſan-
guinem, in me manet, & ego in illo: dixit ni-
hilominùs, Qui manducat hunc panem, vi-
uet in æternum.

Eccleſiæ poteſtas circa diſpenſationem ſacramenti Euchariſtiæ, Cap. 2.

PRæterea declarat hanc poteſtatẽ per-
petuò in Eccleſia fuiſſe, vt in ſacramen-
torum diſpenſatione, ſalua illorum ſubſtan-
tia, ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipienti-
um vtilitati, ſeu ipſorum ſacramentorum ve-
nerationi pro rerum, temporum & locorum
varietate magis expedire iudicaret. Id autem
Apoſtolus nõ obſcurè viſus eſt innuiſſe, cùm
ait: Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros 1. Cor. 4.
Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.
Atque ipſum quidem hac poteſtate vſum eſ-
ſe ſatis cõſtat, cùm in multis alijs, tum in hoc
ipſo ſacramento, cùm ordinatis nonnullis
circa eius vſum, Cętera, inquit, cùm venero, 1. Cor. 11.
diſponam. Quare agnoſcens ſancta mater
Eccleſia hanc ſuam in adminiſtratione ſacra-
mẽtorum authoritatem, licet ab initio Chri-
ſtianæ religiõnis non infrequens vtriuſque
ſpeciei vſus fuiſſet, tamen progreſſu tempo-
ris latiſſimè iam mutata illa conſuetudine,
grauibus & iuſtis cauſis adducta, hanc con-
ſuetudinem ſub altera ſpecie communican-
di approbauit, & pro lege habendam decre-
uit: quam reprobare, aut ſine ipſius Eccleſiæ
authoritate pro libito mutare non licet.

Totum & integrum Chriſtum, ac verum ſacramentum ſub qualibet ſpecie ſumi. Cap. 3.

INſupèr declarat, quanuis redemptor no-
ſter (vt anteà dictum eſt) in ſuprema illa
Cœna hoc ſacramentum in duabus ſpecie-
bus inſtituerit & Apoſtolis tradiderit, tamen 1. Cor. 11.
fatendum eſſe, etiam ſub altera tantùm ſpe-
cie, totum atq; integrum Chriſtum verumq;
ſacramentum ſumi. Ac propterea, quòd ad
fructum attinet, nulla gratia neceſſaria ad ſa-
lutem eos defraudari, qui vnam ſpeciem ſo-
lam accipiunt.

Paruulos non obligari ad communionem ſacramentalem. Cap. 4.

DEniquè eadem ſancta Synodus docet,
paruulos vſu rationis carentes, nulla
obligari neceſſitate ad ſacramentalem Eu-
chariſtiæ communionem. Siquidem per Ba-
ptiſmi lauacrum regenerati & Chriſto incor Tit. 3.
porati, adeptam iam filiorum DEI gratiam
in illa

in illa ætate amittere non poſſunt. Neq; ideo tamen damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem in quibuſdam locis aliquando ſeruauit. Vt enim ſanctiſſimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè eos nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſine cõtrouerſia credendum eſt.

DE COMMVNIONE SVB vtraque ſpecie, & Paruulorum.

Canon I.

Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel neceſſitate ſalutis omnes & ſingulos Chriſtifideles vtranque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ ſacramenti ſumere debere, Anathema ſit.

Canon 2.

Si quis dixerit, ſanctam Eccleſiam Catholicam non iuſtis cauſis & rationibus adductam fuiſſe, vt laicos, atque etiam clericos nõ conficientes, ſub panis tantummodò ſpecie communicaret, aut in eo errâſſe, Anathema ſit.

Canon 3.

Si quis negauerit totum & integrum Chriſtum, omnium gratiarum fontem & authorem, ſub vna panis ſpecie ſumi, quia (vt quidam falsò aſſerunt) nõ ſecũdùm ipſius Chriſti inſtitutiõem ſub vtraque ſpecie ſumatur, Anathema ſit.

Canon 4.

Si quis dixerit, paruulis antequàm ad annos diſcretiõis peruenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem, Anathema ſit.

Duos verò articulos aliâs propoſitos hos, nondùm tamen excuſſos, videlicet,

An rationes quibus ſancta Catholica Eccleſia adducta fuit, vt communicaret laicos atque etiam non celebrantes ſacerdotes ſub vna tantùm panis ſpecie, ita ſint retinendæ, vt nulla ratione calicis vſus cuiquam ſit permittendus: &,

An ſi honeſtis & Chriſtianę charitati conſentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi, vel Regno Calicis vſus videatur, ſub aliquibus conditionibus concedendus ſit, & quænam ſint illæ,

Eadem ſancta Synodus in aliud tempus, oblata ſibi quamprimùm occaſione, examinandos atque definiendos reſeruat.

DECRETVM DE REFORmatione.

PROOEMIVM.

EAdem ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina ſynodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis Legatis, ad DEI omnipotentis laudem, & ſanctæ Eccleſię ornamentum, ea quæ ſequuntur, de reformationis negocio in præſidenti ſtatuenda eſſe cenſuit.

Cap. I.

Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis auaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcunque ordinum, etiam clericalis tõſuræ, nec pro literis dimiſſorijs aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo nec alia quacunque de cauſa, etiam ſpontè oblatum, epiſcopi & alij ordinum collatores, aut eorum miniſtri quouis prætextu accipiant. Notarij verò in his tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis literis dimiſſorijs aut teſtimonialibus, decimam tãtùm vnius aurei partem accipere poſſint, dummodò eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo: nec epiſcopis ex Notarij commodis aliquod emolumentum ex eiſdem ordinum collationibus directè vel indirectè prouenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam eos præſtare omninò teneri decernit, contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines etiam immemorabiles, quorumcunque locorum (quæ potiùs abuſus & corruptelæ, ſimoniacæ prauitati fauentes, nuncupari poſſunt) penitùs caſſando & interdicẽdo: & qui ſecùs fecerint, tam dantes quàm accipientes, vltra diuinam vltionem, pœnas à iure inflictas ipſo facto incurrant.

Cap. 2.

Cùm non deceat eos, qui diuino miniſterio aſcripti ſunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere: compertumq́ue ſit, quamplures pleriſque in locis ad ſacros ordines nullo ferè delectu admitti, qui varijs artib9 ac fallacijs confingunt ſe beneficium eccleſiaſticum, aut etiã idoneas facultates obtinere: ſtatuit ſancta Synodus, ne quis deinceps clericus ſecularis (quanuis aliâs ſit idoneus moribus, ſcientia & ætate) ad ſacros ordines promoueatur, niſi priùs legitimè conſtet, eum beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat, pacificè poſſidere. Id verò beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quòd ad illius beneficij titulũ ſit promotus. Neque ea reſignatiò admittatur, niſi conſtito quòd aliũdè viuere commodè poſſit: & aliter facta reſignatio, nulla ſit. Patrimonium verò vel penſionem obtinentes, ordinari poſthàc non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus iudicauerit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum: eo quoquè priùs perſpecto, patrimonium illud vel penſionem verè ab eis obtineri, taliaque eſſe, quæ eis ad vitam ſuſtentandã ſatis ſint: atque illa deinceps ſine licentia epiſcopi, alienari, aut extingui, vel remitti nullatenùs poſſint, donec beneficium Eccleſiaſticũ ſufficiens ſint adepti, vel aliũdè habeant vndè viuere poſſint, antiquorũ Canonum pœnas ſuper his innouando.

Cap. 3.

Cùm beneficia ad diuinum cultum atque Eccleſiaſtica munia obeunda ſint conſtituta, ne qua in parte minuatur diuinus cultus, ſed ei

ſed ei debitum omnibus in rebus obſequium præſtetur, ſtatuit ſancta Synodus, in Eccleſijs tam cathedralibus quàm collegiatis, in quibus nullæ ſunt diſtributiones quotidianæ, vel ita tenues, vt veriſimiliter negligantur, tertiam partem fructuum & quorumcunque prouentuum & obuentionum, tam dignitatum quàm Canonicatuum, perſonatuum, portionum & officiorum ſeparari debere, & in diſtributiones quotidianas conuerti: quæ inter dignitates obtinentes, & cæteros diuinis intereſſentes proportionabiliter iuxta diuiſionem ab Epiſcopo, etiam tanquàm Apoſtolicæ ſedis delegato, in ipſa prima fructuum deductione faciẽda, diuidantur: ſaluis tamen conſuetudinibus earum Eccleſiarum, in quibus non reſidentes, ſeu non ſeruiẽtes, nihil vel minùs tertia parte percipiunt: non obſtantibus exemptionibus ac alijs cõſuetudinibus, etiam immemorabilibus, & appellatiõibus quibuſcunque: Creſcenteque non ſeruiẽtium contumacia, liceat contra eos procedere iuxta Iuris ac ſacrorum Canonum diſpoſitionem.

Cap. 4.

Epiſcopi etiam, tanquàm Apoſtolicę ſedis delegati, in omnibus Eccleſijs parochialibus vel baptiſmalibus, in quibus populus ita muneroſus ſit, vt vnus rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & cultui diuino peragendo, cogant rectores vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot ſacerdotes ad hoc munus adiungere, quot ſufficiant ad ſacramenta exhibenda, & cultum diuinum celebrandum. In ijs verò, in quibus ob locorum diſtantiam ſiue difficultatem, parochiam ſine magno incommodo ad percipienda ſacramenta & diuina officia audienda accedere non poſſunt, nouas parochias etiam inuitis rectoribus iuxta formam conſtitutionis Alexandri tertij (quæ incipit, Ad audientiam) conſtituere poſſint. Illis autem ſacerdotibus, qui denouo erunt Eccleſijs nouiter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio, arbitrio Epiſcopi, ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocunq; pertinẽtibus: & ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam dictorum ſacerdotum ſuſtentandam, quacunque reſeruatione generali vel ſpeciali, vel affectione ſuper dictis Eccleſijs non obſtantibus. Neque huiuſmodi ordinationes, & erectiones poſſint tolli, nec impediri ex quibuſcunque prouiſionibus, etiam vigore reſignatiõis, aut quibuſuis alijs derogationib⁹ vel ſuſpenſionib⁹.

Cap. 5.

Vt etiam Eccleſiarum ſtatus, vbi ſacra Deo officia miniſtrantur, ex dignitate conſeruetur, poſſint Epiſcopi, etiam tanquàm Apoſtolicæ ſedis delegati, iuxta formam iuris, ſine tamen præiudicio obtinentium, facere vniones perpetuas quarumcunque Eccleſiarum parochialium & baptiſmalium, & aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum cum curatis, propter earum paupertatem, & in cæteris caſibus à iure permiſſis, etiam ſi dictæ Eccleſiæ vel beneficia eſſent generaliter vel ſpecialiter reſeruata, aut qualitercunquè affecta. Quæ vniones etiam non poſſint reuocari, nec quoquo modo infringi vigore cuiuſcunque prouiſionis, etiam ex cauſa reſignationis, aut derogationis, aut ſuſpenſionis.

Cap. 6.

Quia illiterati & imperiti parochialium Eccleſiarum Rectores, ſacris minùs apti ſunt officijs, & alij propter eorum vitę turpitudinem potiùs deſtruunt, quàm ædificant, Epiſcopi, etiam tanquàm Apoſtolicę ſedis delegati, eiſdem illiteratis & imperitis, ſi aliàs honeſtæ vitę ſint, coadiutores aut Vicarios pro tempore deputare, partemq; fructuũ eiſdem pro ſufficienti victu aſſignare, vel aliter prouidere poſſint, quacunque appellatiõe & exemptione remota. Eos verò, qui turpiter & ſcandaloſè viuunt, poſtquàm præmoniti fuerint, coërceant ac caſtigent: Et ſi adhuc incorrigibiles in ſua nequitia perſeuerent, eos beneficijs, iuxta ſacrorum canonum conſtitutiones, exẽptione & appellatione quacunque remota, priuandi facultatem habeant.

Cap. 7.

Cùm illud quoque valdè curandum ſit, ne ea, quę ſacris miniſterijs *dicata ſunt, temporum iniuria obſoleſcãt, & ex hominum memoria excidant, Epiſcopi, etiam tanquàm Apoſtolicæ ſedis delegati, transferre poſſint beneficia ſimplicia (etiam iuris patronatus) ex Eccleſijs, quæ vetuſtate vel aliàs collapſæ ſint, & ob eorum inopiam nequeant inſtaurari, vocatis ijs quorum intereſt, in matrices, aut alias Eccleſias locorum eorundem, ſeu viciniorum, arbitrio ſuo: atque in eiſdem Eccleſijs erigant altaria vel capellas ſub iiſdem inuocationibus: vel in iam erecta altaria, vel capellas transferant, cum omnibus emolumentis & oneribus, prioribus Eccleſijs impoſitis. Parochiales verò Eccleſias, etiam ſi iuris patronatus ſint, ita collapſas reſici & inſtaurari procurent ex fructibus & ꝓuentibus quibuſcunque, ad eaſdem Eccleſias quomodocunquè pertinentibus. Qui ſi non fuerint ſufficientes, omnes patronos & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum, parochianos omnibus remedijs opportunis ad prædicta cogant, quacunque appellatione, exemptione & contradictione remota. Quòd ſi nimia egeſtate omnes laborent, ad matrices ſeu viciniores Eccleſias transferãtur, cum facultate tam dictas, parochiales, quàm alias Eccleſias dirutas, in ꝓphanos vſus non ſordidos, erecta tamen ibi Cruce, conuertendi.

* dedicata

Cap. 8.

Quæcun-

tradidit,& eiſdē eorumq́; in ſacerdotio ſuc-
ceſſoribus vt offerrēt p̄cepit, per hæc verba,
Lucæ 22. Hoc facite in meam commemorationem:
vtì ſemper Eccleſia Catholica intellexit &
docuit. Nam celebrato veteri Paſcha,(quod
in memoriam exitus de Aegypto multitudo
Exod.13. filiorum Iſrael immolabat)nouum inſtituit
Paſcha ſeipſum,ab Eccleſia p̄ ſacerdotes ſub
ſignis viſibilibus immolandum, in memo-
riam tranſitus ſui ex hoc mundo adPatrem,
quādo per ſui ſanguinis effuſionem nos re-
demit,atq; eripuit de poteſtate tenebrarū,
Coloſ. 3. & in regnum ſuum tranſtulit. Et hæc quidē
illa munda oblatio eſt,quæ nulla indignita-
te aut malitia offerentium inquinari poteſt,
Malac. 1. quam Dominus per Malachiā nomini ſuo,
quod magnum futurum eſſet in gentibus,
in omni loco mūdam offerendam prædixit,
& quam nōobſcurè innuit Apoſtolus Pau-
lus,Corinthijs ſcribens,cùm dicit non poſſe
1.Cor. 10. eos, qui participatione menſæ dæmoniorū
polluti ſunt,menſæ Domini participes fieri:
per menſam,altare vtrobiquè intelligens.
Hæc deniquè illa eſt,quæ per varias ſacrifi-
ciorum Naturæ & legis tempore ſimilitudi-
nes figurabatur, vtpotè quæ bona omnia p
illa ſignificata,velut illorum omnium con-
ſummatio & perfectio,complectitur.

Cap.II.

Et quoniā in diuino hoc ſarrificio, quod
in Miſſa peragitur,idem ille Chriſtus conti-
netur,& incruentè immolatur,qui in ara cru
cis ſemel ſeipſum cruētè obtulit, docet ſan-
cta Synodus ſacrificium iſtud verè propitia-
torium eſſe,per ipſumq́ue fieri, vt ſi cū vero
corde & recta fide,cum metu & reuerentia,
cōtriti ac pœnitentes ad Deum accedamus,
miſericordiam conſequamur,& gratiam in-
ueniam⁹ in auxilio opportuno. Huius quip-
pe oblatione placatus Dominus, gratiam &
donum pœnitentiæ concedens, crimina &
peccata etiam ingentia dimittit. Vna enim
eademq́ue eſt hoſtia,idemq́ue nūc offerens
ſacerdotum miniſterio,qui ſeipſum tunc in
cruce obtulit,ſola offerendi ratione diuer-
ſa. Cuius quidē oblationis(cruentæ, inquā)
fructus per hanc incruentam vberrimè per-
cipiuntur:tātum abeſt,vt illi per hanc quo-
uis modo derogetur. Quare non ſolùm pro
fidelium viuorū peccatis,pœnis, ſatisfactio-
nibus & alijs neceſſitatibus,ſed & p̄ defun-
ctis in Chriſto,nōdùm ad plenum purgatis,
ritè iuxta Apoſtolorū traditionē,offertur.

Caput III.

Et quanuis in honorem & memoriā ſan-
ctorum,nonnullas interdùm Miſſas Eccle-
ſia celebrare conſueuerit,non tamen illis ſa-
crificium offerri docet,ſed Deo ſoli, qui il-
los coronauit. Vndè nec ſacerdos dicere ſo-
let, Offero tibi ſacrificium Petre vel Paule:
ſed Deo de illorum victorijs gratias agens,
eorum patrocinia implorat,vt ipſi pro no-
bis intercedere dignentur in cælis, quorum
memoriam facimus in terris.

Caput IIII.

Et cùm ſancta ſanctè adminiſtrari conue-
niat,ſitq́; hoc omnium ſanctiſſimū ſacrifici-
um,Eccleſia Catholica vt dignè reuerēterq́;
offerretur ac perciperetur, ſacrum Canonē
multis antè ſeculis inſtituit,ita ab omni er-
rore purum,vt nihil in eo cōtineatur, quod
non maximè ſanctitatem & pietatem quan-
dam redoleat,menteſq; offerentium in Deū
erigat. Is enim conſtat cùm ex ipſis Dn̄i ver-
bis,tū ex Apoſtolorū traditiōib⁹, ac ſancto-
rū quoq; Pontificum pijs inſtitutionibus.

Caput V.

Cumq́; natura hominum ea ſit, vt nō fa-
cilè queat ſine adminiculis exterioribus ad
rerum diuinarum meditationē ſuſtolli,pro-
pterèa pia mater Eccleſia ritus quoſdam, vt
ſcilicet quędam ſummiſſa voce,alia verò cla-
tiore in miſſa pronunciarentur,inſtituit: Cę-
remonias item adhibuit, vt myſticas benedi
ctiones,lumina, Thymiamata, veſtes, aliaq́;
id genus multa ex Apoſtolica diſciplina &
traditiōe:quô & maieſtas tāti ſacrificij com-
mendaretur, & mentes fideliū per hæc viſi-
bilia religionis & pietatis ſigna,ad rerum al-
tiſſimarum,quæ in hoc ſacrificio latent,con
templationem excitarentur.

Caput VI.

Optaret quidē ſacroſancta Synodus, vt in
ſingulis miſſis fideles adſtātes,nō ſolùm ſpi-
rituali affectu,ſed ſacramentali etiā Euchari-
ſtię p̄ceptione cōmunicarēt,quô ad eos hui-
us ſanctiſſimi ſacrificij fructus vberior pro-
ueniret:nec tamen ſi id non ſemper fiat, p̄-
pterèa Miſſas illas,in quibus ſolus ſacerdos
ſacramentaliter cōmunicat,vt priuatas & il-
licitas damnat,ſed probat,atq; adeò cōmen
dat. Siquidē illæ quoq; Miſſæ verè cōmunes
cenſeri debent,partìm quòd in eis populus
ſpiritualiter cōmunicet: partìm verò quòd
à publico Eccleſiæ miniſtro non pro ſe tan-
tùm,ſed pro omnibus fidelibus,qui ad cor-
pus Chriſti pertinent,celebrentur.

Caput VII.

Monet deinde ſancta Synodus,præceptū
eſſe ab Eccleſia ſacerdotibus, vt aquam vino
in calice offerendo miſcerent: tum q̄ Chri-
ſtum Dominum ita feciſſe credatur, tū etiā,
quia è latere eius aqua ſimul cum ſanguine
exierit:quod ſacramētum hac mixtione re-
colitur,& cùm aquæ in Apocalypſi beati Io- Apoc.17.
annis populi dicantur, ipſius populi fidelis
cum capite Chriſto vnio repræſentatur.

Caput VIII.

Etſi miſſa magnā cōtineat populi fidelis eru-
ditionē,nō tamē expedire viſum eſt Patrib⁹,
vt vulgari lingua paſsìm celebrarēt. Quāob
rē retēto vbiq; cuiuſq; Eccleſiæ antiquo & à
ſancta Romana Eccleſia,omniū Eccleſiarum
matre & magiſtra,p̄bato ritu,ne oues Chr̄i
eſuriāt,néve paruuli panē petant,& nō ſit,q̄ Thre.4.
frangat eis: mandat ſancta ſynodus Paſto-

ribus,

ribus,& ſingulis curam animarum gerentibus, vt frequenter inter Miſſarum celebrationem,vel per ſe vel per alios ex ijs, quæ in Miſſa leguntur,aliquid exponant, atque inter cætera ſanctiſſimi huius ſacrificij myſterium aliquod declarent, diebus præſertim Dominicis & feſtis.

Caput IX.

Quia verò aduerſus veterem hanc in ſacroſancto Euangelio, Apoſtolorum traditionibus, ſanctorumque Patrum doctrina fundatam fidem hoc tempore multi diſſeminati ſunt errores, & multa à multis docentur atque diſputantur: ſacroſancta Synodus poſt multos grauesque his de rebus maturè habitos tractatus, vnanimi Patrum omnium conſenſu, quæ huic puriſſimæ fidei ſacræque doctrinę aduerſantur,damnare & à ſancta Eccleſia eliminare per ſubiectos hos canones conſtituit.

De ſacrificio Miſſæ.

Canon I.

Si quis dixerit,in Miſſa non offerri DEO verum & proprium ſacrificium, aut quòd offerri non ſit aliud,quàm nobis Chriſtum ad manducandum dari,Anathema ſit.

Canon II.

Luc.22. Si quis dixerit,illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos ſacerdotes,aut non ordinâſſe, vt ipſi alijque ſacerdotes offerrent corpus & ſanguinem ſuum,Anathema ſit.

Canon III.

Si quis dixerit,Miſſæ ſacrificium tantùm eſſe laudis & gratiarũ actionis, aut nudam commemorationem ſacrificij in cruce peracti,nõ autẽ propitiatoriũ;vel ſoli prodeſſe ſumenti:neque pro viuis & defunctis, ꝓ peccatis,pœnis,ſatisfactionibus & alijs neceſſitatibus offerri debere,Anathema ſit.

Canon IIII.

Si quis dixerit, blaſphemiam irrogari ſanctiſſimo Chriſti ſacrificio in cruce peracto, per Miſſæ ſacrificium, aut illi per hoc derogari,Anathema ſit.

Canon V.

Si quis dixerit,impoſturam eſſe miſſas celebrare in honorem Sanctorum,& pro illorum interceſſione apud Deum obtinenda, ſicut Eccleſia intendit,Anathema ſit.

Canon VI.

Si q̃s dixerit, Canonẽ Miſſę errores cõtinere, ideoq; abrogandũ eſſe, Anathema ſit.

Canon VII.

Si quis dixerit,ceremonias, veſtes & externa ſigna,quib⁹ in Miſſarũ celebratiõe eccleſia catholica vtitur,irritabula impietatis eſſe magis q̃ officia pietatis,Anathema ſit.

Canon VIII.

Si quis dixerit Miſſas,in quibus ſolus ſacerdos ſacramẽtaliter communicat, illicitas eſſe, ideoque abrogandas, Anathema ſit.

Canon IX.

Si quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſummiſſa voce pars Canonis & verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe,aut lingua tantùm vulgari Miſſam celebrari debere,aut aquam non miſcendã eſſe vino in Calice offerendo, eò quòd ſit cõtra Chriſti inſtitutionem,Anathema ſit.

DECRETVM DE OBSERVANdis & euitandis in celebratione Miſſæ.

QVanta cura adhibenda ſit,vt ſacroſanctum miſſæ ſacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quiuis facilè exiſtimare poterit, qui cogitârit maledictũ in ſacris literis eum vocari,qui opus Hier.48. Dei facit negligenter. Quòd ſi neceſſariò fatemur,nullum aliud opus adeò ſanctum ac diuinum à Chriſtifidelibus tractari poſſe,q̃ hoc ipſum tremendũ myſteriũ,quo viuifica illa hoſtia,qua Deo patri reconciliati ſumus, in altari per Sacerdotes quotidiè immolatur:ſatis etiam appâret, omnem operam & diligentiam in eo ponendam eſſe,vt quanta maxima fieri poteſt,interiori cordis munditia & puritate atque exteriori deuotionis ac pietatis ſpecie peragatur. Cùm igitur multa iam ſiue temporum vitio, ſiue hominum incuria & improbitate irrepſiſſe videantur,quæ à tanti ſacrificij dignitate aliena ſunt,vt ei debitus honor & cultus ad DEI gloriam & fidelis populi ædificationem reſtituatur,decernit ſancta Synodus, vt ordinarij locorum Epiſcopi ea omnia prohibere,atque è medio tollere ſedulò curẽt ac teneãtur,quæ vel auaritia, idolorum ſeruitus, vel irreuerentia,quæ ab impietate vix ſeiuncta eſſe poteſt, vel ſuperſtitio, veræ pietatis falſa imitatrix,induxit.

Atque vt multa paucis comprehendantur,in primis, quòd ad auaritiam pertinet, cuiuſuis generis mercedum conditiones, pacta,& quicquid pro Miſſis nobis celebrãdis datur,necnon importunas atque illiberales eleemoſynarum exactiones potiùs q̃ poſtulationes,aliaque huiuſmodi,quæ à Simoniaca labe vel certè à turpi quæſtu non longè abſunt,omninò prohibeant.

Deinde vt irreuerẽtia vitet̃,ſinguli in ſuis diœceſibus interdicãt,ne cui vago & ignoto ſacerdoti miſſas celebrare liceat. Neminẽ ꝓ tereà,qui publicè & notoriè criminoſus ſit, aut ſancto altari miniſtrare,aut ſacris intereſſe pmittãt:néve patianẽ priuatis in domib⁹, atq; omninò extra eccleſiã & ad diuinũ tantũ cultũ dedicata oratoria, ab eiſdẽ ordinarijs deſignãda & viſitãda,ſanctũ hoc ſacrificium à ſecularib⁹ aut regularib⁹ quibuſcunq; pagi,ac niſi priùs q̃ interſint,decẽter cõpoſito corporis habitu, declarauerint ſe mente etiã ac deuoto cordis affectu,nõ ſolùm corpore,adeſſe. Ab Eccleſijs verò muſicas eas, vbi ſiue organo,ſiue cãtu laſciuũ aut impurũ aliquid miſcet̃,item ſeculares oẽs actiões, vanã atq; adeò ꝓfana colloquia, deambula-

lationes, ſtrepitus, clamores arceant, vt domus Dei, verè domus orationis eſſe videatur & dici poſſit.

Poſtremò, ne ſuperſtitioni locus aliquis detur, edicto & pœnis propoſitis caueant, ne ſacerdotes alijs quàm debitis horis celebrent, néve ritus alios, aut alias cæremonias & preces in Miſſarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Eccleſia probatæ, ac frequenti & laudabili vſu receptæ fuerint. Quarundam verò Miſſarum & candelarum certum numerum, qui magìs à ſuperſtitioſo cultu, quàm à vera religione inuentus eſt, omninò ab Eccleſia remoueant, doceantq; populũ, quis ſit & à quo potiſſimùm proueniat, huius ſanctiſſimi ſacrificij tam precioſus ac cæleſtis fructus. Moneāt etiam eundē populũ, vt frequenter ad ſuas parochias, ſaltem diebus Dominicis & maiorib⁹ feſtis, accedāt. Hæc igit̃ omnia, quę ſummatim enumerata ſunt, locorum ordinarijs ita proponantur, vt non ſolùm ea ipſa, ſed quæcunq; alia huc pertinere viſa fuerint, ipſi pro data ſibi à ſacroſancta Synodo poteſtate, ac etiā vt delegati Sedis Apoſtolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, ſtatuant, atque ad ea inuiolatè ſeruāda, cenſuris Eccleſiaſticis alijsq; pœnis, quæ illorum arbitrio conſtituentur, fidelem populum compellant: non obſtantibus priuilegijs, exemptionibus, appellationibus, ac conſuetudinibus quibuſcunque.

Decretum de reformatione.

Eadem ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spirituſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, vt reformationis negocium proſequatur, hæc in præſenti ſeſſione ſtatuenda cenſuit.

Caput 1.

Nihil eſt quod alios magìs ad pietatem ac DEI cultum aſſiduò inſtruat, quàm eorum vita & exemplum, qui ſe diuino miniſterio dedicârunt. Cùm enim à rebus ſeculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur, in eos, tanquàm in ſpeculum, reliqui oculos conijciunt, ex ijsque ſumunt quod imitentur. Quapropter ſic decet omninò Clericos, in ſortem Domini vocatos, vitam moresque ſuos omnes componere, vt habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, alijsq; omnibus rebus nil niſi graue, moderatum ac religione plenum præ ſeferant: leuia etiam delicta, q̃ in ipſis maxima eſſent, effugiant, vt eorum actiones, cunctis afferant venerationē. Cùm igitur quo maiore in eccleſia DEI & vtilitate & ornamento hæc ſunt, ita etiam diligentiùs ſunt obſeruāda, ſtatuit ſancta Synodus, vt quæ aliâs à ſummis Pontificibus & à ſacris Concilijs de Clericorum vita, honeſtate, cultu doctrinaq; retinēda, ac ſimul de luxu, comeſſationibus, choreis, aleis, luſibus, ac quibuſcunque criminibus, nec non ſecularibus negocijs fugiēdis copioſè ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem in poſterum ijſdem pœnis vel maiorib⁹, arbitrio ordinarij imponendis obſeruentur: nec appellatio executionē hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, ſuſpendat. Si qua verò ex ijs in deſuetudinem abijſſe cōpererint, ea quāprimùm in vſum reuocari & ab omnibus accuratè cuſtodiri ſtudeant, non obſtantibus conſuetudinibus quibuſcunque: ne ſubditorum neglectæ emendationis ipſi condignas, Deo vindice, pœnas perſoluant.

Caput 2.

Quicunque poſthac ad Cathedrales Eccleſias erit aſſumendus, is non ſolùm natalibus, ætate, moribus & vita, ac alijs, quæ à ſacris Canonibus requiruntur, plenè ſit præditus: verumetiam in ſacro ordine anteà, ſaltem ſex menſiũ ſpatio, conſtitutus, quarum rerum inſtructio, ſi eius notitia nulla aut recens in Curia fuerit, à ſedis Apoſtolicę Legatis, ſeu nuncijs prouinciarum, aut eius ordinario, eoq; deficiēte, à vicinioribus ordinarijs ſumatur. Scientia verò præter hæc huiuſmodi polleat, vt muneris ſibi iniungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere. Ideoq; anteà in vniuerſitate ſtudiorũ Magiſter ſiue Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel iure canonico, meritò ſit promotus, aut publico alicuius Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur. Quòd ſi regularis fuerit, à ſuperiorib⁹ ſuæ religionis ſimilē fidem habeat. Prędicti aūt oēs, vndē inſtructio ſeu teſtificatio erit ſumenda, hęc fideliter & gratìs referre teneant̃: alioquin eorum cōſcientias grauiter oneratas eſſe ſcient, & Deum & ſuperiores ſuos habebunt vltores.

Caput 3.

Epiſcopi etiam tāquàm delegati Apoſtolici, ex fructibus & prouentibus quibuſcunque omnium dignitatum, perſonatuum & officiorũ in Eccleſijs Cathedralibus vel collegiatis exiſtentium, tertiam partem in diſtributiones, eorũ arbitrio aſſignandas, diuidere poſſint: vt ſcilicet qui eas obtinēt, ſi pſonaliter cōpetens ſibi ſeruitiũ, iuxta formā ab eiſdē Epiſcopis præſcribēdam, quolibet die ſtatuto nō impleuerint, illius diei diſtributionem amittāt, nec eius quoquo modo dominium acquirant. ſed fabricæ Eccleſiæ, quatenùs indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio ordinarij applicetur. Creſcēte verò contumacia, contra eos iuxta ſacrorum Canonũ cōſtitutiones procedant. Quòd ſi alicui ex prędictis dignitatibus in Eccleſijs cathedralibus vel collegiatis de iure ſeu cōſuetudine iuriſdictio, adminiſtratio vel officium non competat, ſed extra ciuitatem in diœceſi cura animarũ immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit, tunc pro tempore, quo in curata Eccleſia reſederit ac miniſtrauerit, tanquàm præſens ſit ac diuinis interſit, in Eccleſijs Cathedralibus ac colle-

giatis habeatur. Hæc in his Eccleſijs tantùm inſtituta intelligātur, in quibus nulla eſt cõſuetudo vel ſtatutum, vt dictæ dignitates nõ ſeruientes aliquid amittant, quod ad tertiam dictorum fructuum & prouentuum partem aſſcendat: non obſtātibus conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptiõibus, & conſtitutionibus etiam iuramento & quauis authoritate firmatis.

Caput IIII.

Quicunque in Cathedrali vel collegiata, ſeculari aut regulari Eccleſia diuinis mācipatus officijs, in ſubdiaconatus ordine ſaltem conſtitutus non ſit, vocem in huiuſmodi Eccleſijs in Capitulo non habeat, etiam ſi hoc ſibi ab alijs liberè fuerit conceſſum. Ij verò, qui dignitates, perſonatus, officia, præbendas, portiones, ac quælibet alia beneficia in dictis Eccleſijs obtinent, aut in poſterum obtinebunt, quibus onera varia ſunt annexa, videlicet, vt alij *Miſſas, alij Euangelia, alij Epiſtolas dicant & cantent, quocunque ij priuilegio, exemptione, prærogatiua, generis nobilitate ſint inſigniti, teneantur, iuſto impedimento ceſſante, infra annũ ordines ſuſcipere requiſitos: Alioquin pœnas incurrant, iuxta conſtitutionem Concilij Viennen. quæ incipit, Vt ij, qui &c. quam præſenti decreto innouat. Cogantque Epiſcopi eos diebus ſtatutis dictos ordines per ſeipſos exercere, ac cætera omnia officia, quæ debent in cultu diuino ꝑſtare, ſub eiſdẽ & alijs etiã grauioribus pœnis, arbitrio eorum imponendis. Nec alijs in poſterum fiat prouiſio, niſi ijs, qui iam ætatem & cæteras habilitates integrè habere dignoſcantur: aliter irrita ſit prouiſio.

Caput V.

Diſpenſationes quacunque authoritate concedendæ, ſi extra Romanam Curiã committendæ erunt, committantur ordinarijs illorum, qui eas impetrauerint. Eæ verò quæ gratioſè concedentur, ſuum non ſortiantur effectum, niſi priùs ab eiſdem, tanquàm delegatis Apoſtolicis, ſummariè tantùm & extraiudicialiter cognoſcatur, expreſſas preces ſubreptionis vel obreptionis vitio non ſubiacere.

Caput VI.

In commutationibus vltimarum voluntatũ, quæ non niſi ex iuſta & neceſſaria cauſa fieri debent, Epiſcopi, etiam tanquàm delegati Sedis Apoſtolicæ, ſummariè & extraiudicialiter cognoſcant, nihil in precibus, tacita veritate vel ſuggeſta falſitate, fuiſſe narratum, priuſquàm commutationes prædictæ executioni demandentur.

Caput VII.

Legati & Nuncij Apoſtolici, Patriarchæ, Primates & Metropolitani, in appellationibus ad eos interpoſitis in qbuſuis cauſis, tã in admittẽdis appellatiõibus, q̃ in concedẽdis inhibitionibus, poſt appellationem ſeruare teneãtur formam & tenorẽ ſacrarũ conſtitutionum, & præſertim Innocẽtij quarti, quæ incipit, Romana: quacunque conſuetudine etiam immemorabili, aut ſtylo, vel priuilegio in contrarium non obſtãtibus: aliàs inhibitiones, & proceſſus, & inde ſequuta quæcunque, ſint ipſo iure nulla.

Caput VIII.

Epiſcopi etiam tanquàm Sedis Apoſtolicæ delegati, in caſibus à iure conceſſis, omnium piarum diſpoſitionum, tam in vltima voluntate quàm inter viuos, ſint executores: habeantq; ius viſitãdi hoſpitalia, collegia quæcunque ac confraternitates laicorum, etiam quas ſcholas ſiue quocunq; alio nomine vocant: non tamen quæ ſub Regũ immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia. Eleemoſynas montis pietatis, ſiue charitatis, & pia loca omnia, quocunque modo nuncupentur, etiam ſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis priuilegio ſint munita, ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ipſi ex officio ſuo iuxta ſacrorum Canonum ſtatuta cognoſcant & exequantur: non obſtantibus quacunque conſuetudine, etiam immemorabili, priuilegio aut ſtatuto.

Caput IX.

Adminiſtratores tam Eccleſiaſtici quàm laici fabricæ cuiuſuis Eccleſiæ etiam Cathedralis, hoſpitalis, confraternitatis, eleemoſynæ montis pietatis, & quorumcunque piorum locorum, ſingulis annis teneantur reddere rationem adminiſtrationis Ordinario, conſuetudinibus & priuilegijs quibuſcunque in contrarium ſublatis: niſi ſecùs fortè in inſtitutione & ordinatione talis Eccleſiæ ſeu fabricæ expreſsè cautum eſſet. Quòd ſi ex conſuetudine, aut priuilegio, aut ex conſtitutione aliqua loci, alijs ad id deputatis, ratio reddenda eſſet, tunc cum ijs adhibeatur etiam ordinarius: aliter factæ liberationes dictis adminiſtratoribus minimè ſuffragentur.

Cap. X.

Cùm ex notariorum imperitia, plurima damna & multarum occaſio litium oriatur, poſſit Epiſcopus quoſcunque notarios, etiam ſi Apoſtolica, Imperiali, aut Regia authoritate creati fuerint, etiam tanquàm delegatus ſedis Apoſtolicæ, examinatione adhibita, eorum ſufficientiam ſcrutari: illiſque nõ idoneis repertis, aut *quomodocunque in officio delinquentibus, officij eius in negocijs, litibus & cauſis Eccleſiaſticis & ſpiritualibus exercendi vſum perpetuò, aut ad tempus prohibere: Nec appellatio eorum, interdictiõem ordinarij ſuſpẽdat.

*quandocunque.

Caput XI.

Si quem clericorum aut laicorum, quacunque is dignitate, etiam Imperiali aut Regali

Regali præfulgeat, intantùm malorũ omnium radix cupiditas occupauerit, vt alicuius Eccleſiæ, ſeu cuiuſuis ſecularis aut regularis beneficij, montium pietatis, aliorumque piorum locorum iuriſdictiones, bona, cenſus ac iura etiam feudalia & emphyteotica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcunque obuentiones, quæ in miniſtrorum ac pauperum neceſſitates conuerti debent, per ſe vel per alios, vi vel timore incuſſo, ſeu etiam per ſuppoſitas perſonas clericorum aut laicorum, ſeu quacunque arte, aut quocunque quæſito colore in proprios vſus conuertere, illoſque vſurpare præſumpſerit, ſeu impedire, ne ab ijs, ad quos iure pertinent, percipiantur: is Anathemati tandiù ſubiaceat, quandiù iuriſdictiones, bona, res, iura, fructus & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione ſuppoſitæ perſonæ peruenerint, Eccleſiæ eiusque adminiſtratori ſiue beneficiato integrè reſtituerit, ac deinde à Romano Pontifice abſolutionem obtinuerit. Quòd ſi eiuſdem Eccleſiæ patronus fuerit, etiam iurepatronatus, vltra prædictas pœnas, eo ipſo priuatus exiſtat: Clericus verò, qui nefandæ fraudis & vſurpationis huiuſmodi fabricator ſeu conſentiens fuerit, eiſdem pœnis ſubiaceat: necnon quibuſcunque beneficijs priuatus ſit, & ad quæcunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & à ſuorum ordinum executione, etiam poſt integram ſatisfactionem & abſolutionem, arbitrio ſui ordinarij ſuſpendatur.

DECRETVM SVPER PETITIone *conceſſionis calicis.*

INſupèr cùm eadem ſancta Synodus ſuperiori Seſſione duos articulos, aliàs propoſitos, & tum nondùm diſcuſſos, videlicet, An ratiões, quibus ſancta catholica Eccleſia adducta fuit, vt communicaret laicos, atque etiam non celebrantes ſacerdotes, ſub vna panis ſpecie, ita ſint retinendæ, vt nulla ratione calicis vſus cuiquam ſit permittendus: & An, ſi honeſtis & Chriſtianæ charitati cõſentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi, vel regno calicis vſus videatur, ſub aliquibus conditionibus ſit concedendus, & quænam ſint illę: in aliud tempus, oblata ſibi occaſione, examinandos atque definiendos reſeruauerit: nũc eorũ pro quibus petitur, ſaluti optimè conſultum volés, decernit integrum negocium ad ſanctiſſimum dominum noſtrum eſſe referendum, prout pręſenti decreto refert, qui pro ſua ſingulari prudentia id efficiat, quod vtile Reipub. Chriſtianę & ſalutare petentibus vſum calicis fore iudicauerit.

Indictio futuræ ſeſſionis.

Inſupèr eadem ſacroſancta Synodus diem futuræ Seſſionis ad feriam quintam poſt octauam feſtiuitatis Omnium Sanctorum, qui erit dies XII. menſis Nouembris, indicit, & in ea decernetur de Sacramento Ordinis, & de Sacramento Matrimonij, &c.

PROROGATA FVIT SESSIO vſque ad diem 15. Iulij, 1563.

Seſſio xxiij. quæ eſt ſeptima ſub Pio 4. Põt. Max. celebrata die 15. Iulij, 1563.

Doctrina de Sacramento Ordinis.

Caput 1.

SAcrificium & ſacerdotium ita DEI ordinatione coniuncta ſunt, vt vtrunque in omni lege extiterit. Cùm igitur in nouo Teſtamento ſanctum Euchariſtiæ ſacrificium viſibile ex Domini inſtitutione Catholica Eccleſia acceperit, fateri etiam oportet, in ea nouum eſſe viſibile & externum ſacerdotium, in quod vetus tranſlatum eſt. Hoc autem ab eodem Domino Saluatore noſtro inſtitutum eſſe, atque Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus in ſacerdotio poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrãdi corpus & ſanguinem eius, necnon & peccata dimittendi & retinendi, ſacræ literæ oſtendunt, & catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit.

Caput 2.

Cùm autem diuina res ſit tam ſancti ſacerdotij miniſterium, conſentaneum fuit, quo digniùs & maiori cum veneratiõe exerceri poſſet, vt in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione plures & diuerſi eſſent miniſtrorum ordines, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent: ita diſtributi, vt qui iam clericali tonſura inſigniti eſſent, per minores ad maiores aſſcenderent. Nam non ſolùm de ſacerdotibus, ſed & de diaconis ſacræ literæ apertam mentionem faciunt, & quæ maximè in illorum ordinatione attendẽda ſunt, grauiſſimis verbis docent: & ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium ordinum, nomina, atque vniuſcuiuſq; eorum propria miniſteria, ſubdiaconi ſcilicet, acolythi, exorciſtę, lectoris & oſtiarij in vſu fuiſſe cognoſcuntur, quanuis non pari gradu. Nam ſubdiaconatus ad maiores Ordines à Patribus & ſacris Concilijs refertur, in quibus & de alijs inferioribus frequentiſſimè legimus.

Caput 3.

Cùm ſcripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione, & Patrum vnanimi cõſenſu perſpicuum ſit, per ſacram ordinationem, quæ verbis & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri: dubitare nemo debet, Ordinem eſſe verè & propriè vnum ex ſeptẽ ſanctæ Eccleſię Sacramentis. Inquit enim Apoſtolus: Admoneo te, vt reſuſcites gratiam 2. Tim. 1.
Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuũ mearum. Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis & dilectionis, & ſobrietatis.

Cap. 3.

Quoniam verò in Sacramento Ordinis, ſicut & in Baptiſmo & Confirmatione, cha-

racter imprimitur, qui nec deleri, nec auferri poteſt, meritò ſancta Synodus damnat eorum ſententiam, qui aſſerunt noui Teſtamenti ſacerdotes temporariam tantummodò poteſtatem habere, ac ſemel ritè ordinatos, iterū laicos effici poſſe, ſi verbi Dei miniſterium non exerceant. Quòd ſi omnes Chriſtianos promiſcuè noui Teſtamenti ſacerdotes eſſe, aut oēs pari inter ſe poteſtate ſpirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quàm Eccleſiaſticam Hierarchiam, quæ eſt vt caſtrorum acies ordinata, cōfundere, perindè àc ſi contra beati Pauli doctrinam, omnes Apoſtoli, omnes Prophetę,
1.Cor. 12. Ephe. 4. omnes Euangeliſtæ, omnes Paſtores, omnes ſint Doctores. Proinde ſacroſancta Synodus declarat, præter cæteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hūc Hierarchicum ordinē præcipuè pertinere, & poſitos, ſicut idē
Actor. 20. Apoſt. ait, à Spirituſancto regere Eccleſiam Dei, eoſq; Presbyteris ſuperiores eſſe, ac ſacramentū confirmationis cōferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipſos poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Docet inſupèr ſacroſancta Synodus, in ordinatione Epiſcoporū, ſacerdotum & cæterorum ordinum nec populi, nec cuiuſuis ſecularis poteſtatis & magiſtratus cōſenſum, ſiue vocationem, ſiue authoritatem ita requiri, vt ſine ea irrita ſit ordinatio: quin potiùs decernit, eos qui tantùmodò à populo aut ſeculari poteſtate ac magiſtratu vocati & inſtituti, ad hæc miniſteria exercenda aſcendunt, & qui ea propria temeritate ſibi ſumunt, omnes non Eccleſiæ miniſtros, ſed fures & latrones, per oſtium non ingreſſos, habendos eſſe. Hæc ſunt, quæ generatim ſacræ Synodo viſum eſt Chriſti fideles de ſacramento Ordinis docere. His autem contraria, certis & proprijs Canonibus in hunc, qui ſequitur, modum damnare cōſtituit, vt omnes adiuuante Chriſto, fidei regula vtētes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatem faciliùs agnoſcere & tenere poſſint.

De ſacramento Ordinis.

Canon 1.

Si quis dixerit non eſſe in nouo Teſtamento ſacerdotium viſibile & externum, vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi & offerendi verum corpus & ſanguinem Domini, & peccata remittendi & retinendi, ſed officium tantùm & nudum miniſterium prædicandi Euangelium: vel eos, qui non prædicant, prorſus non eſſe ſacerdotes, Anathema ſit.

Canon 2.

Si quis dixerit, præter ſacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines & maiores & minores, per quos velut per gradus quoſdam in ſacerdotium tēdatur, Anathema ſit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Ordinem, ſiue ſacram Ordinationem non eſſe verè & propriè ſacramentum, à Chriſto Domino inſtitutum: vel eſſe figmentum quoddam humanum, excogitatum à viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis: aut eſſe tantùm ritum quendam eligendi miniſtros verbi Dei & ſacramentorum, Anathema ſit.

Canon 4.

Si quis dixerit, per ſacram Ordinationem non dari Spiritum ſanctum, ac proinde fruſtrà Epiſcopos dicere, Accipe Spiritum ſanctum: aut per eam non imprimi characterē, vel eum, qui ſacerdos ſemel fuit, laicum rurſus fieri poſſe, Anathema ſit.

Canon 5.

Si quis dixerit ſacram Vnctionem, qua Eccleſia in ſancta ordinatione vtitur, nō tātùm non requiri, ſed cōtemnendam & pernicioſam eſſe, ſimiliter & alias Ordinis cęremonias, Anathema ſit.

Canon 6.

Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris & miniſtris, Anathema ſit.

Canon 7.

Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi, vel eam quā habent, illis eſſe cum Presbyteris communem, vel ordines ab ipſis collatos ſine populi vel Poteſtatis ſecularis conſenſu aut vocatione, irritos eſſe: aut eos, qui nec ab Eccleſiaſtica & Canonica poteſtate ritè ordinati nec miſſi ſunt, ſed aliunde veniūt, legitimos eſſe verbi & ſacramētorum miniſtros, Anathema ſit.

Canon 8.

Si quis dixerit, Epiſcopos, qui authoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos ac veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum, Anathema ſit.

Decretum de reformatione.

EADEM SACROSANCTA TRIdentina Synodus, reformationis materiam proſequens, hæc quæ ſequuntur, in præſenti decernenda eſſe ſtatuit & decernit.

Caput 1.

CVm præcepto diuino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura cōmiſſa eſt, oues agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique Diuini prædicatione, ſacramentorum adminiſtratione ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum aliarumq; miſerabiliū pſonarum curā paternā gerere, & in cætera munia paſtoralia incūbere: quæ omnia nequaquā ab ijs pſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non

nõ inuigilát neque aſſiſtũt, ſed mercenariorum more deſerũt: ſacroſancta ſynodus eos admonet & hortatur, vt diuinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in iudicio & veritate paſcant & regant. Ne verò ea, quæ de reſidẽtia ſanctè & vtiliter iam anteà ſub felicis recordatiõis Paulo III. ſancita fuerunt, in ſenſus à ſacroſanctæ ſynodi mente alienos trahantur, àc ſi vigore illius decreti quinque menſibus continuis abeſſe liceat, illis inhærendo, declarat ſacroſancta ſynodus, omnes patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac cathedralib. Eccleſijs quibuſcunq; quocunq; nomine & titulo præfectos, etiã ſi S.R.E. Cardinales ſint, obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia vel diœceſi reſidentiam, vbi iniuncto ſibi officio defungi teneantur, neque abeſſe poſſe, niſi ex cauſis & modis infraſcriptis. Nã cùm Chriſtiana charitas, vrgens neceſſitas, debita obedientia, ac euidens Eccleſiæ vel Reipublicæ vtilitas aliquos nonnunquàm abeſſe poſtulent & exigant, decernit eadẽ ſancta Synodus, has legitimæ abſentiæ cauſas à beatiſſimo Romano pontifice, aut à Metropolitano, vel, eo abſente, ſuffraganeo epiſcopo antiquiori reſidente, qui idem Metropolitani abſentiam probare debebit, in ſcriptis eſſe approbandas: niſi cùm abſentia inciderit propter aliquod munus & Reipublicæ officiũ, epiſcopatibus adiunctũ: cuius quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repẽtinæ, ne eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit. Ad eundem tamen cum Concilio prouinciali ſpectabit iudicare de licentijs à ſe vel à ſuffraganeo datis, & videre ne quis eo iure abutatur, & vt pœnis canonicis errantes puniantur. Intereà meminerint diſceſſuri ita ouibus ſuis prouidendum, vt quantùm fieri poterit, ex ipſorũ abſentia nullum damnum accipiãt. Quoniam autem qui aliquantiſper tantùm abſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe, quia ſtatìm reuerſuri ſunt, ſacroſancta Synodus vult illud abſentię ſpatium ſingulis annis, ſiue continuum ſiue interruptũ, extra prædictas cauſas nullo pacto debere duos, aut ad ſummum tres menſes excedere, & haberi rationem, vt id æqua ex cauſa fiat, & abſque vllo gregis detrimento. Quod an ita ſit, abſcedentium conſcientiæ relinqt, quam ſperat religioſam & timoratam fore, cùm Deo corda pateant, cuius opus nõ fraudulenter agere ſuo periculo tenentur. Eoſdem interim admonet & in Domino hortatur, ne per illius temporis ſpatiũ, Dominici aduentus, Quadrageſimæ, Natiuitatis, Reſurrectionis Domini, Pentecoſtes item & Corporis Chriſti diebus, quibus refici maximè & in Domino gaudere paſtoris præſentia oues debeant, ipſi ab eccleſia ſua cathedrali vllo pacto abſint, niſi epiſcopalia munia in ſua diœceſi eos aliò vocent.

Si quis autem (quod vtinàm nunquàm eueniat) contra huius decreti diſpoſitionem abfuerit, ſtatuit ſacroſancta ſynodus, præter alias pœnas aduerſus nõ reſidẽtes ſub Paulo III. impoſitas & innouatas, ac mortalis peccati reatum quẽ incurrit, eum pro rata temporis abſentiæ, fructus ſuos non facere, nec tuta conſcientia, alia etiam declaratione nõ ſecuta, illos ſibi detinere poſſe: ſed teneri, aut ipſo ceſſante, per ſuperiorem eccleſiaſticum illos fabricæ eccleſiarum, aut pauperibus loci erogare, prohibita quacunq; conuentione vel compoſitione, quæ pro fructibus malè perceptis appellatur, ex qua etiam ꝑdicti fructus in totum aut pro parte ei remitterentur, non obſtantibus quibuſcunq; priuilegijs cuicunque collegio aut fabricæ conceſſis.

Eadem omninò, etiam quo ad culpam, & amiſſionem fructuum, & pœnas, de curatis inferioribus & alijs quibuſcunque, qui beneficium aliquod eccleſiaſticum, curam animarum habens, obtinent, ſacroſancta Synodus declarat & decernit: ita tamen, vt quãdocunque eos, cauſa priùs per epiſcopũ cognita & probata, abeſſe contigerit, Vicariũ idoneum, ab ipſo ordinario approbandum, cum debita mercedis aſſignatiõe relinquãt. Diſcedendi autem licẽtiam, in ſcriptis gratiſque concedẽdam, vltra bimeſtre tempus, niſi ex graui cauſa, non obtineant. Quòd ſi per edictum citati, etiam non perſonaliter contumaces fuerint, liberum eſſe vult ordinarijs, per cenſuras eccleſiaſticas, & ſequeſtrationem & ſubtractionem fructuum, aliaque iuris remedia, etiam vſque ad priuationem, compellere: Nec executionẽ hanc quolibet priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuſcunq; beneficij, pactione, ſtatuto, etiam iuramento, vel quacunq; authoritate confirmato, conſuetudine etiam immemorabili, quæ potiùs corruptela cenſenda eſt, ſiue appellatione, aut inhibitiõe, etiam in Romana Curia, vel vigore Eugenianæ conſtitutionis, ſuſpendi poſſe.

Poſtremò tam decretum illud ſub Paulo III. quàm hoc ipſum in Concilijs prouincialibus & epiſcopalibus publicari ſancta Synodus præcipit. Cupit enim, quæ adeò ex paſtorum munere animarumque ſalute ſunt, frequenter omnium auribus mentibusque infigi, vt in poſterum, DEO iuuante, nulla temporum iniuria, aut hominum obliuione, aut deſuetudine aboleantur.

Cap. 2.

Eccleſijs cathedralibus ſeu ſuperioribus quocunq; nomine ac titulo præfecti, etiam ſi S.R.E. Cardinales ſint, ſi munus cõſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint, ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur. Si intra totidem menſes poſteà id facere

ſacere neglexerint, Eccleſijs ipſo iure ſint priuati. Conſecratio verò, ſi extra Curiam Romanam fiat, in eccleſia ad quam promoti fuerint, aut in prouincia, ſi commodè fieri poterit, celebretur.

Cap. 3.

Epiſcopi per ſemetipſos ordines conferant. Quòd ſi ægritudine fuerint impediti, ſubditos ſuos non aliter, quàm iam probatos & examinatos, ad alium epiſcopum ordinandos dimittant.

Cap. 4.

Prima tonſura non initientur, qui ſacramentum Confirmationis non ſuſceperint, & fidei rudimenta edocti nō fuerint, quiq; legere & ſcribere neſciant, & de quibus ꝓbabilis coniectura non ſit, eos non ſecularis iudicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum pſtent, hoc vitæ genus elegiſſe.

Cap. 5.

Ad minores ordines promouendi, bonū à Parocho & à magiſtro ſcholæ, in qua educantur, teſtimonium habeant. Hi verò, qui ad ſingulos maiores erunt aſſumendi, per menſem ante ordinationem epiſcopū adeant, q Parocho aut alteri, cui magìs expedire videbitur, committat, vt nominibus ac deſiderio eorum, qui volēt promoueri, publicè in eccleſia propoſitis, de ipſorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus & vita à fide dignis diligenter inquirat, & literas teſtimoniales, ipſam inquiſitiōem factam continentes, ad ipſum epiſcopū quāprimùm tranſmittat.

Cap. 6.

Nullus prima tōſura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus conſtitutus, ante decimumquartum annum beneficium poſſit obtinere. Is etiam fori priuilegio non gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum & tonſurā deferens, alicui eccleſiæ ex mandato epiſcopi inſeruiat: vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſchola vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi quaſi in via ad maiores Ordines ſuſcipiendos verſetur. In clericis verò coniugatis ſeruetur conſtitutio Bonifacij IX. quæ incipit, Clerici qui cum vnicis: modò hi clerici alicuius Eccleſiæ ſeruitio vel miniſterio ab epiſcopo deputati, eidem Eccleſiæ ſeruiant vel miniſtrent, & clericali habitu & tonſura vtantur: nemini, quo ad hoc, priuilegio vel conſuetudine etiā immemorabili ſuffragante.

Cap. 7.

Sacroſancta ſynodus, antiquorū Canonum veſtigijs inhærendo decernit, vt quando epiſcopus ordinationem facere diſpoſuerit, omnes qui ad ſacrum miniſterium accedere voluerint, feria quarta ante ipſam ordinationem, vel quando epiſcopo videbitur, ad ciuitatem euocentur. Epiſcopus autem, ſacerdotibus & alijs prudentibus viris, peritis diuinæ legis, ac in eccleſiaſticis ſanctionibus exercitatis, ſibi aſcitis, ordinādorum genus, perſonam, ætatem, inſtitutionē, mores, doctrinam & fidem diligenter inueſtiget & examinet.

Cap. 8.

Ordinationes ſacrorum ordinum ſtatutis à iure temporibus, ac in cathedrali eccleſia, vocatis præſentibusq; ad id Eccleſiæ canonicis, publicè celebrent. Si autem in alio diœceſis loco, præſente clero loci, dignior, quantùm fieri poterit, Eccleſia ſemper adeatur. Vnuſquiſq; autem à proprio epiſcopo ordinetur. Quòd ſi quis ab alio promoueri petat, nullatenùs id ei, etiam cuiuſuis generalis aut ſpecialis reſcripti, vel priuilegij prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatū, niſi eius probitas ac mores Ordinarij ſui teſtimonio commendentur. Si ſecùs fiat, ordinans à collatione ordinum per annum: & ordinatus: à ſuſceptorum ordinum executione, quandiù proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.

Cap. 9.

Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum, ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit cōmoratus, & beneficiū, quacunque fraude ceſſante, ſtatìm re ipſa illi conferat, conſuetudine quacunq;, etiā immemorabili, in contrarium non obſtante.

Cap. 10.

Abbatibus ac alijs, quibuſcunque quantunuìs exemptis, non liceat in poſterum intra fines alicuius diœceſis cōſiſtentibus, etiam ſi nullius diœceſis, vel exempta eſſe dicantur, cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram vel minores ordines conferre: nec ipſi abbates & alij exempti, aut collegia, vel capitula quæcunque etiam Eccleſiarum Cathedralium, literás dimiſſorias aliquibus clericis ſecularibus, vt ab alijs ordinentur, cōcedant: ſed horum omnium ordinatio, ſeruatis omnibus, quæ in huius ſacroſanctæ ſynodi decretis continētur, ad Epiſcopos, intra quorum diœceſis fines exiſtant, pertineat: non obſtantibus quibuſuis priuilegijs, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus: Pœnam quoque impoſitā his, qui contra huius ſanctæ ſynodi ſub Paulo III. decretum, à capitulo, epiſcopali ſede vacāte, literas dimiſſorias impetrant, ad illos, qui eaſdē literas nō à capitulo, ſed ab alijs quibuſuis in iuriſdictione epiſcopi loco capituli, ſede vacante, ſuccedentibus, obtinerent, mādat extendi. Concedentes autem dimiſſorias contra formam decreti, ab officio & beneficio per annum ſint ipſo iure ſuſpenſi.

Cap. 11.

Minores Ordines ijs, qui ſaltem Latinam linguam intelligant, per temporum interſtitia (niſi aliud epiſcopo expedire magìs videretur) conferantur, vt eo accuratiùs, quātum

tum ſit huius diſciplinę pódus,poſſint edoceri:ac in vnoquoque munere iuxta præſcriptum Epiſcopi ſe exerceant, idque in ea, cui adſcripti erũt,Eccleſia, niſi fortè ex cauſa ſtudiorum abſint: atque ita de gradu in gradum aſſcendant,vt in eis cum ætate,vitæ meritum & doctrina maior accreſcat: quod & bonorum morum exemplum, & aſſiduũ in Eccleſia miniſterium, atque maior erga presbyteros & ſuperiores ordines reuerentia,& crebrior, quàm anteà,cor poris Chriſti communio maximè comprobabunt. Cumque hinc ad altiores gradus & ſacratiſſima myſteria ſit ingreſſus, nemo ijs initietur, quem non ſcientiæ ſpes maioribus ordinibus dignum oſtendat. Hi verò non niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum,ad ſacros ordines promoueantur,niſi neceſſitas, aut eccleſiæ vtilitas iudicio epiſcopi aliud expoſcat.

Cap.12.

Nullus in poſterum ad ſubdiaconatus ordinem ante vigeſimumſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimumtertium,ad presbyteratus ante vigeſimumquintum ætatis ſuæ annum promoueatur. Sciant tamen Epiſcopi,non ſingulos in ea ætate conſtitutos debere ad hos ordines aſſumi,ſed dignos duntaxàt, & quorum probata vita ſenectus ſit. Regulares quoque nec in minori ætate,nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinẽtur, priuilegijs quibuſcunque, quo ad hoc, penitùs excluſis.

Cap. 13.

Subdiaconi & Diaconi ordinentur, habentes bonum teſtimonium, & in minoribus ordinibus iam probati, ac literis & his, quæ ad ordinem exercendum pertinent, inſtructi,qui ſperant,DEO authore, ſe continere poſſe,Eccleſijs,quibus aſſcribentur,inſeruiant: ſciantque maximè decere,ſi ſaltem diebus DOMINICIS & ſolennibus, cùm altari miniſtrauerint, ſacram communionem pceperint. Promoti ad ſacrum ſubdiaconatus ordinem, ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati,ad altiorem gradum (niſi aliud Epiſcopo videatur) aſſcendere non permittantur. Duo ſacri ordines non eodem die etiam regularibus conferantur, priuilegijs ac indultis quibuſuis conceſſis, non obſtãtibus quibuſcunque.

Cap.14.

Qui piè & fideliter in miniſterijs anteactis ſe geſſerint,& ad presbyteratus ordinẽ aſſumuntur, bonum habeant teſtimonium. Et hi ſint, qui non modò in diaconatu ad minus annum integrum, (niſi ob Eccleſiæ vtilitatem ac neceſſitatem aliud epiſcopo videretur)miniſtrauerint,ſed etiam ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac miniſtranda ſacramẽta,diligenti examine pręcedente,idonei comprobentur, atq; ita pietate ac caſtis moribus conſpicui,vt præclarum bonorum operum exemplum & vitæ monita ab eis poſſint expectari. Curet epiſcopus,vt ij ſaltẽ diebus DOMINICIS ac feſtis ſolennibus,ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter,vt ſuo muneri ſatisfaciãt,Miſſas celebrent. Cùm promotis per ſaltum,ſi nõ miniſtrauerint,epiſcop' ex legitima cauſa poſſit diſpenſare.

Cap.15.

Quanuis presbyteri in ſua ordinatione à peccatis abſoluendi poteſtatem accipiant, decernit tamen ſacroſancta ſynodus,nullũ, etiam regularem,poſſe confeſſiones ſecularium,etiam ſacerdotũ audire,nec ad id idoneum reputari,niſi aut parochiale beneficium,aut ab epiſcopis per examẽ, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium,aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationẽ, quæ gratis detur, obtineat: priuilegijs, & conſuetudine quacunque etiam immemorabili, non obſtantibus.

Cap.16.

Cùm nullus debeat ordinari,qui iudicio ſui epiſcopi non ſit vtilis aut neceſſarius ſuis eccleſijs,ſancta ſynodus,veſtigijs ſexti canonis concilij Chalcedonenſis inhærendo, ſtatuit vt nullus in poſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ,aut pio loco, pro cuius neceſſitate aut vtilitate aſſumitur, non aſſcribatur, vbi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus. Quòd ſi locum inconſulto epiſcopo deſeruẽrit,ei ſacrorum exercitium interdicatur. Nullus præterea clericus peregrinus ſine commendatitijs ſui ordinarij literis,ab vllo epiſcopo ad diuina celebranda & ſacramenta adminiſtranda admittatur.

Cap.17.

Vt ſanctorum ordinum à diaconatu ad Oſtiariatum functiones, ab Apoſtolorum temporibus in eccleſia laudabiliter receptę, & pluribus in locis aliquandiù intermiſſæ, in vſum iuxta ſacros canones reuocentur, nec ab hæreticis tanquàm ocioſæ traducantur,illius priſtini moris reſtituendi deſiderio flagrans ſancta Synodus, decernit, vt in poſterum huiuſcemodi miniſteria non niſi per conſtitutos in dictis ordinibus exerceantur: omneſque & ſingulos Prælatos Eccleſiarum in DOMINO hortatur, & illis præcipit, vt, quantùm fieri commodè poterit, in eccleſijs Cathedralibus, collegiatis & parochialibus ſuę diœceſis,ſi populus frequẽs & eccleſiæ prouentus id ferre queant,huiuſmodi functiones curent reſtituendas, & ex aliqua parte reddituum aliquorum ſimplicium beneficiorum, vel fabricæ Eccleſiæ, ſi prouentus ſuppetant, aut vtriuſque illorum eas functiones exercentibus, ſtipendia aſſignent: quibus,ſi negligentes fuerint, Ordinarij iudicio aut ex parte mulctari, aut in totum priuari poſſint: ꝙ ſi miniſterijs 4. minorum ordinum exercẽdis clerici cælibes pręſtò

ſtò non erunt, ſuffici poſſint etiam coniugati vitæ probatæ, dummodò nó bigami, ad ea munia obeunda idonei, & qui tonſuram & habitum clericalem in eccleſia geſtent.

Cùm adoleſcentium ætas, niſi rectè inſtituatur, prona ſit ad mundi voluptates ſequendas, & niſi à teneris annis ad pietatem & religionem informetur, antequàm vitiorum habitus totos homines poſſideat, nunquàm perfectè ac ſine maximo ac ſingulari propemodùm Dei omnipotentis auxilio, in diſciplina eccleſiaſtica pſeuerat: ſancta ſynodus ſtatuit, vt ſingulæ cathedrales, Metropolitanæ atq; his maiores Eccleſiæ, pro modo facultatum & diœceſis amplitudine certum puerorum ipſius ciuitatis & diœceſis, vel eius prouinciæ, ſi ibì non reperiãtur, numerum in collegio ad hoc prope ipſas Eccleſias, vel alio in loco conuenienti ab epiſcopo eligendo, alere ac religioſè educare, & in Eccleſiaſticis diſciplinis inſtituere teneantur. In hoc verò collegio recipiantur, qui ad minimum duodecim annos & ex legitimo matrimonio nati ſint, ac legere & ſcribere competenter nouerint, & quorum indoles & voluntas ſpem afferat, eos eccleſiaſticis miniſterijs perpetuò inſeruituros. Pauperum autem filios præcipuè eligi vult, nec tamẽ ditiorum excludit, modò ſuo ſumptu alantur, & ſtudium præ ſe ferant Deo & Eccleſiæ inſeruiendi. Hos pueros epiſcopus in tot claſſes, quot ei videbitur, diuiſos, iuxta eorum numerũ, ætatem ac in diſciplina eccleſiaſtica progreſſum, partìm, cùm ei opportunum videbitur, eccleſiarum miniſterio addìcet, partìm in collegio erudiendos retinebit, aliosque in locum eductorũ ſufficiet, ita vt hoc collegium Dei miniſtrorum perpetuum ſeminarium ſit. Vt verò in eadẽ diſciplina eccleſiaſtica commodiùs inſtituantur, tonſura ſtatìm atque habitu clericali ſemper vtentur, Grammatices, Cantus, Cõputi eccleſiaſtici, aliarumque bonarum artium diſciplinam diſcent, ſacram ſcripturam, libros Eccleſiaſticos, homilias Sanctorum, atque ſacramentorum tradendorum, maximè quæ ad confeſſiones audiendas videbuntur opportuna, & rituum ac cæremoniarum formas ediſcent. Curet epiſcopus, vt ſingulis diebus Miſſæ ſacrificio interſint, ac ſaltem ſingulis menſibus confiteantur peccata, & iuxta confeſſoris iudicium ſumant corpꝰ Domini noſtri IESV CHRISTI cathedrali & alijs loci eccleſijs diebus feſtis inſeruiant. Quæ omnia atque alia ad hanc rem opportuna & neceſſaria, epiſcopi ſinguli cum cõſilio duorum canonicorum ſeniorum & grauiorum, quos ipſi elegerint, prout ſpiritus ſanctus ſuggeſſerit, conſtituent, eaque vt ſemper obſeruentur, ſæpiùs viſitando operam dabunt, dyſcolos & incorrigibiles, ac malorum morum ſeminatores acriter punient, eos etiam, ſi opus fuerit, expellendo: omniaque impedimenta auferentes, quæcunque ad conſeruandum & augendum tam pium & ſanctum inſtitutũ ꝑtinere videbuntur, diligenter curabunt. Et quia ad collegij fabricam inſtituendam, & ad mercedẽ præceptoribus & miniſtris ſoluendam, & ad alendam iuuentutem, & ad alios ſumptus certi redditus erunt neceſſarij, vltra ea, quæ ad inſtituendos alendóſve pueros ſunt in aliquibus Eccleſijs & locis deſtinata, quæ eo ipſo huic ſeminario ſub eadem epiſcopi cura applicata cenſeantur, ijdem epiſcopi cum cõſilio duorum à capitulo, quorũ alter ab epiſcopo, alter ab ipſo capitulo eligatur: itemque duorum de clero ciuitatis, quorum quidem alterius electio ſimiliter ad epiſcopum, alterius verò ad clerum pertineat, ex fructibus integris menſæ epiſcopalis & capituli, & quarumcunq; dignitatum, perſonatuum, officiorum, præbendarum, portionum, Abbatiarum & prioratuum, cuiuſcunque ordinis etiam regularis, aut qualitatis vel conditionis fuerint, & hoſpitalium quæ dãtur in titulum vel adminiſtrationem, iuxta conſtitutionem concilij Viẽnenſis, quæ incipit, Quia contingit: & beneficiorum quorumcunque, etiam regularium, etiã ſi iuris patronatus cuiuſcunq; fuerint, etiam ſi exempta, etiam ſi nullius diœceſis, vel alijs eccleſijs, monaſterijs & hoſpitalibus, & alijs quibuſuis locis ꝑijs, etiam exemptis, annexa, & ex fabricis eccleſiarum & aliorum locorum, etiam ex quibuſcunq; alijs eccleſiaſticis redditibus ſeu prouentibꝰ etiam aliorum collegiorum, in quibus tamẽ ſeminaria diſcentium vel docentium ad cõmune eccleſiæ bonum promouendum actu non habentur (Hæc enim exempta eſſe voluit, præterquàm ratione reddituum, qui ſuperflui eſſent, vltra conuenientem ipſorum ſeminariorum ſuſtentationem) ſeu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis ſcholæ appellantur, & omnium monaſteriorũ, nõ tñ mendicantiũ, etiã ex decimis quacunq; ratiõe ad laicos, ex qbus ſubſidia eccleſiaſtica ſolui ſolent, & milites cuiuſcunque militiæ aut ordinis ꝑtinentibus, fratribus S. Ioannis Hieroſolymitani duntaxat exceptis, partẽ aliquã vel portionẽ detrahent, & eam portionem ſic detractã, necnon beneficia aliquot ſimplicia, cuiuſcunq; qualitatis & dignitatis fuerint, vel etiam ꝑſtimonia, vel ꝑſtimoniales portiones, etiam ante vacationem nuncupatas, ſine cultus diuini & illa obtinentium præiuditio, huic collegio applicabunt & incorporabunt. Quod locum habeat, etiam ſi beneficia ſint reſeruata vel affecta, nec per reſignationem ipſorum beneficiorum vniones & applicatiões ſuſpendi, vel vllo modo impediri poſſint: ſed omninò quacunq; vacatione, etiam ſi in curia effectũ ſuũ ſortiantur, & quacunq; conſtitutiõe nõ obſtãte. Ad hanc autẽ portionẽ ſol-

ſoluendam,bñficiorũ,dignitatum,perſonatuum & omnium & ſingulorũ ſuprà commemoratorum poſſeſſores, non modò pro ſe,ſed pro penſionibus,quas alijs forſan ex dictis fructibus ſoluerent,retinendo tamen pro rata, quicquid pro dictis penſionibus illis erit ſoluendum, ab Epiſcopo loci,per cenſuras eccleſiaſticas ac alia iuris remedia compellantur: etiam vocato ad hoc,ſi videbitur, auxilio brachij ſecularis, quibuſuis, quo ad omnia & ſingula ſupraſcripta, priuilegijs,exemptiõibus, etiam ſi ſpecialem derogationem requirerent, conſuetudine etiã immemorabili, quauis appellatione & allegatione,quę executionem impediat,nõ obſtantibus. Succedente verò caſu, quo per vniones effectum ſuum ſortientes, vel aliter ſeminarium ipſum in totum vel in partem dotatum reperiatur,tunc portio ex ſingulis beneficijs,vt ſuprà, detracta & incorporata ab Epiſcopo,prout res ipſa exegerit, in totum vel pro parte remittatur. Quòd ſi cathedralium,& aliarum maiorum eccleſiarũ pręlati in hac ſeminarij erectione,eiuſque conſeruatione negligentes fuerint,ac ſuam portionem ſoluere detrectauerint, Epiſcopum Archiepiſcopus,Archiepiſcopum & ſuperiores Synodus Prouincialis acriter corripere,eoſque ad omnia ſupradicta cogere debeat:& vt quamprimùm hoc ſanctum & piũ opus vbicunquè fieri poterit,promoueatur, ſtudioſè curabit. Rationes autem reddituũ huius ſeminarij Epiſcopus ſingulis annis accipiat,præſentibus duobus à capitulo,& totidem à clero ciuitatis deputatis.

Deinde vt cum minori impenſa huiuſmodi ſcholis inſtituendis prouideatur, ſtatuit ſancta Synodus, vt Epiſcopi,archiepiſcopi, Primates & alij locorum ordinarij ſcholaſterias obtinentes, & alios quibus eſt lectionis vel doctrinæ munus annexum, ad docendum in ipſis Scholis inſtituendos, per ſeipſos, ſi idonei fuerint, alioquin per idoneos ſubſtitutos, ab eiſdem Scholaſticis eligendos, & ab ordinarijs approbandos,etiam per ſubtractionem fructuum cogant & compellant. Quòd ſi iudicio Epiſcopi digni non fuerint, alium qui dignus ſit nominét,omni appellatione remota. Quòd ſi neglexerint,Epiſcop⁹ ipſe deputet. Docebunt autem prædicti, q̃ videbunt Epiſcopo expedire. Decætero verò officia vel dignitates illę,q̃ ſcholaſterię dicuntur,non niſi doctoribus vel magiſtris aut licétiatis in ſacra pagina,aut in iure Canonico,& aliâs pſonis idoneis,& q̃ per ſeipſos id mun⁹ explere poſſint,cõferantur: & alia facta ꝓuiſio,nulla ſit & inualida:nõ obſtãtibus quibuſuis priuilegijs & cõſuetudinib⁹, etiã immemorabilib⁹.

Si verò in aliqua prouincia Eccleſiæ tanta paupertate laborent,vt collegiũ in aliquibus erigi non poſſit, Synodus prouincialis vel Metropolitanus,cũ duobus antiquioribus ſuffraganeis in eccleſia Metropolitana, vel alia ꝓuinciæ Eccleſia commodiori, vnũ aut plura collegia,ꝓut opportunum iudicabit,ex fructibus duarũ aut plurium eccleſiarum, in quibus ſingulis collegiũ commodè inſtitui non poteſt,erigendum curabit, vbi pueri illarum eccleſiarum educentur.

In eccleſijs autem amplas Diœceſes habentibus, poſſit Epiſcopus vnum vel plura in Diœceſi,prout ſibi opportunum videbitur,habere ſeminaria,quæ tamẽ ab illo vno, quod in ciuitate erectum & conſtitutũ fuerit,in omnibus dependeant.

Poſtremò ſi vel pro vnionibus, ſeu proportionum taxatione vel aſſignatione & incorporatione,aut qualibet alia ratione difficultatem aliquam oriri contigerit, ob quã huius ſeminarij inſtitutio vel conſeruatio impediretur aut perturbaretur, Epiſcopus cum ſupra deputatis, vel Synodus ꝓuincialis pro regiõis more, pro eccleſiarum & beneficiorum qualitate, etiam ſupraſcripta,ſi opus fuerit,moderando aut augendo, oĩa & ſingula,quę ad felicem huius ſeminarij ꝓfectum neceſſaria & opportuna videbũtur, decernere ac prouidere valeat.

Indictio futurę Seſſionis.

Inſupèr eadem ſacroſancta Tridentina Synodus proximam futuram Seſſionem in diem decimamſextam Menſis Septembris indicit:in qua agetur de Sacramento Matrimonij,& de alijs,ſi qua erunt ad doctrinam fidei pertinentia,quæ expediri poſſint. Item de prouiſionibus Epiſcopatuũ, dignitatũ, aliorumq; beneficiorum eccleſiaſticorũ, ac de diuerſis reformationis articulis.

Prorogata fuit Seſſio ad diem 11. Nouemb. 1563.

Seſſio XXIIII. Quæ eſt octaua ſub Pio 4. Pont. Max. Celebrata die 11. Nouemb. 1563.

Doctrina de ſacramento Matrimonij.

Gene. 2.

MAtrimonij perpetuũ indiſſolubilemq; nexum primus humani generis parẽs diuini ſpiritus inſtinctu pronũciauit, cùm dixit: Hoc nunc os ex oſſibus meis,& caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrẽ ſuum & matrem, & adhærebit vxori ſuæ,& erunt duo in carne vna.

Matth. 19.
Marc. 10.
1. Cor. 6.
Ephe. 5.

Hoc autem vinculo duos tàntummodò copulari & coniungi, CHRISTVS Dominus apertiùs docuit,cùm poſtrema illa verba tanquàm à DEO prolata referens, dixit: Itaque iam non ſunt duo,ſed vna caro. ſtatimque eiuſdem nexus firmitatem,ab Adamo tantò antè pronũciatam, his verbis confirmauit: Quod ergo DEVS coniunxit,homo non ſeparet.

Gratiam verò,quæ naturalem illũ amorem perficeret, & indiſſolubilem vnitatem confirmaret,coniugeſque ſanctificaret,ipſe Chriſtus, venerabilium ſacramentorum in-

ſtitutor atque perfector, ſua nobis paſſione promeruit. Quod Paulus Apoſtolus innuit, dicẽs: Viri, diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea: mox ſubiungens, Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & in eccleſia.

Ephe. 5.

Cùm igitur matrimonium in lege Euangelica veteribus connubijs per Chriſtũ gratia præſtet, meritò inter nouæ legis ſacramenta annumerandum ſancti Patres noſtri, Cõcilia & vniuerſalis Eccleſiæ traditio ſemper docuerunt. Aduerſus quam impij homines huius ſeculi inſanientes, non ſolùm perperàm de hoc venerabili ſacramẽto ſenſerunt, ſed de more ſuo prætextu Euangelij libertatem carnis introducentes, multa ab Eccleſiæ Catholicæ ſenſu, & ab Apoſtolorũ temporibus probata conſuetudine aliena, ſcripto & verbo aſſeruerunt, non ſine magna Chriſtifideliũ iactura. Quorum temeritati ſancta & vniuerſalis Synodus cupiens occurrere, inſigniores prædictorũ ſchiſmaticorum hæreſes & errores, ne plures ad ſe trahat pernicioſa eorum contagio, exterminãdos duxit, hos in ipſos hæreticos eorũq; errores decernens Anathematiſmos.

DE SACRAMENTO MATRImonij.

Can. 1.

SI quis dixerit, Matrimonium nõ eſſe verè & propriè vnum ex ſeptem legis Euãgelicæ ſacramentis, à Chriſto domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſiam inuectum, neque gratiam conferre, Anathema ſit.

Can. 2.

Si quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere vxores, & hoc nulla lege diuina eſſe prohibitum, Anathema ſit.

Can. 3.

Si quis dixerit, eos tantùm conſanguinitatis & affinitatis gradus, qui Leuitico exprimuntur, poſſe impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere cõtractum, nec poſſe Eccleſiã in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere, vt plures impediant & dirimant, Anathema ſit.

Leuit. 18.

Can. 4.

Si quis dixerit, Eccleſiam nõ potuiſſe cõſtituere impedimenta Matrimoniũ dirimẽtia, vel in ijs conſtituendis erràſſe, Anathema ſit.

Can. 5.

Si quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à coniuge, diſſolui poſſe matrimonij vinculum, Anathema ſit.

Can. 6.

Si quis dixerit, Matrimonium ratum, nõ conſummatum, per ſolennem religionis profeſſionem alterius coniugum non dirimi, Anathema ſit.

Can. 7.

Si quis dixerit eccleſiam errare, cùm docuit & docet, (iuxta Euangelicam & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum Matrimonij vinculum nõ poſſe diſſolui, & vtrunque vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, nõ poſſe altero cõiuge viuente aliud matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam quę dimiſſo adultero alij nupſerit, Anathema ſit.

Can. 8.

Si quis dixerit Eccleſiam errare, cùm ob multas cauſas ſeparationem inter coniuges, quo ad torum, ſeu quo ad cohabitatiõem, ad certum incertúmve tẽpus fieri poſſe decernit, Anathema ſit.

Can. 9.

Si quis dixerit, clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatẽ ſolenniter profeſſos poſſe matrimonium contrahere, contractumq; validũ eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica vel voto, & oppoſitum nihil aliud eſſe, quàm damnare matrimonium, poſſeq; omnes contrahere matrimonium, qui non ſentiũt ſe caſtitatis etiam ſi eam vouerint, habere donum, Anathema ſit: cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id, quod poſſumus, tentari.

Can. 10.

Si quis dixerit, ſtatum coniugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis vel cælibatus, & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate aut cælibatu, quàm iungi matrimonio, anathema ſit.

Can. 11.

Si quis dixerit, prohibitionem ſolennitatis nuptiarum certis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyrannicam, ab ethnicorũ ſuperſtitione profectam, aut benedictiones aut alias cæremonias, quibus eccleſia in illis vtitur, damnauerit, Anathema ſit.

Can. 12.

Si quis dixerit, cauſas matrimoniales nõ ſpectare ad Iudices Eccleſiaſticos, Anathema ſit.

DECRETVM DE REFORMAtione Matrimonij.

Cap. 1.

Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina matrimonia, libero contrahẽtium conſenſu facta, rata & vera eſſe matrimoniã, quandiù Eccleſia ea irrita non fecit: & proinde iure damnandi ſint illi, vt eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata eſſe negant, quiq; falsò affirmant matrimonia à filijsfamiliàs ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata vel irrita facere poſſe: nihilominùs ſancta DEI Eccleſia ex iuſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt atque prohibuit. Verùm cùm ſancta ſynodus animaduertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam, iam non

non prodeſſe, & grauia peccata perpendat, quæ ex eiſdem clādeſtinis coniugijs ortum habent, præſertim verò eorum, qui in ſtatu damnationis permanent, dum priore vxore, cum qua clàm contraxerant, relicta, cum alia palàm contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio viuunt: cui malo, cùm ab Eccleſia, quæ de occultis non iudicat, ſuccurri nō poſſit, niſi efficacius aliquod remedium adhibeatur: idcirco ſacri Lateranenſis concilij, ſub Innocentio III. celebrati, veſtigijs inhærēdo præcipit, vt in poſterū, antequàm matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahētium parocho tribus continuis diebus feſtiuis in Eccleſia inter Miſſarum ſolennia publicè denuncietur, inter quos matrimonium ſit contrahendum. Quibus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Eccleſiæ procedatur. Vbi Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat, Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritusſancti: vel alijs vtatur verbis, iuxta receptū vniuſcuiuſque prouinciæ ritum. Quòd ſi aliquādò probabilis fuerit ſuſpicio, matrimonium malitioſè impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denunciationes, tunc vel vna tantùm denunciatio fiat: vel ſaltem Parocho, & duobus vel tribus teſtibus præſentibus, matrimonium celebretur. Deinde ante illius conſummationem, denunciationes in Eccleſia fiāt, vt ſi aliqua ſubſunt impedimēta, faciliùs detegantur: niſi ordinarius ipſe expedire iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur, quod illius prudentiæ & iudicio ſancta ſynodus relinquit. Qui aliter quàm præſente Parocho, vel alio ſacerdote de ipſius Parochi ſeu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omninò inhabiles reddit, & huiuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit & annullat. Inſupèr parochum vel alium ſacerdotem, qui cū minore teſtium numero, & teſtes, qui ſine Parocho vel ſacerdote huiuſmodi contractui interfuerint, nec non ipſos contrahentes grauiter arbitrio Ordinarij puniri pręcipit. Prætereà eadem ſancta ſynodus hortatur, vt coniuges ante benedictionem ſacerdotalem in templo ſuſcipiendam, in eadem domo nō cohabitent: Statuitq; benedictionem à proprio parocho fieri: neque à quoquam, niſi ab ipſo parocho vel ab Ordinario, licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alij ſacerdoti cōcedi poſſe: quacunque conſuetudine, etiam immemorabili, quæ potiùs corruptela dicēda eſt, vel priuilegio non obſtante. Quòd ſi quis parochus vel alius ſacerdos, ſiue regularis ſiue ſecularis ſit, etiam ſi id ſibi ex priuilegio vel immemorabili conſuetudine licere cōtendat, alterius Parochiæ ſponſos ſine illorum parochi licentia matrimonio coniungere aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tandiù ſuſpenſus maneat, quandiù ab Ordinario eius parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur. Habeat Parochus librum, in quo coniugum & teſtium nomina, diemq; & locum contracti matrimonij deſcribat, quem diligēter apud ſe cuſtodiat.

Poſtremò ſancta ſynodus coniuges hortatur, vt antequàm contrahāt, vel ſaltem triduò ante matrimonij conſummatiōem, ſua peccata diligenter confiteantur, & ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum piè accedant. Si quæ prouinciæ alijs, vltra prædictas, laudabilibus conſuetudinibus & cæremonijs hac in re vtuntur, eas omninò retineri ſancta ſynodus vehementer optat. Ne verò hæc tam ſalubria præcepta quenquam lateant, Ordinarijs omnibus p̄cipit, vt cùm primùm potuerint, curent hoc decretū populo publicari ac explicari in ſingulis ſuarū diœceſum parochialibus eccleſijs: idque in primo anno quàm ſæpiſſimè fiat: deindè verò quotiès expedire viderint. Decernit inſupèr, vt huiuſmodi decretum in vnaquaq; parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis, in eadem parochia factæ, numerandos.

Cap. 2.

DOcet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multotiès in caſibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non ſine magno peccato perſeueratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur. Volens itaque ſancta ſynodus huic incommodo prouidere, & à cognationis ſpiritualis impedimento incipiēs, ſtatuit vt vnus tantùm, ſiue vir, ſiue mulier, iuxta ſacrorum canonum inſtituta, vel ad ſummum vnus & vna, baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant: inter quos ac baptizatum ipſum, & illius patrem & matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantùm ſpiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequàm ad Baptiſmum conferendum accedat, diligenter ab ijs, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem vel quos elegerint, vt baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant: & eum vel eos tātùm ad illū ſuſcipiendū admittat, & in lib. eorum noīa deſcribat, doceatq; eos quā cognationem contraxerint, ne ignorantia vlla excuſari valeāt. Quòd ſi alij vltra deſignatos baptizatū tetigerint, cognationē ſpiritualē nullo pacto contrahāt, cōſtitutionib' in cōtrariū faciētib', nō obſtātibus. Si parochi culpa vel negligētia ſecùs factū fuerit, arbitrio Ordinarij puniat. Ea quoq; cognatio, q̄ ex cōfirmatione contrahitur, confirmantē & cō-

firmatum, illiusque patrem & matrem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias perſonas huius ſpiritualis cognationis impedimentis omninò ſublatis.

Cap. 3.

Iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, vbi ſponſalia quacunq; ratione valida non erunt, ſancta Synodus prorſus tollit: vbi autem valida fuerint, primum gradum non excedant: quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt huiuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſeruari.

Cap. 4.

Prætereà ſancta ſynodus, eiſdem & alijs grauiſſimis de cauſis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium poſteà factum dirimit, ad eos tantùm qui in primo & ſecundo gradu coniunguntur, reſtringit: In vlterioribus verò gradibus ſtatuit, huiuſmodi affinitatem matrimoniũ poſteà contractum non dirimere.

Cap. 5.

Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat: idque in eo multò magìs locum habeat, qui non tãtùm matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quòd ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem ſolennitates requiſitas in contrahendo matrimõio neglexerit, eiſdem ſubijciatur pœnis. Non enim dignus eſt, qui eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cuius ſalubria ꝓcepta temerè contempſit. Si verò ſolennitatibus adhibitis, impedimentũ aliquod poſteà ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cum eo & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis matrimonijs vel nulla omninò detur diſpenſatio, vel rarò, idque ex cauſa, & gratis concedatur: In ſecundo gradu nũquàm diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.

Cap. 6.

Decernit ſancta ſynodus, inter raptorem & raptam, quandiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium. Quòd ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto & libero conſtituta, illum in virũ habere conſenſerit, eam raptor in vxorem habeat: & nihilominùs raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium & fauorem præbentes, ſint ipſo iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces: & ſi clerici fuerint, de ꝓprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptã, ſiue eam vxorem duxerit, ſiue nõ duxerit, decẽter arbitrio iudicis dotare.

Cap. 7.

Multi ſunt, qui vagantur & incertas habent ſedes, & vt improbi ſunt ingenij, prima vxore relicta, aliam & plerunquè plures, illa viuente, diuerſis in locis ducũt: cui morbo cupiẽs ſancta Synodus occurrere, omẽs, ad quos ſpectat, paternè monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facilè recipiant: magiſtratus etiam ſeculares hortatur, vt eos ſeuerè coërceant: Parochis autem præcipit, ne illorum matrimonijs interſint, niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

Cap. 8.

Graue peccatũ eſt, homines ſolutos cõcubinas habere: grauiſſimum verò, & in huius magni ſacramẽti ſingularem contemptũ admiſſum, vxoratos quoq; in hoc damnationis ſtatu viuere, ac audere eas quandoquè domi etiam cum vxoribus alere & retinere. Quare vt huic tanto malo ſancta ſynodus opportunis remedijs prouideat, ſtatuit huiuſmodi concubinarios, tam ſolutos quàm vxoratos, cuiuſcunque ſtatus, dignitatis & conditionis exiſtant, ſi poſtquàm ab Ordinario etiam ex officio ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non eiecerint, ſeque ab earum conſuetudine non ſeiunxerint, excõmunicatione feriendos eſſe: à qua non abſoluantur, donec reipſa admonitioni factæ paruerint. Quòd ſi in concubinatu per annum, cenſuris neglectis, permanſerint, contra eos ab Ordinario ſeuerè pro qualitate criminis procedatur. Mulieres ſiue coniugatę ſiue ſolutæ, quæ cum adulteris ſeu concubinarijs publicè viuunt, ſi ter admonitæ nõ paruerint, ab Ordinarijs locorum, nullo etiam requirente, ex officio, grauiter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidũ vel diœceſim, ſi id eiſdẽ Ordinarijs videbitur, inuocato, ſi opus fuerit, brachio ſeculari, eijciantur: alijs pœnis, contra adulteros & concubinarios inflictis, in ſuo robore permanentibus.

Cap. 9.

Ita plerunquè temporalium Dominorũ ac magiſtratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant, vt viros & mulieres, ſub eorum iuriſdictione degentes, maximè diuites vel ſpem magnæ hæreditatis habentes, minis & pœnis adigãt cum ijs matrimonium inuitos contrahere, quos ipſi Domini vel magiſtratus illis præſcripſerint. Quarè cùm maximè nefariũ ſit, matrimonij libertatem violare, & ab eis iniurias naſci, à quibus iura expectãtur, præcipit ſancta ſynodus omnibus cuiuſcunque gradus, dignitatis & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quouis modo directè vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoſcunque alios cogãt, quõ minùs liberè matrimonia contrahant.

Cap. 10.

Ab aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti vſque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum vſq; in octauã Paſchatis incluſiuè, an-

antiquas ſolenniũ nuptiarũ prohibitiones, diligenter ab omnibus obſeruari ſancta ſynodus præcipit: in alijs verò temporibus nuptias ſolenniter celebrari permittit, quas Epiſcopi, vt ea, qua decet modeſtia & honeſtate fiant, curabunt. Sancta enim res eſt matrimonium, & ſanctè tractandum.

DECRETVM DE REFORMATIONE.

EAdem ſacroſancta ſynodus, Reformationis materiam proſequẽs, hæc in præſenti Seſſione ſtatuenda decreuit.

Cap. I.

Si in quibuſlibet Eccleſiæ gradibus ꝓuidenter ſcienterq́; curandum eſt, vt in Domini domo nihil ſit inordinatum, nihilq́ue præpoſterum: multo magìs elaborandum eſt, vt in electione eius, qui ſupra omnes gradus conſtituitur, non erretur. Nam totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vnde & ſi aliàs ſancta Synodus de promouendis ad cathedrales & ſuperiores Eccleſias nonnulla vtiliter decreuit, hoc tamen munus huiuſmodi eſſe cenſet, vt ſi ꝓ rei magnitudine expendatur, nunquàm ſatis cautum de eo videri poſſit. Itaque ſtatuit, vt cùm primùm eccleſia vacauerit, ſupplicationes ac preces publicè priuatimq́ue habeantur, atque à capitulo per ciuitatem & diœceſim indicantur, quibus clerus populuſq́ue bonum à Deo paſtorem valeat impetrare. Om̃es verò & ſingulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcunq; ius quacunque ratione à ſede apoſtolica habẽt, aut alioquin operam ſuam præſtant, nihil in ijs pro præſenti temporum ratione innouãdo, hortatur & monet, vt in primis meminerint, nihil ſe ad dei gloriam & populorũ ſalutẽ vtilius poſſe facere, quàm ſi bonos paſtores & Eccleſiæ gubernandæ idoneos ꝓmoueri ſtudeant, eoſq́ue alienis peccatis cõmunicãtes mortaliter peccare, niſi quos digniores & Eccleſiæ magìs vtiles ipſi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambiẽtium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curauerint, & quos ex legitimo matrimonio natos, & vita, ætate, doctrina, atq; alijs omnibus qualitatibus præditos ſciant, quæ iuxta ſacros canones & Tridẽtini huius Synodi decreta requirũtur. Quoniã verò in ſumendo de prædictis omnibus qualitatibus graui idoneoq́; bonorum & doctorũ virorum teſtimonio, non vniformis ratio vbiquè ex nationum, populorum ac morũ varietate poteſt adhiberi, mãdat ſancta ſynodus, vt in prouinciali Synodo, ꝑ metropolitanum habenda, præſcribatur quibuſque locis & ꝓuincijs ꝓpria examinis, ſeu inquiſitionis, aut inſtructionis faciendæ forma, ſanctiſſ. Rom. Pon. arbitrio approbanda, q̃ magìs eiſdẽ locis vtilis atq; opportuna eſſe videbitur: ita tñ, vt cùm deinde hoc examen ſeu inq̃ſitio de pſona ꝓmouenda pfecta fuerit, ea in inſtrumentũ publicũ redacta, cum toto teſtimonio ac profeſſiõe fidei ab eo facta, quàprimùm ad ſanctiſſ. Rom. Pontificẽ omninò tranſmittat, vt ipſe ſummus põtifex, plena totius negocij ac pſonarũ notitia habita, ꝓ gregis Dñici cõmodo de illis, ſi idonei per examen, ſeu per inquiſitionẽ factam reperti fuerint, eccleſijs poſſit vtiliùs prouidere. Om̃es verò inquiſitiones, informationes, teſtimonia ac probationes, quæcunq; de ꝓmouendi qualitatibus & Eccleſię ſtatu, à quibuſcunq;, etiam in Romana Curia habitæ, per Cardinalem, qui relationem facturus erit in cõſiſtorio, & alios tres Cardinales diligenter examinentur, ac relatio ipſa Cardinalis relatoris & trium Cardinalium ſubſcriptione roboretur: in qua ipſi ſinguli quatuor Cardinales affirment, ſe adhibita accurata diligentia, inueniſſe promouẽdos qualitatibus, à iure & ab hac ſancta Synodo requiſitis præditos, ac certò exiſtimare, ſub periculo ſalutis æternæ, idoneos eſſe, q̃ Eccleſijs præficiantur: ita vt relatiõe in vno cõſiſtorio facta, quò maturiùs intereà de ipſa inquiſitione cognoſci poſſit, in aliud conſiſtorium iudicium differatur, niſi aliud beatiſſimo Põtifici videbitur expedire. Ea verò omnia & ſingula, quæ de epiſcoporũ ꝑficiendorum vita, ætate, doctrina & cæteris qualitatibus aliàs, in eadem Synodo conſtituta ſunt, decernit eadem etiam in creatiõe ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, etiã ſi Diaconi ſint, exigenda: quos ſanctiſſimus Rom. Pontifex ex omnibus Chriſtianitatis nationibus, quantùm commodè fieri poterit, ꝓut idoneos repererit, aſſumet. Poſtremò eadem ſancta ſynodus, tot grauiſſimis Eccleſiæ incommodis commota, non poteſt nõ commemorare, nihil magìs Eccleſiæ Dei eſſe neceſſarium, quàm vt beatiſſimus Romanus pontifex, quam ſolicitudinẽ vniuerſæ Eccleſię, ex muneris ſui officio debet, eam hìc potiſſimũ impendat, vt lectiſſimos tantùm ſibi Cardinales adſciſcat, & bonos maximè atq; idoneos paſtores ſingulis eccleſijs pficiat: idq; eò magìs, ꝙ ouium Chriſti ſanguinẽ, q̃ ex malo negligentiũ & ſui officij immemorũ paſtorũ regimine peribunt, dominus noſter Ieſus Chriſtus de manib⁹ eius ſit requiſiturus.

Cap. 2.

Prouincialia concilia ſicubì omiſſa ſunt, pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, controuerſijs componẽdis, alijsq́; ex ſacris canonibus permiſſis renouentur. Quare metropolitani per ſeipſos, ſeu illis legitimè impeditis, coëpiſcopus antiq̃or intra annũ ad minus à fine pſentis Cõcilij, & deinde quolibet ſaltẽ triennio poſt octauam Paſchæ Reſurrectiõis Dñi noſtri Ieſu Chri-

ſti, ſeu alio commodiori tempore pro more prouinciæ, non prætermittat ſynodum in prouincia ſua cogere: quò epiſcopi omnes, & alij, qui de iure vel conſuetudine intereſſe debēt, exceptis his, quibus cum imminēti periculo transfretandū eſſet, cõuenire omninò teneantur. Nec epiſcopi comprouinciales ꝑtextu cuiuſlibet conſuetudinis ad metropolitanam Eccleſiam in poſterum accedere inuiti compellantur. Itidèm epiſcopi, qui nulli Archiepiſcopo ſubijciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum ſemel eligant, in cuius ſynodo prouinciali cum alijs intereſſe debeāt, & quæ ibi ordinata fuerint, obſeruent ac obſeruari faciant: In reliquis omnibus eorum exemptio & priuilegia ſalua atq; integra maneāt. Synodi quoq; diœceſanæ quotannis celebrentur: ad quas exempti etiam omnes, qui aliàs ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec capitulis generalibus ſubdūtur, accedere teneantur: ratione tamen Parochialium, aut aliarum ſecularium Eccleſiarum, etiam annexarū, debeant hi, qui illarū curam gerunt, quicunq; illi ſint, Synodo intereſſe. quòd ſi in his tam Metropolitani quàm epiſcopi & alij ſupraſcripti negligentes fuerint, pœnas ſacris canonibus ſancitas incurrant.

Cap. 3.

Patriarchæ, Primates, Metropolitani & epiſcopi propriam diœceſim per ſeipſos, aut ſi legitimè impediti fuerint, per ſuum generalem vicarium aut viſitatorem, ſi quotannis totam propter eius latitudinem viſitare non poterūt, ſaltem maiorem eius partem, ita tamen, vt tota biennio per ſe vel viſitatores ſuos compleatur, viſitare non prætermittant. A metropolitanis verò etiā poſt plenè viſitatam propriam diœceſim, non viſitentur cathedrales eccleſiæ, neque diœceſes ſuorum comprouincialium, niſi cauſa cognita & probata in Concilio Prouinciali: Archidiaconi autem, Decani & alij inferiores in ijs Eccleſijs, vbi hactenùs viſitatiōem exercere legitimè conſueuerunt, debeant q̄dem aſſumpto notario de conſenſu epiſcopi deinceps per ſeipſos tantùm ibidèm viſitare. Viſitatores etiam à capitulo deputandi, vbi capitulum ius viſitandi habet, priùs ab epiſcopo approbentur: ſed non ideo epiſcopus, vel eo impedito eius viſitator eaſdē Eccleſias ſeorſum ab his viſitare prohibeat: cui ipſi archidiaconi vel alij inferiores viſitationis factæ infra menſem, rationem reddere, & depoſitiones teſtium ac integra acta ei exhibere teneantur: non obſtātibus quacunque conſuetudine, etiam immemorabili, atq; exemptionibus & priuilegijs quibuſcunque. Viſitationum autem omnium iſtarum præcipuus ſit ſcopus, ſanam orthodoxamque doctrinam, expulſis hæreſibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum cohortatiōibus & admonitionibus ad religionē, pacē, innocentiamq; accendere: cætera, prout locus, tempus & occaſio feret, ex viſitantium prudētia ad fidelium fructum cōſtituere. Quæ vt faciliùs feliciusq; ſuccedāt, monentur ꝑdicti omnes & ſinguli, ad quos viſitatio ſpectat, vt paterna charitate Chriſtianoq; zelo omnes amplectantur: ideoque modeſto contenti equitatu famulatuque, ſtudeant quàm celerrimè, debita tamen cum diligentia, viſitationem ipſam abſoluere. Interimque caueant, ne inutilibus ſumptibus cuiquam graues oneroſive ſint, néve ipſi aut quiſquam ſuorū quicquam procurationis cauſa pro viſitatione, etiam teſtamētorum ad pios vſus, præter id quod ex relictis pijs iure debetur, aut alio quouis noīe, nec pecuniā, nec munus, quodcunq; ſit, etiā qualitercunq; offeratur, accipiant: nō obſtante quacunq; conſuetudine, etiā immemorabili: exceptis tñ victualibus, q̄ ſibi ac ſuis frugaliter moderateq;, pro tēporis tantùm neceſſitate & non vltrà, erunt miniſtranda. Sit tamen in optione eorum q̄ viſitantur, ſi malint ſoluere id, quod, erat ab ipſis anteà ſolui, certa pecunia taxata, conſuetum: an verò prædicta victualia ſubminiſtrare: ſaluo item iure conuentionum antiquarum, cum monaſterijs, aliíſve pijs locis aut eccleſijs non parochialibus inito, quod illæſum ꝑmaneat. In his verò locis ſeu prouincijs, vbi cōſuetudo eſt, vt nec victualia, nec pecunia, nec q̄cquā aliud à Viſitatorib⁹ accipiat, ſed oīa gratis fiāt, ibi id obſeruetur. quòd ſi quiſquā, quod abſit, aliquid ampliùs in ſupradictis oḿibus caſib⁹ accipere ꝓſumpſerit, is, ꝑter dupli reſtitutionem intra menſem faciendam, alijs etiam pœnis, iuxta conſtitutionē cōcilij generalis Lugduneñ, q̄ incipit, exigit, necnō & alijs pœnis in ſynodo prouinciali arbitrio ſynodi abſq; vlla ſpe veniæ mulctet. Patroni verò in his, q̄ ad ſacramentorum adminiſtrationem ſpectāt, nullatenùs ſe ꝓſumant ingerere, neq; viſitationi ornamentorū eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium, ſeu fabricarū prouentibus immiſceant, niſi quatenùs id eis ex inſtitutiōe ac fundatione competat: ſed Epiſcopi ipſi hæc faciant, & fabricarū reditus in vſus eccleſiæ neceſſarios & vtiles, prout ſibi expedire magis viſum fuerit, expendi curent.

Cap. 4.

Prædicationis munus, quod epiſcoporū præcipuum eſt, cupiens ſancta Sýnodus quo frequentiùs poſſit, ad fidelium ſalutem exerceri, Canones aliàs ſuper hoc editos ſub fe. re. Paulo III. aptiùs præſentium temporum vſui accommodando, mandat vt in eccleſia ſua ipſi per ſe, aut ſi legitimè impediti fuerint, per eos, quos ad prædicationis munus aſſument: in alijs autem Eccleſijs per parochos, ſiue ijs impeditis, per alios ab epiſcopo impenſis eorum, qui eas præſtare vel tenentur vel ſolent, deputandos in ciui-

ciuitate,aut in quacunq; parte diœceſis cenſebunt expedire, ſaltem omnibus Dominicis & ſolennibus diebus feſtis:tempore autẽ Ieiuniorũ, Quadrageſimæ & Aduentus Dñi quotidiè, vel ſaltẽ tribus in hebdomada diebus,ſi ita oportere duxerint, ſacras ſcripturas diuinamq́ue legem annuncient, & aliàs, quotieſcunq; id opportunè fieri poſſe iudicauerint. Moneatq; epiſcopus populum diligenter, teneri vnumquenq; parochiæ ſuæ intereſſe, vbi cõmodè id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei. Nullus autem ſecularis ſiue regularis, etiam in eccleſijs ſuorũ ordinum, contradicẽte epiſcopo, p̄dicare p̄ſumat. Ijdem etiam ſaltem Dominicis & alijs feſtiuis diebus,pueros in ſingulis parochijs fidei rudimenta, & obedientiam erga Deũ & parentes, diligẽter ab his, ad quos ſpectabit,doceri curabunt, & ſi opus ſit, etiam per cenſuras eccleſiaſticas compellent,non obſtantibus priuilegijs & conſuetudinibus. In reliquis ea,quæ de prædicatiõis munere ſub eodem Paulo III. decreta fuerunt, ſuum robur obtineant.

Cap. 5.

Cauſæ criminales grauiores contra epiſcopos,etiam hæreſis,quod abſit,quæ depoſitione aut priuatione dignæ ſunt, ab ipſo tantùm ſummo Romano Pontifice cognoſcantur & terminentur. Quòd ſi eiuſmodi ſit cauſa, quæ neceſſariò extra Romanam curiam ſit committenda,nemini prorſus ea committatur, niſi Metropolitanis, aut epiſcopis,à beatiſſimo Papa eligendis. Hæc verò commiſſio & ſpecialis ſit, & manu ipſius ſanctiſſimi pontificis ſignata: nec vnquàm plus his tribuat,quàm vt ſolam facti inſtructionem ſumant,proceſſumq́ue conficiant, quem ſtatìm ad Romanum pontificẽ tranſmittant,reſeruata eidem ſanctiſſimo ſententia diffinitiua.Cætera aliàs ſub ſe. re. Iulio III. ſuper his decreta, necnon & conſtitutio ſub Innocentio III. in concilio generali, q̃ incipit, Qualiter & quando, quam ſancta ſynodus in præſenti innouat, ab omnibus obſeruetur. Minores verò criminales cauſæ epiſcoporum, in concilio tantùm prouinciali cognoſcantur & terminentur,vel à deputandis per Concilium prouinciale.

Cap. 6.

Liceat epiſcopis in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus, ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea q̃ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forũ cõtentioſum,diſpenſare,& in q̃buſcunque caſibus occultis,etiam ſedi apoſtolicæ reſeruatis,delinquentes quoſcunq; ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſe ipſos, aut Vicariũ ad id ſpecialiter deputandũ,in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantùm, non eorum Vicarijs, ſit permiſſum.

Cap. 7.

Vt fidelis populus ad ſuſcipienda ſacramenta,maiori cum reuerentia atque animi deuotione accedat,præcipit ſancta ſynodus epiſcopis omnibus, vt non ſolùm cum hæc per ſe ipſos erũt populo adminiſtrãda,priùs illorum vim & vſum pro ſuſcipiẽtium captu explicẽt, ſed etiam idem à ſingulis parochis piè prudenterq́;, etiam lingua vernacula, ſi opus ſit & cõmodè fieri poterit, ſeruari ſtudeant, iuxta formam à ſancta ſynodo in catecheſi ſingulis Sacramentis p̄ſcribendã, quam epiſcopi in vulgarem linguam fideliter verti,atque à Parochis omnibus populo exponi curabunt: necnõ, vt inter Miſſarum ſolennia,aut diuinorum celebrationem ſacra eloquia & ſalutis monita eadem vernacula lingua ſingulis diebus feſtis vel ſolennibus explanent, eademq́; in omnium cordibus,poſtpoſitis inutilibus quæſtionibus, inſerere,atq; eos in lege Dñi erudire ſtudeãt.

Cap. 8.

Apoſtolus monet, publicè peccantes palàm eſſe corripiendos. Quãdo igitur ab aliquo publicè & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit,vndè alios ſcandalo offenſos commotosq́ue fuiſſe non ſit dubitandum,huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè iniungi oportet: vt quos exemplo ſuo ad malos mores prouocauit,ſuæ emendatiõis teſtimonio ad rectã reuocet vitam. Epiſcopus tamẽ publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud ſecretũ poterit cõmutare,qñ ita magis iudicauerit expedire. In omnibus etiam cathedralibus eccleſijs,vbi id commodè fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis,cum vnione p̄bendæ proximè vacaturæ,ab epiſcopo inſtituatur,qui magiſter ſit vel doctor aut Licentiatus in Theologia,vel Iure canonico, & annorũ quadraginta,ſeu aliàs,qui aptior pro loci qualitate reperiatur:qui dum confeſſiones in eccleſia audiet,interìm præſens in choro cenſeatur. 1. Tim. 5.

Cap. 9.

Quæ aliàs ſub ſe. re. Paulo III. & nuper ſub beatiſſimo Dño noſtro Pio IIII. in hoc eodem concilio de adhibenda ab ordinarijs diligentia in beneficiorũ etiam exemptorum viſitatione, conſtituta ſunt, eadem etiã in ijs Eccleſijs ſecularibus obſeruentur,quæ in nullius diœceſi eſſe dicuntur: vt ab epiſcopo,cuius Cathedralis eccleſia eſt,p̄ximior,ſi id conſtet,alioquin ab eo,qui ſemel in concilio prouinciali à prælato loci illius electus fuerit,tanq̃ ſedis Apoſtolicæ delegato viſitentur:non obſtãtibus priuilegijs & cõſuetudinib⁹ q̃buſcunq́;, etiã immemorabilib⁹.

Cap. 10.

Epiſcopi, vt aptiùs quem regunt populũ poſſint in officio atq; obedientia cõtinere, in omnibus his,q̃ ad viſitatiõem ac morum correctionem ſubditorum ſuorum ſpectãt, ius & poteſtatem habeant, etiam tanquàm

macia, contra eos iuxta ſacrorum Canonum conſtitutióes procedatur. Diſtributiones verò, qui ſtatis horis interfuerint, recipiant: reliqui, quauis colluſione aut remiſſione excluſa, his careant, iuxta Bonifacij viij. decretũ quod incipit, Conſuetudinẽ: quod ſancta Synodus in vsũ reuocat, nõ obſtãtib' quibuſcunq; ſtatutis & conſuetudinibus.

Om̃es verò diuina per ſe & non per ſubſtitutos cõpellantur obire officia, & Epiſcopo celebrãti, aut alia pontificalia exercẽti adſiſtere & inſeruire, atque in choro ad pſallendũ inſtituto hymnis & canticis Dei nomen reuerenter, diſtinctè, deuoteq; laudare. Veſtitu inſupèr decenti tam in Eccleſia quàm extra aſſiduò vtanť, ab illicitisq; venationibus, aucupijs, choreis, tabernis, luſibusq; abſtineant, atq; ea morum integritate polleãt, vt meritò Eccleſiæ Senatus dici poſſint. Cætera, quę ad debitum in diuinis officijs regimen ſpectant, ideq; congrua in his canendi ſeu modulandi ratione, de certa lege in choro conueniendi & permanendi, ſimulq; de omnibus Eccleſiæ miniſtris, quæ neceſſaria erunt, & ſi qua huiuſmodi, Synodus Prouincialis pro cuiuſq; prouinciæ vtilitate & moribus certam cuiq; formulã præſcribet. Intereà verò Epiſcopus nõ minùs quàm duobus canonicis, quorũ vnus ab Epiſcopo, alter à Capitulo eligať, in ijs, quæ expedire videbunť, poterit ꝓuidere.

Caput 13.

Quoniam pleræque cathedrales Eccleſiæ tã tenuis redditus ſunt & anguſtę, vt Epiſcopali dignitati nullo modo reſpondeãt, neq; Eccleſiarum neceſſitati ſufficiant, examinet Concilium Prouinciale, vocatis ijs quorum intereſt, & diligenter expẽdat, quas propter anguſtias tenuitatemque vicinis vnire, vel nouis prouentibus augere expediat, confectaque de præmiſſis inſtrumenta ad ſummũ Romanum Pontificem mittat. Quibus inſtructus ſummus Pontifex, ex prudẽtia ſua, prout expedire iudicauerit, aut tenues inuicèm vniat, aut aliqua acceſſiõe ex fructibus augeat. Interim verò, donec prędicta effectũ ſortiãtur, huiuſmodi Epiſcopis q fructuum ſubuentione pro diœceſis ſuæ tenuitate indigẽt, poterit de beneficijs aliquibus, dũ tñ curata non ſint, nec dignitates, ſeu canonicatus & præbendæ, nec monaſteria, in quib' viget regularis obſeruantia, vel quæ capitulis generalibus & certis viſitatoribus ſubdũtur, à ſummo Pontifice prouideri. In parochialibus etiam Eccleſijs, quarum fructus æquè adeò exigui ſunt, vt debitis nequeant oneribus ſatisfacere, curabit Epiſcopus, ſi per beneficiorum vnionem, non tamen regularium, id fieri non poſſit, vt primitiarum vel decimarum aſſignatione, aut per Parochianorũ ſymbola ac collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione tantum redigatur, quod ꝓ Rectoris aut Parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat. In vnionibus verò quibuſlibet, ſeu ex ſupradictis, ſeu alijs cauſis faciendis Eccleſiæ parochiales monaſterijs quibuſcunq;, aut Abbatijs, ſeu dignitatibus, ſiue ꝑbendis Eccleſiæ cathedralis vel collegiatę, ſiue alijs beneficijs ſimplicibus, aut hoſpitalib', militijſve nõ vniãtur: & quę vnitę ſunt, reuideanť ab ordinarijs iuxta aliâs decretũ in eadẽ Synodo ſub fe. re. Paulo III. quod etiã in vnitis ab eo tempore citrà æquè obſeruetur: nõ obſtantibus in ijs, quibuſcunq; verborũ formis, quæ hîc pro ſufficienter expreſſis habeãtur. Ad hæc in poſterum oẽs hæ cathedrales Eccleſiæ, quarũ redditus ſummã ducatorũ mille, & parochiales, quæ ſummam ducatorum cẽtum ſecundũ verũ annuũ valorem nõ excedunt, nullis pẽſionibus aut reſeruationibus fructuum grauentur. In ijs quoque ciuitatibus ac locis, vbi parochiales Eccleſiæ certos non habent fines, nec earum Rectores proprium populum quem regant, ſed promiſcuè petẽtibus ſacramenta adminiſtrant, mãdat ſancta Synodus Epiſcopis, pro tutiori animarũ eis cõmiſſarum ſalute, vt diſtincto populo in certas ꝓpriaſq; parochias, vnicuiq; ſuum perpetuum peculiaremq; parochum aſſignent, q eas cognoſcere valeat, & à quo ſolo licitè ſacramenta ſuſcipiant: aut alio vtiliori modo, ꝓut loci qualitas exegerit, ꝓuideãt. Idemq; in his ciuitatibus ac locis, vbi nullæ ſunt parochiales, quamprimùm fieri curent: nõ obſtantibus quibuſcunq; priuilegijs & cõſuetudinibus etiam immemorabilibus.

Caput 14.

In pluribus Eccleſijs tam cathedralibus quàm collegiatis & parochialibus, ex earum conſtitutionibus aut ex praua conſuetudine obſeruari intelligitur, vt in electione, præſentatione, nominatione, inſtitutione, confirmatione, collatione, vel alia prouiſione ſiue admiſſione ad poſſeſſionem alicuius cathedralis Eccleſiæ vel beneficij, canonicatuum, aut præbendarum, vel partem prouentuum, ſeu ad diſtributiones quotidianas certæ conditiones ſeu deductiones ex fructibus, ſolutiones, promiſſiones, compenſationẽsve illicitæ, aut etiam, quæ in aliquibus Eccleſijs dicuntur turnorum lucra, interponantur. Hæc cùm ſancta Synodus deteſtetur, mandat Epiſcopis, vt quæcunque huiuſmodi in vſus pios non cõuertuntur, atque ingreſſus eos, qui ſimoniacæ labis, aut ſordidæ auaritiæ ſuſpicionem habent, fieri non permittant: ipſique diligẽter de eorum conſtitutionibus ſiue conſuetudinibus, ſuper prædictis cognoſcant, & illis tãtùm, quas vt laudabiles ꝓbauerint, exceptis, reliquas vt prauas ac ſcãdaloſas reijciãt & aboleãt. Eos verò, q aduerſus hæc in præſenti decreto comprǽhenſa, quauis ratione commiſerint, pœnis contra ſimoniacos editis ſacris canonibus & varijs ſummorum Pontificum conſtitutionibus, quas omnes inno-

innouat, teneri decernit: non obſtantibus quibuſcunque ſtatutis, conſtitutionibus & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam Apoſtolica authoritate cõfirmatis, de quarum ſubreptione, obreptione & intentionis defectu Epiſcopus, tanquàm Apoſtolicæ ſedis delegatus, cognoſcere poſſit.

Caput 15.

In Eccleſijs cathedralibus, & collegiatis inſignib^9, vbi frequẽtes adeoq; tenues ſunt præbendę ſimul cum diſtributionibus quotidianis, vt ſuſtinendo decẽti canonicorum gradui pro loci & perſonarum qualitate nõ ſufficiant, liceat Epiſcopis cum cõſenſu Capituli vel aliquot ſimplicia beneficia, non tamen regularia ijs vnire, vel ſi hac ratione ꝓuideri non poſſit, aliquibus ex ijs ſuppreſſis cum patronorum conſenſu, ſi de iure patronatus laicorum ſint, quarum fructus & prouentus reliquarum præbendarum diſtributionibus quotidianis applicẽtur, eas ad pauciorem numerum reducere: ita tamen, vt tot ſuperſint, quæ diuino cultui celebrando ac dignitati Eccleſiæ commodè valeãt reſpondere: non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus & priuilegijs, aut quacunque reſeruatione generali, vel ſpeciali, aut affectione: neque prædictę vniones aut ſuppreſſiones tolli ſeu impediri poſſint ex quibuſcunque prouiſiõibus, etiam vigore reſignationis, aut quibuſuis alijs derogationibus vel ſuſpenſionibus.

Caput 16.

Capitulum, ſede vacante, vbi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, Oeconomũ vnum vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum eccleſiaſticarum & prouentuum curam gerant, quorum rationem ei, ad quem pertinebit, ſint redditurі. Item Officialem ſeu Vicarium infra octo dies poſt mortem Epiſcopi conſtituere, vel exiſtentem confirmare omninò teneatur, qui ſaltem in Iure Canonico ſit Doctor vel Licentiatus, vel aliàs, quantùm fieri poterit, idoneus. Si ſecùs factũ fuerit, ad Metropolitanũ deputatio huiuſmodi deuoluatur. Et ſi Eccleſia ipſa Metropolitana fuerit aut exẽpta, capitulumq́;, vt ꝑfertur, negligẽs fuerit, tũc antiquior Epiſcopus ex ſuffraganeis in Metropolitana, & ꝓpinquior Epiſcopus in exempta Oeconomũ & Vicarium idoneos poſſit cõſtituere. Epiſcopus verò ad eãdem Eccleſiã vacantem promotus, ex his, quæ ad eum ſpectãt, ab eiſdẽ Oeconomo, Vicario & alijs quibuſcunque officialibus, & adminiſtratoribus, q̃ ſede vacante fuerunt à Capitulo vel ab alijs in eius locũ conſtituti, etiam ſi fuerint ex eodem Capitulo, rationem exigat officiorũ, Iuriſdictionis, adminiſtrationis, aut cuiuſcunq; eorũ muneris: poſſitque eos punire, qui in eorũ officio ſeu adminiſtratiõe deliquerint, etiã ſi prædicti officiales redditis rationibus à Capitulo vel à deputatis, ab eodẽ abſolutionẽ aut liberationẽ obtinuerint. Eidem quoq; Epiſcopo teneatur Capitulum de ſcripturis ad Eccleſiã pertinentibus, ſi quæ ad Capitulum peruenerunt, rationem reddere.

Caput 17.

Cùm Eccleſiaſticus ordo puertatur, quãdo vnus pluriũ officia occupat clericorũ, ſanctè ſacris Canonibus cautum fuit, neminẽ oportere in duabus Eccleſijs conſcribi. Verùm quoniam multi improbæ cupiditatis affectu, ſeipſos non Deũ decipientes, ea quæ bene conſtituta ſunt, varijs artibus eludere, & plura ſimul beneficia obtinere nõ erubeſcunt, ſancta Synodus debitã regẽdis eccleſijs diſciplinã reſtituere cupiẽs, præſenti decreto, quod in quibuſcunq; perſonis, quocunq; titulo, etiam ſi Cardinalatus honore fulgeãt, mãdat obſeruari) ſtatuit vt in poſterum vnũ tantùm beneficiũ Eccleſiaſticũ ſingulis conferatur. Quod quidem, ſi ad vitam eius, cui cõfertur, honeſtè ſuſtentandã non ſufficiat, liceat nihilominùs, aliud ſimplex ſufficiens, dummodò vtrunq; perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Hæcq́; non modò ad cathedrales Eccleſias, ſed etiã ad alia omnia beneficia tã ſecularia quàm regularia quæcunq;, etiã commendata, pertineãt, cuiuſcunq; tituli ac qualitatis exiſtant. Illi verò, qui in præſenti plures parochiales eccleſias, aut vnã cathedralẽ & aliã parochialem obtinent, cogantur omninò, quibuſcunq; diſpẽſationibus ac vnionibus ad vitam nõ obſtantibus, vna tantùm parochiali, vel ſola cathedrali retenta, alias parochiales infra ſpatiũ ſex menſium dimittere: alioquin tã parochiales q̃ beneficia omĩa, q̃ obtinẽt, ipſo iure vacare cenſeantur, ac tanq̃ vacantia, liberè alijs idoneis cõferantur, nec ipſi anteà illa obtinentes, tuta conſcientia fructus poſt dictũ tempus retineant. Optat autem ſancta Synodus, vt reſignantium neceſſitatibus commoda aliqua ratione, ꝓut ſummo Pontifici videbitur, prouideatur.

Caput 18.

Expedit maximè animarum ſaluti à dignis atque idoneis Parochis gubernari. Id vt diligentiùs ac rectiùs perficiatur, ſtatuit ſancta Synodus, vt cùm parochialis Eccleſiæ vacatio, etiam ſi cura Eccleſiæ vel Epiſcopo incumbere dicatur, & per vnum vel plures adminiſtretur, etiam in Eccleſijs patrimonialibus, ſeu receptiuis nuncupatis, in quibus conſueuit Epiſcopus vni vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infraſcriptum examen teneri mandat, per obitum vel reſignationem, etiam in curia, ſeu aliter quomodocunquè contigerit, etiam ſi ipſa Parochialis Eccleſia reſeruata vel affecta fuerit generaliter vel ſpecialiter, etiam vigore indulti ſeu priuilegij in fauorem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, ſeu Abbatum, vel capitulorum, debeat

debeat Epiſcopus ſtatìm habita notitia vacationis Eccleſiæ, ſi opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis aſſignatione, conſtituere, qui onera ipſius Eccleſiæ ſuſtineat, donec ei de Rectore prouideatur. Porrò Epiſcopus, & qui ius patronatus habet, intra decē dies, vel aliud tempus ab Epiſcopo præſcribendum, idoneos aliquot clericos ad regendam Eccleſiam coram deputandis examinatoribus nominet. Liberum ſit tamen etiam alijs, qui aliquos ad id aptos nouerint, eorum nomina deferre, vt poſſit poſteà de cuiuſlibet ætate, moribus & ſufficientia fieri diligens inquiſitio. Et ſi Epiſcopo aut Synodo Prouinciali, pro regionis more videbitur magìs expedire, per edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari. Tranſacto conſtituto tempore, omnes q̃ deſcripti fuerint, examinentur ab Epiſcopo, ſiue (eo impedito) ab eius Vicario generali, atque ab alijs examinatoribus nō paucioribus quàm tribus, quorum votis, ſi pares aut ſingulares fuerint, accedere poſſit Epiſcopus vel Vicarius, quibus magìs videbiť. Examinatores autē ſingulis annis in diœceſana Synodo ab Epiſcopo vel eius Vicario ad minus ſex proponantur, qui Synodo ſatisfaciant, & ab eo probentur. Adueniente que vacatione cuiuſlibet Eccleſiæ, tres ex illis eligat Epiſcopus, qui cum eo examen perficiant: indeque ſuccedente alia vacatione, aut eoſdem, aut alios tres, quos maluerit, ex prædictis illis ſex eligat. Sint verò hi examinatores, Magiſtri ſeu doctores aut Licentiati in Theologia aut iure Canonico, vel alij clerici, ſeu regulares, etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam ſeculares, qui ad id videbuntur magìs idonei: iurentque omnes ad ſancta Dei Euangelia, ſe quacunque humana affectione poſtpoſita, fideliter munus executuros. Caueantque ne quicquam prorſus occaſione huius examinis nec antè nec pòſt accipiant: alioquì ſimoniæ vitium tam ipſi, quàm alij dantes, incurrant: à qua abſolui nequeāt, niſi dimiſſis beneficijs, quę quomodocunquè etiam anteà obtinebant, & ad alia in poſterum inhabiles reddantur. Et de his omnibus non ſolùm coram Deo, ſed etiam in Synodo Prouinciali, ſi opus erit, rationem reddere teneantur: A qua, ſi quid contra officium eos feciſſe compertum fuerit, grauiter eius arbitrio puniri poſſint. Peracto deinde examine, renuncientur quotcunque ab his idonei iudicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, & alijs rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis. Ex hiſque Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magìs idoneum iudicauerit: atque illi, & non alteri, collatio Eccleſiæ ab eo fiat, ad quē ſpectabit eam cōferre. Si verò iuriſpatronatus Eccleſiaſtici erit, ac inſtitutio ad Epiſcopū & non aliū pertineat, is, quē patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus iudicabit, Epiſcopo præſentare teneatur, vt ab eo inſtituatur. Cùm verò inſtitutio ab alio, quàm ab Epiſcopo erit facienda, tunc Epiſcopus ſolus ex dignis eligat digniorem quem Patronus ei præſentet, ad quem inſtitutio ſpectat. Quòd ſi iuriſpatronatus laicorū fuerit, debeat, qui à Patrono ꝑſentatus erit, ab eiſdem deputatis, vt ſuprà examinari, & nō, niſi idoneus repertus fuerit, admitti. In omnibusq; ſupradictis caſibus nō cuiquā alteri, quàm vni ex prædictis examinatis, & ab examinatoribus apꝓbatis, iuxta ſupradictam regulā, de Eccleſia prouideatur. Nec prædictorū examinatorū relationem, quo minùs executionem habeat, vlla deuolutio aut appellatio, etiā ad ſedem Apoſtolicam, ſiue eiuſdem ſedis Legatos, aut vicelegatos aut Nuncios, ſeu Epiſcopos, aut Metropolitanos, Primates, vel patriarchas interpoſita impediat aut ſuſpēdat: alioquin Vicarius, quē Eccleſiæ vacanti anteà Epiſcopus arbitrio ſuo ad tēpus deputauit, vel forſan poſteà deputabit, ab eiꝰ Eccleſiæ cuſtodia & adminiſtratione nō amoueatur, donec aut eidē aut alteri, qui probatus & electꝰ fuerit vt ſuprà, ſit ꝓuiſum: Aliàs prouiſiones oēs, ſeu inſtitutiōes, ꝑter ſupradictam formam factæ, ſubreptitiæ eſſe cenſeanť: Non obſtantibus huic decreto exemptionibus, indultis, priuilegijs, pręuentionibus, affectionibus, nouis ꝓuiſionibus indultis, cōceſſis quibuſcunq; vniuerſitatibꝰ, etiā ad certā ſummā, & alijs impedimētis quibuſcūq;. Si tamē adeò exigui redditus dictę parochialis fuerint, vt totius huius examinationis operā nō ferant, aut nemo ſit, qui ſe examini quęrat ſubijcere, aut ob apertas factiones ſeu diſſidia, quæ in aliquibus locis reperiuntur, facilè grauiores rixæ ac tumultus poſſint excitari, poterit Ordinarius, ſi ꝓ ſua conſcientia cum deputatorū cōſilio ita expedire arbitrabiť, hac forma omiſſa, priuatum aliud examē, cęteris tamen vt ſuprà ſeruatis, adhibere. Licebit etiā Synodo Prouinciali, ſi qua in ſupradictis circa examinationis formam addēda remittendáve eſſe cenſuerit prouidere. Caput 19.

Decernit ſancta Synodus, Mādata de prouidendo, & gratias q̃ expectatiuę dicunť, nemini ampliùs, etiā Collegijs, Vniuerſitatibꝰ, Senatibꝰ & alijs ſingularibus pſonis, etiā ſub nomine indulti, aut ad certā ſummā, vel alio quouis colore cōcedi, nec hactenùs conceſſis cuiquam vti licere. Sed nec reſeruationes mētales, nec alię quæcunq; gratię ad vacatura, nec indulta ad alienas Eccleſias, vel monaſteria alicui etiā ex ſanctæ Rom. Eccleſiæ Cardinalibus concedanť: & hactenùs cōceſſa, abrogata eſſe cēſeanť. Cap. 20.

Cauſæ omnes, ad forum eccleſiaſticum quomodolibèt pertinentes, etiam ſi beneficiales ſint, in prima inſtantia coram Ordinarijs

 narijs

narijs locorum duntaxat cognoſcantur, atque omninò ſaltem infra biennium à die motæ litis terminentur: alioquin poſt id ſpatium liberum ſit partibus, vel alteri illarum, iudices ſuperiores, aliâs tamen competentes, adire, qui cauſam in eo ſtatu quo fuerit aſſumant, & quàm primùm terminari curent, nec anteà alijs committantur, nec auocentur: nec appellationes ab eiſdem interpoſitæ, per ſuperiores quoſcunque recipiãtur, eorúmve commiſſio aut inhibitio fiat, niſi à diffinitiua vel à diffinitiuæ vim habente, & cuius grauamen per appellationem à diſfinitiua reparari nequeat. Ab his excipiantur cauſæ, quæ iuxta Canonicas ſanctiones apud ſedem Apoſtolicam ſunt tractandæ: vel quas ex vrgenti rationabilíque cauſa iudicauerit ſummus Rom. Pontifex per ſpeciale reſcriptũ, ſignaturæ ſanctitatis ſuę manu ꝓpria ſubſcribendũ, cõmittere aut auocare. Ad hæc cauſæ matrimoniales & criminales non Decani, Archidiaconi, aut aliorũ inferiorum iudicio, etiam viſitãdo, ſed Epiſcopi tantùm examini & iuriſdictioni relinquantur: etiam ſi in præſenti inter Epiſcopũ & Decanum, ſeu Archidiaconum, aut alios inferiores ſuper cauſarum iſtarum cognitione lis aliqua in quacunque inſtantia pendeat: coram quo ſi pars verè paupertatem probauerit, non cogatur extra Prouinciam, nec in ſecunda, nec in tertia inſtantia in eadem cauſa matrimoniali litigare, niſi pars altera & alimẽta & expenſas litis velit ſubminiſtrare. Legati quoque etiam de latere, Nũcij, gubernatores Eccleſiaſtici, aut alij quarumcunque facultatum vigore non ſolùm Epiſcopos in prædictis cauſis impedire, aut aliquo modo eorum iuriſdictionem ijs præripere aut turbare non præſumant: ſed nec etiam contra Clericos aliáſve perſonas eccleſiaſticas niſi Epiſcopo priùs requiſito, eóq; negligente procedant: aliâs eorum proceſſus ordinationéſve nulliꝰ momẽti ſint, atq; ad damni ſatisfactionem partibus illati teneãtur. Prætereà ſi quis in caſibus à iure permiſſis appellauerit, aut de aliquo grauamine conqueſtus fuerit, ſeu aliâs ob lapſum biennij, de quo ſuprà, ad alium iudicẽ recurrerit, teneatur, acta omnia coram Epiſcopo geſta, ad iudicem appellationis expenſis ſuis transferre: eodem tamen Epiſcopo priùs admonito, vt ſi quid ei pro cauſæ inſtructione videbitur, poſſit iudici appellatiõis ſignificare. Quòd ſi appellatus cõpareat, cogatur tunc is quoque actorum, quę tranſlata ſunt, expenſas pro portione ſua, ſi illis vti voluerit, ſubire, niſi aliter ex loci cõſuetudine ſeruetur, vt ſcilicet ad appellantẽ integrũ hoc onus pertineat. Porrò ipſam actorum copiã teneatur Notarius, cõgrua mercede accepta appellãti quãto citiùs, & ad minùs intra mẽſem, exhibere. Qui notariꝰ ſi in differẽda exhibitione fraudẽ fecerit, ab officij adminiſtratione arbitrio ordinarij ſuſpendatur, & ad dupli pœnã, quãti ea lis fuerit, inter appellantem & pauperes loci diſtribuendam, cõpellatur. Iudex verò ſi & ipſe impedimentĩ huiꝰ cõſcius particépsve fuerit, alitérve obſtiterit, ne appellanti integrè acta intra tempus traderẽtur, ad eandẽ dupli pœnã prout ſuprà teneatur: nõ obſtãtibus, quo ad omĩa ſupradicta, priuilegijs, indultis, concordijs, quæ ſuos tantùm teneant authores, & alijs qbuſcunq; cõſuetudinibus. Cap. 21.

Cupiens ſancta Synodus, vt ex decretis ab ea editis nulla vnquàm futuris temporibus dubitandi occaſio oriatur: Verba illa poſita in Decreto publicato Seſſione prima ſub beatiſſimo D.N. Pio Quarto, Videlicet: Quę ꝓponẽtibus Legatis ac ꝑſidentibus ad horũ temporũ leuãdas calamitates, ſedãdas de religione controuerſias, coërcendas linguas doloſas, deprauatorum morũ abuſus corrigendos, Eccleſiæ veram & Chriſtianam pacem conciliandam apta & idonea ipſi ſanctæ Synodo videbuntur: explicando, declarat mentis ſuę nõ fuiſſe, vt ex prędictis verbis ſolita ratio tractãdi negocia in generalibus concilijs vlla ex parte immutaretur, neque noui quicquam, præter id quod à ſacris Canonibus vel generalium Synodorum forma hactenùs ſtatutum eſt, cuiquam adderetur vel detraheretur.

Indictio futuræ ſeſſionis.

Inſupèr eadem ſacroſancta Synodꝰ proximam futuram Seſſionem feria poſt Conceptionem beatæ Mariæ virginis, quæ erit dies nona menſis Decembris proximè venturi, habendam eſſe ſtatuit & decernit, cum poteſtate etiam abbreuiandi. In qua Seſſione tractabitur de ſexto nunc in eam dilato capite, & de reliquis reformationis capitibꝰ iam exhibitis, deque alijs ad eam pertinentibus. Si verò opportunum videbitur & tempus patietur, poterit etiam de nonnullis dogmatibus tractari, prout ſuo tempore in cõgregationibus proponetur.

Abbreuiata eſt dies Seſſionis.

SESSIO XXV. QVAE EST IX. & vltima ſub Pio 4. Pont. Max. cœpta die 3. abſoluta die 4. Decembris, 1563.

Decretum de Purgatorio.

CVM Catholica Eccleſia Spiritu ſancto edocta, ex ſacris literis & antiqua Patrum traditione in ſacris Concilijs & nouiſſimè in hac œcumenica Synodo docuerit Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragijs, potiſſimùm verò acceptabili altaris ſacrificio iuuari, præcipit S. Synodus Epiſcopis, vt ſanam de Purgatorio doctrinam, à ſanctis Patribꝰ & ſacris Cõcilijs traditã, à Chriſtifidelibꝰ credi, teneri, doceri, & vbiq; prædicari diligenter ſtudeant. Apud rudem verò plebem difficiliores ac ſubtiliores quæ-

ſtiones

ſtiones, quæque ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerunquè nulla fit pietatis acceſſio, à popularibus concionibus ſecludantur. Incerta item, vel quæ ſpecie falſi laborant, euulgari & tractari non permittant. Ea verò, quæ ad curioſitatem quandã aut ſuperſtitionem ſpectant, vel turpe lucrũ ſapiunt, tanquàm ſcandala & fidelium offendicula prohibeant. Curent autem epiſcopi, vt fidelium viuorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, eleemoſynæ, aliaq; pietatis opera, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus defunctis fieri conſueuerunt, ſecundũ Eccleſiæ inſtituta piè & deuotè fiant: & quę pro illis ex teſtatorum fundatiõibus vel alia ratione debentur, non perfunctoriè, ſed à ſacerdotibus & eccleſiæ miniſtris, & alijs, q̃ hoc præſtare tenentur, diligenter & accuratè perſoluantur.

Decretum de Inuocatione, veneratione & reliquijs ſanctorum, & ſacris imaginibus.

Mandat ſancta ſynodus omnibus epiſcopis, & cæteris docendi munus curamq; ſuſtinentibus, vt iuxta Catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ vſum, à primæuis Chriſtianę religionis temporibus receptũ, ſanctorumq; patrum conſenſionum, & ſacrorum conciliorum decreta, in primis de ſanctorum interceſſione, inuocatiõe, reliquiarum honore, & legitimo imaginum vſu fideles diligẽter inſtruant, docentes eos, Sanctos vnà cum Chriſto regnantes, orationes ſuas pro hominibus Deo offerre: bonum atque vtile eſſe, ſuppliciter eos inuocare, & ob beneficia impetranda à Deo, per Filium eius Ieſum Chriſtum Dominum noſtrũ, qui ſolus noſter Redemptor & Saluator eſt, ad eorum orationes, opem auxiliumque confugere. Illos verò, qui negant ſanctos æterna felicitate in cælo fruentes, inuocandos eſſe, aut qui aſſerunt vel illos pro hominibus non orare, vel eorum, vt pro nobis etiam ſingulis orẽt, inuocationem eſſe idololatriam, vel pugnare cum verbo Dei, aduerſariq; honori vnius mediatoris Dei & hominum Ieſu Chriſti, vel ſtultum eſſe in cælo regnãtibus voce vel mente ſupplicare, impiè ſentire.

Sanctorum quoque martyrum & aliorũ cum Chriſto viuentium ſancta corpora, quę viua membra fuerunt Chriſti & templũ ſpiritus ſancti, ab ipſo ad æternam vitam ſuſcitanda & glorificanda, à fidelibus veneranda eſſe, per quę multa beneficia à Deo hominibus præſtantur: ita vt affirmantes ſanctorũ reliquijs venerationem atque honorem nõ deberi, vel eas aliaque ſacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ cauſa ſanctorum memorias fruſtrà frequentari, omninò damnãdos eſſe: prout iampridem eos damnauit, & nũc etiam damnat eccleſia.

Imagines porrò Chriſti, deiparæ Virginis & aliorum ſanctorum, in templis præſertim habendas & retinendas, eiſq; debitum honorem & venerationem impertiendam: non quòd credatur ineſſe aliqua in ijs diuinitas vel virtus, propter quam ſint colendæ, vel quòd ab eis ſit aliquid petendum, vel quòd fiducia in imaginibus ſit figẽda, veluti olim fiebat à gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabãt: ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant: ita vt per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & ꝓcumbimus, Chriſtum adoremus, & ſanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur. Id quod conciliorum, præſertim verò ſecũdæ Nicenæ Synodi, decretis cõtra imaginum oppugnatores eſt ſancitum.

Illud verò diligenter doceant epiſcopi, ꝑ hiſtorias myſteriorum noſtræ redemptiõis, picturis vel alijs ſimilitudinibus expreſſas, erudiri & confirmari populum in articulis fidei commemorandis & aſſiduè recolẽdis: Tum verò ex omnibus ſacris imaginibus magnum fructum percipi, non ſolùm quia admonetur populus beneficiorum & munerum, quæ à Chriſto ſibi collata ſunt: ſed etiam, quia Dei per Sanctos miracula & ſalutaria exempla oculis fidelium ſubijciuntur, vt pro ijs Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam moreſque ſuos componant, excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis cõtraria docuerit aut ſenſerit, Anathema ſit.

In has autem ſanctas & ſalutares obſeruationes ſi qui abuſus irrepſerint, eos prorſus aboleri ſancta ſynodus vehementer cupit: ita vt nullæ falſi dogmatis imagines, & rudibus periculoſi erroris occaſionem prębẽtes, ſtatuantur. Quòd ſi aliquando hiſtorias & narrationes ſacræ ſcripturæ, cùm id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit: doceatur populus, nõ proptereà diuinitatẽ figurari, quaſi corporeis oculis cõſpici, vel coloribus aut figuris exprimi poſſit. Omnis porrò ſuperſtitio in ſanctorũ inuocatione, reliquiarum veneratiõe, & imaginum ſacro vſu tollatur: omnis turpis quæſtus eliminetur: omnis deniquè laſciuia vitetur: ita vt procaci venuſtate imagines non pingantur, nec ornentur, & ſanctorum celebratione ac reliquiarum viſitatione homines ad comeſſationes atq; ebrietates nõ abutantur, quaſi feſti dies in honorem ſanctorum per luxum ac laſciuiam agantur. Poſtremò tanta circa hæc diligentia & cura ab epiſcopis adhibeatur, vt nihil inordinatũ, aut præpoſterè & tumultuariè accõmodatum, nihil prophanũ, nihilq; inhoneſtum appareat, cùm domum Dei deceat ſanctitudo. Pſal. 92.

Hęc vt fideliùs obſeruentur, ſtatuit ſancta Synodus nemini licere vllo in loco vel Eccleſia, etiam quomodolibèt exempta, vllam inſolitam ponere, vel ponẽdam curare imaginem,

gînem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit: nulla etiam admittenda eſſe noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas, niſi eodē recognoſcente & approbante Epiſcopo. Qui ſimul atquè de ijs aliquid compertum habuerit, adhibitis in concilium Theologis & alijs pijs viris, ea faciat, quæ veritati & pietati conſentanea iudicauerit. Quòd ſi aliquis dubius aut difficilis abuſus ſit extirpādus, vel omninò aliqua de ijs rebus grauior quæſtio incidat, Epiſcopus antequàm controuerſiā dirimat, Metropolitani & cōprouincialium Epiſcoporum in Concilio prouinciali ſententiam expectet: ita tamen, vt nihil inconſulto ſanctiſſimo Rom. Pontifice nouum, aut in Eccleſia hactenùs inuſitatum decernatur.

De regularibus & monialibus.

EAdem ſacroſancta Synodus Reformationem proſequens, ea quæ ſequuntur, ſtatuenda eſſe cenſuit.

Caput 1.

QVoniam nō ignorat ſancta Synodus, quantum ex monaſterijs piè inſtitutis & rectè adminiſtratis, in Eccleſia DEI ſplendoris atque vtilitatis oriatur, neceſſarium eſſe cēſuit, quo faciliùs ac maturiùs, vbi collapſa eſt, vetus & regularis diſciplina inſtauretur, & conſtantiùs, vbi conſeruata eſt, perſeueret, præcipere, prout hoc Decreto præcipit, vt omnes Regulares, tam viri quàm mulieres, ad regulę, quam profeſſi ſunt, pręſcriptum vitam inſtituant & componant. Atq; in primis quę ad ſuę profeſſionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicuius regulæ & ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum reſpectiuè eſſentiam, necnon ad communem vitam, victum & veſtitum conſeruāda, pertinentia, fideliter obſeruēt. Omniſq; cura & diligētia à ſuperioribus adhibeatur, tam in capitulis generalibus & prouincialibus, quàm in eorum viſitationibus, quę ſuis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis nō recedatur: cùm compertum ſit, ab eis non poſſe ea, quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent, relaxari. Si enim illa, quæ baſes ſunt & fundamenta totius regularis diſciplinæ, exactè nō fuerint conſeruata, totū corruat ædificium neceſſe eſt.

Caput 2.

Nemini igitur Regularium, tam virorum quàm mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cuiuſcūque qualitatis fuerint, etiā quouis modo ab eis acquiſita, tanquàm ꝓpria aut etiam nomine conuentus poſſidere vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradanſ, conuentuiq; incorporenſ. Nec deinceps liceat ſuperiorib⁹ bona ſtabilia alicui regulari concedere etiā ad vſumfructum vel vſum, ad miniſtrationē, aut cōmendā. Adminiſtratio autem bonorum monaſteriorum ſeu cōuentuum, ad ſolos officiales eorundem, ad nutum ſuperiorum amouibiles, pertineat. Mobilium verò vſum ita ſuperiores permittant, vt eorum ſupellex ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conueniat: nihilque ſuperflui in ea ſit, nihil etiam, quod ſit neceſſarium, eis denegetur. Quòd ſi aliquis quicquam tenere depręhēſus aut conuictus fuerit, is biennio actiua & paſſiua voce priuatus ſit, atque etiam iuxta ſuæ regulæ & ordinis conſtitutiones puniatur.

Caput 3.

Cōcedit ſancta Synodus omnibus Monaſterijs & domibus tam virorum quàm mulierum, & Mendicantium (exceptis domibus fratrum ſancti Franciſci Capuccinorum, & eorum qui Minorum de obſeruantia vocantur, etiam quibus aut ex conſtitutionibus ſuis erat prohibitum, aut ex priuilegio Apoſtolico non erat cōceſſum, vt deinceps bona immobilia eis poſſidere liceat. Quòd ſi aliqua loca ex prædictis, quibus Authoritate Apoſtolica ſimilia bona poſſidere permiſſum erat, eis ſpoliata ſint, eadem omnia illis reſtituenda eſſe decernit. In prædictis aūt monaſterijs & domibus tam virorum q̄ mulierū, bona immobilia poſſidētibus, vel non poſſidentibus, is tantùm numerus cōſtituatur, ac in poſterū conſeruetur, qui vel ex redditibus proprijs monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari, nec decætero ſimilia loca erigantur ſine Epiſcopi, in cuius diœceſi erigēda ſunt, licentia priùs obtenta.

Caput 4.

Prohibet ſancta Synodus, ne quis regularis, ſine ſui ſuperioris licētia, prędicationis, vel lectionis, aut cuiuſuis pij operis prætextu, ſubijciat ſe obſequio alicui⁹ ꝑlati, principis, vel vniuerſitatis, vel communitatis aut alterius cuiuſcunque perſonæ ſeu loci: neq; ei aliquod priuilegium aut facultas ab alijs ſuper ijs obtenta, ſuffragetur. Quòd ſi cōtrà fecerit, tanquā n inobediens arbitrio ſuperioris puniatur. Nec liceat regularibus à ſuis conuentibus recedere, etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedēdi, niſi ab eiſdē miſſi aut vocati fuerint. Qui verò ſine prædicto mandato in ſcriptis obtēto repertus fuerit, ab Ordinarijs locorū tanquàm deſertor ſui inſtituti puniatur. Illi aūt qui ſtudiorū cauſa ad Vniuerſitates mittūtur, in cōuentibus tantùm habitēt: alioquin ab Ordinarijs contra eos procedatur.

Caput 5.

Bonifacij Octaui conſtitutionem, quę incipit, Periculoſo, renouās ſancta Synodus, vniuerſis Epiſcopis, ſub obteſtatione diuini iudicij & interminatiōe maledictionis æternæ ꝑcipit, vt in omnibus monaſterijs ſibi ſubiectis, ordinaria: in alijs verò ſedis Apoſtolicæ authoritate clauſuram ſanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter reſtitui, & vbi inuiolata eſt, cōſeruari maximè ꝓcurēt, inobedientes atq; cōtradictores p cenſuras eccleſiaſticas

eccleſiaſticas aliasq́; pœnas,quacũq; appellatione poſtpoſita, compeſcentes:inuocato etiam ad hoc,ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Quod auxilium vt præbeatur, oẽs Chriſtianos Principes hortatur ſancta Synodus,& ſub excõmunicationis pœna, ipſo facto incurrenda, omnibus magiſtratibus ſecularibus iniungit. Nemini autem ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio etiam ad breue tempus, quocunq; prætextu,niſi ex aliqua legitima cauſa,ab Epiſcopo approbãda,indultis quibuſcunq; &priuilegijs non obſtantibus. Ingredi autẽ intra ſepta monaſterij nemini liceat, cuiuſcunq; generis, aut conditionis, ſexus, vel ætatis fuerit,ſine Epiſcopi vel ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta,ſub excõmunicationis pœna ipſo facto incurrenda. Dare autem tantùm Epiſcopus vel ſuperior licẽtiam debet in caſibus neceſſarijs, neq; alijs vllo modo poſſit,etiam vigore cuiuſcunq; facultatis vel indulti hactenùs conceſſi, vel in poſterum concedendi. Et quia monaſteria ſanctimonialium,extra mœnia vrbis vel oppidi conſtituta,malorum hominũ prędæ & alijs facinoribus ſine vlla ſæpè cuſtodia ſunt expoſita,curent Epiſcopi & alij ſuperiores,ſi ita videbitur expedire, vt ſanctimoniales ex eis ad noua vel antiqua Monaſteria intra vrbes vel oppida frequentia reducant, inuocato etiã auxilio, ſi opus fuerit, brachij ſecularis:impedientes verò,vel non obediẽtes per cenſuras eccleſiaſticas parére compellant.

Cap. 6.

In electione ſuperiorum quorumcunq;, Abbatum temporalium,& aliorum officialium,ac Generalium,& Abbatiſſarum, atq; aliarum Præpoſitarum, quò omnia rectè & ſine vlla fraude fiant,in primis ſancta Synodus diſtrictè præcipit omnes ſupradictos eligi debere per vota ſecreta,ita vt ſingulorum eligẽtium nomina nunq̃ publicentur. Nec in poſterũ liceat Prouinciales, aut Abbates,Priores aut aliquos quoſcunq; titulares ad effectum electionis faciendæ conſtituere,aut voces & ſuffragia abſentium ſupplere. Si verò cõtra huius decreti conſtitutionẽ aliquis elect⁹ fuerit, electio irrita ſit, & is,qui ad hunc effectũ ſe in Prouincialẽ, Abbatem aut Priorem creari pmiſerit, deinceps ad oĩa officia in religione obtinẽda inhabilis exiſtat,facultatesq́; ſup his cõceſſæ,eo ipſo abrogatæ cẽſeantur: & ſi in poſterum aliæ concẽdantur, tanq̃ ſubreptitiæ habeantur.

Cap. 7.

Abbatiſſa & Prioriſſa, & quocunq; alio nomine pfecta vel ppoſita appelletur,eligatur nõ minor annis quadraginta, & q̃ octo annis poſt expreſſam pfeſſionem laudabiliter vixerit. quòd ſi his qualitatibus nõ reperiatur in eodem monaſterio,ex alio eiuſdem ordinis eligi poſſit. Si hoc etiam incõmodũ ſuperiori,qui electioni præeſt,videatur,ex ijs, q̃ in eodẽ monaſterio annum 30. exceſſerint,& 5. ſaltem annis poſt profeſſionem rectè vixerint, Epiſcopo vel alio ſuperiore conſentiente, eligatur. Duobus verò monaſterijs nulla præficiatur. Et ſi quæ duo vel plura quocunq; modo obtinent, cõgãtur,vno excepto,intra ſex mẽſes cætera reſignare. Poſt id verò tempus,niſi reſignauerit,omnia ipſo iure vacent. Is verò, qui electioni pręeſt,Epiſcopus ſiue alius ſuperior, clauſtra monaſterij nõ ingrediatur, ſed ante cãcellorum feneſtellã vota ſingulorũ audiat vel accipiat. In reliquis ſeruẽtur ſingulorum ordinum vel monaſteriorum cõſtitutiones.

Cap. 8.

Monaſteria omnia, q̃ generalibus Capitulis aut Epiſcopis nõ ſubſunt,nec ſuos habent ordinarios regulares viſitatores, ſed ſub immediata ſedis Apoſtolicæ ptectione ac directione regi cõſueuerunt, teneantur infra annum à fine pſentis cõcilij,& deindè quolibet triennio ſeſe in cõgregationes redigere,iuxta formã cõſtitutionis Innocẽtij 3. in concilio generali,q̃ incipit, In ſingulis: ibiq́; certas regulares pſonas deputare,quę de modo & ordine de pdictis cõgregationibus erigendis,ac ſtatutis in eis exequẽdis deliberent & ſtatuant. quòd ſi in his negligentes fuerint,liceat Metropolitano,in cuius Prouincia pdicta monaſteria ſunt, tanq̃ ſedis Apoſtolicæ delegato, eos pro pdictis cauſis cõuocare. quòd ſi infra limites vnius prouinciæ non ſit ſufficiens talium monaſteriorum numerus ad erigendã cõgregationem,poſſint duarum vel trium prouinciarum monaſteria vnã facere cõgregationẽ. Ipſis aũt congregatiõibus conſtitutis, illarum generalia Capitula,& ab illis electi pſides vel Viſitatores eãdem habeãt authoritatem in ſuę cõgregationis Monaſteria, ac regulares in eis cõmorantes,quam alij Præſides ac Viſitatores in cæteris habent ordinibus:teneanturq́; ſuę cõgregatiõis monaſteria frequenter viſitare, & illorum reformationi incumbere,& ea obſeruare q̃ in ſacris Canonibus & in hoc ſacro cõcilio ſunt decreta. Quòd ſi,etiã Metropolitano inſtãte,pdicta exequi nõ curauerint, Epiſcopis, in quorum diœceſib⁹ loca pdicta ſita ſunt, tanq̃ ſedis Apoſtolicæ delegatis ſubdãtur.

Cap. 9.

Monaſteria Sanctimonialium ſanctæ ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, etiã ſub nomine capitulorum ſancti Petri,vel ſancti Ioãnis,vel aliâs quomodocunq; nuncupẽtur,ab Epiſcopis tanq̃ dictæ ſedis delegatis gubernentur,non obſtantibus quibuſcunq;. Quæ verò,à deputatis in capitulis generalibus, vel ab alijs regularibus reguntur, ſub eorum cura & cuſtodia relinquantur.

Cap. 10.

Attendant diligenter Epiſcopi & cæteri ſuperiores mõaſteriorum ſanctimonialiũ,

vt in conſtitutionibus earum admoneátur ſanctimoniales, vt ſaltē ſemel ſingulis menſibus confeſſionem peccatorum faciant, & ſacroſanctam Euchariſtiā ſuſcipiant, vt eo ſe ſalutari p̄ſidio muniant ad om̄es oppugnationes dæmonis fortiter ſuperandas. Pręter ordinarium autē confeſſorem alius extraordinarius ab Epiſcopo & alijs ſuperiorib⁹ bis aut ter in anno offeratur, qui omniū cōfeſſiōes audire debeat. Quòd verò ſanctiſſimum Chriſti corpus intra chorū vel ſepta monaſterij, & non in publica Eccleſia conſeruetur, prohibet S. Synodus, non obſtāte quocunque indulto aut priuilegio.

Cap. 11.

In monaſterijs ſeu domibus virorum ſeu mulierum, quibus imminet animarum cura perſonarum ſeculariū, præter eas quę ſunt de illorum monaſteriorum ſeu locorū familia, perſonæ tā regulares q̄ ſeculares, huiuſmodi curam exercentes, ſubſint immediatè in ijs, quę ad dictam curam & ſacramentorum adminiſtrationem pertinēt, iuriſdictioni, viſitationi & correctioni Epiſcopi, in cuius diœceſi ſunt ſita: nec ibì aliqui, etiam ad nutum amouibiles deputentur, niſi de eiuſdem conſenſu ac p̄uio examine, per eū aut eius Vicarium faciendo, excepto monaſterio Cluniacēſi cum ſuis limitibus, & exceptis etiam ijs monaſterijs ſeu locis, in quibus Abbates, Generales, aut Capita ordinū ſedem ordinariā principalem habent, atq; alijs monaſterijs ſeu domibus, in q̄bus Abbates, aut alij regulariū ſuperiores iuriſdictionē Epiſcopalem & temporalem in parochos & parochianos exercent: ſaluo tamen eorum Epiſcoporum iure, qui maiorem in p̄dicta loca vel perſonas iuriſdictiōem exercent.

Cap. 12.

Cenſuræ & interdicta, nedū à Sede Apoſtolica emanata; ſed etiā ab Ordinarijs promulgata, mandante Epiſcopo, à regularibus in eorū Eccleſijs publicentur, atq; ſeruent̄. Dies etiam feſti, quos in diœceſi ſua ſeruādos idem Epiſcopus p̄ceperit, ab exemptis omnibus, etiam regularibus, ſeruentur.

Cap. 13.

Controuerſias omnes de p̄cedentia, quæ perſępè maximo cum ſcandalo oriuntur inter Eccleſiaſticas perſonas, tam ſeculares q̄ regulares, cùm in proceſſionibus publicis, tum in his, q̄ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferēda vmbella & alijs ſimilibus, Epiſcopus, amota om̄i appellatione, & non obſtantibus quibuſcunque, componat. Exēmpti autem omnes, tam clerici ſeculares q regulares, quicunque etiam monachi ad publicas Proceſſiōes vocati accedere compellantur: ijs tantùm exceptis, qui in ſtrictiori clauſura perpetuò viuunt.

Cap. 14.

Regularis nō ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, à ſuo ſuperiore intra tēpus ab Epiſcopo p̄figendum ſeuerè puniat̄, ac de punitione Epiſcopū certiorem faciat: ſin minùs, à ſuo ſuperiore officio priuetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit.

Cap. 15.

In quacunq; Religione, tam virorum q̄ mulierum, profeſſio nō fiat ante decimum ſextum annum expletum: nec qui in minore tempore, q̄ per annum, poſt ſuſceptū habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur. Profeſſio autē anteà facta ſit nulla, nullamq; inducat obligatiōem ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcunq; effectus.

Cap. 16.

Nulla quoq; renunciatio aut obligatio anteà facta, etiā cum iuramēto, vel in fauorem cuiuſcunq; cauſæ piæ, valeat, niſi cū licentia Epiſcopi ſiue eius Vicarij fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionē: ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſequuta profeſſione. Aliter verò facta, etiam ſi cum huius fauoris expreſſa renunciatione, etiam iurata, ſit irrita & nullius effectus. Finito tēpore nouitiatus, Superiores nouitios, quos habiles inuenerint, ad profitendum admittāt, aut è monaſterio eos eijciant. Per hæc t͂n S. Synodus non intēdit aliquid innouare aut prohibere, quin religio Clericorum ſocietatis Ieſu, iuxta pium eorum inſtitutum, à ſancta ſede Apoſtolica approbatum, Dn̄o & eius Eccleſiæ inſeruire poſſint. Sed neq; ante profeſſiōem, excepto victu & veſtitu, nouitij vel nouitię, illius temporis, quo in probatione eſt, quocunq; prætextu à parētibus, vel propinquis aut curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur, ne hac occaſione diſcedere nequeat, q̄ totum vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè, ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit. Quin potiùs p̄cipit ſancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus & recipiētibus, ne hoc vllo modo fiat, & vt abeuntibus ante profeſſionem, omnia reſtituantur quæ ſua erant. quod vt rectè fiat, Epiſcopus etiam per cenſuras eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellat.

Cap. 17.

Libertati profeſſionis Virginum Deo dicandarum proſpiciens ſancta Synodus, ſtatuit atq; decernit, vt ſi puella, quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit, maior 12. annis ſit, nō antè, eum ſuſcipiat: nec poſteà ipſa vel alia profeſſionem emittat, quàm explorauerit Epiſcopus, vel eo abſente vel impedito, ei⁹ Vicari⁹, aut aliquis eorū ſumptibus ab eis deputat⁹, Virginis volūtatē diligēter, an coacta, an ſeducta ſit, an ſciat quid agat. Et ſi volūtas eius pia ac libera cognita fuerit,

rit,habueritq́; conditiones requiſitas iuxta monaſterij illius & ordinis regulã, necnon monaſterium fuerit idoneũ,liberè ei ꝓfiteri liceat. Cuius ꝓfeſſionis tẽpus ne Epiſcopus ignoret,teneatur ꝑfecta monaſterio eũ ante menſem certiorẽ facere. Quòd ſi præfecta certiorẽ Epiſcopum non fecerit, quãdiù Epiſcopo videbitur,ab officio ſuſpenſa ſit.

Cap. 18.

Anathemati ſancta Synodus ſubijcit oẽs & ſingulas perſonas, cuiuſcunq; qualitatis vel conditionis fuerint, tam clericos q̃ laicos,ſeculares vel regulares,atq; etiam qualibet dignitate fungentes,ſi quomodocũq; coegerint aliquam virginem,vel viduã, aut aliam quamcunq; mulierẽ inuitam,pręterq̃ in caſibus in iure expreſſis, ad ingrediendũ monaſteria,vel ſuſcipiẽdum habitũ cuiuſcunq; religionis,vel ad emittendũ profeſſionem:quiq́; cõſilium, auxiliũ vel fauorem dederint:quiq́; ſcientes eam nõ ſpontè ingredi monaſteriũ,aut habitũ ſuſcipere, aut profeſſionẽ emittere,quoquomodo eidem actui vel ꝓſentiã,vel conſenſum,vel authoritatẽ interpoſuerint. Simili quoq; anathemati ſubijcit eos,qui ſanctam virginum vel aliarũ mulierum voluntatẽ veli accipiendi, vel voti emittẽdi, quoquo modo ſine iuſta cauſa impedierint. Eaq́; omnia & ſingula, q́ ante profeſſionẽ vel in ipſa profeſſione fieri oportet,ſeruentur,nõ ſolùm in monaſterijs ſubiectis Epiſcopo,ſed & in alijs q̃buſcunq;. Ab his tñ excipiuntur mulieres, quæ pœnitentes aut conuertitæ appellantur, in quibus conſtitutiones earum ſeruentur.

Cap. 19.

Quicunq; regularis prętendat ſe per vim & metũ ingreſſum eſſe religionem, aut etiã dicat ante ætatẽ debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile, velitq́; habitum dimittere quacunq; de cauſa,aut etiã cum habitu diſcedere ſine licentia ſuperiorũ, non audiatur,niſi intra quinquenniũ tantùm à die ꝓfeſſionis:& tunc nõ aliter, niſi cauſas, quas ꝓtenderit,deduxerit corã ſuperiore ſuo & Ordinario. Quòd ſi antè habitũ ſpontè dimiſerit,nullatenùs ad allegandum quamcunq; cauſam admittaẽ, ſed ad monaſteriũ redire cogatur,& tanq̃ apoſtata puniaẽ. Interim verò nullo priuilegio ſuæ religionis iuuetur. Nemo etiã regularis cuiuſcunq; facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem,nec detur licentia cuiquã regulari occultè ferendi habitũ ſuæ religionis.

Cap. 20.

Abbates,qui ſunt ordinũ capita, ac cęteri prædictorũ ordinum Superiores Epiſcopis non ſubiecti,quibus eſt in alia inferiora mõaſteria prioratúsve legitima iuriſdictio, eadem illa ſibi ſubdita monaſteria & prioratus ſuo quiſq; loco atq; ordine ex officio viſitent,etiam ſi cõmendata exiſtant. Quæ cùm ordinum ſuorũ capitibus ſubſint, declarat ſancta Synodus in ijs, q̃ aliàs de viſitatione monaſteriorum cõmendatorũ definita ſunt,nõ eſſe cõpręhenſa:teneanturq́; quicunq; prędictorum ordinum monaſterijs præſunt, prædictos viſitatores recipere, & illorum ordinationes exequi. Ipſa quoq; monaſteria,quæ ſunt ordinum capita,iuxta ſanctæ ſedis Apoſtolicæ & cuiuſque ordinis conſtitutiones viſitentur. Et quandiù durabunt huiuſmodi commendæ, Priores clauſtrales,aut in prioratibus conuentũ habentibus Superiores,qui correctiões & ſpirituale regimen exercent, à capitulis generalibus,vel ipſorũ ordinũ viſitatoribus inſtituãtur. In cæteris omnibus ꝓfatorum ordinũ priuilegia & facultates,q́ ipſorũ perſonas,loca & iura cõcernunt, firma ſint & illæſa.

Cap. 21.

Cũ pleraq; monaſteria,etiã Abbatię,Prioratus & Propoſituræ ex mala eorũ,quibus commiſſa fuerũt, adminiſtratione nõ leuia paſſa fuerint tã in ſpiritualibus q̃ in tẽporalibus detrimenta, cupit ſancta Synodus ea ad congruã monaſticæ vitæ diſciplinã omninò reuocare. Verùm adeò dura difficiliſq́; eſt ꝓſentiũ temporũ conditio, vt nec ſtatim oĩbus,nec cõmune vbiq;, quod optaret, remediũ poſſit adhiberi. Vt tñ nihil prætermittat,vndè prędictis ſalubriter aliquandò prouideri poſſit,primùm quidẽ cõfidit ſanctiſſimum Rom.pontificem pro ſua pietate & prudentia curaturum,quantùm hęc tempora ferre poſſe viderit,vt his,quę nunc cõmendata reperiuntur, & quę ſuos conuentus habent,regulares perſonæ eiuſdẽ ordinis expreſsè profeſſæ,& quę gregi præire & præeſſe poſſint,præficiantur. Quæ verò in poſterũ vacabunt,non niſi regularibus ſpectatæ virtutis & ſanctitatis conferanẽ. Quo ad verò ea monaſteria, quæ capita ſunt ac primates ordinum,ſiue Abbatiæ, ſiue Prioratus filiæ illorum capitum nũcupantur, teneãtur illi,qui in præſenti ea in cõmendam obtinent, niſi ſit eis de regulari ſucceſſore prouiſum,infra ſex menſes religionẽ illorũ ordinum propriã ſolẽniter profiteri, aut ijs cedere:aliâs commendæ prædictæ ipſo iure vacare cenſeantur. Nè aũt in prędictis oĩbus & ſingulis fraus aliqua adhiberi poſſit, mãdat ſancta Synodus,vt in prouiſionibus dictorũ monaſteriorum qualitas ſingulorũ nominatìm exprimatur,aliterq́; facta ꝓuiſio ſubreptitia eſſe cẽſeatur, nullaq́; ſubſequenti poſſeſſione etiã triennali adiuuetur.

Cap. 22

Hęc oĩa & ſingula,in ſuperioribus Decretis contenta, obſeruari ſancta Synodus pręcipit in oĩb⁹ cœnobijs ac monaſterijs, collegijs ac domibus quorumcunq; monachorũ ac regulariũ, necnon quarumcunq; ſanctimonialiũ virginum ac viduarũ : etiã ſi illæ ſub gubernio militiarũ,etiam Hieroſolymitanæ,viuant,& quocũq; nomine appellen-

pellentur, ſub quacunq; regula vel cóſtitutionibus,& ſub cuſtodia vel gubernatione, vel quauis ſubiectione, aut annexione, vel dependentia cuiuſcunq; ordinis, mendicátium vel non mendicantiũ, vel aliorum regulariũ monachorũ, aut canonicorũ quorumcunq;:non obſtantibus eorum omniũ & ſingulorum priuilegijs, ſub quibuſcunq; formulis verborũ cóceptis, ac mare magnũ appellatis, etiá in fundatione obtentis, necnon conſtitutionibus & regulis, etiam iuratis, atq; etiá cóſuetudinibus, vel præſcriptionibus, etiam immemorabilibus. Si q̃ verò regulares tam viri q̃ mulieres ſunt, qui ſub arctiori regula vel ſtatutis viuunt, excepta facultate habendi bona ſtabilia in cómuni, eos ab eorũ inſtituto & obſeruantia ſancta Synodus amouere non intendit. Et q̃a ſancta Synodus deſiderat, vt omnia & ſingula ſupradicta quáprimùm executioni demandentur, præcipit omnibus Epiſcopis, in Monaſterijs ſibi ſubiectis, & in omnibus alijs, ipſis in ſuperiorib⁹ Decretis ſpecialiter cómiſſis, atq; omnibus Abbatibus,& Generalibus,& alijs Superioribus ordinum ſupradictorum, vt ſtatìm prædicta exequantur. Et ſi quid executioni mandatũ non ſit, Epiſcoporum negligentiam Concilia Prouincialia ſuppleant & coërceant: Regularium verò Capitula prouincialia & generalia: & in defectum Capitulorum generalium, Cócilia prouincialia per deputationé aliquorũ eiuſdem ordinis prouideant. Hortatur etiá ſancta Synodus omnes Reges, Principes, Reſpublicas & Magiſtrat⁹,& in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit, vt velint prædictis Epiſcopis, Abbatibus, ac generalibus,& cęteris præfectis in ſuperiùs contentæ reformationis executione ſuum auxilium & authoritatem interponere, quotiès fuerint requiſiti, vt ſine vllo impedimento præmiſſa rectè exequantur ad laudem Dei omnipotentis.

DECRETVM DE REFORmatione. Cap. I.

OPtandum eſt, vt ij, qui Epiſcopale miniſterium ſuſcipiũt, quę ſuæ ſint partes agnoſcant, ac ſe nó ad propria commoda, non ad diuitias aut luxum, ſed ad labores & ſolicitudines pro Dei gloria vocatos eſſe intelligant. Nec enim dubitandum eſt, & fideles reliquos ad religionem innocentiamq; faciliùs inflammandos, ſi Præpoſitos ſuos viderint non ea, quæ mundi ſunt, ſed animarum ſalutem ac cæleſtem patriam cogitantes. Hęc cùm ad reſtituendam eccleſiaſticá diſciplinam præcipua eſſe ſancta Synodus animaduertat, admonet Epiſcopos omnes, vt ſecũ ea ſæpè meditantes, factis etiam ipſis ac vitę actionibus, quod eſt veluti perpetuũ quoddam prædicandi genus, ſe muneri ſuo conformes oſtendant. Inprimìs verò ita mores ſuos oñes componant, vt reliqui ab ijs frugalitatis, modeſtiæ, continentiæ, ac quę nos tantoperè cómendat Deo, ſanctæ humilitatis exempla petere poſſint. Quapropter exemplo Patrum noſtrorum in concilio Carthaginenſi, non ſolũ iubet, vt Epiſcopi modeſta ſupellectili & menſa, ac frugali victu contenti ſint: verùm etiam in reliquo vitæ genere ac tota eius domo caueant, ne quid appareat, quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quodq́; non ſimplicitatem, Dei zelũ ac vanitatũ contemptum præ ſe ferat. Omninò verò eis interdicit, ne ex reditib⁹ Eccleſiæ conſanguineos familiarésve ſuos augere ſtudeant, cùm & Apoſtolorum Canones Cant.39. prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ DEI ſunt, conſanguineis donent: ſed ſi pauperes ſint, ijs vt pauperibus diſtribuant. Eas auté non diſtrahant nec diſſipent illorũ cauſa: immò quàm maximè poteſt eos S. Synodus monet, vt oñem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosq́; carnis affectũ, vndè multorum malorũ in Eccleſia ſeminarium extat, penitùs deponant. Quę verò de Epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolùm in quibuſcunq; beneficia Eccleſiaſtica, tam ſecularia q̃ regularia, obtinentibus pro gradus ſui conditione obſeruari, ſed & ad S. Romanę Eccleſię Cardinales pertinere decernit: quorum conſilio apud ſanctiſs. Romanum Pontificem cùm vniuerſalis Eccleſiæ adminiſtratio nitatur, nefas videri poteſt, nó ijs etiam virtutum inſignibus ac viuendi diſciplina eos fulgere, quæ meritò omnium in ſe oculos conuertant.

Cap. 2.

Cogit temporum calamitas & inualeſcétiũ hæreſum malitia, vt nihil ſit prætermittendum, quod ad populorum ædificationé & Catholicæ fidei præſidium videatur poſſe pertinere. Præcipit igitur ſancta Synodus Patriarchis, Primatib⁹, Archiepiſcopis, Epiſcopis,& omnibus alijs, qui de iure vel conſuetudine in Concilio prouinciali intereſſe debét, vt in ipſa prima Synodo prouinciali, poſt finé præſentis concilij habenda, ea oïa & ſingula, q̃ ab hac ſancta Synodo diffinita & ſtatuta ſunt, palàm recipiant, necnó verá obedientiá ſummo Rom. Pont. ſpondeant & profiteantur: ſimulq́; hæreſes oñes, à ſacris Canonib⁹ & generalibus Cócilijs, præſertimq́; ab hac eadem Synodo damnatas, publicè deteſtent̃ & anathematizent. Ideq́; in poſterum quicũq; in Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos Epiſcoposq́; promouédi, in prima Synodo prouinciali, in qua ipſi interfuerint, omninò obſeruent. Quòd ſi quis ex ſupradictis oñibus (quod abſit) renuerit, Epiſcopi cóprouinciales ſtatìm ſummũ Romanum Pontificem admonere ſub pœna diuinę indignationis teneãtur, interimq́; ab eiuſdem cómunione abſtineant. Cæteri verò omnes, ſiue in pręſenti, ſiue in

futurum

ſuturũ beneficia eccleſiaſtica habituri, & q̃ in Synodo diœceſana cõuenire debent, idẽ vt ſuprà in ea Synodo, quę primo quoq; tẽpore celebratur, faciãt & obſeruẽt: aliâs ſecundùm formã ſacrorum Canonum puniantur. Ad hæc omẽs ij, ad quos vniuerſitatum & ſtudiorum generalium cura, viſitatio & reformatio pertinet, diligenter curẽt, vt ab eiſdẽ Vniuerſitatibus Canones & Decreta huius ſanctę Synodi integrè recipiantur: ad eorumq; normam magiſtri, Doctores & alij in eiſdẽ Vniuerſitatibus ea, q̃ Catholicæ fidei ſunt, doceant & interpretẽtur, ſeq; ad hoc inſtitutum initio cuiuſlibet anni ſolenni iuramento obſtringant. Sed & ſi aliqua alia in p̃dictis vniuerſitatibus correctione & reformatione digna fuerint, ab eiſdẽ ad quos ſpectat, pro religionis & diſciplinę Eccleſiaſticæ augmento emẽdentur & ſtatuantur. Quæ verò Vniuerſitates immediatè ſummi Rom. Pont. protectioni & viſitationi ſunt ſubiectę, has ſua beatitudo p eius delegatos eadẽ, qua ſuprà, ratione, & prout ei vtilius viſum fuerit, ſalubriter viſitari & reformari curabit.

Cap. 3.

Quanuìs excõmunicationis gladius neruus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinę, & ad continẽdos in officio populos valdè ſalutaris: ſobriè tñ magnaq; circunſpectione exercẽdus eſt, cùm experiẽtia doceat, ſi temerè aut leuibus ex rebus incutiatur, magìs contemni q̃ formidari, & perniciem potiùs parere q̃ ſalutem. Quapropter excõmunicationes illę, quę monitionibus p̃miſſis ad finem reuelationis (vt aiũt) aut pro deperditis ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus præterq̃ ab epiſcopo decernantur: & tũc nõ aliâs q̃ ex re non vulgari, cauſaq; diligenter ac magna maturitate per epiſcopum examinata, q̃ eius animum moueat: nec ad eas cõcedẽdas cuiuſuis ſecularis, etiam Magiſtratus authoritate adducatur: ſed totũ hoc in eius arbitrio & conſcientia ſit poſitũ, quandò ipſe pro re, loco, perſona aut tẽpore eas decernẽdas eſſe iudicauerit. In cauſis verò iudicialibus mandatur omnibus iudicibus Eccleſiaſticis, cuiuſcunq; dignitatis exiſtãt, vt quãdocunq; executio realis vel perſonalis in qualibet parte iudicij propria authoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineãt ſe tam in procedendo, q̃ diffiniendo à cenſuris eccleſiaſticis ſeu interdicto: ſed liceat eis, ſi expedire videbiẽ, in cauſis ciuilibus ad forum Eccleſiaſticum quomodolibèt pertinentibus, contra quoſcunq; etiam laicos, p mulctas pecuniarias, q̃ locis pijs ibì exiſtentibus eo ipſo q̧ exactæ fuerint, aſſignentur: ſeu per captionẽ pignorum perſonarumq; diſtrictionem, per ſuos proprios aut alienos executores faciendam: ſiue etiam per priuationem beneficiorum, aliaq; iuris remedia procedere, & cauſas diffinire: Quòd ſi executio realis vel perſonalis aduerſus reos hac ratione fieri non poterit, ſitq; erga iudicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone arbitrio ſuo præter alias pœnas ferire poterit. In cauſis quoq; criminalibus vbì executio realis vel perſonalis, vt ſuprà fieri poterit, erit à cenſuris abſtinendũ. Sed ſi dictæ executioni facilè locus eſſe nõ poſſit, licebit iudici hoc ſpirituali gladio in delinquentes vti: ſi tamen delicti qualitas, p̃cedẽte bina ſaltem monitione etiã per edictum, id poſtulet. Nefas aũt ſit ſeculari cuilibet magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico iudici, ne quẽ excõmunicet, aut mandare, vt latam excõmunicatiõem reuocet, ſub prætextu, q̧ contenta in pręſenti Decreto non ſint obſeruata: cùm nõ ad ſeculares, ſed ad eccleſiaſticos hęc cognitio p̃tineat. Excommunicatus verò quicunq;, ſi poſt legitimas monitiões nõ reſipuerit, nõ ſolùm ad ſacramẽta & cõmunionẽ fideliũ ac familiaritatẽ nõ recipiaẽ: ſed ſi obdurato animo cenſuris annexus, in illis per annũ inſorduerit, etiam contra eũ, tanq̃ de hæreſi ſuſpectum, procedi poſſit.

Cap. 4.

Contingit ſæpè in quibuſdã eccleſijs vel tam magnum Miſſarũ celebrandarũ numerum ex varijs defunctorũ relictis impoſitũ eſſe, vt illis ꝓ ſingulis diebus à teſtatoribus p̃ſcriptis nequeat ſatisfieri: vel eleemoſynã huiuſmodi pro illis celebrandis adeò tenuẽ eſſe, vt non facilè inueniatur, qui velit huic ſe muneri ſubijcere. Vndè depereũt piæ teſtantium voluntates, & eorũ cõſcientias, ad quos prædicta ſpectant, onerandi occaſio datur. Sancta Synodus cupiens hæc ad pios vſus relicta quo pleniùs & vtiliùs poteſt impleri, facultatem dat Epiſcopis, vt in Synodo Diœceſana, itemq; Abbatibus & Generalib⁹ ordinũ, vt in ſuis Capitulis generalibus, re diligenter pſpecta, poſſint ꝓ ſua cõſcientia in p̃dictis Eccleſijs, quas hac ꝓuiſione indigere cognouerint, ſtatuere circa hæc, quicquid magìs ad Dei honorẽ & cultum, atq; eccleſiarũ vtilitatẽ viderint expedire: ita tñ, vt eorum ſemper defunctorum cõmemoratio fiat, qui pro ſuarum animarũ ſalute legata ea ad pios vſus reliquerunt.

Cap. V.

Ratio poſtulat, vt illis, q̃ bene conſtituta ſunt, contrarijs ordinationibus non detrahatur. Quandò igitur ex beneficiorũ quorũcunq; erectione ſeu fundatione, aut alijs cõſtitutionibus qualitates aliquæ requirũtur, ſeu certa illis onera ſunt iniuncta, in beneficiorum collatione, ſeu in quacunq; alia diſpoſitione eis nõ derogeẽ. Idem in p̃bendis Theologalibus, Magiſtralibus, Doctoralibus, aut Presbyteralibus, Diaconalibus, ac ſubdiaconalibus, quandocunq; ita conſtituta fuerint, obſeruetur, vt eorum qualitatibus vel ordinib⁹ nihil in vlla prouiſione detrahaẽ, & aliter facta prouiſio ſurreptitia cenſeatur.

Cap. 6.

Statuit S. Synodus, vt in om̃ibus eccleſijs cathedralibus & collegiatis decretũ ſub fe. re. Paulo 3, quod incipit, capitula cathedralium, obſeruetur, non ſolùm qñ Epiſcopus viſitauerit, ſed & quotiès ex officio, vel ad petitioné alicuius contra aliqué ex contentis in dicto Decreto procedat: ita tñ, vt cùm extra viſitationem proceſſerit, infraſcripta omnia locum habeant: Videlicet vt Capitulum initio cuiuſlibet anni eligat ex Capitulo duos, de quorũ cóſilio & aſſenſu Epiſcopus, vel eius Vicarius tam in formando ꝓceſſum, q̃ in cæteris omnibus actibus vſque ad finem cauſæ incluſiuè, coram Notario tñ ipſius Epiſcopi, & in eius domo, aut cóſueto tribunali procedere teneatur. Vnum aũt tantùm ſit vtriuſq; votũ, poſſitq; alter Epiſcopo accedere. Quòd ſi ambo ab Epiſcopo diſcordes in aliquo actu, ſeu interlocutoria vel diffinitiua ſententia fuerint, tunc intra ſex dierum ſpatiũ cum Epiſcopo tertiũ eligant. Et ſi in electióe tertij etiam diſcordent, ad vicinionem Epiſcopũ electio deuoluatur, & iuxta eá partẽ, cum qua tertius conueniet, articulus in quo erat diſcordia, terminet̃: aliàs proceſſus & inde ſecuta, nulla ſint, nulloſq; producant iuris effectus. In criminibus tñ ex incontinentia prouenietibus, de qua in decreto de Concubinarijs, & in atrocioribus delictis, depoſitioné aut degradationé requirétibus, vbi de fuga timet̃, ne iudicium eludatur, & ideò opus ſit perſonali detentióe, poſſit initiò ſolus Epiſcopꝰ ad ſummariá informationé & neceſſariam detentioné procedere, ſeruato tñ in reliquis ordine p̃miſſo. In om̃ibus aũt caſibus ea ratio habeat̃, vt iuxta qualitaté delicti ac perſonarũ, deliquẽtes ipſi in loco decenti cuſtodiant̃. Epiſcopis p̃terea vbiq; is honor tribuatur, qui eorũ dignitati par eſt: eisq; in Choro & in capitulo, in proceſſionibus, & alijs actibꝰ publicis ſit prima ſedes & locus qué ipſi elegerint, & p̃cipua om̃ium rerum agédarum authoritas. Qui ſi aliquid Canonicis ad deliberandũ proponant, nec de re ad ſuum vel ſuorũ cómodum ſpectáte agatur, Epiſcopi ipſi Capitulum conuocent, vota exquirant, & iuxta ea concludát. Abſente verò Epiſcopo, omninò hoc ab ijs de Capitulo, ad quos hoc de iure vel cóſuetudine ſpectat, perficiat̃, nec ad id Vicarius Epiſcopi admittat̃. Cæteris aũt in rebꝰ Capituli iuriſdictio & poteſtas, ſi qua eis competit, & bonorum adminiſtratio ſalua & intacta om̃inò relinquatur. Qui verò nó obtinent dignitates, nec ſunt de Capitulo, hi oẽs in cauſis Eccleſiaſticis Epiſcopo ſubijciantur: nó obſtantibus quo ad ſupradicta, priuilegijs, etiam ex fundatione cópetentibus, necnon conſuetudinibus etiá immemorabilibus, ſententijs, iuramentis, cócordijs, q̃ tátùm ſuos obligent authores: ſaluis tñ in omnibus priuilegijs, q̃ Vniuerſitatibꝰ ſtudiorũ generalium ſeu earũ perſonis ſunt conceſſa. Hęc aũt omnia & ſingula in ijs eccleſijs locum nó habeát, in quibus Epiſcopi, aut eorũ Vicarij ex cóſtitutionibus, vel priuilegijs aut cóſuetudinibus, ſiue cócordijs, ſeu quocunq; alio iure maioré habent poteſtaté, authoritatem, ac iuriſdictionem, quàm præſenti Decreto ſit cópræhenſum, quibus S. Synodus derogare non intendit.

Cap. 7.

Cùm in beneficijs eccleſiáſticis ea, q̃ hæreditariæ ſucceſſionis imaginé referunt, ſacris cóſtitutionibus ſint odioſa, & Patrum decretis contraria, nemini in poſterũ acceſſus aut regreſſus, etiá de conſenſu, ad beneficium Eccleſiaſticũ cuiuſcunq; qualitatis cócedatur, nec hactenùs cóceſſi ſuſpendátur, extendant̃, aut transferantur. Hocq; decretũ in quibuſcunq; beneficijs eccleſiaſticis, ac etiá cathedralibꝰ Eccleſijs, ac in quibuſcunq; perſonis, etiá Cardinalatus honore fulgentibus, locum habeat. In coadiutorijs quoq; cum futura ſucceſſione idem poſthàc obſeruetur, vt nemini in quibuſcunq; beneficijs eccleſiaſticis permittátur. Quòd ſi quandò Eccleſiæ Cathedralis aut monaſterij vrgens neceſſitas aut euidens vtilitas poſtulet Prælato dari coadiutoré, is non aliàs cũ futura ſucceſſióe detur, quàm hæc cauſa priùs diligéter à ſanctiſſimo Ro. Pont. ſit cognita, & qualitates oẽs in illo cócurrere certú ſit, quæ à iure & decretis huiꝰ S. Synodi in Epiſcopis & Pręlatis requiruntur: aliàs conceſſiones ſuper his factæ, ſubreptitiæ eſſe cenſeantur.

Cap. 8.

Admonet S. Synodus quoſcunq; eccleſiaſtica beneficia ſecularia ſeu regularia obtinétes, vt hoſpitalitatis officiũ, à ſanctis Patribus frequenter cómendatũ, quãtùm per eorum ꝓuentus licebit, próptè benigneq; exercere aſſueſcát, memores, eos qui hoſpitalitaté amant, Chriſtum in hoſpitibus recipere. Illis verò, qui hoſpitalia vulgò nuncupata, ſeu alia pia loca ad peregrinorũ, infirmorũ, ſenum, pauperũmve vſum p̃cipuè inſtituta in cómendá, adminiſtrationé, aut quemcunq; titulum, aut etiam eccleſijs ſuis vnita obtinent, vel ſi eccleſiæ Parochiales, hoſpitalibꝰ fortè vnitę, aut in hoſpitalia erectę, earumq; Patronis in adminiſtrationem conceſſę ſint, p̃cipit oĩnò, vt impoſitum illis onus officiúmve adminiſtrẽt, atq; hoſpitalitaté, quá debẽt, ex fructibꝰ ad id deputatis actu exerceát, iuxta conſtitutionem Cócilij Viennenſ. aliàs in hac eadé Synodo ſub fe. re. Paulo 3. innouatam, q̃ incipit, Quia contingit. Quòd ſi hoſpitalia hęc ad certũ peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarũ perſonarũ genus ſuſcipiendũ fuerint inſtituta, nec in loco, vbi ſunt dicta hoſpitalia, ſimiles pſonæ aut ꝑpaucæ reperiant̃, mandat adhuc, vt fructus illorũ in aliũ pium vſum, qui

eorũ inſtitutioni proximior ſit,ac ꝓ loco & tempore vtilior,cõuertanť,prout ordinatio cum duob⁹ de Capitulo, qui rerũ vſu peritiores ſint, per ipſum deligẽdis,magis expedire viſum fuerit: niſi aliter fortè etiam in hũc euentũ, in eorũ fundatione aut inſtitutione fuerit expreſſum: Quo caſu quod ordinatũ fuit,obſeruari curet Epiſcopus:aut ſi id nõ poſſit ipſe,prout ſuprà, vtiliter prouideat. Itaq; ſi ꝑdicti oẽs & ſinguli, cuiuſcũq; ordinis, & Religionis, & dignitatis, etiamſi laici fuerint,qui adminiſtrationẽ hoſpitaliũ habent, nõ tamen regularibus ſubiecti, vbi viget regularis obſeruãtia ab ordinario moniti, hoſpitalitatis munus, adhibitis omibus ad quæ tenẽtur neceſſarijs,re ipſa obire ceſſauerint,nõ ſolùm per Eccleſiaſticas cenſuras & alia iuris remedia ad id compelli poſſint,ſed etiã hoſpitalis ipſius adminiſtratiõe curáve perpetuò priuari poſſint, alijq; eorũ loco ab his,ad quos ſpectabit, ſubſtituãtur. Et prædicti nihilominùs etiã ad fructuũ reſtitutionẽ, quos cõtra ipſorum hoſpitalium inſtitutionẽ perceperunt, quæ nulla eis remiſſione aut cõpoſitione indulgeať, in foro cõſcientię teneantur. Nec adminiſtratio ſeu gubernatio huiuſmodi locorũ vni & eidem perſonę vltra triennium deinceps cõmittať, niſi aliter in fundatione cautum reperiatur: Non obſtante, quo ad oĩa ſupradicta, quacunq; vnione, exemptione & cõſuetudine in cõtrarium, etiam immemorabili, ſeu priuilegijs aut indultis quibuſcunq;.

Cap. IX.

Sicut legitima patronatuum iura tollere, piaſq; fidelium volũtates in eorum inſtitutione violare æquũ nõ eſt,ſic etiã vt hoc colore beneficia Eccleſiaſtica in ſeruitutem, quod à multis impudenter fit,redigãtur,nõ eſt permittẽdum. Vt igitur debita in omnibus ratio obſeruęť, decernit S. Synodus vt titulus Iuriſpatronat⁹ ſit ex fundatione vel dotatione,qui ex authentico documento & alijs iure requiſitis oſtẽdať,ſiue etiã ex multiplicatis ꝓſentationibus per antiquiſſimũ tẽporis curſum,qui hominũ memoriã excedat, aliáſve ſecundùm iuris diſpoſitionẽ. In ijs verò ꝑſonis,ſeu cõmunitatibus,vel Vniuerſitatib⁹,in quibus id ius plerũq; ex vſurpatione potiùs quæſitũ ꝓſumi ſolet, plenior & exactior probatio ad docendũ verum titulũ requiratur. Nec immemorabilis tẽporis probatio aliter eis ſuffragetur,q̃ ſi pręter reliqua ad eam neceſſaria, ꝓſentationes etiã cõtinuatæ nõ minori ſaltem q̃ quinquaginta annorum ſpatio, quæ oẽs effectũ ſortitæ ſint,authenticis ſcripturis probentur. Reliqui patronatus omnes in beneficijs tam ſecularibus q̃ regularib⁹, ſeu parochialib⁹ vel dignitatibus aut quibuſcũq; alijs beneficijs in Cathedrali vel collegiata Eccleſia,ſeu facultates & priuilegia cõceſſa tam in vim patronatus, q̃ alio quocunq; iure nominandi, eligendi,præſentandi ad ea,cùm vacant(exceptis patronatibus ſuper Cathedralib⁹ Eccleſijs cõpetentibus,& exceptis alijs,quę ad Imperatorem & Reges,ſeu Regna poſſidentes,alioſq; ſublimes ac ſupremos Principes, iura Imperij in dominijs ſuis habentes, pertinent, & quæ in fauorẽ ſtudiorũ generaliũ cõceſſa ſunt) in totum prorſus abrogata & irrita,cum quaſi poſſeſſiõe inde ſequuta,intelligaň, beneficiaq; huiuſmodi tanq̃ libera à ſuis collatoribus conferantur,ac prouiſiones huiuſmodi plenum effectũ cõſequãtur. Ad hæc, liceat Epiſcopo præſentatos à patronis, ſi idonei non fuerint, repellere. Quòd ſi ad inferiores inſtitutio pertineat, ab Epiſcopo tamen, iuxta aliàs ſtatuta ab hac ſancta Synodo, examinentur: alioquin inſtitutio ab inferioribus facta, irrita ſit & inanis. Patroni aũt beneficiorum cuiuſcũq; ordinis & dignitatis, etiamſi Cõmunitates, Vniuerſitates,Collegia quęcunq; clericorũ vel laicorũ exiſtant,in perceptione fructuũ, prouentuum, obuentionum quorumcunq; beneficiorũ,etiamſi verè de iurepatronatus ipſorum ex fundatione & dotatione eſſent, nullatenùs nulláve cauſa vel occaſione ſe ingerant: ſed illos liberè Rectori ſeu beneficiato,nõ obſtante etiã quacunq; cõſuetudine,diſtribuendos dimittãt: nec dictũ iuſpatronatus venditionis aut alio quocũq; titulo in alios, contra canonicas ſanctiones, trãsferre ꝓſumant:ſi ſecùs fecerint,excõmunicationis & interdicti pœnis ſubijciaň, & dicto iurepatronat⁹ ipſo iure priuati exiſtãt.

Inſupèr acceſſiões per viam vnionis factæ de beneficijs liberis ad eccleſias Iuriſpatronatui,etiam laicorũ,ſubiectas, tam ad parochiales q̃ ad alia quęcũq; beneficia,etiã ſimplicia, ſeu dignitates vel hoſpitalia, ita vt ꝑdicta beneficia libera eiuſdẽ naturę cum ijs, quibuſcũ vniuntur,efficiantur,atq; ſub Iurepatronatus conſtituantur, hæ ſi nondùm plenarium ſortitæ ſunt effectũ,vel deinceps ad cuiuſuis inſtantiã fient,quacũq; authoritate,etiã Apoſtolica cõceſſa fuerint,ſimul cũ vnionib⁹ ipſis per ſubreptionẽ obtẽtę intelligaň: Nõ obſtante quacũq; in ijs verborũ forma ſeu derogatione, quæ habeať pro expreſſa: nec executioni ampliùs demandenť, ſed bñficia ipſa vnita cùm vacauerint,liberè vt anteà cõferanť. Quæ verò à 40.annis citra factæ, effectũ & plenam incorporationẽ ſunt cõſecutæ, hæ nihilominùs ab Ordinarijs,tanquã à ſede Apoſtolica delegatis,reuideantur & examinentur: ac quæ per ſubreptionem vel obreptionem obtentę fuerint, ſimul cum vnionibus irritæ declarentur, ac beneficia ipſa ſeparentur, & alijs conferantur. Similiter quoque patronatus quicunq; in Eccleſijs & quibuſcunq; alijs beneficijs, etiam dignitatibus anteà liberis, acquiſiti à quadraginta annis citra,& in futurũ acquirendi ſeu ex augmento dotis, ſeu ex noua con-

cōſtructione, vel alia ſimili cauſa, etiam authoritate ſedis Apoſtolicæ,ab iiſdem Ordinarijs, vtì delegatis, vt ſuprà (qui nullius in his facultatib⁹ aut priuilegijs impediantur) diligenter cognoſcantur,& quos nó repererint ob maximè euidentem Eccleſię vel beneficij, ſeu dignitatis neceſſitatem legitimè cōſtitutos eſſe, in totū reuocent,atq; beneficia huiuſmodi ſine dāno illa poſſidentiū, & reſtituto patronis eo,quod ab eis idcircò datū eſt,in priſtinū libertatis ſtatū reducāt: nō obſtantibus priuilegijs,cōſtitutionib⁹ & conſuetudinibus,etiam immemorabilibus.

Cap. X.

Quoniam ob malitioſam potentium ſuggeſtionē, & quādoq; ob locorū longinquitatem,perſonarū notitia,quibus cauſæ mandātur, vſqueadeò haberi non poteſt,hincq; interdum iudicibus nō vndequaq; idoneis cauſæ in partibus delegantur, ſtatuit ſancta Synodus in ſingulis Cōcilijs Prouincialib⁹ aut Diœceſanis aliquot perſonas,quę qualitates habeant iuxta conſtitutionē Bonifacij octaui,quę incipit,Statutū:& alioquin ad id aptas deſignari,vt præter Ordinarios locorum ijs etiam poſthàc cauſæ eccleſiaſticæ ac ſpirituales & ad forū eccleſiaſticū pertinentes in partibus delegādæ cōmittantur: Et ſi aliquem interim ex deſignatis mori cōtigerit,ſubſtituat Ordinarius loci cum conſilio capituli alium in eius locum, vſq; ad futurā Prouincialē aut Diœceſanā Synodum:ita vt habeat quæq; Diœceſis quatuor ſaltem aut etiam plures probatas perſonas, ac vt ſuprà qualificatas, quib⁹ huiuſmodi cauſæ à quolibet Legato vel Nuncio, atq; etiam à ſede Apoſtolica cōmittantur: alioquin poſt deſignationem factā,quam ſtatim Epiſcopi ad ſummum Ro. Pōt. tranſmittant,delegationes quæcunq; aliorum Iudicum alijs,quàm his factæ,ſubreptitiæ cenſeantur. Admonet dehinc ſancta Synodos tā ordinarios quàm alios quoſcunq; iudices,vt terminandis litibus quanta fieri poterit breuitate ſtudeant, ac litigatorum artibus ſeu in litis conteſtatione, ſeu alia parte iudicij differenda, modis omnibus aut termini pręfixione,aut cōpetenti alia ratione occurrant.

Cap. XI.

Magnā Eccleſijs perniciem afferre ſolet, cùm earum bona, repræſentata pecunia, in ſucceſſorum præiudiciū alijs locantur. Oēs igitur hę locationes,ſi anticipatis ſolutionibus fient,nullatenùs in pręiudicium ſucceſſorum validæ intelligantur, quocunq; indulto aut priuilegio nō obſtāte: nec huiuſmodi locationes in Romana curia vel extra eam cōfirmentur. Non liceat etiam Iuriſdictiones Eccleſiaſticas ſeu facultates nominandi aut deputandi Vicarios in ſpiritualibus locare, nec cōductorib⁹ per ſe aut alios ea exercere: aliterq; cōceſſiones,etiam à ſede Apoſtolica factæ, ſurreptitiæ cenſeantur. Locationes verò rerū Eccleſiaſticarū,etiam authoritate Apoſtolica confirmatas, ſancta Synodus irritas decernit,quas à triginta annis citra ad longum tempus, ſeu, vt in nonnullis partibus à vigintinouē,ſeu bis viginti nouem annis vocāt factas,Synodus prouincialis, vel deputādi ab ea,in damnum Eccleſiæ & contra Canonicas ſanctiones contractas fuiſſe iudicabunt.

Cap. XII.

Non ſunt ferendi,qui varijs artibus decimas Eccleſijs obuenientes ſubtrahere moliuntur,aut qui ab alijs ſoluēdas temerè occupant,& in rem ſuā vertunt,cùm decimarū ſolutio debita ſit Deo:& qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt,res alienas inuadunt:præcipit igitur ſancta Synodus omnibus, cuiuſcunq; grad⁹ & cōditionis ſint, ad quos decimarum ſolutio ſpectat, vt eas, ad quas de iure tenētur, in poſterū Cathedrali aut quibuſcunq; alijs Eccleſijs vel perſonis, quibus legitimè debenť, integrè perſoluāt. Qui verò eas aut ſubtrahūt, aut impediunt, excommunicentur:nec ab hoc crimine,niſi plena reſtitutione ſecuta,abſoluantur.Hortatur dehinc oēs & ſingulos pro Chriſtiana charitate debitoq; erga paſtores ſuos munere,vt de bonis ſibi à Deo collatis Epiſcopis & Parochis, qui tenuiorib⁹ præſunt Eccleſijs,largè ſubuenire ad Dei laudē atq; ad Paſtorum ſuorum,qui pro eis inuigilant,dignitatem tuendam non grauentur.

Cap. XIII.

Decernit S. Synodus, vt quibuſcunq; in locis iā ante annos quadraginta,quarta, quę funeralium diciť, Cathedrali aut parochiali Eccleſiæ ſolita eſſet perſolui, ac poſteà fuerit ex quocūq; priuilegio alijs monaſterijs, hoſpitalibus aut quibuſcunq; locis pijs cōceſſa,eadē poſthàc integro iure & eadē portione,quę anteà ſolebat,Cathedrali ſeu Parochiali Eccleſiæ perſoluatur:nō obſtantib⁹ cōceſſionibus, gratijs, priuilegijs, etiā mari magno nuncupatis, aut alijs quibuſcunq;.

Cap. XIIII.

Quàm turpe,ac Clericorum nomine,qui ſe diuino cultui addixerunt, ſit indignum, in impudicitiæ ſordibus immundoq; cōcubinatu verſari, ſatis res ipſa communi fidelium omnium offenſione, ſummoq; Clericalis militiæ dedecore teſtatur. Vt igitur ad eam quam decet cōtinentiam ac vitæ integritatem miniſtri eccleſiæ reuocētur,populuſq; hinc eos magis diſcat reuereri, quo illos vita honeſtiores cognouerit, prohibet S.Synodus quibuſcunq; clericis,ne cōcubinas aut alias mulieres,de quib⁹ poſſit haberi ſuſpicio, in domo vel extra detinere,aut cū ijs vllā cōſuetudinē habere audeāt. Alioqn pœnis à ſacris canonib⁹ vel ſtatutis eccleſiarum puniantur. Quòd ſi à ſuperiorib⁹ moniti, ab ijs ſe non abſtinuerint, tertia parte fructuū,obuentionū ac prouentuū beneficio-

 rum

rum ſuorum quorumcũq; penſionum ipſo facto ſint priuati, quæ fabricæ Eccleſiæ aut alteri pio loco, arbitrio Epiſcopi applicetur. Sin verò in delicto eodem cum eadẽ vel alia fœmina perſeuerantes, ſecundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantùm fructus omnes ac prouentus ſuorum beneficiorum & penſiones eo ipſo amittant, qui prædictis locis applicentur, ſed etiam à beneficiorum ipſorum adminiſtratione, quoàd Ordinarius, etiam vti ſedis Apoſtolicæ delegatus, arbitrabitur, ſuſpẽdantur. Et ſi ita ſuſpenſi nihilominùs eas nõ expellant, aut cũ ijs etiã verſentur, tunc beneficijs, portionibus, ac officijs, & penſionibus quibuſcunq; Eccleſiaſticis perpetuò priuẽtur, atq; inhabiles ac indigni quibuſcunq; honoribus, dignitatibus, beneficijs ac officijs in poſterum reddantur, donec poſt manifeſtã vitæ emendationẽ ab eorũ ſuperioribus cùm ijs ex cauſa viſum fuerit diſpẽſandum. Sed ſi poſtquàm eas ſemel dimiſerint, intermiſſum conſortiũ repetere, aut alias huiuſmodi ſcandaloſas mulieres ſibi adiungere auſi fuerint, præter prædictas pœnas, excõmunicationis gladio plectãtur. Nec quæuis appellatio aut exemptio prædictam executionem impediat, aut ſuſpendat: ſupradictorũq; omnium cognitio nõ ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, ſed ad Epiſcopos ipſos pertineat, qui ſine ſtrepitu & figura Iudicij, & ſola facti veritate inſpecta ꝓcedere poſſint. Clerici verò beneficia Eccleſiaſtica aut penſiones non habentes, iuxta delicti & contumaciæ perſeuerãtiam & qualitatem ab ipſo Epiſcopo carceris pœna, ſuſpenſione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, alijs´ve modis iuxta ſacros Canones puniantur. Epiſcopi quoque, quod abſit, ſi ab huiuſmodi crimine non abſtinuerint, & à Synodo Prouinciali admoniti ſe nõ emendãrint, ipſo facto ſint ſuſpenſi. Et ſi perſeuerent, etiam ad ſanctiſſimum Romanũ Pontificem ab eadem Synodo deferantur, qui pro qualitate culpæ etiam per priuationem, ſi opus erit, in eos animaduertat.

Cap. XV.

Vt paternæ incontinentiæ memoria à locis Deo conſecratis (quos maximè puritas ſanctitasq; decet) longiſſimè arceatur, non liceat filijs clericorum, qui non ex legitimo nati ſunt matrimonio, in Eccleſijs, vbi eorũ patres beneficium aliquod Eccleſiaſticum habent aut habuerũt, quodcunque, etiam diſſimile beneficium obtinere, nec in dictis Eccleſijs quoquo modo miniſtrare, nec penſiones ſuper fructibus beneficiorũ, quę parentes eorũ obtinent, vel aliâs obtinuerũt, habere. Quòd ſi in præſenti pater & filius in eadem Eccleſia beneficia obtinere reperiãtur, cogatur filius ſuũ beneficiũ reſignare, aut cum alio permutare extra Eccleſiã intra triũ menſium ſpatium: aliâs ipſo iure eo priuatus exiſtat, & ſuper ijs quęcũq; diſpenſatio, ſubreptitia cenſeatur. Ad hæc, reciprocæ reſignationes, ſi quæ poſthàc à parentibus clericis in fauorẽ filiorũ fient, vt alter alterius beneficium conſequatur, in fraudem huius decreti & Canonicarum ſanctionum factæ omninò cenſeantur. Nec collatiões ſequutę, vigore huiuſmodi reſignationũ, ſeu aliarum quarumcunque, quæ in fraudem factæ fuerint, ipſis Clericorum filijs ſuffragentur.

Cap. XVI.

Statuit ſancta Synodus, vt Eccleſiaſtica beneficia ſecularia, quocunque noĩe appellentur, quæ curã animarum ex primæua eorum inſtitutione, aut aliter quomodocunq; retinent, illa deinceps in ſimplex beneficiũ, etiam aſſignata Vicario perpetuo congrua portione, non conuertantur: non obſtantibus quibuſcunque gratijs, quæ ſuum plenarium effectum nõ ſunt cõſecutę. In ijs verò, in quibus contra earum inſtitutionem ſeu fundationem cura animarum in Vicarium perpetuum tranſlata eſt, etiamſi in hoc ſtatu ab immemorabili tempore reperiantur, ſi congrua portio fructuum Vicario eccleſiæ, quocunque nomine is appelletur, nõ fuerit aſſignata, ea quamprimùm & ad minus intra annum in fine præſentis Cõcilij arbitrio ordinarij iuxta formã decreti ſub fe. re. Paulo III. aſſignetur. Quòd ſi id commodè fieri non poſſit, aut intra dictum terminum factum non erit, cùm primùm per ceſſum vel deceſſum Vicarij ſeu Rectoris, aut quomodolibèt alterũ eorum vacauerit, beneficiũ curam animarum recipiat, ac Vicariæ nomẽ ceſſet, & in antiquum ſtatum reſtituatur.

Cap. XVII.

Non poteſt ſancta Synodus nõ grauiter dolere, audiens Epiſcopos aliquos ſui ſtatus oblitos, Pontificiam dignitatem nõ leuiter dehoneſtare, qui cum Regum miniſtris, Regulis & baronibus in Eccleſia & extra indecenti quadã demiſſione ſe gerunt, & veluti inferiores miniſtri Altaris, nimìs indignè non ſolùm loco cedunt, ſed etiam perſonaliter illis inſeruiunt. Quarè hæc & ſimilia deteſtans ſancta Synodus, ſacros Canones omnes Conciliaque generalia, atque alias Apoſtolicas ſanctiones, ad dignitatis Epiſcopalis decorum & grauitatem pertinentes renouando, præcipit, vt ab huiuſmodi in poſterum Epiſcopi ſe abſtineant: mandans eiſdem, vt tam in Eccleſia, quàm forìs ſuum gradum & ordinem præ oculis habentes, vbiq; ſe Patres & paſtores eſſe meminerint: reliquis verò tam Principibus, quàm cæteris omnibus, vt eos paterno honore ac debita reuerentia proſequantur.

Cap. XVIII.

Sicuti publicè expedit legis vinculum quãdoq; relaxare, vel pleniùs, euenientibus caſibus & neceſſitatibus, pro communi vtilitate ſatisfiat, ſic frequẽtiùs legem ſoluere, exem-

exemploq; potiùs quàm certo perſonarum rerumq; delectu petentibus indulgere, nil aliud eſt, q̃ vnicuiq; ad leges trãſgrediendas aditum aperire. Quapropter ſciant vniuerſi ſacratiſſimos canones exactè ob om̃ibus, & quoàd eius fieri poterit, indiſtinctè obſeruandos. Quòd ſi vrgens iuſtaq; ratio, & maior quandoq; vtilitas poſtulauerit cum aliquibus diſpenſandum eſſe, id cauſa cognita, ac ſumma maturitate, atque gratis à quibuſcunq;, ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum: aliterq́; facta diſpenſatio, ſubreptitia cenſeatur.

Cap. XIX.

Duella interdicuntur.

Deteſtabilis duellorum vſus, fabricante diabolo introductus, vt cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex Chriſtiano orbe penitùs extermineť, Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocunq; alio nomine dñi temporales, qui locũ ad monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos cõceſſerint, eo ipſo ſint excõmunicati, ac iuriſdictione & dominio ciuitatis, caſtri aut loci, in quo vel apud quẽ duellũ fieri permiſerint, quod ab Eccleſia obtinent, priuati intelligantur: & ſi feudalia ſint, directis dominis ſtatim acquirantur. Qui verò pugnam cõmiſerint, & qui eorum patrini vocãtur, excõmunicationis, ac omnium bonorum ſuorũ proſcriptionis, ac perpetuę infamiæ pœnam incurrant, & vt homicidę, iuxta ſacros Canones, puniri debeant. Et ſi in ipſo cõflictu deceſſerint, perpetuò careant Eccleſiaſtica ſepultura. Illi etiã, qui cõſilium in cauſa duelli tam in iure quàm facto dederint, aut alia quacunq; ratione, ad id quenquã ſuaſerint, necnon ſpectatores, excõmunicatiõis ac perpetuę maledictionis vinculo teneantur: nõ obſtante quocunq; priuilegio, ſeu praua conſuetudine, etiam immemorabili.

Cap. XX.

Vt Principes Eccleſiaſticam tueantur libertatẽ.

Cupiens ſancta Synodus Eccleſiaſticam diſciplinam in Chriſtiano populo non ſolùm reſtitui, ſed etiam perpetuò ſartam tectam à quibuſcunq; impedimentis conſeruari, præter ea, quæ de Eccleſiaſticis perſonis conſtituit, ſeculares quoq; Principes officij ſui admonendos eſſe cenſuit: cõfidens eos vt Catholicos, quos Deus ſanctæ fidei Eccleſiæq; protectores eſſe voluit ius ſuum Eccleſiæ reſtitui non tantùm eſſe conceſſuros, ſed etiam ſubditos ſuos oẽs ad debitam erga clerũ, parochos & ſuperiores ordines reuerentiã reuocaturos: nec permiſſuros, vt officiales aut inferiores magiſtratus, Eccleſiæ & perſonarũ eccleſiaſticarũ immunitatẽ, Dei ordinatione & canonicis ſanctionibus cõſtitutam, aliquo cupiditatis ſtudio ſeu incõſideratione aliqua violẽt: ſed vnà cũ ipſis Principib⁹ debitã ſacris ſummorũ Pontif. & Cõciliorũ cõſtitutionibus obſeruantiã pręſtent. Decernit itaq; & præcipit, ſacros Canones & Concilia generalia omnia, necnon alias Apoſtolicas ſanctiones, in fauorẽ Eccleſiaſticarũ perſonarũ, libertatis eccleſiaſticę, & contra eius violatores editas, quæ omnia p̃ſenti etiã decreto innouat, exactè ab omnibus obſeruari debere. Prætereaq; admonet Imperatorẽ, Reges, Reſpublicas, Principes, & oẽs & ſingulos, cuiuſcũq; ſtatus & dignitatis extiterint, vt quo largiùs bonis tẽporalibus atq; in alios poteſtate ſunt ornati, eo ſanctiùs, quæ Eccleſiaſtici iuris ſunt, tanquã Dei præcipua eiuſq; patrocinio tecta, venerentur, nec ab vllis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, alijs've dominis temporalibus ſeu magiſtratibus, maximeq; miniſtris ipſorum Principum lædi patiantur: ſed ſeuerè in eos, qui illius libertatẽ, immunitatem atque iuriſdictionem impediunt, animaduertant. Quibus etiam ipſimet exemplo ad pietatẽ, religionem, Eccleſiarumq; protectionẽ exiſtant: imitantes anteriores optimos religioſiſſimosq; Principes, qui res Eccleſiæ ſua in primis authoritate ac munificentia auxerũt, nedũ ab aliorũ iniuria vindicarunt. Adeoq; ea in re quiſque officium ſuum ſedulò præſtet, quo cultus diuinus deuotè exerceri, & Prælati cæteriq; clerici in reſidentijs & officijs ſuis quieti, & ſine impedimentis cum fructu & ædificatione populi permanere valeant.

Cap. XXI.

Poſtremò ſancta Synodus omnia & ſingula, ſub quibuſcunque clauſulis & verbis, quę de morum reformatione atq; Eccleſiaſtica diſciplina tam ſub fe. re. Paulo III. ac Iulio III. quàm ſub beatiſſimo Pio quarto Pontificibus Maximis in hoc ſacro Cõcilio ſtatuta ſunt, declarat ita decreta fuiſſe, vt in his ſalua ſemper ſedis Apoſtolicę authoritas & ſit, & eſſe intelligatur.

DECRETVM DE CONTINVANDA Seſſione in diem ſequentẽ.

CVm ea omnia, quę in pręſenti Seſſione tractanda erãt, quia hora tarda eſt, cõmodè expediri non poſſint, propterea iuxta id, quod in generali congregatione à Patribus ſtatutum fuit, ea, quę ſuperſunt, in diem craſtinam hanc eandem Seſſionem continuando differuntur.

CONTINVATIO SESSIONIS DIE QVARTA DECEMBRIS.

Decretum de Indulgentijs.

CVM poteſtas conferendi Indulgentias à Chriſto Eccleſiæ cõceſſa ſit, atque huiuſmodi poteſtate, diuinitùs ſibi tradita, antiquiſſimis etiã temporibus illa vſa fuerit, ſacroſancta Synodus Indulgentiarũ vſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem, & ſacrorum Conciliorũ authoritate probatum, in Eccleſia retinendum eſſe docet & præcipit, eosq; anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia pote-

ſtatem eſſe negant. In his tamen concedendis moderationem, iuxta veterem & probatam in Eccleſia cõſuetudinem, adhiberi cupit, ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina eneruetur. Abuſus verò, qui in his irrepſerunt, & quorũ occaſione inſigne hoc Indulgentiarum nomen ab hæreticis blaſphematur, emendatos & correctos cupiens, preſenti Decreto generaliter ſtatuit, prauos quæſtus omnes pro his conſequendis, vndè plurima in Chriſtiano populo abuſuũ cauſa fluxit, omninò abolendos eſſe. Cæteros verò, qui ex ſuperſtitione, ignorantia, irreuerentia, aut aliundè quomodocunq; prouenerũt, cùm ob multiplices locorum & prouinciarum, apud quas hi committũtur, corruptelas commodè nequeant ſpecialiter prohiberi: mandat omnibus Epiſcopis, vt diligenter quiſque huiuſmodi abuſus Eccleſiæ ſuæ colligat, eosq; in prima Synodo Prouinciali referat, vt aliorum quoq; Epiſcoporũ ſententia cogniti, ſtatim ad ſummum Rom. Pont. deferantur, cuius authoritate & prudentia, quod vniuerſali Eccleſiæ expediet, ſtatuatur: vt ita ſanctarum indulgentiarum munus piè, ſanctè & incorruptè omnibus fidelibus diſpenſetur.

De delectu ciborum, ieiunijs & diebus feſtis.

Inſupèr hortatur ſancta Synodus, & per ſanctiſſimum Domini noſtri atq; Saluatoris aduentum Paſtores omnes obteſtatur, vt tãquàm boni milites illa omnia, quæ ſancta Romana Eccleſia, omnium Eccleſiarum mater & magiſtra, ſtatuit, necnon ea, quæ tã in hoc Concilio, quàm in alijs Oecumenicis ſtatuta ſunt, quibuſcunque fidelibus ſedulò commendent: omniq; diligẽtia vtantur, vt illis omnibus, & ijs præcipuè ſint obſequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, vt ciborum delectus & ieiunia: vel etiam quę faciunt ad pietatem augendã, vt dierum feſtorum deuota & religioſa celebratio: admonentes populos crebrò, obedire præpoſitis ſuis, quos qui audiunt, Deũ remuneratorem audient: qui verò contemnunt, Deum ipſum vltorem ſentient.

De Indice librorum, Catechiſmo, Breuiario & Miſſali.

Sacroſancta Synodus in ſecunda Seſſione, ſub ſanctiſſimo domino noſtro Pio 4. celebrata, delectis quibuſdam Patribus cõmiſit, vt de varijs cẽſuris, ac libris vel ſuſpectis vel pernicioſis, quid facto opus eſſet, cõſiderarent, atque ad ipſam ſanctam Synodũ referrent: audiens nunc huic operi ab eis extremam manum impoſitam eſſe, nec tamen ob librorum varietatem & multitudinem diſtinctè & commodè poſſit à ſancta Synodo dijudicari: præcipit vt quicquid ab illis præſtitum eſt, ſanctiſſimo Romano Põtifici exhibeatur, vt eius iudicio atque authoritate terminetur & euulgetur. Idemq; de Catechiſmo à Patribus, quibus illud mãdatum fuerat, & de Miſſali & Breuiario fieri mandat.

De loco Oratorum.

Declarat ſancta Synodus, ex loco aſſignato Oratoribus, tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus, in ſedendo, incedendo, aut quibuſcunque alijs actibus, nullum cuiquam eorum factũ fuiſſe præiudicium: ſed omnia illorum, & Imperatoris, Regum, Rerumpublicarum, ac Principum ſuorum iura & prærogatiuas illæſas & ſaluas eſſe, in eodemque ſtatu permanere, prout ante preſens Concilium reperiebantur.

De recipiendis & obſeruandis Decretis Concilij.

Tanta fuit horum temporum calamitas, & hæreticorum inueterata malitia, vt nihil tam clarum in fide noſtra aſſerẽda vnquàm fuerit, aut tam certò ſtatutũ, quod non humani generis hoſte ſuadente, illi errore aliquo contaminauerint. Eapropter ſancta Synodus id potiſſimùm curauit, vt præcipuos hæreticorum noſtri temporis errores damnaret & anathematizaret, veramque & Catholicam doctrinam traderet & doceret, prout damnauit, anathematizauit & diffiniuit. Cumque tam diù tot Epiſcopi, ex varijs Chriſtiani orbis Prouincijs euocati, ſine magna gregis ſibi commiſſi iactura & vniuerſali periculo ab Eccleſijs abeſſe non poſſint, nec vlla ſpes reſtet, hereticos, totiès fide etiã publica, quam deſiderarũt, inuitatos & tam diù expectatos, huc ampliùs aduenturos, ideoque tandem huic ſacro concilio finem imponere neceſſe ſit: ſupereſt nunc, vt principes omnes (quod facit) in Domino moneat ad operam ſuam ita præſtandam, vt quę ab ea decreta ſunt, ab hæreticis deprauari aut violari nõ permittant, ſed ab his & omnibus deuotè recipiant, & fideliter obſeruent. Quòd ſi in his recipiendis aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inciderint, quæ declarationẽ (quod nõ credit) aut diffinitionem poſtulent, præter alia remedia in hoc Concilio inſtituta, confidit ſancta Synodus beatiſſimum Rom. Põtificem curaturum, vt vel euocatis ex illis præſertim prouincijs, vndè difficultas orta fuerit, ijs quos eidem negocio tractãdo viderit expedire, vel etiam Cõcilij generalis celebratione, ſi neceſſarium iudicauerit, vel commodiore quacunque ratione ei viſum fuerit, prouinciarum neceſſitatibus pro Dei gloria & Eccleſiæ tranquillitate conſulatur.

De recitandis Decretis Concilij ſub Paulo 3. & Iulio 3. in Seſſione.

Quoniam diuerſis temporibus tam ſub fe. re. Paulo III. quàm Iulio III. multa in hoc ſacro Concilio, quo ad dogmata ac morum reformationẽ ſtatuta & diffinita ſunt, vult ſancta Synodus, vt illa nunc recitentur & legantur. Recitata ſunt.

De

De fine Concilij, & confirmatione petenda à ſanctiſsimo Domino noſtro.

Illuſtriſſimi Domini, Reuerendiſſimiq; Patres, Placétne vobis, vt ad laudem DEI omnipotétis huic ſacræ Oecumenicę Synodo finis imponatur, & omnium & ſingulorum, quæ tã ſub ſe. re. Paulo III. & Iulio III. quàm ſub ſanctiſs. D. N. Pio Quarto, Romanis Pontificibus in ea decreta & diſſinita ſunt, cõfirmatio, nomine ſanctæ huius Synodi per Apoſtolicæ ſedis Legatos & Præſidentes à beatiſſimo Romano Pontifice petatur? Reſponderunt, Placet.

Poſtmodùm Illuſtriſs. & Reuerédiſſimus Cardinalis Moronus, primus Legatus & Pręſidens, benedicés ſanctę Synodo, dixit: Poſt gratias Deo actas, Reuerendiſſimi Patres, ite in pace. Qui reſponderunt, Amen.

ACCLAMATIONES IN FINE SACRI CONCILII, MORE MAIORUM, recitatæ ab Illuſtriſs. & Reueréd. Cardinale à Lotharingia, reſpondente toto Concilio, IIII. die Decembris.

Cardinalis à Lotharingia.

Beatiſs. Pio Papę & domino noſtro, ſanctæ vniuerſalis Eccleſię Pontifici, multi anni & æterna memoria.

Reſponſio Patrum:

Domine Deus, ſanctiſſimũ Patrem diutiſſimè Eccleſiæ tuæ conſerua, multos annos.

Card. Beatiſſimorum ſummorum Pótificũ animabus Pauli III. & Iulij tertij, quorum authoritate hoc ſacrum generale Concilium inchoatũ eſt, pax à Domino, & æterna gloria atq; felicitas in luce ſanctorum.

Reſp. Memoria in benedictione ſit.

Card. Caroli V. Imperat. & ſereniſſimorum Regum, qui hoc vniuerſale Concilium promouerunt & protexerunt, memoria in benedictione ſit.

Reſp. Amen, Amen.

C. Sereniſs. Imperatori Ferdinando ſemper Auguſto, orthodoxo & pacifico, & omnibus Regibus, Rebuſpublicis & Principib⁹ noſtris, multi anni.

R. Pium & Chriſtianum Imperatorem Domine cõſerua. Imperator cæleſtis, terrenos Reges, rectæ fidei conſeruatores, cuſtodi.

C. Apoſtolicæ Romanæ ſedis Legatis, & in hac Synodo præſidentibus, cum multis annis magnæ gratiæ.

R. Magnæ gratiæ. Dominus retribuat.

C. Reuerendiſs. Cardinalibus & Illuſtribus Oratoribus.

R. Magnas gratias, multos annos.

C. Sanctiſs. Epiſcopis vita, & felix ad Eccleſias ſuas reditus.

R. Præconibus veritatis perpetua memoria: orthodoxo Senatui multos annos.

C. Sacroſancta œcumenica Tridétina Synodus, eius fidem cõfiteamur, eius decreta ſemper ſeruemus.

R. Semper confiteamur, ſemper ſeruemus.

C. Omnes ita credimus, oẽs idipſum ſentimus, oẽs conſentientes & amplectentes ſubſcribimus. Hæc eſt fides beati Petri & Apoſtolorum, hæc eſt fides Patrum, hæc eſt fides orthodoxorum.

R. Ita credim⁹, ita ſentim⁹, ita ſubſcribimus.

C. His decretis inhærentes, digni reddamur miſericordijs & gratia primi & magni ſupremi ſacerdotis Ieſu Chriſti Dei, intercedente ſimul inuiolata Domina noſtra ſancta Deipara, & omnibus ſanctis.

R. Fiat, fiat: Amen, Amen.

C. Anathema cunctis hæreticis.

R. Anathema, Anathema.

Poſt hæc mandatum fuit à Legatis & Pręſidẽtibus ſub pœna excõmunicationis omibus Patribus, vt antequàm diſcederent è ciuitate Tridentina, ſubſcriberent manu propria decretis cõcilij, aut ea per publicum inſtrumentũ approbarent. Qui omnes deinde ſubſcripſerunt, & fuerũt numero 255. Videlicet, Legati 4. Cardinales, 2. Patriarchæ, 3. Archiepiſcopi, 25. Epiſcopi, 168. Abbates, 7. Procuratores abſentium cum legitimo mãdato 39. Generales ordinum 7.

CATALOGVS LEGATORVM, PATRVM, ORATORVM, ET THEOlogorum omnium, qui ad ſacroſanctã Oecumenicam Tridentinam Synodum cõuenerunt:

Quorum Nomina, Cognomina, Patriæ, & Dignitates hîc ſimul explicantur.

CARDINALES LEGATI ET PRAESIDENTES.

Hercules Gonzaga, S. R. E. Presbyter Cardinalis tituli S. Mariæ nouę, Mantuanus, obijt Tridẽti die ſecunda Martij, 1563. & ſepultus eſt Mantuæ.

Hieronymus Seripandus, S. R. E. Presbyter Cardinalis tituli S. Suſannæ, Neapolitanus, obijt Tridenti die 17. Martij, 1563. & ibì ſepultus in Eccleſia S. Marci ordinis fratrum Eremitarum S. Auguſtini, quorum olim fuerat Generalis.

Ioannes Moronus, S. R. E. Card. Epiſc. Pręneſtinus, Mediolanẽſis, in demortui Cardinalis de Mantua locum miſſus.

Staniſlaus Hoſius, S. R. E. presbyter Cardi. tituli S. Laurentij in Paliſperna, Polonus, Vvarmienſis.

Ludouicus Simoneta, S. R. E. presb. Card. tit. S. Cyriaci in Thermis, Mediolanenſis.

Marcus Siticus, S. R. E. Diaconus, Card. Baſilicæ duodecim Apoſtolorum de Altaemps, Germanus.

Bernardus Nauagerius, S. R. E. presbyter Card. tituli S. Nicolai inter Imagines, Venetus, in demortui Cardinalis Seripandi locum miſſus.

CARDINALES NON LEGATI.

Carolus à Lotharingia, S.R.E. presb. Card. tit. S. Apollinaris, princeps & Archiepiſcopus Rhemenſis, Lotharingus.

Ludouicus Madrucius, S. R. E. Diaconus Cardinalis, electus Epiſcopus Tridentinus, Germanus.

ORATORES, QVORVM NOMINA hic deſcribuntur iuxta eorum aduentũ in ciuitatem Tridentinam.

Georgius Draſcouicius Croattus, Orator Cæſaris pro Regno Hungariæ, Epiſcopus Quinqueecclesienſis.

Antonius de Muglitio Morauus, orator Cęſaris, archiepiſcopus Pragenſis.

Ferdinandus Martineus Mazcarenius, Orator ſereniſſimi Regis Portugalliæ.

Andreas Duditius Sbardelatus, epiſcopus Cænadienſis, Orator pro prælatis & Clero Hungariæ.

Sigiſmundus à Tunn. Orator Cæſareus.

Franciſcus Ferdinandus de Aualos, Marchio Piſcariæ, Orator Regis Catholici.

Ioannes Strozzius Florẽtinus, Orator excellentiſſimi Ducis Florentiæ & Senarum.

Melchior Luſſi, Eques auratus, Orator ſeptẽ Cantonum Heluetiorum.

Auguſtinus Paumgartner, I.V.D. de Monachio, Orat. illuſt. Alberti Ducis Bauariæ.

Nicolaus de Ponte, doctor & eques. Et Matthęus Dandulus eques. Ludouic⁹ de Lãſac. — Oratores D. Venetorũ.

Renaldus Ferrerius, Præſidens in Parlamento Pariſienſi. Et Guido Faber, Iudex maior Toloſæ. — Oratores Chriſtianiſſ. Regis Galliarum.

Valentinus Herbutus Polonus, epiſc. Præmiſlienſis, Orator ſereniſſ. regis Poloniæ.

Marcus Antonius Bobba Caſalenſis, epiſcopus Auguſten. in Pedemontio, Orator ſereniſſ. ducis Sabaudiæ.

Claudius Fernandez Quignonij, Comes Lunenſis, Orator Regis Catholici.

Hieronymus de Gaddis Florentinus, epiſc. Cortoneñ Orator excellentiſſ. Ducis Florentiæ, miſſus in locum Ioan. Strozzij.

Frater Martin⁹ Roias Portalrubeus, Orator illuſtriſſimi ac reuerendiſſimi D. Magni Magiſtri, ac totius ordinis ſancti Ioannis Hieroſolym. eiuſdẽ ord. Procancellarius.

PATRIARCHAE.

Antonius Hęlius Iuſtinopolitan. Hieroſolymitanus.

Daniel Barbarus Venetus, Aquilegienſis.

ſcopus, Hydruntin.

Marcus Cornelius Venetus, electus Archiepiſcopus Spalatren.

Sebaſtianus Leccauella Græcus, Ord. Prædi. olim Archiep. Naxien. nũc epiſc. Literan.

Petrus Guerrero Hiſpanen. Archiepiſcopus Granaten.

Antonius Altouitus Florentinus, Archiepiſcopus Florentinus.

Cæſar Cibo Genuenſis, obijt Tridenti die 26. Decemb. 1562. Archiepus Taurinen.

Paulus Aemilius Verallus Romanus, olim Archiepiſcopus Roſſanenſis, nunc Epiſcopus Caputaquenſis.

ARCHIEPISCOPI IVLII III.

Ioannes Brunus de Olchinio, regni Seruiæ Primâs, Archiepiſcopus Antibarenſis.

Ioannes Baptiſta Caſtaneus Romanus, Archiepiſcopus Roſſanen.

Ioannes Baptiſta Vrſinus Romanus, Archiepiſcopus ſanctę Seuerinę.

ARCHIEPISCOPI PAVLI IIII.

Ludouicus Beccatellus Bononienſis, Archiepiſcopus Raguſinus.

Mutius Callinus Brixien. Archiep. Iadrenſis.

Sigiſmundus Saracenus Neapolitan. Archiepiſcopus Materanus.

Antonius Parrages de Caſtilegio Hiſpan. Archiepiſcopus Calaritanus.

Iulius Paueſius Brixien. ord. Præd. Archiepiſcopus Surrentinus.

Bartholomæus de Martyribus Luſitan. ord. Præd. Archiepiſcopus Braccaren.

Auguſtinus Seluago Genuen. ord. Prædica. Archiepiſcopus Genuen.

ARCHIEPISCOPI PII IIII.

Philippus Mocenicus Venetus, regni Cypri Primâs & Legatus natus, Archiepiſcopus Nicoſien.

Guilielmus de Auanſon. Gallus, Archiepiſcopus Ebredunenſis.

Antonius Cauchus Venetus, Archiepiſcop⁹ Corcyrenſis.

Germanicus Bondin⁹ Seneñ, electus Archiepiſcopus Senarum.

Marcus Antonius Columna Romanus, Archiepiſcopus Tarentinus.

Caſpar de Foſſo Coſentinus, ordin. ſancti Franciſci de Paula, Archiepiſ. Rheginus.

Antonius de Muglitio Morauus, Ora. Cæſ. Archiepiſcopus Pragen.

Maximus de Maximis Romanus, Archiepiſcopus Amalphitanus.

Gaſpar Ceruantes de Gaeta Hiſpanus, Archiepiſcopus Meſſanenſis.

Leonardus Marinus Genuen. ord. Prędicat. Archiepiſcopus Lancianenſis.

Antonius Puteus Niceen. Archie. Barenſis.

EPISCOPI LEONIS X.

Vincentius Nicoſantinus de Fano, Epiſcop. Arbenſis.

Ioannes Franciſcus de Fliſco Ianuen. epiſcopus Andrienſis.

Io. Thomas de S. Felicio Neapol. Epiſcopus Cauenſis ſenior.

EPISCOPVS ADRIANI VI.

Quintius de Ruſticis Roman', Epi. milleten.

EPISCOPI CLEMENTIS VII.

Lucas Bizatius de Catharo, epiſc. Catharen.

Aloyſius Piſanus Venet. epiſc. Patauinus.

Alexãder Piccolhomin. Senen. epiſ. Pientin.

Dionyſius Græcus ord. Minorum S. Franciſci de obſeruan. epiſ. Milopotã. ſenior.

Gabriel le Veneur Gallus, epiſc. Ebroicen.

Guilhelm' de Montbas Gal. epiſ. Lectoren.

EPISCOPI PAVLI III.

Antonius à Camara Sabaudus, epiſ. Bellicẽ.

Nicolaus Maria Caracciolus Neapol. epiſc. Catanienſis.

Berardus bon Ioannes Romanus, epiſcopus Camerinenſis.

Fabius Mirtus Neapol. epiſcopus Caiacen.

Scipio Bongallus Romanus, epiſcopus ciuitatis Caſtel.

Georgius Corneli' Venetus, epi. Taruiſin'.

Vincentius Durantius Brixien. epi. Termul.

Mauritius de Petra Papiẽſis, epiſ. Vigleuẽſis.

Martius de Martijs Medices, epi. Marſicen.

Ioãnes Vincentius Michaëlius Barolitanus, epiſcopus Minerbinen.

Gabriel de Boueri Gallus, epi. Andegauen.

Leonardus Haller Germanus, epiſcopus Philadelphienſis.

Ludouicus Vaninus de Theodolis Foroliuien. (Mortuus eſt Tridenti) epiſcopus Britonorien.

Aegidius Falſetta Cingulanus, epiſcopus Britonorien.

Iulius Contarenus Venetus, epiſcopus Ciui. Bellunen.

Thomas Caſellus Roſſanen. ord. Præ. epiſc. Cauenſis Iunior.

Hippolytus Ariuabenus Mantuanus, epiſc. Hierapetren.

Hieronymus Maccabæus Romanus, epiſc. Caſtrenſis.

Petrus Auguſtinus Hiſpanus, epiſcop. Oſcẽſis & Iacenſis.

Iacobus Naclantus Florentinus, ord. Præd. epiſcopus Clodienſis.

Bartholomæus Sirigo Cretenſis, epiſcopus Caſtellaneten.

Thomas Stella Venetus, ord. Præd. epiſcop. Iuſtinopolitan.

Petrus du Val Gallus, epiſcopus Sagienſis.

Ioannes Antonius Pantuſa Conſentin', obijt Tridenti die 27. Octobris 1562. epiſcopus *Literarenſis.

Ioannes Baptiſta de Groſſis mantuanus, epiſcopus Rhegienſis.

Ioannes Xuarez Luſitanus, ord. S. Auguſtin. epiſcopus Coymbricen.

Philippus Riccabella Raccanaten. epiſcopus Raccanaten.

Io. Iacobus Barba Neapol. ord. S. Auguſtini, epiſcopus Iteranen.

Michael à Turre Vtinen. epiſ. Ceneten.

Pompeius Zambeccarius Bononien. epiſcopus Sulmonen.

Ioannes Beroaldus Panormitanus, epiſcopus Sanctæ Agathæ.

Antonius Scarampus Aquen. epiſ. Nolanus.

Antonius de Comitibus Genuen. ordinis Præd. epiſcopus Brugnacen.

Cæſar Foggia Roſſanen. epiſ. Vmbriaticen.

Cæſar Comes à Gambara Brixien. epiſcopus Tortonenſis.

Io. Baptiſta de Bernardis Lucenſis, epiſcop. Adiacenſis.

Martinus Perezius de Ayala Hiſpanus, epiſ. Segobienſis.

Nicolaus Pſaulme Gallus, ord. S. Bened. epiſ. Verdunenſis.

Alfonſus Roſetus Ferrariẽſis, eps Comaclen.

Iulius Pariſianus de Tolentino, epiſcop. Ariminenſis.

Bartholomæus Sebaſtianus Hiſpanus, epiſc. Pactenſis.

Franciſcus Lambertus Sabaudus, epiſcopus Nicienſis.

Miximilianus Doria Genuen. epi. Naulenſis.

Euſtachius Du Bellay Gallus, epi. Pariſiẽſis.

Bartholomæus de Crapanica Roman. epiſc. Carinenſis.

Ennius Maſſarius de Narnia, epi. Feretranus.

Achilles Brancia Neapolitanus, epi. Bouẽſis.

Io. Franciſcus Verdura Meſſanen. epiſcopus Chironen.

Albertus Duimius de Gliricis, ordin. Præd. epiſcopus Veglenſis.

Ioan. Antolinez de Bricianos de la Ribera Hiſp. epiſcopus Iuuenacen.

Triſtanus de Bizet Gallus, epiſc. Xantonen.

EPISCOPI IVLII III.

Aſcanius Gerardinus de Amelia, epiſcopus Cattacenſis.

Marcus Gonzaga Mãtuanus epi. Aaſorenſis.

Baldouinus de Baldouinis Piſanus, epiſcopus Au. rſanus.

Petrus Franciſcus Palauicinus Genuen. epiſcopus Alerien.

Aegidius Fuſcararius Bononien. ord. Præd. epiſcopus Mutinen.

Timotheus Iuſtinianus de Chio. ord. Præd. epiſcopus Calamonen.

Didacus de Almanſa Hiſpanus, epiſcopus Caurienſis.

Lactantius Rouerella Ferrarien. epiſcopus Aſculanus.

Ambroſius Monticula Lunenſis Sarzanenſis, epiſcopus Segninus.

Sebaſtianus Gualterius Viterbienſis, epiſcopus Viterbien.

Honoratus Faſcitell⁹, monachus ord. S. Benedicti Neapolitanus, epiſ. Inſulan.
Petrus Camoianus Aretinus, epiſc. Feſularũ.
Horatius Grecus Troianenſis Appulus, epiſcopus Leſinen.
Bernardinus de Cuppis Romanus, epiſcop. Auximanus.
Gaſpar de Caſal Luſitan⁹, ord. S. Auguſtini, epiſcopus Leiren.
Ioãnes de Moruillier Gallus, epiſ. Aurelianẽ.
Fabi⁹ Cupallata Placẽtinus, eps Lachedonẽ.
Iulius Gẽtilius Tortonẽſis, eps Vultuarien.
Adrianus Fuſconius Roman. epiſc. Aquin⁹.
Antonius de S. Michaele Hiſp. ord. S. Franciſci de obſeruantia, epiſ. Mõtis Marani.
Hieronymus Melchiorius Racanaten. epiſcopus Maceratenſis.
Petrus de Petris de Monte Aretinus, epiſcopus Lucerinus.
Iulius Grittus Venetus, epiſcopus Parentin⁹.
Iacobus Syluerius Piccolhomineus de Celano, epiſcopus Aprutinus.
Ludouicus de Bresze Gallus, epiſ. Meldẽſis.
Iacobus Mignanellus Senenſ. epiſ. Groſſet.
Ioannes Andreas Crucius de Tibure, epiſcopus Tiburtin.
Carolus Cicada Genuen. epiſ. Albinganen.
Franciſcus Maria Picolhomineus Senenſis, epiſcopus Ilcinen.
Aſciſclus Moya de Cõtreras Hiſpanus, epiſcopus Vicen.
Galeatius Roſcius de Interãna (mortuus eſt Tridenti 16. Octob. 1562.) eps Aſſiſienſis.
Franciſcus Richardotus Burgundus, epiſcopus Atrebaten.
Iacobus Maria Sala Bononien. Italus, in Gallia epiſcopus Viuarienſis.
Gabriel de Monte ſ. Sabini, epiſc. Heſinus.
Marianus Sabellus Roman⁹, eps Eugubin⁹.
Agapitus Belhomo Rom. epiſc. Caſertanus.
Iulius Cananus Ferrarien. epiſc. Adrienſis.
Iulius Galletus Piſanus, epiſc. Aleſſanenſis.
Hieronymus Burgenſis Gallus, epiſcopus Catalaunenſis.

EPISCOPI PAVLI IIII.

Scipio Veſtẽſis Ferrariẽſis, epiſc. Caſſalenſis.
Didacus Sarmiente de Sotto maior, Hiſpanus, epiſcopus Aſtoricen.
Thomas Goduelus Anglus, epiſc. Aſſaphen.
Fauſtus Caffarellus Rom. epiſc. Fundanus.
Belliſarius Balduinus Neapolitanus, epiſcopus Larinenſis.
Vrbanus Vigerius de Ruere Genuen. epiſc. Senogallienſis.
Iacobus Suretus græcus, epiſcopus Milopotam. Iunior.

Ioannes Franciſcus Commendonus, epiſcopus Hyacinthenſis.
Iulius de Rubeis Polin. epiſc. Sancti Leonis.
Carolus de Graſſis Bononienſis, epiſcopus Montis Faliſci.
Arrias Gallego Hiſpanus, epiſc. Gerunden.
Hieronym⁹ Gallego Hiſpanus, eps Ouitẽſis.
Ioannes de Munatones Hiſpanus, ord. S. Auguſtini, epiſcopus Segorbicen.
Franciſcus Blanco Hiſpanus, epiſ. Aurienſis.
Vincentius de Luchis Bononien. epiſcopus Anconitanus.
Pompeius Piccolhomine⁹ de Aragonia, epiſcopus Tropien.
Petrus Barbadicus Venetus, epiſ. Curzolen.
Franciſcus Bachodius Sabaudien. epiſcopus Gebennen.
Carol⁹ d'Angẽnes Gallus, eps Cenomanẽſis.
Hieronymus de Nichiſola Veronen. ordin. Prædicat. epiſcopus Theanen.
Marcus Antonius Bobba Caſalẽſis, Orator ſereniſſ. Ducis Sabaudię, epiſcopus Auguſtenſis in Pedemontio.
Iacobus Lomollinus Meſſanenſis, epiſcopus Mazarien.
Donatus de Laurentijs de Aſculo Apuliæ, epiſcopus Arianen.
Petrus Contarenus Venetus (mortuus eſt Patauij in menſe Maio, 1563. epiſ. Paphenſis.
Petrus Daneſius Gallus, epiſcopus Vaurẽſis.
Hieronymus Sauorgnanus, Foroliuien. epiſcopus Sibinicen.
Carolus de Rouey Gallus, eps Sueſſionen.
Philippus Du Bec Gallus, epiſcop. Veneten.
Georgius Draſcouicius Croattus, Orator Cæſ. pro regno Hũg. epiſc. quinqueeccle.
Franciſcus de Aguirre Hiſpanus, epiſcopus Cotronen.
Andreas de Cueſta Hiſpanus, epiſcopus Legionen.
Antonius Gorrionero, epiſcop. Almerien.
Antoni⁹ Auguſtin⁹ Hiſpan⁹, epiſ. Ilerdenſis.
Angelus Maſſarellus Septendanus, epiſcop. Theleſinus.
Antonius Ciurelia Barenſis, eps Buduenſis.
Dominicus Caſalbancha Maſſanenſis, ord. Prædicat. epiſcopus Vicenſis.
Petrus Faunus Coſtacciario, eps Aquenſis.
Io. Carolus Bouius Bononiẽſis, eps Oſtunẽ.
Hugo Boncõpagnus Bononiẽ. epi. Veſtan⁹.
Saluator Pacinus de Colle, epiſc. Cluſinus.
Lupus Martinez Hiſpan. epiſcop. Elnenſis.
Carolus d'Eſpinay Gallus, epiſc. Dolenſis.
Aegidius Spifame Gallus, epiſc. Niuernen.
Antonius Sebaſtianus Minturnus de Traiect. epiſcopus Vxentinus.

Ioannes de Quignones Hiſpanus, epiſcopus Calagurritan.

EPISCOPI PII IIII.

Didacus Couaruuias de Leyua Hiſpan⁹, epiſcopus Ciuitaten.
Philippus Gerius Piſtorienſis, epiſ. Iſelanen.
Io. Antonius Facchinettus, epiſ. Neocaſtren.
*Gippolitus Capilupus Mãtuanus, epiſcop⁹ Fanenſis.
Ioannes Fabricius Seuerinus Neapolitanus, epiſcopus Aceren.
Conſtantinus Bonellus Feretran. epiſcopus ciuitatis Caſtel.
Iulius Superchius Mantuanus, ordinis Carmelitarum, epiſcopus Caprulanus.
Martinus Rithoui⁹ Flãder, prim⁹ epi. Iprẽſis.
Antonius Hauetius ordin. Præd. primus epiſcopus Namurcen.
Matthæus de Concinis Florentinus, epiſcopus Corthonenſis.
Nicolaus Sfondratus Mediolanenſis, epiſcopus Ctemonenſis.
Ventura Bufalinus *Trifernâs, epiſc. Maſſanenſis.
Ludouicus de Büeil Gallus, epiſc. Vencien.
Hieronymus Galleratus Mediolanen. epiſcopus Sutrinus
Ioannes Petrus Delphinus Venetus, ordinis Canonicorum regularium, epiſc. Hyacinthenſis ſecundus.
Ioannes Andreas Bellonius Meſſanen. epiſcopus Maſſelubren.
Georgius Ziſchouid Hungarus, ordinis Minorum ſancti Franciſci de obſeruantia, epiſcopus Segnienſis.
Stephanus Boucher Gallus, epiſcopus Coriſopienſis.
Ioannes Paulus Amannius Crenſen. epiſcopus Anglonen.
Fredericus Cornelius Venetus, epiſcop. Bergomen.
Alexander Sfortia de S. Flora, epi. Parmẽſis.
Antonius le Cirier Gallus, epiſcopus Abtincenſis.
Andreas Mozanicus Venetus, epiſcopus Nimoſien.
Benedictus Saluinus Firmanus, epiſcopus Verulanus.
Guilielmus Caſſador Hiſpanus, epiſcopus Barchinonen.
Petrus Gonzalez de Mendozza Hiſpanus, epiſcopus Salmantinus.
Martinus de Corduba de Mendozza Hiſpa. ordin. Præd. epiſcopus Dertuſen.
Iulius Magnanus Placẽtinus, ordinis Minor. Conuentualium S. Franciſci, epi. Caluen.
Valentinus Herburus Polonus, Orator sereniſſimi Regis Poloniæ, epiſcopus Præmiſſien.
Simon Aleottus Foroliuien, electus Foroliuienſis (mortuus eſt Tridenti die 20. Auguſti, 1562.) epiſcopus Foroliuien.
Petrus de Xaque Hiſpanus, ordin. Prædicat. epiſcopus Nioquen.
Proſper Rebiba Meſſanẽſis, epiſcopus Troianus.
Melchior Auoſmediano Hiſpanus, epiſcopus Guidixen.
Hippolytus de Rubeis Parmẽſis, electus epiſcopus Papienſis.
Didacus de Leon Hiſpanus, ordinis Carmelit. epiſcopus Colombrien.
Annibal Saracenus Neapolitan. epiſcopus Licienſis.
Paulus Iouius Comenſis, epiſcopus Nucerinus.
Hieronymus Triuiſanus Venetus, ord. Prædic. (mortuus eſt Tridenti die 9. Septembris, 1562.) epiſcopus Veronenſis.
Hieronymus Ragazzonus Venetus, epiſcopus Famaguſtan.
Romulus de Valentibus de Trebia, epiſcop⁹ Conuerſanus.
Lucius Marãta Venuſinus, epiſcopus Cauellen.
Simon de Nigris Genuenſis, epiſcopus Sarazanenſis.
Theophilus Gallupus *Tiopiẽſis, epiſcopus Oppidenſis.
Iulius Simonetta Mediolenenſis, epiſcopus Piſauren.
Petrus Allebret Nauarrus, epiſcopus Cumenenſis.
Iacobus Guidius Volaterranus, epiſcopus Pennenſis Adrienſiſq́;.
Didacus Ramirez Hiſpanus, epiſcop. Pampilon.
Frãciſcus del Gadu Hiſpanus, epiſcopus Lucenſis.
Ioannes Clauſſe Gallus, epiſc. Senecenſis.
Iacobus Gibertus de Nogueras Hiſpanus, epiſcopus Aliphanus.
Antonius Maria de Saluiatis Romanus, in Gallia epiſcopus Sancti Pauli.
Matthæus Priulus Venetus, epiſcopus Acmonien.
Thomas Lilius Bononienſis, epiſcopus Soranus.
Fabius Pignatellus Neapolitan. epiſcopus Monopolitan.
Hieronymus Guerrinus Feretranus, epiſcopus Imolenſis.
Carolus de Vicecomitibus Mediolanenſis, epiſcopus Vintimilienſis.
Thomas Oyerllaithe Hybernus, epiſcopus Roſſen.
Franciſcus Valete Gallus, epiſc. Vabrenſis.
Ioannes Coloſuarinus Hungarus, ord. Prædic. (obijt Tridẽti die 24. Nouembris anno 1562.) epiſcopus Canadienſis.
Andreas Duditius Sbardellatus Hunga. nũc epiſcopus Canadienſis
Spinellus Bencius Politianenſis, epiſcopus Montis Politiani.
Franciſcus Abundius Caſtillioneus, epiſcopus Bobien.

 Staniſlaus

Staniſlaus Faleſchi Polonus, epiſcopus Theodoſien, vel Chafenſis.
Eugenius Ohairt Hybernus, Ordinis Præd. epiſcopus Achaden.
Donaldus Magongial Hybernus, epiſcopus Rapoten.
Guido Ferrerius Pedemontanus, epiſcopus Vercellenſis.
Ioannes Baptiſta Sighicellius Bononien. epiſcopus Fauentinus.
Sebaſtianus Vantius de Arimino, epiſcopus Vrbeuetanus.
Ioannes Baptiſta Lomellinus Meſſanen. epiſcopus Gardien.
Ioãnes Baptiſta Milaneſius Florentinus, epiſcopus Marſicanus.
Auguſtinus Mollignatus Vercellen. epiſcop⁹ Triuicanus.
Carolus Grimaldus Genuenſis, epiſcopus Sagonen.
Fabricius Landrianus Mediolanen. epiſcop. Sancti Marci.
Bartholomæus Ferratinus Amerin. epiſcop. Amerinus.
Petrus Fragus Hiſp. Epiſcopus Vſellenſis.
Hieronymus de Gaddis Florẽtinus, Orator Ducis Florentiæ, electus epiſ. Cortunẽſis.
Franciſcus Contarenus Venetus, epiſcopus Paphenſis.
Ioannes Delphinus Venetus, Epiſcopus Torcellanus.
Alexander Molus * Commenſis, Epiſcopus Minorenſis.

REVERENDI ABBATES.

Ludouicus de Baiſſey Gallus, Ciſtercien. Abbas & Generalis.
Hieronymus de la Souchiere Gallus, Abbas Clareuallen.
Stephanus de Nauaria, Abbas ſanctæ Mariæ gratiarum prope Placentiam.
Auguſtinus Loſchus Hiſpanus, Abbas Caſſinenſis Benedicti de *Feraria.
Eutychius de Cordes Antuerpienſis, Abbas pro titulo.

GENERALES ORDINVM.

Vincentius Iuſtinianus Genuen. Gener. ordinis Pręd icatorum.
Franciſcus Zimora Hiſpanus, Generalis ſancti Franciſci de obſeruantia.
Antonius Sapiens Auguſtanus, Generalis S. Franciſci Conuent.
Chriſtophorus Patauinus, Generalis S. Auguſtini.
Stephan⁹ Fazzinus Cremonen. Prouincialis Lombardiæ pro Generali ord. Carmelit.
Ioannes Baptiſta Milliauacca Aſtenſis, Gene

Conſiſtorialis.
Ioannes Baptiſta Caſtellus, Bononiẽſis promotor.
Michael Thomaſius Maioricen. Doctor Decretorum.

RHEOLOGI A SVMMO PONtifice miſſi.

Alphonſus Salmaron Hiſpanus, Ordinis Ieſuitarum.
Frater Petrus de Soto, ordinis Pręd icatorum Hiſpanus, obijt Tridenti.
Franciſcus Torrẽſis Doctor Theologus Hiſpanus.
Antonius Soliſius, Doctor Theologus Hiſpanus.
Frater Camillus Campegius Papien. Inquiſitor Ferrariæ, Ordinis Pręd icatorum.
Frater Hieronymus Brauo Hiſpanus, ordinis Pręd icatorum.

DOCTORES THEOLOGIAE FACVLtatis Pariſienſis, miſſi à Carolo nono Galliarum rege Chriſtianiſsĩmo.

Nicolaus Maillard, Decanus facultatis Pariſienſis.
Ioannes Peletier.
Antonius Demochares.
Nicolaus de Bris.
Iacobus Hugonis Franciſcanus, idem etiam procurator reuerendiſſimi Ioannis Vrſini, Epiſcopi Trecorenſis.
Simon Vigor.
Richardus Du Pre.
Natalis Paillet (obijt Tridenti VII. Calend. Decemb. 1562.)
Robertus Fournier.
Antonius Coquier.
Lazarus Broychot.
Claudius de Saintes, Canonicus regularis.

THEOLOGI MISSI A PHILIPPO Rege Catholico.

Coſmas Damianus Hortolanus, electus Abbas Villabertrandi.
Ferdinãdus Tritius Doctor Theologus, Canonicus Caurien.
Ferdinãdus Velloſillus Doctor Theologus, Canonicus Segontinus.
Thomas Daſſio I. V. D. Canonic⁹ Valẽtin⁹.
*Licẽcit. Antoni⁹ Couarruias, Auditor Granaten.
Ferdinandus Minchaca, Decretorũ Doctor.
Frater Ioannes Ramirez Hiſpanus, miniſter prouincialis D. Iacobi.
Frater Alphonſus Contreras, Commiſſarius ordinis in Curia Regis Hiſpaniæ.
Frater Michael de Medina, ſacræ Theologiæ Doctor

Digitized by Google

ord. Carmelita.

Michael Baius ab Atho, ſacrę Theol. Doctor.

Ioan. Heſſels Louauio ſacræ Theol. Doctor.

Cornelius Ianſonius Hulſtéſis, ſacræ Theologiæ Doctor.

THEOLOGI MISSI A REge Portugalliæ.

Frater Franciſc. Furiero, ord. Præd.

D. Iacobus à Payua de Andrade Luſitanus, Doctor Theologus.

D. Melchior Cornelius Decretorũ Doctor, ſenator Regis Portugalliæ.

AB EXCELLENTISS. DVce Bauariæ.

Io. Cauillonius Flander, ex ſocietate Ieſuit.

PROCVRATORES EPISCOporum abſentium.

Merchantus doctor Theologus, pro Illuſtr. Cardinale de Mendoza, Epiſc. Burgen.

Io. Gothardius Cler. ſec. Germanus, pro reuerendiſſ. Epiſcopo Ratisbonen.

Georgius Hochenuarter Cleri. ſecu. Doctor Theologus, ſuffraganeus pro reuerendiſſ. Epiſcopo Baſileenſi.

Frater Felicianus Ninguarda de Morbinio ord. Prædic. pro Illuſtriſſimo Domino Salisburgen. Orator.

Petrus Cumel. Doctor Theologus Canonicus Malacitanus, pro R. Malacitano.

Ioannes Delgadus Doctor Theologus Canonicus Tydenſis, pro D. Ioanne de S. Aemiliano, reuerendiſſ. epiſc. Tudenſi.

Caſpar Cardillus Villalpandeus Segob. Doctor Theologus, pro R. epiſc. Abulen.

Frater Ioannes de Ludenna Doctor Theologus ord. Prędic. pro reuerendiſſ. epiſc. Seguntino.

Frater Franciſcus Orátes, Lector Valiſoletti ord. Minorũ, pro reuerẽd. epiſ. Palentino.

Cæſar Ferrantius Sueſſanus Doctor Theol. pro reuerendiſſ. epiſ. Sueſſano apud reuerendiſſimum Ilerdenſem.

PROCVRATORES ORDINVM.

Ioannes Coutignon Doctor Gallus, Prior & Procurator ord. Cluniacenſis.

Nicol. Boucherat Gallus, Prior monaſter. de Recluſo, Procurator generalis ordinis Ciſtertienſis.

THEOLOGI SECVLARES ET DOctores Iuris Canonici.

Georgius Girard. Gallus, Doctor Theolog. cum reuerendiſſ. Andegauenſi.

Mentianus Heruetus Gallus, cum Illuſtriſ. & reuerendiſſ. Cardinale à Lotharingia.

Frãciſcus Sancius Decanus facultatis Theologiæ, & Canonicus Salmaticen. cum reuerendiſſ. Salmaticen.

Matt. Guerra Conſentinus Calaber, presbyt. ſecularis, cum reuerendiſſ. epiſc. S. Marci.

Fredericus Pendaſius, cum Illuſtriſſ. Cardin. de Mantua, Legato ſacri Concilij.

Ioan. Franciſcus Lombardus, cum Illuſtriſſ. Card. Seripando, Legato ſacri Concilij.

Petrus Mercatus Theologus, cum R. Viceſi.

Trigillus Doctor Theol. Canonicus Legionẽ, cum reuerendiſſ. Legioneſi.

Sobanus Doctor Theol. cum R. Legionen.

Antonius Leitonus Doctor Theol. cum reuerendiſſ. Conymbricenſi.

Petrus Fontidonius Doctor Theolog. cum reuerendiſſ. Salmantino.

Ioan. Villetta D. Theol. cũ R. Barchinonen.

Ioannes Fonſeca Doctor Theolog. cum reuerendiſſ. Archiepiſc. Granaten.

Michael Oroncuſpe Doctor Theologus, cũ R. epiſcopo Pampilonen.

Alfonſus Fernandez de la Guerra Hiſpa. D. Theologus, cum R. Guidixien.

Coſmus Palma Fõteius, ſacrę Theol. Doctor Hiſpanus, Hortolani Abbatis diſcipulus & comes.

Michaël Ytero D. V. I. cum reuerendiſſ. epiſcopo Pampilonen.

Ioſephus Puebla Doctor Theologus, cũ reuerendiſſ. epiſc. Ciuitaten.

Ioannes Chacon Doctor Iuris Canonici, cũ reuerendiſſ. epiſcopo Almerien.

Antonius Garſias Doctor Theologus, cum reuerendiſſ. epiſcopo Oueten.

Benedictus Arias Mantuanus ord. S. Iacobi, Doctor Theol. cum reuerend. Segobieſi.

Ioannes Barcelona Theologus, cũ reuerend. epiſcopo Vſcellen.

DOCTORES GALLI ORDINIS S. Benedicti.

Ioannes Carthougne, Doctor Theologus.

Ioannes de Verdun Gallus, Doctor Theol.

THEOLOGI ORDINIS FRAtrum Prædicatorum.

Angelus Cioſus Florentinus, cum illuſtriſſ. Card. Mantuano Legato.

Saraphinus de Caballis de Brixia, Prouincialis terræ ſanctæ, cum R. ſuo Generali.

Eliſæus Capys Venetus, Theologus Archiepiſcopi Pragen.

Petrus Aridienſis Gallus, cum reuerend. D. Cenomanen.

Bernardus Bernardi Gallus, inquiſitor Auinioni Vicarius congregat. Franciæ, cum reuerendiſſ. D. Nemauſenſi.

Ioannes Matthæus Valdina, cum reuerend. D. Tarentino.

Petrus Martyr Coma Hiſpa. cum reuerend. D. Gerundenſi.

Petrus Zatores Hiſpanus, cum reuerend. D. Dertuſenſi.

Antonius de Groſupto, cum reuerendiſſ. D. Vigliuanenſi.

Aurelius de Chio, cum R. D. Spalatren.

Adrianus Valenticus Venetus cum reuerẽd. D. Nicoſienſi.

Marcus Medices Veronenſis, cum reuerend. D. Ceneten.

Benedictus Herba Mantuanus, cum reuerẽdiſſ. D. Brixienſi.

Michaël d' Aſt Genuenſis, Prior S. Laurẽtij. Conſtan.

Conſtant.Coccian.Iſorella,cũ R.D. Monte Pulciano.
Henricus de S.Hieron.cũ R.D.Braccarenſi.
Ludouicus de Soto maior,cum R.D. Geor. de Tayde.
Baptiſta de Lugo,cum R.D.Veronenſi.
Hieronymus Barolus Papien.

NOMINA FRATRVM THEOLOGORVM B.Franciſci de obſeruãtia,cũ ſuo generali.

Aloyſius de Burgo nouo Italus,S.Theol.Lector,Bononien.Commiſſarius generalis.
Thomas de Sogliano Ital. Prouinc. Bonon. (Miniſter.
Antonius de Padua Luſitanus, ordinis Secretarius.
Bonifacius Raguſęus Apoſt.Prędic. terræ S. (gubern.
Angel⁹ de Petriolo Ital.Lector ſacræ Theologiæ Peruſij.
Angelus Iuſtia.Italus,lector S.Theol.Ianuæ.
Vincẽti⁹ de Meſſina Ital⁹,S.theol.lect. Neap.
Iulius Orſean⁹ Ital.S.Theol.Lect.Borgomi.
Iacobus Alani Gall.theol.cũ R.epiſ.Venetẽ.

NOMINA OMNIVM THEOLOGORVM ordinis Fratrum Minorum Conuentualium, exiſtentium in S. Concilio cum R.Patre Generali.

Marcus Antonius Gambaronus à Lugo, ſocius Religionis.
Bartholomæus Golphus de Pergula.
Ioãnes 3.Bergomenſ.Lector Theologię publicus in Gymnaſio Papienſi.
Clemens Thomaſinus de Florentia, Regens in conuentu S.Crucis de Florentia.
Auguſtinus Balbus à Lugo.
Ioan.Bap.Giſulphus,ordin.ſcriba.
Antõ.de Grignano,regẽs S.Ant.de Patauio.
Lucius Anguſiola Placent. Regens S. Franciſci de Bononia.
Maximianus Benianus Cremenſis, Orator pro Religione,& Inquiſitor Paduæ.
Octauian.Charus de Neap.Regens S. Laur. (de Neap.
Antonius Poſius de mõte Ilcino, Regens in conuentu 12. Apoſtol. Romæ.
Bonauentura Meldunen. Regens in cõuen- (tu Parmæ.
Martialis Peregrinus Calaber, Regens in Conuentu Ferrariæ.
Antonius à Cubalo Feltrenſis.
Andreas Schynopius de Amandula, cum R. D.Cathanzario.
Baldaſar Criſpus Neapolitanus, cum R. D. Tropienſi.

THEOLOGI ORDINIS FRATRVM Eremitarum S.Auguſtini.

Thaddæus Peruſinus,cum R.D.Saluiati.
Ioannes Paulus Recinetenſis,cũ R.D.Quinquecclesienſ.Oratore pro regno Hũgariæ.
Simon Florentinus,cum illuſtriſſ. Card. Seripando Legato.
rendiſſ.Pragen.Oratore.
Aegidius Volaterranus,cum reuerẽdiſſ.epiſ. Thinien.
Eugenius Piſaurenſis, in præterita Quadrageſima Concilij Prædicator.
Adamantius Florentinus,qui eſt cum Illuſtr. Cardin.Madrutio.
Aurelius Corinaltẽſis,cum D.Oratore Heluetiorum.
Balthazar Maſſanus,cum reuerendiſſ.epiſcopo Cattanien.
Sebaſtianus Fanen. eiuſdem ordinis ſcriba.
Chriſtophor⁹ de Sanctotis Borgen. Hiſpan.
Simon de Brazzolatis.Patauinus.

THEOLOGI ORDINIS FRATRVM Carmelitan.

Stephan.Locumtenẽs generalis ord.Carmelitan.& Prouincial.Lõbardię Cremonen.
Theodorus Maſius, cum reuerendiſſim. D. Cremonenſi Mantuanus.
Silueſter,confeſſor illuſt.Card.Mantuani.
Lucretius Aſolanus, cum reuerendiſſim. D. Patriarcha Venetiarum.
Nicolaus Gallus,cum R.patre Generali.
Eraldus Gallus,cum reuer.patre Generali.
Laurentius Venetus,cum R.patre Generali.

THEOLOGI ORDINIS FRATRVM Seruorum.

Stephanus Bonuncio Aretinus.
Amans pro congregatione Seruorum, cum reuerendiſſ.D.Sibinicen.

OFFICIALES SACRI CONCILII Tridentini.

Epiſcopus Cauenſis,Commiſſarius.
Epiſcopus Theleſinus,Secretarius.
Ludouicus,Magiſter Cæremoniarum.

CANTORES SACRI CONCILII.

Simon Bertolinus,Peruſinus.
Ioannes Aloyſius de Epiſc.Neapolitanus.
Bartholomæus Conte,Gallus.
Matthias Albo de Fulignis.
Franciſcus Buſtamante,Hiſpanus.
Ioannes Antonius Latinus,Beneuentanus.
Franciſcus Druda,Vrbinâs.
Lucas Longinquus,Giſonen.
Petrus Scorteccio,Aretinus.

NOTARII.

Marcus Antonius Peregrinus Comenſis, &
Cinthius Pamphilus de S.Seuerino.
Hieronymus Gamber Brixienſis, Forenſis.
Antonius Manellus,depoſitarius.

CVRSORES SANCTISS. D. N. ET Sacri Concilij.

Nicolaus de Matthæis,
& Iacobus Carra,Allobroges.

Finis Catalogi omnium Legatorum,Patrũ, Oratorum, & Theologorum

Digitized by Google

[illegible] Congregationis Casinensis [illegible]

[illegible] reverendiss. [illegible]

[illegible] Congreg. [illegible]

Adeodatus [illegible] cum [illegible]

Casinen. Medullim.

Aurelius, cum [illegible] Congreg. [illegible]

[illegible]

Hilarion Mediolanensis [illegible]

[illegible]

Sebastianus [illegible] eiusdem ordinis [illegible]

Christophorus de [illegible] Hispan.

Simon de [illegible]

MINORUM ORDINIS FRATRUM Conventualium.

Stephanus [illegible] Generalis ord. Conventualium [illegible] Generalis Conventualium.

Theodorus Maffeus, cum reverendiss. D. Generali [illegible]

Sebastianus, confessor illustr. Card. [illegible]

Laurentius A[illegible], cum reverendiss. P. [illegible] Venetorum.

Nicolaus Gallus, cum R. patre Generali.

[illegible] cum R. patre Generali.

Laurentius Vegetius, cum R. patre Generali.

PRIORUM ORDINIS FRATRUM Servorum.

Stephanus Bonucius [illegible]

Angelus pro [illegible] Servorum, cum reverendiss. D. [illegible]

[illegible] SANCTI AUGUSTINI [illegible]

[illegible]

[illegible] Theologus [illegible]

Ludovicus [illegible]

[illegible]

Sim[illegible]

Ioannes [illegible]

[illegible]

[illegible]

Franciscus [illegible]

Ioannes [illegible]

[illegible]

Lucas [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Generalis [illegible]

[illegible]

Hieronymus [illegible]

Antonius [illegible]

[illegible]

[illegible]

Nicolaus [illegible]

[illegible] Card. [illegible]

[illegible]

[illegible]

Congregationis Casinensis [illegible]

[illegible]

[illegible] Ord. [illegible] D. [illegible]

[illegible]

[illegible] Casinensis [illegible]

[illegible]

Theologus [illegible]

[illegible]

Dominicus [illegible] Theologus [illegible]

PRAEDICATORUM [illegible]

Franciscus de Ferraria [illegible] generalis [illegible]

[illegible] Prior S. Marci de [illegible] Florentiae, [illegible]

[illegible] Theologus.

[illegible] Theologus [illegible]

[illegible] Theologus [illegible]

Hieronymus [illegible] de [illegible]

Iulius [illegible] Theol. [illegible]

[illegible]

[illegible] ORDINIS MINORUM [illegible]

[illegible] Generalis [illegible]

[illegible] in S. [illegible]

[illegible] R. P. Generali.

[illegible] Calabro [illegible] Generalis [illegible]

[illegible]

[illegible] Calinius de Perugia.

Ioannes [illegible] Theologia [illegible]

[illegible] Gymnasio [illegible]

[illegible] de [illegible] Regens in conventu S. Crucis de Florentia.

[illegible]

[illegible]

[illegible] S. [illegible] de [illegible]

[illegible] S. [illegible]

[illegible]

[illegible] Generalis, Orator [illegible]

[illegible]

Oratius [illegible]

[illegible]

[illegible] S. Augustini [illegible]

[illegible] Mediolanensis [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] cum R. [illegible]

[illegible] cum R. D. [illegible]

[illegible] ORDINIS [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]